מסכת

גיטין

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, **ופירוש המשניות להרמב"ם** ז"ל. פירוש **רבינו שמשון משאנץ** ז"ל ופירוש **רבינו אשר** ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. **מבוא התלמוד** לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. **מסורת הש"ס, עין משפט** (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), **ונר מצוה** (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), **ותורה אור**, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. **חלופי גרסאות.** הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ **יוסף שמואל** ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד — תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ **ישעיה** (פיק) **ברלין** ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר **חכמת שלמה** (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.

ב) **חדושי הלכות** } (מהרש"א) { להג"מ שמואל אליעזר הלוי

ג) **חדושי אגדות** } { אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.

ד) **מאיר עיני חכמים** (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.

ה) **חדושי הלכות מהר"ם שיף** להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק.

ו) **מעדני יום טוב** { בתחלה נקרא מעדני מלך }

ז) **דברי חמודות** { בתחלה נקרא לחם חמודות }

ח) **פלפולא חריפתא** על הרא"ש סדר נזיקין. { על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות וחולין ובכורות ונדה } להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספות יו"ט).

ט) **תפארת שמואל** (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק).

י) **קרבן נתנאל** על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.

יא) **חסד אברהם** פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).

יב) **מסורות חדשות** (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי פה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).

יג) **הגהות הב"ח** להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).

יד) **הגהות הגר"א** להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).

טו) **מראה יחזקאל** הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').

טז) **מעשה ר"ב** הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

יז) **גליון הש"ס** להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.

יח) **גליון מהרש"א** הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.

יט) **הגהות** הג"מ **שאול קאצנעלנבוגן** ז"ל מווילנא.

כ) **הגהות** הג"מ **אלעזר לנדא** ז"ל אבד"ק בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

כא) **חדושי והגהות הרש"ש** להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא. עם הוספות מכי"ק. וההשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

☞ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☜

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות **פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי** רובם היו גנוזים עד כה **בכתבי יד** בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת חמשת אלפים ושש מאות וארבעים וארבע לב"ע

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה :

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות :

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף :

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי ז"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות : מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בפפד"מ בשנת הרי"א).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא.

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) —רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כן ייחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשוןמשאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההוספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. וכראה הספר כתוב בכתב וכת"י הרחיד"א ז"ל בזה"ל: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבח, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקד הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל מתוס עליו בעלס כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות.

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (ותסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשבח בזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל.

ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והנ"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת ש"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' המת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות :

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת :

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס וויניציאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג).

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס וויניציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, וחלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ד.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעלס כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל חכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקוטות הגהות מהג"מ ישכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס צפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב).

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה.

גם הוספנו בו : א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש. ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי. ה) ציוני המסכתות בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש · הש"ס עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

המביא

*גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר ר' אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד וחכ"א [א]אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רשב"ג אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא ר' יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון *ר"מ אומר עכו כארץ ישראל לגיטין [ב]המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו: **גמ'** מ"ט רבה אמר לפי

המביא גט ממדינת הים. כל חו"ל קרי ליה מדינת הים בר מבבל כדאמר לקמן (דף ו.): **צריך.** השליח המביאו לומר כו' וטעמא מפרש בגמ' ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה: **רקם וחגר.** תרגום של בין קדש ובין ברד מתרגמינן בין רקם לחגר (בראשית טז): **אפילו מכפר לודים.** שהיא מחוצה לארץ: **ללוד.** שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל ובגמ' מפרש פלוגתייהו: **וחכמים אומרים.** בגמרא מפרש מאי מוספי אתנא קמא דרישא: **והמוליך.** מארץ ישראל למדינת הים: **מהגמוניא להגמוניא.** בגמרא מפרש עיר אחת שהיו בה שני הגמונים ומקפידין זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: לקמן טו. **ר' יהודה אומר מרקם למזרח.** מרקם עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים: **ורקם.** עצמה נדונית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקם צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכן כולם רקם למזרחו של ארץ ישראל וחוצה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה אבל מערב של ארץ ישראל אין צריך גבול שהים הגדול גבולה כדכתיב (במדבר לד) וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגו': [לקמן ו:] **אם יש עליו עוררים.** שהבעל מערער שהוא מזוייף: **יתקיים בחותמיו.** ואם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים יכירו חתימתם כשר ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרינן בגמ' בתי דינין קבועין: **גמ'** לפי

המביא גט. אע"ג דלשאר שטרות פעמים נמי קרי גט כדתנן בהשולח (לקמן דף לז:) אין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ואיירי בכל שטרות ובפרק התקבל (לקמן דף סד.) נמי תניא וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון מ"מ לא הוצרך לפרש כאן גט אשה משום דברוב מקומות היכא דקתני גט סתם איירי בגט אשה ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות בגט אומר ר"ת משום דגט גימטריא י"ב ור"י שמע בשם רב האי גאון ובשם רבינו סעדיה משום דכתיב ספר כריתות כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה כדאמר בבבא בתרא (דף יג:) שצריך להניח ארבעה שיטין בין כל ספר וספר והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא חשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה:

ממדינת הים. הא דלא נקט המביא גט מחוץ לארץ כדקתני בגמ' (לקמן דף ז:) המביא גט בספינה כמביא בחוצה לארץ משום דבחוצה לארץ הוה משמע כל חוצה לארץ אפילו רקם וחגר להכי נקט ממדינת הים דמשמע רחוק כמו (יבמות דף פז:) האשה שהלך בעלה למדינת הים וכמו (שבועות דף מה:) פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים לאפוקי רקם וחגר דפליג בהו רבן גמליאל:

אף המביא מרקם. משמע דברקם דרין בה ישראל והא דתנן בפ' דם הנדה (נדה דף נו:) כל הכתמים הבאין מרקם טהורין ור' יהודה מטמא מפני שהן גרים וטועין היינו משום דכתמים הנמצאין שם דעובדי כוכבים הם דישראל מצניעין כתמיהן ור' יהודה מטמא כראה לו דאותם שנוהגין תורת עובדי כוכבים הם גרים וטועין ולעולם ישראל נמי דרים בה: **מכפר** לודים ללוד. אומר ר"י שהזכיר לוד לאשמועינן אע"פ שהיתה נקראת כפר לודים על שם בני לודים שהיו מצויים בה תמיד אפילו הכי צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ולא חשיב כלוד עצמה ורבינו מאיר פירש דרבי אליעזר הזכיר שם עירו כדאמרינן (סנהדרין דף לב:) אחר ר' אליעזר ללוד ואין נראה לר"י דכ"ש שלא היה צריך להזכיר כי היכי דלא נקט תנא קמא ממדינת הים לארץ ישראל דפשיטא היא דבארץ ישראל קאי: **ואשקלון** כדרום. הקשה ר"ת דאשקלון מארץ ישראל היא דכתיב ביהושע (יג) זאת הארץ הנשארת וגו' האשדודי והאשקלוני וכתיב הפילה לישראל בנחלה כאשר צויתיך ואחר כך לכדוה כדכתיב בשופטים (א) וילכוד יהודה את עזה ואת אשקלון ואת גבולה ואר"ת דעולי בבל לא כבשוה כדאמר בפ"ק דחולין (דף ז.) גבי בית שאן הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ולכך אין תלמידי חכמים מצויין שם ואין בתי דינין קבועין שם אבל קשה דרקם וחגר משמע הכא דהוו חוצה לארץ וכתיב ביהושע (כ) ויקדשו את קדש בהר נפתלי וליכא למימר דלא כבשוה עולי בבל דבספרי בפרשת והיה עקב חשיב רקם וחגר בהדי כרכים שכבשו עולי בבל וי"ל דתרי רקם וחגר הוו ואותו רקם וחגר דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור (בראשית כ) מתרגמינן בין רקם ובין חגרא בארצו של אבימלך מלך פלשתים ואותו היה בארץ ישראל דמסתמא לאברהם ויצחק היו דרין בארץ ישראל וביהושע נמי משמע דפלשתים מארץ ישראל ואותו רקם וחגר היה במערבה של ארץ ישראל דפלשתים במערבו דים פלשתים הוא גבול מערב של ארץ ישראל ורקם וחגר דמתני' היה במזרח כדאמרינן רקם כמזרח ועכו אע"ג דכבשוהו עולי בבל כדאמר בסוף כתובות (דף קיב.) רבי אבא הוה מנשק כיפי דעכו ובפרק מי שאחזו (לקמן דף עו:) פריך למימרא דעכו לאו מארץ ישראל הוא הא כי הוו מפטרי רבנן מהדדי בעכו הוו מפטרי מהדדי לפי שאסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ אמר ר"ת דלא קשה מידי דעכו היתה חציה בארץ וחציה בחו"ל כדמוכח בירושלמי והכא מיירי באותו צד שבחוצה לארץ והא דלא משני נמי במי שאחזו (שם) מתני' דהתם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והגיעו לעכו וחזר ביטל תנאו היינו לאותו צד שבחוצה לארץ היינו משום דביוצא מארץ ישראל פוגע תחילה באותו צד של ארץ ישראל והגיע לעכו משמע לתחילת עכו אך קשה לר"י דאמר לקמן (דף ו:) נכנס לפניו ר' חלפתא אמר ליה הלא כפר סיסאי מובלע בתחום ארץ ישראל וקרובה לציפורי יותר מעכו ומה בכך מכל מקום עכו עדיפא אע"פ שהיא רחוקה מציפורי שהיא עצמה חציה מארץ ישראל ועוד היכי דייק לקמן (דף ח.) דמוכר עבדו לסוריא יצא לחירות מדתקן עכו כארץ ישראל לגיטין אין לעבדים לא כל שכן סוריא דמרחקא טובא אדרבה סוריא עדיפא כיון דמתני' איירי בצד של חוצה לארץ דקסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש והויא היא עצמה ארץ ישראל להכי מיבעיא ליה אי הוי כמוכר עבדו לארץ ישראל כיון דשמיה כיבוש או דלמא כיון דעפרה טמא כחוצה לארץ דמי ואמר ר"י דאפילו בצד של ארץ ישראל צ"ל בפני נכתב וכו' לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק מעיקר ישוב ארץ ישראל ומופלג מן הישיבות ובתי דינים וכן יש לתרץ גבי אשקלון וגבי רקם וחגר והשתא פריך שפיר כפר סיסאי דקרוב לציפורי שהיתה עיקר ישוב א"י טפי מעכו דרחוק מעיקר ישוב א"י אע"ג דעכו היא עצמה בארץ ישראל וכפר סיסאי הוא חוצה לארץ מכל מקום פשיט שפיר כיון דקים ליה דמובלעת מהני כאילו היא ממש מארץ ישראל כר"ג דאמר מובלעות שכיחי וגמירי ואית דאמר בירושלמי המוכר עבדו לעכו יצא לחירות ר"ש אביו דרבי יודן אומר אפילו מעכו לעכו וכיון דאפילו באותו צד שבארץ ישראל יצא לחירות אם כן מעכו לעכו אמאי יצא לחירות כיון דחשיב כחוצה לארץ וי"ל דנהי דחשיב כחוצה לארץ לגבי עיקר ישוב ארץ ישראל לגבי חוצה לארץ מיהא חשיב כארץ ישראל: **ואם** יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו. אבל כל זמן דלא אתי בעל ומערער נישאת על פי הגט ולא טענינן מזוייף דמשום עיגונא אקילו בה רבנן אבל בממון טענינן מזוייף לנפרע שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה שיוכל כל אדם לכתוב שטר מלוה ולהחתים עדים מעצמו ולטרוף שלא בפניו מיתומים ומלקוחות ומיהו מזה אין להוכיח דאפילו לא טענינן להו מזוייף טענינן להו פרוע כיון דהוא עצמו הוי מהימן לומר פרוע מיגו דאי בעי אמר מזוייף דקי"ל כמ"ד בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף ע:) גבי שטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה אבל פלגא דפקדון טענינן להו פרוע הוא לך אע"ג דלא טענינן להו נאכלו משום דאביהם היה נאמן לומר החזרתיו לך במיגו דנאכלו אבל יש להוכיח דטענינן להו מזוייף דאל"כ כל אחד יכתוב שטר מכר או שטר מתנה ויחתום עדים ויגבה שלא בפניו מיתומים ומלקוחות דהשתא אין שייך לומר פרעתי ועוד יש לדקדק מסוף פ' גט פשוט (שם דף קעד:) דטענינן ליתמי מזוייף דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא איירי בשטר מקויים ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקויים אמר תנו קיימיה לשטרא לא אמר תנו לא קיימיה לשטרא פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואי לא טענינן מזוייף ליתומים מכל מקום יגבה דהא נקיט שטרא ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב

היא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף א:

ב ב מיי' שם הלכה א ג וסמג שם טוש"ע שם:

תוספות רי"ד

המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ר"ג אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר. ר' אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: וחכ"א אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם: רשבג"א אפי' מהגמוניא להגמוניא: רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון רבי מאיר אומר עכו כא"י לגיטין: פי' כל חו"ל קרוי מדינת הים בר מבבל כדאמרינן התם: צריך שיאמר השליח המביא. בגמ' מפרש: ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה: רקם וחגר תרגומא בין קדש ובין ברד בין רקם ובין חגרא. אף מכפר לודין שהיא מחו"ל ללוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י ובגמ' מפרש פלוגתייהו. וחכ"א וכו' בגמ' מפרש מאי קמוסיף את"ק דרישא: המוליך. מא"י למדינת הים: מהגמוניא להגמוניא. פי' עיר א' שהיו בה ב' הגמוניא ומקפידים זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: ר' יהודה אומר מרקם עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים ורקם עצמה נדונית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקם צריך שיאמר וכן כולן רקם למזרח א"י וחוצה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה. אבל מערב של א"י אין צריך גבול שהים גבולה כדכתיב בגבול ים והיה לכם הים[הגדול] וגבול: מאי טעמא. רבה אמר

*לפי שאין בקיאין לשמה רבא אמר *[א]לפי שאין עדים מצויין לקיימו מאי בינייהו איכא בינייהו [ב]דאתיוהו בי תרי אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל אי נמי באותה מדינה במדינת הים ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה ליבעי תרי מידי דהוה אכל עדיות שבתורה *[ג]עד אחד נאמן באיסורין [ד]אימור דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא אבל הכא דאיתחזק איסורא דאשת איש *הוי דבר שבערוה *[ה]ואין דבר שבערוה פחות משנים רוב בקיאין הן ואפילו לר"מ *דחייש למיעוטא סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי ורבנן הוא דאצרוך והכא

משום

לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה ספר כריתות (דברים כד) לה דהיינו לשמה הילכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אם נכתב לשמה והוא אומר אין ולקמיה מפרש מאי טעמא לא אצרכוהו נמי למימר לשמה: **לפי שאין עדים מצויין לקיימו.** אין שיירות מצויות משם לכאן שאם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו שיהו עדים מצויין להכיר חתימת העדים והאמינוהו לשליח ולקמן פריך בין לרבא בין לרבה ליבעי תרי: **דאתיוהו בי תרי.** ששניהם נעשו שלוחים לגרשה והגט יוצא מתחת ידי שניהם לרבה בעי למימר לרבא לא בעי למימר שהרי שנים הם ואם יערער בעל הרי הם מצויין לקיימו: **אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל.** כגון יהודה וגליל דסלקא דעתא השתא דלא שכיחי שיירתא לרבה. דלא חייש לערעורא דנימא מזויף הוא לא בעי למימר הואיל ובקיאין כל בני ארץ ישראל לשמה לרבא בעי למימר דהא אין שיירות מצויות: **אי נמי באותה מדינה.** כגון מעיר לעיר במדינה אחת מדינה רונטריד"א בלע"ז ובמדינת הים לרבה בעי למימר דהא אין בקיאין לשמה לרבא דאמר לפי שאין וכו' ומתניתין משום ערעורא דזיוף הוא הכא לא צריך דהא שכיחי שיירתא: **מידי דהוה אכל עדיות שבתורה.** קושיא הוא: **ומשני עד אחד נאמן באיסורין.** שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב: **דלא איתחזק איסורא.** דלאו בהך חתיכה איסורא גופא: **הכא איתחזק.** בהך איתתא איסור אשת איש ומטבל ושחיטה לא גמרינן לה כדאמרינן ביבמות (דף פח.) דהתם בידו לתקן לפיכך נאמן להעיד עליהן: **ואין דבר ערוה.** ראוי להתירו בפחות משנים דיליף דבר דבר ממון כתיב הכא כי מצא בה ערות דבר (דברים כד) וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר (שם יט) במס' סוטה (דף ג:): **רוב ישראל בקיאין הם.** ואין לחושדן: **ואפילו לר' מאיר דחייש למיעוטא.** גבי קטן וקטנה אין חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית כו' במס' יבמות (דף קיט.): **סתם ספרי דדייני.** סופרי הדיינים שרגילין לכתוב כל שטרי גיטין: **מיגמר גמירי.** דגט אשה בעי לשמה: **ורבנן הוא דאצריכו.** למיחש למלתא משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד כגון שנכתב לשם א' מבני עירו ששמו כשמו ושמה כשמה ונמלך מלגרש:

משום

אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו וא"ת בפ"ק דבבא מציעא (דף יג:) פליגי ר"מ ורבנן במוצא שטר שאין בו אחריות דרבנן אמרי לא יחזיר ור"מ סבר יחזיר ומוקי לה שמואל כשאין חייב מודה ויחזיר לר"מ לצור ע"פ צלוחיתו והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר הא ליכא למיחש למידי דאי מקיים ליה הדין עמו ואם לא מקיים ליה אם כן מה מפסיד אי מהדר ליה אלא ודאי חיישינן שמא יוציא שלא בפניו ולא יטעון מזוייף הוא ויש לומר דעל כרחך אין הטעם בשביל כך דאכתי יטעון להו פרוע הוא דהא שמואל סבירא ליה בפ' מי שמת (ב"ב דף קנד:) בהדיא אליבא דר' מאיר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ויהא נאמן לומר אביהן דפרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא אע"ג דלדידהו לא טענינן מזוייף וליכא מיגו מ"מ כיון דלאביהן יש מיגו טענינן להו שפיר פרוע הוא דקי"ל כמ"ד בסוף פ' המוכר את הבית (שם דף ע:) דנשבע וגובה מחצה גבי שטר כיס אלא היינו טעמא דלא יחזיר כיון דאיתרע בנפילתו ולוה טוען מזוייף הוא אין לגבות מן הדין אפילו ימצא עדי קיום דחיישינן שמא זיופי זייף וחתים כי ההיא דגט פשוט (שם דף קסז.) דאנא ידיה אזרוקא וכן משמע התם לשון הקונטרס אבל אי ליכא לוה קמן והמלוה מצא עדי קיום מחזירים לו ואי הדר אתי לוה וטוען מזוייף הוא נראה דתו לא מהימן כיון דהוחזק בהיתר:

לפי שאין בקיאין לשמה. וא"ת מאי שנא לשמה דאין בקיאין משאר הלכות גיטין כגון מחובר ושינה שמו ושמה ונכתב ביום ונחתם בלילה ואין לומר דנקט לשמה דשכיח טפי דמשכח גט ששמו כשמו ושמה כשמה ומשדר לה וגם הסופר שרגיל לכתוב טופסי גיטין אגב שיטפיה מישתלי וכתב שמו ושמה וה"ה שאר הלכות גיטין זה אינו דהא אמר לקמן (דף ט:) בג' דרכים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ופריך והא איכא לשמה בשלמא לרבה היינו מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו בין לרבה בין לרבא הא איכא מחובר אלמא לרבה דוקא נקט לשמה בכלל מוליך ומביא ולא נקט מחובר ומפרש ר"ת דבכל הלכות גיטין בקיאין אלא דהך דרשה דוכתב לה לשמה אינה נראית להם עיקר דרשה ואין בקיאין פירוש אין חוששין לדרשה דלשמה ולאחר שלמדו דלקמן פירוש לאחר שקיבלוה והא דפ"ה דממילא שיילינן ליה אי הוה לשמה ואמר אין נראה דלא משתמיט בשום דוכתא שיהא צריך לשאול ועוד דאם כן לימא איכא בינייהו אם צריך לשאול ואומר ר"י דסתמא לשמה קא מסהיד כדפירש בקונטרס נמי בסמוך*) והא דאמר לקמן מי קתני בפני נכתב ובפני נחתם לשמה נהי דסתמא לשמה משמע מכל מקום כיון דעיקר תקנה משום לשמה הוא הוה ליה למימר בהדיא: **לפי** שאין בקיאין לשמה. קשה דלקמן (דף ה:) תניא הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם מאי שנא הוא משלוחו אי חיישינן שמא לא נעשה לשמה וטעמא דאמר לקמן מינקט נקיט ליה בידיה ואיהו מערער עלויה למה לא יערער אם מתחילה לא ידע דבעי לשמה והשתא ידע ואומר ר"י דמסקינן בסמוך דרוב בקיאין הן וסתם ספרי גמירי וליכא אלא לעז בעלמא דמסתמא שלא כדין יערער והכא שמביאו הבעל בעצמו ליכא למיחש אפילו ללעז דתו לא מערער כדאמר בסמוך מינקט נקיט בידיה וכו':

מאי בינייהו. לא מצי למימר מוליך איכא בינייהו דלרבה נמי לרבנן בתרתי במוליך צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם דגזרינן מוליך אטו מביא ולת"ק נמי הוי בכלל הא דאמר איכא בינייהו ממדינה למדינה בארץ ישראל והא דלא קאמר גט מקויים איכא בינייהו משום דהוי בכלל דאתיוה בי תרי דדמי למקויים: **דאתיוהו** בי תרי. פ"ה למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו אלו יקיימוהו וקשה דאטו בכיפא תלו להו שיהו מזומנין לקיימו כשיבא הבעל ויערער ועוד דלמה לי דאתיוה בי תרי כך שוים שנים מן השוק שמכירין חתימת העדים ומפרש ריב"א דאתיוה בי תרי ואמרי שהבעל שלחם דתו לא מהימן לומר לא שלחתים דהכי אמר לקמן (דף ה:) שנים אין צריכין לומר בפני נכתב וכו' ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני ולהאי לא חיישינן שמא החתים במזיד עדים פסולין דמסתמא כיון דשלח לה גט כדין עשאו דאינו חשוד להכשילה: **ליבעי** תרי. אכתי לא ידע הא דפרישית דלא הוי טעמא אלא משום לעז עד לבסוף: **מידי** דהוה אכל עדיות שבתורה. בדל"ת גרסינן כגון עדות דיני ממונות ודיני נפשות ואית דגרים עריות ברי"ש ולא נהירא דאם כן מאי משני עד אחד נאמן באיסורין מה לו להזכיר איסורין והא ערוה נמי איסור הוא והכי הוה ליה למימר לא דמי לשאר עריות והוה ליה ליתן טעם ומיהו יש לומר דה"ק עד אחד נאמן באיסורין להתיר והא דבעי תרי הני מילי לאסור דחד לאו כל כמיניה אבל הא דקאמר כל עריות לא אתי שפיר דמאי כל עיקר דבר שבערוה אין פחות משנים זהו באשת איש בגיטין ובקידושין וזנות דאשת איש לאוסרה על בעלה: **עד** אחד נאמן באיסורין. פי' הקונטרס שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת תרומה ושחיטה וניקור הגיד וחלב ולא היה לו להזכיר הפרשת תרומה ושחיטה דבהנהו נאמן אע"ג דאיתחזק איסורא משום דבידו לתקנם כמו שפ"ה בסמוך והכי אמר בהאשה רבה (יבמות דף פח:) ושחיטה אע"ג דהשתא אין בידו לתקנו מעיקרא היה בידו לשחוט דאם לא כן אמאי מהימן כיון דאיתחזק איסורא דלא מצינו בשום מקום שיצטרך בגדול אחד עומד על גביו ומעשים בכל יום דמהימן אע"ג דלא שייך רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כגון שנתחלף כל הרואה ואין בית השחיטה ניכר ומה שאנו סומכין על הנשים בשחיטה אע"פ שאין יודעות הלכות שחיטה כיון שבידה ללמוד לשחוט או להשכיר אחרים שישחטו לה כבידה דמי וא"ת ומנא לן דעד אחד נאמן באיסורין וי"ל דילפינן מנדה דדרשינן בפרק המדיר (כתובות דף עב.) וספרה לה לעצמה וא"ת אם כן אפילו איתחזק איסורא וי"ל דאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה וכשעברו שבעה טהורה ממילא ולא איתחזק איסורא וגם בידה לטבול: **עד** אחד נאמן באיסורין. הקשה ר"ת מה תשובה היא זאת עיקר הגט יוכיח שצריך לחותמו בשנים ותי' דה"ק דעד אחד נאמן באיסורין בכה"ג שעיקר הגט נעשה כבר ושוב אין צריך אלא גילוי מילתא לידע אם לשמה נכתב: **הוי** דבר שבערוה. הא דנקט דבר שבערוה אומר ר"י משום דבהאשה רבה (יבמות דף פח:) בשאר איסורי כגון טבל והקדש וקונמות מספקא לן אי מהימן אפילו איתחזק איסורא ולאו בידו או לא וא"ת אי עד אחד נאמן בשאר איסורין אפילו איתחזק איסורא ולאו בידו אמאי איצטריך וספרה לה לעצמה ויש לומר דס"ד °דחשיב כמו דבר שבערוה: **סתם** ספרי דדייני מיגמר גמירי. והוי כמו מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן אפילו לרבי מאיר: **ורבנן** הוא דאצרוך. פירש בקונטרס משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד כגון שנכתב לשם א' מבני עירו ששמו כשמו ושמה כשמה ונמלך מלגרש וקשה דבהוחזק שני יוסף בן שמעון

אפילו

*) דף ג. ד"ה לא גייז

ג א מיי' פ"ז מהל' גירושין ה"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף א:
ד ב מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יח:
ה ג מיי' פי"א מהל' עדות הלכה ז טוש"ע י"ד סימן קכז סעיף ג ובהג"ה:
ד שם בהג"ה:
ז ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן יא סעיף א וסימן קעח סעיף ט:

גי' ר"כ והוי

תוספות רי"ד

לפי שאין בקיאין לשמה. פי' בעבור זה הצריכוהו לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום דכתיב וכתב לה לשמה ובחו"ל אין בקיאים לשמה מפני שאינן בני תורה כלומר שאינן יודעין שצריך שיכתב הגט לשמה ויש לחוש שמא נכתב זה לאחד מבני עירו ששמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו ונמלך מלגרש את אשתו ושלחו זה לאשתו מש"ה צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לשם אשה זו: ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. פי' שממדינת הים לא"י לא שכיחי שיירתא ואם יבא הבעל היום ומחר ויערער ויאמר לאשה כי זה הגט לא כתבתיו אני אלא את זייפת והחתמת בו עדים ואין זו כתיבת ידי העדים לא נוכל למצוא עדים אחרים שיכירו חתימת אלו העדים שקיימו אותה ותהא האשה צריכה להביא ראיה שבעלה כתבו לה. לפיכך התקינו שיהא זה מקיימו באומרו בפני נכתב ובפני נחתם ואם יבא הבעל ומערער לא משגחי' ביה אבל לאין בקיאים הן לשמה לא חייש רבא דסתם סופרים דכתבי גיטא בקיאין הן לשמה ולא נתקן לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא לפי שאין עדים מצויין לקיימו: א"ב דאתיוה בי תרי. פי' שנעשו שנים שלוחים להביא הגט לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו אין צריכים לומר דבשנים אין הבעל יכול לערער ולרבה דאמר לפי שאין בקיאים לשמה צריכים לומר: א"נ איכא בינייהו [דאתייה] חד ממדינה למדינה בא"י כגון יהודה וגליל דס"ד השתא דלא שכיחי שיירתא. לרבא דחייש לערעורא דבעל צ"ל. ולרבה לא צריך הואיל ובני א"י בקיאים לשמה: אי נמי א"ב דאתייה חד מעיר לעיר בחו"ל באותה מדינה דשכיחי שיירתא מעיר לעיר לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו הכא שכיחי שיירתא ואינו צ"ל. ולרבה דאמר לפי שאין בקיאים לשמה [צריך] שיאמר שגם מעיר לעיר אין בקיאים לשמה. והלכתא כרבא דהוא בתרא. ועי' דכל סוגיא דשמעתא אולא

[לקמן עז:]
[לקמן ג. חולין י:]
יבמות פח. [קדושין סו. לקמן ג. סד.]
[יבמות סח: קיט. ע"ז לד: מ: בכורות יט: מב: חולין ו. יא: פו. נדה לג: מח.]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הוי דבר שבערוה וכו' דחשיב כמו דבר שבערוה. עי' מהרי"ק שורש ע"ב:

*משום עיגונא אקילו בה רבנן האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת ליה תרי לא אתי בעל מערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה כיון דאמר מר *בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני ב' וחד אמר בפני ג' מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא *עד א' נאמן באיסורין אימר דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא אבל הכא איתחזק איסורא דאשת איש הוי דבר שבערוה *ואין דבר שבערוה פחות מב' בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי כדר"ל דאמר ר"ל א*עדים החתומים על השטר *נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת ליה תרי לא אתי בעל מערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה כיון דאמר מר בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ורבי חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני ג' מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ורבא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני בפני נכתב לשמה בפני נחתם לשמה ורבה בדין הוא דליתני הכי אלא דאי מפשת ליה דיבורא אתי למגזייה השתא נמי אתי למגזייה חדא מתלת גאיז חדא מתרתי לא גאיז ורבה מ"ט לא אמר כרבא אמר לך א"כ ניתני בפני נחתם ותו לא בפני נכתב ל"ל ש"מ בעינן לשמה ורבא בדין הוא דליתני הכי אלא דא"כ *אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ורבה מי דמי התם ידעינן הכא בפני התם אשה לא מהימנא הכא אשה מהימנא התם בעל דבר לא מהימן הכא בעל דבר מהימן ורבא אמר לך אטו הכא כי אמרי ידעינן מי לא מהימני וכיון דכי אמרי ידעינן מהימני אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה ובעי חתימה

רש"י

משום עיגונא אקילו בה. להימניה לשליח: **האי קולא היא.** בתמיה: **דאי מצרכת תרי.** למימר לשמה תו לא מצי בעל לערער השתא אתי ומערער ואוקי חד לגבי חד: **כיון דאמר מר.** לקמן (דף ה:): **בפני כמה נותנו.** שליח זה לאשתו ואומר בפניהם בפני נכתב בפני שנים וכו': **מעיקרא מידק דייק.** השליח כשמקבלו מיד הבעל ויודע בו שברצון מגרשה ולא יבא ויערער עוד ואי נמי עורר אינו נאמן דודאי דק במילתא שפיר: **נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד.** דלא חציף איניש לזיופי: **אתי למיגזייה.** דלא יאמר כולהו ואמרינן לקמן (שם) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: **חדא מתלת.** תיבות כגון בפני נכתב לשמה: **גייז.** דזימנין דלא אמר אלא בפני נכתב: **חדא מתרתי.** כגון בפני נכתב: **לא גייז.** וממילא שיילינן ליה אי נכתב לשמה ואמר אין אי נמי סתמא (לשמה) קא מסהיד ומיהו בפ"נ ובפני נחתם אצרכוה דכתיבה וחתימה בעינן לשמה וכיון דכל חדא מילתא באפי נפשה היא לא גייז: **א"כ.** דטעמא משום קיום הוא בפני נכתב למה לי: **ורבא בדין הוא.** דלא בעי למימר נכתב: **אלא.** משום הכי אצרכוה: **דא"כ.** דלא אמר נכתב: **אתי לאיחלופי כו'.** דמוכחא מילתא דלקיומי אתי ומאן דחזי סבר כל שטרות נמי בחד מיקיימי אי אתי חד כהדא ואמר מכיר אני כתב ידי העדים: **התם.** גבי קיום שטרות יודעים אנו שזה כתב העדים הוא דקאמרי: **הכא בפני קאמר.** *ולא קא מוכחא מילתא: **הכא אשה מהימנא.** אם הביאה גט לחבירתה ואמרה בפ"נ מהימנא כדתנן בפ"ב (לקמן דף כג:) אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעליהן כו': **בעל דבר.** אותו שמוציא השטר והשטר שלו: **הכא בעל דבר מהימן.** האשה עצמה מביאה את גיטה ממדה"י בתורת שליחות כגון דאמר לה בעלה אל תתגרשי בו אלא בב"ד ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפני נחתם וכו' בפ"ב (שם): **אטו הכא כי אמר יודע אני מי לא מהימן.** הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא הוא אי אמר יודע אני בחתימת ידי העדים מי לא מהימן דמה לי בפני מה לי יודע אני וכיון דהכי הוא אי לאו דמצרכינן נמי אכתיבה דתיהוי היכר בין גיטין לשטרות אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא לקיימינהו בעד אחד: **מאן האי תנא.** דמתניתין: אי

תוספות

אפילו נכתב לשמו פסול לגרש בו לר' מאיר כדאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה וקאמר בגמ' קטנה הוא דלא מצי מגרש הא גדולה מגרש מוקי לה כר' אלעזר ולא כר"מ משום דבעינן שיהא מוכיח מתוך עדי החתימה הי מינייהו מגרשה ובסמוך בעי לאוקומי מתני' כר"מ ואפילו לרבי אלעזר צריך עדי מסירה שידעו שעשאו הבעל שליח וליכא ואור"י דהא דאצרוך רבנן הכא היינו כדי שלא יערער הבעל ויאמר שכתבו הסופר כדי להתלמד והוא החתים עליו עדים שהוא לא היה בקי לשמה:

האי קולא הוא חומרא הוא. בריש האשה רבה (יבמות דף פח.) גבי מתוך חומרא שהחמרת עליה בסופה דפריך לא להחמיר ולא ליקל ומשני משום עיגונא אקילו בה רבנן °לא שייך למיפרך האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת לה תרי ובא בעלה מותרת לחזור כדאמרינן התם והשתא בחד תלא מזה ומזה דהתם זימנין דלא אפשר לתקן כשלא ראה אלא אחד שהיה מכיר שהוא בעלה ואפילו היו שם הרבה מי יביאם בכאן להעיד אבל כאן יכול לשלחו בשנים:

חד אתי בעל מערער ופסיל ליה. יש לפרש דפסיל ליה ממש אע"ג דלא מהימן וליכא אלא לעז בעלמא מיפסל וא"ת א"כ מאי ס"ד דמהני בפני נכתב כיון דאכתי איכא לעז וי"ל דס"ד דמהני דרוב פעמים לא יוציא שיסבור שלא יאמינוהו ומיהו אי מפיק ליה מיפסל ולמאי דס"ד הא דקתני אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו קאי כמי שהמביא גט ממדה"י ומשני מידק דייק ולא אתי בעל לערער ואפי' אם יערער לא יאמינוהו וליכא לעז כלל ומיהו אין נראה לר"י לפרש כן שיהא פסול משום לעז בעלמא כיון דקים לן שהוא כשר ועוד מדלא תנן ברישא המביא גט ממדה"י אם יש עליו עוררין וכו' כדקתני בסיפא ונראה לפרש ופסיל ליה היינו שיאמינוהו ללעז אבל מ"מ הגט כשר:

אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. וא"ת כיון דאין צריך לומר בפני נכתב אלא משום איחלופי אמאי פסיל בריש פ"ב (לקמן דף טו.) בפני נכתב אליו אחרון טפי מאליו ראשון וי"ל דבאליו ראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן שהוא עיקר הגט מינכר מילתא ולא אתי לאיחלופי:

הכא בפני. אבל ידעתי אין מועיל וטעמא דכשאמר בפ"נ ונחתם דייק טפי דמרע אנפשיה טובא כשאמר בפני נעשה הכל והוא לא ראה מכשיאמר ידעתי *וא"ת ואמאי לא מהני ידעתי לרבה כמו לרבא על כרחך משום דלרבה הוי טעמא משום לשמה ואכתי תיקשי רבה מ"ט לא אמר כרבא דמפ' טעמא משום קיום ויועיל ידעתי וצריך בפני נכתב דלא אתי לאיחלופי ואור"י דמכח מתני' דבריש פ"ב (לקמן דף טו.) דקתני אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר משמע ליה לרבה דידעתי לא מהני:

אטו כי אמרי ידעתי מי לא מהימני. פי' בקונטרס הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא מה לי בפני ומה לי יודע אני משמע שרוצה לומר דשליח מהימן כי אמר יודע אני והא דנקט כי אמרי ידעתי לשון רבים ולא אמר כי אמר ידעתי משום דלאשלוחין דעלמא קאי ולעיל לא בעי למימר ידעתי איכא בינייהו דלא בעי למינקט אלא הנהו דלמר צריך ולמר לא צריך אבל תימה הוא דבכל דוכתי נקט לרבא בפני נחתם לאו דוקא ועוד אי בחד נמי מהני ידעתי היכי קאמר רבא ברפ"ב (לקמן דף טו.) אפילו הוא ואחר מעידין על חתימת עד שני פסול דאי לא הוה אלא האי שליח דמכיר שתי חתימות הוה כשר והשתא משום דבא אחד מהשוק לסייעו בחתימת שני יפסל אע"ג דבקונטרס פי' התם דהיינו הא דפריך ליה רב אשי מי איכא מידי דאילו משיק איהו לחודי דיבורא כשר וכו' מ"מ אין סברא כלל שהיה רבא טועה בכך ונראה דידעתי לא מהני אפילו לרבא עד שיאמר בפ"נ ונחתם משום דדייק טפי כדפירשנו והכי מפרש ר' משולם אטו כי אמרי ידעתי שנים מעלמא שקיימו גט זה מי לא מהימני והואיל ומהני בזה קיום דמהני בשאר שטרות אתי לאיחלופי:

כיון דאילו אמרי ידעתי כו'. וקושיא דאשה ובעל דבר לא הש לתרץ דלא שכיח דמייתי גיטא וכי מייתי עד כשר אתי לאיחלופי:

מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה ובעי חתימה לשמה. וא"ת למאי דמסקינן דרבה אית ליה דרבא נוקי מתני' כרבי אלעזר והוי בפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום שאין עדים מצויין לקיימו ודוחק לומר דכולה הך סוגיא וגם רב אשי דאמר לקמן ר' יהודה היא איירי למאי דס"ד מעיקרא וי"ל דרבה אף לפי המסקנא בעי חתימה לשמה כיון דידעתי לא מהני דאי מהני לפי המסקנא תיקשי רבה מ"ט לא אמר כרבא וליכא למימר הא דלא מהני ידעתי היינו משום איחלופי דהא כיון דצריך לומר בפני נכתב משום לשמה לא אתי לאיחלופי:

דתנן

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ג מה' עדות הל' ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף לח בהגה"ה:

תוספות רי"ד

אולא כותיה: ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא: ע"א נאמן באיסורין. פי' שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת התרומה ועל השחיטה וניקור הגיד והחלב: אימור דאמרינן ע"א נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא. פי' איסורא דחלב בתוך חתיכה גופה הכא איתחזק איסורא פי' איסורא דא"א והוי דבר שבערות ואין דבר שבערוה פחות משנים. פי' דיליף דבר דבר ממכון הכא כתיב כי מצא בה ערות דבר וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר ומטבל ושחיטה לא גמרינן לה דהתם בידו לתקנם לפי' נאמן עליהן ע"א: ומהדר בדין הוא דקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי כר"ל דאר"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד פי' ולזיופא לא חיישינן דלא חציף איניש לזייפי ורבנן הוא דאצרכוה פי' למיחש למילתא משום א) דאיכא רמשכח לזה כתוב כגון שנכתב לשם בני עירו כו' כדאמרן לעיל: ומשום עיגונא אקילו בה רבנן. הקילו להאמין ע"א לבדו: האי קולא הוא האי חומרא הוא. פי' דאי מצרכת לה תרי למימר בפני נכתב לא אתי בעל ומערער הה אתי בעל ומערער ופסול ליה ואוקי חד להדי חד ואוקי איתתא אהזקתה: כיון דאמר מר לקמן בשמעתין בפני כמה ינתנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני ב' וחד אמר בפני ג' מעיקרא מדקדק ולא אתי לאורועי אנפשיה פי' מתחלה הוא מדקדק לקבלו מיד הבעל ונודע שברצונו מגרשה ובכשרות נכתב ונחתם הילכך הימנוה רבנן כבי תרי וכיון דאמר בפני נכתב איקיים גיטא ואי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: ולרבא דלא חייש לאין בקיאים לשמה וטעמא הוא לפי שאין עדים מצויין לקיימו לימא בפני נחתם ותו לא בפני נכתב למה לי. פירוש שמאחר שהצריכוהו לומר בפני נכתב ש"מ דטעמא הוא לפי שאין בקיאים לשמה כרבה: ומהדר דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא בע"א פי' אי הוה אמר בפני נחתם ותו לא הוה מוכחא מילתא דלקיומי שטרות קאתי ומאן דחזי סבר כל שטרות נמי מיקיימו בחד דאמר אני מכיר חתימתו מש"ה אפרחוה דלימא נמי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי בקיום שטרות דלימא דהתם לא מסהדי אכתיבה דשטרא כ"א על החתימה:

ר"ג

א) לכאורה זה יתכן לעיל גבי מימרא דרבה אבל הכא הכוונה דרבנן מ"מ חששו לזיופא וצ"ע.

מסורת הש"ס

[יבמות פח.]

[לקמן ה:]

[לעיל ב: וש"נ]

ס"א אינו [שם וש"נ]

כתובות יח:

[עי' תוס' כתובות כח. ד"ה קיום]

ס"א וקא מוכחא מילתא

[לקמן עז:]

פי' מהר"ס

גליון הש"ס

תו' ד"ה האי כו' לא שייך למפרך. לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים כיון דסמכינן על סברא דדייקא דבעלה מת ממילא לא שייך שיבוא ולא אתי לידי תומרא ושאני הכא דאף דסמכינן דהשליח אומר אמת מ"מ שמא יבוא בעל ויערער בשקר. וכ' יאיר עיני:

חתימה לשמה אי רבי מאיר חתימה בעי כתיבה לא בעי דתנן *אין כותבין במחובר לקרקע כתבו על המחובר לקרקע תלשו חתמו ונתנו לה כשר אי רבי אלעזר כתיבה בעי חתימה לא בעי וכי תימא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי והא שלשה גיטין פסולין דרבנן ולא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה *דתנן ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואלא רבי מאיר היא וכי לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי *והא אמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפילו מצאו באשפה וחתמו

אי רבי מאיר. דאמר עיקר השטר זו היא חתימתו: **חתימה.** לשמה בעי דכי כתיב וכתב לה אחתימה כתיב כדקתני לקמן (דף כא:) כתב גט על המחובר כשר ואע"ג דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שהוא מחוסר כתיבה קצירה ונתינה אפ"ה כיון דחתמו בתלוש מכשר ליה ר"מ אלמא וכתב דקרא אחתימה הוא: **אין כותבין.** לכתחילה על המחובר שמא יחתום במחובר ומפסיל כדפרישית והכי מפ' בפ"ב (דף כא:): **ואי ר' אלעזר.** דאמר מדאורייתא גט שאין עדיו חתומין עליו כשר אלמא וכתב כתיבה היא דמשמע: **כתיבה בעי.** לשמה ולא חתימה: **והא שלשה גיטין פסולין.** דקא חשיב בפ' בתרא (לקמן פו.) וחד מינייהו אין עליו עדים: **דרבנן.** כלומר פסולייהו אפי' לת"ק לא הוי אלא מדרבנן מדקתני אם ניסת הולד כשר: **ולא בעי רבי אלעזר חתימה.** °ופליג עלה ר"א דאפילו לכתחילה תנשא אלמא פסולא דרבנן נמי לית ליה: **שלשה גיטין פסולין.** לכתחילה: **כתב בכתב ידו.** ידי הבעל: **ואין בו זמן.** באי זה זמן נכתב: **ואין בו אלא עד אחד.** וכתב ידי סופר: **ואם ניסאת הולד כשר.** אלמא ת"ק גופיה לא פסיל אלא מדרבנן ומדפליג ר"א עליה שמע מינה אפילו לכתחילה מכשיר: **וגובה מנכסים משועבדים.** גובה כתובתה בגט זה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות (דף פט.) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה ליכא אחריגא גובה מנכסים משועבדים אם שטר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים שט"ח נמי קרי גט כדאמר בעלמא (ב"ק דף צה:) וגט חוב שאין בו אחריות: **אלא מפני תיקון העולם.** שמא ימותו עדים ושוב אין לו עדות לפיכך נהגו לחתום דאם ימותו תראה חתימתם לעדים אחרים ויכירוהו:

דתנן אין כותבין במחובר וכו'. הך סוגיא ובסמוך כמי דמוקי רב אשי מתניתין כר' יהודה אתיא כריש לקיש דפ"ב (לקמן דף כא:) דמוקי מתניתין כר"מ דחתמו שהיינו דמשמע חתימה ממש אבל רבי יוחנן ושמואל מוקי התם מתניתין כרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי כלומר סיימו כמו תורה חתומה ניתנה דס"פ הניזקין (לקמן דף ס.) ולשמואל ורבי יוחנן נמי יש להוכיח דר"מ לא בעי כתיבה לשמה כדמסיק בסמוך מדרב נחמן דאמר אומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה כו' וא"ת והיכי מוכח מהכא דלא בעי כתיבה לשמה דילמא לכתחילה בעי כתיבה לשמה כדבעי לכתחלה בתלוש וי"ל דאפילו אי לכתחילה בעי כתיבה לשמה לא מיתוקמא מתני' כוותיה כיון דדיעבד כשר לא היו מתקנין לומר בפ"כ ועוד דתנן בריש פ"ב (לקמן דף טו.) דאי לא אמר בפני נכתב פסול ותימה לר"י דהכא משמע דלא מיתוקמא מתני' כר"מ משום דר"מ לא בעי כתיבה לשמה ולקמן (דף ה:) תניא בהדיא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפ"כ ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ ולרבא ניחא דבעי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי והא דאמר רב נחמן בסמוך דלר"מ מצאו באשפה כשר היינו כשהבעל עצמו נותנו לה או בא"י אבל שולח גט ממדינת הים צריך שיראה השליח כתיבת הגט שיוכל לומר בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי אבל לרבה קשה דלית ליה טעמא דאיחלופי אף לפי המסקנא דרבה אית ליה דרבא כדפירשנו: **שלשה** גיטין פסולים. היכא דמוקי בפ' בתרא (לקמן דף פו.) הך מתני' כר"מ אע"ג דאית ליה לר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אור"ת דהכא היינו טעמא דהולד כשר דכך היה המטבע שלא יפסל הולד בהנך שלשה ואע"ג דר"מ סבר וכתב היינו וחתם מ"מ כשר הולד בכתב ידו ואין עליו עדים דכיון שהבעל עצמו כתב אין לך חתימה גדולה מזו ואין בו אלא עד אחד למ"ד בפ' בתרא (ג"ז שם) כתב ידו ועד שניהו שפיר אלא למ"ד כתב סופר ועד קשה ניחוש דשמא סופר כתבו להתלמד וזרקו לאשפה ובאתה האשה והחתימה עליו עד אחד ואין כאן שנים וי"ל שהסופרים חוששים למכשול ונזהרין בכך ומיהו אין רגילות להזהר לגמרי שתחשב כתיבת סופר כעד אחד: **כתב** בכתב ידו ואין עליו עדים. טעמא דפסול משום שיוכל לכתוב הזמן כמו שירצה והוי כאין בו זמן וא"ת בשלמא למ"ד בפ"ב (לקמן דף יז.) דתקנו זמן בגיטין שלא יחפה על בת אחותו הכא בכתב ידו נמי איכא למיחש שמא יחפה אבל למאן דמפרש התם דתקינו זמן משום פירי קשה לר"י מה חשש יש בכתב ידו ואם יש לחוש שיקדים זמן לטובת האשה אע"פ שבא לגרשה ולעשות עמה קנוניא שתגבה מלקוחות שמכר להם פירות בינתים מאותו הזמן הכתוב בגט עד עכשיו כמו שאנו חושדין את האשה גבי שובר כתובה בסוף שנים אוחזין (ב"מ דף יח.) א"כ לא נסמוך עליו לטרוף לקוחות מזמן הכתוב בו וי"ל דודאי אינו נאמן ולכך פסלוהו דלפעמים תפסיד האשה שלא כדין כשיכתוב הבעל יום שעומד בו ולא יקדים הזמן ואז היה לה לטרוף לקוחות מזמן הכתוב והיא לא תוכל לטרוף לפי שאנו חושדין אותו שהקדים הזמן ולכך פסלוהו דהשתא בדין לא תטרוף האשה מזמן הכתוב כיון שהגט פסול דדוקא בגט כשר גובה מיום הכתיבה ועי"ל דחיישינן דאחר הכתיבה מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו: **יש** בו זמן ואין בו אלא עד אחד. למ"ד כתב ידו ועד שניהו תנא כתב בכתב ידו ואין עליו עדים לאשמועינן דאפ"ה הולד כשר וסיפא דאין בו אלא עד אחד איצטריך דאפ"ה לא תנשא לכתחילה: **יש** בו זמן. נראה ה"ה דאין בו זמן אלא לאשמועינן אע"ג דיש בו זמן לא תינשא לכתחילה: **רבי** אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים כו'. וא"ת דילמא דוקא כתב בכתב ידו או בעד אחד דאיירי ת"ק מכשיר ר"א וי"ל דהלשון אפילו אין עליו עדים משמע דאין עליו עדים כלל ועוד דקתני דאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם משמע דבעדי מסירה לחוד סגי ונראה לר"י דאף לכתחילה מכשיר ר' אלעזר בעדי מסירה כדפירש בקונטרס מדקתני לקמן בפ"ב (דף כא:) אין כותבין על הנייר מחוק וחכמים מכשירין ואמר מאן חכמים ר"א דאמר עדי מסירה כרתי ומשמע מכשירין וכותבין והדתנן בהשולח (לקמן דף לד:) התקין ר"ג שיהו העדים חותמין על הגט לא שצריך לעשות כן אלא תיקן שילמד להם לעשות כן שלא יצטרכו לעדי מסירה כשירצו להראות לראיה השטר והגט אבל אם באים לסמוך לכתחילה אעדי מסירה סומכין: **וגובה** מנכסים משועבדים. לשון שני פי' בקונטרס אם שטר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים וכן נראה לר"ת עיקר דאפילו בשאר שטרות גובה בעדי מסירה מנכסים משועבדים כדמשמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:) דאמר רב הלכה כר"א בגיטין ובשאר שטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים אלמא דר"א איירי נמי בשאר שטרות וקשה דאמר בגט פשוט (ב"ב דף קעו.) הוחזק כתב ידו בב"ד מהו פי' מהו שיגבה ממשעבדי ומייתי מהך דגיטין דקתני וגובה מנכסים משועבדים ומשני שאני התם דליכא כתובה משמע דדוקא בגט איירי ולא בשאר שטרות ורשב"ם גרס התם שאני התם דמשעת כתיבה שיעבד נפשיה פירוש כשנכתב השטר נכתב כדי למוסרו בפני עדים שיהו עדי מסירה במקום עדי חתימה והוי קול כאילו עדים חתומים אבל לעיל איבעיא לן הוחזק כתב ידו בב"ד ומסר בינו לבין עצמו ולא נתכוין אלא להודאה ולא לעשות שטר שיהיה לו קול והתם לא יועיל אפילו איתחזק בב"ד ורבינו חננאל פי' דההיא דגט פשוט (שם דף קעו:) פליגא אההיא דהמגרש (לקמן דף פו:) ופסק רבינו חננאל שיש לסמוך אההיא דגט פשוט ולא מגבינן בעדי מסירה אלא מבני חרי והא דפריך כתמא דהש"ס בפירקין (דף יא:) גבי שטר פרסאה דמסרי באפי סהדי ישראל אי הכי ממשעבדי נמי ליגבי לא קשה לפסק רבינו חננאל דמיירי בחתימי עליה סהדי עובדי כוכבים הדיוטות כדפי' בקונטרס ומשום הכי ס"ד דגבי ממשעבדי כיון דמסרי באפי סהדי ישראל חשיבי הנך הדיוטות כערכאות וגם מלשון הקונטרס מוכיח לקמן דלא גבי ממשעבדי אלא בעדי חתימה: **וכי** לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה מדאורייתא אבל מדרבנן בעי. ופסול בדיעבד דבענין אחר לא מתוקמא מתניתין כוותיה כדפיר' לעיל ואם תאמר ומאי שנא ממחובר דאמר לעיל אין כותבין לכתחילה אבל בדיעבד כשר אפילו מדרבנן דמדאורייתא אין חילוק בין לכתחילה לדיעבד ויש לומר דהשתא מוקי ההיא מתניתין דמחובר כרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי:

וחתמו

גליון הש"ס

ברש"י ד"ה ולא בעי ר"א חתימה ופליג עלה ר"א וכו'. ק"ל הא י"ל כפשוטו על הת"ק במה דתולה דווקא שהוא כתב ידו אבל דכתב סופר ואין עליו עדים אפילו בדיעבד פסול בזה הוסיף ר"א דאע"פ שאינו כתב ידו ואין עליו עדים כשר בנתן לה בפני עדים ואילולי דברי רש"י היה אפשר לפרש דכיון דת"ק קורא שם פסול במה דפסיל לכתחילה לא הוי ליה לר"א למינקט כשר במה דפסול לכתחילה והול"ל דהולד כשר. אח"כ כתב לי נכדי הרב נהו' שמואל בנימין ני' שכבר עמד בזה הגאון בה"ז בספרו תפארת שמואל למהרש"ק:

מסורת הש"ס

לקמן כא:

ב"ב קעו. לקמן יז: פו.

לקמן כג. כו: כתובות פה.

וחתמו ונתנו לה כשר וכ"ת אנן מדאורייתא קא מתנינן לה אי הכי אומר היה ר"מ דבר תורה מיבעי ליה אלא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי *דאמר רבי אבא *מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול רב אשי אמר הא מני ר' יהודה היא *דתנן ר' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ומעיקרא מאי טעמא לא מוקמינן לה כר' יהודה מהדרינן אר"מ *דסתם מתני' ר"מ מהדרינן אר' אלעזר *דקי"ל הילכתא כוותיה בגיטין תנן רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד ואמר אביי בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא מכלל דת"ק סבר הני לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי לא רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בהא קמיפלגי ת"ק סבר הני כיון דסמוכות מיגמר גמירי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות גמירי סמוכות לא גמירי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים רבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותנא קמא סבר הני כיון דסמוכות מישכח שכיחי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות שכיחי סמוכות לא שכיחי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים תנן וחכמים אומרים אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך מכלל דתנא קמא סבר מוליך לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה
והני

וכי תימא אנן מדאורייתא מתנינן לה. להא דרב נחמן: **אי הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה מיבעי ליה.** למימר דהוה ליה לרב נחמן דאמורא הוא לפרושא למילתא דלא תיפוק חורבא מיניה ולמיתני הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה אפילו מלאו באשפה וכו': **יש ה"ג וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל.** כלומר כי לא חתימי סהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דהוה ליה מזוייף מתוכו: **במזוייף מתוכו.** שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה: **ומעיקרא אמאי לא מוקמינן לה כרבי יהודה.** דטרחינן ומהדרינן וכי תימא כמה לישני לאוקמיה כר' מאיר או כר' אלעזר: **הילכתא כרבי אלעזר בגיטין.** בהא מילתא דבלא עדים חתומים כשר והכי מוקמינן בפרק בתרא (לקמן דף פו:): **ואמר אביי עיירות הללו.** שהוסיפו סמוכות לארץ ישראל הנך רקם וחגר דרבן גמליאל והנך דרבי אליעזר הוי סמוכות טפי שאף מובלעות הן בתחומה אלא שאינן מארץ ישראל דת"ק סבר הני לא צריכי משום דסמוכות ואתא רבן גמליאל לאוסופי סמוכות ומודי במובלעות ורבי אליעזר הוסיף את המובלעות והיכי דמי מובלעות כגון עיירות שמנה הכתוב במזרחה של ארץ ישראל להיות לגבול כדכתיב (במדבר לד) והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן וגו' ומונה על הגבול עיירות רבות ומהן ולהלן חוצה לארץ ישראל ויש מהם שבולטות מחברותיהן לצד המזרח ארבע וחמש פרסאות ומסילה ההולכת מזו לזו הוא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מבליעת העיר הבולטת קרי לה מובלעת בתוך התחום ואפילו הכי אינה מארץ ישראל: **ההוא אתרא.** שבין כפר לודים ללוד: **והוי.** רחוק כמבי כובי לפומבדיתא: **מאי לאו בהא קמיפלגי כו'.** ודרבה ורבא תנאי היא: **לא שכיחי.** דיש הרים ביניהם: **מתרץ לטעמיה.** מתרץ לכולהו תנאי כוותיה: **ואתא רבי אליעזר למימר דמובלעות נמי לא.** כלומר אף על גב דגמירי לא נפקי מכלל מדינת הים: **שלא תחלוק במדינת הים.** מאחר שגזרו במדינת הים לא נתנו חלוק בדבר:
והני

וחתמו ונתנו לה כשר. לכתחילה נמי כשר לחתום וליתן דבפרק כל הגט (לקמן דף כו:) ובהכותב (כתובות דף פה.) מוכיח מדרב נחמן דהכא דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן ועוד תנן בפרק כל הגט (לקמן דף כו.) הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה וקאמר בגמ' משום קטטה ור' מאיר היא או משום תקנת עגונות משמע במלאו באשפה דלא שייכי הני טעמי שרי אפילו לכתחילה ומאן דמפרש נמי התם משום תקנת סופר ורבי אלעזר היא משמע דלר"מ אין צריך להניח כלום ושרי לכתוב הכל והא דלא קאמר הכא חתמו ונתנו לה אומר ר"ת משום דהוה משמע דלא סגי דלא עביד הכי וא"ת ומאי שנא דבעי לר"מ לכתחילה כתיבה בתלוש למאן דמוקי מתניתין דמחובר כר' מאיר ושלא לשמה שרי אפילו לכתחילה ואומר ר"ת דלגבי לשמה לא חיישינן אי מייתי גט לעדים שאינו כתוב לשמה שיחתמו גם הם שלא לשמה דכיון דידעי דצריך לשמה לא אתו למיטעי אבל במחובר אי כתב לה במחובר זימנין דמישתלי ואין נזכרין לתלוש וחתמי: **מודה** רבי אלעזר במזוייף מתוכו. תימה לר"י מה ענין שלא לשמה למזוייף מתוכו שחתומים בו קרובין או פסולים דהתם בדין מיפסיל משום דלמא אתי למיסמך עילוייהו להשיאה או להוציא ממון על פיהם אע"פ שהדבר אמת אין לעשות אלא בעדות כשר כדאמר בפ' ארבעה אחין (יבמות דף לא:) ניתקיה גבי עדים זימנין דחזו בכתבא ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם אבל הכא שהעדים כשרים אלא שחתמו שלא לשמה מה תקלה יש בכך אם נסמוך עליהן וליכא למימר דאי שרינן בחתמו שלא לשמה יבא להכשיר זימנין דיחתמו תחלה ויכתבו גט על גבי חתימתן והתם ליכא עדות כלל דאם כן מטעם זה גם בשאר שטרות היה לנו להצריך חתימה לשמה ויש לומר דמ"מ איכא למיגזר חתימה אטו כתיבה דאם אין עושין חתימה לשמה גזרינן פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה: **הא** מני ר' יהודה היא. אע"ג דבריש פ"ב (לקמן דף טו.) תנא קמא דר' יהודה מצריך בפני נכתב ובפני נחתם בהא סבר לה כר"י: **עד** שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש. וא"ת ולמה ליה למינקט וחתימתו כיון שהיתה כתיבה בתלוש אי אפשר לחתימתו שתהא במחובר וי"ל דמשכחת לה שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נטעו והשריש וחתמו: **דקיימא** לן הלכה כר"א בגיטין. משום דמיירי הכא בגיטין נקט גיטין אבל הלכה כמותו אף בשאר שטרות אע"ג דכל אמוראי דלקמן (דף פו:) סברי כר' אלעזר דוקא בגיטין קיימא לן כשמואל בדיני דפליג לקמן (שם) אדרב וקאמר אף בשאר שטרות ועוד בפ' זה בורר (סנהדרין דף כח:) גבי מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי קאמר רב יוסף זיל אקיימה בעדי מסירה כר' אלעזר ופריך ליה אביי והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דרב יוסף ואביי דהוו בתראי סברי כר' אלעזר ובפירקין נמי *אמר ר' אבא האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי ולפיכך צריך ליזהר שיהו עדי מסירה בשעת נתינת הגט דאינהו כרתי דאי ליכא שם עדי מסירה אינה מגורשת אע"ג דאיכא עדי חתימה ולא מהני עדי חתימה אלא שאם ימותו עדי מסירה או ילכו להם למדינת הים שתינשא ע"י עדי חתימה דמסתמא בהכשר נעשה כדאמרינן בהשולח (לקמן דף לו.) לא נצריכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי אי נמי דאזלי למדינת הים וכן משמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:) גבי שנים ששלחו שני גיטין ושמותיהן שוין [ונתערבו] נותן שתיהן לזו ושתיהן לזו וקאמר בגמ' דלא כר' אלעזר משום דלא ידעי עדי מסירה בהי מינייהו מיגרשא אבל לר"מ ניחא וצריך לומר דבמשולשין איירי דבעי לר"מ שיהא מוכח מתוכו כדאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) גבי כתב לגרש את הגדולה ואי לר' אלעזר סגי בעדי חתימה אמאי לא אתיא כר' אלעזר דל עדי מסירה מהכא בעדי חתימה סגי אלא משמע דלעולם בעי ר' אלעזר עדי מסירה ועוד דרגיל ר"ת לומר דאפילו לר"מ בעי עדים בשעת נתינת הגט דאין דבר שבערוה פחות משנים וכן שטר מתנת קרקע או שטר מכר שהוא לקנין קרקע ואינו לראיה אין מועיל כלום לר' אלעזר אם ידוע שלא נתנו בפני עדים °מיהו יש לחלק דלענין ממון דמהניא הודאת בעל דין כמאה עדים סגי בעדי חתימה במקום הודאת בעל דין אבל בקידושין וגרושין לא מהניא הודאת בעל דין משום דמחייב לאחרים דבקידושין אסר לה אקרובים ובגרושין אסר לה אכהן: **ומר** סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי. וטעמא דרבי אליעזר לא משום דקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא תחלוק במדינת הים *כדמשמע בסמוך:
תנן

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יד ופ"ד הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז וטוש"ע ח"מ סי' נא סעיף ג וסעיף ז:

מסורת הש"ס

ב"ב קע. [לקמן י: סנהדרין כח:]

לקמן כח:

[עירובין צו: סנהדרין פו.]

[לקמן פו:]

[לקמן יא. וגם איתא רבה]

גי' מגדל דוד כדמשני

תוספות רי"ד

ר"ג אומר אף המביא מרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: אמר אביי בעיירות הסמוכות לא"י ומובלעין בתחום א"י עסקינן. פי' רקם וחגר הם עיירות הסמוכות לא"י אלא שעומדים (תוך) [חוץ] לגבול א"י וכפר לודים גם הוא מחוצה לארץ וסמוך לא"י אלא שהוא מובלע בתוך התחום שהגבול מתעקם ונכנס לתוך א"י ובאותה העקמומית יושב כפר לודים ולוד הוא יושב תוך הגבול בא"י ובהא פליגי דת"ק סבר דוקא ממדינת הים צריך שיאמר אבל הני כיון דסמוכין ומובלעין אינו צ"ל דשכיחי בהו שיירתא ואתא ר"ג למימר סמוכין נמי כגון רקם וחגר לא שכיחי בהו שיירתא אבל מובלעין כגון מכפר לודים ללוד שכיחי בהו שיירתא. ור"א אומר אע"ג דשכיחי שיירתא צריך שיאמר שלא תחלוק במדינת הים פי' אחרי שגזרו במדינת הים לא נתנו חילוק בדבר: וחכ"א אינו צריך שיאמר וכו'. פי' אינו צריך לומר המביא מן הסמוכין ומן המובלעין דשכיחי שיירתא אלא המביא גט ממדינת הים לא"י והמוליך מא"י למדינת הים. ואתא לפרושי טעמא דת"ק (כגון) [דאמר] המביא גט ממדינת הים דה"ה המוליך מארץ ישראל למדינת הים דטעמא הוא מפני שאין עדים מצויין לקיימו ולא שנא מוליך ממביא והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר דלא שכיחי שיירתא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דקי"ל וכו' מיהו יש לחלק. עי' לקמן דף י ע"ב תד"ה הספק בעלמא. וע' בהרא"ש ב"ב פרק גט פשוט סימן ז:

והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בגזירת מוליך אטו מביא קמיפלגי דתנא קמא סבר לא גזרינן מוליך אטו מביא ורבנן בתראי סברי גזרינן מוליך אטו מביא ורבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ורבנן בתראי לפרושי טעמיה דתנא קמא הוא דאתו תנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך לרבא ניחא לרבה קשיא לא תימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך אלא אימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא קא משמע לן ואיכא דמותיב לה הכי הא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך לרבה ניחא לרבא קשיא לא תימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך אלא אימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך אבל ממדינה למדינה בארץ ישראל מאי צריך ליתני המביא ממדינה למדינה סתם לעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל נמי לא צריך דכיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מאי איכא למימר כיון דאיכא בתי דינין דקביעי מישכח שכיחי תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא ואמר רבי יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל ועססיות שמה והיו בה ב' הגמוניות שהיו מקפידין זה על זה לפיכך הוצרכו לומר מהגמוניא להגמוניא לרבא ניחא לרבה קשיא רבה אית ליה דרבא אלא מאי בינייהו איכא בינייהו דאתיוה בי תרי אי נמי באותה מדינה במדינת הים *תנן המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו והוינן בה *מאי ואינו יכול לומר אילימא

והני גמירי. דארץ ישראל: **לפרושי טעמא דתנא קמא**. דאיהו נמי מוליך ומביא ס"ל אלא חד מינייהו נקט: **הא באותה מדינה**. ומעיר לעיר: **לא צריך**. ואע"ג דאין בקיאין לשמה הואיל ועדים מצויין לקיימו לא צריך: **אי מההיא**. מדוקיא דרישא: **הוה אמינא הני מילי דיעבד**. דאי מייתי ממדינה למדינה בא"י ולא נכתב לפניו אין צריך ליפסול שליחותו על כך: **אבל לכתחילה**. אי הוה מימליך הוה מורינן ליה דליקו עליה: **קמ"ל**. משנה יתירה דסיפא דלא צריך: **ואיכא דמותיב הכי כו'** וניחא ליה למידק מרישא ולאותובי ולאו לאותובי מסיפא דקתני בהדיא המביא גט בארץ ישראל אינו צריך אלמא טעמא משום לשמה הוא דמשום דברישא תני בהדיא ממדינה למדינה וסיפא לא תנא ממדינה למדינה ואי הוה מותיב ליה מיניה הוה משני ליה דבאותה מדינה עצמה קאי ואע"ג דהוה מותבינן ליה מכלל דמדינת הים באותה מדינה נמי א] לא צריך סוף סוף הדר הוה ליה דוקיא: **לעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך**. כדקא דייקת ולא תיקשי לרבא: **כיון דאיכא עולי רגלים**. שכיחי עדים לקיימו והא דאמרן לעיל בריש שמעתין ממדינה למדינה בא"י איכא בינייהו ליתא וסמי ליה מהכא: **בתי דינין דקבועין**. בעיירות כתקנת עזרא בשני ובה' ומצויות שיירות שהולכות לדון במקום הוועד: **מקפידין זה על זה**. שלא ילך בן הגמוניא זו להגמוניא זו: **לרבה קשיא**. דהא ארץ ישראל הואי ובקיאין לשמה ומשום דלא שכיחי לקיימו אצרכוה: **רבה אית ליה דרבא**. דממדינה למדינה בארץ ישראל היכא דקפדי ולא שכיחי עדים צריך למימר אבל רבא לית ליה דרבה דאי שכיחי עדים לא חיישינן לאין בקיאין דכולהו בקיאין: **אלא מאי בינייהו**. אתרוייהו שינויי מהדר אשינויא קמא דשנינן כיון דאיכא עולי רגלים כו' ותו ליכא למימר ממדינה למדינה מצריך רבא בין אשינויא דאמרינן דרבה היכא דקפדי מודי בה דבעינן נמי לקיימו ומהשתא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא איפליגו בה דאי קפדי מודה בה רבה דהא אית ליה דרבא ואי לא קפדי מודי בה רבא דהא שכיחי לקיימו משום קביעותא דבתי דינין ומאי בינייהו כלומר חסרו להו הנך טעמי דאוקימנא פלוגתייהו לעיל ומשני ודאי חסרי להו וסמי חד מינייהו ופשו להו תרי טעמי באותה מדינה במדינת הים והיכא דאתיוה בי תרי ממדינת הים רבה מצריך רבא לא מצריך: **ואינו יכול**. מפרש ואזיל מאי היא: **יתקיים בחותמיו**. יבאו המכירים החתימה וכשר:

חוץ

תנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים. ומרישא דמתניתין המביא גט ממדינת הים דמשמע דוקא ממדה"י לא"י לא מצי למיפרך דלעולם באותה מדינה במדינת הים נמי צריך ונקט הכי לאפוקי רקם וחגר: **אלא** אימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך. וא"ת ואמאי נקט ממדינה למדינה ליתני המביא גט באותה מדינה במדינת הים צריך כו' הא בארץ ישראל אין צריך באותה מדינה וה"ה ממדינה למדינה דלרבה אין חילוק בין אותה מדינה ובין ממדינה למדינה וי"ל דנקט הכי לאשמועינן דלא נימא דממדינה למדינה בארץ ישראל צריך נמי משום קיום כרבא קמ"ל דאין צריך דטעמא לאו משום קיום אי נמי משום דשכיחי עולי רגלים כדמסיק: **אי** מההיא הוה אמינא הני מילי דיעבד. פירש בקונטרס °אי מדיוקא דרישא ופי' כן משום דאסיפא לא הוי מצי למימר הני מילי דיעבד דהא בהדיא קתני אין צריך דמשמע לכתחילה ומיהו לשון אי מההיא לא משמע הכי ונראה דיש ליישב דהכא שייך למיתני א"נ בדיעבד כלומר אין צריך ליטלו הימנה כשלא אמר בפני נכתב ובפ"נ דאמר לקמן כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתן לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל קשה דאמרינן בריש פ"ב (לקמן דף טו.) המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם כו' פסול ופריך בגמ' תנינא חדא זימנא המביא כו' ומשני אי מההיא הוה אמינא צריך ואי לא אמר כשר והיכי הוה מצי למימר הכי הא אמרינן הכא דאי לא תנא אלא חד בבא הוה אמינא בא"י לכתחילה צריך מכלל דבמדינת הים אפילו בדיעבד נמי צריך וי"ל דמאחר דתנא הכא תרי בבי לאשמועינן דארץ ישראל אפילו לכתחילה אין צריך אם כן מהשתא מצינן למימר דהא דצריך במדינת הים היינו לכתחילה אבל בדיעבד כשר להכי איצטריך מתניתין דפ"ב ועוד נראה לר"י דהכי פירושא הני מילי דיעבד שלא ראה כתיבת הגט וחתימתו דיכול ליתנו לה בא"י אבל לכתחילה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימתו כדי שיוכל לומר בפני נכתב קמ"ל דלא צריך ובמדינת הים אם לא ראה כתיבת הגט וחתימתו אין יכול להביאו וליתנו לה ואם הביא ונתנו ה"א דכשר אי לא מתניתין דפ"ב והשתא מיתרצה נמי פירכא קמייתא*:

כיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי · ואע"ג דלענין מחאה שלא בפניו אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לח:) סתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי ולא הוי מחאה היינו משום שאין המחזיק דרכו לחזור אם עשו מחאה אבל הכא שמחזרת אחר עדים המכירים חתימת העדים מצויין לקיימו *ואם תאמר דלקמן (דף ו.) משמע איפכא גבי בני מחוזא דניידי ומצרכי בפני נכתב משכונה לשכונה אטו במחוזא מי לא הוה מחאה וי"ל דהתם אפילו ימחה בפני בני אדם שהולכין להם שלא יאמרו למחזיק מכל מקום דרך הליכתם יאמרו לאחרים וחברך חברא אית ליה כדאמרינן התם אבל לענין קיום כיון דניידי לא ימצא קיום כשיצטרך להם: **ואמר** ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל כו'. בלא ר' יצחק נמי יש להוכיח דבארץ ישראל היתה דבחוצה לארץ באותה הגמוניא נמי צריך לרבה כיון דאין בקיאין לשמה: **שהיו** מקפידין זה על זה. וחירום דידהו הוי טפי מחירום דיהודה וגליל: **רבה** אית ליה דרבא. וא"ת אמאי צריך לרבה בפני נכתב מהגמוניא להגמוניא והא רבה לא חייש לאיחלופי כיון דידענו לא מהני וי"ל דמתחילה לא היו מתקנין בפני נכתב משום איחלופי אבל כיון דתקינו משום לשמה במדינת הים תקנו שיאמר בכל מקום אף בארץ ישראל: **אלא** מאי בינייהו. לעיל כי משני כיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי לא הוה מצי למיבעי מאי בינייהו דהכתי איכא בינייהו מקומות דלא קביעי בתי דינין או שמקפידין זה על זה:

אילימא

תוספות רי"ד

ודוקא ממדינה למדינה במדינת הים אבל ממדינה למדינה בא"י א) לא דשכיחי שיירתא ואע"ג דאיכא בתי דינין דקביעי ובאותה המדינה נמי דהיינו מעיר לעיר במדינת הים לא צריך שיאמר דשכיחי שיירתא ולא חיישינן לאין בקיאין לשמה: רשבג"א אפילו מהגמוניא להגמוניא אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בא"י ועססיות שמה והיו בה שני הגמונים שהיו מקפידים זה על זה. לפי' הוצרכו לומר אפילו מהגמוניא להגמוניא. ואע"ג דבא"י בקיאין לשמה כיון דמקפידים זה על זה שלא יעברו אלו על אלו ולא שכיחי שיירתא צריך הוא לומר:

א) נראה דצ"ל אבל ממדינה למדינה בא"י כיון דאיכא עולי רגלים דשכיחי שיירתא ובזמן שאין בהמ"ק קיים נמי האיכא בתי דינים וכו'.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אי וכו' אי מדיוקא דרישא. עי' חולין דף ג ע"א תוד"ה אין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואיכא דמותיב וכו' מכלל דמדינת הים באותה מדינה נמי לא צריך וכו'. נמחק מלת לא:

לקמן ט.

בס

[וע"ע תוס' חולין ג. ד"ה אין השומר]

[וע"ע תוס' כתובות יח. ד"ה דסתם ותוס' ב"ב לח: ד"ה דסתם]

אילימא חרש חרש בר איתויי גיטא הוא והתנן *הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן *ואמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן *לאחר שלמדו אי הכי יכול נמי °גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו אי הכי אינו יכול נמי פקח ונתחרש מילתא דלא שכיחא *ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן והא אשה דלא שכיחא *ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שצריכה לומר בפ"נ ובפ"נ שלא תחלוק בשליחות אי הכי בעל נמי אלמה תניא *הוא עצמו שהביא גיטו אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם טעמא מאי אמור רבנן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי קא מערער עליה *תא שמע דבעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר ליה [א]אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו אי הכי חד נמי גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו אי הכי בי תרי נמי בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן והא אשה דלא שכיחא ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא עצמה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם שלא תחלוק בשליחות אי הכי בעל נמי אלמה תניא הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם טעמא מאי אמור רבנן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי קא מערער עליה ת"ש [ב]המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה בפ"נ ובפ"נ אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עליה אלא להקל עליה לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו והאמרת גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו כשניסת אי הכי הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עליה אלא להקל עליה משום דניסת הוא הכי קאמר וכי תימא להחמיר עלה ולפקה הוי לא הוצרכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה

טעמא

רש"י

חוץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין לעשות שליח לגרשה כדאמרינן בקידושין (דף מב.) דאין קטן נעשה שליח והוא הדין להנך: **לרבא ניחא לרבה קשיא**. דקתני יתקיים בחותמיו והלא אין בקיאין לשמה: **לאחר שלמדו**. דבעי לשמה: **אי הכי**. דלמדו: **יכול נמי**. לא ניצרכוה אם אפשר לקיימו בעדים לא יצטרך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומשני אע"ג דלמדו לא עקרו רבנן תקנתייהו גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו וישכחו הלכך השתא נמי צריך השליח לבדוק שהוא לשמה: **והא אשה דלא שכיחא**. שתהא היא עצמה מביאה את גיטה בתורת שליחות שלא תתגרש בו עד שתגיע לבית דין פלוני: **ובלבד שהיא צריכה כו'**. בפ"ב (לקמן דף כד.) מותבינן הכי מטא גיטא לידה איגרשה ומשנינן דאייתיתיה עד ב"ד פלוני בתורת שליחות: **שלא תחלוק בשליחות**. שיווי הוא לא חלקו חכמים בין שליח לשליח אבל הא דאינו יכול לאו חילוק הוא שהרי הוצרך לומר אלא שאי אפשר: **שהביא את גיטו**. שכתבו במדינת הים ובא כאן לגרשה: **טעמא מאי כו'**. שיווי הוא כלומר טעמא מאי אצרכוה רבנן לכל שליח לומר כך משום חששא דילמא אתי בעל וכו': **שנים שהביאו גט**. שניהם נעשו שלוחים: **ומה אילו יאמרו כו'**. כלומר אם רצו הן אומרים אנו מעידים שגרשה ונתן לה גט או לשלוחה גט: **לרבה קשיא**. דאמר כי מייתי בי תרי צריכין לומר: **אי הכי**. דלמדו: **חד נמי**. כי מייתי ליה חד נמי לא ניצרכוה: **הוי לא הוצרכו כו'**. כלומר אמור מעתה לא הצריכו לומר בפני נכתב להחמיר דכי מקויים ניצרכיה: **אלא להקל**. דלא מצרכינן ליה לתרי סהדי אחרינא: **כשניסת**. כבר ומשום הא גזירה לא מפקינן מיניה: **משום דניסת הוא**. ואם לא ניסת לא שבקינן לה לאינסובי ואע"ג דאיקיים הייתו חומרא: **הכי קאמר**. לעולם בניסת קאמר דלא מפקינן לה וה"ק הוי לא הוצרכו לומר בפני נכתב להחמיר עליה ולהוציאה אחר שניסת דלא תימא להחמיר עליה ולהוציאה: **אלא להקל עליה**. מתחילה שלא תיזקק לעדים:

טעמא

תוספות

אילימא חרש. ולא בעי למימר כגון אלם או שלא ראה כתיבת הגט דא"כ הוה ליה למימר ולא אמר: **אי** הכי יכול נמי. פי' יכול נמי סגי בקיום חותמיו וא"ת מאי קשיא ליה לרבה כי היכי דלרבא ניחא ליה דמפרש אינו יכול צריך קיום חותמיו אבל יכול סגי באומר בפני נכתב ונחתם ואין צריך שנים הכי נמי יפרש לרבה דלאחר שלמדו רבה ורבא שוים ואומר ר"ת דלרבא ניחא דתנא אינו יכול לאשמועי' דבעי קיום חותמיו אבל ביכול סגי באומר בפני נכתב אע"ג דלא חשיב לרבא כמו קיום חותמיו אבל לרבה בפני נכתב עדיף מקיום חותמיו שמעיד שנעשה לשמה ע"כ תנא אתא לאשמועינן דאינו יכול סגי בקיום חותמיו כיון דאוקמינן לאחר שלמדו יכול נמי תיסגי ליה בקיום חותמיו ולקמן מפרש אי הכי חד נמי ליבעי שמואל מרב הונא אי סגי בקיום חותמיו כיון דליכא למיחש למידי או דילמא לא פלוג בין למדו ללא למדו ומשני בחד פשיטא ליה דצריך גזירה משום שמא יחזור הדבר לקלקולו ור"י מפרש דהכי פריך אי הכי יכול נמי היכא דאין צריך קיום לא יצטרך לומר לרבה בפני נכתב ונחתם כיון דלמדו ולעיל אמרינן באתיוה בי תרי ובאותה מדינה במדינת הים דלרבה בהני נמי קתני מתניתין דצריך דכולה מתני' אית לן לאוקמא בלמדו מדפריך ממתני' דהאשה עצמה מביאה גיטה וא"כ רישא נמי איירי בלמדו ובענין זה יש לפרש אי הכי חד נמי ומתחילה כתב רש"י בפירוש כתב ידו דהך קושיא דאי הכי יכול נמי ואי הכי חד נמי איירי למאי דסלקא דעתא מעיקרא דרבה לית ליה דרבא דכן דרך הש"ס דבתר דאיתותב מהדר הדר מותיב ליה מאידך ושוב מחקו רש"י ואין לפרש יכול נמי לא יצטרך לרבה בפני נכתב כיון דלמדו בשלמא לרבא דחיים לאיחלופי ניחא אבל לרבה דידעינו לא מהני א"כ לא אתי לאיחלופי מה צריך בפני נכתב דהא לקמן בריש פרק שני (דף טו:) משמע דכיון דאיתקן בפני נכתב לרבה משום לשמה מודה רבה דצריך לאומרו אפילו אחר שלמדו משום איחלופי: **שלא** תחלוק בשליחות. פירוש בשליחות דיכול: **אי** הכי בעל נמי. לרבא ניחא דכי מייתי ליה בעל ליכא למיחש לזיוף דאינו חשוד להכשילה במתכוון אלא לרבה בבעל נמי ליחוש שלא יערער דמתחילה לא היה יודע שצריך לשמה ומשני מינקט נקיט בידיה כיון דערעור זה אינו אלא לעז ליכא למיחש שיערער כיון דנקיט ליה: **בי** תרי דמייתו גיטא כו'. לפי זה ליכא בינייהו לאחר שלמדו דאתיוה בי תרי אבל איכא בינייהו מקויים ולקמן בר"פ שני (דף טז:) איכא למ"ד דשנים צריכין לומר אפילו אחר שלמדו דלא חשיב ליה מילתא דלא שכיחא ולמאי דחשיב ליה מילתא דלא שכיחא הא דקתני בפ"ב (לקמן דף טו.) וב' אומרים בפנינו (א) דדייק מינה רבה דידעינו לא מהני אע"ג דמסתמא איירי אחר שלמדו °מ"מ נקט בפנינו משום דקודם שלמדו הוה בפנינו דוקא: **שלא** תחלוק בשליחות. פי' בשליחות דחד דגזרינן חד דלא שכיח אטו חד דשכיח אבל בי תרי אטו חד לא גזרינן: **כשניסת**. והא דתניא לקמן לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם הולד ממזר היינו כשלא נתקיים בחותמיו וא"ת וליחשביה (לקמן דף פו.) בהדי ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ויש לומר דקסבר רבה דבג' גיטין תנא והבא לא תנא ואם תאמר להאי לישנא דבפ"ב (לקמן דף יז.) דאית ליה לר' יוחנן שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין לומר בפנינו נכתב כו' משמע דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה היכי משני הך ברייתא דהכא דאי משני לה כשניסת א"כ ליחשביה (לקמן דף פו.) בהדי ג' גיטין פסולין דהא ר' יוחנן אית ליה בפ"ט (שם) דג' גיטין נמי לא תנא °ואין לומר דלא חשיב אלא פסול התלוי בגט עצמו דהא אמרינן בפ"ט מניינא דסיפא למעוטי נתנו לה ולא אמר בפני כתב יוציא והולד ממזר ואומר ר"י דההוא מילתא דר' יוחנן דסבר לא תנא קאי כלישנא קמא דבפ"ב (לקמן דף טז:) דלית ליה לר' יוחנן לפי שאין עדים מצויין לקיימו וכמסקנא דשמעתין °אי נמי יאמר דהך דרבה ורבא תנאי היא כדבעינן נמי למימר בפרק שני (ג"ז שם) לרבי יוחנן:

אי

מסורת הש"ס

לקמן כג.

לקמן ט.

לקמן טז:

[עירובין סג: וש"נ]

לקמן כג: סב:

לקמן טז: ע"ש

עין משפט נר מצוה

י א ש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יד בהג"ה:

יא ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' י"ד סמג עשין נ טוש"ע שם סעיף יח:

יב ג מיי' שם הלכה ז יז טוש"ע שם סעיף ח:

תוספות רי"ד

בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכים אמר ליה אין צריכים ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני. פי' אע"פ שהביאו ואינן מכירין החתימה נותנין אותו לאשה ונשאת בו ואין הבעל יכול לערער היום ומחר שאם יבא ויאמר לאשה את זייפת הגט תאמר לו הרי עדים שאתה מסרתו בידם כתוב וחתום פיך כק' עדים שהוא מקויים והילכך אע"פ שאין השלוחין מכירים החתימות כיון שמעידים כי הבעל נתנו להן אינו צריך שום קיום בעולם. ודכותה נמי גבי שטרות הלוה יכול לומר למלוה אתה זייפת זה השטר וצריך המלוה לקיימו ואילו מביא המלוה עדים כי הלוה מסרו בידו כתוב וחתום כי ההיא דתנן כותבים שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו שוב אינו צריך לקיימו שהרי לוה הודה בפיו כי היה מקויים כשמסרו לו אבל אם היה השליח אחד אע"פ שאומר כי הבעל מסרו לו אינו נאמן להכחיש הבעל היום ומחר אם לא יאמר בפני נכתב ובפני נחתם דהימנוהו רבנן כבי תרי וזה סובר כרבא ולא חיישינן לאין בקיאין לשמה דאילו חיישינן מה לי הביאו חד מה לי הביאו תרי ומכאן מוכיח שהלכה כרבא. תניא המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי אומר לא הוצרכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה. פי' אע"פ שאין עליו עוררים צריך שיתקיים בחותמיו ולא יהבינן לה לאשה להנשא בו בלא עדים דדוקא בא"י דשכיחי שיירתא שאם יבא הבעל לערער יהיו עדים מצויים לקיימו או יהבינן לה בלא קיום ונשאת בו אבל ממדינת הים דלא שכיחי שיירתא לא יהבינן ליה לאשה עד שיתקיים שאם תנשא בלא קיום ויבא הבעל ויערער ולא נמצא עדים לקיימו יהיה הגט בטל ובניה ממזרים: הוי אומר מה שהצריכו חכמים לומר לשליח בפני נכתב ובפני נחתם לא להחמיר על האשה ולומר אע"פ שהוא מקויים יהא צ"ל שמא לא נכתב לשמה אלא להקל עליה שאע"פ שאין עדים מצויין לקיימו הוא נאמן בשנים לקיימו כשנים באומרו בפני נכתב ובפני נחתם והיום ומחר אם יבא הבעל ומערער לא משגחינן בית שכבר

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בי תרי וכו' בפנינו נחתם דדייק מינה רבה וכו' בפנינו נחתם מכו' דקודם:

גליון הש"ס

גמ' גזירה שמא. עירובין ד' פא ע"א: תוס' ד"ה בי תרי וכו' מ"מ נקט בפנינו משום דקודם שלמדו. לא זכיתי להבין דהא י"ל לומר כלל ואידך שייך וב' אומרים ובאמת הא מבואר בסוגיא דשם דל"ק סבר דמתני' איירי דוקא בלא אתיוה בי תרי דבאתיוה בי תרי ל"צ לאמירה כלל דאי כרבה אי כרבא דבי תרי ל"ש ואידך לישנא מוקי בזולא מבי תרי דס"ל דלרבה גם בכה"ג צ"ל בפ"כ ואל"כ למ"ד בשמעתין דאתיוה בי תרי צ"ל לומר ע"כ דמתני' דהתם מיירי בלא אתיוה בי תרי וכל"ק דשם וממילא בפנינו דוקא וצלע"ג: תוס' ד"ה כשניסת וכו' ואין לומר דלא חשיב וכו' דהא אמרינן בפ"ט. יסוד זה דמה דאינו ראוי להשבו לא שייך לומר דממעט אותו כתבו ג"כ בתוס' נדה דף יט ע"ב ד"ה הא אר"י. ועי' יבמות דף ג ע"ב וצ"ע: בא"ד אי נמי יאמר דהך דרבה ורבא תנאי היא. תמוה לי הא גם למסקנא דשם דפליגי ביחזור הדבר לקלקולו ניחא די"ל דר"י לא ס"ל לאוקימתא דכשניסת ומוקי לברייתא דהכא כר"י דלא חיים ליחזור לקלקולו וצע"ג:

טעמא מאי דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא בעל לא קא מערער אנן ניקום ונערער עלה בפלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר לפי שאין בקיאין לשמה וחד אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו תסתיים דר"י בן לוי הוא דאמר לפי שאין בקיאין לשמה דר' שמעון בר אבא אייתי גיטא לקמיה דר' יהושע בן לוי וא"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא א"ל לא צריכת לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין בקיאין לשמה אבל בדורות האחרונים דבקיאין לשמה לא תסתיים ותסברא והא רבה אית ליה דרבא ועוד הא אמרינן שמא יחזור דבר לקלקולו אלא ר"ש בר אבא *איניש אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר"ש: איתמר בפני כמה *נותנו לה רבי יוחנן ור' חנינא חד אמר [א]בפני שנים וחד אמר בפני שלשה תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים דרבין בר רב חסדא אייתי גיטא לקמיה דר' יוחנן ואמר ליה זיל הב לה באפי תרי ואימא להו בפ"נ ובפני נחתם תסתיים לימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר בפני שנים קסבר לפי שאין בקיאין לשמה ומאן דאמר בפני שלשה קסבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותסברא הא מדר' יהושע בן לוי אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבי יוחנן אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והכא היכי קאמר ר' יוחנן בפני שנים ועוד הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן עדים מצויין לקיימו והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר *[ב]שליח נעשה עד *ועד נעשה דיין ומאן דאמר בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין [ג]והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין אלא הכא בהא קמיפלגי דמר סבר כיון דאשה כשירה להביא את הגט זמנין דמייתא ליה איתתא וסמכי עלה ואידך אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה תניא כוותיה דרבי יוחנן *המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה *בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר [ד]כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם ור"מ משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה *דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר בר הדיא בעי לאתויי גיטא אתא לקמיה דרבי אחי דהוה ממונה אגיטי א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרבי אמי ור' אסי אמרי ליה לא צריכת וכי תימא אעביד לחומרא [ה]נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה אייתי גיטא פלגא איכתב קמיה ופלגא לא איכתב קמיה אתא לקמיה דרבי אלעזר אמר ליה אפילו לא *כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך רב אשי אמר אפילו

*) [ע"ש דניחא הכי ושוב מצאתי הערה במהרש"א]

רש"י

טעמא מאי כו' דילמא אתי בעל מערער. דטעמא מאי אמור רבנן דבעי למימר דילמא אתי בעל ומערער הילכך אם לא ניסת לא תינשא אבל השתא דניסת אמאי לפקה אכתי לא אתי בעל ומערער אנן ניקום ונערער: ואיבעית אימא לא גרסינן אלא הכי גרסינן אלא להקל עליה טעמא מאי וכו': **בפלוגתא.** כי הך פלוגתא דרבה ורבא איפליגו נמי אמוראי קמאי: **אייתי גיטא.** ממדינת הים: **ותסברא.** לא גרסינן ואי נמי גרסינן ליה לאו לאורועי תסתיים קאתי דשפיר תסתיים דרבי יהושע הוא דאמר לפי שאין בקיאין אלא הכי פריך ותסברא הא דאמר דיחידי הוה: **והא רבה אית ליה דרבא.** ובעינן לקיימו: **הוה בהדיה.** ואמרינן לעיל בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא: **בפני כמה נותנו לה.** השליח: **לפי שאין בקיאין.** הלכך בתרי סגי דלהוו סהדי דאמר שליח בפני נכתב ואי אתי בעל תו ומערער לא משגחינן ביה: **לפי שאין עדים כו'.** וכיון דלקיומי הוא בעינן תלתא כדאמרינן בכתובות בפ' שני (דף כא:) דקיום שטרות בשלשה: **ותסברא.** דהכי הוא: **והא.** מדקיימינן לעיל דריב"ל הוא דאמר לפי שאין בקיאין מכלל דרבי יוחנן בר פלוגתיה דלעיל אמר משום לקיימו והכא סיימינן דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים: **ועוד הא רבה אית ליה דרבא.** ואפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה נמי לקיימו וניבעי תלתא: **בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי.** כלומר אי אמרינן כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין קמיפלגי: **מ"ד בפני שנים קסבר.** כי היכי דשליח נעשה עד ה"נ עד נעשה דיין הלכך מצטרף בהדייהו והוו תלתא: **ומ"ד בפני שלשה קסבר.** אף שליח נעשה עד אין עד נעשה דיין: **הכי גרסינן והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין.** כגון גבי קיום שטרות אמרינן בכתובות (שם) שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם כו' והוינן בה למימרא דעד נעשה דיין כו' ומותבינן ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא אבל בדרבנן עד נעשה דיין: **כיון דאשה כשירה כו'.** אי מכשרת בשנים זמנין דמייתא ליה אשה וסמכינן עלה לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי בהדייהו לתלתא: **יוציא.** מי שנשאה בגט זה: **משום דלא אמר (לה) יוציא.** בתמיה והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוי ולד ממזר: **אתא לקמיה דרבי אחי.** בחותה העיר שהיו כותבין אותו: **ממונה אגיטי.** דקי"ל (קידושין דף ו:) כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן והוו ממנו גברא רבה לאורויי היכי נעביד: **לא צריכת.** אלא בשיטה אחת:

אפילו

תוספות

אי בעית אימא טעמא מאי כו'. רש"י לא גריס איבעית אימא דסיומא דמילתא הוא ולר"י נראה דשפיר גריס ליה ומוקי לה השתא קודם שלמדו דכיון דניסת לא תצא כיון דלזיוף ליכא למיחש דנתקיים בחותמיו וליכא אלא לעז בעלמא דשלא לשמה אפי' אי אתי בעל ומערער כדפרישית לעיל (ע"א ד"ה א"ה בעל):

ותסברא והא רבה אית ליה דרבא. לא גרסינן ותסברא כדפירש בקונטרס ובסמוך דקאמר אלא ר' שמעון בר אבא איניש אחרינא הוה בהדיה לא גרסינן אלא דאינו בא לסתור תסתיים ובסמוך נמי קאמר הא מדריב"ל סבר לפי שאין בקיאין לשמה כו': **הא** מדר' יהושע כו' רבי יוחנן סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. לא בעי לשנויי דסבר כאידך לישנא דפ"ב (לקמן דף יז:) דההוא לישנא דהתם דקאמר שנים אין צריכין לומר בפני נכתב הוא עיקר דקאמר עלה יתד הוא שלא תמוט ועוד דבההיא שינויא לא הוה משני הא דפריך והא רבה אית ליה דרבא: **והא** קיימא לן דאין עד נעשה דיין ה"מ בדאורייתא כו'. רש"י לא גריס ליה והדין עמו דכיון דפשיטא דבדרבנן עד נעשה דיין כדפריך לבסוף היכי פריך מעיקרא הא קיימא לן דאין עד נעשה דיין דהא פשיטא דלא ס"ד דהכא הוי דאורייתא ומיהו בפרק קמא דכתובות (דף יא.) *) יש קצת כענין זה גבי גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד ופריך מאי קמ"ל תנינא זכין לאדם שלא בפניו כו' והדר פריך והא קי"ל דודאי עבד בהפקירא ניחא ליה: **הכי** גרים ר"ת כיון דאשה כשירה להביא את הגט זמנין דמייתי ליה איתתא וכן פירש רבינו חננאל וה"ה דהוה מצי למימר זימנין דמייתי ליה קרוב: **כיצד** יעשה. פי' כיצד יעשה לרבנן שתינשא לכתחילה או אם נישאת שלא תצא אבל לולד אין צריך תקנה דבלא תקנה לא הוי ממזר דלית להו כל המשנה כו' ולר"מ כיצד יעשה קודם נישואין אבל לאחר נישואין מסתבר דלר"מ אין תקנה דכיון דהולד ממזר א"כ כל הדרכים האלו בה ותצא מזה ומזה וכל הנהו דתנן לקמן בהזורק (דף פ.): **יטלנו** הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר כו'. מכאן משמע דצריך לומר בשעת נתינה בפני נכתב מדקאמר יטלנו הימנה וה"ה לאחר נתינה תוך כדי דיבור דמהני מדקאמר לעיל שנתנו לה כשהיה פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב עד שנתחרש אבל לאחר כדי דיבור מספקא לר"י אי מהני כל זמן שעסוקים באותו ענין או לאו וקודם נתינה מספקא לר"י נמי אי מהני ומדתנן בפרק כל הגט (לקמן דף כט:) המביא גט ממדינת הים וחלה עושה בבית דין שליח ואומר כו' אין ראיה דהרי אומר כשהגט יוצא מתחת ידו: **אפילו** לא כתב בו אלא שיטה אחת כו'. פירוש שלא ראה אלא שיטה ראשונה דמסתמא סיימו לשמה:

אפילו

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף א:
יד ב מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן קכח סעיף ט וטוש"ע אה"ע סימן לה סעיף ב:
טו ג מיי' פ"ה מהל' עדות הלכה ט סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה בהג"ה:
טז ד מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעי' ז:
יז ה ו מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף טו:

תוספות רי"ד

שכבר מקויים הוא: איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני שנים וח"א בפני ג' ואסיקנא דמשום הכי צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם כדי לקיימו דכ"ע בעינן לקיימו דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים (ומשניהם) צריך שיאמר בפני נכתב כדי לקיימו שאם יבא הבעל היום ומחר ומערער לא משגחינן ביה וקיום שטרות לכ"ע בעי שלשה מפני שהוא מעשה ב"ד כדאמרן בפ"ב דכתובות והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין. ומ"ד בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין. פי' בריש פ' האיש מקדש אמרינן אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים צאו וקדשו לי אשה הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות ומסקנא התם והלכתא שליח נעשה עד והכא בהא קמיפלגי מאן דאמר בפני שנים קסבר כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין והלכך מצטרף זה עם השנים וה"ל קיום הגט בג'. ומ"ד בפני ג' קסבר דוקא שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין ומקשה והא קי"ל בדרבנן דעד נעשה דיין פי' כגון גבי קיום שטרות אמרינן בפ"ב דכתובות ג' שישבו לקיים את השטר וכו' והוינן בה למימר דעד נעשה דיין וכו' ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא וכו' אבל בדרבנן עד נעשה דיין ומהדר אלא הכא בהא קמיפלגי מר סבר כיון דאשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם זמנין דמתיא לה איהי וסמכינן עלה פי' אם תכשיר עתה בשנים יכשירו גם באשה בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי מ"ה תקנו בג' ואידך אשה מידע ידיע ולא סמכי עלוהי פי' להכשיר בשנים: תניא כותיה דר' יוחנן המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר' מאיר וחכ"א אין הולד ממזר אלא כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם פי' זה שהצריכו ליטלו ממנה ולתתו לה פעם אחרת כדי שיראה שהוא שליח בלבד דדוקא לשליח המנוה רבנן כבי תרי אבל לא לאינש אחרינא ור' מאיר סבר כיון שכבר נתנו לה יצא מתורת שליח ותו לא מהימן הילכך לא סגי ליה בהך תקנתא וכיון דתניא כותיה דר' יוחנן הלכתא כותיה. ולר' מאיר משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר פי' כיון דקאי השתא ואמר הכי משום דלא אמר לה בההיא שעתא ואמר הכי יוציא והולד ממזר אי נמי [לא] אתי בעל (לא קאי) ומערער ואמאי יוציא והולד ממזר אין ר' מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואין הלכה כרבי מאיר דיחיד ורבים הלכה כרבים. תניא בפ"ק דתוספתא גיטין המביא גט ממדינת הים ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם הרי זה נוטלו ממנו אפילו לאחר ג' שנים ונותנו לה ואומר לה בפני נכתב ובפני נחתם: בר הדיא בעא לאתויי גיטא אתא לקמיה דר' אחאי דהוה ממונה אגיטין פי' דאמרן כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק בהן והיו ממנים אדם גדול עליהן להורות להן היאך יעשום א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דר' אמי ור' אסי א"ל לא צריכית וכ"ת איעביד לחומרא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה אייתי גיטא פלגיה איכתיב קמיה ופלגיה לא איכתיב קמיה אתא לקמיה

מסורת הש"ס

[דוגמתו ר"ה כב:]
לעיל ג.
קדושין מג.
כתובות כא: סנהדרין לד: ר"ה כו. ב"ק כב: ב"ב קיד.
ב"מ נה: לקמן פו.
[עי' תוס' ב"מ נה: ד"ה ולא אמר]
לקמן פ. ב"מ נה.
לקמן טו. [ע"ש פרש"י ד"ה שיטה אחת וכו']

גליון הש"ס

גמ' כיצד יעשה. עי' לקמן פד ע"ב תד"ה אמר חזקיה:

אפי' *קן קולמוסא וקן מגילתא תניא כוותיה דרב אשי המביא גט ממדינת הים אפי' הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית אפי' נכנס ויוצא כל היום כולו כשר הוא בבית וסופר בעלייה הא לא קא חזי ליה אלא לאו כגון דשמע קן קולמוסא וקן מגילתא אמר מר אפי' נכנס ויוצא כל היום כולו כשר מאן אילימא שליח השתא הוא בבית וסופר בעלייה דלא חזי ליה אמרת כשר נכנס ויוצא מיבעיא אלא סופר פשיטא משום דנכנס ויוצא נפסליניה לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה ואמר ליה קמ"ל: איתמר בבל רב אמר כא"י לגיטין ושמואל אמר כחו"ל לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה. והני גמירי ומ"ס לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי ותסברא הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן לקיימו רב סבר כיון דאיכא מתיבתא מישכח שכיחי ושמואל סבר מתיבתא בגירסייהו טרידי איתמר נמי אמר ר' אבא אמר רב הונא *עשינו עצמינו בבבל כא"י לגיטין מכי אתא רב לבבל מתיב ר' ירמיה ר' יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון והא בבל *לצפונה דא"י קיימא דכתיב °ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה ותנן ר"מ אומר עכו כא"י לגיטין ואפי' ר"מ לא קאמר אלא בעכו דמקרבא אבל בבל דמרחקא לא הוא מותיב לה והוא מפרק לה °לבר מבבל עד היכן היא בבל אמר *רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לגיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תניינא דגישרא רב חסדא מצריך מאקטיספון לבי ארדשיר ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן לקיימו והני כיון דאזלי לשוקא להתם הנך ידעי בחתימות ידא דהני והני בדהנך לא ידעי מ"ט בשוקייהו טרידי רבה בר אבוה מצריך מערסא לערסא רב ששת מצריך משכונה לשכונה ורבא מצריך באותה שכונה והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו שאני *בני מחוזא דניידי רב חנין מישתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא צריכנא אמר ליה לא צריכת

ואי

ירמיה א

אפילו שמע קן קולמוסא וקן מגילתא. תיקון הקולמוס והקלף שמע כשתיקנוהו לשמה כשחותכין אותו ומחליקין אותו ולי נראה קן קולמוסא קול הקולמוס כשהוא כותב וקול היריעה שהוא נשמע כמי שאומר קן קן ואית דגרסי קל קולמוסא: **דנפק לשוקא.** סופר יצא לשוק למקום שיש שם בני אדם הרבה: **מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה.** ששמו כשמו של זה: וא"ל כתוב לו גט: **הא רבה אית ליה דרבא.** והני נמי דגמירי הא כיון דממדינה למדינה הוא בעינן לקיימו: **מתיבתא.** ישיבות קבועות אחת בסורא ואחת בנהרדעא והולכין תלמידים מזו לזו ומשאר עיירות לכן ללמוד תורה: **בגירסייהו טרידין.** ואין מכירין החתימות: **איתמר נמי.** דטעמא משום דשכיחי מתיבתא היא: **מכי אתא רב לבבל.** וקבע ישיבה בסורא ושמואל הוה בנהרדעא אבל מעיקרא לא ואע"ג דגמירי דמשגלה יכניה לבבל (מלכים ב כד) והחרש והמסגר עמו לא פסקה תורה מהם: **מרקם.** למזרחו של עולם בסופו הוי מדינת הים במזרחה של א"י: **ורקם.** עצמה: **כמזרח.** כמזרח העולם דהוא מדינת הים: **מעכו לצפונו.** של עולם ובבל התם קיימא בין עכו לצפון: **לבר מבבל.** דאיכא טעמא להתירה: **כמחלוקת ליוחסין.** בפ' עשרה יוחסין (קדושין ד' עא.) דקי"ל כל הארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל ואפליגו התם עד היכן הוא: **ארבא תניינא.** ערבה שניה הסמוכה לגשר: **והני גמירי.** דבי ארדשיר: **והא רבה אית ליה דרבא.** וכיון דממדינה למדינה הוא בעינן לקיימו: **והני.** דבי ארדשיר: **אזלי לשוקא.** לאקטיספון ומוסרין להן שם עדיות וחותמין (א) שם בשטרות והשטרות ביד בני אקטיספון עד זמן שניגבים לפיכך בני אקטיספון מכירין חתימת בני ארדשיר הלכך גט שנחתם בארדשיר ונשלח לאקטיספון עדים מצויין לקיימו ואף בני ארדשיר כשהולכין שם לשוק יקיימוהו אבל בני ארדשיר אינן מכירין חתימת בני אקטיספון ואע"פ שהולכין שם תמיד לסחורה דכל יום השוק בשוקייהו טרידין ואינן נותנין לב להסתכל ולהכיר חתימת בני העיר: **מערסא לערסא.** משורת הבתים שבצד זה"ר לשורה שכנגדה: **משכונה לשכונה.** סתם שכונה שלשה בתים במסכת ע"ז (דף כא.): **דניידי.** אינן משתהין בבתיהן שטרודין בסחורה ואין מכירין חתימות שביניהם: **לא צריכת.** דבבל כארץ ישראל: דאי

תורה אור

אפילו קן קולמוסא. לא דמי לסומא דפסול להביא גט בפרק שני (לקמן דף כג.) *: **השתא** הוא בבית כו'. לא בעי למימר דאפי' נכנס ויוצא בבית קאמר דיוצא ונכנס משמע למקום שהסופר כותב: **בבל** רב אמר כא"י. ממדינה למדינה בבבל פליגי דבאותה מדינה מודה שמואל דאין צריך דאף ע"ג דאמר בגירסייהו טרידי הייט לומר דלא חשיבי יותר משאר חוצה לארץ ומבבל לא"י נמי לא איירי דהייט פלוגתא דר' אביתר ורב יוסף בסמוך: **מכי** אתא רב לבבל. פ"ה והרבה ישיבות וקשה דא"כ מאי פריך ממתני' דמעכו לצפון שנישנית קודם שבא רב לבבל ומפרש ר"ת מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה שגלו עמו לבבל החרש והמסגר דינה להיות כא"י לגיטין וכן מפרש בריש בכל מערבין (עירובין דף כח.) ובסוף מרובה (ב"ק דף פ.) ולא גרס אמר רב הונא אמר רב שרב עצמו לא היה אומר מכי אתא רב לבבל ויש מפרשים מכי אתא רב לא רב ממש אלא כלומר רבנים ובעלי תורה: **ומבי** ארדשיר לאקטיספון לא מצריך. וא"ת מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור מוליך אטו מביא כדאמרינן לעיל וי"ל דלמסקנא דרבה אית ליה דרבא לכ"ע לא גזרינן מוליך אטו מביא ונראה דארדשיר בבבל דאי בשאר חו"ל היכי בעי למימר נימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי מה מועיל דגמירי הא חיישינן שמא יחזור דבר לקלקולו ואקטיספון על כרחי' לאו מבבל דאי מבבל אקטיספון נמי גמירי ומאי קאמר הני לא גמירי ועוד דבלא אזלי לשוקא נמי אמרינן לעיל לרב דקיי"ל כוותיה באיסורא דשכיחי מתיבתא אלא ודאי ארדשיר בבבל ואקטיספון לאו מבבל והוי ממדינה למדינה ואין עדים מצויין לקיימו אי לאו דאזלי לשוקא והשתא פריך שפיר והא רבה אית ליה דרבא ואמאי לא מצריך מארדשיר לאקטיספון כיון דאין עדים מצויין לקיימו ואע"פ שהיו סמוכות זו לזו ולא היה אלא דגלת מפסיק ביניהם כדאמרינן בפ' כילד מעברין (עירובין דף נז:) מ"מ חשיבי כשתי מדינות כמו עבר הירדן שחלוק מא"י לענין חזקה לפי שירדן מפסיק (ואין זה אקטיספון דאמרינן בפ"ק דיומא (דף י.) רסן זה אקטיספון דההוא *מא"י הוה כדכתיב רישיה דקרא מן הארץ ההיא יצא אשור ויבן את נינוה כו' (בראשית י) (ובפי' רש"י כתב התם רסן זה אקטיספון): **הני** ידעי בחתימות ידייהו דהני. וא"ת לעיל דאמר בגירסייהו טרידי אמאי לא אמרינן דבני המקום מכירין חתימתן כדאמר הכא דבני אקטיספון מכירין חתימות בני ארדשיר אע"ג דבני ארדשיר טרידי בשוקא וי"ל דהנהו דבגירסייהו טרידי טפי ואין להם פנאי לחתום כלל: **והא** רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. קשה דמשמע דאי הוה סבר רבא לפי שאין בקיאין לשמה הוה ניחא ליה ואמאי והא מחוזא מבבל היא דבקיאין לשמה וי"ל דשמא לגיטין וליוחסין לא חשיבי מבבל דשכיחי בה גרים כדמשמע פ' בתרא דקידושין (דף עג.) גבי רבי זירא דדריש במחוזא גר מותר בממזרת משמע דאין זה עיקר יחס של בבל וה"ה דהוה מצי למיפרך לרבה בר אבוה ורב ששת דע"כ סבירא להו נמי כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו דאי משום דאין בקיאין לשמה והני לא גמירי אפי' באותה שכונה נמי ילריכו אלא דניחא ליה למיפרך מרבא דאית ליה בהדיא הכי ומשני שאני בני מחוזא דניידי לכך מצריך רבה בר אבוה מערסא לערסא שהולכין להם מכירי החתימות קודם שתוודע הליכתן לבני ערסא אחרת ומתוך כך אין נזהרין לקיים שטרם קודם הליכתן אבל משכונה לשכונה לא הוה מצריך דקסבר דבכולה ערסא יודעין כל אחד בהליכת חבירו ומבקשת האשה קיום קודם הליכתן ורב ששת חושש אפילו באותה ערסה ורבא אפילו באותה שכונה: **שאני** בני מחוזא דניידי. מכאן פוסק רבינו תם דהשתא בזמן הזה צריך לומר בכל מקום בפני נכתב אע"ג דקיימא לן כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא משום לשמה מכל מקום צריך דהשתא בכל מקומות ניידי כבני מחוזא:

ואי

[צ"ל שמע קן וקן כרש"י וכ"ה בהרא"ש]

[ב"ק פ.]

[ב"ב כה:]

קידושין עב.

עי' תירוצו בהרא"ש סי' ג:

יח א ב מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף טו:

יט ג ד מיי' שם הל' י:

כ ה מיי' שם הלכה ח וסמג שם טוש"ע שם סעי' א וע"ש:

תוספות רי"ד

לקמיה דר' אלעזר א"ל אפילו לא כתב ביה אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך רב אשי אמר אפילו לא שמע אלא קל קולמסא וקל מגילתא פי' הברת הקולמוס והקלף שמשמיעי' קול בשעת הכתיבה והלכתא כותיה דרב אשי דתניא כותיה דתניא המביא גט ממדינת הים אפי' הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית ואפי' נכנס ויוצא כל היום כשר בשלמא הוא בעלייה וסופר בבית הא קא חזי ליה אלא היא בבית וסופר בעלייה הא לא קא חזי ליה מאי לאו דשמע קל קולמוסא וקל מגילתא. אפי' נכנס ויוצא כשר מאן סופר פשיטא דכשר לא צריכא דנפק לשוקאואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה בשוקא וא"ל כתוב לי גיטא קמ"ל. ר' חנן מישתעי רב כהנא איתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם אי לא צריכנא א"ל לא צריכית פי' דבבל הרי היא כא"י לגיטין שיש שם ישיבות ושכיחי שיירתא ועדים מצויין לקיימו:

גליון מגדל דוד

מארץ אשור כו'

מ"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אזלי לשוקא וכו' וחותמין שמס בשטרות:

גליון הש"ס

גמ' לבר מבבל. עי' יבמות דף טז ע"ב תד"ה קפסיק:

[נראה שכוא מובן עפמ"ש רש"י פסחים ה: ד"ה מחוזא עירו של רבא וכ"כ רש"י עוד בב"מ נט. ד"ה מחוזא עיר שהיה רבא דר בתוכה כך שמה עכ"ל וכ"כ רש"י עירובין סג. ד"ה מחוזא אתריה דרבא וכ"כ רש"י עוד ב"מ דף עז. ד"ה אוכלוסי דמחוזא שהיא עירו של רבא וכ"כ רש"י עוד כתובות קה: ד"ה גני]

כא א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף א:
כב ב מיי' פ"ז מהל' ספר תורה הל"ז ופ"ד מהל' יבום הלכה לד סמג עשין כב טוש"ע יו"ד סי' רפד סעי' ב:
כג ג מיי' פט"ו מהל' אישות הל"ע:
כד ד מיי' פ"ה מהל' שבת הל"ג סמג עשין יא טוש"ע או"ח סי' רס סעי' ב:

נ"ל ועוד מפרש ר"ת או ר"י או שצריך למחוק מלת כדאמר. [מהר"ם]

[נ"ל פ"ג שהוא פרק בני העיר שהפרק בתרא בירושלמי הוא הקורא עומד]

תוספות רי"ד

ואי עבדת א) מהימנין מאי אי עבדת מהימנין דאי אתי בעל ומערער ופסיל ליה לא משגחינן ביה שכבר מקויים הוא: אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל. אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו בא לידי ג' עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת. פי' שמשמשתו נדה בימי הצינה ואומרת טבלתי מפני אימתו או תברח מלפניו למקום המסוכן ותפול בא' מן הפחתים או מגשר או שמא תדליק לו הנר ותבשל לו בשבת:
א) נ"ל אהנית מאי אי עבדת אהנית וכו' או דנ"ל אי עבדת מהימנית כו'

[נ"ל בפ"ק דשבת הלכה ב וכ"ה בתוס' מנחות לב:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואי עבדת וכו' דלאו אדיבורה דידה סמכינן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר ר"י וכו' אל תשמח אל גיל בעמים. בעמים אל גיל כצ"ל וכן הוא בירושלמי: בא"ד דאין לשרטט. עי' סוטה יז ע"ב תוד"ה כתבה:

ואי עבדת אהנית. משמע דבפני נכתב מועיל בא"י והא דאמר בפ"ב (לקמן דף כג:) בארץ דלאו אדיבורה (א) סמכינן מהימנא היינו משום דאיירי בלא אמר בפני נכתב כשהם מביאי גט בארץ ישראל אבל אי אמר סמכינן אדבוריה כדאמרינן הכא:

דאי אתי בעל כו'. אבל אי לא אמרת ואתי בעל ומערער מיפסיל: **כדתניא**. דאף מי שאינו צריך לומר אם אמר מהני: **כפר סיסאי**. שם מקום: **שלא תיזקק**. החשה לעדים אם יקרא עליו ערער: **והא איהו נמי כו'**. ולאו משום דצריך ומאי קשיא ליה לר' אלעאי:

תורה אור

ואי עבדת אהנית מאי אי עבדת אהנית דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה כדתניא *מעשה באדם אחד שהביא גט לפני רבי ישמעאל אמר לו צריך אני לומר בפני נכתב ובפני נחתם או איני צריך אמר לו בני מהיכן אתה אמר לו רבי מכפר סיסאי אני אמר לו צריך אתה לומר בפני נכתב ובפני נחתם שלא תיזקק לעדים לאחר שיצא נכנס לפניו רבי אלעאי אמר לו רבי והלא כפר סיסאי מובלעת בתחום ארץ ישראל וקרובה לציפורי יותר מעכו *ותנן רבי מאיר אומר עכו כארץ ישראל לגיטין ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בעכו דמרחקא אבל כפר סיסאי דמקרבא לא אמר לו שתוק בני שתוק הואיל ויצא הדבר בהיתר יצא הא איהו נמי שלא תיזקק לעדים קאמר ליה לא סיימוה קמיה שלח ליה ר' אביתר לרב חסדא גיטין הבאים משם לכאן אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן לקיימו וכיון דאיכא רבים דסלקי ונחתי מישכח שכיחי אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא *ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולין משם לכאן הן קיימו בעצמן °ויתנו (את) הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתו וכתב ליה בלא שירטוט וא"ר יצחק [ב]שתים כותבין שלש אין כותבין במתניתא תנא שלש כותבין ארבע אין כותבין א"ל אביי אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבה הוא בשלמא מילתא דתליא בסברא לחיי הא גמרא היא וגמרא לא שמיע ליה ועוד הא ר' אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה דכתיב °ותזנה עליו פילגשו רבי אביתר אמר זבוב מצא לה ר' יונתן אמר נימא מצא לה ואשכחיה ר' אביתר לאליהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה א"ל עסיק בפילגש בגבעה ומאי קאמר אמר ליה אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר א"ל ח"ו *ומי איכא ספיקא קמי שמיא א"ל אלו ואלו *דברי אלהים חיים הן זבוב מצא ולא הקפיד נימא מצא והקפיד אמר רב יהודה זבוב בקערה ונימא באותו מקום זבוב מאיסותא ונימא סכנתא איכא דאמרי אידי ואידי בקערה זבוב אונסא ונימא פשיעותא אמר רב חסדא [ג]לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פילגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא לידי שלש עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת *אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן [ד]שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר צריך למימרינהו

°ויואל דכר

לא סיימוה קמיה. דר' אלעאי לסיומא דמילתיה דר' ישמעאל: **משם לכאן**. מבבל לא"י: **דסמכא הוא**. ראוי לסמוך עליו: **ויתנו (את) הילד כו'**. שהיו משתהין בא"י ומניחין נשותיהן עגונות ובטלים מפריה ורביה שנקל בעיניהם ילדים וילדות: **שתים**. שתי תיבות כותבין מן המקרא בלא שרטוט: **בשלמא מילתא דתליא בסברא**. אי לא הוה סבר לה מדעתו: **לחיי**. כלומר שפיר מלית למימר דלאו גברא רבה הוא: **וגמרא לא שמיע ליה**. הא גמרא דר' יצחק: **דאסכים מריה על ידיה**. לגלות לו סוד לכוין דברים הסתומים על אמיתתם: **ותזנה עליו פילגשו**. בפילגש בגבעה כתיב ותזנה סרחה עליו: **זבוב מצא לה**. בקערה: **נימא מצא לה**. לקמיה מפרש: **ואשכחיה** גרסי': **נימא מצא והקפיד**. כדמפרש טעמא ואזיל: **נימא באותו מקום**. ודרכן היה להסיר את השער ולא ליסכן בועלה ליעשות כרות שפכה ומשום דסכנתא הוא הקפיד עליה וברחה מפני אימתו: **גילוי עריות**. כשמגיע זמן טבילתה בעת צינה והיא יראה לומר לא טבלתי ומשמשתו נדה: **שפיכות דמים**. כי הכא או פעמים שבורחת מפניו ונופלת באחת הפחתים או א) בגשר: **וחילול שבת**. פעמים שמדלקת דכר או מבשלת משחשיכה מפני אימתו והוא אינו יודע: **עשרתם**. פירות שאוכל למחר: **ערבתם**. עירובי חצירות בהמתן:

א) [נ"ל מגשר]

ויתנו (את) הילד בזונה. לפי שהן משתהין בארץ ישראל היו בניהם ובנותיהם משתעבדים בשביל מזונות והיינו בזונה בשביל מזונות *ועוד מפ' כדאמר בירושלמי עובדא הוה בחד שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד: **א"ר** יצחק שתים כותבין. בה"ג פוסק כר' יצחק ואע"ג דפליג אמתניתא דיודע היה שאינה עיקר ואומר ר"ת וכן פי' ריב"א בשם רבינו אליהו דדוקא שמהכוין לכתוב הפסוק לדרשה כי הכא אבל כשאדם שולח איגרת לחבירו מותר שיכתוב לשון המקרא כדי לכתוב לשון לח בלא שירטוט מיהו בירושלמי *פ' בתרא דמגילה משמע קצת דאסור דקאמר התם מהו לכתוב תרתין תלת מילין מן פסוקא ומייתי ר' מונא שלח כתב לר' אושעיא בר שימי ראשיתך מצער היה מאד ישגא אחריתך משמע שלא היה כותב אלא לשם איגרת שלומים ולא לדרשה ואעפ"כ היה מקפיד שלא לכותבו כסדר ומיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבין לדרשה דקאמר מר עוקבא שלח כתב לריש גלותא דהוה קאי ודמיך בזמרא פירוש כשהיה שוכב וקם היו מזמרין לפניו ישראל °אל תשמח אל גיל בעמים וכן הרבה מביא שם וא"ת דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לב:) ובפ"ב דמגילה (ד' יח:) דתפילין אין צריכין שירטוט והלא אפי' שלש או ארבע תיבות צריכין שרטוט ואור"ת דתפילין לא בעי שרטוט על כל שיטה ושיטה אבל עושה שרטוט אחת למעלה וכותב תחתיו כמה שיטין ואור"ת °דאין לשרטט תפילין על כל שיטה ושיטה כדאמר עלה בירושלמי בפ' במה מדליקין* כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט וכן משמע בהקומץ רבה (שם דף לב:) דקאמר התם תפילין אין צריכין שרטוט ופריך מהא דתניא ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזות לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שרטוט ומשני תנאי היא ומדלא משני הכא במאי עסקינן במשורטטין משמע דאין רגילות לשרטט כלל לא ס"ת ולא תפילין והיינו משום דנקרא הדיוט ומיהו אם אין הסופר יכול לכתוב יפה בלא שרטוט צריך לשרטט על כל שיטה ושיטה משום זה אלי ואנוהו והא דאמר בפ"ק דמגילה (דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה אור"ת דלאו היינו ס"ת דהא לא בעי שרטוט אלא היינו מזוזה וקרי ליה אמיתה של תורה על שם שיש בו שם יחוד מלכות שמים וכן פירש ר"ח וכן נראה דאי בס"ת כדפי' שם בקונטרס הא דפסלינן התם בפ"ב דמגילה (דף יט.) אדיפתרא ושלא בדיו דאתיא כתיבה כתיבה מדכתיב (ירמיה לו) ואני כותב על הספר בדיו ואמאי לא ילפי מאמיתה של תורה ואי במזוזה מיירי ניחא דאם כן הייתי מצריך דוכסוסטוס כמו במזוזה והא דאמר במסכת סופרים (פ"א הל' א') אינו רשאי לכתוב אא"כ סירגל ויריעה שאינה מסורגלת פסולה היינו ד' שרטוטין מלמעלה ולמטה ומלדדין ודוחק*: **זבוב** מצא לה נימא מצא לה. מותזנה עליו דריש לשון זנות ולשון מזון וא"ת ומכלן דלא הוי זנות ממש ואמר ר"ח מדרצה להחזירה כדמוכח קרא דאפי' פילגשים לא היה דרכם להחזיר אחר זנותם כדכתיב *בא אל פילגשי אביך וכתיב* ותהיינה צרורות עד יום מותן אלמנות חיות: **נימא** מצא לה. וא"ת והא אמר בסנהדרין בפ' כ"ג (דף כא.) שאין להם לבנות ישראל שער לא בית השחי ולא בית הערוה וי"ל דבת יפת תואר היתה כדמשני התם גבי תמר: **שלש** עבירות. בסדר עולם אמר דאותו יום דפילגש בגבעה *שבת היה ור"ח כתב ג' עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול השם וג' היו בפילגש בגבעה ולהכי לא חשיב אבר מן החי: **ערבתם**. פי' בקונטרס עירובי חצירות ואין נראה אלא כמו שפי' בקונט' בבמה מדליקין (שבת דף לד.) דפריך התם הא גופא קשיא אמרת עם חשיכה ערבתם הא ספק חשיכה לא והדר תני ספק חשיכה מערבין ומשני כאן בעירובי תחומין פי' בקונט' דרישא בעירובי תחומין דבספק חשיכה אין מערבין וכן פר"ח והיינו משום דבעירובי תחומין מחמירין טפי שיש לה סמך מן הפסוק וכן משמע בפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) גבי הלכה כדברי המיקל בעירוב רב פפא אמר אצטריך סד"א ה"מ בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אימא לא*: השתא

[תוספתא פ"א]
[מכאן עד כפר סיסאי דמקרבא לא. ליתא בתוספתא]
[בע"י הגירסא דהא שלח לו רבי אביתר לרב יהודה כו']
שופטים יט
[ברכות ג:] [עירובין יג:]
שבת לד. ע"ש
[עי' תוס' מנחות לב: ד"ה הא וכסוטה יז: ד"ה כתבה]
[שמואל ב טו] [שם כ]
[עי' ברי"ף פ"ב דשבת סוף גמ' למשנה ג' דברים]
[ועי' תוס' שבת לד. ד"ה לא קשיא]

גמרא

למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה אמר ר' אשי אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסברא א"ר אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו' חנינא בן גמליאל האכילוהו ס"ד *השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמן לא כ"ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה °אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי [א]אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה °דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לך חללים השכם והערב עליהן *לבהמ"ד והן כלין מאיליהן הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר שלחו ליה למר עוקבא [ב]זמרא מנא לן דאסיר שרטט וכתב להו °אל תשמח ישראל אל גיל בעמים ולישלח להו מהכא °בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו °אי מהתוא ה"א ה"מ זמרא דמנא אבל דפומא שרי [ג]קמ"ל א"ל רב הונא בר נתן לרב אשי מאי דכתיב °קינה ודימונה ועדעדה א"ל °מתוותא דארץ ישראל קחשיב א"ל אטו אנא לא ידענא דמתוותא דא"י קא חשיב אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין א"ל אלא מעתה °צקלג ומדמנה וסנסנה הכי נמי א"ל אי הוה רב גביהא מבי ארגיזא הכא הוה אמר בה טעמא רב אחא מבי חוזאה אמר בה הכי כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין א"ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור א"ל מדרבנן *דתנן [ד]בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס אדהכי קם רב הונא לאפנויי א"ל רב חסדא קרא כתיב °כה אמר ה' אלהים הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שמצנפת בראש כ"ג עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוי יתבי א"ל האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר לה מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דכ"ג בגברי אבל בנשי לא מאי זאת לא זאת דרש ר' עוירא זימנין א"ל משמיה דרב אמי וזימנין א"ל משמיה דרב אסי בשעה שאמר הקב"ה לישראל הסר המצנפת והרם העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע זאת להן לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע אמר להן לא זאת להן לישראל שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל דרש רב עוירא זימנין א"ל משמיה דרב אמי וזימנין אמר לה משמיה דרב אסי מאי דכתיב °כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וגו' אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה וכ"ש כשהן מרובין מאי וכן נגוזו ועבר תנא דבי ר' ישמעאל כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה ניצל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו עוברות במים אחת גזוזה ואחת אינה גזוזה גזוזה עברה ושאינה גזוזה לא עברה ועניתיך

תורה אור: תהלים לט · שם לז · הושע ט · ישעיה כד · יהושע טו · שם · יחזקאל כא · נחום א

רש"י

בהמתן של צדיקים. בהכל שוחטין (חולין דף ה:): **אבר מן החי.** שנאבד מהם אבר מן השחוטה ומפני אימתו חתכו עבדיו אבר מן החי והביאו תחתיו שלא יכין: **העומדים עלי.** לחרף ולגדף: **ובידי למוסרן.** כח בידי להלשין עליהן: **לנגדי.** מריבני ומקניטני: **גניבא.** היה חולק עליו: **קולר.** שלשלת של ברזל שנותנין שם המוכתבים למלכות להריגה: **זמרא.** לשורר בבית המשתאות: **ימר שכר.** יהא מר: **דמנא.** כנור: **מארגיזא.** שם מקום: **קנאה.** כעס מחמת צער שצערו: קנאה הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו או על ריב אחרים כמו קנא קנאתי (מלכים א יט) וכמו בקנאו את קנאתי (במדבר כה): **צעקת לגימא.** שגוזל ממנו ויורד לחייו לשערי מזונותיו: **כלילא.** היו עושין עטרות לחתנים יש של זהב וכסף צבועות ומצוירות בגפרית ומלח שקורין ניי"ל ויש של וורד והדס: **בפולמוס.** חיל שהעלה אספסיינוס קודם שבא טיטוס עליהם: **ועל האירוס.** מפרש בפרק בתרא דסוטה (ד' מט:) טבלא דחד פומא והוא זוג המקשקש: **רב חסדא.** תלמידו של רב הונא הוה ולא היה משיב בפניו וכי קם רב הונא אמר ליה רב חסדא לריש גלותא קרא כתיב: **מה ענין כו'.** והלא מנפת מבגדי כהונה הוא: **האלהים מדרבנן.** אינו אסור אלא מדרבנן וקרא בעטרה של מלך מיירי שהיה מתגאה שבטל הכהונה ויגלה לדקיהו בגולה: **וחסדאין מילך.** חסודים ונאים דבריך: **שלמים.** מלומלמים והכי קאמר קרא אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם רבים: **וכן נגוזו ועבר.** הרי הן משולים לעוברים בנהר על ידי גזיזה שהגזוזה עוברת כך גוזז מהן לצדקה וירבו:

תוספות

השתא בהמתן של צדיקים כו'. אמר ר"ת דלא פריך אלא גבי מידי דאכילה °דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור ולהכי לא פריך גבי ר' ישמעאל שקרא והטה בפרק קמא דשבת (דף יב:) וגבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומם (חגיגה דף טז:) ובההיא דפ"ב דכתובות (דף כח:) דהטעו עבד לכהונה על פיו לא גרים ליה ר"ת אע"פ שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו ולבניו שהן אסורין בתרומה מ"מ כיון שהכשל עצמו אין נכשל באכילת איסור אין סברא להקשות ורב ירמיה בר אבא דאישתלי וטעים קודם הבדלה (פסחים דף קו:) אע"ג דאמר התם (דף קה.) דמיתתו באסכרה ובראש השנה (דף כח.) בכים תבשילא דבבלאי בלומא רבא דמערבא אין דבר מגונה כל כך אכילה של היתרא בשעת האיסור*: **והוא** יפילם חללים. בפ' בתרא דזבחים (דף קטו:) דרשי' דום בענין אחר גבי וידום אהרן (ויקרא י) אע"פ שהפיל לך חללים אתה דום: **השכם** והערב עליהן. דריש דום כמו למדומי חמה (שבת דף קיח:) אע"ג דאמר בבבא קמא (דף צג.) המוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה הא אמר ה"מ דאית ליה דינא בארעא אי נמי השכם עליהם לבית המדרש קאמר לעסוק בתורה: **זמרא** מנא לן דאסור. פי' בקונטרס לשורר בבית המשתאות וכן משמע מדקאמר ולישלח ליה מהכא בשיר לא ישתו יין ובפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין ורגילו להחמיר כיוצא דההוא בירושלמי דהוה קאים ודמיך בזמרא שמתענג ביותר ושיר של מצוה שרי כגון בשעת חופה שעושין לשמח חתן וכלה: **עטרות** חתנים. פירש בקונטרס עטרה ממש ואין נראה דאמר עלה בפ"ב דסוטה (דף מט:) לא שנו אלא של ורד ושל הדס אבל של קנים ושל חילת מותר ואין דרך לעשות עטרה משל קנים אלא עטרות שעושים כעין כיפה ובראש כל אדם דקאמר לאו דווקא בראש ממש אלא למעלה מראש ובמס' מדות (ספ"ג דף לו.) דתנן העטרות שבחלונות פירשו נמי הגאונים כעין כיפות מוזהבות שעושין בחלונות ולא הויא כלילא דהכא כההיא דבמה אשה (שבת דף נט:) דקאמר נפוק כמה כלילי בנהרדעא ודווקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות דמפרש בסוטה (דף מט:) דהיא עיר של זהב ובפרק במה אשה (דף נז.) אמר לא תצא אשה בעיר של זהב מכלל דבחול שרי אלא דוקא חתנים וכלות אסרו משום שמחה יתירה כדאמרי' התם נמי (ב"כס:) זה אפר מקלה שבראש חתנים: **בזמן** שמצנפת בראש כהן גדול. דאותה של כהן הדיוט קרויה מגבעת כדכתיב (שמות כח) ועשית להם אבנטים ומגבעות ומפרש ריב"א משום דלכהן הדיוט לא היה לין והיתה גדולה קרויה מגבעת אבל של כ"ג היתה קטנה קרויה מצנפת מיהו אומר ר"י דאשכחן בלשון הגמרא דקרי נמי מצנפת לשל הדיוט בפרק בראשונה ביומא (דף כה.) דאמר נוטל מצנפת של אחד מהן ואפילו היו שוות נקט הכא בראש כ"ג לפי שאין אסור אלא לחתנים כדמפרש כעין כ"ג שהוא ראש ושר בישראל*: הכי

תוספות רי"ד

שלח מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדי' עלי ויש כח בידי למוסרן למלכות מהו. שרטט וכתב לו אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קמצערן לי טובא ולא מצינא למיקם בהו שלח ליה דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם חללים השכם והערב לבית המדרש והן כלין מאליהן א"ר יצחק שתים כותבי' ג' אין כותבי' במתניתא תנא ג' כותבי' ד' אין כותבי'. פי' ג' תיבות [כותבין] בלא שרטוט ארבע [אין] כותבין שלח ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור פי' לשורר ולזמר בבית המשתאות שרטט וכתב אל תשמח ישראל אל גיל בעמים פי' לא שנא בפה לא שנא ביד א"ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור פי' היו עושים לחתנים עטרות של זהב ושל כסף צבועות ומצויירין בגפרית ומלח שקורי' ניי"ל א"ל רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה' הסר המצנפת והרם העטרה וגו' מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם: רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דכ"ג בגברי ואי ק' והא תנן בשלהי פרק בתרא דסוטה בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות של כלה אלמא שתי גזירות היו בפולמוס הראשון של אספסינוס גזרו על עטרו' של חתנים ובפולמוס אחרון של טיטוס גזרו גם על עטרות הכלה י"ל שאין פתרון

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ח מהל' רוצח ושמירת הנפש הל' ט [חובל ומזיק הל"ט] טוש"ע חו"מ סי' שפח סעי' ה:
כו ב ג מיי' פ"ה מהל' תענית הל' יד סמג עשין מד"ס ג טור ש"ע או"ח סי' תקס סעיף ג [וברב אלפס ברכות פ"ה דף כד: וברא"ש שם סימן א]:
כז ד מיי' שם הלכ' ו טוש"ע שם סעי' ד:

מסורת הש"ס

חולין ז. [ה: ו. יבמות נט: כתובות כח:]
[ע' מהרש"א בחדושי הלכות מ"ש בתוס' ד"ה השכם]
שם
סוטה מט.
יחזקאל כא
נחום א
[וע"ע תוס' יומא כה. ד"ה נוטל ותוס' סוכה ה. ד"ה ואל יוכיח]
[וע"ע תוס' שבת יב: ד"ה ר' נתן ותוס' חולין ה: ד"ה לדיקים ותוס' פסחים קז: ד"ה איסתלי ותוס' יבמות לט: ד"ה השתא]

גליון הש"ס

גמ' אי מההוא הוה אמינא הנ"מ זמרא דמנא. עי' חגיגה דף טו ע"ב ברש"י ד"ה זמרא: שם מתוותא דא"י. ע' ערכין דף כא ע"א תד"ה אחוי ליה: תוס' ד"ה השתא בהמתן וכו' דגנאי הוא לצדיק. ע' מהריק"ם בהגהותיו ריש טוי"ד:

* עטרות הכלה כעטרות חתנים דהכי אמרינן גבי עטרות חתנים לא שנו אלא של מלח וגפרית אבל של וורד ושל הדס מותר ושמואל אמר אף של וורד ושל הדס אסור אבל עושה הוא של קנים ושל חלף ולוי אמר אף של קנים ושל חלף אסור וגבי עטרות הכלה אמרינן אמר רבה בר בר חנה עיר של זהב תניא נמי הכי איזהו עטרות הכלה עיר של זהב אבל עושה היא כיפה של מלח אלמא דוקא עיר של זהב נאסר לכלה אבל שאר עטרות מותר ולחתנים נאסרו

כח א מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ה סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סי' רנג סעי' א:

כט ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ז:

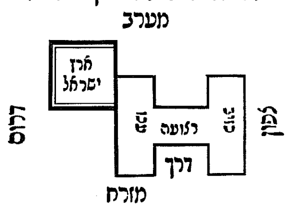
ל ג מיי' שם הל"ח:

לא ד ה מיי' שם הלכ"ג:

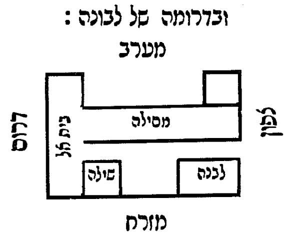
°ועניתיך אמר מר זוטרא *[א]אפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה לא אענך עוד תני רב יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות: רבי יהודה אומר מרקם למזרח כו': למימרא דעכו לצפונה דא"י קיימא ורמינהו *[ב]היה מהלך מעכו לכזיב [א] מימינו למזרח הדרך טמאה משום ארץ העמים ופטורה מן המעשר ומן השביעית עד שיודע לך שהיא חייבת משמאלו למערב הדרך טהורה משום ארץ העמים וחייבת במעשר ובשביעית עד שיודע לך שהיא פטורה עד היכן עד [ג]כזיב רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו עד לבלבו אמר אביי *רצועה נפקא ויהיב תנא סימנא הכי אין קרא נמי יהיב סימנא דכתיב °ויאמרו הנה חג ה' בשילו מימים ימימה אשר מצפונה לבית אל מזרחה השמש למסלה העולה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה ואמר רב פפא למזרחה של מסלה תנא חדא המביא גט בספינה כמביא בא"י ותניא אידך כמביא בחו"ל א"ר ירמיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן *דתנן *[ד]עפר חו"ל הבא בספינה לארץ חייב במעשר ובשביעית א"ר יהודה [ה]אימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת פטור אביי אמר הא והא ר' יהודה היא ול"ק כאן בזמן שאין הספינה גוששת כאן בזמן שהספינה גוששת א"ר זירא עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא בספינה העשויה

תורה אור: נחום א; שופטים כא

ועניתיך לא אענך עוד. סיפיה דההוא קרא הוא: **למימרא דעכו לצפונה דארץ ישראל קיימא**. בסוף הצפון: **מימינו למזרח הדרך**. השתא משמע לן דעכו קיימא בגבול מזרחה של ארץ ישראל מסוף ממקצוע צפונית יום או יומים לצד הדרום וכזיב במקצוע מזרחית לפונית ודרך המהלכת מעכו לכזיב היה אגבול מזרח לא"י הילכך כשמהלך מעכו לכזיב דהיינו מדרום לצפון הוי ימינו למזרחית הדרך: **טמאה**. הארץ שהיא לימין המסילה: **משום ארץ העמים**. דגזרו טומאה על ארץ העמים: **ופטורה כו'**. כדין חולה לארץ: **עד שיודע לך כו'**. כלומר לעולם חזקת ימין הדרך מעכו ועד כזיב ארץ העמים אלא א"כ תבא למקום שיאמר לך בקי כאן הדרך מתעקם ונכנס לתוך א"י קלת וימין הדרך הוי ארץ ישראל: **למערב**. הדרך: **לבלבו**. שם מקום אלמא עכו משוכה לצד דרום וכזיב במקצוע: **רצועה נפקא**. לעולם עכו בצפון רצועה דא"י היא אלא שרצועה קצרה יוצאת עוד מעכו לצד צפון והיא מא"י:

ויהיב תנא סימנא. אתמוהי מתמה מי חשיבא חדא רצועה לאתנוחי תנא סימנא עלה: **קרא נמי יהיב סימנא**. רצועה כגון מסילה: **ואמר רב פפא למזרחה של מסילה**. קאמר קרא דקיימא שילה דהא מצפונה לבית אל כתיב ועל כרחך מזרחה השמש אמסילה קאי שילה מצפון לבית אל ובמזרחה של מסילה ובדרומה של לבונה:

המביא גט בספינה. שנכתב בספינה וקא ס"ד דבנהרות דארץ ישראל קאמר: **כמביא בארץ ישראל**. כאילו מביאה דרך יבשה ואין צריך לומר בפני נכתב: **ותניא אידך כמביא בחולה לארץ**. שהנהר אין לו תורת יבשה לכל תורת הארץ: **עפר חולה לארץ הבא בספינה לארץ**. וזרעו בספינה ולמחה והספינה של חרס היא ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות (דף פד:): **חייבת במעשר ובשביעית**. שהנהרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל: **גוששת**. מגששת בקרקע שאין המים עמוקים: **עציץ**. של עץ נקוב המונח על גבי יתדות: **באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן**. לרבנן אורחא כמאן דמנחא דמי ולרבי יהודה לא מיחייב במעשר מדאורייתא עד דמנחא אארעא:

הכי גרסי' בתוספתא מימינו למזרח הדרך. ולא גרסי' וימינו דכיון שהולך מעכו לכזיב לעולם ימינו הוי למזרח הדרך ומיהו י"ל דפעמים הדרך מתעקם ואין ימינו למזרח: **ויהיב** תנא סימנא הכי. פי' בקונטרס ומי חשיבא חדא רצועה לאתנוחי בה סימנא וקשה וכי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל ועוד מאי ראיה מייתי מרב פפא דאמר למזרחה של מסילה התם יהיב קרא סימנא לשילה אנה היא על ידי מסילה ומפרש רבינו שמואל דלאו אשינויא פריך אלא אברייתא דקתני למזרח הדרך ולמערב הדרך וכי דבר מועט כמו דרך שייך למימר בו מזרחו או מערבו דהוה ליה למימר מימינו למזרח סתם ומייתי מדרב פפא דאמר למזרחה של מסילה דמזכיר מזרח אמסילה: **הא** רבי יהודה הא רבנן. אע"ג דקרקעית המים הויא כארץ ישראל גרע הכא ממובלעת דלעיל ואם תאמר ומה ענין גט אצל מעשר אטו המביא גט בעלייה בארץ ישראל יחשב כמביא בחולה לארץ משום דעפר הבא שם מחולה לארץ פטור ממעשר ואומר ר"י דלא דמי דעלייה קרקע שתחתיה בר זריעה היא וראוי להתחייב במעשר ושביעית מה שאין כן בספינה: **אמר** ר' יהודה אימתי. משמע דאימתי דר' יהודה בא לחלוק ואם תאמר בפרק חלון (עירובין דף פא:) ובזה בורר (סנהדרין דף כד:) אמר ר' יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק אלמא לכ"ע אימתי לפרש וי"ל דר' ירמיה דהכא סבר כרמי בר חמא דאית ליה בפרק זה בורר (שם דף כה.) דאפי' אימתי לחלוק ולפי זה לא גרסי' בשמעתין אמר ר' יוחנן עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת ר"י ורבנן כמו שכתוב במקצת ספרים דר' יוחנן אית ליה אימתי לפרש אלא אמר רב הונא ואית דגרסי ר' זירא כדאיתא ברוב ספרים ועוד י"ל דנראה כספרים דגרסי בס"פ חלון (עירובין ד' פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתנו אימתי ובמה כו' דדוקא במשנה אימתי לפרש אבל בברייתא לא ותרי תנאי אליבא דר' יהודה והכא ברייתא היא דהא במשנה במסכת חלה (פ"ב מ"ב) לא מסיים בה אבל אין הספינה גוששת פטורה כדמסיים הכא וכהי דבמתני' דחלה בא לפרש בברייתא בא לחלוק אבל קשה דבפ' חלון ובפרק זה בורר פריך מכח ברייתא דקתני וחכ"א ומוכח מברייתא דבמתני' נמי אתא לחלוק וי"ל דהוה מצי לשנויי ההוא תנא אחרינא הוא דבמתני' לעולם בא לפרש אלא משום דמשכח תנא בהדיא קא משני ההיא ר' יהודה משום ר' טרפון היא דתניא כו' וכן נ"ל דדוקא במשנה אימתי לפרש דבפ' כסוי הדם (חולין דף פח.) תניא וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז כו' אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וטעמא דר' יהודה מפרש התם דקסבר דמו מקלת דמו וע"כ דפליג את"ק דבהדיא קתני תנא קמא כל דמו ופוסק התם ר"ת כר' יהודה דבמתניתין דהתם בא לפרש ומיהו שמא רבנן דברייתא עיקר והוי ר' יהודה דמתניתין יחיד במקום רבים דברייתא וכהאי גוונא איכא בפרק קמא דסוכה (דף יד*): **עציץ** נקוב. פירש בקונטרס דספינה דלעיל של חרס ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמרי' במנחות אבל עציץ של עץ בעי נקיבה ונראה דראייתו *מסוף פרק כל הקרבנות (מנחות דף פד:) דאמר תנא חדא שבגג ושבחורבה שבספינה ושבעציץ מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא ומשני עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב ספינה אספינה נמי לא קשיא כאן בשל עץ וכאן בשל חרס ומדלא משני בספינה כאן בנקובה כו' מכלל דשל חרס אפי' אינה נקובה הויא כנקובה ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה שאינו בעציץ וקשה לפירושו דאמר לקמן בפ"ב (דף כא:) כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר משמע דחרס בעי נקיבה דאי לאו הכי מאי רבותא הוא בנקוב טפי מבשאינו נקוב ומשמע נמי דעציץ של חרס הוא ורבינו שמואל ב"מ הביא מתוספתא דשביעית *דתניא הטומן את הלוף בשביעית ר"מ אומר דרך ארץ טומנו בעציץ שלא יצמח ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ונתתם בכלי חרס וגו' אלמא סתם עציץ של חרס הוא ונראה לר"ת להפך דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה שהוא מתלחלח יותר מן החרס ואתי שפיר דסתם ספינה היא של עץ ובמנחות (דף פד:) נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס שמזכיר תחילה אותו שמביא וקורא כמו שמזכיר כי משני התם אגג וחורבה ועציץ והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן בשל עץ א"כ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה כדמשני התם דנהי דהיכא דאינה גוששת לר' יהודה מדהויא חו"ל לענין מעשר חשיבא נמי חו"ל לענין גט היינו משום כיון דשם תו"ל על המקום צ"ל בפני נכתב ואע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק במדינת הים אבל בגוששת לר' יהודה ולרבנן אפי' בשאינה גוששת כיון דשם א"י על המקום אע"פ שמחמת הכלי אינו חייב במעשר בשביל כך לא יחשב כחולה לארץ לענין גט*: **דילמא** לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה. כן הוא האמת דעציץ כמחובר דבפ' השולח (לקמן דף לז.) אמרי' אין כותבין פרוזבול אלא על עציץ נקוב ומוקי לה דמנחא אסיכי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי רבנן אלא בספינה משמע דבעציץ לכ"ע לא הוי כמחובר דיחויא בעלמא הוא והא דאמר בשבת בפרק המוציא יין (דף פא:) האי פרפיסא דמנחא אארעא ואנחה אסיכי חייב משום תולש היינו מדרבנן כדפי' התם בקונטרס*:

כל

[תוספתא דאהלות פי"ח]
[קידושין עב.]
חלה פ"ב מ"ב
[שם לא מצאתי ולכאורה כוונתם על דף יט:]
[פ"ד ע"ש]
[ועי' תוס' מנחות פד: ד"ה כאן וכו' האריכו עפי]
[ע' תוס' שבת פא. ד"ה והניחו]
[לפי' התוס' ד"ה אמר ר' יהודה נ"ל דתניא]

הגהות הגר"א

[א] גמ' מימינו למזרח הדרך טהורה כו' למערב הדרך טמאה כו' כצ"ל. וכ"ב כן הוא ג' תוספתא וירושלמי וע"כ ט"ס בגמ' כי עכו וכזיב במערבו הן:

תוספות רי"ד

נאסרו הכל: ר' יהודה אומר מרקם למזרח. פי' בא לסמן גבול א"י שאינו צ"ל [בפני נכתב ובפני נחתם] ומשם ולחוצה היא ח"ל וצ"ל [בפני נכתב ובפני נחתם] רקם עומדת במזרח א"י והיא ח"ל ואשקלון בדרומה של א"י והיא ח"ל ועכו בצפונה של א"י והיא ח"ל ולמערב לא הוצרכו ליתן גבול שהים מגבול מערבה כדכתיב וגבול ים והיה לכם הים [הגדול] וגבול וכו' כדפי' המורה ואי ק' היכי אמרי' דאשקלון היא ח"ל לכ"ע ועכו היא ח"ל לר' יהודה והכתיב בתחלת ספר שופטים וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה וכתיב אשר לא הוריש את יושבי עכו אלמא א) י"ל הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל כדאמרי' בפ"ק דחולין ומתני' בבית שני מיירי:

א) נראה דחסר כאן וצ"ל אלמא דהם מא"י וי"ל הרבה כו'. ועי' תוס' לעיל ב' ד"ה ואשקלון.

נ"ל מרים

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

העשויה לברוח אבל עציץ שאינו עשוי לברוח לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בספינה דלא מפסיק אוירא דמיא כי ארעא סמיכתא דמיא אבל עציץ דמפסיק אוירא לא רב נחמן בר יצחק אמר ^א בנהרות דארץ ישראל דכולי עלמא לא פליגי אלא כי פליגי בים הגדול דתניא *^ב איזהו ארץ ואיזהו חוצה לארץ כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים ארץ ישראל מטורי אמנון ולחוץ חוצה לארץ הנסין שבים רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנון עד נחל מצרים מן החוט ולפנים א"י מן החוט ולחוץ חו"ל רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כא"י שנאמר °וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים (במדבר לד) והנסין שבצדדין רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהן מקפלוריא ועד ים אוקיינוס ומנחל מצרים ועד ים אוקיינוס מן החוט ולפנים א"י מן החוט ולחוץ חו"ל ורבנן האי וגבול מאי עבדי ליה מיבעי ליה לנסין ורבי יהודה נסין לא צריכי קרא: ר"מ אומר עכו כא"י וכו': בעו מיניה מרבי חייא בר אבא המוכר עבדו לסוריא כמוכר בחו"ל דמי או לא אמר להו ^ג תניתוה ר"מ אומר עכו כארץ ישראל לגיטין אין לעבדים לא וכ"ש סוריא דמרחקא טובא: ת"ר *^ט בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחו"ל: סימן ע"ב ב"ר ר"ק: ^ד עפרה טמא כחו"ל והמוכר עבדו לסוריא כמוכר בחו"ל ^ה והמביא גט מסוריא כמביא מחו"ל ובשלשה לא"י ^ו חייבת במעשר ובשביעי' כא"י ^ז והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס *והקונה שדה בסוריא כקונה

רש"י

העשויה לברוח. כלומר מפני שהיא מהלכת כל שעה: **דלא מפסיק אוירא.** בין ספינה לארץ אין שום אויר ומיא כארעא סמיכתא דמו: **רב נחמן בר יצחק אמר.** הנך מתנייתא דהמביא גט אי בנהרות דא"י: **כולי עלמא לא פליגי.** דכארץ ישראל נינהו ואע"ג דאין ספינה גוששת דטעמא דגט לאו משום תורה אור יניקה מן הקרקע הוא כמעשר וכשביעית הילכך לא שנא נהר ולא שנא יבשה: **כי פליגי בים הגדול.** שהוא תחום מערבו של ארץ ישראל ופליגי תנאי איכא למאן דאמר שפת הים הוא גבול וים גופיה לאו א"י הוא ואיכא למאן דאמר ים גופיה מארץ ישראל: **איזהו ארץ.** מקצוע לפונית מערבית של ארץ ישראל הר ההר ובתרגום ירושלמי מתרגם הר ההר טורי אמנון וכתיב (במדבר לד) זה יהיה לכם גבול לפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר ש"מ הר ההר תקוע בים וההר גבול לפוני לארץ ישראל הוא ושתם הרים מסופעים הם ויש שסיפועו רחב כמהלך יום או יומים וקאמר תנא מהיכן היא הארץ מרגל ההר או מראשו: **כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים.** לצד ארץ ישראל דהיינו לצד דרום הוי ארץ ישראל דגובה ההר הוא הגבול: **מטורי אמנון ולחוץ.** לצד לפון חוצה לארץ: **והנסין שבים.** איי הים שבמערב רואין אותן כו': **נחל מצרים.** הוא תחום ארץ ישראל במקצוע מערבית דרומית ומחובר לים הגדול דכתיב בגבול נגב (שם) ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה נמצאת ארץ ישראל בין הר ההר לנחל מצרים זה ממערבית לפונית וזה מדרומית מערבית והים במערב ויש מקום שהים נכנס לתוך ארץ ישראל מהלך ימים רבים בין הר ההר לנחל מצרים ובאותה כניסה יש נסין והן מתפשטין למערב לתוך הים חוץ מבין מקצועות תחומי ארץ ישראל שהן הר ההר ונחל מצרים הלכך רואין כאילו חוט מתוח מסוף הר ההר במערבו עד נחל מצרים שהרי כל מה שבתוך מקצועות הללו ארץ ישראל היא ומן החוט ולפנים כו': **ר' יהודה אומר.** כל הים שכנגד אויר של ארץ ישראל ואפי' עד אוקיינוס למערב שהוא בסוף העולם הרי הוא כא"י שנאמר (שם) ים הגדול וגבול האי וגבול קרא יתירא הוא למימר דאף רוחב הים בכלל התחום: **והנסין שבצדדין כו'.** כלומר ואם יש לנו לחלק בנסין לא לצד מערב יש חלוק אלא לצד לפון ולצד דרום שיש נסין בים מתפשטין לאורך הים ללפון ולדרום עד שמגיעין ומושכין חוץ מכנגד א"י ושם ראוי למתוח החוט ממזרח למערב ולהבדיל מה שכנגד אויר א"י ומה שכנגד אויר חוצה לארץ: **ורואין כאילו חוט מתוח מקפלוריא.** עיר היושבת בחודו של הר ההר בראש גבהו שהוא תחום לפוני: **ועד ים אוקיינוס.** שהוא בסוף העולם למערב ומנחל מצרים עד ים אוקיינוס: **מן החוט ולפנים.** לצד חבירו דהיינו לפנים כלומר בין שני החוטין הוו הנסין ארץ ישראל והוא הדין למים ונסין דנקט משום דהורשין וזורעין בהם וחייבין במעשר ובשביעית והנך תרתי מתנייתא דלעיל פליגי שנכתב הגט בים הגדול להלן מחוט המתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים מאן דאמר כמביא בארץ ישראל רבי יהודה היא דאמר כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל ואידך כרבנן: **מיבעי להו לנסין.** דמן החוט ולפנים לצד מזרחי (א) דלא תימא שפת הים הוא הגבול ואפי' במקום שהוא מתפשט ונכנס לתוך בין שני מקצועות התחומין: **לא צריכי קרא.** כיון שבתוך התחומין הם: **סוריא.** היא ארם צובה וכבשה דוד והוסיפה על ארץ ישראל: **כמוכר בחולה לארץ.** ותנן לקמן (דף מג:) המוכר עבדו לחולה לארץ יצא לחירות דקנסינן ללוקח משום דעבד שייך במצות ואסור לצאת מארץ לחולה לארץ: סוריא ללפונה של ארץ ישראל להלן מעט: **לגיטין אין.** משום דבקיאין לשמה או שכיחי לקיימו: **לעבדים לא.** דלאו מארץ ישראל היא: **עפרה טמא.** שגזרו עליה ואף על גב דסבירא ליה להאי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש כדקתני חייבת במעשר אפילו הכי גזור עליה: **והמביא גט מסוריא.** לארץ ישראל כמביא (ב) בחולה לארץ דלא שכיחי שיירתא: **והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס.** מה שאין כן בארץ העמים ולקמיה מפרש מאי היא:

תוספות

כל ששופע ויורד מטורי אמנון. פי' בקונטרס מטורי אמנון ולפנים דהיינו לצד דרום ארץ ישראל ולחוץ לצד לפון חולה לארץ וקשה לר"י דא"כ אמאי נקט רבי יהודה קפלוריא הוה ליה למימר רואין כאילו חוט מתוח מטורי אמנון עד אוקיינוס כיון דתנא קמא נמי לציין גבול לפוני של ארץ ישראל קאתי ונראה לר"י דטורי אמנון משתפע ויורד לצד מזרח ולצד מערב וחודו של הר הוא הגבול מערבי של ארץ ישראל והנסין שבים רואין כאילו חוט מתוח מטורי אמנון כלומר מחודו של הר עד נחל מצרים וקפלוריא לרבי יהודה אתי לציין נסין שבלפון א"י ונראה שהכתוב דוחקו לרש"י לפרש כן דכתיב וזה יהיה לכם גבול לפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר *ומתרגמינן הר ההר טורי אמנון אלמא הכתוב בא לציין גבול לפוני ומיהו יכול להיות שההר תקוע בקרן לפונית מערבית אבל משפע ויורד לצד מזרח: **רבי** יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל כו'. שאל רבינו פטר לר"ת דבזמן הזה היה להתחייב לר' יהודה במעשר שאנו במערבה של ארץ ישראל והשיב דלא קיימא לן כרבי יהודה אבל קשה וכי ר' יהודה היה מכיר בכל ארץ ישראל שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאין לשמה או שעדים מצויין לקיימם שאין צריך לומר בפני נכתב לכך י"ל דלא כבשו הכל עולי בבל אי נמי כדפירש בקונטרס דכל שכנגד ארץ ישראל היינו כל הים שכנגד ארץ ישראל דלא איירי ביבשה שעד אוקיינוס אלא בנסין שבים הגדול דווקא כדכתיב (יהושע א) עד ים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם וכתיב (שמות כג) ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר פירוש ים סוף לצד דרום ים פלשתים לצד מערב מדבר למזרח נהר פרת לצד לפון ועוד י"ל שהיה יודע שהיו כולם בקיאין לשמה לפי שהיה ידוע להם עד היכן ישראל עומדין ומשם ואילך לא היו ישראל עד סוף העולם כדאמרינן בסוף מנחות (דף קי.) מצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין לא ישראל ולא אביהם שבשמים: **המוכר** עבדו לסוריא מהו. אין לומר דבגט פשיטא להו דהוי כחולה לארץ כדתניא בסמוך ובעבד מיבעיא להו דאם כן הוי סברתם איפכא ממה דפשיטא ליה לר' חייא בר אבא: **בשלשה** דרכים שוותה סוריא כו'. *נקט [שלשה] לשון זכר אע"ג דסוריא לשון נקבה משום דעבד וגט הוי לשון זכר: *__כיבוש__ יחיד. פי' בקונט' שלא היו לשם כל ישראל ביחד כמו בכיבוש יהושע וכבשוה לצורך כולם אבל דוד לא כבש אלא לצורכו אבל בספרי מפרש טעם אחר בסוף פרשת והיה עקב דמשמע לפי שלא היתה עדיין כל א"י כבושה כדאמר התם סמוך לפלטורא שלך לא הורשת פירוש יבוסי שהיה סמוך לירושלים ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובה אבל אחר שכל א"י כבשוהו דרים התם מדכתיב (דברים יא) כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם וגו' שכל מה שהיו כובשים מחו"ל היה קדוש ואפילו יחיד*: בשידה

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ב דתרומות ותוספתא חלה פ"ב]

[תוספתא כלים ב"ק פ"א]

[חלה פ"ד מי"א]

גליון הש"ס

גמ' ת"ר בשלשה. ע' ע"ז דף כא ע"א תוס' ד"ה קסבר:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה י:

לג ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ז:

לד ג מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פב:

לה ד מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' ו:

לו ה מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה י ופ"א מהלכות תרומות הל' ז ח:

לז ו מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ד והל' טו:

לח ז מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' ו:

[בתוס' ליתא כך וגם בתרגום יונתן וירושלמי ליתא כך ע"ש וע' גירסת הערוך בערך סמנים]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיבעי להו לנסין וכו' לצד מזרחי ארץ ישראל הוא דלא תימא: (ב) ד"ה והמביא וכו' כמביא מחולה לארץ:

דברי התוס' תמוה עיין ריש קדושין

שייך לע"ב

[וע"ע תוספת ע"ז כא. ד"ה כיבוש]

כקונה בפרוארי ירושלים חייבת במעשר ובשביעית כא"י קסבר *כיבוש יחיד שמיה כיבוש והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס והאמרת עפרה טמא [א]בשידה תיבה ומגדל *דתניא [ב]הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא רבי יוסי ברבי יהודה מטהר ואפי' רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים דגזרו על גושה ועל אוירה אבל סוריא על גושה גזרו על אוירה לא גזרו והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלי' למאי הילכתא אמר רב ששת לומר *שכותבין עליו אונו ואפילו בשבת בשבת ס"ד כדאמר רבא אומר לעובד כוכבים ועושה [ג]ה"נ אומר לעובד כוכבים ועושה ואע"ג *דאמירה לעובד כוכבים שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן: ת"ר [ד]עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה: איבעיא להו כל נכסיי קנויין לך מהו אמר אביי מתוך שקנה עצמו קנה נכסים א"ל רבא בשלמא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא נכסים לא ליקני מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא הדר אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו א"ל רבא בשלמא נכסים לא ליקני מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא אלא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא אמר רבא [ה]אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה א"ל רב אדא בר מתנה לרבא כמאן כר"ש דאמר פלגינן דיבורא *דתנן [ו]הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן הורין ר"ש אומר

לעולם

רש"י

כקונה בפרוארי ירושלים. לקמיה מפרש לה: **בפרוורי.** בהפרכיא רוקריי"ש בלע"ז: **כיבוש יחיד.** דדוד שלא היו כל ישראל ביחד כדרך שהיו בכבוש יהושע שהיו כולם וכבשוה לצורך כל ישראל קודם חלוקה אבל דוד לא כבש אלא לצורכו: **בשידה תיבה ומגדל.** ונושאים אותה באויר ומשא"כ בארץ העמים ורבי היא: **רבי מטמא.** קסבר אהל זרוק לא שמיה אהל הכי מפרש בעירובין (א) אהל המטלטל אינו אהל בשעת טלטולו הילכך אגילה דקא מפסיק האי אהל בינו לאויר ארץ העמים לאו אגילה היא ואשמעינן האי תנא דסוריא דלעיל דאפי' רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים: **דגזרו על גושה.** מגע ומשא ולא אהל כגון אם האהיל עליו כדאמרי' בפ' ב' דאהלות (מ"ג): **ועל אוירה.** שיהא הנכנס לאוירה טמא ואפי' לא נגע ולא הסיט את גושה אבל סוריא על גושה גזרו מגע והיסט אבל על אוירה לא גזרו והאי לא נגע ולא הסיט: **בפרוורי.** בפילכי רוקריי"ש בלע"ז: **אונו.** שטר מכירה כנו והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו (ב"ב דף נג.): **אפי' בשבת.** אם לקחה מן העובד כוכבים ורוצה לילך לדרכו בשבת: **כדאמר רבא.** במסכת שבת (דף קכט.*): **משום ישוב ארץ ישראל.** לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה: **עבד שהביא גיטו.** ממדינת הים וצריך לומר בפני נכתב כאשה המביאה גיטה דאמרינן במתני' (לקמן דף ט.) אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ומביא: **עצמו קנה.** דנאמן הוא על שחרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקיימו: **נכסים לא קנה.** דבעי עדים כשאר קיום שטרות: **כל נכסיי מהו.** מי אמרינן עצמך ונכסיי תרי דבורי נינהו אבל כל נכסיי כיון דבחד דיבורא אתו ליה שחרור עצמו ומתנת נכסים כדקיימא לן לקמן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שהוא בכלל נכסים הילכך אי מהימן אהאי מהימן אהאי דלא פלגינן דיבורא או דלמא פלגינן: **מידי דהוה אגט אשה.** שנאמנת להביא את גיטה ולומר בפני נכתב: **אחד זה ואחד זה.** בין עצמך ונכסי בין כל נכסי: **הכותב כל נכסיו לעבדו.** כגון כל נכסיי נתונין לך: **יצא בן חורין.** שאף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה: **שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין.** קרקע לאו דוקא כדאמר בבבא בתרא בפ' מי שמת (דף קנ.): **לא יצא בן חורין.** דבשלמא רישא דלא גלי דעתיה דנחית לשיורא לא אמרינן דשייר אבל הכא דנחית לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי (ב) לך אשאר נכסים קאמר ולאנופי ליה קאתי ולא שחרריה כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסיי:

לעולם

תוספות

בשידה תיבה ומגדל. פירש בקונט' מה שאין כן בארץ העמים ורבי היא ונראה שרוצה לפרש שידה תיבה ומגדל דוקא ולהכי לא מצי לאוקומי כר' יוסי בר רבי יהודה דהא הוא מטהר אפי' בארץ העמים ובחנם פי' כן דהא על כרחך שידה תיבה ומגדל לאו דווקא נקט אלא משום דנקט בברייתא אלא הוא הדין אפי' רוכב על הסוס כיון דסבר רבי אהל זרוק לא שמיה אהל כדפירש בקונטרס וכדמוכח דמסיק דבסוריא על אוירה לא גזרו ואם כן כר' יוסי נמי אתיא והרוצה ליכנס לה בטהרה היינו בקרון או רוכב על הסוס מה שאין כן בארץ העמים דטמא וכן משמע הלשון קצת דקאמר ואפי' רבי לא קא מטמא כו' ומשמע כרבי יוסי אתיא בפשיטות טפי ומיהו על כרחך כר' יוסי נמי לא אתיא אלא מטעם דמסיק איכא דרבי דדוקא ארץ העמים משום דגזרו על אוירה ועל גושה כו': **אלא** בארץ העמים דגזרו על גושה ועל אוירה. והא דמיבעי לן בנזיר בפרק כ"ג (דף נד:) ארץ העמים משום גושה גזרו עליה או משום אוירה גזרו הכי פירושו משום גושה משום דמאהיל על הגוש הוא ועשאוהו חכמים כמאהיל על המת ויכול להכנס שם בשידה תיבה ומגדל או דילמא על האויר עצמו ולא יוכל להכנס שם בשום ענין והכא בשמעתא על גושה היינו על מגע גושה ועל אוירה או משום מאהיל על הגוש או משום אוירה ממש: **דגזרו** על גושה ועל אוירה. הקשה הרב ר' יעקב דאורליינ"ש דבמסכת אהלות (פ"ב משנה ג) תנן ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל עצם כשעורה וארץ העמים ותירץ דמיירי בעפר הבא מחוצה לארץ לארץ והמאהיל עליו דלא מטמא דמשום אויר עצמו גזרו ולא משום מאהיל על הגוש ואין לשון ארץ העמים משמע כן אך יש לומר דאיירי כגון שיש דף או גשר שראשו אחד בארץ וראשו השני בחוצה לארץ ומונחים כלים תחת ראשו שבארץ דאין מביא טומאה עליהן וטהורין אי נמי אי משום מאהיל על הגוש גזרו עליה איכא לאוקמי כר' שמעון דאמר *קברי עובדי כוכבים [יבמות סא.] אין מטמאין באהל ולא החמירו על ארץ העמים יותר מקברי עובדי כוכבים עצמו ועוד תירץ רבינו תם דההיא משנה קודם שגזרו על אוירה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף טו:) דמעיקרא גזרו אגושה גושו ותו לא*): **אע"ג** דאמירה לעובד כוכבים שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן. אבל משום מצוה אחרת לא הייתו מתירין אמירה לעובד כוכבים במלאכה דאורייתא כדמוכח בפרק הדר (עירובין דף סח.) ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו לשיילו לאימיה אי צריכה ניחיימו ליה אגב אימיה ולכאורה משמע דביום המילה היה שהיו צריכין לחממו כדי למולו וקודם המילה היה דאי לאחר המילה מסוכן הוא ובלא אימיה מחללין עליו שבת וע"י עובד כוכבים איירי התם כדפי' שם בקונט' וכן פי' ר"ת כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט.) דחיה משבעה עד שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת והא דאמר בסוף מפנין עד מתי פתיחת הקבר אביי (*משמיה דרב יהודה) אמר שלשה ורבא משמיה דרב יהודה אמר ז' ואמרי לה ל' לא לחלל עליה שבת קאמרי ופליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו ס"ל כנהרדעי דאמרי חיה ג' שבעה שלשים ודוחק לומר דמעת לעת בעינן והא עובדא הוה תוך ז' של מעת לעת והא דאמר התם לעיל באידך ינוקא דאישתפיך חמימיה ואמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו (ג) ביתיה ומוקי לה על ידי עובד כוכבים ודאי איסורא דרבנן שרי בחצר שלא עירבו משום מצות מילה אבל איסורא דאורייתא כגון לחמם לו חמין אסור ואין ללמוד מכאן היתר לומר לעובד כוכבים להביא ספר בשבת דרך כרמלית דלא דמי דדוקא משום מילה דהיא גופה דחיא שבת התירו ומיהו בהלכות גדולות משמע דאפי' איסורא דאורייתא שרי על ידי עובד כוכבים לצורך מילה שפירש דליתו מתוך ביתא דרך רה"ר לפי זה הא דקאמר נחים ליה אגב אימיה נוקמה תוך ז' ואמרה צריכה אני שמחללין עליה שבת *ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה ע"י ישראל דע"י ישראל היה אסור להרבות בשביל קטן כדאמר בפ"ק דחולין (ד' טו:) המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרבות ושמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי אבל לצורך דבר אחר אפילו ע"י עובד כוכבים אסור להרבות והא דתנן בפ"ב דבילה (דף כא:) לא יחם אדם חמין לרגליו אלא א"כ ראויין לשתיה ואמרי' נמי בגמרא דבילה (ד' יז.) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וכן ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד משום שמחת יום טוב התירו חכמים להרבות*: **הדר** אמר אביי. פי' לא משום קושיא דרבא חזר בו דאביי לא חשיב ליה פירכא דסבר לא פלגינן דיבורא דאקושיא דרבא לא משני מידי אלא נראה לו סברא לומר טפי דבתרוייהו לא קנה דיד בעל השטר על התחתונה:

לעולם

*) [וע"ע תוס' שבת טו: ד"ה והאויר]

תוספות רי"ד

ת"ר הקונה שדה בסוריא כקונה בפרורי ירושלים למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שכותבין עליו אונו אפילו בשבת פי' שטר מכירה [כמו] והיו אונות ושטרות יוצאים על שמו: משום ישוב א"י פי' לגרש כנענים ולישב בה ישראל מותר: בשבת ס"ד אלא כדאמר רבא אומר לכנעני ועושה הכא נמי אומר לכנעני ועושה ואע"ג דאמירה לא"י שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן ואע"ג דחכמים העמידו דבריהם במקום עשה ה"מ שבות הנעשה ע"י ישראל כגון הזאה שבות שאינה נדחית מפני הפסח כדאמרי' באלו דברים בפסחים וכגון הבאת אזמל ע"י ישראל במבוי שלא ערבו אבל אמירה לא"י שבות שאין ישראל עושה שום מעשה אלא דבור בעלמא דוחי' שבות זה אצל מצוה כדאמרי' גבי מילה בהדר עם הנכרי בההוא ינוקא דאישתפיך חמימיה והיה מבוי שלא נשתתפו בו והתיר רבה (שיתירו) [שיביאו] ע"י נכרי ורצה אביי להקשות לו הזאה שבות ואינה דוחה הזאה מפני הפסח אף אמירה לנכרי שבות נמי ולא תדחה מפני מילה וא"ל רב יוסף ולא שנא לך בין שבות שיש בו מעשה לשבות שאין בו מעשה פי' שבות הנעשה ע"י מעשה ישראל כגון הזאה וכיוצא בה העמידו חכמים דבריהם במקום כרת אבל אמירה לנכרי שאין שם מעשה ע"י ישראל אלא אמירה בלחוד לא העמידו דבריהם במקום מצוה (עיי' בע' יז בס' המכריע): ת"ר עבד שהביא גיטו ממדינת הים צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם כאשה המביאה גיטה. פי' דאמרי' במתני' א' גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוין למוליך ולמביא וכתיב בו עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה. פי' המורה דנאמן הוא על שחרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקימו נכסים לא קנה דבעי עדים לקיים כשאר קיום שטרות ואינו [נ"ל] (צ"ל) דאשה המביאה [את] גיטה שהיא צ"ל בפני נחתם מוקמינן לקמן בשלהי פרקין כגון דאמר לה את תהי שליח להולכה עד דמטית לב"ד פלוני וכדי שלא תחלוק בשליחות כדאמרן לעיל הצריכוה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם הביאה גיטה ואמרה כי בעלה נתנו לי לצמיתות אינה צריכה לומר כלום והיא נאמנת לומר כי בעלי נתנו לי ולא חיישינן לזיופא פי' שמא היא זייפתו דהכי אמרינן לקמן אשה כי מטי גיטה לידה איגרשא לה פי' למה היא צריכה לומר בפני נכתב ובפ"נ אלמא כל זמן שמוציאה גיטה ואומרת כי בעלי גירשני בזה אינה צריכה לומר כלום וב"ד מאמינין לה ומשיאין אותה וה"ה נמי עבד שהביא גיטו ואמר כי רבי נתנו לי ושחררני נאמן הוא ומתירים אותו בישראלית ואינו צ"ל כלום ולא חיישינן שמא הוא זייפו אלא נאמן לומר רבי נתנו לי כמו שהאשה נאמנת בגיטה אבל בנכסים אינו נאמן עד שיקיים החתימה דחיישינן לזיופא דדוקא בגט אשה הקלו חכמים ולא חשו לזיופא דידה משום עיגונה ועבד נמי איתקש לאשה אבל בנכסים חיישינן לזיופא ועד שלא קיים שטרו אינו זוכה בנכסים ואינו נאמן הוא עצמו לקיים שטרו כמו שנאמנת האשה כשמביאה גיטה דהתם משום עיגונא הימנוה רבנן לחד כבי תרי והימנוה לאשה עצמה מה שאין כן בקיום שטרות: איבעיא להו כל נכסי קנויים לך מהו. פי' כשאמר (ס"א כשהיה כתוב בשטר) עצמך ונכסי הם שני דברים וכל א' וא' נידון בדינו אבל כשאמר כל נכסי קנויין לך כלל העבד עם שאר כל הנכסים על עצמו אינו צריך לקימו דומיא דגט אשה שקבלתו לחלוטין ועל הנכסים צריך לקיימו דומיא כשטר בעלמא ויהיה בן חורין כדאמרי' לקמן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין הילכך אי מהימן אהאי ולא פלגינן דבורא או דלמא פלגינן מידי דהוה אגט אשה שנאמנת להביא גיטה ולומר בפני נכתב היאך אנו דנין אותם אמר אביי מתוך שלא קנה א) עצמו לא קנה נכסי' ולא פלגינן דבורא א"ל רבא בשלמא נכסים לא קנה מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא אלא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא אמר רבא א' זה וא' זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגי' דבורא והילכתא כרבא:

אמר

א) נראה דצ"ל מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו ולא פלגינן.

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל"ו:
מ ב מיי' שם הל"ט:
מא ג מיי' פ"ו מהל' שבת הל' יא:
מב ד ה מיי' פ"ז מהל' עבדים הל"ב סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף סו:
מג ו מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף נז:

מסורת הש"ס

[לקמן מז: ע"ז כא.]
עירובין ל: נזיר נד. חגיגה כה.
ב"ק פ:
[שבת קכ. עירובין סז: ב"ק פ: ב"מ נ.]
[לעיל שם ובנזיר כב. איתא רב המנונא]
לקמן מב. ב"ב קמט: פאה פ"ג מ"ח
[לפנינו שם ליתא]
ואיירי ע"י ישראל. רש"ל
[וע"ע באריכות בתוס' ב"ק פ: ד"ה אומר]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבי מטמא וכו' מפ' בעירובין כ"ב סוף ד' ל: (ב) ד"ה לא יצא וכו' כל נכסי נתונין לך אשאר: (ג) תוס' ד"ה אע"ג וכו' חמימי מגו ביתיה ומוקי לה וכו' דרבנן בחצר שלא עירבו שרי משום:

לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסיי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שקילס רבי יוסי את רבי שמעון הלכה כר' מאיר דתניא *כשנאמרו דברים לפני ר' יוסי קרא עליו המקרא הזה (משלי כד) שפתים ישק משיב דברים נכוחים ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [א]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת שכיב מרע הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אלא אמר רב אשי התם היינו טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא: אם יש עליו עוררין יתקיימו בחותמיו: ערער כמה אילימא ערער *חד והאמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים ואלא ערער תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני [ב]אלא ערער דבעל: **מתני'** *[ג]המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ אם יש עליו עדים יתקיימו בחותמיו אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא וזו *אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: **גמ'** *מאי אינו יכול לומר אילימא חרש חרש בר אתויי גיטא הוא והתנן *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן *אמר רב יוסף [ד]הבא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: אחד גיטי נשים ואחד שיחרורי עבדים: תנו רבנן בשלשה דרכים שוו גיטי נשים לשיחרורי עבדים [ה]שוו למוליך ולמביא *[ו]וכל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים *[ז]וכל השטרות העולים

רש"י

לעולם הוא בן חורין. דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי: **עד שיאמר**. שהם חוץ מדבר מועט ולא יפרש מה הוא מש"ר דהתם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים אע"ג דשוי טפי ומדקאמר ר"ש לעולם הוא בן חורין אשמעינן לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השיור ששייר חוץ מקרקע פלוני דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר אפ"ה הוא בן חורין דהוא לאו קרקע הוא ולא שייריה אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קאמר ליה ולא קנה אלא את עצמו ואת נמי דקאמרת עצמו קנה נכסים לא קנה כר' שמעון סבירא לך: **והאמר רב נחמן הלכה כר' מאיר**. דלא יצא לחירות: **שקילס ר' יוסי**. כדמפרש ואזיל: **שפתים ישק**. ראוי הוא לנשק: **ומי אמר רב נחמן הכי**. דלא פלגינן דיבורא: **שכיב מרע**. חוזר בכל מתנותיו בבבא בתרא (דף קמו:): **שהרי יצא עליו שם חירות**. ואסור להשתעבד בו אלמא פלגינן דיבורא: **התם**. דאמר ר"נ הלכה כר"מ טעמא לאו משום דלא פלגינן דיבורא הוא דהא כי נמי הזכיר שם שיור קרקע פלוני דליכא פלוגתא דדיבורא קאמר ר"מ דלא יצא לחירות אלא טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא דגבי אשה כתיב ספר כריתות (דברים כד) ושחרורי עבדים גמרי לה לה מאשה דכתיב חופשה לא נתן לה (ויקרא יט) וכתיב וכתב לה ובעינן בהו כריתות וכיון דאיכא למימר דשייריה דהא נחת לשיורא והוא לא הוזכר בתוך המתנה דלא כתב ליה עצמך ונכסי קנויין לך לאו כריתות גמור הוא אבל היכא דלא שייר כי הכא הוי כריתות ואשה ונשתחרר שעה אחת כל זמן שלא חזר ושוב אינו יכול לחזור שקדשו השם וגבי מילתיה דרבא בעבד שהביא גיטו כרות גיטא הוא והוי דנכסים לא קנה דבעי' קיום אבל עצמו קנה דפלגינן דיבורא: **אם יש עליו עוררין**. לפוסלו: **יתקיים בחותמיו**. או העדים עצמן יעידו שחתמוהו או עדים אחרים יכירוהו ושוב אין בו פסול דבני ארץ ישראל ודאי בקיאין לשמה: **דרבי יוחנן**. לא איתפרש היכא: **דבעל**. הבעל ערער עליו לפוסלו: **מתני' ואינו יכול**. מפרש בגמרא: **שוו למוליך ולמביא**. לומר בפני נכתב: **גמ' חוץ מחרש שוטה וקטן**. שאין בהם דעה ואין שליחותן שליחות לגרש: **כל גט**. כלומר כל שטר: **חוץ מגיטי נשים**. לקמן בפירקין מפרש טעמא:

תוספות

לעולם הוא בן חורין. פי' בקונטרס מדקאמר ר' שמעון לעולם משמע דל"ש היכא דקנה שאר נכסים כגון שפירש השיור ול"ש היכא דלא קנה כגון שלא הזכיר קרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר ואפ"ה הוא בן חורין אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קא"ל ולא קנה אלא את עצמו וקשיא אע"ג דלא הזכיר שם קרקע מ"מ קנה כל קרקע דאית ליה אלא שיד העבד על התחתונה ויקח האדון לעצמו בית כור מעידית שבנכסים כדתנן בפרק בית כור (ב"ב דף קז:) חצי שדה אני מוכר לך יניח לו חצי שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחתונה ואר"י דלעולם דר' שמעון בא להוסיף אפילו אין לו אלא אותה העיר או אותה שדה כדקתני סיפא בתוספתא דבבא בתרא ובפ"ק דפאה ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן אמר חוץ מעיר פלוני חוץ משדה פלוני אפי' אין שם אלא אותה העיר או אותה שדה זכה עבד בנכסים וקנה עצמו בן חורין ואין מתקיים דבור כל נכסי אלא בעבד לבדו וה"א כשאמר חוץ מבטל דבורו מה שאמר כל נכסי קמ"ל דאפ"ה יצא לחירות דפלגינן דיבורא: **הלכה** כר"מ. ולר"מ ס"ד דסבר דלא פלגינן דיבורא דמדקאמר ר' שמעון לעולם משמע אפילו בהוהו ענין דלדידך לא יצא לחירות דלא פלגינן דיבורא כשאין לו אלא אותה העיר אפ"ה יצא לחירות ומסיק דטעמא דר"מ לאו משום דלא פלגינן דיבורא אלא משום דלאו כרות גיטא הוא פירוש דאין זה כריתות כיון שיש שיור בדיבור שהוא משתחרר בו דאמר כל נכסיי ואינו מתקיים כולו אבל בעבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסיי קנויין לך פלגינן דיבורא שפיר דכרות גיטא הוא ורש"י פירש דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפי זה באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד מודה ר"מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירש' ולשון אפי' אינו מיושב דאפילו אין לו אלא אותה העיר משמע דכ"ש יש לו שאר נכסים דיצא לחירות ואדרבה ר"מ לא פליג אלא בים לו שאר נכסים: **שפתים** ישק משיב דברים נכוחים. כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שסביבותיו משיקין שפתותיהם זו לזו שמשתקין ואין יודעים מה להשיב: **ואינו** חוזר בעבד. וא"ת ואמאי יצא בן חורין [ומותר בבת חורין] הא מתנת שכיב מרע הוא ולא קנה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה וי"ל בדכתב ליה מהיום אי נמי אפילו סתמא דכיון דדעת שכיב מרע לשחררו דעתו שיקנה בשעה שראויה לשחרר דהיינו מחיים וא"ת כיון דסתמא דדעת של שכיב מרע לחזור בו אם יעמוד אמאי אינו חוזר בעבד וי"ל דהכל תקנת חכמים היא גם מה שחוזר בנכסים גם מה שאינו חוזר בעבד דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם ימות [מהיום אם לא ימות] אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו שם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבד מאחר שהתנה בפירוש: **התם** משום דלאו כרות גיטא הוא. וא"ת דבפ' מי שמת (ב"ב דף *) [בעי למימר] עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שיור אצל עבד וא"ל רבא לרב נחמן מ"ט וא"ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שיור אצל עבד ומשני רב אשי אנן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן לה משמע דרב נחמן דפי' טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ואור"ת דהתם ה"פ אנן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן שכך השיב ר"נ לרבא ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב כן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר"נ הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: **והאמר** ר"י ד"ה כו'. אר"ת דעיקר מילתא דר"י איתמר בפ"ב דכתובות (דף כג:) גבי פלוגתא דמעלין לכהונה ע"פ עד א' ואע"ג דהתם כמו מייתי ליה כלישנא דמייתי לה הכא:

[וע"ע תוס' כתובות כו. ותוס' ב"ב לג. ד"ה והאמר כתבו הכי בשם ר"י]:

סמוך אהני. שפוסלין החתימה ולוקמה בחזקת אשת איש: **אלא** ערער דבעל. וה"ה ערער דלקוחות שבאה אשה לטרוף מהן כדאמרינן בירושלמי: **שוו** למוליך ולמביא. וא"ת בשלמא באשה הוי משום עיגונא אבל בעבד מה עיגון יש דאי משום לאסור בבת חורין ובשפחה לא ליתביה האי שליח לעבד גט זה שהביא ממד"ה ולא יאסר בשפחה וי"ל דחשוב עיגון הא דאסור בבת חורין ומה שאינו מתחייב במצות: **ששוו** גיטי נשים לשחרורי עבדים. איפכא הוה ליה למימר ששוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מוליך ומביא הוי באשה אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה ברישא:

אע"פ

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ז מהלכות עבדים הלכה ט טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ט:

מה ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל"ב סמג עשין נ:

מו ג ד מיי' שם הל' יח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' ו:

מז ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ז סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' מה וסעי' נא:

מח ו מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' מז:

מט ז מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעיף מו:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"א דפאה]

ב"ב לג. כתובות כו. קדושין עג:

לעיל ד:

קדושין ג. [לעיל ד:]

לעיל ה. לקמן כג. [לעיל ה.]

[לקמן י.]

[שם:]

[ע' בפירוש רש"י בסוף משנה דלעיל ב. ד"ה אף ובד"ה יתקיים]

גי' מ"ד

[קז. ושם: ד"ה אמר ליה]

תוספות רי"ד

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ש"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת ש"מ [הוא] וקי"ל שש"מ כל זמן שלא מת חוזר במתנתו ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין ואסור עוד להשתעבד בו. ופלגי' דבורא שבעבד דבריו קיימין ובנכסים אין דבריו קיימין וחוזר בהן: **מתני'** המביא גט מא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו. פי' המורה שהבעל מערער שהוא מזוייף יתקיים בחותמיו פי' אם יעידו העדים על חתימת ידיהן או עדים אחרים יכירו החתימה כשר. ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרי' בתי דינים קבועי. והגאון פי' המביא גט מא"י וכו' כיון דבא"י שכיחי שיירתא מפני שבתי דינים קבועין שם בשני ובהמישי כתקון עזרא אינו צריך שיאמר השליח כלום אלא ינתנו ונישאת בו ולא חיישינן לערעור הבעל שאם יבא ויערער שכיחי שיירתא אבל במדינת הים דלא שכיחי שיירתא אל יתנוהו לאשה עד שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם או עד שיתקיים בחותמיו דחיישינן שמא יבא הבעל ויערער ואין עדים מצויין לקיימו ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררים. ערער כמה אילימא חד והא א"ר יוחנן דברי הכל אין [ערעור] פחות משנים פי' שאין משגיחין בדבר המערער א' אלא ערער תרי ותרי ניהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני פי' שאם יבואו שנים ויאמרו מזוייף הוא ולא כתבו הבעל גם אם יבואו שנים ויקיימוהו מה מועיל תרי ותרי נינהו אלא בעל פי' שאם יבא בעל ויערער כי אני לא כתבתיו ומזוייף הוא צריך להתקיים בחותמיו ולערעור דבעל ודאי משגחי' וי"ל דוקא בחותמיו אבל שליח כיון שיצא הגט מידו שוב אינו נאמן דדוקא אי אמר מקמי הכי שוב אינו יכול הבעל לערער כדאמרן אי עבדת מהנית אבל כיון שיצא השליחות מידו שוב אינו נאמן ועא"פ שיש לדקדק ממאי דאמרי' לקמן ולא הספיק לומר עד שנתחרש טעמא דנתחרש הא לא נתחרש אע"פ שלא אמר בשעת נתינה עדיין הוא יכול לומר וגם ממאי דאמרן כיצד יעשה יטלנו ממנו ויחזור ויתן אלמא אע"פ שיצא השליחות מידו נאמן התם היכא דלא אתא בעל ומערער אבל הכא דקא אתי בעל ומערער אי אמר מקמי הכי נאמן ואי לא לא. המביא גט ממדינת הים וכו' מאי אינו יכול אילימא חרש שאינו לא שומע ולא מדבר וחרש בר אתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן פי' מפני שאין בהן דעת ואין שליחותם שליחות: אמר רב יוסף הכי במאי עסקינן כגון שנתנו לו כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש. והאידנא שוותה א"י למדינת הים דלא שכיחי בה שיירתא שאין שם עולי רגלים ולא בתי דינים קבועין ואין עדים מצויין לקיימו הילכך צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שיקיימנו ולא יוכל עוד הבעל לערער ואם לא אמר אין האשה מותרת להנשא עד שיתקיים הגט בחותמיו: **מתני'** אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוים למוליך והמביא וזו א' מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים:

כל

העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשירין חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים וכדברי ר"מ בארבעה *האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ בשלמא לרבנן מנינא למעוטי הא דרבי מאיר אלא לר' מאיר מנינא למעוטי מאי למעוטי הא *דתניא [א]עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו אמר רשב"ג [ב]במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמין ושאין יודעין לחתום מקרעין להם: ותו ליכא והאיכא *[ג]האומר תנו גט זה לאשתי [ד]ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה [ה]תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה כי קתני מילתא דליתיה בשטרות מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני דשלח רבין משמיה דר' אבהו הוו יודעין ששלח ר"א לגולה משום רבינו *שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת [ו]אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה [ז]והאיכא לשמה בשלמא לרבה היינו מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו בין לרבה בין לרבא [ח]האיכא מחובר כי קתני פסולא דרבנן דאורייתא לא קתני והא ערכאות של עובדי כוכבים דפסולא דאורייתא הוא וקתני בעדי מסירה וכרבי אלעזר דאמר *עדי מסירה כרתי והא מדקתני *סיפא ר' שמעון אומר אף אלו כשירין וא"ר זירא ירד רבי שמעון לשיטתו של ר"א דאמר עדי מסירה כרתי מכלל דתנא קמא סבר לא איכא

העולים בערכאות של עובדי כוכבים. שנעשו השטרות ע"י ב"ד של עובדי כוכבים: **שחותמיהן.** חותמין שבתוכו: **כשרין.** דדינא דמלכותא דינא ואע"פ שהנותן והמקבל ישראלים הם: **חוץ מגיטי נשים.** דלאו בני כריתות נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקידושין אבל על הדינין נצטוו בני נח* וכן שיחרורי עבדים דבכל פסולא דאורייתא שוה שחרור לגט אשה דגמרינן לה לה: **רצה.** הבעל: **לחזור בשניהם.** קודם שנתנו השליח: **יחזור.** דקסבר ר' מאיר הפסד וחוב הן לאותן שנשלחו להן ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אא"כ עשאו הוא שליח דהיינו כבפניו ורבנן פליגי עליה דר"מ במתני' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד זה ואף ע"פ שלא עשאו העבד שליח משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וזכין לו לאדם שלא בפניו דאנן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחו להכי: **מינא.** דקתני בשלשה: **מקרעין להם נייר חלק.** משרטין ורושמין בסכין על הנייר את שמות העדים ובאין העדים וממלאין את הקרעים דיו: **בגיטי נשים.** משום תקנת עגונות שמא יראה זה המגרש לפרש בים או מסוכן שרוצה שלא תזקק ליבם: **לא יתנו לאחר מיתה.** ואפי' רבנן דאמרי שיחרורי עבדים זכות הוא וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה ביה דלא מצי למיהדר מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מטא גיטא לידיה לא הוי משוחרר וכיון דמית קודם תו לא הוי שיחרוריה שחרור דנפקא ליה רשותיה מיניה וחייל עליה רשות יורשין: **תנו מנה לפלוני כו'.** דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו דתקון רבנן שמא תטרף דעתו עליו בחליו אם לא היה מובטח שיקיימו דבריו: **כי קתני.** בהנך *ד' דברים: **מילתא דליתיה.** בשאר שטרות והא מילתא איתא בשאר שטרות שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאחר (מיתה) ומת לא יתן לאחר מיתה דהא לא אקני ליה ארעא עד דלימטיה שטרא לידיה וההיא שעתא פקע ליה רשותיה: **שמא לא גמר להקנותו לו.** אע"פ שאלו בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע: **אלא בשטר.** לכי מטא שטרא לידיה ליקניה בשטרא: **ואין שטר.** מקנה לאחר מיתה דהא פקעה ליה רשותיה דנותן: **והאיכא לשמה.** דשוו גיטי נשים ושחרורי עבדים: **בשלמא לרבה.** דאמר תקנתא דמוליך ומביא לפי שאין בקיאין לשמה היא היינו מוליך ומביא: **האיכא מחובר.** דפסול בתרווייהו דכתיב (דברים כד) וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קצירה ושחרור גמר לה לה: **פסולא דרבנן.** מוליך ומביא רבנן הוא דאצרכוהו למימר בפני נכתב עד כותי פסול מדרבנן בשאר שטרות דאחזקינהו סתמייהו לפסולא ערכאות לקמיה פריך והא ערכאות פסולא דאורייתא שאין עדותן כשר לפי שאינן בתורת גיטין וקידושין ורחמנא אמר וכתב ונתן מי שישנו בכלל כתיבה ישנו בכלל כתיבה והכי מפרש בפרק שני (לקמן ד' כג:): **בעדי מסירה.** מתני' דמכשיר בשאר שטרות ופסל בהני כגון דאיכא עדי מסירה: **ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.** ואין צריך לחתום בגט וכי כתב קרא וכתב אכתיבת הגט כתיב ולא אחתימת ידי עדים ומתניתין בשכתבו סופר ישראל ואשמעינן מתניתין דמודה ר"א במזוייף מתוכו בחתימת עדים פסולין שהוא פסול ואע"ג דאיכא הכשר עדי מסירה והאי פסולא מדרבנן גזירה דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה וכי אכשר ר"א היכא דלא חתימו עליה סהדי כלל: **אף אלו.** גיטי נשים כשרים בחותמין עובדי כוכבים: **ואמר רבי זירא ירד ר"ש כו'.** ואכשר להו בעדי מסירה ובשכתבו סופר ישראל: **מכלל דת"ק סבר לא.** כרתי עדי מסירה אלא עדי חתימה ופסולא דאורייתא היא:

איכא

אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים. ואור"י דחותמיהן עובדי כוכבים יש לפסול אף ע"פ שכתבו ישראל דלאו בני כריתות נינהו כדאמרינן לקמן ועוד דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד כדאמרינן בספ"ב (לקמן דף כג.) ועוד דלאו בני שליחות נינהו דאין שליחות לעובד כוכבים ומדבעינן שיאמר לסופר לכתוב ולעדים חתומו משמע דבעי שליחות ועוד דפסולין לעדות ואפי' לרבי מאיר* דלא הוה בעי למיפסל עבד לעדות משום דכתיב (דברים יט) שקר ענה באחיו ועבד אחיו הוא במצות אבל עובד כוכבים דלאו אחיו הוא פשיטא דפסול וכיון דלאו בני עדות נינהו היה ראוי אפילו כל שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים לפסול מן התורה אפי' אותם העומדים לראיה אלא תקנתא דרבנן הוא היכא דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת דלא מרעי נפשייהו ומ"מ שטר מתנה קאמר לקמן (דף י:) דחספא בעלמא הוא אע"ג דקים לן דקושטא קאמר משום דהרי אין כאן שטר ולמאי דמוקמינן לה בעדי מסירה ורבי אלעזר היכא דכתבו ישראל לא מיפסל אלא מטעם מזוייף מתוכו: **מקרעין** להם נייר חלק. פי' בקונט' משרטין אע"ג דחקיקה חשיבה כתיבה כמו כתב ע"ג טבלא ופינקס הכא לא חשיב כתב ע"ג כתב דפסלינן בפ"ב (לקמן דף יט.) דאין כאן כתיבה גמורה אלא שרושמין קצת כדי לחתום עליו עדים ועוד דאפי' דיו על גבי סיקרא חשיבא לקמן בפ"ב (גז"ש) כתב לענין שבת אע"פ שהסיקרא לבדה היא כתב אבל לשון מקרעין לא משמע כפי' הקונט' דהוה ליה למימר משרטין ור"ח פי' שלוקחין נייר חלק ומקרעין עליו שמות העדים מעבר לעבר ומשימין אותו על קלף שהגט כתוב בו ובאין העדים וממלאים את הקרעים דיו ונכרת הכתיבה ע"ג הגט בירושלמי פריך והלא כתב ראשונה הוא פירוש ואין הגט יכול להתקיים בחותמיו ומשני כשהרחיב להם את הקרעים והעדים אין ממלאין לגמרי כל רחב הקרע: **קורין** לפניהם וחותמים. ולא הוי עד מפי עד שאין צריכין להעיד על עיקר המעשה אלא שאומר שכך כתוב בשטר ובעי שנים קורין או אפילו יחיד כגון רב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא כדלקמן בפ"ב (דף יט:): **לא** יתנו לאחר מיתה. פי' בקונטרס ואפילו רבנן דאמרי זכות הוא לעבד וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה דלא מצי מיהדר ביה מודו רבנן דכל כמה דלא אתא גיטא לידיה לא הוי משוחרר ודבר תימה פירושו כיון דזכות הוא פשיטא דזוכה לאלתר כיון דאמרי' גבי שחרור תן כזכי כדאמר לקמן ורש"י בעצמו חזר בו שפי' לקמן (דף יג.) על משנה זו דהאומר תנו גרסינן ול"ג תן גט זה שלא מסר ליד השליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר: **מילתא** דאיתיה בשטרות לא קתני. וא"ת והא פסולא דערכאות איתא בשטר מתנה כדמפרש לקמן (דף י:) חוץ מכגיטי נשים וי"ל דהשתא סבר כאידך שינויא דלקמן: **כי** קתני פסולא דרבנן. אע"ג דאיכא נמי מחובר דרבנן כגון אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף (לקמן דף כא:) מ"מ עיקר מחובר דאורייתא אבל עיקר מוליך ומביא דרבנן אע"פ שלרבה ניתקן משום לשמה דאורייתא: **בעדי** מסירה ור"א היא. אע"ג דקתני וכדברי ר"מ בארבעה ה"ק למאן דסבר כר"מ בארבעה והא דקאמר הש"ס נמי אלא לר"מ מינא למעוטי מאי למאן דסבר כר"מ קאמר:

כי

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' טז:

נא ב מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה הל"ז סמג עשין קצד טוש"ע חו"מ סי' מה סעי' ד:

[ב"ק פח.]

נב ג מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' כט ופ"ט שם הל' יב יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נח:

נג ד מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רכז סעי' עו:

נד ה מיי' פ"י מהל' זכייה הל"א סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יח:

נה ו מיי' שם פ"ח הל' יב סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' יח:

נו ז מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ה סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רכז סעי' מח:

נז ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' מט:

[לקמן כ: כא: כב: כג. כד: כו: לו. סד. פו: כתובות לד: קדושין מה. ב"ב קע. קעב:]

מסורת הש"ס

[סנהדרין נו.]

לקמן יא:

לקמן יט:

[לקמן יג. ב"ב קלח:]

ב"ב קנב. ודף קנה:

נ"א ג' וד'

מ"ד מ"ז

נח א ב מיי' פ"ז מהל' עבדים הל"ז סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' עג :

איכא בינייהו שמות מובהקין והא חזרה דאורייתא וקתני אלא כי קתני מילתא דליתא בקידושין מילתא דאיתא בקידושין לא קתני והא חזרה גופה איתא בקידושין בשליחות בעל כורחה דבגירושין איתא ובקידושין ליתא: **מתני'** **כל גט שיש עליו עד כותי פסול °חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **גמ'** מני מתני' לא ת"ק ולא ר"א ולא רבן שמעון בן גמליאל דתניא *מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח רבי אלעזר אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות רשב"ג אומר *כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל מני אי ת"ק אפילו שאר שטרות נמי אי רבי אלעזר אפילו גט אשה נמי לא ואי רבן שמעון בן גמליאל אי דאחזוק אפי' שאר שטרות נמי אי דלא אחזוק אפילו גט אשה נמי לא וכי תימא רבן שמעון בן גמליאל היא ודאחזוק בהא ולא אחזוק בהא אי הכי מאי איריא חד אפילו תרי נמי אלמה אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד [ב]לעולם רבי אלעזר וכגון דחתים ישראל לבסוף

דאי

איכא בינייהו שמות מובהקין. כלומר ת"ק בשיטתיה דרבי אלעזר קאי ומדרבנן הוא דפסלי' דילמא אתי למיסמך אחתומין ולמוסרו בפניהם ואתא ר' שמעון למימר אם שמות מובהקים דעובדי כוכבים הן שאין ישראל נקראין באותן שמות לאו הייט מזויף מפוטו דמודה ר"א דכולי עלמא ידעי דעובדי כוכבים הם ולא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה: **חזרה.** רצה לחזור בשניהם לר"מ פסולא דאורייתא הוא דהא כיון דבטיל משלח לשליחותיה דשליח נמצא שאינו שלוחו ואין כאן גירושין כלל והיינו דאורייתא דרחמנא אמר ונתן בידה וזה לא נתן לא הוא ולא שלוחו : **הכי גרסינן אלא כי קתני מילתא דליתא בקדושין.** כלומר כי פרכינן לעיל האיכא מחובר ולשמה לא תשני פסולא דאורייתא לא קתני אלא אימא מילתא דאיתא בקידושין לא קתני כגון לשמה ומחובר איתא נמי בשטרי קידושין כדכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר איתקוש הוויה ליציאה אבל בפני נכתב ליתיה בקידושין דתקנתא דרבנן בעלמא היא בגיטין דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה ועד כותי נמי איט כשר בקידושין דהאי דאכשרו בגיטין היינו טעמא כדלקמן (ע"ב) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה מה שאין כן בשאר שטרות וערכאות נמי ליתא בקידושין היכא דאיכא עדי מסירה ישראל דבגט ושחרור הוא דגזרי דילמא אתי למיסמך עלייהו ומצרכינן ליה גיטא אחרינא אבל בקדושין כיון דמדאורייתא מקודשת משום עדי מסירה אי אמרת הינה מקודשת שרית אשת איש לעלמא: **ופרכינן חזרה גופה איתא בקדושין.** שאם מסר שטר קידושין לשלוחו ורצה לחזור חוזר דאין כאן זכות הוא לה דאסר לה אכולי עלמא ומשום האי שטרא איט מתחייב במזוטתיה: **בשליחות בעל כורחה כו'.** כלומר דומיא דגיטין לא משכחת לה בקידושין דהא שליח זה משתלח אצלה לגרשה בעל כרחה וכן לעבד לשחררו על כרחו אבל בקידושין לא היה נעשה שליח אצלה על כרחה הילכך הכי קתני בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים ששליח זה היה נעשה שליח אצלן על כרחן ואם רצה הבעל חוזר מה שאין כן בקידושין דאע"ג דחוזר לא דומיא דהכי הוא: **מתני' עד כותי פסול.** דחשידי אעדות שקר: **חוץ מגיטי נשים.** כדמפרש בגמרא: לכפר עותנאי: **גמ' מלת כותי מותרת.** בפסח לאכילה ולא חיישינן שמא החמיצה: **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.** משום חובת לילה הראשון שהוא חייב לאכול מלה המשתמרת כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מלות ואפי' ידעינן בה דלא החמילה לא נפיק בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חובת מלה דכתיב (שם) ושמרתם את המלות וכותים בקיאין הן שלריכה להשתמר לשמה ועושין לה שימור: **ר"א אוסר.** אף באכילה כל ימות הפסח דחשדינן להו שמא מחמלין: **כל מלוה שהחזיקו בה כו'.** ובהכל שוחטין מפרש דאתי ר"ש לאוסופי אתנא קמא אף מלוה שהיא מדברי סופרים ואינה כתובה בתורה אם החזיקו בה סמכינן עלייהו: **אפי' שאר שטרות נמי.** דהא לא חשידי: **אי דאחזוק.** בהלכות גיטין ושטרות: **וכגון דאחזוק בהא.** בגיטין ושחרורין: **ולא אחזוק בהא.** בשאר שטרות: **אי הכי מאי איריא.** דלא אכשרינן בגיטין אלא חד כותי כדקתני מתני' עד כותי דחד כותי וחד ישראל הוא דמכשר אבל תרוייהו כותים לא: **לא הכשירו בו.** בגט אשה: **לעולם כר' אלעזר.** דאמר חשידי וגיטין מאי טעמא הוכשר עד כותי: **כגון דחתים ישראל.** עד השני: **לבסוף.** תחת כותי:

דאי

כי קתני מילתא דליתא בקדושין כו'. כל הני ליתנהו בקדושין דמוליך ומביא בגט משום עיגונא אבל כאן אם תרצה לא תקבל הנך קדושין ועד כותי לא שייך בקדושין דבגט הוא דמכשירינן כדלקמן משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה (א) דאי לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה אבל בקדושין חותמין זה בלא זה דלא שייך למיגזר משום כולכם דגבי גט גזרינן שמא יאמר כולכם חתומו ואם יחתמו זה בלא זה לאחר שחתמו בו שנים ויתנוהו לאשה ותסבור שהיא מגורשת ותלך ותנשא ובעל קפיד אבל בקידושין אין לחוש אם תסבור שהיא מקודשת והא לא שכיחא שתקבל קדושין מאחר כיון שסבורה להיות מקודשת וכן ערכאות כיון דאיכא עדי מסירה ישראל כשר בקדושין אע"פ שחותמין עובדי כוכבים דליכא למיחש דילמא אתי למיסמך עלייהו דלא אתי לידי תקלה במה שסבורה להיות מקודשת כדפירשנו וא"ת והאיכא זמן שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים כדאמרי' בפרק ד' אחין (יבמות דף נב:) והא עבדא איכא דקני בכספא ואיכא דקני בשטרא ותקון רבנן זמן ובשחרורי עבדים איירי ולא כמו שפירש שם בקונטרס שטר מכירת עבד דא"כהוה מצי למפרך מקרקעות וכל שטרות ועוד דאותו אינו נפסל כשאין בו זמן אלא בשטר שחרור איירי שנפסל בלא זמן כמו גיטי נשים וי"ל דכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות לא תניא הכא* :

בשליחות בעל כורחה כו'. פי' בקונטרס והכי קתני בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים ששליח זה נעשה שליח אצלו בע"כ ואם רצה הבעל חוזר מה שאין כן בקדושין דאע"ג דחוזר לאו דומיא דהכי הוא ואין נראה דאי מיירי בשליחות בעל כורחייהו רבנן נמי מודו דחוזר בעבד ואין זכין לו בעל כורחו ונראה כפר"ת דכיון דבעבד ואשה איכא שליחות בעל כורחייהו הוה אמינא דאין יכול לחזור דכיון דבא ליד השליח כאילו בא לידה דמי כיון שאין יכולים לעכב אבל קידושין דאין בע"כ פשיטא דחוזר ומילתא דליתא בקדושין הייט דליתא חידוש בקדושין וקשה ליתני דשוו לבע"כ והוו ארבע אפי' לרבנן: **מצת** כותי מותרת. ואם תאמר הלא גזרו על פתן כדאמרינן בפירקי דרבי אליעזר (פ' לח) לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא וקתני התם מכאן אמר רבי אליעזר כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר ותניא נמי בפ"ק דחולין (דף יג.) גבי מין פתו פת כותי ואור"ת דמיירי בעיסת ישראל שעשה כותי מלה ממנה וה"ת אמאי יוצא בה ידי חובה דילמא לא שמרה לשם מלה דחשידי אלפני עור וגו' וי"ל כגון דקים לן דאין לכותי מלה אחרת שיוכל לצאת בה ידי חובתו כדמשמע בריש חולין (דף ד.) קוטע ראשו של אחד מהן ונותנו לו אכלו מותר לאכול משחיטתו: **ואדם** יוצא בה ידי חובתו. זו אף זו קתני ואשמעינן דבקיאין בשימור לשם מלה: **אי** תנא קמא אפי' שאר שטרות נמי. אור"י דמשמע דלת"ק מהניא כתיבה לחודיה אע"ג דלא אחזוק מדלא קאמר את"ק אי דאחזוק כו' כדקאמר ארשב"ג וא"כ פשיטא ליה לש"ס דמלה לא אחזוק פירוש אין ידוע אי אחזוק דאי מלה כתיבה ואחזוק מנא ליה לש"ס דכתיבה לחודיה מהניא לתנא קמא וכן משמע בפרק קמא דחולין (דף ד.) דמעיקרא מוקי פלוגתייהו בכתיבה ולא אחזוק דלת"ק מהניא ולרשב"ג לא מהניא ופריך האי כל מלוה שהחזיקו בה אם החזיקו בה מיבעי ליה משמע דלא ידיע לן אי אחזוק בה מדקאמר אם אחזוק בה מיבעי ליה וקשה דלמאי דמסיק התם דאחזוק בלא כתיבה איכא בינייהו דלתנא קמא לא מהני ורשב"ג לטפויי אתא למימר דמהני מנא ליה דלא מהני לת"ק כיון דכתיבה לחודיה מהני אע"ג דלא מהני לרשב"ג כדמשמע הכא כ"ש דמהני חזקה לחודה דעדיפא דמהני אף לרשב"ג ודוחק לומר אע"ג דממילתא דתנא קמא אין להוכיח דלא מהני חזקה לחודיה מכל מקום יש לדקדק מרשב"ג דאתא לטפויי חזקה לחודה מכלל דלתנא קמא לא מהני ונראה לר"י דלמסקנא דהתם מנה כתיבה והחזיקו בה והשתא יש להוכיח מתנא קמא גופיה דחזקה לחודה לא מהניא מדנקט מנה דכתיבה ואחזוק דאי חזקה לחודה מהניא הוה ליה למינקט שחיטה דליכא אלא חזקה לחודה ואם תאמר אם כן מנא ליה דכתיבה לחודה מהני לתנא קמא כיון דמנה כתיבה ואחזוק ויש לומר מדלא מפרש בהדיא מנת כותי מותרת הואיל והחזיקו בה משמע דלא הוי טעמא אלא משום דכתיבה שהוא טעם הידוע לכל בלא שום פירוש ואם תאמר כיון דלתנא קמא חזקה לחודה לא מהניא מנא לן דכתיבה לחודיה לא מהניא לרבן שמעון בן גמליאל דפריך אי אחזוק כו' דילמא כתיבה עדיפא דמהני אפי' לתנא קמא וכל שכן דמהני לרבן שמעון בן גמליאל ועוד במסקנא דחולין הוה ליה למימר אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא בינייהו מדלא קאמר

לעיל ט.

קידושין עו. חולין ד. [תוספתא פסחים פ"ב]

[ברכות מז: חולין שם]

[וע' היטב תוס' יבמות לא: ד"ה והא]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה כי וכו' ואי לאו דכותי וכו' עבדא דאיכא דקני :

גליון הש"ס
מתני' חוץ מגיטי נשים. ע' ב"ב דף קס ע"ב תד"ה שלא התלוק

תוספות רי"ד
כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ומעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותני גט אשה והכשירו אע"פ שהיו עדיו עדי כותים פי' כל שטר שחתום בו עד כותי פסול שהכותים הם חשודים להעיד עדות שקר חוץ מגיטי וכו' לקמן מפרש טעמא פי' א)לענין זה שוין גיטי נשים ושחרורי עבדים שהשליח נאמן לקיימו דשויוה רבנן כבי תרי מה שאין כן בשאר שטרות שצריכין שני עדים לקיים את השטר ואין השליח נאמן כשני' שאם שלח הלוה שטרו למלוה ע"י שליח אין השליח נאמן לקיימו : כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רבי שמעון אומר כלן כשרים לא הוזכרו אלא [בזמן] שנעשו בהדיוט פי' כל השטרות שנעשו ע"י ב"ד אומות העולם אע"פ שחותמיהן החתום בתוכן נכרים כשרים דדינא דמלכותא דינא אע"פ שהנותן והמקבל ישראל חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקדושין אבל על הדינים נצטוו בני נח וכן שחרורי עבדים דלכל פסולא דאורייתא שוי שחרור עבד לגט אשה דגמרי' לה לה מאשה : א"ר אלעזר לא הכשירו בגט אלא ע"א כותי בלבד וכגון דחתם ישראל לבסוף

א) זה שייך למשנה דלעיל (דף ט') וזו אחת מן הדרכים שבו וע"ז אמר פי' וכו'.

דאי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה אי הכי אפילו שאר שטרות נמי אלא אמרינן רווחא שבק למאן דקשיש מיניה הכא נמי רווחא שבק למאן דקשיש מיניה א"ר פפא זאת אומרת [א]עדי הגט אין חותמין זה בלא זה מאי טעמא אמר רב אשי *גזירה משום כולכם גופא אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד מאי קמ"ל תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו' אי ממתניתין הוה אמינא אפי' תרי נמי והאי דקתני חד משום דבשטרות אפי' חד נמי לא קמ"ל ותרי לא והא קתני מעשה והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר אמר אביי תני עדו רבא אמר לעולם תרי ורבן גמליאל מיפלג פליג וחסורי מיחסרא והכי קתני ורבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **מתני'** *[ב]כל השטרות *העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשירים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים *ר"ש אומר אף אלו כשירין לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: **גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטרא ראיה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבין ליה שטרא אלא מתנה במאי קא קני לאו בהאי שטרא והאי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל *דינא דמלכותא דינא ואב"א [ג]תני חוץ מכגיטי נשים: רבי שמעון אומר אף אלו כשירין וכו': והא לאו בני כריתות נינהו אמר רבי זירא [ד]ירד ר' שמעון לשיטתו *של רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי *והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו שפסול הכא במאי עסקינן בשמות

דאי לאו דכותי חבר הוה. לא הוה האי ישראל מחתים ליה לכותי מקמיה: **אי הכי שאר שטרות נמי**. כי חתם ישראל לבסוף ניכשריה: **אלא**. על כרחיך טעמא מאי לא הוי בשאר שטרות בחזקת חבר ע"י הקדמה זו דאמרינן האי ישראל רווחא שבק למאן דקשיש מיניה שראו את העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם ישראל זה תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר עמו אחד מישראל הזקנים לפיכך חתם בתחתית השטר והמלוה בא והחתים אחריו את הכותי למעלה הימנו: **הכא נמי**. בגט אשה נימא רווחא שבק: **זאת אומרת**. מתניתין דמכשר בגט ופסיל בשאר שטרות אשמעינן דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה הילכך על כרחך ישראל זה ראה את הכותי חותם למעלה והוא חתם למטה ואי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה אבל עדי שאר שטרות חותמין זה שלא בפני זה הילכך איכא למימר ישראל זה חתם ראשון בתחתית השטר ושבק רווחא למאן דקשיש ולא ידע שיחתמו את הכותי למעלה הימנו: **מאי טעמא**. אמרו רבנן שלא יחתמו זה שלא בפני זה: **גזירה משום כולכם**. דתנן בפירקין דלקמן (דף סו:) אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולם חותמין ואי לא הוו חתמי כולהו הוי פסול דבקפידא תליא דלא שוויה גיטא אלא בהכי לפיכך תקנו אפילו היכא דלא אמר כולכם שיהיו כל העדים נקבלים בשעת החתימה: **תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול**. ועלה קאמר חוץ מגיטי נשים: **הוה אמינא דאפילו תרי**. כשרין בגט והא דתני חד לאשמועינן חומרא דשאר שטרות דחד נמי פסול בהו קא משמע לן: **רבא אמר לעולם תרי**. כותים הוו בההוא גיטא דרבן גמליאל: **ורבן גמליאל מיפלג פליג**. ואי אמרת מעשה לסתור חסורי מיחסרא כו': **מתני' בערכאות**. מקום בית וועד דיינים קבועין שלהן: **לא הוזכרו**. בבית המדרש לפסול: **אלא בזמן שנעשו בהדיוט**. ע"י עובדי כוכבים הדיוטות שאינן דיינים ובגמרא מפרש לה: **גמ' קא פסיק ותני**. כל השטרות כשרין בחותמי עובדי כוכבים לא שנא שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה: **בשלמא**. שטרי מכר דהרעא לאו בהאי שטרא מיקניא אלא בזוזי: **מכי יהיב**. האי גברא זוזי. לישראל חבריה: **קמייהו**. דדיינין עובדי כוכבים: **הוא דקנה**. להרעא דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטרא ראיה בעלמא הוא שלא יאמר (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות ובהא מילתא איניהו מהימני: **דאי לאו דיהב זוזי קמייהו**. כיון דדיינין קבועין נינהו: **לא הוו מרעי נפשייהו**. וכתבי ליה שטרא: **אלא מתנה**. דעל ידי השטר הוא קנה אותה במסירת השטר היכי מקניא האי שטרא חספא בעלמא הוא: **דינא דמלכותא**. של עובדי כוכבים: **תני חוץ מכגיטי נשים**. כל שטרות שהן כגיטי נשים שעל ידי השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה וה"ה נמי דמלי לשנויי בעדי מסירה ישראל דאינהו משוי ליה שטרא אלא שינויא דחיקא הוא דשנינן לעיל הכי דהא פרכינן עלה מדקתני סיפא רבי שמעון כו' ואיצטריכא ליה לשנויי שמות מובהקין איכא בינייהו *) (אע"ג דאוקימנא לעיל בעדי מסירה ה"מ לת"ק דברייתא דנקיט למניא ופרכינן עלה והא איכא לשמה ואיכא מחובר וליכא לתרוצי אלא בהכי אבל תנא קמא דמתניתין דלא נקיט למניא ותנא לשמה (א) לא מוקמינן ליה כרבי אלעזר דמדרבי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא סבירא ליה): **כריתות**. הבדלה לשון ספר כריתות (דברים כד) דכיון דלא שייכי בתורת גטין וקדושין אין נעשין עדים בדבר דכתיב וכתב ונתן מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה: **ירד רבי שמעון לשטתו של רבי אלעזר**. דאמר עדי מסירת הגט הוא דכרתי כדאמר בפרק בתרא (לקמן דף פו.) אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כו' ורבי שמעון נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בפני עדים ישראל: **מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו**. דלאע"ג דאמר ר' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אין עליו עדים אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן [א] דילמא קאתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו:

*) רש"ל מ"ז

קאמר נמי משמע כתיבה לחודה מהניא לכולי עלמא ויש לומר דמספקא ליה להש"ס אי פליג רשב"ג אתנא קמא בכתיבה ולא אחזוק מדלא קאמר כל מגוה שכתובה או שהוחזקו בה אע"ג דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה דהא לתנא קמא כתיבה מהניא ולא חזקה אפ"ה מספקא ליה להש"ס דילמא לרבן שמעון בן גמליאל גריעא כתיבה מחזקה מדלא פירש בהדיא ולהכי לא קאמר התם אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא בינייהו משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה אי פליג רבן שמעון בן גמליאל כדפירשנו: **אי** לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה. תימה אם כן כוליה שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל דחתים לבסוף ויש לומר דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגרי אמת הן: **רבא** אמר לעולם תרי כו'. ולדידיה דאחזוק בהא ולא אחזוק בהא: **חספא** בעלמא הוא. פירש בקונטרס דהוה מצי לשנויי בעדי מסירה ור' אלעזר היא אלא דשינויא דחיקא הוא דהא לעיל פרכינן עלה מדסיפא רבי שמעון בשטתו דרבי אלעזר מכלל דרישא לאו רבי אלעזר וקשה דאדרבה תירוץ דבעדי מסירה ור' אלעזר נראה לפי המסקנא דמשני כי קתני מילתא דליתא בקדושין דאי בלא עדי מסירה וכרבי מאיר אפילו בקדושין פסלינן ערכאות מדאורייתא ואור"י דכי היכי דפסלי' בגט אף בעדי מסירה ושמות מובהקים משום דלמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל הכי נמי פסלינן בשטר מתנה ולא תיקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי מלוה ומכר שהן לראיה ואין נעשה על פי עדותן שום קנין אבל שטר מתנה אין כשר לקנות בו מדאורייתא אלא א"כ יש עדים כשרים בשעת מסירה ואפילו [°]אם נאמר ששטר מתנה שחתמו בו ישראל כשר לקנות בו בלא עדי מסירה היינו משום שידוע ע"י עדי חתימה שהן כשרים מן התורה שבא השטר מיד הנותן ליד המקבל וכן כשר בהודאת נותן שהוא כק' עדים אבל בשטר שחותמין בו עובדי כוכבים שאין בו לא עדי מסירה ולא עדי חתימה שכשרים להעיד ולא הודאת בע"ד לא חשוב שטר לקנות על ידו ולא הוי אלא חספא בעלמא אבל אין לומר דלהכי חשיב ליה חספא בעלמא משום דמתניתין איירי שטר מתנה בהדי שאר שטרות דכשרים אפילו כתיבתן וחתימתן עובדי כוכבים דהשתא לא מהני עדי מסירה מידי דהא בברייתא דבסמוך כולל יחד כל השטרות דכשרים בערכאות ואפילו גיטי נשים ואפי' הכי לא מכשרינן בגיטין אלא בכתיבת ישראל ובעדי מסירה ובשאר שטרות כשר בכל ענין. ר"י: **והא** לאו בני כריתה נינהו. ה"מ למיפרך הא לאו בני עדות נינהו:

הורמין

תוספות רי"ד

דאי לאו דכותי חבר הוא ומחזיק בכל דקדוקי המצות לא הוה מחתם ליה ישראל מקמיה אי הכי אפי' בשאר שטרות נמי אלא מאי אית לך למימר רווחא שבק למאי דקשיש מיניה הכי נמי רווחא שבק למאי דקשיש מיניה פי' שראו העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם זה ישראל תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר א' מן הזקנים ולפיכך התם למטה והניח לו ריוח שיחתום למעלה ממנו והמלוה בא והחתים שם את הכותי: אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה פי' והילכך אין לחוש בגט רווחא שבק למאי דקשיש מיניה אלא ודאי שכותי חבר הוה וכשר אבל בשאר שטרות שחותמים זה שלא בפני זה איכא למיחש לרווחא ופסול. מ"ט אמר רב אשי גזורה משום כולכם פי' לקמן בפ' התקבל אמרי' [אמר] לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי א' כותב וכולן חותמין ואי בציר חד מינייהו הוי פסול דבקפידא דבעל תליא מילתא דלא שויוה גיטא אלא בהכי לפי' תקנו דאפילו היכא דלא אמר כולכם שיהא כולן מעשה נקבצים בשעת החתימה: הביאו וכו' מוקמה רבא דחסורי מחסרא והכי קתני ר"ג אכשיר אפילו בשנים ומעשה שהביאו וכו' פי' י"ל (דרשב"ג) [דר"ג] הוה מחזיק הכותי' בחזקת כשרים והיה מכשירן אפילו בשאר שטרות ופליג אכולה מתניתין וי"ל דוקא בגיטין משום חומרא דא"א החזיקום לעשותן ככשרין והשתא דאמרן בפ"ק דחולין לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים הרי הן כעובדי כוכבים לכל דבר ופסולין בין בגיטין בין בשאר שטרות ולייו נסך ולשחיטה ולכל דבר דינן כעובדי כוכבים: כל השטרות העולים בערכאות. פי' הוא מקום וועד הדיינים שלהן אע"פ שעדי השטר הם עובדי כוכבים כשרים דמהמני ולא מרעי נפשיהו חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו ואמרינן קפסיק ותני לא שנא שטר מכר ולא שנא שטר מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו קנה ושטרא לראייה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי ליקני ליה להאי ארעא בהא שטרא האי [שטרא] חספא בעלמא הוא פי' שטר מתנה הוא שכותב לו שדי נקנה לך ואין שם קנין אלא בגוף השטר קונה אותה כדתנן נכסים שיש להן אחריות נקנים בכסף בשטר ובחזקה והאי שטרא חספא בעלמא הוא שלא יקרא שטר שראוי לקנות בו קרקע אלא בעדות קיימת ועדות העובדי כוכבים אינם כלום ואע"ג דקי"ל דלא מרעי נפשייהו מ"מ אינה עדות מן התורה ונהי דמהימנינן להו במלתא דלא איברו שהדי אלא לשקרי וכאילו שניהם מודים דמיא עדות (אלא) [אבל] בדבר שהקנין תלוי בעדותם שאף אם שניהם מודים לא קנה הקרקע בשטר אם אין שם עדים אותה העדות של עובדי כוכבים אינה כלום שהרי אינן ראויין להעיד אבל אם היה כתוב במתנה קנין הכי נמי נקנה שהקרקע בסודר קנאו ושטרא לראייה בעלמא והיכא דאין בו קנין אע"פ שהחזיק לאחר מכאן בקרקע אינו כלום שהחזקה מכח השטר אתיא ולא החזיק ע"מ לקנות בחזקה: אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' אע"פ שאין שטר חתימת העובדי כוכבים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעיד מן התורה כיון שהמלך גזר שיהיו שטריהן קיימי' ויהיו נאמנים בעדותן שטר כשר הוי וקונה אף במתנה ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים. פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י שטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: ר"ש אומר אף אלו כשרים והא לאו בני כריתה נינהו. פי' לשון ספר כריתות וכיון דלא שייכי בתורת גיטין וקידושין אין נעשים שלוחים ועדים בדבר וליכא למימר גבי איסורא דינא דמלכותא דינא כדאמרי' גבי ממונא: א"ר זירא ירד ר"ש לשיטתו של ר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי. פי' ר' אלעזר אינו חושש לעדי החתימה דהאי דכתיב וכתב לה על כתיבת הגט מיירי ולאו על חתימתו ולא בעי אלא עדים שימסרנו לאשה בפניהן כדתנן ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשרים ור"ש נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בעדים ישראלים וק"ל דר' אלעזר מפרש האי וכתב ונתן על כתיבת הגט והכא אע"פ שחותמיהן [עובדי כוכבים קתני] שמסרו לה בפני ישראל היכי מכשר ר"ש ואומר גיטין שנכתבו בערכאות של עובדי כוכבים והכתיב וכתב ונתן וכל שאיני בנתינה אינו בכתיבה וי"ל דלא מכשר ר"ש אלא שחותמים עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט על יד ישראל נכתב ופליג על ת"ק דפסיל חותמיהן עובדי כוכבים דסבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולא סגי בעדי מסירה ואתא ר"ש לאכשורי חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט ע"י ישראל בעינן ומקשה והא [אמר] ר' אבא מודה ר"ש במזויף מתוכו שהוא פסול פי' אע"ג דא"ר אלעזר גם שאין עליו עדים כשר דוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אתי למיסמך עלייהו ומסר ליה

נט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כד ופ"ו מהל' עבדי' הלכה ה טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יג וטוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כ:

ס ב ג מיי' פ"ו מהל' עבדים שם ופכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"א סמג עשין פו לד טוש"ע יו"ד סימן רסז סעי' מה וסעי' מו וטוש"ע חו"מ סי' סח סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:

סא ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה שם סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' כח סעי' ב ועי' שם בכ"מ:

[לקמן סו:]

[לעיל ט.]

[ע' תוס' לקמן מד. ד"ה וכותב]

[לעיל ט:]

ב"ק קיג. ב"ב נה: נדרים כח.

[לעיל ט: וש"נ]

ב"ב קס. [לעיל ד. סנהדרין כח.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תני חוץ וכו' ותנא לשמה ומחובר לא מוקמינן ליה כר"א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חספא וכו' אם נאמר ששטר מתנה. ע' לעיל דף ד ע"א תד"ה דקיי"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] ברש"י ד"ה מודה ר' אלעזר וכו' אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן. כ"ב עיין ב"ק דף פח ע"א תוס' ד"ה והא עבד כשר לעדות וכו' ודו"ק:

בשמות מובהקין היכי דמי שמות מובהקין אמר רב פפא כגון הורמיז ואבודינא בר שיבתאי ובר קידרי ובאטי ונקים אונא אבל שמות שאין מובהקים מאי לא אי הכי אדתני סיפא לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג וליתני בדידה בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין לא הכי נמי קאמר בד"א בשמות מובהקין אבל בשמות שאין מובהקין נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולין ואיבעית אימא סיפא אתאן לגיטי ממון והכי קאמר לא הוזכרו גיטי ממון דפסולים אלא בזמן שנעשו בהדיוט תניא *אמר ר' אלעזר בר' יוסי כך אמר ר"ש לחכמים בצידן לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבי' שאע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים ואפי' גיטי נשים ושחרורי עבדים לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רשב"ג אומר אף אלו כשירין במקום שאין ישראל חותמין אבל במקום שישראל חותמין לא מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שישראל חותמין שמא בשמא מחליף אתרא באתרא לא מחליף רבינא סבר לאכשורי בכנופיאתה דארמאי א"ל רפרם [א]ערכאות תנן אמר רבא [ב]האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי *והא לא ידעי למיקרא בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול לזייף וליכא בדאפיצן *והא בעינא צריך שיחזיר מעניינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר א"ה ממשעבדי נמי לית ליה קלא בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן עדים

בשמות מובהקין. דעובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתן דתו לא אתי למיסמך עלייהו דמידע ידיע דעובדי כוכבים הם: **הורמיז ואבודינא בר שיבתאי ובר קידרי באטי ונקים אונא.** כולם שמות דייני עובדי כוכבים הם: **ליפלוג בדידה.** בערכאות גופייהו: **אבל שמות שאינן מובהקין.** נעשו כשאר שטרות של מכר שנעשו בהדיוטות בלא ערכאות דהנהו ודאי פסילי דלא קפדי אאורועי נפשייהו וחתמי שיקרא ועל כרחיך האי נעשו בהדיוט אשאר שטרות קאמר העומדים לראיה דהתם איכא לפלוגי בין הדיוט לערכאות דאילו בגט אשה לענין כריתות הדיוט וערכאות שוין והכי קאמר לא הוזכרו גיטי אשה ליפסל אלא בשמות שאין מובהקין דנעשו כשאר שטרות הנעשים בהדיוט: **ואיבעית אימא סיפא.** לאהוזכרו דקתני: **אתאן לגיטי ממון.** ורבנן קאמרי ליה ואריש' קאי כל השטרות של ממון העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשירין כגון שטרי מכר וכדפרישית טעמא לעיל דזוזי קנו ליה ושטרא לסהדותא בעלמא ואי לא דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא ולא הוזכרו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט דלא קפדי אאורועי נפשייהו: **אר"ש לחכמים.** טמך לדבריו דאף אלו כשרים: **לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים.** שהן דור שהיה לפנינו: **על שטרות העולים כו'.** שהן כשרין ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים: חוץ מגיטי נשים ל"ג ברישא דמילתיה דר' שמעון בתוספתא אלא בסיפא דמילתייהו דרבנן גרס לה וה"ג לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. דכיון שנעשו בהדיוט שטרי מכר דקיימי לראי' ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכינן פסול דאימר שקרא חתום אבל גיטי נשים לאו עליהם סמכינן אלא אעדי מסירה ובשמות מובהקין קיימי: **רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלו.** גיטי נשים: **כשרים במקום שאין ישראל חותמין.** כלומר אף אלו גיטי נשים שאתם מכשירין אימתי הן כשרים במקום שאין ישראל חותמין בעיר שאין העובדי כוכבים מניחין את ישראל לחתום דכיון שאין ישראל חותמין באותה העיר הכל יודעין שהם עובדי כוכבים ואין סומכין עליהם ומסר ליה ניהליה בעדים ישראל: **אבל במקום שישראל חותמין.** אע"פ שהשמות הללו מובהקין דעובדי כוכבים הן פסולין דאי מכשרת בהני אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין: **לגזור מקום שאין ישראל חותמין.** כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין: **סבר לאכשורי.** שאר שטרות: **בכינופיא דארמאי.** שאינן ערכאות: **שטרא פרסאה.** שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסיים הדיוטות עליו: **והא לא ידעי.** העדים שמסרו בפניהם: **למיקרי.** ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא: **שאינו יכול לזייף.** שיהא הקלף מתוקן בעפצים בשעת עיבודו שעושים אותו שחור ושוב אין אדם עושה בה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפצין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח חתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה: **מעניינו של שטר בשיטה אחרונה.** כדאמרי' בגט פשוט (ב"ב דף קסח:) וקנינא מן פלוני אכל מה דכתוב ומפורש לעיל: **בדמהדר.** שמוחזר בשיטה אחרונה: **לית ליה קלא.** לפי שאין חותמין ישראל דסהדי דחתימי אשטרא איגון מפקי לקלא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר ליה לא הוה ידענא דמשתעבד לך ובפ"ב (לקמן דף יט:) אמרי' דאי חתימי עליה ישראל טריף ממשעבדי:

הורמין. בנו"ן גר"ת דלא מסקי ישראל הכי דהורמין הוא שם שטן ושד אבל הורמיז בזיי"ן הוא לשבח בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לט.) מפלגא דידך ולעיל דהורמיז ולתחת דהורמין הראשון בזיי"ן והשני בנו"ן ורש"י גריס תרוייהו בזיי"ן אלא שבשני גריס דאהורמיז ואיפרא הורמיז (ב"ב דף ח.) מפרש ר"ת חן מאת המקום דאיפרא לשון חן כמו אפריון נמטייה כו' (ב"מ דף קיט. ושם) ולא כרש"י דפירש בפרק שני דנדה (דף כ:) דיופי של שדים היו לה*:

אבודיינא. הכל שם אחד דאבו שם ישראל בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פג:*) אבו אפקיד כיתנא בי רוניא:

שבתאי. גרסי' דשבתי שם ישראל הוא בכמה מקומות אבל שבתאי הוא רוח רעה כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז:*):

בטאי. גרסינן דבטי שם ישראל כדאמר בקידושין (דף ע:) בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא שהיה עבד והיה מחזיק עצמו כישראל:

לפלוג וליתני בדידה. ואם תאמר אדרבה תיקשי ליה גופא דמתני' למה פסלו בהדיוט כיון דאיכא עדי מסירה ושמות מובהקין וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות דפסלי בהדיוט אף בעדי מסירה דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות אע"ג דבסמוך אפילו רבנן דפסלי שאר שטרות בהדיוט בעדי מסירה מכשירין בגיטי נשים ולא גזרינן אטו שטרות מ"מ לא היה יכול הגמרא לעשות קושיא כזה דילמא תנא דמתניתין גזר:

נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולים. פירוש כשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסילי אפי' בשמות מובהקין ועדי מסירה שלא יבא להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות דאי חזו שום הכשר בהדיוט אפילו בעדי מסירה יבא לטעות ולומר דאין חילוק בין ערכאות להדיוט וכשר בכל מקום בלא עדי מסירה:

לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות כו'. פירוש כל השטרות העולים בערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים האי כי דיניה והאי כי דיניה שאר שטרות בכל ענין גיטי נשים ושחרורי עבדים בעדי מסירה ושמות מובהקין לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט פירוש בשמות מובהקין ובעדי מסירה דר' עקיבא מכשיר ולא גזר שיבא להכשיר אף בלא עדי מסירה אטו ערכאות וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגזרינן חוץ מגיטי נשים דבשאר שטרות דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר אבל גיטי נשים אפי' בערכאות לא מתכשרי אלא בעדי מסירה ליכא למיגזר מידי רשב"ג אומר אף אלו כשירין כו' כלומר אף גיטי נשים אין כשירין אלא במקום שאין ישראל חותמין פירוש שאין מניחין ישראל לחתום דלא יבא לטעות לומר שהן ישראל ופריך מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור פירוש כיון דבמקום שישראל חותמין גזרת שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין אם כן מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שחותמין אע"פ דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ מיסתבר למקשה כיון דחיישינן כולי האי להא נמי הוה לן למיחש כן נראה לר"י לפרש שיטה זו:

רשב"ג אומר כו'. משמע הכא דסבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי והק' ה"ר אפרים דבפרק גט פשוט (ב"ב ד' קסט:) גבי הבא לידון בשטר ובחזקה משמע דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי ואור"י דדוקא בגיטין סבר כרבי אלעזר ולא בשאר שטרות כההוא אמוראי דפרק בתרא (לקמן דף פו:):

והא בעינן כתב שאינו יכול לזייף. לר' אלעזר פריך דאמר בפ"ב (לקמן דף כב:) דלא הכשיר ר' אלעזר דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דוקא ולא בשאר שטרות:

בדאפיצן. משמע דבלא אפילא יכול להזדייף וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפיצן (שטרות) וספר תורה תפילין ומזוזות ודיפתרא פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי ואור"ת דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם דהא קלפים שלנו אין יכולין להזדייף ועוד דבהקומץ רבה (מנחות לב:) גבי ס"ת קאמר הא דאפיצן הא דלא אפיצן הרי שכותבין ס"ת בדלא אפיצן והיינו כעיבוד שלנו*:

תוספות רי"ד

ליה לגיטא קמייהו וטהדר הכא במאי עסקינן בשמות מובהקים פי' שמות ידועים שהם של עובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהני שמהתא דתו לא אתי למיסמך עלייהו ומידע ידיע דעובדי כוכבים נינהו: אבל שמות שאינן מובהקין לא. אדתני לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג בדידה וליתני בד"א בשמות מובהקין אבל [בשמות] שאין מובהקין לא ה"ק בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין נעשו כמו שנעשו בהדיוט ופסולין ואי ק' כיון דסופרי ישראל כתבו ובעדי מסירה של ישראל מסרו מ"ש הדיוטות מערכאות של עובדי כוכבים י"ל משום גט מעושה הוא דתנן בשלהי מסכתין גט מעושה בעובדי כוכבים פסול ובישראל כשר והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומר' לו עשה מה שישראל אומר לך הילכך בערכאות של עובדי כוכבים דלא חשידי לקבול שוחדא ולא עבדי אלא דינא ולא מעשי אגיטא בלא דייני הדין שידונו חכמי ישראל כשרים וליכא למיחש לגט מעושה אבל הדיוטות דחשידי לקבל שוחדא ולא עבדי דינא וכופים לגרש בלא הסכמת חכמי ישראל פסול דלמא מעושה הוא ומשום גזירה זו הן פסולין כל גיטין הנעשין בפניהן איבעי' תימא סיפא אתאן לגיטי ממון. וה"ק לא הוזכרו גיטי ממון דפסולין אלא בזמן שנעשו בהדיוט פי' דמקבלי שוחדא ומשהדי שקרא ולאו ר"ש קאמר אלא ארישא קאי ות"ק קא"ל דדוקא שטרות העולים בערכאות של עובד כוכבים כשרים אבל לפני הדיוטות של עובדי כוכבים פסול וכיון דאוקימנן ר"ש כר' אלעזר הלכתא כוותיה דהא קי"ל כר' אלעזר בגיטין: רבינא סבר לאכשורי שטרא בכנופיא דארמאי א"ל רפרם ערכאות תנן דלא מרעי נפשייהו. אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסריה ביה לוה באפי סהדי מגבינן ביה מבני חרי פי' כתוב היה בלשון פרס וחתום בעדים פרסיים ומסרו הלוה למלוה בפני עדי ישראל כיון דאיכא עדי מסירה מגבינן ביה למלוה מבני חרי דלוה ולא ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי פי' עדי מסירה ומה יעידו בדידעי:והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיץ:והא בעינא שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה בדמהדר אי הכי אפילו ממשעבדי פי' שעדים החתומים על השטר מפקי ליה לקלא ואיבעי להו ללקוחות לאיזדהורי אבל הכא דלית ליה קלא לא ידעי לאיזדהורי ומש"ה לא גבי ממשעבדי ואי חתמי ביה ישראל אמרינן לקמן דגבי ממשעבדי ואי ק' כיון דידעי עדי מסירה הרי הודה לפניהם ובלא האי שטרא נמי גבי בפני עדים. תשובה הני מילי מלוה על פה ואי טעי' למחר וליזוא אוחרא פרעתיך נאמן אבל עכשיו כל זמן שהשטר בידו אינו נאמן לומר פרעתי ואע"פ שאינו גובה אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך משום דאף א) שטרך בידי מאי בעי ומכאן סיוע למה שכתבתי בגט פשוט גבי הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין דאי טעין ואמר פרעתיך דלא מהימן משום דאף ב) שטרך בידי מאי בעי ודלא כר"י ז"ל דאמר התם כיון דמלוה על פה אי טעין ואמר פרעתי נאמן והא הכא דאע"ג דלא גבי אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך תניא גיטין הבאין ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרים שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים: מתני'

א) נראה דצ"ל דאף בשטר כזה דאינו גובה ממשעבדי יכול לטעון שטרך בידי כו'. ב) דאף בשטר כזה יכול לטעון שטרך וכו'.

[תוספתא פ"א ע"ש] [לקמן יט:] [שם]
[שם וכן ביומא עג: איתא משום שיבתא ע"ש בתו' ד"ה שיבתא]
סב א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' סח סעי' א:
סג ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:
[וע"ע תוס' ב"ב ה. ד"ה איפרא]
[שם איתא אבו]
מ"ד נ"ז
[וע"ע תוס' שבת עט: ד"ה קלף]

עדים החתומין על הגט ושמותן כשמות עובדי כוכבים מהו אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו ודוקא לוקוס ולוס דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחריני דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו לא [א] איתיביה *גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהם אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשירין מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים התם כדקתני טעמא מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה ופשט ליה ממתניתא: **מתני'** *האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי ר"מ וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי *שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ'** יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן התופס לבעל חוב קנה א"ל רב יצחק בר יוסף ואפי' במקום שחב לאחרים א"ל אין אדהכי איתער בהו ר' ירמיה אמר להו דרדקי הכי *א"ר יוחנן התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו דמי אמר רב חסדא התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים באנו למחלוקת רבי אליעזר ורבנן *דתנן מי שליקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אמר זכה לו וחכ"א יתננו לעני הנמצא ראשון אמר אמימר ואיתימא רב פפא דילמא

רש"י

עדים החתומין על הגט. ומא"י בא דהא לא קאמר ממדינת הים: **ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים.** ולא ידעינן אי עובדי כוכבים ניהו או ישראל: **מהו.** לאכשורי בעדי מסירה: **לא בא לידינו.** גט שמות עובדי כוכבים חתומין בו: **אלא.** אחד שהיו חתומין בו לוקוס ולוס: **והכשרנו.** בעדי מסירה: **ודוקא לוקוס ולוס.** שמות מובהקין הן ולא אתי למיסמך עלייהו: **אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרים.** ואפי' בלא עדי מסירה וכל שכן בעדי מסירה דלא מחזקינן להו אלא בישראל לפי שרוב ישראל שבחו"ל כו' ואת אמרת לוקוס ולוס דוקא: **התם כדקתני טעמא.** וכי א"ר יוחנן בא"י דאין רוב שמותיהן כשמות עובדי כוכבים הילכך מספקינן דילמא עובדי כוכבים ניהו ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתני': **ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה.** גיטין הבאין ממדינת הים ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו: **ופשט ליה.** ר' יוחנן ממתני' דכשירין דבחזקת ישראל ניהו מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים: **מתני' רצה לחזור בשניהם.** קודם שהגיע ליד האשה והעבד: **יחזור.** ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכו דחוב הוא להן כדמפרש לקמיה: **וחכמים אומרים בגיטי נשים.** יכול לחזור אבל לא בשחרור: **שזכין לו כו'.** וזכה בהן השליח לצרכו: **שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי.** הילכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל שלא לזון את אשתו אינו רשאי הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני: **והלא הוא פוסל את עבדו.** בגט זה: **מן התרומה.** אלמא חוב הוא לו: **אמרו לו מפני שהוא קניינו.** האי דמיפסל בגיטא מן התרומה מפני שהוא קנייני דכהן עד עכשיו וכי משחרר ליה לאו קנייניה הוא ובגמרא מפרש מאי קאמר: **גמ' ש"מ מדרבנן.** דאמרי שהשליח יתפוס השטר לצורך העבד ואע"ג דבעל קמהדר ביה ואינו עוד שלוחו ותפיסה בעלמא הוא בע"כ: **התופס לב"ח.** אדם מן השוק שתופס מטלטלי בנכסי ראובן לצורך שמעון שהוא בעל חוב קונה: **ואפי' במקום שחב לאחרים.** לשון שאלה הוא (א) ונשמע מיניה נמי דאפי' במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת ללוי דהוה ליה נמי בעל חוב דראובן ותופס זה שקדם ותפס לצורך שמעון מפסיד את לוי ותימא נמי קנה דהא מתני' נמי שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים: **ואם האמר משנתינו.** הא שמעינן ממתני' דקנה: **כאומר זכו דמי.** ואין זה כשאר תופס אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו: **מי שליקט.** ב"ה עשיר שליקט את הפיאה כו' והיינו מקום שחב לעניים:

לא

תוספות

עדים החתומים על הגט ושמותיהן כו'. פי' מי אמרי' דישראל ניהו וכשר לר"מ או בעדי מסירה לרבי אלעזר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים אלא אא"כ ידוע בודאי שהן עובדי כוכבים דלא שכיחי מלתא שיחתמו עובדי כוכבים בגיטין או דלמא כיון דשמותיהן כשמות עובדי כוכבים חיישינן שמא עובדי כוכבים ניהו ולא מתכשרי אפי' בעדי מסירה לרבי אלעזר ואפי' לר"ש דהא לא מכשיר אלא בשמות מובהקין והכא הם שמות שאין מובהקין דהא מספקינן אי עובדי כוכבים הם אי לאו ובשמות מובהקין ליכא לספוקי דפשיטא דעובדי כוכבים הן דהא בכל דוכתי לא חיישי' דלמא אתו למיסמך עלייהו וקאמר לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו משום דהוו שמות מובהקין ולא אתו למיסמך עלייהו כר"ש אבל בשמות שאין מובהקין דלאו ודאי עובדי כוכבים ניהו חיישינן וקא פריך מגיטין הבאין ממה"י כו' וקס"ד דהא דקתני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים לא להכשיר דוקא במדינת הים קאתי אלא נותן טעם לדבר דרגילות הוא דמסקי ישראל בשמות עובדי כוכבים שהרי בח"ל רובן כשמות עובדי כוכבים הילכך בא"י נמי אין לחוש שמא עובדי כוכבים הן דאין רגילות לחתום עובדי כוכבים בגיטין ומשני דוקא בבאין מחו"ל קמכשרי. כן נראה לר"י:

בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים. בירושלמי בעי הגע עצמך היה עבדו של קצין הרי חובה הוא לעבד הרי שהיתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לה לית לך אלא כהדא אילו המוכר עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור אילו המגרש אשה שלא מדעתה שמא אינה מגורשת היא פירוש על ידי אחר העבד נמכר על כרחו ואין האשה מתגרשת על ידי אחר בעל כרחה:

יתיב רב הונא ורב יצחק קמיה דר' ירמיה. אר"ת דאין זה רב הונא שמוזכר סתם בכל הש"ס דאותו היה גדול הרבה מר' ירמיה ולא הוה יתיב קמיה ועוד דקרי להו דרדקי ור' ירמיה חבירו של ר' זירא וקטן ממנו כדאמר בנדה (דף כג.) בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לר' זירא לידי גיחוך ולא גחך ור' זירא תלמידו של רב יהודה כדאמרינן דהוה מישתמיט מרב יהודה משום דבעי למיסק לארץ ישראל ושמואל שהיה רבו של רב יהודה היה צריך לו לרב הונא כדאמר בריש פירקין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא ב' שהביאו גט כו' ובחולין פ"ק (דף יג.) בעא מיניה שמואל מרב הונא מניין למתעסק בקדשים כו'*): **שמע** מינה התופס לבעל חוב קנה. תימה לר"י אפילו אי תופס לבעל חוב קנה היינו משום שהוא שליח וקונה אפילו בע"כ לפי שהוא חייב כאילו תפס הוא עצמו אבל כאן אפי' העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו אם היה נותן גט שחרור לדעת כן שלא ישתחרר בקבלה זו כי אינו חייב לשחררו אם כן למה יעכב המקבל את האדון מלחזור כיון דהשתא ס"ד דהאומר תנו לאו כזכי דמי ועוד מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לב"ח ואי חשיב משום דעבד ליה נייח נפשיה כמו שפר"ת לקמן על מילתא אחריתא אם כן היכי חשיב ליה חב לאחרים ונראה לר"י דחשיב קצת חוב משום דעבד ליה נייח נפשיה ומ"מ חשיב ליה חב לאחרים שהרי אינו חייב לו האדון כלום והכי פירושו בשלמא אי תופס לבע"ח קנה אין תימה אם גם כאן קנה בקבלה זו לענין שלא יוכל לחזור דמשום דעבד ליה נייח נפשיה רוצה הוא שיהיה בעל חוב בכך שיוכל לעכבו מלחזור ואע"פ שלא נתכוון לכך המקבל דעתו הוא לקבל כמו שרוצה האדון אבל אם התופס לבעל חוב לא קנה כל שכן זה שאינו ב"ח אלא דעבד ליה נייח נפשיה שיוכל האדון לחזור בו: **התופס** לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה. אפילו עשאו שליח כדמוכח בפ' הכותב (כתובות דף פד:) גבי יימר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה כו' ודלא כפירוש רש"י דפי' בפ"ק דב"מ (דף י.) דבעשאו שליח לכ"ע קנה דאין חילוק דאפילו לא עשאו שליח שלוחו הוא דזכייה מטעם שליחות כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף י:) ובפ' אין בין המודר (נדרים דף לו:) וא"ת דהכא קאמר ר"י התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ובפרק קמא דב"מ (דף י.) קסבר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא בהא תליא כדאמר התם רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא קנה מ"ט הוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים וי"ל דר' יוחנן מחלק בין מציאה לב"ח דשאני מציאה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: **כל** האומר תנו כאומר זכו דמי. וא"ת והא ר' יוחנן לית ליה תן כזכי דקאמר בפ"ק דב"מ (דף י.) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וא"ת מתניתין דקאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ותירץ ר"ת דדוקא היכא דלדעת אחרת מקנה אותו אמרינן תן כזכי ולא במציאה וא"ת למ"ד (לקמן דף יג:) דלא תקון מעמד שלשתן אלא בפקדון מה הוצרכו לתקן מעמד שלשתן דאמר בפירקין דהוי הלכתא בלא טעמא תיפוק ליה משום דתן כזכי וי"ל לומר דהוצרכו לתקן במעמד שלשתן דקני אפילו אין הפקדון ביד המפקיד שהניחו הפקדון ביד אחרים או שיקנה אפי' בע"כ של נפקד כמו שאפרש לקמן בע"ה (שם ד"ה גופא) דקנה נמי בע"כ ואם תאמר ומתני' דלקמן (שם.) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומוקי לה רב זביד במעמד ג' ולמאי לא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כזכי ואור"ת דתן לא הוי כזכי אלא כשמוסר לו הדבר מיד ליד ומתני' לא משמע דמיירי בהכי וניחא השתא ההוא דבבא מציעא גבי מציאה והוצרכו נמי לתקן מעמד שלשתן דקנה אע"פ שמופקד בידו מקודם לכן אף ע"ג דהתם

*) [וע"ע תוס' חולין יג. ד"ה בעא]

תוספות רי"ד

מתני' האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו פי' אם רצה הבעל לחזור בשניהם קודם שיתנו השליח ליד האשה וליד העבד יחזור דקסבר ר"מ הפסד וחוב הוא להן לאותן שישתלחו ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אא"כ עשאו הוא שליח דהיינו בפניו וחכמים פליגי עליה דר"מ במתנית' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד שליח זה ואע"פ שלא עשאו העבד שליח דקסבר זכות הוא לעבד שיוצא מתחת ידי רבו לחירות וזכין לאדם שלא בפניו דאנן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחיה להכי שאם ירצה וכו' הילכך כי משחרר לזה לא מפסיד לזה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל אם רצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי הילכך כי מגרש לה מפסיד לה מזונות. והלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה פי' אם כהן הוא (הבעל) [האדון] אלמא חוב הוא לו. א"ל מפני שהוא קניינו הא דמפסיל גיטו מן התרומה מפני שהוא קניינו דכהן עד עכשיו היה אוכל וכי משחרר לזה לאו קניינו [הוא] ולקמן מפרש מאי מהדרי ליה. יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן התופש לב"ח קנה פי' ש"מ מדרבנן דאמרי שהשליח יתפוש את השטר לצורך העבד אע"פ שרבו רוצה לחזור בו ואינו עוד שלוחו וכתפישה בעלמא היא בעל כרחיה התופש לב"ח אדם מן השוק שתפש מטלטלי ראובן לצורך שמעון שהוא ב"ח קנה: א"ל רב יצחק בר יוסף אפילו במקום שחב לאחרים א"ל אין פי' וש"מ דאפילו במקום שחב התופש הזה בתפישתו זאת ללוי דהוי נמי ב"ח דראובן וזה שקדם ותפש לצורך שמעון מפסיד את לוי תימא נמי דקנה דהא מתני' נמי שליח זה תופש לעבד וחב לבעלים שרוצה לחזור ואינן יכולים לרבנן אדהכי איתער ר' ירמיה אמר להו לדרדקי הכי אמר ר' יוחנן התופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתנו כל האומר תן כאומר זכה דמי פי' ואין זה כשאר תופש שהוא תפש מאליו ולא זכהו הלוה אבל הכא הרב זכהו ונתנו לו אע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו ולגבי עבד זכות הוא לצאת זכה בעבורו ואינו יכול לחזור בו אבל גבי אשה דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו ויכול לחזור בו וכן הלכה שהתופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אבל במקום שאינו חב לאחרים קנה וי"ל דאי מעי' לוה ואמר מסתפינא דלמא שמטת ואכלת להו מנתיה מענה ואי אינש מהימנא הוא שבקי' להו לגביה בשהדי עד דמטי ליד המלוה ואי לא (א) להימניה ויהיבנא להו ביד איניש דמהימן עד דמטו ליד המלוה. וי"ל דלא אמרינן הכי אלא דוקא היכא דלית ליה קרקע ואית ליה מטלטלי דמצי לזבוננהו או למיטמרינהו מ"ה אמרינן שהתופש לב"ח קנה אבל היכי דאית ליה מקרקעי ומטלטלי לא כל הימנו לתפוש מטלטליו של זה שהרי המלוה אינו יכול להפסיד מעותיו וקי"ל כרבנן דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות דיחיד ורבים הלכה כרבים דזכין לו לאדם שלא בפניו הולכך מכי יהיב גיטא דחירותא לשליח וא"ל תן שטר שחרור זה לעבדי אישתחרר עבדא כל היכא דאיתיה ואע"ג דלא מטיא גיטא דחירותא לידיה עיין בערך י"ג בס"פ

שאם

(א) נראה דל"ל ואי לא מהימן יהיבנא לכן.

עין משפט נר מצוה

סד א טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:
סה ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכ"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעי' א:
סו ג מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"א סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רכז סעי' עו:
סז ד מיי' פ"ד מהל' זכיה ומתנה הל"ב ופ"ה מה' עבדים הל' ג ופ"ו שם ה"א טוש"ע חו"מ סי' רמג סעיף א:
סח ה מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הל"ב סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' קה סעי' ד:
סט ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' א:
ע ז מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ט:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ו]
לעיל ט:
עירובין סא: קידושין כג. ושם נסמן
כתובות פד: ב"מ י.
ב"מ ע: פאה פ"ד מ"ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפי' במקום וכו' הוא כלומר ונשמע מיניה:

גליון הש"ס

גמ' קמיה דר' ירמיה. שבת דף סג. ע"ב נדרים דף כט ע"ב: שם א"ל לדרדקי כו' שבחים לו ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' איתיביה גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרין. כ"ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל"ב ויש"ש בסה"מ ובלח"מ:

דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר התם אלא דמיגו *דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה ומיגו דזכי ליה לנפשיה זכי לחבריה אבל הכא לא ועד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דכתיב °לא תלקט לעני לא תלקט לו לעני אבל הכא לא ור"א האי לא תלקט מאי עביד ליה מיבעי ליה *להזהיר לעני על שלו: שאם ירצה שלא לזון כו': שמעת מינה *[א]יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דא"ל צא מעשה ידיך למזונותיך דכוותה גבי אשה דאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אשה אמאי לא אשה בדלא ספקה עבד נמי בדלא ספיק *עבדא דנהום כרסיה לא שויא למריה ולמרתיה למאי מיתבעי תא שמע [ב]עבד שגלה לערי מקלט אין רבו חייב לזונו ולא עוד אלא שמעשה ידיו לרבו ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך אי הכי מעשה ידיו אמאי לרבו להעדפה העדפה פשיטא מהו דתימא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי לא לישקול מיניה קמ"ל ומ"ש לערי מקלט סד"א °וחי עביד ליה חיותא טפי קמ"ל והא מדקתני סיפא [ג]אבל אשה שגלתה לערי מקלט בעלה חייב במזונותיה מכלל דלא אמר לה דאי אמר לה בעלה אמאי חייב ומדסיפא דלא אמר לה רישא נמי דלא אמר ליה לעולם דאמר ליה [ד]ואשה בדלא ספקה והא מדקתני סיפא ואם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מכלל דרישא דלא אמר לה ה"ק [ה]ואם מספקת ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מספקת מאי למימרא מהו דתימא °כל כבודה בת מלך פנימה קמ"ל לימא כתנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות ביד רבו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול ותיסברא האי או פרנסני או הוציאני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי בפרנסתי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכא במאי עסקינן [ו]דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך ובשני בצורת לא ספק רשב"ג סבר [ז]או פרנסני או הוציאני לחירות °כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי ורבנן סברי מאן דמרחם אבני הרי אעבד נמי רחומי מרחם ת"ש דאמר רב [ח]המקדיש ידי עבדו אותו העבד לוה ואוכל ועושה ופורע ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן במעלה לו מזונות א"ה למאי לוה

רש"י

לא תלקט לעני · סמכינהו רחמנא לא תלקט לעני ולגר ודרשינן סמוכין לא תלקט אתה לצורך העני: **להזהיר עני על שלו** · עני הראוי ליטול פאה ויש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה: **לעבד** · כנעני: **עשה עמי** · מלאכה ואיני זנך אלא חזור על הפתחים: **בדלא ספקא** · לזון במעשה ידיה וצריך להוסיף משלו: **ופרכינן עבד נמי לא ספק ומשני עבדא דנהום כריסיה לא שוי'** · עבד שאינו שוה לחם אכלו: **למריה למאי מתבעי** · הלכך אינו מוסיף משלו אלא יחזור על הפתחים כי מי יכופנו לזונו ולהפסיד שלו אבל אשה כך התנה עמה בכתובתה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי: **שגלה לערי מקלט** · שהרג בשוגג וגלה: **להעדפה** · שמעשה ידיו עודפים על מזונותיו: **לא לישקל מיניה** · ויהא ביד העבד שמא יש יום שלא ימצא להשתכר: **וחי** · ונס אל אחת הערים האל וחי: **כבודה בת מלך** · כל ישראל בני מלכים: **פנימה** · לנועה ואין דרכה לצאת ולסבב בעיר שאינה מכס ואין מכירין אותה להביא לה מלאכה בביתה אלא אם כן מסבבת בעיר למצוא מלאכה להשתכר: **ותסברא** · דבדאמר ליה עשה עמי קא מיירי: **ועוד מאי שנא שני בצורת** · אפילו בשני שובע כיון דא"ל עשה עמי הרי הן לו שני בצורת: **לא ספק** · אינו מספיק: **מאן דמרחם אבני חרי אעבדא נמי מרחם** · דשייך במצות כאשה: לוה

תוספות

דהתם לא הוי תן כזכי ועוד פי' ר"ת דשיחרור עבד הוי כעין מלוה דאמרי' בה תן והולך כזכי אע"ג דבמתנה לא הוי כזכי דשחרור אי לאו דעבד ליה ניחא נפשיה לא הוה משחרר ליה משום הכי חשיב כחוב דאמרינן ביה תן כזכי ומדקדק ר"ת דיש חילוק בין מתנה למלוה דתנינן לקמן (דף יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו וכן בפקדון חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא בחוב הוי הולך כזכי וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פירקין כר"ש הגמיא דהולך לאו כזכי וכן בריש השולח (לקמן לב:) אמר שליח מתנה כשליח הגט(א) והולך לאו כזכי וכיון דהולך לאו כזכי תן נמי לאו כזכי דאי הוי כזכי במתנה כמו גבי מלוה ופקדון אמאי תנן תן דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כזכי כ"ש תן כזכי דאפי' במתנה הוי כזכי ור"י הביא ראיה מתוספתא דקתני בהדיא תן מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי וכן הולך כו' אינו חוזר וחייב באחריותן תן מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני או הולך כו' רצה לחזור יחזור זכה מנה זו לפלוני התקבל מנה זו לפלוני רצה לחזור לא יחזור אלמא תניא בהדיא דבמתנה לא הוי תן כזכי:

דלמא לא היא · דיחויא בעלמא היא דרב פפא אית ליה בהדיא תופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה (כתובות דף פד:):

אלא דכתיב לא תלקט לעני · וא"ת למ"ד בפ"ק דתמורה (דף ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ קנה העני וי"ל דהכא בתר לא תלקט כתיב לעני ולגר תעזוב אותם משמע דלא קני וא"ת ונילף מהכא בעלמא דהמגביה מציאה לחבירו דלא קנה חבירו וי"ל דהכא סברא הוא שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו ולרב חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לב"ח לא קני איכא למימר דמהכא יליף:

עבד נמי בדלא ספיק · וא"ת אטו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו ולא יוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ועוד קשה הלשון דקאמר עבדא דנהום כריסיה לא שוי הוה ליה למימר בהדיא דלא מחייב לזונו כיון דאמר ליה לא מעשה ידיך במזונותיך ותור"י דס"ד דרגילות הוא שעבד עצמו הולך ועובד את רבו אפילו כשאמר ליה לא מעשה ידיך במזונותיך משום הכי בעי למימר (אע"ג) דלא ספיק שיתחייב במזונות כיון שמ"מ עובדו משום הכי מהדר ליה בלשון זה עבדא דנהום כריסיה לא שוי כו' ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאפי' מיירי דא"ל לא מעשה ידיך במזונותיך מ"מ כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו אי לאו משום דיכול ועוד דסלקא דעתיה דמיירי בלא אמר ליה דומיא דאשה דבדלא ספיק לא סגיא:

מאי שנא לערי מקלט · פי' אי אמרת בשלמא יכול אשמועינן ערי מקלט דאע"ג דאמר רחמנא וחי עביד ליה חיותא טפי אפי' הכי יכול הרב לומר כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי תיהוי העדפה דידיה:

מספקת מאי למימרא כו' · אי אמרת בשלמא כולה בדמספקא תנא סיפא דאמר לה לגלויי ארישא דאיירי בלא אמר לה אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקא ולא תנא הך סיפא אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך מאי למימרא דזה אינו שום חידוש:

ומר סבר אינו יכול · והא דקתני או הוציאני לחירות לאו דוקא אלא כלומר שיהיה מעשה ידי לעצמי כמו לבן חורין:

כי היכי דחזו אינשי ומרחמי · הקשה ה"ר יצחק בן הר"מ דבפרק השולח (לקמן דף לז:) גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר שמעינן להו איפכא דקא אמרי רבנן לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דלמא מימנעי ולא פרקי ורשב"ג סבר כשם שמלוה לפדות בני חורין כך מלוה לפדות את העבדים ואומר ר"י דרבן שמעון ב"ג סבר לענין פדיון פרקי ליה טפי שלא יטמע בין העובדי כוכבים ורבנן סברי לענין מזונות מרחמי עליה טפי שלא ימות ברעב וגם כל א' יתן לו מעט לחם אבל בפדיון צריך הרבה ביחד:

אמר רב המקדיש ידי עבדו · גרסינן ולא גרסינן המקדיש עבדו דהתם יצא לחירות כדאמר רב בהשולח (לקמן דף לח:) דליהוי עם קדוש קאמר וא"ת וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למלאכתן הכי נמי כשהקדיש כל עבדו הוה לן למימר שהקדישו למלאכתו פיו לדבורו ידיו למעשהו רגליו להילוכו דבענין זה חשיב הקדש כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:) ואומר רבי' יצחק דסברא הוא דלא נתכוון להקדישו למלאכתו לפי שיש חילוק במלאכתו שאין פיו ידיו ורגליו שוין במלאכתן הלכך אית לן למימר דלשחררו נתכוון דהוי הכל בענין אחד אי נמי י"ל התם כשמקדיש עבדו סתם משמע יותר למיהוי עם קדוש דהא למלאכתו לא קאמר אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידיו דלא שייך למימר בענין אחר:

ולימא

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ וסעיף כא:

עב ב ג ד ה מיי' פ"ז מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב סמג עשין פה:

עג ו ז מיי' שם טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ בהגה"ה:

עד ח מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יט:

תוספות רי"ד

שאם ירצה שלא לזון וכו' ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך פי' אלא חזור על הפתחים ואסיקנא בההיא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב סבר אינו יכול ור' יוחנן סבר יכול וקי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (אף) מפני שהוא קניינו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל האומר (בעמוד הקודם)· כשליח הגט כ"מ להולך לאו כזכי:

גליון הש"ס

גמ' כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין · ע' ב"ק ד' פח ע"א תד"ה דכתיב:

מסורת הש"ס

ברכות מז: [וש"נ] · חולין קלא: · ב"ק סו: כתובות מג: נח: · [ב"ק נז: ע"ש ב"מ סז: ע"ש] · תורה אור: ויקרא כג · דברים ד · תהלים מה · גי' מ"ד סיכה

לוה ואוכל להעדפה ולימא ליה הקדש עד השתא סגי לך בלא העדפה והשתא נמי תיסגי לך בלא העדפה הקדש גופיה ניחא לי' כי היכי דלשבח עבדיה עושה ופורע קמא קמא קדיש ליה *בפחות פחות משוה פרוטה הכי נמי מסתברא דאמר רב המקדיש ידי עבדו אותו העבד עושה ואוכל דאי לא עבדא מאן פלח ליה אי אמרת בשלמא הך במעלה ואינו יכול והא בשאינו מעלה שפיר אלא אי אמרת הך בשאינו מעלה ויכול דאי לא עבדא מאן פלח ליה מאן דבעי ניפלחיה אלא לאו ש"מ אינו יכול שמע מינה ת"ש דאמר ר' יוחנן [ב]הקוטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפואתו לרבו ואותו העבד ניזון מן הצדקה ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקי' במעלה לו מזונות אי הכי אמאי ניזון מן הצדקה להעדפה אי הכי ניזון מתפרנס מיבעי ליה אלא לאו ש"מ יכול ש"מ אמר מר נותן שבתו ורפואתו לרבו שבתו פשיטא רפואתו איצטריכא ליה רפואתו דידיה היא דבעי איתסויי ביה [ג]לא צריכא דאמדוה לחמשא יומי ועבדו ליה סמא חריפא ואתסי בתלתא יומי מהו דתימא צערא דידיה הוא קמ"ל תניא *א"ר אלעזר אמרנו לו למאיר והלא *זכות הוא לעבד שיוצא מתחת ידי רבו לחירות אמר לנו חוב הוא לו שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה אמרנו לו והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו רשאי אמר לנו ומה [ד]אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות מאי קאמרו ליה ומאי קא מהדר להו ה"ק להו השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה וכי תימרו אי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא

ומה

רש"י

ינוס ואוכל עושה ופורע · לא יעשה תחלה דפרוטה קמייתא קדשה לה ושוב אסור לו אלא לוה תחילה ואוכל ועושה פחות משוה פרוטה ופורע כדמפרש לקמיה וקס"ד בשאין מעלה לו מזונות וקאמר דיכול להקדיש אלמא יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך : **להעדפה** · מזונות מרווחין יותר מה שאין דרך בעליו להאכילו : **דלשבח עבדיה** · בגוף בריא : **בפחות פחות משוה פרוטה** · עד שלא תצטרף הפרוטה יפרענה דלא חייל הקדש אפחות משוה פרוטה: **ה"נ מסתברא** · דבמעלה לו מזונות קאמר : **דאי לא עבד מאן פלח ליה** · שמאחר שאין עושין לו מאכל מה יאכל העבד הזה מי יעבדנו ומי יזמן לו מזונות : **אי אמרת בשלמא** · הך דלעיל דקאמר רב דחל הקדש : **במעלה לו מזונות** · קאמר ואין יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך : **והא** · דקאמר לא חייל הקדש בשאינו מעלה שפיר: **אלא אי אמרת** · קמייתא בשאינו מעלה ואפילו הכי חייל הקדש דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך : **דאי לא עבד מאן פלח ליה** · בתמיה מאן דבעי ניפלחיה : **ש"מ** · דאיכא אמורא אחרינא דפליג עליה דרב: **נותן שבתו ורפואתו לרבו** · שבתו שכר בטלתו בחליו ואע"פ שנותן לו דמי ידו רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין דעדיין הוא ראוי לכך כשיעמוד מחליו : **ורפואתו** · לקמיה פריך הא בעי למיתבא לרופא הוא הדין לנזקו ולצערו אלא נזקו לא איצטריך דהיינו דמי ידו ופשיטא דלרביה הוא דאפחתיה מכספיה וצערו נמי בכלל רפואתו דהכא הוא כדמפרש לקמיה דהאי רפואתו צערא דסמא חריפא הוא וה"ה נמי לצער המכה ומדקאמר שבתו לרבו והוא ניזון מן הצדקה ש"מ יכול הרב כו' : **להעדפה** · שהוא צריך מפני חליו להוסיף על מזונותיו : **ניזון** · משמע מזונות כדי חייו : **פרנסה** · היינו כל צרכיו בלשון לעז קונרי"ר : **פשיטא** · דלרבו הוא אלא למאן ליהוי הרי מעשה ידיו לרבו ואי להשמועינן אע"פ שאינו זנו ולמימרא דיכול הרב כו' נימא אותו העבד ניזון מן הצדקה ותו לא : **דאמדוה לחמשא יומי** · ליתן לרופא שכר חמשת הימים : **לצערא דידיה** · וסד"א לצערא לא זכי ליה רחמנא : **קמ"ל** · דכל שבח הבא לידו זוכה בו רבו כשורו וחמורו : **אמרנו לו למאיר גרסינן** · מפני שחבירו הוא אינו קורהו רבי: **ומה והלא אם ירצה שלא לזונו רשאי** · נמצא שאינו מפסידו בשחרורו כלום : **אבל אשה חוב הוא לה** · רבנן קאמרי לה כלומר בההיא ודאי מודינא : **מאי קאמרי ליה ומאי קמהדר להו** · כלומר תשובה שהשיבם ומה עבד כהן שברח מה תשובה היא למה שאמרו לו על המזונות : **השבתוני על המזונות** · שאינו זנו משלו: **מה תשיבוני על התרומה** · שהרי כל זמן שלא שחררו הוא הולך ואוכל תרומה בכל מקום בשביל רבו : **וכי תימא** · ודאי קבלת שליח זו איכא חוב דאי בעי מריה זריק ליה גיטא ברשות הרבים בתוך ד' אמות : **ופסיל ליה** · שהרי משוחרר הוא זו איכא ראיה דאיהו שביק ליה מיד ולא ימלית עצמו למקום שיוכל לפוסלו בזריקת גט: **ואזיל לעלמא** · ואכיל תרומה :

וזה

תוספות

ולימא ליה הקדש עד האידנא ס' · לענין עשה עמי ואיני זנך ניחא דלא אמר ליה הקדש הכי אע"ג דרבו מלי אמר ליה משום דפשיטא דהקדש ניחא ליה שלא ימות עבדו ברעב :

פחות משוה פרוטה · פי' בקונטרס דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה והקשה רבינו יצחק דהנן בהזהב (ב"מ דף נה·) חמש פרוטות הן ליתני שם פרוטות הן דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה ואומר ר"י דהכא היינו טעמא שאין בדעתו של מקדיש שיחול על פחות משוה פרוטה :

שבתו ורפואתו לרבו · שבתו היינו שבת קטנה וגדולה דהיינו נזק וה"ה צער ובושת לרבו לרבנן דר' יהודה דאמרי בהחובל (ב"ק דף פז·) דיש לעבד בושת ולא נקט להו משום דאין חידוש שהן לרבו אבל בשבתו קמ"ל דאע"ג דשקיל הרב שבת דידיה לא מיחייב במזונותיו דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך והא דפריך בסמוך שבתו פשיטא ה"פ פשיטא דשבתו לרבו אף ע"פ שלא יזונו כיון דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי כו' ולא הוה לי' לר' יוחנן למינקט קוטע יד עבדו של חבירו אלא הוה ליה למימר בהדיא יכול הרב לומר לעבד כו' אם לא בא להשמיענו דבר אחר ומשני דנקט קוטע יד עבדו להשמיענו חידוש שני דרפואתו לרבו דהיינו צער דסמא חריפא כדמסיק דה"א שיהא לעצמו כמו רפואתו שהיא לעצמו כשיסבול צער כדי להרויח שכר רפואתו יהא לעצמו אבל צער קטיעת היד פשיטא דלרבו ולהכי לא תני וכן לבושת ר"י :

שמע מינה יכול ש"מ · וא"ת ר' יוחנן היכי מוקי פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן דלעיל דלא מלי למימר דפליגי דמר סבר יכול ומ"ס אינו יכול כדפריך לעיל ואי כדמסיקנן לעיל דלמר לא מעשה ידיך במזונותיך ובשני בצורת לא ספיק כו' א"כ לכ"ע אינו יכול וי"ל דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול דבשאר שנים ימצא מרחמים יותר כשיחזור על הפתחים מבשני בצורת :

רפואתו דידיה הוא · והא דתנן בפרק החובל (ב"ק פז·) (א)בעבד כנעני שלו פטור מכולן שמא יש לחלק דאע"ג דכשחבל בו אחר נותן רפואתו לעבד הוא שחבל בעבדו לא מיחייב אי נמי דלאי עביד ליה סמא חריפא דפטור מן המותר כדאמרת הכא*):

שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה · ואם תאמר עפי הוה ליה למנקט לפי שאוסרו בשפחה דשייך אף בעבד ישראל וי"ל דלדבריהם קאמר להו דסברי אדרבה הרי מתירו בבת חורין :

השבתוני על המזונות · רבנן שהשיבו לו ומה אם ירצה שלא לזונו רשאי היו סבורין הא דקאמר ר"מ שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה הוי חוב לו לפי שנותן לו הרב מזונות בריוח בשביל שיש תרומה הרבה לכהנים או משום שיש מצוה באכילת תרומה ומשום הכי מהדרי ליה ומה אם ירצה שלא לזונו וקאמר להו ר"מ השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה שאפילו לא ירצה הרב לזונו יש טובה דמכל מקום מוצא העבד לקנות תרומה בזול יותר מן החולין וגם חולקין לו על הגורן לר"י דאמר (כתובות דף כח:) חולקין תרומה לעבד אע"פ שאין רבו עמו :

וכי תימא אי בעי זריק ליה גיטא · וא"ת מה בכך מ"מ חוב הוא לו זה השחרור שפוסלו מתרומה וי"ל דקסבר דלא חשיב ליה טובה מה שמקבלו זה כיון דאפילו אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו מתרומה בענין אחר אי נמי ה"פ אי בעי זריק ליה האדון גיטא ספק קרוב לו וספק קרוב לעבד ויאסר בתרומה ובשפחה ובבת חורין וטוב לו להיות משוחרר וכן אי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל ופסיל ליה מתרומה ועדיין הוא עבד :

שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא · משמע דאי עריק אוכל בתרומה וא"ת °ליחוש שמא מכרו לישראל ומיתסר בתרומה וי"ל דלא שכיח שיקנהו ישראל מאחר שברח :

*) [וע' תוס' ב"ק פז· ד"ה בעבד]

ומה

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה יט :

עו ב ג מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הל' י סמג עשין ע טוש"ע י"ד סימן רסז סעי' כא וטוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' ג :

עז ד מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' א טוי"ד סימן שלא :

תוספות רי"ד

תניא א"ר אלעזר אמרנו למאיר והלא זכות הוא לעבד לצאת מתחת ידי רבו לחירות ואמר לנו חוב הוא לו שאם יהיה עבד כהן פוסלו מן התרומה אמרנו לו והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו רשאי אמר לנו ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא הן אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות מאי קא"ל ומאי קמהדר להו פי' הוא אומר חוב הוא לו שאם היה העבד כהן פוסלו מן התרומה וגם נוטלו (ס"א והטענו לו) מן המזונות וגם הוא חוזר ואמר להן מן התרומה עבד כהן שברח וכו' ומהדר הכי קא"ל שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה פי' אע"פ שזכות הוא לו שיצא לחירות מ"מ יש בו צד חובה לענין תרומה וכיון שיש בו צד חובה אין חבין לו לאדם אלא בפניו אמרנו לו והלא אם ירצה וכו' פי' יכול למנעו ממנו מזונות בין חולין ובין תרומה א"כ נמצא שהשליח הזה שום חובה אינו עושה לו אמר להן השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה פי' במזונותיו יכול למנעו בין מחולין בין מתרומה אבל מתרומה בעלמא לא מצי מנע ליה והשליח הזה פוסלו אפי' מתרומה בעלמא א"כ נמצא שחוב הוא לו וכ"ת זריק ליה גיטא ופסיל ליה פי' והרי נמצא שבלא השליח נמי יכול לפוסלו מתרומה בעלמא שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אין אוכלין וזה שהשליח קיבל לו גיטו אינו אוכל פי' לא מצי למפסליה בגיטא דעריק ואזיל לעלמא אבל ע"י שליח מצי למפסליה בכל היכא דאיתיה דמשעה דמטי גיטא לידיה דשליח זכה לו ויצא ב"ח ומכאן מוכיח דבהגעת הגט ליד השליח אע"פ שלא הגיע ליד העבד הוי משוחרר שאם צריך שיגיע ליד העבד שביק ליה נמי ועריק אלא ודאי ע"י זכוי השליח יכול לשחררו בכל מקום שהוא אע"פ שלא יגיע לידו שפיר

מסורת הש"ס

שייך לפ"א

[תוספתא פ"א]

[ב"מ יט:]

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה רפואתו כו' החובל בעבד כו' :

גליון הש"ס

תוד"ה שביק ליה וכו' ליחוש שמא מכרו · ע' בכר"ן קידושין פ"ב דף רכס ע"א ·

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלים בתרומה וזה אינו אוכל שפיר קאמר להו אמר רבא היינו דקא מהדרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאי בעי שקיל *ארבעה זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה ולרבי מאיר תינח עבד כהן עבד ישראל מאי איכא למימר אמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הרי הוא מתירו בבת חורין *עבדא בהפקירא ניחא ליה זילא ליה שביחא ליה פריצה ליה: **מתני'** **האומר תנו גט זה לאשתי [ב]שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה [ג]תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה: **גמ'** אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא שצבורין ומונחין בקרן זוית במאי עסקינן אילימא בבריא כי צבורין מאי הוי הא לא משך ואלא בשכיב מרע מאי איריא צבורין כי אין צבורין נמי דהא [ד]קיי"ל *דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו א"ר זביד לעולם בבריא וכדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב *מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה רב פפא אמר לעולם בשכ"מ וכאידך דרב דאמר רב שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר [ה]והלכתא לקבורה לא חיישינן רב פפא מאי טעמא לא אמר כרב זביד קסבר

רש"י

וזה אינו אוכל · משוחרר אינו אוכל **מפני שהוא קנינו** · טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קנינו דכהן הלכך אי בעי ההוא כהן כשיברח עבדו שקיל ארבעה זוזי מישראל ומקני ליה ניהליה כל היכא דאיתיה והוי אינו קנינו ומיפסיל: **זילא ליה** · זוללה היא בעיניו לזלזל בה לכל תאותו: **ופריצה ליה** · מתנהגת עמו בפריצות: **מתני'** **האומר תנו גט (א) זה לאשתי** · גרסינן במתני' ולא גרסי' תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר: **לא יתנו לאחר מיתה** · דגיטא לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה משחרר ופקעה ליה רשותיה: **גמ'** **והוא שצבורים** · מנה דקתני מתני' בצבורין ומונחין המעות עסקינן ואמר מנה זה תנו לפלוני: **בבריא** · מתנות בריא במטלטלין יכול לחזור בו עד שימשוך ויורשו נמי מצי למיהדר ביה אליבא דמאן דלית ליה מצוה לקיים דברי המת: **במעמד שלשתן קנה** · ולקמן מפרש טעמא וצבורין בעינן דסבר רב זביד לא אמר רב קנה אלא בפקדון דקני ליה כל היכא דאיתיה: **שמא מנה קבור** · יש לו בקרקע וההוא הוא דיהב ליה: לא

תוספות

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה כו' · לכך מזכיר אשת כהן כלומר כמו שאתם מודים לי באשה שהוא חוב אודו לי נמי בעבד והא דמסיים נמי אבל באשה חוב הוא לה הכל מדברי ר' מאיר מדלא קאמר אמרו לו: **עבדא** בהפקירא ניחא ליה · וא"ת עבד קטן ישראל דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרי' בפ"ק דכתובו' (דף יא·) משום דלא טעים טעמא דאיסורא מאי איכא למימר וי"ל דמוד' ר"מ בעבד קטן ישראל וא"ת והא דקאמר התם והא קי"ל ודאי דעבדא בהפקירא ניחא ליה מנלן והא רבנן פליגי אר"מ ולית להו בהפקירא ניחא ליה וי"ל דמודו רבנן (ב) דניחא ליה בהפקירא אלא הכא גבי עבד לית להו לפי שהוא משועבד ורשות אחרים עליו וגדול הוא לו זכות של שיחרור משל הפקירא אבל גר שאין רשות אחרים עליו לא*: **האומר** תנו גט · אי גרסי' תן גט זה אתיא מתני' כר"מ דוקא אי נמי אפי' כרבנן וכגון שאינו מוסרו מיד ליד אלא מראהו לו ומצוה ליתנו והוא לא נטלו עד אחר מיתה אי נמי נטלו לאלתר ואפ"ה לא זכה העבד ונאמר דלא אמרי' תן כזכי אלא כשמוסר לשליח מיד ליד ואשמעינן במאי דנקט זה דאע"ג שהגט בעין וראוי ליתן בשעה שעושהו שליח והותחל כל כך מחיים אפ"ה לא יגמרו הדבר לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה אבל אור"ת דל"ג כלל זה דע"כ לא תנא זה במתני' לשום חידוש מדדייק בגמרא דמתני' בבריא דאי בשכ"מ מאי איריא תנו אפילו כתבו נמי ואי תנא זה לאשמועינן שום חידוש אפילו מיירי בשכיב מרע לא ה"ל למימר כתבו ואין נראה לומר דהכי דייק אי בשכיב מרע הוה ליה למיתני כתבו גט לאשתי ותנו שחרור זה לעבדי דהא כיון דלריך לשטת תנו שחרור זה אין לו לתנא לשטת כתבו גט לאשתי ולהאריך בלשון*: **לא** יתנו לאחר מיתה· וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה אע"ג דבהדיא תנן בפרק מי שאחזו (לקמן ד' עב·) דאין גט לאחר מיתה הכא איצטריך לאשמועינן (בגט שחרור שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד ואפי' בגט אשה כמי אשמועינן) דאע"ג שמינה המגרש בחייו השליח לא חשיב להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עלמו קיים אלא חשיב גט לאחר מיתה והתם אשמועינן דאע"ג שבא הגט ליד האשה מחיים הוי גט אחר מיתה ואשמועינן נמי לישני דתני התם הי משמע מחיים והי משמע אחר מיתה*: **תנן** מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה · למאן דמוקי לה בבריא ובמעמד שלשתן א"ל לומר דלדידיה רישא נמי איירי במעמד שלשתן ומיירי שהגט כבר בעין דאם אינו בעין אפי' בממון לא שייך מעמד ג' ואיירי שהאשה רולה בכך ואשמעי' דלא תקון מעמד ג' בשטר אלא בממון דאין נראה שיחלקו האמוראים ברישא דמתני' דמר מוקי לה במעמד שלשתן ומר בכתבו ותנו אלא בסיפא דוקא פליגי ומיירי רישא לכולהו בכהנו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בבריא דלא שייך מעמד שלשתן ואע"ג דלא הוי רישא דומיא דסיפא אין לחוש דה"נ למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי רישא דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולם כשמלוה ליתן והמנה הוא כבר בעולם אע"ג דבגמ' מוכח מרישא דסיפא איירי בבריא אלמא בעי דלהוי סיפא דומיא דרישא היינו משום דאית לן לאוקמי כולהו בחד גברא אבל מ"מ לא בעי לאשויינהו לגמרי: **והא** לא משך · תימה מאי פריך הא קי"ל (לקמן דף סו·) מלוה לקיים דברי המת אם כן לוקי מתניתין בבריא משום מלוה לקיים דברי המת וי"ל כיון דחכמים פליגי אר"מ ולית להו מלוה לקיים דברי המת אע"ג דקי"ל כר"מ לא בעי לאוקמי מתני' כיחידאה כדאשכחן בפ' כל הגט (לקמן ל·) דלא מוקי שמואל מתניתין כיחידאה כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה *אע"ג דבפ"ק דבבא מליעא (דף יב·) סבר שמואל כוותיה ועוד י"ל דלא מצי לאוקמי מתני' משום דמלוה לקיים דברי המת דאם כן מאי איריא לבורין אפי' אין לבורין נמי דסבר הגמרא מלוה לקיים ס' שייך אפילו במלוה דבבריא לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש וא"ת ולרב גופיה תיקשי דלוקמא משום דמלוה לקיים דברי המת אפילו אין לבורין ויש לומר דרב לא סבר לה כרבי מאיר אלא כר' יוסי כדפסיק שמואל בפרק מליאת האשה (כתובות דף סט:) כמי כר' יוסי ועוד מפרש ר"ת דלא אמרי' מלוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלש מתחלה לכך ביד שליש דומיא דהמשליש מעות לבתו (שם דף סט:) ותנו שקל לבני (שם) ובמתני' משמע שלא הושלש לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ולא דמי להולך מנה לפלוני דלקמן דאמרי' עלה מלוה לקיים דברי המת ואע"ג דלא תנא זה דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להוליך יותר מבתנו מנה לפלוני וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט·) גבי איסור גיורא דלא הוי מהני ביה טעמא דמלוה לקיים דברי המת בתריסר אלפי זוזי שהפקיד לרבא לפי שלא הופקדו מתחלה לתתם לרב מרי ויש לדחוק דשמא לא אמרי' מלוה לקיים דברי המת אלא כשהשליש מתרלה ורבא לא היה חפץ להיות שליש לכך ועוד אומר ר"ת דבגר לא אמרי' מלוה לקיים דברי המת דבכל דאיתיה בירושה מלוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו ממנו אין מלוה לקיים דבריו וכי האי גוונא אמרינן התם דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו'*: **איכא** ספרים דגרסי שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי נותנין מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר ומפרש ר"י דה"פ דכשאמר מנכסי נותנין אפי' אמר מנה סתם ולא חיישינן למנה קבור כיון שמלוה לתת לו משלו רולה שיתנו מ"מ והא דקתני מנה זה נותנין כשאינו מלוה לתת לו משלו אלא שמודה ואומר תנו מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי ולכך במנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר שמודה שהוא של פלוני ומתני' איירי בפקדון ולהכי בעינן לבורין דבלא לבורין חיישינן למנה קבור וא"ת ואמאי אוקי רב בפקדון לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפי' בלא לבורין וי"ל דהא כבר אשמעי' בבבא בתרא (דף קנא·) דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אבל בפקדון אשמועי' דלא חיישינן שמא שלא להשביע את בניו אומר כן דכיון שאומר תנו הודאה גמורה היא אכן קשה לר"י על זה דא"כ אמאי מוקי לה בשכיב מרע בבריא נמי מלי לאוקמי בכה"ג וכ"ת דלא חיישינן למנה קבור אלא בשכ"מ לפי שלא היה יכול לפרש מנה קבור מטורד חליו אבל בבריא מדלא פירש אינו מקפיד מאיזה יתנו לו א"כ לוקמא בבריא ואפי' בלאו לבורין לכן נראה דלא גרסי' מנכסי נותנין אלא אפי' במתנה חיישי' למנה קבור אלא גרסינן מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין:

תוספות רי"ד

קא"ל אמר רבא היינו דקאמרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאיבעי שקיל ליה ד' זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה' פי' מוכרו לישראל ומקנהו לו בכל מקום שהוא ושוב אינו קנינו וכיון שיכול לפוסלו זולתי השליח נמצא שלא עשה לו השליח שום חובה: גרסי' בירושלמי ר' יוחנן בעי הגע עצמך שהיה עבדו של קצין הרי הוא חוב לעבד הגע עצמך שהייתה אשתו של מוכה שחין הרי זה זכות לאשה אין לך אלא כהדה (אלא) אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור והמגרש את אשתו שלא מדעתו א) שמא מגורשת היא · ור"מ תינח עבד כהן שברח עבד ישראל מאי איכא למימר א"ר שמואל בר יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הוא מתירו בבת חורין עבדא ניחא ליה בהפקירא דזילא ליה שביחא ליה פריצה ליה: מתני' האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה: פי' המורה תנו גם גרסי' ולא תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר·לא יתנו לאחר מיתה דגיטא לא הוי עד דמטי גיטא לידיה וכי מטי גיטא לידיה הא מית ליה משחרר ופקע ליה רשותיה אבל תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אעפ"י שלא משך ולא מצו יורשיןהדרי בהו דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי פי"כ) כשאומר תנו מנה לפלוני מנכסי [מנה זה]נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינןשמא מנה קבור קאמר ומסיק תלמודא והלכתא למנה קבור לא חיישינן:אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני :מעמד שלשתןקנה אמר רבה מסתברא מילתא דרב בפקדון אבל במלוה לא פי' פקדון דאיתיה בעיניה מצי לאקנויי לחבריה במעמד שלשתן ואע"ג דלא משך המקבל אבל מלוה דליתא בעין דלהוצאה ניתנה לא קנה במעמד שלשתן עד שימשוך המקבל:והאלקי' אמר רב אפילו במלוה ושעמא מאי פי' כיון דליתא בעין מ"ש דקנייא מקבל בלא משיכה ומעמד שלשתן מה מהני ומסיק מר זוטרא הני תלת מילי שינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופוס פי' להכניס ולהוציא ואעפ"י שכתבן לה בלשוןמתנה לא קנאתן ואיןטעם בדבר דהלכה למשה מסיני שאין בה טעם אלא כך תקנו חכמים והפקר ב"ד היה הפקר אידך דאמר ר' חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו פי' בית מיוחד שאינו דר בו ועשאו לו בית החתנות אעפ"י שלא כתב לו מתנה עליו מסתמא קנאו ודוקא מנה לי בידך שכבר נתנו לו ולא אמר לו כלום בשעת הנתינה והשתא קא"ל הכי צריך מעמד שלשתן אבל אם א"ל בשעה שנתנו לו תנהו לפלוני וזכה דהא אמרן כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואין צריך מעמד שלשתן ולקמן נמי בעי' למימר הולך מנה זה לפלוני שאני חייב לו או תן מנה זה לפלוני שאני חייב לו זכה ואם בא לחזור אינו חוזר דהולך ותן זכה וזכה בעבור פלוני בפי' דזכין לאדם שלא בפניו ואין צריך מעמד שלשתן אבל הכא דלא יהיב ליה מידי אלא על מנה דאית גביה או בפקדון או בהלואה אומר לו תנהו לפלוני צריך מעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בפי' זכה לי בעבור פלוני לא זכה אם לא היה מעמד שלשתן דדוקא מאי דאמרי' וזכין לאדם שלא בפניו בדמסר בידיה מידי אבל במידי דאיתיה ברשותיה לא מצי למימר ליה זכה בעבור פלוני עד שימשוך או עד שיהיה במעמד שלשתן דרשותו של אדם זוכה לו לעצמו שאם אמר לו מה שיש לי ברשותך יהא שלך קנה דרשותו של אדם קניא לו אבל כשאומר לו מה שיש לי ברשותי יהא לפלוני לא קנה שאין רשותו קנה לאחרים וצריך שימשוך המקבל או שיאמר לו במעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בשעת המסירה תן מנה זה לפלוני דאמרי' כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואינו יכול לחזור בו בעי' למימר לקמן דוקא אם היה חייב ראובן לשמעון מנה שהלוהו או שהפקיד בידו שמעון ואם אמר ללוי תן מנה זו לשמעון זכה ואינו יכול לחזור בו אבל אם רוצה ראובן ליתן לשמעון אותו מנה במתנה ואמר ללוי תן מנה זה לשמעון אם רוצה ראובן לחזור בו יכול ולא אמרינן גבי מתנה כל האומר תנו כאומר זכו דמי כ"א גבי חוב ופקדון · אבל אם היה במעמד שלשתן אפילו גבי מתנה נמי קנה המקבל ואע"ג דאמר לו תן ולא אמר לו זכה׳ אמר

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' כח וס"ס ה"ב יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' מג:

עט ב מיי' פ"ז מהל' עבדים הל' א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ש:

פ ג מיי' פ"י מהל' זכיה הל' א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יח:

פא ד מיי' שם ופ"ח שם הל' ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף א:

פב ה מיי' שם פ"י הל' א סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יח:

[וע"ע תוס' כתובות יא· ד"ה מהו דתימא]

מ"ד מ"ז

מסורת הש"ס

[ע' תוס' מנחות קו: ד"ה כהן]

[כתובות יא·]

ב"ב קנא: לעיל ט:

[לקמן עו: ב"ב קנא: קמה:]

[קדושין מח: ב"ב קמד: קמט: לקמן יד:]

[ויתר הארוכות ובאור תמצא בתוס' ב"ב קנא: ד"ה תנו]

[ע' תוס' כתובות ב: ד"ה הרי זה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה האומר תנו גט זה לאשתי גרסינן במתני' ולא גרסינן תן שלא מסר ליד כו': (ב) תוס' ד"ה עבדא וכו' דמודו רבנן כשעבד כוכבים דניחא ליה הבל עובד כוכבים שאין רשות:

גליון הש"ס

תוד"ה והא לא משך וכו' אע"ג דבפ"ק דב"מ סבר ועי' תוס' שם שכתבו בדרך אחר ועי' בכה"ן נדרים ד' ה ע"ב ד"ה ר"י:

[ועי' תוס' ב"ב קמה: ד"ה דקא וכו' האריכו טובא]

א) בירושלמי לפנינו הגירסא שלא מדעתה וע"ש במפרשים. ב) נראה דזה ליון על מימרא דרב בגמ' שכ"מ שאמר וכו' מנה זה נותנים.

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא במלוה ולא שנא בפקדון רב זביד מ"ט לא אמר כרב פפא לא מיתוקמא מתני' בשכיב מרע ממאי מדקתני האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין ושכיב מרע אע"ג דלא אמר תנו נותנין *דתנן בראשונה היו' אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר *אף המסוכן מתקיף לה רב אשי ומאן נימא לן דמתני' רבי שמעון שזורי היא דלמא רבנן היא גופא אמר רב הונא אמר רב *[א]מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה [ב]אמר רבא מסתברא מילתיה דרב בפקדון אבל במלוה לא והאלקים אמר רב [ג]אפילו במלוה אתמר נמי אמר שמואל משמיה דלוי מלוה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה וטעמא מאי אמר אמימר נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות שעבדנא לך לדידך ולכל דאתו מחמתך א"ל רב אשי לאמימר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו דאפילו לר"מ דאמר *אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא א"ר אשי

בההיא

לא שנא במלוה · ואע"ג דלהולאה ניתנה ואינה בעין הלכך לא בעינן לבורין אי במעמד שלשתן קמיירי מתני': **טעמא דמת** · הוא דלא יתנו דאין גט לאחר מיתה: **הא מחיים נותנין** · ולא צריך תו לאימלוכי ביה: **וטעמא דאמר תנו** · כלומר והא דדייקינן הא מחיים נותנין טעמא דאמר מעיקרא תנו כדקתני· תנו גט לאשתי: הא לא אמר תנו' אלא כתבו לא הוי תלי תנא דמתניו טעמא דלא יתנו משום מיתה דאפיל מחיים נמי אין נותנין עד דלימא תנו מדלא קתני האומר כתבו גט (זה) לאשתי ומת לא יתנו לאחר מיתה ש"מ דאי אמר הכי אפילו מחיים נמי לא יהבינן ואי בשכיב מרע אע"ג דלא אמר תנו אלא כתבו יהבינן כרבי שמעון שזורי: **היוצא בקולר** · ליהרג: **ואמר כתבו גט לאשתי** · כדי שלא תזקק ליבם: **הרי אלו יכתבו ויתנו** · דמתוך שהוא בהול על נפשו לא גמר למילתי' ומיהו כתבו ותנו הוה דעתיה: **המפרש** · בים: **והיוצא בשיירא** · למדבר: **אף המסוכן** · שכיב מרע: במילתי' דשמואל גרסי' מלוה לי בידך: **מאי טעמא** · במלוה קנה הא ליתא בעינא דלקנייה: **נעשה כאומר לו** · לוה למלוה: **בשעת מתן מעות** · דהלואה: **משעבדנא** · מהשתא לכל מאן דאתי מחמתך הלכך כי א"ל תנהו לפלוני איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה: **הקנה** · מלוה זו: **לנולדים** · שזה המקבל נולד לאחר אותה הלואה: **הכי נמי דלא קנו** · דכיון דטעמא משום שעבודא דקביל עליה לוה בשעת הלואה לאישתעבודי להאי דאתי מחמתיה הוא ואיהו לא היה בעולם בההיא שעתא לא קני: **ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם** · כגון מוכר פירות דקל או מה שתעלה מצודתי: **הני מילי** · כי מקנה לאדם שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא :

בההיא

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא מלוה לא שנא פקדון · וא"ת ולרב פפא *ורב גופיה אמאי לא אוקי מתני' במעמד שלשתן ואפי' אין לבורין וכי תימא משום דלא משמע ליה לישנא דמתני' במעמד שלשתן אם כן מהאי טעמא הוה ליה למימר דרב פפא לא אמר כרב זביד וי"ל אע"ג דמתני' לא משמע ליה לרב במעמד ג' מ"מ מדאתא רב פפא לאיפלוגי ארב זביד משמע שיש לו כח וטעם דשום ענין לא מפרשא מילתא דרב משום מעמד שלשתן : **ממאי** מדקתני תנו ולא קתני כתבו · וא"ת הא דקתני תנו אשמעי' דאפי' הכי אין כופין את היורשים לשחרר כרבי דפליג בירושלמי אדרבנן ואמר דתנו לא הוי כשיחררו אלא ככתבו ואין כופין וי"ל דמתני' לא אתא לאשמועינן בדין מלוה לקיים דברי המת אם כופין היורשים לקיים אם לאו אלא לאשמועי' דאין גט לאחר מיתה ועוד דמסתמא כרבנן אתיא : **גופא** אמר רב הונא אמר רב כו' תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה · [ה]אור"י"א וכן ר"ת דבמעמד ג' קנה בעל כרחו של לוה או של נפקד דאי לא קני אלא מרצונו למאן דאמר דוקא בפקדון קנה למה הוצרכו לתקן מעמד ג' יאמר לו זכי ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד הנפקד אלא ביד אחרים דלא יועיל אם *יאמר זכי ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודיתא כדאמר התם (ב"ב דף קמט·) אדהכי נפקא אודיתא מבי איסור גיורא אלא נראה להם דאפי' בעל כרחו של נפקד קני וכן גבי איסור גיורא דקאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי אי במעמד ג' לא אזילנא משמע דאם היה הולך היה קונה בע"כ ואין לומר אם היה הולך שם היה מתרצה לפי שהיה מתביים בפני איסור לומר אין רצוני דאם כן בלא מעמד שלשתן הוה לי' למימר לא אזילנא שלא יאמר לו זכה כי מסתמא היה הפקדון ביד רבא ומיהו להוות טעמא דמפרש בסמוך בההיא הגהה דקא משתעיא ליה ממלוה כו' משמע דלא קני אלאמדעתו אלא דבלאו הכי מפיק ליה מההוא טעמא : **תנהו** לפלוני במעמד ג' קנה · אומר ר"ת דאע"ג דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מכר או נתן במתנה במעמד שלשתן אינו יכול למחול וכן משמע בפ"ב דקדושין(דף מח·) דקאמר במלוה בשטר פליגי בדשמואל דמ"ד מקודשת לית ליה דשמואל ומר אית ליה דשמואל ואיבעית אימא כולי עלמא אית להו דשמואל ובהא סמכה דעתה קמיפלגי מ"ד מקודשת סבר דסמכה דעתה דלא שביק לדידה ומחיל לאחריני וכי קאמר במלוה על פה פליגי בדרב הונא אי קנה במעמד ג' במלוה משמע דאי אית להו דרב הונא אף במלוה לכולי עלמא מקודשת ואי יכול למחול אמאי מקודשת למאן דלית ליה גבי מלוה בשטר דלא סמכה דעתה ואמאי לא מסיק ואיבעית אימא כולי עלמא קנה במלוה אפילו מלוה על פה ובהא סמכה דעתה פליגי כדמסיק אדשמואל אמלוה בשטר אלא משמע דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול וא"ת בפ' החובל (ב"ק דף פט·) גבי היא שחבלה באחרים דפריך ותזבין כתובתה בטובת הנאה ומשני כל לגבי בעלה ודאי מחלה והשתא אכתי תמכור במעמד שלשתן דאז לא תוכל למחול דאע"ג דהבעל ודאי לא יתרצה הא פרישית דאפי' בעל כרחו קני ועוד גבי שחבלה בבעלה תמכור במעמד ג' דשם יתרצה הבעל כדי לגבות חבלתו וכן בספ"ק דב"מ (דף יט:) גבי מלא שובר דפריך בזמן שהאשה מודה אמאי יחזיר לבעל ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' ומשני ש"מ איתא לדשמואל והשתא ניחוש דלמא מכרה במעמד ג' דאינה יכולה למחול וי"ל דלא תקינו מעמד ג' בכתובה דאפשר שלא תבא לידי גבייה לעולם ועי"ל דהתם גבי שובר אין לחוש כלל דשמא מכרה במעמד שלשתן דאם אין עדים שמכרה א"כ הבעל והאשה יכפרו המכירה ואם יש עדים ואומרים שהבעל נתרצה או אפילו שתק ודאי השובר שקר ואם מיחה אז מוכח שהשובר אמת וליכא למיחש דלמא כתבה ליתן בניסן כו' : **במעמד** שלשתן קנה · אומר ר"ת דלא תקינו מעמד שלשתן בעובד כוכבים אם הנפקד או הלוה עובד כוכבים ואמר ליה ישראל תנהו לישראל אחר לא קנה כיון דאפילו אמר לו זכי לא קנה כיון דאין זכיה לעובד כוכבים ה"ה במעמד ג' לא קנה ואם המקבל עובד כוכבים ואמר ישראל לישראל תנהו לפלוני עובד כוכבים כל זמן שאינו חוזר בו יתן אפי' אמר ליה בלא מעמד ג' אבל אם חוזר בו לא יתן לעובד כוכבים אפי' אם אמר לו במעמד ג' אם לא שאינו יכול להשמט מן העובד כוכבים ואם הנותן עובד כוכבים נראה דקנה דאם ממונו של ישראל הפקיעו על ידי מעמד ג' דהוי הלכתא בלא טעמא כל שכן ממון העובד כוכבים ועוד דבדיניהם דיינין ליה שאמרינן לו לעובד כוכבים כך דיניכם כדאמרי' בהגוזל בתרא(ב"ק קיג·): **הקנה** לנולדים הכי נמי דלא קנו · פי' הקנה לנולדים במעמד שלשה שלא נולדו עדיין בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו ולספרים דגרסי הכי נמי דקנו הכי פי' הקנה לנולדים בקנין בעלמא בלא מעמד שלשה דלא הוו בשעת קנין שלא נולדו עדיין ה"כ דקנו דהא במעמד שלשתן קנו אפי' נולדו אחרי כן : **לדבר** שאינו בעולם מי אמר · הך סוגיא אליבא דרב הונא קיימא דאית ליה אדם מקנה דשלב"ל ולא לדבר שלא בא לעולם דבהאשה רבה (יבמות נג·) אית ליה גבי פירות דקל משבאו לעולם אינו יכול לחזור בו ובפרק מי שמת (ב"ב דף קמב·) קאמר רב הונא דהמזכה לעובר אף לכשתלד לא קנה ורב נחמן הוי איפכא מדרב הונא דאית ליה התם לכשתלד קנה ובהאשה רבה (יבמות נג·) קאמר רב נחמן אף משבאו לעולם יכול לחזור בו *וא"ת מהיכא שמעינן ליה לר' מאיר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו מההיא דקתני (שם נג:) לאחר שתתגיירי ושתשתחררי מקודשת מההיא גופא שמעינן נמי דאדם מקנה לדבר שלא בא לעולם דהא קתני לאחר שתתגייר לאחר שתשתחרר דמקודשת ויש לומר דעובד כוכבים ועבד איתנהו בעולם אלא שמחוסרים גירות ושחרור ולא דמו לנולדים דליתנהו בעולם כלל ואע"ג דילפינן מינה דאדם מקנה לר"מ פירות דקל ולא מפלגינן היינו משום דאית לן למימר דקאי בשיטתיה דרבי אליעזר בן יעקב דאמר (קידושין סב:) האומר פירות ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו התלושין לכשיביאו שליש ויתלשו דבריו קיימין :

אם

פג א ב מיי' פ"ו מהל' מכירה הל' ז ופ"ג מהל' הזכיה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קכו סעי' ח וסי' סו סעיף יט :

[נ"ל רב]

יאמר זכי דאף כשאין

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מסתברא' כעין זה כתובות דף קב ע"ב ב"ק דף קו ע"א ב"מ דף עז ע"ב סנהדרין דף עב ע"א : תוס' ד"ה גופא וכו' אוריב"א וכו' ע' ב"ב ד' פה ע"א תד"ה ה"ג :

לקמן סה: ב"ב קמו: חולין עה: מנחות ל. טבול יום פ"ד מ"ה

[כתובות נה:]

קדושין מח· ב"ב קמד· קמח· [לקמן יד·]

יבמות נג· קדושין סג· [לקמן מב: ב"מ לג: ב"ב עט: קכז: קלא· קמח:]

[וע' תוס' כתובות ז: ד"ה המזכה]

בההיא הנאה דקא משתניא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעביד נפשיה א"ל הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי אלא מעתה *כגון הני דבי בר אלישיב דכפתי ושקלי לאלתר ה"נ דלא קנו וכי תימא ה"נ *א"כ נתת דבריך לשיעורין אלא אמר מר זוטרא *הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא *ואידך דאמר רב יהודה אמר שמואל [א]הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפיטרופיא ואידך *דאמר רב חנניא [ב]המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב אחא בר דלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי הדר ביה מצי הדר ביה ה"ק דברים הללו לא ניתנו לחזרה הא אמר רב חדא זימנא *דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה אי מההיא הוה אמינא הני מילי מתנה מרובה אבל מתנה מועטת לא ליבעי בפניו קמ"ל: הנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי זוזי גבי חד מנייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למרי ארעא (א) באפי מרי ארעא וקנה מיניה לסוף אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא פש גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי איעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהבינא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא [ג]וכל קנין בטעות חוזר *איתמר [ד]הולך מנה לפלוני שאני חייב לו °אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *הולך כזכי דמי ומר סבר *הולך לאו כזכי דמי לא דכ"ע [ה]הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי מ"ס לא אמרינן מיגו ומ"ס אמרינן מיגו תניא כוותיה דרב *הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו [ו]הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר פקדון לימא ליה *אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר א"ר זירא [ז]כשהוחזק כפרן רב ששת הוה ליה אשרתא דסרבלי במחוזא א"ל לרב יוסף בר חמא בהדי דאתית אייתינהו ניהלי אזל יהבינהו ליה אמרי ליה ניקני מינך אמר להו אין לסוף אישתמיט להו כי אתא לגביה אמר ליה שפיר עבדת דלא שוית נפשך °עבד לוה לאיש מלוה (משלי כב) לישנא אחרינא שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה ר' אחי בר' יאשיה הוה ליה איספקא דכספא בנהרדעא אמר

רש"י

בההיא הנאה דקא משתניא · האי מלוה למלוה חדשה ונוח לו לדחות הפרעון זמן ארוך : **גמר** · השתא בשעת אמירה : **ומשעביד נפשיה** · בלב שלם להאי ומיניקו מקמא : **כגון הני דבי בר אלישיב** · אם היה מקבל זה אדם חזק שאינו ממתין כגון הני דבי בר אלישיב כו' : **כהלכתא בלא טעמא** · כאילו קבלה משה הלכה מסיני שאין צריך לתת בה טעם : **אפיטרופיא** · להכנים ולהוציא ואע"פ שכתבו לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו והפקר ב"ד היה הפקר: **בבית** · בית מיוחד שאינו דר בה אלא עשאו לו לבית חתנות : **באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי** · השתא ס"ד דהכי אמר ליה בפניו אני מבטיחך שלא אחזור בי : **ופרכינן מכלל דאי בעי למיהדר מצי מיהדר** · בתמיה : **ה"ק דברים הללו כו'** · כיון דבאפיה קאמינא לך דתיתביה ניהליה תו לא מצי הדרנא בי : **הא אמרה רב חדא זימנא** · ולמה ליה למימר דלא מצינא הדרנא : **הני מילי** · דבעינן בפניו : **מתנה מרובה** · כגון מנה : **קמ"ל** · להכי איצטריך למימר באפיה קאמינא לך לאשמועינן דקבא דמוריקא דמתנה מועטת היא בעיא נמי באפיה : **גינאי** · בעלי גינה מוכרי ירק : **איסתירי זוזי** · סלעי מדינה סתם איסתירי סלע צורי איסתרי זוזי סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר: **באפי מרי** · אמרו ליה קאי כלומר אמרו ליה באפי מרי ארעא יהבינהו ניהלי' למרי ארעא : **חייב** · המשלח הזה: **באחריותו** · אם יאנסו מיד שליח זה : **ואם בא לחזור** · ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר : **רב סבר הולך כזכי דמי** · הלכך אינו חוזר ומיהו חייב באחריותו שהמלוה לא צוהו למוסרם לזה : **ה"ג דכ"ע הולך כזכי דמי** · כלומר בעלמא הולך כזכי דמי ואם היו במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר : שמואל סבר אמרינן מגו מתוך שחייב באחריות אם בא לחזור חוזר : **הולך תן** · כלומר אחד מכל לשונות הללו : **לימא ליה** · האי משלח : **אין רצונו** · של מפקיד : **שיהא פקדונו ביד אחר** · דהכי קי"ל לקמן בפרק שלישי (דף כט.) וכיון דאין רצונו אשתכח דחוב הוא לו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר האי לאו זכי הוא : **כשהוחזק** · משלח זה : **כפרן** · בפקדון דאכן סהדי דניחא ליה לבעליו שילא מתחת ידו : **סרבלי** · קו"ט בלע"ז : **אשרתא** · הקפה שנתן סרבלים באשראי לתת לו המעות לזמן קבוע : **נקני מינך** · הוכחא דאורחא דאי מיתנכי מינך לא ליהדר להובען : **אמר להו אין** · כן אעשה : **שפיר עבדת** · שלא שיעבדת עצמך על אנס ותהיה עבד ולהך לישנא גרס שפיר עבדת דלא שוית נפשך עביד לוה לאיש מלוה : ל"א גרים שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה כלומר שפיר עבדת דאשתמטת לפי שהן לווים ועבדים לי להביאו לי באחריותן : **איספקא** · כלי אגור :

תוספות

אם כן נתת דבריך לשיעורין · מה שקשה ע"פ הקונטרס בפ"ק דקידושין (דף יא:) גבי בנתיה דר' ינאי דקפדן אתרקבא דדינרי מפורש בקידושין : **כהלכתא** בלא טעם · פי' מה שמועיל לקנות אבל טעם יש למה תקנו חכמים מעמד שלשתן תקנו שלא יצטרך לטרוח ולעשות קניינים והכותב נכסיו לאשתו משום דלא שביק לבריה ויהיב לאחריני ואין דרך לעשות כן אלא לחלק לה כבוד ולמנותה אפיטרופיא ומשיא אשה לבנו כשהאב מסיר כל מה שיש לו מן הבית סמכא עליה דעתא דבן כדמפרש בפ' מי שמת (ב"ב ד' קמח:) : **אבל** מתנה מועטת כו' · וא"ת הא נמי שמעי' לה דאמר רב בפרק הזהב (ב"מ מט.) דברים אין בהן משום חיסור אמנה ומדמי התם מתנה מועטת למכר דליכא מעות בהדי דברים וי"ל דהכא שאומר לנפקד או לבעל חוב שיתן לו סלקא דעתין דקני טפי מכשאמר מתנה אני נותן לך : **ולא** פש גביה ולא מידי · פר"ת וכן ר"ת שהיו בעלי דינין מודים לו או היה הדבר ידוע בעדות ברורה דלא פש גביה מידי ומשמע מדבריהם °דמנפשיה אין נאמן לומר טעיתי במה שהודיתי אע"ג דאית ליה מיגו דאי בעי אמר חזרתי ופרעתי וכן משמע מהא דתנן בשבועות (דף לח:) מנה לי בידך אמר ליה הן למחר אמר ליה תנהו לי אם אמר נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ומפרש טעמא בפ"ק דבבא בתרא (דף ו:) משום דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואמאי לא מהימן לומר לו אין לך בידי שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב ואיני חייב כלום מיגו דאי בעי אמר פרעתי אח"כ אלא משמע דבמגו לא מהימן לומר שטעה : **חדא** דאמר רב הונא כו' · ר"ל סלקא דעתיה שהיה חוזר בו ולא משום דלא פש גביה מידי : **ומר** סבר הולך לאו כזכי דמי · והשתא סבור שאותו טעם שאומר שמואל מתוך שחייב באחריותו חוזר לא עיקר טעם הוא וכה"ג אשכחן (לקמן דף כה.) בההיא דהלוקח יין מבין הכותים דמעיקרא בעי למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלית ליה ברירה אע"ג דקתני (שם כו:) אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד כו' וכהנה רבות* : **לא** דכ"ע הולך כזכי · פי' בקונטרס ואם היו במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר ואין נראה דבמתנה אין הולך כזכי כדפרישית לעיל (דף יב.) אלא י"ל דכשפטרו מלוה מן האחריות או בגט שחרור מודה שמואל דאינו חוזר : **לסוף** אישתמיט להו · משמע דבדין לא היו יכולין לכופו להחזיר אע"ג דלא הוחזקו כפרנים היינו משום דאמת היה שהוא שלוחו ולא מצי אמר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר : הא

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ו מהל' זכייה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רמו סעיף יב וטוש"ע אה"ע סימן קו סעיף א :

פה ב מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' נח סעיף א :

פו ג מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' ב סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סימן רלב סעיף א :

פז ד ה מיי' פט"ז מהל' מלוה הל' ב סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קכה סעיף א :

פח ו מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ו סמג עשין פט טוש"ע שם :

פט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב :

מסורת הש"ס

[ב"ב קנו: שם ושבת.לה: מגילה יח: חולין טו: נב: ב"ב קמד:]

שם קנב.

[שם קמד:]

[לעיל יג: וש"נ]

לקמן סג.

[לקמן סב: סג:]

[שם לב: וסב:]

[תוספתא פ"א]

[לקמן כט: ב"מ לו:]

[וע' תוס' יומא נו: ד"ה ר' יהודה וע' היטב תוס' יומא מ: סוף ד"ה ועשהו ותוס' שבועות כט: ד"ה ושמואל]

הגהות הב"ח

(א) גמ' למרי ארעא בשסקא באפי מרי ארעא:

גליון הש"ס

גמ' א"ר חייב באחריותו · ע' בריטב"א קידושין דף מג ע"ב ד"ה ... תוס' ד"ה ולא פש גביה כו' דמנפשיה אין נאמן · ע' ב"ב דף קעה ע"א תד"ה חזר ואמר :

תוספות רי"ד

אמר ליה רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי מצי הדר ביה פי' דקס"ד שהיה מבטיחו שלא יחזור בו להכי מתמה מכלל דאי בעי מצי הדר ביה ה"ק ליה דברים הללו לא נתנו לחזרה פי' שאינו יכול לחזור בו כיון שאמר לו במעמד שלשתן ואתא לאשמועי' דאפי' במתנה מועטת אי אמר במעמד שלשתן קנה ואי לא לא קנה:הנהו גינאי דעבדי חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי גבי חד מינייהו אמרי ליה יהבינהו למריה דארעא בשסקא באפיה מריה ארעא וקנו מיניה לסוף אזל ועבד חושבנא בין דידיה לנפשיה לא פש גביהו ולא מידי פי' ונודע הדבר שטעו בחשבונם שהם היו מודים לו אתא וקא הדר ביה אתי לקמיה דרב נחמן וא"ל מאי אעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהיבנא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר:איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו רב אמר חייב באחריותו פי' חייב המשלח הזה באחריות אם יאנסו מיד שליח זה שהרי לא צוהו המלוה שישלחנו לו ע"י זה ואם בא לחזור ולומר ההזירם לי שלא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר ואע"ג דאמר מסתפינא דלמא פיתנם באורחא אי נמי לא מהימנינא לך ומסתפינא לך דלמא שמטת ואכלת להו אפ"ה אינו יכול לחזור בו דכיון דיהיב ליה אדעתא לאמטוייה ניהליה והימניה תו לא מצי למיהדר ביה ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי דמי ומר סבר לא כזכי דמי פי' לימא בהולך פליגי אי דמי כזכי אי לא כי בתן אשכחן במתני' דכזכי דמי לימא בהולך פליגי אי דמי כזכי כי היכי דאמרי' בתן או לא' ואי ק' ואפי' אי סבר שמואל דהולך לאו כזכי דמי אמאי יכול לחזור בו לא יהא אלא הוא בעצמו תופש בשביל המלוה הא קי"ל התופש לב"ח קנה:תשובה הא אמרן לעיל גבי תופש לבעל חוב דאי אמר מסתפינא דילמא מתנכי באורחא אי נמי דלמא שמטת ואכלת להו טענתיה טענה והכא אי אמרי' כזכי דמי אין טענתו טענה לא דכ"ע הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי דמר סבר אמרינן מגו ומר סבר לא אמרינן מגו פי' בלישנא דהולך כ"ע לא פליגי דהכי משמע הולך כמו תן ואילו אמר נכי עבד נמי הולך גט שחרור זה לעבדי כיון דליכא מגו אינו יכול לחזור בו והכא משום מגו אמר שמואל דיכול לחזור ופי' המורה דכ"ע הולך כזכי דמי ואם היה במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר ואינו נ"ל דהא לקמן אמרינן דלגבי מתנה לא אמרינן הולך כזכי דמי ואע"ג דקי"ל הלכה כשמואל בדיני הכא הלכה כרב דאמרינן תניא כותיה דרב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו והולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר · פי' לא דמי חייב באחריותו דפקדון לחייב באחריותו דמלוה דאילו גבי מלוה אי מתנים ההיא מנה באורחא חייב הלוה באחריותו עד דמטי ליד המלוה וכ"ש אי כפר ביה שליח ואילו פקדון דוקא אי כפר ביה שליח אי נמי שמטיה ואכליה חייב(השליח)[המשלח]באחריותו אבל(פקדון)אילו איתנים באורחא פטור אם יש עדים בדבר כדקיימא לן בפ' המפקיד דאע"ג דקי"ל שומר שמסר לשומר חייב משום דא"ל אנת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה · ה"מ היכא דליכא עדים שנאנס וצריך שבועתו של זה אבל היכא דאיכא עדים שנאנס מיד שומר שני פטור שומר ראשון כדתנן בפ' המפקיד השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר מה שישבע השוכר כגון שראה בעיניו שמתה כדרכה וה"ה אם יש עדים בדבר אבל ודאי אם אין עדים בדבר חייב השולח ואינו נפטר בשבועה של שליח משום דא"ל בעל הפקדון את מהימנת לי בשבועה היאך לא מהימן לי בשבועה אי נמי י"ל גם במנה של פקדון חייב באחריותן ואעפ"י שיש עדים שנאנס בדרך משום דא"ל בעל הפקדון מי הרשך לשלחו לי בדרך הלכך פשיעה היא אצלו שבודאי אילו נאנס בעיר ביד שומר שני פטור אבל בדרך חייב מפני שלא היה לו לשלחו אלא לעכבו בידו עד שיבא הלוה וימלנו או שישלח שליח שישלחנו לו ויקבל עליו אחריות הדרך ואפ"ה אם בא לחזור אינו חוזר שכבר זכה השליח בעבור בעל הפקדון בענין זה שיהיה אחריותו עליו ווה פשע לעצמו שמסרו לו ושוב אינו יכול לחזור בו · ומקשה פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר פי' כדקי"ל לקמן בפ' ג' ואע"ג דקי"ל שומר שמסר לשומר חייב ולא מפסיד בעל הפקדון בידיה אפ"ה כיון דהוא נאמן אצלו ופקדונו כל היכא דקאי ברשותיה דמריה קאי א)מפקיד כופר הוא אם ישלחנו לו ביד אחר ולא דמי למלוה דלהוצאה נתנה שהוא שמת אם ישלחנה לו ובהא דאחריות על המשלח אבל בפקדון קפיד וכיון דקפיד נמצא שחוב הוא לו ואין חבין לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר הא לאו זכות הוא אמר ר' זירא כשהוחזקב) קפרן פי' שהוחזק המשלח זה קפרן בפקדון

א) אולי צ"ל מיקפד קפיד הוא . ב) נ"ל כשהוחזק כפרן פי' שהוחזק המשלח זה כפרן בפקדון ·

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ו מהל' זכייה הל' יב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קכה סעיף ט:

צא ב ג ד מיי' פ"ד מהל' זכיה הל' ד ה סמג עשין פ"ב טוש"ע ח"מ סי' קכה סעיף ח:

צב ה מיי' פ"ח מהל' זכיה הל' יז סמג עשין-פב טוש"ע ח"מ סימן רנ סעיף א:

גמרא

אמר להו לר' דוסתאי ב"ר ינאי ולר' יוסי בר כיפר בהדי דאתיתו אתיוה ניהלי אזול יהביה ניהליה אמרי להו נקני מינייכו אמרי להו לא אמרי להו אהדריה ניהלן ר' דוסתאי ברבי ינאי אמר להו אין ר' יוסי בר כיפר אמר להו לא הוו קא מצערו ליה א"ל חזי מר היכי קא עביד אמר להו טב רמו ליה כי אתו לגביה א"ל חזי מר לא מיסתייה דלא סייען אלא אמר להו נמי טב רמו ליה א"ל אמאי תיעבד הכי א"ל אותן בני אדם *הן אמה וכובען אמה ומדברין מחצייהן ושמותיהן מבוהלין ארדא וארטא ופילי בריש אומרין כפותו כופתין אומרין הרוגו הורגין אילו הרגו את דוסתאי מי נתן לינאי אבא בר כמותי א"ל בני אדם הללו קרובים למלכות הן א"ל הן יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן א"ל הן א"ל °אי הכי שפיר עבדת: הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו תני חדא יחזרו למשלח ותניא אידך ליורשי מי שנשתלחו לו לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי ומ"ס הולך לאו כזכי אמר ר' אבא בר ממל דכ"ע הולך לאו כזכי ולא קשיא הא בבריא הא בשכיב מרע רב זביד אמר הא והא בשכיב מרע [א]הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות רב פפא אמר [ב]הא והא בברי' הא דמית מקבל בחיי נותן הא דמית נותן בחיי מקבל לימא הולך כזכי תנאי היא דתניא הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזרו למשלח מת משלח ר' נתן ור' יעקב אמרו יחזרו ליורשי משלח *ויש אומרים ליורשי מי שנשתלחו לו ר' יהודה הנשיא אמר משום ר' יעקב שאמר משום ר"מ *[ג]מצוה לקיים דברי המת וחכ"א יחלוקו וכאן *אמרו (א) כל מה שירצה שליח יעשה א"ר שמעון הנשיא על ידי היה מעשה ואמרו יחזרו ליורשי משלח מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר הולך לאו כזכי ור' נתן ור' יעקב נמי הולך לאו כזכי ואע"ג דמית לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ויש אומרים הולך כזכי ר' יהודה הנשיא אמר משום ר' יעקב שאמר משום ר' מאיר הולך לאו כזכי מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת וחכמים אומרים יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו שודא עדיף ורבי שמעון הנשיא מעשה אתא לאשמועי' לא בבריא דכולי עלמא לא פליגי והכא במאי עסקינן בשכיב מרע ובפלוגתא דר' אלעזר ורבנן קמיפלגי דתנן *המחלק נכסיו על פיו ר' אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה וחכמים אומרים אלו ואלו נקנין באמירה אמרו לו מעשה באמן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה תינתן כבינתי

רש"י

אמר להו אין · מהדרנא: **אמר להו לא** · כדאמרי' לעיל אם בא לחזור אינו חוזר: **אמרו לו** · לר' דוסתאי: **חזי מר מאי קעביד** · דלא קמהדר לן: **טב רמו ליה** · הרבה הכוהו לשון מורי ל"א טב רמו ליה יפה ראויות המכות הללו: **אמאי תעביד הכי** · שנתרצית להחזיר מיד: **הן אמה** · אנשי מדות גבוהים בקומה: **וכובען אמה** · אף מלבושיהן מאויימים משאר בני אדם: **ומדברין מחצייהן** · כלומר קולן עבה ונראה הדיבור יוצא מטיבורן: ארדא וארטא ופילי בריש: **ולא מצאו** · שמת: **כזכי דמי** · וכיון שזכה בהן בחייו יתנו ליורשיו: דכ"ע הולך לאו כזכי דמי גרסי': **בשכיב מרע** · שכל זמן שלא חזר בו דבריו ככתובים וכמסורים והולך דידיה זכי הוא ויתנם ליורשי מי שנשתלחו לו שהרי זכה אביהן בחייו: **בבריא** · יחזרו למשלח דהולך לאו כזכי דמי וזה לא שלחו אלא למקבל ולא ליורשיו: **הא והא בשכיב מרע** · דהולך דידיה זכי הוא: **הא דאיתיה למקבל** · בעולם: **בשעת מתן מעות** · ושליח זכה בהן מיד וכשמת זכו יורשיו מכחו: **הא דליתיה למקבל** · שכבר מת וזה לא היה יודע נמצאת זכיה בטעות ולא קנו יורשין: **הא והא בבריא** · והולך דידיה לאו כזכי דמי: **הא דמית מקבל בחיי נותן** · יחזרו למשלח דלא זכה בהן מקבל ואפילו מת הנותן בחזירת השליח אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת שקודם מיתתו בטלו דבריו משעת מיתת המקבל: **והא** · דקתני ליורשי מי שנשתלחו לו: **דמית נותן** · לאחר שמסרן לשליח מת ועדיין מקבל חי הלכך משעת מיתת הנותן זכה בהם המקבל משום דמצוה לקיים דברי המת ואפילו היה בריא: **ר' יהודה הנשיא כו'** · לקמן מפרש מאי פליג אין אומרים: **וכאן אמרו** · בבבל: **מה שירצה שליח יעשה** · לפי מה שרואה בדעתו של משלח אם היתה עינו יפה במתנה זו ואוהב את המקבל ואת בניו: **ת"ק** · דלא איירי במת משלח ואמר יחזרו למשלח: **סבר הולך לאו כזכי דמי** · אבל אם מת משלח לא ידעינן מאי קאמר בה: **ור' נתן ור' יעקב** · הוסיפו על דבריו ואמרו דאפי' מת משלח לית לן בבריא דמצוה לקיים דברי המת: **וי"א הולך כזכי דמי** · ופליגי אפילו לא מת משלח ואמילתיה דת"ק [קאי] ותדע דמדקאמר רבי יהודה הנשיא מצוה לקיים דברי המת ש"מ שמעינהו ליש אומרים דתלו טעמייהו בהולך כזכי דמי ואפי' לא מת משלח ואמר איהו דוקא מת דמצוה לקיים דבריו אבל לא מת לא דהולך לאו כזכי דמי: **מספקא להו** · °אי כזכי דמי אי לא ואי מצוה לקיים אי לא: **שודא** · ראות עיניו של שליח: **עדיף** · מחלוקה במילתא דמספקא: **בבריא כולי עלמא לא פליגי** · דלאו כזכי דמי: **ובפלוגתא דרבי אלעזר** · דמשוי ליה לשכיב מרע כבריא: **על פיו** · על פי אותו מחלק נכסיו לבניו ולא כשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה: **בכסף בשטר ובחזקה** · שבכך הן נקנים מן הבריא ושכ"מ נמי לרבי אלעזר אי לאו אקניגהו בהכי לא מיקנו:

תוספות

הא בשכיב מרע · אור"י אע"ג דמת מקבל בחיי נותן ולא קני אלא אחר מיתת נותן אפ"ה קנו יורשין דלדעת נותן הוא דכיון שישנו למקבל בשעת מתן מעות שיזכה המקבל אחר מיתתו או הוא או יורשיו ואפי' לא נולדו יורשי מקבל עד אחר מיתת נותן קנו אפי' למ"ד המזכה לעובר לא קנה דדברי שכיב מרע כשמת כמסורים למקבל משעת נתינת שכיב מרע או אמירתו: **ר'** יהודה הנשיא בשם רבי יעקב אומר הולך לאו כזכי · ואע"ג דרבי אית ליה בפרק התקבל (לקמן סג·) הולך ותן לה זכה לה התקבל לה רלה לחזור לא יחזור דהולך ותן כזכי התם משום שאמר השליח אסתך אמרה התקבל לי גטי דמסתמא על דעת כן נותן לו כל זמן שאינו אומר בהדיא אי אפשי שתקבל לה: **וחכמים** אומרים יחלוקו · כל תיקו שבש"ס מפרש בשערים דרבינו האי דחולקים ואין נראה לר"י אלא היכא דאשכחן בהדיא יחלוקו דאדרבה אומרים אוקי ממונא בחזקת מריה: **וכאן** אמרו שודא עדיף · מכאן מדקדק ר"ת דאין לפרש שודא כמו שפי' בקונטרס בפ' הכותב (כתובות פה:) גבי שניהם קרובים שניהם שכנים שניהם תלמידי חכמים שודא דדייני דהיינו שידקדק הדיין את מי היה אוהב יותר ולמי היה בדעתו ליתן וכאן נמי פירש בקונטרס כמו התם אלא יתן הדיין למי שירצה כי הכא דקאמר מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה שודא: **ר'** אליעזר אומר אחד בריא ואחד כו' · אור"ת דר' אלעזר גרס דבסיפא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע רא"ת בשבת דבריו קיימין אבל לא בחול ורבי יהושע כו' אבל ברישא פליגי בין בחול בין בשבת מדלא ערבינהו ועוד מדפרכי רבנן לרבי אלעזר מאימן של בני רוכל דלמא בשבת היה דמודה בה ר"א ועוד דקאמר התם קונים משכיב מרע ואפי' בשבת ולא לחוש לדברי ר"א ואי אדר"א קאי הא מודה הוא בשבת דדבריו קיימים ואע"ג דר"מ קאמר התם דלר"א בחול דבריו קיימים ולא בשבת התם לא קאי אר"מ אלא אמתני' ועוד דאמר הכא דר"מ כר"א והולך מנה משמע דבחול מיירי ור"מ אית ליה התם דלר"א בחול דבריו קיימים אלא ודאי ג' מחלוקת בדבר*): *)[וע"ע תוס' ב"ב קנו· ד"ה ר"א] ורבי

תוספות רי"ד

בפקדונזה דהשתא אנן שהדי דניחא ליה לבעליו שיצא מידו: ר' אחא בר יאשיה ה"ל איספקא דכספא בנהרדעא א"ל לר' דוסתאי בר' ינאי ולר' יוסי בן כפר בהדי דקאתית אתיוה ניהליה אזיל יהבוה ניהליהו אמרי להו ניקני מינייכו א"ל לא אהדריה ניהלן ר' יוסי בן כפר אמר להו לא פירוש אע"ג דהאי איספקא שהוא כלי של זהב היה פקדון ואמרן שאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר ולאו כזכי דמי אפ"ה לא היה רוצה להחזיר לו דהא ר' אחא גלי דעתיה דניחא ליה שיתנוהו להם ויביאוהו לו ואונסא דאורחא א)לא קביל עליה מ"ה לא היה רוצה ר' יוסי להחזיר לו כי היה באחריות על המשלח שכבר זכה לר' אחא בענין זה משעה שמסרו לו: הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו פי' מדלא קאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי ש"מ דהאי מנה לאו מנה של הלוואה או של פקדון הוא אלא של מתנה הוא פלו' דהוה בעי למיתן מנה מתנה לחבירו ואמר ראובן לשמעון הולך מנה זה ללוי שאני נותנלו במתנה והלך שמעון ולא מצא ללוי שכבר מת תני חדא יחזרו למשלח ותניא אידך יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו ליפא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי דמי ומר סבר לאו כזכי דמי פי' יחזרו למשלח דהיינו ראובן קסבר הולך במתנה לאו כזכי דמי' וכיון דלא זכה לוי בחייו לא ינתנו ליורשיו אלא יחזרו לראובן המשלח ומאן דתני ליורשי מי שנשתלחו לו קסבר הולך כזכי דמי ומשעה שמסר ראובן לשמעון קנאם לוי אותם המעות דזכין לאדם שלא בפניו והילכך יחזרו ליורשי לוי · א"ר אבא בר ממל לא דכ"ע הולךלאו כזכי דמי ולא ק' האי בבריא האי בש"מ פי' דכ"ע במתנה(מתנה)הולך לא כזכי דמי דדוקא במנה של הלוואה או במנה של פקדון תניא לעילדהולך ותן כזכי דמי אבל במנה דקבעי למיתן ליהמתנה ולא מיחייב ליה מידי הולך לאו כזכי דמי והאי דתני יחזרו למשלח מיירי בבריא דכיון

דהולך לאו כזכי דמי ולא זכה בו לוי מיד בקבלת שמעון כיון שלא מצאו חי יחזור המנה לראובן המשלח שהוא לא היה נותן מתנה אלא ללוי שהיה אוהבו ומכירו ולא ליורשיו הילכך מסתמא יחזור המנה לראובן ואח"כ יעשה ראובן מה שירצה ובשליחותו הראשונה אינו רשאי לתת ליורשי לוי ומאן דתני ליורשי מי שנשתלחו לו מיירי בשכ"מ דקי"ל דברי שכ"מ ככתובים וכמסורים דמי ולא זכו שלא חזר בו הולך דידיה כזוכה דמי ומשעה שמסר ראובן דהוה שכ"מ ביד שמעון זכה בהן לוי הילכך ינתנו ליורשיו: רב זביד אמר הא והא בשכ"מ ולא ק' הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות פי' הא והא בש"מ דהולך דידיה כזוכה דמי אבל מיהו אם איתיה לוי בחיים בשעה שמסר ראובן ש"מ המנה לשמעון שכבר זכה בהן לוי ואם מצאו שמת יתן המנה ליורשיו ואם נמצא שמת לוי מקודם לשמעון לא קנה כלום שאילו(לא)היה יודע ראובן שמת לוי לא היה מזכה לו המנה ונמצאת מתנה בטעות ולא קנה לוי המנה הילכך יחזירוהו לראובן ומה שירצה ראובן יעשה: רב פפא אמר הא והא בבריא ולא ק' הא דמית מקבל בחיי נותן הא דמית נותן בחיי מקבל פי' הא והא בבריא דהולך דידיה לאו כוזי דמי והילכך אם מת לוי בחיי ראובן יחזרו לראובן שלא זכה בהן לוי בקבלת שמעון אבל אם מת ראובן בחיי לוי אע"ג דהולך לאו כוזי דמי כיון שמת ראובן הנותן ועדיין לוי בחיים אמרי' מצוה לקיים דברי המת ומצוה על בני ראובן לקיים מתנת אביהם ומפני זה הטעם זכה בהן לוי ואעפ"י שמת לאחר מכאן ינתנו ליורשיו וסלקי שמעתתא בהכי דהולך במתנה לאו כוזי דמי וה"ה לתן (ס"א ויכול לחזור בו שלא ליתן) דדוקא לגבי מנה שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי תניא לעיל דהולך ותן כוזי דמי משום דהוה מחוייב לו אבל במנה מתנה דלא מיחייב ליה מידי אמרי' הולך ותן לאו כזוכה דמו אבל ודאי אם אמר לו בפי' זכה בעבור פלוני קי"ל זכין לאדם שלא בפניו ואפילו מת לוי ינתנו ליורשיו והכי נמי תני בסיפא דההיא מתני' דלעיל דתניא כותיה דרב בתוספתא תן מנה זה לפלוני הולך מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זה לפלוני אם רצה להחזיר יחזור והכי נמי אמרי' לקמן בפ' השולח אמר אביי נקיטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך ותן דלאו כזוכה דמי והלכתא כר' אבא דאמר שאם היה הנותן ש"מ אמרינן ביה הולך כוזי דמי דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי והלכתא נמי כרב זביד דאמר דלגבי ש"מ דאמרינן ביה הולך כוזי דמי דוקא אם היה המקבל חי בשעת מסירת המעות מיד ראובן ליד שמעון אבל אם לא היה חי לא קנאם ויחזרו למשלח והלכתא נמי כרב פפא דאע"ג דבבריא לא אמרי' הולך כוזי דמי היכא דמית נותן בחיי מקבל מצוה על בני נותן לקיים דברי המת ווזכה בהן לוי וינתנו ליורשיו ואי ק' היכי אמרינן גבי מתנה דהולך ותן לאו כוזי דמי והא עד כאן לא פליגי ר"מ ורבנן בתן שטר שחרור זה לעבדי אלא דר"מ סבר חוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות ורבנן סברי זכות הוא לו אבל בתן מנה זה לפלוני דהוא זכות אפי' ר"מ מודה שאם רצה להחזיר לא יחזור ומ"ש מנה מתנה משטר שחרור עבד לרבנן דהוא זכות לעבד ואמרינן שאם בא לחזור אינו חוזר · תשובה העבד דומה למנה חוב ולמנה פקדון רשייכי בעלים בגויה משום הכי אמרינן הולך כוזי דמי אבל מנה מתנה דלא שייך מקבל בגויה אמרינן הולך לאו כזוכה דמי ועבד נמי הא שייך בגוית שהרי המפקיר נכסיו העבד קנה עצמו ב"ח ואין אדם יכול להחזיקנו שהוא מחזיק בגופו אלא שמשועבד לרבו היכא דאמר רבו תן שטר שחרור זה לעבדי או הולך זכה בו העבד כמנה של הלוואה ובמנה של פקדון והלכך בין אמר תן בין אמר הולך כוזי דמי:

א) נראה דר"ל דאפי' לשמואל לא היה צריך להחזיר דהא ליכא כאן מיגו.

מסורת הש"ס

[ע' בערוך ערך דכר ב']

[עי' תוס' ב"ב קנ: ד"ה וי"א וכן נ"ל כמו הכא]

[לקמן סו· מי' כתובות ע']

כתובות לז:

ב"ב קנו·

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכאן אמרו מה שירצה כצ"ל ותיבת כל נמחק:

גליון הש"ס

גמ' אי הכי · ע' בחדושי בכור שור גיטין מז ע"ב: רש"י ד"ה מספקא להו אי כזכי · ע' מ"ל פ"ד מהל' מלוה הל' ו ד"ה ולענין הלכה:

כבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה ומתה וקיימו חכמים את דבריה אמר להם בני רוכל תקברם אמם ת"ק כר"א ור' נתן ור' יעקב נמי כר"א אע"ג דמית לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ויש אומרים כרבנן ור' יהודה הנשיא שאמר משום ר"מ כר"א מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת וחכמים אומרי' יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו שודא עדיף ור"ש הנשיא מעשה אתא לאשמועינן אבעיא להו ר"ש הנשיא נשיא הוא או משמיה דנשיא קאמר ת"ש דאמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא ועדיין תיבעי לך נשיא הוא או דקאמר משמיה דנשיא תיקו גופא אמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא והא *קיי"ל דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו רב יוסף מוקי לה בבריא והא ליורשי משלח קאמר וקיי"ל *מצוה לקיים דברי המת תני יחזרו למשלח:

הדרן עלך המביא קמא

המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב *בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר *אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: **גמ'** הא תו ל"ל הא תנא ליה חדא זימנא *המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא *צריך ואי לא אמר כשר קמ"ל: בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול: הי חציו אילימא חציו ראשון *והאמר ר"א אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך אלא אמר רב אשי חציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול: אמר רב חסדא ואפילו שנים מעידים על חתימת יד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים מתקיף לה רבא מי איכא מידי דאילו אמר חד כשר השתא דאיכא תרי פסול אלא אמר רבא אפי' הוא

רש"י

כבינתי · נושק"א בלע"ז: **והיא בי"ב מנה** · כך היתה שוה: **תקברם אמם** · קללה היא כלומר לא יעלו על לב ולא יזכרו בבית המדרש לראיה לפי שרשעים היו שהיו מקיימין קולים בכרם ולר"א כלאים כינהו ולא נלמד מהן ראיה לפי שלא דקדקו בהן איך היתה אותה לוזה שמתוך שהיו רשעים לא הוזכרו בבהמ"ד: **תנא קמא כר"א** · דאמר שכיב מרע ובריא שוים הלכך הולך דידיה לאו כזכי דמי: **ויש אומרים כרבנן** · דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ואפי' לא מת משלח נמי יתנו ליורשי מקבל כל זמן שלא חזר משלח מדבריו: **כר"א** · מדתלו טעמא במיתה הא אם לא מת יחזרו לו: **מספקא להו** · אי כר"א אי כרבנן והיכא דמית נמי מספקא להו אי מצוה לקיים דברי המת או לא: **תני** · במילתיה דר"ש יחזרו למשלח ולא תתני ליורשי משלח דבלא מת עסקינן:

הדרן עלך המביא קמא

המביא · **בפני נחתם חציו** · אחד מן העדים: **א' אומר בפני נכתב ואחד אומר כו' פסול** · אי כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו משום הכי פסול דלשליח אצרכוה רבנן למימרינהו לתרוייהו ולמאן דמוקי לה נמי בגמ' בששניהם שלוחים אפ"ה פסול כיון דחד הוא דאיכא אחתימה ואיהו לא מסהיד אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד כדאמרי' בפ"ק (לעיל דף ג·): **שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד** · שלישי אומר כו' נמי פסול משום האי טעמא: **ור' יהודה מכשיר** · דכיון דמצרכינן לאסהודי נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאיחלופי ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם: **א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר** · בגמ' מפרש לה: **גמ' שיטה אחת** · שיטה ראשונה שבה שם האיש והאשה והזמן: **אמר רב חסדא כו'** · לאו לפרושי מתני' אתא ולאוקומי מתני' בהכי אלא סברא דידיה מוסיף ואמר רבותא דאפי' שנים מן השוק מעידין שהן מכירין יד עד חתימת השני שלא העיד השליח עליו פסול: **קיום הגט** · היינו עדים המעידין על חותם העדים: **תקנת חכמים** · עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשנים: **מי איכא מידי דאילו אמר חד כשר** · אם היה אומר השליח אני מכירם כשר ואפילו לא אמר בפני נחתם דהכי אמרינן בפ"ק (לעיל דף ג·) דכי אמר יודע אני נמי מהימן בשמעתא קמייתא:

הוא

תוספות

ורבי יהודה הנשיא כו' כר"א והיכא דמת אמרינן מצוה לקיים כו' · פירוש היכא דמת נותן קודם שמת המקבל אבל דברי שכיב מרע כמסורין דמו אפילו מת מקבל ברישא כדפירשנו לעיל:

או דקאמר משמיה דנשיא · לפי שלא מצינו שהיה נשיא קבעי שמא חיסר התנא מדבריו והיה לו לשנות אמר ר"ש הנשיא אומר ופשיט מרב יוסף ודחי עדיין תבעי הנשיא אומר או דקאמר משמיה דנשיא דשמא לישנא דברייתא נקט רב יוסף ומצינו שהתנא שונה כענין זה בב"ק (דף לט:) ר' יעקב משלם חצי נזק ופריך ר' יעקב מאי עבידתיה:

הדרן עלך המביא קמא

המביא · בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו · בגמ' משמע דגרסי' ברישא בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו ותימה למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו כיון דתנא בפני נכתב חציו ונחתם כולו פסול כ"ש בפני נחתם חציו ואומר ר"י דאיצטריך דסד"א ליתכשר דחשיב טפי מכתב סופר ועד דאיכא שני עדים חתומין אלא דליכא קיום אלא אכתיבה וחתימת עד אחד ועדיף מבפני נחתם כולו ונכתב חציו דבעינן שיעיד על עיקר כתיבה כדאמרי' בריש מכילתא (דף ג·) דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא: **או** כולו בקיום הגט כו' · לפי מה דבעי למימר בפ"ק (לעיל דף ו·) גבי רב חסדא מצריך מאקטיספון לארדשיר דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה איכא למימר דהכא איירי בשנים מעידים על חתימת השני דנעשה לשמה: **או** כולו בתקנת חכמים · קסבר דלא דייק השליח כל כך כשאין כל העדות מתקיימת על ידו ורבא סבר דמ"מ דייק שפיר: *מי איכא מידי דאילו מסיק לכוליה דיבורא כשר · מה שפי' בקונטרס דלרבא חד כי אמר ידעתי כשר תימה מה עלה על דעתו של רבא לפסול כשמסייעו אחר כיון דלא חיים לאיחלופי כי ליכא אחר בהדיה כשר לפי שמעיד גם על הכתיבה וכ"ש כי איכא אחר בהדיה לכך נראה כדפירשתי לעיל דידעתי בחד לא מהני אע"ג דמעיד על הכתיבה והשתא אתי שפיר דבעי רבא לפסול בהוא ואחר מעידין שמכירין חתימת השני משום איחלופי כמו שפסול כי ליכא חד בהדיה ורב אשי פריך מי איכא מידי דאילו אני מסיק איהו לכוליה דיבורא ואומר גם בפני נחתם כשר וכי איכא אחר בהדיה ומעידין שמכירין החתימה נמי אין לפוסלו דלא גרע אותו עדות מאם היה אומר בעצמו בפני נחתם:

אני

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ד מהל' זכייה הל' ה טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ב:

א ב מיי' פ"ז מהלכות גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' טו:

ב ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' טז:

ג ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' טו:

ד ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף טז:

תוספות רי"ד

המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול א' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר כו'· א' מן העדים אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול או כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו מ"ה פסול דלשליח מצריכים רבנן למימר לתרוייהו ולמאן דמוקי לה בגמ' כששניהם שלוחים אפ"ה פסול דכיון דחד הוא דאיכא אחתימ' ואיהו לא קמסהיד אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א כדאמרן בשמעתא קמא דפ"ק: שנים אומרי' בפנינו נכתב ושלישי אומר בפני נחתם נמי פסול משום האי טעמא גופיה ור' יהודה מכשיר דכיון דמצרכינהו נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאיחלופי· ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה פי' הא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם כשר ובגמ' מפרש הא תו למה לי הא תנא ליה חדא זמנא המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא צריך לכתחלה ואי לא אמר כשר קמ"ל דצריך ופסול: פי' אע"ג דקי"ל לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולשמה לא חיישינן ולכך תקנו שיאמר בפני נחתם כדי לקיים החתימה דאי אתי בעל לבסוף ומערער שלא כתבתיו אני ומזוייף הוא לא משגחינן ביה הא אמרן לעיל דצריך שיאמר גם בפני נכתב ומעיד על כל הכתיבה שנכתב לשמה גוירה דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא דכל קיום שטרות הוא בשני עדים והכא משום עיגונא דאיתתא הימנוה רבנן לחד כבי תרי ודוקא היכא דהעיד גם על הכתיבה דלא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא הימנוה רבנן כבי תרי אבל היכא דלא העיד גם על הכתיבה לא הימנוה רבנן כבי תרי ומ"ה פסול אם לא העיד בין על הכתיבה בין על החתימה: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו וכו' הי חציו אילימא חציו ראשון והא א"ר אלעזר אפילו לא כתב בו אלא שיטה א' לשמה שוב אינו צריך פי' שיטה ראשונה שיש שם האיש והאשה והזמן אלא אמר רב אשי חציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול פי' ע"א וכיון שלא קיים כל החתימה פסול דכיון דלא שכיחי שיירתא חיישינן דלמא אתי בעל ומערער ונמצא גט בטל ובניה ממזרים הלכך לא תינשא בו: אמר רב חסדא ואפי' שנים מעידים על חתימת יד שני פסול מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים פי' הא' נתקיים בשני עדים כדרך קיום שטרות והעד האחד נתקיים בעדות השליח שהוא תקון חכמים דהימנוה כבי תרי ובעינן או כולו כתקון חכמים או כולו כקיום שטרות: מתקיף[לה] רבא ומי איכא מידי דאילו אמר חד כשר והשתא דאיכא

דאיכא

מסורת הש"ס

לעיל יג: [ב"ב קנא: קנב.]

[לעיל יד: וש"נ]

[גירסת הרא"ש כמו שהוא בפיסקא עי' תוס']

[ע' תוס' לקמן יז: ד"ה אחד אומר וכו']

לעיל ג:

[ברכות טו: וש"נ]

לעיל ה:

גליון הש"ס

גמ' איבעיא להו ר"ש הנשיא · ע' בתר שבע פ"ב דהוריות דף יא ע"ב ד"ה כגון אני:

הוא ואחר מעידין על חתימת יד שני פסול מאי טעמא אתו לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא וקא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא מתקיף לה רב אשי [א]מי איכא מידי דאילו מסיק ליה איהו לכוליה דיבורא כשר השתא דאיכא חד בהדיה פסול אלא אמר רב אשי [ב]אפילו אומר אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים תנן בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול אידך חציו היכי דמי אילימא דליכא דקא מסהיד עליה כלל השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול חציו מיבעיא אלא או כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא אמר לך רב חסדא ולטעמיך בפני נכתב אבל לא בפני נחתם ל"ל אלא לא זו אף זו קתני הכא נמי *לא זו אף זו קתני אמר רב חסדא *גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו במחיצ' או כולו בגידוד דרש מרימר *גידוד חמשה ומחיצה ה' מצטרפין [ג]והלכתא מצטרפין בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין היכי דמי אילימא דקא משו בי תרי מרביעית והא *תנן [ד]מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ואלא דקא משי חדא חדא ידיה *והתנן *[ה]הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה ידיו טהורות ואלא דקא משי פלגא פלגא דידיה והאמרי דבי ר' ינאי [ו]ידים אין טהורות לחצאין לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא משקה טופח מאי הוי והתנן הנצוק

רש"י

סוף ואחר · השליח ואחר מן השוק עמו. ואם לא היה מעיד עליה אלא השליח לבדו ואפי' אמר יודע אני היה כשר אבל עכשיו שהיה אחר עמו פסול : **אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא** · כגון שנים החתומים על השטר ומת אחד מהם ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי ונצטרף אחד מן השוק עמו להעיד על כתב יד המת אמרינן בפרק ב' דכתובות (דף כא:) דלא קיום עד שיהו ב' מן השוק מעידין על חותם המת דא"כ נפיק תלתא ריבעי דממונא אפומא דחד דקי"ל (שם) נאמן אדם לומר זה כתב ידי הרי חצי עדות ואם בא להצטרף להעיד על חותם חבירו עם אחר הרי ג' רביעית העדות על פיו ורחמנא אמר (דברים יז) על פי שנים דמשמע פלגא אפומא דהאי ופלגא אפומא דהאי וגבי גט נמי אי אמר בפ"נ חציו מהימן כתרי דשליח הוא ובחציו השני הוא מצטרף עם אחר לקיימו בתורת שאר קיומי שטרות והכא גבי גט לא חיישינן לה דהא בלאו אחר הוי מתכשר אפומיה דהימנוה רבנן כתרי אלא משום גזירת שאר שטרות הוא : **נכי ריבעא דממונא** · כל הממון יוצא על פיו חסר רביע : **אני הוא עד שני** · היינו קיום הגט כשאר שטרות דאדם מעיד זה כתב ידי : **אלא** · לאו על כרחיך משנה יתירה דנקט רבותא אתא לאשמעינן מאי דלא אשמעינן באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם והיכי דמי כגון דבחציו השני יש עדות כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא דכיון דמתני' משום רבותא אתא ולא פירש מאי רבותא אתא לאשמעינן על כרחיך אי אתה רשאי לתפוס המרובה כגון דרב חסדא אלא רבותא זוטרתי כגון דרבא ורב אשי דהא לא שמעת מינה רבותא אלא משום דמשנה יתירה היא וכי משמע לן אפי' רבותא זוטרתי תו לאו משנה יתירה היא ואי הא דרב חסדא הוה משמע לן פרושי קמפרש לה וא"ת לאפוקי נמי מדרבא ולא אשמעינן אלא הא דרב אשי דהיא זוטרא דרבא כמי לא עדיפא מינה דהא בשאר שטרות נמי פסול כי נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד הילכך בגט נמי שייך למפסל משום שאר שטרות דלא ליחליף והא דלא גזרי' בשליח לחודיה כי אמר בפני נכתב ונחתם אהא עביד רבנן היכירא דאצרכוה לאסהודי אכתיבה משום דלא ליתי לאיחלופי וכדאמרינן בפירקא קמא (לעיל דף ג·): **אמר לך רב חסדא ולטעמיך** · דבעית למימר דמתני' לאשמעינן רבותא אתא ומדלא פריש דידיה ש"מ לא סבר לה : **בפני נכתב אבל לא בפני נחתם** · מאי אשמעינן השתא בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול הכא דלא מסהיד כלל מיבעי' אלא על כרחיך תשני דמתני' כל חדא לא אשמעינן אלא היא גופה מאי דתני בה ודקשיא לך ליתני בתרייתא וכ"ש קמייתא לא זו אף זו קתני ואורחא דתנא דנקיט ברישא מילתא דפשיטא והדר מוסיף עלה מילתא דרבותא וקאמר הכי לא זו בלבד דלא אסהיד כלל אלא אף זו בפני נחתם חציו פסול : **ס"א** · לדידי לעולם בפני נחתם חציו דמתני' לא איירי לאשמעינן שום רבותא ואי הוה נחית לרבותא הוי תני לה לדידי אלא היא גופה הוא דאשמעינן כדקתני דלא קמסהיד איניש באידך חציו מידי ודקשיא לך אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם מינה שמעינן דכ"ש הא ודאי אי תנייה ברישא תו לא איצטריך למיתני הא אבל השתא דתנא הא ברישא מוסיף ואומר ולא זו בלבד דליכא סהדותא לאידך חציו אלא אף זו דהאי קא מסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול : **גידוד חמשה** · לענין שבת דבעינן מחילה גבוהה עשרה או עמוק עשרה לרה"י ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקיפו מחילה חמשה : **אין מצטרפין** · להיות בתוכו רה"י ואיידי דאיירי לעיל בלא כולו בקיום הגט כו' נקט נמי הא : **דקא משו בי תרי מרביעית** · והיינו לחצאין דלכל חד פלגא שיעורא : **מרביעית** · כלי מחזיק רביעית מלא מים : **ואפי' לשנים** · כיון דמעיקרא הוה שיעורא וקאתו משירי טהרה הכי מפרש בכל הבשר (חולין קו·) : **דמשי חדא ידיה** · והדר משי לאידך : **שנוטל ידו אחת** · מן הכלי בזריקה על ידיו כתיקון חכמים : **ואחת בשטיפה** · בנהר במ' סאה : **פלגא פלגא דידיה** · עד הפרק הוי מצות נטילה ונטל חצי השיעור תחילה ונגבה וחזר ונטל חצי האחר : **דאיכא משקה טופח** · כשחזר ונטל חציו השני לא ניגב הראשון לגמרי דעדיין משקה טופח :

הנצוק

תוספות

אני הוא עד שני פסול · וא"ת ומי איכא מידי דאילו אמר בפני נחתם כשר ומשום דאמר אני הוא עד שני פסול ונראה לר"י כמו שאומר בירושלמי דכי אמר אני הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו דנראה דלכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו וא"ת וכיון דטעמא נמ"ה הוא למה ליה למימר משום או כולו בקיום הגט כו' וי"ל משום דלאו טעמא גמור הוא זה אי לאו טעמא דאו כולו בקיום הגט דאין זה נוגע בעדות ממש :

גידוד חמשה ומחילה חמשה כו' · פי' בקונטרס(א) אם היה חריץ עמוק חמשה והקיפוהו מחילה חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רשות היחיד וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף לט·) ובפ' בתרא דעירובין (דף לט:) דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה ואע"פ שזה בגובה וזה בעומק ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף לג:) בהדיא גבי שתי חצרות זו למעלה מזו ויש גידוד חמשה ומחילה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שנים ולא אחד וי"ל דלענין ב' חצרות זו למעלה מזו איירי הכא ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פ' כל גגות(שם לג:) א"נ לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחילה חמשה דלא חשיב רה"י לענין שבת וא"ת ויחשב רה"י מטעם דאי בעי מנח עליה ומשתמש כדאמר בפרק חלון (שם עח·) גבי מילאו כולו ביתדות וי"ל דמיירי ברחב הרבה דלא שייך מנח עליה מידי אלא בדבר לר :

הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו' · פי' בקונט' נטל ידו אחת מן הכלי כתיקון חכמים ואחת בשטיפה בנהר במ' סאה וא"ת והיכי פשיט מהכא כי משי חדא ידא והדר משי לאידך דלמא הכא מיירי שעשה בבת אחת שטיפה לזו ונטילה לזו וי"ל דקסבר הש"ס דאין חילוק דמסתברא דאי בזו אחר זו לא מהני ה"ה דבבת אחת נמי לא מהני אפילו שתיהן בנטילה יד זו מכלי זה ויד זו מכלי אחר ורבינו תם גרס על פי המשניות נטל ידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה וקפשיט מדקתני ידו טהורה ש"מ דחדא חדא מהניא וה"פ משטיפה אחת שצריך לשפוך מן הכלי על ידיו ב' פעמים כדמוכח בכמה דוכתי במסכת ידים דצריך מים ראשונים ושניים ועל זה קאמר ואם נטל ידו אחת משטיפה אחת גדולה שהיא כשתים ידו טהורה כיון שיש בשטיפה זו כשיעור מים ראשונים ושניים וקא מסיים בסיפא שתי ידיו בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית השתא דליכא אלא שטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו אבל ידו אחת אין צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים :

הנצוק

[הוריות ב' וש"נ]
[עירובין נג:]
שם
נזיר לח: ידים פ"א מ"א חולין קז: ע"ש
ידים פ"ב מ"א

[לגי' רש"י ז"ל והתניא אבל לגי' ר"ת שפיר גרסינן והתנן הכך הנוטל ידו אחת משטיפה אחת כו' היא משנה אי' פ"ב דידים]

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יז :
ו ג מיי' פ"ז מהל' שבת הל' טו טוש"ע א"ח סי' שסג סעי' ב וסי' שעב סעי' ו :
ז ד מיי' פי"א מהלכות מקואות הלכה ח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קס סעיף יג :
ח ה מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנט סעיף יח :
ט ו מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סימן קסב סעיף ג :

הגהות הב"ח

(א) תד"ה גידוד כו' אם היה חריץ כו' נ"ב פי' טוכם ד ע"ב תד"ה פתות שמכליכו כוזה :

תוספות רי"ד

דאיכא תרי פסול ונדחו דברי רב חסדא דאע"ג דהוה חציו בתקון חכמים וחציו בקיום שטרות כשר הוא אלא אמר רבא אפי' הוא ואחר מעידים על חתימת ידי שני פסול מ"ט דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא וקנפיק נכי רבעא דממונא אפומא דחד סהדא פי' שנים החתומים על השטר ומת א' מהן ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירו ואמרינן התם בפ"ב דכתובות דנאמן אדם לומר זה כתב ידי אבל אינו נאמן לומר זה כתב ידו של חבירו אלא צריכים שנים להעיד על כתב ידו של חבירו ועכשיו אם נצטרף א' מן השוק עמו להעיד על כתב ידו של חבירו אע"פ שיש עליה שני עדים פסול משום דנפיק כולה ממונא נכי ריבעא אפומא דחד סהדא שכשאומר זה כתב ידי נאמן וקיים חצי המנה שבשטר ובשמצטרף עם א' מן השוק להעיד על כתב ידו של עד שני נמצא שאותו חצי המנה התלוי על עד שני של שטר יוצא הציו על פיו וחציו על פי עד של שוק ורחמנא אמרה ע"פ שנים עדים יקום דבר דמשמע חצי דבר על פי זה וחצי דבר על פי זה הלכך פסול ואין לו תקנה עד שיעידו שנים מן השוק על כתב ידי שני ולא יצטרף הוא עם אחר והכא נמי גבי גט כשאומר בפני נחתם חציו קיים העד א' שבגט ונכשר הגט על פיו דהימנוה רבנן כבי תרי וכשמצטרף עם אחר להעיד על חתימת השני אע"פ שאותו העד אינו צריך לו דהשליח נאמן אלא כיון שמצטרף עמו אי מכשירי' ליה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא דלאו מהימן איהו(שליחות)בלחודיה עד שיצטרף אחר עמו כדאמר' מתקיף לה רב אשי ומי איכא מידי דאילו מסיק איהו בכוליה דבוריה כשר והשתא דאיכא א' בהדיה פסול פי' התם בקיום שטרות לא היה כשר הוא לבדו והוה צריך להצטרף אותו של שוק מ"ה פסול אבל הכא דהוא השליח נאמן על שני העדים מה יעשה לו אם ניצטרף עם אחד מן השוק עמו להעיד על א' מן העדים לא מעלה ולא מוריד ולא גזרו האי אטו שטרות דעלמא דלא מהימן בלחודיה ונדחו גם דברי רבא אלא אמר רב אשי אפי' אמר אני עד שני פסול מ"ט אי כולו בקיום שטרות או כולו כתקון חכמים פי' כיון שאין כאן ע"א אלא השליח לבדו אימתי הימנוה רבנן כבי תרי בשמעיד על כל החתימה אבל השתא דאמר אני הוא עד שני נתקיימה חתימתו על פיו מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא וכיון דחתימתו נתקיימה בקיום שטרות דעלמא צריך שתתקיים גם חתימת השני בקיום שטרות דעלמא בשני עדים ולא על פיו כתקון חכמים דאו כולו בקיום שטרות או כולו בתקון חכמים שלא תקנו חכמים לחצאין וקי"ל כרב אשי שלא נדחו דבריו: אמר רב חסדא גירוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפת עד שיהו או כולו בגירוד או כולו במחיצה פי' לעניין שבת בעי' מחיצה גבוהה עשרה או עמוקה עשרה לרה"י ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקפו מחיצה גבוהה חמשה אין מצטרפת להיות בתוכו רה"י אלא כרמלית הוה ואין מטלטלין בו אלא בארבע: דרש מרימר גירוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפת ופסק תלמודא והלכתא מצטרפת והכי נמי אמר ר' יוחנן בפרק הזורק אמר ר' יוחנן בור וחולייתו מצטרפת: בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין ה"ד אילימא דקמשו בי תרי מרביעית(נפקיה) [והא תנן]מי רביעית נוטלין מהן לידים לאחד ואפי' לשנים פי' פחות מרביעית הלוג אין נוטלין מהן לידים שאין בהן שיעור אבל אם היו רביעית ונטל מהן א' ונשתיירו מהן נוטל מהן גם השני כדמפרש טעמא בפ' כל הבשר דמשירי טהרה קאתו אלא דקמשי חדא[חדא] ידיה והתנן הנוטל ידו א' וא' בשטיפה ידיו טהורות פי' אחד נוטל בזריקת כולו כתיקון חכמים וא' בשטיפה במ' סאה ידיו טהורות דכל חדא וחדא חשיבא באנפי נפשיה וה"ה נטל ידו אחד ונגבה וחזר ונטל ידו אחרת טהורות אלא דקמשי פלגא פלגא ידיה(על)מצות נטילה עד הפרק(א)נטל חצי הפרק תחילה וניגב (ס"א איננו) ונטל חצי האחר הא אמרי דבי ר' ינאי אין ידים טהורות לחצאין · לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא

(א) נראה דצ"ל ונטל חצי הפרק וניגב וחזר ונטל חצי האחר וכו' ·

*[א]הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה לא צריכא [ב]דאיכא טופח להטפיח הא נמי תנינא טופח להטפיח חיבור דלמא לענין מקואות ורבי יהודה היא *דתנן [ג]מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו (*שניהם בבת אחת טהורים) בזה אחר זה ראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור אמר רבי ירמיה הרי *אמרו [ד]הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין טמא [ה]בעי ר' ירמיה חציו בביאה וחציו בנפילה מאי תיקו אמר רב פפא הרי אמרו *בעל קרי חולה שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור בעי רב פפא חציו בטבילה וחציו בנתינה מאי תיקו: אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר כו': אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם [ו]אבל גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר

הנלוק · קילוח: **והקטפרס** · הר משופע שמדרונו מחודד הרבה: **אינו חיבור** · לטומאה כגון המערה מכלי טהור לכלי טמא ונלוק הקלוח מחבר משקה שני הכלים אינו חיבור לטמא משקין העליונים וכן הקטפרס אם העבירו דרך דף הכתונים במדרון והתחתונים מחוברים לטומאה אין העליונים טמאים וכן אם היתה עריבה ארוכה ובשני ראשיה משקין אחד טמא ואחד טהור ומשקה טופח מחברן אינן חיבור לטמא הטהורים וכן לטהרה לענין מקוואות (א) שני מקוואות שאין באחד מהן ארבעים סאה ונלוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור: **טופח להטפיח** · שיש משקה הרבה שאם טפח בו יכול להטפיח במקום אחר: **חיבור** · לטומאה ולטהרה וקס"ד דהוא הדין לנטילה דחשיב כמאן דעביד בהדי הדדי: **דלמא** · הא דקתני חיבור: **לענין מקוואות** · קאמר ור' יהודה היא משום גוד אחית (כדתני') כו' ומיהו לענין נטילה מבעיין אי הויא נטילה כתיקונה לאכלין או לא ואין ראיית חיבור מקוואות ראיה לכאן דאכן לאו משום חיבור מבעי לן: **מכוונות** · לא פחות ולא יותר: **השני טמא** · שחסר המקוה על ידי הראשון: **נוגעות במים** · בשעת טבילת השני: **אף השני טהור** · דכמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו: **הבא ראשו ורובו** · כשהוא טהור במים שאובים בתוך הכלי: **טמא** · לתרומה עד שיטבול ומגזירת שמונה עשר דבר היא ובפ"ק דמסכת שבת *מפרש מ"ט גזור עליה לפי שהיה להם מערות סרוחים לטבילה ולאחר טבילה היו רוחצין בשאובין והתחילו לומר לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וגזרו עליהן ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין דאי לא הא לא קיימא הא: **חציו בביאה** · בתוך הכלי וחציו בנפילה שנפלו על חצי גופו שלשה לוגין: **בעל קרי חולה כו' טהור** · לדברי תורה דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בתורה והקלו על החולה בנתינת תשע קבין אפי' שאובין במסכת ברכות* אבל לטהרו ליכנס במקדש בעינן ארבעים סאה: **וחציו בטבילה** · שנכנס חציו לתוך המקוה ועל חציו נתן ט' קבין שאובין: **שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם** · שאין שניהם שלוחין בהבאתו דלא הוו שנים שהביאו גט אלא אחד הביאו צריך המביא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וזה לא אמר: **אבל הגט יוצא** · בב"ד: **מתחת ידי שניהם** · ששניהם אדוקין בו ושניהם שלוחין:

הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה · פי' בקונטרס אינו חיבור לטהרה לענין שתי מקוואות שאין באחד מהן מ' סאה ונלוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור וקשה לר"ת דעד כאן לא נחלקו ר' מאיר ורבי יהודה בפרק אין דורשין (חגיגה יט.) גבי ג' גוממיות העליונה עשרים והתחתונה עשרים ובאמצעית ארבעים וחרדלית של גשמים עוברת ביניהם אלא בטובל בעליונה אי אמרינן גוד אסיק אבל בתחתונה כולהו מודו דעלתה לו טבילה דאמרינן גוד אחית אלמא קטפרס חיבור והכא משמע דאינו חיבור כלל ואומר ר"ת דהכא מיירי דוקא בשתי גוממיות שבזו עשרים ובזו עשרים דליכא מקוה שלם באחד בפני עצמה דלא הוו חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה אבל התם דאיכא באמצעית מקוה שלם לכ"ע מטבילין בתחתונה ובעליונה פליגי ודוקא נקט אמצעית אבל שתי גוממיות שאין בשום אחת מקוה שלם לכ"ע אין מטבילין אף בתחתונה עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור ובסמוך קאמר רבי יהודה אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור והך דנלוק ר' יהודה היא דהא מסקינן לענין מקוואות ורבי יהודה היא ואומר ר"ת דכיון שהמים שעל הראשון סופן ליפול ולירד למקוה הוי קטפרס חבור ומיהו נלוק גרוע מקטפרס לפי שהקילוח של הנלוק עומד באויר ולא הוי חבור אפי' סופו ליפול כדמשמע בפרק בתרא דע"ז (דף עב:) והא דדייק התם גבי כותי דאנח ידיה אבת גישתא ואסריה רבא לכולי חמרא שמע מינה נלוק חיבור אע"ג דהתם הוי קטפרס דייק שפיר דנלוק הוי חיבור דכיון דמה שנגע בו הכותי דהיינו בקנה העליון דאין סופו ליפול בתוך חבית כיון שראשו אחד מונח על גישתא ולהכי לא עדיף מנלוק עוד הקשה דהכא משמע דטופח להטפיח הוי חיבור ובפ"ו דמקוואות (משנה ז) תנן ומייתי לה בפ"ק דיבמות (טו:) ובפרק שלישי דחגיגה (דף כב:) עירוב מקוואות כשפופרת הנוד בעוביה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן ואור"ת דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל מים סגי בטופח להטפיח ואין נראה לר"י דתנן במסכת מקוואות פ"ו (משנה ט) כותל שבין שתי מקוואות שנסדק לשתי מלטרף לערב אין מלטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר חילוף הדברים נפרלו מלמעלה זה לתוך זה על רוס כקליפת השום על רוחב כשפופרת הנוד היינו שתי אצבעות אם כן הא דקאמר עירוב מקוואות כשפופרת הנוד מלא נקב מים בעינן ובלפין מלמעלה אין לריך אלא כקליפת השום ברוחב כשפופרת ואי במים סגי בטופח להטפיח אלא דנקב הוא דבעי' כשפופרת כדפירש ר"ת א"כ אין רוחב המים כשפופרת שתי אצבעות שהנקב עגול והוא נר מלמטה כדאמר בשתי אצבעות חוזרות למקומן ונראה דדוקא לר"י סגי בטופח להטפיח אבל לרבנן לריך כקליפת השום ברוחב שתי אצבעות וכשכותל מפסיק לריך כשפופרת הנוד שיהא הנקב מלא והיא דנלוק לפי מאי דמסיק לענין מקוואות ור"י היא מלי אתיא כרבנן דדוקא ההיא דטופח להטפיח חיבור אתיא כר"י אבל ההיא דנלוק וקטפרס דקתני בה דמשקה טופח אינו חיבור היינו אפי' טופח להטפיח ועוד אומר ר"י דאפילו ר' יהודה לית ליה טופח להטפיח חיבור ברגליו נוגעות במים אלא מכח גוד אחית אבל בקרקע שוה דלא שייך גוד אחית בעי קליפת השום ואתיא ההיא דנפרלו זה לתוך זה אפי' כר' יהודה דאיירי התם ברישא ור"י אומר דההיא דהנלוק וקטפרס לא לענין חיבור מקוואות איירי אלא לענין השקה והשתא הוי לטהרה דומיא דלטומאה וכן משמע מדקאמר דלמא לענין מקוואות ור' יהודה היא משמע דעד השתא לא הוה מוקי במקוואות ופשיטא דמשקה טופח אינו חיבור לענין השקה ה"ה לענין נטילה וקאמר לא צריכא דאיכא טופח להטפיח ובעי הא דקתני דמשקה טופח אינו חבור לענין השקה אי מיירי בטופח שלא להטפיח או אפי' בטופח להטפיח וקאמר הא נמי תנינא דהוי חיבור ודחי הא דתניא דטופח להטפיח דלמא לענין מקוואות ור' יהודה היא מטעם גוד אחית אבל לענין השקה אימא דלא הוי חיבור אפי' לר' יהודה כמו במקוה בקרקע שוה דליכא גוד אחית והשתא ההיא דחגיגה לא קשה מידי ומליגו למימר לכ"ע מטבילין בתחתונה אפי' ליכא באמצעית מ' ונקיט באמצעית מ' לאשמועינן דאפ"ה קתני בסיפא בתוספתא וחכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית ואע"פ שיש מ' באמצעית אפ"ה אין מטבילין בתחתונה וכל שכן בעליונה אי נמי קא משמע לן דלא גזרינן אמצעית אטו אחריני אבל קשה למאי דס"ד דטופח להטפיח הוי חבור לענין השקה אלמא בטופח להטפיח אנו מקילין יותר לענין השקה מלענין מקוואות דבמקוה לא הוי חיבור ונלוק וקטפרס הוי איפכא דבהשקה לא הוי חבור ולענין מקוה הוי חיבור: **הבא** ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו כו' · הכי גרסינן בפרק קמא דשבת (דף יג:) דבעל טבול יום דוקא גזרו בביאה וכל שכן בנפילה אבל טהור דוקא בנפילה וטעמא אר"י דהחמירו בנפילה משום שמעשה כך היה כדאמר התם והיו *(מעבירים על גביהן) שלשה לוגין מים שאובין: (ועי' תוס' שבת יג: ד"ה וטהור) **אבל** גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר · מה שפירש בקונטרס ששניהן אדוקין בו לאו דוקא שאין לריך שיהיו ממש שניהם אדוקים ואוחזים בגט אלא ששניהם אומרים שהבעל עשה שניהן שלוחין על כך ואמר להם שניכם הוליכו גט לאשתי ונתנו האחד במעמד חבירו כדאמרינן בסוף התקבל (לקמן דף סו:) כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם ואם האחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו לרבא כשר דמה אם יאמרו בפנינו גירשה אבל לרבה אפי' לאחר שלמדו אין להכשיר כיון שאין שניהם שלוחים דדוקא בשניהן שלוחים אמרינן בפרק קמא (לעיל דף ה:) דכשר לרבה משום דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא היא אבל כה"ג לא: אלמא

אלמא

י א מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה א והלכה ה:
יא ב מיי' פי"א מהלכות מקוואות הלכה ז סמג עשין עו טוש"ע א"ח סימן קסב סעיף ג:
יב ג מיי' שם פ"ח הלכ' יב סמג שם טוש"ע י"ד סימן רא סעיף סב:
יג ד מיי' פ"ט מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה א:
יד ה מיי' שם הלכה ג:
טו ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה יד טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יט:

תוספות רי"ד

איכא משקה טופח מאי הוי והתנן הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: לא צריכא דאיכא טופח ע"מ להטפיח ולא איפשוש: א' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול פי' שהרי לא קיים כל התחתיה: אמר [רב] שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן ל"ש אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם

טהרות פ"ח מ"ט ע"ז עב
חגיגה יט. מקוואות פ"ו מ"ו
מ"ד מ"ז
שבת יג: יד. זבין פ"ה מי"ב
[צ"ל כדתנן]
ברכות כב: ע"ש [מקוואות פ"ג מ"ד]
[דף יד.]
[דף כב:]
[צ"ל מוזלפים עליהם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אינו חיבור וכו' לענין מקוואות כגון שני:

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה *אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה "אין וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא *אתיא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ומר סבר לא גזרינן לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן אפי' גט יוצא מתחת ידי שניהם פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה *אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין במאי קא מיפלגי מר סבר *לפי שאין בקיאין לשמה ומר סבר לפי *שאין עדים מצויין לקיימו לימא דרבה ורבא תנאי היא לא רבא מתרץ כלישנא קמא ורבה אמר לך דכולי עלמא בעינן לשמה והכא במאי עסקינן *לאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו קמיפלגי דמר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן וליפלוג נמ' רבי יהודה ברישא הא אתמר עלה אמר עולא חלוק היה רבי יהודה אף בראשונה מתיב רב אושעיא לעולא רבי יהודה מכשיר בזו ולא באחרת מאי לאו למעוטי אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם לא למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב סלקא דעתך אמינא הואיל ולא גזר רבי יהודה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד נמי לא גזר קא משמע לן אתמר נמי אמר רב יהודה שנים שהביאו גט ממדינת הים באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה *ורבה לשיולי ביה בעו מיניה *שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להם אין צריכין מה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אדהכי אתא ההוא

חברא

תוספות

אלמא קסבר שנים שהביאו גט אין צריכין כו' · פי' בקונטרס דטעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו ונראה דאפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה איירי הכא דלאחר שלמדו בבי תרי דלא שכיח לא גזרינן שמא יחזור לקלקולו אבל מאן דסבר שנים שהביאו גט צריכין ע"כ סבר לפי שאין בקיאין לשמה כרבה דלרבא אפילו לא אמר זה בפני נכתב וזה בפני נחתם כשר כיון שאומרים שהבעל שלחם דמה אילו יאמרו בפניט גירשה וא"ת ולרבא נמי דלמא בעלמא צריכין והכא דכשר משום דחד מינייהו מסהיד אכתיבה וחד אחתימה ואין לומר דכיון דלא מסהיד אכוליה מילתא לא דייק דהא תנן אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר אלמא מהימן חד אע"ג דלא מסהיד אלא אכתיבה לחודא ולא אמרינן דלא דייק וי"ל דאם איתא דצריכין בעלמא גם כאן לא היה מועיל דכיון שאין כאן אלא אחד שמעיד על החתימה לבד אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא אע"ג דאידך מעיד על הכתיבה מאחר דהאי דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה דרבה נמי אית ליה טעמא דאיחלופי דכיון דכבר תקנו בפני נכתב משום לשמה תקנו נמי דצריך לומר משום איחלופי כדפרישי' לעיל בפ"ק (דף ה׳) אע"פ שכיון שהם שנים אין צריכין להעיד משום קיום אלא משום לשמה מ"מ כיון דצריך מיהא עדות משום לשמה יסברו העולם דעדות זה משום קיום הוא ואתי לאיחלופי משום קיום שטרות דעלמא : הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן · מדקדק כן לפי שרוצה לישאל וכי אין גט יוצא כו' במאי פליגי דבגט יוצא מתחת ידי שניהם ניחא ליה דפליגי כמו שמפרש בלשון שני ובלשון שני איפכא וניחא ליה טפי דפליגי באין גט יוצא כו' כמו שמפרש כאן בלשון ראשון וכעין סוגי' זו איכא באלו טרפות (חולין דף נח׳) גבי ולד טרפה: אלמא קסבר צריכין כו' · הייט כרבה כדפירשנו : במאי פליגי · וא"ת ולימא דפליגי באיחלופי כמו ללשון ראשון ואומר ר"י דבשלמא ללישנא קמא איכא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלא חייש לאיחלופי (א) כיון דאין גט יוצא אלא מתחת יד עד החתימה מוכחא מילתא משום דעד חתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט מדמצרכינן אכתיבה תרי משום דלא הוו שלוחים אבל להאי לישנא דמוקי לה בגט יוצא מתחת יד שניהם איכא למיחש לאיחלופי דהשתא אין כאן הוכחה כיון דעד המעיד על הכתיבה ישנו כמי שליח הגט : ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו · השתא הוה מצי לאקשויי ולפלוג רבי יהודה ברישא : ורבה אמר לך דכולי עלמא כו' · הוא הדין דמצי לשנויי דרבה כלישנא קמא דלדידיה נמי בי תרי דמייתי גיטא אין צריכין משום דלא שכיחא כדאמרן בפ"ק (לעיל ה׳) : ומר סבר לא גזרינן · פי' בקונטרס דלא גזר רבי יהודה שמא יחזור דבר לקלקולו דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן ובחנם פירש כן דאפי' בחד נמי לא גזור דהא מסיק למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב ומפרש טעמא משום איחלופי ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלקולו והיינו טעמא דנראה לו לגמרא כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לרבי יהודה נמי לא מסתבר לחלק כיון דלא גזר בתרי הוא הדין בחד :

הא

רש"י

כשר · ואע"ג דלא כלום קאמרי דלחד אצרכוה למימר תרוייהו דלא ליחלפו בקיום שטרות דעלמא אפ"ה כשר דקסבר שנים שהביאו גט אין צריכין לומר כו' דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויין לקיימו ואי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שניהם שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק בהלה דלא מוכחא מלתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מלתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן : **סיפא דקתני** · פלוגתא דר' יהודה ורבנן על כרחך באין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הוא דאי שניהם שלוחין מכשרי רבנן ואע"ג דאמירה דידהו לא כלום היא דהא שנים שהביאו גט אין צריכין לומר : **במאי פליגי** · הואיל ואחד מביאו והוא לא אמר כתיקון חכמים אמאי קמכשר ר' יהודה : **ת"ק סבר** · אף על פי שהגט יוצא מתחת עד החתימה והשליח הימנוהו רבנן כתרי אפילו הכי כיון דלא אמר נמי בפני נכתב פסול גזירה דלמא אתי לאיחלופי כו': **ורבי יהודה סבר** · כיון דאצרכיה תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה תו לא אתי לאיחלופי : **צריכין** · ואלו לא אמרו כתיקון חכמים דכיון דחד הוא דאסהיד אחתימה אתי לאיחלופי הואיל ואיהו לא אמר אכתיבה: **סיפא דקתני** · פלוגתא נימא דומיא דרישא דאפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי דהא צריכין לומר והני לא כלום קאמרי דאי גט יוצא מתחת ידי עדי הכתיבה האי דחתימה לאו כלום הוא שאינו שליח בדבר ואי מתחת יד אחד מאלו ועד החתימה או שלשתן שלוחין בו כיון דאחתימה חד הוא דאסהיד ואיהו לא אמר אכתיבה אתי לאיחלופי בעלמא : **במאי פליגי** · כלומר ר' יהודה אמאי אכשר : **תנא קמא סבר לפי שאין בקיאין לשמה** · הלכך שנים שהביאו גט צריכין לומר והני לא כלום אמרו כדאמרן : **ורבי יהודה סבר לפי שאין מצויין לקיימו** · הלכך שנים שהביאו גט אין צריכין לומר ולא איכפת לן : **רבא מתרץ כלישנא קמא** · דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם דאי שנים הביאוהו דכולי עלמא כשר דאין צריכין לטעם לפי שאין עדים מצויין והכא כשהביאו א' אותו שהעיד על החתימה וטעמא דר' יהודה כדאמרן לעיל דכיון דאיכא תרי אחריני אכתיבה לא אתי לאיחלופי : **ורבה** · מוקי לה כלישנא בתרא ואמר לך הכא דמכשיר רבי יהודה לאו משום דשנים המביאין גט אין צריכין אלא לאחר שלמדו עסקינן דלמאי ניחוש לה אי לשמה הא איכא אי לקיימו הא איכא דשנים הם ורבנן דפסלי גזרי שמא יחזור דבר לקלקולו ורבי יהודה סבר לא גזרינן דתרי דמייתי גיטא לא שכיחא ולא גזרו בה רבנן : **ולפלוג נמי רבי יהודה ברישא** · באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כיון דיוצא מתחת ידי שניהם דלקיימו ליכא למיחש ולשמה נמי הא למדו ולקלקול לא חייש : **לא למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב** · דחד הוא ופסולי' משום גזירה דלמא אתי לאיחלופי הוא : **אתמר נמי** · כלישנא בתרא דרבי יוחנן דבגט יוצא מתחת ידי שניהם מחלוקת :

חברא

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה יד טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יט :

מסורת הש"ס

[נ"ל רב אשי] [לעיל ג׳] [נ"ל רב אשי] [לעיל ב:] [שם] [שם ה.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה במאי וכו' דכיון דאין גט וכו' מוכחא מילתא דהא דעד:

ס"א ורבנן וכ"ג הערוך לעיל ה.

תוספות רי"ד

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם פי' דוקא אם לא היו שניהן שלוחים בהבאתו אלא א' דאמר נחתם אז הוא פסול דאע"ג דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואף על גב דאחד אומר בפני נכתב כיון דלא הוה איהו שליח בגט כמאן דליתיה דמי ואין כאן עדות אלא אחתימת בלחוד ואתי לאכשורי נמי קיום שטרות בע"א ומש"ה פסול אבל אם היו שניהם שלוחי' בהבאתו ששניהם אומדים כי הבעל נתנו לה כשר שאע"פ שלא אמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם כשר [שכיון] שהם מעידים כי הבעל נתנו להם אין צריך שום קיום שפי הבעל כק' עדים וכיון שהוא מסרו להם הרי הודה שהוא כשר ושוב אינו יכול לערער כדכתבי' לעיל בפ"ק ולשמה לא חיישי' כדרבא א"ל אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אמר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם [הא גט יוצא מתחת ידי שניהם] מכשרי רבנן א"ל אין וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומר סבר לא גזרינן פי' רבנן סברי כיון דחד הוא דמסהיד אחתימה אע"פ שהוא שליח הגט דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ור' יהודה סבר כיון דאיכא שני עדים דמסהדי נמי אכתיבה לא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא אבל ברישא דליכא אלא חד אכתיבה דחד כמאן דליתיה דמי אי מכשרת להאי המעיד על החתימה כבי תרי מפני ששליח הגט הוא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא רבה בר בר חנה חלש על גביה רב יהודה ורבנן לשיולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להן אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני פי' גם קים) כש אומרים שהבעל נתנו להן לתתו לאשתו יהיו נאמנים וכיון שהבעל נתנו להם להוליכו לאשתו פיו כק' עדים שהוא כתבו והחתימו ואין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול לבוא ולערער וכך הלכה :

חברא שקלה לשרגא מקמיידהו אמר רחמנא
או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא
דארומאי מעלו מפרסאי והתני *רבי חייא
מאי דכתיב °אלהים הבין דרכה והוא ידע [איוב כח]
את מקומה יודע הקב"ה בישראל שאין
יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה
אותם לבבל לא קשיא הא מקמי דניתו
חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל:
אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים
בפנינו נחתם כשר: אמר רבי אמי אמר
רבי יוחנן לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת
יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה וכשנים
על זה אבל מתחת ידי עדי חתימה פסול
אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת
הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו
נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא
דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד
אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר
ואפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי
רבנן אמר ליה אין זימנין אשכחיה דיתיב
וקאמר דאפילו גט יוצא מתחת ידי עדי
חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו
גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב
ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא
מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו
נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי
יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת
ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם
מכשרי רבנן אמר ליה אין והא זמנין לא
אמרת לן הכי אמר ליה [א]יחד היא שלא
תמוט: **מתני'** נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה [ב]בלילה ונחתם
ביום כשר [ג]ביום ונחתם בלילה פסול רבי שמעון מכשיר שהיה רבי שמעון
אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים:
גמ' איתמר °מפני מה תיקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר *[ד]משום בת אחותו [לקמן כו: יבמות לא:]
ריש לקיש אמר משום פירות ריש לקיש מ"ט לא אמר כרבי יוחנן אמר לך
זנות

רש"י

חברא · פרסאי: **שקלה לשרגא** · שיש לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית ע"ז שלהן: **אמר** · רבה בר בר חנה: **רחמנא או בטולך** · או החביאנו בצילך או הגלנו בגלל בני עשו שהן מכבדין אותנו: **הבין דרכה** · של תורה ולומדיה היכן היא ראויה להתיישב: **גזירות** · שגוזרין שמד תורה שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצות: **והגלה אותן לבבל** · בחורבן הבית: **הא מקמי דניתו חברי לבבל** · בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר: **לבתר דאתו חברי** · משכבש כורש את המלכות ומלך בבבל: **מתחת יד עד כתיבה** · דהשליח כאמן כשנים: **פסול** · ואע"פ ששניהם הביאוהו: **זימנין** · פעם אחרת: **אשכחיה** · ר' אסי לר' אמי: **יחד היא** · לשון אחרון זה אמת: **מתני' נכתב בלילה ונחתם ביום** · היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם: **ביום ונחתם בלילה** · מוקדם הוא דמשמע דמההוא יומא איגרשה ולא איגרשה עד למחר ובגמרא מפרש מאי פסוליה: **כל הגיטין** · של מכר ומתנה והלואה: **פסולין** · דאתי למטרף לקוחות מיומא דכתיבה שלא כדין: **חוץ מגיטי נשים** · דלאו לגוביינא עבידא ובגמרא מפרש לה: **גמ' מפני מה תיקנו זמן בגיטין** · כיון דלאו שטרא דגוביינא הוא: **משום בת אחותו** · והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בבית דין מוליאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה: **משום פירות** · שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה תגבם ואם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושין מכרתי:
לא

תורה אור

תוספות

הא מקמי דאתו חברי לבבל · פי' בקונט' חברי היינו פרסיים ומקמי דאתו חברי לבבל היינו בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר ובתר דאתו היינו כשכבש כורש את המלכות ומלך בבבל וקשה לר"ת דעל כרחך חברים לאו היינו פרסיים דאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב.) הראוי פרסיים דומין לחיילות של בית דוד הראוי חברים דומין למלאכי חבלה ועוד דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סג:) משמע דבימי ר' יוחנן אתו חברי לבבל דאמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל ואומר ר"י דחברים הם אומה אחת שבאה בימי רבי יוחנן וכשבאה לבבל הרשיעה את הפרסיים שהיו בבבל ואתקלקלו טפי מארומאי וא"ת למאי דפי' בקונט' דמימי כורש באו פרסיים לבבל ובהגוזל בתרא (ב"ק קיז.) אמרינן דאמר ליה רב לרב כהנא עד האידנא הוה מלכותא דיוונאי דלא קפדי אשפיכות דמים השתא פרסיים נינהו וקפדי אשפיכות דמים משמע דבימי רב אתו פרסיים לבבל ואומר ר"י דהתם הכי פירושא עד האידנא הוה מלכותא דיוונאי שמושלים של בבל היו מיוונים ועכשיו המושלים הם פרסיים אבל לעולם פרסיים היו שם מימות כורש: ***אחד** אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם כשר · לרבא אפי' ליכא מעיד על הכתיבה כשר ולא נקט אחד אומר בפני נכתב אלא אגב רישא דתני אחד: **אמר** ליה ר' אסי אלא מעתה רישא דקתני · קושית דרבי אסי איכא אלא במאי פליגי כדפרישי' לעיל אלא שלא חש להאריך: **נכתב** ביום ונחתם בלילה פסול · לרבי יוחנן משום שמא יחפה על בת אחותו ולר"ש לקיש משום פירי דסבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה מלקוחות שלא כדין פירות שמשעת כתיבה עד שעת חתימה: **ור"ש** מכשיר · דלית ליה שמא יחפה כדאמר בגמרא ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משכתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות דהיינו משעת כתיבה וא"ת וניחוש שמא נכתב בלילה והקדימו הבעל והאשה וכתבו זמן של יום לעשות קנוניא על הלקוחות ואע"פ שבא לגרשה כדאיתינן בסוף פ"ק דב"מ (דף יט:) גבי שובר וי"ל דלעולם אין חותמין העדים כשרואין הזמן מוקדם אא"כ יודעים שביום הזמן נכתב: **מפני** מה תיקנו זמן בגיטין · לא מצי למימר דתקינו זמן כדי שתוכל להוציא האשה מן הבעל מזונות שלותה ואכלה קודם זמן הכתוב בגט שלא יוכל לומר לה גירשתיך מקודם לכן דבלאו הכי נאמנת אשה על כך מיגו דאי בעי תטמין את גיטה ולא ידעו שהיא גרושה ולא תרצו עד שתרלה להגבא ואם יביא הבעל עדי מסירה או לא תפסיד האשה שידעו העדים מתי נמסר אע"ג דבעל שאומר גירשתי את אשתי נאמן היינו דווקא מכאן ולהבא כדאמרינן ביש נוחלין (ב"ב דף קלד:) ואפילו מכאן ולהבא לא מיניה שיהא נאמן כשאשתו מכחישתו ועוד דמשום מזונות לא היו צריכין לתקן זמן כמו שמפרש על רבי יוחנן בסמוך דאפילו אין בו זמן יכולה האשה לבקש עדי מסירה שיעידו בפני ב"ד או עדים שהיום נתגרשה ויכתבו לה שטר אחר (ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא עמה לב"ד או לומר לעדים ויכתבו לה שטר אחר שמאותו יום נתגרשה ואדרבה ע"י הזמן פעמים היא תפסיד מזונות שלא כדין כשלא גרשה בשעת הכתיבה) וא"ת וגבי שיחרור למה תיקנו בו זמן דאי משום מעשה ידיו בלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו שמאותו יום נשתחרר ואפי' למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו אינו זוכה במעשה ידיו מיום הכתיבה כיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב כמו *בשני שטרות היוצאין ביום אחד דאפילו לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו זה שמסר לו תחילה קנה דבפרק זה בורר (סנהדרין דף כח:) משמע דאביי סבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולרבי אלעזר על כרחך זה שמסר לו תחילה קנה כדמוכח בפרק מי שהיה נשוי (כתובות לד:) והיינו משום דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמוכח מתוכו והוא הדין הכא באין בו זמן כלל ואומר ר"י דתקנו זמן דאי לא הוי ביה זמן פעמים שהיה אדם מוכר עבדו ואח"כ כותב לו גט שיחרור בלא זמן והיה אומר העבד לרבו שני אייתי ראיה ששטר מכר שלך קדם לשחרור שהעבד הוא מוחזק בעלמו והלוקח בא להוציא ממנו השעבוד אבל הכא הבעל מוחזק ולא האשה: **משום** בת אחותו · שלא יחפה עליה כשאין בו זמן דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש והשתא הוא דאיגרשה כיון שהיא גרושה לפנינו ועוד אדרבה אוקמה בחזקת כשרה שלא נבעלה כשהיא אשת איש: **ריש** לקיש אמר משום פירות · כדי שתדע האשה מתי נכתב ונחתם ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה וא"ת גט מאוחר יפסל מהאי טעמא °ובפ' גט פשוט (ב"ב קסו.) מוכח דכשר דאמר גט מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ולא יהיה מאוחר דמקושר אמרי' התם *מלך שנה מונין לו שתים ועכשיו ימנו מזמן הכתוב בו כדין פשוט שלא ידעו דתחילתו מקושר היה ואומר ר"י דבמאוחר אין הבעל מפסיד פירות משעת חתימה אלא משעת הזמן דאין ראוי לגרש בו אפילו נתנו לה לאלתר ואין הגירושין חלים עד הזמן אבל נכתב ביום לרבי שמעון ראוי לגרש בו מיד אע"פ שלא נחתם ע"י עדי מסירה דר"ש סבר כר' אלעזר לעדי מסירה כרתי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ט:) ולרבנן אע"ג דראוי לגרש בו כיון דליכא כמי קול אין הבעל מפסיד פירות אבל כשעסוקים באותו ענין דיש קול וראוי לגרש בו מפסיד הבעל פירות משעת כתיבה כדאמר לקמן וקשה לר"י דאמרי' לקמן (דף יח:) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי וחתים בו בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן עד עשרה יומי דר"ל אמר כולם משום עדים ופסול ואמאי והרי ראוי לגרש בו דאם היה רולה הבעל לא היה מקפיד על העשרה ויפסיד פירות משחתמו ב' הראשונים ויהא כשר לגרש בו וי"ל כל זמן שהבעל מקפיד ולא חתמו כולם אין קול עד שיחתמו כולם או שיהו עסוקין לחתום:
זנות

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סימן יט:

יח ב טוש"ע ח"מ סימן מג סעיף טז:

יט ג מיי' פ"א מהלכות גירושין הלכה כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ב:

כ ד מיי' שם הלכה כד:

מסורת הש"ס

[פסחים פז:]

[שייך לעיל במשנה טו:]

[לקמן כו: יבמות לא:]

רש"ל מ"ז

[כתובות לד.]

[דף קסו:]

גליון הש"ס

גמ' מפני מה תקנו זמן בגיטין · עיין ב"ב קעב ע"ב תוס' ד"ה ריש לקיש וכו' ובפ' גט פשוט · עיין לקמן דף פ ע"א תד"ה כי יתביעו:

תוספות רי"ד

א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי החתימה ולא מתחת ידי עדי כתיבה כשר: אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם· פי' אע"פ שעד הכתיבה אינו שליח ולא מהימן כבי תרי וכמאן דליתיה דמי ונמצא שאין לנו עדים על הכתיבה כשר כיון דמקיים גיטא בחותמיו אין אנו צריכין לעדות הכתיבה דלשמה לא חיישי' כרבא: מתני' נכתב ביום ונחתם ביום נכתב בלילה ונחתם בלילה בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר שר"ש אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים פי' היכא דנכתב ביום ונחתם בלילה קדם זמן הכתיבה לזמן החתימה יום אחד וה"ל שטר מוקדם וחכמים פוסלין במוקדם ור"ש מכשיר כדמפרש טעמייהו לקמן שר"ש אומר כל הגיטין כגון שטרי הלואות ושטרי מקח וממכר דלגוביינא עבידי אם נכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולים דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין אבל גט דלא עביד לגוביינא כשר: גמ' איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין פי' כיון דלאו לגוביינא עביד לא אתי למיטרף ביה לקוחות דאע"ג דתנן הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובת' לאו מזמן הגט טרפא אלא מזמן כתובה וגיטא הוי ראיה שגירשה ונתחייב כתובתה ומה יעשה לו אם הוא מוקדם: ר' יוחנן אמר משום בת אחותו פי' שמא ישא בת אחותו ותזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותנו לה וכשמעידין עליה בב"ד שזינתה תוציא הגט ואומרת גרושה הייתי באותה שעה משום האי טעמא פסול המוקדם דאי אמרת המוקדם כשר פעמים שזינתה בניסן ומקדים וכתיב לה גיטא מאדר ואומר עכשיו לעדים הגט הזה כבר כתבתיו מאדר ולא היה בדעתי ליתנו לה ועכשיו נמלכתי ליתנו לה והם יחתמו בו עכשיו בניסן אע"פ שהוא מוקדם לפי' פסלוהו שלא יחתמוהו העדים ולא יוכל לחפות עליה: ור"ל אמר משום פירות פי' שמזמן הגט אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה היא תגבם ואם לא היה בו זמן היה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושי' מכרתי והמוקדם פסול שלא הפסידה פירות אלא משעת החתימה ואתיא למיטרף לקוחות שלא כדין משעת כתיבה ועד שעת חתימה

כא א מיי' פ"א מהלכות גירושין הלכה כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ח:

ז"א מלשון המוס'

כב ב מיי' שם הלכה כו סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

כג ג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ז:

במהרש"ג יש כאן טעות שכתב דלית במקום דלית

נ"א לילה

ס"א קודם אותה לילה

לקמן פו. וש"נ

זנות לא שכיחא א] ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה °בשלמא לריש לקיש משום הכי קא מכשיר ר"ש אלא לרבי יוחנן מאי טעמא דר"ש דמכשיר אמר לך רבי יוחנן אליבא דר"ש לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן בשלמא לרבי יוחנן היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן אלא לריש לקיש מאי איכא בין רבי שמעון לרבנן פירי דמשעת כתיבה ועד שעת חתימה איכא בינייהו והא איפכא שמעינן להו דאתמר מאימתי מוציאין לפירות רבי יוחנן אמר משעת כתיבה וריש לקיש אמר משעת נתינה איפוך אמר ליה אביי לרב יוסף *ג' גיטין פסולים ואם ניסת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן אהנו אדלכתחילה לא תינשא בגזייה לזמן דידיה ויהביה ניהלה מאי אמר ליה לרמאי לא חיישינן כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי אמר ליה גכשר ומה הועילו חכמים בתקנתן אהנו לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי' אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא דדקמיה וליומא דבתריה הכא נמי אהני לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה אמר ליה רבינא לרבא כתביה ואותביה

לא שכיח · ולא חשו בה רבנן: עד שעת נתינה · הלכך זמן כתיבת גט לא מהני מידי דכי אתיא למיטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה: משום הכי מכשר ר' שמעון · בגט מוקדם כדאמר לקמן קסבר ר' שמעון כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות הלכך אם אתיא למיטרף לקוחות דפירות מיום כתיבה שפיר עבדא וטעמא דרבנן לקמיה מפרש: אלא לרבי יוחנן · דאמר זמן משום בת אחותו איתקן: מאי טעמא דרבי שמעון דמכשיר · הא זמנין דזנאי באותו *יום ועודנה אשת איש דכל זמן שלא נחתם לא ניתן לה וכשמעידין על זנותה מוליאה גיטה וכתוב בו *מאותו יום ואומרת גרושה הייתי: אליבא דר' שמעון לא קאמינא · דלר"ש ודאי זמן לאו משום בת אחותו איתקן אלא משום פירות: אליבא דרבנן · דמשום הכי פסלי רבנן דקא סברי זמן משום בת אחותו: בשלמא לר' יוחנן · דאמר לרבנן משום בת אחותו ולר' שמעון משום פירות: היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן · טעמא דפלוגתייהו בהכי לרבנן פסול גט מוקדם משום בת אחותו ולר"ש כשר דקסבר זמן משום פירות איתקן והלכך גט מוקדם כשר דאי טרפא משעת כתיבה שפיר טרפא דהא נתן עיניו לגרשה: מאי איכא · במאי פליגי ואמאי פסלי רבנן הא שפיר טרפא דהא להכי איתקן זמן: עד שעת חתימה · דלרבנן לא בעיא למיטרף אלא מחתימה ואילך הלכך מוקדם פסול דכי מפקא ליה אתיא למיטרף מיום כתיבה דסברי בו ביום נחתם: שמעינן להו · לרבי יוחנן וריש לקיש: ג' גיטין פסולין · ואחד מהם יש עליו עדים ואין בו זמן ותנן דאם ניסת הולד כשר כיון דאי עבד שפיר דמי: מה הועילו חכמים בתקנתם · משום בת אחותו ומשום פירות: אהנו דלכתחילה לא תינשא · וכיון דהכי הוא אי בעי לכתוב גט בלא זמן לחפות על בת אחותו או למכור בפירות לא כתבו ליה סופרי הדיינים ולא חתמי עליה סהדי: גזייה לזמן ויהביה ניהלה · לאחר שכתב בו זמן חתכו כדי לחפות על בת אחותו או למכור בפירות ויהביה ניהלה ואמרי' דגט שאין בו זמן אם ניסת הולד כשר וכשמוליאתו הרי היא בחזקת מגורשת ולא מיקטלה מה הועילו חכמים בתקנתן: לרמאי לא חיישינן · לרמאות כזה שהוא ניכר וגגלה לא עבידי אינשי דעבדי ולא חשו רבנן להכי: כתוב בו · זמנו בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה או כתב שנה ולא כתב חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום מאי: א"ל כשר · לכתחילה: מה הועילו חכמים בתקנתם · הא לא ממנעי מלמכתביה נהליה: לשבוע דקמיה · שאם זינתה תיהרג: ולשבוע דבתריה · לפירות שאם ימכור בהם תוליא גיטה ותגבם ואי אפשר לפרש דלשבוע דקמיה אהני לפירות שלא תטרפם מלקוחות דבלאו זמן נמי לא טרפה דידה על התחתונה עד דמייתה ראיה דבתר גירושין זבין ולשבוע דבתרא לא מהני לזנות דלא תיקטול דבלאו זמן נמי לא מיקטלה דספק נפשות להקל: ואותביה

זנות לא שכיחא · פירוש זנות בעדים ובהתראה לא שכיח אבל לא בעי למימר דשום זנות לא שכיח דהא בריש כתובות (דף ג:) תקנו שתהא בתולה נישאת ביום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין דחיישינן לאיקרורי דעתא *ומסתברא דטפי איכא למיחש לשמא תזנה מלשמא זנתה ועוד דהתם אע"ג דלא שכיח עשו תקנה וחשו שלא תאסר עליו עולמית ויתפסנה באיסור אבל הכא לא חשו אי מחייבת מיתה ולא מיקטלה כיון דלא שכיח: עד שעת נתינה · פי' בקונט' הלכך זמן כתיבת הגט לא מהני (א) דכי בעיא למיטרף בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה אע"ג דבכל שטרות אין צריך להביא עדים אימת מטא השטר לידיה אפי' למאן *דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו היינו משום דלדידיה אין כותבין שטר ללוה אלא א"כ מלוה עמו בר משטרי אקנייתא כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף יג.) הלכך כיון שהיה מלוה שם אמרי' שמיד מסר לו אבל גט אשה כותבין לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום עיגונא כמו כל גיטין הבאין ממדינת הים אבל קשה לר"י מהא דאמר בסוף פ"ק דב"מ (דף יט.) מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזל וזבן פירי מניסן עד תשרי ומפקא ליה לגיטא דכתב בניסן ואתיא למטרף לקוחות שלא כדין ומשני כי אתיא למטרף אמרי' לה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך ואמאי קשה ליה טפי אההיא ברייתא מבכל גיטין שבעולם אלא משמע דוקא בגט המצא דאיתרע בנפילה הוא דאמר אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך אבל בכל גיטין אמרינן מסתמא ביום שנכתב ונחתם נמסר ואומר ר"י דהכי פירושו עד שעת נתינה דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה לא הוצרכו לתקן זמן בגט משום פירות דבאין בו זמן נמי תביא גיטה לב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה וא"ת ולר' יוחנן היאך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ניחוש שמא יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי כדפרי' בפ"ק דב"מ (דף יב:) גבי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וי"ל דגבי כותבין שטר ללוה פריך משום דמאן דזיזף בלנטה יזיף ויש לחוש שאחר זמן ימסור לו בלנטה ויסברו לקוחות שנמסר לו משעת כתיבה אבל גט צריך עדי מסירה ואפי' לר' מאיר [דאמר עדי חתימה כרתי] אומר ר"ת דבעינן עדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים וגם מפרסמין להוציא קול שהיא פנויה וידעו לקוחות שלא נתגרשה מיום הכתיבה ויאמרו לה אייתי ראיה אימת כו' ומיהו במשלים גט לאשתו דשמעתין ליכא למיחש לרבי יוחנן למידי לא משום פירות ולא משום שמא יחפה דכיון שרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא אית ליה כדאמר בסמוך אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית ליה קלא וי"ל דלא שייך למימר קלא אית ליה אלא כשמגרש ע"י שליח אבל נכתב ביום ונחתם בלילה יש לחוש שימסור לה בעלמו בלנטה לחפות עליה ולהכי לא מצי לשנויי גבי כתביה ואותביה בכיסתיה דקלא אית ליה כדמשני אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת ואמאי כותבין גט לאיש ליחוש שמא תזנה ויתן לה בלנטה כדי לחפות עליה וי"ל דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה דלא מקדים פורענותא לנפשיה כדמשני בסמוך גבי כתביה ואותביה בכיסתיה: איפוך · ריש לקיש אמר משעת כתיבה פירוש °משעת חתימה: גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי כו' · והא דאמר בפרק ד' אחין (יבמות לא:) גבי מפני מה לא תיקנו זמן בקידושין משום דהיכי נעביד ניכתביה גבי דידה מחקה ליה ופריך אי הכי גירושין נמי נימא הכי ומשני התם להצלה דידה קאתי לא כמו שפירש שם בקונט' דאי מחקה ליה קטלינן לה דמוקמינן לה בחזקת אשת איש אע"ג דאי לא תיקון זמן מלי לחפויי עלה דמספיקא לא קטלינן לה השתא דתיקון זמן אי מחקה ליה מוקמינן לה בחזקת אשת איש וקטלינן לה דהא הכא משמע דאי גזייה לזמן לא קטלינן לה דקאמר מה הועילו חכמים בתקנתם ודוחק לומר דלא פריך הכא אלא למאן דאמר משום פירי אלא אומר ר"י דהכי פירושו התם להצלה דידה קאתי הגט בא להצילה ולהעיד עליה שהיא מגורשת ולכך ירלה למחוק הזמן כי סבורה שיפסול בכך אבל האמת דאי מחקה ליה לא קטלינן לה הכא לחובה דידה קאתי כלומר הקידושין באין לחייבה ולהעיד שהיא מקודשת ומחקה ליה לזמן: כתביה ואנחיה כו' · הכא לא בעי לשנויי דלהני לקמיה כדאמרינן לעיל דגבי כתב חדש שבת כיון דלהני לקמיה לא חיישי' לחפויי שהכתיבה והנתינה כי הדדי ניהו כמו ביומא גופא כדאמרינן לעיל אבל גבי כתב ואנחיה בכיסתיה וגיטין הבאין ממ"ה שהנתינה היא אחר הכתיבה חיישי' שמא יחפה ויאמר שקר שמקודם לכן נתגרשה וכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול אע"ג דלהני לקמיה: ואנחיה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עד וכו' לא מהני מידי דכי:

גליון הש"ס

גמ' בשלמא לר"ל · כעין זה ב"מ ד' מז ע"ב ובהיפוך: תוס' ד"ה איפוך וכו' משעת חתימה · עיין בב"ב דף קמו ע"ב ובתוס' שם ד"ה נכנס:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ור' יוחנן מ"ט לא אמר כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה · עי' ב"ב דף קמו ע"ב תוד"ה נכנס אחריה וכו':

תוספות רי"ד

חתימה: ר"ל מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך זנות לא שכיחא ור' יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל קסבר ר' יוחנן יש לבעל פירות עד שעת (כתיבה) [נתינה] פי' והלכך זמן כתיבת הגט לא מהני דכי אתיא למיטרף לקוחות בעיא לאיתויי שהדי אימת מטא גיטה לידה' ור"ל סבר משעת חתימה אבדם דקסבר אע"פ שאיחר לתתו לה עדיו בחותמיו וזכין לה בפירות כשנותן לה זכתה למפרע משעת חתימה כדאמרינן בשטרי הלואות ומקח וממכר שעדיו בחתומיו זכין לו הכי נמי אמרינן גבי גט אשה לגבי פירות והלכך הזמן מודיע ואם קדמה כתיבה לחתימה ה"ל מוקדם ופסול: והא איפכא שמעינן להו דאיתמר מאימתי מוציאין לפירות ר' יוחנן אמר משעת חתימה ור"ל אמר משעת נתינה: איפוך' ואימא ר' יוחנן אמר משעת נתינה וכו' וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: א"ל אביי לרב יוסף ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתם אהני דלכתחלה לא תנשא פי' אחד מהן יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון שאם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתם: אהני דלכתחלה לא תנשא פי' אחד מהן יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון שאם נשאת הולד כשר מה הועילה תקון חכמים שהתקינו משום בת אחותו או משום פירות ומהדר ליה אהני דלכתחלה לא תנשא וכיון שלכתחילה לא תנשא בו לא חתמי סהדי ואין לחוש שמא יכתוב בכתב ידו בלא עדים ויקדים הזמן ויחפה עליה דהיכא דזינתה ובא להוציא גט זה בכתב ידו לא משגחי' ביה דאמרי' לחפות עליה כתבו: גזייה לזמן דידיה ויהביה ניהליה מאי א"ל לרמאי לא חיישינן פי' יכתוב בו זמן כדי שיחתמו בו עדים ואח"כ כדי לחפות עליה יחתכנו וכיון שאם נשאת הולד כשר א"כ גט כשר הוא ויחפה על בת אחותו: ואהדר לרמאי לא חיישינן מפני שהוא כבר ידוע וניכר כי נחתך הזמן כדי לחפות עליה ויראה לרבים דלכתחילה עשה כדי לחפות עליה ואין אדם עושה עצמו רשע ולא חיישינן להכי: כתיב בו שבוע שנה חדש שבת מאי א"ל כשר פי' כתוב בו שבוע פלונית של יובל ולא פירש באיזה שנה אי נמי בשנה פלונית של שבוע ולא פירש באיזה חדש אי נמי בחדש פלוני ולא פירש באיזה שבוע בחדש אי נמי בשבוע פלונית ולא פירש באיזה יום א"ל כשר דדוקא שאין בו זמן כלל תנן דפסול אבל האי דאיכא זמן כל שהוא כשר ומה הועילו חכמים בתקנתם כיון שאינו מכוונים הימים ומהדר אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דבתריה דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי' אי מפניא אי מצפרא אלא אהני ליומא דקמיה וליומא דבתריה הכי נמי אהני לשבוע דקמיה פי' לשבוע דבתריה: לשבוע דקמיה שאם זנתה תיהרג ולשבוע דבתריה לפירות שאם ימכרם תוציא גיטה

ואותביה בכיסתיה דאי מפייסה תיפייס מאי אמר ליה *לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם אמר ליה הנהו קלא אית להו *איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה מתקיף לה רב נתן בר הושעיא לשמואל יאמרו שתי נשים בחצר אחת זו אסורה וזו מותרת אמר ליה אביי זו זמן גיטה מוכיח עליה וזו זמן גיטה מוכיח עליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים כשהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים *ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה תניא כוותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה רב כהנא ורב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה והלכתא משעת כתיבה איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה תניא כוות'ה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב מאימתי כתובה משמטת משתפגום ותזקוף פגמה ולא זקפה זקפה ולא פגמה אינה משמטת עד שתפגום ותזקוף תניא כוותיה דשמואל אונס וקנס ופיתוי וכתובת אשה שזקפן במלוה משמטין ואם לאו אין משמטין מאימתי נזקפים במלוה משעת העמדה בדין אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתוב ביום ואיחתום בלילה הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה עסוקין באותו ענין הוו דתניא אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק לא שנו אלא כשאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר: ר"ש מכשיר: אמר רבא מאי טעמא דר"ש קסבר *כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות אמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא

חיישינן

רש"י

ואותביה בכיסתיה · ימים רבים: דאי מפייסה · בהדיה בקטטות שביניהם: תיפייס · ולא יגרשנה ולא תפייסה וגרשה ומכי מטא גיטה לידה הוא דמגרשה: לא מקדים כו' · לא רגילי למיעבד הכי לאטוחי בכיסתיה דכיון דלא ניחא ליה בגירושין פורענותא הוא לגביה ולא מקדים ליה: מה הועילו חכמים בתקנתן · בין לענין (א) פירות בין לענין זוזות דטרפה לקוחות מיום הכתיבה: קלא אית להו · ובין לענין זוזות ובין לענין פירות בעיא לאתויי ראיה אימת מטא גיטה לידה: מאימתי מונין לגט · ג' חדשים שהאשה צריכה להמתין: ב' נשים בחצר אחת · של אדם א' שפירש מהם ומסר שני גיטין לשתי נשיו בו ביום אלא שזה קדם לזה כתיבתו חדש ולשמואל זו תינשא לסוף ב' חדשים וזו לסוף ג' יתמהו בני אדם שראו שנתגרשו ביום א': גט ישן · לקמן (דף עט:) תנינא דאין אדם מגרש בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא שמא יאמרו גיטה קודם לבנה (ב) שמא תתעבר ותלד בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קדם ובזנות נתעברה: המשליש · מסר הגט לשליש כדי לגרשה בו לסוף ג' חדשים והוא הלך לדרכו: מותרת לינשא מיד · דמשעת כתיבה מנינן: מאימתי (ג) כתובה · כשאר שטר חוב ומשמטתה שביעית: משתפגום · שתפרע קצת דגלי דעתה דעומדת ליגוש וליפרע: ותזקוף · עליו המותר במלוה דנפקא לה משום כתובה ומעשה ב"ד שאינו משמט וחל עלה שם שטר חוב: פגמה · כיון דגלי דעתיה בפרעון קרינא ביה לא יגוש: זקפה · במלוה: אונס · את הבתולה חייב חמשים כסף: וקנס · דמוציא שם רע: מאימתי נזקפין · כלומר מאימתי הויא כזקיפה: העמדה · הרי היא כזקיפה: כמעשה ב"ד דמיא · דתנאי ב"ד היא: מה מעשה ב"ד · חיוביה משום פסק דין הוא ואע"ג דלא איחתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמין בלילה: אף כתובה · משעת כתיבה דנכנסה לחופה דקירוב חתנות הוא חייל שעבודה ואע"ג דלא אחתים: עסוקים באותו ענין הוו · מכתיבה עד חתימה ואפי' בשאר שטרות כשר: לא שנו · דשטרות הנכתבים ביום ונחתמים בלילה פסולים: אבל עסוקים באותו ענין · כיון שהעדים מזומנים לחתום אלא שבעל כרחם צריכים להמתין עד שיסיים הסופר את השטר אע"ג דאיתרמי ליה חתימה לאורתא: כשר · שהרי משעת כתיבה נמי אית ליה קלא: אין לו פירות · וכי טרפה מזמן כתיבה בדין טרפה:

שמא

תוספות

ואנחיה בכיסתיה מאי · פירש בקונטרס מה הועילו חכמים בתקנתם בין לענין זוזות בין לענין פירות דטרפה לקוחות מיום הכתיבה אע"ג דלעיל אמר ריש לקיש דיש לבעל פירות עד שעת חתימה הכא מודה דיש לבעל פירות עד שעת נתינה כיון דאי מפייסה תיפייס ומיהו ההוא דגיטין הבאין ממדינת הים דפירש בקונטרס לתרווייהו פריך קצת קשה דלמה לא יפסיד משעת חתימה לריש לקיש כיון שאם היתה אצלו היה מגרשה לאלתר ועוד קשה לר"י דמה הועילו חכמים בתקנתם משמע דהשתא איכא למיחש כאילו לא היה בו זמן וזה אינו דבאין בו זמן חוששים שלא תפסיד האשה וחששא דהכא לא משום אשה אלא משום לקוחות ונראה לר"י דהנך תרי פירכי למאן דאמר שמא יחפה אבל למאן דאמר משום פירי ניחא דבדין מפסידין הלקוחות משעת חתימה: הנהו קלא אית להו · פירש בקונטרס דבעיא לאיתויי ראיה אימת מטא גיטה לידה תימה דלענין זנות דנהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול לחפות ולומר שנתן לה קודם שזינתה כמו קודם שתיקנו זמן ואור"י דקלא אית להו כשרואין בזמן שזמן הכתיבה היא קודם המסירה אית ליה קלא למילתא ומסקי אדעתייהו לידע יום המסירה וא"ת ובההוא למה תיקנו זמן וי"ל ע"י הזמן יש לו קול לפי שרואים ע"י הזמן שבו שהכתיבה איננה ביום הכתיבה וא"ת ומאן דאמר משום בת אחותו בזמן הזה למה כותבין זמן בגיטין דאפי' בזמן הזה משמע דבעי זמן כדתנן (לקמן דף פו:) ג' גיטין פסולים וי"ל גזירה שמא יחפה על בניה ממזרים אי נמי מהרה יבנה בית המקדש א"כ שלא יאמרו זינתה אחר גירושין ויחזירנה דגרושה שזינתה מותרת לחזור כדאמרינן בפ"ב דסוטה (דף יח:): השולח גט לאשתו כו' ולגט ישן אין חוששין · פירוש אע"פ שצריכה להמתין שלשה חדשים לאו משום דחיישינן שמא בתוך כך יבא עליה דהא לגט ישן אין חוששין אלא כדאמרינן לעיל שמא יאמרו שתי נשים בחצר כו': המשליש גט לאשתו · פירש בקונטרס והוא הלך לדרכו ובחנם פירש כן אלא מיירי אפילו הוא בעיר ונקט הך ברייתא המשליש לרבותא דאע"פ שהוא בעיר מותרת לינשא מיד ואין חוששים לגט ישן ולעיל נקט השולח לרבותא דאע"פ שאינו בעיר צריכה להמתין שלשה חדשים: מאימתי כתובה משמטת · הא דאמר בריש פ' אע"פ (כתובות נה:) תנאי כתובה ככתובה דמי לשביעית קשה לר"י מאי איריא דאין תוספת כתובה משמטת משום דתנאי כתובה ככתובה דמי והוי כמעשה ב"ד תיפוק ליה דלא משמט כתובה ותוספת מידי דהוה אשכר שכיר והקפת החנות דאיכא מ"ד במסכת שביעית (פ"י מ"א) דלא משמט אלא מלוה וכ"ש כתובה ותוספת ודוחק לומר דאתיא כרבי יוסי דפליג התם ואמר דמשמט ונראה לר"י דהא דקאמר לשביעית היינו שפגמה וזקפה כתובה לרב או פגמה או זקפה לשמואל דמשמטת נמי תוספת: אונס קנס ופתוי · קנס הוא מוציא שם רע ומשום דלית ביה אלא קנס קרי ליה קנס אבל באונס יש בו בושת ופגם: מה מעשה בית דין נכתב ביום כו' · דמשעת פסק דין איכא קלא כמו בשטר כדאמרינן בכל דוכתא כשעמד בדין דגבי ממשעבדי: אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה · יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במוצאי שבת ואין נכון לעשות כן משום תוספת דדלמא לית ליה קלא ומיהו היכא דקנו מיניה ליכא למיחש מידי כדאמרינן בב"ב (דף קעו:) אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה: אבל עסוקין באותו ענין כשר · דאית ליה קלא כאילו חתמו כיון שהם מזומנים לחתום כדפרישית לעיל:

חיישינן

עין משפט נר מצוה

כד א טור שו"ע אה"ע סי' קכו סעיף ד:

כה ב מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יט סמג עשין דשו"ע אה"ע סימן יג סעיף א:

כו ג מיי' פ"ט מהלכות שמטה הלכה יג סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סי' סז סעיף יז:

כז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף טז:

כח ה מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מג סעיף טז:

[לקמן עט:]

יבמות מב.

[לקמן עו:]

[ב"מ יט.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה הועילו וכו' בין לענין זוזות בין לענין פירות דטרפה: (ב) ד"ה גט ישן וכו' קודם לבנה כלומר שמא: (ג) ד"ה מאימתי וכו' כתובה כשאר:

תוספות רי"ד

גיטה כתבה: א"ל רבינא לרבא כתבה ואותביה בכיסיה דאי מפייסה גיפיים מאי · פי' כתבו וחתמו ולא ניתנו לה ואחר לתתו לה שמא תתפיים עמו מן הקטטות שביניהן ולא נתפייסו ונתנו לה ואינה מגורשת אלא משעה שיתננו לה מה הועילו חכמים בתקנתם· פי' לר' יוחנן מקשה דאמר משום בת אחותו דאי לר"ל האמר דמשעת החתימה יש לה פירות ואע"פ שאיחר נתינת הגט דעדיו בחותמיו זכין לו: אמר ליה לא מקדם [איניש] פורענותא לנפשיה פי' אין להוש לכך שאין אדם מקדים לכתוב גט שפורענות הוא לו ואינו כותבו אלא בשעה שרוצה ליתנו: א"ל רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם: א"ל הנהו קלא אית להו · פי' ובעיא לאתויי עדים אימתי מטא גיטה לידה: איתמר מאימתי מונין לגט · פי' ג' חדשים שהיא צריכה להמתין עד שלא תנשא רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה פי' שמשעת כתיבתו אין לו להתיחד עמה וזהו גט ישן כל שנתיחד עמה מאחר שכתבו לה ואמרו חכמים אין אדם פוטר את אשתו בגט ישן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שמא תתעבר בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קודם ובזנות נתעברה וכיון שאין מתגרשת בגט ישן לא חיישינן שמא בא עליה והלכך מונין משעת כתיבה (וב"כ חייש שמא בא עליה ואינו חושש לגרשה בו דהא אמרי' אם נתגרשה בו תנשא

לכתחלה): תניא כותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים משהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים ולגט ישן אין חוששים שהרי לא נתייחד עמה · מיכן מוכיח שאם היו בעיר א' ורוצה לגרש את אשתו בגט שנכתב זה כמה ימים אע"פ שהוא אומר לא נתיחדתי עמה אין מניחים אותו לגרש בו דחיישינן שמא נתייחד עמה: תניא כותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנו לה אלא לאחר ג' חדשים פי' והוא הלך לדרכו משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששים שהרי לא נתיחד עמה: רב כהנא ורב אשי עבדי משעת נתינה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת כתיבה והלכתא משעת כתיבה: איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה ומאימתי נזקפין במלוה משעת העמדה בדין א) על כתובה לא קיימא לגביינא מיד אלא למזונות והלכך כל זמן שניזונית ואינה תובעת כתובה לא קרינא בה לא יגוש ומ"ה אינה משמטת ורב סבר משתפגום · תפרע מקצתה והשאר תתבעם בדין או קרינן בה לא יגוש ומשמטת אבל בפגימה לחוד לא' שי"ל לא בעיא למיגבי שארא השתא אלא מזונות היא רוצה כרבנן דאמרי בפ' אלמנה ניזונית שאע"פ שנפרעה קצת מכתובתה עדיין יש לה מזונות הלכך אם לא תתבעם בדין על השאר לא קרינא ביה לא יגוש ואם לא פגמה אע"פ שתבעתם בדין אינה משמטת עדיין דשמא נתפשרו ולא תגבה עכשיו כתובתה ותהיה ניזונית מהן מ"ה בעי תרוייהו פגימה וזקיפה ושמואל סבר בין פגימה בלחוד בין בזקיפה בלחוד גליא דעתה דבעיא לגבות כתובתה וקרינא בית לא יגוש ומשמטת ותניא כותיה דרב ותניא כותיה דשמואל וכיון דתניא כתרוייהו הדרינן לכלל דרב ושמואל הלכה כשמואל בדיני: אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבים ביום ונחתמים בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה פי' הכתובה תנאי ב"ד היא ואע"ג דלא כתב לה כתובה (כבתובתה) [ככתב] דמיא דכל מעשה ב"ד אעפ"י שקדמה כתיבה לחתימה אין בכך כלום דחוביה משעת פסק דין ב"ד הוא ואע"ג דלא איחתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמים בלילה וכתובה נמי משעת כניסה לחופה ב) חייב זוז בו מאתים שעבודא עליה ואע"ג דלא איחתם שטרא דהעיקר זמן [השעבוד] כניסתה לחופה הוא ואם תקדים כתיבה לחתימה אין בכך כלום וה"ה נמי לשטרי אקנייתא שנכתב ביום ונחתמים בלילה מפני שאין שעבודם תלוי בחתימת העדים אלא משעת הקנין שאם הקנה ראובן נכסיו לשמעון ע"י סודר בניסן ולא נכתב השטר עד אייר מניסן קנה שמעון הנכסים ואם מכרן ראובן ללוי קודם שיגיע שטר ליד שמעון אין מכירתו מכירה שאין קנין הנכסים תלוי בהגעת השטר ליד שמעון אלא משעת קנין הסודר קנאם והשטר אינו אלא לראיה בעלמא וזמן השטר לאו מאייר כתבי' אלא מניסן הלכך אם קדמה כתיבתו לחתימה אין בכך כלום שהרי מניסן צריך לכתוב · והאי דתנן כל השטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין לא מיירי אלא באותן השטרות שאין בהן קנין שעיקר קניינם תלוי בחתימתן כגון שטר מכר או שטר מתנה שרוצה להקנות לו שדהו ע"י הגעת השטר ליד המקבל כדקי"ל דקרקע נקנית בשטר ואעפ"י שאיחרה מסירת השטר ליד המקבל לזמן חתימתו אמרי' עדים בחתומיו זכין לו וכן נמי בשטרי הודאות והלואות שאין בהן קנין שאע"פ שראו העדים ההלואה שהיתה בניסן או הודה בפניהם בניסן ואמר להם אתם עדי הוה לה מלוה על פה ולא טרפא ממשעבדי ואם אמר לעדים תכתבו לי שטר למלוה וגם ראו ההלואה בעיניהם והם אחרו לכותבו עד אייר אין כותבים מניסן אלא מאייר שאין הנכסים משתעבדים לטרוף הלקוחות בדבור פיו או בנתינת המעות כ"א בחתימת העדים בשטר דמפקי ליה

לקלא

א) נראה דצ"ל פי' כתובה לא קיימא וכו' · ב) אולי צ"ל משעת כניסה לחופה נתחייב ליתן לה מאתים זוז והו"ל שיעבודא עליה כו'.

כט א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ט:

חיישינן שמא פיים ורבי יוחנן אמר אפי' מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דפיים קלא אית ליה למילתא איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולם משום תנאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים היכי דמי אילימא דלא אמר להו כולכם *והא תנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם מאי בינייהו איכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומאן דאמר משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למאן דאמר משום תנאי כשר למאן דאמר משום עדים פסול אי חתום בתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא אמרי לה פסול אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא ההוא דאמר להו לעשרה כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים אתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה כדאי

שמא פיים · את אשתו בתוך כך ובא עליה והוי גט ישן: **קלא אית ליה למילתא** · שהשכנים והשכנות שומעין תגר וקטטה שבין איש לאשתו וכאשר ישקוט את ריבם הכל מרגישים: **אמר ר' יוחנן שנים** · נתכוין לחתום בו לשם עדים: **וכולם** · לא החתים בו אלא לביישה ברבים ותנאי גמור הטיל בגט זה דלא ליהוי גיטא אלא א"כ חותמין בו כולן: **כולם משום עדים** · נתכוון להחתימם: **ושנים חותמין** · וקשיא לתרוייהו דאמרי כולם צריכים לחתום: **אלא דאמר כולכם** · דלא שוויא גיטא עד דחתימי כולהו: **מאי בינייהו** · בין משום תנאי בין משום עדים כולם צריכים לחתום דה"נ תנן בסיפא דההיא כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולם חותמין: **ועד עשרה ימים** · וקודם שנתנו לה חתמו כולן: **ומ"ד משום עדים פסול** · דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כולם וכיון דכולם לא חתמו ביום כתיבתו הוי ליה מוקדם: **נמצא א' מהן קרוב או פסול** · וקי"ל בסנהדרין (דף ט·) אפילו מאה עדים ונמצא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה: **אי חתים בתחילה קרוב או פסול** · בשנים הראשונים חתום הקרוב וכולן חתמו בו ביום: **אמרי לה כשר** · למאן דאמר משום תנאי דאע"ג דאיחתים ברישא קרוב או פסול העדות תתקיים בראויים לעדות והוא יחשב לתנאי דמסתמא את הכשרים מינה לשם עדות והקרוב לתנאי: **אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא** · דכיון דחתם ברישא אתי למימר זה ודאי לשם עדות חתם ויכשירו קרוב בכל השטרות: **ההוא דאמר לעשרה** · כולכם כתבו גט לאשתי: כדאי

חיישינן שמא פיים · ואין להקשות בגיטין הבאים ממדינת הים ובמשלים גט לאשתו אמאי לא חיישינן שמא פיים דהכא הוא דחיישינן טפי לפי שעדיין לא נחתם וכי מתפיים נמי ליכא קלא וכן כי אמר לעשרה חתומו ותתום בי תרי ביומיה דבסמוך רגיל להתפיים כיון דלא חתמו כל הצריכים לחתום וכי מפיים נמי ליכא קלא אבל כשכבר חתמו כל העדים בגט ומזומן ליתן אין רגיל להתפיים וכשחוזר ומתפיים הכל מרגישין אבל קשה דבפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גביההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין פריך עלה וניחוש שמא פיים וכן אההיא אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ובקונט' פי' שם דבשולח גט ממדינת הים ליכא למיחש שמא פיים דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא אבל מהמשלים גט לאשתו קשה וגם לר' יוחנן דהכא ונראה לר"ת דבהמשלים שהוא עמה בעיר ואינו הולך משם מסתמא מחמת קטטה מגרש ומה שקובע זמן בנתינת הגט לצעורה קא מכוין ולא להתפיים אבל בהנך דלקמן שהולך משם ואינו אלא בעיר מסתמא לטובתה נתכוין שלא תתעגן וקובע זמן חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפיים וכי יתפיים נמי ליכא קלא כיון שאינו מגרשה בשביל קטטה אפי' רבי יוחנן מודה התם:

שמא פיים · פירש בקונטרס שמא נתייחד עמה והוי גט ישן ואין נראה לר"ת דהא בסוף פרק מי שאחזו (לקמן דף עו:) קאמר ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה ופריך עלה וליחוש שמא פיים משמע דתרי מילי נינהו ועוד דלמה ליה למיפרך שמא פיים ומשום גט ישן התם דקאי אההיא דהרי זה גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום ואם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כיון דאם בא בלא שום ייחוד בטל הגט ואומר ר"ת דשמא פיים דהכא וריש פרק כל הגט (לקמן דף כט:) רוצה לומר שמא פיים וביטל ואמר גט שכתבתי בטל הוא ומיירי הכא כשאמר להם לחתום מכאן עד עשרה ימים או לאלתר והם לא חתמו עד עשרה ימים ובשעת החתימה לא היה הבעל שם ולהכי חיישינן שמא פיים וביטל שליחותם ושלא מדעתו חתמו אבל אם אחר עשרה ימים צוה להם לחתום כשר דאפילו בטל הגט קודם הא קיימא לן כרב נחמן דאמר בריש השולח (לקמן דף לב:) דחוזר ומגרש בו ומיהו אההיא דאם לא באתי אינו רוצה לומר שמא פיים ובטל את הגט בדיבור דכיון דאמר מעכשיו אם לא באתי ולא בא הוי גט מעכשיו אע"ג דבטלו אח"כ אלא נתפיים ובא קאמר ומתוך כך בטל הגט ואין מזכיר הפיוס אלא משום שע"י שנתפייס חוזר לו ובא ומשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי שאפילו באתי אם היא תאמר שלא באתי יהא גט ועל פי' הקונטרס קשה דמאי משני דאע"ג דאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי אכתי אנן חיישינן ולא מהימנינן ליה ומיהו גם על פי' ר"ת קשה דההיא דכל זמן שאעבור (א) נגד פניך ל' יום דמשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מ"מ ניחוש שמא בטל את הגט דכיון דלא אמר מעכשיו ואין הגט חל עד שיעבור מנגד פניה ל' יום ואם בתוך כך בטלו לא הוי גט ונראה לר"י דלא חיישינן לשמא פיים אלא משום לעז בעלמא שיוציא הבעל לעז שבטל את הגט והשתא משני שפיר באומר נאמנת כו' דכיון שהאמינה עליו שוב לא יוציא לעז דכסיפא ליה מלתא והשתא משני שפיר גם לפי' הקונטרס וכן משמע התם מתוך פירושו דלא הוי אלא לעז שהזכיר בדברי המקשה ערעורו של בעל: **ואינך** מכאן עד עשרה ימים · ובמעמד כולן כדאמרינן בפ' קמא (לעיל י:) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה: **אי** נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול · דאע"ג דאמרי' (מכות דף ו·) דשיילינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו הכא לא שייך דפשיטא דחתמו לדעת הבעלים: **אמרי** לה פסול דאתי לאיחלופי (ב) בקיום שטרות דעלמא · וא"ת מאי שנא מגט מקושר דאמר לקמן בסוף הזורק (דף פב·) אי בעי חתים קרוב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף וי"ל דשאני גט מקושר דעדיו שלשה ושנים מהן הכשרין חותמין עליו לשם עדות הלכך לא אתי לאיחלופי אבל הכא שאין צריך כי אם שנים משום עדות יאמרו דשנים הראשונים ודאי הם לשם עדות ואתי לאיחלופי אבל קשה דאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ומשמע בהדיא בפ' המגרש (לקמן פז:) דמילתיה דחזקיה גבי מילוי שני שיטין שהרחיק מן הכתב איתמר ואומר ר"ת כיון דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה סברי שהראשונים הם עיקר עדות לפי שחתמו הראשונים לפני כל העדים אבל התם בשאר שטרות כשרואים שקרובים חתומין תחילה יאמרו אותם שמלאו תחילה החתימו תחילה או אחרי כן חתמו למילוי ואור"ת דאפילו מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא בתחילה אבל באמצע וסוף כשר דכיון דלא הוי בתחילה לא אתי לאיחלופי והא דתניא בתוספתא ומייתי לה בריש גט פשוט (ב"ב דף קסב:) היו לו ארבעה וחמשה עדים חתומים על השטר ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר כך היא הגירסא בתוספתא אומר ר"ת דנקט שנים הראשונים לרבותא דאע"פ שנראה יותר שהם עיקר העדות וכ"ש אם נמצאו אמצעיים או אחרונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר ואין נראה לר"י דאי כשר בשטרות שנים קרובים בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ניחוש דלמא אתי לקיומיה בשנים קרובים או באחד קרוב ואחד כשר וליכא למימר דלעולם לא מקיים עד שיכירו כל החתימות שבשטר ואע"ג דבגט מקושר מקיימינן מכל תלתא דאית ביה התם משום דאטרחוה רבנן להחתים על כל קשר לא אטרחוה לקיים כולם אבל הכא דכמה דבעי מחתים בעי קיום בכולהו דהא אמרינן בגט פשוט *לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין העדים לאשרתא אפי' הרחיק שיטה אחת פסול ופריך בין העדים לכתב נמי ליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר לרבות בעדים הוא דעבדי ומשני כל כי ה"ג אין מקיימין אותו מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה משמע דבעלמא מכל תרי דאית ביה מקיימין ואי הוה צריך לקיים כל החתימות לא הוה פריך מידי וחזר בו ר"ת ומפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות דדוקא נקט בברייתא שנים הראשונים קרובים כו' דתלינן דחתמו לכבוד או למילוי לכך תתקיים העדות בשאר אבל נמצא מן האמצעיים או מן האחרונים קרוב או פסול עדותו בטלה דודאי לשם עדות חתמו והכי קאמר בגט פשוט (ב"ב דף קסג:) כל כי האי גוונא אין מקיימים מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה אבל בעלמא אדרבה הוי איפכא דאין מקיימין מעדים שלמעלה אלא מעדים של מטה ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף פסול לכולי עלמא וא"ת למאן דאמר משום עדים דלדעת בעל השטר להחתים משום עדים והם חותמים לפי דעתו אמאי תלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי לישיילינהו כי היכי דשיילינן התם למיחזי אתיתו כו' ואמר רבינו תם דשאני שטר דעדים החתומים נעשה כמו שנחקרה עדותם בב"ד:

דיו

תוספות רי"ד

לקלא והלכך אין כותבין לו אלא מאייר בשעה שחותמין ואם קדמה כתיבתו לחתימתו פסול מפני שהוא מוקדם וטורף שלא כדין · כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתיבא ביממא ואיחתמא בליליא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה לא עסוקין באותו ענין היו דתניא א"ר אלעזר בר צדוק ל"ש אלא שאין עסוקים באותו ענין אבל עסוקים באותו ענין אפילו בשאר שטרות נמי כשר והלכתא כשמואל דכתובה כמעשה ב"ד דמיא ואע"ג שקדמה כתיבתה לחתימת' כשרה: ור"ש מכשיר מ"ט דר"ש קסבר כיון דנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות · פי' והלכך המוקדם כשר דמשעת כתיבת הגט אע"פ שלא תתמו הפסיד הפירות ואי טרפא משעת כתיבה בדין טרפא: אר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד י' ימים לא חיישינן שמא פייס · פי' שמא יתפיים עמה ואינו רוצה לגרשה ולא הפסיד הפירות דאימתי אמרינן משעה שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות בשאינו מתחרט וגמר ומגרש אבל אם מתחרט ואינו רוצה לגרש לא הפסיד הפירות ואם נמלך עוד וגירשה בגט זה לא הפסיד הפירות אלא משעת נתינה והלכך זה הגט פסול דאתיא למיטרף ביה לקוחות שלא כדין ולקוחות לא ידעו שנתפיים עמה וחזרו הפירות לבעל ור' יוחנן אמר אפילו מיכן ועד י' ימים [אם] איתא דפיים קלא אית להלמילתא' פי' שהשכנים יודעים התגר והקטטה שבין איש לאשתו וכשמתפייסים הכל יודעים והלכך ליכא למיחש דאי ידעי שנתפייסו ואח"כ גירשה בגט זה ואתיא למיטרף לקוחות מזמן כתיבת הגט אמרי' לה הבא ראיה אימת מטא גיטה לידך ואע"פ שר' יוחנן ור"ל פרשו דברי ר"ש אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים ולא הפסיד בעל הפירות עד שעת נתינה דהא אינהו דפרשי מילתיה דר"ש לא סברי כותיה דר"ל אמר משעת חתימה ולא משעת כתיבה ור' יוחנן אמר משעת נתינה: איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי ר' יוחנן אמר שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור"ל אמר כולן משום עדים ה"ד אילימא דלא אמר להו כולכם והתנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותבו ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם ותנן לקמן בפ' התקבל אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א' כותב ושנים חותמין · כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין · לפיכך אם מת א' מהן הרי הגט בטל מאי בינייהו א"ב דחתים חד מינייהו ביומית ואידך מכאן ועד י' ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומ"ד משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא א' מהן קרוב או פסול מ"ד משום תנאי כשר ומ"ד משום עדים פסול וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ומשום דקי"ל כר' יוחנן שמכשיר קרוב או פסול בעי מחתם בתחלה קרוב או פסול מאי · אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר דמשום תנאי הוא ואמרי לה פסול דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרא דעלמא פי' כשיראו שהקרוב [או] הפסול חותם תחלה יבואו להכשירו בשאר שטרות ואי ק' והא אפילו בשאר שטרות נמי אמרינן בגט פשוט אמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ומסייעים ליה ממתניתא דתניא היו חתומים עליו ארבעה וחמשה עדים ונמצא א' מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ואמאי לא גזרינן התם דילמא אתו למיחתם קרובים בלחוד כדגזרינן הכא תשובה התם כשמלאוהו בקרובים הכשרים חתומים תחילה והרואה עכשיו שחותמים הקרובים אחריהם לא יכשירם לעלמא שאומר בלבו על הכשרים הן סומכים אבל כשחתם תחילה קרוב או פסול דילמא מאן דחזי ליה לא ממתין עד דליחזי דחתמי נמי בו כשרים דמיקים על פומייהו אלא סבור שעל יד זה מתקיים הגט ויבא להכשיר קרוב או פסול לכל עדות דעלמא · אי נמי התם דיעבד דהא מילאהו קאמר דמשמע דיעבד והבא לכתחלה דמיחתם לכתחלה משמע אבל לעולם אי מיקרי וחתם לכתחלה קרוב או פסול כשר ותתקיים העדות בשאר כדכתיב התם בגט פשוט · ההוא דאמר להו

לעשרה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שמא וכו' שאעבור מנגד פניך: (ב) ד"ה אמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בשטרות כצ"ל ותיבת בקיום נמחק:

[לקמן סו:]

[ב"ב קסג.]

*כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק והאמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא בההיא כרבי יוחנן סבירא ליה והאמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההיא כריש לקיש סבירא ליה:

מתני' [א]בכל כותבים בדיו °בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של *קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים [ב]על הכל כותבין *על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד רבי יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים:

גמ' *דיו דיותא סם סמא סיקרא אמר רבה בר בר חנה סקרתא שמה קומוס קומא קנקנתום אמר רבה בר [בר חנה אמר] שמואל חרתא דאושכפי: ובכל דבר שהוא מתקיים וכו': לאתויי מאי לאתויי הא דתני ר' חנינא [ג]כתבו במי טריא ואפצא כשר *תני ר' חייא [ד]כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו [ה]חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג דיו סיקרא על גבי סיקרא [ו]פטור סיקרא ע"ג דיו אמרי לה חייב ואמרי לה [ז]פטור אמרי לה חייב מוחק הוא אמרי לה פטור מקלקל הוא בעא מיניה *ריש לקיש מר' יוחנן עדים שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב א"ל והלא לימדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת א"ל *וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה איתמר עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו ושמואל אמר באבר סלקא דעתך והתני רבי חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר לא קשיא [ח]הא באברא הא במיא דאברא רבי אבהו אמר במי מילין והתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר ל"ק [ט]הא דאפיץ הא °דלא אפיץ שאין מי מילין ע"ג מי מילין רב פפא אמר [י]ברוקוכן אורי ליה רב פפא לפפא תוראה ברוק וה"מ בגיטין [כ]אבל בשטרות לא דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות [ל]ונגדיה רב כהנא

תניא

רש"י

כדאי הוא רבי שמעון · דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר: **לסמוך עליו בשעת הדחק** · שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגט זה: **סבירא ליה** · לרבי יהושע בן לוי: **וכולן משום תנאי** · ואין כאן הקדמה דתנאי נינהו ואפילו לרבנן כשר: **מתני' על העלה של זית** · תלושה: **ונותן לה את הפרה** · בגמרא מפרש טעמא: **גמ' סמא** · אורפימנ"ט: **סקרתא** · לבע אדום שקורין מיניא"ו: **קומא** · שרף האילן: **חרתא דאושכפי** · אדרמנ"ט: **במי טריא** · מי גשמים לשון מורי מי טריא מים שעורים בו פרי שהוא כעין עפצים גל"ש בלע"ז: **באבר** · שחק העופרת במים ומשחירים: **בשחור** · פחמין: **ובשיחור** · חרתא דאושכפי: **על גבי סיקרא** · שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת: **מוחק** · ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו: **פטור** · שהרי הוא (א) בתחילה לא כתב ולא מחק: **מוחק הוא** · ולא כותב שמתחילה היה כתוב הגון מעתה: **מקלקל הוא** · והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב ולמאן דמיחייב לא הוה מקלקל כל כך שהרי כתבו ניכר: **כתב עליון כתב לענין שבת** · דהא אמרת לעיל חייב שתים: **וכי מפני שאנו מדמין** · שאנו אומדים וסבורים ואומדין מאומד לבנו להחמיר: **נעשה מעשה** · להקל אפי' לענין שבת אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה: **מדמין** · שוספי"ר כמו כמדומים: **מקרעין** · מסרטין: **והתני רבי חייא כתבו באבר כשר** · וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו על גבי סיקרא דקאסרינן לעיל: **באבר** · לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחירו אינו כתב: **במיא דאברא** · מים ששרה בהן שחיקת אבר: **במי מילין** · מים ששרה בהן עפצים שחוקים: **הא דאפיצא** · הקלפים מעובדים בעפצים רושמין עליהן את העדים במי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי* מילין ומתני' בדלא אפילן: **ברוק** · רושמין להם ברוק: (ב) תוראה *ספסר של שוורים: **בגיטין** · משום עיגונא כדלקמן דלא משכחי' סהדי בקיאי ובתוך כך יפרש זה לים או ימות ותיזקק ליבם: **אבל בשאר שטרות** · יחזיר אחר העדים בקיאים לחתום: כוותיה

תוספות

דיו דיותא · אומר ר"ת דדיו שלנו הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים דההוא לא מיקרי דיו מדתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר משמע דלאו הייתו דיו דלא תני אלא הנך דלא תני במתני' ובסמוך דפריך ארבי אבהו דאמר במי מילין מרבי חנינא אמאי לא פריך מדיו דמתניתין ועוד דספר תורה בעי דיו כדאמרינן בהבונה (שבת דף קג:) כתבה שלא בדיו יגנז ואספר תורה קאי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף לא:) והיכי כתבינן בדיו של עפצים על קלף של ספר תורה שהוא מעופץ והא אין מי מילין על גבי מי מילין ועוד מדקדק ר"ת מהא דאמרי' בפ"ב דנדה (דף כ·) רבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק והייתו דיו שלנו שהוא יבש ושייך לומר בו פלי קורטא והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כג·) כל השרפים יפים לדיו ושרף קטף יפה מכולן ההוא שרף לאו הייתו גומי דאין דרך לתת גומי אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דשרף הוא לחלוחית קליפת העץ שעושין ממנו דיו שלנו כמו זו שירפה מלוי דפ"ק דנדה (דף י:) דהיינו לחלוחית דמים שבאשה ובפ' כל שעה (פסחים דף לט·) ירק מר יש לו שרף וירק אין לו גומי אלא לחלוחית ומתוך כך אוסר ר"ת לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים ומה שמשמע בפרק כל כתבי (שבת דף קטו:) דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה פירשתי בפ' כל כתבי*:

קנקנתום חרתא דאושכפי · פי' בקונט' אדרמנ"ט ובשיחור דקתני בברייתא פירש נמי בקונט' דהוא אדרמנ"ט ואין נראה דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתניתין ואומר ר"י דשיחור הוא אדרמנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפירש רבינו שמואל בעירובין (דף יג·) דהיא קרקע ירוקה שקורין וידרוי"ל בלע"ז ובערוך לועזו ויטריאול"ו ור"ת נמי פירש בתיקון ספר תורה שעשה אדרמנ"ט מותר לתת לתוך הדיו לכולי עלמא דלאו הייתו קנקנתום דאיכא למאן דאסר בפ"ק דעירובין (דף יג·) ואם תאמר דבמסכת נדה (דף כ·) תנן שחור כחרת' *ומפרש דהייתו חרת' דאושכפי ואילו וידריאול"ו ירוקה היא כזכוכית ועל שם כך נקרא וידריאול"ו וי"ל כשמתקנין אותה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת:

דיו על גבי דיו פטור · תימה דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא כלום הוא לענין שבת וה"ה לענין גט דמדמי בסמוך לשבת ומשמע דליכא מאן דפליג ולקמן (דף כ·) אמרינן כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוי כתב ועוד דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוי כשר ואומר רבינו יצחק דלקמן ודאי שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לרבי יהודה ולרב אחא אפילו לרבנן חשיב כתב גבי גט אבל הכא שכתב שני אינו מתקן כלום אפילו רבי יהודה מודה דלא חשיב כתב ובפרק הבונה (שבת דף קד:) דתנן כתב על גבי כתב פטור ואמר רב חסדא מתניתין דלא כר' יהודה לא בעי לאוקמי כשאין כתב השני מתקן כלום דאפילו רבי יהודה מודה דאינו כתב משום דמתניתין משמע ליה דבכל ענין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת קולמוס לשמה להכי מוקי כרבנן אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ לא מיתוקמא מתני' בכל ענין דהא בגט אפילו רבנן מודו דהוי כתב ולדידיה אתיא מתניתין כמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן בכתב השני כלום:

מוחק הוא · וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו ומקלקל לא הוי דעל הכתיבה זאת תהא [מ]כתיבה העליונה רישומה ניכר טפי משאם היתה תחתונה לבדה:

טעמא

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה א סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף א:

לא ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעי' ה:

לב ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ג:

לג ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ב:

לד ה ו ז מיי' פי"א מהלכות שבת הלכ' טז סמג לאוין סה:

לה ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה א סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ב בהגה"ה:

לו ט מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ג:

לז י מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף טז:

לח כ ל מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג שם וסי' לד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף ד:

[ד"ס מגילה]

[וכ"כ תוספות בעירובין יג· ואולי דנגרס' בנדה היה כתוב כך אבל לפנינו לא נמצא]:

מסורת הש"ס

ברכות ט. שבת מה. נדה ו· ע:

ס"א רושם

[עי' תוס' לקמן כא: ד"ה על עלה]

שבת קד: מגילה יח:

שבת שם

[עי' תוספות חולין קכב: ד"ה עור הראש וכו' ותבין הכא]

[לקמן לז·]

[נ"ל מי מילין]

פי' סרסר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פטור שהרי הוא כבתחלה: (ב) ד"ה תוראה ספסר נ"ב עיין בב"מ ד' מא ע"א:

גליון הש"ס

מתני' בסם כו' · עי' מנחות דף לד ע"א תד"ה כמו שנאמר: גמ' הא דלא אפיץ · עי' מנחות דף לא ע"ב תוד"ה הא דאפיץ:

תוספות רי"ד

לעשרה כולכם כתבו גם לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים אתא לקמיה דריב"ל אמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק פי' לאחר שנשאת והאר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד עשרה ימים לא בההוא כר' יוחנן ס"ל דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים והא"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההוא כר"ל ס"ל ואפ"ה הלכה כר' יוחנן כדקי"ל בכל

דוכתא ותו דבעיא לעיל אתיא כר' יוחנן: **מתני'** בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא בקומוס בקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם ומתקיים אין כותבים לא במשקים ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא · פי' המורת ואפילו על איסורי הנאה ועל הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבים לא על דבר שיש בו רוח חיים ואף לא על האוכלין: ובכל דבר שהוא מתקיים לאתויי מאי לאתויי הא דא"ר חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר · פי' מין פרי הוא ששמו טריא ממיני העפצים: תני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר · פי' שפשף האבר על הנייר והשחירו והשחור הוא הפחם כדתנן בפ' ג' דפרה שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושיחור הוא מין צבע שחור: איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו חייב שתים א' משום כותב וא' משום מוחק: דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא פטור בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן עדים שאין יודעין לחתום מהו שיכתבו להם בסקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב והלא למדתנו רבינו כתב עליון כתב הוא לענין שבת א"ל וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה פי' אם אנו מדמין סברא להחמיר לענין שבת נסמוך עליה להקל ולהכשיר החתימה: איתמר עדים שאין יודעין לחתום רב אמר מקרעין להן נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושמואל אמר באבר באבר ס"ד והתני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר לא ק' הא באברא הא במיא דאברא · פי' המורה מקרעין להן נייר חלק ומשרטי' ואינו נ"ל שהרי שריטת הסכין דבר המתקיים הוא ולקמן בעי' למימר שאם חקק על גבי טבלא (סקרא) כתב הוא ומה לי חקיקה מה לי שריטה גם לשרט ולחרוק מלמטה מלמעלה אמרינן לקמן דהיא כתיבה והיכי מכשרינן בגט בענין זה ודברי שמואל שאמר באבר פי' לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחיר ואינו כתב ואינו נ"ל דכיון דהוא דבר המתקיים למה אינו כתב וכל סברת המורה (הלכך) [בכאן משמע] שלא יקרא כתב כ"א הוא כענין דיו שמסדר האותיות על הקלף אבל שריטת הסכין ורושם האבר לא יקרא כתב ולא הוא משום דק' חקיקת הטבלא ורושם הציץ דבעי לקמן למימר דהוי כתב וי"ל לפרש מקרעין להן נייר חלק לא שיהו נוגעים בנייר שהגם כתוב בו אלא נייר אחר חלק שאין בו כלום מקרעים שם בסכין שמות העדים שנמצא הנייר שלם ושמות העדים הוא החלל ואח"כ משכיבים אותו הנייר על הנייר שהגם כתוב בו ואומרים להדיוטות מלאו אלה הקרעים דיו וישארו האותיות של דיו על נייר הגט ובכי האי גוונא כשר שלא נגעו אנחנו במקום החתימת העדים כלל והכי נמי מסתברא מדקאמר נייר חלק ושמואל נמי לא הכשיר אלא במיא דאברא מפני שאינו דבר המתקיים והרי הוא כדיו בעלמא אבל באבר עצמו לא שדבר המתקיים הוא וכדברי מצאתי שפי' בשניהם גם ר"ח ז"ל: ר' אבהו אומר במי מילין · פי' ממים ששרה בהן עפצים כתושים והתני ר' חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר לא ק' הא דעפיצן הא דלא עפיצן שאין מי מילין על גבי מילין רב פפא אמר ברוק · והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא דהוא דעביד עובדא בשאר שטרות נגדיה רב פפא

תניא

*תניא כוותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להן נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמה חסורי מיחסרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים ושאין יודעין לחתום כו' אמר ר"ש בן גמליאל במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין א"ר אלעזר מ"ט דרבן שמעון בן גמליאל שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא [א]הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תרגמא אקריאה רב יהודה מיצטער קרי וחתים א"ל עולא לא צריכת דהא *ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים [ב]ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דייני ואיניש אחרינא לא רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של כותים [ג]מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה *במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי אמר רב אשי אמר לי רב הונא בר נתן הכי אמר אמימר [ד]האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי *והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיצן והא בעינן צריך לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דכל לשון כשר *תנינא גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר אי מהתיא הוה אמינא הני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא קמ"ל אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטך מגורשת *חיישינן שמא במי מילין כתבו מיתיבי *הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא כי קאמר שמואל [ה]דבדקינן ליה במיא דנרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט [ו]שמואל נמי [ז]חיישינן קאמר אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי [ח]הני בי תרי דיהיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה מיתיבי [ט]ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למיקרייה בתר דקריוה מי מצי אמר להו הכי [י]לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשתכח מזוזתא אמר רב נחמן [כ]מזוזתא ביני דני לא שכיחא וה"מ דאשתכח חדא אבל ב' ג' מדהא הואי הא נמי הואי וגיטא אימור עכברים שקלוה ההוא גברא דעל לבי כנישתא שקל ספר תורה יהיב לה לדביתהו ואמר לה הא גיטך אמר רב יוסף למאי ליחוש לה אי משום מי מילין אין מי מילין על גבי מי מילין

אי

כוותיה דרב · דאמר מקרעין להן נייר : **כרבנן** · דמכשירי לכולהו : **תרגמא** · להא דרב גמדא : **אקריאה** · שאם יודעין לחתום אע"פ שאין יודעין לקרות שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני כרבנן ודרב כהנא בשאין יודעין לחתום וגבי חתימה אמרן לדרב כהנא לעיל : **רב יהודה** · זקן היה ועיניו כהות וכשהיה צריך לחתום בעד או בדיין מצטער בקריאת שטר וקורהו וחותם : **מרא דארעא דישראל** · בקי מכל חביריו ובמס' נדה מפרש אמאי קרי ליה מרא דארעא דישראל בפרק שני (דף כ:) : **רב נחמן** · דיין היה ממונה מפי ריש גלותא וחתנא דבי נשיאה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכד:) וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי : **דעביד בערכאות** · וחותמיהם עובדי כוכבים דאכשרנא להו לעיל (י:) : **ממשעבדי** · והא דאמרינן בפ' קמא* מבני חורי ולא ממשעבדי בעשה בהדיוט דלית ליה קלא : **דחתימו עליה סהדי ישראל** · וישראל עשאוהו אלא שכתבוהו לשון פרסי : **שכתבו** · כתב שלו : **בגיטין** · משום תקנת עגונות : **שמא במי מילין כתבוהו** · ונבלעו ואמרן לעיל כתבו במי טריא ואפצא כשר : **נייר** · סתם נייר של עשבים הוא ולא קלף מעובד עפצים דאי עפיץ הא אמרן אין מי מילין על גבי מי מילין : **שטר פסים** · שטר פיוסים שאומר לחבירו אוהבו ומאמינו שיכתוב לו על עצמו שטר חוב כדי שיראה עשיר : **שטר אמנה** · שכתב ללוות ולא לוה והאמינו לוה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן ילוהו ומסר לו את השטר : **לאוסרה** · משום אשתו : **הא ליכא כתב לא** · דאי בנייר חלק כמי אמרינן מגורשת מכדי תנא אתא לאשמועינן דאע"ג דלא אקריכא אי גיטא הוי אי לא כיון דאמר לה גיטא הוא לא הדר ביה תו ומחזקינן דגיטא הוא ואי בנייר חלק כמי סבירא ליה הכי לאשמועינן רבותא יתירתא דנייר חלק : **כי אמר שמואל** · כמי שמגורשת לא בסתמא אלא בדקינא ליה לנייר : **במיא דנרא** · לבע שקורין פוייל"י ומעבירים מי הלבע עליו ופולט אותיות שבלע ונראות : **השתא הוא דפלט** · וכשהיו בלועות לא היה כתב : **חיישינן** · שמא לא נבלעו יפה ואם מת אסורה לכהן וחוללת ולא מתייבמת דספק גרושה היא : **הני בי תרי** · עדי מסירה : **לבי ידיה** · תחת כנפיו : **לא שכיח** · וזו היא שזרק זה ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד : **אבל תרתי תלת** · ואנו ראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד : **מדהא הואי** · על כרחך חדא הויא התם מעיקרא ומדהא הואי חברתה נמי אמרינן הואי התם וזה גט זרק ואימא עכברים שקלוה : **משום מי מילין** · שמא כתב לה גט מבחוץ ואינו ניכר : **אין מי מילין כו'** · וכל גוילים של ס"ת שלהם עבודים בעפצים :

כריתות

טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא · וא"ת הא דבעי' דאיכא כתב משום דחזר ואמר שטר פסים הוא וכי האי גוונא הכא גבי נייר חלק אם חזר ואמר נייר חלק הוא היה נאמן אבל לעולם כ"ז שאמר גט הוא מגורשת ולא קשה מידי לשמואל וי"ל [דכיון] דס"ד השתא דמגורשת ודאי קאמר שמואל א"כ לא חשיב ריעותא במאי שהוא נייר חלק וא"כ כשחזר ואמר כמי נייר חלק הוא אית לן למימר דלאו כל הימנו לאוסרה כמו היכא דאיכא כתב וא"ת והיכי ס"ד דמגורשת ודאי קאמר כיון דנראה שהוא נייר חלק וי"ל כיון דאמר ה"ז גיטך בדבר מועט מהימנינן לבעל כי היכי דאמרינן *בעל שאמר גירשתי אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה א"כ דאיירי דקריוה בי תרי מעיקרא ועייל' לבי ידיה ואפקיה דלא חיישינן דלמא חלפיה ונייר חלק דקאמר שמואל לא בשעת נתינה ראו שהוא נייר חלק דא"כ אפילו היה ודאי כתוב במי מילין אינו גט כיון דבשעת נתינה כבר נבלעו האותיות כדאמר בסמוך כי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט אלא שעה אחת אחר נתינה כשיעור שהאותיות יכולות להבלע ראו שהיה נייר חלק ועוד י"ל דבשעת נתינה ראו מרחוק ודומה להם נייר חלק ושמא אם היו מעיינין היו האותיות ניכרים : **מיא** דנרא · פי' ר"ח מי קליפת רימון וכן בערוך* : **ושמואל** נמי חיישינן קאמר · השתא לא צריכי לאוקמי דבדקיניה דכי לא בדקיניה נמי איכא למיחש ומיהו ודאי אי בדקיניה ולא פליט לאו כלום הוא : **צריכי** למיקרייה · קודם נתינה איירי מדמשני בסמוך לא צריכא דלבתר דקריוה עייליה כו' ואי לא קרייה נראה דלא הוי גט מדלא משני הב"ע דלא קרייה משמע דאי לא קרייה אינה מגורשת וא"ת דתנן לקמן בהזורק (דף פי:) כתב גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן כו' ולאחר זמן גט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה ודייק עלה בהאשה רבה (יבמות דף צא:) מאי הוה לה למעבד ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא והשתא אי לא קרייה אפי' לא הוחלפה להם אינה מגורשת וי"ל דנהי דאסורה ליגשא בדלא קרייה מ"מ אם נשאת לא תצא אי נמי התם בעייליה לבי ידיה וקנסינן לה דאיבעי [(א)] למיהדר מיד לאקרויי או לאחר נתינה מאחר שבאה לידי קלקול ומיהו אינה אסורה ליגשא אי לא קראה שנית כדאמר הכא לאו כל הימנו לאוסרה אע"ג דעל כרחיך לא קראה בתר הכי והיה רגיל ר"י לקרות קודם הנתינה ולאחר הנתינה ומיהו פשיטא דאי לא קראה קודם הנתינה וקראה לאחר הנתינה דבר פשוט הוא דמגורשת :

אי

לט א מיי' פכ"ד מהל' מלוה הלכה ז סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סימן מה סעי' ג :

מ ב מיי' שם טוש"ע שם :

מא ג מיי' פכ"ז מהל' מלוה הלכה א סמג עשין כד טוש"ע ח"מ סי' סח סעיף ג :

מב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א :

מג ה ו טוש"ע אה"ע סימן קלה סעיף ד :

[ב"ב קלד:]

מד ז מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יט סמג עשין נ טור ש"ע שם סעיף א :

מה ח מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ג:

מו ט מיי' שם טוש"ע שם :

מז י מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעי' ה :

[ערך נרא א' ע"ש]

נעיל ט:

[דף יא.]

[יומא ע: נדה כ:]

[לקמן כח: וש"נ]

[לעיל יא.]

לקמן פו:

[עי' תוספות קדושין נ: ד"ה ה"ג מקדשי וכו' ותוס' לקמן מ: ד"ה חיישינן]

[תוס' פ"ו ע"ב]

תוספות רי"ד

תניא כותיה דרב עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים הקרעים דיו אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר שטרות אם יודעים לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם והן חותמין אמר רשב"ג בד"א בג יטי נשים וכו' כדלעיל · א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשא' שטרות ונגדיה רב פפא תרגימו אקריאה · פי' רב גמדא דאמר הלכה כרבנן אקריאה שאם יודעים לחתום ואף ע"פ שאינן יודעים לקרוא שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני וחתמי כרבנן ורב פפא בשאין יודעין לחתום·רב יהודה קרי וחתים · פי' זקן היה וקמו עיניו וכשהיה צריך לחתום עד או דיין היה מצער בקריאת השטר וקוראהו וחותם א"ל עולא לא צריכת דהא ר' אלעזר מרה דארעא דישראל הוא מקרי קמיה וחתים · פי' בשלהי פ' כל היד מפרש למה יקרא מרה דארעא דישראל שהיה בקי להכיר דם הנדה רב נחמן קרו קמיה סופרי דייני וחתים ודוקא רב נחמן וסופרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וסופרי אחריני לא אי נמי סופרי דייני ואיניש אחרינא לא · פי' רב נחמן הוה חתנא דבי נשיאה והיה ממונה דיין מפי ראש הגלות וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: רב כהנא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של גוים קרי ליה לשני גוים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגביה ביה מבני חרי על [ידי] חותמיו שהיו גוים דלא מפקי ליה לקלא ומ"ה לא גבי ביה אלא מבני חרי : אמר רב אמי אמר לי הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינא ביה ממשעבדי · פי' דכיון דישראל חתימי ביה מפיק ליה לקלא והא לא ידעי למקרי בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיצן והא בעינן שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכי למקרייה מיתיבי הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת לא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למקרייה לבתר דקרייה מי מצי א"ל הכי לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא ליחוש דילמא חלופי' חלפיה קמ"ל :

שלהו

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה צריכי וכו' דאיבעי לה למיהדר :

גליון הש"ס
גמ' שמואל נמי חיישינן קאמר · ע' לקמן דף מן ע"ב תד"ה חיישינן :

תורה אור

אי משום כריתות דאית בה הא בעינא וכתב לה* לשמה וליכא וכי תימא ליחוש דילמא אקדים ויהב ליה זוזא לספרא מעיקרא הא בעינן [א] שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה וליכא ורב יוסף מאי קמ"ל שאין מי מילין על גבי מי מילין אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן דתניא *הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר אמר רב אחא בר יעקב דילמא לא היא עד כאן לא קאמרי רבנן התם (א) דבעינא זה אלי ואנוהו וליכא אבל הכא לא אמר רב חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא אמר לי' רבא מאי טעמא אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן ואלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי דלמא נתינת גט היא תדע דשלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר: גופא שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא על העלה של זית דילמא שאני עלה של זית דחזי לאיצטרופי תניא רבי אומר כתבו על איסורי הנאה כשר נפק לוי *דרשה משמיה דרבי ולא קלסוה משמיה דרבים וקלסוה אלמא הלכתא כותיה תנו רבנן וכתב ולא חקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופינקס יצא לחירות אבל לא בכתב שעל גבי *כיפא *ואנדוכתרי אמר עולא אמר רבי אלעזר לא קשיא הא דחק תוכות הא דחק יריכות ותוכות לא ורמינהו לא היה כתבו שוקע אלא בולט כדינרי זהב והא דינרי זהב תוכות הן כדינרי זהב ולא כדינרי זהב כדינרי זהב דבולט ולא כדינרי זהב דאילו התם תוכות הכא יריכות אמר ליה רבינא לרב אשי רושמא מיחרץ חריץ או כנופי מכניף אמר ליה מיחרץ חריץ איתיביה לא היה כתבו שוקע אלא בולט כדינרי [קדושין נח:] זהב ואי סלקא דעתך מיחרץ חריץ הא

כריתות דאית בה · שכתובה בה פרשת וכתב לה ספר כריתות: **לא לשמה: יהב זוזא לספרא** · לכתוב אותה פרשה לשם גירושיה: **הא בעינן שינה שמו ושמה** · דתנן לקמן (דף פ·) דפסול אלמא צריך לכתוב שמו ושמה ואית דלא גרסי שינה ומאן דגריס ליה משום מתני' דלקמן ואגב גררא גריס ליה: **מאי קמ"ל** · כל הני פשיטא לן דפרשה שבתורה אינה גט: **עליו קולמוס** · על כל אות ואות: **ונתכוין לכתוב יהודה** · שהיה טועה וסבור שהוא צריך לכתוב יהודה: **וטעה ולא הטיל בו דלת** · הרי השם כתוב אלא שהוא שלא לשמו: **ואנוהו** · התנאה לפניו במצות: **איהי כתבה ליה** · נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דגט פשוט (ב"ב דף קסח·) משום תקנת עגונות: **אקנויי אקנו ליה רבנן** · ההוא זוזא מדידה והוי כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד היה הפקר: **ונתן.** בר נתינה שיהא שוה פרוטה: **העלה של זית** · שאינו שוה כלום: **דחזי לאיצטרופי** · עם עלין הרבה לשכוב עליהן או למאכל בהמה ואע"ג דלא שוה פרוטה אבל איסורי הנאה לא: **ולא קלסוה** · משום דאמר לה משמא דיחידאה: **דרשה** · זימנא אחריתי משמיה דרבים כי היכי דליקבלוה מיניה: **אלמא** · מדטרח כולי האי דליקבלוה אלמא הלכתא כוותיה: **חקק** · בטבלא בסכין: **עבד שיצא** · לחירות: **בכתב שחקק על גבי טבלא** · דף: **ופינקס** · כעין אותן של סוחרים שחוקקים עליהן בעט: **ולא בכתב שעל גבי כיפה** · כעין טובע של צמר וטוטפת הנשים תחת לעיף קישוריהן כדאמרי' במה אשה יוצאה (שבת דף נז:): **אנדוכתרי** · תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט כעין ברוסדי"ר בלע"ז ואם רקמו עליהן אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד וב' ראשיו תחובים: **הא דחק תוכות** · של אותיות ולידיהן והאותיות בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהם והעץ נשאר כמו שהיה בדפוס האותיות מאיליה: **הא דחק ירכותיהן** · של אותיות דהייתו הן ממש שיקשע הכתב זו היא כתיבה: **לא היה כתבו** · של ציץ שוקע אלא בולט כצורות של דינרי זהב: **והא דינרי זהב תוכות הוא** · דקא סלקא דעתיה כשהוא מכה בקורנס חותם המטבע על הדינר תוכות וסביבות צורת החותם שהיא שוקעת והם מלאים דוחקין את תוכו וסביבות צורת הדינר וכנגד שקיעת רושם החותם אין הדינר של זהב נדחק ומאיליה הצורה עומדת במקומה וגבי ציץ כתיב (שמות כח) מכתב פתוחי חותם אלמא כתיבה היא: **ואילו הכא יריכות** · שהיה הציץ דק כעין טס וכל האותיות מעבר האחד ודוחק ירכותיהן והן בולטות מעבר השני כמו שמציירים כסף וזהב העשוי ליקבע בכלי עץ ששותים בהם יין: **רושמא** · חותם המטבע שקורין קויי"ן: **מיחרץ חריץ** · התוכות והסביבות של צורתו שהיא שוקעת חורצין ודוחקין תוכות וסביבות של צורת הדינר עד שעומדת צורת הדינר בולטת כמו שהיתה ונפקא מינה שאם חקק את הגט בחותם וכתבו על גבי טס לא הוי כתב דתוכות הוא: **או כנופי מיכנף** · צורת החות' שהיא שוקעת כשתוכותיה דוחקים את תוכות של דינר ונכנס הזהב קלת בדוחק בתוך שקיעת הצורה ונמתח מתוך דוחקו ונכנס לתוך הצורה ולאו ממילא הן אלא ע"י מכת הקורנס הצורה עלמה נמתחת לתוך הרושם והרי כתבה בידים: הא

אי משום כריתות דאית בה הא בעינן וכתב לה לשמה וליכא · תימה דלענין מגילת סוטה משמע בפ"ק דעירובין (דף יג.) דמוחקין לה מן התורה אפי' למאן דבעי כתיבה לשמה דקאמר רב פפא דלמ"ד אין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת תורה דסתמא כתיבה ה"נ דמחקינן וי"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר לה כוותיה א"נ סבר כאידך תנא דסבר אין מוחקין לה מן התורה וכמתני' דכפ' כל הגט (לקמן דף כו·) דתנן הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש כו' ודייק מהתם בריש מס' זבחים (דף ב:) דסתמא פסול וכ"ש ספר תורה דלא איכתוב לשם גירושין כלל ועוד נראה דאפי' מאן דמכשיר במגילת סוטה למחוק מן התורה אע"ג דבעי לשמה מודה לענין גט דפסול דבעירובין בפ"ק (דף יג·) משמע דכולהו תנאי מודו בהנך דפרק כל הגט דחשיבי שלא לשמה מדפריך התם ולית ליה לרב אחא בר יאשיה כתב לגרש את אשתו ונמלך כו' ובמגילת סוטה סתמא כשר משום דמסתמא שאין הכהן שעליו לכתוב מקפיד ומסתמא ניחא ליה אבל גבי גט בעל סתמא לא ניחא ליה אע"ג דפריך ממתני' דגט ארבי אחא בר יאשיה דאיירי במגילת סוטה לענין שלא לשמה לא משמע ליה לחלק: **הא** בעינן שמו ושמה · אע"ג דמתני' דפרק הזורק (לקמן דף פ·) דשינה שמו ושמה מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כרבי מאיר משמע דלרבנן לא הוי בשינה שמו אלא פסולא דרבנן ומדנקט שינה ולא נקט לא כתבו כלל משמע דבלא כתבו כלל כשר אפי' מדרבנן הא ליתא דעל כרחך לא כתבו כלל לר"מ פסול מה"ת דהא בעינן שיהא מוכיח מתוכו שהוא מגרש את אשתו ובלא כתבו כלל אין מוכיח אלא אומר ר"י דלא מיירי בשינה שמו ממש דא"כ הוה ליה למינקט לא כתבו כלל דפסול לרבי מאיר דמתני' ר' מאיר כדאמרי' התם דהוי רבותא ספי אלא שינה שמו היינו שכתב שם דגליל ביהודה והשתא קאמר הכא ספיר הא בעינן שמו ושמה וליכא [וכ"ש] דבלא כתבו כלל הוא דפסול:

דילמא נתינת גט הוא · וכן שלף איש נעלו ונתן לרעהו (רות ד) לא בעינן שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן וכן גבי תרומה [קדושין*] תנה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב (דברים יח) תתן לו ובמתנות דם חטאת ובמתנות בהונות אין בו שיעור והא דאמר אבא שאול בפ' כל שעה (פסחים דף לג:) דזר שאכל תרומה לא מיחייב בפחות משוה פרוטה משום דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן וגו' ואין נתינה בפחות משוה פרוטה היינו משום דתשלומי תרומה ילפינן מתשלומי מעילה דתרוייהו תשלומי קדש מיקרו וגמרי בחטא חטא מהדדי ולמאן דבעי בכריתות (דף ו:) ואשר יתן ממנו על זר שתהא נתינה בכזית היינו משום דסיכה היא ואפקה בלשון נתינה לאפוקי ממשמעות דסיכה קאתי דמשמע כל שהוא וצריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקדש (ויקרא כב) דהוי בכזית *לרבנן דאבא שאול וכן לא יתן עליה לבונה דבפרק כל המנחות (דף ס.) מצריך כזית היינו משום דשני מלשון שימה דאתחיל בה לא ישים עליה שמן או משום דומיא דהקטרת לבונה בחוץ דהויא נמי הקטרת איסור דהוי בכזית *):

משמיה דרבים וקלסוה אלמא הילכתא כוותיה · פי' בקונטרס מדטרח עלה דלקלסוה ובפ' מי שאחזו (לקמן דף עז·) לא יתכן לפרש כן דקאמר נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי ולא קלסוה משמיה דרבים וקלסוה אלמא לית הלכתא כוותיה ואומר ר"ת דהכא דייק מדקלסוה כי אמר משמיה דרבים ולפיכך נמי לא קלסוה כי אמר משמיה דיחיד מעיקרא ולקמן איפכא:

למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא · הוה מצי לאקשויי מלוחות דכתיב בהו כתיבה בכמה קראי והיה כתבם חקוק כדכתיב (שמות לב) חרות על הלוחות אלא דניחא ליה למיפרך מגט אגט:

*) [וע"ע תוס' פסחים לג: ד"ה ואין ותוס' מנחות ס. ד"ה מי בעינן ותוס' ב"מ מז. ד"ה קונים]

התקבלי

[לקמן כג. כד: כה. כו. סוטה כ]

שבת קד: לקמן כד: [מסכ' סופרים פ"ה ה"ג]

לקמן מז.

[פי' כיפה של צמר ארוגה אם רקם בארוגה גט אשה או גט חירות אינו גט · ערוך ערך כפה]

הגהות הב"ח
(א) גמ' התם אלא דבעינא זה אלי:

הגהות הגר"א
[א] גמ' הא בעינן שמו ושמה וליכא כו' כצ"ל:

גליון הש"ס
גמ' אילימא משום דכתי' וכתב · עי' לקמן דף כב ע"ב תד"ה והא לאו: תוס' ד"ה דילמא וכו' וכן גבי תרומה · עיין שבת דף כה ע"ב תוד"ה תתן לו:

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"א מהלכות גירושין הל' ג ופ"ג שם הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף א:

מט ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

נ ג מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה טו סמג לאוין ג טוש"ע י"ד סי' רעו סעיף ב:

נא ד מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף א:

נב ה ו מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכה סעי' ד:

נג ז מיי' פ"ט מהלכו' כלי המקדש הלכה ב סמג עשין קעג:

נד ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע שם:

[פירוש מגילאן סוכן ולוגעין אותן ומציירין בהן כתב כמו שעושין הישמעאלים במחצלאות כותבין אותיות ונקראות · ערוך]

תוספות רי"ד

שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר פי' דהא כתיב ונתן בידה על נתינת הגט מיירי ולא דליתיב לה מידי דשוה הוא: ת"ר ונתן ולא וחקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שיצא בכתב שע"ג טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שע"ג כיפה ואנדרכתן פי' שחקק בסכין הגט ע"ג טבלא או ע"ג פנקס שהם מלאים שעוה וחוקקין עליהם בעט ברזל זו היא חשובה כתיבה אבל מה שרוקמין במחט ע"ג כיפה שהיא כמין טובע של צמר על ראש הנשים ואנדרכתי מין תכשיט הוא ורוקמין אותו במחט ורקמת המחט לא חשיבא כתיבה לפי שאין האותיות קבועות אלא תחובות ובעי' כתב קבוע על הדבר שהוא מגרש בו אמר עולא אמר ר' אלעזר לא קשיא הא דחק קורות הא דחק ירידות פי' הא דחק קורות של אותיות וצידיהן והאותיו' בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות ולא חקק [אלא] סביבותיו והעץ נשאר כמות שהיה ונמצאו האותיות בולטות מאיליהן והא דחק ירידותיהן שהאותיות שוקעין בטבלא והוי חשובה כתב ונופי האותיות קורא ירידות:

ת"ר

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ט מהל' כלי המקדש הלכה ג סמג עשין קעג :

נו ב מיי' פ"ח מהלכות גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ח :

נז ג מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ח בהג"ה :

נח ד מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יח:

נט ה טוש"ע אה"ע סי' קמג :

ס ו ז ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ו :

סא ט מיי' שם ופ"י מהל' טוען ונטען הל' א ה סמג עשין לה טוש"ע שם וטוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף א :

גמרא

הא בעינא מכתב וליכא כדינרי זהב ולא כדינרי זהב כדינרי זהב דבולט ולא כדינרי זהב דאילו התם מגואי [א]והבא מאבראי בעא מיניה רבא מרב נחמן כתב לה גט על טס של זהב ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך מהו אמר ליה [ב]נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה איתיביה התקבלי גיטך והשאר לכתובתך נתקבלה גיטה והשאר לכתובתה טעמא דאיכא שאר הא ליכא שאר לא הוא הדין אע"ג דליכא שאר והא קמ"ל דאע"ג דאיכא שאר [ג]אי אמר לה אין אי לא לא מאי טעמא אוירא דמגילתא הוא *ת"ר [ד]הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר הרי זו מגורשת [ה]בעי רב פפא °בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה *°דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים לא צריכא דמעורה [ו]בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו מי אמרינן אקנויי אקני לה או דלמא הוא מנפשיה עייל אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא ולרבא קשיא מתניתין על היד של עבד בשלמא מתני' לרבא לא קשיא *בעדי מסירה ורבי אלעזר היא אלא לרמי בר חמא קשיא לרמי בר חמא נמי לא קשיא [ז]בכתובת קעקע השתא דאתית להכי מתניתין (לרבא) נמי לא תיקשי [ח]בכתובת קעקע מאי הוי עלה תא שמע *דאמר ריש לקיש [ט]הגודרות אין להן חזקה בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דלמא (אשה) לא ידעה לאקנויי אמר אביי *ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים והיה בו זקן אחד והיה מלוה לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו ואמאי הא בעינא °ספר מקנה וליכא אלא לאו משום דאמרינן אקנויי מקנה להו אמר רבא ומאי קושיא דילמא זקן

(תורה אור: דברים כד · הגהות בגליון: ר"מ, מ"ז, רש"ל מ"ז; מעל השורות: זקן)

רש"י

הא בעינא מכתב · פתוחי חותם : מגואי · מכה הרושם בתוכו לד שהצורה בולטת בו אבל לין דוחק מאבראי והיא בולטת מגואי : הא ליכא שאר לא · דמקום גט בעי למיתב לה מתנה גמורה משום גירושין ולא לשם פרעון דכתיב ונתן : אי אמר לה · לכתובתיך: אוירא · גליון : והניר · כל הנייר אני מעכב לעצמי : אינה מגורשת · דכיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר : הרי זו מגורשת · ותחזיר דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה : נייר שבין שיטה לשיטה · שלי מהו : דמעורה · מעורה במקצת שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה : והרי הוא · העבד : יוצא מתחת ידה · שהביאתו לפניו ואמרה בעלי נתן לי העבד הזה וגירשני בו כדתנן במתני' ונותן לה העבד : מהו · מי מהימנה בלא עדי מסירה הואיל ועכשיו הוא ברשותה או דילמא הוא מנפשיה אזל : לזדוייף הוא · דילמא תנאה הוה בגיטא ומחקתיה והדר כתביה : בעדי מסירה · שקראוהו : ור' אלעזר היא · דאמר אי אפשר לגט בלא עדי מסירה : אלא לרמי בר חמא קשיא · דבעיא דידיה בדליכא עדי מסירה היא : כתובת קעקע · אינה נמחקת עולמית : הגודרות · בהמות על שם גדרות צאן (במדבר לב) : אין להן חזקה · אדם שתפסן אינו יכול לטעון לבעליהם מכרתם לי דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו : והרי היא יוצאה מתחת ידו · שהוא בא לגרשה : לא ידעה לאקנויי · לא גמרה ומקנייה דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה ולא גירשה אלא בשלה ואנן בעינן ונתן : אף הוא העיד · רבי יהודה בן בבא במס' עדיות : ה"ג והא בעינא ספר מקנה וליכא · שהמקנה צריך לכתוב את השטר שדי מכורה לך דמההוא קרא נפקא לן בפ"ק דקידושין (דף כו.): אלא לאו · ש"מ כי מקני ליה שפיר דמי ואף על גב דאין בדעתו של נותן שיעכבנו המקבל אצלו :

תוספות

התקבלי גיטך והתקבלי כתובתיך מהו · אע"ג דכתבו על איסורי הנאה כשר היינו משום דיהיב לה מידי כל הגט אבל הכא לא יהיב לה אלא בתורת פרעון : על מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת · בפרק מי שאחזו (לקמן דף עה·) קבעי מ"ט רישא ומ"ט סיפא ומפרש לשון אחד משום דסיפא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד והוי תנאי בטל ומעשה קיים דקסבר ההוא לישנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין גט יכול לחול עד שתחזירהו ואז א"א להתגרש שאין הגט בידה הילכך אע"פ שלא החזירתו מגורשת ורבא דקאמר בפ"ק דקידושין (דף ו:) הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירו לי החזירו יצא כו' לא סבר כההוא לישנא אלא רבא לטעמיה דמפרש בפ' מי שאחזו משום דהוי מעשה קודם לתנאי ואע"ג דבההיא דאתרוג נמי מעשה קודם לתנאי לא דק רבא במילתיה למינקט התנאי כמו שצריך להתנות ולההוא לישנא דמפרש במי שאחזו (לקמן עד.) משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לא הוי גט אלא אם כן החזירתו לבסוף שנתקיים התנאי ואז הוי גט משעה שבא לידה : ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים · אע"ג דלקמן (דף כא:) דרשי רבנן ספר לספירת דברים מכל מקום דרשי' נמי הך דרשה דהכא וא"ת היכי מכשירין בפ' בתרא (לקמן דף פז:) שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני הוה לן למיפסל בשני דפין משום ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים כדאמרי' בפ"ב דסוטה (דף יח·) כתבה בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא כו' ואור"י דשני דפים דסוטה איירי בשתי חתיכות ולקמן איירי בקלף אחד בשני עמודים : לא צריכא דמעורה · מכאן מדקדק ר' יצחק בר מרדכי דאין צריך בגט שתהא כל אות ואות מוקפת גויל מארבע רוחותיה כדאמר הכא דמעורה ור"י אומר דאין מכאן ראיה דהא דקאמר דמעורה היינו רגל ד' של שיטה עליונה בט' של שיטה שתחתיה או ראש ל' בה' או בח' שלמעלה הימנה ומ"מ נראה לר"י דאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת תפילין ומזוזות בעינן שיהו האותיות מוקפות גויל כדאמר בפרק הקומץ (מנחות דף לד.) משום דכתיב בהו וכתבתם כתיבה תמה אבל בגט ליכא קפידא דאפי' ספר ודיו לא בעינן בגט דספר דכתב בגט לספירת דברים הוא דאתא (לקמן כא:): בכתובת קעקע · מדאורייתא ליכא איסורא עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול כדתנן בפ"ג דמכות (דף כא·) ולר' שמעון אינו חייב אפי' כתב וקעקע עד שיכתוב את השם פי' שם דע"ז כדמפרש התם בגמרא ומיהו איסורא דרבנן איכא הכא דאפי' אפר מקלה אסור ליתן על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע ואפי' הויא הכא איסורא דאורייתא מ"מ הוי גט כדאמרי' לעיל כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דאסור לכתוב דהא מיתהני באיסורי הנאה: ת"ש דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה · פי' לאלתר אלא עד ג' שנים יש להם חזקה כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נו·) וא"ת מתני' הוה ליה לאתויי דתנן התם (דף כח·) העבדים חזקתן ג' שנים מיום ליום אבל לאלתר לא ועוד מאי קמ"ל ריש לקיש מתני' היא ודוחק לומר כמו שפי' הרב ר' יהודה מקורבי"ל דריש לקיש אתא לאשמועינן אפי' בכה"ג דאיירי הכא שהגט כתוב על ידו או על קרן של פרה דאיכא הוכחה קצת דיהביה לאשה אפ"ה אין לה חזקה ולהכי מייתי מר"ל דא"כ הוה ליה לפרושי בהדיא כיון דלא איצטריך לאשמועינן אלא בכי האי גוונא אלא י"ל דממתני' לא שמעינן גודרות דה"א דוקא עבדים דבני דעת ועיילי מנפשייהו אבל גודרות אין דרכם לילך לבית איש נכרי ולהכי ה"א הכא שהגט כתוב על ידו ומוכח קצת שהוא שלה יש לה חזקה להכי מייתי מגודרות דאין להם חזקה אע"פ שיש הוכחה דלא עיילי מנפשייהו כמו עבדים: אשה לא ידעה לאקנויי · פירוש בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומיקניא ליה אלא בתורת שאילה מאחילתו לו אע"ג דאמרי' לעיל דדמי כתיבת סופר אקנו ליה רבנן מדידה מ"מ טבלא דידה לא מקנו ליה וא"ת וכי לא ידע מתני' [דכותבת] דפשיט מינה בסמוך דהאשה כותבת את גיטה וי"ל דמצי לדחויי דכותבת על קלף דבעל אלא שנותנת שכר הכתיבה ורב אשי דפשיט מינה משמע ליה דאיירי בקלף שלה : וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים · ואם תאמר מה ענין שטרי הלואה לגט דאינם אלא לראיה ואפי' במלוה על פה היה גובה ממשעבדי אי לא משום דאין לה קול כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב מא·) דמאן דזייף בלגנא יזייף ומכר שיש לו קול אמרינן (שם מא:) המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים ונראה לפרש דנראה לגמרא דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו טובה ונותנים לו במתנה או מוכרים לו שדות דפעמים שלא היו קונין לו אלא בשטר כגון שדי נתונה לך או מכורה לך וגם השטרות האלו היה כותב אותם ואחרים חותמים :

תוספות רי"ד

ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת פי' דכיון שהנייר שלו לא יתן לה כלום ונמצאו אותיות פורחות באויר ע"מ שתחזירי לי את הכתב מגורשת פי' והיא תחזור לו את הנייר כדי לקיים תנאו ותקרא נתינה דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה: בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בטבלה שהיא שלה וגם כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו פי' והוא רוצה ליתנה לאשה ולגרשה בגט הכתוב עלי' והתורה אמרה וכתב ונתן על הבעל מוטל לכתוב וליתן ובעי' שיהא הנייר או כל חפץ הכתוב עליו הגט שלו מי אמרינן אקנויי אקניתיה ניהליה או דלמא אשה לא ידעה לאקנויי פי' לא ידעה לאקנויי דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה כזה שעתיד לחזור לה ולא גמרה ואקנויי' ליה אלא כעין שאלה נתנה לו והוא פסול דבעי ליתן בידה שיהא החפץ של בעל וליכא ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בירושלים והיה שם זקן אחד והיה מלוה לכל בני כפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירו ואמאי הא בעי' ספר מקנה וליכא פי' בעי' שהלוה יקנה לו קרקעותיו וישעבדם לו בספר וימסור לו למלוה הספר כתוב וליכא אלא לאו משום דהוא זקן הוה מקנה להו א) ויהיב להו מקנה והם הכי נמי האשה ודילמא זקן שאני דידע לאקנויי אבל אשה לא :

א) אולי צ"ל ויהיב לו ושפיר הוי ספר מקנה וא"כ הכי נמי:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ב] לקמן עה. · [סוטה יח.] · [לעיל ע: וש"נ] · כתובות פד: ב"ב נו. · עדיות פ"ב מ"ג · ירמיה לב · ג' מגדל דוד

גליון הש"ס

גמ' בין שיטה לשיטה · עי' לקמן דף כא ע"ב תוס' ד"ה יצא זה :

אלא

זקן שאני דידע לאקנויי אלא אמר רבא מהכא *ערב [א]היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין אמר רב אשי מאי קושיא דלמא גברא שאני דידע לאקנויי אלא אמר רב אשי [ב]מהכא *אשה [ג]כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו אמר רבא [ד]כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהו ומתגרשת בו ואמאי *חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד *והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה [ה]והלכתא בכפות ואמר רבא [ו]כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהו ומתגרשת בו וצריכא דאי אשמעינן עבד הוה אמינא דוקא עבד אבל חצר ליגזור *משום חצרה הבאה לאחר מכאן ואי אשמעינן חצר ה"א דוקא חצר אבל עבד ליגזור כפות אטו שאינו כפות קמ"ל אמר אביי מכדי חצר מהיכא איתרבי *מידה מה ידה דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה אף חצרה דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה והא מתנה [ז]מדעתה איתא בעל כורחה ליתא מתקיף לה רב שימי בר אשי והא שליחות לקבלה דמדעתה איתא בעל כורחה ליתא וקא הוי שליח לקבלה ואביי אטו שליחות מידה איתרבי *מושלח °ושלחה איתרבי ואב"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כורחה שכן [ח]אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כורחה: על העלה של זית וכו': בשלמא יד דעבד

לא

דברים כד

זקן שאני דידע לאקנויי · שהוא חכם וידע שאינו שטר אלא אם כן מקנהו לו לגמרי וגמר דעתיה ומקני אבל אשה לא ידעה כולי האי ולא גמרה לאקנויי בדעתה אלא בשאלה בעלמא: **לאחר חיתום שטרות** · לאחר שנחתם השטר כתב הערב כתב ידו ואני ערב: **גובה** · המלוה ממנו: **מנכסים בני חורין** · אבל לא ממשעבדי כיון דליכא שטר בעדים לית ליה קלא והוה ליה כמלוה על פה אלמא כל אדם נמי מקנה דהא האי שטרא כשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור למלוה והיאך נכסי הערב הזה משתעבדים בו והא בעינן ספר מקנה אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסריה ניהליה: **כותבת את גיטה** · ומקניא ליה לבעל ויהיב לה ניהלה: **והאיש כותב את שוברו** · פרעון הכתובה שפרע ומקנהו לאשה והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו לראי' בידו: **עליו** · על העבד: **קנאתהו** · לעבד בשטר מתנה זה והגט שבידו דהוה ליה האי עבד כחצרה וגיטה ואלירה באו לה כאחד: **וחצר מהלכת לא קנה** · דכי אמור רבנן חצרו של אדם קונה לו לאו בחצר מהלכת אמור דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי ורבא גופיה אמרה דלא קני בשנים אוחזין (ב"מ דף ט:): **בכפות** · דאינו ראוי להלך: **חצרה הבאה לאחר מכאן** · כגון נתן לה גט בחצר חבירו והלך בעל חצר ומכר לה את החצר או נתן לה במתנה והא ודאי אינה מגורשת דמאן מגרש לה דכשנתן הבעל הגט בחצר לא שלה היתה דתקני לה חצרה כאילו נותנו בידה וכי אתא האי חצר לידה לאו מכח הבעל אתיא לה דניהוי נותן לה החצר והגט ביחד: **מה ידה דאיתא** · בגירושין על כרחה: **אף חצרה** · בעינן נמי דלהוי בין מדעתה בין בעל כרחה כגון חצר שהיתה שלה קודם שזרק הגט לתוכה: **בעל כרחה ליתא** · דאי אמרה אי אפשי לקבל מתנה ממנו לא קניא לה להא חצר ולא מיגרשה ביה דהא אמרה לא ניחא לי למיקני: [**והא שליחות**] · אשה עושה שליח לקבלה מדעתה אבל בעל כרחה אינו נעשה שלוחה שתתגרש בקבלתו אבל הבעל עושה שליח להולכה ונותן לה על כרחה: **וקמשוי שליח לקבלה** · בפרקין דלקמן (דף סב:) דנפקא לן מושלח ושלחה קרי ביה ושלחה בלא מפיק ה"א: **קטנה** · אביה מקבל גיטה כדנפקא לן בכתובות בפרק נערה (דף מז:) מוילאה והיתה: לא

אלא מהכא ערב היוצא כו' · קשה לר"י דבריש הכותב (כתובות דף קב.*) פליג ר' יוחנן ור"ל בחייב אני לך מנה בשטר וקאמר התם כתנאי מהך דערב ופי' בקונט' דפליגי אי חשיבא הודאה א"כ משמע דערב מחייב ליה משום הודאה שמודה דנעשה ערב בשעת מתן מעות מדמייתי לה עלה והכא משמע בההיא שטרא הוא משעבד נפשיה להתחייב מעתה ולפי' ר"ת דהתם דלא מפרש משום הודאה ניחא וי"ל דבתרתי פליגי בן ננס ור' ישמעאל בין שכתב בשטר ואני מודה שאני ערב בין שכתב בו ואני נעשה ערב מעכשיו דרישא דקתני ערב היוצא אחר חיתום שטרות משמע דפליגי בהודאה מדלא נקט בהאי לישנא ערב שלא בשעת מתן מעות חייב ומדמהדר ליה בסיפא הרי שהיה חונק חבירו משמע דפליגי נמי בחנוק ומייתי הכא מחנוק דמשתעבד אע"פ שלא היה השטר שלו ולפי' הקונטרס דפליגי בהודאה אע"ג דתנן הוציא עליו כתב ידו גובה כו' התם בכתב וחתם תחתיו ופלוגתייהו שלא חתם וערב נמי איירי כשלא חתם אלא שכתב אני ערב [ומסר לו השטר בפני עדים]:

והילכתא בכפות · כפות וישן בעינן כדמשמע לקמן בהזורק (דף עח:) דאמר (א) כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו הרי זה גט ניעור אינו גט דהויא חצר המשתמרת שלא לדעתה ופריך בישן אמאי הוי גט חצר מהלכת היא וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והילכתא בכפות ופי' בקונטרס בההיא קאמר רבא דניעור אינו גט וכן פסקו הלכות גדולות דכפות וישן בעינן וליכא למימר דהכי פירושו והילכתא בכפות לא חשיב חצר מהלכת דלא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל ישן לחוד נמי מועיל ולעולם רבא לא איירי בכפות דא"כ אמאי קאמר רבא ניעור אינו גט דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה אפילו הוי משתמר לדעתה כגון שידיו כפותות בחבל ואוחזתו בידה לא הוי גט דחצר מהלכת היא דומיא דקלתה דאי לאו דקאמר התם בפ"ק דב"מ (דף ט:) דמינח נייח ואיהי דקא מסגיא תותה לא הוי גט אע"ג דמשתמרת לדעתה אלא ודאי רבא בכפות איירי וכי לא ידע אהכתי דאיירי בכפות הוה מצי למיפרך מאי איריא דניעור אינו גט משום דמשתמרת שלא לדעתה אפי' משתמרת לדעתה נמי דחצר מהלכת היא אלא דעדיפא מינה פריך: **אבל** בחצר לגזור משום חצרה הבאה לאחר מכאן · וא"ת והא שמעינן שפיר מעבד דלא גזרינן משום חצרה הבאה לאחר מכאן וי"ל דבעבד ודאי לא גזרינן דאיירי בכפות ומילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן: **אמר** שליחות מידה איתרבאי כו'. וא"ת דבפ"ק דב"מ (דף י:) אמרי' דחצר משום ידה אתרבאי ולא גרע משליחות ובמציאה דזכות הוא קני אע"פ שאינו עומד בצד חצירו ולא הוי דומיא דיד דקני מכח שליחות דזכין לאדם שלא בפניו א"כ הכא דכתב לה שטר מתנה עליו אע"ג דלא הויא דומיא דידה דמתנה ליתא בעל כרחה תתגרש מכח שליחות וי"ל דדוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות לקנות במידי דזכות הוא לו אבל בשאר דברים בעינן דומיא דידה דאל"כ חצר מהלכת אמאי לא קנה תקנה מטעם שליחות כמו שליח מהלך אע"ג דמטעם יד לא קני וא"ת רב שימי מאי קשיא ליה אטו לא ידע דשליחות מושלח ושלחה איתרבאי הא ברייתא היא בפ"ב דקידושין (דף מא.) ומילתא דפשיטא היא לכ"ע וי"ל דרב שימי סבר כיון דאשכחן בשליחות דמתגרשת בלא הגעת גט לידה אע"ג דליתא בעל כרחה לענין חצר נמי דאיתרבאי משום יד לא מיסתבר ליה למימר דקפיד קרא אהכי דליהוי דומיא דיד ואביי מהדר ליה דאין להביא ראיה משליחות לחצר כיון דשליחות איתרבאי מושלח וחצר איתרבאי משום יד:

ואיבעית אימא שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כרחה · משמע שרוצה לומר דאפי' איתרבאי שליחות מידה ניחא כיון דאשכחן שליחות בע"כ ע"י אב אע"ג דשאר שליח לא הוי אלא מדעתיה חשיב שפיר דומיא דידה ותימה דחצר מתנה נמי אע"ג דליתא בעל כרחה ניהוי דומיא דידה כיון דאשכחן חצר בעל כרחה כגון חצר שהיה לה קודם לכן דתנן בהזורק (לקמן עז:) דמגורשת ואומר רבינו יצחק דחצרה דמקודם לכן לא הוי בעל כרחה כמו שליחות דאב °דיכולה להפקירו ולא תתגרש עוד על ידו אבל שליחות דאב אי אפשר לה לעכב בשום ענין שלא יקבל גט בעל כרחה · ודוחק: **שכן** אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה · ואפי' בעל כרחו של אב מתגרשת כשנותן לו בעל כרחו כדמוכח בפ"ב דקדושין (דף מד:) דאמר קדושין דמדעת אביה ולא היא גירושין דבע"כ בין היא בין אביה פירוש כיון דבעל כרחו של אב מתגרשת יכולה היא לקבל כמוהו וכן פירש שם בקונט' ועוד אמרינן התם נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כיד אביה דמיא או כחצר אביה דמיא משמע דע"י חצר אביה מתגרשת כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו אפילו אם כחצר אביה דמיא:

על

סב א מיי' פכ"ו מהל' מלוה הלכה א סמג עשין צג טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ד:
סג ב ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ז:
סד ד ה ו מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף יח:
סה ז מיי' פ"ד מהלכות זכיה הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמה סעיף י:
סו ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף ד:

[וגם ד"ה כתנאי]

תוספות רי"ד

ת"ש האשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו. פי' אלמא האשה כותבת גיטה בנייר שלה ונותנו לבעל והבעל מחתימתו ונותנו לה ומגרשה בו וש"מ שגם האשה יודעת להקנות· ומהכא מוכיח שצריך הסופר להקנות הנייר והדיו והקולמוס לבעל כדי שיהא הכל שלו: ועל היד של עבד ונותן לה את העבד ותיפוק דכתב שיכול להזדייף הוא בעדי מסירה ור' אלעזר היא אי בעית אימא אפילו תימא ר' מאיר ובכתובת קעקע:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואב"א וכו' דיכולה להפקירו · קשה לי הא מ"מ משכחת בחצר דקטנה שהוא בע"כ דא"י להפקיר:

ב"ב קעה: כתובות קב.
לקמן כב: ע"ש [עדיות פ"ב מ"ג]
[לקמן עח. ב"ק יב. ב"מ ע:]
ב"ק יב. ב"מ ע: לקמן עח.
[לקמן כד. סג:]
[לקמן עז: ב"מ י:]
[קדושין מא.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והילכתא וכו' דאמר רבא כתב וכו' דהויא ליה חצר:

[שייך לעיל במשנה יט.]

סז א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף א :
סח ב מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ב והל' ג סמג שם :
סט ג ד מיי' שם ופ"ח שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סי' קמג סעיף כ :
ע ה מיי' פ"א שם הלכה ו סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף ד :
עא ו מיי' שם פ"ד הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כ :
עב ז מיי' שם פ"א הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ה :
עג ח ט מיי' שם הל' ח טוש"ע אה"ע שם סעיף ד :

לא אפשר למקצייה אלא קרן של פרה ליקצייה וליתביה לה אמר קרא וכתב ונתן לה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה: רבי יוסי הגלילי אומר וכו': מ"ט דרבי יוסי הגלילי *דתניא ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל ורבנן אי כתיב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא דאתא ורבנן האי וכתב מאי עבדי ליה מיבעי להו בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף ס"ד אמינא *אקיש יציאה להויה מה הויה בכסף אף יציאה נמי בכסף קמ"ל ואידך נפקא ליה מספר כריתות *ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ואידך מיבעי ליה דבר הכורת בינו לבינה *כדתניא הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד שלשים יום הרי זה כריתות ואידך מכרת כריתות ואידך כרת כריתות לא דרשי:

מתני' *אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר *רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין *לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין:

גמ' כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר ר' אלעזר א"ר אושעיא והוא ששייר מקום התורף וכן *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר היא *דאמר עדי מסירה כרתי וה"ק אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף ונתנו לה כשר וריש לקיש אמר חתמו שנינו ורבי מאיר היא *דאמר עדי חתימה כרתי והכי קאמר אין כותבין תורף גזירה שמא יחתום כתבו לתורף תלשו חתמו ונתנו לה כשר כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר פסול אביי אמר כשר דשקיל

רש"י

לא אפשר למקצייה · דשייך במלות ואינו ראוי לחבל בו ואם חבל בו יוצא לחירות בראשי אברים אלמא אינו ראוי לחבל בו : ספר · משמע קלף : וכתב לה מכל מקום · מדלא כתב ונתן ספר כריתות בידה : אי כתב בספר · משמע יכתוב בקלף ומצית למימר דכי מוכתב לה דומיא דקלף הוא דרבי : השתא דכתיב ספר · אין זו אלא וכתב ספירת דברי כריתות ועל כל מה דבעי לכתוב : וכתב לה מאי עבדי ליה · לדידהו לא איצטריך לרבות כל דבר שהרי לא קבע הכתוב דבר לכתיבתו ומוכתן ספר כריתות שמעינן : ואינה מתגרשת בכסף · ואם אמר לה הילך פרוטה והתגרשי לי בה : אקיש יציאה להוייה · כדכתיב ויצאה והיתה לאיש אחר* : הוייה · קידושין שמהוה בהן עצמה לבעל : מספר כריתות · מדסמך כריתות לספר : דבר הכורת · שלא יהא בו תנאי המקשרן יחד אלא תנאי הכורת ומבדיל ביניהם : לעולם אין זה כריתות · שהרי כל ימיה קשורה בו : מכרת כריתות · דמלי למיכתב ספר כרת : מתני' אין כותבין במחובר · דכתיב וכתב ונתן שאינו מחוסר קצירה : כתב על המחובר כו' · בגמ' פריך הא אמרת אין כותבין: נייר המחוק · יכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכותבו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מוכחא מילתא דהא עדים כמי על המחק חתומים וכן דיפתרא אין מחק שלו ניכר ובגמ' מפרש מאי דיפתרא : וחכמים מכשירין · בגמ' מפרש לה : גמ' והוא ששייר · סיפא דקתני כשר והוא ששייר מקום התורף וכתבו לאחר תלישה : תורף · גלויו של שטר מקום האיש והאשה והזמן : ור' אלעזר היא · מתני' דבעי כתיבה בתלוש דדריש וכתב דקרא אכתב הגט ולא אחתימת עדים רבי אלעזר היא דאמר חתימת הגט אינה מן התורה אלא מפני תיקון העולם הילכך וכתב דקרא אכתב הגט קאי : חתמו שנינו · בסיפא דמתני' תלשו חתמו ונתנו לה כשר ואע"פ שנכתב כולו במחובר דכי כתיב וכתב דקרא אחתימת עדים שהיא עיקר ור' מאיר היא : דשקיל ליה · לכוליה עציץ ואין כאן מחוסר קצירה ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה והויא ליה קצירה דלא מפסיד ליה לעציץ : דשקיל

תורה אור

דברים כד · שם

תוספות

*על עלה של זית · דוקא עלה של זית וכיוצא בו דמתקיים כדתניא בתוספתא על עלה של זית וחרוב ולעת וכל דבר שהוא של קיימא כשר אבל עלה של כרישין ובצלים ועלה ורדים ועלה ירקות וכל דבר שאינו של קיימא פסול:

יצא זה שמחוסר כתיבה קצירה כו' · פי' רבינו שמואל דוקא בבעלי חיים או במחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו חשיב מחוסר קצירה ותדע דבסמוך איפליגו אביי ורבא כשכתבו על עלה של עציץ נקוב דרבא גזר שמא יקטוס אבל כשאינו נקוב משמע אפי' יקטוס כשר וכן פירש הרב רבי שמעיה בפירושו ואם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו לפי זה כשר ומעשה היה בימי ה"ר יצחק ברבי מנחם ופסלו ונחלקו עליו גדולי הדור ובה"ג פוסל וכן ר"ת היה מחמיר מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ניהליה והא דלא פליג עלה רבא משום דליכא למיגזר שמא ישבר העציץ דאין דרך לשוברו כמו בקרן של פרה דלא גזרי' שמא יקצץ דאין דרך ליקצץ ודוקא בעלה גזרי' שמא יקטוס ולאו דוקא נקט עלה של עציץ נקוב דהוא הדין כשאינו נקוב אלא משום רבותא דאביי נקטיה דאפילו בנקוב מכשיר ועוד אור"י דמסתבר דאין האשה קונה את הגט שכתוב על עלה של עציץ נקוב במשיכת העציץ או בהגבהתו כל זמן שלא פסקה יניקת העלה כדאמרינן בסמוך מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים אבל במשיכת העציץ לא קנה דאכתי חשיבי מחוברין בשעת משיכה והא דמכשיר אביי משום דשקיל ליה ויהיב לה היינו דהניחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ דהשתא הוי רבותא טפי דמכשיר אביי בעציץ נקוב דלא גזרי' דיהיב לה בפסיקת היניקה אטו בלא פסיקת היניקה וקמ"ל נמי אע"פ שצריך ליתן לה בפסיקת היניקה לא חשיב בהכי מחוסר קצירה ור"י מייתי ראיה לפי' ר"ת דחשיב בפ' כסוי הדם (חולין דף פט·) עפר עיר הנדחת מחוסר תלישה קבילה ושריפה ויותר נחשב מחובר גט בקלף גדול מחיבור עפר עיר הנדחת והא דלא חשיב לקורה הנעולה בארץ מחוסר תלישה בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מו:) משום דלא חשיב חיבור לקרקע כולי האי ולר"ת דוקא נחתך מקלף גדול חשיב מחוסר קצירה אבל חותך מן הגט דבר מועט כמו שעושין לייפותו לא חשיב בהכי מחוסר קצירה כדאמרי' לעיל גזייה לזמן ויהבי' ניהלה כו' בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו גבי והנייר שלי משמע דדבר מועט לא חשיב מחוסר קצירה:

תלמוד לומר וכתב לה מ"מ · וא"ת ואימא וכתב כלל ספר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל ונתן חזר וכלל אע"ג דלא מייתי אלא כללא קמא הכי נמי אשכחן בפ"ק דקידושין (דף כא:) מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול וכו' ת"ל ולקחת כל דבר הניקח ביד ולא מייתי בברייתא כללא בתרא ובסוגיא דהתם מוכח דכלל ופרט וכלל קא דריש ונתת באזנו חזר וכלל:

מה ספר דבר שאין בו רוח חיים · לא בעי למימר מה ספר דבר הבא מב"ח כו' לאפוקי עלה וטבלא ופינקס אף ע"ג דבפ"ק דקידושין (דף יז.) גבי הענקה אמרי' דאי כתיב לאו ה"א דוקא ב"ח אין אבל גדולי קרקע לא שמא לא חשיב כל כך לך חשוב דבר הבא מב"ח כמו לד של בעלי חיים עצמו ועוד דהכל כפי מה שדומה לחכמים נקיט בכל א' ענין הראוי לו דבפ' בכל מערבין (עירובין דף כז:) נקט פירי מפרי וגידולי קרקע ובסוכה (דף יא:) מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה [וגידולו מן הארץ] (ואינו אוכל):

בכתיבה מתגרשת · הרי וכתב לה כתיב אחד דרשינן וכתב לה לשמה ומוכתב אחרינא בכתיבה מתגרשת ומלה לה ולא לה ולחברתה א): ואינה מתגרשת בכסף · הך דרשה לרבא ב) אבל לאביי נפקא ליה דאינה מתגרשת בכסף מסברא דיאמרו כסף מכניס כו' ומ"מ איצטריך לדידיה נמי וכתב למעוטי חליצה והתם ג) ממעט חליצה מספר כורתה היינו דרשה דר' יוסי הגלילי ונקט לה לפי שהיא פשוטה וכן רגיל בכמה דוכתי ד):

שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות · תימה הא אם מת אביה או אם מכר לא חשיב תו בית אביה כדתנן בהשותפין (בנדרים דף מו·) קונם לביתך שאיני נכנס שדך שאיני לוקח מת או מכר לאחר מותר ויש לומר דכל יומאי חלליו קרוים בית אביו ואפילו שמת כדכתיב (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך גבי תמר וכבר מת אביה כדמוכחי קראי ה):

ורבי יוסי הגלילי מכרת כריתות כו' · קשה לרבינו תם דבפ' המגרש (לקמן פג:) קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה דכרת כריתות לא דרשי ור' יוסי הגלילי הוא בכלל רבנן דהתם ויש לומר דלא דרשי כרת כריתות להאי דרשה דהתם ולא בעי למימר דלא דרשי כלל:

עליך

א) [לקמן פז.] ב) [קדושין ה.] ג) [קדושין ה.] ד) [קדושין ג:] ד) [עי' תוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה ותוס' מ"ק ח. ד"ה נפקא ותוס' מגילה כ. ותוס' סנהדרין לד: ד"ה דכתיב ותוס' זבחים קיז. ד"ה והתורה ותוס' כריתות טו. ד"ה ערות] ה) [עי' תוס' עירובין טו: ד"ה ע"מ ותוס' סוכה כד: ד"ה ע"מ]

תוספות רי"ד

ועל הקרן של פרה וכו' בשלמא יד עבד אי אפשר למקצייה אלא קרן של פרה נקציה וליתביה (וניכתביה ניהלי) [לה] אמר קרא וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה: ר' יוסי הגלילי אומר וכו' מ"ט דר' יוסי הגלילי דתניא ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ א"כ מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. פי' אונתן בידה קסמיך דה"ל כלל ופרט א) ורבנן אי כתב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים בעלמא הוא דאתא פי' אי כתב בספר הוה משמע יכתוב בקלף ומצית למימר דכי נמי מרבית מוכתב לה דומיא דקלף הוא דרבי השתא דכתב ספר אין זה אלא וכתב ספר כריתות ספירת דברי כריתות על כל מה דבעי לכתוב וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים: מתני' אין כותבין במחובר לקרקע כתבו על המחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר ור' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין. פי' אין כותבין במחובר לקרקע משום דבעי' וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיב' ונתינה יצא מחובר שמחוסר קציצה והילכך אי כתביה במחובר פסול הוא. כתבו על המחובר וכו' ופריך והאמרת אין כותבין וכו' פי' דמשמע שהמחובר פסול והדר מכשיר ליה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רב הושעיא והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רבה בר בר חנה והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי וה"ק אין כותבין תופס גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לתופס ותלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר פי' ר' אלעזר סבר עידי מסירה כרתי והם הם העיקר שמוסר בפניהם הגט ועידי חתימה בלא עידי מסירה לא יועילו כלום שיתן לה גט החתום בלא עידי מסירה והיכא דאיכא עידי מסירה אע"ג דליכא עידי חתימה כשר שהעיקר עידי מסירה הן והכריתות נגמר עליהם וקרא דכתיב וכתב לה ספר כריתות לאו על חתימת העדים קאמר אלא על כתב הגט וגופו של גט הוא שמו ושמה שם עירו ושם עירה והזמן והרי את מותרת לכל אדם יקרא תורף והשאר תופס וה"ק אין כותבין התופס במחובר גזירה שמא יכתוב גם התורף הילכך אסרו הכמים לכתוב התופס במחובר לכתחילה ואם כתבו לתופס על המחובר ותלשו ואח"כ סיימו וכתב התורף בתלוש כשר והאי דקתני חתמו לאו דוקא חתימת עדים אלא כמו סיימו שסיים (חתמו שזייף) התורף בתלוש ור' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו של תופס וסיימו של תורף בתלוש דגזר תופס אטו תורף ופסל אפילו בדיעבד : ור"ל אמר חתמו שנינו ור"מ (אמר) היא דאמר עידי חתימה כרתי וה"ק אין כותבין תורף גזירה שמא יחתום כתבו לתורף תלשו חתמו ונתנו לה כשר · פי' ר"מ סבר עידי חתימה כרתי הם הם העיקר וגם שיש עדים חתומים בו אע"פ שנתנו בינו לבינה כשר ונשאת בו אחרי שהגט יוצא חתום מתחת ידה ומקויים בחותמיו ולא בעי' עידי מסירה והאי וכתב לה על חתימת עדים קאי שהיא העיקר והלכך אם כתבו כולו ואפילו התורף במחובר ותלשו וחתמו ונתנו לה כשר ור' יהודה פוסל דבעי' כתיבת הגט וגם חתימתו בכשרות כדאמרן בשמעתא קמייתא בפ"ק דמסכתין מאן האי תנא דבעי כתיבה וחתימה לשמה ר' יהודה הוא וקי"ל הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכדאמרינן לקמן הלכה כרבי אלעזר · כתבו על חרס של עציץ נקוב [כשר] דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה · על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה :

א) אולי צ"ל דהו"ל כלל ופרט וכלל ורבנן וכו' · ועי' בתוס' ד"ה תלמוד לומר :

ורבא

גליון הש"ס

גמ' מי שאינו מחוסר כעין זה חולין דף קלה ע"א ושם נסמן : שם ורבנן אי כתיב בספר · עי' סוטה דף טז ע"א : שם כתבו על חרס של עציץ נקוב · עי' לעיל דף ז ע"ב תוד"ה עציץ נקוב :

מסורת הש"ס

עירובין טו: סוכה כד:
דברים כד
קדושין ה.
[סוכה כד: וש"נ]
יומא יג. קדושין ה. וש"נ לקמן פג:
לעיל ג:
לעיל דף ד.
[עי' לקמן כב. תוס' ד"ה לא עלן]
[לקמן כג.]
[לעיל ט: וש"נ]
[לקמן כב. כו. קדושין מח. כתובות לד. בבא בתרא קע.]

דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה רבא אמר פסול גזרה שמא יקטום: (א)עציץ של אחד וזרעים של אחר מכר בעל עציץ לבעל זרעים כיון שמשך קנה (ב)מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים (ג)עציץ וזרעים של אחד ומכרן לאחר החזיק בזרעים קנה עציץ וזו היא ששנינו *נכסים (ד)שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה (ה)החזיק בעציץ אף עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ אביי אמר בתר נקבו אזלינן רבא אמר בתר (ו)נופו אזלינן בדאשרוש כ"ע לא פליגי כי פליגי (ז)בדלא אשרוש ובדאשרוש לא פליגי והתנן *שתי גנות זו על גב זו וירק בינתים ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מה אם ירצה עליון ליטול את עפרו אין כאן ירק אמר רבי יהודה מה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו עפר אין כאן ירק ואכתי בדאשרוש לא פליגי והא תניא *(ח)אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחוצה לארץ טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי *רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור מאי לאו מקצת נופו בארץ ומקצת נופו בחוצה לארץ לא (ט)מקצת שרשין בארץ ומקצת שרשין בחוצה לארץ ומאי טעמא דרשב"ג דמפסיק צונמא מאי טעמא דרבי דהדרי ערבי במאי קמיפלגי מר סבר אוירא מבלבל ומ"ס האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי: ר' יהודה בן בתירא אומר כו': א"ר חייא בר אסי משמיה דעולא (י)ג' עורות הן *מצה חיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיח ודלא אפיץ למאי הלכתא להוצאת שבת וכמה שיעורו כדקתני רב שמואל בר יהודה כדי לצור משקל קטנה וכמה אמר אביי כי ריבעא דריבעא דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיח ולא אפיץ למאי הילכתא להוצאת שבת וכמה שיעורו כדתנן *עור כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיח ולא אפיץ למאי הילכתא להוצאת שבת וכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט: וחכמים מכשירין: *מאן חכמים אמר *) רבי אלעזר

רבי

רש"י

דשקיל ליה · לעציץ ויהיב ניהלה: **שמא יקטום** · העלה והוית קציצה מן המחובר: **עד שיחזיק בזרעים** · עציץ הוי תלוש ומיקני במשיכה זרעים הוי מחוברין ודינן כקרקע ונקנים בכסף בשטר ובחזקה ועד שיחזיק כגון דניכש או עידר דהוית חזקה ובלא יהיב מעות קמיירי דאי יהיב זוזי מיקנו בכסף: **החזיק בעציץ** · ולא משכו לקנות אלא עשה בו שום מלאכה במקומו: **אף עציץ לא קנה** · דמטלטלין לא מיקנו בחזקה: **נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ** · שהיה מונח על הגבול ונוף הזרעים נוטה חוץ לעציץ חוץ לגבול: **בתר נקבו אזלינן** · שמשם הוא יונק וחייב במעשר: **בתר נופו אזלינן** · ופטור מן המעשר מן התורה בחוצה לארץ: **בדאשרוש** · חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל: **כולי עלמא לא פליגי** · דלא אזלי' תו בתר נוף הואיל ומחובר ממש בארץ: **ובדלאשרוש לא פליגי** · ליכא למאן דאזיל בתר נוף: **שתי גנות זו על גב זו** · וזו אצל זו וקרקעית האחת גבוה מחברתה וגידור שלה זקוף והירק בינתים בגידור הגבוהה דעכשיו הוא נשרש בקרקעו של עליון ונופו באוירו של תחתון: **של תחתון** · אזלי' בתר נוף: **כדקתני טעמא** · שאם ירצה תחתון למלאות גנתו כו' והואיל ובידו למחות וגורם לירק הזה זוכה בה ולאו משום הטיית נוף: **טבל וחולין מעורבין זה בזה** · אין לך פירי באילן הזה שאין מקצתו מן הארץ שהוא טבל ומקצתו מחוצה לארץ שהוא חולין לפי שהיניקה מתערבת ונפקא מינה שאין מעשרין מטבל ודאי עליו דהוי מן החיוב על הפטור ולא ממנו על טבל ודאי: **הגדל בחיוב** · מה שבתוך ארץ ישראל: **מקצת נופו כו'** · ואע"פ שכל שרשיו בארץ או בחו"ל אלמא אזלינן בתר נוף: **מ"ט דרבן שמעון** · מאי הגדל בחיוב חייב והלא היניקה של שרשין מעלה שרף בכל הפרי ושורשי עבר זה מעלים שרף לפרי שבעבר זה: **דמפסיק צונמא** · שן סלע מבדיל באמצע השרשים ומפסיקין עד הגזע הלכך לרבן שמעון לא ינקי מהדדי: **דהדרי ערבי** · שהעץ מן הגזע ולמעלה שלם: **מר סבר אוירא מבלבל** · אע"פ שכל מה שיש מן השרשין בקרקע הוי מובדל הואיל וכשילא לאויר הוא מעורב ומבלבל ויניקי מהדדי: **ומ"ס** · אוירא לא מבלבל הואיל ובתוך הקרקע מובדל בסלע שאינו מצמיח ומיהו היכא דכל שרשיו בא"י ליכא מאן דאזיל בתר נוף: **שלש עורות הן** · חלוקין בשמותיהן ובשיעוריהן: **כמשמעו** · כמלה זו שלא נתקנה בחימון כדת הלחם: **קמיח** · מעובד בקמח: **למאי הלכתא** · שיעוריהן חלוקין: **משקולת** · של עופרת עשויה להיות פוחתת ומחפין אותה בעור שלא תהא נשופת ופוחתת: **רבעא דרבעא** · משקל קטן שלהן היה: **חיפה** · מתוקן קצת וראוי לחפות בו קמיעין: **לכתוב עליו את הגט** · כרבנן דמכשרי ומיהו קלף גמור דמליח וקמיח ואפיץ לא שמיה עור משום הכי לא מני בהדייהו ושיעוריה תנן בהמוציא יין (שבת דף עט:) קלף כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין אבל דיפתרא אינו כשר לתפילין הילכך שיעורו בגט: **מאן חכמים** · כלומר מאן ניהו ומאי טעמייהו דמכשרי:

תוספות

עציץ של אחד וזרעים של אחר · ה"ה דהוה מצי לאשמועי' הכל בעציץ וזרעים של אחד אלא לרבותא נקט הכי דאע"ג דבעל עציץ קונה זרעים לא קנה אע"פ שהם בתוך העציץ שלו: **החזיק** בזרעים קנה עציץ · צריך עיון אם צריך לומר אגב וקני כמו בעלמא כדאמרי' בפ"ק דקידושין (דף כז.) או שמא הכא לא צריך דכיון דצריך עציץ לזרעים בטל אגב זרעים וכן גבי שטר כיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא ושמא התם לא בעינן אגב משום דשטר אפסרא דארעא הוא:

בתר נקבו אזלינן · *למאן דאמר בהעור והרוטב (חולין קכח:) (א) בדלעת הנטוע בעציץ שאינו נקוב ויצאה חוץ לעציץ הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו ה"ה אם עציץ בחוצה לארץ ונופו נוטה לארץ דמהני יניקת הנוף לענין נוף גופיה וחייב במעשר מכל מקום לא חשיבא יניקת הנוף כיניקת שורש דהא לא מטהרה יניקת הנוף מה שבתוך העציץ והכא מחייב נוף מחמת יניקת העיקר:

ובדאשרוש לא פליגי והתנן שתי גנות כו' · קס"ד דהא דקתני סיפא א"ר מאיר ומה אם ירצה העליון כו' שאין זה עיקר הטעם מדקתני נמי התם א"ר מאיר מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי משמע דבסברא פליגי אי זה מהן עיקר ואמרי' נמי התם בגמרא בפ' הבית והעלייה (ב"מ דף קיח:) ואזדו לטעמייהו אילן היוצא מן הגזע כו' ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא ותימה דלא מייתי הכא מערלה:

לא על נייר מחוק · שהכתב על הנייר שאינו מחוק ועדיו על המחק אבל שניהם על המחק כשר כדאמרי' בריש גט פשוט (ב"ב קסד.) דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים: **שלש** עורות הן · פי' בקונטרס דקלף גמור לא חשיב בהדייהו דלא שמיה עור ועוד אומר ר"י דלא מני בהדייהו קלף משום דבהדיא תנן ששיעורו כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין ואף על גב דשיעור חיפה דהוי כדי לעשות קמיע שנוי במשנה מ"מ לא הזכיר חיפה בהדיא במתני':

כדי לכתוב עליו את הגט · היינו כרבנן דמכשרי אדיפתרא ולהכי מייתי לה הכא ואלו השיעורין אינן לפי חשיבות העור דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו אלא כל א' שיעורו במה שרגילין לעשות ממנו:

מאן חכמים ר' אלעזר · פי' בקונטרס דאמר עדי מסירה עיקר והבאה להנשא צריכה להביא עדי מסירה ודוקא הכא על דבר שיכול להזדייף אומר רש"י דצריכה עדי מסירה בשעה שבאת להנשא אבל בגיטין הכתובים בדבר שאינו יכול להזדייף יכולה להנשא ע"י עדי חתימה ואפילו לר' אלעזר כדתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) ומייתי ליה בריש מכילתין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם אבל מה שפי' בקונטרס דלר' מאיר אשה הבאה לינשא בגט הכתוב על דבר שיכול להזדייף אינה צריכה עדי מסירה ועדים החתומים בו אינה מביאה לפנינו אם יש מכירין חתימתן ואי הוה ביה תגלה וזייפתיה ליכא דידע משמע דאי הוי סהדי קמן הוה כשר ואי אפשר לומר כן דלר' מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו כדמשמע בריש כל הגט (לקמן כד:) ובדבר שיכול להזדייף אין מוכיח מתוכו כלום:

אבל

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ג מהלכות מכירה הל' טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רב סעיף י:
עה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:
עו ג מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף יב:
עז ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' א:
עח ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' יב:
עט ו ז מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה כה:
פ ח ט מיי' שם הל' כד:
פא י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה טז:

תוספות רי"ד

ורבא אמר פסול גזירה שמא יקטום ודוקא בעציץ נקוב דחשיב כמחובר פסלי קטימה והמורה כתב(א) כתבו על החרס עד דיהיב לכולו עציץ ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה והויא ליה קציצה דלא מפסיד ליה לעציץ ואינו נ"ל שאפי' אם ישבר החרס כשר שאעפ"י שהוא נקוב הזרעים חשובים מחוברים ולא נוף העציץ ולא חשיבא קציצה אלא כשיקצץ מן המחובר ולא מן התלוש דאם איתא אמאי נקט עציץ נקוב אפילו כשאינו נקוב נמי יפסול רבא אלא לאו ש"מ לא פסלה קטימה אלא במחובר ולא בתלוש והאי דקאמר גבי עציץ דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה לאו למימרא דלא מיתכשר אלא בהכי דאפילו אם ישברנו נמי כשר ולהכי נקט האי לישנא כלומר דלא מיחסר מידי דשקיל ליה אי נמי איידי דאמר אביי גבי עלה נקט האי לישנא נמי גבי חרס ואם כתב הגט בראש המגילה ואח"כ חתכו והפסיקו ממנה כשר וכ"כ גם ר"ת ז"ל ודייקי' מינה מדגזרינן בעלה של עציץ נקוב ש"מ בנייר כי האי גוונא אפילו קצץ כשר אבל בעל ה"ג כתב מאן דכתיב גיטא ליפסוק מגילתא שיעור גט והדר ליכתביה ואי כתב מקמיה דליפסוק מגילתא ופסיק ליה בתר דכתב גיטא (מינה) מיפסל גיטא דכתיב ונתן מה שאינו וכו' ואינו נ"ל דהא לא פסק במתני' אלא מחובר לקרקע ובעלי חיים אבל מחובר בתלוש לא: רבי יהודה בן בתירא אומר וכו' פי' המורה מפני שיכול לחזור ולמחוק עד העדים ולכותבו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מוכחא מילתא דהא עדים נמי על המחק חתומים ואינו נ"ל מדאמרי' בגט פשוט אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר וא"ת מוחק וחוזר וכותב אינו דומה מי שנמחק פעם אחד למי שנמחק שני פעמים ואינו פוסל שם אלא שטר הבא על המחק ועדיו על הנייר דמחיק ליה לשטרא וכתיב מאי דבעי והכי נמי דפסיל נייר מחוק לא פסיל ליה אלא גם הבא על המחק ועדיו על הנייר: ג' עורות הן מצה וחיפה ודפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ וחיפה דמליח ולא קמיח ולא עפיץ דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ ומתוך כך אין המחק ניכר בו והקלפים שלנו המעובדים בסיד כך הם כמו המעופצים שבבבל לא היו רגילים אלא בעפץ וכך הוא הסיד לנו כמו העפץ להן ואינו יכול להזדייף: וחכמים מכשירין מאן חכמים רבי

א) נראה דל"ל והמורה כתב בכתב על החרס דכשר משום דשקיל ויהיב לה לכולי עציץ ואין לחוש וכו'.

מסורת הש"ס

קדושין כו. ושם נסמן

ב"מ קיח:

ב"ב כז:

גז"ש נדרים נב:

שבת עט. ע"ש

[שם עח:]

[ערכין פג. ושם נסמן] *) [עי' פרש"י לקמן לג: ד"ה ר"א]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בתר וכו' בהעור והרוטב בקיעות הנטועה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בתר נקבו אזלינן למ"ד. עי' תשובת דברי ריבות סי' כב:

פב א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף נ :
פג ג מיי' פכ"ז מהל' מלוה הל' א טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף א :
פד ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה טו יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכג סעיף א :
פה ה מיי' שם הל' טו ופ"ד שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם וסי' קכד סעיף ז :

תורה אור

*[א]ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי ואמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן עד עשרה ימים לא חיישי' דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ור' יוחנן אמר [ב]אפי' מכאן עד עשרה ימים דאם איתא דהוה ביה תנאי מידכר דכירי ואמר ר"א [ג]לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא דכתי' °ונתתם בבלי חרש למען יעמדו ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפי' בשטרות והכתיב למען יעמדו ימים רבים התם *עצה טובה קמ"ל: **מתני'** [ד]הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן *האשה [ה]כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו: **גמ'** והא לאו בני דיעה נינהו אמר רב הונא והוא

ירמיה לב

ר' אלעזר היא · דאמר חתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי כריתות דעל כרחך בעינן עדים דילפינן (לקמן דף ס:) ערוה דבר דבר ממון והלכך לא חיישינן לדלמא מזייפא דהא אמרן צריכי למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ"ד עדי מסירה עיקר הבאה ליגשא צריכה להביא עדים שנמסר לפניהם אבל לר' מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה איכא למיחש לזיופא דמאן דסמיך אעדי חתימה אשה הבאה ליגשא בגט אינה מביאה לפניו עדים החתומים בו אם יש מכירים בחתימתן ואם יש תנאה וזייפתיה ליכא דידע : **אלא לאלתר** · שהביאתו לב"ד ביום שנמסר לה להודיע שהיא גרושה ויתירוה ליגשא דכיון דהאידנא הוא ובעידי מסירה לא חיישינן לזיופא : **וזייפתיה** · וכבר שכחוה העדים : **אלא בגיטין** · דאינן עשויין אלא להתירה ויכולה להביאו לב"ד לאלתר ויתירוה ושוב אינה צריכה לגט דכיון שהותרה בב"ד יש זכרון וקול לדבר : **אבל בשטרות** · דקיימי לגוביינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכי' אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו : **ימים רבים** · אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד ולהתקיים והאי קרא בירמיה בשטרי מכר : **מתני' ואפי' חרש שוטה וקטן** . בגמ' מפרש לה: **כותבת את גיטה** · ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין : **שוברו** · שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה : **גמ' והא לאו בני דיעה נינהו** · ולא ידעו לכתוב לשמה .
והוא

אבל בשטרות לא · פי' בקונטרס דקיימי לגוביינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו ופירושו דחוק דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול לזייף ונראה לרבינו יצחק דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפילו בשטרות דר' יוחנן לטעמיה דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי והא דפריך והא כתיב למען יעמדו ימים רבים היינו משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי דאי לאו הכי למאי אתא ומשני לעצה טובה אתא ועוד י"ל דדוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב תנאים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשיר והשתא פריך שפיר והא בעינן ראוי לעמוד ימים רבים ואפילו לאלתר אין להכשיר וא"ת לר' אלעזר דאמר אבל בשטרות לא מאי שנא מאין עליו עדים דתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) דלר' אלעזר גובה מנכסים משועבדים והיינו בשטרות כדפי' בקונטרס וי"ל דשאני אין עליו עדים כיון דכתוב על דבר שאינו יכול לזייף והעדים מכירין לעולם שטר המסור לפניהם ואם היו מזייפין שום דבר היה ניכר הזיוף אבל עוד קשה דבהדיא תניא בפ"ק דקדושין (דף כו.) כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה אלמא מכשיר ר' אלעזר אף בשטרות דבר שיכול להזדייף וי"ל דהא דקאמר הכא אבל בשטרות לא ה"מ בשטרות העומדים לראייה אבל שטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה הוי כמו גיטא וי"מ דאין חילוק בין דבר שיכול להזדייף לאין יכול בעדי מסירה לר"א והכא הכי פירושו לא הכשיר ר"א כו' כלומר ר"א איירי ודאי בכל שטרות ולא הכשיר היינו דלא ס"ל כוותיה אלא בגיטין ולא בשטרות כדאמר רב בפ' בתרא (לקמן פו:) הלכה כר' אלעזר בגיטין ומפרש התם דר"א איירי אף בשטרות ורב סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואין נראה דא"כ הוה ליה למינקט הכא כלישנא דנקט ר"א גופיה בפרק בתרא (גז"ש) הלכה כר"א בגיטין כיון דהך שמעתין ודפ' בתרא ענין אחד ועוד דהוה ליה לאיתויי התם פלוגתייהו דרבי יוחנן ור"א דהכא ועוד אמאי פריך אר' יוחנן טפי והכתיב למען יעמדו ימים רבים לכ"ע הוה ליה למיפרך דכולהו מודו דר"א לא פליג בין גיטין לשטרות:

והא לאו בני דיעה נינהו · לר' אלעזר פריך דר' מאיר לא חייש בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ"ק דחולין וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו' ואמרי' בגמ' (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו' התם מיירי כשאינו מלמדו לכוין לשחוט אלא ראיה בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה ולהכי נמי בפ' מצות חליצה (יבמות קד:) ממעט מחליצה חרש ותרבת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאיש כתוב בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אע"ג דאמר התם דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שניהם משום דב"ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא בגדול עומד על גביו כשר אפי' בשוטה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה שכותב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי"א) דשוטה לאו בר חליצה הוא אע"פ שב"ד מלמדין אותו דלא מינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא"ת ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דאמרינן לקמן (דף עא:) צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא צוה הבעל לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרינן בריש זבחים (דף ב:) והא דאמר בריש כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי פירוש כתב לגרש את אשתו ונמלך דלאו איהו קא כתיב לה לא משום דהבעל צריך לכתוב אלא לפי שלא נכתב לגירושי דידהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ:) יכילנא למיפסל לכולהו גיטא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה התם אונתן סמיך דבעינן שיכתוב בלווייו ויתן והכא אפילו נכתב בלווייו לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא לאו בני כריתות נינהו וי"ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות אבל קשה דמשמע דלא פסיל עובד כוכבים אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאיתויי ברייתא דעובד כוכבים פסול ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא לשם עדות דבמידי דשליחות הוא דאמרי' לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח כו' או חתימה לר' מאיר שהיא לשם עדות פריך לעיל בפ"ק (ד' י:) גבי גיטין שחותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לר"א דלא לשום עדות ולא לשם שליחות הוא אין לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו דהא לא פסלי בפ"ב דע"ז (ד' כז.) מילה בעובד כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו ועוד אומר רבינו יצחק דמלינן למימר דסוגיא זו אליבא דר"מ וס"ד דלר"מ נמי בעינן כתיבה לשמה מדרבנן דגזרי' כתיבה אטו חתימה ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו ומהני אפילו בשוטה טפי מבחליצה כיון דלא הוה אלא מדרבנן אבל לר' אלעזר דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו כמו בחליצה ופריך רב נחמן מברייתא דקתני עובד כוכבים פסול ומשמע ליה דאתא כר' מאיר מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים ומשני דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד ופסול אפי' גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר הדר אמר רב נחמן כו' וברייתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר היא ונקט עובד כוכבים לרבותא דאע"פ שהוא בן דעת יותר וה"ה דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות ואי לא בעינן שליחות נקט עובד כוכבים דפסול בכל ענין דאילו חרש שוטה וקטן כשרים בגדול עומד על גביו ומיהו שוטה ודאי פסול כמו בחליצה וכן משמע דאפילו לר' מאיר ס"ד דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דהא לבתר דאוקי כמי מתניתין כר' מאיר פריך והא ודאי עובד כוכבים לדעתא דנפשיה קא עביד ועוד נראה דהשתא ס"ד דאפי' ר' מאיר בעי כתיבה לשמה מדאורייתא ובחתימה הוא דפליגי רבי מאיר סבר דוכתב דקרא קאי אחתימה נמי ור' אלעזר סבר דאכתיבה לחודה קאי מדפריך רבא לרב נחמן וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט כו' משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו כתיבה בעי ר' מאיר מוכתב ולפי זה פסול נמי כתיבה במחובר והא דתנן לעיל תלשו וחתמו ונתנו לה כשר מיירי כששייר מקום התורף והשתא פריך והא לאו בני דעה נינהו לכו"ע ומסיק רב נחמן דברייתא דקתני עובד כוכבים פסול כר' אלעזר ומתניתין רבי מאיר דלא בעי כתיבה לשמה ונקט חרש שוטה וקטן והוא הדין עובד כוכבים אי נמי לא נקט עובד כוכבים משום דרישא אתיא נמי כר' אלעזר ולדידיה דוקא חש"ו כשרין בגדול עומד על גביו אבל סיפא דדייקינן מדפסיל עובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר אתיא כרבי מאיר ואתי שפיר דלא תיקשי אדדייק מדפסיל לעובד כוכבים לענין כו' אדרבה לידוק מדלא תני ליה ברישא דפסול אלא משום דרישא אתיא נמי לר' אלעזר כמו לרבי מאיר ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד והוה ליה ליפסל לרבי מאיר לכל הפחות מדרבנן בגדול עומד על גביו :
אלא

תוספות רי"ד

רבי אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי · פי' אע"פ שיש עדי חתימה לא סגי בלא עדי מסירה וכיון דצריכי למיקרייה ליכא למיחש למידי · ואמר רבי אלעזר לא הכשיר [ר"א] אלא לאלתר אבל מכאן ועד י' ימים לא דלמא הוה ביה תנאה וזייפתיה פי' ואע"פ שבאין עדי מסירה לב"ד ומעידים שבפניהם מסרו לה חיישינן שמא שכחו העדים התנאי ואינן זוכרים אותו ורבי יוחנן אמר אפילו מכאן ועד י' ימים אם איתא דהוה ביה תנאה מידכר דכירי ולא חיישינן לשכחה וקי"ל ר' אלעזר ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דהוה רביה : מתני' הכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן. בגמ' פריך והא לאו בני דעה נינהו : האשה כותבת את גיטה פי' ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לשם גירושין והאיש כותב את שוברו פי' שובר פירעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה: שאין קיום הגט אלא בחותמיו : הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן סומא ונכרי פי' דגבי שליחות איש (בעל) [כתיב] ולא קטן ובשליחות נפקא לן בפ"ב בקידושין בשמעתא קמייתא מויקחו איש שה לבית אבות דאחד לוקח לכולן. נכרי נמי לאו בר התירא נינהו דאין להן תורת גיטין וקדושין ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה נכרי ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו לדעת כשר : והא לאו בני דעה נינהו פי' ורחמנא אמר וכתב לה לשמה והני לית להו כונה אמר רב הונא
והוא

[לעיל ע: וש"נ]
[עירובין לג. וש"נ]
לעיל כה. [עדיות פרק ב מ"ג]

עין משפט נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' טז יז יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קכג סעיף ג ד וע"ש בכ"מ ובמ"מ :
פז ד מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא :
פח ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף לב :
פט ו ז מיי' שם פ"ו הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יא :

גמרא

והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עובד כוכבים פסול ההיא *ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה והא ודאי עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ *אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן *וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא חתימת עדים איתיביה רבא *כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא ששייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין כח לשמה *ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר *רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן:

מתני' *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר:

גמ' בשלמא *חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך *סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי למימר א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא ה"ה דאף על גב דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דיקא נמי דקתני זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר ולא קתני כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר ש"מ בעו מיניה מרבי אמי *עבד מהו שיעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה אמר להו מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים מכלל

רש"י

והוא שהיה גדול עומד על גביו · ואומר לו כתוב לגורך פלוני דקסבר ר"ה מתני' ר"א היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקאמר שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמים ואמציעתא קאי ולא ארישא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול על גביו: **לדעתיה דנפשיה עבד.** דהא גדול הוא ויש בו דעת ואע"פ שזה אומר לו כן שמא הוא גמר בלבו לשם אחר אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מלוהו : **לאו מילתא היא דאמרי** · אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו' דהוה ס"ל דפסול ודאי כשר הוא ואפילו אין ישראל עומד על גביו וגבי חרש שוטה וקטן נמי ליתא לדרב הונא דאע"ג דאין גדול עומד על גביו נמי כשר דמתני' ר"מ היא דלא בעי כתיבה לשמה דדריש וכתב דקרא אחתימת עדים: **דמדקפסיל ליה לעובד כוכבים** · בסיפא דמתני' : **לענין הבאה** · לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואין אדם נעשה שליח לדבר שאינו שייך בו וגבי כתיבה שייריה ש"מ דוקא קתני בהבאה ובכתיבה כשר כדקתני טעמא שאין קיום הגט אלא בחותמיו ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה דאי תנא ושייר הוי ליה נמי לשיורי בסיפא: **ההיא** · דתניא פסול : **ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.** וחתימת עדים אינה מן התורה הילכך וכתב לה אכתב הגט ובעינן כתיבה לשמה : **והא ודאי** · כי כתביה עובד כוכבים לאו לשמה הוא דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד ומשום הכי תניא פסול : **אמר רב נחמן אומר היה כו'** · אתחלתא דמילתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמיה רב נחמן כר"מ ואית דגרסי והא ודאי עובד כוכבים כו' בלשון קושיא ופרכינן אהא דאמר רב נחמן עובד כוכבים כשר אמר רב נחמן כו' תירוצא הוא : **כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה** · הכי משמע כשהוא כותב קצתו לשמה כאילו כותבו כולו לשמה אלמא לשמה בעינן : **מאי לאו כשהוא כותב לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה** · דתורף הוא עיקר : **והוא ששייר** · חרש שוטה וקטן : **מקום התורף** · וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד על גביו ולא לאוקמא כר"מ : **אינה תורה** · אין שומעין לך : **כאן הודיעך** · במשנתינו שזלזלו בכתיבת גיטין הודיעך שאין שום כח לשמה בכתיבה אלא בחתימה: **והאמר רבה בר בר חנה** · לעיל (דף כא:) גבי אין כותבין במחובר ר' אלעזר היא : **אמוראי** · רבה בר בר חנה ורבי זריקא: **מתני' חוץ מחרש שוטה וקטן כו'** · בגמ' מפרש לכולהו : **קיבל הקטן** · מיד הבעל להוליכו : **והגדיל** · קודם שמסרו לה : **גמ' דלאו בני דעה נינהו** · וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן (בקדושין ד' מב.) מויקחו להם איש שה לבית אבות אחד לוקח לכולן : **לאו בר היתירא הוא** · דאין להן קידושין ואין גיטין נוהגין בהם ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני : **הא לא חזר ונשתפה לא** · דטעמא משום דעה הוא וצריך להיות בן דעת לעשות שליחותו : **דיקא נמי** · דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח : **מדקתני סיפא כו'** · אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא בעינן תחלה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה ולא בעינן תחילה וסוף אלא תחילה להודיה (א) דלא מצי למימר בפני נכתב דאי בסומא נמי דוקא ליתני כל שתחילתו וסופו בכשרות : **מהו שיעשה שליח** · לאשה עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא : **לקבל גט מיד בעלה** · ותהא מגורשת בקבלתו וה"ה נמי להולכה דכולה חדא טעמא היא אלא כך היתה השאלה בבית המדרש : **מדקפסיל לעובד כוכבים** · במתני' בהבאה ולא תנא עבד :
מכלל

תוספות

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו' · פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו מיירי וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו :
עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד · תימה לר"י דבפ' אין מעמידין (ע"ז דף כז:) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני ימול ארמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ב:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן לשמן קיימי :
אימא שנחתם שלא לשם אשה · אע"ג דסיפא קתני יתר על כן כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא וא"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כיצד שמע קול סופרים מקרין ובגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד :
והוא ששייר מקום התורף · אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה ניהו אתא לשנויי :
עובד כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא · הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד :
ממי נוטלו ולמי נותנו · מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו :
הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח כו' · והא דאמר ביש נוחלין (ב"ב דף קכח:) היה יודע לו עדות עד שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות שאני הכא דגבי גט אפי' אשה נאמנת °תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא :
אין

תוספות רי"ד

והוא שיהא גדול עומד על גביו · פי' ור' אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי והאי וכתב לה על כתיבת הגט קאמר ובעי' דליהוי לשמה וכיון דגדול עומד על גביו ואומר להן כתבוהו לשם פלוני ופלונית כשר א"לרב נחמן אלא מעתה נכרי וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והתניא נכרי פסול נכרי אדעתא דנפשיה קעביד פי' ולא מהני ביה ישראל עומד על גביו ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר הוא וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמין : הכל כשרים וכו' בשלמא חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו ובעינן שיהא השליח בר דעת דומיא דשולחו וכמו שאין הקטן עושה שליח לעצמו כך אינו נעשה שליח לאחרים ואפילו למ"ד לקמן בפ' התקבל דקטן זוכה לעצמו התם הוא משום דזכיית קטן מדרבנן אבל לאחרים אינו זוכה עד שיביא שתי שערות נכרי נמי לאו בר כריתה הוא ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד לאחריני אלא סומא מ"ט לא ואסיק רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן ומשום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי. א"ל אביי אלא מעתה פקח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא · ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דהא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשארא בלא סומא :
אמר

מסורת הש"ס

[לעיל ט: וש"נ]
לעיל ג: לקמן כו: כתובות סט.
[לעיל כ. וש"נ]
לקמן כד. [זבחים ב:]
[לעיל כא: וש"נ]
[שם]
לעיל ה. [ס.]
[חגיגה כ: יבמות לט: ערכין ה: מנחות לג.]
חולין נו.
קדושין מג:

תורה אור: דברים כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדקתני סיפא וכו' תחילה להודיה מאי כל"ל ותיבת דלא נמחק:

גליון הש"ס

תום' ד"ה ה"ה וכו' תדע וכו' · עי' תשובת מסרי"ל מ"ג סי' עה :

עין משפט
נר מצוה

צ א מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא :
צא ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' טו :
צב ג מיי' שם הל' כ :
צג ד מיי' שם ופ"ב מהל' שלוחין הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפח סעיף א :
צד ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ח טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף נה :
צה ו מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף א :
צו ז מיי' שם הל' כג טור ש"ע שם סעיף יג :
צז ח מיי' שם הל' ב :
צח ט מיי' שם והלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף א :

תורה אור

מכלל דעבד כשר *אמר רב אסי אמר רבי יוחנן [א]אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין מתקיף לה ר' אלעזר טעמא במילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן * [ב]העובד כוכבים והכותי שתרמו משלהם תרומתם תרומה ותנן *[ג]עובד כוכבים שתרם של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה מאי טעמא לאו משום דכתיב *(אתם) °גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל *אמרי דבי ר' ינאי לא [ד]מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואע"פ ששנינו *הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו מאי אם היתה עוברה זכתה לו כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן תרתי אמר [ה]נראים דברים *שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר זו הלכה שנויה אם היתה עוברה זכתה לו אמור לו שני גדולי הדור פירשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר הא מני רבי היא דאמר *המשחרר חצי עבדו קנה וחד אמר מאי טעמא דרבי בהא קסבר *עובר ירך אמו הוא ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה: **מתני'** *[ו]אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח *האשה [ז]עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **גמ'** והתניא [ח]כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה אמר רב יוסף לא קשיא כאן בארץ כאן בחו"ל בארץ דלאו אדיבורה דידה קא סמכינן מהימנא בחו"ל דאדיבורה דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה [ט]איפכא מסתברא בארץ דאי אתי בעל מערער משגחינן ביה דאיכא למימר לקלקולא קא מיכוונה לא מהימנא בחוצה לארץ דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה מהימנא תניא כוותיה דאביי ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ע *אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה היא שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה וממקום

מכלל דעבד כשר · וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח להתגרש כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק טעם ביניהם : **הא במילתא דאיתיה** · כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יש לו טבל שניתן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו מפריש תרומה הימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל מצות ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרום : **שתרמו את שלהן תרומתן תרומה** · ואסורה לזרים דסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשר והקדש העובד כוכבים הקדש כדילפי' (חולין דף יג:) מאיש איש לרבות את העובדי כוכבי' שנודרים נדרים ונדבות כישראל : **אפילו ברשותו** · של ישראל שעשאו שליח אין תרומתו תרומה : **מאי טעמא** · איכא תרומה : **לאו משום** · דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמלי למכתב אתם וכתב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ישראל ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל ברשות : **לא מה אתם בני ברית** · מהולים ובאו בברית מצות : **אף שלוחכם בני ברית** · לאפוקי עובד כוכבים אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים כט) מחוטב עציך וגו' : **ואף ע"פ ששנינו** · בברייתא במס' תמורה האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר : **מאי אם היתה עוברה** · מה ענין שחרור אצל גט אשה דקאמר אע"פ ששנינו הא ודאי בתורת שחרור איתיה : **ר' יוחנן תרתי אמר** · חדא הא דגט אשה ועוד אחריתי ואמילתא אחריתי קאמר אע"פ והיינו מילתא אחריתי נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו : **מיד רבו של חבירו** · שאין רבו שלו דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שליח נמי מצי מיהוי : **אבל לא מיד רבו שלו** · אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו גט בידו לא יצא גט מרשותו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באים כאחד דשיחרורא דידיה הוא אבל לאחריני לא: **ואם לחשך אדם** · בא לך להקשות ולומר הרי שנויה היא שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו ששנינו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה זו מקבלתו לולדך עוברה מיד רבה : **המשחרר חצי עבדו קנה** · העבד אותו חצי : **וחד אמר** · מוסיף ומסיים פירוש הדבר : **מאי טעמא דרבי בהא** · הא לא חצי עבדו הוא דתרי גופי נינהו : **קסבר עובר ירך אמו הוא** · והוה ליה כחצי גופה : **מתני' חמותה ובת חמותה כו'** · בכולהו מפרש ביבמות דשנאין לה ומכוונות לקלקלה ואין נאמנות להעידה שמת בעלה : **יבמתה** · אשת אחי בעלה שונאה אותה ויראה ממנה שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהו צרות זו לזו : **ומה בין גט למיתה** · דלמיתה לא מהימנין ולגט מהימנין : **גמ' בארץ** · שאינה צריכה לומר בפני נכתב : **דאי אתי בעל מערער** · ואמר לא כתבתיו : **והא משגחינן ביה** · שהרי לא נתקיים בבית דין ואיכא למימר שזו מתכוונת לכך שתתקלקל : **בחוצה לארץ** · שהצריכוה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ותו לא חיישינן לערעור ואי מערער לא מהימן :

אין העבד נעשה שליח כו' · וא"ת ומתניתין ליתני עבד וכל שכן עובד כוכבים ולישנא דאמר ר' יוחנן לעיל זו אין תורה ניחא דנקט עובד כוכבים למידק דלענין כתיבה אפילו עובד כוכבים כשר אבל להך לישנא דמוקי ר' יוחנן כר"א קשה מהך דר' יוחנן דהכא ואור"ת דנקט עובד כוכבים לאשמועי' עובד כוכבים ונתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היתה דעתו להתגייר דהוי בעובד כוכבים רבותא טפי מבעבד שאין בידו להשתחרר:

לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין · והא דמתגרשת בעבד שלה היינו מטעם חצר:

העובד כוכבים והכותי שתרמו כו' · פי' בקונט' דקסבר אין קנין לעובד כוכבים ונראה לר"י דאפילו למ"ד יש קנין משכחת לה כשגדלה שליש ביד ישראל וקנה ממנו עובד כוכבים ולא מיפטר מטעם לוקח דתבואת זרעך קרינא ביה כיון שגדלה הרבה ביד עובד כוכבים אי נמי כשזרעה העובד כוכבים ומכרה לישראל וגדלה שליש וחזר וקנאה ממנו ועוד דפי' ר"ת בספ"ק דבכורות (דף יא: ד"ה פטלים) דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרח אי נמי בחכר שדה מישראל חייב הגדל בו בתרומה ואפי' יש קנין לעובד כוכבי':

תרומתו תרומה · והא דאמרי' בזבחים בפ' ב"ש (דף מה·) ופ"ק דתמורה (דף ג:) דקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום מעילה ומפרש טעמא משום דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל אתיא כר' שמעון דפליג הכא בסיפא וברים פרק שני דקידושין (דף מא:) מייתי לה: **ותנן** עובד כוכבים שתרם את של ישראל כו' · הוה מצי לשנויי דאתיא כרבי שמעון דסבר דליתא בתרומה דנפשיה בפרק שני דקדושין (דף מא:) אלא דעדיפא מיניה משני: **מה** אתם בני ברית · וא"ת דבפ"ב דקידושין (גז"ש) משמע דלרבי שמעון לא איצטריך ליה למידרש מה אתם בני ברית ומוקי לה לדרשא אחריתי וא"כ לדידיה מנא לן הא דקי"ל בכל דוכתי' דעובד כוכבים לאו בר שליחות הוא לענין זכיה ורבית בפ' איזהו נשך (ב"מ דף עא:) וי"ל דמ"מ כיון דדרשי' שליחות מתרומה מגם אתם ומינה ילפינן בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאתם : **מאי** טעמא דרבי גרסי'. ולא גרסי' דר' יוחנן דבהערל (יבמות דף עח·) סבר ר' יוחנן דעובר לאו ירך אמו הוא וכן מוכח סוגיא התם: **ונעשה** כמי שהקנה לה אחד מאבריה · תימה לר"י היתה עוברה היאך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כיון דידה היא כיד רבה שלא שיחרר אלא העובר ואפילו שיחרר כולה חוץ מידה לא הוה לה לזכות לו דכשמשחרר כולה יש לה כח לזכות משום דגיטה וידה באין כאחד כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף כג·):

אדרבה איפכא מיסתברא · ורב יוסף סבר דמ"מ *) יכולה לקלקלה בחו"ל ע"י עדים ורואיה שלא שלח לה הגט :

*) [נ"ל יכולים]

תוספות רי"ד

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לא שליח להולכה ולא שליח לקבלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ומתני' דקתני נכרי לאו למעוטי עבד דעבד ונכרי לענין גיטין וקידושין שוין הם וראיתי כתוב במקצת ספרים עבד דעלמא דלאו דידיה ולאו דידה ולבאורה נ"ל דהיא גירסא יפה דדוקא עבד דעלמא לא חזי למיהוי שליח לא לקבלה ולא להולכה אבל עבד דאשה הוי שליח לקבלה דיד עבד כיד אשה דמיא וכשקבלו העבד כאילו קבלתו האשה ועבד דאיש נמי הוי שליח להולכה דידו כיד רבו דמי וכשנותנו לאשה כאילו רבו נתנו לה אבל לאו מילתא היא דאע"ג דאמרי' דעבד כיד רבו דמיא לא שיהא שלוחו אלא כחצירו דומה ואילו שם הבעל הגט בחצירו ואמר לאשה טלי גיטיך מחצרי כלום היא מגורשת גם מיד עבדו נמי אינה מגורשת.ועבד דאשה כחצרה דמי וקי"ל חצר מהלכת לא קנה אך אם היה כפות ואשה עומדת בצדו דומיא דחצרה רבעי' והיא שעומדת בצד חצרה כדאמרי' לקמן בפרק הזורק הא דהויא מגורשת אבל שתאמר לו האשה קבל לי גיטי בלא כפות ובלא שתעמוד בצדו בתורת שליח אינה מגורשת הלכך גירסא משבשתא היא דבכל עבד אמרי' דאינו נעשה שליח לא לקבלה ולא להולכה ואפילו בעבד דידהו. א"ר יוחנן נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו שלא היו שניהם עבדים לרב אחד דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שלוחא נמי מצי אבל לא מיד רבו שלו אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמיא וכשמסרו בידו לא יצא גם מרשותו דדמי כאילו מונח בתיבתו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כא' דשחרורא דידיה הוא אבל לאחרים לא: **מתני'** אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהגט כתב מוכיח:האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם:פי' ביבמות בהאשה שלום מפרש למה אלו הנשים שנואות אותה ומתכוונות לקלקלה ובעבור זה אינן נאמנות לומר מת בעלה אבל לגבי גט שכתבו מוכיח והוא ראיה בידם שהבעל נתנו להן הן נאמנות ולכולי האי לא חיישינן שמא הם זייפוהו וכתבוהו שאפילו אם הם זייפוה הרי הן מתקיימות אותו ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה כדאמרינן א"כ לא יוכלו לקלקלה ומ"ה הן נאמנות: והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ואסיק אביי בארץ שאינן צריכין לומר כלום ואי אתי בעל ומערער משגחי' ביה איכא למימר לקלקולת מכווני ולא מהימני ושמא הם זייפוהו וכתבו אותו כדי לקלקלה אבל בחו"ל שהן צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכבר נתקיים הגט על פיהן נאמנות שהרי אינן יכולות לקלקלה וכל זמן שאינן יכולות לקלקלה הרי הן נאמנות ככל הנשים והימנוה רבנן פבי תרי כדין כל שליח:תניא כותיה דאביי דמוקי מתני' בחו"ל · ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה :
וממקום

מסורת הש"ס

קדושין מא:
שם מא: תרומות פרק ג משנה ט
שם פ"א מ"א [שבת קנג:]
[נראה כמיותר]
קדושין מא:
במדבר יח
תמורה כה.
שם כה: ע"ש קדושין כג:
תמורה כה: ע"ש לקמן מא:
[חולין נח. וש"נ]
[לקמן סב.]
יבמות כה. קיז.
לעיל ה. לקמן סב:
[תוספ' פ"ב יבמות קכב.]

וממקום שבאת מה להלן צריכות שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר כו' ש"מ ורב יוסף רישא וסיפא בחוצה לארץ מציעתא בארץ אין רישא וסיפא בחו"ל מציעתא בארץ ממאי מדקתני *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח ולא קתני שהכתב ופה מוכיח: האשה עצמה מביאה וכו': אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה אמר רב הונא באומר לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני סוף סוף כי מטיא התם איגרשה בה אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא דאמר לה כי מטית התם אתנחיה אארעא ושקליה אי הכי הוה ליה טלי *גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבא א טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אלא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וקבלי את גיטך והא *לא חזרה שליחות אצל הבעל דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח לקבלה הניחא למ"ד *אשה ב עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה אלא למ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי איכא למימר טעמא מאי משום דאיכא *בזיון דבעל והכא בעל לא קפיד הניחא למ"ד משום בזיון דבעל אלא למ"ד *משום חצרה הבאה לאחר מיכן מאי איכא למימר דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטך מיניה ואיבעית אימא ג דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם אימר קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי בי דינא שליח וליתבוה ניהליך:

הדרן עלך המביא גט

כל *גט ד שנכתב שלא לשום אשה פסול כיצד *היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו ה יתר מיכן *כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו יתר

רש"י

וממקום שבאת. כלומר הואיל ומינייהו גמרינן נגמור נמי להא דמה הן צריכות לומר כו' ומדקתני בברייתא מה להלן צריכות שיאמרו כו' שמע מינה בחוצה לארץ עסקינן כאביי: **ורב יוסף.** מאי דעתיה: **רישא וסיפא בחוצה לארץ.** הכל כשרין להביא את הגט אוקימנא בחוצה לארץ מדקתני סומא וסיפא האשה עצמה כו' בחוצה לארץ דקתני ובלבד שתהא צריכה לומר: **ומציעתא.** אף הגיטים כו' מוקי רב יוסף בארץ: **כתב ופה.** צריכה לומר בפני נכתב ולאביי לא איצטריך למיתני כתב ופה דהכי משמע מה בין פה דגט לפה דמיתה אלא שהכתב מוכיח עמו: **מכי מטא גט לידה.** במקום שקבלתו במדינת הים: **איגרשה לה.** ואי בעיא למיקליה לגט מגורשת היא ואינה צריכה להביאו בפנינו אלא לראיה בעלמא ולמה לה לומר בפני נכתב הא לאו שליח היא: **סוף סוף כי מטיא להתם איגרשה לה.** ע"י קבלה ראשונה דתנאה בעלמא הוה דלא תתגרש עד אותו מקום והרי נתקיים התנאי ולאו שליח היא: **אתנחיה אארעא.** דהויא שליח להולכה עד התם ובמאי דשקלא ליה תו מארעא הוא דמגרשה: **הא דרבא.** לקמן (עח.): **לא אמר כלום.** דבעינן ונתן: **וכי מטית התם הוי.** את גופיך שליח דידך לקבלה וקבלי מידך: **והא לא חזרה שליחות אצל הבעל.** שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך לחברך וזו אינה ראויה לחזור שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה ואח"כ נעשית היא בעל המעשה ובטל השליחות קודם שתחזור: **שוי.** אינש אחרינא שליח לקבלה דהשתא לא פסק שליחותה מינה וראויה לחזור: **הניחא למ"ד כו'.** לקמן בפרק התקבל (סג:) וטעמייהו מפרשי הכא בסמוך: **טעמא מאי.** תירוצא הוא טעמא מאי אמרי' אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה: **משום בזיון דבעל.** דסבור מבזה אותי שאין היא עצמה מקבלתו הלכך לא ניחא ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה ואי מסר לא הוי גיטא דלאו להכי שדרוהו להאי דבשלמא מיד הבעל עצמו כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו הא קא חזינן דלא קפיד אבל כל כמה דלא חזינן אמרי' קפיד: **הכא בעל לא קפיד.** שהרי כן צוה לה: **ומשום חצרה הבאה לאחר מכאן.** דדמיין להדדי שכשזרק גט לחצר חבירו ואחר כך קנתה היא החצר הרי הוא עושה את החצר שליח להוליך והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלה ואתי לאכשורי מההיא טעמא ושלא כדין הוא דחצר לאו משום שליחות אתרבי אלא משום ידה והאי שעתא דנתינה לאו ידה הוא: **שוי שליח.** אחרינא להולכה כדי שתהא שליחותה חוזרת אצל הבעל ולאחר זמן קבלי גיטיך מיניה ושליח שעשה שליח אמרינן בכל הגט (לקמן דף כט:) שהשליח הראשון עושה את השני בבית דין ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם:

הדרן עלך המביא שני

כל הגט: קול סופרים. כותבי גיטין: **יתר מיכן.** בגמרא מפרש מאי יתרא דכולהו: **ונמלך.** חזר בו מלגרש:

גדולה

תוספות

והא לא חזרה שליחות כו'. שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים ובקונטרס לא פירש כן: **חצרה** הבאה לאחר מכאן. פירש בקונט' שנתן הגט בחצר חברו ואין נראה דחצר חברו לא דמי לשליח להולכה אלא אומר ר"י שנתנו הבעל בחצר של עצמו ומכרו לאחרים והאשה קנתהו מאותו אחר וא"ת למה לי למינקט משום חצרה הבאה לאחר מכאן הוה ליה למימר משום שליחות עצמה שהבעל עשה שליח להולכה והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה וכי האי גוונא לא מהני משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ואומר ר"י משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אצל הבעל אינו ברור כל כך דאיכא דמספקא ליה לקמן בפרק התקבל (דף סג:) ול"ע דאמאי לא מהני הכא כגון דשוייה איהי שליח מעיקרא והדר שוי איהו שליח דליכא למיגזר משום חצרה הבאה לאחר מיכן כדאמר בפרק התקבל (שם): **וכי** מטית התם שוי שליח להולכה. *וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא מצי משוי שליח כדאמר בפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה יהביה לאבא בר מניומי אתא ולא אשכחיה יתיב רבי יצחק ור' חנינא ור' אבהו אמרו ליה מסור מילך קמן אמר להו *רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא וי"ל דהתם פריך שפיר דכיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל ליתנו לאבא בר מניומי אבל הכא הרי הבעל צוה לה לעשות שליח להולכה: **אימר** קמי בי דינא בפני נכתב. קצת תימה מה לי היא ומה לי בית דין ואמאי קאמר ואב"א ושנוי לשון זה חלוק מלשון ראשון דבלישנא קמא אינה אומרת בפני נכתב אלא בשעה שתקבלנו אע"ג דבפ' כל הגט (לקמן דף כט.) ובכל דוכתא משמע שצריך לומר בשעה שהגט יוצא מיד השליח שמא הכא שיכולה לומר בשעת גירושין עדיף טפי:

הדרן עלך המביא שני

כל הגט. ושמע קול סופרים מקרין כו'. בסופרים העשויים להתלמד עסקינן כדאמרינן בגמרא ואפי' למ"ד בפרק קמא דעירובין (דף יג.) דמגילת סוטה מוחקין לה מן התורה אע"ג דבעינן לשמה ותורה להתלמד עבידא כדאמר התם לענין גט מודה כדפרשינן בפ' שני (לעיל דף כ.) וספר תורה נמי פסלינן בפ' שני: **יתר** מיכן כתב לגרש את אשתו כו'. בגמ' מפרש לא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא אף זה שנכתב לשם גירושין להכי תנא יתר מיכן וא"ת והיכי שייך למיתני הכא יתר מיכן כיון דמהאי כמי לא הוה שמעינן בקמייתא

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' א:

ק ב מיי' שם פ"ו הלכה ע סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף א:

קא ג מיי' שם פ"ז הלכ"ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יג:

א ד מיי' שם פ"ג הל"א סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף א:

ב ה מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

רב ספרא ור' חנינא כצ"ל רש"ל

תוספות רי"ד

וממקום שבאת מה הן צריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם: ומתמה מכי מטי גיטא לידה מיגרשה לה פי' הלא אתה מאמין את האשה בגיטה מק"ו שהיא נאמנת לומר מת בעלי א"כ כשאומרת נמי האשה בעלי גירשני בגט זה תאמן מק"ו שהרי כשאומרת בפני נכתב ובפני נחתם למה אתה מאמינה ואינך מצריכה לעדים שיקיימוהו [וע"כ] מחמת ק"ו זה א"כ הנאמנות עליה היא ומה צורך להטעינה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם וכי שליח היא [הא] משעה שנתן לה גיטה נתגרשה והיא נאמנת בדבר זה לומר בעלי נתנו לי מק"ו ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם אינך מאמינה לומר בעלי נתנו לי אלא קמהימנא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שחכמים האמינוה בק"ו א"כ נאמנת לומר בעלי נתנו לי והיום ומחר אי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכך היא נאמנת בעצמה כאילו היו שנים שהביאו גיטה ואמרו שהבעל נתנו לנו שהן נאמנים ושוב אין הבעל יכול לערער כדאמרי' לעיל גם האשה היא נאמנת בק"ו לומר בעלי גרשני בזה ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ואסיקנא כגון דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית לב"ד של פלוני וכי מטית להתם שוי שליח להולכה בפני אותו ב"ד וקבלי גיטיך מיניה אי נמי כי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולישוי שליח וליתביה ניהליך ומכאן מוכח כי כל אשה הבאה ומביאה גיטה בידה ואומרת בעלי גירשני ביה שהיא נאמנת אע"פ שידענו שהיתה א"א ואין אנו צריכין שתביא ראיה בפנינו בפני מי נתנו לה או לקיים עידי הגט אלא היא נאמנת לומר נתנו לי בפני עדי מסירה אבל אמרה בעלי נתנו לי ביני לבינו אינו כלום דהלכה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואם היו עדיה בעיר כגון שנתגרשה כאן בודאי שהיינו מצריכים אותה להביאה בפנינו אבל אחרי שהיא באה ממדינת הים ואומרת בעלי גירשני בגט זה בפני עדי מסירה נאמנת מק"ו שנאמנת לומר מת בעלי כדאמרן לעיל אבל אם היא אומרת גירשני בעלי ואינה מראה גיטה בפנינו בודאי אינה נאמנת שהרי ק"ו מחמש נשים למדנו והתם בלא גט בידם אינן נאמנות אף היא נמי בלא גיטה בידה אינה נאמנת עיין לקמן בפרק המגרש: סליק פרקא

כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול הסופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מיכן כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו

מסורת הש"ס

יבמות כה. קיז.

לקמן עח.

[לקמן סג:]

שם

שם

[לעיל כא. לקמן סג:]

לעיל כג. זבחים ב:

זבחים שם

ערובין יג. סוטה כ: זבחים ג.

גליון הש"ס

תום' ד"ה וכי מטית כו' וא"ת שליח. עיין שו"ת הצב"ץ ח"א סימן כה בארוכות:

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלא סעיף ג:

ד ב מיי' שם הלכה ד טור ש"ע שם סעיף ד:

ה ג מיי' שם הלכה א טור ש"ע שם סעיף א:

ו ד ה מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מט סעיף ז:

ז ו מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טז יט סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כה:

*איתר מיכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה ביתר מיכן אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו:

גמ' כתב לגרש את אשתו ונמלך וכו' ואלא רישא במאי אמר רב פפא *גבסופרין העשויין להתלמד עסקינן אמר רב אשי דיקא נמי דקתני סופרין מקרין ולא קתני סופרין קוראין ש"מ מאי יתר מיכן תנא דבי ר' ישמעאל לא זה שנכתב שלא לשום גירושין אלא אף זה שנכתב לשום גירושין פסול ולא זה שנכתב שלא לשום גירושין דידיה אלא אף זה שנכתב לשום גירושין דידיה פסול ולא זה שלא נכתב לשום גירושין הא אלא אף זה שנכתב לשום גירושין הא פסול מאי טעמא אי כתב ונתן ספר כריתות בידה הוה אמינא למעוטי האיך קמא דלא עביד לשום כריתות אבל כתב לגרש את אשתו ונמלך דעביד לשום כריתות אימא כשר כתב רחמנא °וכתב אי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי דלא איהו קא כתיב לה אבל יש לו שתי נשים דאיהו קא כתיב לה אימא כשר כתב רחמנא °לה *לשמה וסיפא למה לי הא קא משמע לן *דאין ברירה: כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה: קטנה הוא דלא מצי מגרש ביה הא גדולה מצי מגרש ביה אמר *רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת דמוציאין שטר חוב על אחרים א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני שמי כשמך פסול לגרש בו שני הוא דלא מצי מגרש ביה הא ראשון מצי מגרש ביה והא אמרינן *הולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור' אלעזר היא הבא נמי בעדי מסירה *ור' אלעזר היא אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פסול ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט פסול פסול ופוסל חליצה פסולה ופוסלתה מן האחין במערבא אמרי משמיה דר' אלעזר ושמאל ולילה פסולות ופוסלות

דברים כד — שם

קטן

תוספות

בקמייתא דפסול דהוה אמינא דהאי הוה דכי איכתיב לשם רחל לא הדר איכתיב לשם לאה אבל סופרים להתלמד עשויים הכי נמי דכשר דהכי אמרינן בפ"ק דעירובין (דף יג.) דאע"ג דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת תורה אע"ג דלהתלמד עבידא הכי נמי דמוקמינן וי"ל דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כמו להתלמד דספר תורה דסופרים העשויים להתלמד אין כותבין כלל לשם הכשר דגט אבל ס"ת כותב בסתם לכל מה שצריך לעשות בו ומיהו אפ"ה כריתות של ס"ת אין כשר לגרש בו כדפירשנו לעיל (דף כ.) אי נמי י"ל דמ"מ שייך למתני יתר מיכן כיון שיש סברא אחת בסופרים מקרין לפסול טפי מבנמלך וא"ת בהכותב טופסי גיטין* ה"ל נמי למיתני יתר על כן דהא מכל הני לא מצי למידק בריש זבחים (דף ב:) דסתמא פסול דלאו לשמה קאי אלא מההיא דהכותב טופסי גיטין לחודא וי"ל דההיא בבא דטופסי גיטין לא תנא כלל לאשמועינן דסתמא פסול אלא אשמועינן דשרו רבנן לסופר לכתוב הטופס מפני התקנה:

לאיזו שארצה אגרש בו פסול. בגמרא מפרש משום דאין ברירה ואומר ר"י דאפי' מאן דסבר בעלמא יש ברירה הכא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה וכן משמע בגמרא דקאמר אי איתמר בהא בהא קאמר ר' יוחנן דאין ברירה משום דבעינן לה לשמה משמע אע"ג דבעלמא יש ברירה הכא פסול משום דכתיב וכתב לה:

בעדי מסירה ור' אלעזר היא. אבל לר' מאיר בעינן שיהא מוכח מתוך החתימה שנכתב לשם זה האיש ואשה זו ולא מהני עדי מסירה וההיא דהמגרש (לקמן פו:) שנים ששלחו ב' גיטין ושמותיהן שוין (א) ונתן שניהם לזו ושניהם לזו וקאמר ר' ירמיה בגמרא הא דלא כר' אלעזר משמע דכר' מאיר ניחא התם מיירי כדפרשי' לעיל כשכתבו דורות או סימן או כהן שניכר מתוך החתימה ועדי מסירה אין מכירין באבותיהן או בסימן הכתוב וא"ת למאן דחייש לקמן בפרקין (דף כז.) לשני שוירי ולשני יוסף בן שמעון אע"ג דלא הוחזקו א"כ לר"מ יפסלו כל הגיטין דלא משכחת תו שום גט שיהא מוכח מתוכו ואומר ר"י דדוקא בגט הנמצא הוא דחייש שמא מאחר נפל אבל חשיב שפיר מוכח מתוכו כיון דלא הוחזקו אלא שוירי א' ויוסף בן שמעון אחד ואם תאמר דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסז:) כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ופריך בגמרא וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת דלמא ממטי לה גיטא לאיתתיה דהאיך ומשני הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין אלא זה בפני זה והשתא היכי מיירי אי בלא הוחזקו הא מסקינן לקמן דלא חיישינן ואי בהוחזקו א"כ לר"מ אפי' זה בפני זה אין מגרשין עד שיכתבו כהן או דורות או שום סימן ואז ליכא למיחש למידי ואי לר' אלעזר הא עדי מסירה ידעי שפיר אם זו היא אשתו או לאו כדאמר הכא ואומר ר"י דאין עדי מסירה מדקדקים לראות אם זו אשתו כיון שמכירים שמו ושמה וכתוב בגט שמו ושמה ולא חיישי' שמא יתננו לאשת חבירו ששמו כשמו ושמה כשמה וגם לא מסקי אדעתייהו להבחין אם יש יוסף בן שמעון אחר בעיר וכשבאה לב"ד להתירה להנשא מעידים עדי מסירה בפני ב"ד שראו שבעלה נתן לה גט אע"פ שלא דקדקו אם היא היתה אשתו ולהכי פריך ניחוש דלמא ממטי לה גיטא לאיתתיה דהאי דאפילו אין יודעין הכותבין אם הוחזקו אין להם לכתוב דזימנין דהוחזקו ולא ידעי ומשני שני יוסף כו' אין מגרשין אלא זה בפני זה וכשבאה לבית דין להתירה שיילי ב"ד לעדי מסירה אם היו שם שני יוסף בן שמעון ולא רצה לתרץ דאין מגרשין אלא א"כ מכירין עדים שזו היא אשתו דאין זו תקנה טובה דאם כן בטורח ימצאו עדי מסירה:

קטן

תוספות רי"ד

מאאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסיל מלגרש בו: יתר מיכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוין כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מיכן אמר ללבלר כתוב איזה שארצה אגרש פסול מלגר' בו. קול סיפרים פי' כותבי גיטין. יותר מיכן בגמ' מפרש מאי יתרא דכולהו: ונמלך. חזר מלגרש בו גדולה וקטנה לאו דוקא לאיזו שארצה אגרש פסול מלגרש בו דאין ברירה דלא אמרי' הוברר הדבר שמשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי דיהו לשמה: ואלא רישא במאי אמר רב פפא בסופרים העומדים להתלמד עסקינן דיקא נמי דקתני סופרים מקרין ולא קתני סופרים קורין ש"מ: מאי יותר על כן תנא דבי ר' ישמעאל לא זה שלא נכתב לשם גירושין אלא אפילו נכתב לשם גירושי. ולא זה שנכתב שלא לשם גירושין דידיה אלא אפילו זה שנכתב לשם גירושין דידיה פסול ולא זה שלא נכתב לשם גירושין הא אלא אף זה שנכתב לשם גירושין הא פסול וסיפא הא קמ"ל דאין ברירה: אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף הראשון נמי פסול:

רש"י

גדולה וקטנה לאו דוקא: לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו. דאי ברירה דלא אמרינן הוברר הדבר דבשעת כתיבה היה דעתו לו והרי נכתב לשמה: גמ' אלא רישא. דתני איש פלוני גירש פלונית כו': במאי. אי לאו הכי דאותו פלוני כתב לגרש את אשתו ונמלך: להתלמד. לכתוב גיטין: מקרין. הגדולים מקרים לתלמידיהם כך וכך כשיבא גט לפניך כתבהו והכירו שם איש בעלמא אלמא בתלמידים עסקינן: לא זה שלא נכתב לשם שום גירושין. אלא להתלמד: אלא אף זה שנכתב לשם גירושין. גמורין ונמלך פסול: ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין. של אדם זה פסול אלא אף זה דהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא פסול הואיל ונכתב שלא לשם גירושין של זו: וסיפא. מאי קמ"ל הא אשמעינן כבר דגירושין דידיה ודידה בעינן: דאין ברירה. דלא תימא הוברר דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא והיכא גירושין דידיה ודידה: הא גדולה מצי מגרש. וכי מפקא ליה לא חיישינן לאיסור אשת איש למימר שמא לא לזו ניתן אלא לחברתה ונפל מידה ומצאתו זו דהואיל ונקיטא ליה לגיטא בידיה בדידה מחזקינן לה: מוציאין שטר חוב. אחד מהן שהוציא שטר חוב על אחרים אין הלוה יכול לומר לא ממך לויתי אלא מפלוני ששמו כשמך וממנו נפל ולאו בעל דברים דידי את אלא כיון דהאי תפיס לשטרא גבי ביה: רישא דקתני כתב לגרש כו'. שאף שמות הבעלים שוין תידוק נמי הא ראשון שנכתב לשמו מגרש ביה וכי מפקא ליה לא אמרינן משום חומרא דאשת איש שמא לא בעלה של זו כתבו אלא האחר: הא אמרינן. במתני' דגט פשוט בב"ב (דף קעב.) שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב דאמר ליה לא אני לויתי ממך אלא חברי לוה ממך ומסר לך שטר זה דאע"ג דפליגי תנאי התם במוציאין שטר חוב על אחרים ולא חיישינן *לנפילה מודו דאין אחרים מוציאין עליהן כדפרישית הכא נמי נימא לא בעלה כתבו אלא יוסף בן שמעון אחר כתבו לאשתו ונמלך ולא גירשה והשליכו לאיבוד מדעת ולקחתו זו שהיא רוצה להתגרש: בעדי מסירה. שמכירים את שניהם ומעידין שראו שזה מסר לזו אבל בעדי חתימה לא כדאמרינן שמא נמלך זה שכתבו וחתמו ולא גרש את אשתו ומסרו לזו אשת חבירו: הכא נמי בעדי מסירה. וליכא למיחש שמא לחברתה נמסר אבל בעדי חתימה לעולם אימא לך דחיישינן שמא את חברתה גירש וחיישינן לנפילה וגבי שטרי חוב נמי אין יכולין להוציא שטר חוב על אחרים דחיישינן לנפילה: כולן. כל הגיטין השנויין במשנתנו אע"פ שפסולין לגרש להתירן לינשא: פוסלין. הן אותה מן הכהונה אם בעלה כהן נפסלה עליו משום גרושה: חוץ מן הראשון. שלא נכתב לשם גירושין כלל אבל הנך בתראי פסלי דריח הגט פוסל בכהונה דתניא בפרק בתרא (לקמן דף פב:) האומר לאשתו הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסלה מן הכהונה שנאמר ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה ולאחרים לא הותרה פסולה לכהונה: אפילו ראשון. דריח גט הוה: חליצה פסולה ופוסלתה. כל מקום ששנינו ביבמות חליצה פסולה פסולה להתירה לשוק אבל פוסלת היא אותה מן האחין שלא תתייבם עוד דקמו עלה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה דלא כתיב אשר לא בנה את בית אחיו אלא אשר לא יבנה (דברים כה) כיון שחלץ שוב לא יבנה: שמאל. חלצה בשמאל אמרינן ביבמות (דף קד.) פסולה וכן חלצה בלילה פסולה: ופוסלת. דהא חליצה עלה אלא שלא נעשית בהכשירה דיליף רגל רגל ממצורע דכתיב ימנית ולילה נמי נפקא לן התם:

קטן

מסורת הש"ס

[זבחים ג.]

[שם כ]

[לעיל כ: וש"נ]

[עירובין לו: וש"נ]

[יתכן לגיות רבה עי' תוס' יבמות קטז. ד"ה מאי אמרת]

[ב"ב קעב.]

[לעיל ע: וש"נ]

לנפילה מיד מודו בב"ב רש"ל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעדי וכו' ושמותיהן שוין ונתערבו נותן:

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות זעירי אמר כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון ור' יוחנן אמר אף אחרון נמי אינו פוסל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דא"ר אסי א"ר יוחנן *האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דאין ברירה משום דבעינן *לה לשמה אבל התם מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל אבל ירושה ומתנה לא ואי אשמעינן שדה משום דלחומרא אי נמי כתחילה אבל הכא אימא לא צריכא: בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר ללבלר כתוב לאיזו שתצא בפתח תחילה מהו אמר ליה תניתוה יתר מיכן אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו אלמא אין ברירה איתיביה *האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים כיון שנכנס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו אמר ליה הושעיא ברי מה ענין פסחים אצל גיטין הא אתמר עלה א"ר יוחנן כדי לזרזן במצות דיקא נמי דקתני כיון שנכנס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר אלא אי אמרת דלא אמנינהו לאחר שחיטה מי קמיתמנו והתנן *נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט *תניא נמי הכי מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים אמר אביי קא בעי מיניה תולה בדעת אחרים וקא פשיט ליה תולה בדעת עצמו והדר מותיב ליה תולה בדעת אחרים אמר רבא מאי קושיא דלמא דמאן דאית ליה ברירה לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה ומאן דלית ליה ברירה לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים לית ליה ברירה א"ל רב משרשיא לרבא והא רבי יהודה דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה דתניא *הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל

רש"י

קטן ואנפיליא. קילצו"ן של בגד לאו חליצה כלל דאיש ונעל כתובים בפרשה ואם לא יחפוץ האיש וגו': **חוץ מן האחרון.** דלחומרא אמרינן יש ברירה ופסולה לכהונה אבל איך כולהו אפי' ריח הגט אין בהם ולא דמו למגורשת מאישה ולא התירה לכל אדם דהאי להוות מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב: **אפילו אחרון אינו פוסל.** דאין ברירה: **לקוחות הן.** דאין ברירה דאיכא למימר חלק שנטל זה היה ראוי לאחיו והחליפו והיינו לקיחה וחוזר ביובל לתחילתו משום מצות יובל והדר שקליה כדמעיקרא: **דלחומרא.** מחזירין חומרא היא ואי נמי הוה מספקא ליה אזיל לחומרא אבל הכא פוסל קולא הוא ואי לאו דפשיטא דאין ברירה לא אזיל לקולא: **אי נמי כתחילה.** כשם שמתחילה היתה בלא חלוקה לאיש אחד כך יחזור ביובל לאיש אחד וטעמא לאו משום דאין ברירה הוא: **לאיזו שתצא בפתח תחילה.** יהא הגט לשמה ושמותיהם היו שוין: **מהו.** יש ברירה או אין ברירה: **על מי שיעלה מכם.** יהא נמנה עליו ואני מקנה לו חלקו בשעת שחיטה: **כיון שנכנס ראשון.** לאחר שחיטה ראשו ורובו: **זכה בחלקו.** דאמרינן יש ברירה דמשעת שחיטה היה זה ראוי לכך ונשחט פסח זה עליו ומזכה את אחיו עמו לימנות בחלקו ולקמיה מוקי לה שפיר: **אמר רבי יוחנן כדי לזרזן במצות.** אביהן המנה את כולן עליו משעת שחיטה והא דקאמר על מי שיעלה ראשון לזרזינהו אתא כלומר נראה איזה הוא ראשון ולא הודיעם מה בלבו: **שפיר.** משום הכי מזכה את אחיו עמו: **נמנין.** הרוצה לימנות: **ומושכין את ידיהן.** מי שהיה נמנה ורוצה לימשך ולהמנות על אחר מושך ידיו הימנו: **עד שישחט.** אבל לאחר שחיטה לא נמנין ולא נמשכין דכתיב ואם ימעט הבית אם בהו להמעט ולהמשך ממנו מהיות משה בחיותו של שה יתמעטו: **תניא נמי הכי.** דלא נתכוין אלא לזרזן ומיהו כולהו אמינהו: **ובנים שפלים.** ולא קתני ונמצאו בנות זוכות בפסח ובנים לא זכו: **אמר אביי קבעי מיניה.** אתמוהי מתמה אביי ברב יהודה ורב הושעיא קבעי מיניה לאיזו שתצא בפתח תחילה דתלה (זה) המתנה בדעת אחרים וקפשיט ליה לאיזו שארצה דהיינו תולה בדעת עצמו דילמא תולה בדעת עצמו לית לן ברירה דמדאתני בריש' גילה בדעתו שהיה פוסח על שתי סעיפים וליכא למימר הוברר דמעיקרא דעתיה להאי אבל זה שתלה באחרים גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתצא: **מבין הכותים.** קודם גזירה ואין לו כלי להפריש תרומות ומעשרות בהן והוא צריך לשתות וכותים גירי אמת חשיב להו ואין ארץ ישראל כפקעת מקודשתה על ידיהם והן חשודין על המעשרות ועל התרומה ולא כעמי הארץ שרובן מעשרין וכולן מפרישין תרומה אבל כותים חשודין על הכל והלוקח מהן צריך לעשר ודאי: **שני לוגין.** מתוך מאה: **הרי הן תרומה.** בתוכו: דכשהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו לה מאה כי תרתי ויש מפרשים דאין המעשר מתמעט משום תרומה גדולה כיון דחטה אחת פוטרת את הכרי: **שני** לוגין שאני עתיד להפריש. כותים אפילו תרומה גדולה לא מפרשי דאף ע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמר הני כותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב באורייתא מיזהר זהירי ה"מ כשעושין לאכול לעצמן ואפי' מעשר ראשון מפרישין אבל למכור אין מפרישין כלל דלא קפדי אלפני עור אע"ג דאין חשודין על גזל לא חשיב להו גזל דהוי ממון שאין לו תובעים דהא עמי הארץ נמי לא נחשדו על הגזל ונחשדו על המעשר ועוד דכל זמן שלא הופרש אינו דומה להו גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן וללוי ועוד סומכין כותים אהא דדרשינן בב"מ (דף פח:) ואכלת ולא מוכר: ומיחל

תוספות

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות. וא"ת שמואל ובני מערבא במאי פליגי בקטן הא פלוגתא דר"מ ורבנן בסוף האשה רבה (יבמות דף צו.) דתניא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ור"מ אומר עשו חליצת בן ט' כגט בגדול אבל לרבנן ביאה אין חליצה לא ובפרק מצות חליצה (שם דף קה:) אמתניתין דהחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר *שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום ואומר ר"י דהכא פליגי בלשון המשנה דשמואל משמע ליה הלשון חליצתה פסולה ופוסלת ואתיא מתניתין כרבי מאיר ולא משום דס"ל כר"מ ובני מערבא משמע להו שפיר פסולה ואינה פוסלת ואתיא כרבנן: **ואי** אשמעינן שדה משום דלחומרא. ואם תאמר לקולא נמי שמעינן ליה דאין ברירה בפרק בתרא דבכורות (דף נו:) גבי מעשר בהמה דקאמר אפילו חלקו היורשין תשעה כנגד תשעה עשרה כנגד עשרה אין אומרים זהו חלקו המגיעו וי"ל דמ"מ לא שמעינן גט מיניה כדאמר התם דאי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דומיא דבנך מה בנך ברור לך אף גאנך ברור לך: **אי** אמרת בשלמא דאמניהו מעיקרא שפיר. תימה דבנדרים משמע דאיירי בלא אמניהו דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין צריך שום מינוי דקאמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף נו.) ואי אמרת שה לבית אבות דאורייתא אבישרא קאי ומזכה להון ואלא למה אמר להון אבוהון כדי לזרזן במצות וי"ל דסוגיא דהכא איירי אי אמרינן שה לבית אבות דאורייתא: **והדר** מותיב ליה תולה בדעת אחרים. על זה אינה תמיהה דשפיר מותיב למאי דפשיט ליה: **הלוקח** יין מבין הכותים. ברייתא היא דבמשנה דפ"ז דדמאי (מ"ד) לא תני אלא מילתא דר"מ לחודה ואע"ג דר"מ גזר על יינן בפ"ק דחולין (דף ו.) זאת שנית קודם גזירה ורבי יוסי ורבי שמעון אף ע"ג דסבירא להו במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סו:) דכותים גרי אריות הן דאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים מ"מ כיון שפורשים מע"ז יותר מאשר עובדי כוכבים ומחזיקין בתורה שבכתב וגם אלהיהם אינם עובדים כמו שהיו עושים בבית ראשון להכי כשגזרו על יינן של עובדי כוכבים לא גזרו על של כותים אע"פ שגזרו על פיתם על יינם לא גזרו אי נמי הכא במטהר יינם: **עשרה** מעשר ראשון כו'. לאו דוקא עשרה ותשעה

ח א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' א ב ג ד ופ"י שם ה"א סמג עשין נא ולאוין קכג טור ש"ע אה"ע סי' קג סעיף ג:
ט ב מיי' פי"א מהלכות שמטה ויובל הל' כ:
[לפנינו הגי' אמר רב יהודה אמר רב]
י ג מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' ד טוש"ע אה"ע סי' קלא סעי' ד:
יא ד מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הל' יד:

לקמן מח. ב"ק סט: [לעיל כ. וש"נ] פסחים פט. נדרים נו. יומא מט: פסחים [ס:] פט. [לקמן כח. חולין יד. ב"ק סט: סוכה כג: דמאי פ"ז מ"ד יומא נה: עירובין לו: מעילה כב. תוספתא דדמאי פ"ח] [עי' פסחים פט. נדרים נו.]

תוספות רי"ד

וזעירי אמר כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון ור' יוחנן אמר אפילו אחרון נמי אינו פוסל אישתכח השתא דבראשון כ"ע לא פליגי דלא פוסל חוץ משמואל דאמר ראשון נמי פוסל ובטל במיעוטו והלכה כרבים וכ"ש דרב פליג עילויה וקי"ל הלכה כרב באיסורי ובאהרון כ"ע לא פליגי דפוסל חוץ מר' יוחנן דאמר אינו פוסל ובטל במיעוטו דהיכי אמרינן אין ברירה הני מילי לקולא להתירה לעולם אבל לחומרא לאוסרה לכהונה אמרינן יש ברירה. ובאמצעיתא רב ושמואל אמרי פוסלין וזעירי ורב אסי ור' יוחנן אמרי דאין פוסלין וקי"ל כל רב ושמואל ור' יוחנן הלכ' כר' יוחנן וכ"ש הכא דקיימי זעירי ור' אסי כותיה נמצא שכולן אינן פוסלים בכהונה חוץ מן האחרון. ומתני' ר' אלעזר היא דבעיא כתיבה לשמה:

ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון [א]אוסרין תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה *דתנן מה היא באותן הימים ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא אמר ליה *רב משרשיא לרבא הא ר"ש דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה הא דאמרן תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה *דתניא הריני בועליך על מנת שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון [ב]רצה האב מקודשת לא

ומיחל. מעשר שני מחלל בדיבורא בעלמא על מעות שיש לו בבית דמה שאפשר לו לתקן לגמרי יתקן: **ושותה מיד.** דמאחר שקרא שם יצא לו מידי טבל וכשהוא מוציא יין לשתייתו הוא הנברר לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוציא מן הנוד לתרומה הוא הנברר לתרומה ויש ברירה: **ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין.** דלית להו ברירה בתולה בדעת עצמו שהוא עצמו מוציא את היין: **מה היא באותן הימים.** לקמן במי שאחזו (עג.) זה גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה הרי זה גט אם מת מאותו חולי מה היא כל ימי החולי: **כאשת איש.** אם כהן הוא אוכלת בתרומה ואם זינתה בחנק: **ולכי מיית הוי גיטא.** דקתני רישא הרי זה גט ואיירי ר' יהודה במה היא באותן הימים אלמא לא פליג ברישא ולא אמרינן גט לאחר מיתה הוא כיון דאמר מעכשיו ואע"ג דכשנתן הגט הוא מספקא ליה אם יחיה אם ימות ותלה התנאי בדעת מי שמיתתו וחייו תלוים בידו וכשמת אמרינן הוברר הדבר למפרע משעת נתינה היה ראוי למות מחולי זה וה"ל גט מההיא שעתא שע"מ כן מסרו ואין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם ולכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו טעמא משום ברירה הוא אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט מחיים: **הא דאמרן.** בהלוקח יין: **הריני בועליך.** לשם קידושין דאשה נקנית בביאה: **אף על פי שלא רצה האב מקודשת.** דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר בלבו לקידושין גמורים ואפי' לא ירצה אביו: לא

ומיחל. פי' בקונטרס מחלל בדבורא בעלמא על המעות ושותה בלא הפרשה ואין נראה דדוקא גבי דמאי קתני בהך משנה בסיפא ומחלל על המעות לפי שקבע לו מקום דקתני התם מעשר שני בצפונו או בדרומו דהוי כמו הפרשה דבע"ש בהש"מ איירי כדאמרי' בתוספתא (דדמאי פ"ח) (*דקתני וקדש עליו היום) ולכך בדמאי יכול לקבוע לו מקום דספק חשכה מעשרים את הדמאי אבל בכותים הוי ודאי ולכך לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו ולא קתני נמי ומחלל על המעות כדקתני גבי דמאי אלא מיחל פי' מתחיל או כמו שפי' ר"ת דמיחל כמו מיהל בה"א פירוש מערב במים ומוזג כמו סבאך מהול במים (ישעיה א) ולאחר שבת יפרישו מעשר ראשון ושני כדקתני בתוספתא עשרה הבאים אחריהם תשעה הבאים אחריהם דכיון שאינו יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה הוה שותה טבל למפרע: **דברי** ר"מ. משמע דאית ליה לר' מאיר ברירה ולרבי יהודה נמי קאמר רבא במסקנא דאית ליה ברירה והכא אסר משום דחייש לבקיעת הנוד ואילו בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא דר"מ ורבי יהודה כרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמברר דבריו ומתנה בפירוש ואומר שאני עתיד להפריש לההיא דאחין שחלקו שאינו מברר כלום ובמרובה (ב"ק דף סט:) דפריך דרבי יוחנן אדר' יוחנן דבההיא דכל המתלקט אית ליה ברירה וגבי אחין שחלקו שמעינן דלית ליה ברירה וחוזר בו הש"ס מתוך קושיא זו הוה מצי לחלק כדפירשנו אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במתני' וניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך ועוד דאי הוה משני הכי אכתי הוה קשיא ליה אידך דרבי יוחנן דאמר לעיל אף אחרון אינו פוסל ולעיל ודאי כי מצריך תרי מילי דרבי יוחנן הוה מצי למימר דצריכי דמההיא דלקוחות הן לא הוה שמעינן דאף אחרון אינו פוסל מטעם דפרישית ובהא טעמא מיתרצא נמי שמואל אדשמואל דבפרק מי שאחזו (לקמן דף עה:) אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם *מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא סבר דיש ברירה ובסוף ביצה (דף לז:) גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות אמר שמואל לחבית נמי אסורה: **רבי** יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. משמע דרבי יוסי לית ליה ברירה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) גבי מעשר שני שיש לי בביתי יהא מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס דא"ר יוסי לא חילל וקשה דתנן במי שאחזו (לקמן דף עג.) גבי מה היא באותן הימים רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה כדדייק בסמוך ולמאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים ניחא אבל למאן דלא מחלק קשיא וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי בהכי או יחיה או ימות אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה לעולם או לא יעלה סלע מן הכיס והשתא נמי אתי שפיר דשמואל אדשמואל תימה למאי דס"ד דרבי יהודה לית ליה ברירה א"כ סבר כרבי יוחנן דאמר האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל א"כ לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דאין להן אלא קנין פירות ור' יהודה אית ליה בהחובל (ב"ק דף ל.) לאו כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים ולרבי יוסי נמי קשיא דהכא סבר דאין ברירה ובהחובל מספקא ליה אי קנין פירות כקנין הגוף דמי או לאו גבי דין יום או יומים וכה"ג דייק הש"ס בסוף השולח (לקמן דף מח.) ותירץ רבינו יצחק דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא דשאני התם דכתיבי קראי כספו ותחתיו ולהכי לא מייתי לה בהשולח כי מייתי ההיא דשדה אחוזה ועוד אומר רבינו יצחק דדוקא ר' יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל אבל שאר אמוראי סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין דגזירת הכתוב היא דאין מחזירין לענין זה אינם לקוחות ור' יוחנן דסבר מחזירין יפרש טעמו [דרבי יהודה] משום בקיעת הנוד כדמסיק במרובה (ב"ק דף סט.) דלר' יוחנן אית ליה לרבי יהודה ברירה ומתוך ההיא גופא דאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל חוזר בו מסברא ראשונה: **מה** היא באותן הימים. פי' בקונטרס דקאי ארישא דתנן במי שאחזו (לקמן דף עב.) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הרי זה גט אם מת וקאמר מה היא כל ימי החולי וקשה דהתם (דף עג:) פריך עלה בגמ' ולכי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה ומאי קושיא אי קאי אמהיום א"כ חל גט מחיים ושם פי' בקונטרס דלא קאי אמהיום אלא מילתא באפיה נפשה היא וי"ל דלעולם קאי אמהיום והכי פריך כיון דאמר שהיא כאשת איש אם כן לא חל הגט מחיים אלא לאחר מיתה אם כן לכי מיית היכי הוי גט הא אין גט לאחר מיתה ומשני באומר מעת שאני בעולם פי' מה שאמר מהיום °היינו שיחול הגט שעה אחת קודם מיתתו ולאו דוקא מהיום ממש קאמר אלא כלומר מהיום שאני בעולם דכיון שתולה הדבר במיתתו אינו חושש רק שיחול הגט מחיים וכן משמע בתוספתא דקתני זה גיטך מהיום הימים שבינתים זכאי במציאתה ובמעשה ידיה כו' משמע אע"ג דאמר מהיום לא מהיום ממש קאמר: **ולכי** מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה. פי' בקונטרס אע"ג דתנאי הוא צריך ברירה כיון דאין בידו ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו ואי לאו משום ברירה לא הוי גט ולא דמי לשאר תנאים שבידו לקיימם ודעתו לקיימם ומיהו הכא על כרחך אי אפשר אלא מטעם ברירה כיון דמוקי לה במי שאחזו (לקמן דף עג:) באומר מעת שאני בעולם פי' שעה אחת קודם מיתתו ואותה שעה שהגט חל אינה מבוררת וידוע וצריך ברירה ומ"מ כדברי רש"י כן הוא אפי' בתנאי צריך ברירה דהריני בועליך על מנת שירצה אבא חשיב לקמן ברירה והא דאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) הרי זו תרומה על זו אם ירדו גשמים היום כו' הכי נמי דלא הוי תרומה היינו למאן דלית ליה ברירה קאמר תימה דבפרק בכל מערבין (שם דף לו:) אמר רב ליתא למתני' מקמי איו ופריך אדרבה ליתא לאיו מקמי מתני' ומשני לא סלקא דעתך דשמעינן ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן הלוקח כו' והשתא אכתי ליתא לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי מתני' דעירובין ומתני' דמי שאחזו דמייתי הכא ומקמי ברייתא דמרובה (ב"ק דף סט.) דקאמר ר' יהודה שחרית אומר בעל הבית כל מה שילקטו כו' דבכל הני אית ליה לר' יהודה ברירה וי"ל דרב מחלק בין תולה בדעתו ובין תולה בדעת אחרים וההיא דהכא ודמרובה הוי תולה בדעת אחרים והתם אית ליה ברירה אבל תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה והכי פירושו התם ליתא למתני' דקתני דאית ליה לרבי יהודה ברירה אפי' תולה בדעת עצמו מקמי איו וההיא דהלוקח והא דפריך אההיא דלאו מ"ש לכאן ולכאן דאין ברירה כו' לא לרב פריך דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים אתי שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ורבי יוחנן כמו דמשני וכבר בא חכם אינו מחלק דלדידיה ודאי ליתא לדאיו מקמי כל הנהו ומיהו קשה דבסוף ביצה (דף לז:) גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות מדקדק דרבי יוחנן לית ליה ברירה מדמפרש מילתא דאיו והא על כרחך ליתא לדאיו כדפירשנו וי"ל דהוה מצי לשנויי הכי אלא דניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך אי נמי כהי דלרבי יוחנן ליתא לדאיו דאמר לר' יהודה אין ברירה מ"מ מוכח שפיר דר' יוחנן לית ליה ברירה מדמשני לה אבל קשה דאפילו בתולה בדעת אחרים שמעי' לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן בשקלים (דף ס:) ומייתי לה בפרק הוציאו לו (יומא דף נה.) דקאמר רבי יהודה לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח ההיא דאיו והשתא הא לרב בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה לרבי יהודה ולר' יוחנן ליתא לדאיו ואפי' בתולה בדעת עצמו יש לו ברירה:

בין

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ז מהלכות מעשר הל' א סמג עשין קלה:

[מהרש"ל מוחק זה וצ"ל ועדיין לא קידש]

יג ב מיי' פ"ז מהלכות אישות הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף ט:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה היא באותן הימים וכו' היינו שיחול הגט שעה א'. עי' בקידושין דף סד ע"ב תד"ה רבי סבר:

[צ"ל אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ולכי כו']

מסורת הש"ס

לקמן עג.

רבינא כצ"ל מ"ד

כתובות סג:

מסורת הש"ס | כל הגט | פרק שלישי | גיטין | כו | עין משפט נר מצוה

לא רצה האב אינה מקודשת אמר ליה בין לר' יהודה בין לר"ש לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית להו ברירה והתם כדקתני טעמא *אמרו לו לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע אמר להם לכשיבקע:

מתני' *הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה מקום הלוה מקום המעות מקום הזמן שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר מקום המעות מקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ר' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה *לשמה:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל *צריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ור' אלעזר היא *דאמר עדי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא בההיא הוא דאיכא לאוקמה כר"א דקתני אין כותבין וקתני כתבו אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא *ר"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי ואי אשמעי' בההיא ההיא נמי איכא לאוקמה כר"א אבל הא אימא מדסיפא ר"א הוי רישא לאו ר"א צריכא: מפני התקנה: מאי תקנה אמר ר' יונתן מפני תקנת סופר ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב ומשום תקנת סופרים שרו רבנן ר' יהודה פוסל בכולן גזר טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין לא גזר: שנאמר וכתב לה: והא כי כתיב לה אתורף הוא דכתיב אלא אימא משום שנאמר וכתב לה לשמה קשיא

רש"י

לא רצה אינה מקודשת. דלא בעל אלא על תנאי ולא נתקיים וכי רלא מיהא מקודשת ואע"ג דמשעת בעילה ספק רוצה ספק אינו רוצה אמרינן הוברר דמשעת בעילה הוו קידושין: **טבלים למפרע.** שהרי לא הוברר התרומה מעולם: **לכשיבקע.** כשיבוא לידי כך ודאי טבלים שתה אבל אין לחוש לכך דלא שכיח ליבקע: **מתני' הכותב טופסי גיטין.** שסופר הוא ונוטל שכר ורוצה שיהו מזומנין לו פעמים שאדם בא לשוכרו והוא טרוד בשטרות אחרים: **צריך שיניח מקום האיש וכו'.** שאם רוצה תגר ביניהם לא יאמר הריני כותב כל הגט ובגמרא מפרש טעמא: **צריך שיניח מקום כו'.** ואם שמע שהיה אחד רודף אחר חבירו להלוותו מנה לא יאמר הריני כותב מיד ואניח מקום הזמן לבדו שלא יהא שטר מוקדם אלא צריך שיניח מקום הלוה והמלוה והמעות אע"ג דליכא למיחש למידי גזירה שטרות אטו גיטין: **מפני התקנה.** בגמ' מפרש להיכא קאי: **פוסל בכולן.** ואפילו הניח מקומות הללו וטעמא מפרש בגמ': **ר' אלעזר מכשיר בכולן.** ובלבד שיניח מקומות הללו: **חוץ מגיטי נשים.** דגזרינן בהן טופס אטו תורף: **שנאמר וכתב לה.** בגמרא פריך האי אתורף הוא דכתיב: **גמ' אף מקום הרי את מותרת.** שגם זה עיקרו של גט: **עדי מסירה כרתי.** הלכך וכתב לה לאו אחתימה קאי דחתימת עדים אינה אלא מדברי סופרים מפני תיקון העולם וכי כתיב וכתב לה משמע אעיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאמרן: **וצריכא.** לשמואל לאוקמי להני תלת סתמי כר"א ולמימרא בכולהו והוא שייר מקום התורף אין כותבין על המחובר (לעיל דף כא:) והכל כשרין לכתוב (לעיל כב:) והכותב טופסי גיטין כולהו אוקמינהו שמואל כר"א: **דקתני אין כותבין.** והדר תנא כתבו על המחובר כשר ומדקשיא רישא לסיפא אוקימנא דהכי קאמר אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כו': **אבל סיפא.** הכל כשרין לכתוב דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו ואינו לריך לשייר מקום התורף ואשמעינן שמואל דלריך ורבי אלעזר היא וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו לאו לאכשורי תורף דחרש שוטה וקטן דשלא לשמה קאי אלא אמליאתא קאי האשה כותבת את גיטה לשמה והאיש שוברו שאין קיום הגט אלא במסירתו ולא בחתימתו והא דקתני חותמיו משום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו *ורוב גיטין חתומים הם אפי' לר"א מפני תיקון העולם: **איכא לאוקמה כר' אלעזר.** ולא קשיא מידי כדפרישית: **אבל הא מדסיפא.** פליג ר' אלעזר ארישא דקתני רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ורישא מכשיר אף בגיטי נשים: **אימא רישא לאו רבי אלעזר היא.** ומ"ל לשייר מקום הרי את מותרת אלא מקום השמות לבדן משום קטטה כדלקמן: **קמ"ל.** שמואל דרישא נמי כר"א ותרי תנאי ואליבא דר' אלעזר כדלקמיה: **מפני תקנת סופר.** התירו לכתוב טופס שלא לשמה: **ור"א היא.** הא דקתני מפני התקנה התירו לכתוב טופס הא לאו הכי הוה אסור רבי אלעזר היא דבעי לשמה בכתיבה מדאורייתא: **לא לכתוב.** דלמא אתי למכתב תורף אלא משום תקנת סופר שיהו מזומנין לו שרו ליה ובלבד שישייר תורף לכתוב לשמה ותורף דשאר שטרות נמי גזר משום תורף דגיטין: **ורבי יהודה כו'.** וגזר שטרות אפי' טופס אטו גיטין: **שטרות אטו גיטין:** בטופס לא גזר דגזירה לגזירה היא: **והא כי כתיב לה אתורף כתיב.** דבקרא כריתות כתיב דהיינו תורף והיכי יליף ר"א מיניה למיסר טופס: **אלא.** לא תימא שנאמר דמשמע מיניה יליף אלא משום כלומר משום שנאמר בתורף וכתב לה לשמה גזרינן טופס אטו תורף דלאורייתא: קשיא

תוספות

בין לרבי יהודה בין לר"ש לא שנא וכו'. ורב יוסף דמסיק בפ' בכל מערבין (עירובין דף לז:) דלר"ש לית ליה ברירה גבי הריני מערב לשבתות של כל השנה כולה רציתי אלך רציתי לא אלך דמסיק רב יוסף איפוך ולר"ש רלה מבעוד יום עירובו עירוב כו' רב יוסף יחלק בין תולה בדעת עלמו לתולה בדעת אחרים:

התם כדקתני טעמא כו'. בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) מפרש רבא טעמא משום דבעינן ראשית ששיריה ניכרין ונראה דהתם גרים רבא מדאיירי אביי בתריה ועוד דהתם נמי מסיק טעמא כי הכא:

רבי אלעזר מכשיר בכולן. פירש בקונטרס ובלבד שיניח מקומות הללו וקשה לר"י דבגמרא פסיק רב כר' אלעזר וקאמר אפי' בשטרות והאמר רב פפי כו' אלמא מחזי כשיקרא ה"נ מחזי כשיקרא ואי לא מכשיר ר"א אלא בטופס דשטרות מה מחזי כשיקרא איכא אחר שהניח מקום המלוה והלוה והמעות ועוד משמע דלא פריך מדרב פפי אלא משום דפסיק כר' אלעזר אבל אי הוה סבר כרבנן הוה ניחא ליה ולאי שייך בטופס מחזי כשיקרא אפי' סבר כרבנן תקשי לרב פפי ונראה לר"י דר"א מכשיר בשטרות אפי' תורף והשתא מיחזי כשיקרא שכותב פלוני לוה מפלוני ועדיין לא לוה חוץ מגיטי נשים דפסיל אפילו טופס מדקתני משום שנאמר וכתב לה משמע דפסיל בגיטי נשים טפי מת"ק ולת"ק ומנא ליה לגמרא דר"א מכשיר בשטרות אפי' תורף דפריך מדרב פפי דלמא דבטופס דשטרות דווקא מכשיר וי"ל דאם איתא דלא מכשיר אלא בטופס היה לו לקבוע דברי ר"א אחר ת"ק והיה לו לקלר ולשנות ר' אלעזר פוסל בגיטי נשים ור' יהודה פוסל בכולן וגם היה ראוי לשנות בסדר זה שכל אחד מחמיר משלפניו אבל אי רבי אלעזר אתא לאכשורי בשטרות אפי' תורף ניחא דתנא דברי רבי יהודה קודם משום דקאי את"ק דאיירי בטופס ור"א בשטרות מכשיר טפי מתנא קמא ובגיטין פסיל טפי:

חוץ מגיטי נשים. ואין לומר בשחרורי עבדים נמי פסיל דאם כן בפ"ק (לעיל ט.) גבי שלשה דברים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ליתני ולדברי ר"א בארבע כדקתני ולדברי ר"מ בארבע:

וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם. בכל דוכתי משמע שכותבין לשון זה בגט ובפ' בתרא (לקמן פה.) נמי תניא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם והשיג ר"ת לכתוב לשון זה בגט אבל בטופסי גיטין לא היה כתוב ומ"מ אין להוליא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות בגט דחשיב כמו הרי את מותרת לכל אדם:

אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא ר"מ היא. תימה דבסוף פרק שני לעיל (דף כג.) מוקי לה ר' זריקא א"ר יוחנן כר"א ופריך עלה מההיא דהמחובר דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ר"מ היא ודחק לשנויי מוראי נינהו אליבא דר' יוחנן ומאי קושיא הא משמע הכא דאע"ג דמוקמינן ההיא דהמחובר כר"א מ"מ מוקמינן שפיר ההיא דהכל כשרים כר"מ ואור"י דאע"פ שטועה לריכותא בזה מ"מ מסתבר דאתיא כחד תנא אבל הך דפירקין ודאי ר' יוחנן מוקי לה כר"מ משום טעמא דמסיק מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א דמטעם זה קאמר ר"י בפרק ד' אחין (יבמות דף כז:) אחיות איני יודע מי שנאן ועוד דבדברי קמייתא דמתניין בחדא פירקא איכא קפידא טפי לאוקמינהו כחד תנא:

מפני התקנה מאי מפני התקנה. מקום הזמן דתנא ברישא דקבע בגמרא אחר כך היינו משום דתנא לפרושי מפני התקנה אליבא דמאן דמוקי לה כר"א דאין פירושו כמו למאן דמוקי לה כר"מ:

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ו סמג עשין נ:

טו ב מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן מח סעיף א:

טז ג ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ו סמג שם:

תוספות רי"ד

מתני' הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום הזמן ומקום המעות שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ור' אלעזר מכשיר חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה פי' אבל שם העיר כותב ולא יועיל אותו הגט אלא לבני אותה העיר ולבנות אותה העיר וכן נמי בשטרי הלואה ובשטרי מקח וממכר ותטמא דמילתא אין הסופר מזומן תופסין אלא לבני עירו ואינו משים אל לבו שמא יבא לידו מעיר אחרת: אמר רב יהודה אמר שמואל וצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ור"א הוא דאמר עידי מסירה כרתי ובעיא כתיבה לשמה: מאי מפני התקנה מפני תקון סופרים ובדין הוא דאפילו תופס נמי לא לכתוב ומשום תקון סופר שרו ליה רבנן ור' יהודה פוסל בכולן גזר תופס אטו תורף וגזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים גזר תופס אטו תורף גזר שאר שטרות אטו גיטין לא גזר א) תופס אטו תורף:

א) נראה מזה דרבינו סובר כדעת רש"י דבתורף גם בשטרות גזר אטו גיטין ועי' בתוס' ד"ה ר"א

מסורת הש"ס

[עירובין לז: וש"נ]

זבחים ג. ע"ש

[לעיל כ. וש"נ]

[זבחים ג.]

[לעיל ט: וש"נ]

[לעיל כא: וש"נ]

ורוב גיטין חתומים. מסופק סוף דיבור ואח"כ מתחיל הדיבור הא נמי איכא לאוקמי אפי' כר"א. רש"ל

גמרא

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר תרי תנאי ואליבא דר"א ר' שבתי אמר חזקיה משום קטטה *ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי ובדין הוא דאפי' תורף נמי לכתוב וזמנין דשמעה ליה לסופר דקא כתיב וסברה איהו קאמר ליה והוה לה קטטה בהדיה רב חסדא אמר אבימי משום תקנת עגונות אמרי לה ר"מ ואמרי לה ר"א אמרי לה ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ובדין הוא דאפי' תורף נמי לכתוב וזמנין דהוה ליה קטטה בהדה ורתח עלה וזריק ליה ניהלה ומעגן ומותיב לה אמרי לה *ר"א דאמר עידי מסירה כרתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב וזמנין דבעי למיזל למדינת הים ולא אשכח ספרא ושביק לה °ואזיל ומעגן ומותיב לה:

ומקום הזמן: קפסיק ותני לא שנא מן הנישואין ולא שנא מן האירוסין בשלמא מן הנישואין בין למ"ד *משום בת אחותו איכא בין למ"ד משום פירי איכא אלא מן האירוסין בשלמא למ"ד משום בת אחותו איכא אלא למ"ד משום פירי ארוסה מי אית לה פירי אמר רב עמרם הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת ולד ולא ידענא מאי ניהו כיון דשמעיתא להא דתניא *האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ואמר עולא מה טעם גזירה *שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ה"נ גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה א"ר זירא °אמר ר' אבא בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר"א קרי רב עליה *דר"א טובינא דחכימי ואפי' בשאר שטרות נמי והאמר רב פפי משמיה *דרבא האי *אשרתא דדייני דמיכתבה מקמי דליסהדי סהדי אחתימת ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא ה"נ מיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה ר"מ אפילו מצאו *באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא *דא"ר אסי א"ר יוחנן שטר [א]שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו [ב]אבל משום שיקרא לא חיישינן:

מתני'

רש"י

קשיא דר' אלעזר כו'. רישא אוקמת כר"א ומכשיר לכתוב טופסי גיטין וסיפא פליג ואמר חוץ מגיטי נשים: משום קטטה. מפני התקנה דקתני לאו אהיתרא דטופסי קאי אלא אצריך שיניח קאי מפני תקנת קטטה: ור"מ היא. דלא בעי כתיבה לשמה ולא צריך שיניח מקום הרי את מותרת אלא מקום השמות לבדן משום קטטה ומקום הזמן משום מוקדם: דאפי' תורף. עם השמות לכתוב דכי כתיב וכתב לה אחתימת עדים קאי שהיא עיקר כתיבתו: דקא כתיב. ומזכיר שמו ושמה: ורתח עלה. וכי משכח לגט מזומן יהיב ליה ניהלה: ומעגן ומותיב לה. כשהיא מגורשת: דאפי' טופס לא לכתוב. גזירה משום תורף דאורייתא: ל"ש מן האירוסין. המגרש לארוסתו צריך לכתוב זמן כשר ולא מוקדם: למ"ד משום פירי איכא. שאם יכתוב זמן לגו ביום והוא יגרשנה לאחר זמן והיא טורפת מיום הכתיבה: ארוסה מי אית לה פירי. מי אית לה דין פירי הלא אינו אוכל פירות אלא משעת תנאי כתובה ואילך שהוא מתחייב בפרקונה כדאמרי' בנערה שנתפתתה (כתובות דף מז:): משום תקנת ולד. הצריכו להניח מקום זמן לגט ארוסה: ולא סוף ידענא מאי היא. דמאי ולד יש לארוסה: כיון דשמעיתא להא דתניא כתבו גט לארוסתי. עכשיו ולא אתננו לה עד לאחר שאכנסנה: אינו גט. דגט ישן הוא שמא תתעבר כשיכנסנה ויאמרו גיטה קודם לבנה שיהיו סבורים שנתנו לה ביום שנכתב: הכא נמי. במתני' משום הכי צריך להניח מקום זמן אף לטופס הארוסה שמא יכתוב זמן לגו ביום והוא לא יגרשנה עד לאחר נישואין ויאמרו בלא קידושין וכתובה נתעברה לאחר גירושין ופגם הוא למשפחה: הלכתא כר' אלעזר. שפוסל בטופסי גיטין גזירה משום תורף: טובינא דחכימי. מאושר שבחכמים: ואפילו בשאר שטרות. במאי דפליג ר' אלעזר אדר' יהודה ואכשר בטופסי שטרות אמר רב נמי הלכה כר"א בתמיה: אשרתא. קיום השטר שהעדים מעידין על כתב ידיהם בב"ד וב"ד כותבין בו במותב תלתא הוינא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי וחותמין: מצאו באשפה. ולא נכתב לשם אשה כלל אלמא לא חיישינן למיחזי כשקרא כיון דנחתם בעתו וזמנו: בו. ביום של חתימה: ופרעו. בו ביום: אינו חוזר ולוה בו. ואפי' ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשנים אוחזין (ב"מ יז.): שכבר נמחל שעבודו. כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה נחתם שטר זה והויא לה מלוה על פה: אבל לשיקרא. אם היה נחתם על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם הלואה כשר אם בו ביום נכתב:

מתני'

תוספות

קא פסיק ותני כו'. הא דלא דייק לעיל בפרק ב' (דף יז.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה משום דהכא נמי לא דייק אלא משום דכיון דכבר אשמועינן דמוקדם פסול ממילא ידעי' דצריך שיניח מקום הזמן אפילו לא הוי תני ליה דהכי נמי לא תנא צריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם:

לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט. פירש בקונטרס משום דהוי גט ישן וקשה דאינו גט משמע דאינו גט כלל ובגט ישן אם נתגרשה תינשא לכתחלה כדאמר לקמן בהזורק (דף עט:) ואומר ר"ת דבגט ישן ליכא אלא יחוד בעלמא והכא דכנסה גרע טפי דודאי איכא ביאה וא"ת דביבמות פ"ה (דף נב.) גרסינן אהך מילתא לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולפי' הקונטרס ניחא דפי' שם דגט ישן מיהא הוי ור"ת מפרש דהתם איירי כשכתב בו זמן הכתיבה דאפי' גט ישן לא הוי והכא כשכתב זמן קודם נישואין*:

הכא נמי גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. וא"ת מה קפידא הוא שיכתוב הסופר זמן והא ליכא למיחש שיבא לגרש בגט זה אחר נישואין שהרי עדים לא יחתמו לו דחזו שהוא מוקדם ואיכא למיחש בנישואין משום פירי ואומר ר"ת דכיון שרואין העדים שכתב בגט ארוסתי יחתמו אחר הנשואין כי יסברו דעודה ארוסה וא"ת כשיניח מקום הזמן נמי ויכתבו זמן ביום גרושין איכא למיחש שיאמרו גיטה קודם לבנה כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתי וסבורין שלא ניסת לו מעולם וגם יפסידו הלקוחות פירות שמכר להם הבעל שלא כדין דיאמרו ארוסה היתה ואין לו פירות וי"ל דלקוחות לא יקנו פירות אם לא שידעו שנשואה היתה ויביאו עדים על כך וגם על בנה ידקדקו ויראו שנתעברה לפני הזמן הכתוב בגט ויתברר הדבר שניסת א"כ יש לדבר קול שניסאת אלא שאין זמן הנישואין ידוע כל כך וידעו דמה שכתוב בגט ארוסתי לפי שנכתב קודם נישואין אבל אם נכתב זמן של קודם נישואין יאמרו כל שעה דגיטה קודם לבנה אבל קשה דלמה לן טעמא דגיטה קודם לבנה כיון שהיא נשואה וכתוב בו זמן של אירוסין יפסל למ"ד משום פירי כמו גט שאין בו זמן כלל שאין שום הוכחה מתוך זמן הכתוב בגט זה:

הכא נמי מיחזי כשיקרא. וא"ת ורב פפי מ"ש דנקט אשרתא טפי מכל שטרות ואומר ר"י דרבותא היא באשרתא אע"פ שיודעין שחתימת העדים אמת ומזומנים העדים לפניהם לקיימה:

וליתא לדרב פפי. תימה דמסיק דליתא ורב נמי לא סבר לה ובפרק ב' דכתובות (דף כא:) פריך מינה לרב גבי ג' שישבו לקיים את השטר ומגיה מתוך כך דברי רב אימא עד שלא כתבו כו' וי"ל דודאי אליבא דרב ליתא והתם פריך ללישנא דקאמר משמיה דרב הונא ולא מסיים בה אמר רב ואית דלא גריס הכא לדרב פפי אלא וליתא ופי' וליתא לקושיא דבשטרות לא חיישינן למיחזי כשיקרא דאמר רב נחמן וכו' ודוקא באשרתא חיישי' למיחזי כשיקרא שהוא קיום השטר ובפ"ב דכתובות (דף כא:)· דאיירי בקיום השטר פריך שפיר מינה ובפ' הכותב (שם פה.) דמייתי לה אפסק דין דרב ביבי קאמר נמי וליתא יש לפרש כמו הכא וליכא כולי האי מיחזי כשיקרא שכותבין שנשבעה כמו שפסקו לה ב"ד:

הא

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מח סעיף א:

יח ב מיי' פ"ו מהלכות עדות הל' ח סמג עשין קמה טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד:

[וע"ע תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה ותוס' ב"ב קלה: ד"ה כל]

כתובות כא: פה. [ועי' בטוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד ובסמ"ע ובש"ך]

מסורת הש"ס

[לעיל כה: וש"נ]

[לעיל ע: וש"נ]

[לעיל יז.]

יבמות נב.

[לקמן עט:]

כתובות מ. כריתות יג:

[אשרתא לשון חיזוק כמו אשרו חמוץ כך כתב רש"י לקמן לה. ד"ה אשור]

כתובות פה. לעיל ג: כב.

ב"מ יז. כתובות פה.

גליון הש"ס

גמ' ואזיל ומעגן. עי' לקמן נג ע"א תד"ה ובמעט: שם א"ר אבא בר שילא. בסדר הדורות בהגהת הש"ם כתב דצ"ל רבה: תוס' ד"ה לכשאכנסנה וכו' ור"ת מפרש דהתם. עי' ב"ב דף קלה ע"ב תד"ה כל. קדושין דף סד ע"ב תד"ה רבי סבר:

תוספות רי"ד

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר. פי' ברישא תני דכותב תופסי גיטין ולא גזר תופס אטו תורף: תרי תנאי אליבא דר"א: ומקום הזמן. קפסיק ותני לא שנא מן הנישואין לא שנא מן האירוסין צריך שיכתוב זמן בגט. א"ר זירא אמר רבא בר שילת אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבת הלכתא כר"א פי' אמרי' עידי מסירה כרתי (והרב פי' הלכה כר"א דגזר תופס אטו תורף וצריך שיכתב כולו לשמה) קרו עליה דר"א טובינא דחכימא אמר רב פפא משמיה דרבא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמיה דליהוי שהדי חתמות ידייהו פסולה משום דמיחזי כשיקרא. וליתא לדרב פפא דאמר רב נחמן אומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר פי' דקסבר ר"מ עידי חתימה כרתי והאי יכתב לאו אכתיבת הגט קאי אלא אחתימתו . ואפילו רבנן דהיינו ר"א לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעיא כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דא"ר אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו

שהרי

מתני' *[א]המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול *מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר: גמ' ורמינהו *מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא [ב]כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת דאי לא תימא הכי קשיא דרבה אדרבה *דההוא גיטא דאישתכח בי דינא דרב הונא והוה כתיב ביה בשוירי מתא דעל רכיס נהרא ואמר רב הונא *חוששין לשני שוירי ואמר ליה רב חסדא לרבה פוק ועיין בה דלאורתא בעי לה מינך רב הונא נפק דק ואשכח דתנן *[ג]כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר והא בי דינא דרב הונא דכמקום שהשיירו' מצויות דמי וקא פשיט יהדר אלמא אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת אין ואי לא לא עבד רבה עובדא בההוא גיטא דאישתכח בי כיתנא בפומבדיתא כשמעתיה איכא דאמרי בדוכתא היכא דתרו כיתנא ואף על גב דהוחזקו דלא שכיחן שיירתא ואיכא דאמרי בדוכתא דמזבני כיתנא והוא שלא הוחזקו ושכיחן שיירות רבי זירא רמי מתני' אברייתא ומשני תנן המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול *ורמינהו [ד]מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה הא

בזמן

רש"י

מתני' ואם לאו פסול. שמא מאחר נפל ואין זה שלו: מצאו בחפיסה. כלי ויש סימן בכלי שהוא שלו: אם מכירו כשר. מילתא באנפי נפשיה ולאו או קתני או שמכירו ואפי' מצאו בכל מקום כשר: גמ' דייתיקי. צוואת שכ"מ דא תהא למיקם ולהיות: מתנות. מתנת בריא: לא יחזיר. לא לבעל ולא לאשה וכן שחרור וכן כולם ומדתלי טעמא בשאני אומר שמעינן מינה דאם אמר הבעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן לשמא אינו זה: במקום שהשיירות מצויות. פסול שמא מעוברים שבים אחרים נפל: ואפילו במקום שהשיירות מצויות כו'. לאו רבה קאמר לה אלא הש"ס הוא דמסדר ואמר דהא דאוקי רבה במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני אנשים בשם זה באותה העיר אבל אם לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן או דילמא יש עיר אחרת ששמה כזו ויש בה אדם אחר ששמו ושם אשתו כזה שתובעו: דאי לא תימא הכי. דלא פסיל רבה אלא במצויות והוחזקו קשיא דרבה אדרבה: בי דינא דרב הונא. שהובא שם לקיימו בב"ד וכתוב בו הנפק ונפל מזה והוא תובעו ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר: חיישינן לשני שוירי. ושמא לא זה הוא שנפל מזה: דתנן. בב"מ (כ.): כל מעשה ב"ד. המוצא שטר מקויים בב"ד דליכא למיחש לכתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנם דלא עביד לקיומיה שטרא אלא מלוה לאחר שנמסר לידו דחיים שמא ימותו עדים: הרי זה יחזיר. ולא חיישינן לשמא אינו זה: בי דינא דרב הונא. היו צריכין לו לדין ולהוראה ובאים שם וקפסיק רבה דיחזיר ש"מ משום דלא הוחזקו שני יוסף הוא דלשני שוירי לא חיישינן: כשמעתיה. דאמר תרתי בעינן והכא לא הוה אלא חדא והחזירו לתובע: איכא דאמרי. האי בי כיתנא היכא דתרו כיתנא בבית מי המשרה ששורין שם פשתן ואין שיירות מצויות שם והחזירו ואע"פ שהוחזקו שנים באותה העיר באותו השם: ואיכא דאמרי היכא דמזבני כיתנא. בשוק ששיירות מצויות והחזירו לפי שלא הוחזקו: מודה. שאומר ליתנו לה: לא לזה ולא לזה. לבעל לא יחזיר שמא כבר נתנו לה וממנה נפל וכשיבא לידו יחזור אחר עדי מסירה ויעידו שגירשה וכשתתבע כתובתה יאמר פרעתיך שהוציאה הגט בבית דין ותנן הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה וחייבוני לפרוע ונתנו לי את הגט כדי שלא תחזור ותגבה ולאשה לא יחזיר שמא תינשא בו.

היכא

תוספות

הא אמר תנו נותנים (כו') ואפילו לזמן מרובה. תימה מנא ליה למידק הא אמר תנו נותנין דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן דאין זה הגט שנכתב לו אלא נפל מאחר ששמו כשמו והכי פירושו נמלך עלייהו ועדיין לא נתנו הא אי לא הוה חיישינן לנמלך היו מחזירים לה את הגט אפי' אינו שלה כיון דאינה צריכה אלא לראיה ואור"י דדייק מדקתני ונמלך ולא קתני שאני אומר כתובין היו ולא נתנן משמע דנמלך וחזר בו ואינו רוצה לגרשה עוד אבל אם היה רוצה היה מגרשה בגט זה ולא חיישינן שמא מאחר נפל ובהדיא גרסינן בפ"ק דב"מ (דף יח.) בכל הספרים טעמא דנמלך כו' וא"ת ומנא ליה אפילו לזמן מרובה דלמא לאלתר דוקא כדפריך ר' זירא לקמן ור' זירא נמי אמאי פשוט לו מברייתא דיחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה טפי ממתני' ואומר ר"י דדייק מדאיצטריך ונמלך לאשמועינן דאם אמר תנו נותנין ולא חיישינן לגט אחר הייט אפילו לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא דאין חוששין לגט אחר ור' זירא סבר דהא דקתני ונמלך אורחא דמילתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין אבל מברייתא דייק שפיר דיחזיר אפי' לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא ועוד אור"י דדייק אפי' לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה ומיאונין (שם דף כ.) דמיירי לזמן מרובה דעל כרחך התם לא איצטריך לאשמועינן דיחזיר אלא כשאינו ידוע אם חלצה או מיאנה דבידוע שחלצה או מיאנה פשיטא דיחזיר אפי' אינו שלה כיון דאין צריכה אלא לראיה וכיון דאינו ידוע מיירי ע"י מה שנמצא לאלתר לא ידעינן כלל שהוא שלה כיון דאינו ידוע שנכתב לה שטר חליצה מעולם ור' זירא לא מוקי לה דומיא דסיפא ומברייתא דייק שפיר דאפי' לזמן מרובה דבזמן שהבעל מודה דמשמע דמודה שממנה נפל וכבר גירשה בו ואי לאלתר דוקא א"כ ראינו גט בידה דבלא ראינו גט בידה אין נפקותא במה שנמצא לאלתר כדפירשנו וכיון שראינו בידה פשיטא דיחזיר אפילו אינו שלה ואפי' אין הבעל מודה אלא ודאי בשלא ראינו הגט בידה וא"כ אפי' לזמן מרובה: הא אמר תנו נותנין. וא"ת ואמאי לא פריך אהך מתני' ליחוש שמא כתב ליתן בניסן כו' כדפריך אברייתא דלקמן בפ"ק דב"מ (דף יט.) ואור"י דהא אמר תנו נותנין משמע שבא עכשיו לגרשה בגט זה לפיכך ליכא למיחש מידי כדפירשתי לעיל דבכל גיטין שאין נותנין ביום הכתיבה קלא אית להו ומסקי לקוחות אדעתייהו שפיר לומר לאשה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך אבל בברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה פירוש שממנה נפל סבורים לקוחות שב"ד מאמינים לו שמשנכתב בא לידה וטעו טפי ולא יאמרו אייתי ראיה וא"ת והיכי רמי ר' זירא מברייתא אפי' לזמן מרובה לפי' קמא הא לאלתר נמי איצטריך לאשמועינן דיחזיר למ"ד דיש לבעל פירות עד שעת נתינה דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' וי"ל דבנמצא לאלתר לא שייך לאקשויי הכי דדלמא ביום שנכתב איירי אבל אי איירי לזמן מרובה אע"ג דכשתעבור שיירא ותשהה קרוי זמן מרובה מ"מ זמן מרובה משמע בכל ענין לא שנא באותו יום לא שנא אחר כמה ימים וכי פריך לקמן אר' ירמיה מאי למימרא הוה מצי לשנויי דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' אלא דעדיפא משני אפילו למאן דאמר אין לבעל פירות משעת חתימה: כאן במקום שאין השיירות מצויות. וא"ת ואמאי לא משני איפכא אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות כאן שהוחזקו וכאן שלא הוחזקו והוה ניחא דהוה מוקמינן ההיא דמצא גיטי נשים בשיירות מצויות דומיא דמעשה ב"ד דאיירי בשהשיירות מצויות ולא הוחזקו כדמוכח בסמוך וי"ל דההיא עובדא דבסמוך הוה ברישא ואשמועינן בלא הוחזקו יחזיר אפי' שיירות מצויות והכא אשמעינן דאם הוחזקו נמי יחזיר אם אין השיירות מצויות וא"ת היכא דהוחזקו אע"ג דאין השיירות מצויות היכי מהדרי' מנא ידעינן דשל זה הוא וי"ל כגון דידעי' דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן שמא זהו של יוסף בן שמעון אחר דאין לחוש שגם אחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות ושמעתין אתיא כר"א דלר"מ כיון דהוחזקו אין יכול לגרש בו אפילו הוא שלו כיון דאין מוכיח מתוכו כדפירשתי לעיל (דף כד: ד"ה בעדי): בבי דינא דרב הונא. פירש בקונטרס שהובא שם לקיימו בב"ד והשתא פשיט שפיר מכל מעשה ב"ד דלא חיישינן שמא של אחר הוא אע"ג דשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו אי נמי כשאינו מקויים ושנפל מיד השליח דלא חיישינן לנמלך דאין הבעל יכול לבטל שלא בפני השליח כדאמר בהשולח (לקמן לג.) והאי במקויים איירי אפי' לא ידעי' ממי נפל יחזיר לאשה כדאמרינן דלוה לא מקיים שטריה אבל בפ"ק דב"מ (דף כ. ד"ה דאשתכח) פירש בקונטרס שמיד השליח נפל ופירש שם נמי גבי הא דפשיט ממעשה ב"ד דמקויים היה וקשה דאם יש לחוש לנמלך כשנפל מיד השליח מה מועיל מה שהיה מקויים דלא ניחוש לנמלך הא ממה נפשך לא הגיע ליד האשה ועוד דאין רגילות שהבעל יקיים את הגט כדפירש כאן בקונטרס וכדאמר בספ"ק דבבא מציעא (דף כ:) דלוה לא מקיים שטריה: חיישינן לשני שוירי. הא דלא נקט חיישינן לשני יוסף בן שמעון בעיר אחת שמא ידוע היה להם דבאותה שוירי לא היה כי אם אחד: כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר. וא"ת מהך משנה תקשי לר' זירא דאמר בסמוך לחד לישנא דהיכא דשיירות מצויות חיישינן אע"ג דלא הוחזקו וכן לרב הונא דהכא ולאביי דחיים לתרי יצחק בפרק האשה שהלכה (יבמות דף קטו:) ואומר ר"י דמוקמינן לה דאישתכח חוץ לב"ד שאין השיירות מצויות שם והכי איתא בהדיא בפ"ק דב"מ (דף יח:) ורבי זירא מי קתני כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד כל מעשה ב"ד יחזיר קתני ולעולם דאשתכח אברא: אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ואינה נאמנת לומר גירשתני דכיון דאיכא גט דמסייע לה מעיזה ומעיזה:

בזמן

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:
כ ג מיי' פי"ח מהלכות אבידה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע חו"מ סימן סה סעיף יב:
כא ד מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנג:

תוספות רי"ד

שהרי כבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו אבל לשיקרא לא חיישינן עיין בפרק האשה שנתאלמנה: מתני' המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא כשר. פי' השליח שהיה מביא הגט נאבד ממנו אם מצאו בארץ לאלתר כשר ולא חיישינן שמא מאחר נפל ואין זה שלו דכיון שלאלתר מצאו ליכא למיחש ולקמן מפר' כיצד הוי[לאלתר]: שלא לאלתר פסול דאיכא למימר מאחר נפל וגט אחר הוא זה ואיקרי מילתא שהיו שמותיהן שוים והשליח אין לו בו טביעות עין. ואם מצאו בחפישה או בדלוסקמא שהן כליו ומכירן בטביעות עין אע"פ שאינו מכיר הגט כשר שמי היה משים הגט הזה בין כליו ובודאי שלו הוא. או אם מכירו כשר ואו או קתני שאע"פ שמצאו בארץ אם מכירו שיש לו טביעות עין כשר אי נמי יש לומר האי פשיטא שאם מכיר הגט בטביעות עין שכשר הוא ומאי אתא לאשמעי' אלא אם מכירן גרסי' ואחפישה ודלוסקמא קאי וה"ק אם מכירן שהוא שלו אז כשר ואם לאו פסול דשמא של אחר הן ואע"פ שיש לו בהן סימנין אסימנין לא סמכינן אלא בטביעות עין. ורמינהו מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנים ואפי' לזמן מרובה. פי' דייתיקי היא מתנת ש"מ ומתנה היא מתנת בריא ואין חושש התנא אלא שמא נמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו וכו' ולא אמרי' שמא אינו זה ומאחר נפל ומתני' אמאי חיישינן: אמר רבה לא ק' כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות פי' מתני' מיירי במקום שהשיירות מצויות ומש"ה איכא למיחש שמא מאחר נפל ומתני' דהתם מיירי במקום שאין השיירות מצויות ומשום הכי ליכא למיחש שמא מאחר נפל. ואפי' במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת התם חיישינן שמא מאחר נפל ולשם ההוא יוסף בן שמעון איכתיב וגם שמות נשותיהן נמי בחזקת שהן שוין אבל מסתמא לא חיישינן דלמא איקרי שמותיהן שוין ואע"פ שהוא במקום שהשיירות מצויות כשר (והרב אומר אע"פ שלא בחזקת שמות נשותיהן שוין הואיל והוחזקו שני יוסף בן שמעון פסול).

ב"מ יח.
[עי' תוס' לקמן כח. ד"ה מלאו]
ב"מ יח.
שם כ.
[לשון שאילה הוא עי' תוס' ב"ב קעב: ד"ה מינך]
שם
ב"מ יח: [כל הענין עד סופו]

גליון הש"ס

גמ' וא"ל ר"ח לרבה. יבמות דף סא ע"ב: שם נפק דק ואשכח. עי' תוי"ט פ"ב דאבות מ"ט ד"ה נלאו:

עין משפט
נר מצוה

כב א ב ג ד ה מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלב סעיף ד וע"ש:

בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהוחזקו הוא דלא ליהדר והיינו דרבה ואיכא דאמרי "אע"ג דלא הוחזקו לא ליהדר ופליגא דרבה בשלמא דרבה לא אמר כר' זירא מתני' אלימא ליה לאקשויי אלא רבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני אם אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר רבי ירמיה אמר ג'כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים קמ"ל רב אשי אמר ג'כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק ודוקא בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה *סימנין אי דאורייתא אי דרבנן רבה בר בר חנה אירכס ליה גיטא בי מדרשא אמר אי סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא אית לי בגויה אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה וקסברי סימנים דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא צורבא מדרבנן אבל אינש בעלמא לא: ואם לאו פסול: ת"ר איזהו שלא לאלתר רבי נתן אומר ששהה כדי שתעבור שיירא ותשרה ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם *ויש אומרים שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב את הגט רבי יצחק אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו ואפי' שהה ויש בו סימנין מעידים עליו ד'דאמרי נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידין על סימני הגוף דאמרי ארוך וגוץ *ה'מצאו קשור בכיס בארנקי ובטבעת או

רש"י

איכא דאמרי. הא דשני ר' זירא במקום שהשיירות מצויות פסול והוא דהוחזקו דבעינן תרתי כרבה: בשלמא דרבה. דשני לעיל שנויא דידיה אתרתי מתני' חדא דגיטין וחדא דב"מ: משני' אלימא ליה לאקשויי. *דקא ס"ד דאיהו רמינהו אהדדי ומתני' עיקר מברייתא: אלא ר' זירא. דרמי מתניתין אברייתא מאי טעמא לא אמר שינויא דידיה אתרתי מתני' כרבה: אמר לך. ר' זירא מתניתין לא קשיין אהדדי: מי קתני. בבבא מציעא הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה: דלמא אם אמר תנו נותנין ולעולם כדקי"ל. כלומר ודאי על כרחין הא אמר תנו נותנין דייקי' מינה מדתלה טעמא בנמלך עליהן אלא לזמן מרובה מהיכא דייקת דילמא לעולם כדקי"ל בהשכירא דגיטין מלאו לאלתר כשר אבל ברייתא ודאי קשיא דקתני יחזיר לאשה ואי לאלתר והבעל מודה פשיטא למאי ניחוש לה אי לאו דאשמועינן אפילו לזמן מרובה לא איצטריך למיתנייה דבשלמא מתני' לא תנא בה בהדיא האמר תנו נותנין ואצטריך למתנייה משום היא גופא לאשמועינן דלא יחזיר שאני אומר כו': ר' ירמיה אמר. לא מתניתין קשיא ולא ברייתא קשיא דכל הני דאמרינן יחזיר לזמן מרובה: כגון דקאמרי עדים. החתומים בו: מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של שם זה. ואותו חתמנו לאיש זה התובעו: כגון דקאמר. האי שליח שאבדו נקב יש בצד אות פלונית: ודווקא. נקט רב אשי בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק דאין עדות ברורה מזו: מספקא ליה סימנים דאורייתא או דרבנן. הא דאמרי' באלו מציאות (ב"מ דף כז.) שמחזירין אבדה בסימנין ואיבעיא לן התם דאורייתא או דרבנן לרב אשי נמי מספקא ליה הילכך באיסור אשת איש לא סמכינן אסימנין בעלמא דלמא סימנין דרבנן ובממונא הוא דמצו רבנן להפקיע דהפקר ב"ד היה הפקר וטעמא דתקנתא התם מפרש אבל למישרי איסורא לא מצו רבנן לעקור דבר מן התורה °והאי דלא אמר קסבר סימנין דרבנן משום דהתם מיבעיא לן ומהכא לא מצינן למיפשט דהא אי נמי מספקא ליה קאסר מספיקא: אירכס ליה. שליח היה: אי סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא אית לי בגויה. אי סימנא בעיתו דאיתיהב לכו אית לי בגויה סימנא ואי בטביעות עינא בעיתו להדורי ניהלי אית לי טביעות עינא בגויה שנתתי עיני בו עד שאני מכירו יפה בלא שום סימן: סימנים דאורייתא. שלא נתן בו סימן מובהק אלא סימנא בעלמא ומדאהדרוה אסימנא באיסורא קסברי סימנין להדורי אבדתא דאורייתא מוכן תעשה לשאלתו כדאמרינן באלו מציאות (שם): לצורבא מדרבנן. דידע בטביעות עינא ולא משני בדיבוריה: כדי שתעבור שיירא ותשרה. שיעור שתוכל לעבור שיירא שם ולחנות: כדי שיהא אדם כו'. כלומר אין הדבר תלוי בשיעור אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד שעת מציאת הגט: כדי שיכתוב את הגט. שיעורא בעלמא נתנו בו: ואפילו ששה ויש בו סימנים. מובהקים: מעידים עליו. סימנים אלו להכירו: על סימני גופו. של גט כגון ארוך או גוץ שאין אלו כלום שיש כאלה הרבה: מצאו קשור בכיס או בארנקי. ומכיר את הכיס ואת הארנקי:
בין

תוספות

[לקמן סד.]

בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה. וא"ת כיון דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן" והוא מודה שגירשה אפי' אין הגט שלה ניתן לה לראיה בעלמא ומאי פריך ויש לומר דלא מהימן אלא מכאן ולהבא מיגו שיכול עכשיו לגרשה ולא תטרוף פירות אלא מכאן ואילך אבל למפרע לא כשאומר גירשתיה מזמן הכתוב בגט כדאמרי' בים טחלין (ב"ב קלד:) והכא שידוע לנו שלא בא לידה עכשיו זה הגט בתורת גירושין אינו נאמן מכאן ולהבא יותר מלמפרע ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בחזרה זו אפי' לא נתגרשה עדיין ולא חיישינן שמא מאחר נפל אפי' לזמן מרובה: מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף ב"ש. מתוך הלשון משמע שיודעין שלא חתמו אלא על א' אבל אין מכירים מי הוא אותו יוסף ב"ש ותימה דא"כ אמאי מהימנין ליה לומר שהוא שלו יותר משלא היו אומרים העדים כלום שלא היה נאמן לומר שהוא שלו ולא מהדרינן ליה בטביעות עין דחיישינן שמא הוא משקר ואומר ר"י דלעולם לא חשדינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא שלו לקלקלה דמשום להרויח פשיטי דספרא לא היה מקלקלה דהא בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן ולא חיישינן להכי ולהכי כשאומרים העדים שלא חתמו אלא על גט אחד והוא אומר שעל שלו חתמו נאמן אבל כשאין העדים אומרים כלום חיישינן שמא הוא סבור שהוא שלו לפי שאין יודע שיש יוסף בן שמעון אחר או יודע ואין נראה לו לחוש שגם הוא אבד גט ולכך אומר שהוא מכיר אע"פ שאינו מכיר ובקונטרס פי' כגון דקאמרי עדים החתומים בו מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של שם זה ואותו חתמנו לאיש זה התובעו ולפ"ז צריך לומר שלא ראו עדים חתימת הגט שהם ראו ואומרים שהוא כתב ידם ולזה חתמו פשיטא שיחזיר ולא היה צריך להשמיענו דהא ודאי לא חיישי' דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים וחתימה כחתימה ובשינויא נמי אינו מזכיר חתימה כחתימה: כגון דקאמר נקב יש בצד אות פלונית. פי' בקונטרס דקאמר השליח ואית ספרים דגרסי דקאמרי עדים וי"ל דעדים מהימני אפילו כשראוהו כבר ושליח לא מהימן אלא כשאומר כן קודם שראהו: סימנין דאורייתא או דרבנן. אי סימנין דרבנן הא דמהדרינן אבדה מן התורה היינו בעדים ורבנן הוא דעבוד במציאה תקנתא להחזיר בסימנין וא"ת והא דתנן בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) דדבר שיש בו סימן חייב להכריז ושאין בו סימן הרי אלו שלו *ואפי' מדרבנן למה הוא שלו יכריז וזה יביא עדים דמן התורה מה לי זה ומה לי זה כיון דבעי עדים כך ימצא עדים בזה כמו בזה וי"ל דע"י סימן מכירים העדים בטביעות עין ועוד דע"י סימן שואלים אם יש שמכיר אותו דבר שיש בו סימן כך וכך דע"י כך ימצא עדים אבל כשאין בו סימן אין יודע היאך לשאל ומתייאש: ודוקא צורבא מדרבנן. אומר רבינו תם דעם הארץ נמי ידע בטביעות עינא כדאמרינן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) האי צורבא מדרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה ובפרק גיד הנשה (חולין דף צו.) נמי מוכח דכ"ע אית להו טביעות עינא והא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא משום דלא מהימן: איזהו שלא לאלתר. ואית דגרסי איזהו לאלתר ויש לייסב דברי הגאונים לשתי הגרסות: שתעבור שיירא ותשרה. מפרש רבינו תם ותשרה לשון סעודה כמו שירותא (תענית דף יא:) דמתוך שמוליאים כליהם כדי לסעוד חיישינן שמא נפל מהם: מצאו קשור בכיס או בארנקי כו'. בפרק בתרא דיבמות (דף קכ:) מדקדק מכאן דסימנין דאורייתא ותימה דבפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כז.) איבעיא לן אי סימנין דאורייתא או דרבנן ולא מייתי לה ואומר ר"י דבמסקנא דיבמות דמייתי תנאי ומסיק דכולהו סברי דסימנים דרבנן איכא לפרושי דהך ברייתא נמי סברא הכי וכגון שיש עדים שהכיס והטבעת שלו או שמצאו בעלמו ומכיר שהן שלו ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי ומעיקרא דהוה בעי למידק מינה דסימנין דאורייתא הוה משמע ליה דאיירי כשמצאו אחר ומהדרינן ליה ע"י סימן זה:
או

מסורת הש"ס

ס"א דסבירא להו דאיכא ט'.

[ב"מ יח: כז. חולין עט:]

[מ"ש תוס' ב"ב עז: ד"ה ויש אומרים ע"ש נ"ל נמי הכא]

[יבמות קכ. ב"מ כז:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מספקא ליה סימנין וכו' והאי דלא אמר קסבר. עי' פ"ק דשבת במאור דף ד ע"א ד"ה למימרא דסביעא ליה נרבה

תוספות רי"ד

ר' ירמיה אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו (אלא) על גט אחד של יוסף בן שמעון כ"א על זה ומכירין שלזה יוסף בן שמעון חתמו פי' מתני' דהתם (בדייתקי) [דדייקי] מינה הא אמר תנו ינתנו בכה"ג מיירי ואע"פ שהשיירות מצויות והוחזקו כשר דהו ליכא למיחש ליוסף בן שמעון אחר שהרי אלו העדים מעידים שלא חתמו על אחר: רב אשי אמר דקא אמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלונית כך כתוב בספרים וה"ג ר"ח ור"י ז"ל אבל המורה גרים דקאמר פי' דאמר האי שליח שאבדו נקב יש בו בצד אות פלונית ואמת ודאי שכך הדין נותן שאם נפל מיד השליח ומצאו אדם אחר ואומר השליח נקב יש בו בצד אות פלונית סימן מובהק הוא ומהימנינן ליה אי נמי אם מצאו השליח לאחר זמן ואין לו בו טביעות עין אלא שהיה לו בו זה הסימן סומך עליו וכשר ולא אמרינן דלמא אחרינא הוא אלא רב אשי לא קאי אמתני' דמתני' קתני לאלתר כשר ואם לאו פסול ורב אשי אתא לתרוצי ההיא מתני' דפ' שנים אוחזין דדייקי' מינה הא אמר תנו נותנים דליכא התם שליח. דקאמרי עדים גרסינן דסמכינן אסימן מובהק ואי אמרי עדים שאנו מכירין אותו בטביעות עין בלא שום סימן כשר שכל עדות העדים בעלמא בטביעות עין [הוא] כגון הא דאמרי כלי זה שביד ראובן של שמעון הוא או פלוני הרג את הנפש וכל כיוצא בזה היאך מעידין כ"א בטביעות עין והרי הכי נמי הבא והאי דבעי' סימן מובהק משום דלא הוית להו טביעות עין בגויה ובאו להכירו ע"י סימן זה ואם תימצי לומר דגרסי' דקאמר אין פירושו על השליח דלא קאי שליח התם אלא על הבעל דאמר תנו דאי אמר בעל נקב יש בו בצד אות פלונית סמכי' אההוא סימן ולא חיישינן דלמא אחרינא הוא ואע"פ שהשיירות מצויות והחזקנו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ואי אמר בעל נמי אית לי טביעות עינא בגויה אע"ג דלא יהיב שום סימן נאמן מינו דאי בעי מצי מיפטרא בגיטא אחרינא. ודוקא בצד אות פלונית דהוי ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא. מספקא ליה סימן אי דאורייתא אי דרבנן פי' מה שאנו מחזירים אבדה בסימנין אם הוא מדאורייתא כדילפי' משמלה (לה) וכדאמרי' באלו מציאות ילפי' נמי גבי גט לאיסורא מהתם או דלמא אינו מן התורה אלא מדרבנן ולא ילפי' איסורא מממונא דלגבי ממונא עביד תקנתא דהפקר ב"ד היה הפקר אבל גבי איסורא לא מצי למיעבד תקנה מ"ה בעינן סימן מובהק ומצאו בהפישה ובדלוסקמא דתנן כשר לא שמכירן ע"י סימנין אלא בטב"ע דאית ליה בגווייהו: רבה בר בר הנה אירכס ליה גיטא בי מדרשא פי' שליח היה באותו גט ונפל ממנו ומצאו אדם אחר אמר אם [סימנא] אית לי סימן בגויה או טביעות עינא [אית לי בגוה] אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אם משום סימנא אהדרוה לי וקסברי סימנין דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא לצורבא מרבנן אבל איניש בעלמא לא פי' והוא סימנא דהוה יהיב לא הוה סימן מובהק ואי ק' מהכא מוכח דלא מהדרינן גם לשליח בטביעות עינא כ"א לצורבא

תוספות רי"ד

לצורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה והתנן אם מכירו כשר דלמא בטביעות עינא הוא כשר לכל אדם תשובה מתני' השליח מצאו ולא בא בידי אדם אחר והגט יוצא מתחת ידו והוא אומר שיש לו בו טביעות עין וזהו הגט שנפל ממני ומצאתיו הלכך כשר אבל רבה בר בר חנה אמר שמצאו אחר ואין הגט יוצא מתחת ידו אינו נאמן לומר טביעות עין יש לי עליו ולא סמכינן עליה אך אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה דכיון דלא נפיק גיטא מתחת ידיה לא מהימן: אם מצאו לאלתר כשר: ת"ר איזו לאלתר ר' נתן אומר כל שתעבור שיירא ותשרה פי' אם שהה כשיעור זה הוא אחר זמן ופסול ואם לא שהה כל כך זהו לאלתר וכשר ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פי' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט וי"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב את הגט ר"י אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו פי' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' (א) קרא וכתב ויש בו סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פי' אע"פ ששהה כדי לכתוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים לו אבל בשאר סימני גופו של גט שאינן מובהקין אין סומכין עליהם: מצאו קשור בכיס או בארנקי או במבעת
או

א) אולי נ"ל ואפי' שהה כדי לכותבו ולקרותו ויש בו סימן מובהק וכו'.

או שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל הלכה שלא עבר אדם שם לימא *מר הלכה כמר ומר הלכה כמר משום *דאפכי להו: מצאו בחפיסה או בדלוסקמא: *מאי חפיסה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא טליקא דסבי: **מתני'** המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים *בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים *השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים: **גמ'** אמר רבא לא *שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה *שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס *שרוב גוססין למיתה לא איתיביה אביי המביא גט והניחו זקן אפי' בן מאה שנה נותן לה בחזקת שהוא קיים תיובתא *ואי בעית אימא כיון דאיפליג איפליג רמי ליה אביי לרבה תנן המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים *ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד א"ל תרומה אגיטין קא רמית תרומה אפשר גט לא אפשר ורמי תרומה אתרומה תנן *בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אמר רב אדא בריה דרב יצחק שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת קודם מיתתו מתקיף לה רב פפא כמאי דאיהו מיית ברישא דלמא איהי מייתא ברישא אלא אמר אביי *לא קשיא הא רבי מאיר דלא חייש למיתה הא רבי יהודה דחייש למיתה *) דתנן *הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין רבא אמר שמא

*) [נ"ל דתניא]

רש"י

בין כליו · בביתו: לימא · רב יהודה הלכה כיש אומרים ולימא רבה הלכה כר"ש למה חזרו להזכיר את הדברים ולפרשן: ומשני משום דאפכי להו · אית תנאי דמפכי דרבי שמעון ליש אומרים ויש אומרים לרבי שמעון הלכך אם לא הזכירו אלא שם החכמים לא הוי ידעי אהייא מהדרי לישני קיימי: חמת · בולזול"א בלע"ז והיא של עור: טליקא · טשק"א בלע"ז: **מתני'** נותנו לה בחזקת שהוא קיים · ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין (חולין דף י:) העמד דבר על חזקתו: מקריבין אותה · ולא חיישינן שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא: **גמ'** לגבורות · שמונים שנה לישנא דקרא (תהלים צ): וחולה · או חולה דמתני' דוקא חולה ולא גוסס: כיון דאיפליג · מאחר דרך כל הארץ שהאריך ימים עד מאה שנה: איפליג · ואינו כשאר האדם להיות קרוב למות אבל בן שמונים ואחת או יותר עד תשעים קרוב למות הוא: אסורה לאכול · בת ישראל הנשואה לכהן שאוכלת בשבילו אסורה מיד דכל שעתא חיישינן עכשיו ימות אלמא חיישינן למיתה: תרומה אפשר · להיות ניזונת בחולין: גט לא אפשר · למיחש למיתה דאי חיישת אין לך שולח גט לאשתו והן עגונות: שאני התם שהרי אסרה שעה אחת קודם למיתתו · לעולם לא חיישינן למיתה ושאני הכא שהרי אסרה מחיים שעה אחת קודם מיתתו וכל שעתא איכא לספוקי בההיא שעתא שעתידה ליאסר ושינויא דחיקא הוא והיינו דפריך ליה ואי לאו דחיישינן למיתה ממאי דהוי גיטא דלעולם הוא מיית ברישא ונאסרה מחיים דלמא היא מייתא ברישא ולא יבא לכלל גט לעולם: אלא אמר אביי · האי תנא ודאי חייש למיתה ולא קשיא מתניתין דהכא ר' מאיר היא דלא חייש לבקיעת הנוד: אוסרין · שמא יבקע הנוד: שמא

תוספות

או שמצאו בין כליו · פי' בביתו אע"ג דרבים מצויין בביתו ואם היא נמצאת בקרקע היה לחוש ליוסף בן שמעון אחר אבל בין כליו ליכא למיחש שמא הביאו אחר אלא הוא: *מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו כשר · כשמצאו הוא עצמו איירי מדסמכינן אהכרתו ואע"ג דלאו צורבא מדרבנן הוא נאמן במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי דכולי עלמא אית להו טביעות עינא כדפירשנו לעיל ומכירו אחפיסה ואדלוסקמא קאי ואע"פ שאינו מכיר את הגט דאי מכיר את הגט למה לי שמצאו בחפיסה וא"ת וניחוש לשאלה כדאמרינן בפרק בתרא דיבמות (דף קכ:) וי"ל דקים ליה בנפשיה שלא השאילה לשום אדם אי נמי ביודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו ומכל מקום צריך שיהא מכיר חפיסה או דלוסקמא בטביעות עינא דמה שיודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו אין זה סימן והא דתנן בפ"ק דב"מ (דף כ.) מצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות כו' התם מיירי שנותן סימן בחפיסה או בדלוסקמא עצמו ועל ידו מחזיר לו מה שבתוכו ולא חיישינן לשאלה לענין ממון אבל מה שאומר שאבדה בדלוסקמא לא הוי סימן דדרך להניח שטרות בדלוסקמא כדתניא בתוספתא עשר דלוסקמאות שטרות מסרתי לך ואפילו הוי סימן מובהק להחזיר הגט לא הוי והא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף כח.) הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו דמידע ידעה דכל דאית ליה בחפיסה מנח ליה אפילו תימצי לומר דינתן לו לגרש בו קאמר לא משום דחשיב סימן מובהק דהתם מיירי בשלא הוחזק יוסף בן שמעון אחר ואותו הגט ודאי נכתב לשמו אלא שאין ידוע אם נפל מן הבעל או מן האשה אי נמי ומכירו פירוש או מכירו ויש ספרים דגרסי בהדיא או מכירו והכי פירושו מצאו בחפיסה או בדלוסקמא וידוע שהוא שלו וגם שבתוכה איבדו אע"פ שאינו מכיר הגט או מכירו שמכיר הגט אפילו בלא חפיסה ויש ספרים דגרסי אם מכירו הכי פירושו מצאו בחפיסה ויודע שלא בתוכה איבדו ואינו שלו ואפילו הכי אם מכירו כשר ולרבותא נקט מצאו בחפיסה אי נמי דווקא אם מכירו כשר אבל מה שהוא יודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו אינו מועיל ולספרים דגרסי ומכירו מצי לפרש כמו אם מכירו: **והניחו** זקן או חולה כו' · תימה דבפרק המפקיד (ב"מ דף לט:) גבי ההיא סבתא דאישתבאי איהי וחדא ברתא אמרינן דלמא שכיבא סבתא דלמא שכיבא ברתא ואומר ר"י דלענין יתמי החמירו טפי למיחש כדקאמר נמי התם לא שנא עבוד עיטרא לא שנא לא עבוד חיישינן ובחזקת הבתים (ב"ב דף כט:) מפלגינן בין עבוד עיטרא ללא עבוד דאמר עיטרא קלא אית לה ועוד דבשבוית חיישינן טפי למיתה: **תרומה** אפשר · תימה וכי לא היה יודע שמתרץ מתניתין דתרומה והיכא לאקשויי תרומה אתרומה כדבסמוך וי"ל דכן דרך הש"ס שאינו חושש אלא מתרץ קושיא שמקשה לו: **שאני** התם שהרי אסרה עליו שעה אחת מחיים · פירוש הלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה דהעמד בעלה בחזקת חי אבל הכא אפילו נעמידנו בחזקת חי אסרה מחיים ופריך דלמא איהי מייתא ברישא ולא תאסר מחיים: **הא** רבי מאיר דלא חייש למיתה כו' · השתא דמדמה שמא מת לשמא ימות לא לגמרי מדמה דהא ר' מאיר דמוקי מתניתין כותיה ולא חייש לשמא מת אפילו לזמן מרובה חייש לשמא ימות לזמן מרובה דתנן בפרק ד' אחין (יבמות דף כו.) ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ומפרש בגמ' משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין ודלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטל מצות יבמין וההיא משנה מוקי לה כר"מ בפ"ב דיבמות (דף יח.) ולקמן בפרק בתרא (דף פה.) נמי אמר לכולי עלמא גירות לא שכיחא מיתה שכיחא ולרבי יהודה נמי דחייש לשמא מת לאלתר לא חייש לשמא ימות לאלתר דהא לא כן אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתו לא תאכל בתרומה ולא תאכל כי אם בשעה שרואה בעלה בפניה אלא ודאי לא מדמה אלא שמא מת לזמן מרובה לשמא ימות לאלתר: והא

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד וע"ש: *[שייך למשנה לעיל כו.]

כד ב מיי' פ"ו שם הלכה כח סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף סח:

כה ג מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה ב:

כו ד מיי' פ"ד מהלכות פסולי מוקדשין הל' ד:

כז ה מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה כח ופ"ט מהלכות תרומות הלכה ג סמג שם טוש"ע שם:

כח ו מיי' פ"ט מהל' תרומות הלכה ה:

[קדושין עט: ב"ב קנג:]

מסורת הש"ס

[עי' תוספות מנחות ו: ד"ה ולימא]

[מגילה כג. מנחות ו: ועי' קדושין נט:]

[סוכה כג:]

יומא נה:

[עי' תוספות יומא נה: ד"ה והתנן]

[קדושין עט: שבועות לג. לג: ערכין יח.]

[שבת כ: זבחים סה.]

יבמות סט: נדרים ג: [סוכה כג: תוספתא ספ"ד ע"ש]

סוכה כג:

[שם כג:]

לעיל כה. חולין יד. ב"ק סט: סוכה כג: דמאי פ"ז מ"ד יומא נה: [עירובין לו:] מגילה כה. [תוספתא דמאי פ"ז]

גליון הש"ס

מתני' בחזקת שהוא קיים · עיין סנהדרין דף מו ע"א תד"ה אימא כיון: גמ' וגוסס · עי' קדושין עח ע"ב תד"ה לא:

תוספות רי"ד

או שמצאו בין כליו ואפילו לזמן מרובה כשר פי' אם מצא הגט קשור בכליו בארץ ומכירם בטביעות עין שהן שלו אע"פ שאין מכיר הגט כשר ואין לחוש לאדם אחר כיון שמצאו קשור בכליו' או שמצאו בתוך כליו שבביתו כשר שבודאי זהו שנפל ממנו שלא בא אדם אחר והניחו שם בתוך כליו שבביתו: איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם ורבב"ח אמר ר' יוחנן הלכה כל שלא עבר אדם שם וקי"ל דשמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן אבל מיהו כל זה במקום שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' התם בעי' (שומר) שלא עבר אדם שם אבל אם היה מקום שאין השיירות מצויות אפילו לזמן מרובה כשר ואף על פי שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' אי נמי אם לא הוחזקו אע"פ שהשיירות מצויות כשר אפילו לזמן מרובה ולא חיישינן מסתמא לשני יוסף בן שמעון דהלכתא כרבה דבעי תרתי שיירות מצויות וחזקה ואע"ג דאמרינן בגמ' ר' זירא רמי מתני' אברייי' תנן המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול ורמינהו מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהבעל מודה מיהא יחזיר לאשה ואפילו לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום

וכו' א"ד אפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו וכו' והיינו דרבה וא"ד אע"פ שלא הוחזקו ופליגי דרבה ואפ"ה הלכתא כרבה וכך היה פסק גם ר"י ז"ל שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' חיישינן שמא ממנו נפל אבל בפרק שנים אוחזין כתיב הא מילתא וכתב מיכן דלא איפסקא בה הלכתא בהדיא עבדינן בה לחומרא ולא מהדרינן גט לזמן מרובה אלא במקום שאין השיירות מצויות אבל במקום שהשיירות מצויות לא מהדרי' ואע"פ שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' כלישנא בתרא דר' זירא אי נמי כר' ירמיה אי נמי כר' (יוסי)[אשי] ואינו נ"ל להניח דברי רבה שנאמרו בבירור והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' ולמיפסק הלכה כר' זירא שנאמר בספק שלא ידענו אם חולק על רבה אם לאו ואפי' אם תמצא לומר שחולק עליו הא איפלגו בהא מילתא אביי ורבא בפ' האשה שלום ביבמות דאביי אמר חיישינן לשני יוסף ורבא אמר לא חיישינן אף אם הוחזקו וקי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם ור' ירמיה ורב אשי דהכא לאו לאיפלוגי עליה דרבא אתי אלא סברא בעלמא אמרי דאיכא לתרוצי מדתני שנים אוחזין בהכי שאע"פ שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' אי אמרו עדים מעולם לא חתמנו על גט אחר אלא על זה ששמו יוסף בן שמעון אי נמי נקב יש בצד אות פלונית נותנין ואפילו לזמן מרובה והלכתא כרבה והלכתא כרב ירמיה והלכתא כרב אשי: מאי חפישה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא אמר רבב"ח שליקא דסכי פי' כיס גדול של עור: מתני' המביא גט והניחו זקן או חולה ינתנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל שנשאת לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים פירוש נותן לה בחזקת שהוא קיים ולא אמרי' דלמא מית ואין גט לאחר מיתה וכן מי שהלך בעלה למדינת הים לא חיישינן דלמא מיית ולא אמרינן דלמא מית והויא לה זרה וכגון שאין לה זרע ממנו ולגבי חטאת נמי לא אמרינן דלמא מית והויא לה חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא: אמר רבא ל"ש אלא זקן שלא הגיע לגבורות פי' שמונים שנה כדכתיב ואם בגבורות שמונים וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס שרוב גוססין למיתה לא אלא חיישינן דלמא מית ולא תנשא בגט זה עד שיתברר אם היה חי בעת מסירתו ליד האשה: איתיביה המביא גט והניחו זקן בן ק' שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תיובתא ואיבעית אימא כיון דאפלוג אפלוג פי' כיון דאפלג מדרך שאר כל בני אדם שהאריך עד ק' שנה אפילו ואינו נחשב כל כך זקן שהוא קרוב למיתה אבל בן פ"א או יותר עד צ' קרוב למות: היא אוכלת בתרומה בחזקת וכו' ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אלמא חיישינן למיתה אמר רבא שמא מת לא חיישינן פירוש לשמא מת לא חיישינן דאוקמי ליה אחזקיה שהניחו חי אבל זה שנתן לה גט על מנת שיחול שעה א' קודם למיתתו לשמא ימות ודאי חיישינן דלא

שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא והא נוד דכשמא ימות הוא ופליגי אמר רב יהודה מדסקרתא שאני נוד דאפשר דמסר ליה לשומר *מתקיף לה רב משרשיא ערביך ערבא צריך אלא אמר רבא שמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא: השולח חטאתו ממדינת הים וכו': והא בעינא סמיכה אמר רב יוסף בקרבן נשים רב פפא אמר בחטאת העוף וצריכא דאי אשמועינן גט משום דלא אפשר אבל תרומה דאפשר אימא לא ואי אשמועינן תרומה דזמנין דלא אפשר אבל חטאת *העוף מספיקא לא ליעול חולין לעזרה צריכא: **מתני'** שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל הספינה המוטרפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: **גמ'** אמר רב יוסף לא שנו אלא בב"ד של ישראל אבל בב"ד של עובדי כוכבים כיון דגמור ליה דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה אמר ליה אביי בית דין של עובדי כוכבים נמי דמקבלי שוחדא אמר ליה כי שקלי מקמי דלחתום פורסי שנמג לבתר דמיחתם פורסי שנמג לא שקלי מיתיבי *כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג דלמא בורח שאני ת"ש שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסין של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו מאי מת ומאי נהרג אילימא מת מת ממש ונהרג נהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי אל ישיאו את אשתו והא קיימא לן *דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה אלא לאו מת יוצא למות נהרג יוצא ליהרג וקתני בב"ד ישראל ישיאו את אשתו לעולם מת ממש ונהרג ממש ודקאמרת דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא והא קי"ל דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ה"מ במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי שיקרייהו א"ד א"ר יוסף ל"ש אלא בב"ד של עובדי כוכבים אבל

רש"י

שמא מת לא חיישינן · דאוקמינן אחזקה שהניחו חי וגבי כהן שהלך למדינת הים כיון שלא גירשה אינה נאסרת אא"כ מת אבל זו שנותן לה גט על מנת שיחול שעה א' קודם למיתתו לשמא ימות מיד ולאי חיישינן דלא מרע לה לחזקה בהכי: **והא נוד** · לדידך דבעית לאוקמי לדברי הכל והא נוד דהאי דאסרי ליה לשתות משום שמא ימות הוא ופליג ר"מ ואמר לא חיישינן: **ערביך ערבא צריך** · שמא השומר עצמו יפשע: **שמא מת לא חיישינן** · ומתני' דברי הכל וברייתא דהרי זה גיטך תנאי היא פלוגתא דר"מ וחבריו: **והא בעינא סמיכה** · ותניא בת"כ ידו ולא יד בנו ידו ולא יד שלוחו*: **בקרבן נשים** · אשה ששגגה בכרת ושלחה חטאתה דגבי סמיכה תניא (קדושין דף לו.) דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות: **וצריכא** · למיתני תלתא בבי במתניתין בחזקת שהוא קיים: **דזימנין דלא אפשר** · שהיא עניה וצריכה פרנסה ותטול תרומה בבית הגרנות: **מתני' כרקום** · מצור מתרגמינן *כרקומין (דברים כ): **המוטרפת** · ועדיין לא טבעה: **לידון** · בדיני נפשות: **חומרי חיים כו'** · כדמפרש ואזיל: **בת ישראל לכהן** · חומרי מתים: **בת כהן לישראל** · חומרי חיים ולא תאכל בתרומת אביה: **גמ' לא שנו** · דיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים: **אלא בבית דין של ישראל** · שלאחר גמר דין זימנין דחזו ליה זכותא ומחזירין אותו כדאמרינן בנגמר הדין (סנהדרין דף מב:) הסוס רץ ומעמידו: **פורסי שנמג** · לשון פרסי הוא פסק דין: **כל מקום כו'** · רישא הכי איתא מי שנגמר דינו וברח כו' בפ"ק דמכות (דף ז.): **הרי זה יהרג** · אלמא לא אמרינן שמא מלאו לו זכות אחרי כן ש"מ לא שכיחא ולא מספקינן בהכי: **איש פלוני מת** · בבית דין מיתת עצמו כגון מי שלקה ושנה בב"ד כונסין אותו לכיפה*: **נהרג** · א' מארבע מיתות וגבי עובדי כוכבים מת כמו לקמוניא חלילא דקטיעא בר שלום במס' ע"ז (דף י:): **קומנטריסין** · ממונין ליהרג: **אמאי אל ישיאו אשתו** · הא קי"ל בפ' בתרא דיבמות (דף קכא:) עובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה: **וקתני** · גבי ישראל ישיאו וקשיא לרב יוסף: **דלא שייכי בה** · שאינה תפארת להם: **דשייכי בה** · כי הכא שמתפארים שהרגו בדין: **עבידי לשקר** · ולומר נהרג ואף על פי שלא ראוהו אלא יוצא לידון: **לא שנו** · דנותנין עליו חומרי חיים אלא בדיני עובדי כוכבים דשקלי שוחדא:

תו

תוספות

והא בעי סמיכה · אע"ג דסמיכה לא מעכבא מ"מ אין לעשות בלא סמיכה לכתחלה וכן פריך בפ' התערובות (זבחים דף עד:) אהא דתנן התם קדשים בקדשים יקרב לשם מי שהוא והא בעינא סמיכה ומשני בקרבן נשים וכן בפסחים פרק האשה (דף פט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני אף על פי שיכולים להביא ולהתנות במותר הפסח אפ"ה פטורין משום דפסח לא בעי סמיכה ומותר פסח בעי סמיכה ולא אמרינן יעשו בלא סמיכה דלכתחלה אין לעשות בלא סמיכה כדפרישית וקשה דבפרק תמיד נשחט (שם דף סב.) אמרינן דכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ולא קפיד אסמיכה וליכא למימר דסמיך אברא' דבפ' כל הפסולין (זבחים דף לג.) מסקינן דתכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ואפילו למ"ד ביאה במקצת לא שמיה ביאה ליכא למימר אפשר דמעייל ידיה וסמיך דהא בפרק כל הפסולין (גז"ש) אמרינן כל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס דכל כחו בעינן וליכא לאוקמי בעוף דעוף לאו זבח הוא ובבכור ומעשר נמי ליכא לאוקמי דהא כל הזבחים קאמר ולא בקרבן נשים משום ערל ויש לומר דהכא כיון שיכול לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה וכן בפרק התערובות (שם דף עד:) יש לו תקנה ברעייה דהכי נמי מפליג התם גבי אשם משום דאית ליה תקנה ברעייה ובפרק האשה נמי כיון שהוא ספק דשמא פטור הוא לא עשו חכמים תקנה דאי אפשר לתקן אם לא יעבור מצות סמיכה אבל ערל וטמא מיירי כגון שאין לו תקנה להמתין כגון שמתו אחיו מחמת מילה דאי אפשר לימול בשום ענין וטמא כגון זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו אי נמי כגון שהיה עובר בבל תאחר אם היה ממתין וכההיא דתנן בשקלים (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בפ"ב דקדושין (דף נה.) בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקבות זבחי שלמים התם נמי אין תקנה אחרת לאותם קרבנות אלא שיקריב בלא סמיכה וכן יורש שמביא קרבן אביו אע"פ שאינו סומך וא"ת והא דתנן בפ' דם שחיטה (כריתות כג.) שניהם מביאים חטאת אחת ובפרק שני נזירים (נזיר דף נז.) שמביאים קרבן אחד בתנאי אלמא מייתי קרבן בלא סמיכה כדי לפטור עצמו מאי שנא מההיא דפרק האשה ויש לומר דודאי תקנו חכמים שמביאים קרבן אחד מספק בלא סמיכה כדי לפטור עצמו אבל להביא קרבן ולאי כגון מותר הפסח לא התירו חכמים להביאו בלא סמיכה כדי לפטור את עצמו וא"ת בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף סב:) אמרינן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו והיכי עביד הכי והא בעי סמיכה דמדקתני מניף משמע דאיירי בשלמים ובקרבן נשים ליכא לאוקמי דהא תנא ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה ודוחק לאוקמי בערל וטמא וי"ל דמיירי ביורש וכרבי יהודה דאמר יורש אינו סומך והכא דלא משני ביורש משום דחטאת תנן ובהתערובות (זבחים ע:) תנן כל הזבחים דמשמע אפילו חטאת וא"ת ערל וטמא וכל הנהו דאין ראוין לסמוך נהי דסמיכה לא מעכבא נימא כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ויש לומר מדדרשינן בתורת כהנים (ויקרא טו) וכי יטהר הזב מזובו *ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו °דבהבאת קרבן איירי ועוד מדממעטינן בפרק קמא דחגיגה (דף ד:) טמא מראיה מובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלח ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה: **אבל** חטאת לא ליעול חולין לעזרה · וא"ת והלא חטאת העוף באה על הספק כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף ע.) ויש לומר דאדם עצמו בדין הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו אבל הכא לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק:

פורסי שנמג · פירש ר"ח דיין גדול שלהם: **וקתני** ישיאו את אשתו · מהא דקתני קומנטריסין של עובדי כוכבים אל ישיאו את אשתו ורב יוסף קאמר דמיקטל קטלי ליה לא ימלי לאקשויי דאיכא לאוקמי לברייתא מיקמי דליחתם פורסי שנמג ועוד אומר ר"י דדלמא הא דעובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה היינו כשמעיד שכבר מת דלא טעי בין מת ללא מת אבל יוצא למות או ליהרג לא מהימן:

אבל

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה יד:

ל ג מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה כח כט ופ"ט מהלכות תרומות הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף סט:

לא ד מיי' פי"ג מהל' סנהדרין הלכה ז סמג לאוין רל:

לב ה מיי' פי"ג מהלכות גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף י:

לג ו מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לד ז מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יד:

לה ח מיי' שם ופ"ט מהלכות תרומות הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף סט:

תוספות רי"ד

דלא מרע לחזקה דהכי: השולח חטאתו כו' והא בעינא סמיכה ותניא בת"כ וסמך ידו ולא יד בנו ולא יד שלוחו ואע"ג דקי"ל דסמיכה לא מעכבא ה"מ דחזי לסמיכה אבל האי דלא חזי לסמיכה מעכבא כדאמרינן גבי בילה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו עי' בקרושין בפ"ק: אמר רב יוסף בהטאת נשים עסקינן דלאו בני סמיכה נינהו דהכי תניא התם דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רב פפא אמר בחטאת העוף עסקינן דלא בעי סמיכה: מתני' ג' דברים א"ר אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא לידון נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: תניא שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו שמע מבית דין (ס"א מקומנטריסין) של אומות העולם איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו פי' ממונים להרוג מת הוא שמת מאליו בכיפה ששם הכניסוהו נהרג ע"י אחר ואע"ג דקי"ל מסיח לפי תומו הימוני מהימן הרי זה במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שקרייהו:

מסורת הש"ס

[סוכה כו.]

[ועי' מנחות צג:]

[מלת העוף מיותר עי' תוספות נדה ע. ד"ה ומביא]

[עי' רש"י כתובות כז. ולע"ק]

סנהדרין מה: מכות ז.

[סנהדרין פא:]

[יבמות קכא: ב"ק קיד. לעיל יט:]

[ועי' תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר ומה שכתב שם בלדון]

אבל בב"ד של ישראל כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה א"ל אביי ב"ד של ישראל נמי אפשר דחזו ליה זכותא כי חזו ליה זכותא מקמי דליגמר דינא בתר גמר דינא תו לא חזו ליה זכותא לימא מסייעא ליה *כ"מ שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו ה"ז יהרג דלמא בורח שאני ת"ש שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסים של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו מאי מת ומאי נהרג אילימא מת ממש ונהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי אל ישיאו את אשתו הא קיי"ל כל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה אלא לאו מת יוצא למות ונהרג יוצא ליהרג וקתני בב"ד של ישראל ישיאו את אשתו לעולם מת ממש ונהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא והא קיי"ל דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני הני מילי במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי שקרייהו: **מתני'** המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר *שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **גמ'** אמר רב כהנא חלה תנן פשיטא חלה קתני מהו דתימא ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל היכי דמי אי דא"ל הולך אע"ג דלא חלה נמי ואי דא"ל את הולך אפי' חלה נמי לא ואי רשב"ג אפילו חלה נמי לא דתניא הולך גט זה לאשתי ה"ז משלחו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי הרי זה לא ישלחנו ביד אחר רשב"ג אומר בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח איבעית אימא הולך והוא דחלה ואי בעית אימא את הולך וחלה שאני ואי בעית אימא רשב"ג היא וחלה שאני תנן המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ורמינהו *אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין אבל שליח לא אמר אביי התם טעמא מאי משום בזיון דבעל הכא בעל לא קפיד רבא אמר משום דמילי נינהו *ומילי לא מימסרן לשליח מאי בינייהו איכא בינייהו שליח מתנה ובפלוגתא דרב ושמואל רב אמר מתנה אינה כגט ושמואל אמר מתנה הרי היא כגט: ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני: אמר ריש לקיש כאן שנה רבי *אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר אמר לו רבי יוחנן *זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותה אלא זימנין דגיטא נמי לא הוי דנעשה כמי שאמר לו אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעלייה אל תגרשה אלא בימין וגירשה בשמאל דכולי עלמא היכא דנפקה לאפיה ויהבה ליה חפץ והדר שקלה מיניה גיטא כולי עלמא לא פליגי דגיטא גיטא מעליא הוי כי פליגי היכא דא"ל

שקול

רש"י

הו לא חזו ליה זכותא · כלומר לא שכיח הלכך לא מספקינן בהכי : **מתני'** המביא גט בא"י · שאין צריך לומר בפני נכתב ונחתם : משלחו ביד אחר · ועושה שליח מאליו ושלא בב"ד : ואם אמר לו · בעל לשליח : טול לי הימנה חפץ פלוני · כשתתן לה את הגט לא ישלחנו ביד אחר : **גמ'** חלה תנן · דאניס וה"ה לכל אונסין אבל אי לא אניס לא ישלחנו ביד אחר: אי דאמר ליה הולך · ולא אמר ליה אתה בעצמך הולך : ואי · מתני' ר"ש : אפילו · לא אמר ליה אתה הולך כי חלה נמי לא: ה"ז משלחו כו' · ולא מפליג בין חלה ללא חלה ועושה שליח אחר דהולך לא משמע אלא טרח שיבא גט זה לידה : איבעית אימא · מתני' דאמר ליה הולך ואפ"ה בעינן חלה דברייתא דקתני ה"ז משלחו והוא דחלה: ואיבעית אימא · מתני' דאמר ליה את הולך וחלה שאני וברייתא' דקתני לא ישלחנו בדלא חלה וכן נמי כי תוקמא כרבנן שמעון חלה שאני ור"ש בשלא חלה : אמר לשנים תנו גט לאשתי · ולא נתן להם גט עשאן עדים ואע"פ שלא אמר להם אתם עצמכם כתבוהו הרי אלו יכתבו ויתנו ולא יאמרו לסופר ויכתוב כדמפרש לקמן : או לשלשה כתבו גט כו' יכתבו · הם עצמם שהרי אמר להם כתבו אבל אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אלמא אין היחיד עושה שליח : בזיון דבעל · שעליו לכתוב את הגט ואינו רוצה שידעו בו רבים שאינו יודע לכתבו : הכא · גבי הולכה : לא קפיד · דמאי קפידא איכא : רבא אמר · התם היינו טעמא דלא משוו שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר : שליח מתנה · שאמר בעל הבית לב' עדים כתבו שטר מתנה לפלוני אי טעמא דגט משום בזיון הוא הכא ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכותבו דתנן (ב"ב דף קסז:) והמקבל נותן את השכר הלכך אם ירצו יאמרו לאחרים ויכתבו ולמ"ד מילי לא מימסרן הכי נמי לא מימסרן : אמר ריש לקיש כאן שנה רבי · במשנה זו שנה לנו רבי : אין השואל כו' · דהא דתנן לא ישלחנו ביד אחר לא משום בטולי שליחות דגיטא נקט לה דאם שילח ביד אחר הגט גט דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליח לגרש מיהא שויה אלא האי דתנן לא ישלחנו לאשמועינן דאין השואל רשאי להשאיל: זו אפי' תינוקות יודעין אותה · דאם השאילה לו לא לצורך אחרים השאילה לו דאין השואל רשאי להשאיל ונמצא זה עובר על דעתו ומקניטו : אלא · משום שליחות דגט גופיה תנא לא ישלחנו דאם שלחו ביד אחר זימנין דגיטא נמי לא הוי גיטא ולקמן מפרש מאי זימנין : אל תגרשה אלא בימין וגרשה בשמאל · דלא שויה שליח להכי האי נמי פעמים ששליחות הגט תלוי בחפץ ואיכא קפידא לבעל: דכולי עלמא כו' · דמדאמר ר' יוחנן זימנין דגיטא נמי לא הוי משמע דרוב פעמים הוי גיטא ואפי' שלחו ביד אחר: ויהבה ליה חפץ · להההוא שליח שני : דכ"ע לא פליגי דהוי גיטא · דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליחות דגיטא לא בטיל ככל שלוחי גיטא שיכולין לעשות שליח דהגט לא קפיד בעל לדבר זה דגט אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הלכך אפי' שינה בחפץ אין זה שינוי בגט שהרי קיבל החפץ ואח"כ נתן :

ולא

תוספות

אבל בב"ד של ישראל כיון דגמר דיניה לקטלא מיקטל קטלי ליה · אע"ג דאמר בסנהדרין (דף מג:) שהיה אחד רוכב על סוס וסודרין בידו מלאו לו זכות היה הלה מניף בסודרין מכל מקום לא שכיח : **רשב"ג** אומר בין כך ובין כך לא ישלחנו ביד אחר · והא דדרשינן (קדושין דף מא.) ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח היינו היכא דאין הבעל מקפיד : **משום** בזיון דבעל · פירש בקונטרס שעליו לכתוב את הגט ואינו רוצה שידעו רבים שאינו יודע לכותבו והא דקאמר יכתבו ויתנו אגב יכתבו נקט יתנו אי נמי על ידי שיאמרו לאחר שיתן ירגיש בדבר שהבעל לא כתבו ומקפיד גם עלהנתינה וא"ת מאי בזיון איכא והא תנן (לעיל דף כב:) האשה כותבת את גיטה אלמא אין על הבעל לכתוב וי"ל דלעולם על הבעל לכתוב אלא הא קא משמע לן דאפילו אשה כותבת כשר דידעת לאקנויי: **ומילי** לא מימסרן לשליח · ר"מ ור' יוסי פליגי לקמן בפ' התקבל (דף סו:) באומר לשלשה תנו דקסבר ר"מ דעשאן ב"ד ור' יוסי פליג דאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים ילמדו ויכתבו ויתנו לה אבל באומר לשנים תנו או לשלשה כתבו ותנו אפילו ר"מ מודה דיכתבו ויתנו ולא מימסרי לשליח כדמוכח מתניתין דהתם והא דקאמר בגמ' שלחו ליה מבי רב לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תלא והדבר צריך תלמוד ופריך מהא דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח הוה מצי למיפרך דבשנים אפילו ר"מ מודה דלא מימסרן אלא ניחא ליה לאקשויי שמואל אדשמואל ועוד דהוה מצי למימר דטעמיה דר"מ משום בזיון דבעל וקסבר שמואל דבכתיבה ליכא בזיון אבל בחתימה כשיחתמו אחרים הוא דאיכא בזיון דמיפרסמא מילתא בחתימה טפי ומיהו הוה מצי למיפרך מדשמואל דהכא דקסבר טעמא משום מילי דאמר מתנה הרי היא כגט אלא כיון שהיה צריך להביא משמואל דהלכה ה"כ פריך מאידך דשמואל דהתם : **כאן** שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל · אפילו למאן דאמר בהמפקיד (ב"מ דף לו.) שומר שמסר לשומר פטור שהרי מסרו לבן דעת דאין יכול לומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר נהי דלא מיחייב מ"מ לכתחלה אין לו לעשות : **היכא** דנפקה לאפיה · נקט הכי משום דמתניתין איירי בחלה השליח הראשון ולא הגיע לעיר שהאשה שם :

שקול

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ז מהל' גירושין ה"ד ופ"ט הל' לה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' לח:

לז ב מיי' פ"ט שם סמג שם טוש"ע שם סעיף נא :

לח ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף לח :

לט ה מיי' פ"ד מהל' זכייה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רמד :

מ ו מיי' פ"א מהלכות שכירות הלכה ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן שמב [וכרב אלפס ב"מ פ"ב עה: ועוד שם פ"ג דף פ ע"א וברא"ש שם פ"ב סימן יט] :

מא ז מיי' פ"א מהלכות שכירות שם סמג שם טוש"ע ח"מ סימן מז סעיף ד :

מב ח מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה לג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף מה :

מג ט מיי' שם הלכה לה טוש"ע שם סעיף נא :

תוספות רי"ד

מתני' המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחרי' פי' בא"י שאינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם משלחו ביד אחר ועושה שליח מאליו שלא בב"ד' אמר רב כהנא חלה תנן' פי' דוקא אם חלה שהוא אנוס וה"ה נמי לכל האונסים אז משלחו ביד אחר אבל אם אין לו שום אונס לא ישלחנו ביד אחר' פשיטא חלה קתני מהו דתימא ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל תנן אמר לשנים תנו גט לאשתי או לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין שליח לא פי' אם אמר לשנים תנו גט לאשתי ולא נתן להם גט עשאם עדים לכתוב גט וליתנו לאשתו ואע"פ שלא אמר להם אתם עצמכם כתבוהו הרי אלו יכתבו ויתנו ולא יאמרו לסופר ויכתוב או אם אמר לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב שהרי אמר להן כתבו אבל אם אמר לג' תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אבל אין השליח יחיד עושה שליח ובמתני' הכי תנן הרי זה משלחו ביד אחר אמר אביי התם משום בזיונא דבעל הכא בעל לא קפיד פי' התם שמינהו שליח לכתוב הגט מ"ה אינו רשאי לומר לאחר שיכתוב שהוא בזיון לבעל שעליו מוטל לכתוב גט לאשתו דכתיב יכתב ונתן ואינו רוצה שידעו בו שאינו יודע לכתוב אבל הכא גבי הולכת גט ליכא משום בזיונא דבעל ולא קפידי רבא אמר מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח פי' התם היינו טעמא דלאו משוי שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיותם חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר ולקמן בפרק התקבל אמרינן כיון דמילי לא מימסרן לשליח אפילו אמר לב' תנו שעשאן ב"ד ואפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים אין רשאים לומר לאחרים לכתוב דמילי לא מימסרן לשליח: מאי בינייהו איכא בינייהו שליח מתנה פי' שאמר לשני בני אדם כתבו שטר מתנה לפלוני על שדה זו לאביי דאמר משום בזיון הכא לא שייך הכי ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכותבו דתנן והמקבל נותן שכר והלכך אם ירצו יאמרו לאחרים ויכתבו ולרבא דאמר משום דמילי נינהו מתנה נמי מילי נינהו שהרי לא מסר להם כלום ואל יאמרו לאחרים לכתוב ואותן אחרים אינן רשאין לכתוב שהרי לא הרשם בעל הבית: כפלוגתא רב אמר מתנה אינה כגט ושמואל אמר הרי היא כגט וקמו להו רבא ושמואל (אמרה) [תרווייהו] בחדא שיטתא והלכתא כוותייהו והכי נמי אמרינן בפרק התקבל אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח · ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ וכו': אר"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר פי' שלא תאמר כבר קנאה בתוך ימי שאלתה או בתוך ימי שכירותה ורשאי להשאיל ולהשכיר לכל מי שירצה דלגבי דידיה השאיל והשכיר ולא לאחרים וה"ה נמי לשומר חנם אינו רשאי למסור לשומר אחד ומ"ה תני לא ישלחנו ביד אחר ולא משום ביטולי גיטא אתני דאע"ג דשלחו ביד אחר גיטא לא בטיל כל היכא דמטי חפציו לידיה דבעל בין ע"י שליח קמא בין ע"י שליח בתרא: א"ל ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה שאין לו לאדם לעבור על דעתו של בעל למסור פקדונו ביד אחר אלא זמנין דגיטא נמי לא הוי נעשה כאומר לו אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעליה אל תגרשה אלא בימין וגירשה בשמאל פי' קסבר ר' יוחנן האי דתני לא ישלחנו ביד אחר משום ביטולי גיטא תניא דזימנין דגיטא בטיל אם שנה כדבעינן לפרושי ואע"ג שהגיע חפצו לידו ולא הפסיד כלום בטל גיטא דעבר על דעתו וקפיד דומיא דבית ועלייה דלא מפסיד בעל מידי ואפ"ה בטל גיטא וה"ה הכי נמי הכא והשתא אזיל ומפרש אימת הוי קפידא ובטל גיטא דמדקאמרינן זמנין דגיטא לא הוי משמע דלפעמים הוי גיטא ואפילו שלחו ביד אחר: היכא דנפקא לאפיה ויהבא ליה חפץ והדר שקלא גיטא מיניה דכ"ע לא פליגי דגיטא מעליא הוי: פי' כשאמר הבעל לשליח ראשון טול לי ממנה חפץ פלוני אע"פ שאמר לו טול חפץ ברישא והדר תן לה גט ואזל שליח ראשון ומינה שליח שני כיון דלא שינה שליח שני מדעתו

מסורת הש"ס

סנהדרין מה: מכות ז.

לעיל יד. [ב"מ לו.]

לקמן סו.

[לקמן סו: עא: עב:]

ב"מ כט: [כתובות ס. וש"נ]

שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ רבי יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו וריש לקיש מכשיר בשלוחו וכ"ש בו: **מתני'** המביא גט ממדינת הים וחלה עושה *שליח בב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני: **גמ'** אמרו ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מרבי אבהו שליח דשליח משוי שליח או לא אמר להו הא לא תיבעי לכו מדקתני אין השליח האחרון מכלל דמשוי שליח אלא כי תיבעי לכו כי משוי שליח בב"ד או אפילו שלא בב"ד אמרו ליה הא לא מבעיא לן מדקתני אלא אומר שליח ב"ד אני רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמרו ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מר' אבהו שליח דשליח כי משוי שליח בב"ד או שלא בב"ד אמר להו ותיבעי לכו אי משוי שליח בעלמא אמרו ליה הא לא קא מיבעיא לן דתנן אין השליח האחרון מכלל דשליח משוי שליח אלא כי קא מיבעיא לן בב"ד או שלא בבית דין אמר להו הא נמי לא תיבעי לכו דקתני אלא אומר שליח ב"ד אני אמר רבה השליח בא"י עושה כמה שלוחין אמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולן אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא אילו מת בעל מידי מששא אית בהו כולהו מכח מאן קאתו מכח דבעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אמר שליח לא ידענא לה אמר ליה זיל יהביה לאבא בר מניומי דאיהו ידע לה וליזיל וליתביה ניהלה אתא ולא אשכח לאבא בר מניומי אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ור' יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו אמרו ליה מסור מילך קמי דידן דכי ייתי אבא בר מניומי ניתביניה ליה וליזיל וליתביניה לה אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסופו אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי א"ר אשי במאי קפחינהו מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את איכא דאמרי אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא א"ר אשי מאי טעותא מאי קא אמר ליה אבא בר מניומי ולא את ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו א"ל לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין אתנים בגו תלתין יומין אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה טעמא מאי משום דאנוס האי נמי אנוס הוא אמר ליה מסור מילך קמי דידן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב ליה ניהלה א"ל רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש בשליח שניתן לגירושין הוא וליחוש שמא פייס מי לא תנן *מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד יב"ח ומת בתוך יב"ח הרי זה גט והוינן בה וניחוש שמא פייס ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכסיף לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא *אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה אמר רבא הא ודאי קא מיבעיא לן

כי

ואזל איהו ויהיב לה גיטא · ברישא דכי אמר ליה שקול חפץ ברישא קפיד איהו שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו החפץ ולרדותה בעיגונא עד שתתן הלכך הגט תלה בחפץ בדבר זה וזה אם שינה נעשה כמי שאמר לו אל תגרשנה אלא בבית וגירשה בעלייה הלכך ר' יוחנן פוסל בו בשליח ראשון וכ"ש בשלוחו והיינו דקאמר זימנין דגיטא נמי לא הוי הלכך תנא במתני' לא ישלחנו ביד אחר שמא כשימסור ראשון שליחות לשני לא ימסור לו דברים כהוייתן או השני לא ידקדק בהן ויהא משנה ומיפסיל גיטא וריש לקיש מכשיר כו' קסבר לאו קפידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה: **מתני' עושה בב"ד שליח ומשלחו** · שצריך הראשון לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהאחרון לא יוכל לומר: **שליח ב"ד אני** · ומסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשירו: **גמ' שליח דשליח** · השליח השני שנעשה בב"ד: **האחרון** · ולא תנן השני: ה"ג אלא כי תבעי לכו בב"ד או אפי' שלא בב"ד: **עושה כמה שלוחין** · ראשון לשני ושני לשלישי וכן לעולם ואין צריך ב"ד הואיל ואין הראשון צריך לומר בפני נכתב האחרון נמי א"צ לומר שליח ב"ד אני: **אם מת ראשון** · עד שלא הגיע הגט לידה: **בטלו כולן** · קסבר מכחו באו: **דקטנותא היא** · בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עליה: **לא ידענא לה** · איני מכירה: **מסור מילך קמן** · אמור דברי שליחותך בפנינו ותן לנו הגט ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואנו נמסרנו לו ויהיה שליח ב"ד: **והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא** · השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי הלכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ליד אחר: **קפחינהו** · קטע רגליהם שלא ימלאו רגלים לדבריהם: **מאי קפחותא** · הלא אינה תשובה דמי אמר ליה בעל אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה אי הוה האי ידע לה הרי זהו תחלה לגרשה לשון קיפוח דטרונגליי"ר שמקצרו מלמטה: **איכא דאמרי** · דרבא אמר שאינה תשובה אלא בטעות קפחם ואמר (ליה) רב אשי מאי טעותא שפיר קפחינהו: **מאי קאמר ליה** · בעל: **אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה** · מאחר שאינך מכירה הוא יהא שליח מעתה ולאו את בלישנא קמא גרסינן מי אמר ליה בלישנא בתרא גרסי' מאי קאמר ליה: **אתנים** · שליח: **בגו תלתין** · שלא יוכל לילך אחר שלשים: **שליח שלא ניתן לגירושין הוא** · בתוך שלשים: **וליחוש** · שמא בא בעל אצלה בתוך שלשים ונתייחד עמה ופייסה ובעל והוי גט ישן: **ליחוש שמא פייס** · בתוך י"ב חדש שיש שהות הרבה לבא ואין זה דומה לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידו דהתם ליכא למיחש שמא פייס דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא: הכי גרסינן ואמר רבה כו' באומר בפני בית דין בשעה שמסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כמאה עדים לעולם אם אערער לומר גט ישן הוא הריני מאמינה לאמר שלא באתי בתוך הזמן אלא וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכל שכן דאכן לא ליקו ולערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל האי דלא אמר הכי ליחוש: **אם אמרו בנשואה** · שחביבה עליו ומחזר לפייסה:

כי

שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא · משמע דוקא שהקפיד על לקיחת החפץ תחלה פליגי אבל הב לה גיטא ושקול מינה חפץ לא ותימה דבפרק הכותב (כתובות דף פה.) אמרי' דלא שנא א"ל שקול שטרא והב ליה זוזי ולא שנא אמר ליה הב ליה זוזי ושקול שטרא משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי כיון שהזכיר לקיחת השטר אע"פ שהזכיר לבסוף ויש לומר דשאני התם שפרעון המעות תלוין בשטר ובהזכרת לקיחת השטר גלי דעתיה שירא שלא יאמרו שיטראי נינהו:

רבי יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו · פי' בקונט' דקפידת הבעל אינו אלא שלא ישאר החפץ ביד האשה אבל במה שאמר ליה שיטול הימנה חפץ והוא משלח ביד אחר אין הגט נפסל ולא ישלחנו ביד אחר דקתני במתניתין היינו טעמא שמא לא ימסור לשני דברים כהוייתן או השני לא ידקדק בהן ויפסול הגט ולפי זה הא דקתני שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר היינו ביד אשתו וזה נראה דוחק וגם זה דוחק דלא ישלחנו ביד אחר שלא ישנה לומר כאשר אמר הבעל ונראה לר"י דכשאמר שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא שתולה שליחות הגט בחפץ פוסל ר' יוחנן נמי כשמשלח ביד אחר אפי' לא שינה שליח השני מדעת הבעל ונטל ממנה החפץ קודם נתינת הגט דכיון שתולה שליחות הגט בחפץ כל מה שמשנה מדעת הבעל בחפץ נפסל הגט והכי פי' רבי יוחנן פוסל בו בשליח ראשון כששינה וכ"ש בשלוחו ואפי' בלא שינוי ולא ישלחנו ביד אחר אפי' לא ישנה דקפיד הבעל שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר פי' ביד השליח השני ור"ל כו' כדפי' בקונט':

הכי גר' ר"ת א"ר אשי מאי טעותא מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את · וקאתי רב אשי לפרש מאי טעותא ולב' הלשונות רב אשי מכוונים ולא קאי א"ד אלא אמילתא דרבא:

מי

מד א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה לה לו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף נא:

מה ב מיי' שם פ"ז הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף מ וסימן קמב סימן ט:

מו ג ד ה מיי' שם הל' ד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' מ:

מז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף מא:

מח ז מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה לט סמג עשין נ טוש"ע שם סעיף לו:

מט ח ט י מיי' שם הלכה מ טוש"ע שם סעיף לו:

תוספות רי"ד

של בעל הבית אלא תחלה קבל החפץ ואחר נתן לה הגט גט מעליא הוי אלא כי פליגי היכא דא"ל שקיל מינה חפץ והדר הב לה גיטא וזה מינה שליח שני ואזל שליח שני ויהב לה גיטא והדר שקיל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו דקפידא הוי ומעביר על דעתו הוי שהוא סבר לעכבה בענין הגט עד שתתן לו החפץ ודוקא קא"ל הכי שלא יעבור על דבריו הלכך היכא דשינה אע"ג שהגיע חפצו לידו קפידא הוי ולא הוי גיטא מפני שעבר על דעתו ומ"ה קתני לא ישלחנו ביד אחר שמא ישנה שליח שני מדברי הבעל הבית ור"ל מכשיר בשלוחו וכ"ש בו דקסבר ר"ל אין דעתו של בעל אלא שיגיע חפץ לידו ולא תעכבנו האשה וכיון שהגיע חפצו לידו אע"ג דיהב לה גיטא ברישא לא הוי שינוי ומעביר על דעתו וקי"ל דכל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: **מתני'** המביא גט ממדינת הים וחלה עושה ב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין השליח האחר צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני פי' אם חלה או נאנס ואינו יכול ללכת ורוצה למנות שליח צריך למנותו לפני ב"ד מפני שצריך לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ולקיימו וזה השליח האחרון אינו יכול לאומרו וכבר איפלגו ר' יוחנן ורבי חנינא לעיל ואמרינן התם דכ"ע שלשה מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא ובצירוף השליח עם שנים אמרינן פליגי והכא נמי מ"ד בפני שלשה מפרש מתני' ב"ד עמו שיהו שנים והוא הרי שלשה: אמרי ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מר' אבהו שליח [דשליח] משוי שליח או לא א"ל הא לא תיבעי לכו מדקתני אין השליח האחרון מכלל דמשוי שליח פי' מדלא תני שליח שני ותני שליח האחרון ש"מ דמצי משוי כי תיבעי לך בב"ד או שלא בב"ד · פי' מי אמרינן כיון שאין צריך השני לומר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך ב"ד או דלמא כיון דהוא צ"ל שליח ב"ד אני שוה דבור זה כמו בפני נכתב ובפני נחתם · אמרו ליה הא נמי לא תיבעי (לכו) [לך] דקתני אלא אומר שליח ב"ד אני (כר"ש) אלמא צריך האחרון שבהם לומר שליח ב"ד אני וש"מ שאינו עושהו אלא בב"ד: אמר רבא שליח בא"י עושה כמה שלוחים פי' ראשון לשני ושני לשלישי עד לעולם ואין צריך ב"ד הואיל ואין הראשון צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם [אין] האחרון צ"ל שליח ב"ד אני ובמדינת הים תנן במתני' דעושה כמה שלוחים מדתני אין שליח האחרון אבל בא"י לא תנן דשליח שני עושה שליח שלישי והוה אמינא דוקא במדינת הים שנתמנה שליח שני בפני ב"ד אלים לשווי שליח שלישי אבל בא"י שלא נתמנה אלא בינו לבינו הוה אמינא דלא [יכול] למיעבד שליח שלישי קמ"ל רבא דעושה כמה שלוחים: אמר רב אשי ואם מת ראשון בטלו כולם פי' אם מת שליח ראשון קודם שיגיע הגט ליד האשה בטלו כולם דמכח קמא קאתו: אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא הוא אילו מית בעל מידי אית בהו מששא כולהו מכח בעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו וכן הלכה: ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו א"ל זיל יהביה לאבא בר מניומי דהוא ידע בה וליתביה ניהלה אתא ולא אשכחיה לאבא בר מניומי יתיב ר' אבהו ור' חנינא ור' יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו אמרי ליה מסור מילך קמן דכי אתי אבא בר מניומי ניתביה ניהלה פירוש השליח היה אנוס לילך לדרכו ולא היה יכול להמתין עד שימצא אבא בר מניומי ואמרי ליה מסור דברי שליחותך בפנינו ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואע"פ שאינו כאן כדאמרינן לקמן שיכול ב"ד למנותו בין בפני שליח ראשון בין שלא בפניו תן לנו הגט (שיתנהו לו) ואנו ניתן לו והוא ימסרנו לאשה ויהיה שליח ב"ד אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסופו פי' זה השליח לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי והלכך לאו במקום בעל קאי שיהא רשאי למוסרו אלא על יד אבא בר מניומי יכול למוסרו שכך הרשהו הבעל אבל אינו רשאי שיתנהו לאדם אחר שיתנהו לאבא בר מניומי ולא דמי לשליח שניתן לגירושין שידו כיד הבעל ומסתמא עושה כמה שלוחים אבל זה שלא ניתן לגירושין ואין ידו כיד הבעל מסתמא אין לו למנות שליח אחר להגיעו ליד אבא בר מניומי אך אם הרשהו הבעל בפירוש שיהא רשאי למנות שליח אחר עד שיגיענו ליד אבא בר מניומי · אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמיכי ואסיקנא דהכי א"ל אבא בר מניומי ולא את והוה ליה שליח שלא ניתן לגירושין פי' שאמר לבעל לא ידענא לה לא עשאו שליח אלא לתתו ליד אבא בר מניומי וה"ל שליח שלא ניתן לגירושין דסתמא אין לו כח למנות שליח אחר להגיעו ליד אבא בר מניומי רק אם היה הבעל מרשהו בפירוש: ההוא גברא דשדר גיטה לדביתהו א"ל לשליח לא תיתביה ניהלה אלא לבתר תלתין יומין איתנים בגו תלתין יומין פי' אירע לו אונס שלא היה יכול להמתין שם ל' יום ולמוסרו ביד האשה אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה מ"ט משום דאנוס הכי נמי הא אנוס א"ל מסור מילך קמן ולבתר תלתין יומין משוינן שליח וממטי ליה ניהלה ומכאן מוכיח שב"ד ממנין השליח השני ולא שליח ראשון ומ"ה תנן שליח ב"ד אני אמרי ליה רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא פי' בתוך ל' יום אמר להו רבא כיון דלבתר תלתין יומין מגרש שליח שניתן לגירושין הוא: וליחוש שמא פייס פי' שמא בא הבעל אצלה בתוך ל' יום ונתייחד עמה ופייס ובעל ואם בעל בתוך ל' יום בטלה שליחותו של שליח אחרי שנתפייס עמה ובא עליה ושוב אין שליח זה יכול לגרשה בו דדוקא שליחות השליח בטלה אבל גט כדקאי קאי וכיון דיהביה ניהליה בתר דבא עליה ספקיע קרושיה אבל מיהו גט ישן הוי דאיכא למיחש שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם גירשה בו תינשא לכתחלה' מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט והוינן בה וליחוש שמא בא עליה פי' אחרי שיש שהות הרבה לבא ליחוש שמא בא וביטל תנאו ולא דמי לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידם דהתם ליכא למיחש שמא בא ופייס דמימר אמר השליח קידמני וכבר הגיע הגט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא: ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי פי' באומר בפני ב"ד בשעה שמסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כק' עדים אם ערער לומר פייסתי'

ס"א עושה ב"ד ומשלחו

[נדרים כז. ע"ז לו.] לקמן עו: כתובות נ:

לקמן עז:

גליון הש"ס

גמ' והא שליח שלא ניתן לגירושין עיין לעיל דף כד ע"א תד"ה וכי מטית: שם איכסיף לסוף איגלאי · עיין לקמן עט ע"ב ב"מ לו ע"א ע"ז דף כב ע"א:

כי משוו ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו הדר פשטה [א]בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: *ההוא דאמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל [ב]לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא אמר רב יוסף מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא איכא דאמרי אמר רב יוסף מידי תרקבא דדינרי בעי למיתב לה הא פייסה ולא איפייסא הא כמאן דאמר יש אונס בגיטין הא כמאן דאמר *[ג]אין אונס בגיטין: **מתני'** [ד]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני [ה]מתו צריך ליטול רשות מן היורשים אם הלוון בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מהיורשין: **גמ'** ואף על גב דלא אתו לידיה אמר רב [ו]במכרי כהונה ולויה ושמואל אמר [ז]במזכה להם ע"י אחרים עולא אמר הא מני ר' יוסי היא דאמר *עשו את שאינו זוכה כזוכה כולהו כרב לא אמרי במכרי לא קתני כשמואל לא קאמרי במזכה לא קתני כעולא נמי לא אמרי °כיחידאה לא מוקמינן ת"ר *[ח]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית °ואין שביעית משמטתו ואם בא לחזור אינו חוזר נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על האבוד אמר מר פוסק עמהם כשער הזול פשיטא הא קא משמע לן [ט]אף על פי שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית מאי טעמא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי אין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה °לא יגוש ואם בא לחזור אינו חוזר אמר רב פפא [י]לא שנו אלא בעל הבית בכהן אבל כהן בבעל הבית אם בא לחזור חוזר דתנן *[כ]נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו: נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהן לפי שאין מפרישין על האבוד: פשיטא לא צריכא *דאקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא קמ"ל: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר *המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בבית דין ומת מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ר' אחי אומר בחזקת עניי עולם מאי בינייהו

איכא

רש"י

כי משוו ב"ד שליח · מי בעי בפניו דשליח קמא או אפילו שלא בפניו כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו: **מברא** · מעבר המים שלא מצא את המעבורת: **לא שמיה מתיא** · דלא מטי עד הכא ואין טענת אונס בתנאי גיטין למימר איניבא אע"ג יש אונס בגיטין הא אוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות דהאי אונסא דשכיח הוא ואיבעי ליה לאתנויי: **ליהוי גיטא** · מעכשיו *אמסור לה גט על תנאי זה אי לא אפיים לה: **פייסה** · בדברים והרבה עליה ריעים ולא נתרצתה להשלים אתו: **מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא** · וכיון שלא עשה כן נמצא שלא פייסה ואע"פ שאין לו לא אמרינן אנים דאין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט והוי גיטא: **אטו תרקבא דדינרי בעי למיתב לה** · והרי אין לו ואנוס הוא דהא פייסה במה שבידו לעשות ולא איפייסא ולא הוי גיטא דיש אונס בגיטין: **הא כמאן דאמר כו'** · פלוגתא דתרי לישני ואליבא דרבא היא במסכת כתובות בשמעתא קמייתא: **מתני' להיות מפריש עליהן מחלקן** · המלוה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב זה בשביל הכהן וכן המעשר ראשון בשביל לוי ומעשר עני בשביל עני והמעשרות יעכב ויאכל אלא שמפריש מעשר מן המעשר לכהן שהן מותרין לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהם לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמים: **ליטול רשות מן היורשין** · מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע יטול מהם רשות אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם יעכבם ממעשרות עצמו: **אינו צריך ליטול רשות** · דיש כח לב"ד להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלואה: **גמ' ואע"ג דלא אתו לידיה** · בתמיה אע"פ שאינו נותנן לכהן ויחזירם לו קתני מתני' דיפריש עליהן וכיון דלא מטו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן הך תרומה שיקבלנה זה בחובו והיאך יצא ידי נתינה: **במכרי כהונה** · כמו איש מאת מכרו (מ"ב יב) שהם מכיריו ואוהביו דאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה הלכך כיון דמלתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו אסחי להו שאר כהני דעתייהו והוה כמאן דמטו לידייהו דהני: **במזכה לכן ע"י אחרים** · כשהוא מפרישם מוסרו למעשרות ביד אוהבו ואומר זכי במעשר זה לפלוני לוי והוה ליה כמאן דמטא לידיה וחוזר ומחזירן לו: **עשו את שאינו זוכה כזוכה** · במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן לרבי יוסי בהניזקין (לקמן דף נט:) עני המנקף בראש הזית ומלודות חיות ועופות ומציאת חרש ובבכורות (דף יח:) כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ובגמרא דשנים אוחזין (ב"מ דף יב:) השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דאף על פי שאין זכיה לקטן עשאוהו כזוכה ובכולן י"ל מפני תקנה עשו: **כשער הזול** · שאם יוזלו חיטין בשעת הפרשת תרומות יקבלם באותו השער של שעת הפרשה: **ואין בו משום רבית** · בשאר פוסקין בעינן עד שיצא השער אף על פי שלא יצא השער: **ואם בא לחזור** · לקמן מפרש: **נתייאשו הבעלים** · כגון שהלוהו כדי שיפרישו בשנה זו וראה שנשתדפו שדותיו ונתייאש מלותה הלוהו ואמר ווי לחסרון כיס ואחר כך חזרו ונתקנו האבד הוא: **פוסק עמהם כשער הזול פשיטא** · בכל תנאי נמי אם בא לפסוק כשער הזול מי ימחה בידו הכי תניא באיזהו נשך (ב"מ דף עב:): **כמי שפסק דמי** · וה"ק הפיסוק שהוא פוסק עמהן כשער הזול הוא בשעת הלוואה יקבלם כשער הזול: **דכי לית ליה** · כגון אם נשתדפו שדותיו: **לא קרינא ביה לא יגוש** · שאינו יכול להובעו כלום: **בעל הבית** · אם בא לחזור בכהן אין יכול שהרי כספו בידו וזה לא היה לו למשוך ממנו כלום דלימא ליה לא משכתי: **אבל כהן חוזר בו** · דכיון דעשאוהו כזוכה יכול לטעון לא משכת ממני פירות: **לא צריכא דאקון** · בשעה שייבשו ונתייאש כבר עלו בקנה: **מהו דתימא אקנתא מילתא היא** · דמשעלו בקנה אם מתייבשים חוזרים ומתקנים ומלתא דלא שכיחא הוא שיהו מתקלקלין לגמרי ולא הוי יאוש מעליא קמ"ל: **אותו השבט** · שהקרוב להם באותו השבט ראוי ליורשם וכל לויים זוכין במעשרות לפיכך יעכב זה את המעשרות בשביל הקרוב להם בלוייה: **בחזקת עניי ישראל** · הכא ליכא למימר בחזקת יורשין שמא יורשים עשירים הם אבל בחזקת שאר עניים יפרים ויעכבם דהואיל ותקנת עניים הוא ניחא להו לכל עניי ישראל שתהא דת זו נוהגת בישראל כדי שימלאו מלוים להם כשיצטרכו הלכך כי גבי משאר עניים לאו גוזל את העניים הוא:

עניי

תוספות

מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא · אע"ג דלית ליה אין טענת אונס בגיטין והוי גט וא"ת וכי יהב לה נמי תרקבא דדינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא איפייסא ואור"י דאי לא פייסנא לה משמע אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול ואי יהב לה הרי טרח לפייסה וקיים תנאו אע"פ שלא נתפייסה:

במכרי לא קתני · אע"ג דמזכה נמי לא קתני מ"מ ניחא ליה לאוקמי במזכה דאיירי בכל כהנים ומאן דמוקי לה במכרי משום דמזכה לא קתני אע"ג דמכרי נמי לא קתני משמע ליה מפרישין עליהן סתם בלא שום זיכוי:

כיחידאה לא מוקמינן · אע"ג דשמואל פסיק בפ"ק דב"מ (דף יב.) כרבי יוסי דעשו את שאינו זוכה כזוכה מכל מקום מסתבר ליה לאוקמי מתניתין °אפילו כרבנן*:

ופוסק עמהן כשער הזול · כדמפ' דאע"ג דלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול:

הא קמ"ל אע"ג דלא פסק כו' · וא"ת הא נמי פשיטא דבפרק איזהו נשך (שם דף עב:) אמר ר' יהודה שיכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי וי"ל דהתם שאומר לו בשעת הזול אבל הכא אפילו שתק עד שהוקר השער:

כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כו' · והא דאסר רב בפרדיסא באיזהו נשך (שם דף עג.) אע"ג דאית ביה תיוהא הכא התירו משום תקנת כהן:

לא שנו אלא בעל הבית בכהן · אפילו לרבנן דפליגי אדרבי שמעון בפ' הזהב (שם דף מד.) ולית להו כל שהכסף בידו ידו על העליונה הכא לא גרע מכי לית ליה לא יהיב אי נמי כדפירש בקונטרס דהכא דאין לו למשוך ממנו כלום לא מלי הדר ביה:

איכא

נ א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:

נא ב ג מיי' פ"ט שם הלכה ח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף א:

נב ד מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ה סמג עשין קלה:

נג ה מיי' שם הל' ז:

נד ו ז מיי' שם הל' ו:

נה ח ט י מיי' שם הלכה ז:

[ועיין היטב תוספות ב"מ יב. ד"ה ואמר שמואל ותוספות בכורות יח. ד"ה עשו]

נו כ מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה ד ופ"ז הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קנא סעיף א וסי' רד סע"א:

תוספות רי"ד

פייסתי' הריני מאמינה לומר שלא באתי בתוך זה הזמן אצלה וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכ"ש דאנן לא ניקום ונערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל האי דלא אמר הכי ליחוש איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הות אמר רבא אם אמרו בנשואה דחביבה עליו ומחזר לפיים יאמרו בארוסה שאינה חביבה עליו כ"כ אמר רבא אי ק' לי הא ק"ל כי משוו ב"ד שליח שני בפניו או דלמא שלא בפניו פי' כי משוו ב"ד שליח שני בפניו של השליח ראשון משוו ליה או דלמא שלא בפניו נמי מצי משוו ליה כגון זה שאינו יכול להתעכב וילך לדרכו בתר דבעיא הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: ההוא דאמר להו אי דלא אתינא עד לתלתין יומין ליהוי גיטא אתאופסקיה מעברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא פי' לא מצא המעבורת לעבור והיה אנוס וקי"ל אין אונס בגיטין כדאמרינן לקמן ס"ה אמר שמואל לא שמיה מתיא והגט גט ולא מצי למימר אנוס אני: ההוא דאמר להו אי לא מיפייסנא לה עד תלתין יום ליהוי גיטא מעכשיו פייסה ולא איפייסה פי' התנה עמו שאם לא יפיים אותה עד ל' יום שיהא גט מעכשיו וחזר אחריה והרבה עלית ריעים כדי שתתפיים עמו לא נתרצת והיה טוען ואומר בכל כחי פייסתיה וכל מה שהיה לי לעשות עשיתי והגט הוא בטל שהרי כך אמרתי אם לא אפייסנה יהא גט והרי פייסתיה והיא לא נתרצית אמר רב יוסף מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסה פי' כיון שאמר אם לא אפייסנה יש לו לפיוסה עד שתתפיים והיא לא נתפייסה בדברים אם הוי יהיב לה תרקבא דדינרי הות מיפייסה א"כ נמצא שלא פייסה והגט גט הוא ואי אברת אונס הוא שהרי אין לו תרקבא דדנרי אין טענת אונס בגיטין הלכך כיון שלא פייסה עד שתתרצה ותתפיים עמו (אינו) [הוי] גט ואינו יכול לטעון בכל כחי פייסתיה ואנוס אני: מתני' המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אין חוששין שמא מת כהן או לוי או שמא העשיר העני ואם מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוה לפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין פי' הלוה מעות לכהן ע"מ להפריש תרומותיו ולהפרע מהן חוב זה שיפרישם כדי לתקן פירותיו וימכרם לכהנים והדמים יעכב לעצמו בשביל חוב זה וכן הלוה ללוי להפריש מעשר ראשון ולעכבו לעצמו בפרעון חוב זה ויפריש ממנו תרומת מעשר שטובלת ומסריה ויתביה לכהנים ושאר המעשר יאכל הוא [בעצמו]וכן הלוה מעות לעני אחד להיות מפריש עליו מעשר עני ויפרישנו ויתקן פירותיו שגם מעשר עני טובל ויעכבנו לעצמו בפרעון חובו ואין כאן גזל מתנות שכבר הקדים ונתן להם דמיהן ופסק עמהן בשעת ההלואה שיפרע ממתנות [שלהם] ואם אין לפניו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מתו ושוב אינו יכול להפרע מהן וחייב לאחרים או שמא העשיר העני ואינו ראוי ליטול (מיורשיהן) מעשר עני וחייב ליתנו לאחרים: ואם מתו צריך וכו' אם רוצים לפרוע חוב אביהן כענין זה מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפורעו הלכך אם יתרצו יפרעו חוב זה בענין זה יעכב אלו המתנות לעצמו ואם לא יתרצו חייב ליתנם לכהן ולוי ועני אחרים: ואם הלוה אותם בפני ב"ד וכו' שכח יש לב"ד להטיל חוב זה על יורשיהן לפי שתקנתם היא זו שימצאו מעות להלואה בשעת דוחקם ומקשי ואע"ג דלא אתו לידיה פי' אע"פ שלא באו התרומות והמעשרות ליד כהן מעכבן לעצמו בתמיה כיון דלא אתו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן שיהא שלו ויתפשם זה בחובו ונמצא שלא קיים מצות נתינה אמר רב במכירי כהונה ולויה פי' כמו איש מאת מכרו שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא פשיטא היא דלדידהו יהיב להו אם הלהו שאר כהנים ולוים אסחו דעתא עלייהו והוי כמאן דמטו לידייהו דהני אבל לשאר כהנים ולויים שאינן מכיריו אסור לעשות כן ושמואל אמר במזכה להן ע"י אחר פי' מפרישם ומזכה להן על ידי אוהביו ואומר להן זכה בעבורם וזכין לאדם שלא בפניו וקיים בה מצות נתינה וחוזר ונוטל בעבור חובו: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בפני ב"ד ומתו מפרישין עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בפני ב"ד מתו מפרישין עליהן בחזקת עניי ישראל

העשיר

מסורת הש"ס

ומסר לה רש"ל

כתובות כ: לקמן לד: נדרים כז:

[כתובות כ: לקמן לד.]

בכורות יח. ב"מ יב:

[תוספתא פ"ג]

ב"מ מד.

[תענית יט. ע"ש תוס' ופרש"י ד"ע] [תוספתא דמאי פ"ג ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' כיחידאה לא מוקמינן. עי' שלהי פ"ב דבכורות וכר"ש שם: שם ואין שביעית משמטתו. עי' ברא"ש פ"ק דמכות סימן ג: תוס' ד"ה כיחידאה וכו' אפי' כרבנן. עיין לעיל דף יג ע"א תוס' ד"ה והא:

תורה אור

איכא בינייהו עניי כותיים [א]העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ורבנן מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא *מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב *פפא היינו דאמרי אינשי חברך מית אשר איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות וכו': תניא *רבי אומר יורשין שירשו ומי איכא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן [ב]שירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יונתן הניח מלא מחט גובה מלא מחט מלא קרדום גובה מלא קרדום ור' יוחנן אמר [ג]אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי: ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אביי ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר *אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר לאביך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי *נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא אמר רב אשי [ד]ה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או *מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ לא הוה מתקן ליה בעל הבית כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיץ תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר [ה]אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא *אומר °ונחשב לכם תרומתכם (במדבר יח) בשתי

עניי כותיים · שאם אין עניי ישראל בעיר ויש עניי כותיים מפריש לעורכם ויעכבם לעצמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: **וזכה הלה במה שבידו** · שהלוה הזה אינו חייב *לפרוע משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו: **דעבוד תקנתא** · דקאמר מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ובהעשיר קתני אין מפרישין עליו: **לא שכיחא** · הלכך לא חשו לה: **אשר** · האמן והחזק הדבר לשון שריר וקיים: **לא תאשר** · לא תאמן: **שירשו קרקע** · שעליהם מוטל המלוה לפרוע חובת אביהן: **מלא מחט** · כלומר הניח קרקע מועט אין זה מפריש בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע: **מלא קרדום** · כלומר קרקע הרבה: **אפי' הניח מלא מחט גובה מלא קרדום** · כלומר כל חובו לפי שהוא יכול לטרוף ולחזור ולטרוף כל שעה שיפדוהו ממנו: **כי הסוא מעשה דקטינא דאביי** · במי שהיה כשוי בכתובות (דף נא:) דההוא דהוו מסקי ביה מאה זוזי ושכיב ושביק קטינא שוי חמשים אתא בעל חוב טרפוה אתו יתמי יהבי ליה חמשין וסלקוהו הדר אתא טרפה כו': **ישראל שאמר ללוי** · כולה מפרש ואזיל לה: **מעשר יש לך בידי** · שהפרשתי מתבואתי לצורכך: **והילך דמיו** · ומוכרהו לי ונטל זה את דמיו: **אין חושש** · ישראל זה שמא לאחר שמכרו לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה לו בביתו דכיון דלא ידע כמה יש לו בידו לא עביד ליה תרומת מעשר אבל אמר כור מעשר יש לך בידי ונתן לו הדמים אסור ישראל זה לאכול הימנו ואפי' הפריש תרומת מעשר לכהן לפי חשבונו חיישינן שמא לאחר שקיבל הדמים עשאו לכולן תרומת מעשר על השעה כורין שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר דכיון דלא מצי יכול לחזור הלוי ואע"פ שהוא ברשותו של ישראל לא קנו לו מעותיו דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות הלכך חזר בו ועשאהו תרומת מעשר חל עליו השם: **מעשר לאביך בידי** · בחיי אביך הודעתיו שהיה לו מעשר בידי: **מוקף** · סמוך כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:) אסור לחבר לומר תבואה שיש לי במקוספלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה איכה בעין ואם עשה עשוי: **כך אמר לי אבא** · לפני מותו מעשר לך בידי: **חושש** · הלוי הזה: **לתרומת מעשר** · הראויה ליטל הימנו ואע"פ שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבלים שבידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר בלואתו סכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: **אין חוששין** · שמוחזק ישראל זה שתיקנו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: **לתרום תרומת מעשר** · הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוה ליה תורם שלא מדעת:

איכא בינייהו עניי כותיים · אומר ר"י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר ולא כמו שפירש הקונטרס דלתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפריש בכל מקום שהם דא"כ לא נפקא מינה מידי מאי בינייהו: **תניא** רבי אומר יורשין שירשו · מפריש עליהם אבל לא ירשו לא מפריש עליהן ואסיפא קאי ואם הלוה בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים אבל ארישא דקתני מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מצי קאי דכ"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין עליהן מוטל לפרוע חוב אביהן:

וכמעשה דקטינא דאביי ואע"ג דאמר התם במי שהיה נשוי (כתובות דף צא:) דאי אמרו ליה הני חמשין דמי קטינא סלוקי סלקוהו הכא תקנתא דרבנן היא:

הילך דמיו חוששין שמא עשאו כו' · פירש בקונט' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקשה לר"י דלאחר שמכרו היך יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה שהרי ברשות ישראל קאי אלא י"ל דשמא עשאו קודם קבלת הדמים קאמר ופריך אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כבר תרומת מעשר מעיקרא:

מעשר לאביך בידי הילך דמיו · תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו כדאמרי' (פסחים דף ט.) בחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות וי"ל בדוחק דקסבר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לצורך עצמו ומדכר שאמר לו אביו ואם לא מדכר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אבל כשנוטל דמיו לצורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדכר:

וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף · תימה דתנן במסכת ביכורים (פ"ב מ"ה) תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דרכים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי בפ' ב' דתרומות דכל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי' ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר ובפ' הזהב (ב"מ דף נה.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך אתרומת מעשר וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר בעי מוקף והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות ויו"ט דשרי כדאמרי' בהאשה רבה (יבמות דף צג.) וקשה דבפ' המפקיד (ב"מ דף לח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן ומפרש רב כחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישינן טפי ובחששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות ויו"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף צג.) אבל בשאר מקומות לא חיישינן דלא שכיחא שיהא לו פירות בביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"מ דדוקא חברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי בבן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחבר כדאיתא בהזרוע (חולין דף קל:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאין בהלכות מוקף וא"ת ההיא דביכורים דניטלתה שלא מן המוקף היכי מצי למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרים וכי האי גוונא איכא ברים מסכת פאה (פ"א מ"א) גבי אלו דברים שאין להם שיעור:

לתרום שלא מן המוקף · פי' בקונטרס דשמא באותה שעה אינה בעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף וא"כ אפילו שתיהן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתיהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה נמי תנן מוקף אפילו שתיהן לפניו: **כיון** דלא קייץ כו' · וא"ת והא מוקי לה כאבא אלעזר בן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא"כ כי לא קייץ נמי ליחוש דלמא תקוניה תקניה בעה"ב מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רוצה להפסיד לא ללוי ולא לכהן: **אין** אבא אלעזר בן גמלא היא · וא"ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעתיד ליתן ללוי והילך כתיר מספק וי"ל דכיון שהרשות בידו ושהה זמן גדול בביתו ומלוה עליה רמיא כתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

כשם

נז א ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ז:

נח ד מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה טו וע"ש ובכ"מ:

נט ה מיי' שם הל' יב:

[נ"ל רבא וכן איתא בערוך ערך אשר ב']

תוספות רי"ד

העשיר העני אין מפרישין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ"מ דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ומ"ט דלעשירות לא עבוד תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מית חברך אשר איעתר לא אשר:

[נ"ל לפרוע]

[לקמן סה. כתובות פג:]

[תוספתא רפ"ג]

[יומא ו. וש"נ]

עירובין לב: וש"נ

במיי' פ"ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס בזה מעשר לאביך כו'

ביצה יג: ע"ש בכורות נח: ע"ש מנחות כה:

בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה וכשם שיש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר: **מתני'** המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר' *אלעזר רבי יהודה אומר בשלשה פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים *בבוסר: **גמ'** מאי מעת לעת ר' יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה רבי אלעזר בן אנטיגנוס אומר משום רבי אלעזר בר' ינאי מעת

בשתי תרומות · דהאי קרא בלוים כתיב תרומתכם הייט תרומת מעשר כדגן מן הגורן הייט תרומה גדולה ראשית דגן שישראל מפריש מגורנו והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה: **באומד** · אחד מחמשים שאמרו חכמים מפריש באומד דאם טעה אין כאן איסור דמדאורייתא חטה אחת פוטרת הכרי דלא נתנה בה תורה שיעור אלא ראשית דגנך: **אף תרומת מעשר** · אע"פ שיעורה קצוב מן התורה מעשר מן המעשר ניטלת באומד: **ובמחשבה** · נותן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל בצד זה ואע"פ שלא הפריש ותרווייהו נפקי מונחשב והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דיליף: **מתני' המניח פירות להיות מפריש עליהן כו'** · סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן באותן פירות שהקציתי לכך וכן עושה תמיד: **ואם אבדו** · הלך לבדקן ומלאן שאבדו: **הרי זה חושש** · לאותן טבלים שתיקן בהבטחתן של אלו ואם לא אכלן צריך להפריש מהם דשמא כשאמר הרי תרומתן בפירות שהקציתי כבר היו אבודין: **מעת לעת** · בגמ' מפרש: **בודקין את היין** · שהניחו להיות מפריש עליו צריך לבודקו שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין: **בקידום של מוצאי החג** · כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג: **הוצאת סמדר** · כתוס פרח וענביו כראין באשכול כסדרן: **ובשעת כניסת מים לבוסר** · כשהן כפול הלבן נקראין בוסר וכשלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעצור מהן כל שהוא היינו כניסת מים ל"א היו כותשין הענבים כשהן בוסר ונותנין לתוכן מים ונעשין חומץ לטיבול: **גמ' מעת לעת של בדיקה** · כשבדקן מצאן אבודין חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת זה על פירות אחרים צריך להפריש עליהם מספק ושפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סמכי' אחזקה:

כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד · ומיהו אין להקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה שיועיל במתכוין חיטה אחת לפטור הכרי דהא מעשר אמר רחמנא ומיהו אם במתכוין מוסיף נראה דמועיל דמקשינן להכי לתרומה גדולה כדמוכח בפרק כל המנחות באות מלה (מנחות דף נה·) דקתני תורמין תאנים על הגרוגרות במנין ופריך דהוי מרבה במעשרות ומיירי במרבה בתרומת מעשר כדמוכח סיפא ומוקי לה לרישא כאבא אלעזר בן גמלא והתם מרבה במתכוין ונראה דלית ליה כלל לאבא אלעזר בן גמלא מרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין דבמעשר [ראשון] נמי שרי מאומד כדאמרי' בסוף בכורות יכול היה לו מאה טלאים ונטל עשרה או עשרה ונטל אחד יהיו מעושרים ת"ל עשירי ואין זה עשירי ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשר ומפרש התם דטעמא דר' יוסי בר' יהודה דסבר כאבא אלעזר בן גמלא ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן כדאמר התם בריש פירקין מה מעשר דגן ניטל מאומד ובמחשבה כו' ובמעשר ראשון איירי דכתיב בסיפא דקרא נתתי ללוים לנחלה וא"ת ואמאי אצטריך התם לאוקמי כאבא אלעזר לא הוה ליה למימר אלא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ניטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן אפי' בלא העברת שבט וי"ל דמשמע ליה דלרבי יוסי ברבי יהודה בנטל אחד מעשרה הוי מעשר אפי' אינם שוים כמו במוכנים לדיר להתעשר דמכתמא אין דרכן להיות שוין הלכך צריך לאוקמי כאבא אלעזר בן גמלא דאי לאו דאבא אלעזר ה"א דבנטל אחד מי' בעינן שוין כמו במעשר דגן אע"ג דבמוכנים לא בעינן שוין וקשה כיון דשרי אפי' מעשר מאומד אמאי איצטריך במנחות לאוקמי בתרומת מעשר הא דאמר ר' אלעזר ברבי יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקלוע על תשעים שבכלכלה לוקמה במעשר גופיה וי"ל דנהי דרבי יוסי ברבי יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא ועוד דניחא ליה לאוקמיה בתרומת מעשר משום דברישא קתני תורמין:

ניטלת מאומד · מצוה לתרום מאומד דמתוך יראה נלמדם שלא יטול פחות נוטל בעין יפה כדתנן בפ' קמא דתרומות אין תורמין לא במדה לא במשקל ולא במנין וכן תרומת מעשר ובתוספתא גרסינן מה תרומה גדולה אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה אף תרומת מעשר אינה ניטלת אלא באומד כו' ואם תאמר *דבפ"ק דתרומות תנן המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן בירושלמי מקשה לה בפ"ק דתרומות ומשני כאן בתרומה גדולה וכאן בתרומת מעשר דהניא אלעזר בן גמלא אומר מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין תלמוד לומר ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אתה תורם ואי אתה תורם במדה במשקל במנין פירוש ההיא דאין תורמין בתרומה גדולה דלכולי עלמא מצותה מאומד וההיא דהמונה משובח בתרומת מעשר וכרבנן והא דמייתי ברייתא דאבא אלעזר בן גמלא לאשמועי' דפליגי בתרומת מעשר וא"ת דבירושלמי אההיא דהמונה משובח ממאי הוא משובח אמר רב הונא מן התורם מאומד משמע דמאומד הוי תרומה אלא דמונה משובח וקאמר נמי התם אמר רבי הלל מתני' אמרה כן השוקל משובח משלשתן פירוש מכלל דאיכא שלשה בר ממשקל ובתר הכי קאמר אמר ר' חנינא תיפתר בשלשתן ולית את שמע מינה כלום ואי לרבנן לדידהו אין תרומת מעשר מאומד ולאבא אלעזר בן גמלא מצותה לעשות מאומד דקתני בתוספתא אף תרומת מעשר אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה ויש לומר דרבנן מודו דמאומד הוי תרומה אבל אין מצוה לעשות מאומד ולא חשיב מרבה במעשרות במתכוין לאמוד יפה אלא במתכוין להרבות ומרבה במתכוין וההיא דבכורות דמוקי לה ר' יוסי כאבא אלעזר בן גמלא ולא כרבנן שמא התם מרבה במתכוין:

כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה · פירש בקונטרס דלענין אומד הוא דיליף אבל מחשבה בתרווייהו נפקא מונחשב אי נמי מחשבה נמי יליף אף על גב דכתב ביה משום דכתיב ביה כדגן מן הגורן דהייט תרומה גדולה ראשית דגן שישראל מפריש מגורנו דקרא גופיה מקיש ליה לתרומה גדולה לענין מחשבה ונראה דלא פליגי רבנן עליה דאבא אלעזר בן גמלא אלא לענין מאומד אבל במחשבה לא פליגי דהא קרא כתיב ובריש האיש מקדש (קדושין דף מא:) נמי פריך מה לתרומה שכן ניטלת במחשבה משמע דלכ"ע פריך והייט תרומת מעשר דכתיב בה אתם גם אתם ודלא כפי הקונטרס דפי' בבכורות דמשום מחשבה מוקי ר' יוסי בר' יהודה כאבא אלעזר בן גמלא ואין פשט הסוגיא מתיישבת כפירושו דמה לנו להזכיר מחשבה בדברי ר' יוסי בר' יהודה: **במחשבה** · פי' בקונטרס שנותן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל מצד זה ואע"פ שלא הפריש משמע שרוצה לומר משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרינן נמי בשתיקה ע"י שנותן עיניו בצד זה וכל זה נפקא מונחשב וכן ודאי דבלא דיבור נמי הוי תרומה מדתנן במס' תרומות (פ"א מ"ו) חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה וקא חשיב אלם ומפרש בירושלמי טעמא משום ברכה ובפרק ג' דשבועות (דף כו:) נמי אמרי' גבי כל נדיב לב דהוו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד לענין גמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו ולא ילפינן מנייהו שבועה ולענין לאכול בלא הפרשה אין קפידא לכ"ע אפילו בכל המעשרות דלא כתיב בהו ונחשב דשרי בכל מקום אע"פ שעתה אין מפריש כלום כדמוכח ההיא דהלוקח יין מבין הכותים (לעיל דף כה·) דשרי לכ"ע או לאו משום ברירה או בקיעת הנוד ובמעשר שני שרינן כשאומר בלפונו או בדרומו וא"ת כיון דשרי תרומה כשנותן עיניו בצד זה אמאי אין מגביהין תרומות בשבת דהא תנן במס' שבת בפרק נוטל (דף קמב:) ר' יהודה אומר אף מעלין את המדומע בא' ומאה פריך בגמ' *והא קמתקן ומשני דסבר כר"ש בן אלעזר דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה ולהכי לא חשיב מתקן בשבת כשמעלהו כיון דאפשר במחשבה והכא נמי אפשר במחשבה וי"ל דהתי מדומע שכבר הוא מתוקן אבל תחלת תיקונו של טבל לא שרינן משום דאפשר במחשבה ואפי' דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח בפ' במה מדליקין (שם דף לד·) אע"ג דשרי ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר כדאמרי' בפ"ק דחולין (דף ו:) גבי ר' מאיר שאכל עלה של ירק*: **המניח** פירות להיות מפריש עליהן כו' · בערבי שבתות וי"ט איירי דשרי שלא מן המוקף*: **מעת** לעת · בנדה (דף ד:) דייק מאי טעמא שנתט רבנן שיעור בנדה מעת לעת ותימה דהכא (נמי) מ"ט וי"ל דדוקא התם דייק משום דאשה מרגשת בעצמה ובדין הוא דדיה שעתה כשמאי ואי בעו רבנן למיקנסה לקנסוה מפקידה לפקידה כהלל:

ובשעת כניסת מים לבוסר · נראה לר"י כלשון ראשון שפירש בקונטרס כשנכנסה בו לחלוחית שיכול לעצור מהן כל שהוא היינו כניסת מים מדתנן במס' שביעית בפ"ד (מ"ח) הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה הבאים כונס לתוך ביתו כו' ויש שאין נזהרין בו על מגע לפי שאינו קרוי יין אלא מים ור"ת אומר שאין להקל לפי שאין אנו בקיאין עד מתי קרוי מים ולא יין וכתב ר"ת שנה אחת לא נתבשלו הייטת יפה והיו בוסר וכי באותה שנה לא נהגו יין נסך · [ועיין תוס' ע"ז כט: ד"ה אין] ·

בקידום

[בסדר הר"גנה איתי' ר"א בן שמוע]

[בערוך ערך בסר א איתא לבוסר וכן איתא ברש"י ותוס' וכן איתא בתוס' דע"ז כט: ד"ה אי וכן ברש"י פסחים נג. ד"ה הוא בוסר] וכן איתא בירושלמי

דבפ"ד דתרומות תנן כצ"ל מהרש"א

[דף קמב.]

[ועי' היטב תוס' יבמות לג: ד"ה אלא לאו כה"ג וכו']

ס א מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה ד:

סא ב מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ד סמג עשין קלה:

תוספות רי"ד

מתני' המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשר מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר' אליעזר ר' יהודה אומר בג' פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת המים בבוסר · פי' הניח פירות של טבל להיות סומך עליהן ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן ומעשר שלהן באותן פירות שהקציתי לכך שמשער כמה קבין צריך להפריש מאלה תרומה וכמה קבין מעשר ואומר מאותן הטבלים שהקצתי במקום פלוני שלא אקחם וכןהוא עושה תמיד ומפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אותן פירות שהקצה ואוכל את אלו ואין חוששין שמא אבודים הן בשעה שהוא מפריש עליהן ואומר תרומתן של אלו באותן הפירות ונמצא שאין בדבריו כלום ואוכל טבלים אלו בחזקת שהן קיימים ומפריש עליהן ואף על פי שאינו רואה אותן: ואם הלך לבודקן ומצאן שאבדן הרי זה חושש לאותן טבלים שתקן בהבטחתן של אלו מעת לעת ואם לא אכלן צריך להפריש מהם דשמא כי אמר הרי תרומתם על אותם שהקצתי כבר היו אבודין · אבל אותן שתקן קודם מעת לעת כתקון מתוקנת ואע"פ שהן בעולם שלא אכלן אוכלן בחזקת מתוקנות ואינו מפריש עליהן כלום:ואמרינן מאי מעת לעת אמר ר' יוחנן מעת לעת של בדיקה פי' אם בדקם היום בשחרית ומצאם אבודים חושש שמא מאתמול בשחרית אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת זה על פירות אחרים צריך להפריש עליהם מספק ושפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא

[ועי' תוס' חולין ז. ד"ה ודלמא ותוס' מנחות נה. ותוספות בכורות נט. ד"ה במחשבה]

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ד:

סג ב מיי' פ"י מהל' מקואות הלכה ו טור וש"ע י"ד סימן רא סעיף עא:

סד ג מיי' פ"ד מהל' שותפין הלכה ד סמג עשין פב טור וש"ע ח"מ סימן קעו סעיף יד:

גמרא

מעת לעת של הנחה תנן אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת בשלמא למ"ד מעת לעת של בדיקה שפיר אלא למ"ד מעת לעת של הנחה האי מעת לעת עד מעת לעת מיבעי ליה קשיא: דברי ר' אלעזר: אמר ר' אלעזר חלוקין עליו חביריו על רבי אלעזר דתנן *מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברה"ר טמאות פשיטא דחלוקין מהו דתימא מאי למפרע מעת לעת קמ"ל: רבי יהודה אומר בג' פרקים כו': תנא בקידום של מוצאי החג של תקופה תניא ר' יהודה אומר בג' פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע *ובפרוס הפסח ובשלשה פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפין מכאן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פירקיה הוא °ויהי כזרוח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית מאי חרישית אמר רב יהודה בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמים בים א"ל רבה אי הכי היינו דכתיב °ותך השמש על ראש יונה ויתעלף אלא אמר רבה בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה והיינו דכתיב °אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום (א) א"ר תחליפא בר רב חסדא א"ר חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקיט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה רב הונא ורב חסדא* הוו יתבי חליף ואזיל גניבא עלייהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה *דבר אוריין הוא א"ל אידך מקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות אמר להו הכי אמר רב חנן בר רבא אמר רב *ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה מחרבת כל העולם כולו מפניה שנאמר °המבינתך יאבר נץ יפרש כנפיו לתימן רבא ורב נחמן בר יצחק הוו יתבי הוה חליף ואזיל *רב נחמן בר יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא ופריס עליה סרבלא דכרתי רבא אזל לגביה רב נחמן בר יצחק לא אזל לגביה אמר דלמא מאינשי דבי ריש גלותא נינהו רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו כדחזא דרב נחמן בר יעקב הוה אזיל לגביה גלי לדרעיה אמר שדיא נשיב אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו ושמואל אמר אפי' מרגלית שבים מרקבת בו ר' יוחנן אמר אפי' שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת בו *אמר רב נחמן [בר יצחק] ושלשתן מקרא אחד דרשו °כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו וגו' יבוש מקורו זו מקורה של אשה ויחרב מעיינו זה שכבת זרע שבמעי אשה הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגלית שבים אמר רבא *עדי סוראה הוא דדייקי קראי מאי כי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו

שופטא

*) [וע"ע תוס' עירובין יח: ד"ה מתקיף עוד שם מג: ד"ה יתיב ובכ"ב מו: ד"ה שלא]

רש"י

של הנחה · הרי זה חושש למפרע כל הימים עד מעת לעת של הנחה לראשונה יום אחד שלא מחזקינן להו בחזקת קיימין בידוע ומשם עד כאן ספק ויחזור ויתרום : חושש מעת לעת · משמע יום אחד הוא דקאי בחששא היינו כמ"ד מעת לעת של בדיקה : אלא למ"ד · כולהו יומי קאי בחששא בר מיומא קמא חושש למפרע עד מעת לעת מיבעי ליה : ר"א בן פדת דגמרא ור"א בן שמוע דמתניתין ובברייתא : חלוקין · ואמרי דלעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבודין וכל פירות שתקנו ע"י אותן פירות צריך לחזור ולהפריש : מקוה · שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר : כל טהרות שנעשו על גביו · כל תרומות וטהרות שנשתמשו בהן בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקוה מעולם : בין שהמקוה ברשות היחיד · דקי"ל ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא : בין ברה"ר · דקי"ל ספיקו טהור הכא טמא דכי אמרינן ספק טומאה ברה"ר טהור היינו ספק נגע ספק לא נגע דאיכא למימר לא נגע אבל זה שהיה טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק : פשיטא דחלוקין · מהא מתני' ור"א בן פדת מאי אשמעינן הא מתני' בהדיא תנן דטמאות : של תקופה · אם כבר נכנסה תקופת תשרי אבל אם משכה תקופת תמוז עד כאן לא : לשותפין · שאין הא' יכול למכור שלא מדעת חבירו חוץ לפרקים הללו אבל בפרקים הללו אין צריך לימלך ואם מכר ונתייקר השער לאחר זמן אין עליו כלום : פירקיה · זמנו למכור : בשעה שמנשבת עושה תלמים בים · כתלם של מענית המחרישה דהיינו חרישית לשון חרישה לפי שחזקה היא : היינו דכתיב · בתמיה : ותך השמש · הכתוב בא להעיד שנתחמם העולם ואתה אומר שסיפר הכתוב בכח גבורת סערותיה ולכך שינה בלשונו : משתקת כל הרוחות מפניה · כשהיא מנשבת בשעת החום היא חמה מאוד ומבטלת לינת כל הרוחות ולכך שינה הכתוב לקרותה חרישית : כשמשקיט ארץ מדרום · כשלינת רוח דרומית שוקטת ומי הוא המשקיטה רוח מזרחית משתיקתה שבשעה שמנשבת רוח מזרחית משתקת כל הרוחות: פלגאה · בעל מריבה שהיתה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אב ב"ד כדאמרי' בפ"ק (לעיל דף ז:) בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות והוא היה גניבא כדמפרש התם : רוח צפונית · נוחה היא לא חמה ולא צוננת וממתקת את שאר הרוחות : בן נץ · מלאך העשוי כנץ : מעמידה · בכנפיו : יאבר · לשון אברתו יגדיל כנף : גוהרקא · עגלה עשויה כמטה ומנהיגים בה שרים : סרבלא דכרתי · צבע תכלת דומה לכרתי: אנא לא צריכנא להו · דרב נחמן (ב) חתניה דנשיאה הוה בהעור והרוטב (חולין דף קכד:) : גלייה · רב נחמן בר יעקב לדרעיה שהיתה רוח מזרחית מנשבת והוחם לו : שדיא נשיב · השידה מנשבת : שכבת זרע · תוך שלשה ימים : מקורה של אשה · עובר שבמעיה : עדי · סוראה הוא · הדבר הזה מבני סורא הוא דדייקי קראי :

שופטא

תוספות

בקידום של מוצאי החג של תקופה · של תקופת תשרי אבל אם משכה תקופת תמוז עד כאן לא וא"ת והא אי אפשר שתמשוך עד כאן כדאמרי' בפרק קמא דסנהדרין (דף יג:) דבעינן מקצת החג בתקופה חדשה וי"ל דאמר התם דעל תקופה לבדה אין מעברין :

לפני הזרע ובשעת הזרע · תימה דכל זה הוא פרק א' דאין הפסק בין לפני הזרע לשעת הזרע וי"ל דבשעת הזרע הוא סוף הזרע שכבר זרעו כל מה שהיה להם ונתחסר להם שלא היה להם כל הצורך :

לשותפין · פירש ר"ח ור"ת כי הא דאמר בריש המקבל (ב"מ דף קד:) הני בי תרי דעבוד עיסקא בהדי הדדי [ורווח] וא"ל חד לחבריה תא ונפלוג ואמר ליה אידך כרויח טפי דיגא הוא דמעכב והשתא עד זה הזמן יכולין לעכב ואז ימכרו ויחלוקו וכן לכל דבר יש זמן :

אי הכי היינו דכתיב ותך השמש · אהאי קרא קאמר שלא בא לספר בכח גבורת סערתה שהיתה עושה תלמים בים אלא להעיד שהשתיקה שאר כל הרוחות ונתחמם העולם ומכל מקום אמת הוא שהוא רוח חזק מאד כדכתיב (שמות יד) ברוח קדים עזה כל הלילה וברוח קדים תשבר אניות תרשיש (תהלים מח) דלפעמים שולחה הקב"ה לעולם עזה וקשה : אנא לא צריכנא להו · פירש בקונטרס דרב נחמן בר יצחק חתניה דבי נשיאה הוה כדאמר בהעור והרוטב (חולין קכד:) ולפירושו רב נחמן סתם שבגמ' °הוא רב נחמן בר יצחק דבהעור והרוטב משמע דסתם רב נחמן הוא חתניה דבי ריש גלותא ואין נראה דבפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מג:) אמרי' יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה. דרב נחמן וכן בפ' עושין פסין (שם דף יח:)*גבי מנוח עם הארץ היה משמע דרב נחמן סתם °לאו היינו רב נחמן בר יצחק וכן בפ' השולח (לקמן לט:) גבי אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה וכן בכמה דוכתי אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם הוא חברו של רב ששת ובירושלמי מוכח בדוכתי טובא דרב נחמן בר יעקב הוא חברו של רב ששת וגם בש"ס שלנו אינו מזכיר בשו' מקום רב נחמן בר יעקב אלא כשמזכיר אללו רב נחמן אחר רב נחמן בר יצחק או רב נחמן בר רב חסדא והא דקאמר הכא רב נחמן בר יצחק לא צריכנא להו עשיר היה ולא היה צריך להם*): שדיא נשיב · ארוח מזרחית קאמר כדמוכח סוגיא ולא נשמה שדיא אלא לפי שהיתה קשה קראה כך ורוח דרומית שמה שדיא כדאמר בערוך בערך אסתנא וזהו לשונו לד' רוחות יש להן שמות רוח מזרחית שותא רוח מערבית אוריא רוח צפונית אסתנא רוח דרומית שדיא :

הדרן עלך כל הגט

תוספות רי"ד

סמכינן אחזקה : א"ר אלעזר בן פדת חולקין עליו חביריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות פי' מקוה שנמדד בא' בניסן והיה שלם ועומד בחזקת שלם ולאחר זמן בא' באייר נמדד ונמצא חסר כל תרומות וטהרות שנתעסקו בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקוה מא' בניסן שהיה שלם ועד א' באייר ונמצא חסר הן טמאות דחיישי' שמא באחד בניסן לאחר בדיקתו חסר מיד ואע"ג דהוא ברשות הרבים דקיימא לן ספק טומאה [ברה"ר טהור] היינו דאיכא למימר לא נגע אבל זה שהוא טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק אלמא מעת בדיקה הראשונה אנו חוששין ולא מעת לעת בלבד כמו שאמר ר' אלעזר ומאי דאמרי' (בפסחים) (בקידושין דף עט.) תניא המפריש חבית להיות מפריש עליה תרומה ומעשר כל ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק דמשמע שכל למפרע אנו חוששין רבנן הוא דפליגי על ר' אלעזר: ר' יהודה אומר בג' זמנים צריך לבדוק את היין (אבל) [ואם] הניחו להיות מפריש עליו חיישינן שמא החמיץ ואין תורמין מחומץ על יין מפני א) [שאינו מינו] ואם תרם אין תרומתו תרומה : ברוח קדים המנשבת במוצאי חג הסוכות ובהוצאת סמדר כשיפול הפרח והענבים נראים מסודרים באשכול יקראו סמדר · ובעת כניסת מים לבוסר אחר שגדלו הענבים ונעשו כפול הלבן נקראים בוסר וכשתכנס בתוכן לחלוחית שאם תעצרם תוציא מהם משקה נקרא כניסת מים לבוסר ובאלו ג' פרקים רגיל להיות מתקלקל היין שסופו להחמיץ : תנא בקדים של מוצאי החג של תקופה אם כבר נכנסת תשרי' אבל אם משכה תקופת תמוז עד מוצאי החג אין זמן היין להתקלקל עד שתכנס תקופת תשרי :

סליק פירקא

א) עיין תוס' נדה דף ב ע"ב ד"ה היה בודק דאף לרבנן דס"ל דיין וחומץ מין אחד הוא מ"מ בכאן אין תרומתו תרומה ע"ש:

מסורת הש"ס

קדושין עט. נדה ב: [מקואות פ"ב מ"ב]

פי' ט"ו ימים לפני הרגל קרוי פרוס

לקמן סב.

[פי' בן חורה כ"כ רש"י לקמן סב.]

ב"ב כה.

[נ"ל רב אחא בר יעקב ערוך ערך גהרק]

נ"א רב אחא בר יעקב אמר מ"ד

[עי' פרש"י לקמן מה. ד"ה עדי אלו כמו עדא אמרה]

יונה ד · שם · איוב לז · שם נט · הושע יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רב תחליפא: (ב) רש"י ד"ה אנא וכו' דרב נחמן בר יצחק חתניה :

גליון הש"ס תוס' ד"ה אנא וכו' הוא ר"נ בר יצחק · וכן מבואר ברש"י מגילה דף כח ע"ב ד"ה ר"נ : בא"ד וכן לאו היינו ר"נ · בעירובין יב ע"א :

שופתא בקופינא דמרא רפיא רב יוסף אמר אפילו סיכתא בדפנא רפיא רב אחא בר יעקב אמר אפילו קניא בכופתא רפיא:

הדרן עלך כל הגט

השולח *[א]גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל קידם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל אם משהגיע גט לידה שוב אינו יכול לבטלו בראשונה היה עושה ב"ד (א) ממקום אחר ומבטלו [ב]התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושין כן מפני תיקון העולם: **גמ'** הגיעו לא קתני אלא הגיע ואפי' ממילא ולא אמרינן לצעורה הוא דקא מיכוין או ששלח אחריו שליח ל"ל מהו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא משליחותיה דקמא דלבטליה קמ"ל קדם הוא אצל אשתו למה לי מהו דתימא כי לא אמרינן לצעורה קא מיכוין ה"מ לשליח אבל לדידה ודאי לצעורה קא מיכוין קמ"ל או ששלח אצלה שליח למה לי מהו דתימא איהו הוא דלא טרח אדעתא לצעורה אבל שליח דלא איכפת ליה כי טרח ודאי לצעורה קא מיכוין קמ"ל אם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו פשיטא [ג]לא צריכא דמהדר עליה מעיקרא לבטולי מהו דתימא איגלאי מלתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל: ת"ר [ד]בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין פסול הוא אינו גט לא אמר כלום למימרא דבטל לישנא דלבטיל משמע *והאמר רבה בר איבו אמר רב ששת ואמרי לה אמר רבה בר אבוה [ה]מקבל מתנה שאמר לאחר שבאתה מתנה לידו מתנה זו מבוטלת (ב) תיבטל אי איפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין אלמא בטל מעיקרא משמע אמר אביי בטל

שופתא. *בית יד: קופינא. *) חור שברחש המרח שקורין פוסוי"ר ועל שם שדחוק בין שני לדי החור קרי ליה בין חחים שמדובקין: **סיכתא בדפנא.** יתד שבדופן: **רפיא.** שמתייבש מחמת החום ורפה: **קניא בכופתא.** קנה החרוג בכפיפה: **רפיא.** כמו יפריח:

הדרן עלך כל הגט

השולח. והגיע. והשיג: **אינו יכול לבטלו.** בגמרא פריך פשיטא: **בראשונה.** לא היה מבטלו בפני השליח ולא בפני החשה אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני שלשה: **מפני תיקון העולם.** שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה והיא ניסת בו: **גמ' הגיעו.** הוי משמע שרדף אחריו והשיגו: **ואפילו ממילא.** שנשתהה שליח בדרך והיה לו לזה דרך לשם ורחהו ואפ"ה בטל: **ולא אמרינן.** אין בדעתו לבטלו אלא לצעורה בעלמא חדש או חדשים שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו לבטולי: **שליחותא דקמא.** דאמרינן ליה לא עדיפת מיניה: **איהו הוא דלא טרח.** כי בטליה הוא בעצמו בטל וליכא למימר לצעורה מיכוין דלא הוה מטרח נפשיה משום לצערה: **אבל שליח.** כי שלח שליח לבטל אמרינן לצעורה מיכוין ומשום טירחא דשליח אחרון לא איכפת ליה: **בטל הוא.** משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו: **פסול הוא.** לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוליא עליו שם פסול והא ליכא: **לא אמר כלום.** וזכה בה על כרחו ואם יש לו בעל חוב גובה אותה בשבילו לפי שכל הלשונות הללו לשון עתיד הן והואיל וקבלה אינו יכול לחזור בו: **בטלה היא.** משמע בטלה היתה מקודם שקיבלתי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והרי אומר שלא זכה בה וחוזרת לנותן והכי נמי תניא לקמן בפירקין (דף מ:) כתבתי ונתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא כתב ונתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים והאי נמי דאמר בטלה היתה מקודם לכן נאמן: שתי

השולח. גט שנתתי לך בטל הוא. לרבי דאמר בטלו מבוטל נקט הגיע בשליח אורחא דמלתא דאז מותר לבטלו ורגיל הוא לבטלו אבל בפני ב"ד שלא בפני השליח אסור לבטלו מדרבנן משום תקנת ר"ג ועוד נקט הגיע בשליח דהשתא אין לריך בית דין אי נמי היא גופה אתא לאשמועי' דלא אמרינן לצערה קא מיכוין כדאמרינן בגמרא ולא לומר דדוקא בכי האי גוונא בטל: **ולא** אמרינן לצעורה קא מיכוין. וא"ת פשיטא שהוא בטל היאך היה לנו לומר שאינו בטל והוא עומד וצווח וי"ל דהוה אמינא כיון שאינו מביא עדים על כך א"כ אינו רוצה לבטלו א"כ הוה חיישינן להחמיר משום דלמא לצעורה קא מיכוין קמ"ל דלא חיישינן: **איהו** דלא טרח אדעתא לצעורה. משמע דקידם אצל אשתו לא הוי ממילא אלא בטירחא ותימה דאמאי לא נקט רבותא טפי נזדמן אצל אשתו ממילא או שלוחו דלא אמרינן לצעורה קא מיכוין דתימה הוא לומר שאז אין מועיל ביטול: **מהו** דתימא איגלאי מילתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל. ורבא דאמר לקמן (דף לג.) דגלוי דעתא בגיטא מלתא היא היינו שנודע קודם שהגיע גט לידה אבל אם לא נודע אותו גילוי דעתא עד אחר שהגיע לידה לאו כלום הוא כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה וסבר שליח דהא דרהיט בתריה דבעי למימר אסור הב לה כדאמר לקמן (שם) וכי מבטל ליה אחר שבא לידה לפי שסבור שעדיין הוא ביד השליח ולא בא לידה אגלאי מילתא למפרע דלבטולי הוה רהיט קמ"ל מתני' דלאו כלום הוא וטעמא משום דבאותה שעה שהוא רץ לא נודע דעתו לא לשליח ולא לאשה ולא לב"ד והוו להו דברים שבלב דאינן דברים אע"פ שנאמן לומר כך היה בלבי ואף ע"ג דבעלמא גבי ההוא דזבין אדעתא למיסק לארץ ישראל (קדושין דף מט:) בדין הוא דלא הוו דברים כיון שלא חשש לפרש רוצה הוא שיתקיים הדבר בכל ענין אבל כאן עושה כל מה שיכול לעשות מ"מ עשאום כדברים שבלב ואין להקשות דמי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גט ומדרבנן הוה גט דכיון שקלת דומה לדברים שבלב לא חשיבא עקירת דבר מן התורה ועדיפא מינה אמרינן בבטול שלא בב"ד בלא ידיעת שליח ואשה דמשמע פסק הלכה דלא הוי בטול ול"ע כי שמא בטול שלא בב"ד אינו מועיל להקל אבל יועיל להחמיר ועוד נראה לר"י כי דברים שבלב אינן דברים אפי' היכא דקי"ל שנאנס מלפרסם כמו שרוצה להוכיח בפ"ב דקדושין (דף נ.) דדברים שבלב אינן דברים וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני דגט ודכפרה ולא מהני דברים שבלב להיות דברים אלא היכא שבלא גילוי דעתו יש לנו לדעת דעתו מעלמנו: **והאמר** רבה בר איבו א"ר ששת ואמרי לה רבה בר אבוה כו'. ול"ג רבה בר אבוה א"ר ששת דרבה בר אבוה היה רבו של רב נחמן ורב נחמן חבירו של רב ששת: **מבוטלת** היא תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום. תימה דבפרק בתרא דכריתות (דף כד.) גרסי' איפכא מבוטלת היא תיבטל אי אפשי בה דבריו קיימים בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום *ואי אפשר למיגרס התם כדהכא דהתם פריך מינה אדריש לקיש דאמר הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה ורב ששת קאמר דאי אפשי בה דבריו קיימים מאי לאו דבריו קיימים והדרה למרה ומיהו לספרים דגרסי התם והכא אי אפשי בה בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים אתי שפיר והא דלא מקשה מאי אפשי בה כמו שמקשה אבטלה משום שפשוט לו דהאי דדבריו קיימים באי אפשי בה היינו משום דהוי לשון הפקר כדמתרץ בכריתות לריש לקיש ומיהו גירסא זו אינה ברוב ספרים ור"י אומר שיש לייסב כאן גירסא דכריתות ודייק דבטל מעיקרא משמע מדקתני בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום דאי ליבטל משמע להבא א"כ היו דבריו קיימין והוי הפקר וכל המחזיק בה זכה אבל השתא דמעיקרא משמע הרי הוא כאומר על כל מתנות שאדם נותן לחבירו וזוכה בהן שאינן מתנות דכאן נמי זוכה בהו ולכך לא אמר כלום והאי דקאמר שתי לשונות משמע וליסנא דמהני בה קאמר לאו דמהני דבריו במתנות קאמר אלא דמהני היינו לשון הטוב לו דטוב לו שיתבטל הגט וטוב לו שלא יתבטל המתנה והא דמשמע בריש פ' האומנים (ב"מ דף עז:) דחשיב עילוי לבעל מה שממהר הגט לחול דאמרינן בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשכך אמרה הבא לי גיטי והוא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נט:
ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ס:
ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' סב:
ד ד מיי' שם הלכ"ב טוש"ע שם סעי' סג:
ה ה מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"א סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמה סעי' י בהג"ה וע"ש:

תוספות רי"ד

השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל קדם אצל אשתו או ששלח אצלה [שליח] ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל אם משיגיע גט לידה אינו יכול לבטלו: ת"ר בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין. פי' שמשמע לשונות אלו לשון ביטול. פסול הוא אינו גט לא אמר כלום פי' שמשמע שמוציא עליו לעז שהוא גם פסול והרי אנו רואים שהוא כשר מ"ה לא אמר כלום אבל אם אמר פסול יהיה לא יהיה גם הרי הכי נמי דהוי לשון ביטול והגט בטל

מסורת הש"ס

[עי' רש"י שבת קב: ד"ה שופתא ובע"ז כח: ד"ה שופתא]
*) [עי' רש"י ב"ק כו: ד"ה קפינא]
קדושין נט.
(ב"ב קלז:) כריתות כד.
[וע' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי כתבו דזה מסוגיות השוכות]
[וע"ע תוס' ב"ב קלח. ד"ה כאן בלוות כו' גם סוף דבריהם]

הגהות הב"ח

(א) משנה ב"ד במקום אחר: (ב) גמ' מבוטלת היא תיבטל:

שתי לשונות משמע משמע דבטל ומשמע דליבטיל גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר גבי מתנה לישנא דמהני בה קאמר אמר אביי *נקיטינן שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט נפקא מינה *להולך לאו כזכי דמי רבינא אשכחיה לרב נחמן בר יצחק דתלי וקאי בעיברא דדשא וקא מיבעיא ליה בטל מהו יתיקו אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח ולא יגרש יהא חרס יהא כחרס דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום איבעיא להו הרי הוא חרס מהו א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו *רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא כוותיה דרב נחמן איני והא קי"ל הלכתא כוותיה דר' יוחנן *דאמר חוזרת הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור והכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח גיטא גופיה מי קא בטיל: בראשונה היה עושה: איתמר בפני כמה הוא מבטלו רב נחמן אמר בפני ב' רב ששת אמר בפני ג' רב ששת אמר בפני ג' ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני ב' לבי תרי נמי ב"ד קרי להו אמר רב נחמן מנא אמינא לה *דתנן מוסרני לפניכם פלוני

רש"י

שתי לשונות משמע. וכיון דהכי הוא סתמא דמילתא כי טעין איניש מילתא דמהניא במילתיה קא טעין: **הרי הוא כשליח הגט.** ואם ביטלה הנותן קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה: **ש"מ נפקא מינה להולך לאו כזכי דמי.** ואע"ג דמתנה זכות הוא מצי למיהדר דהולך לאו כזכי דמי: **דתלי.** נשען: **בטל מהו.** אם אמר בטל ולא אמר הוא מהו לשעבר משמע ואין בדבריו כלום כיון דלא אמר הוא או דילמא בלא הוא נמי כמו ב' לשונות משמע ולישנא דאהני ביה קאמר: **אינו מועיל.** משמע דהוא אינו מבטלו אלא מעיד בו שהוא פסול והא לא חזינן ביה פסול ויתקיים בחותמיו: **חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום.** דכל לשונות הללו לשעבר הוא: **הרי הוא חרס מהו.** להבא משמע או לשעבר משמע: **מאי שנא מהרי הוא הקדש.** דקי"ל דהוי הקדש בכמה דוכתי דתנן בנדרים (דף מח.) אם שלי הן הרי הן מוקדשים לשמים ובהפקר נמי תנן בה הרי הוא מופקר לכל מי שאחפוץ אלמא להבא משמע: **חוזר ומגרש בו.** אם נמלך הבעל לחזור ולגרש בגט שביטלו: **או אינו חוזר ומגרש.** מי אמרינן בטל גיטא והוה ליה כחספא או דילמא שליחותא דשליח הוא דבטיל ליה עד דהדר ומשוי ליה שליח אבל גיטא לא בטיל: **כר' יוחנן דאמר חוזרת.** בקדושין בפרק האומר לחברו אמר לאשה התקדשי לי במעות הללו לאחר שלשים וחזרה בה בתוך שלשים בטלו הקדושין הואיל ובטלתן קודם שיהו חלין ה"נ ליבטיל גיטא: **דיבור ודיבור הוא.** מתחילה היתה מתקדשת על ידי הדיבור שנתרצתה בקדושין אתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור ומיהו המעות לא בטלו שאם חזר וקדשה בהן מדעתה מקודשת: **וסבא נסי.** האי דאמר בטל הוא לשליח הוא דבטליה שלא יהא שלוחו לגרשה בגט זה דאתי דיבור ומבטל דיבור אבל גט שהוא בעין אינו נפסל: **בפני כמה הוא מבטלו.** קודם תקנת רבן גמליאל: **בפני שנים.** דבשלמא גבי דינא דממונא בעי' שלשה אבל הכא אודועי בעלמא הוא ובתרי סגי: **מוסרני לכם.** לקמן (דף לו.) הוא בפרקין גבי פרוזבול שהוא מוסר שטרותיו לב"ד דאיהו לא תבע ליה לב"ח אלא הב"ד והן יורדין לנכסיו ולא קרינא ביה לא יגוש: פלוני

תוספות

והוא אומר הילך כמה שאמרה ואמר רב נחמן כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אעילויא דידיה סמיך התם ולאו שרוצה לגרשה חשוב ליה עילויא אבל כאן שמגלה דעתו שחפץ בביטולו הייתי עילויא דידיה ור"י פי' בכריתות (דף כד.) דגרסינן התם כמו במתניתין ולא פריך מאי אפשי דלא אמר כלום דכי אמר ר"ל במתנת מטלטלין דכיון דאתו לידיה הוי אי אפשי לשון הפקר ומפקירם אבל זה לא הפקיר את השדה אלא אומר איני חפץ שתהא המתנה קיימת אלא מסיפא פריך דקתני בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים דלשעבר משמע ומודה שלא קיבלה לשם מתנה והודאת בעל דין כמאה עדים דמי מאי לאו דבריו קיימים והדרה למרה אלמא היכא דאהני דבריו הדרה למרה ומשני לא דבריו קיימים ולא הדרה למרה והוא הדין דהוה מצי לתרוצי דההיא דר"ש לקיש כיון שכבר זכה הוי הפקר אבל בההיא דרב ששת דמודה שלא זכה בה מעולם הוי דמרה דכי יהיב איניש אדעתא דמקבלי לה מיניה ואי לא לא הוה מתנה דהכי משני התם אקושיא אחריתי ומיהו השתא משני שפיר בלאו הכי ובתר הכי פריך מאומר לחברו דין ודברים אין לי על שדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום פריך שפיר משדה אמטלטלין דבשדה שהיא שלו איירי כדפי' בקונט' האומר לחברו שהוא שותף עמו דלא שייך למימר דעתו שלא תהא המתנה קיימת כמו בההיא דרב ששת ואי לשון אי אפשי הוי הפקר במטלטלים א"כ ידי מסולקת הימנה בשדה שלו הוי נמי הפקר שאי אפשר לומר שרוצה לומר בענין אחר ואמאי לא אמר כלום:

להולך לאו כזכי דמי. בגט לא שייך לומר הולך לאו כזכי דאפילו זכי נמי לא מהני ולא נקטיה אלא לסימנא בעלמא לומר כי היכי דלא מהניא הולך בגט לא מהני נמי במתנה:

מאי שנא מהרי הוא הקדש. תימה דבריש אין בין המודר (נדרים דף לה:) משמע דככר זה הקדש מועיל וגם זה חרם ודאי לא אמר כלום דגרע מגט זה חרם הוא דאמר דלא אמר כלום דהא בטל הוא דבריו קיימין וכי אמר גט זה בטל ולא אמר הוא מיבעיא לן ועמד בתיקו:

רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו. תימה והא ריש לקיש ור' יוחנן דפליגי בריש האומר בקידושין (דף נט.) משמע דמודו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כמו שמוכיח שם ממתני' דכל הכלים יורדים לידי טומאה במחשבה כו' וכתיבת גט לשמה הוי מעשה דאם כתב אדם ס"ת לשמה אינו יכול לחזור ולבטל וי"ל דכל זמן שלא הגיע ליד האשה לא חשיב גמר מעשה:

התם דיבור ודיבור הוא. מתוך הלשון משמע דאפי' ביטלו בפירוש אינו מבוטל מדקאמר התם דיבור ודיבור הוא משמע דהכא לאו דיבור ודיבור הוא אלא דיבור ומעשה וגם מדקאמר גט גופיה מי קא בטיל משמע דאין לו כח לבטל אבל בקידושין בריש האומר (דף נט.) אין שם כל זה האריכות וכתוב בכל הספרים נהי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט לא בטליה משמע *דאם ביטלו בפירוש מודה רב נחמן דבטל וכן צריך לומר דגם לא חשיב מעשה כל זמן שלא הגיע ליד האשה דאי לאו הכי תקשי לרב ששת כדפירשנו לעיל ומדקאמר בפ"ב (לעיל דף יח.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה דלא הכשיר ר"ש מיכן עד עשרה ימים דחיישינן שמא פייס פי' שמא ביטל את הגט כדפי' ר"ת אין ראיה כדפרי' בפ"ב* ועוד דשמא התם לא נחתם *לא חשיב גמר מעשה:

ורב נחמן אמר בפני שנים דלתרי נמי ב"ד קרי להו. אין לומר דרב נחמן לטעמיה דאמר בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) משמיה דשמואל שנים שדנו דיניהם דין דהא רבא לית ליה התם (דף ג.) דשמואל ועל כרחך רבא אית ליה הכא כרב נחמן דאמר בפני שנים. דהא פליגי ר' יוחנן ור"ל בסמוך בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת ורבא פסיק בריש החולץ (יבמות דף לו.) בכולי הש"ס כר' יוחנן לגבי דר"ל לבר מתלת ור' יוחנן קאי כרב נחמן ועוד אמר בירושלמי דסנהדרין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו שנים שדנו אין דיניהם דין ובהחולץ (שם דף מו:) נמי א"ר יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה וע"כ צריך לומר אף ע"ג דתרי אין דיניהם דין כיון דפרוזבול סגי בתרי קרי להו בית דין ואם תאמר בפ' זה בורר (סנהדרין דף ל.) דפריך גבי אודיתא דילמא ב"ד חצוף כדשמואל דאמר שנים שדנו כו' בלאו שמואל נמי איכא למיפרך דהא ר' יוחנן ורבא לית להו דשמואל וקא סברי דלתרי בית דין קרי להו וכי האי גוונא נמי פריך גבי קיום שטרות בפ"ב דכתובות (דף כב.) וי"ל דהתם כיון דבעינן שלשה בהודיתא וקיום שטרות אין שייך לגבי ההוא מילתא לקרות לתרי ב"ד מש"ה קאמר דלמא לא בעי התם ג' כדשמואל* ואם תאמר ומאי נפקא מינה השתא בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת בפני כמה מבטלו הא תיקן רבן גמליאל שלא יהו עושין כן ואומר ר"י דנ"מ לרבי דאמר לקמן אם ביטלו מבוטל ופסק לקמן רב נחמן כוותיה ומודה רבי דאם ביטלו בפני ב' לרב ששת או בפני אחד אפי' לרב נחמן דאינו מבוטל דאפילו קודם תקנת רבן גמליאל לא היה מבוטל דדוקא בפני ג' לרב ששת מבוטל דליכא למיחש לממזרות אבל בפני שנים דאיכא למיחש לממזרות לא ולרב נחמן אע"ג דבפני שנים איכא למיחש לממזרות כדאמרינן בסמוך ואפ"ה הוי מבוטל מ"מ בפחות משנים דאיכא למיחש טפי אינו מבוטל והא אפילו רבי מודה דאמרינן מה כח ב"ד יפה:

לתרי נמי ב"ד קרי להו. וא"ת דבספ"ב דיבמות (דף כה:) גבי מיאנה או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ודייק טעמא דב"ד הוא הא בי תרי לא והא אמר הכא דלתרי נמי ב"ד קרי להו ואור"י דהתם דייק מדלא קאמר מפני שהם שנים אלא תלי טעמא בב"ד ש"מ דלא סגי התם בתרי א"כ מיאון דומיא דחליצה וב"ד דחליצה הייתו ג' ולא אתי כמאן דמכשיר חליצה ביחיד דחד לא מקרי ב"ד ואיכא נמי רננה: לא

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פ"ד מהל' זכייה ה"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' ג [וברב אלפס פ"ו דמכילתין דף קעב. וברא"ש דמכילתין פרק האומר סימן ד']:
ז ג ד ה מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סג:
ח ו מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' סו:
ט ז מיי' פ"ז מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' מ סעי' א:
י ח מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כא סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קמא סעי' סו:
יא ט מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ס:
יב י מיי' פ"ט מהל' שמיטה הל"ח סמג לאוין רעא:

תוספות רי"ד

אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח לא יגרש יהי חרש יהי כחרש דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרש הוא כחרש הוא לא אמר כלום. פי' אותן שהן לשון ביטול הן לעתיד ואלה שאינן לשון ביטול אינן לעתיד אלא כמוציא עליו לעז שאינו כשר והרי אנו רואים שהוא כשר הילכך לא אמר כלום איבעיא להו הרי הוא כחרש מהו פי' האי לישנא להבא משמע או לשעבר א"ל רבינא לרב אחא מ"ש מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר פי' דמשמע להבא באילו אמר יהא הקדש יהא הפקר ודבריו קיימין וה"ה הכא נמי הרי הוא כחרש להבא משמע ודבריו קיימין: אמר רב ששת מקבל מתנת שאמר לאחר שבאת מתנה זו לידו מתנה זו מבוטלת תבטל לא אמר כלום פי' דהני לישני להבא משמע וכיון שכבר זכה בה שלו היא ואינו יכול להוציאה מרשותו עד שיקננה לאחר ואם יש לו בעל חוב גובה ממנה בטלה היא אינה מתנה אי אפשי בה דבריו קיימין פי' שלשונות לשעבר משמע שהיא בטלה מקודם לכן משעה שקבלת' אינה מתנה ואי (אתנהו) אפשי לקבלה וכגון שהיה צווח מעיקרו אבל אם שתק ולבסוף צווח נמלך הוא וכבר קנה המקבל ואינו יכול להוציאה מרשותו כ"א שיקננה לאחרים בקנין גמור וב"ח גובה ממנה אמר אביי נקיטי' שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכה דמי פי' והנותן מתנה יכול לבטלה עד שלא תגיע ליד המקבל דאע"ג במתנה זכות היא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו הולך לאו כזכה דמי דדוקא במנה שחייב לחבירו או שהיה פקדון בידו אמרי' בפ"ק דהולך או תן כזכה דמי אבל במנה מתנה הולך לאו כזכה דמי ועד שלא בא ליד המקבל יכול לבטל מתנתו כמו שיכול לבטל הגט עד שיגיע ליד אשתו: איבעיא להו חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו. פי' השולח גט לאשתו ובטלו קודם שיגיע לידה ועכשיו נמלך ורוצה לגרשה באותו גט עצמו חוזר ומגרש או לא מי אמרי' בטל גיטא וה"ל כחספא בעלמא או דלמא שליחותא דשליח הוא דבטל עד דהדר ומשוי שליחא אחרינא אבל גיטא לא ביטל רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא דחוזר ומגרש בו דנהי דבטליה לשליחותיה דשליח גט גופיה מי קבטיל פי' שליחות השליח בטל דאתי דבור ומבטל דבור אבל הגט שהוא בעין וכשר אינו מתבטל ועי' בפ' האומר בקידושין: כתני' בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו התקין ר"ג הזקן שלא יהא עושה כן מפני תיקון העולם: איתמר בפני כמה מבטלו. פי' השולח גט לאשתו ומבטלו שלא בפני השליח קודם תקנת ר"ג בפני כמה

מסורת הש"ס

[פי' פרש"י פירוקין ה.]
[לעיל יד. לקמן סב:]
קדושין נט:
שם נט.
שבועות פ"ו מ"ד [לקמן לו.]
[שם ע"ב ד"ה שמא]
[ועי' תוס' ב"ב מ. ד"ה קיום]

גליון הש"ס

תום' ד"ה התם דיבור ודיבור וכו' דאם ביטלו בפירוש. וכן כתבו דעת הרא"ש בב"ב ד' מ ע"ב ד"ה גילוי מלתא בסוף הדיבור: באד"ד כמהו לא חשיב גמר מעשה. ועי' לקמן ד' סב ע"א תד"ה לא ועי' תוס' ד"ה ודלמא אמלוכי:

פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני ורב ששת אטו *תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתנן *[א]הדיינים חותמין למטה או העדים מאי לאו דיינים דומיא דעדים מה עדים שנים אף דיינים נמי שנים ורב ששת מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ל"ל למיתנא דיינים ל"ל למיתנא עדים הא קמ"ל דלא שנא כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים ולא שנא כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים: מפני תיקון העולם: מאי מפני תיקון העולם ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים ריש לקיש אמר מפני תקנת עגונות ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים סבר לה כרב נחמן דאמר בפני שנים ובי תרי לית להו קלא והיא לא שמעה ולא ידעה ואזלה ומינסבא ואיכא ממזרים וריש לקיש אמר מפני תקנת עגונות סבר לה כרב ששת דאמר בפני ג' ובי תלתא אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מינסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא ת"ר *בטלו [ב]מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו שא"כ *מה כח ב"ד יפה ומי איכא מידי דמדאורייתא בטל גיטא ומשום מה כח ב"ד יפה שרינן אשת איש לעלמא אין *כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי [ג]יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קמיפלגי רבי סבר [ד]עדות שבטלה מקצתה לא

רש"י

פלוני ופלוני. תרי משמע וקרי להו דיינים: **רוכלא**. מוכר לרוכלות של בשמים: **חותמין למטה**. גבי פרוזבול תנן לה במסכת שביעית (פ"י מ"ד): **למה לי למיתני דיינים או עדים**. פשיטא דסגי בהכי או בהכי וליתני עדים והוא הדין אי חתמי דייני: **בלשון דיינים**. כגון בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא מוסרני לכם פלוני ופלוני כו': **וחתמי עדים**. בלשון עדות כגון איש פלוני עד: **ול"ש כתוב בלשון עדות**. כגון דוכרן סהדותא דהוה באנפנא כו' וחתמי למטה אני פלוני דיין: ה"ג ל"ש כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים ול"ש כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים: **תקנת ממזרים**. כלומר שלא יהו ממזרים בישראל: **בפני שנים**. היה מבטלו קודם תקנה: ה"ג ובי תרי לית להו קלא ולא ידעה דבטליה ואזלה ומינסבא: **תקנת עגונות הוא דאיכא**. דאצריכיה לילך אחריו או לשלוח שליח והוא לא יטרח בכל אלה בשביל לעגנה: **בטלו**. לאחר תקנת ר"ג בפני ב"ד: **מבוטל**. דאף ע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא: **להוסיף על תנאו**. אם היה בו שום תנאי: **מה כח ב"ד**. של תקנת ר"ג יפה אם דבריהן בטלים ע"י זה: **דמדאורייתא בטל גיטא**. שהרי לא בא לידה וזה ביטל את השליח מהיות שלוחו לגירושין: **אדעתא דרבנן מקדש**. להיות קדושין חלין כדת משה וישראל שהנהיגו חכמי ישראל והרי הם אמרו שיפקיעו כל קדושין שבישראל על ידי גט כזה הילכך פקעי שעל מנת כן קידשה: **תינח דקדיש בכספא**. איכא למימר אפקעינהו לקידושין בגט דדבריהן ואמרו ליהוי מעות למפרע מתנה וממילא פקעו שהרי כשקידש ע"מ כן קידש: **קדיש בביאה**. דקיימא לן בקידושין (דף ד:) מכי יקח איש אשה ובעלה דאשה מתקדשת נמי בביאה: **מאי**. אפקעתא איכא למימר בהא ביאה: **שויוה רבנן**. להאי ביאה למפרע ע"י גט זה: **בעילת זנות**. דאפקעו שם קידושין מינה ויש בהן כח לכך שהרי כשקידש על מנהג חוק דתם קידש כך אני מפרש בכל מקום מלבי ומרבותי קבלתי כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דקדושי כסף דרבנן דלא כתיב בהדיא אלא גמרינן קיחה קיחה משדה עפרון והיינו דקפריך תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה דכתיב בהדיא (דברים כד) כי יקח איש אשה ובעלה מאי איכא למימר היאך יכלו לעקור דבר מן התורה ומשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות של כל מקדש בביאה כדאמר התם (קידושין דף יב:) רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה משום פריצותא ותשובות קשות יש בדבר חדא דגזירה שוה גופה תורה היא שהרי לא למדו נסקלין* אלא בגזירה שוה ונותר שהוא בכרת מגזירה שוה למדו ונערה המאורסה נהרגת בקדושי כסף ואי דרבנן מי מיקטלא ועוד דקמשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות היכי מצי לשוייה בעילת זנות הא דאורייתא היא וכי אמרן רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה קידושין מיהא לא בטלי אלא הא והא דאורייתא והא דאית ברבנן כח לבטל מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם לקדש כדת שהנהיגו חכמים בישראל: **אמר לעשרה כתבו גט לאשתי**. וקיימא לן (לקמן דף סו:) כל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמין: **יכול לבטל**. מותר לבטל ולומר לשנים מהם אל תכתבוהו ואין זה לעקור תקנת רבן גמליאל: **אינו יכול**. שאף זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל דאם כן מה כח בית דין יפה:

תוספות

לא שנא כתוב בלשון דיינים וחתימי עדים. כמו שכתוב בפרוזבול בי דינא הוינא אנא פלוני בר פלוני וזוכרין שם הדיינים בתוך התורף ולמטה חותמים עדים להעיד על הפרוזבול שהוא אמת וקמשמע לן דחשיב פרוזבול אע"פ שלא חתמו בו הדיינים עצמם לא שנא כתוב בלשון עדים שאין דיינין נזכרים בתוך התורף של פרוזבול דכתיב ביה הכי בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא מוסרני לכם כל חוב שיש לי ביד פלוני ופלוני עדים וחתומים למטה הדיינים ובקונטרס פי' בענין אחר: **ובי** תרי לית להו קלא. וא"ת ולתקנו שיבטל בפני ג' וי"ל מפני תקנת עגונות: **ובי** תלתא אית להו קלא. ואע"ג דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי אפילו הלווהו בפני כמה עדים היינו משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מג.) ואין רגילות להודות לבני אדם אלא כופר לכל השואלים ממנו והא דאמר הכא דבי תרי לית להו קלא וגבי מוכר שדהו בעדים אמרינן בחזקת הבתים (שם דף מא:) דגובה מנכסים משועבדים הכא בעינן גילוי מילתא טפי: **ושמעה** וידעה ולא מינסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא. אע"ג דבדין לא מינסבא חשיב עגון דהכי נמי אמרינן בפ' כל הגט (לעיל דף כו:) ובדין הוא אפי' טופס לא לכתוב אלא זימנין דבעי למיזל למדינת הים ולא משכח ספרא שביק לה ואזיל ומיעגנה ויתבה:

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. ולכך אומר בשעת קידושין כדת משה וישראל:

ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. הקשה ה"ר שמואל אם כן יחפה על בת אחותו וכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט ויבטל שלא בפני שליח ופקעי קידושין ונמלא שהיא פנויה ואומר ר"י דלא קשה דאין לחוש אלא כשמחפה עליה שלא כדין אבל הכא כדין מחפה ומן התורה פטורה ועוד הקשה רבי' שמואל דהיכי מחייבינן לעולם מיתה אשת איש שזינתה והא התראת ספק היא דשמא ישלח לה גט ויבטלנו ועוד יכולין ממזרים ליטהר ואומר ר"ת דכי האי גוונא לא הוי התראת ספק דאזלינן בתר רובא ורוב אין מגרשין נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין ועוד דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה *דאם לא כן נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי לוקה דאם אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת (נזיר דף מב.) והא התראת ספק היא שמא ישאל על נזירותו ומה שהקשה אם כן יחפה על בת אחותו ויכולין ממזרין ליטהר אי ידעינן שלכך מתכוין לא מפקעינן קדושין מיניה דלתקנה עשו חכמים ולא לתקלה שמתוך כך יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אבל אם ברור לנו שלא נתכוין לכך לא חיישינן אם יכולים ליטהר:

רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה. וא"ת מנא ליה להש"ס דסבר לא בטלה כולה ויכול לבטל היינו אפי' לכתחילה דלמא סבר בטלה כולה ואפילו הכי יכול לבטל בדיעבד דהא לעיל אית ליה בטלו מבוטל דמלשון יכול לא מצי למידק שיהא מותר לבטל לכתחילה כדמוכח בפרק הזהב (ב"מ דף מט.) דאמר האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו ופריך יכול פשיטא אלא אימא מותר לחזור בו וי"ל דמשמע ליה מילתא דרבי דיכול לבטל אפי' בפני אחד אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל א"כ אפי' לא מהני בלא שנים מ"מ יכול לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה ואי בטלה כולה אפילו רבי מודה דאינו מבוטל אפילו בדיעבד כדפרישי' לעיל דדוקא בפני ג' לרב ששת או בפני שנים ביחד לרב נחמן הוא דמבוטל א"כ אע"ג דביטלו בב"ד אומר [רבי] דמבוטל היינו משום דהתם ליכא למיחש כולי האי לממזרות שאם יודע לשליח קודם הנתינה לא יתננו לה או לאשה קודם שתנשא לא תנשא אבל כאן אפי' כשידעו כולם וגם האשה שביטל הבעל מקצת מן העשרה פעמים יטעו ויהיו סבורים שאחרים לא נתבטלו ותנשא ע"י גיטה ולכך אם היה סובר בטלה כולה היה מודה דאינו מבוטל ולפ"ז אתי שפיר מה שמסתפק הש"ס הי כרבי והי כרשב"ג אפילו למאי דמוקמינן פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה דאפי' קי"ל כרבי בביטולו מבוטל בזה שלא בפני זה מצי שפיר לפסוק כרשב"ג דאינו מבוטל דאפילו רבי אי הוה סבר בטלה כולה הוה מודה באומר לעשרה שאינו מבוטל אבל מתוך פירוש הקונטרס משמע דלרשב"ג דבטלה כולה אף זה מתקנת רבן גמליאל ועל כרחך למ"ד מפני

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ט מהלכות שמיטה הלכה יח סמג לאוין רעה:
יד ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כ"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ס:
טו ג ד מיי' שם הל' כ"ח טוש"ע שם סעי' סא:

תוספות רי"ד

כמה מבטלו רב ששת אמר בפני ג' ורב נחמן אמר בפני שנים רב ששת אמר בפני ג' ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני ב' בי תרי נמי ב"ד קרי להו: מאי מפני תקון העולם ר' יוחנן אמר מפני תקון ממזרים וסבר ליה כרב נחמן דאמר בפני שנים מבטלו ובי תרי לית להו קלא ולא שמעה ואזלה ומינסבא ואיכא תקון ממזרים. ור"ל אמר מפני תקון עגונות סבר לה כרב ששת דאמר בפני ג' ובג' אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מינסבא ומיעגנה ויתבה. וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: ת"ר בטלו מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו א"כ מה כח ב"ד יפה פי' אם בטלו לאחר תקון ר"ג בפני עדים שלא בפני השליח מבוטל הוא דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחות השליח ורשב"ג אומר אינו יכול לבטלו שלא בפני השליח ולא להוסיף על תנאו אם יש בו שום תנאי: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דרבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואפקעינהו וכו' דאל"כ נזיר. ע' שבת ד' ד ע"א תוס' ד"ה קודם ומכות דף טו ע"ב תוס' ד"ה במאי קמיפלגי.

מסורת הש"ס

[נזיר כא. ב"ק לו: ערכין כג:]
שביעית פ"י מ"ד
יבמות ל:
[שם וקדושין מב.]
יבמות צ: קי. לקמן עג. ב"ב מח: כתובות ג.
[כריתות ה.]

לא בטלה כולה ואי אזלי הנך כתבי ויהבי ליכתבו וליתבו רשב"ג סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והנך לא ידעי ואזלי וכתבי ויהבי ושרו אשת איש לעלמא ואב"א דכולי עלמא עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה והכא היינו טעמא דרשב"ג קסבר מלתא דמתעבדא באפי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה איבעיא להו כולכם מהו טעמא דרשב"ג משום דקסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והני כיון דאמר להו כולכם לא מצו כתבי ויהבי או דלמא טעמא דרשב"ג משום דקסבר כל מלתא דמתעבדא באפי בי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה והילכך אפילו כולכם נמי ת"ש *אמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה והא שנים דכי כולכם דמו ופליגי אמר רב אשי אי בעדי כתיבה הכי נמי הכא במאי עסקינן בעדי הולכה הכי נמי מיסתברא דקתני סיפא *אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו יכול לבטל זה שלא בפני זה אי אמרת בשלמא בעדי הולכה שפיר אלא אי אמרת בעדי כתיבה מי מצטרפי הא אמר מר *אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד דלמא כר' יהושע בן קרחה סבירא ליה אמר רב שמואל בר יהודה שמעית מיניה דר' אבא תרתי חדא כרבי וחדא כרשב"ג ולא ידענא הי כרבי והי כרשב"ג אמר רב יוסף ניחזי אנן דכי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים אמר לפניו רבי *פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול אם כן מה כח בית דין יפה וחזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל ומדהא כרבן שמעון בן גמליאל הך כרבי ואף ר' יאשיה דמן אושא סבר חדא כרבי וחדא כרשב"ג דאמר רבה בר בר חנה חמשה סבי הוינן קמיה דר' יאשיה דמן אושא אתא ההוא גברא קמיה ואשקליה גיטא על כורחיה אמר (א) לן זילו אטמורו וכתבו לה ואי ס"ד כרבי כי מיטמרי מאי הוי אלא שמע מינה כרשב"ג סבירא ליה ואי סלקא דעתך אידך נמי כרבן שמעון בן גמליאל למה להו אטמורי ליבדרו איבדורי אלא שמע מינה חדא כרבי וחדא כרבן שמעון בן גמליאל ורבא אמר רב נחמן [ג]הלכה כרבי בשתיהן ולית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל יתומין

רש"י

לא בטלה כולה. הלכך לא חש רבן גמליאל להושיב ב"ד ולימנות על כך שאין בזו מפני תיקון העולם דאי אזלי הנך דלא בטיל קמייהו וכתבי ויהבי לה ואזלא ומינסבא שפיר קא מינסבא: **בטלה כולה.** ואפי' נשתיירו שנים שעדותן עדות וזה לא בטל בפניהם בטלו אף הן: **והנך לא ידעי.** דבטל ואזלי וכתבי ויהבי לה ומינסבא בגט פסול: **ואי בעית אימא לא בטלה כולה.** ואין כאן גזירה אלא טעמא דרשב"ג לא משום תקנה הוא אלא קסבר אין ביטולו ביטול עד שיבטל בפני כולן והאי אינו יכול דקאמר לאו איסורא הוא משום עובר על תקנה אלא הכי קאמר אין בו כח לבטל אלא בפני כולן: **למישלפה.** לחללה ולהסירה: **כולכם.** חתומו דקי"ל דאינו גט עד שיחתמו כולן: **מהו.** מי אסר רבן שמעון [ב"ג] שלא יבטל את אחד או את שנים שלא בפני חבריהם: **טעמא דרשב"ג.** היכא דלא אמר כולכם: **משום דקסבר בטלה כולה.** וחייש דלמא אזלי הני דלא ידעי בביטולא ויהבי לה והכא ליכא למיחש להכי דמידע ידעי דכולן צריכין לחתום וכל כמה דלא חתימו כולהו לא יהבי לה: **או דלמא משום דקסבר כו'.** והלכך לאו בטל הוא לגמרי וחתמי ביה אפי' הני דבטיל קמייהו עם חבריהם ויהבי לה: **יכול לבטל.** והוי ביטול ואין זה כשר להיות עוד עד בדבר עד שילוהו: **אינו יכול לבטל.** והלה עצמו כשר לחתום: **והא שנים.** דכולם צריכין לחתום וליכא למיחש דלמא אזיל חד וחתים בלא חבריה וקאמר אינו יכול לבטל אלמא רבן שמעון לאו איסורא קאמר אלא אינו ביטול קאמר: **אמר רב אשי אי.** הכי שנים עדי כתיבה וחתימה הם: **הכי נמי.** דמודה רבן שמעון [ב"ג] דיכול לבטל וביטולו ביטול דטעמא משום גזירה היא והכא ליכא למיגזר מידי: **בעדי הולכה.** דהאי תנו דקאמר הכא לשנים הגט ניתן להם להיות שלוחים ולמוסרו לה דהכא כי קאמר לחד אזיל אידך דלא ידע ומסר לה לפי שאין זה עדות שיהו שניהם צריכין להיות שם אלא שליחות ולא ידע דבטלה שליחותא דשליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה דכי היכי דבטליה להאי בטליה להאי: **ה"נ מסתברא.** דבעדי הולכה קאמר וטעמא משום חששא דלמא אזל האי דלא ידע ויהיב לה: **אמר לזה בפני עצמו כו'.** אי מתחלה כשעשאן שלוחים לא אמר לשניהם יחד אלא לאחד מהן וחזר ואמר לחבירו הנה מסרתי גט לפלוני לתתו לאשתי ואם תרצה גם אתה הוי שליח לגרשה: **יכול לבטל.** ובטל זה מתורת השליחות שאם גרשה זה אינה מגורשת אבל השני יכול לגרש דכיון דמתחלה לא בבת אחת הוי אין כאן לומר שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה ואי אזיל האי דלא ידע בביטולא ויהיב לה שפיר קיהיב לה: **שפיר.** איכא למימר אמר לזה בפני עצמו שאין זה עדות שיצטרכו לראות או לשמוע העדות תחילה כאחד: **אלא אי אמרת עדי חתימה.** הא עדות גמורה בעינן ומי מצטרפי כי אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו: **עד שיראו שניהם כאחד.** את העדות: **כר' יהושע בן קרחה.** דפליג עלה בפרק שני דכתובות (דף כו:) ובסנהדרין (דף ל.*) ואמר אפי' בזה אחר זה: **שמעית מיניה דר' אבא תרתי.** כלומר בהנך תרתי פלוגתא דרבי ורשב"ג בביטלו מבוטל וביכול לבטל זה שלא בפני זה שמעית מיניה דרבי אבא דקבע הלכתא בתרווייהו חדא כרבי וחדא כרבן שמעון [ב"ג]: **מעשה ועשה רבי.** בכתובות בפרק אלמנה ניזונית*: **כדברי חכמים.** שהיו אומרים שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל: **והחזיר רבי את המעשה.** אלמא הדר ביה וקם בשיטתיה דרבן שמעון [ב"ג] ליפות כח בית דין אלמא בהא הלכה כרבן שמעון [ב"ג]: **ואשקליה גיטא על כרחיה.** השיאו בעל כרחיה לגרש את אשתו כגון בהנך דאמרינן בהו יוציא ויתן כתובה: **ואמר לנו.** רבי יאשיה לסהדי: **זילו איטמורו.** לאחר שכפאוהו עד שיאמר רוצה אני הסתירו עצמכם כדי שלא יבטל אתכם מן העדות: **ואי ס"ד.** בקמייתא הלכתא כרבי שאם ביטלו בפני שנים אחרים מבוטל כי מיטמרי הני מאי הוי: **ליבדרו איבדורי.** שלא ימצאם ביחד ואינו יכול לבטל זה שלא בפני זה: יתומיי

תוספות

מפני תקנת עגונות לא דמו אהדדי ולפירושו שמשוה אותם מה שמסתפק הש"ס הי כרבי והי כרשב"ג היינו דוקא לפי מה דמוקי פלוגתייהו בצריכי בי עשרה למשלפה אבל למאי דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה אין להסתפק דאי קי"ל בביטלו מבוטל כרבי הו לא מצי למיפסק באומר לעשרה לגמרי כרבן שמעון בן גמליאל דאפי' קי"ל כוותיה דבטלה כולה במאי דקאמר שאין הביטול מועיל אפי' דיעבד לא קי"ל כוותיה ומיהו אם משמעות דאינו יכול דקאמר רשב"ג לא משמע דיעבד אלא דאתא לאפוקי מדרבי דשרי אפי' לכתחילה אתי שפיר דמסתפק אפי' ללישנא דפליגי בעדות שבטלה מקצתה ומ"מ לרשב"ג אפי' בדיעבד אינו מבוטל כדפירש בקונטרס מכח ההיא דלעיל דקאמר א"כ מה כח ב"ד יפה: **צריכי** בי עשרה למשלפה. ואפי' אותם שנים שביטל יכולין לכתוב ותימה כיון דמדאורייתא יכול לבטל אפי' שלא בפניהם אמאי תקנו חכמים שלא יועיל ביטול לגבי אותם שנים עצמם וי"ל כיון שהוצרכו לתקן שאין ביטול מועיל לגבי אחרים תיקנו נמי שלא יהא לו כח לבטל בזה הגט כלל: **אמר** רב יוסף ניחזי אנן. אע"ג דרב יוסף אית ליה הכא דביטלו אינו מבוטל קאמר רב יוסף בפ"ק דקידושין (דף יב:) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא אע"ג דאינו מבוטל דמ"מ הרי מוציא לעז על הגט כי היכי דמנגיד אמאן דמקדש בשוקא או בביאה אע"ג דליכא איסורא: **והחזיר** רבי ועשה כרשב"ג. וא"ת מנא ליה משום דחזר בו התם דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל דלמא ההיא דשום הדיינים דמי טפי לביטלו שלא בב"ד דהתם מודה רבי דאינו מבוטל דאמרי' מה כח ב"ד יפה (ב) כדפרישית לעיל וי"ל דרב יוסף מדמה להו משום דלא איפלגו רבי ורשב"ג אלא בהכי תרי מילי במה כח ב"ד יפה בשום הדיינין ובביטול הגט בב"ד ולכך מדמה להו אהדדי ומסתמא כשחזר מזה חזר נמי מזה: **ליבדרו** איבדורי. אפי' למאן דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה דייק שפיר דהא קי"ל כרבי דלדידיה ליכא למימר לאבדורי איבדור דכיון שיכול לבטל זה שלא בפני זה לא יועיל פיזור דיבטל כל אחד שימצא בפני עצמו עד שיבטל כולן אבל לרשב"ג דאין יכול לבטל זה שלא בפני זה אין בביטולו כלום אפי' מבטל כולם כל אחד בפני עצמו אע"ג דהשתא ליכא למיחש דלמא אזלי הנך דלא ידעי וכתבי ויהבי לה לא הוי ביטול עד שיבטל כולם יחד זה בפני זה: יתומין

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סא:

תוספות רי"ד

בטלה כולה והנך לא ידעי ואי אזלי הנך וכתבי ליכתבו וליתנו א) על כשאמר לעשרה כתבו גט לאשתי כיון שלא אמר כולכם אחד כותב וב' חותמים כל שנים מהם שרוצים יכולים ליכתב וליתן וכשביטל מקצת מהן לא בטל כולם והילכך אם לא ידעו ביטולו והולכים וכותבים ונותנים הגט לאשה כשר הוא ולא נפיק מיניה חורבא ורשב"ג סבר עדות שבטל' מקצתה בטלה כולה (והתם) [והנך] דלא ידעי אי אזלי וכתבי ויהבי שרו א"א לעלמא הילכך אין מבטל אלא זה בפני זה: אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כר' בשתיהן ולית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה והאמר רב נחמן אמר א) נראה דצ"ל דקי"ל דאם אמר לעשרה וכו'.

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ג]

שם

[כתובות כו: ב"ב לג. קסה: סנהדרין ל. תוספתא דסנהדרין פ"ה]

כתובות ק.

[וב"ב לג.]

[דף ק.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר להו זילו אטמורו: (ב) תוס' ד"ה וחזר וכו' כדפי' לעיל. נ"ב בדף ל"ב בסוף ד"ה ורב נחמן:

*יתומין *שבאו לחלוק בנכסי אביהן בית דין מעמידין להן אפוטרופוס *ובוררים להן חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות דאם כן מה כח בית דין יפה התם ממונא הכא איסורא גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה דהוה יתבה ונוולה אמר לה הא גיטיך אמרה ליה זיל השתא *מיהא ותא למחר אזל לגביה וא"ל פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא רבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא במאי קמיפלגי בגלוי דעתא בגיטא קמיפלגי דאביי סבר גלוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא ורבא סבר גלוי דעתא בגיטא מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא לההוא גברא בעל כרחיה ואמר להו לסהדי הכי אמר לכו רב ששת לבטל גיטא ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא ואביי אמו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוה איהו בטלה והאי דקאמר להו הכי משום דפנוי ואמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דר' ירמיה ביראה ובטליה תנא אשקליה הדר תנא ואשקליה על כרחיה ואמר להו לסהדי אותיבו קרי (א) באוניכו וכתובו ליה ואי סלקא דעתך גלוי דעתא בגיטא מילתא היא הא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו ורבא האי דקא רהיט בתרייהו דאמר להו אשור הבו לה הייא כי היכא דמשלם צערא דההוא גברא *ואמר אביי מנא אמינא לה דההוא דאמר להו אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא ורבא אמו התם לבטולי גיטא בעי התם לקיומי תנאיה קא בעי והא לא איקיים תנאיה ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כי מטו תלתין יומין אמר להו הא טרחנא למאי ניחוש לה אי משום אונסא *אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא הוא ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא דאדר אמר להו אנא לריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא והלכתא כנחמן

והלכתא

רש"י

יתומין . קטנים : **אפוטרופוס** . לכל אחד : **ובוררין להן** . כל אפוטרופוס יברור חלק יפה שלו שמתוך כך יהיו החלקים שוים : **כח ב"ד** . שמינו להם האפוטרופוס : **התם ממונא** . והפקר ב"ד היה הפקר : **הכא איסורא** . דא"א ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן קידושין : גידול בר רעילאי : **ונוולה** . אורגת : **הא גיטך** . הראהו לה ולא מסרו לה : **ברוך הטוב והמטיב** . שלא מסרת לה : **ולא בטל גיטא** . ואם בא שליח זה ומסרו לה למחר מגורשת : **גלוי דעתא** . שאינו חפץ עוד בשליחות זה : **אמר לכו רב ששת** . רב ששת אמר לכם ואני שמעתי דלבטיל גיטא : **ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא** . אלמא משום דגליא דעתיה בביטולא : **אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא** . אפילו גלוי דעתא ליכא דהא לא אמר אנא בטלתיה אלא רב ששת והכא ליכא גלוי דעתא דידיה : **איהו בטליה** . ואמר בהדיא ליבטיל : **משום דפנוי** . בני אדם המכין וחובטין אותו במלות רב ששת ואומר לו למה אתה מבטלו אמר להו הכי רב ששת לוה כן : **ירמיה ביראה** . כך שמו : **תנא אשקליה** . שנה שנית וכפהו לצוות לכתוב אחר : **אותיבו קרי באודנייכו** . שימו קניבת ירק דק של דלועין באזניכם שלא תשמעו ביטולו : **אשור הבו לה הייא** . התחזקו לתתו מהר : **אשור** . כמו אשרתא דדייני (לעיל דף כו.) וכמו אשרו חמוץ (ישעיה א) לשון חיזוק : **אטו לבטולי גיטא בעי** . זה שגילה בדעתו שאינו חפץ בגירושין הללו כלום גילה שהוא בא להפקיען על ידי ביטול גט : **לקיומי תנאה בעי** . על ידי קיום תנאי הוא בא להפקיע לומר התניתי לבא עד שלשים ואם לאו יהא גט והרי באתי וקיימתי תנאי : **אי לא נסיבנא** . כתב גט ונתן לארוסתו ע"מ שאם לא יכנס עד שלשים יום יהא גט : **קטרחנא** . בצרכי חופה ואנוס אני : **אין טענת אונס** . והוי גיטא : **והלכתא כנחמן** . דאמר לעיל ביטול בפני שנים : **והלכתא כנחמן** . בהא דאמר הלכה כרבי בשתיקן :

תוספות

יתומין שבאו לחלוק כו' . אומר ר"ת דוקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא והיכא שלא באו שניהם אלא אחד והשני אינו בפניו אמר ר"י דחולקין דהא בריש פרק ב' דקידושין (דף מב.) מייתי לה אחלוקת הארץ שהיו שם כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה גמורה משם דלאו לגמרי מדמי לה דחלוקת הארץ היתה על פי הדיבור והיו שם אורים ותומים [משום הכי] הגדילו אין יכולין למחות ובפרק אלמנה ביבמות (דף סז:) דאמר (כולם) זכרים יאכלו אע"ג דשמא ימלא עובר זכר דעבדינן תקנתא כדרב נחמן נמי אין ראיה דהתם שאני דאע"פ שלא בא כי אם האחד עבדינן להו תקנתא לפי שיש תקנה גם לעובר (ב) ומתעלה חלקו בכך במה שיאכלו עבדים של אלו בתרומה שלא ימותו ברעב :

בית דין מעמידין להם אפטרופוס ובוררים להם כו' . אר"ת וכן ר"ח דבוררים להם ב"ד דצריך שומת ב"ד ואפוטרופוס מעמידין להן לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו דעד עתה היה שומר הכל ביחד ובוררין ע"י גורל דאין טריחותא להטיל גורלות ואפילו בגורל שייך לברור חלק יפה כגון אם יש שלש שדות דטוב שיטול כל אחד ואחד שדה אחת ויהיה חלקו בבת אחת ממה שיחלוקו כל שדה לג' חלקים וכמה ענייני ברירות יש בו בחלונות וסולמות ודרך ודוקא בדבר שאין שייך בו גוד או איגוד חולקין ומדקדק ר"ת דאי חולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או איגוד אמאי דחיק בריש האיש מקדש (קידושין דף מב:*) יכולין למחות ברוחות הוה ליה למימר דיכולין למחות בגוד או איגוד והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דמכרן קיים משום דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות דמודה שמואל ויש ליפות בכך כח ב"ד דהוי כמאן דלא טעו כלל אע"ג שיכולין למחות ברוחות בזה אין ליפות כח ב"ד דאין זה תלוי בשומא וכ"ש דאם נפרש דמכרן קיים ומחזיר האונאה דאתי שפיר ומיהו יש לדחות דחדא מינייהו נקט ומההוא דיבמות דפרק אלמנה (דף סז:) דמשמע שעושים תקנה לכל העבדים שיאכלו בתרומה שנותנין לבנים כל העבדים וחלק אחד נותנים לעובר כנגדן אין להוכיח דחולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או איגוד כגון העבדים דשאני התם דמתעלה חלק העובר בכך במה שעבדים אוכלים בתרומה ויש לעובר בכך חלק יפה יותר ועוד לא לכל העבדים באנו לעשות תקנה אלא לחלק הבנים שנולדו ועוד [ה"מ] שיש שדות שיכולין ליתן לעובר כנגד העבדים שיש כח לב"ד לעשות כן כדאמרי' בהניזקין (לקמן דף נב.) ושותף הבא לחלוק שלא בדעת חברו מספקא לר"י אם יכול לחלוק הקרקעות שייכא קפידא ברוחות ואין לדקדק מהא דאמר בפ' בית כור (ב"ב דף קו:) אלא מעתה הני בי תלתא אחי דקיימי ואזול תרי מינייהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת דמשמע שהחלוקה קיימת אע"ג דבקרקע מיירי שהחלוקה שבקרקע קיימת איכא למימר היינו כשחזר וחלקו עמו נפל לו בגורל אותו חלק עצמו שנפל לו בתחילה כשחלקו השנים בלעדיו דאז קיימת חלוקתם אבל מ"מ חוזר ומטיל גורל עם שניהם כאילו באים לחלק בתחילה* :

התם ממונא הכא איסורא . וא"ת א"כ היכי דייק לעיל ממה שחזר רבי ועשה כרשב"ג בההיא דכתובות (דף ק.) דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל הא איכא לחלק בין איסורא לממונא וי"ל דרב נחמן דאמר הלכה כרבי בשתיקן הוא דמפליג בין איסורא לממונא אע"ג *דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא היכא דטעו מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דרבי אפי' בממונא דטעו דהא רבי גופיה חזר בו בכתובות והכא פסיק רב נחמן כוותיה אבל הנהו דלעיל לא מפליג וכי פריך הכא דרב נחמן אדרב נחמן היה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה מביטלו מבוטל כדמוכח ההיא דכתובות אלא דניחא ליה לאקשויי דרב נחמן אדרב נחמן גופיה ועי"ל דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא ובפ"ב דקדושין (ד' מב.) ובכתובות בפ' אלמנה (דף ק.) פריך אדרב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים מההיא דיתומים שבאו לחלוק דלית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ומשני הא דטעו הא דלא טעו ורבי ודאי כשחזר בו מההיא דכתובות חזר בו גם מביטלו מבוטל והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבוטל משום דלאיהו פוסק בההיא דכתובות כחכמים : **ואי** משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא . היינו לפי סברת אביי אבל רבא קאמר לעיל אטו לבטולי גיטא קבעי לקיומי תנאי קא בעי ולא פליג רבא הכא :

וכל

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פ"י מהל' נחלות הל"ד סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סי' רפט סעי' א :

יח ג ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סב :

יט ה מיי' פ"ט מהל' גירושין הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' א :

מסורת הש"ס

יבמות סז: כתובות ק. קדושין מב. ב"ב ובורר כ"ד

[פי' מן סכא]

כתובות ב: לעיל ג. נדרים כז.

[כתובות ב: לעיל ג.]

[וע"ע תוס' כתובות ק. ד"ה כוולין ותוס' קדושין מב. ד"ה ובוררין ותוס' ב"ב קו: ד"ה ושמאן] ס"א דרב נחמן עי' רש"ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' קרי באודנייכו : (ב) תוס' ד"ה יתומין וכו' לעובר דמתעלה חלקו :

תוספות רי"ד

שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להן חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ורב נחמן דידיה אמר אם הגדילו אין יכולין למחות א"כ מה כח ב"ד יפה : התם ממונא הכא איסורא פי' בממונא הפקר ב"ד היה הפקר אבל איסור א"א משום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו קידושיו . גידול בר עילאי שדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דקיתבה ונוולה . פי' היתה אורגת והראה לה גיטא ולא נתנו לה ואמר לה הא גיטך אמרה ליה זיל השתא (ברי) [מיהא] אתא לגביה בעל א"ל ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטיל גיטא ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטיל גיטא במאי קמיפלגי בגלויי דעתא בגיטא קמיפלגי אביי סבר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גלויי דעתא בגיטא מילתא היא פי' המבטל שליחות הגט צריך שיבטל בפיו ואם היה לבו שלם לבטל ולא הוציא מפיו אינו כלום דדברים שבלב אינן דברים הילכך כל זמן שלא הוציא מפיו הביטול אע"ג שגילה דעתו לא הוי כלום ורבא סבר אע"ג דקי"ל דדברים שבלב אינן דברים היכא דאיכא גלויי דעתא כאילו גילה בפיו דמי אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא לההוא גברא בעל כרחיה אמר להו לשהדי אמר לכו רב ששת ליבטיל גיטא ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא : ואביי אמו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא ההוא איהו בטליה וההוא דאמר להו הכי משום דמחמת דפנוי הוא דקמירתת . אמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דרב ירמיה ביראה . פי' בעל כרחיה . ובטליה . הדור אשקליה ובטליה ואמר להו לשהדי איתיבו קירי באודנייכו כי היכי דלא תשמעון מיליה וכתבו ליה ואי ס"ד גלויי דעתא בגיטא מילתא היא הא קא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו וק"ל טובא דאפילו לאביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא היכא דבטלו מפיו מי לא בטיל והיכי אמר דליתבי קירא באונייהו (דלא לאשמעי') [שלא ישמעו ביטולו] אטו בשמיעת העדים תליא מילתא אי בטליה מי לא בטיל ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ועדים אינן אלא לברר העדות שבטלו אבל שלא יתקיים הבטול בלא עדים שאלו שניהם מודים הבעל והאשה מי לא בטיל וי"ל לפי הדחק שהביטול בלי עדים אינו מועיל ואע"פ ששניהם מודים . ומתני' דתנן הגיע השליח וקדם אצל אשתו כולה בעדים קמיירי ומ"ה אמר להם שיסתמו אוניהם שלא ישמעו בטולו ויהיה בטול בלא עדים ולא יועיל כלום ואע"פ שרואים גילוי דעתו שרץ אחריהם כדי לבטלו גלויי דעתא לאו מילתא הוא והנכון בעיני לומר דרב יהודה ס"ל דהלכה כרשב"ג ולית ליה דרב נחמן ומסיק תלמודא והלכתא כרב נחמן דאמר לעיל בטול הגט בשני עדים והלכתא כר' בשתיהן והלכתא כנחמני הוא אביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא וזו היא א' מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי : ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא פי' ארוסתו היתה ונתן לה גט והתנה עמה שאם לא יכנסנה לחופה עד ל' יום יהא גט כי מטי יום תלתין אמר להו קטרחנא פי' בצרכי הסעודה אני טורח ומכין אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונסא שיאמר אנוס אני ואיני מוצא צרכי סעודה קי"ל בשמעתא קמייתא דכתובות אין אונס בגיטין ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא הוא וקי"ל כאביי : ההוא דאמר להו אי לא (יהיבנא) [נסיבנא] מהכא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא רישא ירחא דאדר אמר אנא ריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא הלכה כאביי מהכא מוכח דקים ליה לתלמודא דאין טענת אונס בגיטין :

מתני'

כ א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכט סעי' א:
כא ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל"ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' א:
כב ה מיי' שם הלי"א טוש"ע שם סעי' יט:
כג ו מיי' פ"א מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלג סעי' א:
כד ז מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' טז:
כה ח מיי' פי"ד מהלכות מלוה הל' א ופי"ז שם הלכה ב סמג עשין פד טוש"ע חו"מ סי' קח סעי' ג:

והלכתא כנחמני: **מתני'** בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה [א]התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לרבן גמליאל בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן יוחנן וקוראין לו יוסף היאך מגרשין נשותיהן עמד ר"ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם אמר רב אשי [ב]והוא דאתחזק בתרי שמי אמר ליה רבי אבא לרב אשי רבי מרי ורבי אלעזר קיימי כוותך תניא כוותיה דרב אשי *היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה הא דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה [ג]ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: **מתני'** [ד]אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה [ה]התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה *[ו]העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם [ז]הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ'** מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא *[ח]קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין *לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד"א

משום

רש"י

והלכתא כנחמני. אביי דאמר גלוי דעתיה בגיטא לאו מלתא היא וזו היא אחת מהלכות של סימן יע"ל קג"ם *דהלכתא כאביי ונראה בעיני *דעל שם שרבה בר נחמני גידל אביי בביתו ולמדו תורה שהיה יתום הסיאו את שם אביו נחמני רבה סתם הוא רבה בר נחמני:

מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב שניהם: **מפני תיקון העולם.** שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לומר לא גירשה בעלה שאין זה שמו: **גמ' והוא דאתחזק.** אבל לא אתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הוי הגט כשר שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוחזק בו: **יצא למקום אחר.** שאינו ביהודה וגליל: **מגורשת.** משום דבאותו מקום לא היו מוחזקין שיהיו לו שני שמות אבל ביהודה היו יודעים שיש לו שם אחר לפיכך הוצרכו כל שמותיו שהחזיק עצמו בהם לפניהם דבתר חזקה אזלינן: **ופורתא שרה.** מיעוט בני עירה היו קוראין את שמה שרה: **מרים.** צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה: **מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים.** את כתובתה: **אלא בשבועה.** שלא נתקבלה כלום: **נמנעו מלהשביעה.** והיתה מפסדת כתובתה ובגמרא מפרש מאי טעמא: **שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו.** יבחרו להם דבר קשה להדירה בו כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי: **וגובה כתובתה.** ואם נתקבלה תחילה הרי היא נאסרת בכל מזון הילכך לא הוית הדרה ושקלה דלא תשילה לעבור על נדרה: **העדים חותמין על הגט.** כל אלו מתקנות רבן גמליאל הזקן: **מפני תיקון העולם.** אכולהו קאי גבי אלמנה שיהו נשים נשאות לבעלים ולא תדאגנה להפסיד כתובתן וגבי חותמין מפרש בגמרא מאי תיקון איכא:

גמ'

תוספות

וכל שום שיש לו. בטופסי גיטין של ה"ג כתוב שצריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית לי ולאתרלי משמע שלשון זה היו כותבין בגט ואין נראה לר"ת דזימנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שום וחניכה נראה זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה לכך נראה לר"ת וכל שום שיש לו דקתני במתני' היינו כל שמותיו בפירוש א] ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרי' בגמרא שרה דמיתקריא מרים אחא בר הדיא דמיתקרי אבא מרי* והא דקתני בגמ' בשמו שביהודה ושם דגליל עמו משמע קצת כפי' ר"ת: **והוא** דאתחזק בתרי שמי. שאלו לר"ת על מומר לעבודת כוכבים שגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם של יהודות ולא שם של עובד כוכבים והשיב ר"ת חלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל והביא ראיה מדאמר בתוספתא (פ"ו) גר שקינה שמו לשם עובדי כוכבים וגרש בו כשר וה"ה במומר דשם יהודות כשר אף לכתחלה וכתב חניכתו וחניכתה אמרי' לקמן* דכשר ופי' בערוך* אע"פ שלא נכתב שם מובהק *וכה"ג מפרש מתני' דפרק בתרא (לקמן דף פז:) וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן היינו שהיו כותבין חניכתו וחניכתה והא דקתני בברייתא דבסמוך דאינה מגורשת עד שיכתוב שם דיהודה ושם דגליל עמו היינו דוקא דאיתחזק בשני שמות בב' המקומות חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה דהא לא קתני היו לו שני שמות ביהודה או שני שמות סתם שיגרש בשני שמותיו אלא כשיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל דאז צריך לכתוב שניהם מקום הכתיבה ומקום הנתינה דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה ויאמרו שלא גירש ויוציאו לעז על בניה מן השני אבל בהוחזק בשני שמות במקום אחד כשר בדיעבד אפי' באחד מהן ואפי' בחניכה ומיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם אפילו כתיבה ונתינה במקום אחד כדאמר בסמוך רובא מרים ומיעוט שרה מרים וכל שום שיש לה משמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי וכן משמע בירושלמי על הך ברייתא דהכא מתני' כשהיה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה כו' הרי זו מגורשת אמר רבי יוסי הדא דתימא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב שניהם והכא עושה שם מקום הנתינה עיקר ושל מקום הכתיבה טפל כדקתני עד שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו כו' אבל בתוספתא* עושה מקום כתיבת הגט עיקר וכן איתא התם יש לו ב' נשים אחת בגליל ואחת ביהודה גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל ואשתו שבגליל בשם שביהודה פסול ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל או שהיה במקום אחר וכתב אחד מהן כשר רשב"ג אומר אפי' כתב שם דיהודה בגליל ושם דגליל ביהודה כשר ומהתם נמי משמע דבמגרש בגליל אותה שביהודה איירי והשתא בראשונה היה משנה שמו ושמה קורא שינוי מה שאינו כותב אלא שם אחד משני המקומות לפי שאין מכירין בו במקום אחר ודומה להם שינוי שמו ושמה וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה והא דקאמר בהמגרש (לקמן דף פז:) כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן משמע אפילו לכתחלה אין צריך לכתוב שניהם אע"ג דגבי מרים שבסמוך ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר צ"ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים וליכא לעז אי נמי כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי: **אין** אלמנה נפרעת מנכסי יתומין אלא בשבועה. וא"ת והא לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים *ואמר ריש לקיש בפ"ק דבבא בתרא (דף ה.) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואמרינן התם הלכתא כוותיה ואפילו מיתמי ליפרע בלא שבועה וי"ל דהני מילי ב"ח אבל אלמנה דאית לה בתנאי בית דין מתפיס לה לנדרי אפי' בתוך זמנה כדאשכחן בפרק הנושא (כתובות דף קב:) דחיישינן בבנותיו טפי לנדרי מבנות אשתו משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אתפסינהו לנדרי וא"ת הא דפריך בגמרא מאי איריא אלמנה כו' לימא דנקט אלמנה אע"פ שהוא תוך זמנה וי"ל דטפי ה"ל לאשמועינן בדבר שאינו תנאי ב"ד כגון בבעל חוב לאחר זמנו מבאלמנה אע"ג שהיא תוך זמנה כיון דאית לה בתנאי בית דין: **מאי** איריא אלמנה אפי' כ"ע נמי. ואי משום דבעי למיתני סיפא דנמנעו מלהשביעה הוה ליה למיתני אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע את האלמנה ומשני אלמנה איצטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבבעל חוב ולכך נקט רישא נמי באלמנה: **אלמנה** איצטריכא ליה. וא"ת אלמנה נמי תנינא בהכותב (כתובות דף פז.) הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וי"ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע"ג דבכתובות פ' אלמנה (דף נו:) אמרינן דגרושה נמי בעי הכי מ"מ לא שמעינן מינה אלמנה דגרושה נהי דאיכא חינא הויא אחר זמנה אבל אלמנה אית בה תרתי דתוך זמנה ואיכא נמי חינא ועוד דדרך תנא להשמיענו כשאין צריך להאריך בשביל כך יותר אע"פ שכבר השמיענו במקום אחר כדאשכחן בריש ברכות (דף ג.) ובשאר דוכתי:

[קידושין נב.] [לקמן לה.] [בערוך ערך פל] [דף פז:] נ"ל וכה"ג. רש"א [תוספתא פ"ו ע"ש] [עיין תוס' לקמן לו. ד"ה והעדים] [וע' תוס' ב"ב ה: ד"ה אע"ג] [כתובות פז. ב"ב ה: לג.] [פ"ו ע"ש לפנינו איתא קלת בסיגנון אחר] [כתובות פא.]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והלכתא כנחמני כו' דעל שם שרבה. ובערוך ערך אביי כתב בשם הגאונים דנחמני שמו והיה בר אחוה דרבה בר נחמני ותלמידיו וכיון דהוה שמיה נחמני כשם אבוה דרבה בר נחמני לא הוה קרי ליה בכל שעה נחמני (עיין ברמב"ם פרק ו מהל' ממרים) והוי' קורא ליה אביי בלשון ארמית כאדם שקורא אבי וסליק ליה אביי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וכל שום שיש לו וכו' ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרינן בגמרא. עי' יש"ש סי' טו בהעתקתו לשון ר"ת זה:

תוספות רי"ד

מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה כו' ולא שהיה מתכוין לשנות שמו בעת כתיבת הגט שאם לא יכירו שמו אין רשאים לכתוב לו גט כדתנן בגט פשוט כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן פי' שיכיר שם האיש ושם האשה וההכרה היא כדאמרי' התם כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו אלא כגון שנסע מא"י והלך למדינת הים ובא"י היו קורין אותו יוחנן ובמדינת הים החזיק שמו יוסף וכמו שהיה הוחזק כך כתבוהו ואע"פ שבא"י היו קורין לו יוחנן לא היו חוששים לכתוב יוסף הנקרא יוחנן אלא יוסף לבדו וכיון שהוא החזיק שמו במדינת הים יוסף ל' יום אין כאן משום שינה שמו ושמה שהרי שם זה היה החזיק לעצמו וכשהיה שולח גט זה לאשתו בא"י שהיו קורין אותו יוחנן היו צריכים עדים להעיד שאנו מכירין יוחנן בעלה של אשה זו והוא כתב זה הגט ונתנו לנו וזה שכתב יוסף מפני שבמדינת הים החזיק שמו יוסף והאשה נתרת בגט זה: התקין ר"ג וכו' פי' כשהיו כותבים יוסף בלבד ושולחי' בא"י היו צריכים עדים להעיד שזהו יוחנן כמו שפירשנו ויש לחוש שמא ימותו העדים או ילכו להם למדינת הים ואח"כ יבא הבעל ממדינת הים ויערער ויאמר לא גרשתיה אני שהרי שמי יוחנן והם לא ידעו שבמדינת הים היו קורין לו יוסף ויוציא לעז על בניה מן השני לפיכך התקינו שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. ונ"ל שאין זה פתרון כמו שאנו עושים וכותבים בגט וכל שום וחניכה דאית לי שאם כך התקין לכתוב לא הועיל כלום. שאם כתב במדינת הים יוסף וחניכה דאית לי עדיין יכול לערער אם אין עדים שיכירוהו שיכול לומר אני לא כתבתי זה הגט שמה מועיל וכל שום דאית לי להוכיח כי זה כתבו שהרי שמו יוחנן ובגט כתוב יוסף לפי' נ"ל לפרש שכך התקין שיהו כותבים איש פלוני וכל שם שיש לו כלומר שיכתבו שני שמותיו ויכתבו כך יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתבו שני שמותיו אלא יוסף בלבד כאשר היו קורין אותו במדינת הים ה"ל שינה שמו ופסול. ואע"פ שהעדים מעידים עליו ומכירין אותו הוא פסול מפני שיש בו שינוי השם שקורין לו בא"י ולא תקן שיכתבו בגט וכל שום שיש לו אלא שיכתבו כל שמותיו בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם היו לו ג' וד' שמות צריך להזכיר את כולן בפירוש ומסתייע פתרון זה ממאי דאמרי' היו לו שתי נשים א' ביהודה וא' בגליל וגירש את אשתו [ביהודה] בשמו שביהודה ואת אשתו בגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה ושם הגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם שביהודה עמו אלמא שצריך לכתוב שני שמות פי' פלוני הנקרא פלוני ואע"פ שביהודה מגרש את אשתו צריך לכתוב שם דבגליל כי יש לחוש שמא תלך אשתו ותנשא בגליל והוא ילך שם ויערער עליה ויאמר להם שמי ולא כתבתי לה אני זה הגט לכך צריך לכתוב שני השמות ואם לא כתב את שניהם אינה מגורשת ואע"פ שידענו בבירור כי הוא הוא שכתב לה מפני שהוא דומה לשינה שמו ופסול כיון שחסר אחד מן השמות שכך התקין ר"ג הזקן ולקמן נמי אמרי' שלחו מתם איך פלונית בת פלונית קבילת גיטא מיד רב אחא בר חיורא דמיתקרי אבא מרי אלמא בפירוש צריך לכתוב פלוני הנקרא פלוני ולא שיכתוב פלוני וכל שום דאית ליה. אמר רב [אשי] והוא דאיתחזק בתרי שמי פי' אם ידעו במדינת הים שיש לו שני שמות א' כאן וא' בא"י צריך לכתוב יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתב אלא יוסף פסול דה"ל שינה שמו אבל אם לא הוחזק להן ולא ידעו לו שם אחר אלא יוסף וכתבו יוסף ושלחו בארץ שהיו קורים לו יוחנן הגט כשר ע"י עדים המכירים כי הוא יוחנן כפי מה שפי' לעיל אין כאן משום שינה שמו אחרי שלא ידעו לו זה השם שלא התקין ר"ג אלא בשיודעים בבירור שיש לו שני שמות אבל אם לא ידעו ואיגלי מילתא שיש לו אינו נפסל בכך תניא כותיה דרב אשי היו לו שתי נשים א' ביהודה וא' בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו ואם יצא למקום אחר וגירש בא' מהן מגורשת והאמרת עד שיגרש בשמו שביהודה ושם הגליל עמו אלא לאו ש"מ הא דאיתחזק הא דלא איתחזק ש"מ: ההוא דהוו קרי לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שם שיש לה ולא שרה וכל שם שיש לה פי' כיון שהיו קורין לה בשני שמות צריך לכתוב את שניהם

*משום חינא אקילו רבנן גבה קא משמע לן: נמנעו מלהשביעה: מ"ט אילימא משום דרב כהנא דאמר רב כהנא ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני לימים בא בעל הדינר ואמר לה הבי לי דינרי אמרה ליה יהנה סם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהניתי מדינרך כלום אמרו לא היו ימים מועטין עד שמת אחד מבניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר על אחת כמה וכמה מאי טעמא איענשה דאישתרשי לה מקום דינר ומאי מי שנשבע באמת כמי שנשבע באמת אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גרושה נמי אלמה א"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא [א]אלמנה אבל גרושה משביעין אותה אלמנה שאני דבההיא הנאה °דקא טרחה קמי דיתמי אתיא לאורויי היתרא אמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ב]לא שנו אלא בב"ד אבל חוץ לבית דין משביעין אותה איני והא רב לא מגבי כתובה לארמלתא קשיא בסורא מתנו הכי בנהרדעא מתנו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בבית דין אבל חוץ לב"ד משביעין אותה ורב אמר אפי' חוץ לב"ד נמי אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא וליאדרה וליגבייה בשני דרב קילי נדרי ההיא דאתאי לקמיה דרב הונא אמר לה מה אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא דלמא נקיטנא מידי מכתובתי חי ה' צבאות אם נהניתי מכתובתי כלום אמר רב הונא מודה רב בקופצת ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא אמר לה מאי אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ואבא מרי לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה מזוני נמי לית ליך דאמר רב יהודה אמר שמואל *[ג]התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמרה ליה אפכוה לכורסיה כבי תרי עבדא לי הפכוה לכורסיה ותרצוה ואפילו הכי לא איפרק מחולשא אמר ליה רב יהודה לרב ירמיה ביראה אדרה ואשבעה חוץ לב"ד וליתי קלא וליפול (א) באודני דבעינא כי היכי דאעביד בה מעשה גופא אמר רבי זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה וגרושה דאדרה לא והא שלחו מתם איך פלוניתא בת פלוני קבילת גיטא מן ידא דאחא בר הידיא דמתקרי איה מרי ונדרת ואסרת פירות שבעולם עלה דלא קבילת מכתובתה אלא *גלופקרא אחד וספר תהלים אחד וספר איוב וממשלות בלואים ושמנום

רש"י

גמ' **משום חינא** . שיהא חן האנשים בעיני הנשים לינשא להם: **יהנה** . יועיל להמיתו: **דאשתרשי לה מקום דינר** . נשתכרה בו עיסה כעובי הדינר שאם לא היה הדינר היתה טוחנת עוד עיסה בככר: **ומאי מי שנשבע באמת** . האי לאו אמת הוא: **כמי שנשבע באמת** . דהא שוגגת היא ומפני שעונש שבועה מרובה נמנעו מלהשביעה: **אתיא לאורויי היתירא** . בדבר מועט וסבורה שאין פרעון לה שבשכר טורחה נוטלתו: **חוץ לב"ד משביעין אותה** . שבועת הדיינין של תורה היא ונקט ס"ת בידיה או תפילין ומשביע לה בשם או בכינוי כדאשכחן באברהם שים נא ידך וגו' ואשביעך בה' (בראשית כד) ועונשה מרובה וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט מידי ואין עונשה כל כך: **לא מגבי כתובה** . משום דנמנעו מלהשביעה ואם איתא לישבעה חוץ לבית דין ולגבייה כתובתה: **וליאדרה** . כדתנן נודרת ליתומים כל מה שירצו: **קילי נדרי** . קלים היו נדרים בעיניהם לעבור עליהם הלכך לא סמכינן אהדרה לאגבוייה: **בקופצת** . הואיל וקפצה ונשבעה הרי נשבעה וגובה: **אין לה מזונות** . מעתה דגליא דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו: **הפכו לכורסי' ותרצוה** . הפכו כסאו וזקפוהו כדי שתתקיים הקללה בכך פ"א הפכו לכורסייה תשפל גדולתו: **כבי תרי דיינא לי** . כרב דלא מגבי כתובה וכשמואל להפסיד מזונות. ע"כ: **לא איפרק מחולשא** . לא נצול מלבא לידי חולי: **אדרה בב"ד** . כל מה שירצו יתומים: **וליפול באודני** . חפץ אני שישמע הקול באזני שהוגבה כתובה בימי: **דבעינן דאיעביד בה מעשה** . כשמואל רבי להוציא מלבן של תלמידיו של רב כגון רב הונא ובית דינו שלא היו מגבין כתובות אלמנה: **אבל גרושה משביעין** . דלא טרחא קמייהו ולא מוריא היתירא: **וגרושה** . לא סגי בהדרה בתמיה: **והא שלחו מתם** . האשה מבבל היתה והלכה היא ובעלה לארץ ישראל וגרשה שם ותבעתו כתובתה ועשו לה פסק דין על נכסיו שבבבל: **דמתקרי איה מרי** . כך היתה חניכתו: **ונודרת ואוסרת כל פירות שבעולם עלה** . אם קבלה מכתובתה: **אלא גלופקרא** . קוטא: **וממשלות** . ספר משלי: ושמנום

תוספות

לא היו ימים מועטים . וא"ת ומאי טעמא איענש הא אמרינן בפ"ג דשבועות (דף כו.) האדם בשבועה פרט לאנוס כדרב כהנא ורב אסי דמר משתבע הכי אמר רב ומר משתבע הכי אמר רב וכי אתו לקמיה דרב ואמר כחד מינייהו אמר ליה אידך ואנא בשקרא אישתבעי ואמר ליה את לבך אנסך וליכא למימר דלא ממעט קרא התם אלא למפטר מקרבן אבל עונש איכא כדאשכחן בפ"ב דנדרים (דף יז.) גבי נשבע לבטל את המצוה דמיבעי לן תרי קראי חד למיפטריה מקרבן וחד למיפטריה מלאו [והכא דליכא אלא חד קרא למיפטריה מקרבן] אבל עונש דשבועת שוא איכא דהא לבך אנסך משמע ולא נשבעת לשקר ועוד דבפ"ג דנדרים (דף כה:) מייתי דרב כהנא ורב אסי אשבועות שגגות דתניא בגמרא כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות ומפ' שבועות שגגות כדרב כהנא ורב אסי דמשמע דמותרות ואפי' עונש ליכא ולא דמי לנשבע לבטל את המצוה דאיכא עונש שבועת שוא דהתם מיבעי לן ב' קראי אחד למיפטר שוגג מקרבן ואחד למיפטר מזיד ממלקות וכשפטר שוגג לגמרי פטרו מעונש ומקרבן וה"ה גבי האדם בשבועה פרט לאנוס דפטור לגמרי וי"ל דהכא גבי פקדון הוה לה להזהר יותר לשמרו היטב והוה לה לאסוקי אדעתא שתבא לידי שבועה:

דמוריא היתרא . ולכך נמנעו מלהשביעה שעונש שבועה מרובה אלא בהדרה דלא חמיר כולי האי והשתא בזמן הזה תקנו לקבל חרם במקום שבועה שלא יהא העונש גדול כל כך:

לא שנו אלא בב"ד . פי' בקונטרס לחומרא משום דהויא באנקוטי חפצא ואיכא עונש טפי והא דאמר בהכותב (כתובות דף פח.) אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לא כמו שפי' בקונט' (שם) דנפקא מינה בין דאורייתא לדרבנן לענין אנקוטי חפצא דאפי' שבועה דרבנן הויא באנקוטי חפצא כדפי' הקונט' בעצמו כאן אלא יש לחלק בין דאורייתא לדרבנן כמו שמפרש בערוך* [ערך נקט] דשבועה דאורייתא הויא בכנוי נרות ועוד בריש שבועת הדיינים (שבועות דף מח.) מפרש חילוק בין דאורייתא לדרבנן (ובההיא פירקא מפרש מאי איכא בין שבועה דאורייתא לדרבנן (ב) והתם לא מידכר חילוק דכנוי ולאנקוטי חפצא):

ונודרת ואוסרת פירות שבעולם עליה שלא קיבלה מכתובתה כו' . ל"ג כל פירות דאע"ג דנדר חייל אף על דבר שאינו יכול לקיים כדאמר בפרק שני דנדרים (דף טו.) גבי קונם עיני בשינה דפריך ואי לא יהיב שיעורא למילתיה מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור בל יחל והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן לאלתר והא דנדרי הבאי מותרים כדאמר בפרק ג' דנדרים (דף כד:) לאו משום דאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים כגון דאמר יאסרו כל הפירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר ונחש כקורת בית הבד אלא לפי שאין דעתו לומר ממש גמל. ולא ממש כקורת בית הבד אלא מה שהוא טרוף בגבו מאד ומשונה מאשר נחשים קורא כקורת בית הבד ואיל גדול מאד שראה קורא כעולי מגריס ואינו אומר כן אלא להחזיק דבריו ודוקא שבועות הבאי אסור מדרבנן דהחמירו משום דכתיב בה לא ינקה אבל נדרי הבאי ואפילו לא אמר כל הפירות אלא אסר עליה חד פירא שרי בנדר ואין חילוק בין כל פירות ובין חד פירא מ"מ הכא ל"ג כל פירות דאע"פ שעוברת לאלתר בבל יחל אם קבלה מכתובתה כיון דמהם ואילך לא מיתסרא כדאמר מכין אותו וישן לאלתר אינה חוששת הואיל ואינה עומדת באיסור כל ימיה כדמפרש בסמוך וא"ת בפ' בתרא דנדרים (דף פט:) דאמר ההוא גברא דאמר תיתסר הנאות דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא עד דלא תגינא הלכתא כו' ואתא רב אחא ושביה ואנסביה איתתא ושרקיה טינא כדי שלא יהנה מן העולם מה מועיל מאי דשרקיה דכי אנסביה מיד עבר כיון שאין יכול בסוף לקיים וי"ל דדוקא בשעה שנדר אם אי אפשר לו לקיים עובר לאלתר אבל התם בשעה שנדר היה יכול לקיים דאפשר לו שלא ישא אע"ג דכי אנסביה אין יכול לקיים אינו עובר לאלתר עד שיהנה:

גט

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פט"ז מהל' אישות הל' ח טוש"ע אה"ע סי' צו סעי' כ:

כז ב מיי' פט"ז מהל' אישות הל"ה סמג עשין מח טוש"ע שם סעי' יט:

כח ג מיי' פי"ח מהל' אישות הל"א סמג לאוין פא ועשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעי' ג:

תוספות רי"ד

שניהם פלונית הנקראת פלונית שאם לא יכתבו אלא האחד הו"ל שינת שמו ושמה כפי מה שהתקין ר"ג וכיון דרובא קרי לה מרים צריך לכתוב כך מרים הנקראת שרה ולא יכתוב שרה הנקראת מרים וגם זה כך צריך לפרש כאשר פירשנו במשנתינו ולא שיכתבו בגט וכל שם שיש לה אלא שיכתבו שני השמות כך נראה פתרון שיטה זו שאין צריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית ליה שוה הלשון לא מעלה ולא מוריד שאם הוחזק בשני שמות או שבעיר א' קורין לו שניהם או בשני עיירות ובמקום כתיבת הגט יודעים שהוחזק בשניהם צריך לכתוב בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם כתב פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה ולא הזכיר השם השני בפירוש הגט פסול ולא הועיל לו זה הלשון כלום כי יכול הבעל לערער כאשר פירשתי ואם לא הוחזק אלא בשם אחד אע"פ שיודע לאחר מכאן שהי' לו שם אחר ובגט לא כתבו אלא בשם האחד שידעו וגם לא כתבו בו וכל שום וחניכה דאית ליה כשר כדאמר רב אשי . א"כ נמצא שזה שאנו כותבין וכל שום וחניכה דאית לי לא מעלה ולא מוריד אלא אם יודעים לו (או) שם אחר או כנוי צריך לכתוב בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם אינן יודעים לו אלא שם אחר כותבין אותו ואין צריך לכתוב וכל שום וחניכה דאית לי ולא גרסי' במתני' שם עירו ושם עירה א)אלא הרגל ליכתו' גם היה וטעות הוא שלא היתה התקנה אלא לשמו ולשמה כדמוכח בשמעתא : מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה מהן והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם הלל התקין פרוזבול מפני תקון העולם פי' נמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת כתובה ולקמן מפרש טעמא התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת וכו' ובחרו להם דבר קשה להדירה כגון קונם פירות שבעולם עלי אם נהניתי מכתובה וגובה כתובתה שאם נתקבלה היתה נאסרת בפירות וקיימי עלה בבל יחל ולא חשידה לעבור על נדרה:מאי איריא אלמנה כ"ע נמי דהא קי"ל הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אלמנה איצטריכא ליה דס"ד אמינא משום חינא אקילו בה רבנן קמ"ל: נמנעו מלהשביעה מ"ט אילימא כדרב כהנא דאמר רב כהנא מעשה באדם אחד שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשני בצורת והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני לימים בא בעל דינר ואמר לה תני לי דינרי זה שהפקדתי אצלך אמרה לו יהנה סם המות לאחד מבניה אם נהנתי מדינרך כלום פי' נשבעה באלה והזכירה בשם או א' מן הכינויין אלא שקצר לשונו אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת א' מבניה וכששמעו החכמים בדבר אמרו ומה הנשבע באמת כך הנשבע לשקר עאכ"ו אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גירשה נמי אם גירשה בעלה ולא הספיק לפורעה עד שמת ובאה לגבות כתובתה מן היתומים אלמה א"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה. אלמנה היינו טעמא דבההיא הנאה דקטרחא קמי יתמי אתיא לאורויי היתירא: אמר רב יהודה אמר רב ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ל"ש אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה פי' שבועת הדיינין היא המורה שהיא בהזכרת השם ובנקיטת חפץ אבל חוץ לב"ד אינה בנקיטת חפץ ולא בהזכרת השם אלא באלה ובארור:

התקין

מסורת הש"ס

לקמן מט: [כתובות פח. לז: וע' תוס' לקמן מט: ד"ה משום]

כתובות נד. [ערכין כג.]

[פי' כסות ענבה של צמר. ערוך ערך גלפקרא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וליפול באודנאי: (ב) תוס' ד"ה לא שנו וכו' לדרבנן ולא מידכר כצ"ל ותיבת והתם נמחק:

גליון הש"ס

גמ' דקא טרחה קמי דיתמי. עיין ב"ב ד' לב ע"ב תד"ה דטרחא:

א) נראה דצ"ל אלא הרגל הלשון דטועין בגט הוא וטעות הוא וכו'

עין משפט
נר מצוה

כט א מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יב סמג עשין עח טוש"ע אה"ע סי' צו סעי' יט :
לב ב מיי' פי"א מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' לה :
לא ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הל"ה ופ"ד מהל' נדרים הל"ה סמג לאוין רמח טוש"ע יו"ד סי' רכח סעי' יד :
לב ד ה מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל"ט :

מסורת הש"ס

ושמנום בחמשה מנה לכשתבא לידכם הגבוה את השאר אמר רב אשי ההוא גט יבמין הוה: התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת כו': אמר רב הונא ״לא שנו אלא בשלא ניסת אבל °ניסת אין מדירין אותה ניסת מאי טעמא (א) דמיפר לה בעל כי לא ניסת נמי לכי מנסבא מיפר לה בעל *באין הבעל מיפר בקודמין וניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה קסבר צריך לפרט את הנדר רב נחמן אמר אפי' ניסת ניסת ודאי מיפר לה בעל דמדרינן לה ברבים מיתיבי ניסת גובה כתובתה אם נדרה מאי לאו נדרה השתא לא דנדרה מעיקרא והתניא ניסת נודרת וגובה כתובתה *תנאי היא דאיכא למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ואיכא למאן דאמר אין לו הפרה איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או אינו צריך רב נחמן אמר אינו צריך *רב פפא אמר גצריך רב נחמן אמר אינו צריך דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר רב פפא אמר צריך משום מילתא דאיסורא *תנן דהנושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה ותני עלה הנודר ועובד יורד ומגרש ואי אמרת אינו צריך לפרט את הנדר ליחוש דילמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה דמדרינן

ושמנום בחמשה מנה . הביאום לפניו ושמנו דמיהן חמשה מנה : **גט יבמין הוה** . יבמה היה זה שנתן לה גט לפוסלה על האחין והיא באה לגבות כתובה מנכסי בעלה הראשון שנתארמלה הימנו : **לא שנו** . דגביא בהדרה : **אלא בשלא ניסת** . לאחר בשעת גביית כתובה : **דמיפר לה בעל** . והיא סומכת על כך ונודרת וגובה על שקר : **בקודמין** . בנדרים שקדמו לנשואין : **צריך לפרט את הנדר** . הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרט היאך נדר הנדר הזה וכי מפרטה קמיה דליתומים נדרה וכך נדרה אם נהניתי מכתובתי כלום לא שרו לה : **ברבים** . נודרת בפני עשרה וקסבר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה : **מאי לאו נדרה השתא** . בשעת גבייה לאחר נשואין וקשיא לרב הונא : **מעיקרא** . נדרה קודם נשואין גובה אף אחר נשואין דאינו מיפר בקודמים דכתיב ואם בית אישה נדרה (במדבר ל) : **נודרת וגובה** . משמע נודרת השתא : **תנאי היא** . לקמן פליגי בה בפרקין (דף מה:) איכא למ"ד יש לו הפרה ואליביה לא גביא משום דמיפר לה : **ואיכא למ"ד אין לו הפרה** . ואליביה מדרינן לה ברבים וגביא : **דגאיז ליה לדיבוריה** . ואינו מפרש הכל : **וחכם** . אינו מיפר אלא לדעת מה שישמע הילכך לא יפרט על מה נדר אלא יאמר כך נדרתי ואסרתי עלי פירות מין פלוני : **משום איסורא** . שמא על דבר איסור נדרה כגון על גיבוי כתובה וכגון יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אעבור עבירה פלוני ובא להתיר את נדרו סתם ורוצה לעבור העבירה : **הנושא נשים בעבירה** . כהן הנושא נשים פסולות לכהונה פסול לעבודה : **עד שידור הנאה** . ממנה לגרשה ומשנה היא בבכורות (דף מה:) : **נודר** . הנאה : **ועובד** . עבודה ואע"פ שעדיין לא גרשה : **יורד** . מן העבודה לאחר שסיים ומגרשה :
על

גט יבמין הוה . פי' בקונטרס שנתן לה גט לפוסלה על האחין וכתובתה על נכסי בעלה הראשון וקשה דלא היה להם להזכיר גט דלא ניתנה כתובה ליגבות עד שתחלוץ והיה להם לכתוב שחלצה ואמר ר"י גט יבמין הוה דלאחר שנתייבמה גרשה היבם וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ומוריא היתירא משום דקא טרחה קמי אחיו : **אבל** נשאת אין מדירין אותה . וא"ת וידירוה א] שלא תאכל ככר זה אם נהנית משל בעלה ותאכל לאלתר בפניו וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ולרבי אליעזר דאמר בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עה. ודף עו.) שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור אתי שפיר דאיכא למיחש שמא כבר הפר לה כל מה שעתידה לידור אבל לאחר תנאי קשה וי"ל שאינה חוששת אלא בנדר שעל ידה היא עומדת באיסור כל ימיה וא"ת ונדירה בפני בעלה ויאמר לה קיים ליכי דאז אין יכול להפר כדאמר בפ' נערה המאורסה (שם דף עט.) וי"ל דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי וא"ת וידירוה על דעת רבים דאין לו הפרה כדאמר אמימר לקמן וי"ל דלענין נדרי אשתו אין לחלק בין ברבים בין על דעת רבים וכיון דלרב הונא ברבים יש לה הפרה ה"ה על דעת רבים דכיון שאינה תלויה בדעתה דיכול להפר אפילו בלא חרטה כך יכול להפר בלא דעת רבים וכי פריך ודלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה הוה מצי לשנויי דמדרינן לה על דעת רבים אלא דבלאו הכי משני שפיר ועי"ל דרב הונא לית ליה דאמימר והא דאמר אמימר אפי' למאן דאמר יש לו הפרה לא קאי אדרב הונא אלא אדרבנן דרבי יהודה דמתניתין דתנן (לקמן דף מה:) ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר משום פריצותא שנדרה נדר שאין לו הפרה ושלא ידעו בו רבים יחזיר דלא חיים לקלקולא ורבנן פליגי ואמרי לא יחזיר משום קלקולא ולא מפלגי בין ידעו רבים ללא ידעו בו רבים אלמא יש לו הפרה וכן משמע התם דקאמר לרבנן אטו התם מי חייל עלייהו שבועה כלל משמע דלרבנן יש לו הפרה וא"ת לאמימר והא על דעת רבים אין לו הפרה א"כ ע"כ לא בכל ענין אמרי רבנן דלא יחזיר דבעל דעת רבים ליכא קלקולא א"כ ברבים נמי מנא ליה דסברי דיש לו הפרה וי"ל דברבים שהזכיר רבי יהודה אם איתא דלרבנן אין לו הפרה הוו להו לרבנן לפרושי ולחלק ולומר איפכא מדר' יהודה אבל בעל דעת רבים אין לחוש דלא איירי בה רבנן דר' יהודה נמי לא הזכיר על דעת רבים ועוד דבעל דעת רבים לא פסיקא להו לרבנן למתני דיחזיר דלפעמים יש היתר בעל דעת רבים כגון מדעתם של אותם רבים או לדבר מצוה ואיכא קלקולא אבל ברבים אם איתא דאין לו הפרה הוי להו למתני דיחזיר דמילתא דפסיקא היא דבשום ענין אין לו הפרה למ"ד אין לו הפרה לא שנא לדבר מצוה ולא שנא לדבר הרשות תדע דמעשה גבעונים לדבר מצוה היה : **ליחוש** דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה . משמע דאדרב הונא פריך אבל אי לאו דרב הונא לא הוה קשיא ליה אמתני' ולמאי דפרישית דרב הונא פליג אאמימר אתי שפיר דאמתני' ליכא למיפרך דהא איכא למימר דמדרינן לה על דעת רבים אבל לרב הונא לא מצי לשנויי הכי אבל למאי דפי' דגבי חכם מודה רב הונא דאין לו הפרה בלא רב הונא הוה מצי למיפרך אמתני' וי"ל דלא מצי למיפרך אמתני' בלא רב הונא דאיכא למימר שנדיר אותה על זה הככר ותאכל לאלתר בפניו אבל לרב הונא דקאמר ניסת אין מדירין אותה ואין מועיל להדירה על הככר שאינה חוששת כיון דאינה באיסור כל ימיה כי לא ניסת נמי ניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה וא"ת בין חכם בין בעל איך יכולין להפר שלא בפני היתומים הא אמרי' בנדרים בפ' ר"א (דף סה.) דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו ויליף ממשה ולדקיהו במדין נדרת במדין לך והתיר נדרך וי"ל דבדיעבד אם הפר מופר תדע מדסמיך לדקיהו שהיה חסיד גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ועוד דטעם דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים דאמר התם בפ' השותפין המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל אלא בפניו שלא בפניו נשאל בין בפניו בין שלא בפניו ר' יוחנן אמר מפני הבושה ור' יהושע בן לוי אמר מפני החשד ואתא הדא פלוגתא דתניא יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי ר' יהודה בן בתירא ר"ע אומר אין צריך לפרט את מעשיו פי' מפני הבושה שנתביים לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט מעשיו כדי שיתבייש מחטאיו ומ"ד מפני החשד פי' שלא יחשדוהו שעבר על נדרו ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בושה ולא חשד דלא ידעי אם קבלה כלום מכתובתה והא דיליף ממשה ולדקיהו הייני כר' יהושע בן לוי דהתם מפני החשד איכא מפני בושה ליכא : **קסבר** צריך לפרט את הנדר . בירושלמי משמע דהכי קיימא לן דההוא דאתא קמיה דר' בון אמר ליה התיר לי נדרי אמר ליה מאי נדרת א"ל נדרית דלא מרווחנא אמר ליה וכי עבדין כדין אמר ליה ללחק בקוביא קאמינא אמר ליה ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר דאי לאו דפרטת לנדר התרתיהו לך וא"ת בפ' שום היתומין (ערכין דף כג.) גבי מקדיש נכסיו והי' עליו כתובה (ובעל חוב) דקאמר ר' אליעזר כשהוא מגרשה ידור הנאה ור' יהושע אומר אינו צריך ומפרש דפליגי בנדר שהודר ברבים דרבי אליעזר סבר דאין לו הפרה ור' יהושע סבר יש לו הפרה ואינו צריך דקאמר הייני דאינו מועיל וא"כ תקשי כדפריך התם לעיל לימא רב הונא כתנאי אמר לשמעתיה דכיון דרב הונא סבר צריך לפרט אמאי אינו מועיל וא"כ הא דרב הונא דצריך לפרט הויא כתנאי ומיהו לא קיימא התם מסקנא הכי : **תנן** הנושא נשים כו' . ה"ה דמצי למיפרך ממתניתין דהכא : **ותני** עלה נודר ועובד יורד ומגרש . קשה לר"י דאמאי הולרך לאתויי ותני עלה לפרוך ממתניתין גופיה דקתני פסול עד שידור הנאה ואי אמרת אין צריך לפרט הנדר ליחוש דלמא כו' ונראה לי דאמתניתין הוה מצי למימר דפסול מלעבוד אפי' גרשה עד שידור הנאה שלא יקח לעולם נשים פסולות יותר *ולכך לא שייך למיפרך ליחוש דלמא כו' כיון דכבר גירש תו ליכא למיחש דלמא ישאל על נדרו כדי ליקח נשים פסולות אבל הא דתני ועובד ומגרש פריך שפיר כיון דעדיין לא גרשה יש לחוש דלמא אזל לגבי חכם ושרי ליה ולא יגרש :
אמר

תוספות רי"ד

התקין ר"ג הזקן וכו' אמר רב הונא ל"ש אלא בשלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה נישאת מ"ט לא דמיפר לה בעל כי לא נשאת נמי לכי מינסבא מיפר לה בעל אין הבעל מיפר בקודמין : וליחוש דלמא אולא לגבי חכם ושרי לה קסבר לפרוש את הנדר הוא צריך פי' הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרוש לו למה נדר הנדר הזה ואם לא יפרוש לו הכל אינו מותר . ואם תפרש לו הענין למה נדרה לא יתיר לה :

[נדרים סז. עג. סט.]
מכות טז.
[עי' תוס' בכורות מה: ד"ה הניחא]
בכורות מה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי טעמא לא דמיפר :

גליון הש"ס

גמ' ניסת אין מדירין אותה . עיין משנה למלך פ"ב מהל' נזירות הל' יז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אבל נישאת אין מדירין אותה וא"ת וידירוה וכו' וכן קשה בסמוך . עיין שו"ת שער אפרים סי' ע"ג דף נא ע"א וע"ב כי רוח ד' דיבר בו :

[טעות הדפוס]
[נ"ל ולא שייך כצ"ל]

מסורת הש"ס

עין משפט
נר מצוה

לג א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ח סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כג :
לד ב מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל' ט:
לה ג ד מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ח סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כא :
לו ה ו מיי' פ"א מהל' גירושין הל' טו כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף יא:
לז ז מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה טז טוש"ע ח"מ סימן סז סעיף יח :
ס"א אתמר
לח ח מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יט :
לט ט י מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ח:
[לעיל ע: וש"נ]
[שייך לעיל במשנה לה:]

דמדרינן ליה ברבים הניחא למאן דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר יש לו הפרה מאי איכא למימר דמדרינן ליה על דעת רבים דאמר *אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה *והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדייק כוותיה: והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם: מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב °וכתוב בספר וחתום אמר רבה לא צריכא *לרבי אלעזר דאמר * עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה מפני תיקון העולם דזמנין דמייתי סהדי אי נמי זימנין דאזלי למדינת הים רב יוסף אמר אפי' תימא לר' מאיר התקינו שיהא עדים מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם כדתניא *בראשונה היה כותב אני פלוני חתמתי עד אם כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול אמר רבן גמליאל °תקנה גדולה התקינו שיהיו מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא *רב צייר כורא ורבי חנינא צייר חרותא רב חסדא סמך ורב הושעיא עין רבה בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיאין סימנייהו מעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי: הלל התקין פרוסבול וכו': *תנן התם פרוסבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה °השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין פרוסבול *וזה הוא גופו של פרוסבול *מוסרני לכם פלוני *דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמים למטה או העדים ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא *רבי אומר °וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים

ותקינו

תורה אור: ירמיה לב — וכתוב בספר וחתום; דברים טו — השמר לך פן יהיה דבר; שם — וזה דבר השמיטה

רש"י

על דעת רבים · כך יאמרו לו הרי אנו מדירין אותך על דעתינו: **וה"מ** · דאין לו הפרה: **לדבר הרשות** · שאין צריכים להפרתו לצורך דבר מצוה: **דאדריה** · שלא ילמד עוד תינוקות: **דהוה פשע בינוקי** · חובטן יותר מדאי: **לר"א דאמר** · בפ' בתרא (לקמן פו·) עדי מסירה כרתי דקתני ר' אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והאי קרא עלה טובה קמ"ל: **מפני תיקון העולם** · דלמא מייתי עדי מסירה ומערער בעל לומר לא גירשתיה: **מפרשי שמותיהן** · ראובן או שמעון מעיקרא לא היו חותמים אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקב שמו: **כדתניא כו' אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר** · דמתוך שלא היה מפרש שמו לא היו יודעין לבקש עדים מכירים ויודעים שיעידו על כתב ידו והיו צריכין לחזר אחר שטרות אחרים שחתימתם דומה לזו ונתקיימו בב"ד על ידי העלאת החתומים עליהן כדקי"ל בכתובות (דף כ·) אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד: **מפני תיקון העולם** · שמאחר שיתפרשו שמותם יחזרו אחר יודעיהם ומכיריהם להעיד על כתב ידם: **צייר כורא** · ולא היה חותם שמו: **חרותא** · ענף של דקל: **מכותא** · וילון ספינה: **מעיקרא במאי אפקעינהו** · במה הודיעו לבריות שאלה חותמיהן בשטרות ליכא למימר מעיקרא דהא אמרת התקינו: **בדיסקי** · שטרי שאלות ותשובות ושלומות: **אינו משמט** · מאחר שכתב פרוסבול אינו משמט חובו בשביעית: **מוסרני לכם** · את שטרותי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש ולקמן מוקי דיש כח בידם להפקיע ממונו של זה וליתן לזה במקום שיש סייג ותקנה: **והתקין הלל** · דלא תשמט ועקר דבר מן התורה: **בשביעית בזמן הזה** · והלל כרבי סבירא ליה דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא ואע"ג דהלל בבית שני הוה סבירא ליה לאביי דבבית שני הואיל ולא היה יובל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרינן בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר ומצאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמי מנין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית אבל בת"כ ראיתי דשביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת: **בזמן שאי אתה משמט קרקע** · כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ: **אי אתה משמט כספים** · ואף על פי שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפינן בהיקישא דלא נהגא:

ואמור

תוספות

אמר אמימר הלכתא אפי' למ"ד כו' · במכות (דף טז·) גרסי' ברוב ספרים אמר אמימר הילכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה ולמאי דגרס נמי אפי' למ"ד כו' שלא בא לפסוק בהודר ברבים מ"מ מדפסק בעל דעת רבים דאין לו הפרה מכלל שסובר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו כ"ש על דעת רבים ומה הוצרך לפסוק הלכתא בעל דעת רבים כיון דאפילו ברבים אין לו הפרה ושלא בלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד ברבים יש לו הפרה כו' אע"ג דקאמר לעיל דמדרינן ליה ברבים אליבא דרב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני ולענין דינא *איתמיל לענין פרעון כתובה הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי ומדאדרי' רב אחא נמי לההוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (פסחים קו·) אדור ברבים דלא אישתי שיכרא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי :

אבל לדבר מצוה יש לו הפרה · אומר ר"ת משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה ועוד אומר ר"ת דעל דעת היינו כשאומר על דעת פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד אע"פ שפרטו על דעתו יכול חכם להתיר :

*והעדים חותמין על הגט כו' · ר"ת מחק מספרו וי"ו מוהעדים ושמא משום דהוה משמע דר"ג תיקן ובגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו משמע דמקודם נתקנה :

מי איכא מידי דמדאורייתא' משמט שביעית ותיקן הלל דלא משמט · השתא לא בעי רבא לשנויי להך קושיא דהפקר ב"ד היה הפקר כדמשני בתר הכי משום דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא ואע"ג דדרשינן בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך (דברים טו) ולא של אחיך בידך מכאן אמרו המלוה חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין מ"מ לא היה לו לעשות תקנה ללמד לעשות כן שיבטל בכך השמטת כספים שלותה תורה ובקונט' פירש דרבא קאי נמי לשנויי פרכא דהכא ודרשא דספרי עיקרה אמלוה על המשכון דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דאקרא קסמיך לה:

בזמן שאתה משמט כו' · פירש בקונט' דהשמטת קרקע לא נהגא בבית שני כדאמרי' בירושלמי בפרקין מכין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית כו' ובבית שני הואיל ולא נהג יובל שלא היו כל יושביה עליה לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמרי' בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין היינו מדרבנן וקשה לר"ת דהיה לו להביא ההיא דירושלמי ואפי' נאמר דסמיך אההיא והך דהכא מייתי משום כספים אכתי קשה בריש מועד קטן (דף ג:) דפריך חרישה וזריעה בשביעית מי שרי ומייתי הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא ההיא דירושלמי ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא ודהתם לא איירי בחרישה וזריעה אלא בשדות החוזרות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי ליובל ולשביעית השמטת כספים*]דשמיטה משמטת כספים ולא יובל °כדאמרינן בהדיא *)בפרשת ראה אנכי ודריש לה מדבר השמיטה שמוט וה"ק בזמן שאתה משמט יובל אתה משמט שביעית כי ההיא דירושלמי ואר"ת דבבית שני נהג יובל דאמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא·) ואשמים איל לאו על אשמתם מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי ועבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט·) ולא מסתבר לומר שהביאו על שבעלו שפחות חרופות בבית ראשון כדאשכחן בספ"ק דהוריות (דף ו·) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי צדקיהו דבע"ז אשכחן דנחשדו אבל על שפחה חרופה לא אשכחן דנחשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף לא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (דף עד:) בראשונה היה נטמן התקינו כו' ואמרינן נמי בסוף המקדיש שדהו (ערכין כט·) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג ולא תיקון הלל פרוסבול לדורו שהרי היה בזמן הבית והלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה (שבת טו·) אלא לאחר חורבן

*)[בספרי]

דהוו

תוספות רי"ד

אמר אמימר אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה פי' שאמרו לו תדור על דעתינו וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו התרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה ר' אבא דהוה פשע בינוקי פי' היה מייסרן יותר מדאי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה' והסכימו כל גאוני הישיבות שאין סומכין על זו המשנה ועל זו ההלכה ואין אלמנה נפרעת כתובתה אלא בשבועה בפני ב"ד וכך הלכה רווחת בישראל: העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם מפני תקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא צריכא[אלא]לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותקנו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי' אי נמי דזמנין דאזלי למדינת הים פי' והכי תנן לקמן בשלהי מסכתין ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל אלא עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם לחתום עדים בגט מפני תיקון העולם שמא האשה לא תינשא עכשיו ועדי מסירה ימותו או ילכו למדינת הים וכשתבא האשה לינשא בגט זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא איהי כתבת ליה אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלא רשותו לא היו חותמים העדים ובודאי ברשות הבעל חתמוהו וכיון שעכשיו יוצא מתחת יד האשה בודאי כי הבעל נתנו לה ולא חיישינן ככל שטר מלוה דנפיק מתותיה מלוה או שטר מכר דנפיק מתותיה לוקח שמא מיד הלוה או מיד(הלוקח)[המוכר]נפל ומצאוהו המלוה והלוקח וה"ה הכא נמי לא חיישינן אלא ודאי הבעל נתנו לה וכשנתנו לה בכשרות נתנו לה בפני עדי מסירה והלכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל אם מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עידי מסירה אינה מגורשת דאמרינן בינו לבינה נתנו לה ובלא עדי מסירה לא מיגרשה כלל ור"י ז"ל כתב שמעי' מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דליכא עדי חתימה אבל היכא דאיכא עדי חתימה סגי בלא עדי מסירה ואינו נ"ל· רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמותיהן בגט מפני תקון העולם כדתניא בראשונה היו כותבין אני פלוני התמתי עד אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהו כותבים שמותיהן מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא רב צייר כוורא ור' חנינא צייר חרותא פי' כענף של דקל רבה בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיעי בסימנייהו ומעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי פי' אגרות של שאלות שלום שהיו שולחים זה לזה : הלל התקין פרוזבול וכו' תנן התם פרוזבול אינו משמט וזה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר התקין הלל פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסרני לפניכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין חותמין מלמטה או העדים:

אמר

[מכות טז: בכורות מו: ערכין כג:]
מכות טו:
[נ"ל אלא לר"א כו' ועי' לעיל די: תד"ה דקיימא ולקמן סד: ד"ה רבי]
[תוספתא פס"ז]
ב"ב קסא: לקמן פו:
שביעית פ"י מ"ג
[שם מ"ד]
[לעיל לג:]
[נ"ל ופלוני דייני]
מ"ק ב: קדושין לח:

גליון הש"ס

גמ' תקנה גדולה התקינו · עיין שבועות מה ע"א תד"ה בגדולה: תד"ה בזמן וכו' כדאמרי' בהדיא · עיין ר"ה כט ע"א תד"ה קמ"ל :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה בזמן וכו' ונראה לר"ת וכו' דשמיטה משמטת וכו' · נ"ב עי' בר"ה דף כט ע"א בתוס' ד"ה קמ"ל וכו' וגם כתבו בסה"ד דלרבי נקטה סוגיא דהתם יעו"ש ודו"ק: שוב ראיתי בירושלמי פ"ג דר"ה הל' ה דאמר ר"י משום חכמים דיובל משמט נמי כספים ול"כ י"ל קו' התוס' דר"ה הנ"ל ודו"ק :

ותקינו רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוסבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקינו רבנן דתשמט אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנאמ' וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה [א]רבי אליעזר אמר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וגו' וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו איבעיא להו כי התקין הלל פרוסבול לדריה הוא דתקין או דלמא לדרי עלמא נמי תקין למאי נפקא מינה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתקין מבטלינן ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תקין הא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין מאי ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוסבול אלא אי בבי דינא דסורא אי בבי דינא דנהרדעא ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תקין בשאר בי דינא נמי לכתבו דלמא כי תקין הלל לדרי עלמא כגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי דאלימי לאפקועי ממונא אבל לכולי עלמא לא ת"ש דאמר שמואל הא פרוסבלא עולבנא דדייני הוא אי איישר חיל אבטליני' אבטליני' והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין הכי קאמר אם איישר חיל יותר מהלל אבטליניה ורב נחמן אמר אקיימנה אקיימנה הא מיקיים וקאי הכי קאמר אימא ביה מילתא דאע"ג דלא כתוב ככתוב דמי איבעיא להו האי עולבנא לישנא דחוצפא הוא או לישנא דניחותא הוא ת"ש דאמר עולא עלובה כלה שזינתה בקרב חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו אמר רבא עדיין חביבותא הוא גבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח תנו רבנן הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו מאי פרוסבול אמר רב חסדא פרוס בולי ובוטי בולי

(בגליון הגמרא: עזרא י · יהושע יט · שיר א · שופטים ה)

רש"י

ואמור רבנן דתשמט · בזמן הזה: זכר לשביעית · שלא תשתכח תורת שביעית: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית · בזמן הזה כרבי: ואמור רבנן דתשמט · ונמצא הלוה גזלן על פיהם: שב ואל תעשה · והלוה הזה שב ובטל ואינו עושה המלוה לפרוע את חובו ולא עקר ליה בידים וכי האי גוונא מותר לעקור דבר מן התורה כגון שופר ולולב ודומיהן ביבמות בהאשה רבה (דף צ:) דלא עקירה בידים היא: רבא אמר · לעולם בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא ותקין הלל דלא תשמט בין לרבי דאמר לאו דאורייתא ואמור רבנן דתשמט לא תיקשי דבר דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום סייג וגדר דהפקר ב"ד בממון היה הפקר: יחרם כל רכושו · באנשי כנסת הגדולה כתיב: מה ענין ראשים אצל אבות · הוה ליה למכתב וראשי המטות: כל מה שירצו · מחלק נכסיו על פיו: לבטולי · להושיב ב"ד אי אכשור דרי שלא יהו מונעין מלהלוות לבטל את תקנת הלל שאפילו כתב פרוזבול ישמט: לא כתבינן פרוסבול · דלא אלים לאפקועי ממונא: אלא בי דינא דסורא · רב: בי דינא דנהרדעא · שמואל דכי אמרה שמואל להך מילתא וכי איתשיל הך שאלתא בבי מדרשא הוה בי דינא דרב אמי ורב אסי והיינו דמשני דלמא כי תקון הלל נמי לדרי עלמא לא תקון אלא כגון בי דינא דרב אמי ורב אסי: עולבנא דדייני הוא · לקמן מפרש לשון חולפא שנוטלים ממון שלא כדין בחזקה: אם איישר חיל · אם אחזיק כח: אבטליני' · אלמא לאו לדרי עלמא תקין דא"כ היכי מצי שמואל למימר אבטליניה: אימא ביה מילתא · אושיב בית דין ואתקין דסתם מלוין יהו כמוסרין שטרותיהן לבית דין ואע"ג דלא כתב ניהוי כמו שכתב: לישנא דניחותא · לא עשאוהו אלא לנחת הדיינים שלא יטריחו להגבות מלוותיהם לפני שביעית שלא תבא שביעית ותשמיטיה הלכך אי איישר חיל אבטליניה: עלובה · חצופה: שזינתה בקרב חופתה · בעוד שכינה וישראל בסיני עשו את העגל שהרי לא נסעו מסיני עד לאחר הקמת המשכן בשנה שניה כדכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני וגו' ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני (במדבר י): מאי קרא · דיש לדרוש עליהם כלה מזנה בחופתה: במסבו · בחופתו: נרדי נתן ריחו · בושמי עזב ריחו הטוב כמו ולא נתן סיחון את ישראל וגו' (שם כא): עדיין חביבותא הוא גבן · אע"פ שהזכיר קלקולינו לא הזכיר אלא במראית חיבה דלא כתיב הסריח: הנעלבים · גרסי' אותן שנעלבים מיד אחרים: ואין עולבים · את אחרים: עושין · מצות מאהבת המקום ולא ליטול שכר ולא מיראת פורענות: פרוז · תקנה:

בולי

תוספות

דהוו ידעי לחרוב ביתא כדאמרינן בנזיר בפ' ב"ש (דף לב:) והא דבעי בסמוך לדריה תקין לאו לדריה ממש אלא לדור הסמוך אחר חורבן אי נמי ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד היה הפקר והא דאמר בסוף ערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין דמשמע דיובל לא נהג היינו למאי דס"ד התם מעיקרא דלא חזרו עשרת השבטים שגלו ולא היו בגלות בבל אלא ב' שבטים וכשעלו בבית שני לא היו כל יושביה עליה אבל במסקנא דאמרי' דירמיהו החזירן ויאשיהו מלך עליהן נמצאו דהיו שם מי"ב שבטים ואע"ג שלא עלו כולם חשיב כל יושביה ומיהו קשה דזיל קרי בי רב הוא דבעזרא מני לכל י"ב שבטים:

ותקון רבנן דתשמט זכר לשביעית · והא דלא תקון נמי יובל זכר ליובל משום דאין רוב צבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים רצופות:

אלא אם כן גדול הימנו כו' · וה"ת היכי דמי אי דפשט ברוב ישראל אפי' גדול הימנו אין יכול לבטל כדאמרי' בפרק אין מעמידין (ע"ז לו·) גבי י"ח דבר שאפי' יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו ואי דלא פשט ברוב ישראל אפי' קטן יכול לבטל כדאמרינן נמי התם גבי שמן דרבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דלא פשט איסורו ברוב ישראל וי"ל דהא קאמר התם וסמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה משמע משום דהוה תרתי היה להם כח להתיר דלא פשט וגם לא היו יכולים לעמוד בה אבל הכא או פשט ולא היו יכולים לעמוד או היו יכולים לעמוד ולא פשט ואין משמע כן בירושלמי בפ"ק דשבת דאמר התם ר"י בעי ולא כן תנינן שאין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד חברו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ור' יהודה הנשיא ובית דינו מתירין מה שאסר דניאל וחבורתו אלא רבי יוחנן כדעתיה דא"ר יוחנן בשם רבי אלעזר בר צדוק מקובלני שכל גזירה שב"ד גוזרין על הצבור ולא קיבלו רוב צבור עליהן אינה גזירה ובדקו ומצאו בגזירתו של שמן ולא קבלו רוב צבור עליהן אלמא משמע דבהאי טעמא לחודיה סגי ועוד דבריש מגילה (דף ב·) פריך ואי ס"ד אנשי כנסת הגדולה י"ד וט"ו הוא דתקון אתו רבנן ועקרו תקנתא דתקינו אנשי כנסת הגדולה והתנן אין ב"ד כו' והתם מסתמא פשט ויכולין לעמוד וי"ל דדוקא בי"ח דבר אפי' גדול אין יכול לבטל כדאשכחן בירושלמי מפני שעמדו להם בנפשותיהם כדאיתא התם דתלמידי ב"ש היו הורגין בתלמידי ב"ה ובכל דבר גדול יכול לבטל חוץ מי"ח דבר והיכא דלא פשט כגון שמן אע"ג דעמדו עליהן בנפשותיהן אפי' קטן יכול להתיר והא דקאמר וסמכו רבותינו אהא דאין גוזרים גזירה על הצבור לא מייתי ההוא טעמא אלא משום דלא תימא הואיל והראשונים נמנו עליו לאוסרו למה נמנה הוא עליו להתירו אדרבה היה לו להמנות לאסור דאשכחן בכמה דוכתי דראשונים גזרו ולא קיבלו מנייהו ובתראי גזור וקבלו מנייהו בפ"ק דשבת (דף יד:) ובפ"ק דחולין (דף ו:) להכי קאמר דלא רצה להמנות לאסור משום דחזא דאין רוב צבור יכולין לעמוד בו ומיהו בדבר שלא תקנו שיתפשט האיסור בכל ישראל אלא במקום אחד דוקא כההיא דבפרק כל הבשר (חולין קי·) דרב איקלע לטטלופוש דאמר בקעה מצא וגדר בה גדר ואסר להו כחל וכן כל הנך דפרק חולין (שבת קמז·) דשלחו ליה בני בשכר ואסר להם לפי שאין בני תורה גדול יכול להתיר ולא קטן:

דאלימי לאפקועי ממונא · ר"ת כתב פרוסבול כי היה אומר דלא בעינן אלא ב"ד חשוב שבדור ואשכחנא נמי (לקמן לז·) שהיו מקילין רבנן דבי רב אשי דמסרי מילייהו אהדדי · ותנן במסכת שביעית (פ"י מ"ה) פרוסבול המוקדם כשר והמאוחר פסול ומפ' בירושלמי משום דפרוסבול אינו מועיל מה שמלוה אחר כתיבת פרוסבול אלא למה שהלוה קודם זמן הכתוב בפרוסבול ולכך מאוחר פסול דמרויח שלא כדין כל מה שהלוה אחר כתיבת פרוסבול עד זמן הכתוב בו: דכתיב נתן ולא כתיב הסריח · אע"ג דאית ליה למכתב לישנא מעליא מ"מ הוה מצי למכתב עזב:

אלא

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ו סמג לאוין רה טוש"ע ח"מ סי' ב:

מא ב מיי' פ"ב מהל' ממרים הל' ב סמג לאוין ריז ועשין קיא:

מב ג מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' יז סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סי' סז סעי' יח:

מג ד מיי' פ"ה מהלכות דעות הל' יג:

גליון הש"ס

גמ' הא אין ב"ד יכול' עי' יבמות ד' עט ע"ב תד"ה בימי רבי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ר"א אמר מהכא. כ"ב עי' לבוש עיר שושן סי' סו ס"א וס"ו דלר"א הפקר ב"ד היה הפקר מן התורה הוא דקרא דאלה הנחלות בתורה כתיב עכ"ל ול"ע דאין זה פסוק תורה כ"א ביהושע סי' יט פסוק נ"א:

מסורת הש"ס

יבמות פט: שקלים ג·

[נ"ל אלעזר]

מסכת ע"ז לו· מ"ק ב: מגילה ב· עדיות פ"א מ"ה

שבת פח:

[שם איתא רב]

ג"ז שם: יומא כג·

בולי אלו עשירים דכתיב °ושברתי את גאון עוזכם ותני רב יוסף אלו בולאות שביהודה בוטי אלו העניים דכתיב °העבט תעביטנו אמר ליה רבא ללעוזא מאי פרוסבול א"ל פורסא דמילתא *אמר רב יהודה אמר שמואל יתומין אין צריכין פרוסבול *וכן תני רמי בר חמא א) יתומין אין צריכין פרוסבול דר"ג ובית דינו אביהן של יתומין *תנן התם ב) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע אם אין לו ג) מזכהו בתוך שדהו כל שהו וכמה כל שהו אמר רב חייא בר אשי אמר רב אפילו קלח של כרוב אמר רב יהודה אפי' ד) השאילו מקום לתנור ולכירים כותבין עליו פרוסבול איני והתני הלל אין כותבין פרוסבול אלא על עציץ נקוב בלבד נקוב אין שאינו נקוב לא אמאי והא איכא מקומו ד) לא צריכא °דמנח אסיכי רב אשי מקני ליה גידמא דדיקלא וכתב עליה פרוסבול רבנן דבי רב אשי ו) מסרי מילייהו להדדי רבי יונתן מסר מילי לר' חייא בר אבא אמר ליה צריכנא מידי אחרינא אמר ליה לא צריכת ת"ר ז) אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוסבול לו ולערב אין להן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוסבול מדרבי נתן *דתניא רבי נתן אומר ח) מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו *תנן התם ט) השביעית משמטת את המלוה בין בשטר בין שלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו י) בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים כל שכן מלוה על פה רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר *מלוה על פה אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא כותיה דר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש שטר חוב משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא אידך כ) סיים לו שדה אחת בהלוואתו אינו משמט ולא עוד אלא אפילו כתב כל נכסיי אחראין וערבאין לך אינו משמט קריביה דר' אסי הוה ליה ההוא שטרא דהוה כתיב ביה אחריות נכסים אתא לקמיה דר' אסי אמר ליה משמט או אינו משמט א"ל אינו משמט שבקיה ואתא לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט אתא ר' אסי לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט או אינו משמט אמר ליה משמט והא מר הוא דאמר אינו משמט א"ל °*וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והתני' כוותיה דמר א"ל דלמא ההיא בית שמאי היא *דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי *תנן התם ל) המלוה את חבירו מעות על המשכון מ) והמוסר שטרותיו לבית דין אין משמטין בשלמא מוסר שטרותיו לב"ד דתפסי להו בי דינא אלא מלוה על המשכון מאי טעמא אמר רבא משום דתפיס ליה אמר ליה אביי אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו דתפיס ליה הכי נמי דלא משמט אמר ליה שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק *דאמר רבי יצחק נ) מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר °ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון תנן התם המחזיר

תורה אור: ויקרא כו · דברים טו · במדבר ה · דברים כד

רש"י

בולי ובוטי · עשירים ועניים עשירים שלא יפסידו ועניים שלא ינעלו דלת בפניהם: **בולאות** · עשירים: **העבט** · ומי הן הלווים עניים: **ללעוזא** · שהיה מדבר בלשון עברי הוא ללעוזא ואותו ששאל רבא הימנו זאת היה מדבר בלשון פרוזבול ופי' לו שבלשונו פרוז פורסא תקנה: **אין צריכין פרוסבול** · שאין שביעית משמטת חוב של אביהן המת: **ר"ג וב"ד דינו** · כלומר נשיאי ישראל שבכל דור ודור: **אביהן של יתומין הן** · וממונים עליהן ועל ממונם והיו שטרותיהן כמסורים לב"ד הא דנקט רבן גמליאל שהיה בית דינו קיים ונהג כשנשיאות משנה זו והא דרמי בר חמא ברייתא היא: **אלא על הקרקע** · אם יש קרקע ללוה דלא תקנו אלא בזמן שהחוב כשאר רוב סטרות שהן נגבין מן הקרקע דהוי מלתא דשכיחא כדאמרינן בכמה דוכתי דבמילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא ואע"פ שאינו שוה כל החוב כדקתני לקמיה קרקע כל שהוא ואמרן אפילו מלא מחט גובה מלא קרדום כמעשה דקטינא דאביי (כתובות דף נא:): **ואם אין לו** · קרקע ללוה: **מזכהו** · המלוה קרקע כל שהוא בתוך שדהו: **לתנור** · להניח בו תנור או כיריים המטלטלין: **הא תני הלל** · אמורא הוה: **אלא על עציץ נקוב** · שהוא מחובר וכל שכן על קרקע עצמו אם שלו היא: **כאיכא מקומו** · דהא מקומו או שלו הוא או השאילוהו לו הואיל ועציץ שלו הוא: **דמנח אסיכי** · על גבי יתדות ואין הקרקע שלו הלכך נקוב הוי כמחובר ושאינו נקוב אין כאן קרקע: **גידמא** · גזע דקל קצוץ והגזע מחובר בארץ: **מסרי מילייהו** · בלא כתיבת פרוזבול אלא כך אמר לחברים הרי אתם בית דין וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה: **ולחייב לו יש לו** · לאדם אחר שחייב ללוה זה מנה: **מדרבי נתן** · הוי קרקע לוי החייב לשמעון משועבד לפרוזבול של ראובן המלוה את שמעון: **שיש בו אחריות נכסים** · שנשתעבד לו קרקעותיו: **אינו משמט** · דכגבוי דמי וכמו שהקרקעות בחזקת המלוה הן וגבויות ממש ואין כאן חוב: **סיים לו** · הלוה למלוה: **שדה אחת בהלואתו** · יחדה לו לגבות הימנה: **סיים** · יהראה בסימניה ובמצריה דכגבוי ממש דמי: **אפילו כתב כל נכסיי אחראין** · דלא דמי לגבוי כל כך כסיים אפ"ה אינו משמט: **קריביה דרבי אסי** · הוא היה המלוה: **מדמין** · נראה בעינינו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו: **נעשה מעשה** · להוציא ממונו בידים: **דבית שמאי** · במסכת סוטה (דף כה·) מתו בעליהן עד שלא שתו בית שמאי אומרים נוטלות כתובתן ולא שותות כו': **העומד לגבות** · מאחר שהשטר כשר הוא והקרקע משועבד בו: **דתפסי להו בי דינא** · והפקרן הפקר וגבי מלוה לא קרינן ביה לא יגוש: **דתפיס ליה** · ואינו נוגשו ותובעו כלום: **שאני משכון** · דמטלטלי: **דקני ליה** · למלוה ואם אבד חייב באחריותו הלכך כגבוי כמי דמי לענין שביעית:

תוספות

אלא על הקרקע · משום דמלתא דשכיחא היא שמלוה למי שיש לו קרקע לפי שאין יכול לכלותו ועומדת בפניו ואע"ג דעציץ נקוב יכול לכלותו לא פלוג רבנן במקרקעי והא דכתבינן אקרקע כל שהוא פי' בקונטרס משום דראוי לגבות בו כל החוב כמעשה דקטינא דאביי ורבינו שמואל פי' משום דקרקע כל שהוא שוה כל החוב דאין אונאה לקרקעות וקשה דהא אמרי' (כתובות דף ק:*) דביטול מקח יש להם עד פלגא: **מדרבי** נתן · הלכה כר' נתן דרבא בפרק כל שעה (פסחים לא·) לא מתוקמא מלתיה אלא כרבי נתן גבי פלוגתא דלמפ"ע הוא גובה דאביי ורבא וקיימא לן כרבא בר מיע"ל קג"ם ור"ת בתחלה ר"ל דאין הלכה כרבי נתן ושוב חזר בו ואין להאריך כאן:

שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט · הא דאמרינן לעיל בפ"ב (דף יח·) דאונס קנס ופיתוי שזקפן במלוה משמטין ומפרש דהיינו משעת העמדה בדין אע"ג דמשעמד בדין גבי ממשעבדי כדמוכח בכמה דוכתי וכן כתובה משתפגום ותזקוף משמטת אע"ג דגבי ממשעבדי °מ"מ אלים טפי כשמפורש שיעבוד בשטר:

דתפים ליה · פי' בתורת משכון ודרשי' בספרי ולא של אחיך בידך: **אלא** מעתה הלוהו ודר בחצרו · אין לפרש דפריך מהלוהו שלא על חצרו מדלא נקט הלוהו ויש לו משכון בידו אלא פריך הלוהו על חצירו ודר בחצירו דאפ"ה משמט כדמוכח בפ' איזהו נשך (ב"מ דף סז:) דאמרינן האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת:

שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק · ואם תאמר והא דר' יצחק שלא בשעת הלואתו כדאמרינן בהאומנים (ב"מ פב·) ובשלהי פרק הדיינין (שבועות מד·) והכא המלוה על המשכון קתני דמשמע בשעת הלואתו כדאמרי' התם והא אידי ואידי הלוהו על המשכון קתני ואין סברא לחלק בין המלוה להלוהו ועוד בפרק הזהב (ב"מ דף מח:) ובפ' הדיינין (שבועות מד:) משמע כמו דאפי' בשעת הלואתו אינו משמט גבי מלוה על המשכון ואינו שוה אלא פלגא דקאמר רשב"ג דאינו משמט פי' מה שכנגד המשכון ורבי יהודה הנשיא סבר דמשמט משום דלא תפיס ליה אלא לזכרון דברים בעלמא והיינו ע"כ במשכון בשעת הלואתו דשלא בשעת הלואתו מאי דמשכן שקיל לגוביינא ואפילו הכי אם היה שוה המשכון כנגד ההלואה אינו משמט וי"ל דמסתבר ליה להש"ס מאחר דקני ליה מדרבי יצחק שלא בשעת הלואתו אלים כמי שיעבודיה בשעת הלואה דלא משמט דקרינן ביה ולא של אחיך בידך וכן צריך לפרש בפרק כל שעה (פסחים לא:) דמייתי דר' יצחק גבי ישראל שהלוה לעובד כוכבים על חמצו דאלים שיעבודיה אפילו בשעת הלוואתו דמיקרי שלך לעבור בבל יראה הואיל שלא בשעת הלוואה קני לגמרי דאפילו מקבל פקדון מעובד

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' כד סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סימן סז סעיף כח:
מה ב ג מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף כב:
מו ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' כ ב:
[עי' תוס' ב"מ מו: ד"ה אמר רב]
מז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' כב:
מח ו מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' כ:
מט ז מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעי' כב:
נ ח מיי' פ"ב מהל' מלוה הל' ו סמג עשין צג טוש"ע ח"מ סימן פו סעי' א:
נא ט י כ מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' ו סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סימן סז סעיף כ:
נב ל מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' יב:
נג מ מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' יא:
נד נ מיי' פ"ג מהלכות שכירות הל' א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' עב סעיף ב:

תוספות רי"ד

אמר רב יהודה אמר רב יתומים אין צריכין פרוזבול וכן תני רמי בר חמא יתימים אין צריכין פרוזבול) אלא על הקרקע ואם אין לו קרקע מזכהו בתוך שדהו כל שהוא פי' אם אין לו קרקע ללוה מזכהו המלוה בתוך שדהו מתנה כל שהוא וסומכין עליו לכתוב לו פרוזבול וכמה כל שהוא אמר חייא בר רב אשי אמר רב אפילו קלח של כרוב: אמר רב יהודה השאילו מקום להנור או לכירה כותבין עליו פרוזבול: רב אשי מקני ליה גידמא דדיקלא פי' דקל קצוץ מחובר לקרקע וכתב עליה פרוזבול: רבנן דבי רב אשי מסרי מיליהו להדדי פי' כל א' אומר לחבירו הריני מוסר לכם שטרותיי דהיו גובים אותם בשביעית ואע"ג דרב אשי הוה בבבל ואין שביעית נוהגת בחוצה לארץ ואפילו מדרבנן כדאמרי' הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית דאלמא אין שביעית נוהגת בח"ל אע"ה השמטת כספים נוהגת שהיא חובת הגוף ג) דלא ס"ל כר' דמקיש השמטת כספים להשמט' קרקעות) ואפילו בזמן שאתה משמט כספים אתה משמט קרקע אלא כרבנן דלא מקשי: ר' יוחנן מסר מיליה לר' חייא בר אבא א"ל מי צריכנא מידי אחרינא א"ל לא · פי' צריך אני לכתוב פרוזבול וא"ל אינך צריך די לך שמסרת שטרותיך לפנינו בדברים בעלמא: ת"ר אין לו קרקע ללוה ולערב יש לו קרקע) כותבין עליו פרוזבול מדר' נתן דתניא ר' נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאים מזה ונותנים לזה שנאמר

מסורת הש"ס

ב"ק לו: [שם לו: ע"ש בתוס' ד"ה אין צריכין]
שביעית פ"י מ"ו
פסחים לא: קדושין טו: כתובות יט: ב"ק מ:
שבועות פ"י מ"א
[ע' תוס' שבועות לז: ד"ה ואין]
[לעיל יח·]
יבמות לח: כתובות פא: סוטה כה: שבועות מח:
שביעית פ"י מ"ב מכות ג:
פסחים לא: ב"מ פב: שבועות מד: קדושין ח: דברים כד

גליון הש"ס

גמ' דמנח אסיכי · עיין לעיל דף ז ע"ב תד"ה דלמא: שם וכי מפני שאנו מדמין · עיין ע"ב: תוס' ד"ה שטר שיש בו וכו' מ"מ אלים טפי · עיין שבועות דף לז ע"ב תד"ה ואין מבואין:

נתן לאשר אשם לו: תנן התם שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר. רב ושמואל דאמרי תרוייהו בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים ושלא בשטר שאין בו אחריות נכסים ס) ושלא בשטר מלוה על פה אבל יש בו אחריות נכסים אינו משמט פי' דכמאן דגבוי דמי. תניא כותיה דר' יוחנן ור"ל ש"ח משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט: תניא אידך סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט ולא עוד אפי' כתב לו כל נכסיי אחראין וערבאין לך אינו משמט. קריביה דר' אסי הוה ליה ההוא שטרא דהוה כתיב ביה אחריות נכסים אתא לקמיה דר' אסי א"ל אינו משמט ו) א"ל וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והתניא כותיה דמר אמר דלמא ב"ש הוא דאמרי

א) חסר כאן וצ"ל תנן התם אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע וכו': ב) עי' קדושין דף לח ע"ב ונע"ג: ג) צ"ל דבזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים אלא כרבנן דלא מקשי: ד) חסר כאן וצ"ל כותבי עליו פרוזבול לו ולערב אין להן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו וכו': ה) חסר וצ"ל ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים ושלא בשטר וכו': ו) חסר כאן שורה אחת וצ"ל אתא רב אסי לקמיה דר"י א"ל משמט והא מר הוא דאמר אינו משמט א"ל כו':

נה א ב ג מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' כח סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סימן סז סעי' לו :

נו ד ה מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' לג :

נז ו ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' טו סמג לאוין קמ טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סז :

[ז] מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים דין יד טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ז :

נח ח מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ה :

*המחזיר חוב לחבירו בשביעית צריך שיאמר לו משמט אני ואם אמר לו אע"פ כן יקבל הימנו שנאמר °וזה דבר השמטה (דברים טו) אמר *רבה ותלי לי' עד דאמר הכי איתיביה אביי כשהוא נותן לו אל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה אני נותן לך אמר ליה תלי ליה נמי עד דאמר הכי אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסיק ביה רבה זוזי אייתינהו ניהליה בשביעית אמר ליה משמט אני שקלינהו ואזל אתא אביי אשכחיה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר אמר ליה הכי הוה מעשה אזל לגביה אמר ליה אמטת ליה זוזי למר אמר ליה אין אמר ליה ומאי אמר לך אמר ליה משמט אני אמר ליה ואמרת ליה אף על פי כן אמר ליה לא אמר ליה ואי אמרת ליה אף על פי כן הוה שקלינהו מינך השתא מיהת אמטינהו ניהליה ואימא ליה אע"פ כן אזל אמטינהו ניהליה ואמר ליה אף על פי כן שקלינהו מיניה אמר לא הוה ביה דעתא בהאי צורבא מרבנן מעיקרא אמר רב יהודה אמר רב *נחמן נאמן אדם לומר פרוסבול היה בידי ואבד ממני מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוסבול *לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי אתו לקמיה דרב אמר ליה מידי פרוסבול היה לך ואבד *כגוונא פתח פיך לאלם הוא תנן *וכן בעל חוב שמוציא שטר חוב ואין עמו פרוסבול הרי אלו לא יפרעו תנאי היא דתניא המוציא שטר חוב צריך שיהא עמו פרוסבול וחכמים אומרים אינו צריך :

מתני' עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד ישתעבד אם לשום בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד :

גמ' במאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשום בן חורין אמאי לא ישתעבד אלא לאחר יאוש לשום עבד אמאי ישתעבד אמר אביי לעולם לפני יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו ראשון לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא ממנעי ולא פרקי רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר *כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים רבא אמר לעולם לאחר יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו שני לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוה רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו מיתיבי אמר להן רשב"ג [י]כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים בשלמא לאביי דאמר לפני יאוש היינו דקאמר כשם אלא לרבא דאמר לאחר יאוש האי כשם משום דחזקיה הוא אמר לך רבא רשב"ג *לא הוי ידע מאי קאמרי רבנן והכי קאמר להו אי לפני יאוש קאמריתו היינו כשם אי לאחר יאוש קאמריתו כדחזקיה ולרבא דאמר לאחר יאוש ולרבו שני רבו שני ממאן קני ליה משבאי שבאי גופיה מי קני ליה אין קני ליה למעשה ידיו דאמר ריש לקיש °מנין לעובד כוכבים שקנה את העובד כוכבים למעשה ידיו שנאמר °וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו (ויקרא כה) *אתם קונים מהם ולא

רש"י

המחזיר חוב לחבירו בשביעית · בזמן שהשביעית נוהגת ועברה עליו שביעית ואח"כ החזירו ולא שהחזירו בשביעית עצמה דא"כ לא הוה צריך למימר משמט אני דקי"ל אין שביעית משמטת אלא בסופה : צריך · המלוה שיאמר לו משמט אני : ואם אמר לו אע"פ כן · אני רוצה להחזירו לך : שנאמר וזה דבר השמטה · צריך לומר דיבור של שמיטה : ותלי ליה · אם היה רוצה לחזור בו יתלנו על עץ אם גברה ידו עד דאמר ליה אע"פ כן : עד דאמר הכי · במתנה אני נותן לך ואין כאן משום לא יגוש דלא בבי דינא קתבע ליה ולאו משום חוב : הוה מסיק ביה רבה זוזי · היה נושה בו מעות רבה היה המלוה : אזל לגביה · אביי אתא לגבי אבא בר מרתא : אמר · רבה לא הוה ביה דעתא בהאי(א)מדרבנן מעיקרא דהוה ליה למימר אע"פ כן : כיון דתקון רבנן פרוזבול · ומצי למיגבי בהיתרא: לא שביק היתירא · דמלוה בלא פרוזבול למימר הוה לי ואבד ואכיל איסורא : הרי אלו לא יפרעו · בכתובות בפרק הכותב אלמא לא מהימן לומר היה לי ואבד דעל כרחיך בדטעין היה לי ואבד עסקינן דאי לאו הכי צריכא למימר דשביעית משמטת : אינו צריך · דנאמן לומר אבד : מתני' עבד · כנעני : שנשבה ופדאוהו · ישראלים אחרים : ישתעבד · בגמ' מפרש : גמ' אי לפני יאוש · של בעלים הראשונים פדאוהו מן העובד כוכבים: לשום עבד אמאי ישתעבד · וקס"ד לרבו ראשון ואמאי הרי נתייאש : ולשום עבד · על מנת להחזירו לרבו ראשון או אפי' על מנת להשתעבד בו : ישתעבד לרבו ראשון · דשני לא קנה דמידע ידע דלא פקע שם מריה מיניה לפני יאוש והרי הוא כגוזלו ממנו: כך מצוה לפדות את העבדים · וליכא למיחש למימנעי ולא פרקי : לרבו שני · ולקמן פריך ממאן קנייה: בין כך ובין כך ישתעבד · לרבו ראשון כדחזקיה : בשלמא לאביי · דמוקי בלפני יאוש וטעמא דת"ק משום מימנעי ולא פרקי : היינו דקאמר כשם · דאיהו לא חייש למימנעי ולא פרקי משום דמצוה לפדותו : אלא לרבא · דמוקי בלאחר יאוש וטעמא דת"ק משום אפקעתא דיאוש הוא מאי כשם דקאמר הא טעמא דרשב"ג משום דחזקיה שלא יפיל עצמו לגייסות הוא : למעשה ידיו · וישראל קני ליה מידו למעשה ידיו בכספא ולגופיה בטבילה לשם עבדות כדאמרינן ביבמות בהחולץ (דף מז:) ואפילו מל וטבל גבי רבו ראשון קנייה שבאי ביאוש למעשה ידיו דהא אפי' ישראל כמי מיקני ליה לעובד כוכבים למעשה ידיו והאי דישראל נפיק מיניה ביובל אבל עבד משתעבד לעולם : מהם תקנו · רבוי' הוא דהא כתיב לעיל מיניה מהם תקנו עבד ואמה וכתיב בתרי' וגם מבני התושבים הגרים עמכם ולישתוק: ולא

תוספות

מעובדי כוכבים אם מקבל עליה אחריות מחייב עליה בבל יראה ועובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו אי הוה קני עובד כוכבים מישראל לא מחייב ישראל אפי' משכנו בשעת הלוואה משום דאלים שיעבודיה דלא חשיב מצוי ביד ישראל דדרשינן לא ימצא מי שמצוי בידו למעוטי ייחד לו בית אפי' קיבל עליו אחריות כדאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו·) ומיהו בפ"ק דקידושין (דף ח:) גבי קדשה במשכון אחרים דמקודשת ומייתי מדר' יצחק צריך לומר דדוקא במשכנו שלא בשעת הלוואתו מקודשת דבפרק האומנין (ב"מ פב·) משמע דלא מהני דר' יצחק להתחייב באונסין ולא חשיב אלא כשומר שכר אלמא לא חשיב כשלו לגמרי א"כ מאיזה טעם נחשב כשומר שכר אם לא משום דנהנה דקני ליה לקנות בו את האשה וקרקעות או בחליפין וא"כ בשעת הלוואתו אינו יכול לקדש בו את האשה :

לא שביק היתירא ואכיל איסורא · אומר ר"ת דמהאי טעמא נאמן אפי' בלא שבועה :

לעולם לפני יאוש כו' · לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה ה"ה דמצי למימר לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא :

דלמא מימנעי ולא פרקי ליה · וא"ת מהאי טעמא כשפדאו לשום עבד ישתעבד לרבו שני וי"ל דמטעם זה אין ראוי לגזול לזה את עבדו וליתנו לחבירו ולא שייך האי טעמא אלא כשפודהו לשם מלוה לשם בן חורין :

בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה · פירש בקונטרס לרבו ראשון וכן מגיה ר"ת דאי כשפדאו לשם עבד ישתעבד לשני יפיל עצמו לגייסו' כדי שירויח לענין מציאה ומתנה דלא קני ליה שני אלא למעשה ידיו ופעמים כמי שהוא שונא לרבו ראשון מתמול שלשום ומפקיע עצמו ממנו ומיהו יכול לומר דלא פליג ר' שמעון בן גמליאל אתנא קמא אלא בפדאו לשום בן חורין דמשום דבר מועט לא יפיל עצמו לגייסות :

אי לפני יאוש קאמריתו · אע"פ שמסתפק ר' שמעון בן גמליאל בדברי רבנן מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג לפני יאוש : אבל

[בהרא"ש ליתא אמר ר"י אמר רב נחמן וכו' אבל בטור וב"י ח"מ סי' סז משמע דהיה גרסתם אמר רב נחמן נאמן וכו' ולא היה לפניהם אמר רב יהודה]

תוספות רי"ד

דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי: תנן התם המחזיר חוב לחבירו בשביעית יאמר לו משמט אני אם אמר לו אע"פ כן יקבל ממנו שנאמר וזה דבר השמטה · פי' בדבור בעלמא שאמר משמט אני קיים המצוה ואח"כ מותר לגבות חובו אמר רבא ותלי ליה עד דאמר הכי פי' כיון שקיים המצוה ואמר משמט אני אבל אם לא הביאם לו כלל אינו יכול לכופו שיביאם אליו שהרי לא קיים שום מצוה:איתיביה אביי כשהוא נותן לו אל יאמר לו מחוייבני ונותנם לך אלא יאמר שלי הם ובמתנה אני נותנם לך א"ל ותלי ליה עד דאמר לו הכי: אבא בר מרתא הוה מסיק בי רבא זוזי אייתינהו ניהליה בשביעית א"ל משמט אני שקלינהו ואזל אתא אביי אשכחיה דהוה עציב א"ל אמאי עציב מר א"ל הכי הוה מעשה אזל לגביה א"ל אמטיית לי' זוזי למר א"ל ומאי אמר לך א"ל משמט אני א"ל ולא אמרת ליה אעפ"כ א"ל לא א"ל אי אמרת ליה אעפ"כ הוה שקלינהו מינך השתא נמי אמטיינהו ניהליה ואימא ליה אעפ"כ אמטיינהו ניהליה וא"ל אעפ"כ וקבלינהו מיניה אמר לא הוה ביה דעתא להאי צורבא דרבנן מעיקרא:אמר רב יהודה אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ממני מ"ט כיון דתקינו ליה רבנן לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי הוה אתי לקמיה דרב א"ל מידי פרוזבול היה לך ואבד כגונזה פתח פיך לאלם הוא:תנן וכן ב"ח שהוציא ש"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו תנאי היא דתניא המוציא ש"ח על חבירו צריך שיהא עמו פרוזבול וחכ"א אינו צריך : מתני' עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד לשם ב"ח אל ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד:במאי עסקי' אילימא לפני יאוש לשם ב"ח אמאי לא ישתעבד פי' הרי של רבו ראשון הוא ומה כח יש ביד הפודהו לשם ב"ח להפקיעו מתחת יד רבו הראשון שלא נתייאש ממנו (יצא)[אלא]לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד פי' דקס"ד לרבו הראשון קאמר וכיון שרבו הראשון נתייאש הימנו ה"ל כאילו הפקירו וקי"ל המפקיר עבדו יצא לחירות: אמר אביי לעולם לפני יאוש ולשם עבד ישתעבד לרבו ראשון לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב"ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא מימנעי ולא פרקי פי' אע"פ שמן הדין הוא לחזור לרבו ראשון שהרי לא נתייאש ממנו מ"מ מפני תיקון העולם כדי שיפדוהו ולא ישתקע ביד הגוים אמרו שאם פדאוהו לשם ב"ח שיהא ב"ח וכופין את רבו ראשון לשחררו שאם אתה אומר ישתעבד לרבו ראשון(א)קסבר כשם שמצוה לפדות בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים:רבא אמר לעולם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני שרבו ראשון כבר נתייאש ולקמן אמרי' ממאן קנייה רבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב"ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוא רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו ישתעבד לרבו ראשון שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו פי' אם ידע דביאוש כזה דאתי בעל כרחו יוצא מיד רבו ראשון יפיל עצמו לגייסות של גוים עד שיתייאש ממנו רבו ואח"כ יברח מהם ויהיה ב"ח מ"ה תקון רבנן שביאוש כזה שהוא בעל כרחו לא יצא ב"ח אך המפקיר עבדו מרצונו ב)וקי"ל אביי ורבא הלכה כרבא ואקשי' ולרבא דאמר לשם עבד ישתעבד לרבו שני רבו שני ממאן קנייה משבאי ושבאי גופיה מיקני ליה אין למעשה ידיו כדריש לקיש דאר"ל מנין לגוי

שקנה

א) נ"ל ממנעי ולא פרקי : רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר כשם כו'. ב) נראה דנ"ל בוודאי יצא ב"ת וקיי"ל כו' :

שביעית פ"י מ"ח שבת קמח:

[גי' הערוך בערך תלה רבא וע"ש וכה"ג ברמב"ם פ"ט מהל' שמיטה הלכה כה]

[ע"ז לג: חולין די תמורה כו:]

[כתובות לו: ב"ב מא.]

כתובות פט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר כו' בהאי צורבא מרבנן:

[תוספתא פ"ג]

[יומא מו: וש"נ]

ויקרא כה

[יבמות מז:]

ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה יכול לא יקנו זה את זה יכול לא יקנו זה את זה האמרת לא הם קונים זה מזה ה"ק ולא הם קונים זה מזה לגופו יכול לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת ק"ו עובד כוכבים ישראל קונה עובד כוכבים עובד כוכבים עובד כוכבים לא כ"ש ואימא הני מילי בכספא אבל בחזקה לא *אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון אשכחן עובד כוכבים עובד כוכבים עובד כוכבים ישראל מנלן דכתיב °וישב ממנו שבי (במדבר כא) אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שיחרור תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי מוקי לה להאי לפני יאוש והאי לאחר יאוש אלא לרבא דאמר לאחר יאוש קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות אמתיה דמר שמואל אשתבאי פרקוה לשום אמהתא ושדרוה ליה שלחו ליה אנן כרשב"ג סבירא לן את אי נמי כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה ניהלה ואינהו סבור לפני יאוש הוה ולא היא לאחר יאוש הוה ושמואל לא מיבעי' דאשתעבודי לא משתעבד בה אלא גיטא דחירותא נמי לא אצרכה שמואל לטעמיה *דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שנאמר °וכל עבד איש מקנת כסף (שמות יב) עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאה לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת °שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצו פרקי לה למה לי גיטא דחירותא אי דלא מצו פרקי לה כי שדר לה גיטא דחירותא מאי הוי לעולם דמצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא חבורי מחברי אהדדי ופרקי לה ואב"א לעולם דלא מצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא מיתזלא באפיה ומפריק לה והאמר מר *חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא ההיא אמתא דהוות בפומבדיתא דהוו קא מעבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר *רב יהודה אמר שמואל כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא ואביי משום איסורא לא האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק *מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו

ולא הם קונים · את אחד מכם : **לגופו** · שיהא צריך הימנו גט או אם יברח ממנו ויתגייר מותר בבת ישראל שאין גופו קנוי לחברו : **עובד כוכבים קונה ישראל** · למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה) : **ה"מ** · דעובד כוכבים קונה חברו : **בכספא** · דומיא דעובד כוכבים קונה ישראל בכסף דכתיב מכסף מקנתו בעברי הנמכר לעובד כוכבים וקניית עובד כוכבים בעובד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עובד כוכבים בישראל : **בחזקה** · כגון שבאי שהחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו (ולא בכסף) (א) חזקה שעבד כנעני נקנה בו היינו חזקה של עבדות הלבישו הנעילו הרחיצו לרבו כדתני' בהאשה נקנית (קדושין כב:) נהי דישראל קני ליה לעובד כוכבים בחזקה לאיתקוש עבדים לקרקעות אבל עובד כוכבים לא קני קרקע בחזקה כישראל אלא כל קניינו בכסף : **עמון ומואב טהרו בסיחון** · אלמא עובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה והאי עבד נמי כיון דאפקריה ישראל ביאוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה : **טהרו בסיחון** · דכתיב (דברים ב) אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תגורם (שם) וכתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון ובני עמון אשכחן ביפתח (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון ויירש את ארצו מארנון עד יבוק וגו' אלמא מבני עמון כבשה והדר ישראל וכבשו מיניה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה : **עובד כוכבים מישראל מנלן** · כגון עבד זה דשייך במצות : **וישב ממנו שבי** · מדקרי ליה שבי דידיה ש"מ קנייה בחזקה: **מן האסורין** · עבד כנעני של ישראל שנשבה וברח מן האסורין של עובדי כוכבים : **יצא לחירות** · מלהשתעבד לרבו עוד: **וכותב לו גט** · להתירו בבת ישראל : **א"ר יוחנן כל מקום כו'** · וקשיא דר' יוחנן אדר"י : **לקטלא מסר נפשיה** · כדי לצאת מידי גייסות שהרי בורח מן האסורין ויודע שאם ישיגוהו יהרג : **ואינהו** · דפרקוה לשום אמהתא: **סבור** · דלא נתייאש מר שמואל הימנה : **יאוש** · הוי הפקר : **איש** · יתירא הוא : **תרמודאה** · עובד כוכבים היה מתרמוד: **שלחו ליה לדידיה** · לר' אבא : **אי דמצו פרקי לה** · שהעובד כוכבים רוצה לתתה בדמים: **למה לי גיטא דחירותא** · יפדוה לו לשם עבדות : **מאי הוי** · הרי כבושה היא ביד העובד כוכבים : **חבורי מחברי** · בני העיר אהדדי ופרקי לה אבל לשם עבדות לא היו רוצין לפדותה לו דלית להו דר"ש [ב"ג]: **מיתזלא באפיה** · מפני שיגלה לכל שפחת ישראל היתה : **ומפריק לה** · נותנה בכדי פדיונה : **והאמר מר** · במס' ע"ז (ד' כב:): **בעשה** · לעולם בהם תעבודו (ויקרא כה) : **וכתב לה גיטא דחירותא** · וכסיב לה ישראל ומינטר לה:

וכפו

אבל בחזקה לא · פי' בקונטרס חזקה של עבדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרבו כדתניא בפ"ק דקדושין (דף כב:) וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עברי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בכסף ופר"ת הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בע"ע אבל בעלמא קניינו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות א"כ לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בפ"ב דבכורות (דף יג·) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כבוש מלחמה איירי וכן פר"ח :

עמון ומואב טהרו בסיחון · וכי היכי דקנו ארצם בחזקה קנו נמי גופם בחזקה :

דכתיב וישב ממנו שבי · וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון השתא עובד כוכבים ישראל קני עובד כוכבים לעוב' כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישב ממנו שבי לא הוה ילפינן מיניה שום קנין אי לאו דאשכחן דטיהרו ולהכי מייתי לעיל מדריש לקיש דמוישב ממנו שבי לחודיה לא הוה ידעינן ומיהו איצטריך לאתויי לאשמועינן דלא קנוי גופו :

ואינהו סבור לפני יאוש הוה · תימה דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרבא דלעיל ולמאי דפרישנא דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלאם עבד ישתעבד לרבו שני ניחא דא"כ היתה שלהם ולא מסתבר שהיו באים לתתה לו במתנה :

אלא אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצרכה · לאביי ס"ל דלרבא כיון דאמר ישתעבד בעי' גט שיחרור:

המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור · אין להקשות א"כ לשמואל למה לי שטרא בעבד כנעני לימא ליה באפי תרי זיל כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף טז· ושם) גבי עבד עברי ומאי משני נמי התם דעבד עברי גופו קנוי אכתי יפקירנו דאפי' מאן דצריך בעבד כנעני גט שיחרור היינו כדי להתירו בבת חורין אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה דהתם בקדושין (ג"ז שם) לא קאמר אלא משום דס"ד דעבד עברי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאותן לשונות צריך שטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר :

כל המשחרר עבדו עובר בעשה · והא דאמר לקמן (דף מ·) במי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור וכן בירושלמי אמרי' בהדיא דאי אמר שחררו משחררין °התם כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מצוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם בהם תעבודו ומשום כתיבת גט לחודיה ליכא איסור עשה וחציו בן חורין (לקמן מא:) דכופין את רבו התם משום דאיכא מצוה רבה דלשבת יצרה כדדרשינן הכא משום מצוה דרבים :

גופיה

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"א מהל' עבדים הלכה ג :

ס ב ג מיי' פ"ח שם הל' יד טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סו :

סא ד מיי' שם פ"ט הל' ו סמג עשין פב טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עט :

תוספות רי"ד

שקנה את הכנעני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כנעני ישראל קונה למעשה ידיו כדכתיב ונמכר לגר תושב או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כנעני לא כ"ש : ואימא ה"מ דקני ליה בכספא אבל בחזקה לא פי' בכנעני דקני ישראל דילפת מיניה ק"ו לכנעני בכספא מיירי אבל בחזקה שגוזלו בכח מחבירו מי[יימר]לודקני לי' כגון זה עבד שנשבה שלקחו השבאי בכח ובחזקה מישראל מנלן דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון פי' עמון ומואב היתה ארצם אסורה לישראל ובעבור שבא סיחון ונטלה מהם הותרה לישראל שקנאה סיחון בכח ובחזקה שנתייאשו עמון ומואב ממנה וחזרו ישראל ולקחוה מסיחון אלמא כנעני קונה מחבירו בחזקה : אשכחן כנעני כנעני כנעני ישראל מנין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה ומכאן מוכיח שנכסי ישראל שאנסום כנענים ונתייאשו הבעלים וקנאם ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' בדמים וע"כ לא פליגי רשב"ג אלא בעבדים וכחזקיה אבל בשאר נכסים מודה ואי ק' מאי קסבר רבא דאמר ישתעבד לרבו שני אע"פ שהוא לאחר יאוש והא כיון דייאש מיניה מריה ה"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משעה שנתייאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיאך רשאי השני לשעבדו ואי אמרי' דקסבר דצרי' גט שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול לכתוב לו גט שחרור להפקיעו מידו תשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שעומד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמרן אין כח בידינו לשחררו ולא מיבעיא בהפקר בלחוד אלא אע"ג דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציאו מתחת רשות אחרים ונהי שהועילו הפקירו ושחררו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הרי הוא משוחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שייר לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד לרבו שני ומיהו אע"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהתירו בבת ישראל עד שיחפץ רבו ראשון שהרי השבאי לא קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל ולא יכול למכור לו כ"א קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר הילכך אין כח לרבו שני לשחררו ולהתירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון נמי בלא רבו שני אינו מועיל שהרי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצה מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל' וכן נמי המוכר עבדו לכנעני וחזר הכנעני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכנעני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנה הוא יכול להקנות לישראל ולא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהתירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו וכן נמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מתירו בבת ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור: אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופריך תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפ"ה ישתעבד לרבו ראשון ק' דר' יוחנן אדר' יוחנן' ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות : א) אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא :

א) ההיא אמתא דהואי בפומבדיתא דהוו קמעבדי בה אינשי איסורא · אמר אביי כצ"ל .

[חולין ס: סנהדרין לד:]

ב"ק סט: ב"ב קעד: כתובות עו: סנהדרין לא: לקמן עה: ב"מ לח: [בכורות כד·]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא בכסף (חזקה) הז"מ וכ"ב לשון הר"ן ולא בכסף ולא בחזקה :

קדושין עב: נזיר סב: יבמות מה·

גליון הש"ס

גמ' שדר לה גיטא דחירותא · קשה לי הא כיון דלא היה כח ביד ב"ד להוציאו מעובד כוכבים אין כח ביד הבעלים להקדישו ולהפקירו דאף אם עבדא כמקרקעי הא בגזל קרקע אם אינו יכול להוציאו בדיינים א"י להקדיש כדאיתא בפ"ק דמציעא גבי מסותא וא"כ היאך יכול לשחררו וצ"ע : תד"ה כל המשחרר וכו' התם כיון דאין היורשין · עי' בתשובת מהר"י לבית לוי כלל ד סי' כה :

ע"ז כב:

ברכות מז: ע"ש

יבמות סו· לקמן מג:

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי' (פ"ו) פ"ט מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' עט: [ב] מיי' פ"ט מהל' עבדים דין ו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עט :

סג ג ד מיי' שם פ"ח הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סד :

סד ה מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יח :

סה ו מיי' שם הל' יז סמג עשין קלב :

תורה אור

וכפו את רבה ועשאה בת חורין *ואמר רב נחמן בר יצחק °[א]מנהג הפקר נהגו בה הכי השתא התם לא לעבד חזיא ולא לבן חורין חזיא הכא אפשר דמיחד לה לעבדיה ומנטר לה גופא אמר רב יהודה אמר שמואל *כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר °לעולם בהם תעבודו מיתיבי מעשה בר' אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה °[ב]מצוה שאני : ת"ר לעולם *בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר [ג] חובה ודילמא ר"א סבר לה כמאן דאמר רשות לא סלקא דעתך דתניא בהדיא רבי אליעזר אומר חובה אמר רבה בהני *תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון דמפקי עבדייהו לחירותא *ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ושתיהן נעקרו אמר רבה אמר רב *המקדיש עבדו יצא לחירות מאי טעמא גופיה לא קדיש לדמי לא קאמר דליהוי °עם קדוש קאמר ורב יוסף אמר רב *[ג]המפקיר עבדו יצא לחירות מ"ד מקדיש כ"ש מפקיר מאן דאמר מפקיר אבל מקדיש לא דלמא לדמי קאמר איבעיא להו צריך גט שיחרור או לא צריך ת"ש דאמר *רב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות [ד]וצריך גט שחרור אמר רבה *ומותבינן אשמעתין המקדיש נכסיו והיו בהן עבדים [ה]אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני *אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו מתני' קא רמית עליה דרב *רב תנא הוא ופליג °ת"ש °אך כל חרם וגו' מאדם אלו [ו]עבדיו ושפחותיו הכנענים הכא במאי עסקינן דאמר לדמי אי הכי אידך נמי דאמר לדמי א"ה אין הגזברים רשאין להוציאן לחירות גזברים מאי עבידתייהו ותו אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן להירות אחרים מאי עבידתייהו ותו רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו ואי לדמי מאי מפני שהוא כמוכרו לו תא שמע המקדיש עבדו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו

(ויקרא כה) (דברים יד) (ויקרא כז)

רש"י

וכפו את רבה · מפני שלא היתה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין : **ואמר רב נחמן** · לאו משום דאיתתא מיפקדה אפריה ורביה אלא מתוך שלא היתה ראויה לא היתה מיוחדת לאיש והיו נוהגין בה הפקר בזנות : **רשות** · משום דכתיב (דברים כ) בשבעה אומות לא תחיה כל נשמה אילטריך למיכתב מבני התושבים לעולם בהם תעבודו להתיר אחד משאר אומות הבא על הכנענית שהיא משבעה אומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד והכי מפרש לה בהמקנא*: **ודלמא ר' אליעזר סבר לה** · כר' ישמעאל ומאי דוחקיה לשנויי לעיל מצוה שאני : **דמפקי עבדייהו לחירות** · ועברי בעשה : **מסיירי נכסייהו** · שדותיהם מסתכלין בשבת לידע מה הן צריכין : **בעידן בי מדרשא** · כשהחכם דורש דרשות לרבים בשבת והם יושבין בסעודה והיה להם להקדים או לאחר : **בערב שבת** · בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקיימא לן* כבוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונים בשביל ביטול בית המדרש ואיכא דמפרשי בערב שבת ממש וכן בכל יום מרוב עושר אבל בהא מיהא איכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה : **גופיה לא קדיש** · שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית : **לדמי לא קאמר** · היה לו לומר דמי עבדי עלי : **דליהוי עם קדוש** · ישראל גמור דכתיב בהו כי עם קדוש אתה (דברים יד) ולא דמי למקדיש בהמה טמאה דהתם כיון דליכא למימר בה דתיהוי עם קדוש קאמר על כרחך לדמי קאמר ואע"ג דלא קאמר דמיה עלי הכי קאמר הרי היא קדושה לימכר אבל הכא דשייכא בגופיה לשון קדושה לא אמרינן לדמי קאמר : **צריך גט שיחרור** · מקדיש ומפקיר : **אחד זה ואחד זה** · מקדיש ומפקיר : **ומותבינן אשמעתין** · אשמועת עצמינו : **אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות** · ואפי' לקבל מיד העבד פדיונו דקיימא לן (קידושין כג:) עבד קונה את עצמו בכסף אם נתנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו פודה בו את עצמו מיד בעליו והני גזברין אין רשאין לכך שאין גופן קטי להקדש שלא הקדישן אלא לדמן וזו דרך שחרור הוא ולא דרך מכירה אבל מוכרין אותן לאחרים והדמים להקדש ואותן אחרים מוציאין אותם לחירות אם ירצו : **אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא** · אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו : **מפני שהוא כמוכרו** · הגזבר לו לעצמו כשם שהוא יכול למכור לאחרים ובלבד שיתכנס דרך מקח וממכר ולא דרך פדיון אלמא המקדיש עבד קדוש לדמיו : **אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו מאדם וגו' אלו הן** : **עבדיו ושפחותיו הכנענים** · שאם הקדישן מקודשים לבדק הבית וכיון דיליף טעמא מקרא קשיא לרב: **דאמר לדמי** · דמיו עלי להקדש ולא הזכיר עליו שם קדושה : **אי הכי אידך נמי** · אמאי אוקמת דפליג אדרב תרלה נמי דאמר לדמי: **גזברין מאי עבידתייהו** · מה רשות יש להן בעבד הלא אין להן על הבעלים אלא מעות ואי קשיא לוקמה כגון דאמר הרי הוא קדוש לדמיו דעבשיו הוא קדוש לימכר ורשותו עליו למכור וכמקדיש קרקע ובהמה טמאה תריץ דכיון דשייך בגופו לשון קדושה דעם קדוש כי אמר הרי הוא קדוש לדמיו חיילה אגופו למיהוי בן חורין כדקיי"ל במתפיס תמימים לבדק הבית דאין יוצאין מידי מזבח *בכריתות ובתמורה (דף לג:) הלכך על כרחך מתני' פליגא למימר דכי אמר הרי הוא קדוש לא לשון עם קדוש הוי אלא לשון הקדש לימכר בדמיו : **עושה** · העבד : **ואוכל** · ואין מעשה ידיו הקדש : **שלא הקדיש אלא דמיו** · ולא אמר אלא הרי הוא הקדש לדמיו והוי כקרקע ובהמה טמאה :
הא

תוספות

גופיה לא קדיש · פי' בקונט' שאינו ראוי למזבח ולא לבד"ה לדמי לא קאמר דהיה לו לומר דמי עבדי עלי ולא דמי למקדיש בהמה טמאה דהתם כיון דליכא למימר למיהוי עם קדוש קאמר ע"כ לדמי קאמר אע"ג דלא אמר דמיה עלי הרי היא קדושה לימכר קאמר אבל הכא דשייכא בגופיה לשון קדושה לא אמרינן דלדמי קאמר ואם תאמר ואמאי לא קאמר כמי קדוש לימכר לא קאמר כיון דמילתא אחריתא היא וי"ל כדפירש בקונטרס בסמוך דאפי' אמר כן בהדיא שיהא קדוש לימכר יצא לחירות מידי דהוה אמתפיס תמימים לבדק הבית דאין יוצאין מידי מזבח לעולם ולהכי לא מוקי ההיא דאין הגזברין כגון דאמר שיהו קדושין לדמיהן ומיהו קשה דאי מדמינן למתפיס תמימים כימא דאף על פי שהעבד יצא לחירות צריך לפדייה ויפלו דמיו לבדק הבית כמו במתפיס תמימים שתימכר לצורכי מזבח כדאמרי' בהמנחות והנסכים (מנחות קא·) כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח והדמים הם לבדק הבית כדאמר בפרק קמא דתמורה (דף ו·) דאף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי ולכאורה משמע דליהוי עם קדוש קאמר ואינו נותן שום דמים להקדש ועוד מאי קפריך מאך כל חרם דהתם דאמר בלשון חרם לא שייך לומר דלמיהוי עם קדוש קאמר ועוד כי משני דאמר לדמי והיינו לפירוש הקונטרס דאמר דמי עבדי ושפחתי עלי דאם הקדישם לדמים יצאו לחירות ואם כן מאי איריא עבדיו ושפחותיו אפילו דחברו נמי ועוד מאי שנא כנענים אפילו עבדיו ושפחותיו העברים נמי ונראה לפרש גופיה לא קדיש פי' ליאסר בהנאה כמו בהמה טמאה שמועלין בה וכן בקרקע אם עקר ממנו חולין ואפילו במחובר איסורא מיהא איכא לדמי לא קאמר שיהא גופיה קדוש לימכר והשתא פריך שפיר מכל חרם דמיתפסא בהון קדושה ליאסר בהנאה כמו מחרים שאר נכסים ומשני דאמר לדמי שיהיו לימכר ולא איירי במקדיש בלשון חרם והשתא ניחא דדוקא עבדיו ושפחותיו הכנענים ופריך אידך נמי דאמר לדמי ומשני אי הכי גזברין מאי עבידתייהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו ויהיה שלו :

אין הגזברין רשאין להוציא אותן לחירות · וכן אמר בפרק הנזקין (לקמן נב·) גבי יתומין דאין האפוטרופסין רשאין להוציא אותן לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים כו' ונראה דהיינו טעמא דאסור דרך שיחרור דסברי דקא מזלזלי בנכסי יתומים והקדש אבל דרך מכירה ידעי כולי עלמא שמוכרין אותן בשוין :

תוספות רי"ד

אמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו כתנאי לעולם בהם תעבודו רשות דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אמר חובה · אמר רבה בהני תלת מילי נחתו בעלי בתים מנכסייהו דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בעידן מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים א' קבעה סעודתא בערב שבת וא' קבעה סעודתא בשבת ושתיהן נעקרו: (ההוא אמתא דהואי בפומבדיתא דהות קעבדא אינשי איסורא) אמר רב יוסף אמר רב המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור' פי' יצא לחירות דקנין דמים שהיה לו עליו והפקירו הוא העבד קודם לכל אדם וזוכה לעצמו קודם לכל אדם אבל קנין האסור אינו דבר דמפיל עליה שם הפקר הלכך לא פקע מיניה עד דכתיב ליה גיטא דחירותא :

מסורת הש"ס

[יבמות סו· לקמן מג:] [סוטה דף ג.] ברכות מז: ע"ש סוטה ג· [פסחים קפ·] (סוכה כט:) [עי' פרש"י תענית כ: ד"ה וסייר] [עי' תוס' לעיל יב. ד"ה אמר רב] יבמות מח· נזיר סב: קדושין עב: [לקמן מ·] [קדושין ג: וש"נ] לקמן [נב:] כב [ערכין כ: כתובות מ: ב"ב מג: סנהדרין פא· חולין קכב:]

גליון הש"ס

גמ' מנהג הפקר נהגו בה · עי' שבת דף ד ע"א תד"ה וכי אמרינן : שם מצוה שאני · עי' פסחים דף נט ע"א תוס' ד"ה אתי עשה דפסח : שם ת"ש אך כל חרם · עי' ערכין דף כח ע"א תד"ה דת"ר :

ג"ל במנחות דף קא·

תורה אור

הא מני ר"מ היא *דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו [א]עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי *המקדיש עבדו [ב]אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא כמקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא *עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי °מ"ס כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי *דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר [ג]כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש כחישי אבל הכא [ד]כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי *והאמר עולא אמר ר' יוחנן *המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא *גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [ה]גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר *דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי (ויקרא כה) אמר קרא °והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה *אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי בפירוש

רש"י

הא מני ר"מ היא דאמר אין אדם מוציא דבריו · להקדש לבטלה דתניא (ערכין דף כ:) המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו דאדם יודע שאינו נערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים הכא נמי יודע שאין עבד ראוי לא להקרבה ולא לבנין וכיון דבלשון הקדש אקדשיה גמר בדעתו להקדיש דמיו ולומר דמיו עלי: **אי אמרת בשלמא ר"מ היא** · וטעמא לאו משום מקדיש סתם שיקדיש לימכר אלא משום דאין מוציא דבריו לבטלה הוא וכמו שאמר דמיו עלי ויש להן עליו מעות היינו דחייב ליתן דמים דאדם יודע שאין גופו קדוש ואמר לשם דמים: **אלא אי אמרת רבנן** · וטעמא משום דמקדיש סתם דבר שאין ראוי לגופו הקדישו לדמיו לימכר: **בשלמא** · בעבד איכא למימר סתמיה לדמים קאי וה"ק הרי הוא קדוש לימכר אבל בעצמו מי איכא למימר שיהא קדוש לימכר וכי יש דמים לבן חורין ומה מכירה יש בו אלא ר"מ היא ולאו דמשמע מלתא לדמי אלא מתוך שאינו מוציא דבריו לבטלה גמר בלבו ואמר דמי עצמי עלי והיינו דאמר הריני הקדש שמין אותו כעבד ולא שימכר וגבי עבד נמי אין רשות הגזברין עליו אלא מעות יש להן על הבעלים: **לימא כתנאי** · מקדיש עבדו קדוש או לא קדוש: **מועלין בשערו** · דוקא נקט ולקמיה מפרש לה: **אלא דכולי עלמא קדוש** · לימכר לדמיו: **אין מעילה בקרקעות** · דגמרינן מעילה חטא חטא מתרומה מה תרומה בתלוש אף מעילה בתלוש במס' מעילה (דף יח:) ובת"כ: **כגזוז דמי** · ואינו כמחובר לקרקע: **יש דברים שהם כקרקע** · מחוברין לקרקע: **ואינן כקרקע** · דקי"ל אין נשבעין על הקרקעות ועל גפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה: **מסרתי לך** · לשמור בקרקעי: **אפילו תימא** · הא דקתני הכא אין מועלין בשערו כר"מ היא: **אשבוחי משבח** · הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיבורו: **להא שמעתא דרב** · המפקיר עבדו יצא לחירות: **אמר רב הכי** · בתמיהה ופריך הש"ס והיאך רבי יוחנן מי לא אמר הכי ומאי מתמה אדרב: **לא סיימוה קמיה** · למילתיה דרב כולה אלא כרב יוסף אמרו קמיה דלא סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור ולא פירשו לפניו הא דאמרי' לעיל *דרב חייא בר אבין סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור: **גר שמת** · ואין לו יורשין וכל נכסיו הפקר: **קנו עצמן** · הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר: **אבא שאול אומר** · קטנים אין להן יד לזכות בעצמן: **מי כותב גט שחרור לאלו** · מעתה להתירן בישראלית הרי מתו בעלים: **עבדו דגר כאשתו** · כלומר אין הפקר זה דומה להפקר מחיים דעבד גמר לה לה מאשה וכתב לה ספר (דברים כד) או חופשה לא נתן לה (ויקרא יט) הלכך מחיים אין לו תקנה בלא גט כאשה אבל הפקר שלאחר מיתה כי היכי דאשתו משולחת בלא גט עבדו נמי לא בעי גט: **א"ה** · ישראל שמת נמי לא יזכו בניו בעבדיו דהא כאשתו הם: **המפקיר עבדו** · דתו ליכא נחלה לבניו: **ומת** · לא ליבעי גט שחרור להפקיע איסורו דהא מית ליה ובניו לא זכו בהן מעולם: **אין לו תקנה** · כדמפרש לקמן *דכיון דהפקירו פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפש לבעלים עליהן וכי מיית אין זו ירושה להורים לבניו הלכך אין לו מי שיתירנו בגט:

תוספות

הא מני ר"מ היא · הכא משמע דרב דלא כר"מ והא דאמר בפ"ק דערכין (דף ה:) האומר ערך כלי עלי נותן דמיו כר"מ וכן בפ' האומר משקלי עלי (שם כ:) דתנן ערך ידי ורגלי עלי לא אמר כלום ואמר רב עלה נותן דמיה ומפרש לר"מ אליבא דר"מ קאמר וליה לא סבירא ליה ואע"ג דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף טו:) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר ערך כלי עלי כר"מ לא סבירא ליה הכי וכי האי גוונא אשכחן בריש אלמנה ניזונית (כתובות דף נו:) דבעי למימר שמואל דהניזונת תנן וכאנשי יהודה אע"ג דבסוף נערה שנתפתתה (שם נד:) אמר שמואל הלכה כאנשי גליל:

עבדא כמקרקעי דמי · ולכך אין מועלים בו דאין מעילה במחובר דבפ' הנהנה (מעילה יח:) ילפינן מעילה חטא חטא מתרומה והא דאמרי' בפ' המוכר את הספינה (ב"ב עט:) הקדיש בור מלא מים מועלין בו ובמה שבתוכו לא כמו שפי' שם רבינו שמואל שהגיע חפליו בבור דהא אין מעילה במחובר אלא כשעקר מן הבור הוליא והנה ממנה:

קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן · דאין להן יד לזכות בעצמן וכן בפרק מי שמת (ב"ב קנו:) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול ואע"ג דאית ליה זכיה במציאה כדאמרינן בהניזקין (לקמן נט:) היינו מדרבנן מפני דרכי שלום והכא לא שייך ההוא טעמא וא"ת בפרק לולב וערבה (סוכה מו:) אמר לא ליקני איניש לולבא ליטוקא בי"ט ראשון דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני וליכא למימר דהתם בפיקח כגון צרור וזרקו אגוז ונטלו דהא בפ"ק דקדושין (דף כב:) בההוא עובדא דא"ל שלוף לי מסנאי משמע דהוה בו דעת וקאמר התם איכא דאמרי קטן הוה וי"ל דדעת אחרת מקנה אותן שאני*:

וכי מי כתב גט שחרור לאלו · אלמא לא בעי גט להתירו בבת חורין והיינו כשמואל דאמר מי שאין לו רשות רבו עליו אינו קרוי עבד וטעמא דאבא שאול בקטנים דחשיב רשות רבן עליהן כיון שאין להן יד בעצמן:

אלמה אמר אמימר כו' וא"ת מאי אי הכי כ"ש דלשמואל תקשי דאמימר וי"ל דהא לא קשיא ליה משום דשמואל תנאי היא בפרק החולץ (יבמות מח:) ובפרק בתרא דנזיר (דף סב:) אבל הא קשיא ליה אי אתיא דאמימר דלא כר' יוחנן רביה ולהכי כמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן *דאבא שאול דאיהו מוקי להו כההוא תנא דאית ליה דשמואל אבל איהו סבר כההוא תנא דפליג עלייהו וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה:

הלכה כאבא שאול · אומר ר"ת דהלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (דף כז:) דאמר כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר ריב"ל בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי*):

*) [וע' היטב תוס' חולין מ: ד"ה אמר רבא ותו' קדושין כג: ד"ה וא"ד]

תוספות רי"ד

וכן אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור איתיביה ר' אבא לעולא גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן ב"ח קטנים כל המחזיק בהן זכה וכי מי כתב גט חירות לאלו: אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כאשתו מה אשתו נשתלחת בלא גט אף עבדיו משתלחים במיתה בלא גט פי' אין הפקר דלאחר מיתה דומה להפקר דמחיים דעבד איתקש לאשה דגמר לה לה דכתיב או חופשה לא נתן לה וכתיב וכתב לה ספר כריתות מה אשה אינה יוצאה מחיים בלא גט ולאחר מיתה יוצאה ה"ה הכי נמי עבד: אי הכי ישראל נמי אמר קרא והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אבל גר שאין לו יורשים יוצא במיתת רבו א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כאבא שאול דאמר קטנים כל הקודם בהן זכה שאין להן יד לזכות בעצמן: ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול דהכי אמרי' בפ"ק דקידושין רב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשים הוה חלש על מר זוטרא לשוולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסנאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול הוה וזה פירש למיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דאמר קטנים כל המחזיק בהן זכה:

הניא

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כ סמג עשין קלב:

סז ב מיי' פ"ה מהלכות מעילה הל' י:

סח ג מיי' פ"ה מהל' טוען הל' ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן צה סעיף ב:

סט ד מיי' פ"ה מהל' מעילה הל' י:

ע ה מיי' פ"ב מהל' זכייה הלכה יז סמג עשין פב טור ש"ע י"ד סי' רסז סעיף סה וטוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף כט:

מסורת הש"ס

[ערכין כ: וש"נ] · [סנהדרין טו:] · [יבמות לט: ב"ק יב: פס' קני:] · ב"מ ק: סנהדרין טו: שבועות מב: · [לקמן מ:] · קדושין כג: · [דף לח:] · [עירובין טו: וש"נ] · [לקמן מ:] · [דף מ.] · (כתובות כה:) · [וע' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן] · ס"א והגה

גליון הש"ס

בגמ' מר סבר כגזוז דמי. עי' נדרים ד' סה ע"ב ומזיר דף נא ע"א:

*בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי °אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה אאלא בשטר ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי גמר *לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסורא ולא ממונא ואי מכללא מאי א"ל אדרב' דוק מינה לאידך גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן אמר ליה בפירוש שמיע לי ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין הלכה כאבא שאול אמר ליה ר' זירא לר' חייא בר אבא בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי אמרו לפני רבי נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר ואמר ר' יוחנן מאי טעמא דרבי גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן ואי מכללא מאי אדרבה דוק מינה להך גיסא מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסור' ולא ממונא אמר ליה בפירוש שמיע לי אמר מר אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר והתניא *רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו הכי קאמר באו בכסף או בשטר והאי פקע ליה כספיה ולאפוקי מהאי תנא דתניא ר' שמעון אומר משום רבי עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כדרך ששטר גומר בה ת"ל °והפדה לא נפדתה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין הכסף גומר בה אמר רמי בר חמא א"ר נחמן הלכה כר' שמעון ורב יוסף בר חמא א"ר יוחנן גאין הלכה כר' שמעון אשכחיה רב נחמן בר יצחק (א) לרבא בר שאילתא דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה א"ל הלכה או אין הלכה א"ל אני אומר אין הלכה ורבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן הלכה וכי אתאי לסורא אשכחתיה לר' חייא בר אבין אמרי לי' אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר לי דההיא אמתא דהוה מרה שכיב מרע אתיא בכיא קמיה אמרה ליה עד אימת תשתעביד ותיזיל ההיא איתתא שקל כומתיה שדא בה אמר לה זיל קני הא וקני נפשיך אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום דהלכה כר' שמעון דולא היא אלא משום דהוה ליה כליו של מקנה אמר רב שמואל בר אחיתאי אמר רב המנונא סבא אמר ר' יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב המנונא הלכה כר' שמעון ולא היא אין הלכה כר' שמעון אמר ר' זירא אמר ר' חנינא אמר רב אשי אמר רבי עבד שנשא את בת חורין בפני רבו יצא

תורה אור: ויקרא יט

מה אשה איסורא ולא ממונא · וא"ת היאך עבד משתחרר בשטר לחבא שאול אם לא יפקירנו תחלה דמה אשה איסורא ולא ממונא אף כו' וכי תימא דלשון הכתוב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך הוי לשון הפקר אם כן לשמואל למה לי שטרא יפקירנו ועוד דאפי' על ידי הפקר היאך משתחרר קטן לאבא שאול ואור"י דדוקא בקנין דמיתה דילפינן מאשה אמרי' איסורא ולא ממונא דומיא דאשה אבל שטר שכתוב בהדיא בקרא או חופשה לא ניתן לה (ויקרא יט) משוחררת בשטר לאודיה דמקרא מלא דיבר הכתוב ועוד דאיתקש שטר לקנין כסף דכתיב (שם) והפדה לא נפדתה ועיקר קנין כסף מפקיע ממון כדאמר הכא נתייאשתי מפלוני עבדי אין לו תקנה אלא בשטר אבל בכסף לא דפקע ליה כספיה מכי אפקריה:

אמר להן לא עשה ולא כלום · פירש בקונט' משום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ליכא שהרי לא צוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה אלא בקנין זה נתכוון לשחררה והרי הוא טעות ולא שייך להזכיר כאן מתנת שכיב מרע דהויא ליה במקלת ולמלוה לקיים דברי המת איכא לדמויי אם היה כמוסר לבניו:

משום דהוה ליה כליו של מקנה · אבל אם היה כליו של קונה היתה זוכה עצמה בחליפין דתני' בהדיא בפ"ק דקידושין (דף כב:) דעבד כנעני נקנה בחליפין משום דחליפין דמו לכסף וכל היכא דכסף קני חליפין נמי קני לבר מאשה משום דבפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה כדאמר בריש קדושין (דף ג·) ומכאן יש להוכיח דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה בפרק הזהב (ב"מ מז:) ועוד אמרינן התם במאי דכשר למקנייה ביה לאפוקי מדלוי ולא דמי להא דאמר בפרק המגרש (לקמן פה:) דאתקין *רבא מיומא דנן ולעלם לאפוקי

בפירוש שמיע לך · מרבי יהושע בן לוי: מאי כללא · מאיזה כלל יש לי ללמוד דקבעית מינאי מכללא שמיע לך: נתייאשתי · לשון הפקר הוא: אין לו תקנה · בבת ישראל ולא בשפחה שהרי משוחרר הוא קצת ואינו גמור: מה אשה · אם הפקירה בעלה לא התירה לינשא לאחר בכך עד שיתן גט: וקא דייקת מינה · כיון דרבי מאשה יליף לא איירי רבי אלא במפקיר עבד גדול שיש לו יד לקנות עצמו ומשהפקירו אין לו עליו אלא איסור אבל לא ממון כאשה זו שגט שלה אינו בא להפקיע ממון שיש לו עליה אלא איסור אבל בעבד קטן לא איירי רבי דלאו דומיא דאשה הוא דאיכא דררא דממונא עליה ובדידיה סבירא ליה דיש לו תקנה בשפחה דלא קנה עצמו בהפקר: ואי מכללא · ילפינא מאי קשיא לך בגוה דאצטריך לך למיבעי בפירוש או מכללא: אמר ליה · אי מכללא שמיע לך לאו שפיר דייקת: דוק מינה לאי גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה · התרתה בגט אף מפקיר עבדו דאיירי ביה רבי בין גדול בין קטן קאמר ודומיא דאשה הוא להך גיסא: אין לו תקנה אלא בשטר · כאשה השתא משמע דעבד אינו ניתר אפי' בפדיון: או בכסף או בשטר · תקנתו של עבד דהא איתקוש פדיון כסף לשטר דכתיב והפדה לא נפדתה או חופשה וגו': והאי · דאפקריה: פקע ליה כספיה · ומעתה אין לו תקנה אלא בשטר: ולאפוקי מהאי תנא · הא דאמרינן עבד ניתר בכסף לאפוקי מהאי תנא: יכול יהא כסף גומר · שחרורה אף להפקיע מידי איסור: אורעה כל הפרשה · כל מקרא הפרשה אורעה וסיימ' ללא חופשה מדלא כתי' בסיפא לא יומתו כי לא נפדתה או חופשה אלא כי לא חופשה ש"מ כי נפדתה נמי לא יומתו דאין בקידושין משום אשת איש הואיל ולא נכתב לה גט שחרור והכי קרא והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה הנחרפת לאיש כגון שפחה כנענית חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בשפחה ובבת חורין הבא עליה באשם דאי לא נפדתה כלל אין כאן אשם ולכך הוזכרה פדיה ולא משום דאי נפדתה לגמרי יהו קידושיה קדושין והבא עליה במיתה דמדכתב סיפא לא יומתו כי לא חופשה משמע אורעה דין מיתתה בחיפוש השטר ואפילו נפדתה כולה בלא שטר אין בה מיתה והא דכתיב לא נפדתה רבותא אשמעינן דאע"ג דלא נפדתה כולה אלא חציה איכא אשם: גומר בה · מוליאה לגמרי בין משעבוד בין מאיסור: ואין כסף גומר בה · דאינו מוליא אלא מידי שעבוד אבל לא מידי איסור שפחה שיהו קדושין תופסין בה: דבי תפלה · בית הכנסת: אמר לו אני הייתי אומר אין הלכה ורבנן דאתו כו' · נחלקו עלי ואמרו דר' זירא משמיה דרב נחמן אמר הלכה: וכי אתאי · אנא לסורא אשכחתיה כו': אימא לי איזי גופא דעובדא · דרב נחמן דשמעינן מינה דאמר הלכה היכי הוה: שקל כומתיה · כובעו: מאן דחזא · סבר משום דהלכה כרבי שמעון שהיו סבורין שאלו חליפין הן בקנין סודר דקונה ככסף דכתיב שלף איש נעלו (רות ד) ולא אמר כלום דרב נחמן להתירה לישראל קאמר כר' שמעון אבל מידי שעבוד יצאת: ולא היא · האי דאמר לי דרב נחמן אמר הלכה אלא אין הלכה קאמר כדאמינא מדעתאי אף מידי שעבוד לא יצאת: דהוה ליה כליו של מקנה · וקי"ל בפרק הזהב (ב"מ מז:) דהלכתא כרב דאמר בכליו של קונה ומשום דברי שכיב מרע ליכא שהרי לא צוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה במתנת שכיב מרע אלא בקנין זה נתכוון לשחררה והרי הוא טעות: יצא

תוספות רי"ד

תניא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כשם שהשטר גומר בה ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה בקורת תהיה לא יומתו כי לא חופשה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין כסף גומר בה פי' שהפודה את עבדו של חבירו ע"מ להוציאו ב"ח אין כסף גומר בו פי' שחרורו להתירו בבת ישראל אלא הכסף מפקיע מעליו קנין הדמים שהיה לו עליו ואסור להשתעבד בו אבל אינו מותר בבת ישראל עד שיכתוב לו שטר שחרור: איתמר אמר רמי בר חמא אמר רב נחמן הלכה כר"ש ור' זירא אמר רב נחמן אין הלכה כר' שמעון ומסיק תלמודא ואין הלכה כר' שמעון הלכך גם השני (ס"א הכסף) גומר בעבד ואינו צריך גם שחרור:

עא א ב מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' א סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף מב:
עב ג טוש"ע שם סעיף כו:
עג ד שם בהג"ה וע"ש בב"י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילא דהוה קאי:

גליון הש"ס

גמ' אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי · ע' ב"ק דף סו ע"א תוס' ד"ה כיון דבאיסורא:

[שבת לט: וע' ברכות טי' וש"נ]
[לקמן מא: חגיגה ד· קדושין כג·]
[לעיל לח: לקמן כב·]
[בס"א ליג רבא ועי' לקמן פה: מ"ש עס"ג]

יצא לחירות* א"ל רבי יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכ"א [א]אינה מקודשת כדאמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין הכא נמי [ב]כשרבו השיאו אשה ומי איכא מידי דלעבדיה לא מעבד ליה איסורא ואיהו עבד איסורא אמר ר"נ בר יצחק הכא במאי עסקינן דאמר לה צאי בו והתקדשי בו רבי מאיר סבר [°]יש בלשון הזה לשון שחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שחרור א"ר יהושע בן לוי עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות *מיתיבי [ג]לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבהכ"נ בפני רבו ה"ז לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא [ד]כשרבו הניח לו תפילין כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה לאחר מותי כופין את היורשים וכותבין לה גט שחרור [ה]אמרו לפניו רבי אמי ורבי אסי רבי אי אתה מודה שבניה עבדים כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן [ו]מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי קורת רוח עשתה לי יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח מ"ט *מצוה לקיים דברי המת [°]אמר אמימר המפקיר עבדו אותו עבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לא מצי מקני ליה א"ל רב אשי לאמימר *והאמר עולא אמר רבי יוחנן *ורב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות וצריך גט שחרור א"ל *צריך ואין לו תקנה איכא דאמרי אמר אמימר *המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מאי טעמא גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית א"ל רב אשי לאמימר והא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן דרב דימי טעותא היא א"ל מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי א"ל אנא כדרב שמואל בר יהודה סבירא לי ההוא דסקרתא דעבדי דאזדבן לעובד כוכבים כלו מרוותא בתראי אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו אהדרו אבני מרוותא קמאי ויכתבו לכו גיטא דחרותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי סבירא לי אמרו ליה דרב דימי טעותא היא אמר להו מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי [ז]והלכתא כרבינא ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחררי' לפלגי' אמר אידך השתא שמעי בי רבנן ומפסדו ליה מינאי [°]אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה *כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב לו בראשו אנן קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי [ח]מוקמינן ליה אפוטרופוס ומקרקיש

רש"י

יצא לחירות · דאי לאו דשחרריה לא הוה שביק ליה למנסב בת חורין: כל כך יש בידך · משמיה דרבי ואני שונה וחכ"א אינה מקודשת: שטר אירוסין · הרי את מקודשת לי וקדשה בו: דרבה בר רב שילא · לקמן: השיאו אשה · דאי לאו דשחרריה לא הוה מיעבד איסורא על ידו: ואיהו עביד איסורא · שנושא את שפחתו: צאי בו והתקדשי בו · כלומר אי דאמר התקדשי בו גרידא ודאי שחררה מעיקרא אבל השתא דאמר לה צאי בו והתקדשי בו וזה יהיה לך שטר שחרור ושטר ארוסין גלי מילתיה דלא שחררה אלא בהאי: ר"מ סבר יש בלשון · הרי את מקודשת לי לשון שחרור וה"ק הוי ראויה להתקדש לי בו והתקדשי בו: שהניח תפילין בפני רבו · אין דרך עבד להניח תפילין דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה לאו זמן תפילין הוא: אפוטרופוס · על נכסיו דאי לאו דשחרריה לא הוה חשיב ליה: הרי זה לא יצא לחירות · גרסינן: אמרו לפניו · לפני ר' יוחנן: אי אתה מודה · דאל ישתעבדו אינו לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא לא יטריחוה בעבודתה אבל וולדות היולדין ממנה מעכשיו עבדים הם ואמאי כופין לשחררה ויפסידו ולדות מכאן ולהבא שלא נוח אביהם כן: ה"ג כי אתא רב שמואל כו' ולא גרסי' אלא ופליג אדרב דימי ואמר לא כך אמר רבי יוחנן אלא כך אמר: ועושין לה קורת רוח · ואם אין רוחה נתקררה בלא שחרור ישחררוה: אין לו תקנה · ואפי' בשטר: לא מוריש · שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון: והא כי אתא רב דימי כו' · וכיון דאמר אל ישתעבדו בה פקע ליה ממונא מינה וקאמר יורשין כותבין לה גט שחרור: טעותא היא · כדאמרן לעיל דהוא לא נוח לשחררה: ופרכינן מאי טעותא · דרב דימי דלא אמר הא בלשון שחרור: הא אמר · הרי את בת חורין לא הוו קפדי רבי אמי ורבי אסי עלה: כרב שמואל בר יהודה סבירא לי · דאמר לא א"ר יוחנן כן ולא אמרו לו רבי אמי ורבי אסי כן וכיון דקאמר יעשה לה קורת רוח לא מנע כח היורשין ממנה אלא בהן תלה: דיסקרתא · קריה: דעבדי · עבדים של ישראל היו ומכרום לעובד כוכבים ותנן (לקמן דף מג:) המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: כלו מרוותא בתראי · כלו אדוניהם האחרונים עובדי כוכבים: אתו · העבדים: לקמיה דרבינא · להתירן בבנות ישראל: אהדרו אבני מרוותייכו קמאי · חזרו על בני אדוניכם הראשונים ובקשו מהם לכתוב לכם גט חירות: אין לו תקנה · דאיסורא לבניו לא מורית והא נמי כי זבניה פקע כספיה מיניה ואיסורא הוא דהוה ליה גביה ואיסורא לאו ירושה היא להורישה לבניו: כרב דימי סבירא לי · דאמר אל ישתעבדו בה ופקע להו ממונא מינה וקאמר כותבים לה גט שחרור: הא אמרה בלשון שחרור · כגון הרי את בת חורין: ה"נ · דלא טעותא היא וכופין דירושה היא להורישה לבניו: ומפסדי ליה מינאי · כדאמרינן במתני'* כופין את רבו ועושה אותו בן חורין: אקנייה לבנו קטן · שאין ראוי לכופו בבית דין: מוקמינן אפוטרופוס · ליטולא לברור לו דמים יפין כמה שהוא נישום בשוק שהרי צריך העבד לכתוב שטר על חצי דמיו:

תוספות

לאפוקי מר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרב גופיה פסיק כוותיה בההיא פרקא דהתם לשופרא דשטרא אתקין *אבל הכא למאן דאמר בכליו של מקנה לא מהני בכליו של קונה ובקונטרס פירש בהזהב (ב"מ מז·) דלוי דאמר בכליו של מקנה כ"ש בכליו של קונה ואין נראה כיון דאמר דגואל כתן לבעז לא מהני אלא בענין זה כמו לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין משום דבעינן דומיא דנעלו ולא אמרינן דהואיל דכלי שוה פרוטה קני כל שכן פירות שוים אלף זוז דאיכא הנאה טפי דגמר ומקני ועוד אמרינן בנדרים בהשותפין (דף מח:) דסודרא קני על מנת להקנות הוא* :

כשרבו הניח לו תפילין · ולא משום דלא מיעביד ליה איסורא דמברך עליהן ואיכא ברכה לבטלה דהא סוכה לולב ושופר וכמה מצות עשה שהנשים מברכות אלא משום דאין עבדים רגילים בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מנח ליה :

אותו העבד אין לו תקנה · פירוש לא בבת חורין ולא בשפחה כדפירש בקונטרס לעיל *ואין נראה מדאמר לעיל (דף לח·) עבד שברח מבית האסורין כו' ולא עוד אלא שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין ומאי קא משמע לן פשיטא דכופין אותו כיון דאסור בשפחה ובבת חורין כמו אליו עבד ואליו בן חורין וכן הא דאמר בירושלמי דהיכא דאמר שחררו כופין את היורשים משום מצוה לקיים דברי המת תיפוק ליה משום דאסור בשפחה ובבת חורין ובפ' בתרא דכריתות (דף כד:) אמרינן דסבר *רשב"ג המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ומעוכב גט שחרור אוכל בתרומה ומסתברא כיון דאוכל בתרומה דשרי נמי בשפחה ולכך נראה דאין לו תקנה בבת חורין קאמר אבל בשפחה שרי :

צריך ואין לו תקנה · תימה דתיקשי ליה מאידך דרבי יוחנן דאמר לעיל (לח·) עבד שברח מבית האסורין כו' ולא עוד אלא כופין את רבו אלמא יש לו תקנה :

הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי · תימה דלעיל קאמר אדרבי יוחנן אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי יהא משתלח בלא גט דעבדו לאחתו והכא משמע דבעי גט ושמא לעיל אתיא כרב שמואל בר רב יהודה דהכא אי נמי הכא בעי גט מדרבנן שלא יאמר לו עבדי אתה כדאמר לקמן לחד תנא ביוצא בראשי אברים :

תוספות רי"ד

אריב"ל עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות · פי' עבד לאו בר תפילין הוא דתפילין מצות עשה שהזמן גרמא הסוליל הלאו זמן [תפילין] הוא ושבת נמי לאו זמן תפילין הוא ועבד איתקש לאשה איתיביה לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבה"כ בפני רבו הרי זה לא יצא לחירות אמר רבה בר שילא כשרבו הניח לו תפילין וכן נמי אם השיאו רבו אשה יצא לחירות וכופין אותו לכתוב לו גט שחרור: אמר אמימר המפקיר את עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופא לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית · פי' שאין קנין האסור ממון להורישו לבניו · וליתא לדברי אמימר דאמ' ההוא בסקרתא דעבדי ואיזדבן לגוים · פי' עיר של עבדים כדאמרן בפ' כיצד מעברין גבי עיר של יחיד כם הקרתא דריש גלותא כלו מרוותייהו בתראי · פי' הגוים שקנאום אתו לקמיה דרבינא אמר להו זיל אהדרו אבני מרוותא קמאי ולכתבו לכו גיטא דחירותא כו' ותנן לקמן המוכר עבדו לגוים יצא לחירות אבל צריך גט שחרור להתירו בבת ישראל והלכתא כרבינא שגם היורש יכול לשחרר ואע"ג דליכא עליה אלא קנין אסור בלחוד · ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא דידיה אמר אידך השתא שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי כי אמרי' לקמן מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושין אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא קמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב בראשו אנן קים לן בינוקא דמיקרבא דעתיה לגבי זוזי

עין משפט נר מצוה

[עי' תוס' לקמן עב: ד"ה הכי]

עד א מיי' פ"ו מהלכ' עבדים הלכה ח טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סט וסעיף נח :

עה ב ג ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכ' ין סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף ע וטוש"ע אה"ע סי' ד סעיף יב :

[ועי' היטב תוס' ב"מ מז· ד"ה בכליו]

עו ה מיי' שם ס"ו הל' ד סמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף עז :

עז ו מיי' שם ופ"ט מהל' זכייה הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף עז:

עח ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סד :

[דף לט: ד"ה אין לו תקנה]

עט ח מיי' שם פ"ז הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף סג :

נ"ל ת"ק דרשב"ג

[לעיל לח:]

מסורת הש"ס

ס"א ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו רבו שטר שחרור

כתובות כח·

לעיל יד: טו· [כתובות ע·]

[לעיל לט·]

[ברכות טו· וש"נ]

[לעיל לט·]

ב"מ קא·

לקמן דף מא:

גליון הש"ס

גמ' יש בלשון הזה לשון שחרור · ע' יבמות דף מו ע"ב תד"ה שם גר : שם אמר אמימר המפקיר עבדו · ע' לקמן דף מג ע"ב תד"ה אבל : שם אזל אקנייה לבנו קטן · ע' לקמן דף מב ע"א תד"ה יוס של רבו :

פ א ב ג מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף עד:
פא ד ה מיי' פ"ד מהל' זכייה ומתנה הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמה סעיף א:
פב ו מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכ' ג טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סה:
פג ח מיי' פ"ד מהל' זכיה ומתנה הלכה יב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמה סעיף ד:
פד ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
פה כ ל מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה טז ופי"ח מהל' מלוה הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח וטוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ו:
פו מ מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה יד ופי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ז:
פז נ מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה טו סמג עשין פו טוש"ע שם סעיף ז וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח:

ומקרקיש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה ת"ר האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר: ת"ר האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לפלוני (א) ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר ת"ר האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי *הודאת בעל דין כמאה עדים דמי האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא:

מתני' עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב אלא משחרר: **גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא *הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

רש"י

ומקרקיש ליה · עבדא: זוזי · דבר מועט ליטקא ולא יטרחו ב"ד לכופו שהוא ישחררוהו מדעתו בשביל זוזי ובלאו קרקושי זוזי לא אפשר דינוקא לאו בר כפייה הוא ואפוטרופסין אין רשאין להוציא עבדים לחירות ולא לחוב ליתומים כדאמרינן בהנזקין (לקמן דף נב:) ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין · כלומר בא' מן הלשונות הללו הרי הוא בן חורין: אעשנו בן חורין רבי אומר קנה · דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ואהן מוקמינן לה בדכתב ליה הכי ליפני בשטרא ומסר ליה: וחכמים אומרים לא קנה · שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: אמר רבי יוחנן וכולן בשטר · האי האומר דקתני כותב הוא שכתב לו אחד מן הלשונות הללו ומסר לו אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומצי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף כדאמרינן לעיל *גבי ההוא דשקיל כומתיה שדא בה אי נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן דאילו בדיבורא לא מיקניא ארעא ואי שמעתי וכולן בשטר לריך לכתוב גט שחרור וכן גבי שדה לריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמירה בעלמא היא ויש להקשות בשלמא גבי עבד איכא למימר בלשון חירות פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא קנה כהי דגבי כתבי ונתתיה נימא הרי הודה שכבר נתן על ידי שטר או בקנין מתנה גמורה אבל אתננה היכי נימא דקנה: שמא זיכה לו · גט חירות: על ידי אחר · ואמר לו זכי בו לפלוני וזכות הוא לו וזכין לו שלא בפניו: הודאת בעל דין · עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה דאמרינן טעה כסבור שקבלה זה מידו: משלשין · ביד שליש נאמן עד שיבא אליהו: הא באבא הא בברא · אם מקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבואו עדים *שמכרה לאביו וזה לא ידע: **מתני'** אפותיקי · אם לא אפרע לך תוכל ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותה: ושחררו · בגמרא מפרש לה לכולה: **גמ'** שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני · שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקיע שעבוד כדרבא: הקדש · עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמים לא מפקעה שעבוד כדתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו: חמץ · עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אצלו אתי איסור חמץ ומפקע לשעבודיה דעובד כוכבים והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה:

תוספות

וכתב ליה גיטא לחירותא על שמיה · לא נהירא לרבינו שמואל פי' הקונטרס דמפרש על שמיה דקטן שאין מעשה קטן כלום להתירו בבת חורין כמו קטן שקנה יבמתו מן התורה דאינו נותן גט עד שיגדיל ואע"ג דפעוטות כבר שית כבר שבע ממכרן ממכר במטלטלים (לקמן נט.) הייט בממון דוקא דהפקר ב"ד היה הפקר אלא נראה לו לפרש דכתב ליה גיטא על שמיה דאפוטרופוס ואע"ג דבעלמא אין האפוטרופסין רשאין להוציאן לחירות הכא כיון דעשה שלא כהוגן להקנותו לבנו קטן הפקירוהו ב"ד ונתנוהו לאפוטרופוס לשחררו כדאמרינן דאפוטרופסין תורמין ומעשרין לאכול ואע"ג דדרשינן (לקמן דף נב:) אתם ולא אפוטרופסי' אלא הפקר ב"ד הפקר והפקירו ב"ד התבואה של תינוק ונתנוה לאפוטרופ' שיוכל לתרום ואינו אוכל טבלים ובלא קרקושי זוזי לא רלו בית דין להפקירו ליתן לאפטרופא לשחררו דאינו נכון לעבור על דעתו של תינוק ור"ת מפרש דהכא לאו קנסא הוא מדלא קאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך נעשה לו שלא כהוגן כדקאמר ביבמות בפ' ב"ש (דף קי:) אבל כאשר עשה כן יעשה לו הוי דינא כדאמרינן בס"פ השואל (ב"מ דף קא:) ובדין יכול האפוטרופוס לשחררו דרך מכירה כדאמרינן (ב) ומוכרין אותן לאחרים ולרבי נותן דמי עצמו ויולא ואפילו בלא קרקושי זוזי אלא משום דמיחזי כחוכא ואיטלולא שהתינוק עומד ולווח שלא למכור לפי שאביו מלמדו לצווח ואיכא לזות שפתים אבל כי מקרקש ליה זוזי לא יחוש לדברי אביו וגיטא דחירותא נמי לא הוה לריך דכסף גומר בלא שטר דדוקא ביולא בראשי אברים איכא דמלריך שטר משום דכתיב ישלחנו כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כד:) אלא לפי שנעשה על כרחו של אב לריך מדרבנן לגיטא דחירותא שלא יאמר לו עבדי אתה:

חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר · יהא חיישי' הוי ודאי כמו חיישינן שמא במי מילין כתבו (לעיל דף יט:): הודאת בעל דין כו' · בנותן לא אמרינן הכי דפעמים סבר שמקבל מידו וזכה בה והוא לא קבל והא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא הוא כדמסיק ולא פליגי: הקדש חמץ ושחרור כו' · פי' בקונטרס דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד אבל קדושת דמים לא כדמשמע בערכין (דף כג:) ובפ' אע"פ (כתובות דף נט:) נמי אמרינן שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו כדרבא כו' משמע דווקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד וקשה לר"ת דאי חשיב ברשותו של לוה כל זמן שלא הגיע הזמן אפי' קדושת דמים נמי תפקיע מיד שעבוד ואי לא חשיבי ברשותו אפי' קדושת הגוף נמי לא דכי יקדיש את ביתו כתיב מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ואור"י דרבא לטעמיה דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לא:) דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה וחשיב ברשותו ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שעבוד כגון שור תם למזבח או קונמות דפ' אע"פ (כתובות דף נט:) ואלטלא דפרסוה אמיתנא ביבמות בפרק אלמנה (דף סו:) דכיון שחל שעה אחת תו לא פקע דלא עדיף שעבוד מכתיבת דמים וכן חמץ וכן שחרור ומפרש בירושלמי טעמא משום דלא מלינו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד והיינו כדפרישית דקדושת הגוף כיון דחיילא תו לא פקע אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכח מקדיש כיון דיש לה פדיון וראויה לפקוע כדאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח דחוזרת לבעלים ביובל והא דלא חשיב רבא מת כגון ההיא דאלטלא וע"ז כגון שעשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו דמפקיעין מידי שיעבוד משום דהוו בכלל הקדש והא דלא חשיב מכר דעשה שורו אפותיקי ומכרו (ב"ק יא:) דאין בעל חוב גובה ממנו התם תקנתא דרבנן היא משום פסידא דלקוחות דלית ליה קלא דהא בעשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה הימנו (שם) כיון דאית ליה קלא וכוזהרים הלקוחות ועוד יש לומר דלא חשיב אלא הנך תלתא שהם משניות או ברייתות ודשחרור שמעינן ממתניתין דהכא וחמץ בפרק כל שעה (פסחים דף לא:) *וקונמות בפ' אע"פ (כתובות דף נט:) אבל מת וע"ז ומכר דלא שמעינן להו ממשנה או מברייתא לא חשיב ובפרק המניח (ב"ק דף לג:) דאמר הקדישו מוקדש משום דרבי אבהו אבל קדושה גמורה לא איכא לאוקמי אפילו בראוי למזבח אפילו הכי אין מפקיע מידי שיעבוד דניזק דכיון דאינו יכול לסלקו בזוזי אפילו לר' ישמעאל כדמפרש בפרק המניח (שם) מודה רבא דלמפרע הוא גובה ואם תאמר כיון דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד כהקדש א"כ כל לוה יפקיע נכסיו מן המלוה שיאסר עליו בקונמות וי"ל דאלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל חוב כדאמר בפ' אע"פ דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל דעל כרחיך לאו דווקא דבעל דהא ברים המדיר (כתובות דף ע:) פריך וכיון דמשעבד לה כל כמיניה דמפקיע ליה לשיעבודה אלמא דאלמוה נמי לשיעבודה דאשה והא דאמרינן בפרק אלמנה (יבמות דף סו:) דקנייה מיתנא ומפקע ליה לשעבודה דאשה יש לחלק דלא אמרינן אלמוה אלא בקונמות דלא מיתסרי אלא אבעל חוב דאילו

תוספות רי"ד

זוזי מוקמי ליה אפוטרופא ומקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה גיטא דחירותא על שמיה · פי' אקנייה לבנו קטן שאין ראוי לכופו בב"ד ומוקמי אפוטרופא לינוקא לברור לו דמים יפין כמה שהוא נמכר בשוק שהרי צריך העבד לכתוב לו שטר על חצי דמיו ומקרקש ליה עבדא בעם זוזי לינוקא כדי שלא יצטרכו ב"ד לכופו אלא הוא ישחררוהו (הוא) מדעתו בשביל זוזי ובלא קרקוש זוזי א דינוקא לאו בר כפייה הוא ואפוטרופוס אינם רשאין להוציא עבדים לחירות ולא לחוב ליתומים כדאמרינן לקמן בפ' הניזקין ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין דתנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמי' לעיין בתקנתו ולשומו בדמים מעולין ואי ק' וכי שחרורו של קטן שחרור הוא והרי אין קידושיו קידושין ואין מכירתו מכירה בקרקע' ואין מעשיו כלום ובמטלטלין עביד רבנן תקנתא משום כדי חייו אבל היאך יותר העבד בשחרורו בבת ישראל תשובה בפ' הניזקין אני עתיד להוכיח שאין זכייה לקטן מדאורייתא כלל כ"א מדרבנן וכל מה שנותנים לו מתנה מדאורייתא אינה מתנה ולא קנאה אלא מדרבנן והאי דאיקנייה לבנו קטן מן התורה אין קניינו כלום כ"א מדרבנן ועדיין עבד אביו הוא והאי דמצרכי' לקטן לכתוב לו גט על שמו כדי להפקיע קנין דרבנן שיש לו עליו אבל מיהו לאביו ודאי היו כופין לכתוב לו שחרורו שקניינו גמור הוא ולא נסתלק מעליו והוא הרשיע להקנותו לבנו קטן שאמר בלבו אע"פ שיכופו אותו לכתוב לו גט חירות לבנו שהוא קטן לא יכופו ולא יתירוהו בבת ישראל מפני קנין בנו שתקנו לו חכמים וזכייה והלכך לא יהו חכמים נזקקים בשחרורו של זה ולפי' קרקש לזה בזוזי שיתרצה מאליו לשחררו בלא כפייה ויפקע קנין דרבנן שיש לו עליו ואביו שהוא גדול בודאי שיכפוהו לכתוב לו גם שחרור שיש לו עליו: ת"ר האומר עשיתי עבדי פלוני ב"ח נעשה ב"ח הרי הוא ב"ח אעשנו ב"ח ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר [יוחנן] וכולן בשטר · פי' צריך שיכתוב לו הלשונות בשטר אבל אם אמר לו בדבור בעלמא אינו כלום ויכול לחזור בו האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לו הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לו ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר: האומר עשיתי פלוני עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת ב"ד כק' עדים ומכאן מוכיח שהמזכה גט שחרור לעבד ע"י אחר אע"פ שלא הגיע הגט לידו של עבד נשתחרר כדכתיבנא בפ"ק: האומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת ב"ד כק' עדים: מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבא אמר משלשים את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא · פי' אם היה מקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות ואע"פ שאמר נתתי לו שסבור היה שקיבלה והרי המקבל מודה שלא קבלה: והאי דאמר משלשין בברא שמת המקבל ובנו אומר לא נתן שדה זו לאבא משלשים הפירות ביד שליש עד שיתרצו בין שניהם דשמא יבואו עדים שמסרה לאביו ובנו אינו יודע: מתני' עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו משורת הדין אין

[לקמן סה. קדושין סה: ב"מ ג:]
[דף לט:]
ב"ק לו: יבמות מו: וכו' כתובות נט: נדרים פו:
נ"ל שמכרה
[נ"ל והקדש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' (ר"מ אומר) תא"מ ונ"ב גירסת האלפסי רבי אומר: (ב) תוס' ד"ה וכתב וכו' דרך מכירה כדאמרינן · נ"ב לעיל דף לח ע"ב:

ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכותב עבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אין העבד כותב [א]אלא משחרר כותב במאי קא מיפלגי *במזיק שיעבודו של חבירו קא מיפלגי דמר סבר [ב]חייב ומ"ס פטור איתמר נמי המזיק שיעבודו של חבירו באנו למחלוקת רבן שמעון ב"ג ורבנן עולא אמר מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות אלא מפני תיקון העולם שהרי יצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון ועושה אותו בן חורין וכותב (א) שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר כותב במאי קמיפלגי *בהיזק שאינו ניכר קמיפלגי מ"ס שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק עולא מ"ט לא אמר כרב אמר לך שני רבו קרית ליה ורב מ"ט לא אמר כעולא אמר לך שני משחרר קרית ליה *איתמר העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר *אמי שפיר נאה א"ר יוחנן אינו גובה משאר נכסים ואבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן בר יצחק משום דאמי שפיר נאה הוא אומר שמעתא דלא שפירן תתרגם שמעתיה דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו תניא נמי הכי [ג]העושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך [ד]העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים אשה אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין: **מתני'** *מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם [ה]לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין
בת

רש"י

ויאמר לו עבדי אתה · ויוליא לעז על בניו: **אלא המשחרר כותב** · שטר לבעל חובו על דמיו הואיל והזיק שעבודו ישלם לו: **אין העבד חייב כלום במלות** · הנוהגות בבני חורין יותר מבעבדים שלא היה קנוי לו ולא יכול לשחררו: **על דמיו** · העודפים על החוב: **אינו כותב** · אין עבד כותב לו שום שטר דמאי עבד ליה איהו לא גרם ליה ולא מידי: **אלא משחרר כותב** · לו שטר על העודף: **היזק שאינו ניכר שמיה היזק** · ולתנא קמא לא שמיה היזק לפיכך אין לנו לחייב את המשחרר אלא העבד לפי הנאתו מן השחרור: **שני רבו קרית ליה** · תנא דמתני' בתמיה דקתני כופין את רבו ומוקמת לה ברבו שני: **משחרר קרית ליה** · מי הוי שחרורו שחרור: **ושטפה נהר** · ושוב כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים לפין עוד לעולם עליה: **שפיר נאה** · כך כינויו: **לא יהא לך פרעון כו'** · אבל אמר לו אם לא פרעתיך גבה מזו לא קמה ליה ברשותיה ולאו אדעתא דידה לחודה אוזפיה ואינו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים: **גובין משאר נכסים** · כלומר אם ירלה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: **אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין** · כלומר דוזקא הטילה אחריות כתובתה על שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ותלטרך לדון עם כל אחד ואחד: **מתני' מי שחליו עבד כו'** · כגון שהיו ב' אחין או ב' שותפין ושחרר א' את חלקו: **תקנתם את רבו** · שאינו חסר כלום: **לישא שפחה אינו יכול** · מפני לד חירות שבו:

תוספות

דאילו לדידיה שרי כיון דאין מתכוין אלא להפקיע שיעבודא אבל היכא דמיתסר אכולי עלמא כגון מיתנא והקדש דקדושת הגוף לא אלמוה לשיעבודיה וא"ת ולאביי דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לא.) דלמפרע הוא גובה היכי משני למתני' דהכא דכדרבא לא מצי לשנויי דאביי לית ליה דמפקיע מידי שעבוד כיון דסבר דלמפרע הוא גובה וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במלות ולאביי דאמר למפרע הוא גובה אמרינן דשפיר אקדיש ושפיר זבין ואפי' העבד שוה יותר מן החוב לכל הפחות חלקו משוחרר וי"ל דאביי מפרש כעולא וכגון דרולה הלוה לסלקו בזוזי וא"ת ואגטלא דפרסוה אמיתנא אמאי קייה מיתנא הא אין יכולין לסלקה בזוזי דהדין עמה א"כ מודה רבא התם דלמפרע הוא גובה דבפ' כל שעה (שם דף לא.) מפרש טעמא דרבא כיון דאילו הוה ליה זוזי הוה מסליק ליה בזוזי אשתכח דהשתא הוא דקא קני וי"ל דמכל מקום כיון דמשתמשין באגטלא לעשות בו כל חפלם ואם מכרוה לא טרפה מלקוחות ומסלקו לה בזוזי אמרינן מכאן ולהבא הוא גובה: **במזיק** שעבודו של חבירו קמיפלגי · וכגון דא"ל אין לך פרעון אלא מזה דלא גבי משאר נכסים דאי לאו הכי אמאי פטור הרי עדיין חייב לו חובו והא דלא מוקי פלוגתייהו בדינא דגרמי משום דאפי' מאן דפטר בדינא דגרמי אפשר דמחייב במזיק שעבוד חברו כדמוכח בפ' המניח (ב"ק דף לג:): **בהיזק** שאינו ניכר קמיפלגי · לרב דמוקי לה בשחררו רבו ראשון חשיב שפיר היזק ניכר אבל שחרור דרבו שני דלא הוי אלא מדרבנן חשיב היזק שאינו ניכר ול"ל דהאי היזק שאינו ניכר חשיב ניכר טפי מההוא דפ' הניזקין (לקמן דף נג.) דהתם קי"ל דלא שמיה היזק והכא קיי"ל כרשב"ג דמשנתנו דשמיה היזק: **גובין** משאר נכסים · כלומר אם רלה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: **אשה** אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה לחזור אחר בתי דינין · פי' בקונט' דווקא הטילה אחריות על שדה זו וע"מ כן ניסת ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ותלטרך לדון עם כל אחד ואחד ונראה דאם מכר מכרו בטל לגמרי דאפילו בעל עלמו שמכר יכול לחזור ולבטל המכירה דהכי אמרינן ביבמות בפ' אלמנה (דף סו:) גבי מכנסת שום לבעלה דתניא מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוליא מיד הלקוחות ופי' שם בקונט' מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל האשה מוליאה ואם מכרה האשה הבעל מוליא *) ור"ת פי' דאפילו אם מוכר הבעל הוא עלמו מוליא דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל ובטל לאלתר שלא תטרח האשה לטרוף מהם דרשב"ג לטעמיה דאמר הכא שאין דרכה של אשה לחזור אחר בתי דינים ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף דהתם אין כתובתה מיוחדת עליהן יותר משאר נכסים ואי איכא בני חרי לא גביא ממשעבדי אבל הכא אפילו איכא בני חרי יכולה היא לומר לא שקילנא אלא הני שנתייחדו לי על כן הפקיעו חכמים כח המוכר לאלתר שלא תהא לריכה לחזור אחר בתי דינין וכן מוכח בירושלמי דפליג ר' יוחנן ור"א בנכסי לאן ברזל ר' יוחנן אמר מכרו אינן מכורין א"ל ר"א אוכלין בתרומה מכחו ולא אמרת אינן מכורין והדר קאמר במאי פליגון במכרן לעולם או במכרן לשעה ומסיק דאתיא דר"א כרבנן דאמרי הכא גובין משאר נכסים ור' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרן לשעה אינון קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן *קיימין ומתיישב בכך פי' הקונטרס דהאשה שנפלו (כתובות דף פא.*): **לישא** שפחה אינו יכול · וא"ת אפי' יכול לישא שפחה הא אינו מקיים בכך פריה ורביה כדמוכח בפ' הבא על יבמתו (יבמות סב.) גבי היו לו בנים קודם שנתגייר ונתגייר דאמר הכל מודין בעבד שאין לו חייס וי"ל דאם היה יכול לקיים שבת כל דהו משום מלות פרו ורבו לחודיה לא הוה כפינן לרבו דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא וא"ת וליתי עשה דפרו ורבו ולידחי לאו דלא יהיה קדש (דברים כג) וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה ועוד דכי מיעקרא לאו לא מקיים עשה אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר ועוד דבדידיה ליכא עשה דאפי' מיפקדא אפשר לה בכוונא בה וא"ת וימכור עלמו בעבד עברי דע"ע שרי בשפחה ואפי' אין לו אשה ובנים הא איכא למ"ד *דרבו מוסר לו שפחה כנענית וי"ל דאמר באיזהו נשך (ב"מ עא. ע"ש) גר ומשוחרר אין נמכרין בע"ע משום דבעינן ושב אל משפחתו וא"ת וישא תליה שפחה וחליה בת חורין כדאמרינן בפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט.) דפרדה שתבעה אין מרביעין עליה אלא מינה וי"ל דגבי כלאים לא אסר אלא תרי מיני והנהו הוו חד מינא אבל הכא אתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות וא"ת וישא ממזרת דלד עבדות שרי בה כדתנן בפרק האומר (קידושין סט.) יכולין ממזרים ליטהר כילד ממזר נושא שפחה ולד חירות נמי שרי בה כדתנן פרק י' יוחסין (שם סט.) חרורי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א ישראלה באיסור בלא קדושין כמו שממזר נושא שפחה וכמו לישא שפחה אינו יכול ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל וא"ת וישא נתינה דחרורי ונתיני מותרין לבא זה בזה בפרק י' יוחסין (שם) ועבד נמי מותר בה דאמרי' בפ' יש מותרות (יבמות פה:) ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו למ"ד מפני שהוא מרגילהו וזו היא מרגילתו פי' שיוכל בנה ליטהר על ידי שישא שפחה וי"ל דלע"ג דלאסור בנה בשפחה איכה חוששת רק שיש לו
טהרה

*) נ"א ור"ת

תוספות רי"ד

אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב לו שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר: מי שחררו רב אומר רבו ראשון · פי' ראובן לוה משמעון ועשה לו עבדו אפותיקי ואח"כ שחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין עצמן מידי שעבודי פי' אע"פ שעשה עבדו אפותיקי להלואת המלוה והוא משועבד לו בחובו אתי שחרור ומפקיעו וחייל עילויה ואין המלוה יכול לעכב שחרורו וכן אם עשה שורו אפותיקי ואח"כ הקדישו למזבח וכן אם עשה חמצו אפותיקי לנכרי ועבר עליו הפסח אתי איסור חמץ וחייל עילויה ולא יקרא חמצו של נכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו ב"ח שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה ומוציא לעז על בניו שהן עבדים וכותב לו העבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב העבד אלא המשחרר כותב: במאי קמיפלגי במזיק שעבודו של חבירו מר סבר חייב ומר סבר פטור · פי' וכגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי לאו הכי לא הויקו שגובה משאר נכסיו כדאמרן לקמן: איתמר העושה שדהו אפותיקי ושטפה נהר אמי שפיר נאה (אמר) פי' כינויו היה אמר ר' יוחנן אינו גובה משאר נכסים אבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן משום דאמי שפיר נאה אמר שמעתתא דלא שפירן תתרגם שמעתתיה כגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה תניא נמי הכי העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אינו גובה משאר נכסים · תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו ולכתובת אשתו גובים משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חובו גובה משאר נכסים כתובת אשתו אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין · פי' אם רצה הלוה מוכר את האפותיקי והן גובים משאר נכסים (ואי קשיא כיון דאם שטפה נהר הוא גובה משאר נכסים וגם הלוה יכול למוכרה והוא גובה משאר נכסים היכי שאומר לו מקום הנחתי לך לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש בו) שהלוקח יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש באפותיקי יותר מסתם שעבוד נכסים וי"ל דלהכי אהני אפותיקי שאם לא מכרה וגם לא שטפה נהר ובא לגבות חובו מן הקרקע גובה ממנה ואע"פ שהיא עידית ואינו יכול לדחותו אצל הבינונית אי נמי אם מת גובה ממנה ואין היורשים דוחים אותו אצל הזיבורית אלא זה נפרע מן האפותיקי שלו ואף על פי שהיא עידית: **מתני'** מי שחציו עבד וחציו ב"ח עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום א' כדברי ב"ה אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול
בת

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכ' יא סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח:

פט ב מיי' שם סמג עשין ט טוש"ע ח"מ סימן שפו סעיף ג:

צ ג ד מיי' פ"ת מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף א:

צא ה מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

מסורת הש"ס

[ב"ק נג:]

לקמן נג: וש"נ

[ב"ק יח: נג: ב"ב מד:]

פסחים פח. חגיגה ב: ב"ב יג: עדיות פ"א מי"ג ערכין ב

[קדושין כ.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' עולא אמר וכו' וכותב עבד שטר:

גליון הש"ס

גמ' אמי שפיר נאה · בנדה דף יט ע"ב קרי ליה אמי וורדינאה עי' פרש"י שם: רש"י ד"ה ויאמר לו כו' על בניו · קשה לי הא קי"ל דעבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא דלהרבה פוסקים פגום לכהונה ולמאי נקט רש"י בניו ולא כפשוטו דיוליא לעז עליו שפסול לבא בקהל דהוא עבד ומאי אולמא בניו ממנו:

ס"א מכורין

ד"ה מגרשה בגט

צב א ב ג מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ד סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רכז סעיף ס :
צג ד מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הלכה יג סמג לאוין קכה :

בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר °לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם (א) כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: גמ' *ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכ"א °לא קנה אמר רבה [ב]מחלוקת בשטר דרבי סבר °והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו ורבנן *גמרי לה לה מאשה מה אשה חציה לא אף עבד נמי חציו לא [ג]אבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה לימא בהא קמיפלגי *דמר סבר הקישא עדיפא ומר סבר גז"ש עדיפא לא דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא ושאני הכא דאיכא למיפרך מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר בעבד שיוצא בכסף ורב יוסף אמר מחלוקת בכסף דרבי סבר והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה ורבנן סברי *דברה תורה כלשון בני אדם אבל בשטר דברי הכל לא קנה מיתיבי המשחרר חצי עבדו בשטר רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה תיובתא דרב יוסף תיובתא (נימא) בשטר הוא דפליגי אבל בכסף לא פליגי °לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי אמר לך רב יוסף פליגי בשטר וה"ה בכסף והא דקא מיפלגי בשטר להודיעך כחו דרבי וליפלגי בכסף ולהודיעך כחן דרבנן *כח דהתירא עדיף ליה ת"ש *והפדה יכול *לכל ת"ל לא נפדתה אי לא נפדתה יכול לכל ת"ל והפדה [ד]הא כיצד פדויה ואינה פדויה בכסף ובשוה כסף ואין לי אלא בכסף בשטר מנין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר °וכתב לה ספר כריתות מה להלן בשטר אף כאן בשטר אין לי אלא חציו בכסף או כולו בשטר חציו בשטר מנין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו בשלמא לרב יוסף בתר דאיתותב הא מני רבי היא אלא לרבה רישא דברי הכל וסיפא רבי אמר לך רבה אין רישא דברי הכל וסיפא רבי רב אשי אמר רבי היא אלא מתניתין דקתני מי שחציו עבד וחציו בן חורין בשלמא לרבה מוקים לה בכסף ודברי הכל אלא לרב יוסף לימא רבי היא ולא רבנן אמר רבינא בעבד

ישעיה מה · ויקרא יט · דברים כד

בת חורין אינו יכול · ליטא מפני לד עבדות שבו : **לא תוהו בראה** . יוצר הארץ לא על תוהו להיות ריקנית ברא אותה כי אם לשבת להיות בה ישוב ילדה : **גמ' קנה** · והוי חציו בן חורין : **והפדה לא נפדתה** · דגבי שפחה חרופה איכלא דדריש ליה בפדויה ואינה פדויה לקמן ובמסכת כריתות (דף יא.) חליה שפחה וחליה בת חורין וסתם פדייה בכסף ובשוה כסף : **חופשה לא נתן לה** · היינו שטר דגמר לה לה מאשה : **מה כסף בין כולו בין חציו** · כדיליף מוהפדה לא נפדתה : **מה אשה לחליה לא** · אין אשה מתגרשת מבעלה לחלאין : **רבנן סברי ג"ש עדיף** · דלא שבקינן ג"ש וילפינן מהיקש ורבי סבר היקש עדיף דכי איכלא למילף מהיקש ומג"ש שבקינן ג"ש וילפינן בהיקש : **דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא** · דכיון דמופנה לדרוש הוי ליה כמאן דכתביה בגופיה דקרא דהא קרא יתירא הוא וכי לאו מופנה נמי ואין להשיב עליה כיון דמסיני גמרינן לה דאין אדם דן ג"ש מעלמו איהי עדיפא מהיקש : **שכן אינה יוצאה בכסף** · לפיכך אינה מתגרשת לחלאין : **תאמר בשפחה שיוצאה בכסף** · הלכך כי נפקא בשטר תלא אף לחלאין : **דברה תורה כו'** · ולעולם בשפחה גמורה משתעי : **לא קנה** · דגמר לה לה מאשה : **בשטר הוא דפליגי** · הדר פריך נימא בהך מתניתא שטר נקט דוקא דאילו בכסף דברי הכל קנה : **נימא היהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי** · חדא דאמר בשטר רבי מודה והכא תניא דפליג ועוד דאמר רב יוסף דבכסף פליגי וברייתא דיקא דבכסף מודו רבנן דקנה : **להודיעך כחו דרבי** · דאפי' בשטר דאיכא למגמר לה לה מאשה דלא תיפוק לחלאין פליג : **להודיעך כחן דרבנן** · דאפי' בכסף דאיכא למדרש והפדה לא נפדתה פליגי : **יכול לכל** · שכולה פדויה ונתארסה לעבד עברי קרא משתעי וקאמר דלא יומתו מחמת קידוש תלמוד לומר לא נפדתה : **אי לא נפדתה יכול לכל** · דלא נפדתה כלל ואפ"ה מיחייב אשם אביאה דידה הואיל ונתייחדה לעבד עברי שמותר בשפחה : **אין לי אלא בכסף** · דאמרי' ביה דנפקא לחירות : **בשטר מנין** · שיוצאה לחירות : **אין לי אלא חציו בכסף** · וכ"ש כולו : **או כולו בשטר** · אבל חציו בשטר עדיין לא למדנו אם שיחרר חציו יהא חציו בן חורין : **בשלמא לרב יוסף לבתר דאיתותב** · ואוקימנא על כרחין דבתרוייהו פליגי : **הא מני** · דאמר דבתרוייהו נפקא לחלאין רבי היא : **אלא לרבה** · דאמר בשטר פליגי אבל בכסף דברי הכל קנה : **רישא** · דקתני בכסף לחלאין דברי הכל : **וסיפא** · דקתני אף בשטר לחלאין רבי היא ולא רבנן : **רב אשי אמר רבי היא** · רבי אמרה לכולה דאית ליה בתרוייהו קנה ורבנן איפלוג עליה בעלמא אשטר ולא אכסף והא מתניתא מיהא איהו אמרה ול"ג ונסיב לה אליבא דתנאי : **מוקים לה** · דמשכחת חציו עבד וחציו בן חורין בכסף ודברי הכל : של

טהרה דסבורה שלא יחשב איסור כמו שהיא אינה חוששת דהא מינסבא לישראל והא דאסור נתין בשפחה טפי ממזור אע"ג דשניהם פסולי קהל דנתין אית ביה לאו דלא תתחתן אור"ת משום דבממזור לא שייך לא יהיה קדש דכולי מקדשות קאתי מאיסור דלא תפסי קדושין ואף על גב דאסור בזכר ובבהמה דנפקי נמי מלא יהיה קדש ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נד:) לא שרינן אלא קדשות דאתי מיניה והא דשרי ממזרי בנתיני ואסירי בשפחה אע"ג דבתרווייהו איכא לאו אור"ת דנתיני ילפינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי ומצרי ואדומי דשרו בקהל גרים דלא אקרי קהל אבל עבדות דלאו בני קדושין נינהו לא ילפינן מינייהו : **לא** תוהו בראה לשבת יצרה · הא דלא נקט קרא דפרו ורבו משום דאי הוה יכול לקיים שבת כל דהו משום מצות פרו ורבו לא הוה כפינן ליה והכא כפינן ליה כדפירשנו אי נמי נקט האי קרא משום דמוכחא דמצוה רבה היא וכן בפ' בתרא דמגילה (דף כז·) מייתי לה גבי מוכר ספר תורה ללמוד תורה ולישא אשה דקאמר שאני תלמוד תורה דאמר מר גדול תלמוד תורה כו' אשה נמי לא תוהו בראה וה"ר יצחק ברבי מרדכי מפרש דנקט לשבת יצרה משום דשייך אף בצד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בצד חירות וכן משמע קצת בירושל' דפרקין ודפ"ק דמ"ק דאמר תמן תנן אין נושאין נשים במועד שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אומר מפני ביטול פריה ורביה פירוש שלא ימתין מלישא עד המועד שהוא זמן שמחה ופנוי מכלום בעון קומי רבי אסי העבד מהו שישא במועד אמר להון כשמעה מן הדא יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה ואמר שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פריה ורביה אסור לו לישא במועד פירוש כל שהוא מצווה על פריה ורביה משום לשבת יצרה כגון עבד אבל אפרו ורבו ודאי לא מיחייב א) ולפי זה בשפחה נמי שייך בה שבת והא דלא כפינן בחליה שפחה וחליה בת חורין אלא היכא דנהגו בה מנהג הפקר ב) היינו משום כיון דלא מיפקדא אפרו ורבו שמא גם לאחר שתשתחרר לא תקיים : **כופין** את רבו ועושה אותו בן חורין · וא"ת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך דהכי אמר בפ"ק דשבת (דף ד·) גבי הדביק פת בתנור וי"ל דדוקא התם אמרינן הכי משום דפשע שהדביק סמוך לחשיכה אבל הכא דלא פשע לא וכן בפ' בתרא דערובין (דף קג:) אמר כהן שעלתה לו יבלת חברו חותכה לו בשיניו דקעביד שבות כדי שיזכה חברו בעבודה וכן ברים תמיד נשחט (פסחים דף נט·) אמר מחוסר כפרה בערבי פסחים שמביא כפרתו אחר תמיד של בין הערבים דעשה דפסח שיש בו כרת דחי עשה דהשלמה אלמא קא עברי כהני בעשה דהשלמה כדי שיזכה זה בפסח ואליה שפחה ואליה בת חורין דכפו את רבה (לעיל לח:) משום דנהגו בה מנהג הפקר אע"ג דהם פושעים כיון שהיתה מחזרת אחריהם ומשלתן לזנות חשיבי כאונסים ועוד דמלוה דרבים שאני* : **דב"ע** גזירה שוה עדיפא · ברים איזהו מקומן (זבחים דף מח·) ובפ' דם שחיטה (כריתות דף כב:) פליגי ר"ע ורבנן בספק מעילות ומשמע דלכ"ע הקישא עדיפא הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן* : **מה** לאשה כו' · אע"ג דג"ש מופנה היא דילפינן מינה מילי טובא מ"מ כיון דאיכא למיפרך שבקינן לה משום הקישא : בעבד

א) [ועי' היטיב תוס' חגיגה ב: ד"ה לא תוהו] ב) [לעיל לח: לקמן מג:]

תוספות רי"ד

בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ולרביה שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושהו ב"ח וכותב לו שטר על חצי דמיו חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש · פי' כגון עבד של שני שותפים ושחרר אחד את חלקו ולמה אין חולקין מלאכת ידו ביניהם בכל יום ויום ותקנו שיום אחד יעבוד רבו ויום אחד עצמו' מפני שאומר רבו הוא עבדי ואתם עושים אותו שותף לי מ"ה תקנו שיהא עובד יום אחד לרבו ויום א' הוא חפשי לעצמו ואם מצא מציאה ביום של רבו הכל של רבו ואם מצא מציאה ביום של עצמו הכל לעצמו לא שיחלקו המציאה ביניהם וזהו שאומ' תקנתם את רבו שלא תהא מלאכת ידיו בשותפות שאין רבו מתרצה בכך להיות שותפו אלא עובד את רבו יום א' כמו עבד שכופתו בעל כרחו למלאכתו וכל המציאה של אותו היום שלו כך פחת הנגיחה נמי שלו וכמו דאמרי' בגמ' נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו ולא אמרי' שיחלקו ביניהם דמי פחת הנגיחה : לישא שפחה אינו יכול מפני שחציו בן חורין בת חורין אינו יכול מפני שחציו עבד ואע"פ דעבד מותר בממזרת כדאמרינן בקידושין בסוף פ' האומר דרבי טרפון אמר עבד נושא ממזרת וממזר נושא שפחה ופסקינן התם הלכה כר' טרפון אפ"ה גיורת ומשוחררת אינו יכול לישא דדוקא ממזרת האסורה לישראל יכול לישא אבל גיורת או משוחררת המותרת לישראל אינו יכול לישא העבד שלא יהא שוה לישראל ואע"ג דממזר מותר בגיורת כדאמרי' התם דקהל גרים לא איקרי קהל דוקא ממזר שיש בו קדושת ישראל מותר בגיורת אבל עבד שאין בו קדושת ישראל אסור בגיורת המותרת לישראל הלכך מי שחציו עבד וחציו בן חורין הוא אסור בין בשפחה בין בבת חורין ואי ק' אמאי תנן יבטל והרי מותר בממזרת דעבד נושא ממזרת כדאמרן ומשוחרר נמי מותר בממזרת כדאמרן בפ' עשרה יוחסין גירי חרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה אלמא עבד משוחרר מותר בממזרת (ולמה) [ולא] יבטל [ולמה]נכוף את רבו לשחררו תשובה מפני שאומר העבד אי אפשי ליקח ממזרת שיהו בניי ממזרים ולא יהיה להם תקון עולמית שאם היה יכול לישא שפחה יהיו בניו עבדים ויש להם תקנה או בשחרור או בפדיון אבל ממזרים אין להם תקנה עולמית מ"ה כופין את רבו לשחררו ואע"פ שהעבד נושא ממזרת אין בניו הולכים אחריו להקרא עבדים אלא אחר האם והם ממזרים והכי אמרי' התם בפ' האומר דדוקא הזכרים יכולים ליטהר ולא הנקבות כשנושא ממזר שפחה ולדה כמוה אבל כשהנושא עבד ממזרת אין בניו הולכים אחריו להקרא עבדים אלא אחר האם והם ממזרים דעבד אין לו חייס וזרעו הוא זרע חמור הלכך בניו ממזרים ואי ק' ולימא ליה רביה המכר לי הציץ בעבד עברי ואתן לך שפחה כנענית (קשה דהמוכר עצמו אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל עוד קשה דעבד עברי אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית עיין בהרמב"ם פ"ג מהלכות עבדים) ועד שנכוף לרב נכוף לעבד שימכר לו · תשובה אומר לך העבד איני מוכר עצמי בק' מנה אני איני שואל חירות · ב"ד הוא שכופין את הרב ולא העבד כופה אותו הלכך אין תקנה אלא שנכוף הרב לשחרר וליקח דמיו שלא יחסרו לו עבדים אם רוצה לקנותם : ת"ר המשחרר חצי עבדו ר' אומר קנה וחכ"א לא קנה ואמר רבה מחלוקת בשטר דר' סבר והפדה לא נפדתה או חפשה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר בין כולו בין חציו · ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה לחציה לא אף עבד נמי לחציו לא אבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה · פי' קרא משתעי בחציה שפחה וחציה בת חורין והתם פדיון הוא בכסף ובשוה כסף והלכתא כרבנן דקי"ל הלכה כר' מחבירו ולא מחביריו : בעבד של שני שותפין דברי

[לעיל כג:] [תמורה כה:] [לעיל לג: וש"נ] [זבחים מח:] [קדושין יז: וש"נ] רכ"ל מ"ז כריתות יא. [נ"ל כולה] [ברכות מז:] [וע"ע תוס' זבחים מח: ד"ה דכ"ע ותוס' יבמות נט: ד"ה דומיא]

הגהות הב"ח

(א) במשנה כופין את רבו כ"ב ל"ע מגמ' דברכות דף מז ע"ב :

גליון הש"ס

גמ' לימא תהוי תיובתא· כעין זה סוטה דף ד ע"ב וש"נ :

בעבד של שני שותפין ודברי הכל · וא"ת והא לר' אליעזר דפ' החובל (ב"ק דף צ.) אינו יכול לשחרר חלקו כמו שאינו יוצא בשן ועין דבעינן עבדו המיוחד לו *ומוקי התם אליביה הא דאמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום וקאמר התם חציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין [*פי' אליביה דר"א] אין יוצאין בראשי איברים וי"ל דשותפין דהתם היינו לזה גוף ולזה פירות כמו מוכר עבדו לאחר ופסק עמו ע"מ שישמשנו ל' יום דהוי דומיא דאיש ואשה אבל כשיש לו גוף ופירות יכול לשחרר חציו והא דקאמר התם חציו עבד וחציו בן חורין היינו למשנה אחרונה וא"ת והא אמימר גופיה אית ליה לעיל לחד לישנא דמפקיר עבדו יש לו תקנה בשטר וי"ל דשטר ודאי מפקיע האיסור כדאמרינן לעיל מה אשה איסורא ולא ממונא: **הא** דאמר חצי חצי · פי' בקונטרס שכתב בשטר אחד חצי נכסיי לך וכן בשני לחברו ואפי' מסר בבת אחת לא קנו דדלמא חד פלגא הוא דכתב לתרוייהו ואיכא שיור וקשה לרבינו שמואל דהא מדקאמר כל נכסיי משמע שמפרש בשטר שחציו שנתן לזה לא נתן לזה אלא הכל נתן לשניהם ועוד מדמפליג בין אמר כולו לאמר חצי משמע דוקא אמר כולו קנו אבל חצי אפי' פירש שלא חצי אחד נותן לשניהם אלא הכל אפ"ה לא קנה ונראה לרבינו שמואל דרבה לטעמיה דאית ליה בפ' שני דקידושין (דף נ:) ובמי שהוציאוהו (עירובין נ.) כל שאין בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ובזה אחר זה לא קנה כיון דשייר ולא דמי לשיחרר חציו ומכר חציו דהתם הוי בזה אחר זה אם מכר חציו תחילה וקא קשה לפירושו דאם כן כי אמר כולו נמי לא ליקני בבת אחת כיון דבזה אחר זה שני לא קני כמו במקדש שתי אחיות דאינן מקודשות כיון דבזה אחר זה לא תפסי קדושין בשניה אלא ודאי לא שייך כל שאינו בזה אחר זה אלא היכא שהראשון מונע את השני מלחול כמו בשתי אחיות שמונעים קידושי הראשונה מלחול קידושי שניה אבל הכא הא דלא קני שני בזה אחר זה לאו משום דלא חזי לקנות אלא משום דכבר נסתלק הנותן ואין לו בהן כלום מידי דהוה אנותן כל נכסיו לשנים וכתב לכל א' נכסיי נתונין לך במתנה וזיכה להן בבת אחת דקנו כל הנכסים ואין לדמות ממון הראוי לחלק ואיתיה לחצאין כדאמר התם אמעשר*: **מאי** איריא חצי אפי' כולו נמי · הכא ליכא לשנויי תנא סיפא לגלויי ארישא דפשיטא דבשטר אחד אין חילוק בין אמר חצי חצי לאמר כולו: **יום** של רבו לרבו · היינו למשנה ראשונה דלמשנה אחרונה מעשה ידיו שלו דבסמוך מדמי ליה למעוכב גט שחרור ומיהו כ"מ אף למשנה אחרונה כגון בשל יתומים קטנים דלאו בני כפייה נינהו או בחציה שפחה וחציה בת חורין ולא נהגו בה מנהג הפקר וקא תימה כיון דלפי משנה אחרונה מעשה ידיו שלו מה הרויח לעיל ההוא גברא דאקני לבנו קטן והא מכי משחרריה חבריה לפלגיה מיד זכה העבד בעצמו והוה ליה מעוכב גט שחרור ואין יכול להקנות לבנו אלא מה שיש לעצמו בו אבל טפי לא ושמא הקנה לבנו קודם ששחררו חבירו לפי שהיה יודע שחברו היה רוצה לשחרר חלקו:

ושור

---

*בעבד של שני שותפין ודברי הכל אמר רבה ב]מחלוקת בששיחרר חציו והניח חציו אבל שיחרר חציו ומכר חציו או נתן במתנה חציו כיון דקנפיק מיניה כוליה דברי הכל קנה אמר ליה אביי ובכולו לא פליגי והתני חדא *הכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ותניא אידך האומר כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדיי אף עצמם לא קנו מאי לאו הא רבי והא רבנן לא אידי ואידי רבנן ג]הא דאמר כולו הא דאמר חצי חצי והא מדקתני סיפא ואם אמר חצי חצי לא קנו מכלל דרישא דאמר כולו *פרושי קא מפרש אף עצמן לא קנו כיצד כגון דאמר חצי חצי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רישא דאמר כולו השתא אמר כולו לא קנו אמר חצי חצי מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דאמר חצי חצי אבל אמר כולו קנו תנא סיפא דאמר חצי חצי מכלל דרישא דאמר כולו ואפ"ה לא קנו ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשטר אחד כאן בשני שטרות בשטר אחד מאי איריא חצי חצי אפי' אמר כולו נמי לא קנו ד]ה"נ קאמר אף עצמן לא קנו בד"א בשטר אחד אבל בשני שטרות קנו ואם אמר חצי חצי אף בשני שטרות נמי לא קנו ואיבעית אימא ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה בשלמא בתרא לא קני דהא קני ליה קמא אלא קמא ליקני נפשיה ולקנייה לחבריה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא רב אשי אמר שאני התם דקא קרי להו עבדיי א"ל רפרם לרב אשי ודלמא עבדיי שהיו כבר מי לא *תנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן טעמא דאמר* [חוץ מאחד מרבוא שבהן] הא לא אמר הכי קני אמאי והא עבד קא קרי ליה אלא עבדי שהיה כבר הכא נמי עבדיי שהיו כבר ה]נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה יום של עצמו ישא בת חורין איסורא לא קאמרינן ת"ש ו]המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי

וחצי

של שני שותפין · דכיון דאין לו בו אלא חציו אפי' רבנן מודו דקנה כי שחרריה לפלגיה דהא לא שייר מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי: **מחלוקת** · דרבי ורבנן: **והניח חציו** · דבעינן דניפוק כוליה מיניה כי אשה: **אבל שיחרר חציו** · ומכר תחילה חציו או בבת אחת: **הכותב נכסיו לשני עבדיו** · שכתב שני שטרות כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה וזיכה לשליח אחד בבת אחת לשניהם דפלגי דלא קדם אחד לחבירו: **והן משחררין זה את זה** · לפי שכל אחד זכה בחצי חבירו: **הא דאמר כולו** · קמייתא כגון שכתב שני שטרות כדפרישית ובכל אחד כתב כל נכסיי לפלוני עבדי ומודו רבנן דכיון דזיכה להם בבת אחת ונפקי כולהו מיניה קנו ובתרייתא דאמר חצי חצי בשטר האחד כתב חצי נכסי לך וכן בשני לחבירו לפיכך לא קנו דהוה ליה בכל אחד שחרר חציו והניח חציו ולא מיבעיא כתב ומסר לזה והדר מסר לזה דלא קנו דכי מסר לקמא שייר פלגיה ולא קנה וכן לשני אלא אפילו מסר לשניהם כאחת לא קנו דכיון דחצי נכסיי כתב בכל חד דלמא חד פלגא כתב לתרוייהו ואיכא שיור: **מדקתני סיפא** · *דברייתא: **ואם אמר חצי לא קנו** · וסלקא דעתין דהכי קאמר ואם אמר חצי חצי נמי לא קנו: **מכלל דרישא דאמר כולו** · ואפ"ה לא קנו: **בשטר אחד** · לא קנה כגון כל נכסי לפלוני ופלוני עבדיי דכתיב* לה ולא לה ולחברתה אין שתי נשים מתגרשות בגט אחד ואין שני עבדים משתחררים בגט אחד: **מאי איריא** · דפריש סיפא לרישא דאמר חצי חצי כדאמרן: **ה"ק** · כלומר לאו פרושי קמפרש: **אף בשני שטרות נמי לא קנו** · משום דשייר: **כאן בבת אחת** · ותרוייהו בדאמר כולו והא דקתני קנו שמסר שני השטרות בבת אחת והא דתני לא קנו בזה אחר זה: **כדשנינן מעיקרא** · בהנך לישני כולהו: **דקרי להו עבדיי** · בשטר גופיה דקתני כל נכסיי לפלוני ופלוני עבדיי שמע מינה לא שחררינהו לדידהו וטועה דסבר יכול הוא לתת להם שאר נכסים בלא שחרור: **שייר קרקע כל שהוא** · דכתב חוץ מן הקרקע כל שהוא: **לא יצא בן חורין** · דלא ידעינן הי קרקע שייר ובכל כל שהוא אמרי' האי שייר וכיון דקרקעות לא קנה לגופיה נמי לא קנה דלא פלגינן דיבורא הואיל ובחד דיבורא אקני ליה גופיה ונכסים ופלגא דיבורא לא איתקיים אידך פלגא נמי לא מיקיים: **ור"ש** · סבר פלגינן הואיל והזכיר קרקע בשיורא קרקעות הוא דלא קנה אבל הוא עצמו דליכא לספוקי בשיורא קנה: **חוץ מאחד מרבוא** · דכיון דלא פירש שיורא אמרינן היינו איהו דשייריה ולדידיה לא חשיב ליה אלא אחד מרבוא: **נגחו שור** · אמתני' קאי מי שחציו עבד כו' ומימרא בעלמא הוא: **יום של רבו לרבו** · אם ביום של רבו נגחו ואכל בו פחת דמיו לרבו שור משלם נזק דהיינו פחת דמים: **איסורא לא קאמרינן** · דתיהוי לחצאין אבל כל זכיית ממון כי היכי דמלאכתו תלויה בימים כן כל שבח ממון: **קנס** · בשור המועד קאי דגבי עבד נותן שלשים כסף דהיינו קנס דאפילו אינו שוה דינר נותן שלשים סלע וגבי בן חורין נותן כופר דהיינו דמי ההרוג:

וחצי

לקמן פו.

[עי' תוס' כתובות לח: ד"ה א"כ]

[נ"ל דבברייתא]

דברים כב

ב"ב קמט: פאה פ"ג מ"ח לעיל מ:

גי' רש"ל דאמר הכי הא

[נ"ל דמוקי מהרש"ל]

צד א ב מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכ' ד סמג עשין פז טור ש"ע י"ד סי' רסז סעיף ס: מהרש"ל

צה ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף נט:

צו ה מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הלכ' יב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ד וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

צז ו מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכ' ב סמג עשין סז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

[ועי' תוס' זבחים לו: ד"ה דכיון]

תוספות רי"ד

דברי הכל אף בשטר קנה שכל אחד משחרר כל חלקו ולא שייר בו כלום ולא דמי למשחרר חצי עבדו · ואין שני עבדים משתחררים בשטר א' כמו שאין שתי נשים מתגרשות בגט א'

וחצי כופר ליורשיו אמאי הכי נמי לימא יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו שאני הכא דקא כליא קרנא ואלא ה"ד דלא קא כליא קרנא כגון *שהכהו על ידו וצמתה ידו וסופה לחזור הניחא לאביי דאמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה שפיר אלא לרבא [א]דאמר אינו נותן לו אלא שבתו שבכל יום ויום האי שור הוא ושור אינו משלם אלא נזק אב"א [ב]כשהכהו אדם ואי בעית אימא *מימרא היא ומימרא לרבא לא סבירא ליה [ג]איבעיא להו מעוכב גט שחרור יש לו קנס או אין לו קנס °כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו אמר רחמנא והאי לאו אדון הוא או דלמא כיון דמחוסר גט שחרור °אדון קרינא ביה ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו מאי לאו כמשנה אחרונה לא כמשנה ראשונה ת"ש [ד]הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן דמי עינו ואי אמרת יש לו קנס וקנס לרבו השתא חבלי ביה אחריני יהבי ליה לרביה חבל ביה רביה גופיה יהיב ליה לדידיה [ה]דלמא כמ"ד אינו צריך דתניא* בכולן עבד יוצא בהן לחירות [ו]וצריך גט שחרור מרבו דברי ר' *[ז]ישמעאל ר"מ אומר אינו צריך ר"א אומר צריך רבי טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעין לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין הואיל ותורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר אברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הא קראי קא דרשינן אלא אימא הואיל ומדרש חכמים הוא [ח]איבעיא להו מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה או אינו אוכל °קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא או דלמא כיון דמחוסר גט שחרור קנין כספו קרינא ביה ת"ש *דאמר רב משרשיא *כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד על הגורן הגדילו התערובות משחררין זה את זה הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר בחד מינייהו דעבד הוא קנין כספו קרינא ביה הכא לאו קנין כספו הוא כלל [ט]איבעיא להו עבד שמכרו רבו לקנס מכור או אינו מכור תיבעי לר"מ תיבעי לרבנן תיבעי לר"מ עד כאן לא קאמר *ר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דעבידי דאתו אבל הכא מי יימר דמינגח ואם תמצא לומר דמינגח ממאי דמשלם דלמא

(שמות כא) (ויקרא כב) תורה אור

רש"י

וחצי כופר · דצד חירות: **ליורשיו** · ולקמן פריך יורשין מנא ליה: **ולמאס** · יבשה: **וסופה לחזור** · ושיימינן ליה כמה דמיו פחותים בכך למכור עבדיו בשוק ואם יום של רבו היה יתן הכל לרבו ואם יום של עצמו היה הכל לעצמו: **הניחא לאביי** · דאמר בב"ק (דף פו·) באדם שחבל בחברו בענין זה: **נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה** · שבת גדולה הן פחת דמיו לימכר עבדיו בשוק והוא נזק ולהכי קרי ליה שבת שפחת דמיו של עבדיו אינו אלא משום שבת שאינו ראוי לעשות מלאכה בשתי ידיו עד זמן שתחזור ידו אלא לשמור קישואים יהא ראוי לאחר שיקל ממנו כאב המכה קצת ושבת קטנה היינו כאילו הוא שומר קישואין שנותן לו כל ימי חליו שישכב במטה מחמת חולי זה שאינו יכול לשמור קישואים: **שפיר** · דכיון דשייך דין נזק במכה זו מיחייב שור עלה וכיון דלא כליא קרנא לגמרי יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו: **שבתו של כל יום ויום** · ואין כאן פחת דמים הואיל וסופו לחזור אלא לפי שבת של כל יום יתן לו כל ימי כפילתו למטה יתן שכר אדם שלם לפי מלאכה שהיה רגיל בה וכשיעמוד ויהא ראוי לשמור קישואין ישמור קישואין וזה יתן לו פחת השכר: **האי שור הוא** · כלומר הואיל ואדם החובל כך אינו משלם נזק אלא שבת שור פטור לגמרי דה' דברים גבי אדם כתיב ולא גבי שור דכתיב (ויקרא כד) איש כי יתן מום בעמיתו ולא שור בעמיתו: **איבעית אימא** · הא דאמרן לעיל יום של רבו לרבו כשהכהו אדם: **ואיבעית אימא** · לעולם בשור וכאביי דאמר שייך בה דין נזק ודקמקשית מינה לרבא: **הך מימרא** · בעלמא היא ואינה לא משנה ולא ברייתא: **ומימרא** · רבא אמר לך דהא מימרא לא ס"ל: **מעוכב גט שחרור** · מחוסר גט שחרור כל הנך דאמרי' בהו דיצאו לחירות ואין לרבו עליהם אלא שצריכין גט שחרור כגון מקדיש ומפקיר ומי שחציו בן חורין דתנן כופין את רבו: **יש לו קנס** · שלשים כסף לרבו אם נגחו שור: **מאי לאו כמשנה אחרונה** · לאחר שחזרו בית הלל להורות דכופין את רבו ואפי' הכי שקיל קנס דצד עבדות כל זמן שלא נכתב הגט: **כמשנה ראשונה** · דלית ליה כופין ואדון גמור הוא: **הפיל** · רבו שינו של עבד כנעני ואח"כ סימא את עינו: **יוצא בשינו** · לחירות וקס"ד צריך גט שחרור וכי סימא עינו קודם גט נותן לו דמי עינו כבן חורין: **בכולן** · עשרים וארבעה ראשי אברים האמורין במס' נגעים (פ"ו מ"ז) לענין שאין מטמאין משום מחיה ראשי אצבעות של ידים ורגלים וראש החוטם וראשי האזנים וראש הגויה שהן משופעין לכאן ולכאן ואין נגען נראה לכהן בבת אחת ולא קרינא ביה לכל מראה עיני הכהן (ויקרא יג): **עבד יוצא בהן לחירות** · דמומין שבגלוי הן ואינן חוזרין כשן ועין ואתרבו בכלל ופרט וכלל בפ"ק דקדושין (דף כד:): **המכריעין** · דעת חכמים איזו נראה ולא אתפרש מאן נינהו: **והא קראי דרשינן** · בקידושין (שם): **אוכל בתרומה** · אם עבד כהן הוא: **קנין כספו אמר רחמנא** · לענין תרומה: **אוכלין בתרומה** · שניהם ממה נפשך דחד כהן וחד עבד כהן: **וחולקין חלק א'** · ביבמות (דף נט:) מפרשים חלק כאחד שאין נותנין להם תרומה בגורן לזה בלא זה דקסבר אין חולקין תרומה לעבד כנעני בגורן אלא א"כ רבו עמו דלמא אתי למימר כהן הוא ומסקו ליה ליוחסין והשתא לא אתי לאסוקינהו והאי מעוכב גט שחרור הוא ואין לרבו רשות עליו דלא ידע הי מינייהו עבד וצריכין שישחררו זה את זה וקתני סיפא הגדילו התערובות משחררין זה את זה וקתני אוכלין בתרומה: **שמכרו רבו** · לאחר: **לקנס** · שאם יגחנו שור יהא קנסו שלו אבל לשאר דברים לא מכרו: **מכור** · לקנס מיהא: **או לא מכור** · ואם נגח קנסו לרבו ראשון דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: **תיבעי לר"מ** · דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם האומר לאשה הרי את מקודשת לי לכשאתגייר כו' (קדושין דף סג·): **פירות דקל** · המוכר פירות דקל עד שלא חנטו דפליגי בה *רב הונא ורב נחמן אליבא דר' מאיר:

דילמא

תוספות

ושור אינו משלם אלא נזק · יש רוצים לפטור את השוכר או שואל שום מחבירו אפי' הוזק בפשיעה ונתבטל הרבה ממלאכתו כיון דסופו לחזור להתרפאות דכי היכי דדרשינן *איש בעמיתו ולא שור בעמיתו ה"כ דרשינן איש בעמיתו ולא איש בשור ואין לחלק בין שומרים לאדם המזיק מדפריך בב"ק (דף ד:) *ונו שומר חנם והשואל כו' אדם דלאזיק שור הוא והא דפריך בריש הנחנקין (סנהדרין פה:) הכחישה באבנים ה"כ דלא מיחייב היינו בהכחשה דלא הדרא ור"ת אומר דלא שייך שבת אלא באדם דשבתו לא הוי בכלל נזק דמשום שבת לא פחתי דמיו כל כך אבל שור פשיטא דשבתו בכלל נזק הוא דפחתי דמיו ומתחלה כשהוזק שמין אותו כמה דמיו פחותים לימכר:

מאי לאו כמשנה אחרונה · ולעיל לא בעי לאוקומי הא דנותן חצי קנס לרבו למשנה אחרונה דקנסא לרבו מעשה ידיו לעצמו והא דנגחו שור יום של רבו לרבו הוי למשנה ראשונה כדפרישית לעיל כי היכי דלא לפשוט בעיא דהכא: **חבלי** ביה אחריני יהבי ליה לרביה · אע"ג דמעשה ידיו לעצמו כיון דקנסא לרבו חבלה נמי לרבו דמה לי קטליה כולו ומה לי קטליה פלגא:

הואיל ומדרש חכמים הוא · אומר ר"ת דחיישי' שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה אבל בשן ועין לא חיישי' דזיל קרי בי רב הוא: °**מעוכב** גט שחרור אוכל כו' · הך בעיא לא אתיא אליבא דר"ל דריש פרק בתרא דכריתות (כד:) (א) דמסקינן אליבא א) דרשב"ג דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה אי נמי יש לחלק דהתם במעוכב גט שחרור ע"י הפקר אוכל בתרומה כמו שמותר בשפחה כדפרישית לעיל (ב) והכא איירי בחציו עבד וחציו בן חורין: **הרי** אלו אוכלים בתרומה · והא דאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יג:) גבי עשרה כהנים ופי' אחד מהם ובעל הולד שתוקי שמשתיקין אותו מדין כהונה מדכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו שיהא זרעו מיוחס אחריו הא אמרינן בפ' נושאין על האנוסה (יבמות דף ק:) דזרעו מיוחס אחריו דרבנן וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזרו אי נמי הכא לאחר שנולדו נתערבו:

עבד שמכרו רבו לקנס כו' · מכר קנס של עבד לא מיבעיא ליה דאפי' לר"מ לא קני דהא לא עבידי דאתי כדקאמרי' וכ"ש לרבנן אלא במכרו רבו לקנס מיבעיא ליה דדילמא אפי' לרבנן קני להו כמו דקל לפירותיו כדאמרי' הא קאי שור והא קאי עבד או דלמא אפי' לר"מ לא קני דלאדמי [*לפירות דקל] שהפירות יוצאים מגוף הדקל °ועבידי דאתו אבל קנסא מעלמא אתי ולא עבידי דאתי:

א) [נ"ל דת"ק דרשב"ג] מי

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ב מהל' חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעי' יז:

צט ב מיי' שם פ"ד הל' יב סמג עשין ע טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סב:

ק ג מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה א סמג עשין סז:

קא ד ה מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה יד ופ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה יא טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' לט ועי' בכ"מ:

קב ו מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' ד טור ש"ע שם סעי' כז:

קג ז מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה ה:

קד ח מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכ' ג טור י"ד סי' רסז:

תוספות רי"ד

תניא כל כ"ד ראשי אברים עבד יוצא בהן להירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש ר"מ אומר אינו צריך ר' אלעזר אומר צריך ר' טרפון אומר אינו צריך רבי עקיבא אומר צריך המכריעים לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין הואיל והתורה זיכתה לו ודברי ר' עקיבא בשאר איברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הא קראי קדרשי' אלא הואיל והוא מדרש חכמים · פי' בפ"ק דקידושין ילפינן כלל ופרט וכלל כי יכה כלל שן ועין פרט לחפשי ישלחנו חזר וכלל · כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ורבה כל כ"ד ראשי אברים והם כ' אצבעות ידיו ורגליו שתי אזנים וראש החוטם וראש הגויה וראשי דדים באשה:

נ"י לדקל לפירותיו

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מעוכב וכו' דמסיק אליבא דרשב"ג וכו': (ב) בא"ד כדפרישי' לעיל כ"ב בדף מ ע"א בד"ה אותו העבד:

מסורת הש"ס

[ב"ק כו.] [נ"ל והא] קדושין כד: [ב"ק פו:] [ב"ב מח.] [קדושין כד:] [נ"ל שמעון כך איתא בקדושין וכן מוכח מתוס' ב"מ מתי' ד"ה תשומת] וכן מתוס' כתובות מב. ד"ה הפלת] יבמות נט. [וע"ע תמורה ס:] [הך דכהנת שנתערב וכו' מתני' היא ביבמות צט. וע"ע תמורה ס: ובכן פליאה דמייתי לה משמיה דרב משרשיא ת"ש כהנת שנתערב וכו'] [לעיל יג: וש"נ] [יבמות נג:]

גליון הש"ס

גמ' אדון קרינא ביה · עי' חגיגה ד' ע"א תד"ה לא נלכה: תוס' ד"ה מעוכב וכו' עי' ברמב"ן במלחמות פ"ב דכתובות באוכלת דגשים בכסמ"ש לאורייתא: ד"ה עבד וכו' ועבידי דאתו · עי' ב"מ ד' לג ע"ב תד"ה כגון

דלמא מודה ומיפטר ותבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן ^א^אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דהשתא מיהא ליתנהו אבל הכא הא קאי שור והא קאי עבד מאי אמר ר' אבא ת"ש °ויליד בית מה תלמוד לומר אם קנין כסף אוכל יליד בית לא כ"ש אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו שוה כסף אוכל אף יליד בית שיש בו שוה כסף אוכל ומנין שאע"פ שאינו שוה כלום ת"ל יליד בית מכל מקום ועדיין אני אומר יליד בית בין שיש בו שוה כסף בין שאין בו שוה כסף אוכל קנין כסף יש בו שוה כסף אוכל אין בו שוה כסף אינו אוכל ת"ל °קנין כספו ויליד ביתו ^ב^מה יליד בית אע"פ שאינו שוה כלום אוכל אף קנין כספו אע"פ שאינו שוה כלום אוכל ואי סלקא דעתך עבד שמכרו רבו לקנס מכור °מי איכא עבדא דלא מזדבין לקנסא אין איכא עבד טרפה והא חזי למיקם קמיה במנוול ומוכה שחין ^ג^איבעיא להו °מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין מהו אם תמצא לומר ^ד^בן ישראל שאמר לבת ישראל *התקדשי לחציי מקודשת דחזיא לכוליה הא לא חזיא לכוליה ואם תמצא לומר ^ה^בן ישראל המקדש חצי אשה *אינה מקודשת דשייר בקנינו והא עבד לא שייר בקנינו מאי ת"ש ^ו^המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנא ליה אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טרפה °ומאי יורשיו נפשיה °אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דיורשיו קתני ועוד כופר הוא °ואמר ריש לקיש כופר אין משתלם אלא לאחר מיתה אלא אמר רבא ^ז^ראוי ליטול ואין לו אמר רבא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קדושיה קדושין דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו הדר אוקים רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש °*והמכשלה הזאת תחת ידיך אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת ^ח^אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קדושיה קדושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין ואם לחשך אדם לומר *^ט^איזו היא שפחה חרופה זו שחציה שפחה וחציה בת חורין *המאורסה לעבד עברי אלמא בת איתרוסי היא אמור לו כלך אצל ר' ישמעאל *שהוא אומר בשפחה כנענית המאורסה לעבד עברי ושפחה כנענית בת איתרוסי היא אלא מאי אית לך למימר מאי מאורסת מיוחדת הכא נמי מאי מאורסת מיוחדת אמר רב חסדא ^י^חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין

ויקרא כב | שם | ישעיה ג | תורה אור

דלמא מודה · בב"ד קודם העדאת עדים ומודה בקנס פטור: **ויליד בית מה ת"ל** · לענין אכילת תרומה ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו יליד בית בן שפחתו: **אילו כן** · דלא כתיב אלא קנין כספו הוא יאכל בו: **אף קנין כסף אע"פ שאינו שוה כלום** · כגון שנעשה מוכה שחין: **מי איכא עבדא דלא מזדבן** · בפרוטה: **לקנסא** · שאם יגחנו שור יטול שלשים כסף: **בטרפה** · שאין משלמין עליו קנס דגברא קטילא הוא: **והא חזי למיקם קמיה** · לשרתו אע"פ שנחתכה רגלו למעלה מן הארכובה או ניקב קרום המוח ראוי לשירות קל: **במנוול** · דמאיס והוי כמי טרפה דלאו בר קנסא הוא: בקדושין אמרינן התקדשי לחציי מקודשת חציך מקודשת לי אינה מקודשת הכא מי הוי קדושין או לא: **אם תמצא לומר** · כלומר אי בעית למפשט מדקיימא לן התקדשי לחציי מקודשת לא דמי דהתם בר חורין הוא וחזיא לכוליה והכי קאמר לה אי בעינא נסיבנא אחריתי בהדיך אבל הא לא חזיא לפלגא דעבדות דידיה: **ואם תמצא לומר חציך מקודשת לי אינה מקודשת** · ובעית למפשט הא מינה דכי היכי דמקדש חצי אשה אינה מקודשת הואיל דלא מצינן למימר דהכי קאמר לה דתנסיב אחרינא בהדי דאיתתא לא חזיא לתרי ואשתכח דפלגא הוא דקדיש הכא נמי חצי איש שקידש לא הוו קידושין לא דמי דהתם שייר בקנינו דהוה ליה לקדשה לכולה אבל האי לא שייר מידי דכל מה דחזי למעבד עבד: **כשעשאו טריפה** · דהוה ליה כמאן דקטליה ויהב ליה לנפשיה: **ועוד כופר הוא כו'** · דבשלמא קנס דלא כתיב ביה מיתה אלא נגיחה שנאמר אם עבד יגח השור וגו' (שמות כא) איכא לאוקמיה כשעשאו טריפה אבל בכופר של בן חורין כתיב והמית איש או אשה: **ראוי ליטול** · דפלגא לאו בר קנסא הוא אלא בר כופר: **ואין לו** · שהרי מת ויורשים אין לו שיגבו וזה המזיק זכה במה שבידו ולעולם בשמת וה"ק נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ראוי ליתן ליורשיו אם היו לו יורשין: **אוקי אמורא עליה** · העמיד מתורגמן לפניו לחזור ולדרוש: **והמכשלה הזאת** · כלומר כך התחיל בדרשא מקרא כתוב והמכשלה הזאת תחת ידיך באנשי ירושלים שפסקה תורה מהם והיו שואלין לחבריהם שמלה לך קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידיך כלומר דברים שמכוסין כשמלה שלך הן שאתה בקי בהן אמור לנו ותהיה קצין והמכשלה הזאת דברי תורה שאין אדם עומד על אמיתתן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו והוא נותן לב ומבין תחת ידיך הן אף אני נכשלתי בהוראתי וחוזרני בי: **ואם לחשך אדם לומר** · תשובה לדבר זה מאותה ששנינו במס' כריתות (יא·) והפדה לא נפדתה דשפחה חרופה איזו זו פדויה ואינה פדויה חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסה לעבד עברי והוא הדין לכל ישראל אלא אורחא דמלתא נקט משום דלעבד עברי מותר בשפחה: **אלמא בת אירוסי היא** · מדקתני מאורסת: **אמור לו** · וכי סבור אתה שהן אירוסין ממש: **כלך אצל רבי ישמעאל** · דאמר התם דברה תורה כלשון בני אדם ובשפחה כנענית שלא נפדית כלל קמשתעי קרא: **המאורסה לעבד עברי** · וכי שפחה כנענית גמורה בת קדושין היא הא תמורה בעלמא היא עם הדומה לחמור: **מיוחדת** · וגזירת הכתוב היא דמחייב עלה אשם הואיל ויחדוה לעבד עברי המותר בה: **וחזרה ונתקדשה לשמעון** · אחיו ובחיי ראובן וראובן לא גירשה:

ואין

מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא · וא"ת כי אמר נמי דאינו מכור תקשי ליה מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא שיוכל למכרו כולו לגמרי וי"ל דלא ימלא קונים שיקנוהו לגמרי אפי' לא יצטרכו לפרנסו שיוכל לומר עשה עמי ואיני זנך מ"מ מימנעי איכשי לקנותו שלא יהא רגיל אצלם אבל אם מכרו לקנס מכור זמנין דזבני ליה ועי"ל דאפי' מוכרו כולו לגמרי אינו מכור דהא אינו שוה כלום ואינו מוכרו אלא לקנס ולקנס אינו מכור:

אם תמצא לומר התקדשי לחציי מקודשת · וגבי אשה קאמר אם תמצא לומר חציך מקודשת לי אינה מקודשת והוי מצי למימר איפכא אלא האמת נקט דהכי מסיק בפ"ק דקידושין (דף ז·): **ואי** אמרת קדושיו לאו קדושין יורשין מנא ליה · תימה דמה תולה יורשין בקידושין והלא בנו מן הפנויה יורשו כדאמר (יבמות דף ק:) גבי עשרה כהנים שפירש אחד מהן ובעל דהולד שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו משום דלא ידעי' אבוה מנו ואפי' בנו ממזר מערוה דלא תפסי בה קידושין תנן בפרק שני דיבמות (דף כב·) דהוי בנו לכל דבר והיינו ליורשו והכא אי תפסי בה קידושין גרע טפי דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א כדאמרינן [בהחולץ] (שם דף מה·) וי"ל דסבר הש"ס דאם איתא דלאו בר קדושין הוא אין בנו מתייחס אחריו ולא דמי לעריות דתפסי בה קדושין לעלמא אבל האי דלאו בר קדושין הוא בשום מקום אין הבן מתייחס אחריו:

ואין

עין משפט נר מצוה

קה א מיי' פכ"ב מהל' מכירה הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רע סעי' ד:

קו ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה א סמג לאוין רכד רכה טור י"ד סי' שלא:

קז ג מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעי' יא:

קח ד ה מיי' שם פ"ג הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ח:

קט ו ז מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ב סמג עשין סז טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סב:

קי ח מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב:

קיא ט מיי' שם הלכה יז ופ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכה:

קיב י מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה לא סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ז:

תוספות רי"ד

מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין מקודשת היא משום צד חירות שבו ואפילו אם תמצא לומר המקדש אשה לחציו אינה מקודשת התם משום דשייר בקנינו הכא לא שייר בקניינו וכן נמי שפחה שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה מישראל קדושיה קדושין משום צד חירות שבה · ואפילו אם תמצא לומר המקדש חצי אשה אינה מקודשת התם שייר בקנינה הכא לא שייר בקנינה

גליון הש"ס

גמ' מי איכא עבדא כו' · עי' ערכין ד' כ ע"א תד"ה לאתויי מנוול: **שם** מי שחציו עבד וחציו בן חורין · ע' ירושלמי פ"ח דפסחים הלכה א: **שם** ומאי יורשיו נפשיה · עי' פר"ח בספרו מים חיים בתשובותיו סימן ב: **שם** אמר רבא שתי תשובות · עי' פסחים ד' פא ע"א וש"נ: **שם** ואמר ר"ל כופר · עי' ב"ק ד' מב ע"ב:

קדושין ז.

ג"ז שם

[שבת קיט. חגיגה יד·]

[כריתות יא.]

[נ"ל ומאורסה כך איתא בכריתות]

[כריתות שם]

*ואין אני קורא בה אשת שני מתים מה נפשך אי קדושי דראובן קדושין קדושי דשמעון לאו קדושין ואי קדושי דשמעון קדושין קדושי דראובן לאו קדושין *איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא אמר ר"נ פקעו קדושי ראשון ר' זירא אמר רב נחמן גמרו קדושי ראשון א"ר זירא כוותיה דידי מסתברא דכתיב °לא יומתו כי לא חופשה [ויקרא יט] הא חופשה יומתו א"ל אביי ולתנא דבי ר' ישמעאל דאמר בשפחה כנענית המאורסת לעבד עברי הכי נמי דכי חופשה יומתו אלא מאי אית לך למימר שחופשה וחזרה ונתקדשה הכא נמי שחופשה וחזרה ונתקדשה *אמר רב הונא בר קטינא א"ר יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין (א) כמאן כר' יוחנן בן ברוקה *דאמר על שניהם הוא אומר °ויברך אותם אלהים ויאמר וגו' פרו ורבו [בראשית א] ומלאו וגו' *אמר רב נחמן בר יצחק לא מנהג הפקר נהגו בה:

מתני' *המוכר עבדו לעובדי כוכבים או *לחוצה לארץ יצא בן חורין:

גמ' *ת"ר המוכר עבדו לעובדי כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת *דכתב ליה הכי לכשתברח ממנו אין לי עסק בך: ת"ר לוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נמוסו יצא לחירות מאי נמוסו אמר רב הונא בר יהודה נשקי מתיב רב ששת האריסין והחכירות ואריסי בתי אבות ועובד כוכבים שמשכן שדהו לישראל אע"פ שעשה לו נמוסו פטורה מן המעשר ואי ס"ד נשקי שדה בת נשקי היא אלא א"ר ששת זמן קשיא זמן אזמן ל"ק הא דמטא זמניה הא דלא מטא זמניה אלא גבי עבד דמטא זמניה צריכא למימר אלא אידי ואידי דלא מטא זמניה ול"ק הא לגופא והא לפירא* ואיבעית

ואין אני קורא בה אשת שני מתים · לומר חליה היתה לזה וחליה לזה ומכח שניהם היא באה ואמרי' ביבמות (דף נא:) ג' אחין כשוחין ג' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ומת חוללת ולא מתיבמת שנאמר ומת אחד מהם וגו' (דברים כה) מי שעליה זיקת יבם א' ולא שעליה זיקת שני יבמין וזו ע"י מאמר לא יצאה מזיקת יבום הראשון כולה ובמקצתה חל עליה זיקת יבום השני אבל הכא לא זיקת שנים עלה דחד מנייהו קדושין גמורים ודאידך לאו כלום ומיהו משום פלוגתא דאמוראי דלעיל מספקא לן הי מנייהו הוו קדושין והשתא דמתו להו מתיבמת ללוי ממה נפשך כו': **וחזרה ונתקדשה לשמעון** · ולאו משום אחיו נקט ליה: **פקעו קדושי ראשון** · אפי' למ"ד מקודשת בא השחרור והפקיעה ומקודשת לשני שהרי נשתנה גופה והויא לה כקטן שנולד: **גמרו קדושי ראשון** · ע"י השחרור גמרו דעד עכשיו הבא עליה באשם ומלקות היה אפילו מזיד ומכאן ואילך הבא עליה במיתה: **לא יומתו כי לא וגו'** · ומוקמינן לה בחליה שפחה וחליה בת חורין וס"ל דה"ק אינן חייבין מיתה משום א"א כי לא חופשה לאחר קידושין הא חופשה לבתר הכי יומתו דהוי לה אשת איש גמורה: **ה"ג** · הא חופשה בתר אירוסין יומתו וכי קידושין ראשונים כלום היו: **אלא מאי אית לך למימר** · דוקיא דקרא הכי משמע: **הא חופשה וחזרה ונתקדשה** · יומתו אם ניאפה עם אחר: **כר' יוחנן בן ברוקה** · במס' יבמות: **על שניהם הוא אומר כו'** · דאשה נמי מיפקדה אפריה ורביה: **מנהג הפקר היו נוהגין בה** · בזנות דלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עלמה: **מתני' יצא לחירות** · אם ברח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד לפדותו כדאמר לקמן דקונסים אותו לפדותו וכשיפדנו לא ישתעבד לו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המצות וכן לח"ל יצא לחירות מפני שהוליאו מארץ לחולה לארץ ובגמרא מפרש את מי קנסו אם את הלוקח או את המוכר: **גמ' אונו** · שטר: **לכשתברח** · מן העובד כוכבים אין לי עסק בך: **נמוסו** · לקמן מפרש: **יצא לחירות** · דהויא כמכירה וקנסוהו רבנן: **נשקי** · חותם וסי' עבדות שתולין לעבדים בצואריהם: **האריסין** · ישראל שנעשה אריס לעובד כוכבים בקרקע העובד כוכבים וקסבר יש קנין לעובד כוכבים בארץ להפקיע מיד מעשר: **אריס** · למחצה לשליש ולרביע: **חכירות** · שקבלה מן העובד כוכבים בכך וכך חטין לשנה: **ואריסי בתי אבות** · כלומר אריסות קבועה ועומדת מאבות שהיו אבותיו של ישראל אריסין בקרקע זה לאבותיו של עובד כוכבים זה אפ"ה לא הוי כקנוי לישראל אלא של עובד כוכבים הוא ופטור מן המעשר ישראל זה בחלקו: **אף על פי שעשה לו** · לישראל נמוסו: **זמן** · אם לא פרעתיך לזמן פלוני יהא חלוט לך: **קשיא זמן אזמן** · דגבי עבד חשיב לה מכירה וגבי שדה לאו מכירה היא: **הא דמטא זימניה** · הך דגבי עבד: **אלא גבי עבד דמטא זימניה** · בלשון קשיא הוא: **הא לגופא** · גבי עבד דקבע בו זמן לגופו שאם לא יתן לו עד אותו זמן יהא גופו חלוט לעובד כוכבים ומעכשיו היה משתעבד בו וכיון דזלזל בתקנתא דרבנן דאסרו למכור עבד לעובד כוכבים קנסוהו ואע"ג דלא מטא זימניה וגבי שדה דקבע לו זמן לפירות עכשיו לא תאכל הפירות ואם לא אפרע לך ליום פלוני אכול פירות עד שאפרע מעותיך הלכך אפי' מטא זימניה לאו מכירה היא וכ"ש בדלא מטא זימניה:

הכי

ואין אני קורא בה אשת שני מתים · וא"ת והכא מאי נפקא מינה אם היא אשת שני מתים הא אמרינן בפ' ד' אחין (יבמות דף נא:) דזיקת שני יבמין דרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות וזה לא שייך הכא וי"ל דהתם במאמר דרבנן הויא זיקת ב' יבמין דרבנן אבל בעלמא הוי דאורייתא: **מה** נפשך אי קידושי ראובן כו' · פי' בקונטרס דמשום פלוגתא דאמוראי דלעיל מספקא ליה הי מינייהו הוו קידושין וקשה דרב חסדא גופיה פשיטא ליה דהוו קידושין ורבה בר רב הונא נמי חזר בו מכח דברי רב חסדא ונראה דמספקא ליה אי גמרי קדושי ראשון אי פקעי: **גמרו** קידושי ראשון · והא דאמרי' בפ"ק דקידושין (דף ז·) בהמה של שני שותפין הקדיש חליה וחזר ולקחה והקדיש חליה כו' הא לא הקדישה לא גמרי שאני התם דאפשר שתרעה ויהיו חליה דמיה הקדש וחליה חולין אבל הכא דאי אפשר שתהא חליה מקודשת דכי יקח איש אשה כתיב לא חלי אשה מסתבר למימר או גמרי או פקעי ואע"ג דהתם מדמי למקדש חלי אשה לא קשה מידי דמייתי שפיר דהיכא דאיכא דעת אחרת לא פשטי בכולה אי נמי איכא למימר דבהמה של שני שותפין שייר בקנייתו קלת שהרי בהמה היתה בת הקדש לפיכך לא גמרי אבל הכא חליה שפחה לא היתה בכלל קידושין: **אבל** אם כתב עליו אונו זהו שחרורו · וא"ת הא דאמר אמימר לעיל (דף מ·) המפקיר עבדו אין לו תקנה דאיסורא דאיכא גביה לא מצי מקני ליה וכאן משמע דיש לו תקנה בשטר ועל כרחך לא משחרר ליה עד שיברח דאי לאלתר חייל השחרור היכי מזבין ליה ומכר ליה לעובד כוכבים להשתעבד בו וי"ל דלא דמי למפקיר דעובד כוכבים לא קני ליה אלא למעשה ידיו ואכתי פש ליה גבי ישראל ממונא דקני ליה לקנס ולוולדות ולא הפקיעו ממנו חכמים עד אחר שיכתוב לו גט שחרור: **הא** לגופא · פי' בקונט' גבי עבד קבע לו זמן שאם לא יפדהו יהא גופו חלוט לעובד כוכבים ומעכשיו משתעבד בו וכיון דמזלזל בתקנתא דרבנן קנסוה אע"ג דלא מטא זימניה וגבי שדה איירי דקבע ליה זמן לפירי שאם לא יפדהו עד הזמן יאכל הפירות מכאן ואילך עד שיפרע הלכך אפי' מטא זימניה אין לו אלא פירות ותימה כיון דעד דלא מטא זימניה אין לו פירות מה שייך לומר פטור מן המעשר ועוד דהוה ליה למימר אידי ואידי בין מטא זימניה בין לא מטא זימניה ומדנקט לא מטא זימניה משמע דלא מתוקמא ההיא דמעשר אלא בלא מטא זימניה ונראה לפרש הא לגופא הא לפירא כמו הא גופא והא פירא דגבי עבד אע"ג דלא מטא זימניה הגוף בבית העובד כוכבים ומפקיעו מן המצות ומש"ה יוצא לחירות אבל בשדה אין לו לישראל אלא פירות והשדה ברשות העובד כוכבים ופטור:

בשלוה

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טז סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב וע"ש:

קיד ב מיי' פ"ג מהלכ' איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכה:

קטו ג מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:

קטז ד מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם בהג"ה:

קיז ה מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה יז:

קיח ו מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ב סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' פ בהגה"ה:

תוספות רי"ד

אמר רב (חנה) [הונא] בר קטינא אמר רב יצחק מעשה בשפחה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשו אותה בת חורין כמאן כר' יוחנן בן ברוקה דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אמר רב נחמן בר יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו בה: מתני' המוכר את עבדו לכנענים או לח"ל יצא ב"ח · אין פודים את השבויים יתר על דמיהם מפני תקון העולם · אין מבריחים את השבויים מפני תקון העולם רשב"ג אומר מפני תקון שבויים · אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן עובדי כוכבים יתר על דמיהן מפני תקון העולם · פי' כשמכרום אותו לכנענים הפקיעוהו מן המצות אי נמי כשמכרוהו לח"ל הפקיעו ממצות הנוהגות בא"י לפיכך קונסים אותו שיצא לחירות: ת"ר המוכר עבדו לכנעני יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמאן כר"י בן ברוקה · נ"ב עיין תוס' לעיל ד' מא ע"ב דמשחררין אותה משום שהיא מצוה רבה וכן בברכות ד' מז ע"ב שעשה ר"א עבדו להשלים לעשרה ופריך מצוה הבאה בעבירה היא ומשני מצוה דרבים שאני וכ"כ התוס' שבת ד' ד [והשאר חסר]

מסורת הש"ס

[לקמן פב:]

יבמות סו: לעיל לח:

שבת קלז: יבמות סה: [קדושין לה:]

[לעיל לח: יבמות סו:]

[ערכין כט:]

[עי' תוס' לקמן מד ע"ב ד"ה לח"ל]

לקמן פה: קדושין ו: [תוס' ע"ז פ"ד]

[עי' תוס' ב"ב מג: ד"ה אין לי]

והרי משכון דלפירא וזמן לגופיה הכא במאי עסקי' בשלוה"ס א"מ ג"ד

בשלוה על מנת למשכנו כו' · פירש בקונטרס שאם לא תפרע עד זמן פלוני בא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך וכל זמן שלא בא ישראל ומשכנו הוי בחזקת עובד כוכבים וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל הואיל ועבר הזמן ולא פרע ואע"פ שלא משכנו עדיין וקשה דהוה ליה למימר אידי ואידי דמטא זמניה לכך נראה דאתא לשנויי שנויא קמא הא דמטא זמניה והא דלא מטא זמניה והא דאקשינן גבי עבד דמטא זמניה לריכא למימר בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו דס"ד כיון דלא משכנו עדיין לא יצא לחירות קא משמע לן דהואיל ובידו למשכנו דיוצא לחירות:

המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים · פי' בקונטרס מליק ושם עלילות ומכרו לו באותן דמים שהעליל וקשה דלא שייך על זה לשון מכירה ולישנא שהיה לו לפיים ולא פיים לא משמע הכי ועוד דמדמי למוכרו לשלשים יום ונראה דהפרהנג נוטל עבדו על כורחו אלא שנותן לו דמים לכך פריך דאמאי יצא לחירות כיון דהוי בעל כורחו כמו גבאו בחובו ומשני דהיה לו לפיים דכיון דנותן דמים ולאי היה מתפייס בדבר מועט ומדמי לו כמי למוכרו לשלשים יום דאחר שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל וישראל מחזיר לו הדמים:

וכותב ומעלה בערכאות שלהם · פירש בקונטרס אף על פי דחשיבות הוא להן וקשה דשטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים מכשרינן * ולא מפלגינן בין לכתחילה בין לדיעבד ומפרש רבינו תם דאע"ג דנראה כמקיים המקח שרי הכא וההיא דפרק קמא דע"ז (דף יג·) הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחים מהן בהמה ועבדים מפני שהוא כמציל מידם ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים התם נמי מקיים המקח ומתפרסם הדבר שמהנה לעבודת כוכבי' ואפי' הכי שרי:

או לאו דוקא · פירש בקונטרס דלא קנסינן ליה כולי האי וגוזמא קאמר וקשה דאם כן איזה שיעור יהיב דאכתי לא ידע ההיא דקונסין אותו עד עשרה דנימא ביה ההוא שיעורא ונראה לפרש או לאו דוקא אלא אפילו ביותר ממאה קנסינן ליה עד דפריק כענין שפי' בקונטרס באיכא דאמרי ומייתי מבהמה דקונסין אותו עד עשרה בדמיה אלמא לאו דוקא דהוא הדין טפי כדקאמר הכא עד מאה גבי עבדים והוא הדין דהכא לאו דוקא:

התם דאיסורא דאורייתא · ובפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לד:) גבי גרס אוזן הבכור קאמר דליכא למיפשט מהכא דשאני עבד דמפקע ליה ממצות אם כן הוה מצי למימר הכא אם תימצי לומר דהתם לא קנסו הכא קנסו משום דמפקע ליה ממצות וכן התם הוה מצי למימר איפכא כי הכא:

ואי בעית אימא בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו: ת"ר [א]גבאו בחובו או שלקחו סיקריקון לא יצא לחירות ובחובו לא ורמינהי *הרי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר אם *באנפרות פטור מלעשר שאני התם דקא משתרשי ליה תא שמע דאמר רב [ב]המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות [ג]התם הוה ליה לפיים ולא פיים גופא אמר רב המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות מאי הוה ליה למעבד הוה ליה לפיים ולא פיים [ד]בעי ר' ירמיה מכרו לשלשים יום מהו תא שמע דאמר רב המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות התם בפרהנג עובד כוכבים שאינה חוזרת מכרו חוץ ממלאכתו מהו חוץ מן המצות מהו חוץ משבתות וימים טובים מהו לגר תושב לישראל מומר מהו לכותי מהו פשוט מיהא חדא [ה]גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל: בעו מיניה מרבי אמי עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מהו שיטול את דמיו א"ל ר' ירמיה לרבי זריקא פוק עיין במכילתיך נפק דק ואשכח דתניא [ו]המוכר ביתו לעובד כוכבים דמיו אסורין ועובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ואין בעליו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול את דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ודילמא ה"מ בית דכיון דלא סגי ליה בלא בית לא אתי לזבוניה אבל עבדא דסגי ליה בלא עבדא אתי לזבוניה או לא שלח להו ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים [ז] מותר ליטול את דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים מפני שהוא כמציל מידם *א"ר יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסים אותו עד מאה בדמיו דוקא או לאו דוקא ת"ש *דאמר ריש לקיש [ט]המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסים אותו עד עשר' בדמיה ודלמא שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר רבי יהושע בן לוי [ח]המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא או לאו דוקא תא שמע *דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה שאני עבד דלא הדר ליה אלא בהמה טעמא מאי משום דהדרא ליה לקנסיה טפי הד אלא עבד מילתא דלא שכיחא *ומלתא דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן בעא מיניה רבי ירמיה *מרבי אסי [ס]מכר עבדו ומת מהו שיקנסו את בנו אחריו אם תימצי לומר *צרם [ע]אוזן בבור ומת קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא היא אבל הכא איסורא דרבנן ואם

נטייבה

הכי גרסינן ואיבעית אימא בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו · הא דשדה כגון שלוה העובד כוכבים מישראל על מנת שאם לא אפרע לזמן פלוני בא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך והא דקתני פטורה מן המעשר כל זמן שלא בא ישראל ומשכנו דאע"ג דמטא זמניה הויא בחזקת העובד כוכבים ואם היה ישראל נוטל חלק בפירות פטורה מן המעשר וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל ואע"פ שלא משכנו העובד כוכבים עדיין בעבד זה קנסוהו הואיל ועבר זמנו ולא פרע: **גבאו** · העובד כוכבים לעבד: **בחובו** · שהיה לו על ישראל והוא לא מכרו לו ולא לוה עליו: **סיקריקון** · בשעה שישראל מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים שא קרקע זו או עבד זה והניחני: **לא יצא לחירות** · דאונס הוא וליכא למקנסיה: **חייב לעשר** · עליה דהוי כמוכר: **באנפרות** · הפסד: **דקא משתרשי ליה** · הרי נהנה מהם שפורע חובו הילכך לענין עישור חייב במעשר ומיהו גבי עבד קנסא משום מכירה היא וזה לא מכר מדעתו אלא שלא לרצונו גבאו ואמאי נקנסיה: **פרהנג** · מליק ושם עלילות ומכרו לו בדמי אנפרותו שהעליל עליו: **היה לו לפיים** · בדבר אחר: **ולא פיים** · ומסרו לו מדעתו: **לשלשים יום** · ולאחר שלשים יחזור אליו: **לפרהנג עובד כוכבים** · וקס"ד לעבוד עבודת המלך עד זמן פלוני ולשוב: **חוץ ממלאכתו** · גופו קנוי לך ובלבד שלא תשתעבד בו שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו לולדות דהשתא לא מפקע ממצות לחלל שבתות א"נ מכרו למלאכתו חוץ משבתות וימים טובים מהו: **לגר תושב** · שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבילות: **פשוט מיהא** · מתניתא': **חדא** · מהנך בעיא: **עיין במכילתיך** · במשנה הסדורה לך לידע מה כתיב: **המוכר ביתו לעובד כוכבים** · בארץ ישראל דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע (ע"ז דף כ.): **וכותב** · לו שטר: **ומעלהו בערכאות שלהן** · לחותמו אף על פי שחשיבות הוא להם: **ודילמא** · הא דלא גזור רבנן בהך דילמא אתי לזבוני מדעתו: **סגי מילי בית** · דלא סגי ליה לאינש בלא בית ולא עבידי אינשי דמזבני: **אתי לזבוני** · וגזרינן בהא אטו מכירה דעלמא ולא תפשוט: **שלח להו רבי אמי** · להנך דבעו מיניה: **מיני אמי בר נתן שלא תורה** · הוראה זו לישראל: **קונסים אותו** · לפדות מיד העובד כוכבים: **דוקא או לאו דוקא** · דלא קנסינן ליה כולי האי וגוזמא קאמר: **עד עשרה** · אלמא בהך דקנס רבנן במכירה דידהו לא קנס כולי האי: אין מוכרין בהמה גסה גזירה משום שאלה ושכירות ונסיוני במסכת ע"ז (דף טו.): **שאני עבד** · כלומר לעולם אימא לך דעבד דוקא ושאני עבד כו': **או לאו דוקא** · דאי בעו מיניה טפי קנסינן ליה עד דפריק ואורחא דמלתא הוא דנקט: **עד מאה** · וקס"ד ה"ה לעבד: **שאני עבד דלא הדר ליה** · כלומר דילמא תרוייהו דוקא ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו כולי האי דלא הדר למריה בתר דפריק ליה דהא תנן יצא לחירות: **ופרכינן אלא בהמה מ"ט קנסינן ליה כולי האי משום דהדרא ליה ליקנסיה טפי חד** · מכדי דמיה היה לך לקונסו יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ואתה קונסו מי' עד ק' אוי לו בחזרה זו: **מילתא דלא שכיחא היא** · שימכרוהו לעובד כוכבים: **מהו שיקנסו את בנו** · לפדותו: **אם תימצי לומר** · הך דמבעיא לן בבכורות כהן הגורס אוזן הבכור ועבר משום כל מום לא יהיה בו דאמרי' התם לא ישחט עולמית ומבעיא לן גרס ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ואם תימצי לומר בההיא דקנסוהו הא דהכא לא מיפשטא לן מינה דהתם קא עבד אבוה איסורא דאורייתא אבל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן הוא דעבד:

עין משפט נר מצוה

קיט א ב ג ד ה מיי' פרק ח מהל' עבדים מהלכה ב עד הלכה ג סמג עשין פז טור ש"ע י"ד סימן רסז סעיף פ בהג"ה וע"ש:

קכ ו מיי' פ"ט מהל' ע"ז הלכה יג סמג לאוין מח: [ו] מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פא:

קכא ז מיי' פרק כ מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:

קכב ח מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:

קכג ט מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ז טוש"ע י"ד סי' שיג סעיף א:

תוספות רי"ד

שלח ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה תצא לישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם מותר ליטול דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהם מפני שהוא כמציל מידם: אריב"ל המוכר עבדו לכנעני קונסין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו ולשחררו: דוקא אי לאו דוקא ולא איפשיט · אר"ל המוכר בהמה גסה לכנעני קונסין אותו לפדותה עד מאה בדמיה בעא מיניה ר' ירמיה מרבי אמי מכר עבדו לכנעני ומת מהו שיקנסו בנו אחריו לדידיה קנסוהו רבנן והא ליתיה אודלמא לממוניה קנסוה והא איתיה ופשם ליה לדידיד קנסוה לבריה לא קנסוה

גליון הש"ס

גמ' מכר עבדו ומת עיין תבואות שור סימן לט סק"ז:

מסורת הש"ס

[חולין קלה.]

[פי' שלקח אנס עובד כוכבים בחזקה שלא כדין. ערוך ועי' פרש"י לקמן נח: ד"ה או מחמת אנפרות]

[לעיל י:]

[בכורות ג.]

שם

[ע"ז שם]

[עירובין סג: וש"נ]

[עי' תוספות בכורות לד: ד"ה בעא]

מ"ק יג. בכורות לד:

קכד א מיי׳ פ״ז מהל׳ י״ט הל׳ ד סמג לאוין פה טוש״ע א״ח סימן תקלא סעיף ו :
קכה ב מיי׳ פ״א מהל׳ שמטה הל׳ יד סמג לאוין רסו :
קכו ג ד מיי׳ שם הל׳ יג:
קכז ה ו מיי׳ פרק ז מהל׳ חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש״ע ח״מ סימן שפה סעיף א :
קכח ז מיי׳ פ״ח מהל׳ עבדים הלכה ו סמג עשין פז טוש״ע י״ד סי׳ רסז סעיף פג :
[עי׳ פרש״י ערכין ה.]
קכט ח מיי׳ שם הל׳ ז סמג שם :
[ב״ק לג:]
קל ט י מיי׳ שם הל׳ ח סמג שם טוש״ע שם סעיף פג :
קלא כ ל מיי׳ פרק יא מהל׳ שמטה הלכה יא סמג לאוין ערה :
[שייך לעיל במשנה ד׳ מג:]

ואם תימצי לומר כוון מלאכתו במועד ומת [א]לא קנסו בנו אחריו משום דלא עבד איסורא הכא מאי לדידיה קנסו רבנן והא ליתיה או דילמא לממוניה קנסו רבנן והא איתיה אמר ליה תניתוה *[ב]שדה שנתקווצה בשביעי׳ תזרע למוצאי שביעית [ג]נטייבה או נדיירה לא תזרע למוצאי שביעית וא״ר יוסי בר׳ חנינא *[ד]נקטינן הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידי׳ קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן *אמר אביי [ה]נקטינן טימא טהרות של חבירו ומת לא קנסו רבנן בנו אחריו מ״ט *[ו]היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וקנסא דרבנן היא לדידיה קנסוהו רבנן לבריה לא קא קנסו רבנן : או לחוצה לארץ : תנו רבנן *[ז]המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני רבן שמעון בן גמליאל אומר פעמי׳ יצא ופעמים לא יצא כיצד אמר פלוני עבדי מכרתיהו לפלוני אנטוכי לא יצא לאנטוכי שבאנטוכיא יצא והא תניא מכרתיהו לאנטוכי יצא לאנטוכי השרוי בלוד לא יצא לא קשיא הא דאית ליה ביתא בארץ ישראל הא דאית ליה אושפיזא בארץ ישראל [ח]בעי רבי ירמיה בן בבל שנשא אשה בארץ ישראל והכניסה לו עבדים ושפחות ודעתו לחזור מהו תיבעי למ״ד *[ט]הדין עמה תיבעי למ״ד הדין עמו תיבעי למאן דאמר הדין עמה כיון דהדין עמה כדידה דמו או דילמא כיון דמשעבדי ליה לפירא כדידיה דמו ותיבעי למאן דאמר הדין עמו כיון דהדין עמו כדידיה דמו או דלמא כיון דלא קני ליה לגופיה כדידה דמו תיקו : אמר ר׳ אבהו שנה לי רבי יוחנן [ט]עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם רבו יצא לחירות והתני ר׳ חייא איבד את זכותו לא קשיא [י]כאן שדעת רבו לחזור כאן שאין דעת רבו לחזור והתניא יוצא העבד אחר רבו לסוריא יוצא לא סגי דלא נפיק והתנן *ואין הכל מוציאין אלא יצא העבד אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם אם דעת רבו לחזור כופין אותו ואם אין דעת רבו לחזור אין כופין אותו אמר רב ענן שמעית מיניה דמר שמואל תרתי חדא הך ואידך דאיתמר *המוכר שדהו בשנת היובל עצמה רב אמר מכורה ויוצאה ושמואל אמר [כ]אינה מכורה כל עיקר בחדא הדרי זביני ובחדא לא הדרי זביני ולא ידענא הי מינייהו אמר רב יוסף ניחזי אנן מדתני בברייתא המוכר עבדו לחו״ל יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני שמע מינה קנייה רבו שני ולא הדרי זביני וכי אמר שמואל התם אינה מכורה [ל]ומעות חוזרין ורב

נטייבה · פי׳ בקונטרס מזבלה וקשה דהא איסורא דרבנן הוא והיכי פשיט מינה בבכורות בפ׳ פסולי המוקדשין (דף לד:) אגרם אזן דהוי איסורא דאורייתא וכן הכא מפקע ליה ממלות היכי פשיט מינה ומפרש ר״ת נטייבה חרש בה חרישה יתירא דהוי דאורייתא ונדיירה כפירוש הקונטרס ואף על פי שהוא דרבנן חשיב טפי מנתקוולה ומייתי ראיה מנטייבה ומיהו אכתי קשה הכא היכי פשיט דילמא עבד שאני דמפקע ליה ממלות חמיר טפי מאיסורא דאורייתא כדאמרינן בפרק כל פסולי המוקדשין (שם דף לד:) ואומר ר״ת דגבי שביעית אית לן להחמיר טפי מבשום מקום לפי שהיו מזלזלין בה כדאמרינן בסוף הניזקין (לקמן נד.) שהיו חשודין על השביעית לכך מייתי שפיר מינה דלא קנסו בנו אחריו ובשטר שיש בו רבית שקונסים אותו * דמשמע לעולם אפילו בנו כיון דקנסו זכה בו הלוה ובשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים דאמר ר׳ יוסי הכל יהא מונח עד שיבא אליהו (ב״מ דף לז.) התם קנסינן להו כי היכי דלודי ואם היה מחזיר לבנו לא היה מודה:

שנתקווצה · פי׳ ר״ח קולין התלושים בה וכן מפרש בירושלמי אבל מחוברים הן אסורין מדאורייתא כדאמרינן בפרק הבונה (שבת דף קג.) התולש עולשין והמזרד זרדין אם ליפות הקרקע כל שהוא אע״פ דפטור התם בארעא דחבריה הכא ליכא לאוקמי בהכי דשביעית לא מיפטר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה :

*__לחוצה__ לארץ יצא לחירות · ואם תאמר היכי דמי אי אזיל מנפשיה איבד את זכותו כדאמר בשמעתין דבעל כרחו אינו יכול להוליאו כדאמרינן בשלהי כתובות (דף קי:) דאין הכל מוליאין ויש לומר דמיד כשמכרו קנסינן ליה פן ישתדלנו לוקח בדברים לילך אחריו :

ואם תימצי לומר · גבי מכוון מלאכתו במועד שיכול לעשות קודם המועד או להניחה מלהתחיל בה עד לאחר המועד וכיון דלמאס להתחיל בה סמוך למועד שאם לא יגמרנה במועד יהא דבר האבד ויהיה מותר לגומרה ותנן התם (מו״ק דף יג.) וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו ואיבעיא לן כוון ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ואם תמצא לומר בההיא תפשוט לן דקנסוהו ואע״ג דלא עבד איסורא כ״ש הא דעבד איסורא אבל אם תמצא לומר בההיא דלא קנסוה אכתי הא מבעיא לן דהתם הוא דלא עבד אבוה איסורא שהרי מת קודם המועד ולא בא לידי איסור : **לממוניה** · לפדותו מנכסיו : **והא איתיה** · ביד בנו : **שנתקוולה** · ניטלו ממנו קוצים וברקונין ליפותה ואין זו עבודת קרקע מן התורה לא קנסוהו ותזרע למוצאי שביעית : **נטייבה** · מזבלה והוליך לה זבל בעגלות ומשאות : **נדיירה** · על ידי דיר בהמה מזבלה עבודת קרקע היא וקונסין אותו : **לא קנסו בנו אחריו** · לשלם ואע״ג שהוא חייב לשלם כדתנן בהניזקין (לקמן דף נב:) המטמא והמדמע והמנסך שוגג פטור ומזיד חייב : **שאינו ניכר** · הטומאה אינה ניכרת בפירות : **לא שמיה היזק** · לחייב נכסיו מן התורה : **לחוצה לארץ** · אפילו לישראל : **לפלוני אנטוכי** · משמע שנולד באנטוכיא ולא משמע שנולד ודר באנטוכיא ואיכא למימר לא לקחו על מנת להוליכו שם הלכך לא יצא לחירות ואפילו הוליכו יש לומר דעתו לחזור : **שבאנטוכיא** · משמע שדירתו שם ועל מנת כן לקחו : **לוד** · בא״י : **הא** · דקתני לפלוני אנטוכי לא יצא עד דאמר שבאנטוכיא : **דאית ליה** · להאי אנטוכי בית בא״י : **והא** · דקתני לאנטוכי יצא דלית ליה בית אבל אושפיזא אית ליה : **ודעתו לחזור.** לבבל : **מהו** · מי הויא הך איתתא כמוכרת עבד זה לחוצה לארץ בנישואין הללו דקיימא לן (כתובות דף נה:) בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ויצאו לחירות או לא : **תבעי למ״ד** · (יבמות דף סו:) במכנסת שום לבעלה וגירשה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן כמו ששמאום לי באחריותי בנכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה ואיכא למ״ד הדין עמו הואיל ומאותה שעה הם באחריותו ואיכא למ״ד הדין עמה משום שבח בית אביה : **כי דידה דמו** · ולאו מכירה היא דהא אם נתארמלה או נתגרשה דידה נינהו : **לפירא** · שהוא משעבד בהן למלאכתו : **דלא קנו ליה לגופיה** · דאי מיית או מגרש לה הדרי לה : **לסוריא** · ארם צובה וכחוצה לארץ היא למכירת עבדים כדתניא בפ״ק (לעיל ח.) המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ : **יצא לחירות** · ואע״פ שיצא מתחלה לדעת ואי הוה מחי העבד לא הוה רבו מצי כייף ליה כדתנן הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין בשני דייני גזירות (כתובות קי:) : **כאן שדעת רבו לחזור** · כשיצא על מנת כן יצא וכיון דמכרו הוי כמוכר מארץ לחוצה לארץ : **וספניא** · בניחותא : **יוצא עבד אחר רבו לסוריא** · משמע דין על העבד לצאת אחר רבו לסוריא ופריך לא סגי דלא נפיק בתמיה והתנן אין הכל מוציאין (לישנא אחרינא) גרסינן יצא עבד כו׳ עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם ומקמי הך תרצתא הוה גרסינן הכי יוצא עבד אחר רבו לסוריא מכרו רבו שם כו׳ ולא שבקיה לאסוקי לכולה מתניתא עד דפרכיה : **אם דעת רבו לחזור** · אם כשיצא על מנת לחזור יצא : **כופין אותו** · להוציאו לחירות : **תרתי** · בשני דברים הללו שמעתי שפסק דין : **חדא הא** · מכירת עבד לחוצה לארץ : **ויוצאה** · לבעלים מיד וזה הפסיד מעותיו : **אינה מכורה כל עיקר** · מקל וחומר ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר וקאמר רב ענן בשני דברים הללו שמעתי ממנו מה תהא על המעות : **בחדא אמר דהדרי זביני** · וחוזרות המעות ללוקח : **ובחדא לא הדרי** · אלא איבד הלוקח מעותיו : **ולא ידענא הי מינייהו** · וא״ת אי לשמואל במוכר שדהו לא הדרי זביני ואיבד מעותיו במאי פליג עליה דרב דהא לרב נמי לא הדרה דקאמר מכורה ויוצאה ודאי פליגי דאילו לרב המכר מכר ואם קנו עמה נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ולשמואל אינו מכר והמעות מתנה נינהו ואין נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ויכולין לחזור בהן ומעות המטלטלין חוזרין ומעות הקרקע מתנה דאדם יודע שאין מכר שדה בשנת היובל וגמר ונתן מעות לשם מתנה : **מדקתני בברייתא** · לעיל ברישא דשמעתין : **קנייה רבו שני** · ואיבד מעותיו דאי הדר זביני ורבו ראשון קנייה למה ליה לשני לשחררו היה לנו לכוף את הראשון שאיסורו עליו אלמא לא הדרי זביני וכיון דשמע רב ענן בחדא מינייהו אמר שמואל [מ]דהדרי זביני ודאי גבי שדה אמר שמואל דהדרי ולא הפסיד הלוקח :

ורב

תוספות רי״ד
או לחוץ לארץ ת״ר המוכר עבדו לחוץ לארץ יצא לחירות וצריך גם שחרור מרבו שני ומפסיד לוקח את דמיו׳ פי׳ אע״פ שאין הלוקח רשאי להוציאו מא״י בעל כרחו של עבד כדתנן הכל מעלין לא״י ואין הכל מוציאין אחד נשים וא׳ עבדים ואפ״ה כיון שקנאו ע״ד להוציאו קנסי׳ ליה שיוציאנו לחירות שמא יתפתה וילך אחריו ואע״פ שחוזר הלוקח ואומר כשרואה שב״ד כופין אותו לשחררו אני אדור בא״י אין שומעין לו אלא אמרי׳ כיון שקנאו ע״ד להוליכו לחו״ל קנה עצמו ב״ח · ודוקא המוכר עבדו לחו״ל קנסו אבל המוציא עצמו לחו״ל לא קנסו שהרי אם רוצה העבד למאן ולסרב בו שלא יוציאנו יכול. ולא עוד אלא אי (לא) מכרו שם אחר שיצא אבד העבד זכותו כדאמרינן בגמ׳ מפני שהיה לו לסרב ולא סירב וצריך גם שחרור מרבו שני שהמוכר עבדו לכנענים צריך גם שחרור מרבו ראשון דכנעני לא קני ליה אלא למעשה ידיו וקנין האסור עדיין בשאר אצל רבו ראשון אבל כשמכרו ישראל לחו״ל קנה הלוקח שני הקניינים ונסתלק רבו ראשון מעליו סילוק גמור הילכך צריך גם שחרור מרבו שני ;

[מ״ק יג.] שביעית פ״ד משנה ב
[מ״ק יג. בכורות לד:]
[לקמן נג. ושם נסמן]
[תוספתא ע״ז פ״ד]
[יבמות סו:]
[כתובות קי:]
ערכין כט:
רש״ל מ״ז ועיין מ״ד

גליון הש״ס
רש״י ד״ה קנייה רבו שני וכו׳ דהדרי · נ״ב דלא הדרי :

ורב ענן *ברייתא לא שמיע ליה ואי מדשמואל ממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דילמא אינה מכורה ומעות מתנה נינהו מידי דהוה אמקדש את אחותו דאיתמר *המקדש את אחותו רב אמר מעות חוזרין ושמואל אמר ‎א‎מעות מתנה *אמר ליה אביי לרב יוסף מאי חזית דקנסינן ללוקח נקנסיה למוכר א"ל לאו עכברא גנב אלא חורא גנב א"ל אי לאו עכברא חורא מנא ליה ‎ב‎מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסינן: ההוא עבדא דערק מחוצה לארץ לארץ אזל מריה אבתריה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה *נכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקנא ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה דתניא °לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי וגו' יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים הכתוב מדבר ת"ל °לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו מאי תקנתו ‎ג‎עמך ישב בקרבך וגו' וקשיא ליה לר' יאשיה האי מעם אדוניו *אביו מיבעי ליה אלא אמר רבי יאשיה במוכר עבדו לחוצה לארץ הכתוב מדבר וקשיא ליה לרבי אחי ברבי יאשיה האי אשר ינצל אליך אשר ינצל מעמך מיבעי ליה אלא אמר רבי אחי בר' יאשיה ‎ד‎בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר תניא אידך *לא תסגיר עבד אל אדוניו רבי אומר בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק דכתב ליה הכי לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רב חסדא ערק ליה עבדא לבי כותאי שלח להו הדרוה ניהלי שלחו ליה לא תסגיר עבד אל אדוניו (שלח להו °וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך שלחו ליה והכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו) שלח להו ההוא בעבד שברח מחו"ל לארץ וכדרבי אחי ברבי יאשיה °ומאי שנא דשלח להו כדר' אחי בר' יאשיה משום דמשמע להו קראי אביי אירכס ליה חמרא בי כותאי שלח להו שדרוה לי שלחו ליה שלח סימנא שלח להו דחיוורא כריסיה שלחו ליה אי לאו *דנחמני את לא הוה משדרנא ליה ניהלך אטו כולי חמרי לאו כריסייהו חיוורין נינהו: **מתני'** *‎א‎אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם ‎ו‎אין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם רשב"ג אומר *מפני תקנת השבויין: **גמ'** איבעיא להו האי מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום ‎ז‎דלא לגרבו ולייתו טפי ת"ש דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד: ואין מבריחין את השבויין ‎ח‎מפני תיקון העולם רשב"ג אומר מפני תקנת שבויין: מאי בינייהו איכא בינייהו דליכא אלא חד: בנתיה דרב נחמן בחשן קדרא בידייהו קשיא ליה לרב עיליש כתיב °אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנתיה דרב נחמן גרמא להו מילתא ואשתביין ואישתבאי איהו נמי בהדייהו יומא חד הוה יתיב גביה ההוא גברא דהוה ידע בלישנא דציפורי °אתא עורבא וקא קרי ליה אמר ליה מאי קאמר אמר ליה עיליש ברח עיליש ברח אמר עורבא שיקרא הוא ולא סמיכנא עליה אדהכי אתא יונה וקא קריא אמר ליה מאי קאמרה א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמר *כנסת ישראל כיונה מתילא ש"מ מתרחיש לי ניסא אמר איזיל אחזי בנתיה דרב נחמן אי קיימן בהימנותייהו אהדרינהו אמר נשי כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית הכסא שמעינהו דקאמרן עדי גוברין ונהרדעי גוברין לימא להו לשבוייהו דלירחקינהו מהכא דלא ליתו אינשין ולישמעי ול‎י‎פרקינן קם ערק אתא איהו וההוא גברא לדידיה איתרחיש ליה ניסא עבר במברא וההוא גברא אשכחוה וקטלוה כי הדרן ואתן אמר הוו קא בחשן קידרא בכשפים: **מתני'** ‎ט‎ואין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן העובדי כוכבים יותר על כדי דמיהן מפני

תורה אור: שמות כג · דברים כג · שם כב · קהלת ז

רש"י

ורב ענן · דלא ידע בהי מנייהו אמר ברייתא דלעיל לא הוה שמיע ליה דלפשוט מינה: ואי מדשמואל · וא"ת לפשוט מדשמואל דאמר אינה מכורה כל עיקר אלמא כיון דלאו מכר הוא מעות חוזרין: ממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דילמא אינה מכורה · לענין דפרישית לעיל ומעות מתנה: רב אמר מעות · של קידושין חוזרין דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון: מאי חזית · במכירת העבד דקנסת ללוקח: חורא · חור הכותל שהעכבר נכנס לתוכו וניצול מפני רודפיו: חורא מנא ליה · הגניבה: היכא דאיכא איסורא · והנה העבד ביד הלוקח: אבתריה · להשיבו בחזקה: ה"ג מפקענא ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה: לא ישבו בארצך · בשבעה אומות כתיב: אל אדוניו · אל תוציאהו מביניכם להשיבו לעבודת כוכבים שלו: הכי גרסינן וקשיא ליה לרבי יאשיה: במוכר עבדו לחוצה לארץ · כאן הזהיר הכתוב לבית דין שאם מכרו לא יסגירנו ללוקח אלא יצא לחירות: הכי גרסינן קשיא ליה לרבי אחי ברבי יאשיה: מעמך מיבעי ליה · אשר יתפרש מעמך מן ארץ ישראל להוציאו לחו"ל כמו אשר הציל אלהים מאבינו (בראשית לא): שברח מחו"ל לארץ · דהיינו אשר ינצל אליך לארץ: ע"מ לשחררו · והזהיר הכתוב לבית דין שיכפוהו שלא להשתעבד בו: הרי עצמך קנוי לך מעכשיו · לכשאקחך וכי זבין ליה הו"ל משוחרר למפרע ומהכא אמרי' ביבמות (דף צג:) דרבי כרבי מאיר סבירא ליה דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: לבי כותאי · חו"ל היא ורב חסדא נמי בבבל הוה: שלח להו · כן תעשה לכל אבידת אחיך: דמשמע להו קראי · פשטיה דקרא הכי משמע להו טפי והן אינן שומעין לדברי חכמים להכי לא שלח להו כרבי: דנחמני את · כלומר מכירין אנו בך שחסיד אתה ולא תשקר: **מתני'** מפני תקנת שבויין · בגמ' מפרש לה: **גמ'** מפני דוחקא דציבורא הוא · אין לנו לדחוק הצבור ולהביאו לידי עניות בשביל אלו: או דילמא · דלא ימסרו עובדי כוכבים נפשייהו וליגרבו ולייתו טפי מפני שמוכרין אותן ביוקר ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בדמים הרבה ולא יפילהו על הצבור: בתליסר אלפי דינרי · אלמא משום דוחקא דציבורא הוא: דליכא אלא חד · שבוי ת"ק חייש לתיקון העולם כולו שמא יקלפו על השבויים העתידים לבא ויתנום בשלשלאות ובחריצים ורבי שמעון לא חייש אלא אם כן יש שבויין אחרים עמו שמא יקלפו השבאין וייסרון ביסורין: בחשן קידרא בידייהו · מגיסות הקדרה בידיהן כשהיא רותחת והרואה סבור שאין האור שולטת בהן שלדקיות הן: אחד מאלף מצאתי · שהוא צדיק: אמר ליה · רב עיליש להאי גברא: מאי קאמרה · ההיא עורבא: כיונה מתילא · כיונה נמשלה דכתיב יונתי תמתי (שיר השירים ה): סדרן להדדי · מעלות יחד בבית הכסא: עדי גוברין · אלו השבאין בעליהן הן: ונהרדעי גוברין · ישראלים אנשיהן שבנהרדעא בעליהן היו כלומר כשם שהם היו בעליהן כך אלו בעליהן אין אנו צריכין עוד להם: עדי · אלו כמו עדא אמרה זאת אומרת (פסחים דף מג:): לרחקינהו מהכא · שירחיקונו מכאן: איהו והוא גברא · רב עיליש ואותו האיש המבין בלשון העופות: עבר מברא · מעבר המים ולא יכלו להשיגו עוד: מתני'

תוספות

מידי דהוה אמקדש אחותו · ולפי האמת יש לחלק דלא שייך התם למימר אדם יודע כמו במקדש אחותו דהא רב קאמר דמכורה ויוצאה: דלא ליגרבו ולייתו · °והא דתניא בפ' נערה (כתובות נב.) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשון פודה שאני אשתו דהויא כגופו יותר מבתו דהכא ועל עצמו לא תיקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו ור' יהושע בן חנניא דפרקיה להאי תינוק בממון הרבה בהניזקין (לקמן דף נח·) לפי שהיה מופלג בחכמה אי נמי בשעת חורבן הבית לא שייך דלא ליגרבו*: אמרי

תוספות רי"ד

א"ל אביי לרב יוסף מאי חזית דקנסית ליה ללוקח להפסיד דמיו ליקנסיה למוכר שיחזיר לו מעיקרו א"ל מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסי' א"ר אבהו שנה לי ר' יוחנן עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם יצא לחירות פי' דהכי אמרן בפ"ק המוכר עבדו בסוריא כמוכר בחו"ל וסוריא נקרא ארם צובה דמשק ודמשק בכלל והתני ר' חייא אבד את זכותו מפני שהיה לו שלא לצאת לא קשיא כאן שדעת רבו לחזור פי' לא אבד את זכותו וכאן שאין דעת רבו לחזור איבד זכותו: ההוא עבדא דערק מחו"ל לארץ אתא מריה ואשכחיה אתא לקמיה דר' אמי א"ל ליכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקענא ליה מינך מדר' אחי בר' יאשיה דאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו"ל הכתוב מדבר ואי קשה ליפקעיה לגמרי כר' אחי ואמאי כתיב ליה שטר אדמיה משום דמצי אמר ליה דביה אנא דדיירנא הכא בא"י ומישתעבדת לי אי נמי מצי אמר ליה מזבינא לך לאחריני דקיימי הכא מ"ה עבד ניחא ליה בהכי לכתוב ליה שטרא אדמיה וליפוק לחירותא לגמרי: אין פודים את השבויים וכו' מפני תיקון העולם' פי' כדי שלא יתנו לבם לתופשם וגם מפני טורח הצבור ואין מבריחין את השבויים מפני תיקון העולם פי' שלא ישומו האחרים בכבלי ברזל אם יתפשום היום [או] למחר רבי שמעון בן גמליאל אמר מפני תיקון השבויים מאי בינייהו איכא בינייהו דליכא אלא חד לרבי שמעון בן גמליאל דאמר מפני תיקון השבויים טעמא דאיכא שבויים אחריני דאיכא למיחש שמא ישומו אותם בכבלי ברזל אבל היכא דליכא אלא חד מותר להבריחו ות"ק חייש לשבויים דעלמא לפיכך אין מבריחין וכו': אין לוקחין ספרים וכו' אמר

עין משפט נר מצוה

קלב א מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הל' כ טוש"ע אה"ע סימן כ סעיף א ג:
קלג ב מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ו:
קלד ג מיי' פ"י מהל' עבודת כוכבים הל' ו סמג לאוין מז מט:
קלה ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יא סמג עשין פו טור בו"ע י"ד סימן רסז סעיף פה:
[ועי' תוס' לקמן נח. ד"ה כל ממון]
קלו ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' יב סמג עשין קסב טור ש"ע י"ד סימן רנב סעיף ד:
קלז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
קלח ז מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי' ד:
קלט ח טוש"ע שם סעיף ה:
קמ ט מיי' פ"א מהל' תפילין הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רפא סעיף א וטוש"ע או"ח סי' לט סעיף ז:

מסורת הש"ס

[שבת יט: וש"נ] · בבא מציעא טז: ערכין ל. קדושין מו: · [ערכין ל. קדושין נו: ע"ש היטב] · [עי' תוס' כתובות קי: ד"ה ס"ג] · ס"א אלהיו [וכן איתא בילקוט] · יבמות לג: קדושין סג. · ס"א ל"ג · [הטעם דנקרא אביי נחמני עי' ברש"י לעיל לד: ד"ה והלכתא] · [תוספתא פ"ג] · [כתובות נב: ע"ש] · [ברכות נג: שבת מט. קל. סנהדרין נה.]

גליון הש"ס

גמ' ורב ענן ברייתא לא שמיע ליה · עיין עירובין דף יט ע"ב: שם ומ"ש דבלא · קשה לי הא י"ל דס"ל כפי הלכה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וה"א לפרש הקרא לכדדרש רבי: שם אתא עורבא וקא קרי · בערוך ערך מל ת' הביא מסוגיא זו דרב עילים ידע שיחת העופות וכבר השיגו בסדר הדורות דכאן משמע בהיפוך: תוד"ה דלא ליגרבו וכו' · עיין במלחמות פ"ג דברכות באיבעיא דנסים בבהמ"ז דאורייתא:

מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר ליה רב בודיא לרב אשי יתר על כדי דמיהן הוא דאין לוקחין הא בכדי דמיהן לוקחין שמע מינה ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים קורין בו דילמא לגנוז אמר רב נחמן נקטינן ספר תורה שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נמצא ביד מין יגנז נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו ספר תורה שכתבו עובד כוכבים תני חדא ישרף ותניא אידך יגנז ותניא אידך קורין בו לא קשיא הא דתניא ישרף ר"א היא דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והא דתניא יגנז האי תנא הוא דתני רב המנונא בריה דרבא מפשרוניא ס"ת תפלין ומזוזות שכתבן (מין) ומסור עובד כוכבים ועבד אשה וקטן וכותי וישראל מומר פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה והא דתניא קורין בו האי תנא הוא דתניא לוקחין ספרים מן העובדי כוכבים בכל מקום ובלבד שיהיו כתובין כהלכתן ומעשה בעובד כוכבים אחד בצידן שהיה כותב ספרים והתיר רשב"ג ליקח ממנו ורשב"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי דתניא ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשרות ואע"פ שלא עיבדן לשמן רבי שמעון בן גמליאל אומר אפילו עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן אמר רבה בר שמואל בגר שחזר לסורו כ"ש דהוי ליה מין אמר רב אשי שחוזר לסורו משום יראה תנו רבנן מעלין בדמיהן עד כדי טרפעיק מאי טרפעיק אמר רב ששת איסתירא ההיא טייעתא דאייתי חייתא דתפילי לקמיה דאביי אמר לה יהבת לי ריש ריש בתמרי אימליא זיהרא שקלא שדתינהו בנהרא אמר לא אבעי לי לזלזולינהו באפה כולי האי:

מתני' המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה אמר ר' יוסי בר' יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשיך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם: **גמ'** א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן והוא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך משום

תורה אור

רש"י

מתני' מפני תיקון העולם · אי משום דוחקא דליבורא אי משום דלא ליגרבו ולייתו טפי: **גמ'** קורין בו · ולא חיישינן שמא הוא כתבו לשם עבודת כוכבים ופלוגתא היא לקמיה: **דילמא** · הך דדייקא מתני' הא בכדי דמיהן לוקחין ליגנז קאמר ואין מניחין אותו בידו שמא כשר הוא וגונזין אותו מספיקא: **מין** · האדוק בעבודת כוכבים כגון כומר: **ישרף** · דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו: **כתבו עובד כוכבים יגנז** · כדלקמן: **נמצא ביד מין יגנז** · ספק כתבו ספק מאחר וכשר הוא: **נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנז** · מספיקא שמא הוא כתבו: **ואמרי לה קורין בו** · דספק ספיקא הוא שמא ישראל כתבו ואם תמצא לומר הוא כתבו שמא למכור לישראל כתבו ולא לשם עבודת כוכבי': **דר"א** · בשחיטת חולין בפ' שני (דף לח:): **מפשרוניא** · שם מקום: **מסור** · מלשין: **עבד ואשה אינן בקשירה** · דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה ושבת לאו זמן תפילין הוא: **כותי** · גירי אריות הן: **מומר ומסור** · הרי פרקו מעליהן עול: **כתיבה לשמן לא בעי** · בתמיה: **ציפן** · לתפילין זהב: **שטלה** · לשון טלאי כלומר עשה חיפוי כיס שלהן בעור בהמה טמאה: **פסולות** · דכתיב (שמות יג) בפיך מן המותר בפיך: **בגר שחזר לסורו** · רע וההוא דלידן גר הוה וחזר לסורו ויודע דבעי לשמן: **מאימת יראה** · וירא לנפשו שלא יהרגוהו הכותים: **ת"ר מעלין בדמיהן.** אע"פ שאנו אין לוקחין אותן ביותר מדמיהן טעמא שלא יתנו לב ויטריחו לשלול ספרים אבל בדבר מועט להעלות בדמיהן טרפעיק לא מוכחא מילתא כולי האי: **איסתירא** · סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר והכי מפרש בכתובות פרק אע"פ (דף סד.): **טייעתא** · ישמעאלית: **חייתא** · שק קטן: **ריש ריש** · זוג זוג של ראש ושל זרוע: **אימליא זיהרא** · נתמלאת ארס מרוב כעס: **מתני'** **משום ש"ר** · שיצא עליה לעז זנות: **משום נדר** · שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרנית: **לא יחזיר.** ואפי' נמצאו דברים בדאים או הנדר התירו חכם וטעמא פליגי בה אמוראי איכא למ"ד משום קלקולא ואיכא למ"ד קנס הוא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים: **שידעו בו רבים** · שנדרתו ברבים: **לא יחזיר** · דאין לו הפרה ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אלא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בנדרים הלכך אי נדרה נדר ברבים פריצות הוא בנדרים וקנסוה: **ושלא ידעו בו רבים** · דיש לו הפרה לא קנסוה: **כל נדר שצריך חקירת חכם** · לילך לפני חכם ולבקש פתח וחרטה ואין הבעל יכול להפר: **לא יחזיר** · דר"מ סבר טעמא משום קלקולא הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה: **שאינו צריך חקירת חכם.** אלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא היפר: **לא אסרו זה** · שצריך חקירת חכם להחזיר: **אלא מפני זה** · שאינו צריך דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקול לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשיך דהכן סהדי דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין בפני חכם לילך לבית דינו ולישאל על נדרה אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן שלא יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשיך: **מעשה בצידן כו'** · בגמ' מפרש מאי קאמר ומה אשמועינן: **מפני תיקון העולם** · בגמ' מפרש: **גמ'** **והוא שאמר לה** · בשעת גירושין: משום

תוספות

אמרי לה קורין בו · פי' בקונטרס דהוה ליה ספק ספיקא דשמא ישראל כתבו ואפילו כתבו עובד כוכבים שמא כתבו למכור לישראל ולא לשם עבודת כוכבים ואין נראה דרב נחמן קאמר כתבו עובד כוכבים יגנז והיינו אפילו כתבו למכור לישראל דלקמן מפרש טעמא משום כל שאינו בקשירה איננו בכתיבה אלא טעמא דאמרי לה קורין בו משום דאיכא למתלי טפי שישראל כתבו דאין דרך עובד כוכבים לכתוב: **והא** דתניא יגנז האי תנא הוא · הוה מצי למימר דרשב"ג הוא דבעי כתיבה לשמה כדאמר בסמוך אלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא: **כל** שישנו בקשירה ישנו בכתיבה · מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון דלא מיפקדה ואין נראה דהא מדפסלינן בריש התכלת (מנחות דף מב.) ציצית בעובד כוכבים דדרש בני ישראל ועשו ולא בעובדי כוכבים מכלל דאשה כשרה ואמרינן נמי סוכה גנב"ך כשרה בפ"ק דסוכה (דף ח:) ודוקא בס"ת ותפילין ומזוזות דכתיב וקשרתם וכתבתם דרשינן הכי: **עד** שיעבדם לשמן · כרשב"ג קיי"ל דבעי עיבוד לשמה כדמוכח בהנזקין (לקמן דף נד:) דההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי גוילין שלו לא עבדתים לשמן ומסיק דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת והא דאיפליגו אביי ורבא בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מח:) בהזמנה אי מילתא היא ומוקי התם פלוגתייהו בפלוגתא דרשב"ג ורבנן לא כמו שפי' שם בקונטרס דאביי דאמר מילתא היא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקיי"ל כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם אלא מפרש ר"ת דאביי כרבנן דלא בעי עיבוד לשמן דסגי באשר הזמנות שמתקנין הקלפים ומשרטטין אותם לשמן כיון דהזמנה מילתא היא ורבא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן ולא הזמנה מועטת ואע"ג דאמרינן בהתכלת (מנחות דף מב:) דרב כרבנן ושמואל כרשב"ג והלכתא כרב באיסורי הכא הלכתא כשמואל ואף ע"ג דאמר ליה התם אביי לרב שמואל בר יהודה האי תכלתא היכי צבעיתו לה א"ל מייתי לן דם חלזון וסמנים ורמינן לה ביורה ושקלינן פורתא בביעתא וטעמינן לה באודרא ושדינן להאי ביעתא וקלינן להאי אודרא בנורא משמע דבעינן צביעה לשמן נ"ל דאביי לא קיבלה דאיהו לא בעי לא עיבוד ולא טוויה ולא צביעה לשמן*: **מעלין** בדמיהן עד כדי טרפעיק · מתוך פי' הקונט' משמע דקאי גם אספרים וקשה תימה דאיך משוה הש"ס ספרים שדמיהן יקרים להעלות כדי טרפעיק כמו בתפילין ומזוזות לכך נראה דקאי אתפילין ומזוזות: ***עיבוד** לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי · קשה דלמא כתיבה לשמן ודאי לא בעי דמסתמא לשמן קאי אבל סתם עיבוד עורות לאו לתפילין קיימי ולא מסתבר דפריך מעיבוד לעיבוד דמדקאמר כתיבה לשמן לא בעי משמע דמכתיבה פריך: אי

תוספות רי"ד

אמר רב בודיא לרב אשי יותר על דמיהם הוא דאין לוקחים. פי' מפני טורח הצבור אי נמי שלא יתגרו לשלול אותו הא בכדי דמיהן לוקחין ש"מ ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים קורים בו דילמא ליגנז' אמר רב נחמן נקטי' ס"ת שכתבו אפיקורוס ישרף. פי' שהוא אדוק לע"ז וכל מחשבתו הוא לה וכותב האזכרות לשם ע"ז שלו · כתבו עובד כוכבים יגנז פי' דלא אמרי' סתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז אלא הדבר ספק הילכך אין שורפין אותו ואין קורין בו אלא טעון גניזה נמצא ביד אפיקורוס יגנז פי' שאין ידוע מי כתבו נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו מ"ד קורין בו דאמרי' מישראל ובניה או שקליה באונס כדי למוכרו לישראל ומ"ד יגנז שמא הוא כתבו ופסול · תני חנינא בריה דרבא מפשרוניא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן אפיקורוס ועובד כוכבים ועבד ואשה וקטן וכותי וישראל משומד פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה · ואשה אינה בקשירה דה"ל מצות עשה שהזמן גרמא דלילה ושבת לאו זמן תפילין נינהו ומסור וישראל אפיקורוס פרקו מעליהן עול שמים ואע"ג דאשה מחיבא במזוזה כדתנן בברכות (דף כ) וחייבים במזוזה כיון דאינה רשאית לכתוב תורה ותפילין אינה רשאית לכתוב מזוזה דלא גרועה כתיבת מזוזה מכתיבת ס"ת ותפילין וכל שפסול בזה פסול בזה: ת"ר מעלין על דמיהן עד כדי טרפעיקן מאי טרפעיקן אמר רב ששת אסתירה פי' סלע מדינה שהיא שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר צורי ורשאין לקנות התפילין מן המוצאם כל זוג בחצי דינר ואין זה עילוי הניכר שיתנו לבם לשלול מהן · ההיא טייעתא דאתייה חייתא דתפילי לקמיה דאביי א"ל אביי יהבתינהו ריש ריש בתמרי אימלי זיהרא שקלא שדתנהו בנהרא אמר אביי לא איבעי לי למזלינהו באפה כולי האי: **מתני'** המוציא את אשתו משום ש"ר. כלומר שיצא עליה לעז של זנות לא יחזיר · משום נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם · אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן והוא שאמר

עין משפט נר מצוה

קמא א מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יג סמג עשין כב טוש"ע י"ד סי' רפא סעיף א וטוש"ע א"ח סימן לט סעיף ו :

קמב ב מיי' שם וסמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף ד וטוש"ע א"ח שם סעיף ב [וברב אלפס עוד בהל' ס"ת דף סח. ע"ש]

קמג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :

קמד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א :

קמה ה מיי' שם פ"ג הל' טו סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לב סעיף [וברב אלפס הל' תפילין דף על. ע"ש]

קמו ו מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם טוש"ע א"ח סימן לט סעיף ג [עי' מ"א שם ס"ק ז] וטוש"ע י"ד סי' רפא סעיף ג :

קמז ז ח מיי' פרק י מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' י סעיף ג :

[ועיין תוס' סנהדרין מח: ד"ה אע"פ ותוס' מנחות מב: ד"ה עד]

שייך לעיל

מסורת הש"ס

[עי' פרש"י עירובין ה. ד"ה והאמר]

[חולין יג. לח: קנו: ע"ז לג:]

מנחות מב. ע"ש

ס"א ל"ג

[תוספתא דמס' ע"ז פ"ג]

מנחות מב: סנהדרין מח:

[כתובות סד.]

יבמות כה. כתובות עד: [לקמן מו:]

דברים יא

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שכתבו מין ישרף · עי' שבת קטו ע"א תד"ה הגליונים וספרי: רש"י ד"ה בגר שחזר · עיין רש"י הוריות דף יא ע"א ד"ה א"ל :

קמח א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין מח:

[ב] טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף כא :

תורה אור

משום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא אי אמר לה הכי מצי מקלקל לה ואי לא לא מצי מקלקל לה איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן צריך שיאמר לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים הלכך צריך למימר לה הכי תניא כלישנא קמא ותניא כלישנא בתרא תניא כלישנא קמא א"ר מאיר *מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר תניא כלישנא בתרא *אמר רבי אלעזר ברבי יוסי מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לפיכך [א]אומרים לו אמור לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך: רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר: *אמר רבי יהושע בן לוי מ"ט דר' יהודה דכתיב °ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן התם מי חלה שבועה עילוייהו כלל כיון דאמרו להו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חיילה שבועה עילוייהו כלל והאי דלא קטלינהו משום קדושת השם *וכמה רבים רב נחמן אמר [ב] ג' ר' יצחק אמר עשרה רב נחמן אמר ג' ימים ב' רבים ג' רבי יצחק אמר עשרה דכתיב עדה: רבי מאיר אומר כל נדר שצריך וכו': תניא רבי אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי *ר"מ סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ור"א סבר *אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד: א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן וכו': מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כשנדרה היא אבל נדר איהו יחזיר ואמר רבי יוסי ברבי יהודה מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשיך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם

מאי

משום נדר אני מוציאך · בההוא אסרו רבנן להחזיר ואי לא אמר מותר להחזיר: **קסבר** · רב נחמן: **טעמא** · דמתני' משום קלקולא שלא יקלקלנה על בעלה לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שהדברים בדאין או שהנדר יש לו הפרה אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך וכן אמרתי בשעת גירושין שמפני כך אני מוציאך וכשגרשתיך היה בדעתי להחזירך אם ימצאו דברים בדאים ונמצא גט בטל ובניה מן השני ממזרין לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שלא תחזירנה עולמית ושוב אינו נאמן לומר כן שכיון שידע שאסור לו להחזירה אפילו לא תנשא לאחר ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו: **ואי לא לא מצי מקלקל לה** · שהרי לא אמר שמוציאה משום שם רע וכיון דלא מצי לקלקלה משניסת לא אסרו לו להחזירה עד שלא ניסת: **וצריך שיאמר כו'** · תקנו חכמים למוציאה שיאמר לה כן ומיהו בין אמר בין לא אמר לא יחזיר: **קסבר טעמא** · דלא יחזיר משום קנס הוא שלא יהו בנות ישראל כו': **ונמצאו דברים בדאין** · של שם רע וה"ה לענין נדר דהותר: **אומרים לו** · קודם גירושין וכיון דלא חש וגרשה תו לא מצי לקלקלה דגלי דעתיה דלא חביבה עליו כולי האי: **מ"ט דרבי יהודה** · דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה: **ולא הכום** · בגבעונים כתיב: **נשבעו להם** · והוה להו לאתשולי אשבועתייהו אי לאו משום דהודר ברבים: **ורבנן** · דאמרי יש לו הפרה: **התם** · לאו משום דאין לו הפרה הוא דאפילו הפרה לא צריך דמי חיילה שבועה עלייהו כלל הלא בטעות היתה: **משום קדושת השם** · שלא יאמרו העובדי כוכבים עברו על שבועתן: **ימים שנים רבים ג'** · גבי זבה דרשינן הכי בשילהי נדה: **עדה** · עשרה דכתיב גבי מרגלים (במדבר יד) לעדה הרעה יצאו יהושע וכלב: **אדם רוצה שתתבזה** · כלומר אינו מקפיד בכך הלכך צריך חקירת חכם מצי לקלקלה: **מאי תנא** · לעיל מיירי בנדרים שנדר הוא: **דקתני מעשה** · הלא אין אנו עסוקין אלא בנדרים שנדרה היא: **אבל נדר הוא** · שיגרשנה: **יחזיר**. אם ירצה דליכא למיחש לקלקולא:

מאי

אי אמר לה הכי מצי מקלקל לה · נראה דחששא זו איכא כי אם לעז בעלמא ולא שיהיה ממש גט בטל ובניה ממזרים דהא לא אמר ע"מ דאע"ג דבכמה דוכתי מהני גילוי דעת כמו שטר מברחת דהאשה שנפלו (כתובות דף עט.) וזבין ולא אצטריכו ליה זוזי דפרק אלמנה ניזונת (שם דף צז.) הכא ליכא למימר הכי מדבעי לר"מ תנאי כפול לכך נראה דלא אתי אלא ללעז בעלמא שיוציא עליה לעז כדי להחזירה אע"ג דכבר נישאת לאחר שריא ליה דזונת דשוגג הוא לכך אמרו חכמים דלא יחזיר דהשתא שוב לא יוציא לעז ורש"י פי' דאפילו יאמר אילו הייתי יודע כו' אינו נאמן דכיון דיודע שאסור להחזירה ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו ולר"מ דבעי תנאי כפול כי לא כפליה למילתיה אפילו לעז ליכא והא דקאמר ר"מ כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר היינו בדכפליה למילתיה ולא כפליה לתנאיה דאי כפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא: **שלא** יהו בנות ישראל פרוצות כו' · הני תרי לישני דרב יוסף אליבא דת"ק פליגי דלישנא קמא סבר כיון דקתני במתניתין נמי משום שם רע והתם אין שייך פריצות דמה לה לעשות אם מוציאין ש"ר עליה אלא טעמא משום קלקולא הוא ולישנא בתרא סבר דבמוציא ש"ר לא מצי מקלקל לה דכיון דמשום ש"ר מגרשה דעתו בכל ענין לגרשה אפי' יהא בטל וכן בנדרים דמסתברא לחד טעמא הוי בתרווייהו והשתא אתי שפיר דמייתי תניא כלישנא קמא מדר"מ את"ק דלא מייתי אלא דשייך במוציא ש"ר משום קלקולא והוא הדין לת"ק וא"ת ללישנא בתרא דרב יוסף דטעמא משום פריצותא מנא לן דפליגי רבנן עליה דר' יהודה וסברי דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה דקאמר ורבנן מי חיילא כו' וי"ל דהך סוגיא אתיא כלישנא קמא דטעמייהו משום קלקול א"נ הא דקאמר ורבנן היינו ר"מ ור"א דאמרי לא אסרו צריך כו' דקסברי טעמא משום קלקולא ואפילו בהודר ברבים קאמר דלא אסרו אלא מפני שאינו צריך דאי ברבים אסור משום פריצותא הו"ל למיסר לא ידעו בו רבים אטו מפני דידעו בו רבים ולא מפני שאין צריך :

כיון דאמרו מארץ רחוקה וכו' · וא"ת בלא"ה מי חיילא שבועה והא הוי נשבע לבטל את המצוה דכתיב (דברים כ) לא תחיה כל נשמה וא"ע"ג דאמרי' בירושלמי דשביעית פרק ששי אמר רבי שמואל בר נחמני שלש פרוזדוגמאות שלח יהושע לארץ ישראל עד שלא יכנסו לארץ מי שהוא רוצה לפנות יפנה להשלים ישלים לעשות מלחמה יעשה מלחמה גרגשי פינה והלך לאפריקא גבעונים השלימו שנא' (יהושע י) וכי השלימו יושבי גבעון את ישראל שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה ונפלו היינו קודם שעברו את הירדן כדקאמר עד שלא יכנסו לארץ אבל משנכנסו משמע שלא היו יכולין להשלים ולכך הוצרכו להערים ולומר מארץ רחוקה באנו וי"ל דעל כרחך באין רוצים להשלים כתיב לא תחיה כל נשמה כדמוכחי קראי (דברים כ) וקראת אליה לשלום וגו' ואם לא תשלים עמך וגו' רק מערי העמים וגו' לא תחיה כל נשמה וא"ת מ"ט דרבי יהודה הא ודאי שבועה בטעות הואי ועוד לר' יהודה איך הניחום בארץ הכתיב (שמות כג) לא ישבו בארצך וגו' והוה ליה נשבע לבטל את המצוה וע"כ משום חילול השם הוא כדאמרי רבנן וי"ל דקסבר ר' יהודה דאי איתא דיש לו הפרה לא היה בדבר חילול השם וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר כדאמרינן לעיל (דף מה.) לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים כו' ואמרינן נמי בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לה:) וכתבו להן מלמטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות וגו' הא למדת שאם חוזרין בתשובה שמקבלין אותן וההוא קרא בז' אומות כתיב וי"ל דאי לאו חילול השם נהי שלא היו יכולין להרגן היו יכולין לגרשן מעריהם ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר כי אם אחרי כן: **רב** נחמן בר יצחק אמר שלשה · נראה דעל דעת רבים לא בעי אלא שנים דבפרק שבועת הדיינין (שבועות דף לט.) כשאמר להם משה לישראל הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע

תוספות רי"ד

שאמר לה משום ש"ר אני מוציאך משום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא אם אמר לה הכי מצי מקלקל לה ואי לא לא פי' אמר לה בעת הגירושין משום ש"ר אני מוציאך כבר גילה דעתו שאינו מגרשה אלא בעבור הלעז שיצא עליה ואילולי הלעז לא היה מגרשה ועצב הוא בגירושי' וכל מה שעושה אינו עושה אלא בעבור הלעז ואם יתברר לו היום ומחר שהיה שקר עתיד הוא להחזירה הלכך אע"פ שנותן לה גט סתם בלי שום תנאי שבעולם אנן שהדי שכל לבו אינו אלא שאם ימצא הלעז שקר שלא יהא גט ואף ע"פ שלא פירש בתר דעתיה אזלי' שאין הגט גומר אלא כפי מחשבת לבו ואילו היה מתנה עמה בפירוש הרי זה גיטיך ע"מ שהשם רע הוא אמת בודאי כי האשה לא היתה נישאת עד שהיה מתברר אם היה אמת ככל תנאי' דעלמא שהבעל מתנה בגט ואין האשה נישאת עד שיתקיים התנאי שהתנה בעלה עמה אלא מפני שנתנו לה סתם בלי תנאי אנו חוששין שמא תלך האשה ותנשא בגט זה ואחר שיתברר שהש"ר אינו שם רע נמצא שהיה גט בטל ובניה ממזרים ואע"פ שאין הבעל טוען שאינו כאן או שמת אחר שהולידה הבנים אנו טוענים כך וזה א) שכתוב ויאמר אילו הייתי יודע וכו' לאו דוקא שיאמר הבעל אלא יכול לומר כך וכיון שיכול לומר כך אע"פ שלא אמר אנו אומרים כך דס"ל לרבנן אע"פ שהגט בסתם הוא נותנו לה ואינו מטיל בו שום תנאי· כיון שגילה דעתו שמשום שם רע הוא מוציאה אנן סהדי שאם ימצא ש"ר שאינו ש"ר אין רצונו שיהא גט ואע"פ שלא פירש דבר זה בפיו כך הוא כאילו פירש והתנה בפיו דבתר מחשבת לבו אזלי' וכך הוא שוה גילוי דעתו כתנאי גמור ואנו חוששין שמא תנשא האשה בגט זה בעבור שנתנו לה סתם ונמצא הלעז שקר ונמצא הגט בטל הלכך אומרים לו הוי יודע שאתה מגרשה בעבור ש"ר ולעולם היא אסורה לך ואפילו אם ימצא הלעז שקר כדי לשבר ולבטל מחשבתו שחושב בלבו שאם ימצא שקר אחזירנה ואז ימלך ולא יתן לה הגט ואם יתנהו לה בודאי כי גמר ומגרשה בכל לב ואין בלבו עוד להחזירה אפי' אם ימצא שקר שהרי כך הודענו לו וע"ד כן נתנו לה ושוב אינו יכול לטעון עליה כלום ודוקא כשא"ל משום ש"ר אני מגרשך או אנו הולכים אחר מחשבת לבו מפני שהוא גילה מחשבתו בפירוש אבל אם לא אמר שום דבר בעת הגירושין אע"פ שידענו שהיתה ביניהם קטטה בעבור הלעז שיצא עליה כיון שנתן לה גיטה בסתם ולא אמר לה דבר בודאי דגמר ויהיב בכל לב ולא אמרי' שמא מחשבתו לא היתה אלא ע"ד שהלעז הוא אמת שכיון שלא גילה מחשבתו בעת הגירושין לכולי האי לא חיישינן · ואי קשה היכי אמרינן דמשום גלויי דעתא בלא תנאי מפורש מצי לבטולי גיטא והא קי"ל כאביי דאמר גילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ה"מ בדאיתי הכי מעיקרא ובתר הכי בעי לבטולי ע"י גילוי דעתא כדאמרי' לעיל גבי גירול בר ליואי דשדר לה גיטא לדביתהו ובתר הכי אמר לשליח ברוך הטוב והמטיב וכל מה דשקלי' וטרי' התם הכי הוא דמעיקרא יהיב גיטא בדעת ברורה ובתר הכי מגלה בדעתיה דבעי לבטולי התם אמרינן דגלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ולא בטיל אבל הכא דמעיקרא מכי יהביה ניהליה גלי אדעתיה דע"מ כן יהביה ניהליה משום ש"ר או משום נדר אפילו אביי מודה דמילתא הוי ומצי למיטען היום ומחר דהכי תות דעתא ולבטולי גיטא ובהא פליגי רבנן ור' יהודה דבעי' למימר לקמן דלא חייש לקלקולא דרבנן דחיישי לקלקולא משום דסברי אע"פ שהגט נתן בסתם בתר גילוי דעתו אזלי' אך שוה מחשבת לבו כתנאי גמור שמתנה בפיו ור' יהודה לא חייש לקלקולא דקסבר כיון שהגט ניתן לה בסתם ולא פירש לה שאם ימצא הלעז שקר שלא יהא גט הרי הוא גט גמור ואע"פ שהיה הלעז שקר ואינו יכול לומר שלא גמרתי בלבי ליתן אלא ע"ד שהיה הלעז אמת שדברים שבלב אין דברים והיה לו לפרש בפיו וכיון שלא פירש בפיו לצמיתות נתנו לה בלי שום תנאי ומחשבת לבו לא חשיבא תנאי · א"ד אמר רב יוסף אמר רב נחמן וצריך שיאמר לה משום נדר אני מוציאך משום ש"ר אני מוציאך קסבר טעמא מאי לא יחזיר משום קנסא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים והילכך צ"ל לה כי האי לישנא כדי שתתסרנה כל הנשים תניא כלישנא קמא תניא כלישנא בתרא תניא כלישנא קמא א"ר מאיר מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום ש"ר ו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאים ויאמר אילו הייתי יודע שכך אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה · תניא כלישנא בתרא א"ר אלעזר בר יוסי מפני מה אמרו המוציא אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לפיכך אומר לה הוי יודעת שמשום ש"ר אני מוציאך ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר פי' ר' יהודה לא חייש לקלקולא כדאמרן וקסבר טעמא משום קנסא הוא הלכך אם נדרה ברבים שהוא נדר חמור שאין לו הפרה קנסי' לה אבל אם לא ידעו בו רבים שיש לו הפרה לא קנסי' לה אמר ריב"ל מ"ט דר' יהודה דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה דכתיב (בגבעונים כתיב) ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה וגו' והוה להו לאתשולי אשבועתייהו אי לא משום שנדרו ברבים ורבנן התם מי חיילא שבועה עלייהו כלל ולאו משום דאין לו הפרה הוא דאפילו הפרה לא צריך דלא חיילא שבועה עלייהו כלל דהלא בטעות היתה (הכא) כיון דאמרו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חלה שבועה עלייהו כלל והאי דלא קטלינהו משום קידוש השם שלא יאמרו הגוים עברו על שבועתם : וכמה רבים רב נחמן אמר ג' ר' יצחק אומר י' רב נחמן אמר ג' ימים שנים רבים ג' ר' יצחק אמר עשרה דכתיב עדה · ר' מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר · פי' ר' מאיר סבר טעמא משום קלקולא הוא הלכך נדר שאין הבעל יכול להפר וצריך

שאלה

א) נראה דצ"ל וזה דתני בברייתא ויאמר כו' ·

[תוספתא פ"ג] | שם | כתובות עה. | [שם ע"ש] | [שם] | [שם נג:]

[שבועות כט. לט:]

קמט א מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רג סעיף ג :

קנ ב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' י סעיף ג :

[ברכות יד.]

קנא ד ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכה יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ו :

מאי קונם אמר רב הונא °באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך: והתירו לו שיחזירנה: פשיטא מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן *דתניא ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן קמ"ל: מפני תיקון העולם: מאי תיקון העולם איכא אמר רב ששת ארישא רבינא אמר לעולם אסיפא והכי קתני אין בזו מפני תיקון העולם: **מתני'** המוציא את אשתו משום אילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר *נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך: **גמ'** למימרא דרבי יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמעינן להו דתנן *המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא [רבנן חיישי לקלקולא] רש"ל ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אמר שמואל איפוך והא מדקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר ר' יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא הא נמי איפוך אביי אמר לעולם לא תיפוך ור' יהודה בההיא סבר לה כר' מאיר וסבר לה כרבי אלעזר בצריך סבר לה כרבי אלעזר בשאינו צריך סבר לה כר' מאיר אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא *מאן חכמים ר' מאיר דאמר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאיה: **מתני'** המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן: **גמ'** אמר רב אסי והוא שמכר ושנה ושילש הנהו בני בי מיכסי דיזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למפרעינהו אתו וקא גרבי להו אתו לקמיה דרב הונא אמר להו מאי איעביד לכו דתנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אמר ליה רבי אבא לימדתני רבינו והוא שמכר ושנה ושילש אמר ליה הני מרגל רגילי דעבדי הכי ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה

פירקן

מאי קונם · הלא קונם לשון הקדש הוא שאוסר הדבר עליו בהקדש ומה אסר זה עליו : **באומר יאסרו כו'** · והכי קאמר קונם פירות עלי אם איני מגרשך: **פשיטא** · מאי ניחוש לה: **במה** · בשעת איסור הבמות : **והמקיימו** · ולא נשאל עליו לחכם להתירו : **כאילו הקריב קרבן** · על הבמה וגמר עונו שלם לפי שע"י כן הוא מרגיל עצמו בנדרים והאי כיון דקיים נדרו ניקנסיה מלהחזיר קמ"ל : **ארישא** · קאי דקאמר לעיל לא יחזיר ומסיק הכא מפני תיקון העולם אי משום קלקולא אי משום שלא יהו פרוצות : **אין בזו וכו'** · הכי קאמר והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם שלא נמצא כאן לאסור : **מתני' המוציא את אשתו** · בגט : **משום אילונית** · שלא הכיר בה כשכנסה ומכל מקום צריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין : **ר' יהודה אומר לא יחזיר** · שמא תנשא ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו נותנין לי ק' מנה לא הייתי מגרשיך ולדעת כן גרשתיך שאם יבאו לך סימנים שאחזירך ואם ידעתי שלא תשובי אלי ואת ראויה לילד לא גרשתיך לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמוציא את אשתו משום אילונית לא יחזירנה עולמית : **וחכמים אומרים יחזיר** · דלא חיישינן לקלקולא : **והיא תובעת כתובתה** · מן הראשון שהוציאה בלא כתובה משום מקח טעות ועכשיו נודע שלא הטעתו: **שתיקותיך יפה ליך** · שיאמר אילו ידעתי בסופי ליתן ליך כתובה לא גירשתיך : **גמ' מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא** · שמדבריו למדנו שאם ירצה לומר על מנת אילונית גירשתיך היה מקלקלה : **לא תיפוך** · ור' יהודה ודאי חייש לקלקולא וגבי נדר היינו טעמא דלא חייש דקסבר ליכא קלקולא דבנדר הצריך חקירת חכם סבר לה כר' אלעזר דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הילכך לא מצי למימר אילו הייתי יודע כו' ובשאינו צריך סבר לה כרבי מאיר דאמר אין הבעל טועה בנדר שבידו להפר ואינו יכול לומר לאחר זמן אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא גירשתיך : **מאן חכמים** · דאמרי הכא יחזיר : **רבי מאיר היא** · דאמר במסכת קידושין (דף סא·) כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו אם לא יעברו אינו תנאי : **והכא בדלא כפליה** · שלא אמר בשעת גירושין אלא הוי יודעת שמשום אילונית אני מוליאך ולא אמר לה ואם אי את אילונית לא יהא גט דהשתא הוי גט אפילו אינה אילונית ולא מצי לקלקלה: **מתני' אין פודין** · הואיל ורגיל בכך כדמוקי בגמרא והוא שמכר ושנה ושילש : **גמ' בני בי מיכסי** · מקום : **גרבי להו** · היו שובין אותם לעבדים : **ללודאי** · אומה שאוכלין בני אדם :

משביע אתכם וכו' ופירש שם בקונטרס דהיינו על דעת רבים ומיהו לפ"ז לא היה היתר לחרמות בזמן הזה ונראה דלא אמר משה כן אלא שלא יערימו כדמפרש התם* משום קיא דדבלא וכן עתה אין עושין אלא בשביל כך וא"ת על דעת יחיד נמי לא יהא לו הפרה כיון דתלה בו נדרו וי"ל דמבטל דעתו משום רבים ולא משום יחיד :

הנודר כאילו בנה במה · מפרש רבינו אליהו משום דאתיא בגזירה שוה דחדלה כתיב הכא (דברים כג) כי תחדל לנדור וכתי' התם (ישעיה ב) חדלו לכם מן האדם וגו' כי במה נחשב הוא ודרשינן* אל תיקרי במה אלא במה ובריש פרק ארבעה נדרים (נדרים כב.) יליף בהאי גזירה שוה דנקרא רשע דכתיב שם רשעים חדלו רוגז (איוב ג) : **המוציא** אשתו משום אילונית · משמע הכא דאילונית בעיא גט ותימה דבריש יבמות (דף ב:) משמע דלא בעיא גט דהוו קדושי טעות דתנן וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ויש לומר דהכא מיירי בספק אילונית ומוליאה משום חשש אילונית תדע מדקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים ואילו ודאי אילונית אין לה רפואה מדפליגי רבי יהושע ורבי עקיבא בהערל (שם דף עט:) בסריס חמה דיש לו רפואה וחולץ וחוללין לאשתו ובאילונית לא פליגי ודרשינן בפ"ק דיבמות (דף יב·) אשר תלד פרט לאילונית והא דאמר (שם דף סד:) שרה אמנו אילונית היתה אין מזכירין מעשה נסים כדאמרינן גבי איוב בריש אלו טריפות (חולין דף מג·) והא דפליגי בהמדיר (כתובות דף עג·) בקדשה על תנאי וכנסה סתם דבעי' גט משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות היינו בשאר מומין דמחיל אבל באילונית לא מחיל ועוד דמומין מסיק אדעתיה שמא לא יתקיים התנאי דשכיחי ובועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק לבעול לשם קדושין והא דתנן פרק אלמנה ניזונת (שם ק:) הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה דמשמע אבל גיטא בעי דהכי דייק בהמדיר (שם דף עג.) גבי כנסה סתם ונמצאו כו' משום שניה נקט הכי דעל כרחך ממאנת לא בעיא גט אי נמי בהמדיר לא דייק אלא משום דתני ברישא אינה מקודשת ובסיפא תנא שלא בכתובה והא דאמרינן (יבמות סא:) קטן וקטנה לא חוללין כו' קטנה שמא תמצא אילונית ולא אמרינן תתייבם ממה נפשך דאי אילונית היא הרי הן קדושי טעות ושריא לשני אומר ר"ת דהתם בדקבלה עילויה וכה"ג משני בפ' בן סורר (סנהדרין דף סט:) : **אומר** לה שתיקותיך יפה מדבוריך · ואם תאמר ואם היא שתקה אכן מי שתקינן דהכי פריך רב פפא בס"פ הבא על יבמתו (יבמות דף סה·) גבי נשאת לרביעי והיו לה בנים ויש לומר דהתם נמי לא הוי אלא לעז דהא סתם גירשה ולא התנה כדפרישית הכא ופריך רב פפא דהוה לן לתקן נמי התם דלא יחזיר שלא יהא לעז כדתקין הכא ומשני אלא ודאי בלאו הכי אפילו לעז ליכא דהשתא הוא דברית ומהאי טעמא לא מצי למתבע כתובה אבל הכא אם היא שתקה אנן נמי שתקינן דליכא לעז כיון דתקון דלא יחזיר ואי אתיא למתבע כתובה מצי אמר לה אדעתא דיהיבנא כתובה לא גירשתיך והתם דאיירי בעקרה דוקא שייך השתא הוא דברית אבל הכא דאיירי בספק אילונית כדפירשנו לא שייך לומר השתא הוא דברית ואפילו לרבנן דלא חיישי הכא לקלקולא פריך התם שפיר אנן מי שתקינן דמודו רבנן התם דמשום דאין לה בנים גירשה שכבר נשאת לשנים ולא היו לה בנים ואם תאמר בסוף פרק קמא דנדה (דף יב:) גבי אשה שאין לה וסת פריך פשיטא דלא יחזיר ומשני לא צריכא דהדר איתקן מהו דתימא ליהדרה קמ"ל זימנין דאזלה ומיכסבה כו' ואמאי לא אמרינן התם השתא הוא דברית וי"ל דהתם כיון שנתרפאת הרי היה מועיל לה סם רפואה ולהכי מצי מקלקל לה דאומר אילו הייתי יודע שיש רפואה לזו הייתי מבקש לה סם לרפואה :

יבמות קטו: נדרים כב. נט. סו. ע"ש

[תוספתא פ"ג ע"ש]

[לעיל מה: וש"נ]

[עירובין פג. וש"נ]

גליון הש"ס
גמ' באומר יאסרו כל פירות. עי' לעיל דף לה ע"א תוד"ה ונודרת:

תוספות רי"ד
שאלה לחכם יכול הוא לקלקלה שאם יזקק לה הכם להתיר לה נדרה יאמר הוא אילו הייתי יודע שיזקק לה חכם אם היו נותנים לי אפי' ק' מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גם בטל ובניה ממזרים ושאינו צריך חקירת חכם אלא הוא יכול להפר כגון שהיה מנדרי עינוי נפש לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע וכו' שהרי הוא יכול להפר ולמה לא הפר אלא ודאי נמר בלבו לגרשה ר' אלעזר אומר לא אסרו זה אלא מפני זה · תניא ר' אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי ר"מ סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ור' אלעזר סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד · פי' ר' מאיר סבר בנדר שצריך חקירת חכם ואינו מנדרי עינוי נפש שיכול הבעל להפר איכא למיחש לקלקולא כדאמרן שיכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירה לא הייתי מגרש דניחא לי שתתבזה אשתי בב"ד ולהשאל על נדרה ואע"פ שמחזקת עצמה נדרנית בפניהם והוא זילותא לה. אבל אם אינו צריך חקירת חכם אינו יכול לקלקל ולומר אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא הייתי מגרשך שדבר זה ידוע הוא לכל שהבעל מפר[נדרי] עינוי נפש של אשתו · ור' אלעזר סבר איפכא בנדר שצריך חקירת חכם אינו יכול לקלקל דאנן סהדי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד אבל בנדר שאינו צריך חקירת חכם יכול לקלקל ולומר שאין כל אדם בקי שיכול להפר נדרי אשתו הלכך לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך שעיקר הקלקול תלוי בו א"ר יוסי ב"ר יהודה מעשה בצידן וכו' מאן תנא דקתני מעשה · פי' דרך התנא כשאומר מעשה מביא ראיה לדבריו הראשונים וזה אינו כך דברישא מיירינן כשנדרה איהו ומעשה דסיפא מיירי כשנדר איהו חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר וא"ר יוסי בר ר' יהודה מעשה נמי בצידן בא' שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה *) מאי קונם · פי' קונם הוא לשון כינוי לקרבן כדתנן בנדרים ומשמע שאמר עליו דבר כקרבן והכא דאמר קונם אם איני מגרשך מאי אסר עילויה אמר רב הונא באומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם כקונם אם איני מגרשך והתירו לו חכמים שיגרשנה (ס"א שיחזירנה):פשיטא. פי' פשיטא ודאי יכול להחזירה שמאי קלקול שייך למימר דבעי' למיסרה ואי קשה ואמאי פשיטא הכא דמותר להחזירה ואין בזה מפני תקון העולם והא כי היכי דבנדרה איהו מצי לקלקולה (הם) הכי נמי כי נדר איהו מצי לקלקולה ולמימר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי אם היו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשך אין זה כלום דבודאי אם היה מודר ממנה הנאה מתחלה כגון שאמר הנאת תשמישך עלי בקונם ומחמת נדר זה היה מגרשה היה צ"ל לא יחזיר שמא יקלקלנה ויאמר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי לא הייתי מגרשך דומיא דנדרה היא אבל זה שרצה לגרש את אשתו וקשר עצמו בנדר שלא יכול להתחרט הרי אנו רואים שבכל לב הוא מגרשה ואינו חפץ בה כלל שהרי נדר בכל כחו ע"י נדר שלא יתרצה עמה הלכך שום קלקול אינו יכול לעשות ומ"ה מתמה תלמודא פשיטא ודאי שיכול להחזירה · ומהדר מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן וגמר עוונו לפי שהוא מרגיל עצמו בנדרים קמ"ל · פי' הנודר כאילו בנה במה בשעת איסור הבמות שסבר לעשות מצוה ועושה עבירה כך זה סבור לעשות מצוה ועשה עבירה (הגה"ה. מפרש רבינו אליהו זצ"ל משום דאתיא בג"ש כתיב הכא כי תחדל לנדור וכתיב התם חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו וכו' כי במה נחשב הוא ודרשי' אל תקרי במה אלא במה ובריש פ"ג דנדרים יליף בהאי ג"ש דנק' רשע דכתיב שם רשעים חדלו רוגז) כדתנן בנדרים כנדרי כשרים לא אמר כלום שאין דרכם של כשרים לידור אלא להביא בנדבה ויש לו להשאל על נדרו ולא יקיימנו וזה שלא נשאל וקיים נדרו ונירש אימא ניתנור וניקנסיניה שלא יחזירנה קמ"ל דלא קנסי' לזה · ואתיא כמ"ד פ"ק מא דמתני' משום קנסא ודוקא כשנדרה היא קנסוה שלא תהיה פרוצה בנדרים אבל כשנדר הוא אין לקונסו שהנדרים באשה הם פריצות ולא באיש: מפני תיקון העולם ומתמה מאי תיקון העולם איכא פי' דמשמע ההירו לו שיחזירנה מפני תיקון העולם ומאי תיקון העולם יש בחזרתה אמר רב ששת ארישא פי' האי מפני תיקון העולם ארישא קאי דקתני משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ומסיק הכא מ"מ לא יחזיר מפני תיקון העולם אי משום קנסא אי משום קלקולא רבינא אמר אסיפא וה"ק אין בזו מפני תיקון העולם פי' התירו לו שיחזירנה
*) ע"כ שייך לע"א

ר"ל

תורה אור

פירקן אמר(א) ליה תנן המוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים (ב) משום קלקולא *וכ"ש הכא דאיכא קטלא אמרו ליה רבנן לר' אמי האי ישראל מומר הוא דקא חזו ליה דקאכיל נבילות וטריפות אמר להו איכא לתיאבון הוא דקאכיל אמרו ליה והא זמנין דאיכא היתירא ואיסורא קמיה ושביק היתירא ואכיל איסורא א"ל זיל לא קא שבקי לי דאפרקינך: ריש לקיש זבין נפשיה ללודאי שקל בהדיה *חייתא וגלגלתא אמר גמירי דיומא בתרא כל דבעי מינייהו עבדי ליה כי היכי *דליהול אדמיה יומא בתרא אמרו ליה מאי ניחא לך אמר להו בעינא אקמטינכו ואותבינכו וכל חד מנייכו אמחי' חייתא ופלגא קמטינהו ואותבינהו כל חד מינייהו כד מחייה חד חייתא נפק נשמתיה חרקיניה לשיניה א"ל אחוכי קא מחייכת בי אכתי פיש לך גבי פלגא דחייתא קטלינהו כולהו נפק ואתא יתיב קאכיל ושתי אמרה ליה ברתיה לא בעית מידי למזגא עליה אמר לה בתי כריסי כרי כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה °ועזבו לאחרים חילם: מתני' [ג]המוכר את שדהו לעובד כוכבים *לוקח ומביא ממנו בכורים מפני תיקון העולם: גמ' אמר רבה אע"פ *[ג]שאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר שנאמר °כי לי הארץ לי קדושת הארץ אבל *יש קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר °השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ור"א אומר אע"פ *שיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מידי מעשר שנאמר דגנך ולא דגן עובד כוכבים אבל אין קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר לה' הארץ במאי קמיפלגי מ"ס דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אמר רבה מנא אמינא לה *דתנן [ד]הלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבים חייבין במעשר אלא א"כ הפקיר היכי דמי אילימא דישראל וליקטינהו עובד כוכבים אלא א"כ הפקיר הא מפקרי וקיימי אלא לאו דעובד כוכבים וליקטינהו ישראל טעמא דהפקיר הא לא הפקיר חייב לא לעולם דישראל וליקטינהו עובד כוכבים ודקא אמרת הא מפקרי וקיימי נהי דמפקרי אדעתא דישראל אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי ת"ש [ה]ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר שכבר נתחייבה נתחייבה אין לא נתחייבה לא הכא במאי עסקינן [ו]בסוריא וקסבר *[ז]כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש תא שמע *[ז]ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות

טבל

(תהלים מט) (ויקרא כה) (תהלים קטו)

פירקן · פדני : משום קלקולא · שלא יוטמעו בעובדי כוכבים וילמדו ממעשיהם ובחיי אביהן ליכא למיחש להכי דמנטר להון אבוהון : אימא לתיאבון הוא דקאכיל · ולא הוי מין אלא מומר ובמינים הוא דאמרינן *מורידים אבל לא מעלין אבל מומר אמרי' התם סמי מכאן מומר: ואכיל איסורא. עדים העידו עליו כן והוי אוכל נבילות להכעיס: חייתא וגלגלתא · שק קשור ופקיע ועיגול של אבן או של עופרת בתוכו: דיומא בתרא. כשהורגין אותו : דליהול אדמיה · שימחול על דמו : אקמטינכו ואותבינכו · לקשור אתכם ולהושיבכם : חייתא ופלגא · כלומר מכה וחצי מכה: יתיב קאכיל ושתי · כל ימיו כל מה שהיה משתכר לא היה מצמצם להצניע ליום מחר : למזגא עליה · כר או כסת לישן עליו : כריסי כרי · בטני ושומן שבמעי הוא לי כר וכסת: מוריקא · כרכום : מתני' הכי גרסינן לוקח ומביא בכורים. בכל שנה צריך ליקח מן העובד כוכבים ביכורי פירותיה בדמים יקרים ומביאם לירושלים: מפני תיקון העולם · שלא יהא רגיל למכור קרקע בא"י לעובד כוכבים וגם אם מכר יטריח לחזור אחריה ולפדות: גמ' שאין קנין כו'. אם קנה עובד כוכבים קרקע בארץ אין קנייתו קנוי להפקיעה מקדושתה שלא תתחייב במעשר וישראל הקונה ממנו מן הפירות צריך לעשר: לבני אדם · לכל צרכיהן: דיגונך ולא דיגון של עובד כוכבים · שאם מירחן עובד כוכבים והן שלו בשעת מירוח שהוא גמר מלאכתן למעשר מירוח העובד כוכבים פוטרן ואפי' לקחן מישראל בשבולין אבל אם הגדילו בקרקע העובד כוכבים ולקחן ישראל בשבולין ומירחן חייבין במעשר דקרקע א"י ביד עובד כוכבים לא הופקעה קדושתה: לקט שכחה ופאה · סתמן הפקר ופטורין מן המעשר שנאמר ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך (דברים יד) במי שאין לו חלק ונחלה עמך יצאו אלו שיש לו בהן חלק ונחלה עמך שהרי אף לו הן מופקרין והלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבי' חייבין במעשר כו' והשתא מפרש לה וה"ג: ה"ד אילימא דישראל · שהניחן ישראל בשדהו ולקטינהו עובד כוכבים וקאמר דאם חזר עובד כוכבים ומכרן לישראל חייב לעשרן אלא א"כ הפקירן ישראל ראשון בשדהו: הא מיפקרי וקיימי · דכל לקט ושכחה ופאה הפקר הן : אלא דעובד כוכבים · שהיו משדה העובד כוכבים והניחן כישראל:וליקטינהו. עניי ישראל וכיון דעובד כוכבים לא מיפקד להניח פאה ולקט לא חייל עלייהו שמא אא"כ הפקירן עובד כוכבים ממש לשם הפקר ולא לשם פאה להניח סתם : הא לא הפקיר חייב · במעשר אלמא שדה העובד כוכבים חייבת במעשר: ישראל שלקח שדה · זרועה מן העובד כוכבים והשהה אצלו עד שהביאה שליש וחזר ומכרה לעובד כוכבים : חייבת במעשר · אם בא ישראל ולקח מן העובד כוכבים מאותן הפירות ומירחן: שכבר נתחייב · כשהביאה שליש ביד ישראל דקי"ל לענין מעשר במסכת ר"ה (דף יב:) תבואה וזיתים אחר שליש : לא נתחייבה לא · אם הביאה שליש ביד עובד כוכבים פטורה : בסוריא · למעשר דידה מדרבנן ושם יש קנין ביד עובד כוכבים להפקיע : כיבוש יחיד · דוד כיבשה ולא היו כל ישראל שם והיא ארם צובה :

טבל

ר"ל זבין נפשיה ללודאי · קודם שחזר למוטב דמסתמא לא היה מזלזל בעצמו כל כך : כריסי כרי · דרכן היה לשכב על בטנם כדאמרי' בזבחים (דף ה.) ריש לקיש רמי אמעוהי ומקשה : לוקח ומביא בכורים · זו גירסת הקונט' דקנסינן ליה לחזור וליקח ממנו אבל כולי האי לא קנסינן ליקח ממנו להפריש תרומות ומעשרות ומיהו קשה לר"ת דבגמ' מייתי ראיה מהא דיש קנין לעובד כוכבים דמפני תיקון העולם אין דאורייתא לא מצא ליה דילמא תיקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח ואומר ר"ת דברוב ספרים לא גרסינן ומביא בוי"ו והכי קאמר כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים לא שנא מוכר לא שנא אחר ורבינו חננאל גרס הלוקח מביא כו' וכן בירושלמי : אמר רבה אע"פ שאין קנין כו' · והא דתניא לעיל (דף מג:) אע"פ שעשה ישראל נימוסו פטורה מן המעשר אלמא יש קנין איכא לאוקמא בסוריא כדמשני לקמיה והיא דהשואל (ב"מ דף קא·) דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים דמעשר ונותן לו ולא לה התם דלעולם יש קנין אע"פ שהדיחוי אמת כדדייק מדנקט מליק מ"מ ראיה גמורה ליכא ולעולם מצי למימר רבה דסבר אין קנין ומיהו אשכחן ר"מ דסבר יש קנין בספ"ק דע"ז (דף כא·) דאמר אין משכירין להן שדות משום דמפקע להו ממעשרות דכל זמן שהיא של ישראל כל מי שזורעה חייב במעשר וכי זכה לעובד כוכבים הזורעה פטור דיש קנין דאי אין קנין אין זו הפקעה מה שאין עובד כוכבים מעשר קרקע החייבת דהתם פריך בית נמי מפקיע ממזוזה ומשני מזוזה חובת הדר היא ואין זה הפקעה והא דאמר ר' מאיר בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סו:) תורמין משל עובד כוכבים על של ישראל התם איירי כשגדלו ביד ישראל ולהכי מוקי פלוגתייהו במירוח העובד כוכבים ולא בים קנין וכי פריך הכא לרבי אלעזר הוה מצי למימר אנא דאמרי כר"מ אלא דמשני שפיר : מר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים · מתוך פי' הקונטרס משמע דהא בהא תליא דלרבה דאמר אין קנין ודריש דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אית ליה מירוח העובד כוכבים פוטר ולר"א דאמר יש קנין ודריש דגנך ולא דגן עובד כוכבים אית ליה דמירוח העובד כוכבים אינו פוטר וקשה דכמה תנאים נחלקו במירוח העובד כוכבים ואם כן כל אותם תנאים נמי נחלקו בים קנין ואין קנין והוו דוחק דרבה ור' אלעזר נחלקו בפלוגתא דכל הנהו תנאי ועוד דמשמע במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) דכולהו תנאי דרשי דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים ואפילו מאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אלא דדריש מיעוט אחר מיעוט דתרי דגנך כתיבי לכך נראה דרבה ורבי אלעזר אתו ככולי עלמא ודריש נמי ר' אלעזר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים מדכתיב דגנך ולא כתיב תבואתך דאי הוה כתיב תבואתך הוה דרשינן שפיר נמי תבואתך ולא תבואת עובד כוכבים ומ"מ דריש נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים מדלא כתיב דיגונך בהדיא וא"ת כי היכי דדרשי' גבי דיגונך למאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות הכי נמי נדרוש גבי דגנך וי"ל דלא מיסתבר לאוקמי מיעוט אחר מיעוט לכל מילי : אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי · והא דפליגי ר' יוחנן ור"ל בירושלמי דפ"ו דמסכת פאה בהפקיר לישראל ולא לעובדי כוכבים דרבי יוחנן אמר הפקר הני מילי כי שקיל ליה ישראל אבל כי שקיל ליה עובד כוכבים הפקר בטעות הוא ואינו הפקר :

טבל

עין משפט נר מצוה

קנב א מיי' פ"ח מהל' מ"ע הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ו :
קנג ב מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה טו סמג עשין קלט :
קנד ג מיי' שם ופ"א מהל' תרומות הל' י :
קנה ד מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה י :
קנו ה ו מיי' שם פ"א הלכה יט :
קנז ז מיי' שם הל' ב והלכה ג :

מסורת הש"ס

[מס' ע"ז דף כו:]
[גי' הערוך ערך גלג ב חייתא וגלגלתא פי' עוד ונכתבו אבן גלגן]
[פי' כיון שעושין לו לעוט מתמתק דמו ויש להן בו טעם · ערוך ערך חל ד]
ס"א והזר ולקחה ממנו ישראל
[ב"מ קא. מנחות לא. בכורים יא:]
[עי' תוס' יבמות מח. ד"ה אין]
[ב"מ שם מנחות שם]
פאה פ"ד מ"ט
[לעיל מ: ע"ז כא.]
חולין קלה: (עירובין מ) [תוספתא תרומות פ"ב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר תנן כצ"ל ותיבת ליה נמחק: (ב) שם אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא:

תוספות רי"ד

שיחזירנה שאין לאוסרה מפני תיקון העולם ולקונסו כדרך שאסרנו אותה עליו כשנדרה היא מפני תיקון העולם הכא לא שייך שום תיקון העולם לאוסרה עליו : מתני' המוציא את אשתו משום אילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נישאת לאחר והיו לה בנים מטנה והיא תובעת כתובתה ר' יהודה אומר אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך פי' מתני' מיירי בספק אילונית ולא באילונית ודאית דאילוני' ודאית לא ילדה והיכי תני בסיפא נישאת לאחר והיו לה בנים אלאודאי בספק אילונית מיירי וזהו משום אילונית משום חשש אילונית שהוא ירא שמא תהיה אילונית ודומיא דש"ר קתני שאינו ברור לעולם שזינתה אלא הוא מסופק שמא זינתה וכן משום נדר שאינו ידוע שיזקק לה חכם או לא יזקק והוא מסופק שמא לא יזקק ומ"ה מגרש לה והכא נמי הוא מסופק שמא תהיה אילונית ומ"ה מגרש לה והיכי דמיא ודאי אילונית והיכי דמיא ספק אילונית כדתנן בסוף פרק יוצא דופן בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם ואקשי' בגמ' [והתניא] א' בן ט' שנהויום א' וא' בנכ' שנה שלא הביא שתי שערות. פי' אלמא אע"פ שהוא בן כ' ולא הביא שתי שערות כקטן חשבינן ליה ומחמת קטנות הוא שלא הביא שתי שערות והיאך אתה מחשבהו סרים והוא גדול ומחמת שהוא סרים לא הביאם אמר רב שמואל בר רב יצחק והוא שנולדו בו סימני סרים פי' מאי דתנן בפרק יוצא דופן דחשבינן ליה סרים ויצא מכלל קטנות כגון שנולדו בו סימני סרים וסימני הסרים הם מפורשים ביבמות בפרק הערל אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסרים ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו וכי היכי דמתרצינן גבי סרים ה"ה נמי גבי אילונית אע"ג דהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות אינה אילונית גמורה שפטורה מן החליצה ומן הייבום עד שיולדו בה סימני אילונית או עד רוב שנותיה שהם ל"ו שנה וסימני אילונית הם מפורשים ביבמות בפ' הערל דאמרי' התם ת"ר איזו היא אילונית כל שהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות ואפילו הביאה לאחר מיכן הרי היא כאילונית לכל דבריה ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שפולי מעים כנשים ר"ש בן אלעזר אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה ואמרי' נמי התם א"ר אבהו סימני סרים ואילונית אין עושים בהם מעשה עד שיהו בן כ' ותברר לנו שאינה אילונית בוודאי אלא א"כ הגיעה לכ' שנה ונולדו בה סימני אילונית ולא הביאה שתי שערות ואפילו אם תביאם לאחר מיכן כיון שנולדו בה סימני אילונית ועברו כ' שנה אינן כלום ואם הגיעה לכ' שנה ולא הביאה שתי שערות ולא נולדו בה סימני אילונית היא בספק עד ל"ו שנה שהיא רוב שנותיה אם תביא שתי שערות הרי היא ככל הנשים ואם יולדו בה סימני אילונית או תשהה עד רוב שנותיה ולא תביא שתי שערות היא אילונית גמורה ומתני' בפ"ק ביבמות דתנן וצרתה מותרת כגון שנמצאת אילונית גמורה שהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות ונולדו בה סימני אילונית או שהיא בת ל"ו שנה ולא הביאה שתי שערות זו היא אילונית גמורה שקדושיה קדושי טעות וצרתה מותרת ומתני' דהכא בספק אילונית כגון שהיא בת כ' ולא הביא' שתי שערות ועדיין לא נולדו בה סימני אילונית ובעלה חושש שמא תהיה אילונית ומוציאה בגט מפני שעדיין לא הוחזקה אילונית גמורה או בסימנין או ברוב שנים שיהו קידושיה קידושי טעות לצאת בלי גט ר' יהודה אומר לא יחזיר פי' שמא תנשא לאחר ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשך לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמוציא את אשתו משום אילונית לעולם הוא אסור להחזירה ואע"פ שמתברר שאינה אילונית כדי שלא יוכל לקלקלה וחכ"א יחזיר דלא חיישי' לקלקולא וכשמגרשה אינו נותן לה כתובה מפני שהיא ספק אילונית והמע"ה הילכך אם נישאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה מן הראשון מפני

קנח א מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה כ ועי' בכ"מ :
קנט ב ג ד ה מיי' פ"ד מהל' ביכורים הל' ו סמג עשין קלט קמ :
קס ו מיי' שם הל' ח :

תורה אור

א טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של עובד כוכבים פטור ושל ישראל חייב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל דכולי עלמא יש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר הכא נמי בסוריא וקסבר *כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש אמר רב חייא בר אבין ת"ש המוכר שדהו לעובד כוכבים לוקח ומביא ביכורים מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם אין מדאורייתא לא אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דקא מקרי ומזבני דסברי בקדושתייהו קיימן תקינו להו דלא ליתו כיון דחזו דמאן דלא סגי ליה מזבן וקא משתקען ביד עובדי כוכבים הדר תקינו להו דליתו איתמר *המוכר שדהו לפירות ר' יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר ב מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא *קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא ג קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי איתיביה ר' יוחנן לר"ל ° ולביתך ד מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא א"ל שאני התם דכתיב ולביתך ואיכא דאמרי איתיביה ר"ש בן לקיש לר' יוחנן ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא התם הוא דכתיב ולביתך אבל בעלמא לא אמר ליה טעמא דידי נמי מהבא קאמינא איתיביה ה היה בא בדרך וביכורי אשתו בידו ושמע שמתה אשתו מביא וקורא מתה אין לא מתה לא ה"ה דאע"ג דלא מתה ומתה אצטריכא ליה סד"א ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא *דאמר ר' יוסי בר חנינא ו בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר ° ולקחת *והבאת עד שתהא לקיחה והבאה באחד קמ"ל ואזדו לטעמייהו דאיתמר המוכר שדהו

בזמן

דברים כו

שם

טבל וחולין מעורבין · אין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין שחלק העובד כוכבים פטור ואף לאחר שחלקו התבואה הלוקח מן העובד כוכבים צריך לעשר וישראל צריך לעשר את שלו מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרישים מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור אבל כי מעשר מיניה וביה מעשר שלם כמלא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו : של ישראל חייב · לאחר שחלקו הוי של ישראל טבל גמור ומעשר ממנו על אחר ומאחר עליו דיש ברירה ושל עובד כוכבים פטור לגמרי ולת"ק אין בהירה ואפילו חלקו בספיקא הן עומדין : מדאורייתא לא · ואי אין קנין לעובד כוכבים להפקיעה מקדושתה הויא לה לענין קדושתה ברשות ישראל כאילו מסכנה וכיון דביכורים מצוה דרמיא עליה היא ולא טבלי לאסור פירות באכילה מיחייב ליקח ולהביא ולא דמי למעשר דאפילו למאן דאמר אין קנין לא מיחייב לעשר על חלקו של עובד כוכבים דמעשר טביל ואסר ליה באכילה ולאו מצוה דרמיא עליה היא אלא אם כן אוכלן או מוכרן דקא מתרשי ליה אבל ביכורים מצוה דרמיא עליה היא : שתי תקנות הוו · כלומר לעולם מדאורייתא מיחייב והא דקתני מפני תיקון העולם משום דמעיקרא משום כייג תקנו שלא ליקח ולהביא כדמפרש ואזיל לפיכך הוצרכו לחזור ולתקן ולהעמידה כדין תורה : וסברי בקדושתייהו קיימין · אין אנו נכנסין בדבר : משתקען ביד עובדי כוכבים · שלא היה חוזר ופודה אותה : תקינו דלייתו · כדי שיטרח ויפדנו : שמוכר שדהו לפירות · שיאכל הלוקח פירות עד עשר שנים ותחזור הקרקע לבעליה ובזמן שאין היובל נוהג קאמר דהיינו משגלו שבט ראובן ושבט גד שגלו תחילה מעבר הירדן ע"י סנחריב עד חרבות ירושלים דאי בזמן שיובל נוהג כתם מכירה לפירות היא שהרי סופה לחזור ביובל : כקנין הגוף דמי · ויכול לומר מראשית פרי האדמה אשר נתתה לי : ולביתך · גבי ביכורים כתיב ושמחת בכל הטוב וגו' : ביכורי אשתו · שגדלו בקרקע מלוג שהכניסה לו אשתו לפירות : שאני התם דכתיב ולביתך · ומדאיצטריך לרבויי ש"מ קנין פירות לאו כקנין הגוף : מהכא · דכי היכי דאשמועינן דהכא כקנין הגוף דמי הוא הדין בעלמא : ושמע שמתה אשתו · וירשה הוא וקנה גוף הקרקע : ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא · דאמר בעינן לקיחה והבאה באחד וה"נ לבעי לקיחה והבאה באחד קמ"ל : ומת שליח בדרך · וחזר והביאן הוא בעצמו : מביא ואינו קורא · וה"ה לומר שהביאו שליח אחר דהפי' לא מת שליח ראשון אינו קורא דתנן* האשה וטומטום ואנדרוגינוס והשליח מביאין ולא קוראין שאין יכולין לומר אשר נתתה לי :

בזמן

טבל וחולין מעורבין זה בזה · פי' בקונטרס אין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין וצריך לעשר מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרים מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אבל כי מפרים מיניה וביה מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו חלקו בספקן הן עומדים דאין ברירה וקשה דאמר לקמן דאי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והאחים שחלקו לקוחות הן לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד הא אפילו למ"ד אין ברירה יש לו בודאי חלק בו דמחייב בבכורים והמותר שהוא חולין מאי מקדים ליה כדאמרינן בפרק הספינה (ב"ב דף פא:) ודוחק לומר דלא משכחת דמייתי בכורים כהלכתן שלא יצטרך להקדים קאמר דלישנא משמע דלא מייתי כלל קאמר ועוד בפ' יש בכור (בכורות דף מח:) גבי חמש סלעים ולא חצי חמש קאמר דכ"ע אית להו דרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות משמע אבל אי לקוחות הן פטורין אפי' למ"ד חמש ואפילו חצי חמש דאפי' חצי חמש ליכא לכך נראה דאין תקנה לטבל זה דכיון דאין ברירה שמא הגיע לו כל חלקו של עובד כוכבים או חציו ולא ידעי' כמה ואי מעשר מיניה וביה שמא מעשר מחלקו והשאר חלקו של עובד כוכבים או איפכא או מקצתו ומיהו יכול לתקן שיפריש עליו ממקום אחר ויפריש גם עליו ממקום אחר ואחרון אחרון מקולקל עד שלא ישאר כי אם מעט וכל המעשרות והתרומות יתנם לכהן וללוי : ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו · וא"ת והא מן התורה אין לבעל פירות בנכסי אשתו אלא תקנתא דרבנן בעלמא היא א"כ ע"כ גזירת הכתוב הוא ויש לומר דרך נשים שנותנות פירות לבעליהן וכי האי גוונא איירי קרא וכענין זה אמרינן בריש קידושין (דף ז.) אי כתב רחמנא מעשה ידיה לאביה דקא מיתזנא מיניה ואע"ג דמדאורייתא אינו חייב במזונות בתו אלא דאורחא דמילתא הוא שהוא זן אותה : מתה אין לא מתה לא · וא"ת מאי קושיא לרבי יוחנן דאמר כתנא דלביתך דמה נפסק פליג וי"ל דאיכא לאוקמה במתה כי הך וא"ת ולישני דהך דמתה בשלא זכתה האשה פירות נכסיה לבעל וי"ל דברייתא קתני אף בתר דתקון רבנן פירות לבעל ועוד דהוה ליה כקונה פירות בשוק ואח"כ קנה שדה דאינו קורא כדאמרי' א] במסכת בכורים (פ"א) אבל לר"ש לקיש שהיו לו פירות תחילה אתי שפיר דבמתה מביא וקורא כיון דמעיקרא אגיד בה לפירות : בצרן ושיגרן ביד שליח · פי' רבינו שמואל בהספינה (ב"ב פא:) בצרן הבעל ושגרן ביד שליח דאם בצרן שליח והביאן השליח בירושלים שליח ודאי אין יכול לקרות כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ה) אבל הבעלים קורין דיכולין לומר הנה הבאתי דשלוחו של אדם כמותו וקשה לרבינו תם למאי דחשיב לבצירה לקיחה למה ליה למימר ומת שליח הוה ליה למתני בצרן הוא ושגרן ביד השליח או שבצרן שליח והביאן הוא וי"ל דאשמועינן רבותא דאע"ג דמת שליח וגמרו הבעלים הבאה דאיכא לקיחה ומקצת הבאה בבעלים אפי' הכי אינו קורא דבעינן לקיחה וכל הבאה באחד ואי גרסינן או מת אתי נמי שפיר וזו אף זו קתני ור"ת מפרש דבצירה לאו היינו לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שבעלים בוצרים כדי לעשות בענין יפה לפי שאין שיעור לבכורים ולקיחה היינו לקיחה מתוך הבית וחדא קתני בצרן ושגרן ביד השליח ומת שליח בדרך דלאו הוא רגילות שמביאן אחר ולא הוי לקיחה והבאה באחד : מביא ואינו קורא · וא"ת ונימא ירקבו כדאמרינן בפרק בתרא דמכות (דף יח:) הפריש בכורים קודם החג ועבר עליהן החג ירקבו משום דנראו לקריאה ונדחו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו והכא נמי כשבצרן נראו לקריאה וכששיגרן נדחו ויש לומר דאמר בירושלמי דמסכת בכורים רבי אסי אמר ריש לקיש בשם רבי הושעיא כשליקטן לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הבכורים שנראו לקריאה אין ניתרין אלא בקריאה ואמרינן התם מתניתין פליגא הפריש בכורים ומכר שדהו מביא ואינו קורא קיימונה כשנתן דעתו למכור משעה ראשונה ולפי זה אם הפריש בכורים קודם החג על מנת להביאן לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא :

לא

תוספות רי"ד

שכבר נתברר שאינה אילונית א"ר יהודה אימר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך שלא יקלקלך שאע"פ שהודענו לי שאף אם לא תמצא אילונית לא יחזיר יכול לומר מפני הספק גרשתיה ולא חשתי בחזרתה ונתתי לה גט בכל לב אבל לא ידעתי שתלד ואתחייב בכתב' שאילולי כן לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים · עיין בערוך ד"ה בס"ה מקיפת למשוראה(מאי)דר' יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמענא להו דתנן המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא ר' יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא ואשיק רבא דר' יהודה חייש לקלקולא והתם בנדר אם לא הודר ברבים(א) הוא דאמרינן שאם הוא צריך חקירת חכם להתירו ואין הבעל יכול להפר ס"ל כר' אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הלכך לא מצי מקלקל לה דבאנו צריך שהבעל יכול להפר ס"ל כר' מאיר דאמר יחזיר דכיון דהוא יכול להפר למה לה הפר ולא מחזיק לומר לא ידעתי שהייתי יכול להפר: מאן חכמים דאמרי יחזיר ר' מאיר הוא דאמר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפלה לתנאה פי' שלא אמר לה אלא משום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה אילולי כן לא הייתי מוציאך דכמאן דלא אמר לה מידי דמי דאפילו בתנאי נמי אינו כלום דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו שאם אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז עד ל' יום אע"פ שלא נתנה לו היא מגורשת מפני שלא כפל ואמר ואם לא תתני לי לא יהא גט ולא אמרי' מכלל לאו אתה שומע הן והכי נמי בגילוי דעתיה אע"פ שאמר לה משום אילונית אני מוציאך כיון שלא אמר לה ואילולי כן לא הייתי מוציאך כמאן דלא אמר לה מידי דמי: מתני' המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן הנהו בני מכסי דיזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למיפרעינהו אתו וקא גרבי להו פי' היו שובים אותם לעבדים בעבור החוב אתו לקמיה דרב הונא אמר להו הא תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם א"ל ר' אבא למרהנו רבינו והוא שמכר ושנה ושלש א"ל הני מרגל רגילי דעבדי הכי · הההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דר' אמי א"ל (ע"כ שייך לדף מו ע"ב) פירקן אמר להו תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם אבל פודין את הבנים משום קלקולא וכ"ש הבא דאיכא קטלא אמרי ליה רבנן לר' אמי האי ישראל מומר דקא חזו ליה דאכיל נבילות אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכיל וזמנין דאיכא איסורא והתירא קמיה ושביק התירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאפרקינך פי' וס"ל כמאן דאמר בריש פרק אין מעמידין מומר לאכול נבלה לתיאבון מחזירין לו אבידה : מתני' המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא בכורים מפני תיקון העולם · פי' כגון שחזר ישראל ולקחה ממנו מליאה פירות ופשטה דמתני' משמע דמדאורייתא לא מיחייב האי לוקח להביא בכורים שכן שהנטו הפירות ברשות עובד כוכבים כאילו הנטו בח"ל דמי דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר אבל מפני תיקון העולם שלא ילמדו ממנו וימנעו מלהביא בכורים כי יאמרו כיון שהשדה היתה של עובד כוכבים והיא עכשיו ביד ישראל היאך אינו מביא בכורים ולא ידעו כי מפני שהיתה יד עובד כוכבים באמצע והנטו ברשותו אינו מביא · לפיכך חייבוהו להביא ודוקא בבכורים חייבוהו מפני שצריכים הבאת מקום יביא נפיק מיניה חורבא אבל תרומות ומעשרות שאדם מפריש וניתן בתוך ביתו לא חייבוהו דלא נפיק מיניה חורבא שמי יודע מה שעשה זה האיש בתוך ביתו הלכך אוקימנא אדאורייתא. ודוקא כשהיתה ומכרה לעובד כוכבים וחזר ישראל ולקחה ממנו מליאה פירות לא גזרו עליו שיביא דלא נפיק מיניה חורבא דמידע ידעי דההך שדה של עובד כוכבים היתה ולא תימא דוקא אם חזר ולקחה ממנו מי שמכרה רבנן אבל ישראל אחרינא לא דמדתני וחזר ולקחה ממנו ישראל (תני) ותו תני הלוקח מביא בכורים ש"מ דבכל אדם קאמר דאילו כן הוי ליה למתני הכי וחזר ולקחה ממנו מביא בכורים מפני תיקון העולם אלא לאו ש"מ בכל אדם קאמר ואפ"ה תני וחזר כלומר החלה היתה של ישראל ומכרה לעובד כוכבים ועוד חזר ישראל ולקחה ממנו אמר רבה אין קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר שנא' כי לי הארץ לי קדושת הארץ ור' אלעזר אמר יש קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר שנא' דגנך ולא דגן כנעני במאי קמיפלגי מר סבר דגנך ולא דגן כנעני ומר סבר דיגונך ולא דיגון כנעני פי' שאם מירח הכנעני כריו של ישראל פטור מן המעשרות עיין כל אלו הדינין בהלכות ר"ב בספר הלקט:

א) אולי צ"ל דאמר דיחזיר הוא דאמרינן :

אמר

[לעיל ק: יט"ג]

ב"מ נו. ב"ב קנו:

[סוטבכה קלה: יבמות לו: ב"ק פט. ב"ב ג. ערכין כו:]

ב"ב פא:

[עי' פי' הרשב"ם ב"ב]

[בכורים פ"א מ"ה]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מתה אין לא מתה לא וכו' וי"ל וכו' כדאמרינן במסכת ביכורים · בירושלמי כצ"ל ועי' רמב"ם פ"ב מהל' ביכורים הלכה יד ובכ"מ שם ושם הובא דמניא ולא נזכר דקורא ודו"ק :

תורה אור

בזמן שהיובל נוהג ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר *מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וצריכא דאי איתמר בההיא בההיא קאמר ריש לקיש דכי קא נחית אדעתא דפירא קא נחית אבל בהך דאדעתא דגופיה קא נחית אימא מודי ליה לר' יוחנן ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך אימא מודי ליה לריש לקיש צריכא ת"ש *הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נוהג ת"ש *הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו מביא ואינו קורא "הא שלשה מביא וקורא ה"נ בזמן שאין היובל נוהג והשתא דאמר רב חסדא "מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון דברי הכל מביא וקורא דאכתי לא סמך דעתייהו *ל"ק הא ביובל ראשון הא ביובל שני לימא כתנאי *מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל °אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי ר' יהודה ור"ש ר"מ אומר מניין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו לרבי יהודה ור"ש מת אביו ואח"כ הקדישה 'לא צריכא קרא מאי לאו בהא קמיפלגי דר"מ סבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו הוא דלא ירית ולא מידי והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה צריך קרא רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו השתא הוא דקא ירית והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכא קרא וכי איצטריך קרא להקדישה ואח"כ מת אביו הוא דאיצטריך אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אימא לך *בעלמא קסברי ר' יהודה ור"ש קנין פירות כקנין הגוף דמי והכא רבי יהודה ור"ש קרא אשכחו ודרוש לכתוב רחמנא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה א"ר יוסף אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי *לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש *דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד לאו כקנין הגוף דמי לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון אמר רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לר"ל קרא במספר

בזמן שהיובל נוהג . כל מכירת קרקע לפירות שהרי חוזר הגוף ביובל: **אדעתא דפירא נחית** . ולאו אדעתא למקנייה לארעא אפילו שעה אחת: **הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו** . דקי"ל בבבא בתרא (דף פא.) דלא קנה קרקע הלכך אינו קורא דלא מצי למימר פרי האדמה אשר נתת לי: **הא שלשה** . דקיימא לן דקנה קרקע תחתיהן וביניהן כמלא אורה וסלו: **מביא וקורא** . ואע"ג דהדרא ביובל: **מחלוקת** . דריש לקיש ורבי יוחנן: **ביובל שני** . שמנו ישראל שכבר הורגלו להחזיר קרקעות בההיא קאמר ריש לקיש מביא ואינו קורא דסמכא דעתיה דמוכר דודאי הדרא ליה וזה בטוח שיחזירנה: **[ביובל ראשון]** . כל הכי מתנייתא ביובל ראשון: **כתנאי** . קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לא: **שדה אחוזה** . אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקחה מן הגזבר מתחלקת לכהנים שנא' (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו' ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה ביובל חוזרת לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו': **מניין ללוקח שדה מאביו והקדישה** . בחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה: **ואחר כך מת אביו** . ונעשית לו אחוזה: **מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה** . אם לא גאלה ומכרה הגזבר שיוצאה לכהנים ביובל: **אשר לא משדה אחוזתו** . קרא יתירא הוא: **שדה שאינה ראויה** . בשעה שהקדישה להיות לו שדה אחוזה לעולם: **יצתה זו כו'** . וכל שכן מת אביו ואחר כך הקדישה דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה: **ר' מאיר אומר** . זו אינה שדה אחוזה וחוזרת לו מחמת אביו שמכרה לו וקרא כי אתא למת אביו ואחר כך הקדישה אתא: הכי גרסינן ואילו לר' יהודה ור' שמעון מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא מאי לאו בהא קמיפלגי כו' ולא גרסינן הכא אלא לאו דאזלי בתר פדיון ובמס' ערכין (דף יד:) גרסינן לה: **לא צריכא קרא** . דאי צריכא קרא הקדישה ואח"כ מת אביו מנא להו: **קנין פירות** . שהיתה קנויה לו מאביו בשעה שמת אביו וקנין פירות הוא שהרי היובל נוהג: **כקנין הגוף דמי** . וכי מיית אביו לא ירית מידי ולא הויא ליה אחוזה הלכך אי לאו דרבייה קרא לא הוה אמינא דתיהוי כשדה אחוזה ואצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה: **לאו כקנין הגוף דמי** . וכי מית אביו ירית גופא הלכך מת אביו ואחר כך כו': **כקנין הגוף דמי** . ומודו דמת אביו ואחר כך הקדישה צריכא קרא: **והכא קרא אשכחו ודרוש** . לרבויי מינה אף הקדישה ואחר כך מת אביו דאם כן דלא מרבי אלא מת אביו ואחר כך הקדישה: **לכתוב קרא אשר לא אחוזתו** . ולא לכתוב משדה: **לקוחות הן** . דאין ברירה והוי כמו שהחליפו חלקיהן: **ומחזירין ביובל** . משום מצות יובל וכיון דאמר ירושה המתחלקת הויא לקיחה אם אית ליה קנין פירות דהיינו כל לקיחה שבשעת יובל לאו כקנין הגוף דמי ואין מביא וקורא: **לא משכחת** . מביא וקורא אלא בירושה שלא נחלקה משנפלה בימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו לו ולאביו ולכל הדורות למפרע עד יהושע שני בנים לאיש אחד שיחלקו ירושה: **במספר** לא קרינן בה שדה מקנה אלא שדה אחוזה: **הדרן עלך השולח**

לא דכ"ע קנין פירות כקנין הגוף דמי . דיחויא בעלמא הוא דרבי יהודה אית ליה בהחובל (ב"ק דף צ.) גבי דין יום או יומים דלאו כקנין הגוף דמי: **אי** לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כו' . הקשה רבינו תם ולאו איך מלאו ידיו ורגליו דקיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי כדאמרינן בריש החולץ (יבמות דף לו:) וקיימא לן נמי דבדאורייתא אין ברירה דבסוף מסכת ביצה (דף לח.) פסקינן כרבי אושעיא ורב נחמן דקיימא לן (כתובות יג.) כוותיה בדיני *ואמרינן בריש פרק ב' דקדושין (דף מב:) האחים שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ופסקינן נמי בהמוכר את הבית (ב"ב דף סה:) דאין להן דרך זה על זה דמוכר בעין *רעה מוכר אלמא לקוחות הן והא דפסקינן בפ' בית כור (שם דף קז.) כרב דאמר בטלה מחלוקת לאו משום דיורשין הוו אלא משום דהוו כלקוחות באחריות ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש אלא כלומר כיורשין וברוב ספרים גרסינן הכי בפרק קמא דבבא קמא (דף ט.) ומיהו רב אסי דאמר יחלוקו ומספקא ליה אי יורשין הוו היינו יורשין ממש כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) גבי חמש ולא חאי חמש ורבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן לאו היינו רב אסי אי נמי הא דידיה הא דרביה והא דפסקינן בנדרים בפרק השותפין (דף מו:) כר"א בן יעקב בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותר ליכנס לחצר לאו מטעמיה דטעמיה משום ברירה כדמוכח בפרק הפרה (ב"ק דף נא:) אלא משום דויתור הוא כרבינא בחזקת הבתים (ב"ב דף נז:) ומותר במודר הנאה וי"ל דדוקא בההיא לחודה בהכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי משום דהכא נגבי ברא אחולי מחיל דהכי מצריך להו בפרק יש נוחלין (שם דף קנו:) לתרי מילי דריש לקיש דהכא ודהתם אבל בעלמא קיימא לן דכקנין הגוף דמי ואף על גב דקאמר הכא רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לריש לקיש לרבא לא סבירא ליה הכי דאם לא כן לא מלא ידיו ורגליו דרבא סבר לקוחות הן בפרק ב' דקדושין (דף מב:) ובפרק הזהב (ב"מ דף מח.) קאמר רבא נמי גבי משיכה מפורשת מן התורה קרא ומתניתא מסייעי ליה לריש לקיש אף על גב דרבא קאי כר' יוחנן בר מתלת (יבמות דף לו.) ועי"ל דדוקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל אבל שאר אמוראים סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין דמכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ירושה ומתנה לא והשתא אתי שפיר *וא"ת לרבי יוחנן דמחזירין זה לזה ביובל תו לא משכחת שדה אחוזה דכולהו הוו שדה מקנה ולא תתחלק לכהנים וגם יפדוה בשויה ולא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וי"ל כיון דתחת זו תחזור לו אחרת במספר

קסא א מיי' פ"ד מהל' בכורים הלכה ז סמג עשין קלג קמ:
קסב ב מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסג ג מיי' שם פ"ד הלכה ד:
קסד ד מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסה ה מיי' שם פ"ד הלכה ז:
קסו ו ז מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה כח:
[וע"ע תוס' ב"ב נ: ד"ה קנין]
נ"ל אמר
יפה . רש"ל
[וע"ע תוס' סוטה כד. ד"ה ר' יהודה ותוס' ב"ב פח: ד"ה הכי ותוס' בכורות נב: ד"ה אמר ר' יוסי]
בכורים פ"א מי"א
ב"ב [כז.] פא. בכורים פ"א מ"ו
נ"א אפילו תימא בזמן שהיובל נוהג ול"ק
ב"ב עב: ערכין יד. [כו:]
[ערכין כו:]
[יבמות עז:]
בכורות נב: ב"ק סט: ביצה לז: לעיל כה.
ויקרא כז

תורה אור

°במספר שני תבואות ימכר לך (ויקרא כה) מתניתא דתניא בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל אמר אביי *נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא דלא נחית אפירי אבל נחית אפירי מיגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא :

הדרן עלך השולח

הניזקין שמין להן בעידית *ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ר"מ אומר אף כתובת אשה בבינונית *אין נפרעין מנכסים משועבדים *במקום שיש נכסי' בני חורין ואפילו הן זיבורית *אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית *אין מוציאין *לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם *והמוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם : **גמ'** מפני תיקון העולם דאורייתא היא דכתיב °מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם (שמות כב) אמר אביי לא צריכא אלא לרבי ישמעאל *דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן קמ"ל מפני תיקון העולם שיימינן בדמזיק מאי רבי ישמעאל *דתניא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש ולר' ישמעאל אכל שמנה משלם שמנה אכל כחושה משלם שמנה אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמנה אכל דמשלם ליה ממיטב אמר רבא אילו ידעינן דכחושה אכל משלם כחושה השתא דלא ידעינן משלם שמנה המוציא מחברו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הכא

במספר שני תבואות. ובשנת היובל משתעי כדכתיב במספר שנים אחר היובל וגו' אלמא אין גוף הקרקע מכור אלא תבואות של כל שנה : **בכור נוטל כו' בשדה החוזרת לאביו ביובל.** כלומר בשדה החוזרת לאחים מחמת שמכרה אביהן דאי דחזרה בחיי האב פשיטא ואשמועינן דגוף הקרקע לא היה קני ללוקח והוה ליה מוחזק לאביו לפני מותו דאי כקנין הגוף דמי הוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו במוחזק בידו : **צריך הרשאה.** מאשתו אם בא לדון עם שום אדם בגוף הקרקע דאי ליכא הרשאה מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דקנין פירות לאו כקנין הגוף הוא : **דלא נחית.** לדון לפירא שאין לו לדון עמו כלום בפירות שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות כלל :

הדרן עלך השולח

הניזקין שמין להן. ניזקין וגובין דמי ניזקן : **בעידית.** שבנכסי המזיק שטוח לו לאדם לגבות מועט מקרקע עידית ולא לגבות הרבה מזיבורית וכולהו מפני תיקון העולם כדמפרש בגמ' : **אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות.** הגוזל שדה ומכרה לאחר וזרעה ולמחה ועשתה פירות ובא נגזל וגבאה עם פירותיה מן הלוקח ואינו משלם ללוקח כי אם היגיאה חוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שמכרה לו באחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים ובגמ' מפרש טעמא וכן לשבח קרקעות אם השביחה הלוקח בנטיעת אילנות או טייבה בזבל ודיירה : **והמוצא מציאה.** ומחזירה ובעלים אומרים שלא החזיר כולה לא ישבע : **מפני תיקון העולם.** *אכולהו קאי : **גמ' בדניזק שיימינן.** מדאורייתא שאם היתה זיבורית של מזיק כעידית של ניזק אינו מגבהו אלא מזיבורית שלו : **קמשמע לן.** מדרבנן מפני תיקון העולם שיהו נזהרין מלהזיק דבמזיק שיימינן : **מיטב שדהו.** של ניזק השתא משמע שאם שילח בעירו ואכלה ערוגה של בית כאה בשדה חבירו שמין ערוגה יפה שבכל שדה הניזק ונותן לו דמיה ואפילו היתה זו כחושה ולקמן פריך אכל כחושה משלם שמנה : **לא בא הכתוב.** להחמיר עליו לשלם יותר ממה שהזיק : **אלא לגבות לניזקין.** שיעור דמי נזקו כמות שהוא : **מן העידית.** שאם אין לו מעות ורוצה לפרוע לו קרקע בשומא צריך ליתן לו מקרקע מעולה שלו : **וקל וחומר להקדש.** לקמן מפרש : **אכל כחושה משלם שמנה.** בתמיה : **ערוגה בין הערוגות.** והיו בהן כחושות ושמנות מעורבות זו אצל זו : **ולא ידעינן.** איזו : **המוציא מחברו עליו הראיה.** עליו להביא עדים לברר את הספק ודאורייתא היא בבבא קמא (דף מו:) מי בעל דברים יגש אליהם (שמות כד) יגיש ראיה אליהם :

הכא

הניזקין שמין להן בעידית. אין ענין נזקין אצל גיטין אלא משום דתנא לעיל בהשולח מילי דתיקון העולם תנא ליה הכא וגם פשוט דתנא בבבא בתרא ולא תנאה הכא במכילתין משום דאיירי התם במילי שטרות כיצד נעשין תנא התם : **וכתובת** אשה בזיבורית. בגמ' מפרש טעמא משום דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא °וקשה דלמאן דאמר כתובה דאורייתא דיליף לה בפ' קמא דכתובות (דף י.) מכמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה מדאורייתא דינה בעידית ואמאי הפקיעו חכמים דינה מהאי טעמא ור"מ נמי דאמר דינה בבינונית קסבר כתובה דאורייתא בפ' אע"פ (כתובות דף נו:) וי"ל דטעמא דהפקיעו חכמים דינה כדאמר בגמ' (לקמן מט:) גבי בעל חוב שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ויאמר אקפוץ ואלוונו הכי נמי חשו חכמים באשה שמא תקניטנו כדי שיגרשנה ותגבה כתובה וטעמא דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא לא הוי אלא משום דלא תימא כמו שבעל חוב בבינונית משום נעילת דלת אשה נמי משום היכא תהא בבינונית :

אין נפרעין מנכסים משועבדין כו'. ואע"ג דלמאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא מדאורייתא נמי בלא תיקון העולם לא גבי ממשעבדי ואפילו למ"ד שעבודא דאורייתא מכל מקום בע"ח דינו בזיבורית מן התורה מ"מ אי לאו משום תיקון העולם היה גובה אפילו ממשעבדי בבינונית משום נעילת דלת להכי קאמר שפיר משום תיקון העולם : **אין** נפרעין מנכסי יתומים כו'. בבעל חוב ניחא דלא חיישינן לנעילת דלת כדאמרינן בגמרא (לקמן דף נ:) דלא מסיק מלוה אדעתיה דמית לוה אבל ניזקין דדינן מדאורייתא בעידית איך הפקיעו חכמים דינן משום יתומים ובגמרא אמר דמיתמי בזיבורית אפילו הן ניזקין ולרבא ניחא דמוקי לה כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק כו' ולאביי ולמר זוטרא דפליגי עליה איכא למימר דסברי שעבודא לאו דאורייתא אי נמי לא פלוג רבנן בין בעל חוב לנזקין :

אמר אביי לא צריכא אלא לר' ישמעאל דאמר מדאורייתא בדניזק כו'. הקשה ר"ת דהכא משמע לאביי דפליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא אי שיימינן בדניזק או בדמזיק וכן תנא בהדיא לקמן ובפ' הכונס (ב"ק דף נט.) מוקי אביי פלוגתייהו בנידון במשוייר שבו ונראה לפרש דאע"ג דפליגי אי שיימינן בדניזק או בדמזיק מ"מ משמע ליה לאביי דבנידון במשוייר שבו נמי פליגי מדקאמר ר"ע לא בא הכתוב משמע מתוך תשובתו שכך ר"ל לא בא הכתוב להחמיר על המזיק כמו שאמרת אלא לענין עידית לבד בא הכתוב ואי לא פליגי בנידון במשוייר שבו אלא בעידית לחודיה לא היה מחמיר ר' ישמעאל על המזיק בשום דבר טפי מר' עקיבא אלא אדרבה ר"ע דאמר בדמזיק שיימינן מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך ולהכי טעי טפי במילתיה דר' ישמעאל מדברי רבי עקיבא דקאמר ולר' ישמעאל אכל כחושה משלם שמנה דמתוך תשובתו של ר"ע משמע שמשמע מרבי ישמעאל שבא הכתוב להחמיר על המזיק יותר ממה שהזיק כדפירשנו: **ורבי** ישמעאל אכל שמנה כו'. פירוש בשלמא אכל שמנה משלם שמנה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמנה א"כ הכי פירושו כיון דבאכל שמנה אינו משלם אלא שמנה כמו שהזיקה ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק אם כן כשאכל כחושה נמי לא נקנסיה לשלם שמנה :

כגון

עין משפט נר מצוה

קמז א מיי' פ"ג מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קכב סעיף ח [וברב אלפס ב"ק פ"ט דף מ. וברא"ש שם סימן כג] :

א ב מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הלכה ז ופ"ח הלכה י סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ב וסי' תיט סעי' ה:

ב ג מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קב סעיף א :

ג ד מיי' שם הלכה ד ופט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף ב :

ד ה מיי' פ"ח מהל' מלוה הלכה א ופי"ט הלכה ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קיא סעיף א :

ה ו מיי' שם פי"ט ה"א ופ"ח מהל' נזקי ממון הל' יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף כא וסעיף יח וסי' תיט סעיף ג :

ו ז מיי' פכ"א מהל' מלוה הל' א ופ"ט מהל' גזילה הל' ה ז סמג שם וסי' עג טוש"ע ח"מ סימן קטו סעי' א וסי' שעג סעי' א:

ז ח מיי' פכ"א מהל' מלוה הל' א ופי"ח מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעי' כא וסי' קיב סעי' ז:

ח ט מיי' פי"ג מהל' אבידה הלכה כ סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סימן רסז סעיף כז :

תוספות רי"ד

אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי כר"ל ולא אמרן אלא דליכא פירא אבל איכא פירא מיגו דמשתעי דינא אפירא משתעי נמי דינא אגופא :

סליק פירקא

הניזקין שמין להן בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית רבי מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית אין נפרעין מנכסים משועבדים מקום שיש נכסים ב"ח אפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית. פי' אם אינו רוצה המזיק להגבותו מטלטלים דמי נזקו אלא קרקע מגבהו כשומת נזקו מן העידית שבנכסיו כדכתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ועידית היא הנאה שבכל קרקעותיו את כל נאות יעקב תרגומא ית כל עידית יעקב וכל מה שגובה בשומא גובה אלא שיותר אדם רוצה מעט עידית מהרבה זיבורית אבל אם רוצה להגבותו מטלטלין מגבהו ממה שהוא רוצה ואפילו סובין כדאמרינן בפ' ארבעה אבות נזיקין כסף ישיב ואפילו שוה כסף ואפילו סובין וזהו במטלטלין אבל בקרקע נתן לו מן העידית והרשות ביד המזיק ליתן לו או קרקע או מטלטלין : וב"ח בבינונית פי' בדלית ליה זוזי אבל אי אית ליה זוזי לא מצי פטר נפשיה לא בקרקע ולא במטלטלין אלא בזוזי דדוקא גבי מזיק הוא דאקיל רחמנא ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין אבל גבי ב"ח עבד לוה לאיש מלוה כדכתבינן בפ' הכותב ובבבא בתרא בפ' המוכר בית כור עפר ואי לית ליה זוזי ואית ליה מטלטלין ה"נ דלא מצי מגבי ליה קרקע אבל (אית) [אי לית] ליה זוזי ולא מטלטלין מגבהו מן הקרקע ומן הבינונית : וכתובת אשה בזיבורית. פי' כתובת אשה לא גביא אלא מן הקרקע ואי לא משכחא קרקע מפסדא ואפילו מיניה ולא אמרינן מיניה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא גבי ב"ח אבל אשה אין דינה אלא מן הקרקע ואפילו מיניה כדכתבינן בפ' הכותב וזיבורית היא

[עי' פרש"י עירובין ס.]

ב"מ טז:

כתובות נה. ב"ק ח:

[עי' פרש"י על זה לקמן נ:]

ערכין כב. [לקמן מט: כתובות קי.]

[עי' תוספות לקמן נ: ד"ה אין מוציאין]

[לקמן נא.]

[לקמן נ.]

ב"ק ה. נט. [כל הסוגיא עד תכליתו]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכתובת אשה כו'. וקשה דלמאן ד'. עי' כתובות דף י ע"א [illegible] :

[עי' רש"ל]

תורה אור

הכא במאי עסקינן [א]כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ור"ע סבר [ב]בדמזיק שיימינן מ"ט דרבי ישמעאל נאמרה °שדה למטה (שמות כב) ונאמרה °שדה למעלה (שם) מה שדה האמורה למעלה דניזק אף שדה האמורה למטה דניזק ור"ע סבר מיטב שדהו ישלם דהאיך דקא משלם ור' ישמעאל אהני גז"ש ואהני קרא אהני גז"ש לכדאמרן אהני קרא דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטב רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש מאי ק"ו להקדש אילימא דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש °°שור רעהו (שם כא) אמר רחמנא [ג]ולא שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב ובעל חוב דינו בבינונית וכ"ת קסבר ר"ע בעל חוב שקיל בעידית כניזקין איכא למיפרך מה לבעל חוב שכן יפה כחו בניזקין תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין לעולם דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש ור"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא *דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם אי הכי ממאי דבעידית דניזק כזיבורית דמזיק פליגי דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפלגי דר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סבר לה כרבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי

תניא

רש"י

הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרבי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה אם שמינה שמינה אם כחושה כחושה ולאחר שנישומה בבית דין ואמר אין לי מעות לפורעו יטול קרקע בדמי מעות נזקו ובא להגבותו מזיבורית שלו והיא טובה כעידית של ניזק והלה אומר מעידית שלך הגביני לפי דמי נזקי שכן אמרה תורה מיטב שדהו וגו': **רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן.** ומיטב שאמרה תורה שאם בא להגבותו קרקע גרוע מעידיתו של ניזק ויש לו להגבותו ערוגה במיטב של ניזק על כרחו יגבהו ממיטב אבל טובה מעידיתו של ניזק אין לנו לכוף את המזיק לפרוע ואפילו יש לו: **בדמזיק שיימינן.** ממיטב שדותיו אמרה תורה שיגבנו: **נאמרה שדה למעלה.** לענין נזק ובער בשדה אחר: **ונאמרה שדה למטה.** לענין תשלומין מיטב שדהו וגו': **ורבי עקיבא.** שדהו ישלם כתיב במשלם הכתוב מדבר דהיינו מזיק והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב להקל על המזיק להפטר בזיבורית שלו אם היא כעידית של ניזק אלא להגבות לניזקין מן העידית של מזיק: **ורבי ישמעאל.** אמר לך: **אהני גזירה שוה.** דשדה שדה דבניזק שיימינן: **ואהני קרא.** דשדהו ישלם דמשמע דבמזיק שיימינן: **וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק.** אהני קרא לשלומי מעידית דידיה דאי לאו קרא הוה אמינא לא חייביה רחמנא טפי ממיטב דניזק ולא רמי דיניה דניזק אעידית דמזיק ולישקול מאי דמשכח גביה כאילו לא הוה ליה עידית: **וק"ו להקדש.** וקא סלקא דעתך בניזקין נמי קאי: **לא יהא אלא בעל חוב.** בדבורא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דתנן בבינונית דאם החמירה תורה בניזקין לא ילפינן חוב מיניה: **איכא למיפרך.** כלומר אפילו סבירא ליה הכי לא ילפינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דינא הוא דלישקול בעידית: **שכן יפה הכתוב כחו בניזקין.** שחברו חייב בנזקו: **משלם נזק שלם.** ודריש רעהו הכי רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש נזק שלם ולגבי הזיק הקדש דריש הכי לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שהזיקה פטור: **אי הכי.** דר"ע כר"ש אוקמת ליה מאי דוחקיך דאוקמת פלוגתא דרישא בשומא דניזק ומזיק דלמא לגבות מן העידית דקאמר ר"ע נמי מעידית דניזק קאמר דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש דר' ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש בן מנסיא: **אם כן.** דלא פליג עליה דרישא מאי לא בא הכתוב דקאמר דמשמע לא בא לכך אלא לכך: **ועוד.** אי ר"ע קולא קאמר לגבי מזיק כר' ישמעאל: **מאי קל וחומר להקדש.** דקאמר הואיל וקולא היא היכי מצי למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש:

תניא

תוספות

כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מלי למימר דכ"ע מודו דאינו נותן אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות כדאמרינן בפ"ק דבבא קמא (דף ז:) אין לו אלא זיבורית כולן גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין לר"ע הוה מלי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית בינונית וזיבורית וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הוה מלי למימר דאיכא בינייהו כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק דלמ"ד או כסף או מיטב משלם כסף לר' ישמעאל ולר"ע משלם מיטב שלו: **שור** רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש. תימה אמאי לא מוקי לה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף שכן איכא מועדת מתחילתה וגזירה שוה דתחת תחת ישלם כסף לא נתקבלה אלא לענין מיטב דוקא ולא לענין תשלומין דאי לכל מילי א"כ נפטרו כולהו ברשות הרבים וכלים ושור פסולי המוקדשים וטמון וי"ל כיון דכתיב רעהו תו ליכא למילף מיטב בשן ורגל שהזיק את ההקדש מק"ו דהדיוט דאיכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו לענין קרן וכה"ג פריך בסמוך שכן יפה כחו בניזקין וכי קאמר הכא באומר הרי עלי מנה וכו' לא בעי לאוקמא בשן ורגל משום דמנזקין אנזקין אסיק אדעתיה שפיר דאיכא למיפרך שכן יפה כחו אבל מנזקין אמלוה לא הוה סלקא דעתיה למיפרך דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא לא פרכינן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה אנזקין ועוד יש לומר דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי בריש פרקא דאמר במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא שור רעהו ולא שור של הקדש ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה כו' משמע דלא משכח נזקין להקדש לא בשן ורגל ולא באדם המזיק ובפ"ק דבבא קמא (דף ט:) נמי תנן נכסים שאין בהן מעילה ואכולהו ד' אבות קאי ואפילו אנזקי אדם למ"ד מבעה זה אדם והא דמשמע בפרק השואל (ב"מ דף נט:) דאדם המזיק את ההקדש חייב לשלם קרן היינו מדרבנן וא"ת והא הקדש יליף מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) כי יאכל פרט למזיק והתם בתרומה חייב לשלם קרן דמזיק ממון כהן הוא וי"ל דאע"ג דבתרומה חייב לשלם מ"מ לא מהאי קרא מפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו והשתא כולהו נזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם דיותר ראוי לחייב אדם המזיק בידים ממזיק ע"י כריית בור או שולח בעירו וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי וי"ל דאי לאו דאשכחן בחד דוכתא דפטר רחמנא להדיוט בהקדש לגמרי לא הוה דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש לחודיה: **ורבי** עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא. ואם תאמר בפ"ק דבבא קמא (דף ו:) דפרכינן וליתני תרי גווני שור ומשני הא תבריה ר"ע לגזיזיה אכתי תיקשי לו דליתני שור דאזיק הדיוט ושור דאזיק הקדש דדינייהו חלוקין אליביה וי"ל דבהקדש לא קמיירי וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור תאמר בהקדש שהורע כחו באדם המזיק דכי יאכל פרט למזיק ובור דכתיב (שמות כא) והמת יהיה לו שהמת שלו וי"ל דאיכא למיעבד ק"ו הכי מה קרן הדיוט דקיל דתם אינו משלם אלא ח"כ גובה במועד מן העידית קרן הקדש דחמיר לא כ"ש: **ועוד** מאי ק"ו להקדש. פי' בקונטרס הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אניזק קאי ולאקולי אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית אם כן מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה דמ"מ אצטריך ק"ו דמשלם ממיטב דניזק ולא מזיבורית דניזק ונראה דה"פ מאי קל וחומר להקדש דלענין לחובי מזיק בהקדש לא קאמר דהא מרעהו נפקא כדדריש ר"ש בן מנסיא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה ליה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו כיון שר' ישמעאל עצמו היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי וה"ר שלמה מרודוש תירץ דה"פ מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעינן עידית דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה ועל כרחך בדמזיק שיימינן דלא שייך כלל למישם בניזק:

ורבי

עין משפט נר מצוה

ט א ב טוש"ע ח"מ סי' תיט סעיף ה:

י ג מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הלכה א סמג עשין סו:

מסורת הש"ס

ב"ק לז:

גליון הש"ס

ם שור רעהו אמר רחמנא. עי' תשובת רעד"ס חלק י"ד סימן רמט:

יא א מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הל' א ופ"ח הלכה י סמג עשין פו טוש"ע ח"מ סימן שפו סעי' ב וסי' תיט סעי' א:

יב ב מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קיט סעיף ו:

*תניא בהדיא °מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א *מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק *רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור"ש היא *דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר *ר"ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלוונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר' יהודה ר"מ אומר בבינונית אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית *שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא *דבר אחר °אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא *תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס"ד אמינא *משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל אמר רבא ת"ש ר"מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי לית ליה לר"מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת"ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזק בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה *איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

רש"י

תניא בהדיא. דלרבי עקיבא בדמזיק שיימינן: **ורבי שמעון היא.** מתני' דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא אמרה: **דדריש.** נמי בעלמא טעמא דקרא בבבא מציעא (דף קטו.) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה: **מפני תיקון העולם.** דקתני בברייתא שיאמר אדם למה אני גוזל כו': גזלן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי: **ושלא לרצונה כו'.** על כרחה בעל מגרשה: **מאי דבר אחר.** היכי הויא טעמא לכתובה למישקל בזיבורית: **וכ"ת.** כלומר מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא: **אפשר דמשהי לה.** ולא יהיב לה גיטא וכיון דלא אפשי מדעתיה גירשה: **אלא מיתמי.** כגון כתובת אלמנה: **משום חינא.** שיהו אנשים נושאין חן בעיני הנשים וישאו להם: **ממאן.** קאמר כל הני דמתני': **אילימא מיתמי.** נזקין היכי דמית מזיק וגבי מיתמי מי גבי מעידית הא תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית: **כגון שנעשה ערב כו'.** לעולם כתובה מיניה דידיה בבינונית וכולה מתני' בערב קמיירי שנעשה ערב לבנו לנזקו ולהלואתו ולכתובת אשתו לפורעה בשבילו אם לא יפרעה ולא פרעה ומת ואתו וגבו מן הערב והכא ודאי אע"ג דלאו מיתמי גביא לא מגבינן לה אלא מזיבורית דהאי כי דיניה והאי כי דיניה: **נזקין וחוב.** דלדידיהו ליפרע נמי מחיים של בן תביעתן הינה באה כלועקים על היתומים לפיכך כשנפרעים מן הערב נפרעים ממנו כדין שהיו נפרעים מן הבן אם היה בחיים והיו לו נכסים: **ממאן גביא.** אם היו לו לבן נכסים: **איהו נמי.** ערב: **לא משתעבד.** לפרוע דהכי פסקינן הלכתא לקמן בסמוך: **בקבלן.** שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות והחזירתן לבנו: **סגיאה למ"ד.** בב"ב בגט פשוט*: **אית ליה נכסי ללוה.** בשעת הלואה דהוכא למימר עליהו סמיך הערב הזה וגמר ושעבד נפשיה: **משתעבד.** ואם שטפו נהר אחרי כן נפרעין מן הערב: **מאי איכא למימר.** הא ודאי לית ליה נכסים לאותו הבן דאי הוו ליה נכסים לא היו פורעים מן הערב דתנן *המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב (תחילה) ומוקמינן לה לא יתבע מן הערב תחילה: **בדהוו.** נכסים לבן בשעת מלוה: **ואשתדוף.** השתא: **לגבי בריה.** בשביל בנו: **דברי הכל לא משתעבד.** חדא דערב בעלמא הוא ועוד דלאו מידי חסרה שלא הוציאה כלום משלה: קבלן

תוספות

ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא. לא פליגי אלא היכא דליכא נפקותא כגון גבי חובל (א) בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה"ה משום האי טעמא שיימינן בדמזיק: **וכי** תימא כי היכי דכי מפיק כו'. פי' בקונטרס משום מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא ונראה לפרש דה"ק דלא תימא על כרחך טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא דחיישינן לחינא מדלא תקינו ליה רבנן כתובה מינה אם הקניטתו עד שגירשה: **משום** חינא. פירש בקונטרס שיהיו האנשים נושאים חן בעיני הנשים וישאו להם וקשה דבפרק הכותב (כתובות דף פד.) תנן ר' עקיבא אומר יתנו לכושל שבהם והיכא דמפרש בגמ' לכתובת אשה משום חינא ולפירוש הקונטרס לא הוה ליה למיקריה כושל לאדרבה האיש כושל שצריך למצוא חן בעיני האשה ובפרק נערה (שם דף נב:) ובפ"ק דקדושין (דף ל:) קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו אלא בתו מאי עביד לה אלמא יותר הבעל מוצא לישא אשה ממה שהאשה תמצא בעל ולעיל נמי יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ונראה כפר"ח דפירש משום חינא שיהו הכל קופצין עליה לישאנה והכי איתא בהדיא בירושלמי דפירקין*: **ממאן** אילימא מיתמי מאי איריא כו'. הכא לא שייך לשנויי כדלעיל כתובת אשה איצטריכא ליה והוא הדין כל מילי דהא קתני נזקין בעידית ואית ספרים דגרסי הכי אילימא מיתמי והתנן אין נפרעין כו' ופריך אנזקין ובעל חוב: **בקבלן.** פי' בקונטרס שהתפיסה בנו מטלטלין בכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות והחזירתן לבנו וקשה דלאמרינן בגט פשוט (ב"ב דף קעד.) דהיכא דנקבל ונתן ביד אין לו למלוה על הלוה כלום ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה אף על גב דמשמע התם דבלבלן תליא מילתא שמא תרוייהו בעינן: **אלא** למאן דאמר אי אית ליה משתעבד כו'. והכא מיירי בדלית ליה דאי אית ליה נזקין °אמאי בעידית כיון שיש ממון ליתומין דאפילו מיירי בקטנים דלא מצי ערב לאישתעובי דינא בהדייהו מ"מ לא היה להם לגבות כי אם מן הזיבורית כיון דאית ליה נכסי ליתמי ובקונטרס פי' דהכא בדלית ליה דאי אית ליה הא קי"ל בגט פשוט (שם דף קעג.) המלוה חבירו על ידי ערב אין נפרעים מן הערב תחילה וקשה דהכא איירי בקבלן: מלוה

[גי' הרי"ף והרא"ש ר"ש בן אלעזר אבל בשאלתות פ' משפטים סימן סב איתא א"ר שמעון מפני מה וכו' וכצ"ל]

[וע"ע תוס' כתובות פד. ד"ה לכתובה]

תוספות רי"ד

היא הגרועה שבקרקעות כמו זו בוריות: תניא א"ר שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל וחומס ולמחר ב"ד יורדים לנכסי ונוטלים שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ומפני מה אמרו חכמים ב"ח בבינונית כדי שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלוונו כדי שאגבנה בחובי: אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לוין: ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: וכתובת אשה בזיבורית אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא שנו אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית: אמר רבינא ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא: איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

מסורת הש"ס

ב"ק ז. נט:

[מתחילת הסוגיא עד כאן היא כולו בב"ק ז:]

[קדושין סח: וש"נ]

[יבמות קיג. כתובות פו.]

יבמות קיב:

[דף קעד:]

[לעיל מח: וש"נ]

לעיל נה. וש"נ

ב"ב קעג.

ב"ב קעד: ערכין כג:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ור"ש וכו' גבי חובל נ"ב ב"מ דף קטו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא למ"ד כו' אמאי בעידית כיון כו'. ע' ב"ב דף מו ע"א תד"ה קבלן

קבלן דבעל חוב דברי הכל משתעבד ערב דבעל חוב וקבלן דכתובה פליגי איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסי ללוה משתעבד ואיכא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד [א]והילכתא בכולהו אע"ג דלית ליה משתעבד [ב]בר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה אמר רבינא ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא דמר זוטרא תיובתא: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן [ג]שט"ח היוצא על היתומין אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית אמר אביי תדע דבע"ח דיניה בבינונית ומיתמי בזיבורית א"ל רבא הכי השתא בעל חוב דיניה מדאורייתא בזיבורית כדעולא *דאמר עולא דבר תורה בעל חוב בזיבורית שנאמר °בחוץ תעמוד והאיש וגו' מה דרכו של איש להוציא פחות שבכלים ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא אלא הכא כיון דדיניה מדאורייתא בעידית אפילו מיתמי נמי בעידית ולרבא והתני אברם חוזאה אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית [ד]ואפילו הן ניזקין והא ניזקין דינן מדאורייתא בעידית הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק ורבי ישמעאל היא דאמר *מדאורייתא בדניזק שיימינן ומפני תיקון העולם תקינו רבנן בדמזיק וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא איני והתני רבי אליעזר ניותאה אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואפילו הן עידית מאי אפילו הן עידית לאו אע"ג דכתיב עידית בשטרא לא מאי עידית שפאי עידית כדרבא דאמר רבא הזיק זיבורית גובה מן העידית שפאי עידית גובה מן הבינונית וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא: אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית: בעי רב אחדבוי בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי לקטנים עבוד רבנן לגדולים לא עבוד רבנן או דלמא משום דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי דהוה ליה נועל דלת הלכך אפילו גדולים נמי ת"ש *דתני אביי קשישא יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים ודלמא הני מילי לענין שבועה דגדול במילי דאבוה כקטן דמי אבל לענין זיבורית לא והלכתא

יתומין

רש"י

קבלן דבעל חוב. תרתי לחובא איכא חדא דקבלן הוא ועוד דחסריה ממונא: מעיקרא דתקנתא. משורש טעם התקנה דקתני מפני מה כתובה בזיבורית יותר משאלים כו': היוצא על היתומים. שלוה אביהם: שכתוב בו שבח. שהתנה עם המלוה לגבות מעידית: תדע. דלא מהני תנאה לגבי יתומים דהא סתם בעל חוב בבינונית ולגבי יתמי משתנה דינו: מה דרכו של איש להוציא. לפרוע: פחות שבכלים. שמרצונו לא יפרע עידית: כיון דדיניה מדאורייתא בעידית. שהרי שיעבדה לו ונעשה קרקע זו ערב למלוה וערב משתעבד מה"ת דכתיב אנכי אערבנו (בראשית מג): כגון שהיתה זיבורית זו של מזיק כעידית של ניזק. דמדאורייתא מיהא גבי: ור' ישמעאל היא. דאמר מדאורייתא בניזק שיימינן ומפני תיקון העולם אמור רבנן בדמזיק שיימינן כדתנן במתני' וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא: לאו אף על גב דכתיב עידית בשטרא. ותיובתא דרבא: מאי עידית. דקתני הכא דאע"ג דכתבה בשטר הלוה אינו גובה ממנה כגון דשפאי עידית לאחר הלוואה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דבטיל ליה תנאיה דמהשתא הו"ל להאי בעל חוב לגבויי זיבורית מדאורייתא ומשום שלא תנעול דלת אמור רבנן בינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא: וכדרבא. דאמר דהיכא דשפאי עידית אזל ליה דיניה: הזיק זיבורית גובה. דמי נזקו מן העידית של מזיק ואפילו עידי עידית לר"ע מדאורייתא ולרבי ישמעאל מדרבנן: שפאי עידית. לאחר היזק ועדיין יש לו עידית ובינונית וזיבורית אלא שזו היתה יפה מאוד: גובה מן הבינונית. דאזל ליה דיניה דא"ל היאך נסתחפה שדך ומזלך גרם ובדין הוא דנדחייה אזל זיבורית אלא מפני תיקון העולם הוא: וגבי יתמי אוקמוה כו'. לאו אדרבא קאי אלא אדתנא ר"א ניותאה: תקנתא הוא דעבוד רבנן. לחוס על היתומים להעמיד' על דין תורה שיהא זה טורח ומוכר את הזיבורית שאין להם מי יטרח בשבילם: או דילמא. לאו תקנתא הוא אלא דינא הוא לאוקמינהו אדאורייתא שדינו בזיבורית דטעמא מאי אמרי דיניה בבינונית משום נעילת דלת הלכך אי נמי לא ניתקני רבנן למיגבי מיתמי בינונית אין כאן נעילת דלת דלא מסיק אדעתיה האי מלוה לנעול דלת וליחוש דילמא מיית לוה ונפלי קמי יתמי ומגבו ליה זיבורית ואי טעמא הכי הוא אפילו גדולים נמי דינן כן: לשבועה. לענין שאמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואפילו הוציא שטר דאי הוה אבוהון דיתמי קיים דלמא הוה טעין ואמר אשתבע לי דלא פרעתיך ומשבעינן ליה כדאמרינן בשבועות (דף מא.) והשתא אנן טענינן בשביל יתמי ולהא מילתא אפילו גדולים נמי: דגדול לגבי מילי דאביו כקטן הוא. ולא ידע אי פרעיה אבוה אי לא אבל לענין זיבורית אימא לך דטעמא משום דחסו רבנן עלייהו להעמידם על דין תורה הוא וקטנים ולא גדולים:

תוספות

מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה. תרתי בעינן אבל היכא דלאו מלוה עבד ולא חסרה כגון שנעשה ערב אחר הנישואין או עבד מלוה וחסרה משתעבד: פחות שבכלים. וה"ה כשבא ליתן לו קרקע נותן לו פחות שבקרקעותיו דהיינו זיבורית אבל פחות שבכלים היינו מיטב כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף ז:) דכל מילי מיטב הוא: כיון דדיניה מדאורייתא בעידית. נראה °דסבר שעבודא דאורייתא דאי דרבנן אע"ג דמיניה דידיה דיניה מדאורייתא בעידית מיתמי יהא בזיבורית כיון דמדאורייתא לא גבי כלל ומר זוטרא ואביי דסברי מיתמי מזיבורית צריך לומר דקסברי שעבודא לאו דאורייתא כדפרשינן במתניתין דאי לאו הכי מאי טעמא אפקעוה רבנן אי נמי לא פלוג רבנן ביתמי: מאי עידית שפאי עידית. פירש בקונטרס מאי עידית דקתני הכא דאע"פ שכתבה בשטר הלוה אינו גובה ממנה כגון דשפאי עידית אחר הלוואה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דבטל ליה תנאיה ומהשתא הוה ליה להאי בעל חוב לאגבויי זיבורית מדאורייתא ומשום נעילת דלת אמרו בבינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא וכדרבא דאמר היכא דשפאי עידית לאחר היזק ועדיין יש לו עידית בינונית וזיבורית אלא שזו היתה יפה מאד גובה מבינונית דאזל ליה דיניה דאמר ליה היאך נסתחפה שדך ומזלך גרם וקשה לר"ת דמאי עידית שפאי עידית משמע שסותר הא דקא אמר מאי לאו דכתב עידית בשטר ולפי' הקונטרס הוה ליה למימר הכא במאי עסקינן בשפאי עידית ועוד עידי עידית מאן דכר שמיה ועוד דפירש הקונטרס שאם נתקלקל עידי עידית לא יגבה מן העידית הנשארת אם כן הורעת כחן של ניזקין אצל בינונית דכי האי גוונא פריך בפ"ק דב"ק (דף ח.) ועוד דרבא משמע התם (דף ח:) דאית ליה בשל עולם הן שמין גבי ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון ואם כן מאי עידי עידית שייך הכא דמעידי עידית דעלמא לא גבי מיניה ומפרש רבינו תם מאי עידית שפאי עידית כמו ובכל שפיים מרעיתם (ישעיה מט) דדרך שדות הטובות שאצל הנהר שסוף השדה שעל שפת הנהר ממש עומד למרעה בהמות וגריע מזיבורית מפני שהנהר שוטף תמיד מה שזורעים שם ואפילו הן עידית דקתני בברייתא היינו אפילו הן שפאי עידית אותה קרקע שמגבין יתומין אף על גב דגריעי מזיבורית וכדרבא דאמר הזיק זיבורית גובה מן העידית אבל הזיק שפאי עידית שהעמיד שם בהמותיו לרעות גובה מן הבינונית דלא חשיב נזקין דלהכי קיימי אלא הוה ליה כבעל חוב אע"ג דהעמיד שלא מדעת הבעלים:

במקום

תוספות רי"ד

קבלן(דמלו' היה)[דבעל] חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דמלוה אתפלינו איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסים ללוה משתעבד איכא למאן דאמר אי אית ליה נכסים ללוה משתעבד ואי לית ליה לא משתעבד והלכתא בכלהו משתעבד אע"ג דלית ליה לבר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מ"ט מצוה הוא דעביד ולאו מידי חסריה: אמר מר זוטרא בר רב נחמן משמיה דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתומים אע"ג שכתיב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית והכי נמי סבר אביי ורבא פליג עליה ואמר גובה מן השבח כפי תנאו וע"כ לא פליגי אלא כשהתנה זה התנאי על עצמו בחייו דרב נחמן סבר על עצמו הועיל תנאו אבל מיתמי לא גבי אלא בדינייהו מן הזיבורית ורבא סבר כיון דמיניה גבי עידית מדאורייתא כפי תנאו ה"ת הכי נמי גבה מן היתומים אבל אם כתב לו שיגבה ממנו מן העידית בחייו ובמותו הכל לפי תנאו וליכא מאן דפליג בהא שכיון ששיעבד לו העידית בפירוש בין בחייו בין במותו היאך מפקע עכשיו אחרי מותו: ובדין זה משנה הרב שיטתו. והלכתא כרבא דקי"ל כל אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם: אין נפרעין מן היתומים וכו' בעי רבי איבו בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים ואסיק תלמודא והלכתא

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ג ד ופי"ז מהל' אישות הל' ט סמג עשין לד ומח טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף א ב וטוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ז:

יד ב מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם:

טו ג טוש"ע ח"מ סימן קא סעיף יח:

טז ד מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הל' יא סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' קא סעיף כא וסימן תיט סעיף ג:

מסורת הש"ס

ב"ק ח. [ב"ב קעה:]

[לעיל מח:]

כתובות לד. שבועות מב:

דברים כד

גליון הש"ס

תום' ד"ה כיון וכו' דסבר שעבודא דאורייתא. עי' פסחים דף לא ע"א תוס' ד"ה ויהנו:

יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים [א]בין לשבועה בין [ב]לזיבורית: אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: בעי רב אחדבוי בר אמי °במתנה היאך תקנתא הוא דעבוד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא דלקוחות לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא יהיב ליה מתנה והלכך כי פסידא דלקוחות דמי א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ת"ש *[ג]שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני וג' מאות לפלוני וד' מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מכולן אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית מזיבורית גבי מבינונית לא גבי ש"מ [ד]במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא הכא במאי עסקינן בבעל חוב והא תנו קאמר תנו בחובי וליחזי שטרא דמאן קדים דליכא שטרא והא כל הקודם בשטר קאמר בשטר פקדתא ואב"א אפילו מתנה נמי ולא קשיא מאי גובה מן האחרון אין נפסד אלא אחרון ואב"א דשוו כולהו להדדי: אין מוציאין לאכילת פירות: מאי טעמא אמר עולא אמר ריש לקיש לפי שאין כתובין אמר ליה רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו וקתני אין מוציאין א"ל התם מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדין וכן אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן לפי שאין כתובין אמר ליה רבי זירא לרב אסי והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו וקתני אין מוציאין א"ל מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדין ר' חנינא אמר [ה]לפי שאין קצובין איבעיא להו לרבי חנינא קצובין וכתובין בעי או

רש"י

*במקום שיש בני חורין. דאתו לקוחות לאינצויי ולמימר מיניה גבי שהרי יש לך מקום: **במתנה היאך.** אם שיעבוד של משועבדים הללו אינו מחמת מכר אלא שנכנס במתנה לאחר שלוה מזה ושייר זיבורית לפניו היאך מיגבי מזיבורית בני חורין או מבינונית משועבדים: **אין אומרים כל הקודם בשטר.** לוקח זכה ליקדם שלא יטלו אחרונים אלא מה ששייר הראשון שאם יחסר שלא ימצאו שם כל כך לא יהיה נפסד הראשון הא לא אמרינן דכיון דלא אמר אחריו לפלוני לאו דוקא אקדמיה אלא שאי אפשר להוציא שני דברים כאחד: **יצא עליו שטר חוב.** על המת לאחר שגבו אלו: **גובה מכולם.** כלומר כולן נפסדים בדבר איש איש לפי חלקו בעל ארבע מאות נפסד יותר מכולן שהדין לחזור ולחלק לאחר שיפרעו לזה מחלקו של אחד מהם שאם יצא עליהם חוב של מנה חולקין אותו לתשעה חלקים וישלם זה ב' חלקים וזה שלשה וזה ד': **גובה מן האחרון.** שאפילו יצא שט"ח קודם שגבו הן וגבה בעל חוב את חובו הוה הראשון נוטל קודם לגבות את המנה עד שיגבה כל חובו ואחריו יטול שני והשלישי יפסיד והשתא נמי לא שנא: **אין לו.** אין בשל אחרון כדי חיוב השטר: **מזיבורית גבי.** מבתרא כדאמרן דקמא קדים ואמר ליה כשנשתעבדו לי תחלה קודם שאמר ואחריו לפלוני היו שלי משועבדים והשאר בני חורין והוטל דידך עליהן הלכך בתרא שקל דידך אלמא במתנה נמי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש ב"ח: **בבעל חוב.** אותן שאמר עליהם תנו להם כך וכך מלוים היו: **וליחזי שטרא.** דהלוה דמאן קדים אמאי אזלינן בתר דקדים ומאוחר דלוה אי נמי ברישא כי לא אמר ואחריו אמאי גובה מכולם: **דליכא שטרא.** דהלוה דמלוה על פה הואי: **פקדתא.** צוואה: **ואי בעית אימא.** לעולם אי קמא בינונית ובתרא זיבורית מקמא גבי דשקיל דידיה ולא אמר במתנה אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ומאי גובה מן האחרון אינו נפסד אלא אחרון דכי נמי גבי מקמא חוזר על האחרון וגובה ממנו דאמר ליה לית לך למשקל מקמאי: **ואי בעית אימא.** דוקא גובה מן האחרון קאמר ואפילו הכי לא תפשוט מינה דאין נפרעין כו' והכא במאי עסקינן דשוו כולהו קרקעות או כולן בינונית או כולן זיבורית או כולן עידית: **לפי שאין כתובין.** הפירות הללו כשנכתב שטר מכירת הקרקע הגזולה עדיין לא היו ולא כתב בשטר אלא פלוני מכר קרקע פלוני לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוו כמלוה בשטר להחזיר אחריותו עליו אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה ולא טרפי ממשעבדי ואף על גב דכתב ליה אנא איקום ואשפי זבינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון אהכי לאחייביה באחריות' וליגבי מבני חרי אבל ממשעבדי לא דטעמא דמלוה בשטר טרפא ממשעבדי משום דאית ליה קלא ולהך כתיבה לית לה קלא דבשלמא על הקרקע נפיק קלא פלוני מכר לפלוני וקיבל עליו אחריות אבל על הפירות שאינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא: **כמאן דכתיבי דמי.** דתנאי בית דין הוא ומשכיסת לו קול יוצא שהוא משועבד לה דתנן לא כתב לה בנן נוקבין דיהוו ליכי מינאי כו' ואת תהא יתבא בביתי כו' חייב שהוא תנאי ב"ד בכתובות בפרק נערה (דף נב:): **מעיקרא הכי איתקן.** תנאי ב"ד כך היה שיהו כתובים אצל בני חורין ולא יהו חשובים ככתובים אצל משועבדים לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו חוזרים עליו עולמית:

תוספות

יתומין שאמרו כו' בין לשבועה בין לזיבורית. וא"ת לשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר בפרק שום היתומים (ערכין דף כב.) אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהם ובשלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת לרב הונא דאמר דמשום נכרי אבל שבועה ליכא ולר"ת דמפרש דדוקא שותפות אמרו חכמים (סנהדרין דף סג:) דאסור לעשות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם כבר נתחייב מותר לקבל הימנו כדי להציל מידו וקרא דמייתי לא ישמע על פיך (שמות כג) אסמכתא בעלמא דקרא בישראל איירי אתי שפיר דאיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אבל לפי מה שפי' רבינו שמואל דאסור לקבל הימנו שבועה מק"ו דשותפות קשה וי"ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים אי נמי כדמוקי לה בירושלמי בהכותב תיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקיבל העובד כוכבים להפרע מן החייב תחילה דאי לאו הכי העובד כוכבים בתר ערבא אזיל ואסור כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עא:) אי נמי כר' יוחנן דאמר נזקקין לכתובה: **תנו** מאתים זוז כו'. דוקא בכי האי גוונא שאינו נותן להם בשוה אבל אם היה נותן להם בשוה אפילו בלא אחריות נמי כל הקודם בשטר זכה מדלא אמר תנו שם מאות לפלוני ופלוני ופלוני ש"מ דלהקדימם נתכוון: **גובה** מכולם. נראה דכל אחד יתן לפי חלקו כדאשכחן גבי בכור דנותן פי שנים ורבינו חננאל דימה למתניתין דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף נג.) ונראה שיש לחלק: **אע"ג** דקמא בינונית. קשה קצת דמאי קא סלקא דעתין דמקשה דלא מפרש דאין נפסד אלא אחרון והא רישא דקתני גובה מכולם על כרחך צריך לפרש דנפסדים כולם דהתם פשיטא דשקיל בינונית: **שמע** מינה במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא. דאע"ג דיש לחלק בין מתנת שכיב מרע לשאר מתנות דלא מסיק אדעתיה דמית ויהיב כל נכסיו כדאמרינן לעיל דלא מסיק אדעתיה מלוה דמית לוה ואין כאן נעילת דלת לא מסתבר ליה לחלק אי נמי הכא במתנה במקצת דהויא כמתנת בריא: **הכא** במאי עסקינן בבעל חוב. ומהכא משמע דבע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה דקתני יצא עליו שטר חוב כו' וכן הלכה במקרקעי: **והא** כל הקודם בשטר קאמר. אי במתנה איירי ניחא דפשיטא דאיירי בשטר פקדתא דליכא לספוקי בשטרא אחרינא: [א]**אין** מוציאין לאכילת פירות. בפרק נערה (כתובות דף נא:) תניא חמשה גובין מן המשוחררין ותנא ושייר הכא והתם ואע"ג דהתם תני חמשה [ב]: **לפי** שאין כתובין. פי' בקונטרס אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף טו.) אמרינן שכן כותב ללוקח אנא איקום ואשפי זבינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון [ג]) ופירי דידהו מ"מ כיון דבשעת כתיבה לא הוי עדיין שום שבח אין קול לאותה כתיבה לפי זה הא דפריך והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי לאו מבנות פריך אלא מאשה שהיא בעולם אי נמי דבנות נמי מי לא עסקינן דהוו בעולם כגון דגירשה ואהדרה: **כתובין** הן אצל בני חורין. וא"ת אמאי לא נפסי איסור לנכרי אתפסה כדאמרינן לקמן ויש לומר דהשתא לית ליה האי שינויא אי נמי לקמן דמוקי לה דקנו מידו איכא למיחש לנכרי והכא לא מיירי בקנו מידו וליכא למיחש לנכרי: **רבי** חנינא קצובין וכתובין בעי. אריש לקיש לא מיבעיא ליה אי קצובין וכתובין בעי או לאו:

א) [שייך לעיל במשנה מח:] ב) [וע"ע תוס' כתובות נה: ד"ה חמשה וכו' ביתר ביאור] ג) [לפנינו שם ליתא וכן מוכח מתוס' שם ד"ה תדע שכך כותב וכו' הו"ל למכתב נמי ופיריהן וכו' ע"ש וקצ"ע]

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין סד טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף ג וסעיף יז וטוש"ע אה"ע סימן צו סעיף טז:
יח ב מיי' פי"ט שם הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יח וסימן תיט סעיף ג:
יט ג מיי' פ"י מהל' זכייה ומתנה הל' יג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קיא סעי' ח וסי' רנג סעי' ט:
כ ד מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעי' ח:
כא ה מיי' פכ"א מהל' מלוה ולוה הל' א:

תוספות רי"ד

יתומין שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. ואי ק' והא אמרינן בערכין בפרק שום היתומים הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן דלמא צררי אתפשה והילכך אין נזקקין לנכסי יתומים ואפילו בשבועה עד דגדלי והכא אמרינן דבשבועה מיהת נפרעין וא"ת כגון שחייב מודה אי הכי שבועה מאי עבידתיה י"ל מאי דאמרינן הכא דנפרעין בשבועה מן היתומים מיתוקמא בכתובת אשה דנזקקין מנכסי יתומים משום חינא אבל לשאר חוב אין נזקקין ואפילו בשבועה עד דגדלי: ירושלמי אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשטר שהרבית אוכלת בו וי"א אף לכתובת אשה מפני מזונות וי"א אף לגזילה ולניזקין א"ר יוסי אף אנן תנן תרויהון לגזילה מן הדא דתניא בהגוזל ומאכיל אם היה דבר שיש בו אחריות חייבים להחזיר ולניזקין מהדא אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית כך היא מתני' אין נפרעין מנכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית והתניא עמד הבן תחת האב הניזקין שמין להן בעידית וכו' א"ר יוסי לא קשיא כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן ובהא פליג עם תלמודא דידן דאמרינן יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזבורית: מתני' אין נפרעין מנכסי משועבדי' מקום שיש נכסים ב"ח ואפילו הן זיבורית אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם בעי רב אחדבוי בר אמי במתנה היאך תקנתא הוא דעביד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנה והילכך כלקוחות דמיא ופשיט מר קשישא לרב אשי דמתנה נמי עביד רבנן תקנתא בה כלקוחות ובפ' מי שהיה נשוי איפסיקא הלכתא אישתדוף בני חורי טריף ממשעבדי: מתני' אין מוציאין לאכילת פירות. פי' אכילת פירות תמצא אצל נגזל דאתי ושקיל לה לארעא ומשלם ליה כל פירי דשמט ואכיל מינה דהדרא ארעא והדרי פירי אבל ב"ח נהי דנוטל שבח המגיע לכתפים מפני שהוא מחובר לקרקע אבל פירי דשמים לוקח מההוא שדה לית ליה ושבח נמצא בין בנגזל בין בבעל חוב אלא זה שביניהן שב"ח טורף את השבח ואינו נותן הוצאתו של לוקח שהוא אומר לו אילולי אתה שקנית שעבודי היה (לו) הלוה מוציא (ליה) הוצאות ומשביחה והייתי טורפה ממנו ולא הייתי נותן לו מהוצאתו כלום וכל דיני שהיה על הלוה יש לי עליך שקנית שעבודי אבל הנגזל טורף השבח ומחזיר לו הוצאתו אם השבח מרובה על ההוצאה שאף אם מצאה ביד הנגזל היה דינו כך שאין לו לטרוף אלא את שלו ולא היותר ולמה ירויח הוצאתו של זה לא יהא אלא היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שיש לו הוצאתו אבל בע"ח בהובו הוא טורף הכל ואינו מחזיר כלום ואם מכר ראובן לשמעון שדה ובא הנגזל וטרפה ממנו עם הפירות שאכל ממנה או שבא בע"ח דראובן וטרפה ממנו עם השבח שהשביחה וחוזר שמעון על ראובן מפני שמכרה לו באחריות הקרן של שדה גובה מנכסים משועבדים אם אין לו בני חורין והפירות והשבח שהפסיד אינו גובה אלא מבני חרי וכן מזון האשה דכתב לה ואת תהא יתבת בביתי וכו' וכן מזון הבנות דכתב לה בנן נוקבין דיהוין ליכי מינאי וכו' אינן ניזונות אלא מנכסים בנ"ח מפני תיקון העולם פי' מפני תקון הלקוחות ואמרינן מ"ט אמר עולא אר"ל לפי שאין כתובין פי' מוקי למתני' כגון [א]) דכתב ליה אחריות על השבח ועל הפירות אלא כתב לו אני מוכר לך שדה זו באחריות ולא כתב לו אנא אקום ואשפי זבינייא אילין ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון וקסבר עולא כיון שמכר לו השדה באחריות דין הוא שישלם לו הפירות והשבח אבל מיהו [ב]) מבני חרי ולא ממשעבדי דכיון שלא כתב לו אחריות השבח והפירות בפירוש יכולים הלקוחות לטעון לא סברנו שקבל עליו באחריות אלא גוף השדה ולא הפירות והשבח אבל אם כתב לו בפירוש אנא אקום וכו' הכי נמי דגבי הכל ממשעבדי: א"ל רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי וקתני אין מוציאין פי' שהן תנאי ב"ד הנכתבים בכתובה ואע"ג דלא כתב לה ככתובים דמי כדתנן בפ' נערה שנתפתתה א"ל התם מעיקרא הכי איתקון כתובים הם אצל נכסים בני חורין ואין כתובים אצל משועבדים על כך היתה תיקון ב"ד מעיקרא שלא יהו ניזונות אלא מנכסים בני חרי ולא ממשעבדי שא"כ אין לך אדם שיקנה שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו עולמית חוזרין עליו. ורבי חנינא אמר לפי שאין קצובים. פי' פליג אדעולא ואמר אע"ג דכתב ליה הכי כיון שאינן קצובים לא גבו ממשועבדים

א) נ"ל כגון דלא כתב ליה וכו' ודלא כפרש"י. ב) נ"ל לא גבי אלא מבני חרי וכו'.

מסורת הש"ס

[שייך לעיל במשנה מח:]
ב"ב קלט.

גליון הש"ס

גמ' במתנה היאך. עי' ב"ב קנה ע"א תד"ה הא דמקיים:

או דלמא קצובין ואע"פ שאינן כתובים ת"ש *דאיתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן א"ר יוחנן שניה ויתרה (א) וא"ל ר' חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שניה ויתרה והא פרנסה דמיקץ קייצא מיכתב לא כתיבא וקא מוציאה שאני פרנסה כיון דאית לה קלא כמאן דכתיבא דמי מתיב רב הונא בר מנוח *מתו בנותיהן נזונות מנכסים בני חורין והיא נזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הבא במאי עסקינן בשקנו מידו אי הכי בנות נמי בשקנו לזו ולא קנו לזו מאי פסקא בת אשתו דהואי בשעת קנין מהני לה קנין בתו דלא הואי בשעת קנין לא מהני לה קנין מי לא עסקינן דהוו תרוייהו בשעת קנין והיכי דמי דגרשה ואהדרה אלא בתו דבתנאי בית דין קאכלה לא מהני לה קנין בת אשתו דלאו בתנאי בית דין קאכלה מהני לה קנין וכי מיגרע גרעה אלא בתו כיון דבתנאי בית דין קאכלה אימר צררי אתפסה ת"ש א"ר נתן אימתי בזמן שקדם מקחו של שני לשבחו של ראשון אבל קדם שבחו של ראשון למקחו של שני גובה מנכסים משועבדים אלמא משום דלא קדים הוא תנאי היא דתניא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון אשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין אמר ר' יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו והלא אין קצובין: והמוצא מציאה לא ישבע: אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע שני שוורים קשורין מצאת לי והלה אומר לא היה אלא אחד אינו נשבע מ"ט שוורין מנתחי מהדדי *כיסין לא מנתחי מהדדי שני שוורין קשורין מצאת והלה אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע ור' יצחק לית ליה *המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם הוא

רש"י

קצובין ואע"פ שאין כתובין. ואית ליה דמלוה על פה שהיא קצובה טורפת ממשעבדי: **ונטלה עישור נכסים**. שזה משפט הבנות °בשעת בגרות או נישואין ליטול עישור נכסים בהכנסת פרנסת נדונייתן לבד מה שניזונות מזונות עד אותה שעה: **ולא הספיקה שניה לגבות**. פרנסתה שלא ניסת: **עד שמת הבן**. ונפלה כל הירושה לפני שתיהן: **שניה ויתרה**. איבדה עישור נכסים שלה ולא אמרינן תיגבי עישור נכסים בריש' והשאר יחלקו בשוה דטעמא דתקינו עישור נכסים כדי שתהא לבנות פרנסת נישואין והא איכא טפי: **ואמר לו ר' חנינא**. וכי מפני שקדמה זו איבדה זו: **גדולה מזו אמרו**. שאפילו מכר האח את הנכסים: **מוציאין**. מיד הלקוחות העישור לפרנסה ואע"פ שאין מוציאין למזונות ממשעבדי: **ואת אמרת שניה ויתרה**. מפני שלא הספיקה והלא בשעבוד של אחרים שהיא גדולה מזו לא אמרו שתפסיד ועכשיו שהן בפניו תפסיד אלמא שמעינן לר' חנינא קצובים טרפי ממשעבדי אף על פי שאין כתובין כגון זו: **מיקץ קייצא**. עישור: **דאית לה קלא**. משעה שמת האב הכל יודעין שהבת נוטלת עישור נכסים: **מתו בנותיהן ניזונות כו'**. הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים וגירשה בתוך חמש שנים ונשאת לאחר ופסקה עמו כמו כן חייב לזונה חמש שנים אחד זנה וא' נותן לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין כדקתני מתניתין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: **והיא**. אותה בת אשתו: **ניזונת מנכסים משועבדים כו'**. אלמא כיון דקייצי חמש שנים אע"ג דלא כתיבא גביא ממשעבדי כר' חנינא וקשיא לעולא: **בשקנו מידו**. וסתם קנין לכתיבה עומד: **אי הכי בנות נמי**. דהויא לה מינייהו ליתזנו ממשעבדי הואיל ובקנו מידו קא מיירי: **מאי פסקא**. מאי דעתיה דתנא וכי פסקה למילתיה דסתם מאן דפסיק הכי קנו מידו לבת אשתו ולא קנו לבתו: **דלא הואי**. שעדיין לא נולדה: **מי לא עסקינן כו'**. כלומר ומי לא משמע כמי ממתני' כגון דהוו בנתיה בשעת קנין: **והיכי דמי**. כגון דגירשה לאחר שנולדו לו ממנה בנות: **ואהדרה**. ופסקה עמו תנאים הללו דהא מתני' סתמא תנן: **וכי מגרע גרעה**. בתמיה: **כיון דבתנאי ב"ד קאכלה**. והוא כמי קנו מידו נותן לב להשלים חוקה: **אימא צררי**. של מעות התפיסה במותו להיות בידה לזון מהם: **איתפסה**. אמרו אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים: **בזמן שקדם מקחו**. של לוקח שני זה שהראשון שלקח שדה הגזולה בא לחזור עליו: **לשבחו של לוקח ראשון**. שכשלקח זה השני מן המוכר עדיין לא השביח הלוקח הראשון את הקרקע הגזולה: **אבל קדם שבחו של ראשון כו'**. דמשהשביחה והכל יודעים שבאחריות מכרה לו יצא כל אחריות הקרקע עם שבחו ופירותיה על נכסי הגזלן: **אלמא משום דלא קדים הוא**. ולאו משום קצובין וכתובין: **מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין**. ואם באת לטרוף לקוחות אף במלוה על פה אין לך אדם לוקח שדה מחבירו לפי שירא שמא יש עליו מלוה: **והלא אין קצובין**. ובמה יש ללקוחות להזהר ובלאו תיקון העולם נמי אין הדין לטרוף: **והלה אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע**. כדמפרש טעמא דלא מנתחי מהדדי והוה ליה טענתו של זה טענת ברי אחרי שאחד מהם ביד זה והרי הודה לו במקצת: **שוורין מנתחי מהדדי**. וטענת שמא הוא: **שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע**. שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה כמי טענה ודאית ואף על פי שלא ראה כשמצאם שהרי גם זה אומר כן והוה ליה הילך מודה במקצת טענה ברורה והך סיפא כמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי: הוא

תוספות

או דילמא קצובין אע"פ שאין כתובין. פי' בקונטרס ואית ליה דמלוה על פה גובה ממשעבדי ואין נראה דבהדיא תנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה.) דגובה מנכסים בני חורין ומפרש ר"ת דהכא לא איירי במלוה אלא בשאר מילי דקצבה כגון פסק לזון את בתה חמש שנים דדוקא במלוה על פה לא גבי ממשעבדי משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף אבל שאר מילי הוו כמכר דאמרי' (ב"ב דף מח:) המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים דמאן דמזבן בפרהסיא מזבן: **אמר ר' חנינא גדולה מזו כו'**. למאי דמסיק בפרק מציאת האשה (כתובות דף סח.) דרבי יוחנן קיבלה מרבי (חנינא) הוה מצי למיפרך השתא דבעי למידק דקצובין לחודיה מהני ארבי יוחנן דאמר לעיל לפי שאין כתובין ומיהו התם דחויא בעלמא הוא ובמסקנא דהכא ניחא: **בשקנו מידו**. פי' בקונטרס דהוו ככתובין דסתם קנין לכתיבה עומד וקשה דא"כ אמאי פריך אי הכי בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כדאמר לעיל לכך נראה דקנין אלים טפי מכתיבה לכך פריך בנות נמי נהי דכתיבה לא מהני קנין ליתהני: **אימא צררי אתפסה**. דוקא לגבי משועבדים חיישינן אבל גבי בני חרי לא דאמרינן בפרק שני דייני גזירות (כתובות קז:) צררי לקטנה לא מתפיס וצריך עיון דלענין משעבדי חיישינן במזונות טפי לצררי מבכתובה דכתובה נפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ומזונות לא גבי כלל אפילו בשבועה ולענין בני חרי הוי איפכא דלענין מזונות נמי בלא שבועה ולכתובה בעי שבועה כדתנן בפ' שני דייני גזירות (שם דף קד:) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחילה: **אלמא משום דלא קדים הוא**. פי' בקונטרס ולאו משום דקצובין וכתובין וק' דא"כ כי מסני תנאי היא לא הוי רבי נתן לא כמר ולא כמר ונראה דלעולא פריך דוקא ולמפשט נמי דרבי חנינא קצובין אע"פ שאין כתובין דבזמן שקדם שבחו של ראשון היינו קצובין ואין כתובין דכתיבה לא מהניא אע"ג שכבר בא השבח כיון דבשעת הכתיבה אכתי לא הוה: **וכי מה תקון העולם יש בזה והלא אין קצובין**. פי' בקונטרס ומן הדין בלא תיקון העולם אין לגבות ממשעבדי כיון דאין קצובין וקשה דהא ר' חנינא דאמר לפי שאין קצובין קאי לפרושי מפני תיקון העולם דמתני' לכך נראה דה"פ קא תלית טעמא מפני תיקון העולם בכתיבה מה תיקון העולם יש בזה דאפילו הוו כתובין לא גבי ממשעבדי דאין תיקון העולם תלוי בכתיבה אלא בקצבה: **כיסין לא מינתחי מהדדי**. ואפילו רבי (*מאיר) בפ"ק דביצה (דף י:) דאמר גבי כיסין זימנין דמיתעכל קיטרייהו היינו משום דאיכא הוכחה שהניח מאתים ולא מצא אלא מנה אבל הכא מי יימר דלא מצא אלא אחד: **תניא נמי הכי**. פי' בקונטרס דל"ג תנ"ה והך סיפא כמי ר' יצחק אמרה וגרס בסיפא להך שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהם הרי זה נשבע וקשה דליהמניה במגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא אחד ועוד לפי המסקנא ר' יצחק דאמר כמאן אלא הכי גרסינן תניא נמי הכי שני שוורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע שני כיסין קשורין מצאת לי

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיג סעי' ח ט:

כג ב מיי' שם הלכה: טוש"ע שם סעי' ה:

כד ג טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף ז:

כה ד מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה יח טוש"ע אה"ע סימן קיד סעיף ד:

תוספות רי"ד

ממשועבדים ואין הלקוחות יכולין להזהר ולהניח לו מקום לגבות ממנו ומסתברא דהלכה כר' חנינא דאע"ג דכתב ליה אחריות בפירוש אפירות ואשבח אינם גובים ממשועבדים: **מתני'** המוצא מציאה וכו' אמר ר' יצחק שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר לא מצאתי אלא אחד ישבע מפני שהוא טוענו טענת ודאי (בזה שפירש הרב הגדול חולק עליו שאדרבה אם החזיר הכיס האחד פטור לגמרי לישבע) וכגון שטענו אחר שהחזיר לו הכיס האחד ואמר שנים היו קשורים וכיון שמצאת האחד גם השני אתה מצאתה ששניהם היו קשורים ביחד וז היא טענת ודאי שנשבע עליה אבל אם היתה הטענה קודם שישיב לו האבידה ואמר לו שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר אחד מצאתי ולא יותר פטור מלהשבע ע"י מיגו מיגו דאי בעי אמר לא מצאתי כלום אבל אחרי שהחזיר לו תחילה הכיס האחד ועכשיו טוענו טענת ברי כי שנים היו חייב לישבע ומפני שכבר החזיר לו מקודם לכן אינו נפטר שעכשיו בעת הטענה אין לו שום מיגו שיפטרנו. שני שורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע פי' ואע"פ שהחזיר לו תחלה האחד ואח"כ טען לו זה כי שנים היו קשורים: מאי טעמא שוורים מינתחי אהדדי ואין זו טענת ודאית כיסים לא מינתחי אהדדי והויא לה טענת ודאית. תניא נמי הכי שני שורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד פטור ואינו נשבע. שני שורים קשורים מצאתי לך והחזרתי לך אחד מהן והלה אומר לא החזרת לי כל עיקר הרי זה נשבע פי' או לא היתה הטענה על המציאה כגון שנתברר בעדים שמצא שניהם אלא הם טוענים על החזרה שזה אומר החזרתי לך אחד מהן ואיני חייב אלא אחד וזה אומר לא החזרת לי כלום מחזיר לו הא' שמודה שלא החזיר ועל האחד שאומר כי החזירו נשבע לו מפני שהוא מודה במקצת והוא טוענו טענה ודאית שאומר לא החזרת לי כלום ואילו היה זה כופר בכל שהיה אומר החזרתי לך את שניהם היה פטור משבועה כדין כל האומר פרעתי אבל עכשיו שמודה במקצת ואינו כופר אלא במקצת חייב לישבע במה שכופר. ומקשה ולית ליה לר' יצחק המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם פי' מדקתני מפני תיקון העולם ש"מ הא לאו הכי הוה מן דינא לאשבועיה וה"ד אי דקא טעין טענת ספק כגון שמצא חמורו והחזירו לו ואמר דיסקיא מליאה דינרים היתה לי עליו ושמא אתה מצאתה והא אין נשבעין על הספק כדתנן בשבועות ואלו נשבעין על הספק שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופוס וכו' ומפרש בגמ' שלא בטענת ודאי אלא בטענת ספק ודוקא אותם נשבעי' בטענת ספק מפני תיקון העולם אבל מידי אחרינא לא והבא ספק הוא לו דשמא אדם אחר לקח הדיסקיא והניח החמור אלא ודאי דקא טעין ליה טענת ודאי כגון שמצא כיסו קשור והחזירו לו והוא טוענו כ' דינרים היו לי שם והוא אומר לא מצאתי
אלא

מסורת הש"ס

כתובות סט.

כתובות קא: קב:

[גיטין י:]

[לעיל מח:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שניה ויתרה א"ל כצ"ל ואות ו נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ונטלה וכו' בשעת נבגרות. זה ל"ע מאד:

כו א מיי' פ"ד מהלכות טוען ונטען הל' ה סמג עשין צב טוש"ע ח"מ סימן עה סעיף ג :

כז ב מיי' פ"ה שם ה"ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' לו סעיף א : ,

כח ג מיי' פי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין פא טוש"ע ח"מ סי' פו סעיף א :

הוא דאמר כרבי אליעזר בן יעקב *דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע וזה הוא שנשבע על טענת עצמו וחכ"א [א]אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן קטן מידי משא אית ביה *והתנן [ב]אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קטן גדול ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים הוא טענת אחרים והודאת עצמו כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא בדרבה קמיפלגי *דאמר רבה מפני מה אמרה תורה [ג]מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי למכפריה ליה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא:

מתני'

סוה דאמר כר"א בן יעקב . דהיכא דקא תבעי ליה בטענת ברי לא חשיב ליה משיב אבידה : על טענת עצמו . השתא משמע שאין אדם תובעו ולקמן מפרש לה בטוענו זה בן המת דדמיא לדרבי יצחק : והאכלתיו פרס . והחזרתי לו חציו : ורבי אליעזר לית ליה כו' . כמו והוינן בה ור"א לית ליה תקנתא דתיקון העולם דמשיב אבידה פטור משבועה דא"כ שביק לה ואזיל והאי נמי כיון דלא תבעו כמשיב אבידה הוא : אי הכי . דטוענו גדול טענת עצמו קרי לה טענת אחרים היא : והודאת עצמו . על שהודה לו שאמת כדבריו ומודה שעדיין חייב לו פרס הוא נשבע : כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו . ולכך נשבעין עליה ובכי האי גוונא מי פליגי רבנן עליה ומי הוה קאמר פעמים שאדם נשבע כל שעתא כי האי גוונא משתבע : אלא . לא תימא בטוענו גדול אלא בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן הני מילי בשטוענו הפקדתי לך דגבי שבועה כתיב (שמות כב) כי יתן איש ולא קטן אבל בא בטענת אביו נשבעין אפילו לקטן ולרבנן אפילו לגדול אין נשבעין כדתנן בשבועות* מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא חמשים דינר פטור ובדרבה פליגי : חזקה אין אדם מעיז פניו . לכפור את הכל הלכך בשביל הודאת המקצת אינו נאמן על השאר דהאי בכוליה בעי דלכפריה כו' וכי תימא לא נשבעיה אשארא דמיגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא אממונא לא חשוד מדלא כפריה בכוליה דהאי כי אודי בפלגא בכוליה נמי בעי דלודי והאי דלא אודי ליה לאו דדעתו למיגזליה אלא אישתמוטי אישתמיט לדחויי השתא :

מתני'

לי והלה אומר מנאתי לך והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע וה"ה דאם אמר לא מנאתי אלא אחד דנשבע מדלא מיפטר כי אמר החזרתי לך אחד מהן במיגו והיינו כר' יצחק והא דנקט החזרתי לך אחד מהן בברייתא ולא נקט ולא מנאתי אלא אחד לרבותא נקט דלא מפטר במיגו דאי בעי הוה טעין טענה מעלייתא לא מנאתי אלא אחד קמ"ל דאערומי קא מערים דסבר אי אמינא לא מנאתי אלא אחד בעינן אישתבועי אימא החזרתי ולא בעינא אישתבועי דכי האי גוונא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ד:) דאע"ג דמסייעא ליה ברייתא פריך ליה ממתני' דהיכי שביק מתני' מקמי ברייתא ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב שהוא קב ונקי [ס]ולבסוף דלא קאי יאמר על כרחו אלא דאמרי כברייתא לפיכך לא קאמר תיובתא : ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור . פירש בקונטרס דמכח מתני' פריך וקשה דלא נקט לישנא דלעיל ולית ליה המולא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ועוד דאין הכי נמי דלית ליה מתני' דהא הכי שני ליה הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' לכך נראה דפריך אמאי לא מהימן במיגו דאי בעי שתיק דמיגו הוי מן התורה* : מאי קטן גדול . הא דלא אמר אלא גדול משום דבעי לשנויי דלא תקשי לרב וכי לא ידע מתני' ועוד משום מתני' דשבועת הדיינין (שבועות דף לח:) דקתני אבל נשבעין לקטן : אלא בדרבה קא מיפלגי . פי' בקונטרס לעולם בטוענו קטן ודקא קשיא לך דאין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן היינו כשבא מכח עצמו דכתיב כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום אבל בא בטענת אביו טענה חשובה היא וטעמא דרבנן כדרבה משום דבבנו מעיז וקשה דעיקר התירוץ חסר מן הספר ועוד דבהגוזל קמא (ב"ק דף קו:) ממעט נתנו כשהוא קטן וטענו כשהוא גדול משום דבעינן תביעה ונתינה כאחת שוין וא"כ מהאי טעמא נמי נמעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהיינו בבא בטענת אביו לכך נראה לפרש דקאי אמאי דקאמר טענת עצמו טענת אחרים הוא הא דקרי לה טענת עצמו משום דבבנו מעיז ומעיז וכדרבנן אע"ג דראב"י סבר דבבנו נמי אינו מעיז הכי קאמר להו לרבנן פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחשיבין טענת עצמו : מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע . פי' למה לא יהא נאמן במיגו דאי בעי כופר הכל או נילף מהכא דלא אמרינן מיגו ומשני דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וליכא מיגו דאין לו פנים לכפור הכל אע"ג דבכופר הכל אמרינן כמו בפ' הדיינין (שבועות דף מ:) דלאשתמוטי קא משתמיט דלכך נתקנה שבועת היסת בכופר הכל מ"מ יותר יש לו פנים לכפור מקצת מלכפור הכל וליכא מיגו אבל אין לפרש שבא ליתן טעם אמאי כופר הכל פטור וקאמר לפי שאין אדם מעיז דהא כופר הכל פטור אפילו במקום שיכול להעיז דהרי בבנו דמעיז פטרוהו רבנן אפילו מודה מקצת במיגו דאי בעי כופר הכל וכן בפ"ק דב"מ (דף ד:) גבי סילעין דיכרין פטר [ר"ע] בלוה אומר ג' משום דמשיב אבידה דאי בעי אמר ב' והוי כופר הכל דהא דכתיב בשטר כהילך דמי ופריך נמי מינה התם למאן דאמר הילך חייב אלמא כופר הכל פטור ואע"ג דיכול להעיז משום דמסייע ליה שטרא דהא פטור במודה במקצת במיגו דאי בעי כפר הכל וכופר הכל דפטור גזירת הכתוב דכתיב כי הוא זה משמע דוקא במודה במקצת ולא כופר הכל כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף ה.) דתרי קראי כתיבי כתיב הוא וכתיב זה אבל מדחייביה רחמנא שבועה בעד אחד אין להוכיח דכופר הכל פטור דאי חייב מאי נפקא מינה מעד אחד כיון דבלאו הכי חייב שבועה דאיצטריך להיכא שאין הבעלים יודעין והעד מעיד שגנב לו או שהיה חייב לאביו : אין אדם מעיז . אין לפרש לפי שעשה לו טובה כדפי' בקונטרס בהגוזל קמא (ב"ק דף קז.) דאם כן בפקדון שלא עשה לו טובה יפטר במודה במקצת במיגו דאי בעי כפר הכל ובכמה דוכתי מחייבינן מודה במקצת בפקדון אלא אין אדם מעיז כל מקום שאותו שכנגדו יודע שהוא משקר כדפי' ריב"א ואין להאריך כאן : ובכולי בעי דלודי ליה . פי' בקונטרס וכי תימא דלא נשבעיה אשארא דמיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא אממונא לא חשיד מדלא כפריה כוליה וכי היכי דמודה בפלגא בכוליה נמי בעי דלודי ליה וקשה דבפ"ק דב"מ (דף ו.) מסקינן דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וליכא למימר דהתם מדרבנן הוא דלא חשיד לפי שרוצה דפריש משבועתא טפי ממממונא דהא משמע בחזקת הבתים (ב"ב דף לג:) גבי נסכא דרבי אבא דאי הוה אמר לא חטפי הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמרינן מיגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא והיא שבועה דאורייתא דשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם דתקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאמרינן גבי ההוא רעיא בבבא מציעא בפ"ק (דף ה.) לכן נראה דאתא לפרש דלא תימא כיון דאין אדם מעיז פניו אם כן קושטא קאמר ויפטר משבועה מאותו מקצת שכופר מטעם חזקה דאין אדם מעיז ולהכי קאמר ובכולי הוא דבעי דלודי ליה דאינו ברצון מעיז אלא אישתמוטי קא מישתמיט ואם תאמר גזלן אמאי פסול לשבועה כיון דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא וי"ל דמדרבנן פסול משום דפסלתו תורה לעדות דכתיב להיות עד חמס ולא גזרו רבנן אלא היכא דלודע פסולו דגלאי הוא להשביעו ואם תאמר מדאורייתא מאי שנא לאו דעדות מלאו דשבועה וי"ל דחמירא ליה שבועה לפי שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תשא כדאמרינן בריש פרק הדיינין (שבועות דף לט.) ועוד יש לחלק דעל אותו ממון דחשדינן ליה לא חשיד אשבועתא דעל ידי שבועה יפרוש אבל גזלן אממון אחר חשוד כמו שממון אחר לא פירש כמו כן לא יפרוש משבועה ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דאכל תרי מנייהו אמאי פסול דהנך תרי צריך לשלם ומן השאר יפרוש על ידי שבועה דהא מה שמשלם ע"י עדים אין זה השבה מעליא דעל כורחו הוא משלם :

יהבי

[וע"ע תוס' כתובות יח. ד"ה ור"א]

כתובות יח. [שבועות מב.]

שבועות לח:

כתובות יח. ב"ק קז. שבועות מב: ב"מ ג.

[דף לח]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה [בא"ד] תימא בסה"ד ולבסוף דלא קאי יאמר . ועיין בזה ב"ב דף ק ע"א עיי"ש בתד"ה כגון :

תוספות רי"ד

אלא עשרה ואפ"ה פטרינן ליה מפני תיקון העולם דאי רמיית עליה שבועה אתי לאימנועי ולא מיהדר ליה מידי והיאך ר' יצחק מחייבו שבועה בטוענו טענת [ודאי]ומהדר הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב פי' ר' יצחק לא סבר כמתני' אלא כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' ומחייב ליה בכל היכא דטעין ליה טענת ברי ולית ליה תקנה דילמא אתי לאימנועי דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע זהו שנשבע על טענת עצמו וחכ"א אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ואוקימנא דבטוען גדול ואומר לו בפני הלוה לך אבי מנה ובדרבה קמיפלגי דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני ב"ח ובכולהו בעי דליכפריה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכולהו בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דמישתמיט מיניה סבר עד דהיה לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי בכולהו ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא . ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוא ומ"ה קרי ליה טענת עצמו שהיה יכול להעיז ולא העיז והוה לרבנן כאילו הודה מעצמו והוא משיב אבידה ופטור משבועה ור' אליעזר ב"י מחייב ליה שבועה כיון דקא טעין טענת ודאי וקי"ל משנת ר' אליעזר ב"י קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום וגם הלכה כר"י דקאי כותיה (ותניא) וליכא שום אמורא דפליג עליה ולית הלכתא כמתני' (והרב משנה שיטתו ופוסק כמתני') דפטר ליה מפני תיקון העולם דלמא מימנע מלמיעבד מצוה אבל ודאי היכא דלא טעין ליה טענת ודאי אלא טענת ספק כ"ע לא פליגי דפטור מפני שהוא משיב אבידה ואע"פ שמודה לו במקצת :

מתני'

מתני' שסמכו אצל בעל הבית. לעשות על פיו ולא נתמנה להן אפוטרופוס לא מאביהן ולא מב"ד אפילו הכי כאפוטרופוס הוא: **ישבע**. כשיגדלו היתומין ישבע להן שאין לו בידו כלום משלהן: **לא ישבע**. טעמא דהך פלוגתא מפרש בגמרא ובין למר ובין למר מפני תיקון העולם הוא: **גמ' ולא שותפין**. אין יכול לתרום על חלק חברו שלא מדעתו: **ולא אריסין**. על חלקו של בעל הבית: **אתם ולא התורם את שאינו שלו**. הך סיפא טעמא דרישא כלומר אתם ממעט התורם שאינו שלו והני כולהו שאינו שלו נינהו אי נמי זו ואין צריך לומר זו קתני:

תורה אור

מתני' [א]יתומין שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם *אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר [ב]חילוף הדברים: **גמ'** ורמינהו °אתם *[ג]ולא שותפין [ד]אתם ולא אריסין (במדבר יח) אתם ולא אפוטרופין *[ה]ולא התורם את שאינו שלו אמר רב חסדא לא °קשיא כאן להאכיל °כאן להניח והתניא *[ו]האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח [ז]ומוכרי' להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח [ח]ועושין להן לולב וערבה וסוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהם צדקה ואין פודין עליהן את השבויין ולא כל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי לא °[ט]אלא לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים [י]ואין אפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה מ"ט דדלמא משתדפין [כ]ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר [ל]אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין °[מ]ואין אפוטרופין רשאין *להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות *רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה ר"ש בן גמליאל אומר [נ]אינו צריך °אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים וקטנים [ע]ואם מינן אבי יתומין הרשות בידו ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה קא מזבין ארעתא *וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר אחוו ליה בחלמיה *אני להרוס ואתה לבנות אפילו הכי לא אשגח אמר *דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר להההוא גברא מביתיה: ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי סבר לה כר' יוסי *דתניא א"ר יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוה להו תורתא שקלה וזבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל [פ]נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכוה בארבעה ואייקר וקם בשיתא אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי (א) דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא: משוך פירי מיתמי [יומא כט:] אייקור היינו דרב חנילאי בר אידי [צ]זול *לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אמשיכו להו פירי ליתמי [ק]אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי [ר]הא רעה היא לדידהו דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהבי זוזי [ש]יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש אייקר סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי [ת]הא רעה היא לדידהו

דאתו

יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש והיתומין יכולין לחזור בהן וא"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.) גבי פדאוהו במנה ולא הספיק למושכו עד שעמד במאתים וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קאי במי שפרע אבל יתמי מן התורה דינם כהדיוט ולא קנו בכסף ולא קיימי אפילו במי שפרע:

דאתו

להאכיל. יתומים לאלתר חייבים לעשר: **להניח**. התבואה באוצר עד שיגדלו למה ליה עשורי לכשיגדלו יעשרום הם: **והתניא**. בניחותא: **ומוכרין להם**. כלומר לצרכם מנכסיהם: **להאכיל**. המעות: **אבל לא להניח**. שמא יגנבו אי נמי משום שבח בית אביהן נוי וכבוד הוא להם: **לדקה**. אין לה קצבה דהא בכל שעתא קיימי עניים ונמצאו נכסיהם כלים: **לדון**. עם בעל דין של יתומים הבא לעורר על נכסיהם שמא יתחייבו בטענותיהם ולכשיגדלו היתומין ידונו עמו: **לזכות אמאי לא**. ידונו עמו אם דנו ונזדכו היתומים אמאי לא הוי דינא: **אלא**. ה"ק אין רשאין לדון לחוב על מנת לזכות אם דנו כדי לזכות ונתחייבו אין היתומין נפסדין: **דלמא לא משפיין**. לא יהו משוקעות אצלו שמא יצא עליו ערעור: **להוציאן לחרות**. אפילו אין היתומין נפסדין שהעבדים באין לפדות עצמן בכסף שנותנין להם אחרים על מנת שאין ליתומין רשות בו אפי' הכי אין רשאין שהרי אין גופן קנוי להן לשחררן: **אבל מוכרין אותם לאחרים**. לתקנת היתומין כגון להאכיל או ליקח שדות: **ואחרים מוציאין אותם כו'**. ואותם אחרים שהיו רוצין לתת להם הכסף לפדות עצמן הן יקחום ויהיו קנוים להן ואח"כ ישחררום: **אומר אני**. כשם שרשאין למוכרן לאחרים כך הם רשאים לקבל הכסף מיד העבד עצמו בתורת מכירה: **מפני שהוא**. האפוטרופוס: **כמוכרו לעצמו**. לעבד עצמו: **באחרונה**. כשיגדלו יחשב עמהן וישבע שלא נשאר בידו כלום: **נשים**. אין דרכן לצאת ולבא ולטרוח: **עבדים**. אין נאמנין: **קטנים**. אינם בני דעת: **דכל בי שמשי**. של ערב שבת: **שמעיה**. לשטן דקאמר ווי דאפקיה מביתיה: **לאשתי ביתי**. שכל צרכי הבית על ידה נעשים והיא עיקר הבית וכן שור עיקרו של שדה: **מאי עבידתה דזבנא**. מי מינה אפוטרופוס: **יתומין שסמכו תנן**. ואף ע"פ שלא נתמנה חשיב ליה כאפוטרופוס: **הרי הן כהקדש**. דכתיב (ויקרא כז) ונתן הכסף וקם לו ולא שייכא בהו משיכה: **משכו**. לקוחות מאפוטרופסים: **בארבעה ארבעה**. אחבית: **לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש**. כל הדיוט המוכר יכול לחזור בו כל זמן שלא משכו הלקוחות אבל אם משך לא יכול לחזור וכל שכן אלו שהן כהקדש דליפוי כח עשאום כהקדש ולא להרעת כח: **המשיכו**. מוכרים: **פירי ליתמי**. שהיתומים משכו פירות מאחרים ולא נתנו דמים: **אייקר**. ורוצין המוכרים לחזור משום דקנין יתומים בכסף: **לא יהא כח הדיוט כו'**. וכיון דלאי אמשיכו להדיוט לא הדרי השתא כל שכן דלא הדרי: **היינו דרב חנילאי**. ונהדרו בהו יתמי: **אייקר**. ורוצים המוכרים לחזור: **היינו דרב חנילאי**. ולא יחזרו:

נשרפו

תוספות רי"ד

מתני' יתומים שסמכו אצל ב"ה חייב לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבים פי' יתומים שסמכו מאליהן אצל ב"ה ולא נתמנה אפוטרופוס עליהן לא מפי ב"ד ולא מפי אביהם חייב אותו ב"ה לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם שדין אפוטרופוס יש לו כיון שהן סמוכין עליו: ורמינהו אתם ולא שותפים אתם ולא אריסים אתם ולא אפוטרופין אתם ולא התורם את שאינו שלו פי' כן תרימו גם אתם אתם ולא שותפים שאם היו שניהם שותפים בשדה אין האחד רשאי לתרום חלק חבירו בלא רשות חבירו וכן הארים לא יתרום חלק ב"ה בלא רשותו וכן האפוטרופוס אינו רשאי לתרום פירות של יתומים · כל אלו מפני שאינן שלהן ואין אדם תורם דבר שאינו שלו ואי ק' והתנן בפ"ג דתרומות השותפין שתרמו בזה אחר זה ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרומת השני תרומה. בד"א בשלא דבר אבל אם הרשה את בן בתו או עבדו או שפחתו לתרום תרומתו תרומה וכו' דאלמא השותף שתרם אפילו שלא ברשות חבירו תרומתו תרומה י"ל כגון שהיו שותפין בפירות דמסתמא נידא ליה לשותף במאי דעביד חבריה ומאי דאמרי' הכא אתם ולא שותפין כגון שהיו שותפין בשדה ולא בפירות שהיו מחלקין הפירות וכל אחד היה מוליך את חלקו בביתו · אמר רב חסדא לא ק' כאן להאכיל כאן להניח פי' מה שצריכים היתומים לאכול מעשר ותורם להם מפני שהם קטנים ותרומת הקטן אינה תרומה כדתנן בריש תרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו ועובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתן תרומה אבל להניח את התבואה מעושרת באוצר עד שיגדילו אינן רשאין לעשר לכשיגדילו יעשרו הם ואי ק' כיון שאין האפוטרופסים רשאין מן התורה לתרום ולעשר היאך תורמין כדי להאכיל והלא תרומתן היא טבל והיאך יאכלו אותה הכהנים י"ל דב"ד הפקירו נכסי היתומים שיהו האפוטרופסין תורמים את שאינו שלהם ודוקא להאכיל זיכוהו ב"ד אבל להניח לא וכך י"ל במכירת העבדים דאמרי' לקמן שהאפוטרופסים מוכרין אותן לאחרים ואותן האחרים יכולין לשחררן ולהתירן בבת ישראל ולא אמרינן כיון שהאפוטרופסים אינן בעלים נמצא שקנין הלוקח אינו כלים ואינו יכול לשחררו אלא ב"ד הפקירום שיהו האפוטרופסים זוכים בהן ומכירתן מכירה גמורה היא אבל לשחררם לא זיכום ב"ד שכל מה שעשו לא עשו אלא לתיקון היתומים ואם יעשו ע"ד ב"ד הרי הן בעלים ואם לאו הרי הן כנכרים: והתניא · סיועא אפוטרופסין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושים להן סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש להן קצבה לאתויי שופר ולוקחים להן ס"ת תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין פודין עליהן את השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין האפוטרופסין רשאין לדון בנכסי יתומים ע"מ לזכות פי' אם באו לדון ולטעון על נכסי יתומים אין האפוטרופסין רשאין לדון עמהן ואם נתחייבו אין חובן חוב ואע"ג שכוונתם כדי לזכותם אלא ממתינין להן עד שיגדילו שאין יזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו ואע"פ שיש להן אפוטרופוס ואין האפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב למכור ברע ולגאול ביפה מ"ט דילמא מישתדפי: ואין האפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף אין מוכרין עבדים ולוקחין שדות מ"ט דילמא לא מישפיין ואין אפוטרופין רשאים להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות וצריך לחשוב עמהן באחרונה דברי ר' רשב"ג אומר אינו צריך פי' צריך לחשב עמהן ולהשבע להן שלא נשאר בידו משלהן כלום ואין עושין אפוטרופוס נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים הרשות בידו וש"מ דבאפוטרופוס שמינוהו ב"ד מיירי ואתי ר' כאבא שאול ורשב"ג

כתובות פח: [תוס' ב"ב פ"ח ע"ש]
קדושין מה.
[עי' תוס' כתובות כ: ד"ה הרי זה]
[תוספ' תרומות פ"א ותוס' ב"ב פ"ח]
[הטעם נתבאר בתוס' לעיל לז: בד"ה אין]
לעיל לז. לט:
[צ"ל וזבין]
[סנהדרין ל. הוריות יג:]
שבת קיט.
[בע"י אנו]
[יומא כט:]

הגהות הב"ח
(א) גמ' בר אידי דאמר שמואל דאמר כו':

גליון הש"ס
גמ' כאן להאכיל. עי' לעיל דף מ ע"ב תד"ה וכתב: שם כאן להניח. עי' שבת דף נד ע"ב תד"ה סוס מעשר: שם אלא לחוב וכו'. עי' קדושין דף מב ע"א תד"ס אלא לחוב: שם ואין אפוטרופין וכו'. עיין לעיל דף לח ע"ב תוד"ה אין:

עין משפט נר מצוה
כט א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה י ופי"א מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סימן רצ סעיף יד:
ל ב מיי' פי"א מהלכות נחלות הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף טו:
לא ג מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ח וע"ש בכ"מ:
לב ד מיי' שם הלכה ו וע"ש בכ"מ:
לג ה מיי' שם הל' ג:
לד ו מיי' פי"א מהל' נחלות הל' ט סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רצ סעיף יד:
לה ז מיי' שם הלכה י טוש"ע שם:
לו ח מיי' שם הלכה י טור ש"ע שם סעי' טו:
לז ט מיי' שם הלכה ז טור ש"ע שם סעי' יב:
לח י כ ל מיי' שם הלכה ו ז טוש"ע שם סעיף יא:
לט מ מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' יג:
מ נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:
מא ס טוש"ע שם סעי' ב:
מב ע טוש"ע שם סעי' א:
מג פ מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קצה סעיף ד:
מד צ מיי' שם:
מה ק ר מיי' שם הל' ה:
מו ש ת מיי' שם הל' ו:

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה *יהבי להו זוזי ליתמי אפירי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי *הא רעה הוא לדידהו דזמנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהיב להו עד דיהבי להו פירי אמר רב אשי אנא ורב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירא יתמא דמזבנא ארעא לכרגא בלא אכרזתא *דאמרי נהרדעי *לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו *כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי מדידהו ולא אמוד אימור מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה *והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל *הלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את אייתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: מתני' *המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: גמ' איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר *מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה *דא"ר ירמיה *משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב אמר לך מערב
היינו

נשרפו חיטכם בעלייה. שהרי קניתם במעות וכי תימא לא מלו למימר הכי דהא גבי גריעותא דיתמי אמרינן לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש לאו מילתא הוא דכיון דלענין חזרה לאו ברשות מוכר הוא לענין דליקה נמי לאו ברשותיה קיימא דהאי דגבי הדיוט מוקמינן לה ברשות מוכר לדליקה היינו טעמא בההיא הנאה דקיימא ברשותיה לחזרה: אכרזתא. שמכריזין שלשים יום קרקע פלוני יוצא לימכר בב"ד: דמזבנא ארעא. דיתמי לפיוסי כרגא דיתמי וזבנה בלא אכרזתא מפני שגבאי המלך נחוץ: מזבנינן בלא אכרזתא. לפי שאין פנאי: אמר להו. רב נחמן: כי היכי דלשתמען מיליה. ולורך היתומים הוא שיהא נראה כאדם חשוב: ולא אמיד. אינו עשיר לעשות יציאות הללו משלו ומשל יתומים הוא עושה וסתם עשיר אומדים אותו בני אדם זה ככה וזה ככה אבל עני אין אדם אומדו א"כ דלא אמיד לבני אדם שיהא עושרו ראוי ליציאות הללו: והא קמפסיד. נכסי היתומים שאינו מפרנס הקרקעות כראוי להם וקולץ אילנות: ומשום שבועה. דרמית עליה לבסוף לא ממנע מתחלה שהרי ההנהו זה: מלתא בעלמא הוא דעבד. גבי ב"ד טובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהן ולטרוח לפני יתומין ואתי לאמנועי מעיקרא מלקבל עליו: מלתא בעלמא הוא דעבוד להדדי. דברי אהבה וריעות היה ביניהם ולא הגיאת ממון כל כך: מתני' המטמא. טהרותיו של חברו כגון תרומה: והמדמע. תרומה בחולין של חברו ומפסידו שאוסרו לזרים וצריך למוכרו לכהנים בזול: והמנסך. יין חברו בגמרא מפרש לה: בשוגג פטור כו'. בגמרא אמר טעמא: פטור. מתשלומין: גמ' מנסך ממש. שכשך בידו לתוכו לשם ע"ז וכך היתה עבודתן: מערב. יין נסך ביין כשר של חבירו ואסרו בהנאה: קם ליה בדרבה מיניה. לא מצי למיתני במתניתין אמזיד חייב בתשלומין דהא עובד עבודת כוכבים הוה ונסקל: דאגבהה. ע"מ לגוזלו:
היינו

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה. הקשה בקונטרס וכי נשרפו יחזרו בהן כמו בזול וי"ל כיון דברשות יתמי אייקור ומסתברא דברשותם נמי נשרפו וא"ת לעיל דאמר משוך פירי מיתמי אייקר היינו דרב חנילאי והדרי בהו יתמי הא רעה הוא לגבייהו דיאמרו להן הלוקחין נשרפו חיטכם בעלייה וי"ל דנעשים הלוקחים שומרי שכר כיון דיכולים לאוכלם ולעשות בהם כל חפלם כדאמרינן בהאומנין (ב"מ דף פא.) הלוקח כלי מבית האומן לשגרו לבית חמיו ונאנס בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר אלמא בחזרה הוי כנושא שכר דהואיל ונהנה מהנה: לכרגא. פירש בקונטרס לפיוסי כרגא דיתמי כו' משמע דלשאר צורכי היתומים בעי הכרזה וקשה דבפ' שום היתומים (ערכין דף כב.) כי פריך לרב אסי דאמר אין נזקקין לנכסי יתומין אלא א"כ רבית כו' ממתני' דשום היתומין לוקמה לשאר צורכי יתומים בר מבעל חוב לכך נראה דהכא בכרגא ומזונות וקבורה דאשה ובנות: ולקבורה. הא פשיטא דאין ממתינים לקבור את המת עד דמשלמי יומי הכרזה אלא הא קא משמע לן דאם לוו לצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה ופורעין: הלכה כאבא שאול. אומר ר"ת דכן הלכה אע"ג דקיימא לן (עירובין סב:) דמשנת ראב"י קב ונקי ובברייתא קתני נמי וכן הלכה כדבריו *אין למידין הלכה מפי תלמוד וכן מוכיח בהכותב (כתובות דף פח:) דמוקי פלוגתייהו דר"ש ורבנן בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ורבי שמעון כאבא שאול ובכולהו לישני דהתם רבי שמעון כהלכתא ואומר רבינו חיים דלא מחייבינן אפוטרופא לישבע אלא דלא עיכב כלום משלהם אבל לא מישתבע שלא פשע דאפי' ודאי פשע פטור כדאמרינן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לט.) גבי שור של יתומים שנגח דגבי מעלייתא דיתמי דאי אמרת מעלייתא דאפוטרופא ממנעי ולא עבדי ולר' יוסי בר' חנינא נמי דאמר מעלייתא דאפוטרופוס חוזרין ונפרעין מיתומין לכי גדלי והרב רבי שלמה בר יוסף מוולדון הביא ראיה דאפשיעה חייב דאמר בהמפקיד (ב"מ דף מב:) גבי תורא דלא הוה ליה ככי ושיני ומית נימא ליה לאפוטרופוס זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתי משמע הא לאו הכי חייב ולא שייך ממנעי ולא עבדי אלא דוקא התם שלא נתמנו כל עיקר אלא כדי שישלמו ולא בשביל ריוח היתומין אלא לתקנתא דשאר אינשי דלא ליתזקי אבל אפוטרופא שנתמנה לצורך היתומים לא ממנע בשביל מה שמשלם כשפשע לכ"ע אי משום דעבד ליה דניחא נפשיה אי משום דנפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא וגבי שבועה דווקא פליגי ומיהו נראה דודאי אי פשע חייב לשלם לכ"ע אבל כל כמה דלא ידעי' אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו על דבר זה בלא טענה כדאמרינן בירושלמי דפירקין קאתיא דרבי יוחנן דאמר משל יתומים כרבנן ודרבי יוסי בר' חנינא דאמר מעליית אפוטרופא כאבא שאול אתיא דרבי יוחנן כרבנן בתמיה אפילו יסבור כאבא שאול בעי איניש מיתן זוזי בגין דמיתקרי מהימן אבל גבי שור יתומין דלא הועמד אפוטרופא לנאמנות אלא לשמור שלא יגח ודרבי יוסי ברבי חנינא כאבא שאול אפילו יסבור כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין פי' רוצה לשלם כשיפשע ואינו רוצה שישביעוהו בחנם:

מנסך קם ליה בדרבה מיניה. ומטעם שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרות של חבירו אין לחייבו דמהאי טעמא לא מחייבינן ליה טפי אלא כאילו הוא היזק ניכר וא"ת ולשמואל מ"ש מדאמרי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל:) ומודה ר' נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב וי"ל דסבר שמואל דהגבהה לצורך ניסוך היא טפי דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה אבל התם אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחין ואכיל והכי מפליג התם בין ההיא להא דאמר רבי אבין גבי שבת זרק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראים בהליכתו פטור דעקירה לצורך הנחה היא משום דאי אפשר להנחה בלא עקירה וקסבר שמואל דניסוך נמי דומה לדר' אבין ור' ירמיה ורב דהכא סברי כאידך שינויא דהתם דמחלק בין זורק חץ לגונב חלבו משום דזורק חץ אי בעי להדורי לא מצי מהדר הכא מצי מהדר וגבי ניסוך נמי כיון דמצי
מהדר

מו א ב מיי' פי"א מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' קנט סעי' ד:
מח ג מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יג ופי"א הלכה ה ופי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין מח וצד ופא טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ה וסימן לג טוש"ע ח"מ סי' קד סעיף ב וסימן קיב סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ד:
מט ד מיי' פי"א מהל' נחלות הלכה ה טוש"ע ח"מ סימן רצ סעיף ג:
נ ה מיי' שם פי"ב הלכה ז טוש"ע שם סעיף ה:
נא ו מיי' שם פ"ט הלכה ה ופ"ט מהל' שלוחין הלכה א סמג עשין קנג טוש"ע ח"מ סי' רצ סעיף כג וסימן רצ סעיף טו:
נב ז ח מיי' פ"ו מהל' חובל ומזיק הלכה ה סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א:
נג ט מיי' וסמג שם טור ח"מ סי' שפה סעיף ב:

ב"מ קח: כתובות פז. ק:

[עיין ב"ב קל: נדה ז:]

תוספות רי"ד

ורשב"ג כרבנן ולקמן פסקי' הלכה כאבא שאול: ההוא דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר איתהוי ליה בחלמיה אנו להרוס ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: וההוא דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי דתניא א"ר יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי: הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סבתא הויא להו תורתא שקילא ובינתא ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דר' נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דמזבנא פי' מי מינה איתה אפוטרופא עליהן אמר להו יתומים שסמכו אצל ב"ה תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב ניהלאי בר אידי דאמר רב ניהלאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקר היינו דרב ניהלאי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש פי' ואין הלוקח יכול לחזור בו כיון שמשך: אימשיכו להו פירי ליתמי אייקר

וכגון שמינהו אבי יתומים שכבר הוא שהאמינו עליהן אין כח לב"ד לסלקו קא מפסיד שאינו מתעסק בהן כראוי והקרקעות נפסדות אמר להו איתו לי סהדי ואסלקיה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופא דמפסיד מסלקי' ליה והלכתא כוותיה ואמרי רבוותא מינו דמסלקי' ליה משביעים ליה והאי דאפסקא הלכתא דלא משביעים ליה ה"מ היכא דלא אשתכח עליה פסידא אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקי' ליה ומשביעינן ליה. אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מ"ט דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופא ומשום שבועה לא אתי לאימנועי מינוהו ב"ד לא ישבע מ"ט מילתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אבא שאול אומר חילוף הדברים מינוהו ב"ד ישבע מ"ט בההיא הנאה דקנפיק (מיניה) עליה קלא דאיניש מהימן הוא וסמכי עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאימנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי אינשי אהדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו ואע"ג דק"ל משנת ר' אליעזר ב"י קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום ה"מ היכי דלא פסקו אמוראי הלכתא אבל הכא כיון דפסק שמואל הלכה כאבא שאול כשמואל עבדי' ואע"ג דתניא והלכה כדבריו הא ק"ל אין למדין הלכה מפי משנה ואפסק אמוראי

והאי מוכר יכול לחזור בו. זול כסבור למימר היינו דרב ניהלאי פי' והיתומים יכולין לחזור בהן אמר להו רב ששת הא רעה היא להן דזימנין דמיצרכי פירי וליכא דיהיב להו בהקפה עד דפרע זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולין היתומים לחזור בהן אייקור סבור מינה היינו דרב ואין המוכר יכול לחזור בו אמר להו רב שישא בריה דרב אידי רעה היא לדידהו דאתו למימר להו נשרפו חיטין בעלייה ולא ישרח להצילם אבל אם נאמר שהמוכר יכול לחזור בו אם ירצה מפני שלא משכו ישרח ויצילם כי הוא סבור להרויח בהן יהבו להו זוזי ליתמי אייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ולא יכול לחזור בהן זול סבור מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא לדידהו דזימנין דמצרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו נמצא עכשיו שדין היתומים שוה לשאר בני אדם בכל דבר חוץ כשמשכו אחרים מהן והוקירו אמר רב אשי אני ואדי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירי יתמא דזבנא ארעא לכרגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה לביש ומכסי מיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי ולא אמוד אימור מציאה אשכח

סמכינן כתב ר' יצחק ז"ל והני מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי משבעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטעני טענת ברי עליה ואיהו כפר כגון האי ודאי משתבע ודברי טעם הן דדוקא משבועת הן דפטרוה שהוא בלא טענת ודאי. ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאפוטרופין וכו' ואמרי' מאי שלא בטענה [בטענת]ודאי אלא בטענת ספק אבל בטענת ודאי הרי הוא ככל אדם ואינו נפטר משבועה: המטמא והמדמע וכו' פי' טימא תרומתו של כהן והפסידה לגמרי דתו לא חזיא לאכילה או טהרותיו של חבירו שהיו חולין ואוכל חולין בטהרה וגורם לו למכרן בזול לטמאים שיאכלו אותם בימי טומאתם. ומדמע שהוא מערב תרומה בחולין וגורם לו שצריך למוכרן לכהנים בזול בדמי תרומה. ומנסך רב (אשי) אמר מנסך ממש שהגביה בכלי של יין וניסך ממנו לשם עבודת כוכבים ואסרו כולו בהנאה ושמואל אמר מערב שלקח יין נסך ועירב ביינו של ישראל ואסר. ורב דאמר מנסך ממש אע"ג דקם ליה בדרבה מיניה סבר לה כר' ירמיה דאמר משעת הגבהה הוא דקנייה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך הלכך אינן באין כאחד וחייבין לשלם כל אלה אם עשה בשוגג פטור ואם עשה במזיד חייב הכהנים שפגלו הקרבן כגון ששחטו או שעשו אחת מעבודות הדם או קבלה או הלכה או זריקה על מנת לאוכלן חוץ לזמנו או חוץ למקומו אם היו מזידין שידעו שהקרבן
נפסל

עין משפט
נר מצוה

נד א מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:

נה ב מיי' פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה א
ג טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א [וברב אלפס ב"ק פ"א דף ב ע"ב ובהרא"ש שם סימן א]:

נו ג מיי' שם הל' ד:

נז ד מיי' שם הלכה ה וע"ש בכ"מ:

היינו מדמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ולמאן דיליף קנסא מקנסא כל הני למה לי צריכא דאי תנא מטמא אי תרומה הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין *משום *דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא *דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא *היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד נמי השתא לאזוקי קא מכוין אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני תנן* הכהנים שפגלו במקדש מזידים חייבין ותני עלה *מפני תיקון העולם ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעי ליה הכי נמי קאמר מזידין חייבין הא שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מתיב רבי אלעזר *העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש מי חטאת ששקל בהן משקלות והאמר רבא מי חטאת ששקל

הינו מדמע. שמערב בהיתר דבר האוסרו וכיון דשמעינן דקנסוהו רבנן ה"ה דילפי' מיניה למנסך ולא אצטריך למתנייה אבל השתא דמנסך ממש אילטריך למתניי' דלא תימא קם ליה בדרבה מיניה ופטור: **[קנסא הוא]**. מטמא ומדמע דבמזיד חייב קנסא הוא דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק: **וקנסא מקנסא לא ילפינן**. דהא לאו דינא הוא והיכא דקנוס קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אצטריך מנסך: **ולמאן דיליף קנסא מקנסא**. הייט רב דאמר מנסך ממש דאילו מערב לא אצטריך דילפינן ממדמע אע"ג דקנסא הוא: **כל הני**. דמתני' למה לי ליתני חדא ונילפא אידך מינה: **משום דקא מפסיד לה לגמרי**. דלא חזיא תו לאכילה: **דאסור לגרום טומאה**. מפני פרושים שאוכלין חוליהן בטהרה ומשום דעבד איסורא קנסוהו: **מדמע**. לא מפסיד לגמרי דהא חזי לכהנים וזבני מיניה בזול: **משום דשכיח**. דעביד ובמילתא דשכיח עבדי רבנן תקנתא כי היכי דלא נעביד: **כר' ירמיה**. דמדאגבהה קנייה: **למה לי**. כיון דתנן מנסך בתרתי דרישא כ"ש מדמע דליכא למימר דקם ליה בדרבה מיניה: **מנסך**. מפסיד לגמרי שאוסרו בהנאה אבל מטמא אע"ג דמפסיד ליה לגמרי לענין שהוא עצמו אינו יכול לאכול אבל חזי הוא עדיין להסקה או למאכל בהמה דאפי' טמאה תרומה חזי להסקה או לבהמת כהן: מטמא איכא הפסד מרובה דלא חזיא תו לאכילה: **שמיה היזק**. וההיזק לא חילקה תורה כשהוא בא בידי אדם עצמו בין שוגג למזיד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פה:) פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד: **היזק שאינו ניכר**. כגון הני דמתניתין שלא נשתנו מכמות שהיו: **כדי שיודיעו**. שטימא או דימע דאי מחייבת ליה לא אתי מודע להו לבעלים ואכלי איסורא: **לאזוקי קא מכוין**. דאי לאו להקניטו בא ולהודיעו למה לו דעבד: **הכהנים שפגלו**. קרבנות שחשבו וזרקום לאכול מהם חוץ לזמנם ולא הודעו לבעלים: **מזידין**. שידעו שפסולים בכך: **חייבין**. לשלם דמיהם לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי נמי נדבה היא קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש: **מפני תקון העולם**. קס"ד דה"ק חייבין מפני תקון העולם שלא ירגילו בכך: **שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעיא ליה**. דהא חייבין דמזיד דינא דאורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דשייך למיתני כדי שיודיעו: **הא שוגגין פטורין**. דמתני' לא תני שוגגין פטורין בהדיא ברישא ואי נמי אתי תיקון העולם לא ארישא קאי: **מי חטאת**. דפרה אדומה וכן פרה עצמה נפסלין במלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול ובמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה ותניא בספרי מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא בפרה ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר: **פטור מדיני אדם**. לשלם: **וחייב בדיני שמים**. פורענות לשלם לרשעים שנתכוון להפסיד את ישראל: **לרבקה**. למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרבק (מלאכי ג*): **כדי שתינק**. את אמה: **ותדוש**. בתבואה עם האחר דתשלומין ליכא אמעשה ידיו דאמר לטובה הכנסתיה שתינק ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו שנתכוון אף שתדוש וגרמא בניזקין פטור דאמחשבה לא מחייבינן ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדאמר (פסחים כו:) עובד דומיא דעבד דניחא ליה:
ששקל

מהדר חייב א"כ קסבר דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והנחה דשבת א"כ אפשר דרבי ירמיה פליג אדרבי אבין וכן משמע דאמר במרובה (ב"ק דף ע:) דאמר ליה זרוק גניבותיך לחצרי ותקני לי גניבותיך ופריך מדמטי לאויר חצרו קנה ומתחייב בנפשו לא הוי עד דנייח ומשני באומר לא תקני לגניבותיך עד שתנוח והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא נריך לאוקומי הכי דעקירה לורך הנחה היא וכן משמע בהגוזל בתרא (שם דף קיז.) דקאמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא סבור כרבי אבין ולבסוף כרבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"ג דהגבהה לאו לורך ניסוך הוא אפי' הכי פטור כיון דאשעת ניסוך לא מחייב דקים ליה בדרבה מיניה אשעת הגבהה נמי מיפטר דאמר לו הרי שלך לפניך כמו תרומה ונטמאת דכמו דאם נסכו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אע"ג דמנסך ליה בידים כיון דקים ליה בדרבה מיניה ורב סבר כיון דבשעת הגבהה לא שייך למימר דקים ליה בדרבה מיניה יש לחייב מחמת הגבהה אבל מה שעשה בידים אחרי כן אע"ג דההיא שעתא קים ליה בדרבה מיניה: **משום** דקא מפסיד ליה לגמרי. הך סוגיא כר' יוחנן דאמר היזק שאינו ניכר אינו היזק דלחזקיה הוה ליה לאצרוכיה לפטורא: **בראשונה** היו אומרים המטמא והמנסך. בהגוזל בתרא (שם קיז.) כתובה אפכא וזו אחת מסוגיות הפוכות (א): **שלא** יהא כל אחד ואחד כו'. הקשה ה"ר אפרים הא דתנן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואמאי והא שוגג הוא ומאן דמוקי לה כר"מ דדאין דינא דגרמי ניחא דלקמן קנים ר"מ שוגג אטו מזיד אבל למאן דמוקי אפילו כרבנן (א) ובנגע בהו סרך קשה לר' יוחנן אמאי חייב ומיהו לחזקיה אתי שפיר דלא שייך למיפטריה כדי שיודיעו ותירץ דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק דבריו והוי כמו מזיד דהכא וא"ת בטיהר את הטמא שעירבו עם פירותיו לפטור לחזקיה כדי שיודיעו ויש לומר דאין רגילות שיחזור מהוראתו אלא ע"י אחרים הלכך לא חיישינן ב): **ותני** עלה מפני תיקון העולם. ברוב ספרים גרסינן במתניתין הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין ופריך משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקתני בברייתא קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף והכי איתא בתוספתא [פ"ג] בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע בשוגג פטור מזיד חייב מפני תיקון העולם הכהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין מפני תקון העולם וקשה דמרישא דהמטמא והמדמע והמנסך דקיימי בהו הוה ליה למיפרך לכך נראה דלא גרסינן במתני' שוגגין פטורין וברייתא דהכא לאו היינו דתוספתא דהתם שהבאתי ומפני תיקון העולם אדיוקא קאי וכה"ג משני לקמן (דף נה:) אחטאת גזולה שלא נודעה לרבים: **העושה** מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת. מעובד דומיא דעבד דרשינן דעלה עליה זכר פסולה אע"ג דממילא כיון דניחא להו לבעלים וה"ה דכי עביד חבירו בידים וניחא ליה לאותו שעושה דמיתרבי נמי מעובד מ"מ: **בדיני** אדם נמי ליחייב. וא"ת והרי טורס אוזן פרתו של חבירו דפטור כדאמר בפ"ב דזבחים* (כה:) ובהגוזל קמא (ב"ק נח.) משום דכולהו שוורין לאו לגבי מזבח קיימי ופריך התם מהך דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר היזקא ומשני דנקט מלאכה לרבותא דאע"ג דלא מינכר מיחייב בדיני שמים ונראה דהאי דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר:
הא

[סוטה ל: נדה ו:]

ב"ק קיז. ע"ש

[לעיל מא. מד: מ"ק יג. בכורות לה. ב"ק ה.]

לקמן נד: וש"נ

[תוס' פ"ג]

ב"ק נו. וש"נ

[שמואל א כח]

תוספות רי"ד

נפסל בכך חייבין ואם היו שוגגין פטורים מלשלם הקרבן לבעלים אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמיה היזק וקי"ל אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו שטימא או דמע דאי מחייבין ליה לא מודע ליה ואכיל איסורא. ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"ג דלאו שמיה היזק גדול הוא מגרמא דניזקין דאפילו מאן דאמר גרמא בניזקין פטור הכא מיחייב מפני שעושה מעשה בידים אבל בגרמא ליכא מעשה בידים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא דמפגל נמי אע"פ שבדבור בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופוסלו בידים: ובפרקין דלעיל אמרן אמר אביי נקיטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ויש ללמוד מכאן דאע"ג דדנינן דינא דגרמי כדאמרינן בפ' הגוזל ומאכיל אם מת קודם ששילם בני פטור מלשלם א) שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

א) נראה דר"ל שהרי אפי' לר"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אטו מזיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וכמו שכתב רבינו לקמן ע"ב ·

[לא נמצא מזה כלום בכל מסכת זבחים]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלא וכו' אפי' כרבנן ובנגע בהו סרך:

א) [עי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי ודע דבתוספתא דגיטין פ"ג תניא כמו דאיתא בב"ק] · ב) [וע"ע תוס' סנהדרין לג: ד"ה שמערבן].

נח א מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל' ה ופ"ט מהל' חובל ומזיק הלכה ה:

נט ב מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ד סמג עשין עג ולאוין קנ טוש"ע ח"מ סימן שסג סעיף א:

ס ג ד מיי' פ"א מהל' שבת הלכה כב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף א:

סא ה מיי' פ"א מהל' שמטה ויובל הל' יב סמג לאוין רסו:

ששקל בהן משקלות כשרה לא קשיא הא בגופן הא בכנגדן בגופן מעשה קא עביד בהו ואי היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב *אלא אידי ואידי בכנגדן ולא קשיא הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה: מתיב רב פפא *גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי תיובתא לימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק אמר רב נחמן בר יצחק דכולי עלמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק והכא *בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי דמר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה *דתניא *המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דר"מ אדרבי מאיר לא קשיא כי קניס בדרבנן בדאורייתא לא קניס והא מנסך דאורייתא הוא וקא קניס משום חומרא דעבודת כוכבים קנס ליה דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כי לא קניס בדרבנן בדאורייתא קניס והא מנסך דאורייתא ולא קניס משום חומרא דעבודת כוכבים מיבדל בדילי מיניה ורמי דרבי מאיר אדר"מ בדאורייתא *דתניא *הנוטע בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשביעית בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקר ולטעמיך תקשה לך היא גופה מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מאי שנא שבת ומאי שנא שביעית אלא התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מפני מה אני אומר בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר מפני שישראל מונין לשביעית

ואין

תוספות

הא דאסח דעתיה. ומלאכה דנקט משום פרה אי נמי אע"פ שפשע להסיח דעתו מחמת מלאכה אפילו הכי פטור מדיני אדם: **גזלן** הוא וממון מעליא בעי לשלומי. תימה דהיכי מדמי הכא דממילא לטמאה בידים דנהי דמטמאה בידים חייב היכא דנטמאת מאליה אומר לו הרי שלך לפניך דהא המכחיש בהמת חבירו באבנים או במלאכה חייב ובהכחשה ממילא או פירות שהרקיבו מקלתם אומר לו הרי שלך לפניך הואיל ועדיין הם בעין ולא קנאם בשינוי וי"ל דכיון דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק א"כ חשיב ליה כאילו הוא ניכר ואם כן אין לך שינוי גדול מזה וקנאם הגזלן בשינוי וצריך לשלם בממון מעליא ושמין כעין שגזל ולא מצי אמר ליה הרי שלך לפניך וא"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף צח:) דבעי לאוקמי הך משנה דגזל מטבע ונפסל כר' יעקב דאמר החזירו שומר אחר שנגמר דינו מוחזר ודחי רבה דכ"ע אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דא"כ לפלגו בחמץ בפסח אלא הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור אלא בפניו דאמר ליה אי אייתיתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה לאגמא השתא אתפסתיה לתוראי ביד מאן דלא מצינא לאשתעויי דינא בהדייהו משמע דחייב משום דאתפסיה בידים וכן פירש בקונטרס בס"פ ד' וה' (שם דף מה.) והשתא אי חשיב ליה היזק שאינו ניכר אפי' אתפסיה בידים פטור כדמוכח הכא ואי חשיב היזק ניכר אפילו תפסוהו ב"ד מאליהן ולא אתפסיה בידים למה יפטר וכי לא היה לו לשומרו שלא יבא לידי כך ועוד אם כשתפסוהו מאליהן פטור גם כי מתפיסו בידים יהא פטור דסוף אפילו לא היה מתפיסו היו תופסים אותו מאליהם ולא הפסידו הבעלים כלום בתפיסתו ונראה דאתפסתיה לתוראי הפי' לא אתפסיה בידים אלא כלומר אתפסתיך גרמה להתפיס שלא שמרתו מתפיסת ב"ד ולרבנן כיון דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו מה שנופל ביד ב"ד חשיב היזק ניכר לפי שהיזק ניכר זה בא בפשיעת שומר חייב ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך אבל לרבי יעקב לא חשיב מה שנופל ליד ב"ד היזק ניכר כיון דאין נפסל ע"י שנפל בידיהם דאפילו לא נפל בידם היו גומרין דינו שלא בפניו וכיון דחשיב היזק שאינו ניכר יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו בחמץ שעבר עליו הפסח:

תיובתא. °אע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא משום דכן הלכה דלא שמיה היזק א): **המבשל** בשבת בשוגג יאכל. פי' אפילו הוא עצמו ואפי' בו ביום דמהלא מוכיח דלא קנים שוגג אטו מזיד וכן משמע בריש כירה (שבת דף לח.) גבי בעו מיניה מרבי חייא בר אבא שכח קדרה על גבי כירה בשבת ובישלה במזיד לא יאכל פירוש בו ביום בין הוא בין אחרים ובמוצאי שבת שרי אפילו לדידיה וכן נמי שוגג דרבי יהודה דהא מתניתין בפ"ק דחולין היא (דף יד.) דתנן השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה ומוקי לה כרבי יהודה ופריך וקומה במזיד וכר' מאיר כו' וקתני שבת דומיא דיום הכפורים דלאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ותני נמי ושחיטתו כשרה לא קנה לו לא קנה לאחרים כדאמרי' התם על כר' יוחנן הסנדלר קאמר ר' יהודה לא יאכל עולמית היינו הוא אבל אחרים יאכלו במוצאי שבת דאי בין הוא בין אחרים קאמר כר' יוחנן הסנדלר אם כן במרובה (ב"ק דף עא.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לד.) דפטרי רבנן טבח בשבת מתשלומי ארבעה וחמשה ומפרש דסברי לה כר' יוחנן הסנדלר דאמר מעשה שבת אסורין והיא שחיטה שאינה ראויה אמאי מוקי לה כר' יוחנן הסנדלר טפי מרבי יהודה דלדידיה נמי מעשה שבת אסורים ועוד דבעי מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי מאי טעמא דר' יהודה כללא דמילתא מזיד דרבי מאיר שוגג דר' יהודה מזיד דר' יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: **בדאורייתא** קנים. ואם תאמר והא מתניתין ר' יהודה היא וקתני כהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין ויש לומר דלאו קנסינן להו שוגגין ממעטו ולא עבדי:

וקמשלם

א) [יתר באור כתבו תוס' סנהדרין פ: ד"ה עובר ותוס' ב"ק מז. ד"ה מ"מ גוכה ועי' תוס' זבחים קיז. ד"ה וקסבר].

רש"י

ששקל בהן משקלות. שהיו תלויות בכף מאזנים והיה יודע משקלם ונתן בשר לשקלו בכף שניה דלא עבד בהן מעשה בידיו אלא במחשבה מיפסל: **דרבא בכנגדן**. כדפרישית ומתניתא דמשמע פסולות ששקל בגופן כדרך הטבחים לשקול בשר במים שיש להם כלי שיש בו שנתות ונותנים מים ברגשונה ונותנים בשר במים עד שהמים עולים לרושם השני וכוונהו ככר שבמשקל ליטרא או ב' ליטראות המים עולים ומגיעין לאותו הרושם: **מתני' דאסח דעתיה**. משמירתן ע"י המשקל ששקל בהם ונפסלו בהיסח הדעת דלמשמרת למי נדה כתיב שצריכה שימור תמיד ומיהו בדיני אדם לא מיחייב דגרמא בעלמא הוא והא דרבא בדלא אסח: **ונפסל**. שפסלתו מלכות: **נטמאת**. מאליה: **הרי שלך לפניך**. ובלבד שישלם לו אותו עצמו וקרינא בה והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה) שהרי לא נשתנה: **ואי שמיה היזק**. מכדי מיגזל גזליה מדמשכיה וקם ליה ברשותיה וכי קמשלם ליה דבר הניזק משלם ליה ולא כמה שגזל: **ר"מ סבר שמיה היזק**. הלכך אף בשוגג חייב דאתרבי (ב"ק כו:) מפלע תחת פלע: **לא שמיה היזק**. ובמזיד הוא דמחייב משום קנסא: **ר"מ קניס שוגג אטו מזיד**. ואע"ג דמזיד גופיה קנסא הוא: **בשוגג יאכל**. הוא עצמו ואף בשבת: **בשוגג יאכל**. הוא עצמו: **למוצאי שבת**. לאחר שהמתין בכדי שיעשו אבל בשבת לא דקניס שוגג אטו מזיד: בדרבי יוחנן הסנדלר גרס יאכל דר' יוחנן סבר מעשה שבת אסורין באכילה ויליף לה מקראי בב"ק (דף עא.) ובכתובות (דף לד.): **מטמא ומדמע**. איסורא דרבנן הוא כיון דלא שמיה היזק אין כאן איסורא דאורייתא ודברי סופרים צריכין חיזוק הלכך קניס אף השוגג אבל בישול בשבת איסורא דאורייתא הוא ולא שכיח דעברי עלה הלכך לא קניס: **משום חומרא דע"ז**. להרחיקו מן האיסור קניס ועבד ליה חיזוק: **ור' יהודה**. באיסור דאורייתא משום דעבד איסור חמור קניס להרחיקו אבל בדרבנן דקיל לא קניס את השוגג: **משום חומרא דע"ז בדילי מיניה**. ולא צריך למיקנסיה: **ורמי**. דאורייתא אדאורייתא הכא תני בשבת דאורייתא דלא קניס וגבי שביעית קתני בין בשוגג בין במזיד יעקר וה"ה נמי דלר' יהודה קשיא אלא משום דתנא קמא ר"מ הוא נקט ליה ומסקנא אליבא דתרווייהו מתרצינן לה: **מונין ישראל לשביעית**. ישראל מונין שנות נטיעותיהן לשביעית לפי שצריכין למנות שנות הנטיעה לערלה ולרבעי כשיוצא מאיסור ערלה ומחללין אותו ברביעית הרואה מונה השנים למפרע ויודע שנטעה בשביעית ואתי למשרי נטיעה בשביעית:

ואין

תוספות רי"ד

מתיב רב פפא גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי ס"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי פי' אלא ודאי לאו שמיה היזק ומפני שלא נשתנה קרינן ביה והשיב את הגזילה אשר גזל ודוקא גבי מזיק קנסו חכמים במזיד אבל גבי גזלן לא קנסו ואדרבה הרבה תקנות עשו חכמים לגזלן כדי שיעשה תשובה כדאמרינן בהגוזל תיובתא דחזקיה תיובתא וכיון דאיתותב חזקיה הלכה כר' יוחנן: נימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק אמר רב נחמן בר יצחק לא דכ"ע היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי דר"מ סבר קנסו שוגג אטו מזיד ור' יהודה סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ואע"ג דקנים ר"מ שוגג אטו מזיד לא קנים אלא בטמטא ומדמע ומנסך דאית בהו מעשה אבל בגורם היזק לא וכו' ...

א) אולי צ"ל בנותן לאומנים לתקן וכו' ...

ב"ק נו:

[שבת ג: עירובין סח: ק.]

ב"ק עא. חולין טו. כ"ס יז: תרומות פ"ב מ"ג שבת לח. כתובות לד. [תוספתא דשבת פ"ג]

[משום פלוגתא דר"י ור"י הסנדלר דליתא במשנה דתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתניא]

תרומות פ"ב מ"ג [תוספתא דשבת פ"ג]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תיובתא. עי' ב"ק דף מז ע"א תד"ה מ"מ גופא ומלינו ג"כ תיובתא ואחר הכי אמרינן והל"ב שבת דף כ ע"ב:

ואין מונין לשבתות דבר אחר *נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות מאי דבר אחר ה"ק וכי תימא שבת נמי זימנין דמיקלע יום ל' בשבת דאי נטע ההוא יומא הוא דסלקא ליה שתא ואי לא לא סלקא ליה שתא ת"ש דבר אחר נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא *באחריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית *דההוא דאמר ליה לחבירו דייר בר דיירתא אמר ליה אנא לא אכלי פירי דשביעית כוותך תא שמע *אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין שילם חולין טמאים מהו אמר סומכוס משום ר"מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכיל מיניה מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו וקא משלם ליה מידי דחזי ליה בימי טומאתו ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מחסרא והכי קתני [ג]אכל תרומה טמאה משלם כל דהו *אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאין מהו סומכוס אומר משום ר"מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א [ג]אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין ואמר רב אחא בריה דרב איקא הכא בקנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו (דר"מ סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד וחכ"א קנסו) הכי השתא התם גברא לשלומי קא מיכוין אנן ניקום וליקנסיה ת"ש *דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אמר לך ר"מ הכי השתא התם גברא לכפורי קא מכוין אנן ניקום ונקנסיה תא שמע *[ד]המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל הכי השתא התם גברא לתקוני קא מיכוין אנן ליקום וליקנסיה תא שמע *[ה]המטביל כלים בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא ישתמש בהן הכי השתא התם גברא לטהורי מאני קא מיכוין אנן ליקום וליקנסיה ורמי דר' יהודה אדרבי יהודה בדרבנן דתניא
נפלו

רש"י

ואין מונין. נטיעותיהן לשבתות שאין מונין ימים לנטיעה אלא שנים לפיכך אין הדבר ידוע לזמן מרובה שנטע בשבת: מאי דבר אחר. למה ליה לאתויי טעמא אחרינא: הכי קאמר וכי תימא שבתות נמי. זימנין דצריך למימני דתניא הנוטע ערב שביעית ל' יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה לשני ערלה דשלשים יום בשנה חשובין שנה ומותר לקיימן בשביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית הלכך זמנין דשבת זו שנטע זה הויא יום שלשים לפני ר"ה ומונין אותו שנה ואי הוה בציר ההוא יומא לא הוה סליק ליה שתא ולאחר זמן כשאוכלין מן הפירות לסוף שתי שנים ואומרים למה הותרו פירות הללו לשתי שנים ואומר להם השלשים שלפני ר"ה חשובין שנה ומזכירים שנטע בשבת וליקנסוה: הא שמע דבר אחר נחשדו ישראל על שביעית. ואיכא למיחש מתוך שהדבר ניכר אתי למישרי נטיעה בשביעית: ולא נחשדו על שבתות. ואפילו יזכר ויודע הדבר לא אתי למישרי נטיעתא בשבת: דיירא בר דיירתא. גר בן גיורת: ת"ש. דרבי מאיר בדרבנן לא קניס שוגג: אכל תרומה. בשוגג ואפי' טמאה: משלם חולין טהורין. ולקמן פריך אמאי משלם טהורין האוכל תרומה שוגג אינו משלם מעות אלא תבואה ואינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין ועל ידי תשלומין הן נעשין תרומה שנאמר ונתן לכהן את הקדש (ויקרא כב) על ידי נתינתו נעשו קודש אלמא דבר הראוי לחול עליו שם תרומה בעינן ולא מעות אבל האוכלה מזיד משלם מעות: בשוגג. אם בשוגג שילם שלא היה יודע שהן טמאין: תשלומיו תשלומין. ופטור באלו והן נעשין תרומה טמאה כמה שאכל: במזיד אין תשלומיו תשלומין. ולקמיה פריך אמאי: אחד זה ואחד זה. שוגג ומזיד: תשלומיו תשלומין. והן נעשין תרומה וממון כהן ואם קידש בהן אשה מקודשת: וחוזר ומשלם חולין טהורים. משום קנס ואינן נעשין תרומה: והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין. אמאי קנסת ליה אמזיד דהני תשלומין הא לא הזיד בתשלומין גרועין: דאכל מיניה. תרומה טמאה דלא חזי למיכל בימי טומאה [ס]דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה א] ואפילו היא טמאה: וקמשלם ליה. חולין טמאים דחזו ליה בימי טומאה ואע"ג דסוף הן נעשין תרומה ולא חזו ליה דהא טמאה היא מיהו חולין טמאין מיכוין לשלומי ולא ידע דהם נעשין תרומה: משלם כל דהו. כל שהוא חולין בין טהורין בין טמאין: בשוגג תשלומיו תשלומין. דהא אוכל תרומה שוגג לפי מדה משלם ולא לפי דמים ואע"ג דהך *טומאה גריעא מההיא דאכל תשלומין הן מדאורייתא ורבנן נמי לא קנסוהו הואיל ושגג בתשלומין: במזיד. שידע שטמאין הן: אין תשלומיו תשלומין. דקנסוהו רבנן שמתכוין להפסיד כהן: ואמר רב אחא בריה דרב איקא. ביבמות בהאשה רבה (דף צ.) דמזיד נמי דקאמר ר' מאיר אין תשלומיו תשלומין להפטר לגמרי קאמר כלומר שצריך לחזור ולשלם חולין טהורין כרבנן ובשוגג הוא דפליג אדרבנן דלרבי מאיר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורבנן קנסו והא הכא איסורא דרבנן היא דמדאורייתא תשלומין מעליא נינהו דלפי מדה משלם וכי משלם טמאין אפי' במזיד איסורא דרבנן הוא דעבד ולא קניס רבי מאיר שוגג: לשלומי מיכוין. ואדם כשר הוא: ואנן ניקום ונקנסיה. על שגגתו אבל מטמא ומדמע שוגג אינו מתעסק בטובה: בשוגג הורצה. דהלין מרלה ומותר בשר באכילה: במזיד לא הורצה. מדרבנן וקנסא הוא לאסור בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו והך זריקת מזיד איסורא דרבנן היא דמדאורייתא זורק לכתחילה דהציץ מרצה: ואנן ניקום ונקנסיה. על שגגתו וה"ה דמצי לשנויי הא מני רבי יהודה היא דלא קניס בדרבנן דהא לאו סתם משנה היא אלא ברייתא היא במנחות בהקומץ רבה (דף כה.) מיהו ניחא ליה לשנויי דאפי' תימא רבי מאיר היא: המעשר בשבת. איסור שבות דרבנן היא כדתנן במשילין (ביצה דף לו:) אלו הן משום שבות של מצוה אין מגביהין תרומות ומעשרות דמיחזי כמתקן והך המעשר בשבת סתם משנה היא במסכת תרומות (פ"ב מ"ג) וכן המטביל כליו מטביל נמי איסורא דרבנן היא במסכת ביצה בפרק י"ט (דף יח.) מפני שנראה כמתקן כלי וכל הני רמינן דרבי מאיר אדרבי מאיר דקניס לעיל בדרבנן:
נפלו

תוספות

וקמשלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו. פירוש קודם שישלם אבל לאחר שישלם נעשה תרומה ולא חזי ליה:
אבל תרומה טהורה ושילם חולין טמאין מהו כו' בשוגג תשלומיו תשלומין. לא כמו שפירש בקונטרס דקסבר דלפי מדה משלם דאפי' את"ל דלפי מדה משלם לא מיפטר אלא אם כן ישלם שיהו שוין להסיקה כשיעור תרומה טהורה שאכל דלא גרע מגזלן כדאמר התם כל היכא דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא לא תבעי לך דלפי דמים משלם כי תיבעי לך דמעיקרא לא שויא אלא זוזא ולבסוף שויא ד' מ"מ במזיד אין תשלומיו תשלומין דאכל מידי דקפדי עליה זבינא ומשלם מידי דלא קפדי עליה זבינא:
הכא בקנסו שוגג אטו מזיד כו'. בהאשה רבה (יבמות דף צ.) מעיקרא ס"ד דאין תשלומיו תשלומין כלל קא"ר מאיר ופריך מינה למאן דאמר אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ומסיק דאין תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים כדרבנן ולא פליגי אלא בקנסו שוגג אטו מזיד כו':
דם שנטמא וזרקו. וא"ת מאי קשיא ליה לר"מ והא לאו סתם מתני' היא דברייתא היא בהקומץ רבה (מנחות דף כה.) וי"ל דסמיך אסתם מתני' דכיצד צולין (פסחים דף פ:) דתנן הפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא הציץ מרצה ודייק בגמ' טעמא דאח"כ נודע הא נודע ואח"כ נזרק לא ומייתי ברייתא דמפרשא בהדיא והך קושיא לרבינא דמפרש [בפ' כיצד צולין] (שם) דשוגג קאי אזריקה דלרב שילא דמפרש דקאי אטומאה לא קשה מידי דטומאה דאורייתא:
המעשר בשבת. משנה היא בפרק שני דתרומות (משנה ג) וכן ההיא דהמטביל כלים ופריך מינייהו משום דסתם משנה ר"מ היא ותימה דפריך ברישא מההיא דמעשר והיא שנויה שם בסוף:
נפלו ונתפלעו. תימה דתניא בירושלמי בפרק בתרא דערלה נפלו ואח"כ נתפלעו בין בשוגג בין במזיד לא יעלו דברי ר"מ ורבי יהודה אומר בין בשוגג בין במזיד יעלו ורבי יוסי אומר שוגג יעלו מזיד לא יעלו טעמא דר"מ דקניס שוגג אטו מזיד טעמא דרבי יוסי כדאמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהם שוגג מותר מזיד אסור טעמא דרבי יהודה מפרש משום דכבר קנסו בידו פירוש כבר נתקלקלו פירותיו בשעת פליעה:
אמר

פ"א נ"ג

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"א מהל' שמיטה ויובל הלכה יב סמג לאוין רסו:
סג ב ג מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה כ:
סד ד מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלט סעיף ד:
סה ה מיי' שם הל' ח סמג שם:

תוספות רי"ד

דהכי הוא דהא ממחיצת הכרם שנפרצה דא"ר מאיר דקדש והייב באחריות ילפינן דסבר ר"מ גרמא בניזקין חייב והתם במזיד הוא כדקתני אומרים לו גדור נתיאש הימנה ולא גדרה הרי זה קדש וחייב באחריותו דמשמע טעמא דהודיעוהו מיחייב הא לאו הכי לא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה דאכל מיניה וכו' ואפי' היא טמאה. נ"ב נ"ע דתרומה טמאה בטומאת הגוף אינה במיתה כדאי' בחולין קיג ע"ב וכ"פ הר"מ פ"ז מהל' תרומות הלכה א' וכן ראיתי לבעל בני יעקב בהגהות רמב"ם שם תמה על רש"י בזה והנ"ע ועי' בספר מים חיים לפר"ח בהל' תרומות פ"ז הלכה א' ובמחנה ראובן ביבמות דף צ ע"א ודו"ק:

מסורת הש"ס

[בכורות נ.]
שם ע"ש
יבמות צ.
שם
פסחים פ: יומא ז. מנחות כה. יבמות צ. זבחים מה.
תרומות פ"ב מ"ג ביצה יז:
ג"ז שם
[צ"ל טמאה]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דאכל מיניה כו' דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואפילו היא טמאה. עי' חולין דף קיג ע"ב ונ"ע:

*נפלו ונתפצעו אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור' שמעון אומרים [א]בשוגג יעלו במזיד לא יעלו והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר' יהודה התם היינו טעמא דר' יהודה משום דאתי לאיערומי ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי דתנן *נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות אחרות הרי זה לא ילקט ואם ליקט יעלו באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוין ללקט ר' יוסי אומר [ב]אף המתכוין ללקט יעלו באחד ומאתים הא אתמר עלה אמר רבא חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת: **מתני'** *[ג]הכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין: **גמ'** ת"ר *[ד]היה עושה עמו בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים וא"ל זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אבל אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר [ה]כגון דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה ואמר ליה ההוא דאמר ליה לחבריה טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה שורת הדין אינו נאמן אמר לפניו רבי אסי רבי אתה אומר כן הכי אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי מה אעשה שהתורה האמינתו היכן האמינתו א"ר יצחק בר ביסנא °כהן גדול ביוה"כ יוכיח דכי אמר פגול מהימן ומנא ידעינן והכתיב °וכל אדם לא יהיה באהל מועד אלא לאו משום דמהימן ודלמא דשמעניה דפגיל אי לאו דמהימן אע"ג דשמעניה נמי לא מהימן דדלמא לבתר הכי קאמר °ודלמא דחזיניה בפישפש קשיא ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ספר תורה שכתבתי לפלוני אזכרות שלו °לא כתבתים לשמן אמר ליה ספר תורה ביד מי אמר ליה ביד לוקח אמר ליה *[ו]נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ספר תורה אמר ליה רבי ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר דספר תורה כוליה מי הפסיד אמר ליה אין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום וליעבר עלייהו קולמוס וליקדשיה כמאן נימא דלא כרבי יהודה *דתנן *הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר אפילו תימא רבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בחדא אזכרה אבל דכולי ספר תורה לא משום דמיחזי כמנומר ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח אמר לו [ז]מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ספר תורה ומאי

תורה אור (ויקרא טז)

נפלו ונפסלו . אגוזי פרך אין בטלין אפילו באלף מפני חשיבותן כתפלגו האגוזים של ערלה ואח"כ נפלו לתוך של היתר יעלו נפלו תחלה ואח"כ נתפלגו: **אחד** . שפלגן שוגג שלא נתכוין כדי לבטל חשיבותן ולהעלותן באחד ומאתים כדין ערלה בין שפלגן מזיד שנתכוין לכך: **לא יעלו** . אפילו באלף דקניס ר"מ ורבי יהודה שוגג אטו מזיד אע"ג דהך עלייה שהוא מעלה ומבטל אגוזי פרך איסורא דרבנן בעלמא הוא ואפילו שלמים דמדאורייתא אין חילוק בין חשוב לשאינו חשוב דהכל בטל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דגזור: **דאתי לאיערומי** . ולהתכוין ויאמר שוגג הייתי ולא נתכוונתי כדי להעלותן: **הרי זה לא ילקט** . דכל זמן שהיא במקומה כמחובר חשיבא ולא בטלה וכי לקיט לפירות ומבטל להו במאתים הוי מבטל איסור לכתחילה: **ואם ליקט** . ולא כמלך: **יעלו** . דה"ל שוגג דלא נתכוון ללקט ע"מ לבטל דסבור שכבר בטלו במחובר: **ובלבד שלא יתכוון ללקט** . בכוונת ביטול: **אף המתכוין כו'** . אלמא במזיד נמי בטיל: **אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת** . אין לך אדם נוטע ערלה בין שאר נטיעות בלא סימן ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת וכיון דלא שכיחא לא אחמור בה רבנן אבל נפילת איסור בהיתר שכיחא: **כל שבידו** . לעשות בשעה שמודיעו: **נאמן** . ורישא כגון שעודן בידו לטמאן ולפגלן וגבי קרבנות בכהן העובד קמיירי כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואמר פיגלתיה בשחיטה שעדיין בידו לפגלו בשאר עבודות אבל ביום פלוני שכבר יצאו מידו לאו כל כמיניה: **רבא אמר** . אע"פ שאין בידו נאמן וסיפא כגון דאשכחיה מקמי האידנא ולא אמר ליה והשתא א"ל: **שורת הדין** . כלומר הדין נותן: **אתה אומר כן** . שאינו נאמן אבל רבי יוחנן אמר משום רבי יוסי כו': **האמינתו** . ואפי' לאחר זמן כדמפרש: **כהן גדול ביוה"כ** . בפר ושעיר שלפני ולפנים שהוא שם יחיד ואין רואהו ואם אמר פגול מהימן דהא כתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז) וקרי לא יחשב מחשבת פיגול ואם חשב פיגול יהיה: **ומנא ידעינן** . ביוה"כ דפגיל אי לאו דמהימן: **ודלמא** . כי אמר קרא פיגול יהיה דשמעינן דפגיל בקול רם דאמר הריני מזה על מנת להקטיר אימורין חוץ לזמנן: **ומשני אי לאו דמהימן** . לומר בשעת עבודה פיגלתי אע"ג דשמעניה דפגיל נמי דלמא לבתר עבודה קאמר: **הכי גרסינן דלמא דחזיניה בפישפש** . ודלמא בכה"ג מהימן דחזינן בפישפש דבשעת אמירה היה מזה. פישפש פתח קטן שהיה בבית החליפות פתוח להיכל ושנים היו אחד בצפון ואחד בדרום כדתניא בזבחים באיזהו מקומן (דף נה:) שני פישפשין היו בבית החליפות אחד בצפון ואחד בדרום כדי להכשיר את כל העזרה לשחיטת קדשים קלים שנהיה קורין בכל הרוחות ושחטו פתח אוהל מועד (ויקרא א) וגם לול קטן היה פתוח לבית הכפורת והאי דמקשי הכא דלמא דחזיניה בפישפש אהזאות דעל הפרוכת בהיכל קאי וגבי עבודות דלפני ולפנים נמי איכא לאקשויי דחזיניה דרך לול: **ואין אתה נאמן כו'** . הואיל ואין בידך: **ולעבר עלייהו קולמוס** . לשמן כתב על גבי כתב ולקדשיה: **ולא הטיל בו דלת** . ונמצא שם כתוב כדרכו אבל שלא לשמו הוא: **מעביר עליו קולמוס** . לשמו: **כוליה ס"ת** . כל אזכרות שבו: **גוילים** . קלפים: ומאי

אמר אביי כל שבידו נאמן. הקשה ר"ת דהכא אפי' לרבא לא מהימן אלא משום שהיה בידו תחילה ובפ' האומר (קידושין דף סו.) פליגי אביי ורבא באשתו זינתה בעד אחד והלה שותק ומשמע התם דתרוייהו מודו בא"ל עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן וכן א"ל עד אחד אכלת חלב ואע"ג דאין בידו ואומר ר"ת דהכא במכחישו או אומר איני יודע אבל התם דשותק הוי כהודאה וכן משמע בהאשה רבה (יבמות דף פח:) דבעי למיפשט מיניה דעד אחד נאמן באיסורין ודחי דלמא שאני הכא משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא וגבי אשתו זינתה פליגי נמי בשותק ומהני לאביי בעד אחד כשר דלאו גזלנא אף ע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים או בקינוי וסתירה בעד אחד הכא דשותק שאני אי נמי מדרבנן ורבא אפי' שותק לא אסר אלא אם כן מהימן עליה כבי תרי ומתוך כך אומר ר"ת דאדם המטהר יין לחברו אי אשכחיה ואמר ליה בזימנא קמייתא מהימן כרבא ואפילו מכחישו כיון דהיה בידו אבל אחר לא מהימן אי מכחישו או אומר איני יודע ואי שתיק מהימן וכן פסק רבינו משולם בן רבינו קלונימוס ואי מהימן עליה כבי תרי אסור כדאמרינן בהוא סמיא (קדושין דף סו.) לרבא ואפי' היכא דלא מהימן מכל מקום לדידיה אסור דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע דלא הויא שתיקה כהודאה וכל הסוגיא דקידושין °יש לפרש באומר לו נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת תדע דקתני דומיא דאכלת חלב והתם דוקא הויא שתיקה כהודאה: **דכי** אמר פיגול מהימן. ותימה הא רבי יוסי גופיה בזבחים פרק בית שמאי (דף מד:) אית ליה דאין פיגול בדבר הנעשה בפנים דיליף משלמים וי"ל נהי דפיגול לא הוי פסול מיהא הוי ופיגול דהכא לאו דוקא כדאשכחן בסוף פ"ק דזבחים (דף יד.) לרבי [שמעון] דאמר כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ואמר רבי יוסי בר' חנינא מודה רבי [שמעון] דפסול מקל וחומר א) ואין לתמוה מנא ליה דמהימן דפשיטא דבכל הקרבנות שייך פיגול בכל ד' עבודות: ועל

א) [ועי' תוספת זבחים יד. ד"ס מודה ותוס' מנחות יד. ד"ה פיגול]

סו א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יא יב:
סז ב מיי' שם הלכה כה:
סח ג מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ד:
סט ד ה מיי' פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הל' טו ופי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח וע"ש בכ"מ
ע ו ז מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יא סמג עשין כה טור ש"ע י"ד סימן רפא סעיף ס:

תוספות רי"ד

ת"ר היה עושה עמו בטהרות ואומר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים ואומר לו זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן פי' מדלא קאמר כל שהן בידו אלא כל שבידו ש"מ ה"ק כל שבידו לטמאות ולהתפגל שאע"פ א) שהן תחת רשותו אם יש בידו לפסול נאמן ואם לאו אינו נאמן שכשאמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו אם יכול לטמאן מכאן ולהבא נאמן ואם לאו אינו נאמן ואע"פ שהם ברשותו כגון שלא היו קרובים לו וזה רוצה ללכת עמו וללוקחם כיון שאינו יכול לטמאן עכשיו אם אמר לו נטמאו אינו נאמן וזהו ביום פלוני שגמר מלאכתו ואינו עסוק בהן ואע"פ שעדיין לא החזירן לו: ורבא אמר כגון דאשכחיה (והוא שלא יצאו מתחת ידו) ולא א"ל ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה וא"ל · פי' רבא פליג עליה דאע"ג דאין בידו לטמאן נאמן הוא אם א"ל בזמנא קמא דאשכחיה והוא שלא יצאו מתחת ידו דומיא דס"ת דר' אמי ור' אבהו לקמן נאמן. וסיפא כגון דאשכחיה ולא א"ל ולבתר הכי אשכחיה וא"ל. ובזבחים ב) נמי כל זמן שבידו לפגלם דהיינו בין שחיטה לזריקה אם אמר כי נתפגלו בשחיטה או בקבלה או בהולכה נאמן שהרי עדיין יכול לפגל בזריקה אבל אם גמר כל העבודות שכבר זרק ואומר נתפגלו אינו נאמן ואע"פ שעדיין הוא עסוק בקרבן להפשיט ולנתח ולהקטיר והאי דקאמר ביום פלוני לאו דוקא דמה לי ביום פלוני ומה לי בשעה פלונית. ורבא פליג עליה ואמר אע"ג דאין בידו לפגל אי אמר ליה בזמנא קמא דאשכחיה נאמן אבל מיהו בעינן שיהא הקרבן עדיין ברשותו שלא גמר כל עבודותיו להקטיר איבריו או אימוריו וה"ה דפליגי גם בס"ת שאם לא גמר כל הספר אז נאמן לומר אליבא דאביי לא כתבתי האזכרות לשמן לא עבדתי הגוילין לשמן שעדיין יכול לפוסלו במה שיש לו כתוב אבל אם גמר הספר שהרי אינו יכול לפוסלו אינו נאמן ולרבא נאמן כל זמן שהוא תחת ידו כר' אמי ור' אבהו והוא דא"ל בזמנא קמא דאשכחיה ההוא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שבו לא כתבתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן לפסול ס"ת פי' אבל אם היה הספר בידו היה נאמן כדרבא: ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שבו לא עבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ס"ת ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת ומ"ש מדר'

א) נראה דצ"ל שאע"פ שכן התה ידו מ"מ דוקא אם יש בידו וכו'. ב) ר"ל ובזבחים נמי יש חילוק בין אביי לרבא דלאביי כל זמן שבידו וכו'.

(ערלה פ"ג מ"ח)
ערלה פ"א מ"ו
לעיל נג. נדרים לו. מנחות מט.
[תוספתא פרק שני דתרומות ע"ש]
[עי' תוס' ב"ב נג. סד"ה ס"ג לסוף]
[נ"ל דתניא]
[מסכת סופרים פ"ה]
לעיל כ. שבת קו:

גליון הש"ס

גמ' כה"ג ביוה"כ יוכיח. עי' זבחים דף מד ע"ב תד"ה בדבר הנעשה: שם ודלמא דחזיניה. עי' זבחים דף נה ע"ב תד"ה ב' פשפשים: שם לא כתבתים לשמן. עיין מנחות דף מב ע"א תד"ה ואל ימול: תוד"ה אמר וכו' י"ל באומר · עי' סוטה ד' ג ע"ב תוד"ה ת"ל:

ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא ואמר אימור קושטא קאמר:

מתני' **העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה *ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח:

גמ' *אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא אמר לעדים *ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר ר' יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא: ועל קטנה בת ישראל: ואילו *חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול *קטן אוכל נבלות הוא גזרה שמא יאכיל חרש בפיקחת ולאכול בתרומה דרבנן גזירה שמא אתי לאכולי בתרומה דאורייתא: ועל המריש הגזול שבנאו: תנו רבנן גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין: ועל חטאת הגזולה כו': אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבין אמרי ליה רבנן לעולא והאנן מפני תיקון המזבח תנן אמר להם כיון דכהנים עצבין נמצא מזבח בטל ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מאי טעמא יאוש כדי קני ומה

ומאי שנא מדרבי אמי. דאמר ליה אין אתה נאמן להפסיד ספר תורה: **התם איכא למימר.** דמשקר ונתכוון להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר אומנות כר' ירמיה אבל הכא גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימר קושטא קאמר: **מתני' שהשיאה אביה.** כשהיא קטנה דאע"ג דקביל אביה קידושין דידה כשהיא קטנה והויא לה אשת איש גמורה אפי' הכי יוצאה בגט ומקבלת את גיטה ואע"ג דלית בה דעתא דאשה כי נפקא בע"כ נפקא ואין מתלה בגירושין ואפ"ה נפקא הלכך לא בעינן דעתה: **ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן.** והיא יתומה דלא הוו נישואין אלא מדרבנן: **שאוכלת בתרומה.** דרבנן בהני נישואין ולא גזרינן מידי: **מריש.** קורה: **בירה.** בית גדול: **מפני תקנת השבים.** שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה: **שלא נודעה לרבים.** שהיא גזולה: **שהיא מכפרת.** ואין צריך להביא אחרת: **מפני תקנת המזבח.** בגמרא מפרש ומשום הנך תרתי בתרייתא דמשום תקנה נינהו תנא ליה הכא: **גמ' מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא.** אנו למדין: **אמר לעדים.** שלא בפניה ראו גט זה כו' וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גט: **לא בעינן דעתה.** דאשה דהא חרשת לית לה דעתא: **ואילו חרשת.** שלא השיאה אביה והיא נישאת מעצמה לכהן משגדלה: **לא אכלה.** בתרומה מדשני תנא במילתיה דאיירי בחרשת ושבקה ונקט קטנה שמע מינה חרשת גדולה דנשואיה דרבנן דכוותה נינהו לא אכלה ע"י קידושין דידה: **מ"ט.** הא נישואי חרש וחרשת נמי רבנן תקינו ביבמות בחרש שנשא (קיב:): **שמא יאכיל.** כהן חרש בחרשת אי שרית להאכיל פקח בחרשת אתא לאכולי חרש בחרשת ופריך וליכול קטן אוכל נבלות הוא הך חרשת כיון דלית בה דעתא הרי היא כקטן האוכל נבילות ואיכא למ"ד ביבמות (קיד.) דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ואפילו בתרומה דאורייתא תיכול: **גזירה שמא יאכיל חרש.** כהן שאין קנייתו קנין: **בפקחת.** שמוזהרת על האיסור הלכך גזור פקח בחרשת משום חרש בפקחת אבל גדול בקטנה ליכא למיגזר משום קטן בגדולה דקטן לית ליה נישואין אפילו מדרבנן כדאמר ביבמות (דף קיב:) שוטה וקטן שנשאו נשים נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום: **וליכול.** חרש בפקחת בתרומה דרבנן דהאו נשואין דרבנן ומהני לתרומה דרבנן: **יאוש כדי.** יאוש לבדו בלא שינוי רשות אחר היאוש: **לא קני.** לענין הקרבה ואפי' שמעינן שנתייאשו הבעלים לא קרינן ביה קרבנו: **שלא יהו כהנים עצבים.** שאכלו חולין שנשחטו בעזרה שאסורין: **נמצא מזבח בטל.** שנמנעין מלעבוד עבודה ואי קשיא היאך התנו ב"ד לעקור דבר מן התורה ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב הא אמרינן ביבמות (א) (דף פ:) שב ואל תעשה שאני דלאו מיעקר הוא: **בין נודעה בין לא נודעה מכפרת.** אם נתייאשו הבעלים:

ועל הקטנה בת ישראל כו'. בתרומה דרבנן איירי למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדאמרינן בריש האשה רבה (יבמות צ.) דמפרש ואוכלת בגיע תרומה בתרומה דרבנן וא"ת ולוקמה אפילו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבלות הוא וי"ל דקטן אוכל נבלות בעיא היא בפרק חרש (שם קיד.) ולא איפשיטא אי ב"ד מצווין להפרישו או לאו ועוד דאוכלת בגיע משמע דאפי' מאכילה בידים ועוד משמע דאפי' לכי גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שעדיין לא בעל והכא לא גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא כדגזרינן בסמוך גבי חרש בפקחת דאפי' תאכל תרומה דאורייתא הא קטנה היא(ב): **מאי** טעמא יאוש כדי לא קני. הכא סבר עולא דיאוש לא קני ובמרובה (ב"ק סו:) כמי אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה כו' והקשה ר"ת דבהגוזל בתרא (שם קיד.) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל יאוש קונה ואומר ר"ת דבכל מקום יאוש קונה לעולא רק לענין קרבן שיהא כשר להקרבה קאמר הכא ובמרובה דלא קני משום דמצוה הבאה בעבירה היא ותדע דבסמוך פריך לעולא מגנב והקדיש ואח"כ מכר וטבח כו' ולא פריך מגופה אמאי פטור מד' וה' והא לאו דהקדש קטבח אי יאוש לא קני אלא ודאי יאוש לכל מילי קני רק לענין הקרבה ולהכי פריך מדתניא עלה דבחוץ חייב כרת אלמא ראוי לפתח אהל מועד הוא ואפי' לענין הקרבה קני יאוש וקשה לרביט יצחק בסמוך דמסיק רבא דוולדות אינן שלו רק משעת הקדש ואליבא דעולא קאמר כדמוכח הסוגיא ואי לעולא יאוש קני הא על כרחך משעת יאוש דהיינו משעת גניבה גיזותיה וולדותיה דידיה הוו ועוד קשה דמשמע דאי יאוש קני אתי שפיר והא במרובה (ב"ק סח:) פריך אפכא ר' יוחנן לריש לקיש דאמר חיוביה לפני יאוש אבל לאחר יאוש שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר מגנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר כו' אימת אילימא לפני יאוש מי קדוש אלא פשיטא לאחר יאוש ואי יאוש קני מאי איריא הקדיש כי לא הקדיש כמי פטור מד' וה' דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר וליכא לשנויי כדמשני התם לר"ל כגון שהקדישוהו בעלים בבית גנב דא"כ מאי קפריך לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דהא ראוי לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעלים ונראה לרבינו יצחק דבכל מקום לעולא יאוש לא קני והאי דהגוזל בתרא (שם דף קיד.) הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא משכא והשתא א) אברזא כדאמר במרובה (שם דף סו: ושם) ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדאמרינן נמי התם (דף סז.) מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאינו קנוי אלא מחמת שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסליה רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה כדמוכח בסוכה (דף ל.) דאמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מן העובדי כוכבים ליגזוז איהו כו' ופריך וליקנינהו בשינוי השם משמע דאי קנו ליה תו לא הוה מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כר' יצחק בר נחמני דלא חייש למצוה הבאה בעבירה ועוד אמרינן התם האי כשורא דמטללתא עבדו בה רבנן תקנתא מפני השבים ובסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסלא אלא משום מצוה הבאה בעבירה וכי קנייה בתקנתא דרבנן לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כל שכן אי קנו קנין גמור והא דאמר בריש הגוזל קמא (ב"ק לד.) הרי שגזל סאה של חיטין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה כילד יברך אין זה מברך אלא מנאץ ואע"ג דקנה קודם לכן דשנוי קונה לענין ברכה ראוי להחמיר יותר וחשיב מצוה הבאה בעבירה אע"ג דלכבר קנה אין להזכיר שם שמים עליו והשתא בשמעתין אי לאו ההיא דתני עלה אתי שפיר לעולא הא דפטור מד' וה' דהוי יאוש ושינוי השם דליכא למיפרך נמי אי יאוש קני כי לא הקדיש נמי דלרב יהודה נמי יאוש גרידא לא קני אלא יאוש ושינוי השם ולא חיים לטעם דמצוה הבאה בעבירה:

א) פי' עילבא והיינו דולבקי.

שלא ... כדאמרי' לקמן ומשום האי טעמא נמי לא נקט פקחת ונתחרשה שאע"פ שהיו קידושי בעודה פקחית אפ"ה עכשיו שנתחרשה יוצאה בגט כדאמרן ביבמות בפ' חרש ומשום קידושי חרשת לקדושי קטנה נקט חרשת: אמר רבא מעדות של ר' יוחנן בן גודגודא ... שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שט"ח זה מגורשת לאו מי א"ר יוחנן בן גודגודא דלא ... הכא נמי לא בעי' דעתה בגיטא פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שט"ח זה בטו... איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דאמר לה הכי משום כיסופא ודוקא דאמר לע... לא אמר לעדים הא תנן לקמן בפ' הזורק אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו ... גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך: ועל קטנה בת ישראל וכו' פי' יתומה קטנה ש... מדרבנן אם נשאת לכהן אוכלת בתרומה ובפ' האשה רבה מוקמי' לה בתרומה דרבנן ואם ... דהפקר ב"ד היה הפקר והם תקנו שירשנה בהני נישואין דרבנן. ודייקי' ואילו חרשת לא ... קא נקיט ואמאי שבקה ונקט קטנה ש"מ דוקא קטנה שנישאת לכהן אוכלת בתרומה דר... ישראל שנישאת לכהן לא אכלה בתרומה דרבנן ואע"פ שקידושיה קידושין מדרבנן כמו ... חרש דרבנן תיקנו קידושין בין לחרשת בין לקטנה: מ"ט לא אכלה גזירה שמא יאכל חרש... קידושין דרבנן והפקחת היא בת עונשין: ויאכיל. תרומה דרבנן היא גזירה דלמא אתי ... דאורייתא

... אלא והלה שותק שאינו יודע להכחישו ולאפוקי אם מכחישו כדפרשי' התם והוכחתי ... ומעשה דינאי המלך דע"א נאמן היכא דלא ידע והכא היכי אמרינן דלא מהימן. ... נאמן בכל האיסורין בין להתיר את האסור בין לאסור את המותר חוץ מדבר שבערוה ... והכא אילו אחד אמר לו נטמאו טהרותיך הכי נמי דמהימן אלא הא דתניא אינו נאמן ... ועל בדבר ושמירת הטהרות היתה מוטל עליו ומפני זה נתן לו שכרם שיעשה בטהרה ... רות שעשיתי עמך נטמאתי נראה כי הוא משים עצמו רשע שלא עשה פעולתו שהיתה ... תה באמונה ומשום הכי אמר אביי כל זמן שיש בידו לטמאות נאמן ולאח"כ אינו נאמן ... ם משים עצמו רשע ורבא פליג עליה ואמר שבכל עת שיאמר לו בפעם הראשונה נאמן ... ן שמירת הטהרות מוטלת עליו הכי נמי דמהימן כדאמרינן בקידושין וכדאמרן לעיל ... דהכי הוא דהא לא מייתי ראיה אלא מכ"ג ביוה"כ שהקרבן מוטל עליו לעשותו ... יגלתי עושה עצמו קצת רשע ור' אמי ור' אבהו נמי דמייתי הכא הכי הוא שהפועל שהיה ... אמנות ובכשרין אומר שעשיתי בפסלות ומשים עצמו רשע ומ"ה אמרי' שאם יצא הספר ... מן אבל לעולם אהד' שאין הדבר מוטל עליו נאמן לאסור את המותר דע"א נאמן באיסורין ... תיר ומאי דא"ר אבהו הכא גוילין שלו לא עבדתים לשמן והיה פוסל הספר בכך משום דס"ל

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה נמלא וכו' ביבמות נ"ב גם לעיל דף ט ע"ב: (ב) תוס' סד"ה ועל וכו' קטנה היא נ"ב עי' מ"ש ביבמות דף קיג:

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות בשלמא לעולא היינו דקתני חטאת אלא לרב יהודה מאי איריא חטאת אפי' עולה נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עולה דכליל היא אלא *אפי' חטאת נמי דחלב ודם הוא דסליק לגבי מזבח ואידך כהנים אכלי ליה אפי' הכי גזור שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות תנן על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח בשלמא לעולא ניחא אלא לרב יהודה איפכא מיבעי ליה הכי נמי קאמר לא נודעה מכפרת נודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח מתיב רבא *גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ותני עלה בחוץ כי האי גוונא ענוש כרת ואי אמרת יאוש כדי לא קני כרת מאי עבידתיה אמר רב שיזבי כרת מדבריהם אחיכו עליה כרת מדבריהם מי איכא אמר להו רבא *גברא רבה אמר מילתא לא תחוכו עלה כרת שעל ידי דבריהן באתה לו אוקמוה רבנן ברשותיה כי היכי דליחייב עלה אמר רבא הא וודאי קא מיבעיא לי כי אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או משעת הקדישה למאי נפקא מינה לגיזותיה וולדותיה מאי הדר אמר רבא מסתברא משעת הקדישה *שלא יהא חוטא נשכר: **מתני'** [א] לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי המלחמה ואילך יש בה סיקריקון כיצד *לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים *לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע: **גמ'** השתא בהרוגי המלחמה לא היה בה סיקריקון מהרוגי מלחמה ואילך יש בה סיקריקון אמר רב יהודה לא דנו בה דין סיקריקון קאמר דאמר רבי אסי ג' גזירות גזרו גזרתא קמייתא כל דלא קטיל ליקטלוהו מציעתא כל דקטיל לייתי ארבע זוזי בתרייתא כל דקטיל ליקטלוהו הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטלי אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא אמרי האידנא לישקול למחר תבענא ליה בדינא: אמר רבי יוחנן מאי דכתיב °אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה °אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא *דריספק חרוב ביתר אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד סעודתא אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא

מִשְׁלֵי כח

[גי' הערוך דריספק]

אמר

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת . דקתני מתניתין שלא נודעה מכפרת הא נודעה אינה מכפרת כלומר אינה קריבה : **היינו דקתני חטאת** . דאיכא אכילת כהנים : **דכליל היא** . ואמרי מזבח אוכל גזילות : **איפכא מיבעי ליה** . ועל חטאת הגזולה שנודעה לרבים שאינה מכפרת מפני תקנת המזבח : **משלם תשלומי כפל** . דכשגנבה חולין הואי: **ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה** . דכי טבח ומכר הקדש הואי ואין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה נוהגין בהקדש כדילפינן בהזהב (ב"מ דף נז:) : **בחוץ** . אי שחט בחוץ ענוש כרת : **כרת מאי עבידתיה** . דבשלמא לענין תשלומי ארבעה וחמשה לא קשיא לן דאיכא למימר דכי אמר יאוש כדי לא קני לענין הקרבה קאמר ולא לענין הקדש קאמר אלא כרת אי מדאורייתא לא חזיא להקרבה הא קיימא לן (זבחים דף קיד.) הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ מידי אחרינא לא : **כרת שע"י דבריהם באת לו** . כרת דאורייתא כדמפרש ואזיל : **אוקמוה רבנן** . ברשות גנב אם הקדישה שיחול עליה הקדש גמור ושיתחייב כרת אם ישחטנה בחוץ כי היכי דאוקמוה ברשותיה לענין כפרה וקנס הוא דקנסוהו והפקר ב"ד הפקר הוא וקדשה : **לגיזותיה וולדותיה** . דלפני הקדש אי אמרת משעת גנבה קיימא ברשותיה גיזותיה דידיה הוא ואינו משלם אלא דמי פרה העומדת לילד ולא דמי פרה וולדה: **מתני' לא היה סיקריקון ביהודה** . סיקריקון עובד כוכבים רוצח שנותן לו ישראל קרקע בפדיון נפשו ואומר לו שא קרקע זו ואל תמיתני : **בהרוגי המלחמה** . מלחמת טיטוס שהיתה בירושלים וביהודה ובגמ' פריך מאי קאמר : **מקחו בטל** . דאמרי' מירתא עבד אי נמי השני נוח לי והראשון קשה הימנו ובגמרא מוקי לה דלא כתב ליה שטרא : **לקח מן האיש** . קרקע המיוחדת לכתובת אשתו או שכתוב בכתובתה או הכניסתו לו שום בכתובתה וכל שכן שאר נכסים דאי לא עבדה ליה אמר לה עיניך נתת בגרושין ובמיתה הכי מוקמינן ליה בב"ב (נ.) : **מקחו בטל** . דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי : **נותן לבעלים רביע** . שהיערו דסיקריקון מוזיל גבי' ריבעא: **גמ' לא דנו דין סיקריקון** . בהרוגי המלחמה דקני לגמרי והלוקח ממנו מקחו קיים אבל מהרוגי המלחמה ואילך הלוקח ממנו יש לו דין המפורש במשנתינו : **דאמר רבי אסי שלש גזרות גזר** . טיטוס בפולמוס שלו : **כל דלא קטיל** . ישראל כל היכא דמשכח ליה: **לקטלוהו**. הלכך אגב אונסיה כי א"ל שא קרקע זו והניחני אקנייה ניהליה בלב שלם וקיימא לן תלוהו וזבין זביניה זביניה (ב"ב דף מז:) : **מפחד** . דואג לראות הנולד שלא תארע תקלה בכך אם תעשה זאת : **שקא דריספק** . דופן של מרכבת נשים שקורין ריטוג"א בלשון אשכנז והיא כעין עגלה דאמרינן באותו ואת בנו (חולין דף עט.) כי מעיילית לי כודנייתא בריספק : **קמצא ובר קמצא** . כך שם שני יהודים : **דרחמיה קמצא** . אוהבו היה שמו קמצא :

א"ל

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות . וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום עשה דמן התורה אין לריך להביא קרבן אחר וי"ל דדווקא נודעה קודם זריקה אינה מכפרת אבל לאחר זריקה שכבר נתכפר לא הלריכוהו להביא אחרת: **כי** היכי דליחייב עלה . פירש בקונטרס דקנסוהו רבנן וקשה דמי לא עסקינן דאפילו שחטה אחר בחוץ דחייב אלא כיון דלא נודעה לרבים אוקמוה ברשותיה שלא יהו כהנים עצבים וממילא מחייב השוחט בחוץ : **לגיזותיה** וולדותיה . וא"ת אפי' קודם הקדש הן שלו דהא תנן (ב"ק דף צג:) גזל פרה מעוברת וילדה ורחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזז ואם נתעברה אצלו משלם כשעת הגזלה וי"ל דנפקא מינה לר"מ דאמר התם בגמרא משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה משום דקנסו גזלן ואע"ג דשינוי קונה הכא מ"מ בשעת הקדש אוקמוה ברשותיה ולא קנסו ולרבי יהודה דאמר גזילה חוזרת בעיניה לרב זביד דאמר אליביה שבח שעל גבי הגזילה דנגזל הוי הכא דאוקמוה ברשותיה דגזלן הוי אבל לרב פפא דאמר אליביה דהוי דגזלן לא נפקא מינה מידי ולרבי שמעון דאמר התם למחצה ולשליש ולרביע הכא הוי הכל שלו אבל לרב זביד דאמר לר"ש כוליה דגזלן לא נפקא מינה מידי הכא במאי דאוקמוה ברשותיה : **ביהודה** בהרוגי המלחמה . בירושלמי ברשונה גזרו גזרה על יהודה לפי שמסורת בידם מאבותם שיהודה הרג עשו דכתיב (בראשית מט) ידך בעורף אויביך ותניא כמי בספרי ידיו רב לו בשעה שהרג את עשו ובסוף פ"ק דסוטה (דף יג.) דאמר חושים בן דן שקל קולפא ומחייה אדישיה דעשו ונתרו עיניה ונפלו אכרעיה דיעקב שמא לא מת באותה הכאה עד שעמד עליו יהודה והרגו : **אשרי** אדם מפחד תמיד . בפ' הרואה (ברכות ס.) אמרינן חזייה להוא גברא דהוה מפחד א"ל חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים ופריך מקרא דהכא ומוקי לה בדברי תורה שדואג שלא ישכח תלמודו וחוזר על משנתו תמיד והכא כמי מייתי ליה אהני עובדי שבטחו על רוב טובתם ושלותם לבייש את בר קמצא ולעמוד על בת קיסר והיה להם לפחד ולדאג מן הפורענות ולא דמי לאדם המתפחד בחנם :

עגלה

תורה אור

עין משפט נר מצוה

פ א מיי' פ"ה מהלכות איסורי מזבח הל' ו סמג לאוין שיח שיט

פא ב מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' ו סמג עשין עא :

פב ג ד ה מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יד :

פג ו מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יז ופ"ל מהל' מכירה הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צ סעיף יז וסימן ק סעיף ג :

פד ז ח מיי' פ"י מהל' גזילה הלכה ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף א :

תוספות רי"ד

דאורייתא פי' אבל בקטנה לא גזרי' דאפי' אי אכלה קטן אוכל גזילות היא והקטנה נמי ליכא למיגזר שמא יאכיל קטן בגדולה דקידושי קטן אינן כלום שלא תקנו חכמים קדושין לקטן אבל קידושי חרש הן קדושין מדרבנן כדאמרן בפרק חרש : ועל המריש וכו' פי' קורה גדולה וכגון שלא עשה בה שום שינוי מעשה אלא בנאה בבירתו כאשר היא שלא קנאה בשינוי מעשה שאילו עשה בה שינוי מעשה מדאורייתא קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה בש"א מקעקע את כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו ובה"א אין לו אלא דמי מריש מפני תקון השבים: ועל חטאת הגזולה וכו' אמר עולא דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני וקרבן פסול הוא דלא קרינא ביה קרבנו וחולין בעזרה הוא ומפני מה אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה וימנעו מעשות עבודה תמצא מזבח בטל ואי ק' היאך התנו ב"ד לעקור דבר תורה ולפטור את זה מחטאת שהוא מחויב בה מן התורה . האמרן באשה רבה שב ואל תעשה שאני ולא מיעקר הוא. ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מ"ט יאוש כדי קני ומפני מה אמרו נודעה אינה מכפרת גזירה שמא יאמרו מזבח אוכל גזילות פי' רב יהודה מפרש מריש דמתני' דקתני מפני תיקון השבים כגון שלא נתיאשו הבעלים ואפ"ה מפני תיקון השבים שלא יקעקע בירתו תקנו שיתן דמיו משא"כ בכל גזילה: **מתני'** לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי מלחמה ואילך יש סקריקון כיצד לקח מן הסקריקון חזור ולקח מן ב"ה מקחו בטל מב"ה וחזור ולקח מן הסקריקון מקחו קיים מן האיש וחזור ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזור ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה אבל ב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מן הסקריקון נותן לבעלים רביעי אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם ר' הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה לפני סקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח [זכה] ונותן לבעלים רביע פי' סקריקון רומי אנס שאונס שדות ישראל וישראל אומר לו שא קרקע והניחני מפני שהוא ירא שלא יהרגנו ובהרוגי מלחמת טיטום שהיתה בארץ יהודה לא היתה סקריקון אבל מהרוגי מלחמה ואילך יש בה סקריקון . ומקשה מאי קאמר השתא בהרוגי מלחמה לא היה סקריקון ומהרוגי מלחמה ואילך יש בה סקריקון והרי יותר גדול היה בעת הרוגי מלחמה ממה שהיה לאחר מיכן אמר רב יהודה שלא דנו בה דין סקריקון דאמר רב יוסף שלש גזירות גזרו גזירתא קמייתא כל דלא קטיל ניקטליה אמצעיתא כל דקטיל ניתיב ליה ד' זוזי בתרייתא כל דקטיל ליקטליה הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטליה מירתת אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא מימר אמר האידנא לישקול ולמחר תבענא ליה לדינא פי' דין סקריקון הוא שאם קנה ישראל מיד א"י האנס שהוא הסקריקון אין אומר לו מחמת פחד העובד כוכבים הקניתי לך ולא בכל לב אבל אם לקח תחילה מב"ה וחזר ולקח מן הסקריקון מקחו קיים . כי כשהקנה לו הוא תחילה בכל לב הקנה לו וכן נמי אם קנה מן האיש וחזר ולקח מן האשה כדי שלא תבא ותטרוף ממנו בכתובתה מקחו בטל שתוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולא הקניתי לך בכל לב אבל אם לקח תחילה מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים . זו היתה משנה ראשונה דתני מקחו בטל והבעלים מוציאין השדה מידו אבל ב"ד של אחריהם תקנו ואמרו שהלוקח מן הסקריקון נותן לבעלים רביע ומקחו קיים דק"ל דסקריקון רבעא מוזיל גביה ויהיב ההוא רבעא לבעלים ומקחו קיים וקי"ל אימתי הוא זה כשאין ביד הבעלים מעות ליקח וליתן דמי השדה שיתן הלוקח לסקריקון אבל אם יש בידן מעות ליקח הם קודמין לכל אדם אבל מיהו בחנם אינן יכולין להוציא מידן כמו שהיו עושין תחילה כ"א שיתנו להם הדמים שנתנו לסקריקון ור' הושיב ב"ד ונמנו וגמרו שאם שהתה שדה לפני הסקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח מהסקריקון זכה ונותן לבעלים הרביע שזולו לו ואינו יכול להוציא השדה מידו אפילו בדמים שלקח מסקריקון וכו':

אמר

מסורת הש"ס

ב"ק סח: [עד:]

[ברכות יט: נדה כ:]

[יבמות לב: וש"נ]

ב"ב מז: מח.

שם מט: כתובות נט.

הגהות מהר"ב רנשבורג

מתני' א] לא היה סיקריקון וכו' אבל יש בידן ליקח כו' . עי' תוי"ט :

תוספות רי"ד

אין מקחו קיים שבכל שעה יכול לבוא ישראל בעל השדה ומוציאה מידו ואומר לו למה קנית השדה שלי שאני הייתי עתיד לתבוע את הא"י בדין אבל בהרוגי מלחמה לא היה זה הדין נוהג דאגב אונסיה דמיסתפי דלא ליקטליה גמר ומקני ליה בכל לב והלכך ישראל שקנה ממנו קניינו קנין אבל מהרוגי מלחמה ואילך אינו מקנה לו בכל לב וישראל הקונה ממנו יש לו דין סקריקון שיבואו הבעלים ויוציאוה מידו ואם לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מב"ה מקחו בטל שהוא

גליון הש"ס גמ' אקמצא ובר קמצא . אסמכיה אקרא דמשלי ענין מעשה שהיה את"כ וכן סנהדרין דף נד ע"ב מארת ה' בבית רשע זה פקח בן רמליסו וכו' ועיין לקמן דף סח ע"א וע"ש בתוס' ד"ה וכתיב :

אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה אמר הואיל והוו יתבי רבנן ולא מחו ביה ש"מ קא ניחא להו איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא אזל אמר ליה לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יימר א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה אזל שדר בידיה עגלא תלתא בהדי דקאתי שדא ביה מומא *בניב שפתים ואמרי לה בדוקין *שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו רבי זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא אמר להו רבי זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג אמר רבי יוחנן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו שדר עלוייהו לנירון קיסר כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים לארבע רוחות השמים אתא נפל בירושלים א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה °ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמר קודשא בריך הוא *בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ערק ואזל ואיגייר ונפק מיניה ר"מ שדריה עילוייהו לאספסיינוס קיסר אתא צר עלה תלת שני הוו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע ובן ציצית הכסת נקדימון בן גוריון שנקדה לו חמה בעבורו בן כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע בן ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגררת על גבי *כסתות איכא דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי חד אמר להו אנא זיינא להו בחיטי ושערי וחד אמר להו בדחמרא ובדמלחא ומשחא וחד אמר להו בדציבי ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל *אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא *אכלבא דחיטי בעי שיתין אכלבי דציבי הוה להו למיזן עשרים וחד שתא הוו בהו הנהו בריוני אמרו להו רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדייהו לא שבקינהו אמרו להו ניפוק ונעביד קרבא בהדייהו אמרו להו רבנן לא מסתייעא מילתא קמו קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי והוה כפנא מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלים הויא שדרתה לשלוחה ואמרה ליה זיל אייתי לי סמידא אדאזל איזדבן אתא אמר לה סמידא ליכא חיורתא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן אתא ואמר לה חיורתא ליכא גושקרא איכא א"ל זיל אייתי לי אדאזל אזדבן אתא ואמר לה גושקרא ליכא קימחא דשערי איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן הוה שליפא מסאנא אמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא בכרעא ומתה קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי °הרכה בך והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה איכא דאמרי גרוגרות דר' צדוק אכלה ואיתניסא ומתה דר' צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרב ירושלים כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי וכי הוה בריא מייתי ליה גרוגרות מייץ מייהו ושדי להו כי הוה קא ניחא נפשה אפיקתה לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא אמרה האי למאי מיבעי לי והיינו דכתיב °כספם בחוצות ישליכו אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצינעא לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לי א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתי כולי עלמא ולישיילו בך ואייתי מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשך וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא דלא לרגשן בך דקליל את דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר כי מטו לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא א"ל מיחייבת תרי קטלא חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא
איברא

תורה אור: יחזקאל כה · דברים כח · יחזקאל ז

עגלא תילתא · כמו ושלישים על כולו (שמות יד) וכמו עגלה משולשת ואיל משולש (בראשית טו) פי' בריא וטוב ויש מפרשים שלישי לבטן ולא יתכן דאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סה:) דהוו מברו להו עיגלא תלתא ולא כמו שמפרש שגדל שליש דהא בסוף פרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) אמר עבד להו עגלא תילתא ביומא דשבעא פירוש יום שביעי ללידתו* :
אי

א"ל לא · שביקנא לך : **א"ל** · אינו יהיבנא לך דמי פלגא סעודתך : **איכול קורצא** · מלשינות : **קורבנא** · קרבן להקריב על גבי המזבח דקיימא לן איש איש לרבות את עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל (חולין דף יג:) : **בניב שפתים** · שפה העליונה : **לדידהו לא הוי מומא** · להקריב לגבוה בבמה דידהו אלא מחוסר אבר· דוקין טיל"ה כמו הנוטה כדוק (ישעיה מ) : **יאמרו שמטיל מום בקדשים יהרג** · שיהו סבורין שבשביל שהטיל מום בקדשים ועבר על מום לא יהיה בו (ויקרא כב) נהרג : **ענוותנותו** · סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו : **שדא גירא למזרח** · לקסום קסם כשהיה סמוך לירושלים : **פסוק ינוקא** · הוה מגמגם בלישניה לא גרסינן : **ביד עמי ישראל** · על ידי עמי ישראל : **ולכפורי ידיה** · לקנח ידיו* : **נקדה** · נקבה לשון מקדרין בהרים (עירובין דף נח.) נקדה לו חמה זרחה בשבילו במסכת תענית (דף כ.) : **ציצתו** · ציצית של טליתו: **נגררת על גבי כרים וכסתות** · שלא היה מהלך אלא על גבי מילת : **ואיכא דאמרי** · בן ציצית שמו ולמה נקרא שמו הכסת שהיתה כסתו כסא שלו מוטלת בין גדולי רומי כשהי' הולך ברומי להקביל פני קיסר : **הוו להו** · להנך תלתא עתירי חיטי ושערי וחמרא וציבי למיזכל בני העיר עשרים וחד שתא : **בריוני** · אנשים ריקים ופוחזים למלחמה : **אמרו להו רבנן** · להנך בריוני : **לא מסתייעא מילתא** · לנצח : **קמו** · בריוני : **קלינהו להנך אמברי** · לאוצרות התבואה ועצים כדי שילחמו : **סמידא** · סלת : **חיוורתא** · פת נקייה : **גושקרא** · °פת קיבר שאונדיי"ר : **פרתא** · פרש של גללי בהמה: **ומתה** · מחמת איסטניסותה : **גרוגרות** · אותם שנשארו לרבי צדוק שמצץ את מימיה ומצאתה היא ואכלת' לרעבונה ומריח החולי של רבי צדוק שנכנס בגרוגרת טעמה ומתה באסטניסו' : **הוה מתחזי** · בגרונו : **מאבראי** · מחמת שהיה כחוש : **כי הוה בריא** · כשגמר תעניותיו ורצה להברות עצמו : **הוו מייתי ליה גרוגרות** · ואינם יבשין מפני שלא היה יכול לבלוע דבר עבה והיה מוצץ את מימיהן ומשליך הגרוגרות : **אבא סיקרא** · כך שמו : **שלח ליה** · רבן יוחנן בן זכאי תא לגבאי בצנעה : **אמר ליה** · רבן יוחנן בן זכאי: **עד אימתי עבדיתו הכי** · דלא שבקיתון לאשלומי : **חזי לי תקנתא לדידי** · שיניחוני לצאת מן העיר : **נקוט נפשך בקצירי** · החזק עצמך כחולה הוציא קול שאתה חולה : **לישיילו בך** · כמו שאתה גוסס : **ואייתי מידי סריא** · דבר מסריח כגון נבילה : **ואגני גבך** · והשכב במטתך עמך שיאמרו מת הוא ומסריח כבר : **וליעיילו בך תלמידך** · יכנסו תחת רגלי מטתך לשאת ולא יניחו אחרים לשאת דאינון ידעין דחייא קליל ממיתה : **בעו** · הנך בריוני : **למדקריה** · ברמחים שמא מערים הוא : **אמר להו** · אבא סקרא : **יאמרו** · הרומיים עליכם שאפילו רבן דקרו : **למידחפיה** · אולי יצעק : **דלאו מלכא אנא** · והתעללת בי :
איברא

עי' רש"י זבחים כה. ד"ה כפורי זהב
[עי' תוס' זבחים עז: ד"ה הכא בדוקין]
מפהחות
פי' אוגר
[וע"ע תוספות בכורות יט. ד"ה דסך שלא וכו']
ס"א של עין
ס"א ניחא ליה
[גי' הערוך ערך לן ג כרים וכסתות]

גליון הש"ס
רש"י ד"ה גושקרא פת קיבר · עיין שבת דף כ ע"ב ברש"י ד"ה גושקרא :

איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב °והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתי' °והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר °ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא °משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי אמר ליה קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסיימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצטער שמועה טובה אתיא לך דכתיב °שמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב °ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אנא נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אזילנא ואינש אחרינא משדרנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא °משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא יומא קמא אשקיוה מיא דפארי למחר מיא דסיפוקא למחר מיא דקימחא עד דרווח מיעיה פורתא פורתא אזל שדריה לטיטוס ואמר °אי אלהימו צור חסיו בו זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר °שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות אבא חנן אומר °מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא °מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים מה עשה נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר °ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תיקרי קבורים אלא קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתבחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דמטמרן איגלייא להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קל ארזפתא אישתיק אמר איכא תקנתא כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מיסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא אמר רבי פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא *כגוזל בן שנה משקל שני ליטרין אמר אביי נקטינן פיו של נחושת וצפורניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה להההוא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא [א] אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאיגיורי אזל אסקיה לטיטוס *בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מילייהו נפישין ולא מצית לקיומינהו זיל איגרי בהו בההוא עלמא והוית רישא דכתיב °היו צריה לראש וגו' * כל המיצר לישראל *)נעשה ראש אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל

*) [כלומר קודם שמיצר להם נעשה ראש שלא יאמרו ביד אומה שפילה מסר את בניו · כ"כ תוספות חגיגה יג: ד"ה שלא]

במאי

רש"י

איברא מלכא את · מלך אתה עתיד להיות: והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא · אלמא אדיר הוא מושל: לבנון זה בית המקדש · שמלבין עונותיהן של ישראל: כרוך עליה · דבוק ולהוט אחריה: אין שוברין את החבית · כדי שילך לו הדרקון כך היה לכם להשחית חומת העיר ולשורפה באש כדי להשליך אותן בריוני מתוכה: וחביתא שבקינן לה · כך הייתו מלפים אולי טובל להם ולהוציאם ממנה ותהיה העיר קיימת ושלים עמך: פריסתקא · שליח: לא נפיק · שנתדשנו אבריו משמחת השמועה: ורוח נכאה תיבש גרם · ואחשר תפלה רוחך מחמת השונא תורה אור תיבש העצם שלך: תן לי יבנה · שלא תחריבנה ולא תהרוג חכמיה: ושושילתא דרבן גמליאל · משפחת הנשיא שלא תהרגם שלא תכלה שושלתו בית דוד: ואסוותא · רופאים תן לי מאשיך שירפאו את רבי צדוק שלא היה יכול לבלוע אוכל לפי שנתקלקלו מעיו בתעניותיו: והוא סבר · רבן יוחנן סבר: כולי האי · דלישבק לירושלים לא עביד ליה ואשתכח דאפי' הצלה פורתא לא עבדי הלכך בעינא מיניה הא דתיהוי הצלה פורתא: מיא דפארי · מים שנישורו בהם סובין: מיא דסיפוקא · סובין גסין וקמח מעורב בהן: שאגו צורריך בקרב מועדיך · בבית שאתה מתוועד בו: שמו אותותם אותות · אמרו שסימניהון סימן דם זה של מי הוא אם לא שהרגנו את עצמו: עצמו · כינוי כלפי מעלה: חסין · מתאפק: כמין גרגותני · של גדול ששופים בו יין מגת לבור וקורין קולדוי"ר: וישתכחו בעיר אשר כן עשו · הגבורה הזאת שאתם רואין: מילי דמיטמרן · מטמון ממונם של ישראל: נחשול · רוח סערה: סיסרא · נחל קישון גרפם: מעלנא · פה להכניס מאכל: מפקנא · מוצא דרך בית הרעי: ארזפתא · קורנס: אישתיק · אותו יתוש מלנקר מפני קול הקורנס: כיון דדש דש · משהרגיל היתוש ולמד בקול הקורנס הכיר בו ולא הניח ניקורו: לצפור דרור · רונדיל"א: בנגידא · אוב: במאי

תוספות

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך · אע"ג דאכתי לא מימסרא בידו עד שבא טיטוס מ"מ כיון דכבר צר עליה שלש שנים והוה כפנא הוי כאילו כבר נמסרה:

ונעשה נס והיה דם כו' · להודיע דקשה לפני המקום חורבן בית המקדש:

וניקר במוחו ז' שנים · לא נעשה טרפה בכך דדרך חוטמו נכנס ולא ניקב הקרום ועוד יש חילוק בין טריפות דאדם לבהמה כדפרישית בפרק קמא דערוכין (דף ז.) * :

[בפט"ז מ"ד דיבמות כתב התוי"ט על מ"ש תוס' דהכא כדפרישית בפ"ק דעירובין אבל לא מצאתי שם כלום עכ"ל נראה שלא היה לפניו מה שנדפס שם בתוספות דעירובין ז. ד"ה כגון שדרה וכו' בשם תוס' כ"י ומיהו כמה בני אדם וכו' ע"ש ועי' תוס' ב"ק נח. ד"ה נעביד ותוס' זבחים קטז. ד"ה ודלמא ותוס' חולין מב: ד"ה וא"ר יהודה ותוספות בכורות לז. ד"ה כדי]

הגהות הגר"א

[א] גמ' אונקלוס בר אונקלוס בר אחתיה דהנדריינוס הוה כו' כצ"ל:

[לפי שהגלה את ישראל שנמשלו ליונה כתב בספר חסידים סי' תתשנ"א]

[בערוך ערך נגד ד' איתא בנגירא פי' כשיקוף]

ישעיה י · ירמיה ל · דברים ג · ישעיה מד · משלי טו · שם יז · ישעיה מד · דברים לב · תהלים עד · שם פט · שמות טו · קהלת ח · איכה א · סנהדרין קד: ע"ש

במאי דפסיק אנפשיה כל יומא מכנשי ליה לקיטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרו אשב ימי אזל אסקיה לבלעם בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאידבוקי בהו א"ל °לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים (דברים כג) א"ל דיניה דההוא גברא במאי א"ל בשכבת זרע רותחת*) אזל אסקיה בנגידא לפושעי ישראל א"ל מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו א"ל טובתם דרוש רעתם לא תדרוש כל הנוגע בהן כאילו נוגע בבבת עינו א"ל דיניה דההוא גברא **) במאי א"ל בצואה רותחת דאמר מר *כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת [עירובין כא:] תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם עובדי ע"ז תניא אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדולה כחה של בושה שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו: אתרנגולא ואתרנגולתא חריב טור מלכא דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי שקלינהו מינייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו הוה בהו ההוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא וקטיל בהו שקליה קיסר לתאגיה ואותביה ארעא אמר ריבוניה דעלמא כוליה אי ניחא לך לא תמסריה לההוא גברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומיה לבר דרומא ואמר °הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו (תהלים ס) דוד נמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה ונח נפשיה אמר הואיל ואיתרחיש לי ניסא הא זימנא אישבקינהו שבקינהו ואזל איזדקור ואכלו ושתו ואדליקו שרגי עד דאיתחזי בליונא דגושפנקא ברחוק מילא אמר מיהדא קא חדו בי יהודאי הדר אתא עלייהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עיילו לטור מלכא וקטלו בה תלתא יומי ותלתא לילוותא ובהך גיסא הלולי וחנגי ולא הוו ידעי הני בהני °בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב (איכה ב) כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך בהר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ששים רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בהר המלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שיחליים כפר דכריא כפר ביש דלא יהבי ביתא לאושפיזא כפר שיחליים שהיתה פרנסתן מן שחליים כפר דכריא אמר רבי יוחנן שהיו נשותיהן יולדות זכרים תחלה ויולדות נקבה באחרונה ופוסקות אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין ריבוותא קני לא מחזיק אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חנינא שקורי משקריתו אמר ליה *°ארץ צבי כתיב בה (ירמיה ג) [דניאל יא ועי' כתובות קיב. ועפ"ק וע"ע כ"ס יג.] מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא רב מניומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי אמרי אי איכא דשמיע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים לימא פתח חד מינייהו ואמר מעשה בארוס וארוסתו שנשבו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להן ספדו לזה שפטפט ביצרו יותר מיוסף דאילו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא ואילו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואילו יוסף לאו אשתו והא אשתו פתח אידך ואמר מעשה ועמדו ארבעים מודיות בדינר נחסר השער מודיא אחת ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבית דין וסקלום וחזר השער למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה הלך וזימן את שושביניו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מיטה אחת והביא לובן ביצה והטיל ביניהן והעמיד להן עדים ובא לבית דין היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו אמר להן כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוהה מן האור בדקו ומצאו כדבריו והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבוהו כתובתה ממנו א"ל אביי לרב יוסף ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש א"ל *משום דלא איאבול על ירושלים (תענית ל:) דכתיב °שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה (ישעיה סו): אשקא דריספק חריב ביתר דהוו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסבי קייצי להו ועבדו גננא יומא חד הוה קא חלפא ברתיה דקיסר אתבר שקא דריספק קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו: °גדע בחרי אף כל קרן ישראל (איכה ב) א"ר זירא א"ר אבהו א"ר יוחנן אלו שמונים [אלף] קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא תנא שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל
אמר

במאי דפסק אנפשיה · מיקלי ובדורי קיטמא: **בשכבת זרע רותחת** · מדה כנגד מדה שבעלתו התחיל העם לזנות אל בנות מואב: **דאמר מר** · בעירובין (דף כא:) ויליף לה מולהג הרבה יגיעת בשר המלעיג הרבה נידון ביגיעת בשר וקרא בדברי סופרים כתיב ויותר מהמה בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה אור תורה: **נביאי האומות עובדי ע"ז** · בלעם שהשכינה נגלית עליו והרשיע לדבר: **טור מלכא** · מדינה ששמה הר המלך: **נפלו** · בני המדינה היהודים עלייהו דרומאי ומחונהו: **גונדא** · גדוד: **סוס בהו** · ביהודים: **איזדקור** · לשמוח: **עד דאתחזי** · לבני החיל: **בליונא דגושפנקא** · כוי שהיתה לו צורה בטבעתו היה מכירה רחוק מיל מן העיר למראה הנרות: שחליים מין מאכל הוא במסכת ע"ז (דף כח.*) [וכן ברכות נז:]: **סגולא אתרא** · הר המלך: **משקריתו** · דאמריתו ששים רבוא עיירות היו בהר המלך והוא אינו מחזיק אפילו ששים רבוא קנים: **גמדא** · דיטריי"ש בלע"ז כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.): **אין עורו מחזיק בשרו** · משהופשט הוא כווץ ואין יכול לחזור ולכסותו בו: **דשמיע ליה** · מה מעשיהם אם לדיקים אם רשעים: **בארוס וארוסתו** · מאותה העיר: **שפטפט** · זלזל ביצרו ולא חשבו אלא נתגבר עליו: **וחסר השער** · נתייקר התבואה: **לובן ביצה** · שהוא דומה לשכבת זרע להוציא קול שבאו על אשתו: **סולד** · דיטריי"ש מתייבש ומגליד: **שכבת זרע דוהה מן האור** · נכנס ונבלע בבגד ואינו מגליד: **תורניתא** · פי"ן: **גננא** · חופה: **קרני מלחמה** · ראשי גייסות תוקעי קרן ומתאספים עליהם בני לבאם: **ושמא תאמר קרובה היתה** · לים: **בבקעת ידים** · שם מקום: **ואחד דם** · מהרוגי ביתר:
טל

*) כלומר אסבת נכים לו יותר מדי וזה מבלה גופו ונשמתו. **) בלעם. ודינו בצואה רותחת כלומר מצואתו לא רוחץ ומטומאתו לא נטהר גם לעולם הבא.

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים בבקעה זו הרג נבוזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא ובירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכריה לקיים מה שנאמר °ודמים בדמים נגעו *אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק אמר מאי האי אמרו ליה דם זבחים דאשתפוך אייתי דמי ולא אידמו אמר להו אי אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרקי דפרזלי אמרי ליה מאי נימא לך נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמינן עילויה וקטלינן ליה והא כמה שנין דלא קא נייח דמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה ולא נח בחורים ובתולות קטל עילויה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה ולא נח א"ל זכריה זכריה טובים שבהן איבדתים ניחא לך דאבדינהו לכולהו כדאמר ליה הכי נח בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה אם על נפש אחת כך ההוא גברא דקטל כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה ערק אזל שדר שטר פרטתא בביתיה ואגייר תנא *נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון היינו דכתיב °נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות °הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ארבע מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא והידים ידי עשו זו מלכות הרשעה שהחריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו והיינו דא"ר אלעזר °בשוט לשון תחבא בחירחורי לשון תחבא אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב °זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה אמר רב יהודה אמר שמואל ואיתימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמן למה הן מתבקשים אמרו אם אנו טובעין בים אנו באין לחיי העולם הבא דרש להן הגדול שבהן °אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין שיני אריה אשיב ממצולות ים אלו שטובעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולן ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמן ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו לכך על אחת כמה וכמה אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב אומר °כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ורב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוהו קמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °אנכי ה' אלהיך אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °זובח לאלהים יחרם אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °את ה' האמרת וגו' וה' האמירך היום כבר נשבענו להקדוש ברוך הוא שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת א"ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הרמנא דמלכא א"ל חבל עלך קיסר חבל עלך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה אפקוהו למיקטליה אמרה להו אימיה יהבוהו ניהלי ואינשקיה פורתא אמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצתה בת קול ואמרה °אם הבנים שמחה ר' יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני ר' שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחזי איניש בנפשיה בר משחיטה ודבר אחר רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה כדר' שמעון בן לקיש *דאמר ר"ש בן לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם שנאמר °זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו'. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ארבעים סאה

קצוצי

רש"י

של זכריה · בן יהוידע הכהן שהרגוהו שרי יהודה במלות יואש כשהשתחוו לו ליואש ועשאוהו אלוה והרגוהו בעזרה (דה"ב כד): שטר פירטתא · שטר צוואה שפרט מה תהא על נכסיו: °גר תושב היה · שלא קיבל עליו שאר מלות אלא ע"ז שנאמר כי לא יעשה עוד עבדך וגו' (מ"ב ה): היינו דכתיב · אדמיה דזכריה: על צחיח סלע · על חלקת אבן חלקה שלא יבלע בארץ כך היה דמו של זכריה על הרצפה ולא נבלע: צחיח · שעיעות כתרגומו: הקול · קול צוחה ובכי עולה מיעקב ראה יצחק בנבואה מפלה זו של ביתר: והיינו דאמר רבי אלעזר · הא דאמרינן לעיל שעל ידי לשון הרע חרב הבית והרגו כמה רבבות: בחירחורי לשון · במריבת לשון כמו אל תתחר (תהלים לז): שוט לשון · שבט מכה: לקלון · ילדים למשכב זכור וילדות לפלגשים: בשן · בין שן נוטריקון: שדרכן לכך · לתשמיש ואין קלונן מרובה כקלון שלנו: זו אשה · הורגנו כל היום: האמרת · ייחדת: גושפנקא · חותמי שצורתי טבועה בו כדי שתהא נראה משתחוה לה: הרמנא דמלכא · שולטנות המלך קבל עליו לעשות: זו מילה · הורגנו כל היום דזימנין דמיית: בר משחיטה · שמא יתחבט ובגרונו: דבר אחר · לרעת ומראות נגעים מפני שמסוכן לקפוץ עליו:

קלוני

תורה אור

תוספות

זה אדרייינוס קיסר שהרג באלכסנדריא · והא דאמרי' בהחליל (סוכה נא:) דאלכסנדרוס מוקדון הרגם והחריבה שמא פעמים כתייסבה: קפצו כולן ונפלו לתוך הים · והא דאמר במס' ע"ז (דף יח.) מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל בעצמו הכא יראים היו מיסורין כדאמרינן (כתובות דף לג:) אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ועוד דע"כ היו מענין אותן ולא היו הורגים אותן*:

אתיוהו לקמיה · *שיתא קמאי מייתי ובשביעי לא מייתי ובנודרש אמר דקמא אמר אנכי והשני לא יהיה לך:

כל

סנהדרין לו: ע"ש
[וע' תוס' ע"ז יח. ד"ה ואין]
בספרים שלהם חשב אנכי ולא יהיה בחדא ובבתרא לא היה מביא קרא אלא א"ל אשדי לך גושפנקי מהרש"ל
סנהדרין לו: ע"ש
יחזקאל כד
בראשית כז
איוב ס
תהלים קלז
שם
שם סח
שם מד
שמות כ
שם
שם כב
שם לד
דברים ו
שם ד
שם כו
תהלים קיג
ברכות סג: שבת פג:
במדבר יט

גליון הש"ס

רש"י ד"ה גר תושב היה · עיין ע"ז דף סה ע"ב:

קצוצי תפילין נמצאו בראשי הרוגי ביתר רבי ינאי ברבי ישמעאל אמר שלש קופות של ארבעים ארבעים סאה א] במתניתא תנא ארבעים קופות של שלש שלש סאין ולא פליגי הא דרישא הא דדרעא אמר רבי אסי ארבעה קבין מוח נמצאו על אבן אחת עולא אמר תשעת קבין אמר רב כהנא ואיתימא שילא בר מרי מאי קראה °בת בבל השדודה אשרי שישלם לך וגו' אשרי שיאחז ונפץ את עולליך אל הסלע: °בני ציון היקרים המסולאים בפז מאי מסולאים בפז אילימא דהוו מחפי בפיזא והאמרי דבי רבי שילא *תרתי מתקלי איספירי פיזא נחות בעלמא חדא ברומי וחדא בכולי עלמא אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין מעיקרא חשיבי דרומאי הוו נקטי בליונא דגושפנקא ומשמשי ערסייהו מכאן ואילך מייתו בני ישראל ואסרי בכרעי דפורייהו ומשמשי אמר ליה חד לחבריה הא היכא כתיבא אמר ליה °גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה מרחיקנא מדוכתא פלן אמר ליה אינגד פוסתא ופלגא אמר ליה אי מטאי לגביה לא איצטריכי לך *אמר רב יהודה אמר שמואל משום *רבן שמעון בן גמליאל מאי דכתיב °עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי ארבע מאות בתי כנסיות היו בכרך ביתר ובכל אחת ואחת היו בה ארבע מאות מלמדי תינוקות וכל אחד ואחד היו לפניו ארבע מאות תינוקות של בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותן בחוטריהן וכשגבר אויב ולכדום כרכום בספריהם והציתום באש: ת"ר *מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר °מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה אמרו בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות הכניסום לחדר זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קונן ירמיה °על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים אמר ריש לקיש מעשה באשה אחת וצפנת בת פניאל שמה צפנת שהכל צופין ביופיה בת פניאל בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה שבעה חלוקים והוציאה למוכרה בא אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו הראני את יופיה אמר לו ריקא אם אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו אמר לו אף על פי כן הפשיטה ששה חלוקים ושביעי קרעתה ונתפלשה באפר אמרה לפניו רבונו של עולם אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגבור למה לא תחוס ועליה קונן ירמיה °בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו עליך לא נאמר אלא עלינו כביכול עלי ועליך בא שודד אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו ושוליא דנגרי הוה פעם אחת הוצרך (רבו) ללות אמר לו שגר אשתך אצלי ואלונה שיגר אשתו אצלו שהה עמה שלשה ימים קדם ובא אצלו אמר לו אשתי ששיגרתי לך היכן היא אמר לו אני פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך אמר לו מה אעשה אמר לו אם אתה שומע לעצתי גרשה אמר לו כתובתה מרובה אמר לו אני אלווך ותן לה כתובתה עמד זה וגרשה הלך הוא ונשאה כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו אמר לו בא ועשה עמי בחובך והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהן והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהן ועל אותה שעה נתחתם גזר דין ואמרי לה על שתי פתילות בנר אחד: לקח מן הסיקריקון וכו': **אמר רב לא שנו אלא דאמר לו לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר ב]אף בשטר נמי לא קנה עד שיכתוב לו אחריות

תניא

רש"י

קצוצי תפילין · דפוסי תפילין חוץ מן הרצועה קרוי קציצה כדאמרי' במסכת סוכה (דף כו:) אוחז ברצועה ואינו אוחז בקציצה: **דדרעא** · מ' סאה ודרישא שהם גדולים ד' בתים בכל קציצה הוו ג' זימני מ' סאה וא"ת ד' לא היא שבית אחד של זרוע גדול מאחד מבתי הראש לפי שכאן כל ארבע פרשיות בבית אחד ובשל ראש פרשה אחת בבית אחד ומ"מ דפוס של ראש מתוך שצריך לחלק הבתים ולהיות ריוח ביניהן וקבועין על מושב אחד הוצרך המושב להיות רחב והוי על אחד שלשה שבזרוע: **ארבעה קבין** · בחורבן בית ראשון: **איספרי** · סלעים: **שהיו מגנין את הפז ביופיין** · והיינו מסולאים לשון סולו לרוכב (תהלים סח) לא תסולה בכתם אופיר* משובחין היו ביופיין מן הפז: **בליוני דגושפנקי** · צורות כלות שבחותמיהן כדי שתתעברנה כנגדן: **כמה מרחיקנא מהכוא דוכתא** · שלא הגעתי ללמוד אותו פסוק: **אינגד** · מעט: **פוסתא ופלגא** · דף וחצי: **על כבוד שמך הגבור** · והיכן גבורתך: **עלי ועליך** · ששמי נתחלל בכך: **שוליא דנגרי הוה** · לא היה רבו לתורה אלא רבו לאומנות של נגרים: **שוליא** · אינדרי"ן: **הוצרך ללוות** · הרב: **קידם** · השכים: **שתי פתילות בנר אחד** · אשת איש: **לא שנו** · דמקחו בטל: **אלא דאמרו ליה** · בעלים לזה שלקח מסיקריקון: **לך חזק וקני** · בחזקה דכיון דדיבורא בעלמא הוא איכא למימר השתא נוח לי: **אבל** · אי כתב ליה שטרא בשמיה: **קני** · דכולי האי לא הוה ליה למיעבד אי לאו דזבנה ליה מכר גמור ומדעת: **אחריות** · דאי טרפו לה מיניה לגבייה דמי ארעא: ה"ג

תוספות

כל ממון שפוסקין עליו · כי איכא סכנת נפשות פודין שבוין יותר על כדי דמיהן כדאמרינן בפרק השולח (לעיל דף מה.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים, כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה*: **אבל** בשטר קנה · אאשה נמי קאי כדמוכח בסמוך והא דאמר בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף נה.) כתב לראשון ולא חתמה לו ולשני וחתמה לו איבדה כתובתה משמע דבחד לוקח יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי התם כשחתמה על שטר של בעלה והכא כשכתבה שטר בפני עצמה ועוד דחתמה דהתם שנתרצית במכירת הבעל או שמחלה לו השעבוד אבל הכא כשכתבה *שטר מכירה שהיא מוכרת לו ולמאי דמפרש ה"ר אליעזר משמז"א דרב ושמואל פליגי הכא באחריות טעות סופר הוא דשמואל לטעמיה דאמר בפ"ק דב"מ (דף יד.) דאחריות לאו טעות סופר הוא בשטרי מקח וממכר ורב סבר אחריות ט"ס הוא ובסתם שטר כשכתבה לו אחריות דמי והא דכתובות כשפירשה דלא קבלה אחריות (א) מידי: כגון

עין משפט נר מצוה

פה א ב מיי' פי"ד מהל' טוען הלכה ג ועי' במ"מ סמג עשין נה טוש"ע חו"מ סימן רלו סעיף ד וסי' קנא סעי' ג:

*[ועי' תוספות לעיל מה. ד"ה דלא וכו']

בשטר מכירת הבעל שהיא מוכרת כנ"ל

[עי' תוס' ע"ז לב: ד"ה אבל]

תוספות רי"ד

אמר רב ל"שא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות וקי"ל הלכה כשמואל בדיני ועוד דאמרינן בחזקת הבתים אמר רב הונא אמר לי רב נחמן כולן שהביאו ראיה ראיתן ראיה ומעמידין שדה בידם גזלן שהביא ראיה אין ראיתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ"ל תנינא לקח מסיקריקון וחזר ולקח מב"ה מקחו בטל לאפוקי מדרב דאמר רב ל"ש אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה קא משמע לן כדשמואל דאמר שמואל אף בשטר לא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל וכו' אחריות מיירי הס"ד:

מסורת הש"ס

תהלים קלז · איוב כח · איכה ד · [עי' תוס' ע"ז יח: ד"ה מתקל] · דברים כח · ב"ק פג. ע"ש [סוטה מט: ע"ש] · איכה ג · [תוספתא הוריות פ"ב] · ישעיה מב · איכה א · ירמיה ו · מיכה ב · ס"א ל"ג · [כ"ב מז: מח.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' במתניתא תנא ארבעים קופות של שלש שלש סאין ולא פליגי · ר"ל ר' ינאי דאמר ג' קופות של מ' סאה ומתניתא דתנא ארבעים קופות של ג' סאה הם לא פליגי על רבב"ח אמר ר"י דאמר רק מ' סאה דלרבב"ח מיירי בדרעא ואינהו בדרישא וכ"כ מהרמ"ש:

*תניא כוותיה דשמואל *ר' שמעון בן אלעזר אומר [א]לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות נימא תיהוי תיובתא דרב אמר לך רב מאי אחריות נמי שטר *ת"ר [ב]לקח מן הסיקריקון ואכלה שלש שנים בפני בעלים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני כלום ה"ד אי דקא טעין ואמר מינך זבנה אפילו ראשון נמי אי דלא קא טעין ואמר מינך זבנה אפילו שני נמי לא אמר רב ששת לעולם דלא קא טעין ליה [ג]וכגון זה *טוענין ליורש וטוענין ללוקח ואידך אי טעין אין ואי לא טעין לא: ת"ר [ד]הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון ואנפרות עצמה צריכה שתשהה שנים עשר חדש והאמרת אין בה משום סיקריקון ה"ק סיקריקון עצמה צריכה שתשהה י"ב חדש אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט [ה]כיון דאיכא בי דוואר ולא אזיל קביל אימא אחולי אחיל גידל בר רעילאי קביל ארעא בטסקא מבני באגא אקדים ויהיב זוזי דתלת שנין לסוף אתא מרוותא קמאי אמרו ליה שתא קמייתא דיהבת אכלת השתא אנן יהבינן אנן אכלינן אתו לקמיה דרב פפא סבר למיכתב ליה טירפא אבני באגא א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא א"כ עשית סיקריקון אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הניח מעותיו על קרן הצבי: זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע: אמר רב *[ו]רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר [ז]רביע בקרקע שהן שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רביע זביןומ"ס נכי חומשא זבין מיתיבי זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה [ח]רצו בקרקע נוטלין רצו במעות נוטלין אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות אמר רב אשי כי תניא ההיא לאחר שבאו מעות לידו *אמר רב

אנא

סנהדרין לו.

ה"ג תניא כוותיה דשמואל: **מאי אחריות** · דקתני: **שטר** · ולא אחריות נכסים אלא עד שתכתוב לו שטר והוה לו לאחריות שאינה יכולה לחזור עליו עוד: **אי דקא טעין** · ליה האי לוקח שני: **מינך זבנה** · לוקח ראשון שנתן לך רביע כתקנת בית דין והדר אכלה שני חזקה ותו לא מצי אמר ליה האי אחזי שטרא דטפי מתלתא שנין לא מזדהר איניש בשטריה מאי איריא חזר ומכרה לאחר אפילו לוקח ראשון נמי בתר דאכלה שני חזקה אי הוה טעין ליה חזרתיה ולקחתיה ממך כתקנת חכמים זה שלש שנים טענתיה טענה: **לעולם דלא טעין וכגון זה** · דסיקריקון: **טוענין ליורש וטוענין ללוקח** · הלוקח מסיקריקון והורישה לבניו ואכלה ג' שנים או מכרה לאחר ואכלה ג' שנים ובאו בעלים להוציא ממנו ואינו יודע לטעון ולומר לו הראשון קנאה ממך בית דין טוענין בשביל היורש ובשביל הלוקח ואפילו למ"ד בבבא בתרא* אין טוענין ליורש ואין טוענין ללוקח טענה זו הראשון לקחה ממך הכא מודי דטענינן ליה דסתם מאן דזבין מסיקריקון מידע ידע ולא שדי זוזי בכדי ללוקח אם לא על פי בעלים: **ואידך אי טעין אין** · אבל לוקח ראשון אי טעין אין אי לא טעין אנן לא טענינן ליה דהא ידע אי זבנה אי לא ואי איתא דזבנה הוה טעין: **הבא מחמת חוב** · עובד כוכבים הבא מחמת חוב על ישראל: **או מחמת אנפרות** · גזל בעלמא ואינו מסור בידו להרוג ואנס העובד כוכבים קרקעו בחובו או באנפרות: **אין בו משום סיקריקון** · אם שהה בידו שנים עשר חדש לתת רביע לבעלים כתקון חכמים ויחזיק בקרקעו אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דגבי סיקריקון הוא דחזרו ונמנו דכיון דגמר ואקני אגב אונס מיתה ואפילו בתר דגזור כל דקטיל לקטלוה מסתפי ליה מקמא דקמיה דאקטול וסופו הוכיח שהניחה בידו שנים עשר חדש ולא צעק עליו והלכך נותן לבעלים רביע דקים להו לרבנן דעובד כוכבים אוזיל גבי לוקח רביע לפי שבאונס באה לו אבל האי לא גמר ואקני מידי ואע"ג דשהתה שנים עשר חדש לא באת לו שעה לכופו הלכך אין מכירתו מכירה כלל*: **צריכה שתשהה** · ביד העובד כוכבים שנים עשר חדש דאי לא הדרא למרה ויהיב דמי כדקתני מתניתין שאם יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם: **והאמרת אין בו משום סיקריקון** · ושנים עשר חדש לא הוזכרו אלא בו דאילו אנפרות הדרא בלא דמי ולעולם: **הכי קאמר אנפרות אין בו משום סיקריקון** · דאילו מסיקריקון מוקמינן לה ביד לוקח ונותן רביע אבל אנפרות בלא דמי הדרא ולעולם: **וסיקריקון עצמה** · דאמרינן דקיימא ליה ביד לוקח והוא ששהתה שנים עשר חדש ביד סיקריקון: **אין אנפרות בבבל** · משמע אין עובד כוכבים אונס קרקע מישראל בבבל באנפרות ואם בא ישראל וערער על חבירו ואומר קרקע זו שלקחת מן העובד כוכבים שלי היתה וגזלה ממני אינו נאמן: **אין דין אנפרות בבבל** · לאפסודיה ללוקח: **רעילאי** · כך שמו: **טסקא** · מס קרקע: **מבני באגא** · בני הבקעה כך היה מנהגם פוסקים מס על כל הבקעה לתת כך וכך לשנה למלך והם מחלקין השדות ביניהם ונותן כ"א מס לפי חלקו המגיעו וכשנין לאחד והוא נותנו לגבאי המלך ואם הלך אחד מבני השדות לדרכו גבאי המלך תובע מבני הבקעה כל המס שלם והבעלים של קרקע זו הלכו לדרכן ובני באגא שהיה כל המס מוטל עליהם כתנוה לגידול לפרוע המס בשביל הבעלים ולאוכלה: **קדים ויהיב** · למלך טסקא דתלת שנין: **טירפא** · שטר מבית דין לטרוף מקרקעות שלהם מה שנתן שאילו לא באו הבעלים לטרוף ממנו לא היה מפסיד כלום ומעתה שיאכלוה אחרים יטול המלך מנתו מהם ולא יעלו אלה בחשבון ונמצא זה מפסיד מה שנתן: **אם כן עשית** · הדבר כדין סיקריקון דאמרינן במשנה אחרונה שאינו מפסיד כלום דקתני קנה ונותן לבעלים מאי דאוזיל עובד כוכבים גביה או אם יש בידם ליקח יחזירו לו מעותיו והאי נמי לא יפסיד מה שנתן למלך וגבי כולה והכא לאו סיקריקון הוא המלך אין לו עליהם כי אם המס ומפני אותו החוב נמכרה לזה ולא היה לו להקדים וליתן של שלש שנים: **אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות** · או יתן לבעלים רביע מעות שנתן לעובד כוכבים או יתן לו קרקע שוה רביע המעות אם לקחה במנה נותן לו רביע מנה או מן הקרקע עצמו שוה רביע מנה דהיינו חמישית שבקרקע אם הבעלים חפצים בקרקע דקסבר רב נכי חומשא זבן מן העובד כוכבים שוה חמש בארבעה הלכך יהיב ליה רביע מנה דהיינו רביע מנה או חמישית הקרקע שהקרקע הנקנית מסיקריקון במנה שוה חמשת רביעים ושמואל אמר רביע הקרקע עצמו נותן לו או שליש מנה דסבר שמואל נכי ריבעא זבן שוה ארבע לקח בשלש הלכך שדה זו שלקח במנה שוה ארבע שלישי מנה: **זו משנה ראשונה** · רישא דמתניתין דקתני מקחו בטל: **או רביע במעות** · וקשיא לשמואל: **כי תניא** · רביע במעות לאחר שבאו שליש המעות ליד הבעלים כשמואל קרי להו רביע דהא שלשה שלישי נתן לעובד כוכבים ולזה שליש הרי ארבעה והכי קאמר נותן לבעלים רביעית הקרקע או מעות שיעור שיהו רביע כשתצטרף של עובד כוכבים ושל בעלים יהו של בעלים רביע בכולן:

אנא

כגון זה טוענין ליורש וללוקח · פירש בקונטרס אפילו למ"ד בב"ב דאין טוענין הכא מודה ולא מצינו שם פלוגתא אלא אמרי' בפרק לא יחפור (ב"ב דף כג.) טוענין ליורש תניא טוענין ללוקח תניא וכגון זה דאמר ה"פ אפילו כגון זה דסלקא דעתך דהדין עם הבעלים דמה שלא מיחו מפני יראת הסיקריקון: **אנן** יהבינן אנן אכלינן · והא דאמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) גבי דורא דרעוותא דבני באגי דמטמרי הוו ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא והפסידו הקרקע לגמרי התם היו נשמטים מלפרוע אבל כאן שהבעלים הלכו ולא להשמט דין הוא דכל הנהו שני מאן דיהיב טסקא אכיל וכי הדרי אהדרי ארעא למרא: **למכתב** ליה טירפא אבני באגא · לא אבני באגי דקביל מינהון דמה להן לפרוע מה שהקדים זה אלא אמרוותא קמאי: **רביע** בקרקע או רביע במעות · פירוש רביע במעות שנתן יתן לו ואותו רביע בקרקע או במעות יתן לו דהיינו חמישית בקרקע כדמפר' דנכי חומשא זבין ותימה דמאי פריך מברייתא דקתני רביע בקרקע או רביע במעות לשמואל דאמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות דנכי ריבעא זבין הא איכא לפרושי נמי איפכא דרביע הקרקע יתנו או בקרקע או במעות דהיינו שליש מעות ואית ספרים דגרסי בדרב ובברייתא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וכן ר"ח ומפרש רביע בקרקע שנתן דמים עליה דהיינו חומש דעל ארבע חומשים נתן דמים דנכי חומשא זבין:

דכולהו

תוספות רי"ד

קנה: ת"ר הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פי' אם העובד כוכבים לקח שדה מישראל בחובו ואחר כך מכרם לישראל אחר אין הבעלים יכולין לטורפה ממנו דה"ל למיפרעיה לעובד כוכבים ומיסבה מיניה דהא אין רצונו של עובד כוכבים להחמיסו ומדלא יהיב ליה דמיה ושקליה מיניה ש"מ אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח וכן אם לקחה העובד כוכבים מישראל באנפרות שהיא גזילה שאין לו אונס מיתה שהיה לו לקבול עליו אצל המושל ולמה הניחה בידו אלא ודאי אחולי אחיל כדאמר רב יוסף לקמן (וגבי) [דכי] האי גוונא קתני דאין בו משום סיקריקון כגון דקביעי בי דואר במתא וקעביד דינא דכיון דלא אזיל ותבעיה אחולי אחיל ואין לו דיקגזלן פי' אין דין אנפרות שאם לקח ישראל מיד האנפרות יהיה מקחו בטל אלא מקחו קיים ואין בעלים הראשונים יכולים להוציאה מיד עובד כוכבים כגזלן ישראל דאילו ישראל שגזל שדה מחבירו אע"פ ששהתה בידו כמה זמן לא נתייאש דאמר כל זמן דתבענא ליה בדינא שקילנא מיניה אבל בעובד כוכבים אם תשתקע בידו בודאי מייאש הלכך מדלא תבעיה אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח: אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא איכא אין דין אנפרות בבבל מ"ט כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל אימור אחיל: זו משנה ראשונה היתה כך שמהרוגי מלחמה ואילך יש בהן דין סיקריקון והיו באין הבעלים וטורפין אותן בחנם ראו ב"ד של אחריהן שהשדות משתקעות ביד הסיקריקון ואין קונה מהם התקינו שלא יטרפום בחנם אלא נותן מעות ולוקח שדהו או לוקח ממנו רביע ומחליפו לאותו לוקח שקנה מסיקריקון(א) עוד דאפילו שהוו נמנעין מליקח מן הסיקריקון שמא יבואו הבעלים ויתנו מעות ויקחו שדותיהן התקינו שעד י"ב חדש יכולים הבעלים ליתן מעות ולטרוף אבל מכאן ואילך כל הקודם ליקח [זכה],ואינו נותן לבעלים אלא רביע שזלזל לו הסיקריקון · אמר רב רביע בקרקע שהוא רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רבעא זבין ומר סבר נכי חומשא זבין פי' רב סבר הא רובע דקתני במתני' דאוזיל גביה הסקריקון אמעות דיהיב ליה קאי שאם קנה ממנו השדה במנה נותן לו לבעלים רביע מנה שהשדה שמכר לו במנה שוה חמשה רבעי מנה דנכי חומשא זבין ליה ואם רוצה שיתן לו הקרקע [כל כך] יתן לו עד שמגיע לרביע מנה שעושין מן השדה חמשה חלקים כל חלק שוה רביע מנה וידו של בעל [קרקע] על העליונה כדקתני בברייתא או יקח רובע מנה מעות או יקח שוה רובע מנה שהוא חמישית שדה. וזהו רביע בקרקע שהוא רביע במעות כלומר מאי דקתני במתניתין נותן לבעלים רביע אמעות דיהב לסקריקון קאי ואם רוצה בו בעל השדה קרקע כל כך קרקע יתן לו שיהא רביע במעות דהיינו חמישית השדה ושמואל סבר האי דקתני נותן לבעלים רביע אשדה קאי שממנה שנתן לו אינו מגיע אלא לג' חלקי השדה דנכי רבעא זבין ליה וכל השדה שוה מנה ושליש ורובע השדה מגיע שליש מנה וקי"ל הלכה

א) נראה דצ"ל עוד ראו דאפילו שכן עדיין היו נמנעין וכו'.

פו א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן צ סעיף טו:

כ"א מיתובי רשב"א

פז ב ג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף ה וסעיף ז:

פח ד ה מיי' פ"י מהל' גזילה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף ז וסעיף ח וע"ש:

פט ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א:

[ב"ב כג.]

[תוספתא פ"ג]

ב"ב מז:

[מח: וע"ש נ:]

[גי' הערוך בערך רבע א': א"ר הונא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וע"ש פי' איוך ונעים]

[ועמ"ש תוס' בזה בב"ק נח. ד"ה אי נמי]

אנא הואי במניינא דבי רבי ומינאי דידי מנו ברישא והאנן תנן *[א]דיני ממונות והטהרות והטומאות מתחילין מן הגדול ודיני נפשות מתחילין מן הצד אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הילל בריה דר' וולס שאני מנינא דבי רבי דכולהו מניינייהו מן הצד הוו מתחילין *ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולס מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא הא הוה יהושע הוה אלעזר(א) האהוה אלעזר הוה פנחס והא הוה פנחס הוו זקנים הא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולהו שני קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שני בעינן הא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כולהו שני קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא הא איקטיל כולהו שני קאמרינן והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה *אמר רב אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי: **מתני'** [ב]חרש רומז ונרמז ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ [ג]במטלטלין *[ד]הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: **גמ'** א"ר נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין [ה]דברי הכל ברמיזה פשיטא במטלטלין תנן מהו דתימא אף במטלטלין קמ"ל איכא דאמרי א"ר נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והאנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין: הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה [ו]כבר שית כבר שב רב כהנא אמר כבר שב כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי *[ז]כל חד וחד לפי חורפיה וטעמא מאי א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן [ח]משום כדי חייו °ויאמר לאשר על המלתחה הוצא לבוש לכל עובדי הבעל מאי מלתחה א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן דבר הנמלל ונמתח כי אתא רב דימי א"ר יוחנן שיגר לו *בוניים בן נוניים לרבי סיבני וחומס סלסלה ומלמלא סיבני וחומס כאמגוזא ופלגיה דאמגוזא סלסלה ומלמלא כפיסתקא ופלגי דפיסתקא מאי מלמלא דבר הנמלל ונמתח וטעותן עד כמה א"ר יונה א"ר זירא [ט]עד שתות כגדול בעי אביי מתנתו מאי רב יימר אמר אין מתנתו מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה *אפכוה ושדרוה לקמיה דרב מרדכי א"ל זילו אמרו לבר מר לאו הכי הוה עובדא כי הוה קאי מר חד כרעיה אארעא וחד כרעיה אדרגא ואמרנא ליה מתנתו מאי ואמר לן מתנתו מתנה [י]אחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנת בריא אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת: **מתני'** [כ]אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום [ל]מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום

בור

אנא סואי במניינא דרבי · באותו מנין שתקנו שכל הקודם ליקח זכה: **ומינאי דידי מנו ברישא ·** ממני שאלו תחלה בשורה כשהיינו יושבין מה דעתי נוטה והוא היה בינוני לא מן הגדולים ולא מן הקטנים ואני שמעתי שקטן שבהם היה: **מתחילין מן הגדול ·** כשעומדין למנין לראות אם רוב מטמאין או רוב מטהרין: **מן הצד ·** מן הקטנים ולא מן הגדול שלא ילמד חובה והאחר נכנעין מפניו שלא לחלוק עליו משום לא תענה על רב (שמות כג) ובדיני נפשות מוקמינן להאי קרא בפ"ק דסנהדרין (דף ג.) לא כהטייתך לטובה כו' ולא ילמדו זכות: **דכולהו מנייהו מן הצד מתחילין ·** משום לא תענה על ריב וכתיב חסר בלא יו"ד ודרשינן לא תענה על רב לא תחלוק על מופלא שבבית דין ולא מוקמי ליה לרישא דקרא בדיני נפשות ואע"ג דסיפיה דקרא לא מיתוקם אלא בדיני נפשות: וולס: **במקום אחד ·** שתהא תורתן וגדולתן של ישראל במקום אחד שאין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו: **והא הוה אלעזר ·** יחיד לאחר שנפטר יהושע: **והא הוה פנחס ·** לאחר אלעזר תורה וגדולה שהיה כהן גדול אחר אביו: **הוו זקנים ·** שקבלו מיהושע והאריכו ימים אחריו כדכתיב (יהושע כד) אשר האריכו ימים אחרי יהושע: **שאול ·** גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים כדאמרי' בעירובין (דף נג.) שאול לא גלי מסכתא להכי כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיע: **והא נח נפשיה ·** דשמואל קודם שאול: **כולהו שני ·** משעמד בגדולה תהא תורה וגדולה במקום אחד וזה בתחילת גדולתו לא יחיד היה בתורה: **עירא היאירי ·** גדול בתורה היה כדאמרינן במו"ק (דף טז:) דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות: **חזקיה ·** מלך יהודה גדול בתורה היה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף צד:): **שבנא ·** גדול בתורה היה כדאמרינן בסנהדרין (כו.) שבנא הוה דריש בתליסר ריבוותא וחזקיה בחד סרי ריבוותא: **והא איקטיל ·** סנחריב הרגו כדאמרינן בזה בורר (שם): **מתני' רומז ונרמז ·** מה שהוא רומז קיים ומה שרומזין לו והוא מתרצה קיים: **רמיזה ·** בידיו ובראשו: **קפיצה ·** עקימת שפתים שנא' קפצה פיה (איוב ה) ואינו סימן ניכר כרמיזה: **במטלטלין ·** אם מכר מטלטלין: **גמ' אבל בגיטין ·** דקיי"ל חרש שנשא משנתחרש אם רצה להוציא יוציא כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה (יבמות דף קיב:): **פשיטא במטלטלין תנן ·** במילתיה דבן בתירא: **מהו דתימא אף במטלטלין ·** קאמר וכ"ש בגיטין דלא תימא גיטין הוא דקילי משום דבקפילה כנס בקפילה יוציא אבל מטלטלין שנפלו בירושה לא מש"ה תנן מטלטלין: **קמ"ל ·** רב נחמן מטלטלין דוקא נקט בן בתירא ולא בגיטין ובקרקעות לא ברמיזה ולא בקפילה דהכא הוא משום כדי חייו תקון רבנן כדלקמן: **משום כדי חייו ·** דאי לאו זביניה זבינא לא מזבני ליה מזוני ולא זבני מיניה: **ויאמר לאשר על המלתחה ·** ביהוא כתיב ומשום רבי אבא בר יעקב משום ר' יוחנן נקט לה: **דבר הנמלל ונמתח ·** בגדי פשתן הן שחוטן נמתח ע"י מלילה שמולל באצבעותיו כשהוא טווה: **בוניים בן נוניים ·** *ישראל עשיר הוה: **סיבני וחומס סלסלה ומלמלא ·** ארבע מינין של בגדי פשתן דק וטוב: **כי אמגוזא ופלגי אמגוזא ·** טלית גדולה למידתו וכשהוא מקפלה לא היתה יותר מאגוז וחצי: **פיסתקא ·** גלנ"ט שאוכלים חזירים*: **וטעותן ·** של פעוטות: **עד כמה ·** הדרא: **עד שתות כגדול ·** עד שתות קנה הקונה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח: **מתנתו מאי ·** במטלטלין משום כדי חייו הוא זביני אין מתנה לא או דלמא מתנתו כמי מהנה דעבדו ליה כייח נפשיה: **אפכוה ·** °בני הישיבה טעו והפכו דברים דמר למר: **ושדרו לקמיה דרב מרדכי ·** כמאן ס"ל: **זילו אמרו ליה לבר מר ·** לבנו של רבי דרב מרדכי תלמידו של רב אשי היה בכמה מקומות ובמס' סוטה (דף מו:) אמרי' גבי לויה תלמיד לרב אין לו שיעור רב מרדכי אלויה לרב אשי כו': **כי קאי מר ·** רב אשי: **אדרגא ·** סולם של עליית בהמ"ד: **מתני' כהן קורא ראשון כו' ·** כי היכי דלא ליתו לאינצויי תקינו להו רבנן האי סידרא דכיון דתקנתא דרבנן היא תו לא מצינן לשנויי ולמימר אנא קרינא ברישא: **מערבין בבית ישן ·** בני חצר שרגילין ליתן עירוב החצר בבית אחד אין משנין את מקומן ליתנו בבית אחר מפני דרכי שלום ובגמ' מפרש לה:

בור

דכולהו מנייהו מן הצד הוו מתחלי · פי' בקונט' דמוקי לה לא תענה על ריב בכל דבר ואין נראה דלא מיסתבר דפליג אמתניתין דסנהדרין (דף לג.) דאייתי אלא משום ענוה שלא להראות עצמו גדול היה עושה: **והא** הוה הונא בר נתן · תורה וגדולה היתה לו כדאמרינן במו"ק (דף כח.) דקא דחקא רגלי דהונא בר נתן ואמר בפ' ב' דזבחים (דף יט.) דאיקיים ביה והיו מלכים אומניך:

אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת · ומדלא קאמר כמי אחת מתנת מטלטלין ואחת קרקעות נראה דוקא במטלטלין דאיירי בהו קאמר והא דאמרי' במי שמת (ב"ב דף קנה:) גבי פחות מבן כ' דאין מוכר בנכסי אביו ומתנתו מתנה במקרקעי התם בגדול שהוא בן י"ג שנים ויום אחד אלא דלא היה בן עשרים:

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"א מהלכות סנהדרין הלכה ו סמג עשין צז:

צא ב ג מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הל' ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף יז [וברב אלפס עוד בפ"ז דמכילתין דף קעח.]:

צב ד מיי' שם הל' א טוש"ע שם סע"א:

צג ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' טז טיז עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכא סעיף ו:

צד ו ז ח מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף א:

צה ט מיי' שם הלכה ח טור ש"ע שם סעיף ג:

צו י מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סע"א:

צז כ מיי' פי"ב מהלכות תפלה הלכה יח סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קלה סעיף ג:

צח ל מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה טו סמג עשין מד"ם א טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ג:

מסורת הש"ס

סנהדרין לב. · שם לו. · [שם ע"ש] · [תוספ' פ"ג] לקמן סה. ב"ב קנה: כתובות ע. · [כתובות ס.] · [פי' בן נגס ערוך בערך סבן ע"ש שהאריך בפי' סיבני וחומס וכו'] · [קדושין מד: ע"ש פרש"י] · [עירובין סה: ושם איתא בוניים בן בוניים] · [ועי' פרש"י בקדושין מז. ד"ה באלון]

תוספות רי"ד

הלכה כשמואל בדיני: מתני' חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין פי' רומז כל מה שהוא רומז קיים ונרמז מה שאחרים רומזין לו והוא מתרצה קיים ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ פי' הרמיזה הוא בידיו ובראשו והקפיצה היא עקימת שפתים כמו קפצה פיה ואינו סימן ניכר כמו הרמיזה וכל זה במטלטלין ומפני תיקון העולם משום כדי חייו אבל במקרקעי לא: אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה פי' מאי דתנן בפרק חרש דחרש שנשא אשה אחר שנתחרש שיכול להוציא בגט דכשם דכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה דוקא ברמיזה יכול להוציא אבל בקפיצה לא פשיטא מטלטלים תנן מהו דתימא (מהו) במטלטלים אף במטלטלים קמ"ל פי' דלא תימא גיטין הוא דקילי משום דברמיזה כנס וברמיזה יוציא אבל במטלטלין שנפלו לו בירושה לא מ"ה תני מטלטלין קמ"ל רב נחמן דדוקא מטלטלין א"ד אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והאנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין ואע"ג דפריש רב נחמן למילתיה דבן בתירא לא פסיק הלכתא כוותיה בפירוש הלכך לית הלכתא כוותיה דה"ל יחיד אלא הלכה כת"ק דדוקא רמיזה הוא דמהניא גבי חרש אבל קפיצה לא: הפעוטות מקחן וכו' פי' מדין תורה אין מעשה קטן כלום אבל מפני תיקון העולם משום כדי חייו אמור רבנן שיהא מקחו מקח וממכרו ממכר ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שבע ורב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי אמר רבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ודוקא במטלטלין אבל בקרקעות לא עשה כלום · וטעותו עד כמה א"ר יוסי א"ר זירא עד שתות כגדול מתנתו מאי אמר רב יימר אין מתנתו מתנה ומר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה והכי אמר רב אשי אחד מתנת בריא ואחד מתנת ש"מ אחד מתנה מרובה ואחד מתנה מועטת ובשלהי פרק מציאת האשה אמרינן אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ושם כתבתי שגם מתנתו אינה מתנה אם יש שם אפוטרופוס עיין בערוך נ"ד בס"ה: מתני' אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום ומערבי'

בבית

הגהות הב"ח (א) גמ' והא הוה אלעזר וכו' והא הוה שאול וכו' והא הוה שלמה וכו' והא הוה חזקיה:

גליון הש"ס רש"י ד"ה אפכוה וכו' בני הישיבה טעו · עיין קדושין דף מד ע"ב רש"י ד"ה ואפכוה ונע"ק · אח"כ ראיתי שעמד בזה בתשובת באר שבע סימן יח.

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ג מהל' שכנים הל' י טוש"ע ח"מ סימן קע סעיף ג:

[ועי' היטיב תוספות מו"ק כה:]

ק ב מיי' פ"ז מהלכות גזילה הלכה ז ופ"א מהלכות זכייה ומתנה הל' ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שע סעיף ד:

קא ג מיי' פי"ז מהל' גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן רע סעיף א:

קב ד מיי' פ"ו מהלכות גזילה הלכה יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שע סעיף ה:

קג ה מיי' פ"א מהלכות מתנות עניים הל' ט ומיי' פ"י מהלכות ע"ז הלכה ה סמג לאוין רפד [וטוש"ע י"ד סימן קנא סעיף יג]:

קד ו מיי' פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ב:

קה ז מיי' פ"ז מהלכות ברכות הלכה ו סמג עשין פז טוש"ע א"ח סימן קע סעיף ג:

קו ח מיי' שם ה"ה סמג שם טוש"ע א"ח סי' קסז סעיף יז:

קז ט מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה יט סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קלה סעיף ו:

קח י טור ש"ע שם סעיף ח:

תוספות

וליטול מנה יפה ראשון · כגון במעשר עני או בלדקה אם הוא עני או בחברים המסובין בסעודה אבל במידי דשותפות לא דאמרינן בפ' מקום שנהגו (פסחים דף נ:) דהעושה עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם*: **אבל** בשני ובחמישי לא · אומר ר"ח הני מילי לדידהו דבחול הוו טרידי במלאכתן ולא שכיחי אבל לדידן שכיחי בשני ובחמישי כמו ביו"ט:

דאפי' רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי כו' · משמע דאי לאו הכי אסור אפי' הוא גדול מכל בני עירו והא דאמר בסוף מגילה (דף כח.) א"ר פרידא מימי לא ברכתי לפני כהן ופריך הש"ס מחכם הקורא אחר כהן עם הארץ דחייב מיתה ומוקי לה בשוין ועל כרחך לאו שוין ממש דא"כ מאי רבותיה אלא אתא לאפוקי כהן ע"ה וצריך למימר נמי דכולהו הוו כפופין לרבי פרידא דאי לאו הכי מאי רבותיה אי נמי הא דבעי הכא כייפי היינו בשבתות וי"ט ור' פרידא אפילו בשני ובחמישי לא קרא: **נתפרדה** החבילה · ה"ר יצחק ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו והא דאמר בכתובות (דף כה:) מוחזקין בזה שהוא כהן שקרא אחריו לוי צריך לומר דקים ליה דלא קרא במקום הראוי דגדול היה משלפניו או קטן משל אחריו: **כי** קאמרינן באותו כהן · למאי דתקון בהקורא את המגילה (דף כט:) שכל אחד מברך לפניה ולאחריה ניחא ואפילו לפי מאי דתנן (שם) הפותח מברך לפניה וחותם מברך לאחריה צריך לומר באותו כהן שקורא פעמים שהולך ויושב בינתים דאי בע"א במאי הוי מינכרא שתי קריאות כי ההיא דתניא בתוספתא דמגילה אם לא היה שם אלא אחד דידע לקרות קורא ויושב ועומד וקורא וזה היה נמי קודם התקנה דלאחר התקנה שכל אחד מברך לפניה ולאחריה לא צריך ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין בבית הכנסת רק כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה יברך לפניה ולאחריה:

אם

מתני' בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור *מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום: **גמ'** מנה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא *כהן ברישא והדר לוי רבי יצחק נפחא אמר מהכא ונגשו הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא *כהן ברישא והדר לוי רב אשי אמר מהכא בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים ר' חייא בר אבא אמר מהכא וקדשתו לכל דבר שבקדושה *תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו *לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא א"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתי' דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום אלא אמר אביי לכדמר *דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבהכ"נ לא דאתו לאינצויי אמר רב מתנה הא דאמרת בבהכ"נ לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בשני ובחמישי לא איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ויו"ט *שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דא"י מיכף הוו כייפי ליה אמר אביי *נקטינן אין שם כהן נתפרדה חבילה ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן איני והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם כי קאמרינן באותו כהן מ"ש לוי אחר לוי דאיכא פגם שניהם דאמרי חד מינייהו לאו לוי הוא כהן אחר כהן נמי אמרי חד מינייהו לאו כהן הוא כגון דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא ה"נ דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא אלא אמרי ממזרת או נתינה נסיב ופסליה לזרעיה הכא נמי אמרי גרושה או חלוצה נסיב ואחליה לזרעיה סוף סוף לוי מי קא הוי ולמאן אי ליושבין הא קא חזו ליה אלא ליוצאין שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

מי

רש"י

בור הקרוב לאמה · אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות ורגילין לעשות בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ומרגילין מי האמה לבור עד שיתמלא ותקנו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות שהן קרובין למוצא האמה ואח"כ ימלאו התחתונים וכשהוא ממלאו סוכר את האמה עד שיתמלא: **מפני דרכי שלום** · שלא תהא מחלוקת ביניהם אני אסכור ראשון דהא תקנתא דרבנן הכי ואע"פ שאינו דין: **מצודות חיה כו'** · מדאורייתא כל כמה דלא מטא לידיה לאו גזל הוא ובגמ' מפרש ליה במצודות שאין להן תוך דליקני ליה כליו: **גזל גמור** · בגמרא מפרש גזל גמור מדבריהם וטעמא דרבי יוסי בכולהו דקסבר עשו מפני דרכי שלום את שאינו זוכה לקנות קנין גמור כזוכה: **המנקף** · חותך כמו ונקף סבכי היער (ישעיה י) וכמו ונשאר בו עוללות כנוקף זית (שם יז): **גמ' ויתנה** · שיקראו בה כהנים והדר בני לוי: **וקדשתו** · כי את וגו': **לפתוח ראשון** · בכל דבר כבוד בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש: **ולברך ראשון** · בסעודה: **וליטול מנה יפה ראשון** · אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור וטול איזה שתרצה: **א"ל דאורייתא היא** · ותורה אמרה כן מפני דרכי שלום: **אלא אמר אביי** · דרכי שלום דקתני מתני': **לכדמר** · אתא רבה בר נחמני שהיה רבו: **אין ממתינין** · אין צריכין להמתין: **הבוצע** · כגון בעה"ב שהוא מברך המוציא ואפי' הוא קטן: **הוא פושט ידו** · בקערה תחלה לאפת בו את פרוסת המוציא: **לא שנו** · דחולק כבוד לרבו: **אלא בסעודה** · כדאמרן: **אבל** · לענין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל דלא ליתו שארא לאנצויי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון כו' כמה שכתוב בתורה ואינו רשאי לחלוק כבוד בדבר ולשנותו מפני דרכי שלום: **רב הונא** · ישראל הוה: **נקטינן** · מסורת מאבותינו: **נתפרדה חבילה** · כפסק הקשר איבד הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אמר מורי הזקן ומורי ר' יצחק בן יהודה וכן סידר רב עמרם אבל מתלמידי מורי רבי יצחק הלוי שמעתי משמו שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים: **קורא כהן** · במקום לוי: **מפני פגמו של ראשון** · שלא יאמרו הראשון אינו כהן ולקמיה פריך והא קא חזו דסליק ממניינא: **משום פגם שניהם** · לא ידעי איכשר פגמא בהי מינייהו ויאמרו ראשון אינו לוי לפיכך חזר וקרא לוי אי נמי שני אינו לוי אלא ישראל ולקמיה פריך גבי כהן נמי אמאי ליכא נמי פגם שניהם דאתו למימר שני לאו כהן הוא אלא לוי: **באותו כהן** · עצמו יחזור ויקרא במקום לוי: **דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא** · ולא מצי למימר לוי הוא הלכך לראשון הוא דאיכא פגמא: **ופרכינן דכוותיה על כרחך גבי לוי דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא** · ומאי פגמא איכא אלא על כרחך היינו פגמא דאמרי אבוה ממזרת נסיב או נתינה (או) מן הגבעונים שגזר דוד עליהם ואחליה מקדושת לוייה והוי ישראל פסול ובמקום ישראל קורא הכא נמי כהן שני אתו למימר כו': **ואחליה** · מקדושת כהונה והרי הוא כישראל: ומשני הואיל ובלוי קרא ליכא פגמא דאי ס"ד חלל הוא סוף סוף לוי מי הוי שיקרא במקום לוי הלכך על כרחך כיון דאבוה כהן אין זה חלל ואין כאן פגם אלא לראשון: **ולמאן** · מי פגמו: **אילימא ליושבין** · עד שיגלל ס"ת: **הא קא חזו ליה** · להאי כהן ראשון דסליק למנין שבעה: **ליוצאין** · שלא ימתינו ויצאו: **אחריהן** · דכהן ולוי

מי:

תורה אור

דברים לא · דברי הימים א כג · ויקרא כא · משלי ג

מסורת הש"ס

ב"מ יב. שבועות מא.

[הוריות יג.]

שם

נדרים סב. מו"ק כח: הוריות יב:

[עיין תוספות חולין פז. סד"ה ותיבו]

ברכות מז: [תוספתא שם פ"ה]

[מגילה כב.]

[עי' פרש"י בערובין ה. ד"ה והאמר]

תוספות רי"ד

בבית ישן מפני דרכי שלום · בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור הוא מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור אין ממחי' ביד עניים עובדי כוכבים בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון מנא ה"מ תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון: פי' לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש ולברך ראשון בסעודה וליטול מנה יפה ראשון · אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שישוו החלקים בשוה אומר לו ברור וטול איזו חלק שתרצה בלא גורל אבל ליטול בלא אמירת חבירו לא דהא אמרינן בעלמא כל הנוטל חלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם: א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין · פי' אין השנים צריכין להמתין להיחיד והבוצע הוא פושט ידו תחלה כגון בעל הבית שהוא מברך ברכת המוציא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתו לאנצויי פי' דוקא בסעודה אדם רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו או ללוי או לישראל (דלמא) [דהא] ליתא שארא לאינצויי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא אבל בבית הכנסת דאתו לאנצויי ולמימר אנא קרינא ברישא אינו רשאי כהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון שאינו רשאי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו וכ"ש שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו לקרוא קודם הכהן[א] וקרא דכתיב וקדשתו אם רוצה הכהן לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי אי נמי קרא דכתיב בשוין כדתנן בשלהי הוריות כהן קודם ללוי לוי קודם לישראל וכו' עד אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר רבי אחא בר חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים אבל בקריאת התורה תיקנו שאינו רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו כל שכן שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו: אמר רב מתנה הא דאמרת בבה"כ לא יחלוק כבוד למי שגדול ממנו לא אמרו אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים ואתו לאינצויי אבל בשני ובחמישי דלא שכיחי רבים ולא אתו לאינצויי אם בא לחלוק [כבוד] לרבו חולק איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דבארעא דישראל מיכף הוו כייפין ליה פי' ודוקא גדול הדור שאין בכל המקומות כמותו וכולם כפופין תחתיו ואין מי שיתקנא בו אבל אם היה גדול בעירו בלבד אינו רשאי לחלוק לו כבוד דלמא אתו לאנצויי שהרי בני אדם מתקנאים ותופשין עצמן כגדולים: אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה החבילה · פירוש לא אמרינן יקדים הלוי לישראל אלא קורין לפי מעלתן: ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון וכן לוי אחר לוי לא יקרא כי קאמרינן באותו כהן שקרא שחוזר וקורא במקום לוי: שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

מי

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נתפרדה החבילה ה"ר יצחק בר' יהודה · בתשובת מהר"מ לבית לוי כלל ד סימן ג כתב ששם הוא וז"ל ר' יצחק הלוי:

א) נראה דצ"ל קודם הכהן דהא כתיב קרא וקדשתו ודוקא אם רוצה וכו':

מי קוראין לא הוה בידיה אתא ושייליה לרבי יצחק נפחא א"ל אחריהן קוראין ת"ח הממונין פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח הראויין למנותם פרנסים על הציבור ואחריהן בני ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם שלחו ליה בני גליל לר' חלבו מהו לקרות בחומשים בבהכ"נ בציבור לא הוה בידיה אתא שייליה לר' יצחק נפחא לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא ופשטוה מהא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר *יוחנן °ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בו ולא היא התם מחסר במילתיה הכא לא מחסר במילתיה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין קוראין בחומשין בבית הכנסת °משום כבוד צבור (א) ורבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרי ביה בשבת מאי טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור מ"ט דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי לטלטולי ושרי למיקרי ביה *דר' יוחנן ור"ש בן לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב אלא *כיון דלא אפשר °עת לעשות לה' הפרו תורתך ה"נ כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך בעא מיניה אביי מרבה *מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה כיון דמגילה מגילה ניתנה כותבין או דילמא כיון דאידבק אידבק תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כתבינן °א"ל אין כותבין ומה טעם *לפי שאין כותבין איתיביה *אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה *א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי באל"ף בי"ת איתיביה כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא כמה שכתוב בטבלא איתיביה כשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא מה הוא כתוב בטבלא °אם שכב אם לא שכב *הכא במאי עסקינן בסירוגין כתנאי *אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ר' יהודה אומר בבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני א"ר יוחנן משום רבי בנאה תורה מגילה מגילה ניתנה שנא' °אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ר"ש בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה שנאמר °לקוח את ספר התורה הזאת ואידך נמי הכתיב לקוח ההוא לבתר דאידבק ואידך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי ההוא דכל התורה כולה איקרי מגילה דכתיב °ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה אי נמי לכדרבי לוי דאמר רבי לוי שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים ופרשת לוים ופרשת טמאים ופרשת שילוח ופרשת אחרי מות ופרשת

מי קוראין. *כלומר תיקנו שום סדר לישראל בשבתות משום דרכי שלום: **הראויין למנות כו'.** דאמרינן במסכת שבת [באלו קשרים] (דף קיד.) איזהו תלמיד חכם שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה: **בחומשין.** ספר שכותבין להן חמשה חומשין כל חומש אחד שלם לעצמו וכל ספריהם היו *במגילה כס"ת שלנו: **מחסר במילתיה.** שקורין לו ס"ת וחסר הוא: **דלא ניתן ליכתב.** פחות מספר אחד שלם לעצמו: **והא לא ניתן ליכתב.** שום דבר גמרא והלכה ואגדה כדאמרינן לקמן אלה אתה כותב כו': **כיון דלא אפשר.** מליכתב שנתמעט הלב והתורה משתכחת: **עת לעשות לה'.** ואם בא עת לעשות תקנה לשם שמים הפרו דברי תורה לשעה הצריכה: **ה"נ כיון דלא אפשר.** שאין לכל צבור וצבור יכולת לכתוב נביאים שלם: **מגילה.** פרשה לבדה של תורה או שתים: **למ"ד.** לקמן בשמעתין: **מגילה מגילה ניתנה.** כשנאמרה פרשה למשה היה כותבה ולבסוף מ' שנה כשנגמרו כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן: **חתומה ניתנה.** לא נכתבה עד סוף מ' לאחר שנאמרו כל הפרשיות כולן והנאמרות לו בשנה ראשונה ושניה היו סדורות לו על פה עד שכתבן: **לפי שאין כותבין.** ואפי' למ"ד מגילה ניתנה כיון דאידבק אידבק: **אף היא.** הילני המלכה במסכת יומא (ד' לז.): **פרשת סוטה.** לכתוב משם פרשיות לסוטות הבאות: **באל"ף בי"ת.** כלומר ראשי התיבות: **כשהוא כותב.** כהן הכותב פרשת סוטה: **כמה שכתוב.** לפי הסימנים היה מבין וכותב: **אם שכב.** כלומר ואת כי שטית וגו': **בסירוגין.** תחילת המקרא היה כתוב תיבה שלימה ולבסוף ראשי תיבות: **עד ויהי ביום השמיני.** שהוא גמר צווי הקרבנות: **אז אמרתי.** כך אמר דוד אז אמרתי כשערערו עלי שאול ודואג לפוסלני מלבא בקהל והועד בבית המדרש עמוני ולא עמונית כדאמרינן ביבמות (דף עז.): **הנה באתי.** עכשיו באתי לכלל: **כתוב עלי.** מאז ניתנה התורה הוזכרתי בה ואת שתי בנותיך הנמצאות (בראשית יט) בזכות דוד שעתיד לצאת מרות המואביה ונעמה העמונית אמו של רחבעם כתיב הכא הנמצאות וכתיב התם (תהלים פט) מצאתי דוד עבדי אלמא מגילה איקרי משום דמתחילה נכתבה מגילת בראשית והדר מגילת נח והדר מגילת אברהם והיינו דקאמר במגילת אברהם כתוב עלי: **חתומה.** גמורה ומסויימה ושלימה: **א"נ לכדרבי לוי.** איקרי מגילה אותן ח' פרשיות שהוצרכו ליום נאמרו ונכתבו ונמסרו בו ביום ונכתבו כל אחת במגילה לבדה לפי שמובדלות ורחוקות זו מזו הלכך קרי לשאר נמי מגילה משום דכשאחר והשלימה הוצרך לכתוב מבראשית עד פרשת כהנים לבד ודילג פרשת כהנים הכתובה כבר וכתב מפרשת כהנים עד פרשת שילוח טמאים וכן כולם: **פרשת כהנים.** אמור אל הכהנים שהלכות כהנים כתובות בה לא יטמא לא יקח מום בו לא יגש ומפני שבו ביום הוזקק לעבודה הוצרכה קדושתן להודיעם: **פרשת לוים.** קח (נא) את הלוים דבהעלותך שבה הלכות לוים וי"א ואל הלוים תדבר ואינו כן כי מה עניינם אצל הקמת המשכן מעשר ראשון לא נהגה עד סוף חמשים וארבעה שנה *ועוד פרשת מעשר מיקריה: **פרשת לוים.** הוצרכה לבו ביום שנזקקו לשיר: **פרשת טמאים.** ויהי אנשים וגו' משום הלכות הפסח והמשכן הוקם באחד בניסן והוזהרה להם פרשת שילוח טמאים וישלחו מן המחנה שבו ביום הוקבעו שלש מחנות מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל והוזקקו להשתלח ומתוך כך הוזקקו טמאים לישאל הואיל וצריכין שילוח ולא יוכלו ליכנס למשכן היאך יעשו פסחיהם ולרבי לוי יכולים היו ליטהר עד ע"ו ולא נזקקו לפסח שני אלא א"כ לא יטהרו: **ופרשת שילוח טמאים.** וישלחו מן המחנה שבאותו היום הוקבעו המחנות וכשנגללים הפרוכת בכל סילוק מסעות הותרו זבין ומצורעים ליכנס לשם*: **ופרשת אחרי מות.** אע"פ שהיא של יום הכפורים בו ביום נאמרה כדכתיב אחרי מות ומפני שמתו בני אהרן בשביל ביאה שלא לצורך נאמרה אותה אזהרה לאהרן אל יבא בכל עת:

ופרשת

אם שכב אם לא שכב. אם שכב לא כתיב כלל אלא אם לא שכב כתיב אלא דבתר הכי כתיב ואת כי שטית: **תורה** חתומה ניתנה. תימה דכתיב (שמות כד) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ופרש"י כפי' חומש דהיינו מבראשית ועד כאן ונראה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה דיש פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם הכתובים לפניהם ולא נכתבה עד שנאמר לו אותה שכתובה לפניה וכותב זאת אחריה ועל זה מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה מקראות דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא הואיל ומשכח דרבי לוי מייתי לה ור"ת גרים א"ר לוי מילתא באפי נפשה: **פרשת** טמאים. פי' בקונטרס ויהי אנשים וקשה לפירושו דאמר בפ"ק דפסחים (דף ו.) שואלים בהלכות פסח קודם הפסח ל' יום שהרי נביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני ולפ"ז איכא חדש וחצי כיון שנאמר בראש חדש ניסן ועוד דלא יתכן לרבי יוסי הגלילי דאמר *טמאי ארונו של יוסף היו ולרבי יצחק דאמר למת מצוה נטמאו ואל שביעי שלהם בערב פסח ונראה דפרשת טמאים היינו פרשת וינזרו (ויקרא כב) דכתיב ביה טומאת שרץ ונבילה וכל הצריך לטומאת מקדש וקדשיו*: **ופרשת** אחרי מות. בבראשית רבה* איכא פלוגתא גבי אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם (בראשית טו) דאיכא למ"ד אחר סמוך ואחרי מופלג ואיכא למ"ד איפכא וקשה מאחרי מות דבו ביום היה ושמא נאמר אחר כל הפרשיות לכך חשיב מופלג:

אתמוהי

[סוכה כה. וש"נ] [וע"ע תוס' פסחים ו ד"ה שנאמר] [פרשה מ"ד] יומא לז. [שם: כל הסוגיא]

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פי"ב מהל' תפלה הל' יח סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' קלו:
קי ב מיי' שם הל' כג סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' קמג סעי' ב וטוש"ע יו"ד סי' רפב סעי' ב [וכרב אלפס עוד בפ' הקורא את המגילה ד' ערב:]
קיא ג מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' יד סמג עשין כד טוש"ע יו"ד סי' רפג סעי' ב:
קיב ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

מסורת הש"ס

צ"ל כלום
צ"ל בגלילה
[צ"ל ר' יונתן]
[תמורה יד:]
יומא סט. תמורה יד:
יומא לז:
[פי' בעא מיניה טעם ולא נתן לו אלא אמר לו כי אין כותבין כלומר קבלה הוא לבני אדם לכתוב הכי. ערוך ערך לפי]
אם שטית אם לא שטית כ"א מ"ד
מס' סופרים פ"ה ה"ט]
[קדושין מ:]
[כדאיתא תענית כא: מנחות לה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה כצ"ל ואות ו' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שחסר יריעה אחת. ע' מגילה דף ט ע"א תד"ה בשלמא הורה: שם משום כבוד צבור. ע' מגילה ד' כד יומא דף ע ע"א סוטה דף לט ע"ב: שם א"ל אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין. כעין זה שבת דף כ"א ע"א וש"נ:

תוספות רי"ד

מי קורא לא הוה בידיה אתא ושייליה לר' יצחק נפחא א"ל אחריהן קורין ת"ח הממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים על הצבור כדאמרי' בפ' כל כתבי הקדש איזהו ת"ח שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו הלכה ואומרה (ואחריהן ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסין על הצבור) ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם: שלחו ליה בני גלילא לר' חלבו מהו לקרות בחומשין בב"ה פי' כל ספר וספר כתוב לעצמו כעין ס"ת ואסיקנא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין קורין בחומשין בב"ה מפני כבוד הצבור: רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרא ביה בשבת' מ"ט לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים ביחד ולא מגילה מגילה כמו שבתובים בספר ההפטרות. מר בר רב אשי אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבן בספר אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ תשתכח לגמרי הילכך מותר להפר ד"ת מפני תיקון שמים הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שאין כל צבור וצבור יכולין ליכתוב כל הנביאים הילכך מותר ללקט כל ההפטרות ולכתבן בספר א': בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה א"ל אין כותבין ומיתוקמא כתנאי וי"ל דגם זה עת לעשות לה' וכותבין: דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב א' אומר כי על פי הדברים האלה וכתוב א' אומר כתב לך הדברים האלה הא כיצד אמר הקב"ה למשה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה על פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב דבי ר' ישמעאל תנא כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות פי' אבל משום עת לעשות לה' התירו חכמים לכתוב ובזה סמך ר' שכתב המשנה ואחריו כתבו

עין משפט
נר מצוה

קיג א מיי׳ פ״ג מהל׳ שכנים הל״י טוש״ע חו״מ סי׳ קע סעי׳ ב ובס״ס קלט :
קיד ב מיי׳ פ״א מהל׳ זכייה ומתנה הל״ג סמג עשין עג טוש״ע חו״מ סי׳ שע סעי׳ ד בהג״ה :

ופרשת שתויי יין ופרשת נרות ופרשת פרה אדומה א״ר אלעזר °תורה רוב בכתב ומיעוט על פה שנא׳ °אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ור׳ יוחנן אמר רוב על פה ומיעוט בכתב שנא׳ °כי על פי הדברים האלה ואידך נמי הכתיב אכתוב לו רובי תורתי ההוא אתמוהי קא מתמה אכתוב לו רובי תורתי הלא כמו זר נחשבו ואידך נמי הכתיב כי על פי הדברים האלה ההוא משום דתקיפי למיגמרינהו *דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש כתיב °כתוב לך את הדברים האלה וכתיב °כי ע״פ הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב דבי רבי ישמעאל תנא אלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות א״ר יוחנן לא כרת הקב״ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנאמר °כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל : מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום : מאי טעמא אילימא משום כבוד והא ההוא שיפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא אלא משום חשדא : בור שהוא קרוב לאמה וכו׳ : איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא בדמיזל כולי עלמא לא פליגי כי פליגי במיסכר ואשקויי שמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא דאמרי אנן מקרבינן טפי ורב אמר תתאי שתו מיא ברישא דאמרי נהרא כפשטיה ליזיל תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המתהלכת ע״פ בורו אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמרי ליה סכר מיסכר ואשקי בהינדוזא קמ״ל אמר רב הונא בר תחליפא *השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר *כל דאלים גבר רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי אמר ליה לותבן מר בעידנא אמר ליה אית לי עידנא לדידי ולותבן מר בליליא א״ל אית לי מיא לאשקויי א״ל אנא משקינא ליה למר מיא בימָמא ולותבן מר בליליא א״ל לחיי אזל לעילאי אמר להו תתאי שתו מיא ברישא אזל לתתאי אמר להו עילאי שתו מיא ברישא אדהכי סכר מיסכר ואשקי כי אתא לקמיה דאביי אמר ליה כבי תרי עבדת לי ולא טעמינהו אביי לפירי דההיא שתא הנהו בני בי חרמך דאזול כרו ברישא *דשנוותא ואהדרוה ושדיוה בשילהי נהרא אתו עילאי לקמיה דאביי אמרו ליה קא מתקיל לנהרין אמר להו כרו בהדידהו טפי פורתא אמרו ליה קא יבשי פירין אמר להו זילו סליקו נפשייכו *מהתם : מצודות חיה ועופות ודגי׳ יש בהן וכו׳ : באוזלי ואוהרי כולי

אתמוהי קא מתמה . במדרש (שמות רבה פ׳ תשא) אמרינן כמו זר נחשבו שעובדי כוכבים כתבו את התורה ואם היה נכתב הכל לישראל היו עובדי כוכבים הכל כותבין והכי קאמר רחמנא אכתוב לו רובי תורה והלא מה שכתבתי להם כמו זר נחשבו שהעתיקו זרים ובקונטרס פירש בענין אחר :

שיפורא . לפי מה שפי׳ בקונט׳ שתוקעין בע״ש קשה דבסוף פ׳ במה מדליקין (שבת דף לה:) משמע דחזן הכנסת היה מניחו בראש הגג ועוד דרב יהודה היה בפומבדיתא ורבא במחוזא אלא נראה כלשון אחר שפירש שופר שבו נותנין נדבה לתלמידים :

אלא משום חשדא . פירש ר״ת שלא יאמרו מפני החשד שחושדים אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחים אותו שם אבל בשיפורא ליכא חשדא שיודעין שמניחים אצל ריש מתיבתא לחלק לתלמידים :

במיזל כולי עלמא לא פליגי . אפילו נהר קטן שמימיו פוסקין כל הרוצה לדלות ידלה כיון שמושך הנהר כפשטו :

והשתא דלא איתמר כו׳ . לית ליה הא דאמר בפ׳ יש בכור (בכורות דף מט:) הלכתא כשמואל בדיני וכרב באיסורי א״נ הכא מסתבר טעמא דרב אע״ג דדחקינן מתניתין אליביה :

כבי תרי עבדת לי . והוא סבר כיון דאמר כל דאלים גבר יכול להעריס עליהם ולא דמי דמה נפסק מילתי לא שתו ותעילאי ותתאי הוא דשייך כל דאלים גבר :

לא טעמינהו להודיע שלא על פיו עשה ושמא מכרם דאין כאן גזל אלא מפני דרכי שלום בעלמא :

סליקו נפשייכו מהכא . פי׳ ר״ח לעילאי אמר שאין יכול למחות בהן משום דכל דאלים גבר וקצת משמע כן שהרי להן היה מדבר ומ״מ נראה כפירוש הקונטרס דלבני חרמך היה מדבר שיסתמו את מסיבתם ולא דמי לדרב ושמואל כלל :

מצודות חיות ועופות כו׳ . ולא דמי למרחיקין מצודת הדג מן הדג דפרק לא יחפור (ב״ב דף כא:) דהתם אומנתו בכך ומן הדין הוא שירחיק משם דא״ל קא פסקת לחיותי אבל הכא דאין אומנתו בכך לא הוי גזל אלא מפני דרכי שלום : ניקס

ופרשת שתויי יין . לפי שמאותו היום ואילך נאסרו דהא בביאת אהל מועד תלה רחמנא : **ופרשת נרות** . בהעלותך לפי שבו ביום התחילו להדליק : **ופרשת פרה אדומה** . לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן והזה אל נכח פני אהל מועד (במדבר יט) והכי אמרינן במסכת מגילה ירושלמי באחד בניסן הוקם המשכן ובשני לו נשרפה הפרה : **רוב בכתב** . רוב התורה תלויה במדרש שכתובה למידרש בכלל ופרט וגזירה שוה ושאר מדות שהתורה נדרשת בהן : **ומיעוטה על פה** . שאין רמז ללמוד לה בתורה אלא למשה נאמר על פה : **כי על פי וגו׳** . על שבעל פה נכרת ברית אלמא איהי הואי רובא : **אתמוהי מתמה** . וכי רובי תורתי היה לי לכתוב להם והלא באותה שכתבתי להם כמו זר נחשבו : **כתיב כתוב לך** . אלמא נכתבה : **וכתיב ע״פ** . אלמא לא נכתבה : **דברים** . שאמרתי לך בכתב אי אתה רשאי למוסרם לישראל על פה : **ודברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן** . מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן לכתוב אלא מפני שהתורה משתכחת : **אילימא משום כבוד** . של בעל הבית : **והא שופר** . של תקיעת ע״ש דמעיקרא הוי בי רב יהודה שהיה ראש ישיבה בפומבדיתא ולבסוף כשנפטר ומלך רבה נתנוהו בביתו ובתר רבה מלך רב יוסף והדר מלך אביי והדר מלך רבא ורב שרירא גאון פירש בכתב תשובתו שיפורא שופר של נדבה שהיו נותנין לתוכו נדבה השלוחה לבני הישיבה כמו י״ג שופרות היו במקדש (שקלים דף ח) : **משום חשדא** . הואיל והורגל העירוב בתוך אותו הבית אם באת לשנות את מקומו הנכנסין לאותו הבית ולא יראו שם את העירוב יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב : **בני נהרא** . שדות שעל שפת הנהר : **במיזל כ״ע לא פליגי** . אם אינן סוכרים את הנהר אלא דולין והולכים והנהר מושך כפשטו כ״ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה : **כי פליגי במיסכר ואשקויי** . שאין בו כדי לדלות כולן יחד ורוצין העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך הנהר דרך נגרים קטנים עד שישתו כל שדותיהן והתחתונים מעכבין עליהם אלא א״כ נשקה אנחנו תחילה : **הקרוב לאמה** . היינו עילאי : **באמה המתהלכת ע״פ בורו** . שמתמלא מאליו כדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר : **סכר מיסכר** . פי בורך שלא ירדו המים לתוכו שממעט מהילכת הנהר : **ואשקי בהנדזא** . אויגטור״א כפי מה שיעלה לך לדלות מן מהילכת הנהר כמותו כמו דמהנדזי להדדי בשחיטת חולין (דף מג.) : **כל דאלים גבר** . ולית ליה דהלכתא כשמואל בדיני : **לותבן מר בעידנא** . יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע : **לדידי** . לגירסא : **תתאי שתו ברישא** . ואין אתם רשאין לסוכרו : **כבי תרי** . רב ושמואל : **חרמך** . שם העיר : **שנוותא** . שם הנהר : **כרו ברישא דשנוותא ואהדרוה בשלהי נהרא** . רצו להקיף את שדותיהן במי הנהר וכרו מלמעלה לשדותיהן לצד ראש העליון של הנהר והסיבו מקלתן סביב שדותיהן ובסוף שדותיהן הסיבוהו עד שחזר ונפל לתוך הנהר (כזה) : **קא מתקיל לנהרין** . נהר שלנו נתקל מפני שהסיבוהו ואינו נמשך מהר ולפין המים דרך *שדותינו שכן דרך הנהר המיסב אין מימיו קלין לרוץ מפני העקמומית : **כרו בהדייהו טפי פורתא** . העמיקו המים אצלכם בראש המסיבה כדי שישטפו המים במרוצה : **קא יבשי פירין** . אם נעמיק ייבשו חרילין שלנו כשלא יתברכו מימי הנהר יעמיקו המים ויחדל הלחלוחית ולא ינבעו המים לחרילין שיש לנו : **פירין** . כמו *פירא דכוורי (כתובות דף עט.) : **אמר להו** . אביי לבני חרמך : **סליקו נפשייכו** . וסתמו את מסיבתכם : **אוזלי** . רשתות של חוטין שיש להם תוך : **אוהרי** . של גמי יונקייר״ש בלע״ז כ״ע

כתבו הברייתות ורבינא ורב אשי כתבו התלמוד וכן כל חכמי הדורות כותבין פירושיהן : ומערבין בבית ישן וכו׳ פי׳ בני החצר שהיו מערבין ביניהן והיו רגילין לתת עירובן בבית אחד אל ישנו ויתנוהו בבית אחרים אלא בבית ישן שהורגלו לשומו . ומפרש בגמ׳ משום חשדא שבני אדם הנכנסים שם באותו חצר ואין רואין עירובן בבית הרגיל להן יחשדום שהן מטלטלים בחצר בלא עירוב ואתי לאינצויי בהדייהו : בור הקרוב לאמה וכו׳ . פי׳ אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות והיו עושין בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ותקנו חכמים שימלאו הבורות שבשדות העליונות הקרובות למוצא המים ואח״כ ימלאו התחתונות מפני דרכי שלום שלא יעשו מריבה : איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא פי׳ שדות העומדות על שפת הנהר ומסתפקין ממימיו רב סבר התחתונים ישקו תחילה ושמואל סבר העליונים ישקו תחילה במיזל כ״ע לא פליגי פי׳ אם אינן סוכרים את הנהר אלא הנהר הולך כפשוטו והן דולין ומשקין והנהר מושך כדרכו כ״ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה כי פליגי במיסכר ואשקויי פי׳ שאין מי הנהר מספיקין לכולן אם יניחוהו ללכת כדרכו ורוצים העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך מי הנהר על ידי נגרים קטנים לתוך שדותיהן והתחתונים מעכבין עליהם לומר אל תסכרהו עד שנשקה אנחנו תחילה שמואל אמר [עילאי] שתו מיא ברישא דאמרי אנן קדמי׳ טפי ורב אמר התאי שתו מיא דאמרי נהרא כפשטי׳ ליזיל . תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום ק׳ לרב תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המהלכת ע״פ בורו מים שמתמלא מאליו בדרך הילוכו ואין צריך לסבור הנהר אי הכי מאי למימרא פשיטא מ״ד מצי אמרי ליה מיסכר ואשקיה בהנדזא קמ״ל פי׳ הייתי אומר שיאמרו לו התחתונים הסכיר פי בורך ומלא מן הנהר כמונו כפי מה שיעלה לך במולך : אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ולא כשמואל כל דאלים גבר: מצודות חיות ועופות ודגים יש בהם גזל מפני דרכי שלום פי׳ מדאורייתא עד דלא אתי לידיה לא קנייה הילכך כל הקודם זכה ואע״פ שהוא בתוך מצודתו אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי תקנו חכמים שיהיה בהן

מסורת הש״ס
תמורה יד:
[כ״ב לה:]
[בערוך ערך בר בניא פי׳ בשם רב האי באליכות ע״ש]
ס״א מהכא
ס״א שדותיהם
פי׳ תעירס

גליון הש״ס
גמ׳ תורה רוב בכתב . עי׳ בכאר שבע הוריות פ״א בד״ה אבל בדבר שהצדוקים מודים בו :

בולי עלמא לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי: מציאת חרש שוטה וכו' ר' יוסי אומר גזל גמור: *אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין: עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו וכו': תנא אם ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור רב כהנא הוה קאזיל להוצל חזייה לההוא גברא דהוה שדי אופיי וקא נתרן תמרי אזל קא מנקיט ואכיל א"ל חזי מר דבידאי שדיתינהו א"ל מאתריה דר' יאשיה אתה קרי עליה וצדיק יסוד עולם: אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום: ת"ר *מפרנסים עניי נכרים *עם עניי ישראל ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

מתני' *משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום *ומחזיקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

גמ' מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר אביי *רוב עמי הארץ מעשרין הן רבא אמר הכא בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן דתניא *איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו והא מדקתני סיפא משתטיל את המים לא תגע עמה מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה עסקינן רישא וסיפא בטומאה וטהרה ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ורמינהו

טוחנין

רש"י

כ"ע לא פליגי. דכיון דיש להם תוך קנה לו כליו והוי גזל גמור: לחי. חכה איי"ס בלע"ז: קוקרי. שאר מצודות ומכמורים שנותנים חוטין ארוך בנהר ותורזין בו מחטים על פני כולה: מדבריהם. אפי' לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא: נפקא מינה. מדר' יוסי: להוציאו בדיינים. דלרבנן לא נפיק מיניה בדיינים ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו: אם ליקט ונתן. על גבי קרקע ביד הואיל ומטו לידיה גזל גמור הוא: אופיי. מקלות: רבי יאשיה מן הולל הוה: מאתריה דר' יאשיה אתה. לפיכך אתה בקי בדינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיען: עם מתי ישראל. לא בקברי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל: מתני' על השביעית. לשמור פירות שביעית ולהכניסם מן הביעור ואילך: לא תבור ולא תטחון עמה. לסייעה מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: ובוררת וטוחנת כו'. בגמרא פריך אמאי הרי חשודה על המעשרות: בזמן שהיא טמאה כו' לא גרסינן ובברייתא גרסינן לה בגמ': אבל משתטיל את המים לא תגע. לפי שמשגלגלה הוטבלה לחלה וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: וכולן לא אמרו. שהתירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום: ומחזיקין ידי נכרים. *הכא משמע מסייעין ממש: ושואלין בשלומם. כל הימים ואע"פ שמזכיר על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה: גמ' מאי שנא רישא. דקתני לא תבור שמסייעת ידי עוברי עבירה שביעית: ומאי שנא סיפא. דקתני ובוררת וטוחנת והלא מסייעת ידי עוברי עבירה טבל: רוב עמי הארץ מעשרין הן. הלכך חששא דרבנן בעלמא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה: רבא אמר. לעולם כמחלה על מחלה (דמי) מספקינן להו ואסור לסייען הואיל ועבירה דאורייתא היא ומתני' במוחזק לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא דאורייתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען: והא מדקתני סיפא כו'. ס"ל להאי דפריך דטעם דמשתטיל את המים אסור משום דהוכשרו עכשיו הוא ועד עכשיו לא הוכשרו: מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה. שיהא שום נדנוד עבירה דטומאה דהא לא הוכשרו ואי בנאמן על המעשרות קמיירי אמאי קתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: רישא וסיפא בטומאה וטהרה. ובפירות מוכשרין ורישא כל זמן שלא גילגלה איכא אלא טומאת חולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל: וסיפא בטומאת חלה. דאורייתא שאסור לטמאה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי עביד לה שימור:

תוספות

ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור. כראה דאצטריך לאשמועינן בתלשן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בהן אלא להפילם: שדי אופיי מדקלא. פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה חייש לדרכי שלום ונראה כרבינו חננאל שפירש אופיי חריות של דקל הוה שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן החריות ואמר לו אנא בידאי שדיתינהו וגזל נמי איכא: משאלת אשה לחברתה כו'. בסיפא מפרש *דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה עוד תנן התם (גז"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית מחרישה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמוכר לא שייך דרכי שלום ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מבית הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים דאמר לשחיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דנראה כחושדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי דקאמר הני אומר כפה לספור בה מעו' כברה לכבר בו חול ריחים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן משמע דמיירי דאין לו תבואה של היתר למיתלי בה והיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במוכר וא"ת לפירוש ר"ת מאי פריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דבודאי בפירות שביעית איירי וי"ל דקסבר הש"ס דאחמור רבנן בתבואת החשודים כאילו הוא בודאי טבל דאוקמיה אחזקה: ריחים ותנור. ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דיגיד עליו ריעו א"נ משום דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה ואיידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה אטומאה ומיהו קשה דבפרק עד כמה (בכורות דף ל.) תנן החשוד על זה ועל זה פירוש אשביעית ואמעשרות חשוד על הטהרות ושמא התם בטומאת פירות אבל אטומאת הגוף לא חשוד: רבא אמר בע"ה כו'. אביי מיקל טפי לסייע במעשר מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עם הארץ מעשרין הן והקילו בדמאי בפרק אע"פ (כתובות דף ט:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) אבל סבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ איסור דמאי איכא ואסור לסייעם ואביי בפ"ק דשבת (דף יג.) גבי לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה חייש טפי שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חייש: איזהו ע"ה כל שאינו אוכל כו'. בע"ז בתוספתא (פ"ג) מיתניא לענין שנותנים ע"ה בנות חבירים גדולות ופוסקין עמו שלא תעשה על גביו טהרות ורשב"ג אומר אינו צריך לפסוק וקתני בתריה איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ דכיון דמעשר אין להחמיר עליו שלא להשיאו בת חבר וחכמים שרו אפילו אינו מעשר ותנהוג תחתיו דברי חברות ואם תאמר בפרק היה נוטל (סוטה דף כב.) קאמר ר"מ איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית בברכותיה וחכ"א כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית ונראה דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) ושאין מכריזין על אבדתו כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מט:): רישא טומאת חולין וסיפא טומאת חלה. ואם תאמר משום חלה ליתסרו מקמי ברירה טחינה והרקדה כדאשכחן בעבודה זרה פרק ר' ישמעאל (דף נו.) דאין בוצרים עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג דשרי התם עם עובד כוכבים עם ישראל אסור משום דטבלא לתרומה אע"ג דעד שידך לבור או יקפה לא נגמרה מלאכתו

תוספות רי"ד

בהן גזל וקנאתם בעל המצודה ור' יוסי אומר גזל גמור יש בהן ואוזלי ואוהרי כ"ע לא פליגי כי פליגי בלוחי וקוקרי. פי' אוזלי ואוהרי הן מצודות שיש להן תוך והלכך מודה ת"ק דקנה כליו שכל שבכליו של אדם קונה לו וגזל גמור הוא אבל לוחי וקוקרי הם מצודות שאין להן תוך שאין לומר שם כליו קנה: מציאת חרש שוטה וקטן וכו'. פי' מדאורייתא אע"פ שהגביהו המציאה אין בהן דעת לקנות וכל הקודם וטורף מידם זכה אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי עם קרוביהם אמרו חכמים שיהא גזל בידו. ר' יוסי אומר גזל גמור אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם פי' מדאורייתא לא הוי גזל אלא מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין [פי'] כיון דמדבריהם הוא מאי נפקא מינה לקרותו גזל גמור ואהדר להוציאו בדיינין דת"ק דקרי ליה גזל זהו לכתחלה שאסור ליקח מהן אבל אם עבר ולקח ותובעו בדין אין כח בדיינים להוציאו מידו ור' יוסי דקרי ליה גזל גמור מוציאין בדיינין מידו ואין הלכה כר' יוסי אלא כת"ק דאע"ג דאמר ר' יוסי נמוקו עמו הני מילי בשחולק עם יחיד אבל עם רבים לא: עני המנקף וכו'. פי' עומד בראש הזית ומכה בענפים ונופלים הזיתים של פאה שהניח שם בעל הבית הזיתים נופלים לארץ מן התורה אין בהן גזל לפי שעדיין לא באו בידו אלא מפני דרכי שלום: תאנא אם לקט ונתן בידו הרי זה גזל פי' אם לקט הזיתים בידו והשליכם לארץ זהו גזל גמור שכבר קנאם בידו. אין מחזיקין ביד עניי גוים וכו'. ת"ר מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ומבקרים חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום. פי' מתעסקין בקבורתן לא שיקברום ביחד: **מתני'** משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום. פי' אשה החשודה על השביעית לזרוע ולאכול מה שזורעו בשביעית ולשמור את הפירות והפירות שנזרעו או שנטעו בשביעית הם אסורים באכילה. אבל לא תבור ולא תטחן עמה שאסור לסייע ידי עוברי עבירה בידים. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ פי' סתם עם הארץ חשוד על המעשרות אבל לא על השביעית ומ"ה תנא ברישא החשודה על השביעית דמסתמא אין עם הארץ חשוד על השביעית עד שיוחזק לכך ולא אמרי' מגו דחשוד על המעשרות חשוד נמי על השביעית כדתנן בבכורות בפ' עד כמה החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה. מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' הרי גם איסור טבל כמו איסור השביעית. אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן ומפני זה לא החמירו חכמים במעשרות כאשר החמירו בחשוד על השביעית שהוחזק להיות חשוד בה. אבל עם הארץ לא הוחזק חשוד על המעשרות אלא מסתמא חשדינן להו וכיון דרובם מעשרין הקלו בהן חכמים אבל משתטיל מים בעיסה לא תגע עמה מפני שכבר הוטבלה העיסה לחלה ואסור לגרום טומאה לחלה לפי שאין מסייעין ידי עוברי עבירה: סליק פירקא

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"ח מהל' גזילה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שע סעי' ס:

קטז ב מיי' פ"ו מהל' מתנות עניים הל"ג ומיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הלי"ב סמג לאוין סח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יב וסי' רנא סעי' א]:

קיז ג מיי' פ"י מהל' מלכים שם ומהל' אבל הלי"ב סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ט:

דתקנו מפני כו' כצ"ל

קיח ד מיי' פ"ח וסמ"ג שם טוש"ע יו"ד סי' שסז סעי' א:

קיט ה מיי' פ"ח מהל' שמטה ויובל הל"ג סמג עשין קמא:

קכ ו מיי' פ"ח מהל' בכורים הלי"ג:

קכא ז מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל"ח סמג עשין סח:

מסורת הש"ס

שבועות מח. ב"מ יב.

[תוספתא פ"ג ע"ש] [ע' תוס' ע"ז דף כ. ד"ה ר"ג]

שביעית פ"ה מ"ט כל משנה ז

ג"ז שם וכפ"ד מ"ג

שבת יג. כג. [ביצה לה: מנחות לא.] כתובות כד.

ברכות מז: [תוספתא דע"ז פ"ג סוטה כב. ע"ש ל"ע]

גליון הש"ס

מתני' וטוחנת. ע' כתובות ד' נט ע"ב תוס' ד"ה טוחנת: שם אבל לא ידי ישראל. ע' מג"א סי' תמה ס"ק ד: תוס' ד"ה ליקט ונתן. ע' ב"ב ד' כד ע"א תד"ה לדעתה:

קכב א ב ג מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ח ע"ש בכ"מ:
קכג ד ה מיי' פי"א מהל' מעשר הלי"ב:

טוחנין ומפקידין אצל אוכלי שביעית ואצל אוכלי פירותיהן בטומאה אבל לא לאוכלי שביעית ולא לאוכלי פירותיהן בטומאה אמר אביי התם בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה עסקינן דהוה ליה טומאה דאורייתא אי הכי מפקידין ורמינהו [א]מפקידין תרומה אצל ישראל עם הארץ ולא אצל כהן ע"ה מפני שלבו גס בה א"ר אילעא הכא במאי עסקינן [ב]בבלי חרש המוקף צמיד פתיל וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה אלא א"ר ירמיה לא קשיא [ג]כאן בפירות שהוכשרו כאן בפירות שלא הוכשרו ורמינהו *המוליך חטין לטוחן כותי או לטוחן ע"ה הרי אלו בחזקתן *למעשר ולשביעית אבל לא לטומאה האי מאי רומיא לאו אוקימנא בפירות שלא הוכשרו ודקארי לה מאי קארי לה משום דקא בעי למירמי אחריתי עלה הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית ולחלופי לא חיישינן ורמינהו *[ד]הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשודה מחלפת המתקלקל התם כדקתני טעמא אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ולעלמא לא חיישינן והתנן [ה]הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שמחלפת התם מוריא ואמרה בר בירב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ואבתי לעלמא לא חיישינן *והתניא אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה ר"ש בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון מפני שחברתה נותנת

טוחנין. תבואה מתוקנת: **ומפקידין.** אותה אצל אוכלי שביעית שאין חשודים לא להחליף ולא ליגע: **אבל לא לאוכלי שביעית.** תבואה של עוברי עבירה אין טוחנין אותה להם שאסור לסייען בעבירתם ומתני' קתני טוחנת עמה ומוקמת לה באוכל חולין בטומאה: **אמר אביי הכא בכהן כו'.** דאיסורא דאורייתא הוא כדפרישית: **אי הכי מפקידין.** אי בכהן קאי מי מצי מפקידין אצלו ולא חייש שמא יגע: **אצל ישראל עם הארץ.** דמתוך שאינו רגיל בה לא יגע בה: **גס בה.** רגיל בה פריוו"ך: **נדה.** מטמאה את משאה ואע"פ שאין נוגעת: **כאן.** הא דתני אין מפקידין בשהוכשרו והא דתני מפקידין בשלא הוכשרו ותרוייהו בתרומה ובשלהן אסור לסייען דחבר לא ידע אי הוכשרו אי לא: **לטוחן.** זה שם האומן בלשון המשנה: **בחזקתן.** שאין חשוד להחליף בשאינו מעושר ובפירות שביעית: **אבל לא לטומאה.** חיישינן שמא נגע ולעיל קתני מפקידין אצלם: **מאי קארי לה.** הא איתרצא לה הכי: **למירמא אחריתי עלה.** על הדא דקתני בחזקתן למעשרות ולכך קבעה בגמ' הכא למירמא עלה ולפרושה דלא תקשי לן: **הנותן לחמותו.** עיסה לתקנה לו והוא חבר והיא אשת עם הארץ והטבילה לכך: **שהיא חשודה מחלפת המתקלקל.** ונותנת לו היפה שלה הלכך מעשר את שהוא נותן לה שאם תחליפנו נמצא מאכילה שאינו מעושר ואת שהוא נוטל הימנה שאם החליפתו נמצא אוכל שאינו מעושר: **רוצה היא כו'.** ולא לרעה היא מחלפת: **לפונדקית.** תלמיד היושב לפני רבו ונתאכסן אצל עם הארץ פונדקית אופה לו את עיסתו: **שחשודה מחלפת.** לא גרסינן הכא המתקלקל: **התם נמי לטובה היא מתכוונת.** ומוריא לעצמה הוראת מצוה בחלוף זה: **בר בי רב כו'.** חמימא וקרירא לאחר ב' ימים או ג' היא מחליפה: **טוחנת.** מסייעתה: **בזמן שהיא טמאה.** אשת חבר דכיון דבימי טומאה אינה רגילה ליגע בטהרות לא חיישינן שמא תטול ותתן לתוך פיה:

נותנת

מלאכתו לתרומה וי"ל דלא דמי דהכא אם מפריש קודם גלגול אין שם חלה עליה כלל אבל התם חל שם תרומה קודם גמר מלאכתו כגון מעשר שהקדימו בשיבולין וגם אסור באכילת קבע ומ"מ אסור הכא משתטיל למים אע"ג דלא מיחייבא בחלה עד שתגלגל ומיהו קשה דתנן נמי התם בפרק ר' ישמעאל (ע"ז דף נה:) נחתום שהיה עושה בטומאה לא לשין ולא עורכים עמו ותני עלה לא בוררין עמו ובירושלמי פריך ומשני כאן בלותת כאן בשאינו לותת ומיהו האי שינויא לא יתיישב אלא לאביי דמחמיר לענין טומאה טפי מלענין דמאי אבל לרבא שרי אפי' בהוכשרו כיון דטומאת חולין הוא ולא אסר אלא משתטיל למים ור"ת תירץ דהתם העושה פירות בטומאה קתני משמע דודאי בטומאה קא עביד וכן נחתום העושה בטומאה להכי החמירו משעת בלילה ובירירה אבל הכא לא איירי אלא בחשוד בעלמא והא דפריך הכא מאין טוחנין לאוכלי פירות בטומאה לאוכלי לא משמע אלא חשדא בעלמא וחשוד קרי ליה בתר הכי וא"ת דבפ"ק דנדה (דף ו:) אמרינן תנן התם נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה והכא אסרינן משתטיל למים וי"ל דשאני התם דכבר נולד לה ספק טומאה לא חיישינן כל כמה דלא איחייבה בחלה ואין הפסד לכהן דבלאו הכי לא יאכל הכהן את החלה אבל הכא בטהורה אסור משתטיל למים: **אמר** אביי בכהן חשוד. אליבא דרבא משני דלדידיה לא קשיא מידי וכן מצינו בכמה מקומות בפרק כיצד מעברין (עירובין דף נו:) בשמעתא דטבלא מרובעת ובפרק חלון (שם דף עו:): **וליחוש** שמא תסיטנו אשתו נדה. אבל להיסט עם הארץ גופיה לא חיישינן וכן לקמן ובא עם הארץ ונוטל את שתיהן ואינו חושש היינו משום דלא גזרו עליו חומרא יתירה כגון משכב ומושב והיסט דאין לבור יכולין לעמוד בה וכן מוכח במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) דתנן הגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הן מטמאין אוכלין ומשקין וכלי חרס הפתוחים אבל משכבות ומושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורין ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דאין עם הארץ עושה משכב ומושב והשתא הא דתנן בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס כו' ומפרש רבא בפ' שני דחולין (דף לה:) שמא ישבה עליהם אשתו נדה קאי נמי אבגדי ע"ה והא דאמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג:) כותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר הא דנקט ודרס ולא נקט ונגע לאו משום דאי לא טבל יש לו טומאת מדרס אלא נקט ודרס משום דבעי דליהוי בגד חבר תחת לרגלו של כותי דהכי קתני התם במתני' ומטמא משכב תחתון כעליון אבל בליטרא שלו שאפשר ליזהר ולעמוד בה גזרו כדמוכח בחומר בקודש (חגיגה דף כג.) ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) והרב ר' משה מפונטויז"א היה מפרש דלשום דבר לא עשו עם הארץ כזב ואינו מטמא אלא מטעם בגדים שמא ישבה עליהם אשתו נדה והרי הוא נושא את המדרס דליטרא שלו טמא לפי שנגע בשפתיו ולא מטעם מעיין ואין נראה דא"כ בפרק בנות כותים (שם דף לג:) דקאמר אי משום טומאת ע"ה הא טביל ליה למה ליה למימר הא טביל ליה כי לא טביל נמי לא מטמא כיון שהוא ערום דאין נושא מדרס מטמא כלי (א) חרס אחר שפירש מן המדרס כדתנן במסכת זבים (פ"ה מ"א) ועוד גבי לדוקי דפריך התם מה הועיל כ"ג במה שקדם אצל אשתו תיפוק ליה משום ליטרא דע"ה הרבה הועיל דאם בועל נדה היה נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום ליטרא דע"ה בגד לאודיה הוא דנטמא משום משקה דמטמא כלי מדרבנן וא"ת דמשמע הכא דאפילו לתרומה אין היסט לע"ה ובתוספתא דחגיגה תניא ספק רשות ע"ה מדרסו אינו והסיטו טהורין לחולין וטמאין לתרומה וי"ל דהתם חיישינן משום אשתו אבל לחולין לא חיישינן לאשה לא למדרס ולא להיסט וההיא דגנבים שנכנסו לבית מיירי נמי לתרומה: **משום** דקא בעי למירמא אחריתי. ואע"ג דאקמייתא נמי מצי לאקשויי דקתני טוחנין ומפקידין ולא חיישינן לאיחלופי מ"מ מייתי לה נמי משום דבעי למירמא מע"ה אעם הארץ: **התם** נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא. פי' בקונטרס לטובה אני מכוונת דמוריא הוראת מצוה ולשון מוריא לא משמע כן אלא לשון הוראת היתר כמו מוריא ואמרה תורה מדישיה קא אכיל (חולין דף ו:*) ועוד דבמשנה קאמר *ר"מ עלה אין אנו אחראין לרמאין ומפרש ה"ר מנחם דבתמי' קאמרה דבר בי רב ליכול חמימא כו' והלא טרחתי בשבילו והא דלא חיישינן לאיחלופי בפ"ק דחולין (ד' ו.) גבי נותן עיסתו לשכנתו לאפות וקדרה לבשל אע"פ שטורחת בשבילו משום דדרך שכנים לטרוח זה בשביל זה: **אשת** חבר טוחנת עם אשת ע"ה. פי' בקונטרס אשת חבר מסייעה לאשת ע"ה בזמן שהיא טמאה דאז לא חיישינן שמא תיטול ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר אבל לא בזמן שהיא טהורה דכיון שהיא נוגעת באוכלין חיישינן שמא תתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר וקאמר השתא מגנב גנבה פירות שטוחנת בלא רשות בעלה לאשת חבר ובפ"ק דחולין (שם*) פירש אע"ג דאשת חבר אינה חשודה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חיישינן לשכחה דעביד איניש דמיגנבי ואכיל מאי דיהיב ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דחשודה על הגזל לא מיגנבא וזה החילוק דחוק ועוד דאין זה גזילה דמקבלין דבר מועט מן הנשים כדאמרינן בסוף הגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.) ועוד הרי היא מסייעת ידי עוברי עבירה ואסור לרבא ולאביי דאמר

דמאי פ"ג מ"ד
[עי' תוספות בכורות ל. ד"ה מעשרות]
דמאי פ"ג מ"ו חולין ו. כלהסוגיא
תוספתא דטהרות פ"ח ע"ש
[בסוגיא דהכא סב. נמי איתא]
נספינו איתא ר' יוסי
[ע"ב ד"ה שחברתה]

הגהות הב"ח
(א) תום' ד"ה וליחוש וכו' מטמא כלי אחר ותיבת חרס נמחק:

נותנת לה ואוכלת השתא מיגנב גנבא חלופי לא מיחלפא אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל *העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' יוחנן אחיו שאמר משום ר"א בן חסמא [א]אין עושין חלת עם הארץ בטהרה אבל עושין עיסת חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש [ב]ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה אבל עושין זיתים חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא עם הארץ ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וטעמא מאי א"ר יוחנן [ג]משום כדי חייו דגבל ומשום כדי חייו דבדד וצריכא דאי אשמועינן גבל משום דלא נפיש אגריה אבל בדד דנפיש אגריה אימא לא ואי אשמועינן בדד משום דלא שכיח ליה אבל גבל דשכיח ליה אימא לא צריכא אמר מר נוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה [ד]דאמרי' ליה חזי אי נגעת בה הדרא לטיבלא וליחוש דילמא לא איכפת ליה השתא לתקוני קא מיכוין מיכפת לא איכפת ליה אמר מר נוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה בשלמא התם אית ליה היכרא הכא מאי היכרא אית ליה [ה]דמנח ליה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה א"ה מאי איריא דחבר אפי' דעם הארץ נמי ה"נ קאמר בכלים של עם הארץ הראויין להשתמש בהן חבר: מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית: מחזיקין והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב [ו]אין עודרין עם העכו"ם בשביעית [ז]ואין כופלין שלום לעובד כוכבים [ח]לא צריכא למימרא להו אחזוקו בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו אחזוקו רב ששת אמר להו אשרתא: ואין כופלין שלום לעובד כוכבים: °רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא רב כהנא א"ל שלמא למר: ושואלין בשלומן: השתא אחזוקי מחזקינן שואלין בשלומן מיבעיא אמר רב ייבא [ט]לא נצרכא אלא ליום חגם דתניא לא יכנס אדם לביתו של עובד כוכבים ביום חגו ויתן לו שלום [י]מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש *רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה *דבר אוריין הוא אמר לו ומקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים אמר להו דכתיב °בי מלכים ימלוכו וגו' אמרו ליה ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי אמר להו דאמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלין שלום למלך שנאמר °ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים *וגו' אמרי ליה ליטעום מר מידי אמר להו הכי אמר *רב יהודה אמר רב [כ]אסור לו לאדם *שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר °ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת:

הדרן עלך הניזקין

רש"י

נותנת לה. אלמא חשודה אשת עם הארץ לגנוב משל בעלה וליתן לחברתה: **מוריא.** מורה הוראת היתר לעצמה: **העיד ר' יוסי כו'.** ברייתא היא: **אין עושין חלת עם הארץ בטהרה.** עם הארץ שאמר לגבל חבר הפרש חלה מעיסתי ועשה אותה בטהרה לא ישמע לו שהרי כבר נטמאה כל העיסה ביד עם הארץ והכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה: **אבל עושין.** תחילת העיסה בטהרה: **בכפישא או באנחותא.** כלים של בלאי חמתות ואין רגילים ליתן בהם עיסה וטומאה אין מקבלין: **ואינו חושש.** הגבל שמא יגע עם הארץ בחלה ויטמאנה ולקמיה מפרש טעמא: **ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה.** לאחר שהפך זיתים לתתן לבית הבד אין מפרישים בדדים חבירים תרומה מהן לעשותן בטהרה לפי שכבר הוכשרו *במעטן ונטמאו והכהן סומך עליהם וסובר שהן טהורים: **וטעמא מאי.** שרו רבנן לאקולי בתרומה כי האי קולא דאיכא למיחש דלמא הדר נגע: **דלא נפיש אגריה.** שמשכרו מועט לפיכך הוא עני וצריך למזונות: **דלא שכיח.** להשתכר כי אם משנה לשנה להכי צריך למזונות: **דאמרינן.** לאיים עליו: **אם נגעת בה.** ותטמאנה: **הדרא לטיבלא.** והוא אינו חשוד לאכול טבל שבמיתה: **לתקוני קמכוין.** שהרי בא אצלו לתקנה לו: **מיכפת לא איכפת ליה.** בתמיה: **בשלמא התם.** גבי חלה: **איכא היכרא.** שהניחה בכלים שאין עשויין להניח בהן עיסה ונזכר על שאיימנו עליו: **מאי היכרא אית ליה.** דלידכר: **בכלי גללים.** שאינן מקבלים טומאה דאי נגע בכלי לא מקבל טומאה ובעיסה גופה אית ליה היכרא משום הני כלים שאינו רגיל להשתמש בהן ועם הארץ לא אחמור רבנן עליה כולי האי לשוייה כזב גמור לטמא במשא: **בכלים של עמי הארץ.** שאין מקבלין טומאה הראויים להשתמש בהן חבר: **עודרין.** חופרין: **ואין כופלין.** דהא דנותנים שלום לעובד כוכבים מפני דרכי שלום הוא דשרי ומשום דרכי שלום בחדא זימנא סגי: **למימרא להו אחזוקו.** כשאומרין לעושי מלאכה העוברים עליהם תחזקנה ידיכם: **אשרתא.** אף הוא לשון חיזוק כמו אישרנוהי (כתובות דף כא.): **שלמא למר.** ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו: **השתא אחזוקי מחזקינן.** ידיהם בדבורא בדבר האסור לישראל כגון עבודת שביעית: **שואלים בשלומן.** כל ימות השנה מיבעיא: **ליום חגם.** ולא חיישינן דלמא אזיל ומודה: **לא יכנס כו'.** דכיון דאחשביה כולי האי דלמא אזיל ומודי: **בר אוריין.** בן תורה: **פלגאה.** חולק על החכמים שהיה מלערו למר עוקבא שהיה אב בית דין כדאמרי' בפרק קמא (לעיל דף ז.):

הדרן עלך הניזקין

תוספות

דאמר רוב עמי הארץ מעשרין הן שרי לסייע' אף בזמן שהיא טהורה דהא בוררת קתני במתניתין ולאי אפשר שלא תגע ומפ' ר"ת וכן ר"ח דאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ איירי בתבואה של חבר ובתוספתא* דקתני אשתו של עם הארץ טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עצמה בטומאה שאז היא נזהרת מליגע בתבואה אבל לא בזמן שהיא מחזקת עצמה טהורה שאינה נזהרת מליגע ומטמאה ורשב"א אומר אף בזמן שמחזקת עצמה בטומאה לא תטחון מפני שחברתה אשת עם הארץ אחר שסבורה שהיא טהורה נותנת לה ואוכלת והשתא פריך בפשיטות השתא מיגזל גזלה תבואה של אשת חבר בע"כ חלופי מיבעיא: **אין** עושין חלת עם הארץ בטהרה. פי' בקונטרס לפי שכבר נטמאה העיסה ביד ע"ה וכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה ולפירושו אם יפריש ממקום אחר על אותה עיסה חלתו טהורה ונראה דבכל ענין אסור דכל עיקר לא התירו אלא כדי חייו ולא התירו אלא היכא שנוטל שכר מכל העיסה אבל משום שכר חלה גרידא משום ההיא פורתא לא התירו דחיישינן דלמא נגע:

ומניחה בכליו של חבר. נראה דלא נקט כפישא ואנחותא לפי שהן פשוטי כלי עץ ולא חזו לזיתים: **אין** עודרין עם העכו"ם בשביעית. והא דקאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי כהן וחורש יכול לומר לו אגיסטון אני בתוכה לא כמו שפי' בקונטרס שכיר לנכרי דהא משמע הכא דאסור ולא מסתבר לחלק בין אנס לבשכר אלא מפר"ת אגיסטון בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה כדאמר התם לעיל מינה רבי ינאי מכריז פוקו וזרעו ארנונא בשביעית ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרעו מס למלך אי נמי קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית אי נמי שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לנכרי אחר גבי מלך התירו:

אשרתא. בירושלמי איכא למאן דאמר דהיינו חרש בה טבאות ולבתר שמיטה נכיבא לה מינך ולישראל אמרינן יישר ואיכא למ"ד דלעכו"ם אמר ייישר ולישראל שלום עליכם משמע דלכ"ע לעכו"ם אסור לומר שלום עליך ולדאכ"ם שלנו הכא דלא אסרינן לעובד כוכבים אלא כפילת שלום ונראה דלפי' הירושלמי דמחזיקים ידי נכרים בשביעית ושואלים בשלומם חדא מילתא היא שאומר לו חרש בה טבאות: **שלמא** למר. פי' בקונטרס ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו ונ"ע שלא יהא בזה גונב דעת הבריות ועל אנס פי' כן דלא קאמר אלא דאין כופלין לו שלום:

הדרן עלך הניזקין

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ב:
קכה ב מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ט:
[דטהרות פ"ח]
קכו ג מיי' שם ופ"ח מהל' בכורים הל"ב:
קכז ד מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ט:
קכח ה מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ב:
קכט ו מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ת:
קל ז מיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הל"ב טוש"ע יו"ד ס' קנח סעי' י:
קלא ח מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ת:
קלב ט י מיי' פ' מהל' ע"ז הל"ה טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ט:
קלג כ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח סמג עשין עב:

מסורת הש"ס

תוספתא דמאי פ"ג ע"ש
פי' סכלי ששושן בהן זיתים
לעיל נא:
[ברכות יב. וע"ש מה שנרשם בגדון]
דה"א יב
נ"ל השלישים לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך אמרי כו'
ס"א שיאכל
[עמ"ש על הגליון בברכות מ.]
ברכות מ.
דברים יא
משלי ח

גליון הש"ס

גמ' רב חסדא מקדים וכו'. עי' ברכות דף ו ע"ב ובמהרש"א ח"א שם:

האומר

האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי [א]אם רצה לחזור יחזור [ב]האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור [ג]לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור רשב"ג אומר [ד]אף האומרת טול לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור: **גמ'** א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי טעמא דלא שויתיה איהי שליח לקבלה הא שויתיה איהי שליח לקבלה רצה לחזור לא יחזור ש"מ *הולך כזכי דמי לא לעולם אימא לך הולך *לאו כזכי דמי והתקבל גט לאשתי איצטריכא ליה דס"ד אמינא הואיל ובעל לאו בר שויה שליח לקבלה הוא אע"ג דמטא גיטא לידה לא להוי גיטא קמ"ל דהתקבל והולך קאמר תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור מאי לאו לא שנא אקבלה לא שנא אהולכה לא אקבלה ת"ש לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור טעמא דאמר אי איפשי הא לא אמר אי איפשי אם רצה לחזור לא יחזור ש"מ הולך כזכי דמי דילמא בהילך פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו ואשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה והאשה להולכה מאי ת"ש האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור מאי לאו בחד שליח וש"מ כשר *לקבלה כשר להולכה לא בשני שלוחין תא שמע לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור והא הכא דחד שליח הוא וש"מ כשר לקבלה כשר להולכה פשוט מינה [ה]איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה אשה להולכה תיבעי לך מאי אמר רב מרי ת"ש *אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה והתם הולכה היא אמר רב אשי מסיפא נמי שמע מינה דקתני סיפא *האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בהולכה [ו]ש"מ: איתמר *[ז]הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב [ח]אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת שמע מינה אדיבורא דידיה קא סמיך דאי אדיבורא דידה קא סמיך מכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש אמר רב אשי הכי השתא בשלמא

רש"י

האומר התקבל: **רצה לחזור**. הבעל: **יחזור**. דבגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא מדעתו ליעשות לו שליח לחובתו: **לא יחזור**. כיון דאיהי שויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: **לפיכך**. כיון דאמרן אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ אמר לו הבעל לזה שעשתה אותו שליח לקבלה אי אפשי שתקבל לה להיות כידה אלא שליח שלי תהא להוליכו לידה: **אם רצה לחזור**. כל זמן שלא הגיע גט לידה: **יחזור**. שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והרי אמר לא יהא גט עד שיגיע גט לידה: **אף האומרת טול לי גיטי**. לשון קבלה הוא: **גמ' טעמא דלא שויתיה שליח לקבלה**. אהולך גט זה לאשתי קאי דקתני מתני' יחזור ומיירי בדלא שויתיה איהי שליח לקבלה ובעל לאו בר שוייה שליח לקבלה הוא דהא חוב הוא לה והכא הוא דקאמרינן יחזור: **הא שויתיה איהי שליח לקבלה**. וקאמר איהו הולך: **לא יחזור**. דלא עקריה משליחותא דידה: **אלמא הולך כזכי דמי**. ופלוגתא היא בפ"ק (לעיל דף יד.): **לא לעולם לאו כזכי דמי**. ואפילו שויתיה איהי שליח לקבלה ואמר לו איהו הולך מיעקר עקריה משליחותא ושוייה איהו שליח להולכה והאי דנקט מתני' בדלא שויתיה שליח משום התקבל נקט לה דהתקבל איצטריכא ליה לאשמועי' דאע"ג דלא שויתיה היא שליח ובעל נמי לאו בר שוייה שליח לקבלה הוא אלא להולכה ואיהו לא אמר הולך אפ"ה כי מטא גט לידה מיהא מגורשת: **לא ליהוי גיטא**. דהא לאו להולכה שוייה שליח ולקבלה נמי לא בר שוייה שליח הוא: **קמ"ל**. דהתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר דאדם יודע שאין לו שליחות לקבלה ואיידי דתנא התקבל תנא הולך דהכי קאמר מתני' בין שאמר בעל בלשון קבלה בין שאמר בלשון הולכה הוי שליח להולכה: **מאי לאו**. אתרוייהו מילי דתנא לעיל מינה קאי לא שנא כי אמר הבעל קבלה ולא שנא הולכה אי שויתיה איהי שליח לקבלה מעיקרא לא יחזור ש"מ הולך כזכי דמי: **דלמא בהילך**. בהך סיפא לא תיתני הולך ותן לה אלא הילך ותן לה דהילך ודאי הילך כדקאמרה היא ואי לאו דאמר אי אפשי הוה ליה שליח לקבלה: **פשיטא איש**. זכר יכול ליעשות שליח לבעל להולכה כיון דאיתרבי שליחות מקרא מושלחה פשיטא דודאי זכר להולכה רבי: **שכן בעל**. עליו להוליך גט לאשתו ובמידי דאיהו כשר שלוחו נמי כשר: **ואשה**. אחרת פשיטא לן דהויא שליח לחברתה לקבלה מאחר דרבי קרא שליחות לקבלה מושלחה מביתו קרי ביה ושלחה: **שכן**. היא עצמה מקבלת גיטה: **איפכא מאי**. מי אמרי' כיון דהוא עצמו לאו בר קבלה הוא שאר זכרים נמי לאו בני קבלה ניהו וכן לענין הולכה באשה: **בחד שליח**. קאמר דבין א"ל בעל הולך בין א"ל התקבל הוי שליח להולכה ואי אמרה ליה איהי מעיקרא להוות התקבל הוי שליח לקבלה אלמא ההוא דאכשר להיות שליח לבעל להולכה מכשר להיות שליח לאשה לקבלה: **לא בשני שלוחין**. וה"ק הבעל שאמר לאיש בין התקבל בין הולך לשון הולכה היא והאשה שאמרה לחברתה התקבל ונתנו לה הבעל אם רצה לחזור לא יחזור ולאו אשליח דרישא קאי: **והא הכא דחד שליח הוא**. דההוא דאמרה ליה איהי התקבל א"ל איהו אי איפשי שתקבל אלא הולך: **פשוט מינה איש דהוי שליח לקבלה**. כלומר מתרתי בעיין דבעינן לעיל חדא מצית למפשט מינה דאיכא למימר מתני' באיש קמיירי דכשר אף לקבלה ודין הוא שהרי מצינו שהוא ראוי לקבלה בגט של בתו קטנה שהתורה זכתה לו לקבל קידושיה כדילפינן בכתובות (דף מו:) מויצאה חנם אין כסף ולקבל את גיטה דכתיב ויצאה והיתה לאיש איתקש יציאה להויה הלכך בשליחות נמי כשר אבל אשה להולכה אכתי מיבעי לן: **אף הנשים כו'**. חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה: **והתם הולכה היא**. דקתני להביא: **ואוקימנא בהולכה**. בפרק *קמא מדקתני צריכה לומר בפני נכתב והוינן בה מכי מטא גיטא לידה איגרשה לה ומתרצינן דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם: **ה"ג הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי**. האשה שאמרה לשלוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי: **והוא אומר**. הבעל אמר לו הילך כמה שאמרה: **אפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת**. כדמפרש ואזיל: **ש"מ**. דמאן דאמר לשליח הילך כמה שאמרה משלחך אדיבורא דידיה סמיך אדעתא דדיבורא דשליח קאמר ליה האי הילך כמה שאמרה דמהימנת לי דשליח לקבלה את הילך אינה מגורשת דכי יהיב בעל ניהליה אדעתא דשליחות קבלה יהיב ניהליה ולאו אדעתא דהולכה ושליח לקבלה לא הוי ותפשוט מינה בעיא דאיבעיא לן בב"מ בהשוכר את האומנין אדיבורא דשליח סמיך: **דאי אדיבורא דידה סמיך**. והכי קאמר ליה אנא לא ידענא אלא כדאמרה איהי מסרנא ליה ניהלך: **כי מטא גט לידה מיהא תתגרש**. דהא בעל נמי שליח להולכה שוייה: הכי

תוספות

האומר התקבל. [א] בירושלמי תנא התקבל אחר הניזקין ואחריו מי שאחזו וכן נראה לר"ת דהניזקין תנא בתר השולח משום דאיירי במילי דהוית מפני תיקון העולם והשתא הדר למילתיה דאיירי בשליחות ואיידי דאיירי באומר לשנים תנו או לשלשה כתבו ותנו תנא בתריה מי שאחזו דאיירי נמי באומר כתבו ואיידי דתנא במי שאחזו במגורשת ואינה מגורשת תנא בתריה הזורק דקתני בה מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת*:

הא שויתיה שליח. השתא סלקא דעתין דלא איצטריך למיתני התקבל אלא למידק דכי היכי דהתקבל דוקא בלא שויתיה שליח הולך נמי דוקא בלא שויתיה שליח:

דילמא בהילך. אינו מגיה אלא כלומר דילמא איכא דתני הילך: **איש** לקבלה ואשה להולכה מאי. משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא ואיש בקבלה משום הכי קבעי: בשלמא.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעיף ח וסי' קמא סעי' נט:

ב ב מיי' שם הל"א וסמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ג:

ג ג מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ו:

ד ד מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ד:

[ומפרש"י לקמן עא: ד"ה טעמא וכו' וד"ה הא אמר וכו' מוכח שסידורו היה מי שאחזו קודם התקבל]

ה ה ו מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע שם סי' קמא סעי' לא:

ו ז ח מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ח:

תוספות רי"ד

האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה (א) להחזיר יחזיר האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמר לו אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רשבג"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר. פי' בעל שאמר התקבל גט זה לאשתי כך הוא כאילו אומר הולך שאין הבעל ממנה שליח לקבלה כ"א להולכה הילכך בין אם אמר הולך בין אם אמר התקבל ורצה להחזיר ולבטל השליחות יכול לבטל אבל האשה שאמרה התקבל לי גיטי ומסרו הבעל לידו בתורת קבלה אינו יכול להחזירו שיד השליח כיד האשה דמיא אך אם יאמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה [אם רצה להחזיר יחזיר] רשבג"א אף האומרת לשליח טול לי גיטי כאומרת התקבל דמי ואם רצה להחזיר לא יחזיר. פשיטא לי איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח לקבלת שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה ואשה להולכה מאי ופשטי' דאיש נמי הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה ואשה נמי הוי שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה ממדינת הים דתנן אשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. איתמר הבא לי גיטי והלך השליח ואמר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר לו הולך כמו ב) שאמרת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת משום דעקריה שליח לשליחותיה דאמר שליח לקבלה הוינא (ולא) להולכה לא הוינא

(א) כ"ה מסקנת המשנה בירושלמי אם רצה להחזיר יחזיר וזהו שהוצרך רבינו לפרש דרוצה להחזיר ולבטל וכו'. ב) לפנינו הגירסא כמו שאמרה ואולי דרבינו היה גורס כמו שאמרת.

מסורת הש"ס

[לעיל יד. לקמן סג:]

[לעיל יד. לב:]

כשר להולכה כשר לקבלה כצ"ל מ"ד

לעיל כג:

שם ודף ס.

ב"מ עו. ע"ש

[נ"ל שני דף כד.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה האומר התקבל כ"ב וכן כתבו התוס' דף עב. ד"ה ומשום כיסופא אבל הרא"ש סידר פ' התקבל אחר פ' מי שאחזו:

הכי גרסינן בשלמא אי אתמר איפכא התקבל לי גיטי. אמרה ליה היא והוא אמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי ובעל אמר ליה הילך כמה שאמרה איכא למיפשט בעיין מדרב נחמן דאי אמר רב נחמן עלה משיגיע גט לידו מגורשת איכא למיפשט דאדיבורא דידה סמיך ולא הימניה אלא תלה בדעתה ומסריה ניהליה בתורת קבלה: ואי נמי. הוה אמר רב נחמן עלה משיגיע גט לידה מגורשת פשטינן מינה דאדיבורא דידיה סמיך והימניה דהכי אמרה ומסריה לידיה בתורת הולכה: אלא. השתא דאמר רב נחמן אינה מגורשת ליכא למיפשט דטעמא משום דסמך אדיבוריה דשליח הוא דאי נמי אדיבורא דידה סמיך ושויה שליח להולכה אשמועי' רב נחמן דשליח גופיה לאו בתורת הכי קבליה דלא ניחא ליה בטירחא דהולכה ועקריה לשליחותיה ואמר שליח לקבלה אפשי להיות שליח להולכה אי אפשי להיות הלכך אי נמי אמליך ואמטייה ניהלה לאו גיטא הוא דמעיקרא לא קבל עליו להיות שליח לבעל להוליך: ת"ש. תיובתא לרב נחמן: טעמא דרצה לחזור הא לא רצה. ואמטייה לידה מגורשת: ואמאי והא בעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא. ואיהו בתורת קבלה יהביה: אלא. על כרחיך משום דאמרי' אע"ג דלא יהביה אלא בתורת קבלה כיון דאמטייה לידה מיגרשה משום דכיון שנתן עיניו לגרשה לכי מתיידע ליה דלא מצי לשוייה שליח לקבלה ניחא ליה דליהוי שליח להולכה: והכא. גבי מילתיה דרב נחמן נמי אע"ג דההיא שעתא לא נעשה שליח להולכה מיהו לכי מימליך ואמטייה מינא ניחא ליה לבעל והוי שלוחו להולכה: וגמר ונתן לשם הולכה. והתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר ולא טעמא כדקאמרת הוא דהיכא דשני ניהוי שליחות: אבל הכא טעי. בעל כסבור שהיא עשאתו שליח לקבלה דסמך אדיבוריה ולא יהביה ניהליה אלא לשם קבלה ולרב אשי נמי דאוקי טעמא דרב נחמן משום דמעיקרא עקריה שליח לשליחותיה שפיר מיתרצה בהכי כדתרלינן דטעמא דמתניתין משום דהתקבל והולך קאמר ומתחילה נעשה שלוחו ולא איצטריכא למינקט הכא טעי אלא אליבא דלישנא קמא דקא סלקא דעתין טעמא דרב משום דאדיבורא דידיה סמיך הוא: אינו גט עד שיגיע גט לידה. שאין הקטן עושה שליח הילכך לאו שלוחא דידה הוא אלא שלוחו דידיה הוא:

לקמן סה.

נ"א הא אין קטן עושה שליח ורש"י ג"נ ליה

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[שם ע"ש]

בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה וא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אדיבורא דידה הוא דקא סמיך א"נ לידה אדיבורא דידיה קא סמיך אלא הכא משום דעקריה שליח לשליחותיה לגמרי הוא דאמר שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא א"ר הונא בר חייא תא שמע האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור טעמא דרצה הא לא רצה הוי גט ואמאי הא בעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא אלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכא נמי כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכי השתא התם אדם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה הכא טעי אמר רבא תא שמע *קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה כי מטי גיטא לידה מיהא מגרשה ואמאי *והא לאו שליח להולכה שוייה אלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה ה"נ כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכי השתא התם אדם יודע שאין שליחות לקטן וגמר ונתן לה לשום הולכה דידיה הכא טעי ת"ש *הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור יחזור משהגיע גט לידה מגורשת מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה לא קבלה אהולכה והולכה אקבלה אי קבלה אהולכה מכי מטי גיטא לידיה לאלתר ליהוי גיטא שמעת מינה דאדיבורא דידיה קא סמיך הכי השתא התם קאמר ליה הילך כמה שאמרה הכא מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה ת"ר *התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור ר' נתן אומר הולך ותן לה רצה לחזור יחזור זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור אבל אם אמר לו אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה לחזור יחזור רבי היינו ת"ק איבעית אימא אי איפשי אתא לאשמועי' ואיבעית אימא הא קא משמע לן מאן ת"ק רבי איבעיא להו הילך לר' נתן כזכי דמי או לאו כזכי דמי ת"ש האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי רצה לחזור לא יחזור

מאי

בשלמא אי איתמר איפכא. בלא איפכא הוי מצי למימר בשלמא אי אמר רב נחמן משהגיע גט לידה מגורשת הוה ש"מ דאדיבורא דידה סמיך אלא משום דבאיתמר איפכא איכא תרי גווני נקטיה: רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור. דהולך כזכי ואע"ג דבסוף פ"ק (לעיל דף יד:) סבר ר' יהודה הנשיא דהיינו רבי דהולך לאו כזכי גבי הולך מנה לפלוני שאני הכא כיון שאמר ליה שליח אשתך אמרה קבל לי גיטי סתמא דמילתא דאדעתא דהכי יהיב ליה:

דקדמה

תוספות רי"ד

אבל אם אמרה לו התקבל לי גיטי והוא אמר לבעל אשתך אמרה לי הבא לי גיטי והוא אומר לו א) הולך כמו שאמרת והגיע גט לידה מגורשת: ת"ר התקבל לי גיטי ואמר השליח לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר לו הולך ותן לה או זכה לה והתקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר ר' נתן אומר הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר זכה לה והתקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר רבי אומר בכולן אם רצה להחזיר לא יחזיר. אבל אם אמר לו אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רבי היינו ת"ק איבעית תימא אי אפשי אתא לאשמעי' ואיבעית תימא הא קמ"ל מאן ת"ק רבי איבעיא להו לר' נתן הילך כזכי דמי.

א) נ"ל הילך כמו שאמרה

הוא אלא שלוחו דידיה הוא: ה"ג ואמאי הא לאו שליח להולכה שוייה: אדם יודע שאין שליחות לקטן. ואין זה שליח לקבלה וגמר ונתן לשום הולכה: ואשתך אמרה. גרסי' בכולהו: הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה. אחד מכל הלשונות הללו אמר לו: רצה לחזור יחזור. מפרשינן לה ואזלינן: מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה. זכי והתקבל דקתני קאי אאשתך אמרה התקבל והולך ותן לה דקתני קאי אאשתך אמרה הבא וקתני בתרוייהו משיגיע גט לידה מגורשת ותיובתא דרב נחמן מקבלה אקבלה דקתני הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל והוא אומר התקבל דבהדיא יהביה ניהליה בתורת קבלה ובעל לאו בר הכי הוא ואיהי נמי לא שויתיה וקתני דהוי מיהא שליח להולכה דכיון שנתן עיניו לגרשה כו' כדלעיל וכ"ש היכא דאמר לו הילך כמה שאמרה דאיכא למימר לאו אדיבוריה סמך אלא בדעתה תלה ושויה נמי שליח להולכה: לא קבלה. דקתני זכי לה והתקבל לה קאי אהולכה אאשתך אמרה הבא לי דאיהי נמי שליח לקבלה שויתיה שהרי אמרה לו התקבל ולקמיה פריך אם רצה לחזור אמאי יחזור: והולכה. דקתני הולך ותן לה אאשתך אמרה התקבל: מכי מטי גט לידיה. דשליח תיגרש דהא תרוייהו שליח לקבלה שוייה ואמאי אם רצה לחזור יחזור: ש"מ שמע מינה דאדיבורא דידיה. דשליח סמיך כלומר תיפשוט מדקתני יחזור דאדיבורא דידיה סמיך ואיהו א"ל אשתך אמרה הבא לי והא הימניה והתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר דהכי נמי אוקימנא לעיל דאי אתמר דרב נחמן איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא והוא אמר הילך כמה שאמרה ואמר רב נחמן משיגיע גט לידה מגורשת הוה פשטינן מיניה דאדיבורא דשליח סמיך: הכי השתא התם קאמר ליה הילך כמה שאמרה. הא דאמרן לעיל דאי אתמר דרב נחמן איפכא כי הא דהכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה והוה אמר רב נחמן דכשיגיע גט לידה הוא דהויא מגורשת הוה פשטינן מיניה דאדיבורא דידיה סמיך דהא קאמר ליה הילך כמה שאמרה וכיון דלא מיגרשה בקבלה דהאי איכא למיפשט מינה בעיין דהשוכר דאיבעיא לן בכי האי גוונא דהאי כמה שאמרה דקאמר ה"ק לה מהימנת לי דהכי קאמרה ובתורת הולכה יהביה ניהליה: הכא. דקאמר ליה זכי והתקבל: מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה. דתיפשוט בעיין דהשוכר מינה הא דקתני הכא יחזור משום דכיון דאמר ליה שליח להולכה עשאתני אשתך ואיהו א"ל התקבל אדם יודע שאין עושה שליח לקבלה והתקבל והולך קאמר אבל אי אמר לו הילך כמה שאמרה אימא לך דאדיבורא דידיה סמיך ולא הימניה ובדעתה תלה ואם רצה לחזור לא יחזור דתרוייהו שליח לקבלה שויוהו: ת"ר כו' רצה לחזור לא יחזור. קסבר הולך כזכי דמי: אמר לו אי אפשי שתקבל. גלי דעתיה דהולך דקאמר ליה לאו זכי הוא. ה"ג הילך לרבי נתן כזכי דמי או לא: האשה שאמרה התקבל לי גיטי. כלומר ואם אמרה לו מתחלה האשה התקבל ונתנו ליה הבעל באחת משתי לשונות הללו רצה לחזור לא יחזור:

מאי

יא א מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ח ועי' בב"י:
יב ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו בהג"ה ועי' בח"מ שם:
יג ג ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' א:
יד ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכב סעי' א:
טו ו מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ב:
טז ז מיי' שם פ"ו הל"ט סמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ד:
יז ח מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קמא סעי' ח:

מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך ורבי ת"ש לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה לחזור יחזור טעמא דאמר אי אפשי הא לא אמר אי אפשי רצה לחזור לא יחזור מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך ורבי ת"ש הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור הילך גט זה לאשתי רצה לחזור לא יחזור מאן שמעת ליה דאמר בהולך רצה לחזור יחזור ר' נתן וקאמר בהילך רצה לחזור לא יחזור ש"מ *[א]הילך כזכי דמי ש"מ אתמר [ב]התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת למימרא דמספקא ליה לרב אי הולך כזכי דמי אי לאו כזכי דמי והא *אתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר התם *ספק ממונא לקולא הכא ספק איסורא לחומרא אמר רב *אין האשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר [ג]אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה מ"ט דרב איבעית אימא משום בזיון דבעל אב"א *משום חצרה הבאה לאחר מיכן מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה כי יתבה וקא לישא אמר לה הילך גיטך אמרה ליה ליהוי בידך אמר רב נחמן אם איתא לדרבי חנינא עבדי בה עובדא אמר ליה רבא ואם איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא הא לא *חזרה שליחות אצל הבעל שלחוה לקמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר *נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה דר' חייא בר אבא אמר *כל הני שלחו לה ואולי כי היכי דמספקא להו לדידהו [ד]הכי נמי מספקא לן לדידן הוי דבר שבערוה ודבר שבערוה חולצת הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה תרתי גט מחיים וחליצה לאחר מיתה ההיא דהוו קרו לה נפאתה אזול סהדי כתוב תפאתה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן מתקיף לה רבה מי קאמר להו כתובו חספא והבו לה אלא אמר רבה ודאי אי כתוב סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר להו כתבו ואנחוה בכיסייכו אלא אמר רב נחמן [ה]כותבין ונותנין אפי' מאה פעמים: בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו לשליח מהו סלוקי סליק להו או דילמא לטירחא דידהו חייש א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו [ו]תיקו: רשבג"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור: תנו רבנן [ז]טול לי *ושא לי ויהא לי בידך כולן לשון קבלה הן:

מתני' [ח]האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שאומרי' בפנינו אמרה ושני' שאומרים בפנינו קבל וקרע אפי' הן הראשוני' והן האחרוני'

או

דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא. הוה מצי למימר דאיכא בינייהו היכא דלא קפיד בעל:

כותבין ונותנין אפי' ק' פעמים. נראה לר"י היכא דלא נאבד הגט אלא שמסופקין בו אם נעשה כתיקון אם לאו דאין לעשות אחר שהרי עשו שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב ללמד את הבעל שיצוה לעשות כמו שירצו עד שיצאו מן הספק: **אפי'** הן הראשונים והן האחרונים. וא"ת מאי אפילו אדרבה הכי עדיף טפי דלא הוי אלא דבר וי"ל משום דבכת אחת דומה לשקר דהיכי מתרמי שיהיו בשעת אמירה ובשעת קבלה וגבי גט הוה לן למיחש שמא שכרתם האשה כדאשכחן בסוף פירקין באומר אמרו שמא תשכור עדים והדר קאמר או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם אפילו לאותו יחידי לא חיישינן שמא שכרתו וא"ת לר' עקיבא דאמר במרובה (ב"ק דף ע.) ובחזקת הבתים (ב"ב דף נו:) דבר ולא חצי דבר היכי מכשרינן הכא שתי כיתי עדים וי"ל דלמ"ד בגמרא שנים נאמן לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה וכוליה דבר הוא ואפילו למ"ד בעל נאמן ה"מ כשעשתן בעיר בעל שליח ואשה כמו שמפרש בגמ' הלכך כיון דאם אין שעשתן בעיר לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה כוליה דבר הוא:

*) **בעל** אומר לפקדון. הא דלא נקט בעל אומר להולכה ושליח אומר לקבלה משום דלא שייך האי טעמא דקאמר דאם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב לה אלא כשאומר הבעל לפקדון:

ושליש אומר לגירושין. פירוש שאומר שהיה שליח לקבלה ומיירי כשיש שנים שמעידין בפנינו אמרה דשויתיה האשה שליח לקבלה כדתנן במתני':

*)[ב' דבורים אלו שייכים לדף סד ע"א] בעל

מאי לאו בהילך. קתני בה ור' נתן היא דפליג בהולך ומודה בהילך: **אם אמר לו הבעל כו'**. משנתינו היא: **מאי לאו בהילך**. תנן במתני': **נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת**. אם מת הבעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתייבמת: **מספקא ליה אי הולך כזכי**. ונתגרשה בקבלתו של זה אי לאו כזכי: **חייב**. המשלח באחריותו שהרי לא זכה המלוה לשולחו: **ואם בא לחזור אינו חוזר**. אלמא כזכי דמי: **ספק ממונא לקולא**. והמוציא מחבירו עליו הראיה לפיכך אינו חוזר: **משום בזיון דבעל**. כשסבור קלותי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עבדא לקבל מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד: **משום חצרה הבאה לה לאחר מיכן**. לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דההוא לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה דאיתרבאי מידה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרינן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו ואתו למימר חצר הוי שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה: **מאי בינייהו**. בין הני תרי לישני: **דקדמה איהי ושויה שליח**. דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצר הבאה לאחר מיכן: **ליהוי בידך**. ותהיה אתה שלוחי לקבלה: **אם איתא לדרבי חנינא**. אם הייתי יודע שהלכה כמותו: **עבידנא**. בהא מילתא עובדא כוותיה ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מיכן: **לא חזרה שליחות אצל הבעל**. שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות: **נתיישב בדבר**. נעיין בה עד שיתיישב דעתו להשיב כהלכה: **הדור שלחוה**. לאחר ימים לדעת מה נתיישב בדבר: **כל הני**. כל אלו פעמים חוזרים ושולחים: **הוי דבר שבערוה**. שנולד בו ספק בבית המדרש: **חולצת ולא מתייבמת**. אם מת: **הוה עובדא**. כי האי גוונא: **ואצרכה גט**. אחר משום דלא חזרה שליחות: **תרתי**. בתמיה אם גט למה חליצה משמת: **גט מחיים**. אם באת לינשא מחיים צריכה גט שני: **וחליצה לאחר מיתה**. אם מת ולא נתן לה גט: **נפאתה**. כך שמה: **אזול סהדי**. שאמר להם בעל כתבו גט ותנו לה: **וכתבו תפאתה**. טעו בשמה: **עשו עדים שליחותם**. לגט אחד שעשאם שלוחים ועדים והרי כתבו גט אחד ואינן שלוחים עוד לחזור ולכתוב גט כשר: **ואבד**. קודם שנתנוהו לה: **עשו עדים שליחותם**. ואינן רשאין לכתוב גט שני וליתן לה שהרי כבר כתבו גט כשר: **כתבו ותנו לשליח**. לשליח שלי שמיניתי וכן עשו ואבד בדרך מי אמרינן עשו כל שליחותם ונסתלקו: **או דלמא**. האי נמי עד שיבא גט לידה ותתגרש עשאן שלוחין לכתוב אלא לטירחא דידהו חש שלא להטריחם בהולכה: **א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו**. את"ל בהך דלא אמר אלא כתבו ותנו לשליח והם כתבו ונתנו לו ואבד דעשו שליחותם דהא כל מה שצום גמרו ועשו הכא מאי מי אמרינן כיון דאמר כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאן שלוחים לחזור ולכתוב עד שיגיע לידה לכך פירש להם כל כך או דלמא לא שנא: ה"ג טול לי שא לי יהא לי בידך כו': **מתני'** **האשה שאמרה התקבל לי גיטי**. והוא חזר ואמר קבלתי: **צריכה**. להביא לפניו ב' כיתי עדים: **שנים שיאמרו בפנינו אמרה**. לו לקבלו: **ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע**. ובגמרא פריך למה לו למיקרעיה: **אפי' הן כו'**. שהשנים שאמרה בפניהם הן עצמן ראו כשקבלו:

או

[לעיל יד. סב:] לעיל יד. [כתובות עג: וש"נ] לעיל כד. [לעיל כה.] [לעיל כד.] [ב"ק כ:] [שם: שבועות מח.] [רי"ף ורא"ש לא גרסי ושא לי]

תוספות רי"ד

ת"ש הולך גט זה לאשתי רצה להחזיר יחזיר הילך גט זה לאשתי רצה להחזיר לא יחזיר ש"מ: איתמר התקבל א) גם זה לאשתי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת. פי' שליחות הבעל ביטל שליחות האשה שלא עשאו אלא שליח להולכה ואם מת קודם שיגיע גט לידה צריכא חליצה ויבומי לא מיבמי דשמא שליחות האשה עיקר והויא לה גרושת אחיו. למימרא דמספקא ליה הולך אי כזכי דמי והלכה כרבי בדלא אמר אי אפשי כדלעיל אי לאו כזכי דמי והלכתא כרבי נתן: אמר רב אין האשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה מ"ט דרב אי בעית תימא משום בזיון דבעל פי' שסבור הבעל נבזיתי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עשתה שליח מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד. ואיבעית תימא משום חצרה הבאה לאחר מכאן פי' לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דההוא לאו גיטא דבעי' דונתן בידה או בחצרה דאיתרבי מידה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרי' שלא יקבל שליח האשה מיד שליח הבעל משום דדמי להאי שקדם הבעל ומסרו ליד השליח ואח"כ עשתה היא שליח לקבל ואתי נמי ב)למיחש חצר הוה שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה מאי בינייהו בין הני תרי לישני איכא בינייהו דקדמה איהי ושויה שליח דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו השתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מיכן: ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דיתבא וקא לישא אמר לה הי גיטיך אמרה ליה ליהוי בידיך פי' והיה ידך כידי ותהיה שלוחי לקבלה אמר רב חסדא אי איתא לדר' חנינא עבידנא בה עובדא א"ל רבא ואי איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל פי' שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ונידח משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שלוחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. שלחוה קמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה ר' חייא בר אבא אמר כל הכי שלחו לי ואולי כי היכי דמסתפקא להו לדידהו הכי מספקא לי לדידי הוי דבר שבערוה וחולצת הוי עובדא ואצרכה רב שמואל בר רב יצחק בר מרתא גט וחליצה גט מחיים וחליצה לאחר מיתה כל זו השטה מוכחא כר' חנינא דדוקא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל אבל אם היה שליח אחר שפיר דמי עיין בערך נ"ה בס"ה: ההיא דהוו קרו לה נפאתא אזול ספרי וטעי וכתיב שפאתא אמר רב יצחק בר שמעון בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן פי' ואינן רשאין לכתוב לה גם אחר עד שירשה אותם הבעל פעם שנית דשליחות הראשונה בטלה כבר ובפ' גט פשוט אמר רב חכי גבי מי שפרע מקצת חובו דב"ד מקרעין שטרו וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון ודוקא ב"ד דאלימו לאפקועי ממונא אבל עדים לא דעדים שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין שליחותן ורב נחמן דשרי הכא לא פליג עליה דרב דהתם גמרו עדים שליחותן ונתנוהו למלוה אבל הכא לא גמרו שליחותן עד שיתנוהו לאשה וכי אמר תנו לשליח ג) איפשיטו לן דסליקי סלקינהו ואין חוזרין וכותבין משום דגמרו שליחותן: מתקיף לה רבא מי אמר להו כתובו חספא והבו לה הילכך חוזרין וכותבין עוד גם כשר אבל ודאי אי כתוב ספרי גיטא מעליא ואבד קודם שיתנוהו לאשה אין חוזרין וכותבין שהרי עשו שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קא"ל כתובו ואנחוה בכיסיכו אלא אמר רב נחמן כותבין ונותנין אפילו ק' פעמים. בעא מיניה רבא מרב נחמן אמר לשנים כתבו ותנו לשליח מהו כיון דאמר תנו לשליח איסתלקו להו מיניה או דלמא מישך שייכו בהדיה עד דמטי גיטא לידה ואיתוקם בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא ואין כותבין ונותנין עד שירשה אותם פעם שנית. רשבג"א וכו' ת"ר טול לי שא לי יהא לי בידך כולן לשון קבלה הם: **מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו

א) נ"ל התקבל לי גיטי ואשתך אמרה וכו'. ב) אולי צ"ל ואתי נמי למימר דחצר הוי שליח וכו'. ג) לקמן בסמוך הביא בעצמו לדברי סוגיא דגמרא האיבעיא בתיקו.

או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן: **גמ'** איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין מי נאמן רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר [א]שליש נאמן רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ניהלה ורב חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה מתיב ר' אבא *[ב]הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ג]ושליש נאמן משניהם כיצד זה אומר כך וזה אומר כך שליש נאמן שאני ממון דאיתיהיב למחילה והא תניא וכן לגיטין גיטי ממון והתניא וכן לשטרות *מידי גבי הדדי תניא תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואמאי ליהמניה לשליש מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמניה תינח אמרה קיבל למה לי אמר רב' הא מני ר"א היא דאמר *עדי מסירה כרתי קרע למה לי אמר רב יהודה א"ר בשעת הגזירה שנו אמר רבה ומודה רב הונא דאי אמרה איהי לדידי אמר לי שליש דלגירושין יהביה ניהליה מהימנא מי איכא מידי דשליש גופיה לא מהימן ואיהי מהימנא אלא [ד]אי אמרה קמאי דידי לגרושין יהביה ניהליה מהימנא מיגו דאי בעיא אמרה לדידה יהביה ניהליה בעל [ה]בעל אמר לגירושין ושליש אומר לגירושין והיא אומרת נתנו לי ואבד אמר רבי יוחנן *הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואמאי וליהימניה לשליש מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה ולהימניה לבעל דאמר *רב חייא בר אבין א"ר יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי ולימא חזקה שליח עושה שליחותו *דאמר רבי יצחק [ו]האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו

הני

רש"י

או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם: **גמ' בעל אומר לפקדון.** גט שנתון ביד שליח בעל אומר לפקדון נתתיו בידך ושליח אומר לגירושין נתת לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והאיש והאשה יחד בעיר: **דהא הימניה.** כשמסרו בידו: **דאיתיהיב למחילה.** שאם מחלו מחול הלכך שליש נאמן דכיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמין: **גיטי ממון.** שאין גט אלא לשון שטר: **מידי גבי הדדי תניא.** וכן לגיטין וכן לשטרות דכיון דמאי לשטרות דממון קמייתא לגיטי נשים הני תרי תנאי נינהו ותרוייהו בממון איירי: **ואמאי.** בעי עדים כלל לא בקבלה ולא באמירה אלא באמירתו בלבד ליהימניה דהא הימניה בעל: **מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה.** בפנינו להראותו לנו דניהמניה הא קרעו ואע"פ שהקרעים בידו בפנינו אין שליש את"כ השלישית בידו דמיגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר נאמן כמי על אמירתו אבל זה שקרעו אין בידו למוסרו בידה: **תינח אמרה קיבל למה לי.** לאתויי עדים שראוהו מקבלו מיד הבעל הרי הוא בידו בפנינו והא ודאי קבליה: **רבי אלעזר היא.** דאמר אין גט כשר בלא עדי מסירה: **קרע למה לי.** כלומר למה לי למקרעיה: **שעת גזרת המלכות הוה.** שגזרו על המצות: **שליש גופיה לא מהימן.** ואיהי כי אמרה משמיה מהימנא: **בעל אומר לגירושין.** נתתיו לשליש למוסרו לה: **גירשתי את אשתי נאמן.** דמה לו לשקר הרי בידו לגרשה: **מי קאמר גירשתי.** שליח להולכה הוא דעבד: **ונימא דחזקה שליח כו'.** כיון דבעל נאמן דמסריה להאי על מנת לגרשה נימא שחזקה שהשליח עושה שליחותו: **אסור בכל הנשים.** שמא זו קרובת ארוסתו שקדש לו שלוחו היא אא"כ חזר שלוחו לומר לו פלונית קדשתי לך או לא קדשתי לך שום אשה: לאוסרה

תוספות

בעל נאמן דאם איתא דלגירושין כו'. וא"ת א"כ מה הועילו חכמים דתקון לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום דלאי אתי בעל ומערער לא משגיחינן ביה אכתי יערער שיאמר לפקדון נתתי ואי דאיכא עדים דיהביניהו לגירושין התם לא בעינן בפני נכתב וי"ל דלא מהימן אלא בשאשתו בעיר דשייך האי טעמא דלדידה הוה יהיב לה והא דפריך לרב חסדא ממתניתין משמע דלרב הונא ניחא היינו משום דלדידיה איכא לאוקמי בשאשתן בעיר וא"ת והנהו דמלרכי (לעיל דף ו.) מערסא לערסא ומשכונה לשכונה דבעיר אחת מה הועילו חכמים בתקנתן וי"ל דסברי כרב חסדא דאמר שליש נאמן אפי' בעיר אחת אי נמי התם איירי כשהבעל אומר כתבו ותנו והלך לדרכו דליכא למימר דלדידה הוה יהיב לה:

שליש נאמן דהא הימניה. אפי' אומר הבעל שנתן לו בפני עדים מ"מ סמך עליו דזימנין דמייתי עדים או אזלי למדינת הים דאין לפרש דנאמן השליש מטעם מיגו דאי בעי עביד ביה מאי דקאמר שיכול למוסרו לאשה כדפי' בקונטרס בסמוך חדא דבלא שום מיגו הימנוהו רבנן לשליש כדמשמע בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא.) גבי ההיא סבתא דאפקידו גבה שטרא ואמרה דפריע הוא והימנה רב נחמן בלא שום מיגו דכיון דאיתחזק בב"ד אי בעי קלתיה לא אמרינן ועוד אי חשיב מיגו לא הוה פליג רב הונא דהיכא דאיכא מיגו מודה כדאמרינן בסמוך ומודה רב הונא דאי אמרה קמי דידי כו' אלא לא חשיב מיגו דהא אין ביד השליח למוסרו לאשה דשמא האשה לא תתרצה לקבל הגט כיון דבעלה אומר לפקדון לכך נראה לפרש דהא הימניה כיון שמסר בידו על דעת כן מסר לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין אע"פ שהוא משקר ולפי זה מהימנינן ליה לשליש אפילו בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר היכא דלא אמר בתורת שאילה אלא אומר בפקדון יהבי' ניהליה: **מתיב** ר' אבא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ושליש נאמן. משמע דנאמן אפילו כולן בעיר אחת אע"ג דליכא למימר דאם איתא דלאו לפקדון יהביה הוה יהיב ליה: **שאני** ממון דאיתיהיב למחילה. כיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין על כל מה שיאמר אפי' ישקר שהאמינו להפסידו ממונו אפילו שלא כדין אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמינו ורב חסדא סבר דבגט נמי שליש נאמן דעל כן נתן לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין כדפירשנו: **ולהימניה** לשליש. פי' אמאי צריך שנים שיאמרו בפנינו קיבל אבל צריך לעולם שנים שיאמרו בפנינו אמרה כדפירשנו לעיל ומשני מי נפיק גיטא מתותי ידיה דהנך קרעים שבידו שמא מגלו באשפה דדוקא היכא שהגט שלם בידו דהימניה הבעל ומסרו לו נאמן: **תינח** בפנינו אמרה. פירוש תינח דבדין צריך שנים שיאמרו בפנינו אמרה ומזה לא הוה קשה מעולם אלא בפנינו קיבל למה לי נהי דלא סגי בשנים אומרים בפנינו אמרה כיון דנקרע הגט ולא נפיק גיטא מתותי ידיה מ"מ למה לי בפנינו קיבל לא היה צריך אלא לעדים שראוהו בידו שלם: **רבי** אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי. ומיירי שאין העדים חתומין בו ולכך לא סגי במה שראוהו בידו שלם כיון שלא ראו הקבלה אבל אם עדים חתומין בו כשר אפי' אין כאן עדי מסירה לפנינו דמסתמא נמסר בפני עדים ונעשה כדין כדאמרי' בהשולח (לעיל דף לו.) אמר רבה לא נצרכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תיקנו חכמים עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי או אזלי למדינת הים ולקמן בהמגרש (דף פו.) תנן במילתיה דרבי *אליעזר גופיה אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: **אסור** בכל הנשים שבעולם. אבל לכל אדם אין לאסור לקדש ולחוש שמא זאת היא שקדש השליח דאם איתא דנתקדשה לא היתה חוזרת ומתקדשת אבל האי אסור לקדש שמא שלוחו קידש לו אחת מקרובותיה כגון אמה ואם אמה וכיוצא בהן ואפי' באות כל הקרובות ואמרו שלא נתקדשו לא סמכינן אדיבורא בעלמא ואם תאמר יתומה קטנה תיאסר לכל אדם שמא אביה קדשה לזה השליח ונראה דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שלוה לקדש סתם ולא חשש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים °דאין זה חזקה גמורה דאינה בידו להתקדש שמא לא תתרצה ועוד דאזלינן בתר רובא ומ"מ מוכיח שפיר דחזקה שליח עושה שליחותו דאי לאו הכי לא הוה ראוי לקנוס כאן והא דפריך עלה בנזיר בפ"ב (דף יב.) מקן *סתומה ספרת אחד מהם לאויר העולם יקח זוג לשני ואילו שאר קינין בעלמא מיתקנן ואע"ג דהכא קנסא בעלמא מ"מ פריך שפיר דהתם נמי הוה לן למקנסיה על שלא נזהר שלא יפרח וממה דשאר קינין בעלמא מיתקנן לדידיה פריך והא דמשני אמינא לך הכא אשה דלא ניידא לאו משום דתיחשב כקבועה שלא תתבטל ברוב דבדבר המתערב ואינו ניכר לא אמרינן דליהוי קבוע דידיה כמחצה על מחצה אלא כלומר מחמת קביעותא קנסינן טפי מבגוזל. [וע"ע תוס' נזיר יב. ד"ה אסור]:

הני

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נה:

יט ב מיי' פ"ז מהל' טוען הל"א טוש"ע חו"מ סי' פא סעי' א:

כ ג מיי' פע"ז מהל' מלוה הלכה א סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' נו סעיף א:

כא ד טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נה:

כב ה מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע שם סעי' נו:

כג ו מיי' פ"ט מהל' אישות הל"ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' יא:

מסורת הש"ס

תוספתא ב"מ פ"א [לעיל מ: קדושין סה: ב"מ ג:]

[שבת יח. ערובין כ: ב"מ לד. נג.]

[לעיל ע: וש"נ]

לעיל ב: ג. קדושין סו. [יבמות פח.]

[ב"ב קלה:]

[חולין יב.] ערובין לא: נזיר יב. ע"ש

[צ"ל אלעזר]

פי' שעדיין לא פי' איזה לחטאת ואיזה לעולה

תוספות רי"ד

שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפילו הם הראשונים והם האחרונים או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' מצטרף עמהם פי' האשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא חוזר ואמר קבלתי צריכה להביא לפנינו שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלו ושנים שיאמרו קבלו וקרעו ולקמן מפרש למה לי לקורעו: ואפילו הם הראשונים שאמרה בפניהם לקבל לה הם עצמם מעידים שראו שקבלו או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם ואע"ג דשליח להולכה אינו צריך עדים שהבעל עשאו שליח אלא הוא נאמן מפני שהגט שבידו מוכיח אבל שליח לקבלה שאין דבר המוכיח בידו צריך עדים ואילו היו שנים אינן צריכין עדים אלא הם נאמנים לומר שהאשה עשאתנו שלוחים לקבלה שהשנים נאמנים לכל דבר ונ"ל שגם שליח של קידושין צריך עדים היאך מינהו הבעל שליח לקדש בפניהם שאע"פ שמוליך הקידושין בידו (מאלו) [מ"מ אינו] מוכיח שהבעל נתנם לו ולא דמי לגט שכתוב בו אנא פלוני בר פלוני מעיר פלוני פטרתי פלונית בת פלונית שזו ודאי היא הוכחה גדולה שהבעל מסרו ולא חיישי' שמא לפקדון נתנו לו או מצאו בשוק אלא כיון שהוא מוחזק בו ויוצא מידו נאמן הוא לומר שהבעל נתנו לו וה"ה בשליח קדושין אם היה מקדשה בשטר אבל בכסף צריך עדים שמינהו שליח בפניהם ומאי דאמרי' בריש פ' האיש מקדש שהשליח נעשה עד ובשליח וע"א מתקדשת האשה כגון שיש עדים שהוא שלוחו וה"ה הכי נמי שליח להולכה דגם כיון שהוא נאמן בלא עדים מצטרף הוא עם ע"א בנתינת הגט ליד האשה לר' אלעזר דבעי עידי מסירה ואם היו שני שלוחים בקדושין אינן צריכים מפני שהן שנים והם נאמנים וגם לא עידי מסירה אלא הן הן שלוחיו הן הן עידיו כדאמרי' התם: איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין מי נאמן רב נחמן אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שליח נאמן רב הונא-[אמר] בעל נאמן אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ורב חסדא אמר שליח נאמן דהא הימניה פי' בשליח שמינתו האשה לקבלה מיירי והשליח והאשה יחד הם בעיר ומשום הכי פליג רב חסדא ואמר דשליח נאמן שאין ביד הבעל לבטל אותה השליחות וכיון שהגט יוצא מתחת ידו אמר רב חסדא דשליח נאמן אבל בשליח להולכה א"א לומר דשליח נאמן שהרי הבעל יכול לבטלו ואין לך בטול גדול מזה כשאומר לו לפקדון נתתיו לך. ואם תאמר אין זה בטול גמור אלא גלויי דעתא בעלמא וכבר קי"ל כאביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ולא בטיל עד דמבטלי ליה בפירוש ויאמר לו אי אפשי בשליחותך(והגט) [והכא] לא בטלו בפירוש אלא אמר בפקדון נתתיו לך לא בטיל והשליח נאמן ואם יתננו לאשה היא מגורשת זה לא יתכן דנהי דאין זה בטול גמור כיון שיכול לבטלו ביטול גמור יהא נאמן לומר לפקדון נתתיו לך ע"י מגו דאי בעי מבטל ליה ואמר ליה אי אפשי בשליחותך כי אמר נמי לפקדון יהבתיה ניהלך יהא נאמן ואין לומר דלית ליה לרב חסדא מיגו דהא קי"ל בפ' האשה שנתאלמנה [ד' כג.] דאמרי' מיגו מדאורייתא ומסברא הילכך אין לפרש מחלוקתם אלא בשליח לקבלה ואותיב עליה דרב חסדא ממאי דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שיאמרו וכו' ואמאי ליהמניה לשליח. פי' צריכה עדים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבל גיטה אבל אם אין עדים בדבר אע"פ שהאשה מודה כי מינתו שליח והבעל מודה לו שנתנו לו והגט יוצא מתחת יד השליח שקבלו בעבור האשה אמרי' שאין האשה מגורשת דשמא האשה לא מינתו שליח ואמאי צריכה עדים בזה הדבר יהא השליח נאמן לומר שהאשה מינתו שליח כדאמר רב חסדא הכא דשליח נאמן באומרו לבעל כי לגירושין נתתו לי. ומתרץ מי כי נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמניה פי' כשבא השליח ואומר כי האשה מינתני שליח במה נאמן לו כלום יוצא מתחת ידו כמו שיוצא עכשיו כשאומר לבעל לגירושין נתתו לי. הילכך שליח להולכה נאמן בלא עדים אבל שליח לקבלה אינו נאמן בלא עדים: הדר מקשה ליה תינח אמרה קבל למה לי' פי' נהי דבעי' עדים שאמרה לו האשה ומינתו שליח עדים שקבל הגט למה לי כיון שהגט יוצא מתחת ידו יהא השליח נאמן כדאמר רב חסדא ומשני רבא ר' אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי פי' ואפילו אם הגט יוצא מתחת יד האשה צריכה להביא עידי מסירה כ"ש מיד השליח וכי פליגי רב הונא ורב חסדא אליבא דר' מאיר דלא בעי עידי מסירה ואילו נפיק הגט מתחת יד האשה נאמנת לומר לגירושין ניתן לי ואינה צריכה עידי מסירה וכשיוצא מתחת יד השליח פליגי רב הונא ורב חסדא דרב הונא סבר אפי' לר' מאיר בעל נאמן ורב חסדא סבר אליבא דר' מאיר השליח נאמן שכך נאמן השליח כמו האשה ובעי תלמודא קרע למה לי פי' מה צורך לשליח לקורעו ואהדר רב יהודה בשעת

השמד

גליון הש"ס

תד"ה אסור בכל הנשים וכו' דאין זה חזקה גמורה. ע' לקמן סה ע"א תד"ס התקבל:

כד א מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"ז:
כה ב מיי' פי"ב מהל' גירושין הל"ב ד ופ"ד מהל' אישות הלי"ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג:
כו ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הל"ה סמג שם טוש"ע שם וסי' קמא סעי' נו וסי' קנב סעי' ב:
כז ד מיי' פ"ב מהל' גירושין הלי"ת סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:
כח ה ו מיי' שם הלי"ט טוש"ע שם סעי' ו:
כט ז מיי' פ"ד מהל' זכייה ומתנה הל"ז סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' טו:
ל ח מיי' פ"א מהל' עירובין הלי"ז סמג עשין מד"ס א טוש"ע או"ח סי' שסו סעי' ט:
לא ט מיי' שם הל"כ טוש"ע שם סעי' י:

אהני מילי לחומרא אבל לקולא לא ולידהמנה לדידה מדרב המנונא *דאמר רב המנונא בהאשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה גה"מ היכא דליכא דקא מסייע לה אבל היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה: **מתני'** *דנערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל את גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש: **גמ'** במאי קמיפלגי רבנן סברי ידא יתירתא זכי לה רחמנא ורבי יהודה סבר במקום אביה יד דילה לאו כלום היא: וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה: ת"ר *הקטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גיטה כל שמשמרת גיטה ודבר אחר מאי קאמר א"ר יוחנן ה"ק כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה מתקיף לה רב הונא בר מנוח הא שוטה בעלמא היא אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא וכל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר אמר רב יהודה אמר רבי אסי זצרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו ובין לאחרים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי דא ודא אחת היא מאי דא ודא אחת היא אמר רב חסדא אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים מתיב רב חיננא וורדאן *חכיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי טומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים *האי שפחה היכי דמי אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא אתיא שתי שערות וקתני זוכה לאחרים שאני שיתופי מבואות דרבנן אמר רב חסדא אישתיק וורדאן מאי הוה ליה למימר *כל דתקון רבנן

כעין

לחומרא. כי הא דרבי יצחק: **מתני' היא ואביה.** או היא או אביה היא יש לה יד דהא גדולה היא ואביה נמי זכאי לקבלו ומ"מ יד דידה כדקיימא קיימא דהא גדולה היא ואם היתה יתומה °היא מהוה את עצמה והיא מקבלת את גיטה והשתא נמי לא שנא: **גמ' יד דידה לאו כלום היא.** דלגמרי אוקמה רחמנא ברשותיה כל ימי נערות אלא א"כ ניסת: **אינה מתגרשת.** דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת הכי דרשינן לה ביבמות בפרק חרש שכנס (דף קיג:) הלכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת: **כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה.** שאם אבדה גיטה משמרת דבר אחר שאינו דומה לו וסבורה שהוא גיטה: **הא שוטה בעלמא היא.** ואין לך משלחת וחוזרת יותר ממנה דמדלא קתני שמשמרת שטר אחר מכלל דלאו שטר הוא אלא מידי דלא דמי ליה: [**צרור וזורקו**]. קטן שנותנין לו צרור וזורקו וכשנותנין לו אגוז נוטלו: **זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים.** אם זיכה אדם לחברו דבר ע"י אותו קטן שמסר בידו החפץ ואמר זכה בחפץ זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר: **חפץ ומחזירו לאחר שעה.** כשתובעין אותו ממנו: **זוכה אף לאחרים.** ומדרבנן: **דא ודא.** שתי תקנות אלו דינן שוה: **מאי אחת היא.** שניהם לזכות או שניהם שלא לזכות: **וורדאן.** מאנשי וורדניא מקום: **משתתפין במבוי.** להיות כל החצרות מוליאין לתוכו ויטלטלו בכולן: **את החבית.** שהיין בתוכה לשיתוף דהתם שיתוף ביין: **מאי בעיא גביה.** הרי היא יוצאת בסימנין: **שיתופי מבואות דרבנן.** דמדאורייתא אין אסור להכניס ולהוציא אלא מרשות היחיד לרשות הרבים: **אשתיק וורדאן.** כאלם שלא השיב תשובה על תירוץ זה:

מערימין

הני מילי לחומרא אבל לקולא לא. ואפי' לרב ששת דאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף לב.) דבשל תורה נמי חזקה שליח עושה שליחותו הני מילי במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלה לידי עבירה אם יסמוך על השליח אבל כאן אם לא יתן גט או לא יקדש שלא יבא המשלח לידי עבירה בשביל כך מודה רב ששת דאין חזקה שליח עושה שליחותו לקולא ושם הארכתי: **נערה** המאורסה היא ואביה כו'. פירש בקונטרס דוקא נערה אבל קטנה דוקא אביה ולא היא אם יש לה אב והא דאמר בגמרא רבנן סברי יד יתירא זכי לה רחמנא היינו יד עצמה שניתוסף לה כשהיא נערה דכשהיתה קטנה לא היה לה יד כי אם יד אב ושוב הגיה רש"י בפ"ב דקידושין (דף מג:) °דה"ה קטנה והא דנקט נערה להודיעך כח דרבי יהודה וכן עיקר והביא ראיה רבינו יצחק ב"ר מאיר דבפרק שני דקדושין (דף מד:) פריך לרב נחמן דאמר אין נערה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה מהא דתנן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה הרי זה גט ומשני כשאין לה אב אבל מעיקרא סלקא דעתן דאיירי כשיש לה אב ואפילו הכי קתני עד שיגיע גט לידה ש"מ דאף אם יש לה אב אם הגיע גט לידה מגורשת והא דאמרי' בגמרא יד יתירא זכי לה רחמנא היינו יד האב דיד עצמה עיקר שיש לה בבגרות ולא ניתן לה יד האב לבטל כח ידה ור' יהודה סבר דבטל כח ידה וניתן לה יד האב: **וכל** שאינה יכולה לשמור את גיטה כו'. פי' בקונטרס אפילו על ידי אביה דהא שוטה היא וא"ר (א) יצחק ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת וכן בפרק חרש (יבמות דף קיג:) ור"ת מפרש דעל ידי אביה מתגרשת אע"ג שאינה יודעת לשמור את גיטה והורה כך הלכה למעשה דהא לר' ינאי דדריש התם מוכתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצתה זו כו' לפי אותו טעם מגורשת על ידי אביה דהא אפילו פיקחת אביה מקבל את גיטה ותנא דבי ר' ישמעאל דמפיק מושלחה לא פליג עליה אלא בהא דמפיק מקרא אחרינא אבל משמע דליכא בינייהו מידי וטעמא כיון שיש לה אב הוא שומרה מלחזור ועוד דבירושלמי בהדיא קורא אותה שיש לה אב יכולה לשמור את גיטה א"כ מתגרשת על ידי אביה לכולי עלמא דהא לא מצרכי הכא אלא שתהא יכולה לשמור את גיטה וכן נראה דאי כשאינה יכולה לשמור את גיטה אינה מתגרשת אפי' ע"י אביה א"כ לענין קדושין נמי לא תתקדש דוילאה והיתה כתיב דאיתקש הויה ליציאה ולפי זה לא מיתוקמא הך סיפא דכל שאינה יודעת כו' בים לה אב כר"י אלא כרבנן דלר"י מאי איריא אינה יודעת לשמור את גיטה דאינה מתגרשת על ידי עצמה אפילו יודעת לשמור אינה מתגרשת על ידי עצמה אבל באין לה אב מיתוקמא שפיר כרבי יהודה (א): **כל** שמבחנת בין גיטה לדבר אחר. היינו כפעוטות ופעוטות היינו כבר ב) שית וכבר עשר כל חד לפום חורפיה כדאמרי' לקמן וכנגדן בקטנה מתגרשת והשתא אי שיטתא דרב יהודה דאמר חפץ ומחזירו לאחר שעה קודם לשיטתא דפעוטות היא סברת רב יהודה אפכא לגמרי מדרב חסדא דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שיהא מקחו מקח וממכרו ממכר ולרב חסדא הוה אפכא דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר ואינן זוכים לאחרים עד שיביאו שתי שערות לרב חסדא מדפריך עליה משפחה שלא הביאה שתי שערות: **אלא** לאו דלא אתיא שתי שערות. וא"ת מאי שנא שפחה מבנו ובתו הקטנים דאין מזכה על ידם ואור"ת דלרבי יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ (דף יב:) גבי מציאה לא גדול גדול ממש [כו'] אלא גדול הסמוך על שלחנו של אביו הוא קטן הוא הדין כאן אבל שפחה בשכר טורחה אוכלת ולשמואל דאמר התם קטן קטן ממש ומפרש טעמא התם בשעה שהוא מוצאה מריצה אצל אביו צריך לומר דמהאי טעמא לכל דבר ידו כיד אביו ועל אנס דחק לומר ר"ת דשפחה אוכלת בשכרה דנראה דלא חשבינן יתום ידו כיד בעל הבית בשביל שהוא סמוך על שלחנו אלא דוקא בבנו דכל הסמוכין על שלחן בעל הבית אין מציאתם שלו ובתו נראה דאפי' אין סמוכה על שלחן אביה מציאתה שלו משום איבה דלמא מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאיתא בפ' נערה (כתובות דף מז.) דטעמא משום איבה שייך אפי' אינה סמוכה על שלחנו ואף בנערה עד שתיבגר וצריך ליזהר שלא לזכות ערוב ע"י בנו אפי' גדול אם סמוך על שולחנו דקיי"ל כר' יוחנן לגבי שמואל דלאו גדול גדול ממש ואין להמוה דהכא אמר שפחה שהיא קטנה זוכה בעירוב ובפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מט:) אמרי' דלשמואל דאמר עירוב משום קנין קטן לא דהתם דאית ליה בית לקטן קאמר: **שאני** שתופי מבואות דרבנן. משמע דרב יהודה ורב חסדא פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא או לא ואע"ג דמגילא חרש שוטה וקטן לא הוי ג"ז אפילו לרבי יוסי אלא מדבריהם הכא דדעת אחרת מקנה אותם שאני וא"ת והא זכיה היא מטעם שליחות ואין שליחות לקטן מאתם גם אתם (קידושין מא:) וי"ל דאין למעט קטן משליחות מקרא דתרומה אלא במילתא דליתיה בתרומה דנפשיה אבל בזכיה כמו שזוכה לעצמו זוכה נמי לאחרים וא"ת תקשי ליה לרב יהודה הא דאמרי' בריש האיש מקדש (שם דף מב.) איש זוכה ואין קטן זוכה וי"ל דהתם לא מיירי בדעת אחרת מקנה אותו אלא לאשמועינן דפסח שלו אינו יכול להמנות אחרים עליו דסלקא דעתין שיוכל להמנות משום דשה לבית אבות דאורייתא והוי לענין פסח כמו גדול אי נמי היא גופה קמ"ל דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין לו כח לזכות בו לא לאחרים ולא לעצמו:

כעין

א) [וע"ע תוס' יבמות קיג: ד"ה יצתה ותוס' קדושין מג: ד"ה וכל שאינה]. ב) פי' מבר שית עד בר עשר.

תוספות רי"ד
השמד שאני אבל שלא בשעת השמד לא היה צריך לשנות אלא שנים שיאמרו בפנינו קבל וכיון דקי"ל דהלכה כר' אלעזר אין הלכה כרב חסדא שגם רב חסדא לא אמר אלא אליבא דר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ולא בעי עדי מסירה. ומהכא מוכח דבעי ר' אלעזר עידי מסירה אע"ג דאיכא עידי חתימה: איתמר בעל אומר לגירושין ושליח אומר לגירושין. פי' שליח להולכה הוא והיא אומרת נתן לי ואבד ממני א"ר יוחנן הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואינה מגורשת ואמאי ניהמניה לשלי' פי' דשליח להולכה נאמן ואינו צריך עידי מסירה כ"א האשה ושליח לקבלה מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דשליח דליהימניה וליהמניה לבעל דאמר ר' חייא בר אבין א"ר יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי פי' אילו הוה אמר נתתי גט לאשתי הוה נאמן דמה לו לשקר הרי בידו לגרשה אלא הוא אומר שנתנו לשליח להולכה ולא ידענו אם נתנו השליח לאשה ונימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו ה"מ לחומרא אבל לקולא לא וליהמנה לדידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא איניש אחרינא דמסייע לה אבל הכא דאיכא איניש אחרינא דמסייע לה מעיזה ומעיזה עיין מילתיה דרב המנונא בפ' האשה שנתאלמנה ולקמן בסוף פ' המגרש

כתובות כב: יבמות קטז: נדרים צא. לקמן סט:
קדושין מג:
[תוספתא פ"ד ע"ש]
עירובין עג: נדרים פח:
ב"מ יב:
[פסחים ל: וש"נ]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה וכל שאינה וכו' וא"ר יצחק ז"ל ישמעאל:

גליון הש"ס
גמ' כל דתקון רבנן. פסחים דף ל: ודף קטז: ויומא דף לא. ע"ז דף לד. בכורות דף נד.: רש"י ד"ה היא ואביה וכו' היא מהוה את עצמה. אף דכתב רש"י עלמא דמגו דזכיה לגבי עצמה כ"כ דהכא דיו ... כיון דקדושין היו בקטנות ... מהוה גבי קידושין ... חרש ... ברמיזה ... בקדשה אביה ... מקבלת גיטה ... נקט ... מהוה עצמה. וע' יאיר עיני: תד"ה נערה המאורסה כו' ד"ה קטנה. ע' לקמן ד' סה ע"א תד"ה תניתוה:

כתב ר"י ז"ל וכיון דאמרי' חזקת שליח עושה שליחותו לחומרא אי בעלה כהן היא איתסרא עליה. לעלמא לא שרייה עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ועדיין לא יהיב גיטא אחרינא אסירא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת עיין פתרון משנה זו בפ' האיש מקדש: **מתני'** נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה ר' יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פי' נערה תקרא מבת י"ב שנה ויום אחד אם הביאה שתי שערות אבל קודם י"ב שנה ויום אחד אין חשובין סימנין אלא כשומא בעלמא וקטנה היא ואם לא הביאה שתי שערות אע"פ שיש לה י"ב שנים קטנה היא עד שתביא שתי שערות בתרתי בעי' לשויה נערה שנים וסימנין ולאחר שבאה לכלל שנים והביאה שתי שערות אזי היא נערה וממתנת ו' חדשים והיא בוגרת שאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד ודוקא נקט נערה ולא קטנה ולא בוגרת שאם היא נערה שהיא אשה גדולה ויש לה דעת שאפילו אם לא היה אב היתה היא מקדשת עצמה קדושי תורה אז היא רשאית לקבל גיטה אע"פ שיש לה אב אבל קטנה אינה רשאית היא לקבל גיטה במקום אביה דאע"ג דלא בעי' דעת אשה בגט וקטנה נמי ראויה לקבל גיטה כדאמרי' לקמן דוקא אם אין לה אב כגון שמת אביה לאחר שקדשה שאע"פ שהיו קרושיה קדושין גמורים מן התורה היא מקבלת גיטה אע"פ שהיא קטנה אם יודעת להבחין בין אגוז לצרור כדאמרי' לקמן שתהא ידה חשובה יד אבל אם אביה קיים אביה מקבל גיטה ולא היא שאין כח לקטנה לקבל גיטה במקום אביה כ"א הנערה שהיא בת דעת ואם היתה בוגרת כבר יצאה מרשות אב והיא מקבלת גיטה ולא אביה ולהכי תני נערה למעוטי בוגרת וקטנה ר' יהודה אומר וכו' במאי קמיפלגי רבנן סברי יד יתירא זכי לה רחמנא ור' יהודה סבר במקום אביה יד דידה ולא כלום היא. פי' מאי דילפי' מבנעוריה בית אביה שהנערה היא ברשות אביה עד שתנשא לא למעשי יד דידה אלא ריבה לה הכתוב גם יד האב וידה כדקיימא קיימא ור' יהודה סבר רחמנא אוקמה לנערה ברשות האב למימרא דידה במקום אביה ולא כלום הוא וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים: וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש פי' לאו ארישא קיימא דיש לה אב אלא מילתא באנפה נפשה היא שאע"פ שאין לה אב אם אינה יודעת לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש דאע"ג דלא בעי' דעת אשה בגט יד מיהא בעי' ואם אינה יודעת לשמור את גיטה לא חשיבה ידה יד אבל משעה שהיא יודעת לשמור את גיטה שתהא ידה חשובה יד היא מתגרשת בקבלתה אם אין לה אב ואע"פ שקבל אביה קדושיה שהן

בעין דאורייתא תקון ואידך כי אמרינן *כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון במילתא דאית לה עיקר מה"ת אבל מילתא דלית לה עיקר מן התורה לא מתיב רב אויא *[א]מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ובתו הגדולים לעבדו ושפחתו העברים הא לכם מעות הללו ופדו בהן מעשר שני זה (ואוכלו בלא חומש) האי שפחה ה"ד אי דאתיא ב' שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא אתיא ב' שערות הבא במאי עסקינן במעשר בזמן הזה דרבנן ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא והתניא *[ב]אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג [ג]אלא בעציץ שאינו נקוב דרבנן אמר רבא ג' מדות בקטן *צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה [ד]לאחרים וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון *הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין [ה]וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה הגיעו לעונת נדרים [ו]נדריהן נדר והקדשן הקדש [ז]וכנגדן בקטנה חולצת ולמכור בנכסי אביו [ח]עד שיהא בן עשרים : מתני' *[ט]קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל לחזור יחזור [י]שאין קטן עושה שליח [כ]ואם אמר לו אביה צא והתקבל לבתי גיטה אם רצה לחזור לא יחזור *[ל]האומר *תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול [מ]הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר *[נ]האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבלו לה במקום אחר פסול ר' *אלעזר מכשיר [ס]הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר : גמ' *ורבי אלעזר מאי שנא רישא דלא פליג ומאי שנא סיפא דפליג איהו דמדעתיה מגרש קפיד איהי דבעל כרחה מתגרשת *מראה מקום היא לו : מתני' [ע]הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד התקבל לי גיטי במקום פלוני *אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ר"א אוסר מיד : גמ' וגיטא מיהא הוי והאמרת רישא לא הוי גיטא לא צריכא דאמרה ליה התקבל לי גיטא במתא מחסיא וזימנין דמשכחת ליה בבבל [פ]וה"ק ליה משקל כל היכא דמשכחת ליה שקליה מיניה

גיטא

[נ"ל תנן]

מערימין . לפדותו בלא חומש שאדם מוסיף חומש כשפודה את מעשר שני שלו ואינו מוסיף חומש על של אחרים אם קונהו מחבירו : ופדו בהן מעשר שני . ממעו דהוו להו אחרים לגביה והם סמוכים על שולחנו ושלהם שלו שהם חוזרים ונותנים לו : אלא בזמן שהיובל נוהג . דבעינן ואיש אל משפחתו תשובו (ויקרא כה) : שלש מדות . חלוקות בזכיית קטן : וכנגדן בקטנה . חשיב לה יודעת לשמור קידושיה ומתקדשת בקידושי אמה או אחיה לדעתה או בקבלת עצמה אם יתומה היא : למיאון . שצריכה למאן ואינה יוצאה בלא מיאון דתנן ביבמות (דף קז:) כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן וזו יודעת לשמור היא : הפעוטות . תנן בהניזקין (לעיל דף נט.) דמקחן מקח במטלטלין ופרשי' כבר שית כבר תמני : וכנגדן בקטנה . משהגיעה לימים הללו משלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה אפי' קיבל בה אביה קידושין ומת ואע"פ שקידושיה קידושין מן התורה : שגיעו לעונת נדרים . שנה אחת לפני נערותה נדריה נבדקין כדתנן במס' נדה (דף מה:) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין ואם ידעה לומר לשם מי נדרה לשם מי הקדישה נדרה נדר והקדישה הקדש : חולצת . אם הביאה סימנין ולא אמרי' שומא נינהו אבל קודם הזמן הזה קטנה היא ואין סימניה סימנין ואינה חולצת דאיש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש : למכור נכסי אביו . קרקעות : עד שיהא בן עשרים . הוי קטן : מתני' אם רצה הבעל לחזור . קודם שיגיע גט לידה : פסול . דאין רצונו שיעליזו עליו שם וקפידא היא : הרי היא במקום פלוני . אינו אלא כמראה מקום שם תמצאנה : ור' אלעזר מכשיר . טעמא מפרש בגמ' : גמ' מאי שנא רישא דלא פליג רבי אלעזר . גבי תן גט זה לאשתי במקום פלוני וקתני פסול : מדעתיה מגרש . והדבר תלוי בו איכא למימר קפידא היא ודוקא קאמר ליה אבל איהי דבעל כרחה מיגרשה מנא ידעה דניחא ליה לבעל למיתבי' התם הלכך אינה אלא כמראה מקום שם תמצאנו : מתני' הבא לי גיטי אוכלת בתרומה . אם אשת כהן היא עד שיגיע גט לידה : לאותו מקום . שכך אמרה לו לא תהא שלוחי לקבלה אלא שם ובגמרא פריך וגיטא היכי הוי הואיל וקיבלו במקום אחר ואפי' כשיגיע שם והא תנן לעיל פסול : אוסר מיד . משפירש מאצלה רבי אלעזר לטעמיה דמכשיר כשקיבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרשא לה לפיכך משעה שפירש מלפניה אסורה שמא מלאו חוץ לעיר וקיבלו הימנו : גמ' וזימנין דמשכחת ליה בבבל . כיון דהדר אמרה ליה הכי מכלל דלא קפדה אי מקבל ליה בדוכתא אחריתא והאי דקבעה ליה עיקר במתא מחסיא הכי קאמרה לא תהא שלוחי לקבלה להתגרש אני על ידך עד דמטית התם :

דהא

בעין דאורייתא תקון . והא דסגי בהגבהת טפח *גבי חבית של שיתופי מבואות אפי' לפירוש הקונטרס דלא קניא הגבהה בעלמא אלא בג' טפחים חשיב ליה כעין דאורייתא כיון דמגביה בר זכייה ויש בה הגבהה קצת : ופדו בהן מעשר שני . וא"ת ומאי מהני פדיית קטן והא אין מעשה קטן כלום ובת"כ (פרשת בחקותי) ממעט קטן שאינו פודה מעשר שני ותנן נמי (תרומות פ"א מ"א) חמשה לא יתרומו וקטן חד מנייהו ולעיל בהניזקין (דף נב.) תניא אפוטרופין תורמין ומעשרין משמע אבל קטן לא ומאי שנא פדיית מעשר מתרומה וי"ל דאתיא כמ"ד במס' תרומות (פ"א מ"ג) דהגיעו לעונת נדרים כשם שנדרן נדר כך תרומתן תרומה וכשם שחל שם תרומה על פיו ומשתרי טבל באכילה ה"נ מתחלל מעשר שני על ידו וא"ת היאך פודה לאחרים הא אפי' למ"ד זוכה לאחרים היינו כשדעת אחרת מקנה אותו לאחרים ופדיית מעשר נהי דחשבינן ליה כזוכה לאחרים מ"מ אין דעת אחרת מקנה אותו לאחרים ע"י זכיית קטן והוי כמו מציאה דלא זכי מדאורייתא וי"ל כיון דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא ותרומתו תרומה וחילולו חילול אם לגבי ממון זוכה לאחרים מן התורה כשדעת אחרת מקנה אותו א"כ לענין חילול מעשר יש לו להועיל אפי' בלא דעת אחרת אבל לרב חסדא דאינו זוכה לאחרים אע"פ שלעצמו זוכה גם בחילול מעשר לא יזכה לאחרים בחילול אע"פ שלעצמו מחלל : ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא . ה"נ *הוה מצי למיפרך אי בזמן הזה למה לו להערים והלא יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה וחומשה ולמאן דאמר בזהב (ב"מ דף נג:) דבעינן [*אף] בחומשה שוה פרוטה יחלל שוה מנה על חמש פרוטות : לעיל צרור וזורקו זוכה לעצמו . וא"ת והא דתנן במי שמת (ב"ב דף קנו:) זכין לקטן ואין זכין לגדול הא קטן גופיה אמר הכא דזכי י"ל דהתם בפחות מכאן אי נמי בקנין חליפין דאין מבחין : וכנגדן בקטנה חולצת . פירש בקונטרס שנה אחת לפני נערות כגון בת י"א שנה ויום אחד אם הביאה סימנין חולצת ולא אמרי' שומא נינהו וקשה דרבא גופיה פסיק בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מו.) הלכתא תוך הזמן כלפני הזמן ומפרש רבינו שמואל כנגדן בקטנה היינו לא הגיע לעונת נדרים קאמר אלא בת י"ב שנה ויום אחד דהא הגעת נדרים של קטן כנגדן באשה גדולה היא ואין הלשון משמע כן ואור"ת דאליבא דר' יוסי קאמר רבא הכא דאמרי' בפ' מצות חליצה (יבמות דף קה:) מדברי ר' יוסי נלמד דקטנה חולצת בפעוטות ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים ועוד מפרש דהא דמסיק התם והלכתא עד שתביא שתי שערות כל זה מדברי רבא כלומר לר' יוסי עד שתגיע לעונת נדרים אבל הלכה עד שתביא שתי שערות והא דנקט רבא למילתיה כר' יוסי כדי לעשות כלל שלו ולומר בשלן כנגדו בקטנה ועוד יש לומר דהכא גרסי' רבה דהא מסיק ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנה.) אמר רבא אמר ר"נ מבן י"ח שנה וליכא למימר דהתם משמיה דר"נ קאמר וליה לא ס"ל דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומוכח מעובדא דאתא לקמיה דרבא דפחות מבן עשרים דזבין נכסי כו' דסבר רבא בן י"ח* : התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד . הוה לן למימר דאוקי אשה בחזקתה שלא נתגרשה אלא חומרא בעלמא היא שהחמירו חכמים משום דחזקה שליח עושה שליחותו ואע"ג דאין ביד השליח לעשות שמא לא יתן לו את הגט כמו שאסור בכל הנכסים שבעולם*) אע"ג דכל אחת היא לו בחזקת היתר וגם אין ביד השליח לעשות שליחותו :

*) [לעיל סד.]

גיטא

מסורת הש"ס:

[פסחים ג: וש"נ]

מעשר שני פ"ד מ"ד

ס"א נ"ג

[קדושין סט. ערכין כט.]

[סוכה מב:]

כתובות ע. לעיל נט. ב"ב קנה:

קדושין מד: לעיל סג.

קדושין כ.

[תוספתא פ"ה] ב"ב קסה. קדושין מט.

[בסה"מ איתא אליעזר וכן במשנה לקמן]

ס"א מ"ש רישא דל"פ ר"א

[קדושין מח. ב"ב קסה.]

וקבל במקום אחר ס"א מ"ד

גליון הש"ס

תד"ה ואמה העבריה וכו' הוה מצי למיפרך. ע' כתובות ד' י' ע"א תד"ה בלתריה דר"י

[וע"ע תוס' נדה מו. ד"ה אבל וביאור יותר בתוס' ב"ב דף קנה. ד"ה איתמר]

עין משפט נר מצוה:

[עירובין סט:]

לב א מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל"ה :

לג ב מיי' פ"י מהל' שמיטה ויובל הל"ט ופ"א מהל' עבדים הל"י סמג עשין פג טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' יד :

לד ג מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל"ט :

לה ד מיי' פ"ד מהל' אישות הל"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' מג סעי' ב וסי' קנה סעי' ג :

לו ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ו :

לז ו מיי' פי"א מהל' נדרים הלכה א ופ"א מהל' ערכין הלט"ו סמג לאוין רמג טוש"ע יו"ד סי' רלג :

לח ז מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח ופ"א מהל' יבום הלי"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסט סעיף ד וע"ש :

לט ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלי"ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רלה סעי' ט :

מ ט מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג :

מא י מיי' פ"ב מהל' שלוחין הל"ב סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קפח סעי' ב :

מב כ מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג :

מג ל מיי' שם פ"ט הל' לג סמג שם טוש"ע שם סעי' מה :

[וע' תוספות ר"ה לא : ד"ה ובקש ר"א]

[גי' רש"ל. וג"א אין וע' רש"א]

מד מ מיי' שם טוש"ע שם סעי' מז :

מה נ ס מיי' שם הל' לד טוש"ע שם סעי' מט :

מו ע מיי' פ"ט מהל' תרומות הל"א סמג לאוין רכח :

מז פ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' כ :

תוספות רי"ד

שהן קדושי תורה ואע"פ שאין לה דעת דלא בעי' דעת אשה בגט כ"א שתהא ידה חשובה יד שתדע להבחין : ת"ר קטנה שיודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה ואסיק רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בר איקא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר והיינו נותנים לה אגוז ונוטלתו צרור וזורקתו שיש לה דעת להבחין בין זה לזה פי' אם יודעת לשמור את גיטה מתגרשת בקבלתה ואם לאו אינה מתגרשת בקבלתה עד שיקבלנו אביה ופי' המורה דכתיב ושלחה מביתו והלכה מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה וחוזרת הכי דרשי' ליה ביבמות פ' חרש הילכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת ואינו נ"ל דדוקא גבי ידה הוא דדרשינן התם הכי דלא מהני לה יד לקבל גיטה ואע"ג דלא בעינן דעת אשה בגט יד מיהא בעינן והא לית לה יד אבל אביה אמאי נמעיט לה שלא יקבל את גיטה : אמר רב יהודה אמר רב אסי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו ומניחו לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים פי' שיודע להצניעו ואם שואלין אותו ממנו יודע להחזירו להם כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי דא ודא אחת היא מאי דא ודא אחת היא אמר רב חסדא אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים פי' זכיית הקטן היא מדרבנן ומ"ה אינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות שתהא זכייתו מן התורה והלכה כשמואל : אמר רבא שלש מדות בקטן צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים (ובוגרת) [וכנגדן] בקטנה מתגרשת בקדושי אביה פי' יש לה יד להתגרש ואע"פ שקדשה אביה שהן קדושי תורה ואע"פ שאין לה דעת שהיא קטנה עדיין משום דלא בעינן דעת אשה בגט ולא בעינן אלא שתהא ידה חשובה יד וכיון שמבחנת בין אגוז לצרור מבחנת נמי בין גיטה לדבר אחר והילכך מתגרשת בקבלתה . ודוקא אם מת אביה אבל בחייו לא כדפרישית דדוקא נערה ולא קטנה. הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין (ובוגרת) [וכנגדן] בקטנה מתקדשת למיאון פי' זמן הפעוטות פירשנו כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כבר עשר כל חד וחד לפום חורפיה וכנגדן בקטנה יתומה א) מתקדשת למיאון פי' הכי תנן ביבמות כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן שאין קדושיה קדושין אפילו מדרבנן ואינה צריכה למאן שלא תקנו חכמים קדושין אלא למי שיכולה לשמור קדושיה וזמנה היא כפעוטות וזו צריכה למאן שאם לא מיאנה בקטנותה עד שלא הביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן וצריכה ממנו גט אבל אם היא פחותה מזמן הפעוטות שנתקדשה פחות מבת שש אינה צריכה למאן ואע"פ שהגדילה ולא מיאנה אינה צריכה גט ואי ק' למה שינה רבא זמן מתקדשת למיאון לזמן מתגרשת בקידושי אביה והלא בשניהם שנינו לשון אחד . גבי גירושין תנן הכא וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש ודכוותה תנן גבי מיאון בפ' בית שמאי כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן והיכי מצינן לחלק ביניהן . י"ל ששמירת קדושיה היא יותר גדולה משמירת הגט ששמירת הגט אינה אלא לפי שעה שמה צורך לה בשמירתו אינו דבר השוה ממון ואינו אלא לפי שעה כדי שתתגרש בו ואינה צריכה אלא הבחנה בעלמא להכירו ומ"ה פי' בברייתא איזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה ומסיק רב הונא בר מנוח כל שמבחנת וכו' אבל שמירת הקידושין צריכה להיות בת דעת שתשמרם יפה ולא תאבדם ובקידושין בעי' דעת אשה הילכך צריך שתהא בת דעת כפעוטות אבל בגירושין לא בעי' דעת אשה

הילכך

א) נ' רבינו הוא כגי' הרי"ף כאן דזמן מתקדשת למיאון הוא משתגיע לעונת הפעוטות וכמו דמוקי רבינו בסמוך .

גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא : ורבי אלעזר אוסר מיד : פשיטא דהא מראה מקום היא לו *לא צריכא דאמרה ליה זיל למזרח דאיתיה במזרח וקא אזיל למערב מהו דתימא במערב הא ליתיה קמ"ל דילמא בהדי דקאזיל מיגס גאיס ביה ויהב ליה גיטא האומר לשלוחו ערב לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות בגרוגרות ועירב לו בתמרים תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך [א]אין עירובו עירוב [ב]אמר רבה ל"ק הא רבנן הא רבי אלעזר הא רבנן דאמרי קפידא הא רבי אלעזר דאמר *מראה מקום היא לו ורב יוסף אמר הא והא רבנן כאן בשלו כאן בשל חבירו א"ל אביי ואלא הא דתניא האומר לשלוחו ערב לי במגדל ועירב לו בשובך בשובך ועירב לו במגדל דתניא חדא עירובו עירוב ותניא אידך [ג]אין עירובו עירוב התם מאי שלו ושל חבירו איכא התם נמי איכא פירי דמגדל ופירי דשובך : מתני' [ד]האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו איגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום : גמ' ת"ר [ה]שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום תניא *רבי נתן אומר פטרוה דבריו קיימין פיטרוה לא אמר כלום *אמר רבא רבי נתן דבבלאה הוא ודייק בין פיטרוה לפטרוה תנא דידן *דבר א"י הוא לא דייק [ו]איבעיא להו הוציאוה מהו עזבוה מהו התירוה מהו הניחוה מהו הועילו לה מהו עשו לה כדת מהו פשוט מיהא חדא דתניא [ז]עשו לה כדת עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום : מתני' *[ח]בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [ט]אף המפרש והיוצא בשיירא *רבי שמעון שזורי אומר [י]אף המסוכן : גמ' גניבא יוצא בקולר הוה כי הוה קא נפיק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דנהר פניא אמר רבי זירא

דרא

דהא מראה מקום היא לו . דאמר רבי אלעזר לעיל אשה כיון דלאו בדידה תליא קביעות מקומה לא הויא קפידא אלא כמראה מקום : לא צריכא . הא דאיצטריך למיתני אוסר מיד אלא דאיתיה לבעל במזרח והאי שליח אזיל למערב : מהו דתימא . לא תתסר מיד דהא למערב ליתיה לבעל דניחוש דלמא משכח ליה באורחיה בצאתו מן העיר : מיגס גיים ביה . פוגע בו : ערב לי בתמרים . לסוף אלפים של תחום : הא רבנן . דאמרי לעיל גבי דידה אע"ג דלא בדידה תליא ולא איכפת לה אמרי' כל מאי *דאמר איהו לשלוחיה אי שני לאו שלוחיה הוא ה"נ אין עירובו עירוב : מראה מקום הוא לו . במידי דליכא פסידא ולא איכפת ליה : הא והא רבנן . ואיכהו נמי לא אמור קפידא אלא גבי אשה דהתם ניחא ליה דתיתזל ולאו בדוכתא אחרינא והכך מתנייתא כאן בשלו עירובו עירוב דלא איכפת ליה והאי דקתני אינו עירוב כגון דיהב ליה חבריה רשות לערובי מתמרים דידיה ואמר לו האיך לשלוחיה ערב לי בתמרים דפלוני *דהכא ודאי קפידא הוא דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא : במגדל . קא סלקא דעתין הכא לי עירובי במגדל שבסוף אלפים : מאי שלו ומאי של חבירו איכא . דמקפיד מי מקפיד ההוא חבריה אי מנח ליה בהאי או בהאי : פירי דמגדל . במגדל דקתני לאו לאתעוחיה הוא אלא ערב לי מפירות פלוני שיש לו במגדל : מתני' כתבו גט ותנו לאשתי . לשון בני אדם הוא כבר החזיקו בו לקרות לספר כריתות אשה גט : גרשוה . נמי כבר נהגו לקרות גירושין : כתבו איגרת ותנו לה . גם זה לשון הגט שכותבין בו ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין : פטרוה לא אמר כלום . דדלמא לשון פטור וחובה להקל מעליה חובות שחייבת : פרנסוה . כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא קונדיי"ר בלע"ז כמו לפרנסה שמין באב (כתובות דף סח.) וכמו מוליאין לפרנסה ואין מוליאין למזונות (שם דף סט.) הלכך לא ידעינן אי צורכי גט הוא שלא תהא זקוקה ליבם או צורכי מלבוש וכסות הוא : כנימוס . כחוק לא ידעינן אי חק גט אי חק מזון וכסות וכן כראוי : גמ' שלחוה . לשון ושלחה מביתו (דברים כד) נקט האי גברא : שבקוה . לשון אגרת שבוקין : תרכוה . לשון תרוכין גירושין : ר' נתן אומר פיטרוה דבריו קיימין . לשון גט פטורין כך שמעתי ולי נראה הפוך פטרוה שעל כרחך בלשון לואה הוא כמו שלחוה וכמו דברו *שברו הוא לשון גט פטורין שהוא דגש פיטרוה שבלשון לוואה הוא רפי כמו אמרו שלחו מכס (ברכות מב) שמעו מלכים (שופטים ה) אף פיטרוה הוא לשון פטור וחובה דאי לשון פטורין היה לו להדגיש פטרוה : רבי נתן דבבלאה הוא . שבא מבבל כדאמרינן בבבא בתרא (דף קלא.) והעזתי פני בנתן הבבלי : ודייק בין פיטרוה לפטרוה . שמספרין פעמים בלשון ארמי ופעמים בלשון עברי הלכך כי אמר פטרוה לשון גט פטורין הוא שהדגיש וסיפר בלשון ארמי וכי אמר פיטרוה סיפר בלשון עברי ואמר לשון פטור וחובה : תנא דידן דבר ארעא דישראל הוא . וכל סיפורו לשון עברי לא דייק בין פטרוה ובין פיטרוה (א) ולאו לגט פיטורין איכוון דפיטורין לשון ארמי הוא תרגום של שילוח : הוציאוה מהו . מי אמרי' לישנא דקרא נקט ויצאה מביתו (דברים כד) או דילמא לאו לישנא דקרא הוא דלא כתיב והוציאה מביתו אלא ויצאה היא מעצמה : עזבוה מהו . לשון איגרת שיבוקין הוא או דלמא כיון דלאו לשון עזיבה כתבינן בגט לאו לישנא דגיטא הוא : התירוה מהו . לשון מותרת לכל אדם הוא או לשון התרת נדרים או התרת חנורה : פשוט מיהא . מתניתא חדא מהני בעיין עשו לה כדת לא אמר כלום : מתני' היוצא בקולר . ליהרג למלכות : ואמר כתבו . אע"פ שלא אמר תנו : יכתבו ויתנו . דאגב פחדיה טריד ולא פריש : המפרש . לים : והיוצא בשיירא . למדברות : המסוכן . חולה : גמ' מחמרא . מיין שיש לי :

גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא . וא"ת ואם איכא רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא גם כשיגיע למתא מחסיא לא יהא גט דהא אינו מקבלו שם מיד הבעל והוי כמו טלי גט מעל גבי קרקע ואי מיירי כשהבעל עושהו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם הוי שליח לקבלה והא לא חזרה שליחות אצל הבעל וי"ל דמיירי דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבליה כדאמרי' בפ' שני (לעיל דף כד.) א"כ מבבל ועד מתא מחסיא הוי הכל שליח לקבלה והוי כאומר לאשה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד לאחר ל' יום . רבינו יצחק ב"ר מאיר :

הא והא רבנן . פי' בקונטרס דלרבנן נמי לא הוי קפידא אלא גבי אשה משום דהתם ניחא ליה דתיתזיל ולא בדוכתא אחרינא אבל גבי עירוב בשלו לא איכפת ליה והא דקתני אינו עירוב בשל חבירו כגון דיהיב ליה חבריה רשותא לערב בתמרים דידיה דהכא ודאי קפידא הויא דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא וקשה דלא משמע כלל דפליג רב יוסף אסוגיא דלעיל דסבר דלרבנן הוי קפידא בעירוב שלו כמו באשה ולא בא רב יוסף לחדש אלא בשל חבירו ועוד דא"כ הל"ל הא והא ככולי עלמא דרבי אלעזר נמי מודה בשל חבירו דהויא קפידא כמו בבעל דמודה ר"א דהוי קפידא ולכך נראה לפרש דשלו הוי קפידא אבל בשל חבירו דהוי בשל שליח בכל מה שירצה השליח יערב לו כיון דמערב לו בפירותיו וא"ת השתא משמע דלרבנן בשלו הוי קפידא גם לרב יוסף כדפירשנו וכן בפ' (הנהנה) [השליח] (מעילה דף כא.) הבא לי מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא שליח מעל משום דלא עשה שליח שליחותו דקפידא הוי ותימה דבסוף המפקיד (ב"מ דף מג:) גבי כשותא משמע דלא הוי קפידא משום דלא אמר לו מהאי רמי ומהאי לא רמי ואין נראה לומר דאתיא לרבי אלעזר דהכא (א) דהילכתא כוותיה דקאי רשב"ג בשיטתיה בפ' גט פשוט (ב"ב דף קסה.) מדלא מייתי לה התם בהמפקיד ונראה דהכא ודאי שהזכיר תמרים וגרוגרות והזכיר חלון ודלוסקמא לא היה מזכיר אם לא שהיה מקפיד אבל בהמפקיד דאחוי לסרסיה היכן כשות שלו מונח והוו התם תרי כריא דכשותא וגם אין רגילין להקפיד כיון שהכל מין אחד הא לא הוי ליה לאסוקי אדעתיה שיהא לאחריס כשות בביתו של זה* :

מאי שלו ושל חבירו איכא . לא בעי לשנויי הא דתניא עירובו עירוב בסמוכין זה לזה והא דתניא אין עירובו עירוב במרוחקין זה מזה דא"כ אפי' שובך ושובך נמי ועוד דניחא ליה לשנויי הכל בחד גוונא :

(א) אע"ג דלית הלכתא כנ"ל . מ"ד. ב) [וע' תוס' ב"מ מג: ד"ה מי אמר] דמי

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הל' כג סמג עשין מד"ס א טוש"ע או"ח סי' תט סעי' י :
מט ד ה ו ז מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' טו :
נ ח ט י מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' יז :

תוספות רי"ד

הילכך בכל דהו לבד שתדע להבחין בין גיטא לדבר אחר מתגרשת ומ"ה לא תניא גבי קידושין איזוהי קטנה שיודעת לשמור קידושיה כדתניא גבי גט משום דשמירת הקידושין היא שמירה יפה ולא הבחנה בעלמא הילכך לא הוצרך לפרשה דמפורשת ועומדת היא מסתמא אבל שמירת הגט שאינה אלא הבחנה בעלמא הוצרך לפרש והכי גרסי' גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו מתגרשת בקידושי אביה וגבי הפעוטות מתקדשת למיאון והכי גריס ר"ח ור"י ז"ל אבל בעל ה"ג גרים איפכא בהלכות מיאון שחיבר גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו מתקדשת למיאון וגבי הפעוטות מתגרשת בקידושי אביה והכי גרים גם המורה ואינו נ"ל זו הגירסא חדא דיותר דעת צריך בקידושין מבגירושין שהאשה יוצאה לרצונה אבל אינה מתקדשת אלא לרצונה ותו דא"כ ק' ליה לרבא מן הברייתא דבברייתא מפרש כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר דהיינו צרור וזורקו אגוז ונוטלו ורבא אמר כפעוטות : הגיעו לעונת נדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חולצת פי' עונת נדרים היא שנה אחת לפני גדלתן דהיינו כל שנת י"ב לנקבה וכל שנת י"ג לזכר כדתנן בנדה שנדריהן נבדקין אם יודעין לשם מי נדרו ולשם מי הקדישו נדריהן נדר והקדשן הקדש והכא בזכרים מיירי דכל ג' מדות בקטנים מיירי ואמרי' בהו וכנגדן בקטנה והכי נמי בקטנים מיירי דעונת נדרים דידהו בני י"ב שנה ויום א' כל שנת י"ג נדריהן נבדקין וכנגדן בקטנה כשהיא בת י"ב שנים ויום א' היא אשה גמורה וחולצת עיין בערך ג"ו בס"ה ולמכור בנכסי אביו דהיינו הקרקעות בקטן חשיב עד שיהא בן כ' : מתני' קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה אם אין לה אב לידה ממש ואם יש לה אב ליד אביה כדפרשי' לעיל שאין יד לקטנה לקבל גיטה בחיי אביה בלא רשותו: האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול פי' דהוי קפידא כי הוא חפץ לבוזתה באותו מקום וכיון ששינה דעתו בטל שליחותו . הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר פי' דלא הוי קפידא אלא מראה מקום הוא לו : האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול פי' דהוי קפידא שלא רצת להתבזות כ"א באותו מקום וכיון ששינה על דעתה בטלה שליחותו ור' אלעזר מכשיר : ור' אלעזר מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי איש דמדעתו הוא דמגרש הוי קפידא אבל אשה דבין מדעתה בין בעל כרחה מיגרשה מראה מקום היא לו והלכה כת"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים ותו דמילתא דר' אלעזר איתוקמה בשיטה בפ' גט פשוט : הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר פי' דשליחות להולכה בעל קעביד ליה ולא אשה והילכך אע"ג דקאמרה אין בכך כלום שאין זה שליחותה אלא שליחות הבעל : הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. פי' שלא עשאתו שליח לקבלה שתהא מתגרשת בקבלתו אלא הזמנה בעלמא עשתה . לך במקום פלוני ואם בעלי רוצה לשלוח לי גיטי הביאוהו לי התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד . פי' דשמא משעה שיצא פגע בבעלה ונתנו לו והיא מתגרשת בקבלתי . התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע לאותו מקום . פי' דכיון דקבעה לו מקום קפידא הוי ואם יקבלנו במקום אחר לא הוי גיטא הילכך אוכלת בתרומה עד שיגיע שליח לאותו מקום ור' אלעזר אוסר ור' אלעזר לטעמיה דאמר מראה מקום היא לו ואם קבלו לה במקום אחר כשר הלכך יש לחוש שמא פגע בבעל וקבלו לה : מתני' האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פי' שכל אלו לשון גירושין הן ונהגו העולם לקרוא לגט אגרת מפני שכתוב בו ואגרת שבוקים והלך אחר לשון בני אדם פטורה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום . פי' אע"פ שכתוב בגט גט פטורין י"ל לשון פטור דרוב הוא להקל מעליה חובות שחייבת . פרנסוה נמי י"ל לשון פרנסה של מזון וכסות הוא . גם כנימוס וכראוי י"ל כחק הנשים וכראוי להם ממזונות וכסות : ת"ר שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום בראשונה היו אומרים היוצא בקולאר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו פי' לקמן תנן הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מפני שלא אמר כתבו ותנו אבל היוצא בקולאר ליהרג ואמר כתבו מתוך שהוא בהול על מיתתו לא הספיק לגמור כל דבריו ואנן סהדי דכתבו ותני רצה לומר אלא מתוך פחדו נקצרה לשונו ודוקא היוצא בקולר אבל איניש אחרינא לא עד שיאמר כתבו ותנו חזרו לומר אף המפרש בספינה (בפילגוס) לילך לארץ רחוקה והיוצא בשיירא לילך במדבר גם אלה בהולים הם ואינן יכולין לגמור כל דבריהם ובכתבו בלבד שאמרו הרי אלו יכתבו ויתנו ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן פי' אף החולה גם הוא טרוד בחליו וקשה לו להרבות דברים ואנן סהדי כשאמר כתבו גם תנו רצה לומר אלא מחמת חליו נקצרה לשונו והרי אלו יכתבו ויתנו והלכתא כר' שמעון שזורי דאמרינן בהקומץ בתרא הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן ובתרומה

מסורת הש"ס

ל"צ דאיתיה במזרח וא"ל זיל למזרח וקאזיל למערב ס"א מ"ד
ס"א דאמרה היא לשלוחה

[קדושין מח: מט. ב"ב קסה.]

נ"א ועירב בגרוגרות

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה תנא דידן וכו' ובין פיטרוה דבכל ענין לאו גט כו':

[ב"ב עג.]

והא אנן תנן פטרוה לא אמר כלום אמר רבא ס"א וכן כו'
[שבת עג: וש"נ]

לעיל יג: ב"ב קמז: חולין עה: מנחות לו: [טבול יום פ"ד מ"ה]

[כתובות נה.]

בשרו כו' . מ"ד

דרא רבי אבינא לסילתיה ואזל לגבי דרב הונא רביה *דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו [א]כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה מתקיף לה רבי אבא אי מה מתנה [ב]ישנה לאחר מיתה אף גט ישנו לאחר מיתה הכי השתא בשלמא מתנה איתה לאחר מיתה אלא גט לאחר מיתה מי איכא אלא רבי אבא הכי קא קשיא ליה מתנת שכיב מרע במקצת היא *ומתנת שכ"מ במקצת בעיא קנין מכלל דרב הונא סבר לא בעיא קנין והא קי"ל [ג]דבעיא קנין שאני הכא דמצוה מחמת מיתה הוא מכלל דר' אבא סבר מצוה מחמת מיתה בעיא קנין והא קי"ל [ד]דלא בעי קנין אלא רבי אבא הכי קא קשיא ליה חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי לייפות את כחו שלחו מתם [ה]מחמרא כדי לייפות את כחו:

מתני'

*[ו]מי שהיה מושלך לבור ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו:

גמ'

*וליחוש שמא שד הוא א"ר יהודה כשראו לו דמות אדם אינהו נמי אידמויי אידמו דחזו ליה בבואה אינהו נמי אית להו בבואה [ז]דחזו ליה *בבואה דבבואה ודלמא אינהו נמי אית להו א"ר חנינא לימדני יונתן *בני בבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו ודלמא צרה היא תנא דבי רבי ישמעאל [ח]בשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין:

מתני'

*[ט]הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג [י]אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט:

גמ'

מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם *הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקא ובריה דיתבי ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מינייכו נכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקא מי משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא או לא רב נחמן אמר לא משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא ורב פפי אמר משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא אמר רבא [כ]הילכת' משוו אינשי ברא שליח' במקום אבא:

מתני'

*אמר לשנים תנו גט לאשתי

או

רש"י

דרא רבי אבינא לסילתיה. יטעון רבי אבינא סלו על כתיפו למזונותיו להולכת הדרך וילך לו אצל רב הונא רבו כי על פיו ושמועותיו יזכה במתנה בלא קנין: **דאמר ר"ה.** בפרק מי שאחזו (לקמן דף עב:): **גיטו.** דשכיב מרע: **כמתנתו כו'.** ומינה ילפינן אנן כמי דמה גיטו אע"ג דלא פריש תנו נותנין כדתנן במתניתין ביוצא בקולר ובמסוכן אף מתנתו כו': **לאחר מיתה מי איכא.** לאחר שמת מי מגרשה ובשעת מיתה הוזקקה ליבם ולהא מילתא היכי נדמינהו: **אלא ר' אבא.** לאו הכי אתקיף אלא הא קשיא ליה אדר' זירא דאמר קנה רבי אבינא להא מתנה דגניבא: **במקצת.** ששייר לעצמו שלא נתן כל נכסיו ובעי קנין דהכי קיי"ל בב"ב בפרק מי שמת (דף קנא:) דכיון ששייר לגרמיה מידי אינו כמצוה מחמת מיתה הואיל וחס על פרנסת עצמו והרי היא כמתנת בריא: ופרכינן מכלל דרב הונא סבר דלא בעי קנין: **דמצוה מחמת מיתה הוא.** שהיה יודע שהיוצא בקולר אינו חוזר: **הכי קשיא ליה.** היכי נקני: **חמרא לא אמר.** הבו ליה חמרא בארבע מאה זוזי: **דמי חמרא לא קאמר.** הבו ליה ארבע מאה זוזי מדמי חמרא דנימא לזבוני חמרא ומיתב ליה: **מחמרא קאמר.** זוזי מחמרא קאמר דניתבו ליה וכי עושין מעות מיין: **כדי לייפות את כחו.** לכך לא פירש לא זו ולא זו כדי לייפות את כחו שיהא לו כל היין שלו אחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היו היורשין אומרים לו שלך החמיץ ואי אמר דמי חמרא ומכרו ממנו קלת ואבדו המעות אומרים לו אבדו מעותיך הלכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו שהכל אחריות לו:

מתני' כל השומע קולו. ופירש שמו ושם עירו: **גמ' אידמויי אידמו.** פעמים שעושין עצמם בדמות אדם: **בבואה.** צל: **צרה היא.** שמתכוונת היא לקלקלה שתנשא בגט זה ותאסר על בעלה: **בשעת הסכנה.** כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי: **שאין מכירין.** אם זהו שפירש שמו: **מתני' רצה לשחק בה.** הואיל ולא אמר תנו: **אם מעצמו נפל הרי זה גט.** דדעתו מתחילה היתה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש ומסוכן: **גמ' מעשה לסתור.** רישא תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן חילוק בין מעצמו נפל ובין דחתו הרוח: **מי משוי איניש ברא שליח במקום אבא.** דלא מקפיד בהי מינייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמת האב יתנו לה הבן הזה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים:

מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו בית דין מניהו לצוות על אחרים אלא עדים שוויהו ובגמרא מפרש על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב או הם עצמם צריכין לכותבו:

תוספות

דמי חמרא לא קאמר. וא"ת כי אמר נמי דמי חמרא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בפרק האומר משקלי (ערכין דף כ:) גבי דמי שור זה עלי עולה ומוקי לה באומר לכשיבוא דמיו יקדשו ופריך והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דהתם משום דאמר לכשיבואו אבל אמר דמי שור זה עלי עולה משמע התם דלא חשיב זה דבר שלא בא לעולם אלא הוי כמו דקל לפירותיו דבעי למימר יקדש השור לדמיו וה"נ כי אמר דמי חמרא בעי למימר שיהא היין קנוי לו לדמיו אי נמי כאן היה דמי יין שכבר נמכר ויין שלא נמכר והכי קאמר דמי חמרא שכבר נמכר לא קאמר וגם חמרא העומד למכור לא קאמר:

כדי ליפות כחו. פירש בקונטרס שיהא כל היין שלו באחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמילה חבית אחת מן היין היו יורשין אומרים לו שלך החמיץ ונראה שלא רצה לומר שיהא כל ההפסד שלו דמן הדין אין לו להפסיד אלא לפי החשבון והשתא דכולו אחריות אינו מפסיד כלל וא"ת ורב הונא מה הוצרך להשמיענו כיון דאמר תנו ואע"ג דלא קנו מיניה הא פשיטא דמתנת שכיב מרע בכולה או מצוה מחמת מיתה דלא בעינן קנין ואומר ריב"ם דאיצטריך ליה לאשמועינן דאפי' יוצא בקולר כמו עובדא דגניבא דמייתי עלה יש לו דין שכיב מרע דכל היכא דמועיל כתבו כמו תנו יש לו דין זה:

כל השומע קולו כו'. אע"פ דאמרינן בפרק אין בין המודר (נדרים דף לו:) גבי מודר הנאה מחבירו דתורם לו תרומתו לדעתו ודייק בגמרא לדעתו דמאן אי לימא לדעת דידיה מאן שוויה שליח אלא דבעל הכרי הא קא מהני ליה דעבד שליחותיה ומוקי לה באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לאו משום דכי אמר הכי לאו שליחותיה עביד דבתרומה בעינן שליחות אלא לענין מודר הנאה דוקא לא חשיב שליחות שיחשב בכך כמהנה ליה כיון שלא צוה לו לעצמו או שמא יש לחלק דהכא לא קאמר כל הרוצה לכתוב אלא כל השומע דייחד יחדיה למי ששומע קולו:

וליחוש שמא שד הוא. דוקא בבור או אותו שעומד על ראש ההר וראהו בפרק בתרא דיבמות (דף קכב.) ואסור לאדם שיתן שלום לחבירו בשדה דבמגילה (דף ג.) כעין עובדא דיהושע שראה אותו וחרבו שלופה בידו כל כי האי גוונא חיישינן שמא שד הוא אבל בעיר מותר ליתן שלום [ל]לחבירו ומכירו בלילה או לעדים לומר בלילה כתבו גט לאשתי ולא חיישינן וכן משמע בירושלמי דפירקין דמייתי עלה ומשיאין על פי בת קול ומפרש והוא דחזו בבואה ומפרש הדא דתימא בשדות אבל בעיר אע"פ שלא ראה בבואה של אדם ופריך מההיא דהיה מושלך בבור כו' ומשני מגויין הן בבורות כדרך שמגויין בשדות:

***אמר** לשנים כתבו ותנו גט כו' ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן או מהו. הוה מצי למיבעי באומר לשנים תנו בלא כתבו דתנו לשנים בלא כתבו ככתבו ותנו דמי ושמא נקט כתבו ותנו לרבותא: והאמר

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ח מהל' זכייה הל"ג סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ח:

נב ב מיי' שם סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנב סעי' א:

נג ג מיי' שם הלט"ז סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ד:

נד ד מיי' שם הלי"ז טוש"ע שם סעי' ז וסי' רנג סעי' כ:

נה ה מיי' שם פי"א הל' ת סמג עשין פג טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יג:

נו ו מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' יט:

נז ז טוש"ע שם:

נח ח מיי' שם הלי"ב סמג שם טוש"ע שם וסי' קכ סעיף ג:

נט ט מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' טז:

ס י מיי' שם הלי"ג טוש"ע שם סעי' יז:

סא כ מיי' שם פ"ט הל' ל סמג שם טוש"ע שם סעי' כא וסעי' כב:

תוספות רי"ד

ובתרומת מעשר של דמאי. גניבא יוצא בקולר הוה כי קנפיק אמר להו [הבו] ד' מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דנהר פקוד א"ר זירא דרא ר' אבינא לסלתיה וליזיל לגביה דרב הונא רביה פי' ישים מזונותיו בסלו וילך אצל רב הונא רבו והוא יקיים מתנתו אע"פ שהיתה בדבור בעלמא בלא קנין דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר פי' שכיב מרע שנתן גט לאשתו סתם אע"פ שלא אמר אם מתי אם הבריא ועמד מחליו חוזר בו וגיטו בטל דאנן סהדי דלא יהב לה גיטא אלא מחמת פחד מיתה ושלא תהא זקוקה ליבם כדאמרי' במתנתו שאם עמד חוזר בו הכי נמי אמרי' בגיטו: ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה. פי' מצינו בש"מ שכל דבריו ככתובין וכמסורין דמו אבל ביוצא בקולר לא מצינו [גבי מתנה רק גבי] גיטו תנן דסגי ליה באומר כתובו ומהקישא דרב הונא דמקיש להו ילפי' דכל מידי דבגט כשר בכתבו בלחוד במתנה נמי כשר בתנו בלחוד אע"ג דלא קנו מיניה ואע"ג דקי"ל מתנת ש"מ במקצת בעיא קנין האי הוי כמצווה מחמת מיתה דאפילו במקצת לא בעי קנין. **כתני'** מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל

ומת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט ואם הרוח דחפתו אינו גט. פי' היה מושלך בבור שאין אדם יכול לראותו ולהכירו מי הוא ואמר אני פלוני בן פלוני כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אע"פ שלא ראוהו: ודלמא שד הוה אי נמי צרה הות ונתכונה לקלקלה ואסיקנא תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות בבור ואם לא עכשיו אימתי סומכין על הקול וכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין אם הוא זה שפירש שמו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. כגון שלא אמר כתבו ותנו ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט שידע בעצמו שהיה חלוש הרבה ואיגלאי מילתא שהרי נפל ומת ואם הרוח דחפתו אינו גט שלא מחמת חליו נפל: מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא וכו'. ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקי ובריה דיתבו ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מנייכו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקי מי משוי איניש שליחא ברא במקום אבא אי לא רב נחמן אמר לא משוי איניש שליחא ברא במקום אבא ומעיקרא לא איכון אלא לאבוה ולהאי איניש אחרינא והשתא דמית אבוה בטלה השליחות. ורב פפא אמר משוי איניש שליחא ברא במקום אבא וכל תרי מינייהו כשרין לכותבו והלכתא משוי איניש שליחא

מסורת הש"ס

לקמן עב:

[ב"ב קנא:]

כתובות ע: יבמות קכב. ע"ש

יבמות קכב.

הוריות יב. כריתות ו.

[ביבמות שם איתא שידא ע"ש ברש"י]

חולין נט: [תוספתא פ"ד ע"ש]

[חולין שם נדרים מח. זבחים ב:]

לעיל כט:

שייך לעמוד ב

גליון הש"ס

תוד"ה וליחוש כו' לחבירו ומכירו. לשון ומכירו אינו מובן לי דכיון דלא חיישינן בעיר לשד מה צריך להיות מכירו וכי אין נותנין שלום לאדם שאינו מכירו:

סב א ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ד :
סג ג מיי' פ"ט שם הל' כז סמג שם טוש"ע שם סעי' ח :
סד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ט :

או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי [ו]הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד דברי ר"מ וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מבית האסורין מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד [ב]אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו *[ג]אמר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין [ד]כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמין לפיכך [ה]אם מת אחד מהן הרי זה גט בטל : **גמ'** א"ר ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד מאי הדבר צריך תלמוד אילימא משום דהוו להו מילי ומספקא ליה מילי אי מימסרן לשליח אי לא מימסרן לשליח והאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר *מילי לא מימסרן לשליח אלא לשמואל הא קא מיבעיא ליה האי כתובו אי כתב ידן אי כתב הגט ותיפשוט ליה ממתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו היא גופא קא מיבעיא ליה כתובו כתב ידן הוא או כתב הגט הוא פשיטא דכתב הגט הוא דקתני סיפא אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה אי אמרת בשלמא כתב הגט הוא שפיר אלא אי אמרת כתב ידן הוא מי איכא בי דינא דלא ידעי מחתם חתימת ידייהו אין איכא בי דינא חדתא ואי סבירא לן דהאי כתובו כתב ידן הוא הא כתב הגט כשר והאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמרי אי סבירי לן דכתובו כתב ידן הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו *ומודה ר' יוסי באומר אמרו ומי מודה ר' יוסי באומר אמרו *והתנן כתב סופר ועד כשר *ואמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתני' מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואי סלקא דעתך מודה רבי יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבה דזימנין דאמר להו לשנים אמרו

או לשלשה (נמי) כתבו ותנו גט לאשתי . אע"פ שהן ראויין ליעשות בית דין כיון דבהדיא אמר להו כתבו לא ב"ד שוינהו אלא עדים : **אמר לשלשה תנו** . ולא אמר כתבו : **הרי אלו יאמרו** . לעדים אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד : **מבית האסורין** . משמו של רבי עקיבא שנחבש בבית האסורין : **נומינו לשליח** . אמרנו לשליח לחנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאומרה בבית המדרש : **ילמדו** . אם אינם יודעין לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעצמן : **גמ' הכי גרסינן אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו** . הא דקתני מתניתין לכתבו בעצמן אחתימה קאי והכא הרי חתמו הן או דילמא אכתב הגט קאי : **שלח להו תצא** . אם נישאת בגט זה תצא מספק דמספקא לן אי כשר או לא : **והדבר צריך תלמוד** . כלומר אין הדבר הזה ברור לנו וצריכין אנו ללמוד מן הגדולים ממנו אם כשר הוא או לא : **מאי הדבר צריך תלמוד** . מאי מספקא ליה לשמואל בגווה : **אי נימא מילי אי מימסרן לשליח** . וכשר ודברים שנאמר לשליח זה אם יכול למוסרן לשליח אחר : **אי לא מימסרן** . ופסול דהכא מילי בעלמא מסר להו ואינן חוזרין ונמסרין לסופר ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר : **הלכה כר' יוסי** . דמתני' : **אלא** . מספקא ליה אי האי כתבו דקאמר להו : **אי כתב ידן הוא** . חתימתן הוא דקאמר והרי חתמו הן : **או כתב הגט הוא** . והרי לא כתבוהו : **אין איכא בי דינא חדתא** . שלא למדו לחתום עדיין : **ופרכינן ואי סבירא לן כתובו כתב ידן הוא דהוי** . הא כתב הגט אם אמרו לסופר וכתב כשר בתמיה : **והאמר שמואל כו' הלכה כר' יוסי** . דמתני' וכיון דפריש שמואל טעמא דר"י משום דמילי לא מימסרן לשליח הוא היאך כשר הא מילי נינהו ומשני אי הוה סבירא לן ופשיטא לן דכתובו דקאמר לא הוי אלא כתב ידן איכא למימר דכתב הגט מדלא קפיד עליה נעשה כאומר אמרו לסופר ויכתוב וקס"ד דמודה רבי יוסי באומר אמרו : **ומי מודה** . והא אנן תנן כתב סופר את הגט וחתם עד אחר כשר : **ואמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו** . האי כתב סופר דקתני חתם הוא שאם חתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר : **מתני'** . דמכשר חתימת סופר בגט רבי יוסי היא : **דאמר מילי לא מימסרן לשליח** . הלכך אין אדם חותם בגט אא"כ שמע מפי עצמו לפי שאין השליח רשאי לומר לעדים חתמו בגט פלוני ומשום הכי ליכא למיחש הכא שמא הבעל לא צוה שיחתום אלא לשלוחו צוה שיאמר לסופר זה לכתוב ולאחרים לחתום והשליח חשש שמא יתבייש הסופר לומר אין מקבלין אותו בעד ומתוך חששא זו צוה לסופר לחתום והכא שמעינן דבאומר אמרו נמי פליג רבי יוסי דאי סלקא דעתין מודי ביה היכי מכשר חתימת סופר בגט נפיק מינה חורבא כו' : כיון

והאמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי . והוא הדין דהוה מצי למיפרך מדשמואל דפרק כל הגט (לעיל דף כט.) דאמר מתנה הרי היא כגט דמילי לא מימסרן לשליח אבל ממתני' דאפי' רבי מאיר מודה באומר לשנים תנו או לשלשה אומר כתבו ותנו לא מצי למיפרך דה"א דטעמא משום בזיון דבעל כדאמר אביי בפרק כל הגט (גז"ש) והוה אמינא דבכתיבה ליכא בזיון אלא בחתימה דאיכא פרסום טפי : **כתב** ידן הוא או כתב הגט הוא . אע"ג דלא נפקא מינה מידי דאידי ואידי מילי נינהו ולא ממסרן לשליח הא מסיק דלשמואל אמר אמרו כשר וא"כ חתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא כדאמרינן בסמוך וכשאומר לשנים כתבו ותנו הוי כאילו אמר להם בפירוש שישתפו אחר עמהם לכתוב או לחתום לכך בעי מה רוצה הבעל שיעשו הם ולקמן דאמר אי סבירא לן דכתבו כתב ידן הוא הא כתב הגט כו' הוא הדין דהוה מצי למימר אפכא אי סבירא לן דכתב הגט הוא כתב ידן כשר : **הא** כתב הגט כשר כו' . וא"ת ומאי קשיא ליה מהא דמילי לא מימסרן לשליח הא לר"מ [א] אפי' מלאו באשפה כשר וי"ל דשמואל פוסק הלכה כר' אלעזר ול"ל דר"מ ולפ"ז ר' יוסי דמתני' נמי כר"א א"כ נהי דמכשר ר"מ כשמלאו הבעל באשפה היכא שצוה לכתוב מודה ר"מ שצריך לעשות צוויו ואפילו כתב ידן הוא הוי כאילו צוה להדיא שיאמר לסופר שיכתוב ולא סגי הכא במלאו באשפה אפילו לר"מ : **חתם** סופר שנינו . וא"ת הא שמואל גופיה קאמר בפרק בתרא (לקמן דף פו:) דכתב סופר ועד שנינו ואתיא מתניתין אפילו כר"מ דלא נפיק מיניה שום חורבא א"כ מאי פריך ליה הכא לשמואל וי"ל דנהי דפליג בפירוש דמתניתין דכתב סופר ועד במילתיה דר' יוסי לא אשכחן דפליג אדרב חסדא ורבי ירמיה אי מודה ר' יוסי באומר אמרו אי לאו ובפרק מי שאחזו (לקמן דף עב.) דייקינן מברייתא לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו : **מתניתין** מני רבי יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח . אפילו באומר לשלשה תנו הוא הדין באומר אמרו ולהכי לא נפקא מינה חורבא אבל לר"מ דאמר מילי מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו כ"ש באומר אמרו דכשר ולהכי לדידיה חתם סופר ועד פסול דלא ליתי לידי חורבא ולמאי דמסיק נמי באומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחא מ"מ לא מתוקמא מתניתין דמכשיר חתם סופר ועד כרבי מאיר דחיישינן לדידיה לתקלה אחריתי דזימנין דאמר לשלשה תנו ונמלכו שלשתן לומר לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני לחתום ואזלי תרתי מינייהו מדעת שלשתן ואמרו לסופר וכתב ומשום כיסופא דסופר מחתמי ליה בלא ידיעת שלישי והא שכיחא דכשאומר לשלשה תנו אומרים לאחרים שיכתבו ויתנו לכתחילה כדתנן במתני' ולא חיישינן שמא תסכור עדים כי אמר לג' תנו דכיון דלאומר אמרו כשר ולא תעשה לא יחתום הסופר אם לא שידע בודאי שעשאן הבעל ב"ד ואם תאמר כיון דלר"מ חתם סופר ועד פסול היכי תנן אמר לשנים

[א] [לעיל ג: כג. כו:]

תוספות רי"ד

שליחא ברא במקום אבא : **מתני'** אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לג' תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן ב"ד דברי ר' מאיר וזו הלכה שלח חנניא איש אונו מבית האסורים מקובלני באומר לג' תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן ב"ד א"ר יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלים שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה . אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין . כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין לפיכך אם מת א' מהן הרי הגט (השני) בטל . פי' אמר לשנים תנו גט לאשתי אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יכתבו הן בעצמן ויתנו ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום דלאו ב"ד מנינהו שיוכלו לצוות לאחרים אלא עדים שוינהו ומיהו הם כותבים ונותנים אע"ג דלא אמר להו כתבו ותנו דדוקא כתבו בלא תנו אינו מועיל אבל תנו בלא כתבו מועיל שהיאך יכולין ליתן אם לא יכתבו . או אמר לג' כתבו ותנו שהם ראויין להעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להן כתבו לא ב"ד שוינהו אלא עדים. אבל אם אמר לג' (כתבו) [תנו] גט לאשתי ולא אמר להם כתבו הרי אלו יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד : וזו הלכה שלח חנניא איש אונו מבית האסורים משמו של ר' עקיבא שנחבש בבית האסורים. א"ר יוסי נומינו לשליח אמרנו לר' חנינא שנעשה שליח בהלכה זו שאין הדבר כן ולא קבלנו שליחותו . אלא אפילו אם אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שהם ילמדו ויכתבו ויתנו לה ולא יאמרו לאחרים לכתוב : אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח . ולקמן אמרי' בפרקין דאפילו באומר אמרו לסופר ויכתוב לפלוני ולפלוני ויחתמו פוסל ר' יוסי עד שיאמר להם הבעל בפיו. ומיכן יש להוכיח שהאשה שהיא ממנה שליח לקבלה שאין השליח יכול למנות שליח אחר ואע"פ שאמרה לו האשה שיהיה רשאי לימנות שליח משום דמילי נינהו שלא מסרה שום חפץ בידו . ולא דמי לשליח להולכה שיש חפץ בידו ויכול למוסרו לאחר וכיון שהלכה כר' יוסי אפילו באומר אמרו כדאמרינן בפ' מי שאחזו אינו מועיל כלום כל מה שאומרת לו האשה ואינו גט עד שיגיע ליד שליח ראשון. ומ"ה לא אשכחן בשום דוכתא ששליח לקבלה ממנה שליח אחר כי היכי דמשכחינן בשליח להולכה:
אמר

[לעיל יח:]
[לעיל כו. לקמן עה:עב:]
[לקמן עה: עב.]
[לקמן עה: פו: פו:]
[לקמן עה. סח.]

כיון דאמר מר. לקמן במתניתין גבי אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו כשר הגט אבל לא תעשה: לא שכיחא. הלכך לא גזרינן ושמואל לית ליה דרבי ירמיה דאמר חתם סופר שניהו אלא כתב סופר וחתם עד כדאמרינן בהמגרש (לקמן דף פו:) ולא מוקי לה כר' יוסי ולא איירי מתני' בחתימת סופר כלל ובין לרבי יוסי ובין לר' מאיר כשרה החתימה ושמואל לית ליה דרב חסדא דאמר רבי יוסי היא וכתב סופר ודברי הכל היא: דלמא אמר להו. אתם חתומו ואמרו לפלוני ויכתוב דבהא אמרי' לקמן כשר ותעשה ולאי מכשרת חתימת סופר בגט אזלי הני סהדי ומחתמי לסופר משום כיסופא: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא היא לקמן במתניתין: אלא ר' יוסי תרתי אמר כו'. אלא ודאי רבי יוסי תרתי אמר לפסולא בין שאמר לשלשה תנו בין שאמר אמרו לפלוני ויכתוב ופלוני ופלוני ויחתמו פסול והנך אמוראי דאמרי לקמן תעשה ולא תעשה אליבא דרבי מאיר פליגי דלרבי יוסי פסול לגמרי ואיתא לדרב חסדא דהא דקתני חתם סופר כשר רבי יוסי היא דליכא למיחש שמא שליח לוה ולא בעל: ושמואל. דאמר לעיל הדבר צריך תלמוד דאי כתובו כתב (א) ידו הא כתב הגט נעשה כאומר אמרו וכשר: סבר לה כרבי יוסי בחדא. דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי היכא דלא אמר אמרו: ופליג עליה. באומר אמרו: נמוקו עמו. *פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו שהיה מיישב את דבריו: חכם וסופר. כדאמרינן במסכת סוטה (דף כ.) אמרתי לו לבלר אני: חכם לכשירצה. כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב בדבריו היה חכם: גל של אגוזים. מפרש באבות דר' נתן (פ' יח) מה גל של אגוזים אדם נוטל אחת מהן והם נקבלות ונופלות זו על זו כולן כך ר' טרפון בא תלמיד ושאלו דבר היה מביא לו ראיה מקרא מדרש משנה הלכה ואגדה הכל יחד: חנות מיוזנת. ייכה מוכן בה תמיד שאין החנוני צריך לומר ללוקחין המתינו ואביא לכם כך נצרך אדם ללמד מפיו מזומן לו ותלמודו ערוך בפיו: אוצר בלום. כך מפורש באבות דרבי נתן למה היה ר' עקיבא דומה לעני שנטל קופתו ויצא לשדה מצא שעורים קצר ונתן בה מצא חטין נתן בה וכן פולים וכן עדשים וכשבא לביתו בירר כל מין ומין לעצמו כך ר"ע כשלמד מרבותיו שמע דבר מקרא מרבותיו ואחריו הלכה ואחריו מדרש ואחריו אגדה. נתן לבו לחזור עליהן ולגורסן עד שהיו סדורין בפיו ולא אמר אלמוד מקרא לעצמו מדרש לעצמו אבל כשנעשה חכם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סידר מדרש סיפרי וסיפרא לבדן ושנאן לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן ואגדות לעצמן ונראה בעיני אוצר בלום סגור מסגירות לבדן מחילות מחילות כמו שעושין בתיבות גדולות ליתן חטין מכאן שעורין מכאן עדשים מכאן כמו פיו בלום ורגליו מבולמות בבכורות (דף מ:) קלוטיי"א בלעז: קופת הרוכלים. מפרש התם מה רוכל זה שבא לעיר שואלין ממנו אפרסמון עמך אומר אין פלייטון עמך אומר אין קנמון עמך אומר אין כך נצרך אדם לשאול דבר במקרא משיבו וכן בגמרא וכן במדרש וכן באגדה ואין שבח זה דומה לשל ר"ע שנתן לבו תחילה ולמד הכל מבולבל ואח"כ סדרן: קופה של בשמים. דומה לקופת הרוכלין אלא שהרוכל מתוך שאומנתו לכך מרבה מינין יותר וקושר כל אחד בצרור לבדו להיות מזומן לשואלו: קב ונקי. לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם: טוחן הרבה. שנה הרבה: מוציא קימעא. מפרש ליה: תנא משכח קימעא. מתלמודו: ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין. מה ששכח מתלמודו לא שכח אלא דברים שלא נראו שהלכה כמותן: שנו מדותי. למדו תורתי: שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע. בחרתים ותרמתים מתוך עקרי משניותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה: שמא תשכור עדים. לכך שיאמרו בשם בעלה לסופר לכתוב ולעדים לחתום: לא חששו חכמים לדבר זה. מאחר שמכירין חתימתן לא חשו לומר שקר חתמו: מעשה לא עבדי. שיחתמו שקר או יעידו שקר: דיבורא עבדי. אומר לאחרים לעשות והאחרים סבורים שהבעל ציוה: ואתם חתומו. דליכא למיחש שמא תשכור כיון דאין חותמין אלא אם כן שמעו מפי הבעל עצמו: ולא תעשה. גזירה הא אטו הא: ואיכא

אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי חד מהנך סהדי וסופר בהדייהו ובעל לא אמר הכי כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שכיח וליחוש דילמא אמר להו לבי תרי אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו ואזלי הנך משום כיסופא דסופר ומחתמי ליה לסופר בהדי חד מינייהו ובעל לא אמר הכי אמרי הא נמי כשר ולא תעשה הוא הניחא למ"ד כשר ולא תעשה אלא למ"ד כשר ותעשה מאי איכא למימר אלא רבי יוסי תרתי אמר ושמואל סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא גופא אמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמר לפניו *ר"ש ברבי מאחר שר"מ וחנינא איש אונו חולקין על רבי יוסי מה ראה רבי לומר הלכה כר' יוסי אמר לו שתוק בני שתוק לא ראית את ר' יוסי אילמלי ראיתו נמוקו עמו דתניא *איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים ר"מ חכם וסופר ר' יהודה *חכם לכשירצה ר' טרפון גל של אגוזין ר' ישמעאל *חנות מיוזנת ר"ע אוצר בלום ר' יוחנן בן נורי קופת הרוכלים רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים *משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי *ר' יוסי נמוקו עמו רבי שמעון טוחן הרבה ומוציא קימעא תנא משכח קימעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין וכן אמר ר"ש לתלמידיו בניי שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של ר"ע גופא אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו אמר רב הונא אמר רב כשר [ב]ולא תעשה זאת בישראל אמר ליה עולא לרב נחמן ואמרי לה רב נחמן לעולא מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל א"ל חיישינן שמא תשכור עדים ומי חיישינן *והתניא עדים החתומין על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה מעשה לא עבדי דבורא קאמרי אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו רב חסדא אמר כשר [ב]ולא תעשה רבה בר בר חנה אמר כשר ותעשה רב נחמן אמר כשר ולא תעשה רב ששת אמר כשר ותעשה רבה אמר כשר ולא תעשה רב יוסף אמר כשר ותעשה ואיכא

לשנים תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דברי ר' מאיר ויש לומר דלר' מאיר כיון דחתם סופר פסול הו"ל כאומר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתמו והרי אלו יכתבו היינו יחתומו ואם תאמר אכתי היכי קתני הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחלה למאי דאמר בסמוך הא נמי כשר ולא תעשה ותירץ רבינו תם דמשום דאמר לשלשה שהוא לכתחלה נקט האי לישנא דיכתבו ויתנו אי נמי הכי קאמר אם באו לקיים שליחותם יכתבו ויתנו בעצמן דאי אמרי לאחריני ועבדי אפי' דיעבד לא מהני אי נמי דזימנין דתעשה אפי' לכתחלה כגון בשעת הדחק: אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו. לא דמי לעד מפי עד דהני מילי כששמעו מפי עדים שפלוני לוה מפלוני מנה שלא נמסרה עדות לאלו המעידים אלא בפני הראשונים אבל כאן עיקר עדות לא נמסרה אלא לאלו והראשונים הם שלוחי הבעל שמלוה לאלו לעשות לה גט: לא שכיחא. פירש בקונטרס לשמואל אית ליה בפ' בתרא (לקמן ד' פו:) דכתב סופר ועד שניהו ואתיא אפי' כרבי מאיר ומכל מקום צריך לומר נמי אליביה דלא שכיחא דמתחילה לא הקשה אלא מכח דלא מסתברא דפליג שמואל אדר' ירמיה ורב חסדא: חכם לכשירצה. יותר מר"מ ודילמא ר' מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומסיק °וכי האי גוונא אמרינן בסוף הוריות (דף יד.): חנות מיוזנת. לשון מזון ואית דגרסי מזוינת לשון זיון: בלום. בקונטרס גרים במ"ס כמו פיו בלום ורגליו מבולמות בבכורות (דף מ:) ואית *דגרסי בסמ"ך כמו בבראשית רבה (פ' כ"ח) משל למלך שהיו אוצרותיו בלוסים וחתומין ומעורבין*: דיבורא אמרי מעשה לא עבדי. והא דאמרינן סוף פרק ב' דיבמות (דף כה:) גבי מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ופריך בגמרא טעמא דב"ד הא בי תרי לא והתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים כו' ומאי קושיא ליסני דיבורא אמרי מעשה לא עבדי כדאמר הכא דהתם לא הוי אלא דיבורא שאומר שמיאנה או שחלצה ויש לומר כיון דהתם על ידי דיבורא נגמר הדבר שע"י כך ניסת לשוק מעשה גמור חשיב ליה אבל הכא אין נגמר על ידם ואינו אלא דיבור בעלמא:

הדרן עלך האומר התקבל

סה א ב ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ד וע"ע במ"מ ובכ"מ:

ס"א ר' ישמעאל ב"ר יוסי

[אבות דר' נתן פי"ח ע"ש כמה שינויים]

[כשמסתם שפתיו הוא ראש המדברים. ערוך ערך חכם]

[ע' פירוש הערוך ערך תגות]

[בעירובין נג. פרש"י נימוקו דבר ישר כקו המשקולת]

יבמות כה:

[יבמות מט. ס: בכורות כג: עירובין סב:]

[עירובין נג. בכורות לג.]

[ע' תוספת ב"מ קב: ד"ה בלמא]

[וע' רשב"ם ב"ב נח. ד"ה לאוצר וכו']

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ושמואל וכו' דאי כתובו כתב ידו נ"ב סוף הא כתב:

גליון הש"ס
תום' ד"ה חכם כו' וכי האי גוונא אמרינן כו'. ע' תשובת רלב"ח סי' לב:

ואיכא דאפיך להו : אמר לעשרה כתבו גט : ת"ר *אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי אחד כותב על ידי כולם כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם *הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אינו ככולכם ר' יוחנן משום ר' אלעזר דמן רומה אמר [ב]מנה הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו והא דמנה מקצתייהו °אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם כתובו או כולכון או כל חד וחד מינכון חתומו או כולכון או כל תרי מינכון אובילו או כולכון או כל חד וחד מינכון אמר רבא זימנין דגאיז ליה לדיבוריה ואמר כולכון ולא אמר כל חד מינכון ואתי לאיפסולי אלא אמר רבא [ג]כתובו כל חד מינכון חתומו כל תרי מינכון אובילו כל חד מינכון :

הדרן עלך האומר.

מי [ד]שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר לא תכתבנו אין דבריו האחרונים כלום [ה]נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו *בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו :

גמ' מאי קורדייקוס אמר שמואל דנכתיה חמרא חדתא דמעצרתא וליתני מי שנשכו יין חדש הא קמ"ל דהא רוחא קורדייקוס שמה למאי נפקא מינה לקמיעא מאי אסותיה *בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אמר אביי *אמרה לי אם לשימשא בת יומא כוזא דמיא בת תרי יומי סיכורי בת תלתא יומי בשרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא לשימשא עתיקתא ליתי תרנגולתא אוכמתי וליקרעה שתי וערב ולינלחיה למציעתא דרישיה ולותביה עילויה ונניחיה עילויה עד דמיסרך ולינחות וליקום במיא עד צואריה עד דחליש עלמא עילויה ולימוד ולסליק וליתיב ואי לא ליכול כרתי ולינחות וליקום במיא עד צואריה עד דחליש עלמא עילויה ולימוד ולסליק וליתיב לשימשא בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא לתלגא בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא הוו מגנו ליה *אתלגא למחר אמרו ליה מאי ניחא ליה למר דלייתו ליה אמר הני כל דאמינא להו מיפך אפכי אמר להו בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אייתו ליה אינהו בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא שמעה ילתא ומעיילה ליה לבי מסותא ומוקמי ליה במיא דבי מסותא עד דמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בישריה פשיטי פשיטי רב יוסף איעסק בריחיא רב ששת איעסק בכשורי אמר [ו]גדולה מלאכה שמחממת את בעליה א"ל ריש גלותא לרב ששת מ"ט לא סעיד מר גבן א"ל דלא מעלו עבדי דחשידי אאבר מן החי א"ל מי יימר אמר ליה השתא מחוינא לך א"ל לשמעיה זיל גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא אייתי ליה אמר להו אהדמו לי הדמי דחיותא אייתו תלת כרעי אותיבו קמיה אמר להו הא בעלת שלש רגלים הואי פסוק אייתו חדא מעלמא אותיבו קמיה אמר ליה לשמעיה אותביה נמי להך דידך אותבה אמר להו האי בת חמש רגלים הואי אמר ליה אי הכי ליעבדו קמיה (שמעיה) דמר וליכול א"ל לחיי קריבו תכא קמייהו ואייתו קמיה בישרא ואותיבו קמיה *ריסתנא דחנקא חמתא גששיה ושקלה כרכה בסודריה לבתר דאכיל אמרי ליה איגניב

ואיכא דאפיך להו . לרבה ורב יוסף : ע"י כולן . בשביל כולן : מוליך במעמד כולן . שכלן ילכו עמו : מנה מהו . אם לא אמר כולכם אלא מנאן א' ב' ג' ד' ואמר כתבו גט לאשתי מהו *מדמנינהו לכולהו הנך מנויין איכוון או דלמא כיון דלא אמר להו כולכם המנויין כתבו לא בעינן כולם : אמרי לה להאי גיסא . מנה כולהו אכולהו קפיד מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנויין השנים מהני מנויין חתמו למעוטי השאר שלא כמנו אתא ולא לכל הני מנויין איכוין שיחתמו כולם כיון דלא מנה לכולהו הוכרר שטורח הדבר עליו וחדל לו מדעתו הראשונה ואפי' המנויין אינם צריכין לחתום אלא מקצתן : ואמרי לה להאי גיסא . מנה מקצתן גלי דעתיה דאהני קפיד וצריכין כלן המנויין לחתום מנה כולן כיון דלא אמר כולכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה ולא שיחתמו כולם : אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם . בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמר לכולכם איכוין ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקין שיהו כותבין בו כך אמר לנו פלוני כתבו או כולכון או כל חד מנכון כולכון אחד כותב במעמד כולם או כל חד מנכון אפי' אין חביריו עמו : אובילו . הוליכו : ואתי לאיפסולי . שמא לא יהא אחד מהן במעמד כתיבתו או לא יחתמו כולן : חתומו כל תרין מנכון . ולא לימא (אינם) כולכם :

הדרן עלך האומר

מי שאחזו קורדייקוס . שם שידה השולטת כששותה יין הרבה מגיתו : לא אמר כלום . שאין דעתו מיושבת : נשתתק . לאו אשאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנעשה אלם מחמת חולי : הרכין . הטה ויט שמים מתרגמינן וארכין שמיא (תהלים יח) : בודקין אותו . בדברים אחרים שואלין לו דברים שהוא ראוי להשיב עליהן (א)אם ראו דעתו מיושבת שמרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל הין הרכנת הין שלשה פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם מרכין על הגט הרכנת הין : **גמ'** נכתיה . נשכו כלומר ששתה הימנו והרגיש בו : רוחא . שד האוחז על ידי כך : לקמיעא . שמשביעין בה את הרוח בשמו : סומקא . כחוש : מרקא . מזוג במים הרבה : לשמשא בת יומא . חולי שאחזו מחמת חום בו ביום : כוזא דמיא . ישתה : סיכורי . הקזת דם בקרן : סומקא . כחוש : עתיקתא . מימים רבים : למציעתא דרישיה . דחולה : דחליש ליה עלמא . פג לבו : ולימוד . ישוט כמו כחית בר *אמודאי (ב"ב דף עד:) : לשמשא בשרא סומקא כו' . כדאמר : לתלגא . חולי שאחזו מחמת צינה : חייא . בלא מזיגת מים : הוו מצערי ליה . העבדים מפני שהיה חסיד ופרוש ומחמיר עליהן באיסורין : ילתא . אשת רב נחמן והיא בת הנשיא ואשת אב בית דין וחשובה כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קכד.) דרב נחמן חתנא דבי נשיאה הוה : מסותא . מרחץ : דמהפכי . מחמת זיעה אדומה היוצאה ממנו ע"י בשרא סומקא וחמרא חייא : פשיטי פשיטי . בהרות עגולות : רב יוסף איעסק . לתלגא בריחים כדי שיתחמם ויזיע : בכשורי . לשאת קורות ומשאות : אהדמו לי הדמי דחיותא . סדרו לפני נתחי הבהמה לנתחיה : אהדמו . הכניסו כלומר ערכו הנתחים : א"ל . ריש גלותא : אי הכי . דמשום דחשידי הוא : ליעבדו קמיה שמעיה דמר . כלומר קמיה שמעיה דמר יסדרו המאכל בהיתר : תכא . שולחן : ריסתנא דחנקא חמתא . אמגסטריישו"ן עצם קטן שעל כף הירך שאדם בולעו ונחנק משום דרב ששת סגי נהור הוה ולא יראהו ויאכל ויחנק : גששה . משמשה והרגיש באותו עצם : שקל . כל החתיכה וכרכה בסודריה : איגניב

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום . ואפי' אמר כתבו ותנו : **ברכה** בסודריה . משום דאשכח ביה טעמא דאיורא הוא דעבד הכי והגמרא לא פירשו עד לבסוף : דאמר

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ז וסי' קמא סעי' כא כג :
סז ב מיי' שם הלכ"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ט :
סח ג מיי' שם הלכ"ח טוש"ע שם סעי' יא :
א ד מיי' שם פ"ב הלי"ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכא סעי' א :
ב ה מיי' שם הלט"ז טוש"ע שם סעיף ה :
ג ו מיי' פ"ד מהל' דעות הל"ב והל' יד טו :

תוספות רי"ד

אמר לעשרה כתבו [ותנו] גט לאשתי א' כותב ושני' חותמין דכך אמר להם כל שנים מכם כתבו ותנו גט לאשתי . אבל אם אמר כולכם כתובו קפידא הוי שרצה לבזותה בפני כולן וא' כותב וכולן חותמין ואם מת אחד מהן הרי הגט בטל שלא נתקיים תנאו: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב על ידי כולם. פי' לא צוה להם לחותמו אלא לכיתבו בלבד כולכם כתבו א' כותב במעמד כולם פי' בהסכמת כולן שכולם ידעו כשיכתוב : הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם . פי' לא דמיא ברייתא למתני' דבמתני' צוה אותם בין על הכתיבה בין על החתימה משום הכי תנן אחד מהן כותב ושנים חותמין ואם אמר כולכם א' כותב (ושנים) [וכולם] חותמין אבל הברייתא מיירי כגון שלא צוה אותם אלא בכתיבת הגט והוא רוצה אח"כ להחתימו : איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אותם אינו ככולכם ור' יוחנן משום ר' אלעזר אמר מנה אותם הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו הא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא והילכך עבדינן לחומרא בין מנה כולם בין מנה מקצתם אותם שמנה ככולכם דמי : אתקין רב בגיטא כתובו כל חד מנכון(א)פי' כתובו חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון פי' כשמצוה הבעל במעמד אנשים כתבו גט לאשתי התקין שיאמר כך כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מינכון גזירה שמא יאמר כולכם ויתבטל הגט משום הכי מלמדין אותו שיאמר כן :

סליק פירקא

מסורת הש"ס

מדלא מנאה . ג' רש"ל

[תוספתא ספ"ד]

[ע' מ"ש תוס' על זה לקמן עו: ד"ה בודקין]

[לקמן עו:]

[קדושין נה: וש"נ]

ס"א בולי ליליא

[נ"ל אמודאי וכ"ג הערוך עי' ערך מד ב]

ס"א נ"ב

[דסתנא גירסת ערוך]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בודקין וכו' להשיב עליהם לאו או הן ואם ראו דעתו :

גליון הש"ס

גמ' אמרי לה להאי גיסא . כעין זה ב"ב דף מב ע"ב וש"נ :

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבוהו אין בדבריו האחרונים כלום : נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו . פי' קורדייקוס הוא רוח רעה השורה על האדם ששותה יין מגיתו ומפני זה לא אמר כלום שמשועמם הוא ואינו עומד על דעתו ואם מתחילה צוה ואמר כתבו גט לאשתי ואח"כ אחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבוהו אין בדבריו האחרונים כלום ולא בטלה שליחותו : נשתתק לאו אמי שאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנאלם מחמת חולי ועומד על דעתו ואם אמרו לו נכתוב גט לאשתך והוא הרכין והטה להם בראשו סימן [הוא] שמתרצה בדבר בודקין אותו ג' פעמים בדברים אחרים אם משיב על לאו לאו ועל הין הין על דעתו הוא עומד וסומכין בהרכנת ראשו וכותבין גט לאשתו : אמר

(א) נראה דצ"ל כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרין מנכון כו' .

איגניב לן כסא דכספא בהדי דקא מעייני ואתי אשכחוה דכרוכה בסודריה אמרי ליה חזי מר דלא מיכל קא בעי אלא לצעורן אמר להו אנא מיכל אכלי וטעמי ביה טעמא דחיורא אמרי ליה חיורא לא עביד לן האידנא אמר להו בדקו בדוכתיה *דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא וחיורא באוכמתא לקותא היא בדוק אשכחוה כי קא נפיק כרו ליה בירא ושדו ליה ציפתא עילויה ואמרי ליה ליתי מר לינח נחר ליה רב חסדא מאחוריה אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה °נטה לך על ימינך או על שמאלך אמר ליה לשמעיה מאי קא חזית אמר ליה ציפיתא דשדיא אמר ליה הדר מינה לבתר דנפק אמר ליה רב חסדא מנא הוה ידע מר אמר ליה חדא דנחר לי מר ועוד דפסק לי ינוקא פסוקא ועוד דחשידי עבדי דלא מעלו °עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות שרים ושרות אלו מיני זמר ותענוגות בני האדם אלו בריכות ומרחצאות שדה ושדות הבא תרגימו שידה ושידתין במערבא אמרי שידתא אמר רבי יוחנן שלש מאות מיני שדים היו בשיחין ושידה עצמה איני יודע מה היא אמר מר הבא תרגימו שידא ושידתין שידה ושידתין למאי איבעי ליה דכתיב °והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן היכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכא אישתכח אמרו ליה אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אפשר דידעי ומגלו לך אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אמרי אנן לא ידעינן דילמא אשמדאי מלכא דשידי ידע אמר להו היכא איתיה אמרי ליה איתיה בטורא פלן כריא ליה בירא ומליא ליה מיא ומכסיא בטינרא וחתמיה בגושפנקיה וכל יומא סליק לרקיע וגמר מתיבתא דרקיעא ונחית לארעא וגמר מתיבתא דארעא ואתי סייר ליה לגושפנקיה ומגלי ליה ושתי ומכסי ליה וחתים ליה ואזיל שדריה לבניהו בן יהוידע יהב ליה שושילתא דחקיק עלה שם ועזקתא דחקיק עלה שם וגבבי דעמרא וזיקי דחמרא אזל כרא בירא מתתאי ושפינהו למיא וסתמינהו בגבבי דעמרא וכרא בירא מעילאי ושפכינהו לחמרא וטמינהו סליק יתיב באילנא כי אתא סיירה לגושפנקא גלייה אשכחיה חמרא אמר כתיב °לץ היין הומה שכר וכל שוגה בו לא יחכם וכתיב °זנות ויין ותירוש יקח לב לא אישתי כי צחי לא סגיא ליה *אישתי רוה וגנא נחית אתא שדא ביה שושילתא סתמיה כי אתער הוה קא מיפרזל א"ל שמא דמרך עלך שמא דמרך עלך כי נקיט ליה ואתי מטא דיקלא חף ביה שדייה מטא לביתא שדייה מטא גבי כובא דההיא ארמלתא נפקא איתחנא

רש"י

איגניב לן כסא דכספא . שהיו רוחים אותו כרך בסודריה ורוצין לבדוק מהו : **אמרי ליה** . לריש גלותא : **דחיורא** . בשר בעלת שחין : **מיכל אכלי וטעמי** . טעמתי : **חיורא לא עביד לן האידנא** . לא שחטנו היום בהמה בעלת שחין : **בדוכתא** . בעור היו בודקין במקום ריסתנא זו בכף הירך ותמלאנו בעור שהוא לבן : **דאמר רב חסדא חיורא באוכמתא לקותא היא** . טלאי לבן בעור שחור לקותא היה שם בבשר והפך העור ללבן : **כרו ליה בירא** . חפרו גומץ שיפול בו : **ושדו ליה ציפתא** . השליכו מחצלת על פי הבור כדי שלא יבין *מושבו : **ליתי מר לינח** . לשכב במשכבו : **נחר ליה רב חסדא** . עשה לו סימן כמו נחרת סוסיו (ירמיה ח) : **א"ל** . רב ששת לינוקא פסוק לי פסוקיך : **נטה לך** . פסוק הוא בשמואל : **הדר מינה** . חזור מעליה לימין או לשמאל : **בריכות** . לרחוץ בהן בצונן : **הכא תרגימו** . בבבל : **שידה ושידתין** . שד זכר ושד נקבה : **שידתא** . שידה עגלה למרכבת נשים ושרים : **בי שיחין** . באותו מקום : **מה היא** . מה דמותה ומה טיבה ויש אומרים שידה עצמה ראש כולן ואמן איני יודע מאי היא : **היכי איעביד** . בלי כלי ברזל : **שמיר** . בריה מששת ימי בראשית ואין כל דבר קשה יכול לעמוד מפניו : **לאבני אפוד** . דאמרינן במסכת סוטה (דף מח:) אבנים הללו אין כותבין עליהם בדיו שנאמר פתוחי חותם ואין מסרטין עליהם באיזמל שנאמר במלואתם שלא יהו חסרות כלום אלא כותב עליהם בדיו ומראה להן שמיר מבחוץ והן נבקעות מאליהן : **כבשינהו** . כפאם ביסורין לומר לו היכן הוא : **כבשינהו** . לאחן לשון מכבש של בגדים (שבת דף קמא.) : **היכא איתיה** . אשמדאי שאוכל לכבשו : **בטורא פלן** . בהר פלוני : **כריא ליה בירא** . כרה לו שם בור : **טינרא** . אבן : **וחתמיה בגושפנקיה** . בחותמו : **סייר לגושפנקיה** . בודקו שלא נגע אדם בו לגלות בורו : **בגבבי דעמרא** . גיזות למר : **וזיקי דחמרא** . נודות יין : **בירא מתתאי** . במורד ההר למטה מבורו של אשמדאי : **ושפינהו למיא** . כגון השופה יין *לחמריה (ב"מ דף ס:) הריק מי בור העליון לתוך התחתון דרך נקב שנקב בשפה שבין שתי הבורות ומתוך שהראשון קרקעיתו גבוהה מקרקעית התחתון נרוקו המים לתוכו מאליהן : **וסתמינהו** . לנקבים שבין זה לזה כדי שכשישים יין בעליון לא יזוב ממנו לתחתון : **וכרא בירא** . אחרינא מעילאי לבורו של אשמדאי : **וטמינהו** . מילא אותן שתי בורות עפר כדי שלא יבין אשמדאי : **טמינהו** . סתמן כדמתרגמינן סתמום פלשתים (בראשית כו) טמנון פלישתאי : **כי אתא** . אשמדאי : **סיירה לגושפנקיה** . ומצאו שלם : **לא סגי ליה** . לא יכול להתאפק : **רוה וגנא** . נשתכר ונרדם : **נחית אתא** . בניהו מן האילן : **סתמיה** . סגר השלשלת סביב צוארו שלא יוכל ראשו לצאת : **הוה קא מפרזל** . משתגע ומתעסק לנתקה הימנו : **דמרך** . הקב"ה : **חף ביה** . נתחכך בו : *כובא** . צריף קטן כמו כובא דליידי : **דארמלתא** . אלמנה היתה דרה בו : איתננא

תוספות

דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא וחיורא באוכמא לקותא היא . פירוש טולאי שחור בעור לבן או טולאי לבן בעור שחור אין זה אלא מחמת נגע שהיה שם הקשה רבינו תם דבנזיר בריש פרק בית שמאי (דף לא:) משמע דלא איירי רב חסדא אלא בשור שחור בין שוורים לבנים שהשחור מגרע כולם ומתקלקל מקחם על ידו ופריך התם ממתני' דהתם דמשמע שהלבן גרוע ומסיק דרב חסדא איירי בתורא דקרמנאי דהתם שחור גרוע טפי ואור"ת דתרי מילי נינהו ומילתיה דהכא איירי בטלאי שחור בעור לבן ולבן בעור שחור והתם מיירי בשור שחור בין שוורים לבנים ותדע דבכל הספרים ישנים לא גרסינן התם במילתיה דרב חסדא אלא אוכמא בחיורא לקותא ותו לא וכן נראה דאי גרסינן תרווייהו כמו הכא ונפרש חד לטלאי וחד לשור בין השוורים אם כן מאי פריך התם דמנא ליה דאוכמא בחיורא קאי אשור בין השוורים נימא איפכא ולא יקשה כלום. רבינו תם : **איכא** שמיר דאייתי משה לאבני אפוד . הכא משמע דלאבני אפוד בעי שמיר ובפ"ק דקידושין (דף לא.) גבי עובדא דדמא בן נתינה בקשו ממנו אבנים לאפוד וזה היה בבית שני מדקאמר לשנה נולדה לו פרה אדומה כו' דבבית ראשון לא עשו פרה כדאמר* שניה עשה עזרא ואם כן היה שמיר בבית שני ואין להקשות דבפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים ומשחרב בית המקדש בטל שמיר דהיינו בית המקדש שני מדנקט בית המקדש סתם והתם בגמרא נקט בית המקדש ראשון על מילי אחריני ועוד מדלא ערבינהו בהדי אורים ותומים והוי ליה למיתני משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים והשמיר דמשמתו נביאים הראשונים היינו משחרב בית המקדש ראשון בטלו אורים ותומים וצריך לומר ששמרוהו מימי שלמה עד חורבן בית שני הקשה ה"ר אלחנן במסכת ע"ז בפ' ר' ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון ליתברינהו אבנים שלמות אמר רחמנא ליגסרינהו לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא וליגסרינהו ע"י שמיר ואומר ר"י דע"י שמיר אין נעשין חלקות דהגירת לפורן פוסלת במזבח* והך סוגיא אתיא כמ"ד בסוטה (דף מח:) דאיצטריך שמיר לאבני בית המקדש והא דכתיב מגוררות במגירה מוקי לה בבנין ביתו*: **זיל** אייתי שידה כו' . כי לא רצו לשאול באורים ותומים כשיכולין לשאול על ידי דבר אחר :

וכתיב זנות ויין ותירוש . אף על פי שזה הפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין כמו ארור עושה מלאכת ה' רמיה בפ' לא יחפור (ב"ב דף כא:) °גבי יואב : לברוקתי

מיר לא: | ז"ל מושבו | ב"א לחבריה | ס"א דלא אישתא אמר כתיב ויין ישמח לבב אנוש | [גי' הערוך ערך ככא ג' כוכא וכזה עולה יפה פרש"י כוכא צריף קטן כמו כוכא דליידי תענית דף כב.]

[פרה פ"ג מ"ה] | [חולין יח.] | [וע"ע תוס' זבחים מד ד"ה אבנים ותוס' חולין יח. ד"ה וכמה]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכתיב וכו' גבי יואב. ע' לעיל דף נב ע"ב וכמ"ש שם על הגליון:

שמואל ב ב | קהלת ב | מ"א ו | משלי כ | הושע ד

איתגנא ליה כפא לקומתיה מיניה איתבר ביה גרמא אמר היינו דכתיב °ולשון רכה תשבר גרם חזא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא רויא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא חדוותא דהוו קמחדי לה בכה שמעיה להההוא גברא דהוה קאמר לאושכפא עביד לי מסאני לשב שני אחיך חזא ההוא קסמא דהוה קסים אחיך כי מטא להתם לא עיילוה לגביה דשלמה עד תלתא יומי יומא קמא אמר להו אמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה א"ל אנסיה מישתיא שקל לבינתא אותיב אחברתה אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו הדור אשקיוה למחר אמר להו ואמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינתא מחברתה אותבה ארעא אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו נגידו מיניה מיכליה [לסוף] תלתא יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח ארבעה גרמידי ושדא קמיה א"ל מכדי כי מיית ההוא גברא לית ליה בהדין עלמא אלא ד' גרמידי השתא כבשתיה לכולי עלמא ולא שבעת עד דכבשת נמי לדידי א"ל לא קא בעינא מינך מידי בעינא דאיבנייה לבית המקדש וקא מיבעי לי שמירא א"ל לדידי לא מסיר לי לשרא דימא מסיר ליה ולא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא דמהימן ליה אשבועתיה ומאי עבד ביה ממטי ליה לטורי דלית בהו ישוב ומנח לה אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט מייתי ביזרני מאילני ושדי התם והוי ישוב והיינו דמתרגמינן נגר טורא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בני וחפויה לקיניה זוגיתא חיורתי כי אתא בעי למיעל ולא מצי אזל אייתי שמירא ואותביה עלויה רמא ביה קלא שדייה שקליה אזל חנק נפשיה אשבועתיה אמר ליה בניהו מאי טעמא כי חזיתיה להההוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסיקתיה לאורחיה אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דצדיק גמור הוא ומאן דעבד ליה ניחא נפשיה זכי לעלמא דאתי ומאי טעמא כי חזיתיה להההוא רויא דקטעי באורחא אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרזי עליה ברקיעא דרשע גמור הוא ועבדי ליה ניחא נפשיה כי היכי דליכליה לעלמא מאי טעמא כי חזיתיה להההוא חדוותא בכית אמר ליה בעי מימת גברא בגו תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן תליסרי שנין מאי טעמא כי שמעתיה להההוא גברא דאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיכת אמר ליה ההוא שבעה יומי לית ליה מסאני לשב שנין בעי מ"ט כי חזיתיה להההוא קסמא דהוה קסים אחיכת אמר ליה דהוה יתיב אבי גזא דמלכא לקסום מאי דאיכא תותיה *תרחיה גביה עד דבנייה לבית המקדש יומא חד הוה קאי לחודיה אמר ליה כתיב °כתועפות ראם לו ואמרינן כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השדים מאי רבותייכו מינן א"ל שקול שושילתא מינאי והב לי עיזקתך ואחוי לך רבותאי שקליה לשושילתא מיניה ויהיב ליה עיזקתיה *בלעיה אותביה לחד גפיה ברקיעא ולחד גפיה בארעא פתקיה ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה °מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש *°וזה היה חלקי מכל עמלי *מאי וזה רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו היה מחזר על הפתחים כל היכא דמטא אמר °אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים כי מטא גבי סנהדרין אמרו רבנן מכדי שוטה בחדא מילתא לא סריך מאי האי אמרו ליה לבניהו קא בעי לך מלכא לגביה אמר להו לא שלחו להו למלכוותא קאתי מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו להו בידקו בכרעיה שלחו להו במוקי קאתי וקא תבע להו בנידותייהו וקא תבע לה נמי לבת שבע אימיה אתיוה לשלמה והבו ליה עזקתא ושושילתא דחקוק עליה שם כי עייל חזייה פרח ואפילו הכי הוה ליה ביעתותא מיניה והיינו דכתיב °הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות *רב ושמואל חד אמר מלך והדיוט וחד אמר מלך והדיוט ומלך לדמא דרישא ליתי שורבינא ובינא ואסא דרא וזותא וחילפא *וחילפי דימא ויבלא ולישלוקינהו בהדי הדדי ולנטול תלת מאה כסי אהאי גיסא דרישא ותלת מאה כסי אהאי גיסא דרישא ואי לא ליתי וורדא חיורא דקאי בחד דרא ולישלקיה ולינטול שיתין כסי אהאי גיסא דרישא ושיתין כסי אהאי גיסא דרישא לצליחתא ליתי תרנגולא ברא ולישחטיה בזוזא חיורא אההוא גיסא דכייב ליה ונזדהר מדמיה דלא לסמינהו לעיניה וליתלייה בסיפא דבבא דכי עייל חייף ביה וכי נפיק חייף ביה
לברוקתי

איתגנא ליה. לימשך מעליו שלא יחוף בו: כפא לקומתיה. לצד אחד ואיסתלק עובי כתיפיו מן הבית: ולשון רכה תשבר גרם. על ידי לשון רכה שהנגה מענה רך נשברה עצמי: אסקיה. העלהו להטותו אל הדרך: רויא. שיכור: אסקיה. אל הדרך: חזא חדוותא דהוו מחדי לה. ראה הכנסת כלה שהיו מרבין בשמחה מאד: אנסיה משתיא. שתה הרבה: נגידו מיכלא מיניה. משכו ידיכם מלהאכילו כי אם מעט: קניא. קנה: דמהימן ליה אשבועתיה. מאמינו בשבועתו כשנשבע לו להחזירו לו: דלית בהו ישוב. של זרעים ואילנות להתפרנס שם: ופקע טורא. מתבקע מעט כמין חריץ עד שמשליך שם זרע האילנות וגדלים אילנות שם ומתפרנס מהם: בדקו קינא. בדקו עד שהיו בקיאין היכן יש קן של דוכיפת דהוא תרנגולא ברא: זוגיתא. זכוכית כדי שיראה את בניו ולא יוכל ליכנס אצלם ויהא צריך לשמיר לבקע הזכוכית: רמא ביה. שלוחו של שלמה קלא: חנק נפשיה. התרנגול: אסיקתיה. מה חששת לו: ובעיא מינטר ליבם קטן. עד שיביא שתי שערות ויהא ראוי לחליצה ויודע היה זה שעתידה להמתין שלש עשרה שנה: שבעה יומי לית ליה. אינו בטוח לחיות שבעה ימים שמא למחר ימות: אבי גזא. תחתיו היה אוצר גדול זהב וכסף טמון: תרחיה גביה. איחר אצלו שלמה לאשמדאי תרח בלשון ארמי איחור כדאמרינן בבבא קמא (דף פ:) מאן תרח ניתרח שמואל: הוה קאי לחודיה. שלמה אצל אשמדאי: כתועפות ראם לו. להקדוש ברוך הוא יש לו תועפות ראמים למשלחתו וליפרע פורענות בשליחותו: מאי רבותייכו. שנשתבח הקב"ה בכם: עזקתך. טבעתו היה שם חקוק עליה: פתקיה. דחהו: גונדו. לבושו ובביאורי טהרות דרב האי ראיתי קודו מקידה של חרס לשתות מים (סוטה דף נב:): לא סריך. אינו נדבק לומר דבר אחד של שטות כל הימים שזה אומר הייתי מלך ואינו אומר דבר שטות אחרת: בדקו בכרעיה. שרגליו של שד דומות לשל תרנגולים: במוקי קאתי. אינו בא לשכב יחף אלא באנפילאות קאלצו"ש בלעז: מלך והדיוט. היה שלמה לא חזר שוב למלכותו*: לדמא דרישא. חולי כאב הראש הבא מחמת דם: שורבינא. מין ארז כדאמרינן בראש השנה (דף כג.) תאשור שורבינא: ובינא. ערבה: ואסא דרא. הדס לח: חילפא. צפצפה עץ ששמו פופליי"ר: וחילפי ימא. גירופל"א*: °יבלא. מין עשב: וורדא. רוס"א: דקאי בחד דרא. כל עלין שלו מצד אחד זה למעלה מזה: לצליחתא. כאב חצי הראש: בזוזא חיורא. בדינר של כסף צרוף ישחטנו: אההוא גיסא דכאיב ליה. שיזוב הדם על חצי הראש ששם הכאב: וליתלייה. לתרנגולא שחוט: בסיפי דבבא. במזוזות הפתח:
לברוקתי

תורה אור
משלי כה
במדבר כד
קהלת א
ס"א וכתיב וזה
שם ב
שם א
שיר ג

סנהדרין כ:
מגילה יא:
[גי' הערוך ערך תרה תרהייה]
פי' בלע לשלמה ס"א בלעה ופי' בלע לעיזקא. מ"ד
[בערוך ערך חלף ב פי' רוזמרי"ן]
ר"ל כעין מלכות ראשונה שמלך על העליונים. רש"ל
נעגליך בל"א

גליון הש"ס
רש"י ד"ה יבלא מין עשב. וכן בחולין דף נט ע"ב כרך ריפתא איבלא:

לברוקתי ליתי עקרבא דשב חומרי ונייבשיה בטולא ונישחוק תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה ולימלי תלתא מכחלי בהאי עינא ותלתא מכחלי בהאי עינא טפי לא לימלי דאי לא פקע עיניה לשברירי דליליא ניתי שודרא ברקא וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא וניטרפו ינוקי חספא אבתריה ולימרו ליה *אסא כלבא אכסא תרנגולא וליגבי שב אומצי משבעה בתי וליתבינהו ניהליה בצינורא דדשא וניכלינהו *בקלקולי דמתא בתר הכי לפשוט שודרא ברקא ונימרו הכי שברירי דפלוני בר פלוניתא שבקינהו לפלוני בר פלוניתא וליחרו לכלבא בבביתא דעיניה לשברירי דיממא ליתי שבעה סומקי מגווא דחיותא ונִיטוינהו אחספא דאומנא וליתיב איהו מגואי ואיניש אחרינא מאבראי ונימא ליה עוירא הב לי דאיכול ונימא ליה האיך פתיחא סב איכול ובתר דאכיל ליתבריה לחספא דאי לא הדרי עילויה לדמא דאתי מנחירא ליתי גברא כהן דשמיה לוי וליכתוב ליה לוי למפרע ואי לא ליתי איניש מעלמא וניכתוב ליה אנא פפי שילא בר סומקי למפרע ואי לא ניכתוב ליה הכי טעם דלי במי כסף טעם דלי במי פגם ואי לא ליתי עיקרא דאספסתא ואשלא דפורייא עתיקא וקורטסא ומוריקי וסומקא דלוליבא ונקלינהו בהדי הדדי וליתי גבבא דעמרא ונִיגדול תרתי פתילתא ולטמיש בחלא וניגדבל בקיטמא הדין וניתיב בנחיריה ואי לא ליחזי אמת המים דאזלת ממזרח כלפי מערב ונפסע וניקום חד כרעא להאי גיסא וחד כרעא להאי גיסא ונישקול טינא בידיה דימינא מתותי כרעא דשמאליה ובידיה דשמאלא מתותי כרעא דימיניה ונִיגדול תרתי פתילתא דעמרא וניטמיש בטינא וניתיב בנחיריה ואי לא ליתיב תותי מרזבא ונייתו מיא ולישדו עליה ולימרו כי היכי דפסקי הני מיא ליפסוק דמיה דפלניתא בר פלניא לדמא דאתי מפומא בדקינן ליה בגילא דחיטתא אי סריך מריאה קאתי ואית ליה תקנתא ואי לא מכבדא קאתי ולית ליה תקנתא אמר ליה רב אמי לרב אשי והאנן איפכא תנן *ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הריאה שניקבה או שחסרה אמר ליה כיון דמפומיה קאתי אימר איתמוחי איתמח אמר מר אי מריאה קאתי אית ליה תקנתא מאי תקנתיה ליתי שבעה *כוני מפירמא דסילקא ושבעה כוני פירמא דכרתי וחמשה כוני פרידא ותלתא כוני דטלפחי וכונא דכמונא וכונא דחבלי ובנגדן כנתא פטירתא וליבשיל וליכול ולישתי אבתריה שיכרא חריפא דטבת לככא אמר רבה בר רב הונא ליתי תומא יחידאה ונימרסיה במישחא ומילחא ונתביה אטופראי דאליונא דההוא גיסא דכייב ליה ונהדר ליה גדנפא דלישא וניזדהר לבישריה דקשי לחוורא לחינכי אמר רבי יוחנן *חומתי כי ממרו ועיקרא דחומתי עדיף ממרו וניִנקוט בפומיה הני לאוקומי לבשולי לייתי פארי דריש נפייא וטלפחי בעפריידו ושובלילתא וחומרתא דכשותא ונינקוט באמגוזא בפומיה לאיפתוחי לינפח ליה חבריה תחלי חורתא בגילא דחיטתא לאסוקי ליתי עפרא מטולא דבית הכסא וניגבול בדובשא וניכול דמעלי ליה לברסם ליתי כי פיסתקא דנישדור וכי אמגוזא דחלבניתא דובשניתא ומלי תרוודא דובשא חיורא ומלי נטלא בת מחוזא חמרא נקידא ונישלוקינהו בהדי הדדי וכי בשיל נשדור בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי רביעתא דחלבא דעיזא חוורתי ונִיטייפיה

לברוקתי. חולי שבעין שקורין טייל"א: **דשב חומרי**. מגומר בשבע גוונין מחמת זקנה: **ונייבשיה בטולא**. כלומר שלא מחמת שמש: **תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה**. שני חלקים כחול וחלק אחד ממנו: **תלתא מכחלי**. מכחול הוא כנף עוף או כף רחב דק של עץ שנוטל בו הכחול ונותן בעין: **תלתא מכחלי**. שלשה פעמים: **לימלי**. ישום בעינו: **דאי לא**. מיזהר דלא לימלי טפי פקע עיניה: **לשברירי דליליא**. סנורים הבאות על האדם בלילה: **שודרא ברקא**. חבל של שיער בהמה ושל זנב סוס ופרה: **וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא**. יקשור אחד מרגליו ורגל הכלב בשני ראשי החבל: **וניטרפו ינוקא חספא אבתריה**. יקשקשו תינוקות שברי חרסים אחריו: **ויאמרו**. לחש זה: **אסא כלבא אכסא תרנגול**. זקן כלב שוטה תרנגול: **אומצי**. חתיכות בשר: **ונתבינהו ניהליה**. בני הבתים להנך אומצי בצינורא דדשא: **קלקלי**. אשפות: **ליפשוט**. יתיר הקשר מרגלו: **בבביתא דעיניה**. בבבת עינו: **סומקי**. טחולים: **אחספא דאומנא**. כלי חרס מנוול שמקיזין לתוכו דם: **ונימא ליה עוירא**. לפתיחא הב לי ואיכול: **פפי שילא כו'**. לחש הוא: **טעם דלי במי כסף**. לחש הוא: **אשלא דפוריא**. חבל של מיטה: **וקורטסא**. נייר של מוכין: **ומוריקא**. קרוג: **וסומקא דלולבא**. דבר אדום הגדל בלולב: **ונגדיל פתילתא**. לשון גדילים יעשה פתילה מן הצמר: **ולטמיש בחלא**. ישרה בחומץ: **ונינדביל**. יגלגלנו באפר וידבק האפר בו: **ונשדו עליה**. דרך מרזב: **סריך**. נדבק הקש בדם: **גילא**. איסטריי"ם: **כיון**. דדמא דכבדא שהיא תלויה למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרך הפה: **אימר אתמוחי אתמח**. כולה כבדא ולא נשתייר הימנה כלום ונפל לריאה דרך קנה הכבד שמחובר לקנה של ריאה: **כוני**. מלא אגרוף: **פירמא דסילקא**. קניבת תרדים מלינדור"א: **פרידא**. מין עשב וי"א מדיירישר"ש: **וכנגדן**. כשיעור כל אלו: **כנתא פטירתא**. אנטריי"ל של בהמה שהיתה פטר רחם לאמה: **לככא**. חולי השינים הפנימיים: **תומא יחידא**. ראש שום שלא היה בו אלא גלע אחד: **ונמרסיה**. ישחקנו: **אטופרא דאליונא**. על צפורן של בוהן יד: **וניזדהר לבשריה**. שלא יגע אותו שום בבשרו: **דקשי לחוורא**. לצרעת: **לחינכי**. אבעבועות הגדילים בגרון כמין גלנט ובלשון רומי אשטרנגיילו"ן: **חומתי כי ממרו**. עלי של חומס פילטרו טוב לרפואה זו כמין עשב שקורין ממרו בלשון ארמי: **ועיקרא דחומתי**. שורש החימוס פילטרו: **עדיף**. לרפואה ממִמרו ממרו שבדמוני' לשון מורי: **סני**. חומתי וממרו: **לאוקומי**. החולי שלא יגפת יותר מדאי: **לבשולי**. האבעבועות שתקבץ לחה שלהן לתוכן שתהא יוצאה כשיבקעו אותו: **פארי דריש נפיא**. סובים גדולים שלפין למעלה בנפה כשמרקדין: **וטלפחי בעפרייהו**. עדשים עם עפר שנתלשו בהן: **ושבלוליתא**. תלתן פינגר"י: **וחומרתא דכשותא**. פרח שבכשות הומלו"ן: **באמגוזא**. כשיעור אגוז: **לפתוחי**. האבעבועות של אשטרנגיילו"ן שיבקעו ותצא הליחה: **לינפח ליה**. בגרוע: **בגילא דחיטתא**. שהוא חלול ויכנים זרע השחלים לתוכו בראשו אחד ויכניסנו בתוך פיו של חולה עד הבליעה וינפח חבירו בראש האחר וילכו השחלים ויפלו ויחנו על החולי: **לאסוקי**. להעלות בשר לרפאות הביקוע: **מטולא דבית הכסא**. מתחת צל אבנים המסודרות לבית הכסא בשדות ומתוקנות כעין מושב: **לברסם**. חולי שקורין נוריי"ר והוא בא מן הראש דרך החוטם: **כי פיסקתא דנשדור**. כשיעור גלנט של ארז מסס נשדור שקורין אמוניקא: **חלבניתא דובשניתא**. חלבנה מתוקה שקורין גלמא: **תרוודא**. כף: **נטלא**. כלי מחזיק רביעית: **חמרא נקידא**. יין נלול יפה שאינו אדום: **וכי בשיל נשדור בשיל כוליה**. זה סימן יהיה לך כשיבשל הנשדור בידוע שאחר סמנין מבושלין לפי שהוא קשה:

לברוקתי. הכא משמע דיש לה רפואה וכן בפ' המוציא יין (שבת דף עח.) כמי קאמר שכן כוחלין לברוקתי וקשה דבבכורות (דף לח:) חשיב ליה גבי מומין הקבועין ואומר רבינו יצחק דכל מה שאינו עובר מאיליו או ע"י רפואה קלה חשיב מום קבוע אי נמי רפואה דהכא ודהמוציא היינו בתחילת החולי אבל בסוף החולי אין לו רפואה:

לככא. שינים כדפי' בקונטרס כאן ולא כמו שפירש בעלמא (ע"ז דף כח.*) דהיינו חניכיים מדאמרינן בערבי פסחים (דף קיג.) לא תעקר ככא וכן בחולין (דף נט:) כתור ככי ושיני דגברי וזה לא שייך לומר בחניכיים:

רב

[גירסת הערוך אשא]
חולין מג.
[בערוך ערך חמת איתא חומתי וממרו פי' בלע"ז פילטרו"ן]
[עי' תוס' שם ד"ה ככי]
[ב"ק כא. ובע"ז כח. כתב רש"י תרגום מאשפות ירים אביון מקלקלתא מרים תשוכה]
[נ"א בוני אבל בגירסת ערוך ערך כן ג איתא כוני ופירושו חופן ועי' בשבתקי: הגירסא שלפנינו בוני ופרש"י שם בוני מלא אגרוף ובעירובין כט: פרש"י בוני מדות ולקמן ע"ב ודף ע. כוני פרש"י מלא אגרוף וע"ע שבת סב. ד"ה ובשבעה]

ונימטייפיה אתלת קלחי כרבא וניבחשיה בגווזא דמרמהין וכי בשיל גוווא במרמהין בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי נפקי דכלבא חיורא וניגבול בנטפא וכמה דאפשר נפקא לא ניכול דמפריק לגירא ליתי גירא דלילתא וניפכיה ונשדי מיא עלויה ונשתי ואי לא ליתי ממיא דאישתי מינייהו כלבא בליליא וניזדהר מגילויא *אנפקא דחמרא חייא למורסא אנפקא דחמרא באהלא *תולאנא לפירחא דליבא ליתי תלת ברושייאתא דשערי ונשטרינהו בכמכא דלא עבר עילויה ארבעין יומין וניכול ונשתי אבתריירהו חמרא מרקא א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא וכל שכן דפרח ליביה אמר ליה אנא ליוקרא דליבא אמרי לפירחא דליבא ליתי תלת ברושייאתא דחיטי ונישטרינהו בדובשא וניכול ונישתי אבתרייהו חמרא חייא לצרחא דליבא *ליתי תלת *ביעי ניניא וביעתא דכמונא וביעתא דשומשימי וליכול לכאב מעי ליתי תלת מאה פלפלי אריכתא וכל יומי נשתי מאה מינייהו בחמרא רבין דמן נרש עבד לה לברתיה דרב אשי מאה וחמשין מהני דידן ואתסיא לכירצא אנפקא דחמרא באטרפא דעראה לכירצא חיורא ליתי ביזרא גלגילא וניציירה בשיסתג וניתיירה במיא ונשתיה ונזדהר מבינתא דאי לא מנקבא לה למעייניה למיסר סיסין רטיבא במיא למישרא יבישתא במיא וסימנך איצא רטיבא דסכר נהרא לטחלא ליתי שב ביני דמיא ונייבשינהו בטולא וכל יומא נישתי תרתי ותלתא בחמרא ואי לא ליתי טחלא דציפרתא דלא איפתח ונטחיא בתנורא ונוקי להדיה ונימא כי היכי דיביש האי טחלא נייבש טחליא דפלוני בר פלוניתא ואי לא ניטחיה ביני אורבי דביתא חדתא ונימא הכי ואי לא *ליבקי שכבא דשכיב בשבתא ונישקליה לידיה ונותבה אטחליה ונימא כי היכי דיביש הא ידא נייבש טחליא דפלוני בר פלוניתא ואי לא ניתי ביניתא ונימטוייה בי נפחא וניכליה במיא דבי נפחא ונישתי ממיא דבי נפחא ההיא עיזא דהות שתיא מיא דבי נפחא אישתחיט ולא אישתכח לה טחלא ואי לא ליפתח חביתא דחמרא לשמיה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי אי אית ליה חביתא דחמרא לא אתי לקמיה דמר אלא מרגל בפת שחרית דמעליא לכולי גופיה לרושחתא ליתי אקיקא ואילווא ואספירכא ומרתכא וחומרתא דפילון ושיאפא דחמימתא ונינקט בשחקי דכיתנא בקייטא ודעמר גופנא בסיתוא ואי לא לישתי שיכרא מרקא לשיגרונא ליתי פתיא דמוניני וניגנדריה שיתין זימני אהא מטחתיה ושיתין זימני אהא מטחתיה לצמירתא ניתי תלת ניטופייתא מישחא דכופרא ותלת ניטופייתא איצרא דכרתי ותלת ניטופייתא דחמרא נקידא ולישדי ליה לאיש באמה ולאשה באותו מקום ואי לא ליתי אונא דזיקא ולתלי ליה לאיש באמה ולאשה בדדין ואי לא ליתי חוטא דזהוריתא דשדתיה דומה בת דומה וליתלי ליה לאיש באמה ולאשה בדדין ואי לאליתי כינה *דוכר ונקבה *וליתלי ליה לאיש באמה ולאשה באותו מקום וכי משתין נשתין אסיסנא יבישתא בצינורא דדשא ונעיין בחומרתא דנפק' מיניה דמעליא לכולהו צימרא לצימרא בר ליתי תלתא גריבי סופלי ותלתא גריבי אטרף אדרא ונישלוקינהו כל חד לחודיה וליתיב ביניהו ולתבינהו בתרתי משיכלי וניתי פתורא ונגח עילויה וניקום מעילוי האי ולותיב עילוי האי ומעילוי האי ולותיב עילוי האי עד דניסק ביה הבלא ולסחי מינייהו וכי שתי ממיא דאדרא לישתי ממיא דסופלי לא לישתי משום דמיעקרי לצימרא גוונא ליתי שבעה בוני דסילקא משב משארי ונישלוקינהו בעפרייהו וניכול ונישתי אטרף אדרא בשיכרא או
ענבי

ונטייפיה אתלת קלחי דכרבא. יטיפנו על שלשה קלחי כרוב בכלי : **ונבחשיה בגווזא דמרמהין**. יגיס את הקדירה בקיסם של עץ ששמו מרמהין : **נפקא דכלבא חיורא**. צואה של כלב לבן : **ונגבול בנטפא**. צרי : **וכמה דאפשר**. לו ברפואה אחרת או להתאפק בחוליו : **ניפקא לא ניכול**. לא יאכל צואת הכלבים : **דמפרק**. מנתק אבריו : **לגירא**. חולי שקורין אשפונט"א : **גירא דלילתא**. חץ של לילית אבן שעשויה כחץ ונופלת עם הברד : **ונפכיה**. העוקץ למטה ובית יד למעלה : **ונזדהר מגילויא**. שיהו במקום שאין נחש מצוי : **אנפקא**. זהו רביעית וכן שם הכלי : **למורסא**. קלוג : **אהלא תולאנא**. *אהלות אדום כמין תולעת שני : **לפירחא דליבא**. שלבו פורח פשמיי"ר בלע"ז : **ברושייתא**. חלות : **ונשטרינהו בכמכא**. ישרה אותם בכותח טרכנריי"ד בלע"ז : **דלא עבר עליה ארבעין יומין**. שנעשה הכותח : **מרקא**. מזוג במים הרבה : **דפרח ליביה**. שדברים חלשים הן כל אלו ומתישין כחו של אדם : **ליוקרא דליבא**. שלבו כבד עליו : **לצרחא דליבא**. כאב הלב : **ניניא**. מינט"ה : **מהני דידן**. פילפלין שלנו : **לכירצא**. תולעים שבמעים : **אטרפא דערא**. עלה של עץ ארע שקורין לוריי"ר ופריו קורין ביי"ש : **ביזרא דגלגילא**. זרע אורוגא : **ונצייריה בשיסתג**. יקשרנו בחתיכת בגד של צמר גפן : **וניזדהר מבינתא**. יזהר שלא יבלע את גרגיר הזרע : **למעייניה**. למיעיו : **למיסר**. לעצור את השלשול : **סיסין**. פוליאו"ל : **למשרי**. לשלשל אדם עצור : **וסימנך**. שלא תחליף לשתות לח לשלשל ויבש לעצור : **איצא**. שם עשב וכשהוא לח סוכרין בו נהרות כך הלח סותם : **לטחלא**. שטחול שלו נפוח וגדול מחמת חולי : **שב ביני דמיא**. שבע עלוקות של מים בלעז שנסוא"ש : **ליפרתא דלא איפתח**. עז שלא ילדה : **וניקו להדיה**. יעמוד כנגדו : **ואי לא**. אי ליכא תנורא : **ניטחייה**. להטות טחלא : **ביני אורבי**. יטיח אותו בכותל וידבק בין שורות הכותל וייבש שם : **ולימא הכי**. כי היכי דיביש האי טחלא כו' : **ליבקי שכבא**. יטרח עד שידע היכן יש מת שמת בשבת : **ליבקי**. לשון בקיאות : **ונשקליה לידיה**. דשכבא : **וניתיב להדיה טחלא**. דחולה :

ביניתא. דג : **ונטוייה בנורא דבי נפחא**. יצלנו בגחלים שלפני הנפח : **מיא דבי נפחא**. אותם שמכבה בהן את הברזל : **ליפתח חביתא דחמרא לשמיה**. יקנה חבית של יין לשתייתו כלומר ישתה יין טוב תמיד הרבה : **לא אתי קמי דמר**. לשאל רפואה שהיין רפואה לו : **לרושחתא**. תחתוניות : **אקוקיא**. עשב ששמו קקול"י : **אילוא**. אלואיי"ן : **אספרכא**. כסף חי : **מרתכא**. קוגילו"ן והוא מפסולת הכסף מקום שחופרין כסף מן הקרקע ויולקים אותו ומעלה ריתחא והוא מרתכא : **חומרתא דפילון**. בוטון שהנשים תולות בצואריהן של זהב או של כסף ונותן בו שמן שמעורב בו מין בושם ששמו פילון ודומה לעלי גפנים כדתניא בת"כ שלא יערב קימוס במר מי גלובקיא בשמן עלי גפנים בפילון : **ושייפא דחמימתא**. צואת יונים ולשון מורי צואת תרנגולין : **ונינקט**. כל אלו : **בשחקי דכתנא**. שהם קרים בקייטא : **ובדעמר גופנא**. שהן חמים בסתוא ויבשים באותו מקום : **לשגרונא**. חולי הירכים והקלבוסת שקורין הנק"א : **פתיא דמוניני**. כלי מלא ציר דגים קטנים : **ולגנדריה שתין זמני אהא מטחתא**. יגלגלו ששים פעמים על ירך זה למעלה בקלבוסת שקורין הנק"א : **לצמירתא**. אבן הגדילה בגיד ועוצרת השתן : **ניטופייתא**. טיפות : **משחא דכופרא**. פסולת של זפת והוא עיטרן : **איצרא דכרתי**. סחיטת כרישין : **חמרא נקידא**. יין נקי : **אונא דזיקא**. אוזן של נוד : **חוטא דזהוריתא דשדתי' דומה בת דומה**. חוט של זהורית שטואתו אשה חשודה בת חשודה : **אסיסנא יבישתא**. על סנה יבש : **ונעיין בחומרתא דנפקא מיניה**. יהא זהיר באבן היוצאת ממנו לשומרה : **דמעלי לכולם צמרי**. חולי שקורין *פיור"י : **גריבי**. סאין : **סופלי**. גרעיני תמרים : **אטרף אדרא**. עלין של עץ ששמו אדר : **משיכלי**. עריבות : **וכי שתי**. דקיימא לן הרוחץ בחמין שותה מהם והם רפואה לו במסכת שבת (דף מא.) : **ממיא דאדרא**. לישתי אבל ממיא דסופלי לא לישתי : **דמעקרי**. עושין אותו עקר מלהוליד : **בוני**. מלא יד : **משב משארי**. משבעת ערוגות : **בעפרייהו**. עפר העולה בשרשיהם :
ענבי

מלשון הבורית והאהל . רש"ל
[גי' הערוך ערך אהל א תולענא]
ס"א ליכול תלת ביעי ביעיתא בניניא וביעתא וכו'
פי' ענין טיפוס . ערוך ערך בק ב]
פי' מאוס ומאסה

[ב"ב נח: ב"מ פו.]
פי' כשיעור ביעי
פי' קדחת
ס"א ולישדי

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהלכות דעות הלכה טו :
ה ב מיי' שם הלכה א :
ו ג ד ה מיי' שם הלכ' יט טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף טו :
ז ו מיי' שם הלכה ג :
ח ז מיי' שם הלכה יח :
[וע"ע. תוס' ע"ז כו: ד"ה לאפוקי]
ט ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף יד :
י ט מיי' שם הלכה יח :

תורה אור

ענבי תאלא במים לחוזיתא ליתי שב חיטי ארזנייתא וניקלינהו אמרא חדתא ונפיק משחא מינייהו ונישוף רב שימי בר אשי עבד ליה להוא עובד כוכבים לדבר אחר ואיתסי אמר שמואל האי מאן דמחו ליה *באלונכי דפרסאי מיחייא לא חיי אדהכי והכי ניספו ליה בשרא שמינא אגומרי וחמרא חייא אפשר דחיי פורתא ומפקיד אביתיה *אמר רב אידי בר אבין האי מאן דבלע זיבורא מיחייא לא חיי אדהכי והכי נשקיה רביעתא דחלא *שמזג אפשר דחיי פורתא ומפקיד לביתיה א"ר יהושע בן לוי אכל בשר שור בלפת ולן בלבנה בלילי י"ד או ט"ו בתקופת תמוז אחזתו אחילו תנא והממלא כריסו מכל דבר אחזתו אחילו אמר רב פפא אפי' מתמרי פשיטא סד"א הואיל *ואמר מר תמרי משבען ומשחנן ומשלשלן ומאשרן ולא מפנקן אימא לא קמ"ל *מאי אחילו א"ר אלעזר אש של עצמות מאי אש של עצמות אמר אביי אש גרמי מאי אסותיה אמר אביי *אמרה לי אם כולהו שקייני תלתא ושבעא ותריסר והאי עד דמתסי כולהו שקייני אליבא ריקנא והאי בתר דאכל ושתי ועייל לבית הכסא ונפיק ומשי ידיה ומייתו ליה בונא דשתיתא דטלפחי ובונא דחמרא עתיקא וניגבלינהו בהדי הדדי וניכול וניכרוך בסדיניה ונינגיה וליכא דנוקמיה עד דקאי מנפשיה וכי קאי לישקליה לסדיניה מיניה ואי לא הדר עילויה אמר ליה אליהו לר' נתן °אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך תני ר' חייא הרוצה שלא יבא לידי חולי מעיים יהא רגיל בטיבול קיץ וחורף °סעודתך שהנאתך ממנה משוך ידך הימנה °ואל תשהה עצמך בשעה שאתה צריך לנקביך אמר מר עוקבא האי מאן דשתי טליא חיורא אחזתו ויתק אמר רב חסדא שיתין מיני חמרא הוו מעליא דכולהו סומקא ריחתנא גריעא דכולהו טליא חיורא אמר רב יהודה האי מאן דיתיב בצפרני ניסן גבי נורא ושייף משחא ונפיק ויתיב בשמשא אחזתו ויתק תנו רבנן *°הקיז דם ושימש מטתו הוויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושימשו הוויין להן בנים בעלי ראתן אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה אמר רבה בר רב הונא °בא מן הדרך* ושימש מטתו הוויין לו בנים ויתקין תנו רבנן *הבא מבית הכסא אל ישמש מטתו עד ששהה שיעור חצי מיל מפני ששד בית הכסא מלוה עמו ואם שימש הוויין לו בנים נכפים תנו רבנן °המשמש מטתו מעומד אוחזתו עוית מיושב אוחזתו *דלריא היא מלמעלה והוא מלמטה אוחזתו דלריא מאי דלריא אמר רבי יהושע בן לוי סם דלריא דרדרא מאי דרדרא אמר אביי מוריקא דחוחי רב פפא אלים ובלע ליה רב פפי אלים ושדי ליה אמר אביי מי שאינו בקי בדרך ארץ ליתי ג' קפיזי קורטמי דחוחי ונידוקינהו ונישליקינהו בחמרא ונישתי *אמר רבי יוחנן הן הן החזירוני לנערותי : שלשה דברים מכחישים כחו של אדם ואלו הן פחד דרך ועון פחד דכתיב °לבי סחרחר עזבני כחי דרך דכתיב °ענה בדרך כחי עון דכתיב °כשל בעוני כחי : שלשה דברים *מתיזין גופו של אדם ואלו הן °אכל מעומד ושתה מעומד ושימש מטתו מעומד *חמשה קרובין למיתה יותר מן החיים ואלו הן אכל ועמד שתה ועמד הקיז דם ועמד ישן ועמד שימש מטתו ועמד : ששה העושה אותן מיד מת ואלו הן הבא בדרך ונתייגע °הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה ונשתכר וישן על גבי קרקע ושימש מטתו אמר רבי יוחנן והוא שעשאן כסידרן אמר אביי כסידרן מת שלא כסידרן חליש איני והא מעורת עבדה ליה לעבדה תלת מינייהו ומית ההוא כחוש הוה : *שמונה רובן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן דרך °ודרך ארץ עושר ומלאכה יין ושינה חמין °והקזת דם שמונה ממעטים את הזרע ואלו הן המלח והרעב והנתק בכייה ושינה על גבי קרקע וגדגדניות וכשות שלא בזמנה והקזת דם למטה כפלים תנא כשם שקשה למטה כפלים כך יפה למעלה כפלים אמר רב פפא למטה

רש"י

ענבי תאלא · ענבי גפן המודלת בדקל : לחוזיתא · ילפת : חיטי ארזנייתא · קטין גסים : אמרא חדתא · על ברזל של פוסוי"ר חדש : ונישוף · ימשח : לדבר אחר · לרעת : באלונכי פרסאי · *בטכליות של פרסיים שמלרפין אותן במי סם המות : דמפקיד אביתיה · לוואה על נכסיו : חלא *שמזג · חומץ חזק : מכל דבר · שהוא טוב לו ומתוק לחיכו ואוכל ממנו כל תאותו מביאו לידי חולי ששמו אחילו : הואיל ואמר מר · שהתמרים יפין לגוף כל כך : משחנן · מחממות : משלשלן · משלשלות : מאשרן · נותנות כח : ולא מפנקן · אינן מתענגות אתהלב להיות איסטניס ואע"פ שהן מתוקות : כל שקייני · כל משקין שאדם שותה לרפואה יש להן מנין ימים לשתותם יש מהן ג' יש מהן ז' יש מהן י"ב : בונא דשתיתא דטלפחי · מלא אגרוף מן שתיתא שם מאכל העשוי מקמח עדשים ומלח : ונכרוך גופיה בסדינים · כדי שיתחמם גופו ויזיע : וליכא דנוקמיה · ולא יהיה אדם שיקילנו לפי שהזיעה יפה לו : אכול שליש · מלא מעיך שליש ושתה שליש והנח שליש בטנך ריקם : ולכשתכעוס · וימלא בטנך כעס תעמוד על מילואך אבל אם תמלא מעיך אכילה ושתיה לכשתכעוס תבקע : בטיבול · לטבול *בחומץ או פת ביין : שהנאתך · שערבה לך : משוך ידך הימנה · שלא תמלא את כריסך : טליא · יין לבן : ויתק · תלמות : ריחתנא · שיש לו ריח טוב מאד : בצפרני · לבקרים : הויין לו · אם נתעברה באותו תשמיש : בעלי ראתן · חלאים הרבה מחמת שיש להן שרץ במוח כדאמרינן בכתובות (דף עז:) : דלא טעים מידי · בין הקזה לתשמיש : נכפים · נופלין מאותו חולי : עוית · קרנפ"א : סם דלריא · סם רפואתה של דלריא דרדרא שמה : קורטמי דחוחי · קרו"ג הגדל בקרקע מזובל בזבל הצאן : מוריקא דחוחי · קרו"ג הגדל בגדר של היזמי שקורין שבי"ל : אלים · לועס בשיניו : בדרך ארץ · שאין לו כח לשמש : קפיזא · כלי מחזיק ג' רביעיות : ונדוקינהו · יכתשם הדק : לנערותי · בתשמיש : פחד · דאגה שדואג על דבר העתיד כגון טירוד מזונות או פחד אויב וקורין פיינס"א : סחרחר · מוקף דאגה : אכל ועמד · מיד קודם ששהה מעט : העושה אותן · כולן כאחת : מעורת · שם אשה : ומיעוטן יפה · כשיש לאדם מעט מהם יפה לגופו לרפואה וטוב שיהא לו קצת משלא יהא לו כלום : אבל רובן קשה · כשיש לו הרבה : דרך · להלך בדרכים : ודרך ארץ · תשמיש : עושר · מיעוטו יפה ורובו קשה שמבטלו מת"ת ומגביה לבבו : חמין · לרחוץ ולשתות : נתק · לרעת : גדגדניות · איילנדר"א : שלא בזמנה · לקמיה מפרש : והקזת דם למטה · היא ממעטת כפלים בכולן :

תוספות

רב שימי בר אשי עבד ליה להוא עובד כוכבים כו' · הקשה ה"ר אלחנן אמאי לא אסור לרפאות העובד כוכבים כדאמרינן בפ' אין מעמידין (ע"ז דף כו·) גבי מילדת ומניקה אפילו בשכר לפי שמגדלו לעבודת כוכבים ואור"י דשמא כדי להתחכם ברפואה שרי כדי שידע לרפאות ישראל ע"י כן א"נ העובד כוכבים היה יודע שהיה בקי ברפואה זאת ושרי משום איבה או שמא לא שייך כאן מגדל בן לעבודת כוכבים כמו במילדת ומניקה* : דרך ועון · דאגת העון א"נ עוכש העון : חמשה קרובין למיתה אכל ועמד כו' · משמע אפילו עושה אחד מהן בלבד מדלא קאמרינן עלה דבעינן כסדרן דקתני :

מסורת הש"ס

פי' רומח
נ"ל שמגז
[גי' הערוך ערך לנך בלונכי פי' המוסף שכן בלשון יוני קורין לרומח לונכי]
[ע"ז יב:]
נ"ל שמגז]
כתובות י:
ברכות לג.
[קדושין לא: וש"נ]
[נ"ל פת בתומן]
כתובות עז: נדה יז.
ס"א בגהרים
[נ"ל אלריא פי' מפתח ערוך ערך ספק]
שבת קיא.
[בתוספת אליהו רבה איתא מתישין וכ"ה בערוך ובע"י]
[מס' ד"א רבה פ"ז ברכות נד. ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' אכול שליש ושתה שליש וכו' · עי' נדה דף כו ע"ב תד"ה אכילתו :

[מסכת כלה]
תהלים לח
תהלים לא
שבת קכט:

למטה למטה מן הביצים למעלה מן הביצים וכשות שלא בזמנה תנא כשם שקשה שלא בזמנה כך יפה בזמנה אמר רב פפא זמנה תמוז שלא בזמנה טבת יומי ניסן ויומי תשרי לא מעלו ולא קשו: אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום: אר"ש בן לקיש כותבין ונותנין גט לאלתר ור' יוחנן אמר [א]אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ל דקתני אין בדבריו האחרונים כלום ור' יוחנן אמר לך אין בדבריו האחרונים כלום דלכי מתציל לא צריך למיהדר אימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קמיפלגי ר"ל מדמי ליה לישן ור' יוחנן מדמי ליה לשוטה ור' יוחנן נמי לידמיה לישן ישן לא מחוסר מעשה האי מחוסר מעשה ור"ל נמי נידמייה לשוטה שוטה לא סמיה בידן האי סמיה בידן *בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא ומי אמר ר' יוחנן הכי *והאמר רב יהודה אמר שמואל [ב]שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותניא *[ג]ראוהו מגויד או צלוב על הצליבה ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הכי השתא התם דעתא צילותא היא וכחישותא הוא דאתחילה ביה הבא דעתא שגישתא היא ומי אמר שמואל הכי והאמר רב יהודה אמר שמואל [ד]שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין עליו ואי ס"ד חי הוא אמאי מעידין עליו [ה]אמרי חי הוא וסופו למות אלא מעתה יהא גולה על ידו אלמה תניא [ו]שחט בו שנים או רוב שנים ה"ז אינו גולה הא איתמר עלה א"ר הושעיא [ז]חיישינן שמא הרוח בלבלתו אי נמי הוא קירב את מיתתו מאי בינייהו [ח]איכא בינייהו דשחטיה בביתא דשישא ופירכס אי נמי דשחטיה בברא ולא פירכס: נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך כו': וליחוש דלמא שיחיא דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן נקטיה א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרינן ליה בסירוגין וליחוש דלמא שיחיא דסירוגין נקטיה [ט]דאמרינן ליה חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן דבי רבי ישמעאל תנא [י]אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי ניהו אילימא *גלופקרי וסדיני ליחוש דלמא קורא אחדיה א"נ חמה אחדיה אלא

בפירי

רש"י

למטה מן הביצים כמו ברגליו ובשוקיו: למעלה מן הביצים · בכתפים ובצואר ובקילבוסת: כותבין ונותנין גט לאלתר · ואפילו בתוך חוליו הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש: אימלוכי ביה · ליטול רשות: האי מחוסר מעשה · שצריך רפואה בשרא סומקא אגומרי: לאו סמיה בידן · אין בה רפואתו בידינו: מגויד · מחותך בחתיכות לשון גודו אילנא (דניאל ד): צילותא היא · צלולה היה דעתו אלא שכחש כחו מלהוציא דבר בפיו: שגישתא · תרגום של מהומה כלומר דעת מבולבל: ומי אמר שמואל · שחט בו שנים כותבין גט לאשתו אלמא גט מחיים הוא: מעידין עליו · שמת להשיא את אשתו: חי הוא · וגיטו מחיים אבל סופו למות לכך מעידין עליו לאחר זמן להשיא את אשתו היכא דלא גירשה: אלא מעתה · הואיל וסופו למות: יהא גולה על ידו · השוחטו בשוגג: הרוח בלבלתו · ואלמלא הרוח לא מת: הוא קירב את מיתתו · על ידי שפירכס וכמלא שלא הרגו זה אבל מכל מקום סופו למות: שיחיא דלאו לאו נקטיה · חולי של שגעון המלמדו תמיד להרכין ראשו בהרכנת לאו או הין ואינו משיב על דברי שאלתם: שיחיא · השתויה: בסירוגין · ממתינין בין הרכנה לשאלה שעה וחוזרין ושואלין לו אותה שאלה עצמה: שיחיא דסירוגין · לשחות ולהרכין בענין זה לשעות: הכי גרסינן חד לאו ותרין הין ותרין לאו וחד הין · דכי הך שיחיא לא נקטיה: אומרים לו · כשבודקין אותו על לאו שואלין לו אם מבקש דברים הראוין לו בימות החמה ועכשיו ימות הגשמים: גלופקרין · קוט"א בלע"ז: וסדיני · אם יכסוהו בסדיני פשתן בימות הגשמים: דלמא קורא אחדיה · בימות החמה ואע"פ שמשיב הין על הגלופקרין לאו שוטה הוא:

תוספות

דקתני אין בדבריו האחרונים כלום · מייתור הלשון דייק דהוה ליה למימר הרי אלו יכתבו ויתנו אי נמי דייק מדלא תנא אין צריך לבודקו פעם שניה דהוה משמע שממתינים מיהא עד שישתפה: ומי אמר רבי יוחנן הכי והא אמר שמואל שחט בו שנים כו' · וא"ת השתא דמדמי ליה לאחוז קורדייקוס תקשי ליה מתני' דקתני מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום והכא בשחט בו שנים ואמר כתבו הרי אלו יכתבו ויתנו וי"ל דהא פשיטא דבשעה שאמר כתבו אכתי דעתא צילותא היא ולא דמי לאחוז קורדייקוס אבל קודם שיכתוב ויתן יתחלש ויתקלקל ועל שעת נתינה נראה לו לדמות לאחוז קורדייקוס וקשה לרבי יוחנן דאמר אין כותבין ונותנין עד שישתפה הקשה הרב רבי אלחנן דאמאי פריך לרבי יוחנן לר"ש לקיש נמי תיקשי דהא טעמא דר"ש לקיש באחוז קורדייקוס משום דסמיה (א) בידיה והכא דאין סמיה בידיה מודה ר"ל דאין כותבין ונותנין דמדמי ליה לשוטה ולספרים דלא גרסי ומי אמר רבי יוחנן הכי א"ש דפריך לתרוייהו אי נמי נקט רבי יוחנן משום דקאמר בהדיא אין כותבין:

ורמז ואמר כתבו גט לאשתי · כגון שאמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ושמא אין צריך לבודקו כמו במתניתין משום דאית ביה דעתא צילותא כדאמרינן בסמוך: התם דעתא צילותא היא · לא ידע רבינו יצחק עד מתי יתחשב דעתא צילותא דליכא למימר דבדקוהו בשעת נתינת הגט דאם כן לא הוה פריך מידי לרבי יוחנן ושמא עד שיודע שנטרפה דעתו יתחשב דעתא צילותא ובגט שכיב מרע אומר ר"י דצריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בינתיים אפילו נתפקח לבסוף אין מועיל אפי' לריש לקיש דהא לא סמיה בידיה ופעמים ששכיב מרע אינו בדעתו ומספקא אי חשבינן ליה כשוטה או שמא תונבא בעלמא הוא דנקטיה וכישן דמי: ואי סלקא דעתך חי הוא אמאי מעידין כו' · דסלקא דעתך דמעידין עליו שכבר מת קאמר ומשני חי וסופו למות לאלתר קודם שיתירוה ב"ד לינשא: אלא מעתה יהא גולה על ידו · לשמואל פריך דכיון דקאמר דמת לאלתר היה לו לגלות ולאו אשינויא דחי הוא וסופו למות פריך דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה טפי דקס"ד דגלות תלי במת לאלתר ואם לא מת לאלתר אינו גולה דס"ד דבהכי תלי דליסנא דכתיב גבי גלות ויפל עליו וימות (במדבר לה) משמע ליה לאלתר אע"פ שבמזיד חייב אפילו לא מת לאלתר יש חילוק בין מיתה לגלות כדמפלגי בגלות בין דרך ירידה לדרך עליה ובמזיד אין שום חלוק ולית ליה השתא הא דפריך באלו נערות (כתובות דף לג:) ממאי דבמזיד ונקה המכה מקטלא ודלמא בשוגג ומאי ונקה מגלות דמשמע דחייב גלות אפילו לא מת לאלתר*: [ב]חיישינן שמא הרוח בלבלתו · דווקא בגלות חיישינן להני טעמי אבל במזיד לעולם חייב ושמא יש שום דרשא גבי גלות כמו שיש חילוק בין גלות למיתה לענין דרך ירידה ועליה והא דמשמע באלו נערות (גם זה שם) כי מוקי ונקה המכה אשוגג דחייב גלות אפי' לא מת לאלתר מיירי בביתא דשישא וכגון דלא פירכס: בביתא דשישא או דלא פירכס · מר חשיב בלבול הרוח קירוב מיתה יותר מפרכוס ומר חשיב פרכוס קירוב מיתה יותר מבלבול הרוח ותרוייהו בעו שימות מחמת הרוצח ולא מחמת דבר אחר אי נמי מר חשיב פירכוס מחמת רוצח משום דכל אדם דרכו לפרכס מחמת שחיטה ומר חשיב בלבול רוח מחמת רוצח משום דאתי ממילא אי נמי לא פליגי הכי ליסני ואינו חייב אלא בביתא דשישא ולא פרכס והש"ס מפרש נפקותא בין הנך טעמי: (שייך לעיל דף סז:) בודקין אותו שלש פעמים · פי' שלש פעמים על לאו ושלש פעמים על הן דהיינו ששה פעמים בין הכל ובגמרא דקאמר וניחוש דלמא שיחיא [ג]דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן לאו משום דלא ניבעי תרוייהו דתרוייהו בעינן כדפירשנו אלא כלומר ובחד מהן או בלאו או בהן אינו בדעתו וי"ס דל"ג אי נמי ובדיקה זו מפרש בירושלמי כילד בודקין לאו והן אומרים לו נכתוב גט לאשתך אומר הן לאמך אומר לאו (ב) *לאחותך אומר לאו לבתך אומר לאו כו': דבי רבי ישמעאל תנא · אין נראה לומר דפליגי דבדיקה דמתני' למה לא תועיל אלא דקתני בדיקה עדיפא טפי הכי דליכא למימר ביה דשיחיא דלאו או דהן הן נקטיה שהיא חכמה גדולה כיון שאינו טועה בין ימות החמה לימות הגשמים אפילו בעינן שלשה לאו ושלשה הן סירוגין לא בעי: וניחוש שמא קירות אחדיה · ולמה לנו לחושבו כשוטה ונאמר שאינו גט ונעגן אשתו חנם:

אלא

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכא סעיף ב בהג"ה:

יב ב ג טוש"ע שם סעיף ח:

יג ד ה מיי' שם פי"ג הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ל:

יד ו ז ח מיי' פ"ה מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ב:

טו ט י מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכא סעי' ה:

תוספות רי"ד

אמר כתבו גט לאשתי ואחזו וכו' ר"ל אמר כותבין ונותנין לאלתר ור' יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ל דקתני אין דבריו האחרונים כלום ור' יוחנן אמר לך אין דבריו האחרונים כלום דלכי מיתציל לא צריך מיהדר ולאימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קמיפלגי ר"ל מדמה ליה לישן ור' יוחנן מדמה ליה לשוטה וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן: איני והאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים מעידים עליו [ומשני] חי הוא וסופו למות: נשתתק בודקין אותו ג' פעמים וניחוש דלמא שיחיא דלאו לאו או דהין הין נקטיה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרין ליה בסירוגין חד לאו ותרי הין תרי לאו וחד הין דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי [ניהו אילימא] גושפקי וסדיני וניחוש דלמא קררה אחדיה או חמה אחדיה אלא בפירי'

מסורת הש"ס

לעיל סז:
יבמות קכ:
[תוספתא רפ"ס]
ס"א גושפקר [בערוך ערך גשפק גורס גושפקי פי' הן גלופקרין]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומי אמר וכו' משום דסמיה בידן והיכי דאין סמיה בידן מודה: (ב) ד"ה בודקין וכו' לאמך אומר לאו לאשתך אומר הן לאחותך אומר לאו לאשתך או מר הן לבתך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חיישינן · עי' שבועות ד' לד ע"א תוס' ד"ה על פי עדים:

[וע"ע תוס' כתובות נג: ד"ה דלמא ותוס' יבמות קכ: ד"ה אלא מעתה וד"ה חיישינן ותוס' שבועות לד: ד"ה על פי]

פי' בין כל פעם אומרים לו לאשתך ואומר הן

גמרא

אלא בפירי: *אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם *דתניא מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב °ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא °אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אביי עדות קאמרת שאני עדות *דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי *כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא *כשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח והתנן

תהלים לח · ויקרא ה · [תוספתא פ"ה] · תורה אור

רש"י

בפירי · שאינס מגוים בחותה שעה כגון לריש"ש בימות הגשמים ובימות החמה ניספל"ה: חרש · שהיה פיקח כשכנסה וקדושיו קידושין גמורין ותנן ביבמות (דף קיב:) נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשות להפקיע קידושי חכמה וקאמר רב דאם יכול לדבר מתוך הכתב דיודע לכתוב על הקלף כתבו ותנו גט לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם פיקח גמור הוא וכותבין ונותנין: אלם קאמרת שאני אלם · דכיון דשומע הוא הרי הוא כפיקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אי לאו דיכול לדבר מתוך הכתב ברמיזה לא מפיק ואי לאו דאשמעינן רב לא הוה ידענא: חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש · ולא זהו חרש שדברו בו חכמים בכל מקום והשווהו לשוטה דזהו כפיקח לכל דבריו כדקתני בהדיא אבל חרש דרב כהנא (אינו) לא שומע ולא מדבר: אישתקיל מילוליה · נוטריקון דאלם: אי קשיא לי · בהא דרב כהנא: פרט לאלם · שאינו חייב קרבן שבועה על שבועת העדות אם השביעו והרכין בראשו שאינו יודע: הרי יכול להגיד מתוך הכתב · ואם איתא לדרב כהנא ליחייב: מפיהם · על פי שנים עדים*: ולא מפי כתבם · יעידו בב"ד דלא דמי לשטר שחתמוהו ביומו דההוא אורחיה להכי: כשם שבודקים · אנשתתק והרכין בראשו קאי: למשאות ומתנות · למכור בנכסיו: לעדיות ולירושות · כולהו מפרש ואזיל: קתני מיהא לעדיות · שיעיד עדותו מפי הכתב והאמרת מפיהם וזה נאלם: בעדות אשה · להשיאה: דאקילו בה · בעד אחד קרוב ושפחה: ופרכינן קתני ירושות · וקא סלקא דעתך להעיד על ירושה שהורים אדם מעלמא: אמר רבי אבהו · מאי ירושות בנו דידיה אם רצה להשוות את הבכור כאחד מבניו ולהכי נקט ירושת בנו הבכור דאם לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא למה לנו לדבריו הירושה מאיליה תפול: מאי לאו דעלמא · דהיינו עדות: לא הלכו אחר רמיזותיו · לחשבו כפיקח: אבל לא לגיטין · היכא דקידושיו היו קידושין גמורין ותיובתא דרב כהנא: במה דברים אמורים · דלא הלכו בו בגיטין: בחרש מעיקרו · שאין לו כתב יד של דעת שלא היתה לו דעת גלולה מימיו ולקמיה פריך וכיון דחרש מעיקרו הוא הרי כנס ברמיזה ולא היו קידושין גמורין ומוקי לה ביבם: אבל פיקח · שלמד לכתוב מדעת גלולה: הוא כותב · גט ואחרים חותמין והיינו כרב כהנא: כשם שכונס ברמיזה כו' · משנה היא ביבמות דחרש שנשא אשה אם רצה יוציא: ביבמתו · שקידושיה גמורין וזיקתה גמורה והוא אין יכול לחלוץ לפי שאינו בועמד ואמר לא חפלתי לקחתה (דברים כה) וכונס ואינו מוליא לעולם דגט דידיה לא מפקע זיקה דאורייתא: אשתו נמי · ניגזור אטו יבמתו שקידושיה גמורין: יבמתו ביבמתו · אשת אחיו פיקח באשת אחיו חרש: ומי גזרינן · אחיו חרש אטו פיקח: שני

תוספות

אלא בפירי · אין לפרש שנותלין לו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או איפכא ואומר הן כי זה אפשר למצוא בכבושים בדבש או בענין אחר אלא שנותלין לו אם רוצה שילקטו לו מן האילן: אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק כו' · תימה לר"י אדרבה דתיקשי ליה מתני' כיון דאינו מחלק בין אלם לחרש דלמה לי יכול לדבר מתוך הכתב בהרכנה סגי ואומר ר"י דהא ודאי דבחרש לא סגי בהרכנה אע"פ שכותבין לו נכתוב גט לאשתך ומרכין בראשו ובודקין אותו ג"פ לאו והן אלא דמדמי רב יוסף הרכנה דאלם לכתיבה דחרש כמו שאלם ע"י הרכנה ניכר שמבין ומתרלה ועל ידי זה כותבים גט הוא הדין חרש ששאלוהו בכתב והשיב בכתב יש הוכחה שהוא מבין בטוב אע"פ שאם שאלוהו בכתב והרכין בראשו אינו מועיל כלום: אמר רבי זירא אי קשיא כו' · תימה לר"י דמשמע דפריך לרב כהנא מדקאמר והא יכול לדבר מתוך הכתב ואמאי לא פריך אמתניתי' דהרי יכול להגיד ע"י הרכנה ואור"י דמתניתין לא קשיא ליה דפשיטא ליה דגבי גט אין צריך הגדה בפה רק שמתרלה כמו שצריך גבי עדות דבור אבל לרב כהנא דחשיב יכול לדבר מתוך הכתב אפי' בחרש א"כ דבור מעליא הוא ויש לחושבה הגדה וי"מ דאמתניתין לא קשיא ליה דאיכא למימר דהא דאמר פרט לאלם שאינו יכול להגיד היינו אלם שאינו שומע °דהיינו חרש אבל אלם לא משמע הכי: והא יכול לדבר מתוך הכתב דהגדה חשיבה ע"י הכתב כדפרישית אע"ג דממעט *חרש וחרשת מחלילה לפי שאינם באמר ואמרה אמירה ודאי לא הוי אלא בפה ועוד דהתם* ילין ועניתה מוענו הלוים שלריך בלשון הקדש ומינה נמי שמעינן דהויא בפה כמו בלוים: מפיהם ולא מפי כתבם בפ' שני דכתובות (דף כ:*) הארכתי בה: קתני מיהת עדיות · אמאי דקתני פרט לאלם שאינו יכול להגיד פריך ומיהו לר"י נראה דהאי פירכא נמי הויא לרב דהא תיובתא דבתר הכי הויא לדידיה והכי פירושו בשלמא אי לאו דרב אע"פ שלענין עדות חשיבה הגדה מה שמרכין בראשו כדקתני הכא דבודקין אותו לעדות מ"מ פטר קרא אלם שאינו יכול להגיד דלענין קרבן שבועה לא חשיבה הגדה אלא הגדה מעליא אלא לרב דחשיב דיכול לדבר מתוך הכתב עדות מעליא כיון דאפילו בחרש מהני אע"ג דהרכנה לא מהניא ביה כלל וא"כ לריך לומר הא דממעט קרא אלם שאינו יכול להגיד אע"פ שיכול לדבר מתוך הכתב משום דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וא"כ איך בודקין אותו לעדות הא בעינן מפיהם ולא מפי כתבם ונמאי דפירשנו פרט לאלם שאינו יכול להגיד דהיינו חרש א"ש דאי לאו דרב באלם סגי בהרכנה בכל דבר אבל חרש לא סגי אפי' יכול לדבר מתוך הכתב לא לענין גט ולא לענין עדות אבל לרב אע"ג דפסול לענין עדות כשר גבי גט תקשי ליה דהא הכא מכשרינן עדות כמו גט: והא קתני ירושות · השתא דקסבר ירושות דעלמא ומשאות ומתנות דעלמא ולענין עדות קאמר ל"ל דסלקא דעתיה דפרושי קא מפרש למשאות ומתנות וירושות היינו עדות אי נמי הוי מצי למימר ולטעמיך היינו עדות: ירושת בנו הבכור · פרש"י שהשוה בכור לפשוט ואין נראה לר"י אם כן הוה ליה למימר שריבה לזה ומיעט לזה אלא אומר רבינו יצחק דהיינו שאומר על בן בין הבנים שהוא בכור וקא משמע לן דנאמן לכך על ידי הרכנה: תנאי היא דתניא אמר רשב"ג כו' · לא בעי לשנויי דרב מיירי בפיקח מעיקרו וברייתא בחרש מעיקרו כמו שמחלק רשב"ג משום דקים לן דרשב"ג פליג על הך ברייתא כדאמר רבי יוחנן בסמוך: אי

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין נ [עיין כ"מ]:

יז ב מיי' פ"ב מהלכות אישות הלכ' כו ופכ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח:

יח ג מיי' פ"ט מהלכות עדות הלכה יא סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יח:

יט ד מיי' שם ופ"ג שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם וסי' כח סעיף יא:

כ ה מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח:

כא ו מיי' פ"ט מהל' עדות הלכה יא סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יא:

כב ז מיי' פ"ד מהל' נחלות הלכה א סמג עשין נו טור ש"ע ח"מ סי' רעח סעיף א:

כג ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ב ג סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יז:

כד ט י מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קכ סעיף ה:

כה כ ל מיי' פ"ו מהל' יבום הלכ' טז יז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב סעיף יב וסי' קכא סעי' ו:

[לקמן עב:] · חגיגה ג: [תוס' תרומות פ"א] · יבמות לה: · דברים יז · יבמות קיב: · יבמות קה: · [סוטה לב:] · [ד"ה וכ"י]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה א"ר זירא כו' דהיינו חרש. קשה לר"י דא"כ למאי צריך לטעמא דאינו יכול להגיד הא בלאו הכי לאו בר שמיעה הוא ועל כל חייבי כריתות אינו חייב והוא כשוטה לכל דבר:

תוספות רי"ד

אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו · פי' אין לפרש דבחרש מעיקרא הוא דאמר רב דא"כ מאי אריא בכתיבה בכל רמזיו יכול להוציא כדאמרינן בפ' חרש כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא בפקח ונתחרש קאמר שהיה פקח כשכנסה וקדושיו קדושין גמורין ותנן ביבמות נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשות להפקיע קדושי חכמה וקאמר רב שאם יכול לדבר מתוך הכתב ויודע לכתוב על הקלף כתבו גט ותנו לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם סומכין על כתיבתו וכותבין ונותנין אמר רב נחמן מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך וכו' כיון דקא מחוי כתבי' פי' סומכין ברמזיו וכותבין גט לאשתו ואין לך רמז גדול מכתיבת ידו א"ל רב זירא אלם קאמרת שאני אלם דתניא חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הם כפקחים לכל דבריהם · פי' ונשתתק במתני' פקח גמור הוא אלא שמתוך חליו נאלם ואינו מדבר אבל שפוי הוא בדעתו ולפיכך בודקים אותו אם לא נטרפה דעתו סומכין על רמזיו וכ"ש על כתב ידו אבל חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר שאין סומכין על רמזיו להפקיע קדושיו שנתן בעודו פקח כדתנן נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית הוה אמינא שגם על כתבו לא נסמוך דכשאר רמזיו דמיא קמ"ל רב דסומכין על כתיבתו שהכתיבה אינה נעשית אלא בדעת ובכוונה: א"ר זירא אי ק' לי הא ק' לי דתניא אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ואמאי והא יכול להגיד מתוך הכתב · פי' ממתני' דנשתתק לא ק' ליה מפני שהוא פקח ומחמת חליו נשתתק ואלם דממעט מלא יגיד י"ל דהוא חרש גמור שאינו בר דעת מ"ה ממעט ליה אלא דרב ק' דאמר סומכין על כתיבתו להפקיע קדושי פקחות שנעשו מדעת וא"כ אמאי ממעט ליה מאם לא יגיד הרי יכול להגיד מתוך הכתב ואע"פ שאין לסמוך על רמזיו על כתיבתו יש לסמוך: א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם · פי' האי אלם דקא ממעט מלא יגיד לא בחרש מיירי ומשום שאין בו דעת [אלא] באלם שהוא שומע ואינו מדבר שהוא כפקח לכל דבריו וטעמא דמלתא משום דלגבי עדות בעי' מפיהם ולא מפי כתבם אבל לענין ליתן גט לאשתו לא מיבעיא שהוא פקח אלא אפילו חרש גמור ע"י כתיבתו כותבין ונותנין גט לאשתו להפקיע קרושי פקחותו שכתיבתו מדעת היא נעשית כדקאמר רב ואי ק' אלם שהוא פקח אמאי אינו יכול להעיד מפי הכתב ומ"ש מכל שטרי דעלמא שהן כשרים בדיני ממונות ואמרי' בהו עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וגם הוא מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום' תשובה כל שיכול להגיד על פה כשר בכתיבה ועשו חתימתו כמו שנחקרה בב"ד עדותו וכל שאינו יכול להגיד על פה אינו כשר בכתיבה ומשום הכי אלם פסול בכתיבה דליתיה על פה ומיהו אינו יכול העד כשיבא לב"ד לכתוב עדותו ולהגיד על ידי כתב אלא בפיו דבעי' מפיהם ולא מפי כתבם · ולא דמיא לחתימת השטר דהתם כיון דמסר החתימה להוא דמסהיד נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד אבל אי בעי איהו לאסהודי גבי דינא לא מצי לאסהודי בכתב דאכתי לא מסר סהדותיה להוא דמסהיד ליה הלכך צריך להעיד על פה שלא נתקנה החתימה אלא למסור למי שהוא מעיד לו ומפני תיקון העולם שמא ימותו העדים או ילכו למדינת הים אבל לא למוסרה לב"ד כיון דאיהו קאי קמייהו ואלם אין חתימתו מועלת אפילו למוסרה למי שמעיד לו אחרי שאינו בר הגדה משום הכי פטור משבועת העדות שאינו בר דעת לא בפה ולא בחתימה:מיתיבי כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למתנות ולמשאות ולירושות ולעדיות קתני מיהת לעדיות דעלמא · פי' אלמא שבודקין משנשתתק ומקבל עדותו בהרכנת ראשו וכ"ש בכתיבתו והיכי אמרת דאלם אינו יכול להעיד מתוך הכתב אמר ר' יוסף בר חמא אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן להכשיר עד א' ואפילו עד מפי עד הכשירו נמי להעיד בכתיבה ובבדיקה ואפי' אינו מעיד בפה אבל בשאר עדיות לא [והא]ירושות קתני מיהת למאי לאו ירושות דעלמא אמר רב דימי ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה נינהו ולכל מאן דבעי מזכה קתני מיהת למשאות ומתנות מאי לאו משאות ומתנות דעלמא לא משאות ומתנות דידיה · מיתיבי חרש לא הלכו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין · פי' בפקח ולבסוף נתחרש מיירי שהיו קדושיו קדושי

כו א מיי' פי"ז מהל' יבום הלכה יט סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יג:

כז ב ג מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעי' ו:

כח ד מיי' שם פ"ב הלכה טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ד:

*והתנן ‏‏‏ששני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פיקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פיקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פיקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פיקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאו *אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא אמר רבי יוחנן חלוקין עליו חביריו על רשב"ג אמר אביי אף אנן נמי תנינא *ב נישטת לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג דיכול לדבר מתוך הכתב אמר רב פפא אי לאו דאשמועינן ר' יוחנן הוה אמינא רשב"ג לפרושי טעמא דת"ק הוא דאתא ומאי עולמית אע"ג דחזינא ליה דחריף אי נמי לכדרבי יצחק *דא"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת גשלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני'** דאמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין מני ‏ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר *מילי לא מימסרן לשליח רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי *אין רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אביי אמר כולה רבי מאיר היא והכא במאי עסקינן דלא אמר תנו אי הכי עד שיאמר תנו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן דלא אמר לבי תלתא א"ה עד שיאמר לשלשה מיבעי ליה אלא כולה רבי יוסי היא והכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אי הכי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה ועוד *מי מודה רבי יוסי באומר אמרו *והתנן כתב סופר ועד כשר *ואמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתניתין מני ר'

אי נמי לכדרבי יצחק · אביי נמי דייק עולמית לכדרבי יצחק בפרק חרש (יבמות קיג:) דקאמר התם אף אנן נמי תנינא (ב) כדרבי יצחק ודייק מדקתני עולמית גבי נשתטה ולא תנא גבי נישטת היא אלא דהכא דייק מדקתני עולמית אתרוייהו אנתחרש ונשתטה הא דקתני ליה אחרש אשמועינן אפי' יכול לדבר ע"י כתב ואנשתטה לכדרבי יצחק ורב פפא דחי דמ"מ איכא למימר דלא אתא עולמית אלא לכדרבי יצחק גרידא: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר תנו · וא"ת וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר תנו מיבעי ליה דמכח זה דקדק תחלה דסיפא כרבי יוסי מדקתני עד שיאמר לסופר כתוב ולא קתני עד שיאמר תנו וי"ל דהמתרץ סבר דלהכי לא תנא עד שיאמר תנו משום דככר שמעינן ליה מדיוקא דרישא דקתני כתבו משמע הא אמר תנו נותנין ולהכי אשמועינן בסיפא דבכתבו לא מהני עד שיאמר לסופר כתוב וטעמא דרישא קמפרש דלהכי לא מהני מה ששנו אחרים בלשון כתובו משום דמילי לא מימסרן לשליח ולא מהני עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ופריך עד שיאמר תנו מיבעי ליה דכיון דלא שמעינן ליה אלא מדיוקא דרישא הוה ליה למיתני בסיפא בהדיא עד שיאמר תנו: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר לתלתא · ה"נ תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' מיבעי ליה ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא מהני וי"ל דהשתא מוקי רישא בכל ענין בין אמר לב' בין אמר לשלשה ומשום שלשה נקט כתבו דהא אם אמר תנו נותנין ולהכי לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר לשלשה דהא בשלשה נמי מיירי דכתבו לא מהני אפי' בשלשה ומ"מ פריך דה"ל למיתני בסיפא ולפרש בהדיא עד שיאמר לשלשה תנו : **הכא** במאי עסקינן דלא אמר אמרו · סלקא דעתא דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים עצמם לעשות אבל האומר אמרו אומר לאחרים שיאמרו לעדים לעשות וא"ת השתא דמוקי לה כרבי יוסי אמאי נקט כתבו הוה ליה למינקט תנו וכ"ש כתבו ועוד כיון דכתבו לאו דוקא והוא הדין תנו נימא דהוא הדין כמי אמרו ותיתי שפיר סיפא עד שיאמר לסופר כתוב כו' ויש לומר דלא אם למיתני תנו דמסיפא שמעינן דהוא הדין תנו מדלא תנא עד שיאמר תנו : ומשום

שני אחין חרשים · כיון דהם חרשים לא איכפת לן בנשותיהן אם הן (א) *אחת פקחות דמ"מ הם לא כנסו אלא ברמיזה : **וכן שתי אחיות חרשות** · לא איכפת לן בפקחות של בעלים דהן לא נכנסו אלא ברמיזה לפיכך פטורות מן החליצה דיולאה משום אחות אשה דכל עריות פטורות מן החליצה : **ואם היו נכריות** · ומת אחד מהן השני אינו יכול לחלוץ מפני שהוא חרש או שהיא חרשת ואינה יכולה לומר מאן יבמי אלא יכנסו : **ואם רצו להוציאן** · אחרי כן יוציאו דאתי גט חרש ומפקע זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו חרש מפיק ולא גזרינן אטו אחיו פקח : **כדשנין מעיקרא** · דנפלה ליה מאחיו פקח : **חלוקין עליו חביריו** · דאפי' פקח ונתחרש אינו יכול לגרש ואפי' יודע לכתוב ולא תימא רשב"ג מפרש מילתיה דתנא קמא דהכי שמיע ליה לרבי יוחנן דמיפלג פליג : **נישטת** · היא משניסת : **לא יוציא** · אסור להוציאה ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוציאה דאשה לא בעינן דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטת אמור רבנן לא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור עצמה ינהגו בה הפקר בזנות וכן מפרש לקמן : **ואע"ג דחריף** · אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעט : **אי נמי** · האי עולמית לכדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית ורישא לא תנא עולמית משום דרישא דרבנן כדרבי יצחק וסיפא דאורייתא דגבי מגרש בעינן דעתו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו : **אפיקחת בעל כרחה** · נתגרשת ואע"פ שלא מדעתה: **מתני' אמרו לו** · לבריא או לשכיב מרע חכם : **נכתוב גט לאשתך** · שלא תיזקק ליבם : **ואמר להם כתובו** · והם אמרו לו לסופר כו' : **גמ' טעמא דלא אמר להם תנו** · בלא כתבו דכיון דאמר להם כתבו מקפיד היה בדבר שלא יאמרו לאחר ויכתוב שבושת הוא לו לגלות שאינו יודע לכתוב גט ובהא אפי' ר"מ מודה *לקמן בפרק התקבל שאם אמר כתבו גט לאשתי אפילו אמר לב"ד לא עשאם ב"ד להרשות את אחרים על כך : **הא אמר תנו** · גט לאשתי ולא אמר כתבו אומרים לאחרים ויכתבו ויתנו דעשאן ב"ד ועל כרחין כגון שהיו שלשה דאילו לשנים אפי' ר"מ מודה שאפי' לא אמר כתבו אלא תנו צריכים הם עצמם לכתוב דהכי תנן לקמן *אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו הם עצמם ויתנו אבל אמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאם ב"ד דברי ר"מ ופליג רבי יוסי עליה דאפילו לשלשה נמי אע"ג דלא אמר כתבו צריכין הם עצמם לכתוב ומתניתין דנקט כתבו משמע דאי לא אמר כתבו לא הוי פסיל האי גיטא וכגון שהיו שלשה ורבי מאיר היא: **דאמר מילי מימסרן לשליח** · דרך ארץ הוא לעשות שליח דברים והוי נמי בדברים שלוחו של אדם כמותו הלכך היכא דהוו ג' דאיכא למימר עשאן ב"ד לומר לאחרים אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו: **עד שיאמר לסופר כתוב** · משמע דאין לך לך היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפי' לא אמר כתבו : **הכא במאי עסקינן** · הך סיפא דקתני עד שיאמר לסופר עצמו : **דלא אמר תנו** · בלא כתבו והכי קאמר האומר כתבו אינו כשר אלא א"כ אמר לסופר עצמו : **אי הכי** · כיון דאיכא לד היתר לומר לאחרים הכי איבעי ליה למיתני אינו גט עד שיאמר תנו בלא כתבו וכל שכן פשיטא דכי אמר לסופר עצמו אלא ודאי דוקא קאמר סיפא בהומר תנו: **והכא במאי עסקינן דלא אמר לשלשה** · ובשנים מודה ר"מ דאפילו אמר תנו כותבין הן עצמן דלא עשאם ב"ד: **אלא כולה רבי יוסי היא** · והא דנקט ברישא כתובו לאו למידק דאילו אמר תנו בלא כתבו אומרים לאחרים ויכתבו אלא היינו טעמא דפסול דלא אמר אמרו והכי דייקת מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי דמודי רבי יוסי בהא שהרי עשאן שלוחין לכך : **וא"ר ירמיה חתם סופר שנינו** · לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר : **ואמר רב חסדא** · מתני' דמכשר להחתים סופר בגט : ר'

[נ"ל אחיות]

יבמות קי: קיב:

ס"א אלמא לא גזרינן חרש אטו פקח

שם

שם קיג:

[לעיל כט: וש"נ]

אמר אביי אין רישא ר"מ וסיפא ר' רבא אמר כולה ר"מ ס"א מ"ד

[ולפנינו היא לעיל סו:] עי' תוס' לעיל ר"ס התקבל

[לעיל סו: לקמן עב.]

לעיל סו: לקמן סו:

[לעיל סו: לקמן פח.]

[ולפנינו היא לעיל סו:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שני אחין וכו' אם הן פקחות כנ"ל ותיבת אחת נמחק : (ב) תוס' ד"ה אי נמי וכו' נמי תנינא לדרבי יצחק :

תוספות רי"ד

קדושי תורה ואין לו כח להפקיעם לא ברמיזה ולא בכתבו וק' לרב כהנא אמר רב ומהדר תנאי הוא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב ואחרים חותמין על כתב ידו · פי' בד"א שאין סומכין על כתב ידו אלא בחרש מעיקרא שלא למד לכתוב מדעת אבל פקח ונתחרש שלמד הכתיבה בעודו פקח סומכין על כתבו והוא כותב הגט ואחרים חותמין עליו ונותנו לאשתו ומפקיע קדושי פקחותו כרב כהנא אמר רב : ומקשה חרש מעיקרו לא אדרבה (מיקלקל) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ובכל רמזיו סומכין וכ"ש על כתיבתו ומהדר אי באשתו הכי נמי הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו דנפלה ליה ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש סוף סוף כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פקח נמצא עכשיו דפליגי רבנן ורשב"ג בכתיבת החרש דרבנן סברי חרש לא יועילו רמזיו ולא כתיבתו לגבי גט וכגון שכנס בעודו פקח שקדושיו קדושי תורה דאי בחרש מעיקרו ליכא מאן דפליג דכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ואתא רשב"ג למימר איזו כתיבת חרש אין סומכין עליה מחרש מעיקרו שלא למדה מדעת אותה כתיבה ודאי לא מהניא גבי יבמתו שנפלה לפניו מאחיו פקח שאין ביאתו וגיטו חשובים להפקיע זיקה דאורייתא ואפילו ע"י כתב אבל בכתיבת פקח ונתחרש שלמדה בעודו פקח מהניא כתיבתו לאחר שנתחרש להפקיע קדושי פקחותו ואע"פ שרמזיו אין מועילין כתיבתו מועלת ורב כהנא אמר רב דאמרי כרשב"ג : א"ר יוחנן הלוקים עליו חביריו על רשב"ג · פי' היא הברייתא שהבאנו למעלה ואתא ר' יוחנן למימר דרשב"ג דאמר בד"א בחרש מעיקרו לאו לפרושי דת"ק קאמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא קים ליה לר' יוחנן דמיפליג פליגי: אמר אביי אף אנן נמי תנינא נשתטת לא תצא · פי' מפני שאין לה יד ואין לה דעת לשמור גיטה · נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג שיכול לדבר מתוך הכתב שאין לחלק בין כתיבתו לשאר רמזיו וכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג וסתם מתני' דיבמות נמי פליגא עליה הלכה כסתם מתני' ולקמן בפרקין נמי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא אלמא לית הלכתא כותיה שאין סומכין על כתיבתו כמו שאין סומכין על רמזיותיו להפקיע קדושי פקחות : מתני' אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו [נותנין] ומתני' מני ר' מאיר היא דאמר מילי מסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואסקה

ר' יוסי היא דאמר *מילי לא מימסרן לשליח ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבא דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה ובעל לא אמר הכי אלא מחוורתא רישא ר"מ וסיפא ר' יוסי רב אשי אמר כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא *אפילו אמר אמרו נמי לא תניא כוותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד *מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי *מדרב כהנא אמר רב: **מתני'** *[ב]זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה זה גיטיך לאחר מיתה *לא אמר כלום [ג]מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי [ד]ה"ז גט *מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת [ה]זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט: **גמ'** אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי אלמא אם מתי לאו כלאחר מיתה דמי אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע משמע כמעכשיו ומשמע כלאחר מיתה אמר לה מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לה לאחר מיתה דמי: זה גיטך אם מתי לא אמר כלום: אמר רב הונא וחולצת והא לא אמר כלום קתני לא אמר כלום דאסירא לעלמא וליבם נמי אסירא והא מדסיפא חולצת מכלל דרישא יבומי נמי מיבמה מתני' כרבנן ורב הונא (א)דאמר כר' יוסי *דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אי רבי יוסי חליצה נמי לא תיבעי וכ"ת מספקא ליה לרב הונא אי הלכתא כר' יוסי או אין הלכה כר' יוסי ומי מספקא ליה *והא רבה בר אבוה חלש עול לגביה רב הונא ורב נחמן א"ל רב הונא לר"נ בעי מיניה מרבה בר אבוה הלכה כרבי יוסי או אין הלכה א"ל טעמא דרבי יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיניה א"ל את בעי מיניה הלכה וטעמיה דרבי יוסי אנא אמינא לך בעי מיניה א"ל הכי אמר רב [ו]הלכה כרבי יוסי לבתר דנפק א"ל היינו טעמא דרבי יוסי דקסבר [ז]זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה

אי

ר' יוסי היא · הלכך ליכא למיחש לחורבא דאילו לר' מאיר איכא למיחש דלמא זימנין דאמר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ואזלי הני שלוחי וחיישי לכיסופא דסופר ומחתמי ליה בלא דעת הבעל אבל לר' יוסי ליכא למיחש להכי שהרי לא יכתוב סופר גט אלא אם כן ישמע מפי הבעל עצמו: **ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו** · הך חורבא גופה לר' יוסי איתא: **כולה ר' יוסי היא** · ורישא דאמר כתבו לאו דווקא דאפילו תנו נמי פסול כדקתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב ואורחא דתנא למיתני ולאוסופי ונקט למילתיה בלשון לא מיבעיא הך אלא אפילו הא נמי פסיל עד שיאמר כו': **תניא כוותיה דרב אשי** · דבאומר אמרו נמי פסיל רבי יוסי: **לאפוקי מדרב כהנא** · דאמר לעיל (דף עא·) חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו: **מתני' אם מתי לא אמר כלום** · דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה: **זה גיטך מחולי זה** · משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה: **מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט** · מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום תנאה ה"ל למימר מהיום אם מתי ובגמרא פריך מ"ש מרישא: **חולצת** · שמא אינו גט: **ולא מתייבמת** · שמא גט הוה והויא לה גרושת אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא החזירה: **גמ' והדר תני כו' אלמא לאו כלאחר מיתה דמי** · דאילו במהיום ולאחר מיתה תני סיפא גט ואינו גט: **משמע כמעכשיו** · אם יתקיים תנאי זה שאמות וכשמת הוה גט למפרע אבל לאחר מיתה לא משמע תנאה וספוקי מספקא לן: **וחולצת** · כלומר אסורה להתייבם דמספקא ליה אי הוה גט אי לא ולקמיה מפרש ואזיל: **והא מדסיפא** · גבי מהיום ולאחר מיתה תנא חולצת וברישא לא תנא מכלל דדוקא קתני: **מתני'** · דבעי מהיום: **כרבנן** · דפליגי עליה דרבי יוסי בית טחלין (ב"ב קלו·) דקא תני הכותב כל נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואי לא ה"ל מתנה לאחר מיתה וה"נ גט לאחר מיתה הוא: **ורב הונא כר' יוסי דאמר** · התם אינו צריך דקא סבר זמנו של שטר מוכיח עליו דמהיום נתן לו את גוף הקרקע והפירות יאכל הוא בחייו דאם לא נתן לו הגוף מעכשיו למה נכתב זמן בשטר המתנה: **חליצה נמי לא ליבעי** · דהא אמר אע"ג דלא כתב מהיום כמאן דכתב מהיום דמי ומהיום אם מתי תנן במתני' דכשר: **טעמא דר' יוסי לא ידענא** · אמאי קאמר א"ל:

בעל

ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה · הוה מצי לשנויי כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כו' ולאסוקי כדמסיק בהתקבל (לעיל סו·) אלא לפי שכבר דקדק *ולא חש לחזור ולהאריך ומכאן יש להוכיח דפרק מי שאחזו סדרו אחר התקבל*:

לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא כו' · לא מיבעיא קמא אתי אפי' לר"מ דקאמר לא מיבעיא כתבו אלא אפי' תנו כיון דמיירי בב' כדקאמר בתר הכי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אע"ג דקאי לרבי יוסי אין לחוש דמדקדק כל לא מיבעיא שיכול לומר ויש ספרים דגרסי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא תנו אלא אפילו אמר לבי תלתא תנו: **תניא** כוותיה דרב אשי · לכאורה משמע דלא מייתי מינה ראיה אלא דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו אבל הרב רבי אלחנן פירש בשם ר' יצחק דמוכח מינה דלא מיבעיא קאמר כדמשני רב אשי דודאי אי הוי תני ככתוב גט לאשתך כו' הוה דייקינן הא אמר תנו נותנין כדדייק אמתני' והוי רישא ר"מ אבל השתא דנקט כתב הסופר לשמה דמשמע הא אם אמר לשום אדם מהני והא ליתא דאפילו לר"מ לא מהני אלא ודאי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא אמר כתבו אלא אפי' אמר כתבו ולא מיבעיא דלא אמר תנו כו' כדדייק אמתני': **קולו** לאפוקי מדרב כהנא כו' וא"ת ואמאי נקט מדרב כהנא ממתני' נמי אתיא לאפוקי דמכשרה בהרכנת הראש בלא קול וי"ל דמסתברא דהרכנה דמתני' מהני כמו קול כיון דקים לן שמתרצה לא בעינן שמיעת הקול כמו תן גט זה לאשתי אם היה זכות לה לא היה יכול לחזור בו ואע"פ שהיא אינה אומרת כלום כיון שהיא מתרצה בלא שמיעת קולה הוי שלוחה ובברייתא' דנקט עד שישמעו קולו לא שנה אלא למעוטי חרש דרב כהנא דמסתבר למעוטי:

מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט כתב ר"ת מהיום אם מתי אם מת בו ביום לא ידענא מה אדון בה ולרבינו אלחנן נראה דמהיום הוי כמו מעכשיו ודעתו שיהא גט לאלתר דמסתמא דלכך נותן גט שירא למות וכי אין לו לירא שמא ימות בו ביום אלא ודאי לאלתר קאמר שיהא גט ומכל מקום נכון להחמיר: **הכי** אמר רב הלכה כרבי יוסי · והא דאמרינן בפרק בתרא (לקמן פה·) התקין רב בגיטא מן יומא דנן ולעלם ולאפוקי מדרבי יוסי אין זה אלא לשופרא בעלמא דהא כרבי יוסי ס"ל כדאמר הכא ואית דגרים לקמן רבא לפי זה צריך לומר נמי דלשופרא דשטרא תקן דהא אמר בסמוך דלרבא פשיטא ליה דהלכה כרבי יוסי אפילו בעל פה וכן פירש בקונטרס לקמן*):

*) [ועי' תוס' לעיל נס: ד"ה משום]

אי

תוספות רי"ד

ואסקה רב אשי כולה ר' יוסי היא לא מבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו נמי לא · ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו נמי לא: תניא כותיה דרב אשי כתב הסופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב [דאמר] חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו: **מתני'** זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה [זה] גיטיך לאחר מיתתי לא אמר כלום: מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת · פי' זה גיטיך אם מתי משמע שיהא גט לאחר שאמות ומשום הכי לא אמר כלום שאין גט לאחר מיתה דבעי' שיהא המגרש חי בשעת קנין הגט והגט הזה אינו קונה כ"א לאחר מיתה · זה גיטיך מחולי זה פי' (האי) [על]אם מתי קאי בין אם אומר לה זה גיטיך אם מתי בין אם אמר לה זה גיטיך אם מתי מחולי [זה] ומת לא אמר כלום ומתיבמת (ולא אמרינן שמא נשתנה חליו ולא מת מאותו החולי) הכי משמע אם מתי מחולי זה אם לא אעמוד מחולי והרי מת ולא עמד וכיון דאינו קונה אלא לאחר מיתה לא אמר כלום · אבל אם אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט דכיון דאמר מהיום או מעכשיו למפרע הוא קונה משעה שמסרו בידה ואין זה גט לאחר מיתה וכשאמר מהיום ולאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוי וכאילו אמר מהיום אם מתי דמי וקונה למפרע אי חזרה הוי שתחילה אמר מהיום ואח"כ חזר ואמר שלא יהא גט אלא לאחר מיתה ואינו כלום הלכך מספיקא חולצת דלמא חזרה הוי ולא הוי גיטא ואינה מתיבמת דלמא תנאה הוי והוי גיטא ולא דמי למתנה דכתב ביה מהיום ולאחר מיתה והיא קיימת דהתם אמרינן גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי: רבה בר אבוה חלש עייל לגביה רב הונא ורב נחמן ורבא א"ל רב הונא לרב נחמן בעי מיניה מרבה הלכה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא בעינן מהיום אי לא בעא מיניה א"ל הכי אמר רב הלכה כר' יוסי ולית הלכתא כר' יוסי מדאמרי' לקמן בפרקין ורבותינו התירוה לינשא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא הודו לו כל סייעתו אלמא אין הלכה כמותו ובפרקין לקמן אמרינן מן יומא דין

[נ"ל לא]

[ועי"ע תוס' ר"ה נדרים בשם ר"י וב"ב יב. ד"ה אטו ועי' תוס' ביצה לו: ד"ה ורמינהי וקל"ע]

כט א מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעיף ד:

ל ב מיי' פ"ט מהלכ' גירושין הלכה יב סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף א:

לא ג מיי' שם הלכ' יג טוש"ע שם סעיף ב:

לב ד מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ג:

לג ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ז:

לד ו ז מיי' פי"ב מהל' זכייה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנח סעיף א:

[עי' מה שפי' תוספות כתובות ב: ד"ה הרי זה]

[לעיל כט. וש"נ]

[לעיל סו:]

[לעיל עא:]

כתובות ב: ב"ב קלו:

קדושין ס: ב"ב קלו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורב הונא כר' יוסי כצ"ל ותיבת דאמר נמחק:

[לקמן עו: עי' פה: ב"ב קלו: ע"ש לוי תוספתא דכתובות פ"ח]

ב"ב קלו.

אי א"ר יוסי בעל פה אי לא אמר ומי מספקא ליה והתנן *ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ותני עלה *רבותינו התירוה להינשא ואמרי' מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו מישחא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה אי הלכה כר' יוסי בעל פה או אין הלכה ומי מספקא ליה והאמר רבא ה"ז גיטך אם מתי ושאני מת ה"ז גט כשאמות ולאחר מיתה אין זה גט היכי דמי אילימא דאמר לה מהיום ורבנן צריכא למימר והתנן מהיום אם מתי ה"ז גט ואלא לאו דלא אמר לה מהיום ור' יוסי ש"מ הלכה כר' יוסי לרבא פשיטא ליה לרב הונא מספקא ליה ואב"א לעולם דאמר לה מהיום ורבנן והני לישני איצטריכי ליה שאני מת כאם מתי דמי כשאמות כלאחר מיתה דמי ואיכא דמתני לה אסיפא זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום אמר רב הונא ולדברי ר' יוסי חולצת פשיטא מדסיפא לרבנן חולצת רישא נמי לר' יוסי חולצת מהו דתימא רבי יוסי בהא כרבי ס"ל דאמר גיטא מעליא הוי וחליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דלא רבי סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כרבי רבי לא סבר לה כרבי יוסי דקתני כזה גט למעוטי דרבי יוסי ור' יוסי לא סבר לה כרבי דקתני כזה גט למעוטי דרבי רבי מאי היא *דתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט רבי יוסי מאי היא דתנן *כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מיכן ועד י"ב חדש כתבוהו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט: זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק כו': *אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו [א]אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש [ב]כיון דאמר כתובו אע"ג דלא אמר תנו [ג]אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה תנן זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדים אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט אם לאו אינו גט וא"א אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו והא

רש"י

בעל פה · כגון גבי גט שכתב כהלכתו וכשמוסרו לה אומר זה גיטיך אם מתי הלכך לא דמי לשטר שכיון שכתב התנאי אלא הזמן בשטר איכא למימר דזמן מוכיח דמהיום קאמר אבל על פה דלמא כי מסריה ניהלה הדר ביה מזמן דשטרא ומסריה ניהלה ע"מ לאחר מיתה הואיל ולא אמר מהיום: אינו גט · דהא לא שוייה גט עד י"ב חדש והו"ל גט לאחר מיתה: בי דינא דשרו משחא · ר' יהודה נשיאה שהתיר שמנן של עובדי כוכבים במסכת ע"ז (דף לז׳): אם מתי ושאני מת · איזה משתי לשונות הללו דלשון תנאי הם: שאמות · משמע לכשאמות יהא גט: צריכא למימר · הא בהדיא תנן לה במתני' מהיום אם מתי ה"ז גט: ור' יוסי · ואשמעינן רבא דבעל פה נמי אמרה ר' יוסי והלכתא כותיה: דמספקא לה · לרב הונא לעיל: ולדברי ר' יוסי · דאמר כי לא אמר מהיום כמאן דאמר מהיום דמי: חולצת · דזמן השטר הו"ל כמהיום וכי מסריה ניהליה ואמר זה גיטך לאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוא אי חזרה הוא: מדסיפא · כי אמר מהיום ולאחר מיתה תנא מתני' חולצת לרבנן מכלל דלאחר מיתה לר' יוסי נמי חולצת דהא לרבי יוסי כמהיום ולאחר מיתה דמי ור' יוסי ורבנן לא איפלוג אלא בהא לחודה דלר' יוסי בלאו מהיום כמהיום ולרבנן יש חילוק: כרבי ס"ל · דאמר לקמן גט הוא ופליג אדרבנן וקסבר תנאה הוא והואיל ואשכחן לרבי דפליג אימא ר' יוסי נמי פליג דהא שמעינן ליה דמיקל בתנאי: דקתני כזה גט · במילתיה דרבי: למעוטי דר' יוסי · היכא דלא אמר מהיום דכיון דקתני כזה משמע דכי האי גוונא הוא דמכשר אבל בלאו מהיום פסול: דקתני כזה גט · ר' יוסי גבי תנאי לקמן (עו:) ועל כרחיך למעוטי אתא ולא אשכחן דלמעטיה אי לאו הא דמהיום ולאחר מיתה ולאשמועינן דאע"ג דגבי מתנה כשר התם הוא דהכי קאמר ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה אבל בגט כיון דלאו לשון תנאי הוא הויא ליה ספק תנאה ספק חזרה: *רבי יוסי מאי היא · היכא קתני כזה גט: ר' יוסי אומר כזה גט · מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ה"ק כתבו עכשיו ותנו אם לא באתי: *והלך גרסינן: גיטו · דשכ"מ כמתנתו: מה מתנתו · אמרינן בב"ב (דף קנא:) אם עמד חוזר: אף גיטו אם עמד חוזר · ולא מיבעיא היכא דאמר אם מתי דהא לא מת אלא אפילו לא אמר אם מתי אלא יהב לה גט סתמא אם עמד חוזר דמסתמא אדעתא דמיתה יהב לה והא לא מת: אע"ג דלא אמר תנו · כדתנן בהאומר התקבל (לעיל סה:) רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו אדעתא למיתב קאמר: הרי עמד · ובטל הגט מחליו: שניתק מחולי לחולי · ואין זו עמידה אלא אם כן בא לכלל רפואה שעה אחת: על משענתו · כשען על מקלו ולעולם חולה הוא והא דנקט הלך לאו משום דעמידה היא דתילף מינה אם עמד אינו חוזר אלא הא קמשמע לן טעמא דהלך הוא דבעי אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למיחש הואיל והלך כילל מאותו החולי ומת מחולי אחר והוא אמר (א) מחולי זה: *לידך · מי שלא הלך בשוק מסתמא אע"פ שניתק לחולי אחר יש בו מחולי הראשון ולא בעי אומדנא:

מתנתו

תוספות

אי א"ר יוסי בעל פה · אם מבטל בדבורו הוכחת זמן השטר כיון שאין כתוב בו מהיום: לרבא פשיטא ליה · מכאן קשה על רשב"ם דפי' בית טחלין (ב"ב קנו·) גבי בעי מיניה רבא מרב נחמן בהקנאה מהו פי' אם מועיל הקנאה כמו מהיום א"ל בהקנאה אינו צריך ופי' רשב"ם היינו דלא כר' יוסי והכא משמע דסבר רבא כר' יוסי ואור"י דהתם מיירי באין כתוב זמן בשטר ומתוקם כר' יוסי:

אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו כו' · פרש"י ור"ת מה מתנת שכיב מרע בלא שום תנאי חוזר אף גיטו נמי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי ומסיק דרבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא דכיון דאם עמד חוזר וכי מיית הוי גיטא אמרי יש גט לאחר מיתה כמו מתנה שאינה חלה עד לאחר מיתה כמו כן גט ואין להקשות לפירושו דכיון דבסתם אם עמד חוזר מה צריך במתני' למיתני מהיום אם מת מעכשיו אם מת בסתם נמי הוי כמהיום וכמעכשיו דאיצטריך לאשמועינן איזה לשון משמע מחיים ואיזה לאחר מיתה אבל קשה דאמאי הוצרך שמואל לתקן בגט דשכיב מרע לקמן בפרקין (דף עה:) אם ימות יהא גט ואם לאו לא יהא גט כיון דבסתם נמי חוזר אם עמד ומיהו י"ל דשמואל לא סבר כרב הונא אלא כרבה ורבא ומיהו קשה דהא אמרי' באיזהו נשך (ב"מ דף סו·) ההוא שכיב מרע דכתב גט לדביתהו איתנח אמרה ליה דביתהו אמאי קא מיתנחת אי קיימת דידך אנא וקאמר דפטומי מילי נינהו ופריך פשיטא ואמאי פשיטא והא רב הונא אית ליה הכא אם עמד חוזר ע"כ נראה לר"ת שכ"מ שנתן גט ולא התנה דאם עמד אינו חוזר ולא דמי למתנת שכ"מ דאם עמד חוזר דמתנה אינה חלה כלל אלא לאחר מיתה אבל גט חל מחיים דדעתו שיחול מיד הלכך אינו חוזר אם לא פירש וגיטו כמתנתו דקאמר רב הונא אומר ר"ת מדקאמר גיטו ולא קאמר גט שכ"מ משמע דקאי אמתני' דמהיום אם מת מחולי זה וקאמר מה מתנתו אפילו בלא תנאי אם עמד חוזר אף גיטו בתנאי אם עמד חוזר ממילא שאין כאן עוד תנאי כיון דעמד אע"פ ששב חזר ונפל באותו חולי הראשון ומת רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא דאפי' עמד והלך בלא משענת כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר והוה גט דאי לא הוי גט אע"פ שמת מאותו חולי יאמרו שאין תנאי החולי הזה גורם אע"פ שהתנה שהרי מת זה מאותו חולי אלא מיתה גורמת ולכך לא הוי גט כשעמד ויש גט לאחר מיתה אבל השתא דעמד אינו חוזר כיון דמת מאותו החולי יאמרו שתנאי החולי גורם ולא מיתה ופריך אם אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא לפי' רש"י פריך מכ"ש דכיון דאמרת דאם עמד חוזר אף כשנתן גט סתם כ"ם דהיכי דפירש מהיום אם מת ולפי' ר"ת פריך בפשיטות: והא

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ח מהל' זכייה הלכה יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף כ:

לו ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעי' עו:

לז ג מיי' פ"ח מהל' זכייה הלכה יז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעי' א:

תוספות רי"ד

דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו: מתני' הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט: אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר פי' מתנתו דש"מ אע"ג דסתמא קא יהיב ולא פירש אם מתי אם עמד מחליו מתנתו בטלה דאנן סהדי דלא נתן אלא מחמת מיתה לא אם יבריא אף גיטו נמי אע"ג דיהיב לה בסתמא ולא פי' אם מתי אם עמד חוזר שלא נתן לה אלא ע"ד מיתה לא ע"ד שיבריא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה על משענתו וכו' והוא אמר אם מתי מחולי זה:

מסורת הש"ס

כתובות כ: [לקמן עו: ע"ז לז:]

כתובות כ: לקמן עו: [ע"ז לז. תוספתא פ"ה]

תוספתא פ"ה ע"ש קדושין נט: [לקמן עד:]

לקמן עו:

לעיל סו.

נ"א רבי מאי

שייך למתני'

שייך לדף עג.

והא קמ"ל דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא [א]אידך אומדנא נמי לא בעינן [ב]שמעת מינה שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה אין דאמר רבי אלעזר משמיה דרב שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה רבה ורבא [ג]לא סבירא להו הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומשום גזירה שרינן אשת איש לעלמא אין *כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה א"ל רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר א"ל שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת"ר *[ד]זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא *[ה]שלחו מתם אכלו ארי אין לנו ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא אתא לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד א"ל רב אחא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אונסא דלא שכיח הוא איתיביה רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט אמר ליה רבא ואימא מרישא אינו גט א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ומשום דקשיא רישא אסיפא לא מותבינן תיובתא מינה אמר ליה אין כיון דקשיא רישא אסיפא לא איתמר בי מדרשא ומשבשתא היא זיל בתר סברא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי *אגידא דנהר מלכא אגור מלחי לעבורינהו קבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד לסוף איסתכר נהר מלכא אמרו להו אגורו חמרי אפקעינהו ניהלן דהא קבילתו עלייכו כל אונסא דמיתיליד אתו לקמיה דרבא *אמר להו קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי [ו]אונסא דלא שכיח הוא :

מתני' *[ז]לא תתיחד עמו אלא בפני עדים אפי' על פי עבד אפי' ע"פ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה בשפחתה *מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת

רש"י

מתנתו מתנה · אם מת מחולי האחר דהא אמרת לאו עמידה היא וגבי גט דמתני' הוא דבעינן אומדנא משום דמחולי זה קאמר לה : **לא סבירא להו הא דרב הונא** · דהיכא דלא אמר לה אם מתי סבירא להו דאם עמד אינו חוזר : **גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה** · דאי עמד חוזר אתו למימר לא הוי גט עד דמיית וקא חזינן דלכי מיית הוי גיטא ש"מ יש גט לאחר מיתה ואתי לאכשורי זה גיטיך לאחר מיתה ולא ידעו דכיון דלא פריש מידי להכי יהבינא ניהלה שיהא גט מעכשיו וע"מ שימות : **לא הוי גיטא** · דהא אדעתא דמיית יהב לה והא לא מת : **אינו גט** · דאונסא דלא שכיח הוא ולא מסיק אדעתיה ולא אמר אלא דימות ע"י החולי : **מאי שנא רישא כו'** · אי אונסא דלא שכיח אסיק אדעתיה רישא נמי ליהוי גיטא דהא מתוך אותו חולי מת דמחולי זה לא משמע אלא מתוך חולי זה : **שלחו מתם** · על ידי מעשה שאירע באחד שאמר אם לא אעמוד מחולי זה ואכלו ארי ושלחו הדבר לארץ ישראל והשיבו אין לנו שיהא גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה : **קביל עליה** · המוכר : **כל אונסא דמתיליד בה** · שיפלה את הלוקח : **אפיקו בה נהרא** · צוה המלך שיעבירו את הנהר דרך אותה שדה : **שפי ליה** · העמידה לפניו בשופי : **ואימא מרישא** · אדמותבת לי מסיפא תסייעי לי מרישא : **לא איתמר בי מדרשא** · במקום ישיבת תלמידי חכמים שיתרצוה : **זיל בתר סברא** · ומסתבר דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה: **זבון שומשמין** · לקחו שומשמין : **אגור מלחי** · שכרו להם ספנים להוליכם לביתם : **קבילו עלייהו** · המוכרים : **כל אונסא דמתיליד** · עלייהו בדרך : **אסתכר נהר מלכא** · ולא יכלו ספינות לעבור שעשו בו סכר שקורין אישקלוס"א : **אמרו להו** · רב פפא ורב הונא למוכרים אגורו חמרי כו' : **קאקי חיורי** · אווזים לבנים לפי שהיו זקנים : **משלחי גלימי** · מפשיטין בגדי אנשים כלומר פוסקים עליהם דין להנאתן : **מתני' לא תתייחד עמו** · זה שנתן גט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתייחד עמו שמא יבא עליה דהיכא למ"ד חיישינן שמא בעל לשם קדושין וצריכה גט שני ולמאן דלא חייש נמי מ"מ פנויה היא ואסור להתייחד עם הפנויה* :

כאשת

תוספות

והא קא משמע לן דהלך על משענתו · פי' בשלמא כדקס"ד דהלך ממש ואם עמד אינו חוזר ניחא דנקט הלך לרבותא אע"ג דהלך ממש צריך אומדנא כיון דעמד אינו חוזר אבל למאי דקאמר דהלך לאו ממש אלא על משענתו אם כן פשיטא דצריך אומדנא ולהכי קאמר קמ"ל דהלך על משענתו כו' : **מאי** שנא רישא ומ"ש סיפא · בירושלמי מפרש טעמא רבה איכא דברישא הרי לא מת מחולי זה אבל בסיפא אם לא יעמוד קאמר והרי לא עמד דלא משמע בין ע"י החולי בין ע"י דבר אחר אבל גמרא שלנו אינו סובר חילוק זה אלא בכולם משמע ליה שימות מתוך חולי זה : **איתיביה** רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית · תימה מאי פריך ליה רבינא לרבא מגט הא אית ליה לרבא בפרק קמא דכתובות (דף ג:) ללישנא קמא שהוא עיקר כדמוכח בהשולח (לעיל דף לד·) דאין טענת אונס בגיטין כדמפרש התם משום צנועות ומשום פרוצות ומאי מהדר ליה רבא נמי ואימא מרישא דאינו גט והא סבר רבא התם דאין טענת אונס בגיטין ואפי' באונסא דלא שכיחא איירי התם דשכיח אמרינן התם דלכ"ע אין אונס דמייתי מהא דפסקיה מברא ודאי אונס דשכיח שאני דהוה ליה לאסוקי אדעתיה ואור"י דאיכא שלשה גווני אונס דאונס דשכיח לגמרי לכ"ע אין אונס ואונס דלא שכיח כלל כגון דמתניתין אפילו לרבא יש אונס אפילו בגיטין דליכא למיגזר משום צנועות דסברא דאנים כיון דלא שכיח כלל ומשום פרוצות נמי לא גזור רבנן כיון דלא שכיח כלל ופלוגתא דאין טענת אונס היינו בשכיח ולא שכיח ועוד אור"י דאפילו הוי הכא אונס שכיח כי ההוא דכתובות פריך שפיר רבינא דדוקא גבי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אמרינן אין טענת אונס בגיטין משום צנועות ומשום פרוצות אע"ג דלא אסיק אדעתיה אונס דלא שכיח מ"מ הוי בכלל משמעות לשונו דאם לא באתי משמע בכל ענין שלא יבא אבל אם מת מחולי זה או לא יעמוד מחולי זה משמע שרוצה לומר שאם ימות ע"י החולי יהא גט אבל אם ימות מחמת דבר אחר לא יהא גט ולהכי פריך רבינא דאם איתא דלא אסיק אדעתיה אונס דלא שכיח משום צנועות ופרוצות אין לנו לומר שיהא גט דדמי לחוכא ואיטלולא דכיון דבכלל משמעות לשונו נמי לא הוי נפילת בית או נשיכת נחש אלא ודאי כל אונס מסיק אדעתיה וכיון דאסיק אדעתיה דעתו לפוטרה בכל ענין שימות ומתוך חולי זה הוא קאמר ולא מחמת חולי זה ורבא מהדר ליה דמשובשת היא דהא קשיא רישא לסיפא ולא משום סייעתא דנפשיה קאמר : **לא** תתייחד עמו אלא בפני עדים · לפי' הקונט' ניחא דפירש מה היא באותן הימים מילתא באפי נפשה היא אבל בזה גיטיך מהיום אם מתי דרישא לכ"ע הוי גט משעת נתינה לפיכך אתי שפיר דתלי בגמרא טעמא דמתניתין דלא תתייחד משום חשש קדושין ולא משום גט ישן שהרי כבר היה גט משעת נתינה אבל לפי' ר"ת ור"ח דמפ' דמה היא באותן הימים קאי ארישא אמהיום אם מתי ואפילו הכי לרבי יהודה הרי היא כאשת איש לכל דבריה ואינה מגורשת עד שעה אחת סמוך למיתה וקשה לר"י דא"כ אמאי תלי טעמא בגמרא משום חששא דקידושין כיון דעדיין אינה מגורשת ואור"י דודאי לרבי יהודה הוי טעמא משום גט ישן אבל לרבי יוסי דאמר מגורשת ולרבי מאיר דאמר בגמרא דבעילתה תלויה איכא למיחש לקדושין* :

ראוה

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעי' ז :

לט ב מיי' פ"ח מהל' זכייה ומתנה הלכה כה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף ב :

מ ג מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעיף ד:

מא ד ה מיי' שם הלכ' יז טוש"ע שם סעיף ו:

מב ו מיי' פי"ע מהל' מכירה הלכה ה סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכה סעי' ג וסעי' ד:

מג ז מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמח סעי' ב :

מסורת הש"ס

כתובות ג: ב"ב מח: יבמות קי' לעיל נג.

תוספתא רפ"ה ע"ש

[סנהדרין יז: וש"נ]

[נ"ל אגורא פי' כמו על כל גדותיו וכן גפי הנהרות · ערוך]

כתובות פה.

[ע"ז לו:]

כתובות כז:

לעיל כה.

[וע"ע תוס' כתובות כז: ד"ה לא]

תוספות רי"ד

רבה ורבא לא ס"ל להא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה · פי' היכא דיהיב לה גט סתם הוי גט ואע"פ שעמד שאם אתה אומר שלא יהא גט אלא אם ימות יאמרו יש גט לאחר מיתה ויכשירו אע"ג דאמר לה זה גיטיך אם מתי ולא ידעו דכיון דלא פירש מידי להכי יהביה ניהלה שיהא גט מעכשיו אם ימות: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומשום גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שרינן אשת איש לעלמא אין מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה והלכתא כרבה ורבא והכי אמרינן לקמן בפרקין אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי [לא] יהא גט למימרא שאם יתנו בסתם מיד הוי גט : א"ר אלעזר משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה: ת"ר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש או אכלו ארי אינו גט פי' דאונסא דלא שכיח א)אדעתיה לאקנויי עליה דלא להוי גיטא אם יאנס ואדעתא דהכי לא גמר ומקניה · ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא · פי' צוה המלך שיביאו הנהר דרך עליה . אתו לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד בה א"ל רב תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אונסא דלא שכיח הוא: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבין שומשמי אגורא דנהר מלכא אגירו מלחי למעברינה וקבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד ביה לסוף מסתכר נהר מלכא · פי' נסתם ולא היו הספינות יכולות לעבור אמרו להו אגירו חמרי ואסקינהו ניהלן דקא קבליתו עלייכו כל אונסא דמתיליד אתו לקמיה דרבא [א"ל] קאקי חיורי משלחי גלימא דאינשי אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: מתני' לא תתיחד עמו אלא בפני עדים אפילו עבד אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בשפחתה ומה היא באותן הימים

רבי

א) נראה דצ"ל דלא שכיח הוא ולאו אדעתיה לאתנויי עליה וכו' .

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף ח:

כאשת איש לכל דבריה רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: **גמ'** ת"ר *ראוה שנתייחדה עמו באפילה או שישנה עמו תחת מרגלות המטה אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר *וחוששין משום זנות ואין חוששין משום קדושין רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף (א) חוששין משום קידושין מאי קאמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין נתן לה כספים חוששין משום זנות דאמרי' באתננה נתן לה ואין חוששין משום קידושין רבי יוסי בר' יהודה אומר *אף בזו חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר* רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כדברי הכל מתקיף לה אביי מידי כספים קתני אלא אמר אביי ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כר' יוסי בר' יהודה מתקיף לה רבא א"כ מאי אף אלא אמר רבא ה"ק *רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אף לא ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כמאן דלא כחד: מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: תנא ובלבד שימות ולכי מיית הוי גיטא והא קיימא לן דאין גט לאחר מיתה אמר רבה באומר מעת שאני בעולם: תנו רבנן *ימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא

כאשת איש · והבא עליה במזיד בחנק ובשוגג בחטאת ואע"ג דמת מאותו חולי לפי שלא גירשה אלא סמוך למיתה ובגמ' מוקי לה באומר לה במסירת הגט הרי זה גיטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי הלכך רבי יהודה סבר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי אשת איש היא ורבי יוסי סבר מכי יהב לה גיטא כל שעתא מספקא לן במעת שאני בעולם הלכך ספיקא היא והבא עליה באשם תלוי: **גמ' בדבר אחר** · בתשמיש: **וחוששין משום זנות** · שמא בא עליה ולקמן פריך מאי קאמר: **ואין חוששין** · שמא בעל לשם קידושין להצריכה גט שני: **מאי קאמר** · קתני אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר והדר תני וחוששין משום זנות: **חוששין משום קידושין** · וצריכה גט שני משום קדושין ואין כאן טעם גט ישן (ב) שכבר מסרו לה קודם לכן אלא טעם קידושין הללו מצריכין אותה גט: **נתן לה כספים** · אחר בעילה: **חוששין משום זנות** · כלומר תולין ביאה זו בזנות: **ואין חוששין לקדושין** · להצריכה גט דאי לשם קדושין בעל לא הוה יהיב לה אתנן והאי חוששין דזנות לאו דווקא דמאי חששא איכא אי משום כהונה הא גרושה היא ונפסלה ואי לתרומה בת כהן לא מיפסלא אלא בביאת עבירה כגון כותי חלל נתין וממזר והנך דמפרשי ביבמות ובקדושין אלא איידי דנקט אין חוששין בסיפא נקט לשון חוששין ברישא: **אף בזו** · שנתן לה כספים חוששין משום קידושין דלמא הני כספים לאו אתנן נינהו אלא מתנה: **כמאן אזלא הא** · דאוקי רבי יוחנן בהזורק (ג) מחלוקת ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דמצרכי לה ב"ה גט שני בשראוה שנבעלה אבל לא ראוה לא חיישינן: **כמאן כדברי הכל** · דבין לת"ק בין לר' יוסי אמרינן היכא דלא ראוה לא חיישינן והיכא דראוה חיישינן אי לאו משום כספים: **מידי כספים קתני** · אי אתנייה לתנא כספים לא הוה טעי בגירסא למינקטיה לגמרי: **אף חוששין** · לקמיה פריך מאי אף: **כמאן אזלא הא** · דאוקי ר' יוחנן אליבא דב"ה דהיכא דראוה צריכה גט: **כרבי יוסי בר' יהודה** · דאילו לת"ק לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה דלא שביק ב"ה וסתים כב"ש אבל רבי יוסי סבר לה כרבי יוחנן ולא כמאן דמוקי פלוגתייהו אף בשלא ראוה שנבעלה דהא הכא כי לא ראוה כולהו מודו דלא חיישינן: **מאי אף** · דהא חששא דזנות לאו דווקא חששא אלא קולא היא לומר תולין אותה בזנות ואין חוששין לקידושין ור' יוסי הוה ליה למימר חוששין לקידושין ואין תולין להקל בזנות: **אף לא ראוה כו'** · דכיון שראוה שנתיחדה עדי היחוד הן הן עדי ביאה דכיון דגייסי אהדדי חוששין לביאה: **דלא כחד** · דאי לת"ק אפי' ראוה נמי האמר תולין בזנות ואינה צריכה גט ואי לרבי יוסי כי לא ראוה נמי קאמר חוששין וסבירא ליה כמאן דמוקי התם פלוגתייהו בשלא ראוה וקמצרכי לה ב"ה גט: **תנא ובלבד שימות** · אבל אי לא מת איגלאי מלתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת: ופרכינן בין לר' יוסי דמשוי לה אשת איש ספק בין לרבי יהודה דמשוי לה אשת איש ודאי ולכי מיית היכי הוי גיטא הא לדידהו לא הוי גט למפרע משעת מסירה אם כן לא הוי גט עד לאחר מיתה: **ומשני אמר רבה** · מתני' לאו באומר מהיום אם מתי דההיא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור אלא באומר מעת שאני בעולם להוי גט הלכך לרבי יהודה סמוך למיתה חייל גיטא ומעיקרא אשת איש היא ורבי יוסי סבר משעת נתינה מספקא לן דלמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע"ג דחיי טפי אין ברירה: **שבינתים** · בין נתינה למיתה: ומטמא

ראוה שנתייחדה עמו באפילה · בהזורק (לקמן דף פא·) תנן המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ובסמוך מייתי לה ה"ה נתייחדה עמו באפילה כדמשמע הכא: **נתן** לה כספים חוששין משום זנות · א] פי' אפילו ראוה שנבעלה כיון שנתן לה כספים פרש"י דבזנות אין שייך לשון חוששין דלכהונה כבר נפסלה שהרי היא גרושה ולתרומה לא מיפסלא בת כהן אלא בביאת עבירה שנבעלה לכותי חלל נתין ממזר ואגב קידושין נקט חוששין ומיהו לרבי אלעזר דאמר* פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות °עשאה זונה נקט נמי שפיר חוששין בזנות ומיהו סתמא דתלמודא ביבמות (דף סא:) לא אשכח משנה או ברייתא כרבי אלעזר: **אם** כן מאי אף · דהני תרי מילי סתרן אהדדי דאי חוששין לזנות אין חוששין לקדושין: **תנא** ובלבד שימות · פי' בקונטרס הא דקאמר רבי יוסי מגורשת ואינה מגורשת הייני אם מת לבסוף ובשעת מיתה הויא מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית הוי גיטא אבל אם לא מת איגלאי מילתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת וטעמא דרבי יוסי מפרש הקונטרס בסמוך משום דאין ברירה ולא אמרינן לכשמת הוברר הדבר שמתחלה היו אותן שעות רחוקות מן המיתה והיתה אשת איש בודאי אלא אין ברירה ונחשבה משעת נתינה ועד שעת מיתה ספק גרושה ואין נראה לרבינו יצחק דאי סבר אין ברירה א"כ כי היכי דעד שעת מיתה הויא ספק מגורשת אע"ג שהוברר הדבר לבסוף שאותן שעות היו רחוקות מן המיתה משעת מיתה ואילך נמי לא תהא מגורשת ודאי אע"פ שהוברר הדבר לבסוף שאותה שעה היתה סמוכה למיתה כיון דבשעה שהיה לגט לחול לא היה מבורר ולעיל בריש פרק כל הגט (דף כה:) דייקינן בהדיא דיש ברירה כיון דכי מיית הוי גט ואפילו לא מת מאותו חולי יהיה לנו לומר שתהא מגורשת מספק כל אותם הימים ולא נאמר הוברר הדבר שלא חלו כלל הגירושין ועוד דבפרק בכל מערבין (עירובין לז:) אמר דלמ"ד אין ברירה לא הייל עירוב כלל ואם כן הכא נמי לא היה להם לגירושין לחול כלל אע"ג דהוברר הדבר לבסוף על כן נראה לרבינו יצחק דטעמא דרבי יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת משום דמספקא לן אם חלין הגירושין משעת נתינה כר' מאיר או חלין שעה אחת קודם מיתה כר' יהודה וכן פירש ריב"ם: **אמר** רבה באומר מעת שאני בעולם · פי' בקונטרס שאמר בפירוש הרי זה גיטך מעת שאני בעולם ומילתא באפי נפשיה היא ולא קאי ארישא אהרי זה גיטך מהיום אם מתי דהתם לכולי עלמא מגורשת משעת נתינה ואין נראה לר"ת דלישנא דמה היא באותן הימים משמע דקאי אמאי דאיירי לעיל ועוד אומר רבינו יצחק דבתוספתא בהדיא משמע דקאי אמהיום אם מתי דקתני הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה כו' ומייתי פלוגתא דהנך תנאי דבסמוך ונראה לר"ת כמו שכתב בפי' רבינו חננאל נעשה כאומר בכ"ף מעת שאני בעולם א) כלומר מהיום דקאמר הייני מחיים שדעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה אחת סמוך למיתתו ואע"ג דקאי ארישא אמהיום אם מתי פריך שפיר והא אין גט לאחר מיתה כיון דקתני הרי היא כאשת איש לכל דבריה א"כ אין גט חל משעת נתינה אלא לאחר מיתה אע"ג דאמר מהיום וכן ר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת ודאי אלא משעת מיתה ואילך והא אין גט לאחר מיתה וא"ת והא דאמר ב) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ופירש בקונטרס שהיה כותב גט על תנאי אם

א) [עי' תוס' יבמות כה: ד"ה נאומר] ב) [שבת נו: ושם]

תוספות רי"ד

ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבר ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת · פי' לא תתייחד עמו אלא בעדים שמא יבא עליה ויתבטל הגט ותהא צריכה גט שני לבעילה זו ולקמן בפ' הזורק פליגי ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ומצרכי לה ב"ה גט שני ואע"פ שהגט זה אינו גומר אלא לאחר מיתה כיון דאמר מהיום אם מתי למפרע הוא קונה ואינו פוטר הביאה שעשה בה לאחר מיכן הלכך אם יבא עליה צריכה ממנו גט שני: ומה היא באותן הימים · פי' בעל כרחיה פשטא דמתני' הכי משמע דקאי אמתני' דלעיל דתנן מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ועלה קאי מה היא באותן הימים שאם נתן ראובן גט לאשתו באחד בניסן ואמר לה מהיום אם מתי ולא מת אלא בא' באייר מה היא כל ימי ניסן ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה' פי' דקסבר ר' יהודה לא קנה הגט אלא בשעת המיתה אבל כל ימי ניסן היא אשתו גמורה והבא עליה בשגגה מביא חטאת קבועה · ר' יוסי אומר מגורשת וכו' · פי' גם ר"י סובר שאין הגט גט אלא בשעת מיתה מיהו כל ימי ניסן לא דיינינן לה כאשת איש גמורה לחייב הבא עליה בחטאת קבועה אלא ספק אשת איש והבא עליה מביא אשם תלוי: תנא ובלבד שימות · פי' התם פליג ר' יוסי על ר' יהודה אבל אם הבריא ולא מת אגלאי מילתא דכל אותן הימים אשת איש גמורה היא שהרי בטל הגט מעיקרו ומקשה ולכי מיית הוי גיטא והא קי"ל אין גט לאחר מיתה פי' היכי עבדי לה ר' יוסי ור' יהודה אשת איש כל ימי ניסן אטו כי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה אלא ודאי למפרע קונה הגט וכיון דלמפרע קונה הגט והוא אמר לה מהיום איגלאי מלתא שכל ימי ניסן היתה מגורשת ולמה מחזיקה ר' יהודה אשת איש גמורה ור' יוסי מחזיקה בספק א) אמר רבא נעשה כאומר לה מעת שאני בעולם· פי' אע"פ שאמר לה מהיום קסבר ר' יהודה ור' יוסי אנן סהדי שלא רצה לגרשה אלא לאחר מיתה כדי שלא תהיה זקוקה ליבם ומפני שאין גט לאחר מיתה אמר לה מהיום ודי לנו בשעה א' סמוך למיתה שיקנה הגט באותה שעה ולא יהא גט לאחר מיתה הלכך אע"ג דאמר לה מהיום לא נתכוון להקנותו לה אלא שעה א' סמוך למיתה ומפני שכל שעה ושעה היא בספק שמא עכשיו ימות ונמצא שזאת היא שעת קנין הגט נחלקו בדבר זה ר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היא בספק כיון שלא מת מיד אלא חיה עד א' באייר הוברר הדבר שכל חודש ניסן היתה אשת איש גמורה ולא קנה הגט אלא באותה שעה שהיתה סמוכה למיתה וקסבר ר' יהודה יש ברירה ור' יוסי ב) בדאין ברירה אלא כיון שבשעת הבעילה היה הדבר בספק הבא עליה מביא אשם תלוי שכפי המעשה שבאותה שעה אנו דנין אותו ואע"פ שמתברר לאחר מיכן שאין זו שעת קנין הגט לא סמכינן אברירה אלא כשעת הבעילה אנו דנין אותו ואין זה דומה לספק חלב המתחייב אשם תלוי ואם מתברר לאחר מיכן מביא חטאת דהתם אם אצלו היה ספק היה יכול להתברר מאחרים אבל זה הספק אין אדם בעולם שיכול לברר שמי יודע אם ימות מיד ותהיה זו השעה של קנין הגט או לא ימות מיד הלכך אע"פ שהוברר לאחר מיכן שלא מת מיד לא סמכינן אברירה אלא כעת הבעילה אנו דנין אותו והכי אמרי' לעיל בפ' כל גט בגמ' דבברירה פליגי רבי יוסי ורבי יהודה דלרבי יהודה יש ברירה ולרבי יוסי אין ברירה : ת"ר ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא

א) גירסת רבינו כגי' סר"ת שהובאה בתוס' כאן ד"ה אמר · ב) נ"ל ור' יוסי סבר דאין ברירה אלא כיון שבשעת הבעילה וכו' .

מסורת הש"ס

[יבמות סא:]

[תוספתא פ"ח]

[מלינו חוששין לקולא עמ"ש רש"י שבת קנא · ד"ה ושמואל]

לקמן פא:

[תוספתא פ"ב ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף בזו חוששין: (ב) רש"י ד"ה חוששין וכו' גט ישן כ"ב לקמן דף עט ע"ב: (ג) ד"ה כמאן וכו' בהזורק כ"ב דף פא:

ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר' ס"א מ"ד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נתן לה כספי' וכו' עשאה זונה נקט ע' יבמות דף סא ע"ב תד"ה לא פוסלין :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה נתן לה כספים חוששין משום זנות פי' אפילו ראוה וכו' עד סופו · עיין סנהדרין דף כ"א ע"ב תוס' ד"ה ת"ל ובת כהן וכו' ושוב ראיתי בספר מנחה לאהרן ביבמות דף סא ע"א עמוד כ"ה :

ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי ר' יהודה ר"מ אומר בעילתה תלויה ר' יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א *מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות מאי איכא בין ר"מ לרבי יוסי אמר רבי יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר"מ לא מייתי אשם תלוי ולר' יוסי מייתי אשם תלוי וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת חכמים היינו רבי יוסי איכא בינייהו דרבי זירא *דאמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל 'כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה: **מתני'** 'הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן ע"מ שתתני לי מיכן ועד שלשים יום אם נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה: **גמ'** מאי ותתן *רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו איכא בינייהו שנתקרע הגט או שאבד רב הונא אמר והיא תתן 'אינה צריכה הימנו גט שני רב יהודה אמר לכשתתן צריכה הימנו גט שני ותנן נמי גבי קידושין כי האי גוונא דתנן *ה'האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז הרי היא מקודשת ויתן ואיתמר מאי ויתן רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן מאי בינייהו איכא בינייהו 'שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר רב הונא אמר והוא יתן 'תנאה בעלמא הוא מקיים תנאיה ואזיל רב יהודה אמר לכשיתן לכי יהיב לה הוא דהוו קידושין השתא לא הוו קידושין וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא והוא יתן משום דלקרובה קאתי אבל גבי גירושין דלרחוקה קאתי אימא מודה ליה לרב יהודה ואי אשמעינן גבי גירושין בהא קאמר רב הונא והיא תתן משום דלא כסיף למיתבעה אבל גבי קידושין דכסיפא למיתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה ואי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב יהודה לכשיתן משום דכסיפא למיתבעיה אבל גבי גירושין דלא כסיף למיתבעה אימא מודה ליה לרב הונא ואי אשמעינן גבי גירושין בהא קאמר רב יהודה לכשתתן משום דלרחוקה קאתי אבל גבי קידושין דלקרובה קאתי אימא מודה ליה לרב הונא צריכא מיתיבי *ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ואע"פ שנקרע הגט או שנאבד מגורשת 'ולאחר לא תנשא עד שתתן ועוד תניא *ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה אינה זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רבן שמעון בן גמליאל אומר נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשי ומר סבר לי ואפילו ליורשי וכ"ע מיהא תנאה הוי תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הא מני רבי היא *דאמר רב הונא אמר רבי 'כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן *וא"ר זירא כי הוינן בבבל אמרינן הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי פליגי רבנן עליה כי סליקי אשכחתיה לרבי אסי דיתיב וקאמר משמיה דרבי יוחנן הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא במהיום ולאחר מיתה והתניא

רש"י

ומטמא לה · אי כהן הוא: **שאינה צריכה הימנו גט שני** · אם מת דסמוך למיתה הוי גט: **בעילתה תלויה** · הדבר תלוי עד שימות או עד שיעמוד מחולי זה אם מת מן החולי הבא עליה פטור דלר' מאיר משמע ליה מעת שאני בעולם היינו משעת נתינה וה"ק לה ה"ז גיטך מעת שאני בעולם אם מתי הלכך כשמת איגלאי מילתא דגרושה הואי בשעת ביאה ואם לא מת הבא עליה בחטאת: **רבי יוסי אומר בעילתה ספק** · לכשימות דמשמע ליה מעת שאני בעולם ומיהו מספקא לן על שעת ביאה אי גרושה הואי אי לא שמא זו היא שעה הראויה ליסמך למיתה שמא אינה זו ואינה גרושה הילכך אם ימות מביא הבא עליה אשם תלוי ואם לא ימות בחטאת ודאי: **מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות** · והיינו נמי כרבי יוסי דמייתי אשם תלוי דספיקא משוו לה ולקמן מפרש מזוני איכא בינייהו: **לא מייתי אשם תלוי** · אם ימות אלא פטור לגמרי כדפרישית לעיל: **ולר' יוסי** · אם ימות מביא זה אשם תלוי: **איכא בינייהו דר' זירא** · כלומר איכא בינייהו מזוני וכדר' זירא ולא דפליגי בדר' זירא דתרווייהו אית להו דרבי זירא ומשום הכי לא קרי לה רבי יוסי מגורשת ואינה מגורשת דקסבר לית לה מזוני ואע"ג דר' יוסי דמתני' תנא מגורשת ואינה מגורשת תרי תנאי ואליבא דרבי יוסי והיינו חכמים דברייתא: **מתני' מעשה בצידן** · בגמ' פריך מאי תנא דתנא מעשה: **גמ' שנתקרע הגט** · קודם מתן מעות: **והיא תתן** · תנאי בעלמא הוא וכי מקיימא ליה איגלאי מילתא דמשעת נתינה גיטא הוי דכל ע"מ מעכשיו הוא וע"מ כן דליקיים: **צריכה גט שני** · דלכשתתן כבר אזל ליה גיטא: **שפשטה ידה כו'** · קודם מתן מעות: **מקיים תנאיה ואזיל** · והוו קידושיו קידושין למפרע ושל שני אינו כלום: **דלקרובה קאתי** · הילכך מעכשיו קאמר לה משעה שחפץ בה: **אבל גט דלרחוקה קאתי** · ומסתמא בקושי הוא מגרשה הילכך לכשתתן קאמר וקסבר אדהכי והכי מפייסנא לה: **לא כסיף למתבעה** · מעותיו הילכך לא צריך ליה למתלי גיטא במתן מעות ומעכשיו קאמר לה: **ולאחר לא תנשא עד שתתן** · דדילמא לא יהבה ונמצא גט בטל: **נתנה** · לפני מותו אינה זקוקה ליבם: **לא נתנה זקוקה ליבם** · ולא סגי לה ליתן ליורשים: **ומ"ס** · ר"ש: **לי** · משמע אפילו ליורשים כשאיני: **אבל דכו"ע תנאה הוי** · ולא תלה הגט בשעת מתן מעות דאי לכשתתן קאמר כהי נמי דלי ואפילו ליורשי משמע מיהו הוה ליה גט לאחר מיתה: **כאומר מעכשיו דמי** · דה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שתקיימי התנאי: **לא נחלקו** · אלא במהיום ולאחר מיתה דרבנן מספקא להו אי תנאה הוי אי חזרה הוי ולרבי ודאי תנאה הוי: והתניא

תוספות

אם ימות במלחמה והא אמרי' הכא הרי היא כאשת איש לכל דבריה לפי' ר"ת דקאי אמהיום אם מתי ומיהו [לפי' הקונטרס] י"ל שהיו מפרשין בהדיא [שמהיום] תהיה מגורשת אבל קשה דאפילו לפירוש הקונט' דהכא דבמהיום אם מתי הויא מגורשת לאלתר משעת נתינה מ"מ קשה דהא אילו לא נהרג אוריה היתה בת שבע אשת איש ועוד קשה דאם לא היה נותן גט אלא על תנאי אם ימות א"כ מאי כל היוצא הלא לא היה צריך תנאי זה אלא למי שאין לו בנים ויש לו אח ומיהו זה י"ל דלאו דווקא נקט אם ימות אלא כלומר אם לא יבא בסוף המלחמה ומשום עיגונא ונראה לר"ת שהיו כותבין גט גמור בלא שום תנאי בלינעא וכשהיה חוזר מן המלחמה היה כונסה והיתה בת שבע פנויה והא דאמרי' בהזהב (ב"מ דף נט.) מוטב שיבעול אדם ספק אשת איש ולא ילבין פני חבירו ברבים מנא לן מדוד קרי לה ספק אשת איש אע"ג שהיתה פנויה גמורה לפי שגרשה בלינעא ולא היה ידוע לעולם אם היא מגורשת אם לאו: **אשם** תלוי איכא בינייהו · דלר"מ דאמר בעילתה תלויה לא מייתי אשם תלוי אלא הדבר תלוי ועומד אם מת מאותו חולי מגורשת משעת כתיבה ואם לא מת חייב חטאתא] ושמא אי הוה מספקא לן אם מת מאותו חולי אם לאו היה לר"מ מייתי נמי אשם תלוי:

רבי יוסי אומר בעילתה ספק · ומביא אשם תלוי ולא בעי ר' יוסי אחיכה משתי אחיכות וה"נ סבר בס"פ דם שחיטה (כריתות דף כג.):

רב הונא אמר והיא תתן · וכן הלכה דקיי"ל כרבי דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דבפ' קמא דקידושין (דף ח.) פסקינן הלכתא כר"א דאמר התקדשי לי במנה *ונתן לה מנה חסר דינר הרי זו מקודשת וישלים דכמאן דאמר ע"מ דמי כדרב הונא אמר *רב דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי:

איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה כו' · ולעיל גבי גט הוה מצי למימר נמי שפשטה ידה כו' וה"נ הוה מצי למימר שנקרע שטר קידושין אבל לא מצי למימר שנתאכלו מעות של קדושין דאע"ג דנתאכלו מקודשת דברשות' דידה קא מתאכלי כדאמרינן בריש האומר (קדושין דף נט.): אלמיפלגי

[צ"ל ונתן לה דינר עי' קידושין מז.]

[צ"ל רבי]

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' יט וע"ש:

מו ב מיי' פרק יח מהל' איסורי ביאה הלכה כה טוש"ע אה"ע סימן לג סעיף ב:

מז ג מיי' פ"ח מהלכות גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף א:

מח ד מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ב:

מט ה ו ז מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה י יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ו:

נ ח ט מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ב:

נא י מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ג:

נב כ מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה יז ופ"ג מהל' זכייה הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ג:

מסורת הש"ס

ב"ב מז: עי' ב"מ יב: ע"ש כתובות נו: ע"ש

קידושין ס.

שם ע"ש

[שם כל הסוגיא תוספתא פ"ה]

[תוספתא פ"ה]

קידושין ח. ע"ש ודף ס: ע"ש לז. ע"ש לקמן עה: עו. ע"ש

נ"א א"ר זירא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אשם תלוי איכא בינייהו דלר"מ וכו' ושמא אי הוה מספקא לן וכו'. עי' כוונתם במהרש"א דמספקא להו אי בעי ר"מ אחיכה אחת מב' אחיכות ול"ע דהתלמוד ערוך הוא במסכת כריתות דף י"ח ע"א דר"מ לא בעי אחיכה אחת מב' אחיכות ועמ"ג:

תוספות רי"ד

ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה ממנו גט שני דברי רבי יהודה ר"מ אומר בעילתה תלוית ר' יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת מאי איכא בין ר' מאיר לר' יוסי א"ר יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו · פי' דקס"ד כך משמע בעילתה תלויה כמו בעילתה ספק ואמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר' מאיר דאמר בעילתה תלויה לא מייתי אשם תלוי לרבי יוסי דאמר בעילתה ספק מייתי אשם תלוי דר"מ סבר האי דקאמר מהיום דוקא קאמר מהיום ולכי מיית בא' באייר איגלי מילתא למפרע שמאחד בניסן קנה הגט וכל חודש ניסן היתה מגורשת הלכך בעילתה בכל חודש ניסן תלויה היא אם לא ימות ויבריא איגלי מילתא דאשת איש הוה ומייתי חטאת ואם ימות איגלי מילתא דמחד מניסן הות מיגרשא ופטורה לגמרי ור' יוסי [סבר] לא מיגרשא מחד בניסן אלא שעה א' קודם למיתתו וכיון שכל ימי ניסן הוו ספק בעת הבעילה מביא אשם תלוי ור' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היה ספק כיון שראינו שחיה כל חודש ניסן הוברר הדבר שכל חודש ניסן היתה אשת איש גמורה ומביא חטאת קבועה דספכינן אבירורה נמצא שג' חלוקות בדבר ר' יהודה סבר אם מת בא' באייר כל חודש ניסן היא אשת איש גמורה והבא עליה מביא חטאת קבועה ור' יוסי סבר כל חודש ניסן הוא ספק והבא עליה מביא אשם תלוי ור' מאיר סבר כל חודש ניסן היא בחזקת מגורשת כיון שמת דאיגלי מילתא דמחד בניסן איגרשא אבל אם הבריא ולא מת כולן שוין בדבר שכל אותן הימים אשת איש היא שהרי הגט בטל: וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת חכמים היינו ר' יוסי דר' זירא איכא בינייהו דא"ר זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה לרבנן חייב לר' יוסי דאמר ספק המע"ה: **מתני'** הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן ע"מ שתתני לי מכאן ועד ל' יום נתנה בתוך ל' יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת ארשב"ג מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך ע"מ שתתנו לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה · איתמר רב הונא אמר והיא תתן · פי' הגט קונה למפרע משעת נתינת הגט והיא תתן לו הזוזים ורב יהודה אמר לכשתתן פי' אין הגט קונה אלא לכשתתן לו הזוזים ולא למפרע משעת הגט מאי בינייהו איכא בינייהו שנקרע הגט או שאבד קודם שתתן לו הזוזים · רב הונא אמר והיא תתן אינה צריכה ממנו גט שני תנאה הוי מקיימה תנאיה ואזיל שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אם תתני לי מאתים זוז והילכך כל זמן שהיא נותנת לו מתקיים הגט למפרע ואם נקרע או אבד קודם נתינת הזוזים אין בכך כלום ורב יהודה אמר לכשתתן צריכה ממנו גט שני דלכי תתן הוא דהוי גיטא השתא לא הוי גיטא דלית ליה כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי והלכך אין הגט קונה אלא בשעת נתינת הזוזים ובעי' שיהא הגט קיים באותה שעה · וה"ה נמי אם בטל הגט קודם שתתן לו מאתים זוז לרב הונא אינו מבוטל דלמפרע מקיים גיטא כי יהבה ליה זוזים והלכך משהגיע גט לידה אינו מבטלו והכי אמרינן גבי אשה לענין קדושין דאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אינה מקודשת וכך חזרה דאשה לגבי קדושין כחזרה דבעל לגבי גט וכן ש"מ שאמר מעכשיו אם מתי משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו דלכי מיית למפרע קונה הגט והלכתא כרב הונא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ותניא כותיה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ואע"פ שנקרע הגט או אבד הרי זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן · פי' דבעיא לקיומיה תנאה ולכי מיקיימא למפרע הוי גיטא ועוד תניא הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה לו אינה זקוקה ליבם [לא] נתנה לו זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחיו או לא' מן היורשין ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשי ומר סבר לי ואפילו ליורשי אבל לכו"ע תנאה הוי ומיקיים תנאיה ואזיל והוי גיטא למפרע דאי לא הוי גיטא לאחר מיתה ואין הלכה כרשב"ג דאע"ג דאיפסקא הלכתא כותיה דוקא במשנתינו אבל בברייתא יחיד ורבים הלכה כרבים:

מעשה

והתניא *מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת *פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת להודיעך כחו דרבי וליפלגו בעל מנת ולהודיעך כחן דרבנן *כח דהיתירא עדיף ליה: ״על מנת שתתני לי מכאן ועד שלשים יום וכו׳: פשיטא מהו דתימא קפידיה לאו קפידא ולזרזה קאתי קא משמע לן: אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן כו׳: מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו איצטליתי ״דוקא קאמר לה רבן שמעון בן גמליאל אומר תתן לו את דמיה ואמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה מחולים לך מהו תיבעי לרבנן תיבעי לרשב"ג תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא אחלה גבה אבל הכא הא קאמר לה מחולי׳ לך או דלמא אפילו רשב"ג לא קאמר אלא דקא מפייסה ליה בדמי אבל לגמרי לא אמר ליה ״אינה מגורשת איתיביה *האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אי אתה נותן לבני כור אחד של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן והכמים אומרים ״אף זה יכול להתיר את נדרו שלא ע"פ חכם ואומר הריני כאילו התקבלתי הכי השתא *התם לצעורה קא מכוין ולא ציערה *הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבעא את דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא מיטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר ״הא לא איצטריכא לימא רב יוסף דאמר כרבנן ורבה דאמר כרבן שמעון בן גמליאל ותיסברא והא קיימא לן הילכתא כוותיה דרבה ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אלא לעולם כרבנן רב יוסף כרבנן ורבה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלצעורה קא מיכוין אבל הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך *תנן התם בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו ״התקין הלל הזקן שיהא חולש את מעותיו ללשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה הלה יבוא ויטול את מעותיו ואמר רבא מתקנתו של הלל נשמע ״הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת על כורחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כורחיה דהויא לה נתינה

מכלל

רש"י

והתניא · בניחותא דשמעינן מינה מדאצטריכו לאיפלוגי בהא מכלל דבעל מנת מודו: **ולרב יהודה** · אדמיפלגי בהך מתניתא במהיום ולאחר מיתה לאשמועינן דבעל מנת פסלי רבנן וכ"ש הא: ומשני להכי איפליגו בהכי להודיעך כחו דרבי מיהו רבנן בעל מנת נמי פסלי: **מאי תנא** · לעיל מינה בדמים דקתני מעשה בצידן כו׳ מאי ראיה אין שונין מעשה במשנה אלא לראיה: **תתן את דמיה** · דלא איכוין אלא להרווחה דידיה: **מהו** · מי הויא הך מחילה קיום תנאי כאילו נתנתן לו או לא: **תיבעי לרבנן** · דאמרי דמים לאו במקום איצטלית קיימי ודמים לאו איצטלית הן אבל הכא הא אחלינהו והוי כאילו קבל מעות ממש דמחילה כקבלה: **קונם שאתה נהנה לי** · קונם תהא עליך כל הנאה שתהנה ממני: **אף זה** · אם רצה הנודר יכול להתירו מאליו בלא שאלת התרת חכם ואומר לו הריני כאילו התקבלתי אלמא מחילה כקבלה: **משום הרווחה** · שהיה צריך לנורך בו: **תלתא דלוותא**. כל שאר האריסים שבמקום זה משקין התבואה שלש פעמים בשנה: **ושקלי ריבעא** · ומנהג האריסין ליטול רביע התבואה בשביל טורח חרישה וזריעה וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה: **את דלי ארבע** · השקה את השדה ארבעה פעמים: **אתא מטרא** · בזמן השקאה רביעית: **הא לא דלה** · ולא שקיל אלא ריבעא כמנהג המקום: **הא לא איצטריך** · ומזלו גרם: **כרבן שמעון** · דדמים במקום אצטלית הכא נמי מטר במקום השקאה: **הלכתא כרבה** · בכל מקום שנחלק עם רב יוסף חוץ משדה ענין ומחצה*: **אין הלכה כרבן שמעון** · דאמר לקמן חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה: **הכי גרסי׳ אלא לעולם כרבנן** · כלומר תרווייהו אליבא דרבנן אמרי לה: **דלצעורה איכוון** · דכתם מגרש את אשתו מתוך איבה הוא מגרשה הלכך מספיקא אמרי׳ לצעורה איכוון ולא תלינן למימר להרווחה איכוון לקולא: **תנן התם** · במס׳ ערכין (דף לא:): **היה נטמן**. הקונה בית בעיר חומה היה נטמן יום שנים עשר חודש שלא ימצאנו המוכר לתת מעותיו כדי שיהא חלוט לו כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו וגו׳: **חולש** · זורק כמו חולש על גוים (ישעיה יד) מטיל גורל: **ללשכה** · מתוקנת לכך: **ויהא שובר הדלת** · של ביתו ונכנס: **מתקנתו של הלל** · דאיצטריך לתקוני נתינה על כרחו תהא נתינה:

מכלל

תוספות

אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת · תימה דודאי אי הוה שמעינן מילתא דרבנן במהיום אי הוו פליגי בע"מ הוה פריך שפיר אבל אין ענין זה לזה כלום דאפילו הוו אמרי רבנן בעל מנת גט ואינו גט דלמא במהיום הוו מודו דהוי גט גמור דתנאה הוי או שמא לא הוי גט כלל דחזרה הוי ועוד דמשמע ליפלגו בעל מנת דבעל מנת יאמרו חכמים גט ואינו גט הא סבר רב יהודה דבעל מנת לא הוי גט כלל אלא לכשיתן ונראה לר"י דלרב יהודה לכשיתן הוי גט ודאי אבל עד שיתן הוי ספק והוי גט ואינו גט דמספקא ליה באומר על מנת אי כמעכשיו דמי ואין סברא לומר כלל דלרב יהודה עד שיתן ודאי לא הוי גט דפשיטא ליה דלרבנן דרבי ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אע"ג דבמהיום ולאחר מיתה מספקא להו דא"כ הוה אפכא מר׳ יוחנן דלרבי יוחנן בע"מ מודו רבנן לרבי דהוי כאומר מעכשיו דמי ובמהיום ולאחר מיתה אין מעשה נגמר מיד לרבנן א"כ ע"מ הוי טפי כאומר מעכשיו ממהיום ולאחר מיתה ולהכי פריך וליפלגו בעל מנת וישמיענו דאפי׳ בעל מנת לרבנן גט ואינו גט כ"ש במהיום ולאחר מיתה וליכא למימר דאי הוו פליגי בע"מ הוה אמינא מהיום ולאחר מיתה לא הוי גט כלל לרבנן דא"כ מתני׳ דקתני מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט אמאן תרמייה ועוד יש לומר דהכי קאמר אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ולא השמיענו בהך ברייתא אלא מילתא דרבי דמילתייהו דרבנן דאמרי גט ואינו גט תנא לה במתני׳ לפלוג בע"מ ולאשמועינן מילתא דתרווייהו דאינה שנויה בשום דוכתא ועוד הארכתי בפרק האומר בקידושין (דף ס׳): **חסורי** מיחסרא וכו׳ · וא"ת למה הוצרך להגיה דפליגי רבנן אדרבן שמעון בן גמליאל מנא ליה דפליגי עליה ואומר ר"י דקבלה היתה בידו דפליגי רבנן (שהלכה כמותו ולא כרשב"ג כדמיירי בסמוך): **רבה** אמר הא לא איצטריך · וא"ת דבפרק האומנין (ב"מ דף עז. ושם) אמרי׳ שכר את הפועלים ואתא מטרא הפסד דפועלים וי"ל דשאני התם שאינו אלא שכיר יום שלא שכרו בעל הבית אלא לדלות וכיון שלא הוצרך אינו שכירו אבל הכא שהוא אריס ועושה כל מלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע כמו בעל השדה ומיד כשהתנה עמו לדלות ארבעה זכה בשליש שדה ואפי׳ אתא מטרא ולא איצטריך כמו שאר אריסים דמשמע דנטלי רבעא ואפילו לא יצטרכו לדלות ורב יוסף סבר כיון דמשנה עצמו משאר אריסות אמרינן הא לא דלה: **הא** קיי"ל הלכתא כרבה · °מכאן משמע דבכולי הש"ס הלכתא כרבה לגבי רב יוסף מדלא קאמר והא בהא קיי"ל כרבה כדקאמר ובהא לא קיי"ל כרשב"ג ודלא כאומר הא דקאמר *) הילכתא כרבה לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומחצה היינו דוקא במילי דאיפלגו בבבא בתרא והא דאיצטריך הש"ס לפסוק הלכה בקידושין בפרק קמא (דף ט.) כרבה גבי סירחי לא נריכי שומא פירשו שם [ד"ה והילכתא **)]:

עין משפט נר מצוה

נג א מיי׳ פ"ח מהל׳ גירושין הלכה כא:

נד ב מיי׳ שם הל׳ כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי׳ קמג סעיף ו:

נה ג מיי׳ שם הל׳ כא טוש"ע שם סעיף ה:

נו ד מיי׳ פ"ח מהל׳ נדרים הלכה יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף כ:

[ברכות ס. וש"נ]

נז ה מיי׳ פ"ט מהל׳ שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן שלד סעיף ג:

נח ו מיי׳ פי"ב מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ ו:

נט ז מיי׳ פ"ח מהלכות גירושין הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי׳ קמג סעיף ד:

ס"א נ"ג

תוספות רי"ד

מעשה בצידן וכו׳ מאן תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו [אצטלתי] דוקא קא"ל רשב"ג אומר תתן את דמיה ומעשה בצידן וכו׳ אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן כל מקום ששנה ר"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה (ערב בפ׳ גט פשוט צידן בפ׳ מי שאחזו וראיה אחרונה בפ׳ דיני ממונות) והלכך אי לא יהבה ליה אצטליתו דוקא לא הויא מגורשת: בעא מיניה ר׳ אמי מר׳ יוחנן הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין הן לך מהו א"ל אינה מגורשת דלצעורה איכוין והא לא ציערה: ההוא גברא דא"ל לאריסיה כ"ע דלו תלת דלוותא ואכלי רבעא את דלי ד׳ ואכיל תילתא לסוף אתא מיטרא ולא איצטריך אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך וקי"ל הלכה כרבה תנן התם בראשונ׳ היה נטמן יום י"ב חודש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש את מעותיו ללשכה [ויהא] שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה יבא הלה ויטול את מעותיו:

מסורת הש"ס

לעיל עב: וש"נ

[נ"ל נמי פליגי]

נדרים כד. סג:

[ב"ב קיד: קמג:]

[נ"ל הבא]

[נ"ל התם]

ערכין לא:

גליון הש"ס

תוס׳ ד"ה הא קיי"ל כו׳ מכאן משמע · עיין במלחמות סוף פ"ט דשבת:

*) [ב"ב קיד: וקמג:] **) [ועי׳ תוס׳ ב"ב קיד: ותוס׳ מגילה כט: ותוס׳ מנחות לב. ד"ה מגעל ותוס׳ ב"מ כט. סד"ה והוי והוס׳ שבועות מד. ד"ה שומר]

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחיה לא הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא כי אצטריך ליה לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה ואיכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו ובין בעל כרחו הויא נתינה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין על כרחו לא והלל מאי דאיצטריך ליה תקין *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה *ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב חסדא הא מני רשב"ג היא דאמר תתן לו את דמיה ה"נ אפשר דמפייסה ליה בדמי מתקיף לה אביי אימור דאמר רשב"ג היכא דליתיה בעיניה היכא דאיתיה בעיניה מי אמר אלא אמר אביי הא מני *ר"מ היא דאמר [א]בעינן תנאי כפול והכא הא לא כפליה לתנאיה מתקיף לה רבא טעמא דלא כפליה לתנאיה הא כפליה לתנאיה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה [ב]אף כל תנאי קודם למעשה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי אלא אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דמעשה קודם לתנאי הא תנאי קודם למעשה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר [ג]אף כל לאפוקי הכא דתנאי

מכלל דבעלמא [נתינה בע"כ] לאו נתינה היא · וגבי גט דאיסורא הוא לא תקין הלל: **שלא בפניו** · כי הכא שאינו בלשכה: **מאי דאיצטריך ליה תקין** · ראה שהיה נטמן והתקין דבעל כרחו ושלא בפניו תהא נתינה ואי הוה נמי קאי קמן ואמר לא מקבילנא הוה איצטריך להלל נמי לתקוני דתיהוי נתינה אלא מה שלא הוצרך לא הוצרך וגבי גט דאיסורא הוא לא קיימא תקנתא דהלל: **ערב** · בשילהי גט פשוט: **צידן** · דמתני': **ראיה אחרונה.** באחד דיני ממונות (סנהדרין דף לא.) דאפליגי באמרו לו כל ראיות שיש לך להביא הבא עד שלשים ולא הביא עד לאחר שלשים ואמרו לו הבא ראיה ואמר אין לי ראיה בקמייתא הלכתא כוותיה ובבתרייתא ליתהלכתא כוותיה: **והנייר שלי** · לא יהיב לה ולא מידי ורחמנא אמר ונתן בידה*: **מאי שנא רישא כו'** · קא סלקא דעתיה על מנת לאו מעכשיו הוא כרבנן דפליגי עליה דרבי והוי כמו לכשתחזירי לי הנייר ליהוי גט וא"כ אמאי מגורשת הא בשעת גירושין לאו מידי נקיטא: **היכא דליתיה** · לאצטלית: **לא כפליה** · ר"מ במסכת קידושין (דף סא.) כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן וכו' דנימא אם לא תחזירי לא יהא גט הלכך בטל תנאיה: **הא כפליה לא הוי גיטא** · לר"מ: **מכדי** · לר"מ כל תנאי מהיכא גמרינן לכופלו: **מתנאי בני גד** · שהיה כפול אם יעברו ואם לא יעברו (במדבר לב) וכיון דמיני' גמרי' בעינן כי התם תנאי שתלו בו המעשה הוזכר קודם למעשה אם יעברו זה התנאי ונתתם להם זה המעשה ה"נ בעינן דנימא אם תחזירי יהא גט: **לאפוקי הכא** · דאמר לה זה גיטך ברישא והדר ע"מ שתחזירי: **משום דהוי ליה כו'** · ובין לר"מ ובין לרבנן דלא אפליג אלא בכפילה כדמפרש טעמא התם (א)הוצרך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו: **בדבר אחד** · לעבור הירדן: **ומעשה בדבר אחר** · נחלת עבר הירדן מזרחה:

בדבר

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה · וא"ת דהשתא לא מפליג בין בפניו בין שלא בפניו דבכל ענין בעל כרחו לא הויא נתינה א"כ למה היה נטמן בראשונה וי"ל דבפניו לא היה יכול להעיז מלוה מלקבלם כדי שיהיה הבית שלו וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד נקבלם בעל כרחו וא"ת בבתי ערי חומה דהוי כפרעון החוב דעליו לקבלם פשיטא דהוי פרעון כדקאמרינן *הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר משמע דבישוב יחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן בהזהב (ב"מ דף מט.) כי אמר ליה שקול זוזך לא הוי אפילו כשומר חנם ומה איצטריך הלל הזקן לתקן וי"ל דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הכא דע"י הפרעון צריך להחזיר הבית וכן ע"י קבלתו הוי הגט גט לא הויא נתינה וא"ת גבי גט פשיטא דלא הויא נתינה ומה צריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחבירו יקבלנה בעל כרחו ואור"י די"ל דכיון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז תלה הדבר בדעתה ועליו לקבלם והוי כמו בבתי ערי חומה וקמ"ל דאפ"ה בע"כ לא הויא נתינה:

לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי · פי' בקונטרס דר' מאיר ור' חנינא לא פליגי אלא בכפלות כדקאמרינן התם טעמא דהוצרך לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו וקשה דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף צד.) משמע בהדיא דפליגי רבנן נמי אר"מ במעשה קודם לתנאי גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל וא"ת בשלמא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ילפינן שפיר מתנאי בני גד ובני ראובן מדכתבו בזה הענין שמע מינה בעינן כי האי גוונא אבל שלא יהא מתנה על מה שכתוב בתורה ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי ילפינן מהתם כדאמרינן בכתובות (דף עד.) דלמא בלאו הכי נמי מועיל תנאי אלא דהכי הוה מעשה וי"ל *משום דכל התנאים הכתובים דמייתי בקידושין בפרק האומר (דף סא.) הוו בענין זה שמע מינה דבעינן ממש כי האי גוונא ואם בחקותי תלכו ואם תאבו ושמעתם נמי רוב מלות ע"י שליח ונראה דהלכה כר"מ דבעי' תנאי כפול כו' דשמואל ורבא בסמוך סברי כוותיה וכל הני דמתניתין איירי בתנאי כפול אע"ג דלא פירש דה"נ מוקי לה לקמן ברייתא בדכפליה לתנאיה אע"פ שלא פירש ובכל ע"מ שבש"ס כגון (סוכה מא:) ע"מ שתחזירהו לי דאתרוג וכיוצא בו בעי כפילות ובכל מקום בעינן תנאי כפול אלא דוקא בשתויי יין ופרועי ראש דהוי איסורי בפ' שבועת העדות (שבועות דף לו:) והא דבעינן כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא דאיכא שאר וכסות ועונה וכתובה והא דאמרינן בירושלמי בפרק האומר א"ר יוסי א"ר בון בכל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והכא לית ליה ונראה להרב ר' אלחנן דגרסינן בכל אתר לית ליה לר"מ וכו' והכא אית ליה ומשני ר' חנינא חומר הוא בערוה כלומר אע"ג דלא כפל תנאו ומן הדין התנאי בטל ומעשה קיים ומשום חומר אין הגט גט ולא הקידושין קידושין שאם קבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם ובהכי איירי התם לעיל הקשה הרב ר' אלחנן כיון דבעינן תנאי כפול באיזהו נשך (ב"מ דף סו.) גבי אי קיימת דידך אנא דקאמר פטומי מילי בעלמא הוא משמע שאם התנה הוא כמו שהיא אמרה היה מועיל ואמאי הא לא כפליה לתנאיה ואומר רבינו יצחק הא דנקט פטומי מילי משום דלא מהני אפי' לרבנן דר"מ וג' ענייניס יש דיש מקומות דבעינן תנאי גמור ולר"מ תנאי כפול ויש מקומות דלא בעינן אלא גלוי דעת ויש מקומות דאפי' גלוי דעת לא בעינן ובפ' האיש מקדש (קדושין דף מט: ד"ה דברים) מפורש: **אלא** אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי · לאו משום דלית ליה לרבא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דהא הכי הילכתא כדפרישית לעיל ועוד דבהדיא קאמר רבא *בהילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי החזירו יצא ואם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יצא והא לא חלה המתנה אלא כשהחזירו ואז אינו בידו ואין נראה לומר דהתם מיירי כגון שאמר מעכשיו דא"כ היה לו לפרש בדבריו ואע"ג דלא פירש נמי כפילות היינו משום דלא מפרש ליה במשנתינו אבל אי מיירי באומר מעכשיו היה לו לפרש אלא שרוצה רבא ליישב ברייתא זו אפילו כרבנן ורבי אבל לרבי אתיא שפיר כדמסיק רב אשי ואביי נמי משמע לקמן בסוף פירקין דסבר כרבי דקאמר הכל מודין בעל מנת שתלא חמה מנרתיקה דמעכשיו קאמר וכדרבי כו' ומיהו אין משם ראיה דלא מלי למימר איפכא הכל מודין דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי דהא באם תלא פליגי כ"ש בעל מנת דעדיף:

דתנאי

ס א ב מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף ב :
סא ג טוש"ע שם סעיף ד בהג"ה :

[ב"ק קיח.]

[בכורות כד. ב"מ לח: ב"ק סט. ב"ב קעד. כתובות עז. סנהדרין לא. לעיל לח.]

תוספות רי"ד

אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו מגורשת דמתנה בעל כרחה שמה מתנה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין שלא מדעתו הויא נתינה: ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי את הנייר הרי זו מגורשת מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' דקס"ד דלא קניא גיטא עד שתחזיר לו את הנייר ונמצא דבעת קניית הגט לא יהיב לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה

[בכתובות עד. ד"ה תנאי תירצו באופן אחר]

[סוכה מא:]

דברים כד

לעיל כ: [תוספתא פ"כ]

[קדושין סא.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משום וכו' כתס דהוצרך :

[סוכה מא: קדושין ו: בבא בתרא קלז:]

[ועי' תוס' קדושין ו: ד"ה לא החזירו ותוס' סוכה מא: ד"ה הילך ותוס' ב"ב קלז: ד"ה לא]

סב א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ה :

סג ב ג ד ה מיי' פ"ח שם הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ח :

דתנאי ומעשה בדבר אחד אלא אמר רב אדא בר אהבה משום דתנאי ומעשה בדבר אחד רב אשי אמר הא מני רבי היא דאמר* רב הונא אמר *רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט *לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ולימא לא *יהא גט אם לא מתי בעינן תנאי קודם למעשה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף כל לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא *אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו :

מתני׳ הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני כמה היא מניקתו שתי שנים *רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש מת הבן או שמת האב הרי זה גט הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או *שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט :

גמ׳ ומי בעינן כולי האי ורמינהי *שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד ה"ז גט אמר רב חסדא לא קשיא הא רבנן והא רבן שמעון בן גמליאל מתניתין רשב"ג וברייתא רבנן הא מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל הוי מכלל דרישא לאו רשב"ג אלא ברייתא רשב"ג היא דמיקל בתנאי מתני' רבנן רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש רב אשי אמר *כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי תנן כמה היא מניקתו שתי שנים רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים למה לי שמנה עשר חדש ביום אחד סגי *הכי קאמר יום אחד משתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד משמנה עשר חדש לאפוקי לאחר שמנה עשר חדש דלא מיתיבי הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט

בשלמא

דתנאי ומעשה בדבר אחד · פירוש שהתנאי סותר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה אבל הילך אתרוג זה במתנה *על מנת שתחזירהו לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד דס"ל על מנת כאומר מעכשיו והמתנה חלה מיד ויצא בו מיד כשיבא לידו* :

מת הבן או מת האב ה"ז גט · פי' בקונטרס מת הבן בתוך ב' שנים משמע שרוצה לומר דאם לא הניקה ושמשה כלל דלא הוי גט וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בשלמא לרבא כו' אלא לרב אשי כו' ואין נראה דאם מת האב כששימשתו יום אחד פשיטא דהוי גט כיון ששימשתו עד שמת דמה יש לה לשמש יותר וליכא למימר דאשמועינן אע"פ שמת קודם הוי גט דלא בעינן שתשמש כל ימי חייה דהא ודאי לא בעינן דאי הוה בעינן לא הוה גט דאין זה כריתות כדאמרינן בפרק בתרא (לקמן דף פג:) כל ימי חייכי אין זה כריתות אלא נראה לרבינו יצחק לפרש דמת קודם שהניקה ושימשה כלל דלא איכוון אלא להרווחה ולא לצעורה והא לא איצטריך ואפי' לרב יוסף דאמר לעיל* והא לא דלה יש לחלק דהכא מסתמא אם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מקפיד בתנאו אבל התם אדרבה אם היה יודע דאתי מטרא לא היה משכירו כלל :

כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט · הקשה ה"ר אלחנן א"כ אמאי קאמר רבא לעיל* דניסה בעל כרחו לא הויא ניסה ולא הוי גט והא עכבה אינה ממנה והלכה כרשב"ג במשנתנו ועוד מאי שנא מת האב או הבן ממחולין לך דבעי למימר *דאפילו לרשב"ג אינה מגורשת וי"ל דהכא ודאי להרווחה בעלמא עשה כן וכיון שמת ולא אצטריך הוי כאילו נתקיים התנאי אבל התם שהתני לי מאתים זוז בדעתו שיקבלם ולבסוף כשאינו רוצה לקבלם לא נתקיים התנאי והא דמספקא ליה לעיל במחולין לך דלמא אפי' לרבנן הוי גט ואע"ג דהכא לא הוי גט היינו משום דהתם בעצמו מחל לה אבל הכא לא מחל לה כלום :

ורמינהו שימשתו יום אחד ה"ז גט · אין להקשות לפי' הקונטרס דמפרש דמת הבן או מת האב דמתני' אחר שהניקתו אמאי לא מוקי להך ברייתא דהכא שמת לאחר ששימשתו והניקתו יום אחד דא"כ הוה ליה למיתני בהדיא ומת אבל אין לתרץ דא"כ מאי איריא יום א' אפי' שעה אחת כמי דהא לרש"י שפירש בסמוך גבי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ה"ל יום אחד לאו דוקא אלא אפילו שעה אחת דאי דוקא לא הוי פריך מידי : **מתניתין** רשב"ג · דאמר גבי איצטלית תתן לו את דמיה להרווחה קא מיכוין ומתניתין נמי להרווחה קא מכוין והנקה ושימוש כל הצורך קאמר וברייתא רבנן דאמרי לצעורה קא מיכוין וכיון דליצערה יום אחד סגי בהכי כיון דלא להרווחה קא מכוין ולפירוש זה אם מת קודם שהניקה ושימשה כלל אינו גט דהא לא ליצערה אי נמי הכא לא נתכוון לצעורה בחנם אלא לצורך בנו ואביו וכי מת הא לא אצטריך אבל גבי אצטלית לעולם הוא צריך לאצטלית ולא לדמי' ולכך כשאבדה יכול לומר איני חפץ בדמי אצטלית וכן צריך לפרש בסמוך דמוקי מתני' כרבנן : **ברייתא** רשב"ג היא דמיקל בתנאי · ובהרווחה פורתא סגי אבל רבנן דמחמרי אית לן למימר דכל הצורך קאמר : **כאן** במפרש · ברייתא במפרש יום אחד וקא משמע לן דוקא הניקתו ושימשתו יום אחד אבל מת ולא הניקתו ושמשתו כלל אינו גט דסלקא דעתין כיון שהיקל עליה כל כך שלא הצריכה אלא יום אחד אף על פי דפירש כי מת ולא הניקתו ושמשתו כלל ליהוי גט קא משמע לן דלא אמרינן הכי :

בשלמא

בדבר אחד · בגט עצמו הוא התנאי להחזירו והוא המעשה להיות גט : **רב אשי אמר הא מני** · דקתני על מנת שתחזירי מגורשת : **רבי היא דאמר וכו' כאומר מעכשיו דמי** · ואשתכח דבשעת גירושין נקיטא לגט ולאחר זמן היא מחזרת ומתנה על מנת להחזיר שמה מתנה : **אתקין שמואל כו'**. כשמוסרו לה יאמר אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט דבעי' תנאי כפול דאי לא כפליה הוי גיטא מיד ואי כהן הוא מפסלא עליה : **ה"ג ולימא אם מתי** · ברישא לא מקדים כו' : **הן קודם** · אם יעברו ונתתם (במדבר לב) : **ה"ג אלא אמר רבא אם לא מתי לא יהא גט** · לימא ברישא משום דלא מקדים כו' והדר לימא הן ולאו דבעינן הן קודם ללאו : **מתני׳ כמה היא מניקתו ב' שנים** · שיהא לולד שתי שנים שכך הוא זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו : **רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש** · לר' יהודה זמן הנקת תינוק עד שיהו לו י"ח חדשים בכתובות בפרק אע"פ (דף ס:) : **מת הבן** · קודם הזמן או מת האב : **ה"ז גט** · דכיון דלא פריש מידי לא איכוון אלא להרווחה כל ימים שהוא צריך ומכאן ואילך אינו צריך : **שלא בהקפדה** · היא לא הכעיסתו ואפי' הכי שאין העכבה הימנה אינו גט וכ"ש אם בהקפדה : **רשב"ג אומר כזה גט** · הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה הימנה : **גמ׳ מתני' רשב"ג** · דאמר לעיל (דף עד.) תתן דמיה אלמא להרווחה מיכוון ולאו דוקא קאמר הא נמי להרווחה איכוון וכל זמן שהוא צריך לינק קאמר : **וברייתא רבנן** · דאמרי (שם:) אצטלית דוקא הכא נמי שימוש והנקה דוקא וביום אחד סגי : **דמיקל בתנאי** · דאמר תתן דמיה וקאמר נמי כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט : **כאן בסתם** · מתני' דאמר שתי שנים תניקי בסתם וברייתא במפרש יום אחד : **רב אשי אמר** · ברייתא בסתם דכל סתם כמפרש יום אחד דמי ומתני' רב אשי משני לה לקמיה ורב אשי לאו לשנויי מתניתין וברייתא אתא אלא לאפלוגי עליה דרבא דאמר סתם שתי שנים : **יום אחד משתי שנים** · של תינוק : **לאפוקי**. שאם הניקתו לאחר שעברו לו שתי שנים : **דלא** · שאין זה הנקה :

בשלמא

[לעיל עה. וש"נ]

[ג"ז רבי]

[לעיל יח.]

[בשאלתות פ' מטות סי' קלח איתא ולימא לא יהא גט אם לא מתי יהא גט אם מתי בעינן תנאי וכו']

[כתובות ס:]

[גי' סדר המשנה וכן ברי"ף ורא"ש או שמת האב או שאמר כו']

[תוספתא פ"ה]

[דף עד:]

[דף עד:]

[לעיל עד:]

תוספות רי"ד

ואסיק רב אשי הא מני ר' היא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי · פי' והגט קונה למפרע משעה שמסרו בידה קודם שתחזיר לו הנייר והחזרת הנייר הוי תנאה ומקיימה ליה לתנאה והוי גיטא למפרע ובההיא שעתא הנייר שלה היה ומתנה ע"מ להחזיר שמה [מתנה] אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט פי' הכי צריך למימר אם מתי יהא גט מהיום או מעכשיו דאי לא אמר הכי הוה ליה גט לאחר מיתה ומשום דתנינן ליה בפירוש במתני' לא איצטריך שמואל למימרי' : ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום דבעי' תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי והוי גט מיד ואם הוא כהן מיפסלא עילויה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא גמרי' ליה מבני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף כו' לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא הכי לימא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט מ"ש לא מתי לא יהא גט דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט דבעי' תנאי כפול והן קודם ללאו · תניא אבא חלפתא איש כפר חנניה אומר משום ר' מאיר תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי · מעשה קודם לתנאי אין זה תנאי · פי' כגון אם מתי יהא גט זהו תנאי קודם למעשה כמו אם יעברו ונתתם · יהא גט אם מתי זה מעשה קודם לתנאי שאין זה תנאי אלא מיד הוי גט · והלכתא כר' מאיר משום דתנן סתמא כותיה בפ' השוכר את הפועלים כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שמעשה קודם מתחילתו תנאו בטל וכל תנאי שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים · ואי קשה והיכי תנן בפרקין זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט · והא הרי זה גיטיך הוי מעשה אם מתי הוי תנאה ואנן בעי' תנאי קודם למעשה י"ל התנא קיצר את לשונו · וה"ק זה גיטיך אם מתי יהא גם דהוי תנאי קודם למעשה עיין בשלהי פרקין שהוכחתי כרבנן ועי' בפ' האומר בקידושין : **מתני'** הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא ע"מ שתניקי את בני כמה היא מניקתו שתי שנים ר' יהודה אומר י"ח חודש מת הבן או שמת האב הרי זה גט ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רשב"ג אומר הרי זה גט אמר רשב"ג כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט · פי' הרי היא מניקתו שתי שנים שיהו לולד כ"ד חודש שכך הוא זמן יניקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי היותו מת הבן או וכו' פי' דוקא אם התחילה להניקה ואח"כ מת אבל אם לא הניקה כלל ומת הבן אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי של יניקה כלל ודמי לסיפא כשאמר שתי שנים ומת הבן בתוך שתי שנים שלא נתקיים התנאי של שתי שנים · או שאמר האב וכו' · פי' אע"פ שלא הקפידתו הא"ה שאין העכבה ממנה אפ"ה אינו גט כיון שלא נתקיים התנאי · רשב"ג אומר כל עכבה וכו' ומי בעי' כולי האי · ורמינהו שמשתו יום א' הניקתו יום א' הרי זה גט · אמר רבא לא קשה כאן בסתם כאן במפרש פי' מתני' בסתם דאמר לה ע"מ שתניקי את בני ולא פירש לה כמה צריכה להניקו שתי שנים שהוא זמן יניקת הולד · וברייתא במפרש דאמר לה ע"מ שתניקי את בני יום אחד והוא גופיה קא מיטמע לן שאם שמשתו יום אחד והניקתו יום אחד שיתקיים התנאי הוי גט ואם לאו כגון שמת הבן או האב אינו גט ולאפוקי מדרבי שמעון בן גמליאל רב אשי אמר כל בסתם נמי כמפרש יום אחד דמי · פי' ברייתא דתני יום אחד אף על פי שאמר לה על מנת שתניקי את בני סתם די לה ביום אחד כיון שלא פירש לה זמן : תנן כמה היא מניקתו שתי שנים בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים יום אחד סגי ה"ק יום אחד משתי שנים · לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד מי"ח חודש לאפוקי אחר י"ח חודש דלא · פי' שכבר עבר זמן היניקה · מיתיבי הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט

בשלמא

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא דפריש אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא קשיא ת"ר *הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי אם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי רבי מאיר וחכ"א נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט רשב"ג אומר אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה והכי קאמר ליה אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו שני כתובים הבאין כאחד *וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין איכא דאמרי לרבנן קאמר להו והכי קאמר להו אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וגמרינן מינייהו ורמינהו הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת האב או מת הבן אינו גט דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט יכולה היא שתאמר לו תן לי אביך ואשמשנו תן לי בנך ואניקנו קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבנן אדרבנן דרבי מאיר אדרבי מאיר לא קשיא התם בדלא כפליה לתנאיה הכא בדכפליה לתנאיה ורבנן אדרבנן לא קשיא *מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל היא דאמר כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט תנו רבנן **אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז לא ביטל דברי האחרון את הראשון רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ג' מאות זוז ביטל דברי האחרון את הראשון ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי בטל אלא ארישא פשיטא מהו דתימא כל לקיומא תנאי מצטרפין קמ"ל:

מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל הגיע לאנטיפרס וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט:

גמ' למימרא דאנטיפרס בגליל הוה קיימא ורמינהי *אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל בינתים מטילין אותו לחומרא מגורשת

ואינה

בשלמא לרבא · דאוקי רישא דמתני' ב' שנים ממש ואע"ג דסתם: **רישא** · דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז גט: **בדלא פריש** · ב' שנים והרי הניקתו כל צרכו: **סיפא דפריש** · על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופריש: **אלא לרב אשי** · דאמר רישא דמתני' יום אחד קאמר על כרחך מת הבן או האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: **לפי שלא אמר לה** · אם תניקי יהא גט אם לא תניקי לא יהא גט דבעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן: **ר"ש כו'** · מיפרשא בהדיא ואזלא: **איכא דאמרי לר"מ קאמר ליה** · אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לך תנאי בכל המקרא שאינו כפול כגון או תנקה מאלתי (בראשית כד) וכגון אם שכב אם לא שכב (במדבר ה) אם תאבו ושמעתם אם תמאנו ומריתם (ישעיה א) הלכך הוי להו שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין: **ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו אין לך תנאי בכתובין שאינו כפול** · ויש לנו ללמוד מהן דכולהו צריכי כדמתרצינן להו בקדושין בהאומר לחבירו (ד' סא:): **מאן חכמים** · בהך מתניתא בתרייתא ר"ש [ב"ג] היא: **אמר לה בפני שנים ה"ז גיטך כו'** · ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאי ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו אלא על מנת כן: **וחזר ואמר לה בפני שנים כו'** · ומסרו לה: **לא ביטל כו'** · שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דברו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי ראשון או מאתים זוז: **ג' מאות זוז** · ודאי עקר ליה לתנאיה קמא: **ואין אחד מן העדים הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפים** · להעיד שהיה תנאי בגט זה כל זמן שלא יבואו שנים כאחד [ויעידו באחד] מן התנאים כשר ע"י עדי חתימה ולא כל כמינייהו דהנך לשווי תנאה בגיטא: **אילימא אסיפא** · פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום שהרי אפילו באו שניהם אינן כלום דהא בטיל ליה ההוא תנאה: **אלא ארישא** · דקאמר או האי או האי: **מהו דתימא** · הואיל ומקיים גיטא בחד מהני תנאי הוו להו כחד תנאה וכל סהדי דמסהדי לקיומי תנאה דהאי גיטא ליצטרפו קא משמע לן: **מתני' והגיע לאנטיפרס וחזר** · מיד: **תנאו בטל** · כלומר ושוב אינו כשר לגרש בו ואפילו חזר והלך לגליל ושהה שלשים יום אינו גט דקא סלקא דעתך אנטיפרס בתחילת גליל היא והרי מתנאי הראשון הלך לגליל ולא שהה שלשים יום וביטל הגט שהרי בא אבל אם לא הגיע לאנטיפרס וחזר ולאחר ימים הלך לגליל ושהה שלשים יום הרי זו מגורשת שזמן השלשים לא נקבע אלא מהילך לגליל והרי לא הלך עד עתה ושהה: **לכפר עותנאי** · קס"ד כפר עותנאי בריש יהודה בבואו מגליל ליהודה והרי הלך ליהודה ובא בתוך שלשים ואין כאן עוד לא תנאי ולא גט להתקיים עוד: **לעכו** · קא סלקא דעתיה עכו במדינת הים קיימא: **כל זמן שאעבור מכנגד פניך** · כשאשהה שלשים יום עובר מכנגד פניך מיד יהא גט: **והיה הולך ובא כו'** · בגמרא פריך והא לא עבר שהיה הולך ובא בתוך שלשים: **גמ' אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל** · סמוכים זה לזה בספר זה בראש יהודה וזה בראש גליל הלכך היה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר לא בטל תנאו דהכתי לא אזיל לגליל וכי אזל ומשתהי הוי גיטא לכך הזכיר לה בתנאי שאני הולך מיהודה לגליל דלא לימני תלתין יומין אלא מיום שיגיע לגליל היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר לא ביטל תנאו דהכתי לא מטא ליהודה: **בינתים** · היה הולך מיהודה לגליל ועבר את אנטיפרס ולכפר עותנאי לא בא וחזר בתוך שלשים ולאחר זמן חזר והלך לגליל ממש ושהה: **מטילין אותו לחומרא** · ואמרינן מגורשת ליפסל לכהונה:

ואינה

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש וסיפא בדפריש · פי' בקונט' כיון דלא אצטריך לפרושי ופירש אמרי' דאתיא למימר דאפילו מת לא הוי גט ואין נראה לר"י דהא גבי אביו אצטריך לפרושי וגבי בן אצטריך לפרושי לר' יהודה דאמר י"ח חודש ומה שפירש נמי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כיון דברישא כמפרש יום אחד דמי על כרחין מת האב או הבן דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הא לא נתקיים כלום מן התנאי ואין נראה דלכ"ע מת הבן היינו שלא הניקתו כלל כדפירש במתני' ונראה לר"י לפרש בשלמא לרבא כו' וסיפא בדפריש דהואיל ופירש שתי שנים ודאי לנעורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי כיון דרישא נמי הוי במפרש יום א' הרי נמי נתכוין לנעורה כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא: **והוו** להו שני כתובין הבאין כאחד · הקשה ה"ר אלחנן בפרק האומר (קדושין דף סא:) דפריך מקראי טובא לר' חנינא בן גמליאל דלא בעי תנאי כפול לימא דהוו ב' כתובין הבאים כאחד וי"ל דהתם כאיכא דאמרי דהכא דלרבנן קאמר להו אי נמי אי הוה פריך ליה התם מכולהו בהדי הדדי הוי משני להו דהוו שני כתובין הבאין כאחד ועוד דספיר מצריך להו רבי חנינא בן גמליאל התם: **וגמרינן** מינייהו · פי' בקונטרס ולא הוו שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (ג"ז שם) ואין נראה להר"ר אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום אחד מהן ללמוד דניבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דיליף מינייהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בהן שום צריכותא:

תניא

עין משפט נר מצוה

סד א ב מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:

סה ג מיי' שם פרק ט הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ז:

תוספות רי"ד

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש אלא לרב אשי מ"ש רישא ומ"ש סיפא · פי' בשלמא לרבא דאוקי רישא דמתני' שתי שנים ממש ואף על גב דסתם. רישא דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז [גט] בדלא פריש שתי שנים והרי הניקתו כל צרכו. סיפא בדפריש על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופירש · אלא לרב אשי דאמר רישא דמתני' יום א' קאמר על כרחיך מת הבן או מת האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי הרי זה גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: קשיא · וכיון דאיתוקם דרב אשי בקושיא ש"מ כרבא הלכתא דאמר סתמא כל זמן הינקה(א) משמע שתי שנים לולד: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים · וכתב ר"י ז"ל והלכתא כרבנן · ואע"ג דקי"ל דבעי' תנאי כפול הני מילי באם תשמשי ואם לא תשמשי בענין שנאמר אם יעברו ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי' ואינו נ"ל לחלק (ס"א דיש חילוק) בין ע"מ ובין אם דאדרבה כיון דע"מ כאומר מעכשיו דמי · כ"ש דלא מהני ביה תנאה לאודועי האי גימא דהשתא באם לא מהני בע"מ לא כ"ש אבל נ"ל דמדאתקין שמואל לא מצינן למפסק כר' מאיר דכיון דלא איפסיקא בהדיא הלכה כר' מאיר לא מצינו למסמך אתקנתא דשמואל דנ"ל שמואל לחומרא הוא דאתקין הכי בגיטא דש"מ שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דרבי מאיר אם הוא כהן אבל לעולם להתירה לעולם בגט זה אע"ג דלא איקיים תנאיה משום דלא כפליה לתנאיה לא מצינו בהדיא שפסק כר' מאיר דאילו כן אמאי לא פסק בהדיא הלכה כר' מאיר ב) לא בגיטין ולא בקידושין דפליג נמי התם ר"מ עם רבנן והלכך יש להחמיר בדבר כרבנן שהם רבים שלא תנשא לעלמא עד שתקיים תנאו והכי נמי אמרינן לקמן בפרק המגרש אתקין רב בנימין וכו' מן יומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והא איהו הוא דאמר בפרק יש נוחלין הלכה כרבי יוסי · אלא ודאי חומרא בעלמא הוא דאתקין בגיטא לאפוקי נפשיה מפלוגתא וה"ה הכי אית למימר הכא דחומרא בעלמא הוא דאתקין שמואל שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דר' מאיר ולעולם הלכה כרבנן וכי היכי דפליגי רבנן עליה דר' מאיר בתנאי כפול הכי נמי פליגי עליה בהין קודם ללאו דהא לא בעי רבנן הין ולאו כלל והכי נמי פליגי עליה בתנאי קודם למעשה דהכי אמרי' בשלהי השוכר את הפועלים מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא דבעי' תנאי קודם למעשה ר' מאיר דתניא אבא חלפתא אומר משום ר' מאיר וכו' ובשלהי פירקין מוכח בפירוש דרבנן פליגי עליה ולא בעי תנאי קודם למעשה: ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים וחזר ואמר בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא בטלו דבריו הראשונים את האחרונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו ר' זוז · פי' אמר בפני שנים וכו' ולא מסרו לה בפניהם שאם מסרו לה איגרשא לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לא אמסרנו אלא ע"מ כן וחזר ואמר לה בפני שנים וכו' ומסרו לה לא בטלו וכו' שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני לי מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא בטל תנאו הראשון בפני אלו אלא הכי קא"ל אי תנאי ראשון או מאתים זוז אבל אם אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים אחרים ג' מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים וא' מן האחרונים מצטרפין. אהיא אילימא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא פשיטא שמת שמעיד זה אינו מעיד זה ולאו כל כמינייהו לשויי תנאה בגיטא עד דמספרי חדא מילתא מהו דתימא כל קיומי תנאה מצטרפי קמ"ל · פי' מהו דתימא הואיל ושניהם מעידים שהיה תנאי בגט זה יהיו נאמנים שלא תנשא עד שלא תקיימנו קמ"ל כיון שאין עדותן מכוונת אינן נאמנים לשויי תנאה בגיטא והואיל והגט יוצא מתחת ידי האשה נאמנת לומר בעלי נתנו לי בלי תנאי והנשא בו: מתני' הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי · הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי · הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי · הרי זה גיטיך כל שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט · אוקימנא בגמרא דאנטיפרס היא בסוף ארץ יהודה ששתי העיירות הללו הן עומדין בין גבול יהודה וגליל · ועותנאי היא ראש גליל ואנטיפרס ראש יהודה והדרך שיש בין

אנטיפרס

א) נראה דצ"ל דולד קאמר דהיינו שתי שנים · ב) נראה דצ"ל דלא מצינו שפסק כר"מ לא בגיטין ולא בקידושין וכו' ·

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ה]

[קדושין סא. וש"נ]

[עירובין סג. וש"נ]

[תוספתא פ"ד]

[תוספתא פ"ה]

סו א ב ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' ע ופ"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף יא:
סז ד מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ג:
סח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
סט ו ז מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ס:
ע ח מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ג:

ואינה מגורשת אמר אביי תרי תנאי קאמר לה אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא ואי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא הגיע לאנטיפרס וחזר דלא לגליל מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין בטל תנאו: הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום כו': למימרא דעכו במדינת הים קיימא והא אמר רב ספרא כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי *בעכו הוו מפטרי משום דאסור לצאת *מארץ לחוצה לארץ אמר אביי תרי תנאי קאמר לה אי מטינא למדינת הים לאלתר ליהוי גיטא אי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא הגיע לעכו וחזר דלא למדינת הים מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין בטל תנאו:

ה"ז גיטך כל זמן שאעבור וכו': והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך *לישנא מעליא נקט ורבי יוחנן אמר לעולם פניך ממש מי קתני הרי זו מגורשת ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומי הוי גיטא תניא כוותיה דר' יוחנן *ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה ה"ז גט *ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמי' דרב *באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכא דמתני לה אמתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מאן דמתני לה אמתני' כל שכן אברייתא מאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' הא לא אתא:

מתני' *ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט *ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי כתבו גט בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט *כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט רבי יוסי אומר כזה גט כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם הגט קודם למיתה ה"ז גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: **גמ'** *תנא רבותינו התירוה לינשא מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו מישחא סברי לה כרבי יוסי *דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן *ר' יהודה נשיאה בנו של ר"ג בר רבי הורה ולא הודו לו כל *סיעתו ואמרי לה כל *שעתו א"ל ר' אלעזר להההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה או לאחר שנים עשר חדש שריתוה לאלתר שריתוה דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שריתוה דהא איקיים ליה תנאו *ותיבעי ליה מתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט לאלתר הוי דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש דהא איקיים ליה תנאיה *אין הכי נמי ומשום דהוה בההוא מעשה *אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לכשתצא חמה מנרתיקה לכי

[רש"י]

תניא כוותיה דרבי יוחנן · מייתי ראיה מדקאמר ולגט ישן אין חוששין משמע דאם נתיחד עמה לא הוי אלא גט ישן אבל לרב הונא אם נתיחד עמה בטל הגט לגמרי: **וניחוש** שמא פייס. מפורש לעיל (דף יח: ד"ה שמא): **ולא** הודו לו כל סיעתו כו'. אין להוכיח מכאן דאין הלכה כרבי יוסי אע"ג דרב פסק כוותיה משום דרבי יוחנן קאמר הכא לא הודו לו כל סיעתו ורב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן דהא ר' יוחנן גופיה יכול לסבור כרבי יוסי או שמא דוקא הכא דבעל פה לא סבר כרבי יוסי: **דהא** אקיים ליה תנאיה · וא"ת לאלתר מה יש לחוש דהא ודאי יתקיים התנאי דכיון דמת לא ישוב עוד לביתו וי"ל דאיכא למיגזר אטו לא מת כי אין העולם יודעין שמת ויתמהו על שמתירין לינשא אבל לאחר שנים עשר חדש הכל יודעין שנתקיים התנאי: **הכל** מודים לכשתצא לכי נפקא קאמר. ולרבי יוסי גט ואינו גט כדאמר לעיל באחר מיתה: לאחר

ואינה מגורשת · לינשא בגט זה ספק בטל במהלך הראשון הואיל ועבר אנטיפרס הוה ליה ספק יהודה ספק גליל ובטל שהרי חזר בתוך שלשים או שמא ספק יהודה הוא ולא בטל תנאו ונתקיים במהלך השני והוי גט: **אמר אביי** · מתני' נמי אית לה דאנטיפרס ביהודה וכגון דאמר לה תרי תנאי: **אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא** · ואפי' לא משתהינא: **ואי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא** · ואפי' לא מטינא לגליל הלכך הגיע לאנטיפרס וחזר לאלתר תנאו בטל ואין כאן עוד לקיימו שהרי לא לגליל בא ולא נשתהה ואפי' קיימו לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך הראשון וכשהזכיר גליל לא הזכיר למנות השלשים משם והלאה אלא שיהא מיד גט כשיגיע שם והרי לא הגיע וגם לא נשתהה והכי משמע מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום מיום שאלא מכאן והיה הולך מיהודה לגליל ותלה הגט גם בביאתו לגליל: **למימרא דעכו במדינת הים קיימא** · אמאי דהוה סלקא דעתין מעיקרא קאי ולאו אתירוצא דאביי: **כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי** · בני מדינת הים שהיו הולכין ללמוד תורה בארץ ישראל כשחוזרים לבתיהם היו חביריהם בני ארץ ישראל מלוים אותן עד עכו ושם נפטרים מהם: **שאסור** · לבני ארץ ישראל לצאת לחוצה לארץ: **והא לא עבר** · שלשים יום רצופין: **תשמיש** · והרי שלשים יום רצופים בלא תשמיש כדקתני הואיל ולא נתיחד עמה: **לישנא מעליא** · פנים של מטה: **הרי זה גט קתני** · דאין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתיחד עמה ולכי מקיים תנאיה ליהוי גיטא: **גט ישן** · כל שנתיחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בהזורק (דף עט:): **שמא פייס** כשהיה בא אצלה פיים קטטה שביניהם ונתיחד עמה ולאחר זמן אתי בעל מערער ואמר פייסתי: **באומר** · בשעת התנאי על מנת כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי ופייסתי: **כל שכן אברייתא** · דכיון דהיכא דלא בא חיישי' שמא פייס אי לאו דאתני ברישא נאמנת עלי כ"ש אברייתא שהיה הולך ובא: **אבל אמתני'** · דמת בתוך י"ב חדש ולא ראינו שבא בעיר משילא לא חיישינן שמא פייס ואפי' לא הימנה עליה מעיקרא הוי גט דהא לא אתא: **מתני'** **אינו גט** · דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וצריכה ליבם: **גמ'** **התירוה לינשא** · דקאי על גב דלא אמר מעכשיו כמאן דאמר מעכשיו דמיא דמסתמא מעכשיו קאמר לה: **בי דינא דשרו מישחא** · שמנן של עובדי כוכבים והיינו ר' יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים בן בנו של רבינו הקדוש כדאמרינן במסכת ע"ז (דף לז.) מסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמלאי כו': **כרבי יוסי** · בב"ב (דף קלו:) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה רבי יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו דלהכי אוכתיב זמן בשטרא לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע שלא יירשו אחיו עמו והפירות לאחר מותו: **בנו של ר"ג בר רבי** · בנו של רבינו הקדוש: **הורה** · שתהא מותרת: **ולא הודו לו כל שעתו** · כל ימי חייו: **לאלתר שריתוה** · כששמעו בו שמת ואפילו קודם י"ב חדש: **הא לא אתי** · שהרי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום תנאי: **ותבעי ליה** · נמי אמתני' היכא דאמר מעכשיו ודברי הכל אמאי בעי לה אפלוגתא: **אין ה"נ** · דאיכא למבעי אמתני' ולהכי בעייה מההוא סבא ואליבא דרבותינו משום דהוה בההוא מנינא דשריותא ויש לו להשיבו מפי השמועה ששמע וידע היאך התירו אבל אי הוה בעי מסתמא או מגמרא אחרינא הוי בעי לה אמתני': **הכל מודים** · באומר לאשתו בלילה זה גיטך כשתצא חמה מנרתיקה: לכי

תוספות רי"ד

אנטיפרס לעותנאי היא מסופקת ספק שהיא נחשבת מארץ יהודה ספק אם היא נחשבת מארץ הגליל ותרי תנאי קאמר לה כשהיה הולך מיהודה לגליל התנה עמה אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא אי משתהינא הכא ביהודה תלתין יומין ולא אתינא (לאלתר) נמי ליהוי גיטא ואע"ג דלא מטינא לגליל וזה האיש הלך כל ארץ יהודה והגיע לאנטיפרס שהיא עומדת בסוף יהודה סמוך לגליל וחזר לביתו קודם ל' בטל הגט דהא לא לגליל אזל ולא אשתהויי אישתהי תלתין יומין ביהודה ובטל תנאו שעשה בנתינה זו כשנתן גט לאשתו על תנאי זה ואע"פ שאח"כ הולך בגליל או שוהה ביהודה ל' יום אינו גט שכבר בטלה נתינה הראשונה אבל אם נוטלו ממנה וחוזר ונותנו לה פעם שניה יכול לגרש בו להתנות מה שרוצה דקי"ל גט שבטלו חוזר ומגרש בו · ואם היה הולך מגליל ליהודה והתנה עמה אלו שני התנאים דאי מטינא ליהודה לאלתר ליהוי גיטא ואי משתהינא הכא בגליל תלתין יומין ולא אתינא (לאלתר) ליהוי גיטא ואע"ג דלא מטינא ליהודה והיה מהלך כל ארץ הגליל והגיע לכפר עותנאי שעומדת בראש הגליל וחזר לביתו קודם ל' יום בטל התנאי דהא לא ליהודה אזל ולא אשתהויי אשתהי תלתין יומין בגליל ואם יצא חוץ מכפר עותנאי והגיע לדרך שבין עותנאי לאנטיפרס שהיא מסופקת מאיזו נחשבת היא מגורשת ואינה מגורשת ואם מת חולצת ולא מתיבמת וכן אם היה הולך מא"י למדינת הים והתנה לה אלו שני התנאים והגיע לעכו שהיא בקצה א"י עומדת ולא שהה שם ל' יום וחזר בטל התנאי דלאו למדינת הים אזל ולא אשתהויי אשתהי · ה"ז גיטך כל זמן וכו' והא לא עבר. פי' דהא הולך ובא קתני וכיון שלא עבר מכנגד עיניה ל' יום רצופים למה יהיה הגט גט:אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך (לימא מילתא)[לישנא מעליא] נקיט והלכך אע"פ שהיה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הוי גט:ור' יוחנן אמר לעולם פניך ממש והאי דקתני הרי זו מגורשת ה"ז גט דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומין הוי גיטא.פי' לעולם פניך קאמר ממש שכל זמן שלא נעלם מעיניה ל' יום אינו גט ומאי דקשה לך והא לא עבר והיכי תני הרי זה גט לא קתני הרי זה גט להיותה מגורשת אלא הכי קתני הרי זה גט כשר דלכי מלו תלתין יומין ונעלם ממנה ל' יום מגורשת היא ולא אמרי' כיון שהיה הולך ובא ניחוש לגט ישן אלא כיון שלא נתיחד עמה אין לחוש לגט ישן · תניא כותיה דר' יוחנן הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום והיה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט ולאחר לא תנשא עד ל' יום ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתיחד עמה פי' הרי זה גט כשר שאם ישלים ל' יום ולא יבא היא מגורשת ונשאת לאחר ולא חיישינן לגט ישן שהרי לא נתיחד עמה · ופי' המורה גט ישן כל שנתיחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בפרק הזורק וקשה לי בהאי פירושא חדא בגט ישן דלקמן אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה דאין בו שום איסור שבעולם וגרושה גמורה היא ולא אמרי' אלא שלא תתגרש בו לכתחלה (אלא) מפני לעז הולד וא"כ אמאי מקשי' וניחוש שמא פייס ובא עליה ואפילו אם פייס ובא עליה כיון שמותרת להנשא בו לכתחלה מאי איכפת לן ותו בגט ישן דהתם היחוד הוא קודם הנתינה והלכך הוא כשר שהגט בא ועוקר כל הקידושין שהיו לפניו אבל הכא היחוד הוא לאחר נתינת הגט וי"ל קדשה בביאה וצריכה גט אחר הלכך נ"ל לפרש בגט ישן דהכא חמור מגט ישן דהתם דהתם אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה אבל הכא אם נתיחד עמה לאחר שנתנו לה הגט בטל שאם אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום שאינו יכול לבטלו בנתיים אלא כל זמן שיעבור הגט קונה למפרע אבל היחוד שנתיחד עמה מבטל הגט דחיישינן שמא בא עליה וקדשה בביאה והגט לא עקר אלא קידושים הראשונים וצריכה גט אחר לביאה זו ואם לא אמר לה מעכשיו אלא כל זמן שאעבור שאין הגט מתקיים אלא לכשיעבור ולא למפרע ועד או היא אשת איש גמורה שאין לומר קדשה בהתוא יחוד מ"מ י"ל שבטל הגט באותה ביאה שעשה שהרי כיון שלא אמר מעכשיו יכול הוא לבטלו כל זמן שרוצה וכיון שבא עליה בתורת אישות ולא בתורת בעילת זנות אין לך בטול גדול מזה ואפילו עבר מכנגד פניה ל' יום לאחר מיכן אינה מגורשת בנתינה הראשונה שעשה כיון שיש יחוד אחריה וצריך ליטול הגט מידה ולחזור וליתנו לה ולהתנות עמה פעם אחרת שאע"פ שבטלו אם רוצה לחזור ולגרש בו יכול לגרש בו · וניחוש שמא פייס פי' אמאי תני ולגט ישן אין חוששין ניחוש שמא כשהיה בא אצלה פיים קטטה שביניהם ונתיחד עמה ולאחר זמן אתי בעל ומערער ואומר פייסתי · אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי · פי' בשעת התנאי אמר ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי עמה:ואיכא דמתני' להא אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט:וניחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי · מאן דמתני לה אמתני' כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה

[עי' תוס' לעיל ב. ד"ה ואשקלון]
[קדושין לח:]
[פסחים ג. וש"נ]
[תוספתא פ"ה]
[לעיל כט:]
[לעיל עג: ע"ז לז.]
כתובות ב: ע"ז לז. לעיל כט: נדרים כז.
[לעיל עג:]
ע"ז לז. [תוספתא פ"ה] לעיל עג: כתובות כב:
[לעיל עב. וש"נ]
[ע"ז לז:]
[פי' בני מדרשו]
[פי' כל תלמידים שנמצאו שם בשעה ההיא. ערוך ערך סע ב]
ס"א א"ל
[ע"ז לז.]
ולא תינשא לאחר עד שיעברו ל' יום ס"א מ"ד וכ"ה בתוספתא

לכי נפקא קאמר לה · ואי מיית בלילה לא הוי גיטא וגבי מתני' נמי הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש לאו גט הוא וליכא למיסמך אזמנו של שטר מוכיח עליו דהא בהדיא אמר לכשלא אבא יהא גט אבל לא מעכשיו: **כאם מתי**. ודכוותה אם לא באתי ואמרי' לעיל בפירקין (דף עג.) גבי אם מתי אם שתי לשונות משמע משמע מעכשיו ומשמע לכשיגיע אמר מהיום הוי מעכשיו לא אמר מהיום הוי לכשיגיע הלכך רבותינו סברי לה כרבי יוסי כו': **כאם מתי גרידא** · ואמרן לעיל דלאחר מיתה הוא לכשתמות והכא נמי משמע לכשלא אבא לאחר שנים עשר חודש: **כתב גט על תנאי כשר** · ואפילו לא נתקיים התנאי דהא הכא הוא צוה לכתוב לאחר י"ב חדש והם קדמו וכתבוהו ומכשר רבי יוסי וגימא נמי דארישא פליג: **מדהוה ליה למימר כו'** · אבל ברישא מודה: **ורבנן** · דפליגי עליה סברי ל"ש אמר כתבו אם לא באתי ל"ש אם לא באתי כתבו לא צוה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש: **לאחר שבוע שנה** · זה גיטך אם לא אבא לאחר שבוע זו שמטה זו ממתינים לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה אחר שבוע: **חד בשבא תרי בשבא ותלת בשבא** · קרי בתר שבת שעברה אבל רביעי חמישי וששי נקראין על שם שבת הבאה: **קמי שבתא** · האי שבת דקאמר יום שבת ממש קאמר: **לאחר הרגל** · אם לא אבא לאחר הרגל צריך להמתין ל' יום: **וקלסוה** · יפה אמרת דודאי יחידאה אמרה: **ולא קלסוה** · לא הודו לו שנאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כוותיה:

תורה אור

לכי נפקא קאמר לה וכי מיית בליליא הוי גט לאחר מיתה על מנת שתצא חמה מנרתיקה מעכשיו קאמר לה *דאמר רב הונא אמר *רב [נ"א רב] כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא באם תצא מר סבר לה כרבי יוסי דאמר *זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי כמעכשיו אם מתי מר לא סבר כרבי יוסי והוה ליה כאם מתי גרידא: כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו כו': אמר ליה רב יימר לרב אשי לימא קסבר ר' יוסי כתב גט על תנאי כשר לא לעולם אימא לך פסול ושאני הכא מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי הכי קאמר כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן לא שנא הכי ולא שנא הכי ת"ר לאחר שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת לאחר שבת מאי *יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דרבי יוחנן וקאמר חד בשבא ותרי ותלתא בתר שבתא ארבעה וחמשא ומעלי שבתא קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל שלשים יום נפק ר' חייא *דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה (א) אלמא לית הילכתא כוותיה:

לאחר שבוע שנה · נראה דאפילו עומד בסוף שבוע הוי שנה כיון שהזכיר לשון שבוע:

הדרן עלך מי שאחזו

הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו הוא עמה במטה אינה מגורשת *לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: **גמ'** מנא הני מילי *דתנו רבנן ונתן בידה (דברים כד) אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן מכל מקום *ותניא נמי הכי גבי גנב ידו אין לי אלא ידו גגו חצרו וקרפיפו מנין ת"ל המצא תמצא (שמות כב) מכל מקום וצריכא דאי אשמועי' גט משום דבעל כרחה מגרשה אבל גנב דליתיה בעל כורחיה אימא לא ואי אשמועינן גנב משום דקנסיה רחמנא אבל גט אימא לא צריכא חצרה *מה שקנתה אשה קנה בעלה א"ר אלעזר בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסיך וכי כתב לה הכי מאי הוי והתניא *האומר להבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אמרי דבי ר' ינאי בכותב לה ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא ירשנה וכדרבא *דאמר רבא האומר

אי

הזורק גט והיא בתוך ביתה · של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע: **הרי זו מגורשת** · דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כדמפרש בגמ': **לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת** · ואפילו היא בתוך ביתו וטעמא מפרש בגמ': **קלתה** · סל שהנשים נותנות לתוכו מחטין ונטוריות: **גמ' ת"ל ונתן מ"מ** · ודרשי' ליה באנפי נפשיה מדלא כתיב ובידה יתננו משמע לן נתינה כל דהוא וידה דכתב רחמנא דבעינן דומיא דידה דמשתמרת לדעתה כדמפרש לקמיה: **משום דבעל כרחה** · כלומר דכי יהיב ליה נמי בידה על כרחה היא ואפילו הכי אמר רחמנא דתתגרש הלכך חצרה נמי קני לה: **אבל גנב** · דלא מיחייב אי שדייה איניש על כרחיה: **אימא** · מדעתיה נמי לא תיקני ליה חצרו אם לא משך כגון נכנסה לחצרו ונעל בפניה: **קנה בעלה** · לפירות להשתמש בה ואכתי לא נפיק גט מידיה דבעל: **דכתב לה כו'**. השתא משמע דכתב לה כן לאחר שכנסה: **על שדה זו** · שהיתה לו עמו שותפות בה: **ואין לי עסק בה** · אחת מכל לשונות הללו: **לא אמר כלום** · דמאחר שהיא שלו צריך לכתוב לשון מתנה: **בכותב לה** · דין ודברים כו' בעודה ארוסה קודם שזכה בנכסים וא"ל לכתוב לשון מתנה דיכול להתנות כדרב כהנא: **ממקום אחר** · שאינה ירושת אבותיו מן התורה: **מתנה עליה** · קודם שזכה:

אי

הזורק · ת"ל ונתן · וא"ת ונימא ונתן כלל בידה פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל ושלחה חזר וכלל ודייקינן כעין הפרט וכן י"ל בסמוך גבי המצא תמצא דהוי כלל ופרט וכלל דשדי ידו בין המצא תמצא וא"ת א"כ היכי פריך בריש מרובה (ב"ק סד:) גבי שדי חמור בין המצא תמצא והא מיבעי ליה לכדתניא אין לי אלא ידו כו' ומאי פריך כיון דהכא נמי שדינן ידו בין המצא תמצא הכי נמי נישדי חמור וי"ל כיון דשדינן ידו דאיירי ברשות ודמי להמצא תמצא תו לא נישדי חמור דהוי דבר הנגנב:

בכותב לה דין ודברים כו' · וא"ת והא אכתי אית ליה לבעל פירי כדאמרינן בהכותב (כתובות פג.) שהבעל אוכל פירות בחייה וי"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן דאז לית ליה כדאמרי' התם ולר"ת דמפרש בסמוך דלא תלי באכילת פירות אתי שפיר כמו שמפרש בסמוך:

והתניא האומר לחבירו כו' · הוה מצי לשנויי בשכותב לה בלשון טוב המועיל או שנתן לה הבעל במתנה דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא:) דקנתה ואין הבעל אוכל פירות אלא משום דבפרק הכותב (כתובות פג.) אצטריך לשנויי הכי משני נמי הכא: **וכדרב** כהנא דאמר רב כהנא נחלה כו' · הא לא מייתי ראיה כיון דעדיין לא זכה בנכסים שיכול לסלק עצמו אפילו בלשון גרוע דהא בהנהו דמייתי לא איירי בלשון דין ודברים ועוד דלאי אפשי דמייתי הוי לשון טוב טפי מדין ודברים כדמשמע בכריתות (דף כד:) אלא מייתי דלא תיקשי היכי יכול להתנות שלא יירשנה הואיל שלא בא לעולם עדיין כמו שאינו יכול להתנות על נחלת אביו ואפילו לר"מ דאמר בעל מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה תנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה הא בדרבנן תנאו קיים שאני התם שהוא עושה תנאי גמור אבל הכא אין עושה כל כך תנאי ועוד דאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף סו:) דבעינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי ומביא שפיר מדרב כהנא דאדם מתנה עליה שלא יירשנה וכי תימא מאי שנא מנחלת אביו שאינו יכול להתנות לא דמי שהרי הכא תקנת חכמים היא וכדרבא דאמר האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו דכלום עשו אלא להנאתו אי אפשי לו בחותה הנאה ואע"ג דלרב אית ליה בהכותב (כתובות פג.) דאפילו בדאורייתא יכול להתנות הש"ס דהכא לא סבר הכי ועוד דמסקנא דהתם לא קאי הכי:

דין ודברים אין לי על שדה זו לא אמר כלום · כל הני לישני לא מהני כלום משום דמדין ודברים ומעסק ידיו ורגליו סליק נפשיה ולא מגופה דשדה כדאמרינן בפ"ב דכריתות (דף כד:) והא דמהני גבי עבד אין לי עסק בך לא כמו שמפרש ר"ת דזכו ביה שמיא דא"כ היכי מייתי ראיה לקמן בפ"ב (דף פה:) דלאשה מהני הרי את לעצמך מק"ו מעבד אלא היינו טעמא דאין לי עסק בך משמע אלא תהא לעצמך וזה לא שייך בשדה:

ידה

עא א ב ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ד:

עב ד ה מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ו:

א ו מיי' פ"ה שם הלכה א סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:

ב ז מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף י:

ג ח מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ל סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן פה סעיף ז:

ד ט מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' א ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' צב סעיף א וסעיף ג וסעיף ז וסי' סט סעיף ז:

תוספות רי"ד

לה אבריייתא אבל למתני' אם לא באתי קתני והרי לא בא פי' בברייתא דתני היה הולך ובא יש להוש שמא פיים אבל מתני' דלא תני ובא לא חיישינן שמא בא: מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש אינו גט · מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט · תנא רבותינו התירוה לינשא פי' אע"ג דלא אמר לה מעכשיו · מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו משחא פי' הוא ר' יהודה נשיאה בן בנו של רבינו הקדוש דתנן בפ' אין מעמידין רבי יהודה הנשיא ובית דינו התירו השמן.וסבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו פי' דתנן בבבא בתרא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה רבי יוסי אומר אינו צריך: אמר ר' אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ר' יהודה הנשיא בנו של ר"ג בר רבי התירה לינשא ולא הודו לו כל שעתו ואמרי לה כל סיעתו למימרא דלית הלכתא כותיה. א"ל רבי אלעזר להההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה או לאחר י"ב חדש שריתוה לאלת' שריתות דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שריתות דאיקיים לה תנאיה א"ל ותבעי לך למתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט לאלתר הוי גט דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש דאיקיים תנאה · א"ל אין הכי נמי דמתני' קא מיבעיא לי ודקא שאילנא לך בה משום דהוית בההוא מנינא ולא איפשטא ולתומרא עברי' עד שישלימו י"ב חדש: אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתקה לכי נפק קא"ל וכי מיית בליליא הוי גט לאחר מיתה פי' ודכוותא גבי מתני' נמי אם אמר לה

הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר י"ב חדש לאו גיטא הוא וליכא למיסמך אזמנו של גט מוכיח עליו.על מנת שתצא חמה מנרתקה מעכשיו קא"ל דאמר רב הונא כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי · לא נחלקו אלא באם תצא חמה מנרתקה מר סבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי כמעכשיו אם מתי ומר לא סבר לה כר' יוסי והוה ליה כאם מתי גרידה: **מתני'** אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט פי' שהוא לא הרשה אותם לכתוב אלא אם לא יבא לאחר י"ב חדש ולא בתוך י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי [מכאן] ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ור' יוסי אומר כזה גט פי' ת"ק סבר אע"פ שאמר תחילה כתבו ותנו גט לאשתי ה"ק כתבו ותנו אם לא באתי וכו' אבל קודם לכן לא הרשה אותם ואלה שכתבו בתוך י"ב חדש שלא ברשות עשו ואינו גט ור' יוסי סבר כזה גט דמדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ה"ק כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן סברי לא שנא הכי ול"ש הכי וקי"ל כרבנן ובעל כרחין דוקא קתני מדפליג ר' יוסי בסיפא ולא פליג ברישא וקשה לי ואמאי הוי תנאה כלל והא הוי מעשה קודם לתנאי שאמר כתבו ותנו שהוא מעשה קודם ואח"כ אמר אם לא באתי שהוא תנאי אלא ודאי מכאן מוכיח דלא בעי תנאי קודם למעשה אלא ר' מאיר מדליף מבני גד ובני ראובן אבל רבנן כי היכי דלא בעו תנאי כפול הכי נמי לא בעו תנאי קודם למעשה אלא אפילו מעשה קודם לתנאי.נמי תנאו קיים · וסתמא זו דלא כר' מאיר וא"כ הלכה כרבנן ואע"ג דתנן סתמא כר' מאיר בשלהי פרק השוכר את הפועלים · כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט אם אין ידוע זהו שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: ת"ר לאחר שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת. פי' זה גיטך אם לא אבא לאחר שבוע של שמיטה זו ממתינים לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה אחר שבוע · אבל אם אמר לה לאחר שבע שנים כיון שהזכיר חשבון מיד משמע וכיון שהשלימו ז' שנים מיד הוי גט וכן אם אמר לה לאחר י"ב חדש וכן לאחר ז' ימים אבל כשאמר לאחר שבוע אנו דנין דבריו כאילו אמר מוצאי השבוע וכל שנה שמינית קרי מוצאי שביעית וכן לאחר השנה כל החדש יקרא לאחר שנה וכל לאחר חדש כל שבוע הבא יקרא לאחר חדש וכן לאחר השבת יקרא עד חצי השבוע אבל כשהזכיר המנין בין בשנים בין בימים בין בחדשים מיד הוא גט לאחר שבת מאי יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה ר' אסי קמיה דר' יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא תרי ותלתא בתר שבתא ארבעה חמשה ומעלי שבתא קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל ל' יום נפק ר' חייא דרשה משמי' דרבי' ולא קלסוה אלמא דלית הלכתא כותיה:

פ"ח הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו עמו במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת. פי' הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע הרי זו מגורשת אבל בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו היא עמה במטה וזרקו שם אינה מגורשת ואם זרקו לה בתוך חיקה או בתוך קלתה שהוא סל שהנשים נותנות בתוכו מחטים וצנורות אפילו בתוך ביתו הרי זו מגורשת מנא ה"מ דת"ר ידה אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מניין ת"ל ונתן בידה מ"מ · פי' תרי ונתן בידה כתיב · ומקשה חצרה מה שקנתה
אשה

לעיל עד. עה: [ע"ש] ע"ז לז. קידושין ס. ס: [ע"ש]
[לעיל עג. וש"נ]
פסחים קו.
לעיל כ.
ב"ב פה:
[ב"מ עו:]
ב"ק סד: ב"מ י: נו:
[נזיר כד: סנהדרין עא.]
כריתות כד: ב"ב מג. מט. כתובות פג. נה.
ג"ז שם וב"ק ה:

הגהות הב"ח
(א) גמ' אלמא לית. נ"ב עי' לעיל פ"ב בדף כ ע"א:

*אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה רבא אמר אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחד הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד אמר ליה רבינא לרב אשי רבא יד דאשה קא קשיא ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה ידה גופה מי קני ליה אמר לי' רבא יד העבד קא קשיא לי' למ"ד *בשטר על ידי עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצירה באין כאחד ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה להההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה *דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה אמר ליה רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי *אמר רבא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה הדר אמר רבא לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצירה באין כאחד והא אמרה רבא מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: והיא בתוך ביתה: *אמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה *ובצד חצרה ר' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורש' והא היא בתוך ביתה ובתוך חצרה קתני ה"ק והיא כמי שבתוך ביתה והיא כמי שבתוך חצרה דכיון דחצר משתמרת לדעתה היא מתגרשת לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *חצר משום ידה אתרבאי ומר סבר חצר משום שליחות אתרבאי לא דכולי עלמא חצר משום ידה איתרבאי מר סבר כידה מה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה ואידך אי מה ידה בדבוקה אף חצרה בדבוקה אלא כידה מה ידה משתמרת לדעתה אף חצרה המשתמרת לדעתה לאפוקי חצר המשתמרת שלא לדעתה ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר *אזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הויא ארבע אמות על ארבע אמות פלג ליה רשותא לנפשיה ואי לא חדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוי ארבע אמות מאי הוי לא צריכא *דאושלה מקום [לקמן עט.] דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ארבע אמות ולא אמרן אלא דלית ליה

שם

ידה גופיה מי קניא ליה · וא"ת חצרה נמי לא קניא ליה גופיה אלא פירי וי"ל כיון דקטי לו לפירא הוי כאילו קנוי לו גוף החצר אבל מעשה ידיה מעלמא קאתו ועוד דחצר קנוי לו בעל כרחה של אשה אבל ידיה אינם קנויים לו על כרחה דיכולה היא לומר איני ניזונית ואיני עושה:

ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח · פירש רש"י לפי שהגט אסור לטלטל למוסרו לה אף על גב דבתוספתא* בפרק משילין תניא אין [לפנינו ליתא] מגרשין בשבת בשכיב מרע הקילו דלא תפול קמי יבם להכי בפ' משילין (ביצה דף לז:) קתני אין מקדשין ולא קתני אין מגרשין כמו בתוספתא משום דשכיב מרע שרי לגרש *ולא הוי כמו טלי גיטיך מעל גבי קרקע* דכיון [לעיל כד. ולקמן עט:] שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתנו לה: **מה** שקנתה אשה קנה בעלה · וא"ת והא אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא:) במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ואור"י דהכא איירי בשאלה דלא אלימא כמו מתנה ובמתנה דוקא אמרי' קנתה ואין הבעל אוכל פירות ור"ת מפרש דאע"ג דבמתנה אין הבעל אוכל פירות כיון דאם מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרי' בחזקת הבתים (שם) חשיב כאילו הוי דבעל ואינה יכולה לקנות על ידו מה שבתוכו ואין תלוי באכילת פירות ותדע דהא שני לעיל בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ואע"ג דאכתי הבעל אוכל פירות כדאמרי' בהכותב (כתובות דף פג.) אלא הואיל ואם מכרה ונתנה קיים כדתנן בהכותב חשיב ליה חצרה ואור"י דאין ראיה דאיכא לאוקומי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן כדפי' לעיל וכן צריך לומר בחזקת הבתים (ב"ב מט.) גבי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו כגון שכתב לה ובפירותיהם ואע"ג דלא קאמר ליה גמרא הכי הכא נמי לעיל ועוד דבירושלמי משמע בהדיא דבפירות תליא מילתא דפריך התם גגה וחצרה אינן משועבדים לאיש לאכילת פירות ומשני רבי יוחנן בשם רבי ינאי עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן:

והוא שעומדת בצד ביתה · בפ"ק דבבא מציעא (דף יא:) אמרי' דוקא בגט דחוב הוא לה בעינן שתהא עומדת בצד ביתה ולא במציאה:

פליג רשותא לנפשיה · וקשה לר"י דבפ' המוציא יין (שבת דף פ:) ובחזקת הבתים (ב"ב נו.) גבי המוציא מרשות לרשות אמר רבה והוא שיש חיוב חטאת ביניהם אבל כרמלית לא אביי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא רבא אמר אפי' פיסלא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשו' גיטין פירוש ובגיטין חשיב פיסלא רשות בפני עצמו כדאמרינן הכא והשתא דהא פיסלא הוי ממש כרמלית דלא גבוה עשרה ובגבוה שלשה איירי דאי לאו הכי הוי כלבוד וגם מסתמא הוי רחב ארבעה דאם לא כן לא היה דבר חשוב בפני עצמו אם כן אמאי קאמר אביי אבל פיסלא לא ויש לומר דיש לחלק בין כרמלית גמור לכרמלית המיטלטל:

אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו · אמילתא אחריתי אמרה רבא: **שומעין לו** · הואיל והתקנה לצורכו נעשית יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי אני אי אפשי בהנאה זו: **מאי כגון זו** · אהייא אמרה רבא: **איני ניזונית** · משל בעלי: **ואיני עושה** · לו מלאכה דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון ומכין דלא ספקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה הלכך יכולה לומר אי אפשי: **רבא אמר** · לעולם בדלא כתב לה דין ודברים ודקשיא לך מה שקנתה אשה קנה בעלה: **אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל כו'** · ולקמיה פריך מאי היא: **גיטה וידה באין כאחד** · על ידי הגט באה ידה לה עם נתינתו: **אמר ליה רבינא לרב אשי רבא** · דקשיא ליה לעיל אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל: **יד אשה קשיא ליה** · בתמיה: **נהי דקניא ליה למעשה ידיה** · אבל גופה מי קני ליה וכיון דגופא לא קני ליה מכי יהב גיטא לידה נפק לה גט מרשותיה ולא משום דגיטה וידה באין כאחד הלכך גבי חצר דקניא ליה היכי מיגרשא: **יד דעבד קשיא ליה** · שגופו קנוי ומקבל שחרורו בעצמו: **למאן דאמר** · בהאשה נקנית (קדושין דף כב:) שהעבד קונה עצמו בשטר שיחרור: **על ידי עצמו** · כלומר בקבלת עצמו: **תקף ליה עלמא** · והיה ירא פן ימות ותזקק ליבם ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה: **לקנייה** · הבעל לדוכתא דמחית ביה גיטא לאשה בחזקה דקרקע נקנה בחזקה: **ותיחוד ותפתח** · תסגור דלת החדר שיקנה לה לשום חזקה: **דתנן נעל** · דלת או גדר פרצה או פרץ גדר כל שהוא: **הרי זו חזקה** · לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו דהשתא קא יהיב לה חצר וגיטה בתוכו ותנן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה: **אם אמרו בנשואה** · שהבעל יזכה בנכסים יאמרו בארוסה והך מילתא דרבא אתמר מקמי ההיא דאמר רבא לעיל גיטה וחצרה באין כאחד דבתר הכי הדר ביה רבא ואמר לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה כו' כדמפרש ואזיל: **והא אמרה רבא** · לעיל ואמאי איכסיף כי פרכה רב עיליש להא מילתא: **ומשנינן מעיקרא נמי כי אמרה רבא** · להאות תירוצא דלעיל אהאי מעשה אמרה בתר דהדר סברה ואמר דגיטה וידה באין כאחד הכי גרסינן מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: **כמי שבתוך ביתה** · כאילו היא בתוך ביתה ומאי היא דבעי' דתיהוי חצרה משתמרת לדעתה כלומר על פיה ועל צוויה לאפוקי הא דאמרי' בפרקין לקמן (דף עח.) נתן גט ביד עבדה ניעור אינו גט דהויא לה חצר המשתמרת שלא [לקמן עט.] לדעתה שהוא משמר עצמו מדעתו: **משום ידה אתרבאי** · הלכך סמוכה לה בעינן דומיא דידה: **נפל בפיסלא** · על גבי חתיכת עץ: **פליג רשותא לנפשיה** · ואינו בטל לגבי חצר ואינה מגורשת ולקמיה פריך היכי דמי: **אי נימא בחצר דידה** · דאשה: **כי הוי ארבע אמות מאי הוי** · הרי שניהם שלה: **דאושלה מקום** · בחצרו לקנות בו גט: **דאושלה** · השאילה:

אמקום

שם

ה א מיי' פ"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ו:

ו ב מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סט סעיף ד וסימן פ סעיף טו בהג"ה וסי' פא סעיף א בהג"ה:

ז ג מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:

[וע"ע תוס' עירובין עח. ד"ה ומקי' ותוס' ב"ב קנב: ד"ה קונין ותוס' ביצה יז. ד"ה מאי טעמא]

ח ד מיי' פ"ה מהלכות עבדים הלכה ג סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף מא:

ט ה מיי' פ"א מהלכות מכירה הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קצב סעיף א:

י ו מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן צא סעיף א וסעיף ג וסעיף ז וסימן סט סעיף ז:

יא ז מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף א ב:

יב ח מיי' פי"ז מהל' אבידה הלכה י:

יג ט מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה ב ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:

יד י כ ל מ מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף יא:

תוספות רי"ד

אשה קנה בעלה פי' שכל נכסי האשה קנויין לו לבעל הפירות וכיון שפירות החצר הוא של בעל מה כח יש לאשה באותו חצר שיקנה לה הגט: אמר רב' אטו ידה מי לא קנייה ליה לבעל אלא גיטא וידה באין כאחד הכי נמי גיטא וחצרה באין כאחד א"ל רבינא לרב אשי רב' יד האשה קא קשה ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה גופא מי קנייא ליה פי' דוקא מעשה ידיה הן שלו אבל גוף היד אינה שלו שיעשה הבעל בה כל תשמיש שהוא רוצה כ"א מעשה ידיה שהן קצובים כדתנן בכתובות ומה היא עושה לו משקל ה' סלעים וכו' אבל אינו יכול להכריחה לעשות לו יותר מן השיעור או אם רוצה שתעשה לו שמוש קשה בידה כגון לחפור בשדהו וכיוצא בו אינו רשאי שאין כל שמוש היד קנוי לו לפיכך הוי גט אבל חצרה כל השמוש שלה הוא של בעל כל זמן שהיא תחתיו ואין האשה רשאית להשתמש בה כלל בלא רשותו והילכך לא יהא גט א"ל רבא יד דעבד קא קשה ליה למ"ד בשטר ע"י עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גיטו וידו באין כא' הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד: (ההוא גברא דזרק גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר איגנדר ואזל גיטא נפל בפסלא פי' בפסל שלו א"ר יוסף חזינן אי הוי ד' אמות על ד' אמות מאי הוה א) אלא בחצר דידיה כי לא הוי ד' אמות מאי הוי לא צריכא דאושלא מקום דחד מקום מושלי אינשי שני מקומות לא מושלי אינשי ולא אמרן דלא גבוה י' אבל גבוה י' אע"ג דלא הוי ד' אמות): ההוא ש"מ דכתב גיטא לדביתהו אפניא דמעלי שבתא ולא אספיק למיתביה ניהלה למחר תקף ליה עלמא. פי' והיה ירא פן ימות ותזקק ליבם ואסור לטלטל הגט בשבת ולמוסרו לה: אתו לקמיה דרבא אמר להו ליקנייה לה להאי דוכתא דיתיב בה גיטא ותיתי ותיחוד ותפתח באפיה כי היכי דתתחזיק ביה דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה פי' אמר רבא שיקנה הבעל לאשה אותו המקום שהגט מונח שם ע"י חזקה שבקנין אסור להקנות בשבת אלא יאמר לה מקום פלוני יהא שלך במתנה והחזיק בו ותקנה אותו והיא תחזיק ותקנה אותו המקום וכיון שהגט מונח שם הוה ליה כמקנה לה הגט והחצר ביחד ורבא לטעמיה דאמרי' לעיל בהמביא אמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליה קנאתו ומתגרשת בו דגיטו וחצירו באין לה כאחד · והוא בתוך ביתה אמר עולא והוא שעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה ור' הושעיא אמר אפילו היא בטבריה וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריה והא היא בתוך ביתה קתני ה"ק והיא כמו שבתוך חצרה דהויא לה חצר המשתמרת לדעתה והלכתא כעולא דהכי אמר רב אשי בפ' שנים אוחזין האי חצר איתרבי משום יד ולא גריעא משליחות גבי גט דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו גבי מתנה דזכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו כ):

א) חסר כאן איזה תיבות · ב) כאן נ"ל ד"ה הסוא גברא דזרק גיטא כו' עד אע"ג דלא הוי ד' אמות ·

בתוך

כתובות נח: ע: פג. קז: ב"ק ח: ע"ש [ב"ב מט:]

[קדושין כב:]

ב"ב מב.

לעיל כט:

ב"מ יא.

נ"ל או בצד

[לעיל כא. ב"מ יב:]

[גירסת הערוך ערך גנדר אינגדר גיטא וכן העתיק רש"י בשבת פ. ד"ה כרשות גיטין וכו' אינגדר גיטא]

גליון הש"ס

גמ' איכסיף לסוף איגלאי. עי' לעיל דף כט ע"ב ב"מ דף לז ע"א ע"ז דף כב ע"א: שם והוא שעומדת בצד ביתה · עי' עירובין דף לב ע"ב תד"ה אשה: תוד"ה ידה כו' וי"ל כיון דקנוי לו לפירי · עיין כתובות דף מז ע"ב תוד"ס זמנין בסה"ד:

שם לווי אבל איכא ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה עשרה ואע"ג דלא הוי ארבע אמות: אפילו הוא עמה במטה כו': אמר רבא *לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר במטה שלו אינה מגורשת במטה שלה מגורשת ובמטה שלה מגורשת כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמעת מינה *כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא דגבוה עשרה והאיכא מקום אמקום כרעי לא קפדי אינשי: לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת: אמאי *כליו של לוקח ברשות מוכר הוא *אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיתה קלתה תלויה בה וכן אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא כגון שהיתה קלתה תלויה בה ור' שמעון בן לקיש אמר קשורה אע"פ שאינה תלויה רב אדא בר אהבה אמר כגון שהיתה קלתה מונחת לה בין ירכותיה רב משרשיא בר רב דימי אמר כגון שהיה בעלה מוכר קלתות ר' יוחנן אמר מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה תניא נמי הכי זרקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה או לתוך כל דבר שהוא כקלתה הרי זו מגורשת כל דבר שהוא כקלתה לאיתויי מאי לאיתויי טסקא דאכלה בה תמרי: **מתני'** *אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך נתן בידה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך: **גמ'** כי אמר לה הא גיטיך מאי הוי ליה טלי גיטיך מעל גבי קרקע ואמר רבא *טלי גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אימא ששלפתו מאחוריו שלפתו נמי הא בעינא ונתן בידה וליכא לא צריכא **דערק לה חרציה ושלפתיה תניא נמי הכי אמר לה כנסי שטר חוב זה או ששלפתו מאחוריו קראתו והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי *רבי שמעון בן אלעזר אומר לעולם אינו גט עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך נתנו בידה והיא ישנה ניעורה וקוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וצריכא דאי איתמר בהך קמייתא בההיא קאמר רבי משום דבת איגרושי היא אבל נתן בידה והיא ישנה דלאו בת איגרושי היא אימא מודי ליה לרבי שמעון בן אלעזר ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' שמעון בן אלעזר אבל בהך אימא מודי ליה לרבי צריכא *אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט דהוויא ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי *חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא ישן שאני *והא*) אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה *(א) והלכתא בכפות: **מתני'** **) היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת *וכן לענין קדושין *וכן לענין החוב אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה *המלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו: **גמ'** היכי דמי קרוב לה והיכי דמי קרוב לו אמר רב ארבע אמות שלה זהו קרוב לה ארבע אמות שלו זהו קרוב לו היכי דמי מחצה על מחצה אמר ר' שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהן עומדין בארבע אמות *וליחזי הי מינייהו קדים וכי תימא דאתו תרוייהו בהדי הדדי *והא אי אפשר לצמצם אלא אמר רב כהנא הכא בח' אמות מצומצמות עסקינן וגט

*) לעיל כא. ב"ק יב. ב"מ ע: **) יבמות לא.

שם לווי · טולה פיסלא מיקרו ואי הוי להאי שם לטעמו הוה ליה חשוב ולא בטיל: **אבל במטה שלה** · אע"פ שבתוך ביתו מגורשת וקא סלקא דעתין טעמא משום דקסבר כליו של לוקח ברשות מוכר קונה חפץ הנתון לתוכו לבעליו ופלוגתא היא בב"ב (פה:): **דגבוה י'** · דהוי רשותא לנפשיה ולא חשיב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל את רשות הכלי: **והא איכא מקום כרעי** · שמונחים לארץ: ה"ג **אמקום כרעי לא קפדי אינשי** · הואיל וגבוה מן הארץ עשרה שטוחה להשתמש תחתיה: **קשורה אע"פ שאינה תלויה** · אלא נגררת בקרקע וקשור בה ולא גרסי' תלויה אע"פ שאינה קשורה: **בין ירכותיה** · ואע"פ שמונח בקרקע אין אדם מקפיד על כל מקום מושב אשתו ועד עכשיו היה אותו מקום קנוי לה: **מוכר קלתות** · לכך אינו מקפיד על מקומה שיש לו בית לכך: **תניא נמי הכי** · דמשום דלאו מקפיד הוא מדקתני או בכל דבר שהוא כקלתה שמיוחד לתשמישה תמיד שהמכניס אשתו לתוך ביתו על מנת להיות כלי תשמישיה קטנים עמה הוא מכניסה: **טסקא** · טסק"א בלע"ז: **מתני' עד שיאמר לה הא גיטיך** · ואפי' לאחר שבא לידה אומר לה כן ודיו: **קוראה והרי הוא גיטה** · כשהיא קוראה בו רואה שהוא גיטה: **גמ' טלי גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום** · דבעינן ונתן בידה: **שלפתו** · שהיה תחוב בין חגורו למתניו ושלפתו משם: **דעריק לה חרציה** · עקם המתניו להקריב לה הגט: **שלפתו** · גרס בברייתא: **לעולם אינו גט** · הואיל ובא לידה שלא בהכשר עד שיטלנו כו': **דבת איגרושי היא** · שהרי ניעורה ולא מיחסרא אלא אמירת הי גיטך הלכך כי אמר לה בתר הכי שפיר דמי שקבלתה הוגנת: **הרי זה גט** · דהוי חלרה המשתמרת לדעתה הואיל והוא ישן אינו משתמר אלא על ידה: **ניעור אינו גט** · שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו והויא לה חלרה המשתמרת שלא לדעתה: **חצר מהלכת לא קנה** · רבא גופיה אמרה בשנים אוחזין בטלית: **כל שאילו מהלך כו'** · רבא נמי אמרה התם שהיה מהלך בספינה וקפצו דגים לתוך הספינה כו': **בכפות** · שאינו רשאי להלך בההיא קאמר רבא דהוי גט: **מתני' קרוב לה** · מפרש בגמ': **אמר לו** · מלוה ללוה: **זרוק לי חובי** ברה"ר: **וזרקו לו** · והלוה: **גמ' ד' אמות שלו** · שאין בינו לגט ד' אמות דאמרינן בשנים אוחזין (ב"מ דף י.) דד' אמות של אדם קונות לו: **כגון שהיו שניהם עומדים בד' אמות** · לגט זו מכאן וזה מכאן שכל הגט מונח בתוך ארבע אמות שלו ובתוך ארבע אמות שלה ולא גרסינן מלומלמות: **וליחזי הי מינייהו קדים** · לבא במעמדו אם קדם הוא לבא זכה בכל ארבע אמות ואם קדמה היא לבא זכתה בכל ד' אמות הסמוכות לה ושוב לא נכנסה זכותו לתוכו: **א"א לצמצם** · שלא יקדים האחד: **מצומצמות** · שהיו שניהם עומדים בח' אמות מצומצמות לא פחות ולא יותר יש בין שניהם.

אמקום כרעי לא קפדי אינשי · לכל הפחות באשתו וכן באויר המטה: **כגון שקלתה תלויה בה** · וא"ת ותיפשוט איפכא מדמתרצי כל הני אמוראי ובהמוכר את הספינה (ב"ב דף פה:) רוצה לפשוט מדברי אמוראי ואינו יכול ויש לומר דהכא לכולהו מספקא להו אלא דדחו למתני' דלא כפשוט מינה א"נ אפי' בעלמא כליו של לוקח ברשות מוכר קנה הכא לענין גט דלרחוקה קלתה לא קנה: **מקום** חיקה קנוי לה · וא"ת פשיטא דהא חיקה הוי ממש כידה ואומר ר"י דר' יוחנן קשורה ותלויה בעי ומיירי כשכנפיה נגררין בארץ והשתא אי לאו טעמא דמקום חיקה קנוי לה לא הוי מהני מידי כיון דלאינה קשורה ותלויה: **אינו** גט עד שיאמר לה הא גיטיך · ר"י היה מצריך לנותן גט לאשתו לומר הי גיטיך וגם הרי את מותרת לכל אדם כדמשמע בהמגרש (לקמן דף פה:) שהיו רגילים לומר ג"כ ודן ומיהו קשה דבהניזקין (לעיל דף נה.) משמע דאפילו לא אמר כשר גבי מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא כשמע אמר לעדים ראו גט זה וכו' וי"ל דהתם נמי אחר כך יגידו לה העדים שהיא מגורשת אף על פי דהאשה מתגרשת בעל כרחה מכל מקום צריך לומר לה הי גיטיך והרי את מותרת לכל אדם שתדע שהיא מגורשת ולא תהא חוזרת דבעינן שיהא משלחה ואינה חוזרת*:

[ב"ב פה:] [לקמן עט:] ב"ב פה:

הגהות הב"ח
(א) גמ' והלכתא בכפות כ"ב עי' לעיל בפ' שני בדף כא.:

[לעיל כא.] [נ"ל דעייק ערוך ערך עלף ב ובערך עויק כתב בפי' ר"ח כתב דאדיק וכו' וכתב המוסיף דעדיק כתוב בנוסחא דידן עכ"ל ובהרא"ש איתא דעזיק] [ב"מ ט:] קדושין מד: [לעיל כא. וש"נ] ס"א הא כל כו' ס"א אלא בכפות [במשנה שבמשניות איתא הלוה וכ"ה ברב אלפס אכן בהרא"ש איתא המלוה] [בכורות יז. ועי' תוספות עירובין ה: ד"ה וספק ותוס' סוכה סו: ד"ה פרון ותוספות בכורות יז: ד"ה אפשר והתוספות חולין כח: ד"ה לפי]

טו א ב ג מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעי' יג:
טז ד מיי' פ"א שם הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף א וסימן קלח סעיף ד:
יז ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סימן קלח סעיף ג:
יח ו ז ח מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף א:
יט ט מיי' פ"ה שם הל' יז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף טז וסעיף יז:
כ י טוש"ע שם סעיף יג:
כא כ מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ה:
כב ל מיי' פט"ז מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קכ סעיף א:
[יבמות קיג:]
כג מ מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף יד ועיין במ"מ ובכ"מ:

תוספות רי"ד
בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו עמה במטה וכו' אמר רבא ל"ש אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי ר' אליעזר אומר במטה שלה מגורשת ש"מ כלי של לוקח ברשות מוכר קני פי' ופלוגתא היא בפ' המוכר את הספינה וא"כ תקשה מהכא למ"ד לא קנה לא צריכא במטה דגבוהה עשרה פי' דהוי רשותא לנפשיה ולא חשיב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל את הכלי: והא איכא מקום כרעיים פי' כרעי המטה שהן מונחים בבית הבעל אמקום כרעים לא קפדי אינשי שהואיל והיא גבוהה י' נוח להשתמש תחתיה: לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת קלתה כליו של לוקח ברשות מוכר הוא א"ר יוחנן מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה: מתני' אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך נתן בידה והיא ישנה ונתעוררה קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך: או שמצאתו מאחוריו וכי אמר לה הרי הוא גיטך מאי הוי טלי גיטך מעל גבי קרקע הוא ואמר רבא טלי גיטך מע"ג קרקע לא אמר כלום דבעינן ונתן בידה וליכא והכא נמי לא איהו יהיב לה אימא שלפתו מאחוריו ואכתי הא בעינן ונתן בידה וליכא לא צריכא דעייק לה חרציה ושלפתיה ועקימת מתניו שעיקם לה השיבה נתינה תניא נמי הכי אמר לה כנסי ש"ח או ששלפתו מאחוריו קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גיטך דברי ר' ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי זה גיטך וקי"ל הלכה כרבי מחברו וכ"ש דהיא סתם מתני' ומחלוקת דברייתא דהלכה כסתם ודוקא בכנסי שט"ח זה ונתן בידה(א) והיא ישנה שהבעל נותנו לה לשם גירושין והיא לא הרגישה בדבר ואילו היה מודיע לעדים קודם לכך שלשם גירושין הוא נותנו לה אע"פ שאמר לאשה כנסי שט"ח זה היתה מגורשת כדילפינן מעדותו של ר' יוחנן בן גודגודא דלא בעינן דעת אשה בגט אלא כיון שלא הודיע לעדים(ב) אלא אמר לה עכשיו הרי זה גיטך וכן כשנתן בידה והיא ישנה יש כאן נתינה אלא מפני שאינה יכולה לשומרו אומר לה כשניעורה הרי זה גיטך ודי לו אבל אילו נתנו לה מתחלה לשם פקדון נתינה זו אינה כלום ולא די שיחזור ויאמר לה הרי זה גיטך ומפני זה (עשה) [תנא] התנא זה (הסבוב) אמר לה כנסי שט"ח זה (ול"ש) [ולא תנא] הנותן גט לאשתו לשומרו ואח"כ אמר לה הרי זה גיטך מגורשת שאילו היה כן היה צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לשם גירושין: אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט נעור ומשמרתו אינו גט דהוה לה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכ"ת ישן שאני האמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות: מתני' היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קדושין ולענין החוב אמר לו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא מלמטה והיא מלמעלה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נשרף או נמחק הרי זו מגורשת
היכי

א) נראה דצ"ל או כשהיא ישנה. ב) נראה דצ"ל אלא כיון שלא הודיע לעדים לכן צריך שיאמר לה עכשיו הרי זה גיטך וכו'.

וגט יוצא מארבע אמות שלו לד' אמות שלה והא אגיד גביה אלא *רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה רבי יוחנן אומר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה וקרוב לו שנינו אפילו מאה אמה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן [א]הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו שניהם אין יכולין זהו מחצה על מחצה אמרוה רבנן קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי אמר *ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר *כל שהוא קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת כל היכי תינטריה ותיזיל אלא לאו ה"ק כל שקרוב לה מלו ואילו בא כלב ונטלו והוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו אינה מגורשת אמר ליה שמואל לרב יהודה *[ב]שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואצרכוה חליצה: וכן לענין קדושין: אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן לגיטין אמרו [ג]ולא לדבר אחר איתיביה רבי אבא לר' אסי וכן לענין קדושין שאני התם *דכתי' °ויצאה והיתה איתיביה וכן לענין החוב זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה *הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו הכא במאי עסקינן [ד]דאמר ליה זרוק לי חובי ותיפטר אי הכי מאי למימרא לא צריכא [ה]דאמר ליה זרוק לי חובי בתורת גיטין ואכתי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר ליה משטה אני בך קמ"ל *אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו [ו]אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא אמר רב יהודה [ז]היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אף על פי שהגיע גט לידה אינה מגורשת אמאי הא כי נפיל בארבע אמות דידה קא נפיל בדלא נח ותיגרש מאוירא דארבע אמות תפשוט דבעי רבי אלעזר ארבע אמות שאמרו יש להן אויר או אין להן אויר תפשוט דאין להן אויר [ח]הכא במאי עסקינן בעומדת על גב הנהר דמעיקרא לאיבוד קאי:

מתני'

רש"י

וגט יוצא · מאחר נחתו מקלתו בד' אמות שלה ומקלתו בד' אמות שלו: והא אגיד גביה · עדיין הגט ברשותו קלת ואכן וכתן בידה בעינן עד שיהא כולו ברשותה: אמרוה קמיה דר' יוחנן · להאי פירושא דמתני': משמיה דר' יונתן הכי · כדפרשה ר' יוחנן ביכולין לשומרו · רבי יונתן מבבל הוה ועלה לארץ ישראל: תניא נמי הכי · דקורבה דמתני' שמירה היא: כל שקרוב לה מלו · השתא משמע אע"פ שקרוב לה יותר ממנו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת וקשיא לן בה אמאי אינה מגורשת מכי אתא לקורבה דידה איגרשה לה ומאי איכפת לן אם נטלו כלב: כל היכי תנטריה ותיזיל · וכי כל הימים צריכה לשומרו: אלא לאו הכי קאמר · אע"פ שקרוב לה מלו אם יש הפסק נהר או גבשושית בינה לגט שאילו היה בא כלב ונטלו אינה יכולה לשומרו הימנו אבל הוא יכול לשומרו אינה מגורשת: כדי שתשוח ותטלנו · הוא דהויא קורבה דמתני' ואפ"ה את לא תעביד עובדא להתירה לינשא: עד דמטי גט לידה · גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב: הוה עובדא · שזרקו קרוב לה ומת ואצרכוה חליצה: לגיטין אמרו · דמשום קורבה מגורשת: ולא לדבר אחר · כגון אם זרק לו חוב קרוב לו ואבד דגט הוא דבעל כרחה קניה לה הלכך לאתר הוי גיטא אבל בעלמא לא: ותיפטר · דהא פטריה אבל זרוק לי חובי סתמא זרוק ושומרו קאמר: ומשיחה · חוט שהגט קשור בו ליי"ל בלע"ז: גט בידה · שנתנו לה וראש המשיחה עדיין בידו: כקטפרס · מדרון ראשי אצבעותיה מטין לקרקע שלא פשטה ידה זקופה כדרך פושטי יד: ופרכינן והא כי נפיל לד' אמות דידה נפיל · ומה לי אי אוידה ראויה לקבל בפשיטתה: בדלא נח · לארץ אלא כשנפל מתוך ידה נשרף וקבלה שבא לידה לאו קבלה היא: ופריך וכי לא נח מאי הוי מכי מטא לתוך ארבע אמות שלה תיגרש מאויריהן ומדקאמר אינה מגורשת פשוט דאין להן אויר והיא בעיא דרבי אלעזר: על גב הנהר · דאויר שאינו ראוי לנוח לא קני:

תוספות

רבי יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה · וקשה דבפ"ק דב"מ (דף י:) קא"ר יוחנן דקטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות וקאמר התם דיליף מציאה מגט משמע דבגט לרבי יוחנן אינה מגורשת אלא תוך ד' אמות והכא קאמר אפילו מאה אמה וי"ל דבד' אמות שלה אפילו יכול לשמור כמוה מגורשת וחוץ לארבע אמות צריך שתהא היא יכולה לשומרו ולא הוא ועוד קשה דרב אשי אית ליה התם דברה"ר לא תקנו ארבע אמות והכא תנן היתה עומדת ברה"ר קרוב לה מגורשת וי"ל דהתם באין יכול לשומרו והכא ביכולה לשומרו א"נ י"ל דהכא לאו דוקא נקט רה"ר אלא בסמטא או בצדי רה"ר:

*והא א"א לנמלס · וא"ת וליפני כגון דלא ידעינן הי מינייהו קדים ולכך הוי ספיקא וי"ל דלישנא דמחצה על מחצה לא משמע הכי ולכך מוקי לה בשתי כיתי עדים כו' וא"ת וניפא אוקי תרי בהדי תרי ואוקי איתתא בחזקת אשת איש ולא תהא מגורשת כלל וי"ל כיון דספיקא דרבנן היא כדאמרינן בפ' ארבעה אחין (יבמות דף לא.) כתבו לה דין מגורשת ואינה מגורשת:

*שניהם אין יכולים זה הוא מחצה על מחצה · פי' אין יכולין לשומרו כל אחד לבדו אלא שניהם יחד אבל אם אין יכולין לשומרו כלל פשיטא דאינה מגורשת כלל כל עיקר:

ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גט לידה · והיינו דוקא ברה"ר אבל בחצרה אין צריך שיגיע לידה כדאמר לעיל תיזיל איהי ותחוד ותפתח ומיהו בערוך בערך גט כתב קבלנו מרבותינו אפי' זרקו לה בתוך חצרה לא משתריא לעלמא עד דמטא גיטא לידה ומייתי מהא דאמר בירושלמי המחמיר שבכולן עד שיתנו לידה ואינה ראיה דאיכא למימר דמיירי ברה"ר דבהדיא מסיק לה*אקרוב לו וקרוב לה ומסתמא לא אתא לאפוקי חצרה:

לגיטין אמרו ולא לדבר אחר · פי' בקונטר' משום דבגט נתינה בעל כרחה הויא נתינה והקשה ר"י לר' יהודה לדבר אחר נמי אמרו לעיל במי שאחזו (דף עה.) דנתינה בעל כרחו הויא נתינה והשיב דבדבר אחר אשכחן דוכתא דלא הויא נתינה כגון *הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר אבל בגט בכל מקום הויא נתינה: אי הכי מאי למימרא · וא"ת אדרבה תקשי ליה אמאי קרוב ללוה חייב לוה כיון דאמר זרוק חובי ותפטר קרוב ללוה נמי ליפטר וי"ל דמיירי מסתמא דמפרש לו שיזרוק לו למקום שיוכל לשומרו הוא:

*מחצה על מחצה שניהם יחלוקו · הכא לא שייך לומר המוציא מחבירו עליו הראיה דאין כאן ספק: אם יכול לנתקו ולהביאו כו' · נראה דלא מיירי כשהיתה ידה פתוחה ולאחר שנתן הגט בידה קפלה ידה דא"כ אפילו אין יכול להביאו אצלו אינה מגורשת כיון דבשעת נתינה היה יכול להביאו אצלו ומה שקופלת ידה אח"כ זה אינו עושה הבעל אלא היא והוה ליה כמו טלי גימיך מעל גבי קרקע ואינו גט אלא נראה לר"י דמיירי שכבר היתה ידה קפולה והוא תחב הגט לתוך ידה ואם תחב כל כך בחוזק עד שאינו יכול להביאו אצלו הויא מגורשת ור"ת מפרש דבידה פתוחה איירי שפיר ואם אינו יכול להביאו אצלו היינו כשהגט כבד ואם ימשוך אצלו תינתק המשיחה וצריך ליזהר שתהא יד האשה פתוחה עד שיניח כל הגט בידה דאם תקפוץ ידה בעוד שהבעל אוחז בראש הגט בידו לא הוי גט דהוי כמו גט בידה ומשיחה בידו ונראה דכשר דלא גרע מערק לה חצריה ושלפתו דהוי גט אע"ג דביד הבעל להדק מתניו שלא תטול והמחמיר תבא עליו ברכה: והא בארבע אמות דידה קא נפיל · הוה מצי לשנויי דמיירי שהאשה עומדת בחצר דידיה דלית לה ארבע אמות או ברה"ר *לרב אשי דפ"ק דב"מ (דף י:):

ותתגרש מאוירא דארבע אמות · וא"ת והא לא מינטר כדאמרינן בסמוך באויר גג וי"ל דאויר ארבע אמות חשיב ליה מינטר ועומדת על ראש הגג מיירי אפילו חוץ לארבע אמות ולהכי פריך והא לא מינטר ור"י אומר דרבי אלעזר גופיה מספקא ליה אם מה שתיקנו חכמים ארבע אמות תיקנו גם באויר ואע"ג דלא מינטר כמינטר כמו שעשו ארבע אמות רשותו ואע"פ שאינה רשותו:

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יד וס"ד מהלכות אישות הל' כב סמג עשין מט נ טור ש"ע אה"ע סימן ל סעיף ה וסימן קלט סעיף יג:

כה ב מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קלט סעי' יג:

כו ג ד ה מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קכ סעיף א:

שייך לע"א

כז ו מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלח סעיף כב:

כח ז ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סימן קלט סעיף טו:

ציון כרש"ל

אאין קרוב כצ"ל

מסורת הש"ס

[יבמות לא.]

[פסחים סט: חולין מט. זבחים לג:]

[תוספתא פ"ו]

[ברכות לו. וש"נ ועיין פירושו של מלת שיננא בחגיגה טו: על לדו]

דברים כד

[קדושין ה. וש"נ]

[אולי צ"ל המלוה כדאי' במשנה עמוד א]

ב"מ ז.

שייך לעיל ע"א במתני'

צ"ל לרב אשי

ב"ק קיח.

תוספות רי"ד

היכי דמי קרוב לו והיכי דמי קרוב לה אמר רבא ד' אמות שלה הוא קרוב לה ד' אמות שלו הוא קרוב לו' היכי דמי מחצה על מחצה ואסיק הכא בשתי כתי עדים עסקינןאחת אומר' קרוב לה ואחת אומרת קרוב לו ור' יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפילו ק' אמה קרוב לו שנינו אפי' ק' אמה ה"ד מחצה על מחצה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זה הוא קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשמרו שניהם אינן יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה א"ל רב שמואל לרב יהודה שיננא איזהו קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואצרכוה חליצהפי' הוה עובדא שזורק הגט קרוב לה ולא מטיא גיטא לידה ומת ואצריכוה חליצה' כתב ר"ח ז"ל ואנו קבלנו מרבותינו אפילו זרקו לה בחצרה לא משתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסי' בתלמוד א"י המחוור מכלן עד שיתנו לה · ואינו נראה לי דהאי דאמר שמואל ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דוקא כשזרקו לה ברה"ר שאין לאשה זכות בו אבל כשזורקו לה בתוך חצרה יש לגמגם בדבר שלא יהיה גט והלכך אע"ג דלא מטי גיטא לידה הויא מגורשת וחצרה קני לה: א"ר אסי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר פי' שאין ד' אמות קונות אלא לענין גיטין ולא לדבר אחר עד שיגיע לידו איתיביה ר' אבא לר' אסי וכן לענין קדושין שאני התם דכתיב ויצאה והיתה איתיביה וכן לענין החוב אמר לו (צריך) זרוק וכו' הכא במאי עסקינן דאמר לו זרוק לי חובי בתורת גיטין והפטר אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר משטה אני בך קמ"ל פי' קנין הגט אינו דומה לשאר הקנין דעלמא דקנין דעלמא אין אדם יכול להקנות לחבירו בעל כרחו והגט אדם מקנהו לאשתו בעל כרחה א"כ טעם החצר דרבי ליה רחמנא לא בעבור קנין הוא) אלא שהרי היא עצובה בו ואינה חפצה לקנותו וחצרה קונה לה ומתגרשת אלא טעם הדבר הוא מפני שהוא משתמר לדעתה א"כ בכל מקום שהוא משתמר לדעתה היא מגורשת משא"כ בשאר קנינים דעלמא משום הכי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ובשנים אוחזין אמרינן דדוקא בסימטא שהוא רה"ר ד' אמות של אדם קונות לו לענין מציאה כי היכי דלא ליתי לאינצויי אבל ברה"ר לא ודוקא מציאה אבל לענין מקח וממכר לא ודוקא משיכה קונה בסימטא ולא ד' אמות ולענין זריקת החוב נמי לא קנה שיפטר הלוה עד דמטי ליה לידיה דמלוה ולא לד' אמותיו · גרסי' התם אמר ר"ל משום אבא כהן ברדלי ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום מ"ט תקינו ליה רבנן דלא ליתו לאינצויי וקפריש גאון בכל מקום דאמרינן לאו כל מקום ממש אלא בשדה בעלמא אי נמי בסימטא אי נמי בצידי רה"ר דלא דחיקו בהו רבים אבל ברה"ר דדחיקו רבים אי נמי בשדה חבירו לא קני ליה ד' אמות דידיה: אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא: אמר רבא היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת פי' היתה ידה משופעת שאינה יכולה לקבל גיטה: ולקנייה בד' אמות דידה' דלא נח כגון ששרפתו (כלתה) קודם שנחה

א) נראה דצ"ל לא בעבור קנין הוא שהרי היא עצובה וכו' ואין תלייה קונה לה ואעפ"כ היא מתגרשת וכו'.

מתני' אהיתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת בהוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת: גמ' והא לא מינטר אמר רב יהודה אמר שמואל גבגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בר מנשיא משמיה דאבימי אמר דהכא בפחות משלשה סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי: הוא מלמעלה: והא לא מינטר א"ר יהודה אמר שמואל הכגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן אמר רבי אלעזר א"ר אושעיא כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן אמר עולא א"ר יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות א"ל ר' אבא לעולא כמאן כרבי דאמר *קלוטה כמי שהונחה דמיא א"ל אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מינטר וכן אמר ר' אסי א"ר יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות א"ל רבי זירא לר' אסי כמאן כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא א"ל אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מינטר: נמחק: א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו ואלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עלייה לא מאי טעמא מעיקרא לא למינח קאי: נשרף: אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה לא שנו זאלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא מ"ט מעיקרא לשריפה קאזיל אמר רב חסדא רשויות חלוקות בגיטין א"ל רמי בר חמא לרבא מנא ליה לסבא הא א"ל מתני' היא היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע גט לאויר הגג הרי זו מגורשת במאי עסקינן אילימא בגג דידה וחצר דידה למה לי אויר הגג אלא בגג דידיה וחצר דידיה כי הגיע לאויר הגג מאי הוי אלא פשיטא חבגג דידה וחצר דידיה אימא סיפא הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת ואי בגג דידה וחצר דידיה אמאי מגורשת טאלא בגג דידיה וחצר דידה רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה אלא לאו *דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי א"ל מידי איריא דלמא הא כדאיתא והא כדאיתא רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה אמר רבא שלש מדות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה ופליגי רבנן עליה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא מינטר והא *דאמר רב חסדא ינעץ קנה ברשות היחיד ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב לפי שרשות היחיד עולה עד לרקיע הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא כוהא לא מינטר

והא

*) [ועי' תוספות שבת ה. ד"ה לא וב"ק ע: ד"ה כמאן]

[שבת ד. לז. ב"ק ע:]

[לעיל עז:]

שבת ז. ע"ש

רש"י

גמ' והא לא מינטר · אויר הגג דאתי זיקא ושדי ליה מקמי דלינח וכי לא שדיה זיקא ואירע לו דבר אחר שבא כלב וקלטו או גשמים מחקוהו אמאי קתני מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח: בפחות מג' כו' · אויר דמתני' בהכי עסקינן דהוי כמאן דנח והלכך קנאתו בהנחתו דכיון דהגג גבוה י' הוא הויא לה חצר המשתמרת לכל דנייח בגויה: והא לא מינטר · דקס"ד שהגג גבוה מחומת החצר והיכי קתני כיון שילא מרשות הגג מגורשת הא אין סופו לנוח אפילו לא באת דליקה דאתי זיקא ודחי ליה חוץ למחילות: שהיו מחילות התחתונות · של חצר: עודפות · על מעקה של גג דכי נפיק מגג מטא לאויר מחילות חצר ומשום הכי בעינן עודפות דהאי דקאי בתוך מחילות מעקת הגג וזרקו כלפי מעלה כדי שיעבור את המעקה יפול לחצר: קלוטה · בתוך האויר: כמי שהונחה · לארץ דתניא הזורק בשבת מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע רבי מחייב וחכמים פוטרים: וא"ל רבי זירא לרבי אסי כו' · גרסי' בה כדשני עולא אפילו תימא רבנן כו': דרך ירידה · כשזרקו כלפי מעלה כדי להעבירו את המעקה לא נמחק עד שהגיע לחזור ולירד: אבל נמחק דרך עלייה · אע"פ שילא מאויר הגג לאויר חצר ומחילות התחתונות עודפות: אינה מגורשת · דדרך סילוקו לא מיקרי נתינה אלא דרך הנחתו לבא לרשותה: שקדם גט לדליקה · שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתבא הדליקה באויר החצר: רשויות חלוקות בגיטין · אם השאילה הבעל מקום בחצירו לקבלת גיטה לא השאילה גגו או ביתו ולא אמרינן לא קפיד דתרי מקומות לא מושלי משום דמייתי עלה ראיה ממתני' נקט לה הכא: הא כדאיתא והא כדאיתא · רישא בגג דידה וחצר דידיה ובעינן אויר הגג: סיפא בגג דידיה וחצר דידה · מיגרשא באויר חצר אבל אי תרווייהו דידיה ואושלה מקום אימא לך דלא קפיד: שלש מדות בגיטין · חלוקות מדין שאר איסורין: הני מילי · דפליגי רבנן: והא דאמר רב חסדא נעץ קנה · בחצר גבוה ממחילת החצר: וזרק · מרה"ר: ונח על גביו חייב · דהויא לה הנחה ברה"י שאויר רה"י עולה עד לרקיע אע"ג דאויר רשות הרבים אינו למעלה מעשרה כדאמרי' במס' שבת (דף ז: ח.): הני מילי · דהוי כמונח לארץ לענין שבת: אבל · אם היה חצר של אשה וקנה נעוץ גבוה מן המחילות אינה מגורשת שאין סופו לנוח לארץ דרמי ליה זיקא חוץ למחילות וטעמא דגיטא משום חצר המשתמרת הוא דומיא דידה והא לא מינטר:

והא

תוספות

היתה עומדת בראש הגג · לרבי אושעיא דאמר לעיל אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי האי עומדת הייט כמי שעומדת כלומר כגון שמשתמרת כדמשני לעיל אעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה אי נמי נקט עומדת לאשמועינן דבגג דידה מיירי שעומדת ברשותה כדמוקי לה בגמרא:

כגון שהיו מחילות התחתונות עודפו' על העליונות · דמיד שילא מרשות גג נכנס לרשות חצר וא"ת ומה מועיל דעודפות מ"מ כשזרקו מעל המעקה לא מנטר כנגד הגג וי"ל דכיון דשלש מחילות עודפות חשיב משתמר ואין לחוש למחילה רביעית אי נמי כשהגג קצר וחצר רחב הרבה ועודפות המחילות גם רביעית מצד זה ומצד זה וכנגד המעקה איט כי אם פתח בעלמא אי נמי כשהגג עומד באמצע החצר ולא מן הצד ומחילות החצר מוקפות לו מכל צד וא"ת דאמרינן במרובה (ב"ק דף ע:) באומר זרוק גניבתך לחצרי ותיקני לי חצרי גניבתך דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד והיכי באין כאחד והא לענין שבת מיחייב אפילו למעלה מן המחילות עד שלא נכנס עדיין תוך המחילות דרה"י עולה עד לרקיע ולענין קנין עד דמטי לתוך המחילות וי"ל דמיירי כשזורק דרך פתח ולא מעל המחילות:

כמאן כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא · תימה דנקט רבי דלא איירי אלא ברשות היחיד מקורה משום דהיא כמאן דמליא דמיא כדאמרינן בריש שבת (דף ה.) ודר"ע הוה ליה למינקט דאית ליה קלוטה כמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר ונראה דהשתא סלקא דעתין דטעמא דרבי לאו משום קירוי אלא משום מחילה אית ליה דכמאן דמליא דמיא ולהכי קאמר כמאן כרבי דכר"ע לא מיתוקמא מדמלרכת מחילות החיצונות עודפות ולר"ע אית ליה דכמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר אלא ודאי כרבי מוקמת לה ומשני אפילו תימא רבנן כו' ולפי זה יכול להיות טעמא דרבי משום קירוי כדאמרינן בשבת*):

דרך עלייה אינה מגורשת · מ"ט מעיקרא לא למינח קאי · ולא דמי להא דבעי רבא בפ"ק דב"מ (דף יב.) זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחרת מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא הכא דבדרך עלייה אין דומה כל כך שיהא עומד לנוח אי נמי התם בבית מקורה דומה יותר עומד לנוח:

והא

כט א מיי' פ"ה מהל' גירושין הל' ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף ד:

ל ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

לא ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' ד:

לב ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

לג ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

לד ט מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

לה י מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שמה סעיף ה:

לו כ מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף ז:

תוספות רי"ד

שנח בקרקע: היתה עומדת על ראש הגג וכו' והא לא מינטר פי' א)דאפילו דיקא ואמרת ליה לבראי ואמאי קתני כיון שהגיע לאויר הגג ואע"ג דלא נח אם נשרף או נמחק היא מגורשת אמר רב יהודה אמר שמואל בגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בר מנשה משמיה דאבימי אמר הכא בפחות מג' סמוך לגג עסקינן וכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי: הוא מלמעלה וכו' פי' רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה: והא לא מינטר פירוש דקס"ד שהגג גבוה מחומות החצר דאתי זיקא ושדי ליה לבראי והיכי תני כיון שיצא מרשות הגג ונמחק או נשרף קודם שינוח באויר החצר הרי זו מגורשת אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחיצות התחתונית עודפות על העליונות וכי נפיק מאויר הגג מיד מגיע לתוך מחיצות החצר:

א) נ"ל פי' דאתי זיקא ושדי ליה לבראי וכו'.

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו שכשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה הני מילי לענין שבת [א]אבל לענין גט משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי *אמר אביי [ב]שתי חצרות זו לפנים מזו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימיות וזרקו לה כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת מאי טעמא פנימית גופה במחיצות החיצונה קא מינטרה מה שאין כן בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפילו הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת מאי טעמא דהא לא נח [ג]וכי נח מאי הוי *כליו של לוקח ברשות מוכר הוא הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שוליים: **מתני'** *ב"ש אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן ובית הלל [ד]אוסרין ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה: **גמ'** במאי קמיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סברי אמרי[ה] גזרה *שמא יאמרו גיטה קודם לבנה א"ר אבא אמר שמואל אם נישאת לא תצא וא"ד א"ר אבא אמר שמואל [ו]אם נתגרשה תינשא לכתחלה: **מתני'** *כתב לשום מלכות שאינה הוגנת לשום מלכות מדי לשום מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית *היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה בת

רש"י

והא דאמר רב יהודה לא יעמוד אדם על גגו ויקלוט מי גשמים • הלכפין על גגו של חבירו דהוי מוליא מרשות לרשות אם לא עירבו שאע"פ שאינם דריס על הגגות שייך כמי בהו איסור חילוק רשות: **הני מילי** • דחלוקת רשויות גגין כרשויות בתים לענין שבת: **אבל בגיטין** • היו לו שני גגין סמוכין זה לזה והשאילה מקום בזה לקבל את גיטה וקיבלתו בזה לא אמרינן הכא רשויות חלוקות דהא דאמרן לעיל תרי מקומות לא מהני איכשי משום קפידא הוא יש משאיל חצרו ומקפיד על ביתו אבל כולי האי גגין סמוכין ואין תשמיש רגיל בהן לא קפדי איכשי: **במחיצות החיצונה קא מינטרה** • רגילה להשתמר הלכך משועבדות הן לה וקנו לה: **דהא לא נח** • ואין מחיצות כלי עשוין לאוירן לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו: ה"ג וכי נח מאי הוי כו': **שאין לה שוליים** • פוכ"ך דפנימית מונחת ע"ג קרקע: **גיטה קודם לבנה** • שמא ישהה את הגט שנתים ושלש בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואחר כך יגרשנה בו ולימים כשישתכח הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהו סבורין שניתן לה משעת כתיבה ויאמרו מן הפנויה נולד משגרשה והוי פגם: **אם נתגרשה** • בגט ישן והלך בעלה למדה"י תינשא לכתחלה: **מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת** • מי שהיה בבבל וכתב בשנת כך וכך למלכות אחרת ובגמרא מפרש אמאי קרי לה שאינה הוגנת או שכתב לשם מדי כו' לפי שצריך לכתוב לשם מלכות שנכתב בה כדמפרש בגמ': **או שכתבו לבנין הבית או לחורבנו פסול** • מפני שלא כתב לשם המלכות: **תצא מזה ומזה** • אם ניסת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני וצריכה גט שני מן הראשון וגט מן השני ואע"פ שקדושי שני לא הוו קדושין וביבמות (פח:) מפ' טעמא גזרה שמא יאמרו גירש ראשון גט גמור ונשא שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט: **ולא פירות** • דין פירות שתקנו לה לאשה פירקונה משביה תחת פירות ועל אלו אין לה כלום: **ולא בלאות** • הקיימים מבגדים שהכניסה לו וקנסא הוא דקנסוה כדמפ' ביבמות (נא:) דאיבעי לה אקרויה לגיטא: **והולד ממזר מזה ומזה** • אם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן וביבמות (פט:) אמרינן דאסור בממזרת הואיל וכשר מן התורה: **מטמאין לה** • אם כהנים הם: **נפסלת מן הכהונה** • דזונה היא דסתם זונה היינו אשת איש שזינה תחת בעלה לאחרים דהיינו נפקת ברא:

תוספות

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה כו' • וא"ת והא שמואל פסיק כר"ש דאמר גגין רשות אחד הן בפ' כל גגות (עירובין דף צא.) וי"ל דהכא להוליך מגג לבית קאמר וא"ת א"כ אמאי נקט מגגו של חבירו אפי' מגג של עצמו לא יקלוט להוליך לביתו לפי שגגו נפרץ לגג של חבירו שהוא אסור לו וי"ל דשמואל סבר התם דאפי' במחיצות שאינן ניכרות אמרינן גוד אסיק מחיצות הבית למעלה ומותר לטלטל מגג לבית ומיהו אנן כרב קי"ל דמצריך מחיצות ניכרות ומיהו לישנא דכשם שדיורין חלוקין למטה כו' משמע דמגג לגג קאמר ושמא שמואל כמי נקט מילתיה ככולי עלמא לרבנן מגג לגג לר"ש מגג לבית וא"ת מאי קמ"ל שמואל מתני' היא בריש פ' כל גגות (שם דף פט:) וי"ל קמ"ל אפילו קליטת גשמים שלא נחו בגגו של חבירו ואפ"ה דיורין חלוקין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והכי הוה מצי לאיתויי מתני' אלא דניחא ליה לאיתויי מילתא דשמואל*: **פנימית** גופה במחיצות החיצונות מינטרה • מה שפירש בקונט' שמחיצות החיצונות משועבדות לפנימיות לאו דוקא משועבדות דא"כ אדמפליג בין חצרות לקופות ליפלוג בחצרות גופייהו בין משועבדות לשאינם משועבדות אלא טעמא כיון שהמחיצות החיצונות קבועות ועתידות לישאר שם חשיבא פנימית מינטרא בהו ומיירי כשמחיצות החיצונות מפסיקות בין חיצונה לפנימית דאי אין מפסיקות כשהגיע הגט לאויר פנימית ולא נכנס תוך מחיצות אמאי מגורשת הא אינו משתמר מפני בני חיצונה וא"כ לא חשיב חצר המשתמרת כדפריך גבי עובדא דר"ג וזקנים בב"מ (דף יא:) וכי בצד שדהו היו עומדין אע"פ שהתבואה היתה בביתו של ר"ג שהיה משתמר כדמוכח בירושלמי שכבר היה בבית מ"מ לא הויא משתמרת לגבי זקנים מפני בני ביתו של ר"ג ועוד י"ל דמיירי שפיר בלאין מחיצות החיצונות מפסיקות ומיירי שהאשה עומדת בצד חצרה הלכך הוי חצר המשתמרת ע"י מחיצות החיצונות דלא לישדיה זיקא לרה"ר אבל גבי זקנים לא היו מועילין מחיצות בית של ר"ג כיון שהזקנים לא היו עומדין בצד הבית והא דאמרינן בשלהי השואל (שם דף קב.) דהזבל של בעל הבית פי' של משכיר בתורי דאתו ליה מעלמא דקנתה לו חצרו אע"פ שאינה משתמרת מן*השוכר י"ל דמיירי שיש גם למשכיר בית בתוכו חצר דהוי עומד בצד חצרו אי נמי שוכר הוי כמו שומר ושלוחו של משכיר*: **דהא** לא נח • פי' בקונטרס ואין מחיצות של כלי עשויות אלא להניח בתוך משמע מפירושו דאויר כלי אינו קונה ואין נראה דבפרק בתרא דע"ז (דף עב:) אמר גבי יין נסך מכי מטא לאוירא דמנא קנייה יין נסך לא הוי עד דמטא לארעיה דמנא משמע דאויר כלי קונה אלא נראה דהכי פירושו דהא לא נח באויר כלי אבל גבי חצרות אע"ג דלא נח תוך מחיצות הפנימיות כיון שהוא תוך מחיצות החיצונה מגורשת כיון דמחיצות החיצונות הם קבועות כדפירשנו לעיל וגרסי' גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחיצות הפנימית פירוש כנגד הפנימי' למעלה ממחיצותיה ותוך מחיצות חיצונה וגבי קופות גרסי' אפילו הגיע לאויר פנימית פירוש ולמעלה ממחיצותיה דאי הוה בתוך חלל קופה הפנימית הויא מגורשת כדפרישית ואית ספרים דגרסי גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחיצה חיצונה ולפי גירסא זו כיון דגבי קופות נקט פנימית הוי משמע אפילו מונח בחלל פנימית אינה מגורשת עד שינוח בשוליו כדפי' בקונט' ולא יתכן דאויר כלי קונה כדפרישית: **ב"ש** סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה • בירושל' מפרש דאזלי לטעמייהו דב"ש אית להו בפ' המגרש (לקמן דף צ.) לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה הלכך מזוהמת היא בעיניו ואינו בא עליה וב"ה אית להו אפילו הקדיחתו תבשילו יכול לגרשה ואינה מזוהמת בעיניו ויאמרו כי בא עליה וכי האי גוונא פליגי לקמן (דף פא.) במגרש ולנה עמו בפונדקי למאן דמוקי לה בלא ראוה שנבעלה: **כתב** לשם מלכות שאינה הוגנת • אומר רבינו אלחנן דלהכי קרי לה שאינה הוגנת לאשמועינן דאע"פ שאין לה לא כתב ולא לשון אף על פי כן מתקנאין בה: **ולא** בלאות • פירש בקונטרס בלאותיה קיימים ואין נראה דבהדיא אמרינן בסוף פרק אלמנה ניזונית (כתובות דף קא.) זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין אלא בשאין קיימין איירי הכא: **וצריכה** גט מזה ומזה • פי' בקונטרס אע"פ שקדושי השני לא היו קדושין כדמפרש ביבמות (דף פח:) גזרה שמא יאמרו גירש ראשון גט גמור ונשא שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט ואינו נראה לה"ר יוסף דהתם ודאי היא אשת ראשון אינה מקודשת לשני אבל הכא מה"ת צריכה גט משני שהרי גט גמור היה אותו שגירש בו ראשון ואינו פסול אלא מדרבנן: שינה

בת

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' יב:

לח ב ג מיי' שם הלכה ו ז טוש"ע שם סעיף ט:

לט ד ה ו מיי' שם פ"ג הלכה ה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמח סעיף א:

[ועיין היטב תוס' עירובין נא. ד"ה ושמואל]

[עי' תוספות יבמות לה: ד"ה היה במזרח וכו' ועוד בתוספות דלקמן פ. ד"ה כי]

[נ"ל המשכיר]

[ועיין תוספות ב"מ יא: ד"ה וכי בצד]

מסורת הש"ס

(עירובין צג.)

[לעיל עח.]

עדיות פ"ד מ"ז [לקמן פו.]

[לעיל כו:]

[לקמן פו. יבמות לה:]

גליון הש"ס

גמ' אם נתגרשה תינשא לכתחלה. עיין יבמות דף יד ע"ב תוספות ד"ה בגט ישן:

תוספות רי"ד

מתני' בש"א פוטר אדם את אשתו בגט ישן וב"ה אוסרים איזהו גט ישן כל שנתיחד עמה מאחר שכתבו לה: במאי קמיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סוברים אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה' פי' שנתיחד עמה לאחר שכתבו לה גזרינן שמא תתעבר ואם יגרשנה בגט זה שזמנו קודם לעיבורה יאמרו העולם בראותן זמן גיטה קודם כי מאז נתגרשה וכשבא עליה גרושתו היתה ובעילתו היתה בעילת זנות ומזנות נולד הבן הזה: אמר ר' אבא אמר שמואל ואם נשאת לא תצא איכא דאמרי אמר ר' אבא אמר שמואל אם נתגרשה בו תינשא לכתחלה פי' דגט כשר הוא שאפילו נתיחד עמה עכשיו כשמוסר לה הגט עוקר כל קדושין הראשונים ואינה צריכה גט אחר ומפני חששא זו אין מצריכין אותה גט אחר (דאפילו איתמר כדבריהם הולד כשר) : מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחרבן הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל פסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה אין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה (א) אם היה בדרך וכתב הגט בשנת כך וכך למלכות פרס ולא שם המלך המולך: ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגנת שאין לה לא כתב ולא לשון אלא מאומה אחרת לקחו והיינו דכתיב בזוי אתה מאד שאין

(א) נראה דצ"ל כתב לשם מלכות כו' פי' אם היה בדרך.

בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשים כתובתה ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין **[א]שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה *כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אלו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה *הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונישאת לאחר ונמצאת זו שהיתה איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה *כתב *סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה רבי *אלעזר אומר [ב]אם לאלתר יצא אין זה גט אם לאחר זמן יצא הרי זה גט לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני:

גמ' מאי מלכות שאינה הוגנת מלכות הרומיים ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגנת משום דאין להם לא כתב ולא לשון אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין [ג]משום שלום מלכות ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה *דא"ר המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין *הולד ממזר: לשום מלכות יון: וצריכא דאי אשמועינן מלכות שאינה הוגנת משום דמליכא אבל מלכות מדי ומלכות יון מאי דהוה הוה ואי אשמעי' מלכות מדי ומלכות יון משום דמלכותא הוו אבל בנין הבית מאי דהוה הוה ואי אשמעינן בנין הבית דאמרי קמדכרי שבחייהו אבל חורבן הבית דצערא הוא אימא לא צריכא: [ד]היה במזרח וכתב במערב: מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה [ה]אלא *לאו סופר *כדאמר להו רב לספריה וכן אמר להו רב הונא לספריה [ו]כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני וכי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי אמר רב יהודה אמר שמואל

זו

רש"י

בת לוי מן המעשר · קנסא הוא כדמפרש התם (יבמות נח:): מן התרומה · כדאמרי' בסוטה (דף כח.) מוכטמאה וכטמאה ג"פ אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה: ואין יורשין של זה · בנים שהיו לה ממנו: יורשין כתובתה · ביבמות (דף נח.) פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה ומשני כתובת בנין דיכרין שתקנו חכמים שירשו בניה יותר על חולקיהון דעם אחוהון כשמתה בחיי בעלה ואע"פ שבעלה יורשה הכא לא שקלי דקנסא קנסו: אחיו · של שני חולץ מדרבנן כדפירשנו גבי גט שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחיו של ראשון צריך לחלוץ מן התורה: ולא מייבמין · משום קנסא: שינה שמו ושמה · בגט: וכל הדרכים · המפורשים למעלה במשנתינו: כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות · חמש עשרה עריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים: הלכו הצרות · של עריות: ונישאו · לשוק: ונמצאו · העריות איילונית ואיגלאי מילתא שהיו קדושי המת בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות הללו מן החליצה: תצא מזה · מבעל שנישאת לו: ומזה · מן היבם: וכל הדרכים האלו בה · וביבמות (דף נב.) מוקמינן לה כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין: והלכה צרתה ונישאת לאחר · וקיי"ל ביאת האחת פוטרת צרתה: ונמצאת · זו שנתייבמה: איילונית · ואין לה יבומים שהרי לא אשת המת היתה ונמצא שלא נפטרה צרתה ונישאת לשוק בלא חליצה: תצא מזה ומזה · מבעל זה ומיבמה הראשון: כתב סופר · אחד גט לאיש לגרש בו אשתו: ושובר · לאשתו שתמסור לבעל כשיפרע לה כתובתה וטעה הסופר כשמסר להן השטרות ונתן גט לאשה ושובר לאיש והם מסרו זה לזה והלכה זו ונישאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו שובר: יוצא מתחת ידי האיש · שמוציאו לפנינו להראות שוברו והרי הוא גט: אם לאלתר · בגמ' מפרש: לא כל הימנו · אין הכל כדבריו להאמינו: לאבד זכותו של שני · שנשאה דאמרי' קנוניא היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שניסת: גמ' שאין להם לא כתב ולא לשון · אלא משל אומה אחרת: משום שלום מלכות · שיהא לנו שלום עמהם שיאמרו חשובים אנו בעיניהם שכותבים שטרותיהם בשמינו: יוציא והולד ממזר · בתמיה: ר"מ לטעמיה · התם משנה ולקמן נמי אמרינן זו דברי ר"מ: משום דמליכא · עכשיו היא מולכת לפיכך יתקנא בה המלך של מלכות זו ויקפיד עמנו: מאי דהוה הוה · כבר עברו ואבדה קנאתם שאין מתקנא בהן דהא דקתני מתני' לשום מלכות מדי ויון שמונה למנין שהתחילה מדי למלוך בימי דריוש או למנין שהתחילה יון למלוך: דאיכא שם מלכות · הלכך חיישינן דלמא קפיד המלך הזה: כי יתביתו בהיני · לכתוב שטר: כתבו · בתוכו שבהיני נכתב ואף על גב דמימסרן כו':

תוספות

שינה שמו ושמה כו' · לא שינה ממש כדאמר *בפ"ב (דף כ) וכן שם עירו ושם עירה לא ששינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות: ושם עירו ושם עירה · אומר ר' יצחק דהייט דווקא עיר שדרין בה אבל עיר שנולד בה אפי' שינה כשר כיון שא"צ לכותבו כלל שהקדמונים שהרגילו לכותבו משום שאם יארע שיש שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום לידה ותדע כי כמה פעמים כותבים מקום הלידה על פי הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכותבו אלא ע"פ עדים ולא דמי לאשתמודעינהו דאפי' מפי קרוב או אשה נאמן בהחולץ (יבמות דף לט:) דשם קל הדבר לברר ועביד לאיגלויי טובא ועוד דאשתמודעינהו צריכין להעיד כדי שלא תתעגן אבל כאן מה לנו לתקן לכתוב מקום הלידה בחנם כיון שע"י כך יכול לבא לידי פסול אם ישנה אלא ודאי אפי' שינה כשר ור"ת הביא ראיה שאין שטר נפסל כשנשתנה בו דבר שאין צריך מדאמר בפ"ב דכתובות (דף כד:) דאין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולה מילתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מה שכתוב שהוא כהן אלמא אפילו אינו כהן השטר כשר וסברא הוא דעדים לא קיימי אלא על עיקר מעשה ומעשה באחד ששינה בגט מקום לידתו והכשירו ר"י והרבה פעמים כשלא היה להם ברור מקום הלידה הי' אומר אל תכתבוהו כלל ומקום עמידה נמי א"צ לכתוב דהא כל גיטין הבאים ממדינת הים אין כותבין מקום עמידת האשה ולהכי לא מוקי ליה בבעל ובשינה מקום עמידתו כדמוקי אסופר משום דפשיטא דאין צריך לכתוב מקום עמידתו: מפני מה תקנו מלכות בגיטין · וא"ת והא אמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף י') ובגולה אין מונין אלא למלכות יון בלבד אלמא לא חיישינן לשלום מלכות ואור"י דדוקא בגיטין יש לחוש לשלום מלכות שמקפידין לפי שהוא דבר גדול שמפרידין איש מאשתו*): כי יתביתו בהיני כו' · ואור"י דאלו שתי מקומות סמוכין הן זה לזה כדאמרינן בפ"ג דבילה (דף כה:) רב הונא הוו מכתפי לי' משילי להיני ומהיני לשילי משמע דקרובות הן זו לזו ולרבותא נקטינהו הכי דאע"פ שאין דומה כל כך לשיקרא כיון שיכול לבא מזה לזה ביום אחד יש להחמיר ואור"י דאע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב *וה"ה עדים שלא יחתמו מ"מ בשאר שטרות אם כתב שילי בהיני כשר כדאמרי' באחד דיני ממונות (סנהדרין לב:) שטר שכתבו באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו בא' בניסן עמנו הייתם כשר דחיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר ביום הכתוב בשטר כשר מ"מ אור"י שאין עושין יפה אותם שרגילים לכתוב כתובה בעיר אחרת שאין מקום החופה אע"פ שלא יהיה הסופר שם ביום החופה דלכתחילה צריך ליזהר אף בשאר שטרות כדאמר ליה רב לספריה כי יתביתו בהיני וכו' אך קשה לר"י דבפ' גט פשוט (ב"ב דף קס:) משמע דגיטין מאוחרין כשרים דאמר גט מקושר שעדיו מתוכו כשר לפי שיכול לעשותו פשוט דלאו הוה מאוחר דבמקושר מלך שנה מונין לו שנים (שם קסא:) וביבמות נמי בפרק ר"ג (דף נב:) אמר לכשתכנסי אגרשנה ה"ז גט אע"פ שכתב מן האירוסין זמן של אחר נישואין א"כ אמאי פסלינן הכא היה במזרח וכתב במערב והלא אם ירצו שלא היה סופר בעיר ביום כתיבת הגט יאמרו שאחרוהו וכתבוהו ודוחק הוא לומר דגט מאוחר לעולם פסול והיא דמקושר שכתב עדיו מתוכו לא איירי בגט אשה אלא מיירי בשטר והיא דלכשתכנסי אגרשנה שכתבו בו ביום של נישואין דלא משתמיט בשום מקום שיהא גט מאוחר פסול וי"ל שמא גט מאוחר אינו כשר אם לא יהיו לבסוף באותה העיר ביום שכתוב בגט הסופר והעדים ועוד י"ל דגט מאוחר ודאי כשר טפי שכתוב מקום שעומד בשעת כתיבה אע"פ שכשיבא הזמן הכתוב בו לא יעמדו שם הסופר והעדים יתלו שאיחרוהו וכתבוהו אבל היה במזרח וכתב במערב שאינו כותב מקום שעומד באותה שעה פסול משום מיחזי כשיקרא ועוד כי פעמים נודע שלא איחרוהו ויסברו העולם שהקדימוהו:

*) [עי' תוס' יבמות נה: ד"ה מלכות וכו' כתבו דבר זה בשם ר"ת]

זו

מסורת הש"ס

[יבמות נה:]
שם
שם
שם [עי' תוס' ע"ב ד"ה כתב]
[בסדר המשנה ובר"יף וכמ"ש איתא אליעזר]
לעיל ה: [כ"מ נה:]
[לעיל ה: וב"מ נה: איתא יוציא והולד ממזר]
[תיבת לאו מצולל הכנה ויתכן גירסא דלאו ברא"ש אלא אסופר כדאמר להו רב וכו' יבמות לה: ד"ה היה וכו' העתיקו אלא סופר]
ר"ה קנו. יבמות קטו:

עין משפט נר מצוה

[נ"ל בפרק רביעי לד:]

מ א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה יד ופ"י הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף יג וסי' קנ סעי' א:

מא ב מיי' שם פ"י הל' יא סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנא:

מב ג מיי' שם פ"א הלכה כז סמג שם טור אה"ע סימן קכ:

מג ד ה מיי' שם פ"א הלכה כד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכח סעיף א:

מד ו מיי' שם ופכ"ג מהלכות מלוה הל' ז סמג שם (וסימן לד) טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ו וטוש"ע ח"מ סימן מג סעיף כ:

תוספות רי"ד

שאין להם לא כתב ולא לשון' או שכתבו לשם מלכות מדי אי יון או שמנה לחרבן הבית או לבנינו ולא הזכירו בו שנת המלך המולך בבבל הוא פסול: אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות פי' שיאמרו כל כך חשובין אנו בעיניהם שכותבין זמן שטרותיהן על שמינו: ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר' גרסי' בפ"ק דע"ז אמר ליה רב נחמן בגולה אין מונין אלא למלכי יון הוא סבר דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא בגולה לא מונין אלא למלכי יון ומהכא מוכח דלא קפדינן [בשטרות] בשלום מלכות ואפבגיטין נמי היו מונין למלכי יון ואע"ג דתנן כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' עד תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואפי' רבנן דפליגי עליה דר' מאיר ואמרי הולד כשר מודו דתצא כדאמרינן לקמן בפ' המגרש אפ"ה נהגו לכתוב למלכות יון ולא חיישינן לשלום מלכות משום דחזו דלא הוו קפדי עלייהו ואין לומר דוקא לשטרות קאמר ולא לגיטין דכל טעמא דמילתא אינו אלא משום שלום מלכות ואם לא חשו בשטרות לא יחושו בגיטין אלא ודאי כל גם נהגו לכתוב למלכי יון וכיון דבמנהגא תליא מילתא ולא חיישינן למתני' וגם מה שאנו נוהגין למנות לבריאת העולם בין לגיטין בין לשטרות כשר הוא ואין לחוש לשלום מלכות: היה במזרח וכתב במערב וכו' מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכדאמר להו רב לספריה כי יתביתו בשילה כתביתו בשילה ואע"ג דמסירי לכו מילי בהינו וכי יתביתו בהינו כתביתו בהינו ואע"ג דמסירי לכו מילי בשילה פי' אם נמסר להם לכתוב גט לאשה בהינו באחד בניסן ואחרו לכתבו עד שבאו לשילה בעשרה

בניסן שהן צריכין לכתוב הזמן בעשרה בניסן שאם יכתבו בא' בניסן הוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה דפסול וצריך להשוות זמן כתיבתו עם חתימתו והלכך כותבין בעשרה בניסן בזמן שכותבין אותו והלכך הן צריכין לכתוב שבשילה נכתב הגט שהרי בעשרה בניסן בשילה הן עומדין ואע"פ שהדברים נמסרו להן בהינו אין כותבין אלא בשילה מפני שבזמן הכתוב בגט בשילה היו עומדים ואם שינו וכתבו שבהינו נכתב הוא פסול שלמה כותבין המקום בגטין או בשטרות כדי שתראה עדות שאתה יכול להזימה שההזמה היא תלויה בזמן ובמקום כדתנן בסנהדרין באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום ואם יבא להזימן יאמרו להם והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני נמצא שעיקר ההזמה היא תלויה במקום ובזמן והלכך אם שינו המקום פסול הוא דהויאלה עדות שאי אתה יכול להזימה קי"ל דלא שמה עדות: [מתני'] תצא מזה ומזה פי' אם נשאת בגט זה תצא מן השני מפני שנשאת בגט פסול ואע"פ שהחזיר הראשון ונותן לה גט כשר אסורה היא לו מפני שנבעלה לו באיסור וכאשת איש המזנה תחת בעלה דיינינן לה שאסורה לבעל ואסורה לבועל ולראשון נמי אסורה לחזור מפני שזנתה תחתיו וצריכה גט מזה ומזה מן הראשון צריכה גט שהרי הראשון היה פסול ומן השני צריכה גט לא מיבעיא בשלום מלכות או היה במזרח וכתב במערב שפסולין מדרבנן וכשרין הן מדאורייתא ותפסו בה קדושי שני שהיא צריכה גם ממנו אלא אפילו בשינה שמו ושמה שהוא פסול מדאורייתא והיא אשת איש ולא הפסי בה קדושי [שני] צריכה גט ממנו שמא יאמרו העולם גירשה הראשון בגט כשר ומש"ה נשאה השני ועכשיו אשת איש יוצאה בלא גט הלכך משום גזרה זו אצרכוה גט מן השני כדאמרן בהאשה רבה: אין לה כתובה וכו' דמאי טעמא תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הא תהא קלה וקלה: ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות' מ"מ תנאי כתובה ככתובה:ולא פירות' פי' דין פירות שתקנו לאשה פדייה מן השביה תחת נכסי מלוג לא אית לה כלום: ולא מזונות אפילו לוותה ואכלה אינו משלם לה: ולא בלאות אפילו בלאותיה שהם בעין מנכסי נדונייתה קנסוה חכמים להפסידם מפני שנשאת בגט זה ולא הראתו לחכמים ואם נטלה מזה ומזה תחזיר ולא אמרינן מאי דתפס תפס והולד ממזר מזה ומזה מן השני הוי ממזר מדאורייתא היכא דהגט הוא פסול מדאורייתא כגון שינה שמו ושמה ובשלום מלכות והיה במזרח וכתב במערב שהוא פסול מדרבנן הוי ממזר מדרבנן ואסור בממזרת ואינו לוקח לו כשרה שהוא ממזר מדרבנן ולא ממזרת דמדאורייתא הוי כשר אלא לוקח גיורת דקהל גרים לא אקרי קהל וכן אם החזיר לה הראשון הוי ממזר מדרבנן לא זה וזה מטמאין לה דאמר מר מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה ואפילו בגט פסול מדרבנן דמדאורייתא חזיא ליה ואמרינן לה יטמא מצוה ב"ד עוקרין דברי תורה בשב ואל תעשה: ולא זה וזה זכאין במציאתה מ"ט אמרו חכמים מציאת אשה לבעלה משום איבה הא תהוי לה איבה ולא במעשה ידיה דמאי טעמא אמור רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאכלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה הוי: ולא בהפרת נדריה' טעמא מאי אמור רבנן בעל מיפר כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה היהה

מה א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה כג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף י :

מו ב מיי' שם פ"ב הל' כ סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ג :

מז ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנא :

זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו ומגורשת ההוא גיטא דהוה כתיב ביה לשם איסטנדרא דבשכר שלחה רב נחמן בר רב חסדא לקמיה דרבה כי האי גוונא מאי שלח ליה בהא אפילו ר"מ מודי מאי טעמא מאותה מלכות הוא ומאי שנא מסנטר שבעיר התם זילא להו מילתא הכא שביחא להו מילתא אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר"מ ליערבינהו וליתנינהו אלא ש"מ רבנן ש"מ: [א]כל עריות שאמרו כו': [ב]נישאו אין זינו לא לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא *דאמר רב המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה לא נישאו וה"ה לזינו והאי דקתני נישאו *°לישנא מעליא נקט ואיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו לימא מסייע ליה לרב המנונא דא"ר המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה לא נישאו דווקא משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים : הכונס את יבמתו כו' : וצריכא דאי אשמעינן בהך קמייתא משום דלא איקיים מצות יבום אבל הכא דאיקיים מצות יבום אימא לא ואי אשמעי' הכא משום דקא רמיא קמיה אבל התם דלא רמיא קמיה אימא לא צריכא : כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר וכו' ר"א אומר אם לאלתר יצא וכו' : היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין ועסוקין באותו ענין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אמר [ג]לא נישאת זהו לאלתר *נישאת זהו לאחר זמן תנלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני בשלמא לרב אדא בר אהבה היינו דקתני שני אלא לשמואל מאי שני זכות

רש"י

זו דברי ר"מ · דגט נפסל משום שלום מלכות : **סנטר** · מפרש בבבא בתרא (דף סח·) בר מחווניא זקן הממונה להיות בקי בנחלת גבול שדה כל איש ואיש : **איסטנדרא דבשכר** · שלטון של בשכר עבדו של מלך : **ומאי שנא מסנטר דעיר** · דשמעינן לר"מ דפליג : **זילא להו מילתא** · שאין שולטנות גרועה מזו ובושת הוא למלך שנזכר זה והניחו כל שאר משרתיו : **שביחא** · לפי שמולטנותו חשובה : **הולד כשר** · אשלום מלכות קאי : **ליערבינהו וליתנינהו** · בהדי משנה שם מלכות דחד פסולא הוא : **זינו לא** · אינה אסורה להתייבם דנישאו חמור שמא יאמרו חלץ לה וניסת וחזר לכונסה משנתגרשה והוה ליה נושא את חלוצתו דקם ליה *בלא יבנה : **דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים** · ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת דאסרינן לה למיהדר ואע"פ שבאונס משום שמא יאמרו גירש ראשון ונשא זה וחזר הראשון והחזירה לאחר גירושי שני ונמצא מחזיר גרושתו משניסת הכי נמי אמרי' הכא שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה כו' אבל זנות לית ליה קלא כולי האי ומידע ידעי דפרילותא הואי ולא חשדי לה בחלוצה : **דלא אקיים מצות יבום** · שע"י הערוה ניסאת הצרה לשוק הילכך כי אגלאי דלאו צרת ערוה הואי קנסינן לה משום דלא המתינה ואסרינן לה איבם : **אבל** · סיפא דאיקיים מצות יבום כשניסת זו לשוק ע"י שנתיבמה צרתה אימא תו לא הוה לה לאמתוני ולא נקנסה : **ואי** · תנא סיפא משום דרמיא קמיה שתיהן נפלו תחילה להתייבם כאחת וכשנתייבמה האחת קודם שתביא שתי שערות היה לה לצרתה להמתין עד שתראה שיהו יבומי חברתה כשרין דכיון דאתרמאי קמיה צריכה לנאת מידי זיקתו ביבומין ודאין : **אבל** · צרת ערוה מתחילת נפילתן היתה הצרה הזו סבורה דלא רמיא קמיה ליבום שהרי הערוה מוציאתה מידי זיקתו הלכך לא הוה לה לאסוקי אדעתא ולאמתוני שמא תמצא הערוה איילונית הואיל ומסולקת היא ממנו לא מסקא אדעתא ולא ליקנסה מלהתייבם ומליטול כתובה דהא אנוסה היא קא משמע לן : **באותו ענין** · בדברי גירושיה : זכות

תוספות

זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר · פי' בקונט' דאשלום מלכות קאי וקשה לר"ת דא"כ פליגי אדרב יהודה אמר שמואל דלעיל דאמר אבל חכמים אומרים אפי' לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת דמשמע מגורשת ותינשא לכתחילה אע"פ שלא נכתב לשם מלכות א"כ היאך אנו כותבין בגיטין לבריאת עולם הא קיי"ל כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש בו לכתחילה ולספרים דגרסי לעיל אמר רב יהודה אמר רב קשה דרב אדרב ונלטרך לומר דאמוראי נינהו אליבא דרב ואומר הרב רבי אלחנן דלא קשה מידי דבסנטר העיר כשר טפי לפי שהוא ממלכות העיר אבל לשם מלכות אחרת אסור לגרש בו ובדיעבד הולד כשר ומשום דר"מ בעי מלכות חשובה קאמר אבל חכמים אומרים אפילו סנטר דגרע הויא מגורשת כיון דהוא מאותה מלכות ועדיף ממלכות אחרת ומה שאנו כותבין לבריאת עולם משום דהשתא ליכא שלום מלכות בכך שאפי' עובדי כוכבים אינם מונין לשנות מלכים אבל בימי חכמים היו רגילין למנות לשנות מלכים כדאמרינן בגט פשוט (ב"ב דף קסד:) מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו שתים פי' שהיו כותבין כן בשטרותיהן לכבוד המלך לומר מלך הרבה והרב ר' יוסף פי' דעכשיו אין המלכות מקפדת ולהכי לא כתבינן לשנות מלכים תדע דהא ר"מ מודה דכתבו לשם איסטנדרא כשר משום דאין מלכות מקפדת ור"ת מפרש דלאו אשלום מלכות קאי זו דברי ר"מ אלא אהיה במזרח וכתב במערב אבל לשום מלכות אחרת מותר לגרש בו לכתחילה לרבנן ולא פליג אדרב יהודה דלעיל ומגורשת היינו שתתגרש בו לכתחילה קאמר אפי' נכתב לשם סנטר דזילא בהו מילתא וכל שכן השתא שמותר לכתוב לבריאת עולם דלא זילא בהו מילתא כלל דלא מתקנאים בזה וקיי"ל כחכמים ואע"ג דהתם לן תנא כר' מאיר מ"מ מדקאמר לעיל ומשום שלום מלכות הולד ממזר אין ר"מ לטעמיה כו' וכן בפ"ק (לעיל ה:) משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר ומשני אין ר"מ לטעמיה כו' משמע דלית הלכתא כוותיה והשתא אתי שפיר דקאמר דיקא נמי דמודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה מדלא ערבינהו בהדי היה במזרח כו' דדמיא ליה ומיהו קשה לפירוש רבינו תם דלקמן בפרק בתרא (דף פו·) פריך אההיא דשלשה גיטין פסולין ותו ליכא והא איכא שלום מלכות התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר"מ אלא לרבנן דאמרי הולד כשר מאי איכא למימר אלמא משמע דשלום מלכות דווקא בדיעבד הולד כשר לרבנן אבל לכתחילה אסור לגרש בו °ורבינו תם גרים לקמן וכן נמצא בפי' רבינו חננאל והא איכא שלום מלכות וכו' ולא פריך משלום מלכות אלא מבבא שאחריה דהיה במזרח וכתב במערב : **נישאו** אין זינו לא לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא · פירש בקונטרס דנישאו גזרינן שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה וגירש ונמצא זה מחזיר חלוצתו אבל זינו דפרילותא בעלמא הוא לא חשדי לה בחלוצה וקשה לר"י דמאי קאמר בסמוך דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים כיון דהך גזירה גופה שייכא בה דלשון מיחלפא משמע דהכא לא שייכא ההיא גזירה ועוד לאיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו מאי ס"ד כיון דההיא גזירה דמיחלפא באשה שהלך בעלה כו' לא שייכא אלא בנישאו ועוד אמאי לא דייק כמו הש"ס בהאשה רבה (יבמות דף פב·) גבי אמרו לה מת בעליך וניסת ניסאת אין זינתה לא כדדייק הכא ואור"י דאי שומרת יבם שזינתה מותרת לייבם דלא כרב המנונא בניסאת נמי לא גזרי' בה שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו כיון דזינתה במזיד לא מיתסרא דהכי אמרינן בהאשה רבה (שם דף פח·) גבי מי שהלך אשתו למדינת הים דאשה שהלך בעלה למדינת הים אסור להחזירה משום דבמזיד מיתסרא בשוגג נמי גזרו בה רבנן שמא יאמרו גירש זה ונשאה זה והכי פירושו נישאו אין מדלא נקט זינו דהוה משמע תרווייהו ונקט נישאו שמע מינה נישאו דוקא אבל זינו לא משום דמיחלפא באשה שהלך וכו' אבל בגופה לא שייכא הך גזירה כיון דבמזיד לא מיתסרא ומשני נישאו והוא הדין לזינו וכיון דזינתה אסורה ליבם כדרב המנונא בניסאת נמי גזרינן בה שמא יאמרו חלץ זה וניסאת איכא דאמרי ניסאת והוא הדין לזינו השתא לא מסתבר טעמא דמיחלפא כו' ולהכי קאמר לימא מסייע ליה לרב המנונא דאי בזינו שריא בניסאת נמי ליכא למיגזר בה בגופה ודחי אף ע"ג דליכא למיגזר בה מכל מקום מיחלפא באשה שהלך כו' וה"ה דהוי מצי למידחי הא מני ר"ע היא דמשוי חייבי לאוין כערוה ורב המנונא אליבא דרבנן קאמר כדדחי ליה בסוטה בפ"ב (דף יח:) אלא עדיפא מיניה קא דחי שאין לריך להעמידה כר"ע ואפי' הכי ליכא סייעתא לרב המנונא מיהו מצא רבינו יהודה בתוספתא דקתני על מתניתין דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא דמשמע דכרבנן לא מתוקמא מתניתין לפי זה חולקת על הש"ס שלנו : *כתב גט לאיש ושובר לאשה · ליכא למידק מהכא דכותבין שובר דהיכא דלא אפשר ודאי כותבין כדאמר בהכותב (כתובות פט:): לא

תוספות רי"ד

היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה פי' דחשבינן לה זונה וכן בת כהן מן התרומה ובת לוי מן המעשרות משום קנסא: מתו אחיו של זה וכו' פי' חולצין דהא אשת אחיו היא ולא מייבמת משום קנסא או משום גזירה דהויא לה גרושת אחיו ושמא יאמרו גירש זה ונשא זה והויא לה גרושת אחיו׳ואין יורשיו של זה וכו' זו היא כתובת בנין דכרין הכי מפרש לה ביבמות:אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר׳פי׳ בולד ממזר פליגי רבנן דלא משוו ליה ממזר ומותר בישראלית אבל בתצא מזה ומזה לא פליגי רבנן דהכי אמרי׳ בפירקין דלקמן דבשלום מלכות לרבנן תצא ולא פליגי רבנן אלא שהולד כשר : ומודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שתצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מפני שהוא פסול תורה: אמר רב אשי אף אנן תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר' מאיר ניערבינהו וניתננהו אלא לאו ש"מ רבנן היא ש"מ : מתני' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות ונשאו ונמצאו אלו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה : הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה׳ פי׳ כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות אלו ט"ו עריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים אם הלכו הצרות האלו ונשאו לשוק ונמצאו העריות-איילונית ואיגלי מילתא שהיו קדושי המת בהן בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה תצא מזה ומזה פי׳ מהבעל שנישאת לו ומיבם וכל הדרכים האלו בה : וכן הכונס את יבמתו ונפטרה צרתה בביאתה כדאמרן בית א׳ הוא בונה ולא שתים ונמצאת זו שנתיבמה אילונית ואין יבומיה ייבומין שהרי לא היתה אשת המת ונמצאת שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:גרסי׳ בהאשה רבה ת״ר זו דברי ר׳ עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין אבל חכ"א אין ממזר מיבמה: אמר רב המנונא שומרת יבם שזנתה אסורה ליבמה ואמרינן בשלהי פ"ב דסוטה אמרי במערבא אין הלכה כרב המנונא : מתני' כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי גט יוצא מיד האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ר' אלעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני פי' אלה הם דברי הבעל המערער שאומר כי הסופר טעה ונתן הגט שהיה צריך ליתן לו נתנו לאשה והשובר שהיה צריך לתת לאשה נתן לו וכשנתנו זה לזה נמצא שאני נתתי לאשתי השובר והיא נתנה לי הגט וסברתי לגרש את אשתי בגט וגרשתיה בשובר והרי רגלים לדבר שהשובר יוצא מתחת יד האשה והגט מתחת יד האיש ת"ק סבר חיישינן לדברי הבעל ואם נשאת תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ור' אלעזר סבר אם לאלתר יצא זה הספק לפנינו חיישינן ואינו גט אבל אם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן בעל הראשון וכו' אלא אמרינן קנוניא עשה עם האשה נותן לה השובר והיא נתנה לו הגט כדי לאוסרה על השני הלכך לא מהמנינן ליה: היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אומר אם לא נשאת זהו לאלתר

מסורת הש"ס

עי' רש"ל ורש"א

סוטה יח: יבמות פא: לב: לה. לו.

[לעיל עו: וש"נ]

רש"ל וה"ה נתארסת

[שייך לעיל ע"א במשנה]

גליון הש"ס

גמ' לישנא מעליא נקט · עי' כתובות דף יג ע"א וש"נ: תוס' ד"ה זו דברי ר"מ וכו' ור"ת גרים לקמן וכו' · כעין זה כתב ר"ת בשבועות דף מא ע"א תד"ה מאן דמהני ושם דף ט ע"ב תד"ה כדאמר וכזה כתבו תוס' נזיר דף נד ע"ב ד"ה ומשני וכן כתבו תוספות שבת דף קכג ע"א ד"ה אשוני וברכות דף מה ע"א תד"ה ג' שאכלו ובמעילה דף יב ע"ב תוספות ד"ה תלב' מוקדשין :

זכות הראויה לשני: **מתני'** כתב לגרש את אשתו ונמלך ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה וב"ה אומרים אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מהכהונה: **גמ'** שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשה מדויל לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי היא אילימא דאי מבטלינן קלא או לא מבטלינן *והא נהרדעא אתריה דשמואל היא *ובנהרדעא לא מבטלי קלא אלא דאי קרו לנתינה כתיבה וכי קרו לנתינה כתיבה לכתיבה גופה מי לא קרו לה כתיבה אין דאי מיגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה דלמא נתןקאמרי תצא *והא"ר אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה מאי תצא נמי תצא משני א"כ אתהמוציא לעז על בניו של ראשון כיוןדמשני הואדמפקינןלה ומראשונלא מפקינן לה אתי למימר סמוך למיתה גרשה אמר רבב"ח א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר אילעי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשוני' ב"ש דורות האחרונים רבי דוסא *דתניא *שבוייה אוכלת בתרומה דברי ר' דוסא א"ר דוסא וכי מה עשה לה ערבי זה מפני שמיעך לה בין דדיה פסלה מן הכהונה *ואמר רבב"ח א"ר יוחנן משום ר' יהודה בר אילעי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות ודרך קרפיפות כדי לפוטרן מן המעשר *דאמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר °בערתי הקדש מן הבית ורבי יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר °ואכלו בשעריך ושבעו: **מתני'** *המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט שני וב"ה א' צריכה הימנו גט שני אימתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני מפני שאין לבו גס בה: **גמ'** *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בשראוה שנבעלה דב"ש

תורה אור: °בערתי הקדש מן הבית — דברים כו; °ואכלו בשעריך ושבעו — שם

[כתובות לו: | עדיות פ"ג מ"ו]

רש"י

זכות הראויה · משיצאתה מלפני העדים בחזקת מגורשת זכתה לינשא לשני: **איש פלוני כהן** · מעשה בא לפניו שכתב כהן לגרש את אשתו ויצא קול בעיר על כך שכתב לה גט: **מהו** · מי מפקינן לה מיניה משום קלא שלא יאמרו גירשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו: **תצא** · מפני הקול אבל הדבר צריך בדיקה קודם שטוליאה ממנו: **דאי מבטלינן קלא** · אם יכול לשתק בני העיר ולהוציאה מן הקול הזה לא תצא מבעלה: **ובנהרדעא לא מבטלי קלא** · לא היו נוהגין דייני העיר לשתקם מפני החשד שלא יוציאו קול שמחזיקים ידי עוברי עבירה דהכי אמרינן בהמגרש* בסורא מבטלי קלא בנהרדעא לא מבטלי קלא: **דאי קרו לנתינה כתיבה** · אם רגילין בעיר לקרות לנתינה כתיבה הוי קול שהרי אומרי' שכתב לה והאי כתב כתנהוו דהא קרו לנתינה כתיבה ואי לא קרו לנתינה כתיבה אין זה קול ולא יחשדוהו במחזיר גרושתו שהרי לא יצא קול שנתנה אלא שכתב ופרכינן נהי נמי דקרו לנתינה כתיבה אמאי מפקינן לה בהכי וכי לכתיבה גופה מי לא קרו לה כתיבה ומאן לימא לן דהאי כתב דקא אמרי נתן הוא דלמא כתיבה בעלמא הוא: **ומשנינן אי מיגליא מילתא** · שרגילין בני העיר לקרות לנתינה כתיבה אע"ג דלכתיבה נמי קרו כתיבה מחמרינן למיחש לקלא ואמרינן כתב ונתן קאמרי ותצא מפני חשד הקול: **כל קלא דבתר נשואין כו'** · אע"פ ששנינו בהמגרש* דחיישינן לקלא דתנן יצא שמה בעיר מקודשת לפלוני מקודשת ואסורה לינשא לאחר עד שיתן לה אותו פלוני גט ה"מ כשיצא הקול קודם שתנשא לאחר אבל יצא לאחר נשואין לא חיישי' ליה וזו נשואה ועומדת לכהן זה הרי ימים ושנים ומפני שיצא עליה קול גירושין נוציאנה מתחתיו הא קלא דבתר נשואין הוא: **מאי תצא נמי תצא משני** · אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון לומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני שבדקו אחר הדברים ונמצאו אמת: **אתי למימר סמוך למיתה גרשה** · הראשון לפיכך חכמים מוציאים אותה מן השני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא בהכי הואיל ומראשון לא אפקוה ואין לעז: **ב"ש** · שהיו מחמירים בקדושת יוחסין שאוסרין אותה לכהונה מפני כתיבת הגט: **שמיעך לה** · שמשחק עמה לא חיישינן שמא בא עליה: **דרך טרקסמון** · דרך הכבושה מחוץ ליכנס לפנים ודומה לי שהוא לשון יוני כמו טרקסין (יומא דף נא:): **כדי לחייבו במעשר** · דקיימא לן אין הטבל מתחייב במעשר עד שירא' פני הבית ודעייל ליה דרך שער לאפוקי דרך חצרות ודרך גגות דלא ויליף מואכלו בשעריך בב"מ בהשוכר (פח.): **מתני' צריכה גט שני** · מפ' בגמ': **לבו גס בה** · פריוו"ן בלע"ז: **גמ' בשראוה שנבעלה** · ב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כמה דלא אמר הריני בועל לשם קדושין לא אמרינן לשם קדושין בעל: מה

תוספות

***לא** כל הימנו לאבד זכותו של שני · ואם תאמר לרב אדא בר אהבה דמוקי לה בשניסת מה שפירש בקונטרס משום חששא דקטנית מה קטנית שייך דכיון דניסאת לשני לא מצי להחזירה דתצא מזה ומזה וי"ל דפעמים דאין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה ועושה קטנית:

ובנהרדעא לא מבטלי קלא · אפילו ע"י עדים והא דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לב.) ובפ' שני דכתובות (דף כו: ושם) גבי מעלין לכהונה על פי עד אחד דמבטלין קלא התם משום דנפסל מתרומה לעולם אבל משום דנאסרה לבעלה משום גרושה אין לבטלו א"נ שאני התם דלתרומה דרבנן אין לחוש אי מבטלי קלא: **דורות** אחרונים ר' דוסא · אע"ג דבאלו נערות (כתובות דף לו:) קאמר ר' יוחנן רבי יהודה ור' דוסא אמרו דבר אחד והכא קאמר ר"י גופיה בא וראה שלא כדורות כו' גם על עצמו היה קורא תגר אי נמי לאו דבר אחד ממש קאמר שלא היה מיקל כמו ר' דוסא ובכמה מקומות אמרינן אמרו דבר אחד אע"פ שאינן שוין: **וכי** מה עשה לה ערבי זה · לרבותא נקט דאפילו ערביים שטופין בזימה כדאמרינן בפ"ב דקדושין (דף מט:) י' קבין זנות ירדו לעולם ט' נטלו ערביים ואחת לכל העולם אפ"ה ליכא למיחש: **טרקסמון** · לשון שער כמו טרוקו גלי (ברכות דף כח.) ובערוך פי' טרקסמון מין ירק דבמשניו' חשיב ירק ששמו טרקסמון רוצה לומר דרך שמכניסין ירק שפטור ממעשר ואין נראה דא"כ הל"ל ירק סתם ועוד ל"ע במשניות אם דרך טרקסמון פטור אפילו מדרבנן: **דרך** גגות כדי לפוטרן מן המעשר · היינו דווקא אכילת עראי אבל אכילת קבע אסורה כדאמר רבי הושעיא (פסחים דף ט.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואכילת בהמה אכילת עראי הוא כדתנן (פאה פ"א מ"ו) מאכילין לבהמה ולחיה ולעוף עד שיתמרח בכרי: **ורבי** יוחנן אמר אפילו חצר קובעת · וא"ת ור' ינאי היכי פליג עליה והא כמה תנאי אית להו דחצר קובעת כההוא דמייתי בפ' יוצא דופן (נדה מז:) אי זו היא חצר שקובעת למעשר רבי ישמעאל אומר שהכלים נשמרים לתוכה כו' וכן (ביצה לה.) היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר"א אומר יגמור ור' יהושע אומר לא יגמור וי"ל דרבי ינאי מוקי להו מדרבנן אבל מה"ת צריך שיראה פני הבית אבל אין לתרץ דהא דחצר קובעת היינו דבעיקביה דרך חצר לבית אבל חצר לבד אינה קובעת אפי' מדרבנן דההוא דהיה אוכל באשכול משמע דחצר קובעת בלא בית וכן בכמה משניו' ועוד הקשה ה"ר אלחנן דההוא בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מז:) מסיים בה הכי ר' יהודה אומר שתי חצרות זו לפני' מזו הפנימי' חייבת והחיצונה פטורה ואי צריך להביא לבית פשיטא דלעולם לא יתחייב עד שיכנים דרך פנימית כי דרך חיצונה לבדה לא יוכל לבא: בית

עין משפט נר מצוה

שייך לעיל פ:

מח א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה א סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמג סעיף א וסימן ו סעיף א:

מט ב טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ד:

נ ג מיי' פ"י שם הלכה כ סמג שם טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף א וסימן ו סעיף ג:

נא ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה יט טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ג:

נב ה מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ג ופ"ד הלכה ז סמג עשין קלה טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פג:

נג ו מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמט סע"א:

מסורת הש"ס

[לקמן פט.]

[לקמן פט:]

שם.

יבמות לב. לקמן פח: [פט:]

לקמן פח:

[כיצד דמילתא איתא במשנה עדיות פ"ג מ"ו אבל כך דאמר ר' דוסא וכי מה עשה לה ליתא שם ולכך שפיר גרסי' דתניא]

ברכות לה:

ג"ז שם וב"מ פח:

קדושין סה. עדיות פ"ד מ"ז [תוספתא דעדיות פ"ב ע"ש ודמכילתין פ"ז ע"ש]

לעיל עג:

תוספות רי"ד

לאלתר ואם נשאת זהו לאחר זמן ותנן לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני בשלמא לרב אדא בר אהבה היינו דקתני שני אלא לשמואל מאי שני זכות הראויה לשני שמשיצאת מלפני העדים בחזקת מגורשת זכתה להנשא לשני ומדקמפרשי אמוראי למילתא דרבי אלעזר ש"מ דהלכתא כותיה ומסתמא[הלכתא]כותיה דרב אדא בר אהבר דדייקא מתניתין כותיה ופירוקא דשמואל שינויא היא ואשינויא לא סמכינן: מתני' כתב לגרש את אשתו ונמלך בש"א פסלה מן הכהונה ובה"א אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה: שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשיא לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי צריך בדיקה אילימא דאי מיגליא מילתא דקרי אינשי מתא לנתינה כתיבה דלמא כתב ונתן קאמרי והאמר רב (שמואל) [אשי] כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה' פי' ואע"ג דאמרינן בפירקין דלקמן דחיישי' לקלא ה"מ קלא דקמי נישואין כדתנן יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת ואסורה לינשא עד שיתן לה אותו פלוני גט אבל לאחר נשואין לא חיישינן וזו נשואה ועומדת היא והיכי אמר תצא ומהדר מאי תצא דאמר שמואל משני שאם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון שיאמרו חללים הם שהרי הוציאוה מן השני מפני שבדקו אחר הדברים ונמצאו אמת ומהדר כיון דמפקת לה משני ולא מפקת לה מראשון אתו למימר סמוך למיתה גירשה הראשון ולפיכך הוציאוה מן השני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא הואיל ולא אפיקנה מראשון: מתני' המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי בש"א אינה צריכה ממנו גט שני ובה"א צריכה ממנו גט שני אימתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה: כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: גט קרח הכל משלימים עליו דברי בן ננס ר' עקיבא אומר אין משלימים עליו אלא קרובי' הראויין להעיד במקום אחר: איזהו גט קרח כל

דב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי *אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט שני תנן ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני שאין לבו גס בה ואי בשראוה שנבעלה [א]מה לי מן האירוסין ומה לי מן הנשואין אלא מתני' בשלא ראוה שנבעלה ור' יוחנן דאמר כי האי תנא דתניא *א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על שלא ראוה שנבעלה שאינה צריכה הימנו גט שני על מה נחלקו על שראוה שנבעלה שבש"א אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובה"א אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומתני' דאוקימנא בלא ראוה שנבעלה במאי פליגי *דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ב"ש סברי לא אמרי' הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה וב"ה סברי [ב]אמרינן הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני דכיון דאין לבו גס בה לא אמרינן הן הן עדי ביאה ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן *הלכה כסתם משנה ואוקימנא למתניתין בשלא ראוה שנבעלה *)אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן:

מתני' *כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה גט קרח הכל משלימין עליו דברי בן ננס ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר ואיזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו:

גמ' מ"ט דגט קרח *גזירה משום כולכם: גט קרח הכל משלימין עליו: ור"ע עבד מאי טעמא לא דאתו למימר כשר לעדות קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות אלא עבד היינו טעמא דדלמא אתו לאסוקיה ליוחסין גולן דבר יוחסין הוא ליתכשר אלמה תנן ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר קרוב אין גולן לא אלא עבד היינו טעמא דאתו למימר שחרורי שחרריה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד קרוב מאי איכא למימר קרוב כולי עלמא ידעי דקרוב הוא: א"ר זירא אמר רבה בר שאילתא א"ר המנונא סבא א"ר אדא בר אהבה גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו חמשה חמשה ועדיו ארבעה ארבעה ועדיו שלשה עד כאן מחלוקת בן ננס ור"ע אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב א"ל רבי זירא לרבה בר שאילתא מכדי כל שלשה במקושר כשנים בפשוט דמי מה התם קרוב לא אף הכא נמי קרוב לא אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב המנונא ורב המנונא לרב אדא בר אהבה וא"ל הנח לשלשה במקושר דלאו דאורייתא תניא נמי הכי *גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו חמשה חמשה ועדיו ארבעה ארבעה ועדיו שלשה עד כאן מחלוקת בן ננס ורבי עקיבא השלים עליו עבד בן ננס אומר הולד כשר ורבי עקיבא אומר הולד ממזר אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב רב יוסף מתני כשר והתניא קרוב אמר רב פפא תני כשר אמר רבי יוחנן לא הוכשרו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתי לקיומי בתרי קרובים וחד כשר אמר רב אשי מתניתא נמי דיקא

דקא

*)[יבמות טז: מנחות נב: חולין מג. ועמ"ש על הגליון נדה נו:]

בית שמאי סברי אדם בועל בעילת זנות · ואע"ג דביבמות פ' ב"ש (דף קז.) אמרי ב"ש דאין ממאנין אלא ארוסות ולא נשואות ומפרש רב יוסף ורבה טעמא דב"ש משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ולהכי נשואות אין יכולות למאן דלאו אדעתא דהכי כנסה איכא למימר דהתם כיון שראינו שקידשה ודאי אינו רוצה לבעול בעילתו בעילת זנות אבל הכא שלא ראינו הקדושין סברי דבועל בעילת זנות וב"ה סברי דלעולם אין אדם בועל בעילת זנות ואע"ג דאית להו התם אפילו נשואות ממאנות היינו משום דכיון שע"י קדושין *ונשואין באו עליה לא חשיב ליה בעילת זנות כדאמרי' התם:

בגט קרח תצא מזה ומזה · הא דלא תני לה בהדי הנהו דלעיל אומר ה"ר יוסף דאיידי דתנא לעיל כתב סופר גט כו' תנא כתב לגרש את אשתו והדר תנא המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דהוי נמי פלוגתא דב"ש וב"ה כמו כתב לגרש כו' והדר תנא גט קרח:

וכל הדרכים האלו בה · לקמן בפ' בתרא (דף פו.) מוקי לה כר"מ אבל לרבנן תלא והולד כשר:

מה לי מן האירוסין · הא חזינן דבעל ואין אדם בועל את אשתו בזנות לב"ה: **בשלא ראוה שנבעלה** · והא(א) דמצרכינן גט שני משום דאמרי' כיון דלבו גס בה ודאי בעל ואין אדם בועל בעילת זנות ואיכא קדושין: **ומודים** · במן האירוסין דכל כמה דלא חזינן לא אמרינן בעל דהא לא גייסי אהדדי: **הן הן כו'** · כלומר כיון דראו שנתייחדו אין צריך עדות של ביאה גדול מזה ודאי אנן סהדי כיון דגייסי אהדדי לא פרשו זה מזה: **מי אמר ר' יוחנן הכי** · כדלעיל דהיכא דלא ראוה שנבעלה לא בעי גט:

מתני' גט קרח · מפרש בסיפא במתני' שקשריו מרובין מעדיו בב"ב (דף קס:) אמרי' דתקון רבנן גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבין גט פתאום לנשותיהן ומתחרטין לאחר זמן ואין יכולים להחזירן ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה שמא בתוך כך יתפייס וחותמין עדיו מבחוץ וכותב שיטה או שתים וכורכן על החלק ותופר ועד א' חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וכורכן על החלק וחותם עד שני על הכרך מבחוץ וכן עד שלישי ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זה קרח ופסול כדמפרש בגמרא משום כולכם דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישי' דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד שלא חתם: **הכל משלימין עליו** · ואפי' פסולין דליתא להא השלמה אלא משום חששא בעלמא שמא כשילא לאחר זמן בבית דין יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולם: **אלא קרוב שהוא ראוי להעיד** · בעדות אחרת שאין עליו פסול עדות אלא קורבה אבל גנב וגזלן לא וטעמא מפרש בגמ':

גמ' קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות · אלא מדמכשר בקרוב ש"מ בקיאי אינשי בהלכות עדות ולא אתו לאכשורי פסולים וקרובים: **לאסוקי ליוחסין** · דאמרי מדאחתמוהו בגיטא לאו עבד הוא ויהבי ליה בת ישראל: **אלא** · לעולם טעמא משום דאתי לאכשורי לעדות ודקשיא לך קרוב נמי לא דמי דעבד איכא למימר שחרורי שחרריה אפילו המכירים אותו שהוא עבד ובקיאין בהלכות עדות אתו לאכשוריה לעדות דאמרי מדאחתמוהו ש"מ שחרריה מריה וכן גזלן אתו למימר מדאחתמוהו ש"מ תשובה עבד: **אין משלימין עליו** · שלישי פסול אלא כשר או קרוב דגט מקושר צריך שלשה עדים כדאמרינן בפרק גט פשוט דרבנן תקון שמא בתוך כך שלא ימלא ג' עדים ינוח כעסו: **כל שלשה במקושר** · כיון דעיקרו בג': **כשנים בפשוט דמי** · ואמאי מכשרת קרוב: **גט קרח קשריו שבעה** · כלומר שקשריו שבעה כו': **עד כאן מחלוקת בן ננס ור"ע** · שאם השלים עבד כו': הולד כשר גרסי' בבן ננס: **רב יוסף מתני** · במילתיה דר' זירא אמר רבה בר שאילתא אבל קשריו ג' ועדיו שנים אין משלימין עליו אלא כשר: **לא הוכשרו כו'** · אם היה קרח דבשני קשרים אין משלימין בו שני קרובים אלא אחד קרוב ואחד כשר ואפילו היו חתומים בו כבר ג' כשרים: **דלמא אתי לקיומיה** · היום ולמחר אם יקרא עליו ערעור לפוסלו ויביאוהו לב"ד ואין העדים בפנינו ויבאו עדים מן השוק שיכירו שלש מן החתימות הללו ויקיימוהו בכך ושמא לא יכירו אלא חתימת שני הקרובים ואחד מן הכשרים ובית דין אינן יודעין שהן קרובים ויקיימוהו בעדות פסולה: **מתניתא נמי דיקא** · הך ברייתא דקתני קשריו שבעה ועדיו ששה או קשריו ששה ועדיו חמשה כו' לא איסתמיט ותנא בחד מינייהו שני קרחות כגון קשריו חמשה ועדיו שלשה שמע מינה לא פליגי בה דאפילו קרוב לא מיתכשר:

דקא

[גם ביבמות קז. בגמ' איתא וכתובה]

תוספות רי"ד

כל שקשריו מרובים מעדיו' אוקימנא למתני' בשלא ראוה שנבעלה ובמאי פליגי כגון דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ב"ה סברי אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואין אדם עושה בעילהו בעילת זנות ולשם קדושין בעל הלכך צריכה ממנו גט שני וב"ש סברי לא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני דכיון דאין לבו גס בה לא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה: כנסה בגט קרח וכו' פי' דגט קרח מפרש בסיפא דמתני' אי זה גט קרח וכו' ובגט פשוט אמרי' דרבנן תקנו גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו קופדים עם נשותיהן וכותבין להן גט פתאום ומתחרטין לאחר זמן ואין יכולין להחזירן ותקנו להו גט מקושר שאינו נוח ליכתב ושמא בתוך כך מתפייס עם אשתו והותמין עדיו מבחוץ כותב שיטה א' מבפנים וכורכה על שיטה חלקה ותופר ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שיטה אחרת וכורכה על שיטה חלקה וחותם על הכרך מבחוץ (וכן עד שני) וכן עד ג' ואם הרבה בו קשרים יותר מג' ויש שם קשר כרוך ואין עד חתום מאחריו זהו גט קרח ופסול: ואמרי' מ"ט דגט קרח גזירה משום כולכם פי' דאמרינן מסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד לא חתום ותנן לעיל כולכם חתומו א' כותב וכולן חותמין ולפיכך אם נמצא אחד מהן הרי הגט בטל וק' לי אמאי לא תניא לעיל גבי הנך דתנא בהו תצא מזה ומזה ואפסקה בכתב לגרש את אשתו ונמלך ובמגרש את אשתו ולנה עמו וכו': גט קרח הכל משלימין עליו פי' אפי' פסולין כגון עבד וגזלן דליתיה

[Left margin, Masoret HaShas:] [יבמות קז. כתובות עג.] [תוספתא פ"ז ותוספתא דעדיות פ"ב ע"ש] [קדושין סה:] [שבת מו. וש"נ] [יבמות לא:] לעיל י: [ועי' תוס' לקמן פג. ד"ה גזירה משום] תוספתא פ"ז ע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בשלא וכו' והא דמצריכין גט:

להשלמה זו אלא משום חששא בעלמא שמא כשיצא לאחר זמן בב"ד יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולן הלכך אפילו בפסולין משלימין אותו והשלמה זו אינה אלא מדעת הבעל שיצוה לו שיחתום בו דאי שלא מדעתו היאך רשאי זה לחתום ולהעיד עדות שקר תדע דהכי הוא מדאמרינן לקמן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומיה בשני קרובים וחד כשר ואי שלא מדעת הבעל משלימין אותו ניחוש דלמא איהו מקיים אפומיה דההוא כשר וקרוב שחתמו שלא מדעת הבעל ששניהם פסולין כיון שלא צוה להן הבעל וכן הם פסולין הכשרין כמו הקרובים כיון שעשו שלא מדעת הבעל אלא ודאי אין משלימין אלא מדעת הבעל: ר' עקיבא אומר אין משלימין וכו' פי' דוקא בקרוב משלימין אותו שאין עליו פסול אחר אלא קורבה אבל עבד וגזלן לא אמרינן: ור"ע עבד מ"ט לא לאו דלמא אתו למימר עבד כשר לעדות קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות אלא [עבד] היינו טעמא דלא דלמא אתו לאסוקיה ליוחסין גזלן דבר יוחסין הוא ליתכשר אלמה תאני קרוב אין גזלן לא אלא עבד היינו טעמא דלא דלמא אתו למימר שחרורי שחרריה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד אלא קרוב מאי איכא למימר כולי עלמא ידעי דקרוב הוא ואי ק' והרי כל טעמא בגט קרח לא הוי אלא משום גזירת כולכם ולעיל בהמביא תנין אמרי' איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן שנים משום הגזי ור"ל אמר כולם משום עדים וכולן משום עדים ומוקמינן פלוגתייהו דאמר להו כולכם ואיכא בינייהו כגון שנמצא א' מהן קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר ואמרי' נמי התם מיחתם בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אלמא ע"כ לא פליגי אלא להחתימו (ולכתחלה) [בתחילה] אבל באמצע או בסוף לר' יוחנן הוא כשר וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן בר מתלת ור' עקיבא לא מכשר אלא קרוב אבל פסול לא ואי התם בו פסול א"ר עקיבא הולד ממזר כדאמרינן לקמן בהלכתין ור' יוחנן מתיר להחתים הפסול לכתחלה וקי"ל הלכה כר"ע מחבריו כ"ש דבן ננס תלמיד חבר הוה לר"ע כדאמרי' בשלהי פ' מי שמת יש לתרץ דהתם בעל הוא דקפיד ואמר חתמו בו כלכם הלכך אי מחתמי' ביה פסול לא נפיק מיניה חורביה לאכשורי בשאר עדיות דאנן לא הוה מחתמי' ליה אי לאו משום דבעל קפיד אבל בגט קרח שב"ד מורים לו להחתימו אם יורו לו ב"ד להחתים בו פסול אתו לאכשוריה בשאר עדיות ומשום הך גזירה אמרינן שאם התם בו הולד ממזר: אמר רב אדא בר אהבה גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו ה' ה' ועדיו ד' ד' ועדיו ג' עד כאן מחלוקת בן ננס ור"ע אבל קשריו ג' ועדיו ב' דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב א"ל ר' זירא לרבה בר שילא מיכדי כל ג' במקושר כשנים בפשוט דמי מה התם קרוב לא אף הכא נמי קרוב לא א"ל אף לדידי קשיא ושאילתיה לרב המנונא ורב המנונא לרב אדא בר אהבה וא"ל הנח לג' במקושר דלאו דאורייתא: א"ר יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומיה בשני קרובים וחד כשר פי' אם היה קרח בשני קשרים אין משלימין בו שני קרובים אלא א' קרוב וא' כשר ואפילו היו חתומים בו כבר ג' כשרים דלמא אתו לקיומיה היום ומחר אם יקרא עליו ערעור לפוסלו ויביאוהו לב"ד ואין העדים בפנינו ויבואו עדים מן השוק שיכירו שלשה כהחתימות האלו ויקיימוהו בכך ושמא לא יכירו אלא חתימת שני הקרובים וא' מן הכשרים וב"ד אינם יודעין שהן קרוביו ויקיימוהו ואי ק' ובפשוט היכי מכשרי' שום קרוב כדאמרינן בגט פשוט תניא היו חתומים בו ד' וה' עדים ונמצא א' קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ניחוש שמא יתקיים השטר ע"פ א' קרוב וא' כשר ובשלהי תוספ' דמסכתין תניא גט שחתמו עליו ה' עדים ונמצאו שלשה הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר נ"ל דלכתחלה אסור להחתים עד קרוב בגט פשוט רומיא כב' במקושר אבל אי איקרי והתם לא פסלינן ליה אלא תתקיים העדות בשאר ומתניתא שחתמו בו תניא דיעבד וחזקיה נמי מילאהו קאמר דיעבד אבל הכא הכל משלימין עליו תנן לכתחלה ומשום הכי אמר רבי יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב והוא הדין דאי איקרו וחתמו בו תרי לא פסלינן ליה · אמר

תורה אור

דקא מדלג ותני חד חד שמע מינה אמר אביי שמע מינה האי קרוב חתים אי בעי בין בתחילה בין באמצע בין בסוף ממאי מדלא קבע ליה מקום ושמע מינה מכל תלתא מקיימינן ולא בעינן רצופין דאי סלקא דעתך בעינן רצופין לקבע ליה מקום להאי קרוב בתחילה או באמצע או בסוף ולכשר ביה טובא כי אתו לקמיה *דרבי אמי אמר ליה צא והשלים עליו עבד מן השוק:

הדרן עלך הזורק

המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר' אליעזר מתיר וחכמים [א]אוסרים כיצד יעשה [ב]יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם *כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול: **גמ'** איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או על מנת הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר לה בגט [ג]אבל בעל מנת מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא על מנת הוא ובע"מ הוא דפליג ר' אליעזר אדרבנן *אבל בחוץ מודה דהא שייר לה בגט אמר רבינא ת"ש *[ד]כל הבתים מטמאין בנגעים אלא של עובדי כוכבים אי אמרת בשלמא חוץ הוא שפיר אלא אי אמרת על מנת הוא דלא מיטמו בתי עובדי כוכבים הוא דמיטמו בתי ישראל הא מיטמו בתי עובדי כוכבים לא מטמאי בתי ישראל ועוד בתי עובדי כוכבים מי מטמאי והתניא °ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ארץ אחוזתכם מטמאה בנגעים ואין בתי עובדי כוכבים מטמאין בנגעים אלא [ה]שמע מינה חוץ הוא ש"מ מתני' דלא כי האי תנא דתניא אמר ר' יוסי בר' יהודה לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני שאינה מגורשת על מה נחלקו על המגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם על מנת שלא תנשאי לפלוני

שר"א

דקא מדלג ותני חד חד. שהולך ומחסר העדים מן הקשרים אחד אחד בכל דילוג ודילוג שמנה במשנתנו לא דילג אלא אחד במנין הקשרים: **שמע מינה האי קרוב חתים.** בין בתחילה קודם לכשרים בין באמצעו בין בסופו: **מדלא קבע ליה מקום.** לקרחה במתני': **ושמע מינה.** מדלא קבע מקום שמע מינה דכל גיטין ושטרות מקושרים הולכין בבית דין להעיד על חתימת העדים לקיימו: **מכל תלתא.** סהדי דחתימי ביה שיכירו עדי השוק את חתימתן מקיימינן ליה לגיטא ואפילו הן מפוזרין כגון אם יש בו י' עדים ועדי השוק מכירין את כתב הראשון והשלישי והחמישי ולא בעינן שיכירו אותן שלשה רצופין: **דאי ס"ד בעינן רצופין.** אמאי לא הוכשרו בו אלא השלמת קרוב אחד ומשום דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר כדאמרינן לעיל: **ליקבע ליה מקום.** להשלמת קרובים: **או בתחילה.** קודם לשנים הכשרים בכל שלשה ושלשה התחומין בו: **או באמצע.** כל ג' וג' חתומין יכשיר קרוב אחד כגון כשר וקרוב וכשר וחוזר וחותם כשר וקרוב וכשר וכן לעולם: **או בסוף.** כל ג' וג' יקבע מקומו: **ולכשר ביה.** קרובים טובא וליכא למיחש דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר דהא לא משכחת שני קרובין בכל ג' רצופין שבו שאין לך בו שנים קרובים שלא יהא הפסק ב' כשרים ביניהם אלא מדלא אשכח תקנתא להשלמת שני קרובים בקביעות מקום שמע מינה לא בעינן רצופין הלכך חיישינן דלמא מקיים ליה בקרובין מפוזרין: **כי אתו לקמיה דר' אמי.** גט מקושר שלא הזמין לו עדים למנין קשריו והסופר והעדים בפניו ועדיין לא נמסר לה: **א"ל כו'.** כבן ננס: כן הוא עיקרה של סוגיא זו ולא שמעתיה כן אלא כביאורה בקונטרס מורי הזקן:

הדרן עלך הזורק גט

המגרש. ואמר לה. בשעת מסירה: **גמ' על מנת הוא.** על מנת שלא תנשאי לפלוני: **אבל בעל מנת מודו.** רבנן דבגט לא שייר שהתירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה על מנת שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא: **אלא של עובדי כוכבים.** דכתיב אחוזתכם:

הכא

צא והשלם עליו עבד מן השוק. אומר ר"י דהך דהכא פליג אדחזקיה דאמר בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסג:) מילאהו בקרובים כשר דמשמע דוקא קרובים כשרים למילוי ומעשה בא לפני רבינו משולם באחד שכתב גט לאשתו והחתים עליו ב' עדים ואחר זמן החתים עליו עד שלישי והכשירו מסברא דהא דאמרינן דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה היינו בשנים או שזימן שלשה יחד שאין הגט יכול להיות בפחות אז יחתמו כולם זה בפני זה אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה אז דעתו להחתים יותר כשחזר והחתים שלישי אין נפסל בכך כיון שנגמר ע"י הראשונים ור"ת הביא ראיה מכאן דכשר דלישנא דלא והשלם עליו עבד מן השוק משמע שכבר חתמו הראשונים ולא היה צריך כי אם להשלים אלמא כיון שכבר הוכשר הגט ע"י הראשונים תו לא מיפסיל בהשלמת אחרים זה שלא בפני זה ומיהו בקונטרס פירש והסופר והעדים בפניו ועדיין לא נמסר משמע שסובר דבעינן זה בפני זה ומה שפירש ועדיין לא נמסר לה ר"ל שהעדים לא חתמו עדיין ולהכי לא נמסר לה וחותמין כולן זה בפני זה אך מה שפי' שהסופר בפניו בחנם פירש דמה לנו אם הלך לו הסופר וכן פירש הר' אלחנן דנראה לפוסלו דכיון שבא להחתים שלישי גילה בדעתו שלא יהא גט עד שהחתים שלישי וחתימתו אין כלום כיון שלא חתמו זה בפני זה: לעיל פא: **גזירה** משום כולכם. פירש בקונטרס דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד מהם שלא חתם ותימה מאחר דפסלינן גט קרח משום כולכם מאותו טעם נפסל קרוב להחתים בתוכו כדאמרינן לעיל בפ' ב' (דף יח:) דאם אמר הבעל כולכם למ"ד משום עדים נמצא אחד מהן קרוב או פסול פסול הגט ויש לחלק דהכא במקושר דעדיו ג' הכשירו בו אחד קרוב ולעיל בפ"ב (שם ד"ה אמרי) הארכתי:

הדרן עלך הזורק גט

המגרש. אבל בעל מנת מודו ליה. לכאורה היה נראה דדוקא בעל מנת שלא תינשאי מודו דלא הוי שיור משום דהותרה אלנו בזנות אבל בעל מנת שלא תיבעלי ולא תינשאי הוי שיור כמו חוץ ולהכי נקט בברייתא בסמוך על מנת שלא תינשאי גרידא דבשלא תינשאי ולא תיבעלי מודה ר' אליעזר דהוי שיור כמו חוץ וכן משמע קצת דהא לקמן פריך ארבי יוסי הגלילי דאמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה במאי אי בעל מנת הרי הותרה אלנו בזנות אלא בחוץ ואי בעל מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי קאמר רבי אליעזר כמי לא הוי שיורא מאי קאמר הרי הותרה אלנו בזנות ועוד למאי דמוקי לה בחוץ אדמקשה ר' יוסי הגלילי לרבי אליעזר מחוץ ליפרוך להו לרבנן דמודו בעל מנת שלא תינשאי ושלא תיבעלי דלא הותרה אלנו בזנות ומיהו נראה לר"י דאפילו בעל מנת שלא תינשאי ושלא תיבעלי מודו רבנן דלא הוי שיורא דכיון דאין אוסרה אלא בלשון תנאי הוי כאילו הותרה לכל ולהכי לא מצי פריך מידי רבי יוסי הגלילי אדרבנן וכי קאמר אילימא בעל מנת הרי הותרה אלנו בזנות הוה מצי למיפרך שאפילו לא הותרה אלנו בזנות כגון על מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי דהרי הותרה לכל כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי אלא נקט קושיא פשוטה ע"מ שלא תינשאי גרידא הנזכר בברייתא דלא"כ אדמפליג בסמוך בין ע"מ לחוץ לפלוג בע"מ גופיה ועוד דקאמר או דלמא האי אלא ע"מ הוא כו' אף על גב דבאלא אסיר נשואין ובעילה אפ"ה לא הוי שיור אף על גב דבחוץ מודו להו ובסמוך דקאמר ומתניתין דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דרבי אליעזר אבל לרבנן אפילו בעל מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי אתי שפיר מידי דהוי אכל תנאים דעלמא:

אמר רבינא תא שמע כל הבתים כו'. ומדתנן בריש זבחים (דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה לא הוה מצי לאיתויי ראיה דהתם לא שייך לא על מנת ולא חוץ והותו אלא לא הוי אלא לשון רק או אבל: שרבי

תוספות רי"ד

אמר אביי האי קרוב חתים בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ממאי מדלא קא קבע ליה מקום. פי' וה"ה נמי בפשוט אם היו חתומים בו ד' וה' עדים ונמצא א' מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ולא חיישינן לקרוב בכל היכא דאיתא חתום ואי' ק' הא אמרן לעיל בהמביא תנין מיחתם בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא יש לתרץ התם חתום קרוב תחילה ואין שם עדים אחרים והרואה סובר שעל הקרוב סומך אבל הכא כבר חתום הוא בכשרים ואינו חותם בקרוב אלא על הקשר קרח ויודעים שעל שאר העדים סומכין כדתרצינן התם גבי מילאהו בקרובים כשר: ושמעת מינה מכל תלתא מקיימינן ולא בעינן רצופים דאי ס"ד בעינן רצופים ליקבע ליה להאי קרוב מקום או בתחלה או באמצע או בסוף וליתכשרו ביה טובא פי' וה"ה לפשוט שהיו חתומים בו עדים הרבה מכל תרי מנייהו מקיימי ולא בעי' רצופים פי' שכך הם שנים בפשוט כמו ג' במקושר: **סליק פירקא**

המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פי' בעת שמסר לה הגט לא אמר הרי זה גיטיך סתם אלא אמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני: כיצד יעשה וכו'. פירוש שהגט לא נתבטל בכך ובכשרותו עומד אלא שהנתינה הראשונה לא היתה יפה ויטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ודוקא יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בכשרות אז היא מגורשת אבל אם לא נטלו ממנה וחזר ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אינו כלום דבעינן ונתן בידה ונתינה ראשונה כיון שהיתה בפסול כמאן דליתא דמיא הילכך בעינן נתינה בכשרות והאי דתני שיאמר לה בנתינה שניה הרי את מותרת לכל אדם לאו דוקא אלא אם אמר לה הרי זה גיטיך סתם די לנו דכשאומר לה הרי זה גיטיך סתם הכי משמע שתהא מותרת לכל אדם אלא מפני ששנה תחילה אלא לפלוני חזר ושנה הרי את מותרת לכל אדם ולאו דוקא אלא שאמר לה הרי זה גיטיך סתם דיו דהאי דתנן לקמן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם דוקא בכתיבת הגט מיירי לא שיהא צ"ל לה בעת המסירה דומיא דסיפא דקתני ר' יהודה אומר ודין דיהבי ליך מנאי שאין זה (מכבר) [מדבר] אלא שיכתבנו בגט לא שיאמר לה בפה כך וכך הרי את מותרת לכל אדם דוקא בכתיבת הגט מיירי אבל במסירתו לה אינו צ"ל אלא הרי זה גיטיך סתם שבכתיבה מתגרשת האשה לא באמירה וכיון שהגט כתוב כהלכתו אומר לה הרי זה גיטיך והיא מגורשת: איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר ליה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג רבי אליעזר עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה להו דהא שייר ליה בגט אמר רבינא ת"ש כל הבתים מיטמאין בנגעים אלא של עובדי כוכבים אי אמרת בשלמא חוץ הוא שפיר אלא אי אמרת ע"מ הוא ע"מ דלא

דלא מיטמאו בתי עובדי כוכבים הוא דמיטמאו בתי ישראל הא בנטמאו בתי עובדי כוכבים לא מיטמאו בתי ישראל ותו בתי עובדי כוכבים מי מיטמאו בנגעים אחוזתכם אמר רחמנא אחוזתכם מיטמא בנגעים ולא אחוזת הכנענים אלא לאו ש"מ חוץ הוא ש"מ ודוקא בחוץ פליגי רבנן אבל בע"מ מודו והכי נמי אמרינן לקמן ת"ר כל התנאים פוסלים בגט דברי רבי וחכ"א כל שפוסל בפה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל בפה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב וכתב ר"ח ז"ל ואסיקנא בחוץ פליגי והלכה כחכמים אבל בע"מ תנאה הוי ולכשימות זה שנאסרה עליו הרי היא מותרת לכל אדם שהרי נתקיים התנאי ואינו נ"ל שאינה זקוקה להמתין עד שימות אותו פלוני שנאסרה עליו אלא מיד היא מותרת לינשא לכל אדם חוץ מאותו פלוני דהכי אמרינן לקמן בהלכתי' ת"ר לאחר פטירתו של רבי אלעזר נכנסו ד' זקנים להשיב על דבריו ר' טרפון ורבי יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא נענה ר' טרפון ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה שהוא גורם לעקור דבר מן התורה ואי אמרת דאסורה להנשא לאחר כל זמן שזה שנאסרה עליו קיים היאך גורם לעקור דברי התורה והרי אסורה היא להנשא לכל אדם כ"ש לאחיו ואם עברה ונישאת לאחיו בעבירה נישאת לו שהרי עדיין לא נתקיים התנאי והיאך תהיה בת ייבום שלא היו נישואיו נישואין אלא ודאי מכאן מוכיח שמיד היא מותרת לינשא לכל אדם ולא חיישינן שמא תתאלמן או תתגרש ותנשא לזה ויתבטל הגט. תו אמרינן נענה ר' עקיבא הרי שהלכה זו ונשאת לא' מן השוק והיו לה בנים ונתאלמנה או נתגרשה ועברה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים. ומוקמינן לה דרבי עקיבא סבר דבע"מ פליגי אלמא תפשוט מהכא דמאן דשרי בע"מ לא מזקקינן לה לאמתוני עד שימות אותו פלוני שנאסרה עליו ותו דפריך עליה רבא ואמר אי הכי בכולהו תנאי דלמא לא תינסיב דדלמא לא מקיימא תנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים מכאן מוכיח דקים ליה לרבא דבכל תנאים דעלמא מתירין אותה לינשא מיד ולקמן נמי בהרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות. פי' המורה הרי זה כריתות מיד והיא תתקיים התנאי וכ"כ גם בעל ה"ג כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות ומיקיים תנאיה וכ"ת לכי מיית איהו למה לה גיטא [אלא ודאי ש"מ] דכל תנאה דבידה לקיימו אנן לאלתר שרינן לה ואמרינן לה קיים תנאך. ואי ק' היכי אמרינן דבכל תנאין דעלמא שרינן לה לאלתר והא אמרן לעיל בפ' מי שאחזו תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונקרע הגט או אבד הרי זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן אלמא כל זמן דלא מיקיימא תנאה אסורה להנשא והכא היכי שרינן לה מיד. תשובה כל זמן שמתנה ואומר לה ע"מ שתעשי דבר פלוני תלה קיום הגט בעשיית המעשה שאם תעשה האשה אותו המעשה הגט קיים ואם לאו אינו קיים כגון שתתני מאתים זוז או שתניקי את בני או שתשמשי את אבא וכיוצא בהן בכל אלה עשיית מעשה האשה היא באה כדי לקיים הגט ומ"ה אין הגט קיים אלא בעשיית אותו המעשה שהרי הבעל תלה קיום הגט בעשיית אותו המעשה אבל כשאמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תנשאי לפלוני ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני וכיוצא בהן שעשיית המעשה אינה באה לקיום הגט אלא לבטל הגט שאם תנשאי לו או תשתי יין נמצא גט בטל לא תלה הבעל קיום הגט בעשיית המעשה אלא הגט גט מיד ובלבד שתזהר האשה שלא תעשה אותו המעשה שיתבטל הגט בשבילו והילכך אע"פ שעשיית המעשה מבטלת הגט למפרע אפ"ה מתירין אותה להנשא מיד ולא חיישינן שמא תעשה

א א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף א:
ב ב מיי' וסמג שם טוש"ע שם וסימן קמז סעיף ג:
ג ג מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף א:
ד ד מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' יא:
ה ה מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף א:

[גי' הרא"ש דר' ינאי]

[עי' תוס' לקמן פד: ד"ה אם כתבו]

ס"א מידי דהוי אכל תנאי דעלמא

נגעים פי"ב מ"א

ויקרא יד

עין משפט
נר מצוה

ו א מיי' פ"י מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף א וסימן קמ סעיף ג : [טעות הדפוס]

ז ב מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף לט וע"ש :

ח ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלז סעיף ד :

[גי' רש"ל ורבנן אמרי וכו' פי' הרבנן שהיו בימי רבי ינאי אבל המהרש"א בתוס' דלקמן סג ע"ב ד"ה רבא וכו' כתב לקיים הגירסא שלפנינו ורבי יוחנן אמר וכו' ע"ש ודע בגירסת הילקוט בפ' אמור וכפ' הלא איתא אביי אמר טעמא דר"א מהכא ואשה גרושה וכו']

תורה אור

שר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש וחכמים אוסרים מאי טעמא דר"א מידי דהוה אכל תנאי דעלמא ורבנן כל תנאי דעלמא לא שייר ליה בגט הכא שייר לה בגט ומתני' דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דר"א א"ר ינאי *משום זקן אחד אמר קרא °ויצאה מביתו (דברים כד) והלכה והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחר הרי זו מגורשת (א) ורבנן *(אמרי טעמא דר"א) האי איש לכל איש ואיש *ורבי יוחנן אמר טעמא דר"א מהכא °ואשה גרושה מאישה לא יקחו (ויקרא כא) **אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה אלמא הוי גיטא ורבנן איסור כהונה שאני [ב]בעי רבי אבא בקידושין היאך תיבעי לר"א תיבעי לרבנן תיבעי לר"א עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הכא אלא משום דכתיבי קראי אבל התם קנין מעליא בעינן או דלמא *ויצאה והיתה תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן הכא אלא דבעינן כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו או דלמא ויצאה והיתה לבתר דאיבעיא ליה הדר פשטה בין לרבי אליעזר בין לרבנן בעינן ויצאה והיתה אמר אביי אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא בא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתיבמת ללוי *ואין אני קורא בה אשת שני מתים מאי טעמא קידושי דראובן אהנו קידושי דשמעון לא אהנו ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם דקידושי ראובן אהנו למיסרא אעלמא וקידושי דשמעון אהנו למיסרא אראובן בעי אביי אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר שרא או דלמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר [ג]אם תמצא לומר
מאי

רש"י

הכא שייר בגיטא . כיון דאתני בהדה שלא לינשא לזה נמצא שלא התירה גט זה לכל אדם : **אלא מאישה** . דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה ומדפוסל לכהונה אלמא גט הוא והכא דשרייה לכל אדם חוץ מזה מותרת לאחרים : **איסור כהונה שאני** . שריבה בהן הכתוב מצות יתירות : **בקדושין היאך** . התקדשי לי ליאסר לכל אדם חוץ מפלוני מהו : **דכתיבי קראי** . כדאמרן לאיש אחר גרושה מאישה : **ויצאה והיתה** . הקיש הויה ליציאה וכיון דבגירושין הוי גט הכא נמי הוו קידושין ואסרה לכל חוץ מאותו האיש : **בעינן כריתות וליכא** . דהא אגידא ביה לגביה דההוא גברא : **סדר פשטה בין לר"א כו'**. לר"א הוו קידושין לרבנן לא הוו קידושין : **אם תמצי לומר איתא לדרבי אבא** . אליבא דר"א דהוו קידושין אפילו הכי בא ראובן וקדשה לגבי כולי עלמא חוץ משמעון אחיו ובא שמעון וקדשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתייבמת ללוי אחיהם : **ואין אני קורא בה אשת שני מתים** . לאוסרה ללוי מפני זיקת שני יבמין דתנן ביבמות (דף לא:) שלשה אחין ומת אחד מהם ועשה השני מאמר ביבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין כגון זו שעדיין לא יצתה מזיקת יבומי המת הראשון דאין יבמה יוצאה מזיקתה אלא בביאה ונתוספה עליה זיקה מחמת מאמרו של שני והכא אשמועינן אביי אפילו איתא לדרבי אבא שקידושין כאלו הוו קידושין לגבי עלמא ונמצאו שניהם קידושין אין אני קורא בה אשת שני מתים מאי טעמא קדושי דראובן אהנו אבל קדושי שמעון לא מהני מידי דכיון דאמר חוץ מראובן לא אסרה על שום אדם המותר שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן : **ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה** . בהאי עניינא דרבי אבא כגון בא ראובן כו':
מאי

תוספות

שרבי אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש . משמע דאפילו בחיי אותו האיש מתירה לינשא והקשה רבינו שמואל אמאי לא חיישינן דלמא לא תקיים תנאה כדאמר לעיל במי שאחזו (דף עד.) גבי הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז (*ולאחר) לא תנשא עד שתתן ועוד מביא ראיה רבינו יצחק מברייתא דלקמן (דף פד.) על מנת שלא תיבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תיבעל להם הא לאחר חוששין שתיבעל לו °ותירץ הרב רבי אלחנן דשאני גבי מאתים זוז דיש לחוש פן תפסיד את אשר לה ולא תוכל לקיים תנאה וכן גבי שלא תיבעלי לאחר חיישינן שמא יבא עליה באונס אבל הכא על מנת שלא תינשאי ליכא למיחש שישאנה בעל כרחה דנישואין אי אפשר בעל כרחה : **אפילו** לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה . וא"ת והא ודאי דאיסור כהונה שאני דהא אם לא נתגרשה אלא מאישה ולא הותרה לשום אדם פשיטא דאפילו לר"א לא הוי גט כלל בעלמא ואם מת מותרת להתייבם ואע"פ שפסולה לכהונה וי"ל דהכי מייתי דכיון דאפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה א"כ כי אמר חוץ מפלוני הוי גט גמור דאם לא הוי גט סברא הוא דבלא נתגרשה אלא מאישה אפילו ריח הגט לא הוי ולא היה אוסרה הכתוב לכהנים וא"ת לר"א דלא חשיב בעל מנת שיור ולתנא דמתני' דרבנן נמי מודו דלא הוי שיורא אמאי לא תנא ביבמות בריש (דף ב.) ט"ז נשים פוטרות צרותיהן ולחשוב בהדייהו אשת איש דפוטרת צרתה כגון שגירשה זה בעל מנת שלא תינשא לפלוני ונשאה אחיו של פלוני ומת בלא בנים ומעל מנת שלא תנשא גרידא דמותרת בזנות או לא תיבעלי גרידא שיכולה להתקדש אין קשה דלא דמי לאחות אשה שאסורה גם בזנות ואינה יכולה להתקדש אבל מעל מנת שלא תינשא ושלא תיבעלי קשיא וי"ל דלא תני לה משום דלא דמי לאחות אשה דהתם בשעת נפילה הויא לה אחות אשה אבל הכא בשעת נפילה אכתי לא הויא אשת איש עד שתיבעל ליבם ותעבור על תנאו ואפילו תחשבנה כאילו היא אשת איש כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו מ"מ לא מצי למיתני' דהא אם תיבעל לו נמצא שלא היתה אשת אחיו מעולם ולא דמי לאחות אשה הלכך לא פטרה ומיהו לא יתיישב אלא למאן דנפקא ליה מאחות אשה ועוד קשה לרבינו יצחק דהכתי משכחת לה אף בצרת צרה כגון דקידשה אחד חוץ מראובן ושמעון אחיו ובא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו דלהני קידושי דידיה למיסרא אקמא ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת ויבם שמעון צרתה ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו לפני לוי דצרת צרה פטורה מן החליצה ומן הייבום וי"ל כיון שנאסרה על יבם זה לפני קידושי אחיו משום אשת איש לא חשיבא לגבי יבם אשת אח אבל אי אשת שני מתים דאורייתא כדמשמע בסמוך משכחת לה שם עשרה צרות וצרת צרה כגון שקידש ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו ובא שמעון וקידשה חוץ מלוי דלהני קידושי שמעון למיסרא אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת שני מתים שאשת שני מתים לא נאסרה ללוי שלא אסרוה עליו ומת לוי ולו אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דצרת [צרה] אשת שני מתים פטורה מן החליצה ויבום ומיהו איכא למימר בפלוגתא לא קמיירי דרבנן פליגי אדר"א בקידושין כמו בגירושין כדמסיק ויצאה והיתה ולדידהו לא משכחת אשת שני מתים ואפילו ללוי דמיירי בפלוגתא פ"ק דיבמות (דף ט:) לא מיירי אלא בפלוגתא דסבירא ליה לתנא כוותיה תדע דלא תנא לוי חייבי לאוין ואע"ג דלר"ע לאו בני חליצה ויבום נינהו כחייבי כריתות אבל למאי דסלקא דעתיה דר' אבא דרבנן מודו בקידושין הוי מצי למיתני ע"ז ובירושלמי דמכילתין פריך לה וליתני ע"ז נשים לר"א ומשני התם התורה אסרה עליו ברם הכא הוא אסרה עליו פירוש כל ע"ו נשים אסרה תורה ליבם והאיסור בא ממילא על ידי קידושין בלא שום תנאי אבל כאן אסרה על ידי תנאי שלו א"כ י"ל תמן התורה אסרתה ואין לה היתר להתייבם דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרתה עליו אבל באשת איש האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו המת בכנסה* : **אלא** אשת שני מתים היכי משכחת לה . הכא משמע דאשת שני מתים דאורייתא וקשה מפ"ג דיבמות (דף לא:) ומפ"ק (דף י:) ושם מפורש* : **כגון** שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם . תימה לרבינו יצחק כשבא שמעון וקידשה סתם אמאי לא פקע אישות דראובן מ"מ מהרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני וניסאת לאחר ומת דפקע אישות ראשון ומותרת לזה שנאסרה עליו ואין סברא לחלק משום דהתם הוי שיור מועט ופקע ויש לומר דהתם בגירושין כיון שהתחיל לנתקה ע"י שניסאת לאחר מנתקה לגמרי אבל הכא שבא לקדשה ע"י שנתקדשה לאחר לא נתקה : **וחזר** ואמר לה לראובן ושמעון . כל הך בעיא מיתוקמא שפיר אף כרבנן :
אף

תוספות רי"ד

תעשה אותו מעשה ויבטל הגט למפרע : מ"ט דר' אליעזר דכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה אלמא הוי גיטא פי' והכא דשרייה לכל אדם חוץ מפלוני מותרת לאחרים ורבנן איסור כהונה שאני שהתורה רבתה בהן מצות יתירות : בעי ר' אבא בקידושין היאך. פי' אם אמר לה התקדשי לי להיאסר לכל אדם חוץ מפלוני: תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לר' אליעזר דע"כ לא קאמר ר' אליעזר הכא אלא משום דכתיב קרא אבל התם כי יקח כתיב קנין מעליא בעיא או דלמא ויצאה והיתה. תיבעי לרבנן ע"כ לא אמרי רבנן הכא אלא דבעינן כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו או דלמא ויצאה והיתה בתר דבעיא הדר פשטה בין לר' אליעזר בין לרבנן ויצאה והיתה. נ"ל דע"כ לא מהני שיור בקידושין בין בחוץ לר' אליעזר בין בע"מ לרבנן אלא כי שייר לעלמא ולדידיה לא שייר כגון דאמר לה הרי את מקודשת לי חוץ משמעון או ע"מ שתהי מותרת לשמעון אבל אם שייר לעצמו כגון דא"ל הרי את מקודשת לי ויאסרו עלי כל קרובותיך חוץ מפלונית גם רבי אליעזר מודה דלא הוו קידושין כיון ששייר בקידושין דהא לא יליף לה רבי אליעזר אלא מלאיש אחר וההוא שיורא באחריני הוא אבל ממנו גירשה לגמרי וה"ה הכי נמי גבי קידושין אם לא שייר לעצמו שנאמר בכל קרובותיה אע"פ ששייר לאחרים הוו קידושין אבל אם שייר לעצמו לא הוו קידושין :
הגיא

מסורת הש"ס

[לקמן פג:]

[טעות הדפוס וכן בילקוט פרשת אמור ופ' הלא ליתא]

יבמות כב. לד

[קדושין ה. וש"נ]

[לעיל מג:]

[וע"ע תוספות יבמות י. ד"ה לעולם]

[ד"ה מדרבנן וד"ה לעולם]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורבנן האי איש לכל איש ואיש ורבנן אמרי טעמא דר"א מהכא אבה כצ"ל וכ"ב ע"ל בדף פג בתוס' בד"ה רבא :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שר"א מתיר וכו' ותירץ הר"ר אלחנן. עי' קידושין דף ס ע"ב הד"ה אבל :

מאי דאסר שרא לראובן מהו לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה או דלמא לראובן דוקא ואם תמצא לומר לראובן דוקא לשמעון מהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר שמעון משום דסליק מיניה או דלמא לשמעון דוקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דלמא אף אעלמא קאי תיקו: ת"ר *לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו אלו הן *רבי יוסי הגלילי ור"ט ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וק"ו מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש הא למדת שאין זה כריתות אמר להן רבי יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר מדר' אלעזר בן עזריה דלית ליה פירכא תניא נמי הכי *א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן: אמר מר נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה עוקר איהו עקר אלא מתנה לעקור דבר מן התורה מתנה מי קאמר לה לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחוה דההוא גברא אלא גורם לעקור דבר מן התורה גורם °אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה °היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא *°מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה וניסת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל ולא והרי תרומה וקדשים שאסורה לזה ומותרת לזה באיסור אשה קא אמרינן והרי עריות באישות קאמרינן הרי אשת איש היינו פירכא ובמאי אילימא בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות אלא בחוץ נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין אי הכי תנאה תנאי בכולה דעלמא נמי לא תנסיב דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא מודה היה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וקל וחומר ומה גרושה שהיא קלה אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כל שכן ובמאי אילימא בעל מנת הרי

רש"י

*מאי דאסר שרא. דהאי לראובן ושמעון דהדר אמר לה קודם מסירה אף לראובן ושמעון קאמר ואינו שיור: **או דלמא.** האי לראובן ושמעון דהדר קאמר חזרה היא שחזר והפך תנאו לומר לראובן ושמעון אני מתירה לבדה ותאסרי על הכל: **בעי רב אשי אף לשמעון מהו.** אמר לה חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מהו אם תימצי לומר היכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי התירה לשניהם דהאי אף אראובן קאי ואע"ג דלא הזכיר שמו: **או דלמא.** לשמעון ולא לראובן והאי אף אכולי עלמא קאי: **נענה.** הרים קולו כל עניה הכתובה בתורה הרמת קול היא: **הרי שהלכה זו.** אחר גירושיה: **וניסת לאחיו.** של אותו האיש שנאסרה עליו בגירושין: **עוקר דבר.** מצות יבום שאסורה להתייבם לו: **שאין זה כריתות.** האמורה בתורה שלא אמרה תורה כריתות העוקר דבר מן התורה: **הכורת בינו לבינה.** והרי אכתי אגידא ביה ליאסר על אותו האיש: **לא נמצא גט בטל למפרע.** שהרי אמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני: **ובניה.** מן האמצעי ממזרין: **שאין זה כריתות.** לא אמרה תורה כריתות המביא את ישראל לידי פסול: **לא נמצאת אלמנה.** אצל כהן זה דהא לגביה לא איגרשה: **גרושה אצל כל אדם.** ועל ידי צד גירושין שבה אסרה הכתוב עליו כדאמרן לעיל גרושה מאישה לבדו אסורה לכהונה: **וק"ו.** והרי דברים ק"ו שאתה למד הימנו שלפני מיתת המגרש תהא אסורה לכל מפני צד אישות שבה: **ומה.** איסור גרושה שהוא קל דליתא אלא בלאו בעלמא מצינו שאסורה על כהן זה שהיא אלמנה אצלו מפני צד גירושין שבה: **אשת איש שהיא חמורה.** אינו דין שתאסר אצל מי שהתירו אצלו מפני צד אישות שבה: **אין משיבין את הארי לאחר מיתה.** אם היה קיים שמא יחזיר לכם תשובה: **אית להו פירכא.** כדמפרש ואזיל לקמיה בתר סייעתא דברייתא: **איהו עקר.** כלומר וכי הוא עוקרו ממש הרי נעקר מאליו בגרמתו של זה עוקר משמע העושה איסור בידים ויבומין הללו אינן מוטלין עליו ליבמה שיהא הוא עוקרן: **בת אחיו לא ישא.** שלא יוכל האב ליבם את בתו: **היינו פירכא.** דאמר רבא לכולהו אית להו פירכא: **ובמאי.** מוקי ר"ט פלוגתא דר"א ורבנן: **אי בחוץ מישרא שרי לה רבי אליעזר.** להתייבם לו מאחר שניסת לאחר ונתקה מאישות הראשון לגמרי: **אלא בעל מנה.** מוקי לה דכיון דתנאה הוא ולא איתקיים נמצא גט בטל למפרע וקיימא באיסור אשת איש: **תרומה וקדשים.** אסורין לישראל ומותרין לכהנים: **עריות.** בתו ואחותו: **באישות קאמרינן.** נאסרה ע"י קידושין: **אשת איש.** מותרת לבעלה ואסורה לכל אדם: **היינו פירכא.** דקאמר רבא לעיל: **הרי הותרה אצלו בזנות.** דהא על מנת שלא תנשאי הוא דקאמר לה וקרינא בה מותרת לכל: **אלא בחוץ.** מוקי רבי יוסי הגלילי לפלוגתא דר"א הילכך פריך ליה הא שאסרה עליו לגמרי דלגביה לא איגרשה:

תוספות

אף לשמעון מהו. נראה דאף לראובן נמי מספקא ליה: **ועמדה** וניסאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל. וא"ת והלא אין נישואין חלין שהרי אסורה עליו משום איסור אשת איש ומאי שנא מדתניא בתוספתא על מנת שלא תינשאי לאבא ולאביך ה"ז גט על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט חוששין שמא תבעל להם משמע דבע"מ שלא תנשא להם אפילו נישאת ה"ז גט והכא אמאי הגט בטל וי"ל דהכא עמדה ונישאת לאחר מיתת המגרש קאמר וכה"ג צ"ל לקמן גבי שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תבעל להם משום דאסורה להם הא לאחר חוששין שמא תבעל אע"ג דאסורה לו נמי משום אשת איש מ"מ חוששין שמא תבעל לו לאחר מיתת המגרש והניא דתוספתא יש ליישב שלא תחלוק על הש"ס שלנו דהא דקתני התם על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט חוששין שמא תבעל להם היינו כלומר שאם נראה שתבעל להם שלא יהא גט ובא להשמיענו דבעל מנת שלא תינשא כו' אפילו נישאת להם הוי גט א"כ קא משמע לן דעל מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך לא בעי למימר דרך נשואין אלא דרך זנות בעלמא:

אילימא בחוץ לר' אליעזר מישרא שרי. וטעמא כיון דנשאה זה שהותרה לו נתרוקן לו כל האישות ופקע אישות של ראשון לגמרי:

רבא

עין משפט נר מצוה

ט א ב ג מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף ד:

[בתוס' איתא ר' טרפון ורבי יוסי הגלילי ור"א בן עזריה ור"ע ועי' תוספתא ע"ז מה: ד"ה אמר ר"ע ומה שרשמתי שם]

[עי' תוספות ע"ב ד"ה מודה]

מסורת הש"ס

שייך לדף פב:

[תוספתא פ"ז]

[תוספתא שם]

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה בת אחיו לא ישא. עי' יבמות דף לט ע"א תוס' ד"ה ספק א"א: שם אלא מעתה בת אחיו כו' היינו פירכא. לא זכיתי להבין דאינו מהדומה דהתם לא נופלת לפניו לייבום ולא הוי עקירה משא"כ בתנאי דנופלת לפניו לייבום דהא הגט התירה גם לייבם אלא דא"א לו לייבם דאז יעקר התנאי ויתבטל הגט וכמ"ש תוס' לעיל דמה"ט אינה פוטרת צרתה דלא דמי לאחות אשה דהכתי לא הוי ערוה עד שתבעל. ובזה כיון דזקוקה לו ואעפ"כ אינו יכול לייבם מחמת תנאו זהו הוי גרם עקירה המצוה וצע"ג: שם מודה ר"א וכו'. תמיה לי על השמטת הפוסקים ראשונים ואחרונים את זאת הא כ"מ לדידן באומר חוץ מעובד כוכבים פלוני דהגט כשר ובזה קיימא הסברא דבנשאת לאחר דמותרת אח"כ גם לזה העובד כוכבים כשיתגייר דהואיל ופסקה פסקה:

הרי גרושה אצלו בזנות אלא בחוץ ור"ע אי חוץ סבירא ליה לותיב חוץ ואי על מנת ס"ל לותיב על מנת ר"ע שמיע ליה דאיכא דאמר חוץ ואיכא דאמר על מנת מ"ד חוץ האי פירכא ומ"ד על מנת האי פירכא ומאי פירכא אי נימא איסור כהונה שאני הא ר"א נמי מאיסור כהונה קא מייתי ליה רבא *כרבי ינאי משום זקן אחד קא מתני: אמר להן ר' יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה למימרא דר' יהושע כוותיה סבירא ליה והא איהו נמי מיפרך קפריך ה"ק להו לדידי נמי אית לי פירכא מיהו בין לדידי בין לדידכו אין משיבין את הארי לאחר מיתה ומאי פירכא דר' יהושע דתניא א"ר יהושע מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה דלא אגידא באיניש אחרינא אף קודמי הויה שניה דלא אגידא באיניש אחרינא גופא מודה ר"א במגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו *השיב ר"ש בר אלעזר תשובה לדברי ר"א היכן מצינו שזה אוסר וזה מתיר ולא והרי יבמה דבעל אוסר ויבם מתיר התם יבם הוא קא אסר לה דאי מבעל הא שריא וקיימא הרי נדרים דנודר אוסר [א]וחכם מתיר הא א"ר יוחנן [ב]אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה הרי הפרת הבעל דאשה נודרת [ג]ובעל מיפר התם כדרב פנחס משמיה דרבא *דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה מיבעי להו *לכדתניא [ד]ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות שלשים יום ה"ז כריתות ואידך מכרת כריתות נפקא ואידך כרת כריתות לא דרשי *אמר רבא ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות מאי שנא חיי פלוני דדלמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה חיי דידיה נמי דלמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה אלא אימא [ה]כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי או חיי פלוני ה"ז כריתות: בעא מיניה רבא מרב נחמן *היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לרבי אליעזר עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא דלמאן דקא שרי קא שרי לעולם אבל הכא לא או דלמא לא שנא תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא פסקה מיניה לגמרי אבל הכא כיון דפסקה פסקה בתר דבעיא הדר פשטה מסתברא

הרי גרושה אצלו בזנות. גרסינן הרי לא אסרה עליו אלא ליכנס אבל לזנות גרושה היא אצלו מיד הלכך אם ימות בעלה הראשון נמי שם גירושין עליה אלא זה עולמית ומעתה אין כאן ק"ו דאיכא למפרך דמה אם נאסרה עליו משום לך גירושין שבה שהרי אף אצלו היה עליה לך גירושין תאמר שתאסר על כל אדם בשביל לך אישות שיש בה אלא זה לבדו שאין עליה שום לך אישות אלא שאר כל אדם: **אלא בחוץ**. סבירא ליה לרבי עקיבא מילתיה דר' אליעזר: **ופרכינן**. לר"ע דפריך הני תרי פרכי חדא אחוץ וחדא אעל מנת אי סבירא ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בחוץ נותיב הך פירכא בתרייתא דחוץ: **ואי בעל מנת**. מוקי לה נותביה פירכא קמייתא ותו לא: **איכא דאית ליה בחוץ**. פליגי ואיכא דאית ליה בעל מנת פליגי: **האי פירכא**. הרי שהיה זה כהן כו': **ולמאן דאית ליה ע"מ האי פירכא**. הרי שהלכה כו': **ומאי פירכא**. איכא למיפרך אפירכיה דרבי עקיבא בתרייתא דקאמר רבא לעיל ולכולהו אית להו פירכא: **אי נימא איסור כהונה שאני**. הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות: **הא ר' אליעזר**. דאמר מותרת לכל אדם חוץ ממנו: **מאיסור כהונה יליף לה**. מגרושה מאישה לבדה שפסול לכהונה מהתם ילפא לעיל דמדפסיל לכהונה הוי גיטא ואע"ג דשייר ויליף מינה קולא ולא אמרינן איסור כהונה שאני כ"ש דמאי למיפרך אליביה נילף מאיסור כהונה לחומרא ונימא כי היכי דלך גירושיה פוסלה לכהונה אם ימות יהא לך אישותה פוסלה לכל אדם: **רבא**. דאמר לעיל כולהו אית להו פירכא: **כר' ינאי משום זקן אחד מתני לה**. דאמר לעיל טעם דר' אליעזר מוהיתה לאיש אחר ולא יליף מאיסורי כהונה הילכך פרכינן לר"ע איסור כהונה שאני ולא תיקשי לרבי אליעזר: **והא איהו נמי מיפרך פרכיה**. לר' אליעזר להמן בברייתא: **מקיש קודמי הויה שניה**. לך פנוי שבה בין גירושין לנשואין: **לקודמי הויה ראשונה**. לגד פנוי שהיה בה קודם קידושין של ראשון דהא איתקוש דכתיב לעיל מיניה כי יקח איש וגו' היינו קידושי ראשון והיתה לאיש אחר היינו קידושי שני: **שזה אוסר וזה מתיר**. נישואי בעלה הראשון אסרוה על זה ונישואי שני יתירוה לו: **בחרטה**. שפותח פתח לנודר בדברים הבאים לו ע"י נדר זה שאילו ידע מתחילה שכן עתיד להיות לא היה נודר נמצא שמתחילתו אינו נדר: **והרי הפרת הבעל**. שהוא בלא חרטה: **על דעת בעלה**. על מנת שאם ירצה ואם לאו לא יהא נדר: **ורבנן**. כל הנך רבנן דלעיל דלא ילפי מהכא פירכייהו: **אין זה כריתות**. שאין מפרידן אלא המות דעד יום מותה קשורה בו: **ה"ז כריתות**. מיד והיא תקיים התנאי: **היום אי את אשתי**. נתן לה גט ואמר לה היום לבדו יהו גירושין ולמחר לא יהו גירושין דשייר בגיטא מהו: **תיבעי לר' אליעזר**. דמכשיר בשיור: **תיבעי לרבנן**. דפסלי בשיור: **כיון דפסקה**. מיניה היום לגמרי אלא כל אדם: **פסקה**. לכל אדם לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הלכך אין תנאי זה כלום: מאי

רבא כרבי ינאי משום זקן אחד סבירא ליה. וא"ת א"כ ר' יוסי דקאמר רואה אני את דברי רבי אלעזר בן עזריה מדברי כולן ואית ליה הני פירכי סבר נמי כר' ינאי משום זקן אחד א"כ תיקשי (א) לר' יוחנן דפליג לעיל אר' ינאי וי"ל דאיכא למימר דרואה אני את דברי רבי אלעזר לא משום הני פירכי קאמר וא"ת כיון דר"א מקרא יליף הכהו זקנים מה משיבין על דבריו דגזירת הכתוב הוא וי"ל דמשום דיש להשיב על דבריו מסתבר לאוקמי קרא טפי כדדרשי רבנן: **מה** קודמי הויה ראשונה דלא אגידא ביה כו'. אע"ג דלגמרי על כרחיך לא דמו דהא בקודמי הויה ראשונה שרי לכ"ע ובקודמי הויה שניה אסורה לקרובי בעלה הראשון מ"מ הוקשו לענין כי היכי דלא הוי אשת איש מעיקרא ה"נ בעיא בקודמי הויה שניה שתהא מופקעת לגמרי ממנו מדין אשת איש ולא תהא אגידא ביה כלל: *__מודה__ ר"א במגרש כו'. תימה למאן מודה דלרבנן דפליגי עליה לא הויא גט ואינה מותרת לשום אדם: **ואידך** כרת כריתות לא דרשי. והא דרבי יוסי הגלילי דהוי בכלל רבנן דריש בפ"ב (לעיל דף כא:) כרת כריתות והכא קאמר דלא דרשי היינו דלא דרשי ליה להאות דרשא אלא לדרשא אחרינא: **כל** ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי וחיי פלוני ה"ז כריתות. תימה לרבינו יצחק דבפ"ק דיומא (דף יג.) גבי אף אשה אחרת מתקינין לו מייתי מילתא דרבא דהכא בענין אחר דקאמר אלא דאמר לה ע"מ שתמות אחת מכם כו' וקאמר כי האי גוונא מי הוי גיטא והאמר רבא ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות ואין זה כדמסיק הכא ולא כדבעי למימר הכא מעיקרא דלא מידכר כל ימי חייכי ושמא הש"ס אינו חושש ומייתי בכל ענין כל ימי חיי כדבעי למימר מעיקרא וחייכי דאין זה כריתות כדמסיק ומיהו קשה לר"י התם אמאי לא הוי כריתות בעל מנת שתמות אחת מכם דמאי שנא מחיי פלוני דהוי כריתות דבשביל דתלה אף במיתתה לא גרע: **כיון** דפסקה פסקה. הכא לא קאמר או דלמא לא שנא כדאמרינן לעיל דמיד כשאמר כיון דפסקה פסקה הבין שכן הוא: מסתברא

י א ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' א ופ"ח מהל' נדרים הלכה ה סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף א:
יא ג מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ב:
יב ד ה מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף כ:

[לעיל פב:]

[שייך לע"א]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה רבא וכו' תיקשי לרבנן דפליגי לעיל אר' ינאי:

תוספתא פ"ז ע"ש

שבת מו: נדה מו: נדרים עג: עד. יבמות כט:

[תוספתא ספ"ה] עירובין טו: סוכה כד: לעיל כח: יומא יג. [קדושין ס.]

[יומא יג.]

[לקמן פו.] [נדרים כג.]

תוספות רי"ד

תניא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד ל' יום הרי זה כריתות. אמר רבא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות מ"ט חיי פלוני דאפשר דמיית ומקיימית ליה לתנאיה חיי דידיה נמי אפשר דמיית ומקיימית ליה לתנאיה אלא אימא כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות ומכאן מוכיח שמיד מותרת לינשא ואינה צריכה להמתין עד שימות אותו פלוני דאי איתא שצריכה להמתין א"כ הרבה יש בידיהן שאילו אמר כל ימי חיי אסורה להנשא כל ימי חייו ולאחר מיתתו היא מותרת בלא גט שהיא אלמנה וא"כ אין זה כריתות ואמאי הדר ואמר הרי זה כריתות אלא ודאי לאלתר שריא להלאינסובי ולא חיישינן שמא תעבר על תנאה ונמצא גט בטל ומיבעיא לי א"ל ע"מ שלא תשתי יין עד ק' שנה או עד זמן גדול שהיא תוקין ולא ישלים הזמן מהו מי אמרינן כיון דרובא דעלמא חיין עד ע' דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ככל ימי חייכי דמי ואין זה כריתות או דלמא כיון דאיכא דחיין טפי א' מני אלף הרי זה כריתות וכן כתב בעל ה"ג (א) א"ל כל ימי חיי פלוני ואנסיבא לה לאלתר והוו לה בנין מן בעל שני ומית ליה בעלה ראשון והדר הוו לה בנין לאחר מיתתו ועדיין ההוא פלוני דאתני לתנאה בנויה מיקיים ואי שתי בחיי' לאחר מיתת הבעל הראשון בטיל ליה גט למפרע ובניה קמאי ממזרים בתראי לאו ממזרים ואסורה לשני דכיון דבטל גט למפרע כי דר גבה אשת איש הואי ותנן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל והוי פליגי רבנן דהוו קאמרינן דכיון דבחיי בעלה לא עברה עילויה תנאיה ולאחר מיתה היא דעברה כיון דמית ליה בטיל ליה לתנאיה ולא בטיל ליה גט למפרע [עכ"ל בה"ג] ואינו נ"ל סברת הני רבנן דאם איתא דכיון דמית בעל בטל תנאיה ואם עברה ובטיל תנאיה לא בטיל גיטא למפרע אי הכי אפילו כי אמר לה כל ימי חייכי אמאי אמרינן דאין זה כריתות הא אפשר דמית איהו ברישא ומשתריא למישתי חמרא אלא לאו ש"מ אע"ג דמית בעל ברישא תנאיה לא בטיל והלכך אין זה כריתות דאכתי אסורה לשתות אחר מותו ואי שתיא בטיל ליה גיטא למפרע וה"ה הכי נמי בחיי פלוני אי מיית בעל ברישא ושתיא בחיי אותו פלוני בטיל גיטא למפרע והכי אמרן לעיל בפ' מי שאחזו תניא הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה לו אינה זקוקה ליבם לא נתנה לו זקוקה ליבם רשבג"א נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן היורשין אלמא קיום תנאה דגיטא מהני לאחר מותו וה"ה נמי דמהני בטולי גיטא לאחר

(א) כ"ה בה"ג שלפנינו בהלכות גיטין סי' לט.

גמרא

מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה: ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר אמר רב נחמן ה"ק הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם נשאת לאחר לא תצא ומשום גזרה לא מפקינן מיניה ושרינן אשת איש לעלמא אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן א"ל רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא והא בעי קיומי לתנאה וכי תימא אפשר דמינסבא היום ומיגרשה למחר ומקיימא לתנאה ולהך דפליגת עליה דרב יהודה קמדמית ליה דאתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר הכי השתא התם בדידיה קיימא דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא ולא נאים הכא בדידה קיימא לאיגרושי אלא אמר רבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו לא תנשא שמא יאמרו נשותיהם נותנין במתנה לאחר לא תנשא דבעיא קיומיה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה תניא כוותיה דרבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר ואם נשאת לו לא תצא לאחר תצא: ת"ר ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות ע"מ שתביאי לי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה בן תימא א"ר נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר תנאו בטל ש"מ איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא לאביי כלל לאתויי בשר חזיר לרבא כזה למעוטי בשר חזיר מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני לאביי ניחא לרבא קשיא אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר אפשר דאכלה ולקיא פלוני נמי אפשר דמשחדא ביה בממונא אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדא איסורא אבא ואביך מי עבדי איסורא לרבא כלל לאתויי אבא ואביך כזה למעוטי בשר חזיר לאביי

רש"י

מאי קאמר. האי לא תינשא דקאמר למאן קאמר לאותו פלוני או לכל אדם: **לא תינשא לו.** כדמפרש שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואין לך לעז גדול מזה: **ואם ניסת לאחר לא תצא.** שלא להחזיק תנאי זה: **ומשום הך גזירה לא מפקינן לה.** בתמיה והא לא איתקיים התנאי ובטל הגט: ה"ג אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תינשא לו משום גזירה שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם ניסת לו לא תצא שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא: **הא לאחר תינשא.** והוי גיטא הואיל ולא אמר ע"מ שלא תנשאי אלא לפלוני אלא ע"מ שתנשאי לפלוני סוף סוף הא בעיא לקיומי תנאה: **וכי תימא אפשר דמיגרשה.** מן השני היום ולמחר תינשא לאותו פלוני לקיים תנאה: **ולהא דפליגא עליה דרב יהודה קמדמית לה.** דלא חיישת דלמא לא מיקיים: **שמא יישן למחר.** ונמצא שעבר על נדרו: **ורב נחמן אמר יישן היום.** ולמחר יתקיים תנאו ולא יישן: **דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא.** יקוץ בשרו תמיד בקוץ: **בדידה קיימא לאגרושי.** בתמיה: **מפליגה.** דוחה אותה לגערה בדברי הבאי: **מתני' נמי דיקא.** בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף צד.): **אפשר דאכלה ולקיא.** ולכן תימא גופיה תנאו קיים: **כלל לאתויי בשר חזיר.** קתני כלל אמר ר' יהודה בן תימא: **כזה גט.** דקאמר ר' יהודה בן תימא: **למעוטי בשר חזיר.** דה"ק כזה גט דלאי אפשר לקיימו כלל הלכך תנאו בטל אבל לעבור על דברי תורה אפשר לקיימו באיסור ותלקה על שעברה: **שתבעלי.** גרסינן גבי פלוני וגבי אביו ואביך גרסינן שלא תבעלי: **שתבעלי.** בין בזנות בין בנשואין: **אין חוששין שמא נבעלה להם.** כלומר מותרת ליכנס מיד ואין חוששין שמא תבעל להן ויבטל הגט אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלוני איכו גט שמא תבעל לו דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם: **ואילו גבי אבא ואביך שתבעלי לא קתני.** דניהוי תנאה אלמא לא הוי תנאה: **לאביי ניחא כו'.** [משום דלדידיה לר' יהודה בן תימא אפילו לא יתקיים הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר] אפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה: **אמר לך רבא.** לא דמיא לבשר חזיר דאילו בשר חזיר בידה לקיימו באיסור ושתבעלי לפלוני נמי אפשר דמשחדא ליה בממונא ואם איכו רוצה לבועלה באיסור ישאנה ויבעול בהיתר אלא אבא ואביך בדידה קיימא: **לרבא כלל.** דקתני רבי יהודה בן תימא: **לאתויי אבא ואביך.** דהוי כמי א"א לקיימו: **כזה למעוטי בשר חזיר.** דאפשר לקיימו הוא: ולאביי

תוספות

מסתברא בין לר' אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה. פי' ומגורשת לעולם ואע"ג דלמאי דבעי למימר לרבי אליעזר או דלמא לא שנא משמע דבעי למימר דאין הגט חל אלא אותו היום כמו חוץ מפלוני דלא חל אלא מעלמא מ"מ לישנא דפסקה משמע לגמרי והא דקאמר לקמן (דף פו.) לעולם לאפוקי *(מדרבא אמר רב נחמן) לאו לאפוקי ממש אלא שופרא דשטרא אתקין מיומא דנן ולעלם שלא תטעה לומר שאינה מגורשת אלא אותו יום: **אלא** א"ר נחמן ה"ק. וא"ת דמעיקרא לא אמר כך וי"ל דמעיקרא סבר דאפקעי רבנן קידושין מינה ולבסוף חזר בו שאין נראה לו סברא דבשביל חששא מועטת כזו יפקיעו רבנן קידושין: **ומיגרשה** למחר ומקיים לתנאיה. דהשתא לא שייך שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה כיון דניסאת לאחר בינתים: **הכא** בדידה קיימא לאגרושי. אע"ג דכיון שאינה יכולה לקיים תנאה (א) *הויא אשת איש לזה שנשאת לו עכשיו מ"מ אינה יכולה לקיים תנאה וליכנס בלא גירושין דלעולם צריכה גט מספיקא שמא יתקיים תנאה ותנשא גם לשני ע"י מיתת הראשון או יגרשה וקשה *לרבי יהודה והא ודאי בדידה קיימא לאיגרושי שיכולה לומר מאיס עלי וכייפינן ליה ולפי פי' רש"י ורבינו תם דלא כייפינן ליה ניחא ועוד קשיא דכייפינן ליה לגרשה שהרי היא עליו באיסור אשת איש וא"כ מאי קאמר אטו בדידה קיימא לאיגרושי ואי הוה מפרש בדידה קיימא לאיגרושי ולאיכנסובי דודאי אין בידה שישאנה זה הוי אתי שפיר אך אין הלשון משמע כן וי"ל כיון דמכל מקום יכול הבעל לדחותה לא בדידה קיימא לאיגרושי: **על** מנת שתעלי לרקיע אינו גט. בהשוכר את הפועלים בסופו (ב"מ דף צד.) גרסינן אם נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט ותימה היאך יכול לקיימו וי"ל ע"י שם קשה להרב ר' אלחנן דהוה לן למילף מתנאי בני גד ובני ראובן שיכול לקיימו אבל היכא שלא יוכל לקיימו כי הכא הוה לן למימר דאף על גב דתנאי בטל מעשה קיים כי היכי דילפינן בפרק *מצות חליצה (יבמות דף קו) דבעינן שיוכל לעשות ע"י שליח וי"ל דהתם לא ילפינן אלא שהמעשה יכול לעשות ע"י שליח אבל תנאי אין לחוש אם לא יוכל לעשות ע"י שליח או אינו יכול לעשות כלל: **על** מנת שתבעלי לפלוני ואילו לאבא ולאביך לא קתני. יש ספרים שהוגהו בברייתא ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תבעל להם משום דקשיא להו מאי דייק ואילו לאבא ולאביך לא קתני אבא ואביך מאן דכר שמייהו מיהו משום כן אין צריך להגיה דשפיר דייק מדקתני ע"מ שתבעלי לפלוני משמע דוקא לפלוני דלא חשיב הפלגה בדברים במה שיש שם איסור פנויה אבל אבא ואביך לא: ותיפוק

ותיפוק

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ה וע"ש במ"מ:

[נ"ל מדבעא מיניה רבא מרב נחמן]

יד ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריג סעיף ג:

טו ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף טו:

טז ד מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב וסי' לח סעיף ב:

יז ה טוש"ע שם סימן קמג סעיף יח:

יח ו טוש"ע שם סעי' יג:

גי' רש"ל לא הויא ועי' במהרש"א

יט ז מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יב:

[נ"ל לרבינו]

תוספות רי"ד

לאחר מותו: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לא לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה וזה לזה ולאחר [לא תנשא] דבעיא לקיומה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזירה לא מפקינן לה ואם נשאת לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה שעדיין לא נתקיים התנאי ולא הוי גט: איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל ישן היום שמא ישן למחר נמצא עובר על נדרו למפרע ורב נחמן אמר ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר. עלה בדעתו לומר דפלוגתא דרב יהודה ורב נחמן דפליגי בהא שייכי נמי בהרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ל' יום או כל ימי חיי פלוני דהיא היא דכי היכי דהתם אמר רב נחמן ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר ה"ה הכי נמי נימא הכא תנשא מיד ולא חיישינן שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע וכי היכי דאמר רב יהודה התם אל יישן היום שמא ישן למחר ה"ה הכי נמי הכא לא תנשא עד שישלימו ל' יום או עד שימות אותו פלוני שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע ולא היא דלא דמי דהתם כי אמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אם ישן למחר לא חייל עליה שום איסורא שהאיסור לא יחול אלא על מה שישן אתמול ומאי דהוה הוה והילכך לא זהיר ביה וחיישינן שמא יישן למחר אבל הכא דאי שתיא חמרא חייל עלה איסורא דמיבטיל גיטא והויא אשת איש והיא אסורא מיזהר זהירא בה ולא שתיא והכי אמרינן בנדרים בפ' ואלו מותרין ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום דאי לא זהיר בתנאיה באיסוריה מזהיר זהיר פי' אם יישן היום חל עליו איסורא שלא יישן למחר ולא חיישינן שמא יישן גם למחר שכיון שאסור לו לישן מיזהר זהיר שלא יישן ויעשה אסור אבל בפלוגתא דרב יהודה אם יישן למחר שום איסורא לא חייל עליה השתא אלא תנאה הוי על איסורא דעבר עליה אתמול ומאי דהוה הוה והכי נמי אם תשתה יין חייל עליה איסור אשת איש בין למפרע בין להבא והילכך מיזהר זהירה בה שלא תשתה ומודה בה רב יהודה: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה בן ק' אמה ע"מ שתפרחי באויר ע"מ שתעברי הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן בתירא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שא"א לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דייקא דקתני כל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא שא"א לו לקיימו בסופו תנאו בטל ש"מ: איבעיא להו הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי בשר

מסורת הש"ס

נדרים יד: ע"ש

ב"מ צד. [תוספתא פ"ה]

[ב"מ שם]

[תוספתא פ"ד]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו' הויא אשת איש. נ"ב פי' דהשתא [היינו מקודשת לזה] להיות אשת איש ולזה ותיכנס לפלוני בלא גירושין:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא בדידה וכו' ולפי פרש"י ור"ת. בכתובות דף סג ע"ב: ד"ה על מנת וכו' וי"ל ע"י שם. ע' חגיגה דף יד ע"ב תד"ה נכנסו:

לאביי כלל לאתויי בשר חזיר כזה למעוטי פלוני *[א]מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט לרבא ניחא לאביי קשיא אמר לך אביי מי סברת ד"ה היא הא מני רבנן היא ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אמר רב אדא בריה דרב איקא כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דהוא קא עקר אבל הכא איהי קא עקרה מתקיף לה רבינא כלום קא עקרה איהי אלא לקיומי לתנאי דידיה אישתכח דאיהו קא עקר אלא אמר רבינא [ב]כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דודאי קא עקר אבל הכא מי קאמר לה לא סגיא דלא אכלה [ג]לא תיכול ולא תיגרש: כיצד יעשה יטלנו הימנה וכו': מאן תנא אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא *דתניא ר"ש בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הי גיטך ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבי דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו ליפסל בו לכהונה: כתבו בתוכו: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל [ד]ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להנהו דכתבי גיטי שתקו שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורף דגיטא ת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל שפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב אמר רבי זירא מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן ע"מ אטו חוץ אבל לאחר התורף דברי

ולאביי כוס למעוטי פלוני. דהיינו גט עד שתיבעל לו דבידה להשהידו בממון וישלנה בהיתר: **ותיפוק ליה כו'**. נהי נמי דאפשר לה לקיימו באיסור מיהו תנאי היכי הוי הא הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה וקיימא לן תנאו בטל: **דודאי קא עקר**. שהרי מסר לה קידושין והרי היא אשתו להתחייב בכולן וכי אתני ע"מ שלא יתחייב הוה ליה עוקר: **מאן תנא**. דצריך ליטלנו הימנה ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם: **ר"ש בן אלעזר היא**. בפרק הזורק* אמר לה כנסי שטר חוב זה כו': **אפילו תימא רבי**. דפליג התם עליה דר"ש בן אלעזר: **דילכון אמר**. רב כהנא שהיה משלכם מבבל שעלה לא"י ללמוד תורה מרבי יוחנן כדאמרינן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) ושאל ממנו הרבה דברים ועליו קא"ר יוחנן בכל דוכתי דילכון אמר: **שאני הכא**. משום הכי צריך לחזור וליטלו דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הילכך אי לאו דהדר שקיל לה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו על מנת תנאי ראשון אבל ההוא דהזורק לא זכתה בו לכלום: **כתבו בתוכו תנן**. דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנתא אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים ע"מ כן אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם: **הני מילי**. דבעינן כתבו בתוכו ולא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן היכא דאמר לאחר כתיבת התורף ע"מ שלא תנשאי לפלוני דכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת תנאי לא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן אי לא כתבי ליה בתוכו בהדיא: **אפילו על פה**. שהרי עיקר הגט ע"מ כן נכתב: **קמ"ל**. רב ספרא בתוכו דוקא קאמר: **שתוקי שתקים**. כופו בו שלא יזכיר שום תנאי: **פוסלין בגט**. אם כתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי: **חוץ שפוסל בעל פה**. דהוי שיור בגט: **מחלוקת**. דע"מ דרבי ורבנן בשכתבו לפני התורף: ואוקימנא

ותיפוק ליה דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה. אומר ה"ר אלחנן דקרע את כסותי *ע"מ לפטור אע"ג דנזקין חשיב להו גמרא בערכין (דף ו:) מלוה כתובה בתורה מ"מ לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שמוחל בהדיא אבל ודאי אם היה אומר קרע את כסותי ע"מ שאין לך עלי דין נזק חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כמו בעל מנת שאין לך עלי אונאה*: **אמר** חזקיה ר"ש בן אלעזר היא. הא דתניא בפ"ק (לעיל דף ה:) ולקמן (דף פו.) נמי מייתי המביא גט ולא אמר בפני נכתב וכו' כילד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה אתיא אפילו כרבי דכיון שניתן הגט כהילכתו מן התורה מה שהוא אומר אחר הנתינה בפני נכתב ובפני נחתם לא היה מועיל כלום ועוד דשליח דוקא כשיאמר בשעת נתינה מידק דייק: **רבי** יוחנן אומר אפילו תימא רבי דילכון אמר. מתוך פירוש הקונטרס משמע לחזקיה רבו היה אומר כן דעלה קאי לפי שרב כהנא היה מבבל וחזקיה גם הוא היה מבבל כדאמר בסוכה (דף כ. ודף מד.) עלו ר' חייא ובניו ויסדוה ואין נראה לר"י דהא מסתמא כשפשט רב כהנא לר' יוחנן כמה ספיקות שאל כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) כבר נפטר חזקיה דאילו היה קיים לא היה שואל ספיקותיו ר' יוחנן מרב כהנא אלא מחזקיה שהיה רבו כדאמר באלו קשרים (שבת דף קיב:) דקא"ר יוחנן כבר שנית לנו סנדל וגם רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן ור' יוחנן בעצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה קיים אלא נראה שלתלמידיו מבבל שהיו לפניו היה אומר ר' יוחנן דילכון אמר כך כמו שפירש ר"ת בקידושין בפ"ק (דף כט:) הא לן והא להו ואע"ג דבזבחים בפרק קדשי קדשים (דף נט.) אמר כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי משמע שר"ש ברבי היה עדיין קיים והוא היה גדול ואפילו מר' חייא אביו של חזקיה דהא אגמריה ספר תהלים כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג.) ואין נראה כלל שהיה מניח ר"ש ולומד לפני ר' יוחנן שר' יוחנן היה צריך לרב כהנא דאגמריה כל ספיקי דהוו ליה אלא י"ל דשני פעמים עלה רב כהנא לארץ ישראל*): **אם** כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פירוש לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה ואין כאן כריתות משמע דוקא חוץ דלא הוה כריתות חזר ומחקו פסול אבל שאר מחקין כשרין בגט רק שיעשה קיום המחק לפני שריר וקיים ומ"מ נהגו העולם להחמיר: **מהו** דתימא הני מילי לאחר התורף. פי' כשאמר הבעל אחר התורף אבל אמר הבעל לפני התורף אפילו בעל פה שלא כתבו הסופר פסול שבעל תנאי זה כתבו ואין זה כריתות קמ"ל דאפ"ה כשר דסופר לא כתב אלא ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר ומ"מ אע"ג דמתני' איירי לפני התורף כתבו לאחר התורף נמי פסול כדאמרינן בסמוך ואיבעית אימא לאחר התורף ודברי הכל ור' זירא סבר כרב ספרא דהכא: **שתוקי** שתקיה לבעל כו'. בכל שאר תנאים איירי כדפי' בקונטרס ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי: **כל** התנאים פוסלין בגט. פירש בקונטרס שנכתב בגט ואפילו נתקיימו התנאים ואין נראה לרבינו יצחק דמה שייך לגזור בע"מ שתתני לי מאתים זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך כלל בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא ע"מ שלא תינשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ועוד קשה לרבינו יצחק דא"כ אפילו בעל פה נמי נגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו על פה אפילו נתקיים התנאי ובסמוך מכשיר ר' זירא ע"מ אחר התורף אפילו לרבי אפילו כתבו בתוכו ועוד מדקא מהדרי ליה רבנן כל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב מכלל דבעל פה מודה להו רבי דאינו פוסל ונראה לר"י דכל תנאים אם נתקיימו אפילו נכתבו בגט כשר כמו בעל פה דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפירשנו והכא בלא נתקיים התנאי קאמר רבי דפוסלים בגט כשנכתבו ומחקם דאין מועלת מחיקה בהם כי היכי דאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דע"מ אטו מחיקת חוץ וחכ"א חוץ שפוסל בעל פה פירוש בשעת נתינה פוסל בכתב אפילו נמחק משום דלא נכתב לשם כריתות ע"מ שאין פוסל על פה משום דהוי כריתות אינו פוסל בכתב אע"פ שלדעת התנאי נכתב אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקו אע"פ שלא קיימה ולא דמי לעל מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך דאמרינן במי שאחזו (לעיל דף עד:) דאינה מגורשת דהיינו דוקא בשעת נתינה אבל בכתב תנאי בגט קודם הנתינה וחזר בו מן התנאי ומחקו כשר ואינה צריכה לקיים אלא רק מה שמתנה עמה בשעת נתינה שאז חלים הגירושין: **אבל** לאחר התורף דברי הכל כשר. נראה לרבינו יהודה דכשר אפילו אמר הבעל קודם כתיבת התורף דבחוץ נמי ליכא פסולא דאורייתא אלא כשנכתב קודם התורף אבל נכתב אחר התורף אפילו אמר בעל קודם לכן לא חשיב נכתב שלא לשם כריתות דאין דעת הסופר לשם תנאי דחוץ לפלוני בשעת כתיבת התורף כיון שלא כתבו בגט עדיין וכיון דבחוץ ליכא פסול דאורייתא בע"מ הוי כשר דלא גזרינן גזירה לגזירה ותדע דרב ספרא דלעיל דקאי כר' זירא דהכא סבר לעיל דבעל פה אינו פוסל אפילו אמר הבעל לפני התורף כשלא נכתב כלל וה"ה כשנכתב אחר התורף שלא נפסל מן התורה מפני שאמר תחילה על פה ומיהו לרבא ודאי אמר הבעל לפני התורף ד"ה פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו על מנת אפילו בעל פה שלא נכתב כלל לא בתחילה ולא בסוף כשלא נתקיים התנאי: דברי

*) [ועי' תוס' מנחות כג: ד"ה כי סליק]

[כדאי' בבא קמא דף נב.]
כ א מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב:
[וע"ע תוס' כתובות נו. ד"ה הרי זו]
כא ב מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה:
כב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' קמג סעיף יב:
כג ד מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ג וע"ש במ"מ ובכ"מ:

תוספות רי"ד

בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכל בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: ואי ק' כיון שקיום הגט תלוי בבעילתו וכל זמן שלא בעל אשת איש היא א"כ היאך מתירין אנו לבעול אשת איש. תשובה הוי ליה גיטא ובעילה באין כאחד כ"ש שהגט קונה למפרע שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואף אם נבעלה לאחרים ביני וביני פטורים הן: אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול פי' כיון שנכתב הגט לשם שיור אע"פ שחזר ומחקו פסול הוא ואין לו תקנה עד שיכתוב א' וסתם מתני' ר' אלעזר היא דלא בעי עדי חתימה והאי דכתיב וכתב לה על כתב הגט קאי דאי ר' מאיר כיון דאמר עדי חתימה כרתי לא איכפת לן בכתיבת הגט כלל כדאמרן בפ' כל הגט אמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר אי נמי י"ל דאפילו תימא ר' מאיר וע"כ לא מכשיר ר' מאיר אלא התם דאיכתיב לשם גירושין אבל האי דלא איכתיב שהרי יש בו שיור אפילו ר' מאיר מודה דפסול: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פי' דוקא אם כתבו בתוכו אין לו תקנה אבל אם התנה ע"פ יש לו תקנה שיחזור ויתננו לה בלי שיור פשיטא כתבו בתוכו תנן פי' דמשמע דוקא בכתיבה מיפסיל לגמרי אבל במימרא לא ומאי איצטריכא רב ספרא לאשמועינן מהו דתימא הני מילי לאחר תורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ נמי פסול קמ"ל רב ספרא דאפילו לפני התורף נמי דוקא אם כתבו אין לו תקנה אבל באמירה יש לו תקנה שיחזור מתנאו ואע"פ שנכתב התורף ע"ד שיור אין בכך כלום כיון שחזר בו ונתנו לה בלי שיור ורבא אמר ל"ש אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ נמי פסול פי' לא שנו מאי דתני כתבו דמשמע ודאי כתבו אבל בפה לא והוי לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו בפה נמי פסול פי' דכיון דאיכתיב תורפו של נט על זה התנאי כאילו נתנו לה על זה התנאי (מאי) דמי ודוקא בחוץ הוא דפסיל רבא ע"פ לפני התורף משום דקסבר דכמאן דאיכתיב תרפו של גט על זה התנאי דמי אבל בע"מ ושאר תנאים לא פסל ע"פ אפילו לפני התורף דהא (או) [אפילו] יהביה לה על תנאי זה לא מיפסיל ואזדא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להני דכתיבי גיטי שתקו שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורפיה דגיטא פי' דאי אתני שום תנאי בעת כתיבת תורפו של גט צריכה האשה לקיים אותו התנאי ואם רוצה הבעל לחזור מתנאו אינו יכול לגרשה באותו הגט עד שיכתוב לה גט אחר והלכתא כרבא ומאי דאמר רבא לקמן מחלוקת לאחר [התורף] אבל לפני התורף דברי הכל פסול דמשמע דכל תנאים דעלמא פוסלין לפני התורף דוקא בכתיבה קאמר ולא בפה: אישתכח השתא דחוץ פוסל לפני התורף אפילו ע"פ וכל תנאים פוסלין לפני התורף בכתיבה אבל ע"פ לא אלא שצריך שיתקיים אותו התנאי שנכתב הגט עליו: ת"ר כל התנאים פוסלין בגט דברי רבי וחכ"א כל שאינו פוסל בפה פוסל בכתב חוץ שפוסל ע"פ פוסל בכתב ע"מ

[תוספתא פ"ד]
[לקמן עח.]
[כתובות נו. פד. קדושין יט: נזיר יא. ב"מ נא. נד. ב"ב קכו: מכות ג:]
לעיל עח.
[שייך לעיל במשנה פב.]

תורה אור

דברי הכל כשר ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל ע"מ לא פסיל איבעית אימא לפני התורף ורבנן ואיבע"א לאחר התורף ודברי הכל ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אטו לפני התורף אבל לפני התורף דברי הכל פסול ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסיל אחר התורף ורבנן היא תני אבוה דרבי אבין קמיה דרבי זירא כתב גט על תנאי דברי הכל פסול דברי הכל פסול והא מיפלג פליגי אלא אימא לדברי הכל כשר והיכי דמי לאחר התורף ולימא הרי זה פסול ורבי תנא דברי הכל אתנייה כשר בפסול מיחלף ליה הרי זה בדברי הכל לא מיחלף ליה: **מתני'** הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קדושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שיש לה עליו קדושין אפילו בעבירה פסול: **גמ'** כללא דרישא לאתויי שאר חייבי כריתות כללא דסיפא לאתויי שאר חייבי לאוין (כגון עמוני ומואבי נתיני מצרי ואדומי) בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו מי אמרינן השתא מיהא לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקידושי אביה אמאי והא בעינן ויצאה והיתה אלא אתיא לכלל הויה הכא נמי אתיא לכלל הויה חוץ מן הנולדים מהו השתא מיהא לא איתיליד או דלמא עתידי דמתיילדי א"ל תניתוה לעבד ולעובד כוכבים אם איתא עבד ועובד כוכבים נמי עבידי דמיגיירי הנך לאו לאיגיורי קיימי הני לאיתילודי קיימי חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דלמא זמנין דמתה אחותה וחזיא ליה אמר ליה תניתוה לעבד ולעובד כוכבים עבד ועובד כוכבים נמי עבידי דמיגיירי גירות לא שכיחא מיתה שכיחא חוץ מזנותיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא שייר בביאה א"ל תניתוה לאבא ולאביך ובמאי אילימא בנשואין אבא ואביך בני נשואין נינהו אלא לאו בזנות ולאבא ולאביך הוא דלא שייר הא לאחר שייר דלמא בנשואין דעבר ואינסיב חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייר או דלמא משכבי אשה כתיב חוץ מהפרת נדריך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא אישה יקימנו ואישה יפירנו כתיב חוץ מתרומתיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא קנין כספו כתיב חוץ מירושתיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא לשארו וירש אותה כתיב חוץ מקידושיך בשטר מהו מי אמרינן אפשר דמקדש לה בכסף ובביאה או דלמא ויצאה והיתה איתקוש הוויות להדדי תיקו: **מתני'** גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי

*) נדרים ה:

ויקרא כ | במדבר ל | ויקרא כב | במדבר כז

ולאוקימנא בחוץ. ברים פירקין ושמעינן מינה דאילו בעל מנת אפילו כתבו בתוכו כשר: אימא דברי הכל כשר כו'. ר' זירא לטעמיה דאוקי פלוגתא בלפני התורף הלכך ד"ה פסול לא משכחת לה: ולימא. ליה רבי זירא לתנא תני ה"ז פסול ולא תיתני דברי הכל ונימא רבי היא: תנא ד"ה אתנייה. ע"כ דברי הכל אתנייה רביה לתנא דאי אתנייה הרי זה לא הוה מיחלף ליה בדברי הכל אפילו שכח גירסא שלו אבל כשר בפסול מיחלף ליה אם שכח שמועתו להכי אמר ליה תני דברי הכל כשר דמסתברא דהכי אגמריה רביה: **מתני'** אלא לאבא ולאביך כו'. לאו שיורא הוא דבלאו איסור אישות נמי לא תפסי להו בה קידושין: אלמנה לכהן גדול. כיון דקידושין תופסין בחייבי לאוין כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף יח:) ולהאי לא תפסי משום איסור אישות שבה אשתכח דשייר בגיטא: ולכל מי שיש לה עליו קדושין. אם היתה פנויה ואפילו בעבירה דאיסור לאו: פסול. דהוי שיור: **גמ'** כללא דרישא. ולכל מי שאין לה עליו קדושין: נתיני. מן הגבעונים שהיו משבעה אומות ואיכא לאו דלא תתחתן בם: מצרי ואדומי. בתוך שלשה דורות שהם באיסור עשה: חוץ מקידושי קטן. חוץ מפלוני וקטן הוא: קטנה מתגרשת. אם קיבלה גיטה לאחר מיתת אביה: בקידושי אביה. כלומר ואפילו קידשה אביה לאיש הזה דהוו להו קדושין גמורין: והא בעינן ויצאה והיתה. דלא מיגרשה אא"כ ראויה לקדש את עצמה לאיש אחר: אלא אתיא לכלל הויה. לאחר זמן וקא חשיב ליה מעכשיו דלא דק קרא למימר דתיהוי השתא בת הויה לענין שיורא כמי הוי שיור: הנולדים. עתידין להולד: או דלמא עתידין דמתילדי. ומיתסרא עליהן מפני *(אשתו) של זה הלכך הוי שיור: עבד ועובד כוכבים נמי. הא מלית למימר בהו עתידי דמיגיירי ואפ"ה לא הוי שיור: השתא מיהת לא חזיא ליה. כל זמן שאחותה קיימת ולא הוי שיור: חוץ מזנותיך. שלא תבעלי בזנות: או דלמא שייר בביאה. בעלמא ולד אישות קרינן בה: אבא ואביך בני נישואין נינהו. דתיסק אדעתיה דבעי לאתנויי בהדה הא לא תפסי בה קדושין: אלא לאו בזנות. ואבא ואביך הוא דלא הוי שיור דבלאו הכי נמי אסירא להו: ודלמא בנישואין. קתני מתני' ואף על גב דלאו אורחא הוא הלכך לאחר הוי שיור אבל בזנות אימא לא הוי שיור: משכבי אשה כתיב. הקיש שני משכבי' לכל דבר: ואישה יפרנו. וכיון דשייר הפרת נדרים לגביה אישה קרינא ביה: מתרומתיך. שאם תנשאי לכהן לא יאכילך בתרומה: קנין כספו. הוא יאכל בו כתיב והאי כיון דלאו בר הכי הוא לא הויא קנין כספו ואשתכח דשייר בקדושין אצל כהנים: חוץ מירושתך. שאם תמותי אני יורשך: ממשפחתו וירש אותה. מכאן שהבעל יורש את אשתו וכיון דלאיהו ירית לה אשתו היא: חוץ מקידושיך בשטר. שאם יקדשוך בשטר לא יהו קידושין כלומר ששייר אחד מדרכי קדושין ולא שייר את כולם: ואיתקש הוויות להדדי. והיכא דשייר חדא מינייהו לא קרינא ביה ויצאה: **מתני'** גופו של גט. עיקר כתב הגט כך יכתבו בו: ודן

[נ"ל אישותו] | [לעיל ל: כתובות פג:] | [כתובות מז: וש"נ]

דברי הכל כשר. אע"ג דבחוץ פסול אפילו אחר התורף כדאמרינן בסמוך ואי בעית אימא לאחר התורף ודברי הכל מ"מ לא גזרינן ביה ע"מ אטו חוץ דחוץ אחר התורף אינו פסול אלא מדרבנן גזירה אטו לפני תורף ולא גזרינן גזירה לגזירה: **רבא** אמר מחלוקת לאחר התורף. דרבי גזר ע"מ דלאחר התורף אטו ע"מ דלפני התורף אע"ג דלפני התורף נמי אינו אלא גזירה אטו חוץ כולה חדא גזירה היא: **אבל** לפני התורף דברי הכל פסול. דגזרינן אטו חוץ ובחוץ הוא פסול גמור אפילו על פה דסבר רבא דלא נכתב לשם כריתות: **ומתני'** דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסול לאחר התורף ורבנן. והוא הדין דבלאו האי טעמא צריך לאוקומי מתני' אחר התורף מדקתני כתבו דמשמע אבל על פה כשר: **תניתוה** קטנה מתגרשת בקידושי אביה. וא"ת ודלמא מן האירוסין איירי ויש לה אב דבת הויה היא ועוד אמאי לא קא מייתי מתניתין דפרק התקבל (לעיל דף סה:) קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה ומוקמינן לה בפ"ב דקדושין (דף מד:) באין לה אב ואור"י דהך ברייתא משמע ליה בכל ענין אפילו אין לה אב או מן הנשואין דאין לאביה רשות בה אבל מתניתין דהתקבל מצי למדחיה בדיש לה אב כדמשמע פשט דמתניתין דקתני בתר הכי ואם אמר אביה כו' והכי הוה בעי למידק בפרק שני דקדושין (דף מד:) דביש לה אב עסקינן: **חוץ** מתרומתיך מהו. פי' בקונטרס שאם תנשאי לכהן לא תאכל בתרומה ואין נראה לר"י דבלאו הכי לא אכלה בתרומה דגרושה מתחללת בביאת כהן ואפילו קידשה ונשאה ולא בא עליה דמשתמרת לביאה פסולה היא אע"ג דאהני מה שמשייר שתהא אסורה לאכול מן התורה מכל מקום נראה דוחק לפרש כן ונראה לפרש חוץ מתרומה שהוא כהן ומגרשה לכל דבר חוץ שלא תיאסר באכילתה אי הוי שיור דקנין כספו אמר רחמנא דע"י קידושין אוכלת בתרומה אם כן עדיין קידושין עליה ואין זה כריתות או דילמא בקידושין הא לא שייר שתוכל להתקדש למי שתרצה וכי האי גוונא פי' בקונטרס עצמו גבי חוץ מירושתך ומהפרת נדריך:

רבי

לה עליו קידושין כשר. פי' דכיון דאסירי עלה מדאורייתא לאו שיור הוא וכשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ולכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה פסול: בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו השתא מיהו לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה ופשט ליה דכיון דאתי לכלל הויה שיורא הוא: חוץ מן הנולדים מהו השתא מיהו לא איתילידו או דלמא עתידי דמתילדי. חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דלמא זמנין דמיתה אחותה וחזיא ליה חוץ מזנותיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא הא שייר בביאה חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייר או דלמא משכבי אשה כתיב: חוץ מהפרת נדריך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא אישה יקימנו ואישה יפרנו כתיב חוץ מתרומתיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא קנין כספו כתיב חוץ מירושתיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא לשארו וירש אותה כתיב חוץ מקידושיך בשטר מהו אפשר דמקדש לה בכסף ובביאה או דלמא והיתה כתיב איתקוש הויות להדדי ואיתוקמו בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: **מתני'** גופו של

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ב:

כה ג ד ה מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף ב:

כו ו ז ח ט י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:

כז כ מיי' שם הלכה ו:

כח ל מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

כט מ מיי' שם פ"א הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף מא:

תוספות רי"ד

ע"מ שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב: א"ר זירא מחלוקת לפני התורף דר' סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן אבל לאחר התורף דברי הכל כשר: ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דר' סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני התורף דברי הכל פסול. פי' ס"ל לרבא כל תנאים דמיכתבי בגיטא מקמי התורף פסול מן התורה שאין זה ספר כריתות כיון שתנאי כתוב בתוכו ואע"פ שהוא תנאי כשר והאשה רוצה לקיימו אלא צריך לכתוב הגט בלי תנאי ואפילו שרוצה להתנות יתנה בעת שמוסרו לה. ור' זירא סבר אם תנאי כשר הוא אינו פוסל ומקרי ספר כריתות כיון שיכולה לקיימו והלכתא כרבא. נמצא מעכשיו לפי פסק ההלכה דלפני התורף פוסל חוץ בין בכתב כגון שכתבו בתוכו בין בעל פה כגון שהודיעו לסופר והסופר כתבו ע"ד כן שאין לו תקנה עולמית לגט זה וע"מ שהוא תנאי כשר הוא פוסל דוקא בכתב שאין לו תקנה עולמית אבל בעל פה לא פסיל אבל מיהו צריך ליתנו לה באותו התנאי כיון שנכתב התורף ע"ד כן ואם רוצה הבעל לחזור מן התנאי ולגרשה בלא תנאי צריך לכתוב לה גט אחר בלא תנאי ולאחר התורף חוץ פוסל דוקא בכתב אבל בעל פה לא פסיל ליה אלא יכול ליתנו לה בלא חוץ והוא כשר וע"מ אינו פוסל אפילו בכתב שכל מה שרוצה להתנות אחר התורף בין בכתב בין בעל פה יכול להתנות ואם רוצה לחזור מתנאו ולגרשה בו בלא תנאי הרשות בידו כיון שהתורף נכתב בלא תנאי: **מתני'** הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תניתוה קטנה וכו' בפס"ד דביש לה אב עסקינן. עי' לעיל דף סד ע"ב תד"ה נערה:

רבי יהודה אומר ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין *גופו של גט שחרור הרי *את בת חורין הרי את לעצמך :

גמ' פשיטא *אמר לה לאשתו הרי את בת חורין לא אמר ולא כלום אמר לה לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר ולא כלום אמר לה לאשה הרי את לעצמך מהו לגמרי קאמר לה או למלאכה קאמר לה א"ל רבינא לרב אשי ת"ש דתנן *גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך ומה עבדא דקני ליה גופיה כי א"ל הרי את לעצמך קני גופיה אשה דלא קני גופה לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי א"ל לעבדו אין לי עסק בך מהו א"ל רב חנין לרב אשי ואמרי לה רב חנין מחוזנאה לרב אשי ת"ש *דתניא המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בך : ר' יהודה אומר ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין : במאי קמיפלגי רבנן סברי *ידים שאין מוכיחות הויין ידים ואף על גב דלא כתב לה ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודן דמוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה אבל לא כתב לה ודן אמרי בדיבורא גרשה ושטרא ראיה בעלמא הוא אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב ודין דמשמע ודין אלא ודן ולא לכתוב איגרת דמשמע איגרת אלא אגרת ולא לכתוב לימהך דמשמע לי מהך ולא לכתוב למחך דמשמע כי חוכא דיתיהוויין דיתיצביין תלתא תלתא יודי"ן דמשמע תהוין ותצביין ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשבוקין דמשמע תריכין ושביקין ולורכיה לוי"ו דכדו דמשמע וכדי ולא ליכתוב לאיתנסבא דמשמע לא יתנסבא אלא להתנסבא איבעיא להו בעינן ודן או לא בעינן ודן תא שמע דאתקין *רבא בגיטי איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלוניתא אינתתיה דהות אינתתיה מן קדם דנא מיומא דנן ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעינן הכא נמי בעינן : מיומא דנן לאפוקי מדרבי יוסי דאמר *זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם לאפוקי

רש"י

ודן די יהוי ליכי מינאי כו'. וזה הספר אשר יהיה ליך מאתי : **ספר תירוכין ואגרת שבוקין.** שצריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה : **גמ' אמר לה לאשתו.** לכתוב בגיטה הרי את בת חורין ולא כתב בו הרי את מותרת לכל אדם : **לא אמר כלום.** דלא שייך בגירושין לשון חירות דבת חורין היא קודם לכן : **אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום.** דלגבי מלאכה לא אפקה מיניה וכיון דשפחה היא ושם שפחה עלה לא משתרי' כמי לבן חורין : **יצא לחירות.** אע"פ שקנסוהו לפדותו עד עשרה בדמיו לא ישתעבד לו עוד : **וצריך גט שחרור.** להתירו בבת ישראל : **שלא כתב עליו אונו.** שטר כשמכרו לעובד כוכבים : **לכשתברח ממנו.** מן העובד כוכבים אם תוכל להמלט מן העובד כוכבים אלמא אין לי עסק בך לשון חירות הוא : **ידים שאין מוכיחות.** בית (א) אחיזה לדבר לאחוז בו ולומר הוכיח שעל ידי ספר זה גירשה אפ"ה הוי בית יד ואמרינן מדכתב גט ויהיב גלי דעתיה דבהאי גיטא גירשה : **בדיבורא.** דאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם : **ראיה בעלמא הוא.** להיות בידה לעדות בכל אשר תלך להראות שהיא פנויה : **לא לכתוב ודין.** דמשמע דין הוא שאגרשך אבל אם איננו דין עלי שאגרשך לא תתגרשי : **ולא לכתוב איגרת.** שיבוקין ביו"ד דמשמע איגרת לשון גג : **ולא לכתוב לימהך להתנסבא לכל מאן דיתיצביין.** דמשמע לי מהך לי תהי מספר הזה ואילך : **אלא למהך.** בלא יו"ד : **ולא לכתוב למחך.** צריך שיבדיל רגלו של ה"י שיהיה אויר בין רגלו לגגו דלא ליתחזי כחי"ת : **דמשמע למחך.** לצחק כלומר מלחק אני בך כי תוכלי : זהו טופס הגט פטרית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דהוית אינתתי מקדמת דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי די תהוויין רשאה ושלטאה בנפשייכי למהך להתנסבא לכל מאן דיתילביין ואינש לא ימחי בידייכי מן יומא דנן ולעלם ודן די יהוי ליכי מינאי גט פטורין וספר תירוכין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל : די תיהוויין רשאה ליעדי ביה תלתא יודי"ן דלופין דיקרי די תיהוויין דאי לא שדיא ביה אלא תרין יודי"ן מיתקרי די *דהויין כשין דעלמא וכן די תילביין דכי כתב תלתא יודי"ן משמע שתהא רשאה להנשא לכל מי שתרצה : **ולורכיה לוי"ו דתירוכין.** יאריך וי"ו שבספר תירוכין ווי"ו שבאגרת שבוקין דאי לא מאריך ליה מיחזי כיו"ד משמע ספר תריכין גרושות דעלמא ושביקין אגרת נשים עזובות דעלמא ולא שלה הוא : **ולורכיה לוי"ו דוכדו.** פטרית יתיכי וי"ו האחרונה מאריך שלא יראה כיו"ד דאי לא מאריך ליה משמע (ב) וכדי כלומר בולא כלום באין ספר כמו כדי נסבה (ר"ה דף ה.) *וכמו ואמרי לה כדי שם חכם (ב"מ דף ב.) : **ולא לכתוב לאיתנסבא.** באלף אלא להתנסבא בה"א שמא ירחיק לא מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא לא תנשא : **מי בעינן.** כלומר הלכה כר"י או כרבנן : **כולהו מי קאמר.** כל שאר דברים הנכתבים בגט כגון די תיהוויין וכו' מי הזכירם רבא בתקנה זו : **אלא.** אע"ג דלא אזכרינהו רבא בעינן דלכתבינהו : **הכא נמי.** ודן בעינן ומיהו רבא לא הוצרך לתקן אלא אלו כדמפרש ואזיל : **מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר.** אין צריך לכתוב מהיום בגט דשכיב מרע דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה לכך תקן רבא בכל הגיטין להיות הסופרים רגילין בו ואע"ג דקיימא לן כר' יוסי בעינן לאפוקי נפשין מפלוגתא שיצא הדבר בהיתר ולא יצא שם פסול אמשפחות ישראל:

לאפוקי

תוספות

רבי יהודה אומר ספר תירוכין ואגרת שבוקין. בספרים לא היה כתוב גט פטורין ובגמרא נמי כי קאמר ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשיבוקין לא קאמר לוי"ו דפטורין ומיהו בפ"ק דנדרים (דף ה:) כתיב בספרים נמי גט פיטורין ונראה דהכא נמי גרסינן ליה דהא ספר כריתות מתרגמינן פיטורין וגם בגיטין רגילין לכותבו : **אע"ג** דלא כתב ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא מיגרשה לה. הכא משמע דפליגי בודן ובריש נדרים משמע דפליגי במינאי דלרבנן הויין ידים ואע"ג דלא כתיב מינאי מגורשת דאין אדם מגרש אשת חברו ואומר ר"י דבתרוייהו פליגי ושם מפורש ולא תיקשי לאביי דאמר התם ידים שאינם מוכיחות הוויין ידים ובסמוך אמר אביי לא ליכתוב ודין ושמא לסופרא דסטרא קאמר הכי : **ולא** ליכתוב איגרת ביו"ד דמשמע איגרא. אע"ג דבאגרת מן הדין אין יו"ד מ"מ איגרא שהוא לשון גג רגילות לכותבו ביו"ד לפי שאינו כתוב בעברי אבל באגרת שהוא לשון אגרת כתוב בעברי בלא יו"ד כדכתיב (אסתר ט) על כל דברי אגרת הזאת וכן כולם כתובין כן ובסדר תיקון שטרות שכתב הרב ר"י ט"ע כתב ולא ליכתוב אגרת בלא וי"ו דמשמע אגרתא בעלמא שאדם שולח לחברו אלא ואגרת בוי"ו דמשמע דקאי אגיטא ואודן דלעיל : **דתהוויין** דתלביין בתלתא יודי"ן. ואומר ר"י שראה בתיקון גיטין קדמונים דחמשה יודי"ן צריכי תלתא יודי"ן ביחד בסוף התיבה ואחר הדל"ת ואחר התי"ו דיתיהוויין דיתילביין וכן כתוב בתיקון שטרות של ה"ר יוסף ט"ע ודי תיהוויין הם שתי תיבות ודי במקום אשר אבל דיתבא על נהר פלוני הכל תיבה אחת כלומר היושבת ואין לכתוב די יתבא אשר יושבת : **ולורכיה** לוי"ו כו'. ושמא אין צריך להאריך אלא כלומר שלא יעשה קצרה שתהא נראית יו"ד וכן רגל ה"א דלמהך להרחיק מן הגג שמא אין צריך להרחיק אלא שלא יחבר בגגה ושמא צריך להאריך הווי"ן ולהרחיק רגל הה"א שלא יטעו העולם בזה ונהגו להאריך ולהרחיק ומיהו ודאי דאין הגט פסול אם לא האריכן וכן הה"א של מהך אם לא הרחיקה יותר מדאי ומעשה בגט שלא היה ניכר היטב בין וי"ו ליו"ד שבא לפני רבינו אליהו והביא תינוק דלא חכים ולא טיפש לקרות אותה התיבה כדאמר במנחות גבי תפילין (דף כט:) זיל אייתי תינוק דלא חכים ולא טיפש אי קרי ויהרג כשר אי לא ייהרג הוא ופסול :

מן

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף מח :
לא ב מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעי' ד :
לב ג מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ג סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף מג :
לג ד מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ד :
לד ה מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף מא :
לה ו מיי' שם סמג שם טור ש"ע שם סעיף פ :
לו ז ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ט :
לז ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג :
לח י מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג :
לט כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף י :
מ ל מ מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יא :
מא נ מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' טו:
מב ס ע מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף קא בהג"ה :

מסורת הש"ס

קדושין ו:
[שם ליתא אתה בן חורין ועי' תוי"ט]
שם.
שם:
שם ולעיל מג: [תוספתא ע"ז פ"ז]
קדושין ה: נדרים ה: נזיר סב.
נ"ל תהוין. יעב"ץ
[ע' תוספות ר"ה ט. ד"ה ולאפוקי וכו' מוכח דגרסתם היה רב ופי' תוס' לעיל עב. ד"ה הכי אמר וכו' וע"ע תוס' לעיל לג: ד"ה משום]
[לעיל עב. וש"נ]
והוי כמו אי נמי

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ידים שאין מוכיחות בית יד אחיזה : (ב) ד"ה ולורכיה לוי"ו וכו' לא מאריך ליה משמע וכדי: נ"ב לשון הרמב"ם ויהיה משמעו וכדי כלומר בתנאי זה אפטור אותך עכ"ל

תוספות רי"ד

של גט הרי את מותרת לכל אדם : רבי יהודה אומר ודן (דיהבי ליך) [דיהוי ליכי] מינאי ספר תירוכין ואגר' שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין. גופו של גט שחרור הרי אתה ב"ח והרי אתה לעצמך . פי' אע"פ שלא כתב בגט אנא פלוני מעיר פלוני פטרית יתיכי פלונית מעיר פלונית אלא הרי את מותרת לכל אדם בלחוד הוי גט כשר שאינו כותב כל זה אלא שיהא ראיה בידה היום ומחר שבעלה גירשה אבל אם העדים מעידים שהוא כתב זה הגט ונתנו לה אע"פ שאין שם שמו ושמה שם עירו ושם עירה כשר הוא ולא מיפסיל אלא בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה דהתם אע"פ שהעדים מעידים שהוא נתנו לה אינו כלום מפני שהוא מזויף מתוכו והוי חספא בעלמא אבל אם לא כתב שם לא שמו ולא שמה הכי נמי דכשר א) בעדות העדים וה"ה נמי אם כתב בגט לשון אחר של גירושין כשר הוא כדאמרינן בפ"ק דקידושין נתן לה גט ואמר הרי את משולחת הרי את מגורש' הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת והאי אמר לה כתב לה הוא פירושו וכדמפרש המורה בהלכתין גבי אמר לה לאשה הרי את לעצמך שהוא כתב לה והכי נמי אם כתב לה אני פלוני גירשתי פלונית אנתתי אע"פ שלא כתב שם הרי את מותרת לכל אדם גט כשר הוא ומבואר יותר מהרי את מותרת לכל אדם כדתנן לקמן חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש את פלונית ופלונית והעדים מלמטה כולן כשרים וינתן לכל אחד ואחד : וג"ל דהא דכתבינן בגט וכדו פטרית ושבקית יתיכי דיתהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין אינו מגופו של גט אלא רוחא דלישנא הוא שאילו היה מגופו של גט שוב לא היה צריך לו עוד והרי את מותרת לכל אדם ואע"ג דאמרינן לקמן לא ליכתוב (למהך)[למחך] ולא לאתנסבא ותהוין ותיצביין בתלתא יודין ולאורכיה לוי"ו דוכדו ותירוכין ושיבוקין הכל הם רוחא דלישנא ולא גופו של גט שאע"פ שלא כתבם כלל הגט כשר בהרי את מותרת לכל אדם לבדו ומאי דאמרינן לקמן במאי דאתקין רב איך פלוני פטר ותריך ית פלונית [אינתתיה] דהות אינתתי מן קדמת דנא מן יומא דין ולעלם ואמרינן לטעמיך כולהו מי קאמר אין פתרונו על דיתהויין וכו' כדמפרש המורה אלא על והרי את מותרת לכל אדם אבל לעולם כל מה שכותבין וכדו פטרית וכו' הכל יתר ורוחא דלישנא הוא ודי לנו בהרי את מותרת לכל אדם בלבד וכן אם כתב וכדו פטרית וכו' די לנו בזה ושוב אינו צריך והרי את מותרת לכל אדם ואי אמרת לעולם שתי הלשונות צריכים לכתוב למהך להתנסבא מתירה לינשא והרי את מותרת לכל אדם מתירה לזנות והילכך אם [לא] כתב את שניהם הגט פסול לא תוכל לאומרו דא"כ מאי דבעי בגמ' חוץ מתזונותיך מהו ליפשוט ליה ממתני' מדמצריך ליה ליכתוב והרי את מותרת לכל אדם בתר דכתב למהך להתנסבא ש"מ דחוץ מתזונותיך פסול אלא לאו ש"מ אינו כותב אלא והרי את מותרת לכל אדם בלבד שמשמע בין בנישואין בין בזנות ולמהך להתנסבא לא צריך אלא ודאי בא' מן הלשונות די וגם במהך להתנסבא בלא הרי את מותרת די וא"ת והלא בחוץ מתזונותיך איתוקם בתיקו ותיקו דאיסורא לחומרא תשובה הני מילי כשכתב בפירוש חוץ מתזונותיך אבל מסתמא כי כתב למהך להתנסבא גם לזנות במשמע שהרי חוץ מתרומותיך ומירושתיך דאיתוקמו נמי בתיקו לא מפרש להו בגיטא ש"מ דלא קפיד תלמודא אלא היכא דפריש חוץ מתרומותיך ומירושתיך אבל בסתמא כשר וה"ה בחוץ מתזונותיך ור' יהודה דבעי ודן דיהוי ליך מינאי היה מצריך א' מב' לשונות הללו וגם ודן . במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים אע"ג דלא כתב לה ודן מוכחא מילתא דבהך גיטא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודין דמוכחא מילתא דבהאי גיטא הוא דמגרש לה אבל לא כתב לה ודין אמרי בדבור בעלמא הוא דמגרש לה וגיטא ראשה בעל פה הוא עיין בפ"ק דנדרים ובשמעתא קמייתא דקידושין : אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא ליכתוב ודין ביו"ד דמשמע דין פי' ודין משמע דין הוא שאגרשיך אבל אם אינו דין לא אגרשיך ולא יהא גט ולא ניכתוב ואיגרת ביו"ד דמשמע איגרא אלא ואגרת פי' אגרת (הפורש) [כמו אגרת הפורים] כתוב בלא יו"ד אבל איגרא היו כותבים ביו"ד ולא ליכתוב לימהך ביו"ד דמשמע לי מהך כלומר ענין כתיבה זו לי תהיי מספר הזה ואילך אלא ליכתוב למהך ויונתן תרגם ותרא כי מתאמצת היא ללכת דחמת ארי מאלמא היא למהך אלא למהך בלי יו"ד ולא ליכתוב למחך בחי"ת דמשמע כחוכא מצחק אני בך ואונקלוס תרגם בסודם אל תבא נפשי ברזהון לא הות נפשי באיתכנשהון במחך הילכך ה"א מבואר [ולא] יכתוב לאיתנסבא באל"ף דמשמע לא יתנסבא אלא בה"א : דתיצביין דתיהוויין בתלתא יודי"ן פי' שאם יכתבם בשני יודין משמע די תהוין על נשים דעלמא וכן דתצביין . אבל השתא דכתיבי בתלתא יודין דתיהויין דתצביין . ולאורוכיה לוא"ו דתירוכין ודשיבוקין דאי לאו משמע תריכין שביקין נשים דעלמא ולאורוכיה לוא"ו דוכדו דאי לאו משמע וכדי כלומר ולא כלום כמו כדי נסבה . נגמר הגט ותקונו (כאן חסר בכת"י):איבעיא להו מיבעיא ודן אי לא פי' הלכה כר' יהודה או כחכמים . ת"ש דאתקין רב בגיטין איך פלוני בן פלוני פטר ותריך ית פלניתא דיהוית אינתתי מן קדמת דנא מן יומא דין ולעלם ואילו הדן לא קאמר ולטעמיך כוליה מי קאמר אלא בעיא ה"נ בעי' עיין בריש פ"ק דקידושין דהויא פלוגתא דאביי ורבא דאביי אמר ידים שאין מוכיחות הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים והוכחתי שם בפ"ק דנדרים דבתרתי פליגי ר' יהודה ורבנן פליגי בודן ופליגי נמי במינאי . מיומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו

של

א) עי' בהג"א רפ"ג דמכילתין שכתב דהאו"ז חולק ע"ז וכתב דאם אינו נכתב בגט שם האיש והאשה פסול והכניס הם מתזרים דאורייתא וכ"ה באו"ז בה' גיטין סימן תשע"ו וע"ש .

ᵃלאפוקי מדבעא מיניה*רבא מרב נחמן דאמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי : גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך: אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא דנן מוצדק לעבדו ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורשום דאיניש לא אית עלוהי ומנוק' מכל מום ומן שחין דנפיק עד טצהר חדת ועתיק מאי אסותיה אמר אביי גינברא ומרתכא וכבריתא וחלא דחמרא ומשחא דזיתא ונטפיק חיורא ושייפי ליה בגדפא דאווזא : **מתני'** *שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הוולד כשר ᵇכתב בכתב ידו ואין עליו עדים ᶜיש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי *אליעזר אומר ᵈאע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים ᵉשאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם : **גמ'** ותו ליכא והא איכא *גט ישן התם לא תצא הכא תצא הניחא למ"ד הכא תצא אלא למ"ד הכא לא תצא מאי איכא למימר התם תינשא לכתחל' הכא דיעבד והא איכא *גט קרח התם הוולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לרבי מאיר (דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר) אלא לרבנן מאי איכא למימר התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד הכא תצא מאי איכא למימר במקושר לא קא מיירי והא *איכא שלום מלכות התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר (התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר) מוקים לה כדרבי מאיר והתם הולד ממזר הכא הולד כשר מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי מנינא דרישא למעוטי הני דאמרן מנינא דסיפא למעוטי הא *דתניא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר (לה) בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים: אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא ארישא פשיטא כתב ידו קתני ואלא אמציעתא הרי יש עליו עדים ᶠאלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ודוקא

רש"י

לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר הרי את אשתי · מהו ופשט ליה כיון דפסקה פסקה אפ"ה תקן דלא לעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט : **מוצדק לעבדו** · דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה : **ופטיר ועטיר מן חרורי** · ופרוש ומופלג מכל חירות כמו הנפטר מרבו (יומא דף נג:): **ועטיר** · כמו עיטרא שטר חלוקה רק הבמות לא סרו (מלכים ב יב) מתרגם לא עטרא : **ומן ערורי מלכא ומלכתא** · ומערעור המלך והמלכה שלא חטא להיות מוכתב למלכות ליהרג שאם היה מוכתב למלכות מקחו בטל כדאמר בב"מ בהשוכר* : **ורשום דאיניש** · רושם סימן שעושין על העבדים כדאמרי' במסכת שבת (דף נח:) : **לא אית עילוי** · מאדם אחר חוץ מן המוכר הזה : **ומנוקה מכל מום** · כמו לסטים מזויין דמקחו בטל : **ומן שחין דנפיק עד טלהר** · ומכל שחין שיצא בפניו עד שתי שנים דמאים למיקם קמיה : **עד טלהר** · בל' פרסי שתי שנים והאי דקא אמרי' *סמפון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין סתמא אבל הכא כיון דאתני מקחו בטל וזה עכשיו אין לו שחין ודרך שחין ישן שהולך לו חוזר עד שתי שנים לפיכך עד ב' שנים מתנה עמו שאם יצא בו אותו שחין עד שתי שנים שיהא מקחו בטל לפי שכבר היה בו המום הזה ולא ראהו : **גינברא** · כמשמעו זנגבי"ל : **ומרתכא** · פסולת סיגי כסף שיוצא ממנו במקום שמתיכין אותו בשעת חפירתו מן ההרים וקורין לו קוגילו"ן: **וכבריתא** · גפרית: **ושייף ליה בגדפא דאווזא** · וסך אותו בנוצה של אווז : **מתני' ואם ניסת הולד כשר** · האי תנא לאו כרבי מאיר סבירא ליה דאמר עדי חתימה כרתי דלרבי מאיר הוולד ממזר (א) ולמאן דמוקי לה בגמ' כרבי מאיר איכא למימר דכתב ידו כמאה עדים דמי ולאו כרבי אלעזר סבירא ליה דאמר עדי מסירה כרתי דהא פליג רבי אלעזר בסיפא אלא כיון דכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינא ביה ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא ומיהו רבנן פסלינהו דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר הלכך לא תינשא ואם ניסת הוולד כשר ודוקא כתב ידו אבל כתב סופר ואין שם עד הוולד ממזר : **זמן** · תקנתא דרבנן משום בת אחותו כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף יז:) הלכך הולד כשר : **אלא עד אחד** · פליגי בה בגמרא איכא למ"ד אכתב ידו קאי אפילו הכי אשמועינן דלכתחלה לא ורישא אשמועינן דאפי' אין בו עד אם ניסת הוולד כשר ואיכא למאן דאמר אכתב סופר קאי ואפי' הכי הוולד כשר דסופר הוה ליה במקום עד שני : **ר' אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים** · ואינו כתב ידו : **אלא שנתנו לה בפני עדים כשר** · לינשא לכתחילה : **תיקון העולם** · שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גירשתיה : **גמ' ותו ליכא** · גיטין פסולין לכתחילה והולד כשר : **והאיכא גט ישן** · דאמרינן לעיל (ב) בגמ' אם ניסת לא תצא : **הכא תצא** · רב ולוי פליגי בה לקמן במתניתין : **התם** · אמרינן בגמ' אם נתגרשה תנשא לכתחלה בפרק הזורק (לעיל עט:) : **הניחא לרבי מאיר** · דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר : **אלא לרבנן** · אי מתני' דהכא דרבנן היא ניתני נמי הכא גט קרח : **התם תצא** · אפילו לרבנן : **שלום מלכות** · דאמרינן בהזורק (שם עט:) כתב לשם מלכות כו' : **מניינא דרישא** · שלשה גיטין פסולין : **מניינא דסיפא** · הרי אלו ג' גיטין פסולין משמע מיעוטא הני ותו לא : **הני דאמרן** · ואשמועינן דמתני' ר"מ היא דאמר התם הולד ממזר : **למעוטי הא דתניא** · דהכא הולד ממזר כר' מאיר ואשמועינן מתני' דברייתא מתרצתא היא דאפילו כה"ג משוי ליה ר"מ ממזר : **אי נימא ארישא** · דליכא שום עד : **אלא אמציעתא** · שפסול משום זמן מה לי כתב ידו מה לי כתב סופר הרי יש עליו עדים : ודוקא

תוספות

מן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא · נראה לר"י דגרסי' איפכא מן ערורי ומן עלולי מלכא ומלכתא דלשון עלילה שייך במלך וערעורי גבי שאר כל אדם : **רושם** · פי' בקונטרס רושם וסימן שעושין לעבדים ואית ספרים דגרסי ורשו דאינשי פי' שאין עליו מלוה : **מן עלולי מלכא** · כן הוא כמו שפי' בקונטרס כאן דמוכתב למלכות הוי מקח טעות כדאמרי' בהאומנין (ב"מ פ.) ובהמוכר פירות (ב"ב צב:) אמרינן בהדיא דאומר לו הרי שלך לפניך ובפ"ק דקידושין (דף יא:) ובפ' אע"פ (כתובות נח.) גבי סימפון בעבדים ליכא דאמר מאי אמרת ליסטים מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו צריך לפרש כמו שפי' ר"ת קלא אית להו ולא שכיחא ולא כמו שפי' בקונטר' התם קלא אית להו וסבר וקביל ומאי דאתקין לכתוב בשטרא לא הוי אלא לשופרא שלא יטעו העולם כמו חרורי דפשיטא שאם משוחרר הוא שהמקח בטל* : **עד טלהר** · והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא אי בברא הא קא חזי ליה אי בגואי לא איכפת ליה היינו במומין שהן עליו עתה אבל באותן שיבאו עליו אחר כך ולא יהיה אז ראוי למיקם קמיה ודאי הוה מקח טעות אף על גב דכי האי גוונא משכחת סימפון בעבדים איכא למימר דהא לא שכיחא : **שלשה גיטין פסולין** · לעיל (דף ג:) פירשתי ומה שפי' בקונטרס דהך משנה לא כרבי אלעזר ולא כר"מ אין נראה דאיכא בגמ' דמוקי לה כר' מאיר : **מוקי להא כר' מאיר** · נראה דלא גרסי' ההיא דאמתני' קאי : **מניינא דסיפא למעוטי הא דתניא כו'** · כל משניות נפיק מחד מיעוטא ממניינא דרישא והך ברייתא ממניינא דסיפא ואשמעינן דמתרצתא היא ורבינו יצחק אומר דהך ברייתא איצטריכא מיעוטא לחוד לפי שיש תקנה אפי' לר"מ אפילו לכתחלה לינשא שיוכל ליטלנו הימנה וליתנו לה קודם נישואין : **אמר רב כתב ידו שנינו כו'** · דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד לא אפי' בספרא מובהק דסבירא ליה לרב חתם סופר שנינו כדפירש בקונט' ורבינו חננאל גרים דוקא כתב ידו ועד הוא דפסול ואם ניסאת הוולד כשר אבל כתב סופר ועד תינשא לכתחילה ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד דוקא בדיעבד כשר והתנן כתב סופר ועד כשר ומשני התם בסופר מובהק וגירסא זו איננה בשום ספר ועוד יש לומר דלרב כתב סופר מובהק ועד כשר לכתחילה אבל בסופר שאינו מובהק ועד פסול אפילו בדיעבד :

יש

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלו סעיף ה :

מד ב מיי' שם פ"א הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' כ :

מה ג מיי' שם הל' כח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכז סעי' א:

מו ד מיי' שם פ"א הל' טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלו סעיף א :

מז ה מיי' שם הל' כד ופ"ג שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם :

מח ו מיי' שם פ"א הל' יד סמג שם טוש"ע שם סימן קל סעיף כ :

[וע"ע תוס' כתובות נח: ותוס' קדושין יא: ד"ה הגהו]

מסורת הש"ס

[לעיל פג:]

[דף פ:]

לעיל ג: יז: ב"ב קעו:

[כתובות נו:]

[ר"ל אלעזר ועי' תוי"ט דגרסי' אלעזר בלא יו"ד וכן בפיסקא דלקמן וככל הסוגיא וכן ברש"י דהכא בכל מקומות איתא רבי אלעזר]

[לעיל עט:]

[לעיל פה:]

ס"א ל"ג

[לעיל עט:]

ב"מ נה: לעיל ה:

תוספות רי"ד

של שטר מוכיח : ולעולם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר(אין) את אשתי מהו פי' המורה אע"ג דרב גופיה יש נוהלין הכא אמר לאפוקי מדר' יוסי משום דבעא לאפוקי נפשיה מפלוגתא ויש מי שאומר דהדר ביה מההוא ועקרה לדר' יוסי דלית הלכתא כותיה אף בשטרות ויש מי שאומר דלכתחלה לא עבדינן כר' יוסי ואי עבד כר' יוסי עבד ויש מי שאומר הלכה כר' יוסי בשטרות אבל לא בגיטין' והנכון בעיני שזהו העיקר שחילוק יש בין שטרות לגיטין כדאמרן לעיל בפ' מי שאחזו במאי דתנן זה גיטיך אם מתי לא אמר כלום אמר רב הונא וחולצת ולא מתיבמת ושקלינן וטרינן בה טובא ומסקינן דר' יוסי אמר זמנו של שטר מוכיח עליו בין בשטר שלאחר מיתה הוא בתוכו וכן בגט שהוא ע"פ אבל רב הונא פשיט ליה דבשטר הלכה כר' יוסי מפני שהתנאי שלאחר מיתה כתוב בתוכו וגם הזמן כתוב בתוכו אבל בגט שהזמן כתוב בתוכו והתנאי שלאחר מיתה אמר לה על פה מספקא ליה אי הלכה כר' יוסי בהא שיועיל זמנו של גט שהוא כתוב לתנאי דלאחר מיתה שהוא בפה ומ"ה אמר חולצת ולא מתיבמת ורב הונא דפסיק הלכה כר' יוסי מרב פשטו ליה כדאמרי' התם א"ל הכי אמר רב הלכה כר' יוסי וכמו שרב הונא חולק בין גט לשטר דבשטר פסק הלכה כר' יוסי ובגט לא ה"ה הכי נמי חולק רב אע"ג דפסק הלכה כר' יוסי בשטרות בגטין לא נראו לו דבריו ומ"ה אמרינן לאפוקי מדר' יוסי ולא ק' דידיה אדידיה' והתקין שיכתבו בגיטין כך כדי שיהו רגילין להרגיל את ש"מ לומר כך בשעה שנותנו לה מהיום אם מתי אבל אם השכיב מרע לא אמר בפיו מהיום הכתיבה שאנו כותבין בתוך הגט מיומא דין אינה מועלת כלום דהא לר' יוסי כך מועיל זמן הגט כמו מהיום לרבנן ורב הונא ס"ל כר' יוסי ואפ"ה קאמר דלא מהני זמן שהוא ככתיבה לתנאי דלאחר מיתה שהוא בפה (והם) [וה"ה]הכי לרבנן אע"ג דכתיב מהיום לא מהני לתנאי דהוא ע"פ כדפריש המורה ד"ל חזר בו מניה שכתב מהיום ולא נתנו לה אלא שיקנה לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה' וזה הטעם צריך לתת לחבר שהוא יודע מה כתוב בגט אבל ההדיוטות שאין יודעים מה כתוב בו בלתי, זה הטעם אינו כלום שהרי אנו מלמדין אותו שיאמר לה הרי זה גיטיך אם (א) נראה דצ"ל אי הוי גיטא או לא ולכן אנו כותבין בגט ולעלם ואף דאינו מועיל כלום כו'.

מתי הנה כל כונתו היא להקנותו לה לאחר מיתת ומה יודע הוא שבגט כתוב בו מהיום בודאי עיקר הגט אין צריך הבעל לדעת אותו כראוי והבעל יאמר לה הרי זה גיטיך והיא מגורשת שספר כריתות נתן לה ואינו צריך שיבין הוא דברי הספר שאם היה צ"ל לה דברי הספר בפה היו זקוקין להבינו אלא כיון שאין האשה מתגרשת אלא בספר ולא בדברים אע"פ שאינו יודע מה כתוב בו היא מגורשת באומרו לה הרי זה גיטיך אבל התנאי שתלוי באמירת הבעל מה יועיל לכתבו בגט והבעל לא יבין בו הלכך הטעם שנתן המורה שמא חזר בו אין ראוי לתתו אלא לחבר לא להדיוטות ולפיכך תיקן רב שיכתבו בו מיומא דין שיעידו העדים כי כך אמר הבעל כשהיה ש"מ כדי שיהיו זריזין ללמד ש"מ לומר כך שאם לא יאמר כך נמצא שמעידין עדות שקר (ויגיד עליו דינו) ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן אילו אמר הבעל היום אי את אשתי ולמחר את אשתי א)ואנו כותבין גט ולעלם מועיל כלום אלא תקן שיכתבו כך כדי להרגילם בכך שאם הבעל רוצה לומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי שישתקוהו ליתן גט לצמיתות כמו שכותבים בגט ולעלם ותהא עדותן קיימת וה"ה הכי נמי מיומא דין ולעלם תקן לכותבו בגיטין בעבור ש"מ שיתן גט לאשתו בתנאי אם מתי שיהו מרגילים אותו לומר מהיום ולא יסמכו על זמן שכתבו בגט כר' יוסי ותהא עדותן קיימת שכותבין בגט מהיום ודומה זה למאי דאמרי' בפ' הזהב אמר רב ששת בריה דרב אידי כמאן כתבי' האידנא במנא דכשר למקנייא ביה במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין בפירות' דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין במורינא ' למקניא לאפוקי מר' לוי דאמר קונין בכליו של מקנה ביה למעוטי מטבע שכל זה שאנו כותבין בשטרות הוא כדי להרגילם שלא יעשום בענין אחר שאם יעשום בענין אחר מה מועלת כתיבתם הלא הן מעידים שקר אלא ודאי העיקר הוא שהם יעשו כך ועל מה שעשו הם אנו מעידים ' גם הנה בש"מ צריך לומר מהיום ואנו מעידים שכך אמר ' והכי הוא משמעות דברי רב מדקאמר איך פלוני פטר ותריך וזהו לשון עדות שמעידים העדים כי כך היה המעשה : גופו של גט שחרור הרי את בן חורין הרי את לעצמך אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא מוצדק לעבדו ופטור ועטור מן חרורי ומן עלולי מלכא ומלכתא ורשם דאינש לית עילוהי מנוקה מכל מום ומכל שחין דנפיק ביה עד שצהר וחדת ועתיק פי' מוצדק לעבדו דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו ופטור ועטור מן חרורי פרוש ומופלג מכל חירות כמו הנפטר מרבו ועטור כמו עטרא שטר הלוקה רק הבמות לא סרו תרגומי' לא עטרא ומן ערורי מלכא ומלכתא פי' מערעור (ועלילות) המלך והמלכה שלא חטא שיהא מוכתב למלכות שאם היה מוכתב למלכות מקחו בטל כדאמרינן בהשוכר בבבא מציעא רושם סימן שעושין על העבדים כדאמרן במס' שבת לא איתא עילויה מאדם אחר חוץ מן המוכר הזה ומנוקה מכל מום ומכל שחין שיצא בפניו עד ב' שנים דמאים למיקם קמיה שצהר בלשון פרסי ב' שנים דהאי דאמרי' סמפון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין סתמא אבל הכא דאתני מקחו בטל ואלה מוכי שחין קודם שיתגלו עליהם השחינים יש חולי בגופן שמחמת אותו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואם ניסת וכו' דלר' מאיר הוולד ממזר (ולמאן דמוקי לה וכו' כמאה עדים דמי) תא"מ ונ"ב נ"ל הגה"ה היא ומתוס' דרפ"ק נקטו לפרש כך : (ב) ד"ה והאיכא וכו' לעיל כ"ב דף עט ע"ב :

ודוקא כתב ידו ועד [א]אבל כתב סופר ועד לא ושמואל אמר אפי' כתב סופר ועד שהרי שנינו *כתב סופר ועד כשר ורב מי דמי התם תינשא לכתחילה הכא דיעבד ושמואל לא קשיא הא בספרא דמובהק והא בספרא דלא מובהק וכן אמר ר' יוחנן (כתב ידו שנינו) אמר ליה רבי אלעזר הרי יש עליו עדים אמר ליה אסיפא זימנין אמר רב תצא זימנין אמר רב לא תצא הא כיצד יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא מתיב מר זוטרא בר טוביה *[ב]וכולן שהיו בהן ספק קידושין או ספק גירושין הרי אלו חולצות ולא מתיבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי זה ספק גירושין ואי אמרת לא תצא צרתה אתיא ליבומי תתיבם ואין בכך כלום חששא דרבנן היא לוי אמר לעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן [ג]לעולם לא תצא וכן אמר להו ר' יוחנן לבני ר' חלפתא דמן *הונא הכי אמר אבוכון *לעולם לא תצא וקרצית שבעמיר אינה פוסלת במי חטאת מאי קרצית אמר אביי דידבתא דביני כיפי מתיב רב דניאל בר רב קטינא *[ד]כל העופות פוסלין במי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואם איתא ניתני חוץ מיונה וקרצית לא פסיקא ליה דגדולה לא פסלה וקטנה פסלה ועד כמה אמר ר' ירמיה ואיתימא ר' אמי עד כזית : ר' אלעזר אומר אף על פי וכו' : *אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל *אמר [ה]אף בשטרות ורב סבר בשטרות לא הא קתני וגובה מנכסים משועבדים רבי אלעזר תרתי אמר ורב סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכן אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' אלעזר בגיטין ורבי ינאי אמר אפילו ריח הגט אין בו ורבי ינאי לית ליה דר' אלעזר הכי קאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו וכן אמר ר' יוסי בר' חנינא אמר ריש לקיש הלכה כרבי אלעזר בגיטין ור' יוחנן אמר אפילו ריח הגט אין בו לימא ר' יוחנן לית ליה דר' אלעזר הכי קאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו שלח ליה ר' אבא בר זבדא למרי בר מר בעי מיניה מרב הונא הלכה כר' אלעזר בגיטין או אין הלכה אדהכי נח נפשיה דרב הונא אמר ליה רבה בריה הכי אמר אבא משמיה *דרבא הלכה כר' אלעזר בגיטין ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה משום רבינו אמרו הלכה כר' אלעזר בגיטין דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין איכא דאמרי וחברינו הבקיאין בדבר הלכה ותלמידי רבינו משום רבינו אמרו הלכה כרבי אלעזר בגיטין דאמר רב חסדא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכן כי אתא רבין אמר ר' אלעזר אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין: **מתני'** [ו]שנים ששלחו שני גיטין שוין [°]ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אבד אחד מהן הרי השני בטל [ז]חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כולן כשרין וינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים ניקרין עמו כשר : **גמ'** מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כר' אלעזר דאי ר' אלעזר *כיון דאמר [ח]עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה אביי אמר אפי' תימא ר' אלעזר אימא דבעי ר' אלעזר כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי: חמשה שכתבו כלל כו' : היכי דמי כלל היכי דמי טופס אמר רבי יוחנן [ט]זמן אחד לכולן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר
אפילו

רש"י

ודוקא כתב ידו ועד · הוא דאמרינן הולד כשר וכי תימא הא מרישא שמעינן לה דאפילו בלא שום עד הולד כשר אי לאו סיפא הוה אמינא היכא דאיכא עד אחד עם כתב ידו תינשא לכתחלה : דהא תנן · לקמן בפירקין : כתב סופר ועד כשר · כלומר כתב סופר וחתם עד אחד כשר : ורב · אמר לך מי דמי התם כשר לכתחילה משמע דהתם חתם סופר עם העד שניני כדמתרץ לה רבי ירמיה לקמן : ושמואל · לית ליה דרבי ירמיה אלא כתב סופר ולא חתם והייט טעם דכשר לכתחילה בספרא דמובהק ובקי בתורת גיטין ולא יכתבנו אלא אם שמע מפי הבעל: וכן א"ר יוחנן · כרב דאמר כתב ידו שנינו אבל כתב סופר הולד ממזר: הרי יש עליו עדים · ר' אלעזר סבר דאמלעיתא קאי : זימנין אמר רב · בהני שלשה גיטין דמתני' אם ניסת תצא : יש לה בנים · קודם שנודע לנו שבגטו הזה ניסת : לא תצא · שלא להוציא לעז ממזרות על בניה : וכולן · חמש עשרה עריות שאמרו שפוטרות צרותיהן מן החליצה אם היו בהן לבעליהן המת קידושי ספק או שגרשן לפני מותו גירושי ספק נמצאת צרתה ספק שהיא צרת ערוה ופטורה ספק שאינה צרת ערוה וזקוקה ליבם : הרי אלו · הצרות : חולצות · שמא זקוקה היא : ולא מתייבמות · שמא אינה זקוקה ונמצא נושא אשת אח שלא במקום מצוה : וזהו ספק גירושין · דכיון דמדאורייתא כשר זקוקה צרתה ליבם : ואי אמרת לא תצא · אם ניסת בגט זה: אתי למימר · גט זה מעליא וצרתה לאו צרת ערוה היא ואתי ליבומה : ומשנינן תתיבם ואין בכך כלום · כלומר אי אתי ליבומה לא איכפת לן כולי האי דנגזור הא אטו הא דכיון דכשר מדאורייתא חששא דרבנן בעלמא היא ולאו צרת ערוה היא : לעולם לא תצא · ואפי' אין לה בנים : וקרצית שבעמיר כו' · ועוד שמועה זו אמר אביהם דקרצית הנמצאת בעמרים אינה פוסלת במי חטאת אם שתת מהן : מפני שמוצצת · ואינה מחזרת ממים שבפיה לחזור ולטפטף בתוך הכלי דתנן התם* ששתה מהן בהמה חיה ועוף פסולין מפני שמקיאים מפיהם לתוכן וכבר בטלו בפיהן מתורת מי חטאת : דידבתא · זבוב גדול כמין חגב : דביני כיפי · הנמצא בין העמרים : עד כמה · הויא קטנה ופסלה: עד כזית · ומכזית ומעלה הויא גדולה ולא פסלה : והלכה כר' אלעזר בגיטין · דעדי מסירה כרתי ואפילו פסולא דרבנן ליכא אבל לא בשטרות דכתיב בהן וכתוב בספר וחתום בירמיה (נג) בספר המקנה : אפי' בשטרות · דהתם עלה טובה קמ"ל מפני תיקון העולם : והא קתני · מתניתין : גובה מנכסים משועבדים · אם שטר הוא או גט זה גובה כתובה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות (דף פט·) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה : תרתי אמר · בגיטין ושטרות : ריח הגט · ליפסל בכהונה להחמיר וכל שכן להתיר : ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה · הכך דמפרש ואזיל רב חמא בר גוריא : משום רבינו · רב : חברינו · רב חסדא : **מתני'** שני גיטין שוין · בשמותיהן : הרי השני בטל · דלא ידעינן דמאן ניהו : טופס לכל אחד ואחד · בגמ' מפרש לה : את שהעדים נקרים עמו · היינו תחתון אבל עליונים פסולים שמא לא העידו אלא על האחרון : **גמ'** מאן תנא · דקתני דאיכא תקנתא בנותן שניהם לזו ושניהם לזו : דלא כר' אלעזר · אלא כר' מאיר הלכך כל אחת מהן מתגרשת בשלה שהרי בא לידה ועדיו חתומים בו ור' מאיר כיון דלא בעי עדי מסירה שפיר דמי דהא כל גיטין נמי משחתמו העדים אינן יודעין למי יתנן : הא לא ידעי · עדי מסירה בהי מינייהו מיגרשא ואין זו כתיבה לשמה מבוררת ורבי אלעזר כיון דחתימה לשמה לא בעי על כרחיך לשמה דכתיב בקרא אכתב ונתן קאי :
אפילו

תוספות

יש לה בנים לא תצא כו' · וא"ת מאי פריך לעיל הניחא למ"ד לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר ומאי קושיא נימא דבשלום מלכות אפילו יש לה בנים תצא וי"ל דבשלום מלכות נמי כיון דלרבנן הולד כשר יש לה בנים לא תצא :

זרק לה קדושין ספק קרוב כו' · בפ' ד' אחין (יבמות ל:) דייק ואילו בגירושין ספק קרוב לו כו' לא קתני ומפרש לה :

כל העופות פוסלין במי חטאת · טעמא משום שתהא מימיו בכלי אבל משום מלאכה אין נפסל אחר קידוש כדאמרינן בספרי ובמס' פרה (פ"ד מ"ד) ומיהו משום היסח הדעת נראה דנפסלין לאחר קידוש ובמקום אחר הארכתי* :
וליתכשר

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף כ :
ב ב מיי' פ"ו מהל' יבום הל' ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנג סעיף ו :
נא ג מיי' פ"א מהל' גירושין הל' יד ופ"י הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל ס"א וסי' קנ ס"א :
נב ד מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל' יב סמג עשין רלג :
נג ה מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' ב סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' מ סעי' ב וסי' נא סעי' ז :
[וע' תוספות פסחים יח. ד"ה כלנו]
נד ו מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ג :
נה ז מיי' פ"ד מהלכות גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יב :
נו ח מיי' פ"א מהלכות גירושין הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעיף ו וסימן קלג סעיף א :
נז ט מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' קל סעי' ט :

מסורת הש"ס

[לעיל סו: עא: לקמן פז:]
ס"א נ"ב
יבמות ל:
חיפא ס"א
משמיה דרב ס"א
פרה פ"ט מ"ג חולין סב.
[לעיל ד:] כתובות לד:
[עי' תוס' לעיל ד: ד"ה דקי"ל]
[נ"ל דרב]
[פרה פ"ט מ"ג]
[לעיל ע: וס"כ וע' תוס' לעיל ד: ד"ה דקי"ל ותוס' כד: ד"ה לאיזו]

תוספות רי"ד

אותו חולי עתידין לצאת הלכך אע"פ שלא היו השחינים עליו בעת שמכרו כיון שיצאו בו עד ב' שנים אינגלי מילתא שכבר היה נולד החולי בגופו מקודם לכן ולא היה ניכר לבני אדם ומאז היה המקח טעות: מתני' ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד הרי אלו ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא נתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם· פי' כתב בכתב ידו שהוא כק' עדים הולד כשר ולכתחלה פסול דלמא אתיא לאינסובא בכתב ידי סופר דעלמא בלא עדים וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דבעי עדי חתימה יש עליו עדים ואין בו זמן הוא פסול מדרבנן גזירה משום בת אחותו או משום פירי הלכך לכתחלה לא תנשא בו ואם נשאת הולד כשר· יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד גם זה פסול מדרבנן כדמפרש לקמן ור' אלעזר מכשיר אע"פ שאין עליו עדים כלל דקסבר עדי מסירה כרתי ולא בעי עדי חתימה ומקשה והיכא ליכא גיטין דפסולין לכתחלה והולד כשר והאיכא גט ישן התם אי נתגרשה בו לא תצא הכא באלו ג' גיטין אע"פ שהולד כשר תצא הניחא למ"ד לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר פי' פלוגתא דאמוראי היא לקמן בשמעתין : התם בגט ישן אם נתגרשה בו תנשא לכתחילה הכא לכתחילה לא תנשא ואם נישאת לא תצא : והאיכא גט קרחה התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר התם אפילו לרבנן תצא הכא לא תצא: והא איכא שלום מלכות התם הולד ממזר הכא הולד כשר · הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר התם אפילו לרבנן תצא הכא לא תצא : יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד אמר רב ל"ש אלא דוקא כתב ידו ועד אחד אבל כתב סופר ועד לא' פי' דלא תימא כיון דאיכא כתב ידו סגי לן בעד א' וליתכשר לכתחלה אלא אף זה פסול מדרבנן : ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד כשר שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר· ורב מי דמי התם תני כשר ותנשא בו לכתחלה הכא דיעבד אלא חתם סופר שנינו אבל לעולם בכתב סופר ועד פסול ושמואל אמר לא ק' הא בספרא מובהק הא בספרא דלא מובהק פי' אם היה הסופר מובהק וסופר לכל העיר מועלת כתיבתו כמו החתימה עצמה וכשר לכתחלה דאמרינן בודאי הסופר שכתב הגט הוא היה עד שני אבל אם הסופר אינו מובהק סברו העולם כיון שאינו חתום לא היה כשר לעדות דשמא עבד או אשה או א' מקרובי האשה כתבו שאינו כשר לעדות ולא יתקיים הגט זה אלא בעד א' ואתו לאכשורי עד א' בגיטין: וכן א"ר יוחנן כתב ידו שנינו וקי"ל דרב ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כ"ש הכא דקאי רב כר' יוחנן וכתבא דספרא לא מהני מידי : הרי אלו ג' גיטין פסולין זמנין אמר רב תצא וזמנין אמר רב לא תצא הא כיצד יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא: ולוי אמר לעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן לעולם לא
תצא

תוספות רי"ד

תצא וכן הלכה : ר' אלעזר אומר וכו' וגובה האשה כתובתה בגט זה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין וכו' פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל כי אם עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כיון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם להתחים עדים בגט אלא מפני תיקון העולם שמא האשה לא תנשא עכשיו ועדי מסירה ימותו או ילכו להם למדינת הים וכשתבוא האשה להנשא בגט זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא היא כתבה ליה אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו והתמו שבלי רשותו לא היו העדים חותמין ובודאי א) ביד הבעל חתמוהו ואחרי שעתה יוצא מיד האשה בודאי הבעל נתנו לה ולא חיישינן שמא כתב ליתן ולא נתן ונפל ממנו ומצאתו כי היכי דאמרי' בכל שטר מלוה דנפיק מתותי יד המלוה או שטר מכר דנפיק מתותי ידא דלוקח אלא ודאי הבעל נתנו לידה וכשנתנו לה בכשרון נתנו לה בפני עדי מסירה והילכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל ב)מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עדי מסירה ואינה מגורשת דאמר' בינו לבינה נתנו לה · אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות: ורב סבר בשטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים ר' אלעזר תרתי אמר ורב סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא וקי"ל הלכה כשמואל בדיני : מתני' ב' ששלחו ב' גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אם אבד א' מהן הרי השני בטל · ה' שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כשרים ונותן לכל אחד ואחד : היה כותב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראים עמו כשר : ה"ד כלל וה"ד טופס א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר
אפי'

א) נראה דל"ל ובודאי שע"פ דברי הבעל חתמוהו וכו' · ב) אולי צ"ל אבל בלא עדי חתימה אפילו ידוע שנתן לה בעלה הגט ואינה מביאה עדי מסירה אינה מגורשת וכו' .

גליון הש"ס מתני' ונתערבו נותן שניהם · עיין טורי אבן ר"ה כו ע"א ד"ה ואם קול :

אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי טופס אלא היכי דמי כלל דכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית מתקיף לה רבי אבא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ליחוש דלמא כי חתמו סהדי אבתרא הוא דחתימי מי לא *תניא [א]עדים חתומין על שאילת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאילת שלום חתמו לאו איתמר עלה א"ר אבהו [ג]לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר ה"נ [ג]דכתיב ביה פלוני ופלוני ופלוני ותו לרבי יוחנן דאמר זמן לכל אחד זהו טופס מאי איריא משום טופס ותיפוק ליה דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבי יוחנן [ד]דכתיב בהו בחד בשבא בחד בשבא א"ל רבינא לרב אשי לריש לקיש דאמר זמן אחד לכולן נמי טופס הוי (א) והיכי דמי כלל דכתיב ביה הכי אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה *[ה]ולא *לה ולחברתה [ו]דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית א"ל רבינא לרב אשי ומאי שנא מהא *דתניא הכותב כל נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ולאו אוקימנא בשני שטרות תניא כוותיה דר' יוחנן תניא כוותיה דריש לקיש תניא כוותיה דר' יוחנן חמשה שכתבו בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית וזמן אחד לכולן והעדים מלמטה כולן כשרים ותנתן לכל אחת ואחת זמן לכל אחד ואחד והעדים מלמטה [ז]את שהעדים נקראים עמו כשר ר' יהודה בן בתירא אומר אם יש ריוח ביניהן פסול ואם לאו כשר שאין זמן מפסיקן תניא כוותיה דריש לקיש חמשה שכתבו כלל בתוך הגט אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית וזמן אחד לכולן והעדים מלמטה כולן כשרין ותנתן לכל אחת ואחת זמן לכל אחד ואחד וריוח לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראין עמו כשר ר"מ אומר אע"פ שאין ריוח ביניהם פסול שהזמן מפסיקן וריש לקיש מאי איריא זמן לכל אחד ואחד הא אמר זמן אחד לכולן נמי טופס הוי הני מילי היכא דלא ערבינהו מעיקרא אבל הכא דערבינהו מעיקרא אי פליג להו זמן אין אי לא לא:

מתני' [ח]שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושנים עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה ושנים עדים יונים באים מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר *עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין:

גמ' [ט]וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד דהא תנן בן איש פלוני עד כשר דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא וליתכשר האי בראובן בן וליתכשר האי ביעקב עד דהא תנן איש פלוני עד כשר [י]דלא כתב עד ואיבעית אימא [כ]לעולם דכתב עד ודידעינן בהא חתימה דלאו דיעקב הוא ודלמא

רש"י

אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי טופס · לכל אחת ואחת לפסול העליונים (*א"כ כי כתבו איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית) הואיל והזכיר שם איש ואשה יחד לכל אחד ואחד הוי כל חד גט לעצמו ונמצא אחרון מפסיק בעדות ואין עדים מעידים אלא עליו: **לר' יוחנן דאמר כו'** · הואיל וכל איש ואשה נכתבים לבד לבד אמאי כולן כשרים: **על שאילת שלום חתמו** · ולא על הגט: **שאלו** · בשלומו: **פסול** · דהוי מלתא באפי נפשיה ומפסקת: **זמן לכל אחד ואחד** · קא סלקא דעתין ביום שנכתב זה לא נכתב זה: **מאי איריא** · דמפסלי עליונים משום דאין העדים נקראים עמם: **ותיפוק ליה** · דהוו כולהו בר מבתרא נכתבו היום ונחתמו לאחר זמן שהרי לא חתמו העדים עד שנכתב האחרון ונחתם בלילה לאו דוקא אלא משום לישנא דמתני' נקט ליה דתנן בפרק שני (לעיל יז·) נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכ"ש למחר או ליומא אוחרא: **בחד בשבא** · גירש פלוני פלונית והדר כתב בחד בשבא גופיה גירש פלוני פלונית דהשתא לא מיפסלי קמאי אלא משום הפסקה: **דהדר כתב הכי כו'** · דהוו להו כל חד באפי נפשיה ומיהו אהני לישני קמאי לאשמועינן שהעדים ידעו בכל הגיטין הללו: **ומאי שנא הא מהא דתניא כו'** · ועבד גמר לה לה מאשה ולא פסלינן להו משום ולא לה ולחברתה (ב) שמחרר שניהם בבת אחת ודמי לקמייתא דריש לקיש אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית ואמאי בעי למיהדר ומכתב פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית הא הכא כתב כל נכסי לפלוני ופלוני עבדי וקתני קנו כל הנכסים ונמצא כל אחד חציו בן חורין וחציו עבד לחברו ומשחררים זה את זה חצאיהן: **ולאו אוקימנא** · בפרק השולח גט: **בשני שטרות** · שכתב בשטר כל נכסי לפלוני עבדי ובשטר השני כל נכסי נתונים לפלוני עבדי ומסרן להן בבת אחת שלא קדם זה לזה הלכך קנו שניהם דהאי אמר כולהו דידי והאי אמר כולהו דידי: **איש פלוני כו'** · היינו כרבי יוחנן דלא קתני אנו פלוני ופלוני גירשנו כו': **ולריש לקיש** · אמאי קתני בהך דמסייעא ליה זמן לכל אחד ואחד כו' את שהעדים נקראין עמו כשר בלאו זמן לכל אחד ואחד נמי פסילי עליונים: **אבל הכא דערבינהו מעיקרא** · דהא דקתני זמן לכל אחד ואחד כגון דכתב הכי כדקתני רישא אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית בחד בשבת ופלוני גירש פלונית בחד בשבת דכיון דערבינהו מעיקרא אי לא הדר אפסקינהו בזמן לא מיפסקי: **מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה** · ברוחב המגילה: **שנים עברים באים מתחת** · הראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהן שני ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזו אבל חתימת היונים אינה נקראת כחתימת העברים שכשהיוני חותם יוסף בן שמעון בידוע ששמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתן יוסף בן שמעון כלומר בנו של יוסף שמעון ונמצא שם העד חתום על גט שני ושם אביו חתום על הראשון הלכך על כרחך היונים תחת השני חתמו כזה*: **את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר** · אם העבריים חתומים למעלה הימיני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר ובגמרא פריך אידך אמאי מיפסל: **עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד א' יוני באים מתחת זה לתחת זה** · עד עברי ועד יוני באים מתחת גט הימין לתחת גט השמאל ועד עברי ועד יוני עוד תחתיהן באין מתחת השמאל לתחת גט הימין כגון שהיוני הראשון חתם תחת השמאלי יוסף (ג) *בסוף שיטה וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימיני נמצא שמו תחת הימיני דהכי מיפרשא חתימה דידהו בנו של יוסף שמעון נמצא שמתחת גט הימין בא לתחת גט השמאל שם אביו על השמאל ושמו על הימין והעברי השני חתם שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה ושם אביו תחת הימיני בראש שיטה שתחתיה [שלא כדרכו] נמצא בא מתחת גט שני לתחת גט ראשון והיוני השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחת ישמעאל בן תחת הראשון ונפתלי תחת השני נמצא שמו חתום על השני: **שניהם פסולים** · ובגמרא מפרש טעמא: **גמ' וליתכשר קמא בראובן ובתרא בבן יעקב עד** · ויוכשרו שניהם על ידי שני עדים ראשונים: **דהא תנן** · במתניתין בפירקין: **וליתכשר האי בראובן בן** · דמשמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת היונים וזה שחתם תחת השני איש אחר היה ושמו יעקב: **דלא כתיב עד** · ומתניתין דוקא נקט איש פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד: **דלאו יעקב הוא** · אלא (ד) של זה בנו היה: ודלמא

בכך	לירת	בכך	לירת
ראובן	בן	יעקב	עברי
· ·	· ·	יוסף	יווני
בן	שמעון	קהת	עברי
בן	·	לוי	·
ישמעאל	בן	נפתלי	יווני

ס"א ברא"ש

תוספות

וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד · תימה לר"י היכי ליתכשר בראובן הא לא תנא אלא איש פלוני עד כשר אבל איש פלוני בלא עד לא ואור"י דפשיטא ליה דראובן קאי אבן יעקב עד דבתריה והוי כאילו כתב בהדיא דראובן עד:

וליתכשר האי בראובן בן והאי ביעקב עד · פירש בקונטרס דראובן בן משמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת יונים וזה שחתם תחת השני איש אחר היה ושמו יעקב ולפירושו שפי' שחתם כחתימת יונית בחנם פירש שיעקב הוא איש אחר שיוכל לפרש הוא יעקב הוא עצמו בן ראובן ופירוש דחוק לומר שהעברי חתם כדרך חתימת יונים ונראה לפרש דראובן בן דקאמר הוא בן יעקב ולא תם ראובן לכתוב שם יעקב אביו לפי שהוא כתוב וחתום על גט שני ונקרא יפה ראובן בן יעקב:

דידעינן ביה בהאי חתימת ידא דלאו דיעקב · משמע דבסתמא היה לנו לתלות ביעקב אע"ג דבעי קיום חותמין מסתמא השליח שאומר בפני נכתב וכו' מכיר חתימת ידו אי נמי איכא למימר דמיירי בא"י דאין צריך קיום חותמין כיון שאין עליו עוררים: ודלמא

עין משפט נר מצוה

נח א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ג:
נט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט ובהג"ה:
ס ד ה ו מיי' שם הל' יט טוש"ע שם וסע"
סא ז טוש"ע שם סעיף ט:
סב ח מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ח:
סג י טוש"ע שם סעיף יב:
סד כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

[ע' תוס' ערכין טו: ד"ה ורבנן ותוס' לעיל כה: ד"ה בכתיבה]

מסורת הש"ס

ברש"י בתוספתי ליתא לכל זה

ב"ב קעג' [תוספ' פ"ז]

[קדושין יד:]

לעיל מג:

[תוספות על זה לקמן ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' טופס הוי אלא היכי דמי: (ב) רש"י ד"ה ומאי שנא וכו' כשמחרר: (ג) ד"ה עד אחד עברי וכו' תחת השמאלי יוסף בן בסוף שיטה וחזר וחתם שמעון כצ"ל: (ד) ד"ה דלאו יעקב הוא אלא בנו של זה היה:

תוספות רי"ד

אפילו זמן אחד לכולן זהו תופס · ה"ד כלל דכתיב ביה הרי אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית' מתקיף לה ר' אבא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ליחוש כי חתימי שהדי אבתרא הוא דחתימי פי' הואיל וכל שם איש ואשה נכתבים לבד דילמא דעדים אבתרא חתימי ולא אכולהו מי לא תניא עדים החתומים על שאלת שלום בגט חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו ולאו מי איתמר עלה א"ר אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר הכא נמי דכתיב ביה איש פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית פי' שהוא"ו מוסיף על ענין ראשון ומחבר את כולן ואכולהו משהדי: ותו לר' יוחנן דאמר זמן לכל אחד זהו תופס מאי איריא משום תופס תיפוק לי דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה פי' דקס"ד שביום שנכתב זה לא נכתב זה וכולהו הוו נכתבו ביום ונחתמו לאחר זמן א"ל מר קשישא בריה דרב אידי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר' יוחנן דכתיב ביה הכי בחד בשבא בחד בשבא בחד בשבא א"ל רבינא לרב אשי לר"ל דאמר ה"ד כלל דכתב ביה הכי אנו פלוני ופלוני ופלוני גירשנו את נשותינו פלונית ופלונית ופלונית נמצאו ב' נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה דהדר נכתבים פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: מתני' ב' גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עברים באין מתחת זה לזה ושני עדים יונים באין מתחת זה לזה את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר · עד א' עברי ועד א' יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין · פי' ב' גיטין שכתבן זה בצד זה לרוחב המגילה א' מימין וא' משמאל · ושני עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה וכו' וב' עדים עברים חתומים בלשון קודש והיו חתומים מתחת זה לתחת זה שלא היו חתומים שמם ושם אבותם תחת גט אחד כמו שעושין כל העדים החותמים תחת כל גט וכל שטר אלא כתבו שם תחת גט הימיני ושם אבותם תחת השמאלי וכן השני כתב יוסף תחת הימיני בן שמואל תחת השמאלי נמצאת חתימות מושכות מגט זה לגט זה שמותם כתבו תחת הימיני ושמות אבותיהם תחת השמאלי ועוד חזרו וחתמו תחתיהן שני ישראל יונים הדרים בארץ יון ולא חתמו בלשון קודש אלא בלשון יונית והיתה חתימתן נמי מושכת מתחת הימיני לתחת השמאלי ומנהג היונים הוא בשמותם ראובן בן יעקב[יעקב]הוא שם העד וראובן הוא שם האב שכך מתפרש ראובן מי הוא בנו יעקב וחתמו שני היונים כך תחת העברים דן בן נפתלי גד בן אשר דן בן היה כתוב תחת הימיני ונפתלי תחת השמאלי ומתפרש נפתלי בן דן וכן השני גד בן היה כתוב תחת הימיני ואשר תחת השמאלי נמצא עכשיו שני עברים חתומים תחת הימיני ושני עדים יוונים חתומים תחת השמאלי את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר · דהיינו הימיני שהעברים נקראים עמו וקורא אותן ראשונים לפי סדר המשנה דתני שני עדים עברים ושני עדים יונים וגם השמאלי שהעדים נקראים עמו פסול · ומקשה.

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' יח סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' א :
סו ב מיי' פכ"ז מהלכות מלוה הל' ד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף יד :
סז ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז :
סח ד מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעי' ד :
שייך לעיל במשנה
[ד] מיי' שם הל' כג :
סט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :
ע ו מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יד :
עא ז (מיי' שם הל' יב) טוש"ע שם סעי' יא:
עב ח מיי' שם פי"ג הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמט סעי"א :

עיין רש"א

ודלמא בשמא דאבוה חתים לא שביק איניש שמיה וחתים שמא דאבוה ודילמא סימנא שוויה דהא *רב צייר כוורא רבי חנינא חרותא רב חסדא סמ"ך רב הושעיא עי"ן רבה בר רב הונא צייר מכותא לאחציף איניש לשוויי לשמא דאבוה סימנא וליתכשר האי בשני עדים עברים וליתכשר האי בשני עדים יונים דתנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר וכ"ת כיון דמופלג בשני שיטין לא *והאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר הא תני זעירי שניהן כשרין ותנא דידן דלמא *גונדלית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי : עד אחד עברי ועד אחד יוני : וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יוני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יוני דהא תנן עד אחד עברי ועד אחד יוני כשר הא תני זעירי שניהם כשרים ותנא דידן דלמא גונדלית חתים ותלתא אחד וחד אחד : מתני' *שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר חתמו עדים בראש הדף (א) *מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול [ד]הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקרין עמו כשר ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים *באמצע את שהעדים נקרין בסופו כשר גט *שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברי' עד אחד עברי ועד אחד יוני (ב) *כתב סופר ועד כשר *איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר *וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין *כתב חניכתו וחניכתה כשר : גמ' וליחוש דלמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמי ליה זמן דקמא ועדים דבתרא וגזייה לזמן דבתרא ועדים דקמא א"ר אבא אמר רב כשיש ריוח מלמטה ודלמא זמן דבתרא מיגז גזייה כדא"ר אבא א"ר כשיש ריוח מלמטה הבא

ודלמא בשמא דאבוה חתים · דיש לנו לתלות ולהכשיר כיון שחתם אביו תחת גט השני : **ודלמא** סימנא שוויה דהא רב לייר כו' · אע"ג דהתם בעו לאפקועי לשמייהו בדיסקי מעיקרא כדאמר בגט פשוט (ב"ב קסא:) ובהשולח(לעיל לו:) הכא יש להכשיר אע"ג דלא אפקע בשטר מעיקרא כיון ששמו חתום תחת גט הראשון: **דהא** תנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית וכו' · אבל מגופיה דמתני' לא מייתי דקתני את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר ולא מפליג בין כתבו שוה לעדיו לאינו שוה דאיכא לדחויי דבכתבו שוה לעדיו איירי : **עד** אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין · פירש בקונטרס על כל גט חתום עברי ויווני ולפירושו כרלה דגרסינן עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ועד אחד עברי ואחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולים ובגמ' גרים וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ועל אותן שמפרשים שמיירי שהעדים חותמים כדרכם כל חתימה בשיטה אחת הקשה בקונטרס א"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני' פלגינהו עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה ועוד דבגמ' פריך וליתכשר האי בעברי ויווני והאי בעברי ויווני ור"ת מפרש שיש לייסב שכל חתימה מכוונת בשיטה אחת ולא גרסינן במתני' אלא עד אחד עברי ועד אחד יווני ועד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ולא גרסינן מתחת זה וכו' עד לסוף ובגמ' נמי לא גרסינן אלא ולתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ותו לא והכי פירושו *לא מיבעיא אי לא חיישינן לגונדלית דאז יש להכשיר שניהם הראשון בשני עברים והשני בשני יוונים אלא אפילו חיישינן לגונדלית ואי אפשר להכשיר שניהם קמא מיהא ליתכשר בעד אחד עברי [כדרכו] ואחד יווני [גונדלית] והוה מצי למימר דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דכולהו קיימי עליה אלא שלא הוצרך להכשיר הראשון אלא בעברי ויווני ומשני דתנא דידן דחייש לגונדלית פוסל שניהם דחייש דלמא חתמו תלתא אחד וחד אחד עברי הראשון אקמא ועברי השני ושני יוונים אשני וחתם עברי השני גונדלית או יווני הראשון חתם גונדלית אקמא עם שני עברים ויווני האחרון אשני : **חתמו** עדים בראש הדף · וא"ת אמאי איצטריך למתני סיפא הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה דשניהם פסולין היינו בראש הדף וי"ל דאיצטריך למיפסל גגו של עדים כנגד גגו של כתב למאי דמסקינן בגמ' דלא איירי ברמי כי עיברא דמהכא לא שמעינן אלא שרגלי חתימת עדים כנגד גג הכתב אע"פ דהא נמי שמעינן מסיפא איכא למימר דאיצטריך הך דהכא משום דהוה אמינא הך דשניהם פסולין היינו משום דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי נמי אהאי אבל הכא דלאין כאן אלא גט א' א"כ ודאי קיימא עליה חתימה זו וסיפא דסיפא דראשו של זה בצד סופו של זה איצטריך לאשמעינן דלא פסלי מטעם דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי אהאי ולרש"י דגרס מעיקרא סופו של זה בצד סופו של זה לא הוה צריך סיפא דסיפא אלא דכל גווני משמיעט ויש ספרים דלא גרסי לה ובגמ' נמי לא מייתי לה : **וניחוש** דלמא תרי גיטי הוו · ולעיל נמי חיישינן לגונדלית ופסיל אע"ג דלעיל תלינן להכשיר דפריך וליתכשר האי כו' התם משום דאיכא רגלים לדבר שחתם שם אביו תחת הגט השני אם כן עליו נמי חתם הכא

ודלמא בשמא דאבוה חתום · על השני ועל שניהם חתם : **לייר כוורא** · בחתימת ידו ולא היה כותב שמו : **חרותא** · ענף של דקל : **מכותא** · נס שפורשין עליו וילון של ספינה : **שכתבו** · כתב שלו : **וכי סימא כיון דמופלג** · חתימת עדיו שני שיטין מכתבו אותן שיטין שחתמו בהן הבאין מתחת הראשון שמות אבותיהן תו לא מיתכשר דתניא בגט פשוט* הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול : **והאמר חזקיה** · **מילאהו** · לאותו אויר בקרובים כשר דלא קפדינן אלא אאוירא ולא תתמה שהרי אויר פוסל בשלשה בסוכה ססכך פסול פוסל בארבעה : **והתני זעירי** · בהנך תרי גיטי דמתני' שניהם כשרין : **ותנא דידן** · דפסל אחרון קסבר דלמא גונדלית חתום היוונים כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים חתמו : **כולהו אחד** · כולן על ראשון כל שלא כמנהגן קרי גונדלית וראיתי בתשובת הגאונים אדם המשתמש ביד השמאלית קורין לו במקומו גונדלית לפי שמשנה מסדר המשתמשין: **וליתכשר האי בעד** אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני גרסינן : **דלמא גונדלית חתים** · בהני יווניס חיישינן דלמא גונדלית חתים חד מינייהו שמא יוני הראשון חתם כסדר העברי שחתם למעלה הימנו שמו תחילה ואח"כ שם אביו ונמצא שעל השני הוא חתום ועברי שני רואין שעל השני חתום ויון אחרון חתם כמנהגו ונמצא שלשה על השני ואין על הראשון אלא אחד או שמא יון ראשון כדרכו חתם ויון שני אחרון חתם גונדלית כמה שרלה עברים חותמים ונמצאו שני היווניס ועברי ראשון חתומין על הראשון ואין על גט שני אלא אחד הלכך שניהם פסולין הכל פותרין אותה בשיטה אחרת שכל העדים חתמו כל אחד שמו ושם אביו בשיטה אחת מתחת ראשון לשני כמו שפירשתי שני עדים עברים ושני עדים יווניס השנויים ראשונה במשנה ואי אפשר לייסבה כלל ומתניתין לא דייקא הכי דא"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני' מיפלג פלגינהו עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה ובגמ' נמי פריך וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני אלמא כל כמה דלא אמרינן גונדלית חתים הוית חתימה דידהו עברי ויווני על זה ועברי ויווני על זה : **מתני'** **בדף השני** · שאללו ברוחב המגילה שקורין בלשונו קולומי"ל : **מן הצד** · בגליון של ימין הגט או בגליון השמאלי : **או מאחוריו** · בגט פשוט שתקנו עדיו להיות בתוכו : **הקיף** · חיבר זה אלל זה כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:): **שניהם פסולין** · שאין נקרים החתימה לא עם זה ולא עם זה : **סופו של זה בצד סופו של זה את שהעדים נקראין עמו** · שגג חתימת העדים כלפיו כדרך החותמין כשר : **ראשו של זה בצד סופו של זה את שהעדים נקרין בסופו** · שגג חתימה כלפי סופו ולא שרגלי חתימה כלפי ראשו : **וכך היו נקיי הדעת** · נוהגין שלשון קלרה לא היו חותמין עד אלא פלוני בן פלוני : **חניכתו** · שם לווי של משפחה כולה : **גמ'** **וניחוש דלמא תרי גיטי הוו** · אשייר מקלת הגט וכתבו בדף השני קאי דלמא תרי גיטין הוו שלמים והשמאלי נכתב בגובהה של מגילה יותר מן הימיני עד דיתרמו עדים דידיה כלומר גמרו של *)שני כנגד התחלתו של ראשון : **זמן דקמא** · היינו התחלתו ועדים דבתרא הייט סופו כלומר שיטות אחרונות שהעדים חתומין תחתיהן : **וגזייה לזמן דבתרא ועדים דקמא** · חתך סופו של ראשון שהיה שלו מפני תנאי שהיה בו וחתך ראשו של שני והשווהו לתחלתו של ראשון וכון חתיכת סופו של ראשון תיבה אלל תיבה של שיור השני ומגרשה בשני תנאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו : **כשיש ריוח מלמטה** · גליון תחת הראשון דודאי לא נחתך ממנו כלום דלא נכתב בו יותר : **ודלמא זמן דבתרא מינו גזייה** · שמא הגט שלו נמלך מלגמרו ולמעלה הימנו בלדו היה גט אחר כתוב וחתום וכשחזר ונמלך לגרשה חתך עליונו של שני וכוון תיבה אלל תיבה לגמור גט שלו :

*) פי' דהיינו שורה אחרונה

כשיש

[כ"ב דף קסא:]
כ"ב קסא: לעיל לו:
ב"ב קסט:
[ע' בערוך ערך גנדל מאריך בפירוש הזה]
פי' או מן הצד
גי' ירושלמי וכי"ף מלמטה
לעיל יט:
לעיל סו: עח: פו:
ב"ב קסא:
[עי' תוס' לקמן פח: ד"ה וכך וע"ע תוס' לעיל לו: ד"ה והוא]

תוספות רי"ד

ומקשה וליתכשר האי בשני עדים יונים והאי בשני עדים עברים מי לא תנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית כשר פי' גט שכתבו בלשון הקודש ועדיו היו ישראל יונים ותתמו תחתיו ב' יונים כשר והכא נמי ליתכשר גם השמאלי בשני עדים יונים ואע"ג דהתם דמכשר חתמו היונים שמם ושם אבותם תחת הגט והכא האריכו חתימתן וכתבו שמם תחת השמאלי ושם אבותם תחת הימני מה בכך העיקר הוא שמם שהדי גם העברים כתבו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי וכמו שהימני כשר בשני עדים עברים כך יהא גם השמאלי כשר בשני עדים יונים ומהדר הא תני זעירי שניהם כשרין ותנא דידן דילמא גונדלית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי פי' תנא דמתני' דפסל השמאלי משום דחייש דילמא שני עדים היונים לא חתמו כמנהג היוונים אלא היפך ממנהגם וכמנהג העברים חתמו שמקדימין לכתוב שמם ואח"כ שם אביהם וכשחתמו היוני דן בן נפתלי גד בן אשר י"ל דן וגד הם העדים ונפתלי ואשר הם האבות ונמצא שכל ד' העדים אינן חתומים אלא תחת הימני והשמאלי אין עליו עדים כלל ומשום זה הוא פסול . עד א' עברי וכו' שניהן פסולין פי' א' עברי וא' יוני נמשכת חתימתן מתחת הימני לשמאל דהיינו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי ועוד ב' אחרים נמשכת חתימתן מתחת השמאלי לתחת הימני א' עברי וא' יוני שחתם בשטר ראשונה ראובן בן יעקב וכתב ראובן תחת הימני בן יעקב תחת השמאלי וכן נפתלי בן דן שהיה יוני והוא חתום דן בן נפתלי שמקדים שם אביו לשמו נכתב בשיטה שניה דן בן תחת השמאלית ובשיטה שלישית תחת הימני שנמצא עכשיו שמו תחת הימני ושם אביו תחת השמאלית ובשיטה הרביעית חתם יוסף בן שמעון שהוא עד עברי וכתב יוסף בסוף השיטה תחת גט השמאלית ובן שמעון כתב בסוף שטה החמישית תחת גט הימני (ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו ושם אביו תחת הימני) ואשר בן גד יוני שהוא חתום גד בן אשר כתב בשיטה הששית גד בן תחת הימני ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו תחת השמאלית ושם אביו תחת הימני ופוסל התנא את שתיהן · ומקשה וליתכשר האי בעד א' עברי ועד א' יוני והאי בעד א' עברי ועד א' יוני דתנן עד א' עברי ועד א' יוני כשר · ומהדר הא תני זעירי שניהן כשרים ותנא דידן דילמא גונדלית חתם חד מינייהו ולא ידעי הי ניהו והוו להו תלת אחד וחד אחד הילכך שניהן פסולין פי' התם דמכשיר עד א' יוני משום שחתם בין שמו בין שם אביו תחת הגט אבל הכא שנמשכת חתימתן מגט זה לגט זה י"ל שמא א' מהן התם גונדלית · פי' הפך ושינוי מנהגם וחתם כמנהג העברים והילכך היוני הראשון שחתם דן בן נפתלי שמא כמנהג העברים חתם שקידם שם העד לשם אביו ודן הוא העד ועל השני הוא חתום ולא על הראשון ואין בראשון אלא עד א' והוא ראובן בן יעקב והשני שהוא השמאל מעיד דן בן נפתלי ויוסף בן שמעון וגד בן אשר שהוא יוני שחתם כמנהגו . אי נמי יש לומר דן בן נפתלי שהוא יוני הראשון חתם כמנהגו ויש על הגט הימני אחד עברי ואחד יוני וגם היווני השני דהיינו גד בן אשר יש לומר כי חתם גונדלית חתם והקדים שמו לשם אביו ועל הימיני מעיד ואין לשמאלי כ"א עד אחד עברי בלבד משום הכי שניהן פסולין . גונדלית נקראת יד השמאלית ומשום זה כל המשנה מנהגו יקרא גונדלית כאדם שמשנה מנהגו ועושה מלאכתו בידו השמאלית : מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר כתבו העדים בראש הדף מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראים בסופו כשר · גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד א' עברי ועד א' יוני עד א' עברי כשר כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' חלק הגט לשני דפים לרוחב המגילה והשלים הדף הימני ולא הספיק לכתוב בו כל הגט וכתב מקצתו הנשאר בדף השני השמאלי וחתמו העדים מלמטה כשר ולא אמרינן שאין העדים מעידין אלא על מה שכתוב בדף זה שחתמו תחתיו אלא על כל הגט מעידים כתבו העדים בראש הדף ואח"כ כתבו הגט תחת חתימת העדים פסול שדרך העדים לחתום למטה ומעידין על מה שכתוב למעלה וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דאמר עדי חתימה כרתי · או שחתמו העדים מן הצד של גט או בצד ימין או בצד שמאל או שחתמו מאחוריו של גט והיה גט פשוט פסול דמקשר חותמין העדים מאחוריו על הקשרים אבל

הגהות הב"ח (א) במשנה בראש הדף או מן הצד : (ב) שם ועד אחד יוני כשר כתב :

גליון הש"ס מתני' שייר מקלת הגט וכתבו · עיין סוטה דף יז ע"ב תד"ה כתבה :

הכא נמי כשיש ריוח מלמעלה ודלמא אימלוכי אימליך וכתב דכתב הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה ודלמא איתרמי ליה כולי האי לא חיישינן רב אשי אמר דידיעה ביה מתחתא דמגילתא: חתמו עדים בראש הדף [וכו']: איני והא רב חתים מן הצד התם בשגגו כלפי כתב אלא הא דקתני הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין וליחזי הי מינייהו כלפי כתב וליתכשר התם דרמי ליה כעיברא אי הכי סיפא דקתני ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים ניקרין בסופו כשר ואי דרמי בעיברא לאו בהדי האי מיקרי ולאו בהדי האי מיקרי אלא רב בדיסקי הוה חתים: גט שכתבו עברית וכו' כתב סופר ועד כשר: *א"ר ירמיה חתם סופר שנינו א"ר חסדא הא מני ר' יוסי היא ההיא כתובת חתנים דאתיא לקמיה דר' אבהו דהוו ידעי ליה לטופסא ולחתימת ידא דחד סהדא סבר לאכשורה א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו: כתב חניכתו וחניכתה כשר: ת"ר הניכת אבות בגיטין עד י' דורות רבי שמעון בן אלעזר אומר ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דא"ר חנינא כתב חניכת אבות בגיטין עד ג' דורות כמאן כר"ש ב"א אמר רב הונא מאי קראה °כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם א"ר יהושע בן לוי לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה ז' בתי דינים ע"ז ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע בן אלה שנאמר °אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה וחפרה אמר רב אמי *מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים א"ל רב כהנא ורב אסי לרב כתיב ביה בהושע בן אלה °ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב °עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר להו *אותן *פרדסיאות שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבי *אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר רב חסדא [אמר רבי ירמיה] דרש מרימר מאי דכתיב °וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה °החרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים °לונושנתם:

אמר

דברים ד | ירמיה טו | מ"ב יז | שם | דניאל ט | מ"ב כד | דברים ד | תורה אור

רש"י

כשיש ריוח מלמעלה · דודאי לא נכתב בו יותר: **ודלמא אימלוכי אימליך** · מתחילה שלא לגרשה והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגומרו וכמלא הראשון בטל א"כ ה"ל נכתב ביום ונחתם לאחר זמן דהואיל ויש ריוח מלמטה נראין כן הדברים: **הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה** · דבתוך כדי גמר דבור ליכא למימר דמימליך אלא גומר עד לכל אדם ונמלך: **ודלמא הכי איתרמי** · שבתוך כדי גמר דבור חזר בו: **רב אשי אמר** · כולהו קושייתא בהכי מיתרצן כגון דידיעה ביה מתחתא דמגילתא שניכר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבים שדרך עושי קלפים שקושרים אבנים סביב למתוח הקלף ומתחילין לתקנו בסמוך וכשאין ריוח מלמטה עסקינן דליכא למיפרך אימלוכי אימליך: **בשגגו** · של חתימה כלפי כתב הגט דהאי ודאי על גט זה חתם ומתני' בשרגלי החתימה כלפי כתב הגט דאיכא למימר שמא למעלה מאותה חתימה היה כתוב שטר ועליו חתמו העדים: **ליחזי הי מינייהו** · גגו כלפי כתב וליתכשר דודאי עליו חתמו דקס"ד שהעדים חותמין ברוחב הקלף כסדר כתב הגיטין: **דרמו להו כי עיברא** · העדי' מוטלין בין שני הגיטין כבריח לאשי שיטות שלחתימה מחברין הגיטין כבריח הדלת שממשכת באויר הפתח כך הן נמשכין בין אויר שני הגיטין: **אלא רב** · כי חתים מן הצד לא בגיטין ולא בשטרות אלא בדיסקי כשהיה מזמין אנשים לדין לפניו והסופר כותב להם איגרת הזמנה בשמו והוא חותם פעמים מן הצד ואין הקפדה בכך: **חתם סופר** · עם עד אחד: **שנינו** · במשנתנו דכשר דהוה להו ב' עדים ואשמועי' מתני' דלא חיישינן למימר הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וחשו הנך שלוחין לכיסופא דספרא ואחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקמינן בפרק מי שאחזו (לעיל עב.): **הא מני ר' יוסי היא** · דאמר מילי לא מימסרן לשליח: **דהוו ידעי לטופסא** · דשטרא שהיו מכירין כתיבת הסופר וחתימת עד אחד ולא היו מכירין חתימת השני: **עד י' דורות** · הויא חניכה שאם כתבה בגט לא מפסלא למיהוי כשינה שמו ושמה: **בנים** · היינו דור ב': **ובני בנים** · היינו דור ג' ומכאן ואילך קרי ליה ונושנתם: **ז' בתי דינין** · ז' משפחות של מלכים ממלכי ישראל והנך דמלכי יהודה לא חשיב שהיו בימיהם של אלו והוי כב"ד אחד המלך ובנו ובן בנו וכל מלכים שקמו מזרעו אחריו קרי חד בית דין שלום בן יבש וזכריה לא קחשיב לפי שלא מלכו שנה שלמה וכן זמרי אבל עמרי אביו של אחאב על שם בית דינו של אחאב נקרא ומפני שאחאב הרשיע לעשות יותר נקרא הקלקול על שמו בימי הושע בן אלה גלו עשרת השבטים ומההיא שעתא קרי לה חורבן דהיינו אומללה יולדת השבעה שילדה שבע משפחות לע"ז: **עליו עלה** · מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורענות בימיו בתמיה: **פרדסיאות** · שומרים: **אותן שנים שלא עלו** · הואיל שאין מוחה בידם והן לא עלו יגלו וילכו בשבי: **וישקוד** · וימהר כמו כי שוקד אני על דברי מתרגמינן מוחי אנא (ירמיה א): **גלות צדקיהו** · חרבות ירושלים שגלו כולם: **גלות יכניה** · הוא יהויכין קדמה לגלות צדקיהו אחת עשרה שנה וזו היא צדקה שמיהר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקיה לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב בהו החרש והמסגר אלף: **כיון שסוגרין** · הלכה שהם סגורים בה שאינם יודעים להשיב לשואליהם שוב אין לה פותחין אחרים: **עולא אמר** · היינו צדקה שמיהר להביא הרעה לסוף ח' מאות וחמשים דהיינו ב' שנים קודם ונושנתם דהוא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושתים ואם שהו עד ונושנתם היה מתקיים בהן כי אבד תאבדון:

תוספות

הכא נמי כשיש ריוח מלמעלה · מיכן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין בהן ריוח כלל לא למעלה ולא למטה וכן משמע כולה שמעתין דריש גט פשוט (ב"ב דף קסב:) ואמר ה"ר אלחנן דאפ"ה לא חיישינן שמא יחתוך בעל השטר מן השיטין של מעלה לפי שהזמן וכל זכות בעל השטר הוא למעלה ולא יחתוך זכותו: **ודלמא** אימלוכי אימליך · פי' בקונטרס שביטלו ושוב אינו יכול לחזור לגרש בו ואין נראה °דלר"נ דאמר חוזר ומגרש בו מאי איכא למימר ומיהו אמר ה"ר עזרא הנביא דלעיל שנגמר הגט אינו יכול לבטלו אבל כשלא נכתב כולו מודה ר"נ דאינו חוזר ומגרש בו ועוד פי' דה"ל כמו נכתב ביום ונחתם בלילה ואין נראה כי העדים ודאי יזהרו שלא יחתמו על שטר מוקדם ואור"י דנראה לפרש ודלמא אימלוכי כו' דשמא התחיל לכתוב הגט לשם איש אחר ונמלך וסיימו לשם זה וכגון ששמותיהן שוין וכר' אלעזר דלא בעי מוכיח מתוכו א"נ אפי' כר"מ ואימליך קודם שם האיש והאשה:

כולי האי לא חיישי' · היינו דוקא לאמליך בין הרי את למותרת לא חיישי' אבל מ"מ בעינן שיהא ריוח למעלה ולמטה דאי לאו הכי חיישינן דלמא גייז ליה ואיתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה:

אמר רבי ירמיה חתם סופר שניט' · משמע דהלכה כר' ירמיה מדמייתי מרבי ירמיה אהא עובדא משמע דהכי קי"ל חתם סופר ועד כשר בשאר שטרות וכתב סופר ועד פסול אפילו בסופר מובהק ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מובהק ועד ולכתחילה אפילו בגיטין ומ"מ אין להכשיר חתם סופר ועד בגיטין מכח רבי ירמיה דהא לכל אמוראי בסוף פ' התקבל (לעיל סו:) דמכשרי באומר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מיניה חורבה כדאמר התם:

°וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין · שלא היו כותבין אלא איש פלוני בן פלוני ור"ח וכן ר"ת גרסי חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין פירוש שלא היו כותבין אלא חניכתם וחניכת אבות דבגמרא לא איירי בחניכת האיש כדהכא אלא חניכה שהמשפחה נקראת על שמה:

[**מאי** קראה · כי תוליד חד דור בנים תרי דור ובני תרי דור בנים תרי דור הרי ז'] · גליון תוס':

שמע

תוספות רי"ד

אבל גט פשוט צריך שיהו' עדיו מתוכו: הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה שסמך שני ראשי הגט זה אצל זה שהתחיל לכתוב גט א' מאמצע המגילה **ועד** סופה ועוד כתב גט אחר באמצע המגילה ועד סופה השני והעדים חתמו בין שני הראשים שניהם פסולין שאין החתימה עולה לאחד מהם. ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראין בסופו דהיינו התחתון כשר אבל העליון פסול ולא תימא עדים אתרווייהו מסהדי: כתב הסופר ועד כשר · א"ר ירמיה חתם סופר שנינו' פי' חתם סופר עם עד אחד שנינו דכשר · ואשמעינן מתני' דלא חיישינן שמא הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וחשו הנך שלוחין לכיסופא דספרא וחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקימנא בפ' מי שאחזו דהא מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי: ההוא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דר' אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימת ידא דחד שהדא · פי' היתה האשה צריכה לקיים חתימות הכתובה והיו מכירים העדים כתיבת טופס השטר שהוא של סופר פלוני וגם חתימת עד אחד. סבר לאכשורה כדתנן כתב הסופר ועד כשר · אלמא כתיבת הסופר כהחתימת עד אחד דמיא · א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו אבל כתיבת השטר לא מהניא מידי · איש פלוני עד כשר · אע"פ שלא כתב פלוני בן פלוני או אם כתב בן איש פלוני עד כשר אע"פ שלא הזכיר שמו או שכתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין בלשון קצרה ולא היו כותבין עד: כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' כגון שכתב אנא ראובן בר פלוני פסרית יתיכי רחל בת פלונית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אביהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם זה כתב בן פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא' ולא אמרי' כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביה כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול משפחתם ואע"פ שאינו אביו מתייחס על שמו · ת"ר הניכת אבות בגיטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול · פי' ת"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול · כמאן אזלא הא דא"ר חנינא הניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר: אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ פי' אלמא עד שלשה דורות מתיישנים ומשתכחים הראשונים:

מתני'

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ז:

עד ב מיי' פ"ט שם הל' כו סמג שם טוש"ע שם סעיף יח:

[שייך למשנה דלעיל פו:]

[גי' הערוך פרוודאות וע' תענית כח: והוסיב פרוזדאות כו']

מסורת הש"ס

[לעיל סו: עא:]

[עי' רש"ל ות"א ודע שבילקוט ראיתי בנים תרין ובני בנים תרין ונושנתם והששתם ועשיתם הרי כאן שבעה]

[תענית ג: ב"ב קכא:]

סנהדרין לח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ודלמא כו' דלר"נ דאמר חוזר · לעיל דף לב ע"ב:

עה א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלד סעיף ה:
עו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
עז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
עח ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:
עט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
פ ו מיי' פ"כ מהלכות סנהדרין הל' ו סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' א:
פא ז מיי' שם פ"ה הל' ח טוש"ע ח"מ סי' א סעיף א טוש"ע אה"ע סי' קלד סעי' ה:
פב ח מיי' שם הל' ט טוש"ע ח"מ סי' א סעי' א:

בירושלמי איתא מעשה במעשה עובד כוכבים כו' שעשו כמעשה ישראל

פג ט מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כ ופ"י מהל' גירושין הל' כ ופי"ח מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג עשין מח ולאוין קכ טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ד וסי' מו סעי' ז:

[וע' היטב תוס' ב"ב מח: ד"ה גט מעושה]

פד י מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כ ופי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ד וסי' מו סעיף ז:

[וע"ע תוס' סנהדרין ב: ד"ה ליבעי וכו']

תורה אור

אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי הוא: **מתני'** *גט מעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך (וכשר): **גמ'** אמר ר"נ אמר שמואל גט המעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול ופוסל ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו מה נפשך אי עובדי כוכבי' בני עשויי נינהו איתכשורי נמי ליתכשר אי לאו בני עשויי נינהו מיפסל לא ליפסל *אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בעובדי כוכבי' כשר ומה הטעם אמרו פסול שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה בעובד כוכבי' ומפקעת עצמה מיד בעלה אי הכי שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ונהוי (א) שלא כדין כישראל ומפסיל נמי לפסול אלא הא דרב משרשיא *בדותא היא וטעמא מאי כדין בבדין דישראל מיחלף שלא כדין בכדין ישראל לא מיחלף: אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא *היה ר"ט אומר כל מקום שאתה מוצא אגוריאות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להיזקק להם שנאמר °ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא) לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל אנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות *אי הכי גזילות וחבלות נמי כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו: **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת ובלבד שלא יהא שם אמתלא איזו היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא: **גמ'** ואסרינן לה אגברא והא *אמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה ה"ק יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת ומגורשת הרי

שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי · וא"ת כהי דמשנכנסו לארץ עד שגלו יש כל כך מ"מ מאז לא עבדו ע"ז ועוד הקשה ה"ר אלחנן ולמה תאבדו מהר אחר ושכנתם קאמר ואור"י דמתחילה מיד היו עובדי עבודת כוכבים שפסלו של מיכה היה עמהם: **ובעובדי** כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך · אין לפרש דאפי' בענין זה רוצה לומר דבעובדי כוכבים פסול משום לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אע"פ דהעובדי כוכבים מעשין על פי ישראל דאין זה לפני עובדי כוכבים כיון דדייני ישראל מצוים לחובטו דאנו מומחין עצמן יחבטו אותו ולא יכלו לצוות להדיוט לחובטו אלא כמו שפר"ת והעובדי כוכבים חובטין אותו שאז כשר בזה הענין וכן פירש רב יהודאי גאון בהלכות גדולות דבעובדי כוכבים כשר בזה הענין וכן איתא בירושלמי דמכילתין אמר רב ישראל *שעושה כמעשה עובד כוכבים פסול (אפי') באומר איני זן ואיני מפרנס תני ר' חייא עובדי כוכבים שעושין כמעשה ישראל כשר אפי' באומר איני זן ואיני מפרנס והאי דנקט אפי' [באומר] דלא מתכשר בעובדי כוכבים שלא ע"פ ישראל אע"ג דהוי כדין אמר ר' אסי מתני' אמרה כן בעובדי כוכבי' חובטין אותו ואומרי' לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאנו אומרים לך*: **אלא** דרב משרשי' בדותא היא · בח"ה (ב"ב מח: ד"ה דבר) מפורש אמאי מייתי לה הש"ס התם כיון דבדותא היא: **לפניהם** ולא לפני הדיוטות · פי' בקונטרס דקאי אשבעים זקנים דעלו עם משה אע"פ שכתובין בסוף פ' ואלה המשפטים ור"י אומר דאהאלהים קאי דכתיבי בפרשה קאי וכן משמע בהחובל (ב"ק פד:) דמאלהים נפקא לן מומחין דאמר מ"ש נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דאלהים בעינן וליכא ואיצטריך קרא דלפניהם (ב) דלענין עישוי בעינן מומחין*: **ולא** לפני הדיוטות · תימה דמשמע דאיירי קרא בכשרים לדון ואילו בפ"ק דקדושין (דף לה·) ובב"ק (ד' טו·) דרשינן מינה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה ואשה פסולה לדון דתנן בפ' בא סימן (נדה מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל (ב"ק פח·) ובפרק שבועת העדות (דף ל.) וי"ל דכלל דפרק בא סימן באיש איירי כלומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדבורה דכתיב בה (שופטים ד) והיא שופטה את ישראל אין ראיה דאשה כשרה לדון דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם הדינים א"נ שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה מיהו בירושלמי דיומא (פ"ו) יש מעתה דאין אשה מעידה אינה דנה ואומר ר"י דקרא משמע ליה דאיירי בכל ענין בין בדיינין בין בנדונין*): **אי** הכי גזלות וחבלות נמי · וא"ת והא מצינו בכמה מקומות שהיו דנין גזלות וחבלות ההוא רעיא בפ"ק דבבא מציעא (דף ה·) וההוא גברא דגזל פדנא דתורי דחבריה (ב"ק דף צו:) ובכמה מקומות וי"ל דהיו דוחקין אותו ע"י דקבעיה ליה זימנא לא"י ועוד אור"י דגזלות ע"י חבלות קאמר דאין דנין בבבל שחבל בחברו וגזל לו**): **במילתא** דשכיחא כו' · כמו בהודאות והלואות ומה שאנו מקבלים גרים אע"ג דגר צריך ג' מומחין כדאמרי' בהחולץ (יבמות מו:) משפט כתוב ביה אור"י דעבדינן שליחותייהו דחשיב כשכיחא ובהחולץ (גז"ש) נמי משמע שהיו מקבלים גרים בבבל וא"ת היכי עבדינן שליחותייהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן: **והאמר** רב אשי כל קלא דבתר נישואין כו' · וא"ת ולוקמה בתר אירוסין דחיישינן לרב אשי וי"ל דמשמע ליה מתני' אף בתר נישואין ועוד דפסקי' לקמן (דף פט:) דאף קלא דבתר אירוסין לא חיישינן:

*) [וע"ע תוס' ב"ק טו: ד"ה אשר ותוס' שבועות כט: ד"ה שבועת ותוס' יבמות מה: ד"ה מי לא ותוס' נדה מט: ד"ה כל הכשר] **) [וע"ע תוס' ב"ק פד: ד"ה א"נ]

ש"מ מהרה דמרי עלמא · כמנין ושכנתם דהא כתיב כי אבד תאבדון מהר: **מתני' מעושה** · בחזקה: **גמ' כדין** · כגון הנך דאמרינן בהו יוציא ויתן כתובה או שהיתה אסורה לו: **פסול** · להתירה לינשא: **ופוסל** · מן הכהונה משום ריח הגט: **מה נפשך** · דאמרת בעובדי כוכבים בדין פסול ופוסל: **אי עובדי כוכבים בני עשויי** · דדין תורה נינהו לכוף את ישראל בדין: **תולה עצמה בעובד כוכבים** · שוכרת עובד כוכבים אנס לכוף בעלה לגרשה ובאה עליו בעקיפין: **מיפסל נמי ליפסל** · כשלא כדין דישראל הואיל ומדאורייתא בני עשויי נינהו כישראל והא גבי ישראל אמרת שלא כדין פסול ופוסל: **בדותא היא** · דודאי לאו בני עשויי נינהו: **כדין** · דעובדי כוכבים עובדי כוכבים שעישוהו להוציא ובדין תורה אע"ג דלאו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתי למימר ישראל נמי שעישוהו כדין לא פסיל וההוא גיטא מעליא הוא: **שלא כדין** · דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא מיחלף ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל ואתי למימר שלא כדין דישראל נמי לא פסיל ואמרן לעיל דפסיל היא גופה גזירה היא אטו כדין וגזירה לגזירה לא גזרינן: **וקא מעשה אגיטי** · כופה איש להוציא את אשתו בדין: **הדיוטות אנן** · שאין מומחין אלא סמוכין דמיקרו אלהים דיינין ואין סמיכה בח"ל כדאמרי' בפ"ק דסנהדר' (דף יד·): **אגורייאות** · אסיפות כמו אוגר בקיץ (משלי י): **לפניהם** · קאי אשבעים זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה כדכתיב (שמות כד) ואל משה אמר עלה וגו' ואע"פ שנכתבה פרשה זו לאחר מ"ת קודם מתן תורה נאמרה ובנה המזבח והעלו העולה והשלמים ובאותו דם נכנסו לברית: **שליחותייהו** · דבני א"י: **קעבדינן** · הם נתנו לנו רשות: **מידי דהוה** · אדיני ממונות דהלואות דעבדינן שליחותייהו כדאמרי' בסנהד' (דף ב:): **אי הכי גזלות וחבלות נמי** · לעביד שליחותייהו ואנן אמרינן במשנה קמייתא דסנהד' דבעינן ג' מומחין: **מילתא דשכיחא** · הלואה וכן גט: **מתני' יצא שמה בעיר מקודשת** · פנויה שיצא עליה קול פלונית מתקדשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדמפרשי אמוראי בגמ': **בגמ': הרי זו מקודשת** · ולא תינשא לאחר בלא גט: **מגורשת הרי זו מגורשת** · קא סלקא דעתין דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה לישב עוד תחתיו דאילו מגורשת להקל ולינשא נשוק ליכא לפרושי דמשום יציאת קול נשרי אשת איש לעלמא והיינו דפרכינן לה בגמרא ואסרי' לה אגברא על בעלה כהן: **ובלבד שלא תהא שם אמתלא** · שלא יהא עם הקול של קידושין או של גירושין משל וטעם שהוא שובר את כח הקול: **גירש פלוני את אשתו על תנאי** · זהו שובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי: **זרק לה קידושיה כו'** · זהו אמתלא של קידושין והוא הדין נמי איפכא: **גמ' ואסרינן לה אגברא** · בתמיהה והמגורשת קאי אשת כהן שיצא קול שגירשה בעלה קתני מהני' חיישינן לקלא ואסרי' עלי': **והאמר רב אשי כל קלא** · שיצא על האשה מכניסתא ולא יצא עליה קול קודם נישואין: **לא חיישינן ליה** · כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת היא: **ה"ק כו'** · האי קול דמגורשת ארישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא אלא לאותו איש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קידושין ממנו:

הרי

[ב"ב מח:]
[ב"ב מח:]
[ע' מ"ש על הגליון פסחים יח:]
[בשאלתות פ' כרגשת איתא היה ר"מ אומר]
ב"ק פד:
לעיל פח. לקמן פט: יבמות נב:

תוספות רי"ד

מתני' גט מעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך. פי' גט מעושה שכופין אותו בחזקה כגון אלו שכופין אותו להוציא או שהיתה אסורה לו בישראל כשר והוא דאמר רוצה אני כדתנן בערכין בפ' האומר משקלי עלי חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותו אע"פ שאינו מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני · ואם מסר מודעא אההוא אונסא דקא עבדי ליה צריך לבטולה לההוא מודעא דגרסינן בההוא פרקא אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא · פשיטא לא צריכה דעשוה וארצי מהו דתימא בטולי בטליה קמ"ל דא"כ ליתני עד שיתןמאי עד שיאמר עד דמבטיל ליה למודעיה וכן נמי בזביני אע"ג דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני אי מסר מודעא עליהו לא הוו זביניה זביני עד

דמבטיל ליה למודעא דהכי אמרינן בפ' חזקת הבתים טובי תלה לפפי אדינרא וזבין ליה ארעא חתם רבה בר בר חנה אמודעא ואשקלתא ואמר רב הונא אי לאו מודעא מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני · ואע"ג דאמר רבה לעיל בההוא פירקא לא כתבי' מודעא אזביני דרב הונא לית ליה דרבה וסבירא ליה דוקא היכא דלא מסר מודעא אההוא אונסא הוא דהוו זביני אבל היכא דמסר עליהו מודעא לא הוו זביני · וכ"כ שם רבינו שמואל ז"ל וקי"ל כרב הונא דלית ליה דרבה דאמר לא כתבי' מודעא אזביני · ובעובדי כוכבים פסול משום דכתיב לפניהם ולא לפני העובדי כוכבים·אבל עובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך דשאע"פ שהן מעשין כיון שעל פי ישראל עושין כשר· א"ר נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול פי' אע"פ שאמר רוצה אני כיון דשלא כדין עישו אותו ואין כאן מצוה לשמוע דברי החכמים לא גמר ויהיב בכל לב ופוסל בתרומה משום ריח הגט · ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ומתמהינן מה נפשך אי עובדי כוכבים בני עשויי נינהו איתכשורי נמי

תוספות רי"ד

נמי לתכשר אי לאו בני עשויי נינהו ליפסול נמי לא ליפסולי ואמר רב משרשיא דבר תורה בעובדי כוכבים נמי כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל א' וא' הולכת ותולה עצמה ביד עובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה · פי' סבר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי כוכבים נמי כשר וטעמא דמילתא כדאמרינן בפ' חזקת הבתים דאמר אגב אונסיה גמר ומקנה: ואקשינן ליה אי הכי שלא כדין נמי אמאי אפילו ריח הגט אין בו ליהוי מיהת כשלא כדין כישראל פי' כיון דאמרינן אגב אונסיה גמר ומקנה אישתכח דגיטא מעליא הוי ונהי דחכמים אמרו דליהוי פסול שלא תינשא בו אבל היאך יוכלו להכשירה לכהונה · ואסיקנא אלא הא דרב משרשיא ברותא היא וטעמא מאי כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל א דרב משרשיא דאמר דבר

אתי לאיחלופי שלא כדין דעובדי כוכבים בבדין דישראל לא אתי לאיחלופי פי' הא דרב משרשיא דאמר דבר תורה אפילו דבעובדי כוכבים כשר ברותא היא אלא מדין תורה הוא פסול וטעמא דמילתא כדאמרינן בפרק חזקת הבתים דהיכא אמרינן גמר ומקנה דוקא בחייבי עולות ושלמים דנידא ליה דתיהוי ליה כפרה וגבי גט נמי דמצוה לשמוע דברי הכמים והלכך גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אנסו ליה אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אומרים לו עשה מה שישראל אומרי' לך מצוה לשמוע דברי חכמים הוא · ומשום הכי בישראל שלא כדין פסול דכיון דשלא כדין הוא אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב דהא אין מצוה לשמוע דבריהם ובזביני דאמרינן תליוה וזבין זביניה זביני משום דאגב זוזי גמר ומקנה · וכן באשה נמי שנתקדשה באונס שכפוה עד דאמרה רוצה אני אמרי' התם הוא דאגב מעות גמרה וקדשה דאגב מתן מעות גמרה וקידשה נפשה · אבל היכא דליכא מתן מעות כגון תליוה ויהיב מתנה אין מתנתו מתנה דהא גבי סיקריקון דליכא מתן מעות אמר שמואל אף בשטר לא קנה והיכא דיהיב זוזי אמר שמואל

הכלה

הגהות הב"ח (א) גמ' ונהוי כשלא כדין בישראל: (ב) תוס' ד"ה לפניהם וכו' דלענין עישוי נ"ב עיין סנהדרין דף ב ע"ב תוס' ד"ה ליבעי דמלפניהם משמע ליה מילי דעשוי משום דדרשינן בפ"ק דסנהדרין מאלהים אלו כלי דיינין דש"ך בהן שימה ועיין תוס' בפ"ק דב"ק ד' טו :

הרי זו מגורשת מאי טעמא קול ושוברו עמו *אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר [א]אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזו לה כתנאי אכלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק בכולן ר"מ אומר תצא ר"ע אומר משישאו ויתנו בה *מוזרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי א"כ *לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה (דברים כד) °כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר (שם יט) °על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר *מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור: ת"ר [ב]בעולה אין חוששין לה (א)נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה [ג]שלא לפלוני אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה [ד]שפחה אין חוששין לה [ה]הקדיש פלוני נכסיו הפקיר פלוני נכסיו אין חוששין להן אמר עולא לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית מתקדשת היום מתקדשת [ו]ודלמא לא אקדשה [ז]אימא פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרות פלונית מתקדשת היום מתקדשת ודלמא לא אקדשה א"ר פפא אימא פלונית נתקדשה היום אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין אמרו דבר זה הוא קול לא אמרו דבר זהו אמתלא לא אמרו והא לא אמרו ולא כלום לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים [ח]קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלו' ובודקין והולכין עד שמגיעין לדבר הברור דבר הברור עדות מעליית' הוא אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה [ט]אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים א"ל אביי לרב יוסף מבטלינן קלא או לא מבטלינן א"ל מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ [י]מבטלינן קלא א"ל אדרבה מדאמר רב ששת אפי' מפי נשים הוי קול °ש"מ לא מבטלינן קלא א"ל אתרוותא נינהו בסורא מבטלי קלא *בנהרדעא לא מבטלי קלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה *לבר בי רב אתייה רב חמא לאבוה אמר ליה אימא לי היכי הוה עובדא אמר ליה על תנאי קדיש אדעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזל א"ל כיון דבעידנא דהואי קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה *באציפא דתוחלא בעינא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי אמר ליה אפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא [כ]בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושיה ולא הוה בהו שוה פרוטה: ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לחד

רש"י

הרי זו מגורשת · ומותרת לכל : **מאי טעמא הרי קול** · שחששנו לו תחילה שוברו עמו : **יצא לה קול** · לאשה פנויה בעיר : **שם מזנה** · לעובד כוכבים ולעבד שפוסלין אותה מן הכהונה : **אין חוששין לה** · לאוסרה לכהונה : **פריצותא בעלמא הוא דחזו לה** · שסיחקה בשוק או מיעך לה בין דדיה : **גירגרה בשוק** · הלכה נטוית גרון : **מוזרות בלבנה** · נשים הטוות בשוק לאור הלבנה ודרכן לשוח שיחות בטלות ולדבר בחשודות שבעיר : **לא הנחת כו'** · שיש אויבים מוציאים קול בחנם ברמז מועט : **בעולה** · יצא על בתולה בעיר קול בעולה: **אין חוששין לה** · לאוסרה לכ"ג דלמא פריצותא בעלמא חזו לה דהא דתנן במתני' דחיישינן לקלא היינו כדאמרי' לקמן שיהו נרות דולקות כו' שהדברים ניכרים : **נשואה** · יצא על פנויה קול שהיא נשואה זה ימים ואנו מוחזקים בה בחזקת שהיא פנויה : **אין חוששין לה** · דקלא דמתני' היינו שאומרים היום נתקדשה פלונית : **ארוסה** · יצא עליה קול שהיא ארוסה זה ימים : **שלא לפלוני** · יצא עליה קול שמקודשת היום אבל לא הזכירו שמו לומר לפלוני אלא נתקדשה סתם אין חוששין לה : **בעיר אחרת** · יצא כאן קול פלונית מתקדשת היום במקו' פלוני: **ממזרת** · יצא קול שהיא ממזרת: **הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין** · לאסור נכסיו עליו: **נתקדשה היום** · בהא הוא דחשו רבנן שלא תינשא כדי שלא יאמרו משיאין אשת איש : **נרות דולקות** · בבית כדרך המתקדשות שנוהגין שמחה ואור נר כדאמרינן בעלמא אור הנר בברור חיל משתה שם (סנהדרין דף לב:): **מתקדשת** · עתידה להתקדש היום : **אמרו דבר** · פלונית נתקדשה היום : **זהו קול** · שחוששין לו : **זהו אמתלא** · שסובר את הקול : **הא לא אמרו מידי** · לא אמרו נתקדשה לאו קול איכא ולאו אמתלא איכא: **לאפוקי כו'** · אמתלא שאמרו במשנתינו שסובר את הקול ואפי' לא יצא עם הקול אלא לאחר זמן יצא הוה אמתלא : **קמ"ל** · הכא לא אמרו דבר זהו אמתלא והכי קאמר לא גמרו הדבר להוציא קול מקויים ומסויים אלא הוציאו סובר עם הקול כגון נתקדשה פלונית בספק הוא דהוי אמתלא אבל אמרו דבר מקויים ומסויים תו לא מהניא אמתלא: **מבטלינן קלא** · שמעתו קול יוצא מפי נשים ותינוקות משתקין להו לבטולי קלא או לא משתקין להו הואיל ואמרו פלוני שמע מפלוני כו' וליתנהו דלישיילינהו א"כ חזרו אותן פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם מבטלינן או לא מבטלינן : **מפי כשרים** · שיאמרו מפלוני שמענו והוא הלך למדינת הים אלמא אקילו רבנן במילתא וש"מ דאי בדיקיה בתר הכי ואשתכח שקרא מבטלינן ליה ומכריזין דלאו קלא הוא ומנסבינן לה: **אתרוותא נינהו** · מקומות חלוקין במנהגם : **באליפא דתוחלא** · הם תמרים שלא בישלו כל צרכם ומניחין אותן בחותלות כלים העשויים מכפות תמרים ומתבשלים שם וכשאוכלים אותן נשאר מן האוכל על הגרעין שאינו נפרד ממנה יפה מפני שאינה מבושלת וההוא אוכל קרי ליפא כדאמרי' באלו טרפות (חולין נ:) כדעיילן תלת *קשייתא בליפא בדוחקא ולאו למאכל בהמה : **בעינא דבי שיפי** · על המעיין של אותו מקום: **מימר אמרי** · כשתכניסת לאחר לא יאמרו ראו אשת איש שניסת דמימר אמרי עיינו רבנן בההוא אליפא ולא הוה ביה שוה פרוטה דסתמיה לא חשיב דהא דלא מבטלי' קלא אינו אלא מפני החשד והכא ליכא חשד :

תוספות

אכלה בשוק גירגרה בשוק · אומר רבינו יצחק דאיירי שפיר בקלא דקודם נישואין שיצא עליה קול זה ומדברות עליה לעז קודם שנשאת לכהן א"ל ר' יוחנן בן *ברוקה א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה כהן שהרי הוא אינו יודע במה שדברו עליה קודם ומה יש לו לעשות : **בעולה** אין חוששין לה · פי' בקונט' משום בעולה לכ"ג ולעיל נמי פי' יצא לה שם מזנה בעיר כגון שנבעלה לעובד כוכבים או לעבד דפוסלין בביאה וה"נ הוה מצי לפרש חייבי כריתות ורבינו יצחק אומר דסתם בעילה דזנות שאין ידוע ממי פסולה לכהונה והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה כדאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יד:) דאין אשה בודקת ומזנה ואפילו לר"ג דאמר נאמנת היינו היכא דאמרה לכשר נבעלתי אבל היכא דאמרה לא נבעלתי או אינה יודעת ממי אפי' רבן גמליאל מודה : **ארוסה** אין חוששין לה · לא מיבעיא נשואה דאם אמת היה הדבר היה מתפרסם אלא אפילו ארוסה דאין מתפרסם כל כך אין חוששין : **עד** שמגיעין לדבר הברור· מסתמא לא פליג רבי אבא אעולא דלעיל ואברייתא דלוי וכן משמע מדלא קאמר ורבי אבא אמר אלא לעיל דאיכא רגלים לדבר לא בעינן שיגיע לדבר ברור אבל הכא דליכא רגלים לדבר בעינן שיגיע לדבר ברור *וקול דלעיל לא שייך אלא בקדושין והך דהכא שייך בגירושין כמו בקדושין : **מבטלינן** קלא או לא מבטלינן · נראה כפירוש שני שבקונטרס כגון שחזרו פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם וכן אמרי' לקמן אילימא לכי מגליא דקדושין קמאי לאו קדושין מבטלין קלא ופירוש ראשון אין נראה ומייתי ראיה מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלין קלא כיון שאין חוששין במהרה לקול : **עד** שישמעו מפי הכשרים כו' · אע"ג דאמר לעיל ונשים אומרות פלונית נתקדשה שמא משום דהתם איכא רגלים לדבר ואית ספרים דגרסי ובני אדם נכנסים ויוצאין ולא גרסינן ונשים : **כיון** דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא· לישנא משמע דסבר כר' יוחנן ופליג אדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפילו מיכן ועד עשרה ימים : והלכתא

עין משפט נר מצוה

[נ"ל נורי]

פה א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה כא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' עו :

פו ב מיי' שם

פז ג טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' א בהג"ה :

פח ד מיי' שם :

פט ה מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' כ :

[כתובות עב:]

צ ו ז מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף א :

צא ח מיי' שם הל' כג כד טוש"ע שם סעיף ד וסי' ו סעיף ה :

צב ט מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סימן מו סעיף ג :

צג י כ (מיי' שם הלכה כה) טוש"ע שם סעי' ד בהג"ה וסי' ו סעיף ה ועי' במיי' :

נ"א ועוד קול

תוספות רי"ד

שמואל דקנה הילכך אין הכפייה מועלת אלא היכא דאיכא מתן מעות או מצוה אבל היכא דליכא לא מתן מעות ולא מצוה כגון מתנה או כפיית העובדי כוכבים בדין או כפיית ישראל שלא כדין אינה מועלת דאע"ג דאמר רוצה אני לא גמר בכל לב · ונ"ל שהמורדת על בעלה אע"פ שאינו מן הדין לכופו להוציא כדתנן האשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו כיון שתקנו ראשי הישיבות ז"ל לכופו ליתן גם מצוה לשמוע דברי חכמים הוא' ואי' ק' היכי מסקינן הכא דרב משרשיא ברותא היא והא בחזקת הבתים כי מקשי' מגט מעושה בעובד כוכבי' פסול אמרי' הא איתמר עלה אמר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי כוכבים כשר וקיימא הכי תשובה התם הוה סבר' למימר דטעמא דמילתא דתליוה וזבין משום דאגב אונסיה גמר ומקנה והלכך אפי' בעובדי כוכבים כשר ואפי' שלא כדין אבל הדר דמסקי' התם דטעמא דתליוה וזבין משום מתן מעות הוא אין אנו צריכים לתרוצו של רב משרשיא דטעמא דבעובדי כוכבים דפסול משום דליכא לא מצוה ולא מתן מעות' ורב ודאי דאמר גבי סיקריקון דבשטר קנה ס"ל טעמא דאגב אונסיה גמר ומקנה וטעמא דפסול כ ד ר ב משרשיא וס"ל דאפילו שלא כדין פוסל בכהונה וס"ל דבישראל אפילו שלא כדין כשר דסתם תנן במתניתין גט מעושה בישראל כשר בין כדין בין שלא כדין כיון דאמר רוצה אני ופליג אדר' נחמן אמר שמואל דמפליג בין כדין בין שלא כדין' וכיון דלענין דינא איפליגו רב ושמואל גבי סקריקון וכבר קי"ל הלכתא כשמואל בדיני דאמר אף בשטר לא קנה אלמא לא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני והו דבפ' חזקת הבתים אידחיא מילתא דרב ואיתוקמא מילתיה דשמואל דגרסינן התם אמר רב נחמן אמר לי הונא כולן שהביאו ראיה ראייתן ראיה ומעמידין שדה בידן גזלן שהביא ראיה אין ראיתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ"ל תנינא לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מבע"ה מקחו בטל לאפוקי מרב דאמר לא שאנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה קמ"ל כדשמואל דאמר שמואל אף בשטר לא קנה' אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקמעשי אניסי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא היה ר' טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא איגוראות וכו': ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות · א"ל אנן שליחותייהו קא עבדי' מידי דהוה אהודאות והלואות אי הכי אפילו גזילות וחבלות נמי לא גרסינן גזילות דגזילות הכי נמי דעבדי שליחותייהו ודנין אותן בבבל ובכל בתי דינין אלא קנסות וחבלות גרסי' כי עבדי' שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדי' שליחותייהו : מתני' יצא שמה בעיר מקודשת הרי היא מקודשת' מגורשת' הרי זו מגורשת' ובלבד שלא תהא שם אמתלא איזוהי אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זו היא אמתלא' פי' פנויה שיצא עליה קול פלונית מתקדשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדאמרינן לקמן הרי זו מקודשת ולא תנשא לאחר בלא גט · מגורשת הרי זו מגורשת קס"ד דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה עוד לישב תחתיו דאילו מגורשת ולהנשא לשוק ליכא לפרושא דמשום יציאת קול נישרי אשת איש לעלמא' ובלבד שלא תהא שם אמתלא שלא יהא עם הקול של קידושין ושל גירושין משל וטעם שהוא שובר את הקול · גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זהו שובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי . זרק לה קידושיה כו' זהו אמתלא של קידושין וה"ה נמי איפכא : ומקשה ואסרי' לה אגברא פי' על מאי דתני מגורשת הרי זו מגורשת מקשה: ואסרינן לה על בעלה כהן והאמר רב אשי כל קלא דלבתר נשואין לא חיישינן לה · ומהדר ה"ק מקודשת הרי זו מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת: קול ושוברו עמו · פי' אחר שאמרו נתקדשה לפלו' חזרו יאמרו כי גירשה אותו פלוני ומועיל זה הקול לשבר הקול הראשון . ולפי תירוץ זה לא גרסינן במתניתין גירש איש פלוני את אשתו על תנאי אלא קידש · ונ"ל דבעין דכעין תירץ כך דפשט מתניתין משמע דהיא מגורשת ואסורה לינשא לכהן שני אם נתאלמנה כדפרישית מילתיה דשמואל לעיל בפ' הזורק: אמר עולא לא ששמעו קול הברה בעיר אלא שיראו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא ששמעו קול הברה בעיר אלא שיראו נרות וכו' · אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שישמעו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני ובודקין והולכין עד שמגיעים לדבר הברור · דבר

מסורת הש"ס

כתובות לו:

[כתוס' סוטה כז: ד"ה דומה תרלה פירוש על מלה זו]

[לקמן לי ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ר בעולה אין חוששין לה נשואה אין חוששין לה נשואה נ"ב כך הוא בס"א וכך גירס' הרי"ף והרא"ש :

גליון הש"ס

גמ' ש"מ לא מבטלינן קלא. ע' תוס' כ"ב ד' לג ע"א ד"ה ואתא :

לעיל פח.

פי' לאחד מבני הישיבה

[פי' כלי מלא שהלים פי' אחר גרעינה של תמרים ערוך]

פי' גרעיני תמרים

לחד מבני פלניא אמר רבא אפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושי וקידושי קטנהוו ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לקטן הנראה כגדול א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואמרו עדיין לא הגיע לפלגות ראובן שנאמר °לפלגות ראובן גדולים חקרי לב: ובלבד שלא תהא שם אמתלא: אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד עשרה ימים רב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא איתיביה רב פפא לרב זביד ובלבד שלא תהא שם אמתלא א"ל במקום אמתלא קאמר א"ל רב כהנא לרב פפא ואת לא תסברא *והתנן [א]נתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לאו משום דאמרי' על תנאי קדיש שאני התם דאתי בעל וקא מערער אי הכי נישאת נמי נישאת דעבדה איסורא קנסוה רבנן נתקדשה דלא עבדה איסורא לא קנסוה רבנן אמר רב אשי [ב]כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא *וא"ר אשי [ג]כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה הא דבתר אירוסין חיישינן ליה רב חביבא אמר אפילו דבתר אירוסין נמי לא חיישינן ליה [ו]והלכתא לא חיישינן ליה אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קידושי תורה מהו שלח להו תצא והעמידו הדבר על בוריו והודיעוני *מאי (והעמידו הדבר על בוריו) אילימא דאי מגליא מילתא דקידושי דקמא לאו קידושי מעליא נינהו מבטלינן קלא *והא נהרדעא אתרי' דשמואל הוא ולא מבטלי קלא אלא [ה]דאי מיגליא מילתא דקידושי קמא קידושי מעליא נינהו לא צריכה גט משני ופליגא דרב הונא דאמר רב הונא [ו]אשת איש שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודשת מדרב המנונא *דאמר רב המנונא [ז]האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ואידך [ח]כי אתמר דרב המנונא בפניו שלא בפניו מעיזה ומעיזה לא מצאו דבר על בוריו מהו א"ר הונא [ט]מגרש ראשון ונושא שני [י]אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מאי טעמא אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב *שיננא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עייני רבנן בקידושי וקידושי טעות הוה יצא עליה קול מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני אמימר אמר מותרת לשניהם והלכתא

לחד מבני פלניא · ולא היו אומרים לאיזה מהם: **לקטן** · בשנים שנראה גופו כגדול והיו מכירין בו: **עדיין לא הגיע לפלגות ראובן** · כלומר אין חכמה (*לקטן בשנים וחקרי לב) כדכתיב גדולים הוא דאית להו חקרי לב וזה אע"פ שגופו ארוך ניכר הוא לבריות במעשיו שהוא קטן בשנים תורה אור וכשתינסיב לאחר מימר אמרי עיינו רבנן בקדושיה וקטן בשנים הוא: **במקום אמתלא חוששין לאמתלא** · אפי' אין אמתלא אלא מקום ופתח יש לדבר שיכול ללמוד שם אמתלא חוששין שמא אמתלא פלונית יש לדבר והקול בטל: **ובלבד שלא תהא שם אמתלא** · אלמא אמתלא בהדיא בעינן: הכי גרסינן א"ל במקום אמתלא קא אמר ואמתני' קאי האי תירוצא: **א"ל רב כהנא לרב פפא ואת לא תסברא** · דהא יש פתח למצוא אמתלא דסמכינן ומנסבינן לה והתנן אשה שהלך בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר לה מת בעליך ונתקדשה מותרת לחזור לראשון ואילו גבי ניסת קתני התם תצא מזה ומזה ואע"ג דאנוסה היא שהרי ב"ד הורוה ליכנס משום חששא דלא לימרו גירש ראשון ונשא שני ועכשיו היא חוזרת לו מכניסת אבל גבי נתקדשה לא חיישינן להכי מאי טעמא חוזרת לראשון ולא צריכה גט משני הרי אין לך יצא שמה בעיר מקודשת גדולה מזו דודאי ידעו כולם שנתקדשה: **לאו משום** · דיש כאן מקום אמתלא לסמוך עליו דכי מהדרי לה לגברא אמרי ודאי יש פתח לדבר שעל תנאי קידשה שני שאם יבא בעלה שגירשה ממדינת הים שיהיו קידושיו בטלין שהיה בעלה חביב לה אלא לכך גירשה שלא היה יכול לבא אלמא אע"ג דלא ידע אמתלא זה מעולם סמכינן עליה: **שאני** · הכא דאתי בעל וקאי ותימר אמרי מעולם לא גירשה בעלה אלא היתה סבורה שמת ונתקדשה ואינן קדושין: **אי הכי** · דלא מסקי אדעתייהו לומר גירש ראשון ונשא שני וכמלאת אשת איש יוצאה בלא גט: **ניסת נמי** · אמאי תנן התם צריכה גט משני ולא תחזור לראשון הא אתא בעלה וקאי ולאו נישואין הוו אלא משום דאתי למימר גירשה זה ונשא זה כדאמרי' ביבמות ובנישואין אין פתח מקום אמתלא לומר על תנאי נשאה: **קנסוה רבנן** · דהאי דשריוה בהעדאת עד אחד משום עיגונא אקילו בה והיא גופה תידוק במילתא ע"י עוברים ושבים ותנסיב והיכא דלא דייקא שפיר קנסוה כדאמרינן התם מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה: **דלא איתחזק בבי דינא** · שלא בדקו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה: **לא חיישינן ליה** · אלא א"כ ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני מהיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: **דבתר נישואין** · ניסת היום ואח"כ יצא קול שהיום היא נתקדשה לאחר קודם נישואין לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מבעל הקול שאם אתה מצריכה גט כמלאת אוסרה על זה דמחזקת לקלא וכמלא זה בועל אשת איש וקיימא לן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל: **דבתר אירוסין** · חיישינן ומגרש ראשון ונושא שני: **לא חיישינן ליה** · ואינה צריכה הימנו גט שלא תתגנה על זה: **קידושי תורה** · בעדים: **והעמידו דבר על בוריו** · הוו בודקין אחר הקול להעמיד דבר על אמיתתו אם אמת הוא או שקר: **והודיעוני** · עיקרו של דבר: **מאי היא** · למה הזקיקם להעמיד דבר על בוריו: **ובנהרדעא לא מבטלי קלא** · כדאמרינן לעיל: **מקודשת** · וצריכה גט משני: **ואידך** · שמואל דאמר העמידו דבר על בוריו למימרא דלא בעיא גט משני: **כי אתמר דרב המנונא בפניו** · דבעל דאמרה ליה בפניו גירשתני אבל קבלת קידושין דרב הונא לאו בפניו הוא ולא דמיא לדרב המנונא וליתא לדרב הונא: **ונושא שני** · אם ירצה: **אתי למימר קא מחזיר גרושתו מן האירוסין** · דאמרי ע"י שגירשה ראשון תחילה קידשה שני ועכשיו חוזר ומחזירה: **עיינו ביה רבנן** · בקידושי שני ולאו קידושי נינהו מפני שהיתה מקודשת לראשון ולא יאמרו שגירשה תחילה שהכל לא ידעו בגט שהצרכנוה משני: **יצא עליה קול מזה** · ואח"כ מזה שלא קידשה שני בפניגו קידושי תורה אלא קול יצא שקידש אחר הראשון: **אף בזו מגרש ראשון** · ולא יגרש שני וישא ראשון ואע"ג דקלא בעלמא הוו כמי הכך קידושי שני חיישי' דלא לימרו גירש ראשון תחילה וקידשה שני ועכשיו חוזרת לראשון גרושה שנתארסה: מותרת

והלכתא לא חיישינן · ומעשה בא לפני ר"ת באשה אחת שיצא עליה קול אחר נישואיה שנתקדשה לאחר והיה אותו האיש שיצא עליו קול בחופתה שנישאת לשני ואר"ת שאין צריכה גט מן הראשון ומותרת לשני חדא דקלא דבתר נישואין לא חיישינן ועוד דכיון שנתקדשה לזה בפניו שריא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפניו וכדרב המנונא קיימא לן מדפריך מיני' הש"ס בכל דוכתי ובפ' שני דכתובות (דף כג:) קאמר לימא דרב המנונא תנאי היא לא דכ"ע אית להו דרב המנונא ואע"ג דבסוף נדרים (דף צא.) דחי רבה ראיית רב המנונא דמייתי מינה מ"מ כן הלכה ורבה נמי אפשר דלפי האמת סובר כרב המנונא:

ובנהרדעא לא מבטלי קלא · אע"ג דהני בי רב דשלחו לשמואל הם תלמידי דרב ובסורא מבטלי קלא מ"מ לא הוה מורה להו דלא כנפשיה:

ואידך כי אתמר דרב המנונא ה"מ בפניו · וא"ת וכי לרב הונא הוי דרב המנונא אפי' שלא בפניו הא תנן בהדיא בפ"ב דכתובות (דף כב.) דאם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת לומר גרושה אני וי"ל דודאי רב המנונא לא איירי אלא בפניו אבל להחמיר להצריכה גט משני סבר רב המנונא דנאמנת אפילו שלא בפניו והא דאמר בפרק שני דכתובות (דף כג:) מר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה היינו דנאמנת עם מיגו שהיה לה: **אמר** רב הונא מגרש ראשון ונושא שני · אבל במלאו דבר על בוריו פשיטא לרב הונא דלא יגרש שני וישא ראשון וכיון דודאי קדשה ראשון ומקודשת נמי לשני לרב הונא כיון שפשטה ידה וקיבלה א"כ חיישינן שגירשה ראשון ואם יגרש שני וישא ראשון הוה ליה מחזיר גרושתו מן הארוסין אבל בלא העמידו על בוריו דאין כי אם קול לקידושי ראשון הוה אמינא דמותר לשני לגרש ולישא ראשון קמ"ל דאפילו הכי לא יגרש שני כו':

אף בזה מגרש כו' · אליבא דרב הונא קאמר וכן אמימר דפסיק הלכתא דמותרת לשניהם לרב הונא קאמר ואומר ה"ר אלחנן דמשמע דהלכה כרב הונא: והלכתא

צד א מיי' פ"י מהל' גירושין הל' ו סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף נח:

צה ב מיי' שם ופ"ט מהל' אישות הל' כב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ה וסי' מו סעיף א:

צו ג ד מיי' פ"י מהל' גירושין הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' סעיף ג וסי' מו סעי' ח:

צז ה מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ה:

צח ו מיי' פ"ד שם הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף כ:

צט ז ח מיי' שם ופי"ב מהל' גירושין הל' ד סמג שם טוש"ע שם:

ק ט מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ה:

קא י מיי' וסמג שם טוש"ע שם וסי' לא סעיף ד:

תוספות רי"ד

דבר ברור עדות מעליא היא אלא פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני והלכו להן למדינת הים: אמר רבא יצא לה שם מונה בעיר אין חוששין לה · פי' שונתה עם פסולי כהונה' כגון עובד כוכבי' ועבד ונתין וממזר אין חוששין לה לאוסרה לכהן משום זונה דלא חיישינן לקלא עד שיראו דברים הניכרים כדעולא: ת"ר בעולה אין חוששין לה · פי' וכשרה לכהן גדול · נשואה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה שלא לפלוני אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה שפחה אין חוששין לה הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין להן · פי' נשואה או ארוסה זה כמה ימים אין חוששין לה דקלא דמתניתין היינו שאומר' היום נתקדשה פלונית · בעיר אחרת שאמרו פלונית נתקדשה היום בעיר פלונית · שלא לפלוני שאמרו נתקדש' סתם אבל לא אמרו למי נתקדשה אין חוששין לקול זה: ההיא דנפק עלה קלא דאיתקדשה לבר בי רב אתייה רב המא לאבוה א"ל אימא לי אי זי נופא דעובדא היכי הוה' א"ל על תנאי קדיש דלא ליזיל לבי חוזאי ואזל · א"ל כיון דבעידנא דהוה קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא: ובלבד שלא תהא שם אמתלא . אמר רבה בר אבוה אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים · פי' אמתלא שאמרו במשנתינו ששובר את הקול אפילו לא יצא עם הקול אלא אפי' לאחר זמן יצא הויא אמתלא · ואמר רב אשי כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא . פי' שלא חזרו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה

לא חיישינן ליה אלא אם כן ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני מהיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: ואמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן לה הא דבתר נישואין חיישינן לה רב חביבא אמר אפילו דבתר אירוסין לא חיישינן לה: והלכתא לא חיישינן לה: אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא שני וקידשה קידושי תורה מהו פי' קידושין בעדים · שלח להו תצא והעמידו דבר על בוריו והודיעוני · מאי והעמידו דבר על בוריו · דאי מיגליא מילתא דקידושי ראשון קידושי מעליא נינהו לא צריכה גם משני פי' אע"פ שקידשה השני קידושין גמורים בעדים אי מיגליא מילתא דקידושי דקמא הוו קידושין והקול היה אמיתי תצא מן השני בלא גט · ופליגי דרב הונא דאמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת כדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה · ואידך כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומעיזה והלכתא כרב המנונא ואין הלכה כרב הונא: לא מצאו דבר על בוריו מהו · אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מ"ט אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין · רב שישנא בריה דרבא אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי דראשון דקידושי טעות הוו · יצא עליה קול מזה ומזה מהו · פי' שאין עדים לא לראשון ולא לשני אלא שגם לשני יצא קול עליו אמר רב פפא אף זה מגרש ראשון ונושא שני מדקאמר רב פפא אף זו ש"מ בקמייתא כרב הונא ס"ל וליתא לדרב שישנא · אמימר

[נ"ל וחקרי לב לקטן בשנים]

יבמות צב:

לעיל פח: וש"נ

ס"א מאי היא אילימא

[לעיל פח.]

יבמות קטז: כתובות כב: נדרים לא: לעיל סד:

[כריך ורא"ש איתא רב שישא]

והלכתא מותרת לשניהם: **מתני'** בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר °כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמ' °והיה אם לא תמצא חן בעיניו: **גמ'** תניא אמרו בית הלל לבית שמאי והלא כבר נאמר דבר אמרו להם ב"ש והלא כבר נאמר ערות אמרו להם ב"ה אם נאמר ערות ולא נאמר דבר הייתי אומר משום ערוה תצא משום דבר לא תצא לכך נאמר דבר ואילו נאמר דבר ולא נאמר ערות הייתי אומר משום דבר תנשא לאחר ומשום ערוה לא תנשא לאחר לכך נאמר ערות *וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר °על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר *מה להלן בשני עדים אף כאן [ב]בשני עדים וב"ה מי כתיב ערוה בדבר וב"ש מי כתיב או ערוה או דבר וב"ה להכי כתיב ערות דבר דמשמע הכי ומשמע הכי: ר"ע אומר אפי' מצא אחרת: במאי קא מיפלגי בדר"ל *דאמר ריש לקיש כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא *דהא ב"ש סברי [והיה אם לא תמצא חן בעיניו] כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר ור"ע סבר כי מצא בה ערות דבר אי נמי מצא בה ערות דבר אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס °לא יוכל לשלחה כל ימיו *כל ימיו בעמוד והחזיר קאי התם הוא דגלי רחמנא אבל הכא מאי דעבד עבד א"ל רב משרשיא לרבא אם לבו *לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו [ג]קרי עליה °אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך תניא *היה רבי מאיר אומר כשם שהדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה וקרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ופרומה

(דברים כד) (שם) (שם יט) (ס"א) (דברים כב) (משלי ג) תורה אור

רש"י

מותרת לשניהם · כלומר אף מגרש שני ונושא ראשון ואפי' רב הונא מודה בהא: **מתני'** הקדיחה · שרפה או ע"י אור שקורין אדורשי"ר או במלח כמו כי אש קדחה באפי (דברים לב): ערות דבר · לב"ה משמע להו או ערוה או שאר דבר סרחון: ר"ע אומר · אפי' לא מצא בה לא ערוה ולא דבר: **גמ'** משום דבר תנשא · היוצאת מבעלה מפני דבר ולא מפני ערוה הוא דקאמר רחמנא מותרת ליגשא לאחר כדכתיב והיתה לאיש אחר אבל היוצאת משום ערוה שהא אסורה לכל: וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה כו' · דהא קרא דוקא בערוה לחוד איירי וא"כ ערוה בדבר מבעי ליה כלומר ערוה בעדים: אף כאן בעדים · ברורים אינה נאסרת עליו משום ערוה אלא בעדות ברורה: וב"ה · דהא על כרחיך האי דבר מפקיתו ליה לעדות כדמפרש ליה ואזיל: מי כתיב ערוה בדבר · דמשמע דמצא בה ערוה בעדים ברורים: *וב"ה · נמי ודאי מיבעי להו להכי לענין לכופו להוציא דלא כייפינן ליה להוציא אלא בעדות ברורה מיהו להכי כתיב ערות דבר ולא כתיב ערוה בדבר ולא כתיב נמי או ערות או דבר כי היכי דלידרשיה בתרוייהו דמשתמע ערוה או דבר ומשמע נמי ערוה בדבר: כי משמש בארבע לשונות · במקום ארבע לשונות הללו נכתב כי בתורה במקום אם במקום פן במקום אלא במקום אשר במקום אם כמו כי ימצא בקרבך כי יקרא כי תראה חמור כי תפגע כולהו משמע לכשיארע כלומר אם יהיה כך וכן רובן במקום אלא לסתור דבר האמור למעלה לומר אינו כן אלא כן כמו ויאמר לא כי צחקת אינו כן כדבריך אלא צחקת וכן אל תקפוץ את ידך כי פתוח תפתח לו אלא פתוח תפתח לו וכמו לא כי ברחוב נלין לא נסור אל ביתך אלא ברחוב נלין וכן הרבה במקום פן כי תאמר בלבבך רבים וגו' לא תירא מהם וגו' אין אתה יכול לפרש בלשון אם לומר אם תאמר בלבבך וגו' לא תירא מהם הא אם לא תאמר תירא מהם אין זה נכון ולא בלשון אלא אבל נדרש הוא בלשון פן לומר שלא תאמר כן ובתמיה נדרש כלומר וכי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ותירא מהם וכן כי תאמרו מה נרדף לו לעולם לא תשובו אל לבבכם לומר מה נרדף לו וכן כל כי הסמוכין לאף אף כי תאמר לא תשורנו אף כי אנכי אטענו כולן נדרשין בלשון תימה הלכך סוף *פירוש מלמדך פן תאמר כן ועוד משמש בלשון דהא דהיינו אשר או מפני כלומר ליתן טעם ליישב דבר שלמעלה הימנו כמו לא לקחתי כי יראה כמו אשר יראה כלומר מפני שיראה וכן מדוע אתה יושב לבדך כי יבא אלי העם מפני שבא אלי העם שהעם בא אלי וכן כי זה משה האיש כי אמרתי פן תגזל את בנותיך כי אמרתי רק אין יראת אלהים כולן נדרשין כמו אשר כלומר מפני וכן כי גוע אהרן לפי הדרשה שדרשוהו חכמים שמפני גויעתו נסתלק הענן וכולהו מתרגמינן להו ארי שלשון ארי בארמי משתמש כל לשונות כי בעברי ואם באת לשנותו צריך אתה לשנות כולן לפי ענינו וכל כי הנפתרים בלשון כאשר כמו והיה כי יביאך וכל אלו שאין אתה יכול לפותרו בלשון אם דהא ודאי יביאך וכן כי תבואו אל הארץ כי בא סוס פרעה כי תרבו ופריתם בארץ כולן לשון דהא הן נפתרים במדרש סיפרא וסיפרי עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ בשכר שתירש תכבש כלומר מפני שיביאך וכשתבואו אל הארץ אתם זקוקים למצות הללו וכי בא סוס פרעה וגו' מפני שבא סוס פרעה וגו' לפיכך ותקח מרים וגו' וכל (א) כגון אלו שאין אתה יכול לפותרן בלשון מפני ונפתרין בלשון כאשר כמו כי יאמרו אליכם בניכם כי יהיה להם דבר כולן לשון אם הם: דהא מצא בה · מפני שמצא בה הא לאו הכי לא יגרשנה וב"ה נמי הכי משמע להו לשון מפני מפני שמצא בה או ערוה או דבר ואם לאו לא יגרשנה הלכך לא תמצא חן דקאמר קרא היינו מפני שמצא בה כדמפרש ביה ולא משום חן של נוי: ור"ע · מפרש ליה להאי כי בלשון אם הלכך תרי מילי ניהו אם לא תמצא חן של נוי בעיניו ואם מצא בה ערות דבר: לא מצא בה לא ערוה ולא דבר · לב"ה וגירשה: מהו · מי כייפינן ליה לאהדורה או לא: גבי אונס · האונס את הנערה בתולה: לא יוכל לשלחה כל ימיו · ואמרינן במס' מכות (דף טו.) דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלח לא יהא בשלוחה כל ימיו שב"ד כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר מכלל דלכל המגרשים איכא בעמוד והחזר דאי כל *מגרשי נשותיהן בעמוד והחזר למה לי לגלויי בהאי: מהו · יש עונש בדבר או לא: שדעות במאכל · דעות בני אדם חלוקות באסטניסות של מאכל ומשתה יש שהוא איסטניס וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו איסטניס כל כך ויש שאינו איסטניס כלל כך דעות בני אדם חלוקות בפריצות יש מקפיד על פריצות מועט ויש שאינו מקפיד כל כך ויש שאינו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה · בעלה של מרים מגדלא נשייא היה וכשיוצא מביתו לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר לכל אדם ומדה שאינה הוגנת היא זו שמתוך כך איבה נכנסת ביניהם ומזנה תחתיו:

תוספות

והלכתא מותרת לשניהם · ומעשה בא לפני ר"ת שילא על גט אחד קול פסול ונתנו גט שני מפני הלעז ולא הצריכה ר"ת להמתין ג' חדשים מזמן גט שני כיון שהראשון היה כשר ולא היה גט שני אלא מפני חששא דלעז והביא ראיה מכאן דאמרי' הכא דמותרת לשניהם אע"ג דדמי למחזיר גרושתו מן האירוסין כיון שאין כאן אלא קול בעלמא לא החמירו ואומר ר"י דאין ראיה דשאני הכא דהוי קול מזה ומזה ואין דומה כל כך למחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בקול אחד יש להחמיר כדאמרינן לעיל כשלא מלאו דבר על בוריו שלא יגרש שני וישא ראשון אע"ג דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא מ"מ מחמירין משום דקידושי שני קידושי תורה ודמי טפי למחזיר גרושתו מן האירוסין: **כי** משמש בד' לשונות · מה שפי' בקונט' דכי תבא וכי יביאך וכי בא סוס טעם משמשין בלשון דהא דאי אפשר שישמשו במקום אם דהא ודאי הביאם הקב"ה לארץ וכן ודאי כי בא סוס פרעה ונראה לר"ת דבתכ דחק דהרבה אם משמשים בלשון זה כגון אם תקריב מנחת ביכורים אם כסף תלוה עד אם כלו לשתות אם יהיה היובל לבני ישראל כולם הם לשון ודאי: לעיל: **מה** להלן בעדים ברורים כו' · בירושלמי פריך דאמאי אצטריך קרא דלא יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה תיפוק ליה דבלאו הכי אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ומשני לעבור עליו *בב' לאוין: (ב) **בית** שמאי סברי [כי] מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר וגו' · ואית ספרים דגרסי ב"ה וב"ש ואור"י דר"ע סבר כב"ש דאמרי ערות דבר חדא מילתא דאי תרי מילי ניהו או ערוה או דבר למה לי לכתוב דבר להקדיחה תבשילו כיון דכתיב אם לא תמצא חן בעיניו דהיינו מצא נאה ממנה מותר לגרשה וערות דלאחר תנשא וה"ה הקדיחה תבשילו ולפ"ז אתי שפיר הא דנקט בספרים וב"ש ולא נקט וב"ה לאשמועינן אע"ג דשוין ר"ע וב"ש בדרשא דערות דבר מ"מ פליגי בהאי והרב רבי אלחנן מפרש דר"ע אתי שפיר כב"ה דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דריש כי מצא בה בלשון אי נמי:

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"י מהל' אישות הל' כ' סמג עשין סח טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף ו:

קג ב מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' כד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יא סעיף ב וסי' קעט סעיף ט וע"ש:

קד ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כא סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קיט סעיף ג:

מסורת הש"ס

ר"י וכ"ש

בס' מ"ד מהפך הגי' דכאן ל"ל וב"ש מי כתיב או ערוה כו'

[לעיל פט: ע"ש]

שבועות מ: ר"ה ג: תענית ס.

[פסחים לב:]

[צ"ל בלאו וכן הוא בסדיל בירושלמי]

[מכות טו: תמורה ס.]

[יבמות לג: ע"ש סיטב]

[תוספתא סוטה פ"ה]

נ"ל פסוק

כי' שמגרשה שלא כדת

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי וכו' כגון אלו שאין אתה כצ"ל ותיבת כגון נמחק: (ב) תוס' ד"ה ב"ש סברי וכו' כצ"ל כי ב"ה סברי וסיפ אם לא תמצא וגו':

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה להלן וכו' בב' לאוין. קשה לי היאך יש איסור סוטה בלא לאו ומוסיף ועומד דהוי גזירת הכתוב דאי ליכא קרא ולכל עדי הטומאה וכשאין לעדי הטומאה סוף תקנ"ו וצריך לי עיון גדול:

תוספות רי"ד

אמימר אמר מותרת לשניהם ופסיק תלמודא והלכתא מותרת לשניהם: מתני' ב"ש לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר שנאמר כי מצא בה ערות דבר ובה"א אפילו הקדיחה תבשיל שנאמר כי מצא בה ערות דבר · ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנא' והיה אם לא תמצא חן בעיניו: א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו · א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו [כל ימיו] בעמוד והחזיר קאי מכלל דהכא מאי דעבד עבדי' א"ל רב משרשיא לרבא אם [היה] בלבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך · תניא היה ר' מאיר אומר כשם שדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו זו מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל הדלת בפני אשתו ויוצא · ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו זוהי מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם שכניה ועם קרוביה ומניחה · ויש לך אדם שזבוב נופל בתוך תמחוי שלו ומניחו ומוצצו וזוהי מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וטווה בשוק וראשה פרוע ופרומה

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מה להלן בעדים ברורים כו' בירושלמי פריך כו' ומשני לעבור עליו בב' לאוין · בלאו כצ"ל וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' ק"ד יעו"ש וכ"ה בירושלמי:

קה א מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעיף ד:

קו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

קז ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' ג:

קח ד מיי' שם טוש"ע שם בהג"ה:

ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם
עם בני אדם ס"ד אלא במקום שבני אדם
רוחצין [א]זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר
°כי מצא בה ערות וגו' ושלחה מביתו והלכה
והיתה לאיש אחר *הכתוב קראו אחר [ב]לומר
שאין זה בן זוגו לראשון זה הוציא רשעה
מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו זכה
שני שלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון
ואם לאו קוברתו שנאמר °או כי ימות האיש
האחרון כדאי הוא במיתה שזה הוציא רשעה
מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו °כי
שנא שלח ר' יהודה אומר אם שנאתה שלח ר' יוחנן אומר *שנאוי המשלח ולא פליגי [ג]הא בזוג ראשון הא בזוג שני *דאמר ר' אלעזר [ד]כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר °וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך:

דברים כד | שם | מלאכי ב | שם

ס"א שנואה היא לפני המקום שלח סנהדרין כב.

[סוטה ו.]

הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

ופרומה משני צדדיה · אלא אליבי ידיה כדרך אדומיות שבצרפת שבשרן נראה מצדיהן: **עם בני אדם סלקא דעתך** · א"כ רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו: **במקום שבני אדם רוחצים** · והיא נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובשין בגדיהן: **כי שנא שלח** · פסוק הוא בנבואת מלאכי: **אם שנאת' שלח** · כרבי עקיבא: **אם שנואה היא לפני המקום שלח** · כב"ש ואית דגרסי שנוי המשלח וזו שמעתי שנוי המשלח לפני המקום ואפילו לבית הלל נהי דלא כייפינן שלא להוציא מיהו שנוי הוא: **זוג ראשון** · אשת נעורים וכה משתעי קרא כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך אל יבגוד:

הדרן עלך המגרש

תורה אור

עם בני אדם סלקא דעתך · פירש בקונטרס אם כן רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו וחובה לגרשה ולא מצוה וקשה דהא טווה בשוק ויוצאה וראשה פרוע נמי חובה לגרשה ולא מצוה דבעיא היא בסוטה (דף כה·) אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא ולא איפשיטא ואמאי לא פריך נמי עלה ויש לומר דכיון דבעיא בסוטה לא הויא אלא מדרבנן קאמר שפיר דמצוה לגרשה אבל זו חובה לגרשה מן התורה ועוד יש לפרש רוחצת עם בני אדם סלקא דעתך אפילו אדם רע אינו סובל זה מאשתו או אפילו קלה שבקלות אינה עושה כן:

הכתוב קראו אחר · מיתוקמא אפילו כבית הלל ואערות קאי:

הדרן עלך המגרש

תוספות רי"ד

ופרומה משני צדדיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה שנא' כי מצא בה ערות דבר: והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר כלומר שאין זה בן זוגו של ראשון זה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכנים רשעה בתוך ביתו זכה שני שלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון ואם לאו קוברתו שנאמר או כי ימות כדאי הוא במיתה שרשעה זו הכנים לתוך ביתו: כי שנא שלח רב יהודה אמר כי אם שנאתה שלח ור' יוחנן אמר שנאוי המשלח ולא פליגי הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני דאמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' עד והיא חברתך ואשת בריתך: סליק פרק המגרש

סליקא מסכתא דגיטין.

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

א) **הדרן** עלך מסכת גיטין והדרך עלן דעתן עלך מסכת גיטין ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת גיטין ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת גיטין כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ת"א פ"ג. ב) בסיומא וכוף הבונת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על סוכרת שמות הללו.

המביא קמא

א פשיטא לכשר שניס עבר שורת נגע : ד"ה סגניל דף ב

ב משכן מחוץ ליחומים וללקוחות ולגברת שלא בפניו ובגיופין לא מבוס עגונה ד"ה ואם יש

ג אפילו במקום דלא שכיח מחוץ פעניק פרוע . בלה"ד

ד אחר כים ביולא על מיחומים נשבה תובת מחלה דשנוה ולא דפקדון : (כה"ד) [ד"ה ימלם] .

ה כל אדם מאמן על כשחיסם אפי' נמסך ולאן בחיסק ניכרת ואפי' כשים שים כידם לגמוד ולשחוט: ד"ה עד אחד : ע"ב

ו אמר כבלים ידשמי שאמעגו לא פסכי . ד"ה אמר : דף ג

ז לכתחלה מותר ליתן גט גם כעדי מסירה כלא חתימה אלא מפני תקון פסולם : ד"ה (וגונבא) [ור"ת אומר] . ע"ב

ח בכל שקרום גונב ע"י עדי מסירה מלכורים משוגנרים (כן פסק ר"ש אבל ר"ת פסק כריפך דלא גנב מפצגנדי) (כלה"ד) [ד"ה וגונבא] .

ט אפילו דבר שבוא אסם אין לגבות אלא מעדים (גמור) [כשר] ד"ה מדס דף ד

י צריך ליזהר שיש עדי מסירה כשעת פתיום שגט : ד"ס דקי"ל .

יא לא אמר בפני כתב ובפני (אפילו בני שליד) יעלם כיפנב ויחזור ויאמר לם קודם שיסם ואם ניסם לא שלא . ד"ה (יעלם) [כיוצא יעסם] : דף ה ע"ב

יב צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כשעת שיסם או לאחר שיסם תוך כדי דבור . ול"ע לו סבכי אחר כדי דבור כשם שמוסקין גלוחו פנין וכן קודם שיסם . (כלה"ד) ד"ה [יעלם] .

יג לא דכב בכלים אלא שבעם שיפה אחת דיין [ר"ל שיפה רלהבום] . ד"ה אפילו

יד בזמן הזה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בכל מקום אפי' בלחכם סחיר . ד"ה אלי . דף ו

טו שלא יחשיו אין סופנין בלא שרשום : ד"ה אמר רבי ע"ב

טז מותר לכתוב תגרם בלא שירטוט לבסוף גם לשון לם ולאסור דוקא כשמכוין לסיסנו לגרסם : בלה"ד

יז אין לגרסם הגוילן של כל שנה (א) וקכלה כרישא אלא שיבב שרטוט אחר לגוליו וסיפא שתחת סם שירלם ולא אין בכולר יכול לכתוב יותם בלא שירטום ישרפם . כלה"ד

יח ירימה שלים פסולא לגוללה ולגנוח ומגורדין (ג) פסול . כלה"ד :

יט ספק תמיכה אין מעשרין פירותי שמוכין אלא פירותי פירוס . ד"ה פירותם :

כ כמוסר דין על חבירו טוב שבם מסלה כהלים לים דיפה כלרגא . (גמרה טוב מסכם ב"ק פ' בחובל) ד"ה מסכם . דף ז

כא אסור לשורר בפני המשתים ולשבת ולקום כזימרה . ובדבר סוף לנטום חק וכלי שיר . ד"ה זימרא .

כב שורים כלום אסורים דוקא להתגים וכלוס ולא לכלר אדם ועטרה לא שורה שבם אלא שורים שעשבין כגון כימנ : ד"ה פורים

כג דם כא חו ובפל הסכין חייב לכסות בעלין דם בלא סוף (עיין פרק כל שכוחם דף יט ד"ה רבי סמך) ד"ה אמר ע"ב

כד פלין של חרם בפני קינה ליתבב מחוכר ושל פן לא בפני קינה ובוי כמחובר (ורש"י פי' איפכא דשל חרם לא בפני נקינה וכו') ד"ה פלין .

כה עלין בוי כמחובר אפילו מונח על גבי יתדות והוא לא ניקו מכלרן וכיוחו ע"ג יתדות כשבת חייב משום תולם מדרבנן ד"ה דלמא

כו אף כמערב של ארץ ישראל לכך הוא מתפללין לפוחה . ד"ה ר"י : דף ח

כז אין לכתוב אגירה לשוד סכבים בשבת משום כגון מילה כאיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן שרי כגון לומר לעובד כוכבים לכבית דבר דרך חצר שאינו משורב ולצורך מילה דוקא : ד"ה אע"ג . ע"ב

כח יולדת ...

המביא תניין

כל הגט

השולח

נוסחאות

כ"י

מה שמקדיש אינו שוטה אלא) : ד״ה לא :

קנד דאי שרפ בשוה קמה פיבראל ולשמר טובים משדכם . ד״ה אבל : דף לס

קנה סמקרים עבד לגוי אינו מסקרים לגוי ישראל ויסים שלו ואין לגברים רשות לנכרה לאחרים ((ורבי יס לנס רשום וכו׳) ׳ ד״ה גופיס ע״ב

קנו לא ליקרי עליצה ליסקא כ״ש הלשון ׳ ד״ה קורש : דף לס

קנז כיון שכנסם שומר לכותו כיון שמרתם (דבר ריכל פרק סמרח דמגילה דף כח.) ׳ ד״ה סלכה

קנח סלכה כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן בל״ד ׳

קנט שמוש שביב שרע במקום כתי קנין : ד״ה אמר : ע״ב

קס קנין נכלין של קונה : ד״ה בכתב

קסא קימה לן ושנו של שפר שכיה עליו (מגילין דבר רב רשמק בן ר׳ כמבום) ׳ בל״ד ׳

קסב בסיס מגרכות של כל מלוה נבוה סאין גרסא ; ד״ה כרס : דף מ

קסג אין מבצב קנין כלום לבהיר עבדיו בכם ישראל ד״ה וכתב ליס : ע״ב

קסד כשופות מסכן מסכר כמולגלין בכדי חיין (כ׳ מלות כגקודים אינם כפניס) : בל״ד :

קסה קונוס מפקיע מידי שיעבוד וכוכה דלאמו רק על סבירו אלמוד (אפגורים דבעל הוב אבל אמר [illegible]

[illegible]

מי שאחזו

[illegible]

הזורק

[illegible]

האומר

[illegible]

המגרש

[illegible]

הניזקין

[illegible]

נוסחאות כ״י

[illegible]

סליק פסקי תוספות ממסכת גיטין

המביא גט פרק ראשון גיטין

א [דף ב ע"א] **המביא** גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם*.

ר"ל אומר אף המביא מרקם ומן התגר ר"א אומר אף מכפר לודים ללוד (א) וחכ"א א"צ שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך והמביא גם ממדינה למדינה במדה"י צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רשב"ג אומר אף מהגמוניא להגמוניא:

הגה"ה

*פירש"י (מ"ב) שיליח לים א' וכתב לגמו ואמר אין וקצה דה"ל ליפא איכא בינייהו אם ולרבנן שיליח א' וכתב לגמו ולרבנן לא שיליח ותרי' אמאי צריך לגמלו אם כתב לגמו רק שיאמר בפ"נ ובפני נחתם כמו יש די · מא"י:

ב "**גרסינן** [בספרים] גם [צ"ל] י"ב שיטין בגט ואומר ר"ת ז"ל משום דגט בגימטריא י"ב ומשום שנקרא ספר נהגו לגרוס השורות ומשום רב סעדיה גאון ורב סעדיה אמרו משום דכתיב ספר כריתות ובעינן שורות כשיעור גליון שמפסיק בין ספר לספר ד' שורים הראשונים שמניח ד' שיטים בין זה לזה כדאיתא בפ"ק דבבא בתרא (דף יג:) דהיינו י"ב שיטין והפסק שבין ויד בר למשנה תורה לא קא חשיב דהוא אלא יתר ושונה מה שלמעלה ואם חיסר הסופר או הותיר בשיטין לא פסלינן ליה:

גמ' מ"ט רבה אמר [דף ב ע"ב] לפי שאין בקיאין לשמה ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו מאי בינייהו איכא בינייהו דאתיוהו בי תרי פירש רש"י למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו הא יקיימוהו וקשה אמו בכהה הא לא שיהו מוחזקים לקיימו כל עת שיבא הבעל ויערער [א] ועוד למה ליה דאתיוהו בי תרי כיון שיש אם יש שנים מן השוק שמכירין חתימת העדים ועוד ליבעי דאתיוהו משמע שהם רק שלוחים אף על פי שאין מכירין ועוד דלקמן (דף ה) מפרש טעמא הא דשנים אין צריכין לומר בפני נכתב ובפ"נ משום דמה אם יאמרו בפניו גירשה מי לא מהימני ומפרש ריב"א דאתיוהו בי תרי ואמרי שהבעל שלחם דאו לא מהימן בעל למימר לא שלחתים [ב] הלכך לרבא לא צריך דכיון דודאי שלחם לא חיישינן שמא יבא הבעל ויערער בעדים פסולין דהוי השתא לקלקלה במקחו · כדאיתא בירושלמי (פ"ס ה"ח) [ג] ויש לומר שמא החתימו בעדים פסולים אע"ג דאין הוא חשוד לקלקלה בידי שמים אבל בב"ד הוא חשוד לקלקלה פירוש לגלות עליה לגו בפני ב"ד ולומר מזוייף הוא [ד] ומסתבר שהוא יודע שאם לא בערער ערעורו בטל אף הוא מחזיקה בעדים כשרים [ה] אבל בחד אי לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם מלי למימר בעל לא שלחתיו ומזוייף הוא אבל כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם א לא מלי למימר בעל לא שלחתיו אע"פ שאין עדים שנעשה שליח · דכי היכי דהימנוהו רבנן לומר בפני נכתב ובפני נחתם [ו] הימנוהו נמי לומר שהבעל עשאו שליח [ז] כיון שהגט יוצא מתחת ידו ולא מלי בעל מכחיש ליה · וכן נראה לי מסברא [ח] דאי לא מהימן לומר שהוא שליח הבעל נמצא צריך השליח לקיים כתב שליחותו ואם כן למה תיקנו משום עיגונא להאמין לשליח על קיום הגט [ט] כי היכי שיקיים השליח כתב שליחותו יקיים חתימת הגט [י] אלא ודאי משום שאין עדים מצויין לקיימו האמינו חכמים על הכל [כ] ושניא כרבא והיכא דאתיוהו בי תרי או באותה מדינה במדינת הים [ל] או היכא דאיכא עדים דמקיימי ליה לא צריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם. ודווקא כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם הוא דהימנוהו רבנן אבל אי אמר ידעתי כשוער ב מכירני חתימת העדים לא הימנוהו דדווקא כשהוא אומר בפני נכתב ובפני נחתם מידק דייק ולא מרע נפשיה שמעשה בפניו והוא לא ראהו משלם אבל בידעתי מלי לאשתמוטי למימר כסבור הייתי שאני מכירו ולא מרע נפשיה שלי הלי ודלא כפירוש רש"י שפירש אהא דקאמר רבא (דף ג.) אמו הכא כי אמרי ידעינן מי לא מהימני ופירש"י שהולך ולוידיה מטעמא משום קיומא הוא אם אמר ידע אני בחתימת ידי העדים מי לא מהימן דמה לי בפני ומה לי ידע אני "וקשה לפירושו דא"כ הוה ליה למימר לעיל [מ] ידעתי איכא בינייהו ועוד דלא מיתחמים בשום חכמא למיתני ידעתי אלא בכל מקום הוא שונה בפני נחתם [נ] ופירש רבינו משולם ז"ל אמו כי אמרו ידעתי שנים תצלחת שקיימו גם זה מי לא מהימני והוא"ל ג ומהימנו ביה כעולא קיום דעכי בשמרוה כי [לא] אמר עד אחד נמי בפני נכתב אתי לאחלופי באחר שמתה: [דף ח ע"ב] בר

סדיה בכתב שנשתיירו גיטא אמאי לקמיה דר' אמאי דשרה מטושה אביפי א"ל [ס] צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אמאי לקמיה דר' אמי ור' אסי אמרו ליה לא צריכת וכי תימא לעביד לחומרא נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים*:

ג **רבה** בב"ח איתי גיטא דשלגא לרבינא קמיה ושלגא לא אותבוה קמיה אתא לקמיה דרבי אלעזר א"ל אותו לא כתב בו [ע] אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך ע"פי שלא ידע אלא בשיטה ראשונה דמסתמא סיימה לשמה ורב אשי אמר [דף ו ע"א] אפי' שמע קן קולמוס וקן מגילה פרש"י היינו כקולמוס והקלף שכתבו לשמה כשהיהכים אותו ומתליקים אותו ולא שיהא צריך היקון הקלף והקולמוס לשמה דדוקא כתיבה ותהיינה הוא דבעינן לשמה ולא מבסיריה אלא שמע כשתקנו הקולמוס והקלף שאמרו כדי לכתוב בו גט לשמה ומסתמא כן עשו והוא שראה הקלף אחר שתקנוהו ואחר שנכתב מכירו בטביעות עין הלכך [פ] ד אין להכשיר סופא על ידי קן קולמוס וקן מגילה אבל בתוספות כתבו שאין להכשיר סופא ע"י קן קולמוסא משום דנראה שקבן אם יאמר בפני נחתם ולא יאמר שמעתי קן קולמוסא אינו מועיל דבעינן שיאמר בלשון שתקנו חכמים כדפרישית לעיל (סי' ב)(א') דידעתי אינו מועיל לרבא ומדבריהם למדנו שאינו צריך שיראה הקלף ויכירנו כי מסתמא כיון שאמרו לכתוב ה בשעה שתקנו הקלף לשמה כן עשו מה לי בקלף זה מה לי בקלף אחר ומיהו אם שמע שאמרו לכתוב גט לשמה ולא שמע קן קולמוסא או קן מגילה לא מהני דשמא לא כתבו מיד אלא נאמר זמן וכתבוהו לשם אחר שמעו כשמו עוד פירש"י קן קולמוסא קן מגילה [צ] שמעו סטגרת הקולמוס על הקלף שמשמיע קן קן בשעת כתיבה*:

הגה"ה

*כתב סמ"ק שאין מצוי דוקא לגיטין וגם משום שמוסרים לסופר ... אלא דלא אבל לא כל ... בא אומרים שהקולמוס נכתב ... הקולמוס והמגילה ... ויש לבר ... ולי ... כן ... לא ... בפה ... · מא"י:

[ק] והילכתא כרב אשי דהגיות טוותיה המביא גט ממדינת הים אפי' הוא בביה וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בביתו הוא בביה וסופר בעלייה הא לא חזי ליה אלא דשמע קן קולמוסא ואפילו נכנס ויוצא כל היום טולו כשר פי' נכנס ויוצא לסופר ולא חיישינן דלמא נפיק לשוקא אשכחיה איניש אחרינא דשמיה כשמיה ואמר ליה למיכתב גיטא ו לשמה:

ד [דף ח ע"ב] **בפני** כמה סהדי לה השליח רבי יוחנן אמר בפני שנים ור' חנינא אמר בפני שלשה [ר] והכ"ע בעינן ו עדים מצויין לקיימו והכא קא מיפלגי רבי יוחנן סבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין "ורבי חנינא סבר אע"ג דהדרבנן עד נעשה דיין הכא חיישינן [ש] דילמא מייתי איתתא אחריתי קרוב גיטא וסמכינן עלייהו ח והלכתא כוותיה דרבי יוחנן דהגיא במתניתא טוותיה:

הגה"ה

*גרסינן (ג) בירושלמי בפ"ח דסנהדרין רב הונא ידע לסכתחתה דבר גם מה לגדין ... וכפר ביה אמר ליה רב שמואל בר יוחנן כגון דלא ידע ורב הונא גברא רבה ... לא כשר ... א"ל רב הונא ... לא אין ... רב הונא גרסיה ... ולא ... כל"ד אותו פכ"ל ... :

ה **המביא** גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם הא כיצד יעשה (ג) קאי אמילתא דחכמים ואף על גב דלית להו כל המשנה ממזרים חכמים הולד ממזר "מיהו אם שינה מודו רבנן דתגא אם לא יחזור ויתקן מה ששינה

הגה"ה

*אבל ר"ת פוסק כר' מאיר דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר · מא"י:

חדושי מהרש"ל

(א) וחכמים אוסרים כו' מספקא דאיתמא אלימא דדנא דהלכתא סופיה דלף בפ"ק סבר דהיה מולך וכו' משום דנוריך מולין ליפו סוכא אלא דפשמא דהייך נמביא שייך ... והכמים ... :

(ב) גרסינן בירושלמי פ"ק דסנהדרין רב הונא ידע לסהדותא לחד גר גם כו' כנ"ל · (ג) קאי אמילתא דחכמים ואע"ג דלית להו כל המשנה כו' פי' כיצד יעשה שתיכשר לנתעלה או אם נשאת ... אלא ... לא צריך תקנה ... כיצד יעשה קודם נישואין אבל לאחר נישואין ... לומר ... שאין לו תקנה ... כל הדרכים כולם ... :

הגהות הב"ח

א לא מלי למימר בעל לא שלחתיו אע"פ שאין עדים. נ"ב מטעמא דלאו' נעשה שליח כיון דגיטו בלא עדים כלל ... וכ"כ הרמב"ם ... אבל משום ... לקיים כתב שליחות מטעמא דלאו מדבר דלא בפני ... קיום ר"ל דאע"פ שאין עדים במקום ... שליח נאמן לומר ... שליח אבל כאומר ... שליח ... וכן פירש ... ירושלמי ... לא גם צריך להחזיק בפני שנים ... וכן ... ולא ... כל ... לומר ... שליח ואין צריך ... ולא ... גם לא ... כי ... ב ... ד אין להכשיר ... ג ... ז ... ה ... ו ... ח ומסכינן עלייהו ור' יוחנן סבר לא ... עלייהו והלכתא כוותיה דר' יוחנן:

נמוקי הגרי"ב [א] דידעתי אינו מועיל כנ"ל ·

קרבן נתנאל

פרק א המביא [א] ועוד ל"ל דאתיוהו בי תרי. וכפ"ב דף ע"ה כתב דאי יהבת לזה חז"ל וכי קמה כיון דסוף סוף שנים כן מה לי שנים שלוחים מה לי אחד מהם הרי בדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם תערות אגדים לבא יחידי דאין מנחין ועוד בגלה דלא טוכחא מלתא והם נאה להכשיר אם זה יאמינו את זה אבל כשבנים כביאתו מלתא דמוכחא ולא מביאתו היא ולא לאמר גם תנין עפ"ל ובלה"ה יש להקן דהיידי ... למעבד ... שמה יחזור ... ולהמוציא ... לרבה דכ"ל דגי מרי דהייתו גיטא מלהה דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן קמהמם לן דמ"ת נאי לגבה: [ב] הלכך לרבא לא צריך דכיון דודאי שלחם לא חיישינן כו'. ולקמן דאמר משום דמה אם יאמרו בפניו גירשה היינו מכחי סכחא מאמינים שנים דהבעל שלחם והוי לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולים [ג] ויחש לומר שמה החתימו בעדים פסולים. ר"ל מאי מהני אמירת השליח בפ"נ ובפ"נ ודאי אינו מוציא הוה וכתב לבמה ח"מ יחוש שמא החתים בעדים פסולים קרובים או אגר פסולי עדות · [ד] ומהאך שהוא יודע כו' עד מחתימתו בעדים כשרים · פיום דגרי בירושלמי וכו' לתקן דלא ניחוש בתם יבא הבעל ויערער כב"ד ויאמר החתמתי בעדים פסולים [ה] אבל בחד אי לא אמר בפ"נ ובפ"נ מלי למימר בעל לא שלחתיו וה"ה אתתי הימנוהו סבתים לשליח בחד לענין בפ"נ ובפ"נ כ"ל לחקן דלהימן השליח לומר שהוא שליח הבעל וכיון שהוא שלוח לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולים וראיתי שהאריך בזה בספר חידושי הלכות שנדפס מחדש בשם הגאון מהר"ם שיף והמחבר ונסמכן דכי היכי דאין נאמן בידעתי וצריך שיאמר בפ"נ דוקא וכמ"ש רבינו בסמוך דמידק דייק ולא מרע נפשיה ה"ל בבעל שלחני נכר לא מרע נפשיה אף דסי הכזה עד הבעל אם הוא שקר ולא דמי לידעתי ע"ש אין לבכחישו בעדים בכך ולא מרע נפשיה תשח"כ בפ"נ ובפ"נ דים לבכחישו. וא"ל די"ל דלכן לא הימנוהו משום דאתי לאיחלופי בשאר שליחות דעלמא אך בשאת בפ"נ ובפ"נ הוא היכר: [ו] הימנוהו נמי לומר שהבעל עשאו שליח ולא חיישינן שמא נתנו לו הבעל לפקדון דכיון שהגט בידו הבלים נאמן דהא טומנו בדאמר לקמן בפ"ק כאומר דף סד · [ז] כיון שהגט יוצא מתחת ידו הגט כשר שהכבר נתקיים מפי השליח שאמר בפ"נ ובפ"נ שהאמינוהו כבי תרי ומעתה זה אם נתקיים הגט א"צ עוד קיום על כתב שליחות דכיון דהגט מקויים הגט בידו מה נפי אבל בלא הך סברא כאמת אינו נאמן לומר שהוא שליח הבעל. [ח] דאי לא מהימן לומר שהוא שליח הבעל אלא אצריך כל כמה דלא מקויים כתב השליחות שמא לפקדון נתנו הבעל [ט] כי היכי שיקיים השליח כתב שליחות יקיים חתימת הגט. פי' ה"ל לתקן שלאותן עדים שנתן בחתומים על כתב שליחות יחתמו על הגט ולא כי היכי שיקיים כתב שליחות יקיים חתימת הגט ואין להקשות דס"ל לפתור דה"א לומר דלריך קיום על כתב שליחות דה"ל בפ"נ נמה לי דהא כיון שהבעל שלחו אין מחזיקין להבשילו בחזיד כמו באתיוהו בי תרי ואומרים שהבעל שלחם. ומלאתי שיהין לזה ע"ש ת"ה בריב"ש סי' ע"ה ורוצה בפ"ע סי' קת"ב דחייבינן שמא אבד הגט הראשון וזה גם אחר הוא ומזייף הוא א"כ מה תרי אף אם נתקיים כתב השליחות תשל"ה שנים שכבירו גם מה אינו יאמרו נפניט נראה כימנטו לומר שאינו מזויף הוא מש"כ צריך רבינו לפתור דכי היכי שיקיימו כתב השליחות יקיימו חתימת הגט וכיון שנתקיים הגט ליכא לחיישת שמא גם אחר הוא כיון דלאו מזויף הוא גיטין בידי מה נפי וכ"ם דס"ת ניחוש אף נבהריים הגט שמא גם אחר הוא שנתן לפקדון ולא סורסה ע"ש כי אם על אחר רוצה דנו כמו אחר הוא נתן הגט לפקדון כי נתקיים אם כן אין לבכחישו ...

כי אם על אחר רוצה לאבד ממנו דבך הנושא לא מיירינן כי אם בלא נתקיים הגט אמרינן שמא גם אחר פלוני נאבד ממנו וזה השליח רוצה לזה הגט אבל כשנתקיים הגט וגם יש לו כתב שליחות מקויים מסתמא סיתי לומר שזה הגט נתן בידו לפקדון שתי סברות נוסגם דבגירושין יהבה ניהליה כאשר יעיד עליו כתב שליחות דהלא"ה אין לבכל סוף אף כי תקנו חכמים לומר בפ"נ ובפ"נ ונתקיים כתב השליחות עליו יש לחוש שמא כרבה אותו על גט אחר וזה סבירו ומעיד עליו השליח בפ"נ וכ"ל פקדון בידו. ועיין בתשובת ר"י לנים לוי כלל א' סי' ס' : [י] אלא ודאי משום שאין עדים מצויים לקיימו האמינו חכמים על הכל. ונאמן לומר שלים הגט בפ"נ אפילו אין בידו כתב שליחות וכ"כ רבינו בתשובה כלל ת"ה סי' י' ע"ש. [כ] ושניא כרבה. וכ"כ הרב אלפס וכיינו מטעם דבעמלא מתהבין סיוגתא והמרי' לרבא שיתא לרבה קיימא ולא"ג דשיינו אמטויי' דסוקא לא סמכינן רמב"ן. והראב"ד פוסק כרבה דמיים נמי לשאין בקיאין לשמה וקלא דלאותיו אכתוב בסמוך: [ל] או היכא דאיכא עדים דמקיימי ליה ר"ל שמקיים הגט תכף בשעת הכאה דאי לא מ"מ צריך לומר בפ"נ דאף שאלו מצויין לקיימו מ"מ קמא קיימה התוספות אמו בכיפה סבו לכו : [מ] ידעתי א"ב. ובתוס' ד"ה אמו דוחין הך קושיה דגרס דלא נפי לתיקם אלא דלמר לריך ולמר לא צריך ובכס"ג הוא"ל ז"ל על התחימה ידעתי ובפ"נ על הכתיבה ועיקר קושיתם מכח דדלא כריש פ"ב אפי' הוא ואמר מעידין ס' ע"ש ול"ע למה הניח רבינו העיקר ותפס מה שיש לדחות : [נ] ופי' רבינו משולם אמו כי אמרי ידעתי שנים תצלחת בקיימו גם זה מי לא מהימני . אבל רבה דס"ל דטעמא משום לשמה ידעתי לא מהני והכי מבמע ליה לרבה דידעתי לא מהני מכח דריש פ"ב אחד אומר בפ"נ ושנים אומרים בפ"נ וכמ"ש מהרב"א בתוספות ד"ה הכא בפני ואין לסקום אכתי ס"ל למימר ידעתי איכא בינייהו די"ל דהוה בכלל דאתיוהו בי תרי וכ"כ התוספות : [ס] צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. מכאן סמך הראב"ד לפסוק כרבה ומיהו לרבא נמי מיסתבר ספיר דכיון דל"ל בפ"נ ובפ"נ כי היכי דלא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא פ"ל לרב (אסי) [אמי] דלא מלי למימר הכי אמ"כ עומד על כל אות ואות. ר"ן . [ע] אלא שיטה אחת לשמה מכאן סמך גם כן הראב"ד לפסוק כרבה . ומיהו לרבא נמי מיתרצא שפיר דס"ק אפילו לא כתבו נפניו אלא אותה שיטה צריכה לשמה מן התורה דהיינו שמו ושמה והרי את מותרת לכל אדם בוג אינו צריך לעמוד על שאר הגט דכיון דאותה שיטה עיקר הגט משום הוצה שיטה לגד יוכל לומר בפ"נ ובפ"נ. ר"ן : [פ] אין להכשיר סופא. דלקמן במסכי' דף כב סופא כותח בהבגחת הגט ומעתה אפילו לעשם החשון אם כסומה הואם הקלף מתחלה עד סופו מ"מ ל"ל דפסול דלא פלוג רבנן . [צ] ששמע הגררת הקולמוס . וסומה מכל מקום פסול דמיישינן שמא המליפוהו : [ק] והלכתא כרב אשי ויכול לומר בפ"נ ובפ"נ אפילו לרבה דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו : [ר] ודכ"ע בעינן עדים מצויין לקיימו . דהא רבה אית ליה דרבא ובקיאות סברות לריך ג' · [ש] דלמא מייתי איתתא אחריתי קרוב גיטא ובפ"ס גם כר"ף לא מלינו כן גירסא והוסיף רבינו מדעתו דה"ה קרוב אלא דנקט אשה משום דמייתי בכלית כדתנן באשה עלמה מביאה גיטה . ותה שהביא רבינו לזה דקשיא ליה כא אשה דמייתי גיטא לא שכיח וליכא למגזר משום לתא דידה לתודה א"נ דאיכא למיחש נמי דלמא מייתי קרוב וה"ת הא לא כפלנתא כל שפסולין לדון מחמת קורבה פסולין להעיד על חתימת ידם של עדים ואין מקיימין על פיהם ולמה טורחו

ואם נתקיים בחותמיו תו לא צריך מידי[ת]ואם אבד הגט כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח (ס"ח) הרי זו ספק מגורשת (א) ואם בא הבעל וערער הרי זה ספק ממזר: ו *ודקדק ר"י מדקאמר ישלנו הימנה ויחזור ויתנה לה אלמא דצריך לומר בפ"נ ובפ"נ בשעת נתינה וה"ה לאחר נתינה בתוך כדי דבור מהני מדקאמר לעיל (דף ה׳) כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש אלמא אם לא נתחרש היה אומרו אחר נתינה ושפי דמי אבל לאחר תוך כדי דבור איכא לאסתפוקי אי מהני כל זמן שעסוקין באותו ענין וקודם הנתינה נמי יש להסתפק אי מהני ומההיא דאמר ספ"ב (דף כד.) האי שליח להולכה עד דמטית להתם וכי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי (ליה) שליח ומההיא דתנן בפרק כל הגט (דף כט:) המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח בב"ד וכו' אין ראיה דמהני קודם נתינה דמ"מ בשעה שהגט יוצא מתחת ידי השליח הוא אומר הלכך טוב ליזהר שיאמרו בשעה שרוצה ליתן הגט לאשה וה"ר יעקב מקינון פירש דלהכי בעי' שיתנו משום דבעינן שיאמר בפני שנים שהיו בשעת מסירת הגט ומיירי הכא כשמתו או שהלכו למדינת הים ולא נהירא דליתנהו דברייתא בסתמא קתני דמשמע שאין תקנה אחרת: [דף ו ע"א] רבה בר אבוה מצריך מערסא לערסא רב ששת מצריך משכונה לשכונה א)רבה מצריך באותה שכונה ומסיק משו' דניידי בני מחוזא ולאו מצויין לקיימו. *וכתב ר"ת דהשתא נמי[א]בכל המקומות ניידי וצ"ל בפ"נ ובפני נחתם: ז [דף ח ע"ב] ת"ר [ב] עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה מידי דהוה אגט אשה דתנן האשה עצמה מביאה גיטה וכו' נכסים לא קנה דצריך לקיומיה כשאר שטרות דעלמא · איבעיא להו כל נכסי קנויין לך מהו שכלל העבד והנכסים ביחד אביי אמר מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו דלא פלגינן דיבורא [ג] רבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגינן דיבורא *אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא כתנאי כרבי שמעון דאמר פלגינן דיבורא דתנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין שירשב"ס ס' מי שמת (דף קמט.) דמיירי כגון שלא פירש לאיזה קרקע שייר [ד] דתלינן שמא אעבד גופיה קאמר דהשיב ליה קרקע משום דאיתקש עבדים לקרקעות ואע"ג דאמר התם עשו מטלטלין שיור אצל העבד עבד נמי השיב כמטלטלין דהא מיטלטל הוא וקשה לפירושו מהא דתניא בתוספתא דב"ב(פ"ט)רש"א כל נכסי לפלוני עבדי חוץ מא' מרבוא שבהן לא אמר כלום חוץ מעיר פלונית ושדה פלונית אע"פ שאין לו אלא אותה העיר ואותה השדה זכה בנכסים וקנה עצמו ב"ח פי' זכה בנכסים אם יש שם נכסים אחרים וקנה עצמו ב"ח בכל ענין א"נ זכה בנכסים כלומר אכה מכח כל נכסי וקנה עצמו בן חורין א ש"מ דלת"ק אע"פ ששירש אותה העיר ואותה שדה לא יצא בן חורין [ו] הלכך נראה כפרש"י דמשמע כיון דנקט לשון שייר גם העבד רבי שמעון אומר [דף ט ע"א] לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן ופרש"י מדקאמר רבי שמעון לעולם הוא בן חורין משמע לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השייר חוץ מקרקע פלונית דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים כגון דכתב ליה חוץ מכל קרקע דהשתא לית ליה שום קרקע דכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר ואפילו הכי הוי בן חורין אלמא פלגינן דיבורא [ז] וצריך לומר דאין לו שום מטלטלין וכן פירש רב אלפס ז"ל וקשה לפירושו דאע"פ שלא הזכיר שם שקרקע ששייר מ"מ קנה כל מקרקעי דאית ליה אגב ביד האדון על המלווה שיקח לו לעצמו מעידית שבנכסיו ביה טר [ח] כדתנן בפרק בית כור (דף קנ:) אני שדה אני מוכר לך נותן לו אני שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כיפה ויד בעל הבסר על התחתונה · הלכך נראה לפרש הא דשמעינן לר"ש דפלגינן דיבורא היינו מהא דקאמר בתוספתא דאפילו אין לו אלא אותה העיר ואותה שדה דזכה העבד בנכסים וקנה עצמו בן חורין וכיון דאין לו אלא מה ששייר ואין מתקיים דבור כל נכסי אלא בעבד לבדו אם כן צריך לומר דאית ליה פלגינן דיבורא ומהא נמי דייקינן דלר' מאיר לא פלגינן דיבורא דאיצטריך הכא לשיורא לא שייך למימר לא יצא בן חורין אלא היכא דיש לו נכסים אחרים דאמרינן מדשייר אותה העיר ואותה השדה שייר נמי העבד וכל נכסים דקאמר קאי אשאר נכסים אבל אם אין לו אלא אותה העיר ואותה השדה על כרחך כל נכסי לא מצי קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר' מאיר לא יצא לחירות אלא ודאי משום דקסבר לא פלגינן דיבורא והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שקילס ר' יוסי את ר"ש דתניא כשנאמרו הדברים לפני ר' יוסי קרא עליו המקרא הזה שפתים ישק משיב דברים נכוחים הלכה כדברי רבי מאיר (א"ל) ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואין חוזר בעבד חוזר בנכסים שהרי מתנת שכ"מ הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אמר(א) ב רב אשי התם היינו טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא מתקינן לה דכיון דכתב ליה כל נכסיו וכלל גוף העבד בכלל הנכסים ובאותו הלשון יש לו להשתחרר כיון דאין כל נכסים יכול להתקיים על הנכסים ונשאר זכות לאדון באותו לשון שהוא משתחרר בו לאו כרות גיטא הוא אבל עבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסי קנויין לך כרות גיטא הוא אלא שלענין הנכסים מחוסר קיום [ט] וכן אם כתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך חוץ מדבר פלוני ואין לו אלא אותו דבר דהשתא לא קנה נכסים כיון דלא כלל גופו בכלל הנכסים אע"ג שנשאר לאדון זכות בזה הגט דנכסים לא קנה מ"מ עצמו קנה וכרות גיטא הוי כיון שהזכיר את העבד לבדו ולא כללו עם הנכסים ומשום הכי לית הלכתא כר"ש דקאמר לעולם הוא בן חורין אבל דבורא פלגינן ג דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין לעבד ופלגינן דיבורא וסלקא שמעתא בהכי וכן הלכתא: ח מתני' המביא גט בא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו המביא גט ממדינת הים ואין יכול לומר בפ"נ ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו: גמ' ערער בכמה אילימא ערער חד והאמר רבי יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים אלא ערער הרי יתקיים בחותמיו תרי ותרי נינהו וסמוך אהני שפסלין חתימה ואוקי איתתא בחזקת אשת איש אלא ערער דבעל וה"ה ערער דלקוחות אם באה לטרוף כתובה מהם כדאיתא בירושלמי מי שערר רב חסדא אמר הבעל עורר אמר רבי אמי אף הלקוחות עוררים שלא תטרוף מהן [י] ומיהו בבבל מערער דלקוחות לא אסרינן להנשא [כ] אבל בערעור דבעל אסורה להנשא עד שיתקיים בחותמיו אבל בלא

הגהה

*מתנה בשכ"מ שחילק נכסיו לשני בני אדם נכסי שרים ואחמו העבדים ושוב נפלה שאחד מן העבדים היה אחד ממקבלי המתנה ואלך מתנתו כתוב בשטר ושבל ידיהו יוצא בן חורין בשטר אפילו לשאר מקבלי המתנה והאיה בירושלמי כתב נכסיו לשני בני אדם והיו העבדים קרובים לזה וכשרים לזה וכו' והלכתא כר' יוחנן דהשיב ליה כמו מוציא מפיו ואי ואמר רבא הכא אחד זה ואחד זה עצמו קנה ונכסים לא קנה דפלגינן דיבורא וי"ל שאני התם דחייבים דלאו אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא שיאמרו קרוב כשר להעיד אבל בגט שיתגור [ח] ליכא למיחש לאיחלופי ס"ל וצריך לומר בפ"נ ובפ"נ ונרסינן' יש מתלין(דף קלג)אחרי גופי פלגי דיבורא בחד גופא לא פלגינן דיבורא והכא הוי תרי גופי ואת"כ לא פלגינן דיבורא ור' יוחנן אלא כייר משמע דלא אתי לאיחלופי עד כאן דברי רבינו ז"ל ואני אגרתי ולי אני הדיוט נראה דכאן שני שותפים ועבדים קרובים לזה וכשרים לזה מעידין ויהיה דהא תרי גופי פינסו ונעדות כמ' זה לא שייך למימר דלמא אתי לאיחלופי ומפרשין כתב נפלגות עדות פ"ידו"ה"ה דדוקא כשכתב נכסיו לשני בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן חצי פלוני ולשמעון שדה פלונית הרי אלו שתי עדות והוחין מתנות קיימת אע"פ שכן בשטר אחד מרדכי

חדושי מהרש"ל

(א) אמר רב אשי התם כו' ובריי"ף גרס א"ל התם וכן בה"ג וברא"ש אבל בספרי שמנן דרב אשי הוא דהדרן רב נחמן הכי

הגהות הב"ח

א ש"מ דלת"ק אע"פ כו' כפירש"י נ"ב ולפ"ז מיירי שיש שם נכסים אחרים: ב בן חורין אלא אמר רב אשי וכו' דמאיגן לה וכו' כיון דאין דבור כל נכסים: ג דהא אמר רב יוסף:

הגהות מהר"ב רנשבורג א) ודקדק ר"י וכו' רבה מצריך באותה שכונה ומסיק משום דניידי בני מחוזא ולאו מצויין לקיימו עכ"ל. נ"ב וגרסינן עוד בגמ' דף ו ע"א רב כהנא איתי גיטא וכו' אתא לקמיה דרב פפי א"ל לא צריכת ולאי עבדיה אבגית ודקדק מזה התוס' ושאר פוסקים דנאמן הבעל ובתי"ל היכא שאין צריך לומר בפ"נ ובפ"נ מ"מ אם אמר מהני דלא אתי בעל אחר ומערער לא מהימנין ביה ותימה על הרא"ש שלא זכר זה ורי"ף והרמב"ם ושו"ע הביאוהו ויש לומר כיון דכתב כהר"ת בשם ר"ת דהשתא בכל המקומות ניידי וצריך לאמרו א"כ ודאי לא שייך ערער דבעל ולא בית מידי ודין המימרא אלא ועדיין צ"ע וזו"ע

קרבן נתנאל

(א) הוכשרו כאן להעיד ולא הוכשרו להיות מדייני קיום וי"ל דלפנין הכותה הגט וקיום הגט הקלו בקרובים וע"פ בעל דבר עצמו משום מיגו שלא יתלא את תי ישנה ויקיים הגט תוך תהלו אבל לגבי דייני קיום לתה נקל בידבר ומה טרך יש בזה הלא יתנהו דיים להושיב ב"ד ולקיים בפניהם וכ"ה בחדושי רשב"א א"נ י"ל דס"ל לרבינו כדעת המתפרשים פידי קיום הקרובים למלוה ולוה נפלתא ומ"מ דייני קיום הקרובים למלוה ולוה הקיום פסול ועיין סימן מו סעיף יג בב"ך ס"ק נ ע"ש [ת] ואם אבד הגט כתב הרמב"ם בפ"ז בדין י"ג אם נתן לה הגט ולא אמר בפ"נ ובפ"נ שם לא הזכיר כלום מזה אם אבד הגט אלא בדין ז' אם לא היה השליח עומד אלא הכתיבה והחתימה דצריך לקיים הגט בחותמיו ואם אבד הגט הרי זו ספק מגורשת ורבינו העתיק מהתם לכאן והייך לשון הרמב"ם ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה לא יתנן לה אא"כ נתקיים בחותמיו ויש להשליח להיות בכלל הפלגש שקיימו אותו בחותמיו ואם לא נתקיים ונתן לה הרי זה פסול עד שיתקיים. ואם בא הבעל וערער ולא

תפארת שמואל

(א) ואם בא הבעל וערער הרי ספק ממזר הא אם לא בא אינו אלא, הרמב"ם אלא הרא"ש פי' אותו מלי דקאמר ספק מגורשת אינו י"ל בלא ערעור דהא כל ספק מגורשת דקאמר הרמב"ם בכגון הוי ספק ממזר והכא כודאי ליה להו לרבנן דהוי ממזר אלא באם בא וערער קאמר הרמב"ם דהוי ספק מגורשת כלומר והוי הולד ספק ממזר אבל לא בענין אחר וכ"כ הרמב"ם לרדיה דאם אבד הגט דקאמר יקי' איכא שערער הבעל ונראה דעיני היכא ב' אבד הגט בלא ערעור לא א בספק ממזר לא הוי אלא להאי לא אלא שהרי כתב הרמב"ם גבי היכך יוסב וכו' שאם לא תגר ונשלו ממנה וחקם ב"ן גט פסול ובכ"ת שאחר בתנוריו גט פסול הייט שלא חיישא בו אבל אם נשאת לא תצא וכמה מה שכתבו התוס' ורא"ש שצריך להזור וליטול וכו' דדי שלא תצא הייט מאחר שנולי לפנן וכ"ה אם נאבד טבל לתקן ולכתוב לה גט אחר שכן פסק הרמב"ם גבי גט פסול אבל היכא שלא תקין אסורה ליבא תחתיו בין היכא שאפשר לתקן בין היכא שלא אפשר לתקן לעולם אסורה לו עד שיחזור ויתקן היכא דאפשר והיכא דלא אפשר צריך לגרשה אף שלא משמע כן מדברי הרמב"ם

עד

נתקיים אינה מגורשת. אבד הגט הרי א ספק מגורשת ע"כ ומבואר ליה לרבינו דהן אם אבד הגט קאי אתלותא דאתונה והכי יקאמר אם הגט לפניו ובא הבעל וערער אינה מגורשת ואם אבד הגט ובא הבעל וערער אינה מגורשת והוא הולד ספק ממזר אבל בלא ערער הבעל לא זו שספק ממזר לא הוי אלא אפי' אם נשאת לא תצא דהא אם לא נתקיים הגט ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם כתב הרמב"ם הרי זה הגט פסול. וכבר כתב הרמב"ם בפרק שני כל מקום שנאמר בגט רואה פסול אינו אלא מדברי סופרים וביארו שם המפרשים דאם נשאת לא תצא אלא שרבינו והטור סוברים דאם לא אמר בפני נכתב ולא נתקיים הגט אם נשאת הנה דקבילה לזו דהכמים לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא דבכך מלתא דהולד לא הוי ממזר אבל בהך מודים רבנן לרבי מאיר דאם נשאת תצא והרמב"ם סבירא ליה דרבנן נקטי אין הולד ממזר איידי דר"מ. גם בלא ערעור דבעל לא חיישינן לזיופא שהבעל אינו חשוד ויקלקלה בידי שמים וכמ"ש רבינו לקמן סי' ח' ע"ש וזהו התלותא אם לא נאבד הגט ולא נתקיים והבעל מערער דאינה מגורשת והולד ממזר לא הזכיר רבינו דמשמע דזה גלגד תמילה דאם אין הגט לפנינו הוי ספק טפי דאמרינן אפשר אם היה לפנינו היה יכול לקיימו. תסת"כ אם הגט לפניו ולא נתקיים והבעל מערער הולד ממזר ודאי וצריכין לומר לרמב"ם ורבינו לא דפליגי ר"מ ורבנן בזה אבל כשהבעל מערער מודים רבנן לר"מ דהולד ממזר וזה הפי' המחוור וב"כ ק"ח מזה בס' תפארת שמואל ועיי' בב"ש וב"ח ושאר האחרונים שהדביקם דמקיים תלי [א] בכל המקומות ניידי רגעט בין בא"י בין בח"ל ורי"ש הרמב"ם פ"ח דין ה' שליח מביא גט מחוץ לארץ כה"ל ר"ל ממדינה למדינה כמ"ש בהגהות מיימוני ולא כמ"ש הרב המגיד שס"ל להרמב"ם דניידי ממקום למקום אבל באותו מקום לא כ"מ כבני מחוזא ע"ש דא"כ ה"ל להרמב"ם להזכיר ממקום למקום אפילו בא"י [ב] עבד שהביא גיטו לשון השור להשתחרר בו שמה שבפנינו כגון שמסרו לו דגו והאנה עתו שלא ישתחרר בו עד שיגיע לב"ד פלוני [ג] רבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגינן דיבורא וה"מ ואמאי לא תני בברייתא רבותא יותר עבד שהביא גיטו וכתב בו כל נכסי קנויים לך עצמו קנה נכסים לא קנה ודאי לפי מה שפסק הרי"ף והרמב"ם אפילו אם כתוב עצמך ונכסי קנויים לך חוץ מדבר פלוני לא יצא בן חורין דנשאר לאדון זכות בזה הגט לק"מ דתש"ה תני בברייתא בכתוב עצמך ונכסי קנויים לך דדוקא הא אם שייר קרקע כל שהוא אפי' בכה"ג שהזכיר העבד לבדו ולא כללו עם הנכסים מ"מ לא יצא לחירות דלא הוי כרות גיטא. אבל לשיטת רש"י ורבינו אפילו אם שייר כל שהוא אם כתב עצמך וכו' קנויים לך העבד יוצא לחירות קשה. ויש לומר אליבייהו דלא נחת התנא הכא רק לאפלוגי דלבין בחזור נכסין לומר בפ"נ ולא על הנכסים ולא בא לאשמועינן בכך דינא אי פלגינן אי לא פלגינן דזה כבר תני ליה במקום אחר ודוק [ד] דתלינן שמא אעבד גופיה קאמר ויש לדקדק לפי' רשב"ם א"כ מאי האי דקתני ר"ש אומר לעולם הוא בן חורין מאי אתא לרבות דליכא למימר כפירש"י דלאשמועינן אפילו לא פירש השיור דהכא אפילו ר"מ מודה לרשב"ם וי"ל דלא דייק תיבת לעולם תנא גם בבבא בתרא לא פי' רשב"ם כלום על הא דר"ש דאמר לעולם אבל הא קשיא לפירושו מאי פריך מדר"מ אימא ר"מ נמי ס"ל פלגינן דיבורא והא דשייר כל שהוא דלא יצא בן חורין דסבר נמי קרקע הוא ושייר לעבד וי"ל דרשב"ם פי' כן לתקנתא דשמעתין אבל מטעם דלאו כרות גיטא הוא דה"ל למיתני דשייר לעבד דהשיב ליה קרקע [ד] (עם ריטב"א [illegible]) דלכי לתמקא ולמיפר בהגהות הג"ה זו אבאר בה קצת מה שנגע לדין גם בהלכה תוספות [illegible]) ליכא למיחש לאחלופי האהיל וצ"ל בפ"נ ובפ"נ א"כ לעיל דף ג' דחשיבי רבה תי דמי התם ידעינן הכא בפני הכא אשה ובעל דבר מהימן. א"כ לסברת ר"י הגוי שיאמרו קרוב כשר להעיד א"כ אין לך קרוב ופסול יותר מבעל דבר ואשה וא"כ אי באת [illegible] אתי לאיחלופי [illegible] לא אמר בפ"נ ובפ"נ יש לפסול בעל דבר ואשה י"ל דה"ק תי דמי התם ידעינן הכא בפני וב"ד נמי מהימן ולא אתי לאחלופי דהא יש היכר דבשליח עד אחד פסול ובבי גיטין עד אחד כשר ועם דברי אלה מיושב היטב מה שמקשין אמו הכא כי אמרי ידעינן לא מהימן וכתבו התוס' וקושית דאשה וב"ד לא תם לתרץ משום דלא שכיחי ודברי התוס' דחוקים אבל לפי מה שכתבתי [illegible] דלא אתי לאחלופי דהתם ידענו וכאן בפני וכיון שכן יש עוד היכר כאן אשה וב"ד מהימן לא אמר דבא אתו הכא כו' וא"כ אתי לאחלופי ולא צריך לטעמי מקושית אשה וב"ד [illegible] דאם לא אמר בפ"נ ובפ"נ [illegible] משום אחלופי כי זה לשיטת ר' יואל הלוי אבל התוספות דלא ניחא להו לפרש שיטתין כן [illegible] דלא חיישי לאיחלופי אלא דווקא בעד אחד ולא גבי קרוב ואשה א"כ ג"כ בנידון כזה כאחד שחלק נכסיו והיה קרוב [ו] הלכך נראה כפירש"י דמשמע כיון דנקט לשון שייר גם העבד [illegible] פריך מדר"מ אימא ר"מ נמי סבירא ליה פלגינן דיבורא והא דלא הוי בן חורין כיון דהדר לשיורא אמרינן דשייר גם העבד ר"ל דהכי קא דייק כמו שכתב הר"ן וז"ל דמשמע דת"ק דאמר שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין משום דלא פלגינן דיבורא היינו טעמא דמשום דמעיקרא בכלל כל נכסיו והעבד בכלל ועכשיו שאמר חוץ מקרקע פלוני פגם דיבורו הראשון כיון דלא פלגינן דיבורא [illegible] כאילו שייר גבי מה שבכלל בו והרי העבד היה בכלל. אבל רבינו לא ניחא ליה בהך טעמא לכן פירש בסמוך דשמעינן לר"מ דלא פלגינן דיבורא משום דאם אין לו אלא אותה העיר ואותה שדה ע"כ כל נכסי לא קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר"מ דלא יצא לחירות א"ו משום דקסבר לא פלגינן דיבורא ומתחלה כי אמר כל נכסי ע"כ היה כוונתו על העבד וגם על אותה העיר או שדה דאעבד לחודיה לא שייך לשון כל נכסי ואי אמר חוץ נפגם תיבת כל נכסי ולא פלגינן דיבורא מש"ה לא יצא לחירות וצריך עוד לכך טעמא דפירש"י כיון דהדר לשיורא שייר נמי העבד בצוותא עם לו נכסים אחרים ופירש השיור שייר דלא שייך טעמא דלא פלגינן דיבורא דהא יכול לקיים הדיבור כל נכסי אשאר נכסים ואעבד כיון דפירש השיור איכא למימר דהא דקאמר מתחלה כל נכסי לא היתה כוונתו אלא אעבד והנכסים חוץ מאותו קרקע [illegible] דקיים דיבורו הראשון וכמו שפירש"י דהם התם דאמר רב נחמן כו' ע"ש. [illegible] בסמוך שהשיג רבינו על פירש"י [illegible] [ז] וצ"ל דאין לו שום מטלטלין דאי אית ליה שום מטלטלין לא שמעינן דפלגינן דיבורא דהא שפיר נקיים דיבור כל נכסי אמטלטלין ואעבד [ח] כדתנן בפרק בית כור [illegible] ועיין בזה בהר"ן [ט] וכן אם כתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך וכו' וכרות גיטא הוי כיון שהזכיר את העבד לבדו. אבל הרי"ף [illegible] וכגון זה אינו כריתות דבעינן דלאו גיטא דחזרתה שלו לעבדיה וליכא כ"כ ולפי' זה אפילו כתב בו עצמך ונכסי קנויין לך כיון דאית ליה לאדון זכותא בגוויה לאו כריתות גיטא הוא ולא יצא לחירות ול"כ הר"ן [ ] ומיהו בבבל מערער דלקוחות לא אסרינן להנשא טעמו משום לא מוקי מתני' בערעור דלקוחות משום דמתני' להתירה להנשא הוא [illegible] ניחא ליה לאוקמה בערעור דבעל' ועוד לפי מ"ש רבינו בסמוך להוציא מיעוטים ולקוחות מיעוט [illegible] אי אתא דערער דלקוחות מאי איריא שהלקוחות מערערים אפילו בלא ערעורם [illegible] [כ] אבל בערעור דבעל אסורה להנשא ויראה לי דה"ה אם [illegible]

כנה

ערעור דבעל מוהרת להנשא ילא חיישינן לזיופא לפי שהבעל [ל] אינו חשוד לקלקלה בידי שמים כדפרישית לעיל והיא נמי לא תזיף לקלקל עצמה אבל להוציא ממון מן היתומים ולקוחות חיישינן לזיופא [מ] כדפרישית בגט פשוט על כתיבה דשכ"מ שאמר מנה לפלוני בידי אמר תני נותנין לא אמר תנו אין נותנין אבל לענין פרשן כתובה ניחוש לה לנכסי' דכיון דבריה להנשא נביא נמי כתובתה תבני תורי [נ] דמספר כתובתה נלמד לכשתנשא לאחר חסלי מה שכתוב ליכי · ם ואינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ [ס] מאי ואינו יכול לומר אילימא חרב וחרש בר איתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו אמר רב יוסף בה"ע כגון שכתב לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ (א) עד שנתחרש הלכך כיון דבעי למימר בפ"נ ובפ"נ ילא תלי איר לא הכא עד שיתקיים בחותמיו:

[דף י ע"א] **מתני'** (א) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים בין בשחרורי עבדים בין בשאר שטרות דגרסינן בפ"ק דשחיטת חולין (דף ד) לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים בין לשחיטה בין ליין נסך ואפי' ליתן רשות ולבטל רשות א כעובדי כוכבים מדאגיא מפני שחתרו ישראל ליתן רשות ויבטל רשות ונעשה כוכבים עד שישטר [ע] וכ"ש לענין עדות דדינו כעובד כוכבים [דף י ע"ב] והלכתא אין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה מ"ט אמר רב אשי [פ] גזירה משום סולכא · **כל** השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ר"ש אומר אף אלו כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט · **גמ'** קא פסיק ותני לא"ש מכר ול"ש מתנה בשלמא מכר תני יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטר ראיה בעלמא הוא ב אי לא יהיב זוזי קמייתא לא הוו תרעי נפשייהו וכתבו ליה בשטרא אלא מתנה במאי קני לה בהאי שטרא הדי בשטרא חתפה בעיתה הוא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ואי בעית אימא הני חוץ מגיטי נשים · הא הדי ליבמי ל"ש אהדדי דליכא מאן דפליג אהא דאמר בכולי התלמוד דינא דמלכותא דינא ומיהו דלא תמכיהן (הייני) בתרי ליבמי אם הנהיג המלך שלא יעשו שטר רק בפני הערכאות שלא יחתמו העדים על שטר עד שיבואו בעלי הדבר לפני הערכאות ויראו וידעו הערכאות אמתת הדבר [צ] ואז יתנו הרשות לעדים לחתום והיינו בשטרות ג העשויין בערכאות דיאחר שנכתב השטר מביאין העדים אותו לפני הערכאות וגומר כל הדבר בפניהם וסומכין עלייהו דאי לא יהיב זוזי קמייתא לא הוו מרעי נפשייהו לצוות לחתום [ק] ואפלו אי נפיק קלא עלייהו דשקלי שוחדא לאלווי דינא [ר] לעדות שקר לא מרעו נפשייהו אי איירי מתניתין בכל שטרות אפילו בשטרי מתנה ואם לא הנהיג המלך כך אז מהרלא מהגיכין תהן מגיטי נשים. [דף יא ע"א] רבינא סבר לאכשורי בכותייא דארמאי אמר ליה רפרם ערכאות תנן [ש] כתב רב אלפס ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא ולא ידענא פירושא דמילתא אי אתא לפרש טעמא דערכאות משום דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא אבל כטפייא דארמאי חיישינן דלמא מקבלי שוחדא ומשהדי שקרא או בעי למימר דוקא ערכאות דידיע לן דהני לא מקבלי שוחדא [ת] והרמב"ם ז"ל כתב והוא שיהיו עשויין בערכאות שלהן אבל במקום קבוץ אליהם בלא קיום הסופט שכן לא יועילו לו כלום וכן צריכין שיעידו עדי ישראל על אותו העובדי כוכבים שהן עדי השטר ועל זה השוטר או הסופט שקיים עדותן [א] באינם ידועי' בקבלת שוחד ולא יתכבר לי דא"כ נפל פירא בבירא (שבת דף כי') דהי יעיד עליהם בזה דסתם עובדי כוכבים מקבלי שוחדא [ב] כדאמר בפ' כל כתבי (דף קטז:)[ג] אלא מסתברא דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא: אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסרין ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי פרש"י ותמהו עליו פרסיים הדיוטות וקשיא לי דהא רבנן דרבי עקיבא פסלי בשטר שנעשה בהדיוט ואפילו בעדי מסירה [ד] כדפרי' ר"י לעיל משום דחיישינן דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות ומיהו רש"י פי' לטעמי' שפירש לעיל לא הוזכרו לפסול אלא בזמן שנעשו בהדיוט משום דלא קפדי אאורועי נפשייהו [ה] משמע דלא פסול אלא דומיא דערכאות בלא עדי מסירה [ו] אבל בעדי מסירה כשר לגבות מבני חרי ושטרות העולים בערכאות אף בלא עדי מסירה ישראל גבו ממשעבדי והכי איתא לקמן בפ"ב (דף יט:) רב ספא כי הוה אתי לקמיה שטרי פרסאה דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי ליה לגבי פרסיים זה שלא בפני זה במשמע לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי ופרש"י לקמן משום דאית ליה קלא כשחותמין עליו ערכאות דשטרא פרסאה דלעיל דגבי מבני חרי מיירי דחותמין עליו הדיוטות ולית ליה קלא ולפר"י שפסל שטרי הדיוטות אף בעדי מסירה על כרחיך הכא מיירי דחתימו עליו ערכאות [ז] וקמשמע לן דלא"ע דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל לא מגבינן ביה ממשעבדי ולקמן בפ"ב גרסינן ומגבי ביה מבני חרי וכן נמצא בהרבה ספרים וכן מיסתבר דמשמע במתניתין דאין חילוק בין ערכאות להדיוטות אלא דערכאות לא מרעו נפשייהו והדיוטות מרעו נפשייהו ולא לענין קלא דחוקא עדי ישראל הוא דמפקי לקלא ועוד דלא מיסתבר כלל שיכשיר רבי עקיבא בשטרי הדיוטות בלא עדי מסירה ואם כן ע"כ רבנן פסלי אף בעדי מסירה ומיהו סוגיא דמתניתין משמע כפרש"י דלפר"י הוה ליה למימר האי שטרא פרסאה אף על גב דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל לא מגבינן ביה ממשעבדי ועוד אי בשטרי ערכאות איירי לא הוה ליה לרבא למימר מימרא באפיה נפשיה [ח] אלא הוה ליה לפרושי מתניתין דשטרי ערכאות דאמר במתניתין דכשרים דווקא למיגבי מבני חרי אבל למיגבי ממשעבדי לא גבי אפילו מסריה ניהליה באפי סהדי ישראל וכן מלאתי בירושלמי (פ"א הלכה ה) מר בר יעקב בר אחא [ט] קול יצא לארטכיים אלמא משמע דנוטה ממשעבדי וכן עיקר [י] לכן נ"ל לפרש דהאי שטרא פרסאה מיירי שאין חותמין עליו עדים דאי חתימי עליו עדים פרסיים היכי גבי בעדי מסירה ישראל אפילו מבני חרי והא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו דלמא אתי למימסר קמייהו [כ] ודוחק לומר דרבא סבירא ליה כר' שמעון ובשמות מובהקין ושטרא פרסאה דקאמר דהיינו שנכתב בלשון פרסי ככהוא דלקמן בפ"ב (דף יט.) אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי [ל] ופריך עלה כדפריך הכא והא לא ידעי למיקרי וכו' כדהכא (אלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר הגינא וכו') [מ] יהכא שלא פי' מי חתום עליו מיירי שאינו חתום כלל אלא שנמסר בפני ישראל וכן מלאתי אח"כ בפר"ת יש מי שאומר שזה השטר לא היו בו עדים כלל. והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאמרן : יא **והדיה** תור"ת דקלפים שלנו אע"ג דלא עפצי כשירין לשטרות דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם דהא קלפים שלנו אינו יכול להזדייף דאי לא תימא הכי היאך אנו כותבין ס"ת ומגילה על קלפים שלנו דמגילה פסולה על הדפתרא כדאמרי' [בפ"ב] דמגילה (דף יז:) ודפתרא היינו דמליח וקמיח ולא עפיץ כדאמר [בפ"ב] (שם יט.) וס"ת נמי פסולה על הדפתרא דהא דמגילה פסולה משום דנקרא ספר וכ"ש ס"ת עצמה ועוד תנן בפ"ב דסוטה (דף יז:) גבי פרשת סוטה אין כותבין לא על גבי דפתרא ולא ע"ג נייר מחוק אלא על המגילה שנאמר ספר וכל שכן ס"ת ועוד הגיא במסכת סופרים (פ"א ה"ה) אין כותבין ספר תורה ע"ג דפתרא ולא ע"ג נייר מחוק אלא ודאי עיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם ותדע דאפי' בימיהם היה להם תיקון אחר שהיה טוב כמו עפצים דאמרי' לקמן בפ"ב (דף יט:) כתבו במי פירות ואפילו כשר ומוקי לה בדלא עפיץ ועוד אמרינן התם נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך מגורשת חיישינן שמא במי מילין כתבו והיינו בדלא עפיץ דאי עפיץ אין מי מילין ע"ג מי מילין ומיהו אין כל כך ראייה מהנך דאיכא לאוקמינהו [נ] כר' אלעזר [ס] דאמר עדי מסירה כרתי ועוד הביא ר"ת ז"ל ראיה דאשכחן ס"ת כשרה בלא עפיץ

הגה"ה

יומא ח"ל בשב ואהדן אמאי לא משכונו כל דהאי לא מרעי נפשייהו וי"ל דעובדי כוכבים אינם פסולים מן התורה אלא מטעם שהם גזלנים וכגי דידהו' נמי ולא מרעי נפשייהו תהימני · ושטר התלמה · מורי רבינו יעקב היה אומר דעובדי כוכבים המוחזקים שאינם מקבלים כשרים לעדות כדאמר הכא אבל מהא דאהדן פסולין מן התורה מטעם קדנה ולא נהירא לי להכשיר עובד כוכבים לעדות כיון שאינו בכלל אחיך ולא עדיף מעבד וסכא גרמא שתקנו חכמים הוא שתיקנו בשטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים יהו כשרים לפי שמשעבדי כוכבים מקפידין על כשרות שבערכאותיהם לא נפסלין · מרדכי ·

חדושי מהרש"ל

(א) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים כו'. לפי שאין העדים חותמין אלא זה בפני זה [illegible]

הגהות הב"ח

א ולבטל רשות דינן כעובדי כוכבים · ב ואי לא דיהב זוזי קמייתו · ג יהבו רשות לעדים לחתום והיינו שטרות נכתב בגידו עיין פרק כשלה דף פ"ד אבל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין בעליו יכולין לגאלו מותר ליטול אם רוצה ומעלה בערכאות שלהן ופירש רש"י ומעלנו בערכאות שלהן לגוזמו ע"ש :

תפארת שמואל

(א) עד שנתחרש הלכך וכו' [illegible]

קרבן נתנאל

בזה כגם כשאינו מקויים אלא ממנו. וכמו שמסקים רבינו לעיל סי' ס' ומ"ש הרמב"ם במכילתא גם ממדה"י ולא אמר בפ"נ ובפ"נ ואגד כגם הולד ספק ממזר אם בא הבעל וערער. ואם הגט לפניט וזה הבעל ומערער משמע דהוה ודאי ממזר וכת"ם לעיל. וברמזים כתב ואם בואת בו לא תנא פ"נ ודברי פימה הם מה דכתב רבינו לעיל סי' ס' דנפרטה כבעל כוי טולד ממזר ואין טעם לחלק ביניהם וצ"ע. ופ"ק לי [illegible]

דאמרינן בפ' הקומץ רבה (דף לט:) גבי קרע שבא בשני שיטין יתפור דמשני הא דעביד הא דלא עביד אלמא דכתבינן ספר תורה בדלא עביד והר"ר יחיאל ז"ל היה דוחה ראיה זו והיה מפרש הא דעביד שהקרע מתחבר יפה אז אפי' בג' שיטין יתפור כמו טורת אסונה בפ' השיפי דאהלות ומיהו דברי ר"ת אמת הם דהא חזינן דקלפים שלנו אינן מדוייקים והא דפריך הכא והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף הייט אליבא דר"א דאמר לקמן בפ' [שני] (ד' כב:) לא הכשיר ר"א בשאר שטרות ע"ג דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין חוקא ומדפריך שהמה תמרה אליביה אלמא הלכתא כוותיה ולקמן (בפ"ב סוף סי' יד) נדקדק בו בע"ה: והא בעינן צריך שיחזור מענייט של שטר בשיטה אחרונה כדמיפרש בפ' גט פשוט (סי' ב) פירשתי אי לא ניהדר אם יש לפסול כל השטר או חוקא שיטה אחרונה [ע] והוא הדין דכל הני פירכי שייך נמי לאקשויי אמתניתין דכל שטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים דבעי' כתב שאינו יכול להזדייף ושיחזור בשיטה אחרונה מעין הספר והא דלא קבעי' ליה רב אשי אמתני'[פ] משום דלא שייכי כולהו פרכי אמתני'א דשטרי פרסיים ובדי פרסיים חתומים עלייהו ודעי למיקרייה' ואפי' ממשעבדי נמי לית ליה קלא מכאן מוכח דלר"א דאמר עדי מסירה כרתי ולא"נ דליכא עדי חתימה כלל גבי ממשעבדי דחוקא הכא לית ליה קלא לפי שנעשה בפני פרסיים אבל בספרי ישראל גבי ממשעבדי בלא חתימה אבל מתוך לשון רש"י משמע דבעדי מסירה בלא עדי חתימה לא גבי בשום שטר ממשעבדי דעדי חתימה דווקא הוא דמפקי לקלא [דף יא ע"ב] בעא מיניה ר"ש לקיש מר' יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותיהם כשמות פרסיים מהו מספקא ליה מי אמרינן אע"פ שמותיהם כשמות עובדי כוכבים הלין דישראל נינהו דלא שכיח שיחתמו פרסיים בגיטין [צ] וכשר לר"א בעדי מסירה דכיון דהפילו הי הוו עובדי כוכבים לא מיפסל לר"א אלא משום גזירה דלמא אתי מיסמך עלייהו הלכך הכא דלא ידעינן אי פרסיים נינהו אי לא מכשרינן בעדי מסירה או דילמא כיון דשמותיהם כשמות עובדי כוכבים חיישינן שמא עובדי כוכבי' נינהו והפילו בעדי מסירה לא מכשרינן ואפילו לר"ש דאמר אף אלו כשרין הא אוקימנא לעיל בשמות מובהקין והכא איירי בשמות שאינן מובהקין מדקא מיבעיא ליה דאלו בשמות מובהקין [ק] פשיטא דעובדי כוכבים נינהו כדאמרי' בכל דוכתא דלא חיישינן דלמא אתי למיסמך עלייהו משום דידעי שלי עלמא דפרסיים נינהו. א"ל לא בא לידינו אלא טיקוס ולוס והכשרנום משום דהוו שמות מובהקין ולא חיישינן דלמא אתי לאיסמך עלייהו כר"ש המכשר בשמות מובהקין אבל בשמות שאינן מובהקין חיישינן ולא"נ דמספקא לן דלמא ישראל נינהו הראב"ד ז"ל פסק הלכה כר"ש תמיה דהך בעיא היא אליבא דר"א ורבינו האגדא ז"ל כתב יש מי שאומר מדאוקימינן ליה לר"ש כר"א מסתברא דהלכתא כוותיה בגיטין ותו מדמן לן כר"ש לא פסלינן ליה משמע דסבירא ליה דלכתחילה לא עבדינן כוותיה וכן כתב אחר שפירש הברייתא תניא אמר ר"א בר' יוסי כך אמר ר"ש לחכמים וכו' והני כולהו לאו הסיכה נינהו מיהו פסיק סוגיין דשמעתין כר"ש ורמב"ם כתב שמועה זו יותר מארבע לשונות ראיתי בה וכתבן כדבש דלא אתי ר' יוחנן ור"ש לקיש לקבוע הלכה כר"ש דמתני' ואין אדם יכול להעמידן ברם כך ראיתי לפרשה ושיטת רבינו האגאל כמוני בעא מיניה ר"ש לקיש מרבי יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו מי חיישינן שמא עובדי כוכבים הם [ר] השליח או הבעל לא דקדקו יפה והיו סבורים שישראל הם או שמא ידעו בעובדי כוכבים הם והחתימום במהכוין ועשו כך גם לשחר שפריה שהתמיכן עובדי כוכבים שהן כשרים מי אזלינן בתר רוב שמות כלגו שהן עובדי כוכבים ופסלינן להאי גט כרבנן דמתני' דקיימא לן כוותייהו או דלמא זיל בתר גיטין דלא שכיח להחתים עליהן עובדי כוכבים והלינן להו בישראל וכשר אמר ליה לא בא לידינו אלא גט שהיו חתומים עליו טוקוס ולוס והכשרנוהו דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות האלו ודאי לא טעה השליח או הבעל להחתים אנשים כאלה שדומים בשמותם לעובדי כוכבים עד שחקר ובדק אחריהם ונודע לו שישראל הם והחתימום אבל שמהאה אחריני שדומים קצת לשמות ישראל שיטלין מכתבי יגם לטעות בהם חשום דשכיחי ישראל אחר ואלף דמסקי בשמייהו לא מכשרינהו דחיישינן שמא טעו והחתימום בתורת ישראל וכן נראה דאין ניקבוע הלכה כיחידאה בגלל ראיה בחזרה [ש] הלכך שטרי מקח וממכר והלוואות ב בערכאות של עובדי כוכבים אע"ם שחותמיהן פרסיים כשרים ואפילו לגבות ממשעבדי דכיון דנעשו בערכאות אית להו קלא כדאמרי' לקמן בפ' שני (דף יט:) דרב ספא מגבי בהו ממשעבדי ואפילו בלא עדי מסירה דלא אצריך ר' אלעזר עדי מסירה אלא בשטר קנין או בגיטי נשים אבל שטרות שאינן אלא לראי' בעלמא לא בעי

עדי מסירה ושטר מתנה העשויה בערכאות כיון דהאידנא ליכא דינא דמלכותא שיהו כל השטרות נעשין בערכאו' חסמא בעלמא הוא *ואפי' נמסר בפני ישראל[ת] דחיישי' שמא ימסרם הנותן למקבל בפני ערכאות של פרסיים [א] שיהא שטר שכתב שנאמנים החתמים עובדי כוכבים כך נאמנים למסור בפניהם [ב] והא ליתא דדוקא לחתום שקר לא מרעי נפשייהו אבל בעדות בעל פה מרעי נפשייהו [ג] ואפילו בשמות שבהקן נראה אפו שמות שאינן מובהקין כרבנן אבל אם הקנה שהן למקבל בקנין סודר וכתב בערכאות שבפניהם הקנה שהן למקבל כשר השטר דראיה בעלמא הוא דאע"ג דקנין סודר לא מהני בדיני עובדי כוכבים כיון שבעלי הדבר ישראלים הם יתכני עדיהן דכל תידי דאתעביד קמייהו לא מרעי נפשייהו לאסהודי שקרא ושטר שרבאי שרהותמים עליו היוועות אפילו נמסר בעדי ישראל פסול דמודה ר"א במחוץ ביהוא פסול דלמא אתי למיסמך עלייהו ואפילו בשטרי ממון כדאמר בסנהדרין פרק זה בורר (דף כט:) גבי ההוא שטר יתמתא דהוו חתימי עליה תרי גיסי אבל אם אין עובדי כוכבים חתומין עליו ומסריה ניהליה בלפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי ומיהמי דהשטר גמיר הוא ולא מלי למימר פרעתי והוא דידעי עדי מסירה למקרי והכתב אינו יכול להזדייף והוא שהחזיר מענייט של ספר בשיטה אחרונה.גיטי נשים העולים בערכאו' של עובדי כוכבי' פסולי' ואפי' כתבו ישראל ונמסר בפני ישראל אלא שהחתמים עובדי כוכבים ואפילו בשמות מובהקין: יב מתני' האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחכמים אומרים יחזור בגיטי נשים ואין יחזור בשחרור עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי שלא לזון את שפחתו אינו רשאי (א) אמר להן הרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו מן התרומה אמרו לו מפני שהוא קניינו: יג גמ' אמר רבי יוחנן התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה [ד] *ואפי' עשאו הב"ח שליח והתופס כדמוכח בכתובות בפרק הכותב (דף פד) גבי ייתמר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה זיל תפוס לי ואפי' הכי קאמר דלא קנה ולא דמי להא דאמר בעלמא שלוחו של אדם כמותו דלאו כל כמיניה לשווי' שליח כדי לחוב לאחרים וא"ת מסתמא כל האומר הנו כאומר זכי דמי *ושמעינן מינה דהתופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה' והכ"א חוזר בגט ואינו חוזר בעבד כתב רב אלפס ז"ל והני מילי לחזרה דלא מלי למיהדר ביה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה כדתנן (דף יג) האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי לא יתנו לאחר מיתה דלית גט לאחר מיתה ושמעי' מינה דלחזרה הוא דזכי לו לעבד אבל למיסק לחירות לא נפיק עד דמטי גיטא לידיה והלכתן זכייה כה"ג דאמר לקמן (דף יד) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ומילתא דהרויחא היא דחרות והחירות דברים אחרים הם והא בהא תליא דמטעם דהזרה משום דהני מילי דמי וזכין לאדם שלא בפניו וזכייה מטעם שליחות ואין סהדי דמיחא ליה שיהא שלוחו ובלוחו של אדם כמותו והוי כאילו בא לידו דאי לא הוי כאילו בא לידו למה לא יחזור בו כל זמן שלא נגמר הדבר אין זכייה ושליחות לחצאין אלא הוי כאילו בא לידו ונשתחרר בקבלתו כיון דזכי ליה והכי אמרי' לקמן בפ' האומר (דף סג:) התקבל לי גיטי והולך ואמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך והן לה [ו] לת"ד תן הכי כיון שהגיע גט ליד השליח מגורשת ואמרי' בשיטתין ומה עבד כהן שנרצה ואשת כהן שמרדה אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אלא דלרבנן מיד כשהגיע הגט ליד השליח כהתאר ואינו אוכל ואי לא הוי גיטא עד דמטי לידיה ר' אמאי אינו אוכל ומה שהביא ראיה מהולך מנה לפלוני לאו ראיה היא דהתם נמי זכה המלוה בגוף המנה כאילו בא לידו דזכייה מטעם שליחות ולדבר שאין זכותו נעשה שלוחו אבל לאחריות שהוא חובת המלוה לא נעשה שלוחו הלכך נראה כפירוש רש"י וכפיר"ת

הגהות

*ונפרדי' כתב לא שנא ג' שכר ול"ס מתנה וכן כל כוזמן כהם (בהג"ה ובהג"ה בלע"ז) וגם כגון כל מה בפני פרסיים בערכאות שבעיר ודינא דמלכותא דינא שהם כגון שכם שיש לו קנבה ונפרים דפרק הגוזל בתרא (דף קיג) וכתבנא דקדקות בפי תוספת כבתים (דף סב) וכל מס קטן הטתנים למלך ויש כן אבל אם יעליל על שני בני אדם ונסמך לאחד נתכתמו אין לשני עליו כלום מרדכי

הגה"ה

*ונפ"י אלא אמר רבי יוחנן דהתם גבי מתלת לתבירה דקנה חבירו משום מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה [א] וכן אם אדם חייב לבני כ"ח או לשלשה וכו' כגון יתמים מבל המחזיק ויתן לחבירו מה שתופס לא ירצה [יקנה חבירו] משום דיגו דזכי וכו' והוא יחזור על ב"ח עוד ויתפוש את שלו וכן אם אמר כלום זכה כיתן זה לפלוני או מן מנה זה לפלוני זכה לו ואין אחר מב"ח יכולין יתגבום מאותן כמעלעלים מיימוני ומרדכי

*פי' (ה) כיון דמסר ונתן חסן לאחר כמין זשה יכיה ליה אבל בס"ק יכ"מ שכתובה אמר הגב לי לא סי בזה שכתכב אינו הגוי אלא נטתן וכן כתב בשם ר"ם. מרדכי:

הגהות הב"ח

א אמתניתין דהאירי בשטרי פרסיים ב ובהלוואות העשויים בערכאות ג בגה"ה ל"ס כגון שכר ול"ם שכר מתנה ד אמאי אינו אוכל נ"ב פי' מעוכב גם שחרור אמאי אינו אוכל בתרומה ועי' תוס' בפ' השולח דף מ"ב ע"ב ד"ה מעוכב

חדושי מהרש"ל

(א) פי' כיון דמסר ונתן חסן לאחר וכו' וכ"כ בשם ר"ת עוד שטה אחר דלא אמרינן הכי אלא דהמלוה שהוא חייב ולא כמתנה כמו שכתב הרא"ש (בפ"ב) כן מלאתי מוגה

קרבן נתנאל

מסירה כרתי והכא איירי בשאר שטרות ופריך אליבא דר' אלעזר דאמר לא הכשיר ר"א כתב שיכול להזדייף אלא בגיטין ולא בשאר שטרות כמ"ש רבינו בסמוך [ע] והה"ה דכל הני פירכי שייך נמי אמתני' וכהא דייתב דערכאות דמתני' איירי דלא הוה אלא מהימנין עובדי כוכבים אבל כתב ישראל הוא וסופר ישראל ידע וגוהב בכל דיני שטר וכ"כ רש"י דף ט' ד"ה אף אלו גיטי ישים כשרים וכ"כ תוס' שם ד"ה אע"פ שחותמיהן פרסיים אבל האי שמרות פרסאה דקאמר הכא הייט שכתב בלשון פרסי תהרש"א [פ] משום דלא שייכי כולהו פירכי והה"ה דהוה מצי למימר משום דבעי למיפרך א"נ אפילו ממשעבדי נמי הוה דמקשה ואזיל אבל במתני' דלא איירי גבי חרי יתמשעבדי לא פריך [צ] וכשר לר"א בעדי ט' מכשרינן בפ"ת [illegible] [ק] פשיטא דעובדי כוכבים [illegible] [ר] והשליח או הבעל לא דקדקו יפה [illegible] [ש] הלכך שטרי מקח והלוואות [illegible] [ת] דחיישינן שמא ימסרם הנותן למקבל בפני ערכאות של פרסיים [illegible] [א] שיהא שטר שכתב [illegible] [ב] והא ליתא דדוקא לחתום שקר לא מרעי נפשייהו [illegible] [ג] ואפי' בשמות מובהקין [illegible] [ד] ואפי' עשאו הב"ח שליח והתופס [illegible] [ה] והכי אמרי' [illegible] [ו] לאמר תן [illegible]

תפארת שמואל

(א) אמר להן הרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה וכו' והקשו לו הסוגיא דר' מאיר כיון שלא לרבנן המתנו על המוטה לומר כיון שאיש חייב לזונו זכות הוא לו [illegible] שהרי כל זמן שלא שחרר הוא אוכל בתרומה [illegible] ועל אין קנינו של כהן ופוסל.

דהס"פ דלא גרסי' תן משום דקן משמע שנותן ליד השליח דבכי הוי גוונא משתחרר העבד מיד בקבלת השליח אלא גרסינן תנו דמשמע שאינו מיוחד להם הגט אלא מוטל להם לכתוב וליתן [ז] ור"ת פי' דלא גרסי' זה דהאי משמע שמסרו לידם אלא גרסי' תנו גט לאשתי ואלך לא יתנו לאחר מיתה. [דף יב ע"א] שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי *ר"ת יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ודוקא היכא דאית ליה לעבד מחיה מספיקן דאמר ליה לאו מעשה ידיך במזונותיך לימא כתנאי רשב"ג אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או העמידני לחירות וחכמים אומרים הרשות בידו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול ותסברא הא או פרנסני או העמידני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכ"ע דאמרי ליה לאו מעשה ידיך במזונותיך ובשני בצורת לא ספיק ר"ש בן גמליאל סבר וכו'

הגה"ה

*ספוקה נמי לאשתו במקום שאם בעית סיה נפרק שלשה אלוס (דף קיח) ומשמע דהתלות ולא מעיקרית משום דספת הוי וכוח לה כיון דספיח ליה והגה"ה נמי לאשתו במקום קפסה מדי נפית סיח ופלוגי דאמר דחבל עד לסיתא סן דו שלסיתא לרמתו פי' ותנו הוא לה בשית רה"י שלשה בלהדה נסר פדים טריי שהם את שלוני בנוכים שלוי שליח יכול ניסי ואייתו את בשליח שליחות הוגית סרה משום דגליתא דעתא שהיא חולה נגירושין משום לינה שבייה ומפסס וכום שוא לה ושליחות נחזר סוא יאמר שתילה ליפשות שליחה ולשב שנאסרת על בעלה ימתי הבעל גם ליד מי שירצה ויאמר נאמן יהא זכי בגט זה לאשתי שלניח וכרי כיח מגורשת מיד בקבלתו של זה כי זכות הוא לה מאי

ליה לאו מעשה ידיך במזונותיך ובשני בצורת לא ספיק ר"ש בן גמליאל סבר וכו'

יד [דף יב ע"ב] ת"ש דאמר ר' יוחנן הקוטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפואתו לרבו ומזונותיו העבד מזון הצדקה משמע מינה יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך משמע מינה אמר תקנתי לך כדאיתא לעיל דעל כרחך בין רבן שמעון בן גמליאל בין רבנן סברי דאינו יכול [ח] יש לומר דאף גב דבשאר ימים יכול בשני בצורת אינו יכול דבשאר ימים יכול לחזור על הפתחים ויותר מרחמים יותר מבשני בצורת ורפואתו דידיה היא דבעית אתסויי ביה לא צריכא דאתמר ליה יוחנן ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומין תנא דהויא לערת דידיה ואת קי"ל דמיפסיקא לרביה הוא אבל ערער האמכה לא תילטריך לאיתויי דפסיעת דגרעו הוא דמתן דקאין לעבד כולה רבי אבל הכא ערער דקבליה מדעתיה ומי בעי לא היה יקבל ליה ס"ה ועבוה דידיה ובן זוך ובשבת נותן דאית ליה לעבדים בשבת שביעת דיהיה גרביה ולא תנה אלא האי הרתי שבת ורפואתו דכיל הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ורפואתו משום נער שקיבל עליו ידרתקן בפ' החובל (דף פו) החובל בעבד כנעני שיו פטור משלם דתשמש קא מרבותה היינו כרפואה דהכא דאתמדוה לה' יומי כו'

טו [דף יג ע"א] **מתני'** האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה [ט] ובסכ"ת מוקמינן למתני' בדברי שכ"מ כתובין וכחסורין מתני ול"ם אמר תנו לו מנה זו ול"ם אמר תנו לו מנה סתם ולא תמרינן שאת מנה קבור קאמר דבהדיא אמרינן והלכתא למנה קבור לא חיישינן והא דלא תיקתה בבריאת ומשום מצוה לקיים דברי המת משום דלא אמר מצוה לקיים דברי המת אלא בדברי המתים לכך בדי בליט דוחיא [י] דאומלים מצות לבתו והט שקל לבגי (כתובות סט) והכיח דסוף פירקין תנא מנה לפלוני ומתני' משמע דלא אמרים מתחילה לכך מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני וכן משמע מעובדא דמיחשבי גזירה (ב"ב דף קמט) דאמרו לא נכנס רבה לרב יוסף משום מצוה לקיים דברי המת דלא משום דנת הפקידו בתחילה ביד רבא לתתם לרב מרי כה [כ] **והא** דלא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כזכי דמי פירש ר"ת דלא אמר תן כזכי אלא היכא שתיסר לו הדבר בידו ליתנו וכן מיירי בזכי מדלא קתני תנו מנה זה [ל] ועוד היה אומר דלא אמר תן כזכי במתנת כמו שתכתם (ב"ב יט) יז [דף יג ע"ב] **אמר** רב הונא אמר רב מנה לי בידך הנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה לש מלוה ול"ם פקדון בכולהו קנה ריב"א היה אומר דאפילו בעל כרחו של לוה או של נפקד קנה שהרי למ"ד חזקת בפקדון ולא בעייה לוה לי מעמד שלשתן [ס] היסוק ליה יהא כזכי [נ] ואמרי' בפ' המוכר את הספינה (דף פה) ברבית היה המופקדין אצלו וא) כיון שקבל עליו קנה לוקח אלא ודאי ג דיהבא בעי מעמד שלשתן כדי שיקנה בעל כרחו של נפקד או שי לוה ולפר"ת דלא אמרי' תן כזכי במתנה וכן נמי צריך שימסור לו מיד ליד תא רין רהיה מבקן ומיהו דקדק ר"ת [ס] דמשום פקדון לא הוו צריכין לתקן מעמד שלשתן דהאי הלכתא בלא טעמא דיכול לומר לו זכה בפירות ויקף ע"פ שיש לומר שאלכי לתקן כשהן הפקדון ביד בעלים דמשום חילתא דלא שכיחא כיה שיפקיד אדם פקדון ביד אחר לא היו מתקנים מעמד שלשתן דהאי הלכתא בלא טעמא ועוד הביא ראיה מעובדא דאיסור גיורא דהאי והוה תריסר אלפי זוזי בי רבא וקאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי הי בימעמד שלשתן לא תילתא משמע דהי יהא תזיע הא רבי רב מרי בעל כרחיה דרבא ואין לומר הא דקאמר רבא לא תזוי ת משום דהוי יהא תזיל היה מתכויים לומר שאינו מתרלה א"כ בלא טעמא דמעמד שלשתן היה לו לומר בולא יאמר זכה לו תלא ודאי לא היה חושש לזה שהם היה יאמר זכה לו היה אומר אינו רוצה אבל במעמד שלשתן היה קונה בעל כרחו [ע] ודוחק לומר שבלאחה שעה לא היו ברשותו של רבא ומיהו ד הכוה טעמא דתפרש לקמן

(ג) בהגאת הגאה דיהשי ליה מעלוה ישנה למלוה חדשה הואן[י] משמע קצת דלא קני אלא מדעתו של נפקד אף על גב דהואת טעמא לא שייך אלא במלוה ולא בפקדון מ"מ אין נראה לומר שתיקני מעמד שלשתן בשני ענינים אלא באותו ענין שהתקנו במלוה למאן דאית ליה (תרתי) תקנו נמי בפקדון ואין נראה לי ראיה דתקנת חכמים היתה לפי דעת העולם דניחא להו בהכי הלכך עשו תקנה קבועה שיקנה כל אדם ואפי' אם יש אדם דלא ניחא ליה בטלה דעתו וקנה בעל כרחו של זה ומהשתא טעמא דתפרש לקמן מעלה כמו שאמר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אין ידקדק שיקנה בעל כרחו דדלמא לכל דאתי מחמתך שאלה לאשתעבד לו מדעתו קאמר מיהו קי"ל דקונה בעל כרחו כדברי ריב"א ור"ח ונראה דאם חזר ומחלו אינו מחול אע"ג דקי"ל כשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול הכא אינו יכול למחול ונראה מהא דאמרינן בפרק ב' דקדושין (דף מז:) המקדש לי בשטר חוב או שטוה לו מלוה ביד אחרים ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת ומפרש התם דפליגי במלוה בשטר בדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ולא בעית אימא דכ"ע אית להו דשמואל והכא בהא כתכא דעתה קמיפלגי ובמלוה על פה פליגי בדרב הונא במעמד שלשתן ולא תפסיק ואיבעית אימא דכ"ע אית להו דרב הונא ובהא סמכא דעתה קא מיפלגי [צ] אלמא דאינו יכול למחול והיינו טעמא דכיון דהוי שלשתן במעמד אחד נסתלק שעבוד המלוה מעל הלוה ואפילו שיעבוד הגוף שהיה הלוה משתעבד למלוה פקע ומשתעבד גופו לשני ולא נשאר לראשון שום זכות בו הילכך אין מחילתו כלום אבל מוכר שט"ח שלא בפני הלוה השיעבוד שיש למלוה על נכסו של לוה אין יכול ליתפס בו להקנייה מיהו שיעבוד לגופיה הילכך נשאר זכות למלוה בו ומחילתו מחילה אבל מעמד שלשתן עיקר הקנין היא הלכתא בלא טעמא אלא משום תקנת השוק דהוי שקונה סחורה ואין בידו מעות מצויות אצל בעל חובו ואין צריך להמתין עד שיגבה לו בקנין ואף קנין לא היה מועיל לקנות הלואה וכמו שתקנו בנכסי הלוה משתעבדין נכסי בלא קנין משום תקנה השוק תקנו נ"כ שגופו משתעבד לשני ולא יוכל הראשון למחול דהלא"כ בטלה עיקר התקנה שלא ישמור הסוחר על מעמד שלשתן כיון שיכול המלוה למחול *והיה ר"ת אומר מעמד שלשתן שתקנו חכמים הייט לגבי ישראל אבל בעובד כוכבים לא תקנו מעמד שלשתן דכיון דהלכתא בלא טעמא היא הבו דלא לוסף עלה והוסיף ר"י לבאר דשלשה תלוקים יש בדבר דאם הפקיד או הלוה עובד כוכבים ואמר לו ישראל תנהו לישראל אחר במעמד שלשתן לא קנה שהרי אפילו זיכה לו על ידי עובד כוכבים זכייה נמורה לא קנה [ק] ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה גמורה ואם הפקיד ישראל ומקבל מתנה הוא עובד כוכבים כל זמן שאין הישראל הנותן חוזר יכול הוא ליתנו לעובד כוכבים ואפילו אם אמר לו בינו לבין עצמו תן מה שיש לי בידך תנהו לעובד כוכבים פשיטא שיתננו לו כל זמן שאין הישראל חוזר בו אבל אם חוזר בו ישראל אע"פ שאמר לו במעמד שלשתן לא קנה העובד כוכבים וחייב הנפקד להחזיר לנפקיד ומיהו אם אין הנפקד יכול להשמט מן העובד כוכבים שלא יפרע לו לפי שבדיניהם הוא חייב לו כיון שאמר לו ליתן אז ודאי יתן לעובד כוכבים ופטור מן המפקיד דהוי הוא דתפסיד אנפשיה כי ידע שילפרך הנפקד ליתן לעובד כוכבים ואם הנותן הוא עובד כוכבים והנפקד והמקבל מתנה ישראל קנה ישראל ויכול להוציא מיד הנפקד ישראל בב"ד דכיון דהפקיעו חכמים ממוני של ישראל ע"י מעמד שלשתן כ"ש ממון העובד כוכבים ועוד שגם בדיניהם הוא כך יעוד הני לומר אם מלוה הוא והעובד כוכבים תבעו כבר מן הלוה קודם שפרע הישראל חייב הגוף נפרוע גם לישראל [ר] שהרי כבר נתחייב לישראל ולא העובד כוכבים יגזל הא תנא ליה אין הישראל מפסיד בכך ואם פקדון הוא ונכנס העובד כוכבים לבית הנפקד ונטלה בחזקה פטור חייב לשלם לישראל דהוא אלא שומר לבני כמו שהיה לראשון ופטור מן האונסין ואפילו אם אנסו עד שהביא הפקדון לבית עובד כוכבים פטור ואין זה מציל עצמו בממון חבירו ודמי להא דאמרי' בהגוזל בתרא (דף קיז) ההוא דאפקידו גביה כסא דכספא סליק עליה גנבי שקליה והבייה ניהלייהו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אביי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא אמר רב אשי חזינן אי אינש דאמיד הוא עליה סליקו ואי לא אכסא דכספא סליקו אבל בהאיה לא שייך למימר האי טעמא דמלוה להוצאה ניתנה וכאילו אנסו לירך לו מממון אחר. [דף יד ע"א] אמר מר אמרה הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא דרמן ואידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לעבדו לא עשאה אלא אפוטרופוס ואידך דאמר ר' ישמעאל האומר תשה לכהן גדול בבית קנאו אי לרב אחא בר דניאל קנה דמזוריקא היא לי נכך יהביה לפלוני באגפיה האמינת נך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי למיהדר מצי הדר ביה הכי קאמר דברים הללו לא נתנו להדרה ותבייעינן הכא דאפילו במתנה מועטת בעינן מעמד שלשתן הנהו גינאי דעבדי חובבנא בהדי הדדי שם הוה להתירי גבי חד מינייהו אי' הכינהו נהליהו לחרי תרעא בשטקא באסי מרוה תרעא יקור ויניה אזל עבד חשבנא בין עיליה לנפשיה ולא פש ליה גביה ולא אודי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי מעביד לך הא דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך הנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ועוד

חדושי מהרש"ל

(א) כיון שקיבל עליו שנעקר וקנה לוקח ואי קאי ליה אחרו של נפקד ולוקח ולי"ה מאי איצטריך כשום מעמד שלשתן וגו' (ב) בכונה מצוה דתשבי ליה מלוה ישנה ותולי תרבה כו' פי' שמתחילה קודם שיקנה ואין קליתה בלא ממתה בעי לארגוי ... והפלוגה במתחד שלשתן ... ופשוט

הגהות הב"ח

א דבכ"י פירש דיה גרסי' תן ... ור"ת גרסי' תנו כו' ... [illegible]

קרבן נתנאל

תגורשת ולא חולצת ולא מתייבמת וכ"ה בקידושי רשב"א לקמן במתני' דאומר תנו דף יג ועוד נראה לפרש דייק מינה דקתני הרש נגדיה הנה יי גיטי לאשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הא ל גיטי והוא אמר הולך ותן לה כי אי התקבל לה דלא יחזור משלים גם לידה תגורשת ס"מ דבכל מקום דקתני הרס לא וי גו רבה הולך משלים הגם ליד השליח ולפ"ז וצריכין לגרוס בפרק האומר אמתן אמרה התקבל לי גיטי אבל בין כך ובין כך כי דייקת שפיר אין משם ראיה כלל דהתם כיון דהשליח אומר לו אמתך אמרה התקבל לי גיטי כמתה דמיתא אדעתא דידי יהיב ליה וכ"כ תוספות לקמן דף סג הן קבלה והרמב"ם פרק שני מהל' פנדים פסק כרי"ף אלא שהר"ן סלקה להביא מש"ס דקידושין גיטין יבמות ומפי' ה יתא הרמב"ם דאין בין אמר זכי בה לעבד וכן אמר תן דבזה יצא לחירות וכתן לא יצא לחירות עד שיגיע הגט לידו והא סקבה יזהר כל הרי"ף עיין בכמאור [ז] ור"ת פירש דלא גרסי' זה משמע יא רין גרס וכ"ה בסמון נסי' פ"ה שהקשה והא דלא מפרש טעמא דמתניתין משום תן כזכי והי לא גרסינן ובסמון אכיתוב סוד בזה. [ח] יש לומר דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול והרי"ף והרמב"ם בחמש מקרקעים ולא חלקו בין שני בצורת לשאר שנים וכל"י דהך ליתא ולי יראה דמכח קושיות התוספות פי' רשי' שהליה הרמב"ם לחלק בין עבדיו ובין עבדי כ מ שרייקה לו לשיטו וא"כ רת דפליגי רשב"ג ורבנן ותרווייהו ס"ל אינו יכול איירי אינו בעבדי מלוג ... בשני בצורת תו בעבדי מלוג דאזל לשיטתו דס"ע הן שכתב הרמב"ם ... מלוג דברי של מעם פריסק מדפתו גלי שוס לחיה וכביט וכ"ם מודים בזה ... נרבינו לחלק בין שאר שנים לשני בצורת [ט] ובסכ"ם מוקמינן ומתני' דאי בבריא קאי הא לא תקן ולא משתמע ליה להעמיד המשנה כמעמד שלשתן ... [י] דהמשריש מצות לבתו כתובה דף ס"ב ועיי' ... [כ] ידא דלא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כזכי דמי ... מקום לפנד והא דכתב רבינו לעיל ... מסגי' אתי כר"ת היכא למיתר דהו"ר דבסיפא נבי הט ... מידי והא לא תפך א"כ לא נגסי' זה בריסא דא"כ גרסי' ... גרם ר"ת זה כמ"ש תום' בשם ר"ת דף יג ד"ה האומר ... [ל] ועוד היה אומר דלא אמר תן עיין לעיל דף י"ח נתוס' ד"ה כל האומר [מ] תיפוק ליה דיהא כזכי ... לעיל דף יח [נ] ואמרינן בפרק המוכר את הספינה ולכאורה קשה למאי צריך דהגיא ראיה מהך דהמוכר את הספינה ועוד

דהיתה מוכח אפילו למ"ד דתן לא הוי כזכי מ"מ קנה כיון שקיבל הוא הפקיד אליו וכן נראה שצריך להגיה ועוד אמרי' בפרק המוכר וכ"ה בחידושי רשב"א גם כתוב שם נגי פ"ה ... לפרש דברי תוס' שם כי אם אחר הגה"ה וכו' ועוד הא מוכח דתם דתן כזכי וגו' עד יקנה לו כדאמר הכה ותפסתי שם בכל מפרשי הלכה תוס' ולא מלאתי אחד מהם שהרגיש [ס] דמשום פקדון לא היו צריכין לתקן מעמד שלשתן דהאי הלכתא בלא טעמא אם ג דית"ד פקדון מסתברא הא כדאמר רבא מסתברא מלתא דרב בפקדון וממטה לעוד רוח דבקיל וטעמי מאי טעמא עיין פירש ... דפקדון הוי כעין מ"מ נמי קנה והוי כהלכתא בלא טעמא שמטעמא כאילו אמר זכה ... בפקדון [ע] ודוחק לומר שבלאותה שעה לא היו ברשותו של רבא ... יאמר לו זכה דהא יכול להוציא הפקדון מרשותו ... ליתן ביד אחר כדאיתא גיטין דף כ"ט משום דאין ... ועיין בפרק המפקיד ... [פ] משכחת קצת דלא קני אלא מדעתו ... כיון דאיכא כסתי ישבין לתנתר א"כ הוי נפ"ק ... דהיינו דמשמע מעמיד ... אבל דברי תוס' ... [צ] אלמא דאינו יכול למחול ונפ"ק ... כיון דאיכא עוולת ... ז"ק הפרמון ... כ"כ ... [ק] ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה גמורה ... והא דמהני מעמד שלשתן ... קנין כיון מדאורייתא ... מפי"כ נעובד כוכבים ... פריך ... פטור ... [ר] שהרי כבר נתחייב לישראל ... יתב"ן סי' ... נחור נתחייב ישראל ... אבל ... לדידיה

סא קס מיגו א"ל רבא אמו מאי מי קאמר לא יהיבנא דליבא נביא קאמר ...

בעשת הוא וכל קנין בסעות הוא *פירש רבינו ...

ססה הדבר ידוע בעדות ברורה ...

וכתב ר"י [ש] ומתוך דבריהם ...

ליה מינו דאי בעי אמר פרעתי אתר כך [ח] משום דאין דרך בני אדם ...

ישה ורלאיה מהאה דתנן בשבועות (דף לת) מנה לי בידך ...

מגהיו לך פסור אין לך בידי חייב ובפ' קמא דב"ב (דף ו.) ...

כלומר לא פרעתי דמי [א] ואינו נאמן לומר אין לך בידי ...

לך ואיני חייב לך כלום כמינו דאי בעי אמר פרעתי אחר כך ...

סבוס (דף קעה') ...

הגה"ה

הגהה

חדושי מהרש"ל

הגהות הב"ח

תפארת שמואל

קרבן נתנאל

[illegible]

שאדם נותן לקרובו או לאוהבו אע"ג דלא עבד ליה ניח נפשיה משלם אבל אין דרך אדם לשחרר עבדו אי לאו דעבד ליה ניח נפשיה טובא· [דף יד ע"ב] הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזיר למשלח מת משלח אי בריא א הוא חזינן אם מת מקבל בחיי נותן יחזרו ליורשי משלח דקיימא לן הולך לאו כזכי דמי ואם מת נותן בחיי מקבל יחזרו ליורשי מי ששלחו לו דקי"ל מצוה לקיים דברי המת ולאו ש"מ הוא חזינן אי איהיה למקבל בשעת מתן משום יחזרו ליורשי מי ששלחו לו דקיימא לן דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין ואע"ג דלא קני אלא לאחר מיתת הנותן אפי' הכי קונה אע"פ שמת מקבל בחיי נותן ואפי' שלח יורשי מקבל אחר מיתת הנותן ואע"ג דבשעת מיתת הנותן לא היו ראויין לקנות למ"ד המוכה לשעבר לא קנה וגם המקבל לא קנה בחייו כיון שמת בחיי הנותן אפ"ה קונה משום דדברי ש"מ לענין ב לקנות אחר מיתתו חשובין ככתובין וכמסורין[י]למפרע משעת נתינתו הלכך כיון דאתיה למקבל בשעת מתן משות הוברר הדבר בזה משעת המתנה ומורישו ליורשיו ואי ליתיה למקבל בשעת מתן משות יחזיר ליורשי משלח וקי"ל דאין קנין למת וכן הלכתא: הדרן עלך המביא קמא

פרק שני

א [דף טו ע"א] **המביא** גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפ"נ אבל לא בפני נכתב [א] בפני נכתב חציו בפני נחתם כולו בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: **גמ'** בפני נכתב חציו וכו' הי חציו אילימא חציו ראשון והא"ד אלעזר אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך [א] אלא אמר רב אשי חציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול [דף טו ע"ב] א"ר אשי אפילו אמר אני ואחר עד שני פסול [ב] מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בהתקנת חכמים אבל אם העידו שנים על החתימה יד עד שני א"כ העיד הוא ואחד על החתימה יד עד ב' כשר דליכא מידי דכי אמר חד כשר וכי אמרי תרי פסול וליכא נמי מידי דאיהו אסיק איהו לכולה מילתא כשר וכי איכא חד בהדיה פסול: ב [דף טו ע"א] **אחד** אומר בפ"נ וא' אומר בפ"נ פסול אמר רב שמואל בר' יהודה א"ר יוחנן לא שנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר [דף טו ע"ב] אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדה"י אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם "הא גט יוצא מתחת ידי שניהם לא בעינן שיהיו שניהם אדוקים בגט אלא אפילו הוא ביד אחד מהן אלא שאומרים שהבעל עשה את שניהם שלוחים להוליך גט זה לאשתו והאחד נושא במעמד חבירו כדאמרינן בסוף האומר (דף סו:) כולכם הוליכו אחד מוליכו במעמד כולם אם האחד הוא שליח והשני מעיד שבפניו נעשה שליח לרבא דאמר מפני שאין עדים מצויים לקיימו הוי כשר מטעמא דאמר בפ"ק (דף ה') מה אילו אמרו בפנינו נרשה מי לא מהימני דכיון שיש כאן שני עדים לא יוכל לומר לא שלחתיו ומוציא לזה הכי נמי אמר רב אשי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן א"ל אין וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מ"ס גזרינן דילמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא ומ"ס לא גזרינן רבה בר בר חנה חלש על לגביה רב יהודה ורבנן לשיוליה ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להן אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני:[דף יז ע"א]א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר[ג](א)רב אשי אשכחיה לרבי אמי דקאמר א"ר יוחנן אפי' גט יוצא מתחת ידי עדי החתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם וכן הלכתא:

ג **מתני'** נכתב ביום ונחתם ביום נכתב בלילה ונחתם בלילה נכתב בלילה ונחתם ביום כשר נכתב ביום ונחתם בלילה פסול [ג] ר"ש מכשיר שהיה ר"ש אומר כל גיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולים חוץ מגיטי נשים: ד **גמ'** ליחוש מפני מה הקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר משום בת אחותו ור"ש לקיש אמר משום פירות ר' יוחנן אמר משום בת אחותו ג דלמא מזנה ומחפה עלה אבל משום פירות לא [דף יז ע"ב] קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ור"ש לקיש אמר משום פירות קסבר (ב) אין לבעל פירות [ד] משעה כתיבה והא איפכא שמעינן להו דאיתמר מאימתי מסלקין לפירות רבי יוחנן אמר משעת כתיבה ור"ש לקיש אמר משעת נתינה איפוך סי' ר"י איפוך בתרייתא. איכא מאן דאמר הלכה כר"ש לקיש דאמר

משעת כתיבה אבל משום בת אחותו לא קסבר זנות לא שכיחא כדקי"ל (לקמן דף יח:) לענין שלשה חדשים והא לאו מילתא היא דהתם ד ביחוד תליא מילתא וכיון דאיכא מתייחד עמה משעת כתיבה מונין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מילתא כדאמר (כתובות דף מז:) תקנו פרקונה תחת פירות וקיימא לן דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה הלכך [ה] כל כמה דמיחייב בפרקונה אית ליה פירי וש"מ דהלכתא כר"י דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה [ו] וכן הלכתא. ירושלמי (בפ' השולח ה"ג) מעשה באחד שהיה חשוד בת אחותו ויצתה בעד שהיא אסהו ועמד וגרשה והקדים זמן הגט אמר שוטב הכין בפטויה ולא תחן בלבשת אם [ז] *ואף בזמן הזה דליכא למיחש לחשדי פסליק לגט בלא זמן כדתנן (לקמן פו') ג' גיטין פסולין וביומי רבי נשיא משנה זו דאיכא למיחש שמא יחסה על בניה שאין ממזרין אי נמי שלא יאסר עליו אם דינהה קודם גירושין אבל לאחר גירושין מותרת לחזור לו כדאיתא בפ"ב דסוטה (דף יח:) והני טעמי לא מיתוורן לי דאם היה ראוי לתקן זמן מהני טעמי לא הוה צריך רבי יוחנן לומר משום בת אחותו [ח] דהני טעמי שייכי בכל הנשים דאיש חולה שילא קל על הולד שילדה ממש שהיא ממזר וגם אינו רוצה שתאסר עליו [ט] ולאוסר [י] והני טעמי שמר הם לטעם דחשדי ור' יוחנן עיקר טעמא נקט [כ] והאידנא אע"ג דבטל טעם דחשדי מלוק טעמי פסליק גט בלא זמן ובעל העיטור כתב מסתברא מדגרסינן בירושלמי (פרק זה ה"ב) ר' יוחנן אומר משום אכילת פירות ש"מ דקמייתא אפכינן ור' יוחנן ור"ל קי"ל כר' יוחנן דאמר זמן משום פירות ואף כי מסכת בתרייתא מדגרסי' בפ' כל הגט (דף כו:) ומשום הזמן קא פסיק ותני ל"ש מן האירוסין ול"ש מן הנישואין בשלמא מן הנישואין בין למ"ד משום בת אחותו איכא בין למ"ד משום פירי איכא אלא מן האירוסין בשלמא למ"ד משום בת אחותו איכא אלא למ"ד משום פירי ארוסה מי אית לה פירי אמר רב עמרם הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת הולד [ל] אלמא דעולא לית ליה טעמא דבת אחותו מדאצטריך לפרושי טעמא משום תקנת ולד ועוד מדאמר רמי בר חמא ביבמות פרק ד' (דף כג:)הרי אמרו אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט אלמא רמי בר חמא לא חייש לטעמא דבת אחותו וכיון דעולא ורמי בר חמא ור"ל קיימי כחדא שיטתא דרבי יוחנן יחידאה ה ולית הלכתא כוותיה ע"כ דבריו ולא ידענא מה ראיה הביא מרמי בר חמא דלא חייש לטעמא דבת אחותו דרמי בר חמא בשמעתא שלפני זה לכתוב גט לאשה דעלמא לגרשה אחר שיכנסנה לא הוי גט אבל כארוסתו הוי גט [מ] (ג) ומיהו לכתחלה אין לעשות משום חיפוי אי משום תקנת ולד וכן פרש"י התם דהא יכן מיהא הוי וכ"ש לפירוש ר"ת שפירש שם דמיירי בשכתב בו זמן הנתינה כי היכי דלא ליקדי וגו' דאמרינן לקמן בפרק כל הגט (דף כו:) דלאו גט הלקמן איירי שכתב בגט זמן הכתיבה ופסול משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אף על גב דגם ישן כשר בדיעבד שאני גט ישן דליכא אלא יחוד בעלמא אבל הכא דודאי בא עליה פסלה לגמרי והאי ופרק רבן גמליאל כשר לגמרי כיון שכתב בו זמן האתיכה נמצא בין לפירוש רש"י בין לפירוש ר"ת אין ראיה משם כלל גם מה שהביא ראיה משולא דמשרש משום תקנת ולד לאו ראיה היא דעולא אתא לשנויי הא דשקיל וטרי הש"ס אליבא דמ"ד משום פירות לפרושי מתניתין אליביה ועולא פירשה אליביה אף על גב דלא סבר כוותיה וכן דרך האמוראים אף כשמקשה לבר פלוגתיה מתרגם לה אליביה· וגם מן הירושלמי אין ראיה כי הוא פליג אגמרא דידן [נ] כי (אם) איכא מפרש בירושלמי טעמא דבת אחותו אלמא גם רבי יוחנן אית ליה טעמא דפירות אבל בגמרא דידן דפליגי משמע דאיפך קאי אבתרייתא דאי אקמייתא קאי הוה ליה לפרושי ולימר אלא איפך ומדקאמר איפוך סתמא משמע דקאי אסמיך ליה הלכך קי"ל כר' יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה הלכך משום פירות לא הוצרכו לתקן זמן ו דכשהגיע הגט ליד האשה יטלה לגט לב"ד והראה להם גיטה ויכתבו לה ב"ד שבאותו היום נתגרשה *והלא כרש"י שפי' דתנן נתינת הגט לא מהני לה מידי דכי אתי למיטרף בעיא לאיתויי סהדי אימתי מטא גיטא לידה דהא ליתא מדאמר בפ' שנים אוחזין (דף יט') מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך וליחוש שמא כתב ליתן לה בניסן ולא נתן לה עד תשרי ומפקה לגיטא דכתוב בניסן ואזי למיטרף מן הלקוחות שלא כדין ומשני דכי אתיא למיטרף אמרי' לה איתי ראיה מאימתי מטא גיטא לידך ומשמע ו דהוא משום דאתרע בנפילה חיישינן ספי דאי בכל גט שהם נמי חיישינן לכי מאי קשיא ליה יהוא ברייתא ספי מכל גיטין אלא והאי כל גט וספר הבא לפניו לא חיישינן שמא לא נמסר ביום הכתיבה אלא הולך דמסתמא ביום הכתיבה נמסר ואו"ת כיון דפרישית דבשהם גיטין לא פלי לגימר איכי ראיה אימתי מטא גיטא לידך א"כ הולך סתבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו [פ] ליחוש שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתנגו עד תשרי כדדייקינן בשנים אוחזין (דף יב:) על טוחבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ושקמיק לה בשטרי אקנייתא ואיכא דמשני עדיו בחתומיו זכין לו והא לא שייך בגט אשה דחוב הוא לה וי"ל תנאי ש"ח הוא דאיכא למיחש ספי שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתן עד תשרי לפי שפעמים יהא שוסר בליגעאה ולא ידפי שלא נמסר ביום הכתיבה [ע] ואפילו יצא קול שאחר הכתיבה נמסר סברי לקוחות ולכך נמסר בית לגבות מיום הכתיבה ולא מסקי אדעתייהו טפי אייתי ראיה אבל גט רגילות הוא למוסרו

תגהות הב"ח

א לי בריא טוב חוק . ב לענין לקנות אחר · ג משום בת אחותו סבר דלעולם ומאכ · ד לאו מילתא היא דהתם לענין שלשה חדשים לגבי ביחוד תליא מילתא: ה דר' יוחנן יחידאה הוא ולית . ו וזמן דכשיגיע הגט ליד האשה יטלה לגט לב"ד והראה להם : ו ומשמע דמשום דאתרע בנפילה חיישינן משום דאיתרע ·

חדושי מהרש"ל

(א) רב אשי אשכחיה לרבי אמי דקאמר א"ר יוחנן אפי' גט יוצא כו' עיין נמוקי מהרש"א :

הגהות הגרי"ב [א] נפניו נמצאיגן יש גירסא אחרת עיין תוס' ד"ה מאכיל [ב] גבאי והרי"ף איתא רב אסי :

תפארת שמואל

(א) הרמב"ם ז"ל כתב שאם נשאת וכו' וכן דעת הטור ותימה הוא דאיכי כי כר"ש גיטין נראה פ"ב מביאו מדברי ר"י"ף שכתב כרא"ש וכככים עתו שאין צריך ברגשל כשרים וכ"ל הרמב"ם לבדיה ול"כ יותר בתימה מה שכתב כאן הרמב"ם שאם נשאת שלא יפסל לגרשה וכלא דעת הרמב"ם דאין צריך בגט כשר כשרים נ"ל (ב) אין לבעל פירות משעת כתיבה וכו' פי' הלכך צריך ופן שבידו מלמעלה וכתב שיפסיד פירות נגבה אותן מן הלקוחות ומ"ם היכא שמוקדם כתיבה לחתימה מכשיר ר' במעון דהא כיון שזמן עיקר נגרשה דינו תיית רכתיבה שב אין לו פירות ורבנן דפסלי סברי דמשעת כחתימה הוא דהפסיד פירות ומ"מ מוקדם פסול וכא דקאמר רבי משום כתיבה לאו חוקה דמסתמא לא פסיק כר"ש אלא פירושו משעת חתימה ולמשעת נתינה הוא דקאמי וקי"ל (ג) ומיהו לכתחלה אין לעשות וכו' לאו דוקא לכתחלה אלא אפילו בדיעבד פסול כבאר מוקדם אלא אגב איידי קאמר הוא :

קרבן נתנאל

[י] **למפרע** משעת נתינתו . וכתב הר"ן אבל תמה אני דהא קיימא לן בסוף יש נוחלין דמתנת ש"מ לא חיילא אלא לאחר גמר מיתה וכיון דמדינא לחיילא ליתא למקבל וכא אין קנין למת וסילק קנס ול"ע : הדרן עלך המביא קמא

פרק ב [א] **אלא** אמר רב אשי חציו אחרון . ואם כן קי"ל כרבה דאמר כשאם לפי שאין עדים מצויין לקיימו ומשני נכתב דלא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא כגד א' ואמאי פסול חציו אחרון מפני מחציו ראשון . וי"ל דבחציו ראשון יש בו שם שלה ושמה והזמן שהוא עיקר הגט ומינכר מלתא ולא אתי לאחלופי תוס' דף ג' . וכן פרש"י שיטה אחת שיטה ראשונה שבה שם איש ואשה והזמן כוונתו לפרק קמיית תוס'. וכזה מיושב מה ביהקשה מהרש"ל בא דאמר נעמה שטה אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם ס' בפני נחתם חציו מכשיר אלא מי כדלעיל אי כדלב אפי' . קבה דמה"ש בפני נכתב

ולא נמי תבטיח פ"א שנריכה רבה כוה כמ"ש תוספות ודע"ש ... [ב] מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בהתקנת חכמים ... [ג] ר"ש מכשיר ... [ד] **משעת** כתיבה ... [ה] **כל** כמה דמחייב בפרקונה אית ליה פירות ... [ו] וכן הלכתא ... [ז] **ואף** בזמן הזה ... [ח] **דהני** טעמי שייכי בכל הנשים ... [ט] **ואוסר** ... [י] **דהני** טעמי ... [כ] **והאידנא** אע"ג ... [ל] **אלמא** דעולא לית ליה טעמא דבת אחותו ... [מ] ומיהו לכתחלה אין לעשות משום חיפוי ... [נ] **הי"ג** כי איכא מפרש בירושלמי ... [ס] **לידרוש** ... [ע] **ואפילו** יצא קול שאחר הכתיבה ... הולך כנגד לאלף כוה משום ...

קבה

כפני עדים ולא מיבעיא לרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי דאפילו תהיומי סהדי בגט אכתי בעי עדים בשעת מסירה אלא אפי' לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי היה רגיל ר"ת לומר דבעי עדים בשעת מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים וכיון דיש עדים בשעת מסירה והוי הזמן הכתובה מוקדם ליום המסירה מספק נקרא שלא נמסר ביום הכתיבה ומספק מרעתייהו לומר אייתי ראיה אימתי מטא גיטא לידך · דמה שנתן הגט לידה אמרי' דהייט כדי להבא דעייך הגט לא לנטבינא · וכה"ג יתפלג בין גט לשטר האמנה בפ' שנים אוחזין ולקמן דפריך מגיטין הבאין ממדינת הים דמה הועילו חכמים בתקנתם ומשני הנהו קלא אית להו ואז הדין לכל גיטין שלא נמסרו ביום הכתיבה אית להו קלא · אלא על שהקשה לו מהבאין ממדינת הים תירץ לו ומה שלא הקשה מכל גיטין שלא ניתנו ביום הכתיבה משום דלא שכיחא כדקאמר לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה : ה אי נמי להכי שתבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום דלא שכיח דכתב גט קודם הנתינה דלא מקדים פורענותא לנפשיה ואחר הכתיבה נותנו מיד לידה או ליד שלוחה לקבלה או מוסרו ליד שליח להוליך לה ולא הוי כמו גיטין הבאין ממדינת הים דליה להו קלא לפי שיש קול להליכת השליח ולביאתו ומידע ידעי זמן המסירה [ש] ולפי טעם זה לא אצטרכי הכי שלא נמסר ביום שנכתב בו לא מתכשר האי גיטא [צ] אם לא ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא דאם היה הבעל נותנו לאשה לית ליה קלא ואתי לאיתרוף לקוחות שלא כדין מיום שנכתב *ומ"מ לר"ל דפסלינן גט שאין בו זמן משום דבעינן שתדע אשה מתי נכתב ונחתם ולא תפסיד הפירות דפעמים שנכתב בניסן ולא נתנו עד תשרי והיא לא תדע מתי נכתב [ק] א"כ גם מאוחר יהא פסול מהאי טעמא שהאשה תפסיד הפירות שאוכל עד נתינת הגט עד זמן הכתוב בו שלא כדין ואף ר' יוחנן לא פליג עליה דר"ל אלא משום דסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה אבל בגט מאוחר דמפסדת האשה שלא כדין מודה ר' יוחנן דפסול ובפרק גט פשוט (דף קס:) מוכח דגט מאוחר כשר כדתנן מקושר שעדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט וכשהוא פשוטו נעשה מאוחר דבמקושר תלך שנה מונין לו שתים ועכשיו ימנו לו שתי שנים כדין פשוט שלא ידעו שהיה מקושר מתחילה וי"ל דבמאוחר אין הבעל מפסיד פירות מטעם תקנה אלא משעת הזמן הכתוב בו שאינו ראוי לגרש בו מעכשיו דאין זה כריתות ואפילו נתן לה לאלתר אין הגירושין חלין עד שעת הזמן · ומ"מ ולר"ש דמכשיר נכתב ביום ונחתם בלילה ולקמן (דף יח·) דמכשירין אפי' לרבנן נכתב ביום ונחתם בלילה כשעסוקין באותו ענין לפי שיש לו קול משעת כתיבה כיון שהעדים מוזמנים שם לחתום ומפסיד הבעל הפירות כאילו כבר נחתם ומאי שנא מאוחר דאינו מפסיד משום דאינו ראוי לגרש בו הכא נמי כיון שלא נחתם אינו ראוי לגרש בו וי"ל דהתם ראוי לגרש בו על ידי עדי מסירה א ורבי שמעון סבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי לעיל בפרק קמא (דף ט:) וכן רבנן סברי כרבי אלעזר ולהכי מכשרי כשעסוקין באותו ענין ומ"מ אפי' אין עסוקין באותו ענין נימי הרי ראוי לגרש בעדי מסירה ויש לומר דליכנן בעינן תרתי שיהא ראוי לגרש בו ויהא לו קול ומאוחר אע"פ שיש לו קול אינו ראוי לגרש בו והיכא דאין עסוקין באותו ענין אע"פ שראוי לגרש בו אין לו קול והראב"ד ז"ל (בהשגות פ"א דגירושין) כתב דמאוחר כשר לגרש בו לאלתר אלא שיש לבעל פירות עד אותו זמן הכתוב בגט ודבריו אינם מבוארים כיון שהבעל מצוה לכתוב את הגט ומגרש האשה בעל כרחה למה תפסיד האשה פירותיה אם הבעל נותנו לאחר הזמן [ר] אלא כך יש ליישב דבריו להכשיר הגט ואם נכתב הזמן מאוחר מדעת האשה או מחלה האשה פירותיה לבעל עד זמן הכתוב בגט והגט כשר כדין שטר מאוחר דכשר (א) ואם נכתב שלא מדעת האשה הראה האשה גיטה בבית דין ויכתבו לה בית דין שהיום נתגרשה וזכתה האשה בפירותיה עד שיביא הבעל ראיה שמדעתה נכתב הזמן מאוחר בגט ומכל מקום תסתגר להחמיר כדברי ר"י דלא הוה מגורשת בגט מאוחר עד זמן הכתוב בו כדאמרי' בעלמא (לקמן דף עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כאילו כתוב בו מהיום הכא נמי הוי כאילו אמר לה הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו עד אותו זמן · ו [דף יח ע"א] **איתמר** מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו וכשהגיע שליח בדרך שלשה חדשים מסתגיע גט לידה צריכה להמתין שלשה חדשים ולגט ישן לא חיישינן שהרי לא נתייחד עמה תניא כוותיה דשמואל המשלח גט לאשתו ואמר אל תתנם לה אלא לאחר ג' חדשים כשנותנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה רב כהנא ורב אסי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה [ש] ורב אלפס לא הביא אלא תניא כוותיה דשמואל וכתב וכן הלכתא

ודבריו תמוהין למה פסק הלכתא כשמואל הא קי"ל הלכתא כרב באיסורי ועוד דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע [ת] דאינון אמוראי בתראי עבדי כרב ויש ספרים שכתוב בהן והלכתא משעת כתיבה ומשמע דרב אלפס אינו גורס אותו מאחר שלא כתבו בהלכותיו (א) [א] ובבל אשכח ולרפה נהגו משעת נתינה כרב · איתמר כתובה מאימתי מגבית רב אומר משתתגרש ותזקוף שמה ולא זקפה זקפה ולא שמה אינה מגבית עד שתתגרש ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא שמה מגבית והלכתא כשמואל : ז **אמר** שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבים ביום ונחתמים בלילה [ב] אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה· כתובה דחייא בר רב איכתיב ביממא ואתחים בלילה הוה רב התם ולא אמר ב ולא מידי לימא כשמואל ס"ל לא עסוקים באותו ענין הוו דתניא א"ר אלעזר בר' צדוק לא שנו אלא שאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר מדהביא רב אלפס ז"ל עובדא דחייא בר רב משמע שפסק הלכה דלא כשמואל ואפשר דאע"פ שהביא עובדא דחייא בר רב אפשר שפסק כשמואל דקי"ל הלכתא כוותי' בדיני ומה שהביא עובדא דחייא בר רב להשמיענו דינא דעסוקים באותו ענין מהני בשאר שטרות *אלא שמצאתי כתוב שבתשובת שלא הפסק כרב ותימה הוא למה פסק דלא כשמואל ג ומברייתא דרבי אלעזר בר צדוק אין ראיה דלאו אכתובה איתמר דמסתמא אמתני' דנכתב ביום ונחתם בלילה מיתנייא ונראה דהיינו טעמא מדמתמה הש"ס לימא כשמואל ס"ל ומאי קשיא ליה אי סבר כשמואל אלא ידע הש"ס דסוגיין דעלמא דלא כשמואל ולהכי היה תמה אם רב יסבור כשמואל בזה ומשני דרב פליג נמי אשמואל ולית הלכתא כוותיה והרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' גירושין הלכה כ"ה) כתב דגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול אפילו עסוקין באותו ענין [ג] (ב) ואין לסמוך על זה *והא דפסלינן שטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה היינו כדלא קנו מיניה אבל אי קנו מיניה ליכא למיחש כדאמרי' בבבא בתרא (דף קעב·) אי ידעינן יומא דאקניתו ביה כתבו יומא דאקניתו ביה · ח [דף יח ע"ב] **איתמר** אמר לעשרה [ד] כולכם כתבו גט ותנו לאשתי א"ר יוחנן שנים משום עדים ושלך משום תנאי ור"ל אמר כולם משום עדים מאי בינייהו דחתים בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן עד י' יומים כרבי יוחנן דאמר משום תנאי כשר כר"ל לקיש דאמר משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר ולמ"ד משום עדים פסול וכתב רב אלפס וקי"ל כרבי יוחנן [ה] ואי חתים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא ואמרי לה פסול אתי לאיחלופי ד בקיום שטרות דעלמא וקשה דהא אפילו בשטרות דעלמא מכשרינן כי האי גוונא דאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסב·) גבי הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול וקאמרינן עלה מילאהו בקרובין כשר *ופירש ר"ת ז"ל דבתחילה דהכא היינו שחתמו הקרובים קודם שחתמו האחרים [ו] דהרואה שחתמו תחילה סבר שהם עיקר העדות אבל התם אף על פי שחתימת הקרובים למטה מן הכשרים מכל מקום הכשרים חתמו תחילה ואחר כך הקרובים הלכך לא אמרינן שהקרובים הם עיקר העדות אלא חתמו למילוי או להשלמה :

ט **הוא** דאמר להו לעשרה כתבו גט להכי יתיבו תרי מינייהו ביומא ואידך מכאן ועד עשרה יומים אתו לקמי' דריב"ל [דף יט ע"א] אמר ח כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק והא אמר ר"ל לקיש לא הכשיר ר' שמעון אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא בההיא כר' יוחנן סבירא ליה (ג) והאמר ר' יוחנן שנים משום עדים ושלך משום תנאי בההיא כריש לקיש ס"ל ומתוך סוגיא משמע והלכה כר"ל לקיש כיון דריב"ל סבר כוותיה דקי"ל בכל דוכתי הלכה כריב"ל כנגד רבי יוחנן כמו שהביא ר"ת ראיה במגילה (דף כז.) מההיא דמבי כנישתא לבי רבנן ורב אלפס לא הביא רק דריב"ל ופסק כרבי יוחנן מדקאמר סתמא דהש"ס אי חתים בתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אלמא כרבי יוחנן קי"ל· כתב רב האי ז"ל בשעת הדחק היכא פלוגתא היכא רבותא היכא מ"ד מדקאמר ריב"ל כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ש"מ דהכי הלכתא והיכא מ"ד משום דחתים עליה תרי מינייהו ביומא הוא דקאמר הכי הא לאו הכי לא ונראה דהלכתא כר"ש דמתני' בשעת הדחק [ז] ונכתב ביום ונחתם בלילה כשר ואפילו מכאן ועד י' ימים כרבי יוחנן דהא ריב"ל קאי כוותיה : י **מתני'** בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר

הגה"ה

*וכן פסק ראבי"ה כשמואל אע"פ שאין עסוקין באותו ענין ועל זה סמכינן כאלך מלכות בספרים ונפרג"ל שכותבין כתובה בע"ש ומחתמין במוצאי שבת משום דמשום כתובה דנכנסת לחופה דקרוב מחצות כות מייל שיעורים ומאי נמי לענין תוספי דכלל ידעין שאין כתובה בלא תוספת ויש לה קול כמו לעיקר כתובה וכן כתב רי"ם ש"ם מוב להנהיג כשואלין מן החתן כמה יש לכתוב בכתובה עיקר ממש בקנין ואח"כ יכתבו כי הקנין יש לו קול וגבי מתפכדי גם יתוספת משפת קנין סה"ד

הגהות הב"ח

א דה"ש סבר כר"א ב ולא אמר להו ולא מידי . ג דמברייתא ד אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא כצ"ל ותיבת בקיום נמחק : ח אמר לכו כדאי כו'

חדושי מהרש"ל

(א) ואם נכתב מאוחר שלא מדעת האשה הראה כו' כצ"ל (ב) והא אמר ר' יוחנן שנים כו' ושלך משום תנאי א"כ אמרי' בלא דחק נמי וק"ל .

קרבן נתנאל

קשה לרא"ת בגט אף שדרך למסור בעדים מ"מ נמי ליחוש שלפעמים ימסור בלינתא ומש"ה מחלק רביט דלגבי גט שמכינין ארוב דעתיין הגם נפני עדי מסירה אבל בשטר מתון אפילו יצא הקול שאחר הכתיבה טו' לא מספקי אדעתייהו לומר אייתי ראיה ותש"ה התוס' בב"מ דף י"ם לא חלין כאן משום דהתוס' ס"ל מקותמא מתן דיזיף בליבתא י"ף ועי' ירוב בלנגא נעשה · [ש] ולפי טעם זה לא איצטרכי הכי שלא נמסר ביום שנכתב בו לא מיתכשר האי גיטא אם לא ע"י שליח להולכה . אבל לתי' ראשון מתכשר ליתן לאי גם אפי' ביט לבינה בפני ע"ח דע"י כך יצא קול שלא נמסר ביום הכתיבה ואמרי לקוחות לה אייתי ראיה והנפקותא הייט לדידך דלא שייך ספיקא דתיפוי דאילו באתן דדנין דיני נפשות אפילו לתירוץ ראשון לית ליה הקנתא כ"א ע"י שליח להולכה משום חשש תיפוי ודע דכך נבייתא בפ"ק דמגילה אלא גט אשה בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה נריכין לאוקמיה דהתנא איירי בזמן הזה מדלא חש ישראל יחפה דליכא למיתב משום דלא מקדים הא כיון דנפל איתרע וכנ"ל גם דפריך ליחוש שמא יטרוף לקוחות שלא כדין וצ"ע [צ] אם לא ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא והא דאמרי' לקמן בפרק הערל לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה משום דני דינא דייקי בתר קלא ותו ליכא לא משום פירי ולא משום כח אחותו אבל לפו גיטה קודם לבנה איכא דמאר איטי לא דייקי בתר קלא חידושי רשב"א [ק] א"כ גם מאוחר יהא פסול מהא"ע וקשה דהא לא הפסיד הפירות מזמן הכתיבה כיון שהוכל נגד לב"ד ביום הכתובה וי"ל דרבי מקשה גם מאוחר דהייט מקושר וכתבו עדיו מתוכו יהא פסול וכה"ג טודאי לא תביא גיטה לב"ד כמעט שנתגרשה דמה היה לה לחוש כיון שהבעל היה בזמן אחד אבל הבעל יפסיד אותה לומר שנת פשים היה והיא בשלהו מקושר ולא ניתן לה ונחתם רק ביום אחד מהרש"א א"כ דרב"ד לא יתן לה כתב דשמא התנה שבעל פירה שלא תטול הגט אלא בזמן הכתוב בו והא דלא קשיא ליה למאוחר יהיה יפסי' חפסס חיפוי דיתן לה גם מאוחר ויחפה פליה טוער שהיא מגורשת לה קודם ויתן הגט מאוחר די"ל דלפנין איסות וודאי ידע דנאמת אינה מגורשת עד זמן הכתוב בו אלא דיספין פירות דהא אין חן הפירות לוטל יאכל פירות עד זמן הכתוב בו [ר] ארא כך יש לי ליישב דבריו לרכשיר הגט ולי דבליו אבתי איט מיושבין דאכתי ניחוש לשמא יחפה עד"ת זמן הגט יהיה ת"ק נבריתה ויפסו הגט מקושר וא"כ תבעיוו חן הגט תכנת תל"ם ובאמת כאותו פסס פדיין הויה אשת איש ונם מקושר שכתבו עדיו מתוכו ק"ל להרא"ב"ד דכשר לאלתר לגרש בו ויש ליישב קצת שיטת הראב"ד ע פ מ"ש ב י סימן קכ"ת ליישב קושית הר"ן ועי' בנ"מ [ש] ורב אלפס לא הביא אלא תניא כוותיה דשמואל ויש לדקדק לפ"ז מאי פריך מפני מה תקנו זמן בגיטין הא איכא למימר מפ"ה תקנו זמן בגיטין כדי נידע מזמן הכתיבה שלשה חדשים פי' רבינו וי"ל דפריך מפני מה תקנו זמן בגיטין איכא מותה בבריתא דתניא כוותיה דרב דרוכין לגט משעת כתיבה [ת] דאינון אמוראי בתראי וי"ל דרב אלפס גורס רב פפי ורב אשי עבדי (כרב) [כשמואל] וכ"ה בריחתא שלפניט וכתב כן אינון אמוראי בתראי ניהו [א] ובבל אשכח ולרפת נהגו משעת נתינה כרב ועי' ת"ם רב ט כג המגרש סי' י"ד דמשמע דפסק כן לדינא [ב] אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה ודוקא עיקר כתובה אבל תוספת לא דרקול יוצא שנכתבה כתובה והכל ידעים שכתובתה מאתים אם בתולה היא והאלמנה מנה אבל לגבי תוספת עדי חתימה הוא דמספקי ליקח דיש כתובתה חיזונה ויש כתובתה תוספת ותדע דהא בכתובות נכים פ' אע"ג לא תני לה נרדי אינך דתוספת כתובה כתובה ישב"א ותמאי שלא חילק רביט בין כתובה לכתובה הגה הוא נופיה כתב סם גבי' א' ולאבי פרס הדיניך ולא חייר נקתס תנאי כתובה ככתובה דמי סכ"ל ואף אם נאיר דהתום' כתובה ככתובה דתי ירך תילתא ה"ל למתכב נהדי אינך וצ"ע [ג] ואין נקיון על זה ונראה שהרמב"ם מפרש דר"א בר צדוק לא קאי אגט אלא אשטרות ובפירש"י משום דנשפדות בקלא תליא מילתא כיון דמוחזקים לחתום אית ליה קלא כאילו חתמו אבל גבי גט דאיכא למיחש משום בת אחותו מיפיע שמא יחפה עג זמן דאותו יום גם לפירות איכא למיחש דהא אית ליה לבעל פירות עד שעת נתינה וא"כ אע"ג דאית ליה קלא מ"מ לית להו ללקוחות לאיתגונו מלקטת עד שידעו שנתן לה הגט [ד] כולכם כתבו דלא כב"י סי' ק"ב שדייק חסור יוקא אם התם כתבו אבל אם אחר כתב טויתו על הכתיבה ולא על החתימה [ה] ואי חתים בתחלה קרוב או פסול וגרסת רבי"ף ופ' רבי ט דה"ק לחתום לכתחלה יחייהי דיעיד וכ"פ הטור סימן ק"כ נפס ברמב"ם פ"ט ובש"ך ח"מ סי' ת"ה אלא פריכט לא פי' או לא נגרס כן משום דרביט תם פי' שכתבו שחתמו תחילה פ"מ דג"ת כ"ע יר"ת הך גרסא דהכ"ב בלא"ר לק"י מיך דגם פשוט דהתם איירי בדיעבד ואמרי לה דפסול הכא היינו לכתחלה [ו] דהרואה שחתמו תחלה סבר שהם עיקר העדות וכ"כ רב ט נפסק גב שטע סי' ג' ובת רון זה תיושב נמי אידך קושית תוס' מהא דמקושר דמכשרינן לקמן אי חתים בתחלה קרוב או פסול דהכא שאני שכאיט שחתמו תחילה ובתוספת תירצו בשם ר"ת אפי' לא יחיש שחתמו תחלה אלא כיון דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה כבני פירושים הם עיקר העדות כיון דחתומים בתחלה דק"ל דאפי' בני משום תנאי צריכין לכתוב זה בפני זה אבל בביט נאיד תפי' זה דק"ל כהראב"ד שהבאתי לעיל בפ"ק סי' ט דאותן שחתמו משום תנאי אין צריכין לחתום זה בפני זה ותוס' בפרק גט פשוט הביאו תי' זה שכתב רביט בשם ר"י וכן נ"ל להגיה ברביט ועיין בפרק הזורק סימן י"ג מ"ש גם לדעת רביט וכן קו"ח ב ר"ל י שוד א"כ אם חתמו כל עשרה כחד יומא אף זה שלא בפני זה לר"י כשר ולר"ל פסול וי"ל דה"ה דרוי תרי נאמנים שוד א"כ דהא בין למר ובין למר קשה הא"ל אם חתמו אינך שלא בפניה א"כ דלר"י כשר ולר"ל פסול ויש ליישב שוד דהאיית ה"ק שחתמו תרי ביומא ואינך מכאן ועד עשרה ימים והייט שחתמו אינך שלא בפני הראשונים וה"ה ביומא והא דנקט ואידך מכאן ועד עשרה יום דמעשה שהיה בסמוך בפני ר' י בן לוי כך היה והא דלא קתרצי כיה א"כ דהאמן קי"ל כר"א דוכתב להאכתיבה קאי ולא איירי אחתימה ישתה אלא משום דתדה ל"א במחויף מהוטו כמ"ש בפ"ק דף ד' ועי"ש בתוס' גפי מה שפי' מהר"ו שם בחידושיו שני בפני פדים יחתחר גם יפי' מה שהיק דרשב"א שם בחידושיו כיון דלר"א פדים יותמין על רנם משום תקון העולם שייכי נמי לכתיבת הגט א"ע כיט כן פני בפי פדים שחתמו נשמה ח"ב משום הנאי נריכין לחתום כג ריגו תשום נפ"כ סלו וכפ"כ חליו דפסול ונפ' גט פשוט כתב רביט ז"ל והא דקאמר נעיבין אי חתים קרוב בתחלה פסול לא אתי לאפוקי לכסיף הכ"ש שפסול שם ב קך העדות ולא אתי לאפוקי ורייך ליתוד שלא נחית רביט לחלק כאן במתניתין [ז] ונכתב ביום ונחתם בלילה כשר אפי' מכאן ועד עשרה יתים אע"ג כשעת הדחק ולרבי רביתא לכל חד כדאית ליה דלדעה שליה ל"ל דאיירי דנכתב ביום וגם תני מינייהו חתמו ביום ואידך חתמו בלילה ואפי' מכאן עד עשרה יתים

תפארת שמואל

(א) ובבל אשכח ולרפת נהגו כו' ולקמן בסוף מכילתא כתב שאפי' ינא על הגט קול פסול עד שכותבין גט אחר אפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים ויטתינת הגט שני אלמא דלא קי"ל משעת כתיבה כלל
(ב) ואין לסמוך על זה וכו' וסברתו מה שאמר ר"א בר צדוק דווקא אכתובה רוא דקאי והשאר כשעסוקין באותו ענין כה לענין גט אפילו בעסוקין באותו ענין פסול ומ"ם לא נהירא דר"א בר צדוק לא קאי אכתובה אלא קאי אמתניתין כמו שפירש הרא"ש
נגלוי

כשר

קיימא אין סותבין לא במשקין ולא במי פירות [ח] ולא בכל דבר שאינו של קיימא על גבי כותבין [ט] על טבלה של זית ועל קרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד את העבד ר״י הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלין: גמ׳ ובכל דבר שהוא של קיימא לאתויי מאי [י] לאתויי הא דתני רב חיננא כתב במי טריא ואפצא כשר ״זיקא במגילתא דלא אפצא אבל א אפצא לא דקי״ל אין מי מילין על גבי מי מילין תנא רבי חייא כתבו בתבר בשחור ובסיחור כשר

יא איתמר עדים שאין יודעים לחתום אמר רב מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו א[שמואל] אמר ריטמיים אותם בעופרת ויתחתמו על הריטום אבל לא במיה דאגרא דקי״ל כתבו כשר הלכך כתב העליון לא הוי כתב שאין סותבין להם בסיקרא ג) דהא תנן כתבו בסיקרא כשר וה״ת בגיטין נוגות אבל בשאר שטרות לא דהוא עבדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא [דף יט ע״ב] הגית טותיה דרב עדים שאין יודעים לחתום מקרעים להם נייר חלק וממלאים הקרעים דיו יב ושאין יודעין לקרות ...יהם ויתחתמו ג) אמר רשב״ג בד״א ...פים אבל בשיחורי עבדים ושאר ...ם יודעין לקרות ולחתום יותמין ואם ...חתמין א״ר אלעזר מ״ם דרשב״ג ...יא בנות ישראל צניעות אמר רבא ...כב״ג רב נחמן קרו קמיה ספרי דדייני ...וזקא רב נחמן וספרי דדייני אבל רב ...רי אחריני לא ספרי דדייני ואיכא ...לא ורב אלפס ז״ל לא הביא הא ...רב גמרא מכתיה (ורב) [דרבא] ...כרבן שמעון בן גמליאל אלא כיתן ...א הואיל דעבד עובדא בשאר שטרות ...ב כהנא תרגמא אקריאה פירש רש״י ...לא דרב גמרא אקריאה והוא ...ב כהנא בחתימה הוא׳ [נ] וכן ...ו לה יחתימה [ל] ומייתי עליה דר׳ ...רו קמיה וחתים דהיט כרב נחמן ...יהיו שנים קורין לפניו דאין לסמוך על ...גון ר״נ וספרי דדייני דהתולי מניה ...תילתא דעבידא לגלוי וכן פירש ר״ח ...ם ז״ל שלא הביא הואת דרב גמרא ...הסתמא דגמרא קאמר דרבא אמר ...שב״ג סתכינן עלה יותר מהא דאמר ...תמיה דרבא הלכך הלכה כרשב״ג

הגה״ה

יחסר ר״ח כיון דס״ת בעי דיוקן מגילה כרסון (מגילה יח.) עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו א״כ דיו של עפצים אסור לכתוב ס ספר תורה דהא לא מיקרי דיו ב מיהו רבי חייא כתבו במי טריא ועפ״א כשר ...

[illegible]

ראבן

[illegible]

כין בקריאה בין בחתימה ולפי דבריו צריך לפרש הא דקאמר ת״ק קורין לפניהם וחותמין אפי׳ באחד קרא לפניו סגי דכיון דמילתא דעבידא (א) לגלויי הוא מירתת [ס] דאי בשנים קורין לפניו בהא לא היה פסיל רשב״ג דהא׳ בשני עבדי סכבים מסיחין לפי תומן מכשר רב ספא ורשב״ג פסל ביחד אם לא רב נחמן וספרי ב״ד [ג] ולכך לא הביא הך דרבי אלעזר דהוה קרי קמיה חד וחתים [ס] וכתב בעל העיטור מסתברא בשאר שטרות ולא מקרי להו לגרי דידעי לאיקרי במסיח לפי תומו ויתום כדאמר בשטרא פרסאה והלכך הכי דחתימי סהדי ולא קי״ל הו ידעי למיקרי הו לא בחזקת כשרין קיימי ומקיימי להו בי דינא ותנביק ט כי שלא תגשל דלא בעי טוין ואי קים לן דלא ידעי למיקרי אע״ג דמשהו אחתימות ידייהו דייקיק בסהדותייהו על פה אי מסוני אסהדא מקיימי׳ ליה והכין כתבו רבוותא׳ [ע] ואי ח אחרי׳ אתרין ליתן דידעי למיקרי סמכינן עלייהו ומה שכתב במסיח לפי תומו לא נהירא דלא בעינן לפי תומו אלא בשעבד טכבים משום דאי הוה ידע דסמכינן עליה הוה משקר אבל בי תרי ישראל לא חשידי לשקר יג רב ספא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של עובדי טכבים(ג) יקרי ׳ שני עובדי טכבים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי: יד אמר רב אשי אמר לי רב הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי והא לא ידעי ליקרי כדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף כדאמרן והא בעינן שיחזור מענייננו של שטר בשיטה אחרונה כדמיהדר ומיהו קי״ל הא קמ״ל דכשרין בכל לשון בין בגיטין בין בשאר שטרות. טו [ש] אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך מגורשת חיישינן שמא כמי מילין כתבו מיתיבי הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לדבר האבד וחזר ואמר לה שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא כי קאמר שמואל כמי דבדקינן לה בתיה דנרא אי פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא[צ]וכי פליט מאי הוי הנייתא הות דפליט [ק] שמואל נמי חיישי׳ קאמר. טז אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי מנהרדעא האי בי תרי דיהבי גיטא קודייא [ר] צריכין למיקרייה מיתיבי הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ואי צריכי למיקרייה לבתר דקרייה מי מצי אמר לה הכי לא צריכא דבתר דקרייה עיילוה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא ניחוש דילמא חלפיה קמ״ל ׳ואי דקאמר צריכי למיקרייה קודם נתינה קאמר מירתת מאי עלה לא צריכא דבתר דקרייה עיילוה לבי ידיה ואפקיה ואי לא קריוהו כיתה דלא הוה גט ואסורה ליכסי מדלא מצי הכא כמאי עסקינן דלא קרוהו ואת״ה הא דתנן בהזורק (דף פ׳) ומייתי לה בהאשה רבה (דף לא׳) כתב גט לאיש ושובר לאשה ושובר לאיש ונתן שובר לאיש וגט לאשה ולאחר זמן הרי הגט תלא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האשה יצאת מזה ומזה וכו׳ ודייק עלה בפרק האשה רבה מאי הוה לה למיעבד ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא והשתא אי לא קראה אפילו נתן הבעל גט לאשה לא הוית מגורשת וי״ל כהי דאסורה ליכסא אי לא קראה מ״מ אם הוא לא נמי התם בדקריוה ובתר הכי עיילוה לבי ידיה ואפקיה ומתאר דעיילוה לבי ידיה איבעי כ למיהדר ואקרויי ומיהו אין צריך קריאה כל כך מתורה שהאסר בכך ליכסא דלא חיישין לאיחלופי עד דידעינן דאיחליף כדקתני לא כל הימנו לאוסרה וטעמו שטר אמנה ובדלא קראה בתר דעיילוה לבי ידיה ואפקיה מיירי דאי קריוהו לא תלי אמר ליה הכי ואפילו אם תמצא לומר דאפילו לכתחלה לא מחייב למיעבד אותה קריאה דלא חיישין לאיחלופי מ״מ כיון שבא הדבר לידי קלקול והיה יכולה לתקן בקריאה זו כדבר מטעו דקנסינן לה כדאמרינן התם (דף לא׳) הכונס יבמתו והלכה צרתה ונשאה לאחר ונמצאת יבמתו איילונית תצא מזה ומזה וכו׳ ומפרש התם דקנסינן לה משום דאיבעי לה לאימלוכי ולא פליגו בשום מקום שהיא אסורה ליכסא משום יהשתא א (ג) הלכך לכתחלה צריך לקרותו קודם נתינה ואחר נתינה ואם קראוהו אחר נתינה ולא קודם נתינה מגורשת [ש] ואם לא קראוהו כלל ונאבד צריכה גט אחר ואם קראוהו קודם נתינה ועיילוה לבי ידיה ולא קראוהו אחר כך תוכה צריכה גט אחר.

יז [דף כ ע״א] אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה

הגהות הב״ח

א אבל בעפצא ולאחר דאתצא לא ב בשגגה סמתחיי אמר ר״ח וכו׳ לא מייתי דיו והחיים מתתיי ר׳ חיית ׳ ב כלייך כמחקינן חלא מי מסר ומי עפצים בלא סרף ד בשגגה סמתחיי ובירושלמי וכו׳ ולא על הבריסה הראשונה: ה לא ידעינן כ״כ ...

[illegible]

חדושי מהרש״ל

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

בלאו 'ומתוקם ר' יהודה ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלי"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר [ח] והלכה כחכמים שלתו מהם כהנו על איסורי הגלה כשר: יה ת"ר (ג) וכתב ולא ויתקה

הגהה

הגהה

הגהה

הגהה

הגהות הב"ח

חדושי מהרש"ל

הגהות הגר"ב

קרבן נתנאל

תפארת שמואל

אותו שמחובר לא משום דכתיב ונתן בידה כתבו על המחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר דרבי יהודה פסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר מחוק ולא על הדפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמים מכשירים ואי נייר מחוק דקאמר [ע] מיירי שמקום העדים על המחק וכתב הגט אינו על המחק דחשתא ימחוק הכתב ויכתוב מה שירצה ויהיה הוא ועדיו על המחק וכשר אבל שניהם על המחק כשר שאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים והכי איתא בס' גט פשוט (דף קסד׳) : גמ׳ כתבו על המחובר והא אמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והא דשייר מקום התורף *וכן אמר רבה בר בר חנה והא דשייר מקום התורף ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי והכי קאמר אין כותבין טופס במחובר גזרה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס תלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר · כתבו על חרס עציץ נקוב כשר דשקיל ליה לעציץ ויהביה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר רבא אמר פסול אביי אמר כשר [דף כב ע"א] דשקיל ליה לעציץ ויהיב ליה ניהלה רבא אמר פסול גזרה שמא יקטוס: כד וחכמים מכשירים אלא חכמים [דף כב ע"ב] ב ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי פירש רש"י דלמאן דאמר עדי מסירה כרתי אשה הבאה לינשא על ידי גט צריכה להביא עדים שנמסר לה בפניהם *ולאו בכל גיטין קאמר דסלר גיטי דכתיבי בדבר שאינו יכול להזדייף והחתומים בו עדים יכולה לינשא על פיהם ואינה צריכה להביא עדי מסירה אפי' לר' אלעזר כדתנן בפ' בתרא (דף פו׳) ומייתי לה לעיל בפרק קמא (ד׳ ג:) שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם דמאחר דחזינן בידה גט דליכא למיחש לזיופא אמרי' דמסתמא בא לידה כמצותו אלא דוקא בגט זה שכתוב בדבר שיכול להזדייף בהא קאמר רש"י דכשבאה לינשא בו צריכה להביא עדי מסירה *ואמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ור׳ יוחנן אמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דהוה בי' תנאה מדכר דכירי אינשי והלכתא כרבי יוחנן דהוה רביה דרבי אלעזר ואמר רבי אלעזר לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא ואפי' לאלתר דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים דגזירת הכתוב הוא דבעינן בשטרות דבר הראוי לעמוד ימים רבים ולא תכשרינן אפילו לאלתר בדבר הראוי להזדייף ור' יוחנן אמר אפי' בשטרות" כגט בגיטין ואפי' לזמן מרובה משום דמדכר דכירי אינשי והכתיב למען יעמדו ימים רבים דס"ד דגזירת הכתוב הוא דיקרא אתי למשטי שטרות משום דבעינן שיהא ראוי לעמוד ימים רבים משום דחיישינן דלמא מינשי לתנאה ומשני עצה טובה קמ"ל · [ס] ובהא לית הלכתא כר' יוחנן משום דפריך סתמא דהש"ס לעיל (דף יח׳) גבי שטרות והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכן גבי דפתרא קאמר לעיל (דף כב׳) כדי לכתוב גיטי נשים משמע אבל לא שטרות וכן פסק רב אלפס [צ] ורבינו חננאל ז"ל

הגה"ה

*דסייעו שם ש"ס וכלשון הזמן וסרי אלא מותרת לכל אדם שנא א זה עיקר של גט · מהר"י :

הגה"ה

ג (א)*אין כתב הרמב"ם ז"ל והא דאמרי' כשר גט פשוט דגיטין ושטרות שיכולין לזייף פסולין במה דברים אמורים כשהיה הגט יוצא מתחת ידה ולא היה שם עדי מסירה אבל אם יוצא מתחת ידו או שהיה שם עדי מסירה אע"פ שהם מרוחקים הרבה ואין מכירין אותו ואע"פ שאין חתום ר כלל כשר שאינך שגיטין בעדי מסירה הן תלוי בתוספתא בפרק שני הסבילין גט שיש בו מחק שיורס שעפה וכתב כתיבה של פסוק ומחקו או סלוים שירוס שדילג תיבה וכתבה בין השיטין · מגוטו דכייש תורף פסול אלא מגוטו כשר פר"י · ובתוספתא דבנא נתנה תניא בכי הלי גוולא גבי שטרות ומביים כתם ולא כתזיר למטה אפי' מגוטו כשר פי"ם דביים כמו שאנו כותבין תיבה פלוני דביי אחי ותיבה פלוני דמחקה ודין קיומיון ופי' ר' דוד בר קלונימוס מאיגנורק שיש תיטק בין מהן למחק דמחק או שאני שכטר כשר לבסוב כראוי וטפס והבתים הינה או שבים וכשמכר תלא כיני חתי או שכתב תיבר יתירה ואח"כ מחקה אפי' מגוטו של גט כגון הכי את מותרת לכל אדם וכיוצא בו וסחזיר למטה וקיימו בראוי כשר בין בשטרות בין בגיטין כדאיתא בהוספתא ח אבל יתר"ע נגם פסול מדעת אפי' לאחר סתורף אע"פ שחזר וסהן פסול שאני אורחא דספול נכתב וביה"ת חספה כפלתה (ב) ושוב לא יחזור לבכשירו ו (א) ודמי לגיטל גם דבשנת ואיס חזר ומגרש בו וזירוז משום גזירת פרק כי כלי בתחילת נכל המחקים כולן פיסו גדיעבד כשר. ואגב שורי מורם לדבריו בתורף אבל בטופס איס פבן כאיוטו ופיין באורך מה"ח . *ומלשון רב אלפס משמע ואפי' ידעינן ומסרו לה בלא בעדים ניצאת ע"פ עדי חתימה שע גדישגד וכן משמע ז מלשון כפירושי · מהר"י : *אין לחמוה אין מכשיר רבי אלעזר בדבר שיכול להזדייף וכא מודה רבי אלעזר בחוף מדוקו שאנו פסול דהא מודה נמי היכא דלא אתי לסיסמן עלייהו כגון כאמות ומבטקין דכשר הכא נמי כשר ולפי זה ברחיק שתי שיטין מן סכתב פסול לרבי אלעזר בעדי מסירה דהוי מזוייף מתוכו ודלא כהרמב"ם דמכשיר במרחיק שתי שיטין מן סכתב לרבי אלעזר כמו בדבר שיכול להזדייף מרדכי :

פסק הלכה כר' יוחנן אף בשטרות [ק] ולא מסתבר [ר] ועוד יש לפרש דדוקא בגיטין הוא דמכשר ר' יוחנן מכאן ועד עשרה ימים אבל בשטרות שיש הרבה תנאים וחלוקי ענינים רבים לא דכירי ודווקא לאלתר מכשר ופריך והכתיב למען יעמדו ימים רבים ואפי' לאלתר לא היה לנו להכשיר כיון דאינו ראוי לעמוד ימים רבים ומשני עצה טובה קמ"ל [ש] ואתיא שפיר כר' יוחנן הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף : כה מתני' הכל כשרין לכתוב הגט אפילו חרש שוטה וקטן האשה כותבת את גיטה והאיש את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו : גמ' והא לאו בני דעה נינהו *פי' ולא ידעי לכתוב לשמה ור' אלעזר סבר דבעי כתיבה לשמה משום דאיצטריכא לרישא כר' אלעזר [דף כג ע"א] א"ר הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו ואמר לו שיכתוב לשמה אבל אין לפרש כהניא דלקמן דהכל כשרים להביא ח חוץ מחש"ו משום דלאו בני שליחות נינהו ובעינן שליחות לכתיבת הגט דא"כ מאי קא מהני כשגדול עומד על גביו דלענין שליחות מה מועיל כשגדול עומד על גביו דמכל מקום הקטן שאינו בר שליחות כתב הגט ומהאי טעמא נמי לא מהני הא דעובד כוכבים פסול משום דלאו בר כריתה הוא משום דלא בעינן בני כריתה אלא במידי דבעינן שליחות כדאמרי' לקמן (דף כג:) אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין אבל כתיבת הגט דלא בעינן שליחות מדמכשיר חרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו לא בעינן נמי שיהא בני כריתה והא דאמרי' בפ"ק (דף י:) ר' שמעון דמכשר בגיטי עובדי כוכבים והא לאו בני כריתה נינהו ומשני ידה ר' שמעון כשיטת רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי משמע דלרבי מאיר יש לפסול מטעם דלאו בני כריתה נינהו ואע"ג דלא בעינן שליחות לר' מאיר בחתימה כמו לרבי אלעזר בכתיבה דהתם הוייה מוכחא נפקי להו לא דמי דחתימה שהיא לשם עדות אף ע"ג דלא בעינן שליחות יש לפסול בעובדי כוכבים משום דלאו בני כריתה נינהו אבל כתיבה לר' אלעזר דלאו לשם עדות וגם נמי לא בעינן שליחות למה יש לנו לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו הא לא פסלינן בפרק אין מעמידין (דף כז׳) מילה בעובד כוכבים אע"ג דלאו בני מילה נינהו וא"ת והא מוכח לקמן (דף עא:) דבעינן שליחות בכתיבה דאמרינן צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואמרינן נמי (לקמן דף סג:) ההוא דהוו קרי לה נפשתה כתוב ספרי חתומו וקאמר דעשו עדים שליחותן ויש לומר דהלא שליחותא לא הוי אלא משום לשמה דלא חשיב לשמה בשלא צוה הבעל משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת תדע מדדייקינן בריש זבחים (דף ב:) ממתניתין דהכותב טופסי גיטין דמסתמא לאו לשמה קאי ומשמע דפסיל ליה בכל ענין אפי' עשאו לשם אשה זו כיון שלא צוה הבעל והשיב ליה סתמא [ת] כדמוכח התם והיינו טעמא דלא בעינן שליחות משום דוכתב להו לבעל קאי אלא אסופר כלומר וכתב הסופר ונתן הבעל משום דרוב אנשים אין בקיאין לכתוב גיטין והא דאמר לעיל (דף כ׳) יכולנא למיפסל כולהו גיטי דעלמא וכו' אלימא משום וכתב והכא איכא כתבה ליה לאו משום וכתב קאמר אלא משום דכתיב וכתב ונתן ובעינן שיכתוב ויתן לה והכא אפי' נכתב בשליחותו ובציוויו לא יהיב לה מידי דשלה הוא הלכך להאי פירושא דלא בעינן שליחות לכתיבה כשר העבד לכתיבת הגט [א] אע"ג דלאו בר כריתה הוא אבל ר"י פי' פירוש אחר דאליבא דרבי מאיר פריך והא לאו בני דעה נינהו דסליקא דעתך דרבי מאיר מצריך מדרבנן כתיבה לשמה ואליבא דר' מאיר הוא דקא מהני כשגדול עומד על גביו כיון דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן מכשיר בחרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו אבל רבי אלעזר דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא פסל בגדול עומד על גביו משום דבעינן שליחות בכתיבה ולהך פירושא עבד פסול לכתיבת הגט [ב] וכן הרמב"ם ז"ל מנאו בכלל הפסולין : אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף · [ג] ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד על גביו פסול דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קא עביד מדהביא רב אלפס האי הדרי אוקימתות דרב הונא ושמואל וכתב דיקא דעובד כוכבים כשר אוקימתא דשמואל אע"ג דקאי אאוקימתא דרב הונא דמכשר חרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו אבל עובד כוכבים לא משום דלדעתיה דנפשיה קא עביד משמע מהון דבריו דאוקימתא דשמואל קיימא אאוקימתא דרב הונא דמוקי למתניתין כשגדול עומד על גביו [ד] והוסיף הוא אף כשגדול עומד על גביו דווקא טופס אבל לא תורף ועובד כוכבים ולדעתיה דנפשיה קא עביד אפי' טופס לא דגזרינן אטו תורף וכן תש"ו כשאין גדול עומד על גביו גזרינן טופס אטו

הגהות הב"ח

א וז׳ עיקרו של גט כו׳ נ"ב פי' בהגס"ס בתחלת ניתבלתי · ב מאן חכמים אמר ר"א ר' אלעזר היא · ג וכן כתב הרמב"ם. נ"ב פי' פליו פ"א וס"ד מה"ג · ד ולא"ם שאין תחום עליו עד כלל כשר · ה אבל נכתב בגם פסול מדעת נ"ב והרב המגיד בפ"ד מה"ג הביא דברי בעל העיטור דכתב דוודאי דוקא היכא דכתב ליה בעל גופיה אל"נ סופר מעצמו ובתר הכי אתי בעל ומפרסם דאמר לאו סוה דפסילא ליה בכהאי דקדוק ולנגלא לתכונית אבל אם אמר בעל לסופר ולעדים לכתוב את הגט אפי' סתם וסתמו כסופר וכעדים לא' מאלו כאלהות וכבעל אינו מפרסם הגט כשר ותבטל בו כו' וסאריך ע"ש ויש לתן מוכרים דלאו חזקה קאמר דשמא הסופר אלא אפי' סתם פסול מדעת ס"ם מאחר שהבעל אינו מפרסם אלא הדרכה מדעת שלמה רוצה לגרש בגט כשר ואינה צריכה גט שני מריסה : ו ודמי לגיטל גט דהשולה וכו' דמשום גזירה. נ"ב ר"ל בגיטל הגט עצמו ועי' לקמן בדברי ר"ש בשלה : ז מלשון כפירושי נ"ב פ"ח מה"ג : ח להביא את הגט :

חדושי מהרש"ל

(א) וכן כתב הרמב"ם ז"ל דכל דאמרינן בפרק גט פשוט כו'. פי' כשגבן על דבר שיכול להזדייף כגון על נייר מחוק וכיוצא בו והוא שיהגה לה בעדי מסירה וכן כתב הרמב"ם כו' (ב) ושוב לא יחזור לבכשירו ודמי לגיטל גט דכבלום כו' בג"ל :

תפארת שמואל

(א) ודמי לגיטל גט וכו' ותימה הא קי"ל לקמן גרים פטולת דהלכתא כרב ששת דחוזר ומגרש וי"ל דהוא כגנב *ואין בגיטי דוקא שכתבו ליפסו דלאו תחדינן דעתו בלא גיטי אלא הכתיבות אבל אם פירש לכרית אותה גוף הגט אינו חוזר ומגרש בו ועיין לקמן (דף ח׳) ·

קרבן נתנאל

[ע] מיירי שמקום העדים על המחק וכתב הגט אינו על המחק. לא אתי לאשמועי אלא שניהם על המחק אבל כשעדים על הנייר וכתב הגט על המחק כגון מאי איירי דהדר ימחוק כתב הגט ויכתוב מה דבעי והא דאמרי' אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ס"ם היכא דאתחיתמו סהדי אמחקא אבל היכא דלא

תניייי כהדי אמחקא אלא אגיילא לא ידיע כדאי' בהדיא בס' גט פשוט. ובתוס' דס"ל ספי' ליר"ס דאפי' בשעדים על הנייר וגם על המחק נמי אמרינן אינו דומה נמחק פעם אחת כו' אבל רבינו דפסק וקסם בס' גט פשוט כדעת רש"י ודאי ז"ל דלאו דוקא נקיט העדים על המחק וגם על הנייר עיין מהרש"ל · [ס] ובהא לית הלכתא כר"י משום דפריך סתמא דגמרא לעיל גבי שטרות. כ"כ הרי"ף . והנה תמקבים בזה ראשונים ואחרונים כל זה ההוכחה למה ליה להרי"ף הלא הוא גופיה פסק לקמן בס' המגרש הלכתא כוותיה דר"א בגיטין אבל לא בשטרות בשלמא על רבינו לק"מ דהוא פסק לקמן פ' המגרש סי' ז' כר"מ אפי' בשטרות אבל לשיטת הרי"ף קשה . וכולם מתנגלגים בנגון אחד דל"מ אף לר"מ אם בלים ע"מ עלמא ומעידים על חתימת ידם מהני לר"מ . דס"ל להרי"ף כשיטת רש"י דלא צריך לר"מ מוכיח מתוכו . ומש"ה צריך לפסוק כאן נכתב אמריף לית הלכתא כר"י אלא כר"א דלא מדכיר דכיר . וי"ל דמ"מ לכתחלה אינו כשר לר"מ שמא יסמכו על חתימת ידם לחוד . נמצאת לר"מ סמיך בכל גיטין אחריין ליה ז"ל אייתי עדי מסירה כשעדי מסירה לפנינו וכלא"ה מוכרח לומר כן אליבא דר"א גופה דר"א כעדי מסירה כר"א בגיטין ולא בשטרות · וא"כ נ"ל דר"ח כאן למפסק כתב שיכול להזדייף דלא כר"א אלא בספר נתיבות המשפט הקשה ע"ז דהא לשיטת הרי"ף דפסק לקמן כר"א עדי חתימה נמי כרתי וא"כ לדידיה מאי מיחלק ר"א עם ר"מ וא"כ נ"ל מוכח מתוכו ולר"א אין צריך א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ... אבל בשעדי שיכול להזדייף אפילו מנגי חרי אינו טובה דלא מדכר דכיר ודוק וזה פשוט [צ] ור"ח ז"ל פסק הלכה כר"י אף בשטרות . והא דפריך לעיל והא בעינן כתב שאין יכול להזדייף . חי' הב"ך בח"מ סי' מ"ב ס"ק א' בכ' פנים . ודבריו אינם נכונים . דלשון שכתב כיון דכל הני פרכות סיילי אמתני' והא כתב שאינו יכול להזדייף . ולריך שיחזור ממעינו על שטר אך אשיר פריך אבל אלפסו מכה מתני' . הה דוחק גדול שיתקע יתד שלא במקום נאמן והא לרבה לא קיים למפסק דהיכא ימיחר דהוא סבר דהלכתא כר' יוחנן וא"כ הוי לנפל התפלל לקבוע היקפא אמתני' ועי"ש עוד וליישב דר"י לא הכשיר שטרות אלא בגוונא אם עדי מסירה כאן · אבל בפ"ק מיירי בכל ענין אפילו אין עדי מסירה לפניו ע"ל · איך אפשר לומר כן דא"כ לפי כהתא דתאני כדפסינן . מ"מ אתאי טובה מגני חרי הא עדי מסירה אינם לפניו ומי יימר דלמא שטר אחר הוא ע"ל נראה הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף היינו דיכנה מכשיר אפילו לזמן מרובה מדלא חילק דוקא מכאן עד עשרה ימים. ור"י לא הכשיר אלא מכאן עד עשרה ימים אבל לא לזמן מרובה וכ"מ בחידושי רשב"א והא דקאמר גבי דיפתרא כדי לכתוב עליו גט ולא שטרות ישנתי בשינוי · [ק] ולא מסתבר . דלא ניחא ליה לחלק בין עשרה ימים לזמן מרובה לר"י · [ר] ועוד יש לפרש דדוקא בגיטין כו' ודוקא לאלתר מכשיר וז"ל הטור סי' מ"ב ור"ח היכשירו אם בא לגבות לאלתר ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל ע"כ . והנה פניו הב"ך מי הגיד לו זה דלכאורה נראה דכמסקנא קים ליה לרבינו עם הפי' הזה והאריך ע"ש . ואני אומר דלדעת דברי הטור ברורה ת"ש רבינו בפ' גט פשוט סי' ב' וז"ל ולכאורה נראה שאם בא שטר לפנינו שחתומים בו שטר שיטה אחת כשר בגלה חזרת שיטה אחרונה כו' הא כיון דאיכא ע"מ מודם ידעי אם זייף אפי' לאחר כמה ימים דכירי כדאיתא בפ"ב דגיטין אמר ר"י דאפי' מכאן ועד עשרה ימים מדכר דכיר אם איכא בי' תנאה ע"כ . הרי לפניך שרבינו סובר דר"י מכשיר גבי שטרות אפי' מכאן עד עשרה ימים אע"ג דרבינו גופה אייתא לא פסק הלכתא כוותיה ת"ש שפיר מייתי ראיה דתלי כשמעו לדידן דצריך הכתיבה שיהא אפי' בשטר שאינו יכול להזדייף וע"כ נ"ל דרבינו לא ניחא ליה לפרש הפרכה כן . משום דהיכא לאוקמיה דבתלת לא הכשיר רבה בשטרות שבכלה כ"א לגבות לאלתר [ש] ואתיא שפיר כר"י הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף . וא"ת הא לאו גבי דיפתרא דקאמר כדי לכתוב עליו גיטי נשים במקומו עומדת וי"ל ע"פ מ"ש התוס' דף כ"ב ע"א ד"ה כדי לכתוב עליו ז"ל הוא הבינורים אינו לפי חשיבות הטור (דהא"כ טור לעשות בו קמיע הוא שיעור קטן מדיפתרא אע"ג דדיפתרא חשוב יותר) דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו אלא כל אחד שיעורו כמה שרגילין לעשות ממנו ע"כ ואמרי' בריש מסכת מכות דף ד' דהקף לא סגיא אדם פחות מלי' יום לכתוב שטר ע"ש ורנה כתחלה סבר רבינו דהכשיר ר"י כשאר שטרות אפי' לזמן מרובה ודאי שפיר מייתי ראיה אדיפתרא דלית הלכתא כר"י בהא דקאמר גבי דיפתרא שיעור כדי לכתוב עליו את הגט ולא פחות אפילו כדי לכתוב עליו שטר מה"כ הפתח שכתב רבינו ועוד יש לפרש דלא הכשיר ר"י בשטרות אלא לאלתר הו ליכא ראיה כלל דיכן דדיפתרא כיון דאין רגילות לכתוב שטר עליו מכ"ש על שלשים יום אף דלאו לכתוב עליו שטר לגבות לאלתר מ"מ שיעורו כמה שרגילין בו [ת] כדמוכח התם דדייק מהך מתני' דסתמא פסול גבי גרושין ולאו איירי דיתני' דלא נתכוין לשם אשה זו איכא למדחי דלמא שאני התם דאיתיק ליה לשם גירושין דהכיא כדדחי התם על הא שרוצה להביא ראיה מהא דקתני יתר על כן יש לו שתי נשים שמותיהן שוין וכו' ע"ש בתוס' ד"ה ואמר רב יהודה · [א] אע"ג דלאו בר כריתה הוא דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה . אלא אבני דעה דכתבי לשמיה . ועבד נמי דשייך במלות . ודאי לדעת הגדול שעומד ע"ג עביד תשב"ל · [ב] וכן הרמב"ם ז"ל מנאו בכלל הפסולין . פ"ג דגירושין ה"ל גם עובד כוכבים ועבד ותש"ו פסולים לכתוב . תש"ו דהם לאו בני דעה . ועובד כוכבים כותב ע"ד דנפשיה ועבד לאו בני כריתות . והקשה נ"ש סי' קכ"ג מדלא כתב גבי תש"ו הטעם משום דלאו בני שליחות נינהו . נ"ל דאין צריך שליחות גבי גט . ומ"מ עבד פסול משום דלאו בני כריתה נינהו ולריך ליישב לשיטת הרמב"ם לייחב קושיות התוס' בכ"ל ולק"מ דהך טעמא דלאו בני דעה כולל כל הני מפחי לשמה ושליחות וכריתות לא עבדי כמ"ש להדיא דף כ"ג דפוסל להביאת הגט תש"ו וקאמר בשלמא תש"ו לאו בני דעה נינהו ותש"ה לאו בני שליחות נינהו וכן ליתא מגידול לשון רבינו שכתב פי' ר"י צריך לשליחות הגט רבינו דבר רב"א דכתב רמב"ם דפוסל עבד משמע בני כריתות א"כ נשמע שלריך שליחות בגט ואי קשיא הא קשיא אמאי לא כתב גבי עובד כוכבים בגמרא טעם משום דלאו בני כריתות הוא והא תומך עלמו לאו בני ברית הוא וכמ"ש בס' ב"ש סי' קמ"ח ס"ק ת"ו בשם הרמב"ם ע"ש . ועי"ל נ"ל דלכתיבת הגט לא צריך שליחות ות"ת פוסל עבד משום דלאו בני כריתות ועיין בח"ח סי' קמ"ט בח"ה ס"ק א' [ג] ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד ע"ג פסול דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד מדלא כתב פסול דעובד כוכבים משום דלאו בני כריתות ושליחות נינהו נ"ל דס"ל להרי"ף דלגבי כתיבת הגט לא בעינן שליחות והיינו הגהון · א"נ משום מימר דהיינו ישראל עידיו לכל דבר והוא בני כריתות משום דידיה לריך טעם דלדעתיה דנפשיה קעביד · [ד] והוסיף הוא אף כשגדול ע"ג דוקא טופס אבל לא תורף . הקשה הכ"מ אי לא גזרינן טופס אטו תורף אפי'

גלה

[illegible]

הדרן עלך המביא תנינא

פרק שלישי

כל [illegible]

[illegible]

חדושי מהרש"ל

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

הדרן עלך המביא תנינא

[illegible]

שורק גזר שטרות אטו גיטין לא גזר פי' רש"י דווקא בטופסי שטרות לא גזר דגזירה לגזירה היא אבל בתורף גזר אטו תורף דגיטין [ד] וקשה לפירושו מהא דאמרי' בשמעתא אמר רב הלכה כר' אלעזר ופריך והא' בשטרות ואמר רב פפא וכו' הכא נמי מיחזי כשיקרא ואי לא סבביר ר' אלעזר דאטופסי שטרות תאי מיחזי כשיקרא שייך כאן מאחר דמניח מקום הלוה והמלוה והמעות ועוד דמשמע נכתובה דלא צריך לרב מדרב פפא אלא משום דפסק כר' אלעזר ואם היה סובר כרבנן ניחא ואי שייך בטופס מיחזי כשיקרא אפי' יסבור כרבנן קשיא ליה מדרב פפי הגה איתיקתא דרב פפא אלא כר' יהודה דפוסל בטופס הלכך נראה לפרש דר' אלעזר לא גזר בשטרות כלל ומכשיר אפי' תורף ובגיטי נשים פוסל אפי' טופס והתם שייך שפיר מיחזי כשיקרא בדכותב שם גוים והזמנים והמעות ועדיין לא נעשית המלוה והוא כותב שלוה. וא"ת מנא ליה בגמרא דר' אלעזר מכשיר בשטרות אפי' בתורף דפריך עליה מדרב פפא דלמא בטופס יחוד אית דמכשיר וי"ל דאם איתא דכוותה תנאי אטופס דאיירי ביה ת"ק קיימי היה לו לשנות במתניתו דברי ר"א בתר ת"ק [ה] והיה יכול לקצר ולשנות ר' אלעזר פוסל בגיטי נשים ר' יהודה פוסל בכולן וכסדר הזה היה ראוי לשנות שכל אחד מחמיר והולך מחבירו שלפניו אבל כיון דר' אלעזר אתי לאכשורי בשטרות ואפי' תורף ניחא דהקדים דברי ר' יהודה דאיירי בטופס כמו ת"ק ור' אלעזר איירי אפי' בתורף ומקיל בדבר אחד יותר מת"ק דמכשיר בשטרות אפי' תורף ובגיטין מחמיר דפסיל אפי' טופס [דף כו ע"ב] א"ר זירא אמר רבה בר שילא א"ר המנונא אמר א"ר אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר יקרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי ופירוש אפי' תורף תלי למכתב ובגיטין אפי' טופס לא · יש מפרשין דווקא לכתחלה גזר רבי אלעזר טופס אטו תורף אבל בד עבד אף לכתחלה תיגשא כדאמרי' (לעיל דף כה:) גבי מחובר תלשו חתמו ונתנו לה כשר [ו] והרמב"ם ז"ל כתב ובדיעבד נמי פסול ולא דמי למחובר דלא שכיח שלא יהא כתיבת הגט במחובר הלכך לא החמירו בו לפסלו בדיעבד אבל כתיבת טופס שלא לשמה גזירה תלויה היא דאם יתירו לסופרים לכתוב טופס שלא לשמה בסרדייהו מנשי וכתבי אף תורף הלכך פסלוהו אף בדיעבד וכ"כ הר"ם הלוי ז"ל מדקאמר ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים [ז] משמע דפוסל בגיטי נשים וכן ר' יהודה דאמר פוסל בכולן משמע אפי' בדיעבד ולי נראה מדקאמר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפסל בגיטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחלה וכן רבי יהודה שכלל שטרות וגיטין יחד ואמר פוסל בכולן על כרחך בשטרות לא פסל בדיעבד אם כותב הטופס ומכל מקום טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם יבעל לפניו [ח] אמר רב פפא האי אפרחא דדייני וכו' כתבתי בפרק שני דכתובות:

ג [דף כז ע"א] מתני' המביא גט ואבד ממנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא [ט] ומכירו כשר והמצאה הוא עצמו איירי דסמכינן אסימניו ואע"ג דלאו צורבא מרבנן הוא מהימנינן ליה בהנו דאי בעי אמר לא אבדתי *דעם הארץ נמי אית ליה טביעות עינא כדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסח:) האי צורבא מדרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה ובפרק [גיד הנשה] (דף צ"ו) נמי מוכיח דכ"ע אית להו טביעות עינא והא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא אף על גב דעדיף מסימנין היינו משום דלא מהימנינן ליה והכא דמלאו הוא עצמו אמן כמנו ורמינהי מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפי' במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזק שני יוסף בן שמעון בעיר אחת רבי זירא רמי מתניתין אברייתא [דף כו ע"ב] ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות וכאן במקום שאין השיירות מצויות ואיכא דאמרי והוא שהוחזק שני יוסף בן שמעון בעיר אחת הוא דלא ליהדר והיינו דרבה ואי"ד אע"ג דלא הוחזק לא ליהדר ופליגא דרבה ויראה דכ"ש אם הוחזק אע"פ שאין השיירות מצויות [י] דיותר יש לחוש שאותו המלוי בעיר עבר דרך שם אפי' במקום שאין השיירות מצויות ממה שנחוש שבא אחר מעיר אחרת ועבר דרך שם ואפי' במקום שהשיירות מצויות אמר ר' ירמיה כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון פירש רש"י והחתמו אותו לזה התובע וליטעו לא משמע הכי דאם כן הוה ליה למימר מעולם לא חתמנו אלא על גט של יוסף בן שמעון זה *אלא ודאי משמע שמעידין שלא חתמו אלא על גט של יוסף ב"ש אבל אין יודעים אם הוא זה או אחר ואפ"ה מהדרינן ליה ולא חיישינן דלמא סקורי מסקר ואחר חתימו ולא לו משום דאינו חשוד לקלקלה במזיד ולגרשה בגט שאינו שלו אלא כשאין העדים אומרים כלום חיישינן שמא חתמו לו וחתמו גם לאחר ושמא הוא סבר שהוא שלו לפי שאין יודע שיש יוסף בן שמעון אחר לכך אמר שהוא מכיר ואע"פ שאינו מכיר אומר בדדמי שהוא שלו לפי שאומר בלבו היכי איתרמי מילתא שאלו העדים חתמו ליוסף בן שמעון אחר ואם חיישינן שמא גם לאחר יחתמו אבל כשעדים אומרים שלא חתמו אלא על אחד ודאי קושטא קאמר דבמזיד אינו חשוד לקלקלה ואין לחושדו שמא חס על פשיטי דספרי דמשום פשיטי דספרי לא הוה מקלקלה תדע דאמרי' (לקמן ד' סה.) הבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן ולא חיישינן להכי

רב אשי אמר כגון דאמרי עדים נקב יש בלד אות פלונית ורש"י גרס כגון דקאמר *ומיירי כשהשליח אמר הסימן קודם שהלה הגט ואי גרסי' עדים מיירי אפי' אחר שהלאו והכי הלכתא דלא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות ואע"ג דלא הוחזק וכ"ש אם הוחזק אע"פ שאין השיירות מצויות אלא כדרבי ירמיה או כדרב אשי בנקב יש בלד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק אבל בסימן בעלמא לא: ת"ר אחרו לאלתר ר' נתן אומר כל שלא שהה כדי שתעבור שיירא ותשרה ר' שמעון בן אלעזר אומר א שיאלא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם ויש שאומרים שלא שהה שם אדם [דף כח ע"א] איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא הלכה שלא עבר אדם שם· ראיתי לגאון שפסק הלכה שלא שהה אדם שם ומסתברא לן ב בכי האי מילתא לחומרא עבדינן שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזק שני יוסף בן שמעון בעיר חיישינן שמא ממנו נפל וצריך ליתן סימן מובהק כרב אשי או שיאמרו עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון וזו היא שיטת רב אלפס שפסק לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא וגרסינן בפרק האשה שלום ביבמות (ד' קטו:) יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב מי חיישי' לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן ועל כרחך מיירי התם דלא הוחזק ושכיחי שיירתא דאי לא שכיחי ולא הוחזק [כ] בהא לא הוה אמר אביי חיישינן דהא תנן בפ' קמא דבבא מציעא (ד' כ:) וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר ולא חיישינן שמא מאחר נפל וגם לא מיירי בשכיחי שיירתא והוחזק דבהא לא הוה אמר רבא לא חיישינן אלא והאי מיירי בשכיחי שיירתא ולא הוחזק ופליגי אביי ורבא בפלוגתא דרבה ורבי זירא רבא סבר כרבה דלא חיישינן עד דאיכא תרתי שיירתא והוחזק ואביי כרבי זירא ופסק רב אלפס ז"ל שם הלכה כרבא ואפשר דהכא פסק רב אלפס לחומרא במילתא דאיסורא ולא מהדרינן גט לבעל לגרש בו כיון דאפשר שיכתוב גט אחר אבל בעובדא דיצחק ריש גלותא אי חיישינן לתרי יצחק צריכה להמתין כל ימיה פסק לקולא כמו שמצינו שהקילו הרבה קולות בעדות אשה שהתירו עד מפי עד ואשה מפי אשה מפי עבד ומפי שפחה ועובד כוכבים מסיח לפי תומו ומשיאין על פי בת קול ועל יותר שהתירו בעשה שמטו והקילו בתחלתה משום דאשה דייקא ומינסבא

ד מתני' המביא גט ממדינת הים [ל] והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים הוציא זולה ודוב תולין לחיים [מ] אבל גוסס הרוב גוססין למיתה לא:

ה [דף כח ע"ב] שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שטבעה בים והיוצא ליהרג נוהגין עליו חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה ירושלמי (ה"ד) ר' זירא ברבי אבא בר זבדא ר' יצחק בר מקולא בשם ר' יוחנן נשיאה [נ] ובלבד כרקום של אותה מלכות אבל כרקום של מלכות אחרת כליסטים הם ועוד ג' הוסיפו עליהם את שנגררתו חיה ושטפו נהר והגג שנפלה עליו מפולת: גמ' אמר רב יוסף לא שנו אלא בבית דין של ישראל אבל בבית דין של עובדי כוכבים כיון דנגמר דינא לקטלא מקטל קטלי ליה א"ל אביי ב"ד של עובדי כוכבים נמי שקלי שוחדא אמר ליה כי שקלי שוחדא מקמי דליחתם פיסקי דינא לבתר דחתים פיסקי דינא לא שקלי איכא דאמרי אמר רב יוסף לא שנו אלא בבית דין של עובדי כוכבים [דף כט ע"א] אבל בית דין של ישראל כיון דנגמר דיניה לקטלא מקטל קטלי ליה א"ל אביי בית דין של ישראל נמי חזו ליה זכותא א"ל כי חזו ליה זכותא מקמי דניגמר דינא לבתר דנגמר דיניה תו לא חזו ליה זכותא תניא שמע מבית דין ישראל שהוא אומר איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטורין של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו ואע"ג דקיימא לן דעובד כוכבים מסיח לפי תומו מהימן הני מילי במידי דלא שייכי ביה אבל במידי דשייכי ביה עבידי לאחזוקי שקרייהו רב אלפס זכרונו לברכה כתב בהלכותיו רק א הברייתא ולא כתב הא דהני מימרי דרב יוסף ויראה דסבירא ליה דבבית דין של ישראל הלכה כלישנא קמא לחומרא דנוהגין עליו חומרי חיים וחומרי מתים דברייתא מסייע ליה דמשמע שהן אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אבל יוצא ליהרג לא הלכך שביק לישנא קמא ובבית דין של עובדי כוכבים אפשר דלא פליגי הני תרי לישני דלישנא בתרא בדלא חתים פיסקי שמע (א) ואף אם פליגי הלכה כלישנא קמא לקולא כיון דהניא מוקיה בבית דין של ישראל [ס] ובלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג:

ו מתני' המביא גט בארץ ישראל וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו [ע] טול לי ממנה חפץ פלוני הרי זה לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: גמ' אמר רב כהנא חלה תנן פשיטא חלה קתני מהו דתימא הוא הדין אף על גב דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל חלה דווקא ה"ד או דה"ל הולך אע"ג דלא חלה נמי

הגהות הב"ח

א רשב"א אומר כדי שיהא אדם . ב ומסתברא לן דבכי האי מילתא דהוי איסורא לחומרא וכו':

חדושי מהרש"ל

(א) ואף אם פליגי הלכה כלישנא קמא לקולא פי' ואסור לישנא בתרא אף לחומרא כו':

קרבן נתנאל

ישנים פרק האומר לו פ"ח [ד] וקשה לפירושו כו' תאי מיחזי כשיקרא שייך כאן וכו' ועוד שמעתי בשם אדמו"ז הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר ... ליישב פירש"י דודאי בטופס לא שייך מיחזי כשיקרא אבל בתורף שייך מיחזי כשיקרא ור"א דגזר גבי גיטין טופס אטו תורף וצריך לרב פפי א"כ בשאר שטרות נמי נגזור טופס אטו תורף והיינו כפי' ר"י מדנפי"ר שהביאו תוספות בכתובות דף כ"ח דמשום מיחזי כשיקרא אפילו בדיעבד פוסל רב פפי וא"כ קושיא ב' נמי מיושב דלת"ק לא תני למפסק דהוא לא גזר טופס אטו תורף אפילו בגיטין וכזה מיושב תמה שיטת ר"י מדנפי"ר דפי' הא דקאמר וליתא לדרב פפי היינו בדיעבד אבל לכתחלה ודאי חיישינן דהא תסיק בשמעתין אבל ר"א דליתא לדרב פפי ור"א מכשיר בטופסי שטרות אפילו לכתחלה והרא"ש מביא לדיעבד משני תקנת שופר. אבל לדבריו ניחא כיון דליתא לדרב פפי בדיעבד א"כ לא שייך למגזר טופס אטו תורף ובטופס לא שייך מחזי כשיקרא וכן הרא"ש דף יק"ז הסכים עם פרש"י אלא שרבינו ז"ל לשיטתיה שכתב בפ"ב דכתובות דלמסקנא לא חיישינן לדרב פפי אפילו לכתחלה כי אם ניקוש שטרות או אחר מעשה ב"ד ע"ש: [ה] והיה יכול לקצר ולשנות ר"א פוסל בגיטי נשים. ולפי מה שכתב רבינו בסמוך מדקאמר ר' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפוסל בגיטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחלה. ניחא להכהב את הנה דת"ק מוכח שפיר דאפי' אם היה קתני ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים מ"מ הו"ע לקוכסה דברי ר"א קודם ר"י דהוה כסדר שכל אחד מחמיר מחבירו [ו] הה"ע והרמב"ן ז"ל כתב. דהאי הרמב"ם פ"ג מהלכות גירושין מתיר לכתוב טופסי גיטין אפילו לכתחלה. ול"ת כחדושי רשב"א. והגאון מוכיח. [ז] משמע דפוסל גיטי נשים וכן ר"י ט' כלומר דר"י פוסל אפי' בדיעבד וגלה קאי ר"א חוץ מגיטי נשים תמשמע דס"ל כוא כר"י ולדברי הרמ"ה ז"ל דהוכחת המקבן היה דה"ע לקוכסה לדברי ר"א קודם ר"י וה"ע לתרי ר"א פוסל גיטי נשים דס"ל ולשון פוסל משמע דיעבד [ח] אמר רב פפי כתבתי בפרק שני דכתובות סי' י"ט כ'. לפי מה דתסיק שם אפילו לכתחילה לא חיישינן למחזי כשיקרא וכ"ש כרמב"ם משמע דס"ל דרב פפי נעלנו לא קאמר אלא לכתחילה וע"ש תסיק התלמודא וליתא לדרב פפי יקשה לי טובא מהך דשמעתין דקאמר טעמא משום שגזרו שיטעוד אבל משום מחזי כשיקרא לא איתא מע"ה קאמר טעמא דטיחו שיטעודו דאפילו בדיעבד פסול מהא"ל משום מחזי כשיקרא וכ"כ הב"ח בח"מ סימן מ"ח ס"ק א' גבס הרמב"ם פי"ד מהלכות מלוה דכתב שגזרו שיטעודו אפי' תכני תורין לא גני וצ"ע [ט] ומכירו כשר והמצאה הוא עצמו איירי ומכירו קאי אדלוסקמא לשון זכר וכמ"ש תוספות ביבמות דף ק"כ ד"ה אנפיה אימא א"נ יאגם קאי ואי מכירו קאמר כמו אגן וכמה האמר. ולפ"ז הא דנקט בחפיסה או בדלוסקמא שבשר ולא חיישינן לשאלה ל"ל דאיירי בידוע שבן אינדו בתפיסה· [י] דיותר יש לחוש שאותו המלוי בעיר עבר דרך שם אפילו במקום שאין השיירות מצויות. נראה לי דאיירי כגון שמלא הגט בעיר שנכתב בה אבל אם נמצא בעיר אחרת אע"ג דהוחזק שם שני יוס"ב מ"מ שם העיר נכתב בגט ואפילו הוחזק במקום שתינה מ"מ כיון שאין שיירות מצויות למה נחוש שבא מעיר אחרת ועבר דרך שם אבל אי שכיחי שיירות אף אם נכתב שם העיר בגט חיישינן שמא יש עוד עיר אחרת בשמה כזאת. ועיין בתוספות סי' קל"ב נב"ש ס"ק ד' [כ] בהא לא הוה אמר אביי חיישינן דהא תנן. אבל אי איירי בלא הוחזק ושכיחי שיירתא תשני לה אביי הך מתני' דהתמא אין לב"ד נתקום דלא שכיחי שיירתא · [ל] והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים. וכל זקן נתמעט בסתמא דמתני' וכבא דמתלק ואומר כמסתיע נגבורות לא. אותביה אביי. אע"ג דאמרי' אב"א כיון דאיפליג איפליג שייטה היא ולא סמכינן עלה וכ"כ הרמב"ם והרי"ף אבל הרא"ה מחלק דווקא עד פ' או זקן יותר מתמה כיון דאיפליג איפליג אבל מתמונים עד ק' דיש בגוסס ורש"י פי' דמתמעטים ולתמלה מבינן ליה לאיפליג ונראה דטעמיה דהרא"ה כדי ליישב קושיית תוספות מהך עובדא דסבתא לדבריו איכא לאוקמיה הסבתא וגם הכרתה הגיעו לגבורות אבל לפירש"י כיון דכרתה הגיעה לגבורות הסבתא עכ"ש זקנה מגרתה י"ג שנים והיתה יותר מל' ולפירש"י ניחא כיון דאיפליגא איפליגא [מ] אבל גוסס הרוב גוססין למיתה לא. וכתב"ן דף קנ"ז שכתב בלשון התוספתא חולה וזקן אפילו הגיע לגבורות או גוסס והיה פלוני דהא להדיא מסקינן דחולה גוסס לא. ודוחק לומר דס"ל כיון דאיתותב רבא מהגיע לגבורות ה"ה גוסס וי"ל שכפי גירסא נפרט וגוסס שרוב גוססין למיתה. משמע שיש עוד גוסס שאין רוב למיתה· וכן לאיתי קרוב לזה בשם ר' יואל נפלגי גבורים ואם גוסס נותן גם כשהוא מיושב בדעתו עיין מ"ש רבינו בפרק עשרה יוחסין סי' י"ו נאריכות· [נ] ובלבד כרקום של אותה מלכות. ובמה"ה פי' ... סובל דתלוקה ... קאי אעיר שהקיפוה עובדי כוכבים וכרקום של מלכות אחרת שתכין עליהם חומרי חיים. ופי' ב"י בזה דכרקום של אותה מלכות כל זמן שלא נכבשה יושביה בחזקת קיימים דאין ... תחבולות כדי להמית את ספיר יושביה כגון להטיל בחומות עליהם פתאום וכיולא בענינים אלו לפי שהם חסים על העיר שהיא שלהם אבל כשהכרקום של מלכות אחרת הרי הם כליסטים שאינם באים אלא לבוז בז ולהחריב העיר ותועלתו לכיון שאינה שלהם אינם חסים על תושביה ויושביה ומ"ה נוהגין עליהם חומרי מתים אע"פ שלא נכבשה ע"כ. ואמת אחו שכפי גירסת ירושלמי שלפנינו קאי אריפא אבל הרשב"א המפיר ... הסיפא דלא כב"י כמו בפ"ב דכתובות שכן הן שם דברי ר' יהודה נשיאה וקאי על עיר שכבשה כרקום וכמו שפירש ל"ת ול"ת בכתובות דף כ"ז ד"ה כאן נכרקום מפרש כאן נמי דכרקום של מלכות אחרת בחזקת שהוא קיים שאימת מלכות שלו בנגולה עליהם ואין להם פנאי לגרות והיינו כשסבם ושבר במלכות אחרת ואם היה שוקם ונוטל ואינו נחוץ לברוח הוי כאותה מלכות. יואף שפי' הוא קצת דוחק טוב לנו מלמעלק דברי ר' יהודה נשיאה שאומר בחד לשון בגיטין ובכתובות ואמר כאן שני פירושים וכן הטור בסי' ז' נפל"ה דרך שם פי' פי' ר"ת. ובסי' קמ"א פירש אותן הדברים על טונה אחרת ואם נאמר בהרי"ף והרמב"ם פי' ט גי"כ כפי' הרשב"א ניחא שלא הביאו ירושלמי האי פ"ה מ"ש רבינו בפ"ב דכתובות סי' כ' אבל לפי' הטור וב"י ודאי קשה ובהרי"ף נתיב ל"ד יאלך ג' כתב ודוקא של אותה מלכות אבל כרקום של מלכות אחרת דינה כליסטים אם כבשוה בחזקת מתים הם ע"כ דבריו התוספת מאחר וכי מעודים הם על לא תחיה כל נשמה שנעמידהו בחזקת מתים אפילו לקולא יותר תמשמע ... או מעולת או נגלתו חיה. ועיין בשאלות ותשובות ר' חיים סנתי דף ק"כ. [ס] ובלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג. כלומר הא דפסקינן בבית דין של עובדי כוכבים כיון דנגמר דינא לקטלא קטלי ליה על זה צריך ישראל להעיד שיוצא ליהרג. אע"ג דעובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן מלתא דשייכי ביה עבדי לאחזוקי שקרייהו אפילו מי שאינו ממלכותם שלהן: [ע] טול לי ממנה חפץ פלוני. אפילו לא פרה מסגולי כבל שלוחיו. דאין צריכין לכל דיני מגרש אלא לגט שמסר שלוחו

אבוי ולא דאמר ליה את הולך אפי' תלה נמי לא (א) ואי רב שמעון בן גמליאל אפי' ת"ה נמי לא דתניא הולך גט זה לאשתי ישלחנו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח איבעיא אי את הולך והוא דתלה ואב"א את הולך ותלה שאני ואיבעית אימא רבן שמעון בן גמליאל ותלה שאני כתב רב אלפס ז"ל [ס] יש מי שאומר הולך גט זה לאשתי ישלחו ביד אחר ואף על גב דלא תלה את הולך גם זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם כן תלה כרבנן דברייתא ויש מי שאומר אפי' הולך גם זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם כן תלה או נהגו כרבן שמעון בן גמליאל [צ] דמסיקנא דסתם מתני' סותיה ולא איכפת לן במחלוקת דברייתא וכן הדעת נוטה [ק] והא דלא בעי לאוקמיה מתני' כרבנן והולך בסיפא קתני משום דמשמע ליה דמתני' סתמא קתני ואיירי בין בהולך בין בלא הולך ׃ ז **ואם** אמר לו טול ממנה חפץ פלוני וכו' אמר ריש לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר אמר ליה ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אלא זימנין דאפי' גיטא נמי לא הוי כשפה כאומר לו אל תגרשה אלא בבית וגרשה בעליה אל תגרשה אלא בימין וגרשה בשמאל דכ"ע היכא דנסקא לאפיה ויהבה ליה חפץ והדר שקלה מיניה גיטה סולי עלמא לא פליגי דגיטא מעליא הוי כי פליגי היכא דא"ל [דף כט ע"ב] שקיל מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו כל שכן בשלוחו ריש לקיש מכשיר בשלוחו וכל שכן בו והלכתא כר' יוחנן ופירש רש"י דאין חילוק בינו ובין שלוחו [ר] דאף שלוחו אם נטל החפץ תחלה ואח"כ נתן לה הגט כשר וקשה לפירושו דלשון המשנה לא משמע הכי דמשמע לא ישלחנה ביד אחר דאפי' יעשה שלוחו מה שהוא עושה פסול משום דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר[ש](ג) עוד קשה מה צריך לכל אריכות הדברים הללו היכא דנסקא לאפיה ויהבה ליה חפץ הכי הוה ליה למימר כ"ש דאמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא לר' יוחנן אם שינה בין הוא בין שלוחו וכו' ופי' ריצב"א היכא דנסקא לאפי' של שליח הראשון ויהבה ליה חפץ והדר שקלה גיטה משליח השני ולכך נקט והקדימה לקראת הראשון והגה לו החפץ כדי שלא יעכב השני מלתת הגט עד שתתן לו החפץ והוא א יבטל הגט דכ"ע לא פליגי דגיטא הוי כ"ש כלומר בין בו ובין בשלוחו היכא דאמר ליה שקיל מינה חפץ והדר הב לה גיטא אם שינו ונתנו הגט תחלה ר' יוחנן פוסל בו וכל שכן בשלוחו ומתני' איירי כגון דשקיל מינה חפץ והדר יהב לה גיטא בו כשר ובשלוחו פסול לפי שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ונמצא שלא נתקיים שליחות החפץ עד שיגיע החפץ ליד השליח הראשון ובההיא שעתא כבר הגט בידה ואיס גם כיון שלא היתה מגורשת כשהגיע הגט לידה ויקחנו מידה ויחזור ויתננו לה אחר שהגיע החפץ ליד השליח הראשון ׃ ח **מתני'** המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח בב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין השליח האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין אני ומדקתני אין השליח האחרון ולא קתני אין השליח השני שמעינן מינה דשליח השליח אם חלה עושה שליח וכן עד כמה שלוחים ׃

*ומדקתני ב שליח ב"ד אני שמעינן מינה דכל חד מינייהו לא משוי שליח אלא בב"ד ׃ **גמ'** אמר רבה ושליח בארץ ישראל עושה כמה שליחים פי' שלא בב"ד [ת] לפי שאין צריך לומר בפ"נ ובפ"נ ובלבד שיעשנו שליח בפני עדים דאין דבר שבערוה פחות משנים אמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולם אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא ג אילו מת בעל מידי משמא איתנהו כולהו מכח בעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו אבל ראשון לא איכפת לן בין מת בין לא מת והלכתא כמר בר רב אשי ׃ **ט ההוא** גברא דשדר לה גיטא לדביתהו א"ל שליח לא ידענא לה א"ל זיל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי דהוא ידע לה [וליזיל] וליהבה ניהלה *והוא הדין נמי אם היו שם עדים שיודעים שהיא אשתו יהא יכול לומר לו אותם העדים יאמרו לך שהיא אשתי ועל פיהם תתן לה הגט אזל ולא אשכחיה לאבא בר מניומי יהיב רבי אבא ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא ויהיב רב ספרא נבייהו אמרו ליה מסור מילך קמי דידן כלו' מסור שליחותיך לנו ותאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואנו נעשה אותו שליח וכי אתי אבא בר מניומי ניתביניה ליה וליתביה ניהלה אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסיפו אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא

בירושלמי פסול לפיה שליח אין יכפה אבל ליה אחר אחר לכביא גם לאשה אע"פ שלא תכירה אלא על ידי עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשת של פלוני מרדכי

(ד)אמר רב אשי מאי טעותא הכי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא אתה וכן הלכתא דשליח שלא ניתן לגרושין (הוא) לא משוי שליח ׃ י **ההוא** גברא דשדר גיטא לדביתהו אמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין אתא בגו תלתין יומין אתא לקמיה דרבא אמר ליה מיסר מילך קמי דידן ולבתר תלתין יומין נשויין שליח ויהיב ליה ניהלה אמרו ליה רבנן והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין הוא תגרש שליח שייתן לגירושין הוא וליחוש שמא פייס מי לא תנן הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש הרי זה גט ומיתה בה וליחוש שמא פייס ואמר רבה ב"ד יפה כאותה שליח נאמנות עלי שלא באתי איכסיף לסוף איגלאי מילתא דמרוסה הואי אמר רבא אם אתרו בנשואה אתתרו בארוסה אמר רבה הא דאי מיבעיא לן [דף ל ע"א] כי משוי שליח בפניו או שלא בפניו פירש רש"י כי משוי בית דין שליח מי בעי בפניו דשליח קמא או אפי' שלא בפניו [א] כגון זה שהוא אנוס ותתיה לי הי בעינן בפניו למה ימנה ב"ד את שלוחו ימנה יהא את השליח ובפני בית דין ורב אלפס ז"ל גורס שליח כי משוי שליח בב"ד בפניו או שלא בפניו וגירסא זו אין לפרש על האי עובדא אלא על מתני' כשחלה השליח ומינה שליח אחר בב"ד ומיבעי ליה לרבא אם יוכל שליח ראשון למנות שליח שני אע"פ שאינו כאן אלא אומר בפני ב"ד אני מתנה את פלוני שליח וב"ד יתנוהו לו וליפשוט דהא והאי מיבעיה לן (א) [ב] משמע דהאי עובדא קאי הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו והוא דתייר י אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר חזו דאתאי אייר שוואל לא שמיה מתיא והוות דאמר להו אי לא מפייסנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פי בב ולא איפייסא א"ר יוסף אי יהיב לה תרקבא דדינרי מי לא איפייסא אלמא אין אונס בגיטין וכן הלכתא ותמריץ נמי בפירקין לקמן (דף לד) דהוא דאמר י אי לא נכיבנא (מהכא) לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא לריש ירחא דאדר אמר אנא ריש ירחא דניסן קאמינא ומסיק אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא שמעינן וייתא[ג] *דהלכתא דאין אונס בגיטין ׃ **יא מתני'** המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן *מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני מהו צריך ליטול רשות מן היורשים ואם הלוום בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין [דף לא ע"א] המניח פירות להיות תורם ומעשר עליהן הרותה ומעשרות תג ר להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימים ואם אבדו הרי זה חושש משעה לשעה דברי ר' אלעזר ח ר"י אומר(ה) בשלשה פרקים בודקין את היין בקדים של תוצאי החג ובהוצאת סתיו ובשעת כניסת מים לבוסר ׃ **גמ'** תנו מעות לעה ר' יוחנן אומר מעות לעת של בדיקה [דף לא ע"ב] אמר ר"א הטיקן עליו חביריו על ר"א בן שמוע דתקן תקנה שניתד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין ברה"ר סמאתה ׃ **יב רבי יהודה** אומר בשלשה פרקים וכו' ׃ תניא רבי יהודה אומר בשלשה פרקים מכרין את התבואה [ד] לפני הזרע [ה] ובשעת הזרע [ו] ובפרוס הפסח בשלשה פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג ושמן משנעשרת ואולך למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפין פירש רש"י שאין אחד יכול למכור בלא דעת חבירו חוץ מפרקים הללו אין צריך לימלך ואם תכר ונתייקר השער אח"כ אין לו עליו כלום *ורבינו חננאל פירש וכן ם נפקא מינה לכי הא דאמר ברים התקבל (ד' קה) הני בי תרי דעבדי עיסקא ואמר חד לחבריה תא ונפלוג ואמר אידך נרווח טפי דינא דמעכב ועד הזמן הזה יכולין לעכב זה על זה וכהגיע זמנים הללו ימכרו ויחלוקו מכאן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פרקיה ׃ הדרן עלך כל הגט

פרק שלישי

א [דף לב ע"א] **השולח** גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר

הגה"ה

*אבל אמר לשנים תנו גט לאשתי ־ ולא נתן והם הגט פי' שצוה עדים או לכנסה כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותניא אין אבל שליח לא משום דמילי לא מימסרי לשליח הלכך שטר מתנה נמי אם אמר לשנים תנוהו לפלוני כתבו ותנו שטר מתנה לפלוני אין יכולין לעשות שליח כשמואל אבל אם אמר לשלשה תנו שטר מתנה לפלוני הוו להו ב"ד ויכולין לעשות שליח תיתו כתב הרמב"ם ז"ל אם אמר לשלשה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה ויתנוהו לפלוני אם אמרו לאותן עדים עלמם וכתבו וחתמו לא קנה ונסתפק אבל יורי אם כן כדין כשלו שסיות כעומדים לראיה דדיינא י"מ בשטר מה ה כגון שבותר לו שדי נתונה לך שקנה השדה בשטר דומיא דגט שהאשה מתגרשת מיד אבל בשטר העומד לראיה שמעידין שאתן לו שכי שמי השטר ויתלשן כך ט אבה כי מיימן משמע דלא שנא מאי

הגה"ה

*משמע מעמא משום שהשליח לא רצה מתחלה לעשות שליח גירושין כי לא רצה לגרש לקצת ויאסרה אבל אם הוי יודעים הבעל והשליח היה נעשה שליח אלא אע"פ שאינו מכירה אלא על ידי עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשת של פלוני והא דמשמע לעיל בפ"ב (דף כג) דאשה פסול לפי' לא את הגט ומפרש רב ששת לפי שאינו יודע חמי טעמו ולפי טחט ומתקיף לה רב יוסף אם כן היאך סומא מותר באשתו וכו' אלא בסביעת עינה דקלא וכו' משמע בין בגט שבת כין לגב יוסף לא סגי בכבוכה ע"י עדים (ג) יש לומר דודאי סומא שאין יכול להכירה

הגה"ה

*וכן פסק רבינו חננאל אבל תשובת הגאון דאיתי לתוספת דים אונס כליסנא בברא דפרק קמא דכתובות (דף ג) ולא אם זה תולא ולא מתייבמה וריבנו אנין פסק דאפי' בידי שמים אין אונס בגיטין ובספר המיקוע פסק דאונס בידי אדם לא הוי אונס בידי שמים הוי אונס וברמזים כתובה מרדכי

הגה"ה

*וכנגזרת מוכך לה במכירי כהונה ואף על גב דלא אתי לידיה ולא הופרשו עדיין יכול לזכות ופסיעת משום דכל מתנות כהונה תקנת כמו מתנה מוכסת ואסור לאחר בו כדאמרינן בפרק הזהב (דף מט) ועוד אמרינן (סס) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי בן לוי רשאי לעשותה תרומת מעשר על מקום אחר ומעמא משום דמשאר לאחר בו אפי' בדברים בעלמא משום דמתנה מופקת היא ומיהו אם בירעבר תור בו מוכרה היא וכן פסק מהר"ם בגמרת מטב הפוחל ובעל בריח יש צריך לפסוק המלוה לתוך כיס של לדקה דלא יפרע לעוליו מן בכיס אם לא מדעת הקהל ולא עהירא נרבינו אגיי"כ דנבר אף על פי בירושלמי פליגי רבי חנינא ורבי אסי אם מותר מי כנהגין ללוות או לא ופדקרי כלומר שמא מינה שנפרעין תכים של לדקה כשימנא בו לאחר זמן ואין צריך ליטול רשות מן הגובאים בכיס וגרסינן הכא בירושלמי המלוה מעות את העני ועשיר אין מפריסין עליהן שאין מפריסין על האנוד וזכה עני כמה עניי' מרדכי

חדושי מהרש"ל

(א) ואי ר' שמעון בן גמליאל אפי' תלה נמי לא פי' אפי' לא אמר את וכו' ׃ (ב) ועוד קשה מה צריך לכל אריכות דברים כללו כו' עד הכי הוי ליה למימר היכא דלא שינה דשליח כ"ש לא פליגי כו' כנ"ל ׃ (ג) י"ל דודאי סומא שאינו יכול להכירה במראה כו' ועי"ל כו' כרואי וכו' ׃ (ד) אמר ר' אשי מאי טעותא הכי קאמר ליה כו' כל מי שכתב במתכוין הוא מדברי רי"ף אבל כתוב' כתבו בשם ר"ת דל"ב בליסנא בתרא גירסינן אמר רב אשי מאי טעותא פי' אמר ליה כו' ובתמיה הוא ולא פליג ארבא אלא לפרושי קאתי דברי רבא ולפי זה יכוין דברי רב אשי מכוונים ׃ ע"ש (ה) בג' פרקים בודקין את היין פי' לבדוק לפתוח עליו דשמא החמיץ ואין סומכין על חזקה

הגהות הב"ח

א ולא יהבינא הגט ׃ ב ומדקתני אומר שליח ב"ד אני ׃ ג דאילו מת בעל מידי משמא איתה כגון כולהו סלוס כנם וכו' ׃ ד כג"כ התחלה אבל אמר לשנים תנו גט לאשתי פירוש ולא נתן לכם הגט שאלו עדים כנ"ל וכ"כ עיין בגמרא דף כ"ט ע"א ׃ ה מכאן ועד י"ב חדש ומה כתוב י"ב הדש כ"ה גט ׃ ו כסוה דאמר לנו אי לא אתינא ׃ ז כסוה דאמר לנו אי לא נכיבנא ׃ ח דברי ר' אלעזר בן שמוע ׃ ט וכן ר"ח ׃

סליק פרק כל הגט

תפארת שמואל

(א) משמע דהאי עובדא קאי וכו' ואני אומר פירושו הא דקאי מבעיא לי משמע דאחר דקאי אתחילת הסוגיא דבעינן אי שליח שני עושה שליח וכו' ובקי' וכו' [illegible] ׃

קרבן נתנאל

[illegible]

*ואמר גט שכתבתי לך בטל הוא הרי זה בטל · קודם אבל אפשר לו ששלח אחרי שליח ואמר לו גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל
א משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו :

הגה"ה
*מפרש ירושלמי כגון שיש לשליח בפני עדים בשעה שהבעל שליח קודם שהגיע הגט ליד האשה שאם לא כן היאיך נקטינה דאפי' אם יאמר אחר שהגיע הגט לידה אני שלחתיו לבטלו ב לא נאמינו · מרדכי

ב ירושלמי (ה"א) עשה שליח להוליך את הגט צריך ליתנו לה בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים · [א] עשה שליח להוליך את הגט ג צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים · הלך שליח לבטל את הגט [ב] צריך לבטלו בפני שנים *הא דקאמר צריך ליתנו לה בפני שנים הייט כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי או אפילו כרבי מאיר וכמו שפירש רבינו תם (בפ"ק דף ד · ד"ה דקי"ל) דאין דבר שבערוה פחות משנים · וכיון שנתרם לשוק בגט זה צריך שנים בנתינת הגט ואין סומכין על עדי חתימה ואין השליח משום שנים [ג] שהרי הוא עומד במקום הבעל : גמ' ת"ר בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימים פסול הוא אינו גט לא אמר כלום [דף לב ע"ב] רבינא אשכחיה לרבה בר רב יצחק דתלי וקאי בעיברא דדשא וקא מבעיא ליה בטל מהו תיקו(א)אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזוב לא ישלח לא יגרש יהא חרס יהא כחרס דבריו קיימים. אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום · איבעיא להו הרי הוא חרס מהו · א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בר רבא לרב אשי מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר *אע"ג דמדמי ליה להקדש בהאי לישנא לא דמי לגמרי להקדש [ד] דאילו בהקדש אי אמר ככר זה הקדש מעל כדאיתא בפרק אין בין המודר (דף לד:) ואם אמר גט זה חרס לא אמר כלום דהא חרס הוא לא אמר כלום וכ"ש בלא הוא דהא בטל הוא מהני ובטל בלא הוא סליק בתיקו : נ אמר רבה בר אבוה אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאה מתנה לידו מתנה זו מבוטלת היא הבטל אי איפשי בה לא אמר כלום [ה] בטלה היא (א) אינה מתנה דבריו קיימין ובפרק בתרא דכריתות (דף כד:) גרסינן ברוב ספרים (ב) איפכא מבוטלת היא היבטל (ג) אי איפשי בה דבריו קיימין בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום [ו] וגירסא דהכא עיקר היא [ז] ורש"י גריס התם כגירסא דהכא ופירש דדוקא במקרקעי הוא דאמרינן אם אמר אי איפשי בה לא אמר כלום אבל במתנת מטלטלין קאמר ריש לקיש הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי איפשי בה כל הקודם בה זכה והייט טעמא דבמטלטלין שכבר נכנסו לרשותו אם אמר אי איפשי בהן הוי לשון הפקר שמסלק עצמו מהן וכבר יצאו מרשות הנותן והוי הפקר אבל במתנת קרקע משמע אי איפשי שתהא המתנה קיימת ולא לשון הפקר כיון שאין הקרקע בידו וכיון דאי איפשי להבא משמע לא אמר כלום :

הגה"ה
*שאלתי תשובת רש"י בשאלת על אשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעצל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקבל זה השליח אחר גם שאינו תקון ונתבאר הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקבל גט כשר דנשי משום שלא נפלה שליחותו ד שלא עלים בכ"מ שליח בטל בגילוי דעתא ואינה כמבטלה בפניו והיה מדקתני ואמר גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל משמע דבפני' אבל גילוי דעתא לא אשכחן דבטל ועוד דפליגי בגילוי דעתא בגיטין אביי ורבא והלכתא כאביי דגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ועוד האריך במרדכי :

אמר אביי נקיטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכי :

ד איבעיא להו חזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו ר"נ אמר חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא כותיה דרב נחמן והא קיימא לן הלכתא כותיה דרבי יוחנן דאמר חוזרת הכי השתא התם דבור ודבור הוא אתי דבור ומבטל דבור הכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח גיטא גופיה לא בטיל *האי לישנא משמע דאפי' אם ביטל הגט בפירוש אין לו כח לבטלו מדקאמר גיטא גופיה לא בטיל וכן מדקאמר התם דבור ודבור הוא משמע אבל כתיבת הגט לאשה חשיב מעשה ואין לו ביטול אבל בקידושין גריס האומר (דף נט.) לא גרים התם כל אריכות לשון זה אלא כך כתוב בכל הספרים נהי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט מי בטליה דמשמע דאם בטלו בפירוש הוי בטל ויש להשוות פירוש שתי הגירסות דהכי קאמר מתורת גט מי בטליה כלומר אין לו כח לבטלו מתורת גט דכתיבת הגט לאשה חשיב מעשה מיהו אין לסמוך על זה לעשות הלכה למעשה [ח] אלא אזלינן ביה לחומרא :

מתני' בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו התקין רבן גמליאל שלא יהו עושים כן מפני תיקון העולם : גמ' איתמר [ט] בפני כמה מבטלו רב נחמן אמר בפני שנים ורב ששת אמר בפני שלשה ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני שנים לבי תרי נמי ב"ד קרי להו (ד) [י] *והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה [דף לג ע"א] ת"ר רבנן בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו דאם כן מה כח בית דין יפה :

הגה"ה
*ודוקא לענין ביטול שני לן בתרי ואפי' כי לא עביד כמלתא ודי בכי תרי דקרו בי דינא בדיעבד אבל גבי שטר כשרין אבל בגיטא מודה רב נחמן דבעינן תלתא וגבי קיום שטרות פירוש רש"י ולדברי הכל בעינן תלתא ואם כן שם שיש בלא שאחקים בתחוזים שטר מן הלשונים · מלי"ט ·

ה תנו רבנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אין יכול לבטל זה שלא בפני זה כיון דקאמר יכול לבטל זה שלא בפני זה [כ] הייט אפי' לכתחלה ואינו עובר על תקנת רבן גמליאל כי לא נמנה לתקן על זה לפי שאין הדבר יכול לבא לידי קלקול [ל] דקסבר רבי עדות שבטלה מקצתה [דף לג ע"ב] לא בטלה כולה ואי אזלי הני וכתבי ויהבי ליתנו א"ר נחמן הלכה כרבי בשתיהן ול"ל לרב נחמן מה כח ב"ד יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל [דף לד ע"א] יתומין שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להן חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אינם יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה התם משום דהכא איסורא : ו גרסינן בערכין בסוף האומר משקלי עלי (ד' כא:) אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא צריכא דעשינהו ואודי מהו דתימא בטוליה בטליה למודעי קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן ניתני וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיתן מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל ליה למודעא קמא ובפרק חזקת הבתים (דף מ:) מפרש דבגט ומתנה אין צריכין העדים להכיר אונסו דגילוי מילתא בעלמא הוא ואפי' אם האונס שאמר שיש שקר מכל מקום הרי אומר שאינו חפץ בגט ואם מסר מודעא ואמר בפני העדים אף אם אבטלנה לא הבטול אם בטל מודעא ומודעא דמודעא עד סוף כל מודעי הכל בטל שכתב שבטולו מועיל על מודעא אחת כדאיתא בערכין גם מועיל על כמה מודעות ועל כל התנאים שבהגה וכן עמא דבר ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בפ"ו מהל' גירושין ה"ט) אם אמר גט שאכתוב לפלונית אשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא זו הרי י זה בטל וכתב אח"כ ונתנו לה אע"פ שבטל המודעא קודם שיכתוב הגט הרי זה בטל אם כן מה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפניט שכל הדברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל זה הגט הרי הן בטלין והוא אומר הן ואח"כ אומר להן לכתוב ולחתום וליתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא ילך לבטלו ואין המוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין ע"כ ולדבריו לא הבנתי תקנתו [ם] שמא מתחלה מסר מודעא למודעא ואולי שכך פירוש דבריו מתחלה כתב אף על פי שבטל המודעא שהגט בטל [נ] הייט שביטל המודעא בסתם או מודעא דמודעא קיימת לפיכך אין ביטולו מועיל אבל כשאמרו לו אמור בפניט שכל דברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל זה הגט הרי הן בטלין ואמר הן או ביטול כל מודעי דמודעי ומועיל הביטול והמגרש את אשתו מרצונו ולא בטל מודעה אין בו חשש דכיון דמדעתו מגרשה [ס] אין חשש לקלקלה בידי שמים · גידול בר רעילאי שדר ליה גיטא לדביתהו אזל שליח ואשכחה דהות יתבה וטוותה אמר לה הא גיטיך אמרה ליה זיל השתא ותא למחר אתא לגביה ואמר ליה פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא רבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא וקא מיפלגי בגלוי דעתא בגיטא אביי אמר גלוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גילוי דעתא בגיטא מילתא היא והלכתא כאביי : ז [דף לד ע"ב] מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה

חדושי מהרש"ל

(א) אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יעזוב לא ישלח לא יגרש יהא חרס יהא כחרס פי' לפי שלהבא משמע וק"ל :

הגהות הב"ח

א בטל הוא משהגיע : ב לבטלו אין לשלוחו : ג צריך להחזיקו ר"ל עיין לעיל פ"ק וכו"ס לגט : ד שלא עולה שליחותו של רבינו נבטל שליחותו של שני שלא מלוו . ח דאמרי' : ו מרי מלה :

תפארת שמואל

(א) אינה מתנה דבריו קיימין וכו'. פירוש לפי שלשון משמע והרי אומר שלא קיבלה מתחלה ודו"ק :
(ב) איפכא מבוטלת כו' פירושם פריך תימה לר"ל דקאמר גבי מתנה האומר אי אפשי בה כל הקודם בה זכה וס"ק דבריו קיימין מאי נהו דהדרא למרה קמא כו' (ג) אי אפשי בה דבריו קיימין כו' ופירוש הא דמרישא דקאמר אי אפשי בה לא אמר כלום אינו קשה על ר"ל שיש לחלק בין קרקעות למטלטלין כמו שכתוב בפנים ובסיפא הוא דמקשה על ר"ל דרב ששת אמר גבי אינה מתנה או בטלה דבריו קיימין ופי' והדרא למרה קמא ור"ל אמר כל הקודם זכה אלמא אפילו סיפא דמהני דבריו לא אמרינן שתחזור למרה קמא וק"ל
(ד) והלכתא כרב נחמן דקאי ר' יוחנן כוותיה וכו' ותימה מה צריך ליתן לו טעם הלא תלמודא פסק להדיא כרב נחמן ואפשר דבגרסתו לא היתה כתובה

קרבן נתנאל

פרק ד [א] עשה שליח להוליך את הגט צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים. בירושלמי שלפניט ליתא בבא ז : [ב] צריך לבטלו בפני שנים. ובירושלמי שלפניט מסיים והשליח עולה משום שנים פי' שליח הגט · ונ"ל דרבינו השמיט במתכוין. דהא סתים' ד"ס ור"ל. ונדף ל"ג ד"ה רבי סבר סוכיהו דבפני ח' אפילו לרב נחמן אינו מבוטל ואם באת לחלק מסברא כיון שהשליח עצמו אומר שהוא מבטלו לא בעינן שנים דא"כ אפילו אחד נמי לא בעינן וכמ"ש התוספות ד"ה רבי אומר וי"ל דמהני ליה מלתא דרבי דיכול לבטל אפילו בפני אחד אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שהשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל. משמע דאין צריך יותר שום אדם לבטלו בפניו כי אם בפני שלים לחוד : [ג] שהרי הוא עומד במקום הבעל. וילא מבעיא דאפילו במקום אחד אינו עולה כיון שנתן טעם לדבר שהוא במקום בעל והביאו הטור בסי' קמ"א וג"ל שמעולה במקום אחד והירושלמי אינו אומר אלא שאינו עולה במקום שנים אבל עולה במקום עד אחד וכ"ל ואיכא למימר כל הבנתו דאם איתא דעולה במקום אחד אלא שאינו עולה במקום שנים לא היה ל"ל ואין השליח משום שנים דפשיטא הוא דמאחר שאמר תחלה שצריך ליתנו בפני שנים אלמא דשנים בעינן ואין השליח עולה משום שנים. אע"כ דאתי לאשמועינן שצריך שנים בלא השליח ודברי רבינו מיושבים ופירושו נכון ומשום בירושלמי וכ"ל הב"ח עם סעיף י' שמגילה להקל כדברי הטור [ד] דאילו בהקדש אי אמר ככר זה הקדש מועיל כדאיתא בפ' אין בין המודר ורבינו סבירא ליה דוקא גבי ככר של הפקר אם אמר ככר ז הקדש מועיל דהו"א טומר על סבר שעדיין לא היה ברשותו . אבל גבי גט זה חרס הוא איכא למימר דלשעבר קאי ולפ"ת כדבר שהיה ברשותו ואמר ככר זה הקדש באמת אינו מועיל דדמיא לגט ופ"ק נגדרים דף ל"ט פי' רבינו ככר זה הקדש . פירוש הקדש גמור ומלתא דפשיטא היא וכו' . ונ"מ דקי"ל אפילו בשאינו של הפקר אם אמר ככר ז הקדש מהני ול"ע לדינא [ה] בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין . וחזרה לנותן שהרי זה מודה שאינה בטלה מעיקרא ומשו"ה לא טון לזכות בה והודאת ב"ד כמאה עדים דמי · והראב"ד כתב דווקא שאינו חב לאחרים אבל אם חב לאחרים · כגון שיש לו ב"ח נגבות ממתנה אינו נאמן. ורבינו שלא חילק בזה כמו בספר אמנה בפ"ב דכתובות סי' י' משמע דס"ל שהוא נאמן אפי' יש לו ב"ח . וטעמא דמלתא כיון שלא היה בחזקתו עד עתה תשא"כ בספר אמנה שיש לפניט שטר מקוים תחת ידו ומתחתא דידיה הוא . וכן טוענת הטור ח"מ סי' רמ"ה שכתב ורש"י פירש שהוא נאמן אפילו יש לו ב"ח וכן דעת מ"מ ז"ל . ופ"ש בב"ח [ו] וגירסא דהכא עיקר היא ולא ניחא לפרש כפי' ל"י דגירסא דכריתות עיקר ודייק דבטל מעיקרא משמע דקתני בטלה היא לא אמר כלום דאי ליבטיל משמע להבא א"כ היו דבריו קיימים פירוש דס"ל לתוספות דסוגיין דהכא קאי למסקנא דהתם דבר קיימים וכל הקודם זכה . א"כ ע"כ לא אמר כלום לגמרי אפילו הפקר לא הוי א"כ מוכח דלשעבר משמע . ימן רבינו ס"ל לדינא כפירש"י דבמקרקעי לא אמר ר"ל כל הקודם זכה כמ"ש רבינו בסמוך מלתא בפשטא . ורב ששת ס"ל במקרקעי איירי מדקאמר מקבל מתנה ולא אמר הנותן מתנה ואמר הלה אי איפשי כדפרש"י בכריתות וא"כ ליכא לפרושי סוגיא דהכא כגירסא דהלכה למימר דבמקרקעי בטלה היא ליבטיל משמע ומש"ה לא אמר כלום דהא לא הפקיר את השדה אלא אינו רוצה שתהא המתנה קיימת וכיון דלהבא הוא לא אמר כלום וא"כ מאי פריך וס"ק דהלדרבה בלאי איפשי דקאמר רב ששת דבריו קיימים והוי הפקר ע"כ ל"ל דלשעבר משמע וה"ק כשקבלתיה לאו לשם מתנה קבלתיה והנותן נתן מדעתו לידי ואני לא קבלתיה לשם מתנה נמצא השדה עומדת בלא בעלים וכיון שאין נרשה הנותן והמקבל מש"ה כל המחזיק זכה בה . כך צריכין לפרש לפרש"י במה דמפי שם בכריתות לא דבריו קיימין וכל המחזיק זכה בה אף במקרקעי איירי ואם כן פדיטא מיניה ה"ל למפרך מאי (אי) איפשי בה [ז] ורש"י גרס התם כגירסא דהכא. ז"ל הב"ח בח"מ סי' רמ"ה ס"ק י"ג הבין הב"ח מדברי רש"י שכן הוא הדין אף למסקנא לחלק בין מטלטלין למקרקעי ואחריו נמשך הטור ולי נראה כיון דבשדה שלו ידי מסולקת הימנו הוי לשון הפקר והשתא למסקנא דפרק השולח לישנא דמהני ביה קאמר גבי אי איפשי בשדה שאינו שלו נמי אמאי לא אמר כלום הלא יש לפרשו לשון הפקר אף בשדה ואע"ג דיש לפרשו נ"כ בענין אחר כלומר איני חפץ שתהא המתנה קיימת והוא יותר קרוב בלשון מ"מ נימא דלישנא דמהני ביה קאמר . ונ"מ בכריתות . ואני אומר מה מאוד נדקו דברי רבינו והטור דגבי בטלה היא אמר אביי שתי לשונות משמע · משמע דבטל משמע דליבטיל מש"ה גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר וכמו כן גבי מתנה . משא"כ אי איפשי דלהבא משמע בשדה שאינו שלו לא הוי הפקר דהא לא אתא לידו אלא שטר מתנה א"כ מפקיר שטר מתנה וזה לא אמר כלום וחדש דהכי הוא . דהא פרש"י במתניתין לא אמר כלום וזכה בה כל ברחו ואם יש לו ב"ח נוטל טימטו . ולפי הב"ח ל"ל דפירש"י כך לפי ס"ד המקשן אבל לבתר דמשני לישנא דמהני קאמר א"כ הא דאמר רב ששת לא אמר כלום טיט דלא מהדר למרה אבל הפקר הוי ס"ל לרש"י לפרש כן באהדרנן ולא ה"ל לסתומי . ופ"ק גבי ידי מסולקת הימנו כמו כן יש לפרש הא דקתני לא אמר כלום דהפקר מיהא הוי דלישנא דמהני ביה קאמר אע"ג דאיכא למימר דמדין ודברים קאמר ולא מודה . א"כ מאי פריך בתכותו וכי כתב לו מאי הוי והתניא דין ודברים כו' לא אמר כלום איתא דהפקר מיהא הוי ומשום הכי תני במתני' הרי זה אינו אוכל פירות בחייו שהפקיר את הפירות : ודע שהטור בסי' רמ"ה פסק אם אמר בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים וחזרה לנותן ויש לתמוה לפי מה דמסיק בכריתות לא דבריו קיימים וכל המחזיק בה זכה והנכון בזה דרש"י כתב שם וה"ה דהוי תלי לתרוצי דהאי דר"ל כיון שכבר זכה בה הוי הפקר · אבל בהאי דרב ששת דמודה דשלא זכה בה מעולם דידיה הוי דכי יהיב אינם אדעתיה דלקבליה ניס תיניה ואי לא לא הוי מתנה דהכי מפני התם אקושיא אחריתי ומיהו השתא תמני מציו נלאו הכי ע"כ. וא"כ ודאי לפי המסקנא דהוצרך לתרץ האי תירוצא מכח קושיא אחריתי דרשב"א ודאי ימריץ דבריו קיימים והדרא לנותן ולדין דברי הטור ומדברי רש"י אלו נ"כ מוכח דלא כב"ח דע"כ לא אמר כלום וזכה ב"ח דא"ם דהוי הפקר דהא אם נותן אדם מתנה דעתו לקבלו ואי לא לא והדרא למריה א"כ במטל"ל אין כח ביד המקבל מתנה להפקיר דהא אין רוצה לקבל מתנה הדרא למריה . אפ"ל לפי סוגיא נמי צריכין לחלק בין מקרקעי למטלטלין ולא אמר כלום נגמרי וכ"ל איירי במטלטלין דכבר זכה ביה ויכול להפקיר [ח] אלא אזלינן ביה לחומרא ולכתחלה לא יגרש בו ואם נתגרשה בו ה"ל ספק מגורשת ועיין בסמ"ח סי' קמ"ח : [ט] בפני כמה מבטלו . נפקא מיניה לרבי דאמר נשמון אם בטלו מבוטל וקי"ל כוותיה · [י] והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה ותימה מה צריך ליתן לו טעם הלא תלמודא פסק להדיא הלכה כרב נחמן ואפשר בגירסתם לא היתה כתובה עד כאן לשון הגאון מוהר"ם קאדשויל . ונראה משום דהרשב"א בחדושיו בשם ר"ת פי' הא דאמר הלכתא כרב נחמן טיט דאמר רב נחמן הגדילו אינם יכולים למחות . לכך צריך הרי"ף ורבינו לפסוק כרב נחמן מטעמיה דר' יוחנן סבר כוותיה ועוד משום דבפרוזבול קי"ל כרב ששת דנפיק ג' ולא מפקינן כרב נחמן אלא דלענין ביטול פני נחרי משום דר"י קאי כוותיה וכ"ש בפל בתרומות אח"כ מצאתי בב"ח סי' ק"ג נח"מ סי' ס"ו כ"נ שכ"כ לתרץ דברי הטור ומפרש דברי רבינו על דכן זה כ"ע ועיין לקמן בפרק זה סימן י"ג . וקלא קשה לי דלפ"ה ס"ל נרבינו נפסק פיטויא דרב ששת דהא קמ"ל דל"מ כתב בלשון דיינים ותתמו עדים ול"ש כתב בלשון עדים ותתמו דיינים : [כ] הייט אפילו לכתחלה . ופ"מ מל"ל נהש"ם דלמא סבר בטלה כולה אפ"ה יכול לבטל כדיעבד דהא מית ליה לרבי אם בטל מבוטל עיין בתוספות ד"ה רבי סבר [ל] דקסבר רבי עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ובגמרא אמרינן עוד פלוגתא לענין שליחות אם אמר לשנים תנו גט לאשתי וס"ל לרבי דיכול לבטל השליחות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ה"ה לענין עדות לא בטלה כולה ומתכוונת לשון רבינו משמע דקי"ל גבי כרבי דשוין הן או אמרינן לגבי עדות אבל הרמב"ם בפ"ו דגירושין כתב דלענין שליחות דכי בטל מקצתה בטלה כולה והראב"ד השיג ה"נ קודם שיכתוב הגט הרי הגט בטל [ם] שמא מתחלה מסר מודעא וליכא למימר דאזלינן בתר דיבור האחרון אם כן אפילו כשיאמר הריני מבטל כל מודעה שמסרתי יועיל שהרי מבטל שבכיו כל מודעא שמסר וכן הקשה הרשב"א הביאו הרב המגיד [נ] הייט שביטל המודעה בסתם הו מודעא דמודעא קיימת . עם היות שהוא אומר אני מבטל כל מודעא שמסרתי שמא יפרים שמבטל כל המודעות ולא מודעה דמודעה לפיכך התקנה לבטל המודעות בדרך כלל · [ס] אין חשש לקלקלה בידי שמים . ות"מ לכתחלה טוב הוא שיבטל מודעה אפילו כשמגרש ברצונו .

שור

עידה *שהתקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה כה דקאמר שהיו משנים שמו [ע] לא שהיה כותב שם אחר שאינו שלו אלא כדמפרש בגמרא שהיו לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל שכן דרך בני אדם הגולים ממקומם מחמת ממון או מחמת מרדין שמשנים את שמם כן יתקנו אחר מקום תגייתן וירדפו אחריהם ואם הוא מגרש כאחד מן השמות זה קרא שיטי שאם יגרש באותו שם שיש לו במקום שהוא שמה נקרא שיטי לבני אנשי המקום שהאשה שמה כי יאמרו שאינה מגורשת כי אינם יודעין שיש לבעלה שם זה במקום אחר ואם יגרש בשם שיש לו במקום שהאשה שמה נקרא שיטי לבני אותו המקום שהוא שמה ואם הבות האשה לגבות מנכסיו או לינשא באותו מקום יאמרו שאינה מגורשת לפי שאין מכירים באותו שם הכתוב בגט לכך התקין רבן גמליאל איש פלוני וכל שם שיש לו [ש] פירוש שם העיקר לו במקום הנתינה שהוא עיקר להתיר האשה במקום שהוא שמה יק שכח בגמרא דקאמר עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם תגיל עמו (א) [צ] משמע דשם הנתינה הוא עיקר ושם הכתיבה טפל [ק] ואמריק בגמרא דבני מערבא (בפ' זה ה"ב) [ר] על יך בריתא מתניהן שהיה ביהודה וכתב גרש אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב גרש אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה או שהיה בגליל וכתב גרש את אשתו שבגליל הרי זו מגורשת כלומר [ש] ואין צריך לכתוב שני שמות מיהו לקמן נפרש על פי הירושלמי דאפילו גירש בלוחה מדינה דצריך לכתחלה לכתוב שני השמות וכן יש לפרש שינה שם עירו ושם עירה שצריך לכתוב שם העיר שהוא והיא ממנה פירוש בגליל פתא אגא פלוני דמיהודה וכן משמע ביבמות (ד' קטו:) בקטנית מהא אגא דוד בר נהילאי מנהרדעא וכן בסורא מהא א]הא תנן מתגרא דנהרדעא *כתוב בטופס ניפין של ה"ג צריך לכתוב בגט כל שום וחניכה דאית ליה ואיט נראה לרבינו הם דזימנין אתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו השם הכתוב בגט ואין לו חניכה אחרת יאמרו שזה הגט של אדם אחר שיש לו שום וחניכה כי הכל יודעין שאין לאיש זה חניכה אחרת והיינו ר"ח ז"ל שיטתו (ג) אני פלוני דמתקרי כך וכך [ת] *דאמריק בגמרא (ד' לה:) אתא בר הדיא דמיתקרי איא מרי ואם אין לו שום וחניכה לא יכתוב כלל [א] וכן שכח ר' בתשובה שר"ת תיקן דוקא לכתוב על שיש לו שני שמות שיכתוב שם העיקר וגם שם אחר שיש לו [ב] והעולם נהגו כהלכות גדולות לפי שאנו הגברים בלבנת שקרין ליהודים [ג] בחניכה הקרוב ללשון עברי ואין ראוי לכתוב על אותה חניכה דמיתקרי לכך נהגו לכתוב וכל שום וחניכה דאית ליה שמלה זאת כוללת הכל : גמ' אמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי פירוש שמוחזק בשני המקומות באלו שני השמות שידוע הוא שיש לו ב' שמות אבל בני מקום זה אין מכירין בשם שיש לו במקום אחר הלכך צריך לכתוב שניהם דלא ניתי לידי קלקול בין במקום הכתיבה בין במקום הנתינה כדפירשתי לעיל אבל לא איתחזק בתרי שמי שאין יודעים במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה[א]וגם במקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"נ

לכתוב וכל שום וחניכה דאית לי [ר] ואפילו אם יודע לנו אחר כך שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר דאין לנו אלא שם שהוחזק בעלמו בו *שאלו את רבינו הם ז"ל תומר שגירש את אשתו בשם של יהדות ולא נכתב בגט שם של עובד כוכבים מהו והשיב רבינו תם ז"ל חלילה מלהזכיר שמו של עובד כוכבים בתורת משה וישראל ואין לחוש בו כלל דלא גרע שם יהדות מכתב חניכתו דכשר [ה] ופי' בערוך אף על פי שלא כתב שם המובהק [י] וכה"ג תפרש במתני' בפרק כתבה (דף סג:) וכן היו נקיי הדעת כ טוהבין חניכתו ונדולה מזו שגיט (תוספתא פ"ז) גר שסינה שמו לשם עובד כוכבים כשר וכן אשה תומר בגיורת וכ"ש תומר שגיט לשם ישראל דכשר ועוד ראיה שלא שמעו היו לו שני שמות ביהודה או שני שמות שהם שינרש בשני שמותיו אלא כשיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל ויוחזק בשני שמות בשני המקומות ואותן שבגליל אינן מכירין שם שביהודה ויאמרו שלא זה הוא שגירש אבל כשהוא מוחזק בשני שמות במקום אחד די באחד ואפי' בחניכה והא דאמרי' בשמעתין רובא מרים ופירשא שרה דמשמע דאפי' בחד מקום צריך שני שמות הייט לכתחלה כן מפרש [ז] בירושלמי (בפ' זה ה"ב) (ג) דאף במקום א' (ג) בעינן לכתחלה שיכתוב שני השמות דגרסינן בירושלמי אמר ר' אילא בתחלה היה נ"ל אני פלוני שמי יהודה עם שם שיש לי בגליל ואם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה א"ר אסי הדא דתימא למעבד אבל לכתחלה צריך למעבד והא דאמר לקמן כהב חניכתו כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין ד משמע דאפי' לכתחלה אין צריך לכתוב עיקר השם יש לומר דמיירי התם בחניכה שמכירין אותו בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או עולה בתורה קוראין אותו בשם המובהק לכבי סני בשם חניכה להוד ומהאי טעמא נמי תומר אין צריך לכתוב אלא שם יהדות בגט שהוא עיקר וכל ישראל קורין אותו בשם הזה הוא דהוי קרו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה. ח מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו תובה כתובתה העדים יוחמין על הגט מפני תיקון העולם הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם. [דף לה ע"א] גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בבית דין אבל חוץ לבית דין משביעין אותה ורב אחר אסי' חוץ לבית דין אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ולידרה ולגבייה בשני דרב קיל נדרי א"ל רב יהודה ה לירמיה בירלאה אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לבית דין וליתי יקא וליפול באודני דבעינא דהעביד ביה מעשה פירוש אדרה או אשבעה דכשמואל רביה סביר ליה דהלכתא כוותיה בדיני וכן פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה. אמר רבי זירא אמר שמואל לא שנו שמדירין אותה אלא אלמנה אבל גרושה תשביעין אותה ור"י כתב דהאידנא נהוגי *משביע האלמנה אפי' בב"ד דבאותו ענין שאנו רגילין להשביעה שגוזרין עליה [ח] בחרם (ו) ובשבועה שהודה על מה שקבלה בכתובתה אין העונש מרובה כל כך כמו היכא דנשבעת שבועה יולא שבועה מפיה לשקר דהוי כענין שבועת שוא דכתיב לא ינקה ולענין שנגדו חשוד על השבועה הנה בפ' כל הנשבעין (דף מד) אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואפי' שבועת שוא ופריך וליהני נמי שבועת ביטוי ומשני כי קתני שבועה דכי יקא מישתבע לשיקרא קא מישתבע אבל שבועת ביטוי דאיכא למימר דבקושטא מישתבע לא קתני ולא מיקרי בכך חשוד בשבועה ומיהו רבינו תם פירש שאם הלוטר הסילו חרם ועבר אדם עליו או עבר על שבועת ביטוי דאוכל ולא אוכל חשוד הוא על השבועה והא דקאמר התם שבועת ביטוי לא קתני לא בשביל שהוא כשר אלא הכי קאמר לא קתני בשביל שאינו דומה לאחרים כי אינו מונה בתשנה אלא אותם שבשעת שבועה נשבע לשקר וכי הלו נוולת איירי בפ"ק דכ"ק (דף ד') נבי רבי נ] תייה תני שלשה עשר אבות ורבי נ] אושעיא תני כ"ד אבות ומפרש מר מאי טעמא לא תני הני ואף על גב דלטלי עלתה כל העשרים וארבעה אבות הן והביא ראיה מה"ג שהביא הכיה דהשתא (ד' סה) והויא תיהוא דאיחייבה שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידעי' בההיא לההיא [פ] דחשידא אשבועתא [י] ונרסינן בהלכות גדולות דמפקא שם שמים לבטלה ומפרש דעברה אשבועתא ובטלא לה כגון שלא תאכל ככר זה ואכלה אותו תגיא חשוד דעברה על שבועת ביטוי אפיך שבועתה [כ] תימה אף לדברי רבינו הם דחשיב חשוד על השבועה תפשר דהותא לאו הדיי דלענין עונש לא נפיש עונשה כמו היכא דהוה שבועה לשקר תסיה [דף לה ע"ב] התקין רבן גמליאל שתהא נודרת וכו'(ג) אמר רב הונא לא שנו אלא בלא נישאת אבל נישאת אין מדירין אותה ו מ"ט דיימר לה בעל כי לא נשאת נמי לכי מיגנבת מיכר לה דבעל אין הבעל מיפר בקודמין [ל] *וא"ת ידירוה שלא תאכל ככר זה אם נבתה מכתובתה כלום והבלגו נאסר בפניס ויש לומר דלא יחוש לעונש זה אלא בנדר שעל ידו עומדת באיסור כל ימיה ואם האחר ידירוה על דעת רבים שאין לה הפרה [ם] ויש לומר דהבעל יכול להפר אפי'

הגה"ה

הגה"ה

חדושי מהרש"ל

הגהות הב"ח

תפארת שמואל

קרבן נתנאל

נדר שהודר על דעת רבים משום דכל המודרת על דעת בעלה היא מודרת ואין לה מה לעקור דעת בעלה ולתלות בדעת אחרים ולא עדיף מכשהותרה אותו חלה שיפר הבעל [נ] ואפשר אפי' אם יכפי' הבעל דעתו ויתן לה רשות לנדור על דעת אחרים אינו מועיל כיון דסתם אשה על דעת בעלה היא מודרת ותלה הכתוב ההפרה בבעל יכול הבעל לחזור ממה שנתן לה רשות ואינו חוזר לקיים ליכי ואם תאמר ידירנה בפני הבעל ויאמר קיים ליכי שאז אינו יכול להפר כדמוכח בפרק נערה המאורסה (דף עט) ויש לומר דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי[ס]או שמא[ע]ישאל על הנדר ויחזור ויפר לה ואם תאמר ידירנה בדברים שאין בהן עינוי נפש שאין הבעל יכול להפר וי"ל כיון שאין בהן עינוי נפש לא תחוש אם תקיימם :

ט ולידרינהו דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה *וא"ת בין חכם בין בעל הא' ישלין להתיר שלא בפני היתומים הא אמרינן בנדרים בפרק רבי אליעזר (דף סה) ביודין הדרא בעינן לך יהא נדרך[פ] ויש לומר דוקא לכתחלה אין להתיר שלא בפני היתומים אבל אם התיר מותר הנדר מדסמך צדקיה שהיה צריך נשבע על יתר שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ועוד היה אומר ר"ת יתן צריך בפניו הכא דהנודר כדי מדעתו ולא תחמה טובה שעשה לו אלא דווקא דומיא דתשה דמחמת הנדר נתן לו יתרו בתו וכן לצדקיה יהא מסור ביד נבוכדנצר להורגו ועי"ז השבועה היא כי התורה גוולה בעיקר בפניו וכן מוכח בסוף פרק ואלו מגלחין (דף ט) דאמר ליה יוסף לפרעה אבי השביעני אמר לו פרעה זיל אתשיל אשבועתך אלמא היה יכול להתיר שלא בפני יעקב בירושלמי דנדרים (פ' השותפין ה"ד) מפרש טעמא הא דאין מתיר את הנדר אלא בפניו שיש תפני החשד ומפני הבושה מפני החשד שלא יחשדו אותו שנדר בפניו שחילל נדרו בלא התרה ומפני הבושה (*) שהנודר מתבייש מאותו שנדר בפניו[צ]כי הוא סבור שחילל נדרו ולהכי שעמי אף לכתחלה(א)מתירין את הנדר שלא בפניו רק שיודיע לו ההיתר וטעמא דגמרא דידן עיקר(ב)אין להתיר לו אלא בפניו פירוש בידיעתו כמו אין הבין להדס אלא בפניו י קסבר צריך לפרט את הנדר [ק] ואם לא פרט הנדר אין התרתו התרה ולכי פרים יה ארי ליה חכם מיבעיא לאו צריך לפרט את הנדר או אין צריך לפרט (ג) רב נחמן אמר אינו צריך רב ספא אמר צריך מסוכ אסורא והלכה כר"פ דבתראה הוא וגם רב הונא סבר כוותיה וכן תניא בירושל' דנדרים פרק השותפין וגרסינן התם אית תמיי תני צריך לפרט את הנדר יתית תמיי תני א"ל לפרט את הנדר חד בר כם נדר דלא תרוות אתא לקמיה דרבי יוחנן בר שגום אמר ליה מאי אשבעת אמר ליה דלא מרוותא אמר ליה וכי בר נש עבד כדין אמר ליה נרוך שבתר בדברי [ר] אמר ליה בקבייסתא חכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר

יא [דף לו ע"א] אמר אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה *בתוספת (דף עד) גרסינן ברוב ספרים הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי אותה גירסא בא אמימר לפסוק דברבים יש לו הפרה וגם למאי דגרסינן הכא אפי' למאן דאמר נדר שהודר ברבים דהשתא לא פסק אמימר בנדר שהודר ברבים מכל מקום מדלא קאמר אמימר אפי' למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה אלא אמר הלכתא אלמא בא לפסוק הלכה דעל דעת רבים אין לו הפרה ומדהוצרך לפסוק על דעת רבים אין לו הפרה מכלל דברבים יש לו הפרה ויאם אין לו הפרה כל שכן על דעת רבים ואע"ג דמסיקנא לעיל אליבא דרב נחמן דיהדרינן לה ברבים ועניין דינא תיהדר וקי"ל כוותיה בדיני הא פריך בתר הכי האיתא נתתן דהתיר וכו' ולאו המתירין דבטורות לאותה יהו [ש] אלא קתי נמי אדרב נחמן ומהאדריה נמי רב אתא לאהוית מיקרי דידיך על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה ולא מסתבר למימר לסי שלא היו רבים מסיין אלא האנדך על דעת רבים ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (דף קי) אידור ברבים דלא איפשי' סיכרא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי. והאי מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דהואיל מיקרי דהדקי דאדריה רב אחא דהאי פסע כיטקי ואהדרייה רבינא דלא הסכה דדייק טוביה *וכא דמהירו לדבר מצוה היה אומר רבינו הסדהיים מעתה חשום דסתמא כיהא להו לרבים ועוד היה אומר רבים הם דעל דעת רבים ייטו דיתפרם עי' דעת פלוני ופלוני ואפי' שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד או עי' דעת שנים יש לו התרה בלא דעתם [ת] והאשה על דעת בעלה היא נודרת ייטול החכם להתיר את נדרה בלא דעת בעלה.

יב העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם · מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא נצרכא אלא לר"א דאמר עדי מסירה כרתי תיקנו רבנן עדי חתימה זימנין דמייתי עדים אי נמי זימנין דאזלי למדינת הים ותשמע דדוקא מפני תיקון העולם אבל מן הדין כשר בלא עדי חתימה ולעיל בפ"ב (דף כב:) נמי תנן וחכמים מכשירין על נייר מחוק ועל הדיפתרא ומוקי לה כר' אלעזר דמכשיר בגיגד שיכול להזדייף דסמכי' אעדי מסירה וגם נראה א לכתחלה מכשיר ר' אלעזר מדקאמר תנא קמא לעיל בפ"ב (שם) אין כותבין על נייר מחוק וקתני וחכמים מכשירין [*] משמע מכשירין לכתחלה וכותבין ועוד דבדיעבד לא שייך למיתני מכשירין כדמוכח לקמן בהזורק (דף עט.) דאיכא למאן דאמר בגט ישן לא יתנו לכתחלה ואם נירש הגט וקרי ליה פסול דצריך לקמן גבי שלשה גיטין פסולין והוי ליכא והאיכא גם ישן משמע דאיכא דפסול נמי לא שייך למיתני מכשירין והא דתנן התקין רבן גמליאל שיהו העדים חותמין על הגט לא שיהא צריך לעשות כן לכתחלה [ב] אלא תיקן ולימד לעשות כן כדי שלא יהא צריך לעדי מסירה אבל אם ירצה לכתחלה לסמוך על עדי מסירה יש לסמוך וכן פירש רש"י לעיל בפ"ק (דף ג: ד"ה ולא) דרבי אלעזר מכשיר אפי' לכתחלה [ג] ורב אלפס ז"ל כתב מהא שמעי' דלא צריכין לעדי מסירה אלא היכא דליכא עדי חתימה · אבל היכא דאיכא עדי חתימה סגי בלא עדי מסירה והוא דנפיק גיטא מתותי ידה · ואם תאמר והא אמר (לעיל ג: ה:) בפני כמה פתם לה רבי יוחנן ורבי חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני ג' התם משום דבעיק לקיימו ועוד משום ב לכתחלה בעינן עדי מסירה וכי קאמרי אף דיעבד וכן כתב לקמן בפרק בתרא דרבי אלעזר סגי בעדי חתימה בלא עדי מסירה ולקמן (פ' בתרא סי' ז) מקדק לו בע"ה.

יג התקין הלל פרוזבול וכו' ומי איכא מידי דמדאורייתא ומשמטת שביעית ומתקין הלל דלא תשמט · אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקע ואחת שמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים [דף לו ע"ב] והתקינו רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ואתקינו רבנן דתשמט אמר אביי שב ואל תעשה הוא [ד] רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנאמר וכל אשר לא יבא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו [ה] רבי אלעזר אומר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וכי מה ענין אבות אצל ראשים אלא מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו · [אמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא אי איישר חילי אבטליניה] רב נחמן אמר אקיימיניה הא מיקיים ותו יהבי קאמר אימא בה מילתא דאף על פי שלא כתב כותי שכתב דמי כלומר אף על פי שלא כתב פרוזבול אלא לשון הכתוב בפרוזבול אמרו בעל פה בפני הדיינין מועיל כאילו הוא כתוב והא סמכי אמוראי דלקמן רבנן דבי רב אשי דמסרי מילייהו להדדי רבי ג נתן חסר מילי לרבי חייא בר אבא אמר ליה מר צריכנא מידי אחרינא אמר ליה לא [ו] ורבי חייא בר אבא היה עמו אחר הפיס בעינן כדאמרינן זה הוא גופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבם כל זמן שארצה(ג)ואמריינן חותמין למטה או העדים ורבינו הם ז"ל כתב בספר היתר השביעית נוהגת בזמן הזה והביא ראיה ידחוין לכל הגאו אמוראי שמואל ורב נחמן רבה ואביי ורבנן דבי רב אשי שכולו שהגין שמטת כספים בבבל ואין לכתוב פרוזבול כיון הזה שאין אנו מומחין כרב אמי ורב אסי ושוב חזר בו רבינו הם וכתב הוא בעלמא פרוזבול כי היה אומר דלא בעינן אלא בית דין חשוב שבדור והשתא נמי רבנן דבי רב אשי דמסרי מילייהו להדדי ומשמע מתוך דבריו דחשיב טלהו רבנן דבי רב אשי בית דין מומחין משום דרב אשי היה גדול הדור ולא מסתברת הכי [ז] אלא חשתע דהאי אמוראי בהדיא ליה להו הא דשמואל דאמר לא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא והכי אית ליה לרב אלפס ז"ל דלא הביא דברי שמואל אלא הא דרבנן דבי רב אשי מסרי מילייהו להדדי ·

יד [דף לז ע"א] אמר רב יהודה אמר שמואל יתומים אין צריכין פרוזבול וכן תני רמי בר חמא [ח] יתומים אין צריכין פרוזבול ר"ג ובית דינו אביהם של יתומים : טו תנן התם (פ"י דשביעית מ"ו) אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע ואם

חדושי מהרש"ל

(א) שמתירין את הנדר שלא בפניו רק בזה שי' לו שיתיר פי' שהנודר יודיעו אח"כ שנודר שמתירו לו הכל (ג) ר"ל אמר אינו צריך רב ספא אמר צריך משום איסורא פי' שבא על דבר איסור נדרו כגון על גיטי כתובה דהיינו שאמרה תאסור עלי כל פירות שבעולם אם נבעלתי או שאסור האיש יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם תבעה עבירה שלונית (ג) והדייינים חותמי' למטה או העדים ובגמרא פרק השולח מפרש דדרי נמי קרי בי' עיטא ודייינים דומיא דעדים קאמר מה עדים אתרי אף דיינים אתרי :

הגהות הב"ח

א דלכתחלה מכשיר ר"א ב ועוד משום דלכתחלה וכו' דלר"א סגי ג ר' יוחנן מסר מילי לרבי חייא בר אבא א"ל מר בריכנא

תפארת שמואל

[illegible]

קרבן נתנאל

דהדריה על דעת רבים כת"ש בזה בתוס' ונראה דס"ל לרבינו כמ"ש בשיטת הרמב"ן פ"ו הל' ב' ... [illegible]

[illegible]

ואם אין לו קרקע מזכה ביתו קרקע כל שהוא וכמה כל שהוא אמר רב חייא בר אשי אמר רב אסי' קלח של כרוב אמר רב יהודה הפאלו מקום להטר או לכירה כותבין עליו פרוזבול איני והא תני הלל אין כותבין אלא על עלין מקום נקוב לא ואי מהו והא אוכא מקומו לא צריכא דתנח אכיכי [ם] והסיכי הם של בעל הקרקע רב אשי תקני ליה גירתא דדיקלא וכתב עליה פרוזבול ואף ע"י אחר כדתניא לעיל מזכה בתוך שדהו כל שהוא מזכא יתמשע ע"י אחר [י] והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב יותר לו · ת"ר אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול לו ולערב אין להן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול [כ] מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו הגן (שביעית פ"י מ"ו) רבי חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו · ירושלמי (ה"ז) כותבין לאשה על נכסי בעלה . טז תנן התם (שביעית שם מ"א) השביעית משמטת מלוה בשטר ושלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוויהו בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים כל שכן מלוה על פה והכי הלכתא דרבי יוחנן דפליג עלייהו הדר ביה ועבד עובדא בשטר שיש בו אחריות נכסים דמשמט ואמרי' בפרק איזהו נשך (דף סז:) דאסיק משכנתא בתורת דמסלקי שביעית משמטתה . יז תנן התם (שביעית פ"י מ"ב) [ל] המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לבית דין אינו משמט ירושלמי (פ"י ה"ב) אמר שמואל אפי' על המחט יהיה כרשב"ג דאמר בפרק שבועת הדיינין (ד' מד.) [ם] אפי' אינו שוה אלא פלגא (א) אינו משמט והקפת חנות (שביעית שם מ"א) ושכר חנות אין משמטין ואם עשאן מלוה משמטין [נ] פירוש שזקפן במלוה לפורען עד זמן פלוני [א] ושביעית אינה משמטת אלא בסופה דתנן בס' בתרא דשביעית (משנה ב) השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה (ג) [ם] אם היה חדש מעובר משמט ופרוזבול המאוחר פסול והמוקדם כשר לפי שפרוזבול אינו מועיל אלא לחוב שקדם הפרוזבול נמצא שהמאוחר מיפה כחו של מלוה והקדמה מגרעת כחו : יח תנן התם (שביעית פ"י מ"ה) אחד שלוה מחמשה כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד חמשה שלוו מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכולן והניא בתוספתא (השביעית פ"ח) חמשה שלוו בשטר אחד כל מי שיש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול כל מי שאין לו קרקע אין כותבין עליו פרוזבול רשב"ג אומר אפי' יש לאחד קרקע כותבין פרוזבול על כולן ונראה דהלכה כרשב"ג [ע] דקי"ל (ירושלמי השבועות פ"ה) חמשה שלוו כאחד נעשו ערבאין ואחראין זה לזה ותניא בתוספתא (השביעית פ"ח) אימתי כותבין עליו פרוזבול [פ] ער"ה של שביעית ואית הדין קודם ולא בא למעט אלא בשנה שביעית דאף על גב דשביעית אינה משמטת אלא בסופה אפי' הכי אין כותבין פרוזבול תניא בתוספתא כשם שהשביעית משמטת מלוה כך משמטת שבועה שנא' וזה דבר השמיטה (ג) דבר שהשביעית משמטתו משמט שבועתו [צ] ודבר שאין השביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו. בפ"ק דמכות (סי' ג) כתבתי המלוה לעשר שנים אין שביעית משמטת וכן המתנה על מנה שלא תשמטנו שביעית יט [דף לז ע"ב] תנן התם (שביעית פ"י מ"ח) (ד) המחזיר חוב בשביעית [ק] כלומר אחר שביעית צריך שיאמר לו משמט אני ואם אמר לו אף על פי כן יקבל הימנו משום שנאמר וזה דבר השמטה פירוש כיון דאמר לו הדבור יצא ידי חובת שמטה אחר רבה ותלי ליה עד דאמר הכי פרש"י יתלוהו על העץ אם נבדה ידו עד שיאמר אף על פי כן ולא נהירא דאם כן בטלת תורת שמטה ונראה לפרש יתלי ליה כלומר יהא עיניו תלויות יוכב ותלפה עד שיאמר כך וכן מפרש בירושלמי (ה"ז) גבי הא דתניא וצריך לומר משמט אני אמר רב הונא אמר רב אומר לו [בשפה רפה] והוזמין פשוטה ליקבל [ר] איתיביה אביי כשהוא טוען לו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא של יך ובמתנה אני נותן לך אמר ליה ותלי ליה עד דאמר הכי · כ אמר רב יהודה אמר א] רב נחמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתירא ואכיל איסורא *והיה אומר רבינו הם וכרוט לברכה דמהאי טעמא נאמן אפי' בלא בשבועה כי אתו לקמיה דרב אמר ליה מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה פתח פיך לאלם · הגן (כתובות דף סט.) וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו · תנא שלא דתניא המוציא ש"ח צריך שיצא עמו פרוזבול דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו צריך [ש] רב אלפס זכרונו לברכה לא הביא כל זה ומהניתין כ] שהאיל ספר חוב כתבה במקומה בפרק השותב משמע דכיון דספתא דמהניתין כרבי מאיר דהלכה שהיה מיהו נהגו העולם כרב וכן מסתברא [ת] כיון דאמוראי עבדו עובדא כחכמים דברייתא יש לסמוך על זה וביותר שנת השמיטה כתבתי בפ"ק דמסכת עבודה זרה (סימן ז') בשמעתא דאי סעי הגא(דף ע')והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אע"פ שאינה משמטת אלא בסופה נראה לפרש יכפעם ע"פ דאייקראות יותן שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו מפסקיה דקרא ילפינן דאין שביעית משמטת אלא בסופה כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה [א] שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו אבל מיד כשהתחלה שנת השמיטה אין בית דין בודקין לגבות שום חוב וגם המלוה בעצמו אין לו ליגוש הלוה דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמטה לה' מיד שנכנסה השמיטה לא יגוש אבל אם יפרע הלוה מעצמו אין צריך לומר משמט אני וכמו שאין מתקנין לגבות החוב כך אין מתקנין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנסה שביעית כא מתני' עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד לשם בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב אלא משחרר · גמ' כמאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד אלא לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד אמר רבא לעולם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לרבו ראשון ולא לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דהא לאחר יאוש הוה [ב] רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד [ג](ה) לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון כחזקיה דאמר חזקיה תנאי מה אתרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו ותימה לגאון דפסק הלכה כרבנן דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים והראב"ד זכרונו לברכה כתב דהלכה כרשב"ג והביא ראיה מדאמר חזקיה מפני מה אמרו ולא קאמר מפני מה אמר רבן שמעון בן גמליאל משמע דקים ליה לחזקיה דרבים נינהו דסברי כרבן שמעון בן גמליאל ועוד מדאמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורין יצא לחירות וכו' והקשינן עליה והאמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו ולא דחי אמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן כדדחי בעלמא אלמא משמע דהלכתא כר"ש בן גמליאל ועוד דשלחו ליה לשמואל הגן כר' שמעון בן גמליאל סבירא לן ועוד דבירושלמי פסיק בהדיא כרשב"ג ועוד כתב דהוא דעת רב אלפס ז"ל נראה כן מדכתב ונאין פסק כרבנן ולא אמר ומסתברא טותיה [ד] אלמא לא מסתבר ליה כפיסקא דגאון [ה] וכן דעת ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתינו כפיסקא דר' יוחנן [דף לח ע"א] אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורין יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שחרור ודווקא לאחר יאוש ואי קשיא לך דרבי יוחנן אדרבי יוחנן א דאמר הלכה כרשב"ג דאמר ישתעבד לרבו ראשון התם משום דחזקיה הכא דליכא למיגזר משום דחזקיה הכא לקטלא יהיב נפשיה כשברח שאילו נפל לידם היה נהרג אטו יתפיל נפשיה לגייסות · כב [דף לט ע"א] תניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהם זכה בהם [ו] דקטן לית ליה זכיה הכי' מדרבנן היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו אלא שתיקנו לו זכיה במציאה מפני דרכי שלום אמר ר' יעקב בר אידי אמר ריב"ל הלכה כאבא שאול [דף לט ע"ב] ורבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול *והלכתא כאבא שאול דקיימא לן דריב"ל ור' יוחנן הלכה כריב"ל ב כמו שהביא ר"ח תיגילה (דף כו:) מההיא דמני רבנן לבי כנשתא ועוד מהביא שבדא דקידושין (דף כג) דגרסינן התם רב יהודה הגרואה גר שאין לו יורשין הוא תלם על תר ומרא לשיילי

הגהות הב"ח

א דליי אדר"י דהתם אמר דהלכה כרשב"ג דאמר ישתעבד לרבו ראשון והכא אמר דיצא לחירות נ"ך התם משום דחזקיה הכא ליכא · ב נ"ב עיי' בדף ל"ט בתוס' ד"ה הלכה

חדושי מהרש"ל

(א) אינו משמט והקפת חנות ושכר שכיר אינן משמטין כו' כצ"ל (ג) אם היה חדש מעובר משמט פי' אלול מעובר א"כ יום ראשון של ר"ה עדיין לשנה שעברה והוי סוף שמיטה ומשמט (ג) דבר שהשביעית משמטתו פי' אפי' דיבור משמט ודיינו בכופר (ד) המחזיר חוב בשביעית כלומר אחר שביעית כו' פי' דמהוך שביעית א] צ"ל משמט אני כדלקמן (ה) לשם עבד ישתעבד לרבו שני אבל רש"י ותוס' פירשו בין כך ובין כך לרבו ראשון וגבי לשם עבד ימי פריך הא חזקיה דבעא שוגא לרבו ראשון א"נ כשייה גבי שני אינו קונו לו אלא למעשי ידיו ולא לגופו ומליאתו שלו מש"כ גרט ראשון שהוא גופו קנוי לו

נמוקי הגרי"ב [א] ושביעית אינה משמטת אלא בסופה דתנן פ' בתרא דשביעית השוחט את הפרה וכו' וי"ע דהתם אין ראיה רק דבסופה נמי משמטת אבל דאין משמטת אלא בסופה לא משמע מ"ד ונלאית הא דאין משמטת אלא כמסה זיל בריתא בערכין כ"ח' ע"ב. ומסברו לגגים תנן וכו' והא דין נפ"ש. ומ"מ צ"ע למה כתב ליה הא לא מסכנת בזמה"ז ועיין ירושלמי שביעית שם ואמר דאשמעינן דל"ד לספות חנות ועיין גכ"מ פ"ט מהל' שמ"ו הל' ד' ול"ע :

הגהות הגר"א א] עי' גמ' ומס"כ שם של הגליון . ב] צ"ל וכן בפ"מ .

קרבן נתנאל

אין צריכין פרוזבול והא דר' חוצפית בפ' י' דשביעית תשנה ר' כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפוטרופסין מתם שהיתומים צריכין פרוזבול פירשו בו שהאפוטרופסים שלא לצורך היתומים ותקנה זו לטובת היתומים שאותו כמו כן שימלאו מי שילוה להם וב"פ יתורי"ס אלא שלפ"ז בסמוך ק"ם ע"ש שהביא רבינו להאי דר' חוצפית כותבין לאיש על נכסי אשתו ורשמים סוף דבריו ולהיתומים על נכסי אפוטרופסין וכבר ראיתי שתמה בזה על רבינו והטור בס' בנה"ג ח"מ בסוף ס"ק ל"ח והאריך עד שהניח בצ"ע : ודע שרש"י פירש דיתומי שריה ליתומים חוב מאניהם ופשוט בעיני שכוונתו דאי ת"ה שלווים הם עלתם אי אפשר דהא ח.ור של יתומים אין דאין לגאות כי אם לאדם שיש לו קרקעות או על המפטון דהכא פריכא ור. ז' אדם כזה צריך לייקא במעות קרקע ליתומים וא"כ צ"ל עפס דר"ג וכ"ד אריכן של יתומים ורבי ק'ו בח"מ סי' ל"ך סעיף ח' והרב ב"י סי' דיבו"י מפרש הך דר' חוצפית אף כשהם מלוים נמלתם ע"ש . ודוחק דמה צריכין קרקע של אפוטרופסים הא עיין גמי דר"ג וכ"ד אביהן של יתומים [ואם אין לו קרקע עי' פ' הזהב סי' ג'] [ם] והסיכי הם של בעל הקרקע נמצא שאין הקרקע מוסגל לו אלא סיכי וסיכי דיפלי בקרקע יאו כקרקע דמי אבל אם הסיכי של בעל עלין אפילו אין נקוב דהא איכא מקום סיכי וכי תימא ניחא תקלא של כרוב ועוד דהא קרקע כל שריא קתני אפילו כמלא מחט כדיוקי לה הא"ש בפ"ק דקידושין דף כ"ו ע"ש [י] והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב סוא לו הקינו דשביעית בזמן הזה דרבנן תש"ה קניא פי' קלא זוטא להם שלא להניח תלהלות להם פעם אחרת ואם הוא בפניו ופוזיד ולוות שאין ראיה בקרקע עיין נכל"ן [כ] מדר' נתן וכו' נתן קי"ל כמ"ש תוס' ראיה לזה ועיין בפ"ק דקידושין דף ס"ו בתוס' ד"ה וא דך וכפ"ב דכרובות סי' פ' פסקו אם כר' נתן [ל] המלוה על המשכון כין בשעת הלואה בין תשכנו שלא בשעת הלואה אינו משמט דאליס שיעבודיה לענין שרפה מדר"י דאחר ב"ח קונה משכון ולענין תרץ נמי לתחוי בשלו כמ"ש רבינו בפרק כל שעה סי' י' אבל לענין קידושין יכשכוי בשעת הלואה איין חשוב כשלו לקדש בו אשה כ"כ רבינו בפ"ק דקידושין סי' י' וע"ש בארוכות מה שבארתי בזה [ם] אפילו אינו שוה אלא פלגא אינו משמט אע"ג דמוקי התם בכנגדו ליכא אלא דיהויה יצאו בדפמואל קמפלגי אבל נפי האמת דקי"ל כשמואל אפילו אינו שוה אלא פלגא סבר רשב"ג דאינו משמט דקים ליה כשמואל [נ] פירוש שזקפן במלוה לפורען עד זמן פלוני וה"ה דעמדה בדין רוי כזקפן כר"ב בברייתא פ"ב דגיטין דף י"ח לענין קנס ונזיקין וכתובה עיין נב"י [ם] אם היה חדש תעובר משמט דהוי יום ראשון יום אחרון של אלול משנה השביעית ול"ד להקפת חנות דדרך להקיף שנה ופיתיים ואין דרך לנגשו תפח"כ הכא ופפ"ז ניחא מה שפירש רבינו בפ' אע"פ סי' א' בפי' הרי"ף לשביעית דתוספת כתובה כתי לא נתנה לגבות אלא לכתה שנים במיתה או גירושין מש"ה דמיא להקפת חנות ושלא כדין השיג רנ"ח ס"ק י"ט על הב"י ע"ש [ע] דקי"ל חמשה שלוו כאחד נעשו ערבאין ואחראין זה לזה רבינו פסק כן בפ' שבועת הפקדון סי' כ' וע"ש באורך [פ] ער"ה של שביעית כ"ה בתוספתא שלפנינו אבל בריב"ן פ' ראה הגירסא ער"ה של מוצאי שביעית ע"ש [צ] ודבר שאין שביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו כגון שבועת הפקדון ושומרין ושותפין [ק] כלומר אחר שביעית ובשביעית דקתני ר"ל בזמן שהשביעית נוהג [ר] איתיביה אביי כשהוא טוען כין לפירש"י וכין לפי' תוספות הא דגא פריך אביי אגופא דמתני' דהוי מחלק גאס תלה ליה לא שני פל דרך בתמיה ה' י' נותן לך אבל השמא דאמר רבה ותלי ליה וס"ד דקאי אהך לענין דקתני במתני' ואם אמר לו אע"פ כן יקבל ממנו סוה בלייתא תיובתא וק"ל ועיין דרישה · [ש] רב אלפס ז"ל לא הביא כל זה ומתני' וכן ב"ח שהוציא ש"ח כתבה במקומו בפ' רכותב בסרי"ף שלפנינו מייתי רא דרב יהודה ושובדא דרב וא"כ צ"ק על הרי"ף דסמך אהך פיסקא דהכא והתם אגב גררא הפתיק מתשנה כלשונה דאל"כ תקשי לרבינו נמי שהפתיק הימשנה במקומה בפרק הכותב . ומ"כ צ"ע שלא שיט לרבינו הגירסא כן בהרי"ף · [ת] כיון דאמוראי עבדו עובדא כחכמים דברייתא יש לסמוך על זה נשמר מהא דקי"ל הלכה כסתם משנה ועוד דהא רבינו פסק בכ"ת הלכה כרשב"ג בתשנתינו וגם בסתמא משמע דרשב"ג נמי ס"ל כר"מ ולכך כתב ועפ"ז יש לסמוך אחכמים דברייתא דתמשה רב [א] שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו והכתיב לא יגוש את רעהו כי קרא שמטה לה' משמע כל השנה השביעית תש"ה מפרש ואזיל דודאי לא יגוש שהיא תתחלת שנה שביעית אלא שאם יפרע הלוה בעלמו א"צ לומר משמט אני אבל המחזיר חוב אחר שביעית צ"ל משמט אני אמנם הרמב"ם והרמב"ן ס"ל אפילו גולא דלא יגוש אינו אלא בסוף השמיטה והכי קי"ל יען בטו"ת הרדב"ז ח"א סי' פ' כתב דלא פליגי דהרמב"ם איירי במלוה יאפשה בשנה השביעית עצמה דיכול אדם לתובעו ביום אחרון של שמיטה ובנדון זה אף רבינו מודה דנגבית ע"י נ"ד וכותבין עליו פרוזבול ולא כן שמדי דא"כ ה"ל לרבינו יתרך יהכי הקנלאי אהדדי . ועוד תמיהו שעם או שבאת נחלק בין החוב שנעשה קודם או בשית השבעה . גם הב"ח דייק בתשלייתו והביא ראיה מהך מתני' דהשוחט את הפרה ודבריו תמוהים ע"ש [ב] רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני ונגי' הרי"ף שלפניגו רשב"ג אומר בין לשם עבד ובין לשם בן חורין ישתעבד בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון ע"כ מלשון זה משמע אפילו לפני יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני משום דתנגא ולא פרקי אבל רבינו לא היה גנרסתו כן אלא ס"ל דלפני יאוש לשום ישתעבד לרבו ראשון ולא כיאל הדין בלפני יאוש דסרך עצמו כמה שהניח שהניח התלמודא אי ליתא גפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד לרבו ראשון וכ"ה בתוס' וגי' הרשב"א והר"ן בהדי"ן בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון ולגירסא זו הלשון מדוייק בין כך ובין כך ישתעבד היינו לרבו ראשון ולגי' רבינו צ"ל דרשב"ג לא קאי אפודהו לשם עבד דבזה מודה לת"ק אלא אם פדה לשם בן חורין עלה קאי ואמר בין כך ובין כך ר"ל בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש פליגנא עלך וסבירא לי דישתעבד לרבו ראשון [ג] לשם עבד ישתעבד לרבו שני וכתב הרשב"א בחידושיו לפום הדין פירושא לא מסתגייא הא דוקמן בשמעתין דמקשין דר"י אדר"י דהא לית ליה רבו ראשון ויש ליישב דהכי פריך לרבא דפעמיה דרשב"ג משום דחזקיה ה"נ ישתעבד לרבו ראשון כסברת ועוד הופסק ע' הך פירוש תהתוספתא דמכילתין עבד שנשבה ופדוהו אם לשם עבד ישתעבד ורבו טותן את דמיו אם לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו טותן את דמיו רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו טותן את דמיו תבמע דישתעבד לרבו ראשון ודבריו תמוהים דהא ע"כ הא תוספתא איירי בלפני יאוש דתני בתילתיה דת"ק דעבד ישתעבד ורבו טותן דמיו ואי כלאחר יאוש ישתעבד לרבו שני ואם כן ע"כ בלפני יאוש ובזה ודאי לכ"ע ישתעבד לרבו ראשון ואין תייתי ראיה ילפני יאוש תיאחר יאוש ובגי' הרי"ף שלפנינו כן תוספתא נאמת קשה [ד] אלמא לא מסתבר ליה כפסקא דגאון אף שהבי"ף דרכו לפסוק כהגאונים נגד רשב"ג כמו שהגיהו רבינו בפרק הפרה סי' ה' הייט היכא דלא מסתבר טעמיה אבל הכא דיסתברא בסברא משום דחזקיה [ה] וכן דעת ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתינו כפסקא דר"י וכן הסכים רבינו עוד בפרק אע"פ סי' כ"ח וע"ש בחידושי וכ"כ רבינו כפ' מי שאחזו סי' ח' ורייון במשנה וגם בברייתא וכ"כ נבספר מגוח התלמוד והרשב"ם נ"ב דף קל"ח וכ"כ מהרש"א בכתובות דף ס"ז וכפ"ך ח"מ סי' קפ"ח ס"ק פ' וז"כ ובילא לתימה דורא במסגניתא דנתוס' פרק איזהו נשך דף ס"ע ד"ה אלא שיטה אחרת מוכח להדיא דה"ה בברייתא וכן בגמ"ת חוה יאיר סי' ל"ד ראיה זה בז"ע ודתהגי על שני גדולי הדור איך פגו כרואה הלא בגוטו דף פ"ב תמלא דברי רשב"ג בתבנה רשב"ג אומר בשין גג' עם אמו ושית עם אמו ופ"כ אפילו במקום שנוהגים להעלות שכר פיל ומזון [ו] דקטן לית ליה זכיה אפילו מדרבנן היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו . ומי שהפקיר עבדיו והיו בהן קטנים לא קנו עצמם בני חורין דזה בהפקיר לא הוי דעת אחרת מקנה אותו . כן הוא המכריא וכן מוכח בתוס' ד"ה מם אמה

לשיולי ביה חזייה דתקף ליה עלמא טובא א"ל לעבדיה שלוף לי מסאני ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול היה(א)הא פירש למיתה וזה פירש לחיים [ז] ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דתניא גר שמת וכו' אלמא הלכה כאבא שאול: כג [דף לח ע"ב] **אמר** רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו ת"ר לעולם בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר חובה [ח] והלכתא כרבי עקיבא הלכך פסק רב יהודה כוותיה הויא אמתא דהוות בפומבדיתא דהוו קא עבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתב לה גיטא דחירותא [ט] רבינא אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא והלכתא כרבינא שהוא בתרא [י] וכן לדבר מצוה מותר דתניא מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר את עבדו והשלימו לעשרה: **כד אמר** רבה בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסייהו דמפקי עבדייהו לחרות ודסיירי לנכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא [כ] דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בערב שבת ואחת קבעה סעודתה בשבת ושתיהם נעקרו: **כה אמר** רבה אמר רב המקדיש עבדו יצא לחירות(ג)מ"ט גופיה לא קדיש לדמי לא קאמר למיהוי עם קדוש קאמר ורב יוסף אתרא אמפקיר עבדו יצא לחירות מ"ד מקדיש כ"ש מפקיר ומ"ד מפקיר אבל מקדיש לא לדמי קאמר [ל] והלכתא כרב יוסף דרבה גופה קאמר ומותבינן אשמעתין וצריך למימר דרב פליג אמתני' וכן הא דקאמר לימא כתנאי [מ] ודחי לא דכ"ע קדוש [דף לט ע"ב] א"ר זירא א"ר חנינא ב אמר רבי עבד שנשא אשה בת חורין בפני רבו יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו שטר שחרור ודווקא כשרבו השיאו אשה חוולאי אי לאו דשחרריה לא הוה עביד איסורא בעבדו להשיאו אשה ונראה לי דהאי דמצרכי' ליה גט שחרור משום שלא יאמר האדון לא שחררתיו ועבדי הוא (ג) אבל ודאי אנו אזלינן בתר אומדנא דדעתא דודאי שחרריה ומפקיעין אותו ממנו ומותר בבת חורין מדלא קאמר ואסור באשתו עד שישחררנו [נ] וכן משמע מהאי דהכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת ומשמע דהטעם הוא בקידושין הללו דאמרי' אי לאו דשחררה מעיקרא לא הוה עביד איסורא וגם לא מצריך לה גיטא דחירותא דלא חיישי' שמא יאמר לא שחררתיה[ס] וה"ר מאיר הלוי לא פי' כן: כו [דף מ ע"א] **אמר** ריב"ל עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבית הכנסת בפני רבו לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא בשרבו הניח לו תפילין *ולאו משום דלא מעביד ליה איסורא דמברך עלייהו ואיכא ברכה לבטלה שהרי נשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא ואין מוחה בידם [ע] ור"ת ז"ל פירש שיכולין לברך ואין בזה משום ברכה לבטלה [פ] אלא משום דאין עבדים רגילין בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מניח ליה שלא יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו וכן נמי אם היה רבו שליח לצבור וקראו בתורה יצא לחירות:

כז ההיא אמתא דהוי מרה שכיב מרע אמרה ליה עד אימת אשתעבד ותיזל הוה יתיב שקל כומתא ושדא לה אמר לה קני הא וקני נפשך אמר רב נחמן לא עשה ולא כלום ומסיק משום דהוה ליה כליו של מקנה ואנן קיימא לן כרב (ב"מ מז:) דבעינן כליו של קונה *מכאן משמע דעבד קונה עצמו בחליפין ויש מפרשים משום דהוה ליה כליו של מקנה [צ] דהויא חליפין הלכך אינה קונה עצמה [ק] אבל אי הואי כליו של קונה הויא קנין קניא נפשה בתורת כסף וקשה לכך פירושא מהא דאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ג') גבי קדושי כסף תמריך קיחה קיחה משדה עפרון דהוה אמינא מה שדה מקניא בחליפין אף אשה מקניא בחליפין אי לאו משום דחליפין איתנהו בפחות מש"פ ואשה בפחות מש"פ לא מיקניא נפשה ומקשינן עלה אלא מעתה תהא אשה נקנית (בפסק ו) בחזקה [ושד] אמאי בעי התם (דף ה') בשטר מנא ליה [ר] והדרך ר"ת דלא נמריך משדה עפרון אלא כסף או חליפין דדמו לכסף דכל היכא דכסף קני חליפין נמי קנו ואם כן בעבד נמי קנו בחליפין הואיל וכסף קני [ש] ויהא ליה לעבד דנקני נפשיה בפחות משוה פרוטה ורבינו חננאל ז"ל כתב ומפרש בקידושין שהעבד נקנה בחליפין כענין מקח וממכר ואע"פ כן אינה קונה עצמה בחליפין אלא צריכה נמי גט חירות [ת] וכתב הרמב"ן ז"ל לפי דברי רבינו חננאל כך היה מפרש כיון דהויא בכליו של מקנה לא עשה ולא כלום אף להוציאה מידי שיעבוד אבל אי הואי כליו של קונה יצאתה מידי שיעבוד [א] וצריכה גם חירות [ב] אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גם שיחרור: **כח כי** אתא רב דימי א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה כופין את היורשין וכותבין לה גט שחרור(ד) אמרו לפניו ר' אמי ור' אסי ג אי אתה מודה שבניה עבדים [ג] אלא כי אתא רב שמואל בר רב יצחק א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי עשו לה קורת רוח יעשה לה קורת רוח(ה)כופין את היורשין לעשות לה קורת רוח מ"ט מצוה לקיים דברי המת מאי קורת רוח דעבדינן לה [ד] דאי אמרה האי עבידתא לא מזיגא למעבדה לא כייפינן לה ורש"י פירש ואם לא נתקררה רוחה בלא שחרור משחררין לה וכן מסתבר שהדבר ידוע שקורת רוח של השפחה הוא השחרור והדעתא דהכי נח ומיהו לא סילק מעליה שעבוד [ה] אלא תלה הדבר ד בה לפיכך צריכה גם חירות אבל ההיא דרב דימי פשיטא הוא דכיון דאמר משום ר' יוחנן דכופין את היורשין וכותבין לה גט שחרור אלמא דס"ל דאל ישתעבדו לא משמע לשון הפקעת ממונו דא"כ לא נשאר עליה רק איסורא [ו] ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר לעיל דהיכא דפקעה מיניה ממונא בחיי האדון [ז] מיתת האדון מפקעת האיסור מעליו אלא ודאי לאו לשון הפקעת ממון הוא אלא שלא ישעבדוה במלאכות כבדות וא"כ אמאי כופין [ח] הלכך [ט] ממה נפשך פשיטא היא אם אין בו הפקעת ממון אין כופין את היורשין ואם אמר בלשון שחרור פקע מיניה ממון ומיתת האדון (א) מפקיע האיסור אליבא דר' יוחנן: **כט אמר** אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מוריש וליתא לדאמימר דההיא דסקרהא דעבדי דאודבן לעובדי כוכבים כלו מרזותא בתרתי דידהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו הדורו אבני מרזותא קמאי ונכתבו לכו גיטא דחירותא אמרו ליה ה לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי ס"ל אמרו ליה דרב דימי פשיטא היא אמר להו [י] מאי פשיטא דלא אמרה בלשון שחרור אבל אמרה בלשון שחרור ה"נ והלכתא כרבינא והקשה ר"י למה להו גיטא דחירותא תיפוק ליה דמיתת האדון מוציאתו לחירות כיון דלא נשאר עליהן רק איסור דהכי שמעינן לעיל (דף לט) אליבא דר"י דאמר המפקיר עבדו יוצא לחירות וצריך גם שיחרור ופריך עלה מגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו וכו' וכי מי כתב גם שחרור לאלו ושני רב נחמן אליבא דר' יוחנן לעבדו כאשתו ומשלחים העבדים בלא גט דלא נשאר עליהן רק איסור ומיתת האדון מפקעת האיסור ופריך אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי

פירוש

חדושי מהרש"ל

(א) זה פירש למיתה פי' זה הגר זה פי' לחיים מר זוטרא פי' חכה נפסק קודם ביאה כבאתו של זה: (ג) מ"ט גופיה לא קדיש פי' אינו ראוי לא לקדשי מזבח ולא לקדשי בדק הבית. (ג) אבל ודאי אנו אזלינן בתר אומדנא דדעתא וכפור אבן עזר משמע להדיא דאמרי' גבא בפניו אזלינן בתר אומדנא וקידושי קידושין היכא דלא אית' כו' ע"ש · (ד) אמרו לפניו ר' אמי ור' אסי אי אתה מודה שבניה עבדים פי' שהרי אציבן לא טוב אלא שלא ישתעבדו בה אבל לא נוה לעשות בנה חורין · (ה) כופין את היורשין לעשות לה קורת רוח. פי' היכא שהיא אומרת אין לי קורת רוח אלא בשיחרור וק"ל ·

הגהות הב"ח

א ורב יוסף אמר רב המפקיר וכו' וכן מוכח בא דקאמר · ב א"ר זירא א"ר חנינא א"ר אסי אמר רבי עבד שנשא · ג ר' אמי ור' אסי רבי אי אתה מודה: ד נ"ב כ"כ לשון רש"י לא מנע כח היורשין מפסה אלא כאן עלה · ה א"ל רבנן לרבינא:

קרבן נתנאל

אשה פ"ש [ז] **ואיכא** דאמרי קטן הוה וכאבא שאול. עיין בקידושין פ"ק סי' ל"ט: [ח] **והלכתא** כר"ע הלכך פסק רב יהודה כוותיה. הלשון מגומגם ובהרי"ף הגירסא נכונה וק"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו הלכך הלכה כרב יהודה דקאי כוותיה שלא תאמר דהלכה כר"א שמשחרר עבדו והשלימו לעשרה. אלא אמרינן דר"א נמי ס"ל כרב יהודה דהלכתא כר"ע אלא מצוה שאני · [ט] **רבינא** אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא פי' דכייפינן ליה למרה ודברי הש"ך בסי' רס"ז ס"ק ק' נעלם ממני שאמר שרבינא לא קאי אלא שאם רוצה לשחררה ולא לכופו דהא אאביי קאי [י] **וכן** לדבר מצוה מותר.

תפארת שמואל

(א) מפקיע האיסור אליבא דר' יוחנן וכו'. ולפ"ז הוכל לומר דלף אל ישתעבדו בה יוצא לחירות והילדים כלל דהא אמרינן לעיל אי אתה מודה שבניה עבדים והאי ליכא מחמת שכן סלאמת שבניה עבדים וכיון קשיא שאפילו היא ע"מה לא הפקיע ממונה ממון אלא ש"זה לבניו שלא ישתעבדו בה אבל לעולם היא כשפחה שהיא והילדים לבנים ה"ל שיאמר הכי אם בת חורין לר' יוחנן אפילו גם שחרור א"כ דמיתת האדון מפקיע האיסור אבל היכא שאמר לבניו שהם ישבו בה חורין פשיטא שצריכה גם שחרור אף לר' יוחנן וק"ל.

[illegible]

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

חדושי מהרש"א

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

ותגו בה מנהג הפקר: [דף מב ע"ב] ודווקא היכא דלא מיכליא קרנא כגון שהכהו אדם על ידו ולמטה יוסיפו לחזור אבל אי מיכליא קרנא חולקין: [ו] איבעיא להו משועבד גם שחציו יש לו קנס או אין לו קנס כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו אמר רחמנא והאי לאו אדון הוא או דלמא כיון דמשועבד גם שחציו אדון קרינא ביה ולא איפשיטא הלכך קנס אין לו וגם כופר אין לו (א) שהיורשין לו יורשין. איבעיא להו עבד שחבלו רבו לקנס מהו או אינו משלם ולא איפשטא: [דף מג ע"א] איבעיא להו מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין מהו ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואי אמרת לית ליה קידושין יורשין מנא ליה *מע"ג דירושה אינה תלויה בקידושין דהא בנו מן השפחה יורשו כדאמר (כתובות דף יג:) גבי עשרה יוחסים אחד מהם ובעל הוולד שותק שמתרקין אותו מנכסי אביו משום דלא ידעינן אבוה מנו ואפי' בנו ממזר מן הערוה דלא תפסי בה קידושין תנן בפ"ב דיבמות (דף כב) דבנו הוא לכל דבר הכא נמי ספי דהאי לאו בר קידושין הוא אין בנו מתייחס אחריו אפילו אחד נב יחידה שבו כיון דהאי לי חירות לאו בר קידושין הוא בשום מקום והוי ליה כעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דלא תפסי בה קידושין ואין הבן מתייחס אחריו ולא דמי לערוות דהתם לא תפסי בה קידושין תפסי ליה קידושין באחריתא והוי לה רבא ראוי ליטול ויתן לו [ז] ולא איפשטא בעיא [ח] ואם קידש אשה חולין לאחרת · דרש רבה בר רב הונא גבה שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין אמר ליה רב חסדא מי דמי התם שייר בקנייתו הכא לא שייר בקנייתו הדר אוקי רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש לע"ם שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת אבל הגיע שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קידושיה קידושין מ"ט התם שייר בקנייתו הכא לא שייר בקנייתו: אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין [ס] והלכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא [ע] דסוגיא דמתניתין כוותייהו והא דקידושיה קידושין לאו לחייבי מיתה יצא עליה אלא אשם וכן מוכח מדיוקא ואם א נסתפק לומר מיזו היא שפחה חרופה זו שחציה שפחה וחציה בת חורין המאורסה לעבד עברי כליתר תלמוד תפסי בה קידושין והייט דווקא להתחייב באשם וכן פירש רש"י בפשוט גמרי קידושי ראשון ומעיקרא היה חייב עליה אשם והשתא אוי במיתה כדקאמר בתר הכי לא יומתו כי לא חופשה הא חופשה יומתו היינו לי למ"ד אין קידושיה קידושין שיכי מצי למימר דהיין חייבין עליה אשם [פ] ואפי' אי מוקי קרא בשפחה כנענית המיוחדת לעבד עברי וכי נסבין שחציה בת חורין גריעה טפי [צ] וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב (ב) דהיכא דקנייא [ק] דלתק דאמר אין קידושיה קידושין תלי מגרש לה בלא גט [ר] ומותרת לאחר: א"ר חסדא חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת לגו [דף מג ע"ב] ואין לו קורא בה לפת בני מתים ממה נפשך אי קידושי דראובן קידושין דגמרי כשנשתחררה קדושי דשמעון לאו קידושין ואי קדושין דשמעון קדושי דראובן לאו קדושין סברי פקעו כשנשתחררה איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא אמר פקעי קידושי ראשון רב נחמן אמר גמרי קדושי ראשון ולא איפסיק הלכתא כמאן וכן רב חסדא מספקא ליה הלכך צריכה גט משניהם ואם רצו אחד מגרש ואחד מקיים ואם מתו אח של כא' חולץ [ש] ואח של השני או חולץ או מייבם א"ר חמא בר רב קטינא אמר רב יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשה אותה בת חורין כמאן כר' יוחנן בן ברוקה דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אמר רב נחמן בר רב יצחק לא יתבם מנהג הפקר נהגו בה:

לח **מתני'** המוכר עבדו לעובדי כוכבים או לחוצה לארץ יצא לחירות:

גמ' ת"ר המוכר עבדו לעובדי כוכבים [ת] יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון ת"ר לוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נימוסו יצא לחירות מאי נימוסו זמן כולם לא יפדו לזמן פלוני שיהא חלוט לו ומסרו לאחר לרשות העובד כוכבים ומצ"מ שיכול לפדותו עד זמן פלוני כיון שגלגל בתקנה והכניס לרשות העובד כוכבים וגם קבע לו זמן כשהגיעו יצא לחירות מיד וכן כתי אם לא הכניסו לרשות העובד כוכבים [א] ולוה ע"מ לתפסם כשיגיע הזמן יצא לחירות אע"פ שלא משכו עדיין [דף מד ע"א] ת"ר גבאי כתובו או טלקוסקייקון לא יצא לחירות אמר רב המוכר עבדו לאפרנא עובד כוכבים יצא לחירות פירש רש"י עובד כוכבים אגם שהטיל עליו וגבאו לו בדמי אנפרותי *ולישנא דמוכר לא משמע הכי ונראה דאפרנא היינו כשעבדי המלך היו צריכין בהמות לעבודת המלך לוקחין בהמות בחזקה ישראל ונותנין הדמים לבעלים ופעמים אחר שהשלימו עבודת המלך מחזירין הבהמות ונוטלין הדמים לכך בעי לאתויי למכרו לשלשים יום. מאי הוה ליה למיעבד איבעי ליה לפייסם ולא פייס [ב] ג ובקל היה יכול לפייסם כיון שנותנין דמים וגם ימלאו במקום אחר בעי רבי ירמיה מכרו לשלשים יום מהו חוץ ממלאכתו מהו חוץ מן התלות מהו חוץ משבתות וימים טובים מהו לגר תושב לכותי לישראל מומר מהו פשוט מיהא חדא גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים [ג] (ג) כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל [ד] וכיון דלא אפשטא לא יצא לחירות:

לט **בעו** מיניה מרבי אמי עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להצילו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מהו שיטול דמיו הא שתא דאלא רבי אמי מיני אמי בר נתן תלא הוראה לכל ישראל העבד שהפיל עצמו לגייסות [ה] ואין רבו יכול להצילו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול דמיו וכותב ומעלה בערכאות מפני שהוא כמציל מידם ידאה הגולה שאלה א בבא"ד על מעשה שאירע [ו] והוא הדין אם לא הפיל עצמו לגייסות אלא ששבוהו דכיון דאינו יכול להציל מידם בשום ענין למה לא יטול דמיהם **א"ר** יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבי' קונסין אותו עד עשרה בדמים לפדותו מן העובד כוכבים:

מא (ד) **אמר** ר"ל המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים [א] קונסין אותו [ב] עד מאה בדמיו משום דמכירת בהמה שכיחא טפי ממכירת עבד לאתמור בה רבנן טפי כתב רב אלפס ותיק ליה לגאון דקאמר [ג] דלא מגבינן האי קנסא אלא בא"י אבל בח"ל לא דלא מגבינן קנסא בבבל ותמהני על דברי הגאון דמה ענין זה לקנסא דאין גובין בבבל היינו קנסות שחייבה תורה ואין גובין אותם בבבל משום דבעינן מומחין ואין סמיכה בבבל אבל הם החכמים תקנו קנסות נעשות סייג לתורה [ד] למה לא יגבו אותם בבבל · בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא מכר עבדו ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ופשיט ליה [דף מד ע"ב] לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן · או לחוצה לארץ יצא לחירות ת"ר המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות [ה] וצריך גט שחרור מרבו שני דרגיה

חדושי מהרש"א

(א) אחר כ"ש לקנס המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קנסי' אותו עד מאה בדמיו אע"פ שבגמרא יותר בלשון דחוי כי בתלמוד נגי למיפסס תרים לקנס דלאו דווקא עשרה קאמר גבי עבד דהא הכא גבי בהמה מאה קאמר ויחי דלמא שלא כהמס מ"מ פסק הרי"ף והרא"ש כאן דחי כי היכא דלאו דברי רבינו ז"ל ודו"ק:

הגהות הב"ח

א מדקאמר ואם לאתך אדם נומר וכו' ב בתקנת חכמים: ג ולא פייס דבקל היה יכול

תפארת שמואל

(א) שהיורשין לו יורשין וכו'. פירוש אפילו איפשטא מ"מ אין לו כופר דהא אין לו יורשים אלא אחי בר חורין הא' שבנין היה לו ניטול חצי כופר אלא לו יורשים אבל אין לעבד וכ"מ אי תסס לא מספקינן מיניה יהש"ס כתב כופר אין לו דאפילו הכופה לא יחר ... ספיקא דדינא לא מהני ספיקי כדאיתא בס"ג דכ"ק ... והמיירשים יורשים ... בחמות שני שתיקן מ"ע ודו"ק (ב) **דאיבא** בייהו דלא"ר וכו' ולאו אומר נחולו יפה כתב אבל אי איכא גייום וכספוסה ולאו חצי שפחה ליכא אשה אלא היכא שאיחודה לו כבר אבל ור שבא נחלת קידושין וסבר שיש ליה לקדשה ואי הוי ידע דלא חלו קידושין לא הוי מיחדה לו ויחשוב אי אית לן למימר דליה כאן אשם וק"ל (ג) כותי וישראל מומר וכו' ויש מ נראה דכותי הוא כעובד כוכבים דהא איתא בר"ק דחולין לא זו מאם שם שמשאום עובדי כוכבים גמורים והמחבר הביאו לעיל בש"ך (דף נ"ח) וכ"כ הר"ן ומש"ה מיושב מ"ש הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים שכותי יצא לחירות והגיר ישראל מומר ונספק ומ"ש הרמב"ם שאם הפס העבד בכדי דמיו יותר שאין מוציאין מידו יותר ד אחר נספק הרימב לא ם ל הכי אלא כל ספק אם הפס מוציאין אותו מידי ועיין יש"ש פרק החובל הכרעה בין חיוב לבזיקא

קרבן נתנאל

תמון הכלוי לחלק ולוית לחלק כדאמר בפירובין דף י' אחסטר ופ"ש [ו] **איבעיא** להו משועבד גם שחרור יש לו קנס או אין לו כו' ות בגיה להו עבד שחבלו רבו לקנס והקשר בפ' ספתית שחולה נפ"ק דקידושין ותימה למה כתב רבינו הך איבעיות דהא גבי קנס מותחין בפיגו ובזמן הזה ליכא ברינן ותה שתיק הכללין דבקנסא קי"ל אי תפיס לא מפקינן והרא"ש רבינו גפ"ק דב"ק סי' ג' איט מפסיק דהא רבי' בפ' כילד הרגל סי' ב' כתב דגבי כפיקא דדינא לא מהני תפיסה מ"מ ובתרווייהו פסק כאן ולא איפשיטא פ"ל ונק"מ דדעת רבינו לפסק להוכות דאיבעיא ולא איפשיטא הוא ותפיסה לא מהני ביה ואחר בותבי זאת נתיתי בי"ש פ' שני כימן ה' שמחלק היכא דרב אמי קנס שאיבעיא בתיקו הו לא מהני תפיסה אבל בעיא דלא איפשט מה מהני תפיסה ויכול לומר קים לי כדעת המחייב ע"ש באריכות ואח"כ כלאחיה לק"מ [ז] ולא איפשיטא בעיא יש לחדוה דהא פ"ב ג"ל דקדושין קידושין דהא אחרינן בפרק החובל דף ת"ה וכ"פ רבינו שם ס"ם ל' דחי שחציו עבד וחציו ב"ח שבא על א"א והוייר מתט אותו ולד אין לו תקנה בבת ישראל דלא תירות שבו יהמתע בה"ח אבל עבד גמור שבא על א"א הולד כשר דילפינן ממזר מחמת אב מה אמת אב לגלידיה לא תפסי בה קידושין להחריטי תפסי בה קידושין לאפוקי עבד דלא תפסי ביה קידושי, כלל ואי אמרת דמי שחציו עבד וחציו ב"ח אין קידושיו קידושין אפילו כשבא על א"א אין הולד ממזר וי"ל דרינו ס"ל דאיתו וכד אין לו תקנה בבר ישראל דהאיבעיא לא איפשטא ושמא קידושיו קידושין ואחזינן לחומרא וי"א הוי אלא ספק ממזר ובפי' חידושי רשב"א ולפ"ה נ"ל דלא כפירש"י אין לו תקנה בבת ישראל ת"א אפי' בשפחה נמי אסור לו דשמא לאו אין קידושין והרי לאו מרזר הוא ואסור בשפחה ופ"ה יהאלג זו מיושב דברי הרמב"ם בפ"ב מהל' איסורי ביאה שפסק בפשוט דאינו אסור אלא בשפחה תמצא בזה פסק בפ"ד מהלכות איסורי ביאה שחציו עבד וחציו ב"ח אם קידש בת ישראל הרי זו ספק מקודשת ודעת כל' פ"ב ר' פ"ק כ"ח שנתקדשה בזה על הרמב"ם לתה אקור בשפחה יצא תמזר מותר בשפחה גם מהרש"ל בפרק האומר סי' ל"ב כתב בו הרמ"ם בפ"ם כוח ונראה ולרש"י ז"ל דס"ל דרבא דהוי קמ מדמי ליה לאו ניטול ויתן לו וקידושיו קידושין יתא עבד שבא על א"א אותו ולד ממזר גמור הוא ולפיכך אין לו תקנה בבת ישראל אבל יוצא שפחה לתקנת הולד [ח] **ואם** קידש אשה חולין לאחרת שלם בה אחר וקדשה לגא מעגם ירואה ותפ"ם לא מ פשטא בעיין דמי שחציו עבד וחציו ב"ח וקדש בת חורין משום דאיכא מימר דבתר הכא לישראל אחר דלאו בת מיוחסת היא דרין [ט] **דסוגיא** דמתניתין כוותייהו דרב חמא וכו' עיין ס"ע דתפס בה קידושין [י] **ואפי'** אי מוקי קרא בשפחה כנענית המיוחדת לע"ע וכי נסביל שחציה בת חורין גריעה טפי וכבר הכהוזי דמדפליגי בנשתחררה אי פקעי אי גמרי קידושי ותפסי מכלל דס"ל מיהת דתפסי בה קידושין ספחה בגיותה רוכה נייסב דחייני חצי דשפחה יצא חפש אגא היכא שנתייחדה לו כבר אבל זה שבא בתורת קידושין קידושין תבל מיוחדת ליחוד בגו מה לאו כנוס הוא ותדע מדאמרי' בסמוך לעגה דכי נסי ישמעאל דאמר תאורסה לעיל, כתן אשה מ"ב יאמר אותר כן גרס יו ס"א זה דבר הרשב"א בחידושיו שכתב מיוחדת בקידושין אבל מיוחדת כ"ע דהי חוכפר יותת אלא זה אית לן לדייני שחרר והקדשה לאחר שחופשה. ואי מיוחדת בלא קידושין קאמר קף כשפשה בה לאחר שחרור תעשה זה כלומר יחוד בפלגא מי יומתו וקרא ה"ק לא יומתו תשי מ פמפבר זו פמפבה ב. ה ב גם יבא אלא קייס שחופשה לא מעשה לאחר שתופשה יומתו א"ו כדתמרן ע"כ ויי ק"ק מיהת מידי יקת כאתרים בכריתות דף י"א בשפחה כנענית המאורסה לעבד כנעני אבל יקנת פרטים שפחה לסורר ש"י אי קידושי קידושי דס"ה אין חייב עליה אשם [כ] **והרמ"ה** ז"ל כתב דהיכא בייירו תב חסם אי כ אפיט גמ"ד אין קדושין קידושין והריה י על בני בדויי כדור רבינו והרמ"ה דבכ"י בכריתות בירק עשית זו דמ"ד אין קידושין קדושין מוקי לה קרא דאייכי בחצי שפחה וחצי ב"ח במאורסה יכ"ע דוקא דהא כפשט לה קדושין שרי רבו דוסרה לו בבל כריתי ת"ב ושכתב אחר שמקדשה יצא עליה אינו באשם דהוי כמו חצי אשה באינה מקודשת והא דפרש"י במתניתין לע"ע לאו דוקא ה"ה ל שראל אחר פירוש זה קרי נמ"ד דס"ל דהקדושים קדושי שמיבה דורה בת י ספח, דיתכב שייך בקנינה. ומ"מ נ"ל כפרש"י בכריתות דהא התם פריך לר' ישמעאל מאורסה לע"ע מנ"ל ולא פריך הכי לר"ע ע"ש כפרש"י אבל גמ"ד קידושיה קידושין נמי כתב מ דעול אי"ה סי' מ"ד וה"ח הרא"ש ז"ל אמר דהוי קידושין גמורים וצריכה גט וקשה הב"ח דתמתע דוקא לעני, דצריכה גט והא ליתא דהגא הרא"ש כתב דהגאבתא כרב חסדא ורבא גר רב הונא דקדושיה קידושין נמורים מן התורה וכמו שפירשו תוספות וא"כ ודאי אם מת יודם שחרר אחיו מייבם אשר זו אם היה הוא ג"כ ע"ש (ר"ל אבל אדון זה) ופוסל לכהן ... דעת ב חס לא היה קדושין גמורים מן התורה לא היה פוסל. ובו"ב נדחוקים ולא תוכל לירד לסוף דעתו כי היקשה כתשובה אי אפשר להתגלה בכה"ג שכפיו בזמן הזה דאין פ"ע נוהג וקושיה שייך דנעיין חיה יכה פוסל אחר נבית זה הוגי דאפילו לא' ד קדושיה קידושין אינה פוסלת אחר גרות. כיון דהאין זקוקה לו כשאר נשים דהיא חייב מיתה עליה וכ"כ ח ת ובר"ם פ"פ · [ל] **ומותרת** לאחר כפי לשון ותפס בכונותו אם מת בלא בנים שאין זקוקה לחליצה. [מ] **ואח** של השני אי חולץ או מייבם אבל בריפא יבומי לא דרוש סגב ביבמה בעוק [נ] **יצא** לחירות אם גלח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד נפדוהו פי' כפ"ח · [ס] **ובקל** היה יכול לפייסם פי' בנתינת כל שהוא ב"י · מסעם כיון שנותנים דמים . אבל הכם שהטיל. פיוס וכתב כי לא יצא לחירות דתה הוי ליה למיעבד ונסבוך פי' כפרש"י · [ע] **כותי** וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל מה שכלל רבינו כותי עם לאו בדקדוק דס"ה לא איבעית לי וגבירות מגת בזמנם שהיו מותוקים כישראל קנא אבל האידנא דעשאום כעובדי כוכבים גמורים לכל דבריהם כדאיתא בריש חולין דף ו' היוכר לכותי דינו ודאי כמוכר לעובד כוכבים וכ"כ הר"ן וכ מ הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים ב"י ונסיבתו פריפא ליר הי"ל לתקמויי דידיה אדידיה דנפ"ק סי' ם מביא רבינו דכותי הוי הוא כעובד כוכבים לענין יין נסך ונספג ישות וילף מיניה כ"ב לענין עדות דיני כעובדי כוכבים ונצי הקשה הר"א דיני ר' אמי ור' אבהו עשאום כעובדי כוכבים גמורים א"כ מאי קא מבעיא ליה לר' ירמיה שהיה ר' ירמיה מתאמוראים אחרונים בימי ר' זירא ונולה לאבא דלפ ין קסם הוא כשתא דיים ודיוק כאלכתא כ"א סבירא ולבי ל מתי לי דרבינו ס"ל כפרש"י בחולין גזר אינהו ולא קבעו תלייהו אלא היה אף גזירת ר' אמי ור' אבי אלא מחמת דמיפוגתא שקלקלו מעשיהם וביותי ר' ר"י לא קבעו תהם ההם נאותו זמן נפרוק דיהם אלא בימי ר' אמי ורבי אסי היה מפסר לכם גבירות דיהם וקבעו גזרתם וע"כ חידושי כש"א . ומפתה נרקו דבני דבינו דז"ל כתר מעמת המוכר עבדו לעובד כוכבים דקנ.בין אותו משום דרפקיעו מן המצות והכותים רוגם לא קלקלו מפסיקים ולאו מפקיעו מן המצות ואפרי לה כעובדי כוכבים ס"ל ד"א פלוג רבנן בגזרתם אבל הרמב"ם והר"ן פ"ע בפי' הרמב"ן בניתי ר' אמי ור' אסי רובם קלקלו מפסיקים א"כ כותי נמי מפקיעו מן המצות [פ] **וכיון** דלא איפשטא לא יצא לחירות . וקשה נפי ת"ס היס"ם ב"ק פ' שני סי' כ' שמחלק היכא דרב אמי קנס דאיבעיא בתיקו הו לא מהני תפיסה אבל בגביה ד"א איפשטא מהני תפיסה ויכול לומר קים לי כדעת המחייב והעבד מוחזק בגופו א"כ כגברת מן העובד כוכבים אין לי להשתעבד מפני הספק וי"ל דסבירת לא מחקנו תיקון הלא המצות [צ] **ואין** רבו יכול להצילו ולפון הטוד ואין רבו יכול לפדותו תמפמ דים חיוב נפדותו ודינו כרמים קנים כתו תפיכה יותר נקי היה יכול לפייסם . וכן פי' הס"ח ס"ק ל' ייותר נראה שאין יכול נפדותו היינו שאין יכול להוציאו מבית השביה שאין פדיה שלו [ק] **והה"ד** אם לא הפיל עצמו לגייסות אלא ששבוהו . וכן תוכח יקנת יהם"כ אמאי דחי כגמ' בלשון ודלמא ה"מ בית הח ע"כ נ"ל דניה שלאי דבית הוי כתו נשבה בעבד . [ר] **קונסין** אותו עד מאה בדמיו פי' עד דפריך . והם ניתו לו נפדותו בפחות הפוסק ליה . ועיין בספר הליכות עולם דף כ"ד וח"ל דרך הגמרא לומר חשבון מופלג ולאו דוקא הי"נ נותנה בעלמא וה"מ תמאה ולהעלה ותיזה בכלל אבל ממאה ולמטה דוקא הוא גרחה כיון היכא דהוה מנחת נגא מפקא תבי נדבר מים נו ספס לא כייל נקאי כללא כמו הכא במכירת בהתר דיקנסין אותו לפדותה משום יקנם ספיה מלתא דשכיחא . וכזה נסתלק מה שמסתפק בזה הא"ש הלגני הכם יב ן במוסה ס"ם [ש] **עד** מאה בדמיו הרי"ף ורבינו פסקו כליפנא בתרא . אבל הרמב"ם בפרק שם"ה מהלכות בכות פסק עד עשרה בדמיו וכתב הב"י בפוות טוסק כתרווייהו ליסני לקולא ס"ם [ת] **דלא** מגבינן האי קנסא אבל בתר קישות שתקנו חכמים לעשות סייג לתורה מודה הרי"ף דגבין אפי' בזמן הזה בכן כתב הרי"ף להדיא בפרק הגוזל קמא סי' ס ס ובמרדכי בפ' זה הגיה בשם רבינו ברוך דהא דאין דנין קנסות בבבל היינו קנסות הכתובים בתורה כגון אונס ומפתה ותוציא ש"ר ודומיהן אבל מה שבתו נקנס ר' יצחק בגו, פ"י שקנה קנסין בב"ע כדאמר פ' האשה ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין ונפ' הגוזל האי נוגנא פתיקא ובפיגה למקנסיה צ"ם דפתו סה בר' ברוך חולק על הרי"ף ולא עיין בפ' הגוזל דבהגי מילי הרי"ף מודה ודייק הכא כאי קנסא לא מגבינן קנס גדול לקנוס עד עשרה אלא מאה בדמיו אין להם כח לענוש קנס זה בבבל . ודווקא גדול הדור כגון רב נחמן דתנא דבי נשיאה הוי ופסקה ע"ש הגהות . או שוני המיר שהתמום רבים עליהם אבל דייני דבבלאה לא . כ"כ רבינו בפ' הגזל סי' ס' . ומסקי אבל בפוסקים האשונים שהדיינים לא נוכחו מזה כלום בקי' כפ"ת . [ה] **וצריך** גט שחרור מרבו שני . ואפי' אם עדיין לא נתן הדמים אלא קנאו במשיכה

רבו שני ולא הדרי זביני ולבד אם דעיו דקיסינן לנוקח משום דאיכא איסורא גביה ולף א אם אמר אני רוצה לעלות לארץ אלא אני רוצה להשתעבד בו בארץ לא שבקינן ליה דהיישינן שמא ישדלם בדברים וילך אחריו לחוצה לארץ: מב אמר רבי אבא שנה לי רבי יוחנן עבד שלוה אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם יצא לחירות והני מילי בשדעת רבו לחזור אבל אין דעת רבו לחזור איבד את זכותו: מג [דף מד ע"א] ההוא עבדא דערק מחולה לארץ לארץ ישראל אזל מריה אבתריה אבתריה אתא לקמיה דר' אמי אמר ליה נכתוב לך שטרא אדמיה וכתיב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקענא ליה מינך מדרבי אחאי בר יאשיה דאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו [ו] בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר ומיירי בשלא מלה בארץ ישראל אי שיתנה לקנותו דאילו תוך מי שרוצה לקנותו למה מקיקם לשחררו נהי שדינו חכמים שאין להסגירו לאדוניו להוליאו לח"ל מיהא לא יצא לחירות במה שברח לארץ ישראל הלכך אם יוכל לתוכרו ימכרנו ואם לא ימכור העבד שטר לאדון בכדי דמיו וישחררנו(א) אבל אם ירצה להשתעבד בו בארץ ישראל לא שבקינן ליה שמא ישדלנו בדברים וילך אחריו והני אתרי' [ז] בפרק בתרא דכתובות (דף קי) שיכול למוכרו לישראל אחר: מד מתני' אין פודין את השבויים יותר על דמיהן מפני תיקון העולם ואין מבריחין את השבויים מפני תיקון העולם[א] רבן גמליאל אומר מפני תקנת השבויים אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות יותר על דמיהן מפני תיקון העול'. גמ' איבעיא להו מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא או משום דלא ליגרו בהו את שתא דלוי בר דרגא פרק לברתיה בתריסר אלפי דינרי אמר אביי מאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד[ח] ולא איפשיטא והא דהגיה בכתובות בפ' נערה(ד' כב) בשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה משום דאשתו חשיבא כגופו יותר מבתו ועל ע"וו לא התקין רבנן שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו וכן תלמיד חכם שנשבה כהא לא תקון כדאמרי' בפ' הניזקין (דף נח) דרבי יהושע פדה תינוק שבוי בדמים מרובים לפי שראהו חריף ומפולפל ואמר שיהא אדם גדול וכל שכן מי שהוא כבר אדם גדול: מה [דף מד ע"ב] אין לוקחין ספרים ס' א"ר נחמן נקטינן ספר תורה שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נתל"א ביד מין יגנז (ג) ביד עובד כוכבים אמרי לה קורין בו [ט] ואמרי לה יגנז חיישינן שמא עובד כוכבים כתבו [י] ותני רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא [כ] ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין ומסור ומומר ועובד כוכבים ועבד אשה וקטן וכותי וישראל מומר פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה וזה דהגיה לוקחין ספרים מן העובדי כוכבים בכל מקום ובלבד שכתובין כהלכתן ומעשה בעובד כוכבים אחד שהיה כותב ספרים בצידון והתיר רשב"ג ליקח ממנו [ל] מוקמינן לה בגר שחזר לסורו מפני יראה. מו מהך ברייתא דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה הוא אומר ר"ת דאין אשה עושה ציצית ואגדת לולב דמיפסלי בעשייתה כיון דלא מיפקדא "ונראה מדפסלינן כרים ההכלת (דף מב) ציצית בעובד כוכבים משום דדרשינן בני ישראל ועשו להם ציצית ולא עובדי כוכבים ש"מ דאשה כשרה ואמרי' נמי בפ"ק דסוכה (דף ח) סוכת נכ"ך כשירה ואמרי' בפרק המוכר את הספינה (דף עד) דנפקא בת קלא ואמר ליה מאי עבידתייא בהדי קרטליתא דביתהו דרבי חנינא בן דוסא הוא דעבידה[מ] ואתרי בה תכילתא לצייקי לעלמא והאי דדוקא ס"ת הוא [נ] דילפינן מתפלין ומזוזה [ס] דכתיבה מכתיבה ילפינן אבל בשאר מצות לא. הנך דמלין בדמיהן עד כדי ד' סרפעיקן מאי טרפעיקין אמר רב ששת אסתירא "והתפלין קאי דאסתירא דבר מיעט הוא לעילוי ספר וכן בספר לפי עילוי זה יכול לעלות כאן וס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים חייבין לצבור לקנותו בכדי דמיו אף לינגז מדייקינן יותר על דמיהן יאה דאין לוקחין אתם בכדי דמיהן לוקחין ש"מ ס"ת שכתבו עובד כוכבים קורין בו ויתשני דלאת לינגז אלמא דצריך ליקח אותו בכדי דמיו לינגז: מז מתני' המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאין צריך חקירת חכם יחזיר א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי מעשה בצידן בא' שאמר ג קונם שאני מגרשך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם: גמ' אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן והוא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך [דף מה ע"א] ומשום נדר אני מוציאך קא סבר טעמא מאי משום קלקלא אי אמר הכי מלי מקלקל לה ואי לאו לא מלי מקלקל לה כדתניא א"ר מאיר מפני מה אמרו המוציא אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שהלך ונשאת לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אלו הייתי יודע שכן הוא אפי' היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר (א) וכן הלכתא כלישנא קמא [ע] כטעם דסיפא דמייתי דהוי מטעם קלקולא וכן בפרק הבא על יבמתו (דף סה) גבי כפתה לרביעי ויזו לה כמים חיים תגמרה לקלקולא והא דאמרו רבנן לא יחזיר אם יחזיר אין שולין הגרסינן בפ"ב דיבמות (דף כה) בלא רבה בריה דרב הונא לרבא בריה דרב נחמן ילמדנו רבינו כגון מהו שיוליא אמר ליה תניתוה הטעון על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוליא והכיקנא ולא היא התם אלומיה תלמיה לקליה הכא מתרי קים ליה בקלא דליתיה: מח נדר שידעו בה רבים וכמה רבים רב נחמן אמר שלשה ימים שנים רבים שלשה "ים רוליס לומר דגבל דעת רבים לא בעי אלא שנים כדאמרינן בפרק שבועת הדיינין (דף לט)[ג] שאמר להם משה לישראל הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ופירש רש"י התם דהיינו על דעת רבים ולפי טעם זה אין היתר לנדרית ששוין על דעת המקום ועל דעת הקהל ונראה דלא אמר משה כן אלא כדי שלא יערימו כדאמר נדרים (דף כה) גבי שבועות ביה דין משום יקיא דרבא (שבועות כדי לט.) ונראה דפאות מג' לא תיקרי רבים כי הכא. מט מעשה בצידן וכו' מאי קתני דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני כד"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן וכו'. [דף מה ע"ב] מאי קונם אמר רב הונא כאומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך מפני תיקון העולם מאי מפני תיקון העולם איכא אמר רב ששת אריסא ורבינא אמר נעולם אסיפה והכי קאמר אין כזו מפני תיקון העולם: נ מתני' המוציא את אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נשאת לאחר והיו לו בנים הימנה והיא תובעת את כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה [פ] שתיקותיך יפה לך מדיבוריך ואת דלאתרי רבנן יחזיר שוקי ליה רבא בדלא כפליה לנהליה הלכך אפילו לגו ליכה (ב) [צ] ורישא בדכפליה לנהליה. נ המוכר את עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהם. המוכר שדהו לעובד כוכבים לוקח ומביא ממנו בכורים מפני תיקון העולם גמ' אמר רב אסי והוא שמכר ושנה ושילש ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דרבי אמי א אמר [דף מו ע"א] תנן המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתה אביהם משום קלקולא כ"ש הכא דאיכא קטלא אמרו ליה רבנן לרבי אמי האי ישראל מומר הוא דהא חזו ליה דקא אכיל נבלות אמר להו אימר להיתאבון הוא דאכיל והא זימנין דאיכא איסורא והתירא קמיה ושביק היתירא ואכיל איסורא א"ל זיל לא שבקו לי דאיפרוקינך. הדרן עלך השולח

פרק חמישי

א [דף מח ע"ב] הניזקין שמין להם בעידית ובע"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית רבי מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית: גמ' [ד' מט ע"ב][א] תניא אמר רבי[ג] שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם מפני מה אני גוזל וחומס ולמחר בית דין יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי ואומרין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרה תורה הניזקין שמין להם בעידית [ב] ומפני מה אמרה תורה ב"ח בבינונית ד שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלוה כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו ב"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין [ג] כתובת אשה בזיבורית ביותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ב [דף נ ע"א] אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתומין אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית א] ואע"ג דקי"ל [פ' גט פשוט סי' ת"ס] שעבודא דאורייתא וכל תנאי שבממון קיים וא"כ למה הפקיעו חכמים זכות המלוה וי"ל [ד] דלא פלוג רבנן ביתמי והשוו דיניהם בכל מקום לגבות מהן מן הזיבורית ורבא פליג עליה וכיון דרב נחמן ומר זוטרא בריה ואביי קיימי בחדא שיטתא הוה ליה רבא יחיד לגבייהו ועוד דסריך לרבא ואף ע"ג דשני סוגיא ח לא סמכינן אשינויי דחיקי ועוד שיטייא דשני הא דאברם חוזאה כר' ישמעאל לאו אליבא דהלכתא הוא [ה] דקיימא לן

הגהות הב"ח

א אם אמר אני רוצה כו' [illegible] ב בצידן כאחד שאמר לאשתו קונם ג יקמיה דר' אמי אמר ליה פירוש אמר יאו כשוכר ד בכיפורית כיי שלא יראה ה דהני כולהו קשיין לא שבקינן

חדושי מהרש"ל

(א) אבל אם ירצה להשתעבד בו בא"י לא שבקינן ליה כו' ואני אומר שאין זה אלא דברי נגיעות ודבק לו סברא זאת והדרכה כ"ש הוא וכן דעת ר"ן [illegible] (ג) ביד עובד כוכבים אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז כו' [illegible] דקורין בו אבל סתמו פסק דלא קורין בו וכן נראה דעת הרי"ף [illegible]

הגהות הגר"א א] ואע"ג דקי"ל שעבודא דאורייתא וכן דעתו בסוף כ"ג ובחידושי הרי"ף [illegible] כאן כתב דקי"ל כו':

הגהות הגרים [א] גמ' איתא רשב"ג [ב] בגמרא איתא [illegible] [ג] ובכתובות שתים כו: [ד] בגמרא איתא אמר ר' שמעון מפני מה.

קרבן נתנאל

או בהכנסה או בחזקה צריך ליתן למוכר תפותיו ולפ"ע שצריך לשחררו סור [ו] בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר ודין זה טבע אפילו בזמן הזה [illegible] ביד עובדי כוכבים [illegible] [ז] בפרק בתרא דכתובות שיכול למוכרו לישראל אחר [illegible] [ח] ולא איפשיטא [illegible] [ט] ואמרי לה יגנז [illegible] [י] ותני רב חיננא [illegible] [כ] ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין [illegible] [ל] מוקמינן לה בגר שחזר לסורו מפני יראה [illegible] [מ] למישדי בה תכלתא [illegible] [נ] דילפינן [illegible] [ס] דכתיבה מכתיבה ילפינן [illegible] [ע] כטעם דסיפא דמייתי [illegible] [פ] שתיקותיך יפה מדיבוריך [illegible] [צ] ורישא בדכפליה לנהליה [illegible]

תפארת שמואל

(א) וכן הלכתא כלישנא קמא כו' וכן פסק הרי"ף [illegible] (ב) ורישא בדכפליה לנהליה וכו' [illegible]

הדרן עלך השולח

פרק ה [א] תניא ר"ש בן אלעזר [illegible] [ב] ומפני מה אמרה תורה ב"ח בבינונית [illegible] [ג] כתובת אשה בזיבורית ביותר כו' [illegible] [ד] דלא פלוג רבנן ביתמי [illegible] [ה] דקיי"ל כרבינא

לן כרבינא דמוקי מתני' כר"מ וכתב הרמב"ן דנראין הדברים א כשכתב לו סתם גובה מן העידית ומן הדין שיגבה בין ממש בין מיורשיו אבל מכיון שתקנו חכמים ליתומים מן הזיבורית אין שוקרין תקנת חכמים בסתם אלא א"כ פירש גבה מן העידית בין ממני בין מיורשי וגמרינן להא מדקייתא לן כאבא שאול בן אימא מרים דאמר (כתובות דף פז) בין מנכסי בין מנכסיא אלין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכשפירש תנן בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה כך פסק רב אלפס זכרונו לברכה בכתובות (פרק הכותב) [ו] אבל רבינו חננאל ור"י ז"ל פסקו הלכה כאבא שאול ואפילו פירש ומיהו הכי מסתבר דהיכא דפירש לא הפקיעו חכמים זכות המלוה [דף נ ע"ב] והלכתא יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית כתב ה"ר יונה ז"ל הני מילי לענין בעל חוב דלא מסיק אדעתיה דמיית ונפלי נכסי קמי יתמי אבל לענין נזקין דדינן מן התורה בעידית [ז] לקטנים עבדינן תקנה ולא לגדולים והדברים של טעם הם: **מתני'** ואין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית· הא דתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים לא שנא מכר ול"ש מתנה דתניא שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה אלא יחלוק הנכסים הן רב הן מועט לט' חלקים ויטול בעל מאתים שני חלקים ובעל שלש מאות שלשה חלקים ובעל ארבע מאה ה ארבע לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה משלן כפי החלוקה יצא גם הפירשון ב כדתנן גבי בכור יצא עליהם שט"ח בכור נוטל פי שנים אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ואף ע"ג דקתא ביסנית ובהרח זיבורית מזיבורית גבי ולא גבי מביסנית שמע מינה דבמתנה נמי עבוד רבנן תקנתא וכן הלכתא ואע"ג דדחיק (א)ואוקימנא בבעל חוב אי נמי אין נמכר אלא אחרון אי נמי בדשו כולהו להדדי הכיא דאתא בעלותא היא ולא סמכינן עלה· גרסינן בפ' מי שהיה נשוי (דף צה.) איבעיא להו אשתדוף בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי ואיפסקא הלכתא דאי אשתדוף בני חרי טריף ממשעבדי:

ג **אין** מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם: **גמ'** מ"ט אמר ר"ל לפי שאינן כתובין ולאע"ג דמזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמו הכא מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אבל בני חורין [ח] ואינם כתובין אבל משועבדים: ד [דף נא ע"א] **המוצא** מציאה לא ישבע וכו' אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד ישבע ור"י לית ליה המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם [דף נא ע"ב] הוא דאמר כרבי אליעזר בן יעקב פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה דלא קאי האי סיומא דאפילו ר' אליעזר אית ליה משיב אבידה פטור (ב) ולא פליגי ר' אליעזר בן יעקב ורבנן אלא בהא דר"א סבר בנו נ אינו מעיז ואפי דבריו נדחו דברי רבי יצחק וכן רב אלפס לא הביא דברי ר' יצחק (ג) וכתב בשבועות (פ' שבועת הדיינים סי' כג) דהלכה כרבי אליעזר בן יעקב ונראה דמפרשי אלא בדרבה קמיפלגי [ט] כמו שפירש ר"י (א) דאיירי בטוענו גזל הלכך לא דמי למשיב אבידה:

מתני' [דף נב ע"א] יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להם אביהם אפוטרופוס חייבין לעשר פירותיהם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינהו בית דין לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים מינהו בית דין ישבע מינהו אבי יתומים לא ישבע המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין: ה **גמ'** ת"ר האפוטרופין תורמין ומעשרין [י] להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושים להם סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזה וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין פודין עליהם את השבוים וכל דבר שאין לו קצבה לאיתויי תנחומי אבלים (ד) ואין אפוטרופסין רשאין לזון ולאחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים ואין אפוטרופסין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה מאי טעמא דלמא משתדפי ואין אפוטרופסין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא למכור עבדים וליקח שדות מאי טעמא דילמא לא משפיין ואין אפוטרופסין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו (ה)וצריך ליישב עמהן באחרונה דברי רבי פירש רש"י יעשה חשבון עמו וגם ישבע [כ] ולא נהירא לי לאוקמי פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל בפלוגתא דאבא שאול ורבנן אלא בחשבון לחודיה הוא דפליגי· דרבי סבר כיון שצריך לעשות חשבון באחרונה ישים לבו לדקדק בעניינים אפי' אין לו לישבע [ל] רשב"ג סבר אינו צריך· ואין עושין אפוטרופסים נשים ועבדים וקטנים ואם מינהו אבי יתומים הרשות בידו חזינן לגאון [מ] דקא פסיק הלכתא כרשב"ג [נ] ד ולא אמרינן הלכתא כרבי אלא לגבי חבירו אבל לא לגבי אביו: ההוא אפוטרופוס דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי ס"ל כרבי יוסי דתניא אמר ר' יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי: ו **הנהו** יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הויא להו תורתא שקלה וזבנתה אתו קריבין לגביה דרב נחמן אמרי ליה מאי עבידתה דמיזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא איקור ברשותיה דלוקח איקור והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ הייט ודרב חנילאי דאמר רב חנילאי בריה דרב אידי משמיה דשמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא· משוך פירי מיתמי ואייקור הייט דרב חנילאי בר אידי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אמשיט להו פירי ליתמי ואייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מינה הייט דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה ליתמי זימנין דמלטרכי לשרי וליכא מאן דיהיב להו עד דיהבי זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אייקור סבור מינה הייט דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה ליתמי [דף נב ע"ב] דאתו למימר להן טרסו חסיך בעלייה יהיב זוזי ליתמי אפירי ואייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מינה הייט דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא ליתמי דזימנין דמילטרכי לזוזי וליכא מאן דיהיב להו כתב הרמב"ן ז"ל כיון דקתני במתני' דכסמכו אצל בעל הבית חייב לעשר ואמרינן נמי הכא דמזבין באפוטרופא נקטינן ביה כדברי הראב"ד ז"ל שאמר שאין משביעין ה וק"ו הדבר השתא באפוטרופוס שמינהו אבי יתומים דאיכא למימר אי לאו דאית ליה הנאה לגופיה מיניה לא הוה עביד אמרת לא ישבע משום דילמא מימנע כ"ש כשסמכו מאליהן דלאו לאימטעי וקורא אני בזה משלם רעה תחת טובה (ב) ולא נהירא לי האי פיסקא כלל דאיכא למימר לאדם שאינו הגון שימשך היתומים אליו ויכלה ממונם מאחר שאין לו לישבע בשלמא מינהו אבי יתומים או מינהו ב"ד איכא למימר דילמא מימנע ולא יעשה בשבילם להשתדל באפוטרופסות אם יש לו לישבע אבל יתומים קטנים שסמכו מי בקש מידו דשייך למימר דילמא מימנע בשביל השבועה אם אינו הגון ימנע וימנע ואם אדם הגון הוא ועושה לשם שמים בשביל שרואה שאין להם עוזר וסומך לא ימנע בשביל השבועה ועוד במינוהו אבי יתומים או ב"ד אמרי' מהאי טעמא דדילמא מימנע דהוי כאילו פירשו בשטרותיו המתמנים אותו מן השבועה משום דידעי שאם יש לו לישבע לא ימצא מי שישמש להם להיות אפוטרופא אבל יתומים קטנים מאן מחיל מאן שביק הלכך אין להקל להפקיע ממון היתומים בלא ראיה גמורה ואע"ג דלענין תרומה נתנו לו רשות הייט משום שלא יאכלו טבלים וכן למכור מנכסיהם כיון שסמכו אצלו אי אפשר בע"א כיון שמשתדל בנכסיהם צריך ליקח ולמכור לצורכיהם [ס] ומדנחלקו אבא שאול ורבנן במינוהו אבי היתומים ובמינוהו ב"ד ולא הזכירו יתומים שסמכו אצל בעל הבית השטיה בריטא משמע דכולהו מודו דצריך שבועה כדין כל אפוטרופא ונשבעין שלא בטענה· כתב הרמ"ה ז"ל דיתומין שסמכו אצל בעל הבית מיירי [ע] כשהן בן ט' אבל פחות מבן ט' לא מהני סמיכתן וגם כתב שאין לבעה"ב כח למכור אלא מטלטלי כי היכי דקטן גופיה (א) מצי לזבוני אבל מקרקעי לא [פ] ולא מסתבר לחלק מאחר שיש לו כח לתרום הוי כאפוטרופא גמור להתעסק בכל תועלת היתומים: ז **אמר** רב אשי אנא ורב כהנא אהימנא אסרתא ו

דועירי

חידושי מהרש"ל

(א) ואוקימנא בבעל חוב אי נמי אין נמכר אלא אחרון. פי' מאי גובה מן האחרון אין נמכר אלא אחרון שהרי כולם חוזרין עליו· (ב) ולא פליגי רבי אליעזר בן יעקב ורבנן אלא בהא דרבי אליעזר סבר בננו אינו מעיז וכו' ויתכן דבי' אינו משיב אם מודה לו מאתים זוז וצריך לישבע ורבנן סברי מעיז בנכו משיב ומדהודה ולא מעיז ש"מ דקושיא קאמר וק"ל: (ג) וכתב בשבועות והלכה כר' אליעזר בן יעקב פי' אלמא דסבירא ליה דרהב"י לא איירי כדר' יצחק כלל וק"ל: (ד) ואין אפוטרופסין רשאין לזון ולאחוב ע"ד לזכות בנכסי יתומין פי' אם דף ע"א לזכות ומהדינו אין היתומים נפטרין בכך: (ה) וצריך לכתוב שהוא באחרונה דברי רבי רשב"ג אומר אינו צריך כו' כצ"ל:

הגהות הב"ח

א דנראין הדברים דדווקא כשכתב לו סתם גובה מן העדית ומן הדין שיגבה מן העדית בין ממנו· ב כדתניא גבי בכור. נ"ב פרק יש נוחלין דף קכ"ד ג דר"א סבר בנו נמי אינו מעיז ורבנן סברי בן הוא דאינו מעיז אבל בנו מעיז ואפי דבריו ד הלכתא כרשב"ג וקאמר ולא אמריך· ה שאין משביעין אותו וק"ו הדברים. ו אמסרתא דאימים דועירי יהמא דמזוגא לכרגא:

תפארת שמואל

(א) דאיירי בטוענו גזל וכו'. פי' לאוקי לרש"י שמפרש דאיירי בטוענו קטן ואפ"ה נמי גבי אליעזר שבועה דס"ס טוענו עשה כרי ולית ליה משיב אבידה אלא משיב מעצמו וא"כ הא דר' יצחק אתיא כר' אליעזר שהרי טוענו כרי אבל ר"י מפרש דרבה איירי בטוענו גדול ומש"ה מוקי לשבועה שאין אדם מעיז בנו אלא הא דר' יצחק משיב ליה שהוי משיב אבידה וזה"ק

(ב) ולא נהירא לי האי פיסקא וכו' וכדעת הרמב"ן פסק הריטב"א והר"ן והרא"ש רצה לחלוק על כל אלו הגדולים בלי ראיה כגון הראב"ד והרמב"ן אלא בסברא בעלמא לא נקטה דבריהם והם אומרים דטוענין ממונא ולורך גדול הוא ליתומים יותר מאליך דקתני בברייתא שאינו רשות להם ואדרבה אפ"ה לא הני יתומים שסמכו לשכן שבועה במתני' לפי שכון, מודים שא"צ לישבע דמימנע ולא עביד:

קרבן נתנאל

כרבינא דמוקי מתני' כר"מ. לפירוש רש"י קשה דה"ל למימר כאן דאתבעם חוזרת ואפילו בן ניזקין הייט דכף כעידית לאתר היזק דאזל ליה דינא וגבי מניטניית וגבי יתמי אוקמא אדאורייתא וי"ל דבאמת לפי מסקנא דמוקי בברייתא דר"מ ניזוקין בשפאי עידית הדר הוא מכן תירוצא דרבי ישמעאל הוא וא"כ לפי מסקנא אתיא כא דאתבעם חוזרת אליבא דהלכתא וי"ל דסוגיין ורבינו מפרשי כפי' ר"מ בשפאי עידית גרועים מזיבורית א"כ בהך דר"מ ניזוקין שפיר אית לן לומר אפילו בן עידית כלומר אפי' בן שפאי עידית דגריעי מזיבורית תבה"כ בהך בברייתא דאתבעם חוזרת אין תקוה לפרש הכי מיהו נ"ע כחידושי רשב"א שמפרש דברי ר"מ באופן אחר ע"ב שפיר אית לן לפרש הך דאתבעם חוזרת בשפאי עידית והוא הפם ומי הך קושיא דקי"ל כרבינא דמוקי מתני' כר"מ ולדידיה למסקנא אתיא כר"מ וצ"ע. ואין להקשות לפי מ"ש תוספות דף מ"ט ד"ה כגון ומיהו אי בעל עולם הן בתין לר"מ הוי תני למימר כגון דאית ליה למזיק עידית בינונית וזיבורית. וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק. ומפני תיקון עולם שיימינן בעידית דניזק וא"כ אית לן לאוקמי הך בברייתא דאתבעם חוזרת אפילו אליבא דר"מ בכה"ג. אלא דניחא ליה לתרץ הברייתא אפילו לר"ד בבעל עולם בן שמין אבל לר"ד דבעל עולם בן שמין שפיר איכא לאוקמי כר"מ משום דעדיין לא איכא דהלכתא דקי"ל כר"ד בבעל עולם בן שמין כמו שמסיק רבינו בפ"ק דב"ק סימן כ' ולפ"ז אתיא הך דאתבעם חוזרת אליבא דהלכתא: [ו] אבל ר"ח ור"י פסקו הלכה כאבא שאול ואפילו פירש. א"כ הן דיתר עומדת איירי אפילו בדפירש ואיכא לאקשויי כל אביי דקאמר הדם מתמני' דסבר דהך דקתני ב"ח בבינונית ונימא בזיבורית איירי גם בן אפילו פירש דמ"ש. ומ"ה א"כ היאך אמר רבה הכי השתא ב"ח דינא מדאורייתא בזיבורית הא אי פירש הוי מדאורייתא דינא בעידית וי"ל דס"ק ליה מ"ל דילמא במתני' לא איירי בדפירש והכי קאמר: [ז] לקטנים עבדינן תקנה ולא לגדולים. ומ"ה הא דפריך דף מ"ט אפי' כל הני נמי כ"ל אפילו ניזקין ניתני גובה מן הזיבורית. הא לפירש כר' יונה איכא למימר דמתני' איירי ביתומים גדולים וי"ל דלמר דקתני דס"ל מינה דידיה בבינונית מפום מיגה היה והוא הפסס ביתומים גדולים א"כ אי איירי ביתומים גדולים כתובת אשה נמי בבינונית אלא ע"כ איירי ביתומים קטנים א"כ כל הני נמי ופריך נמי ניתא הא דפריך שם אלא לא"ד אי לית ליה לא משתכבד מאי איכא למימר ופירש התוספות דע"כ איירי בדלית ליה דאי אית ליה ניזקין אמאי בעידית כיון שיש ממון ליתומים אימא דאיירי ביתומים גדולים דאי איירי ביתומים גדולים כתובת אשה נמי בבינונית. וי"ל בזה דל"ל מפרש כפרש"י דאי אית ליה הא דרשב"ג ס"ל אפילו נקבלן דאין נפרעים מן הכרם תחלה אף דלא קי"ל כרשב"ג כמ"ש רבינו בפרק גט פשוט סי' מ'. מ"מ קשה הגיאה: [ח] ואינן כתובין אבל משועבדים. ואפילו בכתובה מתנן אינו גובה ממשועבדים ולא כ"ק כר' ס' כ"ק יי"ב ועיין במ"ש בכתובות פרק הכותב סי' ג' ותמלא נחת: [ט] כמו שפירש ר"י דאיירי בטוענו גזל. משמע דפירש"י מפרש בטוענו קטן ר"א לית ליה משיב אבידה ודברים אלו צריכין ביאור הלא גם לפרש"י איכא למימר דר"א אית ליה משיב אבידה ובהאכלתי פרק הייט מטעמא כיון שקטן הבמו נתולי דלתו ואינו מעיז בנו מש"ה מחויב לישבע ועיין בספר בית הלוי אמן יי"ש דבריו בזה שלא כדקדוק ועוד שכתב מרש"י מפרש שרוצה את המציאה בידו. ובכל ספר לא מצאתו גי' זו. ע"כ נראה דק"ל דבפרש"י מפרש להא דר"י כפירוש האמור שלא ידע בעל אבידה שזה מצאו אלא מתוך דבריו על ידותו כשהחזירו ואמר ליה כיס א' מצאתי לך וכשאמר לו כיס א' אמר לו א"ח מאחר שמצאת את האחד מצאת את השני שהרי קשורין היו וכן מדוקדק לשון רש"י ד"ה והלה דה"ל שבאתי על זה טענת ברי אחרי שאחד תכן ביד זה כו' ולא קאמר הואיל והוא לא שמע מכיסו. ובד"ה שני שוורין קשורין כו' ואפ"ה שלא ראה בשבלתן וכ"ה דאמר בעמים. אבל מטענת מעלמו הייט נמי בטח פותח בטענה מעלמו תנה לא צריך בידי והאכלתיו פרק. אלא מאחר שטענו קטן בטענת ברי שבך אמר לי אבא שלא פרעת לו כלום. ואם תקשי לך לפי' שהוא פותח בטענה מעלמו הכ"ל לרש"י לאוקמא דרהב"י איירי בטוענו גדול. וי"ל דנהאת לרהב"י ה"ה בטוענו גדול אלא משום דמתני' דשבועת הדיינין דקתני אבל בבנבין נקטן צריך לאוקמיה דרהב"י ס"ל שטבע בטענת שטעו אפילו בטוענו קטן. וא"כ בשני דינים אלו משיב אבידה הוה דהא פתחו מעלמו מ"מ ס"ל לרהב"י ור' יצחק כיון דמכלל דבריו מתוך דבריו מכחים אותו בטענת ברי צריך לישבע ודקתני במתני' המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון עולם כגון בשוורים והתחיל הוא בעצמו ובכל אבידה אינו יכול להשיבו בטענת ברי כיון דמנהגי הדדי ומ"מ בזה נ"ע תקון עולם בלאוהבי נאמנות הפה שאסר הפה שהתיר ותנו דאורייתא. וי"ל דס"ל לרש"י דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה מ"ה קאמר דלא ישבע משום תיקון העולם אבל התוס' מיהו נזה דס"מ לפרש המתני' כ"ח בטענת ברי. כגון בכיסין דאי בטענת ספק קשה נ"ל תיקון עולם הא מינו דאורייתא דס"ל (תוס') בשיטת התוספים דאמרינן מגו אפילו לאפטורי משבועה כמו בתובעה במתניתין בתוס' ד"ה הגיא וקשה דלהיתני במגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא אחד. וא"כ מתני' ודאי הוא דלא כרבי יצחק ולא מצי למימר אגב ק"ע כרהב"י דהכן דמיגן ליה דרהב"י נמי ס"ל תשיב אבידה לא ישבע אפילו נפטור נכי מתוך דבריו מפני תיקון עולם. ודרהב"י לא איירי בטעמו מכלתו כ"ח פ"א טענת בנו וירול ורבנן פליגי עליה דבבנו מעיז: [י] להאכיל אבל לא להניח. תמהו ריקהה בשו"ת חכם צבי סי' ל"ג על מה שתירץ תוס' בשבת דף נ"ד ד"ה הוה תעשר א"כ אפטרופוס היה מעשר בקטנותו. הא לכאורה אין רשות לאפטרופוס ולק"מ דזה בחר מטעמה להכנית חסור. דליתא ליה עמודי לכשיגדלו יעשרם הם כדפרש"י אבל מעשר בהמה דקדשים קלים הם וזה היה קטנן לאורגן ויודע שבה"מ יהיה חרוב ולא אפשר למעשר אחר כחולבן ולכן לא שייך לכשיגדלו יעשרו הם [כ] ולא נהירא לי לאוקמי פלוגתא דרבי ורשב"ג בפלוגתא דאבא שאול ורבנן וכו' דהוכיח לא מחלקין בין מינהו ב"ד למינהו אבי יתומים דלרבי שניהם שבועים כרשב"י. ורשב"ג ס"ל דלא ישבע ולא אחד מהם. מ"מ פלפי בשבועה וזה דוחק שיהא הרבה פלוגתות בזה הענין. ועוד דקיי"מ הלכתא אהדדי דבהא קי"ל כרשב"ג וקי"ל כאבא שאול. [ל] רשב"ג סבר אינו צריך. ודיוקא באחרונה אבל בתחלה צריך ב"ד לחשוב עמהן ולכתוב חשבון המטלטלין והקרקעות וחובות וכל דבר שיתנו בידו דאפ"ג דאמרי' דאין נשבעין כ"ת בטענת שמא אבל בטענת ברי נשבעין הלכך צריך שידעו מה שקבלו ומה שהחזירו: [מ] דקא פסיק הלכתא כרשב"ג בהא אבל למכור עבדים וליקח שדות ברך קי"ל כת"ק. והרמב"ם פסק בהך קמייתא נ"ב הלכתא כרשב"ג ול"מ דלא הוי"ל כרשב"ג אלא במשנה ולא בברייתא. [נ] ולא אמרי' הלכתא כרבי אלא לגבי חבירו אבל לא לגבי אביו וקשה הא בפ"ק דמציעא סי' מ"ו פסק הרי"ף ורבינו כרבי לגבי רשב"ג ויש לחלק שם דרב ג' אמן דהכהכה כוותיה כדינו הכי ס"ל בפ"ב דכתובות דף י"א. ועיין בפ' בג שבוע סי' כ"ח. ה"ג דמזגין כאפוטרופוס [ס] ומדנחלקו אבא שאול ורבנן במינהו אבי יתומים כו' משמע דכולהו מודו דצריך שבועה. ק"ק אימא איפכא שכולן מודו שא"צ לישבע דמימנע ולא עביד. וי"ל דבתר דסתר בניט קן סברא דתת"ל אם אינו הגון ימנע וימנע ואם אדם הגון הוא לא ימנע בשביל השבועה א"כ ודאי סברא לא ישבע כדי ש"לא נשבע דלא שייך בבה"ב כך סברא דלמא מימנע: [ע] כשהן בן ט'. או בן פחות לגמרי מורפיס כדאיתא לקמן דף ל"ט· [פ] ולא מסתבר לחלק. בין בן ט' לפחות מבן ט'. או בין מקרקעי למטלטלין ול"ס נמור.

מנינה

דזעירי יחמא דזבין לכרגא בלא אכריזתא דאמרי נהרדעי לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא שמרם לבעל אפוטרופוס דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דר"נ אמרו ליה קא לבים
א מדיתמי אמר להו כי יהיבי דליתהמטן מיליה הא קא אכיל ושתי ולא אמיד אימור מליתא אשכח והא קא מפסיד אמר להו זילו אייתו סהדי דאפסיד ומסלקינא ליה דאמר הונא תברין משמיה דרב אפוטרופסא דאפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפטרופסא דאפסיד רב הונא אמר מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה אמרי רבוותא מנו דמסלקינן ליה ומשביעינן ליה והא דאיפסיקא הלכתא דלא משביעינן ליה ה"מ דלא אשכחנא עליה פסידא אבל היכא דאשכח עליה פסידא מסלקינן ליה ומשביעינן ליה · אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים וכו' אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול · כתבתי בפ' שור שנגח ד' וה' (סי' ה) *דמיחייב אפוטרופוס אם פשע בשמירת נכסי היתומים ולא חיישינן דילמא מימנע ולא עביד בין מינהו אבי יתומים בין מינוהו ב"ד אע"פ שהוא נמנע בשביל השבועה טיט לפי שאין אדם רוצה שישביעוהו בחנם אבל נראה לי דין שישלם אם פשע בנכסים והכי נמי אמרינן בירושלמי (בפרקין ה"ד) אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין ומיסתבר דאע"ג דמיחייב אפוטרופא אשבועה אין לחיוב שבועה שלא שבע כל כתה דלא ידעינן אם נאבד ליתומים דבר דהוי נמי דמשבעינן ליה דלא עיכב מכלום [צ] לגניבה ואבידה לא חיישינן ואין להשביע על דבר זה שלא בטענה ובמינוהו אבי יתומים דלא משבעינן ליה ה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברי משבעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטעני עליה בטענה ברי וכפר בהא כגון הא והאי מתחייב והרמב"ן ז"ל כתב דמינוהו ב"ד חייב בגניבה ואבידה ומינהו אבי יתומים פטור אף מן השבועה וכמו שכתבתי כן עיקר וכן כתב רב האיי גאון בשערי מקח וממכר: ח [דף נד ע"ב] ת"ר היה עושה ב בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים ואמר לו זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אבל אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו זבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו שורת הדין אינו נאמן מ"ט רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי כל בידו נאמן רבא אמר כגון דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ובתר הכי אשכחיה וא"ל *הקשה ר"ת ז"ל דבפרק האומר בקידושין (ד' סו) פליגי אביי ורבא באשתו זינתה בע"א והלה שותק ומוכח התם דתרווייהו מודו באומר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן וכן א"ל עד אחד אכלת חלב אע"ג דאינו בידו נאמן ומדרבא נמי קשה דאע"ג דמהימן ליה הכא כשאינו בידו היינו משום שהיה תחילה בידו אבל היכא שלא היה בידו מעולם לא ותירץ ר"ת דהכא מיירי במכחישו או אומר איני יודע [ק] אבל התם מיירי בשותק דכהודאה דמיא וכן מוכח בפרק האשה רבה (דף פח) דבעי לאתבטא מיניה דעד אחד נאמן באיסורין וקאמרינן דלמא שאני הכא משום דאוכחיה ושתיקה כהודאה דמיא ומתוך כך היה אומר ר"ת דאדם המנודר יין חבירו בין העובדי כוכבים אי אשכחיה בזימנא קמייתא וא"ל נתנסך יינך מהימן כרבא [ר] ואפי' אי מכחישו כיון שהיה בידו אבל אי לא א"ל בזימנא קמייתא או אחר שלא היה בידו לא מהימן אם מכחישו או אמר איני יודע אבל אי שתיק מהימן וכגון שאומר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת רגלים לדבר דומיא דאכלת חלב דכיון שאמר לו שהוא יודע בדבר ושתק ודאי הך שתיקה כהודאה דמיא (א) אבל בענין אחר הא דשתיק משום דלא ידע ורשב"א היה אומר דאפי' היכא דהיה לו לידע אם שתק מעיקרא ולבסוף צוח ומכחישו אם טוען אתחלה לדבריו דמה ששתק מעיקרא לא בשביל שהודה אלא מתיישב ומתחשב בדבר לדעת אם הוא אומר אמת אם לאו הך שתיקה לאו כהודאה דמיא כיון שיש לתלות השתיקה דלא להודות שתק כי ההיא דאמרינן בפרק המפקיד (דף לז) גבי גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזה הוא כל אחד אומר אותי גזל ושתיק לה כגון ששתק בשעה שהלו תובעין אותו לא הויא שתיקה כהודאה משום דמימר אמר אכל חד וחד אמינא דלמא האי הוא וי"ד חלוקים יש בענין נאמנות באיסורין א כל דבר שהוא ספק [ש] ולא איתחזק לא איסור ולא היתר עד אחד נאמן לומר שהוא מותר כדמוכח בפרק האשה רבה (דף פח) גבי חתיכה ספק חלב ספק שומן דנאמן לומר שהוא שומן וכ"ש אם הוא אומר חלב הוא שנאמן כיון דלא איתחזק לא איסור ולא היתר. ב [ת] היכא דאיתחזק היתרא ואמר עד אחד איסור הוא אינו נאמן כדמוכח בפרק הניזקין (דף כד) טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן משום דאיתחזק היתרא. ג היכא דאיתחזק איסורא ועד אחד אמר היתר הוא אינו נאמן כדאיתא בפרק האשה רבה (דף פח) גבי הקדש טבל וקונמות דנאמנין הבעלים משום דבידו לתקן הא אחר דלאו בידו לא: ד כל אדם נאמן על שלו אפי' איתחזק איסורא כדאמר גבי טבל הקדש וקונמות הואיל ובידו לתקנו ולפדותו. ה [א] עמי הארץ והשודין אין נאמנין על שלהן כדתנן במס' דמאי (פ"ד מ"ז) ומייתי לה בכתובות (דף כד) החמרין שנכנסו לעיר ואמר א' שלי אינו מתוקן ושל חברי הוא מתוקן אין נאמנין משום דחיישינן לגומלין אלמא דהיאי

גופיה לא מהימן אשל דידיה משום דחיישינן לגומלין דידיה ואע"פ שחבירו מסייע ועוד אמרינן (במסכת דמאי פ"ד מ"ה)[א] גבי מדומע אף כתול שואלו ואוכלו על פיו משמע דוקא מדומע אבל שאינו מדומע לא. ט ו האומר טבל זה מתוקן אמרו לו האלך ואחר אמרתי לו לפלוני לתקנו והלכו ושאלוהו ואמר לא תקנתיו הרי הוא בחזקת טבל ואע"ג דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים מכל מקום כיון שהוא יודע שלא אמר אלא לאחר לתקנו [ב] והלה אמר לא תקנתיו הרי הוא בחזקת טבל גמור (כתובות דף עב)·
י ז אשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת ג שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (כתובות כב): ח אשה שאמרה מת בעלי נאמנת ד (יבמות קיד) והתם דייקא ומינסבא דמתוך חומר שאמרת עליה בסופה קלת עליה בתחלה (שם דף פח):
יא ט חבר שמת כל פירותיו בחזקת מתוקנין ואפילו הן בני יומן (פסחים דף ט.) בירושלמי מפרש והוא שמת בישוב הדעת דאמר חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן: יב י אינו נאמן לומר כהן אני להאכיל בתרומה כדאמרי' בכתובות (דף כג:) דאפילו ע"א אינו נאמן להאכיל בתרומה היכא דאיכא למיחש לגומלין כ"ש דהוא עצמו אינו נאמן ה [ג] ואע"ג דעביד לאגלויי והיינו טעמא משום דהוי[ד]שבח כהונה וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותיו. יג יא כל דבר שהוא בידו של אדם אפי' איתחזק היתירא נאמן עד אחד לטמא ולאסור [ה]ואפי' מכחישו או אמר איני יודע ו כדתניא היה עושה עמו בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן ומפרש אביי טעמא הואיל וברשותו הן הרי הן כשלו ונאמן עליהן ולאו מטעמא דאי בעי מטמא להו דאי ממליכא בעי שלומי ועוד דמשמע גבי ס"ת דלוי ס"ת ביד לבלר נאמן לומר לא כתבתי אזכרות לשמן [ו] אע"פ שכבר נכתבו ועוד אמרינן בפרק האשה רבה (דף פח) דאי כבר תורם משלו על של חבירו א"ל דעת משום דבידו לתקנו ואמו בשופטני עסקינן שיתרום משלו על של חבירו אלא כיון שבידו לתקנו הוי כבעליו ואפילו תרם משל חבירו: יב ו דבר שאין עתה בידו או לא היה בידו מעולם ואיתחזק היתירא אינו נאמן כהא דתניא טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וכו' אינו נאמן והוא שמכחישו או שאמר איני יודע. יג אבל אם שתק שתיקה כהודאה דמיא כדתניא בקידושין בפרק האומר (דף סו) גבי הא דפליגי אביי ורבא באשתו זינתה בעד אחד דמודו תרווייהו כשאמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן וכן אמר לו עד אחד אכלת חלב ואף ע"ג דאינו בידו ומפרש טעמא בפרק האשה רבה (דף פח) משום דשתיקה כהודאה דמיא ודוקא כשאמר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת רגלים לדבר דומיא דאכלת חלב דכיון שאמר לו שהוא יודע בדבר ושתק ודאי הך שתיקה כהודאה דמיא (*) אבל בענין אחר הא דשתק משום דלא ידע ולא הויא כהודאה ועד אחד אינו נאמן לאסור כיון שאינו בידו. יד אפי' דבר שאינו ברשותו עתה אי בזימנא קמייתא דאשכחיה א"ל עדיין נקרא בעליו ונאמן כדאמר רבא כיון דלא שני א"ל אלא השתא: ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני לא כתבתי אזכרות שבו לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת א"ל רבי ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר ס"ת אמאי יפסיד א"ל שאני אומר כל ס"ת שאין כל אזכרות שלו כתובים לשמה (א) אינו שוה כלום ואע"ג דהך עובדא דרבי אמי לכאורה אתיא כאביי מדבעא מיניה ס"ת ביד מי אפילו הכי הלכתא כרבא דהך עובדא דלעיל דאתא דא"ל לחבירו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דר' אמי א"ל שורת הדין אינו נאמן היינו נמי כאביי וכשאמר לו [ג] ר' יוסי משמיה דר' יוחנן שהוא נאמן חזר בו והך עובדא נמי הוה מקמיה דשמעה להא דר' יוחנן או נמי מתחלה שאל לו אם הספר היה בידו וכשאמר לו שאינו בידו עדיין היה לו לישאל אם אמר לו בשעת ההודאה כשמלאו אלא שהבין מתוך דבריו כשאמר לו ס"ת ביד לוקח שהוא בעצמו החזירו לו ולא אמר לו כלום הלכך אמר לו השתא אינו נאמן· ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת[דף נה ע"א]וא"ש מדר' אמי(ב)התם איכא למימר שעה בדר' ירמיה הכא כיון דקא פסיד כוליה אגריה ודאי קושטא קאמר ויש שאל לו ס"ת ביד מי כדי לברר הדבר שאל לו שאם לא שאלו ס"ת ביד מי והוא אומר לו נאמן אתה לפסול ס"ת היה טוען לומר דס"ת ביד הלבלר היתה ולכך יאמינו ולברר הדבר שאלו והשיב לו ביד לוקח הוא ונחזרתי ליתו ואמר לו אפי' הכי אתה נאמן במינו לפסול ספר תורה:
יד מתני' העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה קידושי דאורייתא שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא גזולה שהיא מכפרת מפני תקנת המזבח: גמ' אמר רבה
מעדותו

הגהות הב"ח

א קא לבים ומכבי מדיתמי ב היה עושה עמו בטהרות ג נאמנת כיון דלא אחזק איסורא בהפה שאסר הוא וכו' ד מת בעלי נאמנת כעד אחד דאשה דייקא ה דהוא עצמו אינו נאמן, ואע"ג דעד א' נאמן באיסורין ואע"ג דעביד לאגלויי והיינו טעמא משום דהוי שבח יוחסין וריוח מתנות ו איני יודע. או שותק כדריה הכא ז דבר שאין עתה בידו נ"ב עי' נג דינים אלו במרדכי פ' האשה רבה

חדושי מהרש"ל

(א) אבל בענין אחר אמרינן הא דשתק וכו' ב"י (ב) התם איכא למימר שעה בדר' ירמיה כו' פי' איכא למימר דמשכך ויתשין לתקנו וסבר ב"ת יפסיד אלא שכר אזכרות כר' ירמיה אבל הכא דגבי קלפים יודע הוא שיפסיד כל שכרו ואי לאימר בשעתו בודאי קושטא קאמר

הגהות הגרי"ב [א] ומייתי לה בכתובות ... [ג] נ"ל רב אמי

קרבן נתנאל

[צ] לגניבה ואבידה לא חיישינן נ"ל בשבע או נאבד ע"י פשיעתו [ק] אבל התם מיירי בשותק דכהודאה דמיא אין לפרש הודאה ממש שיודע ודאי שכן הוא כיון בשותק דא"כ לא הוי צריך לתירץ התם בקידושין נאמן העד ועוד דאמר שם אי מהימן לך דלאו גזלן הוא ז"ל הפקה אפילו גזלן נמי מאמר שהוא שותק אלא כ"פ כיון ששתק נראה לו אמת ויודע קצת רגלים לדבר תוס' פרק האשה רבה דלא כהר"ן בפרק האומר במיושב דברי ר"ם בדוחק ע"ש· [ר] ואפילו אי מכחישו כיון שהיה בידו וקשה מנ"ל לר"ת והחתיר אפילו בזיכת זו והא איכא למימר דבמכחישו יודו אביי ורבא ותינוח איירי באינו יודע והתם בקידושין איירי בשותק דהוי כהודאה וי"ל דסברא הוא לאביי כיון שהוא ברשותו והוי כשלו ואדם נאמן על שלו אפילו במכחישו א"כ אחר וא"כ ה"ה רבא נ"ל איירי במכחישו ומיכחישו ומהימן כיון שהיה בידו ונ"ל ליישב הלכה תוספות ישבתי דברי ר"ת בדרך אחר כי דקדקתי שבסוגית פרק האומר אינו הוס' גם לאביי דהכא בגיטין מיירי במכחישו ולא כתבו כגד א"כ לאחר איני יודע כמו שפיוהו רבא בגבריים וגם גם לא מייתי ראיה דהא דאדרי אביי שתיקה כהודאה דמיא איירי בשתיקה ממש כגון באמר בפניך או ידעת דאי כהודאה דאמרינן בפרק האשה רבה ורבא מיירי ורבינו כליה לדברים מפרק האשה רבה ועוד יש לדקדק דה"ל לתוספות בקידושין או בגיטין לכתוב רק פירוש דשתיקה כהודאה דמיא היינו נראה לו אמת וקצת רגלים לדבר כמו שפירשו התוספות ביבמות ולפי מה שפירשו התוספות בקידושין דאיירי אביי בשתיקה כהודאה א"כ קשה מה צריך דנאמן הא אפילו גזלן יהיה נאמן ושם בקידושין רוצה מקומם ולא ביבמות. אלא ברור הדבר דהא שכתבו תוספות בקידושין דהכא בגיטין איירי במכחישו והיינו הא דאמר אביי שתיקה כהודאה דהוי איירי באומר איני יודע ותב"ה בותק וליכא למימר לאביי דברי זקין איירי באומר איני יודע א"כ ע"כ נ"ל הא דקידושין בשתיקה כהודאה כגון שאמר בפניך ושותק א"כ קשה מאי פריך נאמן ואפילו גזלן יהא נאמן ולא קושיות שהקשה הר"ן והתוספות יבמות אבל הכא בגיטין קושייתם לאביי ורבא גם לר' אמי גבי ס"ת שפסק כיון דהיא ביד הלוקח אינו נאמן והא דאיכא למימר דר' אמי לא ס"ל הא דאביי ורבא בקידושין בהם א' אומר נטמאו טהרותיך ור"ל שותק דנאמן מ"ת קשה לדידי מתני' דכריתות עד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור שמיא דאמר לא אכלתי הא אי שותק חייב ופ"ה תירץ ר"ת דלאביי ורבא נ"ל דאיירי הכא במכחישו ובקידושין שותק מחמת שהוא אינו יודע או אומר איני יודע היינו נמי כר' אמי כתבו כן אבל התם דשותק הוי כהודאה וכדמשני בהאשה וליכא לאקשויי מה פריך נאמן אפילו גזלן יהא נאמן ר' אמי לית ליה הך דאביי ורבא בקידושין ומתני' דכריתות איכא למימר בשותק כהודאה ודו"ק. כל זה לשיטת רבינו תם אבל מה שסיימו בסוף הדיבור ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע לא הוי שתיקה כהודאה וכו' הדם דקתני דומיא דאכלת חלב והתם דוקא הוה שתיקה כהודאה עכ"ל נראה כסותר לדברי ראשונים ומה דבדברי ר"י שהוא פרם כגון תוספות וס"ל דר"ח לא פליג עם אביי ורבא גבי אשתו זינתה בעד אחד דהא לא אשכחן שום אחרונא אמרינא התם בקידושין דפליג אאביי וא"כ ע"כ נ"ל דהתם בקידושין מיירי בשותק מחמת הודאה שהיה בפניך ושותק א"כ א"ל דסוגיא דהכא איירי באומר איני יודע אבל במכחישו אפילו לפכחיירו בזימנא קמייתא ואמר ליה לא אמר רבא דידיעתן כיון שהיה בידו וא"כ מה שפסק ר"ת גבי המקבל יין דמהימן אפילו במכחישו ניחא וזהו שכתב ר"י ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע וכו' כלומר שנראה דלא כפסק ר"ת אלא במכחישו אפילו אשכחיה מזימנא קמייתא אינו נאמן דהכא איירי כאומר איני יודע וסוגיא דפ' האומר איירי שאומר בפניך ותדע ושותק אלא שיש להקשות לשיטת ר"י א"כ מה פריך נאמן אפילו גזלן נמי ופ"ז תירצו שם תוספות בגרות ולא יזכר נ"כ שם בשם ר"ת אלא שהוא נ"כ ר"י בשל תים שם וכן פ"ש שיטה א נתפרש ג"כ כיון דגבי תוס' בקידושין ודו"ק פ"ש ולפ"ז מתורצים כל הקושיות שהקשה הר"ן על פי' ר"ת בכריתות פ"ש ויסתר לדין דברי רבינו שכתב ואפילו אי מכחישו כיון שהיה בידו דלרבה ע"כ י"ל דאיירי במכחישו דבאינו יודע ושותק בלא"ה מהימן אפילו לא היה בידו ודו"ק [ש] (דין א') ולא איתחזק לא איסור ולא היתר פי' א' נאמן ונ"פינן לה מנדה דדרשינן בפרק המדיר וספרה לה לעצמה וכיון דאינה בחזקת טומאה כל שפה ושבעתיו שבעה ספורה מתייא כלא איתחזק איסורא דיינין לה כ"כ תוספות ויש מבילתין דף כ' [ת] (דין ב) היכא דאיתחזק היתרא והמל עד אחד איסור הוא אינו נאמן קשה הנא זה הדין ממש דין י"ב רוא ונראה לחלק דין י"ג לפנים עד ודוקא כשאמר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך יכל הוא כיום דין י"ב ודין י"ג מתחיל נתינת ידוקא וכן במרדכי פרק האשה רבה מחלק דין י"ג לביים ויש פיד שם שום בדינים אלו [א] (דין ה) עמי הארץ והשודין אינן נאמנים על שלהן הייש היכא דאיתחזק איסורא אבל יאמן יהומא מתוקנו [ב] והלה אמר לא תקנתיו. אבל כשאומר פלוני אינו נאמנו ועד אחד אומר שאומרו פלוני לא תיקן השבל אינו נאמן דעד האחרון נאמן כשנים וכ"כ פ"ת ד"ד סי' קמ"ה [ג] ואע"ג דעביד לאגלויי וז"ל המרדכי ועוד אמרינן פ' עד כמה דף כ"א שואלין כל עשי ותיקן ובכה"י הוא פלגו אם נקי בהלכות ובאל ועניו על טהרותיו אם אינו כרן בפסק ואין צריך לנכוך אחר (כלומר ועוד אמרינן הרס דנאמן שנאמר דעבידא לגלויי) והיינו טעמא דחבידי מהני מפני מישראל משום דהכן שבח יוחסין וריוח תרומת כהונה לו ולזרעו לדורותו ע"כ ועיין בתום' שם בכמה יפתלקן דהימתם ע"ש [ד] שבח כהונה פי' שבח יחוס כהונה [ה] ואפי' מכחישו והיינו כתם"ש לפינ כו' ח דלאביי ורבא מפריחים לפרש דמתתפהין דהכא במכחישו [ו] אע"פ שכבר נכתבו ונתיזובי הרשב"א היב שור בידו ויקוד האזכרות או לתוקן ויכתוב אחרות בלא ישמן והוהן גדול ופשום שס"ע לרש"י אם יש בידו לפסול הס"ת פדיין כידו מיקרי ואע"ג דאותו פיסול שאותר אינו בידו לפסת וכתבי יחא מ"ש רש"י וגבי קרגעת הכהן העובד תיירי כגון שרויקכותו בין בחינה כנוקה ע"ב ולכתוב הקשה דלאי דכהן גדול בי"ב יוכיח דבר מתום ארוך נפנים ובוכהל אלא י"ל כיון דפדיין בידו לפסול הקרבן פס"ע כת"ד נתנותה דף פ"ת דהרייס דמבכון כ"כ ויש בידו כ' דיין בלא ליתן השירים על יסוד מזבח החיצון מ"ה בידו מיקרי אע"ג דאותו פסול לאתבון אינו פדיין בידו דלא כהראב"ד ע"ש (דין יג) דבר שאין עתה בידו כו' עד דשתיקה כהודאה דמיא (דין יג) מתחיל
ודוקא

תפארת שמואל

(א) אינו שוה כלום י"ל דאינו משום כלום ואפילו מה בשוה (ליחוד (וכו') אף שהיו ליחידים חוקים כס"ת כמ"ש הרא"ש בהלכות קטנות י"ח בס"ת זו אבור חייבין שמא יקרא בו אלא עומד לגניזה וסב"ה שוה על דעתו אף דס"ת פסולה לקרות בו בלא הפסיד אלא שכר אזכרות אבל לא שכר כל ס"ת דהייט מה בשוה ללמוד והשיב שאינו שוה כלום וק"ל

ממונו של רבי יוחנן בן גודגדא כשמעו אמר לעדים ראו גם זה שלא סמך לאשתו [ז] ואחר שאמר לה כנסי שטר חוב זה מגורשת מי לא אמר רבי יוחנן דלא בעינן דעתה הכא נמי לא בעינן דעתה ולא אמרי' בפולי בעליה אלא משום כיסופא הוא דאמר לה הכי ועל המריש הגזול וכו' ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה (א) אין לו אלא דמי מריש בלבד מפני תקנת השבים. מתני' [דף נה ע"ב] לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי מלחמה ואילך היה בו סיקריקון כיצד לקח מסיקריקון ואחר כך לקח מבעל הבית מקחו בטל מבעה"ב ואחר כך לקח מסיקריקון מקחו קיים לקח מאיש ואחר כך לקח מן האשה מקחו בטל מן האשה ואחר כך לקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה ובית דין של אחריהם אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל יש בידם ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח יקח אבל נותן לבעלים רביע · [דף נח ע"א] גמ' לקח מסיקריקון וכו' אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות א ואותביה עליה דרב מהא דתניא [דף נח ע"ב] ר"ש בן אלעזר אומר לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב אחריות ופריק בלא אחריות ב שטר [ח] והלכתא כשמואל דקיימא לן דכל היכא דפליגי רב ושמואל ולא איתמר הלכתא כחדא מינייהו הלכתא כשמואל בדיני ועוד דהניא סתיה ופירוקא דרב שינויא היא [ט] אלא סמכינן אשינויא ואי קשיא לך הא דגרסינן בחזקת הבתים (דף מז:) אמר רב הונא תלוהו וזבין זביניה זביני ואותיב רב יאסנא עליה דרב הונא מהא מתני' לקח מן הסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ומשני התם ימי גיטא אגב אונסיה גמר ומקני ופריך הא איתמר עלה אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה ופריך ושמואל דאמר אף בשטר לא קנה תח"ל ופריק ושדה שיש לו היכא דיהיב זוזי (ג) ואשינויא והלכתא כשלא תלוה וזבין זביניה זביני ואפי' בשדה זו בין תלי ליה זוזי בין לא תלי ליה זוזי אלא בשטר בלבד קנה וכי אמר ליה בתר הכי הא וסקול זוזך לא מצי למיהדר ביה למימרא דהלכתא כרב דאמר לא צריכין למכתב אחריות ההיא לא קשיא מידי דהא אמרינן יותר שמואל היכא דיהיב זוזי ואע"ג דספק הלכתא בין תלי ליה ג בין לא תלי ליה התם גבי הלוה וזבין דעתיה למיהב ליה זוזי ודעתיה דשטר למשקל מיניה זוזי אבל הכא גבי אשה וסיקריקון ליכא ד דיהיב להו זוזי הלכך לא מהני כתיבת השטר עלייהו עד דכתבי להו אחריות ותהוי טעותא נמי לא אמרינן הכא אחריות טעות סופר הוא דדוקא היכא דיהיב לוקח זוזי למוכר אמרי' לא שדי איניש זוזי בכדי ורואה הלוקח שיקבל השטר עליו אחריות וטעות הסופר ולא כתבו [י] כמו רבנן לקח מן הסיקריקון והבלה שלש שנים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני כלום שכבר ימי אי דקטען ימיך זבנה אפי' ראשון נמי ואי לא טען ולאמר ימיך זבנה אפילו שני נמי לא אמר רב ששת לשלש שנים ילא קא טעין וכגון זה טוענים ליורש וטוענין ללוקח [ואידך לא טעין אין ואי לא טעין לא]: יז ת"ר עובד כוכבים יצא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פירש רש"י ומחזיר לו בדמים ובפרק הכונס (סימן ז) כתבתי מה שפסק רבינו גרשון ז"ל אמר רב יוסף אין דין אנפרות בבבל מאי טעמא כיון דאיכא בי דואר ולא קביל וקביל אומר אתולי אתיל זו משנה ראשונה וכו' אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות בהתי קמיפלגי שמואל סבר בכי ריבעא זבין ורב סבר בכי חומשא זבין מיתיבי זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה רצו קרקע נוטלין רצו מעות נוטלים אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל יש בידם ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח זכה ונותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות אמר רב אשי כי הויא ההיא לאחר שבאו האנשה לידו וקיימא לן כשמואל בדיני:

יח [דף נט ע"א] מתני' חרש רומז ונרמז בן בתירה אומר קופץ ומקפץ במטלטלין · גמ' אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה ואיכא דאמרי אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והא דאן במטלטלין הבן אומה אף במטלטלין (א) [כ] מדהביא רב אלפס ז"ל הך מימרא דרב נחמן בהלכותיו משמע שפוסק כבן בתירה ולישנא בתרא דרב נחמן נקטה וסברא מדאמר רב נחמן דבריו אליביה דבן בתירא אלמא דסבר דהלכתא כוותיה אלא מסתבר לי דבכל התלמוד מפרשין האמוראין [ל] דברי התנאים לידע שורש הסוגיא כמה נחלקו אע"ג דלית הלכתא כוותיה ויהא לחלק צריך ראיה: יט מתני' הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: גמ' עד כמה אמר רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שבע רב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן משום כדי חייו ואמרינן עלה בפרק מציאת האשה (ד' סי') אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס [מ] אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר וכתב רב האי בספר שליש של ספר המקח [נ] שלא ימכור אלא כדי חייו דגרסינן עלה א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ולפי דעתים אם רואין שאם יש שם ממון הרבה שיתן לו ממנו מעות בסחורה כדי שילמד מקח וממכר אע"פ שאין צריך לכדי חייו ולפי מראות עיני הדיינין עכ"ל והרמב"ן ז"ל כתב כיון דתקינו רבנן שיהא ממכרו ממכר לא פלוג בין לכדי חייו ובין יותר מכדי חייו [ס] שהרי במתני' אסיקנא ומתנתו מתנה בין מתנה מרובה בין מתנה מועטת ואף על פי שאין בה משום כדי חייו כי היכי דליעבדו ליה מיליה משום הכי לא פלוג רבנן [ע] והכי נמי משמע בשילהי מציאת האשה (דף סה:) [פ] גבי המשלים מעות לבתו וכך מסתברא [צ]. ושיעור עד כמה אמר רבי יוסה אמר רבי זירא עד שיהא כגדול ומתנתו מתנה אחת מתנת בריא ואחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה לענין מתנה אפילו יש לו אפוטרופוס מתנתו מתנה וכבר כתבתי דבריו בשלהי מציאת האשה (סי' כג:) אחת מתנה מרובה וכו' "מדלא קאמר נמי אחת מתנת מטלטלין ואחת מתנת קרקעות נראה דדוקא במטלטלי דאידי כיון דאמר והא דאמרינן בפרק מי שמת (דף קנה) גבי פחות מבן עשרים דאין שטר בנכסי אביו [ק] ומתנתו מתנה בקרקעות היינו בגדול בן שלש עשרה ויום אחד אלא שאינו מוכר עד שיהא בן עשרים: כ מתני' אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום [ר] מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום [דף נט ע"ב] בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועוף ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור ה מדבריהם נפקא מינה לאפוקי בדיינין מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחים ותנור מפני דרכי שלום אבל לא תבור ולא תטחון עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה (ג) אבל משתטיל המים לא תגע אצלה ו שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא של ידי ישראל ושואלין בשלומם מפני דרכי שלום · גמ' [ש] תנו רבנן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון "כגון מפסקר עני או בנדבה המתחלקת לעניים או חברים המסובים בסעודה אבל במילי דשהמות לא דהא אמרינן בפרק מקום שנהגו (דף נ:) הנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם ולא מיסתבר לדרוש הפסוק הזה להרגיל הכהן שיתן עינו בחלק יפה [ת] (ד) ואם אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו או נמי שגדול הימנו בחכמה שיקרא ראשון בבית הכנסת בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים בבית הכנסת אין הרשות בידו דלא ניתן למחילה דהא דרב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים [א] משום דשפלג בחכמה היה דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף הוו כייפי ליה לרב הונא: (ה) אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה חבילה פירש רש"י שלא יקרא הלוי כלל פירוש אחר שלא יקרא לוי במקומו ויטול ישראל לקרות לפניו וריב"א היה אומר זה הפי' עיקר וחזקה אם ישראל חשוב ממנו אבל אם אין לוי קודם ואפי' לקרות במקום כהן [ב] כדאמר ר' יהושע בן לוי במגילה (דף כח) מימי לא ברכתי לפני כהן ולא בירך ישראל לפני ור' יהושע בן לוי היה לוי כדאמרי' בחולין פרק כל הבשר (דף קה:) דרבי מיאשא בר בריה לוי היה וקאמר אלא היה מניח לישראל לברך לפניו ובשין מיירי דומיא דלא ברכתי לפני כהן דשייך התם בשין. אמר אביי נקטינן

אם

חדושי מהרש"ל

(א) אין לו אלא דמי מריש מפני תקנת השבים ואיתך יתקנת השבים שאין מקבלין תשלומים מהגזלנים כוה כרים פרק הגוזל קמא (ב) ואסיקנא והלכתא כגולם כו' פי' מה דלאכורי והדיא ולמסר שום ע ק"ו סוכה שלאכותו למסר סרס אחת מבדוחין (ג) אבל משתטיל המים לא תגע אצלה כו' לפי דבבר דהריב כתלא וסיה הטמאה דאורייתא ואסור לסייע ידי עוברי עבירה (ד) ואם אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו או לגדול ממנו במה שיקרא ראשון בבית הכנסת בשבתות וימים טובים אין הרשות בידו (ה) אמר אביי נקטין אם אין שם כ' פרש"י שלא יקרא הלוי כלל כו' ופי' אחר ... שלא יקרא לוי אחר ישראל שלא יטעו לומר שבן גרושה וחלוצה הוא ... אין כאן כהן לוי קרא וכן כתוב עיין בטור"ש פרק י"ב דהלכות תפלה (הלכה י"ח)

הגהות הב"ח

א ואותביה בשלא אחריות שטר אפשר ג א"ד ליה וזה בין לא תלי ליה זוזי אבל התם גבי: ד ליכא שאין דיהיב להו: ה רבי יוסי אומר גזל גמור (מדבריהם ר"ל (בוא"ו ב"דיינין) הא"ם וכו' כפי אשה בגמרא: ו לא תגע אצלה לפי שאין מחזיקין וכו' אבל לא ידי ישראל. כנ"ל ותיבת של נמחק:

הגהות הגרי"ב א) ועי' סימן לקמן ס' י"ח

תפארת שמואל

(א) מדהביא רב אלפס ז"ל הך מימרא וכו'. לא ידענא מיין לו זה כי אני אומר דהרי"ף לא פסק אלא כתיק ... דגיטין פלוגתייהו ... דקתני גיטין לא מהני בשום רמיזה ... בנפק שנים אם אין ... אלא נמטלטלין ... וכן במשנה ... גיטין דמבאר בדינים ... ואע"ג דמותר ... בגיטין אבל ... בנמטלטלין ... מחלוקת במטלטלין קתני אלמא קבלה כיון דדין זה לגם והוא היק.

קרבן נתנאל

ודוקא: [ז] ואחר ואמר לה כנסי שטר חוב זה מגורשת עיין לקמן בפרק סופק סי' ד'. [ח] והלכתא כשמואל. ויש לדקדק לפי מה שפירש רש"י רב דאמר דוקא באומר לך חזק וקני דכיון דזיטרא נפגמת אי איכא למימר הכי טח לי והל"כ שמואל עד שיכתוב אחריות קל"ל אבל דקאמר דשיש כתיבת השטר מלי למימר הכי טח לי וא"כ שמואל דאמר כאותן דלא כהלכתא וכתב שמעיק רבינו בפרק חזקת הבתים סי' ז' והלאחר קושיא זו בחידושי רשב"א. ושמעתי דלא קנה מידי לפי מ"ש כמסקנא ז"ל ונמצא כתב רש"י כפי' ראשון מקחו בטל דאמרינן מילתא קאמר. מ"מ כמאי טח לי והאמר לשמואל דבשטר נמי לא קנה צריך טעמי דמידלם עביד אבל לרב דבשטר קנה מ"מ בלך חזק וקני ליכא סברא אלא דהכי טח לי דאי סברא לא בשטר ליה נמי מ"מ ועוד בקנה פירש"א לפרש"י א"כ מאי פריך לרב הונא מהא דסיקריקון לא סברא רבא

בסיקריקון דאמרי בעלים דאמוריים יהבי טח לי אלא מ"מ דפטמא משום דאנוס הוא ולפי מ"ש לק"מ דהא ק"ד דמקמן דכך דסיקריקון מדקתני ביום אפילו בשטר לא קני ומ"כ ל"ל דמיירא עביד ולא אונסיה גמר ומקני ומשני הא אתמר עלה אמר רב לא"ם אלא דאמר לך חזק וקני וקי' ס' ומ"כ ל"ל דפטמא דמתני' משום מאי טח לי וקל"ל ומפ"ה ישבתי קושיות טובא בנ' מוקם סכינים דף ע"ה ד"ה האמר עלה הונא ויסב"א דמתמא ט' ע"ש והיכא למימר דרב הונא דאמר תלוהו וזבין זביני אפילו כחוטב לך חזק וקני מהאי סברא דאגב אונסיה גמיר ומקני אלא דמספקא ס"ק כיון דרב מסלק בפ"ש וכן פסק ע"ב ק"ל עפמיה דתתני' משום הטי טח לי וא"כ נ"ק מתן דסקריקון טל"ש הרמב"ן והו"ק [ס] ר"א סמכינן אשינויא דתנאי קתני סתר וליכא למימר כיון שנוס לכתוב שטר אחריות משום דוחקא היכא דיהיב טופס זוזי נמוכר אחריש לא פדי חייש עתי בכדי אבל היכא דלא יהיב זוזי לא תחליט אחריות ס"ט והתם בפ"ק רכיש נסיון [י] ת"ר לקח מן הסיקריקון כו'. רב אלפס לא כך בריימא ומה דלית פלה. משום דסוא תתרם כפרש"י דקי"ל אפילו יתקן דלית ליה בעלתא פוטנין ליורש מ"כ תפנה מזונה גריכה טוא דהא כבר הביא שם הרי"ף בפרק חזקת הבתים הפגיע ליורש וקא אבל רבינו ס"ל כפי' התוס' [כ] מדהביא רב אלפס ז"ל הך מימרא דרב נחמן בהלכותיו משמע שפוסק כבן בתירה וכו'. ולדידי נמי ספקא פסק ת"ל אני אומר דהרי"ף לא פסק אלא כת"ק ובמ"ש שכיח הרי"ף פלוגתייהו נמי דבכולהו ליפני משמע דמועיל רמיזה בהדיא דלא תימא דוחקא במטלטלי קתני אבל גיטין לא מועיל שום רמיזה ע"כ ותמצי תימה הם מהיכא ק"ד דלא מועיל בשום סימון ברמיזה קך מזליה ... כדפריך לקמן בפרק מי שאחזו דף ע"א. ועוד הביא ראיה מפ' מי שאחזו דבתרא לא הלכו אחר רמיזותיו בגיטין. הם פלא דהא נזק לה התם כיתמה שמצלה מאחיו ... ומה כתב והא דלא מייתי ליה ... דרב נחמן לאוד. דמ"ת יש נבמב דין למלוק ואפי' דבשות בגיטין לא יועיל והא מיתה כאילו ... כמו דין מנדהי לחלוק על רב נחמן ועיין ב"ח ובדרישה סי' רל"ה ס"ק י"ט [ל] דברי התנאים לידע המסקנא. ואפ"ג דבכמה דוכתי מוכיח רבינו דהלכה כפלוגי תדמפרשי אמוראי אי סגיאה אי נבריייתא אי בדברי אמוראי אבל נמצא דכך האמוראים לפרש אע"פ שאין הלכה וכו' מדייק לידע פי' המשנה. שם סי' כל"ה ס"ק י"ט ועיין לקמן בפרק הזורק כו' י"ח [ם] אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח משום שאין בה משום כדי חייו · [נ] שלא ימכור אלא כדי חייו וס"ס בפרק דוחקא כדי חייו עד לא. [ס] שהרי במתניתו אסיקנא דמתנתו מתנה בין מתנה מרובה וכו'. וכה דלא מייתי ראיה דהא מתניתו מתנה אפילו מתנה מרובה וס"ה נמכר וכ"ת דמתנה עדיף לא מיינן דמכר עדיף דלגבי מ"ד אין ממכרו ממכר כלל בכדי חייו מתכרן ממכר וי"ל דאפ"ג דלמ"ד אין יהיבנו מתנה מ"ש למ"ד מתניתו מתנה איכא למימר דבכה שליגי דלדידיה מתנה עדיף דהא ס"ל כי דבמכר כמים לו אפוטרופוס אין ממכרו קיים ומתנתו מתנה אפילו כבים לו אפוטרופוס כדמסיק רבינו בכתוב וכמ"ש רבינו שלחה נשבעת שלהי מציאת האשה ע"ש ודלא כמסקנ"א כד"ס אחת מתנה ע"ש [ע] והכי נמי משמע בשלהי מציאת האשה דקאמר מאי מדקתני אין מתנה קנוה כלום ולא כדברי רב יאיר איתי יתיה מתניא' שאני מתני' דיותר מכדי חייו היא ואפילו בלא אפוטרופוס אין מתנה קנוה כלום [פ] גבי המשלים מעות לבנו ע"ל דברי הרמב"ן שם: [צ] וטעותן עד כמה. קאי אפעוטות ואתרם דדין אחד להם [ק] ומתנתו מתנה פחות מבן כ' אפילו בשום מדלא יקני מתנתו מתנה הייט כשגואה בן י"ג: [ר] מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום. פי' ס"ש שיש הגאה שלהו בית אינה טמנה פת דהב"ם כפי' התמאיות ובגמרא קאמר משום תבדה ול"ל דהא תפרם משום תבדה פירוש דקאמר שמה שמפילו שפירוב מביתו שלא יתחלה עלא יתן שם. ויצממה ממכינתו עירוב אלו ואתה נתינטיי [ש] ת"ר וקדשתו לכל דבר שבקדושה ובפרק כסוי הדם סי' ח' תפיק רבינו דהך דרשה דאסמכתא בעלמא טוא כמו ליטול מנה יפה דאיטו דאיטו יטול נכונים נב"ל ע"ש וכ"כ הקנות וכ"ש דהכא בשתפתין אמרי' בהדיא דאורייתא היא מנן אסרים סי' כ"ח ס"ק ד' ע"ש וגי לק"ם דהא דצריך מפני דרכי שלום דאורייתא היא קאי לאתוך אסמכתו דמפקי מקרא אסמכתא ותדע דאי מ"ד וקדשתו מאי צריך הא מילמסך דרבי שלום לגבי צריכין אחר כהן ולאקדימו לישראל ועוד מה תפני דאורייתא ותפני דרכי שלום. כה תימא לאיתך מ"ד אמות לן למימר תורה אמרה כן לאקדים כהן ללוי ולוי לישראל מפני דרכי שלום אבל למ"ד וקדשתו לכל דבר שלא שייך לומר שאמרה תורה כן לאקדימו מפני דרכי שלום ועיין בירושלמי דידיתי דפנגמת דאמרתו מ' מדאורייתא או לאו והאמורא דיקן סבירא ליה כמ"ד דאורייתא היא ולכך צריך בפיר לכוללו תורך אמורים [ת] ואם אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו או לגדול כבוד לרבו דהא תנית בגרייתא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או לגדול ממנו הרשות בידו ואמר רבה סלם לא שנו אלא בסעודה אבל בבה"כ לא דאתו לאינצויי: [א] משום דשפלג בחכמה היה ס' קינט אגו כייפי ליה לרב הואיל הייט מפני חכמתו ומהם לקה השיב ה"ח סי' קל"ה דלא כפיט לרבים שיבא כשיפים לו מלך עדיף לא גולה. אמרו רב נמרונאי ורב עמרם נאוגים אלו סברי דהוי נפיק וסי' נפל עכן טופת מדבריהם דחדא מעלה לא מהני והרב ג"י תניא סמך לרבינו תנא דרים פ' סקירא את האנגילה רב קרי בכהני ופריך הא היכא שמואל דכהנא הוה מדבר ליה לשמואל נמי הוי כייפי ליה לרב סי' ורב לא הוה כייפי ליה אלא תלך חכמתו לגד ואפ"ה קרי בכהני [ב] כדאמר ריב"ל במגילה אין שם ולא בעלי עגלי אף ירושלמי הוא סוף פ' אין עומדין שם מחלוקת וכן הובא בטור א"ח סי' קל"ה אבל מתוה מלך נעיני למי שמיין שם כנור וכנ"י ובנ"ח ות"ה שאבל אלו נפלנו מכם דברי רבינו בכאן ע"ש:

מאי

אם אין שם לוי קורא אותו כהן ראשון שנים אחרת במקום לוי אבל לא כהן אחר כהן דאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא מפני פגם של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא (א) מפני פגם שניהם שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחרינן מי קורא [דף ס ע"א] לא הוה בידיה אזלא שיילה לרבי יצחק נפחא אמר ליה [ג] אחריהם קורין תלמידי חכמי' הממונים על הצבור ואחריה' א בני תלמידי חכמים שאבותם ממונים על הצבור ואחריהם ראשי כנסיות וכל העם רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קורין בחומשין בבית הכנסת מפני כבוד צבור רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו האי ספרא דאפטרתא אסור למיקרי ביה בשבתא מאי טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר אסור לטלטולי נמי אסור מאי טעמא משום דלא חזי למיקרי ביה בשבתא [ד] ולא היא שרי למיקרי ביה בשבתא ושרי לטלטולי דרבי יוחנן ור"ש לקיש מעיינו בספרא דאגדתא בשבתא ואף לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך ה"נ נמי עת לעשות וכו' בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה תיבעי למאן דאמר מגילה ניתנה כיון דמגילה ניתנה כותבין או דלמא כיון דאדביק אדביק תיבעי למ"ד חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דלמא כיון דלא אפשר כותבין אמר ליה אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין כתנאי אין כותבין מגילה להתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר רבי יהודה אומר כותב מבי' אשית עד דור. המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני ורב אלפס ז"ל לא הביא כל זה אלא כתב כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וכן הלכתא ותימה הוא כיון דרבה] השיב לאביי אין כותבין וליכא מאן דפליג עליה ועוד דהוי לפסוק הלכה כתנא קמא דרבי יהודה דלא שרי אלא בדעתו להשלים ואפשר דסבר הלכה כר' יוחנן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה [ה] ולא חייש להא דקאמר כיון דאדביק ב [ו] דאם כן אפילו חומש לא נכתוב אלא תורה שלמה כיון דאדביק [ז] ועוד ראה לההג מכוס דלא אפשר לכל עני בישראל לכתוב תורה שלמה לכס: כא [דף ס ע"ב] בור הקרוב לאמה וכו' איתמר בני גוראה רב אמר התגא שתי בריכה ושמואל אמר עילאי שתי בריכה בדמיזל כולי עלמא לא פליגי כי פליגי לאיסכר ולאסוקי והשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים גבר [ח] ואע"ג דקיימא לן הלכתא כשמואל בדיני שרש רבינו חננאל ז"ל תמוה דשמואל תרגמא להא דרב לאבי נסך מיתך כללא: מלודות חיה וכו' באוזלי ואהרי [דף סא ע"א] כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בלחי וקורקי דרבי יוסי סבר גזל גמור ואף ע"ג דתכריהם הוא מוציאין אותו בדיינין ורבנן סברי לא והלכתא כרבנן · כב עני המנקף בראש הזית וכו' תנא אם ליקט ונתן ביד הרי זה גזל גמור: כג אין מוחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט ת"ר מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ומבקרין חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום ומנחמים אבילי עובדי כוכבים ג מפני דרכי שלום תוספתא (סוף פ"ג) מספדין מתי עובדי כוכבים מפני דרכי שלום כד [דף סב ע"א] ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אין והאמר רב דימי בר ששנא משמיה דרב אין עודרין עם העובד כוכבים בשביעית ואין כופלין שלום לעובד כוכבים לא צריכא למימר להו חזקו כעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו חזקו ורב ששת אמר להו אבריא ואין כופלין שלום לעובד כוכבים רב כהנא הוה מקדים ויהיב להו שלמא ורב נחמן אמר להו שלמא למר תניא לא יכנס אדם לביתו של עובד כוכבים ביום חגו ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכובד ראש: הדרן עלך הניזקין

פרק ששי

א [דף סו ע"ב] מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום:

[דף ע ע"ב] גמ' אמר ר"ש לקיש כותבין ונותנין לאלתר ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מאי טעמא דר"ש לקיש דקתני אין דבריו האחרונים כלום ורבי יוחנן אמר אין דבריו האחרונים כלום דלכי מתצלי לא צריך למיהדר ולימלכו ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קא מיפלגי דר"ש לקיש מדמי ליה לישן ורבי יוחנן מדמי ליה לשוטה והלכתא כרבי יוחנן ואומר ר"י דצריך לומר בשכיב מרע שלא ניתן גט [א] שתהא דעתו מיושבת עליו ואף בשעת כתיבה משום דחולה פעמים שדעתו מטורפת עליו ועתים חלים עתים שוטה ואפי' ר"ש לקיש דמדמי קורדייקוס לישן היינו משום דשכיח ביה או שמא אפי' לרבי יוחנן כ שן דמי משום דלא מיתוסר מעשה דרגיל שתתיישב דעתו מתילא וטוב ליזהר ב מתני' [ב] נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו [ג] אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו והם אמרו לסופר וכתב לעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי זה גט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: גמ' וליחוש דלמא שיטיא דלאו לאו נקטיה ד שיטיא דהן הן נקטיה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרי' ליה בסירוגין חד הן ותרי לאו והרי הן [ד] דבי רבי ישמעאל תנא (ב) אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה ומאי ניהו [ה] פירי [דף עא ע"א] תנו רבנן כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות לעדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו רבנן ביה משום עיגונא [ו] אבל בעדות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ואם היה חתום על השטר חתימתו מתקיימת על ידי אחרים ולא על ידי עצמו ירושות לאו ירושות דעלמא אלא ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה ניהו לכל דבעי מתני בהו משאות ומתנות נמי דידיה כגון ליקח ולמכור אבל לאשוודי בבדיקה לא וכי קא אמרי' דבודקין לגיטין דווקא למי שנשתתק אבל לחרש לא ג דתנו רבנן חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא לגיטין והאי חרש דלא בדקינן ליה לענין גיטין דווקא שנשא כשהוא פקח ונתחרש אבל חרש מעיקרו בדקינן ליה כדתנן (יבמות דף קיב:) חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך יוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשתטית לא יוציא נתחרש ה (א) או נשתטה לא יוציא עולמית [ז] ותנן נמי חרש חיה ונרמז בן בתירה אומר קופץ ונקפץ בתטלטלין ואמר רב נחמן מחלוקה במטלטלין אבל מחלוקה בגיטין: אמרו לו נכתוב גט לאשתך וכו' לקמן בפ' התקבל (סימן יט ע"ש) אכתוב גמר דהא מתניתא בפ"ד ובע"ה · [דף עב ע"א] מתני' (ג) זה גיטך אם מתי [זה גיטך מחולי זה] זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום [מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה"ז גט] מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת [ח] כתב ר"ת ז"ל שכיב לכתוב בגט שכיב מרע מעכשיו ואם כתבו ביה מהיום ומת בההוא יומא לא ידענא מה דיינין ביה: גמ' [ט] אמר אביי אם מתי ו תשמע שתי לשונות תשמע מעכשיו ותשמע לאחר מיתה אתי מהיום כמעכשיו דמי לא אמר מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה מהיום ולאחר מיתה ספוקי מספקא לן אי תנאה הוי ואי חזרה הוי הלכך חולצת ולא מתייבמת. מתני' זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט:

[דף עב ע"ב] גמ' (ג) אמר רב הונא גט שכיב מרע שמתוך מתמה מיתה כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ולמדין דעתיה דבעית מיתה יצא גיטו אע"פ שלא יתנה כמו במתנה ויש לדקדק מכאן דהא דאמר בשכיב מרע אם עמד חוזר לא חוקא חוזר שילכך לומר אני חוזר בי ואם לא אמר כן ומת אח"כ הויא מתנה אלא מיד כשעומד מחליו נתבטלה המתנה ממילא תדדייק הכא ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד משמע מיד שעמד נתבטל הגט ועוד על כרחך צריך למימר הכי דאי עד דאמר אני חוזר בי למה לי עיד־ הא תריינן כל שאילו עויד חוזר חוזר בדי־בהו והכי הוה ליה למימר סכיב מרע שנתן מתנה איתתי שירצה יחזור והיינו טעמא דחזרת שכיב מרע הוי משום אומדן דעתא ואנן סהדי דאין רוצה שתתקיים כשיעמוד [י] ולית הלכתא כרב הונא דהא הסיקנא רבה ורבא

הגהות הב"ח

א הממונים של הצבור ואחריהם פ"ח סבאים לתוקן פרנסים של הצבור ואחריהם בני ת"ח ב דאדביק אדביק דאע"כ אפילו · ג אבילי עובדי כוכבים עם · אבילי ישראל מפני ד"ש ד דלמא לאו נקטיה אי נמי שיטיא ה נתחרש הוא או נשתטה · ו אם מתי שתי לשונות משמע תשמע. וכו' אמר לה מהיום וכו' לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה ודמי מהיום וכו' כצ"ל

חדושי מהרש"ל

(א) או נשתטה לא יוציא עולמית ומפרשינן בגמרא דאי פטריה לא הויא דלאו בת דעת היא · דלאו בר דעת הוא ··· פוטר (ג) זה גיטך מחולי זה ··· אם מתי מיתה מר וכו' ולאחר מיתה ··· כל המשנה ··· אפי' לא אמר מעכשיו הוי ··· עליו

תהות הגר"ב א) צ"ל דהכא

קרבן נתנאל

[ג] אחריהן קורין תלמידי חכמים הממונים על הציבור. בש"ס א"ח סי' קל"ה ס"ק ג תניא ספד ודנרי רב נטרונאי דכפוף תלמיד חכמים לא תהגי דהא אחריהן קורין תלמידי חכמים הממונים על הציבור עיין שם ודברי הימה כן דקף שהם ממונים ותלמידי חכמים נפירס כמו כן יש ת"ח ממונים במקומות אחרים תמה"כ פ"ח כרב כונה שכל חכמים באותו הדור כפופים ליה מגד חכמתו איכא למימר דכפי נחכמתו לחוד [ד] ולא היא שרי למקרי ביה ושרי לטלטולי ולפי ת"ש מ"א ופ"ז א"ח סי' רפ"ד היתר על ההפטורות שנדפסים לקרות בהם בצבור לדידן אסור לכתוב הפטורות על הקלף א"כ אותן הפטורות בכתב אסור לטלטולי בשבת וצ"ע [ה] ולא חייש להא דקאמר כיון דאדבק ורבה נמי לא קאמר אין כותבין אלא משום דס"ל כריש לקיש תורה חתומה ניתנה והא דאמר רבה מותם אין קורין בו בצבור משמע הא חומש כותב. איכא למימר דסבירא ליה דתומש אחד נמי ספר מקרי כמ"ש תוס' דכתיב ויקח ספר הברית אבל אנן קיימא לן כר' יוחנן דכללא כייל בכולא תלמודא ר"י ור"ל הלכה כר"י מש"ה פסק הרי"ף דכותבין מגילה לתינוק להתלמד בה [ו] דא"כ אפילו חומש לא נכתוב ר"ל דאי רבה קאמר אין כותבין אפילו לר"י משום כיון דאידבק א"כ לכך סבירא ודאי אפילו חומש אין כותבין וקשה דרבה אדרבה. ועל פי דברים האלה מיושב קושיות הב"י סי' רפ"ג וז"ל אפילו לא היינו יודעים הי' לקושיא זו אין כח ביד האחרונים לחלוק על דברי הראשונים וכל שכן שאפשר לתרץ כל חומש וחומש מגלת בפני עצמה היא אפילו למ"ד חתומה ניתנה כותבין פ"כ [ז] ועוד ראה לההג משום דלא אפשר ותימה דהוה ליה לאסמכתיה דאמר לעיל האי ספרא דאפטרתא וכו'. אבל כתב דאסיקנא ולא הוה דהא ר"י ור"ש לקיש וכו' ה"ל כיון דלא אפשר עת לעשות לה'. ע"כ דברי ב"י · [ח] ואע"ג דקיימא לן הלכתא כשמואל בדיני ··· ע"כ הא דרב בגיטין ··· הלכתא כותיה דשמואל בדינא וכו'

תפארת שמואל

(א) מפני פגם שניהם וכו' דאחרי הך ··· לא לוי קורא הוא ··· לוי אלא חלוי ··· ישראל אבל ··· (ב) אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים וכו' ··· (ג) אמר רב הונא גט ש"מ שעמד מחמת מיתה וכו' ··· אינם מפרשים כן

פרק ו [א] שתהא דעתו מיושבת עליו ··· [illegible]

ורבא לא סבירא ליה הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה [נ] הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה כדאתקין שמואל כדמפרש לקמן (סימן ס). [דף עג ע"א] א"ר אלעזר משמיה דרב [ל] שכיב מרע שניתק מחולי אל חולי אחר מתנתו מתנה: ד ת"ר זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש ה"ז גט מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אי אנסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ולהכי הוי בסיפא גט אפי' רישא נמי השתא דמלתא שכיב מרע המתנה אם מתי מחולי זה [ם] מתוך החולי קאמר ואפילו מת מחמת ד"א רק שמת קודם שעמד מאותו חולי כי אינו רוצה שתהא אשתו זקוקה ליבם הלכך אם מתי מחולי זה נמי אם לא אעמוד קאמר. שלחו מתם אכלו ארי אין לנו שיהא גט וסיפא משכחתא היא דאונסא דלא שכיחא לא אסיק אדעתא והכי מסיק בשמעתין דכיון דקפיד רישא לסיפא משכחתא הוא ז"ל כתר סברא ולפום סוגיא דשמעתין בתרוייהו לא הוי גט אבל בתוספתא (פ"ה) קתני זה גיטיך אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט שלא מת מאותו חולי אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש הרי זה גט שלא עמד מאותו חולי והכי איתא נמי בירושלמי (ה"ד) וכן פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה ושלחו מתם אכלו ארי אין לנו אתגלאי דרישא קאי כיון שאמר אם מתי מחולי זה אף על גב שבא ארי ואכלו לא נתקיים התנאי שהרי לא מת מאותו חולי [נ] והוא הדין שנפל עליו בית או נשכו נחש אבל אם התנה אם לא יעמוד מחוליו ונשכו נחש הרי זה נתקיים התנאי כי לא עמד לפיכך זה גט וזה אינו גט והמראי על רבינו חננאל השבק גמרא דידן ופירש על פי התוספתא והירושלמי [ס] דלכאורה פליגי אהדדי (א) והרמב"ם (פ"ט מהל' גירושין) כתב דברישא אינו גט ובסיפא ספק מגורשת [ע] משום דפליגי אהדדי צריך גט מספק: ההוא גברא חכיר ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמיתיליד ביה לבסוף אפיק בה נהרא אתא לקמיה דרבינא אמר ליה זיל ספי ליה דהא קבילית עלך כל אונסא אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבינא האי אונסא דלא שכיח הוא אינגיל מילתא ומטא לקמיה דרבא ואמר אונסא דלא שכיח הוא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבון שומשמא אגודא דנהר מלכא וקבילו למיעבריה וכל אונסא דאיתיליד להו אגרו ארבי איסכר נהרא דמלכא אמרו להו אגרו חמרי ואפקינהו ניהלן דהא קבילתו כל אונסא דמיתיליד אתו לקמיה דרבא אמר להו קאקי חורי מסלחי גלימי דאינשי אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: מתני' [פ] לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים אפי' בפני עבד אפי' בפני שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר [דף עג ע"ב] הרי היא כאשת איש לכל דבריה רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: גמ' תנא ובלבד שימות ולכי מיית הוי גיטא והא קיימא לן דאין גט לאחר מיתה אמר רבא מעשה כאומר מעת שאני בעולם *ואע"פ שאמר מהיום לא היה בדעתו שאם ימות שיחול הגט מהיום [צ] כי רצון האדם לאחר הגירושין בכל מה שיוכל הלכך נעשה כאומר מעת שאני בעולם והכי קאמר [ק] מהיום יחול תנאי זה אם ימות שיחול הגט שעה אחת קודם למיתה [ר] ור' יוסי מספקא ליה אי מהיום ממש קאמר או מעת שאני בעולם קאמר [ש] הלכך הויא מגורשת ואינה מגורשת: תנו רבנן ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה [דף עד ע"א] ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי רבי יהודה ר"מ אומר בעילתה תלויה ר' יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות [ת] ולא תתייחד עמו ואפילו בנה קטן עמה לפי שאינה בושה לשמש כנגדו ראוה שנים שנתייחדה עמו באפילה צריכה הימנו גט שני א אחד בין הערבים ואחד בשחרית זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין [א] רב אלפס ז"ל כתב וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר ואני כתבתי כגירסת גמרא דידן דפריך חכמים היינו רבי יוסי וקאמר דאיכא בינייהו דרבי זירא דלרבנן אית לה מזוני ולרבי יוסי לית לה מזוני ואי גרסינן מגורשת לכל דבר [ב] מאי פריך חכמים היינו רבי יוסי. והלכה כחכמים והיינו רבי יוסי דמתניתין: ה מתני' הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן על מנת שתתני לי מכאן ועד שלשים יום נותנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לאחר שלשים יום אינה מגורשת אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן באחד שאמר הרי זה גיטך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו דמיה: גמ' מאי ותתן רב הונא אמר והיא תתן ורב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו [ג] איכא בינייהו שנתקרע הגט או שנאבד לרב הונא דאמר והיא תתן אינה צריכה ממנו גט שני לרב יהודה דאמר לכשתתן צריכה ממנו גט שני והלכתא כרב הונא דקיימא לן כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי והגיה נמי בתוספתא הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת אע"פ שנקרע הגט או שנאבד ולאחר לא תנשא עד שתתן והכי נמי אמר רבי יוחנן בשמעתין הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו וכן בפרק קמא דקידושין (דף ח) קאמר רבי אלעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים ומפרש התם דסבר כרבי דאמר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופסק התם והלכתא כרבי אלעזר: [דף עד ע"ב] רבן שמעון בן גמליאל אומר מעשה בצידן כו'. מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא (ב) והכי קתני אם אמר לה על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו דווקא קאמר לה [ד] רבן שמעון בן גמליאל אומר תתן לו דמיה ואמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן וכו'. בעא מיניה רבי אמי מרבי יוחנן [ה] הרי זה גיטיך על מנת ב שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך מהו א"ל אינה מגורשת דהא לצעורה קא מכוין ולא נצטער: ו ההוא גברא דא"ל לאריסיה כולי עלמא דלו תלתא ג ואכלי ריבעא ואת דלי ארבע ואכול תלתא לסוף אתא מיטרא רב יוסף אמר הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך *והא דאמרי' בפ' השוכר את האומנין (דף עז) אתא מיטרא בפלגא דיומא ספידא דפועלים שאני התם השכירי יום הוו והרי לא עשו מלאכה אבל הכא נחת ליה לארעא מידי דהוה אשאר אריסין דלו תלתא ד ואכלי ריבעא אפי' אתא מיטרא ולא איצטריך כלל [ו] והלכתא כרבה: ז תנן התם בראשונה היה נטמן יום י"ב חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל ח שיהא חולש מעותיו ללשכה ושובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה יבא זה ויטול מעותיו אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת בעל כרחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני דנתינה בעל כרחיה הויא נתינה [דף עה ע"א] מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחיה לא הויא נתינה ודתקן תקין ודלא תקין לא תקין מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא כי איצטריכא ליה להלל ו שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה. הא דשקיל ושרי רבא בנתינה בעל כרחו לא לענין מתנת חנם איירי דמילתא דפשיטא היא דלאו זכה בעל כרחו ולענין פריעת חוב פשיטא דהוי פרעון ומיפטר אם זרק לו חובו בפניו בעל כרחו וכן נמי לענין פקדון דתנן בפרק הגוזל בתרא (דף קיח) הלוה מחבירו או הפקיד אצלו ביישוב לא יחזיר לו במדבר הא ביישוב מחזיר לו אפי' בעל כרחו [ז] אלא הכא איירי בדבר שאינו זקוק לקבל מחבירו [ח] וחבירו יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו כגון גט על תנאי דמאתים זוז ובתי ערי חומה. והא דלא חייש רבא ו לקושיות דרב פפא משום דסבירא ליה דהתם איתא דבעל כרחו הויא נתינה בפניו [ט] והוא הדין נמי שלא בפניו ולא היה צריך הלל לתקן ואי משום ליתודי מקום שיתן שם המעות אפשר שיזכה לו על ידי אחר. איכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה [וכי איצטריך הלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה] מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא אפי' בפניו נמי מדעתו אין בעל כרחו לא והלל מאי דאיצטריכא ליה תקין בעל המאור ז"ל כתב (במאמר ג) בשם רב האי גאון ז"ל דהלכתא כלישנא בתרא דרבא וסבר רב האי דהשיב תברי רבא עיקר אע"ג דרב פפא בתרא הוא משום דרב פפא לא בא לחלוק על רבא אלא בעא ונתן בדבריו כתלמיד בפני רבו והקשה לו בלשון ודלמא ואף לפלפל לא היה הדבר ברור [י] (א) ורבא לא חש להשיבו כדפרישית

הגהות הב"ח

א צריכה הימנו גט שני אחד אינה צריכה משום גט שני אחד בין הערבים: ב כצ"ל מיניה רבי אמי וכו' על מנת שתתני לי: ג דלו תלתא דלוחא ואכלי ריבעא וכו' אתא מיטרא אמר רב יוסף הא לא כל"ל: ד תאמר אריס דלו. כ"צ עיין אלפסי. ה הלל שותף שיהא וכו' מתקנתו של הלל כאומר הרי זה: ו להלל לתקוני שלא בפניו אבל וכו': ז לקושיות דרב פפא:

חדושי מהרש"ל

(א) ורבא לא חש להשיבו כדפי' לעיל והרמב"ם כו' וטוב יותר וכן פסק רשב"א בין לענין גיטין בין לענין קידושין שאמר הרי את מקודשת ע"מ שאתן לך ר' זוז ומתן בע"כ הוי ספק ולא לענין ממון אבל אם נתן אדם לחבירו חוב מעולפין בעל מנת שיתן לך וזה דלא הוי נתינה בע"כ נתינה בע"כ הוי ספק וקי"ל:

תפארת שמואל

(א) והרמב"ם כתב דברישא אינו גט וכו'. לא אוכל להבין דעתו דס"ס תלמודא דידן עיקר דסברי אינו גט ואפשר שהוא מפרש מדקאמר בתלמוד שלחו מתם אכלו ארי אין לנו כלומר אין לנו שיהא ודאי גט אלא הוא כספק כן פי' הר"ן והמ"מ ומכל מקום קשה למה פסק עד רבא ורבינא דאמרי שבסתם היה ואם אפשר לומר שהוא ספק גט אף שברישא אינו גט משום דלא שכיחא מ"מ בסיפא לגבי ישה גט ודאי השתא נ"כ לא מסיק אדעתיה משום דלא שכיחא אבל הוא ספק דלא ידעינן דעתו דהבא גברא דאמר בלישנא דלא לא אעמוד כלל ובריא כל דבר בין לא שכיחא ואלא דבריו מגומגמים ולא מסיכתם:

(ב) ודבי קתני אם אמר לה על מנת. ותימה על הרמב"ם שפי' גבי ע"מ דלא כהאי ברייתא אבן פרוכ"ן והרשב"א מבריינין ואומרים דבכל תנאי שהוא בשב ואל תעשה והוא בידה לקיימו אין חוששין שמא תעבור עליו ותקלקל עצמה שאינה חשודה בכך אבל כל תנאי שהוא בקום ועשה לא תנשא לכתחלה עד שיהא מקויים שמא לא יתקיים מחמת איזה סיבה וכן הדין בתנאי שהוא תלוי בדעת אחרים... שהוא מתקיים בלא מעשה לא תנשא עד שיתקיים עד כאן לשון מ"מ וכן נראה מכח דלקמן בריש במפרש ע"ש בדברי הרמב"ם.

קרבן נתנאל

קנה מעכשיו'. יש לומר דה"ק גבי מתנה לחוד ולא אם עמד חוזר ואלאי מתני' דכיון דלאמר אם מתי מחולי זה נראה כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר וכו' גט וכה"ג תוספות סבלא א. וכתב ומסקנה מהגמ"ש. הגה דלרב הונא צריך נמי דהוא אמר גיטו כמתנתו ובמתנה אפילו אמר מחולי זה אם עמד חוזר דהכא לא שייך לומר שמא יאמרו יש מתנה לאחר מיתה א"כ אפילו בגט נמי סבירא ליה אפילו אמר אם מתי מחולי זה אם עמד חוזר אבל גרסה ורבא אית לן לנרך כמתני' ומפיר דכיון דלאמר אם מתי מחולי זה גבי יש לגזור שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכה"ג תוספות סבלא א. ואמנם אמר סאין א"ה לתרץ דברי הרי"ף ורבינו ע"ד זה ממה א"כ סבירא לאו דאפילו במאי אם מתי אם עמד אינו חוזר דלא כפירוש רש"י דכא מקיימים הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה אם לא ימות לא יהא גט כדאתקין שמואל. אבל מה שהקשו על שיטת רש"י דהוי ליה גמ"ש למימר ולמעמיך מיושב שפיר ע"ד שפירשתי: [נ] הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה. וקשה נמה כתנאי אם מתי אינו חוזר אי משום שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה הא לר' יוסי דסבירא ליה זמנו של שטר מוכיח עליו כמו מהיום אם מתי ובכי האי גוונא הוי גט ותה שהוזן בזה בספר ב"ש סי' קמ"ה ס"ק ז' דשמא יאמרו מהיום ולאחר מיתה גט. אין פה לי דהא"ל אם אמר מהיום אם מתי לא יהיה גט גזירה משום מהיום ולאחר מיתה הא"ל דמאי מהיום אם מתי כיון שהתנה. מהא"ל בלאחר מיתה כיון דלא אמר בלשון סגאי איכא למימר דמהרה הוי וכמו שפרש"י בתוספ' א"כ אם אמר אם מתי לאחר מני לא גזרינן משום לאחר מיתה [ל] ש"מ שניתק מחולי אל חולי אחר מתנתו מתנה א"כ דפנ פרוקא דרב הונא אמר מעכשו מיתה ש"מ שניתק וכו' מתנתו מתנה ולא קי"ל כרב הונא. בגה תילתא אלכתא טוחיה חדא דר"ת משמיה דרב אתנה ועוד הא רבא מתני לה הכי מתני' א"כ דפליג רבא מטעם גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. אבל הכא דניתק דמסגמו ממנה הכא לא פליג עליה: [ם] מתוך החולי קאמר ואפילו מת מחמת דבר אחר ח"ל הרשב"א ומתני' דקתני אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון לא דייקא כפי' זה דה"ל למימר אם מתוך חולי הראשון מת כלומר שלא פסק חולי הראשון א"נ אלא מת מחמת חולי הראשון כיון שמת מתוכו. ונראה דגמ' דילן משמע להו דאם לא אעמוד היינו אם יעבטו חולי שלעמוד והרי לא עמדו אלא ארי ותו"ל שכין ה"ל רישא מ"מ סיפא וסייעו דעלמו ממה אכלו ארי אין לנו שיהא גט באם לא יעמוד מהאי לא מכנו אלא ארי וסיפא משכחתא היא ולאו משום אונסא דלא שכיח אלא אפילו באונסא דשכיח משום תמלו א"כ: [נ] והוא הדין שנפל עליו בית או נשכו נחש. אין כאן מקומו דלהרמב"ם נמי צ"ל כן [ס] דלכאורה פליגי אהדדי דלפום סוגיא דהש"ס בבלי צ"ל בתרוייהו אינו גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה דח"ם לא אעמוד מחולי זה דהוי גט משום דאמר לא אעמוד אסיק אדעתיה הא במוגדא דהאי גברא בפני' אמר כל אונסא ותו"ם אמר רבא אונסא דלא שכיח הוא. [ע] משום דפליגי אהדדי צריך גט מספק. וקשה נגפר המאור מוחל ולא אוכל להבין דעתו דס"מ תלמודא דידן עיקר דסברי אינו גט ונראה לי דיש לכוון דברי רבינו עם מ"ש הרב המגיד וה"ק משום דפליגי אהדדי ויש לנו להשוות ע"כ אית לן לפרושי דהא דקאמר שלחו מתם אכלו ארי אין לנו כלומר אין לנו שיהא גט גמור וכן הלשון משמע מדלא קאמר אכלו ארי אין גט ומתוך כך כתב שהיא ספק מגורשת. ומספקא ליה שהוא כתנה אם לא אעמוד מ"מ מחולי זה קאמר והרי לא מת מחמת החולי וכמו שפירש הרשב"א שכתבתי לעיל והא דקאמר רבא משכחתא היא ר"ל הסיפא משכחתא דתני הרי זה גט אלא הרי זה ספק גט וז"ל כמו סברה דלאונסא דלא שכיחא לא מסיק אדעתיה. כאן עיין סי' ד: [פ] לא תתייחד עמו אלא בפני עדים לפי מה שפסק רבינו כרבי יוסי דמתני' אם נתייחדה עמו צריכה גט מחדש דהא מספקא לן אי מהיום ממש קאמר ור"ל כשמת היא מגורשת למפרע ומייתי שמא קדשה עכשיו וכאותן אם עומדים העדים בתוך בשעת יחוד ולא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי קידושין. ואם נתייחדה עמו בלא עדים חיישינן לגט ישן דהא מספקא שלא יחול גט זה כי אם שעה אחת סמוך למיתה. ודין של גט ישן מבואר לקמן בפ' הזורק סי' ח' אבל לגי' הרי"ף והרמב"ם דקי"ל כחכמים דברייתא דמגורשת למפרע משעה שנכתב הגט למהיום מתוך קאמר אם נתייחדה בלא עדים לא איכפת לן דממ"נ אם לא מת גיטו לאו גט ואם מת מגורשת למפרע משעת כתיבת הגט ואינו אסור אלא להתיחד משום יחוד פנויה אבל בדיעבד אין כאן בית מיחוש: [צ] כי רצון האדם לאחר הגירושין בכל מה שיוכל. היינו נמ"ש אלא מחמת אינה שהוא טוען גם אלא שיאו תיעקק ליבום אבל בבריא אם הוא טוען כתנאי י"ל שמעכשיו הוא מגרשה: [ק] מהיום יחול תנאי זה אם ימות. כלומר אפילו ימות היום יחול שעה אחת קודם למיתה: [ר] ור"י מספקא ליה אי מהיום ממש קאמר אבל מעת בריאה נ"ל דאית ליה נר"י כרבנן דאלמ"ה אפילו כשימות לא הוי גט ועיין בפרק כל הגט דף כ"ה. [ש] הלכך הויא מגורשת ואינה מגורשת. ואם נערך הגט או נאבד סמוך למיתה נמי הויא מגורשת ואינה מגורשת דשמא מהיום ממש קאמר. [ת] ולא תתייחד עמו ואפילו בנה קטן עמה. כ"ה בתוספתא פרק ה': [א] רב אלפס ז"ל כתב וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר ואפילו נאבד הגט קודם שימות ליתא ופסק כחכמים דלמפרע מגורשת: [ב] מאי פריך חכמים היינו ר"י. והרשב"א אומר שגירסת הרי"ף היא חכמים היינו ר"מ ע"ש: [ג] א"ב שנתקרע הגט. והא דלא קאמר א"נ כשמסרה ידה וקיבלה קידושין מאחר תירצו תוספות בקידושין דף ס' דה"א הוה צריך לומר דלרב הונא צריכה גט משני ולרב יהודה צריכה גט. והא ליתא דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק. אבל קשה להרי"ף והרמב"ם והגי' רבינו לקמן סי' ס' דנהגו ע"מ לא בעינן כל דיני תנאי כפול וכן קודם לאו והנאי קודם למעשה א"כ אליבא דרב הונא אם לא כפל התנאי ולא נתקיים התנאי אינה מגורשת. ולרב יהודה התנאי בטל ומעשה קיים ומגורשת אלא ע"ת דאפילו בתנאי דע"מ נמי בעינן כל דיני תנאי כדמסיק רבינו שם. אבל נרבינו נמי קשה לפי מה שכתבתי בפ"ק דקידושין סי' מ' דבתנאי דע"מ גופיה כל זמן שלא נתקיים הת. אין אחד מהם יכולין לחזור בו וכדעת הרשב"א דלא כבעל העיטור א"כ הנ"ל א"כ דלרב יהודה יכולין לחזור בהן אלא דחדא מינייהו נקט. [ד] רשב"ג אומר תתן לו את דמיה. וקי"ל כרב יהודה דאמר לכשתתן אמאי לא פליג רשב"ג נמי ארישא דהא רשב"ג ס"ל בבריתא והא יתן דע"מ כאומר מעכשיו דמי ולי אפילו ליותר. ולי"ל דס"ל כרב יהודה כן כללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו ורבי סתם בזה כחכמים דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אלא לכשתתן: [ה] ה"ז גיטך ע"מ שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך מהו. ולהוי נמי בפ' מהא"ס שוב נשם א"ה מכל"ל כן סבירא לא בעא נאיצטלית דקיימי ביה ואין בידי נוף התשובה לעיין בו'. ונעלם ממני מהתוספות הקנו קושיא א והוכח נתירוצי רש"א. ותי' שוה ומסקנתא דלא דמי דהכא מחכוין כו' ע"ש: [ו] והלכתא כרבה. ויש לדקדק תוה איצטריך לתפסק הלכה שלא קי"ל כסוגי הש"ס דהלכה כרבה לגבי רב יוסף כמ"ש רבינו בפרק אלו מציאות סי' ז'. וזהו מלשון הרי"ף. ולדידיה ניחא דפסק בפרק הבונה ס"ד ונכ' אלו מציאות כרב יוסף בשותר אבידה ע"ש דהיות שם ועי"ל ז"ל הא דאמר בפ"ק דב"ב דהלכה כרבה עד רב יוסף בר מעדה ענין ומחלה היינו נגידי דפליגי במסכת ב"ב לחוד. אבל על רבינו קשה מאי איצטריך למפסק הלכה רא הוא ס"ל כתוס' שאומרים דכולי תלמודא הלכתא כרבה עד רב יוסף וכמו שמסיק רבינו בפרק אלו מציאות סי' ז'. ועיין בכללים: [ז] אלא הכא איירי בדבר שאינו זקוק לקבל מחבירו. פירוש דלא דמי למתנה שאינו זקוק לקבל ומה"ט אין מזכין לאדם בע"כ משא"כ בתנאי הגט תלוי בדעתה שכל אימת שתרצה לתת יכול מוכן לקבלם תפ"כ איצטריך רבא לגילוף מבתי ערי חומה דהוא ג"כ זקוק לקבלם: [ח] וחבירו יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו. סברא זו רוצה רבינו לתרץ מה תיקן הלל בבתי ערי חומה ונא דהא הוי פרעון חוב שאלו לקבלן בע"כ ע"ח מתלק דגבי פרעון חוב אין המקבל מתייב ליתן דבר אחר תמורת הפרעון. הכא"כ בגט ובתי ערי חומה יש לו לזכות כדבר אחר כנגדו שהיא זוכה בגט והמוכר בבית ע"י נתינה. [ט] הה"ד נמי שלא בפניו יכול לזכות לו ע"י אחר ואת"א שתוכנו היא ואין זכין לאדם שלא בפניו כלא בפניו נפניו טוען לו בע"כ אמ"ם שאין רוצה לקבלנוה נתינה וכיון שכן אפילו שלא בפניו מזכה לו ע"י אחר. והרשב"א הקשה על פי' זה דהא אשה מתגרשת בע"כ ואין מזכין לה גט ע"י אחר לפי שאינו זכות לה שיוצאה מתחת בעלה ובדהנ בפ"ק תלא מסתברא דרבא ס"ל דהלל כי תיקן אפי' בפניו ה"ל למקרי דתפיס בע"כ בין בפניו בין שלא בפניו לא הוי נתינה אלא מה דאיצטריכא ליה לפשוט סיטן ע"ש. א"ד אמר רבא כו' (עיין סי' ת) [י] ורבא לא

[ב] כפרישית לעיל (א) והרמב"ם ז"ל (פ"ח מה' גירושין) כתב הפסק מגורשת הוא [ל] ושוב לכתוב: אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן וכו' אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ם] כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה הלכך איצטריך דוקא בעי למיתב ליה ואי אבדה אע"ג דיהבה ליה לא הוי גיטא (ב) וירושלמי לא הוי גט ואע"ג דנחלין לך לא הוי גיטא [illegible] ... דמהני לשעה אבל [illegible] ... והיינו דקאמר גבי הא דתניא ... ומיבעיא ליה [illegible] ...

[illegible]

ב אתקין [illegible] ... מר [illegible] ... [אם לא תהי לא יהא גט] אם לא תהי לא יהא גט דלא יקדים [illegible]

[illegible]

ז"ל (פ"ז מהל' אישות) כל האומר תנאיו אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים התנאי למעשה [illegible]

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

חדושי מהרש"ל

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

[illegible]

[ח] פרש"י אמר האקה ושיתוק ונבי בן השמיעמ אע"ג דלא הניקתו ב' שנים אבל באב אין בו שום חידוש שהרי שמשתו כל ימי חייו אלא אגב מת הבן תנא נמי מת האב אי נמי [ט] אגב דבעי למיתנייה בסיפא תניה גמי ברישא [י] וכן מפרש בירושלמי (ה"ז) ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני ב' שנים מת הבן או מת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה הימנו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט כלל אמר רשב"ג כל עיכבא שאינה ממנה הרי זה גט: גמ' [כ] ומי בעינן טלי האי ורמינהו שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד ה"ז גט [ל] אמר רב חסדא לא קשיא מתני' רבנן (א) וברייתא רשב"ג דמיקל בתנאי וליח הלכתא כרשב"ג [מ] ורבינו חננאל ור"י זכרונם לברכה פסקו בכל מקום כהאי פסקא דרבי יוחנן דפסיק הלכה כרבן שמעון בן גמליאל במשנתינו · רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש יום אחד רב אשי אמר סתם נמי כמפרש יום אחד דמי [נ] ושתי שנים דקתני במתני' היינו יום א' בתוך שתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים והלכתא כרב אשי דבתרא הוא ואע"ג דמקשי עליה ואסיקנא בקשיא הלכתא כוותיה דהא לא אסיקנא בתיובתא. והכא מ"ד כיון דדייקנן מתניתין כוותיה דרבא הלכתא כוותיה ונראה לי עיקר המפרשים כרבא דהא אע"ג דלא מסיק בתיובתא (ב) קושיא חזקה הוא וכיון דדייקינן מתניתין דלא כוותיה הוא, נפסק כמותו [ס] לכן ראוי לפסוק כרבא לחומרא [ע] וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"ה מה' גירושין) [דף עו ע"א] ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי ה"ז גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי רבי מאיר וחכ"א אם נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לא נתקיים התנאי אינו גט [פ] והלכתא כרבנן ואע"ג דקיימא לן דבעינן תנאי כפול הני מילי כתם הבמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו בני גד ובני ראובן ואם לא יעברו וכדאמרינן [illegible] אבל בעל מנת לא דקיימא לן כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי (ח) וכאשר כתבתי לעיל (כי ע') כן עיקר · יא ת"ר [צ] אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים (ג) וחזר ואמר לה בפני שנים ע"מ שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים [illegible] סיפיה זו מאתים זוז. אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר על מנת שתתני לי [illegible] זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין הויא עדות מיופה הרי בטל אלא הרישא מהו דתימא כל לקיימא תנאי מצטרפי קמשמע לן דלא. יב מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום (כ) והיה הולך מיהודה לגליל (ד) והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא ולא נתייחד עמה הרי זה גט [דף עו ע"ב] גמ' והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמרי לה אמר רבי יוחנן אמר לעולם פניך ממש מי קתני הרי זו מגורשת הרי זה גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מטו שלשין הוא גיטא. הגיה טוחיה דר' יוחנן הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא ולא נתייחד עמה הרי זה גט ולאחר לא חששה עד שיעברו ל' יום ולגם ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב [ק] באומר נאמנת עלי לומר שלא פייסתיה ואיכא דמתני לה אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וליחוש שמא בא אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי שלא באתי מכאן ומתני לה אמתניתין כל שכן אברייתא מאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין לא אם לא באתי קאמר והא לא אתא כתב ר"ח כיון דאיכא דמתני לה אמתניתין אזלינן לחומרא והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ט מה' גירושין) הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתר שאין דרך בני אדם לבא בצינעא ואם הגיע הזמן שקבע ולא בא הרי זו מגורשת וסימה הוא שפסק לקולא באיסורא דאורייתא ועוד דליפנא בתרא מתני לה אמתניתין [ר] וכן דעת רב אלפס ז"ל דבכל מקום הוא חושש איכא דאמרי עיקר וכן לעיל בפרק כל הגט (דף כח) מקשי הש"ס פלוגתא בתרא: יג מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט: גמ' איבעיא להו כי שרינן לה לאלתר שרינן לה דהא ודאי לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שרינן לה לכי מקיים תנאה ולא איפשיטא הלכך עבדינן לחומרא גזירה אטו לא מת ולא שרינן לה לעלמא בתוך י"ב חדש אם לא על ידי חליצה ואם נפלה לא מפקינן לה מיניה. אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתיקה [דף עז ע"א] לכי נפקא אמר לה וכי מיית בליליה הוי גט לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה על מנת שתצא חמה מעכשיו קאמר לה והוי גט מחיים כדרב הונא אמר [ש] רב דאמר רב הונא אמר רב כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא כהם תנאה מר סבר כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כמעכשיו אם מתי מעכשיו ומר סבר לא אמרינן כרבי יוסי והוה ליה כאם מתי [ש] והלכתא כרבנן ולקמן בס' בתרא (ס"ס ד) (ה) [ת] מקדק גט בסיפיה דשמעתא: מתני' אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו גט בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט רבי יוסי אומר כזה גט כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת והלכה כחכמים: יד גמ' תנו רבנן לאחר שבוע שנה. לאחר שנה חדש. לאחר חדש שבת. לאחר שבת מאי [א] יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דר' יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא ותרי בשבא ותלתא בשבא בתר שבתא ארבע וחמשה ומעלי שבתא קמי שבתא פרש"י דמיירי בנתן לה גט ואמר אם לא באתי מכאן לאחר שבוע זו הוי גט עד שתעבור כל השנה שמינית וכן לאחר שנה חדש ולאחר חדש שבת ולאחר השבת יום ראשון שני והשלישי

הגהות הגר"ב

א) תמה רבי ולמה לא הוא אי"ר רבי כצ"ל

חדושי מהרש"ל

(א) וכאשר כתבתי וכו' עיקר. ס' אסי כצ"ל כמו תנאי כפול וכו' הדינים שדייקין כתנאי לעיל · (ב) והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי כו' אנטיפרס כסוף מלכי יהודה וכן כפר עותנאי כסוף מלכי גליל וכן עכו כסוף א"י [illegible] כלכך כי הלך לאנטיפרס וחזר דלגליל לא הלך וגם שלשים לא עבר [illegible] הגיע לכפר עותנאי [illegible] גליל וחזר [illegible] לקיים' כשילך ויחזור וכן איפכא מגליל ליהודה והגיע לאנטיפרס וק"ל:

תפארת שמואל

(א) וברייתא רשב"ג דמיקל בתנאי ומ' ולי"ג אוחר שכתב ירא לפסוק כרשב"ג שהרי בברייתא שנה דברי סתם בלשון ר"מ ודברי רשב"ג בלשון חכמים והלכתא כחכמים וכן ר"ל מיהו א"ל דפסקינן
*) [illegible] (ב) קושיא חזקה היא
[illegible]

קרבן נתנאל

דפריך ליה לרבא סבר דתנאי ומשמה בתנא אחד לא הוי תנאי אפילו בתנאי ע"מ דלא סתרי אהדדי אבל אין לא קי"ל כרב אדא אלא כרב אשי ורבא חזא סמך לגמ"ס לעיל דרבינו סובר דבב"ת לא עיין סגאי ומשמה בלבר אחד: [ח] פרש"י אמר האקה ושיתוק. הטעם משום דצריך לקיים בדבור שהוציא מפיו. ולי"ט פרד ע"ח משום דלכל האוקימתות אמיא מתני' כרבנן וא"כ לדידהו לגמרא קא מתרץ כמו גבי אגמלים וצריך האקה ושיתוק קנס אלא כהניקתו קאת אמריך כיון דלא פירש שתי שנים אמריך דלהרווחה קא מכוין [illegible] מדוייק בלשון תוס' ונראה לר"י לפרש דתת קודם שהניקתו כלל דלא נתכוין אלא להרווחה ולא לגמרא תמיה דלפרש"י מכוין נמי לגמרא וכדפירשתי וג"מ אם כשאמר אי אפשי או מת הבן קודם ב' שנים בסיפא לפטם דאתין פריך נמי האקה קנס ולפטם אמרון קי"ל גבה מלתא כרשב"ג דלא אמרי' גבה לגמרא קמכוין וא"ל הניקה כלל [ט] אגב דבעי למיתני בסיפא. ובסיפא קמ"ל ריבותא דהגט בטל ומותרת ליבם. ואי לא אשמועינן ה"א דהוי כתנאי על מנת שתתן מאתים זוז ומת דלדידה מליצה ואסורה ליבם כיון דאין קובע זמן ותדיין לא נשלם הזמן כמ"ב בש"ע סי' קמ"ג בסעיף כ' אפ"ב דהכא קבע זמן ששתי שנים מ"מ כא לא התנה ע"מ שתשמשי את אבא תכן עד ב' שנים וא"כ בכל ימי חיי האב יכולה לשמשו אותן ב' שנים קמ"ל דהוי כקובע זמן מכאן עד ב' שנים ועיין בב"ש סי' קמ"ג ס"ק י"ד. וזהו לגירסת רבינו והרי"ף דגרסי בסיפא או שמת האב. אמנם לפי גירסתינו ובירושלמי דלא גרסינן בסיפא או שמת האב י"ל כיון דבעי למיתני בסיפא גבי אם אמר אי אפשי תנא נמי ברישא הדין גמת האב לאפוקי אם אמר אי אפשי לבולי פלמא הוי גט או נמי לניפך וכפי ההוספתא וזהו ידעינן מהאי דיסא גבי לא נקיט הא"ת [י] וכן מפרש בירושלמי כלה לומר אחד מאן דאמר דמיקל מתני' במת אחר האקה ושיתוק אם כן לדידיה כל כדיך לומר דתנא מת אב משום אידי [כ] ומי בעינן טלי האי ותימה שמשתו יום אחד אין להקשות לפי מה שכתב הטור סי' קמ"ג היכא דהמט לאחר שתי שנים אפילו לא הניקתו אלא שעה אחת קיימה תנאה כיון שמלאו שתי שנים א"כ מאי פריך אימא דמתני' איירי בהתנה תוך שתי שנים וברייתא איירי דהתנה לאחר שתי שנים דסגי ביום אחד. דמכל מקום משמשתו יום אחד פריך אי נמי דהוי ליה למתני בהדיא בברייתא שהמנה לאחר שתי שנים כמ"ש תוספות נפ"ה דהוה ליה למתני בברייתא בהדיא ומת [ל] אמר רב חסדא כו'. ולית

[illegible]

*) לא להדיא דלא כתבתיה אנו

[illegible] הלכתא כרשב"ג ויש לדקדק [illegible] גם על רבינו יש לתמוה הלא הוא פסק כרב אשי [illegible] ושתי שנים [illegible] [ם] ור"ת ור"י ז"ל פוסקין כר"מ [illegible] [נ] ושתי שנים דקתני היינו יום אחד בתוך שני שנים [illegible] [ס] לכן יש לפסוק כרבא לחומרא [illegible] [ע] יכן פסק הרמב"ם ז"ל [illegible] [פ] והלכתא כרבנן [illegible] [צ] אמר לה בפני שנים כו' [illegible] [ק] באומר [illegible] [ר] וכן דעת רב אלפס [illegible] [ש] והלכתא כרבנן [illegible] [ת] נדקדק גט בסיפיה דשמעתא. [illegible] [א] הה"ג יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דר' יוחנן.

ובלשי ורבינו תגנאל ז"ל פירש שאמר לה הרי זה גיטיך לאחר שבוע אינה מתגרשת עד שתעבור שבוע ושנה שמינית ויותר נראה פירש רש"י דכשהלה הגט בביאתו אחר השבוע לא מצינו למימר שיהא גט אם לא בא בתוך השבוע דאם כן הוה ליה למימר אם לא באתי בתוך שבוע זו אלא ודאי מההוא זמן דיהיבו בלאחר השבוע על כרחך רשע נומר אם לא יבא בזמן הנקרא אחר השבוע והיינו שנה אחת משנת שבוע הבאה ובשנה חדש מחדשי השנה הבאה ובההיא שבת אחד משבתות חדש הבאה ובשבת לישנא דעלמא לאטוק ימי השבת אליו נקראים אחר שבת שעברה ואליו קודם שבת הבאה [ב] וכן לענין הבדלה אבל הטתן גם לאשה שתתגרש לאחר שבוע למה לא תתגרש מיד אחר השמיטה כי קבישות הזמן טוב כדי שלא תתגרש בתוך השבוע ואם היה בדעתו עד שתעבור שנה שמינית היה לו לפרש[ג] א[לאחר השבוע והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ט מהלכות גירושין) אמר להן כתבו ותנו גט לאשתי לאחר השבוע אין כותבין אלא עד שנה לאחר השבוע אמר להן לאחר שנה אין כותבין עד לאחר חדש משנה שניה אמר להן לאחר חדש אין כותבין אלא עד אחר השבת מהחדש השני אמר להם לאחר השבת כותבין מאחר השבת עד סוף יום השלישי (א) גם פירוש זה לא יתכן דאם לוה לכתוב אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע אלא הפירוש הנכון הוא כאומר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא יכתבו עד שתעבור השבוע ושנה שמינית וכן סלס ופירוש זה ניחא דקאי אתהני' כתבו ותנו אם לא באתי עד י"ב חדש[ד] אבל לאחר זמן אין קפידא אם יתאחרין בכתיבה׳ תניא רבי אומר לאחר הרגל ג' יום נפיק רבי חייא ודרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה אלימא ליה הלכתא כוותיה דרבי וכתב רבינו חננאל ז"ל אפילו לא עברו עליו אלא חמשה עשר יום דיו ואפשר שהוא מחלק השלשים יום כמו שלשה ימי השבוע שכן נמנין אחר השבת (ב) [ה] ואף על פי שאינו דומה׃ הדרן עלך מי שאחזו

פרק שביעי

א [דף סב ע"ב] **האומר** [א] התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור לפיכך אם אמר הבעל לו אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור רשב"ג אומר אף האומרת טול לי [גיטי] אם רצה לחזור לא יחזור. ב **גמ'** פשיטא אם הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה אם לקבלה והשה להולכה מאי א ופשטא דאיש נמי הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו הקטנה ואשה נמי הויא שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה כדתנן (לעיל דף כג) האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בהולכה׃

ג **איתמר** הבא לי גיטי והשתא אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך כמו שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת [דף סג ע"א] והא עיקר שליח לשליחותיה דאתר ג שליח לקבלה הויא להולכה לא הויא התקבל לי גיטי והשתא אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הולך כמו שאמרה כיון שהגיע גט לידה מגורשת דהא לא עיקר ג שליחותיה דאפי' שליח להולכה בעי למיהוי[ב] הלכך אמרינן להומרא דאדיבוריה דידיה קא סמיך ואע"ג גם עד שהגיע לידה ואע"ג דמסיק לקמן הכי בשהא התם אמר לה הולך כמה שאמרה פירוש הלכך אמרינן אדיבוריה דידה סמוך ולא אגר הוי ניסא דיתיה בעלמא הוא דקא דחי למימר מהכא לא היפסוס אדיבורה דידה קא סמיך׃

ד **ת"ר** התקבל לי גיטי והשתא אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור רבי נתן אומר הולך ותן לה רצה לחזור יחזור זכי לה התקבל לה אם רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בשלן אם רצה לחזור לא יחזור אבל אם אמר לו אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור[דף סג ע"ב] איתמר התקבל לי גיטי והשתא אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה ואם מת ולא הגיע גט לידה תולה ולא מתייבמת אלמא מספקא ליה אי הלכה כרבי או הלכה כר' נתן אבל אם אמר ליה הולך בין לרבי בין לר' נתן כזכי דמי וכן הלכה [ג] והלכה כר' נתן דאמר הולך [לאו] כזכי דמי דגרסינן בפ' השולח (דף לב:) אמר אביי נקטינן שליח מהגה כשליח הגט דמי למאי [ד] נפקא מינה להולך לאו כזכי׃ ה **אמר** רב אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה ורבי חנינא אומר עושה אשה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי טעמא דרב (א) אי בעית אימא משום בזיון דבעל(ג) ואבע"א משום

תגרה הבאה לאחר מכאן מאי בינייהו א"כ דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא. הא מילתא חיובא בה פלוגתא בימי רבותא איכא מאן דפסק הלכתא כרב ואיכא מאן דפסק הלכתא כר"ח ומסייע להאי פסקא מעובדא דההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דקא לישא אמר לה הא גיטך [ה] אמרה ליה ליהוי בידך כלומר הוי אתה שליח דידי לקבלה אמר רב נחמן אי איהא לדר' חנינא עבדינן בה עובדא אמר ליה רבא והא לא חזרה שליחות אגל בעל שליחה קמיה דרבי אמי שלא להו לא חזרה שליחות אגל הבעל רבי חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדר שלחוה לקמיה דרבי חייא בר אבא אמר טלי האי שלא ואלו כי טהי דמספקא לדידהו הכי נמי מספקא לדידן הוי דבר שבערוה וכל דבר שבערוה אין פחות משנים ולא מתייבמת׃ הוה עובדא ואורכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט ותלייה הרהי גט מיד ים ותליה לאחר מיתה והרי עובדי הוו אלמא מדלא מספקא ליה לאתויי דאיסתפקא ליה אלא משום דלא חזרה שליחות אגל הבעל ומאן דבטליה לגיטא נמי לא בטליה אלא משום דלא חזרה שליחות אגל הבעל מכלל דאיפסיקא להו לטולהו דהלכתא כרבי חנינא דאי סבירא להו דהלכתא כרב אפי' חזרה שליחות אגל הבעל לא מספקא להו דגט פסול הוא הלכך הלכה כר' חנינא והדין סברא הוא דרב האי גאון [ו] ומסתברא טותיה ׃ ו **תניא** דאו קרו לה נשאתה אזול סהדי ובהוב הסאהה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן תתקיף לה רב נחמן בר יצחק מי קאמר כתבו חספא והבו לה אלא אמר רבא אי ודאי כהבו סהדי גיטא מעליא והבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר כתבו והבו בכישיט אלא אמר רב נחתן בר יצחק טתבין וטהגין אפי' מאה פעמים וכן הלכתא דאם נאבד הגט טותבין כמה פעמים ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר אם לאו מכתה תמרות סייגו להחמיר ואין להם שורש ועיקר מן התורה הרי עשו עדים שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב להחמיר שיאמר הבעל לסופר ולעדים לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לדעתם בלי שום ספק ופקפוק בעא מיניה רבא מרב נחמן אמר לשנים כתבו (וחתמו) ותנו לשליח מהו כיון דאמר תנו לשליח איסתלק להו או דלמא לטרחייהו היא אמר ליה רבינא לרב אשי כתבו ותנו לשליח ויוליך לה מהו היקי [ז] ואלי' לתימרא ואם נתנוהו לשל ח ונאבד מיד השליח עשו עדים שליחותן ואין טותבין גט אחר עד שיצוה הבעל ורב אלפס ז"ל פירש בעיא זו לענין אם יכולין העדים להיות שלוחים להולכה׃ רשב"ג אומר אף האומרת טול לי וכו' א"ר טול לי ב] יהא לי בידך טלן לשון קבלה הן וכן הלכתא׃ ז **מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפי' הן הראשונים הן האחרונים [דף סד ע"א] או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם׃ ח **גמ'** (ג) איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין [ח] ועדים מעידין שעשאתו שליח לקבלה רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה [ט] ומיירי שאלשתן בעיר אחת (ד) ורב חסדא אמר שליח נאמן דהא הימניה ואפילו אותר הבעל שיהא לו בפני עדים מכל מקום סמך עליו דזימנין דמייתי סהדי ואזלי למדינת הים ואותיב ר' אחא לרב הונא מהא דהגיה הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והשליח נאמן משייסס(ג)ופריק סה׃ יתמין דאתיהיב למחילה ואקשינן ר וכן לגיטין ופריק גיטי ממון פסקו רבוותא הלכתא כרב הונא בכביל שהיה רבו של רב חסדא ואנן סבירא לן דהלכתא כרב חסדא [י] מדפריך סתמא דגמרא לקמן ונהימניה לבליס [כ] ואיט נראה לי דהיה דהתם אין הבעל מכחישו ולא פליג רב הונא בהא ושוב מצאתי כתוב קושיא זו בשם רבינו אפרים תלמידו של רב אלפס ז"ל והרמב"ן ז"ל העיד שראה בנסחא ראשונה של רב אלפס ז"ל מכהיבת ידו חזינא מאן דפסיק כרב חסדא ואנן לא סבירא לן הכי דרב הונא רבו של רב חסדא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד היה כתוב בה ונימהניה לבליס מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה ואי קשיא לך הא קמייתא דאמרינן שליח לא מהימן ואע"ג דנפיק גיטא מתותי ידיה והכא אי נפיק גיטא מתותי ידיה מהימן התם בעל קא מכחיש ליה הלכך איתרע ליה שליחותא [ל] והכא קתודי ליה עד כאן וכיון שלא נתגלה לנו טעמו של רב אלפס ז"ל [מ] ראוי להחמיר כדברי הראשונים וכמו שפסק רבינו הם ז"ל. ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מיגו דאי בעי אמרה לדידי יהביה ניהליה ומיירי שהגט יוצא מתחת ידי האשה והיא אומרת שקבלתו דהשתא איכ'מיגו כיון שהגט בידה דאם איט בידה אין כאן מיגו ואי משום שאמרה לבעלה גירשתני נאמנה כיון דאיכא שליח דקא מסייע לה מעיזה ומעיזה [נ] וקשה לי דהאי מודה לא הוי מעין פלוגתייהו דאינהו איירו כשהגט ביד השליח ואפשר דאפי' הגט ביד שליח מהימנא [ס] וכיון דלא מסייע לה אלא שליח לתודיה אינה מעיזה והאי דקאמר הכ"מ מיגו דאי בעי אמרה לדידי

הגהות הב"ח
א מאי ופשטינן דאיש נמי׃ ב דאמר ליה שליח לקבלה הויא ג דהא לא עיקר ליה שליח לשליחותיה ד ואקשינן וכה תניא וכן לגיטין וכו' ופסקו רבוותא ה ואי משום דאשה שאמרה לבעלה וכו'׃

חדושי מהרש"ל
(א) אי בעית אימא משום בזיון דבעל כו' שסבר קל אני בעיניך שאין רצונך לקבל בעצם הגט מיד שלוחי אבל אי עשה שליח לקבל גט פירו לא ידע מאי ואיכא למיחש לתקלה (ב) ואיבעית אימא משום חיי"כ כו'. פירש לאחר שנתן הבעל גט נמצא של אחרים קמאתו דהכוונה לאו גיטא דאיבעית לו לקוטא ונמן בידה או באיבעית יוצא ניכל ... כבבלשונים בידו אפי' נדרים סמכים להאחין ולהכיר שאין לשליח שום מינו כאן והבעל עושן של פקדון יהבה ... לבלותי לשלוח השליח שמסן דהא שיפים נפרש לענין ממון׃
(ג) ופריך שלשי ממון דאיתיהב למחילה כו' וממון לטולה מהימן השליח כשבשלו... ניכלו והשליח אומר שנתנה בידו כדי שיתן לפלוני לש...

הגהות הגר"א
א) כ"ל שם׃ ב] נמ' איתא והא לי יהא לי וכו' וכ"ה בפסקי הרא"ש׃

קרבן נתנאל

כי ל"ש לא הוה נימי ר"י. וכ"ה גירסת רבינו בפסחים בפרק ערבי פסחים סי' י"ג [ב] וכן לענין הבדלה׳ שם בערבי פסחים לגי' רבינו. אבל הרי"ף פוסק עם שאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר אין דאיס חסם ויש לחלק בין הבדלה שאינו מבדיל להרי"ף אלא יום ראשון כמו בקידוש שמקדש ביום השבת אבל אחר שבת מקרי ג' ימים. אלא דלענין הבדלה כיון דאפליג יותר מיום אחד משבת אין שייך להבדיל בין קודש לחול כיון דעברו כבר ימי החול ועי' פ"ם סי' י"ג מ"ש בזה. [ג] הו"ל סיה לו לומר לאחר אחר השבוע וכ"ה בטור [ד] אבל לאחר הזמן אין קפידא אם מאחרין הכתיבה שמר כאה מה שהשיג הטור על רבינו ז"ל וכתב א"ח הרא"ש ז"ל על דבריו גם פירוש זה אינו נכון דאם טוה לכתוב וליתן אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע ע"ל ויראה שהוא מפרש דברי הרמב"ם שרוצה לומר שלא יכתבו עד שנה אחר השבוע ואין נראה כן מדבריו אלא מדבריו ר"ל שיכתבו מיד אחר השבוע ואין להם זמן לכותבו אלא בתוך השנה וכן כאיק ע"ש וכן פירשו ט המגיד והר"ן. ואפי' הך כתב רבינו אם אלמה כל דעתן לפרש הרמב"ם כמו שפירשו אינהו שבימא אין דבריו נראין בזה דלאמר זמן אין קפידא אם מאחרין זמן כתיבה [ה] ואע"פ שאינו דומה דשבת היא הנקודה שלאלתיים ויום ד' הבה נקבל גם דעמה הדשה ויום ה' לקבל מה דל"ח ויום ו' לקבל שתיה לשבת הבאה ויום א' השלית הנתלקה נכרת הרבה ויום ב' השתלות יות מכסה הרבה ויום ג' השתלות הכאב ואחר תגלה. מה שאין שייך לומר בשאר מועדים ורגלים. והטור סי' קמ"ד פסק להלכה דאחר הרגל ל' ימים גם וכתב הב"ח שסובר דאס"ם שלא נתברר להרא"ש טעמו של ר"ח ונם הרשב"א בתשובה כתב ע"ש הרמב"ן דאין טעם זה מתור תלו תיקש כיון דדבריו דברי קבלה נינהו לא דמינן לשו מסברא ועיין בכלבים מה שכתבתי בזה פלפלא חריפתא דלענין פסק הלכה לא אמרי' כל דבריו דברי קבלה׃ הדרן עלך מי שאחזו

פרק ז [א] האומר התקבל מפות נפל בדפוס שהקדים התלות פ' מי שאחזו בירושלמי מני התקבל אחר כהיוקין ותוס' כתבו שפס בנפס ר"ח. [ב] הלכך אמרינן לחומרא דאדיבוריה דידיה קא סמיך דבש' כאמנין סימן ה' פלוגתא דלא איפשפשא אי אדיבורה דידיה או אדיבוריה דמשלח׳ הלכך לחומרא אמרינן דאדיבוריה דידיה קא סמיך ואיט גם עד שהגיע לידה ואם מת תולה ולא מתיבמת׃ הו"ג נזכי דמי והלכה כרבי נתן׳ [ג] והלכה כרבי נתן דאמר הולך לאו כזכי דמי׳ והוא הדין מן לאו כזכי כמו נתינה אבל בתלוה ופקדון מן והולך כזכי כדמסיק רבינו לעיל בפ"ק סי' י"ם והא דפריך הכא באמתפין רב חסדא מתלוה אבא תו' הר"ן דפ"ל הכא דגם נמי כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה וזה טוען לו פקם דהוי לפקדון וס"ה למהגה אם התקבל עשאו שליח ומס"ה מקשי הכא דפקדון אבא [ד] נפקא מינה להולך לאו זכוי וק' מאי לאיה האי דהשולח איכא לאוקמיה כגון דלא עשאתו שליח ומנ"ל דלא אמרי' הולך כזכי אפילו בעשאתו שליח. וסי' הר"ן והרשב"א בדוחק ולי נראה דס"ל אביי איירי אפילו בעשאתו שליח דלאו"ה ק'מאי קמ"ל הולך לאו כזכי הא כבר רב יוסף בפ"ק פסק דהלכה כר"ש הנשיא דאמר הולך לאו כזכי ואביי שהוא תלמיד דרב יוסף ודאי דהוי שמיע ליה.אלא ע"כ דקמ"ל אפי' בעשאתו שליח מהן דרב יוסף לא הוי ידעינן וכ"כ מהרש"א סברא ע בס"ד דכתובות דף פ' ד"ה ואי לאו פ"ש וס"ל לאביי דהלכה כר' נתן דאמר הולך לאו כזכי אפילו בעשאתו שליח׳ [ה] אמרה ליה להוי בידך כלומר ואתה תהיה שלוחי לקבלה וכוודאי דהכי טעמא לי נכסינן אבל אמרה ליה להוי בידך בלא לי לא תהוי דלא מתמע דאיהי עבדה ליה שליח לקבלה והכי תוכח בירושלמי ובתוספתא׳ אבל גירסת הרי"ף להוי פקדון בידך. הר"ן הו"ג תכלל דפשיטא להו לטולהו [ו] ומסתברא כוותיה ע"כ לשון הרי"ף. הו"ג אמר לשנים כתבו ותנו לשליח [ז] ואזלינן לחומרא שאם כתבו גט בלא ציווי הבעל שוב צריך לחזור ולכתוב גט אחר ואם קבלה קידושין מאחר נמי צריכה גט מזה ואם מת תולה ולא מתייבמת. וקשה דהא איבעיא היא בגמ' קאמר כמו שפירש"י ואת"ל הוי כמו פקפוק לבעיא הגאונים וא"כ בכפיה דאגוה ה"ל לחפסק דבודאי לא הוי גט הו' הב"י כיון דהאת"ל אינו מפורש בגמרא ליכא מאן דפסק כאת"ל ובב"ש פ מן קכ"ב כתב ז"ל ולפת"ש בח"מ סי' שמ"ו דהרא"ש לא פסק כשיטת הגאונים לא היה צריך לזה [ח] ועדים מעידים שעשאתו שליח לקבלה׳ דלענין זה לא שייך דהא הימנו דבעל לא יכול לעשות שליח קבלה כתיבו דהוי יהיב לידה י"ל דשמא היא לא רצתה לקבל כיון דבעל אותר לפקדון לא רצתה לקבל עלמה כת"ש רבינו בסמוך׃ [ט] ומיירי שאלשתן בעיר דשייך לומר דהוה יהיב לה הבעל בתוספתא הביאו ראיה לזה דאי אפיו כשנה היה בעיר אחת תקני לן לרב הונא מה הוצרכו חכמים שיקנו לומר בפ"ב ובפ"ג עדיין יכתבר הבעל שיאמר לפקדון נתתי אינה ... [י] מדפריך סתמא דגמרא לקמן ונהימניה לבליס תמה דפריך אתימרתא דר' יוחנן ניכה ר' ראיה דהא הבעל בפנים ואומר גרשתי ונכה"ב ודאי מודה רב הונא אלא שרקיים ליה מן הדא דפריך אתמני' ונהימניה לשליח ואף שתאמר דתתני' א יכי ... הבעל בפנים ומתרץ כ"ע להרי"ף בכה"ג נמי לרב הונא אין היכיכן שתא יהא הבעל ויכתש [כ] ואינו נ"ל דאיה דהתם אין הבעל מכחישו ולא פליג רב הונא והא דלא דמי דמתני' איירי כשאין שלגשתן בעיר ולא פליג רב הונא דא"ע נהר דמחלק בין מתחן דאיתיהיב למחילה ובין איסורא דלא שייך ניהמנן כמ"ש תוס' פו לא צריך לגמם אם איתה לדידה הוי יהיב לה אלא רב הונא שסם אתר הבעל אתן ונתיירא תמרים בתשובתה בעמיה דרב הונא מסום אם איתה כו' וא"כ אין לחלק בין שלגשתן בעיר לא סטף לאלם ... והא דפריך ממתני' ונהימניה לבליס ... [ל] והכא יקודי ליה ... [מ] ראוי להחמיר ... מאי לא דרבי ליה אלא יש פליג רב הונא׳ [ס] רב הונא ... ליה נראה כהן לא אריה ליה ולבגלמא לא מתגרשה עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ואבתי לא יכיב לה גיטא אחרינא אסור לכהן ואי מית לה יכם חולצת ולא מתייבמת [נ] וקשה לי דהאי מודה לא הוי מעין פלוגתייהו דאינהו איירי כשהגט ביד השליח ... וקשה קושיא זו הרי"ף בתשובה תפ"ם דרב חסדא סבר אומר עימדין והוא שליח להולכה וכגט ביד האשה׳ [ס] וכיון דלא מסייע לה אלא שליח לתודיה אינה מעיזה׳ ואם אומרת גרשני בפני עדים נאמנת ויהא שאין הגט בידה שהיא הפקידה אותו ביד השליח

יהביה ניהליה הכי קאמר נתנו לי והפקידתיו ביד השליח וקשה לי הא לעיל אוקמא מינו דלאי בפני שליח הוה יהיב ניהליה לאשה ואפ"ה סבירא ליה לרב הונא דלא מהימן שליח משום הך א דאם איתא לגירושין וכו' מגרע כח המיגו והוי כמיגו במקום עדים וא"כ הכא נמי אמאי מהימן במיגו וכל שכן הכא שהיא אומרת בפני נתנו לשליח לגירושין ואמאי לא יהביה לידה כיון שהיתה במעמד · וי"ל דמיגו דלעיל גרע דשמא האשה לא היתה רוצה לקבל הגט כיון שאין השליח נאמן אלא על ידי מיגו דלאי בעי יהביה לידה והיא אינה רוצה להתגרש מספק [ע] אבל הכא דקאמרה קמאי דידי יהביה ניהליה לגירושין עדיף האי מיגו ולא מגרעינן ליה מטעמא דאם איתא דלגירושין וכו' : תנן האומרת התקבל לי גיטי וכו' עד כפיטו קבל וקרע להימניה לשליח דאפי' לרב הונא דאמר בעל נאמן מכל מקום מתניתין איירי בגט שבא ביד השליח [פ] ואין הבעל מכחישו אמר רבא הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי *ומיירי כשאין עדים חתומין עליו הלכך לא סגי ב ליה בלא עדי קבלה אבל אם היו העדים חתומין עליו לא בעינן עדי קבלה רק שיאמר השליח נתן לי בפני עדי מסירה מתירין האשה לינשא על פי הגט שחתומין עליו עדים אפי' לא הביאה לפניו עדי מסירה דתלינן שבא לידה בהכשר כדתנן לעיל בפרק השולח (דף לו·) אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואמרינן עלה בגמרא אמר רבה לא נצרכה אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי או אזלי למדינת הים· קרע למה לי אמר רב בשעת גזרת המלכות שנו : בעל אמר לגירושין ושליח אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד ממני אמר ר' יוחנן הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואמאי להימניה לשליח מי נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה ולהימניה לבעל דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי ולימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו [דף סד ע"ב] הני מילי לאוסרה אבל לקולא לא [צ] ולהימנה לידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא דמסייע לה אבל הכא דאיכא בעל ושליח דמסייעי לה מעיזה פניה ומעיזה והשתא דאמרת דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו לאוסרה אי בעלה כהן לא שריא ליה (א) ולעולמא לא מישתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מייתו ואכתי לא יהיב לה גיטא אחרינא אסירא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת : ט מתני' נערה המאורסה היא ואביה מקבלים גיטה ר' יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה ולא היא וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש *מוכח [ק] מתוך פירוש רש"י שפי' בגמ' דווקא נערה אבל קטנה דברי הכל אביה ולא היא כשיש לה אב וגם בפ' האיש מקדש (דף מג·) פירש כן [ר] והכי פירושא בגמרא רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא כלו' כשהיתה קטנה לא היה לה כי אם יד האב ובשנעשית נערה ניתוסף לה יד עצמה עם יד אביה ור' יהודה סבר במקום יד אביה יד דידה לאו כלום הוא אפי' בנערה וכן כתב רב אלפס ז"ל בשמעתין על ההיא וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה אבל רש"י הגיה שוב בפירושו בפ' האיש מקדש (שם) דהוא הדין לקטנה והא דפליגי בנערה להודיעך כחו דר' יהודה [ש] וכן עיקר והר"י בר מאיר הביא ראיה לדבריו מסוגיא דפרק האיש מקדש (דף מד:) גבי הא דאמר רב נחמן דאין נערה המאורסה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה ופריך ליה מהא דתנן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה הוי גט ומשני כשאין לה אב [ת] אבל מעיקרא סלקא דעתך כשיש לה אב ואפ"ה קתני עד שיגיע גט לידה שמע מינה ג אם בא גט לידה מגורשת והכי פירושא בגמרא יד יתירה זכי לה רחמנא שתוסיף לה יד האב על ידי עצמה דיד עצמה עיקר שיש לה בגבורתה וגם בנערותה לא היה ראוי שתהיה ברשות האב כיון שהיא גדולה לכל דבר אלא שזיכה לו הכתוב ולא זיכתה לו להסיר כח ידה ור' יהודה סבר דלהסיר כח ידה ניתן לה יד האב וכיון דפליגי בה רבוותא [א] ראוי להחמיר : גמ' במאי קמיפלגי רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא ור' יהודה סבר במקום ד אביה יד דידה לאו כלום הוא וקיימא לן דיחיד ורבים הלכה כרבים וכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה בגירושין אבל בקידושין דברי הכל אביה ולא היא כדגרסינן בפרק האיש מקדש (דף מג·) אמר ר' יוחנן מחלוקת בגירושין אבל בקידושין דברי הכל אביה ולא היא [ב] פירוש שהתורה זכתה לו שבח נעורים לאב ולהכי שאני קידושין מגירושין וגרסינן נמי התם בעא מיניה רבא מרב נחמן נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כלומר בחיי אביה מי אלים ידה כיד אביה לשווי שליח או לא אמר ליה אין עושה שליח והני מילי בחיי אביה אבל לאחר מיתת אביה כיון שהביאה ב' שערות עושה שליח לקבל גיטה : וכל שאינה יכולה לשמור גיטה ס' ת"ר קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ר"ת ז"ל פסק דקטנה שאינה יודעת לשמור גיטה מתגרשת על ידי אביה ועשה כן מעשה וכהבהיה ביבמות פ' חרש (סי' ג): * [דף סה ע"א] **אמר** [ג] רבה שלשה מדות בקטן צרור זורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון: יא **הפעוטות** מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה והיינו שיעורא דלעיל דיודעת לשמור גיטה והא דקריק לה יודעת לשמור קידושיה בפחות מיכן היינו משום דקדושי קטנה דרבנן אבל להפקיע קידושי דאורייתא על ידי גט בעינן דעתא רבתא ורב אלפס ז"ל גורס איפכא ושפי מסתבר כגירסת הספרים מטעמא דפרישית : הגיע לעונת נדרים נדריהם נדר והקדשן הקדש וכנגדו בקטנה חולצת ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אמר רב יהודה אמר רב אסי צרור זורקו אגוז נוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה לעצמו וזוכה לאחרים ושמואל אמר אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים שאין זוכין לאחרים עד שיביאו שתי שערות ולית הלכתא כשמואל דרבה דהגיע לעונת נדרים דהיינו בת אחת עשרה שנה ויום אחד דחולצת דהא פסקינן פרק יוצא דופן (דף מו·) דתוך זמן כלפני זמן ובפרק מצות חליצה (דף קה:) נמי פסקינן דאינה חולצת עד שתביא שתי שערות לאחר שתהא בת שתים עשרה ורב אלפס ז"ל שהביאה שמא דעתו לפרש כפירוש רשב"ם וכנגדו בקטנה [ד] כלומר כנגד עונת נדרים דקטן בקטנה חולצת : יב **מתני'** קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם הבעל רצה לחזור יחזור שאין הקטן עושה שליח ואם אמר לו אביה התקבל גט לבתי אם רצה לחזור לא יחזור : יג **האומר** תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבל לה במקום אחר פסול ור"א מכשיר הבא לי גיטי ממקום פלוני והביא לה ממקום אחר כשר הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גיטי אסורה לאכול תרומה מיד התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד ה כדי שיגיע גט לאותו מקום ור' אליעזר אוסר מיד : ורבי אלעזר מכשיר קסבר מראה מקום הוא לו ולית הלכתא כוותיה חדא דהא קיימא לן הלכה כסתם מתניתין ועוד דהא אוקימנא בפ' גט פשוט (דף קסה·) כשיטה דגרסינן התם אמר אביי רשב"ג ור"ש ור' אלעזר כלהו סבירא להו מראה מקום הוא לו ר' אלעזר דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי וכו' ולית הלכתא כחד מינהון : **גמ'** אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום גיטא מיהא הוי והא אמרת רישא דלא הוי גיטא לא צריכא דאמרה ליה ו קבל לי במתא מחסיא וזימנין דמשכחת ליה בבבל הכי קאמרה ליה מישקל כל היכא דמשכחת ליה (מישקל) שקליה מיניה [דף סה ע"ב] וגיטא לא ליהוי עד דמטית למתא מחסיא : יד **מתני'** האומר כתבו גט ותנו לאשתי גירשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו (ב) יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום : **גמ'** ת"ר שלחוה תרכוה שבקוה הרי אלו יכתבו ויתנו איבעיא להו שליחוה מהו עזבוה מהו הניחוה מהו התירוה מהו הועילו לה מהו עשו לה כדת מהו פשוט מיהא חדא עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום : טו **מתני'** בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והשובת בשיירה ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן והלכתא כר' שמעון שזורי דגרסינן בחולין (דף עה:) אמר רבי יוחנן הלכה כר' שמעון במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי : **גמ'** גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נפיק אמר הבו ד' מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פקוד אמר ר' זירא [דף סו ע"א] לידרי רבינא לסילתיה ולידל לגבי רב הונא רביה דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פירש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה [ה] למימרא דהני ארבעה דתנן במתניתין כולהו כשכיב מרע דמיא מדקא מייתי מינה וכן הלכתא ובפרק מי שמת (סי' יח·) כתבתי דמפרש ויוצא בשיירה לענין גט דווקא יש לנו דין שכיב מרע ולענין שרידי ובסילי ומועיל כתבו בלא תנו [ו] אבל לא לענין מתנה ירושלמי (ה"ז) אמר רבי מנא לא סוף דבר בקולר של סכנה אלא בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה ועוד גרסינן התם תני אף החולה תני ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן מה בין חולי למסוכן חולי בדרך ארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי דרך ארץ הקרובים נכנסין לו מיד [ז] והרחוקים אחר ג' ימים [ח] ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד : טז **קשיא** ליה לר' אבא חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות כחו שלוח מחם מחמרא כדי ליפות כחו פירש רש"י שיהא כל היין באחריותו עד שיתנו לו ארבע מאות זוז שאם היה אומר תנו לו יין אם האמין מהיין מאה חביות היורשין אומרים לו שלך החמיץ *ונראה דלא פירש כן בשביל שיהא כל ההפסד עליו דמן הדין הוא מפסיד אלא לפי חשבון אבל השתא הכל באחריותו היין והמעות ואינו מפסיד כלל ורינב"א היה אומר דפירוש רש"י עיקר [ט] דאדם המקנה לחבירו עשר חביות בחביותיו והחמיצו מקנתן אלי למימר שלך החמיצו כדאמרינן בפרק שני דבכורות (דף יח:) הכל מודים באחד שהפקיד אצל חבירו טלה ומת אחד דמצי למימר ליה שלך מת דהמוציא מחבירו עליו הראיה ואמרינן נמי [י] בפרק בית כור (דף קג:) חצי שדה אני מוכר לך לוקח נוטל כרוס ונראה לי דלא דמי חדא כשהפקיד דבר מבורר אצל חבירו מצי למימר ליה שלך מת [כ] אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו משלם הלכך הוי שותף בכל היין והויא דחצי שדה לא דמיא להכא דמעיקרא מכר לו הכחוש וחלקו מבורר : יז **מתני'** [ל] מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו [מ] הרי אלו יכתבו ויתנו : יח **הבריא** שאמר כתבו גט לאשתו רצה לשחק בה ומעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו

הגהות הב"ח א דלא מהימן שליח משום הך טעמא דאם איתא וכו' : ב סלקא לא סגי לן בלא עדי קבלה וכו' רק כשאמר שליח בבעל נתן לי וכו' : ג שמע מינה דלקטנה יש לה אב אם בא וכו' והכי פירושו : ד במקום יד אביה יד דידה · ה עד שיגיע גט לאותו מקום כצ"ל ותיבת כדי נמחק : ו דאמרה ליה התקבל לי גיטא במתא מחסיא וזימנין דמשכחת :

הגהות הגר"פ א] נ"ל מסייעתא:

תפארת שמאל

(א) ולעולמא לא מישתריא ונראה דאפילו כפלא חלא ורבינו ספק ממזרים דמשביק לה כמגורשת ואינה מגורשת וכן עיקר (ב) יכתבו ויתנו פטרוה וכו' ותימה למה לא הביא ברייתא (ז) דר' נתן דדייק כן [illegible] דר' נתן מכלל יהי ואתו עבדים אחר לשון בכל כפרש [illegible] (דף ע"ג) [illegible] לשון גט ופטרים הוא פטורה מיתוב [illegible] לכתוב [illegible] ר"ש פי' [illegible] בתירוץ לא מבינן המנהג שאין כותבים [illegible] ולדקדק [illegible] כ"כ ולעולם לא אמרו כלום נ"ל

קרבן נתנאל

אבל אם נאמר שיוכל לגרש ואינה נאמנת לומר גרשני בפני ה"ל אין לנאמין דבריה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה משום מיגו שאומרת לדידי יהביה ניהליה והפקדתיו ביד שליח אמין זה מיגו דהא שליח יכול להכחישה מש"כ כשאינה מעיזה ויכולה לומר גרשני נאמנת כזה אפילו נגד השליח ואפיל אית לה מיגו: [ע] אבל הכא דקאמרה קמאי דידי יהביה ניהליה לגירושין עדיף האי מיגו וכו' [illegible] לומר מינו דאי בעי אמרה לדידי יהביה ניהליה והפקדתיו ביד השליח [illegible] שאומרת קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה דאית ליה לשליח מיגו דאי בעי יהיב לה [illegible]

[illegible] אינה רוצה להתקבל דהיא אינה רוצה להתגרש מספק הא היא יודעת נאמנת מכתן סבבל לשליח לגירושין וי"ל דנאמנת היא נאמנת מהאי טעמא דאית לשליח מיגו. אלא דקמ"ל דלים כן מיגו לדידי יהביה [illegible] דלא כשאין מסייע לה אלא השליח אינה מעיזה ונאמנת לומר גרשני בפניו. וא"ת כשמסייע לה עד אחד אינה מעיזה ואתנת : [פ] ואין הבעל מכחישו. ר"ל שהבעל אינו נגעו להכחיש [illegible] לא תיישינן שמא יבא הבעל ויכחיש [צ] ולהימניה לדידה מדרב המנונא. עיין סוף נדרים סי' ח' : [ק] מתוך פרש"י שפי' בגמרא. לשון מה שפרש"י בדף ס"ה ד"ה כגון [illegible] [illegible] דוקא כשמת אביה יש לה יד אבל לא בשלא קיים והר"ן דחה ראיה [illegible] [illegible] [illegible] אבל רבינו לא כתב [illegible] [illegible] אביה קיים ולפ"ה ס"ע לרבינו להביא עוד ראיה מפרש"י שם פרק המגרש שפי' ג"כ שם כשמת אביה מת פ"ש : [ר] והכי פי' בגמ' . פי' זה הוסיף רבינו מדעתו לפי שיטת רש"י : [ש] וכן עיקר. [illegible] מפרשים דרש"י בתחלה סבר ה"ה לקטנה וחזר הכא בגיטין נערה דוקא ולא קטנה · [ת] אבל מעיקרא ס"ד כשיש לה אב ואפ"ה קתני עד שיגיע גט לידה מ"מ אם בא גט לידה מגורשת. פי' כדמוכח [illegible] ולא שדית נרגא ג"כ לפי מה שמצאתי כתוב' מצין פ"ק דף ס"ו ד"ה להודיעך כח דהסיכה דר' חייא דבכל אשמועינן בברייתא דבכל שותפין בין במלוג בין במעשר. [illegible] בסוגיא דידן איכא למימר דה"ה קטנה והא דקתני בנערה להודיעך כחו דר' יהודה ולא חייש לאשמועינן כח דהתירא דרבנן. דהתירא דקטנה כבר אשמועינן מכך מתני' דקתני עד שיגיע גט לידה ב"ת [illegible] גט לידה מגורשת כל זה לתלמוד דה"ד דאיירי מתני' כשיש לה אב אבל לבתר דמשני דאיירי מתני' בשאין לה אב א"כ ע"ש דוקא נערה דאי קטנה נמי ה"ל לאשמועינן לכוחא דהתירא לרבנן כמו שתקנו [illegible] אחר מפרשים וליכא למימר דסמך אמתני' אם הגיע גט לידה · הא מתני' איירי באין לה אב. ועיין בפ' האיש מקדש סי' ס' ובמודעי : [א] ראוי להחמיר . ואם פגם חולצת ולא מתייבמת ולא כוי אלא [illegible] מספק וכ"ש בש"ס : [ב] פירוש שהתורה זכתה שבח נעורים לאביה. יהכי"ף מפרש לכך דמשני כסס קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה שיהא כסים דהבא נשרים לאביה ואם רצה מוסר הוא [illegible] לו ממון הכבה משום הכי אביה ולא היא . והר"ן פי' בפ"ח ולא ידעתי למה : [ג] הה"ג רבה. דאי רבה קשיא דרבה אדרבה דאמר בפרק מי שמת לומר במטלטלין בן י"ח עיין בתוס' : [illegible] כנגד עונת נדרים דקטן . שהוא בן י"ב שנה ויום אחד : [ה] למימרא דהני ארבעה דמתני'. ובזה יתיישב מה שתקשין תוס' ורב הונא מה טולך להשמיענו כיון דאמר תנו לאע"ג דלא קנו מיניה [illegible] דמתנת ש"מ בכולה או מלוה מתחת מיתה דלא בעינן קנין וקאמר הר"ן דקמ"ל רב הונא דהני ארבעה דמתני' יש לו דין שכיב מרע : [ו] אבל לא לענין מתנה. דיוצא בקולר ומפרש בשנתנו כל [illegible] דלא תדעתם שהן סגורין למות ורוו כמו מטה מתחת מיתה. אבל מפרש ויוצא בשיירה מדעתם יצאו ודעתם לחזור לא הוי כמטה מתחת מיתה : הה"ג כדרך ארץ · [ז] והרחוקים אחר שלשה ימים. ול"ת [illegible] ימים נקרא ש"מ שכל טוותו מתחת מיתה אפילו לא הזכיר מיתה כ"כ רבינו בפ' מי שמת : [ח] ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד . וכל טוותו מיד מתנת מיתה הוא: [ט] דאדם המקנה [illegible] עשר חביות בחביותיו . פי' יין כנגד עשר חביות הנו ליה עשר חביות מן חביותיו. בזה תודה רבינו שמצי למימר שלך סמוכים דהא חלקו מבורר כמו [illegible] דיד מקבל על התחתונה וכ"ה בטור סי' רכ"ג : [י] בפרק בית כור דף ק"ז וסמב"ן תבית עוד ראיה דף ק"א באומר לחבירו בית בביתי אני מוכר לך ונפל אחד מהן מתאה נפל [illegible] אני מוכר לך ומת אחד מהם מת . הלכך אם אמר חמרא אם החמיץ מחמרא נו מת . [illegible] אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו משלם. סיט יין בהיפוך עשר חביות [illegible] כן וכך מדית יין ממדות ימי. ובפי' הדרישה וגם בב"ח סי' רכ"ג פ"ק כ"ה: [ל] מי שהיה מושלך בבור . פי' פרק כאשה בתרא סי' ח' : [מ] הרי אלו יכתבו ויתנו . ואם שמעו שלשה אחר שנהג הגט

גט הרי זה גט ואם הרוח דחפתו הרי זה אינו גט: גמ' מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני ואם הכניס ראשו על מדלתו הרי זה גט ומעשה בבריא וכו' · [ג] תוספתא הבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת כותבין גט ונותנין כל זמן שיש בו נשמה רשב"ג אומר אם נפל מעצמו הרי זה גט ואם הרוח דחפתו אינו גט ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו אם נלאחר נפל כותבין ונותנין שאני אומר מעצמו נפל ואם לאחר זמן נפל אין כותבין ונותנין שמא הרוח דחפתו · ירושלמי (ה"ח) ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו מהו נישמעינה מן הדא רשב"ג אומר אם על אתר נפל הרי זה גט ואם לאחר זמן נפל אינו גט והיאך על אתר לא ספק הוא. הדא אמרה ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו הרי זה גט א] ספק (א) והרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל' גירושין) כתב ספק הפיל עצמו ספק הרוח דחפתו הרי זה ספק גט עד שיודע בודאי שהרוח דחפתו והגיה עליו הראב"ד ז"ל ואומר אני זה הספק לנהוג על פי הירושלמי שהבאתי: יום ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכחיה לתיקרי דידיה אתא ובריה דיתבי ויתיב אינש אחרינא גבייהו אמר להו כי הוי מנייהו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב פיקרי דדידן מי משוי אינש לברא שליח במקום אבא א רב נחמן אמר לא משוי אינש ברא שליחא במקום אבא ורב פפא אמר משוי אינש ברא שליחא במקום אבא ג]. מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי [דף סו ע"ב] או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד דברי ר"מ וזו הלכה שעלה חנניא איש אונו מבית האסורין מקובל אני ב אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לבית דין הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה והלכתא כרבי יוסי דאמר ג מילי לא מימסרן לשליח ואמריק נמי אמר רב יהודה שליח מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הם מהו שלח ליה תא וכן הלכתא ואפי' אם אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו הרי זה גט בטל [ס] דתנן בפירקין דלעיל אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתבו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שחתמוהו וכתבוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ושקלינן וטרינן בה בגמרא ואסקה רב אשי טעמא דר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא היכא דלא אמר הגו אלא אפילו אמר הגו ר ולא מיבעיא [נא] אמר להגיה אלא אפילו אמר נמי נתנה ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אם אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו לא והגיה טותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאשוקי מתני' דאמר מודה רבי יוסי כשאמר אמרו קולו לאשוקי מדרב כהנא אמר רב דאמר הרם שיטול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו אלמא לית הלכתא כוותייהו ומדלא קא ממעט אלא הרם ממעט דסיקה שכתב בכתב ידו מתאי דלא גרע מהרכנה דאלם ומיהו אומר רבינו תם דבתוספתא קתני בהך ברייתא דמייתי הכא ולא עוד אלא אפילו כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה בטל עד שיאמר לסופר וכו' אף על גב דהרכנה מהני אמסר דהרכנה עדיפא טפי משום דמלתא בגופו [ע] (ב) אי נמי נשתתק דהוי אמסר בענין אחר אקילו ביה משום הקנת עגונות:

ב ונראה דוקא לענין טוי הבעל הוא דבעינן שידבר בפיו וישמעו קולו אבל לענין שליחות הגשה כל היכא דקים לן שהוא רוצה בדבר לא בעינן שמיעת קולו דתנבי תן גט זה לאשתי בפרק קמא (דף יג:) אם היה זוכה לאשה כמו לעבד לא היה יכול לחזור בו וביבמות בשילהי פרק החולץ (דף קיח:) גבי מזכה גט לאשה במקום יבם אי לאו משום דאיתנן דניחא ליה הוה מצי לזכות לה בלא דעתה הלכך יכולה אשה למנות שליח לקבלה למקום אחר ועדים חותמין ונותנין על פיה שהאשה מינתו להיות שליח לקבלה [פ] ונראה לי דהוא ואשה שאין מדבר זה דגם הוא יכול למנות שליח לגרש במקום אחר ואין צריך השליח שישמע קולו והויא לענין כתיבת הגט וחתימה הוא דבעינן שמיעת קולו [צ] וכן כתבתי למעלה. גרסי' בפרק כל הגט (ד' כט) אמר רב מתנה אינו כגט כלומר נגט הוא דאמרינן אם אמר כתבו גט לאשתי לא מצי לשוויי שליח למכתב גט משום בזיון דבעל אבל במתנה דליכא בזיון דבעל כי אמר כתוב שטר מתנה לפלוני בשדה שלי מצי לשוויי שליח למיכתב ושמואל אמר מתנה נמי הרי היא כגט וטעמא דשמואל בגט משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרו לשליח והכי נמי במתנה מילי נינהו ומילי לא מימסרו לשליח והלכתא כוותיה דשמואל. כא אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין כולכם כתובו וכולם יחתמו לפיכך אם מת אחד מהן הרי זה גט בטל: [דף סו ע"ב] גמ' ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב על ידי כולם כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם הוליכו גט לאשתי אחד מוליך על ידי כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם איבעיא להו מנה אותם מהו רב הונא אמר מנה אינו ככולכם רב יהודה משום רבי אלעזר דמן חומה אמר מנה הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה סלקא והא דמנה מקלתייהו אמרי לה להאי ניסא הלכך בכל ענין הוי מנה ככולכם והשתא תקון רבנן בגיטא דכולכם כתובו אי כולכם

אי כל חד מינכון חתומו אי כולכם אי כל תרין מינכון אכיבו אי טולסן אי תר מנכון ג]:

פרק שמיני

א [דף עז ע"א] הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת זרקו לתוך ביתו או לתוך חצירו אפי' הוא עמה במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת: גמ' חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה [דף עז ע"ב] אמר רבה אמר עבד לימתין דאמר בשטר על ידי עלמא לא ידו כיד רבו דמיא אלא גיטו וידו באין כאחת הכא נמי גיטה וחצירה באין כאחת: ב ההוא שכיב מרע דכתב גיטא לדביתהו בפניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה ניהלה למחר תקיף ליה עלמא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו קנייה ליה האי חצירא דמנח ביה ותיזיל איהי ותיחזיקא ותיפתח דתגן נעל וגדר ופרץ כל שהו הרי זו חזקה והוי ליה גיטה וחצירה באין כאחד וכן הלכתא · תקיף ליה עלמא פירש רש"י ואסור לטלטל הגט ולמוסרו לה ואע"פ שרגילין לטלטל איגרת בשבת היינו משום דחזי לצור על פי צלוחית אבל גט מוקצה ליה [א] ודמי לספרא דאגדתא דאסור לטלטולי לעיל בפ' הניזקין (דף ס) וספרי הדיוטות דאמרו אין קורין בהן אף לטלטלן אסור אם מקפיד עליהן לצור ע"פ צלוחיתו [ב] ורשב"ם פי' שהגט מותר לטלטל אלא שלא היו יכולין להביאו אלא התולה דרך רשות הרבים ולא נראה שהרי היה יכול לעשות שליח וילך שם ויתן לה הגט ואף על פי שאסור לקנות בשבת כדאמרינן בעירובין (דף עא.) גבי בטול רשות דהיקני רשותא בשבתא אסור גבי ס"מ שאני כדאמרינן בפרק מי שמת (דף קנ.) קונין הס"ת ואפי' בשבת וכן יתירו נמי אע"פ דהגיה ד] כתוספתא (בפ"ב דר"ש) אין מקדשין ואין מגרשין בשבת [ג] אבל טלטול לא רצה להתיר בשבת [ד] דניחא ספי להתיר קנין מה שאינו שהתירו חכמים בשכיב מרע (א) ואפשר אם היה הגט מונח ברשות אחרים הוו מתירין גם טלטול. ג מכאן תימה דבעל הוי נעילת דלת בעלות ולא כמו שפירש רשב"ם בפרק חזקת הבתים (דף מב) דבעל הוי היתר מנעל דלת נעילה לחודיה מבריח ארי בעלמא הוא כמו נתן לגדור וסבר יונה תיא (שם דף נג) [ה] דהכא אי אפשר לתקן מנעל בשבת דאיסור דאורייתא הוא ונעילה דלת לא דייק למבריח ארי דכיון שנעל דלת בפני כל אדם שכיחא מילתא שהבית שלו והאי מעשה אמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מד) דהעמדת הרעולין בבית הוי חזקה לפי שנעלו הדלת עליהן למען ראותי תפרשים שפירשו דפתיחת דלת קונה כמו נעילה דלא מיקהמרינן הכא והיינו יפתח דמשמע היינו או הפתח ולא נראה לי דאפי' נתחי יפרישית דנעילה דלא קונה היינו נעילה במסתח שמונע כל אדם מליכנס בו אבל פתיחה דלת לא מוכחא שתהיה קנייה ולא דמי לפרץ דהתם מיירי שפרץ גדר ותיקן הפתח ליכנס בשדה ויפתח דהכא לאו דווקא א"נ בנעילה לא מוכחא שיהא לשום קנין אלא כמו שהיתה רגילה בכל פעם לסגור בתים של בעלה כי שיהא שמור מה שבתוכו אבל כיון שהוא פוסחת מיד אחר הנעילה ניכר שהנעילה היתה לצורך קנין בתוך ביתה או בתוך חצרה אמר עולא והוא שעומדת בתוך ביתה או בתוך חצירה גר ריבעיא אמר אפי' הוא בסבריה והגירה בליסרי והלכתא כעולא דהכי אסקה רב אשי בפ"ק דתניעא (דף יב') דאמר רב אשי הלך אתרבאי תידה ולא גרע משליחות נבי גט דיעב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו הלכך בעינן והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצירה גבי מתנה דזכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו והוא נכרא חורק לה גיטא לדביתהו דהוי קיימא באגר אזל ניסא נפל אפיסלא א"ר יוסף אי הוה ד' אמות על ד' אמות פלוג ליה רשותא לנפשיה ומוקי לה בתגר דידיה ואופלה מיקום וחדא מקום מישלי אינשי ב' מיקומיה לא מושלי אינשי ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אף ע"ג דלא הוי ד' אמות ולא אמרן אלא דלית ליה שם לווי [דף עח ע"א] אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה עשרה ואע"ג דלא הוי ד' אמות אפי' הוא עמה במטה אמר רבא לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי רבי אלעזר אומר במטה שלו אינה מגורשת במטה שלה מגורשת שמע מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא במטה דגבוה י' והלכה מיקום כרפי המטה מקום כיעי המטה לא קפדי אינשי פירות באשתו. לתוך חיקה או לתוך קלתה מאי טעמא לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולא על דבר שהוא כקלתה ומאי ניהו מקום ספוק דאכלה ביה תמרי: ד מתני' [ו] אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך נתן לה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך [ז] דגרעה מתרפת דישנה לית בה דעת כלל. (ג) וכתב הרמ"ה ז"ל ואם אין הגט בידה בשעת שניעורה אינו גט עד שיטלנו מידה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך יק מסתבר דהיה שנתן לידה בשעה שהיא ישנה אינה נחינה כיון שנפל מידה בשעת שניעורה: ה גמ' מלמלתא מאחוריו כי אמר לה הא גיטך מאי הוי הוה ליה שלי גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבה שלי גיטך ומעל גבי קרקע לא אמר כלום אימא שלקטו מאחוריו והא בעינן ונתן בידה וליכא לא צריכא דעתק לה חצרה ושקליה פירוש עקר מהגיו לקרב אליה הגט ואי כאילו קירב לה את ידו והיא לקחה הגט מתוכה אבל אם היתה ידה פשוטה והגט מונחת עליה ולקחתו משם [ח] והוא לא קירב ידו אליה אין ש נתינה ואינה מגורשת אבל אם אירתו

הגהות הב"ח

[illegible]

חידושי מהרש"ל

[illegible]

הגהות הגר"ים

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

אותו ברגלו האחד והשיטו לה ולקחתו ברגלו השני הרי זה גט דהוה כמלשהו דהכא ורבינו חננאל ז"ל פירש כגון שהיה הגט דבוק במסגיו בחוזק ולמלם מתגיו ונתגלגל ונפלתו והרי כאילו נתנו לה שלא ונראה דגם שלא צריך טעמי לפירושו שקירב עצמו אליה [ו] דאם לא כן אם היה הגט קשור בידו ופתח ידו ונפלתו הוי גיטא ולכך פירשוא אם סיתם ידו פתוחה [ז] וקירבה אליה ונפלתו לא הוי גיטא דבעינן תרתי שיפיעה בגמילתה וגם שיקרב הגט אליה. אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט דהויא ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט תאמר חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא ישן שאני והאמר רבא כל שאינו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות [ח] ומשמע הכא דכפות וישן בעינן וקשה דבפ"ק דב"ק (דף יב) ובפ' קמא [ט] דבבא מציעא (דף ט:) ולעיל בפרק שני (דף כא:) משמע דבכפות לחודיה סגי דלא מדכר ישן בכל הנך והוה מצי לפרושי דהכי קאמר והלכתא בכפות [י] כלומר בכפות עסקינן דלא חשיב חצר מהלכת דלא דמי לעומד ויושב שלא הדין נמי ישן לחודיה לא דמי לעומד ויושב אבל רש"י פי' והלכתא בכפות בהא קאמר רבא דאיה גם סיתם כשהוא ישן אלמא תרווייהו בעינן וכן פסק הלכם גדולות דכפות וי"ב. בעינן וכן שכתב הסוגיא דאי באינו כפות איירי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אינו גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה [כ] הוה ליה למימר משום דהוי חצר המהלכת ואפי' היה משתמר לדעתה שהיו ידיו כפותות שאינו יכול לזורק (וגם) [וגם] קשור בחבל אותה בידה [ל] כי הוא דקאתה דמפרש טעמא בפ' קמא דמציעא (דף ט:) דקאמר מינה ניחא ואינה דמסגיא תותה וכן קטע דגים לתוך הספינה דאי לאו (הכי) משום דספינה מינח ניחא ומיגו קא

הפסק בינתיים תכל מקום כשיגיע תוך וגם בידה מגורשת על ידי נתינה הראשונה אבל הכא מעיקרא לא הויא נתינה דכל זמן שידה פתוחה יכול לנתקו ולהביאו אצלו וכשקפצה ידה הרי הוא עושה כל הנתינה : [דף עט ע״א] **מתני'** היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה [ח] כיון שהגיע לאויר הגג ה״ז מגורשת היא מלמעלה והוא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף ה״ז מגורשת : **גמ'** כיון שהגיע לאויר הגג וכו' והא לא מינטר [ט] אמר רב יהודה אמר שמואל בגג שיש לו מעקה עסקינן שלא בר מנטרא מסמיה ולתבירי אמר הכא בפחות מג' עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי : הוא מלמעלה והיא מלמטה וכו' והא לא מינטר אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות ואפי' רבנן ורבי עקיבא דלית להו קלוטה כמי שהונחה דמיא הני מילי לענין שבת אבל הכא משום מינטורי הוא והא מינטר : נמחק · אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עליה לא מאי טעמא לאו למינח קאי : נשרף · אמר רב נחמן בר יצחק לא שנו אלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא מאי טעמא מעיקרא לשריפה קאזיל אמר רבא ג' מדות בגיטין הא דאמר רבי יהושע כמי שהונחה דמיא ופליגי רבנן עליה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום מינטורי הוא והא מינטר [י] (א)והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפי' גבוה מאה אמה חייב שרשות היחיד עולה עד לרקיע הני מילי לענין שבת אבל הכא משום מינטורי הוא והא לא מינטר [דף עט ע״ב] והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם על גג זה ויקלוט מגגו של חבירו שכשם שהדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי אמר אביי שתי חצירות זו לפנים מזו פנימית שלה חיצונה שלו ומחיצה החיצונה עודפת על הפנימית וזרקו לה כיון שהגיע לאויר מחיצה הפנימית הרי זו מגורשת [כ](ב)מאי טעמא פנימית גופה במחיצה החיצונה קא מינטרא מה שאין כן בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפי' הגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת מאי טעמא הכא לא נח וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שוליים · ח **מתני'** בית שמאי אומרים פוטר אדם את אשתו בגט ישן ובית הלל אוסרין איזהו גט ישן כל שנתייחד עמה לאחר שכתבו לה : **גמ'** במאי קמיפלגי בית שמאי סברי לא אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ובית הלל סברי גזרינן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אמר ר' אבא אמר שמואל אם נישאת לא תצא ותניא דאמרי א״ר אבא אמר שמואל אם נתגרשה תינשא לכתחלה ואלמא כלישנא בתרא וכן תוכח לקמן בפרק בתרא (סי' ז) וכן מוכח ליסנא ובית הלל אוסרין משמע אוסרין לכתחלה לפטרה בגט ישן אבל אם גרשה מגורשת כתב הרמ״ה ז״ל ולאו היקי לך הא דאמר לעיל בפרק שני (דף יח:) המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו אלא לאחר שלשה חדשים מגיעו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה משמע הא אם נתייחד עמה חוששין לגט ישן ואסורה לינשא ואמרינן נמי בפרק מי שאחזו (דף עו:) גבי הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ורבי [יוחנן] אמר פניך ממש מי קתני הרי זו מגורשת הרי זה גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מטו הלהין יומין הוי גיטא משמע שעתא דלא נתייחד עמה הא נתייחד עמה הוה ליה גט ישן [ל] ולא צריך לאוקמי ביה מאי נפקא מיניה דהוי גט ישן (א) ותירץ הא דאמרי' הכא אם נתגרשה בגט ישן תינשא לכתחלה [מ] היינו היכא דנתנו לה אחר יחוד דלכתחלה אסרו חכמים לגרש ביה גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם נתנו לה הבעל אחר יחוד תינשא לכתחלה דאם איתא דהוה עליה יש חיים נשמעת דבריה וכתיב לה גיטא אחרינא אבל היכא דיצא הגט מתחת ידו קודם יחוד וכתבו לה השליח לאחר יחוד לא תינשא לכתחלה דהוי הוי מימלך ביה שליח היה תלוי לכתוב גט אחר (ג) ותדע דהא רבי יוחנן גופיה הוא ליה האי סברא דכל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום איהו לא סבירא ליה לקמן בפ' בתרא (דף פ) שלשה גיטין פסולין ואם נישאת לא תצא ומאן דהוא ליה לא תצא סבירא ליה גבי גט ישן תינשא לכתחלה : ט **מתני'** [נ](ד) כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית היה במזרח וכתב במערב תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה [דף פ ע״א] בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה : **גמ'** אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות ומשום שלום מלכות תלה והולד ממזר אין ר' מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר : היה במזרח וכתב במערב תאן תולין בבעל הייט שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תימה אמאי לא תוקי לה בבעל ושם עירו היינו מקום דירתו והיה במזרח וכתב במערב היינו מקום עמידתו ביום הכתיבה זותיא דהא דתוקי לה בסופר [ס] ומדלא תוקי לה הכי משמע שאין צריך לכתוב מקום עמידת הבעל והאשה ביום הכתיבה דכל גיטין הבאין ממדינת הים מי יודע באיזה מקום האשה עומדת ואפי' הכי כשרים נמי וגם מקום הלידה אין צריך לכתוב דעירו ועירה המקום עיקר הדירה קאי כדאמר ונגיל דלעיל בפרק השולח (דף לד) [ע] וגם [פ] עירו ועירה אין עיכוב בכתיבתו דיהגיתין לא קאמר אלא שינה אבל אם לא כתב כלל לא מיפסיל גיטא בהכי ונהגו בהשבנו ובגלילות לכתוב מקום הלידה ועמידה ודירה יוכלא דיודעין משום תקנת דשני יוסף בן מתתיה ואם טעו ושינו מקום הלידה מעשה היה [צ] והגבירו ר״ת ז״ל דהוקא שינה מקום הדירה הוא דהויא תקנה משום שהוא ידוע לכל שכל אדם נקרא על שם מקום דירתו אליו יתקיים פלוני ובשראוין שיטי תקום אומרים לא גירש זה אלא אחר הוא שגירש אבל מקום לידת האדם אינו ידוע וגם אינו נקרא על מקום לידתו וליכא תקנה ומשום העדים אין לפסלו דאתימי אעיקרא דכיון דאין צריך לכתבו לא קיימי סהדי עליה כדאמרינן בכתובות (דף כב.) דאין מעלין ישראל ללויה אם היה כתוב בן איש פלוני כהן והעדים חתומין שכשר יקא יהודאי ולא אפלוני כהן דאין צריך לכותבו · אלא הספר כדאמר להו רב לספריה כי יהביתו כתובו בסילי אע״ג דמסירי לכו תילי בהיני והאי דקאמר אלא הספר לאו דויקא אלא מפיס תקנת העדים דצריך לכתוב בספר שם העיר שהעדים יושבין בו אפי' נכתב בעיר אחרת שלא יאמרו נעדים עמנו הייתם באותו היום במקום אחר ואין חוששין אם שינה בספר הכתיבה תרע דאמרינן לעיל (דף ג) מלוא בתמיהה תחתו ונתנו לה כשר לר' מאיר ואמאי לא חיישינן שמא לא נכתב בו מקום הכתיבה ונפסל וזרקו לאספה אלא ודאי אין תקנה בזה · אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סגטר שבעיר הרי זו מגורשת אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר' מאיר שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר א״ר אסי אף אנן נמי תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה הצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מאן קתני לה אילימא ר' מאיר ליערבינהו וליתנינהו אלא לאו שמע מינה רבנן היא שמע מינה פירש רש״י והך מילתא דרב אשלום תלטות קאי כהכיא דשמואל וכן משמע מתוך דברי רב אלפס ז״ל כי לא הביא דברי שמואל והביא דברי רב מתני' דשלום מלכות והאי דלא קאמר וכן אמר רבי אבא וכו' משום דפליג אדרב יהודה אמר שמואל דהיא קאמר דרבנן אפילו לא כתב אלא לשם סגטר שבעיר מגורשת דמשמע שמותר לכתחלה לינשא בו אע״ג דאי כלישנו לא כתב בו מלכות כלל דולא בהו מילתא אבל רב קאמר אבל חכמים אומרים הולד כשר משמע אבל לינשא לכתחלה אסורה והלכתא כרב באיסורי ור ת פירש דהילכתא דרב (יאודה) אכתב במזרח והיה במערב קאי ולא פליגי בשלום מלכות [ק] וכן תוכח מדקאמר ומודים חכמים לר' מאיר שאם שינה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה משום דדייק להיה במזרח וכתב במערב ורבינו (הס) [ת נ״ל] כתב דהלכה כר' מאיר בהיה במזרח וכתב במערב מדהזינן לרב ורב הונא [ר] דחיישי להכי [ש] משמע דלאו מפרש מילתיה דרב אשלום מלכות ומיהו פסק כרבי מאיר משום דרב הונא ורב חייסי להכי [ת] אין נראה לי דהיה דגם רבנן מודו לכתחלה היכא לחיישם אבל אין ראיה מפס דהולד ממזר וכל הדרכים האלו בה ולענין שלום מלכות אין נפקותא האידנא בפסק זה דהוקא בימיהם שהיו עובדי כוכבים מונין בשטרות לשנת המלכים כדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסד) כך מנהגה של אומה זו תוך שנה מונין לו שתים הקנו בנים ישראל יעשה כן משום שלום מלכות אבל האידנא לא קפדי וליכא שלום מלכות ונהגו למנות לבריאת עולם אבל היה במזרח וכתב במערב לדברי ר״ת ז״ל הולד כשר אבל לא תינשא ולרבינו חננאל ז״ל הולד ממזר [א] ולשאר התפרשים רבנן לא מודו לרבי מאיר אלא בשינה שמו אבל היה במזרח (ב)וכתב במערב [ב] תכברי רבנן לנתרי : י **מתני'** כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות

חדושי מהרש״ל

א) והא דרב חסדא נעץ קנה כרב״י כו' ובג״ה שלא גרסינן שריתא וכתב הרשב״א דיותם הוא כלומר אפילו סרסק לא הכינן ליה כמינטר אבל לענין שבת אפי' כלא פירשא חשיב כרה״י כו' (ב) פ״ש פנימית גופיה במחיצה החיצונה קא מינטרא עיין בתוס' פירוש (ג) ותדע דהא ר' יוחנן גופיה דהוא ליה האי סברא גופיה דכל
ומן כצ״ל (ד) כתב לשם מלכות שאינה הוגנת כו' פי' והוא כבגל וכתב לשם מלכות אחרת וצריך לכתוב לשם אותה מלכות

קרבן נתנאל

רוצה לפטור דברי ר״י כמ״ש הג״ה · [ח] **כיון** שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הרי״ף לא כתב משנה זו ולא מה דאמתמר עלה עד סי' ח' תמצי שהם דבכים שאינם מצויים כ״י ודוחק [ט] **אמר** רב יהודה אמר שמואל כו' שלא בר מנטרא כו'. ס״ל לרבינו דהך תרי אמוראי לא פליגי ומר אמר חדא ומר אמר חדא וכ״ה בטור . הה״נ יאפי' רבנן דרבי דלית להו · [י] **והא** דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה״י וארק ונח [illegible]

תפארת שמואל

(א) **ותירץ** הא דאמרינן הכא וכו' [illegible]

[illegible]

שמבחת ילדה הלוח ויטלו ומגלה טליתיה הלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה בסוטם לא יבמתו והלכה כרתה ושלח ומגלה טליתית הלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה · ירושלמי (ה״ז) א דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה וקיימא לן כחכמים וביבמות (פ״י סי׳ ג) הארכתי בו : יא **כתב** סופר גט לאיש ושובר לאשה ושכח ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת יד האיש ושובר מתחת ידי האשה הלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה רבי אלעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט לא כל הימנו של זה לאבד זכותו של זה : [דף פ ע״ב] **גמ׳** ה״ד לאלתר וה״ד לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורבה בר אהבה אמר כל זמן שלא נשלמו זהו לאלתר נשלמו זהו לאחר זמן (א) [ג] א] מדקא מפרשי אמוראי דברי ר״א שמעינן דהלכתא כוותיה ומסתברא כדקא פריש רב אדא בר אהבה (א) דדייקא מתניתין כוותיה ואע״ג דפריך שמואל שיטיה בשלמא הוא ולא סמכינן אשינויא ועוד דלא מסתבר טעמא דשמואל כלל דלאחר שעמדו אמאי חיים ר׳ אלעזר מה קנוניא שייך הכא אם הם מתחרטין על הגט יכול לקדשה פעם שנית :

יב [דף פא ע״א] **מתני׳** כתב לגרש את אשתו ונמלך בית שמאי אומרים פסלה מן הכהונה ובית הלל אומרים אפי׳ נתן לה גט על תנאי ולא נשאת התנאי לא פסלה מן הכהונה והיכא דכתב גיטא לדעתיהו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם אע״ג דלא משרייא לעלמא פסלה מן הכהונה דהגיא (לקמן דף פב:) ואשה גרושה מאישה אע״פ שלא נתגרשה אלא מאישה פסלה לכהונה והיינו ריח הגט דפסיל לכהונה : **גמ׳** שלח ליה רב יוסף בר מנשיא מדויל לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול אשת איש כהן גם לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה הלא והדבר צריך בדיקה מאי הוא דאי מגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה דלמא נתן קאמרי והלא · הלא והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה מאי הלא דקאמר שמואל משני מ״כ אתה שולח לעז על בניו של ראשון כיון דמשני מפקינן לה ומראשון לא מפקינן לה אתי למימר סמוך למיתה גרשה: יג **מתני׳** המגרש את האשה ולנה עמו בפונדק ב״ש אומרים אין צריכה ממנו גט וב״ה אומרים צריכה הימנו גט ומודים שאם נתגרשה מן האירוסין שאין צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה [ד] כנסה בגט קרח הלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה נתן קרח הכל משלימין עליו כדברי בן ננס ר׳ עקיבא אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראוין להעיד במקום אחר איזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו : [דף פא ע״ב] **גמ׳** מתניתין בשלא ראוה כשנבעלה ודליכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה פליגי ב״ש וב״ה ב״ש סברי לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה וב״ה סברי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים שאם נתגרשה וכו׳ לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה דאין לבו גס בה אבל אם ראוה שנבעלה בין ארוסה בין נשואה צריכה הימנו גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין ומסתבר דווקא נגרושתו מן האירוסין כיון שכבר היתה ארוסתו אימר נתכוונו על הגירושין וחזר ובעל לשם קידושין [ה] (ג) אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין דהא אמר ר׳ אלעזר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולא אמרינן שבעל לשם קידושין ולא מפליג בין בעל בפני עדים ובין בעל שלא בפני עדים וכן נשא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו ולא חיישינן שמא בעל לשם קידושין ונשא אשת אביו וכן א כתב הרמב״ם ז״ל בפ״י דקידושין [דף פב ע״א] כי אתו לקמיה [ו] דר׳ ינאי אמר ליה לא והשלים עליו מנה מן השוק הלא לישנא כי אתו לקמיה דרבי ינאי משמע שכבר נתקיים כל העדים שהוזמן וגם לשון לא והשלים משמע כן ומכלל דקדק רבינו הם ז״ל הגט פשוט בינהם בפני עדים וחזר הבעל והוסיף בו עד שלישי כשר מכל שכן דהכא שהרי כאן היה צריך השלמה והכשירוהו אע״פ שלא חתם בפני הראשונים וגם הם לא חתמו בפניו כל שכן בגט פשוט שא״צ לעד השלישי כלום (ג) וה״ר משולם ז״ל נתן טעם לדבריו דהא דאמרי׳ דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה גזירה משום טלכם [ז] היינו דווקא בשנים דלא סגי בלא אינהו ודמי לטולכם דלא סגי עד דחתימי כולהו : **הדרן עלך הזורק גט**

פרק תשיעי

א **המגרש** את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר״א מתיר וחכמים אוסרין כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו בתוכו אע״פ שחזר ומחקו פסול : **גמ׳** איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע״מ הוא [חוץ הוא] ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר״א דהא שייר ליה בגט [א] אבל בע״מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא ע״מ הוא ובע״מ הוא דפליג ר׳ אליעזר עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה דהא שייר ליה בגט ופשיט רבינא דחוץ הוא אבל בעל מנה מודו ליה דבין אמר לה על מנת שלא תנשאי ובין אמר לה על מנת שלא תבעלי מדקא מיבעי ליה (על מנת) חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אבל בעל מנת מודו [ב] משמע דעל מנת דומיא דחוץ לא הוי שיורא אפי׳ אמר לה על מנת שלא תנשאי ושלא תבעלי ועוד [ג] מדלא מפליג בעל מנת נמי והא דקתני בברייתא דרבי יוסי בר׳ יהודה שלא תנשאי [ד] לאו דווקא הוא הדין אפי׳ אמר שלא תבעלי והא דאמר לקמן גבי מנה רבי יוסי הגלילי וכמאן אלימא בעל מנת הרי היתרה אלא בזנות הא דלא שוי לה בעל מנת שלא תבעלי משום דמשמע ליה אי בעל מנת פליגי אם כן אמאי דברייתא קאי דקתני שלא תנשאי (ב) ואם תאמר אבל מקום כי שוו לה בחוץ מסתבר לרבי אליעזר מיקמי נמי לרבנן בעל מנת שלא תבעלי ויש לומר דשאני ולשון תנאי הוא דאסרה עליו הר״ל כאילו אוסרה (עליו) לכל אלא שהטיל עליה תנאי שלא תבעל לזה כלל ולא שייך לאקשויי היכן מליש אסורה לזה ומותרת לזה והא דפריך והרי מותרת אלא בזנות בלאו הכי טוב מאי לאקשויי האלו ולשון תנאי הוא הוי כאילו הותרה לכל אלא מקשה קושיא פשוטה . כן צריך לפרש [ח] גבי מנה דרבי עקיבא [ו] וכל זה דוחק והילכ״ה פירש דודאי כי אמרי׳ דבחוץ פליגי אבל בע״מ מודו רבנן לר״א לא הוי כל ע״מ שאין מדלא פליג בע״מ גופיה אבל כי אמרי׳ דבע״מ פליגי אז לא הוי כל ע״מ שאין אלא ע״מ שלא תבעלי חשיב כחוץ ומודה בה ר״א [ז] והיינו טעמא דכי פליגי בחוץ בסתמא דקרא פליגי ורבנן דרשי לאיש עד שיתירה לכל איש ולאיש הלכך דווקא בחוץ פליגי אבל בע״מ אפי׳ לא תבעלי התירה לכל איש ולאיש קרינא ביה כיון דלא אמר אלא בלשון תנאי כדפרישית אבל כי פליגי בע״מ בסברא פליגי וטעמא דר״א מידי דהוה אכל תנאים דעלמא והיינו דווקא לא תינשאי משום דהותרה אלא בזנות ואיסור נישואין לא חשיב שיור מידי דהוה אכל תנאין דעלמא אבל בע״מ שלא תבעלי דאסרה לו לגמרי לא דמי לשאר תנאי שמתירה בגט זה לכל ורבנן סברי דאפי׳ שיור דאיסור נישואין מיקרי שיור והשתא ניחא דרבי יוסי בר׳ יהודה דנקט פלוגתא בע״מ נקט דווקא ע״מ שלא תינשאי וניחא נמי השתא דפריך הרי הותרה אלא בזנות משום דכי פליגי בע״מ לא פליגי אלא בע״מ שלא תינשאי וניחא נמי הא דקאמר אלא בחוץ דלא מצי לאקשויי לרבנן משום דכי פליגי בחוץ בע״מ שוין להתירה והותרה לכל אלא שהטיל תנאי בגט הלכך לאסור דמתניתין דשוקי פלוגתייהו בחוץ בכל ע״מ שרו רבנן בין ע״מ שלא תינשאי בין ע״מ שלא תבעלי בין ע״מ שלא תהיה מותרת לפלוני כיון שהזכיר ע״מ תנאה הוי והותרה לעלמא מידי דהוה אכל תנאים דעלמא מדלא פליג בע״מ אלמא כל ע״מ שריא :

[דף פב ע״ב] בעי רבי אבא בקידושין מהו תיבעי לר״א תיבעי לרבנן בתר דבעי׳ הדר פשטה בין לר״א בין לרבנן ויהא והיא בעי אביי אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לראובן ושמעון מהו (ד) מי מהדרינן מאי דאסר ברישא או דילמא מאי דשרא אסר [דף פג ע״א] תה״ל מאי דאסר ברישא לראובן מהו לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר ראובן דפתח ביה או דלמא לראובן דווקא אבל לראובן דווקא לשמעון מהו מי מהדרינן לשמעון וה״ה לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה או דלמא לשמעון דווקא בעי רב אשי הך לשמעון מהו הך לראובן קאי או דילמא אף אשלמא קאי תיקו כתב ר״ח ז״ל הך בעיא דרב אשי סליקא בתיקו ועבידנא ביה לחומרא והרמב״ם ז״ל כתב (פ״ח מה׳ גירושין) דלראובן ושמעון מגורשת בלא תמלא לומר (ג) אבל לראובן אינה מגורשת וכן לשמעון דהאי לא איפשיטא :

ב [דף פג ע״ב] **אמר** רבא הרי זה גיטך ע״מ שלא תשתי יין כל ימי חייך אין זה כריתות

כל

הגהות הגר״ב א) וע׳ לעיל פ״ס סוף סימן י״ח :

חדושי מהרש״ל

(א) דדייקא מתני׳ כוותיה ואע״ג דפריך שמואל כו׳ פי׳ דקתני לא כל הימנו לאבד זכותו של זה [illegible] מיירי וכתב הר״ן דלא דווקא כישבת אלא כ״ה נתגרשה וכן איתא בירושלמי . (ב) אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין כו׳ ומ״מ גבי שפחתי אמרינן דלא עביד איסורא ומסתמא שיחררה ובעל לשם קידושין [illegible] ר׳ אלעזר דפסול דסוף סוף גילה בדעתו שלא יהא נשא אלא בהתיסה [illegible] ס׳ פי׳ [illegible] לבר מגאי נמי מותרת לראובן ושמעון [illegible] לכל אדם חוץ מראובן ושמעון [illegible] ולכ״ע אסור .

הגהות הב״ח

א כתב הרמב״ם ז״ל בפרק י״ד [illegible] כי אתו :

(ג) וה״ר משולם ז״ל פסק הלכה [illegible] לדבריו כו׳ [illegible] (ד) מי מהדרינן מאי דאסר ברישא או דלמא [illegible]

תפארת שמואל

(א) מדקא מפרשי אמוראי דברי ר״א שמעינן דהלכתא כוותיה וכו׳ ולא יכולתי להבין דמאי דמפרשי אמוראי לא [illegible] דברי ר״א שאני יש [illegible] לפרש דבריו כלל [illegible] כמו שכתב לעיל [illegible] כל זמן שיושבים [illegible] לאחר זמן וכן [illegible] דבשמואל [illegible] ע״מ דלאו [illegible] לאחר זמן כלומר [illegible] לאחר זמן [illegible] פ״ב כן נלמד : (ב) וא״ת ר״מ כי שוין לה בחוץ וכו׳ ותימה דלמא [illegible] לכל אדם אלא שהטיל בה תנאי רק [illegible] דברייתא [illegible]

(ג) אבל לראובן אינה מגורשת וכו׳ [illegible] שמעון [illegible] מגורשת [illegible] :

קרבן נתנאל

וכתב במפרש [illegible] ע״מ דקבילה ליה דרבנן פליגי ומכשרי לכתחילה : [ג] מדקא מפרשי אמוראי דברי רבי אליעזר שמעינן דהלכתא כוותיה וקושה לה רבינו בפרק האיתקין סי׳ י״ח [illegible] הר״ף שם . וז״ל ולא מסתבר לי דהא בתלמוד מפרשין באמוראין דברי תנאים [illegible] גמה נמלקו [illegible] דלית הלכתא כוותיה . ומה שתירץ [illegible] דוחק גדול כאשר תראה . ויש לומר דרבינו לא [illegible] ליה [illegible] הלכה [illegible] ולכך צריך לפרש . ובכן דיקא דגט ושובר יש קנלה [illegible] משום הכי ניחא ליה לרבינו שלא [illegible] האשה מחמת כעלם . ועוד יש לומר דפסק כר״א וכרב אדא בר אהבה כהרי״ף ולא מתמיה דהא דדחק שמואל [illegible] ולדחויי זכות [illegible] לדוחק זה אלא דשמואל לא ניחא ליה [illegible] רבא אדא בר אהבה דלכך נוגא לא הוי פליגי רבנן [illegible] לא כל הימנו לאבד זכותו של זה . ואין [illegible] כר״א אליבא דרב אדא בר אהבה . ולכך לא הביא הרי״ף [illegible] לעיל פרק האיתקין סי׳ י״ח : [ד] כנסה בגט קרח הלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה [illegible] [ה] אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין . וקשה דהא רבינו בפרק ב׳ דיבמות סוף סי׳ ג׳ כתב [illegible] בעילת זנות [illegible] כל דרבינו [illegible] ועוד י״ל [illegible] בנו הוי לכל דבר [illegible] אבל לא קאמר שבעל לשם קידושין [illegible] בתו ובנו חייב עליה משום [illegible] ד׳ ומיין בפרק [illegible] : [ו] דרבי ינאי . [illegible] כבית [illegible] גם מוכח דהלכתא כבן ננס [illegible] הניין דף י״ח [illegible] דמיה לקרוב . [ז] היינו דווקא בשנים דלא סגי בלא אינהו ודמי לטולכם [illegible] דבתחלה דהכא [illegible] קרובים קודם [illegible] נר״ח דלא [illegible] בפני זה.

מ״ה כתב רבינו [illegible] : **הדרן עלך הזורק גט**

פרק ט [א] **אבל** בע״מ מודו ליה דברי ר״ף [illegible] אבל כר״ן [illegible] בע״מ [illegible] נמי פליגי [illegible] [ב] **משמע** דעל מנת דומיא דחוץ וכו׳ [illegible] כת״ם [illegible] [ג] **מדלא** מפליג בע״מ גופיה . [illegible] ברייתא דלקמן [illegible] [ד] **לאו** דווקא [illegible] אפילו אמר [illegible] ולא תבעלי [illegible] [ה] **גבי** מנה דר״ע [illegible] [ו] **וכל** זה דוחק [illegible] [ז] **והיינו** טעמא דכי פליגי בחוץ בסתמא דקרא פליגי [illegible]

ושם זה מפני דרבנן נמי לא [illegible] שלא תבעלי ולא תנשאי :

כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות דלכי מיית [illegible] ניסת מיד אפילו דהוי פלוני ולא חיישינן שמא [illegible]
וכן משמע בברייתא דרבי יוסי ברבי יהודה (דף פג) [illegible] כל אדם
חוץ מאותו האיש [illegible] בני אדם שרית [illegible]
לא יתקיים התנאי [ד] וכן [illegible] דפריך הש"ס על דבר [illegible]
לא תינסיב דלמא לא מיקיימא ליה [illegible]
להש"ס דלא חיישינן להכי וקשה מ"ש מהא דאמרינן בס' מי שאחזו (דף [illegible])
עד שתתן דחיישינן שמא לא יתקיים התנאי וכי תימא שלא [illegible]
אכתי קשה מהא דתניא לקמן (דף פד) ע"מ שלא תבעלי [illegible]
נבעלה להם כלומר שמא תבעל להם משמע הא לפלוני [illegible]
מנה שלא תבעלי לפלוני חוששין שמא תבעל לו [illegible]
ואמר שרית לינסב לאלתר ולא חיישינן שמא תעבור על תנאה [illegible]
פ"מ (שלא) שהכתוב לכל [illegible] בידה קיימא לאוגרים [illegible]
תיפסל לאחר ומיגרשא [illegible] לאותו פלוני [illegible]
לפלוני בידה קיימא [illegible] מדעתה [illegible]
אבל בידה קיימא [illegible] [ו] והא דחיישינן בע"מ שלא תבעלי לפלוני [illegible]
שמא תבעל לו בלונס [illegible]
דאמרינן לעיל בפרק מי שאחזו (דף עו) [illegible]
לא משום דבעי קיום [illegible]
שמא יבא ויבטל הגירושין [illegible]
מהו מיבעי לר"א [illegible] [דף פד ע"א] [illegible] [ז] כיון דספקא
ספקא [illegible]

[illegible]

חדושי מהרש"ל

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

אליה לכרעיה דה״א כשר דלא איתחזי לתרך כתי״ת ולא לכתוב לימוך ויתבינא לי יתקן אלא יתקן יתר יו״ד ולא לכתוב לאיתנסבא דמשתע לא יתיסבא אלא לאתנסבא [ג] כתב הרמב״ם ז״ל וכ״ד מה׳ גירושין: אם כתב ידין או בלא כתב ויתיבייין בג׳ יודי״ן הגט פסול ובעל

[illegible]

תסירה הכא דאיכא עדי חתימה אשהא היכא דליכא עדי חתימה כלל מכשיר רב היכא דאיכא עד אחד ועדי מסירה פסול ומשוי ליה טלו מיהר אתי עד אחד מגרע גרע מהיכא דליכא עד כלל. אלא ר"י מדפסיל רב בעד אחד ומכשיר היכא דליכא עדי מסירה אפי' ליכא עד אחד שמעינן דהאי דפסל בע"א היכא דליכא עדי מסירה הוא ואי איכא בחתימה שני עדים מכשיר ואע"ג דליכא עדי מסירה וטעמא דקפיד דשאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כלומר אי ליכא בגט עדי חתימה אלא נידון בעדי מסירה בלבד זימנין דמייתו עדי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הלכך תקינו שיהא העדים חותמין בגט ואי אתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעדי החתימה והחזא ליה ואי לא סגי ליה בעדי חתימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא אע"ג דמקיימא ליה גיטא בעדי חתימה ליתא דלתא לא איתיהיב לה בעדי מסירה אלא ודאי כל היכא דאיכא עדי חתימה לא בעינן עדי מסירה וכל היכא דאיכא עדי מסירה לא בעינן עדי חתימה דבחד מינייהו סגי מיהו ה"מ בדיעבד אי נמי היכא דהשתכחו עדי מסירה פסולין דלא אמרי' עדיין אשת איש היא אלא יאזיל ואיכא עדי חתימה והן כשרין והגט יוצא מתחת ידה גירושין מעליא הוו אבל לכתחלה בעינן עדי מסירה ואף עיקר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כדאמרינן ואי אבד גיטא קיימי עדי מסירה ואי מייתו עדי מסירה קיימי עדי חתימה ומיהו לגאון דכתב הוו יודעין דהא דאמר רבי אלעזר כתב סופר ועד הוילד ממזר [ה] משום דהוית ליה הא מילתא לרבי אלעזר כמזוייף מתוכו והולד ממזר ואע"ג דהכי מילי דגאון סתרי אהדדי דינן חזינן לאיכהכיכהו משום דמלאכה שמים היא ונראה לי (א) מה שמדקדק מילתיה דרב אמילתיה דרב לאו דיקדוק הוא דהא דאמר רב כתב ידו שניה אבל כתב סופר ועד לא אמתני' קאי דאתיא כר"מ ושמואל דייק מסתם מתניתין דלקמן דרבי מאיר סבר כתב סופר ועד כשר ואין מכאן ראיה אליבא דהלכתא דקיימא לן כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואיהו לא דריש וכתב דקרא ותהם הלכך מצריך עדי מסירה ומדקאמר בכל דוכתי עדי מסירה כרתי משמע שהכריתות תלוי רק בעדי מסירה [א] ואולהם איתו גם כלל והא דקאמרינן שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם לא קאמר שלא יהיו צריכין לעדי מסירה בשעת נתינה אלא הכי קאמר תיקון העולם הוא שיהיו גם עדי חתימה עם עדי מסירה כדי שלא תצטרך לחזור אחר עדי מסירה שום ולמחר כשתבוא הגט נראה דכיון שהגט בידה ועדים חתומים בו תליא דמסתמא בהכשר נעשה גם בעדי מסירה והכל יודעין דאין דבר שבערוה פחות משנים ואי אפשר להתיר אשת איש אם לא נמסר לה הגט בפני שנים והתירה לשוק ואף לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לעולם אינה מותרת לשוק אם לא שנמסר בפני עדים דעדי חתימה אינן מעידין שבא הגט לידה וכדפירש ר"ת וכן מפרש לעיל בפרק השולח (דף לו:) לא צריכא [אלא] לרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי התקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתו סהדי אי נמי אזלי למדינת הים ותחיב' בהדיה דלרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי [ב] התקינו רבנן עדי חתימה עיקר [ג] ולדברי רב אלפס ז"ל לא ידענא מאי עיקר וטפל שייך במידי דאורייתא כיון דסגי בעדי מסירה או בעדי מסירה אתאי בעינן לכתחלה בעדי מסירה ולמה הן עיקר יותר מעדי חתימה ועוד קשיא הוא לומר אם הבעל טה לכתוב ולחתום הגט וניתן לאשה בית לגבירה שתהיה מותרת לשוק אלא ודאי לכולי עלמא צריך שיבא הגט לידה בפני עדים אלא דרבי מאיר דריש וכתב דקרא וחתם ומצריך חתימה לשמה אבל כתיבה לשמה לא בעי ורבי אלעזר בעי כתיבה לשמה ולא מצריך חתימות כלל אלא הכל תלוי בעדי מסירה ואם נמסר לה בפני עדים פסולין אינה מגורשת אפי' חתומין עליו עדים כשרים וקשה על דברי רב אלפס ז"ל מהא דדייק על מתניתין דשנים שהביאו שני גיטין תנן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי אלעזר משמע אבל כרבי מאיר אתיא דאמר עדי חתימה כרתי ואי לרבי אלעזר נמי סגי בעדי חתימה אם כן אמאי לא אתיא כרבי אלעזר והא דפליגי רב ולוי ורבי יוחנן אמתני' דשלשה גיטין אם הלכה קף על גב דאתיא כרבי מאיר וקיי"ל כרבי אלעזר איכא לאיתויי משום דהוי תשלשה גיטין פסולין הייני שאין בו זמן והא לא פליג ועוד אני אומר דבטלא איכא נפקותא גם לרבי אלעזר דהא דאמר לדידיה שהעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם והיכא שהגט חתום ביד האשה כהלכתו אינה צריכה להביא לפני עדי מסירה שהגו חולין שכדין נמסר לה הלכך נפקא מיניה בכשרין עדי חתימה לרבי אלעזר כרתי לר' מאיר:

ח **מתני'** שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אם אבד אחד מהן הרי השני בטל חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כולן כשרין וינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחת ואחת והעדים מלמטה את שהעדים נקראין עמו כשר. **גמ'** היכי דמי כלל והיכי דמי טופס (א) א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זה הוא כלל זמן לכל אחד ואחד כגון בחד בשבא וזה טופס ור"ש לקיש אמר [דף פז ע"א] אפילו זמן אחד לכולן וזה טופס אלא ה"ד כלל דכתבי הכי הרי אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית או הכי נמלאו ב' נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אחריה וכתב לה ולא לה ולחבירתה דהוי כתב פלוני גירש פלונית ופלוני לפלונית (ג) הגיה טופיה דרבי יוחנן והגיה טופיה דריש לקיש וכו' [ד] והלכתא כרבי יוחנן:

מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה ושני עדים יוונים באים מתחת זה לתחת זה (ג) את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר עד אחד עברי ועד אחד יווני עד אחד עברי ועד אחד יווני באים מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין: [דף פז ע"ב] **גמ'** אוקי הכי שניהם כשרין בין ברישא בין בסיפא והגא דיוק ברישא חיישינן דילמא נוגדליה ההיא וסליק אחד הוא דחתימי וסיפא חיישינן דלמא חד נוגדלית ההב והלתא אחד ויהב אחד והלכתא כתנא דידן: **מתני'** שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר חתמו עדים בראש הדף מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בצד סופו של זה או סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע (ד) את שהעדים נקראין עמו כשר. [דף פח ע"א] **גמ'** שייר מקצת הגט וכו' אמר רב אשי והוא דידיע במתאתא דמגילתא (ב) פירוש [ה] שניכר שלא נחתך מן הקלף לא למעלה ולא למטה. ט **מתני'** גט שכתבו עברית ועדיו יוונית יוונית ועדיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יווני כשר כתב סופר ועד כשר. **גמ'** [ו] א"ר ירמיה התם סופר שנים הואיל כתובה חתנים דאתאי לקמיה דרבי אבהו יהיב ליה לסוכבת הספרא ולחתימת ידיה דחד שהדא סבר לאכשורה אמר ליה ר' ירמיה התם סופר שניה. **מתני'** איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר כתב תגיכהו והגיכהו כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין [ז] תגיכהו פירש רש"י שם לווי של המשפחה וכן ישמש בגמרא תגיכת אבות בגיטין עד עשרה דורות [ח] ורבינו תגא"ל ור"ח זכרונם לברכה מפרשים שם לווי של האיש עצמו או של האשה ותגיכת אבות דגמרא היא תגיכה אחרת ולא איירי בשם לווי: **גמ'** תנו רבנן תגיכת אבות בגיטין עד עשרה דורות ר"ש בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דאמר ר' חנינא תגיכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר וכן הלכתא אמר רב הונא מאי קרא כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם:

י [דף פח ע"ב] **מתני'** גט המעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פירש ר"ח האי דקאמר ובעובדי כוכבים חובטין אותו קאי אהא דקאמר ובעובדי כוכבים פסול לאשמועינן דאפילו בכי האי גוונא פסול דלאו בני עשוי נינהו ושוב חזר בו ופירש בעובדי כוכבים כיצד יעשו שיהא כשר חובטין אותו ואומר לו עשה מה שישראל אומר לך דלפניהם ולא לפני עובדי כוכבים היינו כשעשוי ע"פ דייני עובדי כוכבים אבל אם העשוי ע"פ דייני ישראל אפילו המעובד כוכבים כופא לא מיקרי לפני עובדי כוכבים וכן פירש בהלכות גדולות ואם חובטין אותו עובדי כוכבים ע"פ ישראל ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך כשר וכן נראה דלפי מאי דלא ידע דהדיוטותייא קא עבדינן וכי ס"ד שיהא המיתה עליו צריך לכפותו ולא יתהלו בו הדיוטות לכריתו על פיו הלכך אפילו עובדי כוכבים נמי ע"פ המותחה הוי כאילו המותחה בעצמו עושה [ט] ובתוספתא נמי קתני עשה מה שישראל פלוני אומר לך חשוע שהוא המותחה ועל פי הזקן אותו וכירושלמי בסוף פירקין (ה"י) נמי אמרינן תני [י] עובדי כוכבים שעשאו במעשה ישראל כשר מתני' אמרה כן ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאני אומר לך ועוד ראיה [כ] מחזקת הבתים (דף מח) דפריך לרב הונא דאמר תליוה וזבין זביניה זביני אבל אונכא גזיר ומיקרי מתא דגט מעושה בעובדי כוכבים פסול והדפריך ליה מסיפא דסייעיה מרישא דבישראל כשר וכי תימא מעשה דישראל כדקאמר התם לעיל דמשום לשמוע דברי חכמים א"כ בעובדי כוכבים נמי מתכשר מהאי טעמא הי אמר עשה מה שישראל אומר לך אבל אי קאי סיפא ועובדי כוכבים חובטין אותו ארישא דבישראל כשר היא הכהרווייתא הוי טעמא משום דמליה לשמוע דברי חכמים הלכך פריך ליה תנן ובעובדי כוכבים פסול. **גמ'** אמר רב נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול ופוסל ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטא אמר ליה והא אנן הדיוטות אנן ותניא היה רבי טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא אגוריות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להזקק להן שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל תנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות אי הכי גזילות וחבלות נמי כי עבדינן שליחותייהו במידי דשכיחא בגזילה דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו:

יא **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת הרי היא מקודשת מגורשת הרי היא מגורשת ובלבד שלא יהא שם אמתלא איזו אמתלא גירש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה הרי זו היא אמתלא. **גמ'** מגורשת הרי זו מגורשת ואסרינן לה אי אכחא פירוש אפי'

חדושי מהרש"ל

(א) אמר ר' יוחנן זמן אחד לכולן זה הוא כלל ט' ומפרש כשנית כגון שכתב פלוני גירש פלו' ופלו' וכו' [illegible]

[illegible] בשני גיטין כשרי הכן במגילה אחת זה אצל זה והעדים יוצאין מתחת זה לזה את שהעדים נקראים עמו כשר כגון אם שמם תחת הזמני ושם אבא תחת המגילה או הודיה כשר ואם שניהם תחת המגילה [illegible] בן יעקב. ראובן (ד) את שהעדים נקראים עמו כשר [illegible] עדי מסירה וזו"ק

קרבן נתנאל

לעיל דף ד' כתבנו לתקנתא דגניסין בעינן עדי מסירה ולא סגי בעדי חתימה מ"מ לענין חתום שני בעדי חתימה במקום יאולת בטל דין כמאה עדים דמי ועוד לא אמתייש תנא כמוס דוכתא ולמתני נמי בפרות אין עדים חותמין על השטר אלא משום תיקון עו"ש כדקתני גבי גט וע"ק אם נעשה בכשרות מה מהני עדי חתימה ואי משום שלא יערער הבע"ד אכתי יערער דלא אתיהיב כשעל בעדי מסירה גם גבי גט כיון שהגט בידה תליא דבהכשר נעשה גם בעדי מסירה דהא לר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לא ניתרת לשוק אם לא בעדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים אבל גבי שאר שטרות מאי איכא למימר. וע"ק אי בעינן עדי מסירה גבי שאר שטרות א"כ בפ' זה בורר כהנך תרי גיטי דאתאי לקמיה דרב יוסף א"ע ז"ל ליקייה בעדי מסירה ואם בכל שטרות בעינן עדי מסירה מה תידם רב יוסף בהן תקיותא גם לא הזכיר בשום פוסק בשם הרא"ש דבעינן עדי מסירה מכל הגין לאחות נרלה מ"מ הוא ונל"ל וכין בשטרי הלואות מהני עדי מסירה. דלא כת"ש [ת] משום דהוי ליה הא מילתא גר"א כמזוייף מתוכו והולד ממזר. והרי"ף ס"ל דלא הוי כמזוייף מתוכו כיון דלית ביה אלא אחד [א] ואולהם איתו גם כלל [illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

(ב) פי' שניכר שלא נחתך מן הקלף וכו' [illegible]

[illegible]

(תפ') אם הוא כהן והאמר יא"רב כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן לה הכי קאמר מקודשת הרי זו מקודשת [ל] מקודשת ומגורשת [דף פט ע"א] הרי זו מגורשת [ס] מאי טעמא שהרי קול ושברו עמו ת"ר בשלה אין חוששין לה [נ] תלונה אין חוששין לה נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה שלא לפלוני אין חוששין לה עד שיאמרו מאורסת לפלוני בעיר אחרת אין חוששין לה ספחה ומגורת אין חוששין לה הקדיש פלוני נכסיו הפקיר פלוני נכסיו אין חוששין לה אמר שלא לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהא נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ונשים ... לתוך הגר ומתירות לה ואומרים פלונית נתקדשה היום וכן תני ט"י בפרקין לא שישמעו וכו' וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהא נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין אמרו דבר זה קול לא אמרו דבר אלא אמתלא לא אמרו הא לא תירו כלום לפסוק מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' יומים קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא פירוש אמרו דבר מסיים ונגמר אלא עם הקול אמרו גם השובר כגון שאמרו זרק לה גט על גבה והויא אמתלא אמרו דבר מסיים בלא שובר אלא אמרו זרק לה גט בספק ואח"כ יצא קול שהיה בתגאי לא הויא אמתלא א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים. לא פליג רב אגי דאמרי לעיל נרות דולקות ומטות מוצעות דשני ענינים הם ותרווייהו חשיבי קול זה או זה ושד קול דלעיל שייך בקידושין חזקה וקלא דהכא שייך אף בגירושין ומיירי בתרי דשמעי מתרי כגון ראובן ושמעון מלוי ויהודה אבל חד מחד [ס] ותרי מחד לא תרע כדפריך מדות תיתא כוח ומסיק והלכו להם למדינת הים [ע] משמע דאיירי בתרי ושד מדלאמר רב חסדא עד שישמעו מפי כשרים. א"ל אביי לרב יוסף מבטלינן קלא או לא מבטלינן קלא פירש רש"י אם נשמע קול היוצא מפי נשים והיסקות משתקין ליה לבטולי קלא או לא משתקינן ליה ואומרים פלוני שמע מפלוני וכו' וליהגא דלישיילי "א"ל חזו מאן פלוני ופלוני מדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם מבטלינן לה לא מבטלינן ומסיק מתרוותא מינה בשורא מבטלינן קלא בנהרדעא לא מבטלינן קלא [פ] פסק רבינו מאיר וכתוב לערכה בהשוטה ודמבטלינן קלא דסורא אהריה ד"כ ונהרדעא אהריה דשמואל והלכתא כרב באיסורי ואפ"ה דרב ששת דהלכתא נמי טותיה באיסורי אמר אפי' מפי נשים ומינה דייקינן דס"ל דלא מבטלינן קלא ומהדיה מסיק דאתרוותא מינה נראה דרב ששת מנהרדעא הוה ושם סגו כשמואל הדע דבפרק בני העיר (דף כט.) קאמר אביה דשמואל הוה יתיב בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא ושד רב ששת יתיב בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא הלכך אין להביא ראיה מדרי ששת דעבד כאהריה דשמואל כשמואל וכן מוכח נבי מבוי עקום דהוה בנהרדעא (עירובין דף ו:) וסמכו עליו חומרי דרב ושמואל ומוכח מיניה (שם דף ח:) דהלכה כרב ומדעבו בנהרדעא כרב אבל מה שעשו כשמואל בנהרדעא לא מייתי ראיה דהלכה כשמואל מבום דאהריה דשמואל הוה ושד דמיתם לקלא תפסה דרבנן היא ובשל סופרים הלך אחר המיקל ועוד [צ] דבירושלמי (פ"ה) משמע דר"י סבר דמבטלינן קלא דאמר נבדק השם ונמלא מפי נשים מפי פסולין בטל השם וראיתי בפירוש רבינו חננאל שכתב אתרוותא מינה בסו"א מיקרי ואמרי הילכך מבטלינן קלא בסורא בנהרדעא לא מיקרי ואמרי הילכך לא מבטלינן קלא בנהרדעא משמע שאינה מחלוקת של אמוראים אלא בחילוק המקומות הדבר תלוי יש מקום שבכל שולחין שם מבטלין ובמקום שהן שונין קול בקל מיהמא אם יצא קול יש לו ממש ואין מבטלין אותו ולכום טרחה השמועה דסליני בביטול קול מיירי בקול שיצא בלי ביטול שובר ואמתלא ונחזק בבית דין ושוב נתברר לב"ד על ידי אותם [ר] שהוציאו הקול שהוא שקר ואין בדבר

אלא [ש] חשד ויוסן שריגם על בית דין שמתירין אשת איש כי ששת דלקמן דשלח מבי רב לשמואל דקאמרי' שלה לו דמגלית מילתא דקידושין קמא לאו קידושי ניתא מבטלינן קלא. ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לגבר בי רב אתא רב חייא לאבוה א"ל אימא לי אחי נוסח דשבדא היכי הוה א"ל על תגאי קדים ארעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזיל [ת] כלומר בידך בגייו שנ"י כך הקול יצא בעיר א"ל כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אתמלא לאו כל כמינך דמתוקת אמתלא. ההיא דנפק עליה קלא דקדיש בליפא דהוהלא בעינא דבי שיפי שליחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מהו אמר ליה אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא כי לאו מבטלינן קלא מימר אמרי עיים בהו רבנן בקדושי ולא הוה בית שיה פריסה ואין כאן רינון וחשד כי דמי קלא לקול ושוברו עמו. ההיא דנפיק עלה קלא דאיקדשה [דף פט ע"ב] לחד מבני סלכים אמר רבא אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא כי האי מבטלינן קלא מימר אמרי פיים בה רבנן בקידושין וקידושי קטן הוה מהגתא תרי שכרי משמע קלא דאביי ורבא לא בעו לבטולי קלא אלא בכי האי גוונא דדמי קלא לקול ושוברו עמו. ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לקטן הגדלה כנחל א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה שבדא ואמר רבנן עדיין לא הגיע לפלגות ראובן דכתיב לפלגות ראובן גדולים חקרי לב רבינו חננאל זכרו לברכה גרים עדיין לא הגיעו לפלגות ראובן שהיו בהן חכמים גדולים חקרי לב והם היודעים אם הגיע זה הקטן הגדלה בדרכיו כשאר גדולים ולהשכו גדול להיות קידושיו קידושין אבל אנו אין בנו כח להבין בין קטן הגדלה כגדול ובין קטן שלא ואין לנו אלא הלכה שבודקין לקידושין ולגירושין הלכך בעינן י"ג שנה ויום אחד ולמעלה והוא דאייתי שתי שערות: ובלבד שלא תהא שם אמתלא אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים וליתא דהא רבי יוחנן פליג עליה לעיל וכן ההיא שובדא דנפיק עלה דאיקדשה לגבר בי רב(א)[א] ורב זביד אמר הכי במקום אמתלא חוששין לאמתלא והאי דקתני ובלבד שלא תהא שם אמתלא מקים אמתלא קאמר אמר רב אשי כל קלא דלא אתחזק בבי דינא לאו קלא הוא ואמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן הא דבתר אירוסין חיישינן רבי ינאי אמר אפי' דבתר אירוסין לא חיישינן [ב] והגבהה לא חיישינן ליה:

יב **אמר** רב ירמיה בר אבא שלחו מבי רב לשמואל יצא עליה קול ובא אחר וקדשה קידושי תורה מהו שלח להו הלא וסמיכו הדבר על בוריו (ג) והודיעוני מאי היא דלאי מגלים מילתא דקידושי קמא קידושי מעליא ניתנו לא צריכה גם מסני ופליגא דרב הונא דאמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת וכדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה ולידך כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל בשלא בפניו מעיזה ומעיזה [ג] רב יונא נוסיה שהיה בהכי כמתניתין בפרק שני דכתובות (דף כב') ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת [ד] הלא סבר דמהני מיהא שלא בפניו לאוסרה אקמא והלכתא כשמואל כיון דשלא בפניו לא מתסרא כלל דמעשה רב דשמואל עבד עובדא הכי ושד דרב המנונא חזקה בפניו קאמר וכן מוכח סוגיין במשנתן בפרק שני דכתובות (דף כב') שלא בפני מעיזה וכיון דמעיזה לא מהני כלל אפילו לאוסרה אקמא [ה] ובפרק האשה שלום (ס' ו) בהגהי דהלכתא כרב המנונא מדמייתי לה הש"ס כמתה דוכתי: יג **ומעשה** היה באחד שאמר קדשתי בת פלוני לפני קודם שקידשתי את אשתי ולא גירשתיה ופלוני ופלוני עדים והלכו למדינת הים והיא כבר נשואה ויש לה בנים ובא מעשה לפני רבינו הם ולפי דבל זמן שלא באו עדים ליכא למיחש למידי דזה אינו נאמן לאוסרה [ו] ואפי' אם האחר היא קדשה אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה [ז] אלא שהוא אסור באשתו [ח] ואסור בקרובות שהיתן ואפי' אם באו עדים והעידו שקדשה בפניהם אם היה זה כתובה אחות אשתו ובפניו נתקדשה לאחר

הגהות הגרי"ב א) נ"ל רב אשי ב) כ"ה נ"ה ד"ו כ"י ... לא גירשתיה והיא כבר נשואה ויש לה בנים ופלוני ופלוני עדים שהם במדינת הים ובא וכו'

תפארת שמואל

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

[illegible]

לאחר שותרת לו כשהיא ירבה הונא: לא מצא דבר על טריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון וספה שני אבל מגרש שני וספה ראשון לא מאי טעמא [ש] אהו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב שישא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ומחזיר ראשון מימר אמרי עייני רבנן בקידושיה וקידושי טעות הוי ולא עליה קל מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף ז מגרש ראשון וספה שני אדימר אמר מותרת לשניהם והלכתא מותרת לשניהם ומדאמר רב פפא אף ז מגרש ראשון וספה שני שמעינן מהך דהך קמייתא נמי הכי הוא ולאו כדאמר רב שישא בריה דרב אידי ועוד מדפסק הכא הלכתא מותרת לשניהם מכלל דבסוך לא: יד **מעשה** היה שילא קול ספול על גט אחד והגדיל רבינו תם גט אחר ותני ריצה אע"פ שכבר היה [י] ותקדק מכאן דאינה צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גט השני כיון דליכא אלא לבטל הקול במלתא היא כמו שלא המיר כאן לחוש משום מחזיר גרושתו מן האירוסין לאיסרה לראשון ונראה לר"י שיש לחלק בין תפסה דילא קל מזה ומזה דלעולם לא הוי מחזיר גרושתו עד שיהו שני הקולות אמת הלכך אם נתרצה לראשון יאמרו שהקול שני היה שקר [כ] אבל היכא דליכא אלא קול אחד יש לחוש תדע דהא לעיל כי קדיש שני קידושי תורה דליכא אלא קול א' מן הראשון אמרינן דלא מגרש שני ומחזיר ראשון: טו [דף צ ע"א] **מתני'** ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו [ל] אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפי' הקדיחה תבשילו ר"ע אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה שנאמר והיה אם לא תמצא חן בעיניו: **גמ'** אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה ערוה ולא דבר מהו אמר ליה אתגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ובעמוד והחזר קאי מכלל דהכא דאי עבד עבד אמר ליה רב משרשיא לרבא היה בלבו לגרשה ויושבת תחתיו ומשמשתו

מהו אמר ליה קרי עליה אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך. תניא היה ר"מ אומר כשם שהדעות במאכל כך הדעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היתה מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל דלת בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם אחיה ועם שכיניה ועם קרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי ומוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע [דף צ ע"ב] ופרומה משני צדדין ורוחצת עם בני אדם עם ב"א ס"ד זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר וגו' אלא במקום שבני אדם רוחצין ואינו חושש: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר שאין זה בן זוגו של ראשון שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו זכה השני משלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון לא זכה קוברתו שנאמר או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה זו הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו. גרסינן בפ' הבא על יבמתו (דף סג:) אשה רעה מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ ויצא מדון: כי שנא שלח אמר רב יהודה אם שנאת שלח ורבי יוחנן אמר שסי המשלח ולא פליגי הא בזוג ראשון והא בזוג שני דאמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו דמעות שנא' וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך: גרסינן בפ' האומן (דף לג) תניא רבי אלעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה שנאמר אל תחרש על רעך רעה (והוא יושב לבטח אתך) והאוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך את בניו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ופקדת (את) נוך ולא תחטא: *) (יבמות סג. סנהדרין ע.)

הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

קרבן נתנאל

גם היא אסורה נקרוני שניהן אם מת ואם גירש אסורה לחזור גו לשניהם נעשה תחילה דאיסורא ב"ש שם · הה"נ כהאי דרב המנונא [ש] אהו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין . אע"ג דלראשון נמי לא הוי אלא אירוסין מ"מ הואיל מאירוסין לאירוסין נמי אסורה לראשון סת"ב לאוין פ"ב ועיין פ"ק דיבמות סי' ה' [י] ודקדק מכאן דאינה צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גט השני וכ"כ סמ"ג מלוה ל"ח סי' פ"ב והג"ה פ"ב ... [כ] אבל היכא דליכא אלא קול אחד יש לחוש · ומדבריה רבינו דברי ר"י מוכיח פסק ר"ת ולא כתב שלוי כלום נראה שנוה שנגר דדסיה נכונה היא ומה כתב הטור א"ה סי' י"ג על דעת ר"י וכן היה תקנות א"א הרא"ש ז"ל וכן הוא בתשובות כמו שהארכתי ב"י שם [ל] אלא א"כ מצא בה דבר ערוה יש מקשין הכא א"כ אתאי צריך לגזות איסור גרושה לכהן הא כב"ש אינו מגרשה אא"כ מצא בה דבר ערוה וא"כ הוא פ"ק ליה דהוי לה זונה וליתא דמי לא מסקינן שאדם מגרש ל"אשתו מחמת אהבה שלא מתמנן כשאת מלוך נמדינת הים או כדי שלא תפול קמיה יבם ויהם (נא) פליגי שלא ינרשה שלא למוטלהה כ"ש מצא בה ערות דבר סליק מסכת גיטין

לוח הסימנין למצוא בהרא"ש הדינין

המגרש פרק ט

קיצור פסקי הרא"ש ממסכת גיטין

המביא גט פרק ראשון

א בעל שעשה שליח להוליך גט לאשתו ולאחר שהלך שליח להולכה וא"נ עדים לקיים שליחותו . וצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם שנים מביאין גט לא בעינן עדים לקיים או במדינה

המביא תניינא פרק שני

כל הגט פרק שלישי

במקום שהשיירות מצויות או שהוחזקו שנים בשמותיהם שוות ושם נשותיהם שוות אם מלאו לאחר שרואה שלא עבר אדם שם מעפה שנפל עד שנמלא כשר אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם אם לאו פסול אלא א"כ אומרים העדים לעולם לא התמנו אלא על גט אחד שמעו כשם זה האיש או שאומר בו סימן מובהק כגון שאומר נקב יש בגט אות פלוני וה"מ לענין גט שאפשר לכתוב גט אחר הילכך מחמרינן לפסלו בהלה אבל לענין מיתה כגון שמעידים על יוסף בן שמעון (כפל פלוני) במת אשתו מותרת אלא א"כ שכיחי שיירות וגם הוחזקו שנים באותו השם ד המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים אבל הביאו טעם לא ה עיר שהקיפה כרקום של אותה מלכות וספינה המטורפת בים והיוצא לדון דיני נפשות הן בחזקת קיימין אבל ספינה שטבעה בים ועיר שכבשה כרקום או שהקיפה כרקום של מלכות אחרת ומי שגררתו חיה או ששטפו נהר או נפלה עליו מפולת והיוצא ליהרג בדיני ישראל או בדיני עובדי כוכבים [קודם] שהתחיל הפסק דין הם ספק חיים ספק מתים אבל בדיני עובדי כוכבים אחר פסק דין חשוב ודאי מת ובלבד שיהא ישראל מעיד שיצא ליהרג ו המביא גט בארץ ישראל או מקיים וחלה או נאנס עושה שליח אחר מאליו בלא ב"ד ומשלחו על ידו או אפילו אמר לו הבעל הוליכהו את על ידך אבל אם לא נאנס לא ישלחנו ביד אחר אפילו אמר לו הילך סתם. ז השולח גט לאשתו ע"י שליח ואמר לו טול לי מנה מהחפץ (תחלה) אפילו הגיע הגט לידה ואחר כך נתנה החפץ הוי גט הילכך יכול השליח לעשות שליח אחר אבל אם אמר קח החפץ ואח"כ תתן לה הגט אינו גט עד שתתן החפץ ליד השליח תחלה הלכך לא ישלחנו ביד אחר שאפילו אם תתן החפץ ליד השליח השני תחלה אינו גט אלא אם כן הגיע ליד הראשון תחלה אבל אם הגיע ליד הראשון ואח"כ נתן השני הגט הוי גט ח המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח אחר בב"ד ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם והוא שליח יכול לעשות אחר אפילו עד כמה ובלבד שיעשו כולן בפני ב"ד וכל אחד ואחד צריך לומר שליח ב"ד אני אבל בארץ ישראל או מקיים עושין כמה שלוחין אפילו שלא בפני ב"ד רק שיעשו בפני ב' עדים ואפילו מת השליח הראשון לא בטל השליחות כל זמן שהבעל קיים השולח גט לאשתו אע"פ שאין השליח מכירה יכול ליתנו לה ע"פ עדים המעידין שהיא אשתו. ט מי ששלח גט לאשתו ואמר השליח איני מכירה ואמר לו אם כן תנהו לפלוני והוא יתנהו לה הרי שליח שלא ניתן לגירושין ואינו יכול לעשות שליח אחר ליתנו לאותו פלוני אבל עושה שליח ליתנו לאשתו לאחר ל' יום יכול לעשות שליח תוך ל' יום שיתנהו לה לאחר שלשים יום. י השולח גט לאשתו ואמר שלא יתנו לה עד אחר זמן קצוב אינו גט אלא א"כ האמינה שאפילו אם יאמר הוא שביטל הגט בתוך הזמן [שתהא נאמנת לומר שלא בטלו] וה"מ בנשואה אבל בארוסה אף גם אפילו לא האמינה. כשהשליח עושה שליח שני בב"ד א"צ שיהא בפני השליח השני אלא אומר בב"ד אני עושה לפלוני שליח אפי' שלא בפניו וכן כשעושים בית דין שליח שני א"צ שיהא בפני השליח הראשון מי שאמר הרי זה גיטך אם לא אבא עד ל' יום והגיע על הגשר ולא יכול לעבור הרי זה גט דאין טענת אונס בגיטין. יא המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומות ומעשרות ואבדו כל מה שהפריש הוא ספק טבל וצריך לחזור ולהפריש. יב בשלשה פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע ובפרוס הפסח ויין בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג ושמן משתלך ואילך יכול שותף למכור בלא דעת חבירו וכן יכול כל אחד לדחות ולמחות לחבירו שלא למכור עד אלו הזמנים וכשיגיע אחד מהזמנים אלו צריך לחלוק ולמכור.

השולח גט פרק רביעי

א השולח גט לאשתו ורץ אחר השליח או שפגע בו או שרץ אחר האשה או שפגע בה [או שלח לה שליח] ובטל הגט קודם שהגיע לידה בטל ומשהגיע לידה אינו יכול לבטלו

ב העושה שליח להוליך גט צריך להחזיקו בפני שנים וליתנו לה בפני ב' ואין השליח מן המנין והמבטל הגט או שלוחו צריך שיהא בפני ב' בא לבטל הגט ואמר בטל הוא אי אפשי בו לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח לא יגרש יהא חרס יהא כחרס הוי ביטול אבל אם אמר פסול הוא אינו גט אינו מועיל אינו יתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא אינו ביטול ואם אמר בטל ולא אמר הוא עלתה בתיקו והויא ספק מגורשת ג המקבל מתנה שאמר לאחר שבאה מתנה לידו בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין וחוזר ונותן אחר ימים שלא היא תבטל אי אפשי בה לא אמר כלום ואם יש לו בטל חוב נופלה בטבילו והני מילי דכשאמר אי אפשי בה לא אמר כלום במקרקעי אבל במטלטלי איכא ספיקא וכל הקודם בה זכה אמר לחבירו הולך מנה זו לפלוני יכול לחזור בו עד שתגיע ליד המקבל ד השולח גט לאשתו ובטלו יכול לחזור ולגרש בו והני מילי כשלא בטל אלא השליחות אבל פירש שביטל הגט לא השולח גט לאשתו לכתחלה אין לו לבטלו אלא בפני השליח או בפניה בטלו שלא בפניהם מבוטל ובלבד שיהא בפני שנים ואין צריך בפני שלשה ה אמר לעשרה כתבו גט לאשתי לכתחלה יכול לבטל זה שלא בפני זה ואותן שבטל בטלה שליחותן והאחרים יכולין ליתנו לה. ו המוסר מודעה על הגט אין צריכין להכיר אונסו ואינו צריך קנין ואם כפו אותו אח"כ עד שנתן גט סתם אינו גט עד שיפרש שיבטל המודעה ואין צריך קנין בביטולה ואפי' אם כשמוסר המודעה אמר אף אם אבטלנה לא תבטל אם ביטל מודעא ומודעי למודעי עד סוף כל מודעי הכל בטל והמגרש אשתו לרצונו אין צריך בטול מודעא הילכתא גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ז מי שהוחזק בשני שמות ובא לגרש אשתו כתקונו לכתחלה צריך לפרש שם העיקר וכל שום וחג כה שיש לו ולא שם ישפל ובדיעבד כשר אפי' לא כתב אלא אחד מהם והיינו אם תניכתו יתרת לכל והכל קורין אותו בה אלא כשהוא חורש או יקרא בתורה קורין אותו בשם העובדה או שני בהגיגה לתודיה ומויד יגרש בשם יהדות ואם היה פורד במקום אחד ובא לגרש במקום אחר ומוחזק בשני המקומות בשני שמות ואין אלו מכירין בשם של אלו אינה מגורשת אלא א"כ יכתוב שם של מקום הכתיבה וכל שם וכינוי שיש לו וצריך לכתוב שם העיר של מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ואם יש לאשה מכן שתי שמות צריך לכתוב עיר פלוני וכל שום דאית לה ח אין אשה נפרעת מכתובתה אלא בשבועה וגרושה משביעין אותה ונוגבין אותה אבל אלמנה נמנעו מלהשביעה בב"ד אלא שלא בב"ד משביעין אותה או מדירין אותה אפי' בב"ד והאידנא נהגו להשביעה אפי' בבית דין והנהגו לעבור על החרם ששמין הקהל ותקרי השוב ע' השבועה יהיות שכנגדו נשבע ו ושל אין אשה גובה כתובתה בהדירה אא"כ לא נשאת אבל אם נשאת אין מועיל הדרה שהבעל מיפר לה אפי' נדרה על דעת רבים ואפי' אם נתן לה רשות לידור על דעת רבים יכול לחזור בו ומיפר לה וצריך שידירוה לדבר שיש בו עינוי נפש ושתהיה באיסור כל ימיה כגון שתאמר יאסר עלי דבר פלוני לעולם אם נהניתי מכתובתי אבל אם הדירוה שלא תאכל ככר זה אם נהנית מכתובתה ואכלה אותה כף ימי לא מהני. ט הא דאמרי' בנודר לחבירו שאין מתירין לו אלא ברצון מי שנדר לו היינו דוקא היכא שנדר הנודר בשביל טובה שעשה לו האחר אבל נדר מדעתו מתירין לו אפי' שלא בפניו ואפי' אם נדר בשביל טובה שעשה לו אם התירו לו שלא בפניו ודיעבד הויא התרה י הבא לשאול לחכם על נדר צריך לפרש לו מתחלה ענין נדר קודם שיתיר לו יא נדר שנודר ברבים יש לו התרה על דעת רבים לדבר הרשות אין לו התרה לדבר מצוה יש לו התרה ועל דעת רבים לא מיקרי אלא א"כ פרש על דעת פלוני ופלוני ופלוני ואפי' שלא בפניהם אבל אם אמר על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת שנים יש לו התרה אפי' בלא דעתם יב הילכתא עדי מסירה כרתי ומה שעיקר שאם לא נמסר הגט בפני עדים הוא פסול ובכל מקום גם הכא לפנינו יתום כדין אנו תולין שבדין נימסר בפני עדים וכשר ורב אלפס מכשיר בדיעבד בעדי חתימה או עדי מסירה ולכתחלה תצריך שניהם יג פסק רבינו תם דהשתא כספים נוהג בזמן הזה וכותבים פרוזבול בכל ב"ד וזה נוסחו מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והחותמים בו הדיינין ואפי' יתר על פה זה הלשון לדיינין מועיל יד יתומים שיש להם מלוה ביד אחרים אין צריכין פרוזבול טו אין כותבין פרוזבול אא"כ יש לו קרקע ללוה ותיירו אפי' יש לו קרקע כל שהוא או נערב או למי שחייב לו או שיש לו למלוה ויזכה לו או ישאילו אפי' מקום תנור להטיל תו כירה או שים לעה ענין נקוב אפילו מונח באויר על יהדות כותבין טז שטר חוב אפי' יש בו אחריות נכסים ואפי' מסכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת יז המלוה על המשכון אפילו אינו שוה אלא כל שהוא והמוסר שטרותיו לב"ד אין שביעית משמטת הקפת חנות ושכר שכיר אין שביעית משמטת וקבע במלוה לפורען עד זמן פלוני משמטת שביעית לא נה משמטת אלא בסופה פרוזבול המאוחר פסול והמוקדם כשר יח חמשה שלוו מאחד די לו בפרוזבול אחד ואם לוו בשטר אחד אפילו אין קרקע אלא לאחד מהן כותבין פרוזבול על כלן אחד שלוה מחמשה צריך פרוזבול לכל אחד ואחד אין כותבין פרוזבול א"א עד סוף שנה שביעית ולא בשביעית עצמה כל דבר שבשביעית משמטו גם שבועתו משמטת יט המחזיר חוב שעברה עליו שביעית צריך שיאמר המלוה משמט אני ואם הלוה אמר אעפ"כ יכול לקבלו ממנו ואין צריך לסרב יותר ולא עוד אלא שיכול להיות עיניו תלויות בו אולי יאמר לו אעפ"כ שיקבלנו מידו ומיהו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא מתנה אני

נותן לך כ נאמן כל אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפילו שלא בשבועה כא עבד כנעני שנשבה ופדאוהו ישראל לפני יאוש אפילו לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לראשון ואם ברח מן השבאי האחרון לאחר יאוש יצא לחירות וכופין לרבו שיתן לו גט שחרור כב גר שמת ואין לו יורשים וקדמו ישראל בנכסיו והיו בהם עבדים גדולים זכו בעצמן קטנים כל המחזיק בהם זכה בהן כג אסור לשחרר עבדו אלא לצורך מצוה כגון להשלימו לי"ד ושפחה שלא יזנו עמה וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין מותר לשחררו כד אסור לאדם לראות בעניניו בשבת כמה שצריך לו לתקן אחר השבת ואסור לקבוע סעודה בערב שבת ולא בשבת בזמן המדרשה: כה המקדיש עבדו סתם לא יצא לחירות הפקיר יצא לחירות וצריך גט שחרור עבד שנשא אשה בפני רבו לא יצא לחירות ואם השיאה לו רבו יצא לחירות ומותר בישראלית וצריך גט שחרור מדרבנן ואם נשא שפחתו אף גט שחרור אינה צריכה כו עבד שלוה מרבו או שעשאו אפוטרופא או שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת או שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות אבל אם הצריכו לו האי או שהיה רבו שליח לצור וקראו לתורה יצא לחירות כז אין קונים בכליו של מקנה אלא בכליו של קונה ועבד קונה עצמו מיד רבו בחליפין כח מי שאמר בשעת מותו פלוני עבדי אל ישתעבדו בו אין כופין הבנים לשחררו אלא כופין אותן שלא ישתעבדו בו במלאכות כבדות אבל אם אמר יעשו לו קורת רוח כופין הבנים לשחררו אם ירצה העבד: כט המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ואם הפקירו ומת צריך גט שחרור מן הבנים מדרבנן וגר שמת ואין לו יורשים דקיימא לן גדולים קנו עצמן וזכו בלא גט שחרור מי שיש לו עבד בשותפות ושחרר חבירו חלקו כופין גם אותו לשחרר חלקו היינו תלינן לבנו הקטן אין ישלים לנוף ליקטן אבל מעמידין לו אפוטרופוס וירצו הקטן כמוד עד שיתפייס הקטן לשחררו ואז ישחררם האפוטרופוס בכסף שניתן העבד לקטן וכותב לו האפוטרופוס גט שחרור על שמו ל כתב בשטר עשיתי פלוני עבדי בן חורין או עשיתיו בן חורין או הרי זה בן חורין ומסרו לידו יוצא בו לחירות אבל אם כתב אעשנו בן חורין ומסרו לו אינו יוצא לא כתב בשטר נתתי שדה פלוני' לפלוני נתתיה לפלוני הרי היא לפלוני ויסרה לו קנאה. אתננה לו ומסרה לו לא קנאה האומר עשיתי לפלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני הרי הוא בן חורין ומותר בישראלית אבל אם אמר נתתי לו גיטו בידו והוא אומר לא נתנו לי אינו בן חורין ויכול האדון לחזור בו ולזכות בו לב האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתנה לי הרי היא של מקבל אמר כתבתי ונתתי בידו והוא אומר לא נתנה לי תחזור לנותן והוא אוכל פירותיה ואם מת המקבל ובנו אומר לא נתנה לאבי יעמדו הפירות ביד שליש עד שיתברר הדבר לג עבד שעשאו רבו אפותיקי ושחררו הפקיע מידי שעבוד וצריך לשלם לבעל חוב דקי"ל המזיק שעבוד חבירו היכא שלא נשאר לו נכסים אחר לגבות ממנו חייב וכופין למלוה לכתוב לו גט שחרור שלא יוציא לעז עליו שהוא עדיין עבד לד העושה שדהו אפותיקי סתם שאמר לו גבה מזו אם לא אפרע לך ושטפה נהר גובה משאר נכסיו ואם אמר לו לא תפרע לך אלא מזו ושטפה נהר אינו גובה משאר נכסיו העושה שדהו אפותיקי סתם לב"ח ומכרו המכר קיים עד שעת פריעה לאשה בכתובתה ומכרה לר"ח המכר בטל מיד ולרב אלפס המכר קיים עד שעת פריעה וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל ואפי' בקרקע שהכניסה לו מטלה לה מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין רבו לשחררו לגמרי. המשחרר חצי עבדו בכסף יצא לחירות שחרר חציו בשטר אינו כלום. עבד של שותפין ששחרר אחד חלקו בין בכסף בין בשטר או אפי' של אחד ושחרר חציו ומכר חציו או נתן חציו בין בבת אחת בין מכר או נתן ואח"כ שחרר יצא לחירות לו הכותב כל נכסיו לשני עבדיו כגון שכתב שני שטרות ובכל שטר כתב כל נכסי נתונים לפלוני [או שכתב בשטר אחד חצי נכסי לפלוני] ובאחד חצי נכסי האחרים נתונים לפלוני וזיכה להם השטרות על ידי אחר כאחד קנין בין שניהם כל הנכסים וכל אחד ישחרר לחבירו אבל אם כתב לשניהם בשטר אחד או אפי' בשני שטרות כתב בכל אחד חצי נכסי נתונים לפלוני ולא פירש באחד חצי האחר לא קנו כלום לז יתומים שיש להם מי שחציו עבד וחציו בן חורין שאין כופין אותן לשחררו אם הכהו אדם על ידו ומתה וכופו לחזור ביום שהוא של רבו האזיק לרבו וביומו הוא שלו אבל אם סומת או נקטעה ידו וכל אבר שאין שופו לחזור חולקין עם העבד מעוכב גט שחרור אין לו קנס ולא כופר עבד שמכרו רבו לנגם אינו תמור וקנסו לרבו ראשון חציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין הוי ספק קדושין ולחומרא צריכה גט והמקדש חציה שפחה וחציה בת חורין הוי קידושין לחייב עליה אשם ולא מיתה חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראשון ונשתחררה וקדשה משמע אחיו ומתו מתייבמת לגוי אחיהן נתקדשה לראשון ונשתחררה וקדשה אחר הוי ספק קדושין וצריכה גט משניהם או אחד יגרש ואחד יכנוס ואם מתו אחיו של אחר חולץ והשני או חולץ או מיבם לח המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון וכן לוה עליו שאם לא יפרע לזמן פלוני שיהא חלוט לו ומסרו עתה לעובד כוכבים יצא לחירות מיד וכן נמי אפי' לא מסרו לעובד כוכבים אלא שלוה עליו על מנת למשכנו לזמן פלוני והגיע הזמן אע"פ שלא משכנו יצא לחירות וכן אם מכרו לעבדי המלך שקונים עבדים לעשות מלאכת המלך יצא לחירות וכן אם מכרו לגר תושב אבל לקחו עובד כוכבים מעצמו בחובו או לקחו אנס עובד כוכבים או שמכרו לשלשים יום ויחזור לו אחר שלשים יום או חוץ ממלאכתו או חוץ מן התלות חוץ משבתות וימים טובים או לכותי וישראל מומר לעבודת כוכבים לא יצא לחירות לט עבד שהפיל עצמו לגייסות או נשבה ואינו יכול להציל בשום פנים מותר ליקח דמיו ואפי' לכתוב עליו שטר מכירה מ המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וכופין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו ופסי' לא יקנסינן ליה מא המוכר ביתה נסה לעובדי כוכבים קנסינן אותו לפדותה עד מאה בדמיה מת אין קונסין בנו לפדותה המוכר עבדו לחוץ לארץ אמקח קיים ולא הדרי וכיני וצריך הלוקח לשחררו ואפי' אם ירצה להשתעבד בו בארץ ישראל לא שבקינן ליה מב עבד שיצא אחר רבו לסוריא לדעת אם היה דעת רבו לחזור לארץ לא איבד העבד זכותו ואם מכרו שם יצא לחירות ואם לא היה דעת רבו לחזור איבד העבד את זכותו מג עבד שברח מרבו מחו"ל לארץ אסור להסגירו ליד אדוניו ואם יוצא בארץ ישראל מי שרוצה לקנותו ימכור אותו לו ואם אינו יוצא צריך לשחררו והעבד יכתוב לו שטר חוב על דמיו מד אין פודין את השבויים אפילו קרובים ביותר על דמיהן ואשתו יכול לפדותה בכל אשר לו וכן תלמיד חכם או אפי' תינוק חריף יכול לפדותו בדמים מרובין אין מסייעין לשבויים ולא נותנין עליהם נברחו: מה אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן עובדי כוכבים אלא בכדי דמיהן וחשש יותר ובכדי דמיהן צריך ליקח ס"ת מן העובד כוכבים אפי' כדי לגונזה ספר תורה שכתבו יהודי אפיקורוס ישרף נמצא בידו יגנוז כתבו עובד כוכבים או נמצא בידו יגנוז. גר שחזר לסורו מחמת יראה יותר לכתוב ס"ת. ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן גלוקי ומסור לאונסין עובד כוכבים אשה עבד וקטן וכותי וישראל מומר לעבודת כוכבים פסולין. מו אשה כשרה לעשות ציצית ולאגוד לולב מז המגרש את אשתו משום שם רע של זנות או משום נדר שנדרה אפילו נמצא שהשם רע היה שקר והאוסר הנדר לא יחזיר והוא שפירש משום שם רע אני מוציאך ואלמלא הש"ר לא הייתי מוציאך ואם יחזירה אין צריך להוציאה לא תיעקר נדר ברבים אלא בפני שלשה מח המוציא משום נדר שאסר כל פירות שבעולם עליו אם לא היה מגרשה יכול להחזירה מט המוציא אשתו משום איילונית אם כפל דבריו ואמר משום איילונית אני מוציאך ואלמלא את בחזקת איילונית לא הייתי מוציאך לא יחזיר נשאת לאחר והיו לה בנים לא תוכל לתבוע כתובתה מן האחר נ מי שהרגיל פעמים ושלש למכור עצמו לעובד כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים אחר מיתת אביהם אבל כל זמן שלא הורגל בדבר או אפילו הורגל ימכור עצמו לעובדי כוכבים (האוכלים נבלות) והורגים אותו אם לא יפדוהו פודין אותו שלא

יהא עבריין להכעיס

הניזקין פרק חמישי

א הניזקין שמין מן ע"ית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית בין מיניה בין מיתמי ב בשטר חוב היוצא על היתומים אפי' פירש אגבהם בשטר שיגבה מן העידית אינו גובה אלא מן הזיבורית פירש בהדיא בין מחיי בין מיורשי גובה מהם מעידית יתומים בין גדולים בין קטנים אין נפרעין מהם אלא מן הזיבורית ובשבועה אין גובין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין אפילו הן זיבורית ל"ש אם הנכסים מכר או נתנם הילכתא אישתדוף בני חרי טריף משעבדי ג אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות פי' אכילת פירות כגון מי שגזל שדה ואכלה פירות ולשבח קרקעות כגון מי שגזל שדה וחירה והשביחה היוצר ולמזון אשה והבנות ממשעבדי אפי' שאין כתובין אבל מזון הבת אע"פ שאינו קצוב כגון שקבל עליו לזון בת אשתו כל ימיה טריף ממשעבדי ד הטוען לחבירו שני כיסין ינאה לי והוא אומר לא מצאתי אלא אחד או שאמר מצאתי שנים והחזרתי לך האחד פטור משבועה יתומים אם לו קטנים שנתפקרו אצל איש או אצל אשה יש לו דין אפוטרופוס ימכור משלהם אפילו קרקע ולעשר מה שצריכין לאכול כמו אפוטרופוס ממש

צריך ליטבע בסוף ה אפוטרופים יכול לערוס את שגריכין היתומים לאכול אבל לא לבנות ויכול למכור בהמה עבדים ושפחות בתים כרמים ושדות להאכיל ליתומים אבל לא לבנות אומנות ונושא להם לולב ויינות וסוכה ושופר וציצית ולוקח להם ס"ת תפילין ומזוזה ומגילה ואין פוסקין עליהם לצדקה ופדיון שבויים ולא תכריכי אבלים ואם תבעו אותן דין לא ישיב בבבלין ואין רשאי למכור ברע ולגרשין כדי לגאול בנפה וגרוב ואינו רשאי למכור בית ולקנות עבדים אבל אוסכת שרי ואינו יכול לשחרר עבדיהם אף אם יתן לו שבכר לחוו ויכול למכור קצת מן הקרקע לקנות שור לעבוד את השאר ואין צריך לית, תשבין לו בסוף ו מכרו ויחמאי היתומים ויסך בלוקח ולא כתן הדמים אינך היתומים יכולין לחזור בהן תחלי אין הלוקח יכול לחזור בו יהו הם בחזקה ולא נתנו המעות בין הורך בין אזל ברשותם הוא כאיבסי לעלמא וכן אם יקנו היתומים בישות ולא משכו או יקנו הם בישות ולא משכו מהן הליקחין בין הורך בין אזל ברשותם כאיבסי לעלמא ז לכתא ולאחוי ולקצורה מוכרין בלא הכרזה האפוטרופוס של יתומים שלוכם ישלהם אם עשה לתועלתם כדי שישמשו דבריו אין מסלקין אותו ואפי' אם יאכל וישתה יותר מדאי שידו מספקת אין אנו חושדין אותו ששמה זה משל יתומים ואין מסלקין אותו אא"כ יש עדים שמפסיד של היתומים או מסלקין אותו ומשביעין אותו בין מינהו ב"ד או אבי היתומים הילכתא אפוטרופוס שמנוהו בית דין ישבע שלא עיכב לעצמו כלום וש"מ שבע הוא לאו וכגון שיודע שאוכל להם דבר אבל אם אין ידוע שנאכל להם דבר אין משביעין מנוהו אבי יתומים לא ישבע בטענת שמא אבל מגדילו היתומים יכולין להשביעו בטענת ברי ח כל דבר שהוא ספק ולא אוחזק לא באיסור ולא בהיתר עד אחד נאמן עליו להתירו אבל אם איתחזק באיסור או בהיתר אין עד אחד נאמן עליו להוציאו מחזקתו אבל בעליו נאמן אפילו על האוחזק באיסור לומר שהוא מותר ואם אינו עם הארץ אפילו בעליו אינו נאמן עליו ט האומר פירותי מתוקנין בשלוני תיקנם לי ופלוני ואחר לא תיקנתים הרי הן כרוקה שאין מתוקנים י אמת אם שאירה אחת אינו ידעתי וגרושה אני אי כל מה שאוסרה את בעלי נאמנת יא חבר שמת בסוף דעתו כל פירותיו בחזקת מתוקנין יב אין אדם נאמן על עצמו ולא אפי' ע"ה לומר שהוא כהן להאכילו בתרומה כל דבר שהוא בידי אדם אפי' אתחזק היתרא נאמן עליו לאוסרו אפילו לאחר שיצא מידו אם אמר לבעליו שהוא אסור בפעם הראשון שיגיעו אפי' בעליו מכחישו אבל על דבר שלא היה בידו או שהיה בידו ולא אמר לו בפעם הראשון כשאל ו אינו נאמן וכגון שבעליו מכחישו או אומר איני יודע אבל שותק שתיקה כהודאה דמיא והא דשתיקה כהודאה דוקא כגון שאמר לו אירע האיסור בפניך או ידעת רגלים לדבר אבל בענין אחר לא הוי שתיקה כהודאה ואפי' היכא דהויא שתיקה כהודאה אם שתק מעיקרא ולבסוף הכחיש לא הויא כהודאה יג סופר שאמר לאחר שיצא ס"ת מתחת ידו שכתב האזכרות שלא לשמן הפסיד כל שכרו והספר כשר ואם אמר שעיבד הקלפים שלא לשמן אף הספר פסול יד ירושת חבי השולה תניא שקידושיה דאורייתא יוצאה בגט ותקבלת גיטה וכן אם אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי ש"ח זה וקבלתו כשר תגזול קורה ובנאה בבירה אין צריך לסתור הבירה להחזיר הקורה אלא תחזיר דמיה טו עבד כוכבים אנס שישראל מסר בידו ואנס קרקע מידו אם שהתה בידו י"ב חדש ואח"כ יגאלה ישראל אחר ממנו הרי היא שלו אלא שצריך ליתן לבעליו שליש מיה שנתן לעובד כוכבים או בקרקע או במעות כפי מה שירצו הבעלים יגאלה תוך י"ב חדש אם ירצו הבעלים צריך להחזירה להם כמו שגאלה או יתן לו שליש מיה שנתן בה לעובד כוכבים אפי' תוך י"ב חדש אם לקח תחלה הבית ואח"כ מסיקריקון מקחו קיים לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל אפילו שטה לו שטר אלא כ יקבל עליו אחריות או כתן לו הרשות בפניו טז לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים לקח מן האיש בכל מיני נכסים חוץ מנכסי מלוג וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלא כ כתבה לו אחריות לקח מסיקריקון ותכלה שלש שנים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על הלוקח השני כלום שמוחזקין לו שהרחמנו קיימה והבעלים ונתן להם רביע יז עובד כוכבים שלקח קרקע מישראל בחוטו וגאלה אחר מיהו צריך להחזירו לבעליו והם יתנו לו דמי מאני ספרא בשביל' ואם נקרא ימתנו בעלילה ולא היה יושב בידו יהרגנו ומכרו לישראל לרש"י צריך להחזירו לבעליו באנס ורבינו גרשום שתן לו מיה שהוציאו ואם יש שיפורים כארץ ולא תבעו לדין יושב ביד הקונה מידו באנס יח חרם שבכנס אשה יכול להוציאה אפי' בקפילת שו וכ"ש שיכול למכור ימשלפין בקפילה לרב אלפס ולא"א הרא"ש ז"ל בין יהולאה ליתנו בין ימכור ימשלפים דוקא בבריות תיגשתיו יט קטן מבן ו' ועד בן י' כל חד לפום חורפיה אם אין להם אפוטרופים מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין בין ברב בין במעט ואם שוו דוקן כגילו בגופתו עד שתות ואם יש להם אפוטרופוס אין מקחן מקח וממכרן ממכר ומתנתן מתנה במטלטלין בין מרובה בין מועטת בין מתנת בריא בין מתנת ש"מ אפי' יש להם אפוטרופוס כ כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ת"ח המתמנים על הצבור ואחריהן תלמידי חכמים הראויים ליתמנות על הצבור ואחריהן בני תלמידי חכמים שאבותיהן ממונים על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל העם ואין כהן להיות ישראל קורא לכ נו בשבתות וי"ט אפי' הוא גדול העיר אם לא שיהא מופלג בדורו אבל בשני ובחמישי יכול לכבדו לקרות לפני אם הוא מופלג גדול מהם ואם הכהן ע"ה לא יקרא לפני ת"ח וצריך להניח הכהן לפתוח ראשון בכל מקום לברך ברכת המזון ול כל מנה יפה בגדיה או בתגרים האסוכין בשותפות אבל לא כשבא לחלוק עם חבירו ואם אין שם לוי ואותו כהן שקרא יקרא פעם שנית בשביל לוי ולא יקרא כהן אחר כהן ולא לוי אחר לוי ואם אין שם כהן הפסיד רלוי דיש ואה כישראל אחר ויכול לקרות לפניו ישראל ודוקא אם הישראל חשוב מיני אבל אם ישראל חשוב אי אפילו כן מן קודם לקרות ואפילו במקום כהן . כי תלר שרג ליו ליין, עירוב בחד מבתי החצר לא ישני מפני דרכי שלום לתנו בבית אחר אין קורין בחומשים בבית הכנסת בצבור ספר דאפטרתא ודמגילתא מותר לקרות בהן בשבת ולכתוב רב אלפס התיר לכתוב מגילה להיתוך ואדוני אבי הרא"ש ז"ל נוהג כדבר כא אמה המוסכת על פני המדות אין הארג יכול לעכב לחבירו מלהשקות כאשר להשקות ביחד אבל אם האחד רוצה לסתום בירוך הנהר והאחרים לגודרי לתלתותי רב אמר תחתון קודם ושמואל אמר עליון קודם וכל דהלים נגר מגדות ריה ועוך ביס לית תוך תה שבא לתוכו הוא גזל גמור אין לפה תוך איוו גזל אפילו להוציא בדיינים וכ"ש שלא ליפסל כב מציאת חרש שוטה וקטן ועני המנקף בראש הזית מה שתחתיו לא הוי גזל אפי' להוציאו בדיינים נסל תגני הפירי בידו אפי' רשעו מיד לאחר הוי גזל גמור כג אין מוחין בעניי עובדי כוכבים ליטול לקט שכחה ופאה [ומפרנסין עניי עובדי כוכבים ומבקרין חוליהם וקוברין מתיהם] ומספידין אותן, ומנחמין אבליהם מפני דרכי שלום כד אסור לסייע לעובד כוכבים בשביעית בעבודת קרקע ומותר לחזק ידיו בדיבור ומותר ליתן שלום לעובד כוכבים אפי' ביום חגו ומי רו בנפה רפה וטבל רחם אבל לא יכנס לביתו ליתן לו שלום ואסור לכפול לו שלום אלכן טוב להקדים לו שלום כדי שלא יקדים העובד כוכבים ויצטרך לכפול לו שלום

מי שאחזו פרק ששי

א מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי אינו כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס ואמר אל תכתבו בעודו בהלין אין כותבין אפילו לא ייהה ולכשיתרפא כותבין ואין צריכין לימלך בו שנית ושכיב מרע שצוה לכתוב גט לאשתו צריך שתהא דעתו מיושבת עליו בשעת נתינת הגט. ב נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו יותר מן שואלין אותו דברים אחרים אם השיב כראוי לומר הן שלשה פעמים על שראוי לומר עליו הן ולאו שלשה פעמים על שראוי לומר עליו לאו ודאי פקח הוא ולא יבדקוהו שלשה פעמים הן או לאו זה אחר זה אלא חד הן ותרין לאו [או] תרי הן וחד לאו ויבדקוהו בדברים שאין זמן כגון פירות הקיץ בחורף או להיפך ובדיקה זו מועלת גם כן שיכול להעיד על ... ואם אחד תנבו שהוא בכור ושחטאו ומתנו קיים אבל עדות אחרת אינו יכול להעיד בהרכנה ואפילו יש ואח תהום בספר אין חתימתו מתקיימת אלא ע"כ אחרים ג חרש שאינו שומע ואינו מדבר אין מועיל רמיזותיו להוציא אשתו אלא למכור מטלטליו ודוקא בפקח ונתחרש או שנפלה לו ירושה מחמיו בפקח אבל חרש מעיקרו שנשא פקחת מוציא פקח שנשא פקחת ונתחרשה מוציא אם ירצה נשתטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא ד שכיב מרע שנתן גט לאשתו ואמר הרי זה גיטיך אם מתי מחולי זה הרי זה גיטיך לאחר מיתה אינו גט מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הוי גט מהיום ולאחר מיתה ספק ואם מת חולצת ולא מתייבמת וצריך לכתוב בגט ש"מ מעכשיו אם מתי ולא מהיום אמר זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחולי ראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט שכיב מרע שנתן גט סתם ועמד ה"ז גט אלא א"כ פירש אם מתי . ומתנתו סתם מיד כשעמד נתבטלה מתנה אפילו לא אמר הדרנא בי וכו'

מילי שנתרפא בנתיים אבל אם לא נתרפא בנתיים אפי' ניתן מחולי לחולי אחר ומת בו הויא מעכשיו. בין אמר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה או לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית אינו גט דאתנסא דלא שכיחא לא אסיק אדעתיה בין עגם בין במיתתו ולרבינו חננאל אם מתי מחולי זה לא הוי גט אם לא אעמוד הוי גט ד אמר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי לא תתייחד עמו אלא על פי עדים ויכולה להתייחד אפילו על פי עבד על פי שפחה חוץ משפחתה ובנה אם יש עדים שנתייחדה צריכה גט שני ואם ראה אחד שנתייחדה שחרית ואחד שנתייחדה ערבית אין מצטרפין ובין נתינת הגט למיתה היא כאשתו לכל דבר ויורש במציאתה ובמעשה ידיה ובא עליה באסם חתני ה ה"ז גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז אפי' נקרע הגט או נאבד הרי זו מגורשת והיא תתנם לו אח"כ ולא תנשא עד שתתן ע"מ שתתני לי בתוך ל' יום נתנה תוך ל' יום מגורשת לאחר ל' יום אינה מגורשת הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אינו גט ואפילו נתנה לו דמיה אם אינו מתרצה בדמים ואם נתרצה בהם הוי גט אבל אם מחל לה עליה לגמרי לא הוי גט. ו אם דרך אריסי העיר להשקות התבואה ג' פעמים ולוקח בשכר דבר ידוע והוסיף בהם אחד לאריס כדי שישקה ד' פעמים ובא מטר ברביעית ולא הוצרך להשקות צריך ליתן לו מה שהוסיף ז היה לחבירו מלוה או פקדון בידו והחזירו לו בעל כרחו ביטול יצא ח אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתאכלו לו בעל כרחו הוי ספק מגורשת הרי זה גיטיך והאי שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי לי הכיר מגורשת ט שכיב מרע צריך לומר בשעת מסירת הגט אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט ובכל תנאי בין בממון בין באיסור צריך תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ושיוכל לקיימו ע"י שליח חסר אחד מאלו אע"פ שנתבטל התנאי המעשה קיים אפי' אמר על מנת או מעכשיו י אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא או תניקי את בני צריכה לשמש את האב כל ימי חייו ולהניק עד שיכלו לו עשרים וארבעה חדשים מת הבן או האב שהניקתו מעט הגט הוי גט אבל מת קודם שהתחילה להניק אינו גט פירש על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים או תניקי את בני ב' שנים מת הבן או האב תוך שתי שנים או שלא רצה האב שתשמשו והיא לא סרבה בדבר לרב אלפס לא הוי גט ולר"י הוי גט יא אמר לה בפני עדים כשתאסר לך הגט יהא על תנאי שתשמשי את אבא שתי שנים וכשמסרו לה אמר לה ע"מ שתתני לי מאתים זוז רלה חשמשו רלה שתתני לו מאתים זוז ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין להעיד על התנאי עד שיאמרו שני הראשונים או האחרונים אבל אמר לה תחלה על מנת שתתני לי מאתים זוז ואח"כ אמר לה על מנת שתתני לי ג' מאות זוז ביטל דבריו האחרונים את הראשונים וצריכה ליתן לו שלש מאות יב הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן עד ל' יום והיה הולך מיהודה לגליל וכו' הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום לכשיהיו ל' יום רצופים שלא יראנה הוי גט אע"פ שהיה הולך ובא לא חיישינן שמא נתייחד עמה ואם ישן ואם שהאמינה תחלה שהיה נאמנת לומר לא נתייחד עמה אף אם יאמר שנתייחד ויאמר לא תנשא עד שיהיו ל' יום רצופים שלא יראנה וכל מי שנותן גט אם לא אבוא עד זמן פלוני צריך להאמינה שלא בא תוך הזמן יג הרי זה גיטיך אם לא באתי תוך י"ב חדש ומת תוך י"ב חדש חולצת ולא מתייבמת מעכשיו אם לא באתי תוך י"ב חדש ומת תוך י"ב חדש ה"ז גט ולא תינשא עד לאחר י"ב חדש ואם נשאת לא תצא אמר אם לא באתי עד י"ב חדש כתבו ותנו גט או אמר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי עד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש לא הוי גט כתבו ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם מיתה קדמה לא הוי גט ואם גט קדם הוי גט ספק חולצת ולא מתייבמת יד אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי עד לאחר שבוע לא יכתבו עד שתעבור שנת השמיטה ושנה ראשונה תשמיטה שאחר כך אמר כך עד לאחר שנה לא יכתבו עד שיעבור חדש משנה שניה אמר כך עד לאחר חדש לא יכתבו עד שיעבור שבעה ימים מחדש שני אמר כך עד לאחר השבת לא יכתבו עד שיעבור א' ב' ג' משבוע שני אמר כך עד לאחר הרגל לא יכתבו עד שיעברו ש"ז ימים אחר הרגל.

האומר פרק שביעי

א האומר הולך גט זה לאשתי אפי' עשאו תחלה שליח לקבלה לא הוי כזכי ויכול לחזור עד שיגיע גט לידה אבל אמר התקבל לה והיא עשאה אותו תחלה שליח לקבלה מיד כשהגיע הגט לידו מגורשת ב איש ואשה נעשין שלוחים בין לקבלת הגט בין להולכתו ג האשה שאמרה לשליח הבא לי גיטי והוא אמר לבעל אשתך אמרה לי התקבל לי ואמר לו הולך הגט כמו שאמרה אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת אמרה לו התקבל לי גיטי ואמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי ואמר הילך כמו שאמרה כיון שהגיע הגט (לידו) [לידה] מגורשת ד אמרה לשליח התקבל לי גיטי וכן אמר השליח לבעל ואמר לו הא לך או זכי לה או התקבל לה הוי כזכי ונתגרשה מיד אמר הולך אותו לה לא הוי כזכי ולא נתגרשה עד שיגיע הגט לידה ה אשה שעשתה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה והני מילי שליח אחר אבל אם עשתה שליח הבעל עצמו שליח קבלה הויא ספק מגורשת וצריכה גט שני ואם מת חולצת ולא מתייבמת ו עדים (שפירשו) [*שמעו] בכתיבת הגט או שכתבו גט כשר ואבד לא עשו שליחותן והם יכולין לכתוב אחר וי"מ טוב הוא שיאמר להם הבעל בפירוש שיכתבו עד מאה אם ירצו אמר לעדים כתבו ותנו לשליח או אפי' (אמר) [*אמרו] לשליח ויוליך בהא ודאי עשו שליחותן ולא יכתבו גט אחר אם נאבד ז האשה שאמרה קול לי או שא לי או יהא לי בידך כולן לשון קבלה הן. ח האשה כשעשתה שליח לקבלה צריכה לעשותו בעדים וצריך הוא לקבל הגט בפני עדים אפי' אם השנים המעידים על השליחות מעידים על הקבלה או אחד מעיד על זה ואחד מעיד על זה ואחד מצטרף עמהן להיות עד בזה ובזה שני וה"מ כשאין העדים חתומים על הגט אבל אם עדים חתומים עליו והוא אומר שנמסר לו בעדים כשר ט גט היוצא תחת שליח והבעל אומר שנתנו בידו לפקדון והוא אומר שקבלו בשביל האשה שנתגרש בו ועדים יש שעשאתו שליח לקבלה אם שליח בעיר אחת הבעל נאמן ואם היה תמרח בפני נתנו לו בגירושין נאמנת אפי' אם הגט ביד שליח כל שכן אם הוא בידה בעל ושליח אומרים שנתנו לה להתגרש והיא אומרת גם כן קבלתיו ואבד ואמר הוי גט לאומרת שאם הוא כהן אסורה לו ולעולם לא בריא ואם היא אסורה לכהן ותצלת מן הכנס ולא מתייבמת י נערה המאורסה (שנתגרשה) תניא או היא יכולים לקבל גיטה ודוקא היא בנערה אבל אינה יכולה לעשות שליח לקבלה ודוקא גיטה אבל קידושיה היא בעצמה אינה יכולה לקבלם ודוקא נערה אבל קטנה אם יש לה אב אפי' היא בעצמה אינה יכולה לקבל גיטה קטנה שמבחנת בין גיטה לחפץ אחר מקבלת גיטה בעות מכאן אינה מתגרשת אפי' בקבלת אביה לרש"י ולר"ת מתגרשת בקבלת אביה ואע"ג דאין שנותנין לו לגרור וזריק תגוז ומסלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות וקטנה שיש לה דעת כזאת צריכה מיאון לקידושיה שקדשה את עצמה או אמה לדעתה יא הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וקטנה שיש לה דעת בפעוטות מתגרשת בקבלת גיטה אפי' קדשה אביה שקידושיה דאורייתא תמיעה לשונות נדרים והוא שנה לפני גדלות אם יודעת לשם מי נדרה נדריה נדר ולענין חליצה עד שתביא שתי שערות לאחר י"ב שנים ויום אחד ולמכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים יב קטנה אפי' אין לה אב אינה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה ואביה יכול לעשות שליח יג האומר תן גט לאשתי במקום פלוני ונתנו במקום אחר פסול וכן אשה שאמרה קבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו או נתנו במקום אחר פסול אבל אמר הרי היא במקום פלוני או שאמרה הבא לי גיטי ממקום פלוני או שאמרה קבל לי גיטי במקום פלוני ופעמים שרגילות במקום פלוני אחר כשר אף על פי ששינה השליח יד האומר כתבו גט ותנו לאשתי או גרשוה או כתבו אגרת ותנו לה או תירכוה שיבוק שביקה יכתבו לה גט ויתנו לה אבל אם אמר פטרוה פרנסוה הוציאוה עשו לה כנימוס או כדת אין כותבין טו היוצא בקולר והמפרש בים והיוצא בשיירא והמסוכן דהיינו אחר שחלה ג' ימים או תוך ג' ימים וקפץ עליו החולי ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין אע"ג דלא אמר תנו וכל אלו ארבעתן דין כתנה ויחתת ויחת לענין מתנה לרב אלפס ז"ל ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל מפרש ויוצא בשיירא דין כשכיב מרע לענין גט ולא לענין מתנה טז המקנה לחבירו מייט שור מאה זוז והדרין קלת מדיין ההפסד לשניהם כפי חשבון ואם הקנה לו מדמי היין מאה זוז ונמכר ונאבדו המעות ההפסד לפי חשבון אבל אם הקנה לו מאה זוז מאתריא בין היתון בין נמכר תחן ונאבדו המעות צריך ליתן מאה זוז שלימים מהמשאר יז מי שחושבו בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתי ושירו שוו ושם עירו יכתבו ויתנו יח בריא שאמר כתבו גט לאשתי ואינו כלום עד שיאמר תנו שלא אמר כך לגב וכבר ומת אם יתנוהו בטל הרי זה גט הפילו בריא חוזרין גט ספק אם יתנוהו בטל אם לאו הוי גט יט מי שאמר לחבורת אנשים שיש מכם יהיו שלוחין ליתן גט לאשתי והיה בהם אב ובנו אחד עושה שליח לבן במקום האב וכל אחד מהם מצטרף עם אחר להיות שליח אמר לשנים או אפי' לשלשה תנו גט לאשתי או אפי' אמר להם אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ולפלוני ויחתמו ויתחתמו לא יאמרו לאחרים שיכתבו ויחתמו שלעולם לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו

מפי

מתי הבעל ואפי' כהן נכתב ידו פלוני יכתוב ופלוני ופלוני יחתמו לא יעשו עד שישמעו מפיו
ב בין שליחות האיש בין שליחות האשה אין צריך שישמעו מפיהם היכך יכולין לעשות שליח במקום אחר ועדים חותמין על פיהם שהוא אומר שליח לקבלה והולכה ויתנה כנגע שלא יאמר לשנים כתבו לפלוני ספר מתנה על שדי אין יכולים לומר לאחרים לכתבו. כא אמר לעשרה כתבו שנים גם לאשתי א' כותב וב' חותמין או א' מכם אמר כולכם כתבו או כולכם הוליכו א' כותב וסלם חותמין או כולם מוליכים. לא אמר כלכם אלא מנה אותם א' ב' ג' ד' הוליכו בין מנה כולם בין מנה מקצתם כל כתובין צריכין לכתוב או יחתמו

הזורק גט פרק שמיני

א הזורק גט לאשתו בחצרה אם היא שותפת אלו ונשתחרר לרשות המגורשת ואם לאו אינה מגורשת. ודוקא לחצרה אפי' היא עמו בתוכה אינה מגורשת אבל נפל בתוכה שלה

[illegible]

המגרש אשתו פרק תשיעי

א המגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני [illegible]
שלא תנשאי בין על מנת שלא תבעלי או ע"מ שלא תהיה מותרת לו הוי גט. אמר לה הרי את מקודשת לי ותאסר לכל חוץ מפלוני אין קידושין אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה בשעת מסירת הגט לראובן ושמעון או חזר ואמר לה לשמעון או לראובן או אף לשמעון טולא הויא ספק מגורשת. ב המגרש על תנאי שהיה בידה לקיימו כגון על מנת שלא תשתי יין או שלא תנשאי לפלוני תנשא מיד ותקיים תנאה ואם אין בידה לקיימו כגון על מנת שלא תבעלי לפלוני או שיתן לי מאתים אז לא תנשא עד שתקיים תנאה הרי זה גיטך והאי מגורשת ממני היום

[illegible]

סדר כתיבת הגט ונתינתו לפי רבינו אשר ז"ל

הרוצה לגרש את אשתו יזמין לו סופר ושני עדים ויאמר לסופר כתוב גט לשם אשתי ויאמר לעדים חתמו עליו לשם אשתי ויאמר להן לכתוב ולחתום גם אחר גם וכמה גיטין עד שיזדמן להן אחד שיהא טוב כפי רצונם לפי שמחמירין הרבה חומרות בגיטין ופוסלין גיטין שהן כשירין מן התורה ואם יאמר להן בפסח כתבו וחתמו גט לאשתי וכתבו וחתמו גט שהוא כשר מן התורה שוב כבר שליחותם ואין שלוחין לכתוב עוד גם אחר לפיכך צריך לעשותן שלוחין מעיקרא לכתוב ולחתום כמה גיטין שירצו עד שיכתבו אחד שיהא טוב כפי רצונם ולא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפי הבעל שיצוה להם לכתוב ולא מפי השליח ואפי' אמר לג' אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו לא יכתבו ויחתמו עד שישמעו מפי הבעל קולו הסופר יקנה הקלף והדיו בנתינה לבעל דבעינן וכתב ונתן שיהא הגט שלו ושכר הסופר יתן הבעל. ואם נתנתו האשה הגט כשר [illegible]

[illegible]

זה הוא נוסח הגט

בבך וכך בשבת בבך וכך לירח פלוני שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כו כאן במתא פלוני דיתבא על נהר פלוני אנא פלוני בר פלוני דמתא פלוני דיתבא על נהר פלוני וכל שום אחרא יחניבא דאית לי וראתרי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ישבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי פלונית בת פלוני דמתא פלונית דיתבא על נהר פלוני וכל שום אחרן ותניבא דאית

לירי

ליבי ולאחריבי דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו שבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי דתיהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דתצביין ואנש לא ימחא בידיכי מן שמי מיומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן דיהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פיטורין כדת משה וישראל :

[illegible]

[illegible]

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת גיטין המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

[illegible]

פרק שני

[illegible]

פרק שלישי

[illegible]

פרק רביעי

[illegible]

פרק חמישי

[illegible]

פרק ששי

[illegible]

פרק שמיני

[illegible]

ובכ"ב פ"ח סי' כ"ד. שם כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו לספלות ולמתיות ולעדיות וכו' הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ס"ו ע"ב א"ל מכתוב גט לאשתך וא"ל כתוב, הרא"ש בגיטין, פ"ו סי' י"ט שם עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ט

דף עב ע"א עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו הרא"ש בגיטין פרק ס' סי' ו' שם ור"ס דאמר כר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ה' שם א"ל הכי א"ר הלכה כר' הרא"ש בע"ח פ"א סי' ו'

דף עב ע"א ש"מ בייהק מחולי לחולי מתנתו מתנה הרא"ש בכ"ב פ"ט סי' ל"ג שם ת"ר זהו גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו וכו' אינו גט הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ'

דף עד ע"א אלכב"ג מעשה בציון, באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתתן לי אצטליתי הרא"ש בסוכר פ"ג סי' ל' ונמס' כ"ב פ"ד סי' י"ג ע"ב לא"ל לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו אצטליתא דוקא קאמר לה הרא"ש בקדושין פ"א סי' כ' שם אמרי בה את דלה רבה אמר לא אצטליתא הרא"ש בכ"מ פ"ב סי' י"ח שם והא קי"ל הלכתא כוותיה דרבה ובהא אין הלכה כרבן שמעון ב"ג הרא"ש בקדושין פ"א סי' ח' שם משקנתו של הלל בשמע הרי זה גיטך

ע"ד שתתני לי ר' זוז והגה לו מדעתו מגורשת הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ס"ו

דף עה ע"ב הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא הרא"ש בגיטין פ"ז סי' פ'.

דף עו ע"א ש"מ גיטך כל זמן שלעבור מכנגד פניך ל' יום. הרא"ש בגיטין, פ"ח סי' ח'

ע"ב או דילמא לאחר י"ב חדש שריתה דהא אוקים ליה הגהו. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ד'

דף עז ע"א ר' זירא מה בקחתו אשה קנה כעולם. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י' ע"ב סבוה שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו הרא"ש בכ"ב פ"ג סי' כ"ד שם א"ל ליקום ויהבו לסבוא דוכתא דיהיב בי' גיטא ותהא איהי ותיחוד וכו' הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ו' ונמס' כ"ב פ"ג סי' ל"ט ופ"ט סי' ל"ו שם לא צריכא דהוצלה מקום הרא"ש בכ"מ פ"א סי' י"ח

דף עח ע"ב הכא במאי עסקינן דא"ל זרק לי חובי והיפטר הרא"ש בכ"ב פ"ט סי' מ"ג

דף עט ע"א הוא תלמטה והיא מלמעלה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג הרא"ש בכ"מ פ"א סי' ל"ג ע"ב והלכה דתניא אר"א א"ש אם נתגרשה תינשא לכהונה. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ג שם כתב לשום מלכות שאינה הוגנת וכו' תצא מזה ומזה וכו' ואין לה לא כתובה וכו' הרא"ש ביבמות פרק י"ג סי' ו'. ובכתובות פי"א סי' כ"ח. ובגיטין פ"ט סי' ו'

דף פ ע"א כתב סופר גט ושובר לאשה ופשה ונתן גט לאשה ושובר לאיש. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ס"ז ע"ב גיטא אין זיגו לא ליפוק מיניה קיוכתא דרכיה הרא"ש ביבמות פ"י סי' ג'

דף פא ע"ב כנסה נגט קרח הלא מזה ומזה הרא"ש ביבמות פ"ג סי' ז' ובגיטין פ"ט סי' ו'

דף פב ע"א ש"מ כיוה קרוב תמיס או נפי בין בתחילה בין באמצע בין בסוף הרא"ש בכ"ב פ"י סי' ג' ע"ב אר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש הרא"ש בגיטין פ"ט סי' כ' שם ותלא את שני אחיס כיון שנכנסת לה הרא"ש בקדושין פ"ג סי' ג'

דף פג ע"א ובתלי אליבא כנ"ע הרי מתרה אלנו בזנות הרא"ש בגיטין פ"ט סי' א' שם א"ס נסלו הגלי דפלמא נמי לא תינשיב הרא"ש בגיטין פ"ט סי' כ'.

דף פד ע"א הרי גיטך ע"מ שתינשאי לפלוני הרא"ש בגיטין פ"ט סי' כ' שם ע"מ שלא תאכלי בשר ולאכין אין חוששין שמא עגולה לכן הרא"ש בגיטין פ"ט סי' כ'

דף פה ע"ב אבעיא להו פי נציק ודן או לא נציק ודן. הרא"ש בכ"ב פ"י סי' כ' שם

מיזותא דק לאפוקי מהר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט ונמס' כ"ב פ"ח סי' מ"ב ונע"ז פ"א סי' ז'

דף פו ע"א ג' גיטין פסולין הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד' שם שאין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ד שם ומו ליכא והאיכא גט ישן הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ב שם כתס תיובתא לכתחלה הכא דיעבד הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ח' ע"ב וכן אר"י לגוים לא תיה הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ח'. שם מאן תנא אר"י דלא כר"ש הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ו'

דף פו ע"ב שייר מקלת הגט וכתבו כדין כשר ושעדים מלמטה כשר. הרא"ש בב"ב פרק ח' סי' ח' שם וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין כשר מאיכתו והיכתה כשר הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ז'

דף פח ע"ב דבר תורה גט מעושה בעובדי כוכבים ושם טעם אמרו פסול וכו' הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ל"ד שם לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים. הרא"ש בכ"ב פ"א סי' נ"א שם כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה הרא"ש ביבמות פ"ג סי' ח'

דף פט ע"א מפורת אין חוששין לה הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ו' ע"ב והריש הלכה כאמורא לנעלה גרשתי ולאמנה הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ו' ובנדרים פ"א סי' ס' סליק

ארץ צבי

על הגהות אשרי מאת הג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"ם שו"ת מנחת יהודה).

פ"א בד"ה גרסינן בירושלמי כו' כיון דלא ידע כנ"ל בד"ה ובמלאכה מודה כו' והוא יחזור על טלוס ס' (ועיין בסה"ע ובמ"ך בתוס' שיין ק"ס נמה שהאריכו בס ודו"ק) בד"ה וסעמא כו' אמר יהא מנה זו לשלוי ומת יזכו יורשים לכוסו כו' (כפי הנראה דהי' ט שמת הנותן ולכו היורשים לכוס שיחזיר להם אינו יכולין כי כבר זכה המקבל הנס שעדיין לא בא לידו ובפיס צ"א וא"כ באומר זכה לו התקבל לי כו' וכיוצא דנה"ע ג"כ כבר זכה המקבל) ובא"ד ואני רחיה זרה כספי מתנה אמאי יכול לחזור (ולכאורה קשיא ג"כ אהתקבל שטר מתנה זו לפלוני כמו בכיפא דשויים כס) ובא"ד וים תוספתא בכתב נה לא יחזיר וליתא דה"כ לישרנינהו כו' כגדי מקדק כו' (וכיינו הכ"ל כריס תוספתא) אמנס ג"כ יב להקשות אמאי לא ערבינהו עם הכיפא כאמר יהא מנה זו כו' וגם יש לעיין אמאי בריפא בשטר מתנה בעדים באומר יהא שטר זה ולא נתגייר לי כעת בד"ה ראובן שגלה מנה לשמעון לשומרו לו ועי' אותו שליח יהודה שמעון כו' ומחלק בין נאבדו בדרך דחייב דנסקר ובין נאבדו בעיר כו' (ונראה דהחילוק הוא עפ"י דברי רתוס' כב"ק (דף ק"ב) בממעייא לו בלית ולא עבדו שליח בשירות ונאנס דחייב באסקד שסקבו בתוס' דאפי' חייב והא אין יכול לומר אין רצוני כו' ור"ל דגראה דאפילו הוא בע"מ כביאו בדרך ונאנס חייב בפשיטה כו' משה"כ בעיר ל"ש זה וכיה בכ"ע, יש לחלק בין בדרך ובין בעיר ועיין בנ"ך סימן קכ"א ס"ק י"א שהביא חסוס' לדעת הפוסקים דאינו כן כו' ולא הביא דברי הנ"א שהוא כדעות ההוס') ובא"ד ואפי' נאנס בשליחות בדרך אם אין עדים באה כ' פיטו פטור בגמרא דמגי לאימר את כמיה' כו' (ולא הבנתי דהא נריך דבריו בנ"ל מבואר דהכ"ע בנאנס בדרך חייב המבנות ולכאורה מרלה לבניה ואפילו אם נאגם בעיר ואין עדים שנאנס כו' ובריפא מיירי ביש עדים שנאנס ואפי' איכא שבועה שלא פשע כו' וכאן אומר דאתי' אין עדים כו' פטור כנסקר משעם את כמיה' ולפ"ז מיושב מה שהקשה בספר הפלאה בתוס' וצ"ל דקשה שים אפאי פטור מאחר דנסקר חייב בכל אחריות עד דאתי לידיה א"כ ג"כ מחויב ליתן לו מאחר דלא קיבל עליו כו' אחריות ומאחר שנתן לו כרי אנו רואין שהאמינו עכ"ל ולפמ"ש דבעיל שמותר ליתן לו ככ"ל מחילוקן של כתוס' יקי"ם ויש שוד לדבר ביותר בדבר דבריו מאחר דלא קיבל עליו וכר אחריות עיין בתוס' בסימן קכ"ס ס"ק ס"ו וכס סכ"ח ובכ"מ) ובא"ד ואם לא קיים כו' (כיינו בכחזירו ע"י ונאבד אפי' בדרך לפי חילוקו כנ"ל) ובא"ד ואבא מרי אמר דלא מנה גונס כר' (וסא כמנרת י"א בסימן קכ"ס דפריכס חייבין באחריות עד שיגיע כמנה לידי שמעון כו') :

פ"ב בד"ה הכיו רכיין שמתה כו' ובה"ד כסם שיכול לומר על כתב הסופר כו' בפני נכתב כך יכול לומר בפני נחתם על החימום כסופר כנ"ל בד"ה ומתוך כך פסק ר"י כו' ואם הוא תותק כחגר כו' בד"ה אם הגט כתב על ידו של עבד כו' ובה"ד ואני סכותב בה"ד אינו מבין דלפי מה שכתב תגודרות היה משמע דאפיל נכתיבת קתיק אינו מגורבת (וא"כ לפ"ז כסתניהן ע"כ מיירי בעידי מסירה . אמנם יש לגי בקושיתו לפי כמנואר בסור וכש"ע בסי' קכ"ד סעיף ד' וז' דבכתיבת קעקע לא בעינן עידי מסירה טעיו בלא די' מוחזקין שהוא שלו והא דגודרות אין לכם חזקה היינו במוחזקין שהוא שלו כה"ג הגודרות אין לו חזקה וע"ש בתלקת מחוקק מנה והמסר דקשיא ליה לכג"א בקושיות הבית שמואל דהא אם נאמר דמגורשת עפ"י עיל טיקה לו ידגבל וא"כ גודרות אין לכם חזקה ולמה מגורשת אפי' בתותק שאין שלו וגם קושיא זו אינו מוכרת כ"כ ודו"ק) בד"ה ויכלון ר"א תמסם כו' (עיין בטור ומחלוקת כרי"ף וכרא"ש בזה) בד"ה אין לתמוה כו' עד כה"ד (ותו"ם כביה עדי חתימה מיוחקים אע"פ שנמסר בעידי מסירה יש לפסול דלמא יכתוב כמסה הי' שטר כו' ויסמון אעידי חתימה לתודים כמו דחוששין במזויף מתוכו תהג"ל)

פ"ג בד"ה אבל אמר לבנים תנו גט כו' לכלן שטר מתנה נמי אם אמר לבנים תנו או לכלכם כתבו ותנו כנ"ל (ועי' בית יעקב מה שהמה ע"ז) בד"ה ובגמרא מוקי לה כו' וכן פסק מהר"ס בנימות מעם יוסי' נבי' שם בילבות מילה) ובא"ד וגרסינן בהם בירושלמי כו' (והוא דין אחר דהירושלמי תירם דין זה ולא קאי אלעשוסה)

פ"ד בד"ה מיהו משום רבי כו' שלא פלוט שליח כפול נג"ד כו' (היינו מכח ג"ד שעשה ג"כ לאחר שלית דיוכל לבות שמנים שלוחים) בד"ה נראה לר"י אפי' כו' ובה"ד מ"מ לרווחא דמילתא טוב לכתוב ואפ"ה דאמרינן לעיל דאם דילג כשר וכי מספי שאינו מדמין עשה מעשה והאי לא נעשה מעשה כי ר"ת איכא כו' כנ"ל (וכן הוא במרדכי) בד"ה או שמשונה אלוני כו' (ועיין בגיטין דף פ' ובתוס' בד"ס כי יצאיהו' כו' ובדף ל"ד ובוא ולאפלוק כו') סליק

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת גיטין

הוגה ע"פ הנדפס בפעם הראשון בנאפולי בשנת רנ"ב

פרק ראשון

המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב כו' : (דף ב ע"א)

המוניא סקידות ואמר שאפילו הביא גם במדינה ואח כנעלמה מאדמת זה לאדמת אים אחר צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ופסק ההלכה שכל המביא גט לחולה לארץ ואפילו מא"י או המביא גט מחולה לארץ ואפילו לא"י אם נתקיים אלנו תהימת עדיו ונתקיים בג"ד כמו שנתבאר בפרק שני מכתובות (דף כא) הרי זה גט כשר דיקוניא כ"ד ולא נצטרך שנשמע מן המביא שום דבר אלא שהוא היה שליח בלבד ואם אין מכירין חתימת העדים על כל פנים צריך שיאמר המביא אותו בפני נכתב ובפני נחתם ויתנהו לה בפני שנים ולא יתגרם וחיוב על השנים שיקראו הגט ואז יתנן לה.

רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח כו' : (שם)

זה הגבול שמגביל המקומות להודיענו המקומות שאינו מחוייב בו לומר בהם בפני שכתב ובפני נחתם ולכך זכר העיירות שהם בסוף ארץ ישראל ואינם מהם והלכה כרבי יהודה

המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר כו' : (שם)

המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר כו' : (דף ה ע"א)

שערין רוצה לומר אם ערער הבעל ואומר אני לא גרשתיה וזה הגט מזויף ואני לא כתבתיו או שיפסול אותו בגד מגדדי הפסלות ואי אפשר להעמידו אלא בענין זה לפי שהעיקר אצלנו אין ערער פחות משנים לפיכך אם היו שנים אותם המערערין על הגט ואומרים שהוא פסול הרי זה לא יועיל בו הקיום לפי שהם תרי ותרי ותעמוד בחזקתה שהיא אשת איש ואמרו אינו יכול לומר רוצה בו שנתחדש עליו חרש שמנע ממנו הדבור.

אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים כו' : (שם)

אומר שכל מי שהביא גט שחרור בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הביא אותו בחולה לארץ או מחולה לארץ הרי זה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואין צריך קיום ויתשחרר בו העבד כמו גיטי נשים וכמו כן כל מי שהוא כשר להולכת הגט ולהבאתו כשר לשחרור עבדים וגם כן מביא שחרור העבד לידו או יזכה לו כמו שנתבאר

כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו' : (דף י ע"א)

כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים : (שם ע"ב)

תנא קמא אינו מכשיר אלא עד אחד כותי ועד אחד ישראל ורבן גמליאל אומר אפילו שניהם כותים כשרים בגיטי נשים ועשה מעשה כמו שספר וזה סלו על מה שהיה בזמנם וכבר הודעתיך שהם גזרו על הכותים שיהיו כעובדי כוכבים לכל דבריהם כמו שיתבאר בנדרות וערכאות של עובדי כוכבים הם מעמדות דייניהם ר"ל בזה שיהיה זה השטר כבר נתקיים בתעודה השופט בהגדת העדים עדותם אלנו והכיר אותם ועל תנאי שיתפרסם אצל ישראל שאלו העדים חזה השופט לא מקבל שוחדא ושיהיה גם כן נכלל בגוף השטר שהעדים ראו נתינת האשות חזה אמנם כשר בשטר מקח וממכר אבל גיטי נשים וכיוצא בהן מכל דבר שהוא מעשה בית דין והודאה והכתובה אין עדות לעובד כוכבים בזה כלל באיזה פנים שיהיה ורבי שמעון מכשיר כל זה כשנעשה בערכאות של עובדי כוכבים ועל התנאים שהקדמתי ואין הלכה כרבי שמעון

האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה כו' : (דף יא ע"ב)

האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה כו' : (דף יג ע"א)

הלכה כחכמים אבל לא השלים לו האחרות עד שיגיע גם לידו וכמו כן העיקר אצלנו יכול הרב לומר לעבדו עשה שמי ואיני זוכה ואמרו שפסל את עבדו מן התרומה לא (תקנו) [יתקיים] זה אלא אם כשיהיה רבו כהן וכן כשיהיה רבו ג"כ ישראל שהוא פוסל אותו משפחה כנענית לפי שאינה מותרת לו אם שתחרר ומן העיקר גם כן אצלנו אין גט לאחר מיתה ומה שהפילו חכמים לו מפני שהוא כקנים רוצה לומר שזה העבד נאכילת התרומה או בהיותו בעל כנענית לא הוסיף בעלתו מעלה עד שתאמר שתוכה הוא לו כשיולא לחירות ואם כן כמו שתאכל נתחת כהן תרומה מפני שהיא יקנין כספו לפיכך אינו אלא מעלה שיפסידנה ומה שאמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו ואפילו שאינו תייחד ואמר מנה זה והרי זה הוא כשיהיה שכיב מרע בשעת הלואה לפי שמן העיקרים שבידינו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו :

פרק שני

המביא גט ממדינת הים ואומר בפני כו' : (דף טו ע"ב)

מה שאמר בזאת המשנה שהוא כשאמר בפני נכתב חציו פסול אינו רוצה לומר חציו ממש ואינו רוצה לומר קצתו ובחלקי שלא יהיה זה הכלל תחלת הגם אבל אם נכתב תחלת הגם לפניו ואפילו שלא היה מלוי בכתיבת שיטה אלא שכתב השלמתו והוא לא היה מלוי והעיד בו שהוא [לא] היה נמלא כשר לפי שהעיקר אצלנו אפי' לא כיוב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך ואינו צריך גם כן שירלה כתיבת הרשמים על הקלף לפי שהעיקר אצלנו שאפי' לא שמע אלא קול הרשמים כשעבר על הקלף וכל שכן אם ראהו יותר וזה שאמר כשאמר אחד בפני נכתב ואמר אחד בפני נחתם פסול אמנם זה אם הגם יולא מתחת יד אחד מהם אבל אם היה הגם יולא מתחת יד שניהם כשר לפי שהעיקר אצלנו שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכים שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם לפי שהם אפילו שלא נתנו גט אלא שאמרו בפנינו נתגרשה היו נאמנין וכמו כן מה שאמר שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול זה הוא אם יולא מתחת יד אחד מהם אבל אם יולא מתחת יד שניהם שהעידו בפנינו נכתב כשר ור' יהודה מכשיר ואפי' היה יולא מתחת יד אחד שהעיד בפניו נחתם ואין הלכה כר' יהודה.

נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם כו' : (דף יז ע"א)

ידוע שהיום הולך אחר הלילה לפיכך נכתב ביום והעיד בו בלילה יהיה עדות שקר לפי שהוא מספה זמנו ור' שמעון מכשיר לפי שאין לזמן אצלנו בגט אלא תועלת מרובה לפי שהעיקר אצלנו תקון זמן בגיטין אמנם הוא משום בת אחותו שמא תזנה תחתיו והיא אשת איש ושמא יכתוב גט בלא זמן קבוע ויתן לה ותאמר לעדים שהעידו על הזנות כבר אני גרושה הייתי בזה הזמן וזה הגט בידי לפיכך אין בין היום והלילה שיתחדש כמו זה ואין הלכה כרבי שמעון

בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא ובקומוס כו' : (דף יט ע"א)

דיו נקרא בערבי אלמידא"ד. סיקרא הוא סיס אדום ונקרא בערבי אלמגר"א. קומוס הוא מין עפר שמשחיר ונקרא בערבי אלזא"ג קנקנתום הוא כמו כן מין מן העפר המשחיר ואמרו ונותן לה את ספרה לפי שאין מותר לחתוך הקרן אחר הכתיבה לפי שנא' (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה וקציצה ונתינה ורבי יוסי דורש ספר ולא תוכלין ולא דבר שיש בו רוח חיים וחכמים אומרים מפני שאמר ספר בלתי ה"א הידיעה ולא אמר על הספר או בספר הנה התיר כל מה שאפשר הכתיבה בו והלכה כחכמים

אין כותבין במחובר לקרקע כו' : (דף כא ע"ב)

כתבו במחובר לקרקע בתנאי שיניח מקום האיש ומקום האשה והזמן ויכתוב אלו השיטות שיניח לשמה אחר שיהלם ונחתם ויתן לה והוא ענין מה שאמר חתמו ונתנו לה ואין הלכה כר' יהודה בן בתירא בגיטין אבל בשטרות בעלמא בענין כתב שאינו יכול להזדייף וזיוף הוא הנקרא"ות לפי שהגייר חלק תלד הקלפים הוא הנקרא דפתרא אסור לטלטל ויניח סעדים ויכתוב מה שירלה

הכל כשרין לכתוב את הגט כו' : (דף כב ע"ב)

הכל כשרין להביא את הגט כו' : (דף כג ע"א)

אין ספק שכבר נתבאר ממה שהקדם ששם גט נופל על כל שטר והשטרות כולם נקראין גיטין ויתבאר ספר כריתות (שם) גט שיחורין אבל הן קורין גרוב לגט האשה גם בעלה מוחלסת ואין בכם דבר שיפול בו ספק לפי שכלם הענין יורה על אי זה הדבר הוא נגט אשה או בזולתו. ומה שאמר בכאן שנם שם

כגון שהוא כשר שיכתבנו מי שאין לו דעת כאשר יהיה גדול עומד על גביו וישוב הטופס ויכתוב ג"כ בן דעת תורף הגט והוא שם האיש ושם האשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם ולא יכתוב עובד כוכבים לכתחלה טופס הגט ואפי' גדול עומד על גביו לפי שהוא אדעתא דנפשיה כותב ושמא יכתוב התורף ומתנאי הגט בעינן כתיבה לשמה כמו שיתבאר בזאת המסכת וכמו כן עבד אינו כשר להבאת הגט לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואינו כשר לעבד גם כן שיכתוב גט לכתחלה ואם כתב עובד כוכבים או עבד טופס הגט אחר שכתב ישראל הכשר תורף הגט הרי זה גט כשר לפי שאמרנו אנו חוששין לשמה בתורף בלבד. מה שאמר שמא לא יביא הגט כשהוא שליח להולכה בחוצה לארץ לפי שהוא אינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואחר שזכרנו זה הענין השלימהו ודע ששלוחי הגט על שלשה דרכים אחד מהם שיביא הגט ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם וזה אמנם יהיה שליח להולכה. והשני שיתן לו הבעל גט כתוב ויאמר לו הולך גט זה לאשתי או שלחתו האשה שיביא לה גטה ונתן הבעל גט כתוב ויאמר לו הוליכהו אלא שצריך שלו אחר וזה הגט צ"ל יתקיים בחותמיו ויתן לה ותתגרש בו אחר שנתקיים כמו שבארנו וזה השליח נקרא גם כן שליח להולכה. והשלישי שתמנה האשה שליח לקבל לה גיטה ותשים ידו כידה לפיכך כשהגיע הגט לידו נתגרשה וזה נקרא שליח קבלה ואינו נמנע מן הקטן אלא הדרך הראשון בלבד :

קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח כו' : (שם)

אין ספק שאם בשעה שקבל הגט היה רואה ואחר כך נעשה סומא ואעפ"י שלא חזר ונעשה פקח יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואמנם אמר וחזר ונתפתח מפני שאמר וחזר ונתפקח שזה הכרחי ולכך אמר כל שתחלתו וסופו בדעת ולא אמר בכשרות וכל פסול לעדות בעבירות מן העבירות של תורה פסול להבאת הגט כשלא נתקיים בחותמיו ואין סומכין אלא על שאמרו בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם נתקיים הגט בחותמיו הרי הוא כשר :

אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה כו' : (שם ע"ב)

כבר בארנו בפ' חמש עשרה מיבמות (הלכה ג) מאיזה טעם אין נאמנות אלו הנשים כשהן אומרות מת בעלה והם נאמנות בגט וכגט חוצה לארץ דוקא שאם בא בעל וערער לא מהימנא לפי שהבעל הסכנה שיהא נתבע לקלקולי' וזה שאמר שהאשה עצמה תאמר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך זה אלא אם ניתן לה הגט על תנאי ואמר לה על תנאי שתתגרש בב"ד של פלוני והאמר כשכיסם בפני נכתב ובפני נחתם וזה הב"ד ימנה שליח ויתן לה הגט הרי היא נאמנת כשיסור זה התנאי ותאמר שנאמרה בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם לא היה שם תנאי כל אשה שיוצא גט מתחת ידה כל"ש הרי זו מגורשת ואפילו שאין מכירין עדי הגט ואין צריך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם :

פרק שלישי

כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כו' : (דף כד ע"א)

מה שאמר סופרים מקרין לא שהיו קורין גט כשר אלא היו מלמדין מעשה הגט לתלמידים כדי שיכירוהו והוא מה שאמרו בסופרים המצויין להתלמד. ומה שאמר יתר מכאן מבואר שיהא לפי שהגט שכתב בתחלה לא נכתב לגירושין כלל ואמנם נכתב להתלמד כמו שזכרנו והשני נכתב לגירושין אבל לא לגרשה מזה שאין והשלישי נכתב לשם גירושין של זה אבל לא לגרש זאת האשה ואמרה תורה וכתב לה לשמה וכגם הרביעי לא מצאנו טובה אחת מהם ועם כל זה כולם פסולים ואין נאלו הגיטין כולם אחד פוסל מן הכהונה חוץ מהאחרון והוא מה שאמר כתוב ולווה שארצה מהן אגרש לפיכך אם נתן זה הגט לאחת מהן נפסלה מן הכהונה אף על פי שהגט פסול :

הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום כו' : (דף כו ע"א)

רבי יהודה יגזור טופס אמו תורף רוצה לומר האיש שיכתוב ג"כ כוונת הספר שאמר תנא קמא שיניח מקום עד שיכתוב בו שם הבעלים והטענה כן ר"ל שיכתוב תורף הספר ואינו יודע למי הוא עד שיודעון שמות הגוסה למי שיודען הרי זו חששה נעלמה. ואמרו מפני התקנה אמרו מפני תקנת הסופר הקלו עליו והתיר לו כתיבת טופסי הגיטין כדי שלא יבטל וצריך שיניח גם כן מקום הרי את מותרת לכל אדם. והלכה כרבי אלעזר :

המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר כו' : (דף כז ע"א)

המביא גט והניחו זקן או חולה כו' : (דף כח ע"א)

גלוסקמא וחסיכה אמתחות שמשימים בהם הספרות ופי' לאלתר (ירושלמי על אתר) מיד וזה כדי שלא יעבור אדם שם ואם יש לעדים בו סימן מובהק כגון שיאמרו נקב יש בו בצד אות פלוני וכל כיוצא בו כגון שהן אומרין שהם לא העידו לעולם גט בזולת שמות אלא זה נגבד שתנו אותו לו וכשר ואפי' לזמן מרובה וכל זה כשנאבד ממנו במקום שהשיירות מצויות שאנו אומרים שמא זה הגט שנמצא גט אחר הוא שנפל לאדם אחר אבל אם נאבד ממנו במקום שאין השיירות מצויות ה"ז כשר ואפי' שנמצא לאחר זמן. ואמר החזקה הנזכרת בכאן היא חזקת הגוף או חזקת אותם שאינה צריכה בדיקה כמו שנבאר במקומו ולפיכך אמר שתקרב ואת החטאת ובעלים אינם מצויין שם והעיקר אצלנו שהחטאת שמתו בעליה תמות כמו שיתבאר בתחלת פרק רביעי ממסכת תמורה וכמו כן מן העיקרים שבידינו אין גט לאחר מיתה אבל אם נתברר מיתתו קודם שיגיע הגט לידה נפסל הגט ותאמר זקוקה ליבם :

שלשה דברים אמר ר"א בן פרטא לפני כו' : (שם ע"ב)

ספינה המטרפת בים הוא שסוער עליה הים ורוצה לשברה והמלחים אינם יכולים להצילה כי רעשם גדול הסער אבל הבעלים והכלים שלה נשארו. והספינה שאבדה בים הוא שנשברו הכלים והבעלים שלה ונאבד הכל ונשארה הספינה על פני המים להבהבת המים ולא נשאר שום ולא מבוקשות שיתחבגו בה וזה סלו דבר אמתי :

המביא גט בארץ ישראל וחלה הרי זה משלח ביד כו' : (דף כט ע"א)

וכבר התבאר בפרק ראשון (הלכה ג) שהמביא גט בא"י אין צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ולכך אפשר לו שישלח הגט ביד אחר ואין מותר זה אלא אם כן חלה :

המביא גט ממדינת הים וחלה עושה בית דין כו' : (שם ע"ב)

וכמו כן ימנה שליח לשליח ואפי' אלף ובתנאי שימנה כל אחד מהם לחבירו בב"ד ובארץ ישראל אינו צריך לב"ד כמו שנקדם זכרו :

המלוה מעות את הכהן ואת הלוי כו' : (דף ל ע"א)

ואת ההפרשה לפי מה שאגיד חזה שהוא יפריש התרומה או מעשר ראשון או מעשר עני ויזכה בו לנה כהנים ע"י אחר ואם היה מסבג זה הכהן או הלוי או העני שמקבל מזה הישראל ואינו נותן גם כן לזולתו הנה כל שהוא אבל זה הישראל מהמתנות כאילו הגיעו לזה הכהן או הלוי או העני ואינו צריך לזכות ע"י אחר אעפ"כ יתהנה בדמיהם ויגבה ממה שנתן לו *(על דמיהם וינכה ממה שנתן לו) עד שיגבה ממה שיש לו עליו לפיכך אם מת צריך ליטול רשות מן היורשין שירשו ממנו הסבר והגיע אליהם שעבוד החוב לפי שהם אולי לא ירצו בזה אלא ישרעו מה שעל אביהם מן החוב אחר שיתברר ויקחו מתנותיהם אעפ"כ ואמנם מעשר ראשון כבר בארנו בפ"ח מיבמות (הלכה ד) שהוא מותר לזרים לפיכך כשלוקח זה הישראל החלק מן המעשר ראשון או מעשר עני ה"ז יאכלו אבל התרומה שהיא חלק הכהן הנה יש לישראל גם הנאה שהוא יכול ליתן אותו לכהן מקרוביו או ימכרנו לכהנים ויטול דמים כן לפי שהוא קנאה מן הכהן' נאלו הדמים שהלוהו :

המניח פירות להיות מפריש עליהן כו' : (דף לא ע"א)

מה שאמר מעת לעת ר"ל מן השעה שבדקם אותם ומצאם שלא נתבזו עדיין וה' שעות למפרע לפיכך כל מה שהפריש באלו הארבעה ועשרים שעות הרי הוא ספק וצריך שיפריש תרומות ומעשרות שנית לפי שהם בחזקת מתוקים וכל מה שהפריש קודם לכן הרי הוא מתוקן לפי שהם בחזקת קיימים כמה היום. ופסק ההלכה שכל מה שהפריש אינו מתוקן לפי שהוא ספק. ור' יהודה סובר שבודקין היין נאלו הבלשם זמנים לפי שהבטחה יפסד במאה ולכך יבדוק אותו פעמים ומצאו ספריש יתמם על היין. והלכה כרבי יהודה :

פרק רביעי

השולח גט לאשתו והגיע בשליח כו' : (דף לב ע"א)

זה השליח אמנם הוא שליח הולכה ולכך יבטל עד שיגיע גט לידה שכל זמן שהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו ואפי' נתנו בפניה כמו שנבאר שאין האומר גט זה שהגיע לפי שאמר מקודם אלא לאשתו לא שאינו יכולין לומר לאחרת קח מכות ולכך למדנו שהוא שכל אבל שליח קבלה הרי הוא מבואר שכל זמן שהגיע הגט לידו אין יכול לבטלו לפי שידו כידה ודע שאם נתן אדם לאשתו גט על זמן או גט על תנאי והגיע לידה אם אמר לה כשיגיע זמן פלוני או כשיגיע תנאי פלוני הרי את מגורשת מעכשיו אינו יכול לבטלו אחר שהגיע הגט לידה ואם לא אמר מעכשיו יכול לבטלו ואפי' שהוא בידה אחר שאמר לו כי שום ספק והוא יכול להוסיף על תנאו כמו שיתבאר :

בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר כו' : (שם)

בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו כו' : (דף לד ע"ב)

תקון העולם שהוא כמאמר עליו מודעא בב"ד או שבטלו אחר שכתב ואפי' בפני ב' [או] אם שינה שמו או שמה הגט והיא לא תדע שהגט בטל ותנשא ובניה ממזרים לפי שהיה הבטלה אשת איש לפיכך מי שמבטל גט היו מלקין אותו מלקות ממרה *תקנת רבן גמליאל שאמר לא יהו עושין כן וכמו כן אמרו רב מגיד מאן דמבטל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא וזה שאמר שהוא כשהיה שמו השמה וכותב כל שם שיש לו שזה כשר לא יתקיים זה אלא א"כ היה לו לאדם שתי שמות שהיה מכירין או כשכתב אחד מן השמות ובתנאי שיכתוב המפורסם מהם ואמר וכל שם שיש לי יהיה הגט כשר וכמו כן שלשה אבל אם היה שמו על דרך משל יצחק וכתב בגט אני אברהם וכל שם שיש לי הרי הגט בטל ודע זה :

אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים כו' : (שם)

מנהג ב"ד שלא השביע את האלמנה לפי שהם ראו שהיא מקילה בשבועות ותשבע על שקר ונכסיו ומגבין אותה כתובה תקן רשב"ג שיהיו מתנין עליה שיתומים בטרח מן שירצו מן הנדרים כגון שיאמרו לה אמרי כל פירות שבעולם אסורים עלי אם קבלתי מאות שכתובה שום דבר תשבע ממנה כולו קרקן אם קבלת שום דבר וכל הדומה לזה וכבר נתבארו הנדרים כולם ודיניהם במס' נדרים. ופסק ההלכה שהאלמנה משביעין אותה היתומים שלא בב"ד או נודרת להם כל מה שירצו בב"ד כמו שהתקין רשב"ג ולהם הבחירה באי זו מאלו הדרכים שירצו ולפיכך אם נשאת האשה קודם שתשבע אבדה כתובתה לפי שיאמרו היתומים אנו אין רצונו להשביעה אבל רצונו להדירה בב"ד ואין תועלת בהיותה נודרת והיא בעולת בעל לפי שהבעל יפר לה כמו שנתבאר בפ' עשירי מנדרים (הלכה ה) והוא מה שאמר נשאת אין מדירין אותה לפי שמפר לה בעל לפיכך אם נתגרשה או מת בעלה גובה כתובתה אחר השבועה או הנדר וראיתי תשובה לרבינו האי ז"ל שאמר התבע וחבול והוא סכנן כדי שיגיעו הכיוה לבעלים וכמו כן העדים חותמין על הגט ואע"פ שאין תועלת בעדים שהן גוף הגט ואמנם היא מתגרשת בעדים שהיא מקבלת הגט בפניהם והוא מה שאמרו עדי מסירה כרתי אבל אנו חוששין שמא ימות אחד מן העדים שנתן הגט בפניהם ותצא הגט בידה תוספת הגולה אחר שאין לו עדים לפיכך חותמין בו וכבר בארנו בארוכות בפ' עשירי ממסכתא שביעית (הלכה ג עד הלכה ח) :

עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד כו' : (דף לו ע"ב)

עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים כו' : (דף מ ע"ב)

מה שאמר אמנם הוא לומר ישוב רבו ראשון לפיכך אם פדאו מי שפדאו לשם עבד ישתעבד בו לפי שרבו הראשון כבר נתייאש ממנו ואם פדאו לשם בן חורין לא ישתעבד בו אפי' רבו ראשון לפי שנתייאש ממנו ותנתנו נבאר יאוש בעלים בפ' אחרון מבבא (הלכה א) ופרק ב' ממציעא (הלכה ה). רשב"ג אומר ישתעבד בו באחד כזה ענין איסה ואפי' פדאוהו לשם בן חורין כדי שלא יהא כל עבד מפיל עצמו בגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו. ואפותיקי מלה מורכבת פה תקום ר"ל שאמר לבעל חובו אתה לא תגבה מחובך לעולם אלא מזה ואין לך שום דבר בכל מה שברשותי אלא בזה לפיכך כשמת (סוס) *[שעבד] או שהכר אבד מזוטו ואם שחררו חייב הדין והדרך במשפט שיאבד הממון ולא יהיה חייב שעבד שום דבר לפי שהפקיד בידים ממון שהקנה והתרבה מספיקין מידי שעבוד אבל מפני תקון העולם שמא ימצאנו בעל חובו ויאמר לו עבדי אתה כופים את רבו שני פעמים לו החוב שישחרר אותו כמו שנחרר אותו הראשון וכותב שטר עליו בחוב לא נשאר עוד לו עליו מן החוב ואם היה החוב יותר מדמיו זה ענין מה שאמר כותב שטר על דמיו רשב"ג שהמשחרר הוא שיכתוב החוב עליו לפי שהוא הזיק שעבודו של חבירו ויפיה פי' דבריו אין כותבין שטר אלא על המשחרר לפי שהוא גורם לאבד הממון ואחר שהעיקר אצלנו דיזיק לאו דגרמי יפים כזה שמאמר האחרון הלכה כרשב"ג :

מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו כו' : (דף מא ע"א)

אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהם הרי חציו עבד וחציו בן חורין וכמו כן היו לו שלשה בעלים ושחררו אחד מהם טופס את השאר וכמו כן אפי' היה לו אדון אחד וקבל ממנו קצת דמיו ושחרר קצתו בשלמי הדמים שקבל חזר ג"כ חציו עבד וחציו בן חורין אבל אם שחררו רבו חציו בשטר ה"ז הוא כלום לפי שהעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה והוא בשטר ובתחלת קידושין נבאר איך תתקיים השחרור בשטר והדך תתקיים בכסף :

המוכר עבדו לעובד כוכבים או לחוצה לארץ כו' : (דף מג ע"ב)

אין פודין השבויין יתר על כדי דמיהן כו' : (דף מה ע"א)

ואין לוקחין ספרים תפלין ומזוזות כו' : (שם)

אם היו פודין אותם יותר מכדי דמיהם ישתדלו האונסים כוכבים שיתפשו אותם ולא היו מבריחים אותם מלהוליכם ג"כ כשאמרים כם יאסרו אותם בכבלי ברזל ויוסיפו להם בענויים ואם היה שבוי אחד לדעת רבן שמעון בן גמליאל הוזכר מותר לנו להבריחו לפי שאין עמו שבוי שני שנפחד עליו מן ססמי שיאסר בברזל ולדעת חכמים שאומרים מפני תקון העולם אינו מותר כדי שלא יאסרו שבויים אחרים והלכה כחכמים :

המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר כו' : (שם ע"ב)

מי שגרש את אשתו מפני הקולא שחושד אותה בדבר ערוה או מפני שהיה נודרת הרבה אינו מותר שיחזירנה אלא נאמר לו מיד פרושה נגרשה מפני אחד מאלו הטעמים כדי יודע שאתה מוציא מפני כך וכך וידע שלא תחזירנה לעולם ולא תהיה מותרת לך לעולם אחר אלו הגירושין עד שיסור טועה ממנה ויתרצה נרתצין נגורין לפי שאלו חוששין שמא יאמר לו כל שום תולת שמא תנשא לאחר ולא ירצה לו זה הטעות שנתגרשה עליו ויאמר בעל הראשון אינו הייתי יודע שהענין הוא כן והיא לא תחזר בכך לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל והבנים ממזרים ולפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע אינו מחזירה לעולם. ור' יהודה אומר אמנם זה הדין כשהנדרה נדר שידעו בו רבים לא שאות מותרת ובהכרזה אבל בערוה או יותר שהיא מרובה בנדרים לא יחזיר ור"מ אומר אם היה הנדר שנדרה היא עצמה צריכה חקירת חכם לא יחזיר לפי שנחוש שמא יתרצה ותנשא לאחר ואח"כ ישאל כבעל הראשון נדרה ויאמר לו שזה הנדר יש לו היתר ויאמר אינו ידעתי שיש התרה לא הייתי מגרשה אלא הייתי מביאה לב"ד ויתירו לה לפי שר' מאיר סובר אין אדם מקפיד על כחי אשתו בב"ד ומאמר הגט בטל לפיכך מודיעין לו שלא יחזיר ור' אלעזר אומר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והדעת היה נותן שהוא יחזיר אם היה צריך חקירת חכם לפי שאנו אומרים שמא יאמר אם הייתי יודע שיש לנדר היתר לא הייתי מביאה לב"ד (כלום) הייתי מגרשה אלא ב"ד ויתירו לה לפי שהוא סובר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ואין חשש עליו שיחזיר כנדרה נדר שצריך חקירת חכם אלא מפני נדר שאין צריך חקירת חכם שאלמר לו עומר אחר שמכלת נאמר ולא נעמנע עליה שהיה מרובה בנדרים אינו ידעתי שהוא כן לא הייתי מגרשה לפי שאני הייתי מפר הנדר שנדרה בשעתו אלמי לפי שאינו צריך חקירת חכם והלכה כתנא קמא שאמר לא יחזיר על ידה גב שיהיה הנדר מפני תקון העולם רצה לומר לא יבטל הגט למפרע כמו שבארנו. ואח"כ כלל נמנום שאמר אחר וכבלו אמר בד"א כשנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר כלומר אם נדר שאל כל פנים יגרש את אשתו ולא תהיה בינו ובינה הנאה לעולם וגרשה משום הנדר אם רצה להתיר הנדר ויחזירנה הרי זה מותר וחל זה הדין הבית ולהיה ר' יוסי מעשה בצידן. ומה שאמר על זה שמאמר האחרון מפני תיקון העולם ר"ל אין נמנענת בחזרה תיקון העולם ולפיכך יחזיר והוא ענין מה שאמרו אין כאן מפני תיקון העולם והלכה כר' יוסי :

המוציא את אשתו משום אילונית כו' : (דף מו ע"ב)

כבר בארנו בסוף פרק אחד עשר מכתובות שהאילונית אין לה כתובה לפיכך כשהוציאה משום אילונית הוא בלא כתובה ואם היה לה ולד הרי זה פלגא מילתא נמצא טעות שהיה אינה אילונית ואם מחזיר על כמעלת הראשון לחוב כתובתה אומרים לה שתקיפה ישה ניך מבטלין לפי שהוא יאמר אינו ידעתי שהיא הלד לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל והבנים ממזרים ומה שאמר נבלן והב"א יחזיר כבר נבאר שגמרה ואמרו שאין חכמים ר"מ שמתנין תנאי כפול כמו שיתבאר אח"כ לפיכך ר"מ שלא
יחזיר

יאמר לו שהיה מגרשך מפני שאת איילונית ואלו לא היית איילונית לא הייתי מגרשך לא חיישינן לקלקולה. והלכה כר' יהודה

המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כו' : (שם)

המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקח ממנו כו' : (דף מז ע"א)

ובתנאי שימכור את עצמו ג' פעמים ואז לא יפדה בפעם שלישית אא"כ חוששין עליו שמא יהרג. וכבר בארנו במקומות [א'] תסדר זרעים שהעיקר אצלנו אין קנין לעובדי כוכבים בארץ להפקיעה מן המעשרות לפיכך לקח מן העובד כוכבים יביא מן התורה וכשראו חכמים שהיו מתייקרין [ג] בלקיחתם מן העובדי כוכבים התקינו שהלוקח מן העובד כוכבים [לא] יביא בכורים כדי שיהנאה לו שירדה מקדושתה ולא יתאוו לקנות מהם וכשראו ג"כ שזה גורם שתשאר בידי עובדי כוכבים ותשתקע בידם התקינו שהלוקח מהם יביא כדי שידע שאין קנין לעובדי כוכבים בא"י קנין גמור ולכן ישתדל בפדייה זה הקרקע מידו לפי שהוא עומד בקדושתה ובמתנות ידועות.

פרק חמישי

הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב כו' : (דף מח ע"ב)

עידית משלה שבקרקעות והמיטב שבהן וזיבורית הפחות והרע שבהם והתורה אמר (שמות כב) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ויפל המחלוקת בזאת הכוונה למי הוא חוזר אם על הניזק או על המזיק ואפי' למ"ד מיטב שדהו של ניזק מפני תקון העולם יקח הניזק בשיעור נזקו בתשלום מה שמצא אצל המזיק כדי שלא תתרבה החמס וההתגברות בין דיני אדם ודין בעל חוב מן התורה שיגבה מן הזיבורית לפי שנאמר (דברים כד) בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו ואין אדם יוצא מביתו לרצונו אלא הפחות ממה שנמצא אצלו ופחות שבתועלת אבל אמרנו בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין והעמדנו כתובה בזיבורית על עיקר של ב"ח לפי שאין לנו לומר שמא אם אומרים לה שתגבה כתובתה מן הזיבורית לא תבוא לפי שהיא חפצה בנשואין יותר מהאיש הנושא אותה ואין שם נעילת דלת. ואין הלכה כר"מ.

אין נפרעין מנכסים משועבדים כו' : (שם)

דמיון כגון שהזיק ראובן לשמעון ונתחייב ואח"כ מכר ראובן עידית שלו ונשאר לו זיבורית יקח שמעון שיעור הנזק מן הזיבורית המצויה אצלו ואינו יכול לומר זכיתי בעידית וכבר מכרה אותה אחר שהיה לי בה זכות ולכך אוציאנה מיד הלוקח לפי שאין עושים כן אלא כשלא נמצא אצל ראובן כלום שיכול לגבות ממנו.

אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות כו' : (שם)

כשגזל ראובן קרקע משמעון והיתה מלאה פירות ואכל ראובן הפירות והפסיד הקרקע כגון שחפרה (והפילה) [והפסידה] כשיבא שמעון לגבות מראובן הפירות שאכל ומה שהפסיד הקרקע הרי הוא גובה מה שהפסיד הקרקע מנכסי ראובן ואפילו ממשעבדי וגובה את הפירות מנכסים בני חורין וזה ענין שאמר ולא לאכילת פירות. וכמו כן אם הלוה ראובן לשמעון מאה דינרין ואמר שנתחייב שמעון בזה הכתב לראובן מכרה שמעון לוי ב' דינרין של דרך משל עד שהשביחה וחזרה שוה ק' דינרין אח"כ בא ראובן וטרף מלוי זה הקרקע בשביל המאה דינרין שיש לו אצל שמעון חמשה ושבעים דינרין לפי שהדין שאלו בעל חוב גובה אלי שבח וחוזר לוי על אותן חמשה ושבעים דינרין וגובה אותן לפי מה שבואר ממנו חמשה ושבעים דינרין הדין שיגבה החמשים דינרים משמעון ואפילו ממשעבדי וכן כאותם שלקח בכן עיקר הקרקע לפי שאם לא ימצא שום דבר אצל שמעון היו מוציאים מיד הלוקח שלקח משמעון אחרי שלקחו ר"ל אחר שלקח לוי וכיוצא כן הדין אלא שיגבה החמשה ועשרים ג"כ אצל מנכסים בני חורין ואם לא נמצא אלו כלום ישאר על שמעון השאר שבועת כולם וזה ענין לשבח הקרקעות ואמרו למזון האשה והבנות תבואר וכבר נתבאר בכתובות וזה כולן מפני תקון העולם שאין מוציאין מיד הלוקח אלא בדבר שנתפרסם הזק כחיוב וכמו כן לא אמר בעל המציאה שנאבד ממנו יותר מזה לא ישבע מי שמצאה שלא מצא אלא זה לפי שאם היו דנין בכך כל מי שימצא מציאה ימיתנה ולא יחזירנה לחברו או יקחנה לעצמו.

יתומים שסמכו אצל בעל הבית כו' : (דף נב ע"א)

המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור כו' : (שם ע"ב)

הנא שאול אותו שבני אדם כולם משתדלין שימנו אותם ב"ד כדי שיתפרסם ולהתהדר אצל בני אדם ואילו אתה מחייב אותם שבועה לא יהיו נמנעין מפני כך אבל האפוטרופוס שמינהו אבי יתומים אם אתה מחייב אותו שבועה ר"ל שמשביעין אותו היתומים בשבועה שמא לעולם אין מקבלים אפוטרופסות ויפסידו היתומים ולכן נפטר ממנו השבועה מפני תקון העולם. ומה שאמר המנסך אמשר זה על מה' דרכים. א' מהם שיערב יין נסך ביין של חבירו שהכל אסור כמו שיתבאר במס' ע"ז בפרק האחרון (הלכה ח) והדרך השני שינסכהו לעבודת כוכבים וידע שהיין אסור בזה הניסוך כשיהיה מזיק במזק ולא ידע שהוא חייב סקילה כשמנסך אותו לעבודת כוכבים לפי שאם היה יודע ג"כ שהוא חייב סקילה לא היה חייב תשלומים לפי שהעיקר אצלנו אין אדם מת ומשלם כמו שבארנו בפרק ג' מכתובות (הלכה א) והכהנים שפגלו במוקדש הוא שיפסיד הכהן כוונה בשעה שמתעסק בעבודת הקרבן או זריקה דמו או הדומה להם ויחשב בו שיאכל ממנו או שיקרב אותו חוץ לזמנו וזה הזכר נפסד על הבעלים ויתבארו אלו הענינים בס"ב במס' זבחים (הלכה ג) והדין שיהיה מחייב שיהיו אלו כולם פטורים בין בשוגג בין במזיד לפי שהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ואמנם אמרנו מזיד חייב כדי שלא יהא כל אחד הולך ומפסיד פרותיו של חברו והלכה כחנא שאול ומן כמבואר שאמרו בכאן חייבין רוצה לומר חייב בתשלום מה שפגלו.

העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת כו' : (דף נה ע"א)

מרים קורה ועל זה הדין תעשה היזק בכל דבר גזול כשעשה בו הגזלן מעשה שאי אפשר להסירו אלא בהפסד מרובה הרי הוא נותן דמי זה הדבר שגזל בלבד ואמנם נעשה זה מפני תקנת השבים כדי שלא תקשה דרך התשובה על בעל העבירה ואלו העדיות כולם הלכה.

לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה כו' : (שם ע"ב)

סיקריקון אנס ואנס לוקח שדות מיד בעליהן בלא דמים כדי שלא יהרגם ונתחדש זה כחידוש המעשה הרוגי המלחמה והיה זה הזמן ידוע אצלם כאותה שעה ובעל הבית הוא בעל הקרקע הראשון כשגזלה מיד הסיקריקין וכבר בארנו בסוף פרק ששי מכתובות שקנין האשה והאיחה במה שמכר בעלה אינו מועיל לפי שהיא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ויכולה להוציא מיד הלוקח כשתגבה כתובה ומה שאמר שיתן לבעלים רביע כגון שלוקח מהסיקריקין שדה בשלשים דינרין שלא יתן לבעל הבית עשרה דינרין לפי שהוא מודים דמי הקרקע ארבעים דינרין ויותר והרוב שהסיקריקין עושה ממנה זול אע"פ שהיתה אצלו בלא דמים הוא זה השיעור והוא ענין מה שאמרו רביע בקרקע שהוא שליש במעות ואין ספק במה שאמר רבי שהיה ממעשה כשהיה שם סיקריקין

חרש רומז ונרמז ובן בתירא אומר כו' : (דף נט ע"א)

רמיזה ר"ל אי זה שירמוז ובן בתירא אומר שמקחו וממכרו במטלטלין אינו כלום עד שיקבל הדבר ויהיה ברשותו ויתן ג"כ לפי שהוא מוכר ולא תספיק לו הרמיזה בלבד והפעוטות הנערים קטנים מבן שש ובן שבע אם היה להם חריפות או מבן שמנה ובן ט' ובן י' לפי שיעור חריפתם וזה הענין תלוי בדיין. ואין הלכה כבן בתירא.

ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כו' : (שם)

דע שזה הדבר המפורסם בכל המקומות שיהיה הכהן קורא ראשון בין שיהיה ת"ח או ע"ה הנה הוא דבר שאין לו שרש בתורה כלל ולא נזכר זה בש"ס ולא היה זאת הכוונה הנרמזת אליה בזאת ההלכה ואני נפלא מאד ואלו מפני הגלות שאוהבים בזה המנהג אחר היותם בריאים מאלו ההנהגות ותפשות מאחרונים ודרכיהם ואין אלא עמים מאורים לנשון הש"ס ואיני יודע מאיזה מקום בא להם זה ההפסד ואמנם טורח הענין לפי מה שבא לנו בקבלה כמו שאגיד והוא שהכהן קודם ללוי ולישראל לפי שנאמר (ויקרא כא) וקדשתו כי את לחם אלהיך וגו' ובא בקבלה בכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון וזה כולו בשאין שם חכם גדול ממנו כגון שיהיה שם כהן ולוים וישראלים ויהיו כולם במדרגה אחת בחכמה ולא יהיו קצתם יותר חכמים מקצתם אז תחזור הקדמת הייחוס כהן קודם ואחריו לוי ואחריו ישראל ויתבאר לך זה הלשון בס' אחרון מהוריות (הלכה ח) באמרו ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ ממזר ת"ח קודם לכ"ג עם הארץ מבואר בש"ס (מגילה כב.) שאחד מן החכמים קרא ראשון בשנה בספר תורה ורב אמי ורב אסי גדולים מכהני ארץ ישראל היו שם ולפי שהיה יותר חכם מהם וכך אמרו רב קרא בכהני ר"ל קרא ראשון כמו הכהן ולפי שהיה יותר חכם מן הכהנים שהיו שם והם אין מחלוקת בו ומן העיקרים גם כן כשהכהן כשהוא

ראוי שיקרא ראשון אם התיר לישראל שהוא כמותו או פחות ממנו שיעלה ויקרא תחלה בזה אמרו חכמים זה מפני דרכי שלום לפי שיתהדרו מזה המחלוקת שלא יתחר ישראל אחר מפני מה התיר לזה שיעלה ראשון ולא התיר לי אחר שהדבר תלוי בו לכך אנו אומרים שיקרא הוא עצמו לא יתיר לזולתו וזאת הכוונה ודאי בזאת ההלכה באחרון כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחר כך ישראל וכל זה מנהג שהיו מניחים העירוב בבית מנחי העירוב לעולם אע"פ בזה הבית שהיו צריכין בו נתחלה להגיע אותו לפי שיש להם בזה האלה שהבית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן את הפת כמו שנתבאר שם ומה שאמר גזל גמור ר"ל גזל מדרבנן גמור והמפרש שיש באחרו גזל מפני דרכי שלום ובאמרו גזל גמור הוא שהגזל גמור יוצא בדיינין ויוסיף חומש ואע"פ שהוא מדרבנן לפי שכרתו וגזל מדרכי שלום אין בו שום דבר מכל זה ואין הלכה כרבי יוסי.

משאלת אשה לחבירתה החשודה כו' : (דף סא ע"א)

כבר נקדם לנו פירוש זאת ההלכה אות באות בסוף פ' החמישי משביעית אבל אני אזכיר ג"כ פירושה בכאן מותר לה לתת מה שמכר לחבירתה החשודה על השביעית לפי שהם כלים שאין מיוחדין לעבירה שהנו יכולין לומר אפשר שתשאלה הנפה לתקן בו או לנקות בו הדבר הראוי להרקדה והרחים לטחון בהם הסממנין והתנור להלבין בו המטווה לפיכך אם פירשה ואמרה לה תני לי הנפה להניף בו חטים או רוצה לאפות בו פת אינה משאלה לה ומה שאמר אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ וכו' אין בזה הענין שום דבר תשביעית ואמנם הוא מיוחד לעולם לפי שהעיקר אצלנו רוב עמי הארץ מעשרין הן לפיכך טוררת וטוחנת ומרקדת עמה ומה שאמר משתטיל מים לעיסה לא תגע אליה הוא דבר תענין הטומאה והטהרה וזה שעם הארץ אשתו ובניו בחזקת טומאה כמו שיתבאר בתחלת בית' טהרות והעיקר אצלינו ג"כ שאוכלין אין מקבלים טומאה אלא אחר הכשר באחד מששה משקין כמו שנתבאר בית' מכשירין (פ"ו הל"ד) ואלו העיקרים כולם מחוייבת להפריש ימנו משתטיל מים על הקמח שאז יקבל טומאה ויהיה עובר עבירה שתשמש בתרומה ואפי' על העיקר האחרון שהוא מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י לפי שבחלת העיסה חיוב תרומה והיא הקדש ודע זה עד אחר שכל מה שזכרנו מהיתר בשאילה ואפילו על דרך הספק ומעוט הסיוע אעפ"כ הוא מפני דרכי שלום ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית בדבור בלבד כגון שיראה אותו עובד אדמה שיכול לומר לו יהא אלהים בעזרך או יצליח מעשיך וכל כיוצא בזה שואלים בשלומן של עובדי כוכבים ואפילו ביום חגם.

פרק ששי

האומר התקבל גט זה לאשתי כו' : (דף סב ע"ב)

כבר נקדם לנו בפ"ב (הלכה ה) שהשליח קבלה כשהגיע הגט לידו הרי הוא כאילו הגיע לידה לפי שהוא מגרשה. והלכה כרשב"ג שאמר שול לי לשון קבלה הוא

האשה שאמרה התקבל לי גיטי כו' : (דף סג ע"ב)

נערה המאורסה היא ואביה מקבלין כו' : (דף סד ע"ב)

וקראו אותו יחידים שיקרא על כל פנים ואמנם ר"ל שהם קראו שיעידו על כך ויעדה המאורסה כבר בארנו משפטיה בפ' עשירי מנדרים ומה שאמר היא ואביה רוצה לומר או היא או אביה ומי שהוא יכולה לשמור גיטה הרי היא ג"כ תקבל גיטה אחר שיתת אביה והיותה יכולה לשמור. ר"ל שתהיה מבחנת בין גיטה לדבר אחר ואין הלכה כר' יהודה

קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט כו' : (דף סה ע"א)

אין הלכה כר' אליעזר משום שהיא לא עשתה אותו שליח אלא לקבל לה גיטה במקום פלוני וכל זמן שעבר נתבטל השליחות וכבר נתבאר לך כוונה שאם היה דעת הבעל להתנות שיתן לה הגט במקום פלוני ולא קיים התנאי בפי הגט ואם אמר הרי הוא במקום פלוני רוצה לה להודיעו באיזה מקום היא בלבד ולא ניחד תקום לתת בתוכו מקום ולא במקום אחר לפיכך בכל מקום שנתנו לה הרי

הבא לי גיטי אוכלת בתרומה כו' : (שם)

ואין הלכה כרבי אליעזר.

האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשה כו' : (שם ע"ב)

בראשונה היו אומרים היוצא בקולר כו' : (שם)

היוצא בקולר מי שיוצא מבית הסוהר לידון תחת המלך ומפרש הים ויוצא בשיירא היוצא בדרך ללכת במדבר עם השיירא ודי לאלו באמרם כתבו בלבד ואע"פ שלא אמרו ותנו לפי שאנו מדייקין שהוא ג"כ רצה שיתנו לה גט ושיגרשנה מרשותו. והל' כר"ש שזורי

מי שהיה משלך לבור ואמר כו' : (דף סו ע"א)

הבריא שאמר כתבו גט לאשתי כו' : (שם)

רצה לשחק בה כאלו היה שם ענין מורה על כוונתו כמו שסיפר מה המעשה. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל

אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כו' : (שם)

אינו מן המנהג שבית דין הגדול לא יהיו בקיאין בכתיבה לפי שהתנאי בב"ד שיהיו חכמים לא שיהיו סופרים ואמרו אחד כותב וכולן חותמין לפי שהכוונה בזה והצריך למנרם שיאמר כמו שסדרו שהוא כשאמר לרבים כתבו יצאו ויאמר כל אחד מכם בפני עצמו ואם אמר לרבים החתו יצאו ויאמר כל שנים מכם אי זה שנים מכם שיהיו ואם אמר לרבים הוליכו גט לאשתי יצאו ויאמר אחד מכם איזה שיהיה והוא ענין מה שאמרו כתבו כל חד מנכון חתומו כל הרי מנכון אובילו כל חד מנכון וכ"ש שלא יצאר כולם חותמין כמו שזכר אמנם שנים משום עדים והשאר משום תנאי ולכך אין אנו קוראין באמר היותן פסולין או קרובין או שנתאחר עדותן זמן מרובה לפי שהם תנאי לעדים ומזה הטעם אנו אומרים שעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה שאנו חוששין שיאמר כולכם ויעידו רקותם ותתבטל האשה שהוא גם כשר אחר שיש בו שני עדים ומתנאין שיעידו כולם כמו שזכר. והל' כר' יוסי

פרק שביעי

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט כו' : (דף סז ע"ב)

קורדייקוס חולי מתחדש ממלוי חדרי המוח ומתבלבל הדעה מפני כן והוא מין ממיני הכ' ואמרו אין דבריו כלאחרונים כלום ר"ל שאין אנו צריכין לשאול אותו פעם שניה אחר שכל מהולו אם יעמוד על דבריו או לא ואמנם לא יכתוב הגט עד שיקץ מעליו חליו זה והרבין ברפואות ר"ל שירפאו ברפואה רפואה חורה תשובה נכונה לשאלה וישנו כה בכל לדר ענין בכל מה שאמר

אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו כו' : (דף על - ב)

אמרו לו אינו ר"ל למי שאחזו קורדייקוס אלא לאיזה אדם שיזדמן וכמו כן אילו אמרו לו כתוב גט ואמר להם תנו לה הגט נפל עד שיאמר הוא בעצמו כתבו ותתנו ותנו לה

זה גיטך אם מתי זה גיטיך אם מתי מחולי זה כו' : (דף עב ע"א)

שיעור זאת המשנה לפי מה שהגיד ברייתא שאמר לאשתו זה גיטך אם מתי או חולה שאמר זה גיטיך אם מתי מחולי זה לא אמר כלום לפי שהעיקר אצלנו אין גט לאחר מיתה ומה שאמר אם מתי ישפטוהו לאחר מיתה אלא אם נאמר ואמר מעכשיו או מהיום אבל אם אמר מהיום ולאחר מיתה הוא ספק אם על מה שאמר מהיום היה דעתו והוא גט כשר וכשאמר לאחר מיתה הוי תנאה או חזר בו ועל מה שאמר לאחר מיתה היה דעתו והוי נפסל [כמו שאמרנו] שאין גט לאחר מיתה לפיכך חולצת ולא מתייבמת לפי מה שנתבאר בס"ג מיבמות (הל"י) וכולן שהיו להן קדושין או גירושין בספק חולצות ולא מתייבמות

זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד כו' : (שם)

לא תתייחד עמו אלא בפני עדים כו' : (דף עג ע"א)

חשש שמא שתדע שכל הנותן גט על תנאי או גט על זמן אינו מותר לו להתייחד עמה כל אותו הזמן אלא שיהיה פרוש ממנה משעת כתיבת הגט וכל זמן שהעידו שני עדים שנתייחד עמה הגט בטל ודיי מגורשת ושאינה מגורשת רבינו מהם שהוא חייב בתוצאותיה ואינו מפר נדריה ואינו מטמא לה כמו המגורשת ופסק ההלכה בזאת שהיא מגורשת לכל הדבר ובלבד שימות לפיכך מי שבא עליה באלו הימים בשוגג תלויה אם מת הבעל יפטר ואם עמד ובפני העם הגה בעל אשת איש ואם בא עליה בשגגה יביא חטאת

הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז כו' : (דף עד ע"א)

ותתן ר"ל שנתגרשה מעכשיו אבל מחויבת שתתן מה שהתנה עליה לפיכך אם נקרע הגט או אבד קודם

תנחות הגריב"ן [א] ... [ג] ...

קודם שיתקיים התנאי ואח"כ קיימתו אינה צריכה גט אחר. מה שאמר מכאן עד שלשים יום אינו ר"ל שהיה התנאי כשישלמו שלשים יום על כל פנים אמנם הכוונה שתשלים בזה הזמן ואין ספק היקש על זה הדין כשאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי בגד פלוני או חפץ פלוני שנאמר תתן דמיו או אחר במקומו שטוב יותר ממנו אלא היא מחוייבת לתת אותו הדבר בעצמו ורשב"ג חולק על זה הדין כמו שזכר. ואין הלכה כמותו:

הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא כו': (דף עה ע"ב)
אמרו כמה היא מניקתו שתי שנים אינו ר"ל שהוא מחייב אותה בזה התנאי שתניקהו ב' שנים לפי שהוא ע"מ שתניקהו סתם אמר לה והעיקר אצלנו כל סתם כמפרש יום אחד דמי לפיכך אינה חייבת שתניקהו אלא יום אחד בלבד וכמו כן לא תשמש אביו אלא יום אחד אמנם זה היום שתניקהו יהיה בזמן היניקה ואפילו שאל כמה זמן היניקה שתפסיק בו זה היום שהיא מתחייבת והאמיצנו מחלוקת ר' יהודה ורבנן זה זמן היניקה שהוא מכריח את האשה להניק את בנה ואפילו היתה מגורשת והם שתי שנים אא"כ לא היה הולד מכירה כמו שבארנו בפרק שני עשר מכתובות (הלכה ה) ואינו מותר אצלנו נשואי המעוברת והמניקה בכל אלו השתי שנים ואפילו שנתנה בנה להניק ומי שהיא מעוברת או מניקה יולדה בנם ואפילו היה כהן ואם מת הולד תנשא ולא נחוש שמא יהרגנו לפי שזה רחוק מן האפשרות אלא א"כ היתה האם יורשת כגון שתהיה בת דודו שאז נחוש ממנה שמא תהרגנו בשביל הירושה ולא מניחין שתניקהו אלא בעדים ולשון התלמוד (כתובות קב:) מי שמת והניח בן קטן אין מניחין אותו אצל מי שראוי ליורשו מעשה שהיה והרגוהו. ואין הלכה כר' יהודה ולא כרבן שמעון בן גמליאל:

הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים כו': (דף עו ע"א)
אנטיפטרס מקום בארץ יהודה. וכפר עותנאי מקום בארץ הגליל. ועכו סמוכה לארץ ישראל על המילך וזאת המשנה בנויה על שתי תנאין וזה כשהוא אומר לה [אם הגעתי לגליל הרי הוא גט] אם לא הגעתי לגליל אלא כשהגעתי ביהודה שלשים יום הרי הוא גט ואם לאו אינו גט לפיכך כשהגיע לאנטיפטרס וחזר בתוך שלשים יום אינו גט לפי שאנטיפטרס מארץ יהודה הוא ולא שהה שלשים יום וכמו כן הדין באמרו גליל ומדינת הים ומה שאמר היה הולך ובא ר"ל בזה שהוא גט כשר ואינו גט ישן ולא תתגרש בשום פנים אלא עד שלא יהיה מצוי במדינה שלשים יום רצופים:

הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כו': (שם ע"ב)
אבל אינה מותרת לאחרים אלא כשהגיע עד שישלמו שנים עשר חדש:

אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כתבו כו': (שם)
אם מיתה קודמת לגט אינו גט אם מת אחר י"ב חדש אחר שנכתב הגט קודם שיתנהו לה. ואין הלכה כר' יוסי:

פרק שמיני

הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה כו': (דף עז ע"א)
קלתה כלי מקבלות בו הנשים מה שטווה ואין הבעל מקפיד לו על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולכך מקנה לה ואע"פ שהיא ברשות הבעל ומה שאמר לתוך ביתה או לתוך חצרה מגורשת על מנת שתהיה עומדת בצד ביתה או בצד חצרה:

אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו כו': (דף עח ע"א)

היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה כו': (שם)
מה שאמר מלאחוריו אינו גט עד שיאמר הרי זה גיטך בתנאי שירצה לה שתקבלנו והוא בידו או קשור על גבו לא שיהיה על גבי קרקע אמנם אחר שהגיע לידה אינו מועיל שום דבר שיאמר ודע שלעולם היא צריכה חליצה מדרבנן עד שיגיע גט לידה או לרשותה:

וכן לענין קדושין וכן לענין החוב כו': (שם)

היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כו': (דף עט)
ועל מנת שיאמר לו זרוק לי חובי בתורת גיטין לפיכך אם הגיע סמוך קרוב מן המלוה נפטר הלוה שכבר הגיע לו ממון כמו הגט והוא כבר נתייאש ממנו בקבלת הממון בזה הענין אבל אם אמר לו זרוק לי חובי ותפטר ולא אמר בתורת גיטין וזרקו לו ונאבד או נשרף קודם שיגיע ליד המלוה הרי זה (חייב) פטור. ומה שאמר כיון שהגיע לאויר הגג ר"ל לפחות מג' לגג לפי שפחות משלשה כלבוד דמי ואפילו בא על פני המקום שהיא עומדת בו ומה שאמר כיון שיצא מרשות הגג ר"ל ממחיצות הגג ונכנס במחיצות המקום שהיא עומדת בו. ומה שאמר נשרף בתנאי שלא קדם האש בזה המקום קודם שיצא הגט מידו אבל אם היה האש והגיעו על האש הרי זה אינו גט:

בש"א פוטר אדם אשתו בגט ישן כו': (שם ע"ב)

כתב לשם מלכות שאינה הגונה כו': (שם)
בית הלל סברי חיישינן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ש אין חוששין לכך. וגט ישן הוא שיכתוב לה הגט ואחר כך התייחד ובא עליה אחר זמן כתיבת הגט ואחר שהתייחדו נגרשה שאם שנים ונתן לה זה הגט בעצמו. וענין מלכות שאינה הגונה שלא יהיה לזה המלך דין בזה המקום שנכתב בו הגט ומשום שלום מלכות תקנו החכמים בגיטין כולם למנות למלך מאות המלכות ולכך אם כתב הזמן למדי ופרס [מדי] שכבר נתבטלה ונאבדה או לחורבן הבית או לבניין שאינו מלכות. ומה שאמר הולד ממזר הוא דעת רבי מאיר שאומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואין הלכה אלא אם שינה שמו או שמה ושם עירו ושם עירה בלבד הוא שיהיה הולד ממזר ודע שאני מגרש את אשתו בגט ישן הרי היא תצא בו לכתחלה:

כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות כו': (דף פ ע"א)
זה דעת רבי עקיבא שאומר יש ממזר מיבמה כמו שבארנו בפרק רביעי מיבמות (הלכה יג) ואינה הלכה וחזר ושנה זה הדין אחר כך להודיעך שאסורי כהונה את יבמתו שנתקיימה מצות הייבום אלא צרתה וכל הדרכים האלו בה:

הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר כו': (שם)
חוץ מן הממזרת כמו שבארנו:

כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה כו': (שם)
ר"ל בזה המאמר כשטעה הסופר ונתן גט לפי מחשבתו שהוא שובר לאשה שתתנהו לבעלה וכמו כן נותן שובר לאיש לפי מחשבתו שהוא גט שיתנהו לאשתו ונתנו זה לזה. ופי' ונאסרה בכאן כל זמן שלא השלה ולאחר זמן אחר שהשלה כשותין פסיים. ומה שאמר נאבד וכותב על פי ר"ל שיאמר אותה עליו ואפילו היה ישן בעל הראשון לפסותו כל אחד ואחד יפסלו. והלכה כר"מ:

כתב לגרש את אשתו ונמלך כו': (דף פ ע"ב)

המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי כו': (שם)

כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים כו': (שם ע"ב)
זאת המשנה בנויה כשהעידו עליה שני עדים שהיא נתייחדה עמו ב"ה סברי הן הן עדי יחוד הן עדי ביאה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הרי קדשה בביאה וב"ש אומרים עד שיעידו שני עדים שנבעלה בפניהם. וצריך שנבאר גט קרח ואח"כ יתבאר לך זה הדין והם שהיו כותבין גיטין שיכפלו בהם כמה כפלים ויעד חותם בכל כפל מכפלי הגט וקראוהו גט מקושר מפני אלו הכפלים וקראו גט קרח הגט שהיו הכפלים מרובים מחשבון העדים שחתמו בו עד שנשאר בו כפלים בלא עדים ואמנם טעם שהתקינו גט מקושר יתבאר טעם עשותן כן במקומו בפ' האחרון מבתרא (הלכה א) וזה הגט הנאמר מותר לחתום בו פסול לעדות אחר שחתמו בו שני עדים כשרים וכבר נתבאר שאדם שרוצה לגרש ואמר להם כולכם כתבו גט לאשתי שהדין בזה שיכתוב אחד וכולם חותמין ולא יהיה גט כשר

וצריך שיתחתמו כולם בהגדת ולכך אמר מי שגירש אשתו בגט קרח ונשאת בגופו פסוי יוצאה וכל הדרכים האלו בה שאינו חושש שמא זה הגט יש בו הרבה עדים וכשר בלא עד ויתגרש שחותם בו ואומר אדם גם כן נרבה בני אדם שלכם כותבו וחתמו קלתם ונחסר מהם עד אחד או יותר שהוא כשר כמו זה הגט קרח שחתמו בו קצת עדיו ונשאר מקום לקצת העדים שלא חתמו וזה אמנם הוא דעת ר"מ שנקנס לך דעתו ואינה הלכה:

גט קרח הכל משלימין עליו דברי בן ננס כו': (שם)
בן ננס מתיר לחתום בו עבד ופסול לעדות ועם כל זה שהלכה כבן ננס אינו מותר לחתום בו אלא על אחד פסול בלבד והשאר כשרים וכבר נארתי לך מפני מה יחד אותו בשם קרח להיות כפליו מרובין מחשבון העדים והשאר כפל אחד או כפלים הרבה בין עד לעד ונמצא שהוא קרח:

פרק תשיעי

המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת כו': (דף פב ע"א)
דע כי מה שאמר לאיש פלוני כגון שיאמר חוץ מאיש פלוני ואין זה ספר כריתות אבל אם עשה זה תנאי הרי הוא מותר כגון שיכתוב גט כשר כמו שצריך אחר כן יאמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני הרי זה מותר ואין בו מחלוקת ואינו מותר שיאמר לה על מנת שתנשאי לפלוני לפי שלא יאמרו נשותיהם מחליפין ונותנים זה לזה. ומה שאמרו ימלט ממנו ויחזור ויתננו לה על מנת שיאמר לו זה הדבר אחר כתיבת הגט והוא לא יתנה בה תנאי אבל כל זמן שהתנה תנאי שהתנאים קודם כתיבת הגט ואפי' שהיה זה התנאי על פה הגט פסול. ואין הלכה כרבי אליעזר:

הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא כו': (דף פג ע"א)

גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם כו': (שם)
רבי יהודה אומר אע"פ שגוף הגט הרי את מותרת לכל אדם צריך שיכתוב בו ודין דיהוי ליך מנאי והלכה כרבי יהודה ומותר לכתוב הגט בלשון שירצה ובאיזו כתיבה שיהיה וזה בשני תנאין תנאי בלשון ותנאי בכתיבה ואמנם תנאי בלשון בעוברת אלו האותיות כמיוחדים בלשון הגט אצלנו ואמנם התנאי בכתיבה שלא יהיה בו ספק בשום דבר שיובן הקריאה כענין אחר מחסרון התיבות או מהפסד צורת האותיות המוסכמות עליהם אצל זאת האומה:

שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כו': (דף פו ע"א)
מה שאמר אין בו אלא עד אחד על מנת שיהיה כתוב בכתב ידו אבל אם כתב אותו סופר ויש בו עד אחד הגט והולד ממזר אבל באלו השלשה גיטין אם נשאת לא תצא. והלכה כרבי אליעזר בגיטי נשים וזולתן מהשטרות שאומר עדי מסירה כרתי כמו שבארנו בפרק רביעי מזאת המסכתא (הלכה ג):

שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו כו': (שם ע"ב)
כלל הוא זמן אחד לכל כגון שיכתוב בשני בשבת נירה פלוני לפלונית ופלוני לפלונית ושלם שאר הדברים. ויוסיף לכל אחד ואחד הוא שיכתוב זמן לכל אחד ואחד והוא שיאמר באחד בשבת נירה פלוני לפלונית ושלים הגט ועוד יתחיל ויאמר ובאחד בשבת נירה פלוני לפלונית ושלים הגט ג"כ כענין זה גם אחר גט והעדים מלמטן:

שני גיטין שכתבן זה בצד זה כו': (דף פז ע"א)
ומה שאמר בכאן עדים יונים אינו ר"ל יונים באמונה אבל הם עדי ישראל כשרים אבל הם חתמו בכתיבת היונים ואמנה יודע שכתיבת היונים אינו כמו כתיבת העברים והערבים שמתחילין בכתיבתם מן הימין אל השמאל ואמנם היונים מתחילין מהשמאל אל הימין.
ואת היא צורת שני גיטין:

כך וכך גיטם	כך וכך גיטם
פלוני לפלונית וכו'	פלוני לפלונית וכו'
עד ישראל	עד ישראל
ראובן	בן אברהם עד
שמעון	בן יעקב עד
filius Dan Testis.	Jacob
filius Na'an Testis	Gad

ועל זאת הצורה היו הגיטין והחתימות שמדבר בהם בזאת ההלכה ודע שאילו היה כתוב תחת הגט האחד ראובן ותחת האחד בן אברהם וכמו כן תחת האחד שמעון ותחת האחד בן יעקב היו שניהם כשרים לפי שהיינו אומרים שתחת הגט השני גם כן שנים עדים עברים והם בן אברהם ובן יעקב לפי שאדם חותם שמו בעדות בג' שיטים או שיכתוב שמו בלבד כגון שיכתוב פלוני או שיכתוב בן פלוני ולא יכתוב שמו או שיכתוב שמו והוא פלוני עד וכשיהיה כתוב לפי זאת הצורה אין ספק שני העדים העברים על גט הראשון חתמו וכמו כן השני עדים יונים על הראשון חתמו וה"א להם שיחתמו אלא כמו שבארנו ואם שעידו על הראשון הרי הגט האחד בד' עדים והשני בלא עדים ולכן אמרנו שהראשון כשר והוא אותו שהעדים נקראים עמו ומזאת הצורה אמנם יתבאר עד אחד עברי ועד אחד יוני לפי שאנו אומרים שהעברי הראשון והיוני הבא אחריו כותב שלשתן לחתום על הגט הראשון ונשאר עד אחד בלבד לגט הב' ולפסד נומר ג"כ שהב' יונים עם אחד מהעברים העידו על השני ונשאר הראשון בעד אחד ולפיכך שניהם פסולין ומה שחייב זה שאנו אומר שמא היוני עם ב' העברים חתמו בין שניהם וכולם על הגט ראשון חתמו כמו שנבאר מן הצורה או נאמר ג"כ שהעברי הב' עם שני היונים (חתם) בחתימתם האחר שהם על הגט הב' ואין זה צריך צורה:

שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני כו': (שם ע"ב)
זה כולו מבואר אינו צריך ביאור:

גט שכתבו עברית ועדיו יונית כו': (שם)

[גט מעושה בישראל כו': (דף פח ע"ב)]
מה שאמר כתב סופר ועד כשר ר"ל החתום סופר ועד כשר. תניכתו ותניכתה כנוי ר"ל כנוי האיש המגרש וכנוי האשה המתגרשת. ונקי הדעת הנבונים נדעתם גט מעושה בישראל נקוח באונס ובהכרח והם אונסין הבעל על הגט עד שיכתבנו אם היו ב"ד ישראל הם המכריחין אותו הרי הוא גט כשר ואם דייני עובדי כוכבים הכריחוהו על הגירושין הרי הוא גט פסול על כל צד מן הצדדים אבל אם אנסו על מה שחייבוהו דייני ישראל כגון שהיתה האשה תובעת הגירושים או שהגירושים מחוייבים מצד התורה כגון שהוא פסול מן הכהונה ואע"פ שהוא פסול וכמו כן אם היו מכריחין ב"ד של ישראל על הגט שלא כדין זה הגט פסול ופוסל מן הכהונה ואם הכריחוהו העובדי כוכבים עד שאמר רוצה אני מה שיצוה ב"ד ישראל אחר כן צוהו ב"ד של ישראל על כתיבתו הרי זה כשר:

יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת כו': (שם)
מה שאמר מגורשת אינו ר"ל ששמענו שיצא קול מאמש איש גירשה בעלה לפיכך נאסור אותה על בעלה [כהן] מפני שיצא שמה מגורשת אבל הוא אומר שאם יצא שמה מגורשת אחר שיצא שמה מקודשת על אותה האשה נעלמה שהיא נתגרשה מאלו הקידושין הרי זו מגורשת שהרי קול ושוברו עמו לפי שהקול אסרה והקול מתיר אותה אבל אם נתבררו הקידושין בעדים וכל שכן אם היתה נשואה לא נתקיימו גירושיה אלא בעדים כמו שנתבאר בזאת המסכתא.

ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן כו': (דף צ ע"א)
בית שמאי סומכין במלת ערוה ובית הלל על לשון דבר. ומה שאמר רבי עקיבא אינה הלכה שאם מצא נאה ממנה ישאנה ולא יגרש את זאת והיא לא עברה עבירה כלל והיא מוסכמת למדותיו הלכה כב"ה:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם למסכת גיטין בס"ד

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברש״י ותוספות ממסכת גיטין

דף ב ע״ב רש״י אי נמי בתוחה מדינה, מדינה קונטריד״א בלע״ז (לאַנד, לאנדשאַפט)

דף ז ע״א כלילא, היו עושין עטרות וכו׳ לנטעת ומטויירות גפרית ומלח שקורין ניי״ל (שווארצע ציעראטטען אין גאָלד אונ זילבער איינארבייטען) והכלים המטויירים כן נקראים בלשון עברי משוקדים לדעת רש״י שכן לשון מלה זו (שמות כ״ה ל״ג).

דף ח ע״ב בפרוורי, נהסרכיא רוקיי״ש בלע״ז ובאותו דף ד״ה בפרוורי פי׳ פילכי רוקריי״ש בלע״ז (בעצירק, אומפאנג) וכן בלשון עברי אשר בפרורים (ת״ב כ״ג י״א) מזה הענין

דף יא ע״א שאינו יכול לזייף, שיהא הקלף מתוקן בעפצים וכו׳ וקלפי פרסיים אינם משעדים בעפצין שקורין גל״ש (גאלל-אַפפעל)

דף יב ע״ב (סתפרנס), פרנסה הייט כל צרכיו בלשון לעז קונריי״ר, וככ״מ מ״ז א׳ ד״ה ומפרנסם פי׳ כל צורך פיסוק קרי פרנסה קונדרי״ר בלע״ז, וככתובות ב׳ א׳ ד״ה הגיע זמן וכו׳ לועז לפרנס קגדיר״ר, ולקמן ס״ה ב׳ ד״ה פרנסה כתוב קונדיי״ר, והשטים האלה מורים על קלקול הבלע״ז בדפוס והעיקר מסתבר קן רי״ר כהכא (בעווירטהען, מיט אללעם זאָרגפעלטיג פערזשהען)

דף יד ע״א סרבולי, ק״ט בלע״ז (קיטטעל, קוטע) עי׳ המתרגם עירובין י״ד ב׳ ד״ה הסרבל.

דף טו ע״א כביתני, טסק״א עי׳ המתרגם מ״ק י״ב א׳ ד״ה סירין.

דף יט ע״א סמא, אורפימנ״ט (אויריפיג-מענט, געלבער ארסעניק) הרתא דאושכפי, אדרמינ״ט (טינטע) במי פריא, מים ששורין בו פרי שהוא כעין עפצים גל״ש בלע״ז (גאללאַפּפעל) **תוס׳** קנקנתום ט׳ פי׳ נקונטרס וכו׳ ירקא ירוקה שקורין וידריו״ל בלע״ז (אין שוועפעלזיירע אויפ-געלאָזטעס מעטאלל) ועי׳ המתרגם שבת ק״ד ב׳ תוס׳ ד״ה סיחור **רש״י** מרמין, טוספלי״ר כמו כמדומין (שאטצען וויענען) **ע״ב** במיא דרא, לבע שקורין פויי״ל ובע״ז כ״ח ב׳ הגי׳ דא בדלי״ת ופי׳ ג״כ לבע שקורין פויליי״ד (פיילבענבלויא).

דף כ ע״א אנדיכתרי, תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט כעין ברוסדי״ר בלע״ז (שטיקעריא)

דף כה ע״א קטן ואסילא, קולני״ן של נגד וכו׳ (זאַקען, שטריכפפען), מין מנעלים שמגיעין עד הקרסולים

דף כח ע״א חמת, טלוול״א בלע״ז וכו׳ (לעדערנער בייטעל), ועי׳ המתרגם שבת ל״ג א׳ ד״ה שנדאות הם יבמות ס״ו ב׳ ד״ה תרמיט וכב״מ פ״ד ב׳ ד״ה באתרא וכו׳ טליקא, פסק״א בלע״ז (טאַשע)

דף כט ע״ב מאי קמחותא, לשון קישוח דסרוגיי״ר שמקלרו מלמפה (אָבשטאַפפען, אָבשטופען)

דף לב ע״א קופתא, תור שגרלים המרכ שקורין שטויי״ר (רעבען, ראַרקע) כלי שמגרדין בו העפר, עי׳ המתרגם ברכות נ״ו ב׳ ד״ה חזן מטר

דף לה ע״א אלא גלופקרא, יק״ט עיין לעיל י״ד א׳ ד״ה סרבלי

דף נה ע״ב שקא דריספק, לופן של ריכבת נביס שקורין ריסונ״א בל׳ אשכנז וס׳ ידוע שר״ל (רייטוואַגען).

דף נו ע״א רוקין, סיל״ה כמו הנוסה כדוק (ישעיה מ׳ כ״ב) (פעלל אים אויגע), או שהוא (פאַרהאַנג) כעין יריעה הייכסה האישון בת עין, עי׳ רש״י (ויקרא כ״א כ׳) נושקרא, פת קיבר שלג.דיי״ר (שווארצעס בראָד) פת העשוי מכסילת הקמח **ע״ב** כביין נרנותני של גדול וכו׳ וקורין קולדויי ר (ק סם ל, פפאַנגע) צפור דרור, רונדיל״א (שוואַלבע)

דף נז ע״א גמרא, דיפריו״ש בלע״ז עיין המתרגם זבחים ל״ג ע״א ד״ה תמר **סולד**, דפריי״ש וכו׳, כליסנא הבלע״ז שלפניו ועי׳ המתרגם שבת ק״כ א׳ ד״ה משני שהוא תחריך **הורגיתא**, עיין (פיזמע), עי׳ המתרגם ר״ה כ״ג א׳ ד״ה תורניתא

דף נח ע״א שוליא, אינדרי״ן, הבלע״ז מקולקל בדפוס וכן בתוכה ה׳ ב׳ ד״ה בשולית דנגרי ע״ש (איין לערהרלינג)

דף נט ע״א פיסתקא, גלנ״ס שאוכלים חזירים (אייכעלן) וכן לקמן ס״ט א׳ ד״ה כי פיסתקא, ונקרא בלשון המשנה חרוב, עיין פ״א דכלאים משנה ד׳

דף ס ע״ב ואבק ברגרזי, או סור״א כפי מה שיעלה וכו׳ (אויפ׳ס גראָסע-וואָהל, אויף גוט גליק) אדרי, של גמי יונקייר״ש בלע״ז (בינזען), ועי׳ המתרגם מ״ק י״א א׳ ד״ה אודרי

דף סא ע״א לחי, חכה אוי״ס בלע״ז (אַנגעל) **ע״ב** גם נה, רגיל בה פריווי״ן (פערטרויט, פערטרויליך), עיין המתרגם כתובות כ״ח א׳ ד״ה לגייסי בהדדי

דף סה ע״ב פרנסה כל לשון פרנסה לשון ספיית צרכים הוא קונדיי״ר בלע״ז, עיין לעיל י״ב ב׳ ד״ה מתפרנס

דף סז ע״א אוצר בלום, סגור ומסגירת לבדו מהיום ויח לא יצא כמו פיו בלום ודנליו מבולמות בבכורות (מ׳ ב׳) (ע׳ בהמתרגם שם ד״ה מבולמות) קולשי״א בלע״ז (גשלאַסען, פערשלאָסען) **ע״ב** ריסתנא וכו׳ אמנשסריסו״ן עלה קטן שעל כף הירך בו (איינע דיקע קראַמפפאָדער) יוסבן על מלחם והחיכת בלק ופיני ירקות שבו, עי׳ המתרגם ברכות ח״ב א׳ ד״ה ריסתנא

דף סח ע״ב בבוקי קאתי, אינו בא לשכב יחד אלא באנשיאות קאימו״ש בלע״ז (זאַקקען) והערוך בערך זוק הבליפי לועז מוק (פאַנטאָפפעל), והוסיף שכן בלאן ישמעאל קורין לו אל-מוק ועל לוסה וגם רש״י ז״ל העיר יבמות ק״ב ב׳ ד״ה מוקי שבלשון ערבי קורין למנעלים אל-מוק, אך לדברינו אין על לוסה, ולכן לועז כמו שלועז כאן, והעיין עמו לפי נירבת ספרים שלנו ביבמות שם דגרסי ר׳ יהודה כתכה זוזי (זוגות) מוקי לשוקא, ומי איכא כהאי גוונא נילך כה׳ זוגות מנעלים ובכל זוג וזוג על לחסה, והערוך גרס שם גרמקי במקום מוקי ופי׳ (נערך גרמק) מנעלים ושרותיהן רכים רכים יהן כמו מוקי ע״כ, כלומר שכן דומין להם מלך הרכות רק שחסר העץ לחסה **חולפא**, נפלפא עץ ששמו פופליי״ר (פאַפּעלבוים) שם ד״ה וחולבא ימא, גירופל״א (געווירצנעלקע), עי׳ המתרגם ברכות מ״ג ב׳ ד״ה חילפא דימא **ישם** ד״ה וורדא, רוס״א (ראָזע)

דף סט ע״א לברוקאהי, חולי שבעין שקורין טייל״א (פעלל אים אויגע) ומוריקא, קרוג (זאַפראַן) נילא, אוספריים (עסטראַהע) עי׳ המתרגם שבת ק״נ ב׳ ד״ה קם פירבא דסילקא, קלי בת תרדים מלגדור״א, הבלע״ז מקולקל בדפוס ולדעת כל המפרשים סילקא ותרדין הן מין אחד שקורין בל״א (מאַנגאָלד,ווילדער אַמפּפער,ווילדער שפינאַט) פרידה, מין עשב ויש אומרים מדייריבר״ס, גם זה מקולקל בדפוס ויתכן שזהו שנקרא בל״א (ברוסטוואָרצעל), והערוך בערך פרדא פי׳ פרוטת ביגין והו לשון אשכנז (ברוסטבינערען) ויש בו סגולות ברפואה ומועיל לאדם חמים של ריאה וחזה וכמו שסיים רבי בנימין מוספיא בערך שוף **כנתא** פסירתא, אגמריי״ל (איינ-געווידע), עי׳ המתרגם חולין ק״נ א׳ ד״ה הדרא דכרתא **לחינכי**, אנטנושת הגלים בגרון כמין גלג ס ובלשון רומי אמסרעיילו״ן (דריזע, מאנדעילדריזע) האנטנוטה הקרא כן לפי האָרז שקורין (אייכעל) ובל״א נקראת (דיא בריינע, איינע בעקאַנגטע האַלז-קראנקהייט) הוטתי כי מגרו, עי׳ של החיים פלמר״ו (בערטראַס, שפייכעלוואורץ, צאַהנ-וואורץ, שפייכעלקרויט) **ושבלוליתא**, תלתן פיטגרי (גריכישע הייא, באָקסהאָרן), עי׳ המתרגם פ״ב דכלאים משנה ה׳ ד״ה תלתן **וחומרתא** לכשות, פרח שבכשות הוייו״ן, עי׳ המתרגם שבת ק״ו ב׳ ד״ה כשותא **לפתיחי**, האנטנועות של אמסרעניילו״ן עי׳ לעיל ד״ה לריכי לברסם, חולי שקורין גוריי״ר והוא בא מן הראש דרך הושט, הבלע״ז מקולקל בדפוס ולדעת רש״י נרסם רוא (הירגשנופפען) ואולי כ ל כאן קאריי״ם (בים דעם קאָפפפלוס בעהאַפטעט), והערוך לועז בלרסיק״ו (מיט זוויטען שוועבען בעהאַפט,ט) בי פסקא דגסדור, כשיעור גלג״ס (המתרגם לעיל נ״ט א׳ ד״ה פיסתקא) יוכם בסדור שקורין אוי יק״א (אַבאַגיום, טאַלביאַק) הלבניתא יונכם יתא, הלבניה מחיקת שקורין גלת״א, מהוכם וג״ל גלבנ״א (גאַללענקרויט), עיין המתרגם כריתות ו׳ א׳ ד״ה הלבנה **ע״ב** לגירא חולי שקורין אסטוג״ס, יתכן שזה שקורין בל״א (שריעקען, שרעקהאַפטיגקייט) לבוירבא, קלו׳ג (בלאַזע בלאַטטער), עי׳ המתרגם שבת סו א׳ ד״ה יסימא רבירתא דל בא, שאנו שרח ששוי״ר בלע״ז (אַהג-באַבטיג ווערדען), עי׳ המתרגם שבת ס׳ ב׳ ד״ה יתעלפה ונשטרינהו בכמכא, ישרה אותם בכותח סרכגריי״ד בלע״ז (אנזויגען לאַססען), עי׳ המתרגם ב״מ פ״ד ב׳ ד״ה אשר לך תשסר ביניא, מינט״ה, עי׳ המתרגם שבת קכ״ח א׳ ד״ה ייניא **אטרפא** דערא עלה של עץ ארע שקורין גוריי״ר (לאָרבעערבוים) ופריו קורין ביי״ש (דיא בעערע), עי׳ המתרגם ר״ה כ״ג א׳ ד״ה ערי **ביורא** דנגילא, זרע אורוג׳א עי׳ המתרגם פ״ד דמעשרות משנה ה׳ ד״ה והתליה היסין, פוליאו״ל, עי׳ המתרגם ברכות מ״ד ב׳ ד״ה ומי פ סין **שב** ניני דמיא, שבע פעוקות של מים בלע״ז שנבות״ש (בלוטזויגער, בלוט-איגעל), עי׳ המתרגם שבת כ״ד ב׳ ד״ה דלא למלויה יאלו **אקיקא**, עשב ששמו יקונל״י, עיין המתרגם עירובין כ״ח א׳ ד״ה ספפוען **אילוא**, אלואיי״ן (ווערמוטה, אבסינטה), עי׳ המתרגם שבת ק״י ב׳ ד״ה אהלא **מרתכא**, קוניל״ין, עיין לקמן פ״ז א׳ ד״ה ומרתכא. **חומרתא** דפילון, כוסו״ן שהגשים תולות בצואריהן וכו׳ (קנאָפף), עי׳ המתרגם שבת ס״ב ב׳ ד״ה חומרתא דפילון **ליטגרונא**, חולי הירכים והקלנוסה שקורין היק״א (היפטע), עי׳ המתרגם חולין כ א א׳ ד״ה סיגריא דמעלי לכולה גופי, חולי שקורין פייור״י (פיבער), עי׳ המתרגם נדה ס״ג א׳ ד״ה לירקורות

דף ע ע״א אברא חדתא, גל נרזל של כוסויי״ר חדש, עי׳ המתרגם ברכות נ״ז ב׳ ד״ה יצא ייער **עשית**, קרנס״א (קראַטספף) עיין המתרגם חולין נ״א א׳ ד״ה סירונגא ועיין רש״י תהלים ״ח ז׳ **קורטמי** לחוזו, יקרו״ג הגדל גקרקע תזוכל וכו׳, עיין לעיל ס״ט א׳ ד״ה ומוריקא **כוריקא** דחוזי, יקרו״ג הגדל בגדר של היזתא שקורין בבי״ל (ווילדע דיסטעל) **פחד**, דאגה שדואג על דבר העתיד וכו׳ וקורין סי ס״א (וואָרגע) עי׳ יהואל ד׳ ס״ז גרגרניות, אייאנדרי״א (קאָר-יאַנדער), עי׳ המתרגם ס״א דדמאי מ״ח ד״ה כוסבר והמתרגם ברכות י״ו ב׳ ד״ה גודגדניות

דף עא ע״א בפירי, שאינה מוציה בלותה שעה כגון ירים״ש בירות האשתים וביתות החתה ניסבל״ה (קירשען)

דף עג ע״א איסתבר נהר מלכא, ולא יכלו ספינות לעבור מעשו בו סכר שקורין אישקלוס״א (וואססערשלייסע), ועיין המתרגם בב״ת כ״ד ב׳ ד״ה סכרו ליה

דף עח ע״ב ומשיחתה, חוט שהגס קשיר בו ליי״ל בלע״ז, עי׳ המתרגם ר״ה כ״ג ב׳ ד״ה וכורכן במשיחה.

דף עט ע״ב שאין לה שולים, פונ״ן, עיין המתרגם נדה ג׳ ב׳ ד״ה שולים.

דף פא ע״א לבו גם נה, פרווי״ן בלע״ז, עי׳ לעיל ס״א ב׳ ד״ה גם נה

דף פו ע״א נינברא, כמשמעו וגגיל, אין זה בלע״ז כ״א תלה מזרחית ויקבלת בתרגום ובתלמוד, עי׳ המתרגם שבת ס״ה א׳ ד״ה זינביא **ומרתכא**, בסולת סיגי כסף וכו׳ וקורין לו קוגילו״ן, וכן פי׳ אליהו למעלה ס״ט ב׳ ד״ה מרתכא והוסיף שם שמעלה ריתחא וגראה שזהו מה שקורין בל״א (זילבערשוים) (שלאַקקען וועלכע זיך אויף דעם אים טרייבען בעי ריפפע, זילבער ווערציגן, אתר זאָ לאַנגע זיא נאָך פליססיג זינד דעם שוימע גלייכען, דער ערקאלטעטע זילבער-שוים הייסט זילבערשטיין) וכדעת הערוך בערך מרתכא וכפי׳ הוסיף שם שהוא סיג זהב וכסף הניתך בכבשן והכך לאבן ויתכן שהבלע״ז של רש״י יורה כן (איין פעסטער קלומפען פאָן אירגענד איינעם בינעראַלישען שטאָפפע)

דף פז ע״ב בדף רשי שאינו ברורה התגילה שקורין בלשונו קוליי״ל (ד א שפאַלטע ווייטע בייא איינעם א ן שפאַל-טען (קאָלבענע) געשרייבענען אָדער געדרוקטען בוגע)

מסכת גיטין

דף ב בפרש"י בד"ה צריך השליח כו' הבעל עשאו שליח להולכה עכ"ל מה שלא פי' שהאשה עשאו שליח לקבלה עיין לקמן בר"ן וק"ל: בד"ה לוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י כו' עכ"ל רקם וחגר נמי סמוכות מיקרו אלא שכפר לודים סמוכות טפי שמבלעין אן כדאמרינן לקמן בגמרא וחו"ק: תום' בד"ה המביא גט וכו' וכן בגיטין ומפרש התם גיטי ממון כו' משום דכרוב מקומות היכא דקתני גט סתם כו' עכ"ל ויש לדקדק בדבריהם כיון דלא ניחא להו דנקט הכא גט סתם אלא משום דכן הוא ברוב מקומות גבי גט אשה אם כן תקשי בההיא דכן לגיטין אמאי נקט גט סתם כיון דברוב מקומות לא נקט גט סתם בגיטי ממון חוקא ויש ליישב דבריהם דודאי התנא אין צריך לפרש אבל עיקר קושייתם על התלמוד שהוצרך שם לפרש האי וכן לגיטין גיטי ממון חוקא ואמתניתין דהכא לא הוצרך לפרש דאיירי בגט אשה חוקא והרב דהיינו משום דברוב מקומות כו' ומזה שסמכו לומר כאן ומה שטרגים לכתוב י"ב שורות משום דגם ס' ומה"ה נקרא סתם גם גט אשה וק"ל. בד"ה ממדינת הים הא דלא נקט המביא גט מח"ל כו' הוה משמע כל ח"ל אפי' רקם כו' עכ"ל ולאפוקי מפרש"י דכל ח"ל קרי מדינת הים ועיין בחידושי הרשב"א והר"ן: בד"ה אף המביא כו' דברקם דרין בה ישראל ואיך דתנן בפרק דם הנדה כל הכתמים כו' עכ"ל ולא ניחא להו הכא לפרש דב' רקם היו כמ"ש לקמן וכי האי גוונא כתבו בפ' דם הנדה ולא מסתבר למימר דבאותו רקם שהיה בא"י לא היו דרין ישראל וברקם רחוקה לארץ היו דרין בה ישראל וק"ל: באו"ד דאותן שטועין תורת עובדי כוכבים הם גרים וטועין כו' עכ"ל נראה שהוצרכו לזה דודאי אין סברא דפליגי ת"ק ור"י אם היו דרים בה ישראל והכי לפי קושייתם שלא היה דר שם שום אדם שיהיה נוהג דת ישראל בכל דבר וסבר ת"ק דסתם עובדי כוכבים נכרים הם וכתמן טהור ור"י סבר הגם שטועין בכל דבר דת עובדי כוכבים כבר היו גרים וטועין הם עתה לעשות מעשים לעבודת כוכבים ודין ישראל תומר לעבודת כוכבים יש להם וכתמן טמא ולפי פירושם היו דרין בה גם ישראל לכ"ע אלא דת"ק סבר דכל ישראלים הדרים שם ישראלים גמורים הם ומלגיעין כתמיהן ור"י סבר דאותן שטועין תורת עובדי כוכבים מלהשתמר כתמיהן טועין הן בזה ולכך כתמיהן טמא ועיין בתום' שם ודו"ק: בד"ה מכפר לודים ללוד אור"י שהזכיר לוד לאשמועינן כו' נקראה לודים ע"ש בני לוד כו' עכ"ל דמשום דטהא דישיהה מובלעת בתחום ארץ ישראל כדלקמן בגמרא מכ"מ לא הוה צריך להזכיר לוד ומיהו קלא קשה נ"ל לתלמודא למימר לקמן דר"א הוסיף כפר לודים משום דמובלעת בתחום א"י הוא הא איכא למימר דהוסיף כפר לודים מהאי טעמא אע"ם שנקראת ע"ש לוד כו' וכמ"ש התום' ויש לייבש ודו"ק: בד"ה ואשקלון כו' אבל קשה דרקם וחגר משמע הכא דהוי ח"ל וכתיב כו' עכ"ל הך מילתא דרקם וחגר הו"ל להקדים הכא גם לעיל בדברי רבן גמליאל ונראה שסמכו אתו כאן משום דהך קושיא מקראי דספר יהושע אתת היא אכולה מלתא דר"י וקטו סלה בהדרנה דמאשקלון לא קשיא להו כ"כ כמו שאומר רליט חס דלא כבשוה עולי בבל אבל גבי רקם וחגר ליכא למימר הכי כדמוכח בספרי מיהו איכא לתרוצי בהו כדמוכחי קראי דב' רקם הוו משא"כ בפס דליכא למימר הכי כדמוכח לקמן בגמרא דלא הוו תרי עס עד בסוף שהוצרך ר"י לתרץ דאפילו בגד של א"י נ"ל בפני כו' לפי שהיא בסוף הגבול ורחוק כו' דק יש לתרץ גם כן גבי אשקלון ורקם וחגר כמ"ש לקמן ודו"ק: באו"ד דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור מתרגמי' כו' עכ"ל הגב אהו קרא דלקמיה דכתיב בין קדש ובין ברד שהביא בפרש"י לא כתיב גבי אברהם ולא מוכח מיניה כלל שהיה במערבה של ארץ ישראל וק"ל: באו"ד ואר"י דאפי' בגד של א"י נ"ל כו' לפי שהיא בסוף הגבול ס'

מכ"ל והשתא הא דקאמר לעבדים לא כ"ש סוריא דמרחקא ס' יתייסב בפירושם דסוריא מכ"ם עגד של א"י דאסור למסר לגם מא"י ואין להקשות דא"כ דהשיב ליה אף בגד של א"י כחולה נארץ היכי הוו מספרי רבנן מהודי לגם די"ל דלענין למסר עבד שיהיה דר שם בקביעות הו"ל כמוכר (לארץ ישראל) [לח"ל] אבל ניספרי מהודי לגא לגם באקראי בדרך לויה חשיב ליה כארץ ישראל וק"ל: בד"ה ואם יש כו' ואין נומר דעשניק פרוע והא רב אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך ס' עכ"ל קצת קשה דלרב מכח שכחה דלעיל דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה נמי יש לאוכיח כן בפסיסות דעשניק ליתמי מוזיף דהא פרוע לא מעניק להו כיון דאבוהון לא הוה מלי למטען פרוע לרב דס"ל מודה בשטר שכתבו ואין צריך לקיימו וים לייסב קצת (א) וחו"ק: ע"ב באו"ד והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר הא ליכא ס' עכ"ל בתוס' פרק קמא דבבא מציעא ובפ' מי שהיה נשוי הקשו התום' קושיא זו גם לרבי מאיר דמודה בשטר שים בו אחריות דלא יחזיר וע"ש דברים אלו ניחא שכתבו הכא והא שמואל ס"ל ס' אליבא דרבי מאיר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ס' דקושייתם הכא מעיקרא נמי אליבא דרבי מאיר בשטר שים בו אחריות וק"ל. בד"ה לפי שאין כו' והא דפירש הקונטרס דממילא שיילינן ליה אי הוה בפניו כו' עכ"ל ר"ל חדוא אי הוה מאמרי' דס"ם בשאר הלכות גיטין אינן נקיאין מדבעו לפרש לעיל פ"ב דהא הני מילי לאו בכלל בפני נכתב כו' סתמא ניחא כמ"ש התום' לקמן גבי שלא נשמה אלא דהוה לן לפרושי ע"ב כפרש"י דממילא שיילינן ליה אי הוה נשמה ואבל הני מילי אבל אין נראה ס' וחו"ק: בד"ה לפי שאין כו' קשה לקמן אבית הוא עלמו ס' ואר"י דמספקא בסמוך דרוב ס' וליכא אלא לגו ס' עכ"ל והמקשה דצריך ליבעי תרי ואבתי לא ידע האי טעמא דמשום לגו כמ"ש התום' לקמן אית לן למימר ע"ל דלא ידע נמי הך ברייתא דהוא עלמו שהביא גט אין צריך ס' וחו"ק: בד"ה מאי בינייהו כו' הוה בכלל הא דלמר א"ב ממדינה למדינה בארץ ישראל כו' עכ"ל ולמאי דלא קאי לקמן האי א"ב דמדינה למדינה בא"י מהאי טעמא נופיה ליכא נמי האי א"ב דמוליך כדמוכח לקמן וחו"ק: בד"ה דלהוזו בי תרי ס"ה למ"ד לפי ס' אלו יקיימוהו וקשה דאמו בכיסה תלי ס' עכ"ל יש לדקדק לפי שיטת התום' דלקמן דלרבה בי תרי דאמרי ידעתו מינו מועיל ולרבא מהני והשתא הכא נמי ה"ק דא"ב דלהוזו בי תרי ואמרי ידעתו דהשתא לא מיקיימי להו אמו בכיסה תלי להו ויש לייסב דמשמע להו דלא נקט א"ב אלא דלמר צריך ולמר לא צריך וכה"ג תרלו התום' לקמן לפרש"י דמהני ידעתי לרבא וחו"ק: בד"ה מידי דהוה אכל עדיות ס' עיקר דבר שבערוה אין פחות משנים והא בא"ח ס' עכ"ל ר"ל דעיקר דבר שבערוה אין פחות מב' לא נאמר אלא בענין ערוה של איסורים אבל בשאר עריות לא נאמר ולא שייך למימר כל עריות וחו"ק: בד"ה ע"א נאמן באיסורין ס' ולא ה"ל להזכיר הפרשת תרומה ס' משום דבידו לתקנם ס' עכ"ל ר"ל בטבל שלו בידו לתקנו ולקמן שכתבו גבי טבל דלאו בידו הוא היינו של אחרים אין בידו לתקנו אם לא שעשאו שליח וק"ל: באו"ד וכשעברו שבעה טהורה ממילא ולא אתחזק איסורא וגם בידה לטבול עכ"ל לכאורה קשה כיון דבנדה איכא תרתי דלא אתחזק איסורא וגם בידה הוא הדין קושייתם לדוכתיה מנלן דע"א נאמן באיסורין אפי' בלא אתחזק איסורא ואין בידו כגון ספק של חלב או שומן דאמרינן במעהון הנאמן ויש לפרש דבריהם משום דבנדה איכא תרתי דהיא טמאה כל זמן שרואה ואין בידה לפסוק דמה וגם אח"כ היא טמאה עד שתטבול והא קאמרי' דמשום שהיא רואה לא מקרי אתחזק איסורא כיון דהוא בחזקת שהיא רואה כל שעה ומחמת ראייתה היא טהורה ממילא אחר ז' ולאו משום דעדיין קף אחר שהיה רואה אתחזק איסורא וטמאה משום דלא טבלה הרי יש בידה לטבול והשתא ניחא דהכן לאו בידו ולא אתחזק איסורא ובין איתחזק איסורא והוא בידו איכא למילף שפיר מנדה וכן יש לגמור דברים אלו מחידושי הרשב"א ע"ש: בד"ה ואי דבר ס' ואם תאמר אי ע"א נאמן ס' אפי' אתחזק איסורא ולאו בידו אמאי אצטריך וסברה ט' עכ"ל ר"ל כיון דלאו הך סברא ע"כ איכא שום ילפותא דאפילו באתחזק ולאו בידו מרתי לריעותא נאמן מכ"ש גבי נדה דליכא אלא חדא לריעותא כמ"ש לעיל דנאמן וק"ל: בד"ה ורבנן ס' וקשה דבהוחזק ב' יוסף בן שמעון אפילו נכתב לשמו פסול ס' עכ"ל ר"ל ואם כן מה יועיל נמי אם יאמר נמי נכתב בפני לשמה ועיין בחידושי הרשב"א בארוך וק"ל:

קרני ראם (א) נ"ב ר"ל דכיון דלרב לא טענינן פרוע כמגו דמוזיף וע"כ משום דהוי מגו דלי"ש דמוזיף ל"ש ואפילו אין קושיא דלא שבקת חיי לכל בריה דהכי לאו לאחריה דל"ש לוזיף וא"ש וכתוי' שהרכתי בקושיא דטעניק מוזיף לרב דסובר דהולכין בממון אחר הרוב והרי טעמת מוזיף גרוע מרוכא והוי ל"ש כלל וא"ב :

חכמת שלמה

דף ב ע"א תום' בד"ה ואשקלון כדרום כו' נסה"ד ילא לחירות כו' נ"ב שסרי נ"ל בפני נכתב כו' כמו שפי' ר"י ואפילו גר"ם דפליג ואסר עבו כו"י היינו לגבין אבל לא לעבדים אלמא דאף כאותו גד סבר ר"ע דלעבדים לא תסביק כו"י ואם מוכר עבדו נעבו אפילו לאותו גד יצא לחירות וקי' להגה קמא וק"ל: בד"ה ואם יש כו' לא טענינן להו מוזיף ס' כנ"ל. ונ"ב והא דלא טענינן להו מוזיף משום דלא שכיחא כמו שאלו טענינן גולמו תוס' פרק קמא דבבא מציעא: ע"ב גמ' דלהתחזק איסורא דלא"ה כו'. נ"ב והא דקאמר אי דבר שבערוה הוא ועוד הוה ליה דבר שבערוה משום דיבמות פרק האשה רבה מספקא לן היכא דלאיתחזק איסורא ואין בידו לתקן אם מהימן אם לאו וליכא מ"ד דמהימן אמר הכא כ"ל דבר שבערוה כלומר ואף כשתמצא לומר דאפי' היכא דלאתחזק איסורא מהימן הכא שאני דה"ל דבר שבערוה ואין פחות משנים ע"כ לשון הרשב"א בחדושיו . בד"ה ואין דבר שבערוה אלא לכתירה כו' כנ"ל . תום' בד"ה ואם יש עליו עוררין כו' ולא נעשה מוזיף את וכו'. נ"ב וא"ש ולקוחות ויתומים וק"ל באו"ד מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו כו' נ"ב פי' והאמן לומר פרוע הוא מיגו דלי כי אמר מוזיף וק"ל. בד"ה דלאחזו כו' וקשה דאמו בכיסה תלו לה כו' כנ"ל ור"ל פי' ולי סהדים תלוין לא בכיסה של רמב"ם וכן בפרק השולח דף ז ע"א :

מהר"ם

דף ב ע"א תוס' דבור ראשון המביא גט וכו' עד וכמ' התקבל נמי תנאו וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון . יש להקשות לפי המסקנא דכתבו התוס' דלא הוצרך לפרש כאן גט אשה משום דברוב מקומות היכי דקתני גט סתם איירי בגט אשה הוא לאו הכי הוה צריך לפרש א"כ בפ' התקבל דקתני וכן לגיטין ומשני התם בגמ' לתר פ"ד דאיירי בגיטי ממון א"כ יקשה היאך יכול לאוקמי בגיטי ממון דאל"כ היה לו לתנא לפרש כיון דברוב מקומות היכי דקתני גט סתם איירי בגיטי נשים ויש לייסב דאותו פ"ד ס"ל דאע"ג דאותו תנא איירי בגיטי ממון לא הוצרך לפרש כיון דאותו תנא בסמוך איירי וקאי אבל תנא ליכא לתרץ הכי דהכא הוא תחלת הדבור לתנא ולא איירי לפני כבא זו בשום דיני גיטין רק זה תחלת המסכתא לכך היה לו לפרש ולומר גיטי נשים או לאו הכרוב מקומות היכי דקתני גיטין סתם איירי בגט אשה וק"ל: ד"ה אף המביא מן הרקם וכו' התם דתנן פרק דם הנדה וכו' . ואין לתרץ דהרי רקם הוו כדלקמן בסמוך בד"ה אשקלון דיש לומר דיתרשא ותנא דמתני' שייך לתרוצי הכי דהתם איירי ברקם שהוא א"י והתנא ברקם אחר אבל אתרי משניות לא שייך לתרץ כן דמשמע כל רקם השני ונוכר בדברי התנאים אחד הוא ע"ש בתוס' פ' דם הנדה וק"ל נ"ל : ד"ה ואם יש עליו עוררים כו' ומיהו פוק אין הוכחה וכו' . ר"ל פסח שאמרו האל"כ לא שבקת חיי אין להוכיח דטענינן מוזיף דאמשר שלא טענינן מוזיף משום דהדבר שלא שכיח

ד"ס

[illegible]

דף ג שם בד"ה הך תני ס' והא"ת אם כן מאי ס"ד דמהני בפני נכתב כיון ס' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם לפי מה שפרש"י נמי לקמן דפסיל ליה לאו חוקא אלא שיתמיטה ללעז תקשי ליה מאי ס"ד דמהני בפני נכתב דהא אכתי איכא לעז ומעיקרא נמי לא הוה אלא לעז כדקאמר סתם ספרי דדייני מגמר ס' דליכא למימר דהוה ס"ד דמעיקרא קודם שאומר בפני נכתב אם יבא ויערער הגט פסול דאם כן יקשי ליה כמו שהקשה לקמן וכי משום לעז בעלמא יפסול הגט כיון דקים לן שהוא כשר ויש לישב דודאי דמעיקרא קודם שאומר בפני נכתב אם יבא ויערער הגט פסול דחיישינן לידעיה דלא עדיף שמביא גט בח"י דהיינו אומר בפני נכתב וערעור מרעור אם יערער מקתני במתני' יתקיים בחותמיו ודו"ק. **בד"ה** הבא בפני אבל ידעו אין מועיל ס' מכשיאמר ידענו ס' ואמאי לא מהני ידענו ס' עכ"ל כ"ה בכל ספרי התוס' הישנים והוא לפי שיטת התוס' לקמן בפי' רבינו משולם דידעתי לכלי עלמא לא מהני אבל בידענו פליגי דלרבה ידענו נמי לא מהני ולרבא מהני ולזה כתבו דאע"ג דמכח מתני' כו' השנים אומרים בפנינו ס' משמע ליה לרבה דידענו לא מהני ר"ל דלרבא בשנים אין צריכים כלל לומר בפנינו משום הא' טעמא דאמרינן לקמן בפרקין וכר"פ שני ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אבל לרבה קודם שאמרו צריכים לומר בפנינו והכי אמרינן לקמן בהדיא בגמרא וכ"כ התוס' שם בהדיא בד"ה כי תרי דמייתי כו' דמשנים אומרים בפנינו דייק רבה דידענו לא מהני אבל אין לפרש דברי ר"י דמוכח לה ממתני' היינו מהא דקתני שם אחד אומר בפני נכתב ושנים כו' דלרבא כיון דהכי שנים שאומרים בפנינו נחתם יקיימוהו צ"ל דהיינו ע"א דאמר בפני נכתב אבל לרבה ניחא משום דנכתב לשמה דה"ה לא הל"ל דמהא תשמע ליה לרבה דידענו לא מהני אלא הל"ל דמהא משמע ליה לרבה דיתשום לשמה הוא ועוד דאי הוה מוכחא רבה מאחד אומר בפני נכתב דלא צריך ליה לרבא לא יתיישבו כלל דבריהם דלקמן שכתבו בד"ה מאן האי תנא כו' דידענו לא מהני דהאי מתני' לפי המסקנא הקשי רבה מאי טעמא לא אמר כרבא כו' דלאמא דקשיא ליה בהך מתני' דלא בעי בפני נכתב וכבר כתבו התוספות שם להדיא הא דקתני התם בפני נכתב לרבא אבל עיקר הכרתם השנים אומרים בפנינו נחתם סכ"ל התוספות בהדיא לקמן ודברי מהרש"ל שגיה בכל דברי התוספות ידעתי בתקס ידעם לא ידעתי סוגתו ואולי איזה תלמיד טועה הגיה כן בשמו כי הדברים ברורים כי כל דבריהם הולכין לשיטתן דלקמן ובפירוש רבינו משולם כמ"ש ודו"ק:

ע"ב תוס' בד"ה דתנן אין כו' דלית ליה טעמא דאחלופי אף לפי המסקנא ס' עכ"ל בפשיטות (א) ה"מ לאוכוחי יהבי לר' מאיר כיון דבעי חתימה לשמה ע"כ ידענו לא תהני וליכא למיחש לאחלופי ודו"ק: **בד"ה** ג' גיטין כו' ומיהו אין רגילות להזהר לגמרי שתהא כתיבה סופר כעו"א עכ"ל ר"ל דלכך הגט פסיל ולא תינשא בו לכתחלה אבל למאן דמפרש לה כתב ידו ועד שלו פסול ולא תינשא לכתחלה משום דהוה כאין בו זמן כמ"ש לקמן וק"ל: **בד"ה** ר"א אומר כו' אין עליו עדים משמע דאין עליו עדים כלל כו' עכ"ל דכתב בכתב ידו נמי מקרי כיה עליו עדים דאין לך חתימה גדולה מזו כמ"ש לעיל וק"ל: **בא"ד** משמע מכשירין וכותבין כו' עכ"ל דהא אמן כותבין דקאמר ת"ק קאי וחכמים מכשירין וכ"ה בחדושי הרשב"א וק"ל: **בד"ה** ונותנה מגבים ס' ליגבי נמי ממשעבדי לא קשה לפסק ר"ח דמיירי בחתומי ס' עכ"ל ולר"ח דנראה לו עיקר תנא ממשעבדי לא קשה מאי דמסיק שם לית ליה קלא ולא גבי ממשעבדי היינו משום דנכתב לשון פרסי ורש"י פירש שם משום דאין עליו עדים חותמין ישראל והיינו כפי' ר"ח וק"ל: **בד"ה** וכי לא בעי ר"מ כתיבה ס' וי"ל דהשתא מוקי הכא מתני' דמחובר כר"מ ס' עכ"ל ולמאי דמוקי נמי השתא מתני' דמחובר כר"א והכא אתורף קאי כשמואל ור"י ולא אסיק אדעתיה הא דרב נחמן אומר כיה ס' מ"מ ספיקא ליה בפום חוכחא דלר"מ כתיבה לשמה מדאורייתא מיהא לא בעי דמ"ה לא מתוקמא להו אתורף קאי אלא לר"א אבל לר"מ לא מתוקמא להו בכה"ג כיון דלא בעי כתיבה לשמה מיהת מדאורייתא וק"ל:

דף ד בד"ה וחתמו ונסבו לה כשר לכתחלה כו' והא דלא קאמר סבא חתמו ונסבו לה ס' עכ"ל ר"ל דאלת כשר משמע דיעבד גם אלת וחתמו בוא"ו שכן הוא בכל גמרות שלפנינו וק"ל: **בד"ה** הא מני ר' יהודה היא ס' בהא ס"ל כר' יהודה ס' עכ"ל מפי' מהרש"ל תנא קמא דר"י היינו ת"ק דאין כותבין כו' ואם כן אותו ת"ק ע"כ לא ס"ל דבעי כתיבה וחתימה ס' ות"ק דר"י ברפ"ב סבר נמי דבעי לומר בפני נכתב ובפני נחתם כו' ומסתמא חד תנא הוא ומשני נהי דפליג עם ר"י במחובר וסבר דלא בעי תרוייהו לתלוש מכל מקום לענין בפני נחתם סבר כר"י ולא מסתמיה אלא דהאי תנא קמא ר"א הוא ובעי בפני נכתב משום כתיבה לשמה ובפני נחתם משום קיום דהא לפי האמת סבר רבה כרבא ס' ע"כ הוגן דבריו והתוה הוא לומר כן דהא רבה לא בעי לאוקמא מתני' דהכא כר"א ובפני נכתב משום לשמה ונחתם משום קיום משום דמשמע ליה מתני' דריש פרק שני דידענו לא מהני מדקתני שם בפנינו נחתם כמו שכתבו התוס' לעיל ואם כן היאך נאמר בהך מתני' דריש פרק שני גופה דסבירא ליה בפני נחתם משום קיום וידענו מהני בה דהא קתני התם בסיפא דמתני' לכלי עלמא אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם דכשר דמשמע דמשום חתימה לשמה הוא וידעם לא מהני גם דברי נביאות הוא בדברי התוס' לומר שטוט הכא לזה כיון דלאכתי לא הזכיר התלמוד דמודה רבה לרבא וע"כ הנראה בכוונת דברי התוס' בפשיטות דודאי אין זה סברה דהואת תנא קמא דר"י במחובר היינו תנא קמא דר"י דרפ"ב אלא דמשמע לכאורה מליסנא דקאמר הא מני ר' יהודה היא אבל בר פלוגתיה לא ס"ל הכי וברים פ"ב תנא קמא דר"י דפליג עליה התם מצריך בפני נכתב ובפני נחתם משעם לשמה דהא ידעם לא מהני כדקתני התם בפנינו נחתם והרבו דלהע"ג דבר פלוגתיה דר"י הוא התם היינו במילתא אחריתא אבל בהא דבעי כתיבה וחתימה לשמה סבר לה כר"י ולא נקט הכא ר"י אלא משום דאיהו סבר בהדיא דבעי כתיבה וחתימה לשמה והו' לא מידי כי הדברים ברורים בכוונת דברי התוס' ודו"ק. **בד"ה** דקי"ל הלכה ס' ובפירקין נמי ס' דמסרי' ניהליה בלא סהדי ישראל מגבי ביה תבני תרי כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' (ב) לעיל לפסק ר"ח דהוה ס"ד התם דגבי ממשעבדי משום דחתומי עליה סהדי עובדי כוכבים ס' ה"נ הכא ליכא רהיה מהתם דליחוש

קרני ראם (א) כ"נ דבדי התוס' הנשים דיש לומר דאמר דרבה אית ליה דרבא גם רבה מודה דצריך בפני נכתב משום אחלופי דהא"נ דידענו ל"מ מ"מ יש תמה אחלופי ולא תקשה רבה מ"מ לא אמר כרבא משום דרבה בא להוסיף טעם לשמה וי"ר באותה מדינה וכר"ש הר"ן וא"כ לא תקשי קשי' לר"מ אלם התוס' לעיל חולקים אדברי הרמב"ן וזה שכתב כמש"ל ועוד יש להוסיף דאם נצרך חתימה לשמה שייך לאחלופי אף על גב דידעם ל"מ דהא דלא מהני ידענו היינו משום לשמה ולעולם יפשו לומר דהכי בקיום ע"א ומש"ה צריך נפ"ג אלא דיקשה דעיקר כר"מ ובעי חתימה לשמה ונפ"ג ולא ליתי לאחלופי ויש ליישב (ב) כ"נ ואין זה ראיה דלעיל כתבו התוס' דעידי חתימה תשוי ליה לגבי עובד כוכבים כערכאות אבל למה דמסקינן דלית ליה אלא ע"כ דלא מבני חתימות עובדי כוכבים וכמ"ש הר"י שם וע"כ הא דגונא מכ"ת היינו בעדי מסירה וכר"מ פסוס'

מהר"ם

דף ג ע"א תוס' ד"ה חד אתי בעל ומערער וכו' נראה דדיבור זה קאי אחד אתי בעל ומערער דקאמר בתירוצו דרבא שכתבו התוס' ולמאי דס"ד הא דקתני אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו קאי נמי אמביא גט ממדינת הים ר"ל דאע"ג דאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם אי אתי בעל ומערער צריך לקיימו בחותמיו כדקאמר חד אתי בעל ומערער ובתירוצו דרבא הא דקאמר חד אתי בעל ומערער ר"ל שאומר שלא נכתב הגט לשמה וא"כ אין שייך לומר יתקיים בחותמיו וק"ל: ד"ה הבא בפני אבל ידעתי אין מועיל וכו' עד מכשיאמר ידעתי כצ"ל וא"ת ואמאי לא סגי ידעתי לרבה דברי התוס' תמוהים הם דמאי מקשי וא"ת ואמאי לא סגי ידעתי וכו' הא כבר כתב הטעם משום דמרע נפשיה אפי' כשאומר בפני וכו' ויותר הפוסקים הנוטלים בדבריהם ונראה דדברי התוס' אלו מיושרים אחר שכתבו לפי המסקנא דבחד לא סגי ידעתי אפילו לרבא משום דמרע נפשיה אפי' כשאומר בפני כמו שכתבו התוס' בדבור שאחר זה והא דקאמר ורבא אמר לך אפי' רבא כי קאמרי ידענו ה"פ לא סגיבני ר"ל היינו כי [אמרי] ידענו שנים מעלמא כי מקיימי גם זה כמו שכתבו לקמן ועיקר החילוק שבין רבה ורבא תלוי בזה דרבא ס"ל תבי שנים מהני ידענו ולכך שייך לאחלופי כדקאמר אפי' כי אמרי ידענו וכו' ורבה ס"ל דאפילו בשנים לא מהני ידענו ולכך לא שייך לאחלופי ואם כן בפני נכתב למה לי אלא ודאי טעמא דמתניתין משום דאין בקיאין לשמה הוא ולכך מקשו התוס' וא"ת ואמאי לא סגי ידעתי לרבה כמו לרבא ול"ל בשנים על כרחך משום דלרבה הוי טעמא משום לשמה ואכתי תקשי וכו' ואומר ר"י דמכח מתניתין דלקמן דקתני ושנים אומרים בפנינו נחתם דהתם הוי ניגהו ואפילו הכי קתני בפנינו נחתם ולא קתני ידענו ש"מ דאפי' בשנים לא מהני ידענו דאל"כ הוי ליה למתני ושנים אומרים ידענו וכו' וכיון דידענו לא מהני אפי' בשנים לא שייך לאחלופי וא"כ בפני נכתב ל"ל אלא ודאי ע"כ טעמא דמתני' הוי משום לשמה וכ"ת א"כ ל"ל לרבה למימר א"כ ליתני בפני נחתם בפני נכתב ל"ל ולמה לא הכית רבה בשיטות דטעמא הוי משום לשמה כיון דמשמע במתני' דע"כ דידענו לא מהני אפילו בשנים א"כ על כרחך צ"ל דטעמא הוי משום לשמה משום שהיה יכול רבא להשיב הא דלא מהני ידענו אפי' בשנים משום כיון דבגט מהני קיום ע"י שליח דאיהו חד ואי מהני ידענו אפי' בשנים אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בחד אבל השתא קשה לרבא א"כ בפני נכתב ל"ל דכיון דידענו לא מהני אפי' בשנים לא אתי לאחלופי וק"ל ואי לא מסתפינא מחבראי אמינא דהאי וא"ת אמאי לא סגי ידעתי לא שייך לדבור זה אלא שייך לכותבו בסוף הדבור שאחר זה דשם הוא מקומו אלא שהמעתיקים טעו וכתבוהו כאן. ד"ה מאן האי תנא וכו' עד ול"ל דרבה אף לפי המסקנא בעי חתימה לשמה כיון דידענו לא מהני ר"ל כיון דס"ל דידענו לא מהני אפי' בשנים ע"כ הוי טעמא משום דס"ל דצריכים ידעיה דחתימה נעשה לשמה דאי כתבי ידענו לפי המסקנא וס"ל דטעמא יבמה וכו' נראה לא משום לשמה אלא משום קיום א"כ תקשי ליה לא אמר כרבא לגמרי דטעמא דמתניתין משום דאין בצריין לקיימו והא דבעינן לומר בפני נכתב משום דלא אתי לאחלופי בקיום שטרות אלא ודאי ס"ל דידענו לא מהני אפי' לפי המסקנא ולכך לא שייך לאחלופי ולכך לא קאמר כרבא משום דא"כ בפני נכתב ל"ל ומאחר דידענו לא מהני א"כ צ"ל ע"כ דיתחיסר בעי לימר דאל"כ למה לא מהני ידענו או הוי מטעם דבפני נחתם משום קיום לחוד וליכא למימר דלעולם דטעמא דבפני נחתם הוי משום קיום לחוד והא דלא מהני ידענו היינו משום דלא אתי לאחלופי ולכך לא אמר כרבא לגמרי משום דא"כ בפני נכתב ל"ל דלאחלופי ליכא למימר כיון דידענו לא מהני זה אינו דא"כ למה לא מהני ידענו והא לדידיה ע"כ צ"ל בפני נכתב משום לשמה א"כ למה לא יועיל ידענו בחתימה או לא הוי אלא משום קיום לחוד דלאחלופי ליכא כיון דצ"ל נ"כ בפני נכתב אלא ע"כ דס"ל דבפני נחתם הוי משום קיום ומשום לשמה ולכך לא מהני ידענו ולכך ליכא לאוקמא כר"א. **ע"ב** ד"ה דתנן וכו' עד ר"ל דאפי' אי לכתחלה בעי כתיבה לשמה לא מתוקמא מתני' כוותיה וכו' אבל אי ס"ל דפסול מדרבנן אפי' בדיעבד והיינו אפי' אם כבר נתגרשה בגט זה שלא נכתב לשמה הוי פסול ולא תינשא אלא שאם נשאת תולד כשר מתוקם שפיר מתני' כוותיה אבל לכתחלה הוי פי' דלכתחלה צריך לכתבו לשמה אבל נכתב שלא לשמה ונתגרשה בו כשר ותינשא בו וזהו פירוש של לכתחלה בכל דברי התוס' שבדבור זה: **בא"ד** והא דקאמר רב נחמן בפסוק דלר"מ מצאו באשפה כשר היינו כשהבעל בעצמו נתנו לה וכו' או בא"י. ר"ל לפי המסקנא דמפיק לקמן דגם רבא מודה דבארץ ישראל אפי' ממדינה למדינה אין צריך לומר בפני נכתב וכו' משום דכיון דקביעי בתי דינים משכח שכיחי לקיימו: **בא"ד** אבל לרבה קשה דל"ל טעמא דאחלופי וכו' כדפירשו: ר"ל כפירושו בד"ה מאן תנא דאף לפי המסקנא ס"ל לרבה דידענו לא מהני ולכך לא שייך טעמא דאחלופי וא"כ בפני נכתב ל"ל כיון דלא בעי חתימה לשמה. ד"ה ג' גיטין פסולין וכו' עד למאן דאמר כו' דכתב ידו ועד שאין אלא לפ"ד כתב סופר ועד קשה ניחוש וכו' ר"ל דאין לומר דכתב הסופר חשוב ג"כ כעד אחר וניחוש דשמא כתבו להתלמד וכו'. ד"ה כתב בכתב ידו וכו' עד א"כ לא נסמך עליו לטרוף לקוחות והא דלא הקשה להתוס' כאן בו זמן למה פסלינן ליה לגט לא לטרוף מלקוחות בגט זה רק תינשא בו דהתם אתי ליה שייר דפסול משום דהאפיר האשה שלא כדין אבל הכא אי תאפיר כדין האפיר ולא תטרוף כיון דחיישינן ליה דתקדים הזמן ותירוץ דהל"נ תאסר שלא כדין. **בא"ד** וי"ל דחיישינן דאחר הכתיבה מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו רוב התלמידים מפרשים כוונת התוס' בתירוץ זה שר"ל לתרץ מה שהקשה א"כ לא נסמך עליו לקוחות וכו' ותירצו דחיישינן דשמא תתפוס האשה הפירות מהלקוחות ותאמר תתפיסת אין כח בידינו להוציא מידה כי היא תאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו והמוציא מחבירו עליו הראיה ותירוץ זה נראה בעיני דחוק כי למה ניחוש שתתפוס האשה הפירות שביד הלוקח כי איך יכולה לתפוס בזמן הכתוב בגט מה שכבר אכלו ואחרו בידם או אכלו אם לא שתוציא מידם בדין שיתחייבו לשלם לה או להחזיר פירותיה כדין הטורף ועוד למה דקדקו התוס' בלשונם לומר דחיישינן לאחר הכתיבה מיד תתפוס הפירות מה כוונתם לפירוש זה במה שכתבו מיד אחר הכתיבה ויש לפרש כוונתם בע"א שר"ל דחיישינן שקודם שיתן לה בעלה הגט לשם גירושין אלא מיד אחר שיכתבנו תתפוס היא הגט ותטרוף בו הפירות מהלקוחות ותאמר שכבר נתגרשה בו בזמן הכתוב וא"כ אע"פ שלא תטרוף הפירות אלא מהיום ולא מזמן המוקדם היא תטרוף שלא כדין אבל גם התתום בעדים מיד אחר החתימה אין לבעל פירות למ"ד משום פירי כדלקמן בפ"ב ולכך ליכא למיחש וכשתטרוף כדין תטרוף.

דף ד ע"א ד"ה הא מני ר' יהודה היא אע"ג דבריש פ"ב תנא קמא דר' יהודה מצריך בגט נכתב ונחתם וכו' נ"ל דכוונת התוס' להקשות אין שייך לומר דהא דמתניתין דמצריך בפני נכתב ונחתם אתי כר' יהודה והא תנא קמא דפ"ב דסבר דבעי בפני נכתב ונחתם הוא ת"ק דר' יהודה התם ופליג עם ר' יהודה שם וא"כ איך נוכל לומר דהא דמתניתין דמצריך בפני נכתב ונחתם אתי כר' יהודה ותירצו אע"ג דתנא דמצריך בפני נכתב ונחתם פליג שם עם ר' יהודה מ"מ בדין זה דבעי כתיבה וחתימה לשמה ומצריך לומר בפני נכתב ס"ל כר' יהודה אבי ליכא למימר דבקושיא הבינו התוס' הא דקאמר גמרא הא מני ר' יהודה היא ר"ל דתנא דמתני' הוא ר' יהודה בעצמו ולכך הוקשה להם אין נוכל לומר שהוא ר' יהודה והלא הוא פליג עם ר' יהודה בריש פ"ב ותירצו דלאו ר' יהודה בעצמו אלא דכוותיה סבר כר' יהודה זה אינו דהא ר"י פליג במתניתין בדין רקם ותבר על תנא קמא דמתני' דקאמר ר"י רקם מן הפורה וכו' ואם כן איך יעלה על דעת התוס' דיבין דהא דקאמר הא מני ר"י שהוא ר"י בעצמו אלא שהקשו איך נוכל לומר דבדין נכתב ונחתם סבר תנא דמתניתין כר"י והא איהו פליג עליה דר"י בדין זה דבפני נכתב ונחתם וכו' פסול ור"י פליג שם ע"ז ותירצו מ"מ בהא דבעי לשמה וצריך להעיד על הכתיבה והחתימה סבר ת"ק דפ"ב והא"ת דמתני' כוותיה דמשמע תנא דמתני' ות"ק דריש פ"ב חד תנא הוא ודפ"ב הוא פירוש של ת"ק תוליה אשר כן נ"ל. ד"ה מודה ר"א במזויף מתוכו כו' מפרש זה את זה ולעיל בדבור שלפני זה כתבו אליבא דר"א ולגבי לשמה לא חיישינן אי סייהו גם לעדים שאינו כתוב לשמה שיחתמו גם הוא שלא לשמה וכו' ולכן כתבו אליבא דר"א דהם אין קושיא וחתימה לשמה נזהרין מן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה ואין סברא לומר שהוא סבירא ר"א הזהרת פר' סואר בגט דהוא פרחה ר"א קושר ולמאן מודה ע"כ לר"ם ויש ליישב דבשלמא לר' מאיר דלא"ל שייך הרבה מפנים שהכתובה תחות שלא לשמה כמו שהוא גם באשפה או שהוסר הבין לו מסור ניתן למי שמשך ורשי לפי מוסר

חכמת שלמה

דף ג ע"א גמ' מעיקרא מיהא דייק ס' כ"כ מעיקרא מיהא דייק ולא אתי לאורועי נפשיה כלומר ומשי אתי בעל ומערער לא מבטחינן ביה וכן פירש רש"י ו"ל אלא דליכא תמיהה לא מבטא אלא דלהם לא אתי לאורועי נפשיה כי אי אתי ומערער ערעור ערעור וכן מבטא נמי מדקאמר אתי בעל ומערער ופסל ליה כו' עד ונ"ל דהא דקאמר אתי בעל ומערער ופסל ליה הכי קאמר אתי ומערער ואמר דפסול הוא ומזויף ואולא מציאה כגט שיצא עליו לעז פסול וליכא אלא מהא דמהמנו מידי לעז וצריך דאמרי משום לעז ליכא דלא אתי לאורועי אנפשיה כן נ"ל עכ"ל רש"א בחדושיו ואין אתיר ורש"י פי' לא אתי לאורועי נפשיה אשליח קאי ולא אבעל וכן משמע מלשון התוס' לקמן בד"ה הכא בפני כו' כ"ל רש"י בד"ה הכא בפני קאמר ולא קא מוכחת מילתא כנ"ל וג"כ פירוש דלקיומי אתי וק"ל **תוס'** בד"ה הכא בפני אבל ידעתי אין מועיל כו' נפכ"ד משמע ליה לרבה דידענו כו' נ"ב פי' אפי' ידענו אינו מועיל וכ"ש ידעתי שאני, רבה בעי לומר בפני נכתב ס' אפי' בתרווייהו לאפוקי אליבא דרבא לא אסכת ידענו גבי גם דהא בתרווייהו אין נ"ל נפ"ע אלא בידעתי לחוד ודו"ק **בד"ה** אמו כו' טיסת קאמר רבה גריס פ"ב אפי' הוא ולהר מעידין על החתימות כו' כנ"ל וג"כ פי' בהגהות אתר נכ"נ תליו ולת"כ לא סוה שם אחר מן השוק יעיד על חתימת עד השני **בא"ד** עד שיאמר נפ"נ ונחתם כנ"ל וג"כ והא דצריך רב אשי לקמן אינו כפי' התוס' אלא כמו שפירשו התוס' לקמן וק"ל שוב **בא"ד** משום דדייק שפי כדפי' ג"נ והגהות אתי שפיר נגיה פרק שני (פיק במיאתריא) **ע"ב תוס'** בד"ה דתנן כו' אל כנ"ל ג"נ פי' דאפי' הכא מודה לפי המסקנא משום דשכיחי וק"ל **בד"ה** כי כ"ל וכו'

דף ד ע"א תוס' בד"ה הא מני כו' ת"ק דרבי יהודה כו' נ"ב פי' ת"ק דרבי יהודה היינו תנא קמא דאין כותבין במחובר כו' ול"ל לאו תנא בעל כרחו לא ס"ל דבעי כתיבה וחתימה לשמה אלא חתימה לשמה וכר"א לא כתיבה לשמה וכרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי וא"כ לא בעי לומר בפני נכתב ובפני ונייה קמא דרבי יהודה בריש פרק שני סבר נמי דבעי לומר נפ"נ ונפ"נ ונודאי לא מפלגינן בין סתם תנא קמא דרבי יהודה לסתם ת"ק דר' יהודה ומסתמא חד תנא הוא ומשני נהי דחולק עם רבי יהודה גבי מחובר וסבר דלא בעי תרוייהו לתלוש מ"מ לענין בפני נכתב ונחתם סבר כרבי יהודה דבעי תרווייהו

מהאי טעמא נמי גבי מבני חרי וק"ל: **בד"ה** ומ"ש לפי שאין כו' וטעמא דר"א לא משום דיקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא כו' עכ"ל מדלא שהבריאים לזה משום דאי לדברי המקשה הוה ניחא ליה דטעמא דר"א משום דמובלעות נמי לא שכיחי מי הכריח לתרץ לאוקמא טעמא דר"א במילתא אחריתא דהיינו משום שלא תתלוק במדה"י וק"ק דהכתי כיון דהמקשה לא הוה נפרש טעמא דר"א דפסיקא ליה משום שלא תחלוק במדה"י הוה מי הכריחו למתרץ לפרש כן דלא הוה ליה לפרושי אלא מאי דמיקשה ליה תפלוגתא דהגא קמא ור"א ופלוגתא דר"נ ור"א קאי כסברת המקשה ואולי דבריהם יהיה נראה לי טוחר דלפי סברת המקשה טעמא דר"א נמי משום דמובלעות לא שכיחי אבל לדברי המתרץ דפלוגתא דהגא קמא ור"א בספינות אי שכיחי אי לא אין סברא לומר דפלוגתא דרבנן גמליאל ור' אליעזר נמי במובלעות אי שכיחי אי לא דאם כן ה"ל סברת ת"ק וסברת ר"א ריותא וז מה דלת"ק אפילו ספינות שכיחי ולר"א אפילו מובלעות לא שכיחי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה הא דתניא כו' דמשמע דוקא ממדה"י לח"ל כו' ונקט הכי לאפוקי ריקם כו' עכ"ל וכן יש לתרץ לרבא דלשלם ממדינה למדינה בא"י נמי לריך ונקט הכי לאפוקי ריקם כו' ותימה ק"ק לרבא מאליך דמשמע דוקא מוליך מח"ל למדה"י אבל ממדינה למדינה בא"י לא לריך ויש ליישב (א) וק"ל **בד"ה** אלא אימא כו' הא בא"י א"ל באותה מדינה וה"ה ממדינה למדינה בא"י דלרבה אין חילוק כו' עכ"ל ק"ק לפום הך סברא דלא אסקי אדעתייהו לרבה לטעמי בטעמא דרבא בספינות הוה ליה לאקשויי לרבה אמאי לא תני רבותא דאפילו באותה מדינה במדה"י לריך שמעם לשמה ומינה מה"ש ע"כ דבא"י אפילו ממדינה למדינה אין לריך דבקיאין לשמה וכן יש להקשות לרבא דליתני אפילו ממדינה למדינה בא"י לריך משום דאין מלויין לקיימו ומינה מה"ש באותה מדינה במה"י דח"ל דמלויין לקיימו ולתירוצם ניחא בין לרבה בין לרבא דאי הוה תני רבותא ה"א בסלוא דלריך ותרי טעמי איתנהו אבל למאי דתני ממדינה למדינה במדה"י ע"כ דיוקא איכא במלתא דח"ל לרבה באותה מדינה במדה"י ולרבא ממדינה למדינה בא"י ודו"ק **בד"ה** אי מההיא כו' דהא בהדיא קתני אינו לריך דמשמע לכתחלה כו' עכ"ל ולפירושו אין להקשות דאכתי תקשי הא בהדיא קתני לה בסיפא דח"ל בא"י דמשמע לכתחלה ול"ל ליתני הרישא משום דיוקא דמודינה למדינה בא"י דח"ל דיל דאי לאו הרישא הוה מוקמינן הסיפא באותה מדינה בא"י כפירוש רש"י לקמן ואין להקשות לדברי התוס' דל"ל למימר דאלטריך הרישא ליתורא דאפילו לכתחלה הא בלאו הכי איתא הסיפא דיוקא דרישא דתסיפא לא הוה שמעינן אלא באותה מדינה בא"י דאיכא למימר דבסיפא סתמא קתני אתבית גם בא"י א"ל כו' דמשמע אפילו ממדינה למדינה בא"י ומיהו ק"ק לתוס' דמסיק מדלא קתני ממדינה למדינה סתם ע"כ דאתא לדיוקא נמי דממדינה למדינה בא"י לא לריך דהא א"ל דהוה קתני סתם ממדינה למדינה א"ל הוה שמעינן שפיר מדיוקא דבאותה מדינה במדה"י דא"ל ומסיפא דקתני בא"י א"ל ע"כ אפילו ממדינה למדינה בא"י הא דבאותה מדינה במדה"י נמי א"ל כדדייקינן מרישא מדקתני ממדינה למדינה סתם ויש ליישב כמו לרב' הוי"ק **בד"ה** רבה לית ליה דרבא כו' והא רבה לא חיים לחלופי כיון דידעם לא מהני כו' עכ"ל יש לדקדק דבא"י קיימינן ולא אלטריך בפני נחתם משום לשמה איפוא דיקשטא הוא דידעם מהני כמו לרבא בחדה"י ואיכא לחיים שפיר בא"י משום איחלופי ולכך לריך לומר בפני נכתב כמו לרבא ויש ליישב דמשמע לרבה דסלקא משניות נריכן כיצד קך מתני' דרפ"ב דידעם לא מהני דמה"ש לא מתוקם מתני' דיהבא כר"ח ובעי

בפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום קיום כמ"ש התוס' לעיל ועיין בזה עוד לקמן בסמוך וק"ל ·

דף ה בד"ה אילימא חרש ולא בעי למימר כגון אלם או כו' עכ"ל ר"ל דהשתא דאוקמא כגון חרש שהוא דיתיק שנתנו לו כשהוא פקח כו' הבא אי הוה מקים ליה בגלם או שלא ראה כו' תוקמא בפסיטות ספי דנתנו לו ג"כ כשהוא אלם דרואי הוא לשליחות דבר דעת הוא ובדבריהם יתיישב מה שהקשה ל"ל לאתויי הכא ויאויק בה ס' ואמר רב יוסף הב"ע כגון ט' דשטפה דברייתא תוך שיהיה תקשי ליה לרבה אמאי תסגי ליה בקיום חותמיו כמ"ש בחידושי רשב"א ד"ל דאי הוה תיוקמא שפיר באלם הוה ניחא גם לרבה כיון דהוא בר דעת גם אם לא יאמר דנכתב לשמה יכול לכתוב בכתב דנכתב לשמה אבל משום קיום כיון דקיום שטרות עדות מקרי כדליקמן דמה"ש בעי בפני ג' לא סגי לן בכתיבת האלם שבפניו נכתב דתפיהם ולא תהי כתבם ולא עדיף הכא האחר שכתב בפני נכתב משגיס בקיום שטרות דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם אבל השתא דעל כרחך לא מתוקם אלא בחרש לא עדיף כתיבתו שנכתב לשמה מלאמירתו כיון שאינו בר דעת וד"ק: **בד"ה** אי הכי כו' אבל לרבה בפני נכתב עדיף מקיום כו' כיון דאוקמנא לאחר שלמדו יכול נמי תסגי כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו דודאי קודם שלמדו עדיפא ליה בפני נכתב דסתמא לשמה הוא מקיום חותמיו דלא משתמע מיניה לשמה אבל הברייתא דיקקים לה לאחר שלמדו אמאי לא כימא דעדיף ליה קיום חותמיו בתרי עדים מבפני נכתב כמו לרבא ויש ליישב ברוחק ודו"ק **בא"ד** אבל לרבה דידעם לא מהני אם כן לא אתי לחלופי כו' עכ"ל הכי משמע להו דידעם לא מהני אף לאחר שלמדו דלא בעי בפני נחתם משום תתימה דסלקא משניות גרידין כתר הך מתני' דרפ"ב דידעם לא תהני כמ"ש לעיל ולתירוצם רשדה רבה דלריך לאומרו אפילו לאחר שלמדו משום איחלופי ר"ל אע"ג דידעם לא מהני גזרו לאומרו משום איחלופי כיון דקודם שלמדו ניתקן כבר משום לשמה אבל אי קודם שלמדו לא היה ניתקן משום לשמה לא הוו מתקנין אותו כלל לומר בפני נכתב כיון דידעם לא תהני ליכא למיחש כל כך משום איחלופי (ב) וק"ל **בד"ה** אי הכי בעל נמי לרבא ניחא כו' דיהיב חשוד להכשילה במתכוין אלא לרבה כו' עכ"ל לכאורה ליסנא דאי הכי קשה ותלותא בתנאי נקטיה הוא דלרבא ניחא ולרבה קשיא ונא"ל ח"ש הוא עלמו כו' וי"ל דאי אתו שטיא דלעיל לא הוה תקשי לרבה נמי מידי דאוקמא דהך ברייתא איירי בלאחר שלמדו דרבה ורבא שוין בו אבל מתני' דהאשה עלמה מביאה איירי בקודם שלמדו כמו לרבא אבל השתא דע"כ מתני' דאינו יכול לומר מתוקמא לרבה בלאחר שלמדו ומינה דבהכי מתוקמא נמי מתניתין דהאשה עלמה כו' כמ"ש התוס' דסלקא מתני' חדא לן לאוקמה בלמה ואפילו הכי לריכה לומר כו' משום שלא תחלוק בשליחות תקשי אי הכי בעל נמי כו' וק"ל **בד"ה** כי תרי כו' אבל איכא ביניירא מקיום כו' עכ"ל ובכלל זה דאיכא ביניירא יכול וח"כ חד דהייט אפילו אב יתקיים בחותמיו ומשום שמא יחזיר דבר לקלקלו ודו"ק **ע"ב** בד"ה הא חדריב"ל כו' דסבר כחיזך ליסנא דפ"ב דהשתא ליסנת כו' ויהתם דקאמר טנים חין כו' עיקר דקאמר עניה יתר כו' עכ"ל ולהוא אידך ליסנת ע"כ הך פלוגתא דלעיל דריב"ל סבר משום בקיאין לשמה ור"י סבר משום עדים מצויין לקיימו ואקאמר עלה דהכי תספידים מעובדא דר"ם בר אבא ליתא וק"ק כיון דלא פסיק הכא אלא אההיא ליסנא דקאמר עניה יתר הוא כו' ה"ל הכא למיפרך מיניה בהדיא ודו"ק **בד"ה** והא ק"ל כו' יהדר פריך והא קי"ל חזרו עבד

קרני ראם (א) כ"נ י"ל דנריך מוליך לאסי' מפכו לפסו יתייה חי' ותחיה תי' ומ"ס כיון דהם שני מדינות צריך לשוטת יותר ממדינה למדינה בח"י (ב) י"ב עיין בפ"ב נדרי' רביט סברת לשיטתם כמה דנפיק לומר בפ"ב כדי דלא ויאחלופי ומ"ח נראה דאע"ג דבעין שיימעו לא יוציא תמונה הכם ואחלופי ל"ס מ"ס התמירו לומר כפ"ב משום לשמה כ"ח דוקא כחים המבית אבל כאלה משמיה גיטה כיון דגלו"ם באלה גיסה ל"ש לאחלופי וכמו דאמריך סתם בע"ד לא חסיין א"כ לרבה אי איכא לטעמא דלאמו נכב"ג לא תבעי' נפ"י משום אחלופי כיון דאיכא כל אי טעמי ובזה ייחא מה דהוקשה מכן דהאשה עימה מביאה גיטה אע"ג דאיכא למימר דהוי קיום וכמו לרבה אלא דקשה ואחר שלמדו באלה גופיה ל"ס איחלופי ובפי' ל"ל כ"ע לעי"ד

חכמת שלמה

תרוייהו ולא מכח טעמא דרבי אלא סלוי ת"ק דרבי יהודה יסבר דהדינה לשמה נמי ותחתם מתלות דקאמר כיון נשריך וכר"א ומ"ש בפי שמיה בפני נחתם אף דר"א לא כבר אמי ותימה מדרבנן מ"ס מפי כתבי נחתם משום קיום דהא לפי כלחה נמי אבי רבה ולא דרבא לאו שאין עדים מצויין לקיימו ודו"ק ועיין במהרש"א **בד"ה** עד שתהא כו' שכתבו על אילן תלוש נ"ב עיין בחידושי הרשב"א בצרק שני **בד"ה** דקימא לן כו' ול"ל כתאושין אירי כו' ו"כ הכא דיירי בתאושין נגם אלא שאין מביאין בכיוס ופי נסין אין דיקתי שאין נספוחים של בכיס ולא בכיוזתיהן של אצות עי כלן לשון רשב"א בחדושיו נם' סגגים
ע"ב רש"י בד"ה ואיכא כו' עוד לא נריך סוף כו' כולי **בד"ה** אלא אתי כו' כלום תסרו י"ל כלומר

דף ה ע"א תוס' בד"ה כשגיטת כו' למעוטי נתנו לו ולא אמר כו' כו'

תוס'

משום דקבבר וכו' נ"ל משום דהוקשה להם יהתום והמקשה שהקשה מאי לאו בהא קא מיפלגי וכו [illegible] שכיחי ור"א ס"ל דמובלעות לא שכיחי אם כן מאי פריך מת"ק ור"א במאי פליגי דאימא ה"נ דת"ק ס"ל [illegible] רבא יכול לתרץ ע"ש דרך זה דפליגי אי גמירי כדמסיני והתרצן לר כתבו התוס' דלא עלה על דעת הבק[illegible] ידכי ור"נ ור"א שניהם ס"ל דמובלעות שכיחי אלא דס"ל לר"א שלא יחלוק במדינת הים **ע"ב נכ'** [illegible] ויש לדקדק ארוסתיב דרישא לרבר בריישא תקשי ליה לרבא כם בא דקתני דבארץ ישראל אי צריך ויש ל[illegible] כיון דסבאי יקתני ממדינה למדינה במדינת הים צריך דפסינן דבארץ ישראל אפי ממדינה לכר גר א"צ [illegible] ממעם דקביעי בתי דינים כ"ליקמי' וק"ל **תוס'** ד"ד אי מההיא וכו פירש בירושלם וכו עד דהא בהדיא ק[illegible] ליתר ושמעינן מינה בהדיא דאפילו לכתחלה אין צריך בארץ ולמה לי דיוקא דקתני ממדינה למד[illegible] כו' אלא הא ממדינה וכו' באי' אינו צריך אי ר"ל דהכי [illegible] התנא האי לישנא למיתק מינה רא במדינה [illegible] במדינה למדינה נקט נמי ברישא ממדינה למדינה ולהכי הא לא שייך לרקת לתני דרישא ליתר וכו' וק"ל [illegible] שמעינן לה ולא ממה דקתני א"צ דרש"י נמי פ"ל דא"צ שייך נמי למתני אדיעבד והא דכתב רש"י אי [illegible] שהוא יתירה ולא ארישא והיא אתא לאשמעינן [illegible]

מהר"ם

מגיד ויקנהו הבעל ויביאנו לעדים והם יחתמו אותו לשמה ולא גזרינן שיחתמו אותו שלא לשמה שהרי הוא מביא אצלם שיחתמו אותו לצורך גרושי אשתו ודומה נגור שיחתמו אותו בכתבו שלא לשמה מאחר שיודעים סתרים זה שצריך חתימה לשמה דהא לא שייך כאן זימנין דמשתלי כמו במתוגר אבל לר"א לא שייך לומר שהיה דכתיבה לשמה והייט שכתבו דאסר לשם האשה והבעל וביאנו הבעל לעדים ויחתמו אותו. בכתבון שלא לשם הבעל אלא רוב חתימה שלא לשמה דייט שהכינו תסופר לגם יגם התחים עליו עדים שיהיה מוכן בידו ידיעת העדים אגד כ"א אחר דכתיבה וא"כ גם הכתיבה היתה שלא לשמה ואע"פ שנוכל למצוא ג"כ חתימה שלא לשמה באופן א"ר כגון שכתבו תגם לשם הבעל והאשה כדיט והעדים לא כיונו לראות לדעת מי הוא האיש והאשה שנכתב בגט לכוין לחותמו לשמה דמסתמא זה ג"כ נקרא שלא לשמה מ"מ מאחר שרוב שלא לשמה הוא באופן שכתבנו למעלה שייך שסור ו' זה כמו שכתבנו וק"ל נ"ל **ד"ה** ומר סבר וכו עד טעמא דר"א לא [illegible] מיפלגי וכו מר הוה ס"ל במאי קא מיפלגי ר"נ ור"א במובלעות אי תוך מהר דפליגי בהא דר"נ ס"ל דמובלעות [illegible] ה"נ דת"ק ס"ל דספינות ומובלעות שניהם שכיחי ור"נ ס"ל דספינות לא שכיחי וא"כ מאי פליג עליה דרבא וכן [illegible] עלה על דעת הבקיאין שיפלגו שום תנאים בא זו מקום אי הוא שכיחי או לא אלא הוד ס"ל דת"ק ור"נ פליגי במעם [illegible] **ע"ב נכ'** הא ברייתא קתני לה המביא גם בא"י וכו' כיומר והדרא קושיא לדוכתה ולרבא ניחא ולרבה ק"ביא [illegible] אי צריך ויש ליישב דרבא מוקי לה באותה מדינה כפרש"י בסמוך אבל לרבה תקשי מ"ם מאי איתי ס"ד לאשמועינן [illegible] לכר נר א"צ וק"ל תם טכל לומר דהיכא דתני ספינא דספא ירע שפיר דרבא נמי ס"ל דבא"י אפי' ממדינה למדינה א"צ [illegible] דהא בהדיא קתני אין צריך דמשמע לכתחלה דברי התוס צריכים עיון [illegible] [illegible]

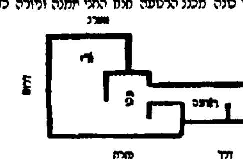
דף ה ע"א ד"ה אילימא חרש ולא בעי לימר כגון אלם וכו' ראע"ג דה"ל למימר ולא אמר נ"ל דר"ל דאלם וכו, מי שלא ראה כתיבת הגט לא שייך למיתנו בדע ואינו יכול לומר דמשמע דעתה כשעה שנותנים הגט אינן יכולין לומר ואלם ומי שלא ראה כתיבת הגט כשעת ראשונה לא הוו בעלי אמירה ולזה שייך למיתני נבייתו ולא אמר ולא שייך למיתני ואינו יכול לומר כ"א נבי פיקח ונתחרש דעד דרשא הוה ראוי לומר רק שעתה בשעת נתינת הגט אינו יכול לומר ולכך סוק לה בפיקח ונתחרש ולפי זה מתחלת כשאמר אילימא חרש וכו' חוי מצי לספרך א"כ ולא אמר מבעי ליה אלא דהדייא סיגת פריך דהרש אינו בר אותוי גיטא כלל וק"ל **ד"ה** אי הכי יכול נמי וכו' [illegible] הד נמי הא הד ע"כ צ"ל בפני נכתב ונחתם משום ואין מצויין לקיימו כמו לרבא דהא רבה אית ליה [illegible] פריך לה ארב תנא דפשא אירי' תרי אשי' תד נמי לשני ליה בקיום תותמיו לאחר שלמדו משום דלא יתה [illegible] ליה רב תתנא כתרי דשת לי תרי ושת לי זר כשמתקיים תותמיו ולכן מפרש ליה דשמואל תרי ליה לסלכי [illegible] לומר בפני נכתב ונחתם אחר שלמדו בתרי כיון דליכא למיחש לסידי לא משום קיום דהרי מצויין לקיימו [illegible] גם כן בחד או מני בקיום תותמיו אחר שלמדו או דלמא לא פלוג וכו' אבל לרבא אתי שפיר דחד לא [illegible] אבל בתרי דאין צריך לקיומו מיבעיא ליה או אמרינן דאין צריכין לומר או דלמא לא פלוג רבנן **בא[illegible]** מאי פריך בגט' והא אשה דלא שכיחא ותנן וכו' דלמא מתניתין דאשה איירי קודם שלמדו ולכך צריכין [illegible] דכל המשניות איירי בלאחר שלמדו ולכך פריך מאשר דאיירי לאחר שלמדו וגם לא שכיחא ואפ"ה כן צר[illegible] לרבה דידעם לא מהני וכו' יש לדקדק דהא דקאמר אבל לרבה ידעם לא מהני ע"כ ר"ל בתרי ובתר א[illegible] לאחר שלמדו דהא ליכא למיחש לסידי ר"ל משום דלרבה אפילו אחר שלמדו מ"מ ביחד צ"ל משום קיום [illegible] וכל זה לא כתבו התוס' אלא לפי מה דהוי סלקא אדעתין לפרש כ' אבל לפי האמת מדני ידעם בתרי אפי[illegible] בתוס' לקמן בסמוך בד"ה בי תרי וכו' דהוא כתבו דליכא ביניירו לאחר שלמדו בי תרי והא דקתני גם כ[illegible] לומר דהוא וכתבו התוס' בדבור זה דגם לאחר שלמדו לא מהני לרבה ידעם בתרי היינו כשהשליח הוא [illegible] החתימות הגט באותן תרי לא מהני ידעם משום דלא אתי לאחלופי כתר בקיום שטרות דעלמא אבל כשאינם [illegible] וכו' דנקט בפניט משום קודם שלמדו והא דלא מיירי לה דאיירי בתר שליח ואותו לא אמר כפני ניתם [illegible] דמשתבר להו שפי לאוקמא מתני' בשנים שהן שלוחים כדמשמע לישנא דמתני' וכתבתי על זה כדי לתרץ ש[illegible] נכתב וכו' ועיין שם בתוס' דף פ"ז ע"ב ד"ה אלימא קטנה וכו' **ד"ה** בי תרי וכו' ולקמן דף ז' ע"ב איכא [illegible] דרבנן והכא תנאי היא. ר"ל דהך לישנא דר"י לא יאמר כל"ע פ"ל לפי שאין בקיאין לשמה כמו שאוקמא [illegible] לפי שאין בקיאין לשמה והוא ברייתא דקתני המביא גט ממדה"י ונתנו לה ולא אמר וכו' דצריך ליתנו [illegible] ברבנן עד נעשה דיין וכו' נ' שישנו לקיים את השטר וקרא ערער על אחד מהם נ"ל דהעתה נפל [illegible] שלא תחשד בעדים השנים לפני האחד וכו' ע"ש פ"ב דכתובות דף כ"א ע"ב **תוס'** ר"ח הכי גר[illegible]

בהשקירא ט' עכ"ל כך היתה טעות הגמרא שלפניהם שם אבל בגירסא שלפנינו ליתא הך סירכא כלל אלא דתירוצא הוא אהא דפריך מאי קמ"ל זכין ט' ומשני מהו דתימא שבד סכנים בהשקירא ניחא ליה דהא קמ"ל דעבד ט' ע"ש וק"ל. בד"ה ה"נ ר"ת כיון דאשה כשירה להביא את הגט ט' עכ"ל ולא גרסינן כיון דאשה כשירה להביא גיטה ועיין בחידושי רשב"א ובר"ן וק"ל:

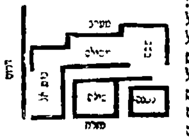
דף ו בד"ה מכי אתא רב ט' והורה לנו שמימות יכניה שגלו ט' דיה להיות כא"י ט' עכ"ל ובין לטעמא דרבא דמטיין לקיימו ובין לטעמא דרבה דבקיאין לשמה הורה להם רב דמימות יכניה הוו בקיאין לשמה גם מטיין לקיימו דהוו שכיחי מתיבתא מימות יכניה והגמר נמי אמר ר' אבא ט' לא קאי אדסמיך ליה כפרש"י אהמר נמי דטעמא משום ט' אלא אגופה דמלתא דרב דקאמר לעיל דבבל כא"י לגיטין וכן פירשו התוס' בהאי הך מלתא דאתרין הכא עסיט ט' מכי אתא רב לבבל דסיט גם לטעמא דבקיאין לשמה וז"ק **בד"ה ומבי ארדשיר** ט' ואם תאמר מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור ט' וי"ל דלמפקא דרבה אית ליה דרבא ט' עכ"ל לכאורה קשה דאכתי לדברי התוספת נימא קסבר לפי שאין בקיאין כו' לגזר מוליך אטו מביא ויש לייסב דודאי גם התוספה (א) ידע דרבה אית ליה דרבא אלא דהוה ס"ד דהיו מטיין לקיימו כיון שהיו סמוכות זו לזו ולא היה אלא הדגלה מפסיק ביניהם אלא דסבירא ליה נמי כטעמא דאין בקיאין לשמה ואי דארדשיר גמירי ואקטיספון לא גמירי והמתרץ השיב לו כיון דע"כ אית לן למימר דרבה אית ליה דרבא איכא למימר דלא חשוב דסתוכה ניגהו היו מטיין לקיימו דחשיבי כב' מדינות כמ"ש התוס' אלא הכי כיון דהאי לשוקא והתם הנך יוצאי בתהימות ט' וז"ק: **בא"ד** רסן זה אקטיספון דהאם מה"י הוא כדכתיב ברישא דקרא מן הארץ ההיא יצא אשור ס' עכ"ל לא ידענא מהיכא מוכח לה מההוא קרא דמה"י הוא ולולא שיראתי לנגוע בדבריהם היה נראה דטעות נפל בדבריהם וכל"ל דההוא מארץ אשור הוא כדכתיב מן הארץ ההיא יצא אשור ט' כדדרשינן שלא רצה דור הפלגה להרחיק מהם לבנות לו ארץ אשור ומסתמא לא היה סמוך לבבל כ"כ שלא היה אלא דגלה מפסיק ביניהם וק"ל: **בא"ד** ובפרש"י כתוב התם רסן זה אקטיספון עכ"ל לא ידענא פירושו דהא ודאי גמרא ערוכה היא בפרק קמא דיומא כמו שכתבו התוספות לעיל גם בכל הפירושים שבפירוש רש"י בחומש ובמקומות אחרים לא מצאתי ואולי טעות נפל בדבריהם ונמצא בתרגום ירושלמי וכלנה בארץ שנער וקטיספון בארעא דבבל וכ"ה בת"י ובב"ר ויש לנגיה ובירושלמי כתוב רסן אין זה אקטיספון כמ"ש בגמרא דיומא וז"ק: **ע"ב** בד"ה א"ר יצחק ט' ומיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבין לדרשא ס' עכ"ל לכאורה לשון ומיהו ט' במקום הזה אינו מובן דהא ודאי לדרשא דאין כותבין כסדר הכתוב מייתי באגרת שלומים נמי דאין כותבין כסדר נמי מוכח התם מדכתב ליה מאי ישנא אתריתך ויש לייסב דלא באו בזה לייסב ולקיים פי' ר"ת דמהיר בשמעתין אגרת שלומים אפילו כסדר הכתוב בו אלא משום דיש לבעל דין לחלוק ולדרשא אפילו שלא כסדר אסור וכפי סברת ר"ת שמחלק בזה ואתא קאמרי הרבה מביא שם ס' ישראל אל תשמח גו' דמוה תוכח דקא לדרשא שרי דלא כסדר וז"ק: **בא"ד** ואי במזוזה מיירי ניחא דא"כ הייתי מצריך חכסוסטוס ט' עכ"ל ר"ל דאי במזוזה של תורה ממש קאמר לא הוה אצטריך ליה לתלמודא לפרושי הא דשאל התנא דיפתרא ושלא בדיו קייט מג"ש כתיבה כתיבה אלא אימא דיליף ליה נמי מאמיתה של תורה אבל אי במזוזה קאמר ניחא דע"כ התנא לא יליף מאמיתה של תורה אלא הך מלתא דשרטוט בלחוד דהל"כ נילף נמי ממזוזה לענין דוכסוסטוס ולהכי אצטריך התלמוד למימר דלענין דיפתרא ושלא בדיו יליף ליה מג"ש דכתיבה כתיבה וק"ל:

ח"א דף ו ע"ב ותזנה עליו פלגשו ט' זבוב מצא לה ט' עיין בתוס' ועוד נראה דאי זנות ממש קאמר לא ה"ל למכתב עליו דלא תשמש על בעלה אלא על בועלה כמו ותתן תזנותיה עליהם גו' דיחזקאל והכא ליכא לפרש על בועלה שהרי לא הוזכר בועלה וע"כ דהמו שלא זינתה עם אחרים אלא על בעלה סרחה אי זבוב ט' ואי נימא ט' זבוב מאיסותא ונימא סכנתא ט' אבל ליכא למימר דבפעם ראשונה לא הקפיד וכשמינה כאולתה הקפיד דא"כ לא כל"ל אלא אלו ואלו דברי אלהים חיים הן נימא וזבוב מצא והקפיד וק"ל **והדולל שבת** ט' בסדר עולם דאותו יום דפילגש בגבעה שבת היה ט' כמ"ש התוס' ויש לדקדק גם אם שבת היה מאי חילול שבת איכא ויש לפרש דלאו על יום זנות דפלגש בגבעה קאמר אלא על יום המלחמה דפלגש בגבעה היה בשבת דכ"ל מלחמה של מצוה דמותר בשבת וק"ל:

דף ז חד"ה השכם ט' דום כמו דמדומי ט' א"נ השכם עליהן לבהמ"ד ט' עכ"ל מדבריהם נראה דלא הוו גרסי אלא השכם והערב עליהן והם כלים כו' ולא גרסינן לבית המדרש וק"ל: **בד"ה עטרות** ט' ודוקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות ס' עכ"ל ודקאמר נסתלקה עטרה מראש כל אדם לאו דוקא אלא דומיא דכ"ג שהוא ראש ושר בישראל כמ"ש לקמן והך נמי דלקמן דהוה גדיל כלילא לברתיה לכלה קאמר וכעין כיפה והך מתני' דסוטה דאסרו עטרות כלות ידע לפרושי בעיר של זהב אלא מהאי קרא דהסר עטרה הוה קשה ליה לרבינא דהוה ס"ד לאסור בנשי דומיא דגברי דהיינו נמי כיפה וק"ל: **בד"ה בזמן שמלגפת** ט' בפרק בראשונה דאמר טעל ס' עכ"ל כצ"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה רעפה נפקא לשלם עטו בגפן ריבוע דה"י אלא שרעפה ט' עכ"ל לדברי התוס' שכתבו לעיל בשם הירושלמי דעט היתה תליה בארץ ותליה בחוצה לארץ ס' נ"ל דלא היתה עם סלה מכלל הרעפה אלא האי ימנה וליורה כזה:

בד"ה ואמר רב ספא ס' (ועבר) [וע"כ] מדרום שמם לממלכה קאי שלה מלפון לבית אל יבמזרחה של מסילה ובדרומה של לבנה עכ"ל וכאיור כזה:

תום' בד"ה פלין ניקב ט' ומולא תשני ט' מכלל דשל חרס ט' ותימא לאשמעינן חדוש אחר בספינה ט' עכ"ל ר"ל דעלין לפרש"י ליכא אלא של עץ ולא היה יכול לאחז בו לתרץ דסלה באינו ניקב כמו שמחלק בספינה כאן בשל עץ כאן בשל חרס דספינה דלאי דאיכא בו נמי של חרס ואפילו אינו ניקב כניקב הוא וכן להיפך לפירוש רבינו תם לקמן דעלין ליכא בשל חרס ולא היה יכול לאחז בו דסלה באינו ניקב כמו שמחלק בספינה דספינה ודאי דאיכא נמי של עץ ולשני הפירושים ה"מ לתרולי נמי בספינה כאן בנקוב כאן באינו נקוב כמו בעלין אלא דאתי לתרולי תירוץ אחר בספינה שלא היה יכול לתרץ בעלין כן נראה לפרש דבריהם הכא אבל בחידושי רשב"א כתב לפירוש רבינו תם הא דלא משני כאן בנקובה כאן באינה נקובה כדמשני בעלין לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ואין טורך לזה כי הוא מיושב כמו לפרש"י שכתבו הכא ומיהו בתוס' בפרק כל הקרבנות כתבו גם לפרש"י לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ולדברי התוס' דהכא אין טורך כמו שכתבתי וז"ק: **בא"ד** וא"ת דסתם ספינה הוא של עץ ט' עכ"ל נראה דר"ל דא"ם בספינה דהכא סתם שלא פירש התלמוד בו משום דסתמא של עץ הוא מיהו בברייתא התם מוקי התלמוד סתמא דברייתא בשל חרס והתנא לא צריך לפרש אבל לפרש"י צריכין לומר מה שלא פירש התלמוד הכא דאיירי בשל חרס משום דסתמא של חרס הוא וזה אינו שהרי אנו רואים דרוב ספינות של עץ הוא וז"ק:

ח"א דף ז ע"א אנא לא שמיע לי כא דרבה בנ"א וקיימתיה מסכנה ט' ק"ק דודאי רבנ"א נמי מסכנא קא"ע ויש לייסב דרבנ"א קאמר כי היכי דליקבלו מיניה ולא יבא לידי קלקול בשבת לפי שאלו דברים צריך הבעל בית לעשות שלית פתחיו כמ"ש לפניך משבא גם אתם לרבות שלוחים וכן עירוב צריך ליטול רשות מבעה"ב וכן הדלקת הנר בשיא יקבלת שבת ולכן מתוך אימתו לא ילכו לעשות שלותו ויבא לידי קלקול אבל רב אשי קאמר דגם בודאי יקבלו ממנו מתוך שמיכותו ולא יסרבו עוד מ"מ מסכנה איכא דכוונו של אדם בנתת עם הבריות קיימתיה וק"ע: **בקשו** לכלל דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי ט' נראה דקרי ליה דבר גדול דאין בן נח נלגטו על שום איסור אכילה רק על אבר מן החי וק"ל. **אמרתי** אשמרה ט' אשמרה לפני תחבוש ט' כשל כאה השמירה אחר השמירה בפלנת מהגיא לפני דרכי תחבשא בלשוני אבל אוסיף שמירה לפת תחבוש לפי בעוד רשע לנגדי לחרפני בפני כי אז קשה לי להתאפק מלהשיבו כאילו צריך תחבוש לפי וח"ש אפש"כ דקא מלעסרי לי טובא ולא מליגא שלא ליה דום לה' ט' והא יפילם חללים השכם ט' פירשו התום' דום מלשון דתדומי תמה אבל א"כ הקדים התחולל עדרש והתחולל מהוא מאוחר בקרא מקודם וחה"כ דרש דום מהוא מוקדם בקרא וע"כ נראה שמלשון והתחולל דרש מפיקרא חללים ט' ועוד דרשא אחרא מלשון תפלה כמו ויחל ופ"פ ח"ש פרק תפלת השחר כדי שתתחולל דעתו עליו והיינו השכם והערב עליהם לבהכ"נ להתפלל והם כלים מאליהן כמו שפיים בענין כי תלפים יכרתון מאליהן והפתח ניסא שזיה דום כשמהמתו כמו וידום אהרן כדדרשו בזבחים **זמרא** מלן דאסור ט' בבית המשתאות כפרש"י והתוס' והייט אל שמחה ישראל בגלותו גיל מרונה בעמים כמ"ש ישיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר ואני תפלתי ט' וכו כמו קלם שאוסר לענן קלס בתפלה שאמר שהם עונים שותי שכר אבל אני תוגן כתפלתי גם נגעתי כמ"ש לעיל מיניה קלאה כיהן יכלנתי נו' גם הכי קלא אל תשמח נו' בגלות איירי דכתיב לעיל מיניה תזנה יהודה וגו' ושלחתי אש בעריו וגו' ודקאמר ולימא ליה מהכא בשיר לא ישתו וגו' דנהאי קרא מפרש שפי דתשמש שיר שהוא בבית המשתאות וכל הענין בגלות איירי וקאמר ה"ת דמגא אבל דעותא ט' אפילו למ"ד עיקר שיר בפה הוה מפרשינן האי קרא בכלי דכתיב לעיל מיניה שבת משוש תופים נו' ומשוש כנור. **אלא** רב בניהא אמר כה ספתא ט' ר"ל דפשי יש לדרוש כאלו שלשה שעשאו מכל פעות סאר עריס שבאלו כתיב נאה ה' בשופן ואולי אמר נה ספתא ר"ל נה' ספתא שנכתבו בשופן נה' יותר מכל שאר הספרים גם אם הזכיר עריס לא ה"ל לשמכן נה' פסוק נאה ומיותרת נבשון ואמר למדרש נאו קינה מלשון קלאה נה' ודיתונה מלשון דותם והה' נשפה רמז לשתים שהה' שמו של הקב"ה שבשם המיוחד שהוא שוכן עדי עד ישפה נו דין ולכאורה תמה שני דמדמה דרים שוריכן שופה לו דין אבל א"כ גבי סנגפה משכן דרים שופה לו דין וע"כ נראה דכבר דרים עדעדה מלשון עדי עד ושופה לו דין דרים מה' דעדעדה וכן מה' דסנגפה רמז נה' אחרונה שבשמו של הקב"ה רמז לתדת סדין וז"ק: **ובי** מה ענין מלגפת אבל עטרה ט' לכאורה מלגפת כתיב בקרא קודם עטרה וא"כ בשופן כל"ל מה ענין עטרה אבל מלגפת וכמו שפיים גאון שמלנפת גרפם כ"ג ט' שתולה הספרה במלגפת ונראה כי לפום פשטיה דקרא שנינא על ביטול כהונה ומלכות וכת"י אעדי מלנפתא מסריה כהנא רבא ואעפל כתרא מלדקיהו מלכא ולפי שהמלכות נתבטל לגמרי בבית ראשון ובית חשמונאי והורדוס בחזום מלכם א"כ גם לא מלכו מלכות שלימה כ"א ברשות הרומיים אבל הכהונה בבית שני היה בפני כבוד ולא נתבטל כלל כמ"ש תפי זכריה הנביא ליהושע בן יהוצדק כהן גדול ולזה אמר מה ענין מלגפת שאוסר בבית שני אבל הוא כהס הספרה שהוסר ככל בבית ראשון וה"ל להקדים הסר הספרה שנעשה בבית א' קודם הסר מלגפת שנעשה בבית ב' ופ"כ אמרו שבמס הספרה היינו עטרת ראש כל אדם שבתורתן בית שני שהוסר המלגפת מכ"ג אז הוסר העטרה מראש כל אדם כדמייתי בפולמוס של אספסייאנוס גזרו על עטרות חתנים דהיינו בבית שני וז"ק **אמר** ליה האלהים מדרבנן כמ"ש דפשטיה דקרא בעטרת מלכא הוא דכתיב כמ"י אלא דהסמך מילן בענין דקדוק שלן מה ענין מלגפת ט' וכמ"ש וז"ק **מאי** זאת לא זאת נעשה שאמר הקב"ה לישראל הסר ט' פי' ח"ש ג' כתרים הן ט' וכן שניסה לישראל במתן תורה כמ"ש נותן תורה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכמ"ש פרק ר' עקיבא נעשה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו מלאכי השרת וקשרו לכ"א מישראל ב' כתרים והן כתר מלכות וכתר כהונה ובחטאתו ירדו ק"ך רבוא מלאכי חבלה ופרקום ט' כך כשחטאו נעשה שהורכן אחר הקב"ה הסר המלגפת ט' שהן ב' הכתרים כהונה ומלכות ולזה אמרו מ"מ זאת לבן לישראל שהיא קבלת התורה שניקראת זאת והקדימו בה נעשה לנשמע ופ"י זה ניתן להם הב' כתרים והשיב הקב"ה לא זאת ע"י שתנגו על התורה ולא קיימוה ומקרא זאת יש להם להסיר הב' כתרים השייכים לכתר הג' שהוא כתר תורה והיינו שהשפילו את הגבוה שהוא כתר תורה שהוא גבוה מב' כתרים האחרים והגביהו ט' שהשמידו עלם ס' וק"ל **ובי"ש** כשהן מחזירין ס' בקרא וכן רבים כתיב אבל לפי שהפיל שאמר וכן עברו ועבר ל"ש הוא דיומר מפיח כשתנה א"ת לה לעבור ואמר כל שכרו ט' ניצל מדינה של גיהנם ט' כתי"ם פ"ק דב"ב כתיב לא יועיל הון וגו' ולדקה תציל ממות וכתיב לא יועילו אוצרות ט' ולדקה תציל ממות ב' לדקות ללו נתה א' שמצילתו מדינה ממיתה משונה וא' שמצילתו מדינה של גיהנם והיא מצילתו מדינה של גיהנם כסיפא דכתיב ביום עברה וה"ל קאמר הכא גלמון ועבר מדינה של גיהנם תקאמר ומפיתך ט' דאפילו פי המתפרנס ט' תמוש דלכאורה אין זה בכלל המטל כיון דעני הוא אין לו פשוטה וקאמר דאף על פי כן יש לו פשוטה מאחרים מן הלדקה וצריך ליתן גם ממנו: **ע"ב לא אענך** ט' שוב אין מראין ט' כיון דבמכי משמשי ובגיסין לא מייך למימר לא אענך עניות ממש אלא אין מראין לו עוד מכאן ולכאורה סימני עניות דממון מעט שלדקה יזכה לעשירות.

קרני ראם (א) כ"ב ולשון בד"ם ותסברא וכא רבה אית ליה דרבא לא משמע כן דל"ש לשון ותסברא וע"כ נראה דגם קושית התוס' מיושב משום דאמר"ג דגזרינן מוליך אטו מביא אבל נגזר שלמהו כיון דאין כאן רק משום שמא יחזור דבר לקלקולו עכ"פ לא גזרינן מוליך אטו מביא דהוי כגזירה לגזירה אלא דהתוס' לעיל ד"ה א"ה יכול נמי נראה שסוברים דגם מתני' דהמביא שמקדיק אחר שלמהו וא"כ יתיק דגם אחר שלמהו גזרינן מוליך אטו מביא אבל אין זה מוכרח וא"כ בספא אחר שלמהו א"ש דברי ר"ת כ"ב לגמ"ד.

מהר"ם

דף ו ע"א גמ' רשמאל אמר מתיבתא בגידשיתו פרודי הוא דתשני לעיל דף ד' דאפילו רבא שדה דבא"י אפילו מטרינה למדינה אין צ"ל משום דכיון דאיכא בתי דינין דקביעי משנה שכיחי צריך לחלק בין בתי דינים ובין מתיבתא וק"ל **תום'** ד"ה אשי' כן קלמוסא לא דמי לפתגא וכו'. ר"ל דמפרש לה לקמן פ"ב דאפסול משום שאינו יכול לומר בפני נכתב וכו' והוא יכול לעשות קל כן קלמוס' וכו' משום דיש לחלק דשאני פיקה וראוי לראות מעשה תוד יש לחלק כמ"ש תוא"ש דתני משום סיפא כשיקרא כשאומר בפני נכתב וכו' דהוא ע"כ צ"ל לישנא דתקנו רבנן ע"ש: ד"ה וסבי ארדשיר וכו' עד ועוד דבלא אולי לשוק' וכו' ר"ל וא"כ ה"נ מאקטיספון לארדשיר נמי לא הוה מצריך למר **באר"ד** ובפרש"י כתוב וכו' יש לתמוה דלא כתוב בפרש"י שלפנינו כן לא בפי' החומש ולא בפ"ק דיומא הכן פ"ש ואין זה אקטיספון וכו' אינו מתיישב על הלב ונ"ל שרבל הוא ט"ס **ע"ב תום'** ד"ה אי עבדה וכו' עד אבל אי אמר ספקינן אריבורא כצ"ל ור"ל אי אמר שליח תכשר אבל

חכמת שלמה

דף ו ע"א תום' בד"ה אשי' כן ס' לכפא גט כס"ב ל"נ פה מתמר תירוץ והא נכתב בלשרי ל"ש **ע"ב תום'** בד"ה אר"י ט' ודילמא שאינה מסורגלת ט' כנ"ל

דף ז ע"א תום' בד"ה עטרות חתנים ס' שעשין כמין כיפה ס' ל"נ פי' שיושב בה החתן **באר"ד** חתנים וכלות וט' ל"נ ואף שהכא כפתיה מסמא דעטרה אסי' ולכלה אסי' תרלאתר ליה נגברי ט' מ"מ כלילא דהכא אסור אף' לכלות וק"ל **ע"ב תום'** בד"ה ויסינו חטא ס' דלא אסרית

דף ח תד"ה כל שמשפע כו' אמאי נקט ר"י קפלוריא כו' ומיהו יש לאות שההר תקוע קרן לפינות מערבית אבל ס' עכ"ל דהשתא ניחא דקרא מיין בו גבול לפני שהוא בקרן לפינות ונהגא מיין בו גבול מערבי שכל שמשפע ויורד לצד מזרח הוא א"י וחולה לו לד מערב יהא ח"ל אך קשה לדבר הם דלכתי אמאי נקט ר"י קפלוריא הג"ל רואים חוט מתוח מקרן לפינות מערבית של ההר עד אוקיינוס ולת"ק נמי גבול לפני הוא קרן לפינות מערבית של ההר ויש ליישב דודאי לפרש"י הפשט ההר היה לצד לפני ולצד דרום ומחוזו ולפנים לצד דרום הוא א"י ולחוץ הוא ח"ל הי"ל נר"י נמי לציין כן מאותו חוד של ההר לצד מערב עד ים אוקיינוס אבל לדברי התוס' שהיה שיפוע ההר לצד מזרח ולצד מערב וההר היה גדול כמהלך יום או יומים מלפון לדרום גם אם הוא גבול לפינות לא ידענא אם הוא בקלה הלפוני שההר או בקלה הדרומי או באמלעו ובא"י מטורי אמנון ולפנים הוי לכם סימני מקומות כמו עכו ללפון אבל מאחורי טורי אמנון לר' יהודה לא ידעינן גבולו ללפון דא"א למתוח החוט ממקומות שהם גבול לפינות לפנים מטורי אמנון עד ים אוקיינוס דא"א לקדר בהרים ובא ר"י ונתן סימן ולציין מקפלוריא שהיה אחורי טורי אמנון עד אוקיינוס ודו"ק: **בד"ה** בשלשה דרכים שוחה סוריא כו' נקט שלשה לשון זכר אע"ג דסוריא לשון נקבה כו' עכ"ל דבריהם לריכין ביאור ע"פ מאי דמסיק בר"פ האשה נקנית בג' דרכים דאשכחן דרך בקרא בלשון נקבה ואשכחן בלשון זכר וכן מתניתין גבי זכר קתני לה בלשון זכר בשבעה דרכים בודקין הזב גבי נקבה קתני לה בלשון נקבה בשלש דרכים האשה נקנית והשתא כיון דהכא גבי נקבה קתני לה דסוריא לשון נקבה כדקתני בה שוחה ועפרה טמא ה"ל למתני נמי בשלש דרכים אלא משום דהכא הדרכים בעצמם הם לשון זכר עבד וגם וכן עפר לשון זכר הוא בקרא וכך את עפר הארץ והיה לכנים וכתוב ומן העפר אשר יהיה בקרקע וגו' וה"ל כל הג' דרכים בלשון זכר ודו"ק: **ע"ב** בד"ה בשדה תיבה ס' דהא ע"כ שדה תיבה ומגדל לאו חוקה נקט אלא משום דנקטינן בברייתא כו' עכ"ל ובברייתא נקט לה לרבותא דר' ולריוקא לר' יוסי דברוכב על הסוס מודה ר"י דמטמא בארץ העמים כדאמרינן התם דר"י מטהר בשדה תיבה ומגדל דס"ל אהל זרוק שמיה אהל אך מה שכתבו בסוף דבריהם ומשמע כר"י אתיא בפשיטות טפי כו' אינו מובן לכאורה דאדרבה לרבי איכא לאוקמא ברייתא דלעיל דמטהר בסוריא בפשיטות טפי בין בשדה תיבה ומגדל ובין ברוכב על הסוס אבל לר"י ליכא לאוקמי אלא ברוכב על הסוס ויש ליישב דודאי לית לאוקמא ברייתא דלעיל בסתמא במלתא דלא שכיחא דהיינו בשדה תיבה ומגדל אלא ברוכב על הסוס דשכיחא והשתא לר"י דלגבי עלמא ס"ל אהל זרוק שמיה אהל ולכך מטהר בשדה ותיבה ומגדל אבל ברוכב על הסוס מודה דמטמא בארץ העמים מתוקמא אך ברייתא דסוריא בפשיטות במלתא דשכיחא ברוכב על הסוס אבל לרבי איכא למימר דס"ל אהל זרוק שמיה אהל כדבעינן למימר התם בפרק כ"ג ומשום אוירא ממש הוא דמטמא בארץ עמים ולא בסוריא אבל משום מאהיל על הגוש בסוריא נמי מטמא ולא מתוקמא הברייתא דסוריא אלא במלתא דלא שכיחא דהיינו בשדה תיבה ומגדל וח"ק: **בד"ה** דגזרו על גושה ס' ותימה דמיירי ס' דלא מטמא דמשום אויר עלמו גזרו ולא משום מאהיל וכו' עכ"ל ק"ק דמכל מקום תמשום מהך מתני' הך אבעיא בפ' כ"ג דמשום מאהיל על הגוש לא גזרו אלא משום אויר עלמו ודו"ק: **בד"ה** אע"ג דאמירה ס' לפי זה הא דקאמר ליה נחים ליה אגב אומיה סקפא תוך ז' ס' עכ"ל ועל ידי ישראל דבשבת סכבים בלא אגב אומיה הוה שרי אפילו איסור דאורייתא לדברי ה"ג וק"ל: **באד"ד** ונראה דלא יתקן ס' דעל ידי ישראל אסור היה להרבות ס' גזירה שמא ירבה בשביל ס' עכ"ל לכאורה דלק"מ דהתם שלא לצורך מטה דהיינו בשביל הבריא גזרינן שמא ירבה בשביל הצורך מטה דהיינו לצורך הקטן לא גזרינן (א) שמא ירבה בשבילו ולהסבר שלא סוס בדבריהם ושמא חוקה לצורך המילה ס' ובזה יתיישב מהא דקשיא להו מהא דתנן בפרק ב' דבילה ס' ומכל הנהו דשרי להרבות הא דלא קשיא להו הכא מגופה דמתני' דחולין דאסור לבריא משום שמא ירבה בשבילו דלא כתבו כל זה הכא אלא לראייה לדבריהם דאיכא לפלוגי דהכא משום מלת מילה שרי להרבות דכמו כן בכל הנהו שרי להרבות

מהרש"א

משום מלוה דשמחת יו"ט ודו"ק: **בד"ה** הרי אמר ס' דתרווייהו לא קנה ויד כעל השטר על התחתונה עכ"ל ומעיקרא דהוה אמר אביי דתרווייהו קנה ניחא למסקנא דכרות גיטא הוא ולא תיקשי ליה הך מתני' דהכותב כל נכסיו ס' דאפילו לר' מאיר דלא פליגי דכרות שיש דתרווייהו לא קנה דהתם לא הוה כרות גיטא ודו"ק:

דף ט בד"ה הלכה כר' מאיר ס' ורש"י פי' דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר ס' עכ"ל סברת רש"י מפרש בחידושי הרשב"א דהיכא דיש לו קרקע לבד מן השיור איכא לקיומי כל נכסי אאותו קרקע אבל העבד איש בכלל ולא קנה עלמו אלא דאימא מדנחית לשיור קרקע כל שהוא שייר נמי העבד אבל בשאין לו קרקע לבד מן השיור כיון דא"א דמתוקם כל נכסי אלא אעבד פליגין דיתריה אבל לדברי התוס' הסברא בהיפך דודאי (ב) היכא דמתוקם כל נכסי גם אשאר קרקע לבד מן השיור פליגין דיתריה לר' מאיר והוה העבד נמי בכלל כל נכסי אבל היכא דלא הוה מתוקם כל נכסי אלא אעבד לבד לא פליגין דיתריה לר' מאיר ומיהו מפרש"י גופיה לעיל נמי משמע כדברי התוספות שכתב ל"ש היכא דקנה שאר ס' ול"ש היכא דלא קנה ס' אפ"ה הוא בן חורין ס' ולהסבר דהיינו לפי סברת המקשה אבל לדברי המתרץ משום כרות גיטא הוה הסברא הפוכה וכפרש"י בדברי המתרץ וח"ק: **בד"ה** ואינו חוזר ס' ואמאי יצא בן חורין ס' ולא קנה אלא לאחר מיתה ס' עכ"ל ומהרש"ל הגיה ואמאי יצא בן חורין ומותר בבת חורין הא ס' עכ"ל ולהסבר דהוה קשיא ליה ומאי קשיא הא קאמר טעמא משום דיצא עליו שם בן חורין אבל לענין שיהא מותר בבת חורין אין טעם זה מספיק להתיר איסור עבד בבת חורין אבל אין לורך לזה ולהגיה כל הספרים ישנים דהספר קא קשיא להו דמשום לא יצא עליו שם בן חורין ואי נמי דלא הוה עמד וחזר לא קנה את עלמו כיון דמתנת שכ"מ ואין שטר לאחר מיתה וכן מה שהקשו שוב ואם תאמר כיון דסתמא דדעת של שכ"מ לחזור אם יעמוד ס' ובודאי יחזור אם יעמוד לא יצא עליו שם בן חורין כל זמן שהוא חי ודאי לעמוד ולחזור ודו"ק: **בד"ה** התם משום ס' דהפרק מי שמת בעי למימר דעבדא כמקרקעי דמי ס' כל"ל: **בד"ה** סמוך אהאי שטולין התחומין וטומאה בחזקת א"ל עכ"ל ע"פ מ"ש פ' ד' אחין דתרי ותרי (ג) ספיקא דרבנן הוא או לאו דטומאה אחזקת הגה אוקים וח"ק: **ע"ב** בד"ה לא יתנו ס' ולא גרסינן תן גט זה שלא מסר ליד השליח בחייו ס' עכ"ל ויש לדקדק דהלכתי נר"מ דגם אהה וגם שחרור חובה הן אמאי לא תני בכה"ג במסר מיד להשליח דבגט ושחרור לא זכו לכן מיד דחובה הוא לכן ולא יתנו לאחר מיתה ובשאר שטרות זכה לכן מיד ויתנו לאחר מיתה וי"ל דהוה נר"מ בכלל מאי דקתני ודלה לחזור בשניהם יחזור לר' מאיר דהכא נמי מהאי טעמא כיון דחובה לכן לא זכה בכן מחיים ולא יתנו לאחר מיתה וק"ל: **בד"ה** מלוה דאיתא בשטרות ס' הוץ מגביות גיטים וי"ל דהשתא סבר כאידך שטיא ס' עכ"ל ר"ל כשטיא קמא דלקמן משום דילא דמלבותא ודקדק טפי דהשתא סבר ס' דלהאי שטיא נמי דחוץ מגבכי גטים ליתא לפי האמת דמסיק דמילתא דאיתא בקידושין לא קתני והך מלתא דשכ"מ דלא יתנו לאחר מיתה לא קתני דליתא נמי בקידושין אבל מילתא דאיתא בשאר שטרות קתני ולא תיקשי מערכאות אפילו איתא בשטר מתנה כדקתני חוץ מגבכי ס' ודו"ק:

דף י בפרש"י בד"ה ופרכינן חורה ס' דאסר לה אכ"ע ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה עכ"ל משום דבגירושין אמרינן דחובה הוא לה מהאי טעמא דכל זמן שהיא אשתו הוא חייב במזונותיה ולא אמרינן דזכות הוא לה מהאי טעמא דמתירה אכ"ע וקאמר דאינו דומה דהכא בשטר קדושין אינו מתחייב במזונותיה דארוסה אין לה מזונות ולכך אולינן לאידך ניסא ואין לה זכות בקידושין כיון דאסר לה אכ"ע ודו"ק: **תום'** בד"ה כי קתני ס' דליכא למימר דלמא אתי למסמך עלייהו דלא אתי לידי תקלה ס' עכ"ל דלמסמך עלייהו במקום אחר ודאי דלא חיישינן דאם כן בשאר שטרות נמי יפסלו מהאי טעמא דלמא אתי למסמך עלייהו במקום אחר אלא דבגיטין חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו בהאי גט בלא עדי מסירה להשיאה אע"פ שהודבר אמת אין נעשות אלא בעדות כשר כדאמרינן פרק ד' אחין ס' כמ"ש התוס' לעיל בד"ה מודה ר"א במזייף ס' והשתא במה שסבורה להיות מקודשת אין לחוש בהאי גט שתבא לידי תקלה

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים דנהי ליכא אגב אומיה ליכא גזירה דירבה בשבילו אלא דודאי מרבה בשבילו וכו' [illegible]

[illegible]

חכמת שלמה

אשטיא פריך כו'. נ"ב פי' לאו אשטיא דלעיל לחוד פריך אלא אליבא דברייתא קפריך אבל לעולם אשטיא פריך דלאו אביי לא הוה קשה דשייר הוה קרי ליה ודך דקאי אבל אגמול שר א"י ודו"ק: **בד"ה** אר"י כו' ר' יהודה דמתני' יחיד במקום רבים כו'. נ"ב פי' דהוא מפרש התנא קמא אבל שת"ק נושא לא ידיע לן אי סבר הכי וק"ל **בד"ה** עלין נקוב כו' אגב והורכה ועלין ר"ת כו'. נ"ב שמעתי בשם מהרש"ש שהוא מפני רישא תחלה ר"ל כברייתא דהשוכר שאמרה מגיח וקולא מפרש תחלה ולא נכירה כי כמה פעמים יתני סיפא תחלה אלא זהו בדוחק דלא הוה דומיא דהדק ולא משום שהיא רהשוכה אלא נראה שהוא ר"ת כי הוא המפרש דכתרם יש לחלק בין נקוב לאינו נקוב אבל כאן לא נמי מקובה וכן כתבו התוס' בסדר פרק כל הקרבנות שמתחלה היה ר"ת רגיל כן ע"ש:

דף ח ע"ב תוס' בד"ה אלא בארץ העמים כו' והכא כשמשאת על גושה כו'. נ"ב פי' מה שאמרו גזרו על גושה ועל אוירה וסיים כאן דפ"ק דהכא דגזרו עליה כו' והוא פי"ת דבריא ולהכי גזירה מוכיר הכא בשמעתא אבל סוגיא דהכא בפיטא דאוירה מקמר שכרי קאי אמם שלא יכנס אפי' בשידה תיבה ומגדל לרבי ולר' יוסי כרי יהודה דוקא בשידה כו' וכיון לפי כלפת ומסקנא דשמעתא דהתם דגזרו אפי' על אוירה שכרי [illegible] בריאתא ורבי ור' יוסי בר יהודה ומסיק דכ"ע סברי משום אוירה וח"ק:

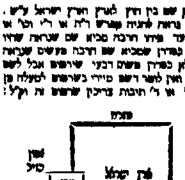
דף ט ע"א גמ' והאמר ר"י בר מניומי כו' כל"ל **תוס'** בד"ה לעולם הוא כו' וכר עבד בנכסים כו'. נ"ב פי' אם יש לו שאר נכסים עיין מהרש"א:

דף י ע"א תוס' בד"ה מלה כותי כו' ולר"ח אמאי יולא בה כו'. נ"ב אבל לא מקשה למה אינו אסור משום חמן דפשיטא דירה כותי שלא יתן לו שישראל אסור לאכול ולאו אסבר שלא יאכל שכרי הוא עשה לו ודו"ק. (עיין במהרש"א) **ע"ב רש"י** בד"ה גזירה כו' בפרקין דלקמן. נ"ב כמוך לאומר

מהר"ם

אבל אשה הוא אומר וכו' וכן בסמוך אריכות ירושה היינו דמחלק שם בין חוץ לארץ וארץ ישראל ע"ש. ד"ה ויתנו את הולד כו' ועוד מפרש כדאמר בירושלמי. נראה להגיה מפרש ר"ת או ר"י וכו' או ועוד מפרש בירושלמי וכו': ד"ה אמר ר' יצחק וכו' עד מחו הרבה מביאו שם שנראה שהיו כותבים. ר"ל שהיו כותבים לדרשו ולכך כתבו המפרשים שלא נמצא [illegible] שם הרבה משום שנראה מזה שהיו כותבים לדרשא [illegible] כתבו שלא כפרקן משום דבעי שיהיו אבל לשם אותה שלוחים לא: **באד"ד** והוא ראשי' פ"ק דמגילה וכו'. ואין לומר דשם מיירי כשירצו למעלה מן המדרים דזה לא היה צריך לשלף [illegible] של תורה דכל ג' או ד' תיבות צריכין שרטוט וק"ל:

דף ז ע"ב גמ' אמר אביי ראשה נפקא וכו'. נ"ל דהציור הוא לפי התרצן הם לפי מה שכתבו התוס' לעיל דעכו הציו א"י וחציו ח"ל. כזה הראיתי לצייר כן כדי ליישב מה שכתבו התוס' בריש פרקין בד"ה האשקלון וכו' ועכו מקצתו א"י ומקצתו ח"ל ע"ש:

דף ח ע"א תוס' ד"ה השוכר עבדו לפוריא וכו' עד וא"כ הוי פסחים אוכלו. ר"ל דלפי סברת המשיבין הוי לענין גיטין ספק ח"ל ולענין עבדים ולפי סברת המתרצן הוי איפכא דהוא אשכחן בעכו דלענין גיטין הוי א"י ולענין עבדים ח"ל דהוי ח"ל אלא הואיל שגם סברת המשיבין היה נ"ל דלענין גיטין הוי פוריא [illegible] א"י ולכך לא בעי לה לענין גיטין כ"א לענין עבדים ותכל נ"ב [illegible] התוס' והוא לומר [illegible]

[illegible]

דף ט ע"א גמ' [illegible]

דף י ע"ב ד"ה [illegible]

דלא שכיחא שתקבל קידושין מאחר כמ"ש התוספות לעיל וז"ק: באד"ה וי"ל וכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות לא תגיה הכא עכ"ל קצת קשה דהא האי שטיא דאיתא בשטחה לא יתני לא קאי השתא כמ"ש לעיל לדברי התוספות ויש ליישב ודקדק שאמר זמן בכל שטרות דהיינו שרגילין לכתוב זמן בכל שטרות גם בקדושין ואיתא בקדושין לא קתני והצריכו להכיר כאן גם שאר שטרות משום דהך קושיא שהקשו תפול גם למאי דבעי למימר לעיל דליתא בשאר שטרות וק"ל: בד"ה בשליחות בע"כ כו' ליתני דשו נבע"כ והוו ד' אסיט לרבנן עכ"ל מלשונם נראה דל"ק להו לר' מאיר דהוו ה' היינו משום דהוה בכלל רלה לחזור בשניהם תאר דמטעם שליחות בע"כ נעשו בה דומיא דהכא בעי למימר לעיל דלשמה הוה בכלל מוליך ומביא דמטעם לשמה נעשו בה וז"ק:

בד"ה מלה שתי כו' ואם תאמר אמאי יולא בה ידי חובה כו' דתפיד אלפני שר ונו' עכ"ל ואריסא מלת שתי מותרת ודאי דל"ק להו הכי דכיון דעיסת ישראל היא מסתמא (א) הכיר בה דלא לתחילה שאין שם לא קרני תבנים ולא הכסף פניו דאסיט בנקמת של עובד כוכבים שרי בכה"ג כדאמרינן סוף פרק כל שעה ומהרש"ל כתב בזה בע"א ואין להאריך וק"ל: בד"ה אי הגא יקח כו' כיון דכתיבה לחודה מהני אע"ג דלא מהני לרשב"ג כדמשמע הכא כו' עכ"ל מתוך הסוגיא דהכא משמע כן מדפריך לרבן שמעון בן גמליאל אי אחזיק כו' אע"ג דמלה כתובה אבל מתוך הסוגיא דחולין משמע כיוסף מדלא קאמר נמי איכא בינייהו בכה"ג וכמו שכתבו התוספות לקמן וק"ל: באד"ה דמדקם מלה דכתיבה ואחזיק דלאו חזקה לחודה מהני הא"ל למנקט שחוסה כו' עכ"ל דליכא למימר דנקט מלה דכתיבה לאשמועינן כתיבה לחודה מהני מדלא מפרש בה יאו"ל ואחזיק בה משמע דלא הוה טעמא אלא משום דכתיבה כו' כמ"ש לקמן והא ודאי הוה שמעינן ליה שפיר טפי אי הוה נקט מטה אחרת דכתיבה ולא אחזיק בה אלא ע"כ דנקט מלה דכתיבה ואחזיק לדייק מיניה אע"ג דאחזיק בעי כתיבה דלדייק מיניה כיוסף אע"ג דכתיבה בעי אחזיק ליכא למימר דאם כן הוה חסרא בה יאו"ל ויאחזיק כו' כמ"ש לקמן וק"ל: ע"ב בד"ה והא לאו בני כריתה נינהו הוה מלי למפרך הא לאו בני עדות נינהו כו' עכ"ל וה"ה דה"מ למפרך דלאו בני שליחות נינהו ולא עבדי נמי לשמה כמ"ש התוס' לעיל ותרא מהלת נקטו:

דף יא ע"א בד"ה ליפלוג וליתני כו' וי"ל תצריך בהדיוט גיטי נשים אבו שאר כו' עכ"ל אע"ג דהוי כעין גזירה לגזירה כמ"ש בחדושי הרשב"א וכה"ג נמי כתבו התוספות לקמן גבי מקום שאין חותמין לגזור כו' דמסתבר לחקמה כיון דחיישינן טלי האי לאו נמי חיי ליה למיתם ומהרש"ל כתב על דברי התוספות וז"ל א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידה ארבה בהא עדיפא כו' שהרי לפי האמת לא גזרינן טלי האי וכ"ל דלק"מ כו' עכ"ל ע"ש באורך בחדוש ואין להאריך בדחוקיו וכ"ל לפי מה שמדקדק ומאי קושיא דליפלוג בדידה דהיינו טלה בערכאות בין שמות מובהקין ובין שאינן מובהקין דאדרבה נימא דהשתא הוה מפליג טלה בשמות מובהקין ובין ערכאות ובין הדיוטות אלא דליכא למימר כיון דמעיקרא נקט ברישא דמהני' ערכאות הי"ל לפלוגי טלה בערכאות וממילא פסול דהדיוטות נמי הוה משתמע מדיוקא דערכאות דקתני אבל השתא שמות מובהקין בהדיא לא משתמע כיון דלא הוזכר ברישא בהדיא מובהקין וליכא לדיוק מיניה אין מובהקין וה"ל לפלוגי ביה והו ברור ותו לא מידי וז"ק:

בד"ה מעשה כו' פי' בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסלי כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דהאמתכן שבק סברת המקשה וכמו שמעשה בהדיוט בגיטי נשים קאמר דפסולים דנצריך בהדיוט גיטי נשים אבו שאר שטרות כו' כמ"ש לעיל דא"כ לא אתיא כרבנן ועוד היאך תלה מלתא דפסיקא לפסול דהיינו שמות שאינן מובהקין במלתא דלא פסיקא כ"כ דהיינו הדיוט בגיטי נשים דליכא למיפסל אלא משום גזירה כמ"ש לעיל וז"ק: בד"ה לא נחלקו כו' וחכמים פוסלין בשאר שטרות כו' דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר כו' עכ"ל דליכא למימר דמעמייהו נמי כרשב"ג דלא ס"ל דעדי מסירה כרתי אלא בגיטין ולא בשאר שטרות דהיינו היכא דלא קני אלא בהאי שטרא אבל בשטרי ראיה בעלמא אמאי פסולים ע"י עדי מסירה אי לאו משום גזירה דערכאות וז"ק: בפרש"י שטרא פרסאה כו' ותהמו פרסיים הדיוטה עליו עכ"ל כתב הרא"ש דלדברי התוס' לא מתוקמא בהדיוטות דהא פסלי רבנן שטרי הדיוטות אפילו בעדי מסירה אלא מתוקמא בערכאות כי מהני' והקשה לדבריהם דא"כ לא הי"ל נרבה לתימר מימרא בלאפי נפשיה אלא לפרש מהני' דערכאות דדוקא לגבות מבני חרי אבל ממשעבדי לא נבי ועוד האריך ע"ש וכ"ל לייסב דהאי שטרא פרסאה דערכאות דנקט הכא היינו שנכתב בלשון פרסי ולכך הוא גרוע מערכאות דמהני' דלא הוי אלא חותמיו עובדי כוכבים אבל כתב ישראל הוא כמ"ש התוס' לעיל ולהכי לא גבי הכא בערכאות ממשעבדי דלית ליה קלא כיון שהוא נכתב בלשון פרסי וכ"ל לפי' ר"ת לעיל בד"ה ונוכה מנכסים משועבדים כמ"ש לעיל וביבי ניחא נמי מאי דקשיא ליה להרא"ש דכל יאי פירכי והא לא ידעי כו' והא בגיגלא כתב כו' דה"ה דשי"ב נמי אמתני' ע"ש דהיינו כן דמתני' איירי בכתב ישראל אלא שחותמיו עובדי כוכבים וכ"ה בחדושי רשב"א וק"ל: ע"ב בד"ה יהם כדקתני טעמא כו' הלכך מספקינן דלמא עובדי כוכבים נינהו ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתני' עכ"ל הקשה בחדושי הרשב"א לפירושו דהילך מתוקמא הך דהכא כרבנן דמתני' דהא איכא פסלי אפילו בלוקס ולוס בשמות מובהקין הן וכ"ל לייסב פירושו דהכא אפילו בהדיוטות ואין שמות מובהקין ליכא למיחש (ב) למסמך עלייהו בלא עדי מסירה בשטה שהרי העובדי כוכבים אינן כאן דממקום אחר בא הגט ושפיר הוה כשר לר"ש כמו בשמות מובהקין והם ככהן אבל לרבנן דמתני' דגזרי שמות מובהקין אטו שמות שאינן מובהקין ה"ג הכא יגזרי שאין העובדי כוכבים כאן אטו היכא שהעובדי כוכבים כאן אבל בשמות מובהקין כגון לוקס ולוס רבן נמי מכשרי דלא הוה אלא כעין גזירה לגזירה דא"כ היו כאן לא הוה אסרינן אלא משום גזירה וקרוב לזה נאמר לעיל לרשב"ג כמ"ש התוספות לעיל וז"ק: תום' בד"ה עדים החתומין כו' אי בעדי מסירה לר"א דלא כו' עכ"ל לכאורה לא הוה לריכי להזכיר עדי מסירה דודאי בלאידך לדיה דקאמרי דחיישינן שמא עובדי כוכבים נינהו לא מתכשרי אפילו בעדי מסירה שמביא כאן לר"א אבל לפום הך לדיה דקיימינן הכא דלא תלינן להו בעובדי כוכבים וכשר אפילו לר"מ דהוי חששא דאורייתא אי עובדי כוכבים הן החתומין א"כ כ"ש לר"א דכשר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים ובהכשר יתן הגט במקומו בעדי מסירה ולמה לי להביא עדי מסירה לכאן אפו כל גט הבא ממקום אחר יצטרך להביא עדי מסירה לכאן דמסתמא בעדי מסירה ניתן במקומו ודוחק לומר דר"ל בעדי מסירה במקומו לר"א דפסיקא הוא וק"ל: בד"ה בגיטי נשים כו' בירושלמי בעי כו' אינו המוכר עבדו כו' אינו המגרש כו' פי' ע"י אחר העבד נמכר כו' עכ"ל לכאורה שהם בעצמם דברי התלמוד דידן לקמן שמפרש מפני שהוא קניט דהיינו שאם אם העבד ברח מלקבל גט יוכל לפסלו בתרומה ע"י ישראל אחר שמוכר אותו לו כד' זוזי משא"כ באשה שאם תברח מלקבל גט לא יוכל לגרשה ע"י אחר ולפוסלה בתרומה בע"כ אם לא תעשה שליח לקבלה אבל אין זה מספיק לקושיית הירושלמי דהכתי מלרדים אחרים יש להפך חובה לעבד גבי קנין וזכות לאשה במוכה שאין ונראה לפרש דבריהם דה"ק לית לך אלא כהדא ולאו בזכות וחובה תליא מלתא אלא כעין שכתבו התוספות לעיל גבי שליחות בע"כ דבגירושין איתא כו' תבי עבד דבע"כ יוצא מידו ע"י מכירה לאחר לא יוכל לחזור כיון דבא ליד השליח כאילו בא לידו דמי אבל באשה דאינה יוצאת ממנו בע"כ בלא ידיעתה על ידי אחר הרי הדבר עדיין בידו ותחזר ול"ע וח"ק. בד"ה כל האומר כו' כעין מלוה דאמרינן כה תן והולך כזכי אע"ג דבמתנה לא הוה כזכי כו' עכ"ל יש לדקדק לפי זה לעיל דפרכינן אי' שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים אמאי לא חשיב נמי תנו גט לאשתו ושחרור לעבדו דלא יתנו לאחר מיתה ומשני דאיתא בשטרות לא קתני דאיתא נמי בשטר מתנה דלא יתנו לאחר מיתה והשתא א"כ הא דר"מ נמי לא ליקשב דאיתא נמי בשטר מתנה דיכול לחזור כיון דתן (ג) לאו כזכי הוא וכה"ג הקשה בחדושי הרשב"א לעיל ויש ליישב דבחזרה בעל כרחה ליתא בשאר שטרות כדקאמר נמי למאי דמסיק דאיתא בקדושין לא קתני וז"ק:

דף יב בד"ה עבד נמי בדלא ספיק כו' ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר כו' דאפילו מיירי דא"ל לא מעשה כו' עכ"ל וק"ק דאי הכי קא קשיא ליה מאי קא מפני ליה הכ"ע דא"ל לא מעשה ידיך כו' דהא הך מלתא נמי הוה ידע המקשה אלא כיון דמ"מ עובדו היה לו להתחייב במזונות והאה לא מפני ליה מידי ויש ליישב ודאי דסברת המקשה היה כך מעיקרא דהא חזינן מיניה מדפריך לבסוף עבד נמי בדלא ספיק כמו שכתבו התוספות אבל המתרץ לא חש לזה ולא הבין ממנו כך גם מעיקרא כדמסיק לבסוף עבדא דנהום כריסא כו' וק"ל: בד"ה מ"ש נערי כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי כו' עכ"ל והתרץ לא חש ליה ומשני דגם לענין העדפה סלקא דעתך אמינא עביד ליה חיותא טפי ויש לדקדק דאם כן לעיל מיניה דפריך העדפה בשיעא כו' ליפני ליה כי הכא דלא פשיטא הוא דהוה אמינא ליעבד ליה חיותא (ד) טפי ויש ליישב דכיון דיוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ודאי דהעדפה של רבו מכל שכן מאחר שגלתה דחייב במזונותיה לגמרי וא"ה ודאי העדפה שלו ומשני דגבי עבד אילטריך לאשמועינן טפי דלא נימא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כו' וז"ק: בד"ה מספקת כו'

קרני ראם קרני ראם (א) ר"ל ושפחת דר"א נאלתי כוי' (ב) ר"ל ולדברי רבינו ניחא בה דסגי לר"ש אע"ג דהכא דלמאן דאוסר אפי' בכתות תובהקים יגזור אטו שמות שאין מובהקים ע"כ דאליבי' נחבלא דגזויף מתוכו ... אין כאן רק פסול דרבנן והכא דאיכא כו' ... [illegible] ... (ג) ר"ל ולפרש דהר"ש באמר זה דבשטר מתנה מכני תשא"כ בגט ובשחרור וגם בלומר תנו ... (ד) ר"ל ולפרש רש"י דהא דס"ד ליעבד ליה חיותא ... וגם אל אחת האחרים בזה ... דוקא בשטרי מקלנו

מהר"ם

עדי מסירה ישראל משום דלמא אתי לסמוך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל באד"ה משום דמתני' כיילא שטר מתנה בהדי שאר שטרות וכו' והשתא לא מהני עדי מסירה מידי וכו' והא דלא פירש התוס' בלא זה דהשתא לא מהני עדי מסירה כיון דכיילי שטרי מתנה בהדי שאר שטרות ושאר שטרות איירי בלא עדי מסירה ה"נ שטרי מתנה משום דעבד לומר דלא כיילינהו אלא [במאי] דאיירי בית והזוכר במתני' דהיינו ערכאות והחתומים עובדי כוכבים אבל עדי מסירה לא הוזכרו במתני' לכך הוצרכו לכתוב דהשתא לא מהני עדי מסירה אבל צ"ע מה רצו בזה שכתבו דבשטרי מתנה כשכתיבתן ותתימתן עובדי כוכבים דהשתא לא מהני עדי מסירה אם ר"ל משום דהכתיבה נעשית ע"י עובדי כוכבים הא אין נפקותא בזה אלא גבי גיטין דצריכה להיות הכתיבה לשמה ור"א ילפך כשהכתיבה לא נעשית ע"י ישראל לא מהני עדי מסירה אבל גבי שטר מתנה מאי נ"מ בכתיבה ואם ר"ל מאחר שהחתומין עובדי כוכבים היה מזויף מתוכו ולכך לא מהני עדי מסירה אם כן הו"ט דאי טעמא משום דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל דהא סוכה בגמ' לקמן בסמוך ריש דף י"א דטעמא דמודה ר' אליעזר במזויף מתוכו הוי משום דלמא אתי למסמך עלייהו ע"ש

דף יא ע"ב רש"י ד"ה התם כדקתני טעמא וכו' עד כרבנן דמתני' צ"ע איך יתכן לאוקמא הא דרבי יוחנן כרבנן דמתניתין הא רבנן פסלי אפי' בשמות מובהקים כדלעיל ור' יוחנן אמר לא בא לידינו אלא לוקס ולוס והכשרנו משום דשמות מובהקים הן וכבר נתעורר הרשב"א בחדושיו על זה ויש שרצו ליישב וא דכתב רש"י כרבנן דמתניתין ר"ל הברייתא דלעיל דאמר ר"ש לחכמים בציידן וכו' חזה אינו דהתם אמר ר"ש דלכ"ע גיטי נשים כשרים בעדי מסירה ובשמות מובהקים וק"ל:

דף יב ע"א תוס' ד"ה עבד נמי וכו' עד ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר וכו' ר"ל דרישא אתי שפיר מה שהריך בתחלת הסוגיא שמעת מינה יכול הרב לומר וכו' ומה ס"ד דמקשה להקשות ומי אמר לו דמתני' איירי שהרב אמר לעבד עשה עמי ואיני זנך שפיטא שמשיג לו דאיירי כשהרב אינו חפץ במעשי ידי העבד:

חכמת שלמה

כאומר: בד"ה תני חדא כו' שא"י בשטר כו' נ"ב ולפ"ז לא קשה א"כ לא ליתני ושחרורי עבדים דלא גריע בשטרי מתנה דהוי נמי ה"ל כאי כגיטי נשים לאו לרבויי שטרות קאתי וכמו שפרש"י אלא לרבויי שחרורי עבדים דדמיא לגט אשה קאתי וק"ל באד"ה דלא נחית למניינא ותנא לשמה כו' נ"ב נ"ל שכי פירושו ותנא לשמה ומתוכו נפרקי אחריני דלקמן אמתני' דהכא לא מתעסקינן דהא לא נחית למניינא וז"ק תום' בד"ה הספא בעלמא הוא ור"א כמאן לפי המסקנא כו' נ"ב ותא שרש"י פי' דדוקא לתנא דברייתא הוא דדחיק לשנויי נבכי מ"מ סקשו התוס' שפיר דע"כ לאו שנויא דחיקא הוא מאחר שאנו מוכרחים לתרץ כן לתנא דברייתא לפי האמת א"כ שמעינן שבן דרך התנא הוא וז"ק באד"ה ולא הוי אלא הספא כו' נ"ב ומשום הכי פסליק אפילו היכא דליכא עדי מסירה דאמא אתא למסמך עלייהו וכעדי חתימה עובדי כוכבים לחוד הוא ודאי הספא וז"ק

דף יא ע"א תוס' בד"ה אגודייתא הכל שם אחד כו' נ"ב פי' דלא תאמר אטו דייתא ושתי מלות כן ולכך אמר הכל שם אחד ולא שתיה שמו אגי לבד ודייתא כנוי לו וז"ק בד"ה ליפלוג וליתני בדידיה כו' וי"ל תצריך כו'. נ"ב וא"ל א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידיה אדרבה בהא עדיפא לפלוג דאפילו בשמות מובהקים גזרינן בהדיוטות אטו שאר שטרות חה הוא חדוש גדול שהרי לפי האמת לא גזרינן כולי האי וכ"ל דלא קשה מידי כי לא תוכל לומר דהדיוטות פסולים אפי' בעדי מסירה ושמות מובהקים אלא אחר שמדע דתנא איירי בעדי מסירה ובשמות מובהקים אבל כל זמן שלא נדע דמתני' איירי בכה"ג א"כ בהדיוטות דפסילי הוא בפשוטו ואין בו שום רבותא וא"כ ליתני שפיר בדידיה ולפלוג בשמות מובהקים דמפסיק מיניה לכל השטרות דאינם מובהקים פסולים אפילו בעדי מסירה וז"ק (עיין במהרש"א) ע"ב רש"י בד"ה התם כדקתני טעמא כו' ואפי' בעדי מסירה כרבנן כו' נ"ב ויש לתמוה על דבריו ז"ל דהא כרבנן דמתני' היכי אכשר אפילו בשמות מובהקים כלוקס ולוס דהא לרבנן אפי' בשמות מובהקים פסול גז"ה שמות מובהקין אטו שאינם מובהקין וא"כ דהאי' בשמות מובהקין גזרו רבנן דלמא אתא למסמך עלייהו ר"א דליכא למימר כיון דשמות מובהקין נינהו דליכא למיחש דרוכא לא סמכי עלייהו משום מישעי דהאי נ' חך עלייהו בכי הא דליכא למימר נמי דלגוף יזראלים נינהו כולי האי לא גזרינן ואי קשיא לך [illegible]

[illegible]

נלוי הרישא דאיירי בלא אחר לה אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקא ס' עכ"ל דליכא למימר דהני כיפא מספקא, נלוי הרישא בדלא ספקא דהא לא משמע מסיפא מדלא קתני בה בהדיא בסיפא ותס מספקת דאין נראה לו לגאיה כן בברייתא אבל נלוי הרישא דאיירי בדלא אחר לה משמע שפיר מסיפא דקתני בה בהדיא ואם אמר לה ס' וק"ל. גמ' המקדיש ידי עבדו כו' מ"מ יטול הרב עמר ס' הא דלא מסמי נמי סכה כדלעיל דיוכל להקדיש ההעדפה דמעשה ידיו שהוא של רבו משום דא"כ תקשי לומר ליה והיכל כדמפקינן לקמן דליכא למטיי לעדפה מוטת כדלקמן דהקשי ליה ולימא ליה יקדים עד השתא כו' דליכא למטיי הכא דהקדש גופיה ליתא ס' אמאי ליתא ליה כיון דלית ליה להקדש ביה אלא העדפה תלתא משא"כ השתא דשוקי ליה במעלה לה מוטות את ליה להקדש כל שיעור גוף התלתא וליתא ליה דלשבח בהעדפה מוטת וחו"ק: **ע"ב** תוספות בד"ה שבתו ורפואתו ס' וה"ה נער ונטה לרבו לרבק ס' אבל בשבתו קי"ל ט דיטול הרב לוייר לעבד ס' עכ"ל לכאורה קשה דא"כ ה"ל לאוכיח מ"מ יטול הרב ס' ייתך קציה ידלא קתני נער דקציעת הוי וטמא ע"כ דמסיפא סתם לרבו וקתני שבת משום הך תירוצא דיטול נותר לעבד עשה ס' כמו שכתב בתוספות דאך הוכחה והוא עדיפא מיניה דסיפא ליה תידקדוקא בעלמא א"ה ניחא מתרגם מבעי ליה ויש ליישב דליכא לאייתי הך הוכחה ולמר הוכחה יותר בכלל נער הרשותה דנקט כפרש"י ודנובה כ"ל דאין לעבדים נטת והתוספות לא כתבו כן אלא דאיכא למימר הכי שפיר לפי האמת לאתוי דקצטא הוא דס"ל יטול הרב ס' והו"ק. **בד"ה** מ"מ יטול ס' ויש לומר דאע"ג דבשאר שנים יטול בשני בצורת אינו יטול ס' עכ"ל וה"ה דלעיל הנ"ל לכ"ע יטול הרב ס' אלא בשני בצורת דאין מיתמין כ"כ הוא דפליגי וכר"י אלא דלעיל בעי לאייתי הא דס"ת יטול הרב ס' וק"ל: **בד"ה** וכ"ת אי בעי ס' ותה בכך מכל מקום חוב יוצא לו זה השטר שאסלו ס' עכ"ל כתב מהרש"ל י"ס אמאי לא הקשו התוספות על ס' והלא אם ירצה שלא לזונו זה בכך מכל מקום חוב יוצא לו זה השטר ונראה דלק"מ דבשלמא גבי תזוטת שהוא תחילה ס' עכ"ל ע"ש ולי נראה (א) דגבי מזונות אין זה חוב כיון דקודם שחרור נמי רשאי רבו שלא לזונו ואחר השחרור שקבל זה ממנו נמי רשאי רבו לזונו א"כ אין כאן כלל חובה בקבלתו משא"כ בתרומה דקודם השחרור מותר בתרומה ואחר השחרור שקבל זה ממנו אינו רשאי לאכול בתרומה וק"ל: עוד במהרש"ל י"ת אם כן לפי זה דלא תסבוק כו' אם כן גבי אשה אמאי תסבוק לה חובה קבלת הגט מאחר שבלאו הכי יכול לגרשה בע"כ ונראה דלק"מ ס' עכ"ל וגם בכאן אין מקום לקושייתו דהא קושטא (ב) הוא דר' מאיר קאמר לא תדע מאשת כהן שמוכיר כמו שכתבו התוספות דע"כ לית לן למימר דהוי בעי אריך לה גיטא ס' מסעתא דעריך וחזיל ליה ומג"כ באשה נמי מאי חובה איכא ורבנן במסקנא נמי מודו ליה בהא דלא אריך ס' לא חובה חשיב ליה הלא בעבד איכא טעמא מאי שהוא קיים דלא בעי סקיל ארבעה זוזי וכו' ותו לא מידי והו"ק:

דף יג בד"ה האומר תנו כו' ולמטוענין בתרי דניקם זה דאע"ג שהגט בעין ס' עכ"ל ר"ל שהגט שחרור הוא בעין ס' ואתחל כ"כ ווחיים ס' וה"ה כיון שמטום הוא לו לרבנן מאי ולמטוענין דאפילו הכי לא יגתור ס' אבל בגט אשה כיון דחוב הוא לה אפילו לרבנן לא הוה תיחס כיל במאי דקאי זה יבן תוכח מדבריהם שכתבו לקמן ואין נראה לומר דהכי דייק יה בגמ' ה"ל למתני כתבו גם ס' ותנו שחרור זה ס' והו"ק **בד"ה** והא לא יתכן ס' מתאי' משמע שלא הוטלם לכך תתחלה מדלא קתני תנו מנה זה ס' עכ"ל נ"ע דע"כ לא מנוקדות מתניתין אלא באומר הא מנה זה דהיינו דמוקי לה בליבורין דלא הוה תמר מנה שהם היסינן לתנה קטור כדמסיק ויש ליישב בדוחק דלענין מנה נטר שפיר ידעינן לה כאילו הוה מתני נמי זה בהדיא אבל לענין שיהא הוטלם מתחלה נכך לא משמע כלל אי לא הוה מתני זה בהדיא והו"ק: **בד"ה** את שכיס ס' לוקיי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפילו באין לגורין ס' עכ"ל אע"ג דלא אחר מנכסי לשון תנו משמע מתנה דבפקדון שייך לשון החזירו ובהגהא דשכ"מ שאמר תאו כו' לא קאי לשון תנו אמנה זה טהגין ס' דאיירי בפקדון ולמאי דשוק כמעמד שלשתן ובפקדון ודאי דשייך לשון תנו דאותו פקדון שיש לו אצל אחר הוא סתן למקבל משא"כ הכא שהוא נותן כלום אלא שהוא מצוה להחזיר הפקדון שבידו לחבירו ובזה יתיישב לפי האמת שכתבו התוספות דל"ג מנכסי שהרין אלא אפילו במתנה מיישיק ס' הא דלא מוקמא חוקא בבריא ובפקדון סה"נ דיך הולאה דלשון תנו לא משמע בפקדון והו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה גופא ס' ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד ס' ועוד אף כשאין ס' עכ"ל פירש לדבריהם דמשום מלתא דלא שכיחא כי הא לתיקם שאין הפקדון ביד הנפקד ודאי דלא הוו מתקנין מעמד שלשתן דהוי כהלכתא בלא טעמא כמו שכתב הרי"ף וכתבו עוד דבמלתא דלא שכיחא כי הא ודאי דלא הוו מתקנין מעמד ג' כיון דאפשר על ידי אודיתא ומיהו במלתא דשכיחא כשהפקדון ביד הנפקד ומשום כע"כ של נפקד ליתא שאצרכו לתקן מעמד ג' שלא יצטרך לטרוח ולעשות קנין כמ"ש התוספות לקמן אע"ג דאפשר נמי באודיתא מלתא דטריחא היא נמי לקביה עדים (ג) להודות לפניהם אבל מעמד ג' דבר נקל ביותר הוא ומהרש"ל בא בזה בדרך רחוק ואין צורך להאריך והו"ק: **בא"ד** ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודיתא כדאמר ס' עכ"ל אין ז הראיה מכאם אלא דיקנה מיהא באודיתא אבל שתקנה אף כשאין הפקדון ביד הנפקד אין ראיה מהכא דמסתמא הוה הפקדון ביד רבא כמו שכתבו התוספות לקמן אלא דלא מסתבר לנו לחלק בהכי אודיתא בין הפקדון ביד הנפקד לשאינו בידו וק"ל: **בד"ה** תנו לפלוני ס' ובאשה סמכה דעתה פליגי כדמסיק אדמשאל אמלוה בשטר ס' עכ"ל אבל הא ל"ק לנו אמאי לא מסיק הכא במלוה על פה במעמד שלשתן דפליגי בדמשאל אם יכול לחזור אם לאו כדמסיק לעיל במלוה בשטר דאפשר דספיקא ליה לתלמודא דליכא מאן דפליג אדמשאל במלוה על פה דודאי יכול לחזור והו"ק:

דף יד בד"ה לסוף אשתמיט לאו משמע דבדין לא הוו יכולין לכופו ס' אע"ג דלא הוחזק ס' עכ"ל הכי משמע לאו דבדין לא הוו יכולין לכופו דאל"כ לא הוי ליה לאשתמוטי מניה אך מ"מ אע"ג דלא הוחזק כפרנין ס' הוא קשה דהא הכא תפרתא הוה דהיינו מלוה ובגמרא דלא פרכינן לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אלא אפקדון אבל אמלוה לא תקשי לן כלל והיינו משום כיון דהכא עדיין המלוה חייב באחריות לא שייך למימר ביה אין רצוני שיהא ביד אחר משא"כ גבי פקדון אע"ג דהנפקד חייב באחריות שייך ביה אין רצוני ס' דרצוני בחפץ יותר מבדמיו וכן נראה מדברי הפוסקים שלא הזכירו הא דהוחזק כפרן אלא גבי פקדון ונראה ליישב דברי התוספות דבהלואה ודאי דאיכא למיפרך הכי לימא אין רצוני שיהא ביד אחר משום דלאת יתומנת לי שהנפשה בה שמירה מעולה ספי כיון שהוא חייב באונסין משא"כ השליח דאינו חייב על האונס ואע"ג שהלוה חייב באחריות מכל מקום אין רצוני ס' דשמא לא יהיה לך נשלם אלא דאפילו בפקדון שאין הנפקד חייב באונסין מכל מקום יכול לומר אין רצוני כו' דאת מהימנת לי ספי לשומרו שמירה מעולה מאיש אחר ושמא לא יהיה לך לשלם והו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה בשכ"מ שכל זמן שלא חזר בו דבריו ס' והלך דידיה זכי הוא עכ"ל בלאו הולך נמי אמירתו בעלמא זכי הוא דאפילו מת מקבל בחיי נותן הוה כמסורים למקבל משעת אמירתו כמו שכתבו התוס' ולא בעי נמי דאותיה למקבל בשעת מתן מעות אלא דסגי ליה דאותיה למקבל בשעת אמירה אלא דנקט הולך לרבותא דאפילו הכי בבריא לא קני מיהו בברייתא דלקמן ניחא ספי דנקט הולך לאתוי דשוקי לה נמי טולה בשכ"מ (ד) משום הכי האתי דסבירא לנו מצוה לקיים דברי המת דלא שייך אלא בהולך ויתישב ביה שלים לכך כמו שכתבו התוספות לעיל בשם ר"ת וק"ל:

ח"א דף יד ע"ב הן אמה ס' ומדברים מתליימן ס' עיין פרש"י והוא דחוק ואולי פירושו נראה דהן אמה ס' תתם קאמר כשכיה דאמריק מגלק פרשה דכיאי מסה סוף אמה רוקנו אמה ס' דסיום אמה מתם כדמייתי קרא באל אמנים והשתא ניחא פגרתא מדברים מתליין מתם קאמר דהטובא אמה נראה כאילו סוף תמשי וכזה מתורצים וק"ל:

דף טו תוס' בד"ה ור"י הגלילי ס' אבל דברי שכ"מ כמסורים דמי אפילו מת מקבל ס' עכ"ל לאו לר"י הגלילי קאמרי הכי דהא איהו סבר"א ס"ל אלא דקאמרי

קרני ראם (א) י"ב ולי דברי מהרש"ל פשוטין דבמזונות שהיא מיוחא סרי מיד אין רצונו לזות לו מזונות ובידו זות ולא הוי חוב משא"כ בגט דמיושר דייקא ולהכי לו בגט טעם ומי חוב (ב) כ"ע ולא מרע דהם י"ם מכית ריתה וחלצה דסוי חוב אע"ג דהי בעי ארק לה א"כ לאו סתמי ניאוס' דיחוק לו ס' קרוב לו א"כ בגט אשה שמי סוי חוב ונראה יורך ס' קרוב לה סרי ק"ל בעלה חייב במזונותיה ומאי יותא תגא אשה לשחרור וגם יתי' דאמון קשה דברי ר"מ לא לזוכיה סמכא דהי בעי שבק ועדק לעלמא וגט אשה כשבקה ונראה י"ל אין לה מזונות דהיינו שבועה ליתן גם אין לה תזוית ואמי' נמעכבת ועיין בא"ע כי ע"ז ע"כ נראה דעייך מרא מש"כ דסוי חוב לענין אכילת תרומה וסב"ס דיקדק בב"ס ומה אשה כהן דהוה שאין כלשם ושבו וא"כ דברי רש"ל נכונים (ג) כ"ע שרבבי רבינו ירוחם בעליו שמבר דיקין אודייתא לא ניקנה רק בעדים ואע"ג דנכל הוכתים לא אבי שהדי אלא לאשקרי סבי לן באודייתא דלא נמר הדבר רק בעדים ותס"כ יוקו מעמ"ס לבטלה דליכא שריא ועיין פרי ולבוש דברי רבינו מבוארים ונוי' דבריכם ולפנ"ד דאע"ג דהיכא דשוגה נמעמ"ס נפ"כ של נפקד עשה שומר של נפקד נ"כ סיים משום דבדבר נכנס לשעבוד בשמירה לנפקיד ומשילא כיון דקני מעמ"ס נכנס בחזיר השמירה גם לעקנה אבל באודייתא אינו קונין רק מאחר נפ"ד דמעיקרא לא דיל"כ מי וכמ"ש יאבכ"א נקרופין ס"ז עיי"ש ולי"כ ממילא נפקד חוזר בשמירה מספקיד מעיקרא מו לאו טכם נחזיר שמירה לפאי בפ"כ ומש"ה אגפרך תוקה חעפ"ס ועיין בפי' דו"ק מה באוספתי עמו"ש (ד) כ"ע ולמדייק בלשון רש"י משמע דחוקה בפלן מי הכי בב"ם ומב"ס מסבי אמי' נמה מקבל קודם שמן כיון דכבר זכי בה וכא דהפריק בב"ם הולך בכי כיש משום דכלא"ם י"ל לומר הולך כיון דכלא"ם דברי ב"ם כבתובים וכמסורים וע"כ כון מה לשלק כתבי ותס"ם אע"ג דכל ש"מ יכול לחזור ב"ת כיון דכבר זכה בה שלך אין לחזור ולא"ל רש"י כ"ת שלא חזר בו ולא כוה צריך להולך וע"כ סוגתו לשולך כתבי עכ"ל מהר

חכמת שלמה

לו ריבות מה שאין כן באשה שאין זכות לה במה שגרשה א"כ סקלה סכי חובה אפילו אם יש בידו לגבות נע"כ שהרי אין לה זכות מידי והו"ק (עיין במהרש"א)

דף יג ע"א תוס' בד"ה עבדא בהפקירא ניחא ליה אבל גר כו' י"ב וגא דקאמר עבדא בהפקירא ניחא ליה ס"ק עבדא בהפקירא ניחא ליה כגון לר' מאיר דאמר רבנן לא פליגי עליה אלא בעבד אבל גבי נער וקי"ל א"נ ניחא ליה אלא שאין לו רשות (רבו), אבל גר שיש לו רשות וניחא ליה מי מיתם חוב לו וק"ל ודו"ק **ע"ב תוס'** בד"ה גופא כו' יקנה באודיתא כו' נ"ב פי' שיהיה בענין שאמנון שבפקדון ביד הנפקד בזה אינו שלו אלא שלו בי אותו פלוני המקבל ולא יועיל אפי' אינו ביד הנפקד ולאתו כמה ואע"ס באודיתא חרי תפי נע"כ כדחוכת גבי רבא מ"י לא קשה ליה תקיו יועמד שלשתן יקנה באודייתא י"ל משום דסיקרא הוא ודבר ברך לא יכון לעד עיון והכמים אחיזין זו כמה כמה ספקים משום דמחוי כביקרא תקנו מעמד שלשה שיהיו כל מעונים על פי תיקה ולאחת אבל מאחר יותבי מהני הוא משום דדלמא איתרייד שלא יהיה הפקדון ביד הנפקד משום מייחא דלא שכיחא כי סאי לא יתא ולא יתקנו מעמד ג' מאחר שיש נ"כ תיקון כדבר באודיתא ודו"ק (עי' במהרש"א) **בד"ה** היא יפלו י כו' ותמאי לא מסיק כו' שאין לתוש כלל כו' והאשה יכפרו במלוה כו' נ"ב פירוש שהיא יועמד ג' לפי שאין הדרך לכתוב בתוך הספר כלוך היתם המלוה ומוי אפי' בספר תכירה לא יתכן מאחר דכתבה ותחזה א"כ בודאי לא תימה דלאי מיתה לא טוק ליה למיכתב שטר מכילה אלא תפרייתא שתק א"כ כי רשטר ברך אלא בודאי מאיט כתוב בתוך הספר ותחמר שמכרה סוא יפייו דרייי בלא יועמד שלשתן ודו"ק

דף יד ע"א גמ' יסבינהו ניהליה למרי ארעא (יחוי) בטסקא וי"ב לשון הרי"ף רש"י בד"ה ס"ק כו' כיון דבאסי כו' כצ"ל **בד"ה** שפיר כו' ואים חטב לשון אחר בד"א

ע"ב גמ' ומדברין מתליימן כו' נ"ב ונפרון בערן דבר פי' בירחה כמו שמדברין מתליין ויפוי שמראש סבונס עד פיו אמה כמו חבוי עד רגליו

מהר"ם

דף יג ע"ב ד"ה נתנא אמר רב חונא וכו' עד אלא נראה להם דאפילו בעל כרחו של נפקד קני. מקשין העולם והלא קושייתם במקומה עומדת דלמה היה להם לחכמים לתקן מעמד שלשתן דהוי הלכתא בלא טעמא כדי שיקנה אפי' בעל כרחו יתקנו שתועיל יודה שאמר כך משנת שביד פלוני הן של המקבל דהא ע"כ אודיתא קנה אפי' בעל כרחו כדאשכחן באומר גיורא ובאר ת"ש כתב שלא רצו חכמים לתקן דליקני באודיתא דהוא דבר שקר ולא נאה להם לתקן מלתא דשקרא אלא שהתוס' מקשין ואי לא קני מעמד ג' כי אם ברצונו לא הוו צריכים לתיקון זה יאמר לו זכי וא משום דלפעמים יקדד שלא ידיר הפקדון בידו רזה הוא לא שביה וכיון דאפשר לית יש תיקון כי יכול להקנותו לו ע"י אודיתא לא הוצרכו בשביל כך לתקן מעמד שלשתן זהו כוונתו אף שאין זה לשונו ממש ולי נראה שכוונת, מעמד שלשה, נעשה בקלות יותר שלא יצטרכו לשום דבר אלא שיודע ידיד הנותן והמקבל ויליכו אל הנפקד אבל באודיתא צריך לטרוח אחר עדים או ב"ד שיודה בפניהם ויצטרך אח"כ להביא העדים לפני הב"ד שיעידו שהודה לפניהם וק"ל והתוס' שהקשו ועוד אף כשאין הפקדון בידו קנה באודיתא היינו שאם יקדד שלא יהיה הפקדון ביד הנפקד בשביל כך לא הוצרכו לתקן מעמד שלשתן שיכול להקנותו ע"י אודיתא כדלעיל **ד"ה** לדבר שלא בא לעולם וכו' עד דאית לן למימר דקאי בשיטתיה דר"א ב"י וכו' ר"ל מאיר שר' מאיר קאי בשיטתיה דראב"י קנאת בענין מקנה דבר שלא בא לעולם כגון בזאת שתגיירו וכו' סברא הוא שלגמרי ס"ל כראב"י וכיון דאשכחן דראב"י סבר דקנה אף בפירות עדיין אית לן למימר דר"מ ס"ל נ"כ כוותיה אבל במקנה לדבר שלא בא לעולם לא אשכחן בהדיא תנא דקאי בשיטתיה דס"ל שקנה אפילו לדבר שלא בא לעולם ממש וק"ל

דף יד ע"א ד"ה לסוף אשתמיט להו משמע דבדין לא היו יכולין לכופו להחזיר וכו' נתבו כן משום דקשה להו והיכי עביד הכי אם הדין נותן שחייב להחזיר להם ותראה שהתוס' מפרשי אשרתא דסרבלי היינו שחייב לו בירם סרבלים והיו מחייבים ליתן לו הסרבלים לסמן מיוחד והוי דומה לפקדון, ולכן כתבו התוס' ליכנא דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ולא כפרש"י שפי' שנתן סרבלים באשראי ליתן לו המעות לזמן קבוע דהיינו הלואה **ע"ב** ד"ה והגבורים אומרים יחלוק דכל תיוק שבגמרא וכו' נ"ל להגיר ולמחוק תיליות דכל תיוק ולגרוס כל תיוק שבגמ' וכו' דאינו נתינת טעם לשאר דאמרינן הכא יחלוקו אדרבה מהאי הדכא דאמרינן יחלוקו מחוק הסוגיא

המביא תנינא פרק שני

דף טו ע"א רש"י בד"ה אתי לאתלופי כו' אי לאו דידי נתתם הוא כו' כצ"ל **ע"ב תוס'** בד"ה גידוד

לא פינה למדו השערים דרבינו חאי לפרש כל תיקו שבגמרא דחולקים וקי"ל ד"ה ר"א אומר וכו' אמר ר"ת דר' אליעזר גרסי' וכו' ר"ל דהת"ק הוא ר"א וס"ל דאין חילוק בין חול לשבת אלא בכל ענין אי דבריו קיימים ור"א דסיפא ס"ל דיש חילוק בין חול לשבת תור דקאמר הרס קטנין משכ"כ ואפילו בשבת ולא יחוש לדברי ר"א ר"ל מה שקתני לא תימא משום דצריך קנין כר"א דהוא ק"ל כרבנן אלא משום שמא תחרוף דעתו עליו משמע דלר"א צריך קנין בשבת ואי אמר"א דסיפא קאי הא סודה הוא בשבת וכו' אלא והאי אר"א דרישא קאי דס"ל דאין חילוק בין חול לשבת והרי ר"א ניתוח חד ר' אליעזר וחד ר' אליעזר וג' מחלוקת נינהו סליק המביא גט פרק ראשון

המביא תנינא פרק שני

דף טו ע"ב תוס' ד"ה גידוד חמשה וכו' עד מעדנת שנים וכו' ר"ל שצריכה ליורד בגבי עצמה והעליונה איתא התם דאפילו לעצמה אינה מורדת דהתחתונה אוסרת על העליונה כיון דהעליונה אינה רואה פני עשרה:

הכי אבל דברי שכ"מ כמסורין ס' היינו לתתן דסבירא ליה הכי והיינו י"א דסבירא להו כרבנן והטעם לזה הכא משום דקשיא להו השתא למאי דמוקי טלה בשכיב מרע מאי איכא בין י"א ובין ר' יהודה הא בין למר דס"ל דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ובין למר דס"ל משום דתלוה לקיים דברי המת לא קנו אלא לאחר מיתת המתן ותרצו דודאי איכא בינייהו טובא דלתתן דס"ל משום דתלוה לקיים דברי המת לא קנה אלא היכא דמת טתן קודם ט' אבל לתתן דאמר משום דדברי שכ"מ כמסורין אפילו מת מקבל ברישא ט' וק"ל · סליק פרק המביא קמא

המביא תנינא פרק שני

תוס' בד"ה בפני נכתב ט' ויחיה ט' כ"ש בפני נחתם חציו כו' עכ"ל למאי דבעי למימר לקמן דנחתם חציו היינו כדרבא או כדרב אשי ודאי דלא טוה קשה מידי דלא טוה כ"ש נחתם חציו כיון דאיירי דמעיד נמי היא יאחר על חציו השניה לרבא ובאומר אני עד שני לרב אשי אלא לפי האמת לרב חסדא דנחתם חציו ממש קאמר ולא ע אף ע קתני קשיא להו שפיר דאדרבה דהוה כ"ש מנכתב חציו דפסול אע"ג דלא הוה אלא משום איחלופי וק"ל · ע"ב נמרא השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם ט' חציו מבעיה אלא או כדרבא ס' וקצת קשה דמהאי סעתא נכתב חציו נמי מבעיא וליכא לאוקמא נמי בכה"ג לרבא דהוא ואחר מעידין על חצי כתיבה השנית דא"כ לא הוי פסול דלא שייך ביה אתי לאיחלופי ויש לישב דהכי דקתני נחתם חציו או כדרבא או כדרב אשי קתני נמי נכתב חציו ולא תיקשי נמי למאי דקתני נחתם חציו או כדרבא או כדרב אשי דאיכא חד דמעיד על כולו פסול מכ"ש נסיפא באחד מעיד רק על החתימה והב' על הכתיבה דפסול די"ל דאי לא הוה קתני הך סיפא ה"א דחציו נחתם ממש הוא ולא הוה שמעינן מיניה כדרבא או כדרב אשי וק"ל · בפרש"י בד"ה בפני נכתב ט' השתא בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו ט' עכ"ל וה"ה דהת"ל הכי מתך נופא דקאמר תלמודה השתא אחד אומר בפני נכתב כו' והאי קתסייד אכולה כתיבה והאי אכולה חתימה פשיל הכא דלא מסהיד כלל אחתימה מבעיא ואסקר דמיחא ליה למינקט הכא מבבא דלקמיה מיניה מיהו המ"ל עוד מבבא דלקמיה מיניה ספי השתא בפני נחתם ולא נכתב כלל פסול דלא הוה אלא משום איחלופי בפני נכתב ולא נחתם כלל מבעיא ויש לישב (א) וח"ק: תוס' בד"ה גידוד ה' ט' דטור ואוליתו מלטרפין לעשרה ט' אי נמי לענין תל ברה"ר ט' דלא חשיב רה"י לענין שבת ואם תאמר ויחשוב רה"י ס' עכ"ל ר"ל דרשות היחיד בעי מחיצות גובה עשרה ולכך טור ואולייתו מלטרפין לעשרה לעשות הבור רשות היחיד אם הוא רחב ד' והארק מעוט לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו חייב אע"ג דבמחוץ אינו גבוה עשרה דרה"ר לא בעי מחיצות אבל תל ברה"ר כיון דמבפנים אינו גבוה עשרה אינו נעשה לרשות היחיד כלל מבפנים ואע"ג דמבחוץ גבוה עשרה אינו נעשה רשות היחיד מבפנים והזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו פטור והשתא קשיא להו כיון דמיהת מבחוץ גבוה י' אי בעי תנה דף רוחב ארבעה על המחיצות נעשה עליו רה"י כדאמרינן שם גבי תלאו סלו ביתידות ויהא טעמא דאי בעי מנח ט' ותירצו דהתם לא איירי אלא בדבר גר שאינו רחב רק ד' וה"ל כמו עמוד ברה"ר דגבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י מש"ה הכא בתל שהמחיצות רחוקות זו מזו ולא שייך ביה מנח עליה מידי וק"ל: בד"ה הנוטל ידו ט' לאע"ג דכשטבל בשתי שפיפות לא בעי רביעית ס' עכ"ל היינו כי אתו תשירי סהרה כמ"ש לבסוף גבי ידו אחת דאיירי כי אתו משירי סהרה וכ"ה בהדיא בתוס' בפרק כל הבשר ע"ש וק"ל :

דף טז בתוספות בד"ה הנצוק ט' והכא משמע דאינו חיבור כלל כו' עכ"ל ממה שפירש רש"י גבי טומאה דאין העליונים טמאים נראה לפרש דוקא דהכי לגבי טהרה דאין העליונים חיבור לטהר· אבל התחתונים הוו חיבור דאמרינן נוד אהית וסיים כר"י דסבר הכי בתניה אלא דתשריע להו הכי מדקתני סתמא דאינו חיבור אפילו לתחתונים ועוד יש לומר מ"פרש"י הכא שאין באחד מהן מ' סאה על כרחך מסוכ מתתונה קאמר הכי דעליונה אפילו באם היה בתחתונה מ' סאה לא אמרינן נוד אסיק לר"י דתניה וח"ק: באד וכן דנצוק ר"י היא דהא מסקינן לענין תקוואות ור"י היא ט' עכ"ל לעיל שהקשו מההיא דתניה לא הוצרכו לזה דאי ההיא דנצוק לא אתיא כר"י כל שכן דלא אתיא כר' מאיר דתניה דסבירא ליה אפילו נוד אסיק אבל הכא בההיא דאם היו רגליו נוגעות כו' אומר שפיר דרבנן דפליגי עליה וסבירא להו דהשני טמא היינו משום דאין קטפרס חיבור ולכך הוצרכו להוכיח מהא דאמרינן ור"י היא מיהו למאי דאיתא בתוספתא בסיפא דהך דתניה וחכמים אומרים אין טובלין אלא באמצעית כמו שכתבו התוספות לקמן א"כ לעיל נמי הוצרכו לזה מדקאמר ור"י היא ע"כ הך דנצוק כר"י אתיא וח"ק: באד ולר"ת דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל במים סגי בפוסח כו' כשפופרת הנוד מלא נקב מים בעינן ובלפין מלמעלה ס' עכ"ל מדברי התוספות בפרק תומר בקודש ומפירוש הר"ש במסכת סהרות פ"ח נראה לפרש ובריהם דהכא דקשיא להו לפי' ר"ת דבתוך המים כיון דנקב כשפופרת הנוד הרי הנקב מלא מים ולא למעלה מן המקוה קאמר הרי כיון שהנקב שם של שפופרת טגול ובעינן למעלה ברום כקליפת השום ברוחב שפופרת הרי בעינן יאי נקב מלא מים דעד שתמלא חציו אין ברוחב המים כשפופרת והוי ספי יתוספה על מנת להספיה ואי למעלה סגי בנופח ע"מ להספיה אלא דנקב הוא דבעינן כשפופרת כדפי' ר"ת א"כ אין רוחב המים למעלה כשיעור ב' אצבעות וע"ש ברש"ם באורך ליישב פי' ר"ת ודו"ק: באד והיינו דנצוק ס' מלי אתיא כרבנן דזוקא הכא דטופח על מנת להספיח חיבור אתיא כר"י ט' עכ"ל אין לנו זה מקום כאן אלא שהוא מירוץ לקושיית ר"ת לעיל גבי קטפרס וכ"ה בתוס' בפרק אין דורשין ובפי' הר"ש במס' טהרות ע"ש ואולי גליון הוא זה כאן ונכתב בתוס' שלא במקומו ודו"ק: באד והשתא הויא דתניה לק"מ ומליט למימר לכ"ע מטבילין ס' עכ"ל ר"ל דהכא לענין הטבלה אין קטפרס חיבור אבל למקוה הוה חיבור כההיא דתניה ולאו אנו צריכין לחלק לר"י כמ"ש ר"ת בין היכא מ' סאה באמצעית ובין ליכא מ' סאה באמצעית אלא דמליט למימר ס' לאמצעית ט' וחכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית ס' ובתוספתא דתניה וכן בפירוש הר"ש כתבו לתרץ גם בע"א דלרבותא דר"י נקט מ' סאה באמצעית דאפילו הכי אין טובל בעליונה ע"ש וק"ל: בד"ה אבל גם ט' ואם הא' שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל ט' לרבא כשר דמה ט' עכ"ל ולקמן דיקאמר אלמא שנים שהביאו גם ממה"י אין צריכין ט' מלתא דפסיקא נקט אפילו לרבה כמ"ש התוס' לקמן אבל לרבא בכה"ג שאחד שליח והשני מעיד ט' נמי אין צריכין ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה סיפא דקתני ט' ואיום לא אמר הכתיבה אתי לאחלופי בעלמא עכ"ל תהכא מוכח כדברי התוס' בפרק דלעיל שכתבו דמתוך שמעתין משמע כיון דאתקין בפני נכתב לרבה משום לשמה מודה דצריך לאומרו אפי' לאחר שלמדו משום אחלופי עכ"ל דהא הכא על כרחך לרבה קיימינן דס"ל דשנים צריכין ויחיים לאחלופי ובעל המאור האריך הרבה בזה ע"ש ודו"ק: תוס' בד"ה אלמא קסבר ס' וא"ת ולרבה נמי דלמא בעלמא צריכין והכא דכשר משום דחד ט' עכ"ל ר"ל נפ"ה דלא קאמר הכא אלמא קסבר שנים אין ט' אלא לרבא ניחא דהכי קאמר מדמוקים ותני' בהכי שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם ט' ע"כ כרבא ס"ל דאין צריכין כדאמרינן בשבועות לרבא בפ"ק בדאתיוה בי תרי אין צריכין דלרבא מתוקמה כשהגט יוצא מתחת ידי שניהם כדאמרינן ללישנא בתרא אבל לדברי התוס' דלרבה נמי קאמר הכא נהאי לישנא אלמא קסבר שנים אין צריכין ס' אין זה מוכרח דקסבר שנים שהביאו אין צריכין דנמא בעלמא צריכין כדאמרינן ללישנא בתרא והכא דכשר היינו דהביאו שנים הייט מ"ט דחד מינייהו מסהיד אכתיבה ס' והוא דיוק ויש לפרש בדרך אחרת דניקשו לרבה משום דלרבה אסקי לדעתייהו כתירוצם דכיון שאחד מעיד על החתימה אתי לאיחלופי כו' ודו"ק באד ואין טמר כיון דלא מסהיד אכולה מלתא לא דייק דהא כו' אע"ג דלא מסהיד ט' עכ"ל ונעיל בריש פירקין שכתבו התוס' לרב חסדא דקסבר לא דייק השליח כ"כ כשאין כל הגט מתקיימת על ידו היינו חלי סהתימה אבל הכא בכתיבה טלה או בחתימה טלה ודאי דדייק כדמוכח בתתני' וק"ל · בד"ה ומר סבר לסי ט' השתא ה"מ לאקשויי וליפלוג ר"י ברישא עכ"ל אבל ללישנא קמא ניחא דלא ה"מ לאקשויי ולפלוג ר"י ברישא דהיכא למימר כעין שכתבו התוספות לעיל דלא פליג ר"י אלא בסיפא מ"מ'מלרכינן תרי אכתיבה משום דלא יאו שלוחיה מוכח מלתא דעד החתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח ולא אתי לאחלופי משא"כ ברישא דלא טוה רק חד אחתימה וחד אכתיבה ולא מוכח מלתא מודה ר"י דאתי לאחלופי ודו"ק: בד"ה ומר סבר לא ט' כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לר"י נמי לא מסתבר לחלק ט' עכ"ל וסוגיא דפ"ק דמסיק לרבה לחלק דבי תרי דמייתו גיטא מלתא דלא שכיחא ולא יחזור הדבר לקלקולו אבל בחד גזרו שמא יחזור הדבר לקלקולו והוי דלא כרבנן ודלא כר"י ללישנא בתרא וצ"ל דהך סוגיא לעיל היינו ללישנא קמא דאיכא לחלק שפיר לרבה לכולי עלמא בין תרי לחד כמו שכתב התוס' לעיל ודו"ק :

דף יז בד"ה לא מיקמי ט' דע"כ חברים לאו היינו פרסיים ט' עכ"ל תגופה דתלמודא דפריך מפרסאי אחברי ל"ק לכו והא חברי לאו היינו פרסיים דודאי האושלים היו פרסיים אבל לפרש"י נראה דהומה אחת היה שבאו טגם בימי טרס וק"ל · בד"ה יתיר ליה רבי אסי ס' קושיא דרבי אסי אינה אלא במאי פליגי כדפי' לעיל ט' עכ"ל יהא יש לפרש כן אבל לקמן דפריך ליה רבי אסי נמי הגא יתיבה רישא ט' ליכא לפרושי הכי דקושיא דרבי אסי הייט במאי פליגי כמו לעיל בב נביעות דהא רבי אסי גופיה הוה ניחא ליה מעיקרא דפליגי באחלופי כמו ללישנא קמא דלעיל אלא דמתמה על סדבריו לקמן סותרין ותירא ק"ק דמעיקרא דמנין דאסכתיה דקאמר חסיט גט יוצא ט' ה"ל לתווה עליו מיד שדבריו אלו סותרין דבריו דנעיל שאמר נ"מ אלא שהגט ט' ודו"ק: בד"ה נכתב ביום כו' לר"י משום שמא יחפה ט' ותסרוף האשה מלקוחות ט' עכ"ל עיקר פלוגתייהו בגט שאין בו זמן כלל לר"י משום שמא יחפה ולר"ל משום הפסד פירי דאשה יאגרט לפרש הכא במוקדם זמן דבכה"ג פליגי לר"י משום שמא יחפה ולר"ל משום הפסד פירי דלקוחות וק"ל. בד"ה מאי מה היקנו ס' דבלאו הכי נאמנת אשה על כך שגו דאי בעי הטמין ס' עכ"ל וליכא למימר (ב) נמי משום הפסד דבעל תקנו זמן שלא

קרני ראם (א) נ"ב ר"ל דס"ד בפני נכתב עדיף משום לשמה ובחינה בפני כר"א וחתימה לא בפי גיטה נ"ע דהא תוצרך להראותו בפת נשוחן (ב) כ"כ ובנלה"ה לפוכתו א"נ תיקון זמן דיכתוב בפלמו זמן גיטו ודברי רכ"ש אל' דגם ביש ט זה, שפסקן

מהר"ם

דף טז ע"א ד"ה הנצוק והקטפרס וכו' עד וקשה לר"ת דעד כאן לא נחלקו ר' מאיר ור' יהודה וכו' אבל בתחתונה כולהו מודו דעליתה לו טבילה וכו' יש לדקדק על קושית התוס' הא כתבו התוס' סוף דבור זה דקתני בתוספתא בסיפא וחכמים אומרים אין מטבילים אלא באמצעית א"כ ש"מ דאית להו לחכמים דקטפרס אינו חבור וצ"ל דקושית התוס' אינו אלא למאי דמוקי בגמרא ההיא מתני' דהנצוק והקטפרס כר"י ולכך דקשו הא משמע בפרק אין דורשין דבין ר"מ ובין ר' יהודה ס"ל דמטבילין בתחתונה א"כ ס"ל לר"י דקטפרס חבור באד עוד הקשה ר"ת וזהכא קאמר דקטפרס לא הוי חבור ובסמוך קאמר ר"י וכו' ויך דנצוק וכו' פי' הך מתני' דהנצוק והקטפרס וכו' אינו חבור ר"י היא באד ואומר ר"ת דכיון דהמים וכו' סופן ליפול וכו' ר"ל דכל המים שעל הראשון סופן ליפול לירד למקוה א"כ אין דמקוה חסרה כלום משא"כ בההיא דהניצוק והקטפרס באד ומיהו נצוק גרוע וכו' ר"ל ואפילו היכא דכולהו סופו ליפול לא הוי חבור באד ואין נראה לר"י וכו' עד א"כ הא דקאמר עירוב מקואות כשפופרת הנאד שלא נקב בעינן וכו' עד ועוד א במים סגי בטופח להטפיח וכו' בצ"ל באד ונראה דדוקא לר"י סגי בטופח להטפיח וכו' עד והיא הנצוק לגי מאי דמסיק וכו' כוונת התוס' בזה לתרץ ג"כ קושיא דקאמר לעיל עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור וכו' עד והך ונצוק ר"י היא ע"ב גמ' ולפלוג ר"י ברישא וכו' הא דפריך גמרא בקושיא זו אלישנא בתרא ולא אלישנא קמא יש ליישב ע"פ פי' התוס' בד"ה במאי פליגי וכו' דללישנא קמא דמעמא דר"י דלא חייש לאחלופי ולכך אתי שפיר דלא פליג ברישא דדוקא בסיפא דשנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם ואין הגט יוצא אלא מתחת ידי עד החתימה מוכחא מלתא דעד החתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט מדמצריכין אכתיבה תרי וכו' מה שאין כן ברישא דאחד אמר בפני נכתב ואחד אמר בפני נחתם וק"ל

דף יז ע"א גמ' א"ר יוחנן ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה ונעשו כשנים על זה וכשנים על זה אין לדקדק א"כ במציעתא נמי דשנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם אמאי לא אמרינן נמי כשהגט יוצא מתחת ידי עד החתימה דנעשה כשנים על זה ושנים על זה דהתם כיון דעל החתימה אין כאן אלא אחד אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא וק"ל שם ריש לקיש אמר משום פירי וכו'. דברי רש"י מגומגמים וכבר התעורר לזה הר"ן ז"ל ועיקר הדברים שריש לקיש ס"ל דאין לבעל פירות מיד בשעת כתיבה וסוף הכתוב בו הפירות הן לאשר אע"ג שלא ניתן עד לאחר

חכמת שלמה

גידוד כו' שבור דמערבת ט'. נ"ב פירוש שצריכה לערב נפני עצמה אפי' שרגה פרלוונה ע"מ אינה יכולה להצטרף עמה ולהספיק לה עירוב אחר אבל התליונה אי גידוד ה' ט' טי פתילה נ"ב האליונה ימערבת שנים בו כלומר שצריכה עירוב בפני עצמה ואי לא טי מחזנה את העליונה אפילו נפני עצמה אינה יכולה לערב שאין התחתונה אוסרת עליה וק"ל

דף טז ע"א תוס' בד"ה הנצוק ט' שתי מקוואות שאין באחד ט' נ"ב משמע שאבין דברי רש"י שאין [נ"א] מ' סאה אבל בשניה יש וקשה דלמה רש"י נמי הכי ס"ל שאין מ' סאה כשום אחת קאמר וכן פירש הרשב"א שכן דעת של רש"י פה רק שבפרק כחו"א דע"ז פירש בעניין אחר דאיירי במקוה אחת שלם ואסבר מדקאמר רש"י שתי מקואות ולא אמר שתי גומות דהיינו חסירות בעלמא משמע דאיירי במקוואות והיינו שאחת שלימה ומשום הכי דייק בתוס' בלשונם שכתבו ואומר ר"ת דאיירי בשתי גומות כלומר ולא במקוואות וק"ל באד ובתלה כשתי אצבעות ט' נ"ב כשפופרת בסוד קנה שטתנין בפי סטד שיהא שיעור חלל האחרון כשפופרת ובחלה של שפופרת דסיינו כאי יאי'נצוח תורות למקומן ומתהפכות בחלל הנקב כדיות ע"כ ע"ל רש"י באד טינו שתי אצבעות ט' נ"ב וזה לשון התוס' בפרק יצאה ריכמוח משמע דלמעלה כשאין דבר מפסיק צריך שיהא גם על רוחו כקליפת השום וברוחב שפופרת ולא סוי בטופח ליסטיח וקיקנה זו לזו ומפסיק הכותל משום דצריך פים כשפופרת ועוד דאם אין נמים הכותים דרך בנקב אלא טופח להטפיח אין כאן נקב ורוחב פים כשפופרת שאין הנקב מרובע אלא ע"ז כדקאמרינן בשתי אצבעות התרות למקומן אלא ודאי נקב מלא בעינן וכשלפין למעלה סגי בקליפת השום ברוחב שפופרת עכ"ל

באד אלא לענין השקה ט' נ"ב פירוש שהמים טמאים בכלי ומטיקן לטהר ומטהרן

דף יז ע"א תוס' בד"ה אחד אומר כו' בפנינו נחתם כשר כו' נ"ב שהרי יש עדי קיום שאומרים בפנינו נחתם וק"ל בד"ה מאי מה כו' מן ומיהו שתא לא יתרצו ע"י כשלא גרסו בשעת הכתיבה הוא הג"ה ולאו מן התוס' בהג"ה זו אחר בתולתו יום נתגרשה נ"ב ר"ל שאותו הג"ה סברה כדעת רש"י דלקמן ולאו מפרשה שיכולה לבקש עדי מסירה ומה שקשה דליתא משום טעות סוקו זמן גם זו לא קשה דאדרבה ע"י כך היא נפסדת ודו"ק באד נתעשה ידיו מיום שכתיבה כו' נ"ב פי' וא"כ אין הבעל מפסיד פירות אלא כדין דמאחר דלא כתב בו ויק לא זכה במעשה ידיו עד שעת נתינה ודו"ק (עיין במהרש"א) בד"ה ריש לקיש אמר ט' יפסל מהלו סעתה כו' נ"ב פי' שתפסיד פירות משעת הנתינה עד הזמן. באד דנמצאת אין הבעל מפסיד ט נ"ב פי' כדין אינו מפסיד שהרי כן שלו ולא של אשה יודו"ם

תוכל להוציא ממנו מזונות שלאחר זמן הכתוב בגט דהא בכתוב בו נמי זמן כיון שהגט בידה תוכל להטמין גיטה וק"ל: **באה"ד** ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא כו' עכ"ל ר"ל דמההיא דר"י בסמוך כפי שפירשו התוספות לקמן ליכא ראיה כלל דהכא דלקמן גבי פירי בלא זמן נמי תביא גיטה שבידה לב"ד או לעדים ויכתבו לה כו' משא"כ הכא לגבי מזונות דלא סגי לה כשתביא גיטה לב"ד או לעדים אלא שצריכה להביא עדי מסירה ושמא לא יתרצו לבא ולקמן גבי גט שחזור שכתבו דבלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו כו' ההיא ודאי דמיא ממש לדר"י דבסמוך דבגט לחוד בלא עדי מסירה יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו כו' ודברי מהרש"ל בזה אין מבוררין לי ודו"ק: **באה"ד** ואדרבה על ידי הזמן פעמים היא הפסיד כו' עכ"ל קאי אדלעיל שכתבו דהזמן לא יועיל לה לענין תוספת ואדרבה על ידי הזמן כו' וק"ל: **בד"ה** ר"ל אמר משום פירות כו' ולא הפסיד פירות עד שעת נתינה כו' עכ"ל דלא ניחא להו כנראה מפירוש רש"י דבלא זמן הפסיד אף לאחר שעת נתינה דהא אינו לפי פירושם שכתבו בסמוך לר"י שתביא גיטה לב"ד ויכתבו לה שעת הנתינה אלא שלא תפסיד עד שעת נתינה ועיין בר"ן וק"ל: **באה"ד** ואם תאמר גם מאוחר יפסל מה"ט כו' מפני שיכול לעשותו פשוט כו' עכ"ל ר"ל דמשעת חתימה דתפסיד עד שעת הזמן וכ"ה בחידושי הרשב"א וצריך לומר דמסתמא אינו נותן לה הגט עד שעת הזמן אבל אם היה נותן לה משעת החתימה לא שיה ק"מ דתביא גיטה לב"ד ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה כדלקמן לר"י דבהא לא פליגי אבל לשון הרא"ש בזה שהאשה הפסיד פירות שמזמן נתינת הגט עד זמן הכתוב בו כו' הוא קשה דהא לא תפסיד כיון שתוכל לבא לב"ד ביום הנתינה גם לפירוש חדושי הרשב"א ק"ק דמאי הביאו ראיה מגט מקושר דהתם שעת החתימה (א) והנתינה שוים אלא שהזמן מאוחר ותוכל לבא לב"ד עם גיטה שמאותו יום נתגרשה וי"ל דודאי כיון דמקושר נתן בידה ויום החתימה והזמן גם הנתינה הכל היה ביום א' ודאי לא תביא את הגט לב"ד בשעה שנתגרשה דמה היה לה לחוש לבא לב"ד כיון שהכל היה בזמן א' במקושר אבל הבעל יפסיד אותה לומר שגט פשוט הוא והיא עשאתו מקושר ולא נתן לה גם לא נחתם רק ביום זמנו ודו"ק: **ע"ב** בד"ה עד שעת נתינה כו' ויאמרו לה אייתי ראיה אימת כו' ומיהו במשלש כו' ואם תאמר נכתב ביום כו' עכ"ל פירוש דבריהם (ב) כן הוא דהתם אין לחוש שלא היה המסירה ביום החתימה היינו לגבי פירות דלקוחות משום דודאי איכא קלא קלא שלא היה המסירה ביום החתימה ויאמרו לה לקוחות אייתי ראיה אימת כו' מיהו קלא ממש לידע יום המסירה ליכא בזה וליכא למיחש אכתי לשמא יחפה דמשום דאמרינן לה אייתי ראיה אימת כו' לא קמלינן לה מספיקא ומיהו במשלש גם כו' דליכא למיחש אף לשמא יחפה לית לן למימר דקלא איכא טפי לה אייתי ראיה כו' כי התם דאם כן יהיה פסול משום שמא יחפה דלא קמלינן מספיקא אלא כיון דהוא זמן הכתיבה קודם המסירה קלא ממש אית ליה ומסקי אדעתייהו יום המסירה וקמלינן לה וליכא למיחש שמא יחפה כמ"ש התוספות לקמן והא קשיא להו שפיר מנכתב ביום ונחתם בלילה דהא נמי יודעים שהמסירה לא היה ביום הכתיבה וקלא ממש אית ליה ואמאי חיישינן לשמא יחפה ותירצו דלא שייך למימר קלא ממש אפילו בידעינן יום המסירה שלא ניחוש לשמא יחפה אלא כשמגרש על ידי השליח כו' והקשו עוד על דבריהם כיון דקלא ממש ליכא אלא בידעינן יום המסירה ואם כן בההיא דטהכין גם לחוש אע"פ שאין אשתו וכו' מה הועילו חכמים בתקנתן דשמא יתן לה בלעגה שלא יהיה קלא ממש ליום המסירה אלא קול בעלמא שלא היה המסירה ביום הכתיבה ואף אם נאמר לה בכה"ג אייתי ראיה כו' מ"מ מספיקא לא קמלינן לה ותירצו דמסתמא כו' דלא מקדים איניש פירעונות כו' אבל במהגיתין בנכתב ביום כו' דלא שייך למימר ביה דלא מקדים כו' שהרי ראינו שהקדים הכתיבה לנתינה וליכא קלא ממש פסול משום שמא יחפה ודו"ק: **בד"ה** נזייה לותן כו' לא כמו שפירש שם בקונטרס דאי מחקה ליה קמלינן כו' דהא הכא משמע דאי נזייה לזמן לא קמלינן כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תיקשי להו מסוגיא דשמעתין אדהתם דהכא מסיק דלא ניחוש לשמא נזייה משום דלרמאי לא חיישינן והתם קאמר ליכתי גבי דידיה זימנין דבת אתויי היא ומחפה עלה דהיינו נמי דמחק ליה ולא אמרינן ביה דלרמאי לא חיישינן כדאמרינן הכא גבי נזייה ואם יש לחלק בין נזייה ובין מחיקה דלרמאי חיישינן במחיקה שאינו ניכר ונגלה כ"כ כמו נזיזה הדרך קושיא הכא לרוכתא דמחק לזמן ויהבה ניהלה ויש ליישב (ג) ודו"ק:

דף יח בד"ה הנהו קלא כו' וא"ת ובההוא למה תקנו זמן כו' עכ"ל ר"ל בגיטין הבאים ממדינת הים כיון דקלא ממש אית ליה למלתא שזמן הכתיבה קודם למסירה ואסקי אדעתייהו יום המסירה בלא זמן נמי ליכא למיחש לשמא יחפה ותירצו דעל ידי זמן יש לו קול כו' וק"ל: **בד"ה** אף כתובה כו' לכתוב הכתובה בט"ש ולחתמה בטו"ש ואין נכון לעשות כן משום תוספת כו' עכ"ל דמשום כתובה אין לחוש דהלכה כשמואל דמשעת כתיבה חל שיעבודא דאית ליה קלא כיון שהוא תנאי בית דין אבל במתן לה תוספת יש להסתפק אם יש לה קול על ידי כתיבה דאין כל אדם נותן לאשתו תוספת וק"ל: **ע"ב** תוספות בד"ה חיישינן כו' דמימר אמר הבעל השליח קדמני כו' עכ"ל גם לפירושם לקמן דשמא פייס היינו שמא ביטל מ"מ כיון דלא קבע לו זמן לגט ויכול דגם במקומו לא ביטל הגט מכח סברא דמימר אמר השליח קדמני להביא גם לידה קודם ביטולו וק"ל: **באה"ד** אבל מהמשלש גם לאשתו קשה כו' ונראה לרבינו תם דבמשלש שהוא עמה בעיר כו' עכ"ל לפי זה מתוך קושיא זו הוי מצי לדחות פרש"י לעיל במשלש שהלך לדרכו ולא הל"ל נמי דלרבותא נקט המשלש אלא דוקא המשלש שהוא עמה בעיר כו' כמו שכתבו התוספות הכא דלא"ה חיישינן שמא פייס ויש ליישב דה"ק לעיל דלא הל"ל למנקט המשלש ובקבע לו זמן ג' חדשים אלא בשולח ולא קבע זמן דבנתנו לו מותרת לינשא מיד כשמואל אלא דנקט המשלש לרבותא כו' ודו"ק: **בד"ה** שמא פייס כו' ועל פ"ה קשה דמאי משני דאע"ג דאמר נאמנת כו' אכן חיישינן ולא מהימנינן לה כו' עכ"ל ר"ל דלפירוש רבינו תם כיון שתלה התנאי באמירתה גם אם יבא אם היא תאמר שלא בא יהיה גט ניחא גם אם לא מהימנינן לה שלא בא אבל לפ"ה אם לא מהימנינן לה אע"ג שמכח התנאי לא יבטל הגט כיון דתלה באמירתה שלא בא מכל מקום משום גם יבא יפסול הגט כיון שלא מהימנינן לה וק"ל: **בד"ה** אמרי לה פסול כו' ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחלה אבל בסוף כו' עכ"ל ומאן דפסל הכא אפילו בתחלה משום איחלופי ספי מבשאר שטרות יש ליישב גם לההיא פירושא כמ"ש לעיל דאע"ג דהשתא עדים שלמטה הם עיקר מ"מ כיון שבגט אין העדים חותמין זה בלא זה יטעו לומר שהראשונים הם עיקר עדות כו' וברא"ש פרק גט פשוט הירך בע"א ע"ש ומהני טעמי אפילו למאן דפסל הכא בגט אין לפסול אלא בתחלה או בסוף אבל באמצע (ד) כשר וכ"כ הרא"ש פרק גט פשוט דלכך נקט הכא תחלה למעוטי אמצע אבל בסוף כ"ש הוא דפסול אף בשאר שטרות ובזה יתיישב דלא נריכין אנו לדחוקי כמ"ש מהרש"ל דהאי דקאמר הכא אי חתם בתחלה קרוב כו' ה"ק א"ד כשר והוי שפיר א"נ קרוב או פסול וא"ד פסול וליכא בינייהו כו' עכ"ל אלא דהוך שיהיה איכא בינייהו אמצעי דלמאן דאמר משום תנאי אע"ג דפסל אף בתחלה בגט משום איחלופי באמצע מכשיר וזה ברור ודו"ק: **באה"ד** ואם תאמר למאן דאמר משום עדים כו' אמאי אלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי כו' דעדים החתומים נעשה כמי שנחקרה כו' עכ"ל וז"ל התוס' בפרק גט פשוט דבשטר אין צריך לחקור אמאי חתימי דעדים החתומים כו' כאילו נחקר שלמילוי או לתנאי חתמו עכ"ל בשאר שטרות ולא ידעינן למאי חתמו תרצו כך אבל לעיל בידעינן דאמר כלכם ולהעדו חתמו לא ניחא להו לתרץ הכי אלא דפליגי באומדין דעתן של הבעלים ודו"ק:

דף יט בד"ה דיו על כו' וכתב השני ששהו לשמה השיב כתב לר"י ולרב אחא אפילו לרבנן כו' עכ"ל ודמבעיא ליה ר"ל מר"י גבי גט מהו (ח) שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כו' היינו ולא כרב אחא דלדידיה אפילו לרבנן אי כתב שני כתב אפילו בדיו על גבי דיו דהא מתקן דהשני עושה לשמה אלא כרב חסדא ס"ל ואליבא דרבנן ודו"ק: **באה"ד** משום דמתני' משמע ליה דבכל ענין פסול אפילו כתב גט או ספר תורה כו' עכ"ל קצת קשה דלישנא דהכא דיו על גבי דיו פסול מאי אלימא ליה ולא משמע ליה בכל ענין כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב ודו"ק: **ע"ב** בתוס' בד"ה טעמא דאיכא כו' אי נמי איירי דקריוה בי תרי כו' דלמא חלפיה כו' עכ"ל ולפי תירוצם קמא לא איירי באקריוה בי תרי נ"ל דלא סבירא ליה כהני אמוראי דלקמן דס"ל דצריכין למקרייה וק"ל: **באה"ד** ומייר הלק דקאמר שמואל כו' כי פליגי מאי הוי השתא הוא דפליגי כו' עכ"ל ופריך וכי פליגי מאי הוי השתא הוא דפליגי אע"ג דלא חיישינן דלמא חלפי' מ"מ כיון דלא ראו אלא שעה אחת לאחר נתינה ואז היה נבלע אימא דכבר בשעת נתינה נמי הוה נבלע ודו"ק:

קרני ראם (א) נ"ב ול"ד לגט שאין בו זמן דפסול אפי' בכיכא דתחומה ומזינה שאין משום דשם חתמו עדים שלא כדין כיון דיש לחוש לאיחור סתימה ולכן ל"מ גם אם לא נחשוש איחור סתימה אבל מקושר שנעשה משום שם כמה התחימה לא היה מאוחר ולא חתמו עדים שלא כדין וכיון דלבסוף לא נעשה אחר סתימה כשר או פלא כוונת רבינו ונפ"י הבין עליו מה ולענ"ד דברי רבינו ברורים וכמ"ש · (ב) נ"ב מדברי רבינו מבואר דמסרה לשלום ל"מ שיתן לה בזמנה גלא ע"ש אלא מ"ש התוס' בזמנה שיהא שלא ע"י שליח ומכ"ש לשלוט איכא קלא דלא בא לידה מזמן הגט וליכא תגבא דפירות בנכתב ביום רק הגבה דחיישי משום דכיון דחזינן דקדם לכתוב גט או אפשר דיאחר גם הנתינה נ"נ ואיכא תגבא דחיישי ומכ"ש אע"ג דבלאת שיתן לה תיכף מ"מ הוי סתימה כפסול כן תוכן כוונתו ולדבריו ניחא קושית הרמב"ן דגם בנחתם ביום וניתן בלילה פסול לר"י משום דבכה"ג כבר כיון דהקול יוצא דלא ניתן ביומו ואין תגבא חיישי ובסתימה הכי לא הוי כפסול ולר"ג ומה"ע כ' התוס' לעיל נכתב ביום פסול לר"י משום חיישי ולאע"ג דבנכתב ביום גם לר"י יש לפסול משום פרי כמו לר"ל אלא דבכה"ג ל"מ לר"י משום פרי דהא מ"מ קול יוצא דלא ניתן ביום כתיבה וע"כ כפשט משום חיישי ולר"ג ולר"ל נר"ל דכ' כפשט משום פירי סובר דלא אמרינן דקול יוצא דלר"ל הך סברא דקול יוצא אינו מוכרח כמ"ש התוס' בד"ה הני קלא אית לנו ע"ש וכהן סברא פליגי ר"י ור"ל ועיין אלא שנ"ע דל"ל לכתוס' נפרש לר"ל דכפסול דתגבה מלקוחות שלא כדין וע"כ פליג אר"י בסברא דקול יוצא וכמ"ש הרי יש לפרש נפשיות דכיון דנכתב ביום איכא תגבא דאיחור סגתינה וכמ"ש רבינו אלא דהו"א לר"י כיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וכקול יוצא דלא בא כזמן הגט לידה אין פסול דלא ללקוחות איכא כסהד דאיכא קלא ולא לדידה דהרי תביא גיטה לב"ד ומא"כ נר"ל כיון דהקול יוצא ואין כסהד ללקוחות ליכא פסידא דידה מגעת חתימה עד שעת נתינה ול"מ והארכתי בזה' ליישב וא"ש · (ג) נ"ב ר"ל דהפי' שם ליכתי גבי דידיה מחוך לא הייש שיקמין כמאר קודשן ולא דימחוק ועיין פרי (ד) נ"ב ולכאן מוסיף כסותי' לא מבואר כן אלא דאמרי באמצעי פסול ולק' מוהרש"ל כ' בכ"י דנ"א אם יבעל כפסולים דלמ"ד משום תנאי א"י לקיים הצדות מתרם ואם משום העדים נבל כל העדות וצריך לקיים העדות מתרם ודבריו ברורים וכ"ש בסוג עליו דהא ק"ל עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ולא דק דכיון משום עדים כטל הזמנת העדים בתחלה משום ליכוף קו"ש וצריך להזמין מתרם העדים וז"כ · (ח) נ"ב ולי נראה דתני גם ל"מ התיוקם סעדים ובמה תיקן דא"כ כ"א אם יוזמו או אגלאי מילתא דלא כעידו כלל כיון דהוי כתב ע"ג כתב אחר דלא הגירו ולא היה כלל כר"י והו אינם חייבים כלום וכמו דאמרינן כב"ק דף פ"ג אגלאי מילתא דהפסולי' הרי עי"ש וא"כ הרי כפסול"ל ואע"ג דבגט לא בעינן מסוא"ל וי"ל דלא יפסל גם אם יזמו והאי דגרזו פרי ול"מ ענחוש וכן טיגר :

חכמת שלמה

וחו"ק **ע"ב** רש"י בד"ה מט"ס כו' פירוז נגרסס בס"ד. **תוס'** בד"ה זנות כו' לשמא יזנה כו'. נ"ב ורלאיה מכא דלקמן במכילתין דאמריק לשמא מה לא חיישינן ולשמא ימות חיישינן ודו"ק **בד"ה** עד כו' אפי' למאן (דאית) [דלית] ליה עדיו כו' כצ"ל **בד"ה** אפשר כו' פי' משעת חתימה. נ"ב פי' דאל"כ אתא ר"ש לקים כר"ם ולא כרבנן וק"ל ·

דף יח ע"א גמ' והלכתא משעת כתיבה נ"ב ובאלפס"י פסק משעת נתינה **ע"ב** רש"י בד"ה וכולן כו' אלא א"כ אותמין ם כולן כצ"ל: **תוס'** בד"ה אמרי לה כו' דלמא כתב כולה ועדיו כו'. נ"ב פי' דאי לאו הכי כוי כשטר שבא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת דפסול דאין למדין משיטה אחרונה וק"ל **באה"ד** אלא מעדים שלמטה כו' נ"ב ולפי זה הא דאמר אי חתים כמתלה קרוב כו' הוא פי' על כלי נמי דקאמר וה"ק איכא דאמרי כשר והוי שפיר איכא בינייהו קרוב או פסול וא"ד דפסול וליכא בינייהו קרוב או פסול ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף יט ע"א גמ' ר"י ור"ל אמרי תרוייהו כו' כצ"ל · **רש"י** בד"ה נאמר ס' משחיר וה"ש כתב כצ"ל: **תוס'** בד"ה דיו ס' בסוס ולרדיה אתיא מתני' כו' כצ"ל.

מהר"ם

זמן ראשו לא תיקנו זמן בגט היה הבעל אוכל ומוכר הפירות משעת הכתיבה עד שעת הנתינה שלא כדין אבל השתא היא תטרוף הפירות משעת זמן הכתוב בו ור' יוחנן סבר יש לבעל פירות עד שעת הנתינה ובדין ימכור בין הכתיבה והנתינה ומיום הנתינה ואילך הלא הגט שבידה מוכיח שכבר נתגרשה ותוכל לטרוף לקוחות ע"י הגט שבידה ולפי זה מ"ש רש"י בד"ה עד שעת כו' הלכך זמן כתיבת הגט לא מהני מידי דכי אתי לטרוף בעי לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה דהרי מותר הן אלא שיש ליישב דברי רש"י שהוצרך לכתוב כן כדי שלא תקשה הא אצטריך לתקן זמן בגטין כדי שנדע זמן הנתינה שלפעמים לא תוכל לטרוף מיד אחר נתינת הגט ותצטרך לטרוף לאחר זמן למפרע משעת הנתינה ולכך כתב רש"י דזמן כתיבת הגט לא מהני מידי לענין זה אפי' לטרוף משעת הנתינה משום דכי אתיא לטרוף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה **ע"ב תוס'** ד"ה עד שעת נתינה וכו' עד אבל קשה לר"י מהא דאמר בסוף פ"ק דב"מ וכו' וצריך ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן וכו'. עיקר קושית התוס' הוא מגה דפסיק התם תניא למ"ד כיון שנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות שפיר ואלא למ"ד יש לבעל פירות עד שעת הנתינה מאי איכא למימר ומשני כי אתיא לטרוף וכו': **באה"ד** ואומר ר"י דהכי פירוש וכו'. כלל השאלה מפי' התוס' ראשונה ס"ל דאין ח"נ שהיא טורפת מזמן הכתוב בגט אפי'

גמ'

לר' יוחנן משום דאמרינן דמשתעבד כאותו יום ניתן המסר לידה אלא משום דס"ל לר' יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת הנתינה לא הוצרכו לתקן זמן בגט משום זה משום דיכולה להביא גיטה בב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה אבל לר"ש לקיש דס"ל דאין לבעל פירות מיד משעת הכתיבה אצטריך לתקן זמן בגיטין כדי שנדע זמן הכתיבה והטרוף מזמן שנכתב בו אע"פ שהנתינה היתה לאחר מכן.

בא"ד וא"ת לרבי יוחנן היאך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וכו'. עיין בהר"ן שתירץ קושיא זו ע"ד ושתא בגמרא בשמך דאין אדם מקדים פורענות לנפשיה:

דף יח ע"א ד"ה ואוחרה בכישתיה וכו' עד אע"ג דלעיל אמר ר"ל דיש לבעל פירות עד שעת התימה וכו'. הלשון מגומגם והכוונה הוא אתי הטרוף מלקוחות שלא כדין מיום הכתיבה ואע"ג דלעיל אמר ר"ל דאין לבעל פירות משעת החתימה וא"כ בזין הטרוף · **ד"ה** תנהו קלא אית לה וכו' תימה דלענין זנות דנקט דידעין שלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול לזנות וכו'. ר"ל הנהי דידעינן שלא בא לידה ביום הכתיבה מ"מ אין ידוע אימתי בא יכולה לומר שבא לידה קודם שזינתה ומפן נפשות להקל כמו קודם שתיקנו זמן **ע"ב** ד"ה חיישינן שמא פייס כו' וכן כי אמר לעשרה חתמו וחתום ביה תרי וכו' · הוצרכו לכתוב כן משום דלקמן בסמוך אהדרא דאמר לעשרה כתבו גט לאשתי וחתום ביה תרי בהדיא יוסא וכו' עד כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק פריך והאמר ר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר וכו' ש"מ דכי אמר לעשרה חתמו התחם בי תרי בזוזי' וכו' שייך נמי לומר שמא פייס כמו גבי מכאן ועד עשרה יומין.

דף יט ע"א ד"ה קנקנתום ותרי ראשכבי וכו' עד דלא תני בברייתא אלא תנן דלא תני במתניתין וכו'. ואיכא למידק לפי' ר"י דפי' דשיחור היא אדרמנ"ט וקנקנתום דמתני' הוא וודיאול"ה ואדרמנ"ט דהוא שיחור הוא יותר טוב מקנקנתום דהוא והדיאול"ה שהרי קנקנתום הוא אסור בספר תורה למ"ד ואדרמנ"ט מותר כמו שפי' ר"ת בסמוך בדבור זה וא"כ לפי זה קשה מה אשמועינן בברייתא דשיחור כשר הא אפילו קנקנתום כשר בגט שהוא אסור בס"ת למ"ד כ"ש אדרמנ"ט שהוא שיחור דכשר בס"ת לכ"ע ואינו קושיא כלל דלעולם קנקנתום הוא יותר דבר של קיימא מאדרמנ"ט יהא דאיכא למ"ד דקנקנתום הוא אסור בס"ת היינו משום דס"ל בס"ת בעינן כתב שיוכל ליגחק כדכתיב בפרשת סוטה ומחה אל מי המרים וקנקנתום הוא מתקיים ביותר ואינו עשוי ליגחק וק"ל **ע"ב** ד"ה טעמא דאיכא כתב וכו' עד וי"ל כיון דאמר ה"ז גיטך וכו' וא"ג דאיירי וכו' תייר חלק דקאמר שמאל וכו'. נראה הא דכתבו תייר חלק דקאמר שמאל לא בשעת נתינת ראו וכו' קאי נמי אבניא

קמא

דף כ בד"ה או משום כו' משמע דטלא תנא מודו בהך דפרק כל הגט כו' עכ"ל
ר"ל מדפריך מהך בבא דכתב לגרש את אשתו כו' לרבי אחי בר יאשיה שהוא
תנא משמע דהך מתניתין פסיקא ליה להגמרא דאתיין כטולי עלמא וא"כ הך בבא
דשוטר גיטין כו' נמי דמתנייה התם אתיא כטולי עלמא וע"כ אית לן לפלוגי גבי סתמא
בין גט למגילת סוטה אלא דבטלא לשמה לא מסתבר ליה לחלק בינייהו ולכך פריך מינה
לרבי אחי וק"ל : בד"ה הא בעינן כו' מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כרבי מאיר משמע
דלרבנן לא הוי כו' אלא פסולה דרבנן ומדוקא כו' עכ"ל נראה שהוצרכו לכל זה משום
דכל הך פסולי גיטין דקתני התם דהולד יחזור מהם אתיין כרבי מאיר תוך משינה
שמו כו' מסיק תלמודא דאתיא נמי כרבנן והשתא לר"מ משמע להו דכל הגך פסולי
דאורייתא נינהו ואי נמי דייקא מדנקט התם שינה שמו ולא נקט [לא] כתבו כלל דהולד
כשר היינו מדאורייתא אבל מדרבנן פסול אף בלא כתבו כלל ושפיר פריך הכא הא בעינן שמו
ושמה כו' דבלא כתבו כלל פסול מיהא מדרבנן (א) אבל כיון דהאי מתני' בשינה שמו
אתיא נמי כרבנן ופסול מדרבנן הוא איכא למידק שפיר מדנקט שינה שמו כו' דפסול
מדרבנן הא לא כתבו כלל כשר אפי' מדרבנן ומאי פריך הכא הא בעינן שמו כו' ואהא
תירצו כיון דמתני' כר"מ נמי אתיא וליכא לדיוקי כהאי גוונא דהא לר"מ פסול מדאורייתא
כיון דבעינן שיהא מוכיח מתוכו אלא דע"כ לר"מ דלא איירי מתני' בשינה ממש כו' אלא
בשם תלוי ביסודה וליכא למידק הא לא כתבו כלל כשר ושפיר קאמר הכא הא בעינן
שמו כו' ודו"ק : בד"ה דלמא כתיבת כו' וצריך נתינה תשובה כמו ונתן לכהן את הקודש
דהוי בכזית כו' עכ"ל ובפרק כל שעה ילפינן לה דהוי נתינה בכזית משום דכתיב בה יאכל
ואין אכילה פחות מכזית ודו"ק : ע"ב בד"ה על מנת שתחזירי כו' דקסבר הואיל ליתנה
דהאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו כו' עכ"ל מפורש בדבריהם שם בפרק מי שאחזו הא
דתנאי ומעשה בדבר אחד פי' שהתנאי סותר המעשה דהיינו הגט חל אלא אחר שנתקיים
התנאי ואז אין הגט בידה כו' עכ"ל ואי הוה סבירא ליה על מנת כאומר מעכשיו דמי
הגט חל מיד למפרע שאז עדיין הגט בידה אבל רבא דמוקי הך דהכא משום דהוי
מעשה קודם לתנאי סבירא ליה נמי דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דהתם לא כן
בהאיה והאתרוג אי נמי דהויא התנאי קודם למעשה אמאי יצא בשקיים התנאי הרי אין האתרוג
בידו ומה שיש לדקדק בזה ע"ש בתוס' וק"ל : בד"ה אשה לא כו' ודמי כתיבת סופר
אקנו ליה רבנן מדידה מ"מ סבלא דידה כו' עכ"ל וכן האלף אם הוא שלה לא אקנו
ליה רבנן מדפסיד מהאשה טחנת כו' אסבלא וק"ל :

דף כא בד"ה אלא מהכא כו' ויש טמר דבתרתי פליגי בן ננס ורבי ישמעאל כו' עכ"ל
כלל ודבריהם הכא בקוצר ועיין על דבריהם בכל זה באורך בר"פ הגוזל
וק"ל : בד"ה והלכתא בכפות כו' דומיא דקלתה דהי לאו דקאמר התם כו' עכ"ל בפרק
קמא דמציעא ע"ש : בד"ה שכן אב כו' משמע דעל ידי חצר כו' שהיא מקבלת שלא
מדעתו כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל ומסתמא כשהיא כיד אביה כו' שהרי אפילו שליח
תוכל לעשות כו' עכ"ל ואין זו ראיה מכרעת דהא אביה יכול לעשות שליח ואפ"ה [illegible]
בו אם יוציל בעל כרחו של אב אבל הא"ל דפסיקא להו שהיא מקבלת היינו אפי' שלא
מדעתו דע"כ הך אבעיא נערה מהו שתעשה שליח כו' היינו לרבנן דפרק האומר דס"ל
התם היא ואביה מקבלין את גיטה כפירוש רש"י בפרק ב' דקדושין ואי מיירי מדעת
אביה לא הוה פליג רבי יהודה התם לתיחר דנערה אין היא עצמה מקבלת גיטה
כיון דמדעתו הוא (ב) לא גרע מאם הוא עושה שליח לקבל גיטה דהא נערה גדולה
היא לענין שליחות והשתא כתבו התוס' דודאי אי משום כיד אביה דמיא ומקבלת גיטה
לרבנן מוכח בפשיטות דהכי זה בא ללמד ונמצא למד כיון דידה אף בע"כ של אב הוא
יחד של אביה נמי בעל כרחו הוא אלא אף לפי הסברא דכחצר אביה דמיא הרי גם לפי
זה חצר אביה בא ללמד ונמצא למד דמתגרשת ע"י חצירו בעל כרחו של אביה וא"כ ה"ה
ידה גופיה בעל כרחו דהא חצר משום יד אתרבאי והדברים ברורים ודו"ק : ע"ב תוס'
בד"ה יצא זה כו' כשכתבו על עלה של עציץ נקוב כו' עכ"ל כנ"ל : באד וכן היה
ר"ת מתמיר מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כו' עכ"ל מפורש בדברי
הרא"ש משמע דאי תבריה ויהיב לה האגרס דפסול והשביק ליה כו' עכ"ל ע"ש וכן יש
לדקדק מפרש"י שכתב ואין לחוש שמא יסבור האגרס כו' עכ"ל דמשמע (ג) אם סברו
הוה מחוסר כו' אבל הרא"ש כתב בשם רש"י שהיה מכשיר וצ"ע. בד"ה ואינה מתגרשת
כו' אבל לאביי כו' מסברא דיוצאה כסף כו' למעוטי אגלה כו' עכ"ל כל זה בריש פרק
קמא דקדושין ע"ש :

דף כב ד"ה בתר נקבו כו' הסמא בפומתא והמחר בצפרתא כו' עכ"ל אבל לרבה
דסבר הכא בתר נופו אזלינן ולא אמרינן בתר עיקרו אזלינן אפי' בנקוב היינו
משום דכל הגוף בחולה לארץ מש"ה התם דחלי האלעת תוך העציץ אבל לאביי קשיא
להו דכמו דאזלינן הכא בתר יניקת עיקרו לגרור הגוף אחריו לענין מעשר כיון דנקוב
הוא ה"נ התם לגבי טומאה ניזיל בתר יניקת הגוף שהוא מאוירא כיון דאינו נקוב הוא
ומהאי טעמא לא תקשי להו לאביי לסגא קמא דסבר התם דטלה טהורה משום דהתם
באינו נקוב אזלינן טפי בתר יניקת הגוף והכי נמי הכא בנקוב ניזיל טפי בתר יניקת
העיקר לאביי ודו"ק : בד"ה ובהשרוש לא כו' ותק נמי גבי ערלה כי האי גוונא
ותימה דלא מייתי הכא מערלה עכ"ל ר"ל דהך פלוגתא דערלה לא שייכי הגך טעמי
דרולאן מהיכן ירק זה מי כו' אלא דבסברא פליגי איזה מהן עיקר כפלוגתא דאביי ורבה
הכא וקצת קשה אמאי לא תקשי להו נמי מהך דהתם דלקמיה דפליגי נמי במכירה סה"נ
אמאי לא מייתי ליה הכא דלא שייך ביה נמי הגך טעמי מהיכן ירק כו' וק"ל : בד"ה ולא
על נייר מחוק שכתב על הנייר כו' ועדיו על המחק אבל כו' עכ"ל והיינו דקתני שיכול
אחר כך להזדייף למחוק הכתב ויהיה הוא ועדיו על המחק אבל בכתב על המחק ועדיו
על הנייר לא מצי איירי דלא שייך (ד) ביה שיכול להזדייף כדמוכח בפרק גט פשוט ודו"ק :
בד"ה מאן חכמים כו' משמע דאי הוה סהדי קמן הוה כשר עכ"ל ר"ל סהדי עדי מסירה
וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה אבל בספרות כו' דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה
בדבר כו' עכ"ל היינו לר"א ודאי דליכא לטעות בזה כיון דלא איכפת ליה בעדי חתימה
אבל לר"מ כיון דעדי חתימה עיקר איכא לתטעי ביה ואי הוה ביה [הגהה] חייסתיה ליכא
דידע כמ"ש התוס' לעיל וק"ל : באד והא דפריך והא כתיב למען יעמדו כו' עכ"ל
ר"ל כיון דלר"י מדכר דכירי אפי' בספרות מאי קשיא ליה מלמען יעמדו וגו' ותירצו
דס"ד דקרא יתירא הוא למעוטי ספרות ומשום דלא דכירי וק"ל . באד והא בעינן
ראוי כו' ואפילו לאלתר אין להכשיר כו' עכ"ל ומשום גזירת הכתוב כמ"ש לעיל אבל
לא משום דלמא לא מפיק עד זמן ארוך ויסכתו כו' כפרש"י דהא דחו פירושו לעיל וק"ל :
באד כיון דהך דשמעתין ודפרק בתרא ענין אחד כו' עכ"ל ר"ל ואין חילוק בין יכול
להזדייף דהכא ובין אין עליו עדים דהתם וק"ל : בד"ה והא לאו כו' לר"א פריך דר"מ
לא כו' עכ"ל והיינו משום דלעיל מוקי ברישא וחכמים מכשירין מתוקמא נמי כר"א כמ"ש
הרא"ש וק"ל : באד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאתויי ברייתא
דעובד כוכבים פסול כו' עכ"ל ק"ק דאדרבה תקשי להו טפי ימאי פריך מברייתא דעובד
כוכבים אתמ"ז הא עובד כוכבים לאו בני כריתות נינהו ומש"ה פסול ודו"ק : באד ומהני
אפילו בטוסה טפי מבחלילה כיון דלא הוי אלא מדרבנן כו' עכ"ל ומיהו מה שכתבו
לפירוש ראשון לחלק בין גדול עומד על גביו לראייה בעלמא ובין עומד ע"ג להתלמד

קרני ראם (א) כ"נ ולפע"נ דלאמר נמי ניתוש לה וכיון דמה"ת כשר יש חשש גט עכ"פ מ"מ כיון דהא גופיה אינו רק חששא דלמא אמר לסופר כמו דאמרינן ועי"כ לא דחיישינן לחששא רחוקה כזה היינו משום דאמר
כל גיטך וכיון דעכ"פ פסול מדרבנן ע"כ דלא כיון לגרשה לגמרי תו אין לנו לחוש כלל לדלמא אמר לסופר (ב) נ"ב ואינו מכון דלפע"נ דמדעתו הוא ל"ש מטעם שליחות דהרי שליחות לקבלה בעינן
מכ"מ שיעשהו מעריש וכאן לא עשאה האב שליח כעדים אלא שמגרעה נקבלתה ועיין רמב"ן שם שכ' כשמתה דרבנן דסתורה ידה לסוף דעתו של אב ומסרנה נקבלה נמה עיי"ש והם טוי זה כמו עדים כיון דהתורה
ידה לסוף דעתו מסה"כ טכה לר"י דאינו סובר דסתורה ידה לדעתו יו גט אם נתקלה ל"מ משום שליחות כיון שלא עשאה שליח כעדים וז"נ (ג) נ"נ ונ"מ רש"י כד"ה שמא יקוץ והוי קלינה מן המחובר משמע דוקא
מן המחובר הוי מחוסר קציצה שיש דאין לגזור שמא יסבור רק במחובר דוקא כ"כ פרק עיי"ם ונ"מ לא, קושיא של הרא"ש דאיתו תפרש הגט כענין אע"ג דהוי תלוש מ"מ כיון דהזרעים בתוכו הוי מחבר גם הענין כמחובר ובפל
אבל זרעים ובגדים מיתסב מחוסר קציצה אבל נקוב לא הוי מחוסר קציצה . (ד) כ"נ עיי"ם ומנולא לסיוע טוה על המחק ועדיו על הנייר פסול ועיין הסוגיא בדף קס"ד וצ"ע ומנלאתי בס"י שבקצב כמה :

מהר"ם

קמא דקאמר ר"ל כיון דקאמר הלין ניירך בדבר מועט שהימנתון ליה לבעל וכו' דהוא דבר כמעט ר"ל
ראלין שכתבו במי שילין הוי בשעת נתינת ראו נייר חלק א"כ אפי' הוה ודאי כתוב במי שילין אינו
גט כיון דכבר נבלעו האותיות וק"ל

דף כ ע"א ד"ה או משום כריתות ראוית בה וכו' עד ור"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר כוותיה
פי' דשם בעירובין אפילו תנאי באם מוחקין לסוטה מפרשה של תורה וקאמר התם
הני תנאי כתני תנאי ומביא תנאים דפליגי דאם כתבו הפרשה לשם סוטה זו אם מגילתה כשרה
והשקה בה סוטה אחרת ודחי שם רב פפא ואמר דלמא לא הוא ע"כ לא קאמר ת"ק התם אלא משום
כיון דאשתכח לשם רחל לא הדרא מגלתא לשם לאה אבל גבי תורה דסתמא (לא) מיכתבה (להכי)
ת"נ דמוחקין והשתא הוא דהודיעו התוס' בשנויא קמא ור"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר טותיה ר"ל
לא סבר כרב פפא דאמר דיש חילוק בין ס"ת דסתמא כתיבי אלא ס"ל כסתמא דגמרא דקאמר והני
תנאי כתני תנאי או נמי סבר כאידך תנא וכו' כלומר אפי' אי ס"ל לרב יוסף כרב פפא מ"מ אימלנו
תנאי קמאי באם מוחקין מן התורה וס"ל להך תנא דאין מוחקין . ד"ה הא בעינן שמו ושמה אע"ג
דמתני' דפ' הזורק וכו' מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כר"מ וכו' דברי התוס' תמוהים מאד משום
דבגמרא איתא התם אמר ר' אבא אמר רב הונא זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים
חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר וכו' ונ"ל פי' דברי התוס' כן
משום דלא אשכחן בשום דוכתא דפליגי רבנן ור"מ בהא מלתא אלא במידי דרבנן כגון כתב לשם מלכות
שאינה והגנת הזוזים וכדאמר התם אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד
ממזר ודייקי התוס' מדאמר התם פ' הזורק זו דברי ר"מ ר"ל הרישא דקתני התם כתב לשם מלכות
שאינה והגנת או היה במדרו וכתב במערב וכו' תנא והולד ממזר אבל חכמים אומרים הולד כשר
ומודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה משמע מודים הא דשינה שמו ושמה ועביד ליה מודים להו
דכתב לשם מלכות שאינה והגנת הזוזים מכלל דהוא דשינה שמו ושמה הוי נמי מפלא דידיה
מדרבנן כמו הרישא דכתב לשם מלכות שאינה והגנה וכו' באד והא מתני' ר"מ היא וכו'
ואע"ג דדייק התם מדלא שרבינהו הדוא דשינה שמו וכו' מכלל דרבנן אתיא מ"מ מתני' ר"מ היא
אלא ר"ל דרבנן נמי מודים לר"מ . ד"ה משמיה דרביה ואלוה וכו' עד ואשר ר"ת דהכי דייק מדקלפיה
כי אמר משמיה דרביה וכו' . ר"ל שרכר שהוא הלכתא האי לאשרו משמיה דרביה ולא משמיה דיחיד
להכי קלפות כי אמרה משמיה דרביה ולא קלפות כשאמר משמיה דיחיד   ע"ב גמ' בעי רב פפא
בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה דחסר אחד ואמר רחמנא וכו' לא צריכא
דעשרה . מקשן הוה לא תנוח בין שיטה לשיטה דהנבל לאשפיה כמשרה אבל בין תיבה לתיבה וא"ל
ת"ל דאה"נ דלפי המסקנא לא משום בחיקוק אלא בעיין דכן שיטה לשיטה אבל בין תיבה לתיבה אינו
בא משום דחסר אחד כו'   שם לרמב"ה נמי לא קשיא בכתובת קעקע והשתא דאתי' להכי מתני' לרבא
נמי לא תקשה מכתובת קעקע נ"ל הוא דקאמר מתני' לרבא נמי לא תקשי ר"מ הוא אלא כן צ"ל השתא
דאתית להכי מתני' נמי לא קשיא וכו' ומוכרח הוא דהוא על כרחך רבא לא הוי ידע שנויא דכתובת קעקע
הא"כ לא הוי פריך מידי לרמי בר חמא   תוס' ד"ה על מנת שתחזירי לי הנייר וכו' משום דהוי תנאי
ומעשה בדבר אחד וכו' פי' דהתנאי סותר המעשה כדפירשו התוס' אח"כ דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו
דמי ואין הגט חל עד שיחזירהו ואז אין הגט בידו , והנא דאמר פרק קמא דקדושין וכו' ר"ל ומאחר דאמר
החזירו יצא ש"מ דס"ל דאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ולכך פ"ל נ"ב רוקא החזירו יצא דהרי כמו נותנת
ע"ש להחזיר לא פ"ל כהאי לישנא אלא מפרש הא דקתני מינה והאי ברייתא ע"מ שתחזירי לי הנייר
מגורשת משום דהוי מעשה קודם לתנאי וכו' והא דאצטריך רבא לטעמא משום דהוי מעשה קודם לתנאי
ולא פירשה כלישנא דאמר התם משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכו' וכו' דס"ל הכי משום

חכמת שלמה

דף כ ע"א גמ' וכתב לה לשמה כו' י"ל תימה לענין מה קאמר רב יוסף אי לנגורשת ודאית אבל
ספק מגורשת קא הוה מאי בגא לפי שאין תי מיין, על גבי מילין תיפוק ליה דלא קראוהו
ואפי' הוי על סנייר לא הוה מגורשת ודאית ולאע"ג דבדקינה ופייט וכדאמרינן לעיל תייבינן קאמר ועצמת
דמילתא משום דלמא בשתא הוה דמליש ואי לענין פבלה מן הכהונה מאי קא מקשי והא בעינן שמו ושמה
הכא לקמן בריש פרק כל הגט קאמר שמואל דכל גטין דמתניתין, דהתם פסולין ופוסלין מן הכהונה ואפי'
ראשון דהיינו גט שנכתב שלא לשום אשה ותירצו בתום' דשאני התם דכתוב כענין גט ואין מחוסר אלא לשמה
אבל כריתות דספר תורה דלא רוי כעין, גט כלל אפי' ריח הגט אין בו ולא ידענא מאי קושיא דהתם
קא תיפלינו בה רב ושמואל ועירי ורבי יוחנן וקיימא לן כמאן דאמר התם דכולן אין פוסלין חוץ מן
האחרון דהיינו מי שיש לו שתי נשים ושמותיהן שוין ואמר לגבלר כתוב לאיזו מהן שארצה אגרש בו פסול
לגרש בו וכן, פסק הרב אלפסי ז"ל וכיון שכן הכא איכא למימר דלפוסלה מן הכהונה ואפי' הכי בעי שמו
ושמה עכ"ל רשב"א   תום ד"ה לי משום כו' ובמתניתין דגט' כו' מדפריך התם נ"ב פי' מדפריך ילית
ליה כו' משמע דכירלא ליה דכולי עלמא סבירא להו כסתמא דמתניתין דהתם א"כ מעילא נמי מאי דקתני
התם כתב להתלמד בו כו' דאיירי בסתמא אתיא נמי כטלי עלמא וק"ל   באד שאינו יכתוב מקפיד כו'
נ"ב פי' אם יכתוב שום אדם לשמה שלא כרשותו וק"ל   בד"ה הא בעינן כו' דהאי הולד ממזר כרבי
מאיר כו' נ"ב פי' דישא דמתניתין דהתם ואם כן ממילא שינה שמו ושמה דהוי ממזר דאתיא נמי כרבנן
כדאיתא התם להדיא לא הוי פסול אלא מדרבנן אבל מדאורייתא כשר ומש"ה לא התמירו אלא בשינה שמו
וק"ל ומה שכותבין לקמיה דא"כ ס"ל למינקט לא כתבו כלל דפסול לר' מאיר כו' היינו משום דסבירא להו
כהי דמתניתין אתיא כרבנן מ"מ רבי מאיר נמי תניא דהא התם מתני' רבי מאיר היא אלא דאלקיטהו לתרי
בני לאשתועינן דאף רבנן מודו כמה ודו"ק   בסה"ד דפסול נ"ב פי' מדאורייתא ואפי' לרבנן ולא הוי גט
כלל אפילו לפסלה מן הכהונה וכן מוכח מדברי התוס' ושאנ"ח שלא סקפה אלא מלאכה כו' ודו"ק
בד"ה משמיה דרבים כו' . נ"ב פי' אלמא ליה סלכתא כו' כנ"ל . באד משמיה דרבים כו' נ"ב פי'
אלמא יסר שיש בעיניהם שאומר משמיה דרביה ולא יסיף דברי יחיד כדי שתהיה הלכה כמו זה וק"ל
ע"ב גמ' או דלמא לשה כו' נעמתן אשה וצ"ב דל"ג ודו"ק כ"ל .

דף כא ע"א תוס' בד"ה ולחכמים אימא כו' ותימה דתאר כו' נ"ב ול"ע דלא קשה מידי כאלמא גבי
גט שליח לקבלה לא אשכחן כשום שנין שיהא של כרחה שלא תהא גט מאחר שהיא
כשהיא לקבלה אם כן אינו כשל כרחה אלא שאאמר מאחר שהיא נעשית כע"כ לא תוכל לעשות שליח לקבלה
אם"ש לאמרינן מאחר דהגבחק כשהיא לה בע"כ כשליה לקבלה לא מצטריך נמי שליח לקבלה אבל מ"מ שתח
בתום סיכה שאין רוצה לקבל המחנה אז לא הוי גט וא"כ אף טיכה שהיא מרוצה גם כן לא תהא גט
מאחר דליתא לכלי חצר מתמה בעל כרחה ולא שכי לן כלל מ"ה מאנא נגל כרחה כתחר שלה ודו"ק
סיפא . בד"ה שכן אב כו' וכן פי' שם בקונטרס כו' . נ"ב וה"ל גירסין דכע"כ בין היא בין אביה דמה
לנו לדעתו כי מקבל ליה איהו נמי על כרחה הוא ע"כ   באד מקבלת שלא מדעתו כו' נ"ב פירוש
דמסתמא כשהיא כיד אביה פסיקא שהוכל יקבל גט שלא לדעת אביה שהרי אפי' שליח תוכל יעשות בתחלת
כבפיה ומהשתא אפי' הוי כחצר אביה תוכל לקבל שלא מדעתו יהא לא קמיבעיא ליה אי כיד אביה כו' אלא
לענין שתוכל לעשות שליח משמע דלאחר דייקי כגון לקבל שלא מדעתו אין חילוק ואם כן ה"ה חצר אביה ממש
אם זוקק שם כבעל גם שלא מדעתו דהיינו בעל כרחו ודו"ק (עיין במהרש"א)   ע"ב גמ' והוא ששייר מקום
התורף כו' נ"ב והא דקאמר תחמו פירוש גמרו כמו תורת ותוספת ניתנה תוס' לעיל פרק קמא דף ג'
בד"ה דתנן אין כותבין במחובר כו' . תוס' בד"ה יצא כו' ויותר נראה מחובר גם נקוב גדול מחובר כו' כנ"ל

דף כב ע"ב תוס' בד"ה והא כו' דאינו חרש וקטן כו' דסלקא דעתיה כו' כנ"ל .

גמ'

הבעי לאוקמא ברייתא ו אפילו כרבנן דר' דס"ל דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ועיין בתוס' לקמן פ' מי שאחזו דף ע"ח ד"ה אלא אמר רבא ודבור שאחר זה המתחיל ותנאי ומעשה בדבר אחד :

דף כא ע"א ד"ה שכן אב מקבל גט לבתו וכו' עד משכת רש"י חצר אביה מתגרשת שלא מדעתו כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו אפי' אם כחצר אביה דמיא ר"ל דלרבנן דס"ל התם דהקטנה עושה נמי
מקבלת את גיטה שלא מדעת אביה בין שהיא כיד אביה ובין אפילו היא כחצר אביה ת"ה ע"י חצר אביה נמי מתגרשת אפילו שלא מדעתו וק"ל   ע"ב גמ' והא ששייר מקום
התורף ור"א היא וכו' ות"ק אין כותבין טופס וכו' כתבו להורף וכו' והא דקתני במתני' תלוש ותחבר פי' התוס' גמרו כמו תורת ותוספת ניתנה וכן פירשו התוס' לעיל בפ"ק דף ג' ריש ע"ב ד"ה
דתנן אין כותבין במחובר וכו' ע"ש :

דף כב ע"ב תוס' ד"ה והא לאו בני רעה ניתנו וכו' עד ואמר בגמרא מאן תנא דלא בעי כותנת בשריפה וכו' . ר"ל א"כ ש"מ דאפילו בשריפה ע"ג לא מתני למ"ד דבעי כותנת ות"ה הכא לר"א
דבעי כתיבה לשמה לא מתני בני גדול עומד ע"ג אלא הדר לר"מ פריך הכא ולא לר"א זה אינו חתום וכו' והן כל תני הא"ת שפשט והא לאו בני שליחות ניתנו והא לאו בני כריתות

ניתנו

קאי ולא אקמי מתך דחולין וק"ל: באד"ה ומי לא בעיק שליחות כו' דהא תנן כהן גדול שומר ע"ג כו' עכ"ל ומיהו מתני' לא מתוקמא כר"א ובעומד על גביו מכח קא דיוקא מדקא פסיל ליה לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והיינו כר"מ וק"ל: באד"ה וקמ הש"ז וה"ה שכד טוכבים א"נ כו' עכ"ל זה עד סוף הדבור מלתא באפי נפשיה הוא לכל הפירושים וק"ל:

דף כג גמרא וכ"ת ה"נ והאגיה שכד טכבים פסול כו' ואין להקשות דאימא הא דעובד טכבים פסול היינו בלאו עומד ע"ג דאל"כ כיון דהדין שכד טכבים והש"ז שאין הן אמאי נקט במתני' בהש"ז דכשרין בעומד ע"ג ושכד טכבים דפסול בלאו עומד ע"ג דהא אלי למיתני סלה בשכד טכבים או טלה בהש"ז ומיהו לפי מה שכתבו התוספות דנקט שכד טכבים (א) לרבותא לפי שהוא בן דעת ק"ק ועוד לאמאי דאוקמא מתני' בשמייר מקום הטורף ובריית' בלא שייר מקום הטורף אמאי לא תני או טלה בשכד טכבים או טלה בהש"ז ויש לייאשב וד"ק: ע"ב בתוספות בד"ה אין העבד כו' ול"ת להגי במתני' עבד ול"ש שכד טכבים כו' עכ"ל ובמתני' דלעיל גבי כתיבה דקתני הש"ז כשר ה"ה עבד כמ"ש לעיל דה"ה שכד טכבים וק"ל: בד"ה לפי שאינו בתורת כו' הייט מטעם תגר עכ"ל ואיירי בכהנת דהל"כ תגר מהלכה הוא כדמסיק לעיל וק"ל:

דף כד בד"ה לימר קמי כו' דבליסנא קמא אינה אומרת בפני כו' שמא הכא שיסול כו' עכ"ל ק"ק (ב) דבליסנא בתרא נמי יטלה לומר בפעה שתקבלנו ולא נאמר דב' הלשונות מחולקים בזה וללישנא בתרא לא עדיף ליה לומר בפעת גרושין א"כ האיך קשיין לחוכהן מה לי הוא ומה לי ב"ד ולמה לשון ראשון נקט שהיא עשה שליח ובלשון ב' נקט דבי דינא עשה שליח ויש לייאשב וד"ק: סליק פרק המביא תנינא

כל הגט פרק שלישי

תוס' בד"ה וטמע קול כו' לענין גט מודה כדפרשיק כו' עכ"ל מה שהאריכו התוס' דלהתלמוד דהכא לא חשיב לשמה כמו להתלמוד דספר תורה לא הוה צריכי להכי אלא שהאמת קאמרי דלענין גט מודה אפילו בספר תורה כדאמרינן בפ"ב וק"ל: בד"ה יתר מכן כו' דלהתלמוד דהכא לא חשיב לשמה כו' אבל ספר תורה שכתב בסתם כו' עכ"ל ואין להקשות דאם כן אמאי לא קתני בתר הכי דספרים מקרין כו' יתר מכן דספר תורה פסול דיש לומר דספר תורה שמעין לה דפסולה מהך סיפא דכותב טופסי גיטין דלריך שיניח כו' ודומה לו ס"ת שכתב בסתם כמ"ש התוס' לעיל מההיא דרפ"ק דתכתוס וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה הא אמרינן במתני' כו' ה"נ נימא לא בעלה כתבו כו' אחר כתבו לאשתו ונמלך כו' עכ"ל יש להקדק מאי קשיה דאימא דנמלך ולא גירשה והשליכתו לאיבוד ולקחתו זו כו' לא חיישינן (ג) כמו דלא חיישינן לנפילה וכיון דניפאה בידה מגורשת ולא דמיא להא דאין אחרים מוליאין עליהם שם"ח משום דכ"א דוחה את המלוה לומר לו שאני לא לוותי ממך אלא תבירי כפרש"י לעיל ויש לייאשב וד"ק:

דף כה בתוספות בד"ה קטן כו' אבל לרבנן ביאה אין תלויה לא ובפרק מלות כו' עכ"ל כל זה מבואר יותר בתוס' פרק האשה רבה ע"ש: בד"ה אמ"ל דאמכינהו כו' תימה דבנדרים כו' וי"ל דסוגיא דהכא איירי כו' עכ"ל עיין בזה בפסחים בתוספות פרק האשה בפ"ח ומה שיש לדקדק בהם עיין בחידושים שם: בד"ה סלקא דעתך כו' תימה כו' אלא ש"מ שגזרו על פיתן על יינן לא גזרו עכ"ל פסיקא להו בשום דוכתא דעל פיתן ודאי גזרו לכולי עלמא וכדאמרינן בעלמא פתן פת כותי וק"ל: בד"ה אני לוקח כו' דהשיק בכ"מ ואבלות ולא מוכר עכ"ל קגרו בדבריהם דהכי תני דרשיק התם ברוכלא צוענך ולא לוקח ועי"ז מעכבין סחיים ואפילו אלמלי שור לא עברי מידי היינו מדאורייתא פטורין מכר ולוקח אבל מדרבנן חייבין לעשר כדמוכח התם והכא אלא שהכותי לא חייש לדרבנן וק"ל: ע"ב בד"ה ר' יהודה ור' יוסי כו' דהתם בגיטין שומד הדבר להתברר כו' או לא יעלה סלע כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל והא דפריך מדברי ר' יהודה ר"ל דלק"מ ודאי רב מסרשיא לא ס"ל לחלק ומש"ה פריך מר' יהודה ה"ה לר' יוסי דבתד גוונא קשה מתרווייהו ומש"ה פריך כו' מר' שמעון ורבא שהשיבו לו דר' שמעון סבר יש ברירה כו' אלא מר' יוסי כו' לא ס"ל דיש ברירה כדאיתא בפרק בכל מערבין גבי לא הלל כו' ע"ל חוק דבריו וסא דחוק לנו לומר תירון לר' יוסי מסברא מנכשן ורב מסרשיא לית ליה הך סברא ואין זה אלא דברי נביאות גם יש לדקדק לפי זה בקושיא ש בעלמא לקמן שכתבו התוספות לחלק לרב בין תולה בדעת עלמו לתולה בדעת אחרים דמי סבריתם להו ולימא דרב ס"ל כרבא דלא מחלק בהכי אלא דההיא דמי שלהו שומד להתברר אם ימות או ישות כמו שכתבו הכא וכן יש להקשות לר"י כמו שכתבו כל זה בפרק בכל מערבין וע"כ הגרמה דתוספות אלו (ד) לשיטתם שפירשו לקמן לר' יהודה דמשוי לה בגי שלחו באומר מעת שאני בעולם ולא בדרך הגאי אם ימות או אם לא ימות אלא שעה אחת קודם מיתתו יהא הגט חל והיתה שעה אינה מבוררת וצריך ברירה ולכך סרי הוא כמ"ש לגבי דבריה כל ימי חייו והשתא אין כאן הדבר שומד להתברר טולה אם יחיה אם ימות כמו לר' יוסי דמגורשת ואינה מגורשת משום ספיקא דאם מת מחולי זה יהא גט למפרע ואם לא מת לא יהא גט ודה ודאי שומד להתברר ולהכי לשמואל נמי דלמק אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא נמי הדבר שומד להתברר בודאי אבל רב ור' יוחנן דאליבא דר"י קיימי ודלא איירי בכה"ג אלא באומר מעת שאני בעולם אין זה מקרי דבר העומד להתברר בודאי ועיין בדבריהם בתוס' לקמן בפרק מי שאחזו והה נ"ל ברור וד"ק: באד"ה אבל שאר אמוראי סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין כו' עכ"ל ר"ל כל שאר אמוראי סיהו רב מסרשיא דהכא דסברי אין ברירה לר' יהודה אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין כו' דאי מחזירין הקשי ליה כמו שהקשו כיון דסבר דלאו כקנין הגוף דמי לא מסכחת ליה דמייתי ביכורים כו' אבל לר' יוחנן דסבר מחזירין ל"ק דלדידיה סבר לר"י דאית ליה ברירה כדמסיק במרובה לר"י אליבא דר' יהודה דהכי כל הגלקה כפרש"י התם עיין שם וד"ק: בד"ה ולכי מיית כו' והשתא הא לרב בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה לר' יהודה כו' עכ"ל הקושיא לרב דלדידיה הוה סלקא תגלי אליבא דר"י דמסקינן דבכל מערבין ס"ל דאית ליה לר"י ברירה אפילו בתולה בדעת עלמו והך דלאו ודלוקח לית להו ברירה לר"י בתולה בדעת עלמו ולית להו ברירה בתולה בדעת אחרים וכלשוכה דהיא דמי שלחו והך דהוסרות לית ליה ברירה אפילו בתולה בדעת אחרים לר"י אבל מאי וקשיא להו לר' יוחנן אליבא דר' יהודה מהך דהוסרות לא יתגלה פירוש וכמ"ש בחידושי בפרק בכל מערבין ע"ש וד"ק:

קרני ראם (א) ר"ל נק"מ דהא דעובד כוכבים עדיף טפי הך לאמר דנפיק שליחות בכתיבה ומי שעבד כוכבים דבואה אבל כיון דמתני' עע"ג טפי ע"כ דלא בעינן שליחות בכתיבה א"כ ודאי לא עדיף שכד טכבים וכבן ולמה דמסקינן כשמייר מקום הטורף נקט עובד כוכבים משום דפסול בכל ענין ול"מ עע"ג וכעין שכ' התוס' ד"ס והא [illegible] ע"ש. וגם יש לומר דאע"ג דל"נ נהש"ז [illegible] טוכבים דכני דישה מיהו יש לגזור [illegible] מקום הטורף טפי [illegible] לקמ"ש קושיה רכיט. (ב) ר"ל [illegible] [illegible] מעצמה לכ"ד [illegible] (ג) ר"ל [illegible] (ד) ר"ל עיין תוס' יומא דף נ"ו [illegible] א"ר כוכבים [illegible]

חכמת שלמה

דף כג ע"א גמ' אמר רבי אלא כאן כדיעבד כו' ר"ל כמו כאן שנה רבי: ע"ב רש"י בד"ה לא משום כו' דתרומה פקן פריטו כו' כנ"ל:

דף כד ע"א תוס' בד"ה וכי מיית כו' רב ספרא ורבי תאיקה כו' כנ"ל:

כל הגט פרק שלישי

ע"ב גמ' וסופא למה לי כו' וכה אמריק ולא כו' כנ"ל ור"ל וכה אמרין כו' פירוש אע"ג דלא דמי לגמרי דהכא יכול לומר אני לא לויתי אלא תבירי לוה ממך והכא ליכא למימר הכי אבל אכתי איכא למימר תבירי נתן לך שאיעו נתן כו' והוליא ממני נאכרן עכ"ל ר"ן רש"י בד"ה וכה אמרי' במתני' כו' נפילה פיר פוזר כנ"ל:

דף כה ע"א רש"י בד"ה לקוחות כו' כו' וסיר שקלי כו' ר"ל פי' חולקים פסה מחלם כמו שחלוק מתחלה ובסמ"ג כתב שזה שיתן חלקו לאחיו וטפל חלק כשאי ע"ש בד"ה אמר אביי כו' מתמה אביי כו' דתני רמתנה כו' כנ"ל תוס' בד"ה ומיחל כו' דקתני וקדם עליו סיום נמתק ול"נ עפות הוא וכן כתוס' מדוייקים מלאתי שאלה עיין מה שהגהתי בפרק בכל מערבין כדף לו: בד"ה דכרי רבי מאיר כו' ועוד דלה הוה מתני כו' ר"ל זה התירון לא שייך לפירוש ר"י דלפיל דמחלק בין גט לשאר ברירה משום דכתיב וכתב לה וד"ק וכן הסתם להדיא בתוס' בפרק מרובה בד"ה רבי יהודה כו' או לא יעלה סלע כו' ר"ל והא דפריך מרבי יהודה ר"ל דלא קשה מידי דסדלא רב מסרשיא לא ס"ל לחלק ומש"ה פריך מרבי יהודה וס"ל לרבי יוסי דבתד גוונא קשה מתרווייהו ומש"ה פריך אח"כ אהו גופא מר"ש כלומר אלא אם תרלם לחלק בין דבר שסופו עומד להתברר כו' ומ"מ קשה מרבי שמעון והא שהשיבו לו דר"ש סבר יש ברירה מתרץ נמי רבי יהודה סבר ברירה כמו רבי שמעון ועעמייהו משום בקיעת הנוד ואף רבי יוסי לאו הוה מצי למימר הכי הוה מתני אלא ברבי יוסי מסרשיא לא נוכל דלא ס"ל ברירה כדאיתא בפרק בכל מערבין גבי לא חילל כו' ועעמייה שאוסר משום ברירה ולא משום בקיעת הנוד לחוד והא דקתני מעמא דמשום בקיעת מנוד הוא לרבי שמעון ולר' יהודה וד"ק (עיין במהרש"א) בסה"ד תחר זו משנה לחשובה. ר"ל פי' התלמוד תחר ממה שאמר כמחלקות כר כדלעיל:

מהר"ם

ניתנו ר"ל הא פריך הכי לר"מ הוי אתי שפיר דלדידיה התחימה היא הכריתות ולא הכתיבה הוי אתיא כר"א צריך ליישב כל הני קושיות: באד"ה דוכתב לשם אבעל קשה ר"ל הא הוי אמרי' דוכתב קשה אבעל הדיו אריכין לומר ע"כ דהא דמכשירינן בגט כשכתבו הסופר או אחר לא שכשרין אלא משום שליחות: שם השום צריך נמי לאתויי ברייתא דעובד כוכבים פסול. ר"ל פשיטא דפסול בלא שום ראיה משום דלאו בן כריתות הוא: שם ומשמע ליה דאתיא כר"מ מדלא נקט לפסול אלא עובר כוכבים וכו'. ר"ל הא אתיא כר"א אפי' הש"ז נמי פסולים אפי' בגדול עומד על גביו או בעינן שליחות וכ"ש שעה פסול לר"א אפילו בגדול עומד על גביו כדבסמוך אלא ודאי ר"מ הוא:

דף כג ע"א ד"ה אלא מעתה וכו' עד פירוש בשלמא בלא עומד על גביו גיזוא וכו' עד וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דברי התוס' בדבור זה צריכין עיון דפירוש בשלמא בלא שומר ע"ג ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכירא וכו' אבל בעובד כוכבים ליכא היכירא וכו' וא"כ לאו זה קשה דלפי פירוש זה של רב נחמן ליתא לקושית המקשה שהקשה בתחלת הסוגיא והא לאו בני דעה נינהו וכ"ת האל"נ דרב נחמן פריך הכי לרב הונא ורצונו שלא יצטרך לתירוצו שתירץ והוא שהיה גדול שומד על גביו א"כ לא יתיישב הא דמסיימי התוס' בסוף דבריהם וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו וק"ל ויש ליישב בדוחק דה"ק דבשלמא בלא עומד ע"ג אלא הוה פלוגתא ארעותין דשעמא דמתני' דהבל כשרים לכתוב הגט הוה מטעם דאיכא היכירא דכותבין לשמה ע"ש הבעל הוה אתי לך שפיר הא דעובד כוכבים פסול דבעובד כוכבים ליכא היכירא דלשמה נהגי אלא דהוה קשה לך תנבי בני דעה איכא היכירא ע"ש הבעל אבל הנך הא לאו בני דעה נינהו אבל למאי דאוקמא וכו' אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא עומד ע"ג מיירי והשתא דמתני' הוי מטעם דאיכא היכירא ע"ש הבעל וא"כ הדרא קושיא לדוכתין והא לאו בני דעה נינהו: ע"ב ד"ה מה אתם בני ברית וכו' דלר' שמעון לא אצטריך וכו'. משום דאיתא התם דר' שמעון ס"ל דעובד כוכבים ליתיה בתרומה דנפשית וא"כ אינו בתורת תרומה ולכך לא אצטריך לדידיה למעוטי משליחות ותרומה ולא אצטריך גם אתם לשעט עובד כוכבים ולומר מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אלא אצטריך גם אתם לרבות שליח דשלוחו של אדם כמותו בתרומה ואע"ג דלרבנן איתא התם דשליחות דעלמא ילפינן משליחות דהתם תרומה בפה חד ולא אצטריך גם אתם אלא להיקשא לומר מה אתם בני ברית וכו' לכן קרא בתרומה וכתב אתם ולא שלוחכם ולא אריבן ה"א ג"כ אתם ולא שלוחכם לכך אצטריך גם לרבות שליחות מתרומה מגם אתם וכו' והשתא לר"ש ילפינן שלוחו של אדם כמותו משלישתן מגם ופתח ותרומה ונפשיה לר"ש מסתברא ולא סרכין בעלמא שליחות אלא השתא דאיתא בתרומה ובתרומה עובד כוכבים אינו

רש"י

לסתום העובד כוכבים פ"ל לר"ש דשליחות דתרומה לא הוי ילפינן בפה חדד משום הכי לך קרא בתרומה את השליח שהוא כמותו בתרומה והיינו דקא מסיימי התוס' בדבור זה ור"ל דמ"מ כיון דדרשינן שליחות מתרומה ובתרומה ע"כ עובד כוכבים אינו נעשה שליח מטעם דאינו בתורת תרומה כיון דליתיה בתרומה ונפשיה נעשה שליח ה"נ בכל התורה: סליק פרק המביא תנינא

כל הגט פרק שלישי

דף כד ע"ב תוס' ד"ה בעדי מסירה ור"א וכו' עד ואמר ר"י דאין עדי מסירה מדקדקין וכו'. ויש לדקדק א"כ מאי משני הכא אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור"א הכי נמי וכו' והא אין עדי מסירה מדקדקין להשות אם זו אשתו או לא ונ"ל דהכא נמי ר"ל בעדי מסירה ור"א הויא בשעת מסירה הגט הוי השתא יוסף בן שמעון לאגרושה לגרשה זו בגגט זה לפני העדי מסירה דהשתא ליכא למיחש למידי וק"ל: באד"ד ולא הוי ראשון שמא יתנגו לאשת חבירו וכו' פ"ש הוא הנ"ל ולא חיישי. ר"ל הוי עדי מסירה אין חוששין להשתא זו:

דף כה ע"א גמ' וצריכא וכו' עד אבל התם סבר הוא דאמר רחמנא וכו'. יש לדקדק ל"ל כל זה הארוכה הל"ל אבל התם יש ברירה דהא לא שייך לומר התם דבעינן לשמה ויש לייאשב משום דלבתר הכי קאמר אי נמי בתחלה שר"ל דמ"ד דהתם אע"ג דיש ברירה נוירות תכתוב הוא דביובל צריכין להחזיר כל השדות שיהיו יחד בלי שום חלוקה כאשר היו מתחלה לכך קאמר השתא אבל התם סבר הוא דוקא דאמר רחמנא וכו' ר"ל אפי' את"ל דגזירת הכתוב דליחזרו כל השדות ביובל והיינו דוקא במכר אבל בירושה ומתנה לא וק"ל: שם א"ל הרשעא ברי כצ"ל. שם כדי לורן כמצוה כו' עד אא"ב דאמכינהו מעיקרא פירוש דאמכינהו על הפסח כל האחין אלא שכדי לורן במצוה אמר שפי שיעלה ראשון הוא יהיה ראש הזוכין והעיקר בפסח זה והאחרים לא יזכו אלא על ידו. ויש לדקדק א"כ מתני' זו מאי אתא לאשמועינן כיון דאמכינהו מעיקרא על פסח זה כל האחין פשיטא דכולהו וכו בו ר"ל דס"ד כיון שאח"כ אמר שעל מי שיעלה ראשון הוא יהיה כמו חורה קמ"ל דלא כיון דלא אמר אלא כדי לורן במצות: ע"ב תוס' ד"ה ומיחל ושותה וכו' עד ואין נראה וכו' לא שקבע וכו'. כלל דברי התוס' בדבור זה הוא וזה דברבואי מותר לקבוע מקום בבין השמשות משום דהוי ספק ואינו מתקן טבל בודאי והואיל וקבע לו מקום מותר לחלל אבל בעובד כוכבים דאסור לקבוע מקום משום דהוי כמתקן ודאי טבל והואיל ולא קבע לו מקום א"א לחלל כיון שאין מקומו קבוע: ד"ה דברי ר"מ וכו' עד ועוד דאי הוי משני הכי הוה קשה ליה אמאי דלית ליה ברירה ואע"ג דאמר דאי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דאין ברירה משום דבעינן לה לשמה וכו' צריכותא בעלמא הוא. ר"ל אבל הבא יכול להיות שלא יבא לידי הגרשה. ד"ה ר' יהודה ורבי יוסי וכו' עד פירוש כדמסיק משום דשמא יבקע הנוד אלא שיש לדקדק א"כ ל"ל לתוס' זה הל"ל דלספקא אית ליה לר"י ברירה ותני בה לא הוי מטעם דאין ברירה אלא משום דשמא לא יעלה סלע כלל ותני נמי משום דשמא יבקע הנוד כדמסיק אלא שי"ל מטעם דגבי נוד שייך שפי לומר שמא יבקע הנוד אבל גבי כיס לא שייך לומר כ"כ שמא לא יעלה ואע"כ פ"ל לר' יוסי דלא חוללה א"כ אין ברירה פ"ל לכך הוכרחו התוס' לחלק בן אליבא דר' יוסי: ד"ה מה היא באותן היוצא וכו' עד דשם פי' בקינגרא וכו'. ע"ש דאין משמע כן מפי' רש"י אלא משמע מדבריו שהקשה הוה פ"ד דסוה והא באותן היוצא קאי ארישא כאומר מחוה ונריך ע"ד שפירשו התוס' כא אלא שמתורץ השוך דפוה והא לא קאי ארישא אחרונה אם מתר אלא איירי כאומר מעת שאני בעולם ע"ש: ד"ה ולכי מיית הוי גיטא וכו' עד והא הדריך אתרווא דאו פ"ש לכאן ולכאן דאין ברירה כצ"ל

דף כו בתוספות בד"ה חוץ מגיטי נשים ואין לומר בשחרורי עבדים נמי פסול כו' עכ"ל משום דהכי איתא בתוספתא חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים כמו שכתב בחידושי הרשב"א ותו"ה כתבו דלפי שיטת תלמודינו אין לומר כן דהא כן בפרק קמא גבי ג' כו' ועיין בחידושי הרשב"א לייטב זה (א) וק"ל. **בד"ה** אבל סיפא כו' משום טעותא דמסיק מדסיפא כו' ועוד דבהדרתי קמייתא דמיהגן בהדא פירקא כו' עכ"ל והכא נמי ה"מ למיעבד נריטותא דהאי אשמועינן בההיא נמי איכא נאוקמא כר"א משום דבחד פירקא מיהגן כו' וק"ל: **בד"ה** מפני התקנה כו' דאתא לפרושי תפני התקנה אליבא דמאן דמוקי לה כר"א כו' עכ"ל היינו שמואל דמוקי לה לעיל מיניה כר"א וכן כל שאר המשנה ר"י פוסל כו' ור"א מכשיר כו' דקבע לה תלמודא לפרושי קודם מקום הזמן דתני ליה ברישא לעיל מיניה יש לומר על דרך זה משום דבעי לאקשויי לבסוף למאן דמוקי לה כר"א קשיא דר"א כו' וק"ל: **ע"ב** בד"ה יהא פסוק כו' דכבר אשמועינן דמוקדם פסול כו' אפילו לא הוה תני ליה כו' עכ"ל אלא יתורא דיתניגהין משום ארוסה תני לה לאשמועינן דטעמא משום בת אחותו ולא משום פירי וק"ל: **בד"ה** הכא נמי גזירה כו' והא ליכא למיחש כו' שהרי עדים לא יחתמו לו כו' עכ"ל וליכא למימר לחיישם דשמא עדים יחתמו בשעת אירוסין קודם הנשואין שאז היה נתינת הגט דאם כן בכל גיטין של ארוסה אף שיכתוב הסופר מדעת הבעל ניחוש להכי שיחתמו העדים אז באירוסין קודם נתינת הגט שבנשואין אלא ודאי דאינו צריך ליחוש לכן דמסתמא יתן הבעל לחתום לעדים ביום הנתינה של הגט ואם כן שפיר קשיא להו הכא ,לא יחתמו בשעת נתינה שהיא אחר נשואין משום פירי וק"ל: **בא"ד** אבל קשה דלמה לן טעותא כו' יפסול למאן דאמר משום פירי כמו גט שאין בו זמן כו' עכ"ל ר"ל כמו גט שאין בו זמן כלל שהאשה תפסיד בו כדאמרינן לעיל אבל הא ל"ק להו אתרבה האשה הטרוף שלא כדין מזמן של אירוסין דהא כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתו כמו שכתבו התוספות לעיל ירגישו הלקוחות בדבר שזהו הזמן מן האירוסין ולא יניחו לה לטרוף מאותו זמן וה"ל כאילו אין בו זמן וק"ל:

דף כז בתוס' בד"ה הא אמר כו' הא אי לא הוה חיישינן לנמלך כו' דאינה צריכה אלא לראייה כו' עכ"ל אין פירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך דהייט שלא אמר שכבר נתן לה הגט קודם הנפילה היה נאמן ואפילו אם נאמר שאין זה אותו הגט היה מחזירין לה לראיה דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה בזמן שהבעל כו' דאינו נאמן למפרע וכיון שאינו נותן לה עכשיו הגט בתורת גירושין אינו נאמן גם להבא אלא שפירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך כו' אבל אנו חוששין לנמלך ולא נאמינהו במה שאומר שכבר נתן לה הגט וק"ל: **בא"ד** אורחא דמלתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו טהגין כו' עכ"ל וכקושית התוס' דלעיל דפירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך הוה מחזירין כו' כיון דאין צריך אלא לראייה ודקאמרינן לקמן לר' זירא דלמה אם אתר תנו טהגין כדקי"ל לאלתר לאו מדיוקא דמתני' קאמר לה דהא ליכא במתניתין דיוקא כלל אלא מסברא קאמר הכי דלאלתר ודאי דאם אמר תנו טהגין אבל מתוך המתניתין לא משמע דיוקא כלל לר' זירא ודו"ק: **בא"ד** אפילו לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה כו' כיון דבאינו ידוע מיירי על ידי מה שנמצא כו' עכ"ל דאי לאו רישא דמצא גיטי כו' דומיא דסיפא במצא שטרי חליצה כו' הוה הרישא מתוקמא שפיר לענין גט בידוע שראינו הגט בידו של בעל דבהכי איירי מתני' שאומר שהיתה נפל ועתה רוצה לגרשה ואיכא שפיר לפלוגי בין נמצא לאלתר לזמן מרובה משא"כ בשטר חליצה דלא שייך בידוע שראינו שטר חליצה ביד הבעל דלמה לו השטר חליצה וכן בברייתא דלקמן שהוא אומר שכבר גירשה בו אלא כיון שאין מאמינין לו שהוא רוצה עכשיו לגרשה בו כמו שכתבו התוס' לקמן לא שייך ביה ראינו בידו שהרי הוא אומר שמתה נפל ואי הוה לאלתר דוקא הרי ראינו הגט בידה כו' כמ"ש התוספות ועיין במהרש"ל שהאריך בזה ודו"ק: **בד"ה** כאן במקום כו' וי"ל כגון דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן כו' עכ"ל למאי שכתבו לקמן דלא חיישינן שישקר במזיד לא הוה צריכי להכי אלא כיון שהוא אומר שממנו נפל אין לחוש שנפל מאחר אבל כיון דאין השיירות מצויות כמו שכתב מהרש"ל אלא דהכא לא אסקי אכתי אדעתייהו הך סברא דאינו משקר במזיד ובהכי ניחא דלקמן בברייתא לחד לישנא דס"ל לר' זירא כרבה דבאין שיירות מצויות אפילו הוחזק ליכא למיחש לאחר ואמאי חיישינן לנפל מאחר דהא ליכא התם לתרוצי כי הכא דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל דהא איהו גופיה מודה דמינה נפל וליכא למימר דידעינן דמינה נפל

דאם כן ראינו בידה ופשיטא דיחזיר אפילו אין הבעל מודה כמו שכתבו התוס' לעיל אלא דאיכא למימר לקמן בברייתא כיון דאינה משקרה במזיד ואומרת שממנה אבד לא חיישינן לאחר שגם ממנו אבד כיון דאין השיירות מצויות ואע"ג דלא נאמינה למפרע כמו שכתבו התוס' לקמן מ"מ נימא דזהו הוא שנפל ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מעולם לא כו' אמאי מהימנינן ליה לומר שהוא שלו יותר משלא היו אותרים כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דהתוס' דהכא לא ס"ל הך שטיה דלעיל דאיירי דאיכא עדים שנפל הגט מזה הבעל עכ"ל ע"ש והוא דחוק חודאי לעיל לא אסקי אדעתייהו האי תירוצא שכתבו הכא דלא חיישינן שמא משקר אלא כקושייתם דהכא דחיישינן שמא משקר אבל אמאי לא אסקי אדעתייהו הכא כתירוצם דלעיל ואין זה אלא דברי נביאות בדבריהם דלא ס"ל הכא כתירוצם דלעיל אבל הנראה דהכא ליכא לאוקמא בכה"ג שכתבו לעיל דיש עדים שנפל גט זה מן הבעל דאם כן למה ליה למימר דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא ע"כ דהכא לר' ירמיה דלא מפליג בין שיירות מצויות ללא מצויות ע"כ דמוקים לה למתניתין וברייתא אף בשיירות מצויות דהשתא לא מהני (ב) במה שראו עדים שנפל גם מזה הבעל כמ"ש לעיל בהדיא ועוד כיון דהאי תירוצא דר' ירמיה מעולם לא חתמנו כו' קאי נמי אברייתא לא שייך ביה לומר שראו שנפל גם מזה הבעל דהא איהו גופיה מודה דממנה נפל והתוס' לעיל לא כתבו כן אלא אמתניתין כמו שכתבתי לעיל ודו"ק: **בד"ה** סימנין דאורייתא כו' אי סימנין דרבנן הא דמהדרינן אבידה מן התורה הייט בעדים כו' עכ"ל וקצת קשה דאימא בסימן מובהק דהוה מן התורה ומהני אפילו בגט כדאמרינן ודוקא בגד אות פלונית כו' ובכך דמייתי לקמן דמצאו קשור בכיס או בארנקי כו' דמדקדק מיניה בפ"ב דיבמות דסימנין דאורייתא ואיתא דהייט סימנים מובהקין ויש ליישב דבכלים כי הכי לא שייך סימן מובהק כמו בגט בגד אות פלונית ודו"ק:

דף כח בד"ה מצאו בחפיסה כו' דאי מכיר את הגט למה לי שמצאו בחפיסה כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דנקט חפיסה ודלוסקמא משום דדרך להניח בהן כמו שכתבו התוס' לקמן דלא קאמרי הכי אלא דמהאי טעמא דדרך להניח בהן לא הוה מה שאומר שמצאו בהם סימן אבל למה ליה למתני כלל דמצאו בחפיסה ודלוסקמא אם היה מכיר הגט וק"ל. **בא"ד** וה"ס מצאו בחפיסה או בדלוסקמא וידוע שהוא שלו וגם שבהוכה כו' עכ"ל ר"ל גם אם מצאו אחר אלא שידוע שהוא שלו על ידי עדים וגם שבהוכה איבדו דמשום הכי לא ניחוש לשאלה כמ"ש לעיל מיהו לפי גירסא זו דאי מכירו קאי על הגט ואיירי שהוא עצמו מצאו דנאמן במגו הוה מצי לפרושי שפיר גבי דלוסקמא וחפיסה דיהא שידוע שבחפיסה ודלוסקמא אבדו הוי סימן ולא בעי שיהא ידוע שהוא שלו בעדים אלא דלא משמע להו דהוי זה סימן מובהק גבי גט כמ"ש לעיל וק"ל: **בא"ד** או נמי דוקא אם מכירו כשר אבל מה שידוע שבחפיסה כו' עכ"ל והוא הדין דמצי לפרושי דוקא אם מכיר הגט כשר אבל אינו מכיר הגט אלא החפיסה והדלוסקמא אינו מועיל דחיישינן (ג) דחיישינן לשאלה וכגון דאינו יודע שנאבדה לו בדלוסקמא וק"ל **בד"ה** הא ר"מ כו' חיים לשמא ימות לזמן מרובה כו' ודלמא אדמייבם חד מייה אידך כו' עכ"ל אינו מוכרח דאדמייבם חד מת אידך כו' דאיירי לזמן מרובה אלא כיון דכר"מ אהיא ע"כ דלא חיים אלא לזמן מרובה דלאלתר לא חיישינן אפילו לשמא ימות כמו בקיעת הנוד דהוי לאלתר וכמו שכתבו התוס' בזה לקמן ולר"י נמי דחיים לשתא ימות לאלתר והייט משום דליכא למיחש לבקיעת הנוד אלא לאלתר דלאחר השבת ודאי יפריש לפי' התוס' ולפרש"י נמי כשימלא לאלתר כליס יפריש ודו"ק: **ע"ב** בתוס' בד"ה והא בעי סמיכה כו' וליכא למימר דסמיך אברתי כו' עכ"ל מיהו הך דהכא ודאי דלא ניחא לאוקמא בהכי שיהא השולח סומך בביתו ברחוק מקום וק"ל: **בא"ד** השולח קרבנותיו ממדינת הים כאן מניף כו' ודוחק לאוקמא בערל וטמא כו' עכ"ל דאי בערל וטמא איירי למה ליה למנקט ממדינת הים וק"ק דמתני' דהכא השולח חטאתו ממדינת הים כו' אמאי לא מתוקמא בערל וטמא והא דנקט מתדינת הים לאשמועינן בחטאת דלא חיישינן לשמא מת וה"ל חטאת שמתו בעליה ויש ליישב דודאי הוה מצי לאוקמא בערל וטמא אלא דניחא ליה לאוקמא אף בטהורים בנשים ובמולים כיתעא עוף ודו"ק **בא"ד** בת"כ מזובו ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו דבהכלא כו' עכ"ל כנ"ל וכ"ה בתוספות בפ' התערובות וכמו שכתב מהרש"ל ומזה המקרא נלמד דטמא משלח קרבנותיו ומיניה דהוא הדין לערל וכל הגיא דאין ראוין לסמוך דאין סמיכה מעכבת בהן וק"ל: **בד"ה** וקתני ישיאו כו' לאוקמי לברייתא מוקמי דליתהוס סורסי שנמנג כו' עכ"ל ק"ק

קרני ראם (א) נ"ב דמס"ה לא קתני משום דהיה בקדושין פ"ב ופ"מ י"ע כיון דלאו אלא גזירה שופם אטו תורף א"כ בגיטין גוריק דלא אתי לאתחלויי א"ת מאה"כ בקדושין וכעין שכ' התוס' ד"ה כי קתני ע"ש ופ"כ נראה כדברי התוס' וטעם לחלק בין ג"א לשחרור נראה דכיון דסתמא אשה לא נגרשת פסולי בגיטין וכמו דאמרינן ביבמות בס"ק אונס בשחרור כיון דמשחרר עבדו עובר בעשה וע"כ מיירי בחייב לשחררו וא"כ יש סתמא לשחרור קאי ומהני סתם ומש"ה אין לגזור בשחרור כנ"ל יכון (ב) נ"ב דכיון אין מוכנים דבשיירות מצויות עכ"פ מהני סיכא שעדים אומרים מעולם לא חתמנו ואדרבה מש"ה צריך עדים שאומרים מעולם לא חתמנו ול"מ מה שנפל מיד הבעל א"א דנל"ה מוכרת כבי' מוהרש"ל דהתוס' לא ס"ל כשיטיה דלעיל והיינו משום דא"כ מה רבותא דמתחזיין, וכמ"ש התוס' בתירוצם ת"כ (ג) נ"ב נראה דהתוס' ניחא להו דלא טכל למידק ממתני' מידי ואפי' דחיישינן לשאלה לא גידוק וכמ"ש אתרוייהו דהשם שאלה נ"כ אינו מוכרת ודוקא אם סימנים דרבנן חיישינן לשאלה אבל אם סימנים דאורייתא לא חיישינן לשאלה כלל עיין בכ"ק סי' י"ו ופכ"ם גם חשש שאלה אינו מוכרח ומש"כ מפרשי התוס' גוזי דאפי' חשש שאלה אינו מוכרח ממתני' ונמו מפי' רביט דא"כ אי חשש שאלה מוכרח ממתניתין וז"פ

מהר"ם

כצ"ל **בא"ד** פירו קשה דבסוף ביצה וכו' עד פ"א מוכח שאיר דרבי יוחנן לית ליה ברירה מדמשני ליה והא דלא מייתי ראיה דר' יוחנן לית ליה ברירה מדאמר האחין שחלקו וכו' או מהא דאמר אפי' האורחן אינו פוסל אין ה"נ דהתם מייתי ההיא דאחין שחלקו אלא שאמר וכ"ת כי לית ליה לר' יוחנן ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ומי אית ליה והייתי ההיא ראיה דאיירי בעירוב דמדי ורבנן הוא גם יש לתרץ אההיא דלעיל דאף אחרון אינו פוסל משום דבעינן לה לשמה כדאמר לעיל תמיכא וכו'.

דף כו ע"א ד"ה חוץ מגיטי נשים ואין לומר בשחרורי עבדים וכו'. צריך למחוק הוי"ו לגרוס אין לומר וכו'.

דף כז ע"א ד"ה הא אמר תנו וכו' עד וה' זירא סבר הא דקתני ונמלך אורחא דמלתא וכו' ויש לדקדק לפירושם הא דקאמר ר' זירא בגמרא מי קתני אם אמר תנו נותנים ואפי' לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנים כדקי"ל לאלתר וי"ל הא הל"ל מי קתני אם אמר תנו נותנים דלמא אפי' אם אמר תנו אין נותנים ואין כאן דיוק כלל כיון דס"ל הא דקתני ונמלך הוא אורחא דמלתא כמו שהקשו התוס' הבא בריש הדבור וי"ל דהא דקאמר לקמן לר' זירא דלמא אם אמר תנו נותנים כדקי"ל לאלתר לאו מכח דיוקא דקתני ונמלך עליהם וכו' אלא קושטא דמלתא נקיט דאם אמר תנו נותנים לאלתר מכח הקי"ל מדקתני במתני' דהבא אם לאלתר כשר וק"ל: **בא"ד** דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצות ומיאונים. ונ"ל כלל הדבר דבסיפא ע"כ איירי בלא ראינו בידה ומה שלא ראינו לא שייך לומר עליו לאלתר או לזמן מרובה דהיאך שייך לומר לאלתר כיון שלא ראינוהו קודם שנפל אבל במתני' דהבא דאיירי בשלוח איירי שראינו אותו ביד דשליח קודם שנאבד ממנו ואח"כ לאלתר מצאו וכן במתני' דמצא גיטי נשים ושחרורי עבדים מצי לאוקמי שראינו הגט לפני זה ביד הבעל קודם שנאבד ולכן שייך לומר לאלתר וק"ל **ד"ה** הא אמר תני נותנים וכו' עד אבל ברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה וכו'. ר"ל דאף ע"ג שלגבי האשה אינו נאמן ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בחזרה זו כמ"ש התוס' לקמן דף זה ד"ה בזמן שהבעל מודה וכו' מ"מ הלקוחות סבורים שב"ד מאמינים ליה שמשנכתב בא לידה ולא יאמרו אייתי ראיה וק"ל **ע"ב ד"ה** מעולם לא חתמנו וכו' עד ובקונטרס פי' וכו' עד ולפי זה צ"ל שלא ראו עדים חתימת הגט וכו' צריך ליישב מאי קאמר ולפי זה דמשמע דוקא לפי' רש"י צ"ל כן הא גם לפי' התוס' צריך נ"כ לומר שלא ראו רק מה ידם ראו רק מה שקאמר מהו דתימא דלמא מתרמי שמו כשמו ועדים כעדים הא העדים שלפנינו ראו והכירים חתימת ידם שעשו הגט שחתמו ואנן לא חשדינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא שלו כמ"ש התוס' לעיל סוה ויש ליישב דלפי פי' התוס' ה"ק מהו דתימא שמא איתרמי שמו כשמו ועדים כעדים ואותן עדים אחריו התמו וכתבו ליוסף בן שמעון זה שלפנינו אלא שהוא סבר שהגט הנמצא הוא שלו קמ"ל דהא זה הנמצא ושהעדים שלפנינו מכירים אותו שהוא חתימת ידם אין ד"נ שהוא באמת חתימת ידם אבל לא תמוהו ליוסף בן שמעון זה שלפנינו אלא ליוסף בן שמעון, האחר רק שיוסף בן שמעון זה שלפנינו ואיל והעדים שחתמו על הגט שלו היו שמותיהם כששות עדי הגט הנמצא סבור הוא שהגט הנמצא הוא שלו לכך הוא אומר שהוא שלו קמ"ל דלא חיישינן להכי אבל לפירוש רש"י שהעדים אומרים שמעולם לא חתמנו אלא ליוסף בן שמעון זה שלפנינו ליכא למימר הכי וק"ל

דף כח ע"א ד"ה מצאו בחפיסה וכו' עד אי נמי בידוע שבחפיסה או בדלוסקמא אבדו וכו' ר"ל ולכך לא חיישינן לשאלה לומר שמא השאיל החפיסה לאחר ואותו אחר הניח בו הגט שהוא יודע שהוא עצמו הניחו בחפיסה ואבדו עם החפיסה וק"ל.

חכמת שלמה

דף כו ע"א רש"י בד"ה אימא ר"מ כו' ורוב גיטין תחומין הם הס"ד וא"כ מה"ד כאי נמי איכא לאוקמי כו' אפי' לר"א כו' **תוס'** בד"ה התם כו' ועוד דהתם נמי כו'. נ"ב פירוש אפילו את"ל דגרסינן הכא מכל מקום לא קשה אהוגיא דהכא דהא בסוף המסקנא דהתם מסיק נמי טעמא כי הכא

דף כז ע"א תוס' בד"ה הא אמר כו' אלא ודאי כשלא כו' נ"ב ולאע"ם שמפרשים התוס' לקמן דיחזיר לא דקאמר שיש בעדים ועכשיו היא מגורשת והיינו נראה וא"כ יש שפיר לחלק בין לאלתר בין לזמן מרובה דשמא מאחר נפל והיינו נביאה י"ל דמ"מ מאחר שהוא בזמן שהבעל מודה דהוי פירושו שכבר גירשה ומה תועלת יש לפי דבריו שמודה שגירשה אם לא שהוא יאמר כבר גרשתיה והיינו אלא נראה רק שהב"ד אינם מאמינים לו וא"כ לפי דבריו שרוצה שיאמינו לו איירי אפי' לזמן מרובה דהא אין חינוק בינייהו ודו"ק (עיין במהרש"א) **בד"ה** כאן כו' של יוסף בן שמעון אחר כו' נ"ב והתוס' דהכא לא ס"ל הך תירוצא דלקמן דלא חיישינן שישקר במזיד אלא שיסבור שהוא שלו ולא יעלה על לבו שמאחר נפל כו' א"כ לפי זה לא קשה מידי מאחר דבודאי ממנו נפל שהרי אינו משקר לא חיישינן שגם אחר אבד כאן ודו"ק (עיין במהרש"א) **ע"ב** רש"י בד"ה מעולם לא חתמנו אלא לאיש זה כו' כנ"ל **תוס'** בד"ה מעולם כו' לומר שהוא שלו יותר כו'. נ"ב התוס' דהכא לא ס"ל הך שיטיה דלעיל דאיירי דאיכא עדים שנפל גם מזה הבעל ועדיו תחומין כמו על זה דא"כ לא צריכין אנו לנאמנותו מאחר דהכי מסהדי אמרי שמעולם לא חתמנו אלא על גט אחד אם כן טודאי ממנו נפל ודו"ק (עיין במהרש"א) **שם** ולא מהדרינן ליה בטביעת עין כו' כנ"ל **שם** ולפי זה כו' צ"ל כו' נ"ב אבל גלא פרש"י נהי דראו התימת העדים והכירו שהוא שלהם מ"מ שמא הוא של אחר והגט שלכד הבעל היה שמא כשמו ועדים כעדים ולא היה דומה לאותה חתימה וק"ל. **בד"ה** שתעבור שיירה וכו' כמו כלגא ליטול שירותא כנ"ל ונ"ב וסימה למה לא הביא כדומה ממש המשנה אבתו ע"י שלש כו'

דף כח ע"א רש"י בד"ה שמא מת כו' למיהוי לשמא ימות כו' הד"א **ע"ב** רש"י בד"ה יומרי כו' מתים בה כהן כו' הד"א **תוס'** בד"ה והא בעי כו' שמביאין קרבן א' מספק כו'. נ"ב דמשמע שיביאו יקרבן שחייבים טודאי מבלא יקריבו כ"ז אבל הכא אם יקריבו מספק אם לו הם שנים יקריבו קרבן אחד שהוא טודאי מותר פסח והיה על הספק ושמין יקרבן והאי בי"א כתיקון ושוברים על מצות סמיכה ודו"ק **בא"ד** מדרשינן מצורת כהגים ואם כי יעבר מותו ולא יתנו כו' כנ"ל. ונ"ב נ"ל לגרם אפי' לא פסק עגנו א"ם יביא קרבנו מתמת זיבה ודו"ק

רש"י

(א) לפי זה מאי דוחקיה דרב יוסף דמוקי מתני' דוקא בב"ד של ישראל הא איכא לאוקמי אפילו בב"ד דעובדי כוכבים ומקמי דליתהם שורשי שגמג כדמוקי לברייתא אבל בתי' שני שכתבו התוס' ניחא דברייתא איירי שריני שבדי כוכבים מעידין כן איש פלוני מת אבל מתני' דקתני ועל היוצא לידון לא איירי אלא בעדי ישראל שאומרים כן וק"ל :

דף כט בד"ה משום בזיון כו' או נמי על ידי כו' יכנים בדבר שהבעל כו' עכ"ל ולטעמא (ב) דמילי לא ממסרן כו' לא שייך למימר האי הירולא ויש ליישב בע"א ודו"ק: **בד"ה** ומילי לא מימסרן כו' הוה מצי למיפרך דבשנים אפילו ר"מ מודה דלא מימסרן כו' עכ"ל יש לדקדק לפ"ז בשמעתין דרמי מתניתין דהכא ומתני' דפ' התקבל אהדדי ולא הסיק אדעתיה דמשום בזיון ומשום דמילי לא ממסרן אמאי לא פסקי ליה אהך מתני' דפ' התקבל גופה דמ"ש לר"מ דפליג בסיפא באומר לג' תנו וברישא באומר לשנים תנו או לג' כתבו ותנו דמודה בהו ר"מ דליכא טעמא אלא משום בזיון או משום (ג) דמילי לא מימסרן ודו"ק: **בד"ה** היכא דנפקא כו' דמתני' איירי בגלה השליח הראשון כו' עכ"ל פי' מהרש"ל ופגעה בשליח שני ונהגה לו ודו"ק. אבל באשר"י כתב לפי' ריב"א דלקמן דנפקא לאפיה דשליח ראשון ויהבה ליה כו' עכ"ל ע"ש ולי נראה דודאי כיון דהתוס' בעו לתקן הכא אמאי נקט הכא עפי היכא דנפקא לאפיה מבטולה שמעתין ליכא לפרושי אלא דנפקא לאפיה משום הגט לקבלו משליח ראשון (ד) שהלה בדרך קודם שבא לעיר שהאשה שם כפי שיטת ריב"א כמו שכתב הרא"ש דבשניה שני אפילו לא שינה השליח פסול הגט דליכא למימר דאיירי הכא דלא תלה הגט כלל בחפץ דא"כ לא הוה ליה למימר הכא דיהבה ליה חפץ והדר שקלה כו' דביהיב לה גיטא והדר שקיל מינה נמי כשר ואף נראה לי ברור בדברי התוספות ודו"ק · **ע"ב** בד"ה ר"י שפסל בו כו' ולפי זה הא דקתני שאין רצונו שיהא פקדונו כו' היינו ביד אשתו עכ"ל דלא ניחא להו למימר שהוא טעם ללא ישלחנו לכתחלה כו' דאין רצונו שיהא פקדונו ביד השליח שני ומשום דשמא לא ימסור לו דברים כהוייתן או שלא ידקדק כו' כמו שכתב רש"י דמשמע להו הכא דקתני אין רצונו כו' פסול הגט (ה) אהא לאשמועינן דאי שלא יעשה כן דהיינו לא ישלחנו כו' הא ודאי אפילו היוצאת של בית רבן יודעין כו' כדקאמר ר"י ואי הוה טעמא ללא ישלחנו כו' לאו פסולה אתי לאשמועינן דהא אם לא שינה הגט כשר בשלוחו כמו בו אלא דלא יעשה כן משום דשמא לא ימסור כו' כפרש"י אלא דע"כ לפרש"י הא דאין רצונו כו' ביד אשתו הוא ואם שינה בין הוא בין שלוחו פסול ודו"ק :

דף ל בד"ה ופוסק כו' ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול עכ"ל נראה לפרש דמילתא אחריתא הוא דאפילו יצא השער דהשתא יוכל לפסוק עמו בפחות משער ואפילו משער הזול שיהיה אבל מפרש"י נראה דאין בו משום רבית שיוכל לפסוק עמו בזול היינו דוקא כשלא יצא השער אבל ביצא השער לא יוכל לפסוק עמו בפחות משער דהשתא וק"ל: **בד"ה** הא קמשמע לן כו' דבפרק איזהו נשך אמר ר' יהודה שיכול לומר כו' עכ"ל כל"ל. **בד"ה** ל"ש אלא כו' דאין לו למשוך ממנו כלום לא מצי הדר ביה עכ"ל ומיהו הכהן מצי למיהדר ולמאן דאמר בפרק הזהב אליבא דרבנן דמשיכה קונה ניחא דאיכא למימר כיון דמ"מ לא עביד הכא משיכה יכול הכהן לחזור בו וידו על העליונה אבל למאן דאמר התם דמעות קונות דבר תורה (ו) קשה למה יוכל הכהן לחזור ועוד נדקדק בזה לקמן וק"ל. **ע"ב** בד"ה תניא רבי אומר כו' דכ"ש הם לא ירשו שצריך ליטול רשות כו' עכ"ל ופשיטא ופסיקא להו דבנכסיהם רשות מיורשין מהני גם הם לא ירשו כלום ובחידושי הרשב"א לא כ"כ ע"ש באורך (ז) ודו"ק: **בד"ה** הילך דמיו כו' דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה הא אמרינן לעיל דכהן יכול לחזור בו ואם כן אמאי לא יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר על ידי חרס וי"ל דעיקר קושייתם הכא למאן דאמר משיכה קונה לרבנן ולענין דינא וממונא אמרינן לעיל דהכהן יכול לחזור בו כיון דמ"מ לא עבד משיכה גמורה עשאו יד הכהן על העליונה כמ"ש לעיל אבל הכא לענין איסורא ודאי כיון דלא מיחסרא משיכה קיימא להו שפיר אין יכול לעשותו כיון דמשיכה כא נמי קניא לא יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ועי"ל דלא דמיא דלעיל כיון דבתורת הלואה (ח) באו המעות ליד הכהן עשאו יד הכהן על העליונה ויכול לחזור בו אע"ג דלא מיחסר משיכה משא"כ הכא שבתורת מכירה באו דמיו לידו אינו יכול לחזור בו כיון דלא מיחסר משיכה ודו"ק :
בד"ה וכי נתנוח כו' והא דקאמר רשאי בן לוי הייש בשבתות וימים טובים כו' עכ"ל דההיא מתני' דבכורים וירושלמי בדין תורה איירי אבל הא דקאמר רשאי בן לוי כו' דמשמע דיכא אתא לאשמועינן אפילו מדרבנן איכא לאוקמא דאיירי בשבתות וי"ט דשרי ומיהו (ט) הכא בשמעתין כיון דלא ידעינן דעשאו תרומת מעשר על מקום אחר לא חיישינן לשבתות וי"ט וק"ל: **בא"ד** אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאין כו' עכ"ל כל"ל :

דף לא בד"ה כגון שתרומה כו' דלית ליה כלל לאבא אלעזר ב"ג מרבה במעשרות כו' עכ"ל ובתוס' פ"ב דבכורות כתבו דאפילו לפי זה מצינו למימר דהא דמרבה במעשרות אתיא נמי כר' אלעזר בן נמלה לגבי מעשר שני ומעשר עני דהנהו לא איתקש לתרומה וק"ל: **בא"ד** דהסי דר"י בר יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא עכ"ל ואין להקשות דהכתי אמאי לא אוקמא במעשר גופיה וכר' יוסי בר יהודה די"ל ,ימלתא דר"י בר יהודה אינו מפרש דמשום מאומד הוא שרי אלא דאבא אלעזר ב"ג הוא דמפרש לאוקמא הא דר"י בר יהודה טעמיה ומש"ה ניחא ליה לאוקמא במפרש כאבא אלעזר ב"ג ובתרומת מעשר וק"ל: **בד"ה** ניטלת מאומד כו' ואם תאמר דבפרק רביעי דתרומות תנן כו' עכ"ל כל"ל: **בא"ד** ולא חשיב מרבה במעשרות במתכוין לאומד יפה כו' שמא התם מרבה במתכוין עכ"ל ויש לדקדק דלעיל פסיקא להו דההיא דמרבה במעשרות כו' לא אתיא כר' אלעזר בן נמלה דסבירא ליה אף במעשר ראשון שרי מאומד כדאמרינן בסוף פרק בתרא דבכורות וא"כ פסיקא להו לעיל דאיירי אף במרבה במתכוין והכא מספקא להו שכתבו שמא התם כו' ויש ליישב לר"א בן נמלה דלא שמעינן ליה בהדיא דשרי מאומד אלא בתרומת מעשר מהיקשא דתרומה והיינו אפילו במרבה במתכוין כדמוכח ההיא דפ' כל המנחות וא"כ הא דקאמר בספ"ב דבכורות דמעשר ראשון נמי איקרי תרומה איתקש נמי לההיא מלתא דאף במרבה במתכוין וא"כ ע"כ ההיא דמרבה במעשרות ס' לא אתיא כר"א בן נמלה אבל לרבנן דלא ס"ל דמלוה הוא במאומד ואסור במרבה במתכוין וההיא דמרבה במעשרות ס' מצי אתיא שפיר כוותייהו והשתא קשיא להו לבאורה כיון דלרבנן נמי שרי מיהא מאומד בתרומת מעשר וה"ה במעשר ראשון דלענין דיעה שוין הן כמו לר"א בן נמלה ואם כן מצי אתיא ההיא דר"י בר יהודה לענין בכורות סותייהו דרבנן והא כתבו דשמא מלתא דר"י בר יהודה מרבה במתכוין הוא ולא תלי אתיא כרבנן וק"ל: **בד"ה** במחשבה פי' כו' ובמעשר שני שרק כשאומר בלפונו או בדרומו כו' עכ"ל ר"ל בההיא דלוקח קתני בסיפא במעשר שני כשאומר בלפונו כו' כמ"ש התוספות לעיל והוא ראיה דלאכול בלא הפרשה אין קפידא אף בשאר מעשרות ואע"ג דלענין דמאי מתנייא הך מלתא היינו משום דבודאי טבל הוה איסורא דשבת רכיב עליה דאסור לקבוע מקום במעשר בשבת אפילו בין השמשות בודאי כמ"ש התוספות לעיל ועוד נראה דלא טוטו בזה אההיא סיפא דלוקח דאינו אלא ברייתא אבל טוטו אמתניתין דפ"ג דתרומות דתנן התם והכ"א עד שיאמר בלפונו או בדרומו ומיהו מעשר שני לא הוזכר שם אלא תרומה וק"ל: **בא"ד** וא"ת כיון דשרי תרומה בשנותן עיניו כו' אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת כו' עכ"ל יש לדקדק דמשמע דפסיקא להו כיון דשרי נותן עיניו כו' שרי נמי בשבת והיינו לכ"ע דמחשבה לכ"ע מהני בתרומת מעשר ומעשר ראשון כמ"ש התוספות לעיל וא"כ הוא רשב"א דקאמר התם מחזמע דשרי נותן עיניו כו' בשבת מאי קמ"ל (י) הא בטבל ממש נמי שרי ויש ליישב וק"ל : סליק פרק כל הגט

ח"א דף לא ע"ב ויהי כזוית [illegible] גו' מאי חריצים כו' · [illegible]
[illegible] שיהיה חריצים כדמסיק במסקנא שיהיה תם ליונה : שם ח"ל במאי עסקינן [illegible]
משום דלאו אדעתייהו עסוקין [illegible]

קרני ראם (א) ר"ל ואין זה קושיא דל"ש [illegible] (ב) [illegible]
[illegible]

חכמת שלמה

דף כט ע"א רש"י בד"ה [illegible] . תוס' בד"ה היכא דנפקא [illegible] ע"ב תוס' [illegible]
דף ל ע"א רש"י [illegible] : בד"ה [illegible] ע"ב נמ' [illegible] רש"י [illegible]
דף לא ע"א תוס' [illegible] : ע"ב רש"י [illegible]

מהר"ם

דף כט ע"ב תוס' ד"ה ר' יוחנן [illegible]
דף ל ע"א ד"ה [illegible] ע"ב ד"ה [illegible]
דף לא ע"א רש"י ד"ה [illegible] . תוס' ד"ה [illegible] ע"ב ד"ה [illegible]
סליק פרק כל הגט

השולח פרק רביעי

ד"ה גט שנתתי לך בטל הוא [illegible] . כותנת התוס' [illegible] . ד"ה ולא אמרינן [illegible]
[illegible]

חותם מקבלות כו' משורש פרק לא יחתום ע"ש אפילו מרגלית פגים כו' · שיש לו כח גם כיס כדלאמר לעיל שמושה תלמים ניס : עדי' סורלה דדייק קלאי תאי כי קאה בין גו' ר"ל דדייק קלאי למדרש לפי פניט מאי קאמר ריאה למקלה א' דקאמר וק"ל · סליק פרק כל הגט

השולח פרק רביעי

דף לב תוספות בד"ה ולא אמרינן כו' וי"ל דה"א כיון שאינו מביא עדים כו' קמ"ל כו' עכ"ל הא ודאי דבפני א' לא מהני ביטול כמ"ש התוס' לקמן דאף לרב נחמן בעי שנים ומשום דאין דבר שבערוה פחות משנים מ"מ הכא לשליח עלמו שהוא אומר שמבטלו ודאי דהוא מבוטל כמ"ש גם התוס' (א) לקמן ועוד נכתב בזה לקמן וק"ל : **בד"ה** אינו דלא פרח כו' נזדמן אבל אשתו ממילא או שלוחו דלא אמרינן לגשרה כו' דתימה הוא לומר כו' עכ"ל ר"ל דהוה ליה למתני רבותא במזדמן בתר מינייהו אבל אשתו או שלוחו דהרווייהו בנזדמן לא איצטריך למתני כדקאמר גבי פרחא וק"ל: **בא"ד** דתימה הוא לומר שזה אין מועיל ביטול עכ"ל מסברא אמרו כן דהיינו כיון שהוא שומר וטה אין לנו לומר דלגשרה קמכוין כמו שכתבו לעיל ודו"ק. **בד"ה** מ"ד אגלאי כו' כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה כו' עכ"ל אבל אי לא הוה רהיט בתר שליח אלא בתר שאר עדים לא הוה איצטריך לאשמועינן לרבן שמעון בן גמליאל דהא בדאשמועינן דבטליה בשאר עדים לא חיישינן במהדר בתרייהו לבטוליה מכ"ש דלא בטיל ובחידושי הרשב"א הקשה לפי זה לאביי דלקמן בעובדא דאותיבו קרא באודנייהו ולא אסיק אדעתיה למימר הכי ה"ל לאקשויי לרבא מדיוקא דהך מתני' (ב) וע"ש ליישב בזה ודו"ק : **בד"ה** מבוטלת היא כו' ור"י אומר שיש ליישב כאן גירסא דכריתות כו' אם כן הוו דבריו קיימין והוי הספק כו' עכ"ל גם לפי גירסא זו משמע להו הכא דבריו קיימין דלא הדרא למרה במסקנא דכריתות דאל"כ תקשי ליה נמי הכא מאי אפשי ואי אפשי כמ"ש לעיל וק"ל :

ע"ב בא"ד אלא מטפא סריך דקתני במילה כו' ומשני לא דבריו קיימין ולא הדרא למרה כו' עכ"ל נ"ע (ג) דא"כ אמאי לא תשני נמי הכא הכי בשמעתין הא דבטילה היא ודבריו קיימין הייט דלא הדרא למרה והוי הספק ולא הקשי מידי אבטל הוא דהכא לענין גם וכעין שכתבו לעיל דלא תקשי מאי אפשי אפשי ודו"ק : **בד"ה** מ"ש מהרי הוא הקדש כו' משמע דככר זה הקדש מועיל וגם זה כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות הי"ל לתמוה למאי דמדמה הקדש לגט אמאי לא פסים מככר זה הקדש אגט זה בטל דעמד בתיקו ויש ליישב דאפשר לומר דלשון בטל בגט גרוע מהקדש אבל לשון חרם בגט אינו גרוע כ"כ ומהאי כמו לשון הקדש ולכך פסים מהקדש אחרם דגט ולא מהקדש אבטל דגט אבל השתא קשיא להו במכ"ש דע"כ לשון חרם גרוע מבטל והא חרם הוא קתני בהאי בברייתא דלא אמר כלום ובטל הוא דבריו קיימים וא"כ כיון דכי אמר גט זה בטל כו' מבעיא לן ולא תפשוט ליה מהקדש מכ"ש דלא תפשוט חרם מהקדש ודו"ק: **בד"ה** רב ששת כו' דיחדו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כו' עכ"ל במעשה גמור מודו כ"ע דלא אתי דיבור ומבטל מעשה אלא דבנתינה משה קדושין ליד האשה התם פליגי אי דמי למעשה או לא וק"ל :

בד"ה ורב נחמן כו' מ"מ פחות משנים דאיכא למיחש כו' וקאמר אפילו רבי מודה דאמריך מה כח ב"ד יפה עכ"ל יש לדקדק מה שייך באה מה כח ב"ד יפה דהא קודם תקנת ר"ג נמי לרב ששת בפני שנים ולרב נחמן בפני א' לא היה מבוטל כמ"ש לעיל בסמוך ויש ליישב לרב ששת דבפני שנים קודם תקנת ר"ג נמי לאו מדינא אינו מבוטל בפני שנים אלא משום תקנת ממזרות אבל בפני ג' לא חשו לתקנת עגונות כלל ואתא תקנת ר"ג משום תקנת עגונות דאפילו בפני שלשה לא יבטל לכתחלה לרבי ולרב נחמן נמי איכא לפרושי דקודם תקנת ר"ג בפני אחד נמי לא היה מבוטל לאו מדינא אלא משום תקנת ממזרים אבל בפני שנים לא חשו כל כך לתקנת ממזרים אפילו לכתחלה ואתא תקנת ר"ג דאפילו בפני שנים איכא למיחש לממזרים דהרי נמי לית להו קלא כ"כ ולא יבטל לכתחלה והשתא ניחא שכתבו התוספות דאפילו רבי מודה דאמריך מה כח בית דין יפה דהיינו הך תקנה דקודם תקנת ר"ג לרב ששת בפני שנים ולרב נחמן בפני אחד דאינו מבוטל משום מה כח בית דין יפה מיהו לקמן (ד) בתוספות משמע דלפני אחד אם אינו שליח מדינא אינו מבוטל משום דאין דבר שבערוה בפחות משנים ול"ע בדבריהם דלעיל שכתבו ועדיפא מינה אמריך בביטול שלא בב"ד דמשמע שאם הלכה דלא הוי ביטול כו' עכ"ל דמשמע מדבריהם אלו (דלא) מדינא לא הוי ביטול אפילו בפני אחד ול"ע :

דף לג בד"ה וכי תרי כו' וליתקנו שיבטל בפני ג' ויש לומר משני תקנת עגונות עכ"ל אבל לבי תרי כיון דלית ליה קלא מינסבא וליכא לייחם לעיגון שלא אלא לממזרים כיון דמינסבא ואין להקשות כיון דע"כ לרב נחמן החיים לתקנת עגונות מנא ליה דחיישינן לתקנת ממזרים בתקנת ר"ג כלל וה"מא דבית דין ג' הוא דודאי מקרי בית דין בכל דוכתא ויש לומר דסבירא ליה דאי הוה ביד דין ג' קודם תיקנה רבן גמליאל משום סכנת עגונות והאי דלא היה מתקן רבן גמליאל דאין לחוש כ"כ לתקנת עגונות כיון דב"ד של שנים הוו מתחלה אבל כיון דבית דין של שנים היו מתחלה וע"כ אתא רבן גמליאל לתקן משום ממזרים טפי תיקן דלא ליבטל כלל אפילו בבית דין של ג' משום דבבית דין של ג' נמי איכא למיחש לעגונה וכן נראה דמשום תקנת ממזרים חשו טפי דהא אפילו לרב ששת קודם תקנת ר"ג חשו לתקנת ממזרים כמ"ש התוספות לעיל וק"ל :

בד"ה ואפקעינהו כו' אל תתמה אל תתמה חייב על כל אחד ואחד כו' שמא ישאל על נזירותו כו' עכ"ל ה"מ לדקדק כן מא"ל אל תתמה פ"א דחייב אע"ג דהתראה ספק היא אלא שגירת ליסנא דמתניתין דפרק שלשה מינין ופרק אלו הן הלוקין נקטו ולכאורה קשה הא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה והואך מליט מיד שילקה ויש ליישב דודאי ביודעין בו שעבר על נזירתו במתכוין החכם לא ישאל לו כדי שלא ילקה אבל והתראה ספק מיהת איכא דשמא זה הנזיר יבא לחכם שלא ידע אם עבר על נזירתו וישאל לו וק"ל: **בד"ה** רבי סבר כו' אי נמי אע"ג דביטלו בב"ד אמר רבי דמבוטל היינו משום דהתם ליכא למיחש טלי האי לממזרות כו' עכ"ל דבריהם אלו לרב נחמן אבל לרב ששת והאי בבית דין של ג' ליכא למיחש לממזרות אלא לעיגון ונראה לפרש לרב ששת דלממזרות והאי חיישינן ספי דאפילו קודם תקנת רבן גמליאל חשו לממזרות כמו שכתבו התוספות לעיל דלכך בשנים אינו מבוטל והשתא ניחא דבטלו בבית דין של ג' אומר רבי דמבוטל דלא חיישינן כל כך בדיעבד להתקנת עגונות אבל כאן בביטול מקצתן פעמים ישנו כו' ותינשא עפ"י גיטה ואיכא ממזרות וזה שהקשו לקמן לפ"ה דמפרש דלר"ש בן גמליאל דבטלה טלה אף זה מתקנת ר"ג וע"כ למ"ד מפני תקנת עגונות לא רצו כו' דלפירושם אין זה דרשב"ג מתקנת עגונות דרבן גמליאל אלא מתקנת ממזרות דחשו לה אף קודם תקנת ר"ג ואפילו לרב נחמן בבטלו מקצתן אי הוה סבר דבטלה טלה הוה חיישינן לממזרות אפילו קודם תקנת רבן גמליאל כמו בפני אחד שחשו לממזרות אפילו קודם תקנת רבן גמליאל כמו שכתבו התוספות לעיל אבל לפרש"י דהוי דרשב"ג מתקנת ר"ג הוא ודאי לרב נחמן איכא למימר דכל זה מתקנת ר"ג כמו שחשו לממזרות בבטלו בבית דין ה"נ חשו בתקנת רבן גמליאל לממזרות בבטלו מקצתן דכל שכן הוא אבל לרב ששת לא דמי אהדדי דבב"ד של ג' מתקנת עגונות דר"ג הוא וליכא למיחש לממזרות ובבטלו מקצתן דמיחש שמא תינשא על ידי גיטה תקנת ממזרות איכא ותקנת עגונות ליכא כן נראה לפרש דבריהם וח"ק :

ע"ב בד"ה נריכי בי עשרה כו' והימה כיון דמדאורייתא יכול לבטל כו' ויש לומר כיון שהוכרז להתן שאין ביטול כו' עכ"ל דבריהם תמוהים (ה) במקום הזה דהא לאו אוקמתא מדינא אינו יכול לבטל ולא משום תקנה וא"כ לא קושייהם ולא תירוצם שייך כאן אבל מקומם ניחא לעיל מיניה לאוקמתא קמייתא לרבן שמעון בן גמליאל דסבר דבטלה טלה משום תקנה נגעו בה דלא ניבטיל אפילו אותם שנים שביטל לפניהם דבהא פליג עליה דרבי בדינא והאי קשיא להו שפיר לרבן שמעון בן גמליאל דסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה טלה ותתקנה משום דהגך כתבי ויהבי לה כו' אמרו שפיר דלא ליבטיל הנך דלא ביטל בפניהם אבל אותן שביטל בפניהם אמאי תקנו דלא ליבטיל ותרטו וי"ל כו' וקצת קשה דאימא דרבי נמי סבר דבטלה טלה אלא דבהא פליג על רבן שמעון בן גמליאל דסבר שלא תקנו דלא ליבטיל אלא אותן שלא ביטל בפניהם ומשום דאזלי וכתבי ויהבי כו' אבל על אותן שביטל בפניהם לא תקנו וכקושיית התוס' ודו"ק: **בד"ה** והאר רבי כו' הניחא דשום הדיינים דמיא ספי לביטול שלא בבית דין כו' עכ"ל רולה לומר דהתם אין כאן ב"ד אחר שבא לבטל כח בית דין דלשון שמשיאו בפרוט או ביותר משתות וה"ל דומה כדהכא לביטול שלא בב"ד דמודה רבי דאמרינן ביה מה כח ב"ד יפה וק"ל:

דף לד בד"ה בית דין מעמידין כו' וכ"ש אם נפרש דמכרן קיים ומחזיר אונאה כו' עכ"ל ר"ל בפחות משתות ועיין על פי' זה בפרק אלמנה ניזונית (כתובות דף ק)

בתוס' בד"ה אמר רבה אמר רב נחמן שליח כדיינים כו' וק"ל. **בד"ה** ההם תמיהא כו' אע"ג דרבי גוסיה לא מפליג בין איסורא לממונא כו' עכ"ל הלשון והמובן מגומגם דמלת גוסיה אין לו תקום דלא הוה להו למימר אלא דרבי לא מפליג כו' גם מה שפירש מהרש"ל בדברי התוס' דר"ל אע"ג דרבי גוסיה לא מפליג דלא מליט בשום מקום דרבי מחלק בין ממון לאיסור כו' ואם כן נימא מאחר שחזר בו כו' הוא הדין חזר נמי גבי בטלו כו' עיין שם דברים דחוקים הם דהא רב נחמן נמי לא תלינו לו בשום מקום דמחלק בין איסורא לממונא אלא דהלמודא מחלק אליביה מכח קושיא דרב נחמן אדרב נחמן הכי נמי נימא אליבא דרבי תכח קושיא דחזר התם ולא מליט דחזר מביטולו מבוטל כפי סברת רב נחמן דליה לן למימר מדחזר ההם חזר נמי הכא וכמ"ש בסוף דהיה יכול להקשות והא רבי גוסיה הדר ביה כו' אבל לפי ספרים המדויקים בדברי התוספות דכל"ל אע"ג דרב נחמן גוסיה לא מפליג כו' מכל מקום רב נחמן תפליג אליבא דרבי כו' הלשון מדוקדק ומליט בהדיא דרב נחמן גוסיה לא מפליג בין איסורא לממונא דהא פסק התם הלכה כחכמים והכי נמי הכא פסק כרבי בשתיהן ולא מחלק בין איסורא לממונא היכא דטעו כי התם דהלכה כחכמים אלא דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו אבל אליביה (ו) דרבי ע"כ מפליג רב נחמן דהא התם חזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל והכא לא חזר רבי אליביה דרב נחמן מדפסיק כוותיה ומה שכתב מהרש"ל על זה ולא נכונה כו' דא"כ ידעי הסוגיא שפסק התם כחכמים והיינו משום דטעו כו' ע"ש דבר תמוה הוא היאך לא ידעי הסוגיא דהכא שהרי כתבו הכא בין איסורא לממונא דטעו כו' והיינו לפי סוגיא דהתם דמחלק רב נחמן בין ממונא דטעו לממונא דלא טעו אבל גבי רבי לא מלינו בהדיא דמחלק בזה ולא הוה ליה להזכיר אליבא דרבי דטעו אי לאו סוגיא דהתם דמחלק ביה רב נחמן גם מה שהקשה בזה מאחר שרב נחמן לא סבירא ליה להלך כו' חילוק שרבי מפליג כו' תקשה ליה לדידיה דהאי תירוצא ע"כ ליתא דהא רב נחמן גוסיה ע"כ דלא מחלק דפסק התם כחכמים והכא פסק כרבי אבל אין כאן תיקום קושיא להאי תירוצא כיון דלא תלינו בהדיא שחזר אלא התם אין לנו לומר כן דחזר נמי הכא כיון דאיכא למימר דלא חזר אלא דרבי מחלק אפילו בין איסורא לממונא דטעו גם מה שכתב דריהטא דליסנא

קרני ראם (א) נ"ב וצ"ע דלחד תי' אפי' בפני השליח ל"מ ולהאי תי' מוכרח כתי' הב' בתוס' (ב) נ"ב ואפילו ככהים כתר שליח תמה הרשב"א דהא מה דרכש נתתלה לא עדיפי מביטל שלא בפני השליח ול"מ לרשב"ג וצ"ע שתי' התוס' ולפמ"ש כיון דהא דל"מ הביטול לרשב"ג היינו משום דאפקעינהו לקידושין וכיאור אם הרשב"א יע"כ לא גמר ומיטל גלג ע"ש וזה שייך נסתם ביטל אבל כיהים נתר שליח אלא דעבר ומם והקדים השליח נתינת גם יאבה א"כ חזינן דלם לנפל כאמה ס"ד דמהני מש"כ אמטוינן ד' ס והבן (ג) נ"ב לק"מ דבטלה היא אם הוי הספק היינו לאו מטעם דהורה בה מעיקרה דא"כ ת"ס ל"ע מבטל דהוי ספק יותר וע"כ דהספק אינו רק משום דנתן כבר הוציא מרשותו וכשמקבל אינו זוכה תו הוי האיך ממילא וא"כ ע"כ שברית דבטלה מעיקרא תמוה ולא זכה המקבל בה וקושיית הת"ס סתר וכו' אפשר כן נפ"ו (ד) נ"ב ובתוס' ד"ה רבי מבואר דאפי' ביטול בפני שנים ואינם ביחד ל"מ לר"נ תנו משום מה כח ב"ד יפה וביטל בפני אחד ל"מ משום דאין דבר שבערוה פחות משנים וא"כ לק"מ דמ"ש בכאן כמבואר ר"ל ביחד ולקמן מיירי לפני אחד לבד וה"ס (ה) נ"ב ולענ"ד ודאי למ"ד בטלה כולה והא דל"מ משום תקנת ר"ג א"כ אין סברא לומר דלאותן בביטל יהיה מטי הביטול דהרי אם תסרי הביטול לשם מגילה כל העדות כולה כיון דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ואיכא תקנת ממזרים וע"כ ל"מ הביטול גם לאותן בביטל אבל אם עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה רק משום דינא דצריך בי סברה יתבלסה וקיים לבטל דוקא כולם ואם מבטל כולם בפני אותן השנים נ"כ לא הוי הביטול לאותן שלא שמעו ... כלום ועיין בנת"ס פ"ו וא"כ ע"כ כיון דהת"ה מהני ביטול אפי' לאותן שלא שמעו הביטול א"כ ... דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ... קושיית התוס' ... ע"ש יבינו ... שייך ספק ב"ד מבה"כ כאיסורים אלא דכיון דהם בכתובות ... לדבריו וצ"ע בתוספות לא שמכין אונאה דמה כח ב"ד יפה אע"ג דבממונא נסמוך אם כח ... מקנה ומוכרח דתור רבי גם באיסורא אבל ר"נ יוכל לסבור כר"ם ולא הוי כפשוט בדבר יתנה וא"כ יש לחלק בין איסורא לממונא ואין מוכרח דחזר רבי חס נכון

חכמת שלמה

פרק כשולם דף פ"ט הוס' בד"ה אלא כו' אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב כו' נ"ב ול"נ לפוכיח לפדיה מפרק כל היד בנדה דף מ"ו גבי נשו מייתי דרב נחמן וסתם דרבנן כו' ע"ש

דף לב ע"א רש"י בד"ה שהשבב כיס יד. נ"ב ובריש פרק הסנה פירש רש"י כמין אחר

השולח פרק רביעי

ע"ב גמ' סלקא סלקא דעתך דהיינו דרבי יוחנן דאמר מחרם כו' נ"ב פי' מאחר דחורת אף ע"ם שבנר קנלה קידושין אלמא דאתי דבור ומבטל סקדושין מעיקרא וכאילו לא היו קדושין מעולם הכי נמי לימא גבי גט וה"ק. תוס' בד"ה סתם כו' אין ראיה כדפירשנו בפרק ב' כו'. נ"ב דסתם איירי שתחשו אלא בדשנו כו' :

דף לג ע"א גמ' דמדאורייתא בטל גיטא כו' כצ"ל רש"י בד"ה ולא שנא כו' נאנסא כו וחתמי הד"א **ע"ב תוס'** בד"ה והאר ר' כו' דמי עשי כו' נ"ב מתה שהדמה ומבטל בב"ד דלמה אלים ביטולא דבפני ב"ד דלא אמריק מה כח ב"ד יפה שהרי על כרחך אלים ביטול בפני ב"ד שהרי שלא בפני בית דין כגון בפני אחד לרב נחמן או בפני שנים לרב ששת מודה ר' כו' כדלעיל ודו"ק

דף לד ע"א תוס' בד"ה יתמין כו' דאסרי' זכרים יאכלו כו' כצ"ל וגם פי' לאסוקי כו', בטת אין כאן תקנה דבאה ישנה האשכר זכר ויטול הכל ורוח פיסל ואינו מאכיל וק"ל בד"ה ב"ד מעמידין כו' ועוד ה"מ שיש שדות כו' נ"ב פי' ולא שיסלק נימון על ידי גוד או אגוד וק"ל **בא"ד** נתחלה כשחולקין השנים נלעדיו כו' כצ"ל **בד"ה** התם כו' אף ע"ג דרבי גוסיה לא מפליג כו'. נ"ב הכי פי' אע"ג דלא מליט בשום דוכתא שרבי מחלק בין ממון לאיסור לענין מה כח ב"ד יפה וא"כ נימא מאחר שחזר בו גבי שומת ב"ד ה"ה חזר נמי גבי בטלו כו' מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דרבי וכו"ל

כו' לא יתחזר אלא כמו שפירשתי עכ"ל לא ידענא למה דאדרבה לשון התוספות לא משמע כן וכמ"ש ואין להאריך בדחוקיו ודו"ק: **ע"ב** בד"ה וכל שום שיש לו בנופשי גיטין של אלמנה נחלות כו' וכל שום וחניכה כו' חיישינן דאתי לידי תקלה כו' עכ"ל מדברי התוספות נראה דלדברי אלמנת גחלות דבבל גם כן לא איתחזק כאן בשם אחר כין אתחזק שתבין וכל שום כו' והא דקאמר רב אשי והא דאתחזק כו' היינו דאין לפסול תגם אם לא כתב וכל שום כו' אלא באתחזק מיהו בלא אתחזק נמי כותבין כן וק"ל: **בד"ה** והא דאתחזק כו' ובאגרות נחלות מפ"ש מתניתין דכל"ב וכך הוא נקיי הדעת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דרש"י לא פירש כן בפ"ב אלא וכך היו נקיי הדעת כו' קאי אמתניתין דלעיל לא כתב עד כשר אבל הכא פי' דלא קאי אדלעיל אלא אהא דקתני התם שתבין תיכתא כו' כמו שכתבו התוספות לקמן דגרגר' בפ' אלכית גדולות נקיי הדעת היו שתבין תיכתן לכתחלה ודו"ק: **באד"ד** אבל בתוספתא כו' ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל כו' עכ"ל יש לדקדק דהוא לכתחלה ודאי יש לכתוב שם האתינה עיקר כדמוכח במתניתין ולא קאמר התם אלא אם כתב שם הכתיבה עיקר דכשר בדיעבד גם קצת קשה למה להו לאתויי הא דרשב"ג ונראה דמשמע (א) להו דרשב"ג לא פליג ארישא בגירש בשם א' מהן דהוא פסול לכ"ע אבל רשב"ג ע"כ אסיפא פליג דקאמר כשכתב שם הכתיבה עיקר דכשר ודייקא כאם כתב שם האתינה עיקר דפסול וקאתי רשב"ג דאפילו כתב שם יהודה בגליל כו' דהיינו שכתב שם האתינה עיקר כשר בדיעבד וא"כ שוכח דבין לת"ק ובין לרבן שמעון בן גמליאל דשם הכתיבה עיקר דפליגי אם כתב שם האתינה עיקר אם הוא פסול אם לאו ובהכי יתיישב מה שכתבו התוספות ומהתם משמע נמי דבמגרש בגליל אותה שביהודה מיירי כו' דמדפליגי בכתב שם האתינה עיקר אם כן ע"כ דהכתיבה והאתינה אינן במקום אחד דבהכי לא איירי לפסול בו אם כתב באיזה אחד מן השמות ודו"ק: **בד"ה** מאי איריא כו' ותסני אלמנה אילטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מכע"ח כו' עכ"ל תוכרס לא כיון דאיכא חידוש בכל חדא דליכא באידך כמ"ש לעיל טפי ה"ל למיתני שתהא גרושה אלא כיון דבפיסקא נקט אלמנה נקט נמי גרושה חידושא דאלמנה טפי מכע"ח אע"ג דאית ביה נמי חידוש דליתא באלמנה ודו"ק: **בד"ה** אלמנה אילטריכא כו' וי"ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע"ג כו' דהדך התנא להשמיענו כשאין צריך להאריך כו' עכ"ל ססא מתניתין דכתובה אילטריכא כמו שכתבו התוספות שם דהגא לה התם בהדי האך דאין נפרעין אלא בשבועה ולתירוץ ב' שכתבו התוס' הדך התנא להשמיענו כשאין צריך להאריך כו' מיהא אי לאו דרבותא דאלמנה משום היא כמפסיק הכא משום הדרך התנא כו' טפי ה"ל למיתני כע"ח או שהם אין נפרעין מנכסי יתומין כו' וק"ל:

דף לה בד"ה לא הוו כו' ולא דמי לנשבע לבטל כו' דאיכא שום שבועת שוא והתם מיבעיא לן הרי קרא כו' עכ"ל ולק' על עונש שבועת שוא כמו שכתב מהרש"ל בשם ספר מצות גדול וכן הוא בתוספות פ"ב דנדרים ויתר דבריהם וטונהם דהכא יותר מפורשים בתוספות פרק קמא דשבועות ע"ש: **בד"ה** ונודרת ואוסרת כו' כדאמרינן פ"ד דנדרים כו' אם לא ראיתי גמל פורח באויר כו' עכ"ל הא דנקט קורת בית הבד וכשולי מגרים אבל הך דגמל פורח כו' ליתא התם אלא בפרק שבועות שתים בתרא איתא הכי לגבי שבועה הבא ועי"ש בתוס' וק"ל: **באד"ד** ואם תאמר בפרק בתרא דנדרים כו' מה מועיל מאי דמרקיה דכי אמכביה מיד עבר כו' עכ"ל ק"ק (ב) דאין כאן מקום לקושיא זו אלא אתלמוד ערוך דאמר ר"י התם שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו כו' הוה להו להקשות מהאי דמרקיה מאי מועיל הא מיד עבר כו' ויש ליישב דהכא דשבועה שלא אישן ג' ימים לא היה קשיא להו כיון דאיכא שיעור שלשה ימים דלא כיוהאי יעבור ויישן והוא לא נתן שיעור למלתיה אמריק דמיד ילקה אך שלשה ימים קודם שיעבור אבל בהך דהתסר הנאה דפלמא עלי כו' אע"ג דהאי יעבור מכל מקום כיון דאין זמן שיעור למלתיה מתי יעבור לא ילקה מיד עד שיעבור אבל אהך שכתבו הכא דל"ג כל פירות משום דיעברת לאלתר אבל יהא אע"ג דאין שיעור נמי למלתיה מתי יעבור שפיר קשיא להו מהאי דמרקיה פינא דהוא ממש בדומה לו והקשה להו שפיר מאי מועיל כיון דכי אמכביה מיד עבר כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה גם יבמין כו' ומוריא היתירא משום דקא סרחה קמיה אחיו עכ"ל משום דהאי טעמא דמפליג לעיל בין אלמנה לגרושה משום דאלמנה סרחה קמי יתמי לא שייך הכא דהא לא היה לה בנים ולפירוש רש"י דלא קשיא להו דאיכא למימר דלא חילק בין אלמנה זו לאלמנה אחרת אבל לפירוש ר"י גרושה ממש שהיא מן היבם ולכך יאלרש לומר דמ"מ יש לחשות אחרה לאלמנה משום דסרחה קמיה אחיו וק"ל: **בד"ה** אבל נשאת כו' ולר"ת דאמר כו' שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור כו' עכ"ל קצת קשה דהכתי מאי קאמר כי לא ניסת נמי לכי מינסבא מיפר כו' דהא א"כ דבעל (ג) מיפר בקודמין היינו במה שלא עברה עליו עדיין אבל אם תאכל לפניו קודם שניסת ועברה כבר על נדרה יאחך יוכל להפר לה לכי מינסבא ודו"ק: **באד"ד** והא דאמר אמימר אפילו למ"ד יש לו הפרה לא קאי ארב הונא כו' עכ"ל קשיית הגיתא למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר כו' והאי דלא קאי ארב הונא והא אליביה לא קשה מידי דהא איהו סבירא ליה דצריך לפרט הנדר כדאמרינן לעיל מיהו מילתא דאמימר דאמאר בעלמא קאי למימר דקאי שפיר ארב הונא ולכך כתבו נמאי תירוצא דלא קאי ארב הונא מיהו מה שכתבו נהאי תירוצא אלא אדרבנן דר"י דמתני' כו' ק"ק דאין לו מקום כאן דלתירוץ קמא של התוס' נמי צ"ל דרבנן ור"י נמי פליגי דהיינו הנך היא דקאמר במתניתין והגיאה למאן דאמר כו' דלקמן נמי אהאי תנאי קאי ולא ארב הונא ורב נחמן דהא לרב הונא לא קשה מידי דהוא ס"ל צריך לפרט הנדר כמ"ש התוס' לעיל ול"ע: **באד"ד** אם איתא דלרבנן אין לו הפרה ה"ל לרבנן לפרושי ולחלק ולומר שהכא מדר"י כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דהיא נמי לרבנן נמי טעמא דר"י משום פריצותא דלא הזכירו רבנן טעמא דפריצותא בדבריהם אבל נר"י מקשה שפיר מדמחלק בין רבים למאן רבים וק"ל: **בד"ה** ניחוש דלמא כו' אבל למאי דפרישית תני הכם שדה רב הונא כו' ה"מ לאיפוך כו' עכ"ל וקצת קשה דלמאי לא נימא כיון דברבים (ד) מיהת אין חילוק בין הכם לבעל א"כ מאי' טה ניחא ליה משום דמדרין לה ברבים ובבריתא דמייתי מתקנת טשה לקמן דהגיה היסה סדדת וגובה כו' והיינו משום דמדרין לה ברבים אבל לרב הונא קשיא ליה דע"כ ברבים יש לו הפרה ואע"כ כי היסה נמי ומיהו תמ"ל הכא סיומא למ"ד כו' וק"ל: **בד"ה** קסבר צריך כו' וא"כ תקשי כדפריך התם. לעיל לימא רב הונא כתנאי כו' דצריך לפרט הנדר כו' עכ"ל ר"ל דמפיקרא נמי לאוקמא פלוגתייהו דר"א ור"י אם אדם שהשה קטנית על ההקדש וקאמר לימא רב הונא כתנאי כו' ומשני דפליגי בנדר שהודר ברבים כו' וקשיא להו מאי תיקן בזה הא השתא נמי דפליגי בנדר שהודר ברבים אם כן בהך פלוגתא דסבר רב הונא הכא צריך לפרט (ה) בנדר הוה כתנאי ולר"י ע"כ אינו צריך לפרט דאם לא כן אמאי אינו מועיל ובפשיטות אהך פלוגתא גופה דשקל לה דפליגי בנדר שהודר ברבים ה"ל נמי רב הונא כתנאי (ו) דהכא סבירא ליה יש לו הפרה אלא דלאו קשיא הוא כיון דבלאו הכי איכא תנאי ר"י ורבנן בפרקין דפליגי ביה אבל בהך פלוגתא אם צריך לפרט הנדר לא אשכחן תנאי דפליגי ביה אלא אמוראי פליגי ביה הכא במתניתין ודו"ק:

חדא **דף לה ע"א** לאו מי יאיש מושבעים כל שמות הי' [illegible] חכמים בדבר אמרו [illegible] כו'. אלו הדברים [illegible] כמ"ש בפ' ל"ת נשון נדרים [illegible] אם נמנך כו' ודו"ק:

דף לו בד"ה אמר אמימר כו' הגיתא למאן דאמר ואיכא למימר דלדרב נחמן נמי קאי כו' עכ"ל ר"ל דקאי נמי אדרב נחמן דלעיל דשקי מתניתין דהכא בנודר ברבים ופריך הגיתא למאן דאמר כו' אלא למ"ד יש לו כו' דהיינו ר"י ורבנן דלקמן במתני' כמאי שקי רב נחמן נמי מתני' דהכא וקאמר דשקי לה בבעל ודעת רבים והשתא ר"נ גופיה חזר בו ושקי לה בבעל ודעת רבים חוקא והוה שפיר אליבא כרב נחמן בדינו מיהא יש לדקדק בלשונם שכתבו ואיכא למימר דלדרב נחמן נמי קאי כו' הא על כרחך ליכא למימר בע"א דלרב הונא לא קשיא מידי דהוא סבירא ליה צריך לפרט הנדר ועוד קשה דהלא הוא דלרב נחמן קאי דאיהו הוא דקאמר אין צריך לפרט את הנדר ולרב ששת דסבירא ליה צריך לפרט הנדר ודאי דלא קשה מידי ויש ליישב משום דאיכא לפרש וידע תלמודא דאיכא אמוראי דסבירא להו כהא כרב נחמן דא"צ לפרט הנדר אלא בהא דנדר שהודר ברבים אין לו הפרה לא שמעינן מנייהו ולהכי פריך אליבייהו הגיתא למ"ד כו' אלא למ"ד יש לו כו' אבל לרב נחמן דמשני לעיל דמדרין ליה ברבים לא קשה מידי ולהכי קאמרי דאיכא למימר דלדרב נחמן נמי קאי קשיית הגיתא כו' דרב נחמן נמי לא קאמר לעיל הכי אלא אליבא דר"י דסבירא ליה לקמן הכי ודו"ק: **בד"ה** מי איכא מידי כו' ודרשה דספרי עיקרה אגטט כו' דמוסר שטרותיו הוי משמט דהפקר כו' עכ"ל ואלרש לזה דלאו מוסר שטרותיו מדינא דאורייתא אינו משמט אלא דמכל מקום לא היה עושה הלל תקנה לבטל השמטת כספים שמותה תורה כמ"ש לעיל א"כ מהאי טעמא נמי ממעט דהפקר ב"ד הפקר לא הוו מתקנין לבטל השמטת כספים שטוה תורה אלא דלפרש"י צ"ל דלית לן למימר הכי אלא דמוסר (ז) שטרותיו היינו מטעם הפקר ודו"ק: **בד"ה** בזמן שאתה כו' והשמטת קרקע דהכא והתם לא איירי בחרישה וזריעה כו' עכ"ל ומיהו מייתי לה התם שפיר אחרישת קרקע דטוב בין ביובל ובין בשביעית והיינו בזמן שנוהג השמטת קרקע דהיינו יובל לענין חרישת קרקע טוב נמי השמטת כספים דהיינו שביעית לענין חרישת קרקע ושמטה דירושלמי ודו"ק: **ע"ב** באד"ד א"ע האיא בעית אימא ודבא דמשני הפקר ב"ד כו' עכ"ל ר"ל וכפרש"י דקאי רבא נמי אדלעיל לרבנן דהשמטת כספים אף בזמן הזה דאורייתא והלל דתיקן לדריה ולאו תיקן משום הפקר ב"ד הפקר ומבעיא לן אם לדרי עלמא נמי תיקן וק"ל: **בד"ה** ותקן רבנן כו' דאין רוב ציבור יכולין לעמוד בה ניאסר בעבודת קרקע ב' שנים רצופות עכ"ל אבל השמטת קרקע דהיינו שחוזרת לבעליהן אינו רק ביובל וכן השמטת כספים דהיינו הלוואות אינו רק בשביעית כמ"ש התוספות לעיל ולא רצו לחלק ביובל בין עבודת קרקע לחזרת שדה וכן בשביעית בין עבודת קרקע להשמטת כספים ותו יותר נוכר בשביעית מבכר ליובל ודו"ק: **בד"ה** אע"ג

קרני ראם (א) נ"ב ובמג"ד דלשון רשב"ג לא משמע כן דקאי על סיפא [illegible] דאפילו בכתב שם אחד כשר ופי' התוס' [illegible] עיקר [illegible] לפסול בכותב מקום שכתיבה ולא [illegible] מקום הכתיבה [illegible] (ב) נ"ב וכה"ן בנדרים [illegible] (ג) נ"ב אין זה קושי' [illegible] (ד) נ"ב ולשון התוס' ד"ה [illegible] (ה) נ"ב ועיין בתוס' [illegible] (ו) נ"ב ובמג"ד דגם ברבים יש [illegible] (ז) נ"ב [illegible] ודברי סכ"ם:

חכמת שלמה

וס"ל דלאפי' רבי חזר בו בממונא נומר דלאמריק א"כ מה כח ב"ד יפה אפילו סיכה שעשו מ"מ באיסורא לא אמרי' הכי ומג"ה שפיר פסק הלכה כרבי ויש חולים לפניה במקום רבי רב נתן ור"ק ואע"ג דרב נתן גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא ופי' כמו שפסק באיסורא הלכה כרבי דלא אמרי' מה כח בית דין יפה ה"נ לא אמרי' בממונא שעשו מה כח בית דין יפה והיינו שפסק של כחכמים וקמ"ש התוס' לקמן פ"ש רב נחמן אליבא דרבי מפליג וס"ל [illegible] ולומר מה כח בית דין יפה אפילו במקום אונסו מ"מ באיסורא לא יהא והני דלעיל לא ס"ל מודים ולאמרים בשום מה ולא נהירא ככל תרוה דהם כן ידעו הסוגיא שפסק התם כחכמים והיינו [illegible] אם כן כל הסוגיא שביאורן אחר ועוד י"ל כו' לא הוה צריך [illegible] ידעי כל החלוקים אלא שמחלוקת כל נומר אלף רב נחמן ס"ל כרבי גבי ביטול אפילו אחר בו גבי שמת הדיינים מ"מ גבי ביטול לא חזר בו וכ"ל השני ס"ל דרבי שפיר חזר בו אלא שהוא פסק כחכמים וכרבי קודם שחזר בו ודי בכך וכל האריכות שכתבו א"כ מסוגיא דכתובות כולו יתור שוא ועוד מאחר שרב נחמן לא ס"ל לחלק בין ממונא שעשה לאיסורא אלא ליש שר מפליג כייתם שהא כשחזר בו בממונא שאש חזר נמי באיסורא גבי ביטול ועוד מ"ל דרב נחמן לא מפליג בין איסורא לממונא שהא אף הוא מפליג וס"ל דאיסורא עדיף מפני ממונא אמי' אי הוה אמריק אף בממונא שאש מה כח בית דין יפה מ"מ באיסורא לא הוה אמרינן ומג"ה כאמר כן כבי בממונא נומר מה כח ב"ד יפה באיסורא לא אלא ברב נחמן ס"ל דאף בממונא שאש לא אמרי' כח ב"ד כחכמים ולפי מה שפירשתי ככל מדיישב שפיר גם ריהטא דליגנא למעיין בו לא יתחזר אלא לפי מה שפירשתי . (עיין במהרש"א) **ע"ב** רש"י בד"ה וגובה כו' לא בעי כתובה כו' כנ"ל

דף לה ע"א גמ' אלה בכ"ד כו' . נ"ב פי' או אלה או תקנתא קאמר כן פירש מהר"ש ור"ן ועיקר תוס' בד"ה לא הוו כו' דשבועת שוא אשה כו' . נ"ב פירוש אף שבשבור מלאו דשבועה בפוי מ"מ לאו דלא תשא את שם ה' אלהיך לשוא אינו שבור ואף נתקן עליו וכ"כ הסמ"ג להדיא וא"כ מפילא בשוגג נמי איכא עונש כמו שלל שוגגין שצריכין כפרה על זה אומר לקמן דלא דמי ועני

דאיכא עונש דשבועת שוא על שוגג שאינו עשוי לגמרי כו' . (עיין במהרש"א) **בד"ה** לא שם כו' בדפירש סקונטרס מגונה כו' . נ"ב שאני שבועה לאשה דהיא בן הסורה אלא שבועה מדרבנן ככל הכא נישבע מנכסי יתומים כו' וק"ל ומה שפרש"י דבכ"ד כי שבועה שחורה פ"ק שבועה שמשביעין כב"ד נקרא שבועה סתורה . **באד"ד** בין דאורייתא לדרבנן עש"ד וא"כ סכל גלוין עד סס"ד . **בד"ה** ונודרת כו' לסתייע דבריו ודוקא שבועה שכתב כו' לא ימשה אבל נדרי שבוא ואמר' לא אסר כו' שרי בגדר ואין חילוק בין כל פירות ובין הך פירות כו' כנ"ל . ונ"ב פי' גלותו פירות אחד מו אסרי אין דשתו כו' **באד"ד** וא"ת כו' נ"ל ואתא רב אחא ואבטים כו' . ונ"ב פי' שכיוון לגבר : **באד"ד** ובתקש פירות כו' נ"ב פי' שלא יוכל ללמוד בנדרים שהוא סכלה מפולה ובכולה לבד הפרה שיטר לו מהר . **ע"ב** תוס' בד"ה אבל נשאת כו' קודם שיאמר קיים ליה כו' . נ"ב הל"ע שהא יכול אחר כך על מקומו ואח"כ יסר לה אחרי' . **בד"ה** ניחוש כו' וי"ל דבכיעבד כו' . נ"ב ואין לסתפסו א"כ דלגאה מהם את פרק חזקה לרב הונא ולא אמתני' דאיכא למימר שלא יכול לבטל כלל אמר' דיעבד אבל לרב אמת דאמר בעל יכול להפר דיעבד קשה דמש"ה כתבו התוס' ומש"ה כו' כלומר אלא רב הונא יעשין ודו"ק: **בסה"ר** מפני נושה ליכא נ"ב ור"ת פירש דלא אמרו אין מודרין אלא בנדר שהדר אחאב שהשבע לו פי' שהדר לו דומיא דמשה דנשבע לו יתרו את לפרש כמו שמצאת כדרו וכן מוקמי אשיה אחר ביד נבוכדנצר לצדקיהו ונגל ממנו שמחת כדרו אבל מי שהדר מדעתו שלא קבל עונה מאה התירין שלא נמצא וכן מוכיח בנוסחה פרק אלו נאמרין דקאמר ליה יוסף לפרעה אמי מעבירני למאיר ואמר לו פרעה אתשיל אשבועתך ואמר לו יוסף היה להתירו שלא בפני יעקב . וכ"כ כ"ל בס חבר מן התוס' והרא"ש ורמב"ם והר"ן סולך סכילתא ובתוס' דנדרים כתוב שר"ת כך פירש בגיטין . **בד"ה** קסבר כו' יחור סולה ור' יהושע כו' . נ"ב פי' יחזר שלא יתחייב לעולם דאשה גבוה פרשה מגרש לא שתגנה כשוגגה מן הקדש ויחוליכה .

דף לו ע"ב גמ' הסריס והזקנים יחזרו כל רכושו והוא יכול מקצת כתולה וגו' כו' כנ"ל רש"י בד"ה יחזרו כל רכושו כנ"ל .

כו' משום דהוה תרתי כו' אבל הכא לא פשט ולא כו' או הוו יתומים כו' עכ"ל והיא דאפילו יבא אליהו כו' איירי באיכא תרתי דפשט והוו יתומים לעמוד ולהכי קשיא להו לפי' זה לקמן מההיא דמגילה דפריך והא אין ב"ד יכול לבטל כו' אא"כ גדול כו' דהתם יתפשט פשט ויתומים לעמוד וא"כ אפילו גדול כאליהו לא יוכל לבטל ודו"ק: **באה"ד** והא דקאמר ופשטו רבותינו כו' למה נמנה הוא עליו להתירו אדרבה הוה כו' עכ"ל ובירושלמי שהביאו התוספות לעיל יש לפרש על דרך זה דלא בא רבי יוחנן לייסב דלא תיקשי מההיא דאא"כ גדול כו' אהך דר"י דאמיה דשמן דאיכא למימר כדמתרץ בתלמודא דהא דאא"כ גדול כו' איירי בפשט והך דשמן לא פשט אלא דה"ק ור"י דאמיה וב"ד מתירין מה שאסר דניאל כו' כיון דגמרא דניאל לאוסרו למה נמנה ר"י דאמיה להתירו אדרבה כו' וכמ"ש הכא ודו"ק: **באה"ד** ומיהו בדבר שלא תיקנו שיתפשט האיסור כו' אלא כתיקון אחד כו' גדול יכול להתיר כו' עכ"ל ר"ל דהיינו פשט האיסור באותו תיקון שתיקנו כבר יקשה קשה (א) דה"ל לדקדק כן מתוך שמעתין כדקאמר דלמא כי תיקן הלל כו' כגון כי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי כו' דמשמע דזה מיקרי פשט איסורו וגדול יכול להתיר ולא קטן וק"ל:

ח"א דף לו ע"ב עלובה כלה שזינתה בתוך חופתה כו' · לענין דינא לא הוי קשה האפת כנשלה דעובדי כוכבים אין נפישים עליה כדאמרינן נשולה יש לכן כלה שנכנסה לחופה ולא נבעלה אין לכן ולבני ישראל נמי לא הוי כאלוסה דמיתתה בסקילה אבל אמר דתצלפת הוי ביותר בתוך חופתה שהיו ישראל או כלה שנכנסה כו' דאותן מ' יום שהיה משה בהר היה קבלת התורה שהן דיתון הקידושין כמ"ש מורשה מאורסה ולא נבעלה שעדיין לא קיימוה ואמר נרדי נתן ריחו כמו ולא נתן סיחן כפרש"י גם שמליט לשון נתינה כדבר שאין בו מתש כמו וה' נתן את חן העם גו' הכא משמע להו למדרש נתן כמו שעזבו מדלא כתיב נרדי הריח. **הנעלבין** כו' שומעין חרפתן כו' עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש גו' דכל פיס בו אלו המדות כולן הוא בכלל אוהביו דהנעלבין כו' ושומעין כו' הוא בודאי אוהב לבריות וכל האוהב לבריות הוא אוהב לשמים עושין מאהבה כמשמעו ושמחים ביסורין הם המקבלים היסורים מאהבה כדאמר פ"ק דברכות ואמר ואוהביו כצאת השמש גו' שנאמר בו והוא כחתן יוצא כו' ישיש כגבור גו' דהיינו שעושה רצון המקום בשמחה ומאהבה ומה כתיב בו ואין נסתר מחמתו שמתפאר בכל העולם כן מי שיש בו כל מדות הללו אחריו נכה"ג בו שמחנת לו התורה מלכות וממשלה כו' · **מאי פרוזבל** כו' פרוס בולי ובוטי כו' לכן נקרא בזה הלשון שהוא לשון קרוב שוה לעשיר ולעני · שהם' מתחלפת בל' בדסלנ"ת ולפי שעיקר תיקנה לעשיר שלא יפסיד נקרא על כמתפרש ספי ודייתי ובנכתי את גאון פוחכם אלו טולאת שהיו כעשים ולא רצו להשמע בלאו תקנת פרוזבול ובעשים אלו העניים שנאחיל הענבם כו' דהיינו שצריכים לפנות ולהלוות להם וזו תקנתם שלא ימנעו להם דלת בפני לוין

דף לז בד"ה אלא מעתה כו' מדלא נקט הלוהו ויש לו משכון בידו כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל נמי דוקא אלא כלומר שקדון יש לו משלו בידו או כו' עכ"ל ע"ש אבל יש לו משכון (ב) לא יתמע כן אלא דיש לפרש דיש לו משכון ממש מהלואה אחרת והישכון שוה יותר מאותו חוב דלא יתיב המותר משיסה אחוב אחר שיש לו עליו בע"פ וה"ל דומיא ממש דלאויה בע"פ ודר באוירו במשכונה אחרת או בשכירות וק"ל: **ע"ב** תוספות בד"ה שאני משכון כו' משום דהאיש שיעבודיה דלא חשיב מלוי ביד ישראל כו' למיעוטי ייחד לו בית אפילו קבל עליו אחריות כו' עכ"ל ר"ל אע"ג שגוף הממון של ישראל הוא חלים שיעבודיה דעובד כוכבים משום דלא חשיב מטי ביד ישראל כיון שהוא בבית עובד כוכבים והא הביאו ראיה בהיפך דה"נ בייחד לו בית אע"ג דקבל עליו הישראל אחריות כיון דגוף הממון של עובד כוכבים ואינו מטי ביד ישראל כיון שייחד לו מקום אינו חייב לבער ודו"ק. **באה"ד** נ"ל דדיקא במשכנו שלא בשעת הלואתו מקודשת כו' אפילו שעם ניתשב כמ"ש כו' עכ"ל כיון דלא קני שלא בשעת הלואה אלא יתשעם דמלי מקדש בו אשה ע"כ בשעת הלואה (ג) דלא קני ליה לא מלי מקדש בו את האשה דאל"כ ת"ש וע"ש בפרק האומנים דבריהם יותר באורך וק"ל: **בד"ה** לעולם לפני כו'. ה"ה דהת"ל לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא עכ"ל דלא ניחא להו למימר דלאי מיתוקמא דלפני יאוש הוא סד"א דאפילו הכי לרבו שני הוא ותשום דלמא מתנגדי ולא פריך ליה כמו שהקשו לקמן דסמכו עלמא הכא אתירולא דלקמן דמשעם זה אין רחוי לנזיל לזה עבדו כו' ודו"ק. **בד"ה** בין כך ובין כך כו' דאי כשפדאו לשום עבד ישתעבד לשני יפיל עצמו כו' עכ"ל אבל בפדאו לשום בן חורין אין סברא דמה"ט דיפיל עלמו לגייסות ישתעבד לשני כיון דמשום בן חורין פרקיה אלא לראשון ישתעבד מההי טעמא אע"ג דלאחר יאוש הוא וק"ל. **בד"ה** אי לפני יאוש כו' מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג כו' עכ"ל לכאורה דר"ל לא מסתבר ליה דפליג ישב"ג בהא אה"ק דהא מדקאמר כשם שתלוה כו' ע"כ דפליג ואית ליה האי סברא אלא דר"ל דלא מסתבר ליה דפליגי רבנן עליה בהך סברא ומיהו איכא (ד) למ"ד לקמן דלא כרשב"ג כפרש"י לקמן גבי כיון דמשדר ליה גיטא דחרותא חבורי כו' והיינו אליבא דאביי דפליגי בהך סברא וק"ל:

דף לח בד"ה אבל בחזקה כו' אלא לריך לפרש דהכא בחזקה של כיבוש כו' עכ"ל מדלא קתני התם בעבד עברי דקני אלא בכסף ובשטר ולא איתניא הך חזקה של כיבוש אבל הך חזקה דהלבישו כו' והאי דהיינו בע"ע מדקתני לה התם הך חזקה דהלבישו כו' גבי עבד כנעני ולא קתני לה נמי גבי ע"ע ודו"ק. **בד"ה** דכתיב וישב כו' ולהכי מייתי לעיל מדר"ל דתויטב כו' עכ"ל ק"ק דאכתי לא תיא ליה לאתויי אלא הא דטהרו בסיחון ויש לייסב דלאו"ג דמטהרו בסיחון הוא דעובד כוכבים קונה עובד כוכבים בחזקה לא הוה ילפינן מויסב ממש שבי דשבד טוכבים קונה ישראל בחזקה אבל השתא דאייתי מדר"ל דלענין קנין כסף אין חילוק בין עובד טוכבים לעובד טוכבים ובין עובד טוכבים לישראל איה לן נמי לאדרם מויסב ממנו שבי דאין חילוק בין עובד טוכבים לעובד טוכבים ובין עובד טוכבים לישראל לענין חזקה ודו"ק: **בד"ה** ואוכא סבור כו' דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד כו' ניחא דא"כ הייתה שלהם כו' עכ"ל אבל לפי הפי' שכתבו התוספות לעיל דלרשב"ג הוה לרבו ראשון הא דקא"ל א"כ כרבנן ס"ל אכן לשום אמהתא כו' אע"ג דלרבנן (ה) מיהא ישתעבד לרבו שני איכא למימר אכן לשום אמהתא כו' אטלה תלתא קאי וה"ק אכן כרשב"ג סבירא לן דאף לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ולדידך נמי דכרבנן סבירא לן מכל מקום השתעבד לשני ומיהו אכן נעביד כדין דכרשב"ג סבירא לן דישתעבד לראשון ועיין במהרש"ל בזה ודו"ק **בד"ה** כל המשחרר כו' משום דאיכא מלוה רבה כו' משום מלוה דרבים עכ"ל דאל"כ מאי אולמיה דהאי עשה דמליה פריה ורביה מעשה דלעולם בהם תעבדו אי לאו משום דמצוה פריה ורביה הוה מלוה רבה וכן הך דהכא להשלים לעשרה משום מלוה דרבים והכי אתריכן בהדיא בברכות בפרק ג' שהלכו ע"ש וק"ל **ע"ב** בד"ה גופיה לא כו' ולא מיירי במקדיש בלשון חרם כו' עכ"ל דחרם מפקע איסור הנאה והא לא שייך בעבד כדקאמר דגופיה לא קדיש ליאסר בהנאה והא פריך לקמן לימא כתנאי אי גופיה קדיש ליאסר בהנאה אי לא וק"ל **באה"ד** מאי עבידתייהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו ויהיה שלו עכ"ל לכאורה אין זה תובן דהא לדמי קדיש ליתכר קאמר ואמאי לא ימכרנו הגזבר לאחרים ונראה לפרש דבריהם משום דיש בעבד ממון ואיסורא כדלקמן בשמעתין ויהא אף אם יתכרנו הגזבר הקדיש לימכר הוא בכדי דמיו ויכל מיקום באיסורא דיולא לחרות בגט מאי עבידתייהו דנזברין ול"ל למהני דאין יולאין לחירות על ידי הגזברין וכן אחרים מוליאין אותן לחירות דהייט אף להפקיע אותן מידי איסורא מאי עבידתייהו שהרי לא ניקנה להן אלא יתיכא שבהן אבל איסורא לא הפקיע אלא על ידי רבו ראשון אחר שיפדנו ויהיה גם הממון שלו דבל זמן (ו) שהממון אינו שלו לא יוכלו להפקיע אותן נמי מידי איסורא כדלקמן וק"ל:

ח"א דף לח ע"ב בהני תלת מילי נפחי נ"נ תנכסיהון כו' · יש לתת טעם בזה דמאן דמפיק עבדו לחירות הרי הוא עלמו פוחת והוריד שנתו מנכסיו באיסור עשה ודסייר נכסים בשבת הוי מחסב בערך מלאכה ביום השבת ממלאכתו זו גם בזול אא"כ אינה מתברכת כיון דחישב בה ביום השבת טיפן האחסיד שאמרו בו שלא רלה לתתן מה שהיה מחשב בשבת ונעשה לו נס ונעשה מלאכתו מאליו ודקבעי סעודה בשבת כו' פ"ס ר"ם בנכרות תמידים הלאמונים עמו עושין קבע ומלאכתן מתברכת וזהו שעשה סעודתו קבע נפיקן כי מדרשה אין מלאכתו מתברכת וק"ל.

דף לט בד"ה הא מני ר"מ כו' ואע"ג דבספ"ק דסנהדרין גבי כו' מפרש רב כו' כר"מ לא ס"ל הכי כו' עכ"ל מהך דספ"ק דסנהדרין קשיא להו טפי תשום דלא תשורם התם דכר"מ מוקמא ליה ועוד דאיכא אמורא התם דאוקמא (ז) לה באלמא אחריתא וק"ל: **בד"ה** קטנים כל כו' גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול ותע"ג כו' עכ"ל כצ"ל: **בד"ה** אליה אמר כו' ולהכי נמי לא מני לאייפך לאמימר מדרבנן דאבא שאול כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי ניקטו רבנן דאבא שאול דהא תחבא שאול (ח) נמי מגיזולים דקנו עלמן בני חורין איכא לאיפכך לאמימר כמו לרבנן, וי"ל דברייתא דהתם דליכא למיפרך לאייתר ועוד קשה דאם כן אי נמי דר' יוחנן רביה הוה מ"מ איכא למימר דר"י גופיה מוקים להך ברייתא כהאי תנא דאית ליה דשמואל ור"י גופיה ס"ל כתפקיר ומה דאין לו הקנה ולא קאמר ר"י ולריך גט שחרור אלא במפקיר ולא מר דהבי יפלגיק ע"כ לקמן לאמימר להך ליסנא דדוקא במפקיר ומה אין לו הקנה אבל אם לא מה יש לו הקנה בשחרור וע"ק דמילתיה דר"י גופיה מהך לה אמימר לקמן לריך ואין לו הקנה ויש לייסב כל זה בסמכו עלתם אמאי דפסיק ר' יוחנן גופיה לקמן כרבנן דאבא שאול דמש"ה הולרך רב נחמן לתרץ הך ברייתא לר' יוחנן דעבדו דגר כאשתו מה אשתו כו' ולא מוקים לה כהנא דאית ליה דשמואל דר"י ע"כ לקמן פסק כהך ברייתא ומשום הכי פריך מרבי יוחנן רביה דאמימר לאמימר דלא סבירא ליה כהך ברייתא ודו"ק:

ע"ב בד"ה מה אשה כו' דדוקא בקנין דויתה דילפינן מאשה כו' אבל בשטר כו' ויקרא מלא ס' עכ"ל ומדקאמר טעמא דרבי נתן לה לה מאשה מה אשה בשטר כו' עכ"ל לא בעי למילף שטר מיאשה דהא שטר בהדיא כתיב ביה אלא בא למעט הפקר דילפינן מאשה וה"ק יוה אשה בשטר ואין הפקר מוליאה אף עבד אין הפקר מוליאו אלא שטר גומר בו וק"ל:

דף מ בד"ה אותי העבד כו' ותאי יקו"ל שביטא דכיפין אותו כיון כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושית דאימא הא קי"ל דיש לו תקנה בגט שחרור כמו שהקשו התוספות גופיה לקמן מהך דכיפין אותו כו' אהך דאין לו תקנה ויש לייסב דלא הו"ל בהאי ליסנא דכופין אותו כו' אלא דמיהני גט שחרור ושביטא דשפין כו' ודו"ק: **בד"ה** הא אחרה כו' דלעיל

קרני ראם (א) נ"ב לק"מ דהתא בזיה התקנה במקום אחד אבל כאן פשט בכ"מ אלא שהב"ד צריך להיות בקיאין כר"א ור"א · (ב) נ"ב וראה דתס"ה נקטו משכון, דיקא ולא פקדון, משום דיותר האפקד הוי ברשות המפקיד כמ"ש [illegible]

[illegible]

דף לז ע"א רש"י בד"ה אלא על כו' כדקתני לקדם · נ"ב סוף ס' כל סגט דף נ"א · תוס' בד"ה אלא משתכ"ט כו' ויש לו משכון בידו כו' · נ"ב לאו דוקא אלא כלומר פקדון יש לו משלו בידו או שבא כלי משלו לידו בשכירות וק"ל (עיין במהרש"א) · בד"ה שאני משכון כו' · [illegible]

דף לח ע"א [illegible]

דף לט ע"א גמ' אין אדם מוליא דבריו לבטלה כו' · [illegible]

[illegible]

קאמר אדר"י א"כ ס' והכא משמע דבעי גט ס' עכ"ל וה"ה דאיכא (א) לאקשויי מהא דפסק ר' יוחנן לעיל כרבנן דהכא שאל דלא בעי גט שחרור בגר שמת ס' ולדברי הרי"ף דמחלק בין גר שמת ובין הפקר יש ליישב דבריו מתוך הסוגיא דלעיל וק"ל: **ע"ב** בד"ה חיישק שמא ס' האי חיישק הוא ודאי כמו חיישק שמא במי מילין כתבו עכ"ל הכי ס"ד לעיל רפ"ב אבל למסקנא לא קאי הכי אלא דחיישק מנהם קאמר והרא"ש מביא ראיה אחרת מהכא דחיישינן שמא באמצעי ס' וחיישינן שמא חוץ לחומה ס' מיהו לא ידענא (ב) מי הכריחם הכא לפרש כן ולא כמשמעות דחיישינן בכ"מ וק"ל: **בד"ה** הודאה בעל ס' בסתם לא אמרינן הכי ס' והא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא ס' עכ"ל פסיקא להו הא דהודאת בעל דין כמאה עדים קאי אמקבל דלפניו ולא אשתוקן דלפני פניו וזה הכריחם לפרש הא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא הוא ולא קאי אברייתא דקתני הודאת בעל דין כמאה עדים והיינו האמקבל ודנה הא קסבר מלשון כך נראה לפרש דברי התוס' וטוענם אף שבחידושי הרשב"א לא כ"כ בשם התוס' גם מהרש"ל הבין דבריהם בדרך אחר והר"ן לא כתב מדברי התוס' אלא דהכי קאמר מי אוכל פירות יתן אמרינן שהודאתו ס' ע"ש וק"ל: **בד"ה** הקדש חמץ ס' והא דלא חשיב מכר דעשה שורו אפותיקי ס' דאין בע"ח גובה ס' עכ"ל קצת קשה טפי הל"ל להקשות ממכר שורו אמאי תפקיע טפי מקדושת דמים דליכא למימר דמכר דמים לקדושת הגוף כיון דקי"ל הו לא פקע דאם כן בעשאו עבדו אפותיקי ומכרו לא יגבה בע"ח מיניה ולתירוצם ניחא כל זה ודו"ק: **בא"ד** איכא לאוקמי אפילו ברלוי למזבח ס' דאינו יכול לסלקן בזוזי אפילו לר"י כדמפרש בפרק המניח ס' עכ"ל אין זה תימה שכתבו התוס' הכא דאיכא לאוקמא אפילו ברלוי למזבח והתם בפרק המניח כתבו התוספות דלא איירי אלא בבעל מום או בקדושת דמים וכן הוא דרך התוס' לגרוע או להוסיף במקום אחר אך מ"ש מהרש"ל דהתוס' דהכא ס"ל דלר' ישמעאל לא יכול לסלקן בזוזי דהא ס' הוא דחוק (ג) מדקאמר התם לר"י בע"ח הוא וחזי הוא דמסיק ביה ס' דמשמע דיכול לסלקן בזוזי והתוס' כתבו הכא דמפורש בפרק המניח דאינו יכול לסלקן בזוזי לר"י וע"כ הנראה הא דקאמרי הכא דאינו יכול לסלקן בזוזי היינו הלוקח את השור אינו יכול לסלק הניזק בזוזי והא ודאי מפורש שם דבעי מיניה רבא מרב נחמן מכרו מהו ניזק לר"י מהו ס' ומסיק דלא כל כמיניה אלא דהל"ל כעשה עבדו אפותיקי דבע"ח גובה הימנו וע"ש הסוגיא ודו"ק:

דף מא בה"ד וכתובה נמי לא מצי לסנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות ולאביי כו' עכ"ל וליכא לפרושי בשלא מי שחררו רבו שני ושורת הדין אינו חייב כלום לרבו ראשון אף על השוחד דכיון דלמפרע (ד) הוא נעשה שטר שחרריה רבו שני דאם כן במאי פליגי דכיון דשחרור דשני הוי מדינא הוה ליה לכ"ע היאך ניכר כמו לרב בשחררו רבו ראשון כמו שכתבו התוס' לקמן ודו"ק: **בד"ה** לישא שפחה ס' ולייתי עשה דפריה ורביה ס' וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפיה ס' עכ"ל ויש להקדק (ה) אמאי לייתי עשה דלעולם בהם תעבודו ולידחי לא תעשה דלא יהיה קדש דמפני עשה דפריה ורביה ודאי נדחה עשה דלעולם בהם תעבודו משום דלשבת הוא מצוה רבה כמו שכתבו לעיל התוס' אבל הכא נקיים מצות פריה ורביה ולידחי לא תעשה דלא יהיה קדש ס' מפני עשה דלעולם בו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק: **בא"ד** וישא ממזרת ס' יפלגא באיסור דלא קדושין כמו ס' עכ"ל פירוש באיסור דהיינו בזנות ומיהו לאו ליכא ביה ועיין בדבריהם לא יותר בפ"ק דכ"ב וק"ל: **ע"ב** בא"ד והא דשרי ממזרי בנתינה ואסורי בשפחה ס' עכ"ל טפי הל"ל להקשות הא דשרי ממזרי בממזרת ואסור בשפחה אע"ג דבתרוייהו בממזרת ושפחה איכא קדשות י"ל דניחא ליה טפי כתירוצם דבממזר בהדיא כתיב בקהל ה' וקהל גרים לא אקרי קהל אבל בנתינה לא כתיב בהדיא אלא דילפינן מגלד פסולי קהל כמו שכתבו בתירוצם ודו"ק: **בד"ה** לא תהא ס' והא דלא לייפיק בתגיה שפחה ס' אלא הכי הגאי בה ס' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא דהא אפשר לה לישא ע"ע דמותר בכנענית ובבת חורין דכה"ג הקשו לעיל דהוא יכול עצמו בע"ע דא"כ משום דהגי בה מגא הפקר נמי לא הוי ספיק אה רבה כיון דאפשר לה בע"ע אלא ע"כ דאיירי דלאן לרבה עבד עברי ודוקא רבו שרי (ו) למסור לו שפחה כנענית אבל בשפחה כנענית שאינה לרבו של ע"ע אסור בה אבל לעיל ניחא שיכול הוא לד בן חורין שלו למי שיש לו שפחה כנענית ויהיה מותר בה וק"ל: **בד"ה** דכ"ע ג"ש עדיפא ס' הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן עכ"ל ומיהו לא בעי למימר דלכ"ע היקשא עדיפא אלא דבהא פליגי אם לימא דהכא ג"ש עדיפא משום דעיקר שטר מג"ש נפקא דלא מסתבר ליה לתלמודא דליכא מאן דפליג בהא דודאי ג"ש עדיפא מה"ע אלא משום דאיכא למפרך ס' וק"ל:

דף מב בד"ה בעבד של שני שותפין ס' והא אמימר גופיה אית ליה ס' וי"ל ס' עכ"ל כתב מהרש"ל אבל הא ק"ל למה הקשו התוספות מאמימר ת"ל מיניה וביה למשנה אחרונה אך ספין ס' עכ"ל ע"ש באורך ואין לי להאריך (ז) בדחוקו אבל הנראה למאי שיש לדקדק בעיקר קושייהם מתחלה דמאי לא הקשו להו כפשוטה אך מהני' דהכא דטפין לשחרר בתלוי עבד ובפרק החובל קאמרינן דאין יוצאין בראשי אברים אלא דאיכא למימר ומהני' דהכא לא אתיא כר"מ דבעי עבדו המיוחד לו אלא כשאר הגאי דהכא ולא בעינן עבדו המיוחד לו וטפי יוצא חצי עבד ושל שותפין בראשי אברים וה"ה בשחרור אבל מדקאמר הכא של שני שותפין ודברי הכל דמשמע דליכא מאן דפליג בעבד של שני שותפין ואהא קשיא להו והא ר"מ ס"ל דאינו יוצא בראשי אברים וה"ה בשחרור דלענין הני מעמן שבו אין סברא לחלק בין ראשי אברים לשחרור ע"י שטר והרע דהתם לא איירי בשל שותפין אלא בשאין לו רק פירות ולזה הגוף ודומיא דהכי בתלוי עבד למשנה אחרונה דאין לו בו פירות מיהו מהני' דהכא בכה"ג נמי למשנה אחרונה וטפין לשחררו לא אתיא כר"מ דהתם דס"ל דאין יוצאין בראשי אברים וה"ה ע"י שחרור ולכן

קרני ראם (א) נ"ב אני תמה דהא מה דדחה הרא"ש סברת הרי"ף לחלק בין גר שמת ובין מפקיר שיש מדע ה"ה המפקיר אין פירש ... דקדוק התוס' בלשונם להקשות מזה דוקא דלא"ה היה מקום לחלק וכסברת הרי"ף ת"ס. (ב) נ"ב עיין רשב"א שכתב תוספתא הא מי נותני שדה פלוני לפלוני ובא ואמר לא נתן לי לא אמר כלום שאת ריבה לו ע"י אחר ומדקאמר לא אמר כלום משמע דאי ודאי וה"ה כאן העבד ... ודברי התוס' מכוונים ומיהו הר"ן כתב דעבד השור ליכא כ"ח ע"ש משמע ומספקא ליה ... לגירסת הרי"ף דסובר ... אלא שלא יוכל לגמור ... כמ"א בארכתי. (ג) נ"ב כדברי מוהרש"ל כן הוא דהתוס' סברי דגם לר"י א"י לסלק בזוזי וכן הוא ... ועיין בפנ"י שהשיגו דאם ניחא כיון דהלוקח לא יוכל לסלק אמרינן למפרע גובה א"כ מאי דמיירי באפותיקי ... ולפע"ד נראה דגם באפותיקי מפורש נמי דאין הלוקח יכול לסלק ... (ד) נ"ב ואיני מבין דהם שיעבדו נאחר שנמור ... (ה) נ"ב איני מבין שאין העשה ול"ת בחד גברא ... (ו) נ"ב ... (ז) נ"ב ...

חכמת שלמה

סוגיא ודו"ק **ע"ב** גמ' נסתי מתנה לפלוני כו' כשמר תנו רבנן כאומר כו' כנ"ל: תוס' בד"ה הודאה כו' מי אוכל פירות כו' נ"ב והוי כאילו אמר לא שנו שהודאת בעל דין כמאה עדים דפי והספק אוכל פירות אלא כאמה אבל לא כנכרה כו' הה"ק ולישנא מי אוכל פירות כ"ק כמאן אמרו שהודאת המקבל הודאה וכספק אוכל פירות כו' וה"ק (עיין במהרש"א) · בד"ה הקדש כו' מידי שיעבוד דניזק כו'. נ"ב ותימה סוף כלל לרבי ישמעאל יכול לסלקו בזוזי ...

דף מא ע"א רש"י נמצאי' ד"ה מי שחציו עבד וחציו בן חורין כגון שהיו שני אחין או שני שותפין ושחרר אחד את חלקו ... : תוס' בד"ה הקדש כו' לסלקם בזוזי דסדין שמה כו'. נ"ב פי' ... בד"ה הבה אינה וכו' כרבנן דאמרי הכא כו' ... **ע"ב** גמ' מיזכתא בשאר ...

דף מב ע"א גמ' תני והא מדקתני כו' מריטתא שבכן ... כו' כנ"ל · תוס' בד"ה בעבד של כו' חלק כמו ס'. נ"ב פי' ר"ת איירי כשמכר שבתו ע"ח שישמשנו ל' יום כדלקמן ודו"ק באיד חצי עבד וחצי בן חורין. נ"ב ואין להקשות אין אנכתב חצי ... באיד אין יוצאין בראשי אברים כו'. נ"ב פי' ... וק"ל. באיד וא"ת והא אמימר ... נגופי' כו' . נ"ב פי' דמתחלת ... לשחרר מאחר שאינו מיוחד לו ... הגוף ... ודין מאחר שאין לו עליו פירות אלא שם עבדות א"כ קשה כאן דלאמימר כו' וק"ל. אבל אה קשה לי למה הקשו התוס' מאמימר ...

מהר"ם

דף מא ע"א תד"ה לישא שפחה אינו יכול וכו' עד וא"ת ולייתי עשה דפריה ורביה ולדחי לאו דלא יהיה קדש וכו'. לשון ריהטא דהשתא דהתוס' משמע דמקשין דלישא בת חורין דהוי מקיים עשה דפריה ורביה אבל כשנושא שפחה אינו מקיים עשה דפריה ורביה כמו שכתבו לפני זה בסמוך אלא שקצת פנומגם לומר כן דא"כ לאו זה לא היה להם להתוס' להקשות ולדחי לאו דלא יהיה קדש אלא היה להם לומר לאו דלא תהיה קדשה בין דאבת חורין קאי אבל אין זה קושיא כלל דהתוס' נקטי לישנא דתלמודא בגמרא לומר תמיד באורייתא דעבורות לאו דלא יהיה קדש ויש לפרש ג"כ קושית התוס' דמקשין דישא שפחה הוא דקאמר ולייתי עשה דפריה ורבו לאו דוקא אלא ר"ל שבת דזה הוא גמי מצות והוא דהוא או היה יכול לקיים שבת ר"ל דהוי לא היה כפינן לרבו לשחררו והא דקאמר בתירוצא בתור דבריה ליכא עשה ר"ל תכניה אלאו דלא יהיה קדש הוה לא שייך לומר גבי שפחה יש לישב הכשרא נושא שפחה אף השפחה שברית בלאו כשנושאת לו כיון שאסורה לינשא לו דהוא הוא חייבת בכל הלאוין כמו אשת ישראלית דעלמא א"א דלפי זה יקשה הא דקאמר בתר הכי תהוו וכבר דבריה ליכא עשה והא אמר' בשפחה שייך שבת כמו שכתבו התוס' לקמן בסמוך בד"ה לא תהוו בראשה כפירוש של ר"י בר מרדכי הנ"ל דהשתא לא פ"ל התוס' כן. **ע"ב** באד לא שרינן אלא וקדשות דאתי מיניה, ר"ל דלא שרינן למסור לישא קדשות אלא בענין קדשות דנולד הוא מינה כגון אשה דלא תאסר בת קדושין דהמשא נולד ג"כ מאשה דלא תאסר בת קדושין אבל לא איסור קדשות הזכר ובכתובה ת"ל לגוונא ה' דהקדשות ולגרוס לא שרינן אלא קדשות דאתי מינה וק"ל: ד"ה לא תהוו וכו' עד וכן משמע קצת בירושלמי וכו'. פי' דאמי מעבד שייך נמי שבת מדאמר שם דמבר מהו שישא וכו' ר"ל משום דאינו מצווה במצות דפריה ורביה דאינו חייב אלא במצות שהאשה חייבת ושאשה לא מצוה דהכן יבטל הלא לא נברא העולם וכו' שנאמר לא תהו בראה ש"מ דאף עבד שייך בשבת וק"ל באד"ד ולפי זה בשפחה נמי שייך שבת וכו'. הוה יכול לומר דבכל אשת שייך נמי שבת אע"ג דלא מיפקדא אפריה ורביה אלא תקנו שפחה משום דבענו לאוקמי בתר הכי תהוו דלא בפרק בחצי שפחה וכו' וק"ל: ד"ה דכ"ע ג"ש עדיפא וכו' עד והכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא יש לדקדק קצת א"כ לפי זה אמאי דחיק בגמרא לומר לא דכ"ע ג"ש עדיפא הל"ל לא דכ"ע היקשא עדיף כראיתא שם בגמרא והשתא דרבנן הכא רשבכן להיקשא וליפי ג"ש משום דעיקר שטר מג"ש נפקא אלא שיש ליישב התירוצא דל"ל דהתקשות שהקשה לימא בהא קמיפלגי וכו' לא היה מתמה אלא על ר' רשב"ג דג"ש ויליף היקשא ורשב"ג דיכא מסתברא טפי לפילף ג"ש משום דעיקר שטר מג"ש נפקא אבל על רבנן אין מקום לתמוה דשפיר הוא דאע"ג דבעלמא מסתבר טפי למילף היקשא הכא מסתבר טפי למילף ג"ש כדאמרינן ולכך והאי ארבי הוא קא מתמה ולכך השיב התרצן לא דכ"ע ג"ש עדיפא והכא האי' ר' היה סודה בזה אלא משום דאיכא לפירוך וא"ש ולכך שביק הכי ג"ש ויליף היקשא.

דף מב ע"א גמ' רב אשי אמר שאני התם דקא קרי לית עבדי. וא"ת תקשה לרב אשי מאי אריא חצי וחצי אפי' אמר כולו נמי כדפריך אשנויא שלפני זה וי"ל דרב אשי נמי מתרץ לה הה"ק כר"מ דקרי לית עבדי אבל היכא דלא קרי ליה עבדי קני הכא אמר חצי וחצי ואפי' לא קרי לית עבדי לא קני: תוס' ד"ה בעבד של שני שותפים וכו' עד והא לר"מ הא' החובל אינו יכול לשחררו וכו' דהוקש החוא אליבית וכו' כנ"ל ור"ל דר"מ אמר העבד של ב' שותפין אינו כדין זה או יוצא משום כי כמשו הוא כאשר המיוחד לו ויליף מניה גמרא התם דה"ה דאינו יוצא בראשי אברים לר"מ דכתיב בית נ"כ עבדו המשנה נמי עבדו המיוחד לו דומיא דהתם הוא דקאמר אשר אינו ואשה וכו' אתיא כר"מ פ"ל לאשמר נמי שאינו יכול לשחרר לר"מ וה"נ אינו יכולין לשחררו וכן הוא דהוי התם כבריייתא דהוי עבד חציו בן חורין וכן עבד של ב' שותפים אין יוצאין בראשי אברים ודוקי התם כר' אליעזר ור"ל לאחר הכשר שאינן יוצאים בשן ועין לר' אליעזר ור"ה דאין יוצאים בשטר שחרור והיינו דשאמרינן הדתם וכו' הוא דקאמר התם חציו עבד וכו' ר"ל וכמציו עבד יש לו חלק בגוף ופירות וא"ת קתני דאין יוצאו בראשי אברים ה"ה בשטר שחרור דהיינו לשנתה אחרונה דהוא נ"ח לאוחות כרבוי ג"ש שכותבין את רבו השטה אחר בן חורין והואיל ולכפויה קני הוי כשלו אין לו בו שום חלק לא בגוף ולא בפירות ולכך אינו יוצא בשן ועין הוא תקשה לך וא"כ הואיל ואינו יוצא בשן ועין ה"ה דאין יוצא בשטר שחרור למשנה אחרונה כשחר שאין לרבו חלק בגוף העבד וא"כ היוך אמרו כותבין את רבו השטה אחר בן חורין וזה אין קושיא כלל דהוא השטר התקרא למשנה אחרונה אין לו בגוף העבד היינו משום דכותבין ושתו לשחררו והלא זה יש לו בו בגופו ולכך יכול רבו לשחררו וק"ל והכא הכי תקשו התוס' וא"כ לאו זה דהכל ואלו בגוף ובשטר לו חלק בגוף העבד אין יכול לשחררו הוא אמימר נופיה אית ליה לעיל דף מ' לגבי לישנא דקאמר עבדו יש לו הקנה בשטר שחרור ובמפקר עבדו אין

לא קשיא לא אלא מאמימר גופיה דקשיא דידיה אדידיה דהתם מסיק דס"ל כר"מ דהיכא דאין לו פירות אין יוצא בראשי אברים וה"ה בשחרור ולעיל ס"ל לאמימר גופיה במפקיר עבדו אע"ג דאין לו בו פירות יש לו תקנה בשטר והרגו דודאי שטר מפקיע האיסור דהייט הגוף טפי מראשי אברים ומהשתא מהני' דהכא נמי מלי לאתויי שטר כר"מ דהכא בשטר מפקיע האיסור אף למשנה אחרונה מיהו ק"ק מעיקרא דלא אסקי להו אהכי לדעתייהו הך דתרגו דשטר מפקיע האיסור כו' אמאי לא קשיא להו מר"מ בפשיטות לפום הסברא דסלקא אדעתייהו דיוצא דאינו יוצא בראשי אברים גם בשחרור בשטר לא מהני ולקמן סבר ר"מ דכל עבד אינו יוצא בראשי איברים וצריך גט שחרור ויש ליישב דר"מ דהכא לאו היינו ר"מ דהתם וק"ק: **בד"ה** יום של רבו כו' ומיהו נ"מ אף למשנה אחרונה כגון בשל יתומים כו' עכ"ל ולקמן אהך דאמינא מי שחציו עבד כו' דקאמר יתאי לאו כמשנה אחרונה כו' לא בעי לאוקמא בכה"ג דהשתא קתני דמשמע אפילו בגדולים וק"ל: **ע"ב** בד"ה מעוכב גט כו' והכא איירי באלו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל תימה ואיך יאכל בתרומה יחלי בן חורין אפילו למשנה ראשונה אלא בע"כ איירי כו' ע"ש הסכך כו' עכ"ל ע"ש ולא ידענא (א) תמיהתו על דברי התוס' דהא לקמן במתניתין לענין קידושין נמי בעי למימר בכה"ג דאין קידושיו קידושין כלל אע"ג דהוי חלי בן חורין וק"ל: **בד"ה** עבד שמכרו כו' מכר קנס של עבד כו' דלא דמי לדקל לפירותיו כו' עכ"ל כן הוא בכל נוסחי התוספות הישנים משום ולכאורה נר"מ במכר קנס של עבד נמי איכא למבעיא הכי מה"ע אי איכא לפלוגי בין פירות דקל דעבידי דאתי ובין קנס של עבד דלא עבידי דאתי אבל מדנקט עבד שמכרו רבו לקנס כו' משמע דאפילו נר"מ לא מבעיא ליה אלא בכה"ג דדמיא לדקל לפירות אבל במכר הקנס של עבד לא מבעיא ליה דפסיקא ליה ביה דאפי' נר"מ כיון דלא עבידי דאתי אינו מכר ומהרש"ל הגיה ולא דמי לפירות דקל כו' (ב) ולא ידעתי כוונתו:

דף מג תוס' בד"ה ואת"ל כו' והא"ל איפכא יצא האמת כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל שהבין הא ל איפכא הויא דגבי מקודשת וא"ל תלייך וגבי אינה מקודשת לחצי וא"א לומר כן כפי פרש"י הא דחזית לשלה דה"ק לא אי בעינא נסיבנא אחריתי כו' חה והאי לא שייך באשה וק"ק דהכי הוה ליה לתוס' לאקשויי דה"ת למנקט שלה בחדא מילתא דהייט באינה מקודשת נמי לחצי וע"כ הנראה דאיפכא דאמרי קשיא דהכי הוה דגבי לחצי הא"ל איפכא דהייט הא"ל אינה מקודשת דבהכי הוה ניחא טפי למנקט שלה מלתא בלחצי אלא דהאמת כו וק"ל. **ע"ב** בד"ה אבל אם כתב עליו אנו כו' וא"ת כו' אין לו תקנה דאיסורא דאיכא גביה כו' עכ"ל ולעיל מייה בדברי ה"ק דקאמר וצריך גם שחרור לא תקשי לנו הכי משום דאיכא לפרושי צריך ואין לו תקנה דהכי יפרסינן

לעיל מלתא דר"י אליביה דאמימר וצ"ל דמלתא דה"ק איכא לפרושי ע"י שפיר דקונסין לפדות אותו מיד עד ק' בדמים כדלקמן ולא ישעבד בו ישעבד עכו"ם כלל אבל הכא לכשתברח קאמר וע"כ לא משחרר ליה עד שיברח דאי ס' כמ"ש התוספות וק"ל. **בא"ד** דלא דמי למפקיר כו' דקני ליה לגופו וולדות כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפ"ה דא"כ כשנבלא דסקרקא כו' דאקנו רבנן לרבינא מהא דאמייתי וכו' לימא שאני התם דיהבהו לעובדי כוכבים דלא קני אלא למעשה ידיהם וכו' ונראה דהתם יאי לאחר יאוש כו' עכ"ל ותירוצו דחוק אבל הנראה דלעיל איירי דכבר כלו מרוותא דעובדי כוכבים וגם מרוותא דישראל קמא מתו וכיון דהשעבוד עכו"ם כלו אין כח על העבדים יקנין דמעשה ידיהם וגם מרוותא דישראל מתו וה"א להנחיל (ג) מתון זה לבניהם כיון דאין עליהם שיעבוד מעשה ידיהם והוה שפיר דומיא למפקיר עבדו ומה אבל הכא כיון דמרוותא דעובדי כוכבים עדיין קיימים לא הפקיע מהם שיעבוד מעשה ידיהם ודינא יחזור לבעל הראשון ישראל שהיה גם כן קיים שהרי מעולם לא פקע ממנו הרייתו לגמרי דעדיין הוא ברשותו לקנין וולדות ולא הפקישו מפס כו' כמ"ש התוס' וזו"ק: **בד"ה** הא לגופא כו' דמהלכ בהקנאה דרבנן יקשה אע"ג דלא מטא זימניה כו' ותימה כיון כו' עכ"ל ק"ק לפי פרש"י הכא וצ"לך שטיא לקמן דמשום להא דקנסא עמו ביה במכירת עבד יש להשוה עדיפא מיניה דבפשיטות ה"ל לאוקמא תרוייהו בדלא מטא זמניה אלא דבעבד קנסו אותו וזו"ק:

ח"א דף מג ע"א הדר אין אירוח פניה והמכשלה כו' תפירקא דד"ם כפס שהוקדם כו' לא קאמר לאוקי אטרח פניה כו' ואפשר דלא הוה יקא מוקמי אטורח אלא נדרם מקרא שהשמים נרכים כי הכא והמכשלה הזאת גו' משא"כ לעיל דלא כשמים לרכים רק כאי דינא וק"ל. והמכשלה הזאת כו' עיין פרש"י כפירושו תפורס פרק כל כתבי ע"ש ושם יעזר וק"ל

דף מד בד"ה או לא דוקא כו' ודייקי מבכמה כו' אלמא לאו דוקא דה"ה ספי כו' עכ"ל דלפרש"י איכא לפרושי בפשיטות דבכמי יאסות מייתי ליה דמשמע ליה דהאה דר"ל דוקא הוא וא"כ ע"כ הך דריב"ל לאו דוקא אבל לדברי התוס' ליכא לפרושי הכי בליפא קושיא דיאה שו"ל אלאו דוקא ואפילו ביותר ממאה ויצא הפיב לו דלאו דוקא אלא בפרות ממאה ולכך הוצרכו לפרש בע"א דהכיב לו כיון דע"כ דהך יתרא לאו דוקא היינ נמי לאו דוקא וכן יש לפרש בלוכא דלמרי לדברי התוס' וזו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה דלא קנו ליה לגופיה דאי מיית אי מגרש לה הדרי לה עכ"ל יש לדקדק בפרושו דהא למ"ד הרין עמו קיימין ואליביה יוכל לסלקה במילי אחריני כדמוכח בר"פ פרק אלמנה לכ"ג וכנראה מפרש"י לעיל ויש ליישב (ד) דאי ליה ליה תילי אחריני לא נפיק גופיה מרשותה ואם כאתרמלה ונתגרשה דידה נינהו וק"ל: **בד"ה** יוצא כו' ל"א גרסינן

קרני ראם (א) י"ל דמי יתכן הבנתו בזה הטעם דלא יאי קדוש, משום דהאי יקים [illegible] (ב) [illegible] (ג) נ"ב לא ידע דהכי כתבו [illegible] (ד) כ"כ עיין רשב"א שכ"כ ותחת הדבר [illegible]

מהר"ם

לו במתנה כ"ש ועוד לא קני ליה אלא איסור אית ליה גביה כדאמר והא וא"כ היאך יש לו תקנה בשחרור [illegible] דהוה אמרינן דלא תלי כלל בגוף העבד אלא הכי תלי כעבד המיוחד לו דהיינו כשאין לו אלא אדון א' ובמפקיר נ"כ אין לו אלא אדון אחד אבל [illegible] שצריך שיהיה לו חלק בכל גוף העבד קשיא ותירצו דהתם [illegible] כי אם איסור דעבדות [illegible] ודאי מפקיע האיסור [illegible] מראשי אברים [illegible] חציו עבד וחציו בן חורין אין יוצא בראשי אברים [illegible] למשנה אחרונה [illegible] בו כ"א איסורא דעבדות וא"ה אין יוצא בראשי אברים זה נ"ל בשיטת התוס' [illegible] ד"ה הא דאמר חצי חצי וכו' עד אלא [illegible] אחר זה [illegible] ר"ל וה"ר וחצי חצי דאינו בא [illegible] מטעם [illegible] לפה לא יקנו בבת אחת והא דכתבו התוס' [illegible] ג"ל דהוי כאילו אמר [illegible] לחלק וכו' ולכך אף על פי שאינו בזה אחר זה בבת אחת קני [illegible] **ע"ב** ד"ה מאי לאו כמשנה אחרונה וכו' עד כי היכי דלא ליפוש וכו'. נ"ל דהאי איבעיא [illegible] חכמים הקדמונים ולכך הוצרך ע"כ נמרא לעיל לדחק תבריתא בעיא אחרינא [illegible] לא מיתרצא [illegible] בריתא אלא כדאוקימנן [illegible] כמשנה אחרונה א"כ תקשי לן למה לא פשטו החכמים הקדמונים האבעיא שלהם ממתניתא [illegible] ד"ה מעוכב גט שחרור וכו' עד והכא איירי ברציו עבד וחציו בן חורין דברי התוס' אלו צריכין עיון וא"א ליישבן כלל דאיך יאכל על חציו דחציו עבד וחציו בן חורין יאכל בתרומת כהן משום צד חירות שבו [illegible] וק"ל ד"ה עבד שמכרו רבו וכו' עד [illegible] לא קני דלא דמי לפירות דקל וכו' כצ"ל משום דלרבי מאיר [illegible] לא יהא דמי לדקל לפירותיו אלא לפירות דקל הוי מכור [illegible] המוכר פירות דקל קנה וק"ל:

דף מג ע"א ד"ה את"ל וכו' עד והוה [illegible] ר"ל [illegible] את"ל יתקדשו לרציי אינה מקודשת משום דשייר בקנינו אבל הכא לא שייר בקנינו ואת"ל המקדש חצי אשה מקודשת משום דחזיא לכוליה אבל הכא לא חזיא יא"נ [illegible] שנא דבהתקדשי לחצי אינה מקודשת [illegible] מקודשת חצי אשה [illegible] אין שייך לענין הבעיא דהכא אלא שראשה נקט [illegible] בקידושין [illegible] אחריני [illegible] **ע"ב** ד"ה ואין אנו קורא וכו' עד [illegible] הכא ר"ל [illegible] והשנית של ראה השני ואם יבם [illegible] גמורים [illegible] יבמות [illegible] מבית אחד [illegible] בגמרא [illegible] ע"ש אבל הכא ע"כ איירי שלא היה לשמעון אשה אחרת ולא

חכמת שלמה

[illegible] ועיין [illegible] (עיין במהרש"א) [illegible] בד"ה [illegible] **ע"ב** [illegible] (עיין במהרש"א)

דף מג ע"א תוס' ד"ה את"ל כו' [illegible] מקודשת לי מקודשת [illegible] (עיין במהרש"א). **ע"ב** תוס' ד"ה אבל אם כו' [illegible] **בא"ד** [illegible] (עיין במהרש"א)

דף מד ע"א גבי ישראל [illegible] **ע"ב** רש"י בד"ה [illegible] (עיין במהרש"א).

[illegible]

ילא עבד ס' ולא שבקיה לאפוקיה לסלה מתני' ס' עכ"ל מדברי מהרש"ל לפי אותה גירסא
נרסינן מכרו בלא וי"ו דמכחע יתירה דתכירה אתא לאשמועינן אבל לא ידענא מאי פריך
לא סגיא דלא נפיק ובספרים ישנים ליתא האי ל"א בפרש"י כלל גם בפרש"י ישן שבידי בספר
נושנה ליתא אבל הגיהו האי וי"ו שם והגיהו לפי אותה גירסא תיא ילא בלי"ו והשתא ניחא
גם לפי אותה גירסא דסריך לא סגי דלא נפיק דוי"ק תוס' בד"ה ומיינה ס' ואור"ת תנינ
שביעית אית לן להחזיר ספי כו' עכ"ל ומיהו אי הוה שביעית דרבנן לא הוה פסיקא לן
להחזיר ביה כבתולתא דאורייתא כמו שכתבו התוספות לעיל ודו"ק. בד"ה שנתקוטלה ס'
מאי ספר התם בארעא דתגריה הכא ס' עכ"ל הייא בגטייבה ודאי בארעא דתגריה נמי
מקרי מלאכה הצריכה ינופה גם לענין שבת וק"ל. בד"ה לא"ל ילא ס' ה"ד או הזיל
מנכסיה חיבר כו' וי"ל דמיד ט' עכ"ל ולא תמתע לגי ליכנה יתתני' חוכר לא"ל דוכיס
נדעת רבו לחזור (א) כדלקמן ועי' דה"כ מאי יתסיף ר' אבא אמתני' דיין וק"ל.
דף מה נד"ה מידי דיאה אמיקדם אותיו ולפי יתחת יש לחלק ט' עכ"ל ר"ל יש לחלק
לפי האחית למנוע דביתקדם אותיו ודאי אדם כו' אבל בעבדה אין אדם יודע דלוינה

חכמת שלמה

מהר"ם

נר"מ מימא דברבים אין לו הפרה ולא יהיר משום פריצותא ולא יצטרך להזכירו כיון דר"י דלקמיה נקטיה במלתיה ויש ליישב וחו"ק. בד"ה כיון דאתרי כו' וי"ל דע"כ באן רולין להצלים כתיב לא תהיה גו' כו' עכ"ל ומיהו לא הוו ישראל מצוין להשלים עמהם ולכך הוצרכו להשביע לומר יחלק ריוקה כלפי שלא ישלימו עמהן יותר שלא יתשו להם וק"ל:

באד וי"ל דהי לאו חילול השם ס' הוו יכולין לגרשן מעריהן כו' עכ"ל דהיינו לגרשן מעריהן לכפרים בארץ אבל לגרשן מן הארץ לא הוו יכולין בכאן להתגייר כדמשמע לא ישבו בארצכם גו' יפול בעובד טכבים שקבל עליו שלא לעבוד עבודת טכבים כו' הו"ק:

בד"ה רב נתן כו' אלא שלא יעריעו כדמפרש התם משום קגיא דרבא כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא מפיק שם להדיא כו' כדי שלא יהא להם הפרה ומש"ה כו' עכ"ל ואין כאן תמיהה דהא בפרק שבועת שתים מסיק הכי בב"ד דנדרים ליהא דאמקנא הכי דמשני התם מלתא דלא סבירא ליה וקאי האי טעמא משום קגיא דרבא כמ"ש התוס' שם גם הר"ן בפרק שבועת הדיינים כתב בהדיא דקאי האי טעמא משום קגיא דרבא וגם לפי אותה הסוגיא דפ' שבועת שתים שכתבו התוס' דאין ללמוד משם דהיינו שגיב לחוד אבל דברי התוס' הכא כפי הסוגיא דפרק ד' דנדרים וכמ"ש הר"ן והו לא מידי וחו"ק. ע"ב בד"ה המוליא אשתו כו' והא דהגן ס' והשניה והאילונית אין כו' עכ"ל ולא ניחא להו לאוקמא בספק איילונית כי הך דהכא דהלשון והאיילונית משמע בודאי איילונית מסתמא הכא דקתני משום איילונית דמשמע שפיר משום הכא איילונית וק"ל:

בד"ה אומר לה שתיקותיך כו' וי"ל דהתם נמי לא הוי אלא לעז והא שהם נירשה ס' עכ"ל כל זה לשיטתם דלאו קלקלה מיתם קאמר נמי התם שיזה הגט בטל ובניה ממזרים דאם כן לא הוה מועיל מה שאומרים לו לא יחזיר מיהו יש לדקדק מאי פריך התם דהא לא חיישינן ללעז אלא חומיא דלעיל כאומר לה משום שם רע לו משום נדר אני מוליאך אבל באינו אומר לה כלום אפשר לעז ליכא כמ"ש לעיל לר"מ בדלא כסל למלתיה והתוספות בפ' הבע"י תרצו בזה דהתם מוכיח הדבר מפי שמשום בגיס הוא מוליאה ואיכא קלקלה דלעז מפי אפי' באינו אומר לה כלום וכה"ג כתבו התוספות לקמן דהתם פריך אפי' לרבנן דהכא דלא חיישי הכא לקלקולא ס' ע"ש וחו"ק:

דף מז גמ' ישראל שלקח שדה מעובד טכבים כו' וחזר ומכרה לו מסקבילה כו' יש לדקדק נ"ל לתנקע בכה"ג לא הו"ל לתנקע אלא ישראל שמכר לעובד טכבים שדה מסקבילה שלים כו' ויש ליישב כיון דאסיר למסר קרקע לעובד טכבים בא"י לא בעי לתנקט מלתא בגוונא דעביד ישראל איסורא שמכר קרקע לעובד טכבים אבל בכה"ג שקבלה מעובד טכבים ושוב חזר ומכרה לו אשמועינן דליכא איסורא ולתאי דמוקי (א) לה בסוריא יש ליישב דנקט הכי דבסוריא שהם קרקע לעובד טכבים הוא וישראל לקחה ממנו מתחלה אבל בא"י שהם קרקע לישראל לא הוה ליה לתנקט שלקחה העובד טכבים ממנו אלא שמכרה לו ודו"ק: תוס' בד"ה לוקח ומביא כו' דלמא הא תנן השולם קאי אהא דתיטעה ליקח כו' עכ"ל מיהו לכאורה שרש"י הרגיש בזה בפירושו לקמן דהכי פריך דבסוריא מטה דעליה רמיא ולאו לאו קגין לעובד טכבים להפקיע מקדושתה מטה עליה רמיא ליקח הבכורים ולהביא כו' ע"ש אבל נראה דהתוס' לא ניחא להו בזה ופירשו עליהם אם כ שכתבו לקמן מהגיה דפ"ק דמס' ע"ז דפריך ממחזה לאמעבר דמאזה נמי (ב) תלוה דמיא עליה אלא כיון דלאו ביתו הוא כיון דלא קני ליה לגוף לא חל ביה אין זה הפקעה כ"כ אינה מחייב בבכורים כיון דלאו בידו אין זה הפקעה ולא שייך בזה מטה דרמיא עליה אלא כמו במתנה וחו"ק. באד וה"ק כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים ל"ש מוכר ול"ש אחר כו' עכ"ל ק"ק לפי זה אתיא נקט בכה"ג המוכר שדהו לעובד טכבים כו' לא הו"ל אלא הלוקח פירות מן העובד טכבים מביא ממנו בכורים כו' וי"ל ליישב דלא תקנו חכמים שלא יתקנו ביד שבד טכבים אלא בידעין שהיה כבר ביד ישראל ומכרה באיסור לעובד טכבים אבל אם לא ידעינן שמכרה לו ישראל באיסור אין לנו לחוש אם ישתקע הקרקע בידו וק"ל: בד"ה מ"ס דינוק ולא כו' תנוק ולא דינון נכרי ס' תנק ולא כתב תבואתך כו' עכ"ל לא הוו לריכי לכל זה אלא למאן דמחייב פירות שבד טכבים אבל למאן דפוטר פירות שבד טכבים איכא למימר בפשיטות דהרתי דרשי מתרתי דגנך דכהיבי חדא ולא דגן שבד טכבים וחדא ולא דיגון עובדי טכבים ודו"ק. ע"ב בד"ה מהו אין כו' וה"מ מאי קשיא דר"י דלאמר כהנא דולביתך כו' וי"ל דאיכא כו' עכ"ל וק"ק ולאכתי לימא דר"י הוא דלאמר אבא כר"מ ס"ל דע"כ אית ליה קנין פירות כקנין הגוף דמי גבי שדה אחוזה (ג) לקמן וי"ל חדלאי ה"מ לשטויי הכי אלא בלאו הכי מצי שפיר דהכ"ג כתבו התוס' לעיל לר"מ דלאמר יש קנין לעובד טכבים בארץ ישראל אבל הכא קשיא להו לר"ל מאי מקשה ליה לר"י מיק דמהה אין כו' כיון דידע כבר דע"כ הכא דולביתך סלית וק"ל: בד"ה בלגן ושיגען כו' ולאו גרסינן א מה אתי נמי שפיר וזו אף זו כו' עכ"ל סיט נמי מה"ש דלא"ג דאלקיתה ומקנת הבאה בנגעים וק"ל:

ח"א דף מז ע"א ר"ל אין נשוים לגוזי כו' בפ"ק דסנה פרש"י אלא דשפה ולשונג מתוך עדים אותה שלא כו' והולכי אדם הן כו' עכ"ל. חדירתא ופגנא כו' פרש"י כלומר מכה ותאי מכה עכ"ל תלת חיותא נכלית הוא שק לפי התרגום ור"ל מכת שק כפלתא מכה קגה וק"ל: ועזבו לאחרים חילם דכתיב לעיל מיניה כהאי קרא יחד כסיל ובער יאבדו וזה מדת כסילים כיא וכמ"ש במסכת עירובין אם יש לך הוסכ לך כו' וה"מ ואיה לנכי יעק כשאול מי יגיד לך כו' ודו"ק.

דף מח תד"ה או לאו דאמר כו' דאין לאו דרך זה על זה דמוכר בעין רעה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל טעות הוא אלא מוכר בעין יפה מוכר כו' כדאיתא בהדיא בשמעתא דהתם כו' עכ"ל והאריך ע"ש וסדנרוז פירש הסב"ם בהדיא התם דמוכר בעין יפה מוכר דלגבי פנימי שייך למימר עין יפה כו' אבל גבי חיצון לא שייך עין רעה במה שאינו נותן לו הדרך שאינו מוכר בשדה זו החיצון אלא לוקח כו' עכ"ל ע"ש מ"מ אין נראה לשבש כל הספרים שכתבו בהאי לישנא בכמה דוכתין דמוכר בעין רעה מוכר והיא היא לענין דינא דהכא אלא לפי אותה הגירסא יש לפרש בהיפך מפירוש הרשב"ם (ד) דהחיצון קרי מוכר שהוא מוכר שדה הפנימי לאחיו שלריך לדרך זה וכיון שהוא מוכר בעין רעה אינו מוכר לו הדרך אבל בפנימי לא שייך למימר מוכר הדרך דאין החיצון לריך לדרך אלא שהוא יוכר לו כל חלקו בשדה וחו"ק. באד וא"ת לר"י דמחזירין כו' לא מסכחה שדה אחוזה דשלו הוו שדה מקנה כו' עכ"ל ר"ל לא מסכחה אלא בזה בר יחד עד יתושע דלענין הבאת בכורים כיון דקנין הגוף הוא שפיר מביא וקורא אבל מ"מ שדה מקנה מקרי כדלאמר לקוחה הן ודו"ק. סליק פרק השולח

קרני ראם (א) נ"ב אי מבין מ"ש כסוריא ישב אחר דהרי גם בסוריא אין תכרין לגם שדות כמו בא"י כמבואר כע"א פ"ק אלא דגוף סברת רבים יתלה כין בזה שקבלה מעובדי טכבים שמותר למוכרו לא ריחא ליה ובמיעוט קושיא יש לומר דלאשמעינן רבותא דאע"ג דעברו ע"י עובדי טכבים כו' שלא הגיעו בלים נתחייב אתו ו כבבלת בלים ביד ישראל (ב) נ"ב יעבריז המוזקין דהתוס' לא כתבו לקמן דוחתה הוי מטה דרמיא אלא רק ... [illegible] ... האגר פוכרת כיון דמפיקתא היא לגם דרך ... נקרא מוכר ירך לחיצון והבן

מהר"ם

נשמה ולכך תתורצו להתיר וק"ל נ"ל: באד ועוד לר"י איך הניחום בארץ רא כתיב לא ישבו בארצך וכו'. והא דלא הקשו התוס' ארבנן, מכח סקרא וה דליסר להו לרבנן, למימר דלא חיילא שבועה סכח שבועה במצות הא בלאו הכי מי מתיליה שבועה הא כתיב לא ישבו בארצך וגו' כמו שהקשו מכתוב לא תחיה כל נשמה משום דו"ל דרבנן שרויא מיניה קאמרי דאפי' על התבאר לא חיילא דשבועה כיון דאסרו להו מארץ רחוקה באנו ולא באו באד וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר וכו' וצ"ל הא דהקשו התוס' לעיל סוף בריש הדבור וא"ת בלאו הכי מי חיילא שבועה הא כתיב לא תחיה כל נשמה וכן הא דהקשו לעיל הא כתיב לא ישבו בארצך לא הקשו אלא לפי דמסקן השתא בסוף הדבור דבאותו שעה לא באו להתגייר כ"א אחרי כן, תם קושיא זו שהקשו עתה כיון דבאין להתגייר וכו' הוו יכולין להקשות על פשוטו של מקרא דכתיב ולא הכום וגו' כי נשבעו להם נשיאי העדה הלא בלאו הכי לא היו יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר וק"ל ד"ה ר"נ בר יצחק אמר ג' כו' עד ולפי זה לא היה היתר להרסות בזמן הזה ר"ל לפרש"י שפי' שמה שאמר משה לא על דעתכם אני משביע אתכם כ"א על דעת המקום דהוי דעת רבים ואין לו התרה ואם כן בתרסות בזמן שהוו מחרימין על דעת המקום ועל דעת הקהל נ"כ אין להם התרה אבל נראה דלא אמר משה כן משום שיהא דעת רבים אלא כדי שלא יערימו וכו' ועיין מהרש"י והשתא מבואר ודשתא לא צריכין נ"כ לומר דבעל דעת רבים לא בעי אלא שנים והא דקאמרי התוס' בתחלת הדבור נראה דבעל דעת רבים לא בעי אלא שנים וחי כאילו אמר לשום ריחמא נראה לומר כן, מכח פירושו של רש"י בפרק שבועת הדיינים ואינו כן וק"ל: ע"ב ד"ה המדיר כאילו בנה במה וכו' עד ובריש פרק ד' דנדרים כו'. ר"ל וא"ת מנ"ל דנדירה שהיא מקובלת מפני דהא אין אדם קן ג"ש מעצמו לכך מביא דבריש פרק ד' דנדרים ילפינן בתאי ג"ש דתקרא רשע ש"מ דנדרה סוה מקובלת היא ד"ה המוציא אשתו משום איילונית וכו' עד והא דתנן פרק אלמנה ניזונית הממאנת והשניה והאיילונית וכו' דליכא לתרץ הכא בספק איילונית כדלעיל דהוציא הממאנת והשניה קתני דלא איירי בספיקא תנוך דלדידהו האיילונית משמע איילונית ודאית אבל הכא במתני' דקתני המוציא אשתו משום איילונית איכא למימר משום חששא דספק איילונית וק"ל באד ולא אמרינן תתייבם ממה נפשך וכו'. אבל ומקרא ראשר תלד פרט לאיילונית ליכא לאקשויי דקרא אתא לאשמועינן

חכמת שלמה

התוס' דהתם מפרשים נפנין אחר (עיין במהרש"א) ע"ב רש"י בד"ה והכא כו' אלא הוי יורשת כו' נ"ב אבל לדעת התוס' אינה כן יעו"ש כו' כפליה למילתיה והדר (עי אלא אפילו לא כפליה כפירוש התוס' לעיל) תוס' בד"ה המוליא כו' את יבם פם כ כו' נ"ב ומקיא לא יהי' לאקשויי אתאי ממעט א לנית דבאת אייתי (נה) ככביר נה ה"ג קרא איני ימשט שלא יפול ליבדה אית יורשם שלא יבם אותם ויפטר ליתם ודו"ק בד"ה אומר לה כו' דהשתא יהא דבריה כו' נ"ב כן הוא מסקנת רב פפא לגם דמס"ד אין לה כתובה ולא משום שתיקתך יפה מדסרך וק"ל

דף מז ע"א תוס' בד"ה אחר יכה כו' וסת, לו וזהי לה כו' כ"ל ו' נ"ב סי' מספר ניתולם כל סתנותה ואחר כך סוך לעובד טכבים תלון וכוא מפסיד שכרו פ כד מחלוק על של עובד טכבים וק"ל ע"ב גמ' כיון דהוי יקא ומקרי תנני כו' נ"ב עיין בזיוז שרולים נמביה תוס' בד"ה בלגן ושיגען כו' נ"ב פירוש רבינו שמואל בפרק הסוגיא בלגן הבעל וה קן ביד שליח ואם בלגן והגיאק כו' כנ"ל.

באד דתם כי לגנירם לך תם כו' נ"ב נ"י שמפרש ולוקחם דקרא ה יש נדירה כלומר שתהא כו'

דף מח ע"א תוס' בד"ה או לאו כו' דמוכר בעין רעה כו' נ"ב אל תם ית נגאי ליגנא אף שנתוס' מדויק ס מלתא כן וכן בלאברי פרק נית טור יכן, בנדרים כתב סרל"ם כלא ליגנא האחין שלוק אין לכן ודך זה על זה משום דמוכר בעין רעה הוא מוכר וכן, בכל הספרים שראיתי לא תגאתי רק כהא י שנא בעין יפה הוא מוכר ומה אשבה שנודאי טעות הוא אית יוכר בעין יפה סות מוכר ולא שייך ירך לפ'יהו מס"ה אין לגם דרך זה על זה כלבר' איתא להדיא בשיטתא יוהסם וכן סוכת כם יעוני רק נפר' פרק נפרק, בית כור כתב בהא ליגנא ד"ם לכן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה הוא מוכר עכ"ל זה אמת שכן הסוגיא שתם אליבא דרב דפסק כוליה ... [illegible] ... כר"ש דמוכר בעין יפה מוכר ה"כ שעות הוא כ"ל (עיין במהרש"א) באי"ד לרבא לא ס"ל הכי כו' נ"ב אבל אין רוח' מדאמר יהא הלכתא כרבי יוחנן בר פלוגת כו' ... [illegible] ... לא בקנין הגוף דהי גבי הבוהג לגנו ס' ובמה כלא נמי בכלל וק'י הדרן עלך פרק השולח

[illegible]

הניזקין פרק חמישי

ע"ב תוספות בד"ה וכתובת אשה כו' גבי בע"ח שלא יראה כו' הכי נמי תקנו חכמים באשה שמא תקניטו כו' עכ"ל דמהאי טעמא ודאי איכא למימר שפיר והפקיעו דינה דמדאורייתא בעידית אבל מטעם דקאמר דאשה רוצה להנשא יותר אין ראוי להפקיע דינה דמדאורייתא בעידית ואע"ג דלכאורה אינו דומה ממש דהתם בבע"ח דיש מדאורייתא בזיבורית משא"כ באשה דדינה מדאורייתא בעידית הא איכא טעמא דבע"ח משום נעילת דלת והיה ראוי לו העידית ועדיפא להו האי טעמא דנעילת דלת בבע"ח ממאי דבאשה מדאורייתא בעידית דהא מהאי טעמא דבבע"ח שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה כו' לא נתקין ליה אלא חד דרגא דהיינו מעידית (א) לבינונית ובאשה מהאי טעמא דשמא תקניטו כדי כו' נתקינן לה תרי דרגא דהיינו מעידית לזיבורית ולא איצטריך לן טעמא דאשה רוצה להנשא יותר אלא דמשום חינא הוה ס"ד שתהא בבינונית ודו"ק: **בד"ה** אין נפרעין כו' ואפילו למאן דאמר שיעבודא דאורייתא מ"מ בע"ח דיש בזיבורית כו' עכ"ל וכיון דהלוה גופיה יכול לדחותו אבל הזיבורית לוקח נמי יכול לדחותו דמה מכר הלוה לו כל זכות שיש לו בו וק"ל: **בד"ה** אין נפרעין כו' איכא למימר דסברי שיעבודא לאו דאורייתא כו' עכ"ל אע"ג דמיניה דידיה מדאורייתא בעידית דכתיב מיטב שדהו מ"מ כיון דשיעבודא לאו דאורייתא מיהמני לא הוה גבי כלום כמו שכתבו התוספות לקמן ואפילו היכא דכתב לו השבח דלקמן לא הוה גבי מיהמני כלל כיון דשיעבודא לאו דאורייתא וק"ל: **בד"ה** אמר אביי כו' ואי לא פליגי בנידון כו' לא הוה מחמיר ר"י כו' בשום דבר טפי כו' עכ"ל מיהו בהך פלוגתא בניזק שיימינן או בדמזיק נמי ודאי דפליגי כדתני בהדיא לקמן ולפי מה שכתבו התוספות לקמן ואיפכא לא מצי למימר כו' לשום הך סברא לא הוה אמרי איפכא והוה ר"ע מיקל טפי לא הוה איצטריך לן למימר דפליגי נמי בנידון במשוייר כו' ודו"ק. **באד"ה** אלא אדרבה ר"ע כו' מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך כו' עכ"ל היינו מיהו שכתבו לקמן דאיפכא לא מצי למימר כו' גם לפי מה שכתבו בסמוך דמצי למימר דל"כ כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק דלר"י או כסף או מיטב משלם כסף ולר"ע משלם מיטב שלו אין זה חומרא לר"י וקולא לר"ע דאיכא דניחא ליה טפי בקרקע אפילו היא זיבורית מבכסף אבל למאי דמוקי לה דלר"ע טהן לו עידית דמזיק ודאי דהוא מחמיר לגבי ר"י דעידית ודאי עדיפא טפי מזיבורית ואי איכא (ב) דניחא ליה בזיבורית טפי שרהא כדאמרינן בעלמא בטלה דעתו אצל כל אדם ודו"ק:

דף מט תוס' בד"ה כגון שהיתה עידית כו' ואיפכא לא מצי למימר כו' עכ"ל ואפילו לפרש"י דפריך לקמן או לא הוה ר"ע מחמיר מאי ק"ו להקדש הוא גופה קשיא דאי מצי למימר איפכא לא הוה ר"ע מחמיר טפי מר"י ומאי ק"ו להקדש דקאמר והא נמי הוה תקשי (ג) לן דמוקי תהגי' דהלכה כר"י ומפני תיקון עולם שיימינן בדמזיק הוא חומרא אי הוה מצי למימר איפכא ומאי תיקון עולם הוא ודו"ק. **בד"ה** שור רעהו כו' דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא כו' שכך יפה כחו לענין ריבית כו' עכ"ל דאיהיא אינה מבוררת לן כפי מה שכתבו התוספות לקמן לר"ש בן מנסיא דאיכא למפרך נמי מנזקין אמזוקין דהיום מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור כו' אלא דלר"ש בן מנסיא נ"ל דיליף קרן מקרן כמו שכתבו התוספות לקמן וליכא למיפרך מידי אבל הכא דלא נחית למילף קרן מקרן אימא דמזוקין אמלוה נמי פרכינן ובתוספות דפרק קמא דב"ק דברים אלו ליתנהו ודו"ק: **באד"ה** טלהו ניזקין דסתירי בו בהקדש ילפינן מאדם שור מזיק ע"י כריית בור או כו' עכ"ל [דבריהם] מגומגמים דמשמע דכריית בור בהקדש אתיא מאדם וזה אינו דבהדיא דרשינן בבור לפטור בו הקדש מדכתיב והאמת יהיה לו (ד) כמ"ש התוס' לקמן ונכונים בזה דברי התוספות דפרק קמא דבבא קמא שלא הזכירו בזה בדבריהם שם כריית בור וז"ל דיותר ראוי לחייב אדם המזיק מאזיק ע"י שילוח בעירו עכ"ל ע"ש ויש ליישב דבריהם דע"כ לפי האמת איצטריך קרא והאמת יהיה לו גבי בור ולא אתי ליה הקדש מאדם כדיליף שן ורגל היינו משום פסולי המוקדשין דלא אתי מאדם אלא לפטור הקדש והשתא אי לא הוה אתי בור בהקדש מאדם לא הוה מוקמינן והאמת יהיה לו לפסולי המוקדשין אלא להקדש גמור אבל השתא דאתי הקדש מאדם לא איצטריך אלא לפסולי מוקדשין וק"ל: **בד"ה** ועוד מאי קל וחומר כו' מאי ק"ו להקדש ולענין לחובי מזיק כו' מרעהו נפקא כו' עכ"ל קצת קשה ומאי קושיא ודילמא אי לאו ק"ו הוה דרשינן מרעהו לפטור הקדש כת"ק דר"ש בן מנסיא אבל השתא דאיכא ק"ו להקדש לחובי אית לן למימר ע"כ דרעהו אתי לחובי בהקדש נזק שלם ואפילו בתם כר"ש בן מנסיא ויש ליישב (ה) ודו"ק: **באד"ה** מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעינן עידית דהקדש כו' עכ"ל יש לדקדק לכאורה בזה דהא לא מספקא לן למימר דאתי ק"ו למישם בניזק להחמיר ולא להקל בדמזיק כמ"ש התוס' לעיל דאיפכא לא מצי למימר דכ"ע מוח דאינו נותן לו אלא מעידית שיש לו ואם חייב לקנות והכי הל"ל מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בזיבורית דניזק מי ידעינן עידית וזיבורית דהקדש כו' וי"ל הא דקאמר ולא בדמזיק לאו [דוקא] קאמר אלא כיון דר"ע איירי בעידית דניזק ולא בדמזיק וכר"י ואתי ק"ו לאפוקי מזיבורית דניזק מי ידעינן כו' וק"ל:

ע"ב בד"ה ור' שמעון הוא דדריש כו' וגבי לא ירבה לו נשים והכא כו' עכ"ל ר"ל גבי לא ירבה לו נשים הוא דריש טעמא דקרא אי לאו קרא דלא יסור כדאיתא בפרק המקבל ודו"ק: **בד"ה** משום חינא כו' ולעיל נמי יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא כו' עכ"ל והאי ליכא למימר משום טעמא דחינא האיש רוצה לישא יותר משהאשה רוצה לינשא דזה הוא דבר הנראה לכל ולא הוה פליגי ביה רבי מאיר דסבר בבינונית ורבנן דסברי בזיבורית אם אשה רוצה לינשא יותר או איש רוצה לישא יותר אלא דבהא פליגי רבנן סברי טפי ניזל בתר הך סברא דאשה רוצה לינשא יותר מאיש רוצה לישא ודינה בזיבורית ורבי מאיר סבר דטפי ניזל בתר הך סברא דחינא ודינה בבינונית ומהרש"ל לא הבין השמועה כך ונדחק לעיל בדברי התוספות שם ע"פ פרש"י וזה אינו (ו) כדמוכחין דברי התוספות דהכא ודברי התוס' דלעיל נ"כ ע"פ פירוש ר"ת שכתבו הכא וכמו שכתבנו ודו"ק: **בד"ה** בקבלן פי' בקונטרס כו' היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה כו' עכ"ל משא"כ הכא אף שמסרתן לידו מתחלה הוא אח"כ החזירתן היא עצמה לבנו ולא נתנן האב לבנו כי התם וק"ל: **באד"ה** ואע"ג דמשמע התם דבלשון תליא מלתא כו' עכ"ל ר"ל קבלן תליא מלתא בלשון דאין חילוק בין ערב לקבלן אלא בלשון כדאמרינן התם דהיינו הלוהו ואני ערב כו' תנן לשון ערבות הן תן לו ואני כו' תנן לשון קבלנות הא שמא תרוייהו (ז) בעינן דהיינו שינוי לשון בקבלן כדאמרינן התם ובעי נמי שימסרם מתחלה ליד הקבלן כפרש"י הכא וק"ל: **בד"ה** אלא למ"ד כו' דאפילו איירי בקטנים דלא מצי ערב לאשתעויי דינא כו' עכ"ל ר"ל בגדולים ודאי אע"ג דמצי לתבוע הקבלן תחלה מכל מקום כיון שהקבלן מצי שוב לאשתעויי דינא בהדי היתומים עיקר דינא עלייהו הדר ולא גבי אפילו מקבלן אלא מזיבורית אבל בקטנים (ח) דלא מצי ערב לאשתעויי דינא בהדייהו ועיקר דינא דניזקין על הקבלן מכל מקום אין להם לגבות אלא מן הזיבורית כיון דאית להו ליתמי נכסי לגבות מהן ועיקר דינא עלייהו אלא דאריא דרביע עלייהו שהם קטנים ומדבריהם נראה דבניזקין ביתומים גדולים נמי לא גבי אלא מזיבורית ולא כ"כ הרא"ש בשם הר"י דדוקא בבע"ח איכא למעבד תקנתא אף בגדולים וע"ש:

קרני ראם (א) נ"ב רבינו סובר דהאי' אם מה"ת כתובה אשה מ"מ לא הוי רק מזיבורית וכ"מ מדברי התוס' כתובות ד"כ סוף שכתב ולר"מ בבינונית משום חינא משמע דהל"כ הוי מזיבורית אע"ג דר"י סובר כתובה מה"ת [illegible] (ב) נ"ב לשיטת התוס' [illegible] (ג) נ"ב אין זה סברת חוקה אם רק מפני תיקון עולם שיימינן בדמזיק [illegible] (ד) נ"ב [illegible] (ה) נ"ב [illegible] (ו) נ"ב [illegible] (ז) נ"ב [illegible] (ח) נ"ב [illegible]

חכמת שלמה
הניזקין פרק חמישי

ע"ב רש"י בד"ה אין מוציאין כו' או מיתום כו'. נ"ב נ"ל דף מב ע"א : בד"ה פא ויתן שלום. [illegible] תוס' בד"ה וכתובת אשה כו' [illegible] כלל ודו"ק היטב :

ע"א תוס' בד"ה שור רעהו כו' ור"ל דאי לאו [illegible] מנסיא דרשינן כי יאכל פרט למזיק ודו"ק

מהר"ם
הניזקין פרק חמישי

ע"ב תוס' ד"ה וכתובת אשה וכו' עד משום חינא לישנא כולהו נקטי התוס' ור"ל כדי שיהיו [illegible] נשואות הן בעיני האנשים ע"ד שפרש"י לקמן בדף מ"ח ע"ב אבל התוס' מפרשים לקמן [illegible] חינא ראיתא שם בגמרא איכא מפרש"י ע"ש : ד"ה אין נפרעים מנכסים משועבדים וכו' אע"ג דלמ"ד שיעבודא לאו דאורייתא וכו'. פי' הא דקי"ל דגם לאחר שמת הלוה נשאר שיעבוד של החוב על נכסי הלוה [illegible] של הלוה שירשו נכסיו זה אינו מן התורה דמן התורה לא נגבה כלום מהיתומים · ד"ה אין נפרעין מנכסי יתומים וכו' עד איכא למימר דסברי שעבודא לאו דאורייתא וכו'. ר"ל והא דניזק דינו בעידית מן התורה היינו כשבאין לגבות מהמזיק עצמו כשהוא חי אבל לאחר שמת לא גבי מיתמי ולא נשאר השעבוד על נכסיו מן התורה אלא מדרבנן הלכך אין גובין אלא מן הזיבורית אפילו נזקין :

דף מט ע"א ד"ה כגון שהיתה עידית הניזק כזיבורית המזיק ואיפכא לא מצי למימר וכו'. פי' כגון שהיתה עידית המזיק כזיבורית הניזק ולר"י חייב לקנות קרקעות וליתן לו [illegible] ד"ה שור רעהו אשר המזיק וכו' עד התורה שוה רתחת נתינה ישלום כסף לא נתקבלה אלא לענין וכו'. בב"ק פ"א דף ה' איתא [illegible]

דף נ בד"ה פחות שבכלים כו' אבל פחות שבכלים הוים מיטב כו' עכ"ל ולא אצטריך קרא לפחות שבכלים אלא לפחות שבקרקעותיו ולאו דוקא פחות שבכלים ודו"ק:

בד"ה מאי עידית שפאי כו' אותה קרקע שמגבין יתומין אע"ג דתנינן מזיבורית וכדרבא כו' עכ"ל ולענין בע"ח איירי ברייתא דמגבין ליה מזיבורית דיתמי ואשמועינן דאפילו שפאי דגריע טפי יכולין להגבותו ודמסיים וגבי יתמי אוקמא אדאורייתא קאי אמילתא דרבא דאמר שאם היזיק לו שפאי עידית גבי מיניה כבינונית דה"ע כבע"ח אבל מיתמי אוקמא אדאורייתא ולא גבי מינייהו אלא זיבורית מיהו ק"ק לפי דרך זה דלא מייתי מדרבא אלא אליבא דאפילו דמשמע דגריע טפי מזיבורית דלענין דינא או לא גריע מכ"מ דיכולין להגבותו אבל מדברי חדושי הרשב"א נראה דלפי' ר"ת מתפרש מלתא דברייתא נמי לענין ניזקין וכמלתא דרבא ממש אם היזיק לו שפאי עידית יכולין יתומין להגבותו מזיבורית כמו בבע"ח וה"ק דאפילו בעידית שהזיק לו עידית מגיע לפניהם דיכולין להגביהו היתומים בזיבורית וה"ט בשפאי עידית ודמסיים גבי יתמי אוקמא כו' קאי שפיר נמי אברייתא ותו לא מידי וק"ל: **ע"ב** בד"ה יתומין באתרו כו' תיפשר בשנעה ט מן העובד כוכבים וקבל כו' עכ"ל והשתא דהיינו לערב ישראל דאימר גררי אהפסיה ליה בשנכנס לו ערב וק"ל: **בד"ה** וה"מ במתנה כו' ה"נ יכא במתנה במקצת דהוה כמתנת בריא עכ"ל דהכי משמע דאי במתנה (א) בכולי נכסי לא ה"ל לפרש סך המעות ב' מאות זה לפלוני וג' מאה כו' אלא ב' חלקים מנכסיי לפלוני וג' חלקים לפלוני וד' לפלוני וק"ל.

דף נא בד"ה א"ר תניא כו' דר"י קבלה מר"ת כ"מ למיפרך כו' א"ר דאמר כו' עכ"ל וק"ק ומאי קושיא ולימא הא דאמר הכא לפי שאין כתובים היינו קודם שקיבלה מר"ת וי"ל דיתשמע ממתניתין דמייתי תנאי היא נמי אדר"י ומלתא דר"י לפי שאין כתובין קאי לפי התוספתא וק"ל: **בד"ה** תנ"ה פי' בקונטרס כו' וקשה דלהימניה במיגו דאי בעי אמר לא תלאתי אלא א' כו' עכ"ל אבל בריסא דמלתא בבני כיסים קתני כו' דבעי ולא אצטריך דלהימניה במיגו דאי בעי ספר הכל כדאמר רבה לקמן דלא אמרינן מיגו דסתר הכל מכיס דאינו מעיז (ב) ומלתא דרבה ודאי דהסיק אדעתיה נמי הסתא אלא דלא ידע התלמוד למימר דפליגי רבנן ור' אלעזר אם בבנו מעיז או לא וק"ל. **בא"ד** ועוד לפי המסקנא ר' יצחק דאמר כמאן פ' עכ"ל אע"ג דר"י איירי בתובעו ובשאר טענות ודאי דנשבע במודה מקצת מכל מקום במציאה קתני במתני' דלא ישבע אף במודה מקצת ובתובעו משום תיקון עולם דא"כ ימנע ולא ישיב שום אבידה ור"י פליג ולית ליה במציאה תיקון אלא כבשאר טענות יהא מיהו בב' שורין כיון דמנתני' יתהדרי מודה ר"י דלא ישבע כיון דאיכא למתלי שהתובע טועה בו אבל בכיסין לית ליה לר"י דהוה כשאר טענות ופליג אתנא דמתני' וס"ל דפטור במציאה והשתא התלמוד לאתי דבעי למימר דפליגי רבנן ור"א בשאר טענות ואיס תובעו איכא לדמויי שפיר למציאה דהוי משיב אבידה ור"י ס"ל כר"א דנשבע אבל במסקנא דמכח קושיא ור"א לית ליה משיב אבידה פטור כמו שפירשו התוספות לקמן מוקי פלוגתייהו ע"כ בתובעו בנו גדול ולא הוי משיב אבידה כלל אלא דפליגי באינו מעיז בבנו ותו מלתא דר"י דלא כמאן ואף שרש"י הכניס קצת בזה דלמסקנא איירי נמי בבנו קטן וטענת עצמו קרי ליה כבר דחו התוספות פירושו לקמן דלא איירי בתובעו קטן ועוד דבתובעו נמי קטן לא פליגי במשיב אבידה אם ישבע אם לאו אלא דפליגי אם מעיז בבנו אם לאו ועיין במהרש"ל ודו"ק: **ע"ב** בא"ד ואם דנקט האחרתיו לך א' מהן בברייתא כו' לרבותא נקט דלא מפטר במגו כו' עכ"ל ומיהו ר' יצחק דלא נקט בכי האי גוונא אלא ולא תלאתי אלא א' ניחא ליה לאוקמי בפשיטות טפי ולא ניחא להו לרבותא דנקט בברייתא וק"ל: **בד"ה** ונכסתי בעי דלודי כו' גבי נסכא כו' הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמריק יהיו כו' עכ"ל מה שיש להקדק ע"ש עיין בחידושינו בריש פרק קמא דב"מ וק"ל:

דף נב גמרא אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא מספיין כו' ות"ק פליג בהא ולא חייש לגלא מספיין והא דלא חייש הכא לדלמא השדוף כדלעיל גבי למכור ברחוק ולגאול בקרוב משום דבעבדים איכא למיחש טפי לתיוהא מבשדה דשמא יחלה ובמה ימות וק"ל: **ע"ב** תוספות בד"ה דאהי למימר כו' וי"ל דנעשים הלוקחים ש"מ כיון שיכולין לאכלן ולעשות כו' עכ"ל וזה שייך לעיל בלוקחים דכל זמן שלא חזרו היתומים יכולין לעשות בהם כל חפצם אבל הכא במוכרים לא שייך למימר הכי דאדרבה כל זמן שלא חזרו אין יכולין לעשות בהם כל חפצם והוי שפיר ברשות היתומין לענין שריפה ועיין בר"ן בזה אף מה שכתבו (ג) לרבות דהלוקחים נעשו ש"מ כההיא דיתהם דבכורה הוה ש"מ לכהורה דאינו דומה דיתהם לא הוה אלא ש"מ דלית ליה שום הנאה אלא דכבר נהגה בהליכה כפרש"י שם אבל הכא לוקחים כיון דיכולים לעשות בהם כל חפצם יתחייבו גם באונס כההיא דמסיק שם בכספירת דחיתנים בחורה ומחייביה רב נחמן דחיורה דידיה יאלכה הוא ואינו משה מטוניה אפילו אבבא דביתיה אי לא מבין ויש לחלק קצת בין בספרה ללוקחים דהכא ודו"ק: **בד"ה** לברגא כו' דבפרק שום היתומים כי כו' לכך נראה דהכא בכרגא כו' דאשה ובנות עכ"ל כל"ל והשתא ליכא לדיוקי דבשאר צרכי אשה ובנות מכריזין אלא דאין נזקקין לכן כלל משא"כ לשאר צרכי יתומים דודאי נזקקין אלא דלא בעו הכרזה ולא מתוקמא בהכי מתניתין דקתני מכריזין וק"ל.

בד"ה הלכה כאבא שאול כו' אבל כל כמה דלא ידעינן אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו כו' כדאמרינן בירושלמי כו' עכ"ל משמע מדבריהם דלכ"ע אמרו כן אבל אינה מתוררת לן אי מהא דאמר אדם מבריח עצמו מן השבועה כו' הייט אליבא דרבנן אבל אבא שאול הא ס"ל דישבע ואין אדם מבריח עצמו מן השבועה ונראה שדקדקו כן אף לאבא שאול מדקאמר אליביה אפילו יסבור כאבא שאול בעי אינים למיתן זוזי בגין כו' והכי קאל"ל בעי אינים ליסבע בגין כו' אלא דע"כ (ד) דלא מיירי אלא בטענת ודאי ובעי אינים למיתן זוזי ולא לישבע אם ישביעוהו אבל כל כמה דלא ידעינן אם נאבד סבר נמי דאין אדם רוצה שישביעוהו על כך כאנס ולא פליגי אלא בטענת ודאי אם אדם ימנע עצמו מפני השבועה או לא ול"ע ודו"ק:

קרני ראם (א) נ"ב דברי רבינו פשוטים [illegible]

וכל שרצונו לפטור עליו לנדר אבל הו בענין שמעות שומרים אים אלא משום דרצונו להתחייב כדין שומרים והו עליו לנדר והכן טוסג כי קצרתי

מהר"ם

דף נ ע"א ד"ה מצוה היא דעבר וכו' עד או עבר מצוה חסרה פי' כגון שערב בעד תרוניא שהכניסו לו בעת הראשון דעבר מצוה חסרה וק"ל **ד"ה** מאי עידית שפאי עידית וכו' עד ומפרש ר"ת וכו' עד פיהו. אלא שצריך ליישב דלפי פירושו של ר"ת לא יתיישב שפיר הא דמסיים בגמרא בסוף שנויא תני יתמי אוקמוה אדאורייתא דאניזקין לא שייך לומר דהא ניזקין מדאורייתא בעידית ותני נמי יתמי בעידית לרבא ולכך צ"ל דאר' אליעזר נותאי קאי ור"ל דר"א קאמר דבעל"ח דיתמי דיאיל ומדאורייתא דינה בזיבורית מגבי ליה יתמי אפילו שפאי עידית דגריעי מזיבורית משום דמדאורייתא דיניה דבע"ח בפחות שבכלים שיש לו ליתה אפילו הן גרועים מאד ואבל בע"ח דאית לגבות יתמי דיתמי קאי ר"א והשתא פתר הא דקאמר מאי לאו אע"ג דכתב עידית בשטרא וק"ל **ע"ב** ד"ה יתומים שאמרו וכו' עד אי נמי כדמוקי לה בירושלמי וכו' כשערב לו מן העובד כוכבים ר"ל שור דישראל יתובע להיתומים ערב בעד אביהם נגד העובד כוכבים שדלוה לו ברבית וכיון שמת תובע העובד כוכבים לישראל הערב תובע להיתומים דקטנים דהשתא אתי שפיר דנזקקים לנכסיהם שיתר הרבית אינו אלא רק שאין הערב יכול לגבות מהיתומים כ"א כשבא עד כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים **בא"ד** אי נמי כר' יוחנן וכו' ר"ל והכא אשכחן שנעשו ביתומים קטנים כגון שראשה באה לגבות כתובתה דליכא נ קקין לכתובת אשה נגבה כ"א בשבועה **ד"ה** ר' תניא קצובין וכתובים בעי אריס לקיש לא מיבעיא ליה וכו'. והתוס' כתבו וזה פשוט דלא תמצי לומר דהא"ד לר"ל נמי מיבעיא ליה אי כתובים וקצובים בעי והא דנקיט פלוגתיה דרבי תניא משום דמפרש פליג אר"ת לר"ל וכ"ת דהכי שבא מאי ה"ל דהתוס' ס"ל דלר"ל לא שייך למיבעיא לן דמהיכי תיתי ליפלוג ארעתין לומר דבת בים וקצובים בעי כיון דלא דוכיר בדבריו קצובים כ"א כתובים לחוד אבל ר' תניא איכא למימר דלא הוצרך ליזכיר בדבריו כתובים דכבר תוכר בדברי ריש לקיש ור"ח בא לחלוק על דברי ר"ל ולומר דבעי קצובין תוד י"ל דלריש לקיש לא מיבעיא לן דמהיכי תיתי לומר דלא יועיל כתובים לחוד אבל לר' תניא תות פלוגתא ארעתין לומר דלא יועיל קצובין לחוד משום דהוה כפ"ת על מר דלא פרשה טמשעבר כמ"ש רש"י והתוס' בסמוך לקמן וק"ל

דף נא ע"א ד"ה א"ר תניא וכו' נ"ל דפשטות נפל בספרים וכך צריך להגיה לאי דפסיק בפרק מציאת האשה דרבי יוחנן קבלה מרבי ר"ל קבל מרבי דאמר מציאין לפרנסה כדאיתמר התם ע"ש וכן כתב הכי נ"ל להגיה בן הוה מצי למפרך והשתא בעי לפירק וכו' ור"ל מאחר דתנא ר"י קבל"ה מר' וס"ל נ"ר דמציאין לפרנסה א"כ מעבן זו דבעי לפרנסה רישתא סרא דמציאין לפרנסה ולפרוק מינה דקצובים להוריה מהני הוה מצי לפירוק נ"כ ארבי יוחנן דקאמר לעיל לפי שאין כתובים ופרא דמציאין לפרנסה ישמע דקצובין לחוד מהני ור"י קבל"ד מר' רא דמציא אין לפרנסה **בא"ד** ומיהו התם דיחויא בעלמא ר"ל אע"ג דקאמר התם דלמא לשלא לא שב ע ליה וכ' שמיע ליה ר קבל וכו' כדאיתא התם האי דלמא לאו מסקנא היא אלא דיחויא ודרבי יוחנן לא קבל"ד ולא ס"ל הא דמציאין לפרנסה

חכמת שלמה

דף נ ע"ב גמ' אכ"א אפילו מתנה ולא קשיא כו' כצ"ע תוס' בד"ה תנו כו' אפילו כלא אחריות נמי כו' כצ"ל

דף נא ע"א גמ' א"ר יצחק שני כיסין כו' נ"ב שמועה זו רבי פירושיה ועיקרן של דברים והוא דרבי יצחק כשהלה טוען כרי דהא כתוב' לא פטר ליה א"א מפני תיקון, עולם אי"א שמדינא חזוי מחייב לישבע דכיון שבן א"א לפרש בזה יזהיר אחר אבידתו ונותן סימניה וכלא מצינו אי מייתים וכים אחד סיה או שור אחד סיה כמו שפירש מקצת כמסברים שאם אתה אומר כן לא סיה זה חייב מן הדין לישבע ולא סיה רבי יצחק גם כן מחייבו בשבועת מודה מק"ת האדרבה זה פטור לגמרי מכאם מינו דאי בעי שתיק ומינו דאורייתא הוא כדילפינן, ליה מדכת ב' אף כתי נתתי לאיש הזה ותנן מודה רב יוחנן כאומר לחבירו שדה זו של אביך סיתה ולקחתיה סימ ו' דאין וכ"ש זה שבאת משיב אבידה שבאת אומר סים בידו א' מהן וכן א"א לפרש כשום מעין כרי גמור לנוטר אני ראיתים מגבים שתיהן או תופס כב' שורים דאם כן אפילו בשורים נמי היה מחייבו רב יצחק בשבועה כבשני כיסין ועוד דלא טוב אתי לה בטענת דכיסין, לא מנתחי ולא טוב נקט לה שני בכיסין קשורין אלא כרי גמור היה וחייב עליה ולא תקנו בזו והכי איתא בירושלמי כו' אלא הכא סכי פירושו כגון, שאמר לו עומד היה נראה נגנ ורואיתיך מחבר שורי, וכן בשורין קשורין זו כיון שתפסת את האחד תפס גם את השני משכח ודכוותה גבי כיסי, כאומר לו ראיתיך מגביה אבל איני יודע כמה ומשום הכי לגבי כיסין, תסגיע ליה בפגנת כרי לישבע עליה דכיון שאתה כרי כאחד מהן גם בשני תבגין אנו אותו כברי דכיסי, לא תנתחן אבל בשורין כיון דמנתחי מהדדי אם סבה אותו מוסר בשורים כיון שלא ראה כבירור שמגבך את שניהם לא תפסי, גיה כברי הילכך בכיסין היה לו לשבע אלא שמפני תיקון העולם פטרוה ורבי יצחק לית ליה מתני' וחייב בכ סין אבל בשורים פטור מגיום דם תוי ולא תסגינן ליה כברי (עי' במהרש"א) **ע"ב** גם אמר רב נחמן קטן כו' נ"ב וזה וקרוי טפת עצמו מאחר שלא טוען כדול ואפילו סכי כטפת מאחר שבסוף אוף קא תבע ליה בטענת כרי וכל שכן כשטעון גדול וכייט כרבי יצחק וכן לפי המסקנא לרש"י אתי כר"י ודו"ק (עיין במהרש"א)

דף נב ע"א גמ' ואתרים שולחין אותו לתיות כו' נ"ב כשמם משורש נתוש ואף ל"א בד"ה אין הגזברים כו' שום אני לזיוס ואתה לנטות כו' נ"ב פי' לפי שמזמן סוזנין אכילתם היה את נאיסור או ע"י גזילה ושקר או ע"י רבית רש"י מד"ה דכל בי פיומי כו' נ"ב שמם כי שמכי סות ערב שדות כמו בפ"ב רש"י בכתובות דף ק"ג תוס' בד"ה יהבי יתמי וחי כו' וי"ל דהתם יהבי בכסף כו' נ"ב פי' ע"ך יהבי בכסף ולא תמי"ת מעיכה לגבות לאחרן הי וע עיך קנינו במשיכה אף שר"אורייתא' תי קונה בכסף לייבי ותקן תכל תקום שתם קנין ליהות קונה מהם ב' יהי' לחזור הנה אלא במשיכה ומכח שתקנה כדי שלא יאמרו ולישנא מדאורייתא לאו יתקא קאמר ודו"ק **ע"ב** תוס' בד"ה דאתו למימר כו' מפני שבות כטעות שכר כו' כצ"ל ור"ג פירוש ואינו חייב כאונסים אלא בגניבה ואבידה וק"ל

גמ' **ע"ב** ד"ה ורבי אליעזר בן יעקב וכו' ועוד דאי, ר"ל ולית וכו' ונראה דמקשיא זו מפירי שאני דבלה רבי יוחנן וכמסקנא דהכא נראה משום דהוי פסיק הכא שאני פרנסה דאית ליה קלא ועכל לומר שפיר נוהר רש"י את"כ פי' ורבי אליעזר לית ליה כמו דרבי יוחנן כח וכו' וקושיא זו לא קיימא אליבי' אלא יקשה אותה במקום אחר וכו', הקושיא שהקשו התוס' בדבור שלא. זו עיר דלאו המסקנא רבי יצחק דאמר במאן נמי כיה נוהר רש"י וכתב בד"ה על מתנת עצמו וכו' ולקמן מפרש לה בפשטו זו בן תכת דדסיא לרבי יצחק וא"כ משמע בהדיא שרש"י ס"ל דרבי יצחק נמי איירי בענ ן דריסיא לסר דמוקי לה במסקנא ודיבורי רמיאלני וה"ל שרש"י ס"ל דרבי יצחק איירי שהוא סיתן והאיתי שהגבהת את אבידתי ושני כיסים היו והוא אומר אחד הוא אבל לא הגבהתי אלא א' וכן בשורים ום ל ורבי יצחק והוא דומה ליא דר א כ"י דיוכל להיו להבאר כמו כבנו וא"כ גם לפי זה ואתי דרבי יצחק כראב"י וק"ל **ד"ה** מאי קטן גדול וכו' עד ועיד משום מתני' דשבועת הדיינים וכו' הכ איתא שם דף מ"ב על מתני' א, נשבע ם על שנת יורש שופר אבל נשבעים לקטן פריך והא איהת ריטא אין נשבעים על טענת שוטה וקטן אמר רב בבא בר בר אבוה וראב"י דיא כו' וראב"י לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב כשטענו קטן וכו' והשתא מרבוה הוה רב לאוקמא בשטענו קטן בדי להרץ מתני' דקתני אבל נשבעים לקטן ויתר הדברים פי' שיש להתיי ב בדבור זה ובשיטה הלכה ו עיין בכתובות דף ' ח שם בתוס' **ד"ה** ובכולי בע ריווי וכו' עד דהא משמע בה' ח"ת גבי נסכא דר' אבא וכו' ותניא שבועה דאורייתא וכו' תימה לי לפי דהי לתוס' דהא לייתו ראיה מכמה מקומות המבוארות בגמרא דמכחיש עד אחד חייב שבועה דאוי יתא חליף ליה מה' הכתוב וכבמה מקישות מרכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת הוא ד א קם אבל קם הוא לשבועה וכאשר הוא מבואר בכמה מקומות בפוסקים דהויא דאורייתא ואל"כ ש"מ דלא אמרינן מדאורייתא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא והשתא יש ליישב בדוחק דאי הוי מ הי ראיה מכל שבועות המכחיש עד הוינן יכולין, נ"כ לדחות דהוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תוא תל"ע **בא"ד** הא"ח גזלן אמאי פסול לשבועה וכו' עד ולא גזור רבנן, אלא דיכי דנודע וכו' יקדק התוס' בליש, זי משום דקשה ליה לר"י א"כ אמאי לא אמרינן נמי מדרבנן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא וליפסל נמי לשבועה מדרבנן כמו גזלן לכך כתבו ולא גזר אלא היכא דנודע פסולו וכו' וק"ל

דף נב ע"ב ד"ה לכתבא וכו' עד לכך נראה וכו' ר"ל דלכך צריכי יתומים אפילו לשאר דברים מוכרים בלא הכרזה ולכך לא מצי מוקי מתניתין דהתם לשאר צרכי יתומים ם דהא יתומים לא בעי הכרזה וכמו זה נמי לא מצי לאוקמא בשאר לכתבא וסעני וקבורה האשה והבנות הם לא מצי לאוקמא בשאר צרכי האשה והבנות דלשאר צרכים אין היתומים חייבים ליתן, לדם כלום וק"ל

דף נג בד"ה בראשונה כו' כתגזל בתרא כתובה אפכא וכו' עכ"ל ר"ל בגזול בתרא אפכא בברייתא דתני חרו טמא קא משמע וכההיא דאבוה דר' אבין תני חרו טמא אף המנסך אבל משנה דהכא הוא אפכא דלפי מתניתין דתני מנסך לנסוך אית לן למימר דמנסך הוא פיחרו טמא ובההיא דר' אבין הכי דמשמע הוא פיחרו טמא ובהכי ניחא בממעתין דמלגין מתמגיתין כל הני ומסיים אבל מנסך דקם ליה בדרבה מיניה אותא לא קתני ולא קתייר נמי לאלרוכי (יקח) [או] הנה מנסך מסיים דקא חפסיד ליה לנחרי כדקאמר לתנא דאבוה דר' אבין מסום דאיכא דמתני' דמיסך הא החורו לויי קסבא הוא דאיכא למימר הכי דלא אינטריך ליה להך ברייתא אלא דבי חרו לנזור על מנסך לא אינטריך למתני תמאמא ומשמע יה"כ להנה דאבוה דר' אבין דמשמע הא החורו טמא לא אינטריך ליה למיתני ולא תנא מדמע מסום דסבית כו' ודו"ק׃ **בד"ה** סנא יהא כו' ולא סייך למיסריה כדי שיודיעו כו' עכ"ל דלא סייך למימר כדי שיודיעו אלא הכא דהוי לא ידע אהו הבעלים לידי איסורא תסה"כ הכא דידע יקייאו לי וגם נגע בהו מרן וק"ל׃ **בד"ה** ותני עלה כו' לכן נראה דל"ג במתני' שוגגין כו' וברייתא דהכא לאו היינו כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דברייתא דהכא לאו היינו תוספתא ומש"ה לא סריך תוספתא דמעית ודחתם כו' וספר נרסיק במתניתין שוגגין פטורין אלא דמשמע ליה תיקון עולם דקתני בברייתא אחרת קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף כמ"ש לעיל דהוי דוחק לומר דה"כ לא ידע התוספתא אלא דיהודי ידע לה ובסיר ידע לאיתר נמי דקאי תיקון עולם אשוגגין פטורין דקתני שם אלא במתניתין דל"ג שוגגין פטורין הוא דמשמע ליה דאמזידין חייבין הני עניה בברייתא מפני תיקון שום וה"ק׃ **בד"ה** הניסך חולבה כו' משנבד דומיא כו' וה"ה דכי עביד הכירו בידים וביחא כו' עכ"ל טיית דבריהם אלו תמלא מבואר בתוספות פ' אלו מליאות ע"ש **שם** נמרח העושה תלאכה כו' ולא אחרת הוזק שאינו ניכר שמיה הזק כו' יש לדקדק (א) למ"ד נמי לא שמיה היזק אמאי לא יהא חייב בכל הני דמתניתין משום שלא יהא כל אחד ואחד הולך וכו' ולמ"ד דתיקשא לא ילפינן ניחא אבל למ"ד דילוף מקנסא קניס ויש לייסב דהיכא שום תורה בכל הני דמתני' דליתא בעושה מלאכה כו' והכא ליכא למילף מינייהו וק"ל **ע"ב** שם ורמי דר"מ אדר"מ בדאורייתא כו' ובשביעית בין בשוגג כו' ולא ניחא ליה להלמודא למימר דמיירי בשביעית בזמן הזה דלא הוה רק מדרבנן כדאמרינן בפרק השולח ובפ"ק דמו"ק ע"ש וק"ל׃ **תוס'** בד"ה נזלן הוא כו' ואי חייב הזק ניכר אפילו תפסינא ב"י כו' למה יפטור כו' עכ"ל מכח זה יש מקום לדבריהם כאן לפי מה שפירש לעיל דלמ"ד הזק שאינו ניכר שמיה הזק אפילו בהזק שאינו בידים אלא מחייא לא יוכל לומר הרי שלך לפניך ומניה למ"ד דשאינו ניכר לא שמיה הזק היכא דהזק ניכר אין חילוק בין בידים בין מחייא דבכא ודאי דלא פליגי ועיין בתוספות פ' ד' וה' וק"ל׃ **בא"ד** יסיף שוף אפילו לא הוי מתפיס היה תופסין אותו מחליפין כו' עכ"ל ודקאמר אי אהדריה ניחלי היה מעריקא ליה כו' אין זה עיקר הטעם כמו שפירש"י והתוס שם ע"ש **בד"ה** תיובתא תע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא כו' עכ"ל ובהכי ניחא אמאי לא קאמר בפסיקות דכ"ע אית ליה היזק שאינו ניכר שמיה היזק ור"י דפוטר בשוגג כדי שיודיעו כדאמר תקיה דכיון דסליק (ב) תקיה בתיובתא מכח תתני' רנזל תסבע כו' לא ניחא ליה לאוקמא טלתו תנאי כוותיה אלא כר' יוחנן וק"ל׃ **בד"ה** המבסל כו' ואפילו בזום דמכא תוכיח דלא קנים שוגג כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בפרש"י בזה בפרק קמא דחולין ע"ש בחידושינו גם בסאר דברי התוספות דהכא עיין בחידושינו בפ' אלו נערות ופרק בירה׃

דף נד בד"ה אבל הרואה כו' כדאמר התם כל תיכא דמעיקרא שהו ד' כו' עכ"ל ר"ל התם בפרק כל שעה בגמרא ועיין על דברי התוס' אלו בפרק האשה רבה׃ **בד"ה** הכא בקופי שוגג כו' בהאשה רבה מעיקרא ס"ד אין תשלומיו תשלומין כלל כו' עכ"ל ר"ל הא דיקוקי פלוגתייהו בקנס שוגג אטו מזיד אבל במזיד לא פליגי ולכ"ע תשלומיו תשלומין במזיד אלא דחוזר ומשלם ולא מכח סירכא דהכא דחבא עליו ברכה הוא דהך קושיא לאו דבעי למימר דהכל תרומה סתמא תקסי לרבנן נמי אמאי חוזר ומשלם ולמאי דמשני לה הכא בתרומה טהורה ניחא סלה בפסיקות דהכא פליגי נר' מאיר אין תשלומין כלל במזיד ורבנן הוי תשלומין אלא דחוזר ומשלם אלא דמכח סירכא דהכא למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור ס' ואצרך למימר דלר"מ נמי הוי תשלומין וחוזר ומשלם במזיד ולא פליגי אלא בקנס שוגג אטו מזיד ודו"ק׃ **ע"ב** בפרש"י בד"ה נאמן ויפסא כו' כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואחר פגולתיה בשחיטה כו' עכ"ל והא דכהן נחשל ביום הכפורים יוכיח כו' דליקון ע"כ לא פיגול בשחיטה הוא ולא מתיכתא (ג) כתבי אלא כרבה דנאמן כיון שהיה ככר בידו ותייתי האך עוכדי דמייתי דה"ל ס"ת ביד תי כו' לכשירה כתבי ועיין ברא"ש וק"ל׃ **תוס'** בד"ה אחר תגי ס' ונבי תפתו ט' אע"ג דאין דבר סבערוה כו' הכא דשוחק כו' עכ"ל ר"ל והשתא ח"ש כיון דאיכא לפלוני הפותק שתני ניחא לן כהאי יאסתו סוגתה אע"ג דאין דבר שבערוה כו' שותק שאני דאי כאיריה ומשויא לה תנספיה התיכה דהיסורא וק"ל׃ **בא"ד** ונראה דהם שותק ייתמה שאינו יודע לא הויא שתיקה כו' עכ"ל והיינו בהך דהתם דהכל תלוי שאין בידו אבל בדבר שבידו אפילו בתכחישו נאמן כי הכא וק"ל׃ **בד"ה** דכי תימר פיגול כו' ואין להתוה כו' דפסיקא דבכל הקרבנות ס' בכל ד' עבודות עכ"ל ר"ל דאע"ג ייחא דבקרבן דיוה"כ ליכא פיגול א"נ דהיכא נמי בקרבן דיוה"כ ולא בכל ד' עבודות דהייט שחיטה זריקה קבלה והקטרה אלא כגון בשחיטה דאיכא בחוץ אבל לא בעבודה זריקה שהיא בפנים אבל השתא דפסיקא ליה דאיכא פיגול ביום הכפורים אף בעבודות פנים ע"כ מסים דתהיתין הוא והו"ק׃

דף נה גמ' ואילו תרסת לא אכלה תאי טעמא גזירה שמא יאכיל תרם בתרסת וליכיל קטן ס' יש לדקדק דהוי אוסיף השתא בלשון קושייתו ולוכיל קטן כו' דלכאורה מעיקרא נמי דפריך ואילו תרסת לא אכלה מאי טעמא נמי מה"ט הוא הא קטן אוכל נבילות הוא דכיון דקטנה אוכלת תרסת אמאי אינה אוכלת ועוד קשה ליה כלל בהא דקאמר השמא יאכיל תרם בתרסת ומיהו בהא פירש"י בפרק תרם יוחאי דתסיך נמי שייך יאכיל תרם בפקדית תיצריך נמי למהוי תיחולא השמא יאכיל תרם בתרסת ע"ש ובאה דיוק אבל הנראה (ר) לייסב כל זה דמעיקרא תכי ליה ות"ד אין קטן אוכל נבלות ומתני' בקטנה דאוכלת בתרומה דרבנן איירי כמו שכתבו התוס' דבירבת שוסלה פקח אף בתרומה דרבנן לא אכלה מסום גזירה יאכלם בתרסת דאסרו לה תרומה דרבנן מסום דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא כיון דהוא חרס לא ידע לאפרושי תותה אף מתרומה דאורייתא ופריך וליטל קטן אוכל כו' למאן דאית ליה הכי דהשתא ליכא למיגזר מסום תרם בתרסת דהיא נמי תאכל בתרומה דאורייתא ומשני מסום גזירה דתרם בפקחת דהיא דהאי אסורה בתרומה דאורייתא לכ"ע והשתא ניחא דתרוצא דתרם בתרסת קאי ותתן דיהתר אין קטן אוכל נבילות ואין להקפות למאי דחסיק בתרם בפקחת דאסירה אפילו בתרומה דרבנן מסום דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא א"כ לעיל בפקח בתרסת ותמ"ד אין קטן אוכל נבילות נמי ליגזר משום היא נוסה דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא די"ל כיון דהוא פקח ידע ספיר לאודועי בה ולא אתי לאכולי תרומה דאורייתא אי לאו מסום גזירה דתרם בתרסת דלא ידע לאודעי ונזריק בה תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא והו"ק׃ **תוס'** בד"ה מאי טעמא יאוש כדי כו' והא בתיובה סריך איסכא ר"י לרים לקים דאמר תיובתא ס' עכ"ל כל"ל׃ **בא"ד** וליכא לשנויי כדמשני התם לר"ל כגון שהקדישו בעלים בבית גנב דהם כן מאי קפריך כו' עכ"ל ואיכא למימר הא דלא משני הכא כי התם כגון שהקדישו בעלים כו' משום דהכא תמייתי ליה ברייתא דתני עלה בחוץ כה"ג חייב כרת ואי בהקדישוה בעלים איירי פסיטא דחייב כרת דהקדש גמור הוא ולעכין ד' וה' איכא למימר ספיר דהוית אגיות להשמעינן דהקדש ספיר תד' וה' אבל לענין כרת תלתא דפסיטא היא תלא התם דלא אסיק אדעתיה דר"י דותקשה לר"ל הך ברייתא דתייתי הכא דתני עלה מסני ליה ספיר תמתני' גניסה כגון שהקדישו ס' וק"ל׃ **בא"ד** מיהו אם היו קנוי לו קודם הקדש לא הוה חסיב תאה הבאה בעבירה

[illegible]

קרני ראם (א) ר"ב ובש"ב אתום דלא תפסר משום דבהם שורים אתו לגבי מזבח קיימי אבל הא אליו שעה רק הזק שאינו ניכר יקרא ולמ"ד לא שמיה מאן אין יקרא מעום דיתפסר תפסם שהם שורים לאו לגבי מזבח קיימי ועיין עד בתה"ם ובראה"ג ס' [illegible] אגל ובהלכות כתר׳ (ב) י"כ סבר קדוש ברא"ה נחי׳ ע"ש וכהא ואקשי הר"י אחרי׳ שסר ה"מ לפטור דמב"ם לא קנסו במחסה וכו מסום ערות כדי שיודיעו אלא דכלה"ה יש וחלק בין השוק ומו א וכן, שהר דברים אלא דכלה"ה מסני שמיר ועיין ר"ש"א (ג) ר"ב ולאיים במתנות שבם יש צדין איכא מתסת דסכל כיון דקדים מנה כפיים ואח"כ נהיכנו וא"כ תפיעו לאר ניחא ויהא היי דידו ופא [illegible] שבהיכל ועו"כ עיקר הקושיא מחסת שהיכל דהו אין כידו ולכן שסיר תמני דחזק נסספב ו"ק יעזות רש"י מעכירות ולצים מסום דהם אכתי סי נידו נסקו במחסת שבהיכל ודברי ר"ב ר"ם כה ונתי סלרכתי (ר) י"כ דברי רבינו נכורין אלא ח"ם לבסוף והוא פקח ידע ספיר ולאודעוי לכתורה לאו סרין התוס יכן דקטנה ינה מסום דאפי תאכל תרומה דאורייתא קטנה היה הא בלא"ם הא גדול וידע ולחודעי וע"כ סעם יאיכא תבאא דתאכל גלי יר' פה בעלה אלא דרא לא חייבין כיון דקטנה סיא וכיו"ש התוס' וכן כתרבה לא חייבין אלא דחדי מיוזא נבעל ופגיד איסורא נמס שלא ישראנה ותו אף ר' י ודע לאודעוי בה ח"כ **סליקו הגהות קרני ראם במסכת גיטין**

חכמת שלמה

דף נג ע"א גמ׳ ונסא דתני אבוה דר' אבין כו' י"ל והא מעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי ולא אסיק אדעתיה השתא סברא דמנסך מועט היכא למיגזר מעסה אירם במסחא ונסיכך לכן גזרו עליהם דמצא מעסה׃ **תוס'** בד"ה תשום כו' ואגרוביה לפטור י"ל סי' למיעבד אריכותא על הפסור׃ **בד"ד** בדייני אדם כו' ופריך התם מכך דהעושה מלאכה כו' י"ל סי' סומריך סהם שהן דפי חסילת אורים אחן כיור א"י ע"כ צ"ל דר"ה סהם חיב יאו לגבי מזבח קלי כיון כשורים ולא"כ מאי פריך סבה ולא תבירת הזק שאינו ניכר כו' אלא אפי כהזק ניכר סיה חיסד כמו דהם נשרם אתן נבור׃

ע"ב רש"י בר"ה חזק כו' לשרוף ולרועי בעויית כו' כנ"ל׃

דף נד ע"א גמ׳ מאי דלא פ"ק ומי תימא כו' כו"ל׃ **ע"ב** גמ׳ סכות דאתא לעמים דרבי לאו כו' י"ל גל ואיים תגלם כליס ואפילו מה בבוה ילמוד כו' אף אכא עומדים מקדם בספר תורה כו"כ ובא"ל גבל קמות ת"י בספר תורה זו אסור יחויב ק אחר יוצאה כו אלא עומד לנגה ומש"ה עלה על דעתו אף בספר תורה ספולה ילרות בו שלא נסמיד אלא סבר אכרות אבל לא סבר כל בספר תורה דפ"ט מה בבוה ונשר והסיר שחייב שם ילפום וק"ל׃ **רש"י** בד"ה כהן גדול כיוה"כ כו' וא ויתבאר מהסורת יו י"ל רק תחבצה יעור סוא ועיין בהיום שוף ס סססקוך׃

דף נה ע"א **תוס'** ד"ה ואי כו' לא יבא ר' היא י"ל ותעלת דלא בביתה הוא שהגזל ולא תיכסל על כן לא נזרו ויחיק׃ **בד"ה** אית ספרה וכו' והבתא אכרוה כו' י"ל סוא מיגנא כלבון אתני וזייט חלנך שאכלין עליו ובסין בלתו סוח׃

מהר"ם

דף נג ע"א תר"ה ותני עלה וכו' ופריך משום דמשמע ליה וכו'. ר"ל כיון דגרסי׳ במתני' שוגגים פטורים מאי ס"ד דמקשה בשיטא שיתרץ לו שה קן תעולם קאי אשוגגים פטורים לכך כתבו דעל כרחך צ"ל שפריך משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקתני בברייתא אמזידין חייבים דקתני בסוף קאי דהכי איתא בתוספתא דקתני שוגגין ומזידין וקתני מפני תיקון העולם לבסוף אחר מזידין וא"כ ליתי זה צ"ל דהאי ותנא עלה שמביא המקשה היא אותה תוספתא דאם היא ברייתא בפני עצמה א"כ יקשה מאי ס"ד דמקשה דמא, ניסא ליה דאותה ברייתא נשנית אמזידין דקתני בסתמי בסוף דילמא אשוגגים דברייתא נשנית דכדלתא בתוספתא דקתני בה שוגגים ומזידים ותני מפני תיקון העולם אחר מזידין ולא אחר שוגגים שייך לדקדק מבר זה דקאי אמזידים אבל אם היא ברייתא בפני עצמה ולא קתני בה מזידי אלא דנשנית אשהני לאו ב ן לדקדק כן ותם צ"ל ליתי זה דבשנויא דמתרץ תמתרץ לא נרסי הא דשוגג ם פטורים דלמה לי ד' וקא דהא קתני בהדיא במתני' שוגגים פטורים אלא נרסי הו"ל קאמר שוגג ם פטורים מפ י תקון העולם ר"ל ואשוגגים קא יכלך דקתי התום א"כ מרישא דאותה תוספתא הוי למפרך כ, דקתני בה המפסא ידמדמע דעלה קיימא הפלוגתא דריק שאינו ניכר לכך נראה להם דק יויה המקשה איגר מכח יד כמו שפירשו הם אלא מכח שבמתני לא גרסי שוגגים פטורים ב"א מוזידים חייבים לחוד לכך היד סבר המקשה דא"כ הא דקתני בברייתא מפני תיקון העולם ע"כ אמזידין קאי משום דהא לא תני במתני' שוגגים כלל ובברייתא א כתנ ת אמתניתין דברייתא בש"ם היא ולא קתני בה שום דבר אחר ב"א מפני תיקון העולם לאו׳ מעם דמתניתין א"כ ע"כ אמזידין קאי ולכך כתבו התוס' וברייתא דהכא לאו היינו תוספתא דהתם וא"כ לא היה מקשה מידי לאו זה דהא בברייתא התוספתא קתני בה שוגגים ומזידים ונימא דקאי אשוגגים וק"ל׃ ד"ה בדיני אדם נמי לחייב וכו' עד משום יכולני שורים לאו לגבי מזבח קיימי וכו׳ ר"ל א"כ ליקשי נמי תכא לעולם אימא לך חזק שאינו ניכר שמיה הזק והא דפטור בדיני אדם חייב משום דבתם שורים לאו לגבי מזבח קיימי׃ **בא"ד** ונראה דהאי דבתם שורים לאו לגבי מזבח קיימי וכו' אלא בהזיק שאינו ניכר ד ל [illegible] אבל לחזקה ראוה ליה הזיק שאינו ניכר שמיה ה ק לא [illegible] [illegible] ולכך צריך שהיו אלא שיש לדקדק לשו מאי דמשני עדי כגון שהכניסו לדקדק וכו' אבל אם עשה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת משום הכי נמי דחייב לחוקה משום דהזק שאינו ניכר שמיה הזק וא"כ כ"ש דשם אין בכור דחייב ובזבחים איתא דצורם אוזן בכור אסור וצ"ל דלפי מאי דמשני לא סבר חוקיה הביא דוגמא הא ולא בברייתא ולחוקה אפילו העושה מלאכה בפרת חטאת חייב וכ"ש צורם אוזן בכור ודכיון כו מעשר ספק חייב ג"כ דחייב וק"ל׃ **ע"ב** ד"ה נזלן הוא וספון מעליא בעי לשלומי וכו' עד ו"ל כיון דהזיק שאינו ניכר שמיה הזק וכו' איכא למידק א"כ בגזל כהמר והוכחשו [illegible] אמאי אמרינן לי הרי שלך לפניך כמו שהקשו התוס' ו"ל דבהכחשה שאני דחדרי בריא וכהכחשו כו מיירי תרם בפרק הגזל וכו' היסא אין סלקי דעתי' התוס' לדקשות דהא הכחשה גבוהת יבוריו וכו' חייב וכהכחשה סגילא אמר הרי שלך לפניך לית רבא דרשאי הכחשה דחדרי בריא ו"ל דעיקר קושית התוס' דיותר סבה סברא דיש לחלק בין נגמאת מסילא למאמא בידים ולא הביא ראיה מהכחשה אלא שמעינן בהדים אחר נ"כ שיש חילוק בין מסילא לידים. מעשר ביר ס כמו שמעינו בהכחשה ומ"כ אפילו ישוב דשאני הכחשה דחדרי בריא שוב מ"מ אשכחן דיש חילוק בין מסילא לבידים ולכך יצטרך לתרץ בין דשמיה היזק יחשב כאילו הוא ניכר ואין לך שאינו נהול מזה וק"ל כן נראה לי ובזה לא נצטרך לסבול דוחק הקושיות והתירוץ שראיתי כתובים בשם החכם בן לב ז"ל׃

דף נד ע"א רש"י ד"ה משלם חולין פטורין וכו' אבל אמאי משלם חולין פטורין דלימא לא סריך אלכתחלה אלא אדיעבד דקאמר וחייבין בר בסמיך אמאי אין תשלומיו וכו' ויש מוחק, כדיס י אמאי משלם פטורים ונראה דלקמן פריך ותו לא ולי נראה דרש"י ס"ל כיון דפריך לקמן תבא עליו ברכה וכו' א"כ אלכתחלה נמי יש להקשות מסברא ולא נקט ג ולתו אדיעבד אלא דאריעבד המרוצא חזקה ביותר ותתרץ רש"י לדחוק כן משום דלא [illegible] ליפרש שום מעם אמאי משלם פטורים ובכלמא כשאכל תיומר שהודר משלם חולין, כדי קריא בתקנתו תרמה כמו שאכל כדכת ב תתן לכהן את הקדש וכו' כמו שכתב רש"י אבל כשאכל תרומה מסאה ע"כ לא ישוב תרומה כשייתחר כן שהראשונה דיותר מסואר לכך כתב רש' לקמן פריך וכו' ר"ל דוד נכלל נבר דפריך לקמן וכלאו הכי נצטרך להגיה הברייתא וק"ל׃ **תוס'** ד"ה אבל תרומה טהורה וכו' ואפילו את"ל לאי פרה מסלם לא נטמר וכו' ר"ל דהאי אמרינן דיצי פיר משלם לא דקילא אסרינן דאע"פ שחייב לשלם כל כך פירות תרומה מסאה שיא שיא לחסקה כשיעור שרותה שיא התרומה טהורה דאכילה אלא שלחובתא אסרינן יהם דלא סדר משלם כגון דסעיקרא סיא זהא דלבסת שיא ד ושיא בדה אחת כמו שהיו שוין מעיקרא ד' והם"ה צריך לשלם ד' כ"כ מדות שאכל ובעיא הוא שם גם' כל שעה דף ל"ב אי לא סדר משלם אי לפי דמים משלם או לפי מדה משלם׃ **ד"ה** הם שאכמא וכו' ותך קושיא לרבינא דפסרא בפ"ק דפסחים ע"ש והא וצריך לברוה בפרק כיצד צולין׃

דף נה ע"א תר"ה אי שכמא וכו' עד וחוזק לומר דסבר כר' יצחק דלא חייש למצוה הבאה בעבירה והא דקאמר לגוז איגור היינו משום דלא לתוי גזל׃

ס' עכ"ל דלהכי איצטריך ליה לשנא למימר יבא דיאוש כדי לא קני דאי הוה קני יאוש כדי קודם ההקדש לא הוה כלל מצוה הבאה בעבירה אבל כיון דלא קני אלא על ידי שינוי השם דהקדש הוי מצוה הבאה בעבירה אבל לפי מה שפירש בסוף הסוגי' דלרב יהודה נמי יאוש כדי לא קני אלא ע"י שינוי השם דהקדש אלא דלא חיים לטעם דמצוה הבאה בעבירה הא דקאמר ר' יהודה יאוש כדי קני קשה לאלתר והתוס' בפרק מרובה מיהך אותו לפי' זה ע"ש ודו"ק. **ע"ב** בד"ה לגיזותיה ולולדותיה ואם תאמר אפילו קודם יקדש הן שלו ס' משלם כשעת הגזילה ס' עכ"ל ר"ל כיון דמדינא הן שלו לא שייך למימר ביה דאוקמא ברשותיה ושלא יהא חוטא נשכר בזה וכן יקשו לעיל לפירוש רביט הם דיאוש כדי קני אי מדינא משעת יאוש ברשותיה קודם ההקדש אבל לפי ורכם דלעיל דיאוש לא קני אלא על ידי שינוי השם לא הוה מדינא ברשותיה אלא מתקדש והילך שפיר קמבעיא ליה כיון דלענין כרת אוקמא ברשותיה לרבנן מקודם ההקדש דאל"כ לא חזי לכפרה אבל מועד אימא דלענין גיזות וולדות נמי אוקמא ברשותיה אף מקודם ההקדש ומסיק דאם כן חוטא נשכר ומסתברא מהאי טעמא אע"ג דלענין כרת אוקמא ברשותיה מקודם יקדש לענין גיזות וולדות לא אוקמא ברשותיה אלא משעת יקדש דקני ליה מדינא ביאוש ושינוי השם וק"ל. **בד"ה** ביהודה בהרוגי מלחמה בירושלמי בראשונה גזרו גזירה על יהודה ס' עכ"ל כצ"ע ר"ל ולאפוקי בגליל לא היה בו דין **סיקריקון** וכ"ב

בחדושי רשב"א ע"ש וק"ל:

ח"א דף נה ע"ב אמר ר' יוחנן מ"ד אשרי אדם מפחד תמיד אקמצא ס' פרש"י
דומה נראה הטעם שלא ס' ר"ל תמה שאירע תקלה כראשונים דהייט
בירושלים היה להם לדאוג על העולם להם כדאמר לקמן ואמאר דאו לדיקי טולי האי למה נענשו משום דלא איאבלו על ירושלים ס' ונראה שסמך אסיפא דהאי קרא דכתיב ומקשה לבו יפול ברעה כמ"ש בפירושו אחר שראה בו כמה מצות הקשה לבו כן אלו שנסמי חלכא התקו יגם ולא דאגו על תקלה אחר שרוא תקלת ירושלים וכן חורבן ביתר שהיה כמה שנים אחר החורבן ולא דאגו על תקלות שלפניהם. ואמר **ובעל** דבביה בר קמצא ס' סיפר כמה שתחלת חורבן היה ע"ד שנאת חנם כמ"ש בפ"ק דיומא במקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות ומפני מה חרב מפני שהיה בהם שנאת חנם ס' ואמר **דאזל** אייתי ליה בר קמצא כו' אפשר שהיה זה אב ובנו ועשה סעודת ניכיהם ובם בר קמצא דאמא גם אחר מילם שהוא שונאו שהיה סטר אחרי שאביו אוהבו ודאי תבקש גם אהבתו לעשות שלום עמו בזה שהוא האוהב וכמ"ש כפריין על התחתיה כיון יש בו מדעת קנט שנאמר ויראת ה' אם בית הגיעות והוא מטאר מי שיש לו שנאה על חבירו שעשה לו דבר שאינו כהוגן והוא מתפתה ביינו של עצמו דהייט שזוכן אותו לסעודה יין שעשה יש בו מדעת קנט שגם הקב"ה מתפתה לאדם שתבא לו בדבר שהוא שלו שבל הטוב הוא שלו כמ"ש ויראת ה' את ריח וגו' נחת רוח שעשה רצוני כמ"ש הרה"ס אבל זה בעל הסעודה לא ריח בו מדעת קנין וגם אחר שבא בעצות לסעודתו א"ל מכדי הכוא גברא בעל דבבא כו' ואין עצה לומר שאני מזמין אותך כיון שאתה שונאי ובכל בקשותיו כדמפסיק לא השגיח בו עד שנתוקה נקסיה בידיה ואפקיה

דף נו ע"א ואמר **הואיל** והוו יתבי רבנן ולא מיחו בו כו' איכא למימר מה שלא מיחו
מפני שלא היה בידם למחות אפשר שפשו כן כי החוצפה היה שנכרה באותו הדור
כמ"ש בסוטה בני אגריפס המלך. **שדר** להו עגלא תלתא כו' רמז להם שפקידת העגל וביום פקדי ופקדתי וגו' תלוין בידם כמו שהיה בחורבן בית ראשון כמ"ש נחלת קרבו אפודת הסיר ואיש כלי משחיתו גו' רייט העגל שנאמר וביום פקדי ופקדתי וגו' ואולי שאמר עגלא תלתא פ"ש ג' פעלים כמ"ש נ"כ שם עד יכנסם היו ישראל יונקים מעגל א' מכאן והילך מג' עגלים ואמר **דשדא** ביה מומא בניב ט' דלדידן הוי מומא ס' רמז להן לאותו חד שהיו כהן כפלי לשון הרע שהוא מום ניב שפתים באדם וא"ל כדוקין שכעין שהיו כהן כפלי לרי עין שהוא מום דוק שבעין באדם כמו שנראה ממעשה הזה שלא רצה שיהא חבירו מסעודתו וגם בישו בדברים ואמר **יאבדו** נפלי מומין קריבין ס' דודאי הכא נפלי מומין קריבין בכה"ג משום שלום מלכות אבל ילמדו נותר דבפלי מומין כאילו קריבין גם נתרצים אחר שלא יהום שלום מלכות וקאמר ר' יוחנן שזה שלא נקרב קרבנו של מלכות ע"י ר' זכריה החריבה ביתנו ושרפה היכלנו ס' גם כי נגזר אז גלות עליהם כמטר שנאת חנם אפשר שבבית לא היה נחרב שהיה המלכות עם עליו אילו היה קרבנו יקרב אבל עתה שלא נקרב קרבנו היה מתמו על רבית שאמר אין לו ערך בו **כי שדא** גירא למזרח כו' עשה כן דרך קסם כשהיה סמוך לעיר כפרש"י ונראה לפי עניט דנראים אחד מד' רוחות העיר שמד לירות חציו לארבע רוחות וא"ל אחד מארבע רוחות היה עד ירושלים ואין בו מידום שנפל בירושלים אם היה סמוך לירושלים ואפשר שלא היה צריך כ"כ כדי שיוכל לירות לעיר אבל הרוח נשאו דרך האלה עד לעיר **א"ל** תמתי נקמתי באדום גו' נקמתי שהם החריבו ביתו של הקב"ה בבית שני והנקמה תהיה ע"י עמי ישראל לא כמו בבית ראשון שלא היתה הנקמה ע"י ישראל כ"א ע"י מלכות פרס אבל לעתיד נאמר ועלו מושיעים בהר ציון גו' וז"ש הקב"ה בעי לאחרובי ביתיה דאי לא היה רצונו בכך א"א בידינו להחריבו ובעי לכפורי ידיה כו' ואמר פרק ואזיל ואינייר כו'

ערק אזיל כו'. עיין בספר יוחסין שכן נמצא בספר דברי מלכים דנירון קיסר ברח כו' עכ"ל פ"ש

הוו בהו הנהו תלתא עתירי כו' באיכה רבתי איתא כל רך שוגדא בגנים שומים ותשיב שם נקדימון בן גוריון בתרתי והוו תרגם עתירי ואמר נקדימון שנקדה לו חמה כו' פי' שמותן פ"פ מ"ש בפ"ק דיומא במקדש שני שהיו עוסקין בתורה ומצות כו' ולזה אמר כיון שגם עשיריהם היו בעלי חסדים נקדימון שנקדה לו כו' ע"י תפלתו כמפורש בתענית בן כלבא שבוע שכל הנכנס כו' שהיה פתו מצוים לכל בן ציצית כו' שהיה זהיר במצות ציצית כמ"ש בהם למען תזכרו את כל מצותי כו' וא"ד שהיה כסאו מוטלת כו' והיה בידו להתגבר עליהם בפני הגלות אז לא כדמסיק משום דהוו בה בריוני כו' והם פריצי ישראל שהיו בהם כמפורש ביוסיפון והם מתוך שנתנו זה את זה גרמו להם המלחמה והגלות שלא היו רוצים ליכנע לרומיים כדקאמר דא"ל רבנן ניפוק שנבהו כו' שכבר ידעו זה כי בימן אמת לבנים שאמר יעקב יעבר נא אדוני לפני עבדו גו' כמפורש בחידושינו באגדות דפ"ק דע"ז ולכך אמרו רבנן לא מסתייעא מלתא ליעבוד בהדייהו קרבא ואמר **מרתא** בת בייתוס עתירתא כו' נ"ל דאין זו מרתא בת בייתוס כו' דקדשה יהושע בן גמלא כדתנן פרק הנשרפים דהסיא בזמן ינאי המלך הוה כדאמרינן שם וינאי מקמיה דידיה שובא הוה שהיה מבני חשמונאי כדמוכח בכמה דוכתין ומיהו ביומא פ"ג יהושע דזה ינאי לאו ההוא ינאי דהיה מבני חשמונאי דא"כ לא הוה מוקים ליהושע לכ"ג דהיינו גופיה כ"ג הוה כדאמר פרק האומר **קרי** עליה ר"י ב"ן טכה כן והענוגה אשר לא נסתה גו' לפי שכבר כתיב גואים כל הענין אשר אלך בך וכמוני מאד תרם פיט גו' נבד זה שלא נכתב נואים רק רוסיף דבר זה באשה שהיא בטבע רכה ומענה ביותר לדמות על אשה זו. **סמידא** ליכא מיוורתא איכא כו' חשיב הכא ד' מיני לחם לפי שבקיום המקדש שהיו מקריבין לחמי תודה שהן ארבעה מינין ופ"ד וכי לחמיט הוא צריך אבל הוא מוציא משלחן גבוה להתברך פרנסים כד' מיני לחמין שזכר כאן ובהבטל הקרבה א נביאת"ק גם שהיו כפויי טובה שנראו כל מטעמיהם ניטל מהם ארבע מיני לחם שזכר לעיל דרבי לדוק יתיב מ' שנין בתעניתא דלא ניחרוב כו' דארבעים שנין קודם שחרב הבית גלו סנהדרין וזהו בו סימני חרבן כדאמרינן פרק היו בודקין דמ' שנה קודם שנחרב הבית גלו סנהדרין ודו"ק. **לכל** דהבא וכספא פדיתיה כו' כספם בחוצות ישליכו אסיפא דקרא קפתיך דכתיב כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת ה' נפשם לא ישבעו גו' ובריש' דקרא לא כתיב זהבם גבי הצלחה אלא דהכי כתיב וזהבם לנדה יהיה גו' אלי שהוא על גודל חסרם בזהבם כדאמר ביומא דתרקבא דדינרי מיילה ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא לאוקמא ליהושע בן גמלא בכ"ג **וקטלינהו** לעלמא בכפנא כו' גם שהם אמרו ניפוק ליעבוד קרבא בהדייהו מ"מ לדעת רבנן לא הוה מסתייעא מלתא והם שרפו אותו התבואה שלא בכפנא בהם וק"ל: **ולא** ליטול בך אימא אחריתא דלא ליתנשן בך כו' והכא דלא ליתבק ליטול ניה אימא אחריתא לא יכנשון דדנך טלקיים ליקפוד על כך כמו שאמרו ביצק פלה דזוקא גני ישאהו ולא בני בניו וק"ל **שירבא** פליך מלכא שלמא כו' דכפלינן שלום למלך כדאמרינן לקמן בסוף פרקין. **דלאו** מלכא אנא כו' פרש"י והתפללת כו' עכ"ל ואולי פירושו נראה משום שאגל בכבוד המלך ורקיסר שהיה נאותה שעה **ע"ב** דכתיב והלבנון באדיר יפול ואין אדיר כו' לפי שנין שלמעלה עוד היום בנב גו' על מפלת סנחריב וחיילותיו נאמר כל הענין אך הדרש דהכא משמע ליה נדרש על חורבן המקדש דאין לבנון אלא מקדש ומייתי מדכתיב יהכל הפסוק הזה והלבנון דלא נאמר הכל הפסוק בה' יהידיפה רק על הר המוריה שכבר נבחר לטוב מאבותינו אברהם יצחק ויעקב והלבנון קאי על בניט של מקדש בכל הפסוק הזה משלי לבנון גם כי הוא מלשון בנין או מלבין כפרש"י ודו"ק: **אילו** חבית דבש ודרקון כו' דבש הוא אחד ממטמקים שיש בו משום

גילוי ודרקון שאם האחד הוא כרוך עליה עד שיותחם שיוכל להפיל בו ארס ולהזיק את האדם ואמר דטלאי שוברין החבית ולאסתפידיה קלא בכבי' הדרקון לרועה עם שבירת החבית ורש"י פירש כדי שילך הדרקון ס' עכ"ל ואי, זה כמשמע דא"כ מה ירוח בשבירת החבית והוי קאמר לימא דאיכפי ליה למימר ס' דשקלינן לדרקון ונקטליה ליה כו' והדמיון הבריוני הם האחשים ויאות העיר הוא החבית וכל אשר בה כיון דבש שבתוכה גם אם יהיה תוחת העיר לשריפה ויהיה הפסד ק"ת גם ביחה שביתבה תבוית בהריגתם דבריוני ואמר **משיב** חכמים ס' ר"ל דשון אבני העיר הוא הגורם שהקב"ה משיב חכמים ס' שלא יהיה להם דעת להשיב **א"ל** לא תלמא' שיועה ס' אפשר שליטר עצמו שהיה יושב כי מתמת אלי נפות דנגו וע"כ כשא"ל שיועה שונה ס' א"ל תאי תקניה כו' דודאי היה בידו לעשות לו מנפלים אחרים אלא שאמר דמ"מ נפוח הוא זה ויחאי תקריה וא"ל ליחי אינש כו' בזה תגלה דלאו חולה נשוח הוא דלא כפי לעומה כתוני אמר **א"ל** ומאחר דחכמיתו טולי האי אתאי לא אתית כו' השיב כיקספייט דלעיל דיתון הכמתכם היה לך לבא אלי ולהציל יתבריוני דלא שבקון דאקראות והשיב אפ"כ לא אתדי לך דנס הם חכמים ולא טכל להציל יתהם וא"ל הא נתי אתרי לך כמשל דלעיל. ואמר **אי** אלהיט טר גו' זה טיסום ט' כדבריו ר' נחמיה בספרי שדיבר הכתוב כנגדי אומות ואמר האיב זה טיסום אי אלהיט גו' דהייט כדמפיים דבקבור שהגג את עלמו ומייתי נמי מהאי קרא שמו אותותם אותות שהיה סבור דאותות יסימנים של הביגה הדם שהיא יבואת הדם היא נ"כ אות והכינה על עלמו. **מי** כמוך חסין יה גו' בקרא דגפיל מיניה כתיב ונורא על כל סביביו שאמר כי מדיתו אינו כמדת בשר ודם שהוא מוותר לעבד אוהביו ומדקדק עם אויביו ומדתו ית' הוא היפך בשוה"ש כי הוא נורא על כל סביביו ומדקדק עיהם כחוט השערה כדאמרינן סוף יבמות וכיר הנורא ולגבי רשעים אמר שהי אלהי לנאות אתה לנקום כרם מיד ומי כמוך כמדה זו שאתה חסין וקשה יה שהוא עם הגנות לשות שותק ומאריך להם עד בוא קיצם כדמפיק שלא יתוש ס' כדי לעורדם נשוה"כ והסיפך זה בלדיקים וכה"ג דריש מי כמוך באלים ה' וגו' מי כמוך במדה א לעשות פלמו אלם עד רשפים ויבא להם זה הדרש דלא תלינא כמוהו אלם תסל יד"י תלשון אלם ואמר מה עשה נטל את הפרוכת ס' שנודאי לא היה בא ליטול עמו רק כלי זהב וכסף שבבהמ"ק אבל נטל גם הפרוכת כדי להתכנת בעפלת דם שהרג את עלמו דהייט אשר כן עשו וכל הדרש הזה הוא כפרש"י בקבלת אף מה שדרשו הכא קטורים במקום קטלים לא הביא בפירושו והביא קטורים כתשמעו פ"ע ואפשר משום דלא משמע ליה למדרש אל תקרי קטורים אלא קטלים דלא תליט בסוס מקום ל' נתחלף כרי"ש אבל אל תקרי ויסתכתו אלא ויסתכתו ניחא ליה דב' מתחלף בכ' בשורש הכתיבה ונראה לפרש לפי הדרש דלאו דוקא אל תקרי קטורים אלא קטלים אלא דמשמעות קטורים הוא קטלים כמו קטולא דאהיני שפירשו בו מלשון קיטון של תתרים ואמר **שאיהיהם** של אלו אין גבורתו אלא במים כו' ר"ל גם כי בשכם שלא יבא מבול לעולם אין זה אלהים של אלו אבל אלוהים אין גבורתו אלא במים לא פרעה כו' וא"ל רשע ט' בן בנו של עשו הרשע ס' גם כי מלכות רומי שאחשו קצלה היה בידם שהורכן בית שני היה ע"י זרעו של עשו כמפורש בכמה מדרשות וככר כתבט נזה שמלך הראשון היה צפו בן אליפז כמפורש בבן גוריון ס' **בא** יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו ס' בא לו הטובע הזה לפי שהמא שחירף וגידף כדטריו שלא תכה הנשמה שבא דרך החוטם למות כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה וא"ח לחוה מתגלה ושנין שנקר במוחו ט' ושמע קול ארופתא אמתיק יש לפרש רמז מקרא דפייסי לעיל שאמר שמו טרבין גו' יודם כמגיה לתפלה ר"ל יודם נאותו פרוכת שהביא לעירו שיהיה לו למפלתו להשיבה בו בעירו או ר"ל כמגיה לתפלה כמ"ש כספר שהרג את עלמו ואמר שהיה שוכבו בסכך עץ קרדומות כמו שנקף קודם את הסך בן נקף ויהושע נמתו ולאביי נמי קאמר דפיו נחשת וצפרניו ברזל שהקודם הזה ואמר פתחיה שהיה בו קלת נתמה ופתח כי יתד שוכד טרכיים וישראל בכבינ ובלשות ישלוטן להפתיקין כקל ארופתא ואמר שמלט מוחו ט' למד כבודל הוא רמז לכ"י כמ"ש במרגלות בין הבתרים קחה לי עגלה גו' ותור וגוזל גו' ויעתר תעלם כתוך ואת הגוזל ל כתר לתה שעובדי טכבים יכלו וישראל יהיו קיימין וזה שאמר כמוזור הזה אל תמן נחית נפש תורך ט' דהייט תור וגוזל ואמר **ליבדרו** קיטמי אשב ימי דלא לישבחיה אלהא ט' שבע יתיים הם כפי ז' האקליתים פ"ט שבעה טלבי לכת והכשפ הוא חורף כלפי המעלה שאין לו כח בשבעת כוחים אבל נתן כמתנלה לשבעה טכבי לכת שלמעלה ולא לשבחיה אלהא ט' שאין יו מתנלה עליהם ויש לאה נ"ב ר"ח נקרא דתייתי שאמר עד מתי אלהים יחרף גו' גם אחרי מותו הוא מחרף שאין מתגלתן בג' ימים ואתה אלהים מלכי מקדם גו' שכבר תקדם הגלות כתך ויעושתך בכל הימים כי אתה פוררת בעזך ים גו' ההוא רמז על התלאך של ים שנקרא עולה שפירית אותו במתנלתו ואתה בקעת מעין ונחל גו' אתה הוכנת מאורות גו' כי כחך בכל ימים ונהרות ואמר לך יום אף לך לילה גו' דהייט למטה כתהיכה כתורה ואין נסתר מנגד עיניך היפך שאמר דלא לישבחיה אלהא דיוראי ואמר **א"ל** תייתו נפישין ולא תלית ט' בפר בנורה מן הבתים דא"א שיתנה מן הכתים כיון דא"א נקייתה טלה ותלייה הם כדברים בעלמא גם לזה יש כאן בהאי קרא שאמר שוד זכר זאת אויב חרף ה' גו' שאומר אל תתן נחית נפש שהם ישראל תורך כמ"ש דא"א נקימה כולה כי השכחה מאוים באדם והיה התשובה שהכנסתנו פגיין שהם ישראל אל תשכח נגנה כמ"ש כי לא תשכח מפי זרעו וגו'

ואמר כל המילר לישראל ט' מפורש באגדת חלק

דף נו ע"א לא תדרוש שלומם וטובתם גו' לא הרשים כ"כ טומר ז"ל אגרי באו להילך
להם אבל לא תדרוש שלומם ט' ומכ"ש באומות שהרחיקם הקב"ה לידבק בהם
דהייט עמון ומואב שנאמר בהם אל תתגר בם גו' לצרם להם ושב נאמר לא תדרוש שלומם גו' ופ"פ מ"ש במדרשות הוא כלפס הוא לבן וכבר נאמר לו אל תדבר עם יעקב מטוב ועד רע כי מגונתו של רשעים רעה היא אבל ללדיקים ואולי שגם זה נרמז באבי קראי זכור תעמקך תיי על על היום ככל הנה אותיות לכן שהוא בלפס והיר זכור תעמקך ייתנו כל היוים שאיר לא תדרום גו' כמ"ש בתושב ומקיים בתרתי אל תשכח קול טרדין הוא טיטום כי"ש שלטו טורייך ט' וגם אל תשכח שאין קמיד טלה תמיד שהוא בלפס שהניח כמה שולות כדי לקלל ישראל וק"ל **וישאבר** נידון בש"ט רותחת ט' עיין פרש"י וע"ל פ"פ שבכב פם אותו כדאמרינן בפ"ה **כל** הטונב בהם כאילו טגע בבבת ט' מיטאר כל הטוגע בבבת פיט הוא תשחית אורו כן הטוגע בהן ליפה תשחית ומלכה אותו של שולם כמ"ש בה"ג בטורדום פ"ק יוכ"ב **וישאבר** כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה ט' כפרש"י דדריש ליה הכי אותו הרבה יגיעת ט' ואתם לאי רך דרשא מדלא כתיב לפג ונראה מתן דדריש לה משום דאת פ' יתחלף בה' באחה"ע ולפי שמבזה דברי חכמים נידון בביזיון בצואה ונראה מ"ש לכג הרבה כ"ם לפי שכבר אמר בד"ת האל שטות קפרים הרבה גו' דהייט ששטו בספריהם טיין לתורה מי שלועג על שהלט כזה לגדול נדרים נידון ביגיעת בשר וק"ל **דהוו** יתבי כי הוו תפקי חהגא ט' כלומר פרו ורבו כתרנגולים ט' פ"ש ברכות פ"ו דלא יאמר בתורה בבריאה והיה לק נשוחות ודניס ביום ה' וכן בני אדם ביום ו' ונקבו תרעגלים פ"ש שנקרא גבר כשפם שבתט בכפרות ביוה"כ וק"ל ואמר **הלא** אתה אלהים זנחתנו ט' דוד נמי אמר הכי דוד אתייחי כו' ואיכא למידק דהא לשון תרא אמרו ותמיה יעתאמם שפי ביות דאתמהי יותר ודוחק לומר לפי טומת שלב דוד שיה מתמה מפני מכשלה נגרא ויש לייחס לדוד לא קאמר האי קרא בלרודיה אלא כתוך טליה מתגלה דמקספר בו ישועם אלהים ויך יואב את אדום גו' וכיים בו מי יובילני עיר מבצר מי נחני עד אדום והוא ודאי קאמר הלא אלהים זנחתנו דכך תמיה תמה"כ האי נגרא קאמר האי קרא בנלותיה לא תשתם דכך עמיה ודקאמר כתחלת המזמור אלהים זנחתנו פרצתנו אנפת גו' לא יתמת בלשון תמיה ואמר במדרשות דוד ראה ברוח הקודש שיגלו ישראל ע"י אדום וכ"כ נכרש"י ויש לפרש גם האי קרא בכה"ג שאמר מי נחני עד אדום בגלות לשוטתיט הוא כדאמרינן פ"ק גמגלה דבר שאו ולא בגונה דפרכאי ובעיר קאמר שלב לשון תמיה הלא אלהים זנחתנו גו' ודו"ק **אידכור** ואמר ופתו כו' והוב להו לגודות ולאלע על כתם שהגך אותם כתנך אבל אכלו ופתו ייא בנחו בישועת ה' אלא אמרו שהמלך לא יוכל לכם מפני גודלם וז"ש מיהדי קחזי בי כו' שלא יכולתי להם וק"ל **בלע** ה' וגו' כל נאות יעקב ס' אלו ס' רבוא עיירות ט' וכיים שבלע ה' כל אותן תקומות כדרכיך דאפילו ס' רבוא קני לא מחזיק וק"ל **כפר** גיס דלא יתבי ביה לאשפוא ט' דהייט שהיו יפים נמתוים כדאמרינן בפ' הלך נאגמי קדוש שאמרו כפתה רגל מאלני פ"ש ולפלנ סטן שאמר דאכ"ל שהיו כפלים כיונאי מצרים אין טוב בהם אין גם אחד וכן כפר מלים שכניס כולם כיו מתפרטן משלים וכן כפר דכריה שהיו יולדים זכרים ט' ואין זה טינן נבכה כדאמרינן פ"ק דכ"ל ביולדת נקבה רבייה גפה לעולם גם אחרו גם התלה סייע יפה לבנים. **ארץ** צבי כתיב גם מה צבי אין עורו מחזיק ט'. וכה"ג דרשוהו בסוף כתובות לענין פירות דאין מחזיק פירותיהן וק"ל: **אל** תגא כי שאין לי כתובה תמך ט' תהכא משמע קצת דארוסה אין לה כתובה וששאל טומר דס"ק כיון דהטטי סוה והטענד טכבים קונה את ישראל וכל מה שקנה עבד קנה רבו ואין לו כלום לאשתעבד ט כתובתה והא דלא תנב אורת דכלה גלא נרתה אסורה לבעלה כגוה דמ"ש יתקו חז"ל ואסור גם הארוסה ס' כפרש"י כפ"ק וכתובות י"ל דהוו עם עצרה מתראל שהיה יכול לעשות נפשיה שלהם הגואין וכן משמע שהיו עם ישראל אחרים כדקאמרה כשמת סעדו לגב ט' דודאי נישראל אמרה כן

חכמת שלמה

דף נו ע"ב גמ' אמר לבו נ"ל אמר ליה וכן טלס תום' בד"ה אהוה לקמיה כו' ומסכימי לא פריכי כו'

ר"ב גמאריס בלבם שיה תנינ אגבי ולא יסיה כתדא וכנראה לא סיה סביח קרא אלא א"ל אוסרי לך כו' רש"י

וד"ה: שמפסדת בלהו יותר מיוסף כו' · [illegible]

[illegible]

דף נח בפרש"י בד"ה לך חזק וקני ס' ליכא למימר השני טח לי עכ"ל ובמנהגי'

כתב רש"י בפי' ראשון מקחו בטל דאמרינן מירתא עבד אי נמי ס' ולמסבר דהיינו לשמואל דבמשכר נמי לא קני דמירתה עבד אבל לרב דבמשכר קנה ע"כ בלך חזק וקני ליכא טעמא אלא דהשני טח לי דהאי טעמא לא משמע ליה במשכר וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה למכתב ליה ס' דמה לבן לפרוע מה שהקדים זה ס' עכ"ל אבל אמרוזתא קמא הוא סבר כיון ועל ידיהם שברתו הקדים לתת על שלשה שנים יחזרו לו הם מנת המלך מג' שנים העתידים לבא וק"ל: בד"ה רביע בקרקע כו' פי' רביע במעות שאתן ס' לא איכא לפרושי נמי איסכא דרביע בקרקע יתן ס' עכ"ל אע"ג דדברי רב בעלמא הם ודברי הברייתא מ"מ דברי רב והאי דליכא לפרושי איסכא דא"כ מאי פליג שמואל עליה אלא והאי דמשמע מיניה דרב דעל רביע מעות שאתן קאמר דיתן לו אותו רביע בקרקע או במעות אבל דברי הברייתא דקתני בלי מחלוקת משמע נמי איסכא דרביע בקרקע קאמר דיתן לו אותו רביע בקרקע או במעות כשמואל ולפי הגירסא שכתבו בברייתא שלאחר שליח כדברי רב כתבו דהגירסא כן היא גם בדברי רב דלא מיתא נהו דהדברי רב יתיו מתהמען נ"ב איסכא ולמאי דמסיק כי תניא ההיא לאחר שבא המעות לידו דברי רב והאי דליכא לפרושי הכי דא"כ מאי פליג עליה אלא דמשמע מיניה דלא איירי בהכי וחז"ק:

דף נח ע"א קצצי סאילן ס' . [illegible]

[illegible]

דף נט בפרש"י בד"ה קמ"ל ט' ולא בגיטין ובקרקעות לא ברמיזה ס' עכ"ל מילי מילי קאמר ולא בגיטין היינו בקפילה אבל ברמיזה הא קאמר אבל בגיטין ד"ה ברמיזה אבל בקרקעות רמיזה נמי לא מהני דהכא מעות כדי חיו דוקא תקנו רבנן חוקא במטלטלין כדלקמן דקאמר האי טעמא גבי פעוטות וה"ה הכא בחרש וק"ל: תוס' בד"ה אחת מתנה ט' מדלא קאמר נמי אחת מתנה מטלטלין ואחת מתנה קרקעות ט' עכ"ל לכאורה לא הוה צריכי להו דהוכי תיסק אדעתין למימר דמתנה עדיפא ממכירה הא איכא מאן דפליג במתנה וס"ל דהוא מתנה כלל אפילו במטלטלין ואם כן הוה סברתם הפוכה אלא משום דבההיא דמייתי מפרק מי שמת דמתנה עדיפא והוה מתנה אף במקרקעי הוה לבעל דין לחלוק נמי הכא למימר הכי ולהכי סכיתו דאיס כן מדלא קאמר נמי ט' ואחת

חכמת שלמה

דף נח ע"ב רש"י [illegible]

דף נט ע"א [illegible]

מהר"ם

דף נח ע"ב ד"ה רביע בקרקע [illegible]

דף נט ע"א ד"ה [illegible]

[illegible]

מתמה וקושיא ואהם כגן ית חירי וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה ילפינן ר' אמי כו' וע"ל לא שרין תרים קאמר דה"כ אתי רבותיה כו' עכ"ל ר"ל דכשון ודאי מקרא שמעינן ליה ואתי רבותיה דדרכי שלום וכה"ג בתוס' שם ובפשיטות ה"מ למטיי יכא דמקרא לא שמעינן אלא כשון ומשני דדרכי שלום קתני אטיע בגדול מתנו אגא דקשטא קאמר לכדמר דאפילו כת ליתן כבוד לרבו ס' איכא משום דרכי שלום וק"ל: **בד"ה** נתפרדה החבילה הר"ר יצחק ברבי יהודה מפרש דקורא לוי בתקום יהודי לו כו' עכ"ל בפרש"י שלפנינו אינו כן בשם ר"י ברבי יהודה אלא שזהו ע' ר"י הלוי וק"ל.

חדא דף נט ע"א הא הוא שלול הוא ממולא כו' [illegible]

דף ס בד"ה תורה יתומה כו' וע"ש מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר כו' [illegible]

דף סא [illegible]

חדא דף סא ע"א [illegible]

דף סב [illegible]

מהר"ם

דף ס ע"א [illegible]

חכמת שלמה

דף ס ע"א רש"י [illegible]

דף סא ע"א רש"י [illegible]

דף סב ע"א [illegible] הדרן עלך פרק הניזקין

דף סא ע"א [illegible]

דף סב ע"א [illegible] הדרן עלך פרק הניזקין

לפירושו הא ליכא דאין שותין בטהרה כיון דככר נטמאה אבל אם גם מפרים ממקום אחר אסור ניחא כן יש ללמוד מחידושי רשב"א ודו"ק: בד"ה אין שודין כו' א"נ שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדבק אסור לשבר טכבים אחר עכ"ל ולא ניחא להו למימר דהכא איירי בשביעית דאורייתא ודו"ק: בד"ה אבראה כו' ודלא כתלמוד שלנו הכא דלא אסרינן לשבר טכבים אלא כפיטה כו' עכ"ל מדקאמריך הכא השתא חזוקי מחזקין שואלין בשלומן מיבעיא משמע דאפילו בשביעית שואלין בשלומן בלא כפיטה ודו"ק: סליק פרק הניזקין

ח"א דף סב ע"א רב חסדא מקדים ויהב להו שלמא כו' · מה שיש לדקדק כאן פיין בחידושי אגדות פ"ק דברכות רב הונא ורב חסדא סוו יתבי כו' · א"ל שלמא עלייכו מלכי כו' · בס"פ כל הגט איכא כי האי עובדא ממש ולא הזכיר דיהיב להו שלמא דהתם לא בעי לאתויי אלא הך מילתא דפסקינהו בחומות מגמ"ע הכא עיקר מילתא דמייתי לה הכא אהא דבפלוגו שלמא נת"ח דאקרי מלכא והענין מסתבר שמלך ישראל וכדוגמתו הת"ח שותן שלום למעלה ולמטה כדאמרינן פ' חלק כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנא' או יחזק במעוזי יעשה שלום לי גו' ופ"ה מייתי מקרא לך דוד ועמך בן ישי שלום דהייתו כפול מלתפלה ומלמטה ופלום חד לעזרין שנתן בגלמי ואדוד שכן סוף מלכים כמוסך ומיים כי עזרך אלהיך הגם שאמרת להם בלתם אני לעזרי גדולי אין אמה טולה כעצים כלאם אבל עזרך אלהיך. סליק פרק הניזקין

האומר פרק ששי

ע"ב תוס' בד"ה הא שויה שליח השתא ס"ד דלא איצטריך למיתני התקבל כו' עכ"ל מפרש"י נראה דהכא דומיא פריך דהולך דומיא דהתקבל ומיירי ע"כ בדלא שויה שליח ולדברי יתתרך נמי דהתקבל איצטריכא ליה מיירי הולך נמי בלא שויה שליח דומיא דהתקבל אבל התוספות לא ניחא להו בהכי משום דא"מ הא כדאיתא והא כדאיתא אלא דפריך משום דהשתא ס"ד דלא איצטריך כלל למתני התקבל או לאו למידק דכי ט' דהיינו למידק הולך דומיא דהתקבל ויתתרך השיב ט דאיצטריך למתני התקבל לגופיה דסד"א ט' ולא למידק מיניה דומיא והשתא הולך מלי איירי בסתר אפילו בשויה אינו שליח לקבלה ודו"ק: בד"ה דלמא בהולך אינו מגיה אלא כלומר דלמא איכא דתני הולך עכ"ל הא ודאי דאשכחן בכמה דוכתין דהגמרא מגיה בתירוץ במשנה כה"ג אלא דהכא מתני' דפריך מיניה לקמן מיהו נאו בהולך ורבי נתן ס' אין סברא דמקשה כן לפי הגהתו דלא תניה ולא הקשה כלום אלא דפריך מיניה לקמן משום דאיכא דתני בה הולך וק"ל. בד"ה אינו לקבלה ט' משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא ואם בקבלה ט' עכ"ל דלפרש"י שכן בעל עליו להוליך כו' ובמידי דאיהו חסר שלוחיה ס' עכ"ל אין זה במשמע לטעם אשה מהולכה וכי לא מצינן לתיתר דשלוחיה אשה הוא ולכך פירשו הה"ק שכן בעל מוליך ט' דשייכא ביה הולכה ולכך שלוחיה דוקא איש דבאשה גופה לא שייכא הולכה ואע"ג דתנן האשה עצמה מביאה ט' אכתי לא אסיק אדעתיה הך מתני' וכן בהוסף שכן אשה מקבלת גיטה ס' אבל בבעל לא שייך ביה קבלה ולכך שלוחה דוקא אשה ולא איש ובהכי ניחא דלא מיבעי ליה בכה"ג לענין קדושין דהא ודאי בבעל גופיה שייך קבלה לענין קדושין כדאמרינן פ"ק דקדושין הולך מנה ואקדש אני לך מקודשה ומסיק משום דבהאי הגלה דמקבל מתנה מינה גמרה ומקדשה נפשה ומהרש"ל פי' בע"א בשוגת דברי התוס' ואין להאריך ודו"ק:

דף סג נפרש"י בד"ה אלא השתא ט' דלא ניחא ליה בפריתא דהולכה ועקריה ט' עכ"ל דלית לן למימר דעקריה אלא משום הך טעמא דפריתא ליה בהולכה ספי מקבלה דלכך לא קאמר רב נחמן מלהא דאיגיה ומקודשת נמי כאוסכא בהתקבל לי גיטי ואסהך אמירה הכא לי גיטי ט' דהכא ודאי לא עקריה דהא פריחא ליה ספי בלאה אמרה הכא ט' ובודאי דמקודשת הכא גם לידו או לידה כדאמר לעיל וק"ל: גמ' מאי לאו קבלה אקבלה והולכה ט' אין להקשות בהולכה אהלכה כיון דהוא בלאה אמרה התקבל אמאי יתור ותפסוק מיניה דהולך לאו כזכי הוא דמכרייתא לא בעי למפסק דסבר דאתיא כמאן דאמר ליתן הולך לאו כזכי ועוד לרבי נמי דס"ל הולך כזכי לקמן היינו דוקא דידע הבעל דהוא אמרה התקבל דהשתא דמלתא אדעתא דהכי יהיב כמו שכתבו התוס' לקמן אבל הכא הא לא ידע הבעל דהוא אמרה התקבל וק"ל: ע"ב מאי לאו בהולך ור' נתן לא בהולך ט' יש לדקדק אמאי לא משני ליה הכא כדלעיל לא אקבלה ויש לייבב דבהולך אקבלה ה"ל מלתא דפשיטא ולא הוה איצטריך למתני מיהו לעיל ה"מ לאשויי בהולך כדבעי למימר הכא ויש לייבב דלא בעי לאשויי לעיל הכי דאם כן מאשום מיהא איתבעיא לר' נתן דהולך כזכי דמי וק"ל: בפרש"י בד"ה עבידנא בהא ס' ולא מישנן לאגירה הכלה לאחר מיכן עכ"ל האי טעמא ודאי שייך הכא אבל טעמא דבזיון לא שייך הכא כיון דשלוחיה הוא נעשה שלוחה וכן יש לדקדק מדברי התוס' לקמן וק"ל: תוס' בד"ה אפילו הן ט' לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה וטוליה דבר הוא עכ"ל והא דאיצטריך עדי קבלה במתני' משום דעדי מסירה כרתי כר"א והיינו בדליכא עדי חתימה אבל בדאיכא עדי חתימה לא בעי עדי קבלה משום מסירה כמו שכתבו התוס' לקמן וא"כ הוה עדי אמירה טלי דבר דעדי חתימה מלתא אחריתא היא ודו"ק: בד"ה ושליח אומר לגירושין ט' שאומר שהיה שליח לקבלה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרושי באומר שהיה שליח להולכה וכבר נתן גט בידה וכ"כ הר"ן שהרי"ף מפרש לה הכי משום דלפי מה שפירש לקמן ולכך השליח נאמן משום דתפס דלפי דבריו שאומר לפקדון ע"פ הרי היטמיה היט דוקא כשהוא עדיין בידו דהרי הוא כגיט דהיטמיה אבל כשהשליח בידו ואמר הוא שליח כשהגט ביד האשה לא מהימנינן ליה שהגט ליה להולכה ודו"ק:

דף סד בפרש"י בד"ה ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה לא בקריעה ולא עדי אמירה ט' עכ"ל וכן הוא בפרש"י ישן וכ"כ הר"ן לפרש"י דאעדי אמירה נמי פריך ע"ש בארוך אבל התוס' מילתא בזה דלמסיקנא נמי הכא אעדי קבלה דוקא פריך ולא אעדי אמירה משום דמשמע להו דלרב חסדא פריך ולא לרב הונא כמו שכתבו התוס' לקמן והך מלתא דעדי אמירה לא שייך כלל לפלוגתייהו דרב חסדא נמי מודה ביה דנפיק נמי גיטא מנסתיה ידיה שלם בעי עדי אמירה כמו שכתבו התוס' לעיל בד"ה בד"ה שליח אומר לגירושין ט' ואלו לפרש"י קשיא הוא ולרב הונא נמי פריך הכא אעדי אמירה וכ"כ הרא"ש שמכח קושיא אחרת דמשמע ליה דיהא דאין הבעל מכחיש השליח מודה רב הונא דהשליח נאמן דהכי שוכח לקמן דפריך ואמאי והימניה לשליח ט' משמע דלכ"ע פריך והיינו כאן הבעל מכחיש והכי איירי מתניתין דאין הבעל מכחישו ולדברי התוספות צ"ל דלא פריך לרב הונא משום דאיכא לאוקמא נמי במכחיש הבעל את השליח ודו"ק: תד"ה שליח נאמן כו' ולפי זה מהימנינן ט' אפילו בדברים שעשויים להשאל ט' אלא שאומר בפקדון ט' עכ"ל ר"ל לפי זה דנלאו מיגו מהימנינן ליה משום דתפס לפי דבריו לפקדון הוא הרי היטמיה אם כן אפילו בדברים שעשויין להשאל כו' ואין לו מיגו דלקח הוא בידי מ"מ כיון שהוא אומר בתורת שאלה בא לידו אלא בתורת פקדון הרי היטמיה ונאמן השליח לומר שנתנו ליתן לאחר שיתקבל וק"ל: בד"ה ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ומיירי שאין העדים חתומין ט' אבל אם עדים חתומין ט' עכ"ל נראה דהולרכו לזה הכא משום דמהגיתין אתיא כר"מ דבעי עדי קבלה משום מסירה וכוותיה קי"ל א"כ במאי פליגי אי לפקדון אי לגירושין הא עדי קבלה הוא ידעי דבתורת מסירה לגירושין יהבי ניהליה ולזה כתבו דלר"א נמי אם עדים חתומים כשר בלא עדי מסירה ובהכי איירי פלוגתייהו דרב הונא ורב חסדא וק"ל: ע"ב בד"ה נערה ט' והא דאמר בגמרא רבנן סברי יד יתירה ט' ולא ניתן לה יד האב לבטל ט' עכ"ל דלפרש"י ניחא בפשיטות יד יתירה דקאמר היינו ידה ניתן לה לנערה לגבי קטנה והאי פליג ר"י דיד יתירה דהיינו ידה לאו כלום היא גם בנערה אבל לדברי התוס' דאין חלוק בין נערה לקטנה לענין קטנה ויד יתירה דקאמר היינו יד אביה לגבי טנרת אם כן ר"י מאי פליג אבל יד יתירה דאביה ולא קאמרי דה"ק תנא קמא ולא ניתן יד אב לבטל כח ידה והכא פליג ר"י דניתן לה יד אביה לבטל כח ידה וק"ל: בד"ה וכל שאינה ט' דאי כשליגה ישנה ט' אם כן לענין קדושין נמי לא תתקדש דויגלה והיתה ט' עכ"ל לא ידענא אי האי היקשא דכל מילי מ"כ באתיא לכלל פשוטות יש לה יד לגירושין אפילו מן התורה כדקאמרינן לקמן וכענדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה תתקדש נמי מן התורה מדאתיא לכלל פשוטות ובכ"מ אמרינן סתם אין קידושי קטנה כלום דהא דקאמרינן לקמן גרוזר חרקו ט' וכגון בקטנה מתקדשת היינו קידושין דרבנן למיאון ודו"ק: בד"ה כל שמבחנת ט' דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שיהא מקח ט' עכ"ל פתחו בגט וסיימו במקח וממכר ולכאורה דה"מ למיעבד הך סברא הסוכה בגט דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שתהא מגורשת ולרב חסדא הוה איפכא דפשיטא מתגרשת מיהא ואינו זוכין לאחרים עד שיביאו שתי שערות אלא משום דקך דכגון וקטנה מתגרשת מלתא דרבא הוא לקמן ואפשר דאיכא לא ס"ל האי שיעורא בגט אבל הך דמקח וממכר מתני' היא בפרק הבקין ומיהו קצת קשה לא ה"ל למיסרך דבריהם הכי גבי גט כלל אלא גבי חסן ומחירו ט' ה"ל למסמך דבריהם דהאי הלי שיעורא קודם לפעוטות הוא סברתם הטוכה בזוכין לאחרים לגבי מקח וממכר דקהני במתני' ויש לייבב ודו"ק: בד"ה שלאי שיתופי ט' פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא או לא ואע"ג דמאליהם הש"ו לא האי גל ס' עכ"ל לרב חסדא נמי קאי להו אזוכה לעצמו מדאורייתא דומיא דפליגי בזוכה לאחרים ולענין מציאה לא זכו אפילו לעצמו אלא דתקנו במלתייהו זוכה לאחרים דביה קיימינן הכא שלאי שיתופי מבואות דרבנן דמיניה דייקינן דבדאורייתא בזוכין לאחרים הוא דפליגי וק"ל:

דף סה תוספות בד"ה ופליגו בהן ט' וכסם שחל שם תרומה על פיו ומסחרי טבל ט' עכ"ל יש לדקדק דאם כן הדרן קושיין דלעיל לחכתין הא אין שליחות לקטן והאיך יזכה לאחרים דליכא למימר השתא כמ"ש לעיל דליתיה בתרומה דנפשיה הא האי קטן איתיה בתרומה דנפשיה וי"ל דלמאן דאמר יקטן שהגיע לנדרים תרומתו תרומה ס"ל נמי דיש שליחות לזה הקטן ודו"ק: בא"ד וא"ת הולך פודה לאחרים ט' ופדיית מעשר נמי דתסבין ליה כזוכה לאחרים ט' עכ"ל ר"ל דהא דפדיית מעשר לאחרים אין זה ממש זכייה לאחרים דקאמר אלא דתלמודא ע"כ דמחשבא ליה הכא זכייה לאחרים מדפריך מיניה לרב חסדא מיהו קצת קשה כיון דפדיית מעשר לאחרים ה"ל זכה לאחרים ה"נ פדייה לעצמו חשבינן ליה כזכייה לעצמו הקשי להו נמי בפדייה לעצמו הולך יזכה לעצמו והא אין דעת אחרת מקנה לו והוי כמו מציאה ודו"ק: בד"ה ולמה ס' ולמאן דאמר בהוזב אין בחומשה ס"ס ט' עכ"ל מהרש"ל הגיה דבעינן קף בחומשה ס' ובתגם דחק להגיה דלשון הגמרא הוא כמ"ש לפניו ע"ש וק"ל: בא"ד יחלל שוה מנה על חמש פרוטות עכ"ל והיינו כמאן דאמר חומש מלבר דהוא וחומשו חמשה אבל למאן

חכמת שלמה
האומר פרק ששי

ע"ב תוס' בד"ה האומר כו' ובירושלמי תני התקבל כו' · נ"ב וכן הוכיח לקמן דף ע"ב בפרק מי שאחזו בד"ה ומשום כיאפסא · בד"ה איש לקבלה ט' דבגט אשה כו' · נ"ב כך ר"ל לפרש טונה התוס' בביאור זה שקשה להם איך יעלה על הדעת שבבלית דאהרני מותלה יהא עדיף כחו מן המבלה על כן פי' כל דליתא במבלית אינה תשום הסרין כח של מבלת אלא דלא שייכא במבלית אבל אי טום שייכא גבייהו פשיטא דהוי מהני ומשו"ה קנעי ליה שפיר ודו"ק (עיין במהרש"א) ·

דף סד ע"א תוס' בד"ה שליח כו' בתורת שאלה כו' · נ"ב לאתוקי אם הוא אומר בתורת שאלה ושכירות ואינו אומר שלפקדון יהיב בידיה א"כ לא אמרינן דהא היטמניה נמי דישנו בידים כדרך האנשי אבל לא עבדיה נאמן ממש · ופשיטא שאין שם שליח עליו ואינו נאמן בדברים העשויין להשאל ולהשכיר שאין לו מגו שיכול לומר לקוח הוא בידי דאינו מהימן בדברים העשויים כו' אבל אי אמר אינו גופא שנתן לו לשם פקדון אלמא עביד ליה מהימן ומש"ה נאמן השליח בלא מיגו אם אמר שנתן לו לשם מתנה שיתן לפלוני אחר ודו"ק · בד"ה אסור בכל הכלים כו' מתן סתומה שברה ט' · נ"ב פירוש אלא יקרא עדיין עליהן שם אויה לתקלה ואיזה נשלה וק"ל · בא"ד לדידיה פריך כו' · נ"ב פירוש אותו כלים איך יכול כל יפיו להביא קינין שמא מאותן שברת הוא ואינו מוקדש לקרבן של פכמיו ודו"ק: ע"ב רשי' בד"ה ורדלון ט' מקום · נ"ב נראה דל"ת שם כשי על שם שהיו נפגין עדשים שקרין בלשון אשכנז רויין מאלי"ג וא"כ לא היה כמן שרב חסדא היה אומר אפתיק ויורדלון ודו"ק:

מהר"ם
האומר פרק ששי

ע"ב בתוס' ד"ה האומר וכו' בגופו דקתני בה מחצה על מחצה מגורשת. צ"ל מגורשת ואינה מגורשת. ד"ה איש לקבלה ואשה להולכה מאי משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא וכו'. נ"ל דכוונת התוס' בזה משום דהוקשה להם מאי קמבעיא ליה מה לי איש להולכה או אשה ות"ח בקבלה משום הכי כתבו התוס' משום דהאשה המתגרשת בעצמה לא שייכא בהולכה וכן האיש המגרש בעצמו לא שייך בקבלה ומשום הכי קא בעי ובספר ח"ש מפרש בע"א אבל מוציא דברי תוס' מפשוטן:

דף סג ע"ב גמ' מי קאמר להו כתובו ואנחו בכיסייכו כו'. פי' מי קאמר שיכתבו הגט ויניחו אותו בתוך כיסם הלא בלתי ספק כוונתו היה שיכתבו הגט כדי שיגיע לידה ותתגרש בו וכיון דנאבד קודם שהגיע לידה לא עשו עדיין שליחותן · תוס' ד"ה אמר הן הראשונים וכו' עד ואמר למ"ד בעל נאמן הני מילי כשלשתן בעיר וכו' הלכך כיון דאם אין שלשתן בעיר לא צריכי עידי אמירה לעידי קבלה כולי דבר הוא ר"ל תואיל דאם אין שלשתן בעיר לא צריכי עידי אמירה לעידי קבלה הלכך אמר' חיכא דשלשתן בעיר נ"כ כשר אמר' בשתי כיתי עידים דכיון דלפעמים צריכין עידי אמירה לעידי קבלה וק"ל והשתא אתי שפיר מה שראיתי מקשים על התוס' בדבור זה הא דכתבו התוס' לקמן בסמוך ד"ה בעל נאמן דלמ"ד בעל נאמן מוקי מתני' בשלשתן בעיר דוקא וראיתי מי שהצריך לתרץ קושיא זו אבל לפי מה שכתבתי אין כאן קושיא כלל.

דף סד ע"א רש"י ד"ה ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה ולא בקריעה וכו' בפ"א וכן הוא בהר"ן לא בקבלה ולא באמירה אלא באמירתו לבר ליהמני [דהא היימני הבעל] והאשה נמי

גמ' תירסא ו' והוא שלא כדברי התוס' בד"ה ולחמניה לשליש וכו' וכן בד"ה תינח בפגינו אמרה וכו': תוס' ד"ה אסור בכל תנשים וכו' עד והא דפריך עלה בנזיר וכו' מקן פתוכח וכו' יקח זוג לשני וכו' ואילו טאר קינן פי' אתקנן כו' לדידיה פריך. פי' לאותו איש שנודר בקנו פריך הקושיא שיהיה לו לקנות שלא יהא רשאי להביא מכל הקינין שבעולם אבל לכל בני עלמא אין ראוי לקנם: ע"ב תוס' ד"ה כל שמבחנת בין ניטת לדבר אחר וכו' עד והשתא אי שעורא דרבי יהודה וכו'. ראיתי מקשין מה ענין הקושיא יש לדאי השתא עם מה דכתב מקודם זה דשיעורא דכל שמבחנת וכו' היינו בפעוטות ועוד קשה מה צריכין התוס' להוכיח דשיעור דהתם ומחזירו לא הוי קודם לימי הפעוטות משום דא"כ הוי מבחנת רב יהודה אזכא מפברת רב חסדא חיננא לרב חסדא מהא דמוכח להם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים אף על גב דלא איתא ב' שערות דלמא התם איירי דבכר הגיעו לימי הפעוטות ולי מיחזא נראה דאין זה קושיא כלל דרב חסדא חיננא ס"ל דע"כ לרב חסדא אליביה דשמואל אין זוכים לאחרים עד שיהיו גדולים ממש היינו עד שהביאו ב' שערות דאל"כ אלא ס"ל דמשהגיע לימי הפעוטות *) ומדקאמר רב הוא אותה היא משמע דלא אשכחן שום שיעורא קודם הבאת ב' שערות שיהיו זוכין לאחרים: סליק חדושי מהר"ם ממסכת גיטין

*) [אכן לאחרים לאו קאמר די והא ט' כנ"ל].

דאמר ויתום מלגאו בעי ו' פרוסות ואיך שיהיה בעי הרואים פרוסה אלא [דלא] מסתבר להו לייתר דמשום הך פרוסה דרואים שהוא דבר מועט ויתן מעות לבעל וכתו לפדות וק"ל: **ע"ב** תד"ה גיטא לא כו' כדאמרינן בפרק ב' א"נ מבבל ועד מתא מחסיא הוי הכל שליח לקבלה כו' עכ"ל בפשיטות הוה מצי לשנויי יהא כדבעי למימר בספ"ב בשומר לה לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני והתם אדחי ליה הך אוקמתא משום דלא הוה צריכה למיתר בפני נכתב ובפני נחתם אבל הכא מצי קאי האי שינויא בשומר לא תתגרש בו אלא בבית דין של מתא מחסיא וקושטא הוא דלא בעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ודו"ק: **בד"ה** הא והא רבנן כו' דלא משמע כלל דפליג רב יוסף אסוגיא דלעיל כו' עכ"ל ר"ל דלפי הסוגיא דתלמודא משמע דלא בא רב יוסף לחדש בתרוצו אלא דהך נמי דמוקמת לה כר"א אתיא נמי כרבנן ובשל חברו אבל בהך דמוקמא לה לעיל כרבנן לא פליג רב יוסף וסבר נמי לרבנן דהוי קפידא בעירוב שלו כמו בחשה כדאוקמא לעיל ולא ניחא להו לקיים פרש"י ולעיל רבה נמי דמוקי להו הא כר"א הא כרבנן היינו כולהו בשל חבירו יהשתא שפיר בא לחדש רב יוסף בתירוצו כאן בשלו דהך דמוקמא לה נמי כר"א אתיא כרבנן ובשלו דהוי ודאי אין סברא למימר דיסבור ר"א בשל חבירו אין קפידא דהא מודה ר"א בבעל דהוי קפידא כמ"ש לקמן ודו"ק. **באה"ד** וכן בפרק השולח הבא לי מן החנות כו' דקפידא הוי עכ"ל כצ"ל קלה קשה מהך מתניתין ה"ל לדחויי פרש"י דבשלו אפילו לרבנן לא הוי קפידא לרב יוסף תקשי ליה לרב יוסף דא"כ הך מתניתין דמעילה דס"ל בהדיא דבשלו הוי קפידא דלא כמאן ודו"ק:

דף סו בפרש"י בד"ה דאמר רב הונא כו' כתהגתו כו' ומינה ילפינן אנן נמי דמה גיטו כו' עכ"ל משמע להו הא דקאמר ותנו גיטו כו' אין זה מדברי רב הונא דאם כן ה"ל תולה בדברי עלתו ומהיכא פסיק ליה ספי גיטו כמתנתו מתנתו כגיטו אבל ודאי דתלמודא מדקדק ליה הכי מדמדמה להו אהדדי דגיטו כמתנתו מסתברא דה"ה בסוף דמתנתו כגיטו והתוספות שכתבו לקמן ואם תאמר ורב הונא מה הולך כו' לאו דוקא רב הונא אלא תלמודא דמדקדק ליה הכי מדברי דרב הונא ומהרש"ל כתב דקשה לרש"י קושיית התוספות מה בא רב הונא להשמוע לנו כו' אלא דתלמודא דמדקדק הכי מדברי רב הונא כו' עכ"ל ע"ש דבריו תמוהים הם דזה תיקן רש"י בזה דהכתי תקשי לן דמה בא תלמודא להשמיענו דבר זה מדברי רב הונא הא פשיטא היא כו' כמו שהקשו התוספות לרב הונא ולפי תירוצם של התוספות ודאי דניחא גם לרב הונא ודו"ק: **בד"ה** לאחר מיתה מי איכא כו' ותשעת מיתה הוזקקה ליבם כו' עכ"ל נראה שבזה יתיישב מה שמקשים מאי משני ליה ספי ממה שהקשה לו דאמאי אין גט לאחר מיתה כיון דמתנה איתא וקאמר דהאי דוחה דגט לאחר מיתה לא שייך כיון דמיד שמת תכף הוזקקה ליבם ואין מקום לגט לכתוב וליתנו לאחר מיתה אבל מתנה תיקף ומיד שמת חיילא שפיר ובמלתא דלא שייך בגט ודאי דאין לדמות למתנה ומהרש"ל כתב בזה דרך אחר ואין להאריך ודו"ק: **תוס'** בד"ה כדי לייפות כו' ונראה שלא רצה לומר שיהא כל ההפסד כו' והשתא דטלו אחריות כו' עכ"ל ולפי מה שפירשו התוספות לעיל דהיה כאן דמי יין שכבר נמכר ויין שלא נמכר מליט לפרושי שפיר שאם היה אומר הנו לו יין והחמיץ כל היין שמפסיד הכל והשתא דטלו אחריות אינו מפסיד כלל וק"ל: **בד"ה** וליתום כו' וכעין שובדא דיהושע שראה אותו ורצו שלופה כו' עכ"ל ולשון התוספות בפרק קמא דמגילה וכן היה יהושע צר על יריחו בשדה רחוק ממחנה ישראל כו' ע"ש וק"ל: **בד"ה** אמר לשנים כו' ה"מ למבעי בשומר לשנים תנו בלא כתבו כו' עכ"ל דהיינו מלהא גופא דהאי ברישא דמתני' אבל מאמר לשלשה כתבו ותנו דהאי ליה נמי במתניתין לא קשיא להו דודאי לא תלי למבעי ביה לפי מה שפירשו לקמן דלהכי מבעיא ליה לשמואל משום דס"ל חתם סופר ועד פסול ואם כן כשאמר לשנים כתבו ותנו הוה ליה כאילו א"ל אמרו לאחר לכתוב או לחתום עמכם אבל בשומר לשלשה כתבו ותנו לא אמרינן כאילו אמר להם אמרו לאחר אלא שאחד מהם יכתוב והשנים יחתמו ודו"ק: **ע"ב** תד"ה והא אמר שמואל כו' דה"א דטעמא משום בזיון דבעל כו' עכ"ל תימה לפי האמת לשמואל טעמא דרבי יוסי משום דמילי לא מימסרן לשליח לר"מ נמי בשנים האי טעמא הוא כמ"ש המרדכי והר"ן ע"ש וכנראה גם מדברי התוס' לקמן וק"ל: **בד"ה** כתב ידן כו' אע"ם דלא נ"מ כו' הא מסיק דלשמואל כו' לכך בעי מה רוצה הבעל כו' עכ"ל דבריהם אלו למאי דמסיק לקמן לר' יוסי דאומר אמרו פסול ואם כן ליכא למימר אליביה הא כתב הגט כשר ולא נ"מ מידי דאידי ואידי מילי נינהו וכו' אבל שמואל בהא כר"מ ס"ל דאומר אמרו כשר כדמסיק ואם כן חתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא וא"כ ע"כ מתניתין בשומר לשנים כתבו ותנו שיסתתפו להם אחד או לכתוב או לחתום ולא כפי שמואל אלא במה רוצה הבעל אם לכתוב אחד מהם והשני עם אחר יחתומו אם להתום שניהם והאחר יכתוב וק"ל: **בד"ה** חתם סופר כו' ובפרק מי שאחזו דייקינן מברייתא כו' עכ"ל דלשמואל נמי הך ברייתא לא אתיא אלא כרבי יוסי כמ"ש מהרש"ל ובהכי ניחא דמסיק לקמן אלא רבי יוסי תרתי אתר כו' וע"כ פלוגתא דלקמן בכשר ולא תעשה אליבא דרבי מאיר הוא ואם כן מי הכריחו לקמן דתרתי קאמר ר"י לפסול דהיינו בין שאמר לג' כתבו ותנו בין אמר לשנים אמרו ותימה דלא פליגי לקמן אלא אליבא דרבי מאיר אבל לר"י דכ"ע בשומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחא אלא דאית לן למימר דתלמודא סמך עלמו דר"י פסל בשומר אמרו כדדייקינן מברייתא דפרק מי שאחזו: **בד"ה** מתניתין מני ר"י כו' ה"ה בשומר אמרו כו' אבל לר"מ כו' בשומר לג' תנו וכ"ש בשומר אמרו כו' עכ"ל ר"ל דה"ה בשומר אמרו כו' פסל ר"י למאי דמסיק ר' יוסי תרתי אמר ולר' מאיר כשר בשומר לג' תנו וכ"ש בשומר לג' אמרו הכי מוכח מדברי שמואל דפסל בשומר לג' תנו ומכשיר בשומר אמרו ודו"ק: **באה"ד** ולמאי דמסיק כו' כשר ולא תעשה ולא שכיחא מכל מקום כו' חיישינן לדידיה לתקלה אחריתי כו' עכ"ל ויש לדקדק במ"ש התוספות לעיל לשמואל בשומר אמרו דכשר א"כ יתום סופר ועד פסול כו' וכשאמר לשנים כו' דאין זה מוכרח לשמואל דלימא שומר אמרו כשר ולא תעשה ולא אתי תורבא מיניה כיון דלא שכיחא ושפיר מצינן למימר אליביה דחתם סופר ועד כשר דהקתקלה אחריתי ליכא למיחש לשמואל כיון דבהך אמר לג' תנו ס"ל כר"י דפסל ויש לייסב דדבריהם דלעיל הם למ"ד באמרו דכשר ותעשה ודו"ק:

דף סז גמרא מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל א"ל חיישינן שמא תסכור כו' ואין להקשות דלכך לא תעשה דלא תיפסק מיניה תורבא בחתם סופר ועד דס"ל דכשר כר"י ו"ל דאי מש"ה לא ה"ל לתקוני הכא דלא תעשה אלא דתעשה וה"ל לאיפסל חתם סופר ועד כר"מ אלא ע"כ דמטעמא אחרינא אמרינן הכא דלא תעשה ומשום שמא תסכור כו' ודו"ק: **שם** רב חסדא אמר כשר ולא תעשה כו' כתב מהרש"ל יש מקשים מאחר שלא תעשה א"כ לא שכיחא כו' אמאי מוקי רב חסדא מתני' דחתם סופר כר"י ו"ל כו' אבל לפי המסקנא דמסיק לשמואל תרתי כו' עכ"ל אין קושייתו מבוררת לן אם ר"ל אמאי מוקי לה מתני' כר"י הא כר"מ נמי מצי אתיא בחתם סופר ועד דהא לא אתי תורבה מיניה כיון דלא תעשה הא כבר תירצו בזה התוספות לעיל דאכתי לר"מ איכא למיחש לתקלה אחריתי בשומר הנו לג' גם מה שתירץ אין זה מספיק דאמאי מסיקנן לשמואל תרתי אמר ר"י כיון דאיכא למימר אליביה נמי דלר"י לכ"ע בשומר אמרו דכשר ולא תעשה ולא פליגי אלא אליבא דר' מאיר אלא דאית לן למימר דתלמודא סמך עלמו אהך ברייתא דפרק מי שאחזו דפסל בשומר אמרו ומוקמינן לה כר"י כמו שכתבו כל זה לעיל והא לא מידי ודו"ק: **תוס'** בד"ה לא שכיחא כו' דמתחלה לא הקשה אלא מכח דלא מסתבר דפליג שמואל כו' עכ"ל הייט ממה שכתבו התוספות לעיל דנהי דפליג שמואל בפי' דמתני' כו' עכ"ל ע"ש. **ע"ב** בפרש"י בד"ה אחרי לה להאי כו' לא קפיד אלא אמטיין כו' כיון דלא מגה לטלויי אברר כו' עכ"ל מפירושו נראה דלפום הך גירסא נמי אמטיין מיהא קפיד ולא נשתנה דינא מהך גיסא כלל בתקנת המטויין אלא בע"כ בשלן נשתנה דינא מהך גיסא להך גיסא ואין זה דרך התלמוד ואפשר שהר"ן הרגיש בזה וכתב על פרש"י דלהך גיסא יותר נ"ל לומר חזר לגמרי ולא קפיד כלל עכ"ל ע"ש ומהרש"ל הגיה בפרש"י מה שהגיה אבל בדברי הר"ן כתובים דברי רש"י כמו שהם בפניט וכן ראיתי בפרש"י ישן בקלף ודו"ק: סליק פרק האומר

וד"א דף סז ע"א ר' יהודה חכם לבשילה כו' עיין פרש"י והוא דחוק דאין זה בכלל תוגה שבתן ונפלון פי' לכשיפתח פתחיו הוא ראש המדברים עכ"ל והייט שבח ובאגות דר"ן ל"ג אלא ר' יהודה חכם ול"ג לבשילה ואמר רבי ישמעאל חנות מיוחות עיין פרש"י ובערוך כתב ס"א תעוטת ופי' נאה עכ"ל ואמר ראב"י קב ונקי עיין פרש"י וי"מ ק"ב הלכות יש במשנה וברייתא מעמיה דראב"י · ואמר רבי יוסי נימוקו עמו עיין בערוך בערך נמק והלכה כמותו תמצא זה כדאמר פ"ק דעירובין · ואמר שמעון תרומות מתרומות כו' ע"ש תרומת מעשר שיתן לכהן שהוא קדש קדשים בריכה אחר ברירה אחר שנברר ונתרם המעשר ללוי נתרם ממנו תרומת מעשר לכהן וק"ל · סליק פרק האומר

מי שאחזו פרק שביעי

תוס' בד"ה ואמר כתבו גט לאשתי כו' ואפילו אמר כתבו ותנו עכ"ל אע"ג דברייתא איכא לפלוגי בין אמר כתבו ובין אמר כתבו ותנו בדאחזו קורדייקוס לא מסתבר לחלק כיון דדעתיה שניטתא היא כדאמר לקמן בגמרא וק"ל:

וד"א ע"ב רב יוסף איפסק בריתיה רב ששת כו' נקטינהו לפי שאמר כל אדם יוכלו לעשות מלאכות כבדות כגון להפוך פלים כמ"ש וטוקם פלים ישכן בהם שלא היו יכולים לעשות רב יוסף ורב ששת דהוו סגי נהורי ואמר דמ"מ היו עושין מלאכות כבדות כגון בריחיא ובכשורי וק"ל אי"ל דלא תפלי עבדי דחשידי אאבר כו' כדאמרינן מרבה עבדים מרבה גזל ומתוך כן גזל תאיכה כשר והם יהיו מ"ל הוליכו לגזול חייקוס אחר מאבר מן סמי כדי להשלים א"ר האי גם ג' הוא כו' ויש לדקדק ומאי קושיא הא בפלת בת ג' וכן בפלת ס' רגלים מותרים להדיוט כדאמרינן פ' א"ס דנפלת ה' וכן בפלת ג' הוא בפלת תוס אבל טריפה לא הויא ודוחק לומר דמ"מ קאמר להו דלא ה"ל להקריבו בשלתן ר"ג כמ"ש הקריבהו לא לפתחך ול"ל דהיה גבר חסר רגל ולא יד דהוה טריפה כדאמר התם רב הונא לא שנו אלא חסר יד אבל חסר רגל טריפה נמי הוה וק"ל שקלה וכרכה בסודריה כו' פרש"י כל האתיכה ובדמוכח לקמן דקאמרי חזי מר דלא מיכל קא בעי כו' ומזה מוכח דמסיקנא נמי משום שמחה דהויא לא אכל כמ"ש התוס' ויש לדקדק דא"כ אמאי קאמר דנפשה דהרגים באותו שלם כפרש"י הא בלאו הכי לא היה אוכל מינה משום חורבא וי"ל דאי לאו משום הרגם אותו שלם לא היה כורכה בסודר אלא היה משליך הבשר תחת השלחן אבל כורכה בסודר להוכיח בעולם הזה על אפיהם שמבקשים רעתו שיאכל בו

וד"א דף סח ע"א א"ל רב חסדא תנא הוא ידע מר כו' לכאורה קשה מה שאל לו דהא איהו דנחר ליה ודאי משום הכי הוא וי"ל דודאי דמשום דנחר ליה לא יכניס בכך אבל נחר ליה שלא ישכב עד שישאלנו למה נחר לו וכשלא שאל לו ואעפ"כ הכניס בדבר היה שמיה לרב חסדא תנא הוא ידע לה מר וא"ל ע"י שאתה נחר לי הייתי מרגיש דצריך שאלה ולכך בשאגתי ליעקא פסוק לי פסוקך ונו סכנתי ועוד דחשידי פבדי כו' ובודאי לא לכבודו א"ל ניגא מר אלא שאתיל בו וק"ל. **שדים** ושדות אלו מיני זמר כו' שניהם מלשון שיר אלא בשדים כלשון זכר ושדות לשון נקיבה ואולי פ"ש שיש מיני כלי זמר שמיוחדין לזכרים ויש מיוחדים לנקבות וקרוב לזה ת"י זיני זמרא לזמרא בסון ניזא כו' ותרייתא בבית משתייא תמלת והייט דשדים הם כלי זמר לזכרי לויים בבה"מ ושדות הם כלי זמרות לנקבות בבית המשתה וק"ל **שידה** ושידתין למאי איכפית ליה כו' דאמרינן פרק תלך דאסור להשתמש בשדים ומפני משום בנין בהמ"ק יתחייב בשלמה. **ומריא** ליה מיא כו' ואמים בגשפנקיה כו' כדאמרינן גבי שדים שאוכלים ושותים ומתים כבני אדם והיה יכה מגיעת אדם בשתייתו שלא יזיקו להשליך בו סם המות ונודאי מאכלו נמי מכסי כן בגשפנקא מה"ש ולא הזכיר הכא אלא מימיו משום כך מעשה שנתחכם בניהו להחליף מימיו ביין **שדריה** לבניא בן יהוידע כו' אולי שע"כ נאמר ובניהו בן יהוידע איש חי רב פעלים גו' כי כרוב פעולותיו שזכר כאן נכבש בידו אשמדאי אמר עי"ז נבנה בהמ"ק שע"כ קרא בניהו שע"י נבנה בהמ"ק וסוף שמו וכן תחלת שם אביו הם ג' אותיות מהשם רומזים על ג' השמות שעל השושילתא ובעל העזקתא שאתנו בידו. ואמר ל"ך היין גו' זנות ויין ותירוש גו' לא תגיע כמוס דוכהא שהשדים נזהרו מלשתות יין אבל אשמדאי מלכם חכם היה כדאמר לעיל דבכל יום

חכמת שלמה

דף סו ע"א גמ' אף גט ישנו לאחר מיתה כו' נ"ב יש מקשים מה הביא שתרנן יותר ממה שהקשה המקשן הלא גם המקשן ידע שאין גט לאחר מיתה ונראה שרבי אבהו הקשה מאחר שבאת לדמות מתנה לגט הלא יתנה אינה שוה לגט אפילו במה דמסתבר לדמות דיתנה היכא דאמר השכ"מ בחיים כתבו ותנו או יותיין אפילו אחר מיתה אם כן גט שכיב מרע יאמר כשאמר כתבו או תנו יתנו אפילו לאחר מיתה והו ליתא בודאי אלמא דלא דמי גט למתנה ומבג רבי השתא בגלות מתנה אפילו אם מגוה לבדיק שיתנו לאחר מיתה נותנין וגבי גט היכא שאומר שיתנו יאחר מיתה ספיגא שאין כותבין ונותנין וזהו מן הסברא שהכל יודעים ותשום הכי ליכא לדמויי גם יתהיה בבי האי גוונא ודו"ק **רש"י** בד"ה דאמר רב הונא בפרק מי שאחזו נ"ב פירוש רצה לומר שזו אינו מדברי רב הונא כלל ואע"פ שבפרק מי שאחזו איתא נמי לכא מכל מקום סבר רש"י דזו אינו אלא מדברי התלמוד דהוי"ב כ"ל מיי יתתנתו כגיטו ומדאמר ומה גיטו משמע דתלמודא הוא דדייק הכי ודו"ק ואפשר דקשר מי יהיה כל יכן יהיה לרבתא לנו דהא פשיטא דמתנת ש"מ מרע בכולה או יתוה מחמת מיתה דלא בעי קנין אלא תלמודא הוא דדייק הכי מדברי רב הונא שכן הוא פסק הלכה אבל התוס' ס"ל שמדברי רב הונא הוא ומתרצין נמי מה שבא להשמיע לנו ודו"ק (עיין במהרש"א) **בד"ה** במקצת כו' מתנת מיתה הואיל כו' נ"ב אין כאן הוכחה במצוה מחמת מיתה ובמת כמתנת בריא הוא ואפקי בכולה מדלא שייר לעצמו בודאי מחמת מיתה הוא ודו"ק (עיין במהרש"א) **תוס'** בד"ה כדי כו' יש לו יין שכיב מרע כו' נ"ב ר"ל מצוה מחמת מיתה **ע"ב תוס'** בד"ה הא כו' ואפילו כתב ידן הוא אי כאילו נגר לבדיה שיאמר כו' כ"ל ונ"ב פירוש אפילו האמר יהי שלוה להם כתבו כתב ידן רוא ורייון התירה ש"מ קפדינן נמי אכתיבה ואמרי' דהוי כאילו אמר להם בפירוש שיאמרו לסופר לכתוב ודו"ק **בד"ה** חתם כו' ובפרק מי שאחזו כו' נ"ב ותס"ה אמרינן דשמואל פליג אברייתא דברייתא אמתן סברייה דטודאי לא אתיא אלא כרבי יוסי דלרבי מאיר אפילו מילי מימסרן לשליח ואף לפי האמת מוקי שמואל לאידי ברייתא בע"כ כרבי יוסי אלא דפליג עליה בשומר אמרו ודו"ק **בד"ה** מתני' מני כו' וכתב ויתום כיסוא כו' כצ"ל ונ"ב פירוש שיאמרו שאמר לשלשה תנו ודו"ק **באה"ד** יכתבו ויתנו כו'. נ"ב פירוש יחתמו כדלעיל ודו"ק

דף סז ע"א גמ' רב חסדא אמר כשר כו' נ"ב יש מקשים מאחר שלא תעשה א"כ לא שכיחא וליכא למיחש לתקלה כדלעיל א"כ אמאי מוקי רב חסדא מתני' דחתם סופר כרבי יוסי י"ל בודאי בתחלת הסוגיא שוה דחיקא למימר כל היכא דלא תעשה ליכא למיגזר ולמיחש מידי אבל לפי המסקנא שמסיק לשמואל תרתי אמר רבי יוסי כו' שוב לא צריכנא להאי דחיקא אלא בין כשר ותעשה או לא תעשה מאחר שכשר חיישינן וכן מצאתי בחידושי הרשב"א ז"ל (עיין במהרש"א) **רש"י** בד"ה לא שכיחא כו' ושמואל לית ליה כו' נ"ב י"ל שרש"י בא לפרש האמת דלא תיקשי דשמואל נמי מוקי למתני' בחתם סופר ועד היא שהרי להדיא מוקי שמואל כהמגרש בכתב סופר אלא שבא התלמוד לפרש דשמואל לא פליג אהכי ימשיה בגוף הדין דאמר חתם סופר כשר כרבי יוסי וכמו שפירשו התוס' ודו"ק **ע"ב רש"י** בד"ה מהו כו' מדית ימניה לכולהו כו' כצ"ל **בד"ה** אמרי לה לנהי כו' מנה מקמייהו שלא קפיד כו' כ"ל **בד"ה** אתקן כו' ויש לומר שמא יאמרו לכולהם איכון ולא יחתמו כולם כצ"ל ונ"ב כאשר הגהתי כן מוכח מדברי הטור א"ע סי' ק"ך

מי שאחזו פרק שביעי

רש"י בד"ה ריאתא דתוקפא כו' ואכל ויחנק כו'. נ"ב פירוש כך היה דעתם אבל טוה היה תבשיל ואלמלא שעמת דחולה היה אוכל הבשר ממש בנחת ולא היה נולנו ומשום הכי פרש"י אח"כ שאל כל האתיכה ודו"ק

דף סח ע"ב רש"י בד"ה שבעה יומי לית ליה כו' נ"ב משום הכי פרש"י הכי מגלא אמר ,מי בעי סיפת

חליק לרקיעא ונחית מתיבתא כו' והיה נזהר מלשתות יין מטעם שאמר דהיין מפיג ויקח לו אגב מטעם שנגע בו אדם לא היה מזיק כיון דהוא שלא נפתח חותמו אלא כדבר שבא היין נגם בנם : בחית אמי פלא ביה שופילתא פתגיה כו' ולא הזכיר מה שעשה בעזקא דחקוק עלה נ"ל עם דיהב שלמה ונגלה דגם שנכנס אשמדאי נתפיסה ע"י כשלשלת דחקוק עלה השם מ"מ היה יכול להזיק את בניהו כדקאמר מטא דיקלא חף ביה שדייה כו' אבל ע"י עזקתא שהיה ביד בניהו לא היה יכול להזיקו וכן מוכח בסמוך כשניתן עליה העזקתא מידו כו' אזקיה ופתקיה כו' וק"ל : **ע"ב** אנסיה משתיא כו' א"ל הזול אסקייהו למתא כו' ועל טוהם זו אמר הכתוב אתיו ואקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יותר מאד גו' אמר שיכר המתאוה שוא מתאוה למשום נטותא ואם אין למכירו לשלם אחד אתיו ש' טואו ואני אקח לכם יין מעלי ונסבאה יחד דרך שכרות כמו זולל וסובא ואמר שמתאוה כך לשתיה ולא לאכילה כי המתאוה אומר ש"יה כזה יום מחר כדקאמר רבא שקל לביתא כו' סדר אסקייהו למתא מהמ"כ באכילה שאמלכך לשתות ממאווסי כדקאמר עידו מינייה תיכליה ואמר הכתוב כי בגדול ר"ל בגדולי אנשים דבר זה יותר אפשי כמ"ש כל הגדול מחבירו יצרו גדול וכטובדא דעלתה הכא וק"ל : כי מיית ליה כו' אלא ד' גרמידי כו' והם קברו של אדם דבפי ד' אמות כדאמריק בב"ב גבי טכים וע"ש בתוס' . **לישרא** דים מסיר ליה כו' אלו שהסמיר ניתן ביד שר של ים שנידולו במים ולא יהיב ליה להשתמש בו אלא למרגלא הבל לערך פרנסתו כדמסיק ומסיתן ליה אבנוסתיה שאיט טמן אותו לשימוש אחר דאיט ניתן לבני אדם להשתמש בו היו עוקרין בו הרים ושאר דבר להזיק וכדאמר התרנגול גרא שפל ידו גא ליד אדם לשמש בו אבל נפשיה אבנוסתיה וקאמר דהייט דמתרגמינן עבר עוכא כו' תרנגולו של חכישם ומפורש פרק א"ס שהודו כפות ע"ש . בי"ש כי חזיתיה לההוא קמיה כו' אסיקתיה למרחא כו' לפי שלכן השדים להזיק וכמו שראו גם בו חף ביה שדיה מפא לגיתא שדיא ולזה א"ל מ"ש אסיקתיה לזה לאורחא שלא יהא ניזוק וא"ל שאין דרכו להזיק לדיק כזה שהוא בן עוה"ב ולזה א"ל דא"כ כי חזיתיה להאי רויא אמאי אסיקתיה דהאי ידעיק ביה שהוא רשע ואמר גם זה מש"ה כי טיכי דליגלים לעלמא דאתי ומ"ש כי חזיתיה להאי הדוחא כו' וטדאי אתה מלעג במלעטו של בני אדם ואמר שאיט כן אלא שיודע בפתילות דיתית האי גברא בגו תלתין כו' וכן שאט בענין דהו"ל לאושכא כו' דאחיכת שאתה מלגלג על תיפכה שוכה לבני אדם ואמר שאינו כן אלא שמלגלג אני על שעתן ושעתן דז' יומי נתי ליה ליה מסאני כו' וכן אמר חוכא על הקוסם ואמר כתועפות אלו מלאכי השרת כו' לפי שפשוטו דקאי כתועפות על הראם לא יתכן לשון כתועפות שהוא לשון מעופפים ועל כן דרשו כי כתועפות הוא מלתא בלאפי נפשיה וקאי על מ"ש שנקראו מעופפים כמ"ש שרפים גו' ובשתים יעופף וביפף תועף וראם אלו השדים והוא מאמר שזכר הכתוב שאלו ב' כחות דהייט האחת מה"ש והב' השדים כשהאל הוליא ישראל ממלרים היו הם משתלחים עם המלאכים לגאול את ישראל כמ"ש וישע מלאך האלהים כו' והשדים להזיק את המלרים כמ"ש ישלח בם גו' משלחת מלאכי רעים ולפי שהשדים דרים בארץ ועולים עד לשמים כמ"ש לעיל דסליק לרקיע דיתם שומעים מאחורי הפרגוד בארץ וגבהו עד לשמים ואמר לו שלמה מאי רבותייכו מינן כו' דודאי המלאכים יש לכם מעלות כבות מינן אבל אתם כיון דאוכלים ושותים ומתים ופרים ורבים כבני אדם מאי רבותייכו מינן כו' ואמר **שקליה** לשושילתא וכו' פתקיה ד' מאות פרסי כו' ובת"י מפורש בס"א על שגבר מימלא דה' וכנס שושן כו' סדר לויתיה אשמדאי מלכא דשידים ומלך ימיה תן טרסיא כו' ע"ש ואמר שלמה מה יתרון לאדם גו' הם תחלת דברי קהלת וקיים על עצמו וזה היה חלקי מכל עמלי ר"ל שהיה מתחלה מכל עמלי שעמלתי בגנין בהמ"ק ע"י פעולת האשמדאי זה היה חלקי ממט שנטרד אני ממלכותי ולא נשאר לי רק מקלי עבידי . כל היכא דהוה אמר אני קהלת הייתי מלך גו' דמשמע אבל עכשיו איט מלך כפרש"י בספר קהלת . וא"ל לבניהו קא נפי לך כו' נראה דודאי כל אותן השנים שמלך שלמה על העולם כולם משלות פרסה היה האשמדאי משמשם בעבדי שלמה ולא היו מרגישין בו אבל עתה לבניהו כיון דעזקתא דחקוק עליו השם ביו שם היה בידו לא אשמדאי הוא ודאי דלא בעי ליה משום אימת השם כדקאמר וכי ביל חייה ופרח . ואמר ובאפ"ה הי"ל בפתותא ס' דכתיב הנה מטתו גו' לך וששים גבורים גו' כל זה מפורש ס' כ"ג קלא גמ"ח וע"ש בחידושינו . ויש לדקדק למ"ד מלך והדיוט הא כתיב מלך שלמה בירושלים מרבנים שנה ויסתכל עם אבותיו ויקבר בעיר דוד ודוחק לומר דגם השנים שנטרד ומלך אשמדאי כאילו נאמני שגרא מה שנטרד בתחלת מלכותו ולפי התירוס שנטרד מפני שעבר על מצות ה' ניחא קצת דליכא למימר דבסוף שנות המלכים נטרד וק"ל **לדמא** דרישא כו' יש לשאול בכל האי רפואות האזכרים בהאי פירקא גם בפרק אין מעמידין אמאי כתבוהו רבינא ורב אשי בתלמוד הא אמרינן בפ"ק דברכות והטוב בעיניך עשיתי שגנז חזקיה ספר רפואות כדי שיבקשו רחמים ובכותו חכמים על אלה ויש לייחב דודאי ניתן רשות לרפאות ולידע רפואות כל חלאים אלא שאין ראוי לגלות טלם לכל אדם משום אוכמי דלא מסגי שלא יבקשו בה' אלא ברפואתם והשתא מה"מ שאותר להם לכתוב התלמוד גופיה דהא דברים שבעל פה אסור לכותבן אבל משום שגורכה השכחה בדורות האחרונים הותר להם לכתוב משום עת לעשות לה' וגו' (כדאמר לעיל ס) מה"מ הותר להם לכתוב הרפואות ולגלותן לרבים כיון שא"א לשכרם בע"פ ופן ישתכחו מכל אדם ותמן זה תרופה שאין התלמוד חסר מכל החכמות כי לכל חולי מצאנו בו רפואה שלימה ואמתית למבינים לשונו ואל יאמר המלעיג על חכמי התלמוד שהיו חסרים מחכמת הרפואה .

דף ע ע"ב בתוספות בד"ה ומי אר"י הכי כו' ולספרים דלא גרסי ומי אר"י הכי א"ש דפריך לתרוייהו כו' עכ"ל מיהו ק"ק דה"מ למפרך בעלמא אשוטה דמשמע דפסיקא ליה להלמודא בעלמא בשום דוכתא לכ"ע אין טהבין עד שיתשפה דאין טמר דבשוטה הוה ידע למימר ולחלק דדעתו שניטתא אבל באחוו קורדייקוס לא ידע דא"כ ר"ל ה"ל לפלוגי בהא בין אחוו קורדייקוס לשוטה וק"ל : **בד"ה** הכם דעתא כו' דליכא למימר דבדיקה בשעת נתינה תגס דא"כ לא הוה צריך כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קשיא להא לדברי המקשה דלא אסיק אדעתיה דהכם דעתא ליתא ומדמה ליה לאחוו קורדייקוס לא מקשיא ליה נמי בדיקה בשעת הגט כמו דלא מבעי בדיקה לאחוו קורדייקוס אלא לדברי המתרן דמחלק וקאמר דהכם דעתא ליתא איכא למימר שפיר בודקין אותו ויש לייחב כיון דהמקשה נמי מסיק אדעתיה הא דדעתא ליתא בשטה שאמר כתבו כמ"ש התוס' לעיל ועל"כ הייט ע"י בדיקה דאל"כ עד מתי ישב ס' כמו שהקשו הכא וא"כ לא הוה צריך נמי מידי אשעת נתינה דאימא ע"י בדיקה יודעין דדעתיה ליתא ול"ע ודו"ק : **בא"ד** שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה ואם נתקלקל בינתים אפילו נתפקח כו' עכ"ל לא ידענא מנין לו לפסול בנתקלקל בינתים כיון שהוא שפוי בשעת כתיבה בשעת נתינה דר' יוחנן נמי לא פסל אלא בשאינו שפוי בשעת כתיבה ונתינה ודברי הר"ן נכונים בזה שכתב בשם ר"י דלריך ליזהר שלא יטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה כו' עכ"ל ע"ש . **בד"ה** בודקין כו' אלא כלומר בחד מהן או בגלא או בהן אינו בדעתו כו' עכ"ל מיהו ה"ה דה"מ למיפרך דבתרוייהו אינו בדעתו ומלינן לפרושי נמי כיון דקן ולא גם הדברים הפכיים לית לן למהוי דבתרוייהו איט בדעתו אלא בחד מהן אלא דבעיק שיהיה בתרוייהו בדעתו וק"ל : **בד"ה** וניחוש כו' ונאמר שאינו נה וגענן כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל אלא נבדוק אותו בגוונא אחריתא כו' ומדברי ר"י משמע שאין בודקין אלא בכה"ג כו' עכ"ל ויותר נ"ל דה"פ דאמאי לא בדיקה דר"י עדיפא ליה מבדיקה דת"ק דמתני' כמ"ש התוספות לעיל כיון דבהך בדיקה דר"י ליכא למיקם עליה דמלתא שפיר גם אם לא יסין דביעות יאמה יש לנו למתלי להקל משום עגון דקר אחריה וביעות שנשמים רחמה אחריה ודו"ק :

ת"א **דף ע ע"א** פחד דכתיב גבי שמחר פוגני כמו וגו' דרך שמתפחד שילא גנו ולזה אמר גבי שמחר ע"ד לך לך אמרין מירא שחור שחור ולכרמא לא תקרב דשייט שמחר מורה מרחיק שלקך מכרמא כך מורם בלן שמחר שלא מתרחק ממני מפחד ופ"ע פוגני כמו · ואמר דרך דכתיב עלה כדרך כמו · שגם שחור לבתולה ליתובלים כמפורש לעיל מניה מ"מ גזה שמתוק על שורה שדרך עליו שממעע כמו של אדם והשפלג על גלות ואמר אני אל תפלגי בתגי ידי וגו' · ואמר עץ דכתיב בכל נפעי כמו פי' שתום' דאמם עון והתפשרם בהסוה קרא כי כלו בינון חיו וגו' ושד כמנו בחום' א"נ פוגם כטן כדאמריק פ' כ"מ סימן לעבירה הדרוקן וק"ל :

דף עא תד"ה קתני מיהת ס' וק"ש בעלמא או לאו דרב כו' דלענין קרבן כו' עכ"ל כהאי פירוקא נופיה כתבו גם לעיל דאר"י דמתתני' ל"ק ליה ס' אלא דלא סוגיא לחלק לעיל בין עדות לקרבן משא"כ הכא דשלכו לחלק בזה גם בין עדות לקרבן ודו"ק: **בא"ד** אבל לרב אע"ג ס' והא הכא מכשרינן עדות כמו גם עכ"ל דליכא לפלוגי השתא בין אלם ובין חרש דאלם כשר לעדות כמו גם ולא בחרש דהא מה"ט דפסל חרש לעדות משום שפיכם ולא משי כתבם מה"ט יש לפסול גם אלם וק"ל : **בד"ה** והא קתני ירושות כו' ולענין עדות קאמר ל"ל דס"ד דפרושי קמפרש כו' שיש עדות ס' עכ"ל משום דהשתא כיון דמשאות ומתנות וירושות דעלמא קאמר לית לן לאוקמא עדות אשה אלא בעדות דעלמא דמ"ש מירושות ומשאות ומתנות אלא דפרושי קמפרש כו' ועי"ל דר"ל דלעיל דלא ידע הכהי לאוקמא עדות בעדות אשה ואסיק אדעתיה נמי למימר ירושות ומשאות ומתנות דעלמא דהייט עדות דעלמא אלא דפרושי כו' ודו"ק : **בד"ה** תנאי היא ס' משום דקים לן דרבן שמעון בן גמליאל פליג על הך ברייתא ס' עכ"ל והך מתני' דחולקין עליו חביריו דלקמן ליכא לאוקמא כרשב"ג ובתרם מעיקרו דהא נתחרש קתני וק"ל : **ע"ב** בד"ה הב"ע ס' ק"ל תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר גו' ס' עכ"ל אע"ג דהכא לאו מכח זה דקדק מתחלה כמו לעיל גבי תנו מ"מ כיון שהקשה לו כן גבי תנו עד שיאמר תנו ס' וכי לא ידע שיקשה לו גם הכא עד שיאמר גו' כו' וק"ל : **בא"ד** ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא כו' עכ"ל דמשמעמא רישא בכי האי גוונא דסיפא איירי בדלא אמר לתלתא מיהו ק"ק כיון דבריסא לא תני תנו למאי דאיירי נמי השתא רישא דוקא דלא אמר לתלתא לא מלי למיתני בסיפא עד שיאמר גו' דהא כתבו בלא תנו אפילו בג' לא מהני ויש לייחב דאי איירי רישא בדלא אמר לתלתא לחוד אע"ג דלא תני ביה תנו מ"מ קושטא הוא דהף בחומר תנו לא מהני והוה שפיר מלי למיתני בסיפא בכה"ג בחומר לשלשה תנו דמהני אבל לפי תירוצם דאיירי הרישא גם בחומר גו' ובלא אמר תנו לא מלי למיתני בסיפא עד שיאמר דכתבו לא מהני אפילו בג' ודו"ק : **בד"ה** הב"ע כו' ופ"ת השתא דמוקי לה כר"י ס' הי"ל למנקט תנו ס' נימא דה"ה נמי אמרו כו' דמסיפא שמעינן ס' עכ"ל לכאורה כפי המובן מפרש"י אין כאן מקום קושיא דודאי לית לן למימר דנקט כתבו ברישא וה"ה תנו דמכח זה דקדק תחלה דרישא כר"מ אלא דהשתא בעי למימר דלכך נקט כתבו לדיוק מיניה משום דלא אמר אמרו אבל אמר לשנים אמרו כשר אבל אי הוה תני רישא תנו לא הוה דייקינן מיניה כלל דאומר אמרו דכשר ואפשר דלא ניחא להו בהכי משום דאי הוה תני נמי ברישא תנו נמי הוה דייקינן מיניה שפיר דאומר אמרו כשר דעפי אית לן לאפשל תנו מאומר אמרו כדמוכח לעיל דשמואל סבר לה כר"י בתנו גו' ובאומר אמרו מכשיר אך דבריהם בעלמא · אינן מובנין לי דהאיך ס"ד למימר דנקט כתבו וה"ה תנו והא מכח זה מדלא תני תנו דייקינן לעיל דמתני' כר"מ ודוחק הוא דהמתרן הכא לא חש לנקט דיוקא בלי טעם וסברא ועוד אי הבתא לא תש ליה א"כ אמאי מתני' בסיפות כר"י ולמה לי למימר הב"ע דלא אמר אמרו גם בתירוצם שכתבו וי"ל דלא תם למיתני תנו דמסיפא שמעינן דה"ה תנו כו' לא הוה אילטריך ליה למימר הב"ע דלא אמר אמרו דבסיפות אהיא נמי רישא כר"י דפסל נמי בהנו כדשמעינן ליה מסיפא מדלא תני עד שיאמר תנו וע"ק דודאי הכא לפי דברי המתרן לית לן למימר דתני כתבו וה"ה אמר אמרו פסול דהא לא שמעינן ליה מסיפא אבל לדברי המקשה אי הכי עד שיאמר אמרו מבעי ליה מאי קושיא וניחא דלמר אמרו פסול לר"י ונקט ברישא כתבו וה"ה אמר אמרו ולא תם למיתני ברישא משום דמסיפא שמעינן ליה דה"ה אמר אמרו פסול מדלא תני עד שיאמר אמרו כמ"ש התוספות הכא גבי תנו ומיהו בהא איכא למימר אע"ג דמקשה ליתני בסיפא עד שיאמר אמרו מ"מ אי אמר אמרו פסול לא ה"ל למשבק רבותא דרישא למיתני אמר אמרו דפסול כיון דאיכא למטעי דלא שמעינן ליה מסיפא מדלא תני עד שיאמר אמרו דאיפא כסברת המתרן דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מלוה לעדים עלמם לעשות כו' כמ"ש התוספות לעיל ועוד יש לפרש טובא דבריהם בדרך אחר דה"ק כיון דהשתא כתבו לאו דוקא וה"ה תנו ולא נקט כתבו אלא למידק מיניה דאמר אמרו כשר וא"כ ניתא נמי בסיפא דה"ה אמרו דכשר ולא נקט עד שיאמר לסופר כו' אלא למידק מיניה הא תנו פסול ולא הקשה מיניה וליתני בסיפא עד שיאמר אמרו ואע"ג דהמקשה לא תם לדברי המתרן דהוה ס"ד דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מבעי ליה כמ"ש התוספות מ"מ כיון דלא מקשה ליה עד שדקדק מתחלה מרישא טעמא דלא אמר תנו הא כו' משום דהשתא ניחא ליה גם למקשה דהגו ה"ה בריסא ולא נקט כתבו אלא משום דיוקא דאמר אמרו כשר ה"נ איכא למימר בסיפא דה"ה אמר אמרו ולא נקט עד שיאמר לסופר כו' אלא למידק מיניה דהגו פסול ולפ"ז יתיישבו קצת הקושיות שכתבנו לעיל אבל קשה דתירוצם איט עולה יפה לפי מה שכתבו וי"ל דלא תם למתני תנו דמסיפא שמעינן לה כו' דה"נ איכא למימר דלא תם למתני בסיפא אמר אמרו דכשר · דמרישא שמעינן לה דהוא הדין אמר אמרו כשר מדתני כתבו שזה הוא עיקר קושייהם אבל לדרך הראשון שכתבנו ודאי דלא שייך בסיפא דתני ליסגא דעד כו' למימר דה"ה מלתא גריעא מיניה דעד משמע חוקא כהאי מלתא גם קשה לדרך השני שכתבנו דמשמע ממ"ש דתיתי שפיר סיפא ס' דלק"מ וזה איט דהכתי הך קשיא ועוד מי מודה ר"י כו' לא מהרלא והבריהם צריכין עיון בכל זה ודו"ק :

דף עב הד"ה ס"ל דרב אשי לכאורה כו' אלא דלא מודה ר"י באומר אמרו כו' עכ"ל שיעור דבריהם לכאורה כן הוא דלא מייתי ראיה אלא דלא מודה ר"י באומר אמרו וא"כ הא מאי קאמר ת"כ דרב אשי דהא לאוקמתא קמייתא דרישא ר"מ וסיפא ר"י נמי פסל ר"י באומר אמרו אבל ר"א פי' כו' דמוכח מינה דלא מבעיא קאמר כו' דהשתא ניחא והייט ס"ל דרב אשי וק"ל : **בד"ה** הכי אמר רב כו' אין זה אלא לשפרא

חכמת

מיתה בגו ז' ימים כדלעיל . **בד"ה** תרתיה כו' סרח אימרה שמאל כו"ל **בד"ה** מלך כו' . נ"ב כמין (סי') [תלמות הלשון] דשוב לא היה יושב על כסא כ' לשוח מלך כשלוזיים ומתמשנים :

דף סט ע"א גמ' וליכתב ליה לוי כו' . נ"ב מדלא פרש"י כאן לחם ש"מ דבלא לחם יש לו עשם לסגולה ויש לו סוד נ"ל **שם** ואי לא ליטרב עוחא סרחנא כו' . נ"ב גם פירוש האחרונים מכח להדיא דאין לפרש אי לא אלא כלומר שלא יכול לבגוים כל סגולות במסורים לא יוסף נקל רק שבחובו, ראחרן תגינו יותר ומועיל בגידור יותר רק שאינה קלה כל כך דהלא"כ אלא מרוט ואי לא כלומר שבחלבונה לא יועיל אם כן מיגולה אמאי איט עושה רפואה קלה שבכי שתוי מרובה קלה לסגולה ודו"ק וכן נ"ל כו' וכן פירש רש"י לקמן ודו"ק **רש"י** בד"ה מדיף לרפואה משמרו כס"ד . **ע"ב** גמ' דלא שכיד כו' כנ"ל **שם** ליתי תלת כישי מיכה כו' . נ"ב פי' כשישור ליגא וכן טולה **שם** ליגה דוכר ונקבה וליתני ליה כו' כנ"ע ונ"ב פי' מוכר ונקבה כו' **רש"י** בד"ה ואי לא ליכא תמרא כו' . נ"ב וכן פירש לעולם עי' לעיל :

שלמה

דף ע ע"ב תוס' ד"ה בודקין אותו כו' אומרים לו כו' לאחותך כו' . נ"ב פירוש בין כל מה שאומרים לו לאחותך ואומר כן וכן איפכא לגדול כירושלמי וכן שכיח טרין ומפיק מיניה דצריך בדיקה שבה פעמים . **בד"ה** וניחוש שאני כו' ונאמר שאינו גם כו' · נ"ב פירוש אלא נבדוק אותו בגוונא אחריתי כגון בדיקה דמתני' ומדברי רבי יהושע משמע שאין בודקין אותו אלא בכי האי גוונא ולא מיעגא אחריתי ודו"ק היטב . (פי' במהרש"ל) :

דף עא ע"א גמ' נמרם מעיקרו כו' . נ"ב פירוש בעיני דהאי מעיקרו לא דוקא דהא כן לא היה לא לידי כתב אלא כלומר שנשתמש מקודם קודם שבא לידי דעת טריוגע ודו"ק · תוס' בד"ה קתני כו' שיטול לגבין משתך כו' כנ"ל · **ע"ב** גמ' דבר תורה שהיא מגורשת כו' . נ"ב ואיירי שאמר לשמור את גיטה ולאיבה יודעם לשמור את עצמה אבל איבה יודעת לשמור מפני גיטה דאורייתא איבה מגורשת ומשלחה מפיק כדלעיל גבי סוף תרם :

ס' והלכה כר"י אפילו בעל פה כו' עכ"ל ק"ק לי גרסינן התם רב הונא לטעמיה ספיר ולא ס"ל הלכה כר"י בע"פ ולא איצטריך לן למימר התם משום שופרא דשטרי וק"ל:

ע"ב תד"ה אמר רב הונא כו' אם עמד וחזר ממילא בלא שום תנאי כו' עכ"ל גם נראה מפרש"י לקמן דרבה ורבא לא פליגי עליה דרב הונא אלא בסתם אבל באמר לה אם מתי מחו דאם עמד וחזר ילפי זה הא דפריך ממתני' דקתני מהיום אם מתי כו' לרב הונא ה"מ למפרך לכ"ע גם לרבה ורבא נמי וכן הקשה הר"ן לפרש"י ע"ש: באה"ד מה נריך במתני' למתני מהיום אם מתי כו' עכ"ל ק"ק דצריך למתני מהיום אם מתי כו' בבריא דמשמע האי תנאה אבל בבריא סתמא בלא תנאי ודאי דלאו תנאי ילא עדיף גם ממתנה וק"ל: באה"ד דאפילו עמד והלך בלא משענת כיון דהשיב את מאמרו תלוי אם יחזור כו' עכ"ל ק"ק מה"ט לפרש"י מאי פריך ממתניתין לרב הונא ודילמא רב הונא דוקא בתנאי סתם קאמר אם עמד יחזור אבל בתנאי אם מתי מחולי זה מגרע גרע טפי דגם אם עמד הרי שוב נתקיים התנאי דמת מחולי זה ויש ליישב ודו"ק:

דף עג תד"ה איתיביה רבינא כו' ורבא מהדר ליה דמשובשת כו' ולא משום סייעתא כו' עכ"ל דלפי הסוגיא דשמעתין הכא אכתי לא השיב לו דמשובשת היא אלא דהשיב לו אדמותבת לי תוספתא תסייען מרישא דיש משנת אונס באונסא דלא שכיחא אבל לפרש"י דמחלק בין היכא דהוי בכלל משמעות לשונו ובין היכא דליכא בכלל משמעות לשונו אם כן מסיפא ספיר אותבן ליה בתכ"ש אבל מרישא לא תסייען דאיתא משום דלא הוי בכלל משמעות לשונו אבל בהך שברח דקביל עליה כל אונסא דמתיליד הוי ספיר כמשמעות לשונו אלא דעכ"פ יוא השיב לו אלא דמשובשת היא משום דקשיא רישא לסיפא דתרווייהו איירי בחד גוונא בדלא הוי בכלל משמעות לשונו וק"ק: בד"ה לא תמיד כו' אבל לר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת ולר' מאיר כו' עכ"ל לר' מאיר ודאי ניחא דס"ל משעת נתינה ליכא למיחש משום גט ישן אלא לקידושין אבל לר' יוסי כפי שפירשו התוספות לקמן דמספקא ליה אי משעת נתינה כר' מאיר אי שעה אחת קודם מיתה כר"י ספיר מצי למימר נמי לר' יוסי משום גט ישן וק"ל: ע"ב בד"ה תנא ובלבד כו' ומשעת מיתה הוית מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית כו' עכ"ל הכי משמע לר' יוסי דספק מגורשת אי נמי כחיו וק"ל: באה"ד ולעיל בר"פ כל הגט דייקינן בהדיא דיש ברירה כיון דכי מיית הוה גט כו' עכ"ל הוא קושיא אחרת לפירוש הקונטרס דקאמר הכא ולכי מיית הוי גט גמור אע"ג דאין ברירה והתם דייקינן מהא דכי מיית הוה גיטא דיש ברירה וכ"ה בהדיא בתוספות בפרק כל הגט ועוד הוסיפו בקושיא מהא דקתני במתניתין שאם מת ולא מת מאותו חולי אינו גט ולפי' הקונטרס לר"י דס"ל אין ברירה יש לנו לומר שהיא מגורשת מספק כו' ומהרש"ל כתב לפרש דבריהם דאפילו לא מת כלל ואין לשון התוס' מת מאותו חולי משמע כן ואפשר שלא ירצו התוספות להקשות כן אלא מת כלל הדבר שבתלוי יתברר אם יחיה אם ימות מודה גם ר"י לפ"ה דיש ברירה אבל בכה"ג דאם ימות מחולי זה או לא אפשר דלא יתברר לעולם כמו שכתבו התוספות לקמן לר"מ וכה"ג חולק התוספות בפרק כל הגט לר' יוסי ע"ש ודו"ק: בד"ה אמר רבה כו' ואע"ג דקתני אריסא אהיום אם מתי צריך ספר והא אין גט כו' עכ"ל כתב מהרש"ל בשלמא לפרש"י שפירש לפי האמת דמלתא בלאפיה נפשיה היא ולא קאי אמתני' איכא למימר דהמקשן היה סבר דאיירי באומר אם מתי לאחר כו' ע"ש ואין זה מספיק דמ"מ לר' יוסי דסבר זמנו של שטר מוכיח ואם אינו כאומר מהיום אם מתי כיון דמספקא ליה בתהיום אם מתי דמשעת נתינה הוא ה"ל כאם מתי לר"י כיון דזמנו של שטר מוכיח וע"כ הנראה דגם לפרש"י לדברי התוספות צ"ל כדברי התוספות דהכי פריך דכיון דקתני לר"י הרי היא כא"א כו' ולר' יוסי מגורשת ואינה מגורשת ילא משעת מיתה ילך והא אין גט כו' אלא לדברי המתרץ פרש"י דניחא הכי דדוקא באומר מעת שאני בעולם הוי מגורשת משעת נתינה אבל במהיום לכ"ע ובאם מתי לר' יוסי הוה גט ודאי משעת נתינה הו"ק.

דף עד בא"ד כלומר אם לא יבא בסוף השלשים ומשום עיגונא כו' עכ"ל ולכך באוריה אף שבא מן השלשים ת"ת כיון שלא בא בסוף השלשים נתקיים התנאי וכ"כ התוס' בפרק הזהב וק"ל: באה"ד שהיו שתבין גט גמור בלא שום תנאי בלצעה כו' עכ"ל מדברי התוספות בפרק הזהב היו עושין בלצעה כדי שלא יהיו קופצין על נשותיהם לשלום וק"ל: בד"ה אם הלוי כו' ושמא אי הוה מספקא לן אם יה מאותו חולי כו' לר' מאיר מייתי כמי אם כו' עכ"ל נראה דכתבו ושמא משום דמספקא להו בדר"ת אי בעי ר' מאיר תקיכה מכ' תהיכות אי לאו וק"ל: בד"ה א"כ שבשטה כו' הת"ל ניתי שבשטה ידה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל האי שינויא ליכא לדעת ר"י כלל שכתב בהפך הדף דאף רב יהודה דאמר לכשתתן דספיקא הוי ואם כן ליכא למימר האי א"ב כו' עכ"ל וכ"כ התוספות בפרק האומר וז"ל ולא דלה לשנויי א"ב שבשטה ידה כו' דא"כ הוה נ"ל כו' לרב יהודה אינה צריכה גט תפני כו' והא ליתא דאפילו לרב יהודה צריכה גט מספק כו' עכ"ל ות"מ אין נראה דהתוס' בשני דבורים הסמוכים בזה אחר זה יהיו דבריהם כסותרים אבל התוספות דהכא ס"ל דמכל מקום לגמ"ל דא"ב לרב הונא מקודשת ולאי ולרב יהודה מקודשת מספק וא"ב אם פסקה ידה שוב וקבלה עוד קידושין מאחר דלרב הונא אינה צריכה גט ולרב יהודה צריכה גט מספק ואין זה תימה שהתוספות בב' מקומות דשים דהכא דהתם סותרים שגם במה שכתבו התוספות הכא דה"מ לשנויי גבי קידושין א"ב שניקרע הגט כו' נראה מדבריהם שם דיש לדחות לאתלבלי מעיה בקידושין ואין נראה לחלק בין ניקרע שטר הקידושין לנאבד ודו"ק: ע"ב בד"ה אדמיפלגי כו' דאם כן מתניתין דקתני כו' אמאן תרמייה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין להקשות דלמא הא יוקמינן כרבי ס' אבל רבנן דסברי גבי על מנת גט ואינו גט גבי מהיום סברי דאין גט כלל יתבוס ס' אבל לא קשה אם כן יהא קושיא נמי במקבלין דלמא גבי מהיום סברי רבנן דהוי

דהוי גט גלמה נמי מתני' אמאן תרמייה כו' או למה לא פרש התוספות מיד כו' ונראה שמתחלה כו' עכ"ל ע"ש בארוך ואין לי להאריך בדחוקיו אבל הנראה דהא ודאי ליכא לאוקמא מתניתין דוקא כרבי דלית לן למימר דפליגי בתלתא דלא אשכחן ביה פלוגתא דלרבנן אינו גט כלל ולרבי גט ואינו גט ולקושייתו שניה נ"כ נראה דאין כאן קושיא כלל חדא לפי התירוץ זה של התוספות תשמע לנו הא דקאמר אדמפלגי בהא לפלגו בהא היינו משום דהוי כח ורבותא טפי לרבנן והמתרץ השיב לו לאודיעך כח ורבותא דרבי דכן יש סוגיית התלמוד בשני תלמודא דתכה רבותא פריך לאחד מהגאי והמתרץ השיב לרבותא דאידך תנא ולזה סגרש לתרץ דה"ל הכא דסמך התלמוד עלמו אדברי רבי יוחנן דשפי פית לן למימר דהוי גט בע"מ מבהיום ואם כן פריך שפיר בפשיטות לרב יהודה דליפלגי בע"מ דהוי רבותא טפי לרבנן דאפילו בע"מ לא הוי אלא גט מספק אלא משום דהוה לכבל דין לתלוק דאי הוה תני ע"מ ה"א דבמהיום לא הוי גט כלל והירוץ בזה דבהא יש לסמוך אמתני' דאמאן תרמייה וטפי ה"ל למתני רבותא בע"מ דמיניה שמעינן לרבנן מיהא במכ"ש מבהיום דלא הוי גט גמור אבל אי לא הוה שמעינן כלל מהיום מבע"מ ואין ענין זה לזה לא הוה פריך ליה כלל אדמפלגי במהיום כו' כמו שכתבו בקושייתם ולתירוץ שני שכתבו התוס' קשה יוא דהכא דפריך אדמפלגי כו' אינו כפי סוגיית התלמוד בשאר מקומות דפריך אדמפלגי כו' מכח רבותא טפי דהכא לאו מכח רבותא פריך כמ"ש דאין ענין זה לזה אלא דפריך הכי משום דלרבנן טלה מלתא במהיום שמעינן מיתניתין מש"כ בע"מ לרבנן לא שמעינן ליה בשום דוכתא למתני מה דינו ולא קשה לפי תירוץ השני של התוספות מאי מסני להודיעך כח דרבי מאי איכא טפי לאודיעך כח דרבי במהיום מבע"מ כיון דתרווייהו לא שמעינן ממתני' לרבי ועפי ה"ל לאשמועינן בע"מ דבין לרבנן ובין לרבי לא שמעינן ליה ממתני' ויש ליישב והדברים ברורים וה"ק:

דף עה תד"ה לאפוקי הכא ס' אבל שלא יהא מתנה ס' והמסר לקיימו ע"י שליח היכי ט' עכ"ל לכאורה קשה אמאי לא קשיא להו מהך דשמעתין דבעי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ותירא"ם הוכיח בזה דתנאי ומעשה בדבר אחד נסימא בעלמא הוא דנקטינן מתנאי בני גד ובני ראובן כי העיקר משום דתנאי קודם למעשה ודו"ק עכ"ל והוא דחוק אבל הנראה דכל הני דנקטו התוס' בדבריהם דבעינן כתנאי בני גד ובני ראובן שלא הוכחה ניגהו כמו שכתבו התוס' דאצטרך כר' מאיר אבל בהא דתנאי ומעשה בדבר אחד ודאי דלא קי"ל הכי בהך דע"מ שתחזירי לי האיצטלא כיון דאנן קי"ל כרבי דע"מ כאומר מעכשיו דמי ליכא הכא תנאי ומעשה בדבר אחד ואין התנאי סותר המעשה כמו שכתבו התוס' לקמן בהך דהילך אתרוג זה במתנה ע"מ כו' דכאומר מעכשיו לא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד דמתנה חלה מיד ס' ע"ש ונראה מדבריהם אלו דלדידן אע"ג דקי"ל כרבי כאומר ע"מ כאומר מעכשיו בעי נמי כל הני מילי דבעי ר' מאיר בתנאי וכן כתב הרא"ש גבי קנה התפרסים דאפילו כאומר מעכשיו בעי נמי כל הני מילי דבעי ר"מ בכל תנאי ע"ש ודו"ק. באה"ד והא דבעינן כפילות בשוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא כו' עכ"ל וה"ה דהת"ל הכי יאה דבעינן כפילות בגט כמו לקמן אם מתי אם לא מתי אע"ג דהוי איסורא אלא דנקרה עריכה היא שם לגבי סוטה ומשום דהא כפילות מפורש בקרא אם תגני אם לא תגני וק"ל: בד"ה אלא אמר רבא כו' בהילך אתרוג כו' יחזירו יצא והם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יצא כו' עכ"ל ומיירי בקדם התנאי למעשה כגון שאמר ע"מ שתחזירהו לי הילך אתרוג זה ואע"ג דלא פירש כמ"ש התוספות לעיל לענין כפילות דהת"ל כיון דקי"ל כר"מ לא יוא חל התנאי כלל ומאי קאמר אם לא החזירו דלא יצא ויש לדקדק דה"ל לדקדק כן דע"כ רבא ס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי דהג' בההיא דאתרוג ס"ל תנאי ומעשה בדבר אחד ולא חל התנאי כלל ומאי קאמר הם לא החזירו דלא יצא כמ"ש התוס' בהיא לקמן בהך דאתרוג דלא ה"ל תנאי ומעשה בדבר אחד מכיון דע"מ כאומר מעכשיו דמי ושוב ראיתי בפ"ק דקידושין שכתבו התוספות כן לחד תירוצא ונראה דהתוספות דהכא לא רצו לדקדק כן משום דאיכא למימר דהכא לית ליה הך דתנאי ומעשה בדבר אחד וכ"כ התוס' בפרק י"נ מיהו לפי האמת לא ניחא להו דפליג רבא ארב חדא בר אהבה בהך דאתרוג כמ"ש לקמן וק"ל. באה"ד דלא מצי למימר אימא הכל מודים בע"מ דלאו כאומר מעכשיו ס' עכ"ל ר"ל הא דאייר הכל מודים הכי ולא תמר הכל מודים איפכא מזה לא תוכיח דס"ל לאביי הכי אלא משום דלא מצי למימר איפכא מיניה אינו לא ס"ל הכי ודו"ק: ע"ב בד"ה מה הבן כו' וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בכורות כו' עכ"ל. באה"ד דלא בעינן שתשמשני כל ימי חייו כו' דאין זה כריתות כו' עכ"ל ויש לדקדק ולימא הכך ילתא איצטריך ליה להשמיע כן הכא בגט מה שתשמשני אם הבא דלא הוה כיפרש ואמר שתשמשני כל ימי חייך ואין זה כריתות הלא דהוי כאומר כל ימי חייך אבל והוי גט ויש ליישב דמסברא קאמרי הכא ודאי לא בעינן כל ימי חייך כיון שאביו ית ולכתי פסיקא הוא דמה יש לו לשמש יותר ומה שכתבו שוב דאי הוה בעינן לא כו' אין זה דיוק לדבריהם אלא קושיא דמלתא קאמרי דאי הוה בעינן לא הוה גט כלל דאין זה כריתות ס' ודו"ק: באה"ד דלא איכין אלא לנרוחה ולא לנעירה יהא לא איצטריך ואפילו לרב יוסף כו' עכ"ל ובסיפא כיון שפי' ב' שנים ודאי לנעירה קיימין כמ"ש התוספות לקמן ומודה רבה בכה"ג דלא אמרינן ביה הא לא איצטריך כדאמר לעיל וק"ל. בד"ה ורמינהו כו' אבל אין לתרץ דה"ב יתאי אוריה יום אחד אפילו שעה ס' עכ"ל יש לדקדק מהאי טעם נימא דבחיי הבן יום אחד דוקא קאמר ובמת הבן ניתא דסגי שעה א' ויש ליישב דבחיי הבן הרווחה פורתא ייכא בעי דהיינו יום א' והיינו הפשטה חדא אפילו הרווחה פורתא לא הוי אבל במת הבן הא לא איצטריך אפילו להרווחה פורתא ומיהא שעה א' מיהת בעי

חכמת שלמה

דף עג ע"א תוס' בד"ה לא תמיד כו' ילולא כלאפיה נפשה היא. ר"ב דהיינו שאומר בפירוש הרי זה גיטך מעת שאני בעולם. ע"ב תוס' בד"ה תנא ובלבד כו' ואפילו לא מת כו' ר"ב פירוש מאחר דלא אמרינן ברירה יתברר אם כן לא ידיעה יודאי גם יתברר ובפרק כל הגט אומרים מכח ברירה הוי גיטא וכן אי לא מת מחולי זה אמרי' לרבי יוסי דהוי כודאי אשת איש כדמסיק ובלבד שימות ואמאי אפילו לא מת מ"מ לעולם הוי מגורשת ואינה מגורשת מאחר דלא אמרי' ברירה יתברר וק"ל (עיין במהרש"א) בד"ה אמר רבה כו' ואע"ג דקתני אריסא כו' ר"ב בשלמא לפרש"י שפירש לפי האמת דמילתא בלאפי נפשה היא ולא קאי אמתניתין איכא נמי למימר דהמקשן היה סובר דאיירי באומר אם מתי לאחר לא כדומה לזו ומש"כ צריך ספר והא אין גט לאחר מיתה ודו"ק (עיין במהרש"א)

דף עד ע"א תוס' ד"ה א"ב כו' הוה מצי למימר נמי שבשטה כו' נ"ב האי שינויא ליכא לדעת ר"י כלל שכותב בסמוך דאף לר' יהודה דקאמר לכשתתן ספיקא הוי וא"כ ליכא למימר האי א"ב … ודו"ק עיין מה שפירשתי בג' כלומר דף ס"ח (עי' במהרש"א) ע"ב גבי אנטוכיא דוקא קאמר ר"ב … כגון שבאה רוח וקרי ידמים … דאמר לה מהיום … דלרבנן לא … ולרבן שמעון בן גמליאל … אם כן הסבוע … דהלא הכא לא פליגי רבנן אלא משום דאנטוכיא דוקא קאמר הא לאו הכי … ורבן שמעון בן גמליאל אפילו בהכי פליג … אליה לכ"ע הוי … כדבר … ומסתברא דלא דמי דהכא מתכוין את מקבלת המצוה לקיים תנאו והא לא איקיים … לא מתכוון לקיומיה תנאה אלא לבטולי ופיוסי … ע"כ לשון רשב"א … (עיין במהרש"א) שם שאתם אנטוכיין כו' … ר"י ואמר כו' כצ"ל תוס' בד"ה אדמיפלגי כו' אבל אין … ר"ב פי' … אלא אי אמרי' במעכשיו דמי או לא … וק"ל (עיין במהרש"א)

באה"ד אמאן תרמיי' כו' ר"ב ונ"ל דלמא הוינא מוקמי' כר' דאמר גבי על מנת הוי גט ודאי א"כ גבי מהיום דגריע טפי גט ואינו גט אבל רבנן דסברי גבי על מנת גט ואינו גט א"כ גבי מהיום סברי דאינו גט כלל משום דלא … לאוקמי כרבי דלא אשכח דאמר גט ואינו גט … אבל רבנן … גט ואינו גט … מתני' כרבנן ולא כר' אבל הא קשה אם כן … דלמא גבי מהיום הוו סברי רבנן … דהוי ודאי גט … נמי מתניתין אמאן תרמייה וכתו בפירשו … התוס' מיד תחלת הקושיא שהקשו … משום דמתניתין דקתני מהיום גט ואינו גט אמאן תרמייה ואיך חוזר זה בתירוץ התוס' … דמהיום כו' ונראה שמתחלה לא היו יכולים התוס' לתרץ מתניתין אמאן תרמייה … והוה אריין דלרבי על מנת הוי גט משום דהוי כמעכשיו וגבי מהיום הוי גט ואינו גט משום דמספקא ליה … ולרבנן … כלל מהיום … עדיף מעל מנת … אם כן הוה נמי … ודו"ק … מתני' אמאן תרמייה … עיין סברת התוס' … באה"ד (עי' מהרש"א) … כצ"ל. באה"ד … נ"ב …

דף עה ע"א תוס' בד"ה לאפוקי כו' … נ"ב אבל תנאי ומעשה בדבר אחד … בעלמא הוא דנקטינן מתנאי בני גד ובני ראובן כי העיקר משום שהתנאי קודם למעשה ודו"ק (עי' מהרש"א) באה"ד כלומר אע"ג דלא כפל תנאו כו' נ"ב נ"ל שהתוס' היו מקשין … הירושלמי תשמע דבגיטין ומקדשין לא בעינן תנאי כפול והתוס' כבר פסקו דבעינן בכל דוכתא תנאי כפול ולכן מייתי, דאפילו

נושת

לקומיה סגיה דע"נ שתיקי את בני א"נ לגשרה קמשין יום אחד ממש בחיי הבן אבל במת אמרינן דלא נתסין לנערה בחנם אלא לצרך בנו והא לא איצטריך וכה"ג כתבו התוספות לקמן ומיהו שפה אחת בעי לקומיה תאליה דע"ם שתיקי יום א' כן נראה ליישב דבריהם ודו"ק: בד"ה מתני' רבן שמעון בן גמליאל ס' ואפי' זה אם מת קודם שהגיעה ס' אוס גם דהא לא ליערה ס' עכ"ל כצ"ל ובמתני' לעיל אכיתו התוספות דה"ל טומר כן הייט משום קשיא במה האב דקתני דהוה גם בסיפא יאת אי האה מיירי בשגיעה יום אחד אבל הכא בברייתא דלא תני מת האב או הבן ומיירי אפי' בחיי האב והבן איצטריך ספר לאשמעינן בחיי אב דבשגיעה יום אחד סגי ולא בעי עד שישות וקשיא יאת אם מת דססיפא יאת דסגי ביום א' ולא איצטריך ליה למתני גבי אב ומיהו איכא למימר במת האב או הבן דבעי מיתת יום אחד בין דמוקי לה השתא כרבנן דס"ל ולגשרה קמשין ומשום דבמתני' דקתני בהדי"א אם מת האב ליכא למימר הכי כמ"ש התוספות לעיל כתבו ה"ל הכא בסוף דבריהם וכן צריך לומר כסמוך דמוקי מתני' כרבנן ודו"ק: בד"ה כאן במפרש ס' וקמ"ל דוקא הגיעתו ופימסתו יום א' אבל מת ולא ס' דס"ד כיון שסיק ס' עכ"ל דבחיי הבן והאב במפרש בהא יום א' ודאי דלא הוה איצטריך ליה למתני דהדאי סגי ובעי יום א' אלא משום מת האב והבן איצטריך דבעי יום אחד ומשום הך מלתא במתני' קתני לה דבפי' שתי שנים בין באב בין בבן דהוי הקפדה ולוס גם ואפי' במת קאמרי דהוסף בברייתא דס"ד כיון שסיק עליה כ"כ ס' :

דף עז ת"ר בשלמא ס' כיון דרישא נמי יהי במפרש יום א' ט' לא ליהוי גם כמו בסיפא עכ"ל ויש לדקדק לפי הסברא שכתבו התוספות לעיל דאפי' במפרש יום אחד הוה ס"ד כיון שסיק עליה כ"כ שלא הצריכה אלא יום אחד ס' כי מת ולא הגיעתו ושמשתו כלל ליהוי גם והשתא לא תקשי רישא לסיפא דרישא חזקה בסיפא שהשמיך עליה ב' שנים הוי הקפדה ולא הוי גם אבל ברישא דסתמא יום אחד קאמר כיון דסיק עליה כ"כ נימא במת אפילו לא שמשתו והגיעתו כלל דהוי גם וברייתא דקתני דבעי יום אחד היינו בסתמא חי כי מתני' ואיצטריך ליה לאשמעינן דאפי' בסתמא כמפרש יום א' דמי וסגי ביום אחד ויש ליישב דתלמודא דפריך הכא מ"ם רישא ומ"ם סיפא לא משמע ליה לפלוגי בהכי בין רישא וסיפא לפי האמת כיון דתרוייהו במפרש איירי ודו"ק : בד"ה והוה לה ס' וי"ל דהתם כה"ד דהכא דלרבנן קאמר להו ס' עכ"ל ולא שו שמי כתובים לרבנן כמ"ש התוספות לקמן דיש בכן שום נריכותא וק"ל: בד"ה ותמריק ס' דהתם לא מצריך להו אלא דמשני לה דלאן משום א' ס' עכ"ל האי ליתא גופיה הספיר מצריך לה ר"ש בן גמליאל יאתם כתבו התוספות לעיל והיינו דמצריך בהו הכשל ולאן ללמד משום א' מהן אבל דברי רש"י הכא דפי' דטולה מצריך להו ר"ח ס' ע"כ ליכא לפרושי הכי דא"כ היכא קאמר תמריקן מינייהו אלא דר"ל דכולהו מצריך להו ר"ח ס' והיינו דמעיד בהו נריכותא דלא יהא ב' כתובים וספר איכא למגמר מינייהו ולהא כתב הר"ם דהא ליתא דהתם לא מצריך להו בדקך נריכותא אלא דמצריך בהו הכשל וליכא למגמר מינייהו ותרצו דשנית דהכא לא ס"ל אלא דיש שום נריכותא ויש למגמר מינייהו ודו"ק: גמ' מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל ס' דקדק לומר חכמים דהכא והיינו כלישנא דלעיל דרבן שמעון בן גמליאל לרבנן קה"ל אבל ללישנא דלר"מ קה"ל ס"ל לרבן שמעון בן גמליאל נמי כחכמים ובעי לעיל ליקיים התנאי דהוי שתים בחיי האב ובחיי הבן אבל במת האב והבן סבר הכא את"ם שלא נתקיים התנאי כיון דעיסכא לאו ממנה זק"ל. בפרש"י בד"ה לאנטיפרס ס' היה הולך מיהודה לגליל ס' וחזר לא בטל תנאו ס' עכ"ל ה"מ לפרושי כמו במתניתין דלענין בישול תנאו איירי וכגון שהלך מגליל ליהודה והגיע לאנטיפרס ולא שהה שם שלשים יום. והתנאי בטל והגט בטל וכן בסיפא שהיה הולך מיהודה לגליל והגיע לכפר עותנאי ס' אלא דמשמע ליה כיון שלא הזכיר בברייתא מהיכן הלך משמע דאמתני' קאי כהולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וכהולך מגליל והגיע לכפר עותנאי ובהכי ניחא מה שפרש"י בינתיים היה הולך וכו' וחזר בתוך ל' ולאחר זמן חזר והלך לגליל ממש ושהה עכ"ל אמאי לא פי' בפשיטות דהייט בחזר במהלך ראשון ושהה דהיא ספק מגורשת אלא משום דניחא לפרושי מתני' וברייתא בחדא גוונא דלא משהי במהלך ראשון וק"ל: ע"ב גמרא כ"ם אברייתא מאן דמתני לה אברייתא ס' יש לדקדק אמאי נקט אברייתא דהא הך מלתא דה"ז גיטך כל זמן שאעבור ס' נמי מתני' שלימה היא ולפרש"י שפירש בס' כל יגע דהא דקאמר ומיתה שמא פיים הייט דגיחוש לגט ישן אע"ג דבמתני' נמי איכא לאקשויי הכי בין לרב הונא בין לר"י דגיחוש לגט ישן מ"מ ניחא ליה לאקשויי הכי אברייתא דקתני בה בהדיא וגט ישן אין חוששין אבל לפי' התוס' שפירשו שם דשמא פיים מלתא אחריתא היא אמאי לא מתני לה אמתני' כמו אברייתא וע"ש בתוספות ודו"ק: תוס' בד"ה ולא הודו לו ס' או שמא חזקה יהכא דבע"ש לא סבר כר"י עכ"ל ק"ק אמאי לא דקדקו דהלכה כר"י אפילו בע"ש דהכא דהוה בתרא ספק טוחיה לעיל אפילו בע"ש וכן יש לדקדק לדברי הרי"ף שפסק כרבנן וק"ל. בד"ה הכל מודים לכשתצא ס' ולר"י גט ואינו גט כדאמר ס' עכ"ל דלא תימא הכל מודים ביה ושוים ביה אלא לכל חד כדיליה לתנא קמא אינו גט כלל ולר"י הוה ספק כמו דאמר מיתה דהוה ספק גט לר"י כמו סמוס ולאחר מיתה לרבנן וק"ל: סליק פרק מי שאחזו

הזורק פרק שמיני

דף עז תוספות בד"ה והגיעה ס' או שנתן לה הבעל במתנה ס' עכ"ל דלא כפי' ר"ת לקמן דבמתנה יעו"ג דאין אוכל פירות מכל מקום אם מכרה ונתנה אינו קיים ואין הדבר תלוי באכילת פירות אלא כפי' ר"י כמ"ש התוספות כל זה לקמן ומיהו קשה היאך מתוקמא מתני' במתנה דא"כ דומיא דהכי בחצרו אמאי אינה מגורשת אבל השתא דמוקי ליה בדין ודברים אין לי ס' וכדמסיק בכותב לה ועודה ארוסה ניחא דבחצרו כה"ג לא אמר כלום וכדמסיק ודו"ק: בד"ה והדרנ כהנא ס' הכי יכול להתנות שלא יירשנה הואיל ס' עכ"ל הלשון מגומגם דבהאי תנאי נמי דאין לי בנכסיך ובפירותיהן דמוקי לה כמ"ש התוספות מ"מ אם מתה יורשה כדקתני בהדיא בריש פרק הכותב עד שיאמר בחייך ובמותך ע"ש: באה"ד ומביא ספר מדרב כהנא דאחרם מהנה ס' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה על דבריהם עיין בחדושי ר"ש הסומא וק"ל: באה"ד אע"ג דלרב לית ליה בהשתב דאפילו בדאורייתא ס' עכ"ל רבי יהודה נמי ס"ל בכל דבר שבממון תנאו קיים אפילו בדאורייתא אלא דהייט בתנאי גשר כמ"ש התוספות לעיל אבל רב קאי יאתם אמתני' דאיירי בתנאי כעין דהכא דגרוע וק"ל: ע"ב גמרא לימא בהא קמיפלגי ט' ומ"ם חצר משום שליחות ט' ק"ק והאיך ס"ד דחצר משום שליחות הוא דה"ל מקשי ליה ברייתא דקתני עד בהדיא דחצר משום ידה הוא דהכי פרכינן בפשיטות בפ"ק דב"מ ומי איכא למ"ד חצר לאו משום ידה אתרבאי והגיעה ידה אין ט' חצרה ס' ע"ש : תוס' בד"ה ידה נוסה ס' ועוד דחצר ס' אבל ידיה כי דיטלה שם טומר ס' עכ"ל ורבינא נמי הכי קאמר נמי וקני ליה למעטה ידיה כשהיא חוצה ידך נוסה מי קני ליה ויטלה טומר אני נותנת ס' והפירות נמי אוק קמיין ט וק"ל: בד"ה ותחיל ט' פרש"י לפי שהגט אסור לטלטל ולמוסרה לה אע"ג ס' בשבת הקילו ס' עכ"ל ר"ל משום איסור טלטול מוקצה דרבנן מגעו בה שלא יכנן לה תאם מיד ליד בשבת ואע"ג דהכתי איסור שבות דרבנן אית ביה בגירושין דאסור לגרש בשבת ותרצו דבשבת הקילו בהך איסורא דאין מגרשין בשבת כיון דא"א בע"א משא"כ באיסור טלטול דאפשר ע"י חזקה דנעילת דלת ועיין בזה באורך ברא"ש וק"ל: בד"ה מה שקנתה ט' כיון דאם מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרינן בחזקת הבתים ס' עכ"ל אין להקשות דהוה סברות הפוכות דנותן לאשתו מנכסיו אין הבעל אוכל פירות אע"ג דמכרה ונתנה אינו קיים ובנכסי אשתו אם סילק עצמו מנכסיה הוה הספק זה דאם מכרה ונתנה קיים אע"ג דאוכל פירות די"ל דבנותן נכסי עצמו במתנה לאשתו ודאי דשבק הגוף לעצמו ולא נתן לה רק הפירות אבל הכא בנכסים דאין לו בהם רק פירות מסתמא מן הגוף סילק עצמו כלל שיהיה מכרה ומתנתה קיים אבל מפירות לא סילק נפשיה בסתם וק"ל: באה"ד ועוד דבירושלמי ט' דפריך התם ס' ומשני ר"י בשם רבי ינאי ס' אין לי בנכסיך ובפירותיהן עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוס' פ' ח"ה דאל"כ הוה עיקר תירוצא חסר מן הספר וק"ל: בד"ה פליג ט' האוליא מרשות לרשות אמר רבה ס' והשתא הדר סיפלא הוה ממש כרמלית דלא גבוה י' ט' עכ"ל ודבריהם מבוארים יותר בפ' ח"ה ע"ש ולכאורה יש לדקדק בזה כיון דהאי סיפלא דהכא קאמר רשות שבת כרשות גיטין א"כ כמו דנימא דמיירי יאתם כי הכא לענין דלא הוה גבוה עשרה ס"ל נימא דבעי רחב ד' אמות כי הכא ולמאי סגי להו *הכא ברוחב ד' טפחים ונראה ודאי בכל ד' הרשויות של שבת לא מליט בהו שיטי רשות מזה לזה ע"י רוחב ד' אמות אלא דהכא כיון דהאי סיפלא ברה"י הוה קיימא והוה נמי רה"י דכרה"י נוסה לא שייך ביה שיטי רשות כדלקמן רה"י עולה עד הרקיע אלא דע"י רוחב ד' אמות נעשה הכא כמקום אחר ורה"י אחרת משא"כ סיפלא דהתם המונח ברה"ר ודאי דנעשה שיטי רשות ברוחב ד' טפחים כדים בכ"מ ולא בעי ד' אמות כי הכא אלא לענין זה תולה סיפלא דשבת בסיפלא דהכא נבי גט דאיירי בלא גבוה עשרה כדקאמר הכא ולא אמרן אלא דלא גבוה י' ט' וכ"ה לשון התוספות בפ' ח"ה והאי סיפלא היא כרמלית דבהאורך מפורש דסיפלא ט' כגון דלא גבוה עשרה ס' ע"ש והשתא כתבו כיון דאיירי נמי יאתם ולא גבוה י' מיהו ע"כ בגבוה ג' איירי דאל"ב הוה כלבוד וכארעא סמיכתא ובפרק ח"ה כתבו תוכחה אחרת מדקאמר לא גבוה עשרה משמע דגבוה מיהא ג' וכתבו דמסתמא נמי איירי ברוחב ד' טפחים דלא אשכחן דבר חשוב ושיטי רשות לענין שבת ברה"ר בדבר דלא גבוה י' או לא הוה רוחב ד' טפחים ואו ברוחב ד' טפחים נעשה כרמלית ומהרש"ל שכתב בפשיטות דלא תימא סיפלא דהתם איירי כאינה רחב ד' דאז לא הוי כרמלית אלא מקום פטור ט' עכ"ל והאריך ע"ש וזה אינו דמקום פטור לא הוי אלא בגבוה י' אבל הכא והתם דפסיקא להו דאיירי באינו גבוה י' אי לא הוה רוחב ד' הוה רה"ר גמורה ולא הוה התם חילוק רשות כלל ע"י הסיפלא ורשב"ם שפי' שם בפרק חזקת הבתים אסיפלא דהתם א"נ גבוה י' ולא רחב ד' דהוי מקום פטור ט' לא תם להא מדמדמי רשות שבת לגיטין שכתבו התוס' התם והכא דמשמע דבסיפלא דלא גבוה עשרה איירי התם אלא דאיירי שפיר התם בגבוה י' ולא רחב ד' דהוי מקום פטור ומקרי שיטי רשות לענין שבת כשעומד ברה"ר ולא מדמי ליה רשות שבת לגיטין אלא לענין זה דאע"ג דהאי דבר המטלטל מקרי שיטי רשות ודבר חשוב בפני עצמו כמו דבר שאינו מטלטל ומיהו מה שפירש שם רשב"ם עוד דמלי איירי נמי התם באינו גבוה י' ואין רחב ד' יאה קשה דלא מצינו שיטי רשות בכה"ג והוה רה"ר גמורה ואפשר באין רוחב ד' דקאמר היינו אין רוחב ד' אמות וגיהו רוחב ד' טפחים בעי והוי כרמלית ובדברי התוספות לא משמע כן והדברים ברורים למבין ודו"ק :

דף עח תוס' בד"ה אמקום כרעי ט' לגל הפתוח באשתו וכן באויר המטה עכ"ל וכ"כ הרא"ש פי' באשתו דפסיקא להו לגבי שאר אינשי ודאי דקפדי אכרעי מטה וגם אאוירא וק"ל: בד"ה מקום חיקה ט' דר"י קשורה ותלויה בעי ומיירי כשבגדיה נגררין ט' דאינה קשורה ותלויה עכ"ל ר"ל דסתמא בגדיה נגררין ואין תלויין ולא ניחא ליה לאוקמא בין חיקה ובין קלתה בקשורה ותלויה כדאוקמא לעיל וק"ל : בד"ה אינו גט ט' ר"י היה מצריך ט' לומר הרי זה גיטך ט' ומיהו קשה דבהאיזקן משמע דאפילו לא אמר ט' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם אמאי לא הקשו להו בפשיטות מהך דהכא דאמר הכנסי שט"ח זה דאינו גט והתם בהאיזקן קאמר דהוי גט וכך שוא הקושיא בדברי הרא"ה וע"ש ובספר מלחמות ונראה ליישב דבריהם דלהכי לא קשיא להו אהך דהאיזקן כיון דאמר מקודם זה לעדים דאו גט זה ט' מסתמא על דעת זה באורת גט נותן אותו לידה ודקאמר כנסי שט"ח אינו אלא כמשחק בה משא"כ הכא דלית לן למימר הכי כיון דה"ל כנסי שט"ח ט' ולא אמר כן לעדים מקודם שבאורת גט נותן לה אבל אהאי פיסקא שכתב ר"י היכא דסתמא נותן לה גט ולא אמר לה כלום מסתמא נמי דבאורת גט נתן לידה ולא גרע מהך דפרק האיזקן דאמר לה בהדיא דבאורת שטר חוב נתן לידה והא אמרינן דבעדים תליא טלה מלתא והם וכדי שתדע שהיא מגורשת ט' ולא משום שתדע שבאורת גט נתן לה וק"ל: ע"ב בד"ה והא א"א ט' וא"ת וליטני כגון דלא ידעינן אי מגייא ט' וי"ל דליטנא דמחלה ס' עכ"ל יש לפרש דבריהם דליטנא דמחלה על מחלה לא משמע הכי משום דודאי לא הוי מחלה על מחלה דא"א למלם והוה קרוב לו או לה אלא דאין לא ידעינן ליה אבל קשה דא"כ אמאי קאמרי דלכך מוקי לה בב' כיתי עדים ס' ומה תיקן בזה דהא ודאי בכה"ג נמי לא הוי מחלה על מחלה שהרי הם מכחישים

חכמת שלמה

לגמה סירושלמי אינו ר"ל דלא בעיק יתאי כשל בגיטין וקדושין אלא חוזרת כשלא שאמרה לגם מדרבנן כו' ודו"ק (עיין במהרש"א) :

הזורק פרק שמיני

דף עז ע"א רש"י בד"ה לתוך חיקה כו' בגמרא קלתה כו': בד"ה הח"ל כו' [illegible] כו'. ר"ל אבל ערך פי' דיליף מנתן נתנה דכתיב בקרא [illegible] כ"ם . ע"ב גמ' [illegible] תוס' בד"ה ידה כו' וי"ל כיון כו'. [illegible] ודו"ק : בד"ה ותחיל אינו כו'. [illegible]

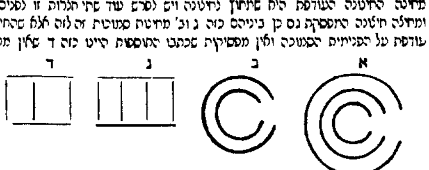
ושמיחד [illegible] בד"ה פליג כו' [illegible] באה"ד [illegible] דוה מדמי אינו דמי תשוב שיפסיק ודו"ק :

דף עח ע"א גמ' וכה סמוכה קרוב כו' כנ"ל. ע"ב רש"י בד"ה שוה שנדה כו' קרוב לה ושא כו'

זה את זה ואכן לא ידעינן מי מנייהו אומר אמת ויש ליישב דהכי כיון עדים לפי הגרלה זוה מהגה על מחלה הכ' אמרי קריב לו וכ' אמרי קרוב לה ואחך חרי נהי יהי והוה כמגלה על מחלה ודוחק וד"ק : בד"ה מחלה על מחלה שניהם יחלוקו הכא לא שייך למימר המע"ה כו' עכ"ל לר"י דמוקי מתני' מחלה על מחלה דהיינו בששניהם יטלין לשומרו ניחא דלאו משום ספיקא הוא דיחלוקו אלא דקסמא הוא כן דהוה כרשות שניהם אבל לרבה ורב יוסף דמוקי לה בהכי כיתי עדים ספיקא ממש הוא וקיימא המע"ה ודוחק הוא לאוקמא מתני' כסומכוס דס"ל בכל ספק יחלוקו כדאמרינן בפרק הפרה ויש ליישב דרבה ורב יוסף לא פירשו מתני' בנחבד כפרש"י אלא כמ"ש המרדכי ח"ל מחלה על מחלה יחלוקו מה שפרש"י חרקן ואבד החוב לא נראה דאתאי לא אמרינן המע"ה ונראה כפי' ר"י שפירש שהמעות בעין וה"ס קרוב למעה דאיהו אמר אחד לי אשתי והפרע לך לותן כי אמני לא יגיס עדיין והאשה אומר לה כי מאחר שזרקה לי זכיתי בו עכ"ל וד"ק : בד"ה והתגרש ס' דר"א גופיה מספקא כו' שתיקנו חכמים ד' אמות תקנו גם במויר ואע"ג דלא מינסר כו' עכ"ל ולקמן דפריך והא לא מינטר היינו ומשום הבעיא דר"א וק"ל :

דף עט בד"ה היתה עומדת כו' הלי שומדת היינו כמי שעודת כו' עכ"ל וטלי דבריהם היה נראה לפרש לאתוי דמוקי אסיפא כגון שמיחוטה התחתונה עודפות רישא נמי איירי בכה"ג דעודפות מחיצות התחתונות ולתאי דמוקי נמי בים לגג מעוקה ומלך האגר אין לו מעוקה ולא האי מיר הגג משתמר מפני בני החיצונה ולכך בעי שמלמה עומדת בלב המיר דכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי פנימית נופא כו' ע"ש וח"ק : בד"ה כגון שהוא כו' דאיסור שבת ואיסור גניבה כו' והא לענין שבת מחייב אפילו למעלה כו' עכ"ל לר' עקיבא דס"ל קלוטה כמי שהונחה דמי קאמרינן הכי התם אבל לרבנן לענין איסור שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא ולענין גניבה לא מתוקמא לרבנן התם אלא כאומר לא תקני לי גניבתך עד שתגות וטיט לפי המסקנא דהכא דלענין קנין סגי לרבנן במנטר ומיהו מה שכתבו בזה הכא גם בתוספות פרק מרובה דרשות היחיד עולה עד לרקיע אין זה מדוקדק לכאורה דלר' עקיבא ברה"ר נמי דליכא מחיצות אמרינן לענין שבת דקלוטה כמי שהונחה דמי ויש ליישב משום דלמעלה מעשרה אין אויר רה"ר כרה"ר כפרש"י בשמעתין ומחילת האגר גבוה עשרה הוא לכך צריכין לומר דרה"י עולה עד לרקיע אף למעלה מן המחיצות שהן גבוהים עשרה וק"ל בד"ה כמאן כו' ס"ד דטעמא דר' לאו משום קירוי כו' דכר"ע לא מתוקמא כו' עכ"ל היינו למאי דס"ד השתא דלאיסור שבת יקנין שוין הן ולא אסיק אדעתיה למימר לענין קנין תליא מלתא בנטר אבל למאי דמסיק דהליא בקנין בנטר ניחא דאתיא נמי הכא כר"ע דבעי מחיצות עודפות משום דמנטר כדמוכח דהיה סוגיא דמרובה שכתבו התוספות לעיל וק"ק השתא למאי דס"ד דאיסור שבת וקנין שוין הן ולר"ע לא בעי הכא מחיצות עודפות מי הכריחם לאוקמא במחיצות עודפות טקמא בלא מחיצות עודפות ובר"ע ויש ליישב דהוה ס"ד דלכך אוקמא כרבי דהלכתא שותיה ולא כר"ע אלא דפריך דמ"מ לא תוקמא כרבנן דרבים נינהו ולדברי התרתן ניחא לשלוא תגלי דבקנין תליא מלתא במנטר ואתיא מתניתין בעודפות לכ"ע ובזה יתיישב מה שהקשה מהרש"ל בזה תימה למאי לא קאמר אפילו תימא רבנן והתם אין שויר לנוח שם באויר דרה"י משא"כ באויר דהכא דסוסו שומד לנוח שם עכ"ל ואין כאן קשיא דודאי לפי המסקנא לא בעי למימר דאיסור שבת וקנין שוין הן כדס"ד הכא כדמוכח הך דפרק מרובה והא דבעי נמי רבא בב"מ ארק אורקן בפתח זה ויצא כו' היינו פלוגתא דרבי ורבנן נופה לענין איסור שבת והמשום אבעין דהתיא כהגוו או הוה איסור שבת וקנין שוין גם שהמא דהגלמודא פריך לעיל בפשיטות והא לא מנטר אע"ג דלענין שבת לר"ע ודאי דחייב דקלוטה כמו שהונחה אפילו ברה"ר היא דליכא מחיצות אבל למאי דמפלגי' בין איסור שבת לקנין דבעי מינטר ניחא טלוא סוגיין דהלמודא ודו"ק ·

נמ' והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י וברלמו טרסקל כו' כתב מהרש"ל כך היא הגירסא כו' אבל רש"י ל"ג וברלמו טרסקל וכודאי האמת כן לענין שבת דאפילו נח על קנה לבד חייב דברה"י לא בעינן שיטה על מקום חשוב אלא אפילו כל שהוא כו' אבל ג"ה דמשום נם אמרוה כו' עכ"ל רשב"א בחידושיו לא ידענא פשיטותיה דהא אדרבה בפשיטות פריך המתני' דפרק קמא דשבת דאיירי נמי ברה"י אמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה על מקום ד' ומסיק שם דידו חשובה כד' אלא לר"ע דסבר קלוטה כמי שהונחה אמרינן הכי דלא בעינן מקום ד' והכא אליבא דרבנן קיימינן כדקאמר במלהא קמייתא מנ' יחדות הא דאמר רבי קלוטה כו' ופליגי רבנן עליה כו' ובהדיא קאמרינן לרבנן לענין איסור שבת עד דתטיא לארעא דהיינו מקום ד' וא"כ שפיר קאמר לרבנן דבעי טרסקל דהוה האה במקום ד' וניקם רה"י משום דעולה עד לרקיע אבל ברה"ר בנעץ קנה וברלמו טרסקל אפי' האי מקום ד' לא הוי נעשה רה"י למאן דפליג ארבי יוסי ב"י בפ"ק דשבת ולית ליה עד אחית מחילה וק"ל שם ה"מ לענין שבת אבל הכא משום אינטורי כו' כתב מהרש"ל ל"ע מ"ש סתות מנ' דלעיל גבי גג דהשבינן ליה כנה תכה לגוד אע"פ שאינו משתמר מפני הרוח ק"ו כו' וכ"כ הרשב"א ולא כתב בו דבר המספיק ונראה בעיני בשלמא כו' עכ"ל ע"ש ואין להאריך בדחוקיו אבל נראה למאן דל"ג הכא טרסקל כמ"ש בשם הרשב"א ודאי ליתא דבשאת מנ' לגג דמי דמונח על הגג מיד מגורשת ולא בעי מנטר אח"כ מן הזיקא אבל בחונח על הקנה כיון דלא הוי מקום חשוב האי כמונח באויר ובעי להיות משתמר מן הרוח ואפילו למאי שכתבנו לעיל דספיר גרסינן טרסקל לק"מ דמונח על הגג מקרי מינטר מן הרוח אילו היה עומד שם דאפילו ברה"ר הוך ד' אמות לא מבעיא ליה לר"א אלא באויר אבל על הארץ ודאי דמינטר מן הרוח בעומד שם אבל על הגג

א ב ג ד

אפילו ע"ג טרסקל כיון שהוא באויר לא הוי מינטר מן הרוח בעומד שם למטה וד"ק :

ע"ב תוס' בד"ה והא דאמר כו' וי"ל דהכא להוליך ממנו לבית קאמר כו' עכ"ל נפ"ל לי"ל האי דקאמר נמי דנגע טלי האי לא קפדי אינשי היינו אפילו בכה"ג מגג לבית דנג לאותו בית הוה כחד מקום ולא קפדי וק"ל : בד"ה פנימית כו' הא אינו משתמר מפני בני החיצונה כו' כדפריך גבי שנגא כו' עכ"ל וטלי דבריהם היה נראה דאינו יותר דלא קאמרינן דאינו משתמר מפני אחרים אלא היכא דליכא מחיצות למטה דטה להבחתם שם כההוא דבני בית של רבן גמליאל אבל הכא למעלה באויר א"נ דליכא מחיצות מקרי משתמר כיון דאינו נח להשתמש שם על ידי אחרים וק"ל. **בא"ד** ומיירי כשהמחיצות החיצונות מפסיקות בין החיצונית לפנימית כזה א ומחילה החיצונה המפסקת היא סמוכה למחילה הפנימית ושני מחיצות המפסיקות ביניהם סמוכות זה לזה ואין ביניהם רק כמו קליטה אלא שהחיצונה הסמוכה לפנימית עודפת על הפנימית ואין מפסיקות שכתבו התוס' היינו כזה ב דהיינו שאין הפסק בין החיצונה לפנימית אלא מחילה הפנימית אבל מחילה החיצונה העודפת היא שתחון לחיצונה ויש לפרש עוד שתי הלרות זו לפנים מזו ומחילה חיצונה המפסקת גם כן ביניהם כזה ג וב' מחיצות סמוכות זה לזה אלא שהחיצונה עודפת על הפנימית הסמוכה ואין מפסיקות שכתבו התוספות היינו כזה ד שאין מפסיק ביניהם אלא פנימית ולפ"ז ל"ל שגם ג' המחיצות של הפנימיות עודפות על המחילה הפנימית שמלד החיצונה דאל"כ לא הוה מגורשת כלל מלד ג' מחיצות אלו גם לפי פי' זה לא הוה חומיא דב' קושות דמשמע כפי' הראשון שכהבת וד"ק בד"ה דהא לא נח כו' הא משמע אפילו מונח בחלל פנימית אינה כו' עכ"ל דדומיא דגבי חלרות לאויר החיצונה דהיינו תוך חללה אית לן לפרש גבי קושות לאויר פנימית דהיינו תוך חללה של פנימית ולא כנגד כמו שכתבו לעיל התוספות וק"ל בד"ה כתב לשם כו' דלהכי יקרי לה שאינה הוגנת כו' עכ"ל ר"ל דלהכי יקרי ליה הכי גבי גט עפי בהאי לישנא מבכל דוכתא להבחין דאע"פ כו' וק"ל: **בפרש"י** בד"ה יתמתאין לה אם כהגים הם עכ"ל ר"ל אם היה הראשון כהן וחי בעודה אינו יתעוה לה ואם הראשון מת והשני כהן ונשאת בחזקת שאין זה גט אינו מטמא לה וכה"ג פרש"י בהך שבדא דלקמן יצא עליו קול אים פלוני כהן כ"ב גם כו' דתלא מן השני אם מת כהן ראשון ונשאת כהן שני ע"ש ומהרש"ל נדחק בזה דלא דוקא שני כהן אלא נזיר א"נ כו' וא"ל וק"ל בד"ה נפסלה מן הכהונה דזונה יוא דסתם זונה היינו א"א כו' עכ"ל דמשום גרושה לא נפסלה רק מדרבנן כיון דגט פסול הוא כפרש"י אלא דע"י שנשאה השני נעשה זונה ונפסלה מן התורה לכהונה גם אם ימתו שניהם וכתב מהרש"ל לפירוש התוספות קשה מאי יפסלה מן הכהונה כבר נפסלה משום גרושה מדאורייתא דגט ראשון גט גמור הוא ודוחק בזה להרך ולי נראה להרך דהכא לא הוה צריך ליה למתני דנפסלה מן הכהונה אלא משום כל הני דקתני לקמן כל עריות כו' והכונס את יבמתו כו' וכתב סופר גט לאיש ושובר כו' דקתני בהו דבכל הני י"ג דרכים בה אילטריך למהני בהו דנפסלו מן הכהונה על ידי שנשאו לאחר וק"ל

דף פ תוספות בד"ה ושם עירו כו' ואומר ר"י דהיינו חוקא עיר שדרין בה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל והימה דלא מקום דירה נמי ה"ל לכותבו ואפילו הכי הגא שאם שינה הולד תחזר לכ"ע וצ"ל כו' עיין ברא"ש עכ"ל אבל התוספות בפרק האיבה תניין כתבו דלגבוי גלות בלא כתב שמו ושמה כלל דפסול דהכי מוכח בהדיא מדפריך אהאי שובדא דיהב ס"ה לדביתהו וא"ל הא גיטך הא בעינן שמו ושמה ושם עירו כו' ע"ש וזה שכתבו גם כאן לעיל דשינה שמו ושמה כו' לא שינה תחש כו' כי היכי דלא נידוק תינה הא לא כתבו כלל כשר כתבואר שם בתוספות ואין סברא לחלק בין שמו ושמה ובין שם עירו ועירה דהא בחדא בבא הגיכהו ועוד דהא כתבו לעיל בהדיא וכן שם עירו ושם עירה לא שסינה ממש כו' דהיינו נמי דלא נידוק מיניה דלא כתבו כלל כשר וכן יש דעת הרבה יתהפוסקים ספיכלים בלא כתב כלל מיקום הדירה כמ"ש הב"י באה"ע סי' קכ"ח וזו היא דעת ר"י כאן ומו לא מידי וד"ק בד"ה כי יתביתו כו' דחיישינן שמא אחרוא וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר כו' עכ"ל הכי משמע להו לפרש הא דאחרוהו וכתבוהו וכפרש"י שם אבל הר"ן כתב דליה זו אינה מוכרחת כו' דה"פ דבאותו מיקום עלמו ברלו הגלותא שם כתבו השטר אלא שאחרו את הזמן כו' עכ"ל ע"ש והיינו גט מאוחר כמ"ש התוס' לקמן ונראה שסמכו עלמן הדליקן שכהבו דמגט מאוחר דכשר נמי מוכח להבכיר היה בתורה וכתב במערב דאם יראו שלא היה סופר בעיר ביום כתיבת הגט יאמרו שאחרוהו וכתבוהו כו' וק"ל **בא"ד** לכשתכנסיה אגרשנה ה"ו גט אע"פ שכתב מן שאירוסין זמן כו' עכ"ל דבכה"ג ע"כ איירי התם דבכתב זמן של האירוסין אינו גם כדאמרינן בהדיא בפרק כל הגט ומשום דשמא יאמרו גיטה קודם לבנה וכמ"ש התוספות בפרק ר"ג ודקאמרי אע"פ שכתב מן האירוסין זמן דנישואין כו' כלומר אע"פ שהוא מאוחר וד"ק · **ע"ב** בפרש"י בד"ה זינו לא כו' וה"ל נושא את הולנתו דקס ליה בלא יבנה עכ"ל כתב מהרש"ל לא הוכל להבין דהא אשת אחיו ממש כו' אבל היכא שנשאה

חכמת שלמה

כו' כנ"ל תום' בד"ה שניהם אין כו' נ"ב הא יכו' לגמרו ולא היא ואם תאמר מה לי יכו' לגמרו כיון דהיא אינה יכולה לגמרו וי"ל בשוי מנמה אינה יכולה לגמרו אלא עם אחר והוא יכול לגמרו בפני עלמו גלוין

דף עט ע"א גמ' אמר ליה אפילו תימא רבנן כו' נ"ב תימה אמאי לא קאמר אפילו תימא רבנן התם אין עומד לנוח שם באויר דרה"י יש שאין כן באויר דהכא דסוסו עומד לנוח שם (עיין במהרש"א) שם והא דאמר רב חסדא נעץ קנה כו' נ"ב יען קנה ברשות היחיד וברלמו טרסקל כך הגירסא ירוב הספרים שלנו אבל רש"י ז"ל לא גריס וברלמו טרסקל וכודאי האמת כן הוא לענין שבת דאפילו נח על קנה לבד חייב דברה"י לא בעינן שיטה על מקום חשוב אלא אפי' כל שהוא וכדאיתא התם בפרק קמא וכיון שהבנתי גריס בפרק קמא אבל ג"י דמשום גם אמרוה כאן לומר דאפילו נח על טרסקל אינה מגורשת דלא ידענא ע"כ לכון רשב"א בחדושיו (עיין במהרש"א) שם הני מילי לענין שבת כו' נ"ב ל"ע מאי שנא מתות מסלבר דלעיל גבי גג דחשבינן ליה כנח תכת לגוד אע"פ שאינה משתמר מפני הרוח קל וחומר דהכא יש דמש ברה"י ומה בכך שאינו משתמר וכן הקשה הרשב"א ולא כתב בו דבר המספיק ונראה בעיני בשלמא גבי גג כו' היה דבשלמא אינו משתמר מפני הרוח כמשתמר דומיא דאלנא אמות ברה"י ופי' התוס' אבל הכא שנח מיתה לא שייך טעמא דמהני כו' ודו"ק הישב (עיין במהרש"א) **ע"ב** רש"י בד"ה מטמא לה אם כהנים יש הס"ד וכ"נ דלאו דוקא אלא אחד כהן והשאר נזיר א"נ יש לפרש אין מהו כיס לטמא ואיירי שפיר בישראל תוס' ד"ה והא כו' נקט מילתיה כל"ע כו' כנ"ל בד"ה כתב לשם כו' דלהכי קרי לה כו' נ"ב פירוש דלהכי היה צריך התנא לקרות אותו גמשנה כן וד"ק בד"ה ומיהכא גם כו' אבל פסלה מן התורה כו' נ"ב קשה לפירוש התוס' מה תומר יש גם שנפסלה מן הכהונה הא כבר היא גרושה ממש מדאורייתא וי"ל דה"ק שנפסלה לכהן משום זונה ולענין התרומה ואע"ג דמן התורה היא אינה מ"מ חכמים עשאוה כזונה ממש אף לענין מלקות א"נ לגופה לא צריך דנפסלה מן הכהונה אלא הנא תנא אגב גת לוי מן המתנה דאיצטריכא ליה וכה"ג איתא ביבמות

דף פ ע"א תום' ד"ה ושם עירו כו' ואומר ר"י דהיינו דוקא עיר שדרין כו' נ"ב ותימה דלא מקום דירה נמי א"ל לכתבו ואפילו הכי תנא שאם שינה הולד מותר לכולי עלמא וצ"ל משום דשם עירו דהיינו מקום דירה יהוא לכו' ולין שיקרא גדול מזה כשאינו מעידים עדים שלא גירש פלוני זה וד"ק (עיין ברא"ש ועיין במהרש"א) **בא"ד** ומקום עמידה נמי א"י לכתוב נ"ב מדלא מוקי הא והיה נמורת כו' איירי במקום עמידה ושינה שם עירו כו' איירי במקום דירה ומדלא מוקי הכי ש"מ דלא בעי כן הוא ברא"ש והוא מתוס' בד"ה כי יתביתי כו וה"ה עדים שלא יחתמו כו' נ"ב וכרא"ש משמע דעיקר קפידא דעדים שיכתוב שם העיר במקום שחותמים עדים כו' וד"ק **ע"ב** רשי בד"ה זינו לא כו' דקס ליה בלא יבנה כו' נ"ב לא אוכל להבין זה דהא אשת אחיו ממש וחייב כרת ולא אמרינן שקס בלא יבנה אלא היכא שלא נשאה באיסור חליצה שלא יכול שוב ליבמה א"נ היכא שנשאה אחר כך דרויה ליה כגרושה אחיו ממש ונראה בעיני מ"ס הוא שגרי התוס' גם כן לא הביאו וד"ק (עיין במהרש"א) בד"ה דיחולא בלמה ומידע ידעי כו' . נ"ב מה שפרש"י לית לה קול ומידע ידעי דפריעתא הוא כו' צריך פירוש לפירושו אין כאן ענין של הפלמת הקול למידע ידעי גם תימה למה אנו צריכין לכל זה תאמר שאחר לא ישא יבמה קתני אבל זינו לא כיבמה שויתה מותרת להתייבם אם כן מאי בהכי ויצו לא כדמשמע מסוגיא דלישנא קמא היכא דליכא תיובתא לרב המנונא דאמר יבמה שויתה אסורה אלא היא מותרת דלית לן שום ספיקא במחיי איא שאו דוקא קתני ולא זינו וצריך לבאר פירוש בסמיתא אליבא דרש"י כפי הנוסחא שבמנאת בפי' שלנו והני פירושו נתהלת הסוגיא פריך נשאו אין זינו לא לימא תהוי תיובתא דרב המנונא כו' פי' דאם איתא לדרב המנונא דס"ל דיבמה שויתה כמזיד אסורה שוב להתייבם אם כן אין חילוק בשאר יבמות בין נשאת בין זינתה במזיד וכי היכא דקאמר אפילו נשאו שהוא במזיד דלא ידעה שהבא ניתה איילונית חיים שמא יאמרו ה כ יאסר בזיות כנדון זה אלא ודאי ליתא לדרב המנונא ויבמה שויתה מותרת אם כן אינו חידוש מה שזינו כיבאו לנשאת יאמרו יותר מבזינו לפי שהוא חיזור יותר וכמו שדייק רש"י בלישניה דנשאו תמיד אבל עלה זה אף בזינו שייך למיגזר שאותם שראו שזינתה ויראו שתוארת להינשא לינם יאמרו בודאי לא עבירה של לא תהיה אשת המת החוצה שאני כשהים לא ידעו מזה האלים שנעשית כבר כו' ויאמרו יתבטלה אלא יבר משום הכי זינתה כשאר פנויה ואם כן יוזר ונשאת את תלונתו אלא משום דקיל לא גזרו כר ומשני ישאו והיה לזינו ואין חילוק ביניהם וכדברי רב המנונא ותאידך ליגנא דאתתאי לומר לימא מסייע ליה לרב המנונא קתני נשאו וה"ה לזינו הוא נמי פטור כדפרי' והשתא הא דחי ליה לא נשאו דוקא שוב לא תאיר י"ל משום דמחלפא

אחר כך דס"ל כגרושה אחיו ממש כו' עכ"ל ואגב תמה עליו מהיכא יצא לו דין זה דס"ל כגרושה אחיו ולא משום שכבר נשאה אחר הרי מדינא שרי לייבמה אחר כך אי לאו משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י כדאמרינן בהדיא ביבמות פרק האשה יבמה קודשין אין בה משום יש בה ומשום דמיחלפא כו' אלא הכא משום דהאך לא קם ליה בלא יבנה ודברי רש"י אמת כן בלי גמגום וק"ל: בד"ה דמחלפא כו' אבל זנות לית ליה קלא סלי האי ומידע ידעי כו' ולא הודי ליה בתולה עכ"ל ר"ל דנישאו בהתר יש לה קול וכ"ע ידעי ביה אבל לא ידעי שנספרה לשוק על ידי גרתה אלא סברי ע"י חליצה וקם ליה בלא יבנה אבל זנתה לית ליה קלא סלי האי ולאו כ"ע ידעי ביה ומי שידע בפריצותה לא הודי לה בתולה אלא חזינהו קודם חליצה ומהרש"ל האריך בפי' דבר זה ואין כאן מקום להאריך וה"ק: תוס' בד"ה א דברי ר' מאיר כו' דמשמע מגורשת והגשה לכתחלה כו' א"כ היאך אנו שותבין כו' הא קי"ל כרב באיסורי ולדידיה אסור נגרש כו' עכ"ל יש לדקדק סוגיא בדבריהם מגמה שדקדקו לקמן לפי' ר"ח דהשתא שהביט לשמואל נמי מגורשת חוקא בדיעבד ולא הגשה לכתחלה אי נמי דלא קי"ל כרב באיסורי היאך אנו שותבין לכתחלה לבריאה שלום דלשמואל נמי מגורשת בדיעבד קאמר ועוד קשה הך קושיא א"כ היאך אנו שותבין לבריאה כו' אין זה תולה במאי דפליג רב אדשמואל אלא כיון דקיימא לן כרב באיסורי והולד כשר קאמר דיתשתע לכתחלה לא תנשא היאך אנו כו' גם הלשון שכתבו הלכה כרב באיסורי ולדידיה אסור נגרש בו לכתחלה אינו מדוקדק ולשמואל נמי השתא משמע להו דמקודשת בדיעבד דוקא אבל לרב הל"ל דלא תנשא לכתחלה וכמ"ש הרא"ש או כמ"ש הר"ן לרב דהולד כשר והגט ומהרש"ל כתב בזה ולדידיה אסור נגרש בו' פי' אפילו לדידן דליכא קפידא מ"מ אסור לכתחלה דמגלן להקל כ"כ עכ"ל ואין זה אלא דברי נביאות בדבריהם דאלכתי לא הזכירו הך סברא שכתבו לקמן דלדידן אין קפידא ועל כן הנראה מה שכתבו ולדידיה אסור נגרש בו לכתחלה ר"ל לדידיה מי הוא לשמואל נמי מיהא אסור נגרש בו דמגורשת בדיעבד משמע והשתא קושייהם לפרש"י דפליג רב אדשמואל קשה בין לרב ובין לשמואל היאך אנו שותבין כו' לרב דקיימא לן כוותיה קשה לפסול אפילו בדיעבד דלא הנשא ולדידיה לשמואל אסור מיהת נגרש בו לכתחלה אך ק"ק בתירוצם כיון דלא קשיא להו אלא הא דהיאך אנו שותבין לבריאה כו' ה"ל לתרוצי בפשיטות כמ"ש לקמן משום דהשתא ליכא שלום מלכות שאפילו עובדי כוכבים אין מונין כו' ואפילו לרבי מאיר ניחא בהאי טעמא כנראה מדבריהם לקמן לפי' רבינו תם שהוצרכו לומר ואע"ג דסתם לן תנא כרבי מאיר כו' דמשמע דלפירוש ראשון ניחא אף לרבי מאיר ומה לו להר"א לפלוגי בין סגטר למלכות אחרת דאין זה תולה כלל לקושייהם ולתירוצם ואפשר שבא הר"א לקיים פרש"י ושלא להכריע כפירוש רבינו תם דלאו אשלום מלכות קאי כפרש"י ופליג רב אדשמואל וה"ל להגמרא למימר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב כו' דהוה משמע דפליג אבל אמר רבי אבא כו' משמע דמלתא באנפי נפשיה היא כמ"ש הר"ן ולזה כתבו דהר"א קיים פרש"י דלק"מ דלאו נמי דקאי אשלום מלכות לא פליגי דיש לחלק בין סגטר למלכות אחרת והו לא מידי ודו"ק: בד"ה נישאו כו' ועוד לאיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו מאי ס"ד כיון דהיית נזירה כו' עכ"ל למאי דמשני לא נישאו וה"ה לזינו לא תקשי להו הכי דה"ק לא הדייק מיניה נשאו משום דמחלפא כו' ולא זינו אלא דה"ה זינו ומטעם אחר כדרב המנונא אבל לאיכא דאמרי היאך בעי לסיועי מיניה דה"ה לזינו כיון דהאי טעמא דמחלפה כו' לא שייכי בזינו כלל אבל לפרש"י לקמן ניחא נמי לאיכא דאמרי דלא מסתבר ליה לאסור נשאו אי לאו משום זינו דאסור וק"ל: באיד גבי ה"ל מת בעלך ונשאת נשאת אין זינתה לא כדדייק הכא כו' עכ"ל ר"ל דהתם ע"כ בא"א ליכא לדיוקי הכי דודאי זינתה בא"א דאסורה לבועל אי נמי יש לפרש דהתם נמי בא"א ליכא לדיוקי הכי בזינתה בכה"ג בא"ל מת בעליך כו' דהוה זינתה בשוגג דסבורה היא דפנויה היא ולפרש"י ניחא דהתם ליכא לדיוקי אבל זינתה לא דנשאו נמי אינה אסורה אלא משום זינתה אבל הכא כיון דאיכא למטעי בנשאו הוה טעמא משום דמחלפא אבל זינו לא וה"ל למנקט טפי זינו דמיניה נמי נשמע נשאו דהיכא למגזר בגופיה ודו"ק: באיד לא מתוקמא מתני' לפי זה חולקה על כו' עכ"ל כנ"ל:

דף פא בד"ה לא כל הימנו כו' ואם החמר לרב אדא בר אהבה כו' מה קטנה שייך כיון דנשאת כו' עכ"ל ר"ל לשמואל בלא נשאת והאי שייך קטניה כגון אם כהן הוא ואם מתחרטין על הגט והרא"ש שכתב דלא מסתבר טעמא דשמואל כו' מה שייך קטניה הכא אם הם מתחרטין על הגט יכול לקדש פעם שנית עכ"ל ר"ל דלא מסתבר לאוקמא מתניתין כשמואל ודוקא בכהן ומהרש"ל כתב דטעמא דשמואל לאו משום קטניה הוא ע"ש טעם אחר ואין זה אלא דברי נביאות בפרש"י דלא הזכיר בפירושו רק טעם דקטניה וה"ק: בד"ה דורות כו' אי נמי לאו דבר אחד ממש קאמר שלא היה מיקל כמו רבי דוסא כו' עכ"ל וכדקאמרינן התם ע"כ לא קאמר ר"י הכא אלא לענין קנס שלא יצא חופה כשכר א"נ שלא היה ר"י מיקל כ"כ אפילו בערביים ששטופין בזימה כמ"ש התוס' וק"ל: בד"ה סרקסמון כו' דבמשניות חשיב ירק ששמו סרקסמון כו' עכ"ל אינו נמצא מפורש במשניות אבל ר"ל דבמשניות חשיב ירק עולשין ששמו סרקסמון בירושלמי כמ"ש בפירוש הר"ש במסכת כלאים וכן הוא בערוך ערך סרקסמון ופירושו שם מגומגם ע"ש: בפרש"י בד"ה דרך טרקסמון כו' שהוא לשון יוני כמו טרקסין עכ"ל היינו אמה טרקסין ברפ"ק דב"ב ובפ' הוליאו לו שהוא בלשון יוני פנים וחוץ ועיין בערוך: **ע"ב** תוספות בד"ה בית שמאי סברי כו' טעמא דבית שמאי משום דאין אדם טפל כו' עכ"ל ואלו דבריהם הם כולה ואין צריך לזה דבית שמאי דהכא אבית שמאי דהתם לק"מ ורבה ורב יוסף דהתם היינו לפי המסקנא דהכא דבית שמאי נמי סברי הכא דאין שוהה בעילתו בעילת זנות ואוקימנא מתני' בלא ראוה שנבעלה ולמאי דסלקא דעתך דפליגי במתניתין הכא בראוה שנבעלה ה"מ לרחויי ממתני' דהתם לטעמא דרבה ורב יוסף אלא דניחא ליה לרחויי ממתניתין דהכא גופיה מדלא פליגי נמי בגרושה וק"ל:

דף פב בד"ה לא והשלם כו' מילתא בקרובים כשר כו' עכ"ל דמשמע דוקא בקרובים אבל בעבד לא כר"ע ממש משום דלאו למימר שמחרריה והא לא תקשי להו אמאי מכשיר התם אפילו בשני קרובים דהיינו בב' שיטין שהרחיק מן הכתב וכמו שכתבו התוספות בפרק המביא תניין והכא בגט מקושר לא מכשרינן אלא בקרוב אחד די"ל דהתם כיון דלא מכשרינן בקרובים אלא בגמיס הראשונים וקביעות מקום דהשרים אינו אלא לגרוף כמו שכתבו התוספות בהדיא פ"ב ליכא למיחש לב' קרובים דלא מקיימינן אלא מב' עדים האחרונים משא"כ הכא בגט מקושר דמכל תלתא מקיימינן וליכא נמי קביעות מקום אין להכשיר אלא בקרוב א' כמסיק אביי וה"ק: בד"ה גזירה כו' פירש בקונטרס דמסתמא כו' אתו סתם ופסל קרוב כו' כדאמרינן כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דחו בזה פירוש רבינו תם לעיל דלא בעי הכא שיחתום גם הקרוב זה בפני זה דהא מטעם טולכם ודאי דבעי לחתום זה בפני זה אפילו למאן דלאמר משום תגאי כמו שכתבו התוספות בהדיא בפרק ב' ויש לייסב דלכך דקדקו לומר בהך קושיא שהקשו פירש בקונטרס דמסתמא כו' ומייתינן דלמא אמר להו טולכם תחותו כו' עכ"ל אבל עלי פרש"י הוה להם לפרש דלאו משום דחיישינן הכא בגט קרח שא"ל טולכם אלא משום דהרואה יאמר דהוה כמו טולכם והשתא לא תקשי להו דנפסול הכא קרוב ופסול כמו בטולכם ואיכא למימר נמי דרבינו תם מפרש לה הכי ולא בעי הכא זה בפני זה כמו בטולכם גופיה וה"ק: סליק פרק הזורק

המגרש פרק תשיעי

תוס' בד"ה אבל בע"מ כו' וכי קאמר אלימא בע"מ הרי הותרה אלא בזנות ה"מ למפרך שאפילו לא הותרה כו' כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי כו' עכ"ל וכה"ג יש לתרץ הא דקאמר לקמן הרי גרושה אלא בזנות כמ"ש הר"ן ע"ש: באיד דהא"כ אדמפלג בסמוך בין ע"מ לחוץ נפלוג כו' עכ"ל מהכא גופיה דמבעיא לן ומפליג בין ע"מ לחוץ ולא מפליג בע"מ גופיה איכא לאוכוחי הכי ואפשר דהאיבעיא דמתניתין הוא דמבעיא ליה בכה"ג אי הוה אלא לשון חוץ או לשון ע"מ וליכא לאוכוחי מידי אבל מדלקמן בסמוך דקאמר אלימא בע"מ הרי הותרה כו' אלא בחוץ ולא קאמר הכי אלימא בע"מ שלא תנשאי הרי הותרה כו' אלא בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי מוכח שפיר אבל מלשון הר"ן נראה דמהכא מדברי האבעיין גופיה מוכח לה הכי אדמפליג כו' גם מה שכתבו התוספות ועוד דקאמר או דלמא האי אלא ע"מ כו' אע"ג דבאלא אסור כו' דבריהם מבוארים יותר בר"ן ע"ש ועיין ברא"ש בזה דלדבריהם קצת בלשונות אחרים גם מה שכתבו לעיל לפי' הראשון דהוי מדלא נקט בברייתא אלא לא תנשאי כתב הרא"ש לפי' זה לייסב דלאו דוקא נקט הכי והתוספות לא תשו בזה להרץ דאפשר דלרבותא דר"א נקט הכי ועוד למאי שכתבו לקמן דאפילו בחיי האיש מתיר ר"א היינו דוקא בלא תנשאי גרידא אבל בלא תנשאי ולא תבעלי אסור בחייו דלמא הולגם מיניה כמ"ש התוספות לקמן וה"ק: בד"ה אמר רבינא כו' ומדהגן ברים זבחים כו' דהתם לא שייך לא ע"מ ולא חוץ כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא הקשו להו דלפשוט ממתני' דס"פ דלעיל ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים כו' דליכא לפרושי ביה ע"מ ואי איכא לפרושי התם מלשון רק דה"ק משלימין עליו מכל פסולים רק קרובים ה"נ איכא לפרושי הכא הרי את מותרת לכל אדם רק לפלוני אי אהא מותר וה"ק: **ע"ב** בד"ה שר"א מתיר כו' משמע דאפילו בחיי אותו האיש מתירה כו' והקשה ר"ש כו' עכ"ל דהכי משמע בזמן דאסורה לאותו איש מתירה לכל אדם וק"ק דבפשיטות ה"מ לאקשות אהא דקאמר לקמן בפשיטות א"ה בטלהו תנאי דעלמא נמי לא הגטב כו' והיינו פירכא דרבא דמוכח בהדיא מזה דאפילו בחיי האוסר מותרת לכל אדם מיהו בתירוצם הכא ניחא דלא קאמר הכי לקמן בטלי תנאי דעלמא כו' אלא דומיא דהכא לא תנשא גרידא דליכא למיחש שיסתנה בע"כ וכמו שנבאר לקמן ואין להקשות בעיקר קושייהם ומאי קושיא הכא בהגשא גרידא הא אין כשוחין תלין שהרי אסורה עליו משום א"א כמ"ש התוספות לקמן דמ"מ אסורה לינשא לאחר בחיי האוסר משום דשמא יעשה המגרש אי לאו משום דאמרינן דתקיים תנאה ולא הגשא לו דנשואין א"א בע"ב וה"ק: בד"ה אפילו לא כו' ולתשוב בהדייהו א"א דסופרת לרתה כו' עכ"ל ולא תשו הכא לפרש גרה גרה דטיא דומיא ממש גרת גרותיהן דט"ז נשים דמפרש התם דהלכה הגרה ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת כו' אבל לקמן גבי קידושין וגבי אשה שני מתים הוצרכו לפרש בע"א וק"ל: באיד אבל מע"מ שלא תינשא ולא תבעלי קשיא כו' עכ"ל ואע"ג דאסורה לכל אדם בחיי האוסר בכה"ג משום דשמא יבא עליה באונס כמ"ש התוספות לעיל מ"מ לאו דהגי דאי ה"ל למתני נמי הך דלאו עבר אחיו ונשאה כן כתבו התוספות ביבמות דף י' וק"ל: באיד וכא לראובן וקידשה חוץ

חכמת שלמה

דמחלפא ולא להזכיר שום דבר כמו שהקשינו לעיל אלא משום דקשה ליה גבי דזינתה מותרת להחזירה מן התורה ולהו תמר כמו נשאו ס"ס אמאי לא גזרינן שיאמרו הבריות שראו שזינתה דבודאי תלאם כו' כדפרש"י ולא ס"ל כהך לישנא לומר כך סברא מאחר דקי"ל לא גזרו ביה משום הכי אבל דדוקא גבי נישאו איכא למגזר שמא יאמרו כו' משום דמחלפי כו' כלומר כמו שיש למגזר גבי אשה שאמרו לה מת בעליך כו' ה"נ איכא למיגזר הכא אבל בזנות ליכא למיגזר מאחר דלית ליה קול כלומר שאינו מפורסם א"כ מידע ידעי הרואים שהיא עשתה מעשה בפריצותא כזנות ועברה עבירה בסתר ולא תשב כשוגג ולא מסיק אדעתייהו וגו' אבל אם היה קול כמו לנשואים א"כ יאמרו הרואים בודאי לא עשתה מעשה פריצות בפרהסיא אי לאו שהלנו לה ודו"ק ומ"מ נ"ל נמי לא נשאו דוקא כלומר דלא ס"ל כרב המנונא אלא יבמה שזינתה מותרת וכולהו דוקא קתני אבל נ"ל דאפי' את"ל כרב המנונא דיבמה שזינתה אסורה לאו"ה דוקא קתני נשאו דלא שייך למימר שמא יאמרו גבי זינו כו' זה אינו גבי דיתנו כזונה בפריצות ס"ס כשידעו שאחר זה ונשאת אותה באסורה ליה יאמרו דיבמה שזינתה מותרת דמה לי אם יאמרו שאחר זה ונשאת את תנותו באסורה משום כיון שלא בנה שוב לא יבנה אי אסורה ליה בערוה משום מה שזינתה ודו"ק ומ"מ התוס' הקשו על רש"י שפיר מה שיש להם להקשות שלא היה לו להלוות במחלפא כו' אלא בגזירת עצמו כו' כל זאת הוא הוא כפי הנוסח שלנו אבל כפי הנוסח שהביאו התוס' בשם הקונטרס שאף בתחלת הסוגיא ללישנא קמא פי' בנשאו איכא למיגזר שמא יאמרו תלן זה אבי כונו פריצותא בעלמא הוא ולא חשדי גם בתלונה ואינו תלוי כמה בנשאו תמיד אם כן צריך לפרש בלישנא קמא שבר דליכא למיחש כלל לשמא יאמרו גבי זינו שלא יתלו בחלונה אלא בפריצות ורק דפריך לימא תיובתא דרב המנונא כו' כבי פריך דאם איתא לדרב המנונא כו' דיבמה שזינתה אסורה אמאי זינו דהכא מותרת יתי שיתלו בפריצות מ"מ הא איכא למיחש לשמא יאמרו שבאה זה יבמתו הזונה באסורה ליה כדפרישית לעיל ודו"ק ומ"מ אותו הנוסח של זונה שהביאו התוס' הוא רחוק דא"כ למה הזכיר בלישנא בתרא דבגבאו איכא למיגזר משום דמיחלפא משא"כ בזינו ולא הזכיר כן עיקר דלישנא קמא דבנשאו איכא למיגזר שמא יאמרו וכו' בזנות ולא הקושיא שהקשו התוס' כמו על לישנא דמיחלפא [illegible] ודו"ק ועוד [illegible] קושיא גדולה מה דאמר נשאו וה"ה לזינו למאי מסייע ליה דרב [illegible] שהוא דוחק א"כ [illegible] דוחק ולפי מה שפירשנו יעלה פי' יפה דהמקשה שהקשה ס"ה זינו סבר [illegible] דרב איכא למיגזר בה שמא יאמרו כמו גבי נשאו כדפרישית ולא ס"ל למימר שיתלו [illegible] וא"כ מאחר דמתניתין ס"ל אף זינו א"כ קשה ליה ואמאי תנא במתני'

שלמה

כנשאו אלא איכא למיעבדי דוקא כנשאו דהאידי הוא דנזכר ולא גבי זינו דקילי כמו שאמר של דעת ליסנא קמא וס"ל שלפי האמת אינו ראוי לחלק כזה וכשאת אסור ליבמה כמ"ש משיא ליה לדרב המנונא דס"ל יבמה שזינתה אסורה מדאורייתא כמו נשאו ור"ס ליכא למימר ומ"כ תני נשאו דליסנא מעליא הוא ותני נשאו דוקא ולא זינו דליכא למיגזר שמא יאמרו כזיו כדפרישית: **תוס'** בד"ה ז דברי ר"מ כו' ולדידיה אסור נגרש כו' נ"ב פי' אפילו לדידן דליכא קפידא מ"מ אסור נ"ב לכתחלה דמגלן להקל כל כך ודו"ק שיטת **באיד** ומה שאנו כותבין לבריאה שלום כו' נ"ב אין זו קושיא אלא ה"ק לפי מה שחלקנו בין סגטר למלכות דסגטר תכנא לכתחלה ואסור נגרש בו ושיטי מלכות לא הכנא ונולד כשר א"כ איכא למימר נמי מה שאנו מקילים אפילו לכתחלה משום דהאידנא ליכא קפידא ודו"ק. (עיין במהרש"א) **באיד** והרב ר' יוסף פי' כו' נ"ב אין חילוק בין פירוק רב יוסף לתי' הראשון שהרי אף נפי תי' הראשון אמרי' אין קפידא משום דהאידנא ליכא שלום מלכות אלא שלפי תירוץ הראשון אמרי' דוקא לרבנן הוא דהוי להקל וכפי שפירשתי אבל ר"מ שאמר כל המשנה כו' הוא ממזר אין להקל אפי' האידנא וכן סברת ר"ת אבל ר' יוסף פי' דאף לר"מ אזי האידנא ודו"ק **באיד** וכא איכא שלום מלכות וכו' ולא פריך משלום מלכות כו' כנ"ל **בד"ה** נשאו אין כו' מדלא נקט זינו כו'. נ"ב פי' דלא תקשה לומר ומה מותרת והכא משום מיחלפא ודו"ק'

דף פא ע"א רש"י בד"ה וכות סרלאים כו' כתוקת מגורשת כו' נ"ב יש להקשות ככאן מאי קטניה איכא הכא והרא"ש כתב שמשום הכי יש לפסוק כרב אדא ואגי אומר שרש"י היה נגמר בזה וכתב שאחר שכבר זכתה כו' והכי קאמר גבי דליכא קטניה מ"מ הית גופה יכולה לבכאת אם רצונה לתלות בדבר מה אין שנתחלף אחר הגט ואפי' הוא הכשל הראשון שעוד ונושק שלא נתחלף אלא שמתפלם ניתן כן לאו כל כימוש לאבד ובוחה שילא פליה נבכבר חוקת היתר ודו"ק. (עיין במהרש"א)

המגרש פרק תשיעי

דף פב ע"ב גמ' ורבנן אמר משמא דר"א כו' כנ"ל. וכ"ב פי' סרבנן שהיו בימי ר' ינאי וכן בתוס' לקמן **תוס'** בד"ה אמי כו' והעבור על תנאו נ"ב ועל תנאו לא קשה דמיד כשנתאי' ניניחים שקנו קרובי קמא לגמרי ונתרוקן כל הלישנא ממנו כדלקמן: **באיד** דידה למיסרא אקמא כו' נ"ב דאי לאו הכי אישתכח דקדושי לראובן דלא כלום הוא ולא הוי אשה במה של ראובן וק"ל ומה שכתבו התוס' בקידושיה לראובן, חוץ משמעון הו"ל אפי' קידשה סתם מ"מ ליכא ערוה לבמעון, שתאסור לראובן מכח אשת אח ודו"ק

משמשון אחיו דלהכי ס' עכ"ל כתב מהרש"ל מה שכתבו התוספות וקדשה ראובן חוץ משמשון אפילו קדשה סתם מ"מ אינה ערוה לשמעון כו' דהא האחר שקדשה אמר חוץ מראובן ושמשון וראובן שקדשה סתם הוי לגבי שמעון אשת אח בייבום ולא נאסרה עליו ולק"מ דאי קדשה ראובן סתם הוי לגבי שמעון אשת אח כו' עכ"ל מירוצו לא הבנתי גם בתוס' פ"ק [דיבמות] מפורש לה בקדשה אחיו סתם וכה"ג הקשה גם מהרש"ל לקמן גבי צרת צרה אשת ב' מתים דלא הוו התוספות צריכי לפרש ובלא שמעון וקדשה חוץ מלוי אלא אף בקדשה סתם וכתב לתרץ גם זה בדוחקים ואין להאריך בזה דודאי כן הוא דהכ"מ לפרושי בין הכא בצרת צרה א"א ובין לקמן בצרת צרה אשת ב' מתים בקדשה השני סתם כדמוכח מדבריהם בפ"ק דיבמות אלא משום דבשמעתין לא מצי לאשכוחי אשת ב' מתים בקדשה השני חוץ אלא בקדשה סתם כדמסיק אביי כתבו התוס' לרבותא דצרת צרה בין בא"א בין באשת ב' מתים מצינן שפיר לאשכוחי אפילו בקדשה גם השני חוץ דהכתי אהני למיסרה אקרא ויתו לא מידי וה"ק: **באד"ה** ונסבו לפני יהודה דצרת צרה אשת ב' מתים כו' עכ"ל כו' **באד"ה** ותיתי איכא לתירוצא בפלוגתא לא קמיירי דרבנן פליגי אדר"א בקידושין כו' עכ"ל גם להגא דמתניתין דמודו רבנן בע"מ גבי גירושין הכא גבי קידושין לא שייך בע"מ אלא בתנאי כדמשמע ליבנא דאביי דלא נקט בתלתיה רק לשון חוץ גבי קידושין גם התוספות שכתבו לאשכוחי בצרת צרה גבי קידושין לא נקטי בתלתייהו רק לשון חוץ ויש"ל א"כ דשייך גבי קידושין ג"כ ע"מ מ"מ בפלוגתא לא קיירי דהיינו הגא דברייתא דפליגי וס"ל דפליגי ר"א ורבנן בע"מ וה"ק **באד"ה** וליהוי ע"ז כו' דמסים לר"א ומשני התם כו' עכ"ל מפי' דבריהם לשיטת הירושלמי נראה דמה"א דשרתה לרתה לגבי גירושין פריך ולהגא דמתני' הוה מצי הירושלמי לתרוצי גם רבנן דמודו בע"מ וכמו שכתבו התוספות קושייתם לעיל גם לרבנן להגא דמתניתין אלא דנקט המקשה ר"א במלתיה לכ"ע גם להגא דברייתא וה"ק:

דף פג בד"ה ועמדה ונשאת כו' והלא אין נשואין תלין כו' משמע דבע"מ שלא תנשא כו' עכ"ל דהכי מוקמינן לה מלתיה דר"ע לקמן דאיירי בע"מ וע"כ דהיינו בע"מ נדידה כדמסיק דהיינו פירכא דמדמה להו לכולא תנאי בעלמא דהרי דאיתנסבא לאחר דליכא למיחש שלא תקיים תנאה כיון דנשואין א"א בע"כ כמ"ש התוספות לעיל ור"ע נמי ע"כ בהאי ע"מ שלא תנשאי נדידה קפריך ליה לר"א דאי באמר לה נמי ע"מ שלא תבעלי מאי קא"ל הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק כו' דהא ודאי גם לר"א אסורה לה לינשא לאחד מן השוק בחיי דאסור דחיישינן שמא לא תקיים תנאה שתבעל לו בחיים אלא דבע"מ שלא תנשא נדידה דשרי לר"א לינשא לא' מן השוק גם בחיי דאסור פריך ליה ר"ע דת"מ ניחוש שתינשא אחר כך לנאסר לה ואמר רבא דאיכא פירכא דבכה"ג ליכא למיחש דלמא לא תקיים תנאה דה"כ בכולא תנאי דעלמא כו' דהיינו בכה"ג דתוכל לקיים תנאה דה"א לינשא בע"כ וה"ק: **גמ'** אלא דפריך במלתא דר"ע ובמאי אילימא בתוך יומי שני ר"א דתניא מודה היה ר"א כו' כתב מהרש"ל הייתי אומר נריך לאוקמי יהא המודה אפילו לא יודה ת"מ קשה אי בתוך איירי אמאי כו' אלא אינו כו' עכ"ל ע"ש ונראה דלאו קושיא היא דניחא ליה להלמודא לאקשויי במלתיה דר"ע הך קושיא נוסף דפריך לעיל נמי במלתא דר"י הגלילי ולרבינא פריך לה דהא האוסר שרי בה וק"ל

ע"ב בתוספות בד"ה רבא כר' ינאי כו' אם כן תקשי לר' יצחק דפליג לעיל אדרבי ינאי כו' עכ"ל ומהרש"ל הגיה לעיל ורבנן אמרי תלוי טעותא דר"א כו' והגיה רבנן שהיו בימי רבי ינאי לא ידעתי מי הכריחו לכך ולהגיה הגירסא ההיא אין להגיה דברי התוספות ויהיו הדברים כפשטן וק"ל: **באד"ה** וא"ת כיון דר"א תקרא יליף הגט וקיים כו' עכ"ל ר"ל הא זקנים דסברי דבתוך פליגי אבל הגאה דסברי דבע"מ פליגי ולאו תקרא יליף אלא בטעמא פליגי ניחא וק"ל. **בד"ה** תה קידושי כו' ובקדושי ראשי שניה אסורה לקרובי בעלה כו' עכ"ל וה"ה דה"ל דבקידושי הוי שנייה אסורה לכהן וק"ל: **בד"ה** כל ימי כו' ע"מ שתמות אחת מכם כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין לומר אם כן מה מועיל מה שיגרש די"ל דה"ק ע"מ שתמות אחד בפלגא דעבודה כו' כך כידשו התוספות ע"ש עכ"ל ואינו כן בדברי התוספות שם אלא להא דאמרינן לעיל מיניה דה"ל ע"מ שתמותי כתבו התוספות כך דמועיל לו עד פלגא דעבודה משום קים ה דה"כ אמאי מגרש לה אבל הכא גבי שתמות אחת מכם לא שייך למימר הכי דמועיל לו עד פלגא דעבודה דהא אם תמות אחת בפלגא דעבודה ה"ל גיטא דהידך לתפרע וקם ליה בלא ביה כמ"ש התוספות שם ויש ליישב דבריו וה"ק: **גמ'** והרי נדרים דנודר אוסר והכם מתיר כו' הכא ליכא לשנויי כדלעיל באישות קאמרינן דהתם גבי אסור לזה ומותר לזה איכא למימר הכי דיבום דאין אישות לחצאין כדאמרינן אין קידושין לחצאין אבל לענין זה אוסר וזה מתיר לא מסתבר ליה לפלוגי בין איסור אישות לשאר איסורין וק"ל:

דף פד בפרש"י בד"ה אין מוספין כו' על מנת שלא תבעלי לפלוני כו' דומיה דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם עכ"ל כתב מהרש"ל בשם חידושי הרשב"א ואינו מחוור דעל מנת שלא תבעלי לפלוני הוה כעל מנת שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דהכא והכא בתנאה קיימא כו' עכ"ל ע"ש והנה שראה ידמה לה דע"מ שלא תבעלי לפלוני לע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני לק"מ דהתם קאמרינן דהרי זה כריתות משום דבידה לקיים התנאי אבל בע"מ שלא תבעלי לפלוני אין בידה לקיים דשמא יבא עליה באונס דהכי מפלגי התוספות לעיל בין ע"מ שלא תבעלי לפלוני ובין ע"מ שלא תבעלי לפלוני ומיהו מה שמדמה לה רש"י לע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם לא דומה ממש אלא לענין דינא ולא לענין טעמא דהתם משום דודאי אין זה כריתות כל ימי חייה והכא לאסור דאיכא כריתות במיתת פלוני אלא משום דכל ימי חייו אין בידה לקיים שאלו דשמא יבא עליה באונס וק"ל. **בד"ה** לאביי ניחא כו' דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה עכ"ל אמלת וכו' הסיט לרבא קשיא קצת דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה ומהרש"ל הגיה בפרש"י ואין שרך דכה"ג איכא לקמן בגמרא דפריך והאיכא שלום מלכות כו' ופריך מבבא שאחריה כמ"ש התוספות בפרקין דלעיל וה"ק: **תוס'** בד"ה אלא אמר רב נחמן ה"ק ואם תאמר דמעיקרא לא אמר כן כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרושי דתלמודא קאמר דלא אמר רב נחמן כדבעינן למימר מעיקרא אלא דה"ק רב נחמן כו' דלישנא לא משמע הכי אלא דמשמע דקאמר תלמודא דרב נחמן חזר מדבריו הראשונים ובהכי ניחא מה שהקשה מהרש"ל דמנא ידע רבא דרב נחמן הכי ס"ל דדלמא מכ"ש דלאחר לא תנשא ותנא כו' עכ"ל ע"ש ומשמע ליה לרבא דלאו מכולה מלתא דלעיל חזר רב נחמן ובאוקמתא דלעיל ע"כ מדלא אוקמא בחד גברא דהיינו כולה מלתא באחר דלא תנשא לו ואם נשאת לו לא תצא תשמע דסבירא ליה דבאחר תנשא אפילו לכתחלה ואיצטריך לאתויי דלא תצא דלא נימא דתצא מאחר ותנשא לפלוני כדי לקיים תנאה והשתא בהך אוקמתא בתרייתא לא חזר מהך סברא אלא מהא דאוקמתא לעיל דאם תנשא לאחר לא תצא חזר בו דהא ודאי תצא כדי לקיים תנאה דאם לא תצא הויא א"א אבל מהא דהוה סבר מעיקרא דתנשא לכתחלה לאחר לא חזר בו רב נחמן ולהכי פריך ליה רבא והא בעי לקיומי לתנאה כו' וכ"ש אין כאן כמ"ש מהרש"ל דהא ודאי לאו מידי טעותא לה תנשא דלאחר לא תנשא משום דבעי לקיומי לתנאה ולא בדידה קיימא לאגרושי כדמסיק רבא ולו לא תנשא משום דשמא יאמרו נשותיהם נותנים כו' וזה ברור וה"ק: **בד"ה** הכא בדידה כו' אע"ג כו' הויא א"א לזה שנשאת לו עכשיו מ"מ כו' ולינשא בלא גירושין כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דבמקיימה תנאה לינשא לפלוני חלו קידושי האחר למפרע והאיך ישא אותה זה בלא גירושין שהרי הויא לגביה א"א מחמת קידושי האחר שנשאת קודם לזה הפלוני ומהרש"ל הגיה בדברי התוספות לא הויא א"א לזה שנשאת לו עכשיו כו' ולא ידעתי טועמו מה תיקן בזה אבל מדברי חידושי הרשב"א יש ללמוד קצת פירוש לדברי קושייתם בלי הגהה דה"פ אע"ג שאינה יכולה לקיים תנאה ע"י גרושיה לפי שהוא אינו רוצה לגרשה וקמה לה בא"א לזה האחר שנשאת לו מ"מ לית לן למימר שיכולה לקיים תנאה לינשא לפלוני בלא גירושין מהאחר דאף אם תקיים תנאה ע"כ לא חלו קידושי האחר כיון דהכא תולין בקידושי פלוני וכיון שלא גירשה האחר אם נאמר שקידושי הראשון חלו קידושי פלוני לא חלו דהויא ליה א"א לגביה כיון שלא גירשה וכיון שלא חלו ע"כ גם קידושי האחר לא חלו שהרי הם תולים בקידושי פלוני אלא ע"כ דנימא דקידושי פלוני הם קיימים לחול אף בלא גרושין ושוב אי אפשר שגם קידושי הראשון יחולו ונמצא כיון שקיימה תנאה בנשואין של פלוני יהי גם למפרע ולא הויא גבי אחר רק פנויה וביאת למפרע וע"ש בחידושי הרשב"א יישב לזה בע"א אבל מדברי התוספות יהיה נראה דר"ל אלא דלעולם נריכה גט מספק שמא לא תקיים תנאה השתא עד שימות בעלה הראשון שנתן זה הגט או יגרשנה בגט גמור ולא הגבא לפלוני דהשתא קידושי האחר יחולו אחר מיתת הראשון בלא קיום תנאה ואם תנשא לפלוני בלא גירושין הויא א"א לגבי פלוני אבל קשה לפי' זה דמה שייך לשון קיום תנאה אחר מיתת הראשון או אחר שגירשה בגט גמור דהא תוכל לינשא לכל מי שתרצה בלא קיום תנאי ויש לחוש לכל מי שתנשא לו בלא גירושין מהאחר ועוד קשה לשון או יגרשנה שהרי כבר גירשה ואי"ל יגרשנה בגט גמור והיה נראה לפרש עוד דה"פ דשמא יתקיים תנאה ותנשא לשני דהיינו פלוני ע"י מיתת הראשון דהיינו האחר דהשתא יחולו קידושי פלוני בהיתר בלא גירושין מהאחר ויהיה שפיר לינשא קידושי האחר ע"י קיום תנאה ולא תהיה אלא לישרא בזנות וכן אם יגרשנה האחר ותנשא לפלוני יחולו שפיר קידושי האחר למפרע גם זה אינו נוח לי ויותר נ"ל לפרש דבריהם בקושייתם שלא כדברי הרשב"א באם תקיים תנאה בלא גירושין דלא תהיה אצל האחר רק בזנות כפנויה כיון דלא יחולו קידושי האחר אלא כיון דלא יחולו קידושי האחר גם למפרע כמ"ש לעיל לא הויא לגביה גם כלל נמפרע ותהיה גם עתה אצלו כא"א גם אם תקיים תנאה לינשא לפלוני אלא דקושייתם דמ"מ אהני לה קיום תנאה אף בלא גירושין לינשא אחר כך לכל מי שתרצה ומיהו בין תנשא לפלוני ובין לא תנשא לא קמה כבר בא"א לגבי האחר והאי קידושי שפיר דלא תנשא לפלוני בלא גט משום דאם תנשא לו לפלוני השתא בלא גירושין הויא ודאי א"א לגבי האחר אבל אם לא תנשא לו השתא אפשר לתקן קלקולא שלא תהיה אשת איש שתא יתקיים תנאה לינשא לפלוני אחר מיתת הראשון דהיינו האחר או אחר שגירשה ואז הוה שפיר הגט הראשון גם למפרע דגם קידושי האחר יחולו למפרע ולא הויא לגביה א"א והו"ק היטב: **באד"ה** יאי הוה מפרש בדידה קיימא לאגרושה ולאינסובי דודאי אין בידה שיגרשנה כו' עכ"ל ק"ק דהא לרבה קיימינן הכא ואיהו קאמר לקמן בתבעלי לפלוני דבידה הוא לקיים תנאה דאפשר דמפייסה ליה במתנה ודוחק לחלק בזה בין תנשאי לפלוני ובין תבעלי לפלוני וה"ק

ע"ב בתוספות בד"ה ר"י אומר כו' ואע"ג דבזבחים כו' אלא י"ל דב' פעמים עלה רב כהנא לא"י עכ"ל מיהו בזה ליכא לקיים פרש"י דפעם ראשון שם היה בימי חזקיה כפת"ל ר"י דילכון אמר ובהגוזל שלא היה תוקיה עלה שנית ושאל ממנו ר"י כמה ספיקיה דתשתע שם שלא היה מכירו מקודם זה וק"ל: **בד"ה** אם כתבו כו' אבל שאר יתוקין כשרים בגט כו' עכ"ל לפי מה שפרשו לקמן בהא דכל שאינו שוכל בעל פה אינו שוכל

חכמת שלמה

האחר שקדשה אמר חוץ משמשון וראובן שקדשה סתם הוי לגבי שמעון, אשת אחיו ביבום ולא נאסרה עליו ולק"מ דאי קדשה ראובן סתם הוה אשת אח באיסור שהייה ליבום גבי שמעון, ולא שייך ליבום היכא שיש עליה איסור יבמי' אחר ואי הוי זיקה יבום וזו"ק (עיין במהרש"א) **באד"ה** ס"ז לצות וי"ת צרה כו' [illegible] מרב ו"ל שבתחלה היה להקשות אם יש בנמלא ערוה יאסרת אים אם לאו כיון שתולך בלא תוכל למלאת ערוה דהו"ל אבל עתה שבה רי"ו להקשות לפי האמת שיש בנמלא ערוה דהו"ל וערוה השני מתים האליך גבי למיות אך ירח נרה דאי איכו בנמלא ירת נרה לא שייך למיתני ס"ו נבים וכולהו ס"ו נבים צרת צרה אית יהו וק"ל **באד"ה** ובלא שמעון וקדשה חוץ מלוי כו' ל"ב [illegible] התוס' לפרש שקדשה אף שמעון חוץ מלוי אפילו לא יתנה מ"מ לא רוה אשת שני מתים שהרי תכה לראובן לא נפלה לפניו וי"ל דלק"מ כי אם לא יתנה שמעון חוץ מלוי סוף סוף איסתכח דהוה אשת ב' מתים שהרי הראשון קדשה ועכשיו אשתו אבל דבר רק שריתירה לגבי לוי ויתאחר דשוב קדשה ואסרה גם עליו נמלא דאשת ב' מתים לגמרי אילו שהרי פקע סיתרא דראובן ודו"ק

דף פג ע"א גמ' המגרש לא נמלאת אלמנה כו' כל"ל. שם דתניא מודה היה ר"א כו' ל"ב תימה אמאי נריך לאוקמי יהא דחודה אפי' לא יודה מ"מ קשה אי בתוך איירי אמאי יתנא שהגם כמל ובנים ממזרים ר"א אינו תנאי שנאמר שיבטל למפרע אלא [illegible] וזו"ק (עיין במהרש"א) **תוס'** ד"ה ה"א אליבא כו' נתחזק לו כו' י"ב שהרי על כל פנים יהא [illegible] גירושין גמורין, ואלו אבל ראובן שקדשה חוץ משמעון אך בלא ביאון וקדשה סתם ואסרה אראין מ"מ לא שייך [illegible] האישות שהרי לא גירשה וק"ל **ע"ב גמ'** וקיימא הרי נדרים כו' ל"ב קושיא דחוקה היא שהרי דוקא זה אוסר וזה מתיר גם כן אחד קאמר שהכל מאישות הראשון, אוסר באישות והשני מתיר באישות כמו שפרש"י ה"ל בנדרים שזה אוסר עליו והחכם בא להתיר [illegible] באישות [illegible] **רש"י** בד"ה היום שיהא הרי שהיה זה כהן כו' כ"ל והס"ד [illegible] **תוס'** בד"ה כל ימי כו' על ימית שתמות אחת כו' ל"ב פי' [illegible] שלא יהיה ב' כחים [illegible] ואין להקשות א"כ מה מועיל מה שגירשה י"ל דה"ק על מנת שתמות אחת בפלגא דעבודה ולכך מועיל הגירושין דלא הוי שרי כחים עד הביא שמתה כן פירשו התוס' ע"כ אבל תלמודא פריך שם ודלמא לא מיתה ית חדא מינייהו והוה ליה שני כחים וה"נ דהוי פי' לישרוך התם ודלמא מיתה חדא מינייהו דהיינו באתרא והוה ליה גיטא וקם ליה בלא בית כו' תוס' (עיין במהרש"א)

דף פד ע"א גמ' הא לאחר תנשא כו' ל"ב [illegible] וקשה דהא רב נחמן מוסיף הדר ביה וס"ל דתנא וס"ל דרבא סבר דלרב נחמן שרי לכתחלה להנשא לאחר ומתרשה לאחר ות"מ הדר ביה רב נחמן משום דלא תנא תשמע דאינו נריך להוניא ומש"ה אוקי רב נחמן דלא קאי אלא אאלו ולא אאחר ומש"ה הקשה ליכא שפיר וק"ל אבל מ"מ קשה מנא ידע רבא דרב נחמן הכי ס"ל דלמא מכ"ש דלאחר לא תנשא ותנא ואשמע דרבא סבר מאחר דרב נחמן אמר בדוכתא אחרייתי דלא בעי קיומה תנאי כרישא כגון גבי שינה א"כ הוה ליה לפרש הכא שריכה לקיים תנאה כרישא כדי שלא תהא להזנות וזו"ק (עיין במהרש"א). **רש"י** בד"ה ה"נ כו' אמתנה ואם כו' הד"א **בד"ה** אין מוספין כו' דומיא דע"מ שלא כו' ל"ב ואינו מחוור דע"מ שלא תבעלי לפלוני הוה ליה כע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דהכא והכא בתנאה קיימא כל ימי חיי אותו פלוני ומשמע שאת נתקיים תנאה הכא והכא ועוד דמה הפרש יש בין אבא ואביך ובין פלוני דאי משום דבאבא ואביך איכא איסורא באחר נמי איכא איסורא דכל ב בעלה לו הגט בטל ובתנאה קיימא ונמלא בא על א"א ומיהו בהא איכא למימר דבאחר איכא למיחש שמא תבעל לו אחר מיתת המגרש ולדידיה לא איסורא קא עביד הלכך חוששין שמא תבעל לו אבל באבא ואביך יכול שעה באיסורא קיימא להו [illegible] פירשו התוס' דנהכי איכא לפלוני כן, פלוני לאבא ואביך עכ"ל רשב"א בחידושיו (עיין במהרש"א) **בד"ה** לאביי ניחא כו' משום דלדידיה לר' יהודה בן תימא אפילו לא יתקיים התנאי הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה כ"ל (עיין במהרש"א) **תוס'** בד"ה משתנבא כו' ולעולם לאוקי מדנפי רבא מרב נחמן, כו' כ"ג **בד"ה** הכא בדידה כו' לא הוי א"א לזה כו' כ"ג פי' אלא כאינו נושא שם שמה וק"ל **באד"ה** כו' מיתת הראשון כו' כ"ג פי' האחרוני וק"ל **בד"ה** ע"מ וקשה להכא כו' כנ"ל **ע"ב רש"י** בד"ה חוץ שאוכל מעל פה דאי שיור נגט כנ"ל **תוס'** בד"ה מ"ד כו' ור' וירא סבר ככה סמרא דהכא כו' נ"ב פירוש כך מבמעות בתלמוד דאמר לקמן ואה"א לפי כתורף וכיינו ככה סמרא ואוקי מתני' בכ"ע בין לפני התורף בין לאחר התורף אבל רבא עסק מתני' דוקא לאחר התורף וה"ק (עיין במהרש"א) **בד"ה** כל

סתמא

בכתב לא יאו לריכי לא דהא אפילו על מנת שיחזק נגט כשר וכל שכן שאר מתקן וק"ל :
בד"ה ת"ר ה"מ לאחר ס' ע"י כמו שיאחר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר ס' עכ"ל ודקאמרינן לקמן תון שפסל בע"פ שינו בשלא חזר בשעת נתינה כמ"ש התוספות לקמן וק"ל באה"ד ורבי זירא סבר כרב ספרא והכא עכ"ל מפי' מהרש"ל כך שמעתות התלמוד ס' עכ"י ולא הבנתי ישותו ולי נראה דהכי פשוט דרב ספרא כרבי זירא ס"ל דלא גזר נרבנן אפילו יהדה גזירה ילכך בע"פ אפילו בתון ולפני העורף כשר לרב ספרא אבל ערבא כיון דגזר אפילו לרבנן יהדה גזירה דהייט ע"מ דלפני העורף אטו תון ה"ל עוזר תון דעל מה אטו תון דבכתב דלפני העורף דלא כרב ספרא וק"ל : בד"ה סתוך ס' בכל שחר התנאים איירי ס' ורבא למעתיה דלפני העורף גזר ע"מ אטו תון לרבנן דרבי עכ"ל יבאורה תון זה יהיה דנא קאמריק יבי לקמן אלא בכתב אבל הכא בע"פ לא גזרינן ע"מ אטו תון דע"פ מהים דתון דע"פ נמי תיס אלא משום גזירה דתון בכתב אלא דל"ל לדברי התום' דתון דע"פ דלפני העורף נמי תסור מדינא וכן נראה מדבריהם לקמן שכתבו בד"ה תבי' לפני העורף ד"ה ס' ובתון יהא פסול גמור אפילו ע"פ ס' ע"ש ויד"ן יקשה לדבריהם דה"כ נגזר נמי אפילו בע"פ תון דלאחר העורף אטו לפני העורף די"א יאי דיק הדא גזירה ועוד יש לדקדק בזה לרבי נמי מגזר לרבא אפילו בע"פ דע"ת לאחר העורף משום דע"ת דלפני העורף וע"מ דלפני העורף אטו תון דלפני העורף דיאי גזירה לגזירה לרבי דגזר יה לרבא כמו דגזר כה"ג בכתב וי"ל לייסב כל זה לדברי התוספות דודאי דע"פ דתון אפילו לפני העורף כשחזר בו בשעת נתינה כשר מדינא אלא משום גזירה דמתוקא תון בלפני העורף והשתא ניחא קושיית הר"ן דלא גזר לרבא אליבא דרבנן בלאחר העורף תון בע"פ בשחזר בו משום תון דע"פ בלפני העורף בשחזר בו דהיינו גופיה נמי אינו אלא משום גזירה דמתוקא תון דלפני העורף ורבנן לא גזרו גזירה לגזירה ולרבי נמי לא גזר ע"ת דלאחר העורף בשחזר בו משום ע"ת דלפני העורף דהאי לאו תלתא גזירה אלא דהכי נמי שתיק שתיקה דלא איירי בחזר בו וגם לא נתקיים התנאי ודהי דיש לגזור אפילו ע"ת דע"פ דלפני העורף משום תון דע"פ בלא חזר בו דפסול מדינא ותו לא מידי והו"ק בד"ה כל התנאים ס' דה"כ אפילו בע"פ נמי נגזור ס' ובסיפך תכשיר רבי זירא ע"ת אחר העורף אפילו לרבי ס' עכ"ל זו הראיה אינה מכרעת לפום סברת דהכא דע"ת דע"פ יפסול ורבי כמו ע"ת דבכתב והייט לפני העורף דליכא חיישת הדא גזירה משום תון אבל ע"מ דלאחר העורף ליכא למגזר אפילו בכתב משום דלפני העורף ע"מ נמי אינו פסול אלא מגזירת תון ורבי זירא לא חיים גזירה לרבי גם כר"ן שהביא דברי ר"י בזה לא הביא זו הראיה ול"ע והו"ק : בד"ה אבל אחר ס' דברי הכל פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו ע"ת אפילו ע"פ ס' עכ"ל ר"ל לא זו נכתב לפני העורף אלא אפילו יכתב אחר כך ולא זו אלא אפילו לא נכתב כלל לרבא פסול ומהרש"ל כתב דהאי רבותא שפי דיכתב אחר כך מלא נכתב כלל ע"ש ולא ישיע כן מדבריהם שכתבו בתר הכי אפילו ע"פ אפילו על מנת שלא נכתב כי' ס' וק"ל

דף פה בד"ה ד"ה כשר כו' ח"א לא נזדיק ביה ע"מ אטו תון ס' עכ"ל ר"ל אפילו לרבי דגזר יהדה גזירה כי התי נוונא לא גזר משום דהאי גזירה לגזירה וק"ל גמ' יבא יתבק בני ניצורין ס' דיאת בנשותן דעבד יחוסיב ס' יזיא לא מיקרי בתא נשותן דלא חזי כמו שכתבו התוספות לגיג כשם התוספתא בהיתר לה לא תנשאי לאבא ולאחיך דהרי זה גט אפילו נשאת יתבא וק"ל **ע"ב** תוספות בד"ה יתא"ג ולא ס' ואור"י דבתרוייהו פליגי ושם מפרש כי' עכ"ל ר"ל דפליגי בדין אי האי בעי ידים מוכיחות שוהו הגט ואי בעי נמי ידים מוכיחות יאו האשה שאת מגרש יאה אשתו וק"ל :

דף פו בד"ה עד עיסר יאת יאחורין סיימון בעבדים ייכא אי ס' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י דהכא בדיתגו ביה ויהא יזכן שאתא דת"מ תאתי תלי ליה התם אי בבריתי הא קא חזי ליה דהאי יוס דהכא לא חזי ליה עד סלקו ועוד דכל האי דנקט נמי הכא יזן יחורי ותן עחורי ילכאורה אפילו בשאתא הוה מקח טעות ולא נכתב אלא לפירש כמ"ש התוספות יתיל ודווית דהכי עד טיאר וק"ל בד"ה ג' גיטין ס' ותה פירש בקונטרס דהך תכנה לא כר"מ ולא כר מ חון נראה ס' עכ"ל לכאורה גם רש"י פירש כן דלאחן דיוקי לה כר' מאיר תיכא ליתיה דכתב ידו כך עדים דמי והחיל כר"מ אלא ר' י דמכתע מפירושו דלתתן ילא נוקי לה כר' מאיר לקמן לא אתיא מתני' דיתכשיר בכתב ידו לא כר"מ ולא כר"א וזה חון נראה יאת ודאי ליכא דעת שליטית דס"ל דלא בעי לא עדי התימה ולא עדי מסירה יאלא חי כר"מ ואי כר"א ויתני' ע"כ בהא דבעי עדי התימה כר"מ ס"י אפילו לאיזון ילא מוקי לה לקמן כר"א בהא דס"ל כשאר פסולין דיאי יתמו' וכפרש"י נוטיה נמתן דיוקי לה כר"מ משום דכתב ידו כך עדים דמי וק"ל :
בד"ה תנינא דסיפא ט דהך ברייתא תיגמריכא תיעופא לאו לפי שיש תקנה אפילו ס' עכ"ל ולאתי דיוקי יה כרבנן ותניגא דרישא יתשטי הכי דהתם הוא הכא לא תנא כדקאמר לעיל ותנינא דסיפא תיכא לתיוור נמי בכה"ג ברייתא דבעי מיעוטא לאו משום דבעי אפילו לרבנן תקנה ליתט הייטה וליתני לה אפילו אחר נשואין וק"ל : בד"ה אמר רב כתב ס' הכי כתב סופר ועד הכה לכתחלה ט ועי"ל דל"ב ס' עכ"ל ר"ל לדברי הירושלמי לא מתוקמא יתגיתין דיקון לרב כהתם סופר ועד כר' ירמיה תגא כתב סופר ועד אפילו אינו מובהק כשר לכתחלה ולהכי לא מתוקמא ליה תתני' דהכא אלא בכתב ידו ועד וכתבו ועי"ל לפי סוגית תלמוד שלנו גרב דבסיר מתוקמיא ליה מתני' ילקתן בסופר מבהק ועד כיי ושתותי' אלא דיתגיתין דהכא לא מתוקמא ליה בסופר שאינו מובהק משום דס"י דפסול אפילו בדיעבד וק"ל . **ע"ב** בד"ה כל העושות ס' אבל משום מלאכה הין נפסל אחר קידוש ס' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע לאו דאיירי לאחר קידוש ואי משום ליסנא דיני תעיות יתהוית דיעושה תלאכה בתי יעוית פטור ידיני אדם ס' כתבו התוספות בר"פ הכונס דאיירי נמי קודם קידוש ויתפשר דליסנא דפוסלין תשמע לאו לאחר קידוש וק"ל

דף פז גמרא אבל הכא דערבינהו מעיקרא תי פליג לאו זמן חין אי לא לא עכ"ל ולפי זה ה"מ לאוקמא מתני' כה"ג שלתו בעירבינהו וכלל הייט זמן אחד לשנן ומוסב זמן לכ"ת וא' כדאוקמא ר"י בלא ערבינהו אלא דבהא לא פליג אר' יוחנן אלא מדאוקמא

ר"י סלה בלא ערבינהו פליג אהא עליה וקאמר אהא דליכא בלל אלא בערבינהו והו"ק
בפרש"י בד"ה ע"א עברי ס' הוא השמאלי יוסף בראש השיטה ס' שמו אחא גם השמאלי בסוף שיטה ס' עכ"ל כ"ה בכל הפירושים הישנים ולפ"ז דאלת חתימה היוני ראשון ותהלת חתימת עברי שני זה תחת זה תחת גם שני ת"ת לגבי יוני ראשון קרי ליה ראש שיטה לפי שאין שום תיבה ואות לפניו בשיטה ט אתת גם ראשון אבל לגבי עברי שני קרי ליה סוף השיטה לפי שיש בהאי שיטה שתי תיבות קודם ט אתת גם ראשון וזה לך ציורו לפרש"י

בבן וכך לירת ס'	בבן וכך לירת ס'
ראובן בן	יעקב עברי
	שמעון יוני
בן אשל	קהת עברי
בן לוי	
יהודה בן	פרן יוני

ומהרש"ל הגיה גבי יון ראשון סוף שיטה לא דק לפי הציור ואין צורך להגיה כל ספרים הישנים תום' בד"ה ולתכשר האי ט' ולפי שפירש שאתם כתיאתם יונים בתגם פי' שיעקב יאת אינו אחר שיוכל לפרש יאת יעקב יאת ט' עכ"ל יש לדקדק דיאתך יוכל לפרש כן דא"כ אתי קאמר דידעינן בהך חתימה דלאו דיעקב יאת ט' כיון דהא יעקב יאת בן ראובן מדידעינן דלאו חתימה דיעקב יאת ע"כ חתימה דבן ראובן נמי אינו וגם ראובן נמי יפסול ועוד מאי קושיא דלאו בשוית דאתה אתם יעקב הא אינו גופיה יעקב יאת בן ראובן וידעינן ביה דלאו חתימתו יאת וים לייסב דודאי לאתי דמסיק בדעינן דתהימיה דלאו ביעקב יאת ע"כ דלא מתוקם לפרש דיאת יעקב יאת בן ראובן אלא דיעקב אינו אחר יאת אלא יכאו לדברי המקשה דלאכתי לא אסיק אדעתיה ליתתר בידעינן ביעקב דלאו חתימתו יאת קאמרי התום' דיוכל לפרש שפיר דיאת יעקב יאת בן ראובן לפי נשון יוני כפי פרש"י והו"ק **ע"ב** בפרש"י בד"ה דלאו גונדלית ט' דא"כ לא שכחת עברי תתום על השני ט' עכ"ל יש לדקדק ואתי דלא אסיק אדעתיה גונדלית ליכא לאוקמיי נמי אם כן לא משכחת יוני חתום על הראשון ולאתי דאסיק תלתה אחד ואחד יאחד יתום גונדלית משכחת שפיר עברי שני חתום בשני ע"י גונדיית דבעברי ודאי דשייך נמי גונדלית כדיתכת לעיל בריסה שהם הוינים רחשונים יבגט הראשון פסול משום דתיירינן בעברים יאתו גונדלית וכ"כ התוספות בה"יה דבעברי נמי שייך גונדליות היכא דיוני חתום לפניו כיונהגו ואין להקשות דה"כ יאתאי קאמר נפי ירך רש"י בגט ראשון ג' אחד ואחד יאחד הת חיכא לתייר בגט ראשון דשלהו יוו ביה ועברי שני נמי יאתם שפיר כראשון ע"י גונדגית די ל יאת ודאי היכא דעברי ראשון חתם כדרכו ויוני אחריו חתם גם כן כדרך העברי ליה יאתום העברי שני גונדלית שלא כיונהגו דלא שייך גונדלית אלא היכא דהוכה יחייר שחתם כדרך שחתם אותו שלפניו ועי"י באתו הכי נמי דנק"ת דכיון דבגט שני ליכא לתייור אלא שלשה אחד ואחד אחד קאייר נמי הכי בגט ראשון וכי"ל בתוספות לפי שיטת ר"ת דהת"י יאתרן בגט ראשון הפסר דשלהו יוו ביה ויוני האחרון יאתם נמי גונדלית וחייהו יש לייסב קצת לאתי דמסיק גונדלית ליתא דלית לן למימר דהעברי שני יאתם עיתו גונדלית כמנהג היוני שלפניו דטפי ה"ל לחתום כדרכו כעברי ראשון ועוד נדקדק כה"ג בדברי התוספות ע"ש מה"כ לעיל בריסה סרתיו שני יונים ושאי העברים היכא לתייור בתא שפיר שתתיו העברים גונדלית כדרך היונים שלפניהם ותיהו נדברי המקשה דלא ידע לתייור כלל גונדלית כפרש"י ודאי יה"ל לאקשויי דיאת משכחת יוני יאתום על הראשון ויש לייסב בדוחק ודו"ק באה"ד ויוני לזה ובגמרא יוני פריך ונתכשר יאתי בע"א עברי וע"א יוני והאי בע"א עברי וע"א יוני איירי כו' כו' כל ל' תום' בד"ה ע"א עברי ס' שיש לייסב בכל התיבות הכוונות בשיטה א' ס' והא"ש לא יתבעיא ט' אפילו חיישינן לגונדלית ס' עכ"ל ר"ל דהאי הפתרון בדיה רש"י בא ר"ת לקיים ולציורו כזה

בכך וכך לירח כו	בכך וכך לירח ס'
ראובן	בן יעקב עברי
שמעון	בן אשל יוני
קהת	בן לוי עברי
יהודה	בן פרן יוני

וקאמר דה"מ אפילו חיישינן לגונדלית וא"א להכשיר השני יכול יתקיים קיוא ליתכשר בע"א עברי וע"א יוני אבל אין לקיים גירסת הספרים כיון דהיוקשה הסיק אדעתיה ליתוש לגונדלית יאתא דמקשה דקף השני ליתכשר על ידי גונדלית כגון שעברי שני יחתם עליו גונדלית ויוני שני יאתם כדרכו יאתא כיון דעברי ראשון יאתם כדרכו וגם יוני ראשון אחריו יאתם כדרך העברי אין סברה שיאתום העברי אחריהם גונדלית ילא שייך ליתום גונדלית שלא כמנהג אלא היכא דחיכא לתייור שחתם כדרך שחתם אותו שלפניו וכן כתבתי לעיל לפרש"י ועוד דלא ניחא להק' להכשיר גם שני ע"י גונדלית דאדרבה ניחא להרווחיר דלא יאתם גונדלית אבל הראשון כשר מע"ג דלא כולן כדרכן ליתכשר בעברי שני ואו ע"י גונדלית ליתכשר בעברי ראשון ויוני ראשון ואין להקשות כיון דהסיק אדעתיה ליחוש לגונדלית אמאי לא אסיק אדעתיה דלכך גם הראשון פסול משום דחיישינן דעברי שני יאתם גונדלית וטון כדרכן וכדמשני ליה די"ל דלא מסתבר ליה לחוקשה דעברי שני יאתם גונדלית כמנהג היוני שלפניו דטפי ה"ל ליאתום כדרכו כעברי ראשון וכמ"ש לפרש"י והמתרץ לא הש ליה והשיב דיש לחוש לזה דטון יאתמו כדרכן תון יתעברי שני דיאתם גונדלית כמנהג היוני שלפניו ומש"ה גם גם הראשון פסול והו"ק באה"ד והא"ל דקתה תיגא ליתכשר בכולהו דשלהו קייתי ס' עכ"ל אין זה מוכרח וודאי כיון דיוני הראשון

חכמת

סתנאים ט' דלה"כ אפי' על פה נמי כו' כ"כ פי' ילהרש"י ע"כ י"ל דגזרי' כל תנאים אטו תנאי ותון אם תקיים זה סתנאי ותכשיר אותה נכשיל ג"כ תנאי דתון אם כן נעל פה נמי גזור והו"ק באה"ד דפסלי נגם כשנכתבו ט' כצ"ל בד"ה אבל אחר ט' יהיר יאי פסול כו' כ"כ פי' כל שאר תנאי שכתב אחר העורף ולא מתקיים דדומה לתנאי דלתון דהכל מודים שלגבי סתורף גזרינן אטו תון שאני לירות בע"פ כתון כמו בכתב אם כתב לפני סתורף וה"ל גזרינן אטו תון לא פליגי אלא בלאחר תורף דבכה"ג בע"פ אפי' ר' מודה וק"ל ואין לסקשות מלאחר שמסקין בתום' דאפי' לא יכתב כלל ולא נתקיים יאע"פ פסול בע"פ לפני סתורף קי' כשנכתב ג"כ אח"כ נאתן סגט ונראה דלק"מ דלא היכא מלאחר דנכתב נגם אח"כ שמע מינה דלא שמך ספוסר אלמירתא אח"כ מדי כאלו לא אמר כלל לפני סתורף ודו"ק (עיין במהרש"א)

דף פה ע"א גמ' במתני' גרושה ותגושה ט' נ"ב סתי ליגאה דאלמנה ותגושה ל"ד שאי כיון שהם גרושה אלא שום ליה לאיתגי תון תכ"ג ובכן כדיום ואגב ריבתא נקטיה וכן מגאתי במחזורי רשב"א ובר"ן לא לייסב דאי גמי רבותא קמ"ל דאפילו שייכא אלמנה או גרושה לכל אדם אפ"ה כרי חמיי בה קדושין והיינו שאי דסרי רבותא גבי גרושה ואלמנה גבי תגושה שגא מדיינן טפי דליכא נב שם רבותא וגרושה מגרשה דינן ודו"ק : **ע"ב** גבי' ולא לכתוב אגרת ט' כ"כ ולא ליכתוב אגרת

שלמה

שגוקין ביו"ד ימשמע אגרת ישן גג אלי לפי שריחם כשתי תיבות אי גרית כלשון אי איש יואה גט ואי לא זית אני מגרשך וכן פי' הרמב"ם ז"ל דיתראיין דיתשגיון תלתה יודין, יאי לא כתבו אלא רשני יודין שאת ייקרא טעירת דיתאיין תוכין לומר שאת מדבר עם שתי נשים ויעות אלי ו שגרם לזו אלא נשחים יתרוח וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דלאו כתב ביה דיאתוי לאו ראה לטעך וכו' שפי עדיף מליגאה דדיתאיי, יהגי ג' תרוקין ובטוקן כלומר שאת אמר לה שאת שניה, אחו אירשה אתו ע"כ לשון הר"ן, רש"י בד"ה וכבתגרה ט' לשון תירות טא ג כ ט' ושופי' לעבד אבל לאשה אינו מועיל ואיש דאתה וכיו ירי את לעיין ט' פירש לפדית ע"ש בד"ה ידים שאינן מוכיחות כו' אם ה שי כו' כ"כ אתם בלאו יו כית דריר וק"ל עיין בקונטרס פרק קף ו' בד"ה ולא לכתוב אגרת שבוקין ביו"ד י' ל והסי"ד

דף פו ע"א גמ' חמדינת הים ט' כצ"ל **ע"ב** גמ' כתב ידו שיט גמהן שם אשתיה דרבא ושום כו' כצ"ל ונ"ב י"ל

דף פו ע"ב גמ' נמתי' ניהם היך כו' נ"ב סי אחם, הכי הוא קאמר וכן להיות ברתה"ם וגזר הום בד"ה ודלמא יו אמ' ליה סרא כו דיי"ל

התם נוגלית כדרך העברי ודאי העברי אחריו התם נ"כ כדרכו כדרך עברי ראשון ויוני ראשון כמ"ש לעיל אבל יוני האחרון אפשר דלא התם עגולית וכמ"ש התוספות לקמן לפי דברי המתרץ הנ' אחד ותר אחד דיוני אחרון אשני וק"ל: בד"ה חתמו עדים ס' וי"ל דאיצטריך לאיפסל נגו של ט' למאי דמסקינן ט' עכ"ל ר"ל אבל למאי דבעי למיתר ברמי כי טיבלא מסהמא חתמו עדים ברלם הדף נמי איירי כי האי גוונא וטעמא דהקשה למה לי סיפא וק"ל. בא"ד וסיפא דסיפא ודלאו ט' דלא פסלי מטעם דכי היכא דלא ס' עכ"ל יש לדקדק כיון דלא ניחא להו דקרגי לה בדרך לא א אף א כמ"ש לעיל דעבדי לריותא לעיל מרישא לסיפא ומסיפא לרישא דהשתא דאיצטריך לתהני סיפא דסיפא ודאי נמי דאיצטריך משום נגו ט' כמ"ש לעיל אבל הרישא לאו איצטריך לתפסי ברלם הדף דהא מסיפא דסיפא שמעינן ליה שפיר ויש לייסב דת"ה בסיפא דסיפא מפסיל עד ס ברלם הכתב כיון דאיכא שד גם אחד למעלה מהעדים יש לנו לומר ספי דקאי אגם דלמעלה כדרך כל שאר חתימת עדים ולא קאי אגם דלמטה מן העדים אבל ברישא דליכא רק גם אחד סר"א להכשירו אף מן חתימת עדים דלמעלה כיון דלא קאי העדים רק עליו וק"ל: בפרש"י בד"ה ודלמא זמן דבתרא ט' שמא הגם שלו נמלך מלגמרו ט' וכשחזר נמלך לגרסה ס' עכ"ל קשה לפירושו מי הגריחו לפרש כן על ידי נמלך הא איכא לפרושי בפשיטות דיותך גם הכתוב למעלה בקלף כנד שמאלי עד העדים ויסין לכתוב בלד הימני גם אחר כרלטו ומיהו להלמודא דפריך מעיקרא וליחוש דלמא יהרי גיסי הוה ט' ולא פריך בפשיטות תגם ה' הוה אלא דחהך עליוט של גם העומד בלד שמאלי וכהב לטין מלד ימיני גם אחר דספי יש לנו לחוש שהיה גם לנד הימין כבר גם ממה שיחוש שזייף לכתוב גם אחר אבל לפירושו הכא בנמלך דלא היה נ"כ גם משלום ה"ל לפרושי ספי בפשיטות כמ"ש ויש לייסב ודו"ק:

דף פח תוספות בד"ה הכא נמי ט' דאפ"ה לא חיישינן שמא יחתוך בפל הספר מן השיטין של מעלה ט' עכ"ל דגיטין ודאי דלא קשיא להו אף משיטין של מעלה דגם פסול בלא זמן ומספר נמי אם יחתוך למעלה ספר פסול הוא כיון דליכא עדים אבל מספר דכשר בלא זמן קשה ט שיחתוך שיטין דלמעלה ותירץ דאפ"ה לא חיישינן ליה כיון דהזמן זכותו הוא וק"ל. בפרש"י בד"ה ודלמא אמטכי ס' דהאלו ויש ריוח מלמטה ט' הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה ס' עכ"ל פי' בהאי נמלך והכא דנראים הדברים דנמלך בנטש ואחר זמן חזר והתחיל למעלה קאמרינן בסיים למטה הרי את ולמעלה התחיל כמותרת ליכא למימר הכי דנמלך בין זה לזה אבל ומיל דפריך דליחוש דנייז לזמן דבתרא ונמלך היה בגם שלו ס' כפרש"י לעיל ליכא להרוגי הכי בהרי את תלמטה ומותרת מלמעלה דהוי דאין לחוש דנמלך היה בין הרי את לבין מותרת כדקאמר הכא מ"מ איכא למיחש דנמלך מקודם זה ואחר כך כשחזר לההגרם סיים לכתוב עד הרי את מלמטה ובגם דבהרא תינז גייז עד מוהרת הא לאו דאין לחוש לכך דמסמי לעיל בשיש ריוח מלמעלה ועוד דלעיל אפשר לפרש בלא נתלך כלל אלא שיטין לכתוב בלד ימין מתחלה ועד סוף עד הרי את ובגם דבהרא יגוח עד מוהרת וכמ"ש לעיל ודו"ק תוס' בד"ה ודלמא אמטכי ס' דשמא התחיל לכתוב ט' ח"נ אפילו כר"מ ט' עכ"ל דלר"מ דבעי מוכיח מתוט ע"כ בלאו שמוהיהן שרין איירי דאל"כ בנכתב לשמן נמי פסול אלא דאיירי באימלך קודם שם האיש ס' ולא כר"מ ממש קאמר דהא ר"מ לא בעי כלל כתיבה לשמה אלא כמאן דסבר כהא כר"מ וכספין לכתוב לשמה סבר כר"א ואיכא מ"ד בפ"ק דבעי כתיבה לשמה כר"א ובעי נמי חתימה לשמה כר"מ וק"ל: בד"ה טלי האי ט' דאי לאו הכי חיישינן דלמא גייז ואמרמי דהאי הרי את מלמטה ומותרת למעלה עכ"ל כל"ל יש לדקדק דודאי בריוח מלמעלה ודאי דבעינן משום שהא יגוז מלמעלה אבל בריוח שלמטה למה לי דאין לחוש לשמא גייז מלמטה מפני תנאי שהיה בו למטה דאם כן היאך הפסיק התנאי למטה בין הרי את שלמטה ובין מוהרת דלמעלה ויש לייסב דאפשר דכפל בגט זה הרי את יותרת אחד קודם התנאי ואחד לאחר התנאי וחתך מן מוהרת שהיה תחלת השיטה קודם התנאי עד מוהרת דלאחר התנאי למעלה ודו"ק:

בד"ה וכך הוו ס' ור"ת וכן ר"ת גרסי ט' וכך הוו ס' שלא היו סותבין אלא תיבותם ס' עכ"ל פירוש דהיינו שם גוי דתוספיהא ודבר זה תולה בגירסתם דלגירסת רש"י יש לפרש ספיר תיבותו ותיבותיה דמהגי' היינו נמי תיבות אבות דברייתא ומיהו כשר אלא בדיעבד כמו שכתבו התוספות בפ' השולח דף ל"ד דבכ"ע שים שני שמות לריך לכתוב שניהם אבל לגירסת רבינו תם ור"ת דמלשון וכך היו נקיי הדעת שבירושלים שמן משמע אפילו לכתחלה וא"כ לריך לומר דלאו היינו תיבות אבות אלא בתיבות גופות דהכינוי דומה לשם גופיה ולכך לכתחלה כשר אפילו בכינוי כמ"ש התוספות שם לחד תירולא ע"ש ודו"ק.

ע"ב בד"ה ובעובדי כוכבים תונסין ט' והא דנקט אפי' דלא מהכשר ט' עכ"ל כמו שהביאו התוספות הירושלמי ניחא בפשיטות כפי' המרדכי דרב איירי בדיינין שעבדי כוכבים וישראל הוא מעשה ע"פ העובדי כוכבים ורבי חייא איירי בדיינים ישראל והעובדי כוכבים מעשין ע"פ הישראל ובמלתא דרב ניחא להו לתוספות הא דקאמר אפילו באומר איני זן ט' דהוה הכפייה כדין דהכי סבר רב בהדיא בתלמוד שלנו סוף פרק המדיר אפילו הכי פסול כיון דהדיינים עובדי כוכבים אבל במלתיה דרבי חייא דתני כשר אפילו באומר איני זן ט' הלשון קשה לכאורה מאי אפילו ודחוק לפרש דנקט אפילו דלא מהכשר בשעבדי כוכבים שלא ע"פ דייני ישראל אפילו ע"י עושי ישראל כדקאמר רב אפ"ה בכפיית עובדי כוכבים ע"פ דייני ישראל כשר ומהרש"ל פירש בדברי רב דלכך פסול משום דסבר רב דאין כופין להוציא ואיט כן דבהדיא סבר רב סוף פרק המדיר דכופין באומר איני זן ט' גם דוחק שלא יהיו דברי רב ודברי רבי חייא מפורשים בגוונא חדא ועוד שאר דוחקים ואין להאריך וק"ל: בד"ה ולא לפני ט' דמשמע דאיירי קרא בכשרים ט' ואומר ר"י דקרא ט' בין בדיינין בין בנידונין עכ"ל יהאי תירוצא ליתא בתוספות פרק קמא דב"ק ולכאורה איט שבן דזה הוא עיקר קושייתם מעיקרא כיון דקרא איירי בין בדיינים בין בנידונין כי היכי דלענין דיינין לא איירי באשה ה"נ נימא בנידונין וכן נראה מלשון קושייתם בפרק בא סימן ע"ש גם בתירוצם שכתבו שם ח"ל אי נמי נהי נמי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינין אין אשה בכלל עכ"ל שם אין זה משמעות בתירוצם הכא ונראה דהכא מעיקרא לא אסיק אדעתייהו לחלק בין דיינין בין נידונין אלא הכי קשיא להו כיון דקרא לא איירי אלא בכשרים לרון ע"כ אין אשה בכלל לפניהם לענין שכשין והא תירצו דקרא מיירי תרוי בין בנידונין בין בדיינין וכל חד מסהמא מוקי ליה אדיינים

דביינים לא הוי אשה בכלל ובנידונין הוי בכלל ודו"ק: בד"ה יהאמר רב אשי ס' בתר אירוסין דחיישינן לרב אשי ס' עכ"ל אע"ג דהאי סוגיא דלקמן גבי קידושין דחיישינן לבתר אירוסין דהיינו שיגרש ראשון וטשא שני כפרש"י לקמן לא שייך הכא בגרושין דאם יגרש ראשון אפילו בתר אירוסין לא ישא שני שהוא כהן מ"מ צ"ב לענין נירושין נמי קאמר רב אשי דלא חיישינן בתר נשואין כדפרכינן הכא וכמ"ש הזורק ואיכא לדיוקא מיניה הא לבתר אירוסין חיישינן והיינו דאיכא לפלוגי דבתר נשואין לא חיישינן דאם יגרש ראשון מחזקת לה בגרושה לכהן ויפסלו בניו של שני אבל לבתר אירוסין חיישינן דיגרש ראשון ולא תנשא שני וק"ל: גמ' ואסרינן לה אגברא הא אמר רב אשי כל קלא ט' ק"ק אמאי לא קאמר דמגורשת היא ולא תנשא לכהן אחר אם מת ראשון דהוה ליה לגביה קלא דקודם נשואין דהכי פרכינן לעיל סוף פרק הזורק אהאי דקול יוצא איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ס' תצא והא קלא דבתר נשואין הוא ומשני יצא מפני אם ימות ראשון ודו"ק:

חדא דף פח ע"א גמ' ויואב בן עמי ויוחנס בן גדי ופקח בן רמליהו ויאשם ט' כל"ל שנאמר אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם וגו' · מפרש"י בספר ירמיה בעוד יומם בלא זמנה מהרו לישאל כן גרים במסכת גיטין עכ"ל ונראה דמשמע ליה דדרים הכא בעוד יומם דהיינו קודם זמנם כדמסיק שהקדים ב' שנים קודם זמנו גם כי רישא דהאי קרא יולדת ז' וגו' אגלות שמרון קאי סיפא דקרא באה שמשה בעוד יומם משמע ליה דאגלות ירושלים נמי קאי והשתא ניחא דקאמר רב אשי מאי קרא דהקדים הקב"ה וקאמר דכתיב כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם וגו' והקב"ה הקדים ב' שנים לונשנתם כדלקמן ותהרש"י פי' בגליון תוס' בפ"ה דמייתי אי' כהי דיינן של עבודת כוכבים תוליד חד בנים תרי ובני תרי בנים תרי הרי ז' עכ"ל אבל לפי פרש"י בספר ירמיה נראה פשוט כמו שפרשתי רק לא כמלכי ישראל וכתיב עליו פלה שלמנאסר וגו' ר"ל דכתביה דהאי קרא רק לא כמלכי ישראל כתיב עליו עלה וגו' דמשמע דלא עשה רע כמלכי ישראל נעשם דעלה עליו ט' נתמיה וקא"ל אותן פרדסיאות שהושיב וט' דודאי עובד עבודת כוכבים היה הושע בן אלה כדכתיב ברישא דהאי קרא ויעש רע בעיני ה' גו' ולכך תמיה ליה בהדי ז' בתי דיינין שעבדו עבודת כוכבים אבל במה שאמר רק לא כמלכי ישראל היינו שלא הושיב פרדסיאות דכתיב כינכנם ויאמר גלגו וגו' אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים ושב לב העם וגו' ויועץ המלך וגו' ומשמעות שהושיב פרדסיאות על כן ואחר כן כתיב בכל מלכי ישראל שאלט מה נדרך יכנעם נ"כ לבטל עולי רגלים ומ"כ דקדק הקרא לומר כיאשם שלא עשה כמלכי ישראל דהייט לבטל עולי רגלים אבל כמלכי יהודה הרשעים שעבדו עבודת כוכבים עשה הושע אלא לדקה עשה הקב"ה שהגלה גלות לדקיה ט' פ"פ ח"ם נפ' חלק כתב הקב"ה להחזיר עולם לתהו ובהו בגשמו של יהויקים ונתקררה דעתו בדורו ובקש הקב"ה להחזיר עולם לתהו ובהו בשביל דורו של לדקיהו והיו רשעים ונתקררה דעתו בשביל לדקיהו שהיה לדיק והייט משום דדורו של יהויקים עדיין היו החכמים החרש והמסגר בירושלים תשא"כ בדורו של לדקיהו שכבר גלו כפרש"י שם ולזה אמר דישראל נתפלתו כי תלד המלך לדקיהו שהיה לדיק לא היו ראוים עדיין לגאות אלא ע"י דורו הרשעים ראוין לגאות ואמר גם שהעקיד הקב"ה עליו הגלות בשביל רשעיט מ"מ לדקה עשה לט כדי שתגלא גלות יכניה קיימת שיחזירו אותט בתשובה ועיין בחידושיט פ' חד"ת אשר דכתיב החרש והמסגר אלף פרש עבפסה ט' לעיל מניה מהאי קרא כתיב נמי ויגלה וגו' וכל החרש והמסגר לא נשאר גו' אלא דליכא לפרש ביה באספים וכת"י אומניא והרפיא אבל בהאי קרא דתפרש בהו והחרש והמסגר אלף יהבל גבורים עושים מלחמה וגו' דלא ש יך בגבלי אומניות אלא כת"ח שהם גבורים ועושים מלחמתה של תורה ועיין בחדושינו פ' חד"ת וק"ל · שהקדים ב' שנים לונשנתם לא ויחשוב דכתיב במלכים גבי בנין בה"מ ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מלרים וגו' ויבן הבית לה' והבית ראשון עמד ת"י שנה הרי בין הכל תת"ן שנים סגבה תהם ארבעים שנים שהיו ישראל במדבר הרי ישאר בידן תת"ן שנים משנכנסו לארץ עד חרבן הבית ואמר אילו באו בתשנ"ב שנה כארץ היה מתקיים בהם כי אבד תאבדון וג' כפרש"י ובסוף מכות אמרי' ותנדהם עגוים כאבידה המתגרבת הייט לגמר דהקדים ב' שנים אבל אילו שהו עד זמן התשנ"ב שנה היה נתמלא סאתן והיו נתחייבו כליה ואבידה גמורה ח"ו והייט לדקה עשה לט דהייט אבידה המתגרבת ועיין עוד בזה בחידושיט פ' חד"ת וק"ל ·

דף פט בפרש"י בד"ה שלא לפלוני יצא עליה קול שתקודשת היום ט' עכ"ל וכן פי' גבי עיר אחרת וכ"ל דלא דק לפרש לפי האסרגא דע"כ איירי בנתקדשה היום אבל במקודשת היום אפילו לפלוני ואפילו בתוהה עיר לא חיישינן כדפריך ודלמא לא אקדשה ודו"ק. תוס' בד"ה אכלה בשוק ט' דאיירי ספיר בקלא דקודם נשואין ט' עכ"ל דאל"כ תקשי ליה לרב אשי דלא חיים לקלא דבתר נשואין וק"ל בד"ה בשלה ט' וה"נ ה"מ לפרושי חייבי כריתות ט' עכ"ל זו היא גם כן דעת התוספות בפרק הבע"י דאין זנה ולא נפסלה מכהונה אלא בנבעלה לחייבי כריתות אבל נבעלה לחייבי לאוין כיון דהפסי בהו קידושין לא נפסלה לכהונה וכן הוא דעת הרא"ש אבל הרמב"ם חולק וס"ל דמכל חייבי לאוין השוין בכל נמי נפסלה לכהונה ועי' בב"י טור אה"ע סי' ו' ויש להקשות לדברי התוספות מהך מתניתין דפרק קמא דכתובות שהביאו התוספות הכא דהרי היא בחזקת בעולה לנתין ויתמור ט' דמוכח בהדיא דנפסלה לכהונה בנבעלה לחייבי לאוין ויש לייסב דאהיא כמ"ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואנן לא קי"ל הכי ובהכי יתיישב נמי הך ברייתא דפרק כ"ג דלא תקשי לדברי התוספות והרא"ש כמ"ש הב"י ע"ש ודו"ק: בד"ה עד שתגיעין ט' וקול דלעיל לא ט' והך דהכא שייך בגירושין ס' עכ"ל הוה כמו אי נמי הכא דלא פליגי וכ"ה ברא"ש ע"ש · ע"ב בפרש"י בד"ה עייט ביה רבנן בקידושי שני ס' ולא יאמרו שגירשה ט' עכ"ל לכאורה ספי נראה לפרש דאמרי דעייט בקידושי ראשון שלא היה אלא יקלא בעלמא דלה מלאו האבר על טריו דלא יאו קידושין כלל מעיקרא אבל בקידושי שני כיון דקידושיה ודאי האו קידושי תורה לא יאמרו דעייט בהו שהן טעה וכן נראה לפרש מדברי התוספות כמו שיבאר הביאור בהו לקמן ונראה לייסב שדקדק לפרש כן דמסיע ליה דלא היה טעות בראשון אלא בשני משום שכבר נתקדשה לראשון קי"ה יש להביא ראיה לזה מהא דמסיע דרב הונא מודה בכך דליתן בילא עליה קול מזה ומזה דתותרת לשניהם כמו שכתבו התוספות ורש"י והשתא אם נאמר דמאן דמתיר הכא לראשון משום דהולין הטעות בראשון ורב הונא פליג עלה דאין תולין הטעות בראשון אע"ג דלא הוי אלא קול בעלמא אם כן בהך דילא עליה קול מזה ומזה נמי האסור לראשון כיון דסבר דאין תולין הטעות בראשון אבל אם נפרש דמאן דמתירה הכא לראשון משום דתולין הטעות בשני אבל בראשון לעולם אין תולין הטעות ניחא דרב הונא דפליג הכא משום דאין תולין הטעות גם בשני כיון דקידושי תורה הוא אבל לקמן גבי יצא עליה קול מזה ומזה מודה דתולין הטעות בשני כיון דלא הוו אלא קול בעלמא ודו"ק. תוס' בד"ה אמר רב הונא ט' פסיקא לרב הונא דלא ט' ומקודשת נמי לשני כו' עכ"ל ולא בעי למימר דדוקא נקט בכה"ג אבל במלאו דבר על טריו מודה רב שיננא דלא ישא יראשון תיתהי טעותא שבהבו הכא לרב הונא משום דלא פסיקא להו דרב שיננא סבר כרב הונא בהא דפשטה ידה

חכמת שלמה

דף פח ע"א גמ' אמר רב חסדא הא ומני רבי יוסי היא כנ"ל ול"נ כ"ל שם א"ל אמי מלי קראט כו'. ר"ל משום הכי מלי קרא שבשון ור"ה מתרגם ומבלה קרא דכי תוליד וגו' דכתיב ובשחתם ובפיהם פסל ול"נ דה"ק מאי קרא דהוא אשכחנ דורות דכתיב ג"כ כי תוליד וגו' והייט כי תוליד תרא בנים תרי ובני תרי בנים תרי הרי ז' שנ מגאתי כן בגליון תוס' רש"י גרס ז' נמי דיים כו' והר כב"ד אחד וכן בגלן וגנו כו' כנ"ל · תוס' בד"ה א"ל ט' דאבשרי באומר ט' נ"נ פי' לותם באמרו כשר והמגסה פשיטא דהתם סופר פסול משום הורכא אלא אמי אותם דפליגי ואמרי כשר ולא חמסה מ"מ איכא למיחש להורגא מלאמר דכשר כמו שמוכח מרב חסדא לעיל והנו פירשתי ע"ש בד"ה וכן הוו ט' אלא תיבותם והיבתא כו' כנ"ל ונ"נ וכן פירשו בתוס' לעיל דף ל"ד פ"ג · ע"ב גמ' במתני' תמר לן וכשר נמחק וכ"ד תוס' בד"ה ובעובדי כוכבים תונסין אותו כו' כמעשה עובדי כוכבים פסול ובאומר איני זן כו' כנ"ל [illegible] כב"ע ורבי חייא פליג עליה וכן מוכח בירושלמי שוב מלאתי במרדכי שפירש [illegible] כלומר שמעשים הם ישראלים והדיינים הם דייני עובדי כוכבים שבגט פסול

אפילו דט אמת כגון שאמר איני זן ואיני מפרנס ועובדי כוכבים עשו כמעשה ישראל יוצא להיפך ולא כ"ל [illegible] דאין זו כגמלא יתתר שישראלים מעשים למה לא ידוע יש בפ"ים ועוד יש א דירושלמי שאומר בהדיא ובאותר איני זן ט' והכא דרבי חייא קתני אפילו תשמע להדיא כדפריבית דלפי פירוש [illegible] לומר אפילו באומר כו' ועוד בירושלמי לעיל מייתי משמע [illegible] חייא נ"ל כפשוטו שעושים העובדי כוכבים כמו שישראל עושים והייט על ידם [illegible] כמעשה עובדי כוכבים כלומר שלא כדין והוי כמו ע"י עובדי כוכבים ודו"ק בא"ד והא [illegible] באומר כו' כנ"ל (עיין במהרש"א)

דף פט ע"א גמ' אמי' רב חסדא לאבוה כו' כ"ל פירש רב חסדא [illegible] רש"י נרגם אין חוששין כו' דהא דגמיתני' כו' [illegible] בד"ה [illegible] נחוקא וט'. כ"נ פי' נדחק נכנסים נתוך כנקב ט' ע"ב תוס' בד"ה [illegible] כנפיה כ"נ פירוש מאחר שרוא [illegible] ודו"ק

יעקב

וקבלה קידושין מאחר דתפסין קידושין ואמאי סבר כשמואל כיון דודאי א"א היא לא חיישינן כלל לקידושי שני ובשיטתה דאשון אינו נראה כלל כמחזיר גרושתו ודו"ק: **באד"ד** בלא העמידו על טריו ואין כי אם קול לקידושי ראשון ה"א ונשאר ס' עכ"ל נראה דר"ל וה"א דמותר דיתנו קידושי ראשון בספק ואפשר דמכ"ש קאמר רב שיגלה דישה ראשון דמימר אתרי דעייט רבנן בקידושי ראשון דעשות הוא כיון שלא הוה כ"א קול ודלא כפרש"י שכתבנו ובן נראה מדבריהם לקמן שכתבו בד"ה והלכתא ס' אע"ג דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא כו' דתשמע דמאן דמתיר היינו משום דקידושי ראשון לא הוי כ"א קלא ואיכא למהוי בפשות ואין להקשות לדבריהם דאם כן אמאי קאמרי התוספות דמודה רב הונא בילא קול עליה מזה ומזה דיש לומר כמ"ש לחלק לקמן דהכא וליכא רק קלא מזה ומזה יש להגות ספי בפשות אי מהם אבל בחידושי הרשב"א כתב דדברי התוספות כפרש"י ואין להאריך בהחוקו ודו"ק:

דף צ בפרש"י בד"ה מי כתיב ס' דהא ע"כ האי דבר מפקינן ליה לעדות כדמפרש וכ"ש האי דבר כו' עכ"ל כצ"ל הד"א וכ"ה בפי' רש"י ישן ור"ל כיון דע"כ מפקינן ליה לעדות כדמפרש לעיל וכ"ש האי דבר מאי ס' ומסיק לג"ש לענין עדות וא"כ ערוה בדבר מבעי ליה ס' כלומר ערוה בעדים ומהרש"ל הגיה בזה לאין צורך כפי פירושים הישנים כמ"ש וק"ל. **תום'** בד"ה ב"ש סברי ס' והיה אם לא תמצא גו' ואית ספרים ס' עכ"ל כצ"ל וכן היא גירסת הספרים דמייתי הכא קרא והיה אם לא תמצא גו' דעלה קאי לב"ש כי מצא גו' האשין דהא ולר"ע בלשון אם כנראה גם מפרש"י ומהרש"ל מחק האי קרא מדברי התוספות ואין טרך וק"ל **באד"ד** דאי לאו דמיתר ליה דבר להקדימה תבשילו לא הוה דרים כי מצא בה כלשון א"נ עכ"ל ר"ל דהוה משמע ליה ערוה חזקה נקט קרא כב"ש ומצא כי כלשון דהא אבל השתא דכתיב דבר להקדימה תבשילו ולאו חזקא ערוה אלא או ערוה או דבר מסהבר לן למימר דכי מצא גו' נמי בלשון א"נ קאמר ודו"ק:

ע"ב בד"ה עם בני אדם ס' דבעיא היא כשוסה או שוברת על דת ס' עכ"ל ר"ל כשוסה בפרק ארוסה היא ופרש"י שם שוברת על דת שהיתה לוטה יוצאה ורואה פרועה ושוה ס' ע"ש והתוספות לא מתק דהכא דקתני בה מטוה ולאו חובה היא לגרשה אלא דמוכר לקיימה כדדייק דפריך הכא לפרש"י מלשון מטוה רוחצת עם בני אדם ס"ל והרבה חדאי שוברת על דת דהיינו ראשה פרועה ס' לא הוי איסור לקיימה אלא מדרבנן ושפיר נקט בה לשון מטוה ולא חובה אע"ג דאסור לקיימה מדרבנן אבל א רוחצת עם בני אדם כדס"ד ממש רוחלת עמהן ודאי חובה לגרשה מן התורה ולא הג"ל לשון מטוה ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה אם שגאה שלא כר"ע אם שגאה ס' שלא ככ"ש עכ"ל ר"ל סיים כסברת ר"ע וכסברת ב"ש ומיהו ר"ע וב"ש והאי דפליגי במתניתין והני אמוראי לא פליגי כדמסיק הא בזוג ראשון ס' ודו"ק: **בד"ה** זוג ראשון ס' כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב ובשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך ט' אל יבגוד עכ"ל כצ"ל ונראה קשה לפירושו מי הכריחו לאתויי קרא אחרינא ולא סגי ליה בהאי קרא דלעיל מיניה ומייתי ליה תלמודא ונראה לפי דקדוק המקרא דכתיב אל יבגוד בלשון נסתר לזכר ונפי טעמין ה"ל למיכתב אל תבגוד בלשון נוכח כמה שכתוב בקרא דלעיל מיניה אשר בגדת בה ורש"י פירש שם דלא יבגוד רוחך הוא קשה שפתח בלשון רבים ובשמרתם ברוחכם וסיים בלשון יחיד אל יבגוד אבל לפי הפשט בקרא כי ישראל הם אשתו של מקום והוא בעלה ואשה וכיון דיהאלים טוא המגרש בע"כ של אשה הא דקאמר כל המגרש אשתו ראשונה ס' מזבח מוריד עליו דמעות בא"מ אתי לאהורי שלא יגרש אשתו ראשונה והשתא מקרא דלעיל מיניה דמייתי תלמודא ובין אשת נעוריך אשר בגדת בה דעם ישראל שהם בדמיון האשה ידבר שבגדת באשת נעוריך שהיה לך עם הקב"ה ליגא ראיה כלל שהרי היא מתגרשת שלא לרצונה אבל סמך עלמו תלמודא אקרא דבתריה דכתיב ובאשת נעוריך אל יבגוד דהוה לשון נסתר לזכר דעם ישראל

ידבר דאם תהיו כשמרים ברוחכם גם הקב"ה אל יבגוד באשת נעוריך שהיה לו עמכם ומקרי ליה בגידה לגביה כביכול אם יגרש אותה ומייתי דאסור לגרש אשתו ראשונה ועלה קאמר דהמזבח מוריד עליו דמעות דהיינו עליו שהוא המגרשה לרשע ובענין זה מתפרש המקרא דמייתי תלמודא שאמר ואת שנית ר"ל מכריד עצמו מאת ראשון לשני וע"ש כמ"ש. בכניסה איש ואשה זכו שכינה ביניהם דהיינו שם י"ה לא זכו אש אוכלתן והדמיון כזה אם במקום עמנו שמתחבר אם זכיה בשם י"ה כמ"ש דשפיה דשני אם שלהבת יה והוא ענין האש מן השמים שהיתה רובצת במקום ראשון על המזבח שהיה אש חיבתן שלמה לפני המקום כחיבור איש ואשה בשם י"ה וע"כ אמר שעי"ז שאתם היו בוגדים באשת נעוריכם ובגע ראשון כסות דמעה למזבח אמר ע מכבה האש של אהבה המחבר איש ואשה וע"ז אמר כי העיד ה' ביני וביניך גו' דהיינו שם י"ה שהוא עדות לשכני י"ה ומחבר אש של איש ואשה ולזה אמר והיא חברתך לחבר איש ואשה בשם י"ה ושלא תהא אש אוכלתן והיא אשת בריתך שהיה לכם הברית בבית ראשון במזבח שהיתה רובצה שם מן השמים ובכן יתקיים עוד בנו כלאמור וערבה שמה כימי עולם גו' והיה ביום ההוא תקראי אישי גו' וכ"ד א"ס: סליק פ' המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

תוא **דף צ ע"א** אם נוי נגרש ס' קרי עליה אל תחרוש וגו' ר"ל דרשו אל תחרוש מלשון שתיקה דהיינו שלנו נערות ושוה לך עמה כחרש ... אש תגלה לנו ושוה ... מ"ע בנדרים נחומת ... מדכר לה כאיו מה שלבו נערותה וק"ל: **שובב** טפל נמון טוס ... [illegible] ...
כל המגרש אשתו ראשונה ס' מזבח מוריד עליו דמעות ... כל זה נאמר בחידושי הלכות ע"ש:

ס"יק חדושי אגדות ממסכת גיטין

למען ידעו הדורות להבין ולהורות בגט שכ"ת שטתגין בדורות הללו בסתם בלי שום תגלי ע"פ תיקון הר"י מפרי"ם*) הנה אחרי אשר זכיתי בעזה"י ללמוד מסכת גיטין אמרתי כי ישוחו הוא בעלמו מה שפירש ר"ת בתוספות בפרק מי שאחזו אהבה דכל היוצא למלחמה בית דוד ס' ולכך היתה בת שבע מותרת לדוד שהיו נותנין גט גמור בלי שום תנאי ובלנעה וכשחוזר מן המלחמה היה כונסה והיתה בת שבע פנויה גמורה ס' ולפי שנירסה בלנעה ס' ע"ש ובפרק האזב בתוס' מפורש יותר בזה שהיו עושין בלנעה כדי שלא יהא רבים קופלים ליטלנה ומתשבה הוא בעלמו תיקון של הר"י מפרי"ם בגט שכ"ת שאם נותנין בלי שום תנאי אלא לפי שלא עושין כן בלנעה בשכ"ת הו קופלים רבים ליטלנה תיקן הוא שיהו עושין שזוכין מחרם בקגם והרם לסונסה כשיעמוד מחוליו וזה נראה לי ברור וגם כי כבר כתבתי כי הדברים כמשמען וכפשטן בתקנת ר"י מפרי"ם דהוה גט גמור כמ"ש כבר נגלות ונכונות מ"מ אמרתי להעמיד על הספר דבר שמתחדש לי בזה:

*) עיין בתשובת מהר"ם מלובלין סימן קכ"ו:

חכמת

דף צ ע"א תום' בד"ה ב"ש סברי כו' ואומר ר"י דר"ע סבר כב"ש כו'. ר"ל פירש אבל לא דב"ש סברי כר"ע וק"ל. **באד"ד** הא דנקט נמספרים וב"ש ס' כנ"ל. (עיין במהרש"א).

שלמה

ע"ב גמ' רבי יוחנן אומר שני מגלה ס'. ר"ל פ"ל שנאה לפני שמקום שלה:

סליק חכמת שלמה ממסכת גיטין

הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

הגהות על מסכת גיטין מהגאון בעל הלבוש זצ"ל

עם הגהות ותקונים מאת הגאונים המפורסמים בעהמ"ח ספר מפרשי הים זצ"ל

דף ב ע"א במשנה מן הרקם ומן התגר (יבמות מו) (ר"ל פז ע"א) תוס' ד"ה כל (מס ט ע"ב) תוס' ד"ה הבאים עכו כא"י לגיטין (כתובות קיב ע"א) תוס' ד"ה מכבק **ע"ב גמ'** עד אחד נאמן באיסורין (קדושין סה ע"ב) תוס' ד"ה כשמת

דף ג ע"א בגמ' שנתקרה עדותן בב"ד (כתובות כח ע"א) תוס' ד"ה קיום. אתי לשנויה (זבחים ג ע"ב) תוס' ד"ה אתתן. ארי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא (לקמן טז ע"א) תוד"ה כמבית **ע"ב** ג' גיטין מבלין (לקמן טו ע"א) תוס' ד"ה שלשה

דף ד ע"ב ה"מ דיעבד וכו' (חולין ג ע"א) תוס' ד"ה אין כיון דאיכא עולי רגלים וכו' (כתובות יח ע"א) תוס' ד"ה דספס (כ"ב לח ע"ב) תוס' ד"ה דספס

דף ה ע"א הוא עצמו שהביא גיטו (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה לפי בעא מיניה שמואל מר"ה (לקמן יח ע"ב) תוד"ה יתיב [א"ה עי' בח דושי מהרי"ט בקידושין דף ע' ועי' כתוב בשני סי' כ'] א"ל אין צריכין (לקמן טז ע"ב) תוד"ה ורבה **ע"ב** בדרבנן עד נעשה יין (כ"ק ל ע"ב) תוס' ד"ה כגון (כ"ב קיד), תוס' ד"ה ואין יודא יהוולד ממזר (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה דתנן כיצד ושה יפיתו וכו' (עיין לקמן סד ע"ב) תוד"ה אמר (חולין ג ע"א) תוס' ד"ה אין אין ר"מ לפעמים יוקת, ה ע"ב) תוס' ד"ה זו נמצא אתה מוציא לעז וכו' (סנהדרין מ ע"א) תוס' ד"ה מוליא

דף ו ע"א כא"י לגיטין (סוכה לד ע"ב) תוס' ד"ה כ"מ מכי אתא רב לבבל (כ"ק פ ע"א) תוס' ד"ה מכי לבר מבבל (עי' יבמות דף טז ע"ב) תוס' ד"ה קפסיק (נדה ט ע"ב) תד"ה לאמוראי שאני בני מחוזא דנידי (עג ל ד ע"ב) תוס' ד"ה כיון (כ"ב לח ע"ב) תוס' ד"ה דספס **ע"ב** בני אדם העולין משם לכאן וכו' (קידושין כט ע"ב) תוס' ד"ה הא שתים כותבין שלש אין כותבין (סוטה יז ע ב) תוס' ד"ה כתבה (מנחות לב ע"ב) תוד"ה כל

דף ז ע"א מתוותא דא"י (עי' עירובין כא ע"א) תוס' ד"ה אתי **ע"ב** עפר חו"ל הבא בספינה (שבת לה ע"ב) תוס' ד"ה עפור [א"ה עי' במשנה למלך פ"ד מנכירים הלכה ע'].

דף ח ע"א גמ' והשוכר עבדו לסוריא (ל"ב ג ע"ב) תד"ה כך בב' דרכים שוחת פוריא (עי' ע"ז נא ע"א) תוס' ד"ה קסבר **ע"ב** רבי מסמא (סוכה כא ע"א) תוס' ד"ה ופל (זבחים קג ע"א) תוס' ד"ה ופל פלגינן ריטרא (כ"ב קסו ע"ב) תוס' ד"ה שיל:

דף ט ע"א משום דלאו כרות גיטא הוא (כ"ב קנ ע"ב) תוס' ד"ה אמר והאמר ר"י ד"ה אין ערעור פחות מב' (כתובות כו ע"א) תוס' ד"ה והאמר (כ"ב לג ע"א) תוד"ה והאמר. בב' דרכים שוה גיטי נשים וכו' (יבמות לא ע"ב) תוד"ה וכה. (קידושין כ ע"א) תוס' ד"ה כלשה. (לקמן כו ע"א) תוס' ד"ה תנן **ע"ב** האיכא מחובר (לעיל כ ע"ב) תוס' ד"ה לפי ידה ר"ש לשיטתו דר"א (לקמן יז ע"א) תוס' ד"ה ר"ש לקים.

דף י ע"א במשנה כל גט שיש עליו וכו' חוץ מגיטי נשים (כ"ב קס ע"א) תוס' ד"ה גמ': הוו עדיו עדי כותים וכשיר (עירובין סא ע"ב) תוס' ד"ה אמר. (חולין ה ע"ב) תוס' ד"ה ר"ג גמ' אי דלא אחזוק (חולין ד ע"א) תוס' ד"ה א"נ **ע"ב** עדי הגט אין חותמין זה בלא זה (לקמן יח ע"ב) תוס' ד"ה ולימ. והא לאו בני כריתות נינהו (לקמן כב ע"ב) תוס' ד"ה וכא

דף יא ע"א בדאורתן (שבת פט ע"ב) תוס' ד"ה קלף. א"ה מאבנגדי נמי לעיל ג ע"ב תד"ה ורנכה: **ע"ב** יתיב רב הונא (חולין יג ע"א) תוס' ד"ה כמה.

דף יג ע"א עבדא בהפקירא ניחא ליה (כתובות יא ע"א) תוס' ד"ה מ"ד. **במשנה** לא יתנו לאחר מיתה (כתובות ג ע"ב) תוס' ד"ה אני זה. **ע"ב גמ'** אלא מעתה וקנה לעולדים (יבמות יא ע"א) תוס' ד"ה מאן: ח"ש לדבר שישנו בעולם (יבמות נג ע"א) תוס' ד"ה ור' נתן. (כתובות ז ע"ב) תוס' ד"ה כאנכה. (נה ע"ב) תוס' ד"ה לאחר

דף יד ע"א א"ל נתת הבריך לשיעורין (קדושין יח ע"א) תוס' ד"ה סכן וכל קנין בפעות חוזר (כ"מ סו ע"ב) תוס' ד"ה סתם. (כ"ב מא ע"א) תוס' ד"ה אמר. (קנב ע"א) תוד"ה חוזר: **ע"ב** והכ"א יחליף (כ"ב קמט ע"ב) תוד"ה דקא:

כורא עדיף (כתובות סב ע"ב) תוס' ד"ה שהלך (גד ע"ב) תוס' ד"ה ליפא. (קדושין עד ע"א) תוס' ד"ה שדה. (כ"ב לו ע"א) תוס' ד"ה בורה

דף טו ע"א במשנה ב' אשורים בפני"ט וכו' (לעיל ה ע"א) תוס' ד"ה כי הרי. פאל (לעיל ג' ע"ב) תוס' ד"ה דתנן: **גמ'** ה"א צריך ואי לא אמר כשר (לעיל ד ע"ב) תוס' ד"ה אי. **ע"ב** גיהוד חפשה וכו' (עירובין לג ע"ב) תוד"ה גיהודי

דף טז ע"א תיאוק והקפירא (חגיגה יח ע"ב) תוס' ד"ה בפתחונה. (וכה ע"ב) תוס' ד"ה כשרים (יבמות טו ע"א) תוס' ד"ה עירוב. **ע"ב** לאחר שלשה (לעיל ד ע"א) תוס' ד"ה אי.

דף יז ע"א או נמלך או נשלא דבר עשו (פסחים ט ע"ב) תוס' ד"ה ותנן: הא לבתר דאתו חבריה לבבל (שבת יא ע"א) תד"ה ולא: אלמא קסבר ב' שהביאו גט (לעיל ה ע"א) תוד"ה כשבלה: **במשנה** נכתב ביום וכו' תחתם בלילה (לקמן סו ע"ב) תוס' ד"ה קא פסיק: **גמ'** משום בת אחותו (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה כאן: **ע"ב** ונות לא שכיחא (כתובות כ ע"א) תוד"ה שאני. לרשאי לא חיישינן (יבמות לא ע"ב) תוס' ד"ה ואלה:

דף יח ע"א לא פקיע איגש פורענות לנפשיה (כ"ב קמו ע"א) תוס' ד"ה אע"פ. ואסור שתי נשים בחצר אחת וכו' (יבמות מב ע"א) תוס' ד"ה א"ס. פבטת אע"פ שלא וקנה (כתובות כה ע"א) תוס' ד"ה לבניפים. אתם וקנס ופיתוי וכו' (קמן לו ע"א) תוס' ד"ה שכר: משנה העמדה בדין (כ"ב קנב ע"ב) תד"ה אי: **ע"ב** חיישינן שמא מיס (יקמן לג ע"ב) תוס' ד"ה כאס: למ"ד משום עדים באל (לקמן פב ע"א) תוס' ד"ה גוידכ. אתי לאחלופי בכשרות דעלמא (כ"ב קסב ע"א) תוס' ד"ה נמלא.

דף יט ע"א במשנה נכם ובפיקרא וכו' (עי' מנחות לד"א) בד"ה כמו. **גמ'** דיו דיותא (מ"ק כ ע"א) תוס' ד"ה פלי: לאתויי הא דתני ר"ח כו' (מגילה יז ע"א) יוב. ד"ה של. דיו ע"ג איקרא (לעיל כ ע"ב) תוס' ד"ה הקרעין: הא דלא אפיץ (מגילה ט ע"א) תוד"ה דיפתרי: **ע"ב** בדמוחדר (כ"ב קס ע"א) תוס' ד"ה והריך חיישינן, שמא בשי סולין כתבו (קידושין נ ע"ב) תוס' ד"ה ס"ג:

דף כ ע"א גמ' דבעי' וה א"י ואנדו וכו' (שבת קד ע"ב) תד"ה אמר. ואליבא משום וכו' קא כתבה (עי' לקמן כב ע"ב) תוס' ד"ה וכה: כהבו על איסורי הנאה כשר (פסחים לג ע"ב) תוס' ד"ה ואין: [א"ה עי' כמל"מ פ"ג מאישות ענייס של' ז' שכתב דדברי התוס' סותרין לע"ש בשבת דף כג ע"ב ד"ה תנן פ"מ ואפשר דסתוס' לא כלו רק להא משום כולך הוב ממעטין מפתן לגד דבר שאינו דלוי ולגם כהבו כיון דבאפת אין בו והיא של מגן דאין וקיים פתוס הגו"ם והכא חוה א' מודרת ורק כיון דלא כשיב גבי דבלומן מקרי מינה לפי בפתוח מגו"ם הוס דהיה אם מתן לו פכ"ם ונכר כראוי וכיון שכן בכיר אתה לו ולא נהלו ודו"ק]: ל"ע דתשורות (כוסה יז ע"ב) תוס' ד"ה כותבם:

דף כא ע"א מכדי חדר מהיכא איתרבאי מידה (מגילה יג ע"א) תוס' ד"ה אבל: מכר כורתא ואין ר"א כורתה (כרכות נה ע"א) תוס' ד"ה אימה.

דף כב ע"א בתר נקטו אולינן (חולין קכח ע"א) תוס' ד"ה קיסוס [א"ה עי' פלי"ם פ"ג מנכורים הל' ה ועי' בשו"ת דברי ריבות לסנהן מו"ה יצחק לדרכי המפרדי סימן כג]: **ע"ב** ואין חכמים אומר רבי אלעזר רבי אליעזר היא וכו' (שבת עט ע"א) תוד"ה כדי. לא הכשיר ר"א אלא בגיטין (לעיל יח ע"א) תוס' ד"ה וכא. (קידושין מ' ע"א) תוס' ד"ה כתב: **במשנה** האשה כותבת את גיטה (לקמן כח ע"א) תוס' ד"ה משום:

דף כב ע"א גמ' והוא שהיה גדול עומד ע"ג (עירובין יג ע"א) תוד"ה אבל. (יבמות קד ע"ב) תוס' ד"ה וכא. (חולין יג ע"ב) תוספות ד"ה ואין: נכרי לדעתיה ודנפשיה קעביד (ע"ז ז ע"ל כו ע"א) תוס' ד"ה וכי. (מנחות מב ע"א) ה ס' ד"ה ופל. [א"ה עי' בשו"ת חכ"ד סי' רכח דזה ליישב רן ספק ופי' נכ"י בהה"ע סי' קכג ודבריהם ז"ע בנ"ם מנחות שם ועי' מ"ם בתבורינו על לו"ת ס"י יח]: נכרי אדעתיה ודנפשיה קעביד וכו' (זבחים ב ע"ב) תוס' ד"ה סתם: [א"ה עי' בשו"ת פה"ג סי' א ובחידושי הגרשוני שלו בשו"ת כפ' מגות]. **ע"ב** אם היתה עוברה וכתה לו (סנהדרין ט ע"ב) תוס'

תוס' ד"ה שנר ר"י תרתי אמר וכו' (יבמות פח ע"א) תוס' ד"ה בגלמא (גיטין סו) [א"ה הפסט ולא מלאנו ואולי חילוף אותיות יש כאן וצ"ל ו' פי ודף ו' הוא כתוס' ע"א ד"ה אפילו וציין לתוספתין סוטה גם' הוא כתוס' ע"ב ד"ה אע"פ וציין להא דאמרו כאן ע"א נכרי אדעתא דנפשיה קא עביד ·

דף כד ע"א גמ' וכי ספית החם שוה שליח להולכה (לקמן סה ע"ב) הר"ס גמו ·

ע"ב אמר רבא ו א ב' יוצא כ"ש וכו' (כתובות נד ע"א) תוס' ד"ה ליפוק · ור"א היא וכו' (לעיל ג ע"א) תוס' ד"ה ורבנן (ו ע"א) תוס' ד"ה דקי"ל חליצה פסולה וכו' (יבמות קה ע"א) תוספות ד"ה לחתין (יבמות קהו) [א"ה לא מלאנו ואולי צ"ל קהו ע"א תוס' ד"ה מאי וציין להא דאמרו כאן ד"א כ' יוסף כ"ש הרים וכו' ·

דף כה ע"א קסו ואפשרא פסולת וכו' (יבמות ט ע"א) תוס' ד"ה ור"ם תולה בד"ע ע"ל ברירה (לעיל יד ע"א) תוס' ד"ה מר סבר · אומר כ' לתקן שאני כו' (לקמן לא ע"א) תור"ס כמתנכה ע"ב ולכי מיית הוה גיטא (ר"ה לו ע"ב) תוס' ד"ה ושמואל (לקמן עג ע"ב) תו ד"ה תלא (סוטה יח ע"א) תוס' ד"ה הזר

דף כו ע"א במשנה הכותב סופרי גיטין (זבחים ג ע"א) תוס' ד"ה הכותב (מנחות לג ע"א) תוס' ד"ה כדפוס גמרא תריך שיניח אפ מקום הרי את מותרת (ירושלמי ט ע"ב) כה"ן ד"ה מכי ופ"א כתרי ד"ה ולאחוי ע"ב משום קטטה ור"מ היא (לעיל ד ע"א) תד"ה חתמו ואחי ומעכן ומותיב לה (עיין לקמן לג ע"א) תד"ה וכשיפא . שמא יאמרו נפה קודם לכנה (יבמות נג ע"א) תוד"ה לכשלכנסנה ולימא סדר"נ (כתובות כ ע"ל לא ע"ב) תוספות ד"ה והאמר (כ"ק לה צ"ל ט ע"א) תוס' ד"ה כמטלטלין (שבועות לג ע"ב) תוס' ד"ה יוכלה

דף כז ע"א במשנה אם מצירו כשר (יבמות קכ ע"ב) תוס' ד"ה לכא גמ' והאי ג מאי דאשתכח ב"ד דר"ה (יבמות קכו ע"ב) תוס' ד"ה לאמר ואישתו לשני שווי (לעיל כד ע"ב) תוס' ד"ה כעידי

דף כח ע"א גמ' תופס שרוב וכו' (עי' קדושין עח ע"ב) תוס' ד"ה לא חא ר"ם ד"ל למיתה (יבמות יח ע"א) תוספות ד"ה דלמא ע"ב שמא ימות והיינו (קדושין סח ע"ב) תוס' ד"ה נפילוב בישאת הנוף (פסחים סב ע"א) תוס' ד"ה ערל (חגיגה ד ע"ב) תוס' ד"ה דכתיב (מועד קטן טו ע"ב) תוס' ד"ה אחרי (בכורות סא ע"א) תוס' ד"ה והא (חולין פב ע"א) תוד"ה אין

דף כט ע"א במשנה אין רצתי שירא מקדוני ביד אזור (ב"ק יח ע"ב) תוס' ד"ה עד גמ' מילי לא מימסרן לשליח (לקמן סו ע"ב) תוס' ד"ה ורלאמר ע"ב במשנה עושה שליח בב"ד ושלחו (לעיל ה ע"ב) תוס' ד"ה יקלם (כד ע"א) תוס' ד"ה תימור גמ' קפחינהו ר"א וכו' (ב"ק סה ע"א) תוס' ד"ה אמר וליחוש שמא מיים (לעיל יח ע"ב) תוס' ד"ה חיישין ·

דף ל ע"א במשנה המלוה מעות את הכהן וכו' (יבמות ס ע"ב) תוס' ד"ה מר סבר (כתובות כו ע"א) תוס' ד"ה אין · גמ' בשכירי כהונה (כתובות קכ ע"א) תוס' ד"ה לבור (ב"ב כג צ"ל קכי ע"ב) תוס' ד"ה הכא [א"ה ועיין שו"ת מהרי"א סי' עד ודו"ק ועי' שו"ת זקיני הגאון המ"י ז"ל סי' צ' . עשו שאינו זוכה כזוכה (בכורות יח ע"א) תוס' ד"ה עכו כיתידא לא מוקמינן (לעיל יג ע"א) תוס' ד"ה והא (כ"מ יב ע"א) תוס' ד"ה ואמר (כ"ב קמו ע"ב) תוס' ד"ה דקא ע"ב הניח סלא מחם נובר סלא קרדום (כ"ב ו צ"ל כו ע"א) תוס' ד"ה ולחוש שמא עשאו אביו תרומה וכו' (כ"מ לח ע"א) היסאת ד"ה סחא וכי נחשדו חברים לתרום וכו' (בכורות יש צ"ל נט ע"א תוס' ד"ה הא

דף לא ע"א ניטלת באומר ובמחשבה (בכורות נט ע"ב) תוס' ד"ה כסס במשנה ובשעת כניסת מים לטוסר (ע"ז כט ע"ב) תוס' ד"ה מי ע"ב גמ' ורוח צפונית מנשבת עם טלים (יבמות עב ע"א) תוס' ד"ה לא

דף לב ע"א במשנה שלא יהו עושין כן (קדושין יב ע"ב) תד"ה זבל גמ' אי אפשי בר לא אמר כלום (כ"ב לה צ"ל קלח ע"א) תוד"ה כאן ע"ב שליח סתגר ר"ה כשליח הגט (לעיל יב ע"א) תוס' ד"ה כל חוזר ומגרש בו (לעיל יח ע"ב) תוס' ד"ה אלא נימא נופיה מי קא בטיל (קדושין נט ע"ב) תוס' ד"ה מתולה לבי תרי נמי ב"ד קרי ליה (יבמות כב ע"ב) תוס' ד"ה סעמא

דף לג ע"א גמ' אפקעינהו רבנן לקידושי מיניה (כתובות ג ע"א) תוד"ה ואפקעינהו (ב"ב מח ע"ב) תוס' ד"ה תינח כו [א"ה למעלה מזה כתב כתובות כו וגם לא נמצא כדף כו מתוזה ואולי חסר פה ויחסכתא וצ"ל גיטין כו והוא כתוס' שם ע"א ד"ה נכי וציין להא דאמרו כאן ע"א אי לבטל וכו']

דף לד ע"א גמ' גילוי דעתא בגיטא מילתא היא (לעיל יב ע"א) תוס' ד"ה ע"ד אין אנס בגיטין (כתובות ג ע"א) תוספות ד"ה אי"ד [א"ה עי' במל"מ פ"ג מהלכות הל' א' ועיין בשו"ת דברי ריבות סי' פ"א] ע"ב במשנה אין אלמנה נפרעת וכו' (כתובות פז ע"א) תוס' ד"ה מקדים (נח ע"א) תוס' ד"ה מוכרת שהיא נודרת ליתומים (כתובות פו ע"ב) תוס' ד"ה ידר העדים חותמין על הגט וכו' (לעיל ג ע"א) תוס' ד"ה המביא (ג ע"ב) תוס' ד"ה ר"א ·

דף לה ע"א גמ' עד שמת א' מבני (שבועות כו ע"א) תוס' ד"ה עד דקא פרשא קמי יתמי (עי' כ"ב נג ע"ב) תוס' ד"ה דשרית רב לא סגבי כתובה לארמלתא (כ"ב קנח ע"א) תוד"ה כיה אירה בב"ד ואשבחר תוך לב"ד (כתובות פח ע"א) תוס' ד"ה מיתי (שבועות מא ע"א) תוד"ה פלי ע"ב דמשר לה בעל (בכורות מה ע"ב) תוספות ד"ה דמדרינן צריך לחרם את הנדר (נדרים לס ע"א) כתו"י ד"ה רבה

דף לו ע"א גמ' דמדרינן ליה ברבים (בכורות מו ע"א) תוד"ה אמר דזימנין דמייתי סורי (לעיל ד ע"א) תוס' ד"ה דקי"ל (סד ע"א) תוס' ד"ה דרי"ה אפקעינהו בדיסקי (לקמן פו ע"ב) תוס' ד"ה ודלמא אי אחד מן הדברים שהתקין הלל זוקן (ערכין לא ע"ב) תוס' ד"ה התקין בשביעית ביה"ז ורבי היא (קדושין לח ע"ב) תוד"ה בשמטת :

דף לז ע"א גמ' אלא על הקרקע (קידושין כו ע"ב) תוד"ה ולכתוב כל שהוא (ב"ב כו ע"א) תוס' ד"ה ולכתוב דסנה אשכי (לעיל ו ע"ב) תוס' ד"ה דלמא דקני ליה מדר"י (פסחים לא ע"ב) תוס' ד"ה ור"י (ב"מ פא ע"ב) תוד"ה והא (שבועות מד ע"א) תוספות ד"ה מאי ע"ב כשם שמצוה לפדות ב"ח (לעיל יב ע"א) תוד"ה כי .

דף לח ע"א גבי ישראל מנ"ל וכו' (בכורות יג ע"א) תוס' ד"ה אלא ע"ב אלו עבדים ושפחותיו הכנענים (ערכין כח ע"א) תוד"ה דפ"ל .

דף לט ע"א עבדי כמקרקעי דמי (ב"ב קנ ע"א) תוד"ה פרעלין הלכה כאבא שאול (קדושין כג ע"א) תוס' ד"ה הדי . ע"ב נתייאשו מבעלתי עבדי (יבמות מו ע"ב) תוס' ד"ה כבלמא . (יבמות פ"ח ע"א) תוד"ה אלא (כ"ק סו ע"א) תוס' ד"ה כיון (ב"ב מד ע"א) תוס' ד"ה דיקא אשכחיה רבא"י וכו' (לעיל לא ע"ב) תוד"ה אלא אני אומר אין הלכה (ב"ב מו ע"ב) תוס' ד"ה אלא משום דהוי ליה כליו של סקנה (ב"מ מו ע"ב) תוס' ד"ה לאפוקי (קי ע"א) תוס' ד"ה תזיר [א"ה למעלה מזה כתוב יבמות מו סה וגם כדף גם נמקר תוספס לכאן ואולי חסר המסכתא וצ"ל כתובות גם והוא כתוס' שם ע"א ד"ה סוף וציין להא דאמרי כאן ע"א דכמה דקיימין מכיח כתובין]

דף מ ע"א ומ"א מקודשת (יבמות מז ע"ב) תוס' ד"ה כס כופין את היורשין (כתובות מו ע"א) תוס' ד"ה פריעה בצור לקיים דברי המת (ב"ב קמט ע"א) תוס' ד"ה דקי · הא אמרו בלשון שחרור הו"נ (לעיל לח ע"א) תד"ה הכל ע"ב הקדש חמץ ושחרור וכו' (יבמות סו ע"ב) תוד"ה תני

דף מא ע"א מר סבר חייב (ב"ק לג ע"ב) תוס' ד"ה ואלא במשנה לייא שפחה א"א (כתובות כט ע"א) תוד"ה אלו ע"ב גמ' לה ליה כאומר (ע"ז יג ע"ב) תוס' ד"ה מנר דכ"ע ג"ש עדיפא (יבמות נס ע"א) תוס' ד"ה דומיא (זבחים מח ע"א) תוס' ד"ה דכ"ש

דף מב ע"א הכותב נכסיו לשני עבדיו (זבחים ל ע"א) תוס' ד"ה דכריו פרושי קא מפרש (בכורות לח ע"ב) תוס' ד"ה א"כ וצריך גם שחרור (ב"ק לג ע"ב) תוס' ד"ה א"כ (ב"מ מח ע"א) תוס' ד"ה תפוסה עבד שמכרו רבו ליקנם (ערכין כ ע"א) תוס' ד"ה ולאחר אבל רבא מי יסבר דכננה (ב"מ לב ע"ב) תוס' ד"ה כגון

דף מג ע"א וחצי טופר ליורשיו (ב"ק מ ע"א) תוס' ד"ה כופר שיור בקנייט (יבמות מה ע"ב) תוס' ד"ה מבום הבא לא שייר בקנייט (קידושין ו ע"א) תוספות ד"ה תפוס ע"ב לכשתבררה ממנו אין לי עסק בך (כתובות א ע"ח) תוס' ד"ה ואין (ב"ב מג ע"א) תוד"ה ואין אע"פ שעשה לו נמוסר פטורה מן המעשר (לקמן מו ע"א) תוספות ד"ה אמר

דף מד ע"א מכר עבדו ומת מהו שיקנס בנו (חו"ק יב ע"ב) תוס' ד"ה אמ"ל (בכורות י ע"ב) תוס' ד"ה נעל מינים ע"ב שדה שנתקוצה (מ"ק יג ע"א) תוס' ד"ה ישוביה

דף מה ע"א ואי לא מפקינא ליה מינך וכו' (כתובות קו ע"ב) תוס' ד"ה ה"נ משום רווחא דציבורא (כתובות נב ע"א) תוס' ד ה והיו אחא עורבא וקא קרי ליה (חולין כח ע"א) תוס' ד"ה כל ע"ב ס"ת שכתבו מין ישרף (שבת קטו ע"ב) תד"ה ספרי שכתבן מין ומסור לאנסים וכו' (ע"ז כו ע"ב) תד"ה ממי שנאמר וקשרתם וכתבתם (ע"ז כו ע"א) תוד"ה וכי במשנה כל נדר שידעו בו רבים (לעיל לה ע"ב) תוס' ד"ה לכל (בכורות מה ע"ב) תוס' ד"ה הניחא (מו ע"א) תוס' ד"ה דמדרינן

דף מו ע"א גמ' משום קלקלא (כתובות עד ע"ב) תוס' ד"ה מכוב ע"ב במשנה לא יחזיר (כתובות עב ע"ב) תוספות ד"ה על מנת שתיקותך יפר כריבורך (יבמות מה צ"ל סה ע"א) תוס' ד"ה אי בגמרא חייש לקלקולא (יבמות ב ע"ב) תוס' ד"ה לא

דף מז ע"א ויל לא קא שבקי לי דאזרקינך (ע"ז טו ע"ב) תוס' ד"ה אי שאין קנין לעובד כוכבים וכו' (קידושין יח ע"ב) תד"ר הנכרי דננך ולא דנן נכרי (תיתות סו ע"ב) תוד"ה מירות ע"ב המוכר שדהו לפירות (כ"ב נ ע"א) תוספות ד"ה המוכר קנין פירות כקנין הגוף דמי (יבמות טו ע"א) תוס' ד"ה אלמנה

דף מח ע"א לא משכחת דמייתי בכורים (עירובין לז ע"א) תד"ה ר"י (לעיל כב ע"ב) תד"ה ר"י (בכורות נג ע"ב) תד"ה אמר ע"ב במשנה אין מוציאין לאכילת פירות (כתובות קב ע"ב) תד"ה לימור ולמזון ראשה ודבנות (כתובות מט ע"ב) תד"ה אי (נח ע"ב) תוס' ד"ה תמבה

דף מט ע"ב גמ' מפני מה אמרו ב"ח דינו בבינונית (ב"ק ח ע"א) תוד"ה מר וכתובת אשה בזיבורית (כתובות פד ע"א) תוס' ד"ה וכתובה ישוחי סמר שראיש וכו' (יבמות קז ע"א) תוספות ד"ה תרייהו והאיש אינו מוציאה וכו' (כתובות סג ע"ב) תוס' ד"ה אגל בקבלן (ב"מ מ ע"א) תוס' ד"ה קבלן

דף נ ע"א גמ' דלא מפיק ארעתא דסלוד דסית ליה (כתובות פ ע"א) תוד"ה לאכה ע"ב אין נפרעין מנכסים משועבדים (כתובות פט ע"א) תוד"ה אי (ב"ב קמה ע"ב) תוד"ה דבר תורה

דף נא ע"א ידא פרנסה דמיקק קייצי (כתובות נ ע"ב) תוס' ד"ה ומלי מתו בנותיהן נזונות וכו' (כתובות קא ע"ב) תוספות ד"ה והיא . בשקנו מידו (כתובות קב ע"ב) תוס' ד"ה יר"ש ב' כיסין קשורים (ב"ק מ ע"א) תוס' ד"ה עירוב ע"ב רא דאמר כראב"י (כתובות יח ע"א) תוד"ה ראב"י מפני שאדם נשבע וכו' (קידושין כד ע"א) תוד"ה ור"ת ·

דף נב ע"א אתם ולא שותפין וכו' (כתובות ג ע"ב) תוס' ד"ה הכי א (לעיל ם ע"ב) תוס' ד"ה וכתב דאפוטרופסין עושין ומעשרין (לקמן סב ע"א) תד"ה כמין אלא להוב ע"כ ליכות (עי' קידושין מב ע"א) תד"ה אלא ואין אפוטרופסין רשאין להוציא עבדים וכו' (עי' לעיל יח ע"ב) תוד"ה אין אין עושין אפוטרופסין נשים (כתובות סח ע"ב) תוס' ד"ה קא מסלקי לא יהא עבד דדיים חמור מהקדש (קדושין כב ע"א) תוס' ד"ה אמו ע"ב מנסך ממש (כתובות לא ע"א) תוד"ה מעקירם

(חולין מא ע"א) תד"ה מ"ס · האדך כרבנ ירמיה (ב"ק ו ע"ב) רש"י ד"ה ואנכך : [א"ה עי' שו"ת מגנת יעקב אלאסבו סס שו"ת נשמע סי' ח] בשעת הגבהה הוא דקני (חולין מ ע"א) תוד"ה רעלה .

דף נג ע"א גמ' היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (לעיל מא ע"א) תוס' ד"ה כסיזק . חשראה מלאכה כמי הואת (ב"ק ס ע"א) תוס' ד"ה פטור (ולת ע"א) תוס' ד"ה כל ע"ב מממתו ממלוא בעי לשלומי (ב"ק מב ע"א) תוס' ד"ה כסמא . [א"ה עי' במל"מ פ"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה ד' שתמה על דברי התוס' כאן וריתחם פ"ע ועי' פ"ט בתורים עפרבי סיפ עי' מפבה כ"ק לא אות ח'] תיובתא (ב"ק ה ע"א) תד"ה דלי לימא כתנאי (כ"ק מו ע"א) תוס' ד"ה אלו בין בשוגג ובין במזיד יעקר (ר"ה י ע"ב) תוס' ד"ה יוס .

דף נד ע"א גמ' באתריה דר"י חמרין לאו שביעית (סוטה ז ע"א) תוד"ה אמר המעשר בשבת וכו' (שבת מג ע"א) תוס' ד"ה אבל (סוכה כג ע"ב) תוד"ה מני ע"ב והא הכא דפרואותיתא חד בתרי בטל (יבמות עג ע"א) תוספות ד"ה מס [א"ד עי' בלקוטי פר"ת על יו"ד סי' קא כל שבידו נאמן (קדושין סס ע"ב) תוס' ד"ה נאמנו כת"ב ביוה"כ יוכיח (זבחים יד ע"א) תוס' ד"ה שורס . (כס ע"א) תוס' ד"ה ומקום לא עבדתם לשמן (לעיל מס ע"ב) תוס' ד"ה עד .

דף נה ע"א במשנה תול קטנה בת ישראל וכו' (יבמות קכ ע"ב) תוס' ד"ה יס (קיג ע"א) תוס' ד"ה אמא גמ' אמר לאדם ראו גם זה וכו' (לקמן עח ע"א) תוס' ד"ה אינו (ב"ק נה ע"א) תוס' ד"ה אמר . יאוש כדי ליק (סוכה ט ע"א) תוס' ד"ה הכי (ל ע"א) תוס' ד"ה הא ע"ב משעת נגיבה או משעת הקדש (ב"ק סו ע"ב) תד"ה דכה במשנה לקח מן האיש וכו' (כתובות פא ע"א) תוס' ד"ה ומגרשה .

דף נו ע"א גמ' ולדידהו לאו מוטא הוא (זבחים נו ע"ב) תוד"ה הכא ע"ב כל המיצר לישראל נעשה ראש (חגיגה יג ע"ב) תד"ה אלא

דף נז ע"א אשקא דריספק חריב ביתר (תענית כס ע"ב) רש"י ד"ה ביתר ע"ב מאן איתנון שכניה ואבטליון (יומא עא ע"ב) רש"י ד"ה ייתון

דף נח ע"א תהוי מתקלי וכו' (ע"ז יח ע"ב) תוס' ד"ה מתקל . עד שאומדו בכל ממון (לעיל מב ע"ל) תוס' ד"ה דלא ושנו ר"י בן אלישע (מנחות סר ע"ב) תוס' ד"ה אמור · ליש אלא דא ליך חוק וקצי (כתובות נא ע"א) תוס' ד"ה כתנה (ב"ק יש ע"ב) תוס' ד"ה כתב (ב"ב מו ע"ב) תד"ה אבל עד שיכתוב לו אחריות (ב"ב מח ע"א) תד"ה כל ע"ב הבא מחמת חוב וכו' (ב"ק נח ע"א) תוס' ד"ה אי"ל ויהיב זוזי דהלות שנין (ב"ב נד ע"ב) תוס' ד"ה כתני

דף נט ע"א במשנה דרש רומו ונרמו (יבמות קיג ע"א) תוד"ה אלו גמ' מיפלא (ספילה יח ע"א) תד"ה מיפלא ע"ב במשנה מפני דרכי שלום (פסחים לה ע"ב) תוספות ד"ה אים גמ' מיכף הוה כ ישי ליה (חולין יט ע"א) תוס' ד"ה אמר ואתפרדה חביליה (כתובות כה ע"ב) תוספות ד"ה סקלא

דף ס ע"א גמ' עת לעשות לה' וכו' (שבת קטו ע"ב) תוס' ד"ה אלינא תורה חתומה ניתנה (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה דתנן (כ"ב יו ע"ב) תוס' ד"ה אבל אם שכב אם לא שכב (יומא לו ע"ב) תוד"ה אם ופרשת סמאים (פסחים ז צ"ל ו ע"ב) תוס' ד"ה שנאמר (סוכה כה ע"ב) תוס' ד"ה שתי (מנ לה ס) [א"ה למעלה מזה כתוב סוכה כה ונדפס כאלו לא יראה ולא ימצא דבר הטעם לכאן ואולי טעות נפל כדפוס והיה במקום אמר כתב מנ לה צ"ל יג לה ורוא ציון המס' מגילה וכס הוא בדף ס ע"א תוס' ד"ה כבלמא וציין להא דאמרו כאן ע"א ס"ח שחסר יריעה אחת אין קורין בו]

דף סא ע"א מפרנסין עניי עובדי כוכבים וכו' (עירובין סד ע"ב) תד"ה ולמדו ע"ב מפקידין תרומה אצל ישראל ע"ה (חגיגה כה ע"א) תוספות ד"ה מונן וליחוש שמא תמטמט אשתו נדה (שבת סד ע"ב) תוס' ד"ה מי. (חגיגה יט ע"ב) תד"ה בגדי . (חולין עא ע"ב) תוס' ד"ה אסו הרי אלו בחזקת למעשר וכו' (כתובות כד ע"א) תד"ה תעברות

דף סב ע"א אין עושין חלה ע"ה בטהרה (חגיגה יט ע"ב) תוס' ד"ה בגדי אין עודרין עם העובד כוכבים (סנהדרין ס ע"א) תד"ה אגוסטין

דף סג ע"א גמ' רבי איפר אם רצה לחזור לא יחזור (לעיל יד ע"ב) תוס' ד"ה ור"י ע"ב נתייאשו נדבר (לעיל כד ע"ב) תד"ה תליה עשו עדים שליחותן (ב"ב קטח ע"א) תוספות ד"ה אלא במשנה ושנים שאמרו בפנינו קבל (ב"ק ע ע"ב) תוס' ד"ה למעוטי

דף סד ע"ב גמ' ולדיפנה לד דה סדר"ד (יבמות קמ ע"א) תוד"ה ולהימנה (כתובות מז ע"ב) תוס' ד"ה מינו (ב"מ יח ע"ב) תוס' ד"ה אין במשנה וכל שאינה יכולה לשמור גיטה (יבמות יג צ"ל קיג ע"ב) תוס' ד"ה ילתר גמ' צרור וזרקו וכו' (פסחים לא ע"ב) תוספות ד"ה אים (סנהדרין סח ע"ב) תוס' ד"ה קטן שאני שתופי מטאות דרבנן (עירובין עט ע"ב) תוס' ד"ה כמזכה

דף סה ע"א במעשר בזה"ז דרבנן (ר"ה לא ע"ב) תוס' ד"ה ניקס. (בכורות ל ע"ב) תוס' ד"ה נאתניה וכנגדן בקטנה שנתגרשה וכו' (קדושין מג ע"ב) תוס' ד"ה תא וכנגדן בקטנה חולצת (יבמות קה ע"ב) תד"ה רבא במשנה עד שיגיע הגם לידיך (לקמן סה ע"א) תד"ה תניתיה ע"ב גמ' כאן בשלו כאן בשל רבירו (ב"מ סב ע"ב) תוס' ד"ה מי אמר רבי ארבע מאות זוזי (כתובות כד ע"ב) תד"ה ארבע (ב"ב קמט ע"א) תד"ה דקא

דף סו ע"א סבי"ל דר"ד צבר לא בעי קנין (ב"ב קנג ע"א) תוס' ד"ה שלא וליחוש שמא יו הוא (מגילה ג ע"א) תוס ד"ה תיישינן ע"ב במשנה מפני שעשאן ב"ד (לעיל כט ע"א) תוד"ה מילי

דף סו ע"א גמ' מעשר לא עבדי דיבורא קאמרי (יבמות כב ע"ב) תוספות ד"ה לא ע"ב אחר מולך ע"י כולם (לעיל סו ע"א) תוספות ד"ה אגל

דף סח ע"ב גמ' נגר סורא (חולין סב ע"א) רש"י ד"ה והא אויל איתי שפירא (סוטה מח ע"ב) רש"י ד"ה שמיר

דף סט ע"א גמ' לברותיתי (בכורות לח ע"ב) תוס' ד"ה וסימנך .

דף ע ע"א עביד ליה להאי נכרי (ע"ז כו ע"ב) תוס' ד"ה לאסוקי . גרייתא דכולהו מולא חוורי (ע"ז כח ע"א) תוס' ד"ה כגולית ע"ב שחש בו שנים וכו' ורמז ואמר (קידושין עח ע"ב) תוס' ד"ה לא · חיישינן שמא הרוח בלבלתו (כתובות לג ע"ב) תוספות ד"ה דילמא

דף עא ע"א שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם (יבמות לא ע"ב) תוס' ד"ה דתני . אבל פקח ונתחרש וכו' (יבמות קי ע"ב) תד"ה לא · ע"ב אי נמי לכדר"י (יבמות קיג ע"ב) תוס' ד"ה אמר במשנה עד שיאמר לסופר כתוב (לעיל כג ע"ב) תוס' ד"ה וכל

דף עב ע"א במשנה לא אמר כלום (לעיל ג ע"א) תד"ה לא, (ב"ב קנא ע"ב) תד"ה תפס זה ניסך מהיום אם מתי מחולי זה (לעיל כה ע"ב) תוס' ד"ה מה ע"ב גמ' למה לי אימרנא תרי עמר (ב"ב קנג ע"א) תוס' ד"ה ולא

דף עג ע"א אכלו ארי אין לנו (כתובות ג ע"ב) תוס' ד"ה דלמא במשנה מה היא באותן הימים (עירובין לו ע"ב) תוספות ד"ה לא ע"ב ח"ה כא"א יכל דבריה (שבת ע ע"א) תוספות ד"ה גם גמ' ולכי מייח הוה ג מא (יומא נו ע"א) תוס' ד"ה דברי כאומר מעת שאני בעולם (סוכה כג צ"ל כד ע"א) תוס' ד"ה דברי (יבמות כה ע"ב) תוס' ד"ה נאמר (לעיל כה ע"ב) תוס ד"ה ולכי .

דף עד ע"א לכשתחנן (לקמן פב ע"ב) תוס' ד"ה כר"מ ע"ב א"ל אינה מגורשת (לקמן פד ע"ב) תוס' ד"ה כל דתקין הלל חוקו וכו' (לעיל לו ע"א) תוס' ד"ה נותן

דף עה ע"א נתינה בע כ הוה נתינה (לקמן פח ע"ב) תוס' ד"ה גגיטין כ"ש שסנר רשב"ג וכו' (כ"מ סס ע"א) תוס' ד"ה אלא מכדי כל תנאי וכו' (קידושין ו ע"ב) תוס' ד"ה לא אלא אמר רבא משום דמעשה קודם (ב"מ לד ע"א) תוס' ד"ה אימא ע"ב דתנאי ומעשה כר א (ב"ב קלו ע"ב) תוס' ד"ה לא אם לא מתי לא יהא גט (כ"ק לו ע"ב) תוס' ד"ה ובמוחל (יומא ט ע"א) תוספות ד"ה דברי (סוכה כג ע"ב) תוס' ד"ה דברי (לעיל כה ע"ב) תוס' ד"ה דברי (בכורות מח ע"א) תוס' ד"ה דבולי תלמא [א"ה עי' בקדחית הב"ז ויקודת הכסף ומ"ש רט בהגהות שם ועי' בשו"ת זקיני הגאון המ"ג ז"ל סי' קלו]

דף עו ע"ב בעיי הוי מפסח (כתובות קכ ע"א) תוס' ד"ה תנכן (לעיל כ ע"א) תוס' ד"ה ואבקלון וליחוש שמא פ יס (לעיל יח ע"ב) תוס' ד"ה שמא

דף עז ע"א משפיה דרב הלפוד (לעיל כ ע"א) תוס' ד"ה מגמיה במשנה והיא בתוך ביתה וכו' (עירובין עג ע"ב) תוס' ד"ה אלא . (ב"מ יא ע"א) תד"ה ה"ם גמ' נגר חצרו וקרפיפה מנין (כ"ק צט ע"א) תוס' ד"ה לא מר שיקנה אשה קנר בעלה (ב"ב נח ע"ב) תד"ה נמהור ע"ב יד עבד כיד רבו דמי (עירובין סג ע"ב) תוספות ד"ה פסני ותיזל איהי ותיהוד ותתחר (עירובין עא ע"א) תוס' ד"ה יסקנה (ב"ק נב ע"א) תוס' ד"ה בון . (ב"ב ע ע"א) תוס' ד"ה נעל (קכו ע"ב) תוס' ד"ה קונין בסיטא (ב"ב ע ע"א) תוס ד"ה אגי

דף עח ע"א גמ' לתוך חיקה או לתוך קלתה (כתובות לא ע"א) תוס' ד"ה דהי ספקא דאבלי ביה תמרי (ע"ז יד ע"ב) תוס' ד"ה תגג והלכתא ככמות (ב"ק יב ע"א) תד"ה והלכתא במשנה היתה עומדת ברה"ר (יבמות לא ע"א) תוס' ד"ה אמאי מרצה ע"ם וכו' (ב"ב קסג ע"ב) תד"ה בחזקת גמ' והא א"א לצמצם (סוכה סו ע"א) תוס' ד"ה פרון (בכורות יז ע"ב) תוס' ד"ה אפשר (חולין כח ע"ב) תוספות ד"ה לפי

דף עט ע"א ג' סדות בגיטין (ב"ב קנה ע"א) תוד"ה אתיא ע"ב אם נתגרשה תניסא לכתחלה (יבמות יד ע"ב) תד"ה כגס (לעיל כו ע"ב) תוס' ד"ה לכשתכנסנה

דף פ ע"א במשנה שינה שמו ושמה (לעיל כ ע"א) תוד"ה אלא [א"ה עיין בקונטרס נהגאון מו"ה מאיר כ"ץ אביו של בעל הש"ך ז"ל מ"ש בזה ומ"ה שהשיב לו זקינו הגאון בעל מגי"ס והיא נדפסה בסוף ספר גבורת אנשים] תצא מזה ומזה (לעיל ה ע"ב) תד"ה כייד כתב סופר גם לאיש (לעיל ם ע"ב) תוס' ד"ה לריכי גמ' משום שלום מלכות (ר"ה כ' ע"א) תוס' ד"ה למלכים כי יתביתו בהוני וכו' (יבמות לא ע"ב) תוס ד"ה ריו ע"ב לימא תהוי תיובתא דר"ד (יבמות נב ע"א) תוספות ד"ה לכי (סוטה יח ע"ב) תד"ה אמרו

דף פא ע"א גמ' כל קלא דבתר נישואין ליח (יבמות נב ע"א) תוס' ד"ה כל במשנה ולנה עמו בפונדקי (לעיל עג ע"ב) תוס' ד"ה יאוס וכר א צריכה דימנו גם שני (כתובות כו ע"ב) תוס' ד"ה לא ע"ב גמ' שבהוא אדם עושה כו' (יבמות קו ע"א) תוס' ד"ה מעמא

דף פב ע"א במשנה ר"א מתיר והחכמים אוסרין (יבמות יי ע"א) תוס' ד"ה לעולם ע"ב גמ' הא אשת שני מתים כו' (יבמות לב ע"א) תוס' ד"ה מדרבנן

דף פג ע"ב כרת כריתות לא דרשינן (עירובין סו ע"ב) תוס' ד"ה ריה"ג (סוכה כו ע"ב) תוס ד"ה ולידך (לעיל כח ע"ב) תוס' ד"ה וריה"ג כל יוסי חייבי א ו כריתות (ותא יג ע"א) תוס' ד"ה כל

דף פד ע"ב גמ' לשעובי אלוני (יבמות י ע"ח) תוס ד"ה גגוים ית עוק ליד דסייגה על מה שכתוב בתורה הוא (כתובות ס ע"ב) תוס' ד"ה הא ד לכן אמר וכו (סוכה מר ע"א) תוספות ד"ה והא (ב"ק קי ע"ב) תוס ד"ה דיכי

דף פה ע"א במשנה גופו של גט הרי את מותרת (לעיל כו ע"א) תד"ה צריך (קידושין ה ע"ב) תוס ד"ה רבא הרי את בת חורין וכו' (קידושין טו ע"א) תוס' ד"ה ע"ב גמ' מן ימא דנן ולעלם (ר"ה ע ע"א) תוס ד"ה לאפוקי (לעיל לם ע"א) תוספות ד"ה מתוס

דף פו ע"א במשנה ג' גיטין פסולין (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה נלסס ע"א) תוס' ד"ה בר (יח ע"א) תד"ה הגהו אלא מפני תיקון עולם (לעיל סר ע"א) תוס' ד"ה גמ' הניחא לר"מ (לעיל ם ע"ב) תוס' ד"ה זה ע"ב כתיב אשר

גליון מהרש"א למסכת גיטין

מאת הגאון הגדול כמ"ה מהר"ר שלמה איגר זצ"ל

דף לז ע"א גמ' דהדרינן לה על דעת רבים עי' ש"ך
יו"ד סימן רכ"ח סקי"ו ד"ה ואי לאו
דמסתפינא שם ריש ייד טורא. עי' ט"ז יו"ד סימן
קנ"ט ס"ק י"ג. רש"י ד"ה על דעת כך יאמרו לי
עי' כפירוש' פירושן כ"נ א' ע"ד רבים אומרים לו
מחל' תד"ה אני סתם לא כלום עי' נבר"ן
ד"ה מי היכא שטרא תורה עי' גאר"ן דכ' דמסירת
שטרות מסב הוא דאורייתא ויהלל תיקן גם בחיים כידו
אלא לו למוסרם **ע"ב** גמ' אין ב"ד יכול לבטל עי'
ח' גן לג סבר ד' ש"ד שם דברי ב"ד חבירו עי'
כאסי' בגליון תוס' תוס' מגילה ה' ב' ד"ה וביקש
שם אלא נחל היצא נתכתה ברמב"ם פ"ב מהלכות
ממרים דגם גדול ריצו אי ידעי ורש"ב כ"מ ולח"מ
הלי ב' וכתוי"ש הכ' תעשר בני פ"ה מ"ב ד"ה ותנאי הוא

דף לז ע"א גמ' והא איכא מיגו עי' מהרי"ט ח"א
סימן ס"ה ד"ה אך קשה שם דאמרי
אשר כעומד לגנות עי' ש"ך חו"מ סי' ל"ס ריש ס"ק
כ"ש רש"י ד"ה דאיכא מיגו הו כאילו. עי' נב"י
חו"מ סי' ס"ו אות ק"ו שם ד"ה ותנא אסיכי ואין
דדקא שלו והאסיכי הם של בעל הקרקע ברל"ש
תד"ה מדרבי נתן דאין הלכה כר' נתן עי' תוספות
קדושין דף טו ע"א ד"ה כלי ויש לומר דיסתבר
ליה לכם עי' ש"ך חו"מ סימן פ"ג ס"ק ס' ד"ה
וגם רן

דף לח ע"א גמ' הא בטלי עי' לקמן דף מ"ב
ע"א שם משום איסורא יא נ"ט בחומש
רבב"א מסכת שבת דף ד' ע"א סוף ד"ה הא דאמרי
וכי אומרים לאדם חטא ועי' תוס' פכ"ב סוף שם על יא"ף
שבת פרק ח' שרצים כבוגיא דמפקרין ע"ש בשבת
תד"ה המפקיר דאינו לשון עצמו עי' סנהדרין ו' א'
תד"ה אריכה קנין **ע"ב** גמ' המקדיש עבדו יצא לחירות
עי' לעיל י"ג נתוס סוף ע"א רש"י ד"ה גוזרים
דקי"ל כמתנים עי' בכורות י"ד כ' וברמב"ם פ"ב
מערכין, הי"ד דדי בבמה זו כו' ועי' שבועות י"א א'
הא דאמר לדמי גוף הג"ד לדמי נכסים תד"ה גופיה
גופיה קדים ויחבר עי' תוס' לעיל י"ב סוף ע"א

דף לט ע"א גמ' עבדא כמקרקעי דמי עי' תוס'
מגילה דף כ"ג וכש"ך חו"מ סוף סימן
ל"ה ועי' קדושין כ"ח א' ובתוס' קדושין מ"ם סוף ע"א
שם וצריך גט שחרור רמב"ם פ"ח מהל' עבדים הי"ג
ע"ב גמ' עבד שבא אח גט חורין עי' ספר אור
החיים על התורה בראשית פ"ו ד' והאמר שרי לך חנות
חמשי עליך

דף ס ע"א גמ' יצא לחירות עי' נאר"ן דלקמן דף
זה ע"ב ת"ר האומר שפחתי פלוני עבדי כן
תורין שם כשרבו רבית לו תפילין עי' רמב"ם פ"ב
מהלכות עבדים שם זמי איכא מידי דלעבדיה עי' נבה"ת

[illegible]

חדושים והגהות
מאת הר"ם ברוך פרענקל תאומים זצ"ל מלייפניק

[illegible]

הגהות הגאון המובהק כו' מוהר"ר זאב וואלף בהר"ם שמואל הלוי ז"ל מבאסקוויץ (בעהמ"ח ספר משנה על הרמב"ם).

הגהות מהרב הגאון המובהק כ' מוהר"ר יחיאל בהר"ר שלמה הײלפרין זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ח סדר הדורות).

דף כב ע"א גמ' א"ר חייא בר אבי משמיה דשמואל. אולי צ"ל אמר אמ"ב רחוני שבן מסוה כגמה ע"ש בר חמי וכגלאי :
דף כו ע"ב גמ' א"ר זירא א"ר אבא בר שילא. צ"ל רבה בר שילא :
דף לב ע"א גמ' רבה בר אינו. וכתובות כב ע"א בר אבין :
דף לט ע"ב גמ' אמר רב שמואל בר אחיתאי א"ר רב המנונא סבא א"ר יצחק בר אדמון אמר רב טובה אמר רב המנונא. נ"ל מיי׳ בפסחים ע"ש כי במובה מב ע"א א"ר טובה אמר רב.
דף מו ע"א גמ' א"ר חנינא לבדי יוחנן בני כנוצב היו לנו. צ"ל יוחנן שהיה וכ"ה ביבמות קכ"ב ע"א :
דף סד ע"ב גמ' אמר רב אחא בריה דרב איקא. צ"ל רב אחא בריה וכו' :
דף סט ע"ב גמ' רב מיגא בדרב אידא כצ"ל סליק

חדושים והגהות למסכת גיטין

מאת הגאון הגדול כו' מוהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם סופר).

דף ח ע"ב בתוס' סד"ה אע"ג דאשירא. לשונות עי' מנחות סד ע"א ד"ה שתים ועי' רן כילס קדך ע"כ

דף כב ע"א גמ' כשבות כותבו. כשבות כותבו כאילו כתבו לשמה אלו לאו כשבות כותבו לעורף לשמה כאילו כתבו לשמם לשמה כנ"ל כדדן שארם רש"י עי' .

דף כט ע"ב גמ' בגליה סלתרין עי' פרש"י ככאן ועיין נזיר כ"ח ע"א :

דף ל ע"א גמ' נכבידי כהונה עי' תוס' ל"ב קכ"א ע"ב תוס' ד"ה ככה וכו' .

דף מו ע"א בתוס' סד"ה לוקח ומכיא ור"ת נרס הלוקח . הלוקחה. עי' רמב"ן ורשב"א ע"ב גמ' שמי תקנות עיין תוי"ט משנה ו' פ"ג דשקלים ד"ה ותנאי כ"ד ע"ש בתוס' ד"ה תמה וכו' נמס' כתורים בירושלמי אמתני' משנה כי פילגות וע"ש גפי' כ' אלי' ד"ה מצאה אפי' וכו . ועמ"ש כ"מ פ"ג מביכורים הלכה י"ד וי"ל מניא ואיט קורא ול"ע

דף נב ע"א מתני' חייב לעשר עי' נה"כ סי' ש"ס כאריכות ע"ב בתוס' ד"ה דאמו למימר ולעבות נכס כיון דמשיכה קונה מעיקר הדין כמ"ש תוס' כדיבור השתוך כשתא לא תקני מש"ס ככ"א ת"ז ע"כ ד"ה כגרש וכו' דכתא מדינא לא הוה תיקנו כ"ל משיכה כעין סברת זו בתוס' שם ע"ג ע"א ד"ה אלו וכו' וסי"ל וכו' ע"ש: בפרש"י סד"ה כגרש תיפכם דקיימא ברשות' עו"ש הובא בר"ף נרם סוף סוף לאתלומי בעי אלא דבאת נפלה דליקה כלו כ דלא מוקמית ליה ברשות' וכו' משמע אם לו קודם דהוה מוקמי' ברשותיה בעי סוס בעי לאתלומי . ומיהו בש"ס בגי' סוף סוף תלן הדרי דליקה בעי לאתלומי ע"ש ולא קאי אמאוכר וע"ש פירש"י ד"ה כן תיקנו וכו' בשוכר לת"ש כלן :

דף נח ע"ב גמ' מחמת אגפרות ב"ק נ"ח ע"א בתוס' .

דף סא ע"א מתני' לפי שאין מחזיקין דכתיב אל תבת יזך עם רשע. עיין פי' רמב"ם משנה ג' פ"ו דמעשרות ע"ש :

דף סד ע"א בתוס' ד"ה אסור וכו' ואינו ניכר ומ"ש תוס' מנחות כ"ב ע"א ד"ה מתוקה ניאות יפה נפה"ק לזכתים ע"ג ע"א ע"ש וכה"ג ריש הלכות קדושין כסביר הקגם דמאלוט כלומר קידשתיך וכיח אומרת לא קדשתני כ"נ תיקנא עמו כאילו הוא מסופק בכל אשה אולי קדשתיך ואסור בקרובותיה והיא אומרת לא קדשתני ולא הוה כתיכא ונולא ע"ש ועיין היטב בירושלמי ר"פ כלל גדול ובק"ע שם ועי' כתוי' שכם ס"ע ע"ב רא"כמי כוה ע"ש ולקמן סד"ה ע"א תוס' ד"ה התקבל וכו'

דף עג ע"ב בתוס' סד"ה נתן לה וכו' כרי אלעזר עי' דלא הוה אמרי' לייבב לשון אומנין יש לו לומר ר"ח סית ו מכלה גם מתרומה לר"מ. אבל נאמת איכ כן כמ"ש תוס' יבמות ס"ט ע"א ד"ה לא וכו' וק"ל : שם בתוס' אלא וכו' אין ברירה ועיין כ"א ספ"ח מהל' מעשר שני וטוגה במ"ש ספ"ג מהל' מעשר שני ע"ש.

דאיט שוין לכאן דהשב בשבב אל כמתבא דסיינו שפירש מן הכד נתון סיסם כבר כונדר חלקו של כל אחד ושרם שיבלע מאלי"כ כלן לא סוברים בשעה פר אחר שכבר מה ושייך ברירה וק"ל .

דף עד ע"א גמ' לי ולא ליורשי עבי' ח"מ סי' ר"ז מתרי י"ז ואתרי' כ"ז. וערב"ם פ"כ קל"ז סד"ה אלו אפודי' וכו' ע"ש. ועיין שוד תשובה ריטב"א שאר"ס שם שי' ר"ז סי"ג

דף עו ע"ב בתוס' ד"ה פליג וכו' אפילו פיסולא דבכי מהרש"א בכאן נמ"ג מש"ש רש"י בבבא ו' ע"א ד"ה דעד יו"ד וכו' ועי' תוספת שבת סימן שא"כ ס"ק מ"ד

דף עח ע"א בתוס' ד"ה איט גט וכו' כדמשמע בסמוגם נמס' קדושין ס' ע"ב כנ"ל וגם ב כ ח רש"י ק"ל פי' דבריכם

דף פא ע"א בתוס' ד"ה סריקמון דרך סרקסמון ירק כנ"ל :

דף פב ע"א גמ' ובמתון הוא דפליגו עי' תולין קל"ד ע"א בתוס' ד"ה אבל וכו' ועוד דקאמר וקושיא זו לא מיתרלה כדברי הריטב"א דסייפי הרא"ש ול"ע ע"ב בתוס' אפילו וכו' ואית לר"א ול"ע כא י"א שמוחי הוא וכ"ש מתיר לרת הכא לאתין בא"ד דרכנן פליגו עי' רשב"א וקדושין ר"פ האומר דלר' יותק הכם ס"ל להלכתא ד"ב בייר בקידושין ע"ש ור"מ א"כ דשיור איתא בגיטין וליתא בקדושין ס"ל לפיתשבים בדרכים דבו גיטי נבים ובחרורי עבדים לעיל ס' ע"ב ועיין לעיל ס' ע"א גבי שחרור דלאו כרות גיטא הוא ומ"ש תוס' שם ד"ה הלכה וכו' ול"ע בתום סד"ה איח אבה ושם מפורש עי' לעיל פ"ג ע"ב :

דף פה ע"א גמ' לכלל יהיה וכ"כ תרבת לעיל נ"ט ע"א לאסור שתתפקת וכמ"ש תוס' לעיל כ"ב ע"ב ד"ה ונא וכו' ול"ע קצת דלא מבמע כן ר"פ מי שאחזו

דף פו ע"ב בתוס' ד"ה כי רשות וכו' אבל משום מלחכה א"נ י"ל ד"ד טעמה משום לטפסא כב"ל לנגיע עפ"י מ"ב תוס' חולין ס' ע"ב עי' פסחים י"ח ע"א דברי מהרש"א בכאן נע"ג

דף צ ע"א בתוס' מה להלן וכו' דלא יוכל כעיה עיין רמב"ן פ' תלא טעם דיתו י"א יוכל שלא יכוהו לכהן נשותיהן עי' גם וקידושין בערב היה נתב וכבקר כיה שכב ע"ש ולפ"ז מוכח ד' יוסי טריתי אם שלא מחמת שיחת הלב ודלא כברית כתב' מהרי"ת לונלן סימן קכ"ג ע"ב ונלע"ע דבריו שם איגם ראוים לו במכ"ת דל . ובעיקר קושיו כירושלמי עי' רשב"א כתב' סי' קכ"ו

בהגהות אשרי" פ' א כתב בס' תרומה ואם נשאת . לע"ד אלו אשגם שבנישה ויא אמרת כפ"נ ועיין רמב"ם פ"ז מהלכה י"ד מהל' גירושין .

בראש פ"ט סי' י"א יצא קול וכו' לאסרה לכהן נ"ל פ"ט כוא וצ"ל לאסרה לכל וק"ל סי' מפני קול כגירושין שמוכר לקול בקדושין . ומכבן לא הזכיר כלום וכן הוא בפרש"י . סליק

חדושים והגהות

מאת הגאון כ' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל

דף ב ע"ב תוס' ד"ה כו' כו' אלי דנקט דבר כו' נ"ב לכאורה קשה לסיפ' דנ"ל להגמ' לאוקי בקושיא אבל ככא דאיתחזק איסורא לא הו"ל רק ד"ו דבר שבערוה כו' . וג"ל עפ"י מ"ש התוס' במאורן י"ב ע"א ד"ה פסח כו' דמדאורייתא לא חיים ר"מ למיעוטא אלא מדרבנן כו' ע"ש . ושם כתו' פ"ו פ"ב סד"ה סמוך כו' ולפ"ז אלו מקשה הגמ' ואפילו לר"מ דחיים למיעוטא ה"א כיון שאינו אלא מדרבנן שביר לאוריץ משום עגונא אקילו בה רבנן אמנם לפי מ"ש התוס' פ"ו סד"ה סמוך כו' דעם חזקה חיים ר"מ למיעוטא מן התורה ניחא . דהכא איתחזק איסורא ותיים ר"מ למיעוטא מן התורה וזה נכון כגוונת הגמ' דהכיך אבל ככא דאיתחזק איסורא כו' דתיקמי גם לר"מ וכמ"ש ואפי' לרבי מאיר כו' ודוק תוס' ד"ה ורבנן מאן דאצריך כו' נפה"ד וכוא החתים עליו צ"ים שכוא לא היה נקי לשמה כו' ל"ב לכאורה תיוה דהיך יחתמו העדים שלא לשמה הא רוב בקיאין כן וכ"ל דעדים אין בקיאין רק הסופרים ומ"ש רוב בקיאין ר"ל הסופרים וס"ס כתוס' וג"ל שבוא ורן לא הוו בקיאין וכו' וכיה נחוזה כרשב"א אך מ"מ קשה כיון דז"ל כפני נחתם מבוא לבאר וכדמסיק הגמ' יקם . תקשה קושית הגמ' ליבעי תרי דהא ע"ז לא מצי רוב בקיאין רק ורשלא לתי הגמ' ליקם די א' משום מוזיף מתוכו י"ל דלא הוה אלא מדרבנן ובשעי מסימן עד אחד אבל לתי' הגמ' דאתיא כרי יהודה הקשי ועוד דה"ת מתרץ גם אגיגה דר"מ ור"מ הא ס"ל דבעיק תפיסה לשמה כדלקמן וי"ל דהסופרים זריזים אלד מגלי יהם יך גיס ן אשוין להגלה למען לא יצא מכשו' מסיי וכמ"ש התוס' נ' ע"ב ד"ה ב שם כו' ולכך ליכא חששא דאורייתא רק דרבנן ו כן מסימן ע"א ועדיין צ"ע מלקמן דף ד ע"א בתוס' ד"ה תתמם כו' ואורית כו'

דף ג ע"א גמ' כורים לקים דאמר ר"ל עדים כו' כ"ב מ"ש ע ו דר ל איירי לענין שאינן יכולים לחזור דאינו חוזר ומגיד כמו בע"ש וכמ"ש בכתובות (י"ח ב') וכמ"ש בירושלמי דכתובות עי' ברכתא חרדכי שלש קידושין ע"ש כוס ע"ב תוס' סד"ה דתקן אין טוחנין כיתוכי כו' דיכה אית ליה דרכא כדפירשו . ר"ב וע"ע תוס' צ"ם ריב ע"ג ד"ה ולא אמר וכו'

דף ט ע"א רש"י ד"ה לעולם כו' ול"ס סלא דלא קנה שאר נכסים כו' דככל חד וחד א"ל סיינו כאתא דשייר כו' ריב וכן סי' סר"ף ע"ש ודבר תמוה מאד כמו שהקשו התוס' שם ס"פ ניח כור ע"ב והנראה כזה לייעב דבריהם ז"ל והוא דהכותב יכול לעשות שידקי שלא יקנה בעבד כלל והוא שאין ימכור קרקעותיו לכמה אנשים נמלא כעבד לא יכול לגבות מבל אחד פרס דיאמרו לו שרך אלא אחר וירו על התחתונה משא"כ בהיא דף ב"ח כוד שטרו נמכר שנ דהתי' דליתא מהריא דכתובות ק"ט ע"ב כהוא דאמר דקנה כו' ועי' ר"נ ת"ש בשם רי"ו הלוי . ועי' חים סי' רפ"ח ס"ד ע"ש ונרמכים לב"ש פ"ג מהל' זכיה דין כ' ע"ב חד"ה אע"ם בחותמין עוברי כוכבים כו' ואפילו גוי מגיר ולא הוה בעי למפסל כו' נ"ב ע"ש וצ"ל ואפי' לגמי דלא הוה בעי למפסל כו' .

דף יג ע"א רש"י ד"ה ווה איט אוכל מאומר איט אוכל. נ"ב למיטס לעיל (ט' ע"ב) ד"ה לא יתנו כו' ע"ש ועי' מלחמות

דף כד ע"א תוס' ד"ה יתר מכן כו' ול"מ בכתובה פוסקי גיטין כו' נ"ב נראה דקשיתם משום לתי' בתרא דוקא דלתי' קמא נקי"ם דמסכתב פוסקי גיטין לא סוי ידעינן דיכא דאמר לנכור כו' דאין ברירה ולתי' קמא נקמן ליתני יתר מכן ס"ה אחר דגם דהיו לו שתי נשים כו' וכמ"ש המהרש"א ע"ש דאטו כי רוכגא ליתב לגזול וכמ"ש הכמ"ש ודק הכא מקשו כיון דכלא"ם תני הכוא דהכותב פוסקי גיטין א"כ ליתני שם יתר מכן כו' ול"מ פירוש דסכיא נבא דפוסקי גיטין לא תני כלל כו' ותי אין להקשות דלאשמעינן דפסול וליתני יתר מכן וכמ"ש בפ"י ע"ש דוס לק"מ דאטו כי רוכלא כו' וכנ"ל וקבים המהרש"א על תי' קמי בלא"ה י"ל כיון דכעינן שילמדו איתר מכן כלתרין דדינים בכלשונים א"כ לא יכול למתני יתר מכן ס"ח כו' א"כ לא הוה מצי למתני את"כ יתר מכן אמר לנכור דאז לא הוה ידעינן מזה ס"ח לדינא שם משום דאין ברירה וכמ"ש ברים זבחים ג' ע"ש סיטב ותמוה לי על הר"ש ז"ל שהקשה משופה כו' ע"ש וכתב שם ואח"כ אמרינן דסתמא כלשמה ועי' וב"ת הכא כו' דאין ברירה כו' אכתי מקשי כו' הכותב פוסקי גיטין כו' ע"ש וכל דבריו שם גמ' ארוכה נזבחים שם ע"ש ודע"ג ע"ב תוס' ד"ה בעדי כו' ולא מייתינן כו' נ"ב נ"ל חייבי

דף כה ע"א תוס' סד"ה עברה משכר ראשון ס' כיון דהשתא יתה פוטרת את הבכור נ"ב עי' תוס' סוכה (כ"ג ב') ד"ה עברה ט' שכתבו ע"ז וגם זה לא יתכן כלל וכן בר"ם דתלי שם וסיינו כמ"ש הרא"ש שם דמיי דהתם אתה פוטלה את הבכור מ"ש יכול להפריש לתרומה כמו שירצה רק שישיר מקום כו' וכל מה שהפרים שם תרומה עליו ע"ש וע"ע תוס' יבמות (כ"ז א') ד"ה עבדה כו'

דף כח ע"א גמ' איתיביה אביי סאכים גם וכבית זקן אפי' בן מאה שנה כו'. נ"ב מדברי הרשב"א והר"ן נראה שלא סיב גירסתם אפי' ע"ש ובפרש"י ד"ה אפילו וכו' עד הכאים ט' א"ם כגירסא אפי' כו' ע"ב פרש"י והא בעי סמיכה כו' נפה"ד וי"ל מדדרשינן בת"כ וכי ישאל הוא מזונו ולא אנשו כו' נ"ב ואחרי אכן כמס' מגילה מאס פ"ו דמלי דאיכא מקרבנות הוא שכן חורים ובני יונה דקרבן עופות א"ל סמיכה כמ"ש בגמ' בכה פ"ב. וכלומת לקי"מ להמעיין כדבריהם ז"ל דכא קובים התוס' לא היה דמה"ל דעי"ל ושמה מגלחין קרבנותיהן דהמד הסברה הוא דיכולים לגלות קרבנותיהן שבאותו של אדם כמוהו והכאן יקריב דכיאי שלוחי דרחמנא נינהו רק קושיתם דניאת כיון שאינו ראוי לגביה כילה מקבבת. ומ"ז שאיר מהלאטורך קרה מזונו להמעיק בגם שאינו סבור מנגעו ש ם לגבית קרבנות סוב ופה נ"ל קרה לענין שלוה קרבנות נה סברה היה כנ"ל ונפ"כ אתה להמעיק בכל זוכתי גם בקרבנות נכאה דטעונין סמיכה פ"ם יכול לגבית . והשיר אתה קרה להמעיינן וזה ברור ודוגמא כעין זה עי' יבמות פ"ד א' רש"י ד"ה כבוא כו'

דף כט ע"א רש"י ד"ה שליח ושמה כו' דהכן נ"ב קמ"ז והמקבל טוען כו' . נ"ב ע"ש דקאי על שמוי אריסות וקבלנות ול"ע

דף ל ע"ב גמ' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי ס' נותתק הגהת הגאון רי ברלין שכתב נלרו [נ"ל רנה] ותוס' ד"ה תניא ר"ה אומר יורשין שירשו ר"ב נ"ל כבי אומר יורשין שירשו : שם סד"ה לתרום שלא מן המוקף ס' וגבי מלה נמי מכן מוקף אפילו שאינן לפניו נ"ב עי' סוף פ"ח ופ"ב דחלה

דף לא ע"א גמ' כשם שתרומה גדולה ניטלת כאומד . ר"ב מדאורייתא אין שייך כה אומד דחטה אחת פוטרת את הכרי כו'. אלא לפי שנתנו בה חכמים שיעור שייך בה אומד כו' תוס' מנחות נ"ד ע"ב ד"ה כשם במשנה ה"ז חושש מפני לפת דברי ר' אליעזר בן שמוע כ"ה במשנה שבמשניות אף כגהת הגאון רי ברלין המתהלה מערוך אי' לבוסר כו' ד"ה הוא בוסר. נ"ב וכן בירושלמי איתא לבוסר ע"ב גמ' כוה חליף ואזיל ר"א בר יעקב דיתיב כו' נ"ב נ"י סמוך עדך נברק ר' אחא כ"י :

דף לב ע"א תוס' סד"ה אימר דלא פרח כו' דלא אין מועיל כ טול נ"ב עי' תוס' מעילה כ ד"ה שמחשן ע"ב גמ' אלו שלא מבני הוא רקדש ל"ב סיר ל"א פ"ח . רש"י ד"ה הא שלי כן כו' ונסתפק אם שם כו' . נ"ב נדרים מ"ג ע"א שי' גליד בתחתון נ"ל שתחוו תוס' ד"ה ורב נחמן אמר וכו' וצ"ב צריך לומר אע"ג דקרי [אין] דייניכם דין כנ"ל

דף לג ע"א תוס' ד"ה ואפקעינהו כו' דהא"כ מיר שהיה שותה יין כו' כ"ל באי"ר והם התרתה ספק כו' . נ"ל והא התרתה ספק כו'

דף לא ע"ב הר"ה וכוא דאמרן כו' ובסוגיא מפרש כו' נ"ב בשטרש"א הגי' ונכ"ג תוי' תוס' לקמן פ"ח ע"א ד"ה ובן כו' כסבו זה כבא ר"ש וצ"ל לנבהא סקיא :

דף לה ע"ב רש"י ר"ה גם יבמין כוס כו' וכית נאה לאשנ כתובתה נ"ל לגבות כתובתה תוס' ד"ה קשבר צריך למרש את כנדר בירושלמי [שם] מבמע כו' כנ"ל .

דף לו ע"א גמ' מוסרני לכם פ' דיינין שנתקום פ' שכל תוב שיש לי (אגל פלוני) י"ב כמשיה שם ליתא . וכן ברמב"ם ובטוש"ע ליתא

דף לז ע"ב רש"י ד"ה המחזיר חוב לחבירו בשביעית וכו' דקיימא לן אין שביעית משמטת אלא בסופה . נ"ב ערכין כ"ח ב' .

דף לט ע"ב רש"י ד"ה והא דייתא מיניה כו' אבל כעבד קטן לא איירי רבי כו' נ"ב ר"ל דגם רבנן, אבא שאול סברי דאין יד לקטן וכמ"ש הרשב"א בתי' דלס"ד דס"ל כבתוא' דה"נ גם שחרור ס"ל לרבנן דהו"ל מכיון שאת הגר אין רשות אדון עליהם ומיד לא נקראו עבדים וה"ל גם שחרור וה"ש סבר דקטנים שאין לכם יד לזכות נשמן ראשה דר קרינא בהו ולפי מה דיתשני הגה' פליגי בפמפה אחריגא דת"ק סבר מה אשה בין גדולה בין קטנה יו אף עבדים בין גדולים בין קטנים משתלחין בגט ומ"ם סבר מה אשה איסורה ולא ממונה אף עבדיו איסורה ולא מתויא ע"ם בתי' הרשב"א היטב וס"ד רבה דיק אבא שאול סובר דילפינן מאשה והכפים דה"ם ס"ל כשותא וכשא"ל ר"ם להדרכה בוק מינה לאתך גיסא כו' יפלגו רבנן ותי"ם בסברות ס"ה אין ללמוד מאשה וכנ"ל

דף מ ע"א חד"ה אותו האחד כו' כהוירס שקנגוד לעיל ל"ב דף ל"ש כ' ד"ה אין לו תקנה בגת כו' .

דף מא ע"א תד"ה ליפא בשפחה איט יכול כו' הא איכא למ"ד דיהו מוסר לו שפחה כנענית ס'. ר"ע המוריה לי אי' ע"ש ופירש"י ד"ה אין כו' דרבי ס"ל הכי ועי' פי' הרמב"ם שם

דף מב ע"ב תוס' ד"ה סמוכב גם שחרור ס' כדפרישית לעיל נ"ב מ' ע"א ד"ה אותו כו' שם סוף הגהת הגאון רי"ב ומתחלת נ"ל במעון וכו' ד"ה חנוכת ל"ב וכן בתוס' כתובות פ"ג ע"א ד"ה כשלם כו' מוכח דגרסו ר"ב שם ב"ים ה.בם הגאון רי"ב כמתחלת כן דכהנת כו' . נ"ב וי"ל כזה דכל עיקר סיפום הגמ' כוא יסיפא דקתני הגדילו וכו' משחררין כו' וסיינו דבופן כמ"ש רבה (שם קי"א) וכמ"ש רש"י ד"ה ותוקמי ס' וצריכין שישחררו וכו' ולזה פינה רב משרשיא לשון המשנה דמשנה תנן ושחררו וכו' ואיתו אמר משחררין. לכן כביא הגמ' דברי רב משרשיא

דף מו ע"ב תוס' ד"ה כמוציא אשתו וכו' מדפליגי ר' יהודא ור' עקיבא כו'. ר"ב מדפליגי ר' עקיבא ור' אליעזר ועי' כנ"ל

דף מט ע"ב רש"י ד"ה אי איכא למימר כו' לא יפרע מן סמ"ב ומוקמינן לא יתגא כו' כנ"ל : שם ד"ה כגיפא לע"ד כנ"כ ניע עשום ל"ב ל"ע דבא כן אי' לקמן כ' ע"א

דף נב ע"א גמ' ושבין לכן נולג (וצריכה) ל"ב כרי"ף ורא"ש ליתא שם ו"יין לכתב עמהן כאתרוג . ל"ב ג' הרי"ף והגה ש דברי לבי . ע"ב תוס' ד"ה טלגה כלגת שאול וכו' כדאמרינן בירושלמי דאריקן וכו' ל"ב חוזר אלמצלה מ"ם התילוק בין ככא להכיא הסמסק ד דב"ה בירושלמי ומ"ב בפי תיוט וכס' וכ"ם לברית בחי' הרמב"ן והתוס' ב"ק ל"ש פ"א ד"ה דאי וכו' ומ"ש בסמוך אבל כל כסם וכו' אין רשאי וכו' שבולשו דהיה מירושלמי ממ"ם אדם מברית וכו . ועי' רא"ש

דף נה ע"א רש"י ד"ה מפ י תקנת המזבח וכו' ומשום סכך תרתי בתרייתא נ"ל קמייתא

דף סא ע"א תוס' ד"ה משאלת אשה לחברתה וכו' בסיפא מפרש דחקט וכו' כנ"ל עי' מהרש"א ע"ב שם ד"ה כהם נמי מריא וכו' ושור דבמשנה קאמר ר"מ . נ ב לפניט תי' ר' יוסי

דף סה ע"ב תוס' ד"ה גיטא לא הוי וכו' וי"ל דמיירי דת"ל וכו' נ"ב נ"ע לסה פליג ר' אליעזר ע"ז כיון שהבעל פי' כן תוס' ד"ה רח והא רבנן ולכך נראה לפרש דבלו כו' עכ"ל כ"ב עי' ר"ש שסק לפירושם דמ"ג אם יש טעם לקפידה מי שקל סקפידות ואתיא אף כר"ח ואי אין טעם להקפידה רק מחמת שטי דיורי המבלת א"כ מה פריך לקתן מאי שלא כו' הא מ"מ שטי הוא ע"ש והנראה כזה לסברת התוס' דלשלם צריך טעם לקפידה והא דלא בעי רב יוסף יאוקמה ככ"ש אף כר"ח משום דאינו מוכרח כ"כ לומר לר"ח דאין סקפידות שוות וכל עיקר כוונת רב יוסף יתרוני תרתי מהגיתא כרבנן יהלכתא כותיה ומיירי כן כרייתא דעירובו עירוב כשל תגירו והתוס' הקשו שפיר לפירש"י דודאי מוכרח לר"ח בשל תגרו טוב קפידא כמו כבבגן אבי גנא הכרת לק"א ועי' היטב

דף עא ע"ב רש"י ד"ה פיגה דלא אמר לכם תם כו' וכהא אפי' ר"מ מודה כו' לקמן, בפ' התקבל כו' ר"ב לרש"י התקבל אמר פ' מי שאחזו וכסדר הרח ב ועי' תוס' לעיל ריש פ' התקבל

דף עד ע"א גמ' מכת ס ייעו ר' יוסי . נ ב גי' כר"ג ר' מאיר ע"ש דמפרש דלא כפרש"י

דף עה ע"א תוס' ד"ה לאפוקי כו' נמי רוב פנות עיי' בליח וכו' ר"ב מדבריהם אלו נראה שאי' דסתמא יכול לקי כ עי' בליח ועי' תוס' לקמן פ"ד ע"א ד"ר על מנת כו' וצ"ע בכתובות שם

דף עו ע"ב גמ' לו דילמא לאחר י ב חודש בריתוס דהא מקיים ליה תנאיה נ"ב גירסת הרי"ף והרא"ש לבי מקיים ת הא תר"ה דכא ליקיים ליה תנאיה ואיה וכו' נ"ב עי' בירושלמי כסיקן הלכה ג' ר' יוסי אומר להנאה אני אומר נתבו לו נכסים ותיו ע"ש פי' ויכא בתוך י"ב חודש ויקיים התנאי ותע"ג דלא חיים כן בכל הכבים שהפילו בייתו עליהן כי מ יכים דגס הם יתיו ע"י גם מ"מ מוהרת לעימת מבא"כ לענין קיום התנאי .

דף עז ע"ב בתוס' ד"ה מר סבר כו' כיון דאם מכלם כו' כדאמריין בחזקת כו נ ב אינו מפורש שם להדיא . רק ידקאמר שם דהבעל אינו אוכל פירות מבמע דלב"ד הוה כל"ם ובמתנה שנתן לה שמעל סברת הוא דמאכילת פירות יהוד סליק נפבי' משום דמבירה כוו בנכסי בעל בכיתה לכן מה נח סליק נפשיה מבא"כ בכ"ם דידם אתריך דמתכירה סייק נפשיה אם כתב לה דו"ד כו משום ומכירה לא שכיחא משום שבח בים אביה כ"ם בכתובה פ". ם נ ע"ש ואין כאן סברות בסוגיות ומיושב קושית המהרש"א וגם מה שעמד בפ"י כזה ומ"ש שם בכם ה.אונים ימכרה בעל אב מתה דפליגי אר"ח . ויפ"נ פליו דגם ר ח סובר כן להמעיין שם וברמב"ן ויישוב קושית המהרש"א כבר קדמו הרמב"ן בחי' לב"ב וז"ל דיהם כיון דאמר ג כסייך מבמע אבל לא בפירותיהן בנכסיך ולא לאחר מיתה ואם מתה יורשה ומחיים אוכל פירות ת"כ למה כתב לר הו"ד אין לי בנכסיך ע"כ בלם שכרה ונתגה קיים ומתני' כיה גפ' הכותב עכ"ל ותי' זה הוא חל גא דרב חבי גכבותב פ"נ ב' ופירושא דידי הוא אליבא דבימי' קמא שם

דף עט ע"ב רש"י ד"ה אם נתגרבה בגט ישן ירד נעלה כו'. נ"ב כוונתו ז"ל ליתב קושיה ברמ"ב עי' כרלח"מ ועי' רש"י לעיל י"ם ע"א ד"ה לסייוך כו'

דף פא ע"ב גמ' נמצ.ר אלא קרובים ביאויים להעיד במקום אחר כו' נ"ב לכאורה לפי מסקנת הגמ' בפר המשנה כראוים להעיד כו' מיותר. ואפשר לומר דל"ה דקרובים וה"ה לפסולים ולא פליג רב אעגר לחוד משום דילמא לאו יאתוקי ליוחסין לכן נקט סימן דקרובים כראוים להעיד במקום אחר לאפוקי גזלן וכ"מ בגמ' . דעל גזלן צריך אלמה כו' כראוים להעיד כו' קרוב אין גזלן לא כו' עי' סיטב. והא לא תקשי דנימא אבה נמי ורייא לא הכשיר רק קרוב ועי' מהרמ"ם ז"י דלגן גמם נמי אבה איכא מגלמא כיון דלא מבא לבלל עדות לעולם . דודאי איכא מבלמא והוי"ק .

דף פח ע"א תוס' ד"ה אלו קראה כו' וכגי עדי דור סי' כנ"ל : סליק

דף ב ע"א בתד"ה המביא גט כו' משום דבחוץ מקושות כו'. ומ"ש בפי' המקבל וכן בגיטין קמא סייס משום דמוכח מיניה וכיה דע"כ איירי בגט ממון מגמ"ל היכי דלקח קמא ולא מוכח איירי בגט קמא וק"ל: ד"ה אף המביא כו' והא דמק כו'. וליכא למרך דאיירי במתו רקש מבמ"י דא"כ ס"ל לתנא דמחוסי כו' היכי דלא נשפי לנהל בכתב שנה מרקם של מ"ע וק"ל: ע"ב בתוספות ד"ה הוי דבר שבערוה כו' משום דבהאשה רבה בשאר איסורי כו'. וקשה לפ"ה מה מקשי הוי דבר שבערוה אימא כאן אינו רק גילוי מלתא בעלמא ולכן סגי בעד אחד אף שהוא דבר שבערוה בעלמא בלא פי' של ר"י כאן שייטי מתרך דלהכי נקיט הגמרא הרי אומדות דהייט איתחזק איסורא וגם דבר שבערוה כדי לסתור סברא זאת של גילוי מלתא דאפ"ה כיון דאיכא תרתי לא ליסגי בחד אבל לפר"י דקושי' הגמרא הוא בדרך אה"נ דאיתחזק איסורא נלמד אכתי הוי דבר שבערוה א"כ קשה ויש ליישב ועיין בספר בן לב מלך ב' ודו"ק:

דף ג ע"א בגמ' וכיון דלי אמרי ידעינן מסימני אתי לאחלופי כו'. לפי פרש"י קשה למה איצטרך לתקן לרבה שיאמר דברים טעמים בפני נכתב ותי לא אמר פסול אף שלפי הדין אינו צריך רק בשביל אתי לאחלופי יותר ה"ל לתקן דידעתי לא תהני אף שמן הדין הוא כשר כדי דלא אתי לאחלופי ולא ליטעי לומר בפ"נ בעלמא לפי' רבינו מגולם יש ליישב דהייני' דלא אתי למטעי טמא כוכים דמועיל ידעינן מאחר שמליט בקיום שמדות דעלמא דמהני וא"כ לא יועיל תקנה זו ולכן תיקנו שלא אמר לאחלופי לפי פרש"י קשה דגם במקום אחר אינו מועיל ידעתי כמו א"כ ליכא למיטעי ויש ליישב ועיין בספר הצ"ל ודו"ק: תד"ה סבא בפני וכו' וא"ת ואמאי לא מהני ידענו כו' לפי ניכסא הא"ש דברים ידעתי יש לפרש קושיית התוספות דאכתי תיקשי מנ"ל לרבה נותר ולפרש מתני' דאית לה חילוק בין בפני ובין ידעתי דילמא בפנים משום קיום ולית ליה חילוק בין בפני ובין ידעתי שמדע נפשו יותר אף לניכסתו ק"ק מאי קשיי' דילמא לרבה קשה למה נקט בכל מקום בפני ולא נקט ידעתי אלא ודאי דהפעם הוא משום לשמה ולרבא נקט לאו דוקא בפני ויש ליישב דא"כ ה"ל לפ"ה לומר כך בקיצור ורבה מ"ש לא אמר כרבא אמר לך א"כ ליתני ידעתי וק"ל מיהו גם לפי חידושי הלכות ומהרש"ם דקושיית התוספות הוא לפי פי' רבינו מגולם יש להקשות מנ"ל לתוספות דרבה ורבא פליגי בידעתי אי מהני דילמא תרוייהו סבירא להו דידעתי מהני אך גבי פליגי אי נימא כיון דבעי שנים מהני ידעינן כמו בעלמא אתי לאחלופי גם בחד אי לאו ויש ליישב וק"ל: באו"ד תשמע ליה לרבה דידענו לא מהני כו'. לפי פי' מהרש"ם שהבין דהתשמעות הוא מדנקט בפניט ולא נקט ידענו ולרבה נ"ל דלאו דוקא א"כ מאי נריכי התו"ם להאריך כנ"ל גם אידעתי כך וכמ"ש לעיל דרבה דייק מדנקט בפני ולא נקט ידעתי כו' ולכן העיקר כמ"ש בחדושי הלכות דהמשמעות הוא דבעי שנים אין צריכי לומר כלום גם ידענו אין נריכין ולכן ליכא להוכיח כך הכא מדנקט בפני דבעי חד סכ"ש צריך לומר או בפני או ידעתי ואיכא למימר דלאו דוקא נקט בפני ודו"ק: ד"ה מאן האי תנא כו' דהא כיון דצריך לומר בפ"נ משום לשמה כו' וק"ק אכתי ניתא דאילו מהני ידענו הייתי אומר דאין צריך לומר בפני נכתב משום לשמה רק בשביל דלא אתי לאחלופי וכספם של רבה לכן הוצרכו לתקן דידענו לא מהני ותמילא לא אתי לאחלופי וא"כ ע"כ הא דצריך לומר בפ"נ הייט משום לשמה ויש ליישב ודו"ק. ע"ב בתוספות ד"ה דמתן אין כו' כיון דדיעבד כשר לא היו מתקנין לומר בפ"נ כו' אך קשה לפי מה שכתבו התוספות לקמן בסמוך בד"ה אי מההיא כו' דהרי מיניה דיעבד הם דהייט אם לא ראה הכתיבה בדיעבד אי יש ליתן הגט ומוד דיעבד אם נתן הגט כשר א"כ מאי פריך מר' אליעזר דאמר כשר כו' דילמא הייט בדיעבד אם נתן הגט אף שמדיין לא ניסת אפ"ה סבר רבי אליעזר דכשר ובמתני' דתיקנו דל"ל בפ"נ הייט אפילו בדיעבד שלא ראה הכתיבה אפ"ה פסול מליתן והכא גבי רבי מאיר יש לתרץ דדייק המקשן מדנקט ר' יהודה אומר אין נותנין ולא נקט אין נותנין אם כתבו במחובר אלא ודאי דס"ל דאין חילוק בין אם כבר נתן הגט ללא נתן אבל גבי רבי אליעזר קשה ויש ליישב ועיין בספר הצ"ל ודו"ק: ד"ה כתב בכתב ידו כו' מאי חשש יש בכתב ידו כו'. ר"ל דהרי כדין יש לבעל פירות עד היום שמכר בגט גם דאם יאמר האמן לא מקח האשה הגט מן הבעל מאחר שינים לה דיעותא מזה ודברי מהרש"ם כאן אך למותר דהרי כל עלמו של התקנה הוא שלא תפסיד האשה ולכן באין בו זמן פסול בשביל שיטול ליגע מזה הפסד לאשה ואם כן איך יעלה על הדעת לתקן שלא תגבה הפירות המשועבדים שבוודאי יבא לה הפסד ודו"ק: ד"ה רבי אליעזר כו' משמע דאין עליו עדים כלל כו'. וכתב בחידושי הלכות דמשמע אפילו לא כתב בכתב ידו דגם בזה מכר עדות וקשה לפ"ה מנ"ל למקשה להוכיח רבי אליעזר סבר דאפילו לכתחלה כשר מדפליג עם ת"ק ואימא דהכא פליגי דת"ק סבר דוקא בכתב ידו ואין עליו עדים כשר ורבי אליעזר הולך דאפילו אין עליו עדים כלל דהייט גם אינו כתב ידו אפ"ה כשר ואפשר לומר דזה לא התוספות במה שכתבו מיד ונראה לר"י דאף לכתחלה כו' ודו"ק:

דף ד ע"א בגמ' ומפיקנא מ"מ לא מוקמינן לה כר"י כו'. וקשה תיקשי לנפשיה מה כתחיל להקשות מתן האי תנא ולמה לא מוקמי כרבי יהודה ודוחק לומר שהוא מקשן אחר ויש לפרש דהכא הוא מדנקי רב אשי שתירך הא מני ר' יהודה ולמה לא אוקימת' אתם כרבי יהודה הלא דבר פשוט ומתרך המרבן דלעיל דיותר ניחא לאהדורי לאוקמי כרבי מאיר וכר' אליעזר ודו"ק: תד"ה מודה רבי אלעזר כו' בגיטין שן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה כו' מהרש"ם האריך כאן ליישב זה מ"ש בתוספות לעיל אליביה דרבי מאיר דלא חיישינן לזה ודבריו דחוקים ואם לא נאמר דחולקים ר"מ ור"א בזה ואין זה סברות השוטה כמ"ש מהרש"ם דפליגי בתרוייהו טכל ליישב דלר"מ העיקר עידי חתימה ובכתיבה לא איכפת לן ולא מידי תמילא ליכא למיגזר כתיבה אטו חתימה משא"כ לרבי אליעזר אף דהכתיבה עיקר עם עידי מסירה מ"מ כיון דגם עידי חתימה לפעמים עיקר כשיתנו העידי מסירה או הלכו למדינת הים כמ"ש התוס' בסמוך יש למיגזר הא אטו הא גם איכא למימר דאתי למטעי לומר בעידי מסירה עיקר וגם בכתיבה לא איכפת לן כמו דלא איכפת לן בעידי חתימה אם הוא לשמה ודו"ק: ד"ה הא מני ר' יהודה אע"ג דבריש ע"ב ת"ק דר"י מלריך כו'. עיין בפירושים על זה כל אחד האריך ולדברי טולם קשה מה שהקשה מהרש"ם אמאי לא הקשו התוספות ממתניתין דקיימינן בה גופה דבסיפא נקט רבי יהודה דקס במזרת כו' מתילא משמע דת"ק לאו הייט רבי יהודה ואף גם לפירוש מהרש"ם עליו אינו מיושב דאיך הכיון התו' קושיא זו במתניתין גופה והלא סת"ק דמלריך בפ"נ פליג עם רבי יהודה בנקם אלא נריכים ליישב דהכא לפנין בפ"נ סבר כרבי יהודה ולענין דקס פליג אם כן גם מתניתין דבפ"נ לא קשה כלום דיש ליישב כמו כן ועי"כ נראה לומר דודאי פ"ה דה"ת התוספות להקשות ממתניתין גופה אך דיותר ניחא להו להקשות דשם איירי ת"ק ור"י תרוייהו בדין של בפני נכתב וא"כ יותר נראה לפרש דקושית התוספות דעל ת"ק דבפ"נ אכתי קשה קושית הגמרא מתן האי תנא דסבר דלריך כתיבה וחתימה וליכא למרך רבי יהודה היא דהא ר"י איירי בסיפא בדין זה של בפני נכתב גם יש קלת ליישב דמתניתין איט סוכחה כל כך דספיר איכא למימר דת"ק היא רבי יהודה ולא פליג עם רבי גמליאל רק בנתב ולא בנקם ודו"ק: ד"ה ומ"ש לפי כו' עיין מ"ש מהרש"ם ולדידי קשה אתרלן למה לריך לומר דטעמא דר' אליעזר שלא התלוק כיון שבא לסברא זו דפליגי ת"ק ורבי גמליאל בסכיתי אימא דגם רבי אליעזר הולך בזה אלא מאי איכא למימר דהתרלן סבר כל כמה דאפשר לומר דפליגי בדבר אחר ולא בסכיתי יותר עדיף אם כן גם על המקשן יש ליישב כן דטעמא דרבי אליעזר סבר הוא משום דלא סכיתי ועל ת"ק ורבי גמליאל יותר עדיף אי איכא לאשטוחי דפליגי בסברא אחריתי וגם קושית החידושי הלכות אינו כלום דסתם פ"ם בא להראות לנו מאי טעם דר' אליעזר בין לתרלן בין למקשן ודו"ק: ע"ב תד"ה אי מההיא כו'. דהא בהדיא קתני אין לריך דמשמע לכתחלה כו'. מה שהקשה המידושי מהרש"ם דאם כן ליתני בסיפא לחוד דאינו לריך ולא לאשמעינן הדיוק דרישא נראה דאינו קושיא די"ל דהמתני' תני לא זו אף זו לא זו דבדיעבד מותר בת"י אלא אפילו לכתחלה אינו לריך ומה שהקשה עוד מהרש"ם דהא רש"י כתב בהדיא קמ"ל מתנה יתירה דסיפא דלא לריך אם כן ע"מ דמתנה יתירה הוא שמעינן ולא מממה דקתני אינו לריך וכן בספר הצ"ל ואינו קושיא דגם טונת רש"י הכי הוא קמ"ל המתנה יתירה דלא לריך והייט משמע לכתחלה ומ"ש רש"י שלא לריך הוא לשון המתניתין ולא מדברי רש"י ודו"ק:

דף ה ע"א בגמ' והא אשה דלא שכיחא ותנן האשה עלמה כו'. וקשה מנ"ל למקשן דהכא דמתניתין איירי בלאחר שלמדו דילמא מתני' דהאשה מיירי קודם שלמדו בעלמא מקשן לעיל יש ליישב דסבר מדמתני' דאינו יכול איירי לאחר שלמדו ה"ה מתניתין דהאשה מיירי כסגנון זה וכמ"ש התוס' לאשוקי כאן דלא נ"נכר דעום מתני' איירי לאחר שלמדו רק האגפיה דשמואל הוא בלאחר שלמדו אם כן מנ"ל דמתניתין דהאשה איירי בלאחר שלמדו ויש ליישב דהוכחות המקשן הוא דשמואל הוו ליה לפרש דבריו באגפיה שלו דאחר שלמדו קבעי אלא ודאי דשמואל סבר דגם מתניות איירי בלאחר שלמדו ועלה קתבעי בפנים א"כ גם מהני' דהאשה איירי בלאחר שלמדו מתילא בעיר קא מקשי והא לא שכיחא ודו"ק. שם א"ה בעל נמי כו'. יש בעיני לפרש לשון א"ה בעלמא בלא זאת הסברא שלא תתלוק הייתי מתרך דגבי שליח אחר חיישינן שמא לא נעשה הגט כהוגן וכהלכתו משמע כשהבעל מביא אמרינן מדטרח עלמו להביא ודאי שדקדק בכל הלכות גם שיהיה כהוגן אבל סכשיו דתרינן שלא תתלוק אם כן גבי בעל נימא הכי ותמרן אין המעם שאנו חוששין לשום דבר רק שלא יבא הבעל ויערער ובשבוא עלמו תביא אינו שייך זה ואין שייך לומר כאן שלא תתלוק ודו"ק: רש"י ד"ה אלא להקל עליה מתחלה שלא תזקק לעדים כו'. דבריו נריכים פירוש ובספר בן לב הבית נלע"ג ולדידי יש לפרש דודאי קשה לרש"י דרלשון אלא להקל משמע שע"כ הולרכו לומר בפני נכתב בשביל איזה קולא ולכן מפרש מתחלה בשתקנו שאומר בפני נכתב היה להקל שלא ימרך לעדים שיחתמו שמעשה לשמה לגבה וכ"ה לרבה שלא יזקק לעדים שיתקיימו הגט ודו"ק: תד"ה א"ה יכול כו' א"ד לא פלוג בין למדו ללא למדו כו'. מהרש"ם האריך ליישב דברי התוספות ואינו מתרך כלום מנ"ל לתוספות לומר שיש איזה סברה לומר לא פלוג וגם בספר בן לב ולדידי נראה לומר דר"ת לשיטתו אזל דסבר דלרבה יותר מתיב לומר בפני תקוים בתוחתין אפילו אחר שלמדו וא"כ כל הוכחות המקשה הוא מדבפי שמואל לריכי לומר בפני נכתב או אין נריכים אמאי לא תנבעי יותר עדים אי נריכי קיום אי לאו כיון דאיירי בלאחר שלמדו ודאי דאין לריך אמרה רק בקיום תחתים סגי אלא ודאי דמכבעי ליה אפי' אחר שלמדו אי נריכין לומר דווקא משום לשמה דלא פלוג בין קודם וכין אחר א"כ גם בחד יכול למנבעי זה ובזה ליישב נמי מה שיש להקשות מאי קושיות והא אשה דלא שכיחה ותנן האשה עלמה מביאה גיטה ונריכה לומר כו' ורא טכל לתרך דגבי מתני' דהאשה נ"ל בפני נחתם משום קיום ולא משום לשמה כמו תניביה בר"ח ולפ"ז מיושב דמדקדק מדנקט לריך האשה לומר בפני ט' ולא אשמעינן דאפילו בקיום סגי אלא ודאי דסתמא דהאשה נריכין לומר הוא משום לשמה וקמקשי שפיר אך ק"ק בפ"ה לעיל כי מתרך אקושיות הגמרא ל"י מהגמוניא להגמוניא ליכא לרבה קושיא ומתרך רבה אית ליה דרבה אמאי לא מריך א"כ נמי נקט דהגמוניא להגמוניא לריך לומר אמאי אינו מועיל דבקיום סגי בלא אמירה כמו ומוקי כאן מתני' דהאשה ויש ליישב עוד דהמקשן דהכא סבר שלמו אתי"ן לעיל תמתניתין דאינו יכול דל"ל מיתוקמא לאחר שלמדו מגילה ס"ס דמתני' דהאשה איירי בקיום זה מנמ"כ מהני' דהכא דהאשה לפי פי' ל"ס ודו"ק:

דף ו ע"א רש"י ד"ה איתמר נמי דינא מינה כו'. וק"ק מנ"ל לדיוק כן ואמא מכי אתי רב לבבל נמדו לסיות בקיאים לשמה טלם דה"ל דקבילנא ליה לרש"י משום דהיינו יכניה היו גמירי לשמה דה"ל יש להקשות קודם שהסיק רבה הוא ליה דרבא אמאי לא הקשה רבי ירמיה מסכי' א דמשמע לגמן דאף בכל בבבל ואמאי ובא גמירי ואם נתרך דק"ל אם קודם שבא רב לבבל לא היו בקיאים לשמה א"כ יש לבעל שמא יחזור לקלקולא כמו אחר שלמדו כה"ל אחר שתירך הגמרא לעיל בירים שמא יחזור לפ"ה יש להקשות דגם לשנין שליין לקימו יש לבעל שמא יחזור לקלקולו ולא יהיה שליין לקיומו אלא ודאי לריכים לומר דקאי כשנעשו מכים מסיבתא לא חיישינן לזה ויש ליישב ודו"ק: תד"ה מכי אתא רב כו' ומפרש ל"ס מכי אתא כו'. וק"ק מנ"ל למקשן לסקשות שמא כוונת התימרא הוא מכי אתא רב כפרש"י ויש ליישב וק"ל:

דף ז ע"א רש"י ד"ה וכן נגוז כו' נוח מהם לגדקה וירדו כו'. בספר בן לב מדחק ליישב הנ"ל לרש"י דהמקשה הוא שירכה המתמן דילמא אינו רק לענין לפטור מדינה של גיהנם ויסוחר כלום להגיה שנ"ל נוח מהם לנדקה ויפכח וק"ל: ע"ב תד"ה הא ר' יהודה כו' דפליג קרקע שמתחיה בר איבעם ולאי דמסמייב לבן עלייה (אין) [נמי] ייתיב כמאשר מה שאין שייך לומר כן בספינה ודברי בן לב תמוהים כאן ע"ש ודו"ק: שם ד"ה עניין כו' ואמא לאשמעינן מידום כו'. ר"ל והא דלא משני ומסקי מרוייהו בעל עין דהא ודאי אף דספינה היא על חרס לפרש"י מ"ת איכא נמי על עין כמו על חרס ומתרלין דהוה לאשמעינן מידום בעל חרס אפילו אינו נקוב כנקוב וז"ע התוספות א"כ ואתי שפיר דסתם ספינה של עץ היא ר"ל דהשתא אין לריך לתרך דאתי לאשמעינן מידום דבעל עץ אפילו אין נקוב כנקוב רק הא דלא ממרך הא והא בעל חרס וכאן בנקוב כו' משום דסתם ספינה של עץ ולכן לא רצה לאוקמי תרוייהו בעל חרס והא דכתבו התוספות א"כ והכא לא מלי לשנויי כאן בעל חרס כאן בעל עץ א"כ כאן בנקוב כו' הייט שמע"ש יותר עדיף לתרך כאן בנקוב מהיכן של הא רבי יהודה הא רבנן ועוד יש לפרש מה שכתבו א"כ א"כ כאן שאינו הייט לפי פרש"י ודו"ק:

דף ח ע"ב תד"ה בעידה מינה כו' והמתנא כר' יוסי אתיא בשביעית כו'. ר"ל קושיית הגמרא וסמסקנא פירוש שלא יוכל מיושב כמקומו לפי ר' יוסי דמתיל נאמן העמים אפילו בעידה ומכ"ש בסוריא רק לפי כרי יוסי קשה קושית אחרת למה אמר גבי סוריא כן הלא אף לגבי העמים כן ואם פלל לתרך נחוכר של הסוס או קרון בחידושי הלכות נדחק בזה נלא טרך ודו"ק:

דף י ע"א גמ' א"ס מאי מידי אחר כו'. בבן לב מדקדק ליישנא דמאי הכי אינו מיושב ולדידי יש ליישב דבעלמא אי מהניא בשאר עבירות וגם איירי בגוונא חדא או דהחזיק או שלא החזיק לא קשה מה איריא מר כו'. די"ל דנריכין גם אתו שאר עבירות ולא רצו לחלק דיריהם ה"ה אפילו בשוי עדות לאשוקי פכשיו דזה איירי באחזיק וזה בלא החזיק אין שייך כאן גזירה הא אטו הא וק"ל. שם לעולם ל"ס וכגון דהחזיק ישראל לבסוף בבן לב הקשה תמאי אינו מתרך דרשב"ג היא ובדלא החזיק וכגון דהחזיק ישראל לבסוף ומתרך דהדא מתרוייהו נקט ובעיני נראה דלא רלה לתרך דרשב"ג היא והיה מוכרח לפרש דרשב"ג פליג עם ת"ק בכתיבה לחוד וסבר דלא מהני ובאמת מסופק הגמ' בזה ויותר מסתבר לומר דרשב"ג מודה בכתיבה מכ"ש החותמה לחודה וכמ"ש התוס' ודאי המקשן לא רלה להקשות קושיא א אהשב"ג דשאר עבירות נמי משום שמא סבר רשב"ג דהכתיבה לחודה לא מהני אבל מ"מ אינו מהלים כדבר כן ודו"ק: תד"ה או מ"ק כו' ה"ל לתינקט שחיטה. בספר בן לב הגיה בקושיא מה שהקשה בחידושי הלכות לא איכא למימר דלהכי נקט תרווייהו לאשמעינן דכתיבה לחודה מהני כמ"ש אח"כ ובחידושי הלכות מתרך דה"ל יותר עדיף לאשמעינן כמה דברי' דכתיבה לחודה ח"ק לפי זה ה"ל לתוספות לתרך בקיצור דאי חוקה לחודה מהני ה"ל למינקט כתיבה לבדה ומכ"ש יחיה חוקה לבדה ויש ליישב ודו"ק: ע"ב בגמ' מאי קמ"ל מגילה כו'. בבן לב מקשי כיון שהקשה א"כ ותרי לא כו' א"כ הא שפיר קמ"ל דלא אכשיר רק בחד ולא בתרי ומתרך דתרי מקשיום כם ולדידי לא קשיא כלום דוודאי קשה גם למקשן הקושיא שמקשי א"כ ותרי לא ואינו יודע מירך רק שכתוב מקשי מאי קמ"ל דת"ק לא אכשר רק בחד הא בהדיא קא קאמר הת"ק על אחד וק"ל. תד"ה חפשה בעלמא כו' אבל אין אין לומר דלאסי מפיב ליה מספא כו' דכסלין אפי' כתיבתן ותיתתן עובדי כוכבים דשפחה לא מהני כו'. במהרש"ם סנים בנ"ע ליישב דברי התוספות ובבן לב מאריך בזה ובעיני היה נראה לומר דמ"ש התוספות דהשפחה לא מהני עידי מסירה טונתם דאין נריכין אנו לעידי מסירה כי בגלא הכי כשרים ואם כן אין מועילין ולא מעלין ולא מורידין העידי מסירה ואם כן ע"כ איירי בגלא עידי מסירה וה"ה נמי מתנה איירי בגלא עידי מסירה מדכייל אותו עם שאר שטרות מיהו אין נראה לומר דנתכוונו התוספות כאן אפילו כתיבתן כו' וכן א"כ אלא בכתיבת ישראל ולפ"ז הוא גלא טרך גם השתא ולכן נראה דכוונת התוס' הוא דמ"ש השתא לא מהני קאי אגם מאחר שנכתב ע"י עובד כוכבים לא מהני עידי מסירה והייט מדכייל מתנה עם שאר שטרות איירי אפי' כשכתבו עובד כוכבים כמו שאר שטרות וא"כ ליכא למימר דאיירי במתנה בעידי מסירה דומיא דגט דאיירי כך כמו שתירץ הגמרא לעיל דהא ע"כ מתנה וגט לא איירי בגוונא חדא דהא מתנה איירי אפי' כתבו עובדי כוכבים וגם לא איירי כך דהתם לא מהני עידי מסירה בכתבו עובדי כוכבים ותמילא כיון דלמרין איירי בסינגטן אחד גם אין לומר דמתנה איירי בעידי מסירה דומיא דגט ועל זה כתבו שפיר דהא לקמן סלל גם גט עם שאר שטרות אע"ג דגט איירי דדוקא בכתיבת ישראל ושאר שטרות איירי אפילו נכתבו עכו"ם אלא כל חד כדינו' וס"ה איכא למימר דשאר מתנה איירי דומיא דגט לענין עידי מסירה אבל לענין כתיבה לא איירי בגוונא חדא רק כל חד כדיניה זה בכתבו ישראל ושאר מתנה איירי אפילו שכתבו עובדי כוכבים ודו"ק. מיהו אחר העיון לקמן בסמוך במימרא דשפחה פרסאה יש לפרש כפשוטו דאיירי שכתבו עובדי כוכבים בלשון של הפעט"ס מתילא לא תהני עידי מסירה אי לא ידעי למיקרי וכן מדברי חידושי הלכות כת"ם בסמוך על פרש"י בההיא דשפחה פרסאה משמע ומפרש דברי התוספות כן אך לפ"ז קשה אם כן גם בשאר שטרות שפסולים אי אינם ידעי ודו"ק:

דף יא ע"א תד"ה לפלוג וליתני כו' דילמא תנא דמתניתין נזר. מה שמתרך כאן בחידושי הלכות אקושיות מהרש"א דפריך כיון דמעיקרא נקט ערכאות ה"ל לפלוגי טלה בערכאות ונמילא פסול בהדיוטא נמי משמע מדיוקא דערכאות כו' אינו נראה דגבי גט לא נזר בדברי רבי שמעון דדוקא בערכאות רק גבי שאר שטרות ואף עם טכל לומר דה"ה בלא ערכאות נמי רק משום רבותא דגיטין דפסול אפי' בערכאות נקט בריפא ערכאות גבי שאר שטרות אך יותר נקיטר יש לתרך דקושיות המקשן הוא כיון דבריפא מזכיר ערכאות ס"ל למטעד בזה ולחלק בערכאות גופיה ומש"כ מתה מנסקיט לא תכר בריפא כלל ודו"ק:

דף יב ע"א גמ' אשה בדלא ספקא כו'. וק"ק א"כ מנ"ל לחלק בין עבד ובין אשה הא לא תיכר בברייתא גבי עבד דאפילו בלא ספקה יכול לומר עשה עמי כו' ודוחק לומר דסתמא פליגי אמ"ש מסתבר ידי' להפדשה וקמ"ל מ"ד כי לית ליה לא יהיב ליה כו' ויש ליישב וק"ל: תד"ה אלא דכתיב לא תלקט כו' ויש לומר דהכא סבר"א כו' הקשה בבן לב אם כן נ"ל לגמרא לומר דרבנן סברי דלא תלקט לו לעני כו' אימא דהכא פליגי דרבנן סברי מכח סברא דלא זכה כעני ור"א לית ליה האי סברא ולדידי יש ליישב דלא ניחא ליה לגמרא לומר דרבנן סברי מכח סברא כיון דגם ר"א יש לו סברא ממנו דלאו כעני תפקיר אלא מכח פסוק למדו והוא סברא וק"ל: שם ד"ה מ"ש נעבדי תקלם כו' דאע"ג דאמר לתמנא ומי כו'. מיהו יש להקשות כיון דאית ליה הוא סברא מאי קשה כאן מימר דהתמעינן דיכול לומר נאי תעשה ידין כתושמיך אע"ג דלא ספיק וכאן בעבדי תקלם הא בדלא ספיק לא יוכל לומר נאי מעשה ידין לעביד ליה תיותא פפי ודוחק לומר דמקשי לענין הפדשה לא אינטרך לאשמעינן גבי עבדי תקלם כיון דשכ"ש לאשמעינן רבותא לענין גוף הדין דיכול לומר נאי כו' וע"כ נגלה לומר דקושי' סוא דטונת האלך סכי סוא כמ"ש סד"א ומי כו' וכוא מתרך מה שמקשין בבן לב ובחדושי הלכות אמאי אינו מתרך על קושיות הפדשה פשיטא מ"ד ומי פביד ליה תיותא פפי כו' הגם שלדידי לא קשה ולא כלום כיון שהתוספ' כתבו דלא משמע למקשה דמשום זמי הפאי הפדשה דידיה אם כן כל כמה שיש למלט מיחון יותר מרווח מתרך דלא לסכים פלמו כתירוץ שאח נגד סברא למקשן אבל לפי מ"ש מיושב שפיר דגם לפי סאמת גם התרלן סבר דלאו סברא דתשום ומי תהיה פדשה דידיה כמו לסברת המקשן ומ"ש התוספות אבל לענין הפדשה כו' טונתם לתקשן דלעיל שהקשה הפדשה פשיטא כיון דיודע סברא א של ק"ד פביד חיותא פפי מאי קמקשי פשיטא וע"ז מהרלין דלא משמע ליה כו' ודו"ק: ד"ה ותלים אינו יכול. והא דקתני או טולאי לחרות כו'. הקשה בבן לב אמאי מבקשין התוספות ליישב לפי המקשן קושית טולאי יוסר מקושיות תפני בעלת כו' ולדידי יש ליישב דקבלה א מוזכר אח"כ בתרלן ואם כן גם לפי המקשן יש ליישב דסבר סברא א דגם לענין יכול תולקים דאף בפני נותנת סבורי רבנן דיכול לומר או פרנסני כו' משום דאי לא ימלא מרחמין כל כך כמו נפנים שאינו של גורם ותכל מקום אינו יכול להקשות מפסת תיליה דיכול לומר עשה עמי כו' כי שמא לאו דוקא ודו"ק: ע"ב תד"ס וכי סימא כו' ואם האמר מה ככך מכל מקום כו' עיין בח"ם וגם בן לב מתרך כמו מהרש"א ולדידי לא קשה מידי דקושי' התוספות אינו שייך אמתני' כיון דטותן גם סימזור לאחר הכי אמר שאינו רוצה לזון את העבד וע"ז שפיר קאמרי כהכן דאינו לענין פלמו יכול לומר אף כשעדיין עבד אינו רוצה לזונו מש"ה כאן לענין תרומה דכלינו' שזה שנותן הגט מחזור לאחר אינו מוסלו מן התרומה לאוכלו במקום אחר ואיכא הגט הוא ענין אחר וכזה מדוייקי' לשון התוס' בתירוץ שכתבו כיון דהאיש כו' יכול לפסלו מן התרומה בענין אחר דוקא וע"ז מקשן לפי ססי' של התוספ' קשה אמאי מודים גבי אשה שאינה חוב הא נמי איכא למימר הכי דבלא הכי יכול לפסלה ע"י זריקת הגט ובבן לב מתרך כמו בחידושי הלכות מיהו אינו מבין דלאמת כן וכן דברי רבי מאיר ומה אינו עבד כהן ואשת כהן כו' כמ"ש בחדושי הלכות מיהו אינו מבין איך מיושב דבר זה בבני אשת ישראל ואין זה חוב לה דלענין תרומה אין לה חוב בגט שטען שיכול לזוזק לה גם דלא שייך טומר דעדיין [פריק] לעלמא ומה בכך ס"ל לא יתן הבעל תרומה לאשתו כיון דאינו כהן ויפריק לנו ואין זה סברא לומר דאם מלוה במקום אחר ייתה בשבל חייב לעלם ויש ליישב ודו"ק:

גמלא

דף לא ע״א גמ׳ מפתח דאין הגט יוצא כו׳ א״ל אין וכו׳ ויש לדקדק א״ל אמאי אמר רב אמי דברי אלו אסיפא דמתני׳ דאפי׳ גם יוצא כו׳ וליכא לאוקמא לפרש הרישא מפתח דאין הגט יוצא כו׳ כ״ע נומר דבריו אחרים ל״ש אלא שאין הגט יוצא כו׳ ומיהו הוא שמעינן דהסיפא איירי אף שהגט יוצא מתחת ידי עדי חתימה בשלמא לדבריו האחרונים של רב אסי אינו קשה בסיפא דס״ל לאשמעינן דבריו אריסא דאפילו הגט יוצא מתחת ידי עדי הכתיבה אפ״ה פסול משום דעדים צריכין שיאמרו כו׳ ומיהו הוא שמעינן בסיפא יוצא מתחת עד הכתיבה דהו״ע שנים על זה ושנים על זה דיש לומר דיוסר עדיף לאשמעינן רבותא אינו יש שני עדים על החתימה דהיינו עדי קיום אפ״ה כיון שאין כאן עדים על הכתיבה פסול מספ״ל בריסא דאם השנים הן שלוחים או לא יש על החתימה רק עד אחד אינו רבותא כ״כ דפסול אך לדבריו האחרונים קשה ויש ליישב כיון דמתחלה יותר עדיף היה לרבי [אמי] לאשמעינן דבריו אסיפא דמתני׳ לכן אמר כך כמחזור ואמר בהיפך מאותן דברים אמר גם כן דבריו אסיפא לאשמעינן שפיר מאותו דברים האחרונים וק״ל: ע״ב גמ׳ קסבר יש לגבל פירות עד שעת נתינה כו׳. ויש לדקדק אמאי לא אמר בהיפך קסבר יש לאסור פירות משעת כתיבה ואם כן למה פסלו דגט מכתב כיום ובחתם בלילה אלא ודאי הטעם דרבנן הוא משום שמא יעשה ויש ליישב דנמרא ממין שמעו ויתפס כתמם דטעך שלובשת דרבי יוחנן ור״ל ממילא סבר רבי יוחנן עד שעת נתינה מיהו לפ״ה מאי מקשי התקנן ולא אושכח שמעינן הא פ״כ ידע הסיפוק ודו״ק:

דף לב ע״א בגמ׳ למימרא דבטל גיטא דלבטליה כו׳ הא דלא מקשי ממתני׳ אין לפרש דנמסגי׳ יש לומר דהוא ל׳ עבר והא״ה בטל גיטא ממש״כ כאן דיקא דומי׳ דלי אפשר דהוא להגה דאם כן מאי פריך לפי׳ פסיפא הא פריך דמתמעין דלא נאמין לו מבטל מעיקרא אך יש ליישב דהתקנן מקופק בגירסאות של המימרא דרב ששת ולכן אמתני׳ אינו יכול להקשות כי שמא הגירסא׳ דבריתא הוא ממש״כ על הברייתא קשה מכ״ש דתלתי ל׳ בטל ומי אמרי להדדי ובמימרא דרב ששת מהלך ביטיים יהיה הגירסא אין שיהיה ודו״ק׳ תד״ה איהו דלא סלק כו׳ נזדמן אבל אמרו מגילה או שלוחו כו׳. דברי החידושי הלכות אינו מבין כמ״ש דהגרייהו נזדמן לא אינטריך כו׳ הא אף או הוא אבל אמרו לגד נזדמן יהו לא אינטריך למיתני או שגלה שלוחו כלל דאינו יכול לפרש מ״ד אינו דלא פלח כמו שמחרץ בגמרא ופ״כ פישור דבריהם לדעתי כן הוא דה״ל למיתני נזדמן אבל אמרו ושוב לא צריך למיתני כלל או שגלה שלוחו ואם שאמר מאחר תנקש למיתני בדקך לא או אף או כן ה״ל למיתני קידם אבל אמרו שלוחו או הוא נזדמן מגילה אבל שלוחו ושלח אותו לאמרו ודו״ק: באי״ד דימה הוא נומר כו׳ הא דלא מוכיחין דאם כן מאי פריך קידם נ״ל הא איכא למימר דאתי לאשמעינן לאפוקי נזדמן וכמ״ש הר״ן משום דאכתי תקשי מנ״ל למתקן נאמנת להקשות דלמא אתי להכי לאפוקי נזדמן וכן כתב דתימה הוא מסברא לומר כן ועיין בגן גג וק״ל ע״ב ד״ה (נעמוד הקודם) מבטלת כו׳ ומשני לא דבריו קיימים ולא הדרא למנה כו׳ מה שהקשה בחידושי הלכות והניח בצ״ע אמאי אינו מתרץ כאן הכי אינו מבין דהא התם דתירץ הכי פכ״ש זה נשאר דלמפסר משמש ופכו משמש מאם הפקר דהא״כ מ״ש מאי אפשר דלא אמר כלום משום שאינו מפקיר המדם כו׳ אם כן כ״ש גבל אלא דמשמש לפסבר ומפיקרא ותודה כו׳ כמה שכתוב בתוספות ואם כן א״א לתרץ כאן הכי דהכא תיקשי הברייתא דלבטולי משמש ודו״ק ד״ה סמס דיטל ודיטל כו׳ וכן צריך לומר דגם לא מצינו מפשה כו׳. ובן לג מקשי מאי דהיה מביא מרב ששת אבב נחמן דהא כאן מתרץ הגמ׳ אליביה ושמא בהא פליגי רב ששת ורב נחמן ואין כאן קושיא דלמה ליה לגמרא לפשות פלוגתא לחוקה לומר לרב נחמן דאפילו ביטלו נפירותו טוא דלא כרב ששת וק״ל:

דף לג ע״א גמ׳ מה פדים פנים אף דיינים כו׳. וק״ק לפי מאי שהלכה רב נחמן ממתלה לגבית דהיה מתהגיתין מוסרני לגם פלוני ופלוני כו׳ משמע דסגי נמי ב״ד סם א״כ אין סבין נ״ע מתני׳ דפדים ללמוד מה פדים שנים כא נמיד מתהגי׳ דמוסרני ויש ליישב דרב נחמן לא דייק מדקתני פדים ודיינים פשוט מיותר נומר דפדים דומיא כו׳ רק מתמעטו׳ דתהגי׳ דקתני פדים ודיינים בהדי הדדי מכמה דהואיה ממילא גם היא טבל נומר דסבר דקתני דל״ש כמאן בג׳ דיינים ומתמי פדים ס׳ מיהו סל״ן לא כתב כן ויש פוד ליישב ודו״ק ע״ב גמ׳ ומדאה כרשב״ג כן כנ׳ כו׳. וק״ק א״כ מאי היה צריך רבי אגא לפסוק הלכה כרשב״ג בהא מגלל דפליגי והא רבי גמלתו חור כו ובוב אין כאן פלוגתא ויש ליישב דאמר דרבי אגא כשפסק הלכתא לא היה יודע מתמעט׳ דרב דימי אך רב יוסף תוכיח כיון דלפי האמת חוד כו רבי וא״כ ממילא אימא דגם רבי אגא טון להאחרת ופסק כרשב״ג מיהו פדיין קשה שמא טון ר׳ אגא להאמת האם סברם חכמים דשום הדיינים דלא אדינן כלל מה כח ב״ד יפה ויש ליישב ודו״ק תד״ה גריכי כי פנים כו׳ אמאי תיקנו חכמים שלא יועיל כו׳ כתב בחידושי הלכות דבריהם מגוהים במקום הזה דהא בכאי הקימתא מדינא אין יכול לבטל ולא משום התקנה וכו׳ ולדידי אמאי פריך דאין טוענים בתוספות כמ״ש למה תיקנו על הרגה על פכביו שלא יועיל גם לאלו שנים מכח האחרים רק טוענים על המקנה ר״ג שתיקן שאינו יכול לבטל שלא בפני פליו או אשה וה״ק כיון דמדאורייתא קודם תקנה ר״ג היה יכול לבטל שלא בפני כל עשרה וא״כ למה תקנו שלא יועיל בפני שנים אלו שהן שלוחים ובשביהם ביטול למה יהיה תקנה של ר״ג פל כיוצא בזה רק היה לו לתקן שלא יועיל לגבי אחרים שלא שמעו הביטול אבל לגבי השלוחים בני אלו שנים ה״ע לאוקמי אדינם שהיו קודם התקנה פלו ובפ״ה פירש פא״כ היו שומרים לתקן בביטול בזה שלא יועיל בני אחרים ולכן תיקנו ודו״ק.

דף לד ע״א ד״ה התם מתוגא כו׳ [דרבי נשיא כו׳]. מדקדק בחידושי הלכות דפלם נשיא אין לו מקום כו׳ אף לגירסתם צ״ל א״ג דרב נחמן נשיא לא מפליג כו׳ מיותר מה שאחרו אדל״ל וכתבו מ״מ רב נחמן מפליג אליביה כו׳ הא נדרב נחמן קיימינן כמ״ש וי״ל דרב נחמן נשיא כו׳ א״כ מה צריכי למתר ולומר מ״מ רב נחמן וק״ל באי״ד אבב נחמן דפסיק כאם הלכה כחכמים כו׳ וקשה לפ״ה מאי צריך לפסוק רב נחמן כאן הלכה כרבי נשיאה כיון שכבר פסיק הלכה כחכמים גבי מתון מכ״ש גבי היקורא וי״ל איידי דצריך לפסוק כרבי בחד׳ פסק סתם בפחיתן כרבי דפיוט צריך נהאריך בשביל זה יותר וכפין שכתבו התוספות לקמן כד״ה אלמנה פינטריכא ליה וק״ל: ע״ב בתד״ה ואת דאתחזק כו׳ מקום כחינם הגם פיקר כו׳ ר״ל תדקתני בחד נגא ואם אמר אני פלוני כו׳ או שהיה נמקום כו׳ וכא ונא׳ דבמקום אחר מותר לכתחילה דהאי אין ידוע רק שם אחד ה״ל נאם אמר אני פלוני פם כשם כו׳ ור״ל בתוספות ומיהם גמי משמע כו׳ ר״ל מדקתני פתכרא אמתי שביהודה בשם הגליל ואם איתא שניהם במקום אחד ביהודה יותר ה״ל לאשמעינן רבותא דאפילו תגרא בשם שביהודה לגד אינה מגורשת כדקתני בברייתא שהביא הגמ׳ כאן אלא ודאי נאיתחזק בתרי שמות במקום אחד מגורשת בדיעבד אפילו לא כתב רק שם אחד והתוספות איירי שהכתיבה ונתינה אינו במקום אחד וכן בברייתא דהכא ובחידושי הלכות דפק פלמו בהגם ודו״ק ד״ה מה איריא אלמנה כו׳ והוי איזון גאלמנה אפי׳ כו׳ הוקשו לזה משום כיון דכתב דהקושיא דה״ל למיתקם בסיפא נמנעו מלכתביה את האלמנה (א״נ) א״כ אינו מתרץ כלום אלמנה איצטריך ליה לא יכול לאשמעי׳ פים רבותא ו בסיפא תמילא ולהכי כתבו כיון פים רבותא באלמנה לסכי נקט גם ברישא לאשמעינן פים רבותא ו תנכי בחידושי הלכות אינם מובנים לי דלפי דבריו אמאי לא מיירן בקיטור פים רבותא באלמנה תוך זמנו ומה שקשה יותר ה״ל לאשמעינן אחר זמנו שלא סגאה ב״ד על זה יש לתרץ איידי דתנא בסיפא נקט נמי ברישא כמו שמירנו בתוספות מבנינו ולפי הנגתו ודו״ק.

דף לה ע״ב גמ׳ דמזנין דנייז כו׳ ר״ל ודאי יש לגות שינה נהחיר פילמא דאורתא אך לרב נחמן יוסר ניחא ליה למנין שלא ינה דמזנין דנייז כו׳ הוה מתמקי אדל״ל ואם פירשא דאינו צריך לפרש ניחום דלמא אזנא כו׳ וא״כ מאי האסיפו בתקנתם שאמרו שידור בגלה כיון דיש למוש גם לרב נחמן אמה א״ל נחוש לנקיר אף מילתא דאיסורא ודו״ק: תד״ה ניחוש כו׳ אבל נתאי דפריעים דנגי חכם מודה כו׳ מה שהקשה בחידושי הלכות דאימא מתני׳ הוא ניחא ליה דאדרינן בנכים כו׳ נראה ליישב כפשוטו דתוספות [הכי מקשי] אם איתא דסתמא ידע לתלך ולאוקמי מתני׳ דאיירי בנכים א״כ ידע גם סברא ו של דעת רבים וא״כ אינו מקשי כלום דאימא תקנתא איירי על דעת רבים ולכן אין לחוש דילמא אזלא לגבי חכם לאוקמי רב הונא איירי בנבל או אין מועיל כין על דעת רבים כו׳ ודו״ק. באי״ד דאיכא למיגר אנדיר אותה על זה הכבר ואזלא לגפיש כו׳. וקשה לפ״ה מאי פריך אבב נחמן ניחא ודאי מיגר לה כיון דידע סברא ו התרתן דאיירי בנבר זה א״כ ודאי רב נחמן מתולק פם רב הונא בזה וסבר בסברת המקשן דסבבר זה אין לחוש דילמא מיגר וכה״ג קשה כמ״ש במתוך ולמאי דפריעים דרב הונא פליג אאמימר אמאי דאמתני׳ ליכא למפרך דאיכא לאוקמי בנבל דעת רבים כו׳ וקשה אם כן דזאת פגמו היא סבר דסבר דעת רבים אין לו הפרה אם כן מאי פריך אבב נחמן דילמא סבר רב נחמן כאותו סמקשן אין סבר ואבן נראה כמ״ש נגל ניחם ודאי מיפר כו׳ לאו דברי מקשן אמר סם רק סבל מדברי רב נחמן שאמר אפילו ניחם ואם סיקשי טעם ודאי מיפר אינו קשה דאיירי דמדרינן ברבים ועוד כלומי כבן לב מקשי קושיא ו מסקנתי דילמא לרב נחמן איירי בנבר זה מגמ״ל בדיבור המתחיל תקן ס׳ ומתרץ דלא ניחא לגמ׳ נומר מיהו מחולקים בסברא ו אם נאמר אפונה חושום אם אינה עומדת גאיסור כל ימים אבל לא סבנים נמה שהקשיתי על מ״ש האחר׳ מקודם דאיכא לאוקמי בנבל דעת רבים כו׳ מ״מ ודו״ק: באי״ד אין יכולים להפר שלא בפני היודעים כו׳ תקשי נבן לג כא אכתי לא ידעינן דבריך לפרש כמדר א״כ כתבם לא ידע שהוא נגד יסודים או אמר ומתרץ שם נדוחק ולדידי לא קשה כלום דהקושיא היא כא הכותם לא תמשה כלום נמה שהלך לחכם כיון שאינו מותר אפילו בדיעבד תקפתא גם כאותם יודעת זה וא״כ לא אבני כלום נמה שהלך לחכם ומתרצין דבדיעבד מותר ואם כן הרהכם לא יהיה יודע כלום וכיון שהתיר האדר בדיעבד מותר ודו״ק.

דף לו ע״א תד״ה אמר אמימר כו׳ וליכא למימר דלדרב נחמן נמי קאי כו׳. ובמהרש״א משנה קלם יותר ח״ל ולא אמתני׳ דבכורות לאודה קאי אלא קאי נמי אדרב נחמן כו׳ והיינו ר״ל פים לפרש דצריך ראיה על המתני׳ והיינו אליביה דרב נחמן דאוקמי למתני׳ באדרינן ברבים א״כ לא אלא מתני׳ רק אליביה דמד מגא ומתרץ רב נחמן דלאחרך מגא איירי מתניתין גבל דעת רבים אבל אמתי טבל נוסר דרב נחמן נפשו סבר להלכה דברים נ״כ אין לו הפרה רק מדונה לאוקמי מתני׳ כל״ש וכן כתבו דאיכא למימר דסיפא קאי גם אדרב נחמן פנמו שסבר דברבים אין לו הפרה כיון דאוקמי למתני׳

דלעיל בגיסת מי דחתן לזה כא אף אם איירי בלא נימס פכ״ש אמיא אלא ודאי סבר להלכה דאין לו הפרה ברבים ועל זה פריך הגיאה מי רב נחמן סבר כאותו תנא אבל לאידך תנא קשה ארב נחמן ומסרך דרב נחמן אוקמי למתני׳ בגבל דעת רבים ואם כן אין הכרע כוזה תנא סבר רב נחמן הלכה ולא קאי נמי אלעיל אין צריך לומר דפריך הגיאה אמתני׳ דהכא ואליביה דרב נחמן דהא אין קשה כלום דהא אמכי אמיא מתני׳ כל״ש ולשיטתו סגא דסבר ברבים אין לו הפרה איירי מתניתין בגיסת ולאידך סגא דסבר דיש לו הפרה איירי מתני׳ בלא גיסת וא״כ מאי פריך הגיאה אלא ודאי דפריך אדרב נחמן פלמו מי דחקך לאוקמי בגיסת ובאדרי ברבים אלא ודאי דסבר הדין כן להלכה וא״כ הגיאה נמ״ד כו׳ ובחידושי הלכות לא ראה דברי הרא״ש ודו״ק׳ ד״ה מי איכא מידי כו׳ דמוסר ספרותיו הוי מטעם דהפקר כו׳ וקשה למה כתבו דבריהם אליביה דרבא הא גם לאביי קשה מאי פריך למבין בפניפים בזמן הזה כו׳ הא גם מדאורייתא אינו משמע למוסר ספרותיו לפי פרש״י דלא קאי הקושיא אין שוקר שביעית שהוא מן התורה אלא ל״ל דדרשא דספרי פיקרא אשמוט על המשכון ויש ליישב ודו״ק.

דף לז ע״א גמ׳ פלא בשטר שאין בו אחריות נגבים כו׳ וק״ק מאי דוחקיה לפרש פלא בשטר שאין בו אחריות אמאי לא נימא דפלא בשטר היינו מלוה על פה כפשוטו ובשטר סתם היינו בין באחריות בין פלא באחריות והראה דקשיא לא דהוא כאין זה ואל״ע בהיפך הל״ע בין פלא בשטר בין בשטר ולהכי מפרשי דלכן הקדים בשטר נומר דקאי ג״ל אפלא בשטר ר״ל פאותו שטר הוא פ״א בשטר דהיינו פלא אחריות וק״ל ע״ב גמ׳ משום דחזקי׳ הוא כו׳ וק״ק מאי פריך דילמא רשב״ג מקשי לפלמו לפי סברתו דסבר דלפולי׳ גרפו לאחון פריך לפלמו ושמא סאמר דילמא מיתנכי כו׳ דלרבנן אמר דסברו להו דלא חיישינן למום נדירה כלל אבל לפי סברתו דחיישינן שלא ישבול פלמו מקשי לפלמו ושמא סאמר א״כ ניחום נמי דילמא מיתנכי כו׳ ויש ליישב דהלשון אמר לכן רשב״ג משמע דפס רבנן דיבר שהם לא סברי סברא זו של כהם ודו״ק׳

דף לח ע״א גמ׳ לא הם קונים זה מזה כו׳ ואין להקשות מנ״ל לתפס מרתי אימא דהתיפוס לא קאי רק אמיסתבר דהיינו ולא הם קונים מהם דא״כ ה״ל נאורה למיכתב שקונים זה את זה וכמ״ש אתם קונים מהם ודו״ק.

דף לט ע״א גמ׳ איתיבי׳ רבי אבא לעולם גר שמת כו׳ אין להקשות מאי קושיא הא פ״כ ידע המירוץ דמאי מפקיר ומת כו׳ דהא״כ מאי צריך לתינוקת בכה״ג גר שמת כו׳ הוה ליה לאשמעי׳ כמשום גבי מפקיר אלא ודאי שום חילוק ביניהם כמו שמתרץ בגמרא די״ל דכ״ה מפקיר בלא מיתה ומה דנקט בכה״ג משום פלוגתא דהנא פלול דסבר קמנים כל המחזיק בהן משח״כ גאינו לא תת רק כשאמו בהקירה מודה אבא גאול דגם קמנים וכו׳ נפלגו כיון דאיכא לפח אחרת שתקנה לא ודו״ק: ברש״י ד״ה אלא דכ״ע קדוש לימכר לדמיו כו׳ ואין להקשות מכאן לרב דאמר דעם קדוש קאמר דכאן איכא לפרש דאיירי כשאמר בהדיה שיהיה קדוש לימכר דמיו דליכא למימר דרב סבר דתנאי הוא וסבר כאותו תנא דאמר סיגו קדוש דאם כן נגביל ה״ל נ״כ לנטויי הכי ודו״ק תד״ה אלמה אמר אתימר כו׳ משום דמתולא סגאי היא כו׳. נתרך קושיים הראשונה לא הוה צריכי לומר דמתולא תנאי רק כשמוש דאין להקשות מדמתולא אלאמימר דנברא אגברא קרמית אך מר׳ יוחנן שהוא רביה פריך רק מכח קושיי׳ שניה שמקשין למה לא פריך ממתני׳ אאמימר הוכרחו לתירוץ של תנאי היא וק״ל: באי״ד דהיינו טומי לכו כהאי תנא כו׳ לתירוץ על מסרש״ל דלרבי אבא לא ניחא ליה לאוקמי דרבי יוחנן כתנאי ק״ק א״כ כ״ע לרבי אבא למיפרך מאותו תנא דס׳ המולך וא׳ בחרא דנזיר דמ״ל דאין צריך גם שחרור כמתולא וגם פירוש על חידושי הלכות דמוק ומבמק פלגו אמ״ש נקמן רבי יוחנן אין הלכה כאבא שאול לפנין אם יש לו יד לזכות בפלמן ודומר נראה ויש ליישב דל׳ אבא לא ידע מהני תנאי דפ׳ המולך לאוקי קמם בגבלא דפליך אי הכי ידע אלו תנאים וק״ל.

דף מ ע״א תד״ה אומו הפגד אין כו׳ ומאי קמ״ל פסיפא דטופין כו׳ פיין בחידושי הלכות וכן מסרך נבן לג מיהו פכ״ש לפנים דחוק דאין כתבו פסיפא דטופין כיון דלאתימר אין לו מקנה אפילו בשטר כמ״ש רש״י ואם כן נפנין מאי טופין כיון שאינו מועיל ועוד תקשי גבן לג תאי קושיא פיגא דהא גוואה קמ״ל דאין לו מקנה אפילו בשפחה דמשום זה טופין לאפוקי או לא הוי אמר טופין פל״ע דמועיל שטר להפירו בגט חורין אבל גם בלא שטר סיה מותר בשפחה ולכן אמר טופין משום דאסור גם בשפחה ונכלה דגם זה יש לפרש כן דס״ל לא הוה נקט טופין אלא הוי נקט אין לו תקנה אלא בשטר דהא לפרש״י נמן אין לו תקנה משמע דאסור בשפחה ובבת חורין ודו״ק ע״ב בתוספות ד״ה תיפוק כ׳ הוי ודאי נתנו כו׳. נראה דסברת התוס׳ הוא דאל״כ ה״ל לגמרא לפרש מי אוכל הפירות כיון שהוא ספק אלא ודאי דסיפא שהמקבל אוכל וק״ל׳ ד״ה כודאם נמ״ד כו׳ פירום בפלמא הוא כו׳ מה שהבין בחידושי הלכות דבפלמא רלה לומר במקום אחר אינו מבין על איזה דין שאמר במקום אחר קאי לפרש ולאותי נבן לג שרלה מתחלה גם כן לפרש הכי וכתב וקאי על מי שאומר נתתי לפלוני ושוב אומר לא נתתי כו׳ וזה סמוך דהא כבר כתבו התוס׳ דכזה ודאי מייסינן שויכה על ידי אחר ולכן פיקר הפירוש הוא כיון שכתבו דספיקא לנו דאודאה כמ״ד קאי אמקבל מסברא בפלמא א״כ מי אמאי לפרש דהדר כמ״ש מי אוכל פירות והוא לשון מתני׳ ופשט דהא ודאי קאי אמקבל אלא דהוא רק פירוש בפ״מא דהכ״ש פלמו אמר הכל מי אוכל כאן בגדון זה פירות מעיקרא והטעמן אוכל אך יש מ״ד דסבר שמקלגין אבל לא פליג ואיירי בב״ד ומה שהביאו התוספות לזה נראה שקשה להו דלא הל״ל בלשון מי אוכל פירות אלא פ״ל למימר מי כתב דין אלא ודאי ששמע לו דהכלל דין סיוע למקבל רק של הפירות אמר שיש מ״ד מחלקין ועוד נראה לפרש שבתוספות שלמן כתבו מי דחקו לזה כמ״ש כדמסיק ולא פליגי ור״ל דאם נאמר דמי אוכל פירות הוא כמשמעו נדבר אם כן פ״כ יש לו שנים לכאן ולכאן אם נאמר שבשביל דין הוא דוקא המקבל כי הטעם מוכח או לא נאמר סברא זו ובפ״ה מנ״ל לגמרא לומר ולא פליגי שמה מחולקים במ״ד בסברות אילו אלא ודאי מה דקאמר מי אוכל פירות אינו מסופק כלל רק משום פירות בפלמא ודו״ק:

דף מא ע״א תד״ה (בעמוד הקודם) הקדש חמץ כו׳ ואפילו המגד הוא יוסר מן העבד כו׳. פ״מ כאן בחידושי הלכות וליכא לפרושי כו׳ ועולם הדין אינו חייב כלום לרבו דאין אף על המעורף כו׳ לא הביעתי דמה בכך שמחרו רבו אף שלא אינו יכול למכור רק כפי דמיו שיש לו על המגד אבל המעורף אין ביד שני למכור כמ״ש התוספות. כאן אך סה יש להקשות מאי קושיא נימא דאביי סבר למתני׳ דלא איירי במעורף כלל ושיחרר הייט רבו ראשון ושורת הדין אין המגד חייב במשה כלל שאין שיחררו מחרור דסבר למפרע הוא טבה אך כיון שיצא פליו שם בן חורין כו׳ ויש ליישב ודו״ק. באי״ד כגון דזנה הלוים לפלגן בזוזי וכו׳ וק״ק אם כן מאי פריך ומאלא מ״מ לא אמר ככה שמא סבר עולא כאביי ממילא לא מפקיע המיחור ומ״מ שורת הדין איירי דוקא מרוצה לפלגן ויש לומר דאם כן כל״ע לפלגא נפדי׳ גם כן דהשמא׳ איירי דוקא מרוצה לפלגן ודו״ק׳

דף מב ע״א גמ׳ מאי אריי׳ חצי חצי ס׳. וליכא לאקשוח דילמא אי לאו סיפא ה״א רישא איירי בחצי ובג׳ ספרות ולהכי תני סיפא מכלל דרישא איירי כדאמר טלו וברייתא ק״ל דליכא מאן דפליג בג׳ ספרות ונטלו ודאי דקני אלא פ״כ רישא איירי בפעמי אחד דאם כן אכסי לא ידעי׳ כמאי חצי או קנה בג׳ ספרות או לא ודו״ק בתד״ה מאי אריי׳ חצי ס׳ דבפעמי אחד אין סיפוק בין אמר חצי ס׳. דקשה כאן גבן לג דילמא הא קמ״ל דאין המחלקין ג׳ בפעמי אחד דאל״ל דסיפא הוא אם כן מאי מפמי פ״ק נד״א בפמי אחד מה צריך לאשמעינן הברייתא דין דפמי אחד הא פריפא הוא ש״ס ואין כאן קושיא כלל דהברייתא נקט משום דיוק של שני ספרות דקני בכולו והתאי לא קנה משח״כ אי הוה אמרינן חנא פיפא נגלויי דרישא איירי בכולו ולא איירי בברייתא רק בפעמי א׳ או הוה קנה פפמא דאין חנום וק״ל: ע״ב בגמ׳ ח״ש כאיל את פינו כו׳ יש לפרש דבלא אכפיה דלעיל היה מתרץ המקשן שתי הברייתות דלא סתרי אהדדי קמייתא איירי שפיל כמשנה אחרונה וברייתא דכפיל את פינו אתיא כמ״ד אין צריך שטר וכתב שמתרץ לקמן ולהכי פריך מברייתא קמייתא דיש קנס ודמם דאיירי כמשנה ראשונה ואם כן קשה כאשמן דמכתיו ובג אין צריך לדחוק ולומר דברייתא דכפיל את פינו אתיא כמאן דאמר דאינו צריך שטר רק מתורלא שתי הברייתות כפשוטו דקמייתא אתיא כמשנה לראשונה וברייתא דכפיל את פינו אתיא כמשנה אחרונה ולהכי הדר ליישוב דאין לו קנס ודמה דילמא כו׳ ודו״ק: בתד״ה מסוכב גם שחרור כו׳ ועכא איירי כאלי פנד ותאי בן חורין׳ הקשה גבן לג א״כ מאי משום מרב תפרפית גבי כהנת שנשתפכה כו׳ דמוכחין בתרומה שלא שם איט רק מתוסר גט שחרור ואבתי לא ידעינן חצי בן חורין מהו כו׳ ואין כאן קושיא דסכי התוס׳ כתבו דמסוכב גם שחרור אוכל בתרומה משום מותר בשפחה ובני כהנת שנתפכה ולדם ודאי אסורין ג״כ בשפחה וגם מסוכב גם שחרור א״כ למה יאכלו וק״ל. ד״ה פבד מחכתו רבו כו׳ דלא דמי לפירות דקל כו׳. וכן הניח מהרש״ל בצ״ע וסדין פסו דמה גבן שלא דמי לדקל לפירותיו אבתי ליתא דפבד נקנה זומם פכ״ש לפירות דקל דקני לכ״ש דשרי הגוף שאמר אינו נר״ש משמש אמרי״ש סבר דגם בפירות דקל קנו בחן לא קני ואין יאתנו כטעם מפני שלא דמי לדקל לפירותיו וק״ל:

דף מה ע״א גמ׳ ממה אביו מכני ליה כו׳. ת״ס מהר״ש חירך למה אינו מקשה מתחילה הסבוך משום דחמור נתקן שהוא פ״ח מתמש״כ נשון הגלה אינו שייך על פ״ז ס׳ יש להקשות תכתי מנא כן לומר שהוא אביו המכרים לפ״ז זימא דהיינו אדון תמש התכרית לפ״ז גם דברי פלמו סותרים דהא״כ כתב פמוכה מדברי רבי יהודה דסבירא ליה דהגלם הייט לשון הארמה ונפי׳ נוכל שפיר נומר דאדוניו הייט פמו והנגה הייט פרופה לפרוש פלמו ממנו אבל אין כאן קושיא דכל פיקר קושית הגמ׳ הוא כיון פרוצה ליתן פמם מתחר שהוא רוצה ניגאל אם כן הוה ליה לותר הפמם כ״ד א׳ מעם אביו בסייעתי מנין שאין רוצה ליגע פוד בדקך אביו לפבוד עבודת כוכבים וק״ל: ע״ב גמ׳ ורבי הא יא קורין כו כתי מנא הוא כו׳. דברי החידושי הלכות בכאן אינן נראים אך האחר דלף לאתויי יאתי ... גבר פנו׳ שמות אקורו הייט דכבי רשב״ג אבל פלא קמה שאמר נוקחין מן העובדי כוכבים ... פ״כ איירי בכגעגים במדים ות״ש ותעשה בכלובי אחד כו׳ מגיא רמיה לפנין ד״א דבפיגן ... כו׳ אבל נפנין הדין של כתיבה נפמה בזה מחולק רשב״ג עם הת״ק וזה שכתבו התוספות ... דתניא

דמגיה יגנז סלי תנא הוא ה"ת נתימר דרבן שמעון הוא דבעי כתיבה לשמה וי"ל דא דמגיה קורין סיפר ת"ק דרשב"ג ולא כמו שהבין מהר"ם ודו"ק. תד"ה פיטור לשון ס'. ולא מסתבר דפרין מפיטור לפיטור ולא מכתיבה אבל להיות המתקן פייך מתלווייהו מכתיבה לפיטור וה"ה הפיטור לפיטור ולא כמ"ש בחידושי הלכות ובמהרש"ם ודו"ק

דף מו ע"א בתד"ה שלא יהו בנות ישראל כו' ואפילו בגדול כבנים קאמר דלא אחרי אלא תנאי שאינו צריך כו' מלשונם נראה דס"ק דלא תימא להסור נרבי אליעזר בבנים אבו סיכי דלא ידעי כיה רבים לכך כתבו כיון דלא אסר אלא תנא שאינו צריך נדר ולא מטעם אסר א"כ שלא בנים גם שאינו צריך אין כאן קלקול אלא וודאי דסבר דנדרים יש הפרה. מדברי מהרש"ם משמע שלא סבין דברי התוספות כן ומה שמקשי בחידושי הלכות למה לא כתבו גם נרבי מאיר ניתא דנדרים אסור משום פריצות וכו' מיושב שפיר כמהרש"ם ומה שמאריך עוד לפרש לא גם לנישנא דמטמא משום קלקול היכא דחקשי וכו' משום דלית להו נמי טעמא דפריצות וכו' איני מבין דהא התוספות כתבו בבר ללישנא קמא סבר דפריצות איש שייך גבי עם רע וכן בנדרים כו' אם כן משמע נמי דגבי עם רע איש שייך פריצות ה"ה בנדרים איש שייך והא בדברי התוספות קיימינן ללישנא בתרא דטעמא משום פריצות במ"ק אבל ר' גמליאל ורבי אליעזר ס"ל סברי דטעמא משום קלקול ואם כן הקשו שפיר דרבי אליעזר סבר נמי כמו ס"ק גם טעמא דפריצות ודו"ק.

דף מז ע"א בתד"ה לוקח ומביא בכורים כו' כל אדם שלוקח שמה מביא בכורים וכו'. מהרש"ם דחק פלמו לפי גרסא ש ליישב לשון מאי תיקון העולם ולדידי אתיא כפשוטו כיון שישראל הקונה פירות האמרך להביא ביכורים אם כן לא ימלא העובד כוכבים ישראלים קונים את הפירות ממילא לא ימנא ישראל עובדי כוכבים קונים את השדה שהעובדי כוכבים יעיילא שלא יקנו עוד ישראל פירות מן השדה וכזה מתורץ נמי קושית חידושי הלכות ע"ש וקל"ל:

דף סב ע"ב ברש"י ד"ה נפיק כיון וכו' אין לו תקנה לחזור וכו' וק"ק לפי מה שמתרץ בגמרא דילמא בהילך וכו' אין ימייאב לשון לפיכך ויש ליישב לפיכך דקתני אלמנה כמו גבי שלך יוכל לחזור כן בהילך כשאמר לו אמור וקל"ל. ד"ה אם רצה לחזור כל זמן שלא הגיע גם לידה שם שלא פירש רש"י כן בתחילה כמשנה משום דכאן יש מקום לטעות לפרש דבכגל חוזר מדיבור לו לכן מפרש כל זמן שלא הגיע גם לידה תחילה החזרה שאינו חוזר ליתן הגט וקל"ל: תד"ה הא שויתיה שליח וכו' דלא אימלך למתני בהתקבל כו' נראה שהוקשה לתוספות על הסלקא מאי נריך להוסיף במירוצו בהתקבל אימלכיה ליה כיון שבלא ביקר קושית המתקן הוא מדלא מיירי שמתמיהין אפילו שויתיה ע"ש מספיק טעמא מיירי בהתקבל לכן כתבו דהמתקן תמיה קושייתו מכח יסוד התקבל לכן הולרך למרך לתרץ התקבל אימלכיה ליה וקל"ל: ד"ה דילמא בהילך וכו' אלא כלומר דילמא איכא דתני כו'. יש לפרש דברי התוספות דאין ימתר מהרש"ם אינו דין וגיניה במשנה מלל שגבר כן ואפיר קשיין ע"ש שמהגימין באידך תנא דאמר נכן בהם דילמא יש מי שמוכה במהמין כך מתילא שונה אגנן אומו תנא דאמר על מי שנעני' בהמהמין סלנן וקל"ל:

דף סג ע"א תד"ה רבי אומר וכו' קמהה עלתה דתדפסה דהכי יתיב ליה. ר"ל דווקא כשהשליח אומר נבעל אמרן אמרה כן אבל אם אין השליח אומר לבעל זה אף שהאשה אמרה התקבל כהואה אומר הולך שוקר זה ונה אין מקום לקושיות כן לב מקשי מפני מה רלה לתאמם גבי גבי לא שויתיה שליח ק"ת הולך כתבי שמה שאמרו הכא דכיון אמרה התקבל והדפסה דהכי יתיב הבעל וכהן לא קשה כלום וקל"ל: ע"ב ברש"י ד"ה שבידנא כהא וכו' ולא אישתין לחליה וכו'. כתב בחידושי הלכות מה שלא פי' דלא חישינן לבזיון מפני דגבי שליח אחד אין כאן בזיון וכו' ולפ"ז ה"ת לפיל לבעות איכא ביניהו בשליח אחד אי משום בזיון כאן יכולה לבטים שלוחו לקבלה ג"כ ואי משום הגירה אינה יכולה לבטות אך יש לומר משום דלא פסיקא לגמרא דאם משום בזיון ליכא גבי שליח אחד מכל מקום משום אמר איה יכולה לבטים דלא מכה שליחות מיהו יותר נראה שהקשה לרש"י מאי דמוקה של רב נחמן שאמר לו סוה הלכה כרי חנינא שהוא מכדמא טוביה משמא לכן כתב רש"י אף שבכאן גבי שליח אחד הוי משום חזינא דמגירה יהגילה נאמר בבזיון ולאבעי איגלטו לרבי חנינא סודה מכל מקום אמר רב נחמן דלא שני מידי לגא ולכן פירש סלין ע"ש ודו"ק:

דף סד ע"א ברש"י ד"ה ואמר נפי עדים בלל לא נקבלה ולא נתמלא וכו'. וק"ק לפרש"י תם אתמידה פריך מאי קשיא שמה נריכה עדים על אמירה שלא חכמים שלשה ותאמר תשלם לא נעשיתי שליח לקבלה ופלוגתא דרב הונא ורב חסדא איירי כשאמרה שתלה ונעשה שהאמינו שליח לקבלה ויש ליישב דמגמן שמתמיהין שאמרה כהאה שאמרה התקבל גריכה וכו' מאמינה אף אם הכחישה מודה שאמרה אף על פי כן צריך עידי אמירה משום שהבעל נאמן כשאמר שלא היה שליח לקבלה מן האשה מיהו לפי זה גם אבר הונא קשה ואמר שהמם שהבעל נאמן משום דהוה איתא וכו' והא במתניתין לא יכחים הבעל שהאשה שליח לקבל אין פייך כהאה דהא איתא ואף על פי כן הבעל נאמן ויש ליישב ודו"ק: תד"ה שליח שאמר וכו' אי תניא מינו לא הוה שליח רב הונא וכו'. והא דנריך טבריתא משום דהדבקה סתם מתמם דלוידי גם נאמנת אף במקום שאין פייך לומר מינו כי לא יתקבל שבגל דבר ממש וכהם"ש אמר כן נדיכת מתיב רבי אחא דמדבקם סתם אמאמנ אף במקום שיש לומר לא אישה וכו' וקל"ל. ע"ב גמ' חזקה אין שליח משויה פליו וכו'. וק"ק מאי קושיא הא איכא למרך כיון שאין הבעל יכול להכחיש אותה כאן שאחרי איש יודע אם השליח עשה מה שנצטווה או לאו אין נקבלה כאן חזקה בזמני שלה ולכן אינה נאמנת ויש ליישב ודו"ק: ברש"י ד"ה אכל אף נאחרים ותדבכן וק"ק הלא כמ"ש מבין אלו שיתורי מחלות דרבנן מתמם פלוגתייהו איירי במגדלוליים' וכמה שכתב התוספות ולכן לומר פרש"י כתב כן לפי סלקא דעתך המקשה וקל"ל. תד"ה מגרס במהרתם וכו' והא דמתריץ בגמרא רבנן סברי יד יתירה וכו'. ולא נוכל לומר דכאן אין לפרש כר"מ אמר כך דיל אגים שיש יד יתירה לגבי טוגרת דהכתי אין פנלא לקרותו יד יתירה כיון שעד סוף כשמיה קונה שיש דווקא יד אגים ולא ידה והיך יש לקרות יד כגים יד יתירה לכן כתבו סיא יד יתירה וקל"ל: ד"ה על מנמנמת וכו' והאמת אי וכו'. בחידושי הלכות ובמהרש"א והוא מדברי כן לב מתקין לשון והגיה אין תלוי זה בזה ולק"ק מיהו"ני' ולדידי נראה לפרש שהתוספות סוברים מדקאמר תמחלה על מתבנת בין ניסה וכו' ואמר כך נקט רב יהודה סימן אמר חמץ וממחירה מזמת שאינו שני מיעורי' מבנמת וחמץ אינו שוין כביעור אחד וממילא כיון דמגבנת הוא כביעור התוספות כמ"ש נגנה נקמגה מתגרשת אם כן ע"כ שיעור של חמץ ומחזירו אינו שיעור של התוספות רק שיעור אמר או קודם התוספות או אח"כ לכן כתבו אי תימא שהוא קודם האי סבנות הסוטות ותה מדקדק עוד מהרש"א כמה הכא לב אתמר לא הוכיחו התוספות אי הוא קודם לזמן התוספות אינו פריך רב חיננא בעונם דעומא גם רב חסדא סבר דלוף שלא הביחה אני אבנות עכם אף לא בשיעור חמץ ומחזירו אינו מבין סירוש של מהרש"א אף שנראה דרב חיננא סבר מדלא פירש רב חסדא שיעור של שכה לאחרים מתי הוא דפל שיעור של התוספות אין לבמחן שאנמוד לענין דין אחר של מקום סקה אלא ודאי שרב חסדא סבר דאין יכול לזכות עד שתביא שני פעמים ממילא אין לריך לפרש כי אחר כך עוד אין נקרא קטן ודו"ק:

דף סה ע"ב גמ' אמר ליה אביי והא לא דמגיה וכו' התם מאי אלו וכו'. וק"ק אין הוא אביי לאוקמי כן בריית' דשירות וכן בריית' דמגדל לפו כרבנן ולפו כרבי אליעזר אם כן קשה ארבנן למה נקט בברייתא דשירות ממתרים הוה ליה להשמיענו רבותא אפילו במגדל ולרבי אליעזר משוקן ויש ליישב וקל"ל תד"ה הא וכה כו' תשובה דלעיל וכו'. סיפא מדאמר בשוניה דלעיל הא אלו וכו' קשה מבמע דאיירי בבל דמשיבי מילי ומי דאיירי בבל מחרים וקל"ל: באה"ד אבל בגל שבינו דהוי כגל שלית וכו'. מיהו ק"ק למאי אינו מתרץ בגמרא הא והא ר' אליעזר וכאן בגלו וכאן על שבינו דסיינו מחרים לגבי אליעזר ויש ליישב וקל"ל:

דף סו ע"א ברש"י ד"ה כשמגתו וכו' ומינה ילפינן וכו'. מה שתמה בחידושי הלכות על דברי התוס' שלפי פירושו עדיין אינו מיושב מאי צריך קרא להשמיענו (אין) כאן דכאן שכיבה איש לומר וכו' וכולה אמר ז' ע כאן גבי גזיכה שאמר רבי זירא לגמלתיה וכו' שזיכה בדין מכח רב הונא הולך לפרש דבריו למה אמר מכח רב הונא משום דמסגנו כביכו גם כן ולכן אפילו גבי גזיכה זכה רבי אבינא לאוקי שרב הונא לאומר שאם עדין וכיה סוגנו אפילו בעין מעשה דגניסה זו לא תם זכר ליה לרש"י נומר כן גם מ"ם דגם התוספות טוענים לאו דווקא רב הונא אלא א"כ כאן מקנו אינו נראה דאם כן לא הוי צריכי התוספות לומר שגיפלא דמהגת ש"מ מכוה כיון דכאן לא היה מכוה ובעיני נראה לומר דשוכות רש"י הוא דאם שאומר שרב הונא דיהבי גם ומתנה להדדי משני דידיה אבל א"כ מאי קמקשי רבי אבא אי מה מתנה וכו' כיון דאדם מקנה רק לשני דינים ודאי דלא מסתבר ליה לדמות עוד להדדי בדין אמר אלא ודאי דרב הונא אינו מדמה אלא רק לדין אחד ורבי זירא לומד מדברי רב הונא כ"ה לדין זה דומים להדדי ע"ש שפיר מקשי כיון שמתנה שומר ולומד מכח הונא דכיון שדומים לדין אחד ה"ה לשאר דינים אם כן אימא שבם לאו שכיון כן אלא ודאי דאין לנמוד שוד ממש לדין אחד רק מה שאמר רב הונא ודו"ק: תד"ה כדי וכו' דאיצטריך ליה לאשמעינן אפילו יוצא בקולר וכו' ואין להקשות א"כ מאי פריך סתנגו דרבי אבא סבר נמי קנין דילמא רבי אבא סבר דיוצא בקולר אין לו דין מטה מחמת מיתה דלעתי אין כאן קושיה על רב הונא רק הוא ליה לפלוג ממו כן לענין דינא ולא להקשות עליו וקל"ל:

ע"ב תד"ה כתב ידן וכו' ולקמן דאמרינן אי שכיבה ליה שכתם כתב ידן וכו'. וק"ק הא כתבו התוס' במתניה הוא מסיק דשמואל וכו'. וה"ל המתקן לא ידע המסקנא דלשמואל אמר כשר וא"כ המם סופר ועד יכול להיות דכשר ולפי זה שפיר קאמר דווקא אי כתב ידו הא כתב הגט כשר כי מתחילה קושית המתקן ושונת הגמרא היה שמסופק לשמואל אי הוה כתב ידן לגד או כתב הגט נ"כ עם כתב ידן ודאי לפי המסקנא לריך לומר דהאבעיא אם אי כתב ידן לגד אי כתב הגט לגד אבל הם זה עדיין לא ידעינן זה וכזה מיושב נמי דהם גם הם זה טונת הגמרא לומר דהספק שהוא אי כתב ידן לגד או כתב הגט לגד אם כן מאי פריך והקשות וכו' אלא א"ה כתב ידן אי איכא כי דינא דלא ידעי מיחזים וכו' הא איכא למרך ודאי כתנאים דטבל לפרש שלשון הכתיבה הוא על כתיבה ותזימה מאחורייהו יסבר רב לפרושי כסי ולכן שה שאמר כמסקינן שילאתו טיפו אפיל קאי על כתב הגט יגמרו והה"ל אמר ויכתבו הייש בין כתב הגט בין החתימה אבל מקום שלא"ל לשון כתיבה על החווייהו כגון סיכי שאמר לעדים כתבו אע"ג דאין סופגו על כתב הגט ומזימת' דס"ל מהם סופר ועד או יותר אינה למדושי על כתב ידן לגד מלמדושי על כתב הגט לגד אבל הגמה מיושב שהמתקן עדיין לא ידע דבר זה על המם סופר ועוד יש ליישב ודו"ק:

בד"ה מהגימין מי וכו' ולא מייחין שמא תמטור עדים כי אמר לב' תנו וכו' לא יתחום הסופר וכו'. ולה נומר ולמה יהא זה שביח הא אף כי אתו תרי תנו הלמה ויאמרו לסופר לחתום עדיין לא יחתום הסופר עליהם כי יחוש שמא תמטור האשה עדים שיבאו ויאמרו אנחנו היינו ב"ד כי הבעל אמר לנו תנו והיינו עליהם והסכמנו כולנו שהאשה הסופר עם אחר תחתוה וא"כ כמו שאתם באו שנים ואמרו כמו הבעל לזה לכתוב ולזה לחתום מיישיך שמא תמטור כמו כן הכא שנים ויאמרו הבעל אמר לנו עם עוד שנים תנו וכו' ופ"ה כתבו התוספות וא"כ אין כאן חשש שיאמרו לסופר לחתום כיון דאומר אמרו במקום אחר וכו' א"כ ודאי הסופר קודם שיחתום יחקור כדי לידע אם היו עליהם ממחילה משום חשש זה ואין שייך יסתמן אמר כן על דבריהם ושוב לא יחקור שלא הסכימו על העגונה ודו"ק:

דף סו ע"א בגמרא אלא ר"י תרגמי אמר וכו'. מה שתירץ בחידושי הלכות למה איש מתרץ דשם פליגי אליבא דרבי מאיר אבל לר"י כ"ע סבירא ליה דכשר ולא חששה כלום דאין לריך לזה כי אין כאן סברא לומר שיתלקו לר"י ול"ת בכמה שמא תמטור עדים ומג"ל למתן דאמר איש נומר שמחלקים לר"י ול"ת כזה וקל"ל: שם רב חסדא אמר כשר ולא חששה וכו'. כבר כתב בחידושי הלכות ומתמה על דברי התוספות שהקשה אמאי הוקי לעיל רב חסדא מתגימין כר"י והא כבר תירצו התוספות לעיל דלר"מ איכא חשש אמר מינו קלת יש ליישב דבריו שהקשה על המקשן דלעיל הא כבר ידע המקשן דלעיל דרב חסדא דאמר מהגימין לר"י הוא סבר דכשר ולא חששה א"כ מאי קא פריך והאי עדיין לומר דהמקשן סובר שלמו אקושיית הכיתא כיון דרב חסדא מוקי למתניתין דאמר מהגי' ר"י דפליך מיניה במקשן הוא שלכו סבר דכשר ולא חששה וק"ל דהמקשן סבר דאין כאן סברה לומר בתבל אבשר ולא חששה לא נעיין ואף גם בתקשה קאי סברה הנמלה סברה דלא נעיין במקום דכשר ולא חששה ומה שפריך אה"ל הגיאה יש ג"כ ליישב כדוחק ודו"ק. ובאמת בדברי בעל השור מסקתה בקושייה על יש מקשים שסבית התוספות ומתרץ לפי דרכו ע"ש: ע"ב ברש"י ד"ה אמרי לה וכו' לא קפיד אלא אמטוין וכו'. לפי דברי רש"י קשה מאי אשמעינן רב הונא כמ"ש איש כשלכם הא ודאי שאנטוין קאי אם מנו כמה אנשים אם קפיד שיהיו כל המטוין או כיון דלא אמר כולכם אינו קפיד רק על שנים מהם וא"כ מה סוגיא אינו כשלכם נעבין עדים כם יוצא מן המטוין אינו מקפיד רק על המטוין כמה אינו שומע שאנשים ואם אינו מקפיד כלום שביאה שאינו מקפיד על האומר מה שלא מנה רק הוא ליה לאשמעינן דהוי כשלכם דסיינו כל מה שמנה מקפיד עליהם וממילא שוי ידעינן אם מנה טובא מקפיד על כולם ואם מנה מקצת אינו מקפיד רק על מקצת ויש ליישב ודו"ק: ד"ה שקל כל האחיכה וכו'. פיין בח"ש ובחידושי אגדות וכה דלא הוה קיבל אמר כך נריש גלותא עסר קבלה עשרי מתחילה כגך בנעיל זה נראה ליישב שהאמר כשאמר כך האבודים אבנבה דכוה כרין בנודר והביאו נריש גלותא ואמרו חזי מר וכו' לא היו טוענין ממש אנשי הגלה והכאתו לריש גלותא כך בנת עלם וקל"ל.

דף ע ע"ב תד"ה כיום דעמא לימא וכו' דא"כ לא הוה פריך מידי נר' יוחנן וכו'. ת"ש בחידושי הלכות וסוית בנ"ש אין כאן מקום עיון כלל דודאי אין נאמר לפטורים שמתא רוב שנים נאמר קודייקום דהא סתם נאיש שאין דעתו נטולה משא"כ בעימא חוב ענים דאין אנו יודעין כלום אלא דודאי דהמקשן סבר דמסתמא ממרין כיון דשתא שנים מסתמא אין דעתו נטולה וא"כ אם שכל לומר דהכברייתא איירי בבדקוהו א"כ גם על המקשן קשה מאי פריך דילמא הברייתא איירי שאם בדקוהו ומתנא דעתו נטולה אם שחרין וטועינן אלא ודאי המקשן סבר דהכברייתא ובמתנא נקטו סתמא ואיירי בין בדקוהו בין לא בדקוהו א"כ גם על המתרץ קשה מה מתי ימוב דעתו נטולה וכו' ודו"ק: ד"ה ויהוש שמא קצירות וכו' ונמצא אמרו חבם וכו'. ולפי זה דברי מהרש"ל אינו מבין קלת הא כבר כתבו התוספות דכתי ישמעאל לא פליג אברייתא דמתניתין ורבנן לב מייתי כאם חזוהי הגאבנ"ל לפרש דטוענים דפ"ל נריך אמר כן לבזוק בטוחה אחריתי א"כ למה נקט נבדיקות אלו ודו"ק:

דף עא ע"א בגמרא אמר רב יוסף מאי קא תמהת בן חגילת וכו'. וקלת קשה מאי קושיא דלגמא רב אשי נאשמעינן דגבי חרש דווקא יכול לדבר מתוך כתב לאפוקי הכותב לא סגי גבי חרש ודוחק לומר דגא זה כשמא מדיוק דמתניתין דקתני אלם משמע הא חרש לא סגי בהכי א"כ גם השיהן איש כלום שמתרץ להלם פליך יותר מחרש ובע"ש כתום' וא"כ יותר קשה כא כושמא מדיוק דמתניתין דלא כרב דאמר דגבי חרש טסגין וכו' אלא כל דמתניתין דנקט אלם אתו נאשמעינן דנגם גבי אלם נריך כדיקה וא"כ גם לפי סברת המקשן טכל לומר כן ויש ליישב ודו"ק: תד"ה קתני מיסה וכו' אלא נבב דהשיב וכו' משום דרחמנא וכו'. כל זה הוא לנותר בדברי התוספות דשיו יכולים לומר בקוטר אלא בשתא דממרך דעתם גבי קרבן הוא משום מפייסם ולא משי כתבם ה"ה לענין פדום ויש ליישב וקל"ל: ע"ב תד"ה בכ"ש דלא אמר תנו וכו' הוה ליה למנקט תנו וכ"ש וכו'. ולא נומר כיון דמתניתין איירי כרבי יוסי א"כ ע"כ ה"ה גבי תנו ולמה נקט מתמיהין גבי שניה הוה ליה לינקט גבי סלגה ובכי תנו וגם שם הוה אמרינן לאוקי אמרו ומ"ש עוד ליתא דה"ש נבי אמרו ומיתי ופליר וכו' היה נראה לפרש שמתא בגליל קושית החידושי הלכות דהיינו כיון שמתרץ דה"ה תנו א"כ יתרץ ג"כ דה"ה אמרו ולמה נריך למרך כב"ש דלא אמר תנו דמיסני וכו' ולה לומר דפ"ל כיון דנקט כאתו אמרו לדיוק ניתא לומר דלא"י לדיוק על אמרו מלומר דאמרי. (והשמטתי סמך) שמפיין דה"ש תנו אף לפי זה קשה דסבל לתרך בקוטר דיותר מחוכב למקט אמרו תלמטט תנו דהא לרבי יוסי אף דסגי גבי תנו דשגל ס"ה מודים באמרו דכשר ולכן נראה יותר לפרש דקושיות התוספות הוא סיכן דמזה המתגימין דאיני לדיוק שום דבר כיון דס"ל נריך לומר דה"ש תנו א"כ שמא נכפי לומר דה"ש אמרו ואם שוכם אכה דיוק למתגע שום דבר שמא נכפי לשמוע סכל גבי תנו ושום ליה למתגימין לאגומי וכתבו ויש לומר תנו תנו אין עיין למשמי ולומר דדיוק קאי גם אמאי דסא נלמד מסיפא דה"ש תנו מדלא תני וכו' לאשוקי גבי אמרו אין עיין לומר מדלא תני כר וכאמר אמרו כר"ש התוספות מקודם ודו"ק:

דף עב ע"א גמ' אלא מחורתא ליתא כרבי מאיר וליתא כרבי יוסי וכו'. וק"ק לפי זה סא נמי נאשמעינן פלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי בשלמא אי סלקא רבי מאיר או רבי יוסי יש לפרש דאומר מתלוקת ואמר כך פירש או לאשמעינן לענין אומר אמרו אבל אם ליתא נרבי מאיר קשה ודוחק לומר דלאו לאשמעינן אפילו נתנוה לידו על כתבל וחזר ונתן וכו' דא"כ מנ"ל נמקשן לעיל לומר ליתא כרבי מאיר שמא רבי יוסי מחלק לענין תנו כך דאם נתנוה לידו מודה גבי תנו דכשר ויש ליישב וקל"ל: שם יסמכו לאשוקי ממאן דאמר מודה לרבי יוסי וכו'. כבר לב מקשי שמא נקט ימיתו משום קטן ושולה אתי לאשוקי מדרב כהנא וכו' ולדידי יש לפרש דודאי גם משומטו מלת ימיתו לבד נמתם לאשוקי מדרב כהנא שאיש נימוע רק שתב וא"כ קטן למה לי אלא ודאי ימיתו אתי לנרוטא אתו וקל"ל: ע"ב אלא מספקא ליה אי הלכה כרבי יוסי דפ"ל וכו'. כבן לב מקשי אמאי אינו מתרץ כלוה הא כשמיטו הנירהו נבו הכהם. (והשמטתי חסר) ואינו כלום דודאי מאי פליך שגם כשמיט שוקים כרבי יוסי ואפיר שמיר איכא לאשוקי לענין הלכתא כמאן אף המקשן סבר שיחלוק רב הונא עם שמואל לסברת רבי יוסי אי סבר גם כר"ש שמתו סוכיח אי לא וק"ל: שם רבי לא סבר לה כרבי יוסי וכו'. הא דאיצטריך המתרץ לאו אף שהיה לו די לתרץ קתנא לן דרבי יוסי לא סבר לה כו' על קושית המקשן מאי איריא לו מנה לן לרב הונא לומר שרבי יוסי לא סבר כרבי אלא ע"כ צריך לתרץ מדייק מלת כזה דקא גם דנקט כזה אלמא מסתמע כלום לכן מירך דבגמרא גם כזה דוקא רבי אתי למיעוט וק"ל: שם רבי לא סבר כרבי יוסי וכו'. דלפי מה דפ"ל דרבי יהודה נשיאה בכל מקום שהוא רבי א"כ קשה הא אמר לעיל ני דיינא דשרי מימתא סייע ר' יהודה נשיאה סבר כרבי יוסי וצריך לומר דמתניתין קאי לפי ליעמא קמיה דאמר על רב הונא שלא סבר כרבי יוסי וק"ל:

דף עג ע"ב ברש"י ד"ה ותנאי אמר כבה וכו' דהוי גט משעת נתינה וכו' אלא לאמתו כו'. וק"ק דלפי מה דאמרינן לעיל דלר' יוסי זמנו של שטר מוכיח וכו' א"כ אף אם לא נכתב מהיום הוי כאילו נכתב מהיום פדין קשה לרבי יוסי למה מספקא ליה כלשון מעת וכו' דאין לתרץ כיון שאמר מעת שאני בעולם תמוה ומטו על שטר דהא אין לן לגרוס זה יותר מאילו אמר מהיום זה ביותר לאחר מיתה ואמאי מספקא ליה לרבי יוסי לפי מי ואי כמהיום כיון שנכתב בו זמן וכ"ל דאף דס"ל יוסי זמנו של שטר מוכיח היינו ב"ל שתוכיח שבוע או מיעל מחיים לאפוקי לאחר מיתה אבל לענין מיתה כמהיום מיעל מהיום אבל בע"ג נכתב לזה שדיף כשנכתב מהיום ודו"ק:

דף עד ע"א גמ' וכ"ש מיהא מנחה הוי וכו'. הקשה כבן לב דילמא כולה פלוגי ומ"ק סבר כמאן ולכן אף אם עשן ליורשים אינו מועיל וסבר כמאן ולכן טובת ליורשים והגולשת למשכב ואין כאן קושית דלא הוי צריכי לאוקמי פלוגתי' כמה רק סיום ס"ל נפלוגי אי במאן אי וסוה תנן דה"ה לבשכבים או נתגד וק"ל: ע"ב בתוספות ד"ה אדמגלג וכו' אתמהן תנא קייום וכו'. עיין בח"ש ובחידושי הלכות ולדידי ח"ל בשבועה דזה אין סכלה לומר דהאי למתני דווקא נכגב על מנת וכו' ויבוצר לשבות פלוגתא מדקה דזה הטעם בכל מקום (כל כמה) שטבל ליישב שלא לפרש מחלוקת שינויה הפיסו בגלויה דווקא ומכ"ש שלא יעשה שום אדם בזה לומד מגרה מדקה כדי לבטות פגוג זה מדקה אלא הדרכה יאמר דה"ה כמהיום ואמאי שזה גם כן כוונה בחידושי הלכות ומה שהקשה עוד בחידושי הלכות נתירון הסני על תוספות מאי תמני להוריכן וכו' וכן מקשה כבן לב לא ידענא מאי קושיה דהא לפי מה דסבר כח דהיתא עדיף מ"כ תמני כי יותר ניחא ליה לאשמעינן במהיום בכל לנותה דרבי נבד שמיקל מלאשמעינן דין דרבנן ורבי מהוויהו כי לטותא ע עדיף יותר וק"ל:

דף עה ע"ב בתוס' ד"ה מת כהן או וכו' דהא ודאי לא בפיק וכו'. עיין מה שהקשה בחידושי אגדות וכן הקשה כבן לב ולדידי לא קשיא כלום דדין זה שלא בפיק כל ימי חייו נלמד מסיפא שאמר כמה שהיקשו וכו' גבי לשמש את אביו כל ימי חייו וכו' וא"כ כיון דבסיפא אמרי' דהוי גט ע"כ אין פירושו כל ימי חייו דא"כ הוא גט כלל הגט ומיד וק"ל: ד"ת ורמינהו וכו' דה"ל ס"ל לתאני שהדיא וגו' וכו'. וק"ק לפי זה מאי מתרץ רבה בריית' במתנה אמאי לא תני בברייתא בהדיא אם אמר פ"ת שמשתמשי יום אחד שלא ודאי דשמשה כמשמע ויש ליישב דודאי זה אין לריך לפרש דהא שמן כולה משמשתין דשכבת

סגן

נסבן דלאיירי במפרש אבל אי איירי בסתם ס"ל למסבי' בסדיא ומה שאמר דסתך פלגו אמתניתין א"כ לא ליתני סלג בריישא א דהא כבר אשמעינן במתני' גבי מה דסוי גם לאשוקי אי איירי במפרש שפיר יש לומר דסתך פלגו אמתני' וברייתא אתי לאשמעינן כמ"ש סטוסים דס"ד כיון שהקילו כו ·

דף עו ע"א בגמ' קמיה דרבנן אדרבנן וכו'. לפי מ"ש בחידושי הלכות דלגירסא דלר"מ קאמר ס"ל נראה"ל כחכמים וברייתא איירי כתי כתב לאשוקי מתני' איירי בנתן א"כ גם חכמים אחכמים לא קשיא דהא חכמים דהכא איירי בנתן כתב וכו' וברייתא דלפיל איירי דוקא בחיי כתב (אלא והא) [אלי יע"ן] דהמקשן סבר מדקתם בברייתא מעת שתקיים התנאי וכו' משמע בין נתן בין בחיי כתב גם אין זה סוכרה נומר דלגאסא דלר"מ קא"ל סבר דסג"ע כחכמים דנפיק מתקיים התנאי רק הא"ק דסג"ע כר"מ משמע ...

דף עה ע"א תד"ה כגון ...

סליק מהדורא בתרא למסכת גיטין בס"ד

מסכת **חכמת מנוח** גיטין

מאת הגאון האשל הגדול ריש מתיבתא נר ישראל כמהור"ר **מנוח** המכונה הענדיל ז"ל (בהמ"ס מנח הלבבות וכו').

דף ד ע"א ...

דף ה ע"א ...

סליק

הגהות קרני ראם על מסכת גיטין מהגאון כו' מהור"ר **אהרן משה טויבש** ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם).

דף יא ע"ב ...

דף כ ע"א ...

דף לג ע"א ...

דף פה ע"א ... סליק

המביא גט פרק ראשון

דף ב ע"א ברש"י בד"ה המביא גט ממדה"י. כל ח"ל קרי ליה מדה"י בר מבבל כו'. ולפ"ז א"כ במאי פליג ר"ג דמ"ל דס"ל לרש"י רקם וחגר א"י ומשום דרחוקים מישוב כפ' ר"י וקצת משמע כן מדלא פי' דרקם וחגר שהן ח"ל כפירש"י א"כ בכפר לודים דלהכי תקפי מכפר לודים שהוא ח"ל והוא נכלל במדה"י אבל הוכחו שלא תימא אותו גר של מערבי שים הגדול נטל קרי מדינת הים לזה אמר כל ח"ל קרי ליה תנא מדינת הים אף שאר סב' רוחות והוסיף הר"ן ונקט מדינת הים [ולא ח"ל] דהם ליכא סמוכות ומובלעות שהים מפסיק וק"ל: ברש"י בד"ה צריך ט' הבעל עמו כו'. דבעשיית האשה השליח לקבלה מתגרשת בקבלת השליח הגם במדה"י ואין כאן כה"י מקום הגזירה שיצטרך השליח לומר בפ"נ ובפנ"ח וק"ל: ברש"י בד"ה וחכ"א נגמ' מפרש מאי מוספי את"ק. ולישנא ק"ל דקאמר אף דמוסיפי את"ק מ"מ גרעי מר"א ור"א: בתוס' בד"ה המביא וכו' דבכרוב מקושות וכו'. והא דלא מפרש בהסתבל גיפי מתון כיון דבכרוב מקושות איירי נגיפי הים אה"נ מש"ה מפרש תלמודא הכם מש"ה כיון אף הגמ' לא מפרש מידי [ועיקר קושית התוס' היה אמאי לא מפרש תלמודא דאלו הגאה ח"ל לפרש דבריו]. ונ"ל דפירוש מלת גם הוא שסר דמשמע שהם שסר מתון ואלו גם נסים קרוי גם פסורין ולהכי הוקשה לתו ספי דהו"ל הכא לפרושי כיון דהעלם מלת גם לא משמע כ"כ גם אשה וק"ל: באה"ד ומה שנוהגין וכו'. כמו הבאה א"ס כיון דבכרוב מקושות קרוי גם שהם. ובגליון מרדכי כדפים ישינים ראיתי לשון גם כמו שכתב בירושלמי ארץ אחת יש בברכי הים וגיסא שמה ומגרשת כל תגוזתיה מסביטותיה מפי הר"ר אברהם מאושטריקיטה: בתוס' בד"ה ממדה"י ט'. משום דבח"ל הוי משמע כל ח"ל אפילו רקם וכו' ור"ג לא קאמר מח"ל ואולי היה משמע אף מובלעות. [ולפי' ר"י לקמן בד"ה ואשקלון בגאה"ה ל"ק] ובדברי ר"א לא יתכן מח"ל כיון דמשמע אף רחוק: בתוס' בד"ה אף המביא וכו' משמע דברקם דרין בו ישראל וכו'. דא"ל דלא יודעו שיכתבו אגטים מעיאתא גם שם דא"כ מאי אפילו כיון שהגאלים לשם הם מעלמא רחוקים מא"י מה בכך שכתבין בסמוך לא"י מה הוא לא יעמדו לומר בפני נכתב ואם אגטים המזדמנים לשם גם הם דרים בסמוך לא"י הו"ל מקושות הדרים שם תך ליור למה לי ודו"ק. באה"ד שהם גרים וכו'. לכאורה מר"י לא קשה תדיר הם לגל דבריהם רק טועים בשימור כתמיהן וכפי' רש"י שם אבל מהתוס' משמע דטועים הם לגמרי ולא שייך בזה דינא דמתני' דהכא וק"ל: באה"ד נראה לו וכו'. לאשוקי שלא תימה השרתאלים הדרין בו הם גרים וטועין ולכך הכהמים טעמים דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה גר"י דהכא משמע דישראלים גמורים דרין שם וק"ל: בתוס' בד"ה מכפר לודים וכו' אע"פ שסיתה נקראת כפר לודים וכו'. ובגמ' דקאמר דמוסיף ר"א מובלעת שמא היא היא כזה הורה מובלעת שסמוכין כ"כ עד שמטין בני לוד שם תמיד עד שנקראת על שמה וק"ל: בתוס' בד"ה ואשקלון וכו' את קדם בבר נפתלי וכו'. הגה זה נקוד קדם בסגול וגם מסיימו במלריו בגליל בבר נפתלי גם התרגום אינו מתרגם עליו רקם והיינו הך 'קדם סתם בקמ"ן: במסכות איתא תרי קדם הוי הביאו הר"ן רק שם איתא שניהם היה בא"י [ולפי' תוס' נ"ל דהיה נמי חד קדם בח"ל]: באה"ד גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור ט'. דאינו קרא דרש"י לא כתיב גבי אברהם: התוס' הקדימו תחלה להקשות מאשקלון כאומר זה יש להרבן שלא כבשום עולי בבל אבל מרקם וחגר דא"ל כן קשה וגם זה יש להרבן הרי הוי אבל מעט קשה דא"ל כן מדלא מהרבן במי שלחתו כן גם לא מצאו שמך לתרי פסו ור"ת הו' וסתרו עד שהעלה דתף שהוא מא"י א"ס והשתא באשקלון ורקם נ"כ נימא הכי ואודא כל הבירורים וק"ל: באה"ד בפטו מיספרי מהדרו משום דאסור לצאת וכו'. ובני לוד שהיו מצויים בכפר לודים לא היה רק פרורה ומתוי' אוקי שרי וק"ל: באה"ד עד ל' יום ואין למדה"י והגיע לעגו כנ"ל. באה"ד ומובלעת מהני כאלו ט'. אבל לפירוש ר"ת א"ל כן כיון דבחלוי דעטו שהוא א"י א"כ לומר בפני נכתב א"כ אין שייך לומר בחלי השני רחוק מישוב שהרי דבוקה בחליו שהוא א"י לכל דבר ועוד דהו"ל והא כפר סיפאי מובלע והרי א"י ואינו חליו דעטו דאיירי ביה הוא ח"ל אבל נר"י א"ש דאיירי אף בחליו דא"י ומשום דמופלגת הרבה מעיקר ישוב א"י וק"ל: באה"ד וא"ת דאמר בירושלמי וט'. הגיהא לפירוש ר"ת וק"ל. ומ"מ לר"ת לא א"ש כ"כ אפילו מעט נעטו כאלו ה"ק אין סוכר זה ונ"ל אף שהוא ממש מא"י לה"ל מ"מ כיון דהוי בעיר אחד לא קפסינן לגוקח ולפירוש ר"י א"ש טפי: ומ"ש התוס' בד"ה אף המביא מרקם הוא למסקנא דהכא דאין צריך לומר הרי רקם וק"ל. ולפי' ר"י אף דאסור למסור עבד לפכו אפילו לחליו דא"י היינו לגזור שם בקבע אבל דרגן בדרך עראי מיספרי שם ודו"ק: בתוס' בד"ה אם יש עליו עוררין וכו' דמשום עיגונא ט'. אף דבמתון כתבו דמעגינן משום דהא"ל לא שבקיה וכו' א"כ בגט דלא שייך לא שבקיה ליתה נמשון דהא נ"ל בסמוך דכתבו אבל יש להוכיח ט' משטר מכר ומתנה דמ"מ דכיון דלפעמים הוברח למשון לא פלוג נמעגינן אף בשטר הלואה וכה"ג א"כ לא הייט מוציאין גם מכלל אם לא משום עיגונא הקוט. ועיקר מה שהכניסו לספק בטענת מזייף כיון דמן התורה עדים החתומים על השטר וכו' וא"ל קיום דלא נחשו לזייף ורבנן הוא דאגרטו שמא דוקא בכזה עומר וטוען בברי מזייף ועי' בתוס' פרק מי שמת השוי באורך ביאור: באה"ד ומיהו מזה אין להוכיח דאפילו לא טעניק מזייף וט'. בכה"ג זה א"י: אין נפקותא בהך דינא אם טענינן מזייף כיון דמ"מ למיטען פרוע ומאי נ"מ מזייף או פרוע כיון דמ"מ א"י ליפרע ואולי יש נמצא דאינו יכול לטעון פרוע ומ"מ לא שבקית תרי לא קשה כיון דבעל הרוב יכול לטעון פרוע ואולי הוא נ"מ כי טענה כזה מצוי טפי [אינו מוכן קצת]: ולדרב הס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו יש להוכיח דא"נ לא שבקית ט' דא"כ אף פרוע לא טענינן ליתומים כיון דאביהם לא היה נאמן וק"ל. באה"ד דק"ל וט'. שלא היתה כיון דאביהן לא היה נאמן כ"א במגו דמזייף והשתא לא טענינן מזייף גם פרוע אין טענה: באה"ד וא"ת בפ"ק דב"מ. מבואר היטב בציות שם: באה"ד וי"ל דמ"כ אין הטעם וכו' דהא שמואל ס"ל ט'. אליבא דר"מ מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והקשי בים בו אחריות נכסים אמאי לא יחזיר לר"מ דדוקא באין בו אחריות ס"ל דיחזיר משום דס"ל שטר שאין בו אחריות אפילו מבני חרי לא גבי ועכ"כ נ"ל דקייני טעמא אפילו אם יקיים וכו' וה"נ לרבנן אף דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וק"ל: **ע"ב** גמ' א"כ ממדינה למדינה וכו' א"כ בלותה מדינה ט'. לפי"ז אין חילוק בין א"י לתרינה הים לרבה ולקמן פריך לה ממתני': גמ' ולרבה דאמר וכו'. למה דלא ידע רוב בקיאין וליכא אלא לעז רק סבר דפסול מדינה מאי פריך מאי ביניהו בטל אוכא ביניהו לרבה נ"ל [וע"כ לא ידע גם הבריאתא דהית עלמו שהביא ט' כמ"ש מהרש"א] ולרבא א"נ טמר וכקושיה התוס' בד"ה לפי שאין בקיאין וק"ל: ברש"י בד"ה ורבנן שא הלריך וכו' משום הזיכה דתסכת וכו'. שלריך לזה כיון דהשם ספרי דהייל גמירי או ליכא למיחש לטעות סופר רק לטעות הבעל דמיטעו יש מיהא דאין בקיאין כדאמר רוב בקיאין הן וכו' ולזה פי' רש"י דאסכת כתוב ושמה ט' או כפי' התוס' שהסופר כתב להתלמד ט' ולפרש"י אפשר דמיושב קלה דקיש לשמה מש"ה מחובר שאינו עשות בסופר והא אין סמכין במחובר כדבסמוך והשם ספרי לא רוב רק סשם דהיינו ספר מהוב מיגמר גמירי ולזה פריך לקמן ואיכא מחובר משום דלא קיימא בשליך ותניא רק הסם עשות הבעל לא עשות הסופר וא"כ הו"ל למיחשב גם מחובר ואולי התוס' הקשו לפירושם בסמוך שכתבו הסופר כדי להתלמד ט' תם זה בכלל עשות סופר אף דשמא מגמר גמירי זה נסן וזו"ק. א"כ מאלתי בר"ן כה ממש: בתוס' בד"ה לפי שאין בקיאין וכו' אלא לרבה קשה וזו בין וכו' כנ"ל. והא דפירש הקונטרס ט' ואגרי"י ט'. אבשר דמקשר דאם פירושו אין בקיאין ממש וה"ה לשאר הלכות גיטין או אפשר לומר דשמא אכולא מסכת ונגלל בבפני נכתב כיון דאין בקיאין ולא ידעי דלמא השליח נושא לא ידע דינא ואין מקום לומר שנתמנין השליח להם כאמרו שהם בפני נכתב אבל לפי' ר"ת דנכולהו בקיאין ואף דין לשמה יודעי רק אין חששין לשמה י"ל שאין השליח מסתמא להך נתכוין כאומרו בפני נכתב דע"כ לדבר אחד נתכוין ותשב מדאבעיו חכמים לומר בפני נכתב ונחתם לא נתכם ודאי ללימוד שאין אנו חוששין לעיקר: ולפרש"י הא דקאמר בסמוך אתי למינדיה אין להקשות אם נדיה כשייליה דהא האשה נמי שייליה ח"ל דהם תקנו חכמים שלריך שיאמר בפני נכתב ונחתם לשמה אינו נדייה הוי משהו מעסבע ולא אוטיל שאלה וק"ל: בתוס' בד"ה לפי שאין וכו' ופשטה דאמר לקמן וכו' נקיט ליה בידי' והא מגרשא וכו'. עפין ב' קשיות האחד כיון דחיישינן לשאלה דלשמה דלמא באמת פסול הוא מכד עגמו מ"מ הוא משמעו ואף לתנאי דהגיה בגרשא למה לא יגרשנה בטענת שלא ידע עד השתא דאיתא לרבה דהשתא מאי ערשד דוף כשמביאו בעלמו אין מקום לערעורו שהאשה כתבה גם בזיוף שהרי נלה הביאו ולשמא זיוף הוא עלמו ליכא למיחש כמו שכתבו בסמוך בד"ה דאמירי בי תרי וק"ל: בתוס' בד"ה מאי ביניהו כו' דלרבה נמי לרבנן בתראי. ר"ל דלא יתכן לומר שליך איכא ביניהו דלרבנן בתראי לכ"ע לריך שליך לומר שהרי נקמו בפירוש מולך ואף לטעמא דלשמה מ"מ משום נזירה דמביא נ"ל בפני נכתב ולת"ק נמי דלא נקיט אלא המביא דאמרינן לקמן לרבה קשטא הוא דזוקא מביא כיון דטעם משום לשמה ולרבא נ"ל ה"ה שליך לת"ק ורבנן בתראי לפרושי קאתי א"כ איכא ביניהו שליך לת"ק אף ודאי י"ל לרבה נמי ס"ל ת"ק שליך משום גזירה ורבנן לפרושי ת"ק לרבה למה מחוק כן לומר רבנן לפרושי ולרבא בסברא נ"ל כן לזה כתבו דהוי בכלל הביוייה דממדינה למדינה בא"י אף שאינו ביניהם סלו יותר אף לחכמים בתראי דבזה אין שייך גזירה דהכל בא"י ולא הוליאו כת"ק וק"ל: בתוס' בד"ה דאתיוה בי תרי ס' דאמו בכיפי וכו'. ולמה לא יערער לומר בפני ב"ד בפני נחתם משום השם ערעורו שמא אח"כ לא יהיו פה ויהיה מקום לערעור ועוד למה לי דאתיוה שנים אף השלוחים כך שיין וכו'. ובאשר"י הוסיף ועוד דסתמא קאמר דאתיוה וכו' בין מכירין ובין אין מכירין. ומפרש ריב"א וכו' דבהד חיישינן שיערער זיוף שהאשה כתבה גם ונתמה עדים שקרים ואף כי יבא השליח אח"כ ויאמר אתה שלחת הגט בידי הוי חד לגבי חד אבל בשנים כי יאמר לא שלחתי אין אנו מאמינים לו כיון שאלו השנים אומרים שלחת בידינו ואף כי לא יהיו מוחזקים מ"מ כבר אמרו בשעת הבאה שלוי שלח בידינו גם זה לאשה מאי אמרת שמא האשה שלחה אבל הוא עלמו זייף וישלח גם מזויף כדי לערער אח"כ ז"א דאינו חשוד להכשילה הוא דבשעת שליחות הגט דעתו לגרשה לשמתה ולמה יעשה זיוף וכל ערעור הוא שאח"כ נתנה דעתו וחזה לבטל מה שעשה כבר ועוד דא"כ נמלא מכשילה באשת באיסור אשת איש והוי ודאי איש עושה והשתא אין להקשות כך לי ב' מן השוק דאו ודאי לריך שיאמר השליח בפנ"ה משום דאמו בכיפי ט'. ומ"ש האשר"י וסגיא כרבה כו' או היכא דאיכא עדים דמקיימי א"ל טבר וכו' ר"ל מקיימי השתא מיד ע"פ העדים והוא שדקדק דמקיימי ליה וכו' וכ"ת לימא זה האיכא ביניהו דהו בעלמו גם מקיים שכתבו התוס' דהאמ"ל גם מקיים איכא ביניהו וק"ל. ואינו מחוור לי כיון שתקנו חכמים שיהיה השליח נאמן בשעת הבאה לומר בפני נחתם כמו שנים לאסור הגירשה ה"נ א' בשעת הבאה קודם הגירשה וערעור הבעל לא מהני אח"כ כדכתיבנא א"כ למה יצטרך לומר בפני נחתם נאמינו במה שאומר שהבעל שלחו ותו ליכא למיחש למידי דשמא הבעל זייף ליכא למיחש שיכשילה ועוד דהא ע"כ נריכין להאמין שהוא שליח הבעל וא"ל קיום אכתב שליחות כמו שכתב האשר"י מלתא בטעמא ע"ש וא"כ למה לי בפנ"ב ובפנ"ח. ואפשר לומר דכי היכי דאינו נאמן בידיעתו וגריך שיאמר בפני חקקה כמ"ש התוס' דף ג' בד"ה הכא בפני ובפני נחתם חקקה נאמן דאז מידק דייק ולא מרע נפשיה טמר שנגשה בפניו והוא לא ראה משום אבל בידעתי מלי לאשתמיטי למימר כסבור הייתי שאני מכירן ולא מרע נפשיה כ"כ בהבעל שלחו לבד לא מרע נפשיה אף דהוי העזה נגד הבעל אם הוא שקר ולי"ד לידעתי מ"מ אין להכחיש בעדים בכך ולא מרע נפשיה בכך משא"כ בפנ"ב ובפנ"ח דיש להכחיש ואחרי שאנו מאמינים שזה גם כשר מאמינים ספר אשליחות דא"ל גט בידו מאי בעי שהרי נחכרת היה ביד הבעל אבל כ"ז שאינו מקיים אין אנו מאמינים לו לשליחות דדלמא שקר דא"ל גם בידו מאי בעי דשמא הוא זיוף וא"כ לא היה משולם ביד בעל והוא כתבו לגבי דוקא בפנ"ב ובפנ"ח סמכינן משום דדייק ולא אתי לאורועי נפשיה וממילא מאמינים לו לשליחות כיון דהוי גם ביד הבעל ומה"ט בעי בידו משא"כ לשליחות בלא קיום הגט אינו נאמן כנ"ל וזו"ק. ולפמ"ז נ"ל חזקה דזה אתיא לפירוש רביט משולם לקמן דף ג' בד"ה אטו כי אמרי ודעט דידעתי לכ"ע לא מהני דלפרש"י לרבא מהני ידעתי אף דלא מרע נפשיה אף אם ישקר וא"כ יהיה נאמן לדידיה כאמרו הבעל שלחני ולשיטת פי' רש"י נ"כ כאן דאתיוה בי תרי שיסלק קיימו אבל בלא קיום יוכל לערער אף שאומרים הבעל שלחנו [דהוא בעלמו זייף] דאי מהני זה א' נמי ליהימן. ואולי י"ל כמ"ש האשר"י מירושלמי ומהוך שהוא יודע שאם בא בערעור ערעורו בטל אף שיש מחתימו בעדים כשרים והיינו בשנים שיודע שערעורו אינו כלום במקום ב' למה יכשילה בידי שמים ואין יכול לערער בפני ב"ד (א) אבל בא' שיסבור אוקי חד לגבהי חד ויסל למנוע מליסא אם אחר ע"י ערעורו יש לחוש ספיר שיחתימו בעדים בזיוף לכן לריך השליח להעיד ע"כ נ"כ שלא נחתם בזיוף רק בפנ"ב ובפנ"ח וזו"ק: (ב) ועוד י"ל דלכך לא הימנוהו בלאמרו שליח בעל לא משום דאתי לאחלופי בשאר שליחות אף השתא בפנ"ב הוא היכר כדבסמוך: ויש לראיה כמ"ש התוס' דלהכי לא חיישינן שמא החתים בזיוף ט' [הא מוכח בלא"ה דא"כ] הקשי ליה בפשיטות דמתנה בלא"י אמאי א"צ שיאמר בפנ"ב ובפנ"ח מה בכך שעדים מצויין לקיימו אם יערער הבעל כיון שהוא זיוף אם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו היאך יקיימוהו ע"כ נ"ל בתחלה היכא דשמא יזייף הבעל לקלקל באמת ליכא למיחש רק אח"כ ישתנה דעתו ויתגרם על הגט ויבדוק ויאמר מזייף הוא [שהאשה או השליח זייפו] דאז בח"ל יהיה מקום לערעורו לאסור אין העדים מצוין לקיימו ובא"י יוכל לקיימו וי"ל דודאי באמת אינו זיוף ולא חיישינן שיהיה זיוף באמת בלא"ה אטו שיטה רק הוא יבא ויערער בשקר לומר שהוא זיוף או שהאשה זייפו בעלמו זייפו בתחלה ושליח לעז על הגט ובאמת בפנ"ב נתבטלו כל חששי ערעור דזיוף וכן בא"י אף בלא אמירת בפני נכתב הא יכולין לקיימו בחותמיו דהא קשסתא לפי האמת הגט אינו מזייף רק ערעור זיוף וא"כ נתבטל הלעז אבל לפירוש ריב"א שהבעל

באור

(א) לכאורה, לע"ס ב. אין לקמן כדכור וי"ם נראה דע"ם כתוספות דלהכי לא חיישינן שמא כחתים נגזיד כו' [illegible]

[illegible]

(ב) [illegible]

שלחם בתרי הוא במקום בפנ"כ בא' בח"ל קשה טפי הא יכול לערער בטקר שהוא זייפו וערעור זה לא נתבטל באמרם הבעל שלחם ובוודאי לא טכל לקיימו אף שבאמת גם כשר הוא [ואינו מצוים לקיימו] לזה הוצרכו טעמ דמסתמא וכו' ולא תשבוק זה אינו לערעור והאמת לנו וזה פשוט וברור : עוד קשיא לי שכתב הטור באה"ע ס' קמ"ב והרמ"א כתב דאף בא"י שא"צ לומר בפנ"כ ובפנ"ח מאמן על השליחות לומר שהבעל שלחו ועשאו שליח והשתא אזדו הג' חילוקים שכתבתי והדרא קושיא למעיקרא אמאי לא סגי בהא לחודא אף בח"ל כמו בא"י ומ"ש הרא"ש בשם הירושלמי מתוך שהוא יודע שאם בא בעל ערער וכו' אבל בזה אי לא אמר בפנ"כ וכו' מצי למימר בעל לא שלחתיו וכו' וצ"ל אע"ג דתם בעל"ה אינו נאמן בעישורו או יתקנו רבנן כן שלא יהיה נאמן וכו' ומ"מ לא חייש אבל נ"ל מ"מ הבעל הוא מוטב ויש שיהיה נאמן נגד חד להכחישו לומר לא שלחתיו לכן הוא מחייב ולא תם לגרוח ולכתוב גם כשר עם עדים כשירים בחשבו שלא יבא קלקול מזה שהרי הוא יכול לבטלו בכל עת לכן אף שיאמר השליח הבעל שלחני אכתי חיישינן לזיופא והכי נ"ל בפנ"כ ובפנ"ח א"כ בא"י אתאי חד א"צ לומר בפנ"כ ובפנ"ח ליחוש לזיוף הבעל. (ג) ודוחק לומר שהשליחות צריך עכ"פ שיעשה התלה בפני עדים כמ"ש הב"י סי' זה סעיף ה' והשתא יכולין בא"י לקיים השליחות ספר שליחות (ד) והבעל עכ"פ אינו מוטב כשמערער שהוא שלא מזייף רק אומר שהוא זייפא ותבטלם לא נירשה [ומלא שייך בא"י ג"כ לומר מתוך שהוא יודע שערעור לומר לא שלחתיו בטל שיהיה מצוי לקיים השליחות אף הוא אינו מזייף] שזה דוחק גדול דא"כ למי שאין עדי מצוין לקיימו יהיה קאי על ספר שליחות דאי על הגט בא"י נמי א"י לקיים בזייף הבעל ועוד שהטור כתב או אפילו אין לו שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל עשאו שליח ודו"ק. ואולי בא"י דמצוין עוברים ושבים מחירא הוא לזייף שמא יהיה נתפס סיכף בזיוף כן יש ליישב בפשיטות : שם ועוד למה לי דאתיוה וכו'. גם לפירושם א"צ דאתיוה בי תרי רק דאתיוה חד והכא מעיד דעשאוהו הבעל שליח בפניו וכדלקמן בתוס' דף ס"ה סוף ע"א וכ"מ דנקט דאתיוה בי תרי לרבותא דלרבנן אפ"ה נ"ל א"כ נפ"ה ג"כ י"ל כן רק קושיתם למה לי אתויה כלל וק"ל : בתוס' בד"ה מידי דהוי ס' דמה כל ס'. עיקר דבר שבערוה ס' איירי חתכא כלתה וכו' ולא הו"ל כל ערוות ס' דסלל מ"ז ערוות וק"ל : בתוס' בד"ה עד א' כו' ולא הו"ל הפרשת תרומה ושחיטה כו'. לכאורה וה"ה מיקר גיד וחלב. ובממון שכתבו טבל אין בידו ר"ל טבל שאין בידו כגון טבל של אחרים : באה"ד ומעשה בכל יום דמהימן כו' וא"כ ע"כ משום דבידו כו'. ואע"ג דאף אם נימא טעמא משום דרוב מצויין מ"מ לא הו"ל לרש"י להזכיר שחיטה ואפשר לומר דנכי גם נמי רוב המצויין אצלו כשופרי הדיינים בקיאין הן וק"ל : בסה"ד וגם בידה לטבול. ר"ל לכך לא הוי אתחזק איסורא כיון דאחר ז' ימי נדה תלוי לפסוק וכ"ת בנדתה היא מחמת ראיה ראשונה לזה אמר זה לא קרוי אתחזק איסורא [משום דבידה] ומ"מ לא הוי לה אתחזיק ובידה דהקשי מנ"ל דעד אחד נאמן בהא לרישא שהרי אין טהור בידה ממש דדלמא לא תפסוק מלראות והוי עכ"פ תרא לרישותא וק"ל : בתוס' בד"ה הוי דבר ס' מספקא לן כו' ומ"מ הו"מ להקשות מהוי דבר שבערוה לאחד רק דמקשה לפני לידי הספק שם : באה"ד אמאי איצטריך וספרה וכו'. ולא הקשו מנ"ל תרתי לרישא כמו שהקשו לעיל מנ"ל. דאלימא מקשי בהכרח אינו דעדיפא להקשות כן מלהקשות מנ"ל. וקושיתם דמנה ליכא לייתף הרתי לרישותא ומ"כ יפשו ליחוד בלא"ה ולמה לי וספרה. [ואולי יש לתרץ] דוספרה [איצטריך] דנאמן עד אחד אף כשמגע בדבר וק"ל אין להקשות מדאיצטריך וספרה משום דס"ד דהוי כדבר שבערוה כמ"ש התוס' למה לי גזירה שוה דבר דבר י"ל דלבתר דכתיב וספרה הוי ילפינן שלא מנדה דעד אחד נאמן וק"ל : בתוס' בד"ה ורבנן הוא דאצריך וכו' וקשה דבאתחזק וכו'. וא"כ ממנ"פ למאי יאמר בפנ"ח אי משום שמא ישני שם ב' יוסף בן שמעון א"כ אף שנכתב לשמה מ"מ פסול כיון דאינו שוכח מתוס ואי ליכא שם א"כ א"צ בפנ"ח לשמה: באה"ד צריך עידי מסירה שידעו שעשאו הבעל שליח. ר"ל בהוחזק שני יוסף בן שמעון ואין השליח נאמן שעשאו זה יוסף בן שמעון שליח ודו"ק :

דף ג ע"א גמ' חד אתי בעל ומערער ופסיל לי'. [ופרש"י ואוקי חד לגבאי חד]. דמשמע ליה פסול דשלא לשמה הוא שאין חיישינן לה לא משום עירעור הבעל לחודא וכמשמעות רש"י לעיל דמשמע ליה בפנ"כ מהני לענין שניתן הגט כשרות ומתירין אותה לעלמא ולא חיישינן דלמא קשמא פסול הוא כיון דלא בקיאין לשמה ומעיקרא פריך כיון דלא בקיאין ליבעי תרי או מחיק הגט בפסול ככל ערוות שבתורה ומשני רוב בקיאין וכו' ורבנן הוא דאצרוך ר"ל תפשא ורבנן בלאו הכי הוא משום דליכא דאפשר כו' וכפרש"י והם אמרו והם אמרו והאמינו לעד א' אבל היכא דבא הבעל ועירער והוי הוי תרי לגבי חד ועירערו ערעור זה פריך האי קולא חומרא הוא והשתא א"צ לדוחק דהתוס' רק התוס' משמע להו דכד אזלינן לרוב בקיאין ליכא אלא לגו בעלמא ולא נראה לי רק ורבנן הוא דאצרוך ס"ד תפשא ממש אף בלא ערעור עד לבתר דמשני כיון דאמר מר בפני וכו' ולא אתי וכו' פירוש השליח לאורועי נפשיה ולכן אין ערעור הבעל ערעור השתא ודאי מהני בפנ"כ לבטל אפילו ערעור הבעל וכן יש לפרש ברבא לפי שאין עדים וכו' ור"ל אמ"ט צריך שיאמר השליח בפנ"כ קאי ומשני לפי שאין עדים וכו' ואין אנו יכולין לקיים הכתב ע"י זולתו ואולי זיוף הוא לכך צריך השליח שיאמר כן. (ה) ולרווחא שכל לומר דתליא ספי בהירושלמי דמשום עיגונא הקלו דמשמע ליה השתא דבעלמא בעד אחד אומר מת בעלך דבהלכה רבה דהימנוהו לעד אחד משום טעמא דעיגונא הייט משום דמתוך שהאמרת בסופה דאי אתי בעל תצא מזה ומזה וכו' היא גופא מידק דייקא אבל הכא מאי איכא למימר וע"כ צ"ל נמי דהה"נ אי אתי בעל ערעורו ערעור לכן היא גופא מידק דייקא ובפנ"ה מהני כל זמן שאין כאן ערעור שלא ניחוש לפסול לזה פריך האי קולא חומרא הוא כו' בעלמא התם זימנין דלא אפשר להקן וכמ"ש התוס'. (ו) ומשני לעולם אין כאן חומר בסופה והא דמשום עגונא הקלו משום מידק דייק לאחר [והיינו השליח] וכדמסיק : (ז) וכן משמע דפריך לאמורא לבעי הרי וע"כ ידע הך סברא דמשום עיגונא הקילו מכח הך דע"א אומר מת בעלך אלא התם משום חומר דבסוף מידק דייק כו' מיהו בזה י"ל דסומך הכא אקושיא דאי קולא חומרא מש"כ התם זימנין דלא אפשר כו' ודו"ק. ואין להקשות למה לי ההם חומר שבסוף תיפוק ליה כיון שמעיד בפני ב"ד הוא מידק דייק ולא אתי לאורועי כו' כדהכא שאני הכא דניפו מוכיח עליו דלא נחשדו לזייף ורוב בקיאין הן (ח) : גמ' ולרבא ליבעי תרי מידי דהוי אקיום וכו'. אי בעלמא אין חוששין זיוף שלא בפניו מאי פריך בעלמא צריך תרי כשהוא כאן ומוטן כדי מזייף (ט). וצ"ל דבעלמא השיבא הא"כ ויסשן מזייף מתירין המתמן מזה לזה עד שיקיימו בחותמיו מש"כ כאן ראין חוששין לבעל אף שיערער ויטעון מזייף וכדפריך אח"כ האי יצאה ס' חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה היינו כמ"ש התוס' לא פסלי מתם וכו' [ורש"י דפי' לדעת הגאון דהוי פסול ממש אפשר דסובר דטענינן מזייף] גם אפשר לומר דכאן אי אפשר בחזרה שיהא מעוות אשר לא יוכל לתקן אם הנשא לבעל אחר ויבא אח"כ ויערער לומר הגט פסול הוא ולא דמי לממון ודו"ק : גמ' הכא בפני. ואין להקשות מכ"ש ימשו השתא הכא דחמירא משאר קיום דבעלמא שפיל ידעם ובפני וכאן דוקא בפני ואפ"ה סגי בעד אחד כ"ש בעלמא בשלמא איך דאיכא התם אשה ובע"ד לא מהימנת כו' ניחא טפי שיראו דשאני הכא בגט דהקילו טפי משום עיגונא י"ל דהיא הנותנת משום דאומר בפנ"ח דהוי קיום טוב מאד לכן מועיל בעד א' דלא מרע נפשיה אבל בידעתי לא מהני עד א' ומיהו קשה הא פשיטא דבעלמא מועיל בפניו א"כ למה לא יבא לעשות דיועיל עד א' היכא שיאמר בפני ונירסא הרפנ"ח ורבא אמר לך אמו התם כי אמרי בפניו מי לא מהימני וכיון דכי אמרי בפניו מהימני אתי לאחלופי [תנם א' מהני כשיאמר בפני] ודו"ק ברש"י בד"ה הכא בפני קאמר ולא קא יוכחי מלתא. פירוש דלקיומי אתי וכמ"ש לעיל אתי לאיחלופי דשכחה מלתא דלקיומי אתי וכו' ובים ספרים איתא וקשוכחי מלתא [דמשום עיגונא כו']: בתוס' בד"ה חד אתי בעל וכו' דרוב פעמים לא יוציא לגט שיפסול וכו' קאי נמי אמכילא גט במדה"י כו' דהיינו אף שאמר בפנ"ח מ"מ אם יבא ערעור יתקיים בחותמיו ולא אסיפא דה"י דא"צ שיאמר בפנ"ח לחוד קאי. נראה מדבריהם שמפרשים לרבה אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו ערעור דשלא לשמה ויתקיים בחותמיו לשאין אם נעשה לשמה. (י) ובפי' רש"י במהגי' משמע דלכ"ע פי' עירער דזייף ויתקיים בחותמיו כמשמעו והוא מלתא באנפי נפשיה לרבה וכן בממונתין דלקמן דיפסל וכו' משמע דאין ס"ד לפרש כן אף לרבה ודו"ק. באה"ד ונראה לפרש וכו'. וכ"ת אכתי לפי הס"ד זה מאי מהני בפנ"ח דה"ל דאי נמי"ה הוה פסול ממש אמו משום לגו בעלמא יהיו פסול כקושית ר"י וי"ל דהי' דלעיל דס"ד דמהני דרוב פעמים לא יוציא כו' נפקר קיום ולא חזרו רק מפי' פסול ממש. והא דאם יש עליו עוררין כו' פי' ואז אפילו האמנת לגו ליכא אבל בלא קיום יש האמנה לגו אע"ג דלא מיפסל דכיון דרוב בקיאין הן ליכא אלא לגו בעלמא כמ"ש התוס' לעיל [וכ"ם בא"י] מיהו א"כ לא מיושב דלא תני ברישא אם יש עליו עוררין כו' כיון דלא מהני בפנ"ח רק משום דרוב פעמים לא יוציא ואם יוציא יצטרך להתקיים בחותמיו כמו בא"י ואי משום כיון דאומר בפנ"כ רוב פעמים לא יוציא לגו להכי לא קתני ברישא רק בסיפא בא"י קתני שא"צ לומר בפנ"ח דלא חיישינן שיבא לגו שאם יבוא אז יתקיים אבל כל זמן שלא בא אין אנו חוששין שיבוא א"כ גם לפירוש פסול ממש לא הקשו מידי [גם לא משמע כן מתוס' ואולי א"כ דמאי ס"ד וכו' י"ל א"כ דפסול ממש. אף מדברי הגאון כמתבר בשסבר ומשמעותו דחוקא א"כ דפסול ממש קשה מש"כ לר"י] ודוחק לומר דהשתא חוזר מ"כל ואמר בפנ"ח ולא"כ פסול ממש אף דלא הוי אלא לגו וכן בא"י אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו ואי לא"ה פסול כיון דלא אמר בפנ"ח ודוקא אי אמר בפנ"ח ויפסל מתם ע"י ערעור פ"ה הקשו דאם נראה שיהיה פסול זהו דוחק גמור ודו"ק. כך סדרן של אלה הדברים למסקנת התוס' יהלך מתורץ קושיות ועוד וכו' דלא תני ברישא אם יש עליו עוררין אי משום דבא"י חוקא פסול קשה אמאי יפסל משום לגו בשלמא קושיא הראשונה (דאין נראה לר"י) י"ל דתירוצם הראשון [דרוב פעמים כו'] נפקר קיום ודו"ק. בתוס' בד"ה הכא בפני אבל ידעת וכו'. נראה מדבריהם דלא יהיו כשורין זה את זה שסיימו בידעת לא מהני משום לשמה ושמא משום דלא מרע נפשיה באומר ידעתי אבל ר"ל ע"פ מסקנא שלהם בממון דידעתי לכ"ע לא מהני אפילו לרבה כמו שהבריתי מדוקדק בכל דוכתא בפני גם ברים פרק שני דאמר רבא אפילו הוא ואחר כו' אבל ידעתי לרבה מהני כדקאמר אמו כי אמרו שנים ידעת וכו' ולרבה לא מהני לזה נותן טעם בתחלה אמאי לא מהני ידעתי לכ"ע אי משום לשמה הא לרבא לא הוי טעמא משום לשמה אי משום דלא ליתי לאיחלופי מדאמר בפנ"כ לא אתי לאחלופי לרבא לזה פי' משום מרע נפשיה ומ"מ ידענו לשון רבים לאשמועינן דבעלמא קאי וכן לגיה כאשר הגיה בח"ם אבל ידעתי אינו מועיל כו' מכשיאמר ידעתי. ואח"כ הקשו אידעת בשנים דשם ליכא טעמא דמרע השנים נאמנים לעולם בלא סברת דייק וכו' אמאי לא מהני לרבה כמו לרבא כו' ותירצו דמשמע ליה לרבה מדוקדק לקמן גם בשנים ל' דבפניו נותם משמע דידעת לא מהני וא"כ ישנו היכר בידעת דלא ליתי לאחלופי בפנ"כ למה לי ע"כ משום לשמה וא"צ ליתא בקירא רבה לא אתר כרבה משום דמוכח לקמן דידעת לא מהני ואמאי ע"כ משום טעמא דלבתה ז"א דלרבא לעולם משום שאין עדים מצויים לקיימו וידעת לא מהני משום דלא ליתי לאחלופי לזה אמר בפנ"כ למה לי כיון דידעת משום איחלופי אלא משום לשמה וק"ל. בתוס' בד"ה אמו כו' ולעיל לא בעי למימר ידעתי כו' להתוספות לא אמר לעיל ידעת היכא ביניהו דהיינו גם מקיים היכא ביניהו שכתבו התוס' לעיל דנכלל באתיוה בי תרי אבל לרש"י הו"ל ידעתי בא' היכא ביניהו ודו"ק: באה"ד ונראה דידעתי כו'. והא דפריך רב אשי מי איכא מידי כו' מפרש לקמן בתוס' בתיקונו. והא דמקשים התוס' לעיל אמו בכיסי כו' דה"ל דלמא אתיוה בי תרי ואמרו ידעתו היכא ביניהו דממנ"פ אין מקום לקושיא א דאם יהיה הקושיא דהתוס' יפרשו כן באמת אכתי קשה [קושיא ב'] הואיל הליה באתיוה בי תרי כך לי ב' מן השוק ואם יהיה הקושיא דלמא רש"י נקטין לכך ואזדא ליה מיהא הך קושיא ותסו בכיסי כו' ז"א שהרי לרש"י מהני ידעתי לרבא והיאך תליא בבי תרי אמרי ידעת כך לי א' ואמר ידעתי נמי איכא ביניהו ועוד שהרי רש"י מפרש בהדיא אם יערער הבעל הרי כן מצוין לקיימו מ"מ דלא אמרו ידעת וזה פשוט: בתוס' בד"ה מאן האי תנא וכו' וליכא למימר כו' היינו משום איחלופי דהא כיון כו'. דבריהם מבוארין ולפי קושיתם נ"ל איכא ביניהו בי תרי או באהה מדינה ר"ל לרבה נ"ל בפנ"כ לחוד אבל לא בפנ"ח ולרבא א"צ וק"ל: על גד הפלפול יש להקשות דלמא לעולם ר"ח היה ובפנ"כ משום לשמה ובפנ"ח משום קיום וא"צ לשמה וידעת לא מהני משום איחלופי והשתא כיון דידעת משום אחלופי תמילא [מוכח] דבפנ"כ אתיא משום לשמה דא"ל משום אחלופי הלא כבר יש היכר דהתם ידעת הכא בפני אבל אי לא הורו לנו חכמים הדין דידעת לא מהני הוי אמינא בפנ"כ לאו משום לשמה אלא טעמא דקיום לחוד וכרבא ובפנ"ח משום אחלופי כדקאמר ורבה מ"ט לא אמר כרבא משום כיון דידעת לא מהני א"כ יש היכר וא"כ בפנ"כ משום לשמה קאמר ודו"ק. עוד שם וליכא למימר כו' היינו משום אחלופי כו'. אע"ג דלרבה אשה ובע"ד ישנו היכר ולמה להו למימר דידעת לא מהני משום היכר י"ל דודאי לא הוי היכר כ"א בגירוף היכרא דידעת דהא כיון דלרבא ידעת מהני לא הם להיכירא דאשה ובע"ד וק"ל. עוד שם

באור

לקמן שנם אם לא יכשלו באיסור אשת איש כגון כאן (ג) גם ככאן נ"ל כמ"ש לעיל דסברת הגאון דלזיוף הבעל חששא גמורה ולכן אזדו כל התירוצים הי' אי וג' דבח"ל לא מהימן אתה שלחת דשמא הוא בעצמו זייף א"כ ה"ה בא"י דאף דמצוי לקיימו מ"מ שמא זייפו באמת ולא יוכל להתקיים וכן התי' שלמעלה דבאשם מתוך שהוא יודע כו' אבל בחד טי' כמ"ש הרא"ש אף בא"י כן, אבל אי ניחא דבליכא אף אזייף הבעל ליכא חששא לדידן רק משום ערעור הבעל א"כ שפיר י"ל בתירוץ הג' דבח"ל ליא בחד אתה שלחתני והוי כמו ידעתי דאינו נאמן ויריב משום לערערו לומר לא שלחתיך והגט מזויף אבל בא"י כיון דבלאו הכי חוזייף ועדים מצויין לקיימו ואי דמהימן דעשאו שליח דאל"כ ניסא כיון אתי כדי (ד) לכאורה מזה דצ"ל לק"ם השליחות ומ"ש ספר שליחות מיותר דהא לפרש"י קיימינן ולדידיה נאמן לומר שלחתני בלא ספר שליחות וכן מ"ש לקמן דא"כ לפי שאין כו' יהיה קאי אספר שליחות צ"ל אשליחות אבל לפ"ז אינו מובן מ"ש אח"כ ועוד שהטור כתב שם או אפילו אין לו שום עדות בשליחות גם קשה דהא דוחק זה צ"ל גם לדעת הרא"ש דצריך להביא ספר שליחות א"כ אמאי לא יהני גם בח"ל ספר שליחות כמו בא"י אלא קי"ל צ"ל דבא"י מצוי לקיים האשר שליחות משא"כ בח"ל אי לא יאמר בפנ"כ לא יהני כשר שליחות כיון שאין מצוי לקיימו מיהו בזה א"צ לדוחק גדול דעיקר הדוחק להרמ"ש שיהיה קאי אמאי לקיימו השליחות משא"כ לפרש"י קאי אאשר שליחות ו"ע (ה) לכאורה דאי אף לענין זיוף בתב"ע כוה דהשתא הוא באמת זייף א"כ מאי יהני בא"י דמצוי לקיימו דלמא הוא באמת זייף ולא יוכל להתקיים ובזה ינצלו בא"י מידי חשש זיוף וצ"ל כמ"ש הגאון למעלה בסוף דבריו בד"ה דאתיוהו בי תרי דבא"י כיון דמצוין עדים עוברים ושבין מחירא הוא לזייף וא"כ גם הוא ירא לזייף. (ו) לכאורה יש לפקפק היאך דייק במקשה אהלכה רבה דצריך דוקא חומר שבאמרת עליו בסופה דלמא התם דליכא חששא דאורייתא לכך לא הקילו רבנן רק מטעמא דחומר אבל הכא מדאו' שפיר כו' ורבנן הוא דאצרוך והם אמרו והקילו משום עיגונא וע"כ דהכי הוא דלא הקילו אלא משום דהוא תדרבנן דלבתרא בתקנה תם הכא מקיל משום תומר יאי אתי בעל מערער פסול ליה א"כ למה ליה למימר ורבנן הוא דאצרוך הא אף בדאורייתא מקילין משעמא דחומר (ז) ולמסקנא הכא ניחא דהוצרך לומר ורבנן הוא דאצרוך דס"ד דלא ניחא יק מידק דייק דשליח לגבי דאשה דייקא (ח) והוא כמו שכתבנו למעלה דהאי מידק דייק לא מהני רק מחמת דאינו אלא חשש דרבנן ושם שפיר כו' ולא"ד למידק דייק דאשה. (ט) לכאורה אקושיא ולרבא ליבעי תרי ל"ק דהא כבר כתב הגאון למעלה דצריך מה שהכניסום לספק אי לא חשינן ובהא משום דעדים התוחים נעשה כמי שנחקרה עדותן וא"כ למה דלא ידע במקשה האי דר"ל שפיר פריך ומשני נאמנת כדר"ל וכו' אלא דעל מה שסים הגאון והכא משום עיגונא כו' הו"ל לעמוד דבריו. (י) ואפשר דכוונת הקושיא הוא לרבא דכל כי האי ליכא דפלוגתא הכא לרבה איתא נמי לרבא הכא

וליכא למימר כו'. וא"ל למה יעשו רבנן כזה ידעו דמהני מדינא לא יועיל כדי שיועיל בפס"ח כתר דסכיה יותר שליחה כתר מפגים המכירין התימות דלאין שיירות מצויות ומשום עיגונא הקילו ופסלו פגים המכירין החתימה דמהני בפסול שמרוב כדי שיהיה א' כשר דפסול בפסול שמרות ומ"מ נ"ל דסכיה יותר קלא שגים מכירין מגלגו ובפס"ה דלא שכיח כלל וקל"ל : **ע"ב** גמ' אי ר"א חתימה לא בעי. וא"ל ראיה לזה כיון דבעלמא ס"ל עידי מסירה כרתי ולאפוקי עידי חתימה וה"כ עידי החתימה אינו מעלה ומוריד וא"כ וכתב אכתיבה קאי אבל לר"מ דס"ל עידי חתימה כרתי לאפוקי עידי מסירה דלמא וכתב אתרוייהו קאי אכתיבה ואחתימה לא סולק נרחיה דתנן אין טהבין וס' וק"ל : בתוס' בד"ה דתק דלמא לכתחלה כו'. כתבו לגון דלמא משום דיש לחלק [בין לשמה למחובר] כמ"ש אח"כ בד"ה חתמו ונתנו לה : באד"ד דלית ליה טעמא דאחלופי כו' כדפירשנו. לכאורה א"ל לזה דספיר יוכלו להקשות בקצרה כמו שכתבתי דהכא נמי משמע מדלא מיתוקמא כר"ש דלר"מ א"ל בפס"כ ואינו אית ליה טעמא דאחלופי למה לא מיתוקמא כר"מ רק אל"ס קודם שגיה ר"מ בהימה ספי ניחא דהך סוגיא למאי דס"ד מעיקרא ולסבול הזוהר [וגאמר דדוקא לס"ד דלית ליה נרבה משום קיום לא שייך אחלופי אבל למסקנא דרבה אית ליה דרבא טקו מהני' כר"מ ובפס"ה משום קיום ומשום לשמה וכיון דהוא נמי משום קיום צריך בפס"כ משום אחלופי] לזה כתבו דבהכרח נתקיים דאף למסקנא ס"ל דבעי כתיבה לשמה ולא משום אחלופי מדידעו לא מהני [ולא שייך אחלופי] רק מ"מ בלא זה שפירשו קשה לרבה דא"ל כלל בפס"ה משום קיום ובפס"כ משום אחלופי דא"כ למה ליה טעמא דלשמה כלל [ו"א דאיצטריך משום דמשמע ליה דידעו לא מהני וא"כ צריך טעמא דלשמה דלר"מ צריך חתימה לשמה וקל"ל. זה היה במושכר מדברי המחבר] ולא היה צ"ל דלית ליה טעמא דאחלופי גם יהא דידעו לא מהני לר"מ נתקיים בפשוטו דהא בעי חתימה לשמה וא"כ לא אתי לאחלופי ובפס"כ למה לי וה"ק : עוד באד"ד ולשמואל ור"י נמי יש להוכיח וכו' דלא מסתבר לפרש בדברי התורה וחתמו להורף דס"ל לפרש וקל"ל : בסה"ד לפסר טמר בתימה אלהם דר"מ והא צריך בפס"כ משום אחלופי ובפס"ה משום קיום וידעו מהני לר"מ אף דס"ל דצריך חתימה לשמה מ"מ לא חיים לשמה כיון דרחב בקיאין הן ופתם ספרי וס' ומשמעות משה לשמה אבל דוחק דרבה לפרש מסנתינו משום לשמה משום דמשמע ליה מסברה דס"ל דידעו לא מהני מתנה דריש פרק ב' א"כ ע"כ צ"ל דבעינן חתימה לשמה וחיישינן לעישום שאין בקיאין מדרבנן וא"כ לא אתי לאחלופי ע"י ידעו ובפס"כ ע"כ משום לשמה ואודא לה מה שכתבו בתימה ודו"ק : בתוס' בד"ה שלשה וכו' אע"ג דלית ליה לר"מ וס'. וכיון דהכא פסול אף אם כבר נתן גם הול"ל אם כשלא יולד ממחר מהח"כ לעיל אין טהבין במחובר לכתחלה : באד"ד ובאשה האשה והחתימה כו'. אולי ה"ה האיש וקל"ל : באד"ד מיהו אין רגילות להאהר כו'. ולהכי הגם פסול וכהב בגמ"י אף שאין לך תהימה גדולה מזו מ"מ פסול משום דהוי כאין בו זמן : בתוס' בד"ה כתב בכה"י וכו' מה חשש יש בכת"י כו'. דאם יאחר הזמן הוא לא הגשה ואם עשתה לקבלו אנו מה לנו אם רצתה להפסיד הפירות שימסר הבעל אחר הגם דהא בכת"י מיירי שיש בו זמן וקל"ל : באד"ד ואם יש לחוש שיקדים כו'. דאי משום חשש מאוחר גם מאוחר הוא כשר ובדין יש לבעל פירות עד שעת הזמן כדמפורש בתוס' לקמן דף י"ז בד"ה ר"ל אומר כו'. ומ"ש מקודם בזה אינו אמת למעיין בסוגיא דלקמן מפני מה תקנו זמן בגיטין ודו"ק (כ): בסה"ד דלאחר הכתיבה מיד וכו'. אף שנכתב היום ההפסד הפירות שנמכרו קודם זמן מרובה קודם שידעו הלקוחות להזהר וקל"ל : בתוס' בד"ה ר"א אומר כו' ונראה לר"י דאף לכתחלה וכו'. יש לקשרו דבל"ה ספינא איירי אף לכתחלה דלא"כ במאי פליג את"ק אבל בספנא פליג אפילו אין עליו עדים כלל (גם) [אך] י"ל [אף בל"ה] דר"א איירי דאם ניתן הגט כבר אף קודם שאיסתא אבל לכתחלה אין לכתוב כה"ג לזה הוכיח מדקתני לקמן אין טהבין דמשמע לכתחלה ועלה קאי ר"א דהייט טהבין וקל"ל : בתוס' בד"ה וגובה מנכסים משועבדים כו' א"ה אפילו ממשעבדי נמי ליגבי. אף דמשני ליה ליה קלא מ"מ מאי ס"ד דמקשה אי לאו דבעלמא גבי ממשעבדי ומשני הכא בשטרא פרסוה גרע טפי דלית ליה קלא וקל"ל : בסה"ד גם מלשון הקונטרס. דפי' באמת כן ליה ליה קלא ע"ש : בתוס' בד"ה וכי לא בעי כו' שוק הא מתני' דמחובר כר"א כו'. אין להקשות א"כ דלמא אף מדאורייתא ס"ל לר"מ דבעי כתיבה לשמה י"ל דהא דמוכח לעיל לר"מ כתיבה לא בעי מהך מתני' דמחובר היינו נמי דמדרבנן לא בעי כתיבה לשמה אבל מדאורייתא א"ל הוכחה וברירא ליה דלר"מ לא בעי כתיבה לשמה בלא ראיה כי היכי דברירא ליה לר"א דא"ל חתימה לשמה בלא ראיה רק א"כ הול"ל נמי לר"מ נעיל וכ"ת כמו לר"א ואולי סמך עלמו אהך וכ"ת או ספיר ידע בלא"ה מימרא דר"ל אפילו מלאו בתספה כו' דלפסות מן התורה ס"ל כשר רק דלמא מדרבנן לא אמר מדקאמר בכך ליסגא ולא אמר דבר תורה וכו' ודו"ק :

דף ד ע"א גמ' ומעיקרא מ"ט כו'. אע"ג דשיטה דר"י היא לא יסבן לשמואל ור' יוחנן ואינו שיטה דר"א היא הא לכ"ע מ"מ הא ואליבא דר"מ וכי לא בעי כו' ומתני' דמחובר כר' יוחנן ושמואל דמוקמי כר"א דלר"ל לא יתכן וכמ"ש התוס' ואף דבלאו ה"א והלא דליכא לאוקמי כר"י דהא חתמו פירוש הורף מ"מ שמעו הסברא דאם יסול לאוקמי למתני' כהגא לפירוש אחד מן האמוראים ניחא ליה דמלים טמר דרבה סובר סוגיה [א"כ ספי הו"ל לאוקמי כר' יהודה ואליבא דר"ל] וקל"ל : גמ' דמר סבר לפי שאין בקיאין ומר סבר לפי שאין עדים מצוין וכו' בה"א א קשה הסוסא וחכמים אומרים אינו צריך וכו' והשולח לשון אינו צריך קאי אדקם ואגר [כמ"ש לעיל במתני'] ע"כ ס"ל טעמא דלשמה ומדקסברי מולין ע"כ ס"ל קיום וכדבסמוך והקשי לרדיה מהנ"מ מה סברי רבנן בה"א לסברתו הסתגה וקל"ל : גמ' ורבה מתרץ לטעמיה כו' ולאי ר"א וכו' שלא התלוק במדינת הים. [והא דנקים במרכ"י דלרבא אין חילוק רק ממדינה למדינה הו"ל למנקם] ולמסקנא ניחא דבא"י כיון דהלכה שלי רגלים ובתי דינין דקביעי אף ממדינה א"ל שיאמר ואסור דגמ' נקיט ליטא דשייך אף למסקנא ובה"א דלכתי לא ידע שייך דלא התלוק במדינה וקל"ל : ברש"י בד"ה ואמר אביי כו' כגון עיירות סמוך הכתוב במזרחה של א"י. משום דרקם ואגר במזרח נקים מזרחה : באד"ד ויש מקן שבלטות מחברותיהן כו' כל"ל : בתוס' בד"ה וחתמו ונתנו לה לכתחלה נמי כשר וכו'. שלא תימא והלא לוכ"ח אמן מדאורייתא כו' לכתחלה נמי כשר דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד אבל למסקנא דאיירי בדרבנן נפרש כמשמעו וחתמו בדיעבד לזה הכריחו דאף לקושטא לכתחלה נמי כשר אפילו מדרבנן ולזה הקשו וא"כ כו' דבמחובר אין טמר חתמו פי' לכתחלה דבהדיא קתני רישא אין טהבין לכתחלה וקל"ל : באד"ד משמע לר"מ א"ל כו'. אפילו מקום איש ואשה מדאצטריך לאשמעי' לר"א דמפרש וכתב אכתיבה ממש שצריך לגבוה הא אפילו לר"מ דוכתב קאי אחתימה צריך לגביה ומשמעות המשנה שם כולן המסין על דין דצריך שיניח מקום וכו' וקל"ל : באד"ד והא דלא קאמר יכא כו'. ולא הול"ל כשר דמשמע דיעבד : באד"ד ואומר ר"ת דנכי לשמה כו'. אבל א"ל דבמחובר אין טהבין קתני וה"ה לכתחלה אין טהבין אלא לשמה גזירה וכו' אבל במלאו כתוב אין לגזור כל כך דהא מפרק כל הגט יוכיחו דאף לכתחלה טהבין אי לאו טעמא אקטות קטסה כו' וקל"ל : בתוס' בד"ה מודה ר"א כו' מה הקלה יש בכך כו'. הא קושטא הוא דלא בעי חתימה לשמה וא"ל שיסמוך עליהן אף בלא עידי מסירה ואף שהדבר אמת מ"מ אין ממש בגט דעידי מסירה כרתי סולק

תלוי זה במעייף מתוס אף בחתמו לשמה יפסל מפעם זה ע"כ אין זה תמצא רק בסמוך שליחה בגא גם כתוב וחתום לפניו שאומר מכרתא עמו בהכשר ולקחו עידי מסירה. ועיין בחידושי הרשב"א בארוך דאף חתימה צריכה להכשר הגם כגון סיכא שסמוך על עידי חתימה שסמוכא נעשה בהכשר ע"י עידי מסירה א"כ הוי סוף הגט וצריך לשמה וע"ש. וא"ל א"כ מאי צריך אי ר"א כתיבה בעי חתימה לא בעי ? באמת מאי סודה ר"א במעייף פ' ומאי פ' ליכא סהדי חתימי כלל כבר דלית ליה עידי חתימה כרתי אבל כי יסנו עידי חתימה צריך לשיות לשמה כיון דלספנים סמכים עליהם להכשיר הגם וכי לא הוי לשמה הוי מעייף מתוס וכיון דעל סיק מכשירין הגם הוי בכלל כתיבת הגם. אבל עיקר הדבר הוה לא ברירא בעיני דשה שניט לעיקר הגם לדיום לשמה כיון דהוק מועילין אלא נראה בסלמא כלום אתו ב' משלמות ומעידין שרלו הגירושין ואינו הוא עידי מסירה כאן לא צריך לדיום ואין מועילין ולא שייכן בעיקר הגם וכל מה שכלל בכתב משבב בעיקר הגם שאף אם הגירושין אמנם לא הוי כריתות אלר עלמן כמעדר אותו הדבר וה"ק : בסוף הדבר דאם אין שום חתימה לשמה וכו'. אין מחוור לי לכאורה דהא כתבו בדבור הקודם דלא גריך לר"מ כתיבה אמו חתימה אפילו לכתחלה וסיק עכ"ר לר"מ חתימה אמו כתיבה לפסול אפילו דיעבד וק"ו הוא דספי יש לגזור כתיבה אמו חתימה שאח"כ מתחימה אמו כתיבה הקודם לו דהיינו מ"מ דאם אין שום חתימה לשמה גריך אף לא יסמכו גם הכתיבה לשמה וכלפי לייא וה"ק ועוד ספי שייך משום הגא לשמה בעדים דלגא כ"ע גמירי כדלעיל מישום אין בקיאין ואינו ספרי דדייני סלק בקיאין כדלעיל (ל) :

בתוס' בד"ה הא מני. עיין בח"ס. והדברים שאין לא שרם כן היאך יסמיה ע"י הקושיא אבר ת"ק הוא מי פסיקא ולר"י ושמואל ה"ק דר"י דמחובר ואין טהבין הוא ר"מ וזה משרש למסקנא של בית רבן דעל הרוב ת"ק דר"י הוא ר"מ ועוד דא"כ מה הירוץ הגא ס"ל כר"י סוף סוף כיון דהך תנא הוא היאך מאי סבר כר"י וא"ל שיטום של כמ"ס בארוך ויהיה התירוץ שרה כאשר והכתיר בקולמס וחסר מן התוספות ועוד דאין מקום לתירוץ כיון דת"ק דר"י דר"ס ב' ר"מ הוא א"כ ע"כ ת"ק דמחובר נמי ר"מ היא דהא ת"ק הוא וא"כ היאך תירץ רב אשי הא מני ר"י הוא דהא לא אסבר כיון דת"ק דמחובר ר"מ א"כ פירוש חתמו אתורף כשמואל ור"י וא"כ תחתו דר"י נמי פי' תורף והיכא שמסיק דס"ל לר"י כתיבה וחתימה ממש בעי לשמה וכמלם כמ"ש התוס' לעיל בד"ה התק וס' ואולי ססתב זה בח"ס לא הבין התוס' לעיל רק כמקלת סופין שכתבו [דהא שכתבו התוס'] דרב אשי אתיא כר"ל משום דלשמואל ור"י אתיא מתני' דהכא כר"מ כיון דלא שמעיק דלא בעי ר"מ כתיבה לשמה ממתני' דמחובר חזה הבל דמ"מ מהר"ל טוכח דלא גריך לר"מ כתיבה לשמה חזה פשוט ועוד קשה דהא כבר כתבו התוס' לעיל [בד"ה התק] דא"ל (כר"א) [כר"מ] ובפס"כ משום אחלופי כיון דפ"כ ס"ל למתני' דר"מ ב' דידעו לא מהני א"כ לא אתי לאחלופי ולמה לי בפני נכתב ע"כ משום לשמה. (ס) אבל סוגת התוס' כמשמעו דקאמר הא מני ר"י כו' משמע לכאורה דלית לן הגא דס"ל בפס"כ ובפס"ה כ"ס ר"י וכל היכא דסתכר הוא ר"י ולקמן הוא ת"ק דר"י והקשי שם הא מני לוה אמר בהא וס' ואין הגמ' מבקש רק שמלא תנא דס"ל הך סברא וכי תימא [אמאי לא הקשו] ממתני' דהכא דת"ק נמי ע"כ לאו ר"י הוא דר"י ס"ל דקם כמזרח ות"ק ס"ל לאפוקי רקם וחגר דשוי כא"י י"ל דמ"מ לא אלים כ"כ לאקשוי מהכא כיון דלא הוי ת"ק דר"י דר' דישום במשנה כ"א לפנינו ת"ק ור"ג ור"א ורבנן בתראי ורשב"ג ור"י ור"מ ושוף סוף טוף האין הטני במתני' המביא ממדינת הים נ"ל גם ר"י ס"ל ואולי למיתני אף אליבא דר"י גופא הך דינא אף שר"י ס"ל יותר ועדיף מינה אפילו רקם ס"ס נוף האין שייך למימר אליבא דר"י ואולי בתגר אף ר"י מודה ונקים מהר"י לאפוקי חגר מפא"כ נר"מ ב' בגופא דידיה ת"ק ור"י האמה שני האבים וקל"ל : בתוס' בד"ה עד שהגא כו' ות"ת למה לי למינקם וחתימתו כו'. לכאורה דאי לאו"ה דלמא ר"י כר"מ ס"ל וכתיבה בעי לשמה לא חתימה ומגל הגא שלישי דפליג אר"מ ואר"ה אבל מיהורא דוחתימתו וכו' משמע דצריך אף דכאן למגין מחובר אין ל"מ מ"מ ל"מ למגין לשמה וקל"ל : בתוס' בד"ה דק"ל כו' דמסתמא בהכשר נעשה וכו'. אינו לריך שידעו הני טעני ניחא דלא הוו מתמן אינו לא היה שם עידי מסירה אבל זה פשוט דאינו דהרי החתימה קודם מסירה והחתימה במדינת הים והגהיגה בעידי מסירה בא"י רק בלא עידי חתימה אמריך שמא זיוף הוא והיא כתבתו אבל ע"י החתימה שרואין שאינו זיוף אמריך הו מסתמא בהכשר נעשה כיון דבפ"כ בא הגם לידה מיד הבעל וקל"ל : באד"ד כדאמרינן בבתולה וכו'. דמדלעיל שאין סהדים חותמין על הגם כו' אין טונתו שם רק שעידי מסירה מועילין בלא עדי חתימה לאפוקי מדר"מ והמלא אף עידי חתימה לחוד מועילין וקלא משמע אפילו כן מדלא מהדר לר"מ דבים עליו עדים ולא נתנו בפני עדים הולד ממזר דהא ר"מ בלא עידי מסירה איירי מדהולרך ר"א לומר אם נתנו בפני עדים מיהו אין זה הכרח כ"כ דהא לר"מ ז"ל לר"מ נמי צריך עדי מסירה ורמב"ן ז"ל כתב זה לסיוע לרי"ף דלר"א אינו פסול בעידי חתימה לחוד אבל לקמן משמע דטסף לעידי מסירה דלריך לר"א התקינו רבנן עידי חתימה משום תיקון העולם ע"ש אבל הכא משמע שהעולם חותמין ונהגו בעידי חתימה לא בעידי מסירה משום תקון וכו' אבל ההם משמע לר"א דאמר עידי מסירה כרתי הקים רבנן שיאמרו ג"כ עידי חתימה כו' : באד"ד נ"ל דבמשולפין וכו'. אבל שם אביו לבד מהתבאה יזוע לעדים או לאשה עלמה ע"ס בר"ן ועיין בדינים אלו בר"ף ובר"ן ובאשר"י ורשב"א שם מ"ש בפרא בתקומו גם במאור ומלחמות שם שסלרים ע"ס : בסה"ד במקום האלרים בעל דין. אף דיחוש שלא נתנו בפני עדים וכיון דהעדים עושין הקנין מה עגין אולה לקנין מ"מ כיון שמודה שנתנו לו אין אנו מדקדקין הו אחר הזלאתו וכן עליו בדיני ממונות בארכיה מקושות וקל"ל : בתוס' בד"ה ומר סבר לפי שאין עדים וכו'. דסברא מאי לאו וכו' הוא דדחיק ליה שיפלגו בדבר הזוה שזה אומר שכיחי ונמירי וזה יאמר לא שכיחי ונמירי וכיון דע"כ בדר"א צ"ל דוחק זה דלמא גם ת"ק ור"ג פליגי בזו לזה כתבו דאף ר"א לא פליג בפגנון זה רק שלא התלוק ומ"מ צריך לייסב למה לי להמתרץ לפיים ר"א דמאן דבר שמיה ממילא נשאר כסברם המקשה וה"ק. ויש אומרים דכוונת התוס' שלם להמקשה היה ניחא דפליג ר"ס במציאות אם הוא שכיח למה לי לתמתרן לחשן אוסן אחר לזה אמר תנא ההמקשה למד כן וה"ק : **ע"ב** גמ' לא תימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך וכו'. ורשב"ג דפליג אף דת"ק נמי מאי סבר הכי [דאפילו מהגמוניא] ולא נקים ממדינה למדינה אלא לדיוקא דבא"י לא צריך אפילו ממדינה למדינה וצ"ל כדלקמן דרשב"ג איירי בא"י וכ"ת מאי פלוגתא הוא זה מר איירי בח"ל ומר בא"י ז"א דה"ק נקים ממדינה למדינה לדיוקא דבא"י אפילו בכה"ג לא צריך ועלה קאי רשב"ג דאפילו מהגמוניא להגמוניא צריך וכ"ש ממדינה למדינה ובסמוך בלא ר"י ס"מ להוכיח דאיירי בא"י ובלא"ה כתבו התוס' דלרוחא איירי ר"י משום דקאמר בהדיא בא"י. ומה שדקדק רש"י הא באותה מדינה ומעיר לעיר לאו משום דליתי פליג עלה רשב"ג אפילו בעיר א' רק לפרושי באותה מדינה וה"ק : גמ' הא בהדיא כו'. למאי דקרי לה בהדיא משום דמשמע ליה מדנקים סתם בא"י משמע בכל גוונא אפילו ממדינה למדינה הולך הסבור הקושיא על טריה הא בהדיא וכו' אע"כ דיוקא דממדינה למדינה לאפוקי באותה מדינה ולא"ל דטעמא משום קיום והסתא האלך סיפא דמתני' שפיר כלפי לייא כ"ש מ"מ דסיפא למה בא"י ממדינה למדינה א"ל כיון דטעמא משום קיום וכן קשה בקצרה דקאמר לרבא ניחא תיקשי ליה סיפא דבא"י וי"ל דהכא ליסנא ידע שפיר

ב א ו ר

(כ) דמם ממאחר דלאס"ד יש לבעל פירות עד שעת הזמן ליכא חששא דפירות דהוכל לגבית גיטה לב"ד וכמו שפירשו התוס'. אם דעיקר החשש כאן בו זמן כלל הוא שמפסיד פירות משעת החתימה עד שעת גירושה וא"כ למה שהבין בתחלה דגם במאוחר מפסיד כבעל פירות משעת החתימה שלך שייך גם לא מצינו לקבל הא בשעת מגיעה בלא"ז לא תפסיד אבל תפסיד משעת חתימה עד שעת נתינה ואף לר"ש גגאון לקמן בדף י"ז בשם כר"ח הקושיא במאוחר אפילו יתן חיכף ע"ש מ"מ לא פלפינן גמי משום חששא דאמו יתן לה לאחר שאחים כאן משמע בגט וכדרך כמי שכתב כגאון שם וכבל לגרם כו' ע"ש באשרי ד"ה ר"ל : (ל) לכאורה הא דאמר טעם ספרי כו' ע"כ קאי גם אעדים דאל"כ אכתי אמאי מר מיסוק כמאי דאמר בפר"א לעיל דרים לאשרי וה"ל אכתם בא"י לעיל ויש לייטב (ס) מקוש מה שדהו כתוס'. לעיל אליבא דר"מ והא אליבא דר"א קיימין וצ"ל לנוסח

דבה"י שיתא מצוות אפילו ממדינה למדינה כיון דאיכא עולי רגלים כדמסיק באידך ליסנא ובע"כ צ"ל כן דהיאך יאמר לרבא ניחא והמשנה אין לה מובן לרבא אף אם נפרש דאמבילא בה"י פירוש באותה מדינה דכבבא דמבילא גם ממדינה למדינה במדה"י הו"ל בה"י דהוי רבותא דלריך ובכבא דמבילא בה"י הו"ל ממדינת הים דהוי רבותא דה"ל [אע"כ דבה"י אפילו ממדינה למדינה א"צ דעולי רגלים כו'] אבל הא אין להקשות ללשון ראשון [ולהוכיח מזה דידע יהא"כ] לרבא ליתני ממדינה למדינה סתם כדפריך בלשון שני דאין זה קושיא כ"כ דלא הוי שמעינן מן דיוקא דבאותה מדינה במדה"י א"ל דדלמא לריך ונקיט ממדינה למדינה משום א"י י"ל בלשון שני דקושיא ליתני ממדינה למדינה סתם וה"ה בסיפא ליתני סתם באותה מדינה ולא הו"ל בא"י דהא לרבא איירי סיפא באותה מדינה (ג): ואפשר לומר עוד בלשון ראשון דמקשה הא בהדיא תנוס דלרבה ע"כ פי' דסיפא קשיא יאת ממדינה למדינה [ואף דאכתי תאי מקשה הא תסיפא למודא ה"א דפי' באותה מדינה לזה כתב ואפשר כו'] ואפשר לומר דמ"מ מקשה שפיר הא בהדיא קו' [וא"כ ליתני ברישא באותה מדינה במדה"י] וכ"ה אילו קתני ברישא באותה מדינה במדה"י אי תפרש סיפא בה"י באותה מדינה לכן נקיט ברישא ממדינה למדינה במדה"י לדיוקא דה"י אף ממדינה למדינה א"ל מ"מ לית לי סיפא והשתא אתי שפיר ומפרש רש"י או מהסיפא או מדיוקא דרישא משום דזוהי עיקר הקושיא ודו"ק ולשון הא בהדיא כו' משום דלרבה פי' הסיפא באמת ממדינה למדינה ודו"ק: **גמ'** רבה אית ליה דרבא. לפרש"י אזלא לה שיטיה דבגזירה מוליך ומביא כו' ואף לרבה רבנן בתרתי לפרושי קאתי בהכי אמרתי דלא קאמר לעיל כי משני עולי רגלים כו' והלא מאי בינייהו דסוף סוף שליך איכא בינייהו לח"ק כמ"ש התוס' לעיל דהאי בכלל ממדינה למדינה ודו"ק. **בתוס'** בד"ה תנן המביא גט כו' ומרישא דקתני כו'. אע"ג דלתרתי הגן דפריך מיקודם הוי ניחא להתוספה דסבר ת"ק דרישא כרבה משום לשמה מ"מ הוא גופא קשיא להו הוי ניחא למאי דדייק דסיפא הא באותה מדינה וכו' וק"ל. **בתוס'** בד"ה אלא אימא וכו' וא"ה וכו' ליתני באותה מדינה במדה"י וכו'. הא ודאי אפסקו אדעתייהו דאף לרבה יש מקום לטעות שלא תימא אידך טעמא דקיום ולא משום לשמה אבל אי תנא באותה מדינה במדה"י ממילא הייתי מוכרחים לטעמא דלשמה ותדעריך באותה מדינה והא לא אסקו אדעתייהו שיש מקום לטעות לומר שני טעמים גם יחד (ועוד) [ואף] דכמסקנא קושטא הוא לרבה ב' הטעמים גם יחד וק"ל: **בא"ד** וי"ל וכו' ואין להקשות הא אכתי לא כלעינן מטעותא דטעמא דקיום נקיט ממדינה למדינה לאפוקי אותה מדינה י"ל דא"כ הו"ל ממדינה למדינה סתם כדפריך בפשוט לרבא אבל למסקנא וכן לפי מ"ש לעיל דלשון ראשון נמי כמסקנא דבה"י א"ל ממדינה למדינה קשה הא אכתי יש לטעות לומר דדייק ממדינה למדינה במדה"י לאפוקי אותה מדינה במדינת הים ואין טעמו משום לשמה מאי יתורת ליתני ממדינה למדינה סתם וי"א דבה"י א"ל (ס) מ"מ י"ל מנ"ל שני מיעוטים כיון דאתיא דיוקא לאפוקי ממדינה למדינה בה"י מנ"ל מדיוקא דאותה מדינה במדה"י דכיון דעכ"פ שמעינן ממדינה למדינה בה"י לא לריך ע"כ מיושב שפיר דנקיט ממדינה למדינה במדה"י לאשמעינן מיהא הך דינא דלא נטעה בזה ואף דאכתי יש לטעות ולפרש מתני' כרבא באמת מ"מ קושית התוס' לא היה רק דליתני באותה מדינה במדה"י ותו ליכא למטעי מידי ותירלו דאכתי הוה מקום לטעות וכ"ה כיון דסוף סוף לא ילאנו מהטעות שפי ליתני באותה מדינה לכ"א דכוונת התנא להלילנו מהטעות זאת דבה"י ממדינה למדינה א"ל ודו"ק: **למאי** דלא אסקי אדעתייהו טעות לריך ב' טעמים לא הקשו לרבא נמי ליתני ממדינה למדינה בה"י דשמעינן טעמא דקיום ויזינה באותה מדינה אף בח"ל א"ל כיון דלא חיישינן לשמה דז"א דזה בעלמו הקשה הגמ' לרבא ועדיפא דליתני סתמא ממדינה למדינה דכייל הכל ולמה ישנה א"י או מדינת הים וא"ל מאי וקשה הגו' לתרץ כמו וי"ל דתוס' דה"א באותה מדינה במדינת הים נמי לריך מטעמא דלשמה כרבה הגם שכבר כתבתי בזה דליתני בסיפא ג"כ סתם באותה מדינה דה"ל י"ל עוד כפשוטו מ"מ הו"ל ליתני ממדינה למדינה סתם דהוי מרויחין עכ"פ טעמא דקיום ולא היה הטעות רק בלירוף טעמא דלשמה ג"כ ואילו השתא דקתני במדה"י יש לטעות טעם דקיום כלל לא יותר טעמא דלשמה ליתרת כמו לרבה באמת קודם כל המסקנא כי ישנו ד' חלוקים ממדינה למדינה במדה"י לכל הטעמים לריך באותה מדינה בה"י לכל הטעמים א"ל ממדינה למדינה בה"י לטעמא דקיום לריך ולטעמא דלשמה א"ל ובאותה מדינה במדינת הים לטעמא דקיום א"ל ולטעמא דלשמה לריך והשתא אין מקום לטעות רק בב' חלוקים אחרונים ואילו תנא ממדינה למדינה סתם הייתי ניצולין גם מטעות חילוק ג' ולא הו"ל שום ספק כ"א בחילוק ד' אחד אם נאמר ג"כ טעות דלשמה או לא אך עתה דתני ממדינה למדינה במדה"י שהוא מלתא פסיקא לכ"ע דלב' הטעמים לריך נשאר ב' חלוקים בספק כי יש לומר הטעם דלשמה ונקטי לדיוקא דממדינה למדינה בה"י לא לריך או טעמא דקיום ולדייק באותה מדינה במדה"י לא לריך ואף כי ניצול מטעות שלא נאמר בתרוייהו לריך ונגרס הב' טעמים יחד מה שאם כן אילו תני ממדינה למדינה בה"י או סתם או באותה מדינה במדינת הים שיש מקום לטעות בשניהם ושני הטעמים יש מ"מ לדינא לא ידענו מאותה מה שטובה ממדינה למדינה במדה"י לזה הקשה הגמ' בלשון שני שפיר לרבא [דליתני ממדינה למדינה סתם] דהיינו יודעין מיהת חילוק ג' ואילו השתא לא ידע כן מאומה ולזה הקשו התוס' לרבה נמי לדידיה יקשה ליתני באותה מדינה דהיינו יודעין מיהת חילוק ד' ותירצו דבא לאשמעינן חילוק ג' דע"כ נסתיים דאין לריך וש"מ דקיום אינו יוצא תפלת ממדינה למדינה סתם והגטן יותר דכיון דטעם דקיום אינו ע"כ צ"ל טעם דלשמה וא"כ ידענו כל ד' חלוקים ולתוי דמסיק דאף לטעמא דקיום ממדינה למדינה בה"י אין לריך משום דסכיחי דהשתא אינו תוכיח ביטול טעמא דקיום מ"מ שמעינן הדין דממדינה למדינה בה"י אין לריך ודו"ק ובחדושי הרשב"א כתב דלהכי פריך ליתני ממדינה למדינה סתם משום דלרבא אין ה"א אפילו טעמא דלשמה כיון דרוב בקיאין ואין מקום לטעות בזה ומה שנראה לי כתבתי: **עוד** בא"ד אין לשבש דהו"ל בקרא ליתני באותה מדינה וש"מ טעמא דלשמה ומינה ממדינה למדינה בה"י א"ל דתנ"ל דלתא גם בה"י אין בקיאין ולריך לומר לזה צ"ל דמדיוקא דמדה"י משמע הא בה"י וכו' והדיוקא לא קאי רק על אותה מדינה רק אח"כ נאמר ה"ה כו' דזיל בתר טעמא ודו"ק (בדפוסים ישנים נדפס בסוף הספר השייך לכאן) · **ברישון** שני דאף לרבא דיוקא דממדינה למדינה בה"י לא לריך תקשה הא בהדיא וכו' דע"כ סיפא ממדינה למדינה דבאותה מדינה אף בח"ל א"ל י"ל דלשון שני לא תתשב זאת לקושיא דחי דבר והיפוכו רישא ממדינה למדינה במדה"י לריך וסיפא ממדינה למדינה בה"י א"ל או ידע שינויא דלעיל לכתחלה ודיעבד כמו דלשון ראשון ידע מסקנא דהך ליסנא כאשר כתבתי לעיל ודו"ק [עיין במהרש"א בתוס' בד"ה או מההיא] **בתוס'** בד"ה או מההיא כו'. כבר כתבתי מה שאפשר לומר בכוונת רש"י ועוד דהשניה יאה טפי ליתר בבא אחרונה לאשמעי' לכתחלה וק"ל **בא"ד** דהא בהדיא קתני וכו' ואע"ג דדיוקא דרישא קאי נמי אה"ל [משמע דבה"י א"ל דפי' לכתחלה] מ"מ פירוש לריך שלא שניהם ביחד לריך לכתחלה ופוסל בדיעבד וקאי הדיוק על א' מהם וכן א"ל שלא נמי שניהם אין לריך לכתחלה ובדיעבד וק"ל. וא"ל סוף סוף כיון דבהדיא קתני סיפא א"ל א"כ דיוקא דרישא למה לי ז"א דה"א סיפא באותה מדינה וכדלעיל וא"כ קשה קושר דלמא יאי גופא הכרח דרש"י לפרש או מההיא דיוקא דרישא משום דאיצטריך לממדינה למדינה

וי"ל דמ"מ דלמא הגמרא ניחא ליה לתרץ שיטתו שניהם בחילוק א' דלכתחלה ודיעבד מלעשות שני עניני תיקונים ודו"ק: **בתוס'** בד"ה כיון דאיכא סי'. הסברא תבואר דאם הם במקום א' רק דנייהי אח"כ ומסעים לנתרחקים אח"כ הוי ספי מהאי שבשעה נסיעתם או קודם יאמרו יתברך וכו' ואולם לימים רחוקים כשידתן ערעור אין כאן מי שיקיימו אבל לענין ממדינה למדינה תורים מצוי יכול לבטל האחזה אבל הצריך קיום ישנו לשם וק"ל: **בתוס'** בד"ה רבה אית ליה דרבא כו' כיון דידעו לא תהני אף דאיירי בה"י דלא חיישינן לשמה מ"מ מכמע לה דאינו מועיל ידענו דלא ליתי לאחלופי וזה אתי דלעולם לא התקינו רבנן שלא יועיל ידענו משום אחלופי רק לבתר דידענו לא תהני מכח לשמה או ממילא לא אתי לאחלופי ומשו התקינו בפנ"כ דלא ליתי לאחלופי ואין זה מוכרח דהא לעיל כתבו וא"ל דידענו משום אחלופי ולעולם כר"א גם לעיל בדף ג' ע"א לא קאמר רבה לא אמר כרבא משום דידענו אינו מועיל ע"ש וא"ל דהרואה בה"י דידענו מועיל אף דבה"י לא אתי לאחלופי משום דאמר בפנ"כ מ"מ אתי לאחלופי אח"כ בח"ל בקיום דעלמא [דבח"ל אף יאמרים בפנ"כ מ"מ אינו משום דיכר דאחלופי לרבה רק משום לשמה] וזה הבל כיון דסוף סוף לריך לומר בח"ל בפני נכתב משום לשמה או לא אתי לאחלופי ודו"ק. גם א"ל דכוונת התוספות כיון דידענו אינו מועיל בח"ל לא אתי לאחלופי [אף בה"י]:

דף ה ע"א גמ' והא אשה דלא שכיחא וכו'. קשה לי מאי קושיא דלמא לריכה שתאמר משום קיום כמו לרבא כן הפרש לרבה ואף לאחר שלמדו עדיין קיום במקומו עומד כדקתני אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אף בפיקח ונתחרש דלא שכיח וא"ל דמשמע ובלבד וכו' דקיום אינו מועיל דא"כ יתקשי לרבא נמי וי"ל לפי' ר"י כיון דכל האמוראים אלו זה אחר זה בחדא גוונא איירי כי יאכי הבליח לריך שיאמר בפנ"כ כו' איירי לאחר שלמדו אף היכא שא"ל קיום כגון בי תרי או באותה מדינה כמו שדקדק ולרבה בגט נמי קתני מהניסין דגריך וכו' ה"נ הא דאשה בכה"ג מיירי דומיא דשליח לזה פריך שפיר יאיחא לרבא איירי בלא תקיים ושלריך קיום דומיא דתנו' דשליח דאיירי דוקא ממדינה למדינה וק"ל ולפי' ר"ת י"ל נמי דפריך כיון דבשליח אחר אינו מועיל קיום חותמיו ולריך דוקא בפנ"כ דלרבה בפנ"כ עדיף אף אחר שלמדו כדתנן נזירה כו' א"כ הו"ל לאשמעינן דבאשה מהני אפילו קיום חותמיו וכ"ש בפנ"כ דעדיף טפי משמע דבאשה נמי לריך דוקא בא"כ ובלשון שלריכה לומר וכו' ר"ל דוקא אע"ג דאשה לא שכיח וא"כ פיקח ונתחרש נמי אבל לרבא פי' אפילו בפנ"כ וכ"ש קיום חותמיו וק"ל. ולאין לפרש כו' פריך בפשיטות אבפנ"כ לבד ודו"ק · **גמ'** שלא תהלוך בשליחות פי' הרשב"א בתביא דה"ל בשליחות דוקא דא"כ מאי פריך מבעל וק"ל: **גמ'** אי הכי בעל נמי קשה יותר לקשר או הכי דבל"ז כרבה צ"ל כן מ"ש בעל וכמו שהקשו ותירלו התוספות לעיל בגופא תירוצא דרבה וכ"מ לא שכיחא מאי בכך קודם שלמדו ועוד מ"ש אשה מבעל. וא"ל דבל"ז י"ל כל התשניות קודם שלמדו ולהכי ל"ל הברייתא שהיתה אחר המשניות איירי בלאחר שלמדו דליסנא דבעל עליו שהביא גיטו א"ל לומר וכו' והשתא אבל אהדדי לריכין שיאמרו יתקשי ליה מ"ש בעל תאמר ויש לדחוק דידע מנזירה וכו' וכולן לריכין שיאמרו לבד מבעל דלא שכיח וה"ה אשה ותני' דאשה קודם שלמדו ודו"ק: **גמ'** שנים שהביאו גט וכו'. דוחק לפרש ספק טעם האיבעיא או כרבה ולריכין או כרבא ואין לריכין ופשוט כרבא וכדאמרי' לעיל בי תרי ליכא בינייהו דא"כ הו"ל לשיים ומה אילו יאמרו כו' דאף לאיבעיא מיחא או טעמא כרבא ועוד דא"כ לא הו"ל לרבא ניחא כו' רק הא"ל ש"מ כרבא ס"ל וכמו שהקשה בחידושי הרשב"א ואפ"ל אף בטעמא דקיום בעי לריכין לומר שמא זייף הבעל ושלא גם מזויף ופשוט דאין לריכין דכיון דנתברר דהגט לא מידו לידה תו לא חיישינן דמה אילו יאמרו בפנים גירשה פשיטא דמהימני והיא מתגרשה ולא אמרינן שמא גירשה בגט מזוייף לזה פריך לרבה אף דאית ליה נמי טעמא דקיום מ"מ דל קיום מהכא הא לריכין לומר משום תקנה דלשמה ודו"ק **בפרש"י** בד"ה אלא להקל עליה שלא תזקק לעדים. יש להקדק הא עדים לא תהני לכתחלה לרבה וי"ל דמ"מ קולא יאה לגבה דאם אמר בפנ"כ א"ל להחזיר אחר עדים ואם לא אמר ואפ"ה אם עבר ונשאה לא תלא משא"כ אם לריכה דוקא לעדים אם לא תמלא עדים אין לה תקנה ולענין נישה שפיר קאמר לא תוכרס כו' דהיינו לא המרו להחמיר קאי אניסת לחודה אלא לייקי קאי אפילו אמתחלה אקודם שניסת דהא ליסא בלא עידי קיום. וא"ל לדחוק דכ"ז קאי היקום לחוד והא דלא תנא משום תקנה דלשמה שפיסא דהשתא למהו ובקיאין ויתשום גזירה לא מפקינן אבל משום שלא"ת כך תקנו חכמים נ"כ לענין קיום שלריך דוקא קיום להושן זה ובכלתא דרבא איירי בלא ניסת ופי' לא אמרו להחמיר שלריך דוקא בפנ"כ בשום לשייה כו' ישעתה כו' קאי והאי אלסמה דלענין קיום כיון דמקיים בעדים אין שייך לומר אתי בעל ומערער וכו' ואינו יתקשר דוקא השתא רק מיד כשהיתה בשניסת לא שבקינן לאשוקי לאלהה עד דפריך או הכי יהו"ק · **בתוס'** בד"ה אילימא חרש וכו' כגון אלם. דהוי בר דעת ושומא יאה דכתיב ליה כדאמרינה בפרק תלית תלילה ויכול לכתוב בפנ"כ אע"ג דבעדות תפיסה דוקא הכא א"י עדות לנשיה דליהוי חשה ובע"ד וקרוב נאמנים גם א"ל בפני שלשה כדבסמיך [וקאי קושיה יהוס' לוקי באלם ולא יקשה לרבה] מיהו ז"א דא"כ לא הוי לאוקמיה באלם כ"ן דיכול לרמז או לכתוב בפנ"כ ולמה לריך יתקיים בחותמיו [דלכאורה גם לגבי קיום תהני תפי כתב וכדנת הריב"ש שהובא בח"מ סי' מ"ו] אלא נ"ל דלריך קיום כיון דלאו בר הגדה הוא דבעינן עדות תפיסה דוקא דלא עדיף תפיסה דבעינן תפיסה [דגבי קיום בעינן עדות שפי מלגבתה דהא לריך בפני שלשה דוקא] ולזה לריך להתקיים בחותמיו ועיין בריב"ש סי' ר"ת [ובסי' שפ"ב וה"ג] א"כ מאי סהרו דיאל"ל ולא אמר הא שפיר נופל עליו וחוט יבול. אכן זה הבל דודאי יכול יקרוי היא דעכ"פ כיון דיכול לרמז ולכתוב שנעשה בפניו רק אינו מועיל לאמירתו לענין קיום [אינו קרוי ואינו יכול]. וא"ל דלעיל דקאמר מאי בינייהו הא"ל לפי"ז אלם איכא בינייהו מיהו אין אנו מוכרחים לומר דלענין לשמה אלם מהני רק דמקשים אלם דבר שליחות הוא עכ"פ כיון דבר דעת הוא [ולא לריך לדחוק בפיקח ונתחרש]. ואם אלם מועיל לענין לשמה תיושב הא דלריך לאתויי והשיג וכו' דבלא"ה לק"מ וכן ראיתי מי שכתב כן ביישוב יהשיגן ודו"ק (ע): **בא"ד** או שלא ראה כו'. לפר"י היה צ"ל לרבה דאיירי כשניסת ונתוקמי מינה כברייתא דמייתי בסמיך המביא כו' ולא אתר כו' והא ע"כ יהיכי לריכין לבא לגזירה תכח קושיא או הכי יכול נמי כין לפר"י כין לפר"ת ולפר"ת יש ליישב קצת דלא ניחא לפרש המשנה כן משום קושית התוס' ד"ה כשניסה כו' עיין בו ודו"ק · **בתוס'** בד"ה או הכי יכול נמי וכו' קושית התוס' מבוארת והיינו ר"ת אינו מאורות דלאחר שלמדו דליכא תקנה דלשמה למה לא יהיה עדיף קיום חותמיו טפי מבפנ"כ ויהיה פי' מתני' לרבה כמו לרבא אבל ביטול שני בפנ"כ ואע"ג דקשיא יאה דלאחר שלמדו נמי עדיף לרבה בפנ"כ מקיים דביטול לא מהני קיום חותמיו מ"מ למאי דלא ידע גזירה שמא יחזור דלמא קושטא דביטול נמי סגי ולריך לדחוק כיון דלרבה הקנו בפנ"כ משום לשמה והיה עדיף מקיום חותמיו ובאותו זמן לא היה מועיל קיום חותמיו ולפי המירוץ אף לאחר שלמדו כן הוא משום גזירה אף בה"א דהמקשה עכ"פ הסברא הוא דבפנ"כ עדיף כיון שכן התקינו רבנן מעיקרא ואף שאין סברתו שלא יועיל קיום חותמיו לאחר שלמדו כיון דליכא למיחש למידי מ"מ אין ה"א כסברות הפשות מהאמרך שיהיה קיום חותמיו עדיף ולהמתרץ

ב א ו ר

מם פרוש התוס' לעיל בד"ה אלא כלוי תנא (ג) וה"ה דהו"מ לתירון בלשון שני כמו שהקשה המחבר בלשון ראשון דהו"ל למתני ברישא דבאותה בה"י ובסיפא במדה"י כיון דלשון שני אכתי לא ידע בקושיא הא דעולי רגלים כו' אלא דהשתא בפירוש ממדינה למדינה לריך ואפילו בה"י וכן בסיפא סתמא בפירוש אפילו במדינת הים. (ס) לכאורה אף דמסקינן דבה"י אין לריך לרבא וכן לעד לשון ראשון אליבא דרבא סייס משום קושיה דלרבא ליתני ממדינה למדינה סתם ע"כ דבה"י אין לריך דעולי רגלים סי' מפא"ל לרבה י"ל שלמת ולא ס"ל שכרם עולי רגלים כו' ושפיר מוכח מדלא נקיט ממדינה למדינה סתם דבה"י א"ל ומטעמא דקיום ליתא ולמסקנא י"ל למאי דמסקינן רבה אית ליה דרבא וצ"ל דיוקא דממדינה למדינה במדינת הים דבה"י אמינא ממדינה למדינה א"ל לרבה אף דאית ליה נמי טעמא משום קיום וה"כ דס"ל לרבה עולי רגלים כו' א"כ תו לא אלי למיתני ממדינה למדינה סתם דבה"י א"ל אף מ"ש וכן לעד לשון ראשון אינו מוכרח לרבה כלל (ע) בדפוסים ישנים פי' הפירוש והגהות שהמסקין ושמא

בפא"כ עדיף אבל לרבא לשולם לא שיה סברת שישה בפא"כ עדיף מקיים וה"ק . **בא"ד** יוד נמי ליבעי שיהא ס' לא פליג ס' משמע דלא יפרש כאשר פירשתי לעיל (ס) דא"כ הול"ל כמ"ש לעיל אליבא דרבא ה"ל לרבה אחר שלוחו ומשוש לא אף בשנים מיבעיא לרבה מהאי טעמא דלא פליג ורבא יקשה לי מנ"ל להקשות ולוקמיה האך מיבעי' דליית בלאחר שלוחו מיבעיא כמו לרבא ולא מטעמא דלא פליג וא"כ לא יקשה יוד נמי ואפ"ל דלרבא מיבעי' ליה אי טעמא דקיום אי לשוה ושפיר ליה טעמא דקיום כרבא אבל לרבה אין טעם כן רק מטעמא דלא פליג אע"ג דמה אלו יאמרו וכו' לא א"ש כ"כ כמו שכתבתי לעיל גם לפירושם משום לא פליג ס' לא א"ש מה אלו יאמרו וכו' והו"ק ולפי רש"י פירשם א"ה יוד נמי דכיון דהאיבעיית בב"ג אמתני' קאי ומסקיית מהגי' נמי איירי לאחר שלוחו ואפילו באותה מדינה כנ"ל וה"ק **בא"ד** כיאי נמי קתני יתגי' ס' דכיון דרבה ורבא בטעמא דמתני' פליגי ומתני' איירי בלאחר שלוחו (דהא"כ) [וא"כ] מאי כ"ת בטעמא דמתני' דאיירי בחוד שלוחו ות"מ מה שמדקדק דכאי נמי איירי מתני' יתא ת"ת [אף בל"ז] נכרית מכח קשית דגמרא פליגי רבא ורבה ותא ביייתו לאחר שלוחו וצ"ל ע"כ אף שה"י קיום סגון בי תרי או באותה מדינה וא"כ פריך שפיר יכול נמי ונראה מסום יקב"ה והא אשה דקיקן כן וכמ"ש לעיל בגמ' ומע"ג דבגמ"ה מסתמא דין האשה כדין השליח יהודות ותולך בתפה [דבאותה מדינה ח נ] מ"מ כהכי ה"ס שפיר וק"ל ולעיל בד"ה מאן האי תנא שהקשו דלתא רבה כר"ח ובפא"כ יהים לשוה ובפא"ח משום קיום יש להרין בזה דמתני' נמי איירי באותה מדינה ויהקשי בפא"ח נימה עי אף יפי יתאוית דה"ל שתא יחזור דבר וכו' דהא לא נריך מתניתה לשתה וק"ל : **בא"ד** דסלה מתני' את גן לאוקמי וכו' וה"ה בתו"ל קיום [דהיינו באותה מדינה וכה"ג] י"ל דהשתא קושיתו או הכי יכול נמי סגון בבי תרי ס' ומסגי גזרה וכו' דהשתא בבגים מיירי' גזרה וכו' ובפשוט מסוק דבשנים לא גזרינן דלא סכיחא ואלו לזה כתבו התוס' בפשוט דבריהן כר"פ ב' חיכא למ"ד דשנים דריכין לומר וכו' ועוד דהכא בסברית השקשה קיימינן דפריך א"ה יכול נמי ס' והשקשה ס"ל דבי תרי שכיחא כדפריך בפשוט וק"ל גם יתן השבע תלית בזה דה"ח חלי להקשות יה הכי יכול נמי כגון באותה מדינה וק"ל ואף לפירש ר"ת ח ח ונראה שנ"ל דבל השיטות מיירי בחוד שלוחו דהא"כ רבה ח"ט לא יחזור כרבא דלוח ידעם מעבי כיון דה י לם זה ומתני' יירים פ ב קודם בלוחו מיא ו"א דמ"מ משום גזרה שית יכו' ע"כ ידעם לא יתאי (צ) **בא"ד** ועוד פרש"י בכת"י ס' קשה דהא"ל לתיפרך בה"י ותה לי אם יש עדים יתקיים כאותיו ס קיום זה יתה טיעו כיון דרבה לית ליה דרבא ואם יתלא טוער שנכלל זה בקושית ת ה יכול נמי ה"ל בפא"כ ולא כלום וכ"ש הוט יכול וה"ת קשה טיתך יתורן זה לתה לי קיום גיצוט יכול **ואני** תואר א"ה יכול נמי דתשמע ליה מדלא קתני נריך יתקיים כאותיו יתאי אינוך דיטל חוט דרך ישני לתתי קתני לה ומתי קח"ל דיטל הוט נריך תסכתיי יתא הלא ליארות דיחאי קיום יתחיו [וזה קשה א"ה יכול נמי חיאי קיום חתמיו] בשלוחה לרבה בה נכלל מעיין דנבזה יהן האנים דבפנ"כ משום לשוה וכיון שכן מה לי יכול או זה יכול תבל לרבה יהון בה יכו, טעוה רלשוה יתקשה דרייבינן ותי לאחר שלוחו פשיטה יתה כולן בקיתן ויתה תיתי ליתה תלה קי ל בלה תיתת לא עקרו רבנן תקנתייהו ולא זה חיוקויה דריך יוקת בפנ"כ אף יותאר שליחו דהון יתום לאייר ת כ יתאו יתריה הוט יכול אסן בנת יתבר להתקיים תקיתה דרבנן אפילו יכול נמי וגה יתחר גיי מהגי קיום יתחר שלוחו אף יתפשר להתקיים תקנתא דרבנן ית יאי פיקה יתעתיה יכשל האם יתשום יתכי כיון דליכא לתיתם ליתייי ויכתי שם תה"ג דפסול יתשום גזירה ס ויה קרוב לתי ר"ת **עוד** ראיתי לומר דלאחר שלוחו ודיו הוט ר ל שיה תגוי טעם יייקוס ייקוס יק לאחר דבכיתי יתתיבתת בח ל יתחקיק נט בבני תורה וכדיקין בבני כת"י ויכי יתתי רב לבבל ושכיתי יתתיבתת ית"כ יכול נמי העדים יתעין לקיותי ע"י כן ויכני גזירה שית יחזור ס ותף דלקין בבל כת"י לגיטין ולא חיישינן שית יחזור וכו' הויט יתשום שחיותת יכניה היה כך ולא היה לקלקל כם משלם ופי' יתכי אתה רב ס כמ"ש התוס' לקמן ונראה לט שחיותת יכניה יש והא דנקיט לבון לאחר שלוחו ולא מתיבתה כדיקתן ויפיס דיכא יתבי על תן בקיתן לשיה כ"ל שלוחו יכה"כ לקמן דכ"ע כרבא משום קיום לתר ת"כ לאדסוריו רק ע"י יתתיבתת תלמידים יתהולכים תעיר לעיר אבל א"ל דיתם ה בבבל כת"י ע"י יתתיבתת [ועת ג יתנן שית יחזור] יתשום דלקין כרבא טעמא דקיום לאו אבל יתכא ברבה קיימינן דחיים לטעיות דשבתה גזרינן שית יחזור וכו' כי נראה לא שייך לענין קיום ג"כ גזירה ולקמן נכתוב יותר בזה בעזה"י רק יתכי"ה קשה נמי כיון לפרש"י דהא ל להקשות באוט יכול גופיה למה לי קיום כיון דשכיחות יק י ל דתכינן ביטל פריך ומשני שפיר תה"כ לפרש"י [דלא מסני יתדי] כמ"ש לעיל ות"ת גה יתכן דס"ס כיון דהפקה יתכתרם לא שכיח א"כ לתה לי קיום יתתחיו כיון דשכיחת ע"י חתיבתות והוי כיון בת"י ולכת השבת אלא משום גזירה וכתה לה גזיה והו"ק **בסוף** הדבור יתשום תחלופי יתאייך הכה לגזירה שית יחזור דהכא פריך לה ילפרך כלל בפא"כ ובפא"ח דיוקת תם ג ל בפנ"ח ותוזה טעם יתקיט נמי בכל"כ יתשום חלופי אבל השתה שנתבטל טותן לפרש פריך תבכ ת נמי והולרכו לקרון משום חלופי היכה דלית שייך גזירה דהכה סגון בלה סכיח אבל יש יריתות כגון תוא הוי פיקח ונתחרש ואם ה ג תכה בלה"ה נמי נריך בלה תנוק שיתסיק בבי תרי לא שייך אחלופי [גם ת נ כנ"ל] גם יקשה דהא לא אתי לאחלופי כיון דידעה לא תוצאי כת"ש בה"ח והא יתכרח והא מתני' דרים פ"ב נמי איירי בלאחר שלוחו דמינה דייקין דידעו לא תוצאי והא דכתבו בפשוט בד"ה בי תרי תשום יקדים שלוחו יאי בפשוט דוקה משמע דלאחר שלוחו לאו דוקה רק נקיט לבון דבפשוט משום דיקדים היה דוקה עכל"ל דהוט בבי תרי דאיתי גיטת דלא שכיחה דקושטא יתה דהאן נריכין לומר כגוסק יתבה (ק) יתא"כ יתאי יתקט ולתאי דהפיב תליתה דלה שכיחה יתה דיקתני וכו' דדייק וכו' יתאי קושית בפר יקשי בבי תרי דעלותא לא מגאי יתשום גזירה שית יחזור וכו' ותשמעתא דלימה אלא כתם בשבייתם בטוחים איירי (ד) ותסבר טותר דימ"ח דכיון דקודם שלוחו נתקן בפא"כ יתשום לשמה כסתרה יתהגה יתשום תחלופי תף דים יתבר ג"כ ע"י ידעו וכגון שכתבו לעיל בד"ה רבה לית ליה דרבא ותלי לענין זה היכא דליכא גזירה כגון בלתי יתתגיטנית לאגיתולית יתולרט זה לקמן והתוס' הביתו מהם דה"ה לענין יתחר שליח קודם טותט לגזירה שית יחזור וכו' וצ"ע לקמן [וכם ישבנו בפשיטות] : **בתוס'** בד"ה כשכיסת והא דיתנית ס . ויתנופה דבריתא לא התקו י"ל דנתקיים הוא עבר ומלא תמר יתקיים כבייחתי דה"י דלעי' וחוט יבה איירי שהגט מקוים כבר מאי אמרת למה פסק ותני ומר ר"ת יאלד ייחזר אם יכול לקיימו יתקיים עדיין בחותמיו י"ל דלא מעיל כיון דמעיקרא שינה מתקנת חכמים יק יכה דאיירי בשגיסת א"כ יתנה פוסק סרין נלחר כשרון אם יבא גט כזה א"כ תף בזה יתין עבר מ"מ יכול לפרש אם נתקיים קודם הגשוחין אבל בשעת הנתינה עכ"פ לא היה יתקוים ועוד דהדרבה בגיותר כפשטו אם נתקיים סלא היה עתה א"כ ע"כ איירי אחר הנשואין שעדיין ,יתשיל קיום ואלו בפשטה דברייתה י"ל אם מתקיים עתה בשעת הנתינה ועיין בחדושי יתסב"ת **עוד** שם והא דיתנית ס' אף דרבנן פליגי אר"ת מ"מ תנא עכ"פ וטולד לוודיה פליגי דר"ת תמר תנא והולד מיתזר אבל בהוא יתודו רבנן וק"ל : **בא"ד** דהא ר"י אית ליה לא תנא והא ה"ל דהכא תנא וכשר הויט הולד דהכא יתאי כשר ותנא וב' גיטין פסלין נקים לפסול ולא תנא והו"ק . **בא"ד** למעוטי נתט לה הויט כנלא

נתקיים בחותמיו : **בא"ד** וכיתסקנת השמעתין כנ"ל . **ע"ב גמ'** ותסברא והא רבה אית ליה דרבא ס' דה"ל תקיים יהיה תדלא הוכיר גם מקוים גם ה"ל דהוי באותה מדינה דהו"ל גופט מסוכן ולזה ת"ל ג"כ דהוי תבבל וסם בקיאין כדמסיק **בהא** דכולך יעשה ישלט ס' אם הלכה כר"ת בהא דכל התסנה ס' גם יתשמע לעיל דרבה ס"ל טותיה דר"מ מדלא תקט בפא"כ משום לשמה וכי יתאי לותגזייה מאי יתוי ע"ש בפרש"י בכל זה עיין בהרשב"א באורך **ובהא** ולפנה כשירה לגבית את הגט ולא קיתמר יקרוב נפרש עירסת הספרים כשירה להגיט גיטה עיין בהרשב"א בזה באורך גם אם הלכה כרבה או כרבא ע"ש באורך **גמ'** וכ"ת לעביד לותמרם נמלא ס' ולקמן יתתקן ר"ג שיהו העדים חותמין ס יתתקין רבה בגיסת מיומא דנן ס' וכן כמה תומרות שהתאירו האחרונים עיין בתרומת הדשן שהאריך בזה . **ברש"י** בד"ה יתשום דלא תמר ס' ובפני נכתב ס' כיון שאתר ישלט ויאתר וק"ל **בתוס'** בד"ה והא קי"ל דאין עד ס' . בהרשב"א ישב הגירסא דיתשמע בעד נעבה דין ס' לגמרי קיתתר בכל מקום **בתוס'** בד"ה הכי גרים ר"ת שלט גירסת הרשב"א ועיין לעיל דף ג' ע"א דקאמר התם אשה לא יתהימנה ולא קיתתר יתם יקרוב לא יתהימן ס' ואפ"ל דנכלל בהתם בעל דבר לא יתהימן ס' דאין קרוב יותר יתזה . **בתוס'** בד"ה כולך יעשה ס' ולר"ת כולך יעשה יקרים השוחן ס' ולא ניחא להו כפשטו שתהיה גרושה להגבה לאחר תפשר דנכלל בקדם נשואין ותפ"ל דלתקן מכחן ותולך הל"ל תפזל גט גם תבעל הלוה הכני דפשיטא דגריכה גט ממנו דקידושין תופסין כיון דמגורשת מדרבנן מדאורייתא ויהא יתגית לא קיתמר יק כולך יעשה לא תעשה **בתוס'** בד"ה ישלט ס' וה"ה לאחר נתינה בתוך כדי דבור ס' ובתכ"ד קודם נתינה נמי פשיטא דהואי וכ"ה בסדר גיטין בלבושי"ו : **בסה"ד** שבה בב"ד בלית ותותר כו' ואע"ג דנתינת הגט לאשה הוא לאחר זמן :

דף ו ע"א גמ' קן קולייטא ופרש"י תקון תרגולים ס' לא סריך באות לבוה עיין בהשר"י . **גמ'** מיש דקייתא אינש ס קת"ל פירוש דלא חיישינן שיהיה שד ששהו כמו דלף בעומד אלט כל יום ולא בענין שיהיה יוכח מתוך הגט כת"ש התוס' לעיל והא דקאמר יתה דתימא וכו' משום דיש רגלים לדבר עפי מדלא כתב קודם רק יתחרי טותו יתאסוך תבל ביושב בביתו פשיטא דלא חיישינן והו"ק **גמ'** והאי גזירי ס' ולא שייך גזירה שית יחזור וכו' דמשום גמיי ויהיה נראה לכשרה יתיתיתר נמי ס' דע כ תין הטעם יתשום לשוה דת"כ תכתי נייתם דחכי אתו רב לבבל יעשו יויתדים ולא יתקדם ולא כפרש"י ותפגלה יתגיה ס יתם קבלה תית דלא פסק נקבל וא"כ שייך גזירה תבל א"כ גם נטעמא דקיום נגזור שית ס ותני יתענין שית ישכתו שייך לגזור טפי תבל לענין יתתיבתת תין לגזור שית יתבטלו וק"ל **גמ'** יתתיב ר ירמיה ס' תין ליסב פירוש הקונטרס דייקא כיון דבזמן יתיכנה ע"כ יתה ל"ל בפני יכתב דא"כ עגזור הבתא שית יתזור ס' ית כ נפרוך בגה ייתני' יתניה וביה דהא יתמר מכי אתי רב יגא מקוס יתלא ע"כ כ"ל נעיין יתתיבתת לא חיישין שית יתבטל ונראה לפרש"י יתקשה בין נה"ח דפליגי בלשמה גם יתהרתה כתיטו סותר יק יוכח ותסברת גם לתזיר נמי שיזבית יוד יה לסתור טעמת דלשוה יתא [בית"ה] תי יתכשר יתייר טעמת דיכתה יוכח מתני' ערוכה יתא בזמן יתסגה ע"כ יתה נ"ג בפני כ יתה יתולייה גזירי וא"ת יתה יתו ניתודי מיכניה דפסקה נגזור שית יחזור ס' והו ק' **גמ'** יתה בבל לגבי ה ס בלה תיתיות ל"ד יועיב דלא ייפיק גבול ביתני' **גמ'** ולא ידענא תי יתסורה כו אף דיוסתיות יתנהדעת לשורת דירב יתחם ישיבה בסורה יתה כפרש"י בפשוט ת"ח דלות בשעת כתיבה שתי יתם ייריך לוער ת כ נריך יתעייר ע"ג **בתוס'** בד"ה אפילו קן וכו' יתכירה בחתר . **בתוס'** בד"ה יתכי יתתת רב ס' ויתתייר נמי קתי על גוף הדין ובתום יתרוצה יתף פ"ו כתבו בהדיה יתכי יתתת רב יבבל ס תיכייה **בתוס'** בד"ה מכי יתרדביר ס וי ל יתו' הכתי נהויקשה דלא יתסיק תדעתיה דרבה תית ליה דרבת יתקני ועוד קשה דלוית ס ל כת ק דלית גזור יייליך תכוי תביה ונראה דודתי בסברית השקשה דרבה יית ליה דרבת לק"י ייגיית כת ק ס ל תב"ל ליתסקית דרבה תית ליה דרבת יתולך לכ ע נ"ל בב, כ ס"ד יהתום דסברית יתסרת לכ ע דגזרינן יתולך ס' יתי' דהדרבת למסקנת לכ"ע לית גזרינן וה"ק . **בא"ד** והתו יתח"י יתאי כדכתיב ס' ו"ע יתכי יתוכח ויתאי קרת ע"ש ובפרש"י כתב יתם רסן זה קמיספין ולא יתקניספין **ע"ב גמ'** תייר ליה בני מתכן יתתה ס ו יתאכית תזה סת"ג לכתוב בגט יתקום הכתיבה ששייך עם הכופר בשעת הכתיבה ית"כ הת יהיה בגט יתחקן יתם יע"כ לא קפיר רק יתיקום כתיבת הגט וייתו שית לא ריתה הגט רק בה בשתם ובהל לר' ישמעאל וק"ל **גמ'** יתתי ויית יתבר וכו' תפ"ל דהה"נ כן יתסיב לו יתתיו יוכל לבטל ע"ש יתבטל טפי עדיף לעשות על יד יתיכר נחור רק יתגמ' יתקשה דיקאי לה יתתי קתני גה יתה ס"ד דר' תילעי וק"ל . **גמ'** יתיב יתית יגא יתקפיד ס' תין להקשות ת כ יתתי חסבים יתריה על ידו כיון דלא יתקפיד ונייח יתבר יתחר י ל ייתי יתאי שרתון וחרידה דנכלל טותיה תף בזה ית יתיש ויתלי תתיי שיחת ניתה קפיד גם עי זבוב יתגתו בפסיעה ג"כ יתעוד י יתרותם ע"פ יתה שיתחה שלט מכילתין כשם שיש יתעות בייתכלים כך יש יתעות בנסים יש לך יתדם שזבוב נופל וכו' כך יש יתדם שהסתו ס' ע"ש יק' **בתוס'** בד"ה תי עבדית תאגית ס' יתבל תי ריתים ס' ספר ת"ם הגיה תי יתיר שהכינן יתיטתריה . **בתוס'** בד"ה יתור ר יגחק ס' כג יה בכתב יתשורית בדיותה בחידושי הרשב"ת **בא"ד** ויית יתרבה ס וא"כ שית יתף הת יתו לדירשת יתי עיין בכל הדבור התה בתוס' דיגית יתית יתרבה שיטים ויתבתן . **בא"ד** יתרתי תל יתסמה תל גיל בעתים ותע"ג דפסקו כר' יגחק דג תין כותבין ות"ל דתם יתפנה בתתוית יתיקרית סציר דתי ת"כ לתה לא כתב יתתריתך יתגית יתזל כרכתיב וביתיתות הגיתו יתל בעמיס גיל ע"ם יתבסיתעין בפשוט דמר עוקבה סרטט להתי קרת ולא כיוה ע"ב . **בא"ד** לא ס ת ס' ויתיה דיתיתע לגו ים"ת ת"ל סרטוט מדפריך יתה יתורידין שבגן וכו' ויתיה יתחת למיתר כך טעמת דתו"י תף בס"ת אלא ס"ת דתף ס"ת ת"ל סרטוט ולתכי פריך שפיר **בא"ד** ותת יתיזר בפ"ק דיתגילה ס' כ"ל בקטורים דבל"ז י"ל יתא דמגילה גריכה סרטוט תפילו שורה הריתשונה יתפלין תין נריכין סרטוט תפילו שורה הריתשונה ויתזוזה גריכה סרטוט על כל שיטה והשתא ת"ש יתכל תבל הכתת ע"כ נ"ל דתפלין עכ"פ נריכין סרטוט שורה הריתשונה דהתת תפילו ג' תין סותבין כ"ש תפלין יתה דקתמר תפלין יתין נריכין סרטוט היינו על כל שיטה מגילה יתה דקתמר יתגילה נריך סרטוט ע"כ היינו על כל שיטה דתח"כ קרי ליה ת"כ סרטוט לזה יתקט בפיר וק"ל תבל מתה דיתגילה תין לתכיה דפירושו על כל שורה מדנריך יקרת יתה בלת"ה ג' תין סותבין י"ל דיינ"ל שהגייה יתה יתקרת הדוקת ג' יתקרת תין סותבין וק"ל **בא"ד** ויתיתי חלריך דוכסוסטוס דבריתם יתבוחרים דיתשמע ליה לתלמודה [דייהב סעמת התוספתה שהוכת שם התדיפתרת ונלת בדיו פסול] דתעתית התוספתת יתגזירה שת דכתיבה כתיבה דתינה ילפינן על יתה שיכתוב ולא יתדברי סלום ותיות דת"כ דיליף התוספתת יתסם יתיתי תלריך דוכסוסטוס כיתזוזה תבל תוט פירושו יתתה של יתורה ספר תורה דלתח בפיר יליף התוספתת יתינה יתף על יתה שיכתוב [ותנ"ל נהלמודת דטעמת יתגז"ם] ועיין בהרשב"ת שכתב בענין יתחר קלת יתהתוס' : **בסה"ד** יתה דיתיתר במסכת סופרים ס דת"ע שיטה יתהשונה התה ת"ל סרטוט [יקרי לה] והכת קיתמר ית"כ יתסורגל נזה פירשו ד סרטוטין וכו' ויתה דמגילה נמי הת"ת נתרולי הכי בגריכה סרטוט כתוייתה וכו' הויט ד' סרטוטין תלת עדיפת יתתרך וק"ל .

ב א ו ר

ואמנם סכל כסדר · (פ) אין בלשון מדוקדק דמלשון ק"ק דנפשוט סילכו ות"ש נתרלב משמע דלא מפרש ס' כ"ל דלא מפרש ר"ח כרבה כתמפרש הגאון לעיל מרבת ופ"י חוס מתקדק מ"ש יתה"כ דה"כ הול"ל ס' ועיין סכוונה דה"כ מאי קשיה ליה לרבה עד מלרבה (צ) דברים הללו אי, יכה הגאה ולי דע"כ רוה לא מני אמר כרבת דקודם שלוחו מוכח מפ"ב מדידשו לא מכני ולאחר שלוחו שכח מסתני' ירוס יכול בעין לגאים בים שפירש ר"ת וכותקבה סקשו בלתות האלו לא מכני ביטל ותילן גזירה וכו' גם מ"ג אי תוס דמ"מ משום גזרה ס' יהוש מכן כלל דכל כיון קדשו רבה מ"ש לא אמר כרבא בלאחר שלוחו דשגנת רק משום שיום ולא יאסרים גזרים . (ק) אף שאינו

סה אלא יסוו דברי התוס' סתורין בגוף כיון דידעם אינו מועיל מ"ם עדין קשה יאין לפרש יוה יהא דייק ן ידעם לא ייתוי לגו"ם נבסוון דאמאר טויר דמתני' דרים פ"ב נקים בפיט משום קודם שלוחו וע"כ דלית ליה לאין לפרש דהסכר טומר הכי וכ"כ נספר מסר"ן ז"ג בדברי התוס' כאה סתורין (ר) והייט מזה דקאמר לקמן דף י"ח ע ח וימכן האחריה ס' דתפילו גם יוצא מתחת ידי עדי הדמכב כשר תלמא קתגר ס' כ"ם כנודרי הגאון לקמן ר"ס פ"ב כידטר ולעגין ידעם בסוף דבריו וס"מ קשה דאף לכלי ליכא איירי מתגיתין נמי בלין הגט יוצא אם כן לא סו"ל לכשאסות לדחוק ומשום קדם בלמחו נקים הכי רק משום אין הגט יוצא כו' וכן הקשה בספר מגנת סבורים ערלה

דף ז ע"א גמ' קייתתיה מסברא כמו רבב"ח דאמרה נמי מסברא ואלי רבב"ח תשמע ליה מלשון התשובה דקאמר עמר אמירה לשון רכה ולא קאמר לשאול או לצוות גם לשון בתוך ביתו כמדבר עם עצמו דאל"כ הל"ל אל בני ביתו ואת קאמר מסברא בלא דקדוק והותך עמר מסברא בלא טעמא דכי הכי דליקבלו תניה אף שהלא הוה קבעו מרב אשי דיתמות רבי עד רב אשי לא מלינו תורה וגדולה במקום אחד עם כ"ז מסברא דלעולם יהא דברו של אדם בנחת ט' דסוף סוף גם הא דליקבלו תניה מקרי סברא וק"ל: גמ' הככם והעה"ב וט' אפ"ל והגמולל מלשון כדי שתתחולל דעתו עליו כמו ויחל משה והכתא אתי שפיר דלא מלשון דוס א"כ הקדים המאוחר ואיחר המוקדם וכן מנלאתי: גמ' קונה ודיינה וט' במעתי דמפרש עפי נהגי משום כפילות ועדעדה סכסנה ודרידא לדרשה כתי נבי רך וטוב: גמ' וכי מה ענין מנגפת ט' ק"ק כל מקשה שאומר מה ענין וט' מקשה באין להם ענין כלל זה עם זה יהם כרחוק מזרח למערב כמו מה ענין שמיטה אצל הר סיני וחס וא יתכן כאן גם אפשר הול"ל מה ענין עטרה אצל מגנפת כמו מה ענין שמיטה אצל הר סיני וגראה בזה שהיתה ג' כתרים הן ט' וקתיב ד' וי"ל במה שהיתה אין משחין מלכים כהגים עיין ברמב"ן פרשת ויחי פסוק לא יסור בארך וכיאור אחב לזה [קאמר] ג' כתרים יכולין להיות יחד כנא ד' לזה אמר דיתמעו ליה לכאורה דבאדם אחד איירי קא תמעו האנגפת והעטרה ולא אמר קא מה המגנפת ומאחר העטרה מאחר דמגנפת הוא כתר כהונה והעטרה קאי על צדקיה כתר מלכות ולזה הקשה שפיר וכי מה ענין מגנפת וט' אלא לו אפשר להם להיות יחד ומדקאמר הסר ט' משמע דהיה לו שניהם על ראשו ומתרץ דאיירי בעטרת חגים דהייך שלן אף באחד ומינה דבשל יכל אדם וזה שלמדו אמח מלאכי השרת וט' זאת וט' הזכיר נגשה וכשתע יותר תוספת אחר בית שאיתא בשנה שהקדימו ישראל ט' באו ק"ק ריבוא מלאכי השרת וקשרו לכל א' מישראל ב' כתרים ר"ל טסף על כתר תורה לכל אחד עוד ב' כתרים דהיינו לכל אחד ג' כתרים וק"ל להאריך הענין אמר וכי מה ענין מגנפת וט' כי לפי הדמיון הלבבם אחרין, פשט ראשון יכיון שהזכיר המגנפת הסר בתחלה ע"כ שיה לבבם העטרה מתחלה ואח"כ המגנפת לזה פריך וכי מה ענין מגנפת שלבבם אחרון אצל עטרה שהיה לו מקודם וכיון שהיה לו כתר מלכות לא אפשר לו לכתר כהונה כמו שאיתא אבל יבא המלך הבא להם בלאן וט' די לך בכתר מלכות הנח כתר כהונה לבני אהרן ט' וכטן כ"ל (ש). גמ' דים ר' עוירא זמנין ט' אף דכתה דרשות דים ר' עוירא זימנין אמר לה ט' בפרק מי שמתו אלא ישא ה' פניו וט' ועוד כיונא בו כיולא דנקיט לאך הנא דהאי הדרשות בקראי דכה אמר ה' וט' וקונה ודימונה ט' נקיט הכא משום רבותא וחומה ט' לגימא הוחס עושה לו דין ומסתיך לדום לה' והוא יפילם ט': גמ' לב' רחלות ט' גוזה עוברת ט'. ע"ד זה שעברין כבני מרון כאמריתא וט' תחלה אמר אם שלימים תאמי'תים ומ"מ יש לו מזונותיו מלומלמין יק אין לו מותרות לתת לאחרים וכ"ש כשהם רבים וכדר אחר אפילו עני וט' שלא תימא זה נוזו כבר: בתוס' בד"ה השתא וט' אלא נבי אבילה ט' דומיא דבריתן של נדיקים וכן מ"ש אין תניה כ"כ אכילה של היתר ט' הודאה דומיא דבריתן יתירו דר' פנחס בן יאיר שלא רלהה לאכול דבר שאינו מעושר: בתוס' בד"ה ואם וט' שמעתי תפרשים יקשה לא אמאי לא מירעו לאך קרא כיאשון לזה כתבו בזכריה ט' אע"פ שאפי' לך חללים כו' דים נילא הפסוק יסורים ומוסף שהסדיר השר ואת התחלל לו דום לה' והשתא אתי כבתי דראשיתך מלער סה וט' וק"ל והוא הלוי ותה שלא הזכיר שרעום בנת' אפ"ל שהכל נכתב על ייד א' שעל הגייר ששלח לו בני אדם העומדין וט' כתב לו שלוי השובתו בלידו אחיתי ונוייר הייר וכתב לו התחיו קח מלערו טובא וס' הדר כתב עליו דום לה' וכיון שהירעו פנים א' שוב אין לריך כמ"ש התוס' לעיל ועוד אפ"ל דכיון דים שם במקרא זה האחרון הייא לא כתב התם כהתיבתי יק ב' יודין או ה' לא כקריאתו הגאה עד השם כי אין ישאו לכותבו בכתב אשורית בתגם ומחילא בינה מאמר הוא במקרא והסיר דמי לכתוב בלא הרשע כנ"ל ונכון: בתוס' בד"ה הככם וט' לבתאר קאמר לעסוק בתורה לא להתפלל וגרסתם יה הככם והעה"ב והן כלן וט': בתוס' בד"ה עטרת חתנים ומר בר רב אשי הגדיל כלילא לברתיה כלה ע"כ דומיא דגבורא הוינו עטרת חתנים ולאו היינו כלילא דהכא עיר של זהב דהא בסלעים של מיטום גזרו על עטרות כלות רק דומיא דעטרות חתנים דהיינו כיפה איירי ואותו אסרו בגברי חוקא ועיין: **ע"ב** גמ' למימרא דעכו כלפונה ט' פרש"י בסוף הלפון הא ודאי דלנפונה קיימא רק כיון דיתעבר הגבול בעכו ע"כ נ"ל דקיימא בסוף לפון דא"י ובברייתא משמע דמעכו ולהלן עדיין א"י ובזיב קיימא בסוף לפון והציור כזה (ת)(עיין בסוף הספר הציור סי' א') כמו גבול לפון כיון דקיימא במקלעותכיון דתליו דעכו שם ח"ל לריך לציור כזה (עיין הציור סי' ב') רק לפי"ז הי"ל לעשות בה גבול מזרח: גמ' לא קשיא הא ר"י הא רבנן קשה דלמא אף לרבנן אף דחייב מדאורייתא מ"מ אפשר דמהדרינן האי כהלכה כמו פריסא [שהביאו התוס' בד"ה דנמא לא הוא] ולכן לענין גט מדרבנן לריך עומר בפנ"כ ז"א דכיון שנקרא שם א"י עלוי' דחייב במעשרות הוא לריך עומר בפנ"כ: ברש"י בד"ה ואמר ר"פ ט' וע"כ תזרהה שתם אמסולה קאי דה"ל מזרח א"י והו"ק: ברש"י בד"ה הביא גט בספינה וט' וקס"ד דבנהרות דא"י קאמר. לכאורה כיון שסובר דהברייתא לא פליגי [מאי א"י] ואיירי בחד גוונא [לא בנהרות חטיקתא] אף דס"ד ביס מ"מ פריך שפיר: בתוס' בד"ה ה"ג ט' ומיהו י"ל וס' מ"מ אינו נכון כ"כ דהל"ל לחזרח הדרך למה לו להזכיר יתיט והו"ק. בתוס' בד"ה הא ר"י ט' אגופא דברייתא דמביא עבר בנא הא דהכא פשיטא דאין מקום [להקשות] דמובלעות לענין מעשר מאן דכר שמיה ומנ"ל אבל אגופא דיתביא גט בספינה [הא"ל להקשות] י"ל דלמא הויס מלד עלמן ואף העפר שתחתיו אין לו דין א"י כאוקימתא דרב נחמן בר ילחק וק"ל: באר"ד ואומר ר"י וט' בסמוך ע"כ לא קאמר ר"י ט' הא"ל אלא בספינה שעפר שתחתיו לאו בר זריעה הוא אלא משום דעציץ ע"ג יתידות איירי בכל גוונא חף אם שומדות על גבי מים דומיא דספינה ועי"ל דדוקא לענין דנקרא שם א"י עליו לענין גט כיון דשם א"י עליו לענין זריעה ע"ג קרקע שתחתיו בזה יש לחלק אבל לענין חיוב מעשר גופיה לא והו"ק: בתוס' בד"ה עציץ נקוב וט' כאן בשל עץ וט' לכאורה תוכח כששפיה דע"כ בשאינה נקובה ואפ"ה של חרס מביא יקורא דא"ל שניהן בנקובין א"כ מ"ש של עץ מחרס ועוד דהא קתני בעציץ דהא של עץ דמהני נקיבה ואלי שלא תימא כאן בשל עץ וניקוב וכאן בשל חרס ואינו נקוב לזה כתבו מדלא משני כאן בנקובה ט' ותרוייהו בשל חרס כי היכי דמשני בעציץ והכל של עץ [ימחלק] בין ניקובה לשאינו נקובה דהוי שפיר יחדום יותר בספינה שאין בעציץ אלא ש"מ דבחרס אינו נקוב כנקוב ושלא הקשי אבתי ליפני הכל בספינה של עץ וכאן בנקובה וט' [דהא א"ל והאי דסתם ספינה של חרס דפשיטא דלא זה יתגוף דברי המחבר במוס:ר] לז"א דא"ל האי ממש שינויא דעציץ ט' ובא לאשמעינן חידוש ט' וא"ל ליתני בעציץ כאן בשל עץ כאן בשל חרס ט' ובספינה הכל בשל עץ כאן בנקובה ט' דלמה יתרץ כן הא סתם עציץ יאי של עץ טפי ניחא לשנוי בהכל של עץ וספינה הוא נ"כ של חרס וק"ל. באר"ד ורשב"ם הביא ט'. דאפילו סתם עציץ היכא שלא הזכיר עציץ חרס כבפרק ב' באר"ד אלמא סתם עציץ של חרס הוא. עיין ברשב"א שפירש הקושיא בענין אחר [דמדמוקי הטף בעציץ חרס תלויה עפר שלא ילמח ש"מ דחרס שאינו נקוב אינו יונק] אבל התוס' שלפניהו לא ניחא להו להקשות כן כי אין פירושו שמושם בתוך העציץ המליאה עפר רק תמלא עציץ מהגוף בלא עפר ומומנו בעפר שנותן העציץ יחד תוך העפר: באר"ד וא"ש שהרי עיניו רואות דסתם ספינה של עץ הוא ולכך לא מתרץ בספינה כאן בנקובה ט': באר"ד א"כ כאן בנקובה ט' ר"ל לפרש"י אבל לפירוש התוס' שהם ספינה של עץ ואינה נקוב כנקוב ובתוס' מנחות גם הרשב"א כאן כתב בנ"א מהתוס' שלפניהו סה ע"ש: בתוס' בד"ה דלמא לא הוא ט' מפריסא היטו עליין וע"ש והוא מבואר:

דף ח ע"א גמ' ר"ל בר ילחק אמר ט' יש להקשות דהא"ל הא והא יהבן כאן לפניס יתוש כמתוח כאן חוץ לתוס המתוח: גמ' בשלשה דרכים שותה סוריא ט' ע"כ סוריא דמתניתין לאו היינו סורא דלעיל דהוי בבבל מסורא לנהרדעא ט' ישיבת רב דהוי כח"ל והו"ק. ברש"י בד"ה מן התוס ולפנים לגד חבירו וט' וכסון דנקיט ט' אפ"ל דכת"ק פשיטא דה"ה למים דהם לעיל לרבנן דר"י מחייבי בגלגלות דא"י למאי דס"ד דאיירי בנהרות אבל לר"י דלר' ירמיה דלעיל לריך עומר נסין דוקא דאינו [מים אף] בנהרות [דא"י] לר"י כ"ש שאינה נבמבת הוי ח"ל אף לענין גיטין אבל לרבנ"י נסין לאו דוקא וה"ה למים לענין גט ולענין חיוב המעשר משום יניקה נגעו ביה כפי' רש"י והו"ק. ויותר נראה משום דמפרש המביא גט בספינה דברייתא דכת"י ר"י היא ור"י נופא לא קאמר רק נסין לזה נ"ל דאף המים לר"י כנסין ולכן גם שנכתב בספינה [אף] לחוץ מתוס המתוח כח"י אבל בנסין דת"ק [כיון] דאיירי (במן הגודים) [בברייתא דמביא בח"ל בחוץ לתוס המתוח כנ"ל לנגיה ולמתוק השני היטות במן הגודים] אין לנו כ"מ אף אם יהיה נסין דוקא וק"ל. בתוס' בד"ה כל שופע וט' בסוף הדבור לגד מזרח ומלד זה לגד מערב כהפריסות כנ"ל ודבריהם מבוארים דלפי' רש"י ומליין ת"ק גבול לשני בתוחו של הר א"כ למה ליה לר"י להזכיר קפלוריא אבל לפירוש ר"י והשופע לגד מערב ומזרח אתי שפיר הכל דהתנא מגבול לו בתוח גבול מעיבי דא"י כל ששופע ט' והפסוק הגביל לו לשונה דא"י דקפשא הוא דהוא נ"כ בלפון דא"י שהרי עוחד בתקבע לשונית מערבית והפסוק אינו מדקדק רק הגבול לשוני לא"י שם יהא יהר אבל התנא בא לדקדק בהר גופא בוזה מקום לו יהא הגבול בהתחלתו או באמלעו או בשופו דיהדו של הר הילך מלשון לדרוש ואפשר שהא כתה פירסאת ואף שהוא גבול מעיבי דא"י ח"א עומר שהוא גבול לשוני דהשק יהא האקתה שהרי שיפוש הולך לגד מזרח ומערב ומפרש ר"י תקפלוריא וט' ויטל להיות אפילו שקפלוריא לא יהיה מסוון בתוחו של הר רק בשיפוש או לגד מזרח או לגד מערב ולכן אין להגביל בו כלל גבול מערבו דא"י וגבול לשוני א"א להגביל בתוחו דהר רק בקפטוריא זה סמוס. ור"י עלמו דמגביל גבול לשון בתחמי' בעט שיהו לגד מזרח דא"י וכפי' רש"י בתחלת ההלכה וקפטוריא לגד מערב וכ"ש אם קפטוריא מונחת בשיפוע מערב דהוי ח"ל [מלבד הים שריבתה תורה] כ"ש דיתחא דמפשטות במתני' בעט דהוי לפנים מסורי אמטן אבל לענין תוס המתוח טוב יותר לשער בגבול תמוי דא"י. בתוס' בד"ה ר"י אומר ט' לכך י"ל דלא כבשו וט' ות"י"ל דלא ק"ל כר"י ומ"מ פטור מן המעשרות וכן לענין גיטין הוי כח"ל כיון דלא קדשה בביאה שניה: באר"ד כדכתיב עד ים הגדול ט'. מה שכת עפי מהאי קרא מקרא דבמתניתין ואפשר תלשון עד ועיין: בתוס' בד"ה המוכר עבדו וט'. א"ל דבגט פשיטא ליה וט' אלא לענין גיטין נ"כ מספקא ליה ובעי לענין מוכר וה"ה לענין גט וכ"ת א"כ אמאי לא פשיט לו ג"כ גם דאפילו ר"ת לא קאמר אלא בעט דמיקרבא אבל סוריא דמרחקא לא כדאמר לעיל לענין בבל וי"ל כיון דעכו תליה ח"ל ממש א"כ אין למידק מניה אבל סוריא דמירחקא וט' דהלתא סוריא נמי כא"י יניקים עכו דמשמע כל עכו ואפילו הני' של ח"ל דינה כא"י ואינו נקט סוריא דהוי כיבום יחיד דהמי' כיבום לא הוי ידעינן תליו ח"ל דבעכו אבל לענין מוכר פשיט שפיר מתליו דא"י דהשתא אפילו תליו דא"י דינו כח"ל לענין מוכר כ"ש סוריא דמירחקא ואף שהוא כיבום יחיד לא יהיה עדיף מא"י ממש וקלי' קשה אכתי מאי דייק לענין גיטין אין וט' דלמא נקיט לגיטין משום תליה דח"ל ולא היה יכול לוחר עכו כא"י ממש לכל דבר כיון דאיירי מכל עכו לא הוי תנא פסיקא כי אם לגיטין אבל תליו דא"י וכן סוריא דלמא לעולם דינו כא"י למוכר ואפ"ל דהאי עיקר פשיטותו מת"ק דר"מ והלכה כר"י לגבי' ואפילו תליו דא"י כח"ל כיון דרחוקה מיישוב וכ"ש סוריא יק בל"ת מנ"ל ה"ה למוכר לזה תייתי הסברא מדר"מ דלגיטין אין לעבדים לא מתלא ת"ק דפליג אף לגיטין כ"ש לעבדים והו"ק. [וביאתא דגם גיטין נפסם מת"ק וה"עיין לא ידע לתפסם הויינא]. בתוס' בד"ה בשלשה דרכים ט' עיין ריש קידושין ותמלא מבואר הדרך לשון זכר ולשון נקבה רק כדקתני בנקבה נקיט לשון נקבה כמו האשה נקנית בשלש דרכים וכדקתני בזכר נקיט לשון זכר בשבעה דרכים בודקין את הזב והכתא יתבואר דסוריא לשון נקבה שותה סוריא עשרה יחידות הרולה ליכנס לה. בתוס' בד"ה כיבוש יחיד וט' שלא הוו לשם ט' בקמן [הש"ן] ויש קורין לשם [בליין] ואינו נכון דא"כ שלא יהא מבעי ליה [גם מלת כיחד מנומנם] וק"ל: באר"ד אבל בספרי ט' לכאורה רש"י הולרך לפרש ליסנא דכיבוש יחיד וט' דלספרי אמאי תלאו בכיבוש יחיד אבל עיין ברמב"ן סוף פרשת עקב ותמלא מבואר וק"ל.

ע"ב גמ' אבעי להו כל נכסי ט' דתברייתא ליכא לתשמע דבלא כל הוי לריך לומר עליך דאף העבד בכלל נכסים [היינו] כשכתב נכסיו לאחרים אבל לגבי דעבד לא ועיין ברשב"א וברי"ף ולענין גט אשה בכתובה [ליכא לתיבעיא] דתספר כתובה נלמד לכשתנשאי לאחר תטול מה שכתוב ליכי עיין בפוסקים. גמ' הדר אתר אביי וט' אפשר לומר דהדר חיכא קושית רבא דכי תימא דלא פליגי דיעבד וכר"מ כ"ש דיקשה טפי דתרוייהו לא ליתני יק כ"ל כהאיך דפליגי ולכן שפיר קנה העבד מ"מ אין יאיין עמך בנכסים ולזה הדר וסבר לא פליגי וכר"מ ואה"נ תרוייהו לא קנה והקשה לו רבא דנייתו פליגין וט' ועי"ז הקשה לו רב יהודה כיתון וט' ע"כ משום דס"ל הלכה כר"ש לכן מקשית מניה הא אמר ר"י וט' ומסיק דע"כ נכי סברתך דטעמא דר"מ משום לא פליגין תקשי דר"ג אדר"ג אע"כ טעמא דר"מ דלא ילא בן חורין משום דלאו כרות וט' אבל אי לא"ה ס"ל נמי סברת ר"ס דפליגין וא"כ שפיר הקשה רבא דלכ"ע פליגין אבל לאביי טעמא דר"מ משום לא פליגין ולא משום כרות גיטא ואולם יש לנאך דבדר"מ או אפשר לומר כיון דקנה העבד קנה נכסים דהא קאמר בפירוש חוץ וט' וכיון דלא פליגין ע"כ נ"ל תרנכסים לא קנה עבד נמי לא קנה אבל לענין קוס שפיר סכל לומר הכל קנה ולאע"ג דבשיור דהתם נמי לא שייר כל נכסיה בפירוש רק חוץ מבית כור סתם מ"מ לא דמית וק"ל. ברש"י בד"ה דנזרו על גושה ט' ולא אוהל ט'. [היינו] חוץ לארץ העמים כר"י ויחרלינ"ס עיין בתוספות (א) והולרך לזה משום [דקאמר] סוריא על אוירה לא גזרו ט' דאלתי כיון דאוהל זרוק לא שמי' אוהל לרבי א"כ מאהיל על הגוש. ולפי"ז אצ"ל מ"ש רש"י ולא אוהל ט' חוץ לארץ העמים וכר"י מאורלינ"ס רק מפרש הב' גזירות שגזרו תחלה על גושה ר"ל תגע ומשא אבל אוהל אינו נכלל בגזרת גוש ואח"כ אוירה דהאי טומאת אוהל כדי שיבא ספיר על סוריא על גושה גזרו דהיינו מגע ומשא ולא אוהל ולפי"ז נהטון רש"י טפי לר"ת דמת:ה דתחלות קודם גזירת אוירה ניטנית והו"ק: ברש"י בד"ה לא ילא בן חורין ט' דלא נחית לשורת תגן לא אמרינן דשייר אבל היכא דנחית לשורה אמרינן לדידיה ט' כנ"ל: בתוס' בד"ה בשידה ט' אלא משום דנקיט בברייתא ט' ובברייתא נופא בדוקא נקיט באוקימתא דפליגי [רבי ור' יוסי] באוהל זרוק וכן לאוקימתא דמסיק משום דלא שכיח להכי ר' יוסי מטהר ולכ"ע על אוירה ממש גזרו וגם ר' דפליגי אם על גושה גזרו [דהיינו מאהיל על הגוש] או על אוירה נמי דוקא בשידה מטהר ר"י דבריוכב מאהיל ברגלים על הגוש וגם לרבותא דרבי לאשמעי' דעל אוירה ממש גזרו וק"ל באר"ד כיון דסבר רבי אוהל זרוק ט'. א"כ מה לי שידה או סוס באויר או רוכב על הסוס ומאהיל ברגליו על הארץ: באר"ד ומשמע כר"י אתיא בפשיטות טפי משום דניחא דרבא דר' יוס

באור

(ש) פלוגה דכאן כייד מדברי סיתשנאמי דאין משחין דהם משמע דשייך האיסור שלא יעשר כהן אפילו הדיוט למלך כמשאל ברמב"ן (ת) מן כמו גבול לפון עד סוף אינו מובן כלל ונראה שנתחלף וכך ס דוה עיין בסוף הספר הציור בסי' א' וכיון דתליו [קאי לתי' הגמ'] דעכו הוא ח"ל לריך לציור כזה עיין הציור סי' ב רק לפי"ז הו"ל לעשות בה גבול מזרח כמו גבול לפון כיון דקיימא במקלעו [ועיין הציור במהרש"א ודברי הגאון, בתוס' בד"ה כל השופע יתבין] (א) לכאורה או כר"י מאורליינ"ס דעל אוהל לא גזרו ואוירה הייט אויר מתם כנראה לרדיא ודברי הגאון לקמן בהלכה זו א"כ מ"ש רש"י כר"י דמפרש דאף דאהל זרוק שהיה אוהל מ"מ או משום אויר מתם גזרו לא היי אוהל

דנזרו אגושה [היינו] אויל דגושה לס"ד דגתרה שם ובסוריא אפילו אגושה [היינו אהל גוש] לא גזרו ואיירי ברוכב על הסוס וכן לאוקימתא דלכ"ע על אוירה ממש גזרו [ור"י מסבר משום דלא שכיח] א"ש טפי לר"י [דכיון דבארץ העמים לא גזרו בשידה א"כ בסוריא נתינן דרגא ומהייין אפילו בספינה או יושב בקרון דהכית טפי ועיין בנזיר] אבל לרבי דגזרו על אוירה ממש לס"ד שם בסוריא לא גזרו אאוירה ממש לטמא אפי' בשידה אבל אגושה דהיינו אויל גוש גזרו אפילו בסוריא א"כ צ"ל דוקא דאיירי תנא דסוריא בשידה וכו'. (ב) ומ"ש אינו מפורש היטב בלשון המתרץ ואפילו רבי וכו' [הא] כבר ידע דבסוריא אגושה גזרו ואוירה לא והל"ל אפילו על אויל גושה לא גזרו רק פירוש גוש הוא לפי"ז דוקא מגע ומשא ואוירה ר"ל אויר גוש [דהיינו אהל] ואולם אם פירוש על אוירה גזרו דאיבעיא דהתם ולא על אויל גוש [וכמשמעות לשון ר"י דאורליג"ס כאן] א"כ לרבי א"ש נמי כרוכב על הסוס דבארץ העמים טמא משום אוירה ובסוריא טהור דאאוירה לא גזרו ומשום אויל גוש אף בארץ העמים לא גזרו וע"ש בתוס' דנראה דפירשו אף על אוירה ממש גזרו ועל אויל גוש עכ"פ וע"ש: בתוס' בד"ה אלא ט' ועל אוירה או משום יתיה על יגום ס'. וסוגיא דיבא אלא בפשיטות בין לגיסא כתנא דהתם דפליגי באדרי האיבעיא ולכ"ע [אויל זרוק] שדי' אויל ורבי מטמא בשידה משום דאאוירה עלמא גזרו ואינו יכול ליכנס בשום ענין קאמר דבסוריא על גושא דהיינו אויל גוש גזרו על אויר ממש לא גזרו א"כ יכול ליכנס בשידה בין לאוקימתא שני' דפליגי באויל זרוק ולכ"ע משום אויל גוש גזרו ורבי מטמא משום דאין כאן הפסק בינו לארץ העמים פירושו על גושה גזרו מגע ומשא על אוירה דהיינו אויר גוש [שהוא אויל] לא גזרו בסוריא כלומר ולכן אף דאויל זרוק לא שמי' אויל מ"מ טהור בין לאוקימתא ג' דלכ"ע שמיה אויל ולכ"ע משום אויר ממש גזרו ורבי דמטמא משום דלא יכול ליכנס בשום ענין דאי אפשר שלא יכנס אויר סורסא לתוך השידה ור"י מטהר משום דהוי מלתא דלא שכיח ולא גזרו ביה רבנן קאמר בסוריא על גושה דהיינו אויל גושה גזרו על אוירה דהיינו אויר ממש לא גזרו כ"ז נ"לה פשוט ולא ידעתי לסוף דעת הר"ש שנדחק בזה עיין בו ובגמ"א דהתם ודו"ק: בתוס' בד"ה דגזרו ט' דבמסכת אהלות תנן וכו' כצ"ל: בא"ד והי' דאיירי וכו' לפי"ז תפשוט אבעיא דנזיר מהכא [דמשום אוירה לפי מה דנראה מר"י דאורליג"ס דאי על אוירה ממש גזרו לא גזרו על אהל] וי"ל דשיעור לשונם דמיירי בעפר ט' אי משום אויר עלמו גזרו וכו' ואי משום מאהיל על הגוש גזרו אהכא לאוקמא כר"ש וכו' רק התוס' מקשין קדם דמסיק הכל בלא דאויר עלמו גזרו דאין לשונו משמע כן ולירו באותו לא דרך אחר אבל לפי מ"ש לעיל דבלא אוירה גזרו גזרו נ"כ על אויל גוש אי אפשר לומר כן א"כ נר"י דאורליג"ס דפירש עפר הבא מח"ל ט' הוא לכל נדרי האיבעיא שם טמא [משום] אויל גוש [וצ"ל שאר פירושים דוקא] ודו"ק: בתוס' בד"ה אע"ג ט' וקדם המילה ט' דלאחר המילה תסיק יאת ט' כצ"ל: בא"ד ויאת דאיריך בסוף מסכת ט'. נ"ע לקשרו דאף אם תאמר ע"י ישראל ורבא לטעמיה דאחר שלשים א"כ למה לי טעמי' דאתיא אף אם לא תאמר נריכה אני מחללין אפילו ע"י ישראל כיון דמקרי פתיחת הקבר עד ל' ע"ש בגמ' וה"ל לענין אמרה בהדיא אני לריכה דו"א דמ"מ מחללין ע"ש: בא"ד לפי"ז הא דקאמר ס' סקמה אחך ז' ט'. וע"י ישראל ומעל"ע בעינן כדלעיל: בא"ד וביאת חוקה לצורך המילה יאת דברי. פי' ולעולם ע"י ישראל והאי דחולין אסור לבריא לא הוי לצורך מלוה דהא לצורך דבר אחר אף ע"י נכרי אסור כמפורש בכמה דוכתי מילא יום לבהמתו לא ישקה אחריו ישראל שמא ירבה בשבילו וא"כ אף כשאתר דאיירי ע"י נכרי ע"כ צ"ל דוקא לצורך מלוה א"כ ה"נ יכול לומר ע"י ישראל וק"ל: בתוס' בד"ה הכי אמר ט' הכי משמע ליסנא מדלא אמר אלא וק"ל:

דף ט ע"א גמ' ספתים ישק. וה"ס יקא מהקאמר משיב ט' דר"ם משיב על דברי ר"מ וק"ל. ולהתוס' י"ל עוד דאינו א"ת הא ר"ם לא שתק על דבריו ופליג עליו וק"ל: גמ' תרי ותרי ניניהו וכו' ואע"ג דאי אתרי' אוקי תרי לבהדי תרי וכאלו ליכא עדים מחזקינן הגט לכשר ואין צ"ל בפג"ח י"ל דבשני עדים לא אמרינן כמו גבי חד אוקי חד לבהדי חד וכו' אלא הב' כיתי עדים עושין ספק בדבר ואמרינן אוקי אחזוקה אשה אם עיין בכתובות דף כ"ב ע"ב ותוס' כ"ג: לכאורה יש לספק ברש"י דמעיק"א נראה טונתו דמשייר בית כור כסתנו דר"מ לא ס"ל פלגינן דהתם אין לומר טעמא דמתנחות לשורה ט' דהיינו כרות גיטא דמסיק וא"כ כל נכסי במאי מיתוקמי והיה לרש"י חוץ מבית כור כמו להתוספות חוץ מעיר פלוני ואין לו ט' והתוס' לא הקשו עליו רק שאין הדין כן בבית כור אבל למה דס"ל לרש"י הדין כן הוא כמו עיר פלוני וא"כ ליסתגא דכרות גיטא לפי"ז מאי לעולם דהא קשיא לר"מ נמי בזה מהיה דילא לחירות כיון דס"ל פלגינן וטעמא דכרות לא שייך התם ובשלמא לתוס' ניחא דלמסקנא אתיא לעולם אפילו לגבי פלוני דהם נמי פליג ר"מ מטעמא דכרות גיטא דהיינו שייר בדבורו כיון שפירשו התוס' ואי אפילו אע"ג דאי שישור גדול השייר כל נכסיו וה"א דלא הוי כרות גיטא ונאמר דאף לרש"י שייך כיון מבית כור טעמא דמתנחות לשורא דהיינו בעלמו טעמא דכרות גיטא דאף דעבד אינו יכול לגבות כלום דז"ל הכא קמדתי ליה וכו' מ"מ הוא מהנין לנכסים בכל נכסי משא"כ בעיר פלוני ואין לו ט' ומדקאמר לעולם משמע דאף כאומר חוץ מבית כור דיש עוד סברא לומר לדידך שלא ילא בן חורין מטעם לא פלגינן אפ"ה ילא לחירות וכדמסיק כרות גיטא מ"מ הוי לעולם אע"ג די"ל בזה מהנחות לשורא טפי כיון דשייר טובא [מטעמא דכיון דשייר טובא אין לו הנאה] ודוחק ודו"ק: בתוס' בד"ה לעולם ט' זכה העבד בנכסים ט' מפורש באשר"י ע"ש: בתוס' בד"ה הלכה כר"מ ט' ואין משמע כן בתוספתא כדפירש ר"ל מלישנא דלעולם דמשמע שם דקאי אעיר פלוני ושם אין לומר מהשייר וכו' ולשון אפילו אינו מיושב וכו': בתוס' בד"ה אינו חוזר בעבד וא"ת וכו' וא"כ מעולם לא ילא עליו שם בן חורין שהרי אי אפשר לו להיות בן חורין ע"י מתנת שכ"מ וק"ל: בא"ד וא"ת כיון דפתיחה הדעת ט' מקשי' לאי ניחי דתלה בדעת שכ"מ א"כ דעתו נמי היה לחזור כשיעמוד ומעולם לא ילא עליו שם בן חורין כל זמן שלא מת וק"ל: בתוס' בד"ה אלא ערער דבעל וכו'. אפשר שבא לתרץ לשון ערערין ולעיל מספקי' לי טענינן מזויף גבי לקוחות וי"ל דהתם אי ב"ד טוענין ויכא שהלקוחות מערערין וטוענין שמא מזויף הוא וק"ל: בתוס' בד"ה שו למוליך ולמביא וכו' לא ליתביה ט' עיין בר"ן מבואר יותר: **ע"ב** גמ' מקרעין ט' לכאורה אהי [מנינא] למעוטי לאפוקי ת"ק דרשב"ג דסבר דכולהו מקרעין ויש מספקקין כיון דמסיק דמלתא דאיתא בשאר שטרות לא קתני וכן מלתא דליתא בקידושין ט' א"כ אף אגיטי נשים ושחרורי עבדים שין ת"מ לא הוי יכול למיתני כיון דאיתא בשאר שטרות וכמ"ש התוס' לעיל [דף ה' ע"א בד"ה כניסה] דלא חשיב אלא פסול ט' דהא אמרינן ט' מנינא דסיפא למעוטי נתנו לה ט' ואתק לומר דרשב"ג לא פליג את"ק רק לפרש (ג) ולמעוטי שלא תיאח בכל השטרות אין מקרעין חוץ מגיטי נשים וה"ה שחרור משום עיגון דמתי יתי כיון דליכא תנא דס"ל הכי ועוד מסתברא יש כמה דינים בגט דליתא בשחרור ועיין ור"לה דוקא לענין מיתוב שפו קאמר דכיון דאיתא נ"כ בשאר שטרות לא קחשיב אבל יתורא דמגילה שבא להורות על דבר אחר שמחולק בו בתקנת שאר שטרות יהיה כאיזה מהן או כשר או פסול וק"ל ולא דמי למ"ש התוס' לעיל בג' גיטין פסולין דכיון דלא איירי אלא בפסול שבגוף הגט לא הל"ל למעוטי ט' דהכא אי אפשר למעוטי בענין אחר רק שבזה שוין ובדבר אחר מתחלקין ואחד מהן כשאר שטרות. מיהו הא לרבנן הוא למעוטי שפיר לאפוקי דר"מ דאינו לר"מ יכול לחשוב חזרה דליתא בשאר שטרות וכן נראה דוחק לומר שכתבתי וכה"ג כא למעוטי באופן דבלא מגילת סיה יכול לחשוב ודו"ק: ברש"י בד"ה כשירין דדינא דמלסתא וכו' שהגיטן וכו'. כסוגיא קמא דלקמן דאף שטר מתנה כשר דהשתא אתי ספר מלתא דליתא בשאר שטרות וכמ"ש התוס' בד"ה מלתא דאיתא ט': ברש"י בד"ה בגיטי נשים משום תקנת עגונות וכו'. ואע"ג דבעבד נמי יש עיגון וכמו שכתבו התוס' לעיל בד"ה שו למוליך ולמביא עיין בר"ן לרבנן דשיחרור זכות הוא וזכין שלא בפניו א"כ מן התורה הוא משוחרר מיד ואסור בשפחה ומאי דהקשו התוס' לעיל מאי עיגון יש בעבד ט' לא ליתבי' הגט וכו' ולא יתסר בשפחה. דלרש"י י"ל דאף שאינו יכול לחזור מ"מ כל כמה דלא מטי לידי' אינו משוחרר ואינו נאסר השיחרור אינו בן חורין וכן אם מת ולזה שפיר הקשו לא ליתביה מיגליה וכו' אבל התוס' שכתבו בעלמן זה דזכה בשיחרור לאלתר קשה (ד) וי"ל שהקשו רק לר"מ דהא כדברי ר"מ באדבעה ואפ"ל עוד כיון דבאמת הוי רשותא ט' דאסור השתא בשפחה ובת חורין הוי חובה ואין חבין כ"ש אם אתר יתמר העבד אני רוצה לקבל א"י לעשות שליח בע"כ כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה בשליחות בע"כ: ברש"י בד"ה לא יגנו ט' ואפילו רבנן ט'. יש מפרשים סוגיא מדלא קאמר היינו לרבנן ט' כדלעיל משמע דאף לרבנן פריך. ואין צורך דהאלך לזה משום דאל"כ לר"מ לק"מ וכלל בחזרה דקחשיב דהד טעמא הוא לכאורה לזה פירש דלא תלו חד בלאדך ואפילו לרבנן וכו' ומתילא אף לר"מ פריך שפיר וק"ל: ברש"י בד"ה מלתא דליתא ס' ליתנו לאחר מיתה ט'. לא הבינותי דעתו למה לא מפרש שמפרש בפרש ותת קודם דעמי לדידיה ואם אמר בפירוש לאחר מיתה פשיטא דאף לרבנן לאו כלום הוא ואף שכתבם ליה ממש ואמר לו לאחר מיתה לאו כלום הוא דאין שטר לאחר מיתה וממ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה ואינו חוזר בעבד ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם ימות אין נראה וכו' אין ראיה דהתם איירי אם עמד גם שכיב ליכא והלכה האומר וכו' אינו נראה דאיירי לאחר מיתה גם לא פירש שם דאיירי לאחר מיתה הוחק לומר דבשכ"מ סתמא הוי לאחר מיתה ובבריא עד שיפרש דהכא (לאו) בשכ"מ איירי גם תשמע הא דאין שטר לאחר מיתה פסיקא בלא הא דרבינו לק הוא מהיום דאף שלא אמר לאחר מיתה אפ"ה אמרי' שמא לא גמר להקנותו וכו' ואין שטר לאחר מיתה הוא פשוט בלא"ה ולעיל בתוס' דאינו חוזר בעבד איירי דמטי שטרא לידי' וכדכתב ט מהיום או בלא מהיום דהא דעתו הוי שיחול מהיום כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק ועיין בכ"ז: בתוס' בד"ה אע"פ ט' אלא תקנתא דרבנן וכו'. עיין בהג"א בסמוך ט' דשבדי טכבים יהו פסולין משום גזלות וכיון דידעינן דלא מרעי נפשייהו כשירין מן התורה מה שאין כן משה ואהרן דפסול דידהו משום קורבה לגבי אף דלא מרע נפשייהו פסול מ"מ: בתוס' בד"ה מקרעין וכו' כתב עליון כתב לענין שבת וכו'. אע"ג דלענין גיטין לא הוי כתב עליון כתב שם אבל הכא [בחתימה] עדיפא מינהו: בא"ד בירושלמי פריך ט' פירוש ס'. אפ"ל משום דלפרש"י אתיא בפשיטות והלא זה בעלמו כתב ראשונה הוא שהראשונים כתבו גופן של החתימה ואי כתב ע"ג כתב אבל לפירוש התוס' אמאי כתב ראשון הוא הלא הראשונים לא כתבו על האייר כלוה מידי לזה הולרך לומר פי' ואין הגט ט' וק"ל. ואפ"ל לפרש"י לכך קאמר נמי לשון מקרעין [ולא מסרטין] משום שהם מרחיבין יותר בשריטה מהמלוי וק"ל: בתוס' בד"ה קורין לפניהם וכו' שא"ל להגיד ט'. ר"ל אנו הקורין אין מעידין של גוף הענין שגוף הענין יודעין עידי החתימה מלד עלמו רק שכך כתוב בשטר וישנו אפילו לזה ב' עדים וכו'. עיין בר"ן פ"ק שני לקין שביאר יותר ע"ש: בתוס' בד"ה מלתא דאיתא וכו' חוץ מגיטי נשים כצ"ל: בתוס' בד"ה כי קתני וכו' אע"פ שארבה יתקן וכו'. מ"מ מוליך ומביא שיאמר לומר בפנ"כ אין לו עיקר בדאורייתא משא"כ אין טוחנין במחובר יש לו עיקר וק"ל:

דף י ע"א גמ' מני מתני' ט'. אין להקשות דהל"ל למיפרך מתני' דהכא מינה וביה מ"מ שטרות דפסולין וגם דכשר ממנ"פ ולמה ליה ברייתא דמלת כותי וכו' וי"ל דכיון דפסים כשירים מן התורה ורבנן הוא דתקנו וגבי עגונות הקילו להכשיר בעד א' ישראל חומיא דמתני' הראשונה דבפנ"כ לרבא דמן התורה א"ל קיום ורבנן הוא דאלרוך ומשום עיגונא הקילו בהד אבל מני הקשו שפיר דלת"ק אפילו מדרבנן כשירין ולר"א כיון דאין בקיאין אע"ג מדרבנן הוא סוף סוף כיון דאין בקיאין אין סברא להקל באשת איש טפי מבעלמא כדלעיל וא"כ בקיאין הן ורבנן וכו' הא לא"ה פשיטא דפסולין ודו"ק (ה): גמ' לעולם ר"א. ודא זוזק [היינו דאף אי ס"ל כרשב"ג דכתיבי לא מהני] וכיון דישראל חשוד לנסוך ס"מ חבר הוא ונקי. אבל לרשב"ג כיון דלא אחזיק כי חבר הוא מאי אהני ועיין בחדושי הרשב"א: ברש"י בד"ה חזרה ט' דהא כיון דביטל ט'. והא דיכול לחזור ולבטל שליחותו פשיטא דמדאורייתא יכול לבטל וא"נ לפרש: ברש"י בד"ה ופריכין חזרה ט' ומשום האי סברא אינו מתחייב במזונותיה. דלכאורה אין לה מזונות ואפילו נשואה אין לה מזונות אלא בתקנתא דרבנן ואצטרך לזה משום דבא"א אמרי' הגט חוב הוא לה משום דמפסידה מזונות אע"ג דמפתייא ע"כ לכ"ע: בתוס' בד"ה כי קתני וכו' אם תרצה לא תקבל וכו'. רש"י נתן טעם על שלא הזכיר לומר דוקא בפנ"כ ולא יתן לה שטר קדושין וזולת זה כמו גבי גט כי היכי דלא ליתי בעל ויערער לזה ס' דגבי גט נמי לערער שיפסיל לה אבל כאן מאי מערער שייך מה בכך שיבטל הקידושין והתוס' נתנו טעם שלא תקנו שיאמר בפנ"כ כמו קיום בעדים דלא יהיה יכול לערער לזה אמרו דהתם משום עיגונא ט' ודו"ק: בא"ד שתקבל קידושין מאחר ותפסד ממנו בלא גט כיון שסוברה וכו'. לכאורה מגט עלמו מוכרח האי סברא דלא חיישינן להא דהא מדאורייתא הגט כשר בערכאות ע"י עדי מסירה וכן בב' עידי טסים ורבנן החמירו דלא ליתי גט ולא חיישינן שתקבל קדושין ט' ודו"ק: בסה"ד כיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות וכו'. ולמסקנא אפ"ל דא"ל להא דמלתא דאיתא בשטרות לא קתני ולא חשיב דאין טובים לאחר מיתה משום דאיתא בקידושין וקחשיב ערכאות משום דליתא בקידושין אע"ג דאיתא בשטר מתנה ולפי"ז מ"ש התוס' וי"ל כיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות נ"ל אף בקידושין. או כיון שהוא בכל שטרות משא"כ ערכאות ליתא אלא בשטר מתנה גרידא וק"ל: בתוס' בד"ה בשליחות בע"כ ט'. בסה"ד והוי ארבעה אפילו לרבנן אבל ה' לר"מ לא קאמר דנכלל בחזרה דהא חשיב בגירושין חזרה ולא בקידושין משום דליתא בע"כ. והקשו זה לפירושם דלפרש"י הקשו אלימא יותר דזה בעלמו דחשיב לר"מ הוא לרבנן נ"כ משא"כ לפירושם דזה דחשיב לר"מ אינו לרבנן רק מ"מ הקשו דהל"ל למיתבי' וק"ל: בתוס' בד"ה מלת כותי וכו' וא"ת אמאי יולא בו ס'. אבל אוך רשאי לאכול י"ל שרואה שהכותי אוכל ממנו אבל הולך יולא דלמא הטתי אבל כבר או יאכל עוד מלה שמורה וק"ל. אבל א"ל דכיון דאיירי בעיסת ישראל ראה בה שלא הזמינה דאין בה קיי' תגבים

באור

אויל כמ"ש התוס' בד"ה אלא דלא יוכל להכנס שם בשום ענין וכן בגמרא דנזיר שם כהן לאוקימתא דפליגי באויל קאמר תלמודא דכ"ע אאוירה לא גזרו ועיין (ב) לכאורה לס"ד לרבי א"ש טפי מלר"י ולרבי דסובר בארץ העמים גזרו על אוירה ממש א"כ בסוריא כי נתינן תר דרגא אויר ממש מותר ומאי איירי תנא דברייתא אפילו ביושב בקרון או בספינה דבקרון וספינה ליכא אלא משום אויר ולא משום אויל כמ"ש התוס' לברית נזיר דף נ"ד ע"ב בד"ה ארץ העמים משא"כ לר"י לא מלי איירי בקרון וספינה דאף בארץ העמים שרי לדידיה ולאוקימתא שלישית דלכ"ע גזרו אאוירה ממש ור"י מטהר משום דל"ש י"ל דלרבי לא נתינן רק תל"ם לגביה דבסוריא מותר כל"ם אבל בבכים דהיינו יושב בקרון אסור ואיירי דוקא בשידה משא"כ לס"ד אף י"ל דלר"י א"ש טפי ולא צריך לדחוק דברייתא איירי בתנא גוונא דוקא כיון דסתמא קתני ולדידיה בכל גווני מותר בין ביושב בקרון או בספינה או רוכב על הסוס רק דנקט ברבותא דסוריא אינו אלא ברוכב על הסוס אבל לרבי אינו מותר בכל גוונא דברוכב על הסוס אסור ומ"ש אבל לרבי ט' לס"ד שם כו' נ"ל דוקא דאיירי תנא דסוריא בשידה כו' לר' דה"ה יושב בקרון רק לאפוקי רוכב על הסוס אך מ"ש ומ"ש אינו מפורש היטב ט' שלא כבר ידע דבסוריא ט' אינו שוכן דלכאורה ע"כ דמ"ש אלו סוגיא אדברי התוס' דאיירי באוקימתא דפליגי באויל זרוק ולכן אוקימתא לכ"ע אאוירה לא גזרו ולזה הקשה דהל"ל אפילו על אויל גוש לא גזרו המחזיק תר דרגא ולהכי שרי לרבי ברוכב על הסוס ולפי"ז אינו מדוקדק כלל מ"ש כבר ידע דבסוריא אגושא גזרו אאוירה לא שלא גם בארץ העמים אאוירה לא לכך אבנין פירוש דאוירה ממש ופריך קאמר בארץ העמים גזרו אגושא ואאוירה (ג) ולקמן דף י"ש ע"ע מותר לגריה ראלית ע"ש גבי רב גידל אמר אין כלום אלא כאן פסק: (ד) לכאורה לא זכה בשליח בד בפניו שעבד לרבנן א"כ אמאי נ"ל נשיע שלו בכלים קנוב ס"ד לומר יתא"ס שאין כר"ש מכילתין וי"ל ומיירי בלאמר לשליח שלא יזכה בשבילו עד עד ובסי לידיה או דאמר שאין אי לא נמי וא"כ מקשו התוספות שפיר וגי"ל ופ"ל כמ"ש בפי' דוקא בזכה כלכסה בשידה שלוח לקבל כיון דחוב דהגמ' בגירושין מגרש בלו שלם ולא אתי לערער אבל בשליח לקבלה שאמר תן אף דספי שלו ב"ש הוא סבר שלא נגמר בגירושין וע"ש: (ה) יש לגמגם קצת על הראיה דספם מגנם הוב בקיאין שמבה ורבנן:

ס' וא"כ אמאי ר"א אוסר מלאכול ועד שמא הכותי שהה בה שיעור יומן : בפה"ד כדמשמע בריש חולין קושיא ס' עיין על הגה"ה למ"ש [דלכאורה כבר יישב יותר גם בקושיתם הסוגיין על אכילת הכותי לפי תירוץ נעלן] . בתוס' בד"ה והדם יוצא בו ס'. לכאורה י"ל דנקיטא לדבר הקודם דבלא"ה י"ל מותרת ולא אסור משום פת של כותי ותחויא נריכי [דיין יותר יוצא לא מוכח דאסור דתמעיקן בדהלכל יצא בה אבל אסור לכתחלה משום פת כותי] וק"ל . בתוס' בד"ה או ת"ק וכו' וא"כ שפיטא ס' דמלה לא אחזיק וכו' . ולא הקשו בקרה כיון דמשמע דלת"ק מהני כתיבה לחוד מהלא פריך או דאחזיק וכו' א"כ תנ"ל דלת"ק אחזיק בלא כתיבה לא מהני דלמא במכ"ם וכו' די"ל דפסיקא ליה לגמרא דמלה כתיבה ואחזיק וא"כ מדנקיט מלה דהבוויא אתגויא בה ע"כ לשלול אחד בא וא"כ או אפשר לומר דלת"ק כל אחד לחוד מהני לזה הקדימו דמלה כתיבה ולא אחזיק ס' . באו"ד וקשה דלמאי דאסיק וכו' כיון דכתיבה לחוד מהני לת"ק וכו' דאע"ג דע"כ האי תקנתא לא מ"ל דכתיבה לחוד מהני נת"ק ולא גרסב"ג מדלא קאמר נמי אוכלא בינייהו כדבעינן מ"ח התוס' ודעין אחרינן ביהם דהלכויות תספקא בכתיבה לחודא לרשב"ג כדמיסקן וטפל קושיתם מ"מ וק"ל . באו"ד דלמסקנא דהתם מלה כתיבה ואחזיק ס' וא"ל כיון דבהי אוכלא בינייהו דראשונה מכח קושית יום התזיון ייבעי' ליה וכיון דע"כ צ"ל דלמסקנא דהנה כתיבה ואחזיק או לא אות"ל יום האחזיק כמו שהוכיחו התוס' מזה דע"כ מלה לא אחזיק וא"כ נעמד בהילכא בינייהו הראשונה י"ל מיד דאמרינן הנה כתיבה ואחזוק ממילא אתריק אחזוק ולא כתיבה אוכלא בינייהו כמו שהבריחו התוס' וא"כ [דלת"ק נ"מ אחזוק מהלה נקיט שחיטה] יעוד מ"מ לא הוא"ל כי מטה דמשמע דלעשויי קאתי יותר שהוא טפל ספיר לשון אם ס' יאתר לשון אחר ועיין : באו"ד וא"ל שחיטה וכו' יש לדקדק דהכי הא"ל לפרושי מהלא משרם האול והאחזיק מכמע דכתיבה לחוד מהני ומדנקיט מלה דכתיבה ואחזוק ולא מטה דכתיבה ולא אחזוק מכמע דבא לאשרות דאף דאחזוק בעי כתיבה ולא הוא"ל יא"ל למינקט שחיטה וכו' דזה אינו הכרח דלאו בא לאשמעינן דכתיבה לחודא מהני ג"כ מהלא משום האול והחזיק ונריכין לבא ע"כ דהא"ל שפי מלה דכתיבה ולא אחזיק וא"כ ליתא בקרה כן תו"ק . ע"ב גמ' רוותא שביק וכו' יש לראות איך יהיה רשאי לכרותך כ' שיטין מן הכתב וא"ל דבאמת לא ברותך רק שיטה א' ואין רייח שיטה פנוי כין התיבות הכותי לבסר ח"כ למה לו רוותא שביק תיפוק ליה מטעם דראית שיטה פנוי כדרך העדים דאין רגילין לנמנם ובא הכותי והאתים בה אלא צ"ל שאין דרך להחתים בין הדבקים אם אין רווחן שום ריוח הרבה (ו) [נראה דצ"ל אין] איירי דעדיין יש שיטה ריוח . ולהכי צריך יטעמא דרוותא שביק וכו' א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ויש ליישב (ו) גמ' יתום דבשפרות הפטנ חד כמי לא ואין להקשות אכתי ליתני הרי לרבותא דגיטין תאי אמרת ה"ת בשאר שטרות תרי הוא דלא הא חד ספיר דמי מהו ימי טעמ כן מתנ"ס מ"מ חד מתרי בגיטא נגם יש סברת דאי לאו דהכר הוא וכו' דעדי הגט אין חותמין וכו' וי"ל דה"א בשאר שטרות נמי אין חותמין זה בלא זה גזירה משום גיטי נשים (ז) או כיון דמדאורייתא כשרין יתפקין משנה תקוויה דהד ישראל וק"ל : גמ' רבא אמר לשלום תרי ס' . בא ליישב רבי אלעזר [דאמר לא הכשירו ס'] דאי נוא הכי אין צריך לתסורי ולאחזיק בהא ולא לזה ונקיט עד א' יתום דבשפרות הפטנ חד נתי לא . גמ' בכלאת מכר וכו' . מבואר בר"ן דה"ה מאינו כתכל ששר קנין ובתתנה כסר לזיה ע"ש וק"ל . ברש"י בד"ה הא דקי ס' נקנה בכסף או בשטר ס' מוכיר שסר השטר מקיימין בכנות יכר ולא בשלמא הכלאה הלא משום דאף המכר ימט נמי בשטר מ"מ סתמא בכסף . ברש"י בד"ה מודה ר"א במזייף מתוס ס' דליית קאתי לאיתכשר' ולמיפסק בגייתא . שיסברו שהם ישראלים ואע"ג דשמדין לפניו יסברו שהם ישראלים דא"ל שיטעו כי יוכי דכשרין לחתומה כשרין למסירה א"כ שתות יובהקין נמי יוהלם הגזירה רחוקה יכן הקשה ביחהוסי הרשב"א לעיל ולקמן וא"ל דלמאה אתי למיסמך בלא עדי מסירה כלל [ולמה ליה לרש"י למיכתב טעמא דקאתי לאיתכשר וכו'] דבישראל נמי ליחוש לזה דהא בלא עדי מסירה פסול לר"א ויהתוס' לעיל ח"ס שפי דלמא אתו למיסמך בגט שבא לפניו ואין יידעין אם נמסר בעדים דאכשרין דמסתמא נעשה כהכשר (ח) : בתוס' בד"ה או לאו דכותי חבר ס' ואין ההקשות לזה כל השטרות פסולין ואפילו שטר קדושין כיון דמדאורייתא אין קדושין בחתום עליו עד כותי דמדאורייתא כשר הוא סולך יתירו רבנן אשת איש ז"א דלא איירי בשטר קידושין בנתקדשה רק על שטר שכתב בו הרי את מקודשת ותמרו רבנן בלא תקבל קידושין [ועיין לעיל בעריכאות שפי רש"י דניתא בקידושין דלא אמרת אינה מקודשת שריא אשת איש לעלמא] דהתם ודאי איירי בנתקדשה כבר שהוי בעדי מסירה איירי שכבר נמסרו הקידושין לה [הגה"ה ואף הגכאורה גם בעריכאות שייך פסול בקידושין לענין לכתחלה דאמרי רבנן בלא תקבל קידושין שחתיים בעריכאות אף בעדי מסירה מ"מ הגהגה לא רלה לחינקט רק ילמא דליתא בקידושין ושוין בו גיטי נשים ושחרורי עבדים א"כ גבי עד שובד טכבים נקיט לענין לכתחלה דליתא בקידושין וגבי עריכאות נקיט בעוותא דליתא בקידושין כגון בדיעבד הלא דלשוט אינו מהוקדק שכתב שהאי בעדי מסירה ס' ובאיאה גם בעדי מסירה מסכתא לענין לכתחלה] אבל הכא וכן בחזרה דלעיל לא בנתקדשה עסקינן רק בכשירות שטר קדושין ואע"ג דקתני כל השטרות כשירין ס' [הגה"ה. דסלג בה קדושין מ"מ לא כללו רק לענין דיעבד] וע"ש ברש"י ת"ם בעריכאות ליתא בקידושין ס' ובעד עובד טכבים ליתא בקדושין והו"ק . [כל זה מגוף דברי הגאון המחבר שהיה במוסגר מלבד תוספות דברים שהגה כו] ועוד כל דמקדש אדעתא דרבנן ס' ואפקעינהו רבנן לקידושין מיהם עליו ער כותי (ט) . ועוד הקשו בכל קוס שטר דמדאורייתא א"ל קיום ועיין (י) : באו"ד וי"ל וכו' ת"מ או חתום [ישראל] בתחלה יהגט פסול אף המכינן אסומיה דהד והעיון אמת מ"מ יהגט תגד עלמו אין בו ממש ואין בו עדי חתימה כיון דכותי מדרבנן פסול יהבל הבתא מעיד הסריאל יתתום לבסוף על הכותי דחבר הוא וק"ל : בתוס' בד"ה תספא בעלמא וכו' נראה שהתוס' לא היה לפניהם רש"י [תלא] כמו שהביאו ולא כמ"ש לפנינו וק"ל ואף שבמ"ש מיסב ע"פ יאחק ע"ש . באו"ד ואפ' אם נאמר כו' כשר לקנות בלא עדי מסירה פי' אפילו שאותו לא היה עדי מסירה וכמ"ש התוס' לעיל דף ה' ע"א ד"ה דקי"ל וח"ל מיהא יש נחלק וכו' וא"כ מאי פריך תספא ס' היינו משום שידוע ס' פי' הקנין הוא לעולם ע"י קבלת שטל מתנה יגוזה ואם השטר קנאו ואע"ג דליכא עדי מסירה שמסרו לו השטר מכל מקום אף שלא מסרו בעדים רק כיון לביתו מ"מ קנאו ע"י קבלת השטר ועכ"פ מסרו לו בהאי העדים התתומים לטתן ומאי בעי ביד המקבל ולכן שטר שחתומים בו ישראל אלימא כחו לקנות בו אבל כשחתומים בו שובדי טכבים לא אלים כחו לקנות בו אע"פ שהעגין אמת מגד עלמו מ"מ במאי קני ואף שודאי בלווי הנתן נכתב הא ספרא שהאי לא מיירי נפשייהו ת"ת במאי קני דלא אליתא כחו דהאי ספרא לקנות כן נראה פירוש דבריהם ויתחלה אתרתי בענין אחר אבל זה נראה לי יותר : באו"ד יתום דמהני' כיילא ס' ולא סתרו מניה וביה דהוך יתרן בעדי מסירה יא כיל בהדיה שאר שטרות דכשרין בלא עדי מסירה והו"ק היטב .

דף יא ע"א גמ' לפלוג וליתני ס' האשכל ראשון דכיון דמוקי למתני' בעדי מסירה ושמות יובהקין הדיוסות יאמאי לא ע"כ [יא דקאמר] לא יאכשרו ס' בשמות שאינן מובהקין איירי א"כ לפלוג ס' וק"ל [ומתורץ בזה קושית תוס' ורש"ל ומהרש"א] [ואולי לזה פי' רש"י שמות דייני שבדי טכבים קן וק"ל מדברי הגאון המחבר ור"ל דבהדיוטות איירי בשאין מובהקין] א"כ תלאתי כזה בתלאתות וסתרו א"כ ע"ש שתריך מלד בשמעתין : גמ' וחכמים פוסלים אין מגיעי נשים ושחרורי עבדים א"ל ליתא לעיל מנינא לאשוק לרבנן שאין גיטין ושחרורין לכסיר בהדיוטות דו"א דתנא דבריתא דלעיל סבר גיטי נשים ושחרורין פסולין אפילו בעריכאות כ"ש בהדיוטות ולמה לי תנינא למעוטי שלא יטעה דסוך כהכשר בהדיוטות ולעיל איירי ג"כ בשמות מובהקין וק"ל : גמ' ירשב"ג אומר ס' ה"ל דפליג בעריכאות וכן קאמר לא נחלקו ר"ע וחכמים ס' ולא קאמר ר"ע וחכמים ורשב"ג : גמ' יתקיס שאין ישראל חותמין נמי לינזור ס' אפ"ל דבמקום שאין ישראל חותמין תכשיר אפילו באינן מובהקין וע"ז פריך דנגזור אטו שמות שאינן מובהקין בתקום שישראל חותמין דהוי רק כ' גזירות כיון דמובהקין בתקום שישראל חותמין וק"ל דלא כתוס' (ב) . ברש"י ד"ה הורתיו סגן שמות דייני שובד טכבים ס' אף דלכאורה שהאי הדיוטות חותמין יך החתייות הוא ע"פ עריכאות וכמ"ש הרא"ש ואולי דיתפרש כן דמאי חזא ר"פ לתיקנן הרי טפי שכיחה אלפים כיות ואפשר לומר דלרבותא נקיט הכי אע"ג דקרובים לשמות ישראל ואין בינייהם רק יאפרים ומעם יותמות הורתין וס' : ברש"י בד"ה אין מגיעי נשים לא גרסי' ברישא לאפוקי בגט יחיזר דגרים כן ומפרש וכן בתלאתות גרים כן ומפרש בע"א עיין עליהם : שם כוה הדבור שסרי מכר דקייתי לראיה ועליהן ס' שהכיון פסול דליתא שיקרא יתיים אבל גיטי נשים ס' רש"י ימפרש הכל בלא עדי תסירה ר"ל שאר שטרות הכשרין בעריכאות ר"ל כדינייהו בישראל בלא עדי יתסירה דא"ל עדי תסירה בשטרי ראיה ופסולין בהדיוטות ר"ל כדינייהו אבל בעדי תסירה נ"כ כשרין ואפילו הדיוטות וגיטין ושחרורין כ"ש שהכשירין ר"ל כדינייהו יאף בישראל אין כשירין רק בעדי תסירה ולפ"ז אין טעם לזה ר"ע מכשיר ולזה פירש ר"י בע"א ועיין בתהר"י בארך . ברש"י בד"ה שטרא פרסאה ס' הוך כפי' רש"י וראה כתהר"י וג"ל דרש"י לטעמיה דפסול [דחכמים] ילפיל בלא עדי מסירה ותה שקשה יא יודה ר"א בחזייף ס' דליתא אתי למיסמך ס' הגט עליך וכי בשביל זה לא ישלם זה לזה אם יוא שסר יתלוה וכן בשטר תכירה שוף סוף הענין אמת הוא ונבי גט פסוט יהכן לכשרת יתאי טעמא דליתא אתי לתיסמך עלייהו ה"כ ויתאי עלותות השטר פסול מ"ת נבי יתבי יותרין דאף דהדיוטות הן ותרעי נפשייהו ויהיכון דליתא תתיה סקך בלי ידיעת הלוה והתוכר יא יהבא תזו סהדי ישראל דיתסר יהלוה או יתוכר בעלתו מידעתו שסר ראיה על הגלוות או הוכירה לישראל חבריה ואף שגוף ההלואה לא ראו ת"מ לזה לא יגבה מבני יוזרי ותסום גזירה דליתא אתי לתיסמך לא יסבה לזה חייבא שלו וקה"ל אף הגוף הענין לא ראו רק היסירה יכיון דכתב ולשון פרסי לא יוחסב אפילו לראיה כמו בכתב שלנו דדלמא לא תסם ניוסר תספא כזה לחבירו כיון דהרסאי יוא קה"ל דרותה שפיר הוא דהוי לאו קוססא הוא לא יוי תסר לתבריה ספר זה שכתוב בו תוכרו בפני עדים ועוד דפי' דליתא אתי למסמך עליה ר"ל וייהסר נ"כ בפני עידי חתימה ותה בכך כיון דיוא יהלוה תסר לו לתלוה הרי קוססא הוא והענין אמת והודאה ליה תספא דיירע נפשייהו ותתיהם סקך בזיוף (ל) ויתא דפריך יהא בעיקן כתב שאינו יכול להזדייף ס' ויהא לריך סיחזיר וס' דאף בשטר ישראל לא מועיל הסירים והאי כתספא בעלמא אף יר"א דאתר עדי תסירה כרתי לריך על גבי דבר שאינו יכול להזדייף ואי נא"ה לא אלים יתסירה כזה לייתב לגאולה (ס) ופריך יתמשעבדי נתי וכו' ואף דהתסר מלד עליתו פסול משום דליתא אתי לתיסמך ת"מ תלד עדי מסירה יגבה ותמשעבדי דס"ד דאית ליה קלא ומכני לית ליה קלא אלא על ידן אלא ע"י עדים החתומים ויבא החתימה כלא היה ויהא דפריך והא לא ידעי לתקרי יתסום דכל עלותת ענין עדי מסירה הוא שהם עיקר העדים ולא עדי החתימה וחתתייה רק תסים תיקון העולם שלא יתותו ע"י ס' הדרך העולם שאם יבא לחון מכות עדי מסירה שהם העיקריים והם לא ידעו לתיקרי כיון דכתב ולשון פרסי והיאך מסהדי עליה יתלאת לאחר זמן בשטר שכתוב בו כך וכך נוסד בפניהם ואולם זה אינו תתחוור לי מ"ש פסול דליתא אתי לתיסמך ויפסול דיכול לזייף או הורה שיטה אחרונה ותלריך חזרת שיטה ובישפיך תסייע תנייה דאף דאיתו נובה יתמשעבדי יתסום דלית ליה קלא מ"ת תורת שטר עליו שלא יוכל לטעון פרעתי ולנבות יותיתי וכה"ג להכי פריך שפיר הא לריך וס' דתבני תורי והאי נבי ולא לריך רבא לתשייעינן אי יתו דגביא ביה בכל אגפי תבני יחורי כבשטר דעלמא והשתא הדרא קושיא לדוכתיה הא פסול כיון דחתויי עליה סהדי פרסאה יתסום דליתא אתי לייסמך עלייהו ולהכי פירש התהר"י דאיירי בלא חתויי סהדי עליה ועיין בתסקנת התהר"י בתוסדר לשון הדינים תואת שכן סוכתו ואולם יראותו דאפילו בשטרי חוזן [גזרינן דליתא אתי לתסמך] ויהאי שטר יתגחת דהוי יתתיתי עליה תרי גיטי איוי נראה ראיה לענין שטרי ראיה ואם נתיר דאיירי [לפרש"י] בשמות יובהקין וכר"ם א"ש אבל בפסיק תבתע ברש"י דהלכה כרבנן ח"ל טוקים יאם יתי דהקו כאן לכך ורו"ק ואמתני' לא פריך כל יתי פירכות דיתכא קסמיך אקוביא אי הבי ויתשעבדי נתי אבל בתתני' א"כ הגבי יתמשעבדי בעריכאות וק"ל וכ"ת ברשב"א בשם הריב"ן ועי"ל דיתתני' איירי תיהו בלשון יוכן ליהודים רק התמנות בכתב אבל כאן איירי בלשון פרסי וכפרש"י ולהכי פריך והא לא ידעי ס' יהגב פריך אחריני ועוד דתתני' מלי איירי בכתב ישראל יומיא הגע דע"כ איירי בכתב ישראל וכפרש"י לעיל דלא קאמר רק בשטרות העולין בעריכאות אבל כאן קאמר שטר פרסאה ס' ודו"ק . בתוס' בד"ה ילכוג ס' ק"ק לי לתירוצם לתה יעמו רבנן לפסול תרתי ולגבות ב' גזירות יתסום דדא עבי ת"ל לפסול תדא יתסום תרתי דהייט לא יועיל עריכאות בשאר שטרות בלא עדי מסירה יתם גזירה שיפסוק א"כ בהדיוטות כתי בלא עדי תסירה ויפסר על דיני שאר שטרות וגיטי נשים בהדיוטות [להכשיר בעדי תסירה] ואפשר יתסום דרוב שטרות נעשין בעריכאות לא רצו לפסול בלא עדי יתסירה : קושיות ח"ש יש לייסב ראיתי יי שיישב נ"כ חיניקט עריכאות יתשתע אבל לא הדיוטות דדוחק לומר לרבותא דפסול [בגיטין] נקיט עריכאות ואולי יובהקין לא יתשתע הפתא כלל ודו"ק . בתוס' בד"ה נעשה ס' פירוש בשאר שטרות ס' דה"ל לפי האיית כסברת האיקשה ולפסול [אף] בגיטין

ב א ו ר

(ו) אם נאמר דהתם וזוף כוה לגבי עד עלמו דיכתוב עליו שטר י"ל דידע כיס דלהם דמעלי הוא ומפשק ובגמרא לא קאמר כתובות ודייקא התספא אבל אמצילתא לא אלא משום דלמא תספח אינם דלא מעלי ואם דייק שטר על אמר לא יהיה רק שטר כנגד א' ועיין בתוס' ר"ש גם משום נד"ה מקושר כתנו באם תתחן בעדים כאתלא שיפה זה תתח זה ניכא ותיחזי דיעבה שטר ועד בשיעם א' דסו"ל רק עד א' וכ"ם כמ"א סי' מ"ה סעיף י' וע"ש בכסם ב ועיין וכן מסקנא דכתובות יתמתא דליכא אלא עלה מוכח לגד גופיה שיעשה עליו כמ"י אבל משום אינם אחרינא אין לחם דלא יוכל לאונא יתמון כעד א' . (ז) יש לגמגם קצת כיון דיתרי מהני נעם ע"כ דנקיטין בגלוי אי לאו ישותי חבר וע"כ הא דבשטרות לא מהני משום דלא אחזיק בשטרות א"כ לוה לא מהני או יוהו דכותי חבר כמ"ש הגאון נתמלה נעפ' כדתבר לשלום ר"ח (ח) נמ"ם הגאון לתעלה דף ד' ע"א בתוס' בד"ה דקי"ל דהלא דסמכין על עדי חתימה למימר חדאי נמסר בעדי מסירה הוא משום דכיון דלא מזייף וכודאי מיד כגעל בא לידה מסתמא כדין עבה כתגל ע"פ א"כ מתח לא נסמך אעריכאות כיון דלא מרעי נפשייהו לזייף ודאי דאם מזייף ומיד כגעל בא לידה ומסתמא כדין עבה כתגל ועיין נב"י שכתבו ג"כ קושיא זו ותי' דאפשר דהבעל שוס לומר כי היכי דכשירים לחתימה ה"נ למסירה כח"ל שכתב הגאון ומה שכתבו א"כ שובהקין מני תי' דבמובהקין כיון דהב"ד יודעין דשובד טכבים הוא יגרים לגביה עדי מסירה לבהם שכלי התספא ומאוא שוס רש"י ותוס' מקשרים והריטב"א ע"ש : (ט) אינו מובן מ"ש מעריכאות שפי' רש"י דליתא בקדושין משום דאלך יתירו אשת איש לעלמא ואולי יש לחלק קצת כין פסולי עדות דרבנן וכין גזירה דלמא אתי לאיסמך : (י) אולי כיון לנ"ש ביבר"ה בגלד"ע סי' מ"ב סק"ד עולם כתוב בספר שלוי קדם שלגיה ועדים חתומים בו כ"ש שאין בספר קיום אין לחוש לקידושין וע"ז הקשו כאן מדאורייתא א"ל קיום והולך יתירו א"א לעלמא וכבר הקשה כן הש"ך והגה"ז בח"מ סי' מ"ו ע"ש (כ) דמקשו דהוי כענין גזירה לגזירה חון כן גזירה דדלמא אתי למיסמך . ולכאורה אף דלמסקנא אדרה כאתרא לא מיחלף בשר במקום שאין ישראל חותמין אף שאין מובהקין מ"מ מקשו התוס' שפיר דאתי מקשה תלמודא דלמא לא מכשיר רק במובהקין דקאי את"ק דמיירי במובהקין (ל) לכאורה לא דכתב דפי' דלמא אתי למיסמך ר"ל וימסור בפני עדי חתימה היינו דיסבר שהם ישראלים כמ"ש הגאון לעיל ברש"י . ואף דהשתא איכא עדי מסירה ישראל בפנים מ"מ גזרינן דלמא יסבור שהם ישראלים ויסמוך עליהם בפעם אחר לפי"ז אין צריך לומר דיתסור בפני עדי חתימה כיון דבשאר שטרות סגי בחתימה לחוד וגם הב"ד כשיבא שטר כזה לפניהם בשמות שאין מובהקין יסברו ג"כ דישראלים הן גם מה זה שכתב ומה נכך כו' הרי קושא כו' לא שייך שזיר גזירה דלמא יסמכו עליהן בשום פעם לגבות על פיהן ממשעבדי שלא כדין דתספא בעלמא הוא ולכתי צריכין לבא לטעמא דכיון דהענין אמת אין יהפסיד מחום של זה בשביל גזירה והיינו תירוצו הראשון . אבירה דהכגר הקשה כן הגאון מהר"י על גירסת הרמב"ם לקמן דף י"ט ע"ב בשטר עריכאות דמגבי ביה מבני חרי דוקא וכן פסק בש"ע סי' ס"ח סעיף א' ויישבו אפילו אין קוריין הא כיון תוליף חיישו דלמא יבא אח"כ לפני ב"ד ויחשבו שישראלים הם ויבא לגבות בו ממשעבדי ותי' דכיון דליכא חשש לגבי בני חרי לא פסלינן ליה לגבי חרי אף דגזוף מחום לגבי משעבדי ע"ש נסמרו נאמרים ותומים סימן הג"ל (ס) לכאורה הא דקיס קושיא כגמ' ואם נעיק דהך שאין יכול להזדייף והלא עסיק ולא לא"כ לא אלים מסירה כזו למיחשב כגאולה הא בלא"ה פריך

שאר

בהדיוטות משום גזירה לגזירה הא רבק דבסמוך לא גזר וכמ"ש התוס' בסמוך וסברא דחוקה הוא שלא יהיו גזירה לגזירה גם כמ"ש הקשיתי לעיל [למה יעשו ס'] ועוד הוי תלי תניא בדלא תנית דהילך יתלה פסול דניחזי כשם כבשעת שאין מובהקין דטעמו משום הוא גזירה דלמא יסמוך עליה ולאו בהעמן בהדיוטות ובשעת מובהקין פסולין משום גזירה לגזירה והילך יאמר זהו פסל כנכנסה בהדיוטות כאלו פסולא טעמו ספי נפסל מ"מ בסברת המקשה דלא איירי מתני' בפסול דאינו מובהקין רק בפסול הדיוטות גרידא וה"ק: בתוס' בד"ה לא נחלקו ס' וחכמים פוסלין בשאר שפחה תגרין ס'. דלא ניחא ליה דרבנן סברי"א דחוקא בגיטין סבר כר"א ולא בשאר שפחה כיון דלא מלים לרבנן דסברי כן בהא"ה בשאר חכמי ועוד דבשאר שטרות הוינו בשטר מתנה אבל בספרי רא"ה מיני נכ"ע: באה"ד רשב"א אומר אף אינו כשרין ס' כלומר ס'. יש ליישב מאי פירשו בזה ספי מרש"י ומאי תיתי לפרש במ"א לפי' ר"י וה"ק: בתוס' בד"ה והא בעינן ט' לר"א פריך. ר"ל ר"א אמרה דס"ל אליבא דר"א תגא דצריך [בשאר שפחה] דבר שא"י להודייף ולאפוקי מר"י אליבא דר"א: בתוס' בד"ה בדאפיק המטע ס' ודיעבדא פסול בטלו. ר"ל בספר תורה הפלין ומזוזות: ע"ב ברש"י בד"ה התם הקתני סמוך ס' פרבנן דמתני'. מקשין א"כ טקים ולם נמה כשירין ותנרי הרשב"א שנא בח"ם החוקים ומתחלה אמרתי דרש"י לשיטתו שפירש לעיל ומתני' אליבא דר"מ וס"ל עידי חתימה כרתי וקשמא למאי דס"ל כר"א ור"י ור"ל פשיטא דהוי אליבא דהלכתא תגא דמתני' נמי ס"ל אליבא דר"א דבשעת מובהקין כשר דלא גזרינן אטו אין מובהקין. ומ"ש כרבנן דמתניתין ר"ל לאפוקי רבנן דברייתא דלעיל דהגא מניינא ולאוקמה כר"א ובעידי מסירה ובשעת מובהקין אף אינו מחוור מ"ש זה על פסולין דאינו מובהקין וק"ל. גם לריך ישב מ"ש בד"ה לא"ש שמעתיאן ס' ואפילו בלא עידי מסירה ס' מי סברית להו ולא כמ"ש באבעיא מהו לאכשורי בעידי מסירה: בתוס' בד"ה עדים ס' והא מספקינן ס'. מקשין למה לא בקרה דשובהקין הא מכשיר ר"ש לעיל ובשלמא באין מובהקין אף דפסל לעיל הוינו בודאי עבדי כוכבים והכא דלמא ישראל הם. ואפ"ל שלי"מ דמיבעיא בשעת מובהקין לאכשורי בלא עידי מסירה מטעם שכתבו כשאין מובהקין דלא תלינן בשבר כוכבים א"כ יהוע בודאי שהם עובדי כוכבים ולא שביתי וס' ולעיל דצריך עידי מסירה משום דודאי עובדי כוכבים הן לזה כתבו דבשעת מובהקין ליכא למספק כלל דודאי עובדי כוכבים הן דהא בכל הוכחא ס' ולאן כאן ספק כלל מדמכשירין בודאי עובדי כוכבים בשעת מובהקין ע"י עידי מסירה ולא חיישינן דלמא אתי למיסמך עלייהו. ולא הו"מ לאוכוח מדספים לא בא לידינו אלא נוקים וס' ודוקא ט' [דמשמע דהאיבעיא היה באין מובהקין] דדלמא אף דמיבעיא בשעת מובהקין מ"מ פשים השמות מובהקין נ"כ תלינן בישראל אלא נוקים ולום דבריתא קרוב לודאי דלא מסקי ישראל כן (ג): בתוס' בד"ה בגיטי נשים וס'. לקמן במשנתין מכתוב בזה א"ה: בתוס' בד"ה יתיב רב הונא ס' אומר ר"ת דאין זה ר"ה ס'. ולא ב' ר' ירמיה הוי ואפ"ל משום דשמואל היה גדול מר"י כדאיתא בפרק גיד הנשה במשנתא דיתיב אמר ר"י אית לי רב בבבל איזיל אחזיה גבי דשלח ליה עיבורא דשיתין שנין ס' השתא בשלמא ידע שלח ליה תריסר גמלי ספיקא דטריפותא ט' ור"ה היה קצת גדול משמואל דבעי מיניה שמואל מר"ה ור' ירמיה היה גדול מר"ה שהרי רב הונא יתיב קמיה כתלמיד לפני רבו דכ"מ דקאמר יתיב קמיה הוינו כתלמיד כמ"ש התוס' בכ"מ וקרי ליה הדיק והילך קאמר ר' ירמיה דין מסמיה ור"י דקאמר הכי אמר ר"י האומר לגע"ח ס' והיאך יאמר הדיק כך אמר ר"י ס' כל כמיניה וק"ל רק א"כ ה"ל לתוספות להוכיח בקצרה מזה דהרי ר"ה הוי ולא יספרש גמרא דמיה דר' ירמיה בפ' מר' זירא וס' וגמרא דכתובות דר' זירא תלמידיה דר"ה וס' וחוק וי"ל הוכחה שלהן עדיפא מדיתיב ר"ה קמיה דר' ירמיה דהוי תלמיד תלמידו מש"כ הוכחה שלי דדלמא מ"מ אמר דין מסמיה דר"י אף שהיה קטן ממנו אבל מכל מקום ליתא למו טעמי ב' ר"ה מלומר ב' ר' ירמיה מטעם שכתבתי: בתוס' בד"ה ש"מ. עיין בר"ן שהשיב אמר דיבר כפשוטו שהשכחה דיכול אדם לעשות שליח לזוכת אדם מעלמו אף שלא ידע דהא מעתים יכול לזכות בשטר עד שלא יכול הנותן לחזור ומטעם דמעשה שליחו של אדם כמותו אף שלא עשאו שליח למאי דלא ידע עדיין סברא דכל האומר תנו ס' א"כ ה"ל יכול לתפוס ס': באה"ד אע"פ שלא נתכוין לקנ המקבל וט'. שהרי לא יכול לעכבו בע"כ של רבו כשאר תופס לבע"ח שתופס מעיקרא בע"כ של החייב דאינו המטה בעצמו יכול לתפוס בע"כ ה"ל זה התופס משא"כ כאן אפילו העבד עצמו אינו יכול להשתחרר בע"כ של אדון ואינו יכול לתפוס בגט שחרור אם נתן לו האדון על מנת שלא ישתחרר בקבלה זו כ"ש שזה לא יכול לתפוס בע"כ של האדון לצרך העבד כיון דתן לא כוכי וכתימה לר"י רק הירנו שדעת האדון היה שלא יהיה יכול לחזור בו כיון דעביד ליה כייה ורוצה שיהיה בע"ח בכך וס' א"כ ה"ל דעתו של המקבל כאמר יהיה דעת האדון וה"ק: בסה"ד אבל אם התופס לבע"ח לא קנה וס' שלא תימה אף דבבע"ח לא קנה מידי הכא שאני דדעתו היה לכך שנתנו לו על דעת שיסכבו מלחזור לזה פירשו דהוי כ"ש מלד כיון שאינו בע"ח לא היה סוגתו בקבלה זו להיות יותר מאשר תופס לבע"ח: בתוס' בד"ה התופס ס'. וא"ת וס'. בל"ז יתם הוי בשליח ממש וקשה לכאורה מאי הקשו התם איירי באומר זכה לי כדקאמר התם וא"ת מגנתיס דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי כמ"ש התוס' א"כ בד"ה כל האומר והכא במשנתין קאמר נמי כל האומר ט' דמשמע דבאומר תנה קנה לר"י בתופס לבע"ח וס'. (ס) וכ"ת דעיקר קשיא כיון דמשמע שם דהא בהא תליא והא אף להרוחים ז"ל דר"י מחלק ביניהם. וצריך לעיין שם בגמ' דאפשר דלענין תב לאחרים אין חילוק בין תנה לזכה דדוקא לענין שאין המגביה יכול לזכות ביה [יש חילוק בין תנה לזכה ודיש לו תופס לבע"ח קנה דבאומר תנה גרע ספי דגלי אדעתיה דלא יזכה עד דמטי לידיה וכמו שפרש"י שם אבל לו תופס במקום שחב לאחרים לא קנה פשיטא דלא גרע המגביה מאומן אדעתיה דיכול לתפוס ולכך הקשו התוס' שפיר] וה"ק: בסה"ד דמגו דזכי לנפשיה ס'. ר"ל אף שמגביה אמר זכה לי מ"מ היה יכול לזכות לנפשו טפי מיד בשעת הגבהה לעלמו הגבהתי: בתוס' בד"ה כל האומר ט' דהוי הלכתא בלא טעמא ס'. כעין ב' קשיות: באה"ד ומשני לה רב זביד במעמד ג' ובבריא אמאי לא מהרס ס' משום דתן כוזי. ואף [דמעמד ג'] מאי בע"כ שלו מ"מ הרי שמעון לא ביזה היה שהרי אמר נשליח תנו מנה זה וס': באה"ד ועוד פירש ר"ת וס'. והשתא א"נ לחלוקים הראשונים: באה"ד דבמתנה לא הוי כוכי ס'. ואיה הרשב"א בנ"ע לעיל דקאמר דליתא בשטרות לא קתני הא חזרה ליתא במתנה וכמו שהקשו התוס' לעיל בערכאות זכ"ל ליישב קצת דמ"מ בזה שוין גם ושחזור דיכול לחזור מטעם דהוי חוב וה"ה אם אמר זכה הא כל האומר תנו כאומר זכה דמי במלוה ומחזור הוי כמלוה ואפ"ה יכול לחזור משא"כ במתנה דמשום דלא הוי שלוחא רק מתנה לא הוי תן כוכי ולכך יכול לחזור ואינו אמר זכי והוא הואי לחזור וק"ל:

דף יב ע"א גמ' ובעמו רחי ליה לנפשיה וס'. ואיירי בנמצ"ג שמלקט שלה בשדה אחר (ע): גמ' מ"ש עבד שגלה ס'. ולא רלה לשנויי במעלה לו מזונות ולאן רבו חייב לזונו השתדפה דלאן רבו חייב לפרנסו מיבעי' ליה דבסמוך ניחן מפרנס מיבעי'ל ליה ועוד מעשי ידיו מהי תיתי לא יהיה לרבו ואפילו השתדפה כיון שמעלה לו מזונות ובשלמא השתא קמ"ל אף שאינו מעלה לו מזונות וכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי ס' תלמא לא יתלה בכל יום להשתכר והחורה אמרה משרי מקום וזה אבל במעלה לו מזונות א"ל למימריכי וק"ל: גמ' השתדפה פשיטא ס' כיון דכי לית ליה ס'. לא מיבעיא טמר בקלרה וזה דכיון דיש לו מזונות מאי עביד ליה חוותא שייך ביה לזה אמר מהו דתימא כיון דכי לית ליה ס' ופרש"י וק"ל: גמ' מדסיפא דלא אמר ליה וס'. משמע מכאן הקושיא דלעיל דסותיה גבי אמה וס' ולאפשר דהכא פסיקא ליה טפי חילוק דלא אמר מדקתני סיפא ולאם אמר וס': גמ' הכא במאי עסקינן ס'. ראיתי כתוב ולא מעני דאמר ליה נאו ס' והקדים השתדפה ולזה להשתדפה מזונות דתקני ליה ולימא ליה הקדש ס' וה"ל הקדש ניחא ליה כיון דלאן להקדש בו רק השתדפה משא"כ עתה דליש להקדש גוף מלאכת העבד ניחא ליה שפיר וה"ק: ברש"י בד"ה עבד כנעני. דהעבד עברי כתיב כי טוב לו עמך עמך במאכל ס' כדאיתא בפרק מנרה: בתוס' בד"ה עבד נמי ט' וא"ת אמו ס'. לכאורה הא גרשב"ג בסמוך קשיא הוא כן וי"ל כמ"ש התוספות לקמן בסמוך דחוקא בשני בצורת אבל בשאר שנים ימצא מרחמין יותר וה"ק: באה"ד ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול וס'. והאדן מסיב הכא במאי עסקינן תלמר ליה ס' וסומך עלמו כדמסיק בלמת: בתוס' בד"ה מספקא מאי למימרא ס' או אמרת בשלמא טלהו כדמספקא וכו'. נאם ריספא לא תנרם להזכיר סלה בדמספקא רק א"כ רישא בדלא אמר לה תגא סיפא ס' אבל השתא דמוקמית רישא בדאמר לה אלא תני רק סיפא ס': בסוף הדבר מאי למימרא ס'. וא"ל תנא סיפא דמספקא לגלויי רישא דלא איירי במספקא דא"כ סמיך חסר דהא לא קתני במספקא בהדיא בסיפא וה"ק: ע"ב גמ' ולימא ליה הקדש. יש לי לדקדק מאי פריך ולימא ליה הקדש ט' יאמר להקדש לא בכל דברים דידי את דהא עד שלא תגמרף פרוסה פורע לבעליו כדפרש"י בהדיא והקדש לא הו"ל אפחות מפוה פרוסה כפרש"י או משמעה דעת המקדיש לא היה עליו להקדישו כפירוש ר"י ודוחק לומר דלמסקנא בפחות מכוה פרוסה אמרה ליה פשיטא דהקדש נופיה ניחא ליה. ועוד דא"כ הדרא [קושיא דלעיל] לדוכתיה אמאי לא מעני דאמר לו לאו מעשי ידיך ס' וא"ל הי' דמעלה לו מזונות לפי האמת נמי אהדר דהא קסבר א"כ וה"ל מסתברא ט' או אמרת בשלמא הך במעלה ס' ודוסכה אין להקשות מאי פריך קמא קמא קרים אכתי הקדש נופיה ניחא ליה כי הוי דליתבא עבדיה זה אינו וא"כ תקנו ליה אמאי לא מקדים ואוכל יהיה עושה ואוכל בלא רשותא תחלה אע"כ דהסף סוף כיון דבשעת הקדש הוא אוסר לו ליהנות מן ההקדש [אבל אוסכה קשה כנ"ל] עוד קשה למה עושה ופורע בפחות מכוה פרוטה אם האדון לא הקדים שאין דעתו אפחות מכוה פרוטה א"כ עדיין לאדון הוא שייט של אותו פחות מכוה פרוטה ולעבד מאי זכיה ביה וי"ל דהאדון ע"כ הקדים לעבד גבי שיור כדי שיעשה ויהיה הכל להקדש ויצרף עד שיהיה שוה פרוטה ויותר ויהיה א"כ הכל להקדש והאי קודם שיעשה שוה פרוטה אכתי שאלו נאדון רק דעת האדון לגרשו יהיה לצורך ההקדש מצילא ופריך ולימא ליה הקדש ס' דהא לעבד אין לו זכיה מש"ה רק להאדון ודעת האדון לצרך ההקדש וא"כ ולימא ליה הקדש ס' ומשני הקדש גופיה ניחא ליה ס' ודעת האדון כאשר יהיה ניחא להקדש כן יהיה וה"ק. ובזה מדוקדק נמי הקדש גופיה וס': גמ' א"ה ניזון ממפרנס מיבעי' ליה. לעיל ברשב"ג אי פרנסוני ס' לא קשה או זכי מיבעי' ליה למאי דס"ד דהלוי אם יכול לומר עשה עמי ס' (ס) ולאפשר לומר גבי האדון אפילו פרנסני וכ"ם עיקר מזונות שהיה גב מעשי ידיו וה"ק: ברש"י בד"ה לוה ואוכל ס' לא יעשה תחלה. ודקדק מחלה דהו"ל לרש"י למימר אבל לא קאמר בקלרה עשה ואוכל ולמה ליה לוה ופורע כלל משום דפרוטה קמייתא ס' וה"ק: ברש"י בד"ה פשיטא דלרבו הוא ס' ואי לאשמעינן ס' ניחא אותו העבד ניזון ס'. וה"ה ניחא מק וס' [למאי דפי' רש"י לעיל דלא תני מק משום דפשיטא ואי סכה נמי פשיטא ולא תני רק לאשמעי' ס' מ"מ דלא תני נמי מק] וא"ל בזה לאשמעי' אף השבת לרבו א"ה ניזון מפלרכה [הה"ה דניזון פלרכה מיירי בנותן לו רבו השבת למזונות ואינו יכול ס' וניזון היינו דלא משיק בגיזון לחודא כפי שמעי' דניזון משמע עיקר מזונות [שאלו גר מעשי ידיו אבל מה דלא משיק הא"ל מתפרנס כדמשמע מדבריו לעיל] וק"ל: בתוס' ד"ה בפחות מכוה פרוטה ס'. עיין ברשב"א (ז) ומיושב עם זה [קושיות לעיל נגמ'] דלריכים לטעמא דהקדש גופיה ניחא ליה וק"ל (ה): בתוס' בד"ה שבתו וס'. מילתו בפי' רש"י לענין מק דפי' לא אלטריך דהוי דמי ידו ט' ופשיטא ס' דהא שבתו נמי פשיטא ומשום רפואתו נקיט לה כדמסיק ודוחק לומר דנקיט שבת ספי אגב רפואתו כדנקרא רק שבתו יתן ורפא ירפא ואף לפרושם דפי' שבתו פשיטא בענין אחר אכתי הא"ל מק ונשמע ביה נמי דין דעשה עמי לזה פירשו בגולת שבח ככלל שבת גדולה ושבת קטנה. ובזה לא האכיר רש"י כלל ולשנר הדוחק מפורסם. ורש"י מיאן בפי' התוס' דהא לס"ד דאינו יכול לומר עשה וס' אין לומר כן דנקיט שבת לרבותא ט' דהא יש לו מזונות והתוס' פירשו לפי האמת י"ל כן ודלא כרש"י וה"ק: בתוס' בד"ה וכ"ת וס' וא"ת ומה בכך ס'. בשלמא במתני' שאם ירלה שלא ליתן ס' טוח לו להפסיד מזונות שיהיה בן חורין ולא משועבד מלאכות משועבד כיון דסוף סוף בין כך ובין כך מזונותיו תלויים ביד רבו אם ירלה או לא. (ר) מש"ל בתרומה דע"י השחרור מפסידו באכילת תרומה משא"כ במתני' לא מפסידו מידי ובח"ם כתב קלת בהסברא אחרת: עוד שם וא"ת מה בכך ס' אבל משום דאינו עושה ויחזור בו מזה אנם לא קשה דמ"מ כיון דקודם חירה היה משוחרר לאו כל כמיניה לחזור לזה הקשו דהיה חוב מעיקרא וק"ל: באה"ד וי"ל דקסבר דלא תשיב ליה חוב ס'. ובאמת דהוי חוב אף לרבנן התם ליכא זכות כלל עיין בח"ם. ולכאורה אף בבסמא דשמעתין וכי תימא או נמי איך לנ ניסא וכו' קשה נמי ולאו מאי אסה. (ש) וא"ל דזה בעלמו השיב ר"מ ס' כמו שאנם מודים לי בלמה ס' כמ"ש תוספות א"כ לכך מכיר אמה בכך ס' דה"ל להוכיח זה אף מלמת ישראל (ח) וזה ליישב וה"ק. עיין לעיל בירושלמי שהביאו התוס' די"ל בלמה לכך יכול לחזור כיון דאין מתגרשת ע"י אמר ולא מטעם זכות וחוב לכן אף בלמת מוכה שאין יכול לחזור רק א"כ מאי מוכח מלמת כאן וק"ל:

דף יג ע"א בתוס' בד"ה האומר ס' מתני' כר"מ. ולפי"ז לעיל דפריך והא ליכא והלכתא

ביאור

[illegible]

תם וכו' היינו ה' לר"מ וק"ק מאי פריך דנכלל בחזרה והו"ק: באו"ד אע"פ שהגט בעין כו'. ר"ל גם שחזור כמו שכתבו מקודם אפ"ה לא זכה העבד כו' אבל באשה לא הוי ז"ה רבותא דאף בנמסרו ליד השליח הא הוי חוב לכ"ע וזה שכתבו אח"כ ואינו נראה כו' כתבו גם לאשהי והם שטר שחרור זה כו' כיון דחיותו דזה ע"כ לא קאי אגט אשה וק"ל: באו"ד אבל אומר ר"ה דלא גרסינן כלל זה אינו ר"ל מלת זה רק כל זה ר"ל כל הענין דאף הן לא גרסינן דהא הן משמע בעין כמו שכתבו כבר (א) וביותר (ב) ולכ"ל דאף דהן משמע בעין מ"מ לא מוכח דטונת הקושיא על הרבותא רק מדנקים זה שלא נצרך [ולפ"ז לא מחק ר"ת רק מלת זה] ויותר נראה דאף הן לא משמע בעין ריק הן זה ות"ם ולפמעינן במה דנקים זה כו' הוא בעצמו מ"ש מקודם שהוא בעין ומראהו וכו' רק מפרשים הרבותא מה בכך שהוא בעין והו"ק: באו"ד לא הול"ל כתבו כו' דא"כ לא הוי ידעינן רבותא דכשהוא בעין וראוי לאגתן כו' והתחיל כ"כ מחוים כו' וק"ל בתוס' בד"ה והא לא מסך כו' מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני כו' ואע"ג דמוקי לה בצבורין ואומר ז"ה כפי' רש"י אע"ג דלא תני זה מ"מ לא משמע דאיירי בהאשם נמי כיון דלא תנא בהדיא זה ועוד נ"ל דאפ"ל להתוספות בצבורין אין צריך ז"ה ויסמכא אאורו מנה שצבור לפניו נתפין ומימרא דרב תנה זה טהנין ומנה שהם אין טהנין היינו באין צבורין לפניו וכו' מנה זה המונח שם במקום פלוני והו"ק: בתוס' בד"ה את ספרים וכו' דלמא מנה קטור וכו' ודלמא נגנב ותפס ושומר חנם פטור מגניבה או דלמא ברשותיה קברו שם ועיין ברשב"א: באו"ד כדמשמע לשון תנו כו' ואף שכבר כתבו גם בפקדון אלא שתדה ואמר תנו מנה לפלוני פקדון כו' היינו כשמפרש פקדון אבל שהם תנו לא משמע פקדון ובמימרא דרב תנו לא קאי אמנה זה וכו' וק"ל ע"ב גמ' רב זביד מ"ט לא אמר כרב פפא אף דהלכתא לקבור לא יוסיף ת"ת הא רב מרא השמעתא עצמו חיים לכך באיזק דרב ואע"כ נפרש דברי עצמו כן. בתוס' בד"ה ממאי וכו' וא"ת וכו', אף שכתבו התוס' לעיל דלא בעי לאוקמי כר"מ דס"ל מצוה לקיים דברי המת ולא כחכמים דלחכמים לא יתנו בסיפא אבל כאן ברישא סוף סוף לכ"ע האין אתת דלא יתן אותו הגט בעצמו יתנום גם לאחר מיתה אבל מ"מ דחיק לאוקמי כרבי ולא כחכמים דפליגי אדרבי ומ"מ י"ל דיקא לאידך שיטת דהתוספות ועוד דה"כ הו' ועוד שהיא כרבנן והו"ק. בתוס' בד"ה נוסא כו' למ"ד דוקא בפקדון יקנה לזה האנרך ליתן כו' זה אינו ראיה לכאורה דמ"מ י"ל זה שזוכה האי מתנה גביה ומסתברא מלתא דרב בפקדון לא בהלואה ר"ל שיש לו לראובן פקדון או מלוה ביד שמעון אבל נתנו במתנה ללוי ובמתנה לא הוי תן כזכי וכן בסמוך בקבלה דמוריקא וכו' או מההיא דה"א ה"מ במתנה מרובה וכו' ש"מ דגוף מימרא דרב במעמד ג' איירי במתנה (ג) מיהו התוס' כתבו זה לתי' ראשון שכתבו לעיל בד"ה כל האומר תנו וכו' ובאמת לפי מ"ש לעיל חילוק דמתנה אין להוכיח הא דבעה"כ וק"ל: באו"ד ועוד דאף כשאין הפקדון כו' יקנה בהודאה כדאמר התם כו'. אף דהתם היה ביד רבא לא מייתי ראיה רק דהודאה מהני ומעילא יסברא י"ל מה לי בידו או ביד אחר: באו"ד אלא נראה להם אפילו בעה"כ כו'. אבל הודאה אף דבעה"כ צריך ליתנו מ"מ לא הוי בעה"ד של מי שניתן לו משא"כ במעמד ג' שנעשה בעה"ד שלו ויכול לכופו לתת ליה והו"ק. ויהיו בעובדא דאיסור גיורא הא היה צריך רבא לתתו לרב מרי דוקא ואולי מ"מ לא נעשה בעה"ד שלו והיה יכול לתתו לאיסור גופא קודם שמת אם ירצה דבהודאה של זה לא נתחייב זה להאמינו לעשות בעל דבר של זה ומ"מ לא זכה בו מטעם נכסי הגר שמת כיון דהודה איסור שהמעות הללו שייכים לפלוני והו"ק ועיין בח"ם כדאוקים. ועיין בהסר"י דמשמע מניה דאע"ג דבהודאה קנה נמי בעה"כ מ"מ לתעם הסוגיא של ליקוח העדים התקינו מעמד ג' אבל משום היאה דלא שכיחא כשאין הפקדון בידו בשעת המעשה אם יקרה יקח עדים דלא שייך לתקוני בשביל כן הלכתא בלא טעמא כיון דאפשר להקנות בהודאה אף שהוא ע"י טורח אחר מלתא דלא שכיחא והו"ק. וכבר כתבתי מה שאמרתי בזה הדוחק: באו"ד כי מסתמא היה הפקדון ביד רבא וכו' ר"ל פקדון ולא הלוואות דבהלוואות לא הוי תן כזכי וה"א דבמתנה דוקא לא הוי תן כזכי [טעות דבמתנה ר"ל לגבי מקבל והלואה ר"ל ביד מי שהנתן בידו עתה ובשניהם אין תן כזכי כן הוא כתוספר בדפוסים ישנים] אבל כוונת התוס' דמסתמא היה ביד רבא ולא ביד אחר ראיה מן לא הוי כזכי [אינו מדוקדק דאף זכה לא מהני] כמ"ש מקודם דמ"ש דאינו נראה לומר דאורט להקן כו' דלא יועיל כו' ר"ל אף דהתי אתה הא שלא יועיל שם זכה מ"ת אינו נראה שיתקנו יתום תולא דלא שכיחא כי הא בשה"ד ומיהו לאו טעמא כו' אבל לטעם הראשון אף באיזה בעה"כ בשעת מעמד שלשתן י"מ מעיקרא נשתעבד נפשו בשעת הלוואה ואע"ג דלטעם השני ע"כ אף בהלואה הוי מעמד שלשתן דהא קאמר בהאי יגאה דיקא שתתני ממלוה ישנה כו' וכל עלאות הטעם קאי אמלוה והתוספות לא הזכירו מעיקרא לגאו דבעה"כ רק למ"ד דוקא בפקדון (ד) מ"מ הוכיחו התוס' הסברא ומטעמא דרב אסי נשמע אף לאידך טעמא דבזה לא פליגי לענין מה שהתקינו מעמד שלשתן וק"ל. בתוס' בד"ה תנו לפלוני כו' אמאי לא תסיק איבעיא אוחא כו' עיין בתוספות קדושין [שהקשו ג"כ דאמאי לא אמרינן ואיבעיא אידא פליגי בהשאלא] וכאן בהסר"י ולשון התוס' כאן צריכין ישוב והו"ק באו"ד הא פריכות אפילו בעה"כ קנה ולשתא לא ילך אלא אין להוס דאפשר דכפינן ליה מדינא לילך כדי לשלם לזה: באו"ד ועוד י"ל דהתם כו' אבל מ"מ איכא להשתא נכתיים שעד מדלא הויטנן לשות תכרו ולא ידיעת הבעל וק"ל ועיין בח"מ דכתב לכאורה דברים שאין צריכין כאן ע"ש בתוס' בד"ה במעמד וכו' אבל בב' עובדי כוכבים ואחד ישראל אמו אין דינא דעובדי כוכבים ניקום ונאמר דהא שסברה את שני בעלי דינים הבאים לפניו עובדי כוכבים וק"ל:

דף יד ע"א גמ' וכ"ת ה"נ וכו' לעיל באלא מעתה הקנה לנולדים לא פריך וכ"א ה"נ כו' דהתם פשיטא ליה טפי להלמודא דאין סברא להוות צריך בכל פעם לידע כמה ימי חייו של הזוכה ברש"י בד"ה ה"נ דכ"ע הולך כזכי כו' ואם היה במתנה דליכא אחריות כו' ובקבלת דמוריקא דהאי מתנה נ"ל דלא האי בידיה דאי הן לא הוי כזכי [גם כאן אינו מדוקדק דאף זכי לא מהני] וכן באסי' קאמינא כו'. בתוס' בד"ה ולא שם נביה כו' טעיתי כו' מגו דאיבעי אמר חזרתי ופרעתי אם למרא ארעא הוי מגו מגברא לגברא (ה) ובטעיתי אין מרא ארעא מכיר בשקרו ואם לגילאי כבר נתחייב לשלם לזה במעמד ג' לדעתי בקמן בלא שטר אינו יכול לומר פרעתי א"ש הא דקאמר קם מניה כו' עיין בחדושי הרשב"א. בתוס' בד"ה נסף אשתמוטי לאו משמע דבדין כו' יש משבשין [דמשמע לאו דבדין כו'] מלשון אשתמיט לאו וגא מהן אבל פירושו דאם בדין היה צריך להחזיר לא הא"ל לאשתמוטי ולעשות שלא כדין ופשיטא דגברא רבה כרב יוסף בר חמא לא יפתמם יק הדין ועוד נ"ל דפירוש משתמיט משום שהם הו רוצין שישתעבד הוא בקמן לפי דבריו שהוא שליח מרב ששת שלא יחזור כו' ולרב יוסף לא היה טח לו להשתעבד להוות עבד לוה על חנם ולחזור בו לא היה יכול ודאי כיון שזוכה בו בשביל רב ששת אבל אם היה יכול לכוף אותו ע"י ב"ד לחזור בו למה ליה לאשתמוטי מה לו ליכנס ע"ז בזו פשיטא היה חוזר והו"ק באו"ד אע"ג דלא החזקו כפרנים כו' אלו מפרש אפרהא דפרכלא הבילי דפרכל ולא תלשון אפרתי וכן פירש הערוך ע"ש ופקדון הוי לגבל הא דעבד לוק כו' [דלישנא אחרינא] לא א"ם לפי"ז וק"ל והדין לפרש דמשמע ליה במלוה פשיטא דקשה ולימא ליה אין רצוני וכו' דלמא יתבר ולא יהיה לראשון מה לשלם אף דאחריותו עליו וגרועי גרעי לשחריתו דהלוה חייב באונסין והשליח רק שומר חנם אלא אפילו פקדון הפיכם שומרי חנם אפ"ה לימא אין רצוני וכו' והו"ק דא"כ שלא"ל אפילו פקדון נמי וכו' לא לפריך אחריותיה והנראה לי דל"ל בלא"ה במעמדין דלישנא קמא דיקאמר ליה שפיר עבדית דלא שוית נפשך בהם עבד לוה וכו' עדיפא הא"ל כמו באמת דלישנא בתרא שהרי הם חייבים לי באחריות ולמה תקבל עליך אחריות. ומשום דרבא דהפסד הא"ל לא משום עבד וכו' דמשמע כאינו אין כאן הפסד אבל הפירוש הוא דלישנא קמא כיון דהוא עשאו שליח לשלוח בידו אחריות על ר"ס כדין הנהם לי ביד פלוני דלא היה הפסד להשליח אינו נוגם שהרי הוא ידע יאוהא דרב ששת עשאו שליח רק הם לא יאמינו לו להשליח שנעשה שליח והיום או מחר יבא רב ששת ויחזור והגבע יהיה לזה אמרו לו ליקני לזה אמר דמ"מ שפיר עבדית דלמה לך ליכנס לפי שעה כעבד לוה וכו' ולשון שני שפיר עבדית כו' שעליהן היה מוטל לשלוח על אחריותן וכו' ולזה כתבו התוס' ואע"ג דלא החזקו כפרנים ורוב הוא לו לשלוח על אחריותו דהא לא פריך אמלוה משום דהתם הלוה חייב באחריותו כדקתני ופשיטא דחסה הא למלוה וכו' (ו) ויסא"כ כאן דהא"ל אחריות אמלוה [כדין שלא לי וא"כ אמאי בדין לא הוו יכולין לכופו כיון דלדברי השליח חוב הוא למלוה] והו"ק. **ע"ב** גמ' תניא יהודה כו' ולא מבעי הא במתנה הא בהלואה יהודא קתני שלאי חייב לו כדלעיל גמ' אמר ר' אבא בר ממל כו' הא בבריא הא בשכ"מ ודבריו ככתובין וכמסורין כו' והא דקתני הולך ולמה ליה למוסרו ליד השליח הא אף בלא מסירה ליד השליח דבריו ככתובין כו' ודוחק לומר דס"ל לר' אבא ולר"ב זביד כרב לעיל דחיים למנה קטור והולך הוי כמו זה כמ"ש התוס' לעיל גם א"ל משום דאיך בריאה דבבריא אפילו הולך אינו מועיל [ולרב זביד בליתא למקבל אפילו הולך אינו מועיל] אבל נראה דהולך מועיל דע"י כן זכה בו למפרע לאחר שמת דאז שם מתנת שכ"מ עליו כ"ז שלא חזר בו לענין אף דמת המקבל בחיי הנותן יש"כ בטלת שכ"מ גרידא ומת המקבל בחייו בטלה למתנתו זה שכתב רש"י פעמים הכל והולך דידיה זכי והא וכו' רק אם לא מת לא הוי מתנה שכ"מ וכן אם חוזר בו קודם במה יי לא הוי מתנת שכ"מ דאין שם מתנת שכ"מ עליו אא"כ מת ואינו חוזר ז"ם התוס' בד"ה הא בשכ"מ דכיון שיש למקבל בשעת מתן מעות כו' אבל אא"כ כתבו כמסופקין בשעת נתינת שכ"מ או אמירתו [בלא הולך] והו"ק אבל אם זכה מכח מצוה לקיים דברי המת צריך דוקא מת נותן בחיי המקבל והו"ק. שם הא בשכ"מ ברש"י ד"ה אבל בבריא אף שלא חזר בו יחזירו למשלח כיון דמית זה שמשלח לו ולא זכה משלם המתנה אבל בלא מת המקבל יעשה שליח שליחותו כ"ז שלא חזר ולהכי קתני יחזירו ליורשי מי ששלחו לו ולא למי ששלחו [דהוא אף בבריא] וק"ל גמ' רב זביד אמר. הס"ל הא והא בבריא ודכ"ע הולך כזכי והא דידהא למקבל בשעת מתן מעות כו' רק הגמ' ס"ל במתנה הולך לאו כזכי וכ"כ האסר"י. גמ' אנו ואלו בין נכסים שיש להם אחריות ושאין להם כו': ברש"י בד"ה מספקא להו אי כזכי כו' ואם מצוה כו' דמשמע דלאדברי רבי יהודה הנשיא כו' מצוה לקיים דברי המת עלה מספקא נמי וכו', ויגאון ויאלוק נמי קאי אריפא והו"ק: בתוס' בד"ה והא בשכ"מ כו' קשה להו הא מת מקבל כדקתני ליורשי מי ששלחו לו וכן הלך ובקשו ולא מצאו וכמה זכה בית יורשיו וכן מדלא מחלק בשכ"מ במת מקבל וכו' כדבסמוך בבריא יק מחלק בין מת המקבל בשעת מתן מעות כו'.

בתוס' בד"ה וחכמים אומרים כו' כל מיין וכו'.

דף טו ע"א ברש"י בד"ה וי"א וכו' ואפילו לא מת המשלח כו' נראה שר"ל קודם אבל עכ"פ מת אח"כ דאי לא [לא] הוי מתנה שכ"מ וכמ"ש לעיל. בתוס' בד"ה ור"י הגלילי כו' פירוש כו' דקשה להו חוזר זה והיכא דמית כו' הא קאמר דס"ל כר"א דאיירי במית ואפ"ה לא קנה ועכ"פ במית איירי עד השתא [לזה פירשו] והיכא דמית היינו קודם המקבל והו"ק.

סליק פרק המביא גט

פרק שני המביא תנינא

בתוספות בד"ה המביא בפ"ב סוף כו' והימנו כו' לרב חסדא דייסיק דמתני' לא זו אף זו קתני ולא נהסין המשנה לרבותא שלו וכפי' רש"י לא לפרושי אתי כו' אבל לרבא ולרב אשי לק"מ לייסקגא וא"ל כיון דלרבא דס"ל טעמא דאין עדים מצוין לקיימו לק"מ ודלמא רב חסדא ס"ל טעמא דלשמה ואף דרבה אית ליה דרבא ת"ת ליכא כ"ש אליביה ולא התוא רק למ"ד טעמא דקיום וי"ל דלעיל קאמר לעולם קסבר ר"ה בעינן לקיימו ומדסיים והגי לא ידעי בהתימה כו' משמע דלא ס"ל טעמא דלשמה דהא"כ אף דהגי ידעו נמי מ"ת הגי בקיאי והגי לא בקיאי והו"ק: בתוס' בד"ה מי איכא מידי וכו' וכ"ם כי איכא אחר בהדיה כו' יש לדקדק מאי כ"ש הוא וג"ל דבדליכא אחר בהדיה התקנה מרובה יותר להכשיר ע"פ אחד בשאר שטרות משא"כ באיכא אחר בהדיה ליכא למיטעי רק ע"י שנים וגית אחד מהן והו"ק ועוד בחד שייך לטעות אי ששמע ידעתי לאודיה ולא בפני נכתב אבל בב' אין טעות רק מי ששמע בפני נכתב יאחד ואחד העיד ג"כ מסתמא בפנ"כ אבל תירוצם אינו מתיוור כ"כ כיון דס"ם ידעתי ליכא משום אחלופי כיון דאמר בפני נכתב ג"כ דאי שייך אחלופי גם כאומר בפנ"ח ליחוש לאחלופי והא דידעתי לא מהני היינו משום שאינו מדייק כמ"ש התוס' לעיל ריש פ"ק בדף ג' בד"ה הבא בפני וא"כ ניחא כ"ש בשנים דלא שייך אחלופי [דנכי ס'] ואמאי פסל רבה בשנים מטעם אחלופי ואם לא הקשו מעיקרא יק כיון דידעתי בלא אחר תיגני יתי איכא מידי שיוגרע ע"י העדאת עוד עד א' והיה א"ם תירוס דה"ג באומר לגבי ידעתי לא מהני אבל קושיתם מעיקרא היה מטעם אחלופי [ומכח כ"ש] והו"ק: באו"ד ורב אשי פריך כו' והא דמתקיף רבא דאיט אמר חד כשר וכו' י"ל הא דקאמר ר"א אפילו שנים וכו' ר"ל אפילו שנים מן השוק אמרו בפניו נחתם [תליו הסוני] [ומתני' שנים אומרים בפניו נחתם כשר היינו שמעידין על ב' החתימות דאי טלו בקיום הגט זה מדברי הגאון המחבר בהשגבי"] כיון שאינם שלוחים דאו טלו בקיום כו' ומשום דלא דייק השליח כפירוש התוס' [אך] לפי"ז הא"ל לרבה לומר אפילו שנים אומרים ידעם האחי השני פסול וכו' דהשתא לא קשה מי איכא מידי אלא נראה דמ"מ תקשה העדיף ב' בידעם כאחד שאומר בפנ"ח ומי איכא מידי דאילו אתר חד בפני נחתם כשר ובשנים דאמרי ידעם פסול וסברא דלא דייק השליח לא ס"ל ולית ליה טעמא לפסולי אלא היכא דשייך אחלופי ולפי"ז הוי כמ"ש התוס' על אהקפתא דרב אשי דאיט תסיק לטליה דיבורא וכו' והו"ק. **ע"ב** גמ' הבתא אחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח וכו' ואף לפי מ"ש התוס' דס"ד דהשיב טעמי מכתב סופר ועד אפ"ה לא עדיף כאחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח וא"ל אכתי בבא דבפנ"ח טלו ונכתב אליו למה לי הא אתיא במכ"ם דאחד אומר וכו' אומר וכו' וא"ל נתי כדרבא ס' ואפילו הוא ואחר מעידין כו' דפשיטא דכשר כיון דליכא למיחש לאחלופי וק"ל דא"ל כלל שיש שום ה"א לומר דעדיף זה מאחד אומר וכו' דא"כ יש סברא נמי דעדיף

ב א ו ר

כאן לאוכיח דידיה ואף דאי נפי פריק ליה אא"כ הבי' חוב וכיים משום ימ"מ חוב שלא לו זה המחבר כקושית התוס' והוא כבין שני תשובות דלא הוי חוב משום דאי נפי פריק ועוד דמלתא תכח דאא"כ חוב שלא כקושית התוס' דא"י דהוכיח דחשיב חוב משום דאי נפי פריק דלכתי יקנה בלאה ישראל גא או נפי פריק לו ואי פרקא פשיטא יתכבר"א דאנות וכין כיים לריית בחדושי הרשב"א שהיית ג"כ אולין לומר ההוכחה מלשה דמ"מ הוא חוב בקושיא דהתוספות וכן יקנא בתוארין ל"כ ועוד דקנה ישראל לעבות טוכתה אלא מלשה ישראל (א) קודם דלוסף ולשתא ן ויהיה יוקים זה כו' כתבו לעיל אלא מדאה לו כו' (ב) דאי לא גרים ר"ת גם תן משום דמתן נמי משמע ביותא דאע"ג שהגט בעין, א"כ היאך כתבו מקודם ולפמעינן במה דנקים זה דאשים שהגט בעין כו' הא זה מוכח מהן לאחד (ג) ת"ם ומ"מ י"ל זה שיזכה כו' ובמתנה לא ידי ין כזכי שוא המוכ מאד דקושית התוס' הוא שיתנם שיאמר זכה כמוטלר להדיא בלשון התוס' דמהני והיי אף במתנה אלא דהן לא הוי כזכי (ד) הייט למ"ש לעיל בנטר כסמוך בשם הרא"ש דאף בהודאה מהני אינו אלא למ"ד בפקדון דוקא יוכל לומר זכה ואם לעוממים לא יהיה כיון יקנה בהודאה מבשל"כ לתירוץ הגאון דלעיל שוכח מהודאה דבעה"כ אפי' למ"ד בהלואה (ה) הוא קושית הגר"א שכתב כג ן ס' קכ"ז סק ל"ח וקא יש לגנוגם דסוכחת התוס' מדסוגיא דאוקמי בגוונא דיוקא בבעלי דינים מודים לו או איכא עדים ולא אוקמוה דיסכים למרא ארעא במתנה דאין שתחתא חפסיד גם בטעיתי יכ ת"ם ובטעיתי אין מרא ארעא מכיר בשקרו אינו מכן דגם שכבר נשבע טעיתי יהיו עד האומה בשחיתתו וא"ל לאוקמי בשחיתתו ואולי חוה קושיא הוא דהוי מגו מגברא לגברא ובאמת עד מרא ארעא אינו יכול להעיד כיון לגבי אידך גילה המשומר והא טעם שטך על פירש הגר"א דאמת טורה שיתר עד זה דוקא ויהם טגא, שייך אף במתנה הדוחק (ו) ואף יגב בפקדון

בפנ״ח תלוי מאחד אומר ס׳ דהא יש סברא דעדיף כפנ״ח תלוי מכתב תלוי וא״ל כיון דתני בפנ״ח תלוי לערך כרבא או רב אשי תני נמי דבר ופשוט בפנ״כ תלוי דא״כ מה תמהו התוס׳ בדבור ראשון דפרק זה אבל נראה דודאי [לדעת המקשה] מייתרא נבא דבפנ״כ תלוי ותנא ולמינקט מהך בבא רק נקיט ולמעמיך יותר מוקדם וק״ל: גמ׳ אלא או מדרבא ס׳. ולאן להקשות א״כ סיפא אחד אומר ואחד אומר למה לי דבלא סיפא לא הוי מצי יתירה ולא הוי מוקמי לה כדרבא ס׳: ברש״י בד״ה בפנ״כ ס׳ השתא בפנ״כ פסלו ס׳. וה״ה השתא א׳ אומר בפנ״כ וא׳ אומר בפנ״ח ס׳ רק נקיט מוקדם ולא נקיט מוקדם יותר השתא בפנ״ח אבל לא בפנ״כ ס׳ משום דעל כל הבבא קאמר בלמה ולמעמיך למה לי כל אותן האוקים וא״ל דהלגמריך מכ״ש חיטק א׳ לאחריי דכדיעבד פסול כדלעיל הא תו למה לי ס׳ הא במכ״ש דא׳ אומר וא׳ אומר ס׳ פסול שמעינן או במכ״ש דבפנ״ח תלוי פסול שמעינן וא״ל לומר משום דהלמא ס״ל טעמא דלגמה דהשתא לא הוי בפנ״כ ולא כפנ״ח כ״ש מדבפנ״ח אבל לא בפנ״כ וח״ק. ומכח בבא אחרונה שניהם אומרים בפנ״כ וא׳ אומר בפנ״ח פסול כל המשנה ננא טוך וא״ל סלה ואפילו בבא דא׳ אומר וא׳ אומר ס׳ וי״ל דבזה יש פלוגתא דר׳ יהודה ורבנן אבל בבות ראשונות אתיין לכ״ע וכ״ת הא חלוק ר״י אף בראשונה (ז) אחד אומר בפנ״כ וא׳ אומר ס׳ י״ל מדלא ערבינהו ותנינהו בבא דא׳ אומר וא׳ אומר עם שניהם אומרים משמע דלא נקיט אותן האוקים משום פלוגתא [דא׳ אומר] וח״ק: בתוס׳ בד״ה אני ראה שטר הבאי ס׳ מעשה כמגע בעחוש ס׳. באומר זה כת״י ורוצה להצטרף אח״כ עם א׳ על חתימת השאי יתיב טעמא בגמ׳ משום כי ריבעא ס׳ ולא משום מגע כיון דישם שם עוד אחד בהדיה ועוד דהכא נמי נריך עוד טעמא דלא סגי בקיום וכו׳ וח״ק:

דף מז ע״א בתוס׳ בד״ה הגיטין ס׳.

ישם בו מזה דבריס ולהשם שמנה לא מצאתי ביומא בפרש בבא ובלפון מלמעלה ס׳ ולא במים וכו׳: באיד ובני הא דקתני דמשקין מוסח ליס חיבור לענין השקה או מיירי ס׳. ודלא״ב במשנתין י״ל דבמי ליה אף דקתני במקוה משקה שוסח ליס חיבור דמשמע מניה הא מוסח ע״ע לטמאות חיבור דלעמא תמירה פסולה ממקואות פירוש אף דחיבור הוי אבן לאו משום חיבור בעיא לן רק אם הוי סבבת אחת וכפירוש רש״י ובפים יתברייתא דקתני [מוסח ע״ע להספיח חיבור] סתמא [משמע] לכל מידי ותהי דלמה לענין מקואות וס׳ אבל עתה ע״כ אין לומר כן דא״כ הול״ל דלמה לענין השקה ור״י הוא ס׳ [והשקה דומה למקואות אבל הכא לאו משום חיבור בעי] וח״ק: בתוס׳ בד״ה אבל גם יוצא ס׳. לעיל דף ה׳ שכתבו התוס׳ בד״ה בי תרי ס׳ לפי״ז אין ביניהו במסקנא ס׳ היום אתיוה בי תרי אבל אתיוה חד ואחד מעיד שנעשה בפניו והוי דאיכא ביניהו והוא בכלל נט מקיים [שכתבו דאיכא ביניהו] וח״ק: לעיל במשנתין דיפול מה שהקשיתי בתוס׳ ד״ה א״ה יפסל נמי בסוף הדבור מיושב ספיר דצריך גזירה שמא יחזור דבר לקלקלו ולא סגי בטעמא דאחלופי לבד לרבה משום היכא שא״ל טעמ כלל לא בפנ״כ ולא בפנ״ח וכפירכא דלעיל אי הכי יפסל נמי ס׳ א״ה חד נמי שפירוש לא יצטרך כלל לומר בפנ״כ ובפנ״ח כגון באתיוה בי תרי או כאותה מדינה וכמ״ש התוס׳ לעיל וכמ״ש שם במקומו והוצריך לטעמא דאחלופי כגון ב׳ אומרים בפנ״כ וא׳ אומר בפנ״ח וגם יוצא מתחת יד עד החתימה או שניהם שלוחים ולמאן שני דפסול לרבה ואף קודם שלמדו גופיה הו״ל להכשיר בזה דלאו משום קיום אזלינן ולא משום לשמה אזלינן שניהם המעידין בפנ״כ ומשום אחלופי פסול כיון דלאן עד החתימה גופיה מעיד על הכתיבה ובלשון שני דקאמר הכא במאי עסקינן בלאחר שלמדו וגגזירה שמא יחזור הדבר לקלקלו ס׳ וקודם שלמדו גופיה פסול דידיה משום אחלופי ולפ״ז דהכא ועיקר טעמא דידיה משום אחלופי מכשיר בהא״ע בשניהם שלוחים ורבה דלאן עיקר טעמא דידיה משום אחלופי היכך יפסל כה״ג משום אחלופי כבר כתבו התוס׳ וכזה תליא כל הסוגיא ובשלמא לרבה כיון דהשתא אין צריכין לומר כלל כיון דלא נתקן לדידיה מעיקרא רק משום קיום ובשניהם א״צ קיום ומה אית יאמרו בפניו נירפה ס׳ להכי כשר בשניהם שלוחים בין א׳ אומר בפנ״כ וא׳ אומר בפנ״ח או ב׳ אומרים בפנ״כ וא׳ אומר בפנ״ח וכ״ש ב׳ בפנ״ח וא׳ בפנ״כ אבל לרבה ועיקר תקנתא מתחלה קודם שלמדו אף משום לשמה וכיון שתקנו משום לשמה תקנו אבל שצריכין לומר אף משום אחלופי ולהכי אף בשניהם שהביאו עכ״פ צריכין לומר משום לשמה ואף דמשום קיום א״ל לומר מ״מ כיון דצריכין להעיד אכתיבה ואחתימה משום לשמה יסבח העולם דעדות זה משום קיום ואתו לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד א׳ ולכן אף לאחר שלמדו דא״ל עתה משום לשמה וקיום הרי איכא מ״מ משום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקלו צריך להעיד על לשמה וכיון שצריכין להעיד אתי לאחלופי אם לא יעידו שניהם על החתימה או אינו העד עצמו שמעיד אחתימה יאמר בפנ״כ והא דקאמר ס״ד אמינא השתא ולא גזר ר״י ס׳ דלמא אתי לאחלופי ס׳ נמי לא גזר ס׳ ובה״א זה קודם שלמדו נמי מכשיר ר״י [בשנים אומרים בפנ״כ וא׳ בפנ״ח] דמה״ת לפסול ולפי״ז לא א״ש כ״כ הא דקאמר פר״ה הואיל ולא גזר שמא יחזור הדבר ס׳ כיון דלא חיים לאחלופי אף אם נאמר דגזר שמא יחזור הדבר לקלקלו מ״מ שפיר מכשיר [בב׳ אומרים בפנ״כ וא׳ בפנ״ח] ומנ״ל דלא גזר ר״י שמא יחזור הדבר לקלקלו כיון דלא חיים לאחלופי א״כ שפיר מכשיר ואפ״ל וה״ק כיון דעכ״ם נ״ל לר״י אף אם נאמר דחיים לאחלופי נ״ל ולא גזר שמא יחזור ס׳ א״כ מסתמא נאמר נ״כ דלא חיים לאחלופי ולענין ידעם לאחר שלמדו ללשון שני תגזרים אף בשנים שמא יחזור הדבר לקלקלו ידעם והוי לא מהני מהאי טעמא גופיה שמא יחזור הדבר וס׳ ונקיט מתני׳ ספיר שניס אומרים בפנ״ח ואף שיסם סיבר שכבוז כידעם ורבה קאמר לעיל מי ומי אתם ידעם הכא בשנים היא לענין שאינו צריך לתקן מעיקרא בפנ״כ משום אחלופי אבל בתר דתקינו משום לשמה תקנו נמי דל״ל משום אחלופי אנ״ג דיש סיכר בלא״ה ע״י ידעם [ולכך בב׳ אומרים בפנ״כ וא׳ אומר בפנ״ח פסול משום אחלופי] אבל ללשון ראשון ודמספקינן נמי לעיל במשנתין דיפול ותני תרי אין נריכין לומר כיון דלא שכיחי ידעם והוי מהני דהא א״ל כלל במשנתין שלוחים ומתני׳ דקתני בשנים כשאין שניהם שלוחים ולקמן בסמוך קאמר להך ליסנא קמא דסיפא בגם יוצא מתחת ידי עידי חתימה דהשתא ליכא עד הכתיבה רק א׳ מן השוק אפ״ה כשר משום דשנים שהביאו א״ל לומר ולפ״ז הא דמקים בפניט כתבו התוס׳ לעיל במשנתין דיפול משום דקודם שלמדו היה בפניט חזקה יחוס לשמה אבל אחר שלמדו לא גזרינן משום קודם שלמדו כיון דבי תרי לא שכיחי וח״ק: ע״ב גמ׳ ובגזירה שמא יחזור ס׳ קמפלגי ס׳ ומר סבר לא גזרינן. במהגי׳ פרש״י בד״ה ור״י מכשיר ס׳ או האי או אחר ס׳ ולפ״ז היינו ליכנא בתרא [וכדמסיים רש״י בגמ׳ אמרינן חלוק היה ר״י ס׳] והם אין טעמו משום אחלופי רק משום דלא גזרינן ס׳ וא״כ בי הרי א״ל לומר כלל וח״ק: גמ׳ של עביה ר״י ורבה נשיולי ביה. דלרבה י״ל נריכין או אין גריכין וק״ל: ברש״י בד״ה כשר ואע״ג ס׳ דלתר אגרסה ס׳. ר״ל אחר נריך שיאמר שהיא חזקה והכא א׳ מעיד אכתיבה וא׳ אחתימה: באיד מלתא דשכיחא ולא שכיחא ס׳. ר״ל מכח שהיא יחד שוכח ולא שכיח דהוי לא שכיח לחוד מ״ש נרבה מלרבא (ח) וק״ל: ברש״י בד״ה סיפא ס׳ נימא חמיא ס׳ דהוי גם ס׳. משום דקאמר גם יוצא מתחת יד שניהם קא מפרש לזה שניהם פיסו וק״ל: ברש״י בד״ה ור״י סבר לפי שאין מטין לקיומו ס׳ ולא איכפת לן. ר״ל שלא חיישא דגריע טפי כשמעיד א׳ על הכתיבה ואחד על החתימה עכ״פ וק״ל: גזירה ולכך בשניהם אומרים אחלופי וא״ל כלל. [ולכן] מ״ל כלשון שני דכ״ע לא גזריק ופליגי באחלופי דכיון דלא גזרינן א״כ שניס א״ל לומר כלל ולא שייך אחלופי (ט) וח״ק: ברש״י בד״ה נמאי פליגי כלומר ר״י למאי מכשיר. דלאן לפרש במאי פליגי מ״מ דרבנן דפסלי דא״כ מאי קשה הו״ל להקשות בריסא גופא א׳ אומר ס׳ ולמה ליה לאתויי סיפא. ובגמרא הרשב״א מפרש מ״מ דרבנן (י) ומ״מ בחוקך כי לאשם הגמא לא עיינתיו: בתוס׳ בד״ה פלגא פר׳ וא״ת ולרבה נמי ס׳. כיון דקאי אמינו לרבה נמי א״כ דלמא ס׳ ומנ״ל קסבר שנים אין צריכין דלמא קסבר טעמא דלשמה ובשלמא צריכין וכאן כבר משום דשליח אחד מסהיד אכתיבה ואחד אחתימה אבל לרבא טעמא דקיום משום דקיום בשניה דהו״ל כדלעיל לולא כל בי תרי והלכן לישנא כי ידעם הו״ל מפרש ולרבה נמי לישנא שני ויש מפרשים ולרבה נמי לישנא שני. וא״ל דהקשו על לשון שני ויקשה על לשון ראשון אלא הכא לרבה נמי לישנא שני: שמא שניהם אחלופי לאו מ״מ נאמר לשמה ולרבא ביה ע״כ אחלופי ומ״מ לא מכשר ר״י אפ״ה בפנ״כ וא״י בפנ״ח כמ״ש וה״ל ב׳ אומרים בפנ״ח וא׳ אומר ס׳ ולרבה נמי אחלופי לא חיישינן ולא תקנו וכבר נכון לזה וק״ל: באיד והא תנן וס׳ אלמא מהימן חד אע״ג דלא מסהיד וס׳. ולא דמיא להנעיל או סגי בקיום הגט ס׳ דהתם אינו מסהיד רק אקוי חתימה ממש״כ כאן דהמסהיד אסלה חתימה וק״ל: באיד דכיון דהכבר תקנו משום לשמה ס׳. ולא נקלקה משום דידעם שאני לאחר שלמדו כיון דשנים א״ל לומר א״כ אף רבה ס״ל סברה אחלופי וח״ס השתא בכ״ע השנים נריכין קיום קיימינן א״כ ידעם לא מהני לזה הוגרס לומר כיון דהבר תקנו משום לשמה וק״ל: בתוס׳ בד״ה ומר סבר נמי שאין עדים ס׳. אבל בלשון קמא לא קשה ולפלוג וחוקא נסיפא שיסם ב׳ אכתיבה לא גזרינן לאחלופי וכמ״ש התוס׳ בדבור הקודם בסמוך וק״ל: בתוס׳ בד״ה ומר סבר לא גזרינן ס׳ דאפילו בחד נמי ס׳. ובריתם מטלטין:

דף יז ע״א גמ׳ או בטולא דבר שמו.

השיעבוד בישראל על תגלו והיה כלאבר תריד ודריסת שלו כמו שנאמר הקול קול יעקב וגו׳ וא״כ עתה שעוסקו בדברי תורה לא יהיה יוד שלטת בם מאל״כ בשעבוד שובדי סכבים אחרים. ופריך לגזירתא וס׳ שאין יכולין לקבל גזירת רומיים שגזרו שלא יעסקו בתורה וכפרש״י שא״כ יהיה להם שליטה והשתא אתי שפיר נמי הא דמשני אלו לגבר דלאי חברי וס׳ סוף סוף במאי גריעי מרומיים כיון דגזירת הרומיים קיום עד שאין יכולים לקבל וס׳ [אבל נפרוש גריעי חברי בשעה שעוסקין בתורה דברומיים אין יכולין לגזור שלא גזירות מאל״כ חברי] וק״ל: גמ׳ דאפילו גם יוצא מתחת ידי עידי חתימה ס׳. לרבא אפילו מתחת יד עד א׳ מעידי חתימה כשר כיון דשנים מעידין על הקיום מאי צריך יותר: ללישנא ב׳ או בסיפא ביוצא מתחת יד שני עידי חתימה א״כ רומיא דהכי ברישא בשנים אומרים בפנים נכתב ואחד בפנ״ח פסול ואמאי פסול ביוצא מתחת ידי עידי כתיבה. אבל סיפא איירי בכל גוונא ואפילו ביוצא מתחת ידי עידי חתימה מאל״כ ברישא ביוצא מתחת יד עד החתימה פסול: גמ׳ מפני מה תקנו זמן בגיטין ס׳. לאו למתני׳ קא פריך דהלמא בלא זמן כשר ושוקם הוא דפסול עיין בר״ן [ודרש ולמתני׳ ת׳ גיטין פסולין ואחד מהן אין בו זמן קאן]: גמ׳ ר״י אמר ס׳ ק״ק לי בשלמא לר״ל ניחא ותני נכתב ביום ונחתם בלילה מאל״כ נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה כשר אבל לר״י למה תלאו בחתימה הו״ל נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה וק״ל: ברש״י בד״ה תון מגיטי נשים דלאו לעבירה ס׳ ובגמ׳ מפרש לה. משום דמסגתן עיניו בגרושה שכן אין לבעל פירות וכדין קטרפא ממעות כתובה: בתוס׳ בד״ה הא מקמי דלתי ס׳ פי׳ בקונטרס ס׳. בגה פי׳ הקונטרס אהא דקאמר לגימרא דרומאי שמאי מגיסלא ס׳ והוי צ״ל כפירוש ר״י מדפריך מפרסאי לאחריה אבל הביאו רש״י לסתור פירושו ולגפשו: באיד שגה נפל. פי׳ כשף ונפל: באיד וה״ה נמי דפי׳ בקונטרס וס׳. ואף דהניח החברי לא פרסיים סוף סוף בתה שפי׳ דבימי סרח בגלו קצה מגנחל ס׳ דמשמע דבימי רב אתו פרסיים לבבל: בתוס׳ בד״ה אחד אומר בפנ״כ וס׳ ולרבא אפילו לא אמרו בפנ״ח רק ידעם כשר: בתוס׳ בד״ה אמר ליה ס׳ אלא במאי פליגי ס׳. ולפי״ז לא ק״ם בזימנין דאשכחיה דפריך נמי במאי פליגי א״כ מה היה דעתו דרב אשי דלאן לומר כמ״ש התוס׳ בד״ה הא גם יוצא מתחת ידי שניהם ס׳ [דהתם תני ליסנא הוי מאל״כ רב אשי גופא דפריך זימנין הכי ואמרן הכי] וח״ק: בתוס׳ בד״ה נכתב ביום ס׳. דבגמרא מפרשים אגוף התיקון של זמן דלר״ל משום הספד אבל לאבל פסול מוקדם הוא בהוסף משום הספד לקוחות וק״ל: בתוס׳ בד״ה מפני מה ס׳ ומיהו שמא ס׳. אפרש בסמוך בד״ה עד שנת נתינה בא״ה: באיד ואומר ר״י התקנו זמן ס׳. לעיל מיירה למשוי מקרעין לגזלה הא״ל למעשי מוקדם וכו״ם דמתלגן ולאפוקי מת״ק דמשון ואוא ממש כמקרעין דלעיל וח״ק: בתוס׳ בד״ה ר״ל אמר ס׳ עד שנת נתינה ס׳. לאפוקי משנת נתינה ואינך לזה אין תועלה שהרי יכולה ליגך לב״ד עם הגט ויכתבו לה שאחריו יום נתגרשה כמ״ש בסמוך לר״י ומשום זה לא הוו צריכים לתקן זמן ס׳: באיד וה״ה גם מאותר ס׳. פליט לפרש שכתבו תיקף וכהרא״ם וכ״ת הלך עם גיסה לב״ד ס׳ כדבסמוך לר״י י״ל נכתב דהתקנו זמן משום פירי שמכנת שלא את עצמה על האמן ולהיה מסקה על דשתה שבבגל אחר הגט ובשלמא לקמן כתבו דלית לן לתקוני זמן מעיקרא בשביל כן לכתוב זמן בגט או משום הספדה הלך אבל ב״ד וס׳ וק״ל. וכ״ה לפ״ז אמאי לא תקנו נ״כ לר״י דהא משמע נתינה תפסד שלשה פירות במאוחר י״ל נ״כ דחזקה לר״ל דהשתה זמן בשביל פירי שמסם יום עלמה על האמן לענין פירי מאל״כ לר״י התיקון משום תיפסי (ב) גם י״ל משום חזקה לר״י אתירוץ דהא״ת זה הוא חזקה לר״ל ועיין בתוס׳ שהקשה באמת נ״כ לר״י. וצ״ל לרוך הזה דאף שהלך לב״ד עם זה אין ב״ד סתבין לה שנתגרשה היום כיון שהזמן מאוחר ושמא נתן לה הגט שלא תתגרש בו רק אחר שנתים ימים כבשמעות האמן (ל) ולאן להבריח זולת מכירתם דבמאוחר אין הבעל מפסיד ס׳ דהשתא ניחוש בהוסף שיפסיד הלקוחות שלא כדין שהלך עם לב״ד ס׳ [ואע״ג שיחוש לתגלא] דהקשה והוי אין הב״ד סותבין לה כיון דקשמא הוא לפי תירוצם דהפירות לבעל עד שעת הזמן אבל לפי סברת הקושיא שמא הב״ד יתנו לה ולא יחשו לתגלא וק״ל. וכ״ת תקף עידי מסירה לב״ד שמסרו לה שנתגרש היום שמא לא יתרעו עידי מסירה וס׳ כמ״ש לעיל בד״ה מפני מה וכלאחר אכתוב בסמוך בעזה״י וק״ל. וטכל לפרש גם מאוחר שנתן לה לאחר שנדים כמשמעות הזמן הפסול וכן משמע קצת ממ״ם בולאמר ר״י ס׳ אפילו נתנו לה לאלתר ולא כתבו אע״פ שכתבו ס׳ ואף דבגט פסול איירי בנתנו לה לאלתר מ״מ הקשו שיפסל ולא יהיו העדים רשאים לחתום גם מאוחר שמא יעכבנו ליתנו לאחר זמן ולפ״ז ספיר הקשו דוקא לר״ל גם לא קשה הלך אבל הב״ד עם גיסה וח״ס. ובהא דגם מאוחר עיין בסמוך לא מקדים אינם פירעונות לנפשיה [מ״ם ובהא ס׳ אינו מבין]: באיד אבל נכתב ביום ס׳. דהו משום שנתן עיניו בגרושה שכן אין לבעל פירות במאוחר נמי כן: באיד ולרבנן אע״ג ס׳. לכאורה מנ״ל דתלוי הדבר ברבנן בר״א דנגרס דלמא בקול לחודיה אבל מגורש משום הגרויא צריכי לרבנן תנם מאוחר אף שיש קול כבר ולאן הבעל מפסיד הפירות כיון דאיט ראוי לגרש בו ונכתב ביום ונחתם בלילה פסול אע״ג שראוי לגרש בו ע״י עידי מסירה לר״א כיון שאין בו קול עתה ע״י כתיבה לחוד אבל נכתב ביום ונחתם בלילה שמספקין באיזו ענין כיון דיש קול כלאו חתמו ודאוי לגרש כשר ובתשרי מבואר ע״ש וק״ל: ע״ב גמ׳ קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ס׳. הקשיתי מנ״ל לגמרא

ב א ו ר

כמקנן קתני דלאחריותו על מספק כתגלא מ״מ צריך שטר אין רשות של מסקר נאמנות ביד אחר דלא מהימן ליה: (ו) וא״כ מה הוה לא קשה לי״ל אף אחר אומר בפנ״כ ואחד אומר בפנ״ח בבבא שניהם ס׳ דהוכל לומר דמקים דאף מה חלוק ר״י אבל מה הקשה לעיל בבבא אחד אומר ס׳ אלא או כדרבא ס׳ אף נאמר אומר ס׳ פלוגתא ואותן האוקים לכ״ע לזה כתב מדלא ערבינהו ס׳: (ח) והולך שלב כתבו של רש״י דמשמע משום קיום שלא בה סלף שמא ולא שכיח שייך גם לרבה אע״ג דל״ם לחוד לא מהני ומפרש שהיתה יחד והתוס׳ כתבו עליו דכלומר ל״ש לחוד מהני לתלויא לעיל ולקמן: (ט) ולפ״ז שכתבו התוס׳ בד״ה במאי פליגי טעמו דריעותא דפליגי באחלופי והולך והכא גם לר״י

איכא לגריעותא לאחלופי ורש לגבי לא סלקו התוס׳ מקודם בבא דקאמר אלמא קסבר שניס שהביאו גם נריכין דלמא אי״נ רק תירוץ לאחלופי ור״י לא חייש לאחלופי אי דהוי א״נ לא שייך תנא באחלופי: (י) ר״ל דבשלמא נגיסנא קמא שמעינן מבית אחלופי כתובים לעיל אבל לישנא בתרא דמיירי בגט יוצא מכתב יד שניהם כו״ל לגומר דאין נריכין וא״כ לא שייך אחלופי ומתרץ כמו קושיית תוס׳ בד״ה במאי פליגי׳ (כ) ועיין בר״ן שהקשה גם מאוחר יפסל אף לגמש חיישי הטעה יותר ותלמד כבר נתגרשתי שהרי זמן כגט עדיין מאוחר לגבי ע״ש. (ל) ואף אם יכתוב לה שביום כהלאה כגו לגריסם ג״ש גם אין ליתום שמא עתה שלא תתגרש עד הזמן. ולפ״ז אף דלא הקשו גם לר״י ג״ל

ולמאי דר"י סברה תפסה שאין שם סברה דר"י לא לרבנן ולא לר"מ דלמא ר"מ ס"ל אין לבני [illegible] ... כתובה כמו לר"י אף לר"י ואח"כ [illegible] ... נם' מש"ה [illegible] (ס) ... נמ' אלא [illegible] ... נמ' מה הועילו חכמים בתקנתן [illegible]

[illegible]

דף יח ע"א

[illegible]

באור

[illegible]

פסולין לעדות וק"ל ולהכי משום קלתם שלא לשמה לא נפסלו אחרים דפסול דלא לשמה לר"מ משום גזירה שלא יכתוב לשמה כמ"ש התוס' לעיל [דף ד' בד"ה מדה] וכיון דהני עדים חתומים לשמה ליכא למיגזר וק"ל: ברש"י בד"ה או חתום ס' בו ביום. הא לאו הכי מוקדם לכ"ע אם לא חתם בו ביום רק קרוב וק"ל: ברש"י בד"ה אתי לאחלופי בשטרות דעלמא עיין בר"ן: בתוס' בד"ה חיישינן וכו' ונראה לר"ת וכו'. וא"ל דהשתא א"נ לכל מ"מ כהאי לדרט דמסתמא ישובה ותכיף ויקבע זמן מאי דעתו בזה דאין לו שמר כדי לגבות ע"כ משום שמא יבא ויפיס אם בלא חתביה עד ל' יום וכן אם לא באתי עד י"ב חודש צריך ליתום שמא פייס אבל בגיטין דבלאו מגדה"ז אף דלמשבתה מסתמא מ"מ כיון דלא קבע זמן לא חיישינן לפיוס ובמטלים אף דקבע זמן התם אדרבה כיון דמגרשה לרעתה צ"כ קביעות זמן לצעורי וגרע טפי ולהכי לא חיישינן שמא פייס להכי בשמעתין דמגרשה מחמת קטטה בלא קביעות זמן פליגי ר"ל ור"י וא"ל אפשר יותר עדיף לר"ל קטטה דהכא בלא קביעות זמן דחיישינן שמא פייס מגיטין דבלאו ממגדה"ז דלטובתה לא חיישינן י"ל דהתם שאני דתליא לה בתנאי רק שיתלה לה מרחוק לא חיישינן לפיוס כמו הכא שבאת תלונה ואם נאמר שאלו"ר סברת רש"י דלא עקר נפשיה מספיקא דהשליח קדמיני אתי ספר וק"ל: בתוס' בד"ה שמא פייס ס' משמע דתרי מילי ס'. מדלא קאמר וליחוש שמא נתיחד: בא"ד ועוד דלמה ליה למיפרך ט' ותגופא דבריתא דקתני ולגם ישן ס' שהרי לא נתיחד ס' לא יקשו גם האיך יתרץ נוסא דמתניתא לר"ת י"ל דמתני' קתני ה"ז גט ולא קתני הרי זו מגורשת דלכי מקיימת תנאי הוי גט כדמפרש שם וקאמר ספר ולגם ישן אין חוששין שמא בתוך ימים שהיה הולך ובא יאלך ובא כלקתני התיחד עמה ואף כי מקיים תנאי א"כ ולא בא ל' יום לא ליהוי גט משום דהוי גם ישן דהשתא לא מלי למיתני ולשמא בא לא חיישינן דהוי שם בא אבל תלמודא דמקשה וליחוש שמא פייס א"כ אימן דמיטי תנאי קא פריך וה"ל דפריך שמא ייחד אימן דהולך ובא דהא מתניתא בהדיא קתני דלא חיישינן לכך כיון דלא חזינן שנתיחד עמה ועוד דא"כ מאי משני בתנאי נאמנת שלא באתי ס' סוף סוף שמא ייחד ומקדם זמן ובטלי התנאי והוי גט ישן (ר) וק"ל: בא"ד שמא פייס וביטל ס'. ומ"מ נראה דדברי התוס' דברטור המוקדם קיימי ואף אם נאמר סברת רש"י כאלו לעיל לר"ת דלא מקר נפשיה ס' נ"ל תנם מספק אינו מבטלו ומה נראה יותר דלר"ת לא אמרינן אותה סברא: בא"ד ומיירי הכא ס'. מסה"כ לפי' רש"י אתיא בפשיטות ספי שאמר להם הוא לכתוב ולהמתין וא"כ נאמר י' יום ליוה להם לחתום וכה"ג אם אחר ס' שכתבו מסה"כ לפירושם או אפשר לומר כן וק"ל: בא"ד ועל ס"ה קשה. שאף אם נפרש כפירוש ר"ת שאפשר בלאו הכי שלא תאמר ס' דמ"מ הוי גט ישן וק"ל: בא"ד דכשיפא ליה ס' וי"ל דאף על הביטול דלא הימנה שלא מ"מ אינו שליח לגוי משום דטעמא וכו' וד"ק: בתוס' בד"ה אמרי לה ס' וא"ת מ"מ מגם מקשר ס' בין בתחלה ובין באמצע ט'. אבל למ"ד יחתום עדים בפשיטות לק"מ דחזקה הכא דייחד ט' קרוב או פסול לעדים שאמר סולכם והאם בדלא ייחדינהו במעמד א' לעדות אבל למ"ד משום תנאי דאין פסול רק משום אחלופי השטר שטרות ובשטר שטרות נעשה כשר בכה"ג: בא"ד ומשמע בהדיא בפרק המגרש וס' ולא הביאו מתוספתא דמייתי לה נמי בפרק ג"פ כדבסמוך משום שיש שם גירסא אחרינא כדמוכח מלשונם גם ניחא למיפרך מכשר אכשר כמו כאן ואינו לישנא דמתקיים בעדות בשטר ים לחתום בדיעבד: בא"ד ואינו נראה לר"י ס' ניחוש דלמא אתי לקיומי ט'. הא ודאי בכאי שטרא גופא ליכא תקלה דהא שטר כשר הוא שעדים כשרים חתומין עליו וא"ל דקשיתו שיעשה זיוף ויחתום בעלמא הרבה עדים על השטר ושנים מהם קרובים או פסולים וכיון שאין מקום קבוע ליקחבים או פסולים הב"ד יקח שנים מהם שיזדמן לקיימינהו ויזדמן לפעמים קרובים או פסולין הא"כ עתה ע"י קביעות מקום נמי אכתי יתערמה בתקומה שומדת שיכול לחתום הקרובים או פסולין לאותה מקום שירצה בזיוף ואם ירצה יחתום שנים קרובים לעדות על השטר לבד הא ודאי דאין אנו אחראין נרמאין וכי ייזיף אותם הגוה יעיזו ויבי"ר ויאמר אלו קרובים או פסולין הם ואם שטר כשר הוא כמלוה אינו מכיר לחתום פסולין אבל קשית ר"י מכח דלמא אתי לאחלופי בשאר שטרות ויסבור שקרובים אלו או פסולין כשרין הן לעדות בראותם שהב"ד מקיימין ע"פ שנים אלו אע"ג שהן קרובים ופסולים ולכן אין לנו להניח לחתום קרובים או פסולים בכל מקום שירצו דא"כ המלוה והלוה אין מקפידין ומניחין אותם לחתום באיזה מקום שירצו שהרי מ"מ השטר כשר הוא וע"י כן נגלה השטר לפני הב"ד לקיימינהו ואין הב"ד צריכין לקיים כל העדים רק שנים מהם יכול להיות שאזדמן הקיום ע"פ פסולים כמו ע"י כשרים ויאמרו הרואים לומר קרובים כשירין ואתו לאחלופי אבל לאחר בו ר"ת ניחא וד"ק. ועכ"פ אף לאחר בו ר"ת נסתר הירוץ הראשון דחזקה ב' הראשונים אתי לאחלופי שיאמרו הן עיקר העדות [והאמצעיים ע"כ כשר בגם כמ"ש בסמוך] וק"ל. בא"ד לכבוד וכו'. פירוש לכבוד הקרובים שיחתמו בראשונה כאילו הן חשובים או לכבוד בעל השטר שלא יהיה השטר בלא עדים [קודם שמלא הכשירים לחתום] ולא לשם עדות ולכן כשחתמו העדים מקודם הוא אין לחלות בכבוד וד"ק: בא"ד ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחלה ט' לפ"ז האיכא בייהו בין תנאי למשום עדים הא כתבם בתחלה דלמ"ד משום עדים פסול כמו אמצע דשאר שטרות ופסול מטעם דנמצא אחד מהן קרוב או פסול וכו' דחזקה בראשונים כשר בשאר שטרות משום דתליא במלוי וכבוד ובחתום לבסוף לכ"ע פסול כמו בשאר שטרות משום דמקיימין מעדים שלמטה ובחתום בתחלה אמרי לה כשר ואמרי לה פסול ולא כמ"ש ועיין במהרש"א פרק ג"פ [ומטולר ברבריו להיות דאמצע פסול] וכאן בר"ן. רק ק"ק למה אין מקיימין מעדים שבאמצע כמו מעדים שבסוף דהא דאין מקיימין מעדים שלמעלה ניחא כיון דלפעמים חותמין שם קרובין או פסולים למילוי וכבוד אבל מעדים שבאמצע הא אם קרובים או פסולים אחד מן האמצעיים העדות בטל כמו שכתבו התוס' (ח) וד"ק: בתוה"ד והן חותמין לפי דעתו אמאי פליג וכו'. גם בשאר שטרות נראה דאמרינן כן דחותמין לפי דעתו וא"כ למ"ד משום עדים נגלה לאומרה או במילוי ואף דהכא א"ל לבאתו אם למיחוי ס' כמ"ש התוס' לעיל דפשיטא דחתמו לרעת הבעלים רק במילוי בשאר שטרות שמא לא למילוי חתמו רק לרעת שבעלים. ומה דלא מבני התוס' לעיל בד"ה א"נ כן תירוצא דר"ת דלעיל מיירי אף שלא חתמו עדיין רק אם יחתמו את עצמן ויש לייתב שפיר בפ"ח וד"ק:

דף יט ע"א גמ' וכל דבר ס' לאתויי מאי. אבל בכל דרישא לא קשה מאי ריבה [והא בהדיא קתני מאי דריבה בדיו בסם ס']: גמ' והא תנא רבי חייא ס'. ובתוס' ד"ה אף דתני במתני' בסיקרא כשר כבר פי' רש"י הא תני ר"ח וכו' וס"ל כדיו ע"ג סיקרא דקנקנתום לעיל מסה"כ לעיל מיבעי' ליה או כתב עליו כתב אף דכתב האחרון כשר או לא ולבתר דפשיט לאיסור קא פריך הכא והא תני ר' חייא וכו' וד"ק: בתוס' בד"ה דיו דיוהא ס' ותמצא כן לאסור ר"ח וס' אף בקטרה מהאי דפרק הטטה ואין מי מילין ע"ג מי מילין ס' שכתב (ו): בא"ד הא שרף לא היה נותה. ותש"י פירש קומא שרף האילן ובגבת כתבו התוס' דקומא

תוחא סכל אחד ס"ס: בתוס' בד"ה דיו ע"ג דיו ס' אבל הכא שכתב שני אינו מתקן ס' יבסמוך הא דבעית ר"ל מר"י דמשמע דאיירי נמי לענין גם הא מתקן הוא לענין גם דהדיוחה הכי היא לשמה ואינו חתימות הראשונות א"ל לשמה ואף יקבין הכתב לפניהם ואף בדיו ע"ג דיו מאי כ"ש בדיו ע"ג סיקרא והוחק לומר דאתיא דלא כרב אחא דהא התוס' הקשו לקושיא ועוד דרב אחא מסיק ט' ומאי קושיא דלמא דלא כרב אחא כיון דלתירוצא נמי אתיא דלא כרב אחא ועוד שכתבו בתחלה (דא"ל) [דאתיא] אף לר"י [שכתבו דליכא מאן דפליג] ולפי"ז צ"ל דאתיא חוקה כרבנן אלא נראה לחלק דחזקה לענין כתיבת הגט אמרינן לקמן דכתב שני מתקן [כתב הראשון] אבל לענין חתימה כאן מיבעיא ליה [דאפשר] דהוי החתימות הראשון וכתב עליון. לא הוי כתב ואין כאן חתימות הכא [אלא שמתקן את הראשון] וד"ק: בא"ד משמע ליה דבכל ענין פסול וכו'. אולי לשון דכתב ע"ג כתב משמע יותר בכל ענין מדיו ע"ג דיו דהכא:

ע"ב גמ' והא בעינן ס' אמימרא דר"פ לא פריך כל הני פרכות משום דכל ע'מות סוגיות אקושיא ולאו מאי קמ"ל מסה"כ לעיל דספיר קמ"ל תנבי ממשעבדי [בערכאות]. וכן לעיל דף י"א אמר רבא האי שטרא פרסאה ט' סוגיות אקושיא או הכי ממשעבדי נמי ליגבי ולהכי לא פריך מתני' כמ"ש שם: גמ' מזוחא ביה דמי ט'. איירי בדלא קראוה וכיון דביה דמי מוחה לא שכיח לא הוי גם אפילו נקולא ומהיכמה ואם כשאת הנא ומותרת לכהן וכה"ג מסה"כ מטעם לא קראוה כפשטו הוי גם לאומרה דא"ל בדקראוה ואף דבודאי לאו הוי גם ולא חיישינן לאחלופי בעיילי' לבי ידי' הכא חיישינן לאחלופי בהכרח ואינו גם משום דמזוחא ביה דמי לא שכיחא דא"כ בכמלא ב' או ג' דמהיה הוי ט' א"כ הוא"ל דיש כורקן לומר דהוי גם ודאי ולמה קאמר איסור מכבירים ס' וכ"ה ברשב"א: שם ביני דמי לא שכיחא. א"ל דהוא"ל נמי למי מילין לא חיישינן דלמא נכתב על לידו הכי י"ל דכשלמא לקמן בסמוך אמר לה הא גיטך מסה"כ כאן הוא עצמו אמר דנתן לה גם מסם לא מוחה ויאלך עבדה מלבים לחם לגם ע"ג מוחה: בתוס' בד"ה שעמא וס' ומייר תלק דקאמר שמואל ס'. ר"ל ואכתי ס"לך יתורץ הוא"ת לבני הגירוסים או אולי משום דלא"ג דקריוה מעיקרא ס"ד טפי הא ונראה נייר חלק ע"כ היה בשעת נתינה לזה פירשו ס': בא"ד שנה אחת אחר נתינה ס' ופריך כי פליט וכו'. ודלמא גם תקדם היה נבלע: בתוס' בד"ה ושמואל וס'. גאמקי מפירש הרשב"א [וטי' דאי לא בדיק אפילו ספק לא הוי] ונראה שהתוס' לטעמייהו דקושיא טעמא דאיכא כתב הוא מכח ס"ד דמגורשת ודאי וד"ק (ו): בתוס' בד"ה צריכה וכו' והשתא או לא קריוה ט'. אף דרשאין לקרות אחר הנתינה היינו תיכף מיד לאחר הנתינה דאי לא"ה פסול והכא כבר ניסת לאיש אחר: בא"ד א"כ התם בעיילי' לבי ידי' ס' פירוש הסופר דע"כ המעשה נעשה אצל הסופר ואחר שקראוה עידי מסירה נתנו הגט ליד הסופר ועיילי' וס' ושנה והאריף ט': בא"ד מאחר שבאה לידי קלקול ס'. ר"ל אף דלא עברה על הדין למיקנסה בשביל כן שהרי אינה מחויבת לחזור ולקרותו אף בעיילי' וכו' כדמשמע הכא דאיירי נמי בעיילי' מ"מ או באה לידי קלקול קנסינן לה מפני זה ועיין במהרש"א והרשב"א:

דף כ ע"א גמ' או משום כריתות פרש"י שכהונה בה ס'. לכאורה האי לשון בגלוש אם כתבו בגם לא מהני ועדיפא מינה קאמר: גמ' וכ"ת ס' הא בעינן ס' שם פירה ס'. ותמן דרבנן (ח) גם הא דספר תורה והאי לא קראוה רק קאמר למאי ניחוש אפילו לאתמהא אינו גם: גמ' כתבו על איסורי הנאה. אף דאסור לו ליהנות לכתחלה ולכתוב עליו הגט מ"מ כתבו בדיעבד כשר [כמ"ש התוס' ע"ב בד"ה בכתובה קתקע]: גמ' הא דחק אותות וס'. וה"ה כתיבה בכה"ג פסול [וא"כ מאי וכתב ולא וחקק]. ואולי דכתיבה כה"ג דרך לרשום האותיות קודם שעושין מחיקת הדיו סביב סביב: ברש"י בד"ה והעביר קולמוס על כל אות ואות. לאפוקי ה"ק לשום מתי"ן [נראה דהיינו ה"ק ר"ת העברת קולמוס ואוק ב' תיבות מהוכש וכנ"ל העברת קולמוס לשמו מהורף] כההוא סופר [אולי טונגו להסופר דכתב טופסי גיטין הכם שאיזה מפני תקנת עגונות]: בתוס' בד"ה או משום כריתות ס' ולא ס"ל טוחיה סברתו דר"פ אלא מאן דאמר שלא לשמה פסול ה"נ אין מתקן לה מן התורה. א"נ סבר ס' ר"ל כדסביר ליה סברתיה דר"פ ואף מ"ד שלא לשמה פסול [מאי סבר] ספר תורה דסתמא כתוב כשירה ורב יוסף ס"ל כהאי תנא דסבר התם בהדיא אין מתקן לה מן התורה רק תנמ' היה ר"ל לימא תנאי דפליגי בספר תורה פליגי בשלא לשמה והוי ר"פ וס' וק"ל: בא"ד וכמתני' וס' ועוד נראה וס'. תנ' תי' הולכים בהדרגה [או דלא ס"ל סברת ר"פ או דסבר כהאי תנא דסבר בהדיא אין מתקן לה מן התורה או] דסלקא תנאי מוזו כבכי מתני' דפרק כל הגם וא"כ ס"ל מגוזים דר"פ כל הגם ומוכח מהתם דסתמא פסול וכמ"ש כבר ואינו במגילת סוטה וס' ע"כ צריכין לחלק ביניהם ומ"מ פריך מסתב לשמה דמתרינא דהיינו לשם לאה דהו לא מיפסיק לשם רחל דלענין זה אין לחלק במברא קושיא שהזכירו וק"ל: בתוס' בד"ה הא בעינן ס' כר"מ משמע דלרבנן ס'. ע"ש בגמ' דקאמר בהדיא דרבנן מודו לר"מ בהאי בבא וקאמר אף אנן נמי תנינא מולא ערביהו וס'. מתחלה הייתי אומר שרצו להוכיח דלרבנן לא הוי בטיס רק פסול דרבנן ממילא הדיוק בלא כתבו כשר אפילו מדרבנן מסה"כ לר"מ ד"ל פסול מדאורייתא בסיפא ובלא כתבו פסול מדרבנן וכן ראיתי מי שכתב כן [עיין במהרש"א] אבל אינו [מתמה אקשיות דקדוקים שדקדק א"כ בסמוך] אבל הפירוש הוא שלא תימא לרבנן פסול מדאורייתא והכא אזיל לרבנן לזה כתבו דלקמן מוקמינן דהאי תולד ממזר ס' ולא כתבו דלקמן מוקמינן לכך מתני' כר"מ ועוד דהא קושיא דאף כרבנן אתיא ומודו בהא לר"מ דהולד ממזר ועוד דכתבו אלא אומר ר"י ט' דמתני' ר"מ כדאמרינן ס' וכבר כתבו זה בתחלת דבריהם דאתיא כר"מ ועוד דאף דלא כתבו פסול מדרבנן הא סותר רב יוסף למאי ניחוש וס' דאפילו לאומרה לא הוי גם וכשירה לכהונה כמ"ש לעיל מדקאמר או משום מי מילין וט' (ט) אבל כתבו דהאי הולד ממזר פירוש ממזר דרבנן כר"מ דאמר כל המשנה ממטבע וס' הולד ממזר וס' כדאמר שם אליבא ד' דברי ר"מ דאמר כל המשנה וס' והיינו ממזר כר"מ וקאמר ורבנן מוזו בה לר"מ משמע דלא הוי אף לרבנן רק פסול דרבנן ולאותוי הקושיא כתבו ומדקדקים וס' דאף מדרבנן כשר בלא כתבו כלל וד"ק: בתוס' בד"ה דלמא ס' כגון וגון לסבן את הקודם דהוי בכוית ס'. ויליף התם מדכתיב ויסבל ואין סבילה ס' וק"ל: **ע"ב** גמ' אלא גרמי בר חמא קשיא וס'. גר"א בדבר שיכול להזדייף צריכה עידי מסירה קמן ועיין לקמן דף כ"ב ע"א בתוס' בד"ה מאן חכמים מבואר דלר"מ פסול דבר שיכול להזדייף אף שיש עידי מסירה וצריך שיהא מוכח מתוכו אבל לר"א אינו מתני' כדיסגן קמן אבל בעיא דרמב"ח ע"כ בליגייהו קמן עתה וא"כ זיחשין שמסר לה תעבר והסבלה ומ"ש רש"י בדליכא עידי מסירה ר"ל נפשט דלכ"ע צריך עידי מסירה אף לר"מ (י) וק"ל: גמ' הא מוחזקין בטבלת ס'. לא מלי למיבעי סתם דהא דמי [שכירות הסופר] אלא ליה רבנן וכיון דצריך למיקנא דבר מה נקוט טבלא דבר מסוים וא"כ

ב א ו ר

[illegible]

דמלי למינקט קלף דאף קלף לא אקשו ליה רבנן מדפסים מהלשה טותבת את גיטה רק אין סימן בקלף כ"כ טמר ט הוו מוחזקין בקלף שהוא שלה: ודאי הא"מ למיבעי בעבד [שהוו מוחזקין שהוא שלה] כבעיוש הקדמת דאף דפסיט הגודרות אין להם חזקה יהיש לענין כפירה והודאה דאיירי בבעיא הראשונה אבל בעיא ז לא בכפירה והודאה איירי וחז"ק: בתוס' בד"ה על מנת ט' תגאו ומעשה כדבר אחד ט'. דסתרי אהדדי דכיון דעל מנת לאו כמעכשיו דמי א"כ סתרי·

בא"ד והאי ליתא ט' דבריהם מבוארים וק"ל: בתוס' בד"ה אמה ט' וא"ת וכי לא ידע מתני' דהיתבת כל"ל והוא מתני' לקמן דף כ"ב ע"ב ובעדיות סוף מתני' דזקן מכאן אתה למד שהאיש טתב וט' וק"ל: בא"ד אלא שטוגת שבר ס' שפסא דתתני' דבת לאשמעינן שהוא בעצמה טותבת זכיה יאהאיש בעצמו טתב וכותו וכן בזקן וכו' ולא חיישינן לזיוף וכן משמע מסיומו שאין קיום אלא בחותמיו ואם טותנו רק לענין ספר תיגה אין פירוש להך סיומא·

דף כא ע"א

גמ' אלא אמר רבא מהכא ט' אין להקשות לרבא דמשוה גברא לגמי ומועיל אף בסבלא דגמרה ומקשי לי' למה ליה לעיל למימר דלמא אקשי אקשי ליה רבנן ט' שהוא נמי רבה דלעיל דבע"כ צריכה ליתן שכר הסופר מהיקנת חכמים א"ל והוא גחרה ומקשי ליה אבל והאי א"ל דדוקא טבלא שבא לידה לבסוף לא אוכסת לה ומקשי מהא"כ דיי הסופר שאין חוזר ובא לידה והא אדרבה התוס' מהפכין הסברא דכיון שבא לידה לא גמרה ומקשי כ"כ וק"ל: ברש"י בד"ה והאיש טותב ט' שובר ס' ומקנו לאשה וכו' אינו מחזור לי לא יהא אלא מחילה או הודאה בע"ס שנתקבלה כתובתה ולמה ליה אקנויי הא זה ועיין ברשב"א: ברש"י בד"ה וקא תשוית שליח ט' קרי ביה ושלחה בלא תפסיק ה' כל"ל וצריך ליישב לשון שוסילה ושילחה יתקרבי: בתוס' בד"ה אלא תיכא ט' ומייתי הכא מתוק ט' ואף דהייתי הגיטה אסיפא סמיך וחז"ק בא"ד אע"ג דהכא הוליה עליו כת"י ט'. אפשר לומר דבלא זה דפליגי בחוב י"ל הודאה עליו כת"י בלשון הודאה וכן לא פליגי בהודאה להודאה י"ל כת"י בלשון חוב אבל לפירוש הקונטרס כפי מה שפירשו התוס' דפליגי בתרתי קשה אבל לשון ולפ"ה ט' אינו מדוקדק לפי"ז. בא"ד וערב כתי ט' ר"ל דיהא דערב הוולא ס' (כ) ומלי איירי הוליה עליו כת"י בין בחוב בין בהודאה. בתוס' בד"ה והלכתא וכו' וכיון דכפות יועיל יכן נמי שעיל. ויהמ"ל הכי נמי והלכתא כיסן ופי' כפות לחוד מועיל כפות ברגליו [ונלמד בה"א של האליכה ליימר דכפות להודאה יועיל שיהא משומר לדעתה ושלא יסיה חצר מהלך וכן מהגי נמי ישן לתרוייהו] וא"ל כלל דטונת האליכה למימר הלכה [בכפות בידיו וה"ה] כישן פי' ואף שהוא חצר המהלכת כיון דמשתמר לדעתה מהני כי הוכי דכפות בידיו מהני אף דהוי חצר מהלכת משום דמשתמר לדעתה דאין מקום לזה ויטלין לסתור בקרה מקלתה דמייתי בסמוך· ודהא דכתבו התוס' כפות וישן בעינן ולא מפרשי דכפות דהכא היינו כפות בידיו ורגליו דמסתמא פירושו כמו והלכתא בכפות דהתם דמישר אינו גם וע"כ בכפות ברגליו לחוד וק"ל· בתוס' בד"ה אבל בחצר ט' דבעבד והאי לא נזריק ט' ואין להקשות לאשמעינן חצר ולמה לי עבד [מאי אמרת] דה"א נגזור כפות ס' דהא עבד כפות מלתא דלא שכיח ולא גזרו ז"ל. והתוס' לא כתבו רק נ"ל דהכא ה"א למעות ולא לאשמעינן חצר האי מהפכין הסברה בה"א וזיל הכא ט' ולהכי אצטריך תרוייהו וק"ל: בתוס' בד"ה אמו שליחות ט'. בים ספרים מתחיל הדבור מיכלא אחרני מידה ט' ולפי"ז הדבורים חינם תחופכים (ל) אבן בח"ש עשאן לדבור אחד. בא"ד וא"ת רב שימי מקשר בגל וק"ל: בתוס' בד"ה ולובעית אימא ט' סוף הדבור והוזק דא"כ מאי קאמר אבל חצירה דאיתא בין תדעתה בין בע"כ אע"כ דסוף סוף כזורק גם לתוך חצירה שלא הפקירה מקודם לכן אף שזורק עתה בע"כ מגורשת וק"ל: בתוס' בד"ה שכן אב ט' פירוש כיון דבע"כ של אב ט'. דהכתא הוי שפיר נהוטת טעם לבין שלה בין אביה דהא לא תליא בדעת האב וכפי' רש"י שם אבל אם פי' בעל טריחה לא הוי שפיר נהוטת טעם לבין טלה וכל עלמות נחיטת טעם לבין טלה דאביה יתורה זיכתה לו כמו קדושין. בא"ד כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו ס' כדקתני גיחסין דבע"כ בין שלה בין אביה והיינו פשיטא בע"כ של אב מתגרשת בקבלתה דשתי ידים זוכות כאחד דמדעתו פשיטא ולא היה בזה פלוגתא דמגורשת ואף בקדושין כשהיא מדעתו למה אביה ולא שלה ולא ברקו להביא ראיה רק דמגורשת בקבלת האב אף שנותן לו בע"כ דהא אפילו לו כחצר אביה דמי שמעינן שפיר דמגורשת בזרק גם לחצר אביה שלא מדעתו כי הכי דמגורשת בקבלתה שלא מדעתו וחצר גופא מידה אהגרבי א"כ בנתן לידו בע"כ נמי מגורשת וכ"ש אם כיד אביה דמי דנתקיים בפשיטות וז"ק. ע"ב גמ' אין לי אלא ספר ט' ר"ל אם לא כתב לא כללא קמא ולא כללא בתרא רק ספר לחודא: גמ' ויודך מיבעיא לדבר יתורת ט'. דהא לה"ה אף דרבנן דרשי ספר לספירת דברים ויהוך גליתו ספר טריתה דוקא גט ולא כסף [ולמה ליה לשטיי מיבעי' ס'] מ"מ מדכתב וכתב לה משמר דברים ושוק כריתות לגביה [ספר ה"א לאוכיה מינה דאין דבר אחד טריתה וכך מתני מיבעיא וכו'] וק"ל: במתני' אין טותבין במחובר לקרקע ואף בנותן לה כל הקרקע פסול ולא הוי כנותן לה הפרה ועבד ועיין ברשב"א [מפורש דברי הירושלמי דיתה ספר בהגט]: בתוס' בד"ה ולא זה ט' ועוד אומר ר"י ס' דהשתא ח"ש טפי הרטיא בנקוב מבשאינו נקוב: בתוס' בד"ה בכתיבה מתגרשת ט' עיין במ"ש בעירובין בעזה"י·

דף כב ע"א

ברש"י בד"ה שמא יקצוס העלה ואי קלילה מן המחובר אם לנזיקין נקוב מן המחובר ומשום דנקוב האי גידולי קרקע א"כ סותר למ"ש מקודם בד"ה דסקיל ליה לטליה עלין ט' [ויתן לתוס שמא יסבור האדם ט'] וחזק טמר דע"י חיבור העלין נחשב כל העלין מחובר דו"ח כדתשמע בסמוך דעלין דיט כמסלעלין ואולם במסר"י כתב בשם רש"י דמכשיר כרביט שמואל ע"ש. בתוס' בד"ה בתר נקבו יניקה הנוף מה שבתוך וכו' פירשתי דבריהם דלאביי דקאמר בתר נקבו כאילו יש ישפי כח לנקבו יותר מלנוף הא אילו האי איפכא שהיה הנוף טפה למקום חוב היה אולינן בתר טפו לחוב כדקאמר והמאור בפהרגו והא"ל בתר מקום חוב אולינן והשתא א"ש הה"ה [כמ"ש לקמן] אבל לא הוו יכולין להקשות כפשוטו אמאי בתר נקבו והייב ליזל בתר טפו לפטור כרהם ולייתו הה"ה בעלין א"י [וטפו לתוך לארץ הפטור] דהתם כיון דאינו נקוב פשיטא דאם עלין בח"י ועפו בח"ל דפטור דמאי הוית לחייב דלענלם אין כאן חוב לזה הקשו ה"ה אם העלין בח"ל ט' דבזה אין לחלק דהתם אינו נקוב כיון דים ג ממם שיפו יניקה לנוף ולעלין בפני עלמו א"כ לשלם כשאחד מהן יונק במקום חוב יש כאן חוב מלד יניקתו של חוב וכיון דסוף סוף הנוף יונק במקום החוב מה לי נקוב או אינו נקוב (ם) לזה כתבו דמ"מ שייך שפיר טמר בתר נקבו אולינן משום דיש כח שם יותר

לנקב מלנוף דע"י נקבו מחייב הנוף כאן משא"כ בספק אם יחזום שמגיע הגוף חוב לעולם שהרי על הנוף שהוא טפה לחוץ אינו יכול להביא חוב ולרבא ניחא הכל בפשיטיה שהרי בכל אופן אזלינן בתר הנוף בין לחוב ובין לפטור ואע"ג דהתם אזלינן בתר יניקה שבתוך הנוף ובסמך בשומתו ולא שייך בתר יניקת הנוף לפטור אע"פ שאינו נקוב והכא אף דניקוב שייך ליה בתר הטוף (ב) ואולי לא מחשב ליה לנקבו ליניקה לא מהקרקע ולא מטפו לכן כאן פטור והתם שמא ועי"ל דרבא סבר כת"ק דהתם והגל פטור אבל לאביי כת"ק מכ"ש לא תהיה ול"ע בכל זה ויש מפרשים שסוגת התוס' מיתם כמו שם בחולין שהביאו הגמ' דיהא כשורה יתירתא מקום שם ומ"ש שמה בהשולח משות סופר וקושיתם הכא לאביי דהו"ל לזיזל בתר טפו ולפטור וכתבו וה"ה ס' [לא משום שסוגתם לאקשויי על הספק כמו לפירוש ראשון רק] ר"ל כמו התם לענין טומאה ה"נ לענין מעשר האין כך [וקשה אדרבה] ולא יתלי למימר וה"ה בנזיר דהגא [עיין בח"י] דכל דבריהם בחוט ניקוב והכא איירי בנקוב וכמ"ש לעיל [וכיון דכל דבריהם בחוט ניקוב ל"ש למיתר וה"ה דפשיטא דפטור אף אם אין לנוף יניקה כלל ולכך נקטו בדבריהם בפסו בח"י יתיידיב במעשר כמו בטומאה וכיון דים לנוף יניקה הא"ל למיפטר הכא אף בנקוב מחמת יניקת הנוף] ולא הקשו לת"ק דהתם דפסיקא דלדידיה ליכא יניקה לשרש והם כלל כיון דאינו ניקוב מה שאין כן כאן דים יניקה לשרש אפשר נמי דסבירא ליה בתר נקבו אזלינן ישאל"ל גר' שמעון דס"ל התם דים יניקה לשרש ואפ"ה חשיב לנוף יניקה בפני עלמו לזה כתבו מ"מ לא שמעינן מהתם שיהיה יניקה לנוף להשליך אליביה השרש וט' [במקום שיש לשרש יניקה מרובה דהיינו בניקוב] (ס) ואינו תחזור לי ועיין בתוס' דהתם וז"ק· בתוס' בד"ה בדאסרים וט' ותימה דלא מייתי וט' דהתם לא שייכי טעמא דר"מ ודר"י דהכא· בתוס' בד"ה ולא של הגייר ס' שאינו מחוק וט' דלא כפרש"י במתני': בתוס' בד"ה יתן חכמים ס' משמע דלא הוי סהדי קמן וט' ר"ל עידי מסירה (ע)

ע"ב ברש"י בד"ה ימים רבים ט' אלותא במינן דבר הראוי לעמוד ס'. וזה אינו ראוי לעמוד דליתא ישכחו עידי מסירה את האסרים וסמכינן אחתימה כפי' רש"י וז"ק· בתוס' בד"ה אבל בשטרות ס' דלמה יש לחשוש ס' לר"א [וכ"כ מהרש"א ע"ש] דבשלמא לעיל בר"א דלמא הוה תגאי וחיישו לא יקשה וה"כ קאמר בראית לזמן מרובה אין לנו לסמוך עליו דאעידי חתימה אין לסמוך כיון שיכול להזדייף ואעידי מסירה אין לסמוך דלמא שכחו ור' יוחנן סבר דים לסמוך אעידי מסירה דמידכרי אבל הכא לר"א דבשטרות לא אפשר לאוקי אף דמידכרי משום גזירה ס' הקשו דלמה יש לחשוש ס' ואם ישכחו עידי מסירה לזמן ארוך יאמרו אין אנו יודעין וזה ודאי לא נסמך אעידי חתימה וה"ק: בא"ד ויהא דפריך והא כרייב ט' נתחבטו בקושיתו ואם נאמר לפרש"י פריך והא כתיב ס' דדוקא עד עשרה ימים מידכר דכירי ולא אפילו לזמן מרובה ועיין ברשב"א ולזה פריך שפיר הא דרך שטרות לעמוד ימים רבים וא"כ אף לאלתר יש לפסול משום דלמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וט' וכפרש"י ואיתא לא גזר ר"י אבל לפירוש ר"י דר"י לטעמיה ס' דלא מחלק בין י' ימים ליותר א"כ מאי פריך דמ"מ מי דחק לפרש"י טמר כן הוי ליה לחלק ג"כ בין י' ימים ליותר ואם נאמר דלפרש"י דוקא בגיטין מידכר דכירי ולא בשאר שטרות הויא סברת האומר י"ל [. תרץ בזה גם לפירוש ר"י] ונראה דלפרש"י פריך לר"י אע"ג דמדכר דכירי עד זמן מרובה מ"מ עשר דלמא ימותו עידי מסירה או ילכו למדה"י וסמכינן אעידי חתימה (ם) דאף דבעשרה ימים אין לחוש לזה (צ) מ"מ לזמן מרובה יש לחוש להך חששא אבל להתוס' דאין מקום לגזור מאי פריך (ק) ולזה כתבו דר"י לטעמיה ולא כפשוטו דטעמא דר"א משום גזה"כ ור"י משמע ליה דעלה סוגה קמ"ל משום דקשמא יהא דלר"י מידכר דכירי ונזירה [דשמא ימותו] לא שייך בהגוס'. לר"א לזמן ארוך פוסל כפשוטו משום דלמא שכחו אבל לאלתר פסול משום גזירה הכתוב ור"י מכשיר בשטרות ואפילו לזמן ארוך כדבגיטין וה"ק· בא"ד וא"ת לר"א וט' יהיאך לפי' רש"י הכא יש לגזור דלמא יסמך אעידי יחתימה אבל יהם בחין עליו עדים לא שייך למיגזר זה וא"ת אינו מקושר טפי וה"ק והסברת הקושיא י"ל למה יהיה כשר בחין עליו עדים הא בעינן ראוי להתקיים ימים רבים והגם דאינו ראוי כיון דאין עליו עדים ועידי מסירה במהרה ישכחו והיינו דלעולם לא יכתו שזה השטר נמסר לפניהם וכיון שאינו יכול להזדייף ראוי שפיר לעמוד ולהתקיים: בא"ד ויש מפרשים דאין תוטך וט' ר"ל לאפוקי הא"ל של וא"ת דהקשי אין עליו עדים וט' אבל (ת"ת) הכא בדבר שיכול להזדייף ס' רק לענין דבר שאינו יכול להזדייף ויתן עליו עדים נמי הדין כך [דפסול לר"א תורה] וק"ל: בתוס' בד"ה והא לאו ט' לר"א פריך ומשמע ליה להרא"ם דאתיא כר"א דקי"ל טותיה בגיטין אע"ג דסתם מתני' ר"מ מ"מ ע"כ יהא תהלוקת לעיל בדיפתרא ר"א ור"מ וא"כ סתם דהכא והלכה כסתם ואנן קי"ל כר"א בזה וק"ל: בא"ד אלא ראיה בעלמא ט' ובהכי מהוק ליסגא התם אחרים דאין אהו והכא ניקום עותד ע"ג וק"ל בא"ד יהם אוהן סמוך וט' אע"ג דקושית שייך שם הוא שנותן מ"מ אם היטב הפירוש ונתן הוא יתן ויתחלה יתקשה מהא דלאו הוא הטותן ואף שיהיה שם כמה וכמה מ"מ הוא אינו הטותן ויתמי אקשיי אקשי ליה רבנן ואי שפיר הוא הטותן ואח"כ מקשה מיתן אע"ג דהוא הטותן מ"מ טהן לא אהו שפיר שהרי שהם גם אינו שיה פירושה דנייר קנן בעלמא הוא ומשני דלמא לשון נתינה אגב קאי תדע דשלחו מתם וט' וק"ל· בא"ד אבל קשה ס' עובדי טכבים ט' דה"ל יהאיל ואם כתנייר תגירות חלתה אחריתא הוא ועשה יאדי: בא"ד ימה צריך נמי לאיתויי ס' כך יהכתי הגלסון [תוקשית מהרש"א] דבדלאתר ליה ר"א ט' תולה והתגיא ט' למאי מכפי ט' ומכילא מאי פריך דלישני שעבד טכבים פסול משום כריתות ואף להדר ביה ר"א ט' והתגיא ט' דלא מאי למימר פסול דשעבד טכבים משום כריתות דמ"מ הקושיא במקומה עומדת דמתני' דהכא ס"ל שעבד טכבים כשר ומדפסול בהגנאה ט' וצריך לשטיי ר"א הוא וט' מ"מ מאי הזקיה לאקשויי מכח ברייתא ליקשי מכח סברא פשוטה והא לאו בני כריתות וט'· בא"ד ועוד אומר ר"י ס' לפי"ז נ"ל סברא יתאי דנזריך טפי כהוגנה אמו תתימה לענין לשמה מלעגין בני כריתות ושליחות ולפי הוטעד אומר ר"י אין אנו מוכרחים למירולים דלעיל רק נ"י ישלים ליסוה ולזה לא נקטו לפסיקה אלא שוטה וכתבו אבל לר"א דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא תיגי בשוטה גדול עומד ע"ג וט' וכו'ה וקטן יכול טמר הכי והכי וכן בסמוך כתבו או בני שליחות והי לא בעי שליחות וט' משמע דמסופקין בוי"ל דלא בעי שליחות בכתיבה אבל מדרבנן דהוו בני כריתות יהאל ואם הגדיל ס' משמע דבשאר קיים (ר) גם חילוק דאחרים יהאן וגדול ע"ג כשאר דאף ש"ל לא דחולין משום דחזיסה דאורייתא להכי פריך מאן האי תנא דלא בעי טנה ס' והכא דרבנן מ"מ תיקני מחלילה יהוי כמי דאורייתא ולא פסול [חרש וקטן]

ב א ו ר

דשה סתם' לעיל דף ד' ע"א בד"ה דיק"ל אבל מלשון רש"י כאן בד"ה ור"א סוא דאמר או אפשר נמי בלא עידי מסירה משמע דלר"א אפשר בלא עידי מסירה וכן משמע מגדייא לקמן דף כ"ב ע"ב ברש"י בד"ה ור"א היא ע"ש (כ) מ"מ כאן ומני איירי כו' אינו מתורך כ"כ ואם גניה ר"ל סיפא דערב סותא כו' סיה מקושי היטב דאי סיפא כתוטך דאיירי בחוב מיירי נתחום אתתיו ואפ"ה פליגי בן נגס ור"י א"כ נ"ל לא דהוליא עליו כת"י דלכ"ע גובה מנכי חורין איירי בהודאה דוקא אבל אי סיפא איירי בן דהוליא עליו ט' בין בחוב בין בהודאה (ל) שהיה כתוב נגעיו כאן וא"ת ורב שימי מאי קשיא ליה לבדור נפשי טעם וניסם על מתקיף רב שימי ולפי ספרים שהיה אתו שליחות ט' היו הדבורים מתספכים (מ) ולא משתבר ליה למימר דנקוב יש לשרש במקום מקנו יניקה מרובה ותגבלת יניקת ה.וף דסוף סוף כיון דיונק נמי הנוף במקום חוב כמה נפסיר יניקת הנוף הגדל במקום חוב ולא יועיל תשיבות יניקתו במקום מקנו לתורה אלא לענין חוב לחייב גם הנוף וכתו שפי' כאן ולזה כתבו כר אבל לא לפוטרו בשביל סיקט מאחר שיש לנוף יניקה בפני עלמו כדיים חובה (נ) לא סדע טונתו כאן דשתם תלי סקושיא נאון הגיון כמתר במותיתו והכא מיירי ש"ל הנוף טפה לחוץ וכאלמת הם מקית הנוף כאילו גם נראה לא בדיק ליה בתר שקיתו שמתון יהשורי כל"י תהג לענים אלא בשיטו מבית חייב של מם שטסם לחוץ כם ב לאביי ואין תילוק ביניהם רק דלאביי יש חשיבות לנקבו מלנוף שמבית יזוו גם על הנוף משא"כ לרבה גם ינקב אסר מבית חוב לנוף המסה לחוץ וכן היה מהרש"א ז"ל (ס) ולפ"ז נ"ל שההיספות מתמולים נתירוצם גם ב מ"מ ט' ומ"ש דהל לא מועברת יניקת הנוף ט' סוא הקושיא והגמכב להירוצם ובזה לא יאי

טלי דהא ס' ידוע מן הקושיא (ע) וכ"כ מהרש"א אבל אינו מובן כוונתם ש יש לדחוק קלת (פ) לכאורה אף רש"י כתב דלר"א אפשר בלא נראה לנאמה גריכה לראיה עדי מסירה לבגיה כדבר שיכול להזדייף ולא כתב רש"י רק דלזמן מרובה ישכחו העדי מסירה וסמכיק אעידי חתימה אבל ע"כ צריכה להביאם וגו"ל נדויק שהבין כדעת רש"י דכיון דלזמן מרובה ישכחו עידי מסירה לא יביאם הב"ד להביאם מאחר כשיאמרו ודאי שכחו העדי מסירה ויסמכו על עידי חתימה וה"ה אם מתו העידי מסירה או נלכו למדה"י יסמכו על עידי חתימה (צ) לכאורה לא פסק דהא דקאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים ואם איתא דהוי ניה חצר מידכר דכירי ולא חיים יתאת ילכו אפשר דמיירי כדיעבד נתרתתי עשרה ימים ושמדין לפרש אמריק דמידכר דכירי ואולי כתב כן תוך הסברא (ק) דלבתוס' לא שייך למיגזר שמא ילכו או ימותו ויסמכו על עידי חתימה דמשו תיתי יחשו לסמוך כקושיתם וה"ו דפריך אף כתיב ט' וגזירת הכתוב שיהיה ראוי לעמוד ימים רבים והא אינו ראוי לעמוד דלאיה ילכו או ימותו העדים וכמו דלדם יראו לעמוד גר"א מחמת דישכחו העדים דה"ה דהא גם לר"א דהוא יש אף למסקנא גזירת הכתוב מ"מ לא פסל משום כי כאן עליו עדים ומשום נפשי עדים רק ר"ע סוא שהתקן שיחתמו מפני תיקון העולם דבלא יחתמו או ילכו וזכתב בספר ותתום אינו ראוי לעמוד לא גזירת הכתוב כדאיתא פרק השולח והיינו יתום דכתיב מי יעמד עליו עדים דשרוש או ימות עליו עדים דהיינו עידי מסירה לר"א יתמלא נגמכ"א שם (ר) תדכתם ולא בני שליחות קיים שעבד טוכבים וקטן כשרים נגדול הפסול בכל שכן ט' דהלא חרש וקטן כשרים נגדול שע"ג וה"ר לא בני כריתות כינו אע"כ דתירון דלעיל הוטלו וגדל ס' נשאר קיים אבן לגי מ"ס הגלה נאמן ויתמר הי"ל דעבד דלא

ממעט סומא וק"ל ועכ"פ עיקר סוגיא האי דאמר ר"י משום דבעי דעת כר"מ פריך והא והא' עובד כוכבים לגיטתיה וכו': באו"ד ונקיט עובד כוכבים לרבותא כו'. אם ספלא דעובד כוכבים נמי משום דלאו בר כריתות א"כ ליכא רבותא בהאי דבן דעת וכו'. ונלמד חז"ל דבמידי דלא בעי שליחות ועדות אין לפסול משום בר כריתות כגון קיים ורבותא דבן דעת קאי עכ"פ לענין שליחות (ש) כדמסיימו וה"ה חרש שוטה וקטן לא בעי שליחות כו' דלענין לשמה סוף סוף לרבותא דנפשיה קאמר (ח): עוד שם ונקיט עובד כוכבים לרבותא. משום דלהאי פירושא עיקר קושיא והתניא עובד כוכבים פסול דמשמע ליה דאתיא כר"מ מדנקיט עובד כוכבים ולא חרש שוטה וקטן א"כ היכי משני הא מני ר"א וכו' אבל לפירוש ראשון אתיא כל הסוגיא כר"א וכו' וק"ל: באו"ד ועוד נראה כו' ולפר"ח הדרין לכל התירוצים הראשונים דמ"מ לא אתיא סוגיא כר"א דכתיבה דאורייתא או כר"מ וס"ל נמי כתיבה דאורייתא לס"ד: באו"ד והשתא כו' ומסיק ר"ל כו' כל זה הוא נמי לתירוץ ראשון [של ר"י] וחו"ק: באו"ד וה"ה עובד כוכבים כו' מכ"ש עובד כוכבים שהוא בן דעת: בסה"ד ופריך והא והא' עובד כוכבים כו'. סותם לפר"ח דפריך מעיקרא גם לר"מ משום דס"ד דידיה נמי כתיבה דאורייתא ומשני לי' הא ר"א דע"כ ר"ל אבל ר"מ ס"ל דא"צ כתיבה לשמה ומאי פריך [והא והא' כו' אבל לפירוש הראשון פריך] בפשיטות ספי דהכל קאי אליבא דר"א ולא האחר כלל לר"מ אכתי ואפ"ל עוד בענין אחר דלאידך פירושא י"ל בניחותא והא והא' כו' כפירוש רש"י בלשון ראשון ואמר ר"ל הוא מלתא [בס"ע] אבל השתא נ"ל בהכרח תירוצם כו' (*) וחו"ק:

דף כג ע"א גמ' והתניא עובד כוכבים פסול. וה"ל באין עומד ע"ג א"כ חרש שוטה וקטן נמי דהכתי לא ידע דנקיט עובד כוכבים לרבותא עד הדר אמר ר"ל כו' הא ר"א הוא ונקיט עובד כוכבים לרבותא וכמ"ש התוס' וכן בסמוך והא שייר האורך וברייתא דעובד כוכבים פסול בולא שייר ונקיט עובד כוכבים לרבותא המוכל ידע שפיר הרבותא: גמ' והא והא' עובד כוכבים כו'. לא קושיא הוא הא דלא פריך מחרש שוטה וקטן דהלמא איירי בגדול עומד ע"ג אף להדר אמר ר"ל וק"ל: במתני' לא קתני ישראל ומשמע עובד כוכבים וחזר ונעשה ישראל דאפילו מעשה עובד כוכבים עצמו קודם שקיבל כבר לשליח והא יש בתורת גיטין וקדושין שהוא עצמו מגרש ולפר"ח נ"ל שפשט בכלל מה אתם בני ברית וכו' ומעשה עובד כוכבים יכול לעשות שליח לפר"ח וחו"ק: ברש"י בד"ה מהו שיעשה שליח כו' וה"ה נמי להולכה כו'. עליך לעיין בר"ן שר"י הלוי לא פירש כן ע"ש: בתוס' בד"ה אלא מעתה וכו' דקשה להו סוף הבין בלא"ה למה יהיה עובד כוכבים פסול דבן דעת הוא ומה לי עומד ע"ג או הבעל מלווהו הא ע"כ הבעל אמר לו שיכתוב לו גם כמ"ש התוס' לעיל וצריך לומר דהבעל עכ"פ ואפ"ה בעובד כוכבים פסול אף שיש לו דעת לעשות כן משום שאינו עושה כאמירת הבעל א"כ בעומד ע"ג נמי לזה תירצו וכו' וחו"ק: בתוס' בד"ה עובדי כוכבים כו' הוא"ל כו' בני ברית כו'. דאף אם יהיה בני כריתות וכר"י דבסמוך דאף דישנו בתורת תרומה אפ"ה עובד כוכבים פסול וק"ל: ע"ב גמ' מתקיף לה ר"א כו' וה"ה דמצי להקשות לרב אמי רק מקשה אר"י רביה. ואדלעיל [דיקינן] טעמא דמתני' משום דלאו בר תורה הוא הא לאו לא להקשות (ב): גמ' מאי טעמא לאו משום דכתיב אתם וכו'. ואין להקשות ליתני עבד כנעני אפילו ברשות ר"ש עובד כוכבים דהשתא בס"ד לא ידע סברא לחלק בין עבד לעובד כוכבים וממעט שניהם מאתם וכו' והתוס' שהקשו במתני' ליתני עבד כו' למאי דמסיק הסברא מה אתם בני ברית כו' דיש עדיפותא לעבד: במתני' בת חמותו. וה"ה בת חמיה לכתחלה ועיין ביבמות: גמ' אדרבה איפכא מסתברא. יש להעיר לאביי מאי קאמר מה בין גט למיתה כו' הדילוק מצוי במיתה יכולה לקלקלה כשיבא הכי ראיתו שלא מת ואפילו בגט אף שיבא ויערער לא מהימנינן ביה ואינה יכולה לקלקלה א"כ מסתמא קושטא קאמרה כשאר עדים ונ"ל כמ"ש התוס' בד"ה אדרבה דיכולה לקלקלה ע"י עדים ורואה רק לענין א"י עדיפא ח"ל וא"כ התוס' הא"ש להוכיח סברא ז באביי גופא: עוד קשה באבין לרב יוסף למה מהימנא הא מקלקלה לפי שעה קודם שבא הבעל [אם מכשא קודם שבא הבעל] ואף שי"ל שהכתב מוכיח שהדברים כנים ולכך עדיף ממיתה ונ"ל סברת רב יוסף כיון שהכתב מוכיח מסתמא כ"ז שאין כאן ערעור שקמים הגט בחזקת כשרות אבל בח"ל דמהני הערעור אפילו במקום ריעותא לא מרעיק אסמכתיה דבמקום ריעותא אמרינן דמסתברא משום שרולה לקלקלה כשיערער הבעל ע"פ עדים ורואה ולהכי לא מהימנינן לה לכתחלה ולא מהימנו כלל: עוד קשה לאביי בח"ל דלאו אתי בעל כו' הא נראה ויבמתה סותרן שלא תהיה צרה שלה א"כ אפי' סגעת בנזות עדיין לתוחה מלוחות צרה שלהן אף שאינה מקלקלה ונשארת תחת הבעל הכי דלא מהימנין לערעור דבעל כ"ש כשאכרו במזותן י"ל דכל עלמן פסולין הן משום דמיגמת שאלה סותן לקלקל שתהיה נבח לגלות מזה ומזה וכיון דלא אתי מעשיה שתתקלקל ואין לה נקמה בה לא מסתברא דאי משום צרה בצרה אם אינה ע יקח אשה אחרת וכ"ה כעין זה בר"ן: הר"ם לאוקי תרוייהו בח"ל והוא בלאתה מדינה עיין בר"ן וסוף סוף לא מרווחנא מידי בזה. והכל בח"ל והוא מנייהו אם אמרה קתני [כשיבא] ובלבד שתהא צריכה טעמ' בפ"ג וחו"ק [וא"כ יהיה לאביי רישא וסיפא בח"ל ומציעתא בא"י]: גמ' מק"ז וכו'. ולא עשה ק"ו מה התם שאין כתב מוכיח וכו' והשתא אין מקום למה שאמר ומתקיפ שבאת וכו' י"ל שרולה להוכיח שסברת כתב מוכיח הוא סברא שיש בה ממש שהרי בשים שאינן כו': ברש"י בד"ה הא במלתא כו' דעבד כלשה כו'. אבל משום דלא יהא אלא עובד כוכבים דתרומתו תרומה דהלמא עבד יש לו קנין בא"ך להפקיע כו'. ועוד דנתן פסם אף למ"ד יש קנין לעובד כוכבים כו' וק"ל: בתוס' בד"ה ומעשה כמי שהקנה כו' תימה כו' ואפילו שאחר סלו כו'. אבל המשחרר תוך עבדו כו' י"ל ע"י אחר ועוד דמשחררת לשום שבו הוא לעצמו ולאחר לרבו והשתא הוא יש לו יד דמשחרר לגמרי וק"ל:

דף כד ע"א גמ' מה לאין נריסת וכו'. אף דמיירי דאמר לה כי מטי התם אישור קמי ב"ד בפנ"כ וכו' א"כ בלא ממקום שבאת כו' נריכה שתאמר וי"א דאין פירושו בסמוך אישור קמי ב"ד כו' שיהיה מגא שתאמר כן דא"כ מאי קמ"ל כל הגא שמתנה פשיטא שצריך שתתקיים אלא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית לב"ד ואז יעשו הב"ד שליח וכו' וקמ' קשיא הא דנקיט כיון דהדין דנריכה שתאמר בפנ"כ כדמקן ובלבד שתהא נריכה וק"ל: גמ' אמר רב אשי מתני' נמי דיקא כו'. ויואל למידק מהא מלמידק מרישא: גמ' אשה מכי מטי ניטא לידה כו'. אשה הבאה לפנים בגט שאינו מקיים ואומרת מגרשתי נאמנת כ"כ הרמב"ם מהאי דהכא והשיגו עליו הרשב"א ועיש בזה וחו"ק: גמ' אלא למ"ד משום חלידה הכא נמי מכאן מאי איכא למימר. בכל שליחות להולכה נמי יעשו החזר מעשם שליחות לארבעי

ז"ל דפירוש הגירסא הכי שלא שיעשנו כיון דהבעל נתינה הגט ליד שליח להולכה בתורת אמן לא היה זה השליח לקבלה שליח שלה ומה לי אתו הגט או חצר דעלמא ואפ"ה שמעיל ומתגרשת בקבלתו אף שלא תגיע לידה כיון דשוכרתה אח"ל נשליח לקבלה ה"ג ימצאו כיון שמכרה לו קנאה עמה תחלה אף שבשעת נתינת הגט לא היה החצר שלה נמי מועיל ולא יעשה על נגע לומר דלא דמיא דהתם השליח להולכה הוא כבעל עצמו ונמצינו כנתינת הבעל ממש והרי בשעת נתינה השליח לקבלה הוא שלוחה וכשותה ממש משא"כ בחצר אבל בשליח לקבלה שמקבל מן הבעל אין לעשות דהתם בשעת נתינת הבעל הגט הוא שליח דידה משא"כ בחצר בשעת נתינתו אינו חצר דידה וכן בשליח להולכה הנותן גם לידה עצמה אין לעשות וק"ל ולכך כדמשני לעיל דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וקבלי את גיטך לא שייך להקשות לגזור משום חצירה הבא לאחר מכאן אף דדמיא לה לכאורה משום דל"ד דעיקר הגזירה משום שרואין שמתגרשת ע"י קבלת שליח שלא היה רק כחצר דעלמא בשעת נתינת הגט ואפ"ה הכא מתגרשת ע"י קבלת עצמה וק"ל: גמ' אישור קמי בי דינא בפנ"כ כו'. לא דמתני' כן בהדיא כמ"ש לעיל: בתוס' בד"ה והא לא חזרה וכו' קודם שיעשה שליח לאחרים: בתוס' בד"ה תלויה כו' ומוכרו לאחרים כו'. דהל"ל ניטה ותלויה באין כאחד כדלעיל וק"ל: בתוס' בד"ה אישור קמא בי דינא כו' דבליסנא קמא כו'. לפירוש התוס' נראה דלישנא קמא נ"ל אמירה בפנ"כ בשעת קבלתה הגט ודל חיכא שיש לומר בשעת קבלה עדיף טפי והוא שעשה שליח להולכה שלא בב"ד והא דהגן לקמן שעשה שליח בב"ד היינו משום אמירת בפנ"כ. (ג) שהשני אינו יכול לומר וגם האשה המקבלת הגט אינה יכולה לומר בפ"נ השליח הראשון להולכה נ"ל וא"כ לריך בפני ב"ד כדלעיל בפני כמה טעמים לה כו'. אבל כאן שאומרת בשעת קבלת הגט דהכי עדיף טפי א"כ אינו לריך עשיית שליחות בפני ב"ד והאוקימתא אינה אלא לפרש אמירת בפנ"כ בשעה שהגט יוצא מתחת ידה ודאמר לה הוי שליח עד דמטית לב"ד והב"ד יעשו שליח והב"ד אין עושין שליח עד שתאמר לפניהם בפנ"כ ובפנ"ח וחו"ק:

סליק פרק המביא תניינא

כל הגט פרק שלישי

בתוספות בד"ה כל הגט וכו' וחמש קל סופרים ס' והירה נתלמוד כו'. ומ"ל שבסמוך דלתלמוד דהכא גרסי רק הלכות מגרש דהא בפ"ב פ"ת נמי פסלינן וכו' וכמ"ש נמי אח"כ בסמוך בד"ה יתר מיכן ומיהו אפ"ה כריתות של ס"ת וכו'. ואין מקום להקשות ליתני במתני' יתר על כן ס"ת כו' דאין חוב ליתני כי הוכא (ד) רק מה ששנה באמת בסדר האמוראים כמו שהם ניטין הקשו בסמוך דהל"ל ביה יתר מיכן כמו כאורך: ע"ב גמ' ואלא רישא במאי. עיין ברש"י. ולענ"ד דהכי פירושו לרישא דרישא כל הגט שנכתב שלא לשם אשה כו' שמא בחוזק יש לפרש לשום אך אשה: גמ' אמר רבא זאת אומרת כו'. קשה לי רבא אמאי לא דייק לזאת אומרת כו' מדידה מרישא [והשם אשתו כשם אשתו]: גמ' אלא מעתה כו' כתב ברש"י ונמלך וכו' והשלים לאחרת וכו'. ואין להקשות ניחוש בדידיה נוסח הך תחלה כתבו ונמלך והשלים והא פללתו כי שפי דחיישית בתגיה ואינו מתירת אלא המלתו כמו ואפילו כתב יב"ם ניחוש נמי י"ל דכשמשלים מקום מסתמא למקום שלא שיכל למעה וק"ל. ובענין הסברת הקושיא דלמא נהשלים או מסר מדעת לאשה חבירו לא חיישינן [ושם היהם שאחר הוא הלוה] אפ"ל קנת ותם בשטר"ח למה אינו יכול להוציא עליו שט"ח דמה מסתמא קושיא קאמר המלוה שזה יב"ם הוא הכריב דמה לו לשקר אינו מסר לו זה שבנה למה לא יתבע חוב ממנו ודוחק לומר שזה עשיר מזה אלא דחיישינן לקנוניא שיב"ם השני עשה קנוניא עם זה והלך אל הסופר לכתוב עליו שט"ח שלך זה ויוציא ממון מזה ויחלקו ביניהם והו"ל ניחוש הכא לקנוניא שיב"ם השני כתב ונתנו לה גם אבל עדים ומשה קנוניא עם אשת יב"ם חבירו להוציא כתובה ממנו והה"נ יחלקו ביניהם ואלו פירות השלים ולא ומסרו לאשת חבירו כמ"ש אח"כ בסמוך לרבותא בקושיא שיש כאן גם חששא שאינו בשט"ח דלמה ישלך שזה שט"ח עליו ודוחק וחו"ק: בתוס' בד"ה בעדי מסירה כו' אבל לר"מ כו'. וכה"ג דרבא איירי בלא עידי מסירה [לפנים] וכר"א סל"ס ומשכיק לעדי חתימה דמשמעות בכשר נעשה והיה שם עידי מסירה ולזה דייק שפיר זאת אומרת שני יוסף ב"מ כו' (ח): באו"ד ועידי מסירה אין מכירין כו'. ונ"ל שמחתיק שאין דנקים דאי לא"ה דאי יהיו הגטים שמות בעליהן והיו יודעין העדים השליח מפי הגטים ועיין בר"ן וברשב"א לעיל ודתוח נתרומות הגטין כו' דל"ח אם אין השליח מכיר שזו אשת המגרש רק מפי הגטים וכו' ע"ש: באו"ד ול"מ וכו'. משום בל"ז התם מגיה וביה צריך ביאור ע"כ דפריך ולימא וכו' אין מגרשין וכו' סוף סוף שמא ימסור לה בגנבה ותולית שזו אח"כ הגט ומה בכך שהדין הוא שאין מגרשין אלא במעמד שניהן גם הדין הוא שלא ימסור הגט לאשה חבירו אל"ל ע"כ דצריכין עידי מסירה וכר"א ושאל עידי מסירה אם סוף במעמד אחד א"כ מקשי למה לי אין מגרשין אלא זה בפני זה וכו' תיפוק ליה כמשום דעידי מסירה יודעין אם בעלה מסר לה או זולתו ודוחק לומר דהכא מיה וביה י"ל דעידי מסירה אין מכירין האנות אם זו אשתו לכך נ"ל אין מגרשין וכו' אבל כאן משמע בעידי מסירה לאחרת סגי מכח דמכירין שרואין שזה מסר לזו וכפרש"י ופירש ר"י דקושיא כאן נמי לא כפרש"י דמכירין וכו' אלא מכח דאין מגרשין אלא זה בפני זה ודוחק דלא מייתו לרש"י כלל גם דא"כ העיקר לא מפרש ר"י ומה שמפרש יהיה מותרות כיון דבגמ' ליתא נ"ל כן התם אבל נראה דבל"ז אתיא התם כר"מ ובלא עידי מסירה ופריך כיון דשמעינן לר"מ ניחוש היכא דהוחזק שני יב"ם שימסור בגנבה כו' ומשני כל היכא דהוחזק אין העדים חותמים [דעידי חתימה כרתי והמה עיקר הגירסא] (ו) אלא זה בפני זה לך המשנה שכתבו מכח גמרא דהכא דקאמר בעידי מסירה ור"א הוא דלר"מ לא מהני עידי מסירה וצריך היכא מוכח מכוס א"כ ממנ"פ כמאן סוגיא סוגיא התם משום וכ"מ ברשב"א ע"ש הא דלא מפרש ר"י בסוגיה [מגיה וביה] וחו"ק: באו"ד הא מסקינן לקמן דלא חיישינן כו' שיכתבו כאן או חד כו' כנ"ל:

דף כה ע"א גמ' ולמאי דאמר רב אסי אמר ר"י. ולדידיה לא ס"ל ודאי סבר מחלה יודעין ומחלה לקוחות כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה ודברי ר"מ והא דאמר רב אסי חוץ מן האחרון וס"ל ברירה לאומרת מספיקא: גמ' איתמר יאמר ס'. קשה הא כתבו התוס' לעיל בד"ה לאיזו שתרצה דאפילו מאן דסבר בעלמא ברירה הכא מודה משום דכתיב וכתב לה שיהיה מבורר בשעת כתיבה ואפ"ל דהא המבריח להתוס' לעיל הוא משום שמשמע

ב א ו ר

[illegible]

דמתניתין כאו"ע אין חולק בברירה הלא וה"נ סתמא דמתניתין דפסחים כאו"ע אין חולק בברירה [ז אף למאן דחולק] בשאר ברירות דהכא תולה בדעת אחרים או משום דאברירה על שני דברים משא"כ בעלמא על דבר אחד בלא אברירה (ז) וע"ל: גמ' אי אמרת בשלמא דאמינא יש' והא דקתני כיון שנכנס ראשון ראשון וכו' יש ליישב ודו"ק: בתוס' בד"ה אא"ב ס' תימא דבנדרים כו'. מבואר שם ע"ש: בתוס' בד"ה שני לגין כו' ועוד שמכין הסתיים ס'. עיין במ"ש בבכל מערבין ומ"מ בתירוץ ראשון נמי לכאורה צריך לבא לזה דאף דלא חיישי ללפני עור סוף סוף אם החוב לגבן אסור להם לעשר בלי הפרשה יעברי על עבר העשר וכ"ת ואכלת ולא מעבר ת"כ קושר ולמה ליה דלא חיישי אלפני עור ואם נאמר לתי' ראשון אף דלא חיישי ותכלת ולא מעבר מ"מ סוברין החוב משום שלא יאכל הלוקח בלתי מעושר יאף אם לא יהיה מפורש דין המעשר בתורה לחוב או לפטור תירצו שפיר דלא חיישי אלפני עור כו' ועוד דמפורש פטורא דמשכר בהדיא ודו"ק: ע"ב גמ' ר"י ור' יוסי ור"ש אוסרין ויקשין אמאי לא מיקנה נ"כ דר' יוסי דלוקח אדר' יוסי דתני שלחו דאמר מגורשת והיינו מגורשת אבל ברישא לא פליג. דלכי יהיה אי ניחא כמו שכתבו התוספות ד"ה ר"י ור"ש כו' וגם לשיטת דרבא לא מיושב דר' יוסי אדר' יוסי מכח סלע של מעשר שני דר' יוסי תיא בזה לפ"י המבריח לחלק בין תולה בדעת עצמו וכו' מיושב נ"כ דר"י אדר"י ולרבא ס"ל החולק דסופו להתברר לייכב דר"י כמ"ש [התוס' ד"ה א"נ] והוא קרוב לטעמא דשמא יבקע הנוד וניקוט דר"י אדר"י וקאי כרישונה במתניתין דלוקח וכמי שלחו וה"ה טעי ר' יוסי דיד הכרח ואחר טעמא הוא רק לר"ש דצריך נהבית משנה חדשה לאקשות מתט מביאו וק"ל: בתוס' בד"ה דברי ר"י כו' אלימא תספקא כו' אבל מס"ד מספקא דברייתא דלית ליה לר"י ברירה לא הקשו דהתם מספקא ליה דלמא ה"נ מספיקא מחמיר ואוסר וק"ל: בא"ד דאמר לעיל אף אחרון וכו'. והיה צריך לתרץ יהגם משום לא נשמה כמ"ש התוספות לעיל א"כ ניחא להלמודא לתרץ בחדא מחתא מלומר ב' חילוקים שונים ועוד דבדר' יוחנן קיימינן והוא אמר לעיל לה"א אי מהאי ה"א התם משום וכתב וכו' אבל בקושטא לר' יוחנן אודא לה הה"א וק"ל דמש"ה נמי לא קאמרי דלמא בתחים שחלקו משום כתובה כדלעיל דהוא אלא ה"א והתוספות לא כתבו לעיל רק אודך מ"ד ישלון להרך נוהגין הכי וק"ל ובח"ש לא כתב כן. בתוס' בד"ה ר"י כו' עומד הדבר להתברר כו' מה ב במ"ש בעירובין באורך ע"ש ואין הפירוש משום שמא יגנב או יאבד כשיטת דשמא יבקע הנוד כאשר הרבה אומרים. והא דלא מתרץ באמת כן היינו אומר תחלה דעיקר אסמכתייהו אהידך בבא דהתם דעל סלע חדשה מחולל ס"מ בהכרח דר' יוסי לא ס"ל תפבלא ו דא"כ מה לי סלע חדשה ואין שם אלא אותו סלע או הרבה סלעים סוף סוף אמר על מנת שהעולה תן יהים אבל להירולם סופו להתברר אתי שפיר וכעין זה מצאתי מפורש בש"ס אבל אינו דבסלע חדשה כבר הופרש ואף שינגב כבר מחולל ותפלה דניקוט הוא משום אידי ודברי הש"ס עיין בדבריו בעירובין ויש מפרשים דתי' התוס' הוא כתיחנו של שמא יבקע רק בגמ' מפני דיש להם ברירה בכל מקום והכא משום טעמא דקתני כו' אבל לר' יוסי משמע ליה דל"ל ברירה מהאי דמעשר שני מדלא פריש טעמא כדקתני טעמא הכא שמא יבקע משמע טעמו כפשוטו מכח דאין ברירה והכא נמי הוה סבר לר"י אין ברירה ושאני תולה בין תולה בדעת עצמו כו' רק משום הכא כדקתני טעמא כו' ולא לת"ה מפרש' טעמא כפשוטו ותירצו דודאי דל"ל לר"י בכל מקום ברירה ולהכי קאמר שפיר בכהם ר' יוסי אמר לא חולל רק בכאן דניטין ס"ל ברירה משום דסופו לבא לידי בירור בודאי אבל במקום דשייך שמא יבקע או יגנב או יאבד לא אמרינן ברירה כיון דאין סופו להתברר בודאי. בא"ד ועוד אמר ר"י וכו' אבל בשאר איסורים כו'. ר"ל רב משרשיא ואביי דמחלקי בין תולה בדעת עצמו כו' ולא ס"ל טעמא דבקיעת הנוד: בא"ד ור"י כו' מפרש טעמא דר"י כו' ר' יוסי אינו מיושב לשוב אומר ר"י ותיקשי לר' יוחנן אר' יוסי דלא מסכתא אליביה ביטורים אלא חד בר חד כו' ודו"ק: בתוס' בד"ה ולכי מיית הוי ניטא כו'. [קשה] ממנ"פ הא דעירובין יהי סופו לאתברר או לא. אי הוי סופו להתברר מאי קאמר ליתא למתני' מקמי אין והיאך דהלוקח הא הוא דהלוקח לא הוי סופו להתברר (ח) אי הוי אין סופו להתברר מאי הקשו התוס' נמי שלחו וי"ל עיקר קושית התוס' מברייתא דמרובה והא"ל ליתא לברייתא דאיו וברייתא דלוקח דברייתא הוא דתניא גרסינן במה שכתבו התוס' לעיל דבור המתחיל הלוקח מקמי מתני' דעירובין וברייתא דמרובה ודו"ק. הריני בועלך אי הוי סופו להתברר אי לא עיין בר"ן ודלא כמ"ש ודו"ק. בסוף הדבור והשתא הא לרב כו'.
ר"ל ממנ"פ כמאן אתיא עיין מ"ש בעירובין ע"ש:

דף כו ע"א גמ' ולריכא כו'. לא קאמר בברייתא האחרון הא נמי איכא לאוקמי כר"א משום דהוא בחד פרק [כמ"ש התוס' ד"ה אבל] דטפי עדיף קאמר דהא דהכא לא הוי מסתבר כלל לאוקמי כר"א מדסיפא כו'. גמ' גזר הוטם אטו תורף כו'. בגזירת טופס דהכא ודמתוכב לעיל גזרינן טופס אטו תורף ע"כ צריך לחלק קצת אף שכאמר דהתיא כר"א דסיפא דהכא בענין לכתחלה ודיעבד עיין באסר"י ורשב"א ור"ן. ברש"י בד"ה צריך שיניח כו' ולניח מקום הזמן כו'. דפסול דזמן מוקדם בשטרות כמו בגיטין משום לקוחות ולמה תלאו בגזירות שטרות אטו גיטין וכ"ש לפי' התוס' ר"א תכשיר בכולן אף בתורף והיאך יכשיר זמן: בתוס' בד"ה התם כדקתני טעמא כו' ועוד כו' ר"ל אף אם לא גרסינן רבה אפ"ה ניחא לתסקנא שמה: בתוס' בד"ה חוץ כו' יש מגיעין אין עומר שיחזרו כו': בא"ד בפ"ק גבי ג' דברים וכו' ועיין יישוב לזה ברשב"א [דמלתא דאיתא בקדושין לא קתני וקדושין נמי בעי לשמה] גם בתוספתא איתא הגירסא כן [חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים]: בתוס' בד"ה אבל כו' משום טעמא דמדסיפא ר"א כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' ור"מ הוא. הא דבשטרי מקח צריך לשייר מקום השדה ובתוס מקום המעות אף דגזירה הוא משום גיטין ובגיטין גופא יכול לכתוב הרי את מותרת דהוי כמו מקום המעות והשדה שמה ואין אסור רק השמות והזמן זה לטו דאף לר"מ תורף אסור דהיינו מה שאקרא תורף דהיינו יתה בטנע בהכשר גט זה דוקא ביינו בשאר גיטין וטופס מקרי יתה בינו תלוי בהכשר גט זה רק יהיה כשר בו כל הגיטין ויכול לכתבו בלי ידיעה קודמת יתאויה מקרי טופס ושם לא שייך קטטה ולר"א דצריך כתיבה לשמה ממילא הרי את מותרת מיקרי תורף דהלא בגט זה דוקא וצריך לו ידיעה קודמת לכתבו לשם אלו הבעלים אבל לר"מ דא"צ כתיבה לשמה הרי את מותרת אין ענין לגם זה דוקא והוי כשאר כל הגט דשוו בכל הגיטין ולא תלוי בהו הבעלים משא"כ שם המעות והשדה דתליא בהכרח במקח זה דוקא ואינו טותבו אא"כ שמע שזה רוצה

למכור ולהלוות לזה שדה ומעות הלא וק"ל: גמ' ארוסה מי אית לה פירי. ואף דבשאר שטרות גזרינן משום גיטין לא ניחא ליה למימר דגזרינן בגט גופא ארוסין אטו נשואין דבזמן אין החשש משום גזירה בשטרות ועיין: גמ' ולימר שלא מה טעם כו' דה"ל דלמא משום בת אחותו או משום פירות כשאר מוקדם כיון דאמר לכשתכנסה דאיכא משום פירי מן הנשואין יתאי פריך מה טעם (ט) גם התוס' לא הקשו משום פירי רק כאן בגמרא דיק דקאמר ה"נ יחפה שמא יאמרו כו' ועוד ביבמות דגרים ה"ג גם תיקשי לאו ימא"ד משום בת אחותו כו' (י) דשאני הכא דאי החתומה יוכף עתה רק הנתינה הוא אח"כ א"כ משום [פירי] ליתא דהא אין לבעל פירות משעת חתימה וכדין טרפי מלקוחות משעת נתינה ואף לת"ד משום חיישי כבר אמרינן לעיל קלא אית לה בהנא שרואין זמן הנתינה מוקדם לנתינה כדלעיל גיטין הבאין ממדה"י דמיכתבי בניסן יש' כפי' התוס' שם ע"ש ולהכי אליביה דמוקדם בתוס' שם נכתב ביום ונחתם בלילה ולא נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה (כ) אבל ביבמות הכא דקאמר ה"נ גזירה שמא יאמרו דסיט שמא יחתום אח"כ כשיגרשנה פריך האיכא לת"ד משום חשי שייך אף בארוסין ולהכי ישייר מקום הזמן דגט כזה פסול דהעדים אינם יכולים לחתום מוקדם אלא לת"ד משום פירי בארוסין דאין העדים לחתום אח"כ אף שהוא מוקדם כיון דאין לו פירי והכי משום שמא לא יגרשנה עד אחר נשואין ויאמרו גיטה כו' ע"ז הקשו תוס' ואי קפידת שמיה הסופר בכביל זה הא שפיר יוכל לכתוב בו זמן ויתנו לגרש מן הארוסין אלא אחרת משום גזרה שמא לא יגרשנה עד שיכנסה הא אי אין העדים ראשון יחתום משום פירי ובשלמא לעיל דקאמר בשלמא מן הנשואין בין לת"ד משום פירי איכא אף שאין העדים ראשון לחתום יתאי טעמא גופא ישייר מקום הזמן משום דגט פסול הוא שאין העדים ראשון לחתום וזה עצמו קמ"ל אבל מן הארוסין הא שפיר יכול לכתוב [למי] שיגרש מן הארוסין ותועלת הוא להסופר כתיבת הזמן רק דקאמר גזירה שלא יגרשנה עד שיכנסנה מה תקלה יבא מזה הא אין העדים ראשון לחתום אי משום פירי וק"ל. ברש"י בד"ה ה"נ וכו' יאוא לא יגרשנה עד כו' כנ"ל: בתוס' בד"ה קא פסיק וכו' ובפשוטו דשמעתין אין ל"ל משום מכנה יתירה כמ"ש התוספות רק כאן דאיירי מסופר אמאי פסיק אלא שייך מקום הזמן הא יכול לתתן אותן שיש בהן זמן לתגרשין מן הארוסין דאין קפידא אלא רק דבפשוט כתבו דבגט ארוסה צריך לכתוב ארוסתי: בתוס' בד"ה ה"נ גזרה כו' עיין ברשב"א קצת בענין אחר. בא"ד וירא שמתעבר לפני הזמן כו' יאמרו כל שעה כו' התיסב בדבריהם. בסוף הדיבור כיון נט שאין בו זמן כלל כו' אבל משום מוקדם לא הקשו דלקוחות לא יפסידו שיבריו שניסת או יש קול שניסת ימעיתה עלי' לברר
ויסא תפסיד שהזמן כאן בו זמן וק"ל:

דף כז ע"א במתני' אם מכירו כו' מבואר בתוספת בסמוך דף כח. גמ' ורמינהו ברומיא דמתניתין א"ל מתניתין דנמלך במוכח מתוכו דא"כ פשיטא אבל ברימיי דברייתא דלמא במוכח מתוכו כגון במשולשין וכה"ג וקמ"ל דלא חיישינן שמא כתב ליתן בניסן כו' כמ"ש התוספות בד"ה הא אמר תנו וא"ת הכי רמי ר' זירא מברייתא וכו' ודו"ק. גמ' ותסיר ר"ה חוששין לשני שיירי ואמר ר"ח לרבה כו' א"ל דלמא לשני שיירי הוא דלא חיישינן דהיינו שהו' ייחוד שבאותו שיירי לא יש' כי אם אחד כמ"ש התוס' דהוי כיתוב ב' ב' חששות עוד מקום כשם יתוס זה ותרי יבי"ש אבל כשלא ידעינן דלמא חיישינן לבני יבי"ש בעיר אחת שהשיירות מצויות אף בלא האחזוקו דהא רבה פשיט מתתניתין דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר אף שהשיירות מצויות בב"ד והתם אידי תכתב לא יאחזוקו ולא ידעינן שאין רק אחד ולא חיישינן לב' יבי"ש מסתמא דודאי מתני' אירי מסתמא ופשיט מתתני' מכ"ש וברש"י בד"ה במקום שהשיירות מצויות כו' והא שהוחזקו כו' יתמע דמשוו לא ב' שיירי לב' יבי"ש: גמ' וריינא אלא גם אשה כו' אין לאקשות דלמא מתני' הכא יאי חד חששא דלמא אין זה גט שלה ואינו בברייתא באח"ל שאין זה גט שלה כיון שבאת והא אומרים שכבר נתגרשה יאי ב' חששות ונחזיר לה לראיה ואולי לזה פי' רש"י תודה שאמר ליתנו לה ולהתוספות נ"כ ניחא דהא אין אנו חוששים בזה שאומר שכבר גירשה ויחזיר בעדים ותתגרש בו עתה וכיון שאינו נאמן הא לא הוי רק חד חששא וק"ל. ברש"י בד"ה תודה שאמר ליתנו לה משמע דלא כמ"ש התוס' שכבר גירשה ודו"ק: ברש"י בד"ה לא לזה ולא לזה כו' יאמר פרעתיך שהולאת הגט וכו' ואין לאקשות הלא הבעל יכול לכתוב גט בכל שעה שירצה דכתבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וא"כ אמאי לא יחזיר ז"א דהא צריך עידי מסירה דוקא במסר גט הלוה לידה ואם יכתוב גט אחר ע"כ לא יוכל להקדים הזמן דאין העדים חותמין וא"כ עידי מסירה הללו יכירו שגט הזה אינו הגט שמסר לפניהם ולעיל במתני' לא יחזיר פרש"י נ"כ לא לבעל ולא לאשה וכן שיחרור וכו' ולא פרש"י שם טעם אמאי לבעל לא כיון דאינו מפורש במתני' לא יחזיר לא לזה ולא לזה ולא מסיים רק טעם שאני אומר כתובין היו ונמלך וכו' אבל תאי טעמא באתת לא יחזיר לו ובגט ניחא מה"ט עצמו שכתב כאן אבל בשחרור ובאיזך יש ליישב ועיין: בא"ד ולאשה לא יחזיר כו' ולא פי' משום דלמא קבלה שהבעל פרע והחזירה לו הגט יע"י תחזיר [לידה] תחזור ותגבה כתובתה כדין האליאה גם וכו' ומ"ש בתוס' בד"ה הא אמר תנו יתא אי לא הוי חיישינן לנמלך הוי מחזירין לה אפילו אינו שלה ולא חיישינן לשמא פרע יהבעל כתובתה והחזירה לו הגט דאייי דהבעל אומר תנו (ל) או שאינו טוען זאת (מ) י"ל דעדיפא קאמר שמא תגבה בו ועוד דתחזור ויקרעטא ויכתבו עליה גיטא דנא דיקרעטא לא משום דפסול הוא אלא ילא למיגבי ביה כדאמרינן בעלמא (נ) ועוד דהכתי תוכל לגבות כתובתה ע"י שטר כתובתה במקום שכותבין או ע"י תנאי ב"ד במקום שאין כותבין דהא אין מחזירין הגט ליד הבעל עכ"פ (ס) ויש מ"ת ל"י כגון במקום שאין תכירין שם אותו [ובמקום שאין כותבין כתובה] וכה"ג [כגון במקום שלא יהיו עידי גירושין דאי נאמן לומר פרעתיך בתנו דלא גיירשתיך] ועיין בעליית בתוס' בד"ה הא אמר תנו וכו' הייה וכו' אפילו אינו שלה כיון דאינה צריכה כו'. ולא חיישינן דלמא אותו הגט מוקדם עבר שנים יקדם גט שלה ואף שהבעל אומר תנו דלמא קטנית הוא ועוד דהשתא בה"א זו דלא חיישינן ינמלך הוי מחזירין לה אף שאין הבעל אומר כלום ודוחק לומר דמחזירין לה לראיה לחוששני אבל לא למיגבי ביה ומשתבין כן על הגט דבגמרא פריך שם איחזיר דברייתא דבסיפא ולימא דלית כתב ליתן בניסן וכו' ולא אמרינן דיחזור ויכתבין דלא למגבי ביה (ע) וא"ל כמ"ש התוס' בסמוך דאתרינן לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך כדמשני אברייתא דבסיפא וה"נ כאן יז"א דוקא בברייתא דיחזיר פירושי בעדים ומתגרשת עתה בגט זה וכמ"ש התוס' בסמוך ע"ש השתא

באור

מיושב שוא להגאון מחבר קטנית (ו) וא"כ מוכח דיש חלוק בין תולה בדעת אחרים או במחוסר על שני דברים דלכ"ע יש ברירה ומאי קשיא ליה ממתני' וכעין קושיה האי אלא שרב אושעיא סבירא כן משום מתני' אך מה שיראה מדבריו שהבין דבמתנה על ב' דברים לכ"ע יש ברירה ולא פליגי בעלמא אלא במתנה על דבר אחד וכלאות שהר"ן כמו שרמב"ן הביא בסוגיא א זה החילוק לטעמך דעיקר פלוגתתם הוא בשני דברים חזקה ע"ש (ח) אף דרב משרשיא ואביי ע"כ לא ס"ל האי חילוק דסופו להתברר דא"כ סלק אוכיחו לחלק בין תולה בדעת עצמו כו' מ"מ לא הו"ל לדחויי מתני' מקמי דאיו כיון דלמשר הכא דהלוקח אינו מותר אותה ועפי הו"ל לחלק בהכי כי היכי דתיקו מתני' דעירובין (ט) ואף דהתוס' מקשו כסף דבריהם דנימא תשש דשלי דהאמיד הלשה כמו גט שאין בו זמן שום סוכנם אחון זמן כו' אבל משום מוקדם לא הקשו דלקוחות לא יפסידו שיברח אישתו כמו שכתב הגאון בעצמו שם בתוס' שיש בשמעתין דהסופר כתם לגרש בו ארוסה וצריך לכתוב בגט ארוסתי וכיון שירח אישה ממילא הוא מוקדם ע"כ אבל בריייתא דמיירי באומר כתבו גם לכשאכנסנה אגרשנה א"נ לכתוב בו ארוסתי וא"כ כיון דיתן כשואין אין יחושין אף שיבריו אישתו מ"מ לא יכנו שקדמתו (י) היום יאי' רש"י שם שהביאו תוס' ד"ה לכשאכנסנה דלר"ת דאיירי שכתב זמן הנתינה לק"מ (כ) משמע מדבריו דלכך ניקום מחתם בלילה משום דלא יאתחימה והמסירה כאחד ולית ליה קלא והא תמיה שבכרי התוס' הקשו לעיל בסוגיא דנכתב ביום כר"ה עד שעת נתינה ולדה נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית ליה קלא וכבר הביא הגאון ועיי' זה בגמרא בקושיא לר"י אמאי לא יקדם ויתן בלילה ע"ש (ל) ומיירי כגון דלית ביה חשש קטנית ובגין דתאה כתובה כמיך דהזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה שפירש בריטב"א וכ"כ בשיטה מקובצת דמיירי במפורש בכתובתה שלו, גם יאריות (מ) לכאורה גיאה כוונתו דמיירי שהבעל מודה ואומר שנ' לה שאין הבעל מודה ואומר שלא גירשה לא"כ תולי לא פרע וע"ש הגאון ליכון כמס' ושד

בה"א זו כו' אפילו אין הבעל אומר כלום אם כמוהו שאינו אומר כלום כגון שאינו לפנינו א"כ לא הו"ל להקשות לענין פירות לחוד דגם לענין כתובה איכא חשש דאף דלא חיישינן לנמלך או וכודאי מסר לה הגט או שמא כבר פרע לה והחזירה לו הגט וכמ"ש כאן ואם כשהוא לפנינו מגילות דחוק הוא מאד שלא יאמר אם נחזיר לה הגט או לא אם לא שמונתו כמ"ש כאן שאינו טוען זאת כגון שאומר שלא גירשה עדיין דלענין חשש פירות לא מהני אמירתו שלא גירשה כיון דבה"א זו לא חיישינן לנמלך או ובודאי מיד שכתב מסר לה הגט רק דשמא גט אחר מוקדם ויפסידו הלקוחות משא"כ מ"ש כאן לענין חשש פסידת דידיה דשמא פרע לה הכתובה וזה מהני כשאומר שלא גירשה ודאי שלא פרע וככל האומר לא פרעתי כו' אך אינו מוכן כלל קושיתו על רש"י דהא אין הבעל מודה תשמע שאומר שלא נתן לה עדיין הגט ואינו רוצה ליתן לה א"כ בודאי לא פרע והחזירה לו ואי בעי להקשות מחשש כתובה הכי הו"ל להקשות דשמא תתגבה ממנו הכתובה שתאמר שכבר נתגרשה גם לפי מ"ש לקמן בדבור סג ל במסקנתי פייה אית ליה קלא ובודאי ידעו הלקוחות לומר אייתי ראיה א"כ עלי חשש דתגבה שלא בדין ליכא חשש פסידא דכתובה דלמה יגרע הוא מלקוחות דיאמר כאן דהדרה גיטא לגיטא משום דלא הוצגן ותיתב אני לא למיגבי ביה כדאמר בגמרא ב"מ דף י"ח לענין לקוחות ע"ש (נ) לכאורה אם נכתב עליו דלא לייגבה א"כ למאי נחזיר לה גם מ"מ לאו משום דפסול אינו מדוקדק דבלאות פסול ונ"ל דקושיתו היתה דאף אם יהא דיותרת להגבות וליכא חשש דתגבה כ מ"מ איכא חשש משום כתובה וג"ז שפיר שייך תירוץ זה (ס) צריך יישוב דהא קתני כתובה ואין ע"כ גם הרי אנו לא יפרעו מיהו גם על רש"י קשה קצת שכתב דלא יחזיר לבעל שלא יחזיר אחר עידי מסירה ויאמר פרעתיך דהא אף אם לא מחזירין לו הגט לא תגבה כל שאין גיטה בידה (ע) לכאורה אברייתא פריך שפיר ויישוב דדוקא ליה למימר דמיירי חזקה בנותנין צלי"ע דלא למיגבי מדקתני התם יחזיר מכלל נכלל אבל הכא יקום טעמא דשאני

אמרי לקוחות איתי רמיה רק המקשה שם בגמרא ס"ד דלקוחות יעשו דמחזירין לה משום שמאמינים לו במה שאמר ממנה נפל כדקאי בזמן שהבעל מודה דהיינו ממנה נפל ובמתני' כאן לפי האמת הא אמר תנו טתנין דהיינו לגרש עתה פשיטא דמסקו לקוחות ארעתייהו אבל בהאימה עתה לפי סה"ת הוו סתנין לה באמת נראיה מכח גירושין לסבר שמאמינים לה א"כ ניחוש שהגט הלזה שמחזירין לה מוקדם (פ) והא ודאי דמברייתא בסמוך לא קשה דקתני אין הבעל מודה לא יחזיר הייט דבאמת חיישינן לנמלך ואכן השתא בה"א קיימינן אינו לא חיישינן לנמלך י"ל דר"ל או לא הוי חיישינן לנמלך והייט מאמינים לו ולה אם אמרו זה הגט שלהם היה מחזירין הכא אומר שזה הגט שזמנו ביום פלוני הוא שלה ואף אם זה גם אחר ספק ספק אינו אומרים שזמן גם שלהם היה נמי כזה אבל באמת חיישינן לנמלך ואמרי' שמסקרת ואין אנו מאמינים לה וט ואין אנו מחזירין לה ומ"מ לא ק"ם כ"כ דלמה לי שלא אמר כתובין הוו ונמלך וכו' אף שאמר דמסתמא כשכותב גט טתן לה מיד רק דלמא זה הגט אינו הוא וזה מוקדם הוא ומשין קושיא כיון דהשתא חיישינן למאחר נפל ואף לפי מ"ש ר"י בסמוך ד"ה מעולם לא חתמנו דלעולם לא חדיין ליה שיסקר במזיד טמר שט הוא לקלקלה ס' מ"מ פשיטא דלקטניא חיישינן למיטרף לקוחות ולא מקלקל רק באמת נתן לה גט כשר והרי הוא נרמה רק זה אינו שלה ומאחר נפל ודלמא זה מוקדם בזמנו וצ"ל דלעולם כשנפל יש קול ואמרי לקוחות איתי רמיה אימת מטא גיטא לידך: הסברת תימה של תוספות בקורה מנ"ל דקאי נמלך וכו' שכבתו דלמא הכעתו עכשיו לא היכפת לן אף שאומר תנו רק קאי אמפיקדא שנמלך מתחלה ולא נתנו ולא הגיע לידה מעולם ודו"ק: באד"ד ול"ת ומנ"ל וכו'. מקשין בהדרגה תחלה מנ"ל למידק כלל הא אמר תנו וכו' אח"כ אף דנסתייס בסברה מ"מ מנ"ל למידק אפילו לזמן מרובה: באד"ד ואומר ר"י דדייק מדאצטריך ונמלך ס' דהוי לאלתר אבל ע"ג דאי לאלתר אמאי אצטריך ונמלך ליתני שלא אמר כתובים הוו ולא נהגו מאי אמרת דהא ה"א כקושיית התוס' אפילו אמר תנו אין טתנין משום דחיישינן דאין זה הגט שט אלא נפל מאחר וכו' דהא הוא לאלתר וליכא למיחש מאחר נפל דה"נ קאמרי פשיטא דאין חוששין וכו' ולמה לי ונמלך למידק הא אמר תנו וכו' אף אי תני כתובין הוו ולא תנו נמי הוה ידעינן דכאומר תנו טתנין דפשיטא דאין חוששין לגט אחר רק מ"ם דאי לאלתר בה"א ז ונמלך ליכא דיוק דהא שפיר צריך למיתני בנמלך דאין לנו סעס זלתו אמאי לא יחזיר וה"כ דלמא לעולם לאלתר וקה"ל דפשיטא דאין חוששין לגט אחר והשתא ונמלך ליכא דיוק כלל דאיצטריך לגופיה אמאי לא יחזיר הא אין לחוש לגט אחר והבעל מחולה מסתמא מדכתבו לגט דעד כאן לא תני' ר"י דדייק מדלא קאמר כתובין ולא נתנן רק לפי ההימה דס"ל דחיישינן למאחר נפל א"כ למה ליה למיתני בנמלך וכו' וי"ל דמ"מ א"צ נמלך מסיכה סיתי להחזיר הגט לה כיון שכתובין ולא נתנן ומי שם אותו לשליח אף אם ת"ל שהבעלים מחולים הא צריך לעשות שליח טמר תנו גט זה לאשתי וע"ם התוס' בתימה דלמא מאחר נפל היינו משום דאף אם אמר תנו אין טתנין וה"ק: באד"ד דאי לאלתר פשיטא וכו'. ובמתני' דהכא כא לאשמועינן ואם לא ספל מה"כ במתני' דנמלך אין מפורש ספל [דזמן מרובה] ובברייתא דבסמוך אף ס"ל דלא שמעי' אין הבעל מודה לא יחזיר מ"מ לא דמי טעם לא דמתני' גם אינו הסיפך דלאלתר כבמתני': באד"ד ולא לדקדק הא אמר תנו טתנין וכו'. אינו נראה שר"ל וכתימה של התוס' מעיקרא וכן מפרשים רבים וכ"מ מרייתא וכן בתוס' ב"מ כתבו בהתימה עצמו כן דקדוק ונמלך משום אורחא דמלתא וכו' דהא ר' זירא מסיים בסמוך דלמא אם אמר תנו טתנין לאלתר כדקיימא לן ואינו להתימה של תוס' אף אם אמר תנו אין טתנין ולכן נראה דעכ"ם שנמלך נשמע מיניה דיוקא הא אם אמר תנו טתנין רק לא קתני ונמלך בשביל כן לאורויי אף דינא ומלתא דפשיטא הוא אך דיוקא דהא אם אמר תנו טתנין כדק"ל לאלתר אך לשום אינו מדקדק לפי"ז דלפי שנמלך לא נתנו ודו"ק: באד"ד אבל מברייתא ט'. וכפרש"י בהא בסמוך ולא ניחא לה לפרש כפשוטו מדסתם יחזיר ולא מחלק בין לאלתר וכבמתני' דהכא משה"כ במתני' דדיוק דהא אמר תנו טתנין אינו מפורש וטכל טמר הדיוק הא אמר תנו יש חילוק בין לאלתר לזמן מרובה וכן פרש"י בב"מ וי"ל דכיון דהכתי צ"ל מנ"ל [נרבה] למידק ממתני' אפילו לזמן מרובה וצ"ל ע"כ משום דתנן ונמלך ס' אי לאלתר פשיטא ט' א"כ בכך סברא גופיה מיושב נמי ברייתא. ועי"ל דאי משום סתם הא השתא נמי אינו מחלק בין שיירות מצויות או לא מיהו בזה י"ל דדוקא במה דמחלק במתני' כאן הו"ל לחלק נמי בברייתא בין לאלתר לזמן מרובה אבל לרב אשי דמשני בנקב יש בכך ט' דהיינו בסימן מובהק מסתמא נמי מחלק בהכי אם מכירו דהיינו שמכיר הגט בסימן מובהק ואינו ברייתא לא מחלק וק"ל: באד"ד כיון דאינו ידוע שנכתב לה ספר תלייה מעולם ט'. ומה בכך דלאלתר דלמא מיכ"ם אחר נפל ונמלא לאלתר ומשום דלאלתר אין הוכחה לתלות בזה ספר מבאחר כיון שלא ראינו אלא ספר תלייה מעולם אף אם ניח דשייך טמר לאלתר אף כאינו ידוע או לא ראינו כגון שזמנו כאותו יום מ"מ אין הוכחה כלל שהוא של זה אבל בכ"מ הוכיח דמנין מדע שהוא לאלתר כיון שלא ראינו ט' ע"ם וברישא גופיה דהא אמר תנו סתגין אין להוכיח דבראינו נחזיר לראיה אפילו אינו שלה אלא בלא ראינו וא"כ אפילו לזמן מרובה די"ל שפיר דאינו גם ביד הבעל ונאבד ונמלא לאלתר אמרינן דממש נפל ולא מיכ"ם אחר וא"ל נחזיר לה לראיה דהא ראינו ביד הבעל אבל בספרי תלייה ומיאונין וכל מעשה ב"ד ע"כ הא אם ראינו ביד האשה דאין ב"ד סותבין אלא דבר מקיים לאחר שאבדה תולה או אפילו כשלא ראינו אלא ידוע שחלה למה לא נחזיר לה לראיה וכן בברייתא שהבעל מודה שממנה נפל אין טמר ראינו ביד הבעל שהרי הוא והיא אומרים ממנה נפל ואלא ראינו בידה א"כ אמאי לא נחזיר לראיה וכמ"ש התוס' בסמוך ומ"מ מגומגם קצת דמיירי רישא בלאלתר וראינו שהבעל נפל דא"כ למה ליה למימר שלא אומר כתובין הו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא פשיטא דעדיפא דאין שלא נתנן ואין נחזיר אף שלא נמלך עכשיו דהא לא עשה אותו שליח וכמ"ש לעיל: לא הוכיח דבידוע שחלה וכו' א"כ אף ברישא דאינו מעשה ב"ד אם ראינו או ידוע אמאי לא יחזיר לראיה י"ל דאין טוענת האמתות הלט לענין חזרה לאפוקי מאחר נפל רק או מלוה או ממלוה נפל וכה"ג דבמעשה ב"ד אמרי' והאי ממלוה נפל משא"כ כשאינו מקיים ומה שאינו מעשה ב"ד אמרינן דלמא מלוה נפל כדקתני ונמלך עליהם שלא ליתנם א"כ ברישא אף שידוע שליוה להסופר לכתוב גיטו ושחרורו ודייתיקי ומתנות והסופר כתבן ולאלתר נמצאו דלמא לא נתנן אבל בסיפא אם ידוע שכתבו לזה או שאתקיים הסטר כזה מסתמא סהט ועיין: ויש לראות אמאי לא רמי רבה מסיפא בלא רישא והומיא וגם ר' זירא אמאי לא רמי מציאות אהדדי מתני' דהכא וסיפא דהתם דאלימא לאקשויי ספי מברייתא ואף שכתבו התוס' בסמוך בד"ה כל מעשה ב"ד דמשמע ליה לר' זירא דאמתכה יתן נכ"ל מ"מ למאי הס"ד דלא ידע לחלק בין שיירות מצויות או לא דוה מתרץ בעצמו אמאי לא מקשה מציאות אהדדי והוזק טמר משום דברייתא קתני מלא גם אמה בשוק דמשמע ספי מקום שהשיירות מצויות (צ) דה"כ קשה הו"ל לתרוצי ספי אהדי ואודי במקום שהשיירות מצויות כאן באוחזן כאן שלא הוחזק וקצת י"ל כיון דכל עצמות המשנה שם רק לאשוק שלא תימא מזה שכנגדו נפל סיפך דרישא דמתני' כמ"ם לעיל ויכול להיות דמיירי באשוק סדוע ועכ"ם לא מאחר נפל ואף דנפק רק ולאשכה ושבים ממתני' שכל מעשה ב"ד מ"מ לא אלימא ליה לאקשויי ממנה [אלא] וה"כ ס"ל להתוס' דתרץ כן בד"ה כל מעשה ב"ד. ונראה דניחא ליה טפי למיפרך מגט אגט: באד"ד שממנה נפל וט' ואי לאלתר דוקא א"כ ראינו גם בידה ט'. דאם ראינו בידו רק לא ידעט שמא נתן לה מיד וממנה נפל דא"כ לא מקרי לאלתר ואף דלאלתר פי' לאחר מ"ד בסמוך כל שלא שהה אדם שם ט' מ"מ לא שייך הסבר טמר לאלתר וכל שכן לאורך מ"ד:

ולכאורה קשה לגירוסא דרבי זירא כאן שאין השיירות מצויות והוא דהוחזקו ט' א"כ תקשי קושית התוס' ד"ה כאן וכו' שפי מאדריך מנא ידע וט' וצ"ל כגון דידעינן שמזה יב"ש נפל וכו' דה"ל דמאדריך נראיה אף בלא שגנב מיכ"ם אחר כיון דהבעל מודה שכבר גירשה דהא פי' התוס' בסמוך דיחזיר בעדים ואתגרש בזחרה ז וא"כ כיון שראינו צ"ל דהייט באופן דידעט שהבעל ואשה ז נפל ולא מיכ"ם אחר רק לא ידעינן אי מבעל אי ממנה נפל בזמן שהבעל מודה יחזיר לה א"כ שייך שפיר לפלוגי בין לאלתר ובין לזמן מרובה ונראה דמ"ם בסיטן כגון דידעינן דמיכ"ם זה נפל לא דוקא ראינו שממנו נפל רק כגון דאמר קודם מליאה שאבד ממנו גט [וה"ה הכא בברייתא דר' זירא מיירי שאמרו קודם מליאה שאבד מהם גם במקום הזה] או אפילו לאחר מליאה סהט בסמוך דמהימנינן ליה דלא מסקר טמר שאבדו ולא אבד רק לטעות חיישינן שמעה טמר זה הגט שלו (ק) ודו"ק: בתוס' בד"ה הא אמר ט' וכי צריך ליתן אר' ירמיה ס'. ואיצטריך שאמרו העדים מעולם לא חתמנו דעי"י כן מחזירין לזמן מרובה וקמ"ל דל"ת שמא כתב ליתן בניסן ואי לא אמרו העדים מעולם לא חתמנו ט' אין מחזירין כ"א לאלתר ואז ליכא חדום דלא חיישינן לשמא כתב לנות וכו' דדלמא ביום שכתב איירי כמ"ש התוספות: באד"ד ה"ע לגטי ט' אלא דעדיפא מנאי וכו'. לכאורה עדיפא הו"ל למימר דר' ירמיה מפני ג"כ רומיא דמתני' אהדדי וכמ"ש רש"י ג"כ דהא ליכא למיחש למידי לשמא כתב ללוות וכו' כמ"ש התוס' כבר וה"ק: בתוס' בד"ה כאן במקום וכו' דומיא דמעשה ב"ד ט' וי"ל דהאי שגרא דבסמוך ס'. אבל לא כפשוטו מה"ע גופיה דכבר אשמועי' במתני' וכל מעשה ב"ד דהכא השיירות מצויות ולא הוחזק דמחזירין וקמ"ל הבהא הוחזק ואין שיירות מצויות דמחזירין דהא אינו מפורש במתני' דכל מעשה ב"ד דאיירי דאסתכה בב"ד כמ"ש התוס' בסמוך [בד"ה כל מעשה ב"ד]: בתוס' בד"ה אין הבעל ס' ואינה נאמנת ט'. פירוש ונחזיר לה לראיה שתגבה מיהו כיון שנאמנת א"כ מה תועלת בחזרה בלא"ה נאמנה טמר גרשתני (ר) ואם לחזור לגבות כתובתה הא פשיטא דלכאורה דאינה נאמנת לענין כתובה לגבותה [ואם נחזור לה ע"כ צריך שיכתבו עליה דלא למיגבי כדכתב נמי בסמוך א"כ מאי תועלה] ואפ"ל לחזור לגר ע"פ לנותנו כיון דאין תקנה שתגבה בו דהא בלא"ה נאמנת ואי משום חשש שתגבה יכתבו עליה דלא למיגבי בי'. ואולי נאמנת גם לגבייה וה"ק: ע"ב גמ' וליכא דאמרי אע"ג דלא הוחזקו ט'. דחוק עכשו טמר דפליג ארבה משום דרבבה הברה טמר כלשון קמא דאי לא"ה קשיא דרבה אדרבה אבל לר' זירא כיון דליכא מכריח יותר טוקי מתני' בלא הוחזק דהשתא אתיא אף כר"ע ומקרי מוכח מתוס כיון דלא הוחזק אע"ג דלענין נפילה חיישינן כמ"ש התוספות לעיל ריש פרקין בד"ה נעידי מסירה רק לפי"ז בלשון דלשון הו"ל ספי כאן שהוחזק ס' ואגרווייהו במציין כי הכי וליתי ברייתא מיהו כר"ע מיהו דוקא אמתם מתניתין יש לסקפיד לאוקמי כר"ע ולא ברייתא: גמ' כדי שיהא אדם עומד ורואה ט' הא דלא חיישינן לשיירות מצויות שעברו שם קודם שאבד זה גם שט תלמא גם הגמלא עתה מאותן שיירות נפל ומה סברא לתלות בנפילה של יחיד אדם יחידי שעבר שם ואם לא עבר לא תליך בשיירות רבים שעברו שמה קודם ודוחק טמר דבשיירות הקודמין לא תלין דא"כ כבר מצא זה אותו הגט דהיום מכחיש דלפעמים אחרון האוסף מוצא מה שלא מצאו כמה שעברים ופנים וי"ל דידעינן שמזה נפל עכ"פ גם אחד ולסיכן הלך ע"כ זה הגמלא הוא שט דאינו מאחר נפל למה התעיף עין ואין גט של זה אבל בהלך שם אדם י"ל שלקחו או מחוף ברגליו וכה"ג רק לשון התוספות בד"ה כדי שתעבור ט' כדי לסמוד חיישינן שמא נפל מהם דלמ"ד זה למה (לא) נתלה ג"כ בנפל מאותו שיירא ומ"מ בשיירות רלשוטות לא תלין מה"ם: (ש) ועי' ברשב"א בגל הסברות א באורך. ולפי"ז י"ל ג"כ טעם למ"ד כדי לקרותו דסתמא דמלתא אדם שמולא אגרת קורא [ויטא לקרו] וק"ל: ברש"י בד"ה אירכס לי' שליח ס'. ולא גם דידי' עצמו דלא ניחא לפרש שגירש לא תבעו דקשה גירושין: בתוס' בד"ה בזמן שהבעל מודה ט' והגא שידוע לנו ס'. ר"ל אלמפרע שגירשה כבר אין אנו מאמינים לו רק דוקא כאומר שגירשה עכשיו מנו שבידו נגרשה היום וכיון שעתה אינו מגרשה אם פירושו יחזיר שלא בעדים רק אנו ניזור א"כ למפרע ולהגא שיין דכמה תגבה להגא מלקוחות ועתה אינה מתגרשת ולשעבר אין אנו מאמינים לו ואין שייך טמר על להבא מאמינים לו כמנו דהא ראת גופא קאמר דגירשה לשעבר וממנ"ם אין מקום להפסד לקוחות של להבא טפי מלשעבר וק"ל ועיין בפרק יש טחלין ישט פלוגתא דאתרודי בזה אם אמר גירשתי לשעבר אם פלגינן דיבורא ונאמן להבא במגו ע"ם והתוספות כתבו כאן למ"ד שני וה"ק. וים מגמגמין ומפרשין בע"א ודו"ק: בתוס' בד"ה מעולם וכו' ותימה וכו'. וה"ל כאן דידעינן דמיכ"ם זה נפל כמ"ש התוספות לעיל דזה אינו תלוי בגגב שאמרו מעולם לא חתמנו ט' וסוף סוף מה שאמרו מעולם לא חתמנו אינו מעלה ואינו מוריד מאומה דודאי הוו עדים חתומין על גט של יב"ש אחר ומה לי אחרים או אנו ומה הוכחה ע"י שאומרים מעולם ט' שזה הגט הוא של יב"ש זה למאי הס"ד דחשדינן ליה במשקר (ת): באד"ד לפי"ז נ"ל ס'. אבל לפירוש דלשון ה"ם בפשיטות דמעידין העדים בב"ד התימות ידיט הוא זה ולא חתמנו אלא על גט של יב"ש אחד וקמ"ל דלא חיישינן דלמא אתרמי ט' ובטל הוא דסעי וסבר שגם זה שלו כיון דהעדים שלו נמי היו שמותן וסם אביהן כן סבר שאלו הן ואמר גם זה שלו וקושטא הוא שגם זה של יב"ש אחר הוא ובאמת אין התימות שין [וטועה בדדמי] ולכן לא קאמר ותימה כתימה דפשיטא דאין לחוש לה וקמ"ל דלא חיישינן לשמא כשמא ועדים כעדים וא"כ שפיר לא שייך דיחוי [סובר] שמא העדים ובע"ד שיין מלהגא דאינו ולשקר לא חיישינן א"כ תו ליכא בית מיחוש אבל לס"ה דאמרי חתמנו ליב"ש זה נ"ל ט' וק"ל: בתוס' בד"ה כגון דקאמר נקב ס' פ"ה וקאמר השליח ט'. אי קאי אשליח צריך לדחוק משום דהסברת הרומיא היה דמשמע משום דשליח נאמן אף לזמן מרובה ואינו במתני' דוקא לאלתר: בתוס' בד"ה סימנים דאורייתא ס' הייט בעדים ט'. וה"ה בסימן מובהק וכ"כ בב"מ בתוס' ונקטו עדים משום האו"ת וק"ל (א) וא"ל דנקטו עדים משום דבה"א דאין מובהקין דרבנן וחזרת אבידה ע"י מובהקין א"כ מאי קמ"ל דמחזירין גם ע"י סימן מובהק למה יגרע מדבר אחר כיון דאי מדאורייתא מ"ם ליסוד ממנין: בתוס' בד"ה דוקא טרבה מדרבנן ט' משום דלא מהימן. והגא יש ט הגאה אגר שליחות אבל ידבר ע"ה בהדיה אין ט הגאה ומה בלע שיסקר: בתוס' בד"ה אחזו שלא לאלתר ואית דגרסי אחזו לאלתר. כהרש"י לאחו גירסא כדי שלא תעטור שיירא ט' ע"ש: בתוס' בד"ה מלא קשר ט'. אבל דהכים וטבעת ליכא סימן מובהק כמו נקב בלד אות פלוני דוקא נקרא סימן מובהק וק"ל:

דף כח ע"א ברש"י בד"ה שלאי התם ט' צריך הסברה לפירוש ליישב קושית ממאי

ב א ו ר

[illegible]

ואם עדיין כרישא ס' סלק הגא במיית כרישא : בתוס' בד"ה מלא בחפיסה כו' ולא תיסיק לשאלה לענין ממון וכו' משמ"כ בל"ו דפירושו שזה היה הסימן בעלמא שהן בחפיסה אף ותיסיק לשאלה ביתון ניחא דהנא ידע שעשרות בחפיסה אף שאל החפיסה לאחרים אך הביאה שאין סימן בכלי מה בכך דלאו השאילם לאחר יוא"מ לאקשות דהתם נאמן בלא מנו ואלו הכא צריך מנו חזקה [מ"ש והא"ת כו' אינו מובן] וחו"ק : בא"ד ויש ספרים דגרסי אם מכירו כו'. גירסת אם יהמעו דקאי אגט שמכיר הגט מדלא קאמר ומכירו אבל ומכירו יש לפרשו אגט נ"כ כמו אם מכירו : בא"ד אבל אם שיודע שבחפיסה כו' או אם קים ליה בנכסיה שלא השאיל לשום אדם (ב) וק"ל : בתוס' בד"ה הא ר"מ וכו' מה אידך פירוש יכם שני : ע"ב בתוס' בד"ה הא בעי סמיכה כו' הא דלא יוקי מתני' דהכא בערל וטמא משום דדחיקא לאוקמי בערל וטמא כמ"ש התוס' בסמוך ולא משום דא"כ הולך תלוי במדה"י [דלקמן בתוס' יש לומר והדוחק הוא דהולך תלוי בדה"י כמו שפי' מהרש"א שם] דודאי במתגהיט כל עלמות הכוונה דטהט כחזקת שהוא קיים ולא אמרינן דהוי חטאה שמתו בעלי' וק"ל : בא"ד ביורש יתום דחטאת תם . וחטאת שמתו בעלי' למיתה אזלה ואסור ליורש להקריבה . ולכאורה אין ה"ה לאוקמי ביורש דהא המטון בחזקת שהוא קיים [ואי יורש רשאי להביא אין ל"מ במה שהוא קיים דגם אם מת יורשין מביאין אותו] · בא"ד מוכו ולא מגעו כנ"ל : בתוס' בד"ה וקתני ישיאו ס' דאיכא לאוקמי ברייתא מיקמי דליחתום שרשי כו' אבל מסגתינו לא מוקי רב יוסף כן דקתני וסולא ליהרג דהא והאי כבר נחתם הפס"ד אבל ברייתא לא קתני סולא ליהרג רק אם פלוני נהרג מני שפיר לפרושי שפסקו עליו ליהרג וכה"ג בענין שלא נחתם עדיין ותלמודא דקאמר אלא לאו נהרג יולא ליהרג ס' דאם נפרש קודם לזה דסיט שלא נחתם כ"ש דקשה מב"ד של ישראל ישיאו את אשתו ואין שתגין עליו אומרי חיים וק"ל :

דף כט ע"א גמ' תני המביא גט כו' מיקשין דלמא אמר לב' כו' לא איירי בחלה והכא חלה שאני די"ל דקאי לאידך שיטיה דבאת הולך צריך חזקה חלה אבל בהולך סתם א"ל חלם (ג) י"ל עוד וחו"ק : גמ' ורמינהו אמר לב' וכו' . והתם מיניה וביה דפליגי ר"מ ור"י בסיפא ס' וכמ"ש התוס' [מ"ש בין רישא לסיפא] לס"ד דהכא טעמא משום דאין היחיד עושה שליח אבל שלשה יכולין לעשות שליח דהוו ב"ד אם לא שאמר בפירוש את הולך [דסיט כתבו] : גמ' מאי בינייהו איכא בינייהו כו'. ק"ק למה קאמר איכא בינייהו זר ולא בעך מלתא גופיה דמפרשי, למתני' דאמר לב' איכא בינייהו לטעמיה דרבא הנו לא חזקה ואם יכתבו אינהו יכולין ליתנו לשליח אחר דיאה לאו מילי קא מימסרי ליה רק גט וכן משמע ברשב"א בהדיה ולאביי לאו נמי שבתוספות ד"ה משום בזיון דוקא יתנו וחו"ק י"ל ורלה לומר נ"מ אכתבו גופיה . גמ' כאן שנה רבי אין השואל רשאי וכו' . ספי הל"ל אין האספק רשאי וכו' דומיא דמתני' והוי רבותא טפי ודוחק לומר דבשואל ה"א כיון דסוף סוף חייב באונסין מה לי זה או זה וק"ל : בתוס' בד"ה רשב"ג אומר כו' הייט היכא דאין כו' ר"ל שגילה דעתו בפירוש שאינו מקפיד כן הוא במרדכי ע"ש בתוס' בד"ה משום בזיון כו' ירגים בדבר כו' משה"כ במתני' יהא דאיירי במסלה ממדה"י מהו תיתי לחשוב כן אבל התם באותו מקום גופיה מגרשה גם יהא קשסא דאיהו כתב וק"ל : בתוס' בד"ה היכא דנפקא כו' . טוטהם ליחב לשון היכא דנפקא לאפיה כו' למה לי כלל ליתא שהשליח בא למקומה ויהבה לי' כיון דהשליח שני קאי לפרש"י לזה פירשו דקאי אשליח ראשון וא"ש דנקיט נפקא לאפי' אבל בשליח שני אפילו יהבה לי' תפן מעיקרא והדר וכו' לא הוי גיטא לר"י וכמ"ש ריב"א בסמוך דאפילו לא שינה פסול ועיין באשר"י וחו"ק : לדהתום' היכא דנפקא לאפי' ר"ל שליח ראשון והדר שקלה מני' גיטא ר"ל משליח שני דחוק קלת והוחק לומר הכל על שליח ראשון דסיפא ומאי קמ"ל ומ"מ י"ל דה"ל קאמר השליח ראשון היכא דלא שינה לכ"ע פשיטא דכשר אע"ג דבשליח שני פסול לר"י אף בלא שינה מ"מ בשליח ראשון כשר כי פליגי היכא דמשנה לר"י פוסל בו ואי נמי בשליח אפילו לא שינה וכו' וחו"ק · ע"ב גמ' בפט טלן אפשר דה"ה מה שאני בפט השלחין ממט ואזלך לה"א או שמא יש לחלק קלת · ברש"י בד"ה ליתום כו' אין זה דומה לשולח גט כו' . ולא מפרש מוקדם במקום וליתום [בקושיא הראשונה אשברא דלא תיתכי'] משום דהכא י"ל דהוי במקום אחד דתיפיק טפי שמא פיים מהולך למדה"י וק"ל ע"ל דמתני' [דמביא גט] יש לאוקמי בפרוסה להכי פריך אמעשה דהכא דלס"ד הוי נפולה אבל השתא דפריך אמתני' א"כ אמאי לא קשה לי' בכל הגיטין וכו' וק"ל בתוס' בד"ה ר' יוחנן ס' דקתני במתני' טעמא וכו'. יש כאן חסרון מוגה בת"ס ע"ם · בא"ד ולפ"ז ט' הייט ביד אשתו דה"ל ביד שליח ומשום שמא לא ימסור הדברים כהויתן כו' דממנ"פ על מה נותן טעם או משום דמש"ה לא ישלחט לכתחלה ביד אחר ותה"ע למה ליה למימר שאין רלוני שיהא כו' הא אפילו היטקת וכו' דאין השואל וכו' לכתחלה לר"י והגא ליתן טעם לפיסול הגט הא משום זה אין הגט פסול לפרש"י משום חששא דשמא לא ימסור כו' דהא אם לא שינה השליח הפני כשר לפרש"י אף דסוף סוף היה הקפדה שמא לא ימסור כו' ואם שינה באמת גם בראשון פסול לר"י יאיתא לריב"א מהך טעמא פוסל אפילו לא שינה השני אע"כ נ"ל ביד אחר ר"ל ביד אשתו והוי שפיר טתן טעם לפסול הגט והכי פירושו ה"ז לא ישלחט כו' משום שמא ישנה ואם שינה אז הוי גט פסול משום שאין אדם רולה וכו' וכן ראיתי מי שכתב כן ויש לומר בקיטר יותר דלא יתכן כלל לפרש"י ביד אחר ביד שליח דהולך קאמר שאין רלוני שיהא פקדוני ביד אחר דמה"ע שפקדונו ביד אחר ליכא קפידא כלל שאילו לא שינה הא כשר ולא אכפת ליה אם הוא ביד הראשון או הב' רק משום שמא לא יתמסור הדברים כהוייתן ויפסול וק"ל.

דף ל ע"א גמ' כי משו ב"ד שליח כו' עיין ברשב"א ב' פשטים תלוים בגירסות גמ' אבל כהן בבעה"ב יכול לחזור דבדעתו הלוי וכיון שעשאו כזוכה אם יאמר אני חוזר ומזכה לך רק אשלם לך תקפיהך הרשות בידו אבל בעה"ב אינו יכול לחזור כיון שהכסף ביד הכהן וכבר הלוה לו על דעת שלא יפרע לו רק מהתבואה וכל זמן שהכהן מרולה שיהיה התבואה ברשותו לפירעון כבר זכה בו וכסף קונה במקום שאין מחוסר משיכה וחו"ק : ברש"י ד"ה ליהוי גיטא מעכשיו אמסור וכו'. ולא פירש מוקדם דבשעבדא הראשון הלך למקום אחר א"ל פי' דטכל לפרש נמי שמסר לה שיהיה גט לאחר ל' יום ולא מהיום (ד) ולא נער עד אחר ל' יום משום שיהיה במקום אחר שהרי בה"א שלא יבא אז יהיה גט משא"כ כאן דלא איירי שהלך משם לענין מאי מוסר לה היום ואינו ממתין עד לאחר ל' בפרט שאין דעתו מסכמת בגירושין אלא טוגתו שיהיה הגט חל מהיום בדלא מיפייסת ברש"י בד"ה ופוסק כשער הזול ס' ולאן בו משום ריבית כו' העיקר פרש"י בהא דריבית עיין עליו דנראה שגם לדידיה ב' בבות חלוקות הוא שפסק כשער הזול יהיה יצא השער עתה או לא יצא וזה גם באחר מוכר ואין בו משום ריבית ואינו עושה קלבה כך וכך טרין רק הגני שתן לך מעות בפיסה השער הזול תתן לי בעוד תבואה כאותו השער וקמ"ל הכא אף שלא פסק בפירוש אפ"ה סתן לו כשעת הפרעון ואין בו משום ריבית הא ענין אחר כלל שפוסק ועשה קלבה על כך וכך מדות יתן לו בעד הדמים שזה אסור באחר עד שילא השער וכאן שרי ומותר לפסוק שמו לאפי' שיוזיל גביה יותר מאשר יהיה השער בשעת פרעון וכמ"ש התוספות וחו"ק (ה) :

בתוס' בד"ה מי יהיב לה כו' וא"ת וכי יהיב לה נמי תרקבא וכו' לכאורה לאו דוקא תרקבא אלא דוגמא בעלמא נקטי אם יהיב לה תרקבא ולא נתפייסה אמרינן מי יהיב לה סאה דדיעבד דהא קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול ואפ"ה אמר מי יהיב לה תירקבא וכו' ואין טענת אונס בגיטין וחו"ק : ע"ב בתוס' בד"ה איכא בינייהו וכו' דא"כ לא נ"מ וכו' אף דיש שטר נ"מ אף לפרש"י למ"ד עניי עובדי כוכבים יכול להפרים עליהן ה"נ יכול להלוות לעניי עובדי כוכבים וק"ל מ"מ לא איירי ברייתא מזה ולא הול"ל ומת וחו"ק : בתוס' בד"ה תמה כו'. עיין ברשב"א [שמפרש דקאי אריטא ובלא ירשו לא תהני נטילת רשות דבמתנה לא עשאוהו כזוכה] . בתוס' בד"ה הילך דמיה ס' הא לא מיחסרא משיכה כו' אף שרש"י פי' דאימת קנייה הא לוי וכו' תחלה נאמר ברש"י דאין הסברא הלז סותרת הסברא דלעיל דכהן בבעה"ב חוזר משום דעשאוהו כזוכה יכול לומר לא מסכתי וחו"ק די"ל דהכא ודאי אינו עשאוהו כזוכה היה ניחא כמו לעיל שי"ל לא מסכתי והיה א"ש כדלעיל אבל הכא כיון דלא עשאוהו כזוכה [דלאו הלואה הוא שיתקט] א"כ לא יכול לומר הלוי לבעה"ב לא מסכתי שהרי כאשר ברשותו כדמעיקרא לזה הולרך לומר דאימת קנייה הא לוי וכו' ומ"מ קנאו הלוי לעשות תרומת מעשר אע"ג דלא בא ליה ויקשה [כמו] קושית הגמ' דלעיל אע"ג דלא אתי לידיה [והולך ילא ידי נתינה] י"ל דכיון דאמר ליה שירלה ליתן לו יכול הלוי לעשותו [תרומת מעשר] וכמ"ש התוס' [בד"ה וכי נחשבו דליה מפרק הזהב] ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי כו' דהוי כמו מתנה מיעטת שהרי אין לו לבעה"ב בו כ"א טובת הנאה ויש בו משום מחוסר אמנה (ו) והא ודאי א"ל דלא גרע ממכירי כהונה דאמר כהנים אסחו דעתייהו מניה כו' [ויהורן בזה גם קושית הגמ' דלעיל] דא"כ הוי דיט כדלעיל דכהן בבעה"ב יכול לחזור מטעם דלעיל וקושית הגמרא דלעיל אע"ג דלא אתי לידיה כו' י"ל דאכ"כ ידי נתינה לא יצא הכא וצריך ליתן לאחר (ז) ומהא לא איירי כאן רק אם חששן שעשה הכל לתרומת מעשר ושייך לכהן ואסור לזרים ובין ברישא ובין בסיפא ידי נתינה לא יצא עכ"פ ולא איירי בזה ומ"מ הלוי יקנאו לענין זה ורשאי לעשותו תרומת מעשר וע"ז הקשו התוס' דמשות קטות היכא דלא מחוסר משיכה ומה זכות יש לו ללוי בו לעשותו תרומת מעשר אחר המכירה שהרי כבר מכר זכיות שלו לבעה"ב בעד הדמים שקיבל ושוב אינו יכול לעשותו ול"ד כלל לדלעיל דלאחר הלואות האמעת עבאו רבנן לכהן כזוכה ושוב אחר הגבייה אינו מכרו ואינו מקבל דמים ואין הבעה"ב עושה משיכה שכבר ברשותו ובפיסא שיכול לחזור ויאמר איני חוזר ומזכה לך וכיותי אבל כאן שתקבל מעות אחר הזכייה דלא מחוסר משיכה קונה מיהו לחלוק זה אינו מדוקדק רש"י בחזרת בעה"ב בכהן שהרי כספו בידו ס' וחו"ק. מיהו א"ל לחלוק זה רק כפשוטו וה"ל לחלק משום זה דכאן לענין איסורא נגע ביה הולך יכול לעשותו תרומת מעשר משא"כ לעיל תקנת חכמים הוא וחו"ק : לתירוצים הראשונים שבגמ' אינו מדוקדק לשון שב"ז שבברייתא יתיאו י"ל דאינו נתרם תמט תרומת מעשר לא הוי אך השתא דאין תורמין מן הפטור על החיוב · לתירוצין רב אשי צריך להגיה ולהפך הברייתא ברישא תששין ובסיפא אין חוששין ברב אשי למה לא תלייר כפשוטו ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי ולא נתנו לו עדיין ומה יש לייסב כפשוטו וק"ל : לרב אשי או לאכיך בידי נקים משום כך אמר לי אבא כו' צ"ל דוקא כשמת ונסתר מן העולם שייך לומר חזקה אינו מניח דבר שאינו מתוקן :

דף לא ע"א בתוס' מנ"ל לעשות ב' פלוגתות רבנן אאבא אלעזר וכו' דהא לא מפרשי רבנן בשום מקום רק מכח ברייתא דאבא אלעזר דהיינו במטה דמאומד ובדיעבד אם נתטין להרבות מיהו גם בדברי אבא אלעזר גופיה לא מתפרשא דס"ל אינו אב' דברים רק נ"ל קלא ודאוי חד באידך (ח) וחו"ק . סליק פרק כל הגט

השולח פרק רביעי

דף לב ע"א במתני' או שבלא אחריו שליח וכו' ולא אשמעינן רבותא שאמר לו לאחד שיש לו בלא"ה דרך לשם אגב אורחא אם תפגע בשליח אמור לו גט שנתתי לו בטל הוא ואולי בזה באמת לא אולינא שליחות דבתרא משליחות דקמא וק"ל : גמ' לתימרא דבטל ס' . אמתני' גט שנתתי לך בטל הוא לא קשה דהמסכתינו לא כחית לאשמועינן ליטנא דאמר ואיירי באומר לשון המועיל לבטל ועי"ל דלמא שאני הכא דרך אחריו נ"כ דהוי גילוי דעת נמי מיהו ז"א דיתתני' איירי אפילו הגיע ממילא ועי"ל דלמא אף לשון עבר מהני בגט וכל הלשונות מפרשין לאומרה משום תומרה דר"א אבל ברייתא דקתני פסול הוא אינו נמי לא אמר כלום משום דמשמע לשעבר א"כ נ"ל דבטל משמע להבא וחו"ק · גמ' פסול הוא כו'. אבל פסול יהא אב"ל דפשיטא דלא מהני דיהה לשון שיהא פסול אם אינו פסול אבל פסול הוא [ה"א] דניחוש לה שידע דבר פסול בו או שביטלו לשעבר ואפ"ל לאידך גיסא ומ"מ לא מפרשינן הוא יהא כמו בבטל הוא דלשון בטל עדיף ובעזר אבן העזר הביא ב' דיעות בזה . ברש"י במתני' בד"ה בראשונה ס' היה מבטלו בפני שלשה לפי"ז לא הו"ל לפרש מפני תקון העולם ס' והיא ניסת בו דהייט יהשם ממזרות אע"ג דלמ"ד משום תקנת עגונות במכ"ש יש לו חשש ממזרות דלהכי יקדים התקנה ר"ג בפני ב' לא מ"ש בג' ליכא השם ממזרות דים לו קול וק"ל · ברש"י בד"ה ולא אמריט ס' חודש או חדשים ס'. א"כ לא ידעט זמן דלמא שנה או שנתים [וממילא דאף לנערה פסול] ועיין ברשב"א : ברש"י בד"ה בשלה היא ס' יאודאת בע"ד כמאה עדים דמי ס' ול"ד למלוה שאמר שטר אמנה הוא זה דאינו נאמן במקום שחב לאחרים [כמ"ש רש"י מקודם לענין בע"ח] עיין בהרשב"א האיטק ועיין בח"מ סי' רמ"ה : בתוס' בד"ה אינו דלא מרח כו' או שלוחו בכזדתן ליכא לריסוסא למהני שליחו [עיין במהרש"א] וחו"ק : בתוס' בד"ה מהו דתימא כו' הייט שטדע קודם שהגיע ס' כגון דהוי רהיט וכו'. ואף שאמר בפירוש שרך לבטל גיטו ושגם יהא בטל רק שהשליח לא ידע טונתו במרולתו וכיון שלא נודע להשליח או לאשה או לב"ד לאו מלתא היא : בא"ד אפילו היכא דקים לן ס' מטסן אותו כו' אף שבדעתו בהוסף ואינו רשאי לומר מכח הכפייה ולאסוקי להירוץ ראשון לא הוי מדינא החזקה דברים שבלב שלא השם לפרש לא הוי דברים אבל היכא שידעינן בעושה כל מה שיכול לעשות הוי מדינא דברים רק רבנן עשאו כמו דברים שבלב כיון שהוחזק קלה לדברים שבלב אבל נוטה נראה לר"י מדין תורה לא הוי כאן דברים כיון דסוף סוף לא פי' בפיו אלא היכא שבלא גילוי דעתו יש לנו לדעת וכו' : בתוס' ד"ה מבטלו הוא ס' ורש"י פי' בבריתות דגרסינן ס'

ב א ו ר

מוסקים · (ב) מדבריו נראה שבכגן דברי התוס' דא"ש אבל מה שיודע שבחפיסה כו' היינו אפילו מכיר החפיסה וגם יודע שבחפיסה אבל ביזגא כזה מתבם שאלה לזה כתב ס"ה אם קים לי' כו' ואפ"ה לא מהני דשמא מלאו אחר והניח בתוכו גט שלו ונראה שהיה חששא רחוקה וכבר הוכיח הגאון פני יהושע מגמרא שאין זה חששא ופ"ש ולא ידע מי הכריעו לכך שאלה משום דפ"ב אבל מה שיודע שבחפיסה כו' לא מהני כיון דזה לא הוי סימן ופיירי באינו מכיר החפיסה (ג) לכאורה מ"ש הא ודקשה ממתני' דידן לא קשה די"ל הכא דוקא והולך נמי הוא אינו מבואר כמשמעו מה דיש דלקמי מרישא ונ"ל דכוונתו של מהרש"ן דנראה כאוקמן י"ל הס"ד מדקתני סתמא משמע דבין חלה ובין לא חלה ולא קשיא ליה רק אהולך דניסבי ליה והולה שאני כדמסקי לעיל אברייתא לזה קאמר דהכא לא מצינן לאוקי מילתא דלעיל וכ"ש ברין בחידושיו · (ד) ולקמן דף ל"ד אמר אביי מנא אמינא לה דכמה דאמר לה הא לא תפייסה כו' משמע דלא איירי אלא כשלאחר ל' יום דאי במעכשיו אמינא דבטל בפירוש לא מהני ולא מוכח אביי מידי ע"ש · (ה) ולפ"ז לאו מדוקדק כ"כ מה שפירש רש"י וכאן פוסק כו' אע"ש שלא יצא השער . (ו) לכאורה אין זה דומה לבן לוי דיכול לעשותו תרומת מעשר ויכול לסמוך עליו אף דבדבור לא קנה, כלוי משום דודאי שארית ישראל לא יעשו עולה וסתמא יתננו לו אבל הכא שלקח ממנו מעות ליהוין כמתנה מיעטת לכאורה סולק יכול לסמוך עליו ועם מחוסר אמנה שייך הכא ואולי מכלל קלת בקושית הגמ' · (ז) עדיין פי' רש"י צריך יישוב לפירושו דמאן דצריך ליתנו לאחר א"כ סולק שייך חששא דעבאו תרומת מעשר דהא פתם נותנו לוי שבבגדיו תחלה א"כ הוא יודע אם עשאו לתרומת מעשר ואי פירשו לאחר א"כ כיון דהלוי לא קנאו כלמירה ואם יתנו לאחר אין לראשון עליו אלא תרעומות כמבואר שם בפרק הזהב ממילא דלא הוי תרומת מעשר כלל ואין בעשיית הראשון כלום אלא דמתחלה יוכל לסמוך עליו שיתננו לו . עוד יקשה לפירושו דאף ע"י מתן דמים לא יצא ידי נתינה תיקשי קושית התוס' לקמן ד"ה מעשר לאכיך למה נקיט סילך דמיו וכאן לא שייך תירוצם וגם לא יקשה קושית הגמ' אלו ברבינו עסקין ונשליחת כלא פי' י"ל דעי' נתינות דמים עשאוהו כזוכה כמו מלוה על כמשכנות וכמ"ש רשב"א בחדושיו ויצא בזאת ידי נתינה וא"כ אי לא אמר סילך דמיו לא שייך כלל חששא דעבאו תרומת מעשר דכיון דצריך ליתנו לאחר לצאת ידי נתינה א"כ בטחנו לאותו לוי יודע שזה לא עשאו ואי נתנו לאחר א"כ לא הוי תרומת מעשר כלל וכלל יתאח"כ לרש"י וכמו פירוש קשה ליישב בלא סילך דמיו · (ח) אולי כוונתו לר"ה כשם שתרומה גדולה ס' וד"ה ניטלת באומד דלאבא אלעזר מטוב לתרום באומד ולרבנן אינו מצוה ולהרבות לאבא אלעזר מותר ולרבנן גם כתרומת מעשר מסתברא דאקלקלין כמחטין להרבות ובלשון מסורס וצ"ל אינו לעשות ב' פלוגתות רבנן אאבא אלעזר דקיים במטה דמאומד ובדיעבד

ומשני לא דבריו קיימין ולא הדרת למריה. לפי' רש"י ע"כ צריך לפרש הכא אלמא דבטל מעיקרא משמע ולא ניבא ומשום הפקר ע"ש מאי קושיא דלא מהני אע"ג דהוי לשון הפקר (•) וחז"ק: **ע"ב** גמ' נ"מ להלך לא סבי. לאפוקי לענין האמורה לעיל דף כ"ט ע"א [דלאביי נפקא מינה איש כגם]. גמ' הרס יש ס' לא אמר כלום. אע"ג דיכא הרס מהני לא מפרשים אלא כמו בטל אלו דליכא דבטל עדיף הכא יש סברא דאפי' בטל בלא הוא מועיל. **מהרמב"ם** משמע קצת דהאוכמייה [רבנו] לא מסתפי הוא רק בשור ובכל יהו דאיהו פעול עבר וקצת משמע כן לעיל למיתוה רבטל לבנה משמע ולא קאמר בטל הוא: **בתוס'** בד"ה מ"ש מאי הוא הקדש. לא יקבו בקבורה כבר זה הקדש מועיל וגם זה בטל לא מהני הכי שקלן בלא ניחותן אבל הרס שתיה תלמודא להקדש וק"ל. **בתוס'** בד"ה ור"ג אמר ס' ולא"ת מאי נ"מ ס'. דלמן סברא שמר רב"ג לידע פירוש דמהני' מפני תקון העולם לו משום עוסות או ממזרות ובדבטל בהד"ד דלמריך מה כח ב"ד יפה ולפי כרלאמרו לא היה מבטלו בפני ב' משר תקנות הגם ממזרות ולענין זה למריך מה כח ב"ד יפה רבטלו אינו מבוטל:

דף לג ע"א בתוס' בד"ה ל"ש ס'. ולפי' רש"י הוי קצת כמוזייף מתוס. ויותר נראה דלפי' רש"י הו"ל ל"ש כתוב בלשון עדים ויתגעו בלשון דיינים וכו' ול"ש וכו' ויתגעו בלשון ספרי וכו' משמע כלומר קאי על אכוים אחרים: **בתוס'** בד"ה וכי ספרי ס' וי"ל מפני תקנת עגונות. ובפני ג' יש קצת מהאי"כ בפני ב' ליכא חשש עגונות ולמ"ד בפני ג' בפני ב' פסיקא דלא חודין ישם משום ממזרות אף קודם תקנה **בתוס'** בד"ה וכי תלאה ס' והא דאמר יכה ס' אגב שוחר שדיה ס' לא הפסו ויקדש וכי הרי לית ליה קנה מ"ם משוכר שדיה דלמא דמיא למלוה ע"ש אף הגהה זוהל"ם. **בתוס'** בד"ה וממעה וכו' דחיב עגון ס'. לפי' רש"י בד"ה תקנת עגונות בשביל לענה הויא כמו לאשורה דלעיל דמדינא הוי גם בדין סי מינכבא (י) דזק הישב ואולי התוס' לא מפרשין כפרש"י אבל לא משמע כן כרמב"ם שהעתיק לשון רש"י והבין התוס' עליו ורמב"ם פי' תקנת עגונות שלא תסבור שביטל קודם שהגיע גם לידה ופסמים ביטל אח"כ וחז"ק. **בתוס'** בד"ה ואפקעינהו ס' אל תחמה אל תחמה ס' אולי משום שהוא משרש במתני' כ"כ בהדיא ונדר מקנה כמו נקי מתני': **בתוס'** בד"ה רבי סבר ס' וא"ת ס'. וקצ"ל בהך פלוגתא דאינו יכול לבטל אפילו אותן שביטל בפניהם ג"כ תקנו משום הקלקול **באו"ד** אע"ג דאין דבר שבערוה ס' לפי' מ"ש לעיל דלמריך מה כח ב"ד יפה מילה דקאי אכי לרב ששת אבל אמר יחידאה אין מועיל **באו"ד** וא"ת ס' דהתם ליכא למיהם סלי אלא לממזרות ס' ולמ"ד מפני תקנת עגונות [לכאורה לא שייכי דברי תוס' אליביה] מ"מ ע"כ אף סוגית הגמ' אזלא למ"ד ממזרות כדקאמר והרי א"א לעלמא ובלאמת למ"ד תקנת עגונות והוי דכ"ש יחשם לממזרות [לקי קודם תיגה ועיין במהרש"א]: **באו"ד** משום תקנת עגונות לא דמיא ס' ודהגה ר"ג לעיל משום תקנת עגונות וכאן משום ממזרות דאף קודם תקנת ר"ג תקנו לה וקי"ל. **ע"ב** גמ' סלכם אתם וכו' אבל בלא סלכם אין ל"מ דסוף סוף הביטול לא הוי ביטול וקי"ק יהא לעיל פ"ק דף י' אמריק ועדי יהגט אין תותגין זה אלא בפני זה משום סלכם א"כ מה יתנו הרשב"א והך לא ידעי ואולי וכתבו ס' ויש לישב וחז"ק (ג): גמ' אמר להו זיל אימיטרי ס'. נראה דקאי אה' וקנים [וכגירסת אמר לן] וברש"י אמר להו רב ילחזיה לספרי וכו' נראה דקאי אסהדי אחרינא. וא"כ הוי כמו סלכם כלעיל כאומר כתבו וכו' וא"כ דלמא אידך נמי כרשב"ג ולא קשה ליבדור אינכחרי דא"כ היה מבטל בפני אחד שיפלא והיה ביטולו ביטול דליכא למיהם להיגה דלמא אולי הגך וכו' וכן משמע מדברי התוס' דיבטל כל אחד שיפלא בפני עלמו עד שיבטל כלן וכו' ולא כבאים בביטול בפני אחד סגי (ל): גמ' כי מיסתמרי מאי הוי א"ל משום לכתחלה אסור לבטלו דהך נגרא כיון שהעדים לכסו מסתמא לא תתן לאסור וקי"ל. **בתוס'** בד"ה לריכי בי עשרה ס' כיון דמדאורייתא ס' והא תלו יהא דלריכי בי עשרה אם דין תורה הפירש לריכי בי עשרה ס' כלומר ... היה הביטול בפני אותן השהדות עלמן ביתעמד סלן עליהן דאין ביטול אלא בפניהם שעדיה אז) ובאוקמתא הראשון לא קשה דכיון דבטלה סלה אין חילוק בין אלו שמבטל יתגיהם לבין האחרים וסלן שוין ולין שייך לתקן בלחד יותר מבאחרים ואם כאותן שמבטל ... יהם שועיל הביטול בטל גם האחרים: ולד"ל לא נתחדתו למתרה הואך ה"ה בקמייתא הלכה כרבי ובאחרונה כרשב"ג אף למסקנא דלריכי בי עשרה למבלפי' דלזה לא יהא מבוטל בדיעבד כיון דכל עלמות הגעם משום שהלדים למקן באחרים ובאחרים נעיה מבוטל ואפ"ל לענין לכתחלה הלכה כרשב"ג אבל התוס' כתבו מקדם בד"ה רבי דלהך אוקמתא אחרא כבטיות וחז"ק: **בתוס'** בד"ה וחזר רבי וכו' דמיא ספי לביטל וכו' שהרי אין ביטולו ע"י ב"ד אחר מהא"כ בביטלו בב"ד י"ל דאלימא מעשה ב"ד לבטולי כח דב"ד דרשב"ג וק"ל. **בתוס'** בד"ה ליבדור ס' אבל לרשב"ג ס' סוגיות דלידי' ליבדור אינכחרי במתנ"ש אי מבטל קלתן א"כ אחרים יכתבו וכיון דעדות שבטלה מקלתן בטלה סלן אין בביטולו משום מאי אמרת שילך אבל סלן לבטל דהא ליכא תיגה אפי"ה לא הוי ביטול עד שיבטל זה בפני זה דהייט לאוקימתא דלריך בי עשרה למבלפי' אתיא בכבשיטות (ג) אפילו לאוקימתא דעדות שבטלה ס' כיון שיבטל לבא קלקול מה שיכתבו אחרים מיד שביטל קלתן ול"ד לסלכם דלא שייך קלקול שם לעולם:

דף לד ע"א גמ' הא יהו ליה דקא ריהם ס' ולא דדייק ממתני' משהגיע גם לידה ס' לא לריכא דמיאד עליה ס' ובדלעיל דלעיל ליכא תרכה כלל [דסוגיא] לבטולי יותר מאשר יש לה מאה"כ כאן דביטל מקודם פעמים ושלש · **בתוס'** בד"ה יהם ממונה ס' אע"ג דר"ג נעיה לא מפליג וס' כב"ל הגירסא נסחה. וכ"ה בגמרות יסנות וי"ל דר"ג פסק במיטגא ועשו כתמים ובאוסרה נמי ס"ל דלא אמריק מה כח ב"ד יפה והויא משוה לאדי איסרה וממונה דעשו ובמעתין המחלק בין איסורא למיטגא [הייט] דלא סשו מ"מ מחלק ר"נ אליבא דרבי אפיט בין איסורא לממונא דעשו בממונא דעשו יחר רבי וס"ל מה כח ב"ד יפה ואם מעיה ממונה דעשו ואיסורא א"כ חזר כאן נמי בגעט מבוטל ויהלך פסק ר"נ כרבי אלא ר"נ מחלק אליבא דרבי דאף דס"ל לרבי בממונא דעשו מה כח ב"ד יפה מ"מ באיסורא לא חזר אבל הכי דלעיל משו דכי הכי דחזר רבי וס"ל בממונא דעשו מה כח ב"ד יפה ה"ג באיסורא כי הכי ולר"נ בשניהם לא אמריק מה כח ב"ד יפה וחז"ק · **ע"ב** גמ' יהא דלהחזיק וס' עיין בר"ן בזה ב' פירושים: גמ' ילא למקום אחר ס' נראה עם אפתו תירוצה שמה. ברין דהל"ל הא דקאמר תירום בלחד מהן [לא ת"ש] דחזקה בשם של מקום מיונה וק"ל:

ברשב"א וכ"ה גם בגרסת' ממילא הסברת סבלוה בלאוך: **בתוס'** בד"ה וכל שם ס' ליד תקלה וס'. ואף דקלמר ר"א והוא דלהחזיק היינו לפסל בדיעבד אבל לכתחלה נמשמע מסלכום גאונים דכתב פשם ופשה גיטין כן משמע דלשולם לריך. ומ"מ לא יהיה שפרוח ר"ה לפרש בע"א משום הך קושיא יאמר היכא דלא אחזוק לא יכתבו כל שם והחזק נומר דלשון המקום שיהא סותבין וס' משמע דלשולם יהא סותבין כן [ולכך מסלק ר"ת לפרש חכל שם לא פסח לשון הגט הוא רק ר"ל דלריך לכתוב לעולם כל שם שיש לו]: **באו"ד** לכך נראה ס' וכל שם ס' שיש כל שמותיו בגירום. לפירוש ר"ת הא דלא קלמר שיהא כותב כל שם ס' [ולמה ליה להזכיר לתם פלוני כיון שכל השמות לריך להזכיר] לאורות שיכתוב עיקר השם בריסא ואל השם הטפל והמיפסקרי לפי שלא שמעינן מני [דמתני'] לויהו עיקר השם ואיזהו הטפל: **רהא** ולא פריך נמי בגיוה שם פיהו וכל שם דאית ליה לרבנו' כגס"ת עיין בר"ן. ולפירוש ר"ת הא דקלמר והוא דאוחזק אבל לא מיחזק ס' ר"ל אפיט פורע אח"כ וס' וכפרש"י דלו לכתחלה ספי טיבי לכתוב עוד שם אחר שאין לו: **באו"ד** דמחקרי שיה פרי וס'. ומזה אין רלויה לר"ת דהם לא הוי גט רק מסד"ד מב"ד אילך פלוגתא ס' כיגמטן: **בתוס'** בד"ה והוא דלמחזיק ס' ובה"ג מפרש מתני' ס' כל"ל: **באו"ד** אבל בתוספתא ס' בשם שביהודה פסל ולם אמר אני פלוני שביהודה ס' שהם קלמר ולם אמר אני פלוני ס' סבר ודלמא בדיעבד וכ"ש אם שינה שם מקום האיהה עיקר דעדיף טפי גם למה מייתי הרשב"א ולמרמי דעיקר תימהה דת"ק נקיט גירם אשמו שביהודה בשם שבגליל דהיינו שלא כתב מקום המיונה ורשב"א נקיט אפילו כתב שם דיהודה בגליל דהיינו שלא כתב שם מקום יהמיונה שברי כתב בגליל שם דיהודה וכיון דפליגי הו"ל לדבר מעגין אחד וכ"ת נמי דרשב"א לא פליג רק על אליס לריך שני שמות כדקלמר ת"ק ולם אמר ס' דמשמע דלריכין שניהם [ולכך נקיט שם המיונה משום דבשם המיונה ליחד שודה לת"ק דפסול דשם המיונה עיקר] מ"מ ת"ק מי ס"ל דלריכין שניהם למה לא אמר לרבותא דאפילו כתב מקום יהמיונה שהוא עיקר ולא כתב מקום סכתיבה שהוא פסול ועוד מהא חולם אמר ס' לא משמע דלריך שניהם השמא הוי רבותא טפי אפילו עבה מפל עיקר ועיקר טפל דבסבר מלוט לא כתב רק שם אחד וכמ"ש הרשב"א מעין פרושא פריה ודובא גריס ע"ש אבל אי מ"ל לתוספתא שם מקום הכתיבה עיקר א"ש. ות"ק נקיט רבותא אפילו כתב שם מקום הכתיבה שהוא עיקר פסול כיון שלא כתב נמי מקום המיונה וכ"ש איפכא ורשב"א נקיט רבותא אפילו כתב הטפל דהיינו שם המיונה וגרע העיקר שם מקום הכתיבה שהוא כשר וכ"ש איפכא דחזק ובלא רשב"א ע"כ לא היה נסתיים שם הכתיבה עיקר דלמא שניהם שוין ודוקא נקיט אף הגהה דנקיט תוספתא אחרת מרשב"א נסתיים שפיר וק"ל: **באו"ד** ועיהם נמי משמע ס'. ומש"ה התוס' שפיר (•) ובלאו ה"ל כל סוגיה התוס' רק לאכיח דבכ' שמות במקום אחד א"ל לכתוב רק שם אחד לאפוקי שא"ת הא דקאני תירום אפתו שביהודה בשם שביהודה ר"ל והכתיבה היה נ"כ ביהודה ואפ"ה לריך לכתוב שניהן וכל עלמות התוספתא דחוקה היכא שיש לו שם אחד במקום הכתיבה ושם אחד במקום המיונה אז לריך שניהם מטעם שמבואר בפרש"י ולזה מייתי התוספתא דלא איירי שבכתיבה והמיונה היה במקום אחר וכ"ת גירם אפתו שביהודה בשם שבגליל [ר"ל] גם הכתיבה היה ביהודה וא"כ כתב לא שם מקום הכתיבה ולא מקום המיונה וכ"ש דלא שמעינן מיזה דלריך לכתוב שניהם בהוחזק ב' שמות במקום אחד וחז"ק: **באו"ד** והגהה וס' אלא שם אחד מהני המקושה ס'. ולא אחד מהני שמות בעיר אחת: **בתוס'** בד"ה מאי מריא אלמנה ס' ומהני אלמנה אולטריכא ליה ס'. פירוש זה אפ"ל משום הגהה מ"ם דמאי מהני אלמנה אילטריכא ליה סוף סוף יש חידוש נמי בנע"א שאין באלמנה כמ"ש לעיל והו"ל סתם לה כתנו משום סיפא תקיש אלמנה ויהא חידוש נמי באלמנה שאין בנע"א לזה נקיט נמי בריסא אלמנה וחז"ק דלאן זה מחוור:

דף לה ע"א גמ' יוצה סם סמות ולא יועיל אדרבה תגיל מסות: גמ' כמשמש חכמים כרגר אחרו ומה מי שנשבע בנשמת ס' ספי הל"ל ומה מי שנשבע חון לב"ד כך בב"ד על אחת כמה וכמה וחז"ק. גמ' כשקר פלג"ו. הא דאורייתא הוא דכתיב לא ינקה ומנגה אלוכה עוכה בכל העבירות שבתורה נפרעין ס' וא"ל נמי כמו שנשבע בשקר והתם לא היתה יודעת כלל מהא"כ באלמנה על כתובה שיודעת רק דשורת סחירה וק"ל: גמ' אבל חון לב"ד ס'. ור"ג מוכה ליתומים עמה שלא חולין יכלין להדירה דמחירה עלה והגבירה בידם מיהו הא קאמר מפני תיקון העולם ופרש"י ולא תהלכו להפסיד כתובתה הא בלא"ה לא היה מססחות תביא ע"י שבועה חון לב"ד וי"ל נמנעו מלהשביעה ולא סוי הב"ד מקקן להם להשביעה אף ברלון שניהם ושבועה חון לב"ד לא הוי חולין היתומים אבל והוי ברלון היתומים קאמר שהלל המקקן להן לקבל השבועה חון לב"ד ויתקן של נדר והא נע"כ של יתומים לריכין לפרוש ע"י הדרה מיהו לפ"ז מאי פריך אלוי והא רב ס' התם נע"כ של יתומים כדמשמע רב לא מנכי ס' וברלטם אם רולים לתת מתנה לגמרי מי שיהא בידם והגמה לבתר דהיקן מדר ה"ה שבועה חון לב"ד נמי מהני וחז"ק: גמ' בקופלא אם לריכה לישבע עד פעם או לא עיין בר"ן והרשב"א: גמ' כגי תרי ס'. משמע דלמזוטת א"ל לישבע ואפיט בסוף לא משביעין לה הכא [ולהך דלאמר לא תשבע בתחלה סיה מקום לומר משום דתשבע לבסוף] ואפ"ה עמגין לה מזוטת או לא דשמואל דהוגבות וס' עיין ברשב"א: גמ' אדרה בב"ד או שבועה חון לב"ד וס' וכן בפשוך ומדרה ואוסרת פירות וס' משמע מדר לאחר: גמ' ותרהה ודודה לא וס'. דהל"ל הצריכה ליתומים ומגבה שהיה כן יהא ודוקא הם הוו חולין בשבועה בב"ד יותר מבנדר ועוד הוה"ל לנחות ברלון יתומים ומדרה ואוסרת משמע דאיט חוב לקבל מדר ממנה: **ברש"י** בד"ה דבעיק ואיעבד ביה מעשה כשמואל רבי לאוליא מלגו ס': **בתוס'** בד"ה לא הוו יתמים ס' ולא"ת ס' לי היה אפשר לומר דהואי שבועות ביישי דקלי הכם אורה רחמנא משבעה דסלרים בשבועה לגבאת בנפסדים למשפי אתם כגון נדר מסתמא יאי אמר רב אבל הכא בשבועות מפין שבועות הפקרין דחמירא לא וחז"ק. **באו"ד** ותו למיפטר מקרבן ס' עיין בתוס' רפ"ב דשבועות בגיאור יותר: **בתוס'** בד"ה לא סם אלא בב"ד ס' בין דאורייתא לדרבנן סוף אחר ותנא ואלך גלון והתוס' ס"ל דה"ק מה בין שבועה דאורייתא שהיא בנקי"ח וכינוי כרות לשבועה דרבנן שהם בלא נקי"ח וכינוי וק"ל · **בתוס'** בד"ה ומודרת ואוסרת ס' והאמר ר"י שבועה ס'. לא מיירי בקבלה עד"י שהס להביא ראיה מדר אמר ולזה כיונו בכמוך והשבועות הבלא אסור וס' לא ינקה ס' דבלי"ח מ"ם האילוק בין מדר לשבועה: **באו"ד** והא דמדי הכלא וס' לא משום

ובדישבד אם מחכוין לבטלום דהא לא מיפרשה ס' בריימא ריהגא אליבא רבי גם ס' (•) ומ"ש דס"ל לבטלו ומיטל דחלי לבכה לא אמר כלום אע"כ דמשום סודלות בב"ד ... [illegible]

[illegible]

דכלא כגריסא בכלו מבטל ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

באור

[illegible]

להתוס' יאו"ל. אלא כתב שוב ואולי דבריהם אלה דדוקא דהביטותא דהא"ל נקבר ולכתוב מדי ספייה וכמו שאיתא ריש פסחים תנא דבי ר"י לעולם אל יוציא אדם לשון מגונה מפיו שהרי עיקם וכו' ופריך ובאורייתא לא כתיב טמאה ס' ה"מ היכא דכי הדדי נינהו וכו' לשון קצרה עדיף וכו':

דף לז ע"א גמ' ולחייב לו יש לו קרקע. בין לו בין לערב: גמ' שטר שאין בו אחריות אע"ג דהוב בשטר ממילא משתעבדין לו הקרקעות ואפילו בשטר מכר אמרי' אחריות ט"ס הוא מ"מ אלימי טפי כשתפרש וכמ"ש התוס': גמ' תניא סומיה דר"י ס'. תף פי"ג דתהיה כב"ם מ"ת תניא בריית' סותיה: ברש"י בד"ה א"ל פרוזבול ס' חוב של אביך. טפי הו"ל חוב עצמן הכתוב אביהן מעניק ליורש שהיה יוסל לומר פרוזבול היה לו ואבד ויאמן על כך כהבסוטך ודחוק לומר דהו כשעת נאמנו דלא מעניק לאו תרתי לומר שהיה לו פרוזבול ושאבד (ח): בתוס' בד"ה אלא מעתה וכו' ויש לו מסכן פירוש על חוב אחר ושה מותר לא ישמט חוב אחר כנגד שהוא לא כבה"ש ר"ל פקחון וכה"ג חמירא דדר במלוה ומחק בו הדר שלא מחמה חוב ולפ"ז קא' משכון ממה שלא בשעת הלואה ופריך יהנקים מתני' המלוה על המשכון דישמט יוקא שהיה עליו והאי טעמא משום דהסים כשלא הלוא פלוו מעיקרא רק הפסם בו אה"נ נתי ומסני דטעמא משום דרבי יצחק א"כ שלא בשעה הלואה הוא כ"ש ולר"ת נקיט על רק לשון השתא לא משמע כן ויש מפרשים אין נפרש ס' ומקשה מכח סברא בלא ראיה דא"כ הו"ל ס' נ"כ מכח סברא אלא מקשה מכח ראיות גמרא דאיהו נסך וק"ל: בתוס' בד"ה שאני משכון ס' דאפילו מקבל פקדון ס' מבואר ראיה דאע"ג דלא קני לגמרי ואפילו לא לענין גניבה ואבידה כדמשמע סוף הדבור רק לענין אחריות כשומר חנם ואפ"ה קנוי לה ברשותיה לענין בל יראה: **בא"ד** ושבר טכנים שהלוה לישראל ס'. אף שגוף החמץ דישראל אפ"ה איכו הוי ב' לטיותא דהייט עובד טכבים קני משכון והוי ברשות עובד טכבים הוי כגוף החמץ של עובד טכבים דיש ב' לטיותא גוף החמץ דשבר טכבים ולוים ברשות ישראל אע"ג דקיבל ישראל עליו אחריות דאיט עובר א"כ בשבר טכבים שהלוה לישראל מטעמא דר' יצחק איט שייך בשבר טכבים והו"ק: **בא"ד** א"כ מחיזה טעם נחשב כמ"ש ס'. ר"ל בתפכו, שלא בשעת הלואה לא הוי אלא מ"ם מטעם דנאה לענין קודשין ס' והיט בשעת הלואה ניחה נאה לענין קודשין א"כ מה בין בשעת הלואה ושלא בשעת הלואה ועיין בתוס' פרק האומר: **ע"ב** גמ' דלמא מייתנו ס' דלא ס"ל שמצוה לפדות את העבדים וכ"ת א"כ לימנע ומה בכך דח"ל משום דמצוה לפדות לגם בן חורין וכי נימא שתעבד וישאר עבד ימנעו תלפחות והסב"ג ס"ל דאף כי ישאר עבד אפ"ה מצוה לפדות את העבדים דהא כיון דמדינא הוא עבד כיון דלפני יאוש למה סגיאוס תדינא מלהיות עבד משום דלא לימנעי מלפרוק ימנעו ומה בכך דהא יוצא להיות עבד ואי משום דהוא לעשות חבב בן חורין יאחר בקיטור לא ישתעבד כי היכי דליהוי בן חורין וכ"ת הכי פירושו מייתנו ס' ופעמים שהוא לאחר יאוש דזכה בעצמו מלהשתעבד דלא מצוה לפדותו ויתסבו דלמא לפני יאוש הוא חדא דהכתי ימנעו דלמא לפני יאוש הוא ומדינא ישאר עבד תיתא בזה י"ל כיון שישאר בן חורין לא מייתנו דמצוה קעבדי ולא דמיה למ"ם תקהס דלמיה להו לרבנן לתקוני דלא ישתעבד ולבטלו מדינא כיון דמדינא ישאר עבד ימנעו דימנעו [הבל הכא כיון דרישבם בישט לומר יקדם יאוש הוא מוכרח לבטלו מדינא ולומר דלא ישתעבד ובודאי לא ימנעו כיון שישאר בן חורין מצוה קעבדי] אך דא"כ למה ליה לרשב"ג אליבא דרבא דמספק ליה לומר ב' תיקוס אלפני יאוש כמם ס' בהא דחזקיה דלאחר יאוש מני דכיון דישתעבד לאחר יאוש משום דחזקיה אפילו לגם בן חורין א"כ אהדא ליה טעמא דרבנן דמימנעו ס' בלפני יאוש: ובקצרה ליהקות בפסקא דמתנין למה לי כמם לימא אף בלפני יאוש משום דחזקיה כיון דישתעבד אפילו לבתר יאוש משום דחזקיה אף דמדינא הו"ל ליהוות בן חורין כ"ש לפני יאוש דמדינא להיות עבד דכיון דלאחר יאוש קי"ל דישתעבד מכ"ש לפני יאוש יש לישבו הו"ק (א) אלא משום דאע"ג דליכא ריעה מ"מ מיהא לאו לרבנן שיתפרקו או כמ"ש הרשב"א דאף לת"ק מצוה ומ"מ חיים שהעולם טועין בזה וקאמר רשב"ג כ"ע יודעין כמם ס' וליכא למיחש דימנעו: גמ' מפני מה אמרו ס' לשון רבים עיין בתוס' וכי תימא משום דאף לרבנן בלפני יאוש בין כך ובין כך ישתעבד לאוקימתא דרבא וכקושיית המקשה וקאמר מפני מה ס' דאע"ג דלפני יאוש הוא מ"ת הו"ל לרבנן משום מייתנו א"כ קשה למה לי כמם ס' לימא טעמא דחזקיה ג"כ אלפני יאוש מתסבא אליבא מדחזקיה [א"נ תסבא דמימנעו מייתנו דקאמר התם טפי מדחזקיה וכנ"ל] וק"ל: גמ' אין קני ליה למעשה ידיו עיין ברשב"א באורך במאי קני בדינא הא עקרו בפלמות ובגזל ע"ב: ברש"י בד"ה לשום עבד אתיי ישתעבד וקפ"ד גרעו ראשון ס'. דלא ס"ד נמי בלאחר יאוש גרעו שני ופריך משום דלא קני ליה חסר העיקר תפיסית דרבא וק"ל: ברש"י בד"ה לשם עבד על מנת להחזירו ס' להשתעבד בו נראה משום שהלה לייסב האריכות דלאביי דלא הו"ל רק לעולם לפני יאוש ולשם בן חורין לא ישתעבד משום דמייתנו וכו' אלא סינת אביי ושלא הטעה לסברתו דמייתנו ס' ת"כ לשום עבד פירשו להחזירו לרבו ראשון דוקא כיון דחיישינן לחיתנעו [כסברת התוס' בקושיתם] וא"כ היה קשה הא"ל למתני' לפלוני מניה וביה כלשם עבד [בין להחזירו ובין להשתעבד לבני] נמי בלא אביי דלעולם לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ומלתא פסיקא היא ולוה כ"ם לשם עבד על מנת וכו' וטעמא כתרא דלא חיישינן למייתנו אם פירש דוייהו ידעי וכו' [ויש"ך להחזירו] ותפ"ה פרשו וגו' י הקשו תוספות ולא ניחא לאו בהאי טעמא דמ"מ כיון דוירע ס' ימנעו רבים בפעם אחר לכוונו ולהיות עבד לראשון והו"ק: ועיין ברע"ב המפרש ברבא טעמא דמייתנו ואולי ע"ש היא: ברש"י בד"ה מאם הקנו יאושית היא יותר צריך לכתוב נפרש ישוע' היא: בתוס' בד"ה לעולם ס' וה"ה דמצי למימר ס'. דמשום מייתנו ולא פריך א"ר דלא ניחא ישתעבד נמי קודם יאוש כמ"ם בדבור שלאח"ז מ"מ טפי אנייה סברת לשם בן חורין, פריק' דלא ישתעבד לבני [אף לאחר יאוש] משום דחזקיה כיון דלשם בן חורין פריקיה ולדלשו, מלהשתעבד משום דחזקיה אע"ג דלאחר יאוש הוא [ולכך מקשה אהאי טעמא דתלים] וק"ל בתוס' בד"ה בין כך ובין כך ס' דאי כפדאו לשם עבד ס'. אבל

לשם בן חורין פשיטא דאין סברא לומר לגבי כיון דלשם בן חורין פרקיה: **בא"ד** כדי שיהיה לענין מלוה ס'. אין להקשות אכתי לתקנו שיהיה מלוות ומתנות אף לגבי דהא הבהא הפקע מלוות ומתנות ומעשה ידיו וטהגו לראשון משום דחזקיה כ"ש לגבי דמעשה ידיו שלו מן הדין וה"ל לתקן רק מלוות ומתנות עמי דלא שכיחי גרידא וי"ל כיון שצריכין לבטל מדינא סברא טפי לתקן להשתעבד לראשון והו"ק: **בא"ד** ומיהו סבל לומר ס'. ומ"מ כשאר לשם בן חורין ישתעבד לראשון וכן משמע לקמן (ב) בסמוך והו"ק: בתוס' בד"ה או לפני יאוש ס' דפליג ת"ק ארשב"ג בלפני יאוש רק בלפני יאוש מודה מטעם כמם או משום דלפני יאוש הוא ולא ס"ל סברת מימנעי ס':

דף לח ע"א גמ' קשיא דר' יוחנן אדר"י. אף כשנפרש לעיל לרשב"ג ישתעבד לעולם לגבי (ג) מ"מ הא טעמא משום דחזקיה וכיון דהכא ליכא שני הו"ל ישתעבד לראשון משום דחזקיה והו"ק: גמ' או יוצא עבדות אדר לה ס'. פירוש שלחו לו אם תרצה לצאות יסר ונתן שנה לה גט חירות: ברש"י בד"ה עובד טכבים ישראל מנין כגון ס'. לייסב קושית התוס' דאפילו ישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף וכן ויסב ממנו שבי פרש"י ביותם ספחה לאחת וכו' ועיין ברשב"א באורך ואפ"ל טוגת רש"י מאי פריך עובד טכבים ישראל מנין מי ביקא הלא בעבד כנעני קאמינא לזה פי' כגון עבד זה ס' אבל למה דיליף מויסב ס' קשיא דישראל נמי קני ולזה הקשו התוס' והו"ק: ברש"י בד"ה חטורי מחברי ס' אבל לשם עבדות לא הוו רוצין ס' דלית לנו דרשב"ג. וה"ל נפדות לשם בן חורין דהוי מצוה כדקאמר לעיל דלמא מימנעו ולאו אין מצוה לימנע ולימנע (ד) דה"ל זה לפני יאוש היה וס"ל כרבא דמשקי למתני' לאחר יאוש אבל קודם יאוש לעולם ישתעבד ז"א דהא לרבא נ"ע דלא מסתבר כלל דפליג ת"ק לפני יאוש כמ"ש התוס' לעיל ורש"י פי' דלית לנו דרשב"ג אלא והאי בשפחה ליכא מצוה אף ביפרוק לשם בן חורין וכבר כתבהו לעיל מזה וע"ש: בתוס' בד"ה אבל בחזקה ס' כ"ש שבד טכבים ס' והאך מסיק שבד טכבים ישראל מנין ס': **בא"ד** ופירש ר"ת הא"ל ס' בעבד עברי אבל בעלמא קניט של עובד טכבים במשיכה ס' כצ"ל: בסה"ד בחזקה של כיבוש מלחמה. ובקניט של שבד טכבים בכסף ס' לא בא למעט רק קניים המפורשים דמקרי קנין ברצון לא בחזקה ובמלחמות: בתוס' בד"ה דכתיב ויסב ממנו שבי וא"ת ס' וי"ל ס'. לא מייתי בקרא פסוק וכי תשיג יד גר וגו' דה"מ דשבד טכבים ישראל קונה דדלמא דוקא ישראל ממנו מבא"ב עבד כנעני דלאו ישראל מעליא הוא לזה מייתי דר"ל דכ"ש הוא גם לאשמועינן דלא קני אלא למעשי ידיו כמ"ש התוס' ולא מייתי בקרא הא דעהרו בסיחון וקרא דויסב וגו' נמי מיותב בזה או לאשמועינן דכ"ש (ה) או לאשמועינן דגופו לא וע"ל דלבתר דשמעינן מדר"ל דשבד טכבים שבד טכבים קונה בכסף ס"מ דיש לו קנין בגוף האדם תו ילפינן כי שאר השמעינן דשכא דיש לו קנין כגון בקרקע קונה בחזקה כמו בסיחון ה"ל כיון שיש לו קנין בגוף קונה נמי בחזקה אבל לילף עיקר קנין אדם מקנין קרקע דסיחון לא הוי ילפינן ועוד דאף בת"ל דאי ילפינן אדם מסיחון מ"מ לא הוי ידעינן מויסב שום קנין דמנ"ל לדמויי [ישראל לשבד טכבים.וכמ"ש מהרש"א] אבל כיון דמליט בדר"ל דדמי בקנין כסף מדמינן להו נמי בקנין חזקה ודרשינן ויסב לקנין חזקה וק"ל: בתוס' בד"ה ותיתא וס' ולא מסתבר ס'. אבל לפירוש שני דלרשב"ג לעולם לראשון שייכא שפיר אף בלאחר יאוש אתאי נמי כרבנן ס"ל דחיישית שמא לשם בן חורין פרקיה ואסור לך להשתעבד בה אבן לגיב למהגא פרקינן לה ואין כאן משום שיעבד בה חורין ולמה דס"ל כרשב"ג א"כ לא שייכא נט להשתעבד בה ולהכי שדרסה לך והו"ק: **בא"ד** וסבר כרבא לפי"ז צ"ל דפליגי בפלוגתא דאביי ורבא דשמואל דלא השתעבד בה [ואף גיטא דחירותא לא הצרכה] ס"ל כאביי וכמ"ש בסמוך וק"ל: בתוס' בד"ה אלא אפילו ס' בעי גט שחרור. אבל במה שלא השתעבד בה תלי סבר אף כרבא וכרבנן דישתעבד לרבו שני (ו) ואף כרשב"ג לאחר פירושא: בתוס' בד"ה המפקר ס'. עיקר קושיא אף למאי דמסני יהגם דלא מהני בלאו כי הרי זיל משום דעבד גברי גופיה קני מ"מ יפקירט ועיין בתוספות התגן דף מ"ח ע"א: בתוס' בד"ה כל המשחרר ומפקן ס'. ואע"ג דשמואל דס"ל הכא שובר בעשה ע"כ לא ס"ל הא ולקמן דלדידיה כיון שמין רשות רבו עליו אין קרוי עבד וה"ל גט שחרור (ז) מ"מ תאן ק"ל כשמואל בהא וק"ל לקמן נמי הא כפסק שם הלכתא כרבינא ולכאורה תמאי לא הקשו מעבד סברה דלעיל דשפין את רבו ס' ומשנית המשנתין או דמלי פרקן לה למה לי גיטא דחירותא טפי הא"ל להקשות הואך היה רשאי לשחר לה גיטא דחירותא הא עובר בעשה ודוחק לומר דעיקר קושיא דלא חסק חדעתייהו הא דאין יורשין רשאין להשתעבד ס' ולמ"ש א"ש משום דלקמן פסיק הלכה כרבינא הקשו מגם לשמואל דהא ע"כ לאו משמואל הקשו דכ"ז לא תולה אליביה ולא מלי סבר רק למאי דקי"ל כן הקשו והו"ק: **בא"ד** משום דליכא מצוה רבה ס'. ומשום סרס מצוה אין עשה דוחה עשה והכא בחליו ספחה ליכא לשבת יצרה [כיון] דחירותא לא מיפקדא אפייה ורביה [שמא גם לאחר כהשתחרר לא הקיים. כ"כ התוס' לקמן דף מ"א ע"ב בד"ה לא לתא בראה]: בסה"ד כדפריך הכא משום מצוה דרבים. ולא מייתי ראיה מהא דחליו ספחה דהתם משום איסורא עשו בה להסיר המכשולה לא לקיום מצוה: **ע"ב** גמ' אסבר דמיחד לה נעבדיה ס' בהא דחליו שפחה ס' נמי אסבר דמיחד לעבד עברי דמותר בשפחה ובבת חורין וכמ"ש רש"י בדף ל"ט ע"ב והפדה לא נפדתה כגון שפחה כנענית חליה שפחה וכו' המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בשפחה ובבת חורין וי"ל במ"ש התוס' לעיל דעבד עברי איט טרג אלא בזמן שיובל טהג חה מעשה בימי האמוראים היה (ח): גמ' מיתבי מעשה בר"א ס'. אף אם ידע ברייתא דר"א סבר תובה מ"מ לא מקשה דר"א אדר"א דאף דאמר תובה אין זה דינא דשמואל בעלמו דכ"ז שהוא עבד כנעני אסור נהגין לו מלהשתעבד בו אבל כשירצה לשחררו ולעשותו בן חורין נשות ישראל גמור זה תדהם שמואל כל המשחרר וכו' ולהכי לא קאמר הלכה כר"ע לזה מקשה אדשמואל וק"ג אבל בסמוך פריך שפיר ודלמא ס' אבל למ"ד תובה שפטא היא דינא דשמואל דאפילו אי מכרתו שובר בעשה וק"ל: לעיל בחליו שפחה וחציו בת חורין

באור

ולכך סקט יפרוזבול אבדן ופ"ש (ח) ואי' גבי ס"י ס"ז שפירש דבי רש"י משום ורש"י מפרש הא דאמר ר"ת ביתריו ליתומים פרוזבול לנכסי יתומים דמיירי מיתב עומן דיבור פרוזבול (א) דאפשר דכן הבאת דחזקי' שלא יפול פנמו לא אליבא כ"כ ליתוח בעבורו הי תשאת דמייסמו למיפרקיה אבל הבהא דפירוש מימנעו הייט משום שהוא נשאר יאוש הוא דיון מטור נפדתו ... [illegible]

[illegible]

לא פריך דלמא כר' ישמעאל דס"ל דאינו שהלכה כן ידענו לאמרו בה שברת: גמ' ת"ש המקדיש עבדו כו'. לעיל פרש"י וכיון דיליף מקרא קשה לרב וכאן יקשה לרב אף דלא יליף מקרא וקי"ל: בתוס' בד"ה נופא כו' ולכאורה משמע כו' אף דרש"י נמי לא קאמר רק סברא דאמר יקדש למכור אבל בקדוש סתם במקדיש תמימים סתם נמי אין כאן לבדק הבית מ"מ מ"מ יקשה קושיא ראשונה דעדיין הו"ל קדוש לימכר לא קאמר כיון דאין דינים שאין הסכמה במקדיש סתם איירי דאין בו פדיון להקדש ומ"ם ולכאורה יש' ולא כתבו קושיא בלא לשון שם קדוש רק משום דבמקדיש סתם עסקינן דמ"מ דלמא לא איירי במקדיש סתם רק פירוש קדוש לימכר יש פדיון ולהכי לא קאמר קדוש לימכר לא קאמר דבאמת טובא [של רב] בקדוש לימכר וקי"ל [ולכן כתבו לכאורה פתיבות הגאון משום בלא פדיון]. באו"ד אפילו דאבוה נמי ר"ל עבדים של אביו ולא"כ יקשה אפילו עבדיים נמי והמ"ל אפילו אביו נמי. באו"ד וגו"ה נופיה לא קדוש פירות ליתסר כו' הכי בדידה ליה לרב מכח שם הרבה ולפירוש התוס' פריך ת"ק הראשון דקדוש לגופיה דה"ל דפשיט קדוש לדמים למסור דא"כ נזכרין מאי עבידתיא כדפריך בתר הכי וא"ל כגון כשמקדיש סתם הוי כאילו מפרש שיהיה כח לגזברין למסור דהיינו העולה שלישית אלא לפי דלמר בפירוש כן וכל מה שתאמר אכתי הוקשה באומר בפירוש כן אלא פשטו דקדוש גופיה דאי לא"ה נזכרין מאי עבידתייהו והיינו שא"כ מקשה לזה דהיינו לפי' רש"י משום הכי אין הגזברין רשאין להוציאו לחירות לפי שאין גופו קדוש להם וכמ"ש רש"י אבל לתוספות דגופו קדוש למה אין רשאין לזה פירש דאין הי"ל מדינא רשאין ט' ועיין בתשב"א דבריהם בביאור יותר וזו"ק (*):

דף לט ע"א גמ' הא מני ר"מ היא כאן לא מצי דאמר לדידי א"כ קושיא דשבה ואוכל (י). ברש"י בד"ה או אמרה בשלמא כו' וכגון שאמר דמיו עלי יש לתת עליו מעות כו'. מפרש כן מדלא מצי לעיל הא מני ר"ת היא אלא משום דלר"מ דסתמא משום אין אדם מוליא ט' מפרשין דבריו שאתפון לדמיו עלי וא"כ לעיל נזברין מאי עבידתייהו ולזה נתכוון בארוכה הסברא סוף האיבר בשלמא בעבד ט' וק"ת בלאמה מנ"ל שנתכוון לדמי עלי לר"מ דלמא קדוש לימכר י"ל כיון דמכח דאין אדם מוליא דבריו להקדש לבטלה קא מפרשינן דבריו כך מפרשי' דבריו דאמסתבר דהיינו אפחות שטכל לפרש שלא יהיה יד נזברין בהם כח להוציאו לחירות [אף ע"י מבירה לאחרים] וקי"ל ולפירוש התוס' דלעיל סבים קדוש גופי', כאן קדוש לדמיו שפיר י"ל לר"מ קדוש לימכר וביאור שהקדים עלמו ע"כ מכח שאין אדם מוליא ט' מפרשין דבריו דמי עלי ולא מצי לעיל לשמי ר"מ הוא דא"כ נזברין מאי עבידתייהו דכ"ע שאין קדוש גופיה אין לגזברין כח בגופן רק לפי' רש"י דאף בקדוש לדמיו יש לגזברין כח רק לא מוקי לעיל כן משום דהייט מפרשין דבריו למהוי עם קדוש לרב כמקדים תמימים א"כ לשני ר"מ הוא דמפרשין לשום לתועלת הקדש (כ) לזה מפרש דלר"מ ט' דבריו אפחות דהייט דמי עלי ומ"מ תלוי פירושו י"ל דלא מצי לעיל ר"מ הוא כיון דהקדיש כל נכסיו א"כ הא לא הוליא דבריו להקדש לבטלה דהא אסור נכסי' וזו"ק:

דף מ ע"ב ברש"י בד"ה אפותיקי אם לא יפרע לך ט' נ"ל אע"ג דע"כ לרב מיירי כאן לך פרשן אלא מזו כמ"ש התוס' בד"ה במחיק מ"מ פרש"י דאיירי באומר אם לא יפרע ט' ור"ל אם לא אפרע לך במעות כהתחתיות שהם פרשן בכל מקום וכן פי' ב"י כמחזה בגמ' ק"ו בהאן מספט והולך רש"י לזה משום דאי לא מיירי הכי ולא מצי לסלוק בזוז אפילו לרבא למפרע הוא נובה ולא הוי השחרור יפקיע משעבוד כמ"ש התוס' בד"ה הקדש וגם לשלא י"ל הכי אע"ג דר"ל לשלא מיירי באפותיקי סתם מ"מ אפילו באפותיקי מפורש אתי שפיר נמי כיון דיכול לסלוק בזוז שורת הדין אין העבד חייב במצות לרבא ולאביי כגון דיכולה לסלוק בזוז וקי"ל ואולי דיתס"ה פי' רש"י בריבא הנו' דאם לא אפרע ט' בהדיא ואומן אפותיקי בעבד שיש בסתם שיהיה יכולי לסלוק לרב אפותיקי מפורש אין לך פרשן ט' גם לשלא י"ל הכי ולסלוק ג"כ לשלא אפותיקי סתם אם נייל ופרש"י בתכמה לשון הלא יצא ידי ספק וזו"ק בתוס' בד"ה הקדש ט' קדושת הגוף ט' כגון שור תם לחזבח וכן ברש"י נ"ל משום דאין לפרש גם על הקדש עבד כדאמכחן תרווייהו במכר כח"ש התוספות בסמוך משום דהא לעיל ק"ל המקדיש עבד הייט לדמי קאמר ולא לשחרר דליתי עם קדוש וא"כ הו"ל רק קדושת דמים ואין מפקיע שיעבוד ואפילו לרבה אליבא דרב דלעיל דליתי עם קדוש קאמר א"כ נכלל בכלל שיחרור דהא לאו מלד הקדש מיתסר אבעל חוב ומפקיע שיעבודו רק שאלו לחירות ליהות עם קדוש ישראל גמור וליתן נופו של עבד לעלמו של עבד בתורה לזכות בעלמו ומש"ה נמי אתי שפיר דלא נכלל שיחרור בכלל הקדש כמת וע"ז דאפילו שחרור שבא ע"י לשון הקדש לא נכלל בהקדש רק בשחרור וקי"ל: באו"ד דהוי בכלל הקדש ט' נ"ל דהתוס' שטון לאסור הנאה ואכ"ע כמו הקדש אבל שחרור דהו"ל ג"כ קדושת הגוף כמ"ש התוס' לפני זה ולהכי כיון דהל קדושת הגוף שבה אתה ט' לאעפ"כ הוי בכלל הקדש כיון דלא אסור הנאה הוא כמו הקדש אבל א"ל משום דמת וע"ז מיתסרי אכ"ע כהקדש ומש"ה שחרור וא"כ לפי מ"ש התוס' לקמן בסמוך דקונמות לא מפקיע שיעבוד כיון דלא מיתסרי אכ"ע א"כ קשה למה שחרור מפקיע הא נ"כ לא מיתסרי אכ"ע הנא נ"ל לאו דוקא אכ"ע רק לאשוקי דלא מפסיד בע"ח לחודיה אלא גם הוא מפסיד אבי מפקיע א"כ שחרור גם הוא מפסיד כמו בע"ח ולכן מפקיע ואפ"ה לא נכלל בכלל הקדש כמת וע"ז שאין מיתסרי אכ"ע כהקדש ממש משא"כ בשחרור וקי"ל ול"ל הא דנקט התוס' לקמן דוקא הקדש דמיתסרי אכ"ע מפקיע וט' הייט משום דבאו רק לחלק בין הקדש לקונמות אע"ג דתרוייהו קדושת הגוף דזה מיתסר אכ"ע וקונמות אבע"ח לחוד אבל לענין מפקיע שיעבוד לא נריך מיתסר אכ"ע כדמוכח משחרור רק לאשוקי אבע"ח לחוד כהקדש דקונמות וממילא לא מלים בהקדש הפקעת שיעבוד כי אם בהקדש דמיתסרי אכ"ע מאחר דהקדש קונמות שהוא הקדש פרטי אינו מפקיע מאחר שאפילו על המקדיש לא נאסר כי אם על בע"ח לחודיה א"כ לא ליכא הקדש אחר כי אם הקדש כללי דנאסר אכ"ע וקי"ל ולא שיהא נריך מיתסר אכ"ע להפקיע שיעבוד וזו"ק: באו"ד ועי"ל דלא השיב אלא מתני' וברייתא ס' וקונמות בפ' אע"פ וט' ואע"ג דבסמוך פי' התוס' דקונמות אינו מפקיע וא"כ הקדש כללי דמיתסר אכ"ע הוא מתני' וברייתא י"ל דמ"מ הא דקדושת הגוף למזבח מפקיע מידי שיעבוד הוא נלמד ממתני' דקונמות פרק אע"פ וקי"ל ועי"ל דמ"מ מדאורייתא קונמות מפקיע דקדושת הגוף מפקיע רק דאלמוה רבנן לשיעבוד בע"ח והייט דים לאוש שכל אחד יאסור נכסיו וממילא הוכח דמיתסר אכ"ע דהייט גם למקדיש מכ"ש דלא אלמוה רבנן לשיעבוד בע"ח מפקיע וקי"ל וא"כ הקדש שפיר הוי מתני' מקונמות פרק אע"פ דמפקיע היכא דליכא יחוש שמא יאסור וט' דלא עשו רבנן שם

תקנתא דאלמוה וזו"ק. ול"ק כאן הוי אלמוה רבנן ומדאורייתא שפיר הלא הכי מפריך לעיל גבי פרוזבול דמלבד דהספק בד"ד היה הפקר לא קשה מידי דהא אלמוה רבנן לשיעבוד בע"ח ואין אל הקדש כלל מעיקרא וזו"ק. ומ"ם ק"ק הא מקונמות לא ילפינן אלא דקדושת הגוף יפקיע אבל לא ילפינן דהכל להקדים כיון שהוא אפותיקי לבע"ח דגבי הקדש אם כי יקדיש את ביתו כתיב וזה ביתו ברשותו וט' כמו שהקשו התוס' דוקא מקדש דלריך שיהיה ברשותו ולא יהא משחרור (ל) א"כ עדיין לא נמלא במתני' הקדש דהלא להקדים ולהפקיע מהשעבוד וי"ל דלכן פירשו התוס' דרבא לטעמיה דאמר מכלן ולהבא גובה וזה לא קי"ל יהא כלל דהלא להקדים ולשחררו רק הכא קמ"ל דקדושת הגוף מפקיע משיעבוד וזה שפיר ילפינן מקונמות דפ' אע"פ ובא"ה קשה למה להתוספות להאריך זה בפירוש ואומר ר"ת דרבא לטעמיה ט' הלא לא קשה לזה רק מה בין קדושת דמים לקדושת הגוף אם יש ברשותו להקדים קדושת דמים נמי א"כ זה יתישב כת"ם לחלק בין קדושת דמים לגוף משום דלא אלים כח בע"ח מהקדש ולפי"ז ל"ם ועיין עד אח"ז להסביר יפה: והא דהקשו תוספות אדמיתנא לא אמרי' אלמוה ולא מתקנת דקיימין ביה ובפרט הלא בפירוש הזכירוה משום דהקדש למה ניתא אלמוה לשיעבודא דבע"ח שלא יהן הדין ולהפקיע כח ההקדש דעדיף בכל זוכתא מכח הדיוט ולא דמיא לקונמות דרק מפקיע מבע"ח ואינו טמט להקדש ומש"ה הקשו ממיתנא דדמיא לקונמות בזה דממנא אלמוה לבע"ח דהלא לא מסרקינן בזה לכח שום אדם שהרי אסור בהנאה וקי"ל לזה תירצו דבהא תליא מלתא דאלמוה דאפילו לא מפקיע כחו של אחר כמו במיתנא אפ"ה כל היכא דאסור גם לדידיה אלמוה שאין טונתו להערים ולהפקיע נכסיו מבע"ח לא אמרי' אלמוה והייט הקדש ומיתנא משא"כ קונמות דוקא דרק מיתסרי אבע"ח ולדידיה שריא בהא אינו מתכוון אלא להפקיע שיעבודו ולהכי אמרינן אלמוה וזו"ק: באו"ד כשלא נמי לא מלי וט' הקשה מהרש"א דלוקא מוקי אביי כשלא שחררו רבו שני ומפרש שורת הדין אין העבד וט' ר"ל אינו חייב כלום לרבו ראשון דמיו דלאביי הוי שחרור דבר שני מדאורייתא דלמפרע גובה אלא משום תיקון העולם שלא יאמר לו עבדי ט' כלרב לזה ספין רבו ראשון וכתב שטר על דמיו וט' והוא איפכא מלרב בתוקף של ראשון ובשחר פירוש מתני' כמו לרב ונ"ל דלק"מ דהוי אסור לפרש הכי שורת הדין ט' דלמה אין העבד חייב לרבו ראשון ההגדשה שבעל החוב משורת הדין [וגם דכופין אינו לשחרר שורת תלוי עבד ליתנה אחרונה אבל עכ"פ העבד חייב משורת הדין] ומפני תיקון העולם נמי אינו כותב שטר של דמיו רק על ההגדשה וקי"ל גם תירוץ המהרש"א אינו מכיר שהירץ היא לאביי שחרור שני הוי מדאורייתא הא"ל התק הגיכר כמ"ש התוס' בד"ה בהזק וט' לרב מ"ם א"כ למה פטור לת"ק המשחרר ע"ם והימה והלא אף לאביי ולאוקימתא זו לא הוי שחרור של שני אלא על חלקו כדי חובו ובזה הוא שייך לנייר הזק כלל דלמי מזיק בכדי חובו הלא מפסיד הוא עלמו חובו אלא נ"ל מה שכופין לרבו ראשון לשחרר גם חלקו יקרי ליה הזק ולוהו חלק אף לאביי ע"כ מדרבנן הוא וא"כ שפיר הא"ל הזק שהוא מכר אף לאביי והפיר מלי פליגי בהזק שהוא מכר וזו"ק אלא כמ"ש דקשיא מעיקרא ליתא דהלא אין כח לשני לפטור העבד מדינו ראשון מההגדשה וא"כ ע"כ שורת הדין שאין העבד חייב הייט על שישר החוב אין לפרש כן דשום דפטור ואפילו תיקון העולם ליכא אם שחרור של שני טוב וא"כ ע"כ לשון אינו חייב הייט במעות דאין שחרור אלא מפני תיקון העולם ט' וא"כ לאביי הא שחרור של שני טוב ולמה שורת הדין אינו חייב במעות וזו"ק:

דף מא ע"א גמ' שלא אחר ט' נ"ל לרב יש לקות במתני' ושחררו בע"ז העולם ויוסב הכיטי אל העבד ויקח ושחררו על רבו [דנקיט מוקדם] ר"ל עבד שנשבה רבו וכאלו כתב ושחרר אותו ולשלא דקאי ושחררו על רבו שני א"כ קאי על אחרים דנקיט שנשבה רבו אפותיקי לאחרים א"כ יש לקרות ושחררו בע"ז במלאכ"ס שאחרים שחררו ולא הוזכר במתני' לפי"ז הפעול דממילא ותמשע שחררו על העבד שהוזכר מוקדם הדיין נביה שחרור וקי"ל וה"ל לרחוק דישחררו בחולם הוי"ו לשלא כמו לרב ופירוש הפועל של ושחררו שהוא לשון יחיד אם הוי"ו בחולם על כל אחד מאחרים שנעשה להם אפותיקי והוא דוחק גדול ויותר נראה כמ"ש ולרב דהלכתא כוותיה א"ש עפי לשון מתניתין דנקיט ושחררו כמו שפשטא דרישא וקי"ל: ברש"י בד"ה שני רבו קרית ליה תנא דמתני' וט' דלא תימא הא שלא נמי יהי קאמר מי שחררו רבו שני ט' לזה אמר תנא דמתני' דקפיד שלא בפרש דתנא דמתני' לא פירש שני באיזה רק סתם רבו ומוקמינן ליה ברבו שני ושני ליכא למיקרי סתם רבו וקי"ל לזה אמר ומוקמינן לה וט' דייקא: ברש"י בד"ה משחרר קרית לי' מי הוי שחרורו שחרור ולא פירש עד רבו קרית ליה משום דלמה לא יקראנו משחרר כיון שעשה פעולת השחרור לכן פירש דהא גופא קשיא מי הוי וט' אבל ברבו קרית ליה מבואר ממילא שאין לקרות לבע"ח רבו ומ"מ נ"ל שאין רש"י ר"ל דרב פליג אשלא בגוף הדין וס"ל דאין שחרור של שני כלום אפילו מדרבנן דא"כ לא הו"ל לשון קרית לי' והו הא דרב נמי מפני תיקון העולם שלא יאמר לו עבדי ט' נריך שחרור מפני מדרבנן ומש"ה נריך לכתוב לשני שטר על דמיו א"כ ה"ה וקנה כ"ש דמפני תיקון העולם שילא שם בן חורין עליו ולידינו במלות הוי שחרור שני שחרור מדרבנן גם א"כ מנ"ל לרש"י דלמא רבו קרית ליה נמי הכי פירושו מי נריכין לשחרור של שני ואפילו מדרבנן שנלטרך לכתוב לו שטר על דמיו ושלא נמי פליג ארב בגופא דדינא אלא נ"ל דלא פליגי בגוף הדין רק בלשון פליגי לתר קשה לשון רבו ולמר לשון משחרר ורש"י בא לפרש רק למה לא אתי שפיר לשון ושחרר דהא עשה השחרור על ידו ובגרמתו ולהכי פירש מי הוי ס' דהא עיקר שחרור לשלא נמי ע"י רבו ראשון דהא מחמת שחרור של שני שורת הדין אינו חייב כלום במלות וא"כ אפ"ם מפני תיקון העולם שילא עליו שם בן חורין בגרמתו של שני כופין רבו ראשון ט' מ"מ אינו ראוי ושייך לקרות לו משחרר בשביל זה משא"כ ברבו קרית ליה מבואר מעלמו קושית לשון רבו וכל"ל וה"ל פירוש למה לא אתי שפיר לשון רבו והא דנקיט גמרא משחרר קרית ליה ולא נקיט הרישא ושחררו קרית ליה נ"ל משום דשחררו שהוא שעל ר"ל עשיית פעולה שחרור לא קשה מידי הספיר הגא כוונת הפעולה אבל משחרר שהוא שם התואר על שם פעולתו לא שייך שם התואר בו אם אין שחרורו שחרור וזו"ק ולהכי נקיט משחרר קרית לי' ר"ל לקרות כן בשם התואר ועי"ל דשחררו עדיין לא אתי' דאין שחרורו כלום ונקטי' לפי טונת המשחרר משא"כ בסיפא כבר השמיענו שורת הדין וט' שאין שחרורו כלום ולהה א"כ משחרר קרית ליה וקי"ל ואפשר גם זה נכלל בלשון רש"י מי הוי ט' ר"ל הא כבר אשמעי' שורת הדין וט' שאין שחרורו כלום ולפי"ז פי' כן לייסב דנקיט משחרר קרית לי' וט' ולא ושחררו קרית ליה דהוא ברישא

דף מג ע"ב בתוס' בד"ה ואין לגי קורא בה ט' וא"ת והגא וט' והא אמרי' פ"ד אחין

באור

(א) מהר"ם שכיחא לפי' רש"י וכו' [illegible] שהבין דלרש"י אף יצאה דפליג ארב וס"ל דלא אמרינן דכיסוי עם קדוש רק קדוש לעסוי קאמר מ"מ אין גופו קדוש ליאסר בהנאה לכן לפי' רש"י ניחא דאין הגזברין רשאין ט' משא"כ לפירוש התוס' דלהפא דפליג ארב גופי' קדוש ליאסר בהנאה א"כ אמאי אין רשאין להוציאו לחירות והאמת שכן נראה תהו"ד נ"ע פרשכא דלרש"י אף למאן דמוכר קדוש לימכר אין גופו קדוש ליאסר אבל לכאורה אין הכרח לפרש כן ברש"י ואדרבה לקמן דקאמר לא דכ"ע קדוש פי' רש"י קדוש לימכר והיינו יהודה דאי קדוש לימכר אסור בהנאה ולא פליגי רק אי עבדה כמקרקעי ס' רק רש"י מפרש גופו לא קדוש [illegible] רק ר"ל לא קדוש שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית [illegible] מ"מ התם ע"כ קדוש ליאסר [illegible] דליתי עם קדוש אבל בעבד כיון [illegible] דליתי עם קדוש קאמר [illegible] מ"מ ע"כ קדוש לימכר קאמר ואסור בהנאה [illegible] ואפ"ה סובר רש"י דאין יכולין הגזברין להוציאו לחירות [illegible] ויתן להם רשות [illegible] לאחרים [illegible] ואסור בהנאה [illegible] אבל [illegible] ואפ"ה לא נאסר בהנאה [illegible] ע"כ דפשיט קדוש לימכר קאמר [illegible] אלא אי אמרת [illegible]

להדיא דלמא דס"ד הקדים לימכר קאמר ומזה תמוה נמי על דברי הגאון [illegible] ובשיטת התוס' [illegible] ואוכל [illegible] דדמיו עלי קאמר מדקאמר שלא הקדים אלא דמיו ולא קאמר שלא הקדים אלא [illegible] כבמ"ם מבואר לכל מעיין דלא היה שום ה"א לומר לרבנן דדמיו עלי קאמר רק לר"מ דס"ל דאין אדם מוליא דבריו לבטלה וא"כ לס"ד דקדוש לימכר קאמר תיקשי אמאי העבד שבה ואוכל הא אסור בהנאה [illegible] ליאסר בהנאה [illegible] הברייתא שאמרה שלא הקדים אלא דמיו [illegible] משום דאין הרב יכול לומר עשה עמי [illegible] לעיל דף יב ע"ב [illegible] הא בברייתא יהיב טעמה שלא הקדים אלא דמיו ויש לעיין בזה [illegible] ועדיין נ"ע בכ"ז ולא כתבו אלא לעורר המעיין ( ) לכאורה לשיטת התוס' [illegible] דקדוש לימכר ואין גופיה קדוש [illegible] גופיה קדוש ליאסר בהנאה [illegible] (כ) [illegible] לבדק הבית ומה תועלת הוא להקדש [illegible]
(ל) אלא [illegible] דבשחרור לא [illegible] ברשותו ואף דהתוספות [illegible]
דהכי

וסו' וזה לא שייך הכא. פירש דזיקת ב' יבמין הוים כגון ג' אחין ומת אחד מהן ונפלה אשתו לפניהן וא"ל עשה בה אחד מב' אחין מאמר ומת ג"כ כמתני' דהתם וכיון דהוי יש גזירה אטו ב' יבמות הבאות מבית אחד דסבר השתא שמאמר של זה' קני ושכיח נפלה לפני ג' וכו' כן שהיה גזרה אלא דיתכן לה כדיש תספק דשמא בעלת המאמר לא פטורה דשמא המאמר לא קני והיא אשת ראשון וכפי' רש"י במתני' שם א"כ יאמרו השולם ב' יבמות הבאות וכו' ומספקיק שהם גזרה דלמא יחלין ברישא ויהדר מיבם וקם ליה בלא יבנה כו' ע"ש מסא"כ הכא דבחדי ראובן נתקדשה לשמעון וכפרש"י הכא א"כ אם אני קורא אשת שני אחים ע"כ דביה אחד היא לשניהם ואין לזה ואין לזה א"כ לא שייך הכא גזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות כו' שאם תיבריה לי ע"כ פטורה אשת ראובן ואשת שמעון דהיא בלאת שייכא לשניהם ולמה יבא לטעות מזה בב' יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות דהא הכא אם זה אשת ב' מתים ומתיבמת פטורת שלא כמי ראובן ושמעון בלאת יתלהבים ומלגאן אדרבה איפכא יש קפידא אם מיבם לי לאחת יתאר כמי ראובן או לאחת מאחר כמי שמעון שלא ייבם ג"כ לא שאת אשת שני אחים דאע"פ שהיה ליבמה יתום אחיו השני שלא סבר עדיין השני ת"ת כיון שאליה לאחיו שכבר סבר לאחת מבסיו הא"ל ב' יבמות הבאות מבית אחד הז"ק אבל אם מיבם לי לא שהיה אשת ב' מתים יהא פטורת בלאת שאר ליות שנפלו מראובן ושמעון והוה ב' יבמות מתיבמות שייך כלל הכא ולזה הייט יתום' דהתם במאמר דרבנן וכעין מתני' דהתם כמש"ל והיא בלאת הונה אשת ב' מתים שריא ודאורייתא ליבמה ולא מיתסרת אלא משום גזרת ב' יבמות הבאות כו' השיך בה כיון דיונה בלאת אשת ב' מתים ואינה פטורה לרתה שאלה מהבעל מאמר שאין הוא זה לא שייך הכא כלל כיון דהיא בלאת אשת ב' מתים ופטורה לרתוה מראובן ושמעון אבל משום הכי עליהו יש לאסור פסי ואפשר מדאורייתא דאשת ב' מתים משום אסור מדאורייתא דמשום דייבום להקים לאחיו שם בישראל ובפשאה דיקרא אפשר שם מתים הוי ראובן קרין לבן שיולד יתובן בנאויר וכו' ולא תהיה נ"ש לתיפוקא מפשאה עיזרי יותר מבכל התורה (ס) וכפרש לרעת היאר בסוף פרשת המשפטים בפשאת יתוו מגולגלת כבן הנולד ואשתו הוא אם וכ"כ כל יתקבלים א"כ השיך יתקיים שמות שניהם ע"י אשה אחת ובן אחד וק"ל אכן מליט בנדב ואביהוא שבאו שניהם באליהו וי"ל דהתם לא כבאו שוים והוי רק ב' פלגי גופא ע"ש ועיין פרק ד' אחין דף כ"ב בתום' שם שלא פירשו כן רק דלא מיתסרי אשת ב' אחין מדאורייתא כלל אפילו אשת ב' מתים מתם וע"כ דלפי"ז קשה מדהכא ואין לתרץ תירוץ התום' דהכא ותימה שתוספות כתבו שם סוף הדיבור לפירוש זה עיין וצ"ע (ג) בתום' בד"ה אבל אם כתב עליו אם כו' ויש דל"ד דהכא שם לגבי ישראל מותרת כו'. עיין בזה קושית ח"ם מרבינא דלעיל גבי דסקריתא דעבדה דע יהדרו לגבי מרוותא כו' ות"ם ירוש"ש לתרץ דאין לו הנאה כלל ואי ע"כ לעיל בדיסקריתא לא כתבי לגו מרוותא קיתי אפס לכתחלה אין לו עסק בך והא הוי צריכין להיאחד אבני מרוותא משום גם שחרור וא"כ כשכתב מרוותא שבדי סכבים וחזו לרשות מרוותא קיתי קף לתעשה ידיך כמו ברישא כשכתב עבדו לעובד כוכבים וברח דהכא שטפין רטו וכתב לו גם שחרור והאי לא הוי קשה לתום' כלל יהלאימר דאסקיר עבדו אין לו תקנה דהא לא תקנו אלא אסופא לכתב עליו אם הרשב"ג והיש סעמא משום דברישא בלא כתב עליו אם כבר היה חוזר לרשות רבו ראשון קף לתעשה ידיו דהיא מיתות אי כשכתב וכפרש"י במתני' א"כ שאר יש לו תקנה בשטר אבל בסיפא כשכתב אפס דכשהיה אין לרבו ראשון עסק בו רק אסור כאשר גביה שפיר הקשו יהלאימר דאמר אין לו תקנה דאיסורא לא מלי מיגה (ס) והא דהוא"ס לתרץ הגם בסיפא דאינו חוזר לרבו ראשון כיון דכתב אפס מ"מ הם לגבי ישראל מותרת קף נעשה כרשות עובדי כוכבים לענין יקם וולדה שאינו מופקע עד שיכתב לו גם שחרור וק"ל וא"כ והאי קשה טובא מאי פריך לעיל מדהאימר דאסקיר עבדו ומת אין לו תקנה אבינת דהא והאי דיסקריתא דעבדה כשכתב מרוותא שבדי סכבים וחזרו לרשות מרוותא קיתי קף למעשה ידיהם שפיר יש להם תקנה בשטר והז"ק [ולזה לא מהני תירוץ המהרש"א כלל] וצ"ל לתרץ כמ"ש התוס' לעיל בשם התום' אהא דריבינא דמצריך להו גיטא דחירותא ואע"ג דלרש"י מספקא לעיל העבד תסתלק בלא גם במיתת האדון כמו אשה מותר ר"י דהכא במיתת האדון ישראל כבר יצא ברשות האדון שבד סכבים ומש"ה לא זכה בעצמו במיתת האדון ישראל ע"ש וא"כ אפשר לומר כיון דבחיי מרוותא שבדי סכבים כבר פקע רשות האדון ישראל כיון שהיה בידי מרוותא שבדי סכבים [דהא לא הוי יכול לגורם ימעשי ידיו דאיכא הוה משועבד לשבדי סכבים] א"כ כיון דבמיתת האדון ישראל נתרוקנה רשות למרוותא עובדי כוכבים או הדר כל שבדי סכבים וכה העבד בעצמו לענין מיתנה ולא שם אלא אסורה דלא זכה בעצמו והוי חזיית דיסקיר וק"ל והיינו דאל"כ קשיא הא ק"ל שכר עבדו לשבדי סכבים לא קנם בם אחרי דלירתן וא"כ אם יהי זכות חיזון לגבי מרוותא קתי לקנם וולדה ומכ"ש אם כשאותו שעבד סכבים יחזר לגבי רבו הראשון [קף למעשי ידיו] לחזר יש לסף בני מרוותא קנתי ליתן להם גם שחרור אלא כדפריכית דלא הוי להם זכות משוה כלל או כתירץ תכמה שלמה דכבר נתיאשו הז"ק ולקושית ח"ם מקום וולדה י"ל כפשוטו דמשום כה"ג אפס יכול לגורם לגבו כמו ברים נערה שאפתורה גבי בשת וקנס שאינו ממון לגורם לגבי משלם אע"ג דעמד בדין דאע"ג דיתום אמרינן והתגיאלותם אותם לבניכם ולא בנותיכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו (ע) ע"ש וז"ק.

דף מו ע"א נמ' קסבר טעמא מאי משום קלקלה יש לי לראות אמאי תקנו לא יחזור והאומרים לו הוי יודע כו' פסי הא"ל לתקן שאומרו לו קף שיותר הנדר ויתגלה בדאי דהשם רע הנאה תגרשה ויהיה רשאי לחזור וראיה לטעמא דפריצות אבל לטעמא דקלקול קשיא הראיה להתוספות משום לגו לאסור דולכתי יאמר לא הויתי מגרש אדעתיה ה"א שיהיה בדאי וכה"ג אבל לפרש"י דים קלקול מתם כו והלא ליכא קלקול תמם וצ"ל ולפרש"י דאיירי בהתנה תנאי תוים על תנת זה יהא גם ואם לאו לא יהא גם או אסבר לתקן ולומר שאפ"ה יהא גם הא יאמר אחר דיוקא עי תנאי זה שהא מגרשה ואינה נתקן מי שאירש על תנאי שיגרש בלא תנאי אבל אומרים לו לא יחזור דהשתא אע"ג דנמלא הדברים בדאים והיא אם לאו לא יהא גם קאמר אפ"ה מסתמא נמר ומגרש וז"ק. **בתום'** בד"ה מי אמר לה הכי כו' מבואר יותר בהגהות ועיין בחדושים שם: **באד"ד** ולר"מ דבעי תנאי כפול כו' סוים לפירוש דלפרש"י אתיא בפשיטות תנאי ממש וק"ל: **בתום'** בד"ה שלא יאמר כו' אי תרי ואי תלתי כו' עיקר קושיתם [מאי מייתי] תא"כ מר"מ מסמע דלאיכה דאמרי בעינא דר"מ משום פריצות לזה כתבו קף לאיכה דאמרי טעמא דר"מ משום קלקולא ורבנן פליגי עליה [דקשה להו] בתרא פליגי אי תרי אי תלתי וחו"ל נליסנא דקלקולא לא מיתשב פריצות לסברא וכן להיפך דהא ע"כ שני הסברות לאות תהיה לר"י וחדא לר"מ ולר"א לזה פירשו דר"י ור"מ ור"א לא איירי רק מנדר אבל ת"ק דמזכיר שם רם כו' פליגי וק"ל: **באד"ד** ואפילו באחד ברבים כו' הא ברבים כו' אפ"ל דמתחך יחד דעכ"ם ססיקא להו ואף באחד ברבים ס"ל לא יחזור ואל"כ הל"ל איפכא מדר"י וכמ"ש התום' לעיל [דף ל"ה ע"ב ד"ה אבל כאן] ורבנן אף ש"ל דשאני [הכא] דאינה מכירין בגוריהן צריך חקירת חכם ואפילו צריך ואפילו ברבים לא מהני חקירת חכם אם ס"ל כר"י [מ"מ ססיקא להו] רק של"ת ברבים אסור אף שאין לו הפרה ולא שייך קלקולא משום דס"ל ג"כ טעמא דפריצותא לז"א ואפילו באחד ברבים קאמר דלא אסרו כו' ואין לו מטעם איסור הנדר דהא ברבים אסור משום סברא תדשה דהוים פריצות הא"ל למיסר כו' ואפ"ל דהרי מלי קאמרי דלא תימא דס"ל ברבים אין לו הפרה ואפ"ה אסור לר"מ משום נדר דלא ידעו בו רבים והולך קאמר ורבנן דמסתפקי ר"מ ור"א הגירסא לר"מ דלא ס"ל סברא דאסרו זו בפני זו לזה כתבו דמשמע דאפילו ברבים כו' ולא מפני שאינו ברבים [ומ"ש] דהוי ברבים כו' יצא תלוקה חדשה ולאשון שלה יותר וא"ל נר"ל ראשון לרבנן נמי דלמא ס"ל נמי משום פריצות י"ל ונקטו משום שם רע ומסתברא טפי טעמא בתרווייהו כמ"ש התום' מקודם מסא"כ אינהו דלא הזכירו שם רע אע"ג דנמדר נשיה ס"ל טעמא דקלקולא מ"מ נדר ברבים דלא הזכירו בלשונם או אין לו הפרה שהרי קאמר צריך חקירת חכם כו' י"ל שסר בו פתיחה אחרינא אע"ג דודאי ס"ל בכל נדר לא יחזור מדלא פליגי ואמרי איפכא מדר"י מ"מ י"ל שפיר טעמים חלוקים ועוד דלפי"ל ראשון דהך שנים פריך לאמר ר"כ ראשון ואפילו ס"ל נמי משום פריצות לזה צריך שיאמר משום כו' אף שלא אמר דליכא משום קלקול מ"מ לא יחזור משום פריצות והוזק טפי דר"ל לנדרין קאמר [צריך שיאמר] אבל שלא ידעו בו רבים וז"ק וכר"מ הו"ל טעמא ברבים משום פריצות דהא אמר בהדיא בברייתא טעמא משום קלקולא לאסרה וז"ק: **בתום'** בד"ה כיון וכו' וא"ת בלא"ה מי תיתלא וכו' ולא הקשו נר"י מאי טעמא יצא ואי כשבע לגבאל וכו' דהא בלא"ה קשה מ"מ דר"י יצא שבועה בפשעת ואי וצ"ל דהתם יש הפרה ליכא חילול השם וכמ"ש בסמוך רק לרבנן הקשו בלא"ה נמי מי תיתלא שבועה כו' [ולמה לי כיון דאסרו מאתן ריתיה] ובסמוך הקשו נר"י אין הגיותם בארץ כו' אבל א"ל לרבנן בלא"ה נמי שאך הגיותם כו' דעדיפא להו נסתור הגירתם עצמו שאלה הכתוב בשבועה ואפ"ה משום חילול השם הוה ומשום דנפשות הוה ובאלות אף לר' יהודה אינו קשה כ"כ ומ"מ הגירה תלה הכתוב בשבועה מ"מ הקשו ועכ"פ משום חילול השם טעמא דקרא דיתיקו שאך הגיותם ע"כ משום חילול השם א"כ בכלל מאתים מנה כ"ש דלא הגיום בשביל כן וז"ק: **באד"ד** וי"ל דע"כ כו' כמיסכתי יקראו כו'. עיין פרש"י בחומש פרשת שופטים ורמב"ן ורא"ם באורך ובפרשת חוקת. **באד"ד** דע"כ כו' ונבעונים הגביאו משום דהוא אלא עד שלא יכנס חזקה כו' ויהושע נשיא משום דאף שאין מצוה להחרימן לאותן שמשלימין אח"כ מ"מ הרשות בידו ואין כאן הנשיאה. ומה"כ לאותן שהשלימו קודם שיכנסו הנשיא להשלים עמהם **באד"ד** ועוד לר"י שאך הגיותם בארץ כו' פירש עליו על מה שכתבו בסוף הדיבור ועוד דבארתה שנה לא באו להתגייר כו' ושלו דמסתפינא דיהי מניה וא"ת זאת לסוף הדיבור ואולי הקדימו משום חומרת טוח"ת ראשון להבריח הטעם משום חילול השם וז"ק. **באד"ד** הא לגדה שאם חוזרין כו' גם מלא המגיד עבד כו' גלמד כדלעיל דף מ"ה יכול כנעני שקבל כו' ת"ל לא תסגיר. ולא יסבו כו' עכ"ם בו' אמות כתיב ומ"ש והאי יקרה בו' אמות כתיב משום דרש"י בסוטה לא פירש כן וז"ק **באד"ד** נמי שלא יהו יסלין לגורן כו' לפ"ז אינו מדוקדק טעמא דר"י לא יגרש משום שבועה הא אין הראיה להגרן גם מה שאמרו הא דלא קפלינהו משום קודם השם הא לא הוי רשאי [תלא] לגרשן יתעייהן. בסוף הדבור הוו יסלין לגרשן מגריאן ות"מ לגבית לשבת באה"י כדלעיל לא תסגיר וגו' עמך ישב וא"ל כלל בלא קבל היוב לא יסבו בארצכם ובקיבל רשות הוא כתיב לא תסגיר כו'. **בתום'** בד"ה ר"ג בר יצחק אמר ותיתו לפ"ש כו' פי' דעל ועתה נקרא ע"ד רבים מדמכילתין יותה משם דבסנים הוי ע"ד א"כ לא הוה הייב להרמי ליטר כו' אלא ע"ד יתוקים ופ"ד הרגל לא משום שיהיה נדר ע"ד יהא רק משום הגלמה וק"ל: **ע"ב נמ'** פסיקא מאי יתומת כו' דאין סברא ליקום אותו משום פריצות וקלקול ליכא שאדרו הלה כיום לא יגרבנה והיקף כשיגרשה יתקיים הנדר ומה קלקול יש בו הלא יכול לקחתה הגר הגירושין ועוד כיון דתלוי בדידיה ליכא קלקול וק"ל: **נמ'** והתקיימו כו' ובשבועה אצריך או אתכיל אשבועתא בשבדה דריב"ל מסתע דקיום טוב יתמלא ואפ"ל דהתקיימו כולה כו' משום שהיה בשעה אחר ישעך ג"כ על כן ויעבור מהוך כן אשבועתו אבל בשהם ילא ידי שלהם וקיים כל שבועותיו ולא שאל עליהן זה הוא טוב יותר דהוזק זריזותיו שלא עבר מאומה וק"ל גם יש לחלק בין נדר לשבועה וז"ק. יש לפרש נדר לאביר יעקב כו' ר"ל אף דהוי כתונה בזה אבל זה הנדר הוה עד אמנה יקוים לה' משכנות לאביר יעקב [דלא הוה לו איסור בשעת] וק"ל **נמ'** תלתא ר"י לא חייש לקלקולא ורבנן חיישי לקלקולא כו"ל וכן מלתהי מנה וכן בפתיחות יתקשית מתיחל כר"י ורבנן ואביי דלא יתם לתירוצא דרבנן תלי פ"ל כמ"ד דטעמא משום פריצות ולא מסתבר כלל לתרולי דרבנן דהכא איירי בלא אמר כלל משום איילונית ואי פליג [וכן הוי' הב"י] דא"כ מ"מ דר"י דלא יחזור וסמך לאיסורא כאן כדלעיל ספי' למסגיות והא דאיר כו' ודברי הב"י בש' י"ד אין מחזירין בעיני כלל וטעמא דירא"ה [דסבר אפילו לא כפלי' נמלא לא יחזור שאסרה הב"י לתרולי בזה ע"ש] אולי לא פסק כר"מ בזה רחוקה לר"מ לריך דכפלי' לתנאו וז"ק. **נמ'** אמר שמואל איסך והא מדקאי סיפא כו'. לא אמר איסך מתני' דלעיל כיון דליכא שם וחכמים אומרים וז"ק: **בתום'** בד"ה האיילונית כו' והא דפליגי בהאומר כו' ק"ל דבזה תתרן יתומה דהכא דכנסה צריך גם דאין אדם שושה כו' וכפרש"י וביבמות בתן האירוסין כמשמע בהאומר דוקא כנסה סתם ואף דהאיש שומר במקום האיילונית אין לה רשאה והכא מסתע דיש לה רשאה מ"מ התימה מתורץ ועיין בתום' המדיר דהכיר ולא חזקה כנסה סתם ע"ש: **באד"ד** והא דתנן כו' האומנת כו' דמשמע אבל גיטא בעי כו'. ודהקרי לה איילונית מסתע שהיא איילונית ודאי מסא"כ כאן דקאמר משום איילונית דר"ל משום חשש דאיילונית **באד"ד** ולא אמרינן סתימם מתנ"ס כו' ואבר הלד פרש לאיילונית לא קשה מתנ"ס כו' (ס) וי"ל פרש לאיילונית שאינו מטה ליבמה ועי"ל פרש לאיילונית היינו שהכיר בה אבל קונה דלא שייך הכיר בה גם קאמר לא יחלין ולא מיבמן שאינו רשאי והקשו ספר **בתום'** בד"ה אמר לה שאיקנה כו' והתם ואיירי בעקרה כו' ואפילו לרבנן כו' וא"ת כו'. קשרתו דלפרש"י מתקף ר"מ לסברא דטעמא דכתובה דיחיש לקלקולא אתי אם הא כו' אע"כ אין טעמו משום קלקולא וס"ל כרבנן דהכא דלא חיישי לקלקולא וטעמא דכתובה משום הנאה שהיא דבריה וכפרש"י בגיה שמה והנאה לא קשה מנדה דהנאה הוא דבריה לא מבטל קלקולא רק שלא תוכל לגבות כתובה [ואפי' הכא נמי חיים לקלקולא] וכן הכא באיילונית הצריך ליתן דלא יחזור ואי נמי"ה חיישיק לקלקולא דהנאה הוא דבריה לא מבטל קלקולא וכתובה כ"נ דלא נבית הכא אפילו בלא טעמא דהנאה שהא דבריה רק משום קלקול וכן מ"ם ואפילו לרבנן כו' דלפי' רש"י קשיא קאמר שם כן אלא כרבנן דלא חיישי לקלקולא משום ולא בטל וטעמא דכתובה משום הנאה כו' ומה שדחק נרש"י לפרש כן לשיטתו דקלקול ממש אין שייך

ב א ו ר

דסוי אינו ברשותו וכמו שפי' רש"י במסמוס דף נ"ע ע"ב בד"ה ב"ש לא פליגי וא"ו כתב כאן דר"ל אינו אלא ססקא דהכא כיון ברשותו נשיק אבל אי הוי אינו בו וכמו לאביי בסיפא דאין לגלן בין סקרם לשחרר (ג) עיין ביבמות דף כו למר רבא אע"ג דבכל התורה שלא אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתיא גזרה שוה ואפקיה לגמרי ופי' רש"י שא"ג לקרות גם בשם אחיו המת (ג) ואף דהתוספות כתבו לכן יחוזה דיהגל שזה ואשר דמרק כ"ש ס"ל אשת ב' מתים דלאורייתא אוני קשה ליה והתוספות תקשו לא סלקא דע' ד' אחין והתוספות שם צלוה עיקר דהכן דע' ד' אחין שבבי דלא מיתסר מדאורייתא כלל (ס) אפס שטן שליך שייכא קושית התום' אבינא עלי אפס עפי שכריכא דכיון דסכברת וכסא דם לגמשי ידיו לפי וכבר סגאון ז"ל א"כ מה שאין לגם יראשון עסק בו ע"כ אפס אלא עגד מה שכתב לו בשטר אפס אין לי עסק בך לכשתגרת ולא נמי משתגרר בו כוה בשטר עצמו וזה לי כשכתב לו שטר שחרור אחר סברה או שכתב לו מקודם שטר שיחול לאחר שיברח אע"כ מהגחה מדברי התוספות דכסברה זכה העבד בעצמו בגמגא ידיו וכל דלא הקשו תוספות מריפא יש לומר כמ"ש הגאון בעצמו או בשסרש וכן יורד גם המהרש"א (ע) אלמה

דשריא זכות עבדו ואפשר לריך גישושא שאינו מוריש. שיש בשם החששא יש לו זכות גם במעשי ידיו ולכן יכול לגורם ונכו כעבד וננגעו לריך מיגושו אבל קנס וולדות לאחד מבישוא דלאו מוריש וכלל שהשתא מהלו כהלא לייבגו דגרי מכתפת"א שגירץ דכיון דאין לו זכות במעשה ידיו אינו יכול לגורם קנס וולדות וע"ז כתב נתגלם שאין לו סגנה כלל ושיש האמר אינו יכול לגורם וזה דבכלל מרוותא חזר ומרוותא קמלי אף למעשי ידיהן ולגם תי' נתגלם קושית וזה דכיון דמתו מרוותא קמלי בעד שסמכי סכבים דלא שם יכול לגורם מעשי ידיו וסגי שמהן רשות ישראל נעברי אף יקנם וולדות ויוז וולדם יכול לגורם לכן עלא מעשי ידיו כסברה מסכת"א ולהר"ם גם לגסברי סברת המהרש"א אמתי אי יכול לגורם וזה שכתב ולקושית ח"ם מקום וולדות י"ל כפשוטו דמסון כה"ג אינו יכול לגורם כמו ברים נערה ס'. מיהו מ"מ גבי בשת וקנס כו' אע"ג דעמד בדין כו' אבוהם דהתם בקנס אייר אלא שדפי יתום' שם דגם בשת וקנס אינו מוריש משום דאינם קנס גם מ"מ אע"ג דעמד בדין אינו אלא ראש רש וגב אינו אלא כתם דכתיב ונתן יגלו וזכיה יורדה אלא מכאמה ממיה (פ) מה דמקום מהרש"ל אף לא מוסר
חלמר

לאמר שיהיה גם כן שעליה מספק דספק השתא שהיא דברית דליכא אלא ספיקא כמו השתא שהיא דכתיבת שם דלענין כתובה ניהא טפי דהממע"ה וכמ"ש שם התוס' אבל להתוס' דקלקול ליתא אלא משום למה בעלמא אהיה בכבישות טפי דהשתא הוא דברית מבטל הגזה כיון דישלין להלוות בהשתא הוא דברית ולזה הקשו הכא בתיובתית נמי ס' וא"ת מהיה ס' ולפ"ז לרבנן ס' אמאי חיישי שמה לקלקולא אלא טעמא דהשתא הוא דברית כנ"ל [וזה כתב דרבנן שהו הכא] אף שיש להקשות קצת מי הבריחם לזה יפרשו נ"כ דהשתא הוא דברית אין תבטל למה רק טתן טעם לכתובה וכמו לפי' רש"י וה"ק ויש מקשים בע"א דבנ"ח [ל"ק מדה] הכא קלקול מתם זה נתבטל בהשתא שהוא דברית אבל למה לא נתבטל כמו כדלא אחר ע"מ כן יהא גם דקלקול מתם ליכא ולמה אתא ולרבנן דלא חיישי הכא לקלקול למה אבל קלקול מתם חיישי ובכה"ג איירי בגמ' [ודלא כרבנן] ויש לפרוק הרבה בזה וה"ק: **לענין** כתובה יש לעיין מה לריך נמי שאמר שאין אני רוצה לתת כתובה ע"כ מגרשך דלפי הסברא נראה שא"צ שיאמר ועיין:

דף מז ע"א גמ' שנאמר כי לי הארץ. איירי בענין קדושת הארץ שרשת בזה ולזה מייתי ר"א פסוק דלה' הארץ ומלואה לא איירי בקדושת הארץ רק בעלמות הארץ:

ברש"י בד"ה משום קלקלא שלא יוממו בעבדי עכו"ם וכו' ולא תביאן מנסכי יחש כאן ויתנה בח"ס: **ברש"י** בד"ה חיותא ס' ויפקע עבול ס' יש חולין לתגיה ומגול ס' ר"ל אף יפקיע שאה של חטין ניתן עבול של אבן וכו' שלא ירגישו עכה כן וק"ל נ"ל מכאן נתבסס ליפות דבגמרא חיותא דקיסרא סברית ותקלנית וק"ל: **ברש"י** בד"ה שכבר נתחייבו וס' דקי"ל ס' אחר שלים א"ל ליפרוק בקנייה לרבה דאזיל בתר מירוח ומירוח העובד כוכבים פוטר אף שגדל ברשות ישראל לגמרי וכן בסוף א"כ סותך הגי התם בשלים גם היאך תתרן יקי"ל תסתמא לא איירי בשריח דח"ח התבואה והיינו אחר שלים קא' לענין שזה יצ"ע חיוב לשנת מעשרות ילפינן מעשר עני ומעשר שני אם גדל השלים בשנה ב' ונגמר בשנה ג' וכה"ג ויתי ברייתא אמרי לן דיש קנין לעובד כוכבים וגדל ברשות עובדי כוכבים פטור ולהוי ישראל היה שמכר שדה לעובד כוכבים משהביאה השלים ס' לזה פרש"י ישראל שלקח שדה וריעה ס' דהייט לרבותא אע"פ שגם השלים שגדל לא גדל לגמרי ברשות ישראל רק שהיתה בשעת גידול השלים שהגיע שטת שלה ברשות ישראל ואפ"ה נקים ישראל שמכר וס' הוי מכמת היקא שגדלה שלים ביד ישראל וה"ק: **ברש"י** בד"ה בסוריא ס' ביד עובד כוכבים ס' כנ"ל: **בתוס'** בד"ה ליקח ס' אף לפירוש ר"ת נ"ל חקא בקרקע שהיתה של ישראל ומכרה נאסור לעובד כוכבים התקט שכל הקונה מביא ביכורים ועי"כ לא יקנו פירותיו ויאמר העובד כוכבים למכור הקרקע וזו מפני תיקון העולם וקושית ר"ת מישב רש"י בפשוט במקומו: **בתוס'** בד"ה אמר רבה ס' דלא אין קנין אין זה הפקעה כנ"ל: **באה"ד** ולהכי מוקי פלוגתייהו במירוח ס'. ר"ל בפרק ר' ישמעאל: **בתוס'** בד"ה מר סבר ס' מתוך פ"ה משמע ס' נראה דהא"ל לפרש אבל לא דרים דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומפרש אבל אם הגדילו ס' משמע דמילתא היא כן וזה נתסך מזה [דאי דרשינן דיגנך ממילא דליכא למידרש ולא דגן עובד כוכבים] ואפ"ה להתוספות אף ר"ת ס"ל דיגנך וס' רק דרים נמי דגנך א"כ הא"ל לפרש ולא דריש דגנך ס' והו"ק **באה"ד** בפלוגתא דכל הני הגה' אבל לפירוש אף דרבה סבר דלא כר"מ מ"מ ר"א אית' לכ"ע יש קנין ולכן לא דחה אלא דאמרי כר"מ וס': **באה"ד** מדכתיב דגנך ולא כתיב תבואתך הא"ל הדרים חד לדגנך ולא דגן עובד כוכבים וחד לפטור מירוח עובד כוכבים רק רבה לייטב דסבר אף כמ"ד מירוח עובד כוכבים חייב [מחמת אין מיעוט אחר מיעוט ולהרבות] דיגנך למעוטי אהא]: **באה"ד** וא"ת ס'. וא"כ ממילא אכתי הגי פלוגתא דיש קנין בפלוגתא דמירוח העובד כוכבים ובאופן הסך ממ"ש בתחלת הדיבור [דלמ"ד אין קנין גם מירוח עובד כוכבים חייב דבשניהם נאמר אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות בין דגנך ובין דיגונך] וזו"ק: **ע"ב** גמ' דקא מקרי ס'. ר"ל מזדמן לפעמים ס' ויש מפרשין קורין פרשת ביכורים ס' ועיין ברמב"ם פירוש המשנה מלשון יוקר ומזבני ר"ל שקונין הפירות ע"ש: גמ' וקא מפסידנן. שאם יחזור לכאורה דכיון דסוף סוף מזבני אוקמוה אדין תורה ועיין: **ברש"י** בד"ה טבל ס' מעשר שלם ס'. דאם מעשר על י' טורין רק חצי כור על ה' המגיע לחלקו יצא באותו חצי כור שייך רביע כור לחלקו של עובד כוכבים. ואם מעשר מטבל אחר ע"ז א"צ רק המגיע לחצי וכפי' רש"י בהיא פרק ראשית הגז בתחלתו ע"ש בארוך בראיות: **בתוס'** בד"ה טבל ותולין ס' דליכא משמע דלא מייתי כלל ס'. הא ודאי דמביא דהא מוכר שדהו לפירות אף נר"ל מביא רק מייתי וקורא קאמרי (צ) וכ"ל לייסב פי' רש"י דהא ודאי מייתי כיון דבכל חטה יש לו חלק אבל אינו קורא האדמה אשר נתת לי כיון דלריך להחזיר כל השדה ביובל דיולא טלו מתחת ידו משום דאין ברירה אף דסוף סוף ביכורים שמביא גדל חציו באדמה שלו מ"מ לא מקרי שלו כיון דיולא הכל מתחת ידו ביובל וזו"ק: **באה"ד** שיפרים ממקום אחר עליו אלא שיהא יעשרותיו מקולקלים חוזר ומתקן אותו מעשר שיפרים גם עליו ס' כנ"ל: **בסה"ד** וכל המעשרות והתרומות ס' נ"ל לכאורה כל אותן המעשרות הבא לתקן מעשר ראשון שמקולקלין אותן טהנים לכהן ולוי במתנ"ס אבל מעשר הראשון הבא לתקן הטבל וחולין המעורבין [אינו] חייב [רק] להפריש אבל יכול ליתן לכהן וללוי איתי ראיה דהיינו מחוייב עליו הראיה שמא הכל של עובד כוכבים מה שנפל לחלקו ועיין ברשב"א וזו"ק: **בתוס'** בד"ה מתה ס' דאיכא לאוקמי במתה ס'. ולפי"ז אמאי לא תפסי כן לעיל דאיירי במתה ועוד למה לי קרא במתה פשיטא הא יורשה מיהו בזה י"ל דבלא"ה נ"ל מאי קמ"ל ברייתא הנייתא דאיירי במתה דהוחק טמר לדוקא לא מהה לא אלא לאשמועינן אע"ג דבשעת קריה לא היו ראוין לקריי' וזה י"ל נמי דקמ"ל קרא [אבל קושית הראשונה במקומה]. ואולי דבריהם שם שסם ההלכה אותבי' ר"י נר"ל כמו יאותבי' ראשון דהא אזיל לליסנא קמא יוכן המשמעות יהיה בא בהדך ס' מהה אין ס' בשלמא לדידי דטעמא דקרא משום קנין פירות כקנין ס' ואיירי קרא היכא שהכניסה לקרקע ולפירות ואיירי ברייתא שהיה בלא הכניסה לו לפירות דלא דוקא מתה אין וקמ"ל כדלעיל [אע"ג דלא היה ראוי לקריי' בשעת קצירה] אבל לר"ל דקנין פירות לא מעלה ולא מוריד לקנין הגוף רק גזירת הכתוב הוא והלכתא בלא טעמא א"כ מה לי הכניסה לפירות או לא לענין הגוף קשה שפי' נ"ל מהה אף שיש לעקם קצת דלמא דוקא גזירת הכתוב היכא שהכניסה לו לפירות ובאשה הוה גן רחמנא שיהיה קנין פירות כקנין הגוף מ"מ מ"ש נ"ל נכון והו"ק (ק): **בתוס'** בד"ה בלרן וס' בהספינה פ' דוקא בלרן בעל הבית ושגרן ביד שליח דאם בלרן שליח והביאו ס' וגמרו בעלים הבאה ס' לא ש אף ש קתני ס'. כמ"ש מקודם אע"ג דאיכא לקיחה ומקלה הבאה בבעלים: **ברש"י** לא ס"ל כרשב"ם ממ"ש ואי אפשר לומר שהביא שליח אחר דאפילו לא מת שליח ראשון אינו קורא. דבלא מת שליח ראשון הבעלים הוו יכולין לקרות וק"ל (ו):

דף מח ע"א גמ' עד כיובל ראשון ס'. לעיל דפי' רש"י בד"ה המוכר שדהו לפירות בזמן שאין יובל נוהג משנט שבם ראובן ס' הא"ל ביובל ראשון רק קודם נלאט לרב חסדא מפרש כן: גמ' אמר ר"ל בר' יצחק לעולם אימא לך בעלמא ס' קנין פירות כקנין הגוף דמי. דיחויא בעלמא כמ"ש התוס' ואמאי לא קאמר דכ"ע לאו כקנין הגוף דמי ור"מ ס"ל בלא קרא ה"א הסברא קנין הפירות כקנין הגוף דמי והדר לן קרא במת ואח"כ הקדישה דהוי שדה אחוזה ולפטן יוזה דלאו כקנין הגוף דמי וכדלעיל מלבינוך טעמא דידי נמי מהכא ויש ליישב וק"ל: **בתוס'** בד"ה אי לאו ס' ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש לפי הנ"ל יתנת' שם בב"ק שכרח לומר יורשין ממש ודבעלה מחויקת ולא יכול לסלק בזוזי ועיין: **באה"ד** וא"ת לר"י דמיזדרין ס' הו לא מסכחת שדה אחוזה ס'. אף למה דס"ל כקנין הגוף דמי לענין יהבאת ביכורים מ"מ שדה מקנה הוי דהא לקוחות הן וזו"ק: **סליק פרק השולח**

הנזקין פרק חמישי

ברש"י בד"ה מפני תיקון העולם אסולו קאי. מלין בגמ' אחרי מתני' וכן מלאתי מוגה נמרא מקודם ולא כאשר יצא בח"ס וזו"ק: **בתוס'** בד"ה וכתובת אשה ס' מדאורייתא דיהיה בעדית כאונס ומפתה שהיא תכ"ד אבות נזיקין דמסיק שם טלן כאבות לשלם מיטב בגזירה שוה דתחת נתינה ס' ורמב"ן תי' הביאו הרשב"א דתדקדקו ריתנה שוהר ש"מ דיש כסף לשיור יבתולות אבל אין הסך שוה דטלן בטרי והכתובה במדינה ושמם יחכמים ועוד יקנה והה"כ לענין עדית אין שוין וק"ל: **באה"ד** גבי בע"ח ס' אף דהתם מדאורייתא בזיבורית מש"כ כתובה מדאורייתא בעדית מ"מ מטעמא דנעילת דלת יהיה ראוי לגבות בעדית (ש) ועדיפא סברא דנעילת דלת דלא גרעה השתא דשתא יותר אהשון רק מעדית לבינונית מטעמא דכתובה דאורייתא בעדית דגרעה השתא ועדית לזבורית או אפשר דהשתא דהרגישו אליתא מאידך יהבה (ת): **באה"ד** וטעמא דיותר מסתאית ס' דמשום הא ודאי אין שייך להפקיע דינה: **בתוס'** בד"ה אחר אביי ס' בשום דבר עפי ואע"ג שכתבו בסמוך בד"ה כגון או בשל עולם שמין מתמיד ר' ישמעאל (א) שהא ס"ל לאביי לר"ע בהזיק בשלו שיימינן וגם לא ס"ל או כסף או יתעב וכן בב"ק בהיא דלא ס"ל כן וראיתי מי שתשגם יארבה: **באה"ד** דמתוך תשובתו לפ"ז לא תשני על עיקר קושיא ועיין בחידושינו בבבא קמא מ"ש בזה בס"ד (ב) והא נסן חשד יאיא בהדיא ס' דמביא לא מוסף בברייתא רק תיבת של מזיק ודלא תסים בברייתא אלא מזיק משמע ליה כפשטא וזו"ק:

דף מט ע"א גמ' ובע"ח דיהיה בבינונית תדרבנן מפני תיקון העולם והכא לא שייך תיקון העולם [יגבה] בזיבורית וק"ל **ר"א** יותיב בגמ' בהאכל הקדש דבר יהאוי לגזית קדש וכ"ה ברשב"א (ג): **בתוס'** בד"ה כגון ס' ואיפכא ס' דאת א"ל לומר דבתרתי פליגי ולא בא הכתוב כפשוטו ומפני תיקון העולם אתיא כר"ע דאזיקין שמין להם בעידית דניזק ומפני תיקון העולם תיקנו שלריך ליקוט אף עתה כשמעתין לריך ליקות אין ה"א כלל לכן לא תיקן כה"ג יהיה ליה"ד או כסף או יוטב הא"ל מפני הזיקין שמין בכסף דפרס שיקנה בכסף עדית יתן לו יתשות וא"ת דלמא יקנה שדה בעד המעטלין אבל א"ל אף לאיפכא מהני' כר"י ותיקון העולם לאיכא שעדית דניזק כזיבורית דמזיק כמו השתא כאותא וה"א דלאיפכא נ"ל אתי קרא למדאיר השתא באתא [דהייט היכא דעדית דניזק כזיבורית דמזיק דאתי קרא שלריך ליתן לו מעידית של מזיק ותחזיר ר' ישמעאל בכל גד מדאורייתא] דבשלמא כשמעתין אתיא קרא לאפוקי שלא תימא זיבורית כיון דאינו חייב ליקות אבל לאיפכא זיבורית מאי תימא הא אפילו לא הא"ל עדית כלל אין לפטור ע"מו בזיבורית הא לריך ליקות אלא לאסוף ליקות כעדית דניזק יתן לו אותו יהמטות דיכול לפטור עלמו בכסף אך אין זה הכרח דדוקא למ"ד או כסף ס' הא כן (ד) ועוד כמ"ש לעיל דבכסף אה"נ דיכול לפטור רק אם קונה עדית במטלטלין או כשטף שדה בשדה וכה"ג ולזה שפיר י"ל דאתי קרא כבשמעתין בדים לו עדית ואין לו זיבורית כעדית דניזק אבל כשיש לו זיבורית כעדית דניזק שמא א"ל ליתן לו מעדית שלו ואתיא תיקון העולם לזה וזו"ק: **באה"ד** כגון דאית ליה לחזיק עדית ובינונית ס' לכאורה בינונית כדי ניקמו דהא בשל עולם שמין וא"ל לאייר בינונית גביה וכתוס' ב"ק ליתא וזו"ק: **בתוס'** בד"ה שר ס' הייתה ס' עיקר הטעם לייה דלא ידע אכתי שירכא הסך יפה כמו בנזקין: **באה"ד** דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא ס' אין זה שכחה דהא אף תנזקין איכא למיפרך כמו שכתבו בסמוך בד"ה ור"ע שכן יפה כחו בנזקי א"ס ועיר ס' (ה) ונראה שכתבו זה קודם דנתנו למ"ש בסמוך דילפינן קרן תקרן (ו) ויש מפרשין דאף לפי מ"ש בסמוך [דיליף קרן תקרן] הא"ע נמי [מפיס] דליכא למיפרך תנזקין משום דיאלמא אחריתא ה"נ לכך לא פריך תרבית ס' משום דיולהא אחריתא הוא [ולהסביר קלת אף הא דנגח מועד תעידית אף בנזקים הם משום דאף אדם דאיקרי מועד שם [חייב] הא נר בהקדש יחס יהא מועד נמי פטור (ז) וא"ל דהם מועד לאדם וה"ה טור טרם יעשה נמי חזוב בהם דא"ס ה"א מועד כ"ז יהיה כמושב"ר מדברי הגאון] ובתשובה יתהלט וזו"ק: **באה"ד** שיט תדרבנן ס' וא"ת א"כ ריעא ס' למה לי ס' וי"ל דאי לאו ס' אלא לפטור מתמם עיין בחידושינו ב"ק [שם יפרש דהכהי יוה ליה ריעא הא אשכחן פטורא בטור] יותא אף לר"ע פטור וכמו שהקשו בסמוך באחת לר"ע [וא"ת הכהי ס' שכן יפה כחו בנזקי אדם ס'] דדוקא לרבנן כתבו דאי לאו ריעא ס' ועוד בגילוי דטור מריעטינן תרי יאכל לנתרי כדבסמוך אלא בתוספות ב"ק כתבו [על קושיתם שבסמוך דאכתי איכא למיפרך מה להיזום שכן יפה כחו בנזקי אדם] ולמ"ש א"ש [הייט דדק לרבנן דאשכחן פטורא מרעא ממעטינן מכי יאכל לנתרי] ע"ש וק"ל: **בתוס'** בד"ה ור"ע וא"ת ס' וי"ל בהקדש לא קאיירי עי"ל הראשון שבד"ה שור השן ורגל בהקדש תיובין אך לא מתישב הא דפריך בב"ק או ר"ע ליהני תרי נוגחת שור אף לרבנן תיקשי (ח) ונ"ל נמי בהקדש לא קאיירי **בתוס'** בד"ה ועוד ס' ולא הו"ל לר"ע לאהדורי ס' ולמסקנא ק"ו להקדש לר"ה קאי [אע"ג (דלא) [דאינו] ס"ל גבי בעלמא (כתיסיק) [בדמזיק] גם בהקדש הוי ס"ל כן מ"מ י"ל אה"נ ע הוה כמושב"ר מדברי הגאון] אף אר"י קאי לכל מר כדאית ליה מש"כ עתה בה"א ע דפליגי רק בהקדש ע"כ הוא מדברי ר"ע לבד דאל"כ במאי פליגי וא"ל לפירוש ר"י דלאו מכח ק"ו להקדש דהיינו לרעהו

ב א ו ר

דאמר תולד פרש לפסק איתומית מ"מ קשה ממנ"פ וע"ז שפיר תירץ שאינו תמה כו' (צ) לפי"ז אינו מוכן כלל מ"ש התוס' והמותר שאין חולין מאי מקדיש לה דאם שגין מקדיש לענין קריאה וכפרק הכסינה לענין מייתי קאמר לה דלא לירוי חולין נמרה כספק אם מביא כלל וע"ש וכבר העיר בזה הגאון בעל שאגת אריה (ק) ולפירוש זה מיושב נמי קושיא ראשונה דדחיקא ליה לתלמודא לפרש ברייתא חולניתך במתה (ר) אף דנהא ולא היה בלקיחה והבאה באחד גם הבעלים אין יכולין לקרות גם לרשב"ם וא"כ י"ל דרש"י לא לייכב כמו שישבו התוס' אלינא דרשב"ם דקיים ומת לרבותא דאע"ג דמתר והביאן דגמרו בעלים הבאה מש"כ אי פ"י בלית ל ל ומת כקושיית ר"ת מ"מ מהה שייכות רש"י מכח דתנן באשה כו' והבעלים מביאין ולא קוראין ולרשב"ם מתיכין דהתם שנין אחר מות דהשליח דוקא אינו קורא אבל הבעלים יכולין לקרות משום דלא כרשב"ם (ש) ואפ"ה משום כך תשבח דשמא יקפון כו' הפקיע לביטח כ"ס הכא מחכבא דתקנתו הפקיע יותר אף' לזיבורית וע"ז שיש טעמא ועדיפא כו' (ת) ואפ"ה או טר שייך גם טעמא דנעילת דלת לא שייט מפקידן לזיבורית כיון דמדאורייתא בעידית ולזה הוכרך לטעמא דיותר מבהאיש כו' כמ"ש בסמוך (א) ואף דלפעמים טוי תימרא או בזמזיק שיימינן כגון דזיבורית דמזיק כעידית דניזק נ"ל דמשמע ל"י להגאון מלשון התוספות שכתבו דאין כ"י מתמיר משום דבר עפי משמע דאי הוי תתמיר כשום גד הוה שייך לשון לא נא הכתוב (ב) דלהכי לא קשה כדר"ע דכיון דר"ע לא שיים מן עידית דמזיק משמע ליה דפריך פלוגתא דגר"י היכא דפסק כאותות במטלטלין בשלא כלות יש שדה כניזק ויקרב אבל לא כשהוה המטלטלין ויכול לבלוע לו קרקע, זיבורית ור"ע אמר לא בא לאיכות התשלומין אלא שיהיה הנגבי' מן העידית עכ"ל שם (ג) מ"ש דבר הראוי להיות קודש אינו מוכן וברשב"א מבואר דזה ילפינן גרדא מקרא דכתיב ואשר חטא מן הקודש בלם ומייתי לה בגזירה שוה דישלם דכתיב מיטב כרמו ישלם דאתא תחת תחת נתינה ישלם ישלם (ד) נראה מדברי הגאון דפליג אר"ס דאמר או כסף או מיטב ס"ל דמיטב דוקא ואינו יכול לסלקו בכסף והמפיין בב"ק דף ס' יראה דלא פליגי ר"ה ברה דר"י ור"מ אר"ס אלא דלדידהו כל מי מיטב הוא ויכול לסלקו אפילו בסובין אם לו ש"מ מיטב ור"ה ס"ל או כסף דוקא או מיטב אבל שאר מילי אין יכול לסלקו א"כ לית ליה מיטב כלל ובאמת שכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דלא ... לא כסף או מיטב וס"ל דיכול לסלקו אפילו בסובין, ואם לו יש לו כסף וקרקע מיטב יכול שלא יוכל לסלקו בכסף רק בקרקע דוקא ליכא מאן דפליג ע"ש (ה) עיקר קושיא תנור דרא לגוס רק קושיא אפ"ה לבדיא מדברי התוספות דאף לרבנן כולהו מזיק, תיובין בהקדש רק בקרן פטור ואיש כי יאכל פרט למזיק סורי התוס' דהייט יאכין חומש אבל קרן חייב מדאורייתא כדמסקנא פרק השולח ולא נקטו התוס' דנכריהם יתן אדם וטור אלא לתירוץ כשני דשלום דזקין פטורין מהקדש וכ"כ פמ"י (ו) וי"ל דלא נחתו ג"כ להקשות מבור דיסה לא יהודיוט מהקדש וא"כ לא מתיישב הוכיחן דלא שי למיפרך מדיניה ואולהה דכולא דלהא אחריתא אכתי יש לשרוך מבור ויהיה מקין, אדרין (ז) למ"ש לשיל כבין תירולא קמא אדם בהקדש נמי חייב (ח) ליתא שן ורגל דבדיוט ושן ורגל דהקדש דדייהו יאתין לענין מיטב. ולמ"ש התוס' שם בב"ק דהא דמשני הברא ר"ע לגזירת היש יליון ומשלם מגופיה לא יתגי ליה נהדי אבות דטלן

נאבות

לשמרה ולא לשקלה כרבנן התוס"ע (*) דלאן שייך לשון ק"ו בזה ומשמע דסלפותא מכח ק"ו דסלימוד הוא מרעהו רק מכח סברא דהקדש חמירא מפרשינן לדיוקא דרעהו לחומרא ושת דמק"ו דיו לבא מן הדין וכו' והנ"ל עיקר דסלפותא דהיינו מרעהו וחז"ק : באה"ד והרב ר' שלמה וכו'. ואף דקרא בהדיוט איירי וקאמר ר"י דר"ל בניזק ולא במזיק וקאמר ק"ו להקדש לאפוקי מיתורית דניזק ואם יש להקדש עידית והוא סוף סוף הוא מחויב לקנות וצריך ליתן לו ממשלו שלו מ"מ בהקדש אין שייך לשום בניזק כלל דמי יתעיק עידית או זיבורית שלו וצריך לשום במזיק ע"כ משמע דומיא דהכי בהדיוט : מ"ש ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא במזיק אין מכאן לק"ו שאין הק"ו קאי אלא משום במזיק והא שמת המזיק הוא חומרא : הי"ה נ"ל לפרש בגמ' ועוד מאי ק"ו להקדש כיון דלא פליג ר"ע בשומת העידית א"כ הא דקאמר לא בא הכתוב אלא לגבות כו' הא ר"י נמי ס"ל כן ע"כ ר"ל לגבות להקדש נמי מן העידית א"כ מאי ק"ו להקדש הא בהקדש עסקינן משמע כולה נוסחא דדינא לגבות לא איירי בהקדש דהנ"ל בקיצור וקל ותומר להקדש וחז"ק : ע"ב גמ' מפני מה אמרו בע"ח בבינונית כו'. דהתם מילתא דלא הו"ל לתקן בעידית ובלאו"ה מפני מה אמרה תורה ולאו דוקא דהכין מוכר בתורה בינונית ועוד מהו תיתי יסיה בע"ח [בעידית] הא בתורה פריך בפסק מפני מה ניזקין בעידית משמע דבלא טעמא ספי הו"ל לתקן בבינונית וק"ל : גמ' אמר רמשום לה בגישה. מכאן הקשו להרמב"ם ז"ל דפסק במלוה עלי כפיק לבעל ואין מזה הכרח לידי ולהרבה למה לי סומא זה משמע דאף במלוה דכפיק ליה מ"מ יכול לעשות עיסוב ושהיה וחז"ק : גמ' כגון שנעשה ערב וכו'. ומלייר לס מתני' ולאמשיק דינא ג' מיני תשלומין באחד זה בעידית וזה בבינונית וזה בזיבורית משום שזה תנבי' לא לאחר מיתה וכמי אותו תשלומין נעשה ערב : גמ' בקבלן. ולא משני בערב לאחר משלה [דלאו מלוה קעביד דמשתעבד אמילו בלית ליה נכסי כמ"ש התוס' לקמן ולא יקשה קושיות הגמ'] דלכתי קשה למ"ד ערב דבע"ח לא משתעבד אע"ג דחסריה ולא עביד מלוה וכ"ש ערב דכתובה לאחר משלה דוקא לפי הגלגלתא כתבו התוס' כך וק"ל : גמ' אלא למ"ד וכו' מאי איכא למימר וכו'. נפשי אותה להבין דעת רש"י דמה מקום לקושיא זו תיקשי בלא"ה למ"ד אי אית ליה משתעבד כיון דלית ליה הולך נוכה מערב ע"כ נראה"ל ומדף ומאי קושיא ליה הכא הו"ל בדה"ל [ומדף] גם הולך ישעה רש"י להשוות קבלן לערב וזה פגמו החילוק בין קבלן לערב וצ"ע : מדלא משני בערב בקנין משמע לי קצת דאף בקנין לא משתעבד (י) והפוסקים לא כתבו כן : ולענין ערב דנכסי מלוג ולא ברזל אין להוכיח דדיש ככתובה נוסיה אע"ג דחסריה ממונא הו"ל דלא משני בנכסי מלוג ולא ברזל דסתם כתובה מנה מאתים וק"ל : ברש"י בד"ה בקבלן כו' שהתפיסה בנו מטלטלין כו' ואחריותן. לשון נקיבה הוא האחריות לבד וזה שכתבו התוס' דלא דמיא לבא ונתן ביד כיון שלא נתנו הוא בעצמו לבד ובקצת גמרות מנה והאחריון וקצת משמע כן לשון לבד דהו"ל לבעל ולפי"ז מ"ש התוס' דל"ד לבא ונתן ביד משום דהתם ליקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה משא"כ כאן שהמטלטלין המה של בעל ולא נתן לידה רק לתפסן ולהצניעה וחז"ק : ברש"י בד"ה אית ליה נכסי כו' הערב הזה כו' הו"ל קבלן מיהו רש"י משון או לא רק בלוסיה וכן התוס' בד"ה אלא למ"ד סתמו דלא מלי ערב לאשתעויי כו' [הא"ל למימקם קבלן] : ברש"י בד"ה בזהר כו' בשעת מלוה. הא לשיעבד כתובה ואלו עיקר קושיא אבע"ח דבכתובה ניחא דמ"מ בזיבוריה אף דלא משתעבד מכ"ש דחו"ל נכי מיתמי (כ) אבל בע"ח בבינונית יקשה כיון דלא משתעבד (ל) : ברש"י בד"ה דברי הכל לא משתעבד כו' ועוד דלא מידי חסריה כו'. ולא נקיט מלוה : בתוס' בד"ה משום חינא כו' לא הו"ל למיקרי כסל. אף דרש"י ישב שמה מ"מ לא הו"ל למקרי כך כיון דאין זה טעם שסותמין לה בשביל כך והנ"ל לכתובה אשה הגיאה לפירוש התוס' וק"ל : באה"ד ולעיל נמי כו' והתם כתוסתב כשנהיה בלאשה סברת חינא ותקנו בשביל כך נהגו לאשה דהם ב' הטבים ולפי' התוס' ניחא דהדרבה כיון שהאשה רוצה להנשא ומלתא שמא לא ישא אותה אם תקנו לה שמה שיתנו לה והכא בשמעתין קאמר ס"ד אמינא משום חינא יפוי כחה אף לגבי יתומים לגבות מבינונית קמ"ל דהכי יתומים לא ייפוי כחה לגבי הא והא דקאמר מפני מה אמרו כתובה בזיבורית דכי שתשא אם דסיא כסברת חינא שפי' רש"י הו"ל להקן עידית [או בינונית] לזה קאמר דאין זה סברא כלל דיותר מזה כו' ומ"ש התוס' לעיל ריש פרקין בד"ה כתובה אשה בסוף הדיבור משום חינא נקטו לישנא דחינא לפי פי' רש"י דלרש"י קרוי זה חינא והתוס' ג"כ סוגת הפשט אזה רק לשון חינא אשו כך וק"ל וכ"ז טשום בעיני ולאחי מי שלא כתב כן ואיש טרחה : בתוס' בד"ה בקבלן כו' דבלשון תלית כו'. ר"ל אם אמר לשון תן לו ואני אתן לך הוי קבלן הלוה ואני פורע הוי ערב וכה"ג ע"ש. נראה דרש"י ס"ל בכל קבלן צריך דוקא שקיבל המעות לידו ולכך נקרא קבלן וברשב"א כתב משום דכאן לא שייך תן לו וכו' שהאשה אינה מלוה לבעל רק חייב לה כתובה בהנאה כ"ד לזה נ"ל שהתפיסה מטלטלין כו' ומ"ש והא מסרתן ליה ה"ה אם אמר לה תן לו וכו' ועיין : בתוס' בד"ה אלא למאן ס' ניזקין אמאי בעידית כו'. אע"ג דהוי קבלן ויכול לתובעו תחלה מ"מ עיקר דינו אתמי ואפילו בקטנים כו' ולפום ריהטא קצת קשה לי דלמא איירי בדלית ליתמי עידית ולא זיבורית ואפ"ה כתובה בזיבורית דלא נכנס לשיעבוד יותר רק שיהא קאי במקום יתומים ויהיה לו יפוי כח דיתומים ואפילו הוי לה זיבורית מלי מגבי לה הכ"א ליתא כיון שיש לו ואיס נראה פשטא דשמעתין דאיירי שיש לו לחייב ג' שדות עידית בינונית זיבורית דאין לנו לדקדק בשחותיו רק טעמא בניזקין ובע"ח קיבל עליו לעמוד במקום החייב דידיה וכיון שיש לו עידית צריך ליתן לו עידית ובכתובה דלא ניחא לגבות מחיים שיעבד לעמוד במקום היתומים וחז"ק : לדהתוס' א"ל כמו שהקשיתי ברש"י תיקשי ליה בלא"ה או אית ליה משתעבד כיון דלית ליה משתלם מבע"ח ובקבלן ניחא אבל בערב דבע"ח נמי פליגי וע"כ ידע מקור הפלוגתא י"ל דאיירי שפיר בדלית ליה עדיין וביתומים קטנים וק"ל :

דף נ ע"א גמ' או דלמא משום דלא משיך כו'. ודינא הוי ופירוש מפני תיקון העולם אניזקין בקטנים משום הקנאה ולא חילק שב בין גדולים לקטנים כמו בבע"ח משום לא פלוג וכמ"ש התוס' לעיל במתני' בד"ה אין נפרעין מנכסי יתומים וכאן בד"ה כיון : בתוס' בד"ה פתוח שבכלים כו'. דהטורה תלאה בברירתו ליתן מה שירצה ומאיל בקרקע ליתן זיבוריה אבל פתוח שבכלים והאי הוי מיטב דאיהו מי שמטבע שכתב מכח יתורא ואין כאן יתור בקרא והדברים באמה ודברי יתור : בתוס' בד"ה כיון כו' בהרשב"א כתב ודרבא סבר שיעבודא לאו דאורייתא והיינו שיעבוד שהם שהלוה לו בשטר אבל הכא שהיה בהדיא שיעבוד קרקע [מדאורייתא משתעבד] ולפי"ז מאי מקשה מניזקין וחז"ק (ם) ולי אפשר קצת לומר דלא מוכרח דס"ל לרבא שיעבודא דאורייתא ומ"מ פריך שפיר על תרוצו שלו דלמא בשבה דמגיה בעידיה מדאורייתא הגיעו רבנן ביתומים על דין הלא מכאל"כ בבע"ח דמגיה דידיה נוסיה בזיבוריה ורבנן הקנס עביה ביטליה תבי יתמי לא רצו לתקן וסריך מניזקין דמגיה מדאורייתא בעידיה ואפ"ה ביתומים שיהא האין וק"ל (נ) : בתוס' בד"ה מאי עידית שבשלו עידית פירש בקונטרס כו' דברי רש"י דחוקים בפשט הסוגיא כמ"ש התוס' ודברי התוס' רחוקין מני ותגי

יתמי כו' אין לו פירות ול"נ טעם מהכרי רבא נופיה ור"ל שאי עידית הוי בע"ח לגן מיעיה בבינונית לא בעידית וגבי יתמי בזיבורית כדין תורה מאל"כ אילו הוי נתקן מיתומים לא גבי מזיבורית מאל"כ הוי עידית דניזק ועוד ראיה דהדבא לא קאי רק על מה שאמרים שאי עידית דגרים ואין זה ענין ובעיקר דבריו הוי דברי שגוגה דלאו אם שילה בעירו וביער בשדה שגולה שעל השומר לאכילם בהמה או מלידי התחת שמוכר שגולה שיעל לבהמה לא יהיה דיש כניזקין מיהו בלידי התחת אינו שומר לכך נאסל הבהמות שמה מאל"כ בשדה מרעה שומר לרשות שמה (*) וכן משמע דאין לה שום חק. וברשב"א מביא בשם ר"ח אפילו מן עידית שאני עידית אלא קרקע שאיקה דהוי חק ומזק דיש אף גבי יתומים בעידית גרבא מ"מ בשאי עידית הוי כבע"ח דגבי מיתמי בזיבורית ולהכי ראיה ורבא שפיר דהוי בע"ח דמגיה בבינונית וקאי השומא וגבי יתמי אדלעיל כמו לפרש"י וק"ל רק דוחק דלפי"ז איירי בריית דמקשה מגיה בניזקין ואמאי לא קאמר מחלה מאי לאו אפילו מן עידית ר"ל ניזקין י"ל ואל"כ הוי מגבי ליה ר' ישמעאל הוא וכדלעיל והא דלא מגבי באמת כן ואם תירוץ זה עדיף לגבי אביי ג"כ בשאי י"ל דבל אחד מגבי לפי משמעות הלשון דהכא הו"ל אפילו מן ניזקין למה כיוה עידית וזה לא מליט בשום מקום שכינה לניזקין בשם עידית. ואי לא משתעגא הייתי מפרש שאני עידית שא שדה טובה מאד כדרך השדה העומד על שפת הנהר והוי עידי עידית וקאמר אפילו יש לגן עידי עידית הה"ח דנגבה מעידית בינונית ומבינונית זיבורית ויגבה מן בינונית דמלמעלה תסבינן קמ"ל דמלמטה תסבינן כי אין שיעבדה ניזקין אלא לעידית סתם לא עידי עידית [וע"כ דלמטה תסבינן ואל"כ מאי דבבע"ח בזיבוריה אפילו יש לו עידי עידית] ומייתי שפיר ראיה דשיעבוד מקן על עידית [סתם] וטובה מבינונית [דידיה] ולא מעידי עידית ומאילא ביתמי אוקמה אדאורייתא וטובה בע"ח מזיבורית ואיל רבא לטעמיה דס"ל בכל שלו הן שמין כמ"ש התוס' וטען לניזקין עידית סתם דבל שלו לא עידי עידית (ע) ודוחק בעיני דהו"ל לרבא לומר היוק זיבורית טובה מעידית ואפילו יש לו שאי עידית כדקאמר הכא אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מזיבורית ואפילו יש לגן שאי עידית טובה מה שנכראין זיבורית בכל שלו ועוד יאמר בקיצור בכל שלו הן שמין ולמה לו האריכות הזאת : ודע ביש"ס פ"ק דב"ק סי' י"ג האריך בדין שכתב הטור סוף סי' ק"ג (*) וסבר שיש לו מקום זה לפי פרש"י ולהתוספות ודין הטור הוא נמצא מבוכה פרק איזה נשך [דף ס"ז ע"ב] וכן הב"י הביא מקום על גמרא והיא כך ופירוש הטור שהגבה מעידית ולא מעידי עידית וק"ל : לדהתוס' שאי בשין שמלים :

ע"ב גמ' אבל אם אמר תנו וכו' ואחריו ג' מאות לפלוני ואחריו ד' מאות לפלוני כו"ל : גמ' ואע"ג דקמא ביטנית כו'. דהא פסיק ותני. וברשב"א כי הוי דקדים קדים לגבות ביטלים ומ"ש בארך : גמ' ולחוי שטרא ס'. פרש"י לשוא ס' דלוהה. משמע דמפרש שטר אטולה ואל"כ פריך והא כל הקודם בשטר קאמר וי"ל ע"כ דפסיקא ליה עכ"פ דס"ל לברייתא דהוליך בתר טולה ולא בהר שטר מדבוגה בריחא מטלן ומדאן אומר בריחא בלא אחריו כל הקודם בשטר זכה ויש לו ב' פרסות ע"ז אמאי לא אזליק בלאמת בתר שטר ועוד לישנא דכל הקודם בשטר ואל"כ פירש הא נמי [שכתב רש"י] והתוספות לא קשה כלל דדלמא קושיא שטר ממש וחז"ק : בתוס' בד"ה יתומים ס' כשגרב לו ס'. ועכשיו שמת זה החייב לו חולה השובד סכבים להפרע מהערב [כיון שמת החייב] לא יפרע הערב הזה מן היתומים אלא בשטעה שמא אחמתיה החייב לגרי וק"ל : בתוס' בד"ה טובה ס' יתן לפי חלקו ס'. וה"ה למגין גבי' שלך אם אין הנכסים מגיעין חולקין אותו לפי חלקים : באה"ד וכ"ח דישנא למגבי' ס'. דהייט עד ב' מאות חולקין בשוה ומנה ג' המשועבדים לב' אחרונים יחד ומנה ד' לאחרון : באה"ד ונראה שיש לחלק. עיין בר"ף שם בנ"ב המגלה החילוק וכאן ברשב"א והכא אזליק בתר אומדן דעת כמת וק"ל : בתוס' בד"ה אע"ג ס' קצת קשה ס' דלא מפרש דאיט נסמך אלא האחרון והא רישא ס'. ואין לו טובה מסולקות וס' נמי יש לפרש כן דמ"ש ודוחק לומר דבריטא נמי לא ס"ד נסמך רק ר"ל מאיזה שיש לו ניטנית דאין מסלק משמע כן : בתוס' בד"ה ס"מ ס' או נמי הכא במהגה במקצת ס'. ואו"ל מנ"ל להקשות [היינו לפמ"ש דדלמא איירי במתנה שכ"מ בכולה] הוחק לומר מדלא אמר תנו ב' חלקים מנכסי לפלוני וג' חלקים לפלוני ס'. אבל י"ל דמשמע ליה כן דבכולה לא מקרי המשועבדים להיות טובה מן האחרון משום דאין טובה משמשועבדים במקום שיש בני חורין רק מהגה שכ"מ במקצת דהוי בקנין ובמשמע בריא לכל דבר שאם עמד אינו חוזר וכן משמע ברשב"א וק"ל : בתוס' בד"ה ר"מ קטנין והשתא ס' אע"ג לא מיבעיא ס'. דלר"ל פשיטא דכתובין לאחד מהגי מדקאמר [ר' אבא לטעמא] והא מגן דאמר ס' אע"ג דלא קטבין הוי מהגי אפילו הוי ככתובין למשעבדי וק"ל. ומי"ל שהוא כדלאן ומסיטא מילתא האכיד רק כתובין מהכלא תיתי נאמר שכוונתו קטבין ג"כ אבל בר"ח משמע ליה או קאי אדברי ר"ל גם או קאי אמאי טעמא דמתני' [ע"כ דקטבין לאחד מהגי דהא אין כתובין] או אקושיות והא מאן אשה ובנות וס' וק"ל :

דף נא ע"א גמ' נחלה מאי אמרו וכו'. נראה דמ"ד טעמא משום דלא אלימנא עישור לנבל הירושה שנתהדים עמה ושם נברך מלומות האשה פריך ודלמא שאני הכא משום רווח ביתא וכפרש"י כאן : גמ' שאני פרנסה כיון דלית ליה קלא ס'. ואין שייכין למוסות משום שאין קטבין ואע"ג דמזון עד דתינשאן או עד דתיבגרן וס' מ"מ אין לו קצבה למסר דלמא המסגן קודם בגרות וכמ"ש התוס' בכתובות (צ) מיהו למ"ד כתובין נראה מאי ס"ל דאע"ג שילמון למזונות פ"ל דמשום שלימה נמשך מהו נמחיין כיוצא מנכסים בני חורין ס' (ק) וכדפריך במשך או הכי בנות נמי ות"ל דלא פריך לרחות שיטלו דקטנות מידו נמי מהם האלמנים דדלמא לעולם תרוייהו בני והקטנות מידו ובנות דלא משום שאין קטבין אלא למ"ד לאו שאין כתובין פריך וי"ל דמזונות אין שילמון משום שכתובין כן אבל בני חורין וס' כדקאמר לעיל וכשמש כפרש"י לעיל אין לך אלא שרוצה ליקח וס' והכי אפילו ממשעבדי שמבר שאלה לא שילמון ולבסוף זו בעלמא סברת קטבין דמ"ש מזונות מפרנסה ויש ליישב בדוחק שאין זה משום קטבין ועיין פ"ש התוס' פרק מציאה דף כ' ע"ב בד"ה ומאי עילויא ס' ח"ל ויש נהגית ראיה להוסיף על עישור אין שמין כלום דרבי אית ליה כר' יהודה דהולכין אחר דעת האב וקאמר רבי דפרנסה פרסא ממשעבדי ולא מזונות לפי שמזונות אינם קטבין כדאמרינן בניזקין ופרנסה מיקן קן כדאמרינן התם ואם איתא דלהוסיף על עישור נמי שמין באב א"כ פרנסה נמי אינה קטבין אבל אם אין שמין אלא לפחות מעישור ניחא אע"פ שאין לו קצבה למטה כיון דלמעלה יש לו קצבה ישלין הלקוחות ליזהר ולהניח בני חורין כדי עישור נכסים ומאי ראיה דלמא רבי ס"ל טעמא לפי שאין כתובין והא מבאי פליגי בהכי וחז"ק : גמ' אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין ס'. לכאורה בשלא ידע שלשמה רק זה בלא ולאמר מלתא כיס אחד ושוטנו הלה לפי דבריך ע"כ גם השני מלאת וה"ה הביישם ברי בכיסין והביישה שמא בשורים וברי בגאונות אף בשורים וזה מדקדק רש"י וה"ל שטענו של זה שטנת ברי אחרי שאחד מהן ביד זה וס' ולא קאמר הלול והלה לזה מגביה כיס ואע"ג דמטנו דאי נמי שהדיק סוף סוף עכה יש לו הגישת ברי עליו ול"ד למודה ר"י

באור

כאשה לבלם מחוייב כדקאמר שם בגמרא א"כ לא שייך לאריכי כן ותנו דהקדש דלא מפריש : (ם) לכאורה הא ליכא ק"ו כלל דלדלא נמיפרך מה להדיוט שכן יש כח [illegible] ולא שייך [illegible] קן מקן דהדרבה [illegible] וליכא ק"ו [illegible] : (י) וכ"ש דאת כרמב"ם. ומבי' בשם סמ"ע הביא ראיה זו וכן משמע מדברי התוס' [illegible] אבל [illegible] ולא הסכי' [illegible] משתעבד [illegible] (כ) [illegible] כיון דלית ליה [illegible] לא משתעבד [illegible] בכתובה אלא כדאית ליה [illegible] : (ל) גם זה [illegible]

[illegible] : (מ) [illegible] : (נ) וכן [illegible]. (ס) [illegible] : (ע) [illegible] (פ) [illegible] (צ) [illegible] : (ק) [illegible]

באומר שדה ז של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהשה שאמר ס' דאין לה הכישות בגר עליו אף לפי הדלתו ויותר נראה דזה בעלמו מקרי משיב אבידה ואהא ולא פהק ואהדה [וא"כ זהו באמת קושית הגמ' ור' יצחק ל"ל האשה מליהה] וכן פרש"י כריש ב"מ תפשי מה אתיה חורה שדה מקלת הפעגה ישבע ליהוי כמשיב אבידה דתנן לא ישבע מפני תיקון העולם [ולפי' התוס' בד"ה ודהב"י ל"ל משיב אבידה דחזק אמאי קרי ליה למנו משיב אבידה הא"ל ודהב"י ל"ל יתנו וכן בסיומא הלך לא משיב אבידה ס' ומדלא יתעיו מכיב אבידה ס' ולפרש"י א"ש זה היה כמוסבר מדברי הגאון] וא"ל דרש"י מפרש כרבינא [לעיל דף מ"ט ע"ב רבינא אמר לשולם תימא' ר"ש ס'] וכן ססתך לעיל הפוסקים (ו) מפני תיקון העולם דאורייתא הוא והוא פעם לאין תורה וזה מקשה ור' יצחק ל"ל האשה מליהה ס' הא דאמר ס' דהיכא דתבעו בגרי לא יתקרי משיב אבידה [לפי המסקנא דרהב"י בתובעו] ומתני' לא איירי בתובעו בגרי (ש) לא מיתני' [ברבק] ודהב"י לית ליה משיב אבידה פטור [והיה קשה לרש"י] ומאי פריך אלא בעלמא היכן וכו' ומ"מ יתייחי לה לפסק מפום דלרהב"י אף בשורים דמינתחי הא"ל לחייב שבועה כיון בסעינת פלגא לפ"ד עכביו ור"י פטר בשורים ותפיק בפועט קנן וס"ל לרהב"י כיון שתובעו כרי לא מיקרי משיב אבידה אע"ג דיקנן הוי כמאן דליתא אפ"ה אין אדם מעיז לכפור הכל ואע"ג שהאמין אינו מתוור כ"כ לרמותו לכאן מ"מ רש"י משו לנו (ת) ודו"ק. אבל התוס' לא היה לפניהם פרש"י כאשר הוא לפנינו ומפרשים דאיירי שטוען ככ"פ ראיתי שהגביהה מליהה אלי אבל איני יודע כמה לזה בכיסן הוי טענת ברי וכמ"ש בח"ס ושא העתיק מלה במלה מרשב"א ע"ש ולזה הקשו התוס' וקשה דלסמניה בינתו ס' אבל בתובעו ראשונה דכיסן לא הקשו דהוי מגו דספר הכל ואין אדם מעיז כיון דהלה מוטע בגרי אבל בסיפא הקשו שפיר ואפעו נידפה תג"ה וכו' שני כיסן וכו' ולא מגייר סיפא בשורים יכהחזרתי ס' משום דפטור במגו דלא מגאתי אלא אחד וכקשיתם לפרש"י אבל בכיסן אינו טוען לא מיאתי אלא אחד נמי היה חייב שבועה והא דקמגייר בכיסן החזרתי לרשותה וכו' ולהתוספות לא גרסינן כלל אך תלוקה דשני שורים קשורים וכו' והחזרתי ס' בזה אינו נשבע ולפעמו הוה כמ"ש בח"ס ורשב"א פי' השמעתין דמתני' איירי במוצא מליהה שחייב לישבע מצד הדין אפ"ה מפני תיקון העולם התקינו שלא ישבע וכא ר' יצחק ומגייר היכא שחייב מצד הדין ישבע דל"ל תיקון העולם כלל ועיין ברא"ד מסכים לפירוש הראשון ובמלואות לפירוש השני עיין עליהם ודו"ק: ברש"י בד"ה גדולה מזו אמרו שאפילו מכר האב ס' וכפרש"י בסוף מכעה שחת האב הכל יודעין ס'. אבל למה שמכר האב בחייו אין לו קצבה דמי יודע כמה בנות יהיה לו ועד כמה יהיה העישור וכמו שכתבו התוס' ר"ס הנפסא [לענין מזון הבנות] וע"ש (א): בתוס' בד"ה או דלמא ס' כגון פסק לזון ס' ומהגי' דבסמוך והוא ניזונת ממשעבדי או איירי בקנו מידו או אפילו בלא קנו וצ"ל כדמשני שאני פרנסה כיון דאית ליה קלא ס' אבל פסק לזון לית ליה קלא כ"כ אבל מ"מ יש לו קול יותר מהלואה וק"ל. בתוס' בד"ה בשקנו מידו ס' וקשה ס' לפרש"י י"ל דכתובין ממש אה"נ דמהני לעיל רק אכמאן דכתיבי דהוי מכח תנאי ב"ד קאמר דמעיקרא הכי תיקנו דכתובין הן אבל בני חורין ס' לזה פירש שפיר בשקנו דסהם יקנין וכו' אבל התוס' מיאנו בזה דא"כ ליטני הכא במאי עסקינן בדכתב וק"ל (ב). בתוס' בד"ה אמר וכו' אבל גבי בני חורי לא דאמרינן בפרק שני דייני גזירות ס' אינו ראיה דלא תיישינן לדרדי לגבות מבני חורי דה"נ קאמר כאידך מתני בשתיקין מזוכה מנכסים בני חורין ס' רק טעמא קאמרי דלא תיישינן לדרדי לגבי בני חורין משום דקטנה היא ס' והשתא אודא לה טעמא לפי שאין כתובין והא אף בכתובין וקנין אפ"ה לא גבי מיתשעבדי משום לדרדי וא"כ מפני תיקון העולם דמתני' צ"ל דהשבת לדרדי מיקרי תיקון העולם שלא תגבה מעמיים (ג) וא"מ לתיישב שמה וכתה יבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה משום לדרדי ואין מיקון לנכסי יתומים קטנים משום לדרי ותנא ופייר דהא נעילת דלת מקרי תיקון העולם ואת"ל מטה בשטר גובה מלקוחות מפני תיקון העולם לא"ד שיעבודא לאו דאורייתא ובסמוך תנאי הוא ס' משמע דטעמא דכתובין כשטר לפי האמת ולפרש"י ולחד שיטה דתוספות [לעיל בד"ה כתובין] דהוקא בקנו מידו יש לחוש לדרדי א"ש דלרבי טעמא דכתובין דלא קנו מידו ודו"ק (ד): באי"ד ולענין משעבדי חיישינן ס'. למאי דפי' רש"י והתוס' לעיל דדוקא משום דקני מידו לק"מ דהא דכתובה איירי בדלא קנו מידו וכן הא דכתבו התוס' מקודם אבל גבי בני חורין ס' מפרק שני דייני ס' בלאו ה"נ שאני התם דלא קנו מידו ודו"ק (ה): באי"ד תשבע לבסוף וכו' דה"ל דיהתם משום דנשבעת לבסוף כשעת גיבוי כתובה סוף סוף כשבאת לזון שלא בפניו עתקין לה מזונות בלי שבועה וכתובה תגיה כשכותב האפרעות שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ופירוש תשבע לבסוף כשיבא מידיעת הים (ו) וק"ל. בתוס' בד"ה אלמא תפסר נומר בהיפך דרש"י מתשיב ליה לכתובין דסעתא לפי שאין כתובין פרש"י לעיל אע"ג דכתב השבח מ"מ על הפירות כיון שאין בעולם אין הקול יוצא ולהכי כי קדם מקחו לשבח לא הוי כתובין דליכא קול אבל קדם שבחו למקחו וכו' יצא קול אחריות ס' וכפרש"י בא"ד הסב כאן ד"ה אבל קדם אבל קצובין לא הוי דניף הקרקע קצב דמיו תוך ספר המכירה עד כמה יחזור על המוכר אבל שבח ופירות אין קצב לו דהשתא נר"ל כיתא וכן לר' תגילא אי קצובין אע"פ שאין כתובין (ז) י"ל נמי כתובין לחד נתי מועיל ואע"ג דבשעת כתיבה לא הוי קול מ"מ מידי דהוי אפרנסה דכיון דאב אין לו קול ומשעה שמת האב אם מכר האח ושליאחן דאית ליה קלא ולתוספות נריך לחלק דשאני עישור דמתחיל עתה החיוב ולא כתוב מקודם והוא קלא דע"כ רש"י מפרש לר' תגילא אם קצובין לחוד מועיל הא דהכן מלוה ע"פ גובה מבני חורין בדלא קצובין ודומיא דהכי בשטר גובה ממשעבדי ופשוט דלאו קצובין וכתובין בעי רק הוא לחד סגי ותמני תנאי וכו' ולמ"ד קצובין לא מהני כתובין בלא קצובין ודו"ק ולהתוספות אף להגאי היא מ"מ נפשם הארבעיה דהל"ל הוי ג' הגאים וק"ל ולא מתרץ יק הדא דלא יקשה לעילא ואף צ"ל קצת דלא נפשם ופליגי ר"ל ור"א אליבא דה"ק (ח) ור' נתן כר"י ודו"ק. ע"ב בתוס' בד"ה ודהב"י ס' וקשה ס' עדיפה הא"ל להקשות לפרש"י אמאי סביך להקשות אלימא בלאות מכח דינא ותקשה מכח תיקון העולם ולת"ש לעיל בפרש"י ניחא ודו"ק: באי"ד וקשה וכו' ועוד וכו' י"ל מכח אלו ב' קשיות פרש"י והיינו בעלמא מיקמן אחר ולפרש"י שלפניו פירש והיינו משום דלמסקנא דמיא לדר' יצחק אבל בה"א אפילו שורים נמי [כמ"ש לעיל בגמ'] ודו"ק. בתוס' בד"ה אלא בדרבה ס' ה"ה תפשי מה וכו' עיין מ"ש בעזה"י בחידושי כתובות וכ"מ בתוס' בד"ה מפני מה ס'. מ"ש בכתובות בהא דאלמא בטופר הכל נתי אדם מעיז ס' דאשתיתוסי וכו' אמבר לבחורה דה"כ הא"ל בקרה בטלה בעי דכפריה והאי דלא כפריה משום דהא"ל זוזי כסישור הדלתו ומותר לא הא"ל לכן אמתמים וכו' ודו"ק [ועיין מה שהגהתי שם]. באי"ד דוקא מודה מקלת וכו' דה"ל המיעוט קאי דוקא אהיכא שאינו יכול להעיז דומיא דחזיכא דתודה מקלת אבל היכא שיכול להעיז טפר הכל חייב א"כ בלאו ה"א מודה מקלת נ"כ חייב דהא ליכא מגו כיון שיכפור הכל חייב וא"כ בלאו ה"א איירי כי הא זה בכל גוונא ומתעם נמי בכל

גוונא ודו"ק: בתוס' בד"ה בטלה בעי כ' מילא כפריה ס' אינו מדוקדק כפרש"י לכאורה דמשום דאינו יכול להעיז לא כפריה ואמבר הא דאמרינן אין אדם תובע דוקא באדם שאינו גזלן [ורק טוענו לאשתמוטי] ואינו הוא גזלן והגיד אמתלות מעיז ומעיז וק"ל. באי"ד ולא קשה מהאי רעית ס' קאי אף ג"ל הגאון [דמדרבנן פטור ס']. ויש לומר ולאוכיח דהשביעין שבועה דאורייתא על הרחבה האמן אם מזולקין הטה והתלוה ויש למטה עד א' דהכא כל שלשות שבועות מודה במקלת הוא משום הרחבת הזמן דממג"פ אם אינו חייב לו יותר למה ישבע בלי טוך ואם חייב לו והעתו שלא לפרוע א"כ הגיד אמתלה [לפרש"י ולפי' התוס' א"כ יש לו מגו] ע"כ משום אדם שדעתו לפרוע כשיהיה לו זוזי ולאשתמוטי לפי שעה אף שיש לחלק קצת ודו"ק (*):

דף נב ע"א

במתני' לא קתני כרישה אפוטרופוס סתם ועוד בסיפא שביק יתומים שסתם מיתה הא לא קשיא דבסמוך מפרש סברה טעם המהלוקת דאבא שאול ורבנן ואותן הסברות לא שייכין כלל בסתם ולתרוייהו א' סבא כסברת הרמ"ה והרא"ש א' אם סבא כסברת הרא"ד ורמב"ן ונ"ל שדעת התוס' כרא"ד ורמב"ן ורשב"א בפרק יסחבו דף פ"ח ע"ב בד"ה ותיפלגי בפלוגתא דאבא שאול וכו' דכתבו ובמתנה עלמה ליכא לאוקמא דהא קן לכ"ע הורשים תשביעין אותה דלא שייך בה מעתא דמימנע וכו' דמן הדין אין ממנין אשה אפטרופא הא נא"ה לא ישבע כמינא אבי יתומים וג"ל דאורייתא דמלתא נקיט דב"ד ממנין אפיר גדול גברא דספי נכסי וכו' ואתו הלוים מסתמא לא יטפל בעלמו ביתומים קטנים להאכילן ולהלבישן וכהא"ג רק מסכירין אותן ביד בעה"ב א' וקובנין לו מזונות ומעות וכה"ג ולזה א"ל לו אם ישבע אם לאו שאין בידו ממשות יתומים רק לענין עשורי ובאפטרופס שיטא ב"ד אין שייך לעסר דהא לעסר חוקא להאכיל שרי כדתסיק [ובתחלה ס"ד דאף כרייתא דהתם איירי בלהאכיל דלגמרי ממעט אתם ולא האורס שאינו שלו. זה היה כמוסבר מדברי הגאון] אבל אבי יתומים דרש למעות תבר וקרוב שלו שיטפל ביתומים משום אהבה ואחוה וירושת שביניהם ויהיה במקום אביהן לכל דבר [אף להאכילן ולהלבישן ולכך נקיט ליה כרישה לענין תעשר] וק"ל: גמ' ומפרכין לון פירות קתני לה משום רבותא דאבל לא להניח דלולב טלו כל ד' מינים וערבה לאשמעינן. גם ועושין קתני לא ולוקחין דעטייה שייך בלולב והשמעינן חוקה לאגדו. גמ' לאתוי שיסר אף שיכול לנאת בשמיעת שופר של חבירו יתפו"ל בלאו לכם ומולבוב וכן לאתוי מגילה אף דיכול לנאת פעם בשנה בשל חבירו ואין פודין שבוים דקתני משום דתליה יבה שיה לא שתעין מכלל לדקה. לאתויי תגיחמי אבילים ס' דהוי מלתא דסכיה רביס סס ב"מ דנלגל יאה ס' הודא דלדקה הנלגל הוא עניות שכיח כ"מ: גמ' אלא לאוב ס' עלי פרש"י ד"ה כשים לאחר הביעה עליך קרוי לאוב דאין לכם ריוח מסתמא ולזכות קרוי כשים לכן תביעה על אחר ופריך ולזכות אמאי לא אין סברה שיממין אפטרופא ונית ממון שיתותך ביד אחרים בלא ריוח עד שיגדלו וכן רש"י לפי פירושו מליירו על אחר שיש לו תביעה על שיתומים ויהיך הלא לאוב ס' עכ"פ איירי כים לו לאחר תביעה עליהן ואף שנראה לאפטרופוס שיזכה בדין אם אפילו נראה להם בוסת הוא ליתומים שיבא עתה לדין יותר מאם ימתינו כגון עתה ימי"א יותר עידות ורא"יה וכה"ג וכן משמע כמעט ברמב"ם הביאו ב"י שתפרש כן תמה גמ' לזכור כיתוק ס' וג"כ ביסה ס' לא מתאוור לי תלהא בטעמא דהא מלתא כיון דיכול לעשות ליתומים טובה גדולה קרוב לשכר ורחוק להפסד דמי מפיס איזה ישתוף. אפשר לדקדק ולגאל [ולא נקיט ולקוטה] אפשר שדה שהיה שלהן עלמן מקודם הכשתא לא שייך דלוא לא מכפיין גמ' דליה לא תכפיין אבל מתהפן בעבדים יכט יותר קלקול תבסדום זנות ויאלי ומיתה וכה"ג: גמ' וגריך לתשב רש"י פירש יתשב וישבע דהל"כ מאי הועלת היבהון כשיהיה נאמן על מה שאמר אבל הפוסקים לא פירשו כן עיין באשר"י ובעור בי' ר"ן. גמ' הרשות בידו פשיטא ויאתי הק"ל ויש גורסין הרשות בידן ר"ל ביד ב"ד להניחם אם תימה אבי יתומים אותן ב' ייו ... וכו ברורת נאמנים בעיניו אף שלא מינן הלאחר מיתה ס' עיין בפוסקים ... [דלא היה לו להניח רק תחלת הברייתא לסיוע דלהאכיל ולא להניח] ... ולהאכיל ולהניח חוקה שלא תימה יש חילוק בין אפטרופום לאפטרופום לזה תכית כל ... לבסוף בדיסה אבי יתומים ס' מ"מ דכרישא אין חילוק וק"ל. גמ' יאי כי ... דאיירי נמי דלא שבקיה ר"מ ועכב על יתן: גמ' כל בי שמשי דלריך שיהא שלום בבית ... ומשים שלום בית ומזוח תשלום נפשי זה נר שבת והני ג' דברים שלריך שיאמרו ע"ם ... לא דרך דנוסת דב' מלאכים באים מלאך טוב ומלאך רע וכו' יהי רצון וכו' ... מן המלאך רע ועשה טוב ר"ל עשה אתו טוב שלריך סיועו אתן ... ר"ת ודרשו לרע הנזכר כמו שאמר ווי דהפקיה ר"ת לאו גברא וכו' ... אמר וכו'. תפשר לומר כי קורין לה אסה ע"ש זאת הפעם עלם וגו' ... יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת שהיא בת זוגו ור"י הא"ל אבה רעה ... בבראשית רבה פ' י"ז ספוק אעשה לו עזר כנגדו זכה עזר כאשתו של ר' חנינא בר חכינאי לא זכה כנגח כאשתו של ר' יוסי ומייתי שם שבדלא שגירשה וניסת לסנטר ס' שלא היתה בת זוגו לזה לא יקרא בשם אשה וק"ל. ברש"י יתומים שסמכו תכן ואע"פ שלא נהנה ס'. בתוס' בד"ה יהבו יתמי זוזי ס' אבל יתמי מן התורה דינם כהדיוט דלא יקני בכסף ס' עיין בח"ם דברים דתוקם אבל יג"ל דכתבו זה נר"ל דס"ל משיכה מפורשת מן התורה דיקנה ומתני' מסייע ליה וכמה נמצאת בכמה דיכתין מסייע כר"ל ורש"י פסק כר"ל כדאיתא במרדכי פרק הזהב ואח"כ מנאתי במרדכי בשמעתין שכתב אלו ב' דשורי תוספות יק דיהבו אזי והכור שאח"כ דאתי לימור וכו' ובימיהם כתב פירוש ר"י דהך סוגיא דשמעתין כר"ל מדקאמר יתומים הרי הן כהקדש ולא קאמר תוקמה אדינא דאורייתא כדלעיל גבי זיבורית אוקמה אדאורייתא רק ט"ל שינה בע"ח ודו"ק: באי"ד גבי פדיונו כתנה ס' התם יטעך מכאן שהקדש שא יתשבר וכאן יתומים הלוקחין ויאת"ל אלוקה יהבו להו זוזי ליתמי אפירי איקור לא יהא כח ס' דדמית מחים לנהם וכן באמה התם יתקדם מניה והכא חספו מוקדם וק"ל. ע"ב גמ' יהבי ליה אזי ליתמי ס' של סבר מינה הייצו דר' תגילא ס' גם בכאן יאל"ל אוקמה אדינא וכמ"ש המחה כי ותלא בהקדש כיון דמשיכה מפורשת מן התורה מאן תרגלים לתקן שיקנה בכסף לזה אמר השאיל ותליט יקנין בכסף כהקדש יאתו יקנין תקנו ג"כ ביתומים ליפוי כחם הגלל היתומים שאין להדיוט נמרי יתן מתלוקה תסוף פירי תיהמי ואייקר שיוכלו היתומים לחזור ביהבו ליה אזי ליתמי אפירי תקנו כמו בהדיוט דשניהם יכולין לחזור אם דין תורה בכסף יקנה י"ל מה"ט שתקנו בהדיוט שלא יאמרו לו נפרעו תיעוך ס' ה"כ שלא יאמרו היתומים כן לאחר דתה ריוח ליתומים ויפסיד אחר וביהבו יתמי זוזי לאחרים תיקנו נמי כיון בהדיוט שניהם יכולין לחזור ולמי אמבר לתקן בהוסף שניהם לא יחזרו דא"כ תאי ב' רשות ליתומים בעל לא יהא יכולת בידם לחזור ויאמר נפרעו ס' כיון דקאי ברשותם באייקור וק"ל גמ' אמר רב אשי ס' שמטו כאן דמשום ריוח יתומין דוממנין דאולטרכי לזוזי תזבינו בלא אכרזתא וה"כ תה"ס נפי' יוכלו אחרים לחזור

באור

לעיל ישנה (ו) אם מוכן דאם כמותו דפסקינן כר"ש ובדחויך ... זה לא תפסי תיקן העולם דדיים ר"ש פטמי יקרא דהדינא מספקיק דלא כר"ש לענין תגלה כגד אלמיה עשייה רק תסים וכלכה כר"ש תתגירו (ש) ואה"ן לרהב"י ולא תיקן כפס שית כדמתלק ר' יצחק גופיה בין תובעו כרי לא תובעו וליתא יתמציהן בלא תורעו משום דרבנן יירהב"י ס"ל דאפילו כתובס גדול גברי דמשיב אבידה הוא (ת) כמ"ש בד"כ על טעות ע"אש ס' ולקת, מפרש לה כשותם זה כן כשה דדמיא לדר' יצחק וסיים דכי היכי דרתם לא תובעו כרי מעגא הוא והא קנן כמאן דליתא מ"מ מתשיב ליה לגבי דהשבעו עי' ב"כ דר' יצחק כיון דהשתא טעין כרי אע"ג דלאו נמי ... (א) ועיין בדברי הגאון בכתובות דף ... ס"ה מפילות שהגיא שם בשם הב"ח ה"ל דוקא שימנה אמן ... שיפור אין מ"יאלן אע"ג דבר יקנו יהא דהפריסא אינה תזכה עליו בלאו כתובה אלא תנו ... כיתומים הוא היכא דלא דוה טלא שלא לפרוגן (ב) אין לו ככה כלל דאודרמה לביפה התום' ... לנבי בה לשנו פסי כדכתב ולא יקשה קושים אעורא ... כדי נפת נמי דלגבי גבות לא מיתי כתיבה לגבי מבעבדי ובהוספות כתובות דף ק"ע ע"ב בד"ה הכא במאי עסקינן כאנו כ"כ והפ"ל בדכתב לה ויש ליטב דבריו ודו"ק.

(ג) ועיין כתוספות כתובות דף ק"ב ע"ב בד"ה תשר לגרי אתפסיה שהקשו תוספות קושיא זאת ותירצו דלאונך גביה דלפי שאין כתובין היכא שהודה מלוה שלא כתבים לגרי (ד) וכן תירצו התוספות כשוף הדיבור בנ"ל. (ה) גם זה בתוספות כתובות בנ"ל (ו) אולי כוונתו דקשיא ליה לא מ"מ מדקאמר תשבע לבסוף משום דקשמא קיים לכך לא תשבע בתחלה משום דתשבע לבסוף דאתו רעה דהשבעת כתובה אתי לאשמעיק הכא אע"ג דלפטמא אתי אבל כתובה שוב אין לבסוף עוד ולא קאמר ילאו משום שוה יק דינא קאמר תשבע לבסוף היום בשיבא ויכתיבה ואולי שוה תחילה אחרונה ומ"מ תשבע לבסוף היום כשיבא רש"י לא פי' כן רק לרשף היום לבשבת ס' שתח ותבא לגבות כתובתה אך הרמב"ם כפירוש המשנה מפרש כן (ז) ומה שגורס רש"י ... אלמא תבוש ס' ולא משום קצובין וכתובין צריך לומר דרלה לומר אלא כתובין לחוד יהגי (ח) אף שהוא הגאון ועיין לא שחסר קובין עי' לעיל בתוס' בד"ה ר' תגילא כמ"ש שם (ם) וכן הוא כבי"ת סי' ע"ג בשם הריב"ם והב"ח כתב עליו בלא תנא מטהר (י) כב"ש סי' סג"ל מביא הרמב"ם דפה שר"ב בהשגה דאף ניימם שלא נתין אשר נגד

לגמש

באל וקי"ל: גמ' והא קא מפסיד פי' רש"י נכסי יתומים. אבל מפסיד נכסי עצמו משמע דלכ"ע אין מסלקין בשביל כן כ"ל ועיין. גמ' ולתי לאימטעי. משמע מסוגיין שאין כח ביד ב"ד לטוף לקבל אפוטרופסות דאל"כ מאי קאמר דלמא מימנע וכו' וקי"ל: גמ' אפטרופס שמינהו אבי יתומים ס' כשקא שכר ט'. מרשב"א משמע בהדיא שגרים מינהו ב"ד וגירסתים נראה יותר דב"ד מה עניו לטשא שכר ולאי משום פרוטה דרב יוסף אינו סברא לא הוזכר כלל בשמעתין ודו"ק: גמ' האומר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב. מ"ש רש"י בפ"ק דב"ק מנסך ע"כ ממש דמערב לא מחסרי' מידי שיסל לשוכרו אין מדמי יין נסך שבו ע"ש ול"ע דמנגד לסוגיא השמעתין ועיין: בתוס' בד"ה ולאו ס' דיאתרו להם הלקוחות ט' כיון דלענין אייקר הוא ברשות היתומים וקי"ל: בא"ד כיון דיכלין לאוכלן וכו' הכ"ו שלא חזרו הרשות ביד הלוקחין לעשות בו מה שירצו מש"כ כאן כ"ו שלא חזרו היתומים אין רשות להמוכר לעשות בו תיאומה שהרי הוא ברשות היתומים בעיקר ואין יכולין לחזור המוכרים בה"א וז א"כ יאתרו שפיר נסרש ט': בא"ד דנעשו הלוקחין ש"ש ס'. ולא דמי הכא לחורה דהתם בשבלה דר"י שמה [החייבין אף בחזרה באונסין] כי שמה הרשות ביד הלוקח לעשות בו מה שירצה ואין המוכר יכול לעכב עליו ולחזור בו משא"כ כאן אדרבה היתומים המוכרין יכולין לעכב על הלוקחין כל רגע שירצו לכן לא הוו אלא שומרי שכר ודו"ק: בתוס' בד"ה לכרגא ס' לקמה לשאר צרכי היתומים ט' דודאי נזקקין לכל צרכי היתומים ס' כגון שכר לימוד ומלבושים וכה"ג ותירצו דהכא בכרגא דאשה ובטח ושאר צרכיהן אין נזקקין כלל ולהכי לא מלי מוקמי מגבה דשום היתומים לשאר צרכי דיתמי מלבושים ומתפרנסין מנכסי כו' כתב לכן ודו"ק (כ): בתוס' בד"ה הלכה ט' כהאריך בירושלמי דפרקין היזק שר ר"י אמר משל יתומין ור"י בר חנינא אמר משל אפוטרופס קא אתיא ס' כנ"ל. ונראה דראיה דהאריך בירושלמי קאי אלעיל [דבפשיעה חייבין לכ"ע] וכן משמע בתוספתא ב"ק ובאחר"י ובהוחק יש ליישב אותיות גראה ט' אבל כל כמה ס' מדקאמר מיקן אוו ס' היינו במקום שטען ודאי שיכול לשלם הביעתו אבל לא כשמסביעין מספק אפשיטה ועיין: בתוס' בד"ה מנסך קים לי' ט' ומטעם שלא יהא כל אחד ט'. אין לזה טעם ויגלה שיאמר כן (ל) מיהו ע"כ שלא יהא כל אחד ט' בל"ה איירי באנסים שאינם מהוגנים וקי"ל: בא"ד וא"ת ולשמואל ס' בל"ו י"ל השתא יתם דהאי היזק הניכר [אבל השתא לא בהיזק הניכר מחייב גם באיסור ניכר תזייב מטעם שלא יהא כל אחד]: בא"ד הגביה טרף ניסך הוא ס'. אפשר טומר דאין הכא אסור דבר שאינו שלו ולכן חוקא כשהגביה מקודם לקנותו בהגבהה גנבה שלו (מ): בא"ד דכמו שאם נסכו אחר ט' לאחר שגזל הוא אם בא אחר ונסכו היה פטור כמו כן כשמנסך הוא עצמו א"כ פטור:

דף נג ע"א גמ' נריכא ס' וה"מ למתני מדמע ומנסך רק כיון דתני מטמא ומדמע בריישא י"ל קשיא הח"כ יהא טומר אף המנסך והו לא צריך טומר מטמא:

גמ' אמר חזקיה דבר תורה ס' לחזקיה הא"ל לחלק בין אם רואין אחרים אף שוגג חייב דליכא מסום שיודיעו שהרי אחרים יודיעו ובאין רואים פטור אף מזיד שהרי יכול לומר שוגג הייתי אף שכוונתו להזיק יכול להזיק שפיר ולומר שוגג הייתי (נ) וצ"ל מחמי' איירי באין רואים ומ"מ כשמודה בעצמו שעשה במזיד או שנתברר שהוא חייב ואולי לזה פי' רש"י לגשרי קא מיסין השתא ודאי יודה שעשה במזיד לנצחו ספי ודו"ק: גמ' כי שיודיעו וכי מודיעו ומהימן ליה כבי הרי אסור לאוכלו או זה יתקרי ביה כיון שיכול לממאותו ואפילו במכחישו או באומר איני יודע או בבותק נאין עיין ליקע: גמ' שלא יהא כל א' כו' וליאמר שוגג אני לא חשו דניכר אם הוא שוגג או לא אבל אם אין רואין כת"ם לחזקיה יאמר שוגג הייתי ועיין (ס): גמ' מתיב ר"א ולא אמרת ט' שמי' היזק ור"י לא ילפיק קנסא מקנסא מ"מ אפשר כיון דלא שכיחא כל כך הא דסרה לא קנסיה אפילו במזיד ולכן איטו מחלק בברייתא בין שוגג למזיד. בהרבנים דף ל"ו ע"א פרש"י הנעשה מלאכה כמי יטהר שסקל וט' וכמ"ד היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק הא דלא כסוגיא דשמעתין ועיין: ברש"י בד"ה ותדום בתבואה ט' דאתסבה לא מחייבינן ליה ט' ובפיגול דמחייבינן שאני פיגול דאיט אלא בדבור לא ביתסבה כמ"ש התוס' סוף המפקיד ואי כמו יתסר דחייב בדבור בעלמא וא"י לחלק משום דהתם קעביד מעשה בגוף הקרבן בשעת מחשבה לגוס כך: בתוס' בד"ה משום דקא מפסיד ליה ס' דלחזקיה הא"ל לאגרוכא לפטורא ולחזקיה יש לעשות כל הבריתא לפטורא (ע) רק לאתויי דר' אבין ברתשמה וכו' חזרו טומר מדימע למה לי מטמא יאמא מנסך דמפסיד לגלב פטור מטמא מבעיא הא"ל דה"א מנסך פטור משום דקים לי' בדרבה מני' דא"כ מזיד אמאי חייב (פ) ואין סברא טומר כלל דה"א מנסך פירוש מע"ב [אבל מנסך ממש קים בדרבה מניה אבל עתה דתני מטמא ומנסך ע"כ מנסך פירושו מנסך ממש דאי מערב היינו מדמע] וקי"ל: בתוס' בד"ה ותני עלה ס' לא היינו תוספתא וכו' ולא פריך בלאו מתוספתא משום די"ל דבריישא קאי אבל יתני עלה קאי אמתני' דלא הוזכר בה רק מזידין דפליג היינו התוספתא א"כ בע"כ משמע ליה דקאי אשוגג וא"כ הא"ל למיפרך [מרישא דאמתמא] ודו"ק: בסה"ד וכי האי גונא וכו'. ר"ל דקאי אריוקא: בתוס' בד"ה בדיני אדם עיין בתוס' פ"ק דגזל: **ע"ב** גמ' האי גולא הוא ס'. א"ל כדי שיודיע דתסבע ונפסל מאי איכא למימר' גמ' ורמי דר"י אדר"י. גם לסברת יתאו לאו קשה דר"י אדר"י: והרמ"ל דכ"ע שמי' היזק ור"י פטר בשוגג כדי שיודיע [ולא הוי מקשה או דר"מ אדר"מ ולא דר"י אדר"י] רק משום דהלכה לא שמי' היזק ועוד דבאיזה סברא הוי פליגי [דלמר אית ליה כדי שיודיע ולמר לית לי']. עיין ברש"י בשלן דמפרש ר' יהודה לא קנים אטו מזיד דא"כ אף בשוגג לא יאכל שלמיה אלא משום כדי שלא יהנה מעבירה ע"ש בארוך וזה שתי גמרא ערוכה כאן ע"ש ובתו"ס שם שמישבו ודו"ק: גמ' והא מנסך דאורייתא וכו'. אבל מטמא תרומה דרבנן או כמטמא חולין: בתוס' בד"ה גזלן הוא ס' דהא המכחיש ס'. אע"ג דהוי היזק הניכר מ"מ בממילא אתר לי' הרי שלך לפניך הואיל ולא קנאו בשינוי וכן הוא בפירושים שהרחיבו מקלתן אע"ג דהוי היזק הניכר מ"מ יכול לפטור עצמו כשמשלם אתן בעין דאמר ליה הרי שלך לפניך וא"כ ה"נ בהיזק שאינו ניכר ותירצו דאם שמי' היזק א"כ אין לך שינוי גדול מזה וכו' ויהא לי כידים או יתיישב כיון דחשוב כניכר א"כ הוי שינוי וקנאו בו ולא מצי למימר הרי שלך לפניך ובהכחשה לא הוי שינוי האו"ל שהוא בעין אבל מטמא ונפסל ועבר עליו הפסח אם היה היזק ניכר אין לך שינוי גדול מזה שנפסד לגמרי והרקיע מקלתן נמי משום דלא הוי שינוי להתכחים באכים דחייב נמי משום דמזיק בידים וקי"ל: בא"ד ואתן כעין ש.ג.ל וכו' היינו ספרים מונח שאין זה כעין שגזל: בא"ד אפילו אהפסידה בידים פטור. דלא שייך טעמא שלא יהא כל אחד הולך ס' דבשומר שפסק ופי מזיק השור חייב לשלם ועוד דלאו מטעם שלא יהא כל אחד ס' למה לי טעמא דאהפסידה בידים ס': בא"ד אפילו הפסידו ב"ד ס' דהא הכא בנטמא ונפסל מאליה חייב או היזק שאינו ניכר שמיה היזק אע"ג דממילא ומינה למ"ד לא שמיה היזק מ"מ בניכר אע"ג דממילא וקי"ל:

דף נד ע"א גמ' דמגיון דמיקלע יום ל' בשבת ס'. אינו חומה ממה דשביעית כל רואה מעלמו יכיר ויחשוב השנים שבשביעית נמנע דאם קודם שביעית היה שלא קודם שנה משא"כ בשבת דלמא נטע בששי בשבת ביום ל"א קודם ר"ה: גמ' והאיך בה ס'. בלא היינן בה לא מקשה דר"מ לא קיים שוגג אטו מזיד דשאני הכא דלמה נקנסי' אדרבה תבא עליו ברכה ומזיד נטפיה אין ט טעם לזה פריך והאיך ס' וקי"ל: ברש"י בד"ה ת"ש ס' מתוך שהדבר ניכר ס'. דאי מטעם נתנחו לאודא הו"ל הדבר אחר לאודא וה"ל דאי מטעם נתנחו לאודא א"כ י"ל תר"י בין דאורייתא או דרבנן קיים אין משביעית דלא נתנחו (צ) א"כ צ"ל דבכל מקום נתנחו ישראל והם כי לא נהכיר: ברש"י בד"ה במזיד שידע שטמאין הן. ולא מפרש דידע דנעשין תרומה וה"ל לאסורי מחסרא דהא לא שייך למימר תבא עליו ברכה מיהו בזה י"ל מ"מ ליכא למקנסי דהא לא אזיד בהטמאין נרועין וכמ"ש רש"י בד"ה והאיך בה ולאוקמי הקושיא פריך תבא עליו ברכה ולבתר יתסרי מיחסרא י"ל דחולין טמאין לא עדיפא כתרומה טהורה וא"כ אף בשוגג [שלא ידע שנעשין תרומה] ראוי לקונסו כיון דידע דטמאין הן [ולכך פרש"י אף בחסורי מחסרי במזיד שידע שטמאין הן]: בתוס' בד"ה אבל ס'. י"ל נפ"מ כיון דבשעת התשלומין היה שוה המדה כתרומה שאבל (ק) והתורה קפיד [רק] אשעת תשלומין [או] לפי מדה וכ"כ הרשב"א. ול"ד מעיקרא שוה ד' דבשעת תשלומין לא שוה רק אחד: להתוס' בשוגג תשלומין פירות ומגלים עליו שיהיה שוין להסקה וקי"ל: בתוס' בד"ה הכא בקנס ס' לעקור דבר מן התורה ס'. והכא דמדאורייתא תשלומי מעליא נינהו ולאו מקדש בקן מקדשת ואתו רבנן ואפקעו קידושין וכו' [כ"ה בגמרא שם]. וסוגיא דתוספות [שהביאו] שלא תטעה דמכח קושיא תבא עליו ברכה תירץ כן דבחסורי מחסרא מתורץ הקושיא והכרח דרב אחא דלא פליגי במזיד מפורש בהלכה רבה משום מ"ד אין כח ביד חכמים וכו': בתוס' בד"ה דם שנטמא וכו' ומייתי ברייתא ט'. ר"ל הכא בשמעתין פריך מברייתא ולא ממתני' דהתם משום דמפרש ס' בתוס' בד"ה נפסו ס' טעמא דר"מ ט'. אע"ת מוטעת היא גם שלא תחלק בין נתפגלו או נטמאו א"כ או בשעת נפילה או התם נפלו בשוגג והכא נפלו במזיד או הכא בין בשוגג ס' קאי אנתפגלו ובאידך בברייתא אנפלו [ונתפגלו מזידא] או התם דין דאורייתא קאמר ודו"ק: **ע"ב** גמ' ולאתי לאערומי ס' ולעולם יאמר שוגג כי לא נתכוונתי כדי להגעלות [וא"כ לא מסכיתת קנס חכמים כלל] והכא במטמא ט' במזיד ר"ל כשמערר שעשה במתכוין [וא"כ מתקיים קנס חכמים עכ"פ במקום שיש רואין ומכירין שעשה במתכוין] ודו"ק: בעובדא דר' אבא למה שאל פ"ת ביד מי בין כן ובין כך פסול וחזקו טוער דכששדם ביד המוכר י"ל שאמר כן להשתיקם מן הלוקח כי לא פרס בשם אוזה פ"ת הוא ויטל נמכרו א"ח"כ לאחרים כי הפ"ת לא היתה בעין בפני הב"ד ולזה שאל פ"ת ביד מי [דזה חוזק] אבל שאלו כדי להודיש הדין אף שהוא ביד הלוקח נאמן וכמ"ש האגר"י וא"ל אף אם לא שאל מ"מ היה יכול להבין השואל מדלא שאלו ר' אבא ביד מי פ"ת שאין כ"מ בו דאל"כ הא"ל לשאלו [מ"מ ר"ה לפרט ט יותר] ודו"ק וכל הכך שבחות אלו לאביי לכאורה דלרבא הא"ל לשאלו אם השכתו ס' וחזקו טומר מדפ"ת ביד לוקח הא"ל לאומרו כשגנתו לידו דדלמא נתנו לו ע"י שליח. גם מדלריך לטעמא דמתסך ס' (ר) ושיטת הסוגיות משמע דס"ל לרב אמי כאביי דכיון שעתה אין בידו אינו נאמן ופריך מכה"ג דבפטום דאמן אם אמר ט מיד אע"ג דהשתא אין בידו נאמן עיין באגר"י ורשב"א ור"ן שהאריך מאוד מאוד ודו"ק: בתוס' בד"ה אתר אביי ס' דהכא אפילו לרבא ס' אלא משום שהיה בידו תחלה. דברייתא קתני היה עושה עמו בטהרות: בא"ד דהכא במכחישו או אמר איני יודע ס'. האגרס לזה ולאי יודע האי שהאמה מהגן שבדי דבסמוך ותכה"ג ביום הכפורים וקי"ל. ועיין בתוספות קידושין: יש לראות באדם שאינו שומר או פעל רק יכול ליזך לגם ולעמאותן או מקרי זה בידו ולעיל כדי שיודיעו יתמעט דזה נמי מקרי בידו אם לא שנאמר שנאמן עליו כבי תרי או יאמר בא ואולך ויטל נבדר וקי"ל: בא"ד וגבי אשתו זנתה ס'. כמו השתא א"ש דמ"מ דאביי ויותר נראה משום מ"ט דרבא: בא"ד מחמת שאינו יודע ולא הוי שתיקה כהודאה. בדבר שאינו בידו כמו התם: בא"ד ותדע דקאני חומיא דאכלת חלב ס'. לכאורה התם אם ידע בעצמו ליכא חובת דקרבן [ואם לא ידע דחלב הוא] אף שידע שאכל מה בכך [מ"מ אף לגברי יעוד ע"כ הוא אי"י] עיין ברשב"א ור"ן בהאומר באריך (ש): בתוס' בד"ה דכי אמר ס' בכל ד' עבודות. שהיתה קבלה הולכה וזריקה ולא כמו שראיתי [במהרש"א] הקטרה ואולי ע"פ הוא שהרי כתב [בעלמא] לעיל בסה"ג שאין בידו השתא כיון דמפגל בעבודות אחרות בזריקה וקי"ל:

דף נה ע"א גמ' וליסל קטן אוכל נבילות ס'. מה שמפרש בכך קושיא ספי קטן אוכל נבילות מבקשיא דלשונה אפשר טומר בחתנה מקשה ואינו תרשת וכו' מ"מ למה שביק חרשת דרישא דאוכלת קטנה הא"ל חרשת או למ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד ס' דאיירי קטנה בתרומה דאורייתא חרשת נמי תיסל בתרומה דאורייתא ואי למ"ד קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין ס' ואיירי בתרומה דרבנן ע"י נישואי דרבנן חרשת נמי תיסל בכי הא"נ ומשני גזירה ס' ועוד יש להמשים על ב' דרכים [עיין במהרש"א]: גמ' אמר שלא ס'. לדידיה איירי אחרי הקריבה ואכילת בעלים דלא שייך טעמא דכהנים עצבים כיון שסבר אבל חולין בעזרה והשתא לא מיעקרא רק בשב ואל תעשה ולא כרשב"א ושירים מכפרת א"י להביא אחרת ולרב יהודה איירי קודם הקריבה ושירים מכפרת קריבה דלא שייך טעמא דלא יהא מזבח אוכל גזילות ולא מיעקרא בקום ועשה דתביא אחרת כיון דאו אינה קריבה וקי"ל: בתוס' בד"ה ועל הקטנה ס' למ"ד אין כח ס'. אבל למ"ד יש כח איירי בתרומה דאורייתא והא דחרשת לא אוכלת משום חרש בפיקחת הא יש כח וכו' ואכל תרומה דאורייתא אפשר כולי האי לא עקרו כיון שהיא פקחת ועבירה אסור דאורייתא משא"כ כשמאכיל גזל לקטנה אף שאסור להאכיל בידים או למ"ד ב"ד מצווין להפרישו מ"מ לא דמי כ"כ ודו"ק: בא"ד וא"ת ולוקמה ס'. הא"ל להקשות אלימא למה העיד על שגגתה לכן קטנה דעלמא נמי אוכלת וחזיר נמי תאכל וה"ל דגם זה בכלל קושיתם דזה לא מיושב ט"ל הראשון דנספא בעיא מהכא ואולי אורחא דמלתא נקט ודו"ק: בא"ד ועוד דאוכלת נביט ט'. יש מפרשים משום דקאמר נביט ולאי מעלמה האוך תליא בגיט אלא מאכיל בידים: בסה"ד הא קטנה הוא. אף דב"ד מצווין להפריש

באור

למ"ש. אכן הרשב"א בחידושיו כתב כדברי הגאון (כ) יש נכתן פ"ם ובחונא דלא מלי לאוקמי מגבה דהתם כשאר צרכי היתומים דהאי לא בעי הכרזה ולא כשאר צרכי דאשה ונפת דאינם חייבין כלל דרק ומיתמי מנכסי כתב לכן. (ל) לתשב לכי אחד שיכסך לעבודת כוכבים ולכאורה אין זה מקשה לדברי התוס' דהא בגמרא גופיה צ"ל כן לרב דאמר ס כך ממש ומסתם בסברא דמטעם קנסא הוא והיינו כדרכי דהזיק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומ"ש לאמרו דמזיד חייב שלא יהא כל א' ס' א"כ הא דתנן חייב במזיד מכום שלא יהא כל א' ס'. (מ) אמת שזה הוא דעת רש"י ניגל, דף יג' ע"א דהגבהה מעשה שלו יקנין לאוסרו אבל התוספות בדה דמגלה הקשו עליו דהגבהה מאי לא קני לגזל, שהתשב שלו או אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהא גזל הוי שלא אין יכולין להקדישו ולקני ומי פריך אדרבי למאר אין אדם אוסר כו' מתוסך הא מנסך גזי ארגבהה קודם אלא ודאי אדם נהכי לא חייב שלו ולאם יעי' ט אלא להתחייב באונסין, ע"ש הגם דלדברי הגאון לא קשה קושיות התוספות עם פי' רש"י דאפשר דהכי פריך אמאי כיון דחייב הוא באונסין הוא אסור ונשבע ס' א"כ הא אוסר היין פיט משום דהגביה מקודם א"כ הגבהה צריך ניסוך הוא וצריך חשוב יקים ליה בדרבה מיניה אלא ודאי אדם אוסר דבר שאינו שלו וזה כוונה לאו צריך ניסוך הוא לשיטת רש"י דאסר כשנסך לבד מ"מ פגע"א או אפשר לשטעים דבר זה בלשון התוספות ומ"ש הגבהה צריך ניסוך הוא היינו כמו שכתבו רש"י ר"ת דאינו יאסר כשנסכו כי אם ע"י הגבהה ומ"ש התוספות לקמן או נמי קשה דלאסר לגבי נלא הגבהה היינו כדעת רש"י כשנגד טכנים דהאסור בנסכים לחוד וכן הוא לגריא בתוספות כתובות דף לא בד"ה שמקרים (נ) אינו מובן ופירש בחידושיו דאוכלא קשיא ליה דאמאי פריך או הכי במזיד נמי נפטור כדי שיודיע הא אף אם יתחייב במזיד שאני יודיעו ויאמר שוגג הייתי ע"כ שיהיה ומחירה לאודא או יעקח ויתכבד שמזיד היה ואולי נאמר כחותן דכוונתו היכי פסיק ותני לחלק בין שוגג למזיד כיון דבאין רואין מיירי מאן מהימן ליה דמזיד היה והוא שיאמר שוגג הייתי (ס) ואי' נקיק דף נג ע"ב בגמרא דאתי לאערומי כמ"ש שם. (ע) דאי תאי מטמא ר"א משום דלא שכיח נקבי פטרינן ליה בשוגג. אבל מדמע דשכיח ה"א דלא פטרינן ליה משום טעמא דכדי שיודיע ולוי תאי מדמע ה"א נקבי פטרינן ליה בשוגג משום דהוי הפסד מועט אבל מטמא לא ולוי תני מטמא ומדמע ה"א נמנסך פטור אפי' במזיד משום קים ליה בדרבה מיניה קמ"ל בדרי ירמיה ודחייב במזיד דמשיפא דסברת קים ליה בדרבה מניה שהבי לפטורא אף לחזקיה דאמיה סתם ולא כיוונו התוס' למיטבל גריסתא לפטורא רק לאבי דסברת שבות כעלמא פ"ד לפטורא. (פ) לכאורה י"ל דשוגג פטור בפטור שאתה שלו ולכן לא שייך מדתנביה קים דלא היה כוונתו לנחלו ולכן פטור דקים ליה כדרבה מניה אבל במזיד מדתנביה קיים ולכן חייב (צ) ובמשמא ומדמע אף דהמחר בשלו נאלבל אף במוחלה או כאיסור מ"מ לא שייך לומר לעשות כן בגזל אחרים (ק) אף שאח"כ מכון תרומה ולעיל בסמוך כתב דחולין טמאין לא עדיפא כתרומה טהורה. ותירוץ טומר דלא עדיפי היינו דלא קאי עליה בית כתרומה (ר) מ"מ גם ס' אינו מובן ונראה דצ"ע לעיל בסמוך נמ"ש וה"ל אף אם לא שאל ס' דהלא"כ הא"ל לשאלו מ"מ כתב גם מדלריך לטעמא דמתסך לא כשאמר ט לא"כ טעם ט שאל

בלג

דאורייתא מ"מ אם חמה לגזל שלכל אוסר דאורייתא ונראה דלא דמשו רק מצות תאכל כדים אבל לא לטמא יאכילה בדים דבכיתא עפי אם תתיר לה תרומה דרבנן תאכל היא בטמאה תרומה דאורייתא [ולכך גזרינן בתרם בפקחת] אבל לטמא [illegible]

חו"ק (ת) בתוס' בד"ה מ"ש [illegible]

יש לדחות אותו לא מצי כתמה [illegible]

[illegible]

ע"ב גמ' לא מבעת יתקדשו [illegible]

לגיות ולדות מ"מ קאמר שפיר כי [illegible]

[illegible] במשנה לא יהא סקריקון [illegible]

גם [illegible] א"ל למה לי דין ובו' [illegible]

[illegible]

בלחו שקדם לו אחר אותו הפסוק וכן כלן וק"ל: גמ' זה תולה ובו' נראה [illegible]

[illegible]

כ"ל [illegible] בתוס' בד"ה [illegible]

[illegible]

והבל הבל וק"ל:

ד"ה נח ע"א גמ' ולא פליג

[illegible]

ד"ה נ ע"א

[illegible]

ד"ה נט ע"א גמ'

[illegible]

ד"ה נז ע"א גמ'

[illegible]

באור

[illegible]

כלפיל ולמה הכיר שלשתן בארזים ס' כלפיל ואולי אמר לשון רבים מפא"כ בנחל ס' נרמז כי היה בחגלה בר נתן תורה ונחלה ס' ולזה חלם עליו דעהל דרב אשי [כדאיתא שם בגמ'] לנפשות לו ג"כ בלגד כי באמת מיכף יתר כייף לי' ליתן זה משה כמ"ש במדרש לי קראת עבד ולטיקן קראת עבד עמם כרת ברית וכו' והבר זה מטלאר אליט באורך בדרוש לפרשת ואתחנן בעזה"י דדייט שהיה לו שטעות מ"ש יעייתן ס' בנחל ס' עד רבי כמו שאתא כנחלים נטיו בנעת עלי נהר אמר בלעם אני רואה אותן נטת זה שונה של בר קפרא וזה של רבי חגיגא וזה של רבי חייא וזה בונה של רבינו הקדוש אמר ליה הקב"ה עלי נהר אעפ"כ טלן נכנסין לתורה אחת טלן נהט מדועה אחד והוא כענין רבי לא שנה רבי חייא מנין לו הכל בא מהמשנה והתסכתי עם זה באורך חבל על דאבדין ס' בפרשת ואתה שנת תשנ"ה לפ"ק וחכה ליום הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה במהרה בימינו אמן. גמ' מאי ר' יהודה לר' יצחק בריה כבר שית ס' כל"ל: ברש"י בד"ה מן הלד ס' שלא ילמד חובה ס' ואי משום טיבותא דסתא ילמד זכות ולא יפלגו עליו דר"ל שלא ילמד חובה ס' וישפך דם נקי ומה לנו לטיבותא אם ילמד זכות כשעות וק"ל: ברש"י בד"ה אבל בגיטין ס' כמס שבנם נרמזה ס'. ... תלמי דתסיה ... גם דודים ומבעל קדשין דידיה דהא קדושיו לא הוי קדושי מעליא וא"ל כמס שכנם בהאי ... דקפילה משום דלא הוי סימן מעליא דאיט ניכר מחשבתו ושבב שמח כבר נתתיו נרדופין וא"ת עתה לגם וק"ל: ברש"י בד"ה קמ"ל ס' ולא בגיטין ס'. ר"ל לענין תפילה אבל בריתה ... בגיטין דקאמר אבל בגיטין ד"ה ברייתה ובקדושין לא ברמיזה ולא בקפילה ... ... דלא משני הא דקיט תולטלין לאפוקי קרקעות אבל ... לנר פי' הקרקעות אף רמיזה לא מהני לת"ק וא"כ לימא סגלך טמר קופן במטלטלין ... במטלטלין קא מיירי דהא רמיזה דת"ק דוקא במטלטלין ... לבני גיטין ... דה"ק ויתו בן בתירה טמר דבמטלטלין מהני קפילה ... במטלטלין ויו"ק ברש"י בד"ה ... של פשוטה ויחזי מהמסיק עד ... אמאי לא סריך אחרים נמי דהא"נ חרש בר דעת ... ... אמאי לא יבואר מכי יחיו אתאי לא: ברש"י בד"ה ... [דף מ"ד ע"ב נבי ... ... טלו יחמר ... ... עליו הראיה לזה אפטה ... לא יוחר [תספק] אין ... מחזקת ... : בתוס' בד"ה אחת ... ס' ... קשיר ... ס'. ... מקח וימכר בקרקעות אין לו כח ... ת"מ נהגתו מתנה ועיין ... ... הדלמא משום כדי ... מקח אפיט ... וק"ל: ע"ב גמ' מ"ט ... מילי. ... דתקנת רבנן ... ... שלום ... ... בקרא דכהן ... והדר לוי ולא תקנו בספק: גמ' את התורה ... בני לוי וגומר משום דהאי קרא בתורה לבני ... ... גמ' ... נכלל בכג הדר בבקהוכה. גמ' דאורייתא ומפני דרכי שלום כו' ... אלו דברים אמרו ט' ה"נ נטל מפני מה אמרו ... גמ' אלא אתר אביי לכתיר ט' · ולא תבני מהלאוריתא דוקא בשוין ... ... והתוס' בד"ה דהפיט ... לא בשוין ... מהן ... ... דאורייתא ... מוקדשו אף שם ... ... כל עשה ... למה יעלה ... ... אפיט ... גזול ט' ר"ל ואעפ"ם ... ... דאורייתא ... מוקבעו ע"ה ... לגני דיקרא איירי בשוין. גמ' שנים ממתינים זה לזה בקערה כו' אם אחד ... לגמתון באכינתו עליו ג' אין ממתינים כו' ... גמ' הבולע ... תחלה ר"ל לאכול ... ... נבי' ... והא ... כו' ... ... בכבצות ... ... לרב מתנה ... הא ... אין סברא טמר ב"א ... ... גמ' אין שם לוי קורא כהן וכו' פרש"י ... לוי ... סריך ... ס' דלא מסיעו לי' לפרש קורא כהן בראשון בפרם ... ... לוי ... שם כהן ... אין שם לוי קורא כהן ... ... לא נתפרדה החבילה: גמ' ת"ם לוי אחר לוי כו' כהן אחר כהן כו' ... לימא ... ... אחר כהן ... פגמו של ראשון משני אלא ... [בראשון] ... [לא גרוסה] ט' ... ... פגמו דראשון אוכה דיאמרו ... ... לבן שני ... ... קורא לכהן ... גמ' ... ... ופי' רש"י דסליק מתניין ז' אף ... ... כהן אחד כהן לא יקרא אף ... ברש"י בד"ה וקרמו ט' כי תם וגו'. ... ברש"י בד"ה ולכך ראשון בפטורה. ... ברש"י בד"ה נתפרדה החבילה ... סהא כהן ... ... בפני ישראל ... ... בתוס' בד"ה הדפיט ... ... (א) ... ... תכף הגאה וק"ל: בתוס' בד"ה נתפרדה החבילה ט' ... ... באה"ד ... ... ט' ... להזכיר ... ... כהן ... ... (ב) ועיין בחידושי בכתובות ובהש"ס שם:

דף ס ע"א

גמ' ספר ... ... [את הנקוט ...] עיין בזה בהשב"ח. גמ' ... ספר אפטרתא אסור ... ... [גנוזי ...] ... ... בתוס' בד"ה ... ... ולא גרסינן ה"ג [לבדי' ...

ומ"ד]. תורה מגילה ס' כסדר שנאמרה למשה כך כתבו וכל פרשה ופרשה שנאמר לו כתבו מיד וכך נסדרה וא"כ [ליתא הא ד]אין מוקדם ומאוחר בתורה לדידיה ולזה מייתי מדר' לוי שכיון שלש פרשיות נאמרו ביום אחד הו"ל להיות כתובין יחד זו אחר זו ע"כ כיון שיש פרשיות מפוזרות ביניהם ש"מ לא כתבן עד שנאמר לו אותן הראשון לסתבן לפניהם וכתבן אח"כ אבל אין זה סברא לשום מ"ד שיכתבו מגילה ביום שנאמרה לו ואח"כ סדרן בענין אחר וק"ל: בתוס' בד"ה פרשת טמאים וכו' ועוד דלא יתכן ט'. עיין בש"ס יתכן בגמ' ורש"י ותוס' שם ומאי הקשו התוס' טפי מר' יצחק עצמו שהקשה שם כבר היו יכולין ליטהר ומר' יצחק עצמו הקשו שפיר דכיון דהל ז' שלהם בערב פסח א"כ ע"כ לא נאמרה בר"ח ניסן והיו אנשים אשר היו טמאים לנפש וגו' שהרי לא נטמאו עד ז' ימים קודם פסח שהל ז' שלהן בע"פ אבל לריב"א מאי הקשו טפי מר' יצחק ודוחק לומר דר' יצחק לא הקשה כבר היו יכולין ליטהר אלא איט נאמר להם קודם ולמה לא נאמר להם אבל לפרש"י דנאמר להם קודם [קשה טפי] אמאי לא טיהרו את עצמן [דוה חוזק] גם אמאי לא הקשו לר"ע שם [דאמר מישאל ואלצפן היו] וא"ל דקושיתם סלק תלי בר"ח ניסן כך פרשה הכיאה לר"ע שהו טלד טומאה ע"י הב ואביאה אבל לריב"א ולר' יצחק קשה דהא כבר פרש"י ע"י שנאמר להם פרשת טמאים לפי שהו ביום הוקבע המתנות ט' מתוך כך הוזקן לשאל ודו"ק: באה"ד פרשת ויגורו ט'. ואיט נכלל בפרשת כהנים דטומאה זו אף לישראל ואין מיוחד לכהנים וק"ל: ע"ב גמ' הכרים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן ע"פ ט'. ב' מיעוטי דהאלה קדים ועיקרו כי ע"פ הדברים וכו' ואותן אי אתה רשאי לאומרו בכתב לכן כתוב לך את אלו שלא תכתום: גמ' בלחמה המהלכת ט'. נרב אמאי לא הגי במתני' נמי בני נהרא תחאי שתו מיא ברישא מפני דרכי שלום הוכא שאינה מהלכת ע"ס בורו ואולי לרב מדינא התחאי שתו מיא ברישא מטעמא דנהרא כשמעיה לזיל (ד) ולשמואל מדינא אין לאחד קדימה על חבירו וכל אחד יכול לעכב על חבירו ואתו לאינצויי לזה ראו והתקינו ובלחמה המהלכת תקנו לרב מפני דרכי שלום שלא יאמרו לו שכיר מוסכר אף על גב דמדינא נמי נהרא כשמעיה לזיל וזה הבור היתה כרויה ועומדת כבר לבאורה מ"מ משמא מלר דאין היה כל אחד מלי לעכב על חבירו: גמ' כבי תרי עבדית וכו' וה"ה דהוה מצי לאוקמא דלא כמאן עבדית לי רק כיון דלזה אמר עולאי שתו כשמואל ולזה יתתאי כרב ואמר כבי תרי עבדית ור"ל כרב דעילאי לא שתו וכשמואל דתתאי לא שתו. ברש"י בד"ה אולימא משום כבוד ט' ורב שרירא גאון פרש ט'. לפירוש רב שרירא איט מ"מ ... ג"כ אף משום כבוד מ"מ בשורה צריך ליתן כיד ראש השיבה במקום שיבה: בתוס' בד"ה במיגל ט' קשה לגו בדים מים לגהות טלן שיסתא: בתוס' בד"ה כבי תרי ט' ול"ד ט' וה"ה דהוה מ"ל דאביי ס"ל הגלגלתא כשמואל כדינו אם כתבו זה לאו נמי סבדבור ... או לפירוש ר"ח בסיטן ד"ה סטקן דלאביי גופיה ס"ל נמי כל הלוים גבר: בתוס' בד"ה לא עיממינא ס' אלא מפני דרכי שלום וכיון שכבר נעשה אין כאן משום דרכי שלום לאסור הפירות: בתוס' בד"ה סטקן וכו' שהרי לכן היה מדבר דאמרו לו קא יבכן פירי . י"ל לפירוש רש"י דגבי חרמך אמרו אם יכרוה עילהה בסוף שזוהקן יחרגו לנעריס כמלא יהבריט מימי הגבר שלא יבכשו המים לחריגין שלט שאיט מתוקן כ"כ [וקא יבכן פירי] והשיב להם שנוקי ט' שאינכם יכולין לעכב זאת על יון אולם מכ"ם בפרש"י אמר להו אביי לבני בי חרמך תשמע ואמרי ליה קא יבכן הוא מדברי עולאי: בסה"ד ולא דמי לדרב ושמואל כלל דכאן היה ענין אחר כלל שעילאי לוטקים על בני חרמך שלמטה מהם שגורמין שיליף שחותיהן כשמימי הנהר מרובין שוטף המים דרך שהותיהן מפני עקמומית מסיבתן כזה חרמך עלאי עיין על טונה רש"י באורך ומה ליורו ודו"ק:

דף סא ע"א

גמ' מגילתא חרם שטה וקנן ט'. כ"ל טעות סופר רק תליין ר"י וריאה וכ"ה בהשב"י ורי"ף ועיין: גמ' מ"ם רישא ט'. הו"ת לאיפרך מסיפא מניה וביה משתטיל נמים לא הגע משום מסייע ידי עוברי עבירה ט' וא"כ למה עוחגת ט' אלא כל מה שיכול לדקדק מרישא פריך וכן מליט בכ"מ: גמ' אמר אביי ט'. אין להקשות למה נקיט רישא שביעית ולא מעשרות וכתוכה ולהכי טמר משום דאיירי בידוע שאין לה רק פירות שביעית ואפ"ה משאלת משום דרכי שלום וכמ"ש התוס' ולזה נקיט שביעית לרבותא דמשאלת הו"ק: בתוס' בד"ה שדי אופיה ט' וקשה ט' בגש"א מייבב דאולי היה סבור שהוא עובד סכבים ולית ביה משום דרכי שלום · בסה"ד ואמר ליה הנח בידאי ט'. ולפרש"י היה ניחא דהיה רואה שאין זה יוצא לדרכי שלום הואך טמר בידאי שדיתינא דים ט גזל גמור אבל לר"ח מגא ידע אותו גברא שאין רב כהנא חושש לאפני דרכי שלום דלמא סבור שאין זה חושש מן הפירות לזה פירוש שהיה להאלי שהפיט גזל נמי איכא וא"ל לפרש"י נמי דלמא רב כהנא חושש לדרכי שלום ואין יתכנו [והיה סבור שהוא עובד טכבים] דע"כ אין ט ה"א דא"כ דלמא כלמה כן ומאי מיקמו רב כהנא טוכי כו' ומי לא יהי תיים לדרכי שלום [אע"כ דלא נחתו לסברא זו]: בתוס' בד"ה יכולת ט דקתני ומפני דרכי שלום אפשר דל"ל התקט מפני דרכי שלום: באה"ד נפה לנסר בה מעות כו' והא דקגי אבל לא תבור והטחון עמה אע"ג דלא רואה בהדיא שטוסקת בתבואה של איסור יחזימא דהכא אביי מפאלת חסור יש טמר דמ"מ יש לתלות לשלם במעות וכה"ג אפילו אותה בפירים שבוע"ה לתבואה ודו"ק ועיין בר"ם בשביעית שהאריך כמהומה: בתוס' בד"ה ריחיים כו' משום דהגור שתאח של יהגם ואין דוק ס'. דסיפא איירי בתבודה על הטומאה כדקתני אבל משתטיל תיים כו' [ית"ל דלא תסודה רק על טומאת פירות ובקשיות מצה"א] דכסיפא איירי תאכה ע"ה דעייליס כדבמשך נקמן [דף ס"ב וליתא דלמא נגע וכפרש"י בד"ה בכפיסת יטוילה אין תקבלין ובד"ה בכלי גללים שאין מקבלין טומאה דאי נגע בכלי לא מקבלין טייותה] אבל שביעית דרישא לא איירי בע"ה: בתוס' בד"ה רבא אמר ס' וכמשוכת במתך ט'. דלאביי איירי רישא בדלא הוכשר וכמהטינ מים דהוית הוכשר אסור לסייע אפילו בשעת טחינה ויגום טומאה דרבנן [וכפר"י דתקבה יוכלא הוא דידית בהזרוע להלך בין טומאת חלה דאורייתא] ואיט יהום תשבח דכעבר קודם יהבשר שרי לסייע כדקתני רישא: בתוס' בד"ה אוזא ט' ות"ת בפריק היה טעל ט' ... ס"ל אחתו ע"ה דהיה טטל היה לתביאו בעת חבורים ס' יאחזו ע"ה הפגיגי ר"מ ורבנן הכא במתניתין קאי ואמתני' דהכא [ותי אביי דהגא פליגי בפטגתא דר"מ ורבנים] אך הטחה קשה וק"נ. בסוף הדבור אחזו ע"ה שאין מזמנין עליו ס'. [דכא] קאמר שם דע"ה דהגיא אין מזמנין עליו איירי בע"ה דרבנן דר"מ ולכן שהי קתני בתחפתין דמזמנין עליו לעשורי מעשרי כיון דכתב באורייתא כדאיתא שם אבל דכאן דר"מ גופיהו ס"ל לענין זימון כל שאיט מניח תפלין וד"ק: בתוס' בד"ה רישא ס' וי"ל דהבא ס'. ומשום נהיגה דתרומה אין כאן שכבר הופרש מאח"כ התם דאיירי בענבים דהבצר לא תפגא ומגא עד סוף לבור: באה"ד אע"ג דלא מחייבין בחלה עד שתתגלגל ט . מ"מ מסטוגה אם הטים יתאו להפריש חלה כדאיתא בירוש' וכהרמב"ם מיוו מ"מ דהכא אי מפרים חלה קודם גגגול אין שם חלה עליו כלל לא מכיע כן ומתני' מתסוגת המים אנבבת חלתה אין יתבית ע"ם בר"ם וק"ל. באה"ד וכירושלמי פריך הא דלא טרוין לאוחזת דמתני' דהכא ומתני כאן בלוחת האוכלין נכהיתה באה"ד טפי ... דלדידיה איירי מתני' בלא הוכשרו אבל מכשטיל מים דהוכשרו אסור לסייע אבל לרבא ט' כל"ל. באה"ד וא"ת בפ"ק דנדה ס' אין לומר דבל"ת קך דהכא טדתי טומאה ולבני חיזוק ונשטיל מים דהאם נמי מעסה בטויותה היים בודאי טומאה וק"ל לכן אין לקטרו ועיין בתוס' נדה דף ו' ובתוס' ר' ישמעאל בתירך ולא עיינתי כעת: בסוף הדבר בטהרה אסור מכשיטל ט'. ע"ב גמ' לגא אמר

באור

[illegible] (א) [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible] (ד) [illegible]

ר' ירמיה ס'. ולא מסני תרוייהו בהוכשרו ומפקידין חולין אצל אוכלי חולין אבל לא לאוכלי ט' משום שמא תרומה אף כיתמי עתה לענין הוכשרו ואיירי בכהן החשוד אבל לא מפקידין תרומה י"ל דחולין אצל ישראל או אצל כהן כתרומה לגבי כהן דהא רגיל בה וגם בתחלה בס"ד דהמקשה איירי על כל פנים הא דמפקידין בתרומה מכח אידך ברייתא דאין מפקידין תרומה אצל כהן וס"ד דאיירי דוקא בישראל שאוכל פירות בטומאה דאל"כ אין מפקידין אצלו דחוקא תרומה אצל ישראל שרי וקתני סיפא אבל לא לאוכלי ט' דסיפא ישראל דומיא דרישא וקשה מתניתין לרבא ומשני דאיירי בכהן דהוי טומאה דאורייתא ופריך א"ה אי בכהן קאי ט' וכפרש"י אימא ברישא תפקידין ט' ולזה ישני כאן בהוכשרו ט' מיהו מנ"ש רש"י בד"ה כאן ותרוייהו בתרומה ט' משמע כאלו ס"ד דאיירי בחולין מיהו י"ל דודאי בה"א מיירי נמי בתרומה משום הברה דאין מפקידין תרומה אצל כהן [וה"ה חולין אצל ישראל דרגיל ביה] אך הס"א דמחלק ומוקי להך דתפקידין בשלא הוכשרו ה"א נאוקמי בחולין לזה פירש ותרוייהו בתרומה מכח הברה דמתניתין להכא דמסייעין ידי עוברי עבירה בטומאה דרבנן והו"ק וא"ל לפ"ז מאי פריך מהמוליך חטין לטוחן כותי ט' דלמא איירי בחולין דהשתא נמי דלמא בהוכשרו ולא מייתי רק משום דבעי למרמי אחריתא. ואולם אין כ"ז מוכרח דשאני חולין אצל ישראל כיון דליכא אלא איסורא דרבנן אף שאוכל [בטומאה] לא חיישינן טלי האי [שמא יגע] (ה) מיהו לאביי דלא מחלק בין טומאה דרבנן לדאורייתא לענין מסייע אין סברא כל כך לחלק בין דרבנן לדאורייתא לענין אכילה (ו) והו"ק: בתוס' בד"ה וליחוש ט' בחזקת טהרות פ"ז ט' ע"ש באי"ד אלא נקט ודרס ט'. ואיירי כשנוגע ברגליו יחף על הטלית ויטעם נגיעה ולא כוים דבר חוצץ בין רגליו לבגד ותקעם מדרס ואע"ג דכתבו איירי דתשייה משכב התחתון כעליון ותי דוחקם [אמאי לא נימא דהוי מדרס תחת דיעיתא מביתי] והכא בע"ה איירי וז"א דטומאת כותי כע"ה ופירוש מעתא משכב התחתון כעליון כו' (טעל כדה) [וז כצ"ל] דמספקא אוכלין ומשקין וע"ש היטב בגמרא ובתוספות (ז). בתוס' בד"ה אשת חבר ט' דמיכי ואכיל מה דיהיב ליה ט' ובת"ק אבל לא בזמן שהיא טהורה [לא אצטריך לפרושי כן] דהא והא מיכסי כיון שנוגעת בהפירות ותטעה בעלמה לתוך פיה: באי"ד ואסור לרבא דה"ל דמיירי בע"ה דר"מ דמתניתין דהא רש"י פירש בעלה בחשש הא שתתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר וק"ל. וא"ל אכתי נפרש אף בע"ה דר"ת ומשום חששא שתאכל חולין טמאים והשתא ליכא משום מסייע ידי עוברי עבירה כרישא דמתניתין לרבא (ח) אכתי הוה קשה כמו לאביי דהא מתניתין סריא אף טוררת אף שאי אפשר שלא תיגע א"כ טהורה אמאי לא משום שנוגעת חיישינן שמא תאכל הא מתניתין לא חיים לאכילה אף בנוגעת רק למה דפי' רש"י חששא דאינו מעושר הוא רק קושיא לרבא הרי מסייע ידי עוברי עבירה ועוד בר מן דין דא"כ לרשב"א בטמאה אמאי לא הא חולין טמאין חזו לה לימי טומאתה וק"ל רש"י במתניתין לא גרים בזמן שהיא טמאה וע"ש (ט). באי"ד ולאביי דאמר רוב ע"ה ט' דהשתא ליכא חששא מסייע ידי עוברי עבירה כבמתניתין ברישא ומ"מ בטהורה אסורה שמא תאכל דאכילה ודאי אסור אף דרוב ע"ה מעשרין הן כדין הלוקח תבואה מע"ה וק"ל. באי"ד אי אפשר שלא תיגע וכי תימא נמי דמתניתין איירי בטמאה וכי נמי נוגעת הא רישא איירי בשאינו מוכשר וסיפא משטיל למים דהיינו שהוכשר נקיט לא תיגע עיה לרבותא אע"ג דהיא טמאה בלא"ה מכח אשת ע"ה וכלים טמאי' שלה אפ"ה אסור לסייע (י) ותכ"ם שלא תגע בה לבה כיון שטמאה היא סוף סוף חזינן דקתני' דלא חיישינן לשמא תאכל שאינו מעושר אף בנוגעת וא"כ טהורה אמאי לא אף שנוגעת וק"ל באי"ד אשת ע"ה אחר ט' טוחנת ט' אע"ג דאכתי לא ידע סברא דתירא יהודיה ט' א"כ למה תתן לה לאכול עמי תאסר אוכלת היא עמהם.

דף סב ע"א נמ' וליחוש דלמא נגע בה בשלמא יהא ט' לס"ד השתא אליבא הא"ל לתפרך הא נגע בכלי כשטעל את בתיון ונטמא והכלי מטמא לתרומה דהא ודאי דהכלי מטמא לתרומה דלכך פי' רש"י בד"ה בכפישה ועריבה אין מקבלין ובד"ה בכלי גללים דאי נגע בכלי לא מקבלין טומאה ואפ"ל דידע דאיירי בכלים שאין מקבלין טומאה וכלים של חבר משום הכירא שמסתמא בכלי של חבירו מידכרי ליה ולא ינגע ופריך מאי הכירא יש זה ומשני דהוה ליה בכלי גללים ויש הכירא בכלי עצמו לזה פריך אי הכי ט' ומשני ה"נ קאמר ט' והו"ק: גמ' ר"א מקדים ויהיב להו שלמא וכו' פירש הר"ן כדי שלא יצטרך לכפול את שלום כדרך המשיב וכן הוא בטור י"ד ע"ש ובישראל כופלין שלום כמשיב וא"ל ליזהר שיהיה הוא המקדים ובמלך וה"ה כופלין שלום אפילו בשאלה כגירסא בפסוק אי י"ל בישראל רשאי ובמלך וח"ח חובה [כפילת שלום] אע"ג דעיקרא לא משתמע חובה דא"ל כיון דאמר שלום שלום לך ושלום לעוזרך ש"מ דלא היה רוצה לכפול שלום הכא דליכא חיוב כיון דלא כפל שלום לעוזרו דהא אינו דפירוש הפסוק הוא שדוד שאל אותו אם שלום בואו לעוזרו ושאלו בשלום תחלה שלום שלום לך ואח"כ השיב על זה ששאל אותו ואמר לו שלום לעוזרך באתו וק"ל ולפי' התוס' בד"ה שלמא רב כהנא א"ל שלמא למר וט' ולא השיב לו כפל וק"ק תמ"פ היה קרא אמרו על ריב"ז שלא הקדימו א"ס שלום מעולם וט' שהקדים שלום אפילו לעובד כוכבים בשוק מאי אפילו עובד כוכבים הרבה הדין כן בעובד כוכבים להקדים לו שלום ואתרתי לשום ריבותא דלשון ר"א מקדים ויהב להו ט' כשרבה עובד כוכבים נאספין יחד היה מקדים כדי שבשלום אחד יצא ידי חובתו משא"כ אילו המתין היה צריך להשיב לכל א' בייחוד אבל בעובד כוכבים א' אין כ"מ שאלה או תשובה וריב"ז היה נזהר אפילו עובד כוכבים א' בשוק להקדים משום ד"ש ור"כ אמר לכל א' שלמא למר ולגו לרבו כפרש"י וק"ל. גמ' לא נצרכא אלא ליום חגם מ"ש רש"י במתני' ושואלין בשלום אע"פ שמטיל על העובדי כוכבים שם אליל ט' לכאורה א"ל לזה דאף אם אמר בשאר לשונות לא בלשון הקודש מ"מ דשוהא הוא ליום אידם ועיין. גמ' ר"ה ור"ח ט' תליף אזל גניבא הך מעשה דגניבא נראה הוא בעצמו שבדא דלעיל בס' כל הגט דף ל"א ע"ב רק לעיל מייתי הסייף שם אהאי שבדא והכא הסייף כאן וק"ל: ברש"י בד"ה הירא לנבילה ט' לאכול טבל שהוא במיתה קשה קא מסרש דלאכי נזהרין בתלה אבל אין טרך דהא פריך וליחוש דלמא לא אוכפת ומשני השתא להוקי ט' והו"ק: ברש"י בד"ה בכלי גללים ט' ובעיבה נוסא ט' הו"ל ובוהים גופיה ט': בתוס' בד"ה אין עושין ט' ולפירוש אם יפרים ט' וא"כ לא הו"ל אין עושין תלת ע"ה בטהרה שהרי בטהרה שרי ואין עושין ט' בטומאה הו"ל: בתוס' בד"ה אין עודרין ט' ולא מסתבר לחלק ט' מהלא מפנינן מחזיקין דמתני' בכבי ואין עודרין בתגס: בסה"ד א"נ שביעית בזמן הזה דרבנן ט' גבי מלך המירו אבל לייסב רש"י בכך תיטקא לא מסתבר לא נפרש שבדא דהתם דכאן וירש א"ס בשביעית דרבנן ואין עודרין בשביעית דאורייתא דדוחק דאתורא ידבר מסתם שביעית דאורייתא וכ"ם דלא ניחא ליה להלמודא הכא למוקמי [דמתני' יהא מיירי משביעית דרבנן ורב דימי לאתורא בשביעית דאורייתא] בתוס' בד"ה אתרתא ט' והלא כמ"ם שלט ט' דלא ניחא לא לחלק דבירושלמי דאיירי בשביעית אסור בשלום והכא בשאר שנים ידפריך השתא חזוקי ט' משמע דאיירי הכל בשביעית' ואלו דבריהם סה נ"ל דירושלמי ס"ל כגמרא דידן ולעובד כוכבים אמר חורש בה שבאות ובתר שמיטה נסיבא ט' דהיינו אחזוקי והטם שמיטה דשרי ואפילו לאחזוקי שרי ולישראל ישר אבל לא חורש בה שבאות והכא למ"ד ט' אבל שלמא שמיטה דשרי דאין תלוי במסון במלאכה שיקום חזוק יחו והו"ק ועיין בר"ם במס' שביעית ועיין: סליק פרק הנזקין

האומר התקבל פרק ששי

ע"ב גמ' הא שויתיה אים ט' לפרש"י פריך מכח דומיא דהתקבל דבשויתי' פשיטא דא"י לחזור והזמיא דהכי הלך ומשני כהולך ה"ה שויתיה לענין דינא רק מתני' והאי איירי בדלא שויתיה דומיא דהתקבל דמוכרח למתני דוקא בלא שויתיה וכ"א לא ליתני התקבל כלל לזה תשני אצטריכא ליה ט' ולהסברת התוס' לקושיא דמלתא איירי הולך דמתני' אפילו בשויתיה דאין יטכיח לומר דומיא וקושיית המקשה היה מכח הברת יהודה דהתקבל דלא יגא אלא לתידק ולאשמוי אהולך ומשני דצריך למתני התקבל לגופא ולא לאורוי וק"ל ורא מכני בהולך ולהכי בשויתי' שליח לא יכול לחזור דניחא ליה לסטיי ולהגיה הולך כההן במתני' לפנים כל כמה דמצי לסטיי בענין אחר: גמ' אמר רב תרי ת"ב אף הגטים ט'. א"ל דהשתא נפרש מתני' דהכא אשה להולכה ואיש לקבלה מנין דא"ל שכן אב מקבל ט' [ולכך והאי דעושה נ"כ שליח] וא"כ אמאי לא פשיט בקבלה מכח אב וט' וא"א דהא הוי כשנפשט אחד ה"ה אידך דת"ם ולזה הוצרך לומר פשוט מיני' ט' שכן ט' דהא לאו שכן ממילא נפשט אידך דמצי פירש לחלק וא"כ כשנפשט אשה להולכה ה"ה וכ"ש איש לקבלה וק"ל: ברש"י בד"ה אם רצה לחזור כ"ז ט' ברישא נמי דוקא קודם שהגיע לידה כדמסיק לקין טעמא דת"ם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה רק בה"א דטעמא משום כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר ט' יש מקום לומר ק"ת דאף כשהגיע לידה אם לא ניחא ליה יכול לחזור: בתוס' בד"ה דלמא בהולך אינו מגיה ט' וא"כ הו"ל הני שנך: בתוס' בד"ה אם לקבלה ט' דקי"ל בכל התורה שלוחו של אדם כמותו ל"ם איש או אשה וא"ם כאן דאיבעיא ליה לזה כתבו משום דבעינן אשה להולכה ט' ה"פ דס"ל כדעת הרבה פוסקים שאין בד אשה לעשות שליח להולכה וכהתמהות רש"י דרים שאותנן בסוגיא דבסמוך (כ) וכ"ם הפליג דבריהם לזה אחרת ואין מקום לדבריו גם מ"ם שקשה להם הולך יעלה על הדעת שיהיה השליח ט' עדיף מהמשלח ט' לא ידעתי מאי קאמר מי ביקש פירוש עדיף שפירש הפשט הא הבעל יכול לעשות שליח הולכה ולא קבלה והאשה קבלה ולא הולכה ונתבעי לי' שליח להולכה בשעה הבעל אם רשאי לעשות האשה לכך וכן אם רשאי אשה לעשות לקבלה איש ופשוט [חסר כאן תדף זה עד דף ע"ג ע"ב וה' ימלא החסרון]:

דף עג ע"ב בתוס' בד"ה אמר רבה ט' כו"א לכל דבריה לפירוש ר"ת וט' א"כ חסת זה. באי"ד אם לא יצא בסוף המלחמה וט' דאל"כ הרי אריה בו, ולפ"ז מתורץ כל הקושיות דלא שייך לומר בזה מעת שאני בשלם כיון דלא הגיה חזקת אמיתה וט' (ל) ועיין בתוס' כתובות דף ט' ע"ב בביאור יותר ע"ש:

דף עד ע"א בגמ' רמ"א בפילגש הטויה לר"מ משמע לי' מעות נתינה [כפי' רש"י] ולא מעות סיוך למיתה ואין ברירה דא"כ היינו ר"י ולא יש ברירה דא"כ היהה ודאי א"א בין מת או לא ולר"מ לענין שאר דברים שהזכיר ת"ק נמי לאו אשתו הוא וכיון דמת איגלאי למפרע דמגורשת הואה ולר' יוסי יהיה מה שיהיה [בין מת ובין לא מת הרי היא כא"א לענין שאר דברים עד שעה הסמוכה למיתה] (ם) מ"מ הוא לומר נ"מ לענין בעילה מהנקים בלשון בעילתו תלויה בעילתו ספק ולהכי לא אמר נמי נ"מ אם נקרע או נאבד הגט בינתיים ולזה אמר לשון מאי איכא וט' ולא ר"מ היינו ר"י כדבסמוך חכמים היינו ר"י דאיכא בינייהו טובא רק מאי איכא לענין בעילה. ודהנקים ר"מ לשון תלויה אע"ג דבלא מת לשניהם שאין דא"א היא ובמת ס"ל דפטור א"כ לא הו"ל לשון זה ואפשר דזה כוונת התוס' בד"ה אשם תלוי ט' ומיהו אי הוי תספקא ט' לר"מ מייתי נמי אשם תלוי ולענין זה נקים הך לשון: גמ' חכמים היינו ר"י אין להקשות כלל נימא לחכמים והאי ברירה ובעדיים דמספקא להו אי כר"מ אי כת"ק וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה תנא כדר' יוסי וכ"מ אם אמר בפירוש שעה הסיוך למיתה תחול דאין זה קאי בלשון מגורשת ט' ועוד דלרש"י אין זה סברא כלל דא"כ הו"ל לפרש כן בר' יוסי דמתני' דקאמר נמי מגורשת ואינה מגורשת ט' ולתוס' לא שייך לומר אין ברירה מדסוי גיטא לכי ימיה וכמ"ש לעיל בד"ה תנא: גמ' וליכא ט' אין כאל דעביד לריטהם מתני' דקידושין וניסין אליבא דר"י למה לי תרוייהו מתניתין וכן אליבא דר"ה נ"ל תרוייהו: באיכא בינייהו דקדושין מאריך בלישנא [בטעמייהו] טפי מאיכא בינייהו דגט אפשר לומר דלר"י הוי ספק קידושין עד שתתן וכ"מ התוס' בסמוך ע"ב בד"ה אהמיפלגי ולזה לעיל בגט קאמר בפשיטות לר"ה א"ל גט לר"י צריך אבל בקידושין לר"י צריכה גט מספיקא ולזה אמר לכי יהיב הוא דהוי קידושין ותופסין קידושין הראשונים ולא אמרי' כיון דקודם לנתינה קיבלה קידושין מאחר לא ליתפסו קידושין הראשונים א"כ לכשתתן [משום ספיקא דשמא ע"מ מעכשיו] השתא מיהא לא הוי קידושין להכי תופסין נמי קידושי שני והו"ק: ברש"י בד"ה אבל דכ"ע הגט הוי וט' שלא יומא דלמא דכ"ע לכשתתן ופליגי בלי אפילו ליורשי לזה כתב דהוי גט לאחר מיתה: ובתוס' קידושין איכא דלמא לכ"ע לי אפילו ליורשי ופליגי בפלוגתא דר"ה ור"י ע"ש ואפשר ליתר דא"כ טפי הו"ל לאורי פלוגתא מחיים וכגון שנקרע או נאבד הגט: בתוס' בד"ה אשם תלוי ט' מעתה כתיבה ואם לא וכו' כנ"ל: בתוס' בד"ה איכא בינייהו שפשטה ט'. עיין בקידושין בתוס' וכמ"ש כאן ושם [דלפי מ"ש התוס' בסמוך דלר"י עד שתתן ספק א"כ אף לר"י צריכה גט מספק בפשטה ידה] וי"ל שכוונתם הכא דלר"ה הוי קידושין ודאי וכא עליה על סמך אותן קידושין וא"ל עד קידושין אחרים ולר"י הוי ספק קידושין ואינו רשאי לבעול על סמך אותן קידושין וא"ל לענין אם נתקדשה עד מאחר לאחר שפשטה ידה וט'. דממנ"ש לר"י נמי א"ל גט מסני דאם חל גט למפרע א"כ תפסו קדושי הראשון ואין בקידושי שני ממש ואם לא חל רק לכשתתן א"כ שניהם לא תפסו אם לא שתאייר שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחד קודם נתינה ולאחר נתינה נתקדשה לאחר. באי"ד הו"ל איכא בינייהו שנקרע שטר קידושין אבל לא תני למימר איכא בינייהו שנתאבד ט' כנ"ל: **ע"ב** גמ' בעי מניה ט' ע"ת שתהני לי ר' זוזים וחזר ט' ולא בעי באתנלא דקיימא ביה נ"ל דלשון מחילה לא שייך בדבר שהוא בעין והוי נ"ל נהנים לך וכה"ג [ונתינה אפשר דהוי כחזר ונתנם] כ"ל ועיין בתשובת בן חביב האריך בזה ובסמוך בנתינה בע"כ שמי' נתינה עם מהר"י בי רב ע"ש באורך והכא מקלא בב"י ס' קמ"ג ומ"ש הב"י לא יכולתי לירד לסוף דעת המשיב שכתב הדברים הללו קשה לשומען וא"כ ט' [שמדייק א"כ מדברי התוס' כדבריו] והן מבוארין פשוט דמ"ש מהר"י בי רב דלכ"ע אף למ"ד לא שמי' נתינה הכא שקבלו אפילו בע"כ הוי נתינה ע"ז כתב ודברים הללו קשה לשומען [רק מ"ם ולמ"ד נתינה בע"כ שמי' נתינה היינו

באור

ואולי הוא נתי' יקוא בתוספות ד"ה בשאה וס"ל לתוספות דמסתמא טוכר אבי הלכתא כשמואל כדיני (ד) ין משום קשיא דאשונה דלא מוק תרוייהו בהוכשרו נ"ל כנ"ל (ו) וא"כ לס"ד דמקשה דפריך לרבא תיקשי ליה נמי לאביי פרישא דמפקידין אע"ג דמיירי בתרומה (ז) מה עמק דבריו ואין אנוא לירד לסוף דעתו ריתחה דשם קאמר דטויי משמא משכב התחתון כעליון ואין שורפין עליהן את התרומה אם נגע מגב התחתון יתחייה וצריך ור"ת שורפין את התרומה על ספק בגדי ע"ה והאי סית תיפוק ליה דע"ה הוא ומשני בשמאי ירים יתי משום ע"ה הא עגל ולזה כתבו בתוספות הא דנקים ודרס ולא ונגע משום דע"כ מיירי בירים ע"י מ... ירים ה"ה ... נא ... א"כ שאי קאמר לי משום ע"ה הא עגיל בלא אפילו לא שגל אין ע"ה מטמא מדרס ומה זה שכתב אע"ג דכתבי איירי בו'. גם מ"ש וז"א דטומאת כותי כע"ה הא עוד מטמא אפילו מדרס ... דטומאת אוכלין ומשקין לא ידע מאי כוני הכא (ח) יש לגמגם יקאת דתוס' בעלמן לא בעי לפרושי מחמת קושיא הראשונים (ט) ואולי כלינו כאן משום דבתוספות מבואר דבמתניתין אין לחלק בין טמאה לטהורה דהא טוררת היינו נוגעת (י) אף דשלד ספק טומאה קודם שנתגלגל מותר אפילו לטמא בידים אפילו אחר שנתגלגל עיין גרשב"א (כ) ובגון שבאה כבליא ואמר אשתך עבדתני שליח להולכה ונתן לו הגט בפניהם ולא עבאו בפירוש שיהיה שלוחו (ל) לשון מתורץ כל הקושיות לא חזקת דקושית הראשונה למה לא היה מעידין חד שלא יצא בסוף המלחמה אינו מתורץ וכן הקשו התוספות בכתובות אחר תירוץ זה (ם) לכאורה לענין איסורא כגון הפרת נדרים ומשאת לה פשיטא דאסור מספיקא ואיירי מותר להדיא בב"מ דף יב דאינו וכבר ומעשי ידי' כיון שאין לה מזונות ולר"י פשיטא דאינה אבל במעשי ידי' ויורשה מבואר בב"ע אה"ע ס' ל' ס"ת דבספק גירושין אינו יורשה מספק מיהו בח"מ כתב דהלשון באור מבואר דיורשה

אסור לא קנתה ע״י מכיר דהוה מדברי הכום] ע״ש וק״ל **בבעיא** דרב אמי נ״ל כאוקמתא דמתני׳ אם אינו רוצה בדיים למה הוי גט לרשב״ג ללישנא דמתנה בע״כ לא הוי נתינה ואי ברצון א״כ יהלה גבה והתוספות [בשיטת דרב אסי לרשב״ג] וג״ל אף ברצון ת״ת אינו מוחל על התנאי רק סובר שבזה נתקיים התנאי ופליגי אי מקרי קיום התנאי או לא והאיבעיא הוא אם יכול למחול על׳ תנאי ודו״ק [וכ״כ הרשב״א] **ברש״י** בד״ה ילאשרי אמטין דסתם אגרם כו׳ לעיל לא פירש כן ילעיל בעי אף לרשב״ג ותפ״ה פשיטא דהוה מגורשת אע״פ דבתנאי׳ הוי גט אליביה ותלינן בגרוותא אמטין ודו״ק (נ) **בתוס׳** בד״ה ואיתפלגי כו׳ דהאן סברא עומר כלל כו׳ כ״ל ילאחר מיתה פליגי [דהאן] מעכבה כו כו׳ **באר״ד** ויכא למימר דלא הוי פליגי כו׳ ה״א מתוס כו׳ לא הוי גט כלל לרבנן כו׳ אבל הוי גט מעליא א״ל דכבר הכריעו תנרע מתוס ימע״א **באר״ד** ואמאן תרויהו כו׳ דקף אבל מחיר רבי מ״מ רבנן נמי סברי כן ומהו מותו לההם סוגיא ימעליים פלוגתא שאינו מפיס דלייעט בתאוקת ע״י״ף כי אלי דעתה ופליגי במתוס פריך יוכסברא לומר אבל בע״מ דע״ף ייוי רבנן ורבי דהוי גט ה״ג כאשר פליגי בע״מ אמרינן אבל במתוס תנרע יודה רבי ורבנן דהוי גט ואינו גט רק שלא תימא לרבנן גופיה לא הוי גט כלל במתוס דנרע ובזה מודה רבי לרבנן יו״ל כ מתני׳ אמאן תרויי׳ ויקשה הראשונה [כ׳ מתוקות] מתאי״ת בקו״ה באמאן תרויי ימתוס הועד האלרט לסברות המוכות דאין לתרץ כאשר בקייה לר״י עד שתתן הוי ספק [ופריך בפיר לפלגי במתוס ענין דפליגי עתה דגט ואינו גט] דתנ״ל לאוקמה לאוקמות ולר״י דאיפלגי כו׳ דלמא ס״ל בע״מ והוי אינו גט דנרע ימתוס לזה הוגרס לסברות המוכות ותנב זה מיושבת תלוקה הא׳ שבקושיא הראשונה דלמה במיתוס הוי גט גמור [אף שאמרינן בתירוץ האלוקה בזה דא״כ אמאן תרויייהו] אף שבלא״ה נמי יש ליישב [דהא דלא תירץ תלוקה הא בהאי דאמאן תרמיי] דריבטה תפמע מכח רבותא פריך הדייפלגי בזה לאשמעינן רבותא כבכחד דוכחא ומשני מפיס רבותא דרבי ופריך לאשמעינן רבותא דרבנן יהקשו ומה עיין לזה עם זה שיפור עליו רבותא ותי׳ דע״כ מתוס גרע מע״מ ולזה פריך מכח רבותא רק כדי שיאמ תקנה דבאין דניחא להכי לא פליגי בע״מ שלא תטעה במיתוס יוהו גט כלל כתבו דא כ מאמן תרוייי ולישנ י״ל אע׳ דאין ענין זה לזה ולא מכח רבותא כייך תנא מכח דלאשמועינן מלתא יתרוייה [ולתרץ קושיא ועוד לעיל תבאר בסמוך] ובנה שלי ישנה לא הוי גט כלל לרבנן הא ליכא ליומר כיון שלא שנה בברייתא דמתוס ולאחר מיתה אלא אלהא דרבי לאו״ח [דקושית הגי׳ אזיל דפלוגתא דרבנן דפליגי אדרבי ליניקט בע״ת אבל אליבא דרבי ליניקט כוש שהיא לפיט במתוס] דתעיין שפיר דלרבנן במתוס ולאחר מיתה נמי גם יהוא גט כמו בע״מ מלא שנה [אליבא דרבי במיתוס] והכייס אומרים אינו גט כלל ועוד דא כ יותר אמאן תרויי ולפ״ז לק״ת (ס) וי״ל דהא דמשני לאדרעך כמו דרבי ר״ל דכסבר פלוגתא בלאו גרסה כמו טפי והו״ק ולעני״ל נ״ל נמי הגירסא דסברות המוכות לתרץ קושיות ועוד וא״כ לא הוזכרו רק שא כ לומר אמת תרויי (ע) ואפשר לומר כיון דהאן מוקמה רק דפסי הא״ל לאשמועינן בע״מ דלאשמועינן ותרוייהו א כ י ל בפיר דבע״מ יאמרו חכמים יהוא גט כלל דע״כ לא כתבו דאשמוע דבע״מ יאמרו חכמים גם יהוא גט אלא אם יקשיה לאשמועינן רבותא ספי אם כן נ״ל בהכרח שיטה הפלוגתא בהויה וד״ק [תק לב ו] לעני״ל תמו ומשני לאדרעך כו׳ כיון דאין ענין וייכל לעשות מתים טפי גט [לרבנן] א הוי גט א״כ מאי קאמר כח דרבי יגפי א״ש דסברות המוכות נסתר קיים ולא תירוץ רק האליבא לימוד כו׳ ניחא קצת והירוץ דקושית התקה דאיפלגי במתוס דהף דמעינן ע״ת בתכ״ש והוי גם לרבי מכח סברות המוכות ת״ח לא השמיענו לנו רק אבל ברבי ולא השמיענו ברבנן מידי דגם והוא גם במתוס ידעינן בלא ה מכח תפנה לאשמועינן בע״ת ויעט מידי ברבנן נ״כ וזה שכתבו אלתא דתרוייהו דין ברבי ורבנן ומשני לאדרעך כמו דרבי ודו״ק ובפשטה הסוגיין יש נ״ל הדברים כפשטן לר״י לא הוי גט כלל אלא לכשיתן ופריך לר״י דאתר פירוש דע״ת יהא לכשיתן ואז תל דהוי לכשתאות דאתר לעיל אחר רבה לכשיתות ולאחר מיתה אינו גם דהוי גם לאחר ת דר ה כ הא ו לרבנן לאשמועינן אלתייא אפילו בע״מ דהוי גט כשאתר מתוס ע״מ כאמות וכיון דבע מ גרייתא ודאי לא הוי גט א״כ במתוס ע״מ הוי גט [ואינו גט] דספק אם מורה אם תגאי וכ״ש במתוס ולאחר מיתה אף הכאת דאיפליגי במתוס ולאחר מיתה יש לעשות בע״ת דהוי לרבנן תאי בשעכשיו כמו לרבי ומשני לאדרעך כו׳ כנ״ל ונכון בעיני **בתוס׳** בד״ה אסורי תוספה וכו׳ ופליגי רבנן עליה והלכה כמותן ודלא כרשב״ג כדלאתר בסמוך כנ״ל:

בתוס׳ בד״ה רבה כו׳ עיין בר״ן תירוצים אחרים

דף עה ע״א גמ׳ תפסר דמיפיסא כו׳ נראה דאם לא פייסה אף דבידה לפייס סוף סוף לא נקיטה מידי ויפעה שיחול האירוסין רק ר״ל כיון דאפשר כו׳ א״כ נ״ל דאירי בספיסה וכ״כ הרשב״א **ברש״י** בד״ה תכלל דבעלמא כו׳ וגבי גט כו׳ לא תיקן הלל ותו״כ בד״ה מאי דקייפריך פי׳ לא קייחא הקושיא דהלל דלא שייך לפרש לא תיקן הלל דאף בעשונה לא תיקן בפניו רק דהייתה לפי שלא הוצרך לא תיקן ואינו הוצרך תיקנו אבל באסורה לא קייחא ופייכה אתה תקנה לתקן ושם כ לעיל ברבה לא חילק אלא בין בפניו או שלא בפניו ודו״ק **ברש״י** בד״ה משום דהא כו׳ ובין ור״ת כו׳ אבל קושיא דרב אדא מכח סברת אף בלי דיפנן מ״ב ג ו״ב ר כיון דזה שהר לזה אין מקום להנאי [ומה דאתר בגמ׳ מכדי כל תנאי כו׳ הוא אלא כתירה מקום כ״כ רש״י] וה ל בתסך אין מקום למעשה דלא לא דתסכין ההתחי בבני גד וב״ר ה א לעולם אין תנאי מבטל המעשה וכמ״ש התוס׳ בכתובות פרק נערה ולזה לא הקשו תוס׳ רק מייתגה על מ״ב בתירה וכדיח ולא מתנאי ומעשה כדבר אחד [וזה מכח סברא הוא] **בתוס׳** בד״ה לאפוקי כו׳ ודכתבו בזה הענין כו׳ שאם אמרו יותן לנו האחרון כי יאמרו נעבור העליים כו׳ הא ג להשיב ג״כ יותן כו׳ אם העבר כו׳ מעשה קודם לה תו עיין בר״ן **באר״ד** כו׳ ה״ג ואם בתוקתו הוא כו׳ על ידי שליח לכאורה המעשה צריך האפשר יקיימו ע״י שליח וכדבתנאי בבני גד וב״ר ואלולא שוטעת כשירה מה׳ כדפרש״י כיון התיקר יאלו יכה תאוות הם יתאותו ויתוגת שכר בעינן אפשר לקיימו ע״י שליח גם רוב מצות כולה דאי אפשר לקיימן ע״י שליח כל הבס״ה לאוין וכל מצוה עשה הצוות הוף וכה״ג **באר״ד** כפילות בסוטה כו׳ ולא מקשה מגיעתי יתנם דהוי אסורה משום דתנאי דהוי נייר הוא תמוגה מפא״כ בסוטה אם סכב כו׳: **באר״ד** נראה לתרץ ר׳ אלתן דגרסינן כו׳ ובתרדכי משמע שהגירסא נכונה וצ״ל בכל אתר גבי יתסירה אית ליה כו׳ ובקדושין וגיטין דהוי נמי הוסירה לית ליה ומשני שתני הך אסירה דסיום תייר כו׳ **בד״ה** אלא אמר רבא כו׳ לתו משום דל״ל לרבא כו׳ דמשמע הא תנאי קודם הוה מגורשת ואלו לרבי דע״מ כמעכשיו דמי הל״ל דמגורשת וכן קשה הוא לשיטה דרב אשי דיודיי שתנה כתנאי ב״ג וב״ר ואפ״ה מגורשת דע״מ כמעכשיו ומיהו אפשר לומר דרבא אית ליה דרבי רק משמע ליה מגורשת וא״ל לקיים התנאי מדלא קאמר מגורשת והא י כדלעיל ויתן לזה יתפרש משום ית״ן בתנאי יומם דהוי מעשה קודם לתנאי **באר״ד** היכי יית הא לא תלה התאוה כו׳ וכלאורה מה זה הא אין בתנאי מתם דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ואתי שפיר ולא ל לקיים התנאי ואף אם נאמר דמשמע לי׳ דל״ל לרבא הא דרב ת״ת י ת הוי מעשה קודם לתנאי י׳ ל דם וכו על לא החזירו לא ילא מ״מ דס״ל יש ממש בתנאי וצריך לקיים [יע״כ דהיה תנאי קודם למעשה

אלא שלא דק רבה בלישניה כמ״ש תוס׳ לעיל דף כ׳ ע״ב] א״כ הולך ילא כיון שצריך לקיים התנאי ואי לאו כמעכשיו דמי לא תלה אלא כשתקיים התנאי והו אינו בידו וק״ל: **באר״ד** אלא שהוא רבא ליתב כו׳ ואינו כרבנן דרבי כו׳ כנ״ל ועיין לעיל בתוס׳ דף כ׳ ע״ב בד״ה פ״מ שתחזיר לי את הנייר דנראה שהוא לתוס׳ דרבא ע״ש **ע״ב גמ׳** רב אסי אמר כו׳. אין להקשות לשיטת הראשונים ליתני בסיפא אם [תחזירי לי] דמגורשת וכ״ש בע״מ דהא הוא יש לעשות הדוקא בע״ת מגורשת דע״ף דאין לעשות דא״כ בה״א ואם אינה מגורשת ליתני ברישא רבותא אם דאינה מגורשת לא תני למיתני ברישא ותחזירי לי את הנייר דבזה מגורשת הא דלא תלה הגט בחזירה וק״ל **גמ׳** וליתא לא יהא גט אם לא מתי כו׳ עיקר הקושיא על הספק ויהא גם אם מתי והשתא מהדר האיתה לבסוף ולהכי בהקדמה דרבא לא אמר בראשונה לא יהא גט אם לא מתי דלא מתי אין זה שרעטיות וק״ל: **אם** נפ״ש רב אסי א״ל בע״מ כתנאי ב״ג וב״ר כדעת גדולי הפוסקים הרי״ף והרמב״ם והגאונים א״כ למה לי הארישה בתוקמא דרבא דחזינן נמי כדפריך רבה גופי׳ לעיל ס״פ יתאקבל ליתן ע״מ ואם רצה למסה תוקה לכ״ע לאו לרבנן דפליגי על רבי בע״מ מ״מ ליתן מעכשיו דלא עדיף ע״מ לרבי מומעכשיו לרבנן ועוד דהא ע״כ אף תקנתא גופא במעכשיו הוא דהא״כ אם מתי לא אתר כלום כדלעיל את״כ תנאתי שבעין זה הקשה הר״ם ע״ש **צריך** לייטב קצת בשיטא כיון דתיקן כפל לתנאו לר״ת והגאון קודם למעשה כתוס [נ״ס] לרבנן [דמודו בזה לר״מ כפרש״י לעיל] איך נכפל כאן קודם לנגאו מיהו לרבנן והיא דלא שייך אי קודם לנגאו כיון דא״כ בטלה אליבייהו רק ר״ת ס״ל [לשייאל דדוקא] לענין דצריך כפל כיון דאמרים בקיא אבל כאן כו׳ לא ס״ל דאין הכרח בקרא **בתוס׳** בד״ה את הבן כו׳ ותימה הא דהם את האב כו׳ בשלחא גבי בן הוצרך להשמיע דהוי גט אע״ג דלא ה יאתי כ״ה תודם אבל גבי אב אינו נראה כו׳ כנ״ל: **באר״ד** ואין זה כריתות כו׳ ואל ל דהא קמ״ל דלשון ע״מ שתשמש כו׳ ר״ל כל ימי חייו שלא תיאת פירושו כל ימי חייה ימקבלא הא דלא הוי גט כיון דהגידה ביה דהא״כ לא הא״ל מת האב ה״א גם הא״ל לאשמועינן כדיון דהוי גם שאין פירושו כל ימי חייה מחיים בימת האב לאחר שימשמשו יום אחד דהוי גם בפשיטות **בתוס׳** בד״ה כלל כו׳ הא דלא נקיט שתמר הבעל או אפשי שתשמשנו כו׳ או ללישנא דנתינה בע״כ הוי נתינה י״ל דהוי גם אף לת״ק ואי לא שויה נתינה י״ל דפסיפא לא פליג בזה רשב״ג ובתחיר האב או אפשי כו׳ ללישנא דלא הוי נתינה נ״ל דעדיף תנתינה בע״כ וללישנא דהוי נתינה כ ל הגרע לת״ק מנתינה בע״כ ודו״ק **בתוס׳** בד״ה מתני׳ רשב״ג כו׳ ולפ״ז יהם את כו׳ ות״ש לעיל בד״ה מת הבן הוא למתני׳ דקתני מת הבן או האב כו׳ דהוי קשה פשיטא ומתני׳ אתיא כרשב״ג לפוסיא דקיימינן ביה ובברייתא דרבנן קשיא דלא תני מת כו׳ **באר״ד** א״כ הכא כו׳ אף בברייתא כמ״ש לעיל במתני׳ דהא בסמוך דמוקי מתני׳ כרבנן ע״כ נ״ל הך סברא הא״ל כמו שהוכיחו לעיל במתני׳ **בתוס׳** בד״ה כאן במפרש דס״ד כו׳ הוגרסו לזה טפי מבמתני׳ אף דכל הברייתות רבי לא שנה ר״ת מנ״ל (פ) רק דאם טונת הברייתא חיוקא דאינו גם במת הא״ל רבותא טפי אפילו במפרש כ׳ שנים דקאי הדיוק אפילו הגיעה ומת את״כ יותך זמנו ימשא״כ ביום אחד דקאי הדיוק אלא הגיעו כלל דפשיטא טפי דאינו גט לזה כתבו דיש סברא לאוקי גיסא נמי כו׳ ועיין בר״ן וברשב״א

דף עו ע״א גמ׳ מ״ש רישא ומ״ש סיפא כו׳ לפי׳ רש״י יש לראות דפריך מיתיבי כו׳ תסיפא והוזכתת יהא תרישא א״כ לויה מייתי הסיפא ועוד דקאמר מ״ש רישא ומ״ש סיפא ונראה שר״ל דפריך אמאי ה״ה גם הרי לא נתקיים התנאי ואי משום שכוונתו בהתנאי לא הוי אלא לצורך בנו כו׳ וכמ״ש התוס׳ א״כ בסיפא נמי אמאי אינו גט ליתא לא נתכוין אלא לצורך בנו כו׳ ואי משום דפירש הא צריך לפרושי שרוצה בהנאה כ״א לצורך בנו דהוינו ב׳ שנים דאי לא פירש שנתא לא הוי רק יום אחד בשלמא לרבא ניחא דסתם הנאה ב׳ שנים ולכן ברישא אמרינן כ״ז שצריך בנו נתכוין אבל בסיפא נתה לו לפרושי ע״כ דוקא קאמר אבל לרב אסי הא הצריך לפרושי ות״ש ב׳ שנים דסיפא מסתם הנאה דרישא וק״ל ולפ״ז אין הכרח שתירות התוס׳ ואין לתרץ בד״ה ויתיכא שכתבו דאי דוקא לא הוי פריך מידי לפי סוגיא גם אין הכרח לת״ש בד״ה מת הבן וכן משמע בפירושו בגמ׳ גבי בשלמא כו׳ ע״ש ודו״ק: **גמ׳** וחכמים אומרים נתקיים כו׳ אע״ג דהוי מעשה קודם לתנאי נ״ל דלאו דוקא ליסנא דברייתא **גמ׳** קשיא דרבנן אדרבנן רגה למיפרך חכמים דר״ת על חכמים דר״מ ולהכי לא מקשה על חכמים דמתני׳ **ברש״י** בד״ה אומר לה בפני שנים כו׳ דאי מפרו לה אגרשה באותה הנאה כו׳ אין להקשות ללישנא דנתינה בע״כ לא שויה נתינה דשאני הכא דלא תלה בו רק בהנאה ואינו כל כוונתו לעכב שהדבר ככר יצא מתחו [ומיא אם יתתנאי הבאי קודם עיין. זה טוב בספר ור״ל דהתנאי הבאי ע״ת שתתן אם היה קודם א״כ כיון דהדבר תלוי בו או מצאי תנאי שני באינו רוצה לקבל דהוי נתינה בע״כ] (צ) והתוס׳ לעיל בד״ה כלל אתר רשב״ג תכל עכבה שאינו סימנה הקשו [דאתינה בע״כ אמאי לא יהא שויה נתינה כיון דאין העכבה תמנה] ויש אומרים דשאני הכא שאינו רוצה בביטול הגט רק בקיומו ולהטעת תנאי אחר וזה צריך ליקח הגט מידה ולחזור וליתן לה ע״ד תנאי אחר ולא לבטות מתנאי לתנאי ודו״ק רק ק״ק דקתני רצתה כו׳ והבדירה בידה אם אחר או אפשי לקבל משות לא שויה נתינה והיאך תני רצתה סתנת ט ב׳ תתות זהובים ודו״ק **ברש״י** בד״ה אנטיפרוס וכו׳ לאנטיפרוס וחזר לא ביטל תנאו כו׳ מגייר לנזר דמתני׳ שיה הולך מיהודה לגליל באנטיפרוס ומגליל ליהודה בכפר עותנאי והא״ל כתוסף תגליל ליהודה והגיע באנטיפרוס ביטל תנאו רק להסברת הקושיא דבמתניה קתני מיהודה לגליל ביטל תנאו ולברייתא הא לתוסף לא ביטל תנאו וק״ל: **ברש״י** בד״ה בינתיים כו׳ וחזר כו׳ ולאחר זמן חזר כו׳ ולא פירש כפשוטו בשהה בפעם ראשון ל׳ יום משום דמפרש דומית דרישא אנטיפרס ביהודה כו׳ והתם משום הסברת הקושיא אפשרה לה במורה דמתני׳ וק״ל ועוד משום שלא יצטרך לבטות הפירוש א״כ לפי האמת דלאביי ע״כ נ״ל כן ואין לפרושי בשהה בפעם ראשון דא״כ הוי מגורשת והאי משום דהך תנאי או משהרשות ל׳ יום אף דלא מטי לגליל וא״כ מגורשת מתנ״ס ונ״ל ע״כ בחזר וק״ל ועוד דבריתא דמתני׳ קאי לפרושי סתירות הדיוקים דברישא משמע דהגיע לאנטיפרוס הא לכאן ובינתיים גליל הוי וא״כ לכפר עותנאי הא בינתיים הוי יהודה לזה מפרש דבינתיים הוי ספק וק״ל: **בתוס׳** בד״ה בשלמא לרבא כו׳ ונראה לר״י לפרש כו׳ כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גם כמו בסיפא ואינו נראה לתלמודא לתרץ לפי האמת דבריש דלא פירש רק יום אחד כיון שהרגל עליה כ״כ כי מת ולא שמשתו הוי גם ומשא״כ בסיפא דפירש ב׳ שנים וכמ״ש התוס׳ לעיל בד״ה כאן במפרש ודו״ק. **בתוס׳** בד״ה וא״ל שני כתובים כו׳ ועוד דספיר תמי לאו רחב״ג כנ״ל ואף לגירסת מגריך מ״מ מגריך דרש״י אין לפרש כן דהא קאי ונמרין מינייהו ואם ר״ל דצריך הכפל לאמרו אין לגמור מינייהו [ולכך הקשו התוס׳ עליו בסמוך] וק״ל. **ע״ב גמ׳** אמר אביי הרי הגאי כו׳ לאביי קמ״ל מתני׳ אם אמר לשנות אלו טוטה לב׳ הגיתים ולא הוי תנאי אחד עומד כשהולך לגליל ושהה שם ל׳ יום [דלא מהני ב׳ תנאים בפירוש שסיפא דלא מקיים חד תנאי דהוי גט] **גמ׳** וליתיב שתא פיים דתתני׳ קתני אין מחשבין לפי האתות לגם ישן כיון שלא רצינו שסייחד ופריך דמ״מ ניתוס ביעיע׳ הבעל טותר פייסתי והתיחדתי ויתני בתומר נאתנת וליכא הו אפילו ערעור ולכאורה הכל ל וליתום שתא יחתר פייסתי ואפשר טותר שיברר באמת שפיים ונתיחד ויאמר הו

ב א ו ר

דיורשה ונהרג כמגיד מנאלר דמחלוקת הגאונים הוא ( ) לדט אין ליורה דהא ע״מ קאמר גמרית לגו ל סרי וא״כ דלרשב״ג נגשרי ולהרווחה מיכוין ולכן בלא דמי אף דלא א נשרין לא חס וכמ״ש הרשב״א בתחו״ו ולולי לרשב״ג לית עומד דמתמיר מהסיפקא דסתם תגרס כו׳ דלא״ לא דיר תוך אסם קא לקוא אף שאין תשוח (ב) ייאות במ״ש עוד אתון הרמב״ן בא לצרן כו׳ תלוקות של קושית הראשונה וגם לא קשה יואתא מגאיין כרבי דסובר נמכיוס ד״ריש גט ואינו גט דהא מלתא דרבי משרש במתוס ריש שהוא לא ט כאב גט (ע) דאף דלא הוי קיים כמעכשיו הוה אפשר לעשות כדרבנן דסברי במיתוס אינו גט כלל ומתני׳ כו׳ מ״מ לא באתא שום תוכה לעיישר כדרבנן במעכשיו ועי׳ הואיל באתא למאי דנקיט במתוס אין כאן דין תורם ברבנן כלל וכבר כתבה ממתני׳ ושום הא״ל לאיניקא כמעכשיו רזה לא בתאם עדיין, והאי דין תורם לרבי ולרבנן (פ) וי״ל דהא״ל דקושיותם לא כבר אמתני׳ מתאי׳ ולמה לי ברייתא של כל הברייתות שאין ר״ם אף דהכא במאות יכי דהא רבי לא שנה ר״ת מנ״ל (צ) ולמ״ל כתוספות בד״ה כלל כתב שכאן דלגמ״ד לא שאי׳ דתיבה לא פליג רשב״ג כאומר שטל תו שתשמשנו תולה

שטר

כאמר עליה (ק) ועיין לעיל בתוס' דף י"ח ע"ב באורך ובכאן ברשב"א ור"ן: קושיות וליתא דמהני' לכל הפירושים וכן ר"ה בעלמא מהני באומר נאמנת ט' אף דיותין סוף השתים ולא משום דהולך ובא פריך וליתא דמהני' די"ב חודש אף דלא הולך ובא [נמי פריך] וזה בעלמא סברת כ"ש אברייתא והא דנקט ברייתא ולא מתני' [דהכא] צריך ישב יקא. במשנה כתבו והם ס' אם לא באתי ט'. קשה הא הוי מעשה קודם לתנאי ומ"ש מנתהם אם יעברו והנא פ"ל דלאו דוקא ור"ל בהסוף [דבכה"ג דוקא פליג ר' יוסי] ולדעת הפוסקים בע"מ ובמעכשיו א"ל להלכות תנאי ניחא אבל לרש"י והתוס' לעיל קשה למה אינו גט הא התנאי דאם באתי לאחר אחריו לא כלום והוחק טמר דהתנאי לענין בא באמת בסל רק מ"מ קאמר שלא יכתבו רק לאחר י"ב חודש ועיין (ר): עוד במשנה בסיפא כתבו ט' ונתנו ט' ומת ט' אם הגט קודם ס'. יש לראות למאי תני לה ולאו משום אם אינו ידוע דלא אמרינן אוקי בחזקת חי והנא שא דמית הנ"ל לגייר אריסא דה"ז גיטך שנתן לה הגט עכשיו ואמר אם לא באתי וכו' והוחק טמר (ברטתא) [נ"ל דתיבת ברטתא הוא ט"ס] דבריסא י"ל לענין זה כתבו ביום ומת של ספר לענין אם יהא ספק במיתתו שיהא הגט מעכשיו וזו"ק. ברש"י בד"ה והוה מגורשת פ"ל ספק גליל ובטל ט' כנ"ל: בתוס' בד"ה תניא כוותיה דר"י וכו' בטל הגט לגמרי ר"ל דלא נתקיים התנאי ולדידיה איירי מתני' לענין מגורשת לבעבר ואינו משום יתפשה גט יפן אם כלה לא תלא וזו"ק ועיין פירושא דמתני' בהר"ן: בתוס' בד"ה הכל מודים ט' לר"י גט ואינו גט ט' וכפרש"י בע"ח [דהוי לר"י כמהיום ולאחר מיתה מתנה זמנו של שטר השוכיח עליו] והלא כמשמעות רש"י כאן בד"ה הכל מודים דאף לר"י אינו גט וכמשמעות הלשון דהכל מודים שמיתם שוין ונראה [דהטעם] למשמעות פרש"י [כאן] דבמעכשיו הוכא בפירש ודאי הוי גט ואינו גט רק זמנו של שטר ליכא הוכחה אף לר"י בלכשתצא חמה שכיון לתנאי ולע"ג דבגוף פלוגתא דר"י ורבנן [גבי כותב נכסיו לבנו לאחר מיתה] מועיל לר"י זמנו של שטר שאני התם דים לייסב הרוייתא גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא דסברן זה לזה אזליק בתר מה שאמר בפירוש לכשתצא חמה: הא דלייר אביי בגוונא אחריתא ממתני' אפשר טמר לרבותא דאפילו הכי בלאס מגורשת לר"י מעכשיו וכי מיית בלילה לא הוי גט לאחר מיתה אע"ג דאיתר אם תצא חמה ט' מפרשינן לה לתנאי אע"ג חדאי יצא חמה ומה לו לתלות בתנאי הגור שיהיה ול"ד לאם מתי דשמא יחיה וה"א טר"ל לכשתצא יחיה גם חזקה קמ"ל דאפ"ה תנאי הוי: מבאן פסס הרמב"ן ספק ר"ה לעיל דף ע"ב ע"א בד"ה מהיום שמסופק במהיום אם מתי ומת בו ביום ס' דהכא לא עדיף זמנו של שטר ממהיום דלאו בעות כתבינן וכמו שאמר בגמ' וה"ל כמהיום אם מתי ט' ואפ"ה כשמת בלילה הוי גט וה"ל דהלכי הכא הע"כ לא נהטין לסוף היום דהא אמר אם תצא חמה ט' שהוא קודם ו"א דהאי תנאי הוי ע"ח כן יחול הגט בסוף היום מיהו י"ל כיון דבבור שיצא חמה ע"כ אין טונתו לסוף היום דא"כ למה ליה רק שעות להמתנות לבשעה שיחול הגט הלא כבר יצא ודאי אלא כוונתו הוא שיחול עתה בתנאי לכשת"א לא יחול מעתה ולענין שלא יהא לה רשות לינשא לאיש אחר ולהוות פטיה עתה עד אחר שיצא החמה וזו"ק (ש): עוד הוכיח מדאהדרן רב מיומא דנן ולא מעכשיו לבתא ימות בו ביום וישב הר"ן היטב שרצה להורות לאפוקי דר"י דלאמר זמנו של שטר מוכיח (ח) ואינו היקן מעכשיו לא סיה מוכח הלאפוקי דלמא היקן משום מת בו ביום וק"ל:

דף עז ע"א ברש"י בד"ס קמי' שבתא האי שבת ט' שבת ממש קאמר דמקדם לבתר שבתא טכל טמר שבוע וכן חד בשבת ט' י"ל שבוע וע"ש כתב דהוי אפשר טמר כן בקמי שבוע דא"כ אמאי לא הזכיר יום השבת עלמו אלא ר"ל שבת ממש ועתה גם אחרים מפרשים שבת ממש או מלשון שבוע דלדינא הכל אחד דלעולם האמון ככלות אותה השבוע דהיינו בשבת כלה השבוע רק בפירוש המלה מלשון שבת ממש או מלשון שבוע וק"ל:

סליק פרק מי שאחזו

הזורק פרק שמיני

בתוספות בד"ה וכדרב כהנא ט' שתא עשה תנאי גמור ס'. אין ר"ל לשון טוב וגרוע רק תנאי גמור שמקדשה על מנת כן ט' ומייתי מדרב כהנא דאיירי נמי באין תנאי גמור דאי תנאי גמור למה אמר הבא ממקום אחר אפילו נחלת אבותיו יכול להשיא עליה כמו שאר כסות ועונה וכשהורם מתנה אין בזה משום דבר שלא בא לעולם (וכן) לר"י דהלכה כוותיה ופליג אר"מ וס"ל בדבר שבממון תנאי קיים [לאפוקי שאר. זה היה במוסגר] ומ"ש וכמו שאינו יכול להשיאות על נחלת אבותיו ר"ל תנאי שאינו גמור וכן מ"ש בסמוך וכ"ת מ"ש מנחלת אבותיו שאינו יכול להשיאות ר"ל שאינו יכול להשיאות בתנאי שאינו גמור מיהו א"כ זה שכתבו בתחלה אהא לא מייתי ראיה ט' דלמא סיק עלמו אהך דיוקא דרב כהנא איירי בלשון גרוע מדנקיט מקום אחר י"ל דלמא איירי בלשון טוב ואפ"ה הכי בנחלת אבותיו לא יהני דצריך תנאי גמור ועוד דהוי אפשר הוי לשון טוב ולא מייתי בק"ה מרבה דרבא לא איירי מסיטק כלל רק הסברא לחלק בתקנת חכמים מייתי מינה ועיין בתוס' בכתובות וכחזקת: בסה"ד ולע"ג דלרב אית ליה בהשתבב ט' בל"ז דלמא יש חילוק בין לשון טוב לגרוע אף הסברא שסבריתו דלענין סיטק אינו נראה לגמרא חילוק בין לשון טוב לגריע מיהו שמא רב איירי בתנאי גמור כמו הא דשאר וכסות ועיין [וכבר תירץ המהרש"א דרב אתאני' דהשותב אתר למלוה דאיירי בסיטק]. **ע"ב** גמ' ותיתחד והפתח ר"ל או והפתח יקדם אם סגורה היא כדי לסגרו לשם קנין כמו מטפח ושלה יתפס ויורד [דא"ל למינקט מתפס ויורד מקודם] או דהספה אח"כ שיוכל הדבר בה רה לשם קנין לא לשם שמירה ועיין בהפר"י: גמ' ל"ש ארוסה ט'. ויש מפרשין בפירוס מה פריקה אבה קנה בעלה (א) והדר מינה שאתר אם אמרו בנשואה ט' ולפי"ז לא אזיל אליבית הא דתנני לעיל בטהב לה ושדה ארוסה אבל נראה הדבר כפשוטו ולאוכסף קאי דאפילו בנשואה שפיר ספק גמ' ומר סבר חצר משום שליחות וכו'. ואפ"ה תשתמר בעי כמו בעומדת בתוך ביתה דבשליח נמי משותר (ב): גמ' כי לא הוי ד' אמות מאי יוי הכי משמע ליה פליג ליה רשותא ולוגה מגורשת יהא רשותא מגורשת ואם הפרש איפכא סוף סוף קשה הלוקה שניה [אלא דנקיט לקושיתו בכי האי ליגא משום דהכי משמע לי' ליכא דפליג רשותא והוגה מגורשת] ולהכי לא יתבי בהוסף בחצר דידה והשאילתו מיהו בלא"ה ז"ל דהושאלי' פירוש לצורך הגט זו אין שייך שהשאיל היא יקנה לו לצורך הגט דא"כ אינה מגורשת גם נ"ל שכתב לה דין והדברים ט' [דא"כ מה טרך לשאלה]. בתוס' בד"ה ידה ט'. בפשיטא אין כאן קושיא דגוף ידה אין קנויה לו לעשות שום שימוש ביד עלמו רק חוב יש לו עלי' לתת לו כל שבוע שוה משקל חמש סלעים כו' וגם הרשות בידה להשיג להבעל כשיעור זה בזוזה אופן שיהיה ואין יכול לכופה לאיזה מלאכה שירצה כמו שאמרו ועושה בצמר אין בפשתים לא ט' ואם הכניסה לו שפחה אחת או יותר במעשה ידיה בהעדפה

עד שתוכל ליגות לה בשפחה אין לו שיעבוד עלי' ושה"ג תהעדפה שלהם ושא"כ בשדה ממש בגוף השדה לשעבוד שם בהיתות ולמבסח בה פירי ואשר נכסי אותה ויעם יק"ל בתוס' בד"ה ותיעול וכו' פרש"י וט'. הביאו פי' רש"י שמר דמשום איסור סלטול האליך לזה ולא רצו להתיר בשב"ת אע"ג דגירושין עלמו נמי איסור הוא מ"מ אינו איסור התירו בשב"ת ויבלא רש"י אס"ל דלמא לא משום איסור נגע בי' רק משום שלא יהי' יכול להפוס הגט בידו וליתן לה מתולבתו ולולי כניסת שבת היה עושה הוא דהיתוד ט' תיכף רק כאשר בא שבת רצו להיתין [מתגמת הגירושין ותקון בשבת] עד שראו שלא אפשר להתיין יותר שאינו לרבא יש יותר תיקון זה בשבת או כפי' הכב"ס שהיה הס"ר מפסיק הכא בלשר"י דהוי איסור דאורייתא ילא ט שהיה יכול לעשות שליח ועיין. בתוס' בד"ה מה שקנתה אשה ט' ואמר ר"י דהכא איירי בשלה ט' ובסמוך אשלי' בפיסגת דס"ל כרבא באיות וניעה ויזה באון כאחד וכדמסיק: בתוס' בד"ה פליג רשותא ט' והקשה ס' ר"ל ראיה כאן דבגיטין גופא לא יוזכר רק סיסלא דהוי כרמלית דבתחלה איירי ברוחב ד' אמות דהיינו רוחב כרמלית ויותר ואי משום הגובה דלא גבוה י' מ"מ מסתמא גבוה ג' דאי לא"ה הוי כקרקע גופיה וכן הלשון דלא גבוה י' משמע אבל גבוה מיהא ג' [ולא רצו לכתוב האוכחה מדלא קאמר לא גבוה ג' דאין זה כלום דאדרבה טמר לא גבוה י' והלתא ה"ה אם אינו גבוה ג' רק אם גבוה ג' ויותר מיהא כאשר הדין כן מש"כ בגבוה י' או יותר כתנה הדין דלא הוי ידא רשותא אף דאינו רוחב ד' א עת לזה כתבו תסב"א דבכל התורה הוא כלבוד וכיון שלא הוזכר בפירש בגיטין שילא מן כלל לבוד מהי היתי טמר כן כל זה היה בתוסגר] וא"כ הוי הספלא כרמלית וכן הספלא דולא א נרן דהוי רשותא לנפשיה לענין גיטין בגבוה י' אע"ג דלא הוי ד' אמות מ"מ מסתמא איירי אע"ג דלא רחב ארבע אמות אבל מיהת רחב ד' טפחים כמו בכל שאר דוכתין דלא הוי מקום חשוב בציר מרוחב ד' טפחים [גם הלשון אע"ג דלא הוי ד' אמות הנ"ל אע"ג דלא הוי אפילו ד' טפחים אבל יהא משות לא הוכיחו מזה דאפשר דשלל ד' אמות דאיירי ביה רב יוסף כ"ז היה בתוסגר] וא"כ הוי דהר"י אפילו ויש חיוב חטאת ביניהם ותמאי קאמר אבל סב א לא וכן הספלא דהם טוי משמע נמי מיהת דרחב ד' טפחים ותוגה ג' ספחים דהוי כר גית ובלא נ נרא דהכא להקשות שהם מכח אתדשות והוכחות אלא הסם לא ידעינן מהו הסיב,ה והוזכר לענין גיטין דפליגי ביה או הוי רשות נמי לענין שבת ידלמא הוזכר כאן בפירש לענין גיטין דכל דבר חולק רשות לגיטין וכיון דחולק רשות לגיטין מחולקת רשות לשבת אליבא דהכא לזה כתבו דמכאן ליכא להוכיח רק שהם היה שנחשב רשות נמי בעלמא ועיין בתוספות השלישית יין דף ס' וא"ל בשמעתין כי לא הוי גבוה י' ולא רחב ד' אמות ולית ליה בס טוי נמי ליהוי פליג רשותא ולתא א"ר יב יוסף חזינן או הוי ד' אמות בד' ספחים סגי אף דלא גבוה י' סוף סוף הוי כרמלית כיון דגבוה ג' נ"ל לענין אוכלי יקוס לא הוי ג' מקומות אם לא ברוחב ד' אמות והתוס' הקפי שפיר דעכ"פ הכא הספלא תודי כרמליה לא יצא יהו"ק וכ"ש הבין בע"א ע"ש:

דף עח ע"א גמ' לא נריכא דגבוה עשרה יש לראות מאי יתחקיה דרבא לא, י' מהני' במטה שלו ובגבוה י' ערן לא בין בביתה שלו או שלה וכסהס מיה דלא גבוה י' וי"ל מדנקיט סתם מטה בין בגבוה י' או לא לרבי ותקי ביתה שלו ועוד כדי שלא הפשוט כליו של לוקח ברשות המוכר לא קנה מדלוגה מגורשת בביתה שלה ויתיא הא י"ל שאני יכא דלרוחין קאתי כמ"ש התוס' אך השתא דבמטה שלה מוויירשת ליכא למיפסע תודי דלמא בגבוה י' דלא הוי רשות מוכר וברשות מוכר לא קנה או אפילו בבציר תי' קונה וק"ל: גמ' היהו כליו של לוקח ט' תבה בליסנה ולא קאתר הגמים כדלעיל אס"ל יתתנה סריך אוראי לת"ד כהב לא קפי אבל לעיל מתתניא וברייתא פריך תפמוט לענין הלכתא ודוחק ולאו כתו דהוספות [דלרוחין ט'] ניחא דאף אם קונה התם הכא ס"ל אין קונה כיון דלרוחין אתי לזה יאתר אתאי כי סניא ולה של אלו האמ"ד דבתו לשטי יהשפוט לא באו לשטי התשפוט דא"כ הפשוט יופכא כת"ם התוס' רק האמת באו להורוי ישה"כ לעיל סתם גירא בא ליגדן יתהשוט וגם זה אין מחור: בכתני' אמר לה כנסי שט"ח ט'. הוא"ל אפילו סהם כנסי זה או שמלאתה תארוריו לפירוס הגמ' דצריך לה תרלית יבל"עתיה דהוי ותוגה הוא"ל אפילו נתן תייו לידה יוסם וכר"י בתוספתה והיא יסינה סמ"ל תפילו נתן בידה כשהיא ניעורה רק לאשמועי' דאפ"ה הוי גט יכלא דאמר אח"כ זה גיטך אע"ג דק יתלה והרי ס' דנקיס יהא לרבותא דהוא גט וכן בברייתא נקט ריסא לרבותא דהסב"א יתיא נט [פירוש סוך וליכא ט'] כתתני' ילא הניא תלתא דהסב"ת הוי סיפא לא ע אף זו [דאפילו בשינה ניעורה אפ"ה הוי גט היכא דאתר אח"כ הא גיטך] גמ' יכ"ת ישן באתי והא דלא נתן טעם בניעור אינו גט משום תלר האיוכלת י"ל דאיירי אף ביושב הוחוה דיסן דלא הוי חצר מהלכת [לפי הכ"ת] ואפ"ה אינו גט משום דהאי שאינו משתמרת לדעתה לזה הולרך לתוספן מיהא ועיין לעיל בתוס' דף כ"א ע"א בד"ה והלכתא בכסות וכאן ביה"ס. בגמ' ד' אמות שלו ואו קריב לו וה"ה בריק יותו והרבה כ"ז שאינו קרוב לה אינה מגורשת רק נקיט הכי והפשוט (ג). גמ' יגחוי הי מינייהו קדים ט' יהא או אפשר לגתלס ט' לא פריך כאן והא אג"ד ס' וק"ל (ד). בתוס' בד"ה אחיקום כרעי ט'. פירשתי ביקיבה טונתם דלכאורה בשמעתין תשני לא נריכא דגבוה עשרה ולזה אינו יקפיד כיון דיכול לבתם תחתיו ופריך והאיכא ייקום כרעי שאינו יכול לשים שם ויקפיד והאי ויסני לא קפדי ט' ואין זה סנית התלמוד כיון דלה יקשה תשתע דברייתא ליה יש קפידא ויתריץ השיטו שאינו מקפיד ולזה פרש"י לא נריכא דגבוה עשרה לא תכח קפידא דהיין עליה רק דלא הוי כלי לוקח ברשות מוכר שאין זה רשות מוכר וכפרש"י ופריך והאיכא ייקום כרעי ר"ל דאיתא אם כל הטטה תלויה למעלה תי' לא יחשב דהוי אויר רשות מוכר אבל הא עויד על רשות המוכר א"כ תכתי כלי לוקח ברשות מוכר יולד ייקוס כרעי ויסני ע"ז לא קפדי אינשי וק"ל. אבל התוס' פירשו שודאי תכח קפידא הקפה והאיכא ייקוס כרעי תכח סברא דודאי מקפידין ומסני דבלאכו מיהת לא קפדי אינשי והביאו י"ל סבירא דכן בתויר הטטה נמי מכח קפידא אהיין עלה ואפ"ה פריך ותסני בפיר וק"ל בתוס' בד"ה כגון ט' בהמוכר ט' רוצה לפשוט ט' לכאורה הוא"ל מדבסמוך דקאמר מאי שנא מניח כליו של לוקח וט' מדרבא ואי משום דהגיא שיתיה ה"נ הגיא נמי יכא כדר"י ולריך לעיין אחר זה בהמוכר בא"ד א"כ אפי' ט' דלרוחין ט' ולעיל כתבו הסברא כהיסך לא קפדי ולא שפחות בלאפטו וט' י"ל זיל הכא קמדיי ליה ט' או יש לחלק לענין קפידא קפיד פחות בלאפטו ולענין רבות שלאי וכ"ע בתוס' בד"ה תקום תיקה ט' וא"ת שכיבת ט' בגיתני' י"ל דינא דידה נוכא קמ"ל וא"ה"נ תיקה וידה שוין אבל למה לי לר"י תקום תיקה יקני לה דלוחא ויקוס תיקה לא קיוי וא"פ"ה מגורשת כנתן לידה דתגורשת בלא טעם דמקום ידה יקני וק"ל בתוס' בד"ה אינו גט ט' ומיהו קשה ט' דאיתגי' דהכא י"ל דטעם דלריך שיאמר הא גיטך כדי שתדע כוונתו לגרש וכיון שאמר כנסי שט"ח לריך שיאמר אח"כ הא גיטך ולכך בהגיזקין כיון שאתר ועדים הא גיטך

באור

שאמר ככאן ממ"ש שם (ק) נראה שבא ליישב בכל זה קושיא ראשונה שהקשו תוספות לעיל דף יח ע"ב דכיון דמסרם מעשה דאין תשמן כיון שלא נתיחד והולך פריך וליתא אבל קושיא שניה שהקשו בה דייה תתני כאומר נאמנת כיון דהלכה תשם לדידן ותירצו שם דכאמת לא הוי תלא לגמ ולזה מהני כאוור נאמנת ולדבריו הדרא קושיא להזכתי' דאי ליתא שדבר שאתיחד שמה תו לא מהני מה שאומר נאמנת לומר שלא באתי דיון דאיתיחד הוי גט כן מתחלה גמורה דקמא בא עליה. (ר) וכבר הקשה הר"ן וי"ל קושיא זו במשנה דלהקין שיחול בגיטא ותירץ דבלית לא מייק דינא תנאי שלא עשאן שלוחים כלל לכתיבת הגט אבל וגם אם לא יבא לא עבדן שלוחים רק לאחר י"ב חודש ע"כ גם א"ש לדעת הפוסקים בע"מ ומעכשיו א"ג דיני תנאי ניחא אינו יוצן כלל דהא ע"כ לאו מעכשיו קאמר דהא לת"ק לא נוסו לכתוב וליתן רק אחר י"ב חודש ולר"י כאהיעה לאו מעכשיו (ש) ול"ד לאם לא באתי אמר י"ב חודש ומת בתוך י"ב חודש שכתבו התוס' לקמן בסמוך דלא תנא מיד אף שודאי לא יבא דאים אלא משום

גזירה שלא מית והכא לא שייכא גזירה דודאי תצא ד"ל יתמ"מ כיון שיש ספיקא גודלי ומ"מ תלה וה ע"ר שבועתו היה שלא י בא מיד ולאו משום גזירה (ח) ואף שרב פסק לעיל כר"י ת"ח רצה להורות שיעשו ירותא דריה'תא ושלא לפריך הדר י וכמ"ש התוס' לעיל (א) וק גיטה כו' וכ"ל לייני רז יש ו בפירוש ר"ת נד"ה זה בקיחה כו' יעדיף חכי' דלף דאין לו פירות כרהגן יסת יהר עלי' הדעי באורל פירות ולף יחזירה יעדיה ק ס דין, ולפיתלא לא תתכור לא הוי רק יזרה (ב) אכתי לא תיושב למה לי תשתמר ורישה יקאמר וריא כיון בעומדת בתוך יחר דכיון דחיר תשתמרת ליתה יוזא ובפירוש רש"י דיעבד מיעוד תשתמרת לדעת יעריד או ירצה (ג) ונראה לי הירן בתם התוספות יהי יוזלא אתי ואשמעי, ,ד כא דקדים איהו וע"ג דריה נכ"ס כרוך ארבע אמות ה"א דסגיא אתן ד' אמות שיהיה לה כאן הלך ותו לו מגורשת ואינה מגורשת לא רי (ד) וקשה ויין דקאי שלו בתוך ארבע אמות ידה כמו בד' אמות ידיה דין הוא דתירוי מגורשת ואינה מגורשת אבל לקין דקאי תוקש יהן ו' אמות וקאי

גמ'

הרי גילה דעתו אבל לר"י דאפילו בסתם נתן גם אפשר גילה דעתו ואחר זה גיסך לא סגי עד שיאמר הרי את ס' משום דסתמא שהיא שמגורשת בגט זה א"כ קשה בהניזקין משמע דאפילו לא אמר לה מידי מגט סגי כיון שגילה דעתו להעדים וז"ק: **ע"ב גמ'** אלא רבה ור"י ס' לרבה ורב יוסף מהגי' לענין חוב מסירת במרדכי לא ואבר כפי' רש"י [דא"כ במתנה על מחלה הוקשי קושית התוס' בד"ה מחלה על מחלה משום דאמונה מגביה עליו וגלוה הכרי והרי ספיקא הוא] רק כפירש קודם זמנו והמעות מונחים כאן בעין [והלוה רוצה לחזור ולהחזיק בידו עד זמן פירעון ואי קרוב למלוה זכה המלוה ס' מחלה על מחלה יחלוקו] דליכא חזקה לזה יותר מלזה ותירוץ דרשב"א אינו מחוור לי לדינא [שהרי דכיון דיתוב בזוז והפרעון ספק לא אמרינן המוציא ומ"מ לא מדמיק ליה לגמרי לאיני יודע אם פרעתיך דחייב לגלם הכא כיון שיש תלוים לדבר שפרשו והספק נולד בספיקו] דסוף סוף כיון שיש נגלוה ב' עדות על פרעון הוא ע"כ מה לנו לעדים האחרים והלוה החזיקה ואין לו דמיון לאיני יודע אם פרעתיך וק"ל (ה): **גמ'** הכי דמי מחלה על מחלה. וה"ל מלה למה מיה וכן מה דסוף סוף אגיד גביה להס"ד השתא דנקרוב אגיא מלתא כל שהוא קרוב לו הרי הוא כמונה ברשותו וכו' אמות שאמרם מקודם ואמאי דמסרם דבשמירה תליא מלתא ובכל אחד יכול לשמרו או אינו יכול מגורשת ואינה מגורשת נ"ל דלא סגי אגיד ביה דחזקה היכא דבתורה רשותא אגידא ביה כפי' רש"י בד"ה והא אגיד אבל כאן אף שצריכה לשמירתו והוא מסייע לשומרו אין זה מקרי אגיד וחזקה בד' אמות דלעיל או בק' אמה דאי כד' אמה להס"ד דלענין רשות קרי אגיד משא"כ למסקנא כל היכא שיש לה תפיסה יד לסייע לשמור קרי רשותה אע"ג דברה"ר קיימין וגם צריך שיהא ברשותה וכיון שצריכין לשמירתו למה קרי ספי ברשותה מרשותו עיין: **גמ'** הגיא נמי הכי וכו' הוא יכול לשומרו כו' ולעיל נמי בר"י הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרה אין להקשות למה לי הוא יכול כיון דהיא אינה יכולה אף שהוא נמי אינו יכול לשמור אינה מגורשת דשניהם אין יכולין לשמרו דהוי מגורשת ואינה מגורשת היינו אינו יכול כל אחד לבד אבל שניהם יחד יכולין וכמ"ש התוס' בד"ה שניהם אין יכולין זה אינו כלום דלעיל לפרש קרוב לו למה מקרי ספי קרוב לו לזה פירש שהוא יכול לשומרו ולא היא ובמתני' נוסח לאוקימתא הראשון דד' אמות נמי לאו דוקא רק דנקט דבר והוסיפו דאף שאין קרוב לו כיון שאין קרוב לה דהיינו חוץ לד' אמותי' אינה מגורשת וכמ"ש לעיל ועוד דפירוש והיא אינה יכולה לשמרו ר"ל לגבה חשיב דשניהם אין יכולין לשומרו שאח"כ וא"כ הא"כ טפי הוא יכול לשמרו לבד דהא"כ הוי מגורשת ואינה מגורשת וק"ל: **גמ'** אלא לאו ה"ק כו' לכאורה נ"ל רק הוספה לגביה אף בשניהם אין יכולין לשמרו כלל ואינו בא כלב יכול ליטלו הוי מגורשת [ונ"ל להוסיף ולגביה והא יכול לשמרו ס'] ואפשר לומר דזה פסיקא ספי כיון דהגט אינו משומר כלל וכמ"ש התוס' בד"ה שניהם אין יכולין אע"ג דפסיקא דהתוס' היינו כנגד היכא שנשתמרה הגט בגירוף שירותה דלא מגורשת ואינה מגורשת ועדיפא מהיכא שאינה משתמרת כלל אבל כאן דהאיש מסייע כלל לשמור [והא יכול לשמור לבד] שהוא גרע [משניהם אין יכולין לשמרו כלל דביכול הוא לבד לשמור הוי רשותו ספי וא"ל לגביה בשגם הוא אינו יכול לשמור ואפ"ה אינה מגורשה]: **גמ'** דכתיב ונתנה בידה ולא מסתי דאמרה לה זרוק בחזירת גיטין (ו) דא"כ [היינו] וכן לענין כתוב ואי משום דבקידושין לא שייכא מכסה כ"ש הוה קשה מאי לאיתרא: **גמ'** איתביה וכן לענין כתוב. אע"ג דכתוב ליתך שיאמר חזקה זרוק לי חובי כדבמתני' שאני התם דבלא"ה מי הרשה לזרקו לה מכי דאמר ליה נתי והפטר: **ברש"י** בד"ה כדי שתאחז ס' ואי דהוי קרנא דמתני'. ומחלה על מחלה כשניהם יכולין לשוח ט' ובסוגי' הפריך לרב יהודה בד' אמה דידה קגמ לאו דוקא ור"ל בתוך שהגט קא נפל מתהמא כי נפל מידה ועיין במהרש"א באורך: **בתוס'** בד"ה ר"י אמר ס' ועוד קשה דרב אשי ס' הכפו כאן דלעיל י"ל התם ביכול לשמור כיוזה וברה"ר לא הקנו כ"ל הראשון (ז) אבל כאן לר"י הוי זה מחלה על מחלה דמגורשה ולוה מגורשת או כמו אף הגמא שהירלו בתוך ד' אמות אפילו יכול לשמור כמוה מגורשת א"כ היאך קאמר רב אשי ברה"ר לא תקנו ד' אמות [והוזק לומר דיש לה ד' אמות דר' יוחנן שם לא איירי ברה"ר שלא הוזכר ברה"ר ומתחלה מכח כ"ש הקשו דאפילו כאן דברה"ר עסקינן קאמר אפילו מלה אמה. זה היה במוסגר] ואכריח טומר דרב אשי איירי באין יכול לשמור כלל וגם נראות דלפי"ז בסימטא ובמקום דיקנה ד' אמות אפילו באינה יכולה לשמור מגורשת [וצ"ל] כמו שנתנו ד' אמות רשותה אע"פ שאין רשותה וה"ל עשו שאינו יוכל כמינטר כמ"ש בסוך בחזיר ד' אמות ועיין (ח): **בתוס'** בד"ה והא אי אפשר ט' ולכך מוקי לה בב' כיתי עדים וא"ם ליטנא דמחלה על מחלה כ"ל והא סוף דבור וא"כ מתחיל הדבור הכא בב' כיתי עדים וא"ה וכו' ור"ל [בדבור הראשון] כיון דלא ידעינן ט' הו"ל ספק לא מחלה על מחלה אבל בב' כיתי עדים המכחשין הספק שבסך מכח דהוי בתחלתו מחלה על מ"ה עד שלכך אלו אומרים קרוב לו ואלו אומרים קרוב לה מכח"כ כיון יהדעין איזה קדים וק"ל: **בתוס'** בד"ה ואם לא תעביד ס' כדאמר לעיל היל ס' אף דהתם היה בסכ"מ מ"מ לשיה מגט פסול כשר או אפשר וה"ל לאגרוסה תליא כדקאמר הני שוגדא ואריסה ט' ומעוב"ח דפסלא דהאי דיעבד אין רואה אע"ג דאף בדיעבד קאמר ואה"לא העביד שבדא מ"מ דלמא רב יוסף ה"ל קא יד או הוי ד' אמות והוי אינה מגורשת ואי לא מגורשה לאיתרא וק"ל. **בתוס'** בד"ה עיסק וכו' והקשה ר"י ט'. אפשר לומר דבגיטין בע"כ קשה לה וכהה בעלמה להיות מותר לעולה וסיעי שיעבד הבעל מינה בע"כ מגורת הכתוב אע"ג דבשפח קריית הגט היה בע"כ אין כה הבעל לחזור משא"כ בחוב אף דהוי נחינה לענין פטור הלוה [אף בע"כ] מ"מ אינו זרק לו חוב הוך הזין במשל בע"כ דמלוה שאינו רוצה לזכות בו עהה נראה דהלוה יכול לחזור בו ולימשך המעות אלא אם נתרצה וזו"ק היטב: **בתוס'** בד"ה אם יכול ס' קשה דגמרא היה מבמיע אינה מגורשת כ"ז שיכול לנהקו לא נגמר הנתינה ואם רלה חוזר בו וכן לא הוי גרשה לאיסור כהונה וכל כי האי גוונא ואם מח"כ מניח המסירה מלאחוז בית [וה"ה אם קפלה ידה אח"כ דדוקא כ"ז דאגידה ביה אינה מורשה] הוי גם אח"כ מעטה שאינו איחז המסירה אבל ר"י משמע ליה אם נתן הגט לידה בספה שידה פתוח אפילו קפ"ה אח"כ לאחר שהגיע אינה מגורשה כיון דבתחלת הנתינה היה יכול להציא אלו וק"ל: **בתוס'** בד"ה והתגרב ט' וא"ת ס'. וה"ה בלא בעית דר' אלעזר קשיא לה רק הקנו מקודם ואינו נראה לומר דבר' אלעזר י"ל דא ירי במינטר אבל מנ"ל לסתמא דגמרא להקשות דלמא ר"י איירי באינו מינטר דזה חזק: **בא"ד** ו"ל דאויר אבעע איהוה תביב ליה מינטר ט' ובעייתו אם הקנו כלל שיקנה אוירא דד' אמות אע"ג דמינטר ובסמוך דאויר קונה היינו אויר גג וחצר דהוי רשות מדינא וק"ל: **בא"ד** ור"י וכו'. אבל בסמוך פריך שפיר והא לא מינטר' דבאויר גג וחצר דקונה מדינא דקלוטה כמי שמונחה הלו צריך שיהא מינטר כאלו הונחה גופיה דצריך שיהיה מינטר אבל ד' אמות דלא קני רק מתקנת חכמים לזה מבעיא ליה אם תיקנו באויר אע"ג דלא מינטר דכיון דעשו בזה שאינו רשות [כרשות] כן [עשו לא מינטר כמינטר] ובמונח צריך בד' אמות קונה מתקנה דמסתמא משומר בתוך ד' אמות וכי היכי דקני במונח ה"נ יש סברא דקונה באויר דקלוטה כמי שהונחה דמי רק מספקא ליה הואיל ולא מינטר באויר דגג וחצר דלא קני באויר אם לא במינטר אבל הכא מספקא ליה אם קני אפילו לא מינטר כיון דעשו ט' אבל אי אפשר לומר דבסמוך פריך והא לא מינטר והיינו בעיא דר' אלעזר [דאם כן הו"ל והיינו כדקאמר הכא] וק"ל:

דף עט ע"א במתני' כיון שהגיע לאויר הגג ט'. לא קתני כיון שיצא מרשות החצר כדבסיפא משום דכנגד אויר מעקה עדיין אינה מגורשת ולהכי קתני נמי לאויר הגג ולא לרשות הגג דמעקה קרוי נמי רשות הגג ולמ"ד פחות מג' כ"ש דבדוקא נקיט לאויר הגג ולא מרשות החצר: **שם** במגהינן נמחק או נשרף. הא דלא נקיט בריפא נמחק או נשרף עיין בר"ן אליבא דהרמב"ם ע"ש: **גמ'** והא לא מינטר. אף דהיא עומדה על הגג מ"מ אין בידה לשמור מפני הרוח ואף שכתבו התוספות הא עומדת היינו כמי שעומדת ס' [דמשמע דאם עומדת והא משתמר היינו כשעומדת מגד עמידתה] מינטר לענין כלבא תנגים לאחר הנחה או כמו שעומדת אצלו בד' אמות [דמשתמר אף מן הרוח כמ"ש התוס'] מ"מ פריך שפיר דמיירי אף בשעמדה חוץ לד' אמות כמ"ש התוספות לעיל בד"ה והתגרב: **גמ'** הכא בפחות מג' ט'. לכאורה אם משתמר למה לי לבוד ואם אינו משתמר כי נח מאי הוי ועיין מ"ש סוף שמעתא זו וז"ק: **גמ'** כגון שהיו ט' עדשות על העליונות. קשה כיון דאיירי בעדשות א"כ מינטר נמי מוקא ע"י מחיצות החצר שמגינים שאינו יוכל הרוח לבא לגט כמשמע בתוספות בד"ה כגון וק"ל [ואינו קושיא הגמרא לא נחית מתחלה לעדשות וסיפא מהדר לן עדשות מדקאמי כיון שיצא מרשות הגג ופריך מה בכך שיצא מרשות הגג והא לא מינטר ואכתי לא בא במחיצת החצר ואיירי בריסא בסתם אוירות ולזה מפרש בגג נוסא דמינטר. זה היה במוסגר] ובסמוך בב' אוירות מנטלא בההיא מאי אמרה אינו משומר מכח החצר הא ע"י שעומדת על ראש הגג [בריסא] ובתוך החצר [בסיפא] משתמרת וא"כ למה לי מעקה ופחות מג' וכו' וזו"ק וא"ל כיון דסתם גג גבוה י' הו"ל משתמרת בלאו דידה וכפי' רש"י ולזה הוצרכו התוספות לפרש כמי שעומדת [וא"כ אינה עומדת אצל הגג] והתוס' בב' אויריה בסמוך איירי במדיה נמוכה מי' תדא מאי פסקא ועוד דאכתי למה לי מעקה ופחות מג' כיון דעדשות ועיין: **גמ'** כמאן כרבי וכו'. אפשר לומר דנקיט רבי לאפוקי רבנן דילה דאינו כרבנן כר"ע מאי איכא דחזקה ברה"ר לא ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא דליכא מחיצות מחה"כ כאן במתניתין דאיכא מחיצות לזה פריך דלא כרבנן דרבי דפליגי אפילו ברה"י והשתא אין מקום לקושית התוספות הו"ק. ולא מסי אפי' תימא רבנן ושאני הכא דסופו לנוח באותו אויר דהא פליגי רבי ורבנן אף בסופו לנוח וקלטו רוח או כלב ועוד דלגי בעיא דרבא [בפ"ק דמציעא] דאויר שאין סופו לנוח [אי] כמונח דמי דהיינו ממש כפלוגתא דרבי ורבנן מיבעיא ליה לענין קנין והיקשי כמאן כרבי באותו לר ורוצה הגמרא לדחות דחיה שאלך בב' נדון ועוד דרבא בעלמו קאמר הך סברא בסמוך ג' מדות בגיטין ט' אבל הכא משום אנטורי ס' ואינו שייך טעמי סברא דמינטר משום ספיקא דבעיא שם וזו"ק וכמ"ש מניתו בהויתה: **גמ'** לא שנו אלא שקדם גט לדליקה. הא לא שנו דנשרף ס"מ לעשות בריסא רק סיבת המחיקה יכול נגד מכמה עניים שונים לא יכול למינקט דבר פרטי בלא שנו מה"כ בנשרף נקיט דליקה ואפשר נמי דבנמחק לא בריכא כל כך המחיקה שאפשר שיבא עליו ויהיה רשומו ניכר לכן אין חילוק ולא שייך בזה מעיכבא למחיקה קאי וז"ק: **גמ'** שלש רשויות חלוקות. נמחק שלש וכן משמע מרש"י ואינו שכרח למחקן דר"ל גג בית וחצר להשוק גג וגג כדבסמוך וח"ק בפי' רש"י ולפי"ז נ"ל גג וקרקף חדא השמיטתא הוא ואין מקפיד: **גמ'** למה לי אויר הגג אין ר"ל אפילו באויר החצר נמי דהוי דרך עלייה רק ר"ל יליירו בדרך ירידה בחצר וק"ל: **גמ'** הא דאמר רבי קלוטה ט' ולא נקיט ר"ע לאשמעינן דאפי' רבנן דרבי דפליגי אפילו ברה"י לא אמרינן קלוטה מ"מ הכא מודו וצ"ל שר"ל הכא מודו באויר קלוטה דלעיל שסופו לנוח באויר זה רק נמחק או נשרף כדלעיל אפילו תימא רבנן וכו' וכאן סופו לנוח דהיינו מרה"ר לרה"ר דרך פתח רשות היחיד דהיינו פלוגתא דרבי ורבנן לענין שבת מבעי ליה לענין קנין בעיא דארנקי והו"ל הא דאמר ר"ע קלוטה כמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר מ"מ הכא משום מינטר בעי עדשות רק נקיט דינו אליבא דהלכתא וזו"ק: **גמ'** והא דאמר רב חסדא ס' וברא"ש טרסקל ט'. לרבותא דגיטין נקיט לה [דאס"ה אינו נס] דר"ה אמר דיש בל"ז לענין שבת רק [לכאורה לשבת נוסא בעי הנחה ע"ג מקום ד' לפי' ברה"י כיון שאמרו נבי יה בפ"ק דשבת ועיין ברשב"א וב"ש בזה ולקושטא נראה דע"ש הא דבשבת הוזכר דברי ר"ח כמה טעמים וליהא היכא טרסקל וביזו דוקא פריך והא בעינן מקום ד' על ד' דאם הולך רשות לעצמו אבל בקנה נעוץ ברה"י אפילו כל שהוא ברה"ר דוקא בעינן טרסקל ומשם נמשך הקושיא ע"ש בשבת ובהגיא פי' רש"י בשבת דף ז' ע"א בכך מיתרא ד"כ חסדא נעץ קנה שהמא אינו רחב ד' ט' דלא בעינן הנחה ע"ג מקום ד' ברה"י וז"ק: **גמ'** והא לא מינטר. ק"ק מ"ש מונח על טרסקל רוחב ד' [למאן דגריס טרסקל] ממונח על גג דמשמע לעיל דא"ל נעקה במונח דאפילו בפחות מג' א"ל מעקה ולא מחלק לעיל בין גג גבוה הרבה או לא או רוחב הרבה או לא ואפשר לומר דשאני גג דרחבו למטה כלמעלה ואין כח לרוח לשלטו כל כך כמו טרסקל על קנה כל שהוא ועי"ל דלעיל היא שומדה על ראש הגג והשומה או כשהוא פחות מג' יכולה לשמור משא"כ כאן שהוא בגובה הרבה אינה יכולה לשלטו ולשמור שם וזו"ק: **ברש"י** בד"ה אבל נמחק ס' אינה מגורשה ט' לא מקרי נתינה ט'. ובגיטין בעינן ונתן מיושב בזה קושית תוס' בד"ה דרך עלייה וק"ל ועיין ברש"י בב"מ בע"א: **בתוס'** בד"ה סיפא ס' שעומדת ברשותה ט' וכן להירוץ דאוכלה אוכי לן בזה דמסתמא מקום שעומדה אשלה לשרך גיטה ואינו שומדה למטה לא קני בריכא וק"ל. **בתוס'** בד"ה כגון ט' דאסור שבה ואוסר גיגה בלאן כלאחר ט'. לשון זה אינו בגמ' שם ועיין בחידושינו שם מ"ש בעזה"י ומשום דברי התוס' אנו לקושטא דאיכא למימר דאף לר"ע בעי עדשות כיון דבמינטר תלוי ומ"ש בדבור א"כ אזיל בה"א דמקבה וק"ל דגמרא דמרובה ע"כ אזיל לפי האמת דהכא דמחלק בין קנין לשבת דאל"כ ניחא שפיר לרבנן דבאין כלאחר

באור

כד' אמה דידי' שייך לשיטתך והא אגיד עכ"ל פרסנ"א (ח) וכעין זה ועת בפ"ו בה"ג סוף סימן ע"ד לענין שמצא איה"כ מסכם מריפה ניתך בפרעון ולאות שונן שאי"י אם הוא שלו אלא דשם עדיף מזה דהכבר נשאלך כמלוה כזוכת פירעון נסור והספק שלד אח"כ ע"ש ומ"מ מדברי התוס' בד"ה מחלה על מחלה לבדיא דס"ל כדעת המרדכי דלא דמיא לאיני יודע אם פרעתיך דהתם ודאי כממע"ה ואין להקשות אי בדרבה ורב יוסף שכרחון לפרש כפירש המרדכי א"כ מאי מקשי מני על ר"י ד"ל וא"כ בר"י אין הפירוש כדפירש המרדכי כדמוכח בתלמוד דהיקשי איליביה לשינוי כתאמר זרוק לי חובי והפטר ממתא דלענין חוב אמכין קמיירי גם מאי דפשי' תלמודא של קושית מאי לשיטתא דר"א דתאי יאמר מתמה אי כן ע"כ לא שייכא גדולה דהמרדכי רק לענין חוב אמכין. ויש פשס לר"י דסובר דלגיטין איירי ולא לדבר אחר דלכל אחר מילי לא תיקם רשותו כללו וגתוב דמתני' איירי באומר המלוה זרוק לי חובי נתירת גיטין ע"כ דזה לא מכי שיהא במלוה לענין שלא יוכל הלוה לחזור בו להחזיק בספות דכיון דסדיעא אין זה רשות במלוה א"כ במאי זכה במלוה ע"י דיבוח שאמר כתורת גיטין וא"כ דלר"י כפי' לענין חוב מיהן ולוה שוכיית התוס' לתירוס דאין זה ספק אבל רבה ורב יוסף סברי דאף לדבר אחר וכאמת לפי אוקימתא דקרוב לו סייס ד' אמות ור"י דיקבה כל מקום חשב לו כמלוה לענין שלא יוכל לחזור ולהחזיק עד זמן פירעון ור"י דאמר לגיטין חזקה סייס לגיטיתים דאמר קרוב לו סייס אמרו מלה אמה רק שיכל לשמור וזה כנגד הוא דיתיש מגיטין ולא לדבר אחר וכן מבאר מדברי טעור ברמז בקצור פסק הרא"ש שבכאן להדיא וכיתוך ד' אמות של מלוה אפילו אמר זרוק לי חובי סתם פטור הלוה והיינו משום דר"ה קונות בכל מקום ואפילו לאחר דתחמש מדברי הטור והש"ע סי' ק"כ דאפי' בתוך ד' אמות כעין שיאמר זרוק לי כתורה גיטין היינו לענין חוב אמכין ומשום דמסתמא זרוק לי חובי ושמור קאמר אבל לענין דינא דהמרדכי פשיטא דאם זרק ר"יוה התעה לאמן אינו אמות של המלוה והאי דלא יוכל לחזור דלא גרע מאיגה (ו) לכאורה אינו מובן קושיתו דהי לא תיקו רבנן שיסכ קני לה לרשותא רק בגיטין מאי מכי אמירתא בתורת גיטין מ"מ הא בעינן שיתן הקידושין ברשותה ולא מכני ריטי דידה בשלמא כתוב לענין פטור הלוה מחוב אמכין שפיר נסתר כאמירת המלוה זרוק לי בתורת גיטין דמתחלה א"ב קנין (ז) ומה שדרכן ר"ח שם מתני' דנפל עליה וכו' אחר והחזיק ט' זכר בה. תמוה דהרי ד' לא תיקנו ד' אמות נ"ל דאיירי שאותו אחר עומד שם והיה יכול לשמרו נ"כ אך קשה לכאורה דמ"מ רשותא נמי כדר"י דמגורשת ואינה מגורשת מ"מ שפיר קאמר התם דוה שהחזיק זכה דברה"ר לא תיקנו ד"א ומטעם יכולים לשמרו פשיטא דלא מהני במציאה כדקאמר ר"י בהדיא בסתוך לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ומה שאמר ברה"ר לא תיקנו ד' אמות דמשמע אפילו נגט נמי א"ם דהכא דמכי הגא נגט ע"כ לא מקום ד' אמות דהכא תאי' מחה חמה רק משום שמירה. מיהו זה קשה אהוכמות גופיה עם שיש ליסב קנת וצ"ל בחוחק דמשמע לא ליבא דברה"ר לא תיקנו ואינו קונה כלל ברה"ר אף בגט. ולפי"ז אין צרך לגי"ס ברא"ש וראנייא והתם ליך כלל רק אמה דאמר לא תיקנו (ח) ולפי"ז צריך לגירוס דאוקימתא דר"א לגמן או תיקנו באויר שיקנה אבל זה פשיטא ליה דלא בעי לאינטוק וצ"ל

לפ"ד דיהא [והתם קאמר כמאן כר"ע דלא כרבנן] וחז"ק: **באה"ד** דהה"י שלה עד לרקיע. כרה"ל נמי ס"ל לר"ע קלוסה כמו שהוכיח דמיא רק דוקא עד י' טפחים ולמעלה מי' ברה"ר מקום פטור הוא והכא אע"ג דגבוה י' כיון דרה"י הוא שלה עד לרקיע וק"ל: **בתוס'** בד"ה כמאן ס' דכר"ע לא ס' מתמלגין ס' והא דבעי מעיקרא וכו' ... ולא מפני ר"ע הוא למאי דס"ד השתא אינו קשיא שאני הך ב' מקבנים והשתא גמרא ידע שפיר לחלק בין קנין לשבת וכמיתרא דרבא בסמוך וכבעיא דרבא התם לענין ארנקי אם יש חילוק בין שבת לקנין רק רב אשי ור"ז לא ס"ד כן [וסברי דמאי דבעו כל אמוראים הקדמונים תחילת עודשות משום דסברי כר' ולא כר"ע] וחז"ק: **בתוס'** בד"ה דרך עליה לעיל והתגרם תאוירא ס' ובתתני' דהכא דמתגרשת תאוירא יכן מדרך ירידה לא קשה כלל דעדיפא הכא שנופו לעת בראו אויר אולי קלוטה כלב וכה"ג אבל מהא דאויה מגורשת בדרך עליה אע"ג דנפו לעת בראו אויר שאני הוא תוך המחיצות הקשו במכ"ש שלא תתגרש התם וק"ל: **ע"ב נמ'** ב' תאירות ע בהוך זו כן תלתהי וגה וכנ"ל דומיא דב' קפות ממש וכן משמע לשון הגי' עודשות על הגאיית לשון רבים וכתוס' בד"ה סגית ה ומיירי בשמחיצת האמצעה מפסיקות לשון רבים ואינו בגיור זה לפנים יזה תמם תפסיקות כזה ואין מפסיקות סה לא א"ש וכן בגיור נ"ל נמי שתחיצות הפימיית השכבין תכחו או"נ ג' מחיצות עודשות נמי על מחלה הרביעית החולקת בין פימיות להיצונות: **גמ'** תיכה דאמרי ס' אם נתגרשה הגשה לכתחלה לפ"ז ר' יוחנן דלעיל דף ע"ח ע"ב ה"ה גט דקתני דלא יצי גם ישן ס' לא ס"ל כהך ליפנא ולפרש"י והלך בעלה למה"י ס' א"ש ועיין באשר"י (ט): **במשנה** לא פירות ולא תזונות עיין בר"ן. **שם** כיהנה בת ישראל נפסלה מן הכהונה כיגיות צריך פסיעה ותאי בת לוי מן המעשר ס' אולטריכא ליה וכ"ה לפירוש התוס' כאן דהוי גרושה מן התורה ופסולה משום נחשה. **ברש"י** בד"ה ממאמין לה אם כהנים הם הוא סוף דבור ומתחיל הדבור מן הכהונה דשנה הוא וכנ"ל ור"ל אם האי כהן ועבר ובאה באיסור או לא ידע שהיא גרושה וסבר שהיא פנויה שמת בעלה: **בתוס'** בד"ה והא דאמר ר"י אמר שמואל ס' וא"ת א"כ ס' דבל"ז ניחא באותו הגג שרי לטלטלי בתוך ד' אמות אע"ג דגפרן ס' לא יהא בגג האיסור נופיה והגג לגג אפילו בתוך ד' אמות אסור אבל השתא יהוליך לביתו אפילו מגגו נמי אסור **בתוס'** בד"ה פימית גופה ס' לאו דוקא מהועבדת ס' כלומר שאם יפלו שיחזור ויבנה דא"כ ס' **בתוס'** בד"ה דהא לא נח ס' משמע אפילו מונח בחלל ס' דמיא דלגיע לאויר מחיצות החיצונות בפירושו הוך החלל וק"ל:

דף פ ע"א גמ' משום דמלוסה הוי לכן לא אמרינן מאי דהוה הוה כדקאמר מקודם אבל מלוסת מדי ס' יהו דהוה הוה אבל בבנין הבית אמרינן שפיר מה דהוה הוה וכדי שלא תקפי גם זה מלוסת יאי מלוסת ישראל לזה פי' רש"י דהיכא שם מלוסת במנין מוכיר שם מלוסת יהא"כ בבנין הבית ולבריאות עולם משרש בתוס' מעבר לדף. **ברש"י** בד"ה אחו של בני ס' ואחוי של ראשון צריך לחלוץ מן התורה נ"ל לפרש"י כיון דכל המקדש אדעתא דרבנן וט' ודעת רבנן שהקידושין לא יתבטלו ע"י גט כזה שבא אחריו ואדעתא דהכי גמר ויקדש (י) **בתוס'** בד"ה שינה שמו ט' לא שינה תחם וא"כ לינקיט לא כתבו כלל דהאי רטותא טפי דפסול נמי כדלעיל בשגבדא דשקיל ס"ת ויהיב לה וכו"מ התוס' שם. **בתוס'** בד"ה שם עירו ט' כיון שא"ל לסהבו כלל ס' ותיקוס דירה פסול באותה אם לא כתבו כלל כמ"ש כבר ולא כמשמעות הגהה אשר"י לעיל פ"ב בשם ר"י וא"ל היא גישה טעמא מאי לחה הלריט שם דירה טפי הויט טעמא יתשום ב' יב"ש בב' מקומות ודאי סביהי גם שם דירה מזכיר ונודע ומכר ע"י כן טפי יהא"כ מקום לידה אינו מוזכר כלל ואינו ניכר טפי ע"י כן וכיון דטעבין מקום דירה יהו לב' יב"ש בחד תקום לא חיישינן ולא יאכיא ודלא תוקי הוה במוחה אדירה ושינה עירו בלידה דויכתעות הוא עירו דהשתא דהוינו או עיידה או דירה או הפוסר אבל לידה לא מיקרי השתא עירו ועוד שהתוס' רט השתא להוכיח אפילו שינה ממש שם בלידה ואינו תוה לא תשכח שינה תיתם דמתגי' איירי בב' שמות בב' מקומות דודאי דשינה שמו ושתה ובמקום עירה דבסמוך לא מצו להוכיח יותר ואכיאו לכל הפחות וזה: **בתוס'** בד"ה כי יתביהו ט' ולרבותא או שתא כדיעבד אינו פסול במקומות הסמוכות רק תזרח ומערב. **באה"ד** וה"ה עדים שלא יחתמו ט' עיין באשר"י ויוהר במרדכי דעיקר קפידא משום עדים. **באה"ד** שמא איחרוהו וכתבוהו ט'. ר"ל שהגאולה בר"ח אדר היה בשילי ואח"כ בר"ח ניסן יאו העדים בהוני וכתבו השטר והעתידו הגאולה שנעשה בפניהם בשילי על היום הזה [ר"ח ניסן] ולכן אף שאמרו העדים עמנו הייתם בר"ח ניסן בהוני אינן נעשין זממין על הגאולה שכתוב בשטר שנעשה בר"ח ניסן בשילי וק"ל וכפרש"י בחד"מ וכתב שם אע"ג דאמר ליה ר"ה וט' כי יתביהו בהוני ט' הייט לכתחלה ט' ע"ש ואינו נראה לפרש כיש אותרים שמא איחרוה ס' שר"ל שכתבו השטר באדר בשילי תקום הגאולה [והעתידו זמנו בניסן ולכן אף שאמרו העדים] עמנו הייתם בר"ח ניסן בהוני [אין נעשין זוממין] ולפי"ז נ"ל ראייתם הוא מכיון דמאוחר כשר א"כ גם שילי בהוני [דהייט שכתב בהוני בר"ח ניסן וכתבו שילי] יש להכשיר שאמרו הרואים שאחרוה וכתבוה וכמו שהקשה אח"כ ר"י להכשיר בגט ס' ואינו נראה כלל דא"כ לתסקנת התוס' הנ"ל לחלק בין גיטין לשטרות דלמא בשטרות נמי פסול שילי בהוני כיון שאינו טהב תקום שעומד באותו שעה תיתחי כשיקרא משא"כ בגט מאוחר שכתב מקום שעומד בשעת הכתיבה וטעוד י"ל והוקה טפי דבמסקנא חזרו מחילוק דגט ושטרות ועוד דיש"ל לאתויי מגה שליתה שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים וק"ל ולשון שמא איחרוהו יכתבוהו ולא כתבוהו ואחרוהו משמע כמו שפירשתי ולכן פירשתי כן ויש לעיין שם בתוספות: **באה"ד** אע"פ שלא יהיה הסופר שם ט' ר"ל והוא בשעת הדוחק כיון שאין להם סופר שם ואפ"ה לא יפה עושין ויש מפרשים אע"פ שלא ט' דהשתא תיחזי כשיקרא וכמ"ש לקמן בסמוך ט"ל וכן טקנה לר"י הלא אם ירא שלא יהיה הסופר בעיר ביום הכתיבה ט' ואפ"ה טוענין לעשות כן בזה לא יפה עושין ומדוקדק בזה הסופר בזה וק"ל **באה"ד** אע"פ שכתב מן האירוסין זמן בלאחר נשואין דכהכב זמן האירוסין יאי גט ישן כיון שתיחד עמה אח"כ ונשאה לאשה אע"פ שכל תאוחר ר"ל שהגאולה נעשה יום וכתבו הזמן כאילו נעשה אח"כ ואינו אם דעתו לצאת לתאר וטתב הספר על לתאר אין זה צריך כהם הספיר דמי מ"מ בגט שכיתב לכשאכנסה אגרשה קרוי מאוחר דאי אפשר למצוא בגט מאוחר בענין אחר דאף אם נתן לה הגט עכשיו אינה מגורשת אלא מזמן הכתוב בו כמו שכתבו התוספות והאשר"י לעיל בשמעתין דמפני מה תקנו זמן בגיטין וחז"ק: **באה"ד** וי"ל שמא ס' ולהכי פסול שילי בהוני שאם לא ירא הסופר ט' וכי היאך למה הקנו שיהיה בעיר לבסוף לתקנו אף אם לא יהיה בעיר ויהיה שילי בהוני כשר דיהנו בזה דכסלוהו מאוחר אם לא יהיו בעיר מפום דמיחזי כשיקרא בשעת כתיבה שמאחר הזמן (נ) ולין להקשות א"כ יהרגו בהגריה דשילי בהוני פסול משום דמיחזי כשיקרא בשעה כתיבה משא"כ מאוחר דכשר דמאוחר נמי מיחזי כשיקרא בזה שמאחרין הזמן רק לאח"כ בשעד י"ל חלוק בכך כיון דלא מיחזי כשיקרא בהא שכתב תקום שעומד שם וק"ל: **באה"ד** ועי"ל בגט מאוחר ט' בשעת כתיבה ולא מיחזי כשיקרא תע"פ ט' כנ"ל: **בסוף** הדיבור ויסברו השולם שהקדימוהו נרווחה ולהלומי התם וק"ל **ע"ב נמ'** לערבינהו ס'. דהאי מענין אחר פסול תם משא"כ אוך בבוה. **גמ'** זיט לא לימא ס' ר"ל זנות במזיד דבהכי איירי רב המטנה דנשאו בעלמו הוא זנות בשוגג. **גמ'** כ"ז שיושבין ועוסקין באותו ענין והא ס' כנ"ל **ברש"י** בד"ה זיט לא ס' דקם ליה בלא יבנה כיון שלא בנה ט' ונמלא שנשא באשת איש שלא במקום מטה דהוי בכרת (ל) אבל מה שנשאת לאחר אין מעלה לו שריד בה"א ו דליתא לדרב המטנה רק מכה שלין גט בה ואין תחזור לי מה שתחזק הת"ש ע"ש. **ברש"י** בד"ה דמיתלפא ט' אבל זנות לית ליה קלא טלי יהאי ומידע ידעי ט' הדברים כפשטן ומשתען וסריטות של הח"ש לא נכנס בלאו סנא. **בתוס'** בד"ה ו דברי ר"ת ט' דמשמע מגורשת ותנשא לכתחלה ט'. לאסוקי שלא תימא מגורשת לענין הולד כשר ולא פליגי לזה כתבו שמשמע שמגורשת לכתחלה ולא באו לדקדק השתא דמשמע תינשא לכתחלה ובפירוש ר"ת רק אף אם נגיה פירושו דהגשה לכתחלה מ"מ קשה וכן בסמוך אבל לשם מלכות אחרת אסור לגרש בו ובדיעבד הולד כשר נקטו ב' קצות וכן מ"ש אח"כ ולדידיה אסור לגרש לכתחלה נם כן לרווחא כתבו כן אף שלא מיקדק חם הגשה בדיעבד [אם נתגרשה] או הולד דוקא כשר בדיעבד ולא תנשא סוף סוף לכתחלה אסור לגרש וטוגהם במ"ש דפליגי ולא בקריה הלכה כרב באיסורי דדוקא הכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב משא"כ בזו מ"מ דרב בלגפי נפשיה לא פסיקא קך כולא ועוד כדי להקשות לספרים דגרסי לעיל אמר ר"י אמר רב א"כ פליגי ורב אדרב דלהכי הוצרך הרב ר' אלחנן לחלק בין סגטר ט' ליישב ספרים דגרים רב בתרווייהו וק"ל ואין ענין לפרש [ת"ם] ולדידיה [הייט] לשמואל או כמ"ש בח"ש לדידן אסור מיהא לכתחלה ויש שם טעות לבית הלל נ"ל לכל הפחות נתסק תר"ת לב"ה וק"ל. **באה"ד** אבל לשם מלכות אחרת ט' טפי הו"ל שלא לשם מלכות כלל אסור ס' דהוי רבותא טפי ודוחיא דלבריאות שלם אך ר"ל ר"ה אמר רב דלא נקיט סגטר דקאי אמתני' דנקיט לשם מלכות אחרת אע"ג דבמתני' נקיט נמי לחורבן הבית דלא הוי מלכות **באה"ד** ומה שאינו שתבין ט' דהשתא אינו טהנין דלא כמאן דלכ"ע פסול לבריאות שלם דהאיט שמואל דוקא בסגטר מכשיר דעדיף טפי משלא לשם מלכות לפירוש הרב ר' אלחנן ובהדיא לא היה קשה רק הא קי"ל כרב וט'. **באה"ד** והרב ר' יוסף ט' דלהסברה תירוץ הראשון סוף סוף כל דבר שאוסר אף שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו כדאיתא פ"ק דביצה לזה פי' התלכיות אין תקפידין על כך ואפילו מדינא דנמ' עלמו שרי אתן שאין מקפידין ויניכינו עכשיו אפילו לר"מ דיהא טעיוה משום שיטי הזמן דאפילו מדינה דנמ' [בזמניהם] אף לדבנן אסור דחוקא סגטר דעדיף משא"כ לפירוש ר"ת דמדינא שרי דסגטר גרע מהכל לבריאות שלם אהיא דוקא כרבנן ולא כר"מ: **באה"ד** והשתא א"ש ט' דלפי' רש"י לערבינהו בהדי שלום מלכות לא א"ש כל כך כיון דפסולין שאינן דומין כ"כ ואע"ג דהגי נמי הוה בתורת הדיוטה לשינה שם עירה מ"מ אין תובה בשביל כך למיתני שינה שם עירו דאדרבה היה במזרח לא הו"ל לשנות בהדי שלום מלכות. **באה"ד** ומיהו קשה לפירוש ר"ת ט' דלהדך פירושים ניחא דצריך ליתן לרב דהכא דאמר הולד כשר ועיין בתלמידים שהסכים לפרש"י ע"ש **בתוס'** בד"ה הכא אין ט' ישב לאוכא דאמרי ט' מנ"ל הה"ה להקשות כיון דטעמא דנכנסו ליהא בזנות אבל בדירייה ליהא קיות לא נשא וה"ה לזנות לים טחר הולו י"ל כן דמתפי' ס"ל נ"כ דינא דרב המטנה דאסורה ליבס מטעמא שיש לו לגרב הראשונה ומהגי' איירי בנכנסו משום לעגה מעלית אבל להיכא דאמרי י"ל להקשות כיון דזיט אינו מוכרח דהא טעותא דבנכנסו ליהא בזיט אבל לפירוש ר"י אהני שפיר דתכח הכרת מקשה בהיכא דאתרי נכנסו וה"ה זיט **אפשר** טוהר לפרש"י דהיכא דאמרי ס"ל א"ל נזירה בגופיה אם לא דאסור זנות ביחוד מדקאמר נכנסו וה"ה לזיט ותה ענין לזה עם זה אלא יהאי טעמא וכת"ש התוס' ולזה נ"ל [בדייקות] דמיתלפא אבל בלשנא קמא דלא מידכר מיחלפא טעמא כפשוטו משום גזירה בגופיה אע"ג דזנות ביחוד יתרת והתוס' מפרשים ס"ד דלישנא קמא כיסקנא דהיכא דאתרי הכניסם דלא כרב המנונא ונשאו דוקא משום דמיחלפא וא"כ לוכרו בלישנא קמא כיון דהכין לס"ד וכן לאחות דלישנא קמא יכול להיות קיים סברא דמיחלפא רק שלהאמת א"ל כיון דאיהא לדרב המנונא יהטו מטום גזירה בגופיה אבל להיכא דאמרי לא ס"ל להס"ד כלל סברא דמיחלפא וזה מחדש לו התרלן. **באה"ד** ועוד אתאי לא דייק נמי ט'. והתם ודאי אין לדייק דזיט אסור מדאורייתא מוכחתה א"כ פ"ת דע"כ אין זה דיוק **באה"ד** כיון דזינתה במזיד לא מיתסרא ט' אינו נראה שהטעם משום שיהנו בזנות דאורייתא וק"ל: **באה"ד** דהאי מסתבר תרווייהו ט' דבשלמא בהאשה רבה הוצרך לאשמעינן דגזרינן להכי נקיט נכנסו דשמעינן תרווייהו דלית לן טעמא שם בנכנסו אלא משום גזירה שמא יאמרו ט' דהא ליכא למימר מיחלפא ט' א"כ פ"ת זיט נמי דהא לאו דאסור מדאורייתא זנות ביחוד לא הוי גזרו אשוגג ואילו הני זיט לא הוי ידעינן נכנסו הדלמא לא גזרינן משוגג אבל כאן הו"ל זיט דשמעינן תרווייהו דכיון דאסור זנות ביחוד א"כ גזרינן בשוגג גופי' דומיא דהאשה רבה דמ"ש אף השתא דנקיט נכנסו דאיכא למטעי דזיט שרי ונכנסו אסור לא משום גזירה דבגופיה רק משום דמיחלפא בהאשה שהלך וט' דשם יש לגזור שמא יאמרו ט' כיון דאינו דמזיד סבירא דאסור שם מדאורייתא וק"ל **באה"ד** וה"ה דהו"מ למידחי ט' דבשלמא לפי' רש"י מאי עדיפא דהי שם אדרבה אם"ד דמתקנה קשה מאי ס"ד וט' כמו שכתבו התוספות ועוד וט' וק"ל:

דף פא ע"א גמ' אולימא דאי תבטלין קלא ס' ונקיט כתב דתעשה שהיה קך הו' ולר"ע יקרי לנתינה כהונה. **גמ'** חזרות האחרונים ר' דוסא אבל ב"ה אינו מתחיר כב"ש אבל אינו מיקל משא"כ ב"ש ור' דוסא מקילה אל קלה: **בתוס'** בד"ה לא כל הימנו וא"ת לרב הדא ט' להא אפשר לומר שהיא מקדשתו בממון לעשות קטנה זאת כדי שתפקיע עליה תבעלה הכי אף בסוף סוף אסורה לראשון יהו בכך. **שם** וא"ת לרב הדא ט' אבל לשמואל י"ל כיווקך שניהם לא נבטל יהגט כיון יהעלוהו איסות שיש לה עם בעלה הראשון מלהחזיר ואלנשא מהם ליקח קדושין הדשים עם הראשון וכ"ש אם הוא כהן באיסור להחזירה רק זנות הראוי ישני אינו מדוקדק יפה **בתוס'** בד"ה ונגרשת ט' אפילו ע"י עדים ס'. וא"כ דליתא בעייתו ע"י עדים ולזה הקשו והא דאמרינן ס' : **בתוס'** בד"ה סריקסון ט' ועוד נ"ע ט' דאי יהיה חייב מדרבנן ועוד ולהכי נקיט סריקסון כדדייק אם עיין שהדין כן : **ע"ב נמ'** אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובפטיה בעילתה לכ"ע אדם עושה בעילתו בעילת זנות דהדוקא הכא הוא דסהה אמרינן טפי לשם קידושין אף שם סברא לאידך ניסא ובמה שהקשו התוס' ד"ה ב"ש אמר נמי סברת הירושלמי לעיל דף ע"ב ע"ב בד"ה ב"ש דכל אחד לטעמיה אזיל רק תלמודינו אין נראה דס"ל כן וחז"ק **גמ'** בואו פליגי דה"ל בהדס עושה בעילתו בעילת זנות ולכ"ע הן הן עידי יחוד ט' לאפוקי ר"י ורשב"א דלא נחלקו בלא ראיה ט' דאם כן ומודים במן האירוסין ט' לא יאי הודאה חייין תשנה וק"ל: **במשנה** הכל תבליתין ט' אף דיתכשר לכתחלה כמו הכל שוחטין ועיין פ"ק דחולין תו"ח יתברייתא ואם הבלים ט' ותשמע דיעבד הולד כשר אבל לכהן לא הכא (ס) · **גמ'** כ"ע ידעי דקרוב הוא. ולכה נכביר לפ"ז ור"ע אמר אלא הקרובין יהאין ט' יש לייסב ביותר כיון דהכל יודעין דאבה הוא וקלתן אין יודעין דין עדות משא"כ בקרוב או גזלן דהאין הכל יודעין וקלתו יודעין יפסו ג"כ כנגד זה מקלתן יודעין דיני עדות. **ברש"י** בד"ה רב יוסף מתני בתלתיה דר' זירא ט' אבל ט' כנ"ל: **ברש"י** בד"ה דלמא אהי נקווחי ט' וב"ד אין יודעין שהן קרובין ויקיימוה

באור

[illegible]

סדרים פסולין והרואים ילמדו מזה להכשיר פסולין במקום אחר אף דבגט זה נוסיף ליכא תקנה דסוף סוף כשר הוא: בתוס' בד"ה בגט קרח כו' והא דלא תני לה ס'. ולא תני גם קרח קודם הא דכתב סופר ס' דסוף סוף היה צריך לאפסוקי בפלוגתא דכן נגס וד"ע:

דף פב ע"א גמ' דא"ר ס"ד בעי רעטין ס' וליכשר ביה טובא. אע"ג דלאו זהו ערך כהן מקב בשביל כן כדי להכשיר הרבה והוא היפך הטונים במקשר שיהיה לו מורה כנשייתו ואף דלא רט לפסול קרובין במקשר כיון דכשירין לעדות אחרת מ"מ לקבוע מינים בשביל כן למה לנו וק"ל. בתוס' בד"ה לא והגלס ט' קרובים כשרים למלוי. והכא לא הכשירו אלא עד אחד קרוב כיון דמכל תלתא מקיימינן ולא קבעו לו חוכתא אבל למלוי לשלם חאמין ברחשונה למלאות ב' שיטין וצריך לעיין שמה. סוגת רש"י לכאורה י"ל שלא היתה לאח"ז כשבאה אשה בגט כזה לפני רב אמי שקשריו מרובין מעידין דזה פסול דלמא הבעל אמר בחתה טולכם דמסתמא למנין קשרים הזמין עדים וכדבמתני' ואין מועיל השלמה אלא בתחלה כשידעס בחמה שלא אמר הבעל טולכם ורק משום הרואים לאח"ז יפסלוהו לזה פירש דאיירי בשנת נתינה רק מ"מ אף לאחר נתינה והעדים נשאים ואומרים שלא אמר טולכם מי מועיל השלמה ואולי כיון שבא בפסול ליד האשה שחכמים פסלו לגט כזה משום הרואים תו אינו מועיל השלמה לזה הוצרך לפרש ועדיין לא נמסר לה והשתא נמי אין לחוש כ"כ מ"מ והסופר ס' ואולי דבריהם לא היה נראה כלל שנהסין רש"י לזה וק"ל: בתוס' בד"ה גזירה ס' מאותו טעם לפסול ס'. גם קרח פסול משום השטה אף גיטה גופא דפסול וכפרש"י במתני' ד"ה גם קרח דמסתמא לאחין ס' והמא אמר טולכם וקרוב דמכשירין היינו כשנודע בבירור שלא אמר טולכם רק משום השם הרואים וכפרש"י במתני' ד"ה הכל משלימין רק מאי מהקס רבנן בזה שמחתימין עליו קרוב יותר מאח"ט מ"מ הוי אותו ספי בקשריו מרובין הרי זה פסול כמו זה בטולכם אם יאמר הרואים שהמא הזמין עדיו כמנין קשריו ואמר להו טולכם הלא זה פסול כזה וק"ל: שם מאותו טעם נפסול קרוב ס'. אין מזה לדחות פירוש ר"ת ולעיל [כמו שהקשה מהרש"א] דלמאי ניחוש לה אי בכך גיטא גופא במה שמחתימין לו עכשיו זה שלא בפני זה הא איירי בידעינן דלא אמר טולכם ומשום גזירת הרואים ליכא כיון דמשלימין עלה טבא דרב אמי ומשום דמה ידעו הרואים אח"כ אם נחתמו בבת אחת או לא ואף אם ידעו שנחתמו זה שלא בפני זה ויסברו שמותר לחתום זה שלא בפני זה מה בכך הוי גזירה לגזירה וה"ק ולא ידעתי טונת אותו שהקשה בזה: סליק פרק הזורק

המגרש פרק תשיעי

בתוספות בד"ה אבל בעל מנת מדי לי' ס' מאי קאמר הרי התירה אלא בזאת ס'. וא"כ ספיר פריך ר"י אר"א היכן מלים אסור לזה ומותר לזה אפילו אי איירי ר"א בע"מ ולמה קאמר אלא בחוץ מוקי לה ר"י לפלוגתא דר"א ולכן השיב עליו היכן מלים ס' אף אי מוקי לה בעל מנת ספיר השיב עליו אלא ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי הוי כמו חוץ וכלל כאלא בחוץ: באו"ד הוה"ל שאפילו לא התירה ס'. כגון ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי וכיון נוסיה בעל מנת שלא תנשאי גרידא נמי הוה"ל הרי התירה אלא בזאת ובגיטאין מלד הגט ריק כזה קושיא דעריפא פריך דבזאת התירה אפילו מלד הגט רק הוה"ל למיפרך התירה מלד הגט כדי למיפרך אפילו בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי לזה כתבו דנקיט קושיא פשוטה ס': באו"ד דהל"ל ס' עד עתה השיר מעליו הקושיות ועתה מתחיל להכריח פירושו זה: באו"ד אמפליג בסיפך ס'. אבל בכך איבעיא גופי' מספקא ליה לשון אלא מהו ואיך יבעי אם היה ע"ת שלא תנשאי גרידא או ע"מ שלא תנשאי ותבעלי ואינו יודע כלל אכתי אם היה חלשון ע"מ או לא כאשר הוא בחתה לשון חוץ לפי האמת: באו"ד אע"ג דבאלא סברא דאסור כוותן ס' כן מלאתי מוגה. ועיין במהרש"א בשם ריצב"א דעת ממוצע בין הגלאורה ובין ר"י [דלא פליגי בחוץ הכל בכלל ע"מ דשוה בה רבנן אפילו שלא הבעלי ולא פליגי בע"מ לא פליגי כ"א בע"ת שלא תנשאי אבל שלא תבעלי הוי כמו חוץ] ומ"ש הרא"ש וניחא [נמי השתא דפריך הרי התירה אלא בזאת משום דכי פליגי בע"מ לא פליגי אלא בע"מ שלא תנשאי] אע"ג דכמ"ש אח"כ וניחא נמי הא דקאמר אלא בחוץ [דלא מלי לאקשויי לרבנן משום דכי פליגי בחוץ בע"מ שיין לאיסורא והתירה לכל אלא שהגביל תנאי בגט] מיושב זה נמי (ג) ה"א דאכתי הו"ל למיפרך מפי הרי התירה אלא אף בגיטאין מלד הגט כיון דע"כ ל"ע כן בתנאי דע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי [לפי' ר"י דאף אי פליגי בע"מ פליגי אף בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי] וצריכין לדחוק דקושיא פשוט נקיט ס' אבל לריצב"א א"ש. ויסוד פירוש בזה בזיל בתר טעמא כי פליגי בעל מנת טעמא דר"א מידי דהוי אבל הגאי א"כ בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לא דמי לשאר תנאי ופריך לחוץ וכי פליגי בחוץ וטעמא דר"א מקרא קרינן לע"מ שהתירה לכל אדם ואדם מלד הגט: בתוס' בד"ה אמר רבינא ת"ש ס' כל הזבחים ס' והא דאין משלימין עליו אלא קרובים אין כוון לזה דבכל מקום כן בלשון שלילה שלן כן אין לו שמירה אלא שכין אין חטן בכל מקום אלא ס' אין מדברין בפני מה אלא דברים של מה ישלמו מספר רק בכל מקום שיש כלל על דבר שמוליס וקיים ליה שלילה נאמר בכל מקום אין הכל שוחטין אין תחס"ז בכל מערבין אין ין האמים ומלח ובכל הכל כשירין להביא את הגט אין מתס"ז כל השמרות העולין בערכאות של עובד כוכבים אין מגיטי נשים וס' וכן סלן וכן הרי את מותרת לכל אדם וס' הו"ל אין תפלוני לזה תספקא ליה מדלא קאמר אין כסדרו שמא הוא לשון ע"מ ומביא ראיה מכל הזבחים מטמאין ט' והתוספות מכל הזבחים ס' משא"כ על שלילה טפל לשון אלא בכל מקום וזה פשוט: באו"ד ואינו אלא לא הוי אלא לשון ס'. ואכלל דכל הזבחים קתני תו חוץ מן הפסח ומן החטאת וק"ל: **ע"ב** גמ' או דלמא ויאמה והיתה. אין צריך כזאת בעיא למינקס רק עד כאן לא קאמר ר"א ס' אבל התם קנין מפליא בענין או דלמא אפילו לרבנן לא קאמרי אלא דבעי' כריתות ס' רק משום דמספקא ליה בלשה תנוקה שלישית דלמא לר"א דהוי נמי הוי קידושין ולרבנן דהוי גם אינם קידושין מיספיס באמת: בתוס' בד"ה שר"א מתיר ס' משמע ס'. דמינה דאסורה לאותו אדם הוי שריותא דלכל אדם: באו"ד והקשה ר"ת ס'. בזה יש לחלק דשאני קיום הגאי בקום ועשה יותר ולא הגעה וכן הוא בפוסקים והוא סברה שהשכל נותן לזה מביא ר"י ראיה מברייתא: ומה שהקשה ר"ת דלמא לא הקיים תנאה דה"ל במת המגרש דא"כ מותרת לכל אדם מלד המיתה ולמה יתן מאותו איש אלא ע"כ בחיי המגרש איירי דאסורה לאותו איש וע"ז סקשו דאף לאחר לא הגשה דלמא לא תקיים תנאה והגשה לפלוני לאחר מות המגרש [וכמ"ש בסמוך בשם התוס'] דסוף סוף אם הגשה לאחר מיתה עבירה הגאי עכ"פ וגיטה למפרע א"א אותן ביאות שבא עליה זה שנשאה בחיי המגרש שהרי הגט בטל למפרע והירגו דלהגשה בע"כ אין לחוש וא"כ בידה לקיים תנאי לכן לא חיישינן שהגעבור ור"א מתיר עכ"פ בכל תנאי בע"מ שלא תנשא גרידא אפילו בחיי (המגרש) [אותו איש] ובע"מ שלא תנשא ולא תבעלי לאחר מיתה (המגרש) [אותו האיש] וק"ל: עוד שם דלמא לא הקיים תנאה. אע"ג דלא אפשר שלא תקיים תנאה דהתנאה היה שלא תנשא ולא אפשר לקיומה לאחר כבר פירשו התוס' בסמוך בזה בד"ה ועברה ונשאת ושם פירש בזה בטוב"י: באו"ד הא לאחר תקפין. טעמא אע"ג דהוי נמי איסור אשת איש [וא"כ חומה לאבא ולאביך] דחוק לומר שלא ידע או לא יחוש לתנאי של זה אבל ה"ס שמא תבטל לאחר מיתת המגרש וממילא אשת איש למפרע [לראשון] אבל אף בעילה ליכא איסור אשת איש משא"כ בלאבא ולאביך וכ"כ התוס' בסמוך בד"ה ועברה ונשאת: בתוה"ד לא אסור בע"כ. ולזה א"ש הא דנקיט בברייתא ע"מ שלא תנשאי דבע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לא הוי שרי ר"א בחיי אותו כלום אע"ג דלא הוי שיור כפירש ר"י [ודומה בזה התוכחה שהוכיח התוס' לכאורה לעיל ע"ח בד"ה אבל בע"מ דבזה הוי שיור] כן מלאתי מוגה: בתוס' בד"ה אפילו ס' וא"ת ס' ואם מת שותרת לאחיכם ס'. לא ידעתי פשיטות זו למאי דיליף ר"א מאיסור כהונה דלמא אה"נ אסורה לאחיכם וא"ל מדלא תני במתני' רבותא ויתירא [טפי במת המגרש דמותרת להנשא לשוק ואינה זקוקה ליבם] דלמא רבותא דרבנן נקיט דאל"כ אמאי לא נקיט הכי את אסורה לכל חוץ מפלוני דר"א מתיר ס': באו"ד אבל מע"מ שלא תנשאי ולא הבעלי קשיא. ועיין לא הקשו לתנאה דמתני' לר"א דהם אין מקום לו"ל תמיה ספיר לאחות אשה דבשעת נפילה היא א"א ואם הבעל לו מ"מ טיהה אשת אחיו ספיר דלאו הגט בטל למפרע בחוץ דהא לא הלה הגט בזה דחזקא בע"מ שבטל הגט למפרע ע"י העברת התנאי [או אם תבטל והמעטר התנאי לא היתה אשת אחיו משא"כ בחוץ]. דבחוץ יכולה ספיר להתייבם כדבסמוך בגמ' ומודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שאסרה עליו דפקע איסורא לראשון ומותרת לזה שנאסרה וכמ"ש התוס' בד"ה מכן משא"כ בע"מ וק"ל: עוד שם אבל מע"מ שלא הנשא ולא תבעלי קשיא. ואע"ג דבתנאי זה אינה רשאה ליקח לאחיו של פלוני שמא לא הקיים התנאי דשמא יבא עליה באונס מ"מ משכחת לה בנעבר ונשאה וכ"כ ביבמות וה"ל מ"מ נטי דהשיב דאי עבר ליהשב נמי הא: באו"ד נמלא שלא היתה אשת אחיו משולם ט'. תירצו בהריגה תחלה שאינו דומה לאחות אשה כלל ואפילו כלמ"ל דנתבטל לאשת איש מ"מ ל"ד לאחות אשה רק למ"ד דלא יליף מאחות אשה קשה או אפילו למאן דיליף משכחת ע"י קושין כקושיית ר"י תירצו א"כ הוי"ל. והוי"ל כיון שנאסרה ס' נמי קידושי אחיו משום אשת איש ס' קאי נ"כ אקושיא הראשונה למאן דלא יליף מאחות אשה דמשכחתי לומר הוי"ל דפריך נ"כ אהא כיון שקדם שנשאת לאחיו נאסרה עליו משום אשת איש דהמגרש לא מקרי נגבי' אשת אח כלל משא"כ באחות אשה אף דנאסרה עליו גם מקודם שנשאה אחיו משום אחות אשתו סוף סוף מקרי ספיר אשת אחיו כשנשאה משא"כ כאן לגבי' מקרי אשת המגרש: ועיין בתוס' יבמות דף י' כתבו בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי אי חשוב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שרית לי' כי בשאת לאחיו מקודם ר"ל או פליג ר"א חזקא בע"מ שלא תנשאי וכתנא דברייתא אבל ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי חשיב כחוץ (ה) א"כ לא מלי לאקשויי דהלא שרית ליבם בה"א זו דידע כמו חוץ דמודה ר"א כי הלכה ונשאת לאחר בינתיים דפקע איסורא כדלעיל אע"ג דרחוק זה מדעתו דסוף סוף הוי ע"מ תנאי ובטל הגט [אם עברה] אף דהתנאי כזה הוי שיור בגט ולענין זה הוי כמו חוץ מ"מ אינו דומה דיתבטל התנאי ע"י שנשאת לאחר בינתיים אלא אף אם הבטל דנתבטל הגט למפרע מ"מ ל"ד לאחות אשה כמ"ש אח"כ באו לא השיב שיור מ"מ לזאת נפשוט וסברתם כיון דהוי שיור בגט [ולא מהני לתנאה דברייתא] משום דל"ד לשאר תנאים דמשוילין בגט א"כ ילא מהורת התנאי כלו"ט נתן הגט חוץ מפלוני דלגבי' לא יחול הגט וכשאר קנת אישות כאן וע"י שנשאה לאחר פקע אישות וה"ק. ומ"ש מהרש"א בזה ביבמות לא נראין: באו"ד אף בגרת נרה ס'. לעיל בגירושין לא הוגרס נוייר לסימוה אבל בקדושין ובאשת שני מתים נריך גזור קנת חוץ מראובן ושמעון אחיו ושמעון חוץ מלוי אחיו וק"ל: באו"ד חוץ מראובן ושמעון ט'. שניהם נריכין אבל בלא ראובן וקידשה סתם נמי הכין כן וה"ל לחוץ משמעון וכ"כ התוס' ביבמות בגיה"ג וכן בסמוך חוץ מלוי ה"ל רק נקט כשניהם חוץ דהוי פסיקא דמיבם הגרה אבל הא אין להקשות למה כתבו בסמוך דקידשה ראובן חוץ משמעון ולוי לא הוה"ל רק חוץ משמעון ומלר על לוי איסור אשת אח ומ"מ לא הוי אשת שני מתים כיון דקידשה שמעון חוץ מלוי ויהיה הציור בפשיטות יותר שקדש ראובן חוץ משמעון ושמעון חוץ מלוי דה"א דא"כ ביבם לוי גרוה דהיינו אשת שמעון לא נפטרה ואת בכך דזוקקה לו מחמת ראובן וצריך ליבם גם אותה נמלא שלוי כאן גרת גרה מיהו ז"א דמה לנו לראובן נגיה שיש לו בנים וא"ל יבום (ו) או יש לו שני אחיו ולוי מיבמה כלתמת נ"כ וה"ק. ועיין בח"ש ולא ירדתי לכוונתו. אך ז"א דא"כ אסורה לו אשת ראובן ללוי משום אשת אח אלא במקום מלוה ושיורת גרתה דהייט אשת שמעון (ה) ותלוקה הסמיה [דהייט שיש לראובן עוד אשה ולוי ייבם אותה נ"כ] זה הליור שמלייר עתה הוא יותר בקלרה וה"ק: באו"ד ובירושלמי ס' א"נ ט'. מפרשי ליה בגירושין כמו שכתבו האיסור תלוי בתנאי ולהגא דברייתא דלמתני' אף לרבנן קשה דשוו בע"מ ואפשר לומר שהירושלמי פריך מקידושין ולמתני' דאי לברייתא בחוץ נמי לא הוי קידושין וק"ל: בסד"ה שאם ילדה יתירנה ליבם ט'. עי"י גם הרא"ש אבל מחילה הגאון קושיא דלא מצי כדבמתני' כיצד יעשה יעלם ס' לרבנן: בתוס' בד"ה הכא אלא ס' הכא מממע ולאת שני מתים דאורייתא ט'. דהל"כ משכחת עי"י מאמר כפי' רש"י [ומה פריך והלא אשת שני מתים ט'] אלא משום דמאמר דרבנן ופריך היכי משכחת דאורייתא ודלא כפרש"י [שפירש היכי משכחת לה] בכך עיגנה ס': בתוס' בד"ה סנן ט' משום דהגט הוי שיור מועט ט'. שהגט הגאי לכל חוץ מאחד אפריך ספקא לנתירה לאחד משא"כ הקידושין אסור לכל חוץ מאחד לא אמרינן ספקא לנתירה לכל: באו"ד וי"ל דהתם בגירושין כיון שהתחיל לנתקה ס'. ר"ל לנתק האישות ע"י גירושין אמרינן ע"י שנשאת לאחר מנתקה לגמרי אבל הכא שבא לקדשה שאין זה ניתוק רק אדרבה הראשון מקדשה לא אמרינן דמנתקה ע"י שנתקדשה לאחר וה"ק:

דף פג ע"א גמ' מהגה מי קאמר לה ט'. אע"ג דאף אי קאמר לה נסיב לאחוה ט' קרא לו גורס כנישה את בת אחיו דקרא לה גורס בסמוך י"ל התם שאני דאינו לא עביד כאיסור רק התורה אסרה עליו אבל הכא אי קאמר הכי והוא עביד נ"כ האיסור הוי קרא מהגה ס' אע"ג דלא הוי מהגה ממש דאי הוי מהגה ממש כ"ש דלא פריך מידי לר"א דספיר התנאי בטל והמעשה קיים והגט גט ואי משום דר"א קאמר חוץ מאותו איש וה"מ דהתנאי קיים מ"מ תיקשי לרבנן נמי אמאי אסורה לכל [ס"ז דלא הוי מהגה ממש משום דאי בעי לא תנסיב ולא המגרש כמ"ש הרשב"א] ועיין ברשב"א בזה באורך מ"מ לא הוי גורם אבל אי לא קאמר [נסיב לאחוה ס'] מדמה להו הכ' תינוקים [הכא דעביד איסורא ולא קאמר נסיב והתם עשה בת אחיו ולא קעביד איסורא] השיבם לקרי גורם: גמ' כר"ש אלימא בחוץ ט'. בה"א זה בע"מ לכ"ע שוה כתנאי דמתניתין ואמאי נקט לאקשויי על דברי ר"א בחוץ ולא אדרבנן בע"מ אלא משום שאינו מסיים דברי רבנן בע"מ רק מסברא דלא לאקשויי בפלוגתא לפי האמת אבל בה"א זה דלמא אה"נ פליגי בע"מ נמי רק א"כ בסמוך גר"ע מאי פריך ור"ע אי חוץ פ"ל ט' לימא ס"ל דפליגי בתרוייהו ואולי עדיפא מסני [ז] ועיין ברשב"א: נברא והרי תרומה ט'. ולא פריך והרי גרושה [נכון] דהוי בענין אישות י"ל דמיקרי

באור

מבואר להיות דאף לכתחלה מסלימין (ג) וא"כ הוי זה שכתב וניחא נמי הרי התירה אלא ס' דמשמע דהא מסיים לתרוייהו דלפי זה ניחא נמי דהא גלאו הכי ניחא כפי ה"ש אמר כן די"ל דהתירה אלא בזאת מלד הגט רק מלד התנאי אסור. (ה) לשון מנותם דלתנא דברייתא ובחוץ מודה ר"א א"כ או ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי חשיב שיור כמו חוץ ומודה ר"א לו אסר ומיתורי שם כיון דהגט בטל לכ"ע ואין מתחלה יקשות התוס' וא"כ ר"ל או ימא דלתנא דברייתא חזקא ע"מ שלא תנשאי לחוד פליגי אבל שלא תנשאי ולא תבעלי חשיב כחוץ וכמו שכתב התוס' כאן ע"מ וא"כ ליתא דמתני' דאף נתנו פליגי תיקשי שיור וליתשב נמי אשה אם נאמר ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי ולהוי הורין א"כ ט' (ו) לכאורה נר"ל מה שבלאה ממשני' דיבמות שהביא רש"י בא דלאשת שני מתים דאורייתא שלא פרשו שנאמר והיה יאחד שכן מי שאליה זיקת יבם לו ולא שאליה זיקת שני יבמין רק או אשת שני מתים דרבנן נ"ל דהלא לאשכחנא כמ"ש התוס' ביבמות דף ל"ג ואי הוי דאורייתא אמרינן דמה דהלא גופה א"כ כיון לגראובן כמיס אין עליו זיקת שני יבמין: (ה) וצריך לדחוק אף דלגבי לוי לא הוי האידנא אשת שמעון כלל רק משום מראובן א"כ לא הוי אשת שמעון אתה לגמרי מ"מ כיון שהיא אשת שמעון ונבל משום הוי אשת שמעון גרסה אף לגבי לוי: (ז) ולקמן כתב ולא הוצא לומר דר"ע גופא דישה שלישית לא כתוב דמתני' דפליגי פחות חוץ

מיתר לזה לענין זנות לא הוי גרושה כדמסיק [לא בע"ז] הרי יוחרת אלא כזונה (ה) וס"ל דאיסור כהונה שאני [illegible] ולא [illegible] ס"ל איסור כהונה [illegible] בחוץ [illegible]

[illegible]

דף פט ע"א

[illegible]

ב א ו ר

[illegible]

מתה״ס א׳ מנין לנו מדאורייתא היכא רמיזא דין הדס כו דהא ע״כ מדאורייתא מבעיא ליה מדפשיט יתגלי רחמנא כו׳ ולאן שייך לאיבעיא רק אם הגט גט בלוסן מדאורייתא אם הפסיק בדיקא קאמר כי ימצא בה ערוה דבר וכתב לה כו׳ תשתע הא לא״ה לא סגי כריתות או אם מדרבנן קנסוהו לחזור ולקדשה (י) מיהו בזה י״ל דהזהרה דגרושה כשהגרשה מדעתה או שמא לענין כהונה איסור כהונה שאני והוי גרושה בעבר ועביד אבל מאונס גופיה נפשיט לא יכול לשלחה כו׳ לב״ש למה לי דאי בזנות והלא חיוו רשאי לקיימה ויצא משנה פריכה בכתובות אלא בלא מצא בה ערות דבר ס״ת דאחר יכול לשלחה ומדב״ש נשמע לב״ה (כ) וי״ל דר״פ ידע האי דאונס ואפ״ה תבעיא ליה אי ילפינן מאונס ככל בנין אב ופשיט ליה מהגלי כו׳ דאי בכל תגרשי נשותיהן בלא כדין הדין כך טפי הא״ע לאורויי הכי בדין דגירושין משום דבהם באונס תשרש דעבר אלאו לא יוכל כו׳ וכ למעשה דויקא התם דעבר אלאו משא״כ בעלמא אינו משרש דעבר אלאו כמתרצה [בלא כדין] ויקשה דלא עבר ולא מידי רק מדיוקא [דכי ימצא כו׳] שמעינן דלא יעשה כן לכתחלה ודו״ק **סליקא דמסכת גיטין**. ברש״ונה נפרש הפסוק ואח״כ מעט נדרשה: **ברש״י** בד״ה זווג ראשון כו׳ כדכתיב בנביא אשת נעוריך וכתיב ונשתרה בריתכם כו׳. קשה למה לא סגי בקרא דמייתי הגמרא וי״ל דזווג ראשון משמע אשתו הראשונה [ואפילו אין זו בעלה הראשון] וכמו שאמר ר״א כל המגרש אשתו ראשונה כו׳ וכ״ה כייוס אשת נעורים כמשמעו וכמו שאמרו אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנא׳ ואשת נעורים כי המאס והנה בקרא דמייתי כתיב נמי והיא חברתך ואשת בריתך דהייט זווג ראשון נמי לגבי דידה וכמו שאמרו אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועליך עושך ולזה מייתי רש״י וכתיב ושתיתם כו׳ ובאשת נעוריך אל תבגוד דמ״מ זו לאחדא קרי בגידה והלמודא דמייתי הך קרא דביה כתיב כסות דמעה כו׳ ומיניה משמע נמי קרא [דאפילו זווג ראשון לגבי דידיה לחוד] מדכתיב אשר אתה בגדת בה בין הדבקים [היינו בין אשת נעוריך ובין והיא חברתך] וק״ל · **והיא חברתך** כו׳. ג׳ לשונות [כי העיד ה׳ בינך ובין אשת נעוריך חברתך. ואשת בריתך] כמהניהן פליגי בית שמאי וב״ה ור״ע אפ״ל מחלוקתן תלוי במ״ש בגמרא בהכלית האשה בכתובות פרק אע״פ דף נ״ט ע״ב מתניתין דלא כר׳ חייא דתני ר״ח אין אשה אלא לבנים [אין אשה אלא ליופי. אין אשה אלא לתכשיטי אשה והייט יופי] וביבמות אעשה לו עזר כנגדו במאי עוזרתו אדם מביא מן השוק חטין חטין סוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירת עיניו כו׳ הן האמה ג׳ משפחות בהאכר בסוף תענית ת״ר יפיפיות שבהן מה הן אומרות תנו עיניכם ליופי שאין אשה אלא ליופי מיוחסות שבהן מה הן אומרות תנו עיניכם במשפחה לפי שאין אשה אלא לבנים ובסדר התמנה במסניות איתא וכתיב שקר החן כו׳ אשה יראת ה׳ כו׳ ע״ש בפירושים מטעירות שבהן מה הן אומרות קחו מקחכם לשם שמים כמ״ש הכתוב לא טוב כו׳ אעשה עזר כנגדו. לזה אין אשה אלא לבנים זה דעת ב״ש וכן הוא אומר אשה יראת ה׳ היא תתהלל [כנזכר בסדר התמנה] וזה טעם בלא יתמר הפסוק בקלרה והיה כי ימצא בה ערות דבר וכתב לה כו׳ מיושב במ״ש בסוכה כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים שנאמר וחסד ה׳ מעולם על יראיו ואפ״ה שקר החן כו׳ יראת ה׳ היא תתהלל דייקא היא הבעלה חן הנזכר וק״ל ז״ש והיה אם לא תמצא חן כו׳ [משום דמצא בה ערות דבר] דעת ב״ה קחו מקחיכם לשם שמים עזר כו׳. אחשין כו׳. אשהו ביהו [גבי ר׳ יוסי מעולם לא קראתי אשתי אשתי אלא ביתי] לזה הקריתה הבשילו. דעת ר״ע תנו עיניכם ביופי אין אשה אלא לתכשיטי אשה כו׳ וק״ל: **ויאמר** ואת שנית ס׳ ולאמרתם על מה כו׳ והלא כתיב בתורה והיה אם לא תמצא חן כו׳ וכתב לה ס׳ ופי׳ רש״י כיותם מסה כו׳ [לזה מסיים] על כי ה׳ העיד כו׳ מיושב במ״ש בסוטה דריש ר״ע מפני מה כו׳ י׳ באיש וה׳ באשה זכה שכינה כו׳ ובן פי׳ רש״י בסדר היחוס הראובני ס׳ התוכי ס׳ מפני שהיו אומרים אם בנפשיהם שלטו בנשותיהם לא כ״ש כו׳ הטיל שם יה כו׳ וכן ניתי י׳ באיש וה׳ באשה זכו שכינה כו׳ שבטי יה עדות לישראל זה שאמר כי ה׳ העיד בינך ובין אשת נעוריך ולא יהיה כאן סילוק שכינה כי לא מצא בה ערות דבר ושמא תאמר אף שלא מצא כב״ש דלמא לא מצא חן כפשוטו כר״ע מיושב במ״ש ג׳ חיבות הן [חן אשה כו׳] כי מתחלת הילירה שם הוי״ה ב״ה חן בטבע כי חד נופא הוא ולכך ברחה צלע מצלעותיו כאשר חביר א״כ [מאחר שלא מצא חן] צ״ל שאינה בת זוגתו לז״א והיא חברתך חיבור שלך וא״כ היא בכלל ג׳ חיבות ובלא האחר כב״ה הגיעתך לכבעים והקיימה תבשילך ס׳ ולאן אדם דר עם נחש בכפיפה כו׳ לזה אמר והיא אשת בריתך וזה ענין אפילו מזבח מוריד עליו דמעות ס׳ לקרב במעט מזבח מאי עבידתיה ולמה מאין עוד פנות אל המנחה כו׳ אינו מדה כנגד מדה. אפ״ל כי האדם נכרת מעפר היתכה ממקום כפרתו שנאמר מזבח אדמה. עפר מן האדמה. ולא האשה כ״א צלע כו׳ ושמא זאת הפעם עלם כו׳ להיות חיבור אחד ויקרא שמם אדם ס׳ [ובלא האשה הוא] פלג גופא כו׳ והנה לזה המגרש שלא הועיל זה ולא מיתשב זה א״כ לסברתו אמאי לא נבראת ממקום כפרתה מעפר המזבח חושב שאין הקב״ה חפץ בכפרתו ואין זה מקום כפרתו לזה מדה כנגד מדה מאין עוד פנות אל המנחה כו׳ וק״ל: **מאין** עוד פנות ס׳ הלשון משמע כאילו אין עוד ה״א דהלשון מאין עוד משמע כאילו שייטה [למה שלפניו שאין עוד שום אחרי פנות אל המנחה] יתכן במ״ש וזאת שנית העשו מאי שנית שנית לשמים שבגדו בנשותיהן וזמי אחרי בנות מואב כן עתה בגדו בנשותיהן ובעלו בת אל נכר כמפירש בפסוקי מלאכי שם ז״ש וזאת שנית כו׳ ירקן במ״ש ר״ה כיון שעבר אדם עבירה ושנה ב״ה דייקא נעשה לו כהיתר ובפ׳ יום הכיפורים התודה החטאת ותשוב כו׳ למה לי תרי זימני כדרב שנה כו׳ לזאת וזאת העבירה שלמה שניה העשו לזה כסות כו׳ בכי ואנקה צועק מאוד לאשר אין תקוה לזה כי אין מספיקין בידו לעשות תשובה כי נעשה לו כהיתר לז״א מאין עוד פנות גו׳ שאיש מביא קרבנות שהרי בעיניו כהיתר ואף כשמביא הוי זבח רשעים כיון שאין כאן תשובה שהרי אין מספיקין זהו לקחת רצון מידכם ואמיהם על מה תרי אף הגדול הזה מפרש ב׳ חלוקים על כי העיד ה׳ גו׳ בשפים פרשת הראובני השמעוני גו׳ וכפי׳ רש״י [ולזה כתוב] אשר אתה בגדת [בין הדבקים דקאי על] לשעבר והיא צהה כמה אף שאין כאן עדות במקרא מ״מ היא חברתך ס׳ ואין אתה יודע רעה ממנה וק״ל: כי שנא גו׳. נכיא יותר לשמק הענין

בב״ר פ׳ י״ח שבד טכבי׳ אין להם גירושין תניא ר״ח עובד כוכבי׳ שגירש את אשתו והלכה ונשאת לאחר והלט שניהם ונתגיירו איט קורא עליו לא יוכל בעלה הראשון כו׳ ר״א בשם ר״ח בר פפא אמר בכל ספר מלאכי כתיב ה׳ צבאות וכאן כתיב ה׳ אלהי ישראל כביכול לא יחול שמו אלא על ישראל בלבד יותר רב יתן בשעה שעלו ישראל מן הגולה נתפחמו פני הנשים מן השמש והניחו אותן והלכו נשים עובד כוכבי׳ והלכו להסוהיו מקיפות את המזבח ובוכו׳ כו׳ דקשה פירוש כביכול לא יחול כו׳ ומ״ש ה׳ צבאות או ה׳ ישראל וא״ל לא יחול שמו לענין גירושין אלא על גירושין של ישראל כו׳ ונראה כי הפסוק כאן מגנה הגירושין כמ״ש כי שנא שלח שוי המשלח אפי׳ מזבח מוריד כו׳ והקשי וניחא ר״ע לנפשיה (ל) הא בהקדום ב״ה כתיב לאמור הן ישלח איש את אשתו ויצאה מאתו גו׳ ב״ח שלחם לזה אמר בנשותו הגירושין כי שנא שלח שיש שמתן פה ס׳ לז״א אמר ה׳ אלהי ישראל אוני מייחד שמו אלא על ישראל בלבד ומשלם לא כו׳ כאן פירוד תלילה שלא יהיה נקרא שמי עליהן ולזה לא אמר ה׳ צבאות דמשמע שמייחד שמו על שאר צבאות רק אדרבה כמו שאמר ירמיה אם ימשו שמים מלמעלה גו׳ לא אמאס בכל זרע ישראל וחסדי לא אסיר גו׳ וקרא דלאמור גו׳ [דכתיב ביה הן ישלח] הקשי בלא״ה ואת זנית גו׳ דקשה הלא הלכה רווחת גרושה שאינה מותרת לבעלה דויצאה והיתה כתיב ועוד תרי קראי דסתרן אהדדי ישעיה וירמיה כה אמר ה׳ אי זה ספר כריתות אמכם גו׳ ובאיכה רבתי מקשה ומפרק עשל כו׳ אבל הפירוש כתיב אלינו במקום אחר עיין עליו דמיושב במ״ש אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה וכפי׳ רש״י בחומש [א״כ עיקר טונת הכתוב דלאמור הן ישלח איש את אשתו ויצאה והיתה משום דמרבינן ממחזיר גרושתו סוטה שנסתרה ואת זנית שהיה הזנות קודם גירושין דאיה ספר כריתות] ובזה מיושב קושיות התוספות בסנהדרין [דף כ״ו ע״ב על מה שאמר שם] ויצו ה׳ לאמור זה גילוי עריות וכן הוא אומר לאמור הן ישלח וגו׳ [והקשו התוספות הא׳ במחזיר גרושתו כתיב] ובזה הניחא [ואת זנית קודם גירושין] ז״ש כי שנא שלח אמר ה׳ אלהי ישראל [שמייחד שמו עליהם שלא גירשם מעולם] וזה ענין הפסוקים שם במלאכי ולא אחד עשה ושאר רוח לו ומה האחד מבקש וז״ש ונשמרתם ברוחכם גו׳ דפסוק תמוה הוא זה ומפרש״י על אברהם שנקח הגר כמ״ש אחד הי׳ אברהם כו׳ ומאי קאמר [ובאשת נעוריך אל] יבגוד תבגוד מבעי לי׳ ונרש״י שלפניט מתקן הענין כמו הבגוד [שאוסף תיבות רוחק אל יבגוד רוחק שפירושו כמו תבגוד] ועפ״י דרכינו נכון מאוד ולא אחד עשה ה׳ אלהיט ה׳ אחד ב״ה וב״ש הגחל לאמור הן עמו שלח ושאר רוח לו רוח אחרת ומה האחד מבקש זרע אמת מה שלאחם מעל פניו ודנם בגירושין כמו שאיתא בפתיחה איכה רבתי והביא כיהם עברו ברית דנתים בשילוחין ובגירושין כו׳ זה ענין כמו שאיתא לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ יזרעאל כלום אדם זורע סאה כו׳. או כפשוטו שיתהו ע״י הגלות למ טב כמו שנאמר והשבות אל לבבך בכל המקומות אשר הדיחך ה׳ אלקיך שמה ויש כאן להאריך המהרש [ילקוט פ׳ קדושים ע״ש] דגנב יוא שיטר הוא והו״ק: **והיא** חבירתך ואשת בריתך גו׳ ובגדו בהן שהגיאו נשותיהן ונשאו נשים עובד טכבי׳ זה ענין בפסוק הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו גו׳ וקשה מהו מדה כנגד מדה ומה פירוש לפי שהיו השבטים מבזין כו׳ ומה עניני והענין עפ״י הפסוקים האלה במלאכי בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל גו׳ ובעלו בת אל נכר יכרת ה׳ גו׳ ומקודם כתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום גו׳ תורת אמת היתה בפיהו גו׳ ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ גו׳ מפרשים על אהרן ונראה לפרש על פנחס ועניני כאן במ״ש אף הוא נעשות נרכיו נכנס כו׳ התידו פרושים את הדבר ס׳ וכמ״ש בסנהדרין פב ע״ב כשנכנס פנחס לא רצו להניח לו אמר להם היכן מלינו שבטו של לוי גדול משל שמעון כו׳ [לזה נראה] מדכתיב ויבא אחר איש ישראל אחר דייקא ולזה מבזין אותו שפיטים ס׳ במ״ש לא פגח ישראל ע״כ אלא כדי להתיר עריות וא״כ בודאי הדבר אמת ובא הכתוב כו׳ וכבר אמרו אוזה דרך לפי סברתם [שיהושוא אחר אבי אמו] וי״ל בהר אומה דאימה דהוי מבטם יוסף שפיספס בילרו כמו שאיתא סוטה הרי משמע כו׳ אלא סברא יותר נילך בתר לד אביו מאחר אם א״כ כ״ש נילך בתר לד אב מתם קדוש ה׳ לכן אמר מדה כנגד מדה את בריתי היפך סברא במ״ש סנהדרין פ״ב ע״א כל הבא על ארמית כאילו מתחתן בעובד טכבים דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו לאל נכר אלא זה הבא על ארמית ולא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש ס׳ וזה שאמר פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ג׳ דורות ס׳ ותני זאת בריתי והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וז״ש מקו״ם נבואתו שהוא לא בגד בריתי היתה אתו החיים והשלום גו׳ והוא בגד באשת בריתי לא הייתי טוען לי ברית הירת אמת ס׳ הבועל ארמית ס׳ ורבים השיב מעון גו׳ השיב את חמתי גו׳ והורה יבקשו מפיהו גו׳ במ״ש שם דף פ״ב נתעלמה ממנו הלכה וגעו כולם בבכייה כו׳ [וירא פנחס גו׳ ראה מעשה ונזכר הלכה] כי מלאך ה׳ צבאות היא פנחס זה אליהו ולזה אמר הכהן וגו׳ ובסמיך ס׳ ושם האשה גו׳ והו״ק: **והיא חברתך** ואשת בריתך ס׳ נתחיל בעזה״י מסכת שבת לכל נתת בן זוג כו׳ כ״ש יהיה בזה ילאות השבת אל ויצאה והיתה גו׳ בזמן הגלות שנפרדו כנסת ישראל מזווג ב׳ שהן ד׳ כמ״ש במ״ש ד׳ דברים שאל ירמיה מהקב״ה על ב׳ השיב לו ועל ב׳ לא השיב לו והו״ק: **ובפרט בזמנים** האלו שרבים מבני עמינו מקילים בחילול שבת שהיא מלוב מיעות עיקרית שבתורה בש״י פרשה שלח למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ע״ז לומר לך שהמחלל שבת כאילו עובד ע״ז שאף הוא שקולה ככל המצוה וכן הוא אומר נעורת על הר סיני ירדת והתן לעמך תורה ומצות ושבת קדשך הודעת להם ראוט נרים שחקן על משבחיה על שבתותיה חה אחד מהסיבות לטבר הגלות כל המקיים את השבת מוחל מן׳ פרענויות ס׳ ועליט להרחיקם בכל מיני הרחקות כדין התשוד לדבר אחד אין חשוד לדבר אחר יתן ס׳ ומחללי שבתיה בפרהסיא ואין לך מחללי שבת בפרהסיא גדול מזה ומה לט להזכיר שאר עבירות שקרוב לודאי ששוחטין שפורקין עול מלכות שמים ק״ש והתפלה התפלין וציצית וכה״ג עלמו מסתפר בלי ספק וא״כ נבואם מכבדין אותן כאילו בא ה״ח וזוהר קוראין אותן לספר ס״ת ויגט כמה דאמי עבירות אשר בעש״ה הו ין ותגלין אין להם שייכות בדרוש הסיום ואם יזכני הש״י ב״ה ויהיה שלום נזכיר איזה מהם בפעם אחרת ובכן נזכה לביאת הגואל ליום שכלו שבת אמן:

סיימנו מסכת גיטין בלימוד הישיבה היום יום א׳ טז תמוז שצ״ה לפ״ק

באור

ים אחזה לד סברא דלא שייך בזה אידית הירושלמי א״כ תיקשי לירושלמי מגרושה. (י) והכא פשים מדגלי מכמע מדאורייתא. אך קשה לדברי הגאון דנעייתו יהא אם הגט גט מאי קאמר מדגלי רחמנא באונס מכלל כו׳ הא גם באונס גופיה הגט גט כדמוכח מגרייתא דאם כבן נותק ואינו מחזיר וכ״כ התוספות להדיא בתמורה דף ד׳. (כ) מ״ש דאחר יכול לגלותה אינו מדוקדק דודאי אינו יכול לשלחה לכתחלה בלא מצא ערוה דבר וקושיתו טודאי לא היתה דר״א וסרין למכתב לא יוכל לשלחה והא נמי לשיסריה כאיסור לאו אשא״כ באחר כמ״ש בסוף דבריו רק בוודאו להקנות אבל ימיו דלמה לא פשיט רק מדלא מגלע תלוי אלא באונס כו׳ ולמאי לא פשיט בפשיטות דא״כ אין הפסוק בדוקא אלי בדוקא א״כ למה לי קרא דכל ימיו באונס אלא מדאיצטריך באונס ש״מ דאין הפסוק בדוקא ואי עבר הגט גט וס״א תיקן דלא הייתה סברא אבעייתו דלייש גט מגו בסברא משום דהפסוק בדוקא רק דעיקור אבעיי׳ דר״פ הוא משום דידע מאונס ובכי אם נלמוד כנגדן אב מאונס. (ל) נוסחא דהגמרות דבב״ק דהוסת שם כתיב נוסחת אקיים ורן טונגו של הקב״ה · **סליק בס״ד**

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א **תד"ה** היביא . אע"ג ס' כדתנן בתוספתא כו' זה לא הביאו מתוספתא דפרקין (י) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים הוא משום כיון דתני חוץ מג"כ ידפינן דכל גט היו ו' בשר ששרות אבל ששתא לפולם משמעו גם אשה דוקא **ד"ה** אף מש"כ מהר"ש דפיר השנוי בדברי תוס' ששתא אחת הוא נסתר מהא דמשני ר"א בפרקין (לב ב) תרי ירושלים הוו. והרש"א כבר הביא דבריהם דל"י לא היו דיין ישראל ובדה"ל שו ישראל תמוה כיון דנה"ל פ"ע דיין ישראל ולהו מפני שבתה כקם לא ידוהו כה . והכי איצטריך ליה למימר דלא הו"ל לפתוח שם דלא יתי יתמשי דכל הרקם דת"י יכון כדהבא והא דלא תנן האיתא בירושלים דפרקין י"ל משום דלא טוה אית ר לכתוב יתמשיתא דהא אין גתי פ"ם אלא נאמן שריוגל טוהו **ד"ה** מכפר . שהוא מטיים בה תפיר כ"ל **ד"ה** ולבקיון וכתיב ישיבה לישראל כנולה ס' כל"ל **בא"ד** אבל קשה דרקם ס' וכתיב גירושם ויקדבו את קדש שם יצא כבש נקודות והאן נקמן ולידי **בא"ד** וי"ל דתרי רקם ס' ולפר"ל דאי דירושלים הוו קראים כההיין נראבן ואינן נמצאים ה' שדישה דאינו על הגוב כשם פנים פרבי ואפשר לומר נ"כ שבנא כאן לכתוב ה' המיוחדת (יפן תלישה לפרקים פ"ע עיר כמו הפי הגגל) ור"ל אותן שבר"ל כי ידוע שעליהן יכון כמו תן לי הנגב **בא"ד** ואמר ר"י דאפי' נגד של א"י ס' לפי כו' וראיה מעיקר ישוב א"י ס' וכן י"ל ס' וגבי רקם ותגר . קשה דהנגה' ק"ל שמוטות לארץ ישראל . **בא"ד** אע"ג דפנו היא פלתה כא"י כו' . ולכאורה אף לפרי' ג"פ דכ"ע דאמר פנו כא"י הייט גם חלק דה"ל **ד"ה** והם . ומיהו מהה אין נהוכית ס' שפ"ינן לנו פרוש ס' . מש"כ מהר"ש דנ"ת כגון שתח תוך הגזן כו' או הלך כו' . קשה דהו"ל מ"י לא נבקא מי ס' דחייף ויכתוב לאחר מיתתו או לאחר הליכתו למה"י מזמן קדוש . כמש"פ לאחר מיתתו ואחר הליכתו ול"ע להוכיח מתכר ומתנה **בא"ד** כפה"ע דהא רב א"ל תודה ס' שוה בכתובות (יפ) **בא"ד** (פ"ב) אלא ה"ם דלא יחזיר כיון דאיתים ס' אפי' יתלה פדי קיום ס' נראה דל"ד אלא אפי' נמלא מקיים נמי אם כלוה שופן מחייף ול"ם כנגרייהם כב"ת שם ב"ה הא קאמר להד"ס **ע"ב** **רש"י** ד"ה דלא איתחזק איסורא בכך התיכה נופא כל"ל וטוונתו נ"ל דאפי' כל' תחיבות דמיקרי איקבע איסורא בכריתות (יח) מ"מ לא איתחזק איסורא בכה"ת מכ' התיכות ולאמן פליה פד א' **הד"ה** לפי . ואין לומר ס' דבכית פפי ס' וה"ה שאר הלכות גיטין ר"ל דתיישינן להו והא אין לותר משום דלא בכיתי ל"ת להו והו לא תיקשי מהא דבין גרבה ס' דכיון דהתם איט אלא משום לפז דפבפור כבפל א"כ יוכל לפתפד גם במאר שבועין דלא ידע · **בא"ד** ואין נקיאן פי' אין תופשין כו' . כיואא בזה כתבנה וסנהדרין (נג) שלא היה כ"ד ס' כקן ופי' נגע' ל"ד של נדוקים ואה צפרב"י שם **ד"ה** מאי בינייהו . ולת"ק נמי ס' . לפמש"כ טוותם נפ"ג (ו ב) דיש לפסוק כחכמים נגד ית"ק י"ל דהפ"ם ר"ל מ"ב לפנין דינא ואף לפי' מהר"ש שם י"ל ה"נ גם גרבה דחכמים לא כלו אלא לפרש דברי ת"ק כדיהם והגמרא נ"א דפליגי אלא לנווחא דתיתא דלדידיה איכא למימר נמי דפליגי ועוד נ"ל דיש לפסוק כחכמים דסתם מתני' לקמן (ס) טוהייהו דתני שוו לתולין ס' **ד"ה** ורבנן (כד"ע) תוקי לה כר' אלעזר כל"ל בל"י וכן נכתוב .

דף ג ע"א **גמרא** הדא תתלפא גאות ס' בזה א"ם מה דלא תקנו לומר בפ"נ ונחתם (נפ"י נפני ל"נ) דא"כ היה תאמר אחד כפל ב' תיבות וחייבינן לגזוה. אבל פתה הם ב' תאמרים נפרדים בפלי כ' ב' תיבות ולרבא ודאי א"ם דהסיקר הוא בפני נחתם ובפני נכתב איט אלא משום דלא ליתי לאחלופי **רש"י** ד"ה הכא בפני קאמר . ולא קא תוכחא מלתא ב"ה ני' היפנה וכ"ה ברפ"ל ופיקר דכית תדבריו לפיל כד"ה אתי לאחלופי שב' דמוכחא מלתא . **ד"ה** מתן האי תוא דתתניתין כל"ל **תד"ה** מאן מוקי מתני' כר' אלעזר כל"ל . **ע"ב** **רש"י** ד"ה אי ר"ת . ע ריא התימתו הס"ד ואח"כ תה"ד חתימה וקופו אחתימה קאי . **ד"ה** ולא בעי כ"ת חתימה . ופליג פלה ר"ת כו' ולק' בר"ה ואם שאת רולד כשר ותפליג כ"א פליה פ"ת ס' פי' גה"ש ולפונו מנורנס יצא אבל יקשה קושייתו שם דילמא ר"א לא בא לאוסיף אדברי ת"ק אלא דאפי' איט כת"י ואין פליו פדים אבל גם הוא לא סבירו אלא לפנין טולד שאיט ממזר . לפיכך פי' הוא ז"ל דההוכחה הוא תדקי' כשר פ"ש וזי גם זה לא מתור דדילמא כשר דקאמר קאי של ולד שהזכיר הת"ק וה"ק א"פ כו' כשר הולד ול"י דהאוכחה היא מתיבת כשר שמיותר לגמרי כיון דקאי את"ק אלא ע"כ ר"ל דכשר דגם **תד"ה** דתנן בקופו אבל נריכה קיום פי' ג"ת (נה ב) תד"ה ולא **ד"ה** פלפה ומ"ד נפנק פ' כתב ידו ופד שינו כג"ל **ד"ה** ונגנה . נ"ק לפסק ר"ת דמיירי נתתינו כו' . וב' הכש"א ד"ק לר"ת ממאי דיש ק כו' דהיט משום דיכתוב לבון פרבי יקשה דהא אי איכא פדי חתימה ישראל גבי מתפסנדי אפי' כתוב בל' פרבי כדלקתן (יט ב) **בסה"ד** דלא גבי מנופסנדי אלא בפדי חתימה כנ"ל

דף ד ע"א **גמרא** ואתא ר' אליעזר כנ"ל כיו"ד וכן בסמון ובכה"י ותד"ה ית"ם **הד"ה** והתתו ומתן דמתפס נמי כו' וכ"א היא ריבתפ דלר"ת א"ל ס' לכאורה יש לדחות דליכא לא מוקי כב"ת דלדידיה מתי איריא משום פרפה תיפוק ליה משום דהוה גזירה לגזירה פי' פרש"י שם אבל גם פתה ר"י שם פ"כ טוד גזירה לגזירה פ"ש **בא"ד** דכיון דידפי דלריך לפתה כנ"ל **ד"ה** מודה בקופו וי"ל דת"ת איכא למינזר תהימה אטו כתיבה ות"ת כיון דהגזירות אינן שוות תנ"ל למילף חדא תחברתה וי"ל דר' אבא אומר פתתא דמודה ר"א בנזוייף מיתוט ותשמע דכולל כל מיני זיופים רק דאוקמה להם דליכא פפתא דליגזור בזיוף דפלא לבמה ולכן נאמר דודאי לא כיון ר' אבא לזיוף הזה ותדשו בתיונים דגם בזה איכא פפתא לתינזר ונאית ל"י עיקר דברי ר' אבא היכא הוא דבכ"ת תבית דאמר ס' ופי' לקתן (ע) בתד"ה האמר ובכ"ת (נח) ד"ה דאמר ונמש"כ שם (לז ב) **ד"ה** דקי"ל קי"ל כשמואל דבדיני פליג לקתן, דרכב ס' ק"ל דלא קי"ל כשמואל בדייו אלא נגד רב אבל היכא דפליג של ריו"ח הלכה כריו"ח וכש"כ לנגד כינ"ל א"ה כמותו דהא ריו"ח וכינ"ל היכה כרינ"ל ולק' שם אריב"ל נ"כ דהילכתא כר"א בגיטי יחוד ומ"ש גק"ל אות ת"ל **בא"ד** והא"ת תודה ר' אלעזר כנ"ל בל"י וכן לקתן **בסה"ד** דקידושין, אבר לה אקבונים לכאורה יל"ל דאכר לה אכ"פ ומש"כ בקדושין (סה ב) בכפ"י ד"ה הכא קא קיימא לאמרי · **ע"ב** רש"י ד"ה לא לריך ואע"ג דאין בקיאין לשמה ולק' נד"ה רבה אות ליה דרבא כתב דטלהו בקיאין **ד"ה** ואיכא דמוריב ואע"ג דהוה תוחנינן ס' גב לריך קוף ס' כנ"ל **ד"ה** אלא מ"ב דהא אר"ל דרבא כנ"ל **הד"ה** תנן ו קם האי לאפוקי רקם ותגר . ואף דגם אי טוה תני יתנ"א במה"ר כיה ג"כ ימפסן מ"ת הפתא אשמעי' דגם תהם לא"י דלא שביתי לקיימו נמי א"נ ופי' כדטר יקרוך **ד"ה** כיון גבי כני תיתאא דני די ותלריכי כפ"ל תפטנה לפטנה פ"ם דרבא תגליך אפי' בליתה פטנה **ד"ה** אית מ"כ מקיתות דלא קביפי ב"ד תפרש"י תפחת דלא נתקומות דנא קביפי מ"ת בייראא איכא וכמו נתולי רגלים

דף ה ע"א **גמרא** ת"ם דבגא תיניה כו' והא אשה כו' ותנן כו' ונגנב שהיא לריכה ס' כנ"ל ותלת פלמה הב' לתתוק וכדלפיל ונקמו נתבנה **שם** ת"ש התביא גם כו' ולא אמר כפ"ת ס' כנ"ל ומלת לה לתתוק **רש"י** נסה"ע ד"ה אלא להקל מתחלה פל"ת לפדים נראה דר"ל דפיקר התקנה היה לרקל ותגב התקינו נ"כ דלכתחלה דוקא לריך נפ"נ אבל ג"דה (נח ב) נתפנה אותה ג"כ כאתי ליפנא ושם ה"א לפ' כה"ל אלא דר"ל דיא גזרו פה"ד להחמיר בכ"ת אלא דלפפתים מקילינן ביה פ"ם וכתו כן י"ל"פ הכא **הד"ה** אליבא דברי מהר"ם בזה דתוקים ול"ג דכוונתם דאי מיירי בכלם או פלא ראה א"כ מאי רבותייהו ספי ה"ל למיתני ולא אמר כדלק' נסה"ע גברי תא וטיט טול בזה גם אם יטל רק ש תן הגם בנא אמירה והיך לגלמא אבל אי תיירי נתבם שפיר הוה רבותא יהפ"נ דהוא פסול מ"ת כיון דגניד פייחוהיה כמודו פקח אלא בל"א נפ"נ אם יש כו' וקושיית א"ה יטל נמי לא יקשה של מסיה ט אלא כפירש"י בדבור הסמוך ולרבה למאי דמסיק נקיט בדוקא בכה"נ ולהה דגם נאלם יתקים כתותמיו אף לרבה דלא בפיתא ש"ד שלית ומשום פלת תחוק ליכא נקוט יטל כמש"כ רפ"י ותוס' . דגם הוא נכלל נאוט יכול **ע"ב** **גמ'** דרבין גר כר חקדא כאן ריליט פוד כן לר"ת אשר לא הסנוהו האיספות גב"ב (קמא) ועמש"כ לקמן (נא ע"ב) **שם** ת"כ דריו"ת המביא גם ס' ולא אמר לה נפ"נ ס' נריעותת התוס' נגייתא ז לפיל (נ ב) כד"ה דתנן ליתא לתנת לה וכן בכ"ת נה ב בד"ה ולא **שב אתא לקתי'** דרב אמי ורב אסי ל"נ דנ"ל דר' אמי הוה נא"י

דף ו ע"א והא בגל לפמנה דא"י ס' כל"ל כו' **שם** מ"ם בשוקייהו פרידי כה"ג בכ"ב (נת"ד) **הד"ה** יאי וא"ת לפיל דאתר בגירקייהו פרידי אמאי ס' לכאורה י"ל אף דבני התקום תכירים תיבית התלמידים מ"מ את תות גוב בני פירם שא גם תלמידים א כן ורפים להם תשא"כ פל בוקא נתים יוב כני העיר ותה שאמר בגירקייהו פרידי הוא ופפם יתה לא יאמר דכתלמידי יקייתו ריתות בני פירם כדפרב"י גבי אדרם בבבולבין לשוק יקייתורו **ד"ה** והא כבא ויש ו' ?? בני מרוצא דניידי לכן תלריך רבה בר אבוה ס' דרוא היה ג ב נמחוזא כדיתוכח בכבת (נג ב) אבי רב שמת תשמע לקתן (יד) דלא הוה נמחוזא . ורלא ב ין בפ' רמנ"ב פי' ו"א כתב דביהודא הוה **ע"ב** **גמ'** הא איכו ימי שלא תוקת לפדים קח"ל עברים י לכאורה ולנא דלך כתקום של ב נפ"ב יבפ"נ אם יש פדי קיום שני ו"ש דריו"ם לכו ם היה שנור דכפר פיקאי רוה כה ל ואפ"ה אי הוה אשכחא פדי קיום הוה שני לרבי קח"ל פ"ת תוקק לפדים ו"ל ויקושיא לכא לליגה דרבה וי"ה לאוה לפסק הראב"ד יפ' טותיה מיהו גם יכלא מייתי הם ם שפיר כדתויא כו מדקא"ל פתיק כו' רולוג ולא הדבר בהיתר ולא תהם ד לתא יתי כפל ותגבר ונמתוך כל אחוריו בפ"ג ובפ נ שם לכו כל דלא ידע כו יא נראה יבה פוא . כה"ג נמוגין (פו ב) **תד"ה** אגי"ל דיודע היה שתיט עיקר אע"ג דתכיו היבה דארוש"א

לא הוו ידפי אינו בריותות וכן ר' אליפזר לא ידפה והנחתם נראה תלא מקפס הפ"ם פליו מהבריימא. וכ"ל כאיה לפסוק טותיה יתדל"א אביי אמו כל דלא ידפ הברייתא כו' מוכח דאינה פקרים **בא"ד** כדאמר בירושלמי כפ"ק דשבת כל"ל והוא שם פל מתניתין דלא יפב לפני הספר .

דף ז ע"א **גמרא** פלחו ליה למר פוקבא זמרא כו' כל"ל . **שם** שכן פדי פד שפשה לו דין כל"ל : **תד"ה** כפהא אע"פ שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו . ולא הוי כקינו שקנה קנין דאוכל בתרומתה כר"ם אלמנה פ"ש דכיון דהוא פבד אין לו קידושין ואינה קנין **ד"ה** זמרא . וכ"מ מדקאמר וליפלה יהו כל"ל **ד"ה** פעבות ולא הוא כיולא דבכא כהניא כו' כל"ל ואין זה משום דהכא אפי' בחול אכילה דאא מפקי דהייט דוקא לחה יס ופוד דהא מפקין דלא כאכר אלא בגברי . אלא הוא"ל שכתבו שהוא כפין כיפה א"כ פ"כ אותזין אותה ביד ומגביהין אותה למעלה תבכלתם והיה אסור בשבת משום משא או משום אוהל כאשר כתב כאריך הגו"כ במ"ת בחלה או"ח סי' ל' באיסור הפפלאסח"ן **ד"ה** נותן לפי שאינו אסור אלא מתנים כדפריסית כנ"ל **ע"ב** **גמרא** לתימרא דפטו לליפונה דא"י קייתא ורמינהו כו' . ק"ל לפירש"י בתוס' לפיל בתתני' ד"ה ולאשקלון דאפי' נגד של א"י י"ל כפ"ג לפי שהוא בסוף הגבול ובתוך מעיקר ישוב א"י ס' מאי פריך הכא דלף א"ת שהיא מסוכה מסוף כלפון לגד דרום נכתב פרכס (דמש"כ רש"י הפתא כו' תשוך ס' יום או יותים ס' אינו מוכח מהברייתא) וי"ת ה א רמיקה מעיקר כו' ולכן נ"ל בפ"כ **שם** תימינו לתזרח הדלך כו' ופי' גי' סנה"ת וי"נ וק"ל דהא סוף א"י לגד תפרב יוא פד ים הגדול כדלקמן ואולי פווי בבל לא כבשו כ"כ פד הים ופמש"כ כפ"ו בשביפית . או דפטו וכזיב יאתה בגשין שניס פי' לקמן (ח) **רש"י** ד"ה ואל"ם דהא מנפוגה לבית אל כתיב ופ"כ ס' ק"ל דילמא קייתא בגלפונה מזרחה לבית אל **תד"ה** וייטב . ותפרש ל"ם ס' . גם פירשו דחק . ולפד"נ דה"ם דהגבעון תפיד דדרכים הקשים פבויין להשתגות אם תמתת קלקולם תנשמים או מגיטי החול וטוכנים להם דכך יתן הגד ולזה פריך שפיר דמאי פירכא הוא כיון דפסי' להשתגות וכדאמר התנא בפלמו פד שיודע לך ט' ומייתי תדל"ם דיקרא נמי תקתן בתסילה **ד"ה** פלין מתוספתא דשביפית כו' ומ"א דלך אלך ט' בתניתות לא אעתיקו ב"ת אלו ולאכי תפפתי בתוס' דשביפית ולא תלאתי **בא"ד** ואף פ"נ דשכיפי וגמייני כדי שלא תחלוק ט' ק"ל והלא כת"ק ול"נ דתתניתין נ"ל שלא תחלוק וכ"ת הוא דאית ליה וא"כ יהא מני לאוקמי ב' הברייתות כר"י והא ת"ת ור"נ והא ר"ת

דף ח ע"א **גמרא** דמיא כי ארפא סתיכתא דתיא שבת (ק ב) **שם** רבנ"א בנאות דא"י ס' . ק"ל תדוע לא מוקי הא בגהות דא"י והא בים הגדול ואידי ואידי רבנן : **שם** שנאמר וגבול ים ס' זה יהי' לכם גבול ים כנ"ל **שב** וכש"כ סוריא דתרחקא טובא לכאורה יקשה תדוע לא תביא הש"ם תניא טותי' תהברייתא ירושלמי ועמש"כ בנדרים (ט) **תד"ה** כל שופע . וקשה לר"י דא"כ ס' הנ"ל ס' תפרש"י תשמע דמפרש תפורי אתנון פד נחל מגרים שבדברי ת"ק טיט מרגלי ההר לאיפרט א"כ אם הי' ר' יהודה אומר תמורי אתנון הי' נ"כ תשמע מרגלי ההר לאיפונו או לדרומו לכן אומר תקפיוייא דהוא בראש ההר **בא"ד** ונראה וכו"י ס' . קשה לפירושו תסר כדברי הת"ק הגבול בגלפון וי"ל דלא בא לכתן א"י אלא באפקין תמזרח למערב ולאפוקי תדר"י דס"ל דאין יהם גבול לתערב אלא פד אוקייטם . וה"ל ל"י דתמזרח לתערב א"כ סיתן כי גמשך לתערב פד אוקייטם ולא גלכך אלא לכתן גבולי לפון ודרום בהשין **ד"ה** דייא דכזיב ס' נט לאחתייב ס' כל"ל **בא"ד** כדכתיב פד ים הגדול ס' וכתיב ס' ופד ים פלשתים · ק"ל נ"ל נר"י ובגול הלא ס"ל נכ"ס (ל ב) דפד פלם היום הזה הוא פד ופד בכלל וא"כ תיפוק ליה תסני קראי דתייתו התוס' ופי' בפרכין (יח) · **ד"ה** המוכר דא"כ טוי סכרתם איפכא כו' . לכאורה י"ל דתינבפי להו ספיקא להו דתסבריא אין כפיירות מלוות ולכן אפי' יהא כת"י לפנין פבד י"י כפ"י כמו פמדינה למדינה בת"י יתאי דס"ד ספיקא איכא דרבנא ופט לרתב"א הפיירות מלוות אפי' שהיא כח"ל כמו קמוכות ותוליפות לת"ק ול"נ **ע"ב** **גמ'** פבד שהביא גיטו כו' נכסים לא קנה . לכאורה תכאן ראיה דמפנינן מחייף להנא ליתפרט שלא בפניו נ"י נתוס' ליש תבלתין בד"ה ואם **רש"י** ד"ס פבד שהביא גיטו כנ"ל **ד"ה** לא יצא ב"ת כיבא דלא נ"ד ס' ל"א דשייך אבל הכא דנחית לשורת אמרינן דלדידי' נמי שייך ס' . וזה היפך מהא דאמרינן בר"ם בכל מעבדין (וככ"ד) אין למדין תן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ ומ"ש בפרש"י ד"ה ואפי' ונ"ע **תד"ה** דנזרו ותייך דמיירי כמפר הגא מח"ל לארץ ויתאהיל פליו כל"ל **ד"ה** אע"ג כדמוכח בפ' הדל כו' אתו לקתיה דרבנא כנ"ל . **בא"ד** ודאי איסורא דרבנן באמר שלא פירכו פרי תבוא תלת תילה כל"ל : **בא"ד** דפ"י ישראל היה אסור להרבות . פי' משום שיש בו איסור דאורייתא כמש"כ הר"ן בפ"ב דבילה (דף קל ב) . ורלאייתם נכונה מהא דתולין דהתם איתא דריבוי איט אסור אלא דרבנן לא הוי גזרי שמא ירבה דהו"ל גזירה לגזירה . ומש"כ אבל פ"י פובד כוכבים ניתא דשרי להרבות ר"ל אפי' לצורך רשות כיון דריותר גמור לצורך חולה פ"י פובד כוכבים דבתולה ל"ג וכמש"כ הר"ן שם בפתא דביו"ט מותר להרבות הוא"ל דלצורך או"ג היתר גמור . וכוב כתבו ותמא דוקא לטרך הת לה כו' ור"ל דלא כסברת הר"ן דבהיתר גמור שרי להרבות ואפ"ה לא ת קשי מהא דביו"ם מותר להרבות דהתם איכא נ"כ מטת שמחת יו"ט ואף דבמנחות (סד) כד"ה שתים לא כתבו כן . זה מליט רבות כדבריהם בסותרין א"ע ממקום למקום ודברי המהרש"א בכאן אינם מתוורין **בסה"ד** משום שמחת יו"ט התירו לכאורה בנא דתמלאה אשה ס' מה שמחת יו"ט איכא בריבוי כיון דהא"ל היום אלא לתיכה אחת (וכן בנהתום) ואולי משום דשמחה היא לכם ביום במה שימלאו למחר מוכן . וכה"ג בסוף פ"ק דבילה כל שלאותין בו בחול משלחין אותו ביו"ט :

דף ט ע"א **גמ'** [אלא פלפור דבפל התוי"ט נתקבה פל לשון פוררים דהוא ל"ר מתש"כ בריש כ"ת בתד"ה ולמין] **תום'** ד"ה ואינו חוזר . וא"ת כו' ולא קים אלא יאחר מיתה ס' . פי' לקתן (יד ב) בתד"ה הא בשכ"ת וכ"ע ופתש"כ שם **בא"ד** א"כ אפילו שתתא דכיון ס' דעתו פיקנה כו' דהיט מתיים ג"ט מהא דאיתא בב"ב (קלז) אליו"ת ומודה כו' במתנת שכ"ת ל"ם בלים ת"ע אמר אביי מתנת שכ"ת לא קנה אית לאחר מיתה וכבר קדמו אחרין פ"ש התם נמי ניתא דכיון שדעתו שיקנה היה סוגתו שיקנה מחיים **בא"ד** ותיהו אם טיתב בהדיא מהיום אם ימות י"ל שיופיל כו כל"ל **ד"ה** אית וה"ה פרשוי לקיחות כו' לכאורה תשמע מזה דדוקא שפופנין פרות מזוייף אבל יגן לא מפנינן לא פי' ריש תבילתין כתד"ה ואם ופי' בשירי קרבן **ע"ב** **רש"י** ד"ה הפולים . הטוכד טכבים הס"ד ותה"ד שחותמיהם · **ד"ה** לא יתט לא"ת ואפי' כו' וזכין כו' כל"ל : **תד"ה** מקבפין כמו כתב פ"ג פבלא ופנקס הוא לקתן (כ) **בא"ד** ופוד דאפי' כו' תביבא לקמן ס' כל"ל כנ"ו **בא"ד** בת"ב להפיד פל פיקר רתפשה כו' יקאי פל אותן פקורין לפניהם **ד"ה** מילתא. כדתפרש לקתן חוץ מבגיטי נשים כנ"ל

דף י ע"א **רש"י** ד"ה ה"ג אלא כו' . כגון לפריה ט' איתא נמי בפפרי קידושין כדכתיב ויצאה כו' כן איתא גרדיא בקידושין (ט ב) **תד"ה** בפליות . דכיון דיכא ליד הפלית כאילו לא ליידן דמי כל"ל : **גמרא** רפב"ג אומר כל מלוה כו' כל"ל **תד"ה** מלות בפירקי דר' אליפזר כנ"ל ביו"ד . **בא"ד** וא"ת אמאי יוצא בה יד"ת כו' פיין מהרש"א . ופי' מה שתמהתי פליו בקידושין שם **ע"ב** **גמרא** מאי קמ"ל תגינא כו' והדר פריך ותרי לא כו' . פי' לפיל (ד ב) בתד"ה והא קי"ל : **בתום'** בכה"ע מתגיא לכ"ם כל"ל **גמ'** כפיסקא רב"א יהא לאו ב"כ כו' כל"ל **רש"י** ד"ה תני חוץ כו' אבל ת"ק דמתניתין כו' יתכא לביה ומחוכר יא תורתינן כו' כל"י **תד"ה** חכפא אבי בספר פתורת ן גו פובדי טכבים כו' ולא הודאת בפ"ד כו' ולא הוי יצא חספא בפ'יתא בפניותי לא הבנתי דכיון דתהאי יאדאת בפ"ד בנא פדי תסירה א"כ הו"ל דתחזיקין ירו דלא מכשי נפשייהו וגיזוד הדבר בתסר לו הספר הוה כאודאת בפ"ד ואולי בדיניהם אין מיסר הנותן השטר להתקבל אלא שאומר לפניהם שהוא נותן לו במתנה ופיבולים לכתוב ספר פ"ח ולאוסיפו לו להתקבל והוא"ל דאין פליאות לפובדי טכבים במתי ניקנה

דף יא ע"א **רש"י** ד"ה כשרים בתקום . כלומר אף ט' שאתם מכשירין לשון שאתם אינו תכוון דפ"כ רפב"ג פליג פל ר"ם דאתר דחכמים מכשירין בפדי יפיירה ובתות תיבהקין והל"נ אף אלו ט' פרם מכשירין דא"א לפרש דזרו תדברי ר"ם פלויהי דרפב"ג אמר אז לחכמים דר"ם זכרי הן היו בזור פ"פיו אבל פיקר פ יובו דחוק דהבי הל"ל אף אלו אין כפרין אלא בתקום שאין כי' ונפ"ד נל"פ דרפב"ג קאי של חכמים דר"ם שהיו אוחזים יוך תניפי ג"ים כו' כל פ"א ית"ק דתתניתין **תד"ה** בפתאי גרסי' כו' אבל פבתאי ס' נראה דה"ל פיבתאי כי פבתאי אמכחינן בס הדרין (ח) בהוא שם תכם ופי' בפה"ד אות פי"ן ותתים' נזיר (נ ב) כד"ה היכא דביאו נ"כ הר"ל פבתאי **ע"ב** **גמרא** כתנו לייתלוקת ר' אליפזר כו' ר' אליפזר אותר זכה לו כל"ל ביו"ד **רש"י** בתתני' ד"ה יחזור ואין ט' נזכות בהן לנרכן כל"ל **הד"ה** בגיטי ליתא לן אלא כהדא כו' פי' תהרש"א ואל תתיה דבתתיך ן אחרי בפלתן שפש יזכות וחוב יכן דרך תיתים ירושלים פיקר פ"מס ויותר שמש שאינו כת"ם בכ ד בד"ה (פז) בד"ה אלא אר"ת **ד"ה** יתיב כדאיתרי דהוה תיבתתיב ס' היא בפבת (קה) **בא"ד** ותגולי היה לריך ל"ה כדאיתרי ס' זהו דותק דבמותא הביאו דרב ... ר"ם תגמידו ... כדאה דזה הי' ... דייא דירות ... דאיתא ב ... בפ"ם ... הכיאורו התוס ... ת"ק (כה) פ"ש **ד ה** כל וא"ת נה"ד כו' אלא בפקיון מה הולכתו ס' תיפוק ליה

משום

מאום דמן כתבי קשה כיון דקי"ל יתה תוריכו א"כ אתי' אי תן לא כתבי יקשה שלא יכול לסקטעו ע"י
זכיה תתם וביותר קשה תש"כ לקתי בתירין ר"ת דתן לא טוי כתבי אלא בשמוסר מיד ליד ס' ויהנערט
עני נפתן כו' דהתם לא הוי תן כתבי דל"ת יקשה מהי מתם ולקמן (יג ב) ד"ה נשאת דקרון מתבי
מתם באי"ד ותמאי לא תפרש ט' משום תן כתבי לכאורה א"כ לא תיחא מתניתין כרבנן דאמרי דכפנד
עמי תן כתבי אבל גם בד"ה תש כתבו דיל דרישא לא רחי יומיא דסיפא ע"ש ופי"ל דהשתא דיאם
ק"ל דאתי' כחיט יתפר תיד ליד אחרינן תן כתבי ויל דלתכי כעבד לא תיתי דסוי כמו שלי גיטך מע"ג
קקיקא וכרש"ל בכ"ד נג"ב (יקא ב) פ"ב ועפ"ז דבריהם לקמן (יג) בד"ה האומר ליט : באי"ד (נויף יג)
וכן כתב הפירוש ט כפירות אם דאלך לא כתבי כ"ל ·

דף יב ע"א גמרא

[illegible]

דה"ה ניסילה דמאתם דתפיס דחטר לסתיה סייט כדפיוס לעיל לענין מקואות. וסי פל"ל וקפ"ד דלא
מידי א"א לעיין נסילה או לענין הסקה כפי' ר"י תד"ה כיוטק וכן דניתן ל"י היא כו'. דכשמא
עוב ס"ל פדתו' מקוה סיפא יתורא לא סופא לטעפיה טוה חיטר · ע"ב גמרא כר"ש א"ל אני
שלא מפתה ט' נ' סר"ף וסר"ש א"ל ר' אסי תד"ה תאת ותית ולרכם נתי ט' כ"ם נו'
מסתפ"א פ"ם אך מילת נתי פיט מדויק לפי"ח ד"ה נמאי שליני מוכחא מילתא דעד
חפיתם ט' כל"ל

דף יז ע"א גמרא

[illegible]

דף יח ע"א גמרא

[illegible]

דף יט ע"א במשנה

[illegible]

דף כ ע"א

[illegible]

דף יג ע"א גמ'

[illegible]

דף יד ע"א גמ'

[illegible]

דף טו ע"א גמ'

[illegible]

דף טז ע"א רש"י

[illegible]

קלא ספירה לדבריהו אלה) אבל אינה מיתנאי שם דשוקי למתני' כר"א ופי' רש"י שם בנכ"מ ד"ה והוא אינו גדול ולק' (ט) ד"ה אימא ר"מ היא וצ"ע :

דף כא ע"א רש"י ד"ה והאיש מפר את שכנו ומיקנו לאמה כו' לכאורה צלא הבונר אינו אלא לנאים ואם טורך לאוקמיי לה פי' לעיל תד"ה וטתב **תד"ה** והילכתא. כגון שידיו כפותות כחבל ואוחזתו בידה כו' וג' הרא"ש שם שהיו ידיו כפותות אחיי לזורקן (ונראה דר"ל דאם היה יכול לזורקן א"כ אינו משתמר בתוך החצר (מראה הפנים) כמו במשנה דב"מ (יא) אחד לגבי פטר כו' ואחרי בגמרא והוא שרץ אחריהם ומגיען ואף דלדעת אמרת מיקנה אותו לא כעיין שמגיען כדאיתא התם י"ל דזה דפי לגבי רק כדרכו דלא מהני אפי' נתחנה לדעת הרמב"ם שם ואולי פי' הרא"ש וצ"ל אחיי לשומרו) וגם יקשר בחבל אוחזתו בידה ור"ל שאוחזת החבל בידה. ולי נלמד אינבריט לאחיזתה דנראה דסגי בשמורת גופו כדאיתא שם „אבל הבר שהיא משתמר אי עומד בצד שדיהו אין, ופרש"י דעכשיו היא משתמרת עליו ולפי הגי' שבתוס' י"ל דאוחזת בחבל שכפותין בו ידיו והוא בכדי שלא יוכל להתירו בשיניו . וגם עיקר קושייתם אינה קושיא כ"כ . די"ל דרבא שמשמיען דניעור אפילו רגליו כפותות אינו גם . ד"ה אמר . אבל הלכתא אמאי ל"ק כו' כמו שליח הולך כצ"ל ד"ה והא"ת אע"ג דשמר עליו לא אי אלא מדעתה כצ"ל ד"ה שכן כמו שהיא מקבלת ש"מ כצ"ל **ע"ב** רש"י ד"ה לא שנא' לתקנייה . ואם תנן ט יצא לאיתום כו' אמאת כו' לכאורה נלע"ד כיון דיצא להיות א"כ אינו שלו ואי כנזל גם הכתוב דמגוזל כצ"ע סי' ק"כ ס"נ דפסול ואין לומר דאפר הניתך יתמו דינו כרית לאסור בהנאה לפיכך לא שייך בו גזלה וכתבו על אה"נ כאשר דנב"ק (סה) אמר דכביסא ליה מילתא למיעקל מכגרו למעדיה לכלבים מפמס דמותר בהנאה . ואולי כיון דיוצא להיות רחיים קפיצת הוא לכן שייך ביה גזלה . **תד"ה** בכתובה ומוכתב האחרונה בכתובה מתגרשת כו' . לי מדוס לא הביאו דרשה ג"כ על וכתב וקתני הא דאמאת לעיל (כ) וכתב ולא וחקק ועוד שם לעיל מינה דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה כו' . וזה י"ל דלגופייהו אלי' קאי לקמן (כב ב) כד"ה והא דיהבה אינתן סמיך ויש עוד דרשה בנ"ס דלקמן ואי ל"ד וכתב ה"א למעוטי כאי פ"ש **גמרא** וה"ק כו' כתבו בתורף תלתא והתמו ונתנו לו כאשר כצ"ל . **רש"י** ד"ה תורף גיטין של כאשר כצ"ל **תד"ה** יצא בטופו כדאמרי' לעיל נזיה כו' הא (כ"א ב) וכן פיטה כו' הא (נב' ב) :

דף כב ע"א גמרא מכר נפל אפים כו' ל"ק כד שיחזיק בזיפים ס"ה אם מכרו למקום שפסק יניקתו כדתנות לעיל וכמש"כ כתד"ה יצא אבל לקמן דאמר החזיק בזרעים יקנה עלין הוא בדוקא דאילו נתכנו למקום שפסק יניקתו מעיקא משך גם השלין ועוד דאז הו"ל כיתלמיין ותפלתלין אינו ניקנין אגב מטלטלין . **רש"י** ד"ה שתי בגות . ונייחד בלה כו' בגידוד הגטה כ"ל בב' דלאיין פי' לעיל (פו ב) וכתד"ה נידוד **תד"ה** החזיק. ובמאי ואם לא בעינן אגב מקום כו' ותשו"ן בקדושין שם סב' בשם הרה"ס דלא דאמר התם מ"ש דקתני אגב יקחי גם הכא דאמר כיון שהחזיק בקרקע נקנה הספר בכ"מ שהוא מונח דלא כתוס'. **ע"ב** רש"י ד"ה אלא לאתר ביום שנמכר לה. פמש"כ לעיל (יח) בס"ד **תד"ה** אבל . ופירושו דמוק דלמה יש לנו למעשות כו' כצ"ל : **רש"י** בסה"ם ולא ידעי כו' כצ"ל . **תד"ה** והא אלא לפי כל"ע לגירוסי דידיה כצ"ע **באר"ד** ואי לא בעינן שליחות כו' דאילו הנם וקטן כסרים כגדול שומד פ"ג ומיהו שטה כו' עיין תוס"ת דמשמע שהיה לגיו גר משנגמת אמר לא מטען :

דף כג ע"א גמרא ול"י אי"ם והוא בשייר מקום האורף ולמנין שובד כוכבים תמתם דפסול אף בשייר מקום הטורף משום דגזרינן טופס אטו תורף כדגזרינן לעיל במחובר ולקמן גבי הכותב טופסי גיטין וכתבו נ"ג דמלתא דלא שכיחא היא כמש"כ הר"ן ובר"ח מתוס' לקמן (פ"ב) בד"ה אין שכ' דלגיפסא דמוקי ביו"ח כר"א קשה כו' ע"ש תוכח דלישן זה נ"ע דנקוש עובד כוכבים נתידק דלכתיבה כשר ואה דלא כמהרש"א **רש"י** ד"ה אר"נ כו' תירוצא זה עיין לדבור דלפיל ולכין למיתוק הפסק האיקודות **גמרא** ואיידי דקתני עבוי ונשתטה וחזר ונתפקח כו' נ"ל דר"ל נ"כ איידי דריפא פיקח ונתחרש וחזר כו' אלא דמשום דאיידי דריפא לבד לא סגי לכן הוסיף נ"כ איידי דסיפא . **שם** ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר פי' כדקתני בב"ג (קכח) **ע"ב** רש"י ד"ה מכלל לגוית עליה נגרם כצ"ל . **תד"ה** כעובדי כוכבים בסופו א"ל בשכר נדה מיסרא' כצ"ל

דף כד ע"א גמרא אשה מכי מפא גיטה לידה אינגרשה לה פי' דלא תיקשי דכנן אמירם בפ"ב וכפ"ג אלא בשפם גירושין פי' לעיל (ה ב) כתד"ה יצאו אבל משאיפ גם לידה ונתגרשה ומגיאתו לפ"ט לכאורה מתירין אותה דלאמרינן משתתא נפשה כתיקון **שם** וכי תימא הכא הוי שליח לקבלה כו' לכאורה לא ניכא הכא נתינה ו"ל הואיל דמתהפכת משליח להולכה לשליח דבלה הוא כאילו מ"ר שליח הולכה לשליח קבלה. וכזה א"ש ג"כ קושיית הגה' ע"ז והא לא חזרה כו' (לפרש"י ותוס') דפ"כ ל"ג דנסתלק שם שליחות הולכה משנה ליה לגמרי דא"כ ליכא מסירה מעה"כ שליח אחר אף דנעשה תיכף שליח לאחרים (עיין לשון התוס') מ"מ בם שליחות הראשון נ"כ לא פר ממנו אבל קשה למאי איצטריך לומר הוי שליח לקבלה . סוב די שיאמר לה דשם תסתלק ממך שם שליח להולכה ותהיה את לעצמך ותיהוי כמו שמסר לשליח דהולכה לא נעשה . ונראה דא"ג ולא נקים שליח אלא לגיות בפ"ת לאוג שליח לשליח . **שם** והא לא חזרה שליחות אבל הבעל פרש"י ותוס' נזה דחוקים . ואולי י"ל דהא זה פשוט דאינה יכולה לעשות את הבעל גופי' שליח לקבלה . וגדולה מזו אמרי' לעיל דסבר א"י לקבל גם לחבירו מיד רט שלו . וכיון שנעשית שליח הבעל הוא כמוהו דכלותו של אדם כמותו והו שאמר יצא לא חזרה שליחות (דקבלה) אבל הבעל ר"ל שהוא כעצמו א"י להעשות שליח לקבלה והכא הרי היא כמוהו כדאמרן . **תד"ה** וכי . א"ל רב ספרא כו' . הסג"ה שבגליון בשם רש"ל מתוב פ"ש נמחק .

פרק ג ע"ב גמרא ול"י שכתב לגרש גירושין הא (ר"ל לשם הגדולה) אלא אף זה של"ג לגרש כ רוצין הא (ר"ל לשם הגדולה חוקא אלא למיא שהיא) פסול ל"ג דל"ל . והא דקאמר לקמן סיפא נ"ע אף דכבר אמר כאן מאי רבותא הוא משום דקאמר טעם פיסול בגא הקודם לה מפני דכתיב לה לשמה תהילא נשמע דגם זה פסול וכמש"כ בתד"ה לאיש **רש"י** ד"ה הא איתרין בסופו . והגליון לאיסור תרומת ולקחתו זו כו' . תימה דא"כ כל גם גירוש שהא נמ"ין והבליכה ומגאתו אוסרו ואותרה שנתגרשה בו ולקמן כד"ה נפדי מסירה מבני לגזיזי ופי' שהא נמלך כו' ומסרו לזו . ואף דלכאורה אינו דומה לכה דהיי לטונים פליכן בפ"ת דהתם אתרי' דלא נעשה בום אלא אלא דהאחר זו וכתב לו בפ"ת והכא תמדינן ניה לתנרש אשת חבירו . וביותר לפי משמעות דברי הר"ן דאמשם הוא דהאחר כתב נכתבה למקור לזו י"ל דהא גם שם תמדינן להתוליה דהאחר ליה מתנו והוא תופס לזה וגם יש כמן חומר דא"א כדפרש"י לעיל . **תד"ה** יתר . א"ב י"ל כו' . ולקמן דא"ל כולן פוסלין חוץ מן הראשון פ"כ מוכח דלאתת הראשון גרע מכולן : **ד"ה** נעדי . התם מיירי כדפרכינן לעיל כצ"ל והוא (כדף ד) . **באר"ד** ולא חיישי שמא כו' כצ"ל .

דף כה ע"א גמרא אבל התם (פי' אביי שאמר א"כ וכדתובה בסוף כילה והיא דבכורות שבגינת התוס' מ"ת כ"א) מכר הוא דא"כ כו' והוא כמש"כ התוס' לקמן (כס"ב) ד"ה רי בסופו פ"ש וכן לקמן (מח) ד"ה או לא . ומיושב בזה גישום הר"ם **רש"י** ד"ה אריו"ח כדי נזכן בסופו ולא הודיעם מה כלנו . לכאורה זה דלא כר"א בנדרים (נו) דאמר הפרים פסח על תנאו (בלא מדעתו) ג"ם כלום אבל נראה משום דע"כ סוגיא דהכא איירי אי אמרינן בה לנ"א דאורייתא כמש"ש התוס' וא"כ ילפינן דלא בעינן דעת מבכן אדם מביא כל בניו ובנותיו הקטנים כדאיתא התם או דמוקי בקטנים ואפי' לר"א ולא ילפינן מפסח כו' ודלא כריו"ח דשם אבל בפסחים פרש"י דמיירי בהודיעם והיינו כר"א ושם לכ"א לאו דאורייתא (ול"ם על ריו"ח רבי) אלא דמוקי לה בגדולים ודלא כסוגיא בנדרים ודו"ק ד"ה אמר אביי דילמא סולה בד"ש כו' המדאמני נריצה נילה ברעתו כו' . לכאורה סברא ע לא שייכא כאן דסגי לנגין פלגי פתיד לנאחריס ור"ם ק"ל סולה בד"ש ואולי משום דלא קבע מועד הפלפתו הוי כמו שאומר פלגי פתיד לנאחרים נותן שתרצה . **תד"ה** הכי . פ"מ אינה מתיהא כו' ונ"ל נ"סג דאביי התה על רב הושעי' דהכי ולאי ידע למתניתין דלאיש שתרצה כו' א"א דמסתפקא לי' בתולה בדעת אחרים וכיון דקס"ד דספמא דמתניתין דפסחים משום ברירה כדמותיב מינה א"כ פ"כ תוכח דיש חילוק בין תולה בד"ש לתולה בד"א א"כ מאי קמבע"ל . **ע"ב** רש"י ד"ה כהנת אינם אם כהן הוא אוכלת בתרומה . לכאורה קשה מהא דלקמן (כח) ס"א גיטין פשה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול תרומה מיד ומוקי לה התם רבא כר"י . וי"ל דרבא שם לטעמיה דכבא דפשמא דר"י משום בקיפט הגד . אבל רב תסרשיא דהוה ס"ד משום דא"כ אבל לשמא יבקט ל"ח וא"כ ה"ס דל"ח לבת יתומה וכדאמיי בסוגיא דסוכה אולם לקמן במתני' לא פי' לפנין תרומה . ומש"כ ואם זינתה בחנק לכאורה לא איירי למ"ד בתובות (פו) איגיא דר"י דבסתרגות ספק נ"ש בסקילה **תד"ה** ותיתי דקתני וקדם פליו היום פי' הגהת רפ"א אבל מלאתי בגי' כרוכת מגמה שקדם היום נפ"ש והייטו נ"ם כדפרש"י שם ועיין בר"ן גם פ"ש (ד' כה ב) בד"ה מוק חזי : **באר"ד** משכה בחיים ותוזג כצ"ל ד"ה ר"י בסופו ודיו"ח דסבר מחזיק וכו' אית ליה נכי בדיצה . לכאורה עדיין יקשה מר' יוסי דפירוקין דמוכח דל"ל ברירה וכמש"כ התוס' לעיל ד"ה לכי מיית ומיהו הכא על כרחך א"ת כו' כצ"ל **באר"ד** וריו"ח נמי כו' אינו מתלק ולדידי' כו' כצ"ל .

דף כו ע"א ד"ה טתם . מדאיכי אביי גמרי'. עמש"כ בדבריהם במנחות (קו) נכ' ד. **רש"י** ד"ה אף מיקום שגם זה עיקרו של גט . משמע דשתו ושנה ספום דהם עיקרו . וכן בסוף דבור הסתוך כ וכי כתיב כו' אמיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאתנן והתוס' לעיל (כ) בד"ה הא שכתבו דלר"ת פסול לא אתו לאפוקי דלר"א כשר אלא משום דלר"ת עיקרה נמי מפני דלא הוי תוכית חיתום **תד"ה** ר"א מדקתני שנאמר וכתב כו' כצ"ל ומלת משום נמחק ד"ה ולכין וכפ"ב נמי תנן ניזה פ"ג כו' כצ"ל כי היא משנה שם ד"ה אבל . מ"מ משתבר דאמיא כחד מ ח . לכאורה קשה ד"ה נב"ת (מא) משמע דמוקי כיו"ח מתניתין דשם ריפא כ"ש ורישא ר"ם ופי' נשבת (פט) : **בבה"ד** ועוד

דכגלתי קמייתא כו' ר"ל למיתין תלה ועוד : **ע"ב** גמרא קפסיק ותנא ל"ש מן המחובר כו' שמעינן סתמא כריהא ול"ם יאלמון ביבמות (כ) אבל שם (סא) ובסנהדרין (יח ב) נקיט אפסכה ס"ת דליכא קפידה כלא . **שם** ואמר פולא מ"ש גזירה כו'. לכאורה י"ל משום פירי דהלקיות ל"י תכנס ויקש מתש פירות משלשה . וי"ל כיון דהכבל אינו אוכל כלל כפירות אף משנשה דהא תפסת חתימת הגט שוב אין ט פירות ואולי שתעולם לא זכה בהן אין יאוש ביקש מתש ומי' במר"ה כו"ע **תד"ה** קא פסיק משום דהכא נמי לא שייך אלא ט' . לכאורה קשה מיבמות (כ) דדייק נמי כה"ג אפ"ג דליכא יתירא ואולי סמיך עם אפיפא דקתני מחוברת כו' דצ"ל אינו אלא חיל וגם שם נסמוך (כד' סא) ובסגולשה בסנהדרין דפ"ג ד"ה לבשאלגשנה בסופו . שכתב זמן דקודם ניסואין כצ"ל . ד"ה כ"ל . וא"ת בשיניה כו' כין שרוצין שכתוב כו' כצ"ל **באר"ד** וגם על נגס ידקדקו וילכו כו' כצ"ל :

דף כז ע"א גמרא כאן במקום שהשיירות מצויות כו' וכתב התוס' והא דמחזירין לזמן מרובה היינו כשהבעל אומר תנו לה כדתנן כו'. וי"ל דל"ד דכאן דאיירי בנאבד מיד הכנים לא צריך לאמירתו פי' תד"ה כר"ד דר"ס **רש"י** בתמיה ואו או קתני כו' עמש"כ בפסחים (לג) ובנדרים (פ ב) בס"ד . ד"ה ואפי' בתקום אבל אם לא הוחזק כו' ולא ידעינן או דלמא כו' כצ"ל ד"ה בי דינא וכתיב בו ה פת כצ"ל **באר"ד** אינו מדויק דא"כ ה"ל גר"ס למימר חייבין נשי יוכן כ"ש פי' בתוס' ובכ"מ פי' ווידעים אנו שאין שם כו' והיא כפי' התוס' : ד"ה ט"ז יחזיר לשיאת אינו זה כצ"ל . ד"ה כמתעתי' דאמר תרתי כו' כצ"ל **תד"ה** הא וכהדיא גרסי' כו' פעמא דניתן כו' כצ"ל . ד"ה כאן ואת אתאי כו' וי"ל דהיית פיכלא כו' אבל מה יאמרו לקמן כדל"ש דתפי' נ"כ כאן במקום שהשיירות מצויות כו' לנופלא דוקא שהוחזק וכן לגיסגא אפ"ג דלא הוחזק לפרש"כ הרא"ש דכב"ל אם הוחזק תפ"ש שאין השיירות מצויות (וכ, הגיה הר"ן) האמ"י אידי ואידי שאין השיירות מצויות כאן שהוחזק כו' ואולי דצינרת לישנא דידכה נקיט **ע"ב** גמרא ודוקא טרכא מרבנן כו' נ"ש דקאי נ"כ אסימנים דמהימן אפי' לאחר שראהו כמש"כ התוס' ד"ה כגון לגבי עדים : **שם** בסה"ם דאיירי נקב יש בו בצד אות פלונית והא דלא פשטינן מינה דסימנין דרבנן (פי' שכוונות (כ) תד"ה איסר דאין דרך מבנה וכרייתא פיסתתך יהנא ולע"ק מסוכה (לג) דר"ם נופי' מנפע"ש נפרש"י) דמסיפא אינא לתידק איפכא דדוקא אלוך ונוז דגריפי עוכא אבל בסיתני מליפי מחזירין : **רש"י** ד"ס כגון דקאמר האי שליח פליה תא מכילתי פפי אל"ה הבעל ופי' לעיל תד"ה כ"ד דר"ס **תד"ה** כזמן וי"ל דלא תהימן אלא מכאן ולהבא כו' נראה דאוי כאן לת"ד שם פליגין דיטרה . והחילוק ואה דהתם י"ל דנירסא כרבנ יק"ס דאי"ם ויט אבל הכא ל"צ כן דהרי אותר מגירסא כגם זה ואה היה אגוד קודם לכן ועדיין ל"ש ד"ה תבואים ואה"ז דלעולם לא תפדינן ליה כו' ול"ל דזר דבר פשוט מנפרין תאי למיתרה

דף כח ע"א ד"ה תיאו ואה"ת וייתום ישאלה כו' לכאורה י"ל דבל"כ ל"ח שיבאלם דוקא לאיב פשמו כמתו וגם בתות נשותיהם שוין **באר"ד** דלא הויבינן לשה לפנין ממון כצ"ל ועיין ביבמות (קב ב) תד"ה כליו הא' **באר"ד** כדת יש בתוספתא פפ"ה כו' כצ"ל כי לתוספתא הוא לענין זבר כמש"כ התוס' שם כד"ה איבעית אימא **באר"ד** וה"ם דגרפי כו' ויודע שהוא שלו כו' כ"ג דל"ע ודברי מהרש"א בזה אינן מחוורין **רש"י** ד"ה כיון דלא פ"נ שהאריך ימים פד מאה שנה . משמע דוקא מאה אבל מן פ' עד ק' לא והא דתני אפי' בן ק' ר"ל לא תימא עד ק' או יותר מק' ובדבור הסמוך פי' עד תשעים קרוב לאות מתיב דיותר על נ' קרוי ג"כ אינשי זקן דכריתך הפלגה עד נתפלה מל' ואה משום דנאמרה פ"ה מכ"ח לא תשב מ"ותי שבע חיי האדם אלא בתשלום שבים וגם אחר שם בן תשעים לשוח ופי' בהר"ח כו' קתיא ש"ק קנ"ה ד"ה גם לא אפשר . דאי חיישת כו' וכן מנוטת לכאורה תימה דהרי יכולין לה לא תרי"ג אם תתחת גירושין או מיתת הבעל ואפי' אין ט בנים ויבא לו את תאלון ותיפסא דהרי אין כאן חשש דהכירה לכהונה דאמרינן ביבמות (קיט ב) דכ"א מי"ב פפו ה לכאיה אבל י"ל דאיי יוולם מת קודם הגירושין ואי' לו שם בנים . אי נמס יש לו אח קטן או גדול בתיה"י **תד"ה** והניחו וכדיה תפלגינן בין עבוד כו' כצ"ל ד"ה תרומה במ"ח אית לתרץ קושית כו' פ"י **ע"ב** ד"ה והא ו"י דודאי כו' אבל להביא קרבן ודאי כגון תיוה"ש כו' י"ל לגאיס קרבן אחר כגון כו' כדאיתא בדבריהם בזבחים (עה) פ"ב **בבה"ד** וי"ל מדרשינן כו' ריצו ולא תגבי פ"ת כו' עמ"א בתיולה (ה) הקשה דהרי קרבן זה הוא תורים ובני יונה דלאין כהן מקיכה ובתש"כ ביבמות (קד ב) ובנזיר (נע ב) בישוב דבריהם ד"ה אבל וא"ת והא חטאת העוף נמי פ"ש כו' לא מייאיה אית כתחובר כפרה כדי שתאכל תקנה לאכול בקדשים והכא מיירי בכלה פל חטאת כגון בקרבן עולה ויולד ועי' בנזיר (כס)

דף כט ע"א ד"ה אבל שהיה אחד מכב על פי הב וסדרין בידו פ"ש דלא ביד יאוכב היו השודרין אלא ביד אחד שעומד על פתח ב"ד ויאוכב היה רחוק ממנו . והשבירא היה עוסה שגם ביד הרוכב יהיו סודרין כדי שיראו הרוכבים אותו יפקל מרחוק כשירוץ להשמיעם [**משנה** המניח גט כו' ומפיה הספוכה לה לא ידעתי מדוע שפסיק בתשנות הללו לבין המשנה הדנבנות בדיני המצות דבר על תוקנו הראשונה בפליא גרא לקמן (כפ"ב) דאם מת לאחין כמלו טלם בפיר אמתפינן דלאפילו תלה ו"ה במה מת וכוד דלאו' למיתת א' מבנים דהיינו הבעל או הפלית לא חיישינן ומשנה הספוכה אמרינן דגזעת מפני דלאי' כמה בלוחין (כמו שדקדק הכ"מ בלשון אחרון) נ"כ ל"ש למיתת א' מהן ואת"ב נ"ב תאי דלאשתמעינן ר"ל דדוקא תלה דלא תימה דתשום דגזלא דו"ח למיתה קתני תלה (והנתיח דמקבה בליה תשיפא הוא לפי מאי דמסיק מר בר"א דלאפי' מת השליח הראשון לא בטל שליחותו) אלא לתר בר"א קמיה וי"ל כיוון] : **גמרא** כתי אש"ל לא תגרשה אלא גבית ונירשה בפליה קי"ל דבנדרים (ר"ד ט) כמסכה פליגי ר"ת וחכמים בנדר מן הבית דלר"ם תותר בפלייה וחכ"א דפלייה בכלל בית ולדידהו הכ"נ דלא אתא אלא לאפוקי יציע וכיו"ב או לאפוקי כרחוב והי' מכאן ראי' למש"כ הר"ן שם דלאפשר דקי"ל כר"ת אבל יש נפסה להרמב"ם והשו"ע דפס פסקו כחכמים והביאו נ"כ דהכל לפסק הלכה . וכן הריטב"א כפ"ז מהל' שבועות דין כ"ג והשו"ע או"ח סי' ת"ם ס"י פסקו כאומר נתכוון הוא שלוני גגות והגיהו בפלייה אינו פינוג ו"ש **רש"י** ד"ה דטלי פולח ו"ש ככל פלוחי ניסא כו' כצ"ל **ע"ב במשנה** עושה בליח בל"ד כו' כדירח לעיל (ה ב) בני כשבים אם הוא חזי לאיעכלופי עמהם וכ"ה בתוס' סי' קי"ב ס"ש . **גמרא** אתיו י"ה לא לא קא מיבעי' לן דהון אין כו' תבלי דשליח חשוי שליח כו"ל או דנ"ל תבלל דרבוי שליח כדלעיל **שם** ילנכה תיתין יומין מסוין שליח ויסוב ליה גיטיה כצ"ל **רש"י** ד"ה אחר ואמר ליה ל"א כו' הבה"ד תחת תלת ליה דתבריח יכא יולד ר"א (קדושין ע"ב ב) ד"ה אבל בב"ס בר"ק גרסינן מי אמר ליה כנ"ב ניכי' מהו קאמר ל' כצ"ל ד"ה ה"ג ואחר כנה נפשה שתסרו יבליח בליח תוך דבר פמי' הלא תעשה דיסר גידה תמע ד"ה אם אמרו כנטוחר שהניכה עליו כו' לי' מדום סגי ליה פעם דאיתא במתנה לקמן (סא) דמשי שאין לנו גם כה **תד"ה** שקול ותימה כו' דא"ל לתקיי כו' לכאורה הכא נמי אמי' אם אמר הב לה גיטא ותיקול מינה ממון מאי יוה יהיב לה גיטא ולא יהבה ליה ממון היה הבליח חייב לבלם מחיר הממון רק דגיבא תיהא אי גם וכש"כ כשיתנו לו א"ב התם אבל כשאחר שקול תי ה חתן והדר סב לה גיטא קצ'רא ואי ואם יתן לה גט מקודם אף דיהבה ליה א"ב התפן הגט בטל ירושלמי ועי' בר"ן ובהגה"ת

דף ל ע"א גמרא במרי כהונה כו' ובפרש"י וק' אמאי אין מכריו כמי אפטי דפתייהו דודאי לא יתן לאחרים כיון דהיוש פליהם ויכול לומר לכם פ"י אתר ואולי שמיה הזה כיהוש שלא מדעת דלא ידעי שהאוש פליהם ופתש"כ בכ"מ (יחב) **רש"י** ד"ה ולין בו משום מבית ובמן פוסק במפת הליאה כו' כצ"ל **תד"ה** הא תנ"ל וא"ת כו' אחר בינא כו' וי"ת זה קושיא ניתא דאתי כתנתים דפליגי עלי' שם **ע"ב** רש"י ד"ה כי יריא תפסה אתא בפ"ת סריפה כצ"ל ד"ה אין תופס דכיון שלא ידע כמה יש לו בידו כצ"ל **תד"ה** א"נ ד"ח א"א כתוקת עיי הבעל והא דכבכן וכו' הקט בחזקת אותו השנה הוא תשום שכם קרובי כליה ד"ה ה"ל ואסיפא קאי כו' משמע דמתלמסי נסיפה אג"נ דא"ל ליפוג רשות ה"ת כציטן ביהו יורשין כצוא"ו ב פליגא על דחכ"י דאמר בריקת פני ימבא **באר"ד** אבל איגא כו' דכש"כ אם לא ייכני צריך ליפוי יפוח כו' פי' מהרש"א ול"ג דל"ל אם לא יכפו קרקע אלא כפפים דודאי יהיו יפוחם כיון דת"ר תנה פליהם לפרוע חובות אביהם אבל בב"ד לא תיגי הואיל דאין ב"ד יכול לכופן יפרוע פי' תוס' ר"ם קי"ז ד"ה הייך הא לא מיתסר מציבה כו' . פי' מהרש"א ול"ל דס"כ ל"א בטול יתור א"א קי"ם בגרפים או קודם אגמנו פלאלתם למעשר למ"ד מתנות ב"י כמי שהורמו דמיין ד"ה וכי הרמב"ם ימודה ועלתה תוך כו' ק"ל דהא תשתק עוד בבכורות (נ ב) דדריש ן יוסיף יך דכתיב גבי בכור לשבט בותבות במעשר ובטול נופי' חייב בבותפות פ"ב וכן תרומה גדולה איתא בפ"ה דתרומות מ"ה דאי ה יש ה לא יאומר ולפינן לה מונתפט דכתיב גבי ת"ת ואיכי נעשה דוקה כתיה פ"ב כתי' הר"ש ס יאים כ ובר"א ובי לקמן בתד"ה ניסין ובתוס' מנחות (ס"ד יד) ובכסורות (ס) ד"ה אף **בא"ד** ותפ"ג ר"ל כי בעת עבאי ת"ת על תקיא לפנינו שם הגי' תרומה ומעשר וכ"נ ד"ל בתום ורמב"ם בפ"ג מהל' תרומות גמבן אחר גי' התוס' שלא יש יהוכית תוך דש"ל דאף בת מ יתירות דין ז ... הבוחם צ ב"ה הגאונים כפ"ם וגם בל"ם לאיתו דהוייה כמש"כ בפסחים (ע) בס"ד **באר"ד** וא"ת היכי מ' דתלאוריי אירי כו' ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור לכאורה י"ל דא"ת בתרומת מעשר קאי את"ת :

דף לא ע"א ד"ה כגם ועיין דאיה מלכה ביפעות וחייוי בירבר בת"ת ק"י דבכיתא בתרומה תפ"ב דהנפלי צדיין מנוי ואבצ"ם או לר"ת לכן היתרון כתו כן פנוי יחם ולכי האי מתו"ק אבל בת"ר דה כלי האי חולין נמור פירוקן א"ב היתרין גם רוח פירוי וכן קשה תה פתריית כתרא"ת מתוב' בבכורות (כם איתא כק כבינשות כד ב) דלא"ח ב"נ רא היתרה בתפסרות כו דאה כתנ"ם או בת"ם ואולי משום דת"ם אינה נתפסת א"ת פ' א' מתבצה דהישלר והיתר בזה יבחר בפלו כתי בזה' וכן מפין דנרי רפי' בקדושין (ר"ד נא) ד"ה ניפלת פירא לגתם ביד ימי פיות כו' כצ"ל

ד"ה נתתבנה . ולה"ת כיון דסרי תרומה כשעתן פיניו כו' וי"ל כו' אבל שמילת סיקוס כו' לא שרינן משום דאמשר נתתבנה. משמע דבנתתבנה מילא מותר אפי' בשבת . וכ"ע דאסיקא להו כן משום דרפה וחבר דבר דסור אסור הריאוי מותר (שבת קג) . ועתוס"כ בקדושין (נט ב) בתד"ה מיד . אבל נ"ל דל"ז מינו אלא בתרומה ות"מ דכתיב כהו ויחשב (וכ"מ בפסקי תוס' קי' קי"). אולם מפ"כ מם ולוכל בלד אחר ז"א לפי מה שאכתר) וכן כתפ"ל לעתס"כ התוס' לעיל דקרי' ותמנת תרומה. אבל תפ"מ ופ"ש מינה תועלת כהן מתתבנה ולזה א"ש הא דתנכת בכ"ד דאין תקנה לסבל בשבת והוא מפני כתפ"ם או כתפ"מ וכן אתיא נכון הא דפסיקא להו בחולין (ו ב) כד"ה והתיר תרמרין ודלמא נ"מ נמן פיניו כו' ולוכל בלד אחר דפ"כ מיירי בדמאי וכ"מ בדבריהם כאן שכתבו ואפי' דמאי כו' אפ"ג דאי ליתן פיניו כו' משמע דכולהו לא והוא מפני כתפ"ם או כתפ"מ ולהכי לא סקני בקדושיהם כאן אלא אמאי אין מבזיהין תרומות ונתנאות ובבכורות דנקני גם מעשרות כוונתם על מע"ל וכנ"ל. והפה"א נב"ד הל' תרומות סגה נתחכ"מ בכנת דברייהם ע"ש אבל זה מילתא מוכח מדבריהם דדמאי יש תקנה תקויי' בבכת ע"י נתינת עין בלד זה ולאכול בלד אחר ול"ע קצת תכא דפרין הש"ס בשבת (קכז ב) דמאי הא לא חזי ליה . וגם לפי מאי דמשני כיון דאי בעי מפקיר כו' . נב"ש אסור לפלנוני' ואמאי הא אית ליה היתר כנ"ל (ועתס"כ ברפ"ד דדמאי בס"ד) וזה י"ל עפ"י מה"כ התוס' בעירובין (ל ב) ד"ה מהני מאי דא"ל תקנה אלא בתידי דחזי בשעה לבוא אדם ע"ש וה"ה לענין פירש. וחדע דאל"כ קשה מדוע אסור לטלטל יפה"כ ש"נ תרומתו כר"פ מתנין הגא אמר למקומים פ"ש נתינה פיניו : במשנה מפרים פליהן כמוקת סהן קייתין ולכון הריטב"ם נתכוון בס"ז מהל' מעשר ה"ד ולוכל ושותה ר' פיפשו כל אותן הפירות בכגית המעשר לכאורה נראה דשיעור הסכורות המפורש נב"מ (מ) ודאי דריך לנכות ופ"מ (מ) כהסוגיא היפב ובתוס"כ שם . שם בשלשה פרקים טודקין אפ"י כו' . קל"ל דנכ"ב (ל"ב מ) נתמנה משמע דבשלית דרינו לפתחין ואו"כ יפי' לריך בדיקה לו : רש"י ד"ה כ"מ משום . ואם לא אכלן לריך לספרים כו' . ונתו"מ דקדק מלשון הרמב"ם שאפי' שאכלן מחייב לבערים הפר"מ ע"ש וכה"ש כתב הרמב"ם פ"ג מהל' מעשר ה"ב כדמאי דכתוללי פנה לריך לפשר אף על מה שאכל בכנת ולכאורה תמוה מהא דאיתא בחולין (קל ב) תנין לנפה"כ שאכל פירותיו פגלין כו' שפשר כן כתכלותין כו' ולפרש"י שם (קלה) ד"ה פ"ם דקא מבתרשי ליה כ"ם דתמשמע דגם נאוכל פגליו דינא הכי הוא ה"ב אבל לפי' התוס' שם וכן הרמב"ם בהפתיק הברייתא הנ"ל כלשונה דתוכח דקיל בשיעתייהו דאי קשה . וביותר קשה פסקו בדמאי כהגהתי דהתם לא שייך גזל השבט דסמפ"ל . ובדמאי תשמע דכ"ד דלא תקנו שיאכל ואח"כ יפרים כתלת מ"ל ע"ב גמרא וח"ר תתליפא בר ל"ם אומתי כו' . גם מלאתו כאן עוד בן נכ"ח אבר לא הזכירוהו התוס' בנ"ב (קמח) ועתס"כ לעיל (ה ב) : שם אמר נה סכי אמר רב אבה כו' נעיי' הגי' לכא · רש"י ד"ה כל סהגות . כאותה מקוס תשלום כנ"ל : ד"ה בין שהתקנה בכה"י וכ"ס כרים נדה וכ"כ לכון הרמב"ם נתתוו . ונראה דה"ה אף אם נשמתנו מסרות כהן כלה"כ כיון דמחזיקין הכלים כטומאה ודאית וכ"מ בסוגיא דנדה שם . תד"ה אבל. דבכטור והוושב משמע דהתם ל"נ הוא מתנא דבי נציהה כנ"ל ופת"ש בתוספתא (ה ב) :

פרק ד דף לב ע"א

במשנה או שלח כו' וא"ל כו' בטל הוא כו' . מזה קצת ראיה לדעת נמפ"ס שהביא הר"ן בפ"ק דפסחים שיוכל לבטל מטו פ"י שליח : שם אם הגיע גם לידה שוב אי' לבטלו . כהרפ"ב אי א"ל כ"ו ניסן תפכפיו ולזמן פלוני כו' מבי מפת גיפה דה לא מאי הו לבטולי כו' פמוה דהתנן לקתן בפ"ז ת"נ מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ופי' התוס' שם בפלתו דמספקא לן אי מנאה הוי או חוזר הו ובקדושין (נט ב) מדמה לה כמ"ם לתפכפיו ולאחר ל' יום ומכתב דל"פ כפתגא דתהניתין דלקתן והוא ככתב שם בקדושין וכ"ע הרי"ף והרא"ש . וא"ל לספק מורה ודאי תלי לבטולי וכן לריו"ת שם כיון ד לא עמד הגט עד לאחר ל' יום ודאי תלי לבטולי. ואפי' למשמעות דתגיה הכי לפרש"י שם דהייט אם לא יחזור בו עד זמן פלוני הרי אתר בו כיון שנתלו. ואין קיום לדבריו כי אם לפתואל וכפי' הנתיב"ן שהבית הר"ן שם דלאו לחזור דהכוונה אינה רק אם יחי' עד ל"י פ"ש אולם כמותל ודאי לית הלכתא אלא ככר או כריו"ח ש"ס גרמ"א ור"ן . שוב ראיתי שאל"ב נקח דבריס אלו מתקור נאמן מפי' הריב"ם אלא דשם הלשון בסגנון שונה והרפ"ב נמתכ"ת ל"ד : בגמרא הגיעו לא קתני אלא הגיע ואפי' ממילא . הנה ראיתי כאן דבר חדש נתכתם הלשון אבל לא מצאתיהו ספר בס' פליותא דבבנא ביניהן בבשורות ותולדות ולאחר כן נקח פירושי מכקריה חולק בין תלת הגוף לבין כיוזי הכא תחתיה · שם מ"ד לא אלימא פליחותי' דבטנה מפליחותא דקתא דלינבטלי' וליתא דהיא מ"ד באמרו אין כ"ד יכול לבטל דברי כ"ד מבירו אם כן גדול ממנו ס' (פדיות פ"א מ"ה) בסה"ע אמר אביי בכל בתי לשונות מבמתפי כה"ג ממסי לקתן (סב) : רש"י ד"ה בטלה היא . הודאת יפ"ד במוחה פדים דמי . ואפ"ב דהא כזה גב"ה על (דממנעם אפי' אין לו ממה לפרוש עלתה) זה לא מיירי אלא במקום דפייך לומר הא דר' נתן כדמוכח בכתובות (יג) פ"ש : תד"ה מ"ד נטופו . כמו שהולה לנוכים כו' דדברים שבלב א"ד מהא דטופין אותו כו' כנ"ל : ד"ה תנופלת . וכא דלא מיקשה תאי אתבי בה כו' כנ"ע . ול"ל דלגי' זו דלשון עתיד דהייט מטפלת תינשל לא אמר כלום ובזה אתבי קאתר דבריו קיימים א"כ ע"כ משמע דהוא לשון עבר ובבי גם קתני דבריו קיימים וכו לא תרבי אלא לבון עתיד . ומתכלי דלפעולם לשון עתיד הוא ולא"כ מבני לפנין מתנה מפני דהוא לבון הפקר מבא"כ ביטול איכו לשון הפקר כמ"ש הר"ן בריש פתחים . (ומ"ת ק"ק לבון הר"ן שם של כפסיקות דודאי מ"ד בנכסי דידי' דלבטלו כו' לא משמע דהוי הפקר . והרי לגי' שלפניו בביתות תוכח דהוי הפקר ואולי ליפנא דליתאי כפפרא מינגע נגרע לי) : באי"ד ולי' אותר פיש לייבב כו' דאי ליבטיל משמע כו' והוי הפקר ס' . מש"כ המהרש"א דלא"כ מיקשי ליה והכא מאי אמפי כו' . דנכי תימה הן דהא אמר נמי סיבטל דודאי הוא לשון עתיד ואפ"ה הוס ס"ד דכונה נמרס וה"ה אי אמשי כיולא בה ולכן תני שפיר בגט דמתני. גם הנ"ע שהגיה בדבור שסמוך לפרש"י דבס תמוה דהא מ"מ מוכח מסם דלשון בטל הוא ליבא דבבר דאי הוי לשון עתיד לא הוי משני מידי כמו תיבטל וא"כ מדוע גבי גם מהני דבו לא תבאי אלא לבון עתיד ע"ב גמרא ואמרי לה רב אחא בריה דרבה כנ"ל · רש"י ד"ה מ"ש תה"ה הקדש ובהפקר נמי תנן בה ה"ה מופקרין לכל אי שימעון כנ"ל . והוא נגדרים בסבנה (מג) : תד"ה ור"ל ורגא פסיק כו' כריו"ח נגבי דר"ל לנר מסלת כו' . נפי מה שהכלתי בקדושין (ש) בתד"ה ואידך מנתרא דנדה והה"ע ל' טסופות נמגילה (כמ ב) כד"ה והלכתא אין מזה רפיה :

דף לג ע"א

רש"י ד"ה נ"ל לתיתני דייניס כו' . וליתני פדים וה"ה כו' דייניס . מדל"ק איפכא דליתני דייניס דקדים משמע דדייניס עדיפי ולא הוה ידעינן פדים מנייהו . וא"כ הנ"ל וכפ"ל דייניס ועתס"כ בקדושין (מו ב) פ"ד ד"ה ה"ג ל"ס כתוב בלשון פדים ותכמי דייניס כו' ל"י לאתוקי בי' שלפנינו דתקדים כתוב בלשון דייניס ותתמי פדים דהאי נמנגס מקדים חתימת דייניס לפדים · ד"ה תקנת פגונות והוא לא יכרה בכל אלה כנ"ל : תד"ה וכי תלתא . בסוף . ובני מוכר פדיט כו' הכא בפינן גילוי מילתא פפי לכאורה הל"ג שאני תכר דמתן דזכין כפרהסיא וכין כדאיתא שם ריש לכוין זאת בדבריהם . ד"ה וממפה אפ"ג דבדין לא מינסבא כו' . לכאורה י"ל הכא יבריפה ודעם ולא מינסבא הוא מב לספם דליכא כאן חשש מתזרות ותקנת פגונות הא דאיכא . ר"ל דליכא לנוטות דתיתסבה כמה ביטל אע"ג דמדינא ליכא למיתם כיון דליכא קלא . אך על ביזלא בזה פריך יהמרא בכתובות (ג ב) ולדרוש ינו כו' פ"ש ושוד היכא דליכא קלא ליתא לחששא דלעטעות כתס"כ התוס' שם (ג א) בסד"ה ובכיה · ע"ב גמרא רשב"ג סבר כו' בטלה כולה כו' ואלו א"א נפלתה ל"י מדוע ל"ק כדלעיל מפני חשש מתזרות או יתם כהגא מפני איסור א"א :

דף לד ע"א

גמ' ואנדרוני' י"ס גיטא אתרינא כנ"ל וכמו שהוא בפרש"י בסה"ע א"ל אנא נריש יתא דניסן אמרי כו' אי משום אונס כו' . מדלא תפרש הש"ס מאי האונס . נראה דזה נוסא תה בזיה סבור דאתר לזמן יצא אונסי' . רש"י ד"ה ונזכרין לכן חלק יפה לחיוק שלו כנ"ל וכ"ה לשונו בכתובות ד"ה וטוי"ח לויכת . וחנייו נב"ב (יג ב) . תד"ה נ"ד . משום דלא מסתברא ס' פסות דפתות תמתית דמודה שמואל ויש ליפות בכך כח נ"ד כו' . לכאורה זה תוכח מהא דבותת הדיינין דאפי' לת"ק בפחות מבתות מכון קיים . ותימה על התוס' שם גופיה נד"ה וסורדין שכתבו דה"ע הכ"ל כשפמו בפחות מבתות וי"ל ד"ה וחי הייט לגבות אביי כו' . ולפד"ע מדלא מקיים בזה והלכה כאביי פ"כ י"ל דיתרווייהו אין ביטול בכלן לאביי תבום דנ"ד לא מילתא היא ולרבא דעום דלאו זה נ"ד . ואיכי מסתפק בהא דפסקין כאביי אולי הוא רק בגילוי דפתא בגיטא דלאו מילתא היא אבל כמאי דפליגי מה נקרא נ"ד כגון דנהיגו בתגייהו ויהו דלאמתי דלאביי הוה נ"ד ולרבא לא אמשר דהלכה כרבא וכ"ת בתקום דההי נ"ד בי נשון התוס' לקתן (ל"ד מו) . וכ"מ מלשון נ"ד בגיטא דמתמע דים דברים דמהני כהו נ"ד אבי מדקאמר סתם והלכה כגמתני משמע קלא דכל"ד בזה הל' כוותיה ע"ב גמרא והל' כגיחני נראה דהא דקי"ל הכא נזה הבם להיותו זוכה נפם ניתגן האזכר ופניו וכתב"כ כרים תענית תד"ה וכל בראתרי' בגתרא ברה דמיתקריא אבים . לפניט ליתא כן ובדטור הכתוב הפתיין רריפא מריס וכל בום פיב לה (בגי' פיפגיטו) ויבימא אדרבה לתיפך בפיט כותב השם הבני רפורם ודלא כר"ת ד"ה ורות וכ"מ בירובלמי על כך גרייהא כו' . נכאה דהאמיה אונה על הא דתגפרי בריוזוק בבני פמות במקום אחד דכסר אף נאמר תכן דהא ל"ד להיות דהתם ביהודה ולא היו קורין אותו כלל במם דג"ל אלא דלאייתם על הא דרלכי לכתהלה לכתוב מכיהם ווה מוכח מכ"ו דההוא בירושלמי . רש"י נתבנה הכ' ד"ה תפ"י תקה"ב . אבילנא קאי . אינו מבזייק לפתפ"ב בבי' איתוקפות בכתובות (ת) ינשוי כל אוני יופי על פתח מבלשה . ולכון הרע"ב תרווייהו קתי

דף לה ע"א

גמרא יתבה קה"י כו אם נהגייתי בייכיד כלום נראה דבפבועה זו פדיין לא איפסקא תילבלם דזה הוה כמו ל"י היכא יותגיתא דגנ"ת (לה) דלאמרינן שם ויאנה

בגיטנתא . ותשמע דוס סוס אין נב"ד גלא סוכרת כתס ונגא כק"ח ואו"ה אימנגה . וא"כ קשה לתסוכל דאמר דמון נב"ד משביעין אותה : שם תלים איפכגה דאישתרשי לה ס' . אבל כתלדת ויקל פ"ז מייתי טובלא דאיספא לאישכבה על שבועת אמת מתם ואלא נפקדון פי' בתוס' . ופ"ת כת"ד וכיפ"מ בד"ה הסטות בירושלמי : שם מאי איריא אלמנה אפי' גרושה כו' . כא דלא פריך מכל הנשים שיש לכן דין פס אחד וכתרינו ספוטה דלא ליכתבן . כוא משום דאי כשבועה היא לפטור א"פ ודאי לא יוותר כנפ"ד את מניפתו בלא כלום . ואף כלותן סכבעין ועלין י"ל דל"א אלא בגמותו שא"א שלא מחול כלום כמסך אם פיוצא שחיו . וגם מודה כסילה פפי . שם א"ל הודה רב בקופלא . ואף דמשמע דנבכנה שלא בנקיה דפי' בשו"ב פר"מ סי' פ"ן פ"ד . לא גרס מהא דלשמואל מטביעין אותה אפי' לכתגלה תוך נל"ד אף דחיינה בנקיה . וגם לא גרס מטודרס . אבל טודרס שאני שמוחדת לאיסור כל יומיה כמש"כ התוס' . שם דמתקרי אים מני ונדרה ואסרה כו' כנ"ל וכן בנפ"י ותוס' . תד"ה לא סיה בקופו דהוס לה לאמוקי כו' כנ"ל . ד"ה ונודרת . הואיל ואינה פומדת לאיסור כל יומים כדאמרת נקמון כנ"ל : באי"ד וא"ת כו' מאי מועיל כו' דכי אגבי' מיד סבר כו' . פי' מהרש"א שנדחק מאד . ול"נ משום דלפי' הר"ן שם (מו) דבהדר כדכר שא"א לקיימו לא חייל כלל וגם אינו עובר בבל יחל ופ"ש בתוס' לא הוה קשה כלל מהכא ומ"מ כתהה צרין שם הואיל דכידו הוא דלא ליגטב כמש"כ הר"ן שם וקושייתם היגה רק לפי מה שפי' כאן דטובר מיד בבל יחל . ע"ב גמ' אר"ה ל"ש כו' אבל ניסת אין מדירין אותה כו' . משום דלשמואל לעיל דמון נב"ד מפגיפין אותה אפי' ניסת נמי וכ"מ לגר"ן וכבן סתם הרמב"ם : שם רליה א"ל רב פפא אמר נריך. לכאורה הי' נראה יותר כגי' שהביאו התוס' בגבורות (מה ב) רב פפא במקום ר"פ . כי ר"פ כו' תלמיד תלמידו דר"ל . אולם תליט כהאי סוגא נמגאי כתפ"כ כמקומיס (סז) נכ"ד פ"ם . שם ומאי פלס עדר ופוכד יוכד כו' כנ"ל . רש"י ד"ה גרנים . בשמי שגרס . פי' לקמן (מו) דר"ג נופיה ס"ל דרניס טינו פונה . ובתוס' הגי' פס רבנ"י וכ"ה הגי' בכתובות (פה). ופי' לעיל (לה ב) מד"ס אגא . אח"כ מלאתי לכא"י שהסכים בזה : ד"ה משום איסורא. אם אסור עליה ס' ורולה לספור טתבילה . זה תיקשי לא תא הגדר דלרב פפי בנדרים (ז) דכ"ש אין כתכם מתיר ובקטן סוגי' טופי' : תד"ה אבל . וכן קשה כהמוך דפריך ונימא דילמא אזלה לג"מ ס' . לכאורה זה ל"ק דאי מימא דידידה פל"מ ככר זה כו' א"כ אפי' ניסת נמי : באי"ד ולר' אליעזר (כנ"ל) ס' מיטל כו' שמתידה לידור א"פ . סימה דבאתא אדרבה מתחזק יותר טוען קפה כו'. ד"ה קסבר דקאמר ר' אליעזר כבואא מגרשה ס' כנ"ל ניו"ד .

דף לו ע"א

גמרא נר"ה דאמר פ"מ ברתי . בגליון סונה אלא נר"ה . וכן הפתיקו התוס' לעיל (ד) ד"ה דקי"ל : רש"י ד"ה מפרשי . כלומר כו' מעיקרא כו' אלא אני פלוני כו' . לכאורה מש"ס דמעיקרא לא כתבו אלא לאותן סד פ' לק' (פז ב) במשנה . והתקינו שיהיו מפרשין שניב שמוחזקן דהייט מם אניסם נ"כ וכמו שהיו נקיי הדעת עושין (שם) נכדי שיכירום מי הם . מיהו מלשון כתוספתא דסוף מכילתין משמע כפרש"י : ד"ה כדגניא . ונתקינו נב"ד פ"י הפדלת התומים פלמן . ל"י מדוע לא פי' או פ"י אחרים שהכינו כ"י : תד"ה אמר . ואפ"ג דקאמר לעיל דמדרינן לה ברבים כנ"ל : באי"ד וה"ל דהדר"ל נמי קמי. זה לא פלוק למירוץ לאשון דלעיל כתד"ס אבל . דלהמו אין לפלק בין ברבים לפ"ד רבים : ד"ה אבל . ופ"ד יסיד כו' יטל כו' . ל"ד דכ"ס פ"ד שנים וכ"ה בלח"ס ור"ן . ופי' לק' (מו) במד"ה כגבי' וגרס"ל שם : ד"ה והפדים . ובגמרא אר"ג כו' מפמא דקודם נמקנה . תימה דבס אמר ר"ג סתם והוא ר"ג דיבנה נגד ר"ג הזקן פי' בגדה (ו ב) תדל"ה בגמתו . ובתוספתא שם הגי' הפר"ג : ד"ה נותן . ואמפים איל נאן על אמתם כנ"ל : באי"ד שהרי היה בנזק סנים דסלא כו' כנ"ל : באי"ד (פ"ב) דתשמע דיוגל לא נתגו היינו כו' אלא אי עבדים וכמפתו כו' כנ"ל : ע"ב גמרא כגון ב"ד דידיה וכרב אמי ורב אסי כן ל"ל : במע"ה טגוס גלוי וכוסי כנ"ל . וכגס המהרש"א נמ"ת נדחק לכתוב טפי בגם גלוי . ואולי י"ל דגל כוה ל' כמיעה כמו שנקרא מכתשון ירם נגל במלכים (א ו) ופרש"י פ"ש שבו נסתם נלה בגדה . וכן נגל מן אמגה (ימניס כד) פרש"י לשון דקטון והוא מוסר ונאות לפני . ופר"ל פ"ד שפי' הירושלמי פ"ה דפלה מ"ז דפולים כיון שניסי סינדו מכבסיהם לסתית טוחין סגי נאור וגם י"ל דגגל משמע כאן פל כבאך כמו וכגל מנותי תורם והותיה מתמ"כ נכ"ד פל"ד אות מי נמ"ת . רש"י ד"ה ב"ד דנהרדעא . שמואל דאמר בו דייני כו' אמרה שמואל לכך מילתא כ"ת תל"ע . וכי אתמואל כו' הוא מוסב למטה : ד"ה ניטנא דיטופא . שלא יפניתוס לנגבות כו' כנ"ל . הד"ה אלא . ואין מבתע בן בירושלמי לגבירא י"ל דזה טיס יודע גם ל"י כמקינה בירושלמי דשכן טיה דבר שאין רוב הלבור יכול לעמוד בו ונבגא הוא דסגן שאין כ"ד יכול לבטל כו' אא"כ גדול כו' וי"ת דבר מפני שיכול לעמוד לכן אפי' אליהו אין יכול לבטלם והרוג די"ח דשוק לא קבלו נ"כ רוב הלבור והייט מלה פגם (והמהרש"א מבכין דזה בתי' לעמוד. מתום) לכן אתי' קטן יכול לבטלו וכתי' התוס' · באי"ד למה נמנה עליו לבטלו כנ"ל :

דף לז ע"א

רש"י ד"ס שניכן אל יתומין . והוו שמחזיקין כו' כנ"ל : באי"ד כשמגיית פגנם . ועתס"כ בבבא (פג ב) · ד"ה אלא על סקרקע. כאמרן אפי' מלה מחם כו' . הוא לעיל (ג ב) : ד"ה דתנא אהיכי . ופי"כ אין כאן קרקע . ומקיים הל"ן ותקום סיכי לא תמיבא : ע"ב ד"ה מהם תקנו בשה"ס . לכוין הוא כו' . לכאורה הנ"ע להגיה מיעוטא הוא . ואולי יסחן לפם דלמד מהא דבי הויה ביבמות (מו) דהגמתר בעלמו ליבראל מהוו לגופו . אבל גם שם משמע דלא מכרים ילין לה : תד"ה אי . אפ"ס במשתפק רשב"ג כו' מ"ח לא משפבר ליה נרבא כו' . גדולה מזו מליט נרגב"י נד"ה (ל ב) דקא"ד יוחנן הוא דפעי (ל"ל בדברי ח"ק שלו) פ"ש :

דף לח ע"א

גמרא סובר טבנים ישראל מבנן דכתיב ויפב ממט פבי . לכאורה הא דלא כפרש"י פם בגימוקיו דר"ל שפחה אחת אשר פנוה ישראל מפם תקודם (פי' מזרחי שם) ואולי י"ל דמסתמא כבר פנלוה לכם אמהות · רש"י ד"ה במוקה . וקנאו במוקה ביוקס כמפאקינו כו' כ"כ ל' כר"ן : ד"ה וכתב לה בשה"ס . וכקיב כו' ומיגגר לה . נל"ח י"ל כדי שלא יפבדו פל לאו דלא יעשה קדש : תד"ה דכתיב . וא"ת ל"ל הפתח כו' . שמש"כ נקדושין (ג) בתד"ה והמה בס"ד : באי"ד וי"ל דמויסב כו' לא שוה ילפינן כו' ולכבי מייתי לעיל תדל"ל ס' . ופי' מהרש"א . ובתוס"ס בד"ה שתכבד ל"ד בתמכ"ס כסדר לימוד המקראות : ד"ה כל . ואלו כ"ם דטופין ס' . לכאורה מאי קושיא כיון דגם פתה פוכד א"ע יוב אחד או לא קרינן ביה לפולם בהם מפגודו . וכן יקשה מאי דפריך יהגא' על אביי מכא דתליה שפחה כו' . וי"ל דמליט תלת פולם טעל אף ב"ד פליט אלא מבגה נבגם כמו ותיהם לכם לנחלה פולם בפ' אתור גבי יוה"כ וקושת וכן הרבה כיולא בזה . שוב ראיתי לכפ"א בריס חגיגה שכתב באמת דחזי ב"מ אין בו פשה דלעולם בהם תפגודו ותפום מהא דתקשה כאן בגנתה אחלאביי כו' . בבוף דגר המתחיל כדבדין הכא משום מטה דרבים כנ"ל . ע"ב גמרא מיתיבי מפשה בר"ח כו' וסיבר פבדו כו' . לפי מאי דמייתי לק' דר"ח גופיה ס"ל סונה ר"ש נקבציי דר"א אדר"ח : שם דהר"ש בר אבין א"ל אמד זה כו' לק' (לט) ברש"י ד"ה לא קיימשו . כדמפיק ר"ם בר אבא : רש"י ד"ה ודלמא ר' אליעזר כו' כנ"ל כיו"ד · ד"ה גופיה לא קדים. בתוס"ב כו' ולא לבדי"ס . בתוס"כ בב"ת (מה) . ד"ה נזכרין ת"ש . ותיפתן פליו כנ"ל : ד"ה פלא סקדים נפה"ם . וה"ה בקרקע ובגמת פתחה . תימה הבי בהמה פתחה מועלין בה וכן קרקע אם סקר מוליא כו' . כמש"כ התוס' . תד"ה גופיה . כדאמרינן בהתנהות והעגבים כו' כנ"ל ור"ל שלותו פרק . באי"ד ונראה לפ' גופיה לא קדים פי' ליתפר כביתא כו' ל"י מאין פסיקא ליה לרב דגרע מבהמתה פתחה . והלא בבכורות (פ ב) אינפרין קרא למיפרי בגוד אדם בבגלה קודם פדייה : באי"ד לדמים ל"ק שיהא גופיה קדוש לימכר כו'. תמתע דאי אמר הכי בפירוש קדוש גופיה ליאסר בבגלה א"כ קשה הברייתא דהמקדיש עבדו כו' דנפס"ע ימאי דס"ד דפי' שלא הקדיש אלא לדמיו דהייט ליתכר כדפרש"י אמאי פוסה ומוכל . ופ"ק מאי דהאמר לק' אלא דכ"ע קדוש כו' והייט דלא ככב . טוקי כגון דאמר לדמיה . בסה"ד דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנה כו' . פי' מהרש"א. וק"ע מפ"כ דכ"ז שהתמון אינו שלו לא יוכל להפקיע מידי איסורא כולפ'. אלא נב גופיה קאמר דאחד זה כו' . ילא לחירות וצריך גט שיחרור ושפמיה משמע דתיאי כדפרין מזה לק' אדאמימר :

דף לט ע"א

רש"י ד"ס מופלין בשפנו . מפ' לה הפ"ד . ומה"ד אלא דר"ש : תד"ה הא . וכן נפרק כאומר כו' וא"כ שלה טותן לדמיו ומפ' נר"א אליבא דר"מ כו' כנ"ל באי"ד ואף פ"ג כו' מפ' רב באומר ערך כלי עלי כר"מ ר"ל וכיון דמוקי פתם מתניתין כר"מ פ"כ ס"ל דסכי הלכתא עמש"כ במגילה (ד ב) לא ס"ל סכי כנ"ל משום דההמוא דמתני' דערך ידו כו' לא אמר כלום ככרבנן כדאמרי' שם והכתא דרבנן עדיף וגם תני לה נני הלכתא דערכין ודמים פי' סנהדרין (נד ב) ופי' נוהרש"א בזה דחוק . ד"ה אלמה אי התיא דאמימר דלא כריו"ח רכיס · תימה דלא מר היה מתוח הכנה אחר ריו"ת כי' התוס' שבת (נג) כד"ה א"כ עביד · ע"ב גמרא א"ל לא עבה ולא כלום מאן דהוי סבר משום דהלכה כרב מזה סתירה לתה שהגאתי נפסחים (פא ב) בשם תוס"ש דהא הכא אתי לאוליאה מידי שעבוד ולהוקרה לעבד לשיטת רב"י . שם א"ל טוגא א"ד המגוגא מזה קשה לתש"כ התוס' בסנהדרין (יח ב) דלא יתכן שיאמר ר"ה בשם רה"ת פ"ש : בסה"ע א"כ"ת א"ל אסי א"ל חנינא אמר רב עבד כו' כ"ה בר"ף כלן וכרא"ש יבמות פרק ב סי' ג . רש"י ד"ה אימא לי אינו דסמכי מינה כו' כנ"ל · ד"ה ולא היא כדאמינא מדכתאי ונגא אף מידי כו' כנ"ל : הד"ה משום . דתליבין דמו לכסף וגל היכא דכסף קני כו' לגבי מחשה כו' . נראה דכאן אזלי כשיטת רש"י דקדושין (שם ב) ודלא כפר"ת שהביאו שם נד"ה והבא ומש"כ נגבי מתנה . קשה הא גם פבד פנבדי לא מיתגי בתגיסי, דאיתא בם (ח) ינ"ב כהד"ה ואלו וגמ"ת בפ"ב מהל' עבדים ואולי ס"ל כאן דפ"ע ילפינן מהיקשא דעברי לענדים ואותה הקובא הרטוב להאתה ודלא כפר"ש בם (ג ב) באי"ד (בדף הקמון) אפ"ע דרב גופיה פסיק טוהיה בפרק מי שהחזו (סב) כנ"ל . והיינו דרב פ"ם ול"ל דנגא או לעיל ל"ל ואתקין רב פ"ם במד"ה יגי . באי"ד דהוטיל דבני פ"ם נגי בג"מ (מז) איתא אפ"ע דאין בו פ"ם וכן בקדושין (ג) :

דף מ ע"א גמרא נסה"ם אלא אקנייה לגט קטן כה"ג בב"ב (קלז ב) ובמש"כ בסוכה (לו ב):
שם כאשר עשה כן יעשה לו כו' הוא מפי' תנינא הכתוב כאשר עשית יעשה לך גמולך ישוב בראשך (עובדיה א טו) **שם** אמן קי"ל כיתא דמקרבא כו' ב"ב ר"ד קל"ו **רש"י** ד"ה השיאו אשה לא הוה תיסבד ליה כו' כל"ל **ע"ב נס'** ת"ל כו' אתאנה לפלוני ר"ת כו'. בר"ף הגי' נבי אוי"ל כו' בבבריייתא דלעיל גבי עבד וגכון. **תד"ה** וכתיב כיון דעשה ש"א כאנן יהקנתו כו' כל"ל **באה"ד** ובדין יכול האפוטרופוס כו' כדאתרי' כו' ואת לק' (נב) והגהת הב"ח בזה תמוה **באה"ד** דכסף נותר בלא שטר הא כדמסקינן לעיל (ס"ד לט) דלא הגהה כ"ש. (ול' יתום' בב"ק (ל) ד"ה אינו בכוחו שכתבו וכן הגיו עבד וחליו ג"ח כו' ביתן לו כל דחיו ואת"ת א"א גם ביחור ספ' חירות יפ"ו) אבל מש"כ עוד דדוקא בולת בר"א איכא דיליין כו' דתמיע קלת אבל בכסף ליכת ימ"ד וה א דהא ר"ש תשום י"ש אחר (שם) דאינו עור נה ובדינה אמורא ס פסקין כותיה. **ד"ה** הקדש ואת דלא תניב ינא כו' ומובד טכבים כגון שפשה ביתו אמותיקי והבתיתו לו כו' אין זה לא מלאתי תפורש בגמרא ואולי הם כפלגם דע כן תמת וכן השור נכי' ק"י כתב ואיסורי ה לא מפקיעו כמו קדושת יגוף וכו' ע"ש **באה"ד** ואת"ת כו' אה"נ כל לזה יפקיע נכסיו כו' כל"ל **באה"ד** (בדף מא) וכמולא נמי לא תלי נשנויי כו' מש"כ המהרש"א דנפרש אין העבד חייב כלום לרבו כאמון בעד הנודף כו'. לכאורה לפ"ח תמה חקס"ש עיין בזה יראה אליו (או יתר או פחות לפי ערך הנודף) עבד לרבו לאמון ואת"ל דיתקס"ש הוא מעמס המשנה דלקתיה ליבא שפחה א"ת כו' את עד הבית הבתי לא מתמינן לה וס"ל לתנא לאקדותה בריפא. ועוד דא"כ ה"ל לרשב"ג לפלוני גם שם ולומר דשותף יאלמון שמחלכו יכתוב לו שטר. וי"ל דתקס"ש דהכא ילי"ם מבים דהפולם יקנרו שמלו היה מבוטנד להרשחרר אבל גם מירנו אינו מחויב דהא עבי"ם אלא הנודף אינו מבוחרר מגד הדין אלא מפני תקנ"ם רוח דטופין לרבו לאמון למחררו א"כ שפיר מיקרי הואן שאינו יבר.

דף מא ע"א רש"י ד"ה על דמיו המודאים על החוב. לשון דמיו תמתע דמי שויו ובפי' הרתנ"ם והרע"ב איכא דרב וכמו במשנה הכתובה אלי דמיו והשטר נותר כיון דאין מיחורו של שני כלום לכן לא הפסיד הוא במיחורו והעיד כותב שטר על כל דמי שויו והמה יתלקו ביניהם. ולרשב"ג לא די שהפסיד הוא אלא דחייב עוד לשלם היתרון והגוה **תד"ה** אבה בסופו ותתיישב ברך פי' הקונטרס דהלכה כיפלו (ד' מח) כל"ל והוא שם בסה"ם ופ"ם בתד"ה תניגה **במשנה** תיקנום את רבו. לכאורה אף הרב מפסיד ולדות כיון שאינו יכול להביאו שפחה ועי' תניגה (ב ע"ב) תד"ה תקנתם ג' סברי"ת וי"ל דעבד אחד יכול לישא כותה שפחות ואם יש לו עבד כנעני אחר אינו מפסיד כלום ודוקא קאתינא עבד כנעני דאילו עבד עברי אף מותר בשפחה כנעני' לא הורה י אלא אחת כמבואר ברתנ"ם פ"ג מהלכות עבדים הלכה ה' והב"ת לא הרגא תירוצו וה"ל דתזיל ולפיתיה בפי"ו מהג' איסורי ביאה הלי"ג דאסור לכה"ג לישא שתי נשים משום שיאמר אשה אחת ולא ב' והל"ל כתיב אם אדוניו יתן לו אשה אחת ולא ב' ואת"נ דהת"ם כתב שם משום דאשה דקרא יתירה הוא ה"נ י"ל דהאשה (דכתי' בתריה האשה וילדיה) יתירה דה"ל למיכתב היא וילדיה **תד"ה** ייבא ואת"ת וליתי עבה דפו"ר ולידתי ילא ליא יה הקרם כו' עי' מהרם ומש"כ בס"ד בנ"ב שם ויש שהקשה על תש"ב שתוק' דבדידיה ליכא עשה תמה שהביאו לקתן דאפי' בשפחה עייך ענה. תמיה דהא מפתותיהם בכור מלוו דאפי' תיפקדא אפשר לה בביאה בה מה שהקשה המהרש"א דליתי עשה דלעולם בהם תעבודו ולידחי לאו דלי' קדש כ"ל דלא תלינו לעשה דפוח"ת דלידחי ל"ת בקום ועשה. **באה"ד** ואפי' אין לו אשה ובנים הא איכא לת"ד דלכו מוסר לו ע"כ הנרי"פ ליין לקדושין (כ) אבל שם לא נתלה מפורש לתי פירוטה על לאבי' בזה נד"ח ויותר נראה שכוונו להגמרא דתמורה (ל) לפלונתת לבי ורבנן ע"ם בפרש"י ומש"כ בקדושין (יד ב). ולפמש"כ שם דליכא מאן דפליג בהא דאם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו ש"כ א"ם הא דפריך בגמרא בידמות (ק) שיתרנו אי נמי כו' ואימאי ליגא שפחה א"י כו' דהקשה הט"א בריש תניגה דיכולין ליתנו, בפ"ם על תנאי ע"ש ותירוצו אינו עולה לדברי התוס' דאם יכול נקיים בנת כל דהו לא בעינן אבל לפמש"כ ניחא דהא אין לכם אשה ובנים. **באה"ד** (ע"ב) דנפסק' ידי תלי' קדם כפרק ד"ת כל"ל כלא ו' **ע"ב במשנה** בת חורין א"ת ככבר אליו עבד נעשיתם שם הגי' בעדיין הליו עבד **גמרא** אבל בכסף ד"ה קנה פדויה ואינה פדויה קי' דליתא קרא נשפחה יכ' שותפין ואחד מהם בחרר טלא פלגא דידיה דבזה לכ"ם קנאה כדלקתן וכן קשה לקתן בדרב יוסף לי"א דרב ן סברי ד"ת כליפין כ"א ליתא דמיירי בכה"ג נפדתה בס"י ואת"כ א"ד מה אשה **רש"י** ד"ה מה ככף נפדתה בס"י ואת"כ א"ד מה אשה **ד"ה** יכול לכל ונתחרסה לע"ם ל"ד דכיון שהיה כ"ח בתורה שתחרת לבי' ישראל א"א שיגרת ליה א דכריתות נקיט **תד"ה** לא תנא מש"כ המהרש"א דפ"ם אסור בשפחה שחיגה לרבו שיו רקמו שיו בגפלם חמנו נחרא דתמורה (ל) ע"ש. את ס יפי' הרמב"ם שם יש תירוס לדבריו. **ד"ה** כיפין דפשט שהדינין שמוך לתשובה ר"ל אף דרוב סבר שעדיין הוא יום ת"ת כיון דנאחית בבר השכה א"כ אף לפי פשוטו היה שמוך לתשובה ולא ה"ל יהבנם לבית הספק ועוד דתדרגין אבור אות אם כן יש בהות שיקרתו פניה מבעוד יום

דף מב ע"א רש"י ד"ה כספר אחד דכתיב יה ולא לר ולחבריתה יקתן (פז) ד"ה דק"ל מבדיי ומוטה דספל כו'. ולעיל (ס"ד ח) פי' דלתנופי ניה קרחי **תד"ה** בעבד. וא"ת ובא נר"א כו' כמו בא"י בפן ופין כו' נ"ל לגביה כמו שאינו בדין יוב או יומים פ"ם בכוגיא דלגי' שלפנינו אין טעם לתש"כ את"כ וקאמר התם א"ע כו' א"י נרלאי אכרים ומש"כ המהרש"א בכוונו דר"ת דהכא לאו היינו דר"א דהתם יפה כוון דהתם נ"ל אלעזר בלי' כמו שהגהתי שם **ד"ה** הא ול"ד לביחרר אליו ותכל יתליו דהתם כו' תיתי לי שמעתי לדעתם בהא בכתבתי ביומא (נח) ויש לחלק דהם נתי הוי בגא"ז אם כתב כספדין וכן שם (נז) איתא בגא"ז אם הוה תדם הפר תחלה **ד"ה** יום דומ"א תעשה ידיו שלו אע"ג דכתבו לקתן (ע"ג) בד"ה תנלי דאם יקמא יהבו תגלה יתי לרבו כו' הייצו דוקא כלאין סופו לחזור. אבל הכא דתיירי בסופו לחזור אין התבלותין אלא בבת כדלקתן וכיון דתעשה ידיו שלו פביעא דנם הבנת עיין אליו **באה"ד** ותיהו נ"מ אף לא לא כגון כו' עמש"כ ביבמות (גט ג) בס"ד **באה"ד** ואין יכול להקנות לגט אלא תה עיש ימ' לכאורה כלי"ה כיון דליכא נגיה א"ת איסורא ואיסורא לא חלי להקנות כדאמר אמיתר יעיל דבאיסורא לא תלי תורית. **ע"ב גמרא** אלמעיה לא תשובב ג"ם יש יו קנם כו' משמע דבופר משיסא גרו דאין לו אפי' אמי"ל דת"ם וחזי ב"ח קידושי קידושין יש לו יורשים ת"ת בעד חלי עבדות שלו אין בופר כיון דעדיין משובב ג"ם יהתיהו בבת ישראל. **שם** קים הוא קרא' קא דרמינן עמש"כ בקדושין בס **שם** ת"ם רא"ר מפרשיא כו' הגרי"פ תמה דהא יתנעיין היא ו לצ"ד דר"ת תיי כה מפחדרין וא"ז ולא טיירסת הדבר דליפינו ושורגו ורא"ה ידבר דבתמורה מנ"א ר"ת רתשבה בגי' מפחררין (וי"ל עוד דכיכרות שם נ"ל א"ר מפריסא תבתים דרבנן מופין אותן ומפחררין וא"ז דאמכין סוגא בכ"מ דאתר תפתיה) והכא עיקר הפטייות תהא דלביבין לשחרר וא"ז כדמכמע מפרש"י וכ"ל דפ"ם כרבי' יקתיי וי"ל ועוד י"ל ע"ד פני' התוס' בכתובות (כג כ) בל"ה משום דר"ת ע"ם כי גם הגא ר"ם הבאה תכנה זו בתוספה שם וכה"נ יל"פ בנ"כ (פו כ) ובדלא"כ ם אות היו כרין אע"ג רתבנה הוא בתנאות (והתוס' נדרין שם) א"א הפוס דהוא הביאה בנבת. **רש"י** ד"ה בטלן כ"ד לאפי אכרים כו' עמש"כ ע"ד בקדושין שם **תד"ה** ומור אפי' הוזק בפניהם ונתבטל כו' כל"ל **באה"ד** ה"נ דבעינן אינו בנמת תו ולא אינו בשור דרשה זו לא ויינה בהדיא בגמרא ועפי' ה"ל לאתויי מגמרא מוכחת בב"ק (ד ג) אדם דאזיק שור אין רוא דמשלם אדם דאזיק אדם תשלם ד' דברים **באה"ד** מהספ ין בב"ק ורא פ"ת כו' כל"ל **באה"ד** ולא"ת תומר כו' ועי' בב"ק (יג) תד"ה לפימנו ודה ה"א וק"ק מהא דאתרי' שם (ד ג) מה לי פור דאזיק בור ת"ע שור דאזיק ת כ אידי ואידי נוק רואה דמשלם ע"ש ולדברי ר"א שלא ובנא בבכת ושיסוי וי"ל **ד"ה** מטובב ובכא ירי כמ"ע ואליו ב"ח כ"ל דה"ם דהוא גרע מפני דבופין א"ל לכתוב לו גט שיחרור ור"ה כיון לא תנלו א"ח את ידיהם לישב דברים ן אין יוכל בתרומה הרי אליו הא ב"ח גמור ולעד"ל דכתו דדבעינן בפסחים (סח ג) וכל ערל שהלה ערלה פסיה מקלה לא ה"ל דבעינן וכל זר ל"י קדש כוליה זכות דוקא ואת"נ יכבל דכתו לרואי וכל זר כתיבי ולא"ז בבד של שיים א' כהן ושל' ישראל יאכל בתרומה ומוכחי א לטתנתין, תתייה דיבמות (סו) בת ישראל של כת ילמן ומת והניחה מעוברת ל"י עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר אבר י"ל דהתם משום דיש בעירה לאחמיל דכפיתוקו אח"כ העבר סיפול לחלק של עובר אמרי ן שתגרר סריה שלו לתפרע ותיפתכת לאכול איכולא ועי' לקתן (עג כ) בתד"ה תנא בוב תלאתי כת"כ ע' אחור דיתתע מכספו יוצא ריאו עבד וחליו ב"ת של"י בתרומה ואולי הוא לת"א ולכן שפיר מתעסו מן בספו הוא דתעשה ידיו אינו של רט והא דאיתא התם לעיל על שותפין הרי כבר פי' הר"א דכ"ל שהוא נבלעו שהקף עם רבו אבל בירושלמי סוף תרומות איתא להדיא תנין לכהן בן ה עבר ולישראל בו שותפות כו' שאינו תאכילו בתרומה כו' וכ"פ הרמב"ם בפ"ז תה"ת הל' י'.

דף מג ע"א רש"י ד"ה דליתא מודה יקדם הפלאה פדיים משמע דאפי' יבואו עדים אח"כ יפטר ולף דתפקינן בב"ק (עה) דהיכא דפטר עליו תכלום לא מיפטר בבאו עדים הוי חייב א"ע בדרים דלא קי"ל כרבה שם (עג) כמש"כ שם בס"ד **ד"ה** בקידושין אמרי' התקדשי לי לאתר תיקודבת כל"ל **ד"ה** ועוד טופר אבל בכופר של ב"ח כת ב ודמית כו'. עי' ב"ק (מב ג) בפ"י ד"ה אתי שעמת ובמש"כ שם **תד"ה** תי אבל אם מכרו לקום מכור זמנין כו' כל"י כל"ו **ד"ה** ואי ואפי' בגו מתור כו' תגן כו' כל"ל כל"ו. **ע"ב רש"י** ד"ה פקסו שהרי נפתנית כו' לכאורה פגיו פגום דהפתת איכא שיור בקנייו והוה כמקדש חלי אשה. **תד"ה** אבל וא"ת הא דאמר אתיתר לעיל כו' רא דליא תקבו תה"ק ד"י דתיירי אחר בעדאהו ע"י קנם תכתים דנקנה לו תחדש לב"ד אז מחויב לשחררו ודברי המהרש"א תמונתגין **באה"ד** וא הפקינו כו' כל"ל כו'. **ד"ה** הא דתזלא' כתקנתא דרבנן קנסוהו כל"ל

דף מד ע"א גמרא המוכר בית לעובד כוכבים דתיו אסיריין פרש"י דהאיסור הוא משום לא תחנם וק"ל מדוע לא קנסוהו ביותר ויקנהו כמו בעבד ובהמה גסה. ודוקא נותר משום לא שכת כ"ל לגוסי ניתא כדלקתן ועי' לקתן (מז) במשנה בתוכר ב"א לעובד כוכבים. **ובהרמב"ם** בתוכיו מפרס דמכרו לעובד טכבים כ"ל לעבוד את הבית ולכן לא עייך בזה שיחור ויקנאו שהרי כבר נתכר. ותמיכני שהרי"ף והרא"ש והטוש"ע השמיטו לד"ז. **רש"י** ד"ה ילחת דלא שכיחא שייכתה לעובד טכבים כל"ל. **ע"ב** ד"ה ואת"ל וטון לנתנם להתחיל כו' כנ"ל **גמרא** אתר אגוזי גגדי מכריחא לפלוני אגסוני לי' כו' כ"ל לא דחי' בליגנה דעכבר אח תשום דעיקר האיסור עביד טות דלקתן תדמי ליה לגנב והלוקח לחר אלא דת"ת ק פי' ן ללוקח משום דאיסורא נביה כדלקתן. **שם** תא דא"ל ליתה נת"י כו' גראה דביתא ר"ל דשכר לו בית לגוד שם בקביעות ואושפיזת י"ל שלא שכר רק על יותים אחדים **שם** כפי ריל"ר כו' והכניסה לו עבדים כו' מהא. נראה דכפייתו היה בין על עבדי ל"ב וכין על עבדי חיו על עבדי ל"ב דהא פלוגתא דהדין עם מי אגה רק עליהם ואה דקאמר דאף לת"ד דהדין עמו כיון דלא קני ליה לגופיה כו' ר"ל דר"ל משום דאף לת"ד בב"ק (יב) עבדי כמטלטלי דתי ומטלטלי לא משתעבדי לכתובה ת"ת אם נגלא עבדי ל"ב טובה תקן ואולי לזה כיון המהרש"א. ועל עבדי תלוג דאת קאמר כיון דמשעבדי ליה לפירא. **רש"י** ד"ה ולא ידענא. ואין נכסים שאין להם אחריות נקנין עמה כל"ל

דף מה ע"א גמרא פרקא לבריתיה בתליסר אלפי ד"ה אולי נחמא נקיט פי' בירכות (כ) תליסר. **שם** בנתיה דר"נ כו' ק"ל נר"ם כתיב כו' ק"ק תהא דכתובות (קו ג) בתמפה דרי פוקצא דא"ל דביתהו סקי' כנפן ואותיב אכרעאי כו' **רש"י** ד"ה דליכא א"א יוד כסופו. **שיא** יקנטו הפנחין לייסקן ביפורין. ר"ל על שלא הודיעום סדולי, לגבוה ולכן לא חיים לתקנם השנויים המתידים דבהו ליכא חשש זה רק שלא יתגום בפלפלות לעבירה יתירה **ע"ב גמרא** דאמי רב התפינת כו' ס"ת כו' שכתבן מין כו' ובגליון ס"ת ל"ג ושפתייהו דמין בלא ה"ם דוקבדתם כו' ספולין ויפרף ניי דודאי לשם עבודת טכבים כתבו אבל התוס' בפ"ז (כז) כסד"ה וכו' גרסי ליס ויסכוהו ע"ש. **רש"י** ד"ה כותי. גידי אריות הן. לכאורה י"ל אפי' ימ"ד גידי אחת אף מ"מ לא האחיקו כהן כמו מסור ותותר ועי' התוס' מנחות (מב) ד"ה ולא יתול **תד"ה** והא דאיירי בה בהדיא. י"ל בכתיבת עובד טכבים ועי' במהרש"א לא מתוור **ד"ה** כל דאין אשה אוגדת גולב פי' ת"א פי' תרמ"ם סק"ח **ד"ה** עד. ומסיק דגאתן כו' ואין אתה נאמן להפקיד ס"ת ע"ש ותרלה דיש כאן ע"ם **באה"ד** מתתקנין תקלפין ותגרספין. פירשום אתי כעי כפור כתי תפילן ולפרש"י במנת (סה ב) בד"ה ופי"ל ם ישעם א"ם ומש"כ שם. **בהה"ד** מעמע דבעינן גניזה לבתה ע"ש דהכ"ם נופיה דייק הכי **במשנה** ימ"ת כו' וצא"ל חקירת חכם יתזיר כ"ל הפעם דא"י לקיתם ולומר שלא ידע שיוכל להפר דזיל קרי בי רב הוא ולא ה"ל לתזר ולגרשה ולכן אין קתירה יתה דתנן בנדרים (סו ב) א"י שיש תפירין יפר אבל התירת תכם אינו מיגוריע בקיא כותב ן היתר גדרים פורחים באויר כו' (תגיגה י) והתוי"ם כתב דיאתרו לו שיכו' להפר ושוב לא יוכל לקלקלה ונ"ב דכלריך ח"ת לא פתאי מה שיאמרו לו כיון דהיא אונה זונה פתח נלכת לתכם להת רה אבל קשה דא"כ ת"ש דר"א דיתס"ל כדבור האחין דס"ל כו' דיכול נותר אי' בזה נדר תמוה א' יאתרו לו בזה נדר וביטל להפר ב' הרי מגרשה מפני שנדרה וע"כ יודע בזה נדר **רש"י** ד"ה לא יתזיר ואפי' כו' אנ אדר התירו חכם לכאורה אדרבה בלא התירו יש רעותא מפני דאפ"ה יוכל לקלקלה בשודע לו ביטול חכם יתתירו אתנם תויע כיולא כזה כלפון היבנה האותר א"ם לפני התיבה כליבינין אף בלב יש ל"י כו' אף יתף ל"י כו' (מגילה כד ב). **ד"ה** שא"ל חקירת חכם שהרי נדר פותח הוא כלפי שאתנו כתכם שנכריך לתלות בו פתח נסכנם בו להתירו. אתר דכלפי בעל פתוח הוא

דף מו ע"א גמ' וכמה רבים רב"א ג' ביל"א עשרה ירש"ג פי' כרי"ל והוא יפי' הרתב"ם וכ"ם הטו"א וקשה כו' ורנ"ם אתי' ג' והכי קי"י ביו"ד כו'. ויו"ד יהתם פריך בע"ד רבים וכזה אתי' רי"ל עודה כדקי"ל רבים ג' רק בהודר ברבים דילפינן תן כי גבונו ירם נשיר העדם ס"ל עשרה משום דאין עדה פחותה מעשרה וכן פרש"י לעיל (לה ב) ועי"ש תש"כ. והרי יתום' נ"ל בתחלה דבפד"ר שני אתי' ברבים ועי' לקתן פ"ה ת"ה בתוי"ם ד"ה ברבים **רש"י** ד"ה ירולה. כלומר אינו מקפיד כו' כאן יל"ע דדוקא נקיט רונה בכדי שלא תדור עוד ותלמנך ליתגזות **תד"ה** שלא ול"כ כבר דביוולית משום ס"ד כו' דלא מייתי אלא דעיין בירושלמי משום ע"ר כו' כ"י **באה"ד** אם כו' איינו ר"ת ור"ת יאתר כו' כל"ל. **ד"ה** כיון כגעו וי"ל כו' נהי שלא היו יכולין להרגן כו' לפ"ז קשה לשון הגמרא והא דלא קמ"ינהו משום קד"ה **ד"ה** רנב"י (בע"ב) ותיהו לב י לא הי' יותר כו' תמיע דאינם מוזכים דעת קהל רק דעת יחיד ותמוה וכ כבפלגם בכתובות (כט ב) בד"ה פי דע"ד יהקלו הוא עד"ר ואולי כאן אולי בפיסת ר"ת מהביאו לעיל (לו) בד"ה אבל ע"ם. ומ"ת י"ש דפס תמתע דע"ד שחס לא נחשב אפי' בע"ד יתיד שפירסו וי"ל **ע"ב במשנה** אומר לה מחיזרתיך יפה תדויריך יביתית (סס) הטוי"ם (בסד"ה ותב"ח) כתב דלתכתים דאתני יתזיר והוה גם תבליא ואפי' אינה איילונית א"י יותר יה תחזירתיך כו' ולכאורה תיתה דהא לנ"י דס"ל דלא יתזיר הוא השתא נותר ומגרס כדפי' הרע"ב בתשנה דלעיל ואפ"ה ליתן כתובה אתני' דלא גירס א"כ גם לחכתים כן. ויש לחלק קצת אבי התוס' שם ד"ה אי תשמע דאף לרבנן כן **רש"י** ד"ה כיא לי. שאם יבואו לך סיתנים כו' כל"ל **תד"ה** המוליא ידפליגי ר' אליעזר ור"ם כו' כל"ל. **ד"ה** אומר ומכ"ם לא תלי לתתגם כתובה כל"ל.

דף מז ע"א גמרא א"ע אל לא קא שבקי לי כו' כה"ג בב"ת (כט ג) ובסנהדרין (כח ב):
רש"י ד"ה תייתא ופקים (כ"ל של מסוה או נמי) ועיגול של אבן כו' כתובו (כ"ל כיתך הפקים כדי שלא ירגישו) **גמרא** אתר רבה תג"א לא דתן כו' אלא נתו דעובדי טכבים ויקפינא יברלא כו' ק"ל הא אפשר לאוקתי בשהביאו שלים ביד ישראל כדלקמן וכמש"כ התוס' עי' הבית לשורתין תשל עובד כוכבים על של ישראל או דמיירי בשבבר שדה מיברלא' כתש"כ התוס' לעיל (כג ב) בד"ה העובדי כוכבים **שם** נהי דהפקרי אדעתא דישראל אדעתא דעובד כוכבים מי תפקר. לכאורה קשה הא תנן לקתן (נא ב) אין מתחזין ביד עניי עובדי טכבים בלקט בו"ש ול"ל דכתן כ"ל דהתורה לא הפקירה לעניי עובדי טכבים ואף דתכת ב הפקר בו להם ש"א לא הפקירו יצא גם ייהם והפקר לעניים אינו הפקר לכ"ת (וגני עפה גזה"כ) ויפ"ז אינו תדוייק לשון התוס' "הפקר בעמות הוא" ולא עייך זה גבי רתיתא וכן תכ"כ וכא דפליגי כו' דריו"ת אתר הפקר תמוה דבפאה בכ"ם הוי הפקר **הסר"ם** בת"ב מהל' תרומות יל"ם הגיה תכתן דפאה אינה פטורה תהתעשר אלא נאתר זוכה בה העני ותקשה ע"ז תהא דבגולת של יקם מתחייבה בגדים כו' דפ"ה דפאה מ"כ ותא"ת כין לקט לפאה ע"ש. ותיתה דרת הכת נס נקט תגן **שם** ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים עד שלא הביאה שלים כו' מה שהקשה מהרש"א תיוע לא תיי ישראל שמכר לעובדי טכבים שדה משהביאה שלים כו'. כ"ל דלק"ת דקת"ל דשתא דלא בעינן שב. השלים ינגו ברשות ישראל אלא דקני בשויה ברשותו נגתר הבאת השלים בלבד ובה"נ כתבו התוס' לקתן בד"ה נלך **רש"י** ד"ה ליקם בו"ש נתה שאין לו אלם כו' כל"ל **ד"ה** ה"ד א ליתא דישראל וקאמר כו' את"כ הפקירן ישראל לאשון בעדהו ותיתה תי יוכל להפקירן הרי אין שלו שכבר זכו בהן עניים עי' תמורה (כה) בבפיא דאילפא ועי' בתגוגה בסוגיא דיאופין **תד"ה** לוקח ור"ת גרס שלוקח תביא כו' כל"ל בלא ות"ע **ד"ה** אחד. והא דתדרגיא לעיל כו' איכא לאוקתי בגוריא וק"ק דת"ת ה"ל להב"ם יאותיה לתיפרך תינה לרבה ולתרולי כן. **בסה"ד** וכי פריך הכא נר"ת כו'. לא תינו יהא פירכא לר"א רק תאי דאיתי רבה לאיש לדבריו תתינה הוא פירכא לר"א. **ע"ב גמרא** תג"ת בתי תקעת או יותא (כב) כתובות (יב) מ חות (נא ב) **רש"י** ד"ה של ישראל חייב בכופו ולת"ק ה"ג ואם תירין בכפירא כן עיותדין הי ו רוגן יפה אתאי ק"ל ספיקא דלפי לשו דלעיל תמתע דודאי כל חטה והשה תיה שלו ותלית דעובדי טכבים וגם שם קשה מש"כ ולא תפבל גמור עליו יצא יב תקנה בא יפרים אלא על אחד וכ"כ בחולין (קל"ה ב) **ד"ה** כקנין הגוף דתי ויכול לותר כתפית פכ"ח בו כל"ג **תד"ה** שבל כסופו וכי התשבדית כו' יתבס בו וללוי תיתה אתאי לא גירית התתע יה ועתע ב ב"ד בנ"נ (פ"ל ג):
ד"ה מתה ועוד דס"ל כקו ה פירות כגוף ואת"כ קנה בדה דת"ק כלאתרי ביתב בכורים שם בי"עם לי"ת אך טונתם נראה פל הירושלמי שם בפ"א על תכנה דהקונה שני אילנות כ ב"כ בפי קונתי ר אי ת תכל לו בדה כקוחתה ללוקח תהו מביאת מהן בכורים א"ל לתה לגו בו תכ ה תפי' תמים כך אנו אותרים הלוקח תן השוק (ר"ל ואת"כ קנה גם את השדה) תביא בכורים (בתמיה) תמתע דספיקא דהיו תביא אבל הרתב"ם בפ"ב תהל' בכורים הי"ד פסק בזה דתביא וצ"ע וכ כ ס"ג כת"ם התפרש ר"ת שם דלא תשם להשיגו משום דס"ל דאפי' בכה ג תביא ויותר נ"ל דהירי"ם יפרש דכן אנו אותרים כו' ואת תשובת ר' אילא על"ב בניתותא דבאתת אנו אותרים יתף בלוקח תן השוק תביא בכורים.

דף מח ע"א גמרא נסה"ם א"ר קנא ומתגיתא תסייע ליה נל"ל כעין זה בב"ק (כב ג) ובנ"ת (מח) **רש"י** ד"ה לא שלשה וניתן וחולה לכן כת ח כו' כל"ג **תד"ה** אי. ול"ב דקי"ל כותי' בדיכא אמר כו' האחין כו'. ג'י מאי יחיה היא הא לא תחר תנא דבעינן כלי"ן כעין לפבין חו אה תב ת"ת י"ל דלכל תילי הוו כיולבין וכן הא דאין להם דבר זא"ז י"ל רק דינא פין רבה ויפה הוא דדינן כלקוחות דהא ב"ת טפל כינגד חצר תנירו אבל ת"י יורשין הנ דים כירש. **באה"ד** דתבר הא דא"כ דליהדר יכופה ותבנה לא כן אתר הם"ם בהדיא לעיל (כב) גלייבותא לתיתלי דרבי יותנן וק"ק שלא הביאו תכם כמו שהביאו לעיל בהא דתילין דדוקא בתהיים ואחר תיתה קי"ל כל"ל תשום דתבא כו' תהא דיליך להו

פרק ה ע"ב גמרא וגי' או כתובה אבל עי' דמשלם ליה שמ ה כל"ל ולי"ה בב"ק **רש"י** נתפנים ד"ה אין תוליא ן וד"ה ואת הפירות נ"ל הד"א **ד ה** וישב בדאו השתא יהמם כו' כתין פרוגה יפה בכבל בדה הגיזק כו' תמתע דוקא שבלותה בדה. אבל יפי תלי יתפיק, ריוה ד שלם תן עידית דניזק פים לו אף בתקום אחר. **ד"ה** מן העדית שהם אין לו תעות כו' חסרים לאו אם ליה תמות לא יוכל לסלקו בתיטב. וכ"ש יותר בדבריו לקתן בריה עבב ואתר אן לי תבום יפרש

דף מט ע"א

דף נ ע"א

דף נא ע"א

דף נב ע"א

דף נג ע"א גמרא

דף נד ע"א גמרא

דף נה ע"א רש"י

דף נו ע"א גמרא

דף נז ע"ב גמ'

דף נח ע"א גמרא

באו"ד ומפי' נסר דנצל על דקפיל ליקבלוהו כנ"ל

דף נט ע"א ד"ה דטלא מנייהו ומש"נ דשיפי דקרא ט' נד"נ

...

דף ס ע"א גמרא שאמר נקוה את ספר התורה הזה כנ"ל רש"י ד"ה עם יפשות אם

...

דף סט ע"א גמרא וליחזי לבלנא כ"ל דל"ל כו' : שם ונינקוט באמתא בפומיה כנ"ל : רש"י ד"ה ביעא דטיאתא בקופו על האולי כנ"ל : תד"ה לגרוקתי . וקשה דבנכורות כו' ולפע"ל דאלק בין אדם לבהמה ופ"ד פחלק ר"ת בחולין (מג ב) ביניהם לענין טרפות ע"ש : ע"ב גמרא וכי רפיל נוחא דתרמהין כנ"ל וכן ברש"י ד"ה עבתפיה : שם וכל יומא ליסתי פרמי ופילחא במתלא כ"ל דל"ל דויה לג' ימים : שם ונותבה אמבליה כו' לייבש סמלא דפלגיה כנ"ל : שם אלא מגגל בפת שחרית דמפליא לטליה נופיה פי' ב"ש (קח ב) שם ליסי תומא דחוריתא כו' ימיאלי ליה נאים כו' כנ"ל : שם גפס"ס לנימרא גוונא פי' חום פירמי והוא נגד לימרא בנא בגוכב קודם · רש"י ד"ה מסגי דידן כנ"ל ד"ה חומרתא דפילון . קמוס נמור כנ"ל והוא כתו"כ פ' ויקרא פרק כ"ב סי' ז' ע"ש :

דף ע ע"א גמרא קורבמא דהדי כנ"ל וכ"ה בערוך ובזה יובן פרש"י : שם מתמעין את הזרע כו' ונדנדניות פי' עירובין (כח) רש"י ד"ה קפיא . ג' רביעיות ר"ל רביעיות הקב כי במלמא מפרש ג' לוגין · ע"ב גמרא אר"פ זמנה תמנה כו' . נראה דר"ל סקופת תמוז וכלול בה ג' חדשים וכן עולם רש"י ד"ה לילותא פיה גנולה היא דעתו כנ"ל וכ"ה בר"ן . תד"ה ותי . אבל קודם שיבהלו ויפה יתהלם כו' כנ"ל ד"ה כהם דאם נתקלקל בינתיים אפי' נתפקה לבסוף כו' פי' מהרש"א ופי' בק"נ מה שכבית בשם הכ"י . ול"נ דהתו"ל אפי' נתפקה לבסוף ר"ל דנתפקה תחילה בלי שום תפסה וה"א דאפי' לרו"ח נדמייה ליתן וכדאמרי' בסנהדרין (מז) לזה אמרו דה"א דהכא אפי' בכ"ל אינו מועיל דאין כתיב בידן . ויעין שאני דודאי דיתפפר בשמתיה ובאמת לגפ"ד די"ל שהנתש דאפי' נתפקח בפתע נפיגה מ"מ כיון דנשתפה אחר שכתיבה נדחה הגט ושוב אי"ה והלא בדאמרי"ה עם אכל חלב והפריש קרבן ונשתפה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה . והא מצות לא איפשטא בסוכה (לג) אם יש דיחוי או לא ועי' לעיל (לב ב) בתד"ה כהם . ועי' בב"ש סי' קכ"א סק"ה : ד"ה חיישינן והא דהשתא כו' דחייב גלות אפי' לא מת נלאחר תיידי כו' . משמע דמפרשי דלמסקנא דהכא אפי' לא מת לאחר גולה והא דקאמר א"נ הוא קירבא את מיתתו ל"ד אלא דר"ל שהוא גרם את מיתתו ד"ה דבי ר"י עדיפא מפי דהכהני ליכא כו' כנ"ל . אבל ל"י אתי שפוי שהיא הכמה גדולה לגולה משום דמימות כו' נקפיה :

דף עא ע"א גמרא במדו"א בחרש מעיקרא . מש"כ מהרש"ל דל"ד דהו"ל לא היה בא לידי כתב . באמינו שמלא טוין יצירה בית תלמוד על ככתיבה לחרשים מלידה : רש"י ד"ה מפיהם פמ"י מכי עדים כ"כ דל"ל והוא הכתוב אבל דיני ממונות (דברים יט) ודלא כהמגיה : תד"ה והא . אחרים ומ"י לא הוי אלא נפה . לכאורה קשה הא כתיב ויאמר מורם מלך לך בכתב (ד"ה ב ב') וי"ל דפ"ה דכתיב בהדיא נכתב אבל קשה מקרא דר"ש יאמרו ויאמר אל משה אני הוחכן יתרו בא אליך דאיכא מ"ד במדרש אגרת שלח לו . ד"ה סגאי מה דפ"ד דמהרש"א לאוקמי מתניתין דנתחרש לא יוציא עולתיה במחרש מעיקרא עם במעמה מעולם דקאי על פקח מעלא פקחא : ע"ב רש"י בר"ה לא איפשא לן בגוטתיכן אם כן אחת פקחת . המציה בגליון אמרו וכן הגיה הב"ח אין נגוטת דאדרבה דפייך ברוטנא הוא אם נפלה פקחא אפת חרש לפני חרש בבל תרומה פטורה תה"ם ומן היטום דל"ת דאלים זיקתה עפי מגבוה אחותה נתרשה לאשר דהוא פיקחת : ד"ה פתחה . והא אפי' ר"מ מודה לקמן בפ' התקבל הגר"א הגיה דל"ל לעיל . אבל פגום דרש"י היה גורם התקבל אחר מי מפתחו ובגי' הרמב"ם ובי' בתוס' ר"פ התקבל ולקמן גר"ל הסמוך . ד"ה דאמר מילי מימתכן . עפאן כ"ד עמר לאחרים יאמרו כו' כנ"ל . תד"ה הא"ש פא'. ובפמא דריפא קמפרש כו' משום דמילי ל"ח לשליח . כן איתא לעיל (כט) דמסמא דר"מ נאמר לשליח סגו או נאלפה כתוב דלא מצו למיעבד שליח הוא משום דמילי כו' :

דף עב ע"א במשנה זה גיטך מחולי זה . במשניות הגי' אם מתי מחולי זה אבל מפרש"י והגפ"ג מוכח דל"ג אם מתי וכ"ה בגי' הרי"ף והרא"ש . אבן הרמב"ם גריס להו ולא יפה פשה המו"ם שהפתיחין ולא העביר כלום שם זה גיטך לאחר מיתה לא"ב . אף דזה אתי במכפיך דאם מתי נקים לה משום שיפא נאם אמר מהיום יש חילוק ביניהם והתוי"ט נדחק בזה ועי' בדבריו בפ"ב דנדרים : תד"ה הכי . והא כו' העמין רב כו' . מה שהקשה המהרש"א דלמא רב לא ס"ל הכי יוסי בפ"ג לק"מ דהם איירי בעשה כתיבת הגט ואולי משום הכם שמא יאמר שכ"א נעם נתינת הגט אם מתי בלא מהיום ועי' לקמן ע"ב במד"ה אי ובתמ"כ שם : ע"ב גמרא ואמרי' מאן רבותיו כנ"ל . רש"י ד"ה שמתות ל"ל כפלאות · ד"ה ל"י מאי היא מה שנרשם בגליון נ"א ר"מ פ"ס הוא ול"ל הכי . תד"ה אי . כיון שאין כתוב בו מהיום. משמע דאם כתוב מהיום אף דנשפם נטינה לא אמר אלא אם מתי ס"ה גם אף לרבנן מדלא מפסקא גם לרבנן בהה"ג :

דף עג ע"ב גמ' וחוששין משום זנות בגהגר"א מליט חוששין לקולא כו' . וה"כ בתוס' בקדושין (ג ב) בד"ה ה"ג ועי' לעיל (ח ב) תד"ה חיישינן ובהגהות שם. וכן לקמן (פט ב) (ב ב) : בירושלמי אחר סכביא מחלוקת א דרבי ורבנן ואמרו דב"ה דהמגרש א"א ולכם עמו כשורקי כרבי . איתא לאידך מילה ר' אלעזר אומר ליוחנן כו' . ועי' ברמב"ד וברמ"ה בפ"א מהל' גירושין ה"ע דפירשו דקאי על רבי דאמר חוששין לקידושין . ולהקשה נמלמו דבריהם ועי' דקאי אר"י דמתניתין והניה בדבוק ונשאר בקושיה בפ"ק ע"ש . בסה"ע ויזהר ומצאה לה קשה דהא פלוגתא דרבי ודאי לא היתה בעותו אלא אם ימות הוא קודם ובתוספתא ל"ג נמי : תד"ה גבך. ותימה לר"ת כו' נקט נתי כפיר כו'. בנה"ם וכתו"כ מ"ת חלק א"ע סי' ד' סתם יעקב נמון בפסידת דנרימס ע"ש :

דף עד ע"א רש"י ד"ה נפילתה תלויה . וה"ק לה ה"ז גיטך מעתה אלמי נפולס כ"כ דל"ל : תד"ה אמר רבה . ותימה י"ל שהיו מפרשים בהדיא מעכשיו כו' . נראה דר"ל דאף לפר"ש י"ל שהיו אומרים בפירוש דטועם מהיום דוקא ולא תפת עלה בגולם או שהיו אומרים מהיום כמיתתו וכ"כ התוס' לסדיא בכתובות (פ ב) ודלא כמו שהוגה עה"ג לפי' הקונטרס : ד"ה הא . מגורשת תגפת נתינה כנ"ל . באד"ד והוא כו' נר"ת מיתני נמי א"ת . מש"כ המהרש"א דמספקא לכו נדר"ת אי בעי תתיכה תעשי תמיכות לסתתוימפיתיה נמרת דכריתות (יה) דמפורש שם דלא בעי פ"ס ד"ה ל"י . אלא בעי ל"י תתיכה מנ"ח פי' כריתות (יח ב) בתד"ה אר"י דכה"ג נקרא אוקמא מיטונה . וגם נראה לכאורה דזה דמי לעושה מלאכה בכ"ם דתוג"ם פי' התוס' שם בדבור הקודם דחייב לכ"ע : במשנה והכדה מנפליתו כנ"ל גם' רשב"א נותנת לאביו או לאחיו או לא' מן הקרובים. לאחי מקמים ממ"ע אי יש לו אח כהי הוא קודם ליורשו ואיכא דאונה בכתובתה לא' מן הקרובים . ואי אין לו גמה סמך כיון באחיה זקוקה ליבם ול"ל דל"ת שתפטר מן החיבול . או דלא מקרא קמלנים . ובירושלמי דמקיים נדרשב"א וזה פסולה מן החיצה כו' ליתא בדבריו או לא' מן הקרובים : שם וא"ד איכא כי טוען כו' נראה למחוק או' ול"ל אר"י וכ"ה בקדושין וכ"מ ע"ב נפא תרייה ליה מרי"ת כו' וחזר וא"ל מחולים לך מפו כו' א"ל א"ת כ"ה בתוספתא שלפנינו בפ"ה . תד"ה לא ק"ל הא דקאמר בלבנא כרבה לגבי ל"י כו' . זה הלשון אינו לפנינו :

דף עה ע"א גמרא מבגל דבעלמא בתיבה נפ"כ נה"ל ק"ק דנבי גט שחיב ונתן בידה וכו' אפי' נפ"כ : רש"י ד"ה מים ריפא עד תיבת נקיטא ל"ל הד"ם : תד"ה לאפוקי כוב מעת פ"י עליה. פי' מהרמ"פ · ד"ה אלא . פרוזה רבא כו' אפי' כרבנן דרבי כנ"ל : ע"ב ד"ה ותיכנא במינו . דאי דוקא לא הוה פריך מידי . לכאורה מ"מ פריך שפיר דמ"ש ריפא דאב"ג דססמא כי יום אחד מכל מקום במה הני בפנה א' ומ"ש סיפא דאפילו במה לא הני במה שהניקתו נאייו אזה זמן .

דף עו ע"א גמ' אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וה"ל שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין. לכאורה ל"ד נאמר כ"כ סנב"א נפלתא דא"ת דמלמדין לפלגא הכי הבא מיוחד דגם אותו הוא ילפינן מן האחד . אבל הכא אדרבה משום דמלמדין לפלגא דבעינן תנאי כפול לכבי אינהו לאיכפלינהו נכולהו דהל"ל הוה כתפסה קיים אף בלתי קיום התנאי . ול"ל דהכוונה הוא דלגמרי אינערך לתכתב הכפל דבלא"ה הוה ידעינן דמסתמא כפניה דאי לא לא הוה מהני התנאי. וכמש"כ התוס' לעיל (סה) בד"ה גאשוקי גבל ע"ת שבפ"ם . ולאידך ליפנא דרבנן קא"ל כו' ופרש"י דטלנו לריכי כדמפרלינן להו בקידושין (ועי' בתוס') ל"ל דר"ל דנאמת דאפי' לא הוי כתיבי הוה ידעינן דמסתמא ספליגהו אבל לא הוה ידעינן אין כפליגהו אם לא נרכה וילא קללה או אפי' קללה ולכן אין סבירה מזה למ"ע הל"ן בשבועות שילהי פ' שבפ"ע דלר"מ הוכח דלא כפליה נקתמא משמע שפיר קללה דוקא והדר"ב, והסמב"ת נמ"ש תה' אשות ניתנם טרגם כזה ולפד"נ כתפ"ל . במשנה הגיע לאמיפתם נמשגיום הגי' לאתגריפתם , הבן זוכר ביומת (סב) ובנדם (סג). רש"י ד"ה תגאו "בפל וכוב אין כתב לגרם בו . ק"ל דנעיל (נב ב) שהקינן כר"ל דתחול ותגרש בו ועי"ם בתוס' ועי' לקמן (פד ב) בסוגיא וכתו' פס · ע"ב גמ' איכא יחותני לה אתתניתין כו' וניתום שמא פיים . גרי"ף ורא"ש הגי' שמא לא ועי' לעיל (יח ב) תד"ה שמא פיים רש"י ד"ה וחיכה מגורסם הוא"ל ופגר אמיפתם כ"ל ספק גל"ל ובטל כנ"ל · ד"ה לגימכא דמריו אמאי יהוה מ"ד תעיקרא קאי ולאו אתירוצא דאתני כנ"ל · ד"ה שמא פיים . ונאמ"ש אתי נפל ימפרשה ו' עי' לעיל בתוס' שם כבופו אבל לתאן דמתני אתניתין ליכא לפרש כן דהא מית ליה : ד"ה ולא אפ"ג דרב פסק טותיה הוא לעיל (ד' עג) · בכה"ד או שמא דוקא הכא דכפ"פ כו' . זה מקשה המהרש"א תהא דהכא ספק סם כ"י אפי' נפ"ם . וק"ת דהכי פם איכא ליפנא דאמר מהיום ומדנן וא"כ הא דהכא לא מכרעא ד"ה הכל מודים . כדאמר לעיל הוא עם בסוגיה . אבל מפרש"י לא תשמע כן ועי' בר"ן :

פרק ח דף עז ע"א גמרא וזריקי כו' ואי אמרינן גגב כו' . ק"ל דהא מגנב לא הוה ידעינן דתשום ידי איתרבאי דל"ל דאינן אלא משום פליחות כמבואר בסוגיה דב"מ (י ב) ול"ת לקמנה ונפ"כ ע"ש . רש"י ד"ה קנה נפלה . ואבתי כו' מידיה דבעל כנ"ל : תד"ה מ"ע וה"ם וניחא כו' . נ"ל חיזוק לקושייתם מהא דאמרי' בפסחים (פב) מאי כמיב וקנין כו' נגא

לבסוף אם למימרא דלא אין מידי אמרינא לא : ד"ה והכניה . או שכתן לה קפפל במתנה כו' . קושיית המהרש"א דה"ל דומיא דהכי במלבו אמלי א"מ . מפום דהכי ליתא נגי במלבו אלא שנתנו לה במתנה . וה"כ הוה כאילו אמר זכה לה בתוך מלבו אם נתנו לה במתנה (דנקנית פתח חצירה) מגורשת . מתוך חצירו (והיינו שלא נתנו לה) א"מ . אלם זה יש לבקשות דלישנא וליפני כדידה דאפי' במגרה דהיינו על נכסי מלוג א"מ . וי"ל דזה נאמה נכלל ג"כ בנם אמרו כדפריך מה שקנתה אשה קנה בעלה . גם י"ל דמשום דנוסח דלחוך קלמה הז"מ נקים אמרו ע"ב גמרא אפי' היא במגבית ותלה בגיטרי כו'. ובזה תקשה לרבותא דתוספגים גם בגוגה דסבגיה במתק (ונראה דלזה כוונו גם ב"ק (לא ב) ובגריא מתוקה מטלן) וליפורי כלאם ססר כדאיתא בגבת (קיח ב) ודע דהתפ"כ גם נגפ"ע בנם סכ"י מיגלם דהם בתוך מקום אחד . ל"ם דבמדרש אינה בפקוק בנגע ס' ולא ממל איתא י"ח מיל סמך מנרים למיטרי . רש"י ד"ה ה"ז חזקה . ותגן בבקים מהל"ל אחריות כו' . עי' בר"ן וכן בתד"ה מה מתאים דמדין חלרה מתנגשת : תד"ה פליג . פי' מהרש"א . ודגה במהרש"א במש"כ דבאינו רחב ד' טפחים לא הוי מקום פטור עד שיהא גבוה עשרה ובפמות הוא רה"ר גמור. וז"א כדמוכח בשבת (ז) ע"ש בגמרא ופרש"י ובדברי עצמו . וה"ל הרמב"ם פי"ד מהל' שבת כל"ן אינו מקום פטור מקום שיש בו פתח הדפ"ד ובוגהו ג' כו' וכ"ה בש"ע סי' שמ"ה ס"ש . ובב"ב (ט) בתד"ה אבל פיסלא נראה שחזר בו מזה . ובפי' סוגיא התוס' ס"ג לכאורה דהש"ס וגם מפסמאת הרי רוחב ד' כו' ר"ל דל"ת דהא דקאמר הכא אבל נטוה עשרה אפ"ג דלא הוי ד"א וכן הא דאבל אית ליה עם לחוי כו' . היינו אפי' אינו רחב ד"ע ומליכן שון אביי אבל פיסלא לא . פ"ו כמגו דא"ת נומר כן דאינו דבר חשוב נפ"ע וכ"ל דלמנין גיטין ודאי דלא הוו מיקרי ב' מקומות וכן יל"ע דבריהם בה"ב. אבל בפ' המוליא מוכח בדבריהם דס"ל כן דמיירי גליט רחב ד"ע :

דף עח ע"א רש"י ד"ה קולמוס במסיחה קולמוס כנ"ל . תד"ה אינו גט כדמשמע בהמגרש (דף פה) כנ"ל : גמ' וכ"ה דאמו תלוייהו בהדי הדדי כו'. לכאורה משום דהכי הגרלה בזה הוא נכנון שביניהם מגפה אתוח ובגט בתוך אמה כלאמלפים אשר דלגאיכן כאחד נלאה הזכות בה . והרי קודם שנתקרבו על הכרתה סא"ל היה ביניהם ח' אמות וכגר זכו כ"א בד' אמותיו ומה יועיל שוב התקרבותם לזכות במה שכבר זכה בו חבירו . אם לא שנאמר שהיו מהלכין אחור יד זה אצל זו . אבל נשון סמ"ם ל"ש סם אלא שבאו תנ' לדדים מתנגדים כפרש"י . והנה לדעת הרא"ש דמשמע בסוף תו"מ פי' רס"ם דלמהלך לא קנו ד"א מ"ל עפיר דממדו בנ"א נבכתק ז"א ביניהם . אבל לדעת הרמ"ה עם דגם במהלך קנו קפה . וי"ל דמ"ל כגון שנמפו בעגלות ובנכתק הג"ל ירדו בנ"א על הארץ . או שהיה רוכב בס"כ נמפך סכ"ל מפסיק בין נמיהם ויגלו כלאחת . וי"ל עוד דגם לדעת הרמ"ה אינו קונה רק ברגליו רגליו על הארץ ולא כשמגוייה בחייר ומ"ל שהיה ביניהם ד' אמות ונגיהם יחד סלינו רגליהם נרחוק אמה תמגנם הרחבן ועי' בתוס' ר"ת : ע"ב תד"ה ביו"ת . ועוד קשה דרב שמת אית ליה כו' כנ"ל ועי' לקמן נפד"ה וכא וכהגר"א שם : ד"ה פניהם . פי' א"י לפומבו כ"א לגבו כו' . פי' טוי"ם בשם הב"י שהקשה הרשב"א דא"כ פניהם יכולים לפומבו לגבו וא"כ אמאי אינה מגורשת ע"ש . ולכאורה כיון שהפמידה פונה רשות כת"ש לעיל פינה בשם הר"ן הוה כרשות פניהם וכמו לאוקימתא דרב כששניהם פומדים כד"א על הנגע אם היה אשפר לגמלם : ד"ה ולא . דאמר בירושלמי במחזור שנכולן כו' כנ"ל וכ"ה בגמ"ש ור"ן : ד"ה א"ה . ומ"מ ס' וי"ל דמיירי שפשתה דמפרש לו כו' . והתוי"ט נדחק מאוד בזה וכתב אלא אם נהקפות גם א הקפיה דתסיפא ע"ש . ותגלתי כה"ג בקידושין (טה) פל אטתיו שפיפא והיה יכול לבקשות עפי אמאי פליגי חכמים . אבל נפלא שהפלים עין מדברי התוס' . ובפוס שהרמב"ם והטור סהביא אלי כביפת התוס' · שוב מלאתי כן בב"ח ודריפה . והס"ך שם כתב פליהם . והפיכ"ש נהרמב"ם כתב אבל כו' ומספר ס"ז אינו פטור והוא פתוח דלהכה"פ נקרוב מתוה פטור לכ"פ . והגר חשה פליו יאה"ת : ד"ה מתוה דאין כאן ספק מה שהקפה המהרש"א נרבה ור"י . ג"ל דלמסקנא דקיירי בדה"ל בסורת גיטין נכן כתו דהם הוה ספק ולא מנקמינן אחזקת א"ת כת"ש התוס' לעיל ה'. הוה ספק ול"ם אוקים אחזקת תנון ויחלוקו . ד"ה ותתגרש. כתו שפעו ד"ה בשותו כו' . משמע דנבלגתא פריפא ליה נר"ה דנבינן פינסר אלא כד"ה קמנ"ל אלוי תפקו חכמים אף בתורים דלא מינסר כתו שפעו כו' ודלא כמהרש"א :

דף עט ע"א גמרא חולימא נגב דידה ותגר דידה ל"ל אויר נגב . ק"ל דהא קודם שהגיע לאויר נגב כוי דרך פלייה . ואם נפרש דהא דדרך פלייה לא סייע דוקא בנתחק אבל בגלא נפסק מגורשת למפרע מפעה שהגיע תוך התחיצות אף שכוס דרך פלייה פי' בג"ס סי' קל"ע סק"י וריפא מיירי בלא נפתק דוקא כפי' הה"מ בדעת הרמב"ם הוא ח"מ : רש"י ד"ה פודפות . דהכי דקאי ספק כנפי מגלה כו' ויפול לתגר כנ"ל : תד"ה כגון. דאיסור פגם ואיסור תכירה באין כאחד כנ"ל : ד"ה דקך פליהם . וי"ל להא לדכפי רבא כו' . נפי גב מהרש"א דלא מיקרי גתינה לכאורה ודאי ל"ד. אולם הא דלקמן אבל קדמה דליקה לגט לא מ"ם כו' דומה אפי' להא דרבא ועי' בר"ן : באי"ד ה"ל הפם כבית מקורה כו' . ק"ל דה"כ מאי מקשה שם (קב) על הא דאמר רבא עם אויר אה"ם נטה לאו כמוכח דמי דמיירי בשלא מכה דנבי רבא כו' דמיירי בנים מקורה וי"ל משום דמשמע לם דקאי רבא גם אהפת דמני בסיפא (וביותר לפי מאי דמפרש אביי שם בזרעא מגבא ע"ש) דהא קולם מן האויר כ"פ פלו . וסתמיה דפפת שגות מקורה . ע"ב רש"י ד"ה נמפיטם המיטה . כגילה להתמבר כנ"ל : תד"ה והא דהכ"י . ופתא מגולא נקים מינימיה ככ"ם כו' כנ"ל : בסה"ד וככי נמי הוה מגי כו' כנ"ל : שם אגא דגיתא ליה למתפיי סילתא דפמולא . נכלה דטוט בזה לשמ"כ במפנית (ו) בסי"ד בד"ה אר"ז ע"ש : ד"ה פניפית. ועי"ל דתייירי מפיר כו' . ומ"כ המהרש"א בפי' סכי דלפ"ז ל"ל מגס ג' כתחיצות של האחרונות עודפות כו' . ונ"ל דל"ל מפיטת החיצות דתירוץ הראשון דהכא נפיל בדיה כגון . דנב' מפיטות הוא מתחמל : רש"י ד"ה אם נתגרתה . וכלך נפלה נמדה"י כזה מפורק סמיכת התוס' ביבמות (יד ב) פרכת פניהם נבפ"ע ופי' בכל"ל אות ל"ד : תד"ה ולא נמלום . דנפסדיה תמרינן כו' דינפה לא הפקידה כו' כנ"ל :

דף פ ע"א במשנה פתו אחיו פ"י ואחיו פ"י חוללין ול"ע . ממש"כ ביבמות (לא) בזה נפס"ד : גמרא דאין להם לא כתב ולא לשון פ"ה (י) : רש"י ד"ה ונתלא . ולגלגולי פילתא כו' · פי' ל"י ליה יכנות מה שהבינו בכם רשב"א פמנה פל מרש"י דהם ובמש"כ שם נפ"ד : ד"ה יונה מפ"י כלום פתולתו לפניו כו' כנ"ל : ע"ב גמרא איסטגדלא . בקדושין (עג ב) איסטגדלא בסי"ד : רש"י ד"ה דמיסנפא . אבל זכום ל"ע קלא כו' ומירש כו' כנ"ל : תד"ה ניפלו . גבי מי שהלכה שמו למדי כנ"ל :

דף פא ע"א רש"י ד"ה מאי תגא . שהרי בורלוה מן השגי כנ"ל : תד"ה דוזות . ל"ל נלו פתם ד"ה שלא היה מיקל כמו ל"ד . ק"ל דהא מדקאמר אם רבה פגה דריו"ח דלמא לא היה פ"כ לא קאמר ל"י כו' מוכח דריו"ח ד"ה מנא קאמר וכ"כ בפלמס בג"ק (סט ב) ד"ה ס"א . וכן בר"ן בפ"ק דסוכה (ל"נ ב) ד"ה אמר אביי : ד"ה עבקמון ובעגרון פי' כו' . כוא במרך עבקמון : באי"ד ועוד ל"ע במתניות אם ילק מבקמון פטור כו' כנ"ל : ד"ה וריו"א היינו דנפינן מיגא דרך חגר לכית וכב"מ (ל"ד פח) כתבו דדרך פפר החגר לכית . משמע דמאי גלאוקי אם הכבים לחגר דרך חגר או פ"י אריקא לגפלה מכותליו או דרך סולמות . ולפ"ז לא יקשה קושיית הגר"א ולכן פם לא הביאו קושייתו : ע"ב רש"י ד"ה בשלא רצה וד"ה ומודים ל"ל הר"ח : ד"ה ל"י מתני . כשילפים דל"ח כו' . ול"כ יאמר פ"כ דהא דאת"ל ל"ח לגבה ב"ש מכדי כו' נאה"ל . אבל יל"ש דל"י מתני שבייתא פתח נאה"ל . ועמש"כ נב"ש (קו) :

דף פב ע"א רתום' ד"ה לא . פי' מהרש"א. ומשום דהכא דמוקיה אין חילוק בין קרוב אחד לב' דהא בפשוט מקיימין ממגי עדים פי' לעיל (יט ב) תוספות ד"ה אמר ליה. ולא כן גם באמד יש לחוש דלמא תקיימי במד קרוב ומד כשר :

פרק ט גמ' א"ד כ"ת הוא ובפ"ת הוא דפליג ר"א כו'. נראה דכ"ה דהמ"ל א"ד נמתוייהו פליגי ודקתני בפ"ע הוא לרבותא דרבנן . וכן לגר הראשון לרבותא דר"ת כדאמרי' בכ"ד ועי' בר"ן : שם א"ל מ"ע כל הנשים כו' . פי' בתוס' . וק"ק מדוע לא מייתי מפ"ע דאהלות מ"ב הכל טמא אלא מוכה התוקדם וכן פר"ש נמ"ת הכל טמא אלא נגה · תד"ה אבל . מודה ר' אליעזר כנ"ל ביו"ד : בסה"ד אפ"ג דנתן תודה לגו כנ"ל : ע"ב גמרא מ"כ ל"ק ר' אליעזר כנ"ל ביו"ד . שם לגבר דהכ"ל כדל פסטה כו' ויולא וטיפא . כה"ג בקדושין (ט ב) : תד"ה פר"ח . ולאחר לא תנשא עד שתתן . מה שנדפס בגליון פשוט הדפוס . בטעות . וכן איתא גם בגמרא שם ובקדושין (ס ב) : ד"ה אפי' . ועוד קשה לר"י כו' ונפלו לפני נוי דנרת נגה פסולה כו' כנ"ל . וכן לקמן לפי הגהת המהרש"א דגרם נרה אסם מני תפיס ל"ל פסולה :

דף פג ע"א גמ' נראין והיה לשמעון פי' לשמעון והיה לראובן כו' . מש"כ נפ"ג דפאה מ"ז כד"ה קבר נמ"ד · שם אלו כן ניה"ג ול"ע כו' בהגר"א דבתוספתא איתא ר"ת קודם וכן כפתיק הר"ן : שם דתניא תודה היה ר' אליעזר כנ"ל ביו"ד וכן בגרש"י ד"ה אי נתון . בסה"ע אלימא בפ"ת כו' פי' ואקורה לכהן זה גוטת משום גרושה דבזה לא עברה על התנאי והוה תגורשת . אבל בגטולין מיפרא מדי ליה דהכי עוברת על התנאי וא"כ הגט בטל ומותרת לכהן גב"ה לעיל (פא) כמפגה . פי"ג דאף בגטולין מיירי ופריך לפיטת ב"ש (דר"א שמותי הוא) דמשמע בס דלדידהו אף בלא נתקיים בתנאי מעלה . מדקאמרי כ"ה אע"פ כו' ומיושב ה"ש דהול"פ בס · רש"י ד"ה אי"ד יהי לראוב כו'. אני מגיהו לנדס כו' כנ"ל וכ"ה בר"ן : ד"ה ח"ח שביה מטורה . אבל מי שהטירה אלגו כנ"ל . ד"ה הרי הותרה . הוא דקאמר לה וקריבא כו' כנ"ל : ע"ב תד"ה תם . ובקודמי הויה שניה חסורה כו' כנ"ל :

דף פד ע"א גמרא . ול"ת אפשר דמינסבא היום כו' . תפרש"י משמע דגרים דמיגנרשה היום ותיכנסבא למחר . שם הכא בדידיה קיימא דהא נמי מנבי נסביה כו' . ק"ל דלפ"י מאי פריך ל"ת נטובה (ט) על כא דמתי בנושא סימנו נאחרים . שבכן מגבלא נריך : שם פ"ת פלא ממל

מגבל. לאבא ולאביך א"ס אמא נגעלה נכן. כתוס' לעיל (סג ב) ד"ס סל"ס (וכד' סג) ד"ס ופמדס וכאן ד"ס פ"מ שהכפלי הפסיקו ממא מגפל נכן. ופי' ל"ן בגם הרמב"ן · שם פלוני נמי אפשר דמשחדא ליה כנ"ל תד"ה סכא דודאי אין בידו שיפאגה זה ס' מה מקשה שתרצ"ת תיאה דאמרי לקטן אפשר דמשחדא ליה ט' (מפ"כ דלג אמר סנרא ע. נ"ד דגם לאביי ל"ל כן וכתרצ"י פס כרש"ג) [illegible]

[illegible]

דף פה ע"א גמ' א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקדושי אביה. פי' בתוס'. ולי קשה מדוע לא הביא מתניתין דיבמות (קט) קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב ס"פ"ס.

[illegible]

דף פח ע"א [illegible]

דף פט ע"א [illegible]

דף צ ע"א [illegible]

דף פו ע"א [illegible]

דף פז ע"א [illegible]

סליק מסכת גיטין בס"ד

הגהות וחדושים למסכת גיטין

מאת הרב הגאון האמתי מפת הדור מוהר"ר צבי הירש חיות חונה בק"ק זאלקווא יצ"ו.

דף ב ע"א משנה המביא גט ממדינת הים. [illegible]

[illegible]

בצויים לשפחתו והוא מוקף אליבא ומש"ה נאמנת אפו עד חזקה כו פ"ק . ד"ה ספק ספרי דדייני מגמל גמירי וכוי מיפוקי דמיפוקי דלא חייש אפילו ר"מ . ל"ב כן הוא (ב"ק לד ע"ב) גבי נגיחם כיח אוקימי דמפיק בכ"ק בכדיא דלמיפוקא דמיפוקא אפילו ר"מ לא חייש ועי' תוס' (ב"מ ע ע"ב) ד"ה ר"מ גזר אלו מקומות .

דף ד ע"ב גמרא כאמן אלין נכנס"ק קיים מה"ל כיון דהיכא נמי דינין קטועים תמכה סכיזי. ל"ב עיין (חולין סט ע"ב) מעשה ועלו עליה בני עכיא אלא רגלים ליגנב לגנג אליהו סעיפים לסם כרי דאף לאחר מורכן עלו לרגל במקומות שקבועים דיינים נשאול מהם הורלאות . ועי' חולין (סו ע"א . ב"ח ט ע"ב יבמות קכב ע"א) והמלה נ"ב אגם אחר המורכן סו מאוסן כמס כל ספיקותיהם נשאול מאת החכמים כרגל נשמת קיבוץ החכמים יחד :

דף ה ע"א גמרא שמא יאמר הדבר נקלקלו ל"ב דוגמת ענין זה המלה (כילה ד ע"ב) שלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם זימנין דגזרו גזירה ויאתו הדבר לקלקלו : שם בפה עיניס שאולו מרב הונא אנים עביילו נם . ל"ב פי' תוס' לקמן יא ע"ב ד"ה יתיב אל דתני רב הונא הוי סתם ר' הונא שבב"ם סיה תלמיד ר' ירמיה . ורב הונא זה אשר שאלו גבי עיניס היה גדול מר' ירמיה ושאולו ור' ירמיה היו צריכים לו ע"ש ואולי ר' הונא זה הוא ר' הונא הקדמון אשר היה בבבל בזמן רבי ור' חייא שנזכר בירושלמי ע"ש דכלאים ונגעי (הוריות יא ע"ב) ע"ש ועיין סדר הדורות ערך ר' הונא : ע"ב גמ' מסייעא לר' יוחנן אמר גמרי שבים. ל"ב פי' רי"ף והרא"ש כאן דמשמע כר"י משום דגרייתא מסייעא ליה מתמשנא אבל שלו' הגרייתא אין הלכה כר' יוחנן נגד ר' חנינא משום דר"ח קשיש מיניה הרבה וביותר מזה כ' שכן הכהן משנה ש"ס מהל' מגידין כ"מ דמש"ה פסק הרמב"ם עם דהלכות מרגעות היו כר"ח אע"ג דגרייתא מסייע לר' יוחנן . ור' תלן פה הח"ל ונעתחו של הרמב"ם משום דר"ח עדיף מר"י וקפיש מיניה דהא רביט הקדוש שב לפני חכמו . חנינא בר חמא יתב גרזם והרי כמו תגא ע"ש והנה על הרמב"ם קשה דבכל המידין פסק כר"ח נגד ר"י אע"ג דברייתא מסייע לר"י והאן פסק כר"י נגד ר"ח משום דברייתא ול"ע . ועיין יד מלאכי סי' תקע"ז באריכות לענין כלל זה דר"ח ור"י והביא דעות שונות מזה ע"ש :

דף ו ע"ב גמרא ספיס טומנין שלא אין טומנין . ל"ב כבר התעוררו כולם על סתירה בדברי הרמב"ם בהל' ק"ש פסק שלא טומנין ד' אין טומנין ובה"ד מהל' יבום פסק שלא אין טומנין ועי' ש"ם מגג"ן ח"ח סי' ל' בעניים הפרשום ועי' שו"ם רדב"ז סוף ס"ג סי' תרל"ו של' לישב דברי הרמב"ם . וחולק כין סופר אשר דרש לגזות רגיל בכתיבה מסודרת דמופר שלא תיבות ולא יכתוב את לגדר מש"כ כבאר בני אדם שאינם מורגלים גם שלא אין טומנין ע"ש ועי' תשובות רמ"ח סי' ממט"ע ועי' אלף קצ"א וכו' לא הגריס סרגול אלא לכותב ג' או ד' תיבות ואם ל' אליעזר זו לא ידעתי בה"ז זקן כיס והרי"ף כאן נראה לו ספירה . הנה מליט כאן דהליג עם ר' יוחנן והרי"ף מקדיסו עוד לר' יוחנן ע"כ דהיה בימיו ור' יוחנן ור' יוחנן ידעו דהיה עוד קודם ר' יוחנן ור' יוחנן היה הגא מתלמידי ר' ישמעאל ותורה נסרבה מקומות מן התכילתא בבל מלוגתא דר' יאשיה ורבי ועי' ג"ב קה"ד ערך ר' יוחנן ואיך אליג כאן ר' אליעזר עם ר' חסדא אשר היה בזמן אמורין אחר רוב שנים הרבה ואין בידי לעכב עלמי אם נאמר דלאחרין יפים מאד : תוס' ד"ה א"ר יצחק בכ"ב . פוסק כל יצחק אע"ג דאליג אמתניתא דיודע היה שאינה עיקרית ל"ב גם מסוגיין יש לגוכיח דבריית' זו אינה עיקרית דקאמר אביי כאן אמו מאן דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבה הוא . ולמה לא סופי אמו מאן דלא ידע ברייתא לאו גברא רבה הוא דהרי ר' אליעזר כתב יוסף מן אהבת תיבות גלי פרשמו נגד דין דברייתא דלהכא אין סומכין אלא ודאי דברייתא זו אינה עיקרית וכל"ד כבר הוכחתי במקום אחר דבב"ע דמונה בסלמודנו לשון במתניתא סגא אינגה ברייתא מר' חייא ור' אושעיא ובר קפרא ולוי אבל מלנו ברייתות אלכם שלין רק ברייתות נבלעות כמו כל תני רב יוסף או אייתי מתניתא בידו בגוכלח בב"מ הרבה פעמים ועי' אגדם ע"ק דמגילה סגנה ממה על דרשה מגילה אבמר פלוגתת רב ושמואל שהיו בבבל ומביא הש"ס אח"ז במתניתא תנא דומה לדרשתם . וכבר ידעת דכל ברייתות דלא נשנו בבי ר' חייא ור' אושעיא אינם עיקרים לפסק הלכה ומש"ה גם כאן מן ברייתא כאן שנאמרה בלשון במתניתא תנא אינגה עיקרים :

דף ז ע"א גמרא שלא נ' מר עוקבא בני אדם העומדים עלי . ל"ב כבר רמזתי ב"ח בחי' לברכות דמסדרי התלמוד היה להם כלל עם שמם ובינה לסתירם המאמרים זה לזה וכן כאן סמכו ענין של מר עוקבא משום דמיירי לעיל תחוב מרשום . וכאן גם (מר עוקבא) ר"ח מרשם וכו' לקמה לאמרם דכי וכן כשהגין מן זמרא מה"ל דאסור מספר ג"כ כב"ם דמר עוקבא מרשם וכו' ועי' ירושלמי מגילה פ"ד מוכא בתוס' ד"ה א"ר יצחק שם מאמר דמר עוקבא ל' גלא מרשום רק כתב הפסוקים אלא כסדר סנהדריו בכתוב ע"ש ודע ג"כ דהארכתי במ"א נראות דבל היכי דמספר הבבלי ענין על חכמי א"י ליכא מן הירושלמי או דברי הירושלמי עיקרים מפני דהם היו בקיאי טפי במאורעות החכמים ולהיפך היכי דמובא בירושלמי ענינים של חכמי הבבליים ליכא מן הבבלי או דברי תלמוד בבלי עיקר . ומה שפסק הש"ס כאן הדרשות של וקינה ודימונה ועדעדה . והדרשות מן לקלג ומדמנה והכנסה מפני צים לכם קטיכות לענין על מעלה דהשיב לו ר"ח למר עוקבא דום לה' והתחולל לו ואת יקולם חללים חללים . וכן כאן דרשו דמי שיש לו קנאה או נשיקה לגיעתם על חבירו השם יפנבך לנוח את ריבו ונוקם נקמתו ויוך ענין דגלגלת מה"ל דאסור יש לו קטיכות עם מה שהזכירו למעלה זימרה מה"ל דאסור וכיון שסמכו בדרשות השמרה ספר כמגופה כגיגו ג"כ דרשת ר' עוירא בדרשות סיום מקר"א אלם נא אלם . וכיון מדרשה או אמר ר' עוירא זימנין מבעי דר' אמי חמינן משום דר' אסי הביאו ג"כ דרשות על קרא אם שלמים וכן רבים משום דנאמרה ג"כ מר' עוירא אמרין משום דר' אמי וזמנין משום דר' אסי ואולם אם נא כאן לתשוב על סמוכים אבר דרש ר' עוירא פעם משום ר' אמי ופעם משום ר' אסי א"כ הרי יש לנו עוד מדרשות מר' עוירא אשר נאמרו פעם משום ר' אמי ופעם משום ר' אסי . כמו (ברכות כ ע"ב. סוטה ד' ע"ב. חולין קד ע"ב) ונמאמר מגוה בתלמוד אשר אדרשם א"כ נראוכה כסבתי דמסדרים אלו טעל לדעת אותו מסכתות נסדרו מקודם והיו מכם מאוחרים וחכ"מ . שם אלדסכי קם ר' הונא לאגמוי א"ל ר' חסדא קרא הכיב הכר כהלגוש . נ"ב אולי כלן ר' הונא אגם נמכוון מפני דמליט (ב"מ נג ע"א) משום דכפי עיניה ר' חסדא מר' הונא שלגמיד וכריך לו רנו מהא בר ארכביס אנה אקפדו ולא עיילו לגבי הדדי ע"ש ומפני זה ככבתי הא דמליט (עירובין נח ע"ב) כד נח נפשי' דר' הונא סליק ר' חסדא לגירתא דרב אדרב מי אמר רב סלגה כל' אבגים ע"ש ולמם הזכיר בד נח נפשי' דר' הונא והטעם מפני שהקפידו זה על זה ולא סליק ר' חסדא לגה"מ בחייו של ר"ה . רק לאחר מיתתו של ר"ה נא ר"ח לבהמ"ד חס אמת וכן כאן אף שהיו ר"ה ור"ח ע"ש תקרה במהיכם אתם אגל כאן גלוסא כבל זאת לא רצה רב הונא להמסכב עמה שנון מרוכב . ור"ח לא רצה לכגיד דרשם שלו בפני ר"ה רק אמר מילא ור"ה גא עוד הפעם מפני כבודו של ר"ב וחכם דבני ר"ח : ודע דבירושלמי סוף סוטה כגי' ריש גלוסא שאל לר' חסדאי מה הדין דר' כסר המלגעם וכו' שמע ר' יוחנן ואמר הוא חסד ותגוי חסד ע"ש ובמדרש רות פיסקא זגיל קנן ונדול שם הוא שאמר ר' הונא ריש גלותא שאל לר' חסדאי מ"ע כסר כמלגעת מרגותיו וכרס כאגוכה מהו מותם ה"ל אם חסד ומה לן חסד [צ"ע ומילן מסך] ע"ש שכך הובא ג"י מבושת כן נתוקן בענין דהמה נאמר דשאל פי' במקרא ולא על איסור כלגלא כמו וגה בתלמודנו וכן נמיקר הדרשה ובאמת החדברים מתולק בין התלמוד בבלי לירושלמי . ע"ב תד"ה אמר ר"י אומתי כזמן בהכשירה . גשבת דנראה כשרים דגרסי פ"ה חלון כ"מ מהרי"ל אמתניתו אומתי . ל"ב אולם ג' ברי"ף והרא"ש פ"ה חלון (עירובין פג ע"א) דנ"ב במשניתו וכן הוא ג' ברמב"ם פי' המשניות פ"ה מעירון וכרע"ב דהלה ומתן דלא גרס במשנתנו אומתי לכך כוונא בין בברייתא כמו דתלי כיוצא בזה (מסוכות קט ע"א) ל"ת שהר"ב רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אלא אמר בברייתא מ"ל מי קאמרינן בשנותנו ל"ת קאמרינן ע"ש ועי' ג"כ (מנחות לה ע"ב) וכ"כ הרי"ף בגנותות פ' כל הגמפנין ועי' יד מלאכי סי' ע"ש שתמה בזה על הרמב"ם שבוסר דבריו דברי בעירובין פ"ה חלון ל"ב הרמב"ם פירש במשנתנו ושולס ברמב"ם חלון ג' כיסוי הדם כ' כדברי סתם' דוקא במשנה אימא כך הלכה ולא בברייתא ת"ש :

דף ח ע"א גמ' אלא בספינה דלא מפסיק ט' בארעא סמיכתא דמית. ל"ב פי' (מ"א סי' ת"ד ס"ק ג' וכמ"א סי' רס"ו ס"ק ז') דל' גגם בתוספתא נ"ב קבלה או דמים חשיבו טולבו כתדא דמחוברין הם לקרקע. ועי' (עירובין מג ע"א) דפריש ליה לכה"ם דגרתב ד' מקרי ארעא סמיכתא ע"ש וכאן פריש ליה לכה"ם דכפלין כיון דמפסיק מירה לא חשיב מחובר . ולענין הלכה בקרון נשבת כתבו בפמיאות כ"ת רתב ד' אמ"ע סיהא לתפלה מעשרה מקרי ארעא סמיכתא ע"ש כי' רס"ו ולא התעוררו שום אחד מסוגיין ועי' סוגיא כרשב"א סי' אלף קי"ע מה שהגא לסוגיין : רש"י ד"ה איזהו ארץ הא הכי מתרגם בירושלמי טורי אמטן . ל"ב בהגהות רי"ב ל' על דברי רש"י כאן דלא נמלא נתרגום ירושלמי ולא ביונתן . ובאמת נכל פ' מסעי ל"ת מתכב כר הכר תרגם יונתן טורי אמנם. ומי לא יודע דבכיוצא בזה קביתי כתיונים בין ע"ן לספ"ך ותסברתם לעיין בערוך ערך סמנים. כייט אנרס כאן טורי אמנס ובתרגום ירושלמי גרס נלמות טורי מסם ותחבר הלא"ה נלפונה : והגה מכאן מוכח דגם לפני רש"י היה תרגום ירושלמי המיוחס אלגנו יונתן וכן הביאו רש"י במנחה לתשובה ע"ב דנ"ת וכבר הלאיתי דהמסורת גוה מכם ב' אחר במקודר היה כבר בפני רש"י . ועוד קודם לזה לפני הרי"ף במגילה ע"ב דל"ת תרגום א"י שבל את ידיו שלחמובאו לידיו א"כ תלוס אין זכר להתרגום ירושלמי ויונתן על התורה בפי' על התורה והביא דרבות רבות בתורה שמגואחרות בירושלמי ולא דתו עליו מכ"ל התכם וכאמת אין מזה ראיה דיוכל להיות דנעשה בפירם רש"י פי' נתב"ך לא היה תרגום זה נמלאה פיניו ואח"כ נזדמן לפניו כמו שלא זכר בפי' לסדר ויקרא את מדרש ויק"ר . ובכל זאת כן נפרש"י לנ"ך כן בפרש"י למם מגילות מזכיר רש"י מדרש ויקרא ומזה נראה שהמדרשות לא היו לפניו במתחלתו רק לבסוף . ע"ב גמ' שכותבין עליו אונו אפי' בשבת בגבורי ק"ד . ל"ת פי' גו"ת טרם ביהודה מכ"ת חא"ם ס' ל"ב להסקות מתוגיין על דיעה אור זרוע בנלה רכ"ה כלכה שמם ס' דף ע"א דכתב גלגום אינו רק מדבריהם א"כ מאי מקשה ש"ס נעשה ע"ד כרי לאמר לכתוב

עיטוין אלאם א"ו דהא"ם כלל עיסיס אינו כתב ונתגולה מוסר גונגם ועי' מגג"א וכל' עבת עיון א"ח ס"ק י' ובג"ם מהבמ"ה סי' קי"ו . ועי' מ"ב מה"ם סי' כ"ע והגגה שקער פגמו גסי' ל"ב והכ"מ : שם כל סבי מהו מי אגינן דטרחא נגד דטול . ל"ב פי' רש"י כאן ועי' ש"ם . ל"ב מהדו"ק תהבפ"ה סי' פ"ב דמסוגיין שליח הרמב"ם נתשובה סי' אלף רנ"ו דבר' גמלק בבנין אגיגן דטרחא בין אמר אמסך אמס סמי דנכסים שגיע ובין אם אומר אני זוכה עם אמתך דמכלן מוכח דגאמה ממלקין כך בין דבור אחד לשנים עיין שם :

דף י ע"א גמרא באיתות בכל כרחה דבגירושין אימא וכקדושין נימא . ל"ב תבאן קשה לשיטת הכנ ט"ג מהדו"ק מאהבפ"ה סי' ב' שסתלים לשיטת הרמב"ם דא"י לעשות שליח לחופתו . א"כ אף תדינה דגמלא דמתיר לגרש נפ"ב היינו דוקא בשלגו אבל פ"י שליח לא מהני משום דא"ם לעשות שליח לחוב להאשה ותנגם ממש נמלא ערוכה ע דמעולה נגדיא דבגירושין איתא שליחות בפ"ב ועי' ט"ג מה"ם מאהבפ"ה סי' קי' דהקשה השואל עליו מסוגיא א ועי' בזוחק ע"ש :

דף יא ע"א תוס' ד"ה בנהאי גרסינן דשכמי עם ישראל בכ"ם . ל"ב עיין לקמן כ"ז ועו"ב ל"פנעם מוקיס משום קמסה ועי' (ב"ב קסג ע"ש) ר' שנמי בסמוקיה ב' עיסין שאתרו בכתב ידי עדים ע"ש וכירו' מוגא ל"פ גם שנמי עיין קלה"ד ערך שנתי דכביא עם שגמתי מזכיר ל"פ ומיים וקשה לפנים כל המקומות כדי כתוס' כאן ע"ש ועי' בים שמואל אהבע"ז גשמות אגשים ערך שגמאי מה שהכיא כשם סמהכרי"ם ורעפ"ל . ד"ה גמאי גרסינן דשמי עם ישראל. ל"ב פי' (ע"ז לם ע"א ודף מו ע"ב) דמשמע דגמי איט עם יהודי רק עם עבד דוקא ואף שאח"כ נשתחרר ת"מ איט כאיר דגמי עם ישראל דהרי עם סרמתן נשאר לו שמס לו גיוסו כמו שני עבדו של ר"ג וכדומה וע"ש קלת . ע"ב משנה וחכ"א כנימי גשים אבל לא בשחרורי עבדים . ל"ב עיינת הרי"ף והרמב"ם מובא ברא"ש כאן דבק נחזיק דעת החכמים דלא יוכלו לחזור בעבד אבל עבדה לא מעיק לחזרות עד דמטא גיטא לידו . והרא"ם הקשה כיון דזכיה מעעם שליחות תליא של אדם כמותו א"כ זכה השליח בעור העבד והוה כמטא השחרור לידו . ועי' בר"ן שבתוספות ג"כ כזה . וי"ל דכבה לאדם נחוס' דמחלקי בין חוב לממנה דחוב אמריט ביה מן מכי מספ"ל גמתנה . והנוסח דכיון שנהא חוב והווה עליו מחבל לסלק אם נפ"ח . א"כ דשתו סוסה ויוכה כפליט לנתרי מצו"ל ממנה מזרח שייך לעלמו דלמא יפנה אח"כ רשע ולא ירלה לתת לו מתגה ע"ש . כלשון דפיקר מן מכי מלוי כרשון השתן והמזכה והאלכין אחר אומדן דעתו . והנה כאן בשחרור קשה איך מועיל שליחות כבי ק"ל כמשחרר עבדו עובר בעשה ושוב נמל השליחות וכבר התעורר הגאון מבכלי"י כלוי מובא בתשובות ט"ג מהדו"ק מאהב"ה סי' טו והרב ט"ג בתשובה כ' עם דדבר זה מגיא לידי ביזוק . וכי שליח כמשחרר הוא זה הרי נעשה שלוחו של עבד ולגבי העבד ליכא איסור להשתחרר . ואולם הרב קלוט כתוסן בתה"מ סי' קפ"ג טוכית מסיפת כתוס' ב"מ ס' איזהו נשך דבכל כה"ג לריך לסיום שליח על המזכה נ"כ ולא על העבד לגד והדר נקט קושי' הגאון מבכלי"י כלוי כיון דלריכין נזה לשליחות של המשחרר א"כ סוה קשה להר"ף ג"ב ותפ"ח יולא כאן לחדש דבר דאומדין דעת כמשחרר שלא רלה נזה שיתחחר מיד דהאתי כמשחרור ליד השליח רק דלגבי זה לבד הוי כן כזה דלא חוי רק לתיסדר ביה אבל עדיין עבד הוא דהבי מתוסר גם שחרור עדיין . וליכא עבירה נמה שאמר האדון מן שחרור זה לעבדי והח"כ כשמוסר השליח הגט לעבד ג"כ ליכא עבירה . כיון דפיד מיכה האדון המחרור לשליח אוב אסור האדון לעבוד בו . ולא נתסר עדיין רק אבירים בגם ובזה ליכא איסור עשה דלעולם בהם תעבודו כמדייק התוס' (גיטין לח ע"א) ד"ה כל המשחרר מיד שסלק האדון רשותו אסור לעבוד בו יותר וכו' ומשום נתינת הגט מחרור ליכא איסור עשה ע"ש . וה"כ מידע לנו כרי"ף כאן דבנתינת גם מחרור ע"י שליח דטעל לגרן דבורו שלא יעכור על איסור עשה . דסייט כיון שיש לנו שני ענינים סילוק דשות האדון מן העבד נעשה מיד והעבד עדיין דיש כעבד לכל דבר כיון שהתוסר גיטו והח"כ בשעת המסירה של גם שחרור ג"כ ליכא איסור עשה דהרי ל"ם עשה דלעולם בהם תעבודו . דהכי כבר אסור לעבוד בו וח"כ מתרלין דבורו דנעשה על האופן זה דממן לא יעבור האדון על עשה ולמען שלא יתגמל כאליות וכנון :

דף יב ע"א תוס' ד"ה אלא דכתיב לא תלקט לעני. ונה"ד או עביד מהני א"כ מ"ע לא זכה ביה עני . נ"ב פי' ט"ג מה"ם מאהבפ"ה סי' ק"ח לגיופה א דאם אמרינן אמלד"ע האליות נפל מ"ל כיון דזוכים מספם אליות והתורה הזהירה שלא ללקט לעבך עני א"כ נתגמל כאליות פ"ם עמי' דאם אמריק או עביד מהני . א"כ אין איסור רק בשעת לקיטה . אבל אחר שכבר לקט ליכא איסור . ולא הוה דבר עבירה מה"ל או"א או עביד לא מהני . א"כ נקבלו מעשיו והוי כעדיין לא לקט . וא"כ ניחא פשיר דנתבטל באליות . והידעו בתוס' דהאיסור קאי גם א"כ בשעת בידו ע"ש ודבריו כרורים דסף סו"ה או עביד לא מהני . מ"מ סיכי מלקה כבר לא נתשב כאלו לא לקט כלל דאין האיסור מבטל התפסה כמ"ש התוס' בתמורה לענין טרם איזן נכור . כיון דאף שלא סכין וגרם האוזן או נתעביד מעילה ג"כ מיתביד בעל מום . א"כ ל"ם אלא או עביד לא מהני דהעבירה אין מסלק התפסה רק סתובל ולא נתגמלה וכאן אף דהבר לקט כיון דלא זכה בשביל עני ליכא איסור ונתגמל הזכיה עבור עני אף דהתפסה לא נתגמל . ע"ב גמרא אמר לגו תוב הוא לעבד שאם היה רבו כהן שוקלו מן התרומה . נ"ב בירושלמי פסתמי להקשות נדר"מ דס"ל דחוב לעבד שיולא מתחת רבו לחירות . א"כ איך כתבה תורה בעבד יולא לחירות בשן ועין . וכי במכיל בשמו לעבד בעל מום ושבב לו בפה תגוה התורה שיוסיף רעה על רעתו ויוליאהו ג"כ לחירות ואם אח"כ שאין דורשין טעמי' דקרא . מ"מ נכאורה נראה שהוא להיפך מסברת כדין ונ"ל דהנה התוס' כ' לקמן י"ב ע"ם ד"ה עבדא כשקילא דבעבד קטן מודה ר"מ דזכות הוא לעבד ועי' ט"ג מה"ם תלק אהבע"ז סי' ק"י דלא כל"ש אומר ר"מ חוב הוא לעבד והיכי דהוא חגיו פגד וחליו כ"ם מודה ר"מ דזכות הוא לעבד ע"ש . וכאם יוכל לטות דר"מ כרמב"ג ס"ל (ב"ק ט ע"ב) ובתתם עד עיסטין לאמתה . וח"כ בהדון כזה אשר מתוך לעשות עבדו בעל מום בזה כאופן מודה ר"מ דזכות הוא לעבד פיולא לחירות מן אדון רע כזה . והרי כמו חליו עבד דמודה ר"מ ופשוט .

דף יד ע"א תוס' ד"ה כהלכתא בלא עפאה פי' מה מועיל לקנות אבל עפם יש למה תקנו חכמים . נ"ב ל"ל תכאן סמך לגיטת הגאון בכל מתנה אפרים על' קנין הכירם סי' ד' וגם סבאן נסמותה בית האריסיותו"ת כתב כזה הרכה מאד דרק לנספקיר (נ"ד) סו יכולים חכמים אבל לא לענות איט זכה כזרכה ע"ש ובאן גמי גנו דסיה להם עמם לחז"ל לעשות קנין מתמד שלגמן ושפקירו ממוח של הנותן . דבל קנין דרבנן מקרי הפקר ב"ד כמ"ש האחרונים במפמת דרכיט יוכים וס"ל גמהב"ם סי' ל"ת ותוס"ת סי' ס"ו דקגיני דרבנן מועילים אפי' קידושי דאורייתא ככל זאת אין כח ביד ם לעשות איט זוכה כזוכה ומה שקנה הבני מיד אע"ג דלא עפאה לידו עדיין ולזה אין כח ביד חכמים וצריכים לומר לכך דהוי גאמת הלכתא בלא עפאה וזה שדקדקו התוס' מה מועיל לקנות ודו"ק .

דף טו ע"א רש"י ד"ה תקברב לפי פרשיים סיו צריו מקיימים קולי' בכרם . נ"ב כן הוא בהדיא בנו"ש (ב"ב קט ע"ב) . תד"ה הו דקאמר מעמי' דנשיה לפי שלא מליט שהיה נשיא קבעי . ל"ב והש"כ נשיא דבבל . דבריית' זו בבלית כמש"כ לתפלה וכאן אמרו כל מה שירלה שלים יעשה . ופרש"י וכאן אמרו בבבל . דלא נמלא בדורו של ר"ע הבבלי אשר מכר כאן בברייתא . נשיא כה"י שמש ל"ע רק הבב"ג אביו של רבי אשר ידוע שגיט עם ר"מ ור"נ סוף הוריות . הנה איט מוכח בשם תקנים רק בשם ושב"ג סתם . וכן גבי של רבינו הקדוש לא שיה רק חכם ולא נשיא . כמו דשם רבי לפני מותו אמ"ש שמעון בני חכם נמליאל בני נשיא (כתובות קג ע"ב) א"ו טונת כש"ם על סנשיא מבבל . כי נמלא סמה מלת נשיאים ורלשי גולה ורק היו סמוכם לסדר מסגנתם מסופק עדיין לכן נמי בש"ם כאן אבל פיטת סבגיאים בח"י וששלמת דכלל נדסו נכל . והיגה טעלת נשיית הש"ם ע"ש . ובמקום אחר אאריך בזה בע"ה :

דף יז ע"א במשנה סיה ר"ש אומר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר. נציעי נשים. נ"ב עיין רמב"ם נשיגוס המשניות דכתב עיקר תיקון כאן בגיטין הוא משום בת אחותו . לפיכך אין בין טיוס ובלילה דבר שיתחדש כמו זה ע"ש וכבר תמהו עליו כלם דהרי בסוגיין אמריט דאליבא דר"ש לא אמר ר"י טעמא משום כמה יתפה רק משום פירות . וכיון דס"ל לר"ש כיון שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות . מפ"ז כמר ט תוקדם ע"ש . ובגמ"ד כיון דדעת ר' יוחנן לקמן י"ח ע"ב . דהכשיר ר"ש מכלן עד י' ימים ונכתב ביום ונחתם בלילה לאו דוקא . וא"כ נשמן אמון עיין שפיר הטעם דשמא יחפה ועוד קשה ע"ם דר"ש דמכשיר . ומפ"ז ר"י נשיטתו סוכרת לפרך דאליבא דר"ם לא טי טעמא רק משום פירות . אבל משום זנות לא פליג תקנה דלא שכיח . אבל הרמב"ם ידעתו דנתן יתרון לדברי הירושלמי על הבבלי במקום דליכא ר"מ לדינא . רק לגבר פי' המשנה ונפרש דבבר כתבתי למעלה דהיכי שכלו דברי הירושלמי לא פוין מן הבבלי בדברי חכמי א"י חזי לירושלמי שהכון מפני שהם בקיאי טפי בגירות באמונות אשר נאמרו מחכמי א"ם וכגה ר"י ור"ל חכמי א"י הם . וכאן אמרו בירושלמי להיפוך דר' יוחנן ס"ל דלא הכשיר ר"ש רק נלאלתר דוקא ולא לזמן מרובה . וא"כ כתשנה מחפרש שפיר לפ"ז דגם ר"ש ס"ל כטעם משום כמה יתפה רק כותב קלר לא חיישינן לזנות ולאו נשום אלוגתה כמוקף דפליגי רבנן ור"ש בגבי דבריים דר"ם ס"ל זנות לא שכיח . ומ"ל כיון שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות ורבנן ס"ל זנות שכיח ויש לנגאל פירות כם פעת נתינה ועי' הרב פ"י כאן דהתעורר גאמת על מה שהאריכו לעשות כאן פלוגתות ימינות ע"ם . ומפ"ז כמר לו הרמב"ם לפרש המשנה כטעם דר"ם אליבא דר"י בירושלמי דלא הכשיר ר"ש רק לאלהר ויקבור ר"ש ג"כ הטעם משום שמא יחפה ותגות פליח . רק ננכתב ביום ונחתם נלילה כפר מפני סבכה"נ דליתו רק זמן קלר לא סליה ביתחדש ענין כמו זה ופשוט . תוס' ד"ה סא מקמי דלחו חברי ואומר ר"י דחברים הם אומה אחת . סגלם בימי ר"י נבבל . נ"ב נדקו דבריהם ופרש"י יש גם כן לתקן דצריך לגניה פרסיים במקום פרסיים . דחברים יקראו פרסאי כמוגדים לממי רשיות שאל שוב כגזבא שונמת והוא כמוטל כג האור ועל פגיגים כמוכים כגמלאים . ומפ"ז מוכדים המכרים אם כולם מאמת טרת סומנו . וכבר כיהלו פפ"ז לשון כגתלא (סנהדרין לט ע"א) מפלג דידך ולמעלה טורתח ואכ"מ . ד"ה משום כם אמותו דלא אמרי' אוקמי' על חזקה ס"ח ועוד אדרבה אוקמה בחזקת שלא נתגרשה

שבעלה נאמנה להם ולא ... נ"ב עי' ס"י כאן, עכ' נסוף דבריו כיון דחזקה כשרות נגד חזקת חולה ... [illegible]

דף יב ע"ב גמרא אמר ... הלכה כרשב"ג ור"נ ... [illegible]

דף כ ע"א גמרא ... [illegible]

דף כא ע"ב רש"י ... [illegible]

דף כה ע"א גמרא ... [illegible]

דף כה ע"א גמרא ... [illegible]

דף ל ע"א גמרא ... [illegible]

דף לג ע"א רש"י ... [illegible]

דף לד ע"א גמרא ... [illegible]

כאן ... [illegible]

דף לה ע"א גמרא ... [illegible]

דף לח ע"ב גמרא ... [illegible]

דף מג ע"א גמרא ... [illegible]

דף מה ע"ב במשנה ... [illegible]

דף מז ע"ב רש"י ... [illegible]

דף נ ע"א גמרא ... [illegible]

מקראים על שם אבותיהם. *) אמנם גר ואשר דוד ושלמה. ובלא ספק דרך מקרה קרה שלא היו חכמים במוכסם שיהיו נקראים בשם זה · או שלא היה לחז"ל נספר מאותה זמנם אשר היה שמם כן. כמו שמצינו (קדושין ל' ע"א) זבולון בן דן תלמיד שמואל. הנה לא מצינו בשום מקום שיהיה איש בזמן התנאים והאמוראים ששמו זבולון או דן רק במקום זה ובכל"ז תוכח מכאן דמ"מ היו נקראים גם בזמנם בשם זה. ולא ולמד גם על שאר שמות שלא נזכרו בתנאים ותלמוד אינו בכוונה על פ"ש מקרה :

דף נד ע"ב גמרא נפלו ונתפלגו. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' שכ"ה ועי' עליו נאמנות דעד נאמן באיסורין עי' תשובת הרשב"א סי' תמ"ו ועי' מהרי"ק ובתשובת המבי"ט ח"א סי' ק"ז :

דף נה ע"א תוס' ד"ה מאי טעמא יאוש כדי לא קני כתבו בסוף דבריהם וה"ה לא חיים למצוה הבא בעבירה נ"ב מכאן קשה לשיטת הרב ש"א. בתשובה סי' נ"ח דב' בשמעתא דר"י דס"ל (ר"ה כח ע"א) השופר של עולים לא יצא משום דס"ל דמצות ליהנות נתנו ומהכי מעבירה. מ"מ אמאי יצא הרי כבר אתעביד העבירה וכו' כמ"ש כיון דר"י ס"ל מצות להנות נתנו א"כ נעשה מקיים צ בעבירה ולא יצא דהוי מצוה הבאה בעבירה והכא ר' התוס' דר"י לא חיים למצוה הבאה בעבירה והכנתי במ"א לתרץ דדוקא הכא כיון דעבירה כבר נתעבדה והכבר הוא גזול ואף דלא יצא ידי קרבן ע"מ כבר נתעביד האיסור ומש"ה יצא ג"כ ידי מצוה משא"כ התם גבי תוקע בשופר של איסור הנאה דהרי בלא"ה סקם קול ומראה אין בו משום מעילה ורק עיקר המעילה כאן משום הנאת המצוה כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' שופר. ואולם אם אמרינן שלא יצא ידי מצוה שוב לא עבד איסור כלל דהתקיעה במצות אין בה מעילה ובכה"ג ס"ל לר"י דהוי מהב"ע ולא יצא ושוב לא נתעביד איסור כלל וכה"ג כ' הפמ"ג בתשובה לענין כ"מ דלא"כ לא תמצא ולה"מ · **ע"ב גמרא** כלת דזרכיהם אי איתא אלא כרם אחרי דבריהם אוקמוה רבנן ברשותי' כי היכי דלחייב עליו. נ"ב מכאן ראי' נמדום לשיטת רביני יהוסף מובא בנמק בי"י אבן העזר סי' כ"ח ובתרת סי' ק"ו דאמ"ג דתפסה קלופין אינו רק קנין דרבנן מ"מ מקודשת מדאורייתא וכאן ראינו נ"כ אמ"ג דיאוש כדי לא קני דבר תורה בכל זאת כיון דמדרבנן נקנה הוא שוב חייב כרם נ"כ כיון דהפקר ב"ד היה הפקר וכמ"ש רש"י כאן נ"ב מפס זה דמתני' אוקמי רבנן ברשותו והיינו אפ"ש שכתבתי לעיל בתשובות השייכים לדף כ' ע"א בשם מהגם אחרים דחז"ל לא יכלו לעשות רק הפקר ולא קנין מ"מ כאן מכבר נעקפו רשות בעלים ע"י יאוש והפקר של חז"ל א"כ קנה הגנב אם הגנבה בקנין מגבר או בשינוי. ועי' תוס' (ב"ק סו ע"א) ד"ה נאיסורא אתי לידיה וגמ"ש הארכתי :

דף נו ע"א גמרא עדא היה עומת בנית שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' מכ"ו אין אפשר לנפיל מום בדוקין שבעין ולפי' הרשב"ל לעיל כזים שבעין או שהחליפה בבהמה אחרת שהיתה לה דוק בעינה. ועי' תשובת הרשב"א שם ועי' מדרש קינות פסקא בני ציון היקרים אמה הגירסא דעשה טלה בעלי מומים והכהן הקריב אחרים תמימים ע"ש : שם ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה ביתנו. נ"ב לא ידעתי מה עונה ענוה בזה שלא רצה לקבל קרבנו ולא להורגו והיה לו להש"ם לומר שדקדוקו או חסידותו של רזב"א אבל לא לשון ענותנותו. ועי' רש"י שהרגישו בזה וכ' ענוותנו אין נאמה ענוה לחוד ושפלנות לחוד. אולם לפי הדין היה מותר להקריב בעל מום והקרבן בזה הענין שהיה סכנה לכלל ישראל עיין (יומא פה ע"ב) דלגבי סכנה נכבו בגדי כהונה שלא נשמת מבולה והיה לונטין שמנהו. מ"מ עת לעשות לה' הפרו תורתך ועי' מג"א או"ח סי' שכ"ח על נולב קי' סרל"ו ס"ק ח' על' ג"כ כהיא מש"ס כאן דמותר לעבור על לא תעשה מפני אימת המלכות ע"ש. והיינו מזה דחזינן דלא היה נכון בעיני חז"ל דרכו של רזב"א מאמר יאמרו בעלי מומים קרבים לגבוה מזבח. מכה שמן הדין היו מותרין מפני אימת מלכות. וכן אם היו הורגין את בר קמצא היו עושין ג"כ כדין מפני שרודף אחר כלל ישראל והבא להרגך השכם להרגו. ואולם מפני גודל ענותנותו של רזב"א לא הרהיב בנפשו עוז לעשות בזה הלכה למעשה והגם שיחמדו אותו שעשה שלא כהלכה ולא החזיק עצמו לגדול ולקבוע בדעתו להיות מורה הלכה למעשה ולהלכות בהוראת שעה. ומוקד כי הדבר נמסר רק לגדולי הדור. והוא אינו ראוי לזה לעשות בגדולות שלא כתורה ולהלות כי עושה למען לגדור גדר ולעמוד בפרץ. ומש"ה אמרו לשון ענותנותו היינו במה שלא רצה לסמוך על דעתו ולא היתה הסיבה לחורבן הבית. ועי' מדרש קינות פסקא בני ציון היקרים נאמר שמה והיה שמה ר' זכריה בן אבקולס שהיה סיפק בידיהון למחות ולא מיחה והיינו ג"כ על כוונה זו. שהיה בידו להורות הוראת שעה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך · רש"י ד"ה אבא סיקרא קך שמו. נ"ב לדעתי נראה כי ריש בריוני הוא השמסקה הך אבא סיקרא כי סקרא בלשון יון ורומי רוצח. עי' רש"י כאן במשנה לקמן הסקריקון רוצח. וכן כתוב ביוסיפון לרומיים שסקריים שהיו בירושלים ואשר סבבו חורבן הבית ע"י ששפכו דם נקי הרבה וגרמו את בטול התקנות והאוצרות מן התבואה קורא בשם סיקריקון באמונות הרבה. והבא סקרא הייט לשם הסקרין ג"כ בריוני הוא המחזקה מן אבא סקרא והיינו שם הסנים כמו שמובא ברש"י ז"ל ועי' מדרש קינות פיסקא היו צריה. ואמו כי' בן נמית : **ע"ב גמרא** א"ל אבמס בן מלוכה אני שייתי בין גדולי רומי ותלאו בו כאשר לדוד מאלף ב' כלפים. נ"ב עי' מדרש ויקרא רבה אחרי פכ"ב פיסקא א' איש מבית ישראל אשר ישחט שור דנאמר מבין זה בגיטי קלא כי שמם נאמר פלקה ב' אנום ועבר עבירה על התורה. וכן שאר עניים. אולם שמה נאמר א"ל אליעזר בר' יוסי מתן כוינה ... ע"ש. נראה יותר מגי' הבבלי דר"א ב"ר יוסי היה ברומי כמו דאמרינן (מעילה יז ע"ב) והוא הכיד על הציץ שהיה כתוב שמה קודש לה' בשיטה אחת (סוכה ס ע"א) וכן על סבאות שמו מובאה במעילה שם עיין שם : שם אונקלוס בר קלוניקס בר אחתי' דטיטוס הוי. נ"ב עי' סדר הדורות ערך אונקלוס וכ' בשם מאור עינים שאין זה אונקלוס הגר בעל המתרגם דהכי מצינו (ע"ז יא ע"א) תכסם מתה ר"ג הזקן ושרף עליו אונקלוס הגר כליו ע"ש. הרי דבמיתת ר"ג הזקן היה אונקלוס הגר מתגייר כבר לדת יהודים. ור"ג הזקן קודם החרבה למיתות דהרי אף בנו ר' שמעון בן גמליאל נהרג ב' שנים קודם החורבן. והיה ר"י בן זכאי לנשיא בזמן הקבר הזה. ואנקם מן הקיסר שיחזור אבולם דר' גמליאל לחותנה הראשון וכן היה שמשם ר' גמליאל דיבנה לנשיא בידוע. אלא ע"כ אונקלוס זה היה גר אחר שנתגייר בזמן טיטוס וקלא חכמים לזו לומר דאונקלוס זה הוא עקילס הגר אשר נתגייר בזמן ר"א ור' יהושע כנזכר בתנחומא פ' משפטים ורק בתנחומא נאמר שהיה בן אחותו של אדריאנוס קיסר. ומולאיס כאלו שכיחים אצל בנין המדרשים וירושלמי מפאת כאו שמאן ישראל נמוצא פלע אשר נמצא בבבל :

דף נז ע"א גמרא שוים ריבוא עיירות היה לו לינאי המלך בהר המלך. נ"ב מדרש קינות ובירושלמי פ"ד דתעניות תני' בשלם אלפים עיירות היו בהר המלך. ובמדרש פ' משפטים הגירסא ל' אלפים עיירות היו לו לינאי המלך. ועיין גי' מגילת כזה : **שם ע"ב** קול יעקב אספסיאנוס קיסר הורג בניתר ד' מאות ריבוא. נ"ב אספסיאנוס ע"ש הוא ול"ל אדריאנוס דאספסיאנוס היה קודם חורבן ירושלים. והיה אביו של טיטוס וחורבן ביתר היה שנים ושמנים שנה אחר החורבן כמוקדם ע"י מיוסק כנזכר בגמרא קינות ובירושלמי פ"ד דתעניות וכמ' הכוונה כאן אדריאנוס שאותו המחריב את ביתר ואמרו בירושלמי שלא שנים ומחצה מקיף אדריאנוס מקיף על ביתר ועי' בהגהות הגאון מהרש"א מווילנא ז"ל. **שם** מצאו נד' מאות ... נתון ט' קבא נתון סיס. נ"ב עי' (ע"ז יח ע"א) דר' חנינא בן תרדיון ואמר ... ולא אמתול נענשי. ועי' תוס' שם ד"ה ולא יחבול דהכיחו מש"ס כאן דסכי שילהם שיאבדו עובדי כוכבים לדבר עבירה מותר. ועי' יש על עלמם נ"ק פ' אמיני סי' נ"ח ובר"ש בשם הריטב"א עי' מדרש קינות פיסקא על אלה אני בוכיה מצינו פינוים רבים מש"ס שלנו : **שם** אמר' נאידך ח"ל כתיב בתורה אנם נצלנים יחדם. נ"ב בגדרש קינות פיסקא על אלה אני בוכיה בנמלא הדיבור ממשל משפט דסגים בת נחמום דהצליתי אמר לא סמכסים נגל אחד. והכרעתי אמר זכנה נצלנים יחדם ועוד כמה שינוים עיין שם : **שם** ד"ה ומה אנשים דכתובתם מרובה. נ"ב עי' מהרש"ל כל' גיטין סי' קי"ג דיכול לגרש נשאו וכתובתם עליו מרובה ושקאם סמלים עם מש"ס דכאן משמע דלא היה יכול לגרשה משום שלא היה לו לפרוע כתובתם :

דף סא ע"א גמרא והא לא ניתן לכתוב. נ"ב הנה שלכתבי במקום אחר לכלאם שא"צ שאין לכתוב שלטים משום דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב מ"מ אגדות היו כותבין עוד קודם ר' יוחנן עי' ירושלמי פ"ב דכלאים ובירושלמי כתובות פ' הכונס ובו"ל שכ"ג דל' חייא לא קם מקמי דרבי משום שעי' בס' אגדת תהלים. ומ"מ רש"י כאן דאסור לכתוב הלכות ואגדות כדאמרינן לקמן אלה אתה כותב וכו' הנה מדרגם שמש לא אמרו רק אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות. אבל אגדות לא נזכרו שמה. רק ר' יוחנן ור"ל יוסרה שמו בגמ' שמייתו בספר אגדתא ולא נהגו לספר כשאר הדיוטות. ואף דמתקשה בגמ' והא לא ניתן לכתוב. לאו מלך איסור דהלא אתם כותב מקרא זו לא נאמר רק הלכות. רק קי' בגמ' כיון דאין אליבין אותם אשני סדליקה ומש"ה אסור לכתוב אותם ושוב אסור לעיין בהם. עי' תוס' (שבת קטו ע"א) ד"ה לא ניתן לכתוב מה שכתבו בשם רביש חול"ם ע"ש ומיקן הש"ס דמשום שם לגמרת לא' מותר לעיין בהם אפי' בשבת. ור' יוחנן לטעמא דאמר בירושלמי נגיטם פ' אין עומדין בניה כהומה כלומר אגדה מבוך ספר לא במהרה מעכה ע"ב והכ"ש : **ע"ב גמרא** לא כרת הקב"ה ברית אלא בשביל דברים שבע"פ. נ"ב עי' ירושלמי פ"ב דפיאה וספ"ה דחגיגה ופ"ד דמגילה ח"ל נאמרו דברים בע"פ ונאמרו דברים בכתב ואין יודע איזהו חמן מה דכתיב על פי הדברים האלה כרתי ברית הדא אמרה שבע"פ חביבין. וכן כשלנגמא אם מדובן דברים שנלמדים בע"פ נ"ב נמלא שמה ועי' ספר הנכבד בגור שבע פ"ק לטוריות דהשמטו על זות שמחלוקה ובספרי טלכרתי לספר קורשינו ואכ"ש : **תד"ה** אמטו קא מטמט בתדרש שבית אמליק. נ"ב כבר כתבתי במ"א לגולים דלמי סתום' לא היה עדיין מדרש שמות מסודר. רק שהן זה כתבו וכלשונו נמצא בירושלמי פ"ב דפיאה וס"פ דחגיגה ובתנחומא פ' משא ונשכאקיא ע"ש. ויש למצוא בתנחומא פ"ש פסיקתא. וזמנו מבואר דלאה הקבי"ה שמתירה תורה למרנס יוונים. והלווחות יאמרו דשם ישראל. וכיון שישלוהו על סמבע"פ ולא ידעו לכאיב יסיה נתמנים לאיש עיין שם :

דף סא ע"א גמרא ר' ככנה הוי מזיל לגוע הוי עדי אופי' ותמנן תמרי. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' מכ"ז : **שם במשנה** וטורם ומוספת ומרקדת עמה. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' קנ"ב וסוגיא ג"י שוטים כמשנה דנקטא תני' טורדות ומוספת ובקטנה לא נקטא ג"י א עיין שם :

דף סה ע"א גמרא הכא נמאי עסקינן במעשר בזמן הזה דרבנן. נ"ב הנה לפי הס"ל דמיירי במעשר דאורייתא וה"מ מותר לכהנים מכאן מוכח שלא כדעת הרמב"ם שכתבים דס"ל דמעשרות דרק בדרבנן מותר לכהנים ולא בשל תורה. וכאן מבואר דמדאורייתא גם כן מותר לכהנים :

דף סו ע"א גמרא ר' יהודה אכם לכתחילה. נ"ב כבר הבאתיו כלם מה עכת הוא נב' יהודה ועי' מהרש"א. ול"ל דבר נבון ובגור. דהנה ידענו בנקיון דאף שאדם מותר אם במבלים שלומם אינו נגאל בכל עת לחכמה והתבונות ולא כל הוזמנים שוים. ובזמן שאדם נגמר או נבעם או שוה במעמד השוני או שתפסה עליו סכמם וסקנאה. הנה אינו נגאל בחכמה ע לבהבחין נגדע. וכבר אמרו בכלאים רבה פ' ויצא בנר ודם חוטא טובתו בנר ודם הקנאה כונתו. ולפעמים בשמקי מלוכת התורה והמנודה צריכין נהגשים על ענינים כאותם ושאר התמיכות שנכדילום. וכבר אמרו נגוי וידוע שלטונים לבזות לטונו ומי מסבב משכ שכמיסם ושגבוד מלכיות (ברכות נז ע"א) ושבחו בכאן את ר' יהודה של' יהודה היה חכם לכתחילה. היינו בכל עת שהיה רוצה להעמיק נשמתו היה הבקל בעיניו להעמיק כיון מעלה כל עניני אנשים ולהסתפט נאמו מן העולם השמחון ולהשתדל בדעה ובתבונה ודבר זה הוא מעלה גדולה מאוד ולא נמצא לים אחד בין אלפים ריבוא אשר יוכל להתפלל עצמו כי בוא מוכשר בכל עת ובכל רגע לעסוק בעניינים התורה. ועי' מדרש רות פיסקא יפה את רעיתי כתרצה בכל עת שאמרה רוצה ע"ש ופסיקתא ג"כ על דרך זה :

דף סט ע"א גמרא מכברא קא אמי ולית ליה תקנתא. נ"ב עי' תנן בית יוסף טור יו"ד סי' ת"ט. ועי' ש"ס שם פ"ק ב' עם שלשל נדנדי הרוקח :

דף עה ע"ב גמרא אמה אמר זכוך הוא. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' תתכ"ט :

דף פ ע"א גמרא ואמאי קרי ליה אמינה כוננה משני שאין לה כתב ולשון. נ"ב עי' (מגילה ו ע"א) עם זה סכתב שאר זה שלשון ועי' תוס' שם ותוס' (ע"ז י ע"א) ד"ה אין להם כתב ולשון. ועי' ירושלמי פ"ק : **סליק מסכת גיטין**

*) עי' בסה"ד סדר תנאים ואמוראים אות מ' מוד"ה אדמון וח"ל רב אסכן אמר פרק הגוזל דף קיט ב' מנחות פ"ד ב'

הגהות בן אריה למסכת גיטין

מאת הגאון וכו' מהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען ומעלז.

דף ח ע"ב גמ' פלגיא דיסורא [א"ס עי' תאס סופר חו"מ סי' קנ"ב ביאור סמנין] :

דף י ע"א גמ' ר' אלעזר אוסר וכו'. נ"ב בקדושין ובמגלין ובתוספתא איתא ר' אליעזר מיהו לפי מ"ש נגלין מהדפס בקדושין שם הנה"ז רדל"ק שם במאמר ר' אלעזר והכל דהאריך שם ע"ז אף פלוג יא"ה ר"ש מבמא קמא דגם כאן נ"ל ר' אלעזר :

דף יב ע"א תד"ה תאי שנא כו' עביד ליה תיותא עפי כו'. נ"ב עי' מיוחסי רשב"א :

דף טז ע"ב גמ' ורבנן לשיולי ליה ובדעת בן בתר ס"ח ורבנן. נ"ב וכ"ה בכת"י :

דף כח ע"א גמ' אליעו בן מלוש וכו'. נ"ב עי' מיוחסי הרשב"א ובקרבן עדה בירושלמי :

דף כט ע"א תד"ה ורשב"ג כו' דאין הבעל מקפיד כו'. נ"ב עי' כ"ש לנ"ו א' ד"ה כאן כו' דלכתאלה אין לו לעשות. נ"ב עי' ב"ק יא ב' תד"ה אם והבי"ם לין א' ד"ה רב ובפי' שם ד"ה ר"ש :

דף לא ע"ב גמ' ורוח לפניה מכבבת עם כולם כו'. נ"ב עי' מדרש שיר השירים על פסוק עורי צפון [א"ס עם אמרי' בפוס"ז כברות דיו ז"ת מכבבת אין רוח לפונית מכבבת וכברות לפונית מכבבת אין רוח דרומית מכבבת כו' ע"ש] : תד"ה אי סכי כו' דלהחמים שולחה כו'. נ"ב עי' ב"ב כ"ם א' תד"ה רוח מזרחית :

דף לג ע"א תד"ה ואפקעינהו כו' שכתיו נשותה דאל"כ נזיר כו'. נ"ב עי' תוס' שבת דף ד' ע"ח ד"ה קודם · בא"ד שאל ישראל על נזירותו כו'. נ"ב ועי' מהרש"א ועי' שבועות כ"ח א' :

דף לה ע"ב פרש"י קסבר כו' צריך [פרש אמאי איש מוחיל כו'. נ"ב עי' תוס' שם ד"ה מה סכי ופ"ש ברש"י כאן ובקי"ע אות פ' :

דף לז ע"ב תוס' סוף ד"ה בתן כו' דבצורה מני לכל ייב צבעים. נ"ב נ"ל דבצורה לא מני לכל ייב צבעים ועי' נגי תוס' לברכן :

דף לז ע"א רש"י ד"ה אלא על הקרקע כו' לא אמרן אלא מחוי כו'. נ"ב לעיל ו' ע"ב :

דף ם ע"ב גמ' ע"ד כלומר מעיםו כו' ובש תי"ר כלומר מעסי כו'. נ"ב תוספתא ג"ב ע"ש :

דף סא ע"ב רש"י ד"ה דכ"ע גו"ם כו' ואין לאתם קן גוים מעולם כו' פדיתא מסיקא. נ"ב עי' רש"י סוכה ל"ח א' ד"ה לא מקבין וכוי' שם ·

דף סב ע"ב גמ' ה"ם תאמר רב אשרית כו' ותפס גלוי הנכת מהרי"ב כן דכשם כו' פליגא דעייתי לה מטמיה דרב אשרית [ואולי ול"ל אמר רב אשרית] פ"ש כנסת שנשתרבב כו' כן ל"ל הנכסה כל"ל :

דף סט ע"ב תוס' סד"ה שלא וקשה דככל איירי מקנין. נ"ב יש לפרץ דקנין וכתובה כפרב דנס"ה דאי ועי' בשימור למא עי' שכב [א"ס שכמאל שיעמוד ביגו שם כן לכ"ה] :

דף נ ע"א רש"י ד"ה כיון דדייק כו' וכתיב לאכי אשרנו כו' נ"ב עי' כ"ב קנ"ב ב' [א"ס וכגמ' דתי לנלה שם ויליף ממקום אחר ע"ש] :

דף נב ע"א גמ' וצריך לתכב מזכה באחריותו. נ"ב דברי רבי כן איה בתוספתא וכריך ובגה"ש · **ע"ב** תוס' ד"ה דאתו סואל וזכנה מוסכה נ"ב ז"ל וגבנה מבנה. תד"ה סלכה שמי תלמיד וכן מוכית כו' נ"ב וכ"ה בכב"ג בסלכות נ"ק ע"ש .

דף נד ע"א רש"י ד"ה דלכל פירה כו' בטימאה ואפי' היא מעלה נ"ב עי' חולין ק"ג א' [א"ס רשם מסלר דעקא לא סוה בטימאה] וכיבמות ל' א' תם שכתב' על כגליון [עי' רש"י שם ד"ה תרומה מעלה] :

דף נה ע"ב פרש"י מיבוס כו' דכתיב יקך בשורף כו'. נ"ב וכן היא בתגדות כרתבים פרק פ"ג ושם שכתבו התוס' ובסוף פרק דסוטה כו' שאמ לא מה כו' נ"ב וצי' במורכם שאחר הוב סבליס יא פסוק ומיני ממה לי עורף דיהודה סרנו לצבר בנשם שאמ יאתן ותי"ב ז"ל דעדכיש שחולקים שם וכ"ה בילקוט ס"ש וידו [חליש דלאמרי כו'] וצ"ע ילקוט פ' ויחלא ·

דף נט ע"א גמ' פתי רב יהודה לרב יצחק בריה. נ"ב ובכב"ג איתא פתי ר' יהודה לרב יצחק וכ"ה כמקה ושאכר לרב אלו גאון ס"ג של רב יצחק [א"ס ושלוש שבעו ר' יצחק היה או קטן והכא (רתנאל עליו)] .

דף ם ע"א גמ' נשא פרים אבי פרנה כל"ל. וע"נ פי' רש"י סי' ר"ל :

דף סב ע"א פרש"י אמא סי' ונפרת ר"מ וכן ר"מ סי'. נ"ב עי' סנר סיפר נר"ם נפם ששרון תרי"ח אבירמא. שלום עליך ודלא כפי"ם כו'. נ"ב עי' ר"ם אכירים פ"ד פ"א :

דף סד ע"ב פרי"ם אלא כו' ואי"ם גרי"ם מכוס מכם וסי'. נ"ב פי' ירושלמי עירובין פ' הלת כ"ז ונפ' כחקין כ"ם וקרבן עדה שם ושם :

דף עא ע"א גמ' כודקין כו' ולעדיות ולירושות כו'. נ"ב בתוספתא פ"ה איתא ולירושות ולעדיות וכן כלהם ובתוס' ד"ה ובלא כו' ·

דף עג ע"ב גמ' והתנן בגוסס ונחה כו' וגדפס בלחו שלים שמעין לקולא כו'. נ"ב ועי' ספר כנאה לגעל כפותר פדם תשיפיה וכרתנין שם . תו"ה כגן כו' ולכתר נ"ה להזכר פכי כו' נ"ב עי' תוס' יבמות ס"ם א' ר"ם לא קולין ובס"ם על כגליון וכירושלמי שם וכקי"ע שם :

דף עח ע"ב תוי"ם ולמ כו' דאמר בירושלמי דאמתיל סכולין. נ"ב נ"ל במתניר סכולין כו'.

דף פ ע"א פרי"ם היה כו' כדלהלר כפרי"ג דף כ' נ"ב ע"ם כאותי ד"ה הל כגיין :

דף פה ע"ב גמ' לימקן רבה כגיוה כו' וכדפס נלחו פי' יוסף כו' וגרשום היה רב. נ"ב ונירפה כסו"ג רב יסודה :

דף פח ע"א גמ' אלו קרבה כי תוליד כו' וכדפס נלחו ולא כבילקוט לליתי כו'. נ"ב וכן איתא בגדרם פ' ואתחנן .

דף צ ע"א תד"ה את סו' לפטור עליו כתבי גלוין. ובדפס נלחו נ"ל כגלא נ"ב וכן סגים נסמר פורים אחרונים פ"ם קי"ד ע"ם ועי' יבמום י"ח ב' : **ע"ב** גמ' אפי' מוכת טוליד עליו דעשת כו' [א"ס עי' כיאור הגרי"א ז"ל על פירוש כאשר דסקודי רגם כ' סיכל שם אות י"א] :

בראש ע"ב פי' כן ירושלמי עבד וקיבל כו' וכתב נקי"נ פי' עבד שקיבל כו'. וכ"ג יותר נראה דצ"ל עבד וקיבל וכן הוא בריף וכן הוא בגיעור אות ס' ועי' ירושלמי וכרץ **שם** נקי"נ אות כ' ועי' ל"ח פי' קכ"ב. נ"ב סי' קצ"ה :

ע"ד קרבן נתאל אות י' נגרשים לא כיתה כתובה. נ"ב וכ"ל בכנסת הגדולה חו"מ סי' סי"ז ע"ם וכן הגהות בשאילתות פ' אמשפטים סי' נ"ח שכתב וקי"ל שלכתא כרב נחמן בדינים ע"ם בשאילתא שלום. אבן כנס"ג פלי דיינים תיכא בדינים ליתא ועי' מבי"ם · **שם** אות קיח ודלא ככ"ם סי' ד' סי"ך ל"ם שמקקים כוה על כרמבים כו'. נ"ב ע"ם ותרלא וקשיא ככ"ם כיה קושיא נכונה ואין וקשה לתירוץ הרב קי"נ כאן ואף אם היא ספק ישראל נשאר ע"ם נתיב לו שמחה לתקנת הולד וכהתבים דס"ל [דגם נודעתי אמאי כתיבו רק אבוס תיקן סולד וכמ"ש הנ"ם שם סי' ו' סי"ק י"א ע"ם כיםוב] :

ע"ז סי' ד' אבל אם אי"ל הולך נין גרני ס נ"ל אם אי"ל סולך מן גרני כו' :

ע"ח קי"ג אות צ וכאו פירו כו' והתם בלא כתב כולל מיירי. נ"ב וי"ל כגל הפימור מאמר אביי ואח דאמר רב יוסף כו' ואקשינן כו' איירא דנקט אמו וכאו נקט פירו ופירו. ונאו דוקא שכ"ל ועי' תשובת הרשב"א סי' אלף ר"ג : **סליק**

מאת הגאון מו׳ מוהר״ר אהרן שמואל ב״ר ישראל קיידענובר ז״ל (מהרש״ק) בעהמ״ח תפארת שמואל על הרא״ש.

[illegible]

סליק

הגהות וחדושים מאת הג״מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז״ל אבד״ק פרעמישלא (בעהמ״ח תפארת יוסף וכו׳).

[illegible]

סליק

הגהות וחדושים למסכת גיטין

מרנאן החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים

דף ב ע"ב תוס' ד"ה דאתור כי תרי וכו' וקשה דאמו בכיפא תלי לה נ"ב וכי העדים יהיו תלויים לה בכיפה של האשה רש"ל שם ד"ה סתם מאי דיינא וכו' ואמ"ל לרא צריך עידי מסירה שידעו וכו' נ"ב ר"ל אותן העדים שצליח סומך בפניהם הנם ליד האשה צריכין שידעו שאותו יוסף בן שמעון בעלה של אשה זו שהוא שליח ליד למסור לה הגט וליכא דאיך יכלו עידי מסירה שבכאן לידעת זאת ע"כ מהר"ם

דף ה ע"ב גמ' והסברא הא סדריב"ל אמר יכו' ר' יוחנן אמר לא שנו עדים מגוין לקיומו נ"ב קשר הראשון מציל קיום שלא בפני בעל דין הא ר' יוחנן סבר יהי' משולם דס"ל בב"ק דף ק"ב אין מקיימין השטר אלא בפני בע"ד בשלמא רבא לשיטתיה דס"ל והם הלכתא מקיימין השטר אפי' שלא בפני בע"ד בשא"ל ר"י קשה

דף ו ע"א תוד"ר ומבי ארדשיר כו' בתנ"ה ואן זה אקמא וכו' נ"ב עי' מהר"ם ומהרש"א ע"ב תוס' ד"ה זבוב כו' וכתיב ותהיינה צרורות עד יום שהן וכו' נ"ב הבריתם המוחזן דהוא אוכסן היה חד דסבואר בירושלמי משום דנשתמשו בתך הריום והו אסורין לדוד שוב מצאתי במרשה הדביה היך המלך דהוא כ' דעמר כזה ותניה בנ"ע.

דף ז ע"ב תוס' ד"ה אמר ר' יהודה וכו' רדוקא כמשנת אושהי לגרש כו' נ"ב עי' תוס' עירובין שם תוס' תוס ביצה דף ס' ע"ב ד"ה ולא היא ועי' כתובות ס"ה ח"ב תפש"ש בב"ב דף ק"כ ע"ב בגליון.

דף ח ע"א גמ ת"ר בשלשה דרכים שוהות סוריא לא"י ובשלשה לחו"ל נ"ב הוה מצי לאוקמי כר' לחו"ל כתנא דאיתא בב"ב דף צ' ע"ב אין מוציאין פירות מא"י לחו"ל ובשם שאין מוציאין לחו"ל כן אין מוציאין לסוריא

שם רש"י ד"ה והמביא גט מסוריא כו' הלא שכיחי שיירתא נ"ב והא הלא אמר דאין בקיאין

ליה עידי התימה כרתי

דהא לאחר יאוש ושנוי רשות ... ע"ב תוס' ד"ה נעל ... סיפא איכא לדחוי לא קאמר וכו' נ"ב אבל כאן פי' דאינו יכול להקדיש נעלו בשום אופן וכ' הרשב"א ואפשר דאית ליה שום ליסור מקרא דא"י להקדיש נעלו לאסור בהנאה באר"ד ולא מייר במקדיש בלשון חרם וכו'. נ"ב דלשון חרם משמע איסור הנאה ועכבר לא שייך ביה איסור הנאה דא"י להקדיש נעלו לאסור בהנאה

דף לט ע"א תוס' ד"ה אלמה וכו' דאבא שאול נ"ב ס"א ואבא וע' רש"א ע"ב תוס' ד"ה עד אשה כו' והאחר לא נפדתה כו' נ"ב או הפשה לא נתן לה

דף מ ע"א ... באר"ד ... ע"ב תוס' ד"ה הודאת ... נ"ב וע' רש"ל ורש"א

דף מא ע"א תוס' ד"ה אשר אינו ... באר"ד ...

[illegible]

ולק"מ קושייתם כמש"ל ... ולק"מ קושייתם ותע"ג

דף עד ע"ב תוס' ד"ה רבא אמר וכו' וכיון שלא הצריך וכו' נ"ב משמע דווקא לא התחיל כלל במלאכה ...

[illegible]

דף עו ע"א נמי אבל גגב דליתי' וכו' ...

[illegible]

הגהות יהודושים על הרא"ש

[illegible]

[illegible]

הגהות על קיצור פסקי הרא"ש

[illegible]

סליק

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מהגאון הר' מ"ה שמחה מרעסיא זצ"ל

[illegible]

הגהות על הרא"ש

[illegible]

סליק

חדושים והגהות על הרא"ש מס' גיטין. מאת הגאון כו' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל

[illegible]

סליק

לרבינו חזקיה די סילוא ז"ל בעהמח"ס פרי חדש.

[illegible]

דף כב ע"א גמ' [תנא] אמר רבא לאו ליחול ולאו לו. סוקה מרבה מרוחצו וכה ולאחרי פ' מחולן עי סחלו
עבד וחליו בן חורין שקידש בת ישראל הולד אין לו תקנה משום דאי לא עבדות ובשתם כלשה
של אלמה תוספין קדושין כה ומירן כשם שאתכ"ן דליט קושיא דהתם מעיקרא קס"ד הכי אבל לא לסיקא התם
כשכא על אשת איש דעלמא דאחי לד חירות שבו ויפיתכם כלשת אים וכתב על זה הרב שלמו מחול ולא לפסקנא
דהתם על כרחין איח לן למימר דקדושיו קדושין דאי לא לא שא אים עושה ממזר למ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על
בת ישראל הולד כשר וכהאמ"ייק שהם נמתן ותכשיר מכשיר אפי' כא"א משום וממזר משום לא גמדין לה וכלשה
לא מה אשה לא שאין לו בה קדושין הבא בעלמא יש לו קדושין יצא עובד כוכבים ועבד דאמרי בעלמא אין להן קדושין
ומלך כשיטא יומי שחציו עבד וחציו בן חורין אין קדושיו קדושין אפילו כשבא על אשת איש דעלמא אין הולד
ממזר ורבה דהכא דידייה יוא דקא דחי ויקבעה דמילתא קדושיו קדושין ויורשו יורשין משם וכן פי' בתוס'
עליל הרשב"א והרמב"ם קאי בשיטות הרמב"ן שכר כש"ד מהלכות אישות ספק דמי שחציו עבד וחציו בן חורין
שקדש בת חורין הרי זה ספק קדושין ונפשט מהל' איסורי ביאה ספק דמי שחציו עבד וחציו בן חורין כבא
על אשת איש אותו הבן אין לו תקנה וכן נראה לי עיקר דכיון דבעינן רבא (כעינן) לא איפשיטא ומצינן לתרוצי
סכיא דפרק ריאון דליפי כסוגיא דהכא הכי מתרלינן לה דיה דאמרי' הולד אין לו תקנה משום דאיכא צד ממזרת
לאו משום דהיה לן כודאי דקדושיו קדושין אלא משום דמספקא לן ולכתחלה נומר דקדושיו קדושין סד"ל לומר

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג צבי אשכנזי זצ"ל

דף ב ע"א גמ' כמגילה. כ"ב כרישה לא קתני סמוך ע"ל דף ד' ע"א. תוס' ד"ה ואשקלון וכו' ותורת דשולי ננל לא כנגהם. כ"ב מנלם ממני שאחרת ארץ פלשתים ליד סרני פלשתים והיה כידם כל ימי כשופטים וכל ימי מלכי בית ראשון רק גם לפעמים כמ"ש לידי מלכי בית יהודה ... [illegible]

[illegible]

דף סב ע"א [illegible]

דף ע ע"א [illegible]

דף עז ע"ב [illegible]

דף עח ע"א [illegible]

דף פ ע"א [illegible]

דף פא ע"א [illegible]

דף פה ע"ב [illegible]

דף פו ע"א [illegible]

דף פח ע"א [illegible]

דף פט ע"א [illegible]

בפסקי תוספות [illegible]

בהרא"ש פ"ב [illegible]

קיצור פסקי הרא"ש פ"ד [illegible]

פירוש המשניות להרמב"ם [illegible] סליק

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מהרב הגאון האמתי כו' מוהר"ר משה בר' אברהם ז"ל (בעהמ"ס תפארת למשה)

דף יא ע"א [illegible]

דף ס ע"א [illegible]

דף סא ע"א [illegible]

דף סז ע"ב [illegible]

דף עג ע"א [illegible]

דף עה ע"א [illegible]

הגהות על הרא"ש

פ"א [illegible]

פ"ב [illegible]

פ"ג [illegible]

פ"ד [illegible]

פ"ה [illegible]

פ"ו [illegible]

פ"ז [illegible]

פ"ח [illegible]

פ"ט [illegible]

בפסקי הרא"ש פ"א [illegible]

פ"ב [illegible]

פ"ג [illegible]

פ"ד [illegible]

פ"ה [illegible]

פ"ו [illegible]

פ"ז [illegible]

פ"ח [illegible] סליק

הגהות וחדושים מאת הגאון האמתי צבי הירש זצ"ל אבד"ק בערלין נכד החכם צבי זצ"ל.

דף כב ע"א [illegible]

דף ל ע"א [illegible]

דף נה ע"א [illegible]

דף צ ע"א [illegible] סליק

הגהות וחדושים מהגאון הגדול מו"ה אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') עם תוספות מרובה מבע"ק על הדפס בש"ס ומאמר.

דף ב ע"ב גמ' סתם ספרי דהוייה פיגמר גמירי כו' וקשה דיימא כשון תיובתא ולא ניתני יתורה ... דהא כתבו התוס' גבי ר"מ כגבורות (דף כ ע"ב) ... [illegible]

[illegible]

ר׳ שמואל בר יצחק מ״ל בלוקא עבלים ממורחין מן כשנעד כוכבים משכחן ומפרש ספס עמכח נכשו ולון קנין. ואע״כ ע״כ מוקי אבר בריי׳תא ש דככה כשוריה. ומש״ס לא תיישינן ככה לשמא לא יעדם הציבד כוכבים וכפלתה לגמרא של ישראל ומתייב במעשר דהכי איירי בשוריה שאינה חייבת כלל במעשרות מה״ת רק מדרבנן. ומש״ה לא חששו לזה ולחייבה במעשר קודם שבא הזמן :

דף מד ע״ב תוס׳ ד״ה נעייבה פ״ס מדגלה וקשה דהא איסור דרבנן הוא וכיפי משיא בבכורות אפורס אותן דשוי איסור דאורייתא. והא נקיט לפרש״י ז״ל דפשים ערום לנטר נזנ״ז דליכא איסור דאורייתא כדאמר ננא נרק דנ״ז (דף ע״ז ע״נ) והתוס׳ פי׳ כבס ר״ח דעייבה סים חרש גם מריסם יעיבה דכוי איסור דאורייתא וקשה דמ״מ אלי פייתי לאיסור דאורייתא דדילמא בשבועיים בזמן הזה איירי ונ״ל נריבה דרבי דרבנן וכדאית ליה לגבי ר״ג פ״ק (דף כ׳). וי״ל דשפיר דייק מריב״ח למימיה דס״ל שביעית מה״ת דאורייתא כדמוכח נב״ב (דף ל׳ ע״ב) דא״ל ריב״ח לשונא שמפי׳ סוק אוכר לי פרי ג׳ שנים שהן שביעים ושביעייס ומוצאי שביעית. ומש״ס דס״ל קדושה ראשונה קדשה לע״ל. וא״כ לדידיה שביעית בזה״ז דאורייתא. וכ״ש לר״ת בירושלמי פ״ז דשביעית וספ״ח דקידושין דאיפא גם דלריב״ח נתחייבו בהעשרות מדבר תורה ותמיהה ה״ס לשביעית ונ״ל סוגיא דבכורות דאתיא אליבא דר״מ לקמן דקנים שגג אמו מזיד בדרבנן ולא כדאורייתא וא״כ כיון דלא קיים מדרבנן כ״ש נדאורייתא. ומ״ש כתוס׳ דבלאנא דתבריה כמי אסור בשביעית קשה ממשמי׳ דמ״ג דשביעית :

דף מה ע״ב תוד״ה והא דתניא כו׳ ...

[illegible]

הגהות וחדושים מאת הגאון וכו׳ מוהר״ר יצחק אייזיק חבר זצ״ל

[illegible]

חדושים והגהות מאת הגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא

דף ו ע"א ברש"י ד"ה רב חסדא תלמידו של רב הונא. נ"ב עי' פסחים קי"ג בסה"מ רב הונא מרב חסדא ולע"ק ופ"ע כ"מ ל"נ תלמיד וצריך לו רבו מהו כו' ע"ש ועי' תוס' זבחים פ"ו ד"ה אמרי ותוס' עירובין ס"ב ד"ה ר"ח ע"ש ובתולין יג תד"ה בעא ולקמן יח מד"ה יתיב

דף ח ע"ב נפין מבאן בשיטן מה נרשב פיי פ"ו מכל' שבת נ"ב עוד ע תו"מ ס' שו סי' יא וע"ש בהג"ה וכמ"ח פי' ש"ס כ"מ י'

דף יא ע"א גמ' אמר רבא כלי עמדה וכו'. נ"ב עי' לעיל דף ו תוס' ד"ה דקי"ל דה"ה גיטתם ר' אבא

דף יג ע"א בתוס' ד"ה פגלה בשקילה והא קי"ל ודאי. נ"ב נסתפק שם אחד דהא קי"ל ועי' בתוס' לעיל ס' ד"ה והא ובגמרא"ת שם בתוס' ד"ה והא לא מצן מבר שמואל כותים. נ"ב עי' תוס' בכורות יח ע"ב ברש"י ד"ה הא לא אמר תנו כהני גם זה. נ"ב תיבת זה נראה כמיותר שם בתוס' ד"ה שנו דלא סמכת דעתא דאשה לא מסיק. נ"ב נ"ל והאמר

דף יד ע"א ברש"י ד"ה שיהא מקודש ביד אחר הא לאו וכי סוף נ"ב זכות יוחא הלל וכ"ה בר"ן וכן ראיתי בקצין דפוסים. ע"ב גמ' סה"ד ותכ"א אלו ואלו נ"ב מן ותכ"א עד נתמירה ליתא בתבנה דב"ב

דף טו ע"א בתוס' ד"ה באביה ד"ה בריאה בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו. נ"ב נ"ל בפני נכתב חציו בפני נחתם כולו. ע"ב בתוס' ד"ה אני כוה מנא כשרות מנא. נ"ב עי' בשו"מ כרבנת מ"ח שלא שמו'

דף טו ע"א גמ' שיהא כנה אחת מפורש. נ"ב כל זה ליתא בתבנה דמקילות ולא כתגינה

דף יז ע"א בתוס' ד"ה לא מקני שרבא שלא נ"ב שם איתא שבא שלא ועי' פירש"י:

דף כ ע"ב בתוס' ד"ה נכתובת קנין סבה דהוי' אמר מקלם נ"ב כדאמריק כתם דהוי' אמר מקלם וכו'

דף כד ע"ב בתוס' ד"ה מגדי ונדה כדאמרינן לעיל. נ"ב דף ד' ע"א ד"ה דקי"ל

דף כה ע"א בתוס' ד"ה קמן אמר שמואל. נ"ב לפניו איתא אמר ר' יהודה אמר רב ע"ש וע"ע מהרש"א ז"ל בגליון שם בתוס' ד"ה סלוקא. ולאמר שורפין מפני שומר טובכים. נ"ב נ"ל דהאמר באו"ד אלו שאות של מיום על יים לא נאתו. נ"ב כדאמרינן בפרק דרי אליעזר

דף לד ע"ב ברש"י ד"ה שתדים מאמרן. נ"ב נ"ל וכפרים פי' שמאות לקמן ל"ז ודוק:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה מתלין בשרו אלא דמלי בגמה נ"ב אלא הוא תאלת הדינור באו"ד קודם ליעבר דמיו נ"ב קודם דמיו ליעבר שם ברש"י ד"ה לא שישמו קמיה דרבי חייא בר אבא נ"ב חייא בר אבין שם בתוס' ד"ה הא מני ר"ש היא לא ס"ל הכי נ"ב עי' תוס' סנהדרין, עו ד"ה כתומר באו"ד דבעי למימר שמואל נ"ב לשמואל כנ"ל. בגין מששה נסימן צ' גרסם פיי' פ"ם מהלכות זכייה. נ"ב פ"כ מהלכות זכייה הלכה יז בתוס' ד"ה הלכה כאבא שאול דהלכה כרבי מפי ובתם בהגהות מהרי"ב עי' תוס' חולין ותוס' קדושין כ"ג נ"ב קדושין כג ד"ה איכא דאמרי ונוטן ידך כג. ע"ב גמ' אמר ר"מ אמר רב אשי נ"ב אולי הוא רב אשי שקדמון אבל ערש"י ליתא למיגם אמר רב אשי. ברש"י ד"ה מלן דהוי עוד קונה בכסף נ"ב נ"ל בכסף שם ברש"י ד"ה ול"א היה לא מידי שבעתו נ"ב אולי נ"ל זכבת הא הו ולא שם בתוס' ד"ה משום דלתתקן רבה וכו' אם נ רבי טבים וכו' נ"ב דנראה דנ"ל הא אידי ואידי רבה הא דנ"ל אידי ואידי רב וגם מה שנרשם לאמם נתום שני נקודות הוא ט"ם דהכל דיבור אחד

דף ם ע"א בתוס' ד"ה לא מברה כדלאמר לקמן נ"ב דף מב וע"ש בתד"ה הואיל ועי' לקמן ע"ב ובתוס' ד"ה

ולתוב ע"ב תד"ה וכתוב כדאמרינן דלפוסתחסין נ"ב לקמן סג באו"ד כדאמריין ומוזריין אותו ר"ל לקמן סג:

דף כב ע"ב ג' תי' תד"ה דאמר רב מסרשיא ונרסם בהגהות מהרי"ב כן יכהנת וכו' וכן פוליה וכו'. נ"ב הכבר פשוט שאחרי תיבות קריגה כ"ה ר"ל אמר רב מסרשיא ת"ש בהישון ודוק ת"ם כ"ש בהמאורח פניה בחזנה לפשוט הלכניה ודאי בירורה וזה כי בתשורה דף ח פתיב רב מסרשיא פלמו מעך מששה ע"ש כי טינו דלאמר התם מתיב רב מסרשיא טגאה כו' נ"ב יש לגרוס הכא אמר רב מסרשיא ת"ש:

דף מה ע"ב בתוס' ד"ה עד שיתגדלו ישתן ומסיק דילמן אתה להפסיד סכין ולאן אתה יאחן להפסיד ס"ם. נ"ב במתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן וכו' וכ"ה לקמן בגמ' באו"ד דקי"ל כרבה. נ"ב אינו לא דהא גבריה פסיק שם דילכתא כרבה וע"ב ז"ל דמיע"ל וקי"ם אין ראי' להתם משום דאיכה התם אמוראי דפסקי כאביי וכה"ג כתבו בתוס' בשבועות קנ באו"ד משמע דבעינן נגיעה נ"ב משום דבעינן וכו':

דף מו ע"ב בגמ' כולא כפליה לפנלה נ"ב וכו' יהודה לשיטתו בנדרים יח דאים ליה מכלל יהו אתה שומע כן ע"ש ברן

דף נב ע"א בגמ' רשב"ג אומר אינו צריך נ"ב באחרונה דברי רבי רשב"ג אומר כו' כ"ה ברי"ף ז"ל וכ"ה בתוספתא ויראות פ"ח: שם בגמ' נסים ועברים וקטנים נ"ב פ"ם וליתא בתוספתא קטנים רק בטו"ע ורמב"ם ליתא:

דף נח ע"א בגמ' אמר רב יהודה אמר שמואל משום רשב"ג ונרסם בהגהות מהרי"ב עי' תוס' פ"ז נג נ"ב כנ"ב זו נדפס כאן בטעות כי מה שכתבו התוס' בפ"ז ורשב"ג בזה הוא רשב"ג הזקן אבי של ר"ג איש אלא מדלמר ולא כתריד מכב איזה אבי וכן אחי אגב ע"ש והא ליכא ליתה הכא כלל אלא גב"ק פ"ב ובסוטה ול"כ אכ"ם ובזה יש ליישב קצת מה שהקשה מהר"ם ז"ל על שינוי הסוגיות דהתם ודהכא ר"ל דהתם רשב"ג הזקן אמרינא והכא אולי הוא רשב"ג מכח דרשב"ג הזקן ואו"כ גברא אגברא קא רמית ולפ"ג דמדייכו רב יהודה אמר שמואל אמרינא כיון דמספרי דרשב"ג אמרו י"ל כמו שכתבתי:

דף ם ע"ב ברש"י ד"ה וכא שופר של הקדש ורב שרירא גאון פי' בכתב תשובתו. נ"ב עי' בספר יוחסין ומשם שם תשובתו:

דף סר ע"ב בתוס' וכל שליגה ואליב יצחק נ"ב נ"ל ושנת דבי ר' ישמעאל:

דף סו ע"ב ברש"י ד"ה והלכה דמפיך לנו לרבה ורב יוסף נ"ב עי' בחדושי הר"ן ז"ל שכתב שם דעת המפרשים ז"ל דהוי דהלכה דמפיך ונו תבואתו בכן פלוגתא דאמוראי לעיל וגם אמרי' חסדא ורבה בכ"ש וי"נ וי"ש עוד ונפכי אתה שריך כה דקאמר לעיל הביאה למ"ד כשר ולא המשה אלא למ"ד כו' ע"ש:

דף עא ע"ב ברש"י ד"ה הא אמר תנו יהכי תנן לקמן ונרסם בהגהות מהרי"ב שם ז"ל לעיל נ"ב נראה י"ל דגי' רש"י סים פ' מי שאחזו קודם שתרגל בגי' שכתב"ם

דף עה ע"א בתוס' ד"ה לאסוקי שלא כשום ושונה נ"ב תיבת ושונה אינו שונן

דף פה ע"ב גמ' ת"ם דלאתקין רבה בגיטי ובתב בהגהות מהרי"ב דגתוב' ר"ם ס' מוכת דגירסתם היה רב. נ"ב וצ"ע בהג"ה לפניו מסכת פ"ת בהלכות קידושין שכתב שם גרדיה דס"ה יש' נסחרים ורב ונעלם ממנו דברי התוס' לעיל ע"ב:

דף צ ע"א בגמ' לא יוכל לשלחה. נ"ב י"ל שלחה. שם בגמ' שונא והוכלו זו היא פדם אדם רע נ"ב עיין בתוספתא וירושלמי ג"י אחרת סליק בס"ד

פורת יוסף

מאת הנ"ם יוסף שליט"א הופק"ק ווילנא.

דף ב ע"א תוס' ד"ה ולם יש פלוו שורפין שי' דתשום פינונה אקינו כה דבק נ"ם דלד"כ לא תקשה קושיית הגמרא לקמן (דף ג) כאי קולא כיה תומרה כיה ועי' בר"ן ז"ל שכתב דלמ"נ דקי"ל דבאת בפניו פערק נ"ב פוף פ"ע גבי אשה כיון שכיה ברשות פליה יותרם מן הדין לפכל דחוקה שיהא שבת להוציא פלקותיו או קרקעותיו משכנן ... [illegible]

[illegible]

... ד"ה לא תפ"ם ...

דף ד ע"א תוס' ד"ה דקי"ל תבו בקידושין ובנכחסין ... [illegible] מיתה לנדיה קידושין (דף סב) ... (גבי קידושין) קא מחייב לאחריני

דף ה ע"א רש"י ד"ה ושב כו' כלומר אם רע הן אומרים כו' ... [illegible]

[illegible]

באו"ד רבין, דהולך ... [illegible]

דף ו ע"ב תוס' ד"ה שלין נקוב כו' ונראה לר"ת ... [illegible] דעוקרין (פ"ב מ"ז) כלי גללים כלי אדמה ... [illegible] שכם במסע דנעו מקינה כתירוס ר"ח ... [illegible]

דף ח ע"א גמ' בשלשה דרכים שותם סוריה נ"ח ... [illegible] שותה סוריה לא ... [illegible]

דף ט ע"ב רש"י ד"ה ... [illegible] ליתנה סופר כוכבים ... [illegible]

[illegible] נה לה מיתי

דף י ע"א תוס' ... [illegible] אחרים ונלם זה

דף יא ע"ב נמאנה ... [illegible] פרק ... [illegible] מבאיכין וסכינות אמרו ... [illegible] אמר שמר ... קידושין (דף כב) נכסף פ"י אחרים. נר' ע"ם ... [illegible] פרק ז"ל פירש

חשק שלמה

מהנ"ם שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא

דף ב ע"א ... רשב"ג ... [illegible]

[illegible]

[וכן מסמס לנדיה בגמ' שם] ... [illegible]

[illegible]

דף ד ע"ב בגמ' כיון דאיכא ... [illegible] דהא כל ישראל ... [illegible] שליט דושבי ... [illegible] כמו'

דף כח ע"ב תוס' ד"ה והא כו' וליכא לאוקמי כשוף דהא קתני זנה. עיין זבחים (דף קיא) ובהרא"ש ולא מנחות זבחים ול"א שוחט ועיין מש"כ בחגיגה (דף ז)

דף ל ע"א רש"י ד"ה הותו בשבט שאקרוב לכם כאותו כשבט דאי ליורשים. ק"ל דהא משכחת לה בכהן שיש לו בן חלל ומחמר שאין יכול להפריש עליו ומ"מ קי"ל ביבמות (דף כב) דיורשו וזוחק לומר דלענין כהונה ירושו יקרוב ממשפחתו דראוי לכהונה ואפ"ל דמילתא דלא שכיחא היא. ע"ב תוס' ד"ה א"כ כו' אלא בשביל עניי ישראל מפרים ככ"ת בכהן ע"כ רס מדברי רש"י ז"ל אבל לכהנים לכו"ע אינו מפריש אלא בשביל עניי כהנים ועיי' במהרש"א ז"ל שגילה עיבריו שרבין דהוא סיום דברי התוס' ודבריו תמוהים ואולי דס"ס יש בדבריו ואוקמא לפירוש התוס' ראיות דהכא פליגי ר' אחי ורבנן ועדיין צל"ע בדבריו. תוס' ד"ה ובמעשה דקיקות. תא"צ דאמר עשה כו'. לפי מש"כ שם דאיירי בהגיה לרם אביהם מעלשין צ"ל גם כאן דהגיה להם כספים לגד הקרקעות. תוס' ד"ה ריחן כו' וקשה לר"י ילחור שחברו חוץ יוכל לעשות כו' במהרש"א ז"ל הקשה דהא בפ"ח אמרו דלכן בנמנה"ב יכול לחזור בו ו יחזק הבנה בתירוצו. וקי"ל דהא לעיל כ"ש דיכול לחזור בו משום דדבר שלגג"ע הוא משא"כ הכא דהמשפר בעולם. רוא ולתוס' יקה לי' דבותו ואף שעדיין לא בא ליד הכהן הרי הוא כבר תורע לעיל בגמרא ועי' ב"מ (דף מט):

דף לב ע"א תוס' ד"ה סנועלת היא כו' ורש"י אמר שם ליבא כאן גירסא דבריתות כו' דהוא לו שיעבוד הגם ופשוט לו שלא יתבטל בתמורה כו' קי"ל דהא להדיא אמר אביי בתמורה (דף כו) איפכא והכי איתא התם אמר אביי תיתי הכיתה לה ליבנא דאתפוסי וליבנא דאתוי סלקך נבי קדשי מזבח דעבדי תמורה ליבנא דאתפוסי הוא כו' והתם הא מוראי שוב לו שלא יתפוס בתמורה כי היכי דלא לינקי וגם שלא יתפסו עליהם בקדושה ולאפס"ב חיוב דטונתו ליבנא דמהני ואיתרי שבלשון חלול לא אל כלל גבי קדשים תמימים אמריך דטונתו ליבנא דאתפוסי ולוקה וע"כ צריכין לנו לייבנ קיח על דין רדותק דהתם נקט כלשון בכ"מ תלוי אלא כלשון המקרא ורש"י ז"ל פירש התם משרן כהתוב לחכמים ויש"ע מאי שייך כאן תכרן דנר כתולי כלשון ועיין בר"ן ריש נדרים:

דף לג ע"א תוס' ד"ה ואפקעינהו כו' דהא"כ נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים כו' כ"ל דהא דמייתי התוס' היה מסתא ה"נ דלא מקשי רק מהי' שותה יין משום דרוב מני לאוקמי בנזיר שמטמא דאין לו סתירה אלא נזיר שמשון הא קי"ל דמטמא למתים עוד היה תבשר לאוקמא כדאמר סירה וכמו שכ"ה דחי"ל לצריך לשאול גם הבעל על הקמתו וכדאיתא ביו"ד ע"ב הגרע להגיה ג"כ הא דמטמא למתים וכדאיתא נדרים (דף עד) ודילמא שאין דא"ח לי בערה מפר לה אבל מעשה דלא לה לנערה לא מפר לה ואע"ג דהא דנם הקמתו לא הוי הקמה וא"כ לא צריכה לשאול אבל אם היה צריך ג"כ לשאול על הקמתו אין זה קרי הפרה סתם אלא אם שיכולה בעצמה לשאול ושאל"כ מה שתלוי בדעת אחרים ועכ"נ ובמסקנא דנדרים שם. ע"ב גמרא דילמא כר"ק ס"ל. עיין כתובות (דף כו) דהכא במסמפין לעדות ויקה מיפלגי ועיין סנהדרין (דף ל) ומודה ר"ק לר' נתן וא"כ צ"ל ד"ל ונהכי מתוקן כאן דאתן דס"ל סתם דר"ק וה"י ס"ל דהודי א"כ אמאי דרבה"ג ס"ל כר"ק משא"כ לר"י"מ דס"ל דר"ג לא מודה לר"ק א"כ הא מהתם בכתובות אתמפיגן דרבה"ג דמלמדים כאלי' כרבי הן משמע דלא ס"ל כריב"ק וא"כ הא שפיר קאמר הכי נמי מסתברא.

דף לד ע"א רש"י ד"ה אלא על הקרקע מה שגרשה כתובות ז"ל פ"ה הוא וז"ל לעיל דף ל' ע"ב ע"ש

דף לט ע"ב תוס' ד"ה משום כו' ול"ת הואיל דכלי ש"ס קני כ"ש פירי שם אלף זוז. נ"ש דהא בקידושין איתא עיין בכלי הע"ש שאין כו ב"מ שם (דף יג) ואפ"ל דהתוס' דהכא אזלה אליבי' דמ"ד בכלים של מקיה ולדידי' אסור ורוין ב"ש דהא כל העשם דקנה הוא משום דנפקי טובא דקא מקבל פירות וא"כ הא דווקא צריך לב"ש דירונא.

דף מ ע"א גמרא הכ"מ וא"ל לא כו והתקדשי' בו רמ"ס כו' ק"ל דהא לעיל (דף ט) קאמרינן אריה ד"מ משום דלא כרים גיטא הוא ופרש רש"י ז"ל דכיון דיש להאדון זכות בגופו בשטר לאו גיטא הוא והרא"ש ז"ל פירש משום דרוש, במשחרר אין לעבד לראיון שום זכות ועיי' בר"ן ובנרמ"ש ז"ל וא"כ היאך יכולה לעוות בכאן משוחררים בלשון הרי את מקודשת לי דהא יש להאדון זכות כבשר ונלשון ע"ב גמרא האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין כו' תיעשק שמה זיכה לו ע"י אחר כו' האומר נתתי שדה כו' תיעשק כו' כ"ל דצ"ל דאיצטריך מרווייהו משום דהא ריקא ע"כ לא אתיא כר"ש דס"ל לעיל (דף יא) דחוב הוא לעבד. שם רש"י ד"ה מרידה שלי שאומר דקתני כותב הוא כו' אע"ג דקה"ג מניא כתובות (דף פג) בכותב לאשתו ותני ר"ח באומר לאשתו וכן שם (דף קב) וקרי תנא לאמירה כתיבה וה"ה הכא לכתיבה אמירה ככ"ה משום דקי"ל דסוגיא אמירה סכותב ולישנא דיתום. תוס' ד"ה וכתיב כו' והפקירו ביד תגואה של טויסק ונתט להמעריחוסים שיוכל לגרום ק"ל דא"כ ל"ל לגבות כלל כיון דקי"ל דהפקר פטור מן המעשר גם ק"ל דהא בכ"מ (דף פח) כתבו התוס' דלוקח פטור מן המעשר מה"ת ודווקא הוא רק מדרבנן וא"כ הכא לגם צריך לאמעשרי כלל כיון דקי"ל דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו ועיין לקמן (דף נה) בתוס' ד"ה ועל הקטנה ובנ"י שם ועי' ב"ק (דף כח) ובכ"מ (דף כה) ודוחק לומר דלא הפקירו אלא שיעור המעשר ומשום דקי"ל מדרים (דף לג) דחורם פכלו על תהירו א"נ דעת נטלים ע"ש וגם אכתי קשה ליה מן הפטור על התוע ועי' בפ"ח דמיה וא"כ הפקיר חייב ועיין שם

דף מא ע"א תוס' ד"ה ליבא שפחה אינו יכול כו' ואת"ה וליתי עשה דפ"ו ולידחי לאו דלא יהיה קדש. וי"ל דהאמר היה לומר דכיון דהשבה היא של חציו שבאה בן חורין וכלאו הוא על חציו שבעבד דאיסו מחוש על פ"ו ועי' ד"ה לא תוהו וא"כ לא שייך לומר דליתי עשה ולידחי ל"ת כיון דתרי גופי נינהו. ע"ב גמ' אלא לרבה ריש ד"ה וסיפא רבי. ק"ל דהא לעיל (דף לט) קאמרינן דרשב"א משום ר"ש תורשה כל הפרשה ולא יוגשבה עשר לך שאר גומר כה ולא כסף וא"כ מחילה איננו יוצא חיין אף כשטר דהא ע"ב יוא תוחריך וכששטר יוצא חציו אלא משום דאייתקש לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף בשטר כן הא גלא פסיקא סוי ולפיק בג"ש לה לה מחלשה דחוקה כולו ולא חציו. שם רש"י ד"ה דכו"ע כו' דהיה דן ג"ש מעצמו אינו עדיפא מסיק. ובמחק דס"ל לרש"י ז"ל דכל המדות יכול מג"ש אדם דן מעצמו וקי"ל דבסוכה (דף לא) סותר א"ע בכאן ועי"ש בתוס' ד"ה ורש"י סבר ודוחק לומר דדווקא לר"י מפרש רש"י כן כדי ופליגי בהא ר"י ורבנן. שם תוס' ד"ה כופין כו' ול"מ וכי תובעים לו ולאפה תורה כו' וצ"ל דהאפ"ל דכיון דעיקר א"ע ג"כ יום אחד א"כ לא קרי פ"ו לעולם השבותו דהא אינו מחויב לשכוח לעולם וגם את"ל בשאלה יעבוד שייך לעולם דהא כבר ונבי בניו משועבדים לו לעולם משא"כ כאן שבד שאינו ראוי לבנים כיון דאינו יכול ליקח שפחה. שם תוס' ד"ה פה לאשה כו' כ"ל דצ"ל מסתברא וכ"ע אע"פ דג"ש עדיפא הוא כיון דילפינן מינה מילי טובא ואיכא למיפרך שבקינן לה משום הקישא ועי' ב"מ (דף קיד) שכתבו ג"כ כה"ג.

דף מב ע"א תוס' ד"ה יום של רבו כו' ב"מ אף למשנה אחרונה כו' ק"ל דלמה לן לאוקמי לדברי ב"ש כגון שהוא פרים אדם שאינו ראוי להוליד וא"כ גם ב"ש מודים שאין שייך לשחררו או שבהגר שיו לו בניס ואפ"ג דאמרינן יבמות (דף סב) שכל מודים נשבד שלא קיים פ"ו מ"מ קיים שבת וכדאמרינן לעיל ליבא שפחה אינו יכול משום דאם קיים שבת כ"ש תו לא כפינן לשחררו ועי"ש ביבמות דשבת סגי בכן אחד או בבת אחת דקאמרינן התם טעמיה דר' נתן לשבת בעינן והא ליכא ול"ע בחגיגה (דף ב) דקאמר כאן כמשנה ראשונה וא"כ הא אפשר לאוקמי מרווייהו כמשנה אחרונה אלא דמיירי בגוונא דאמרינן עש"ס. ע"ב רש"י ד"ה פירוש דקל כו' דפליגי בה ר"מ ור"ג אליבא דר"מ. ק"ל והא נבדיא אמרינן ביבמות רב הונא כרבי כו' ור' כר"מ כו' משמע דהכא פליגי דרב הונא ס"ל כר"מ ור"נ נחמן ס"ל כחכמים ולא דפליגי אליבא דר"מ.

דף מג ע"א רש"י ד"ה ועוד כו' אבל נשואה של בן חורין כתיב וראיה אינה לו אשה. בב"ק (דף מב) קאמרינן דמוקמית לה אסמך למילף דה"ה כשהמתה נ"כ חייב לשלם כופר אלא שהכתיב והשור יסקל ואת"כ כופר. ע"ב תוס' ד"ה אבל כו' דקנו לה קום ולדום. ק"ל דמאי שייך ולדות גבי עבד דמש"כ לא כאן יצאתלי"ס הא הולד שייך לו ואם שפחה נשאה הא בכ"ע שייכי לו ועיין יבמות (דף סב) ועיין מש"כ לעיל (דף מא) בתוס' ד"ה כופין ואפ"ל דכוונתם לגבי דקידושין (דף סו) וכי שמנדו כיום ובגיליס אלא שאינו מוכר לו שפחה כנענית

דף מד ע"ב תוס' ד"ה שמוקולס פירש ר"ח ז"ל קוצץ סתלוסין נדיפוד בקודש ר"ס וכו' נקיינה כתבו בשם ר"ח נקיינה סרם חרישה יתירה ובר"ש פ"ד דשביעית בגית ירושלמי ח"ח נמקוולס נטל הקוצים וח"ח חרישה ועודיכ פ"ח סיים נקיינה ויתרן חרישה יתירה משמע דלפ"ד נטלו הקוצין ל"ל למימר נקיינה חרישה יתירה אלא כפשוטו חרישה תדא וכה"ג הקשה שם רעק"א ז"ל על הרע"ב ובאמת דברי הרע"ב לקוחים מפירוש התוס' דכאן בשם ר"ח ועיי"ש בפירוש מהר"ש ז"ל:

דף מה ע"ב גמ' ס"ת שכתבו עובד כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו. והר"ן ז"ל כתב דלפי גירסתנו צריכין לפסוק דקורין בו כלישנא בתרא ולפי גירסת הרי"ף ז"ל לטעמי' ע"ש וק"ל מהא דאמרינן לעיל משום מאי תדה גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל ולדברי הר"ן ז"ל הא לית אם הלכה כלישנא בתרא כ"ש ותירוצו כותי וישראל מומר ועיין חולין כה"ג גבי כנר (דף טו) ותפ"ל דכללא דהר"ן ז"ל לא קאי אלא בספיקא דגמרא אבל לא בפלוגתא ול"ל דה לומר דאו. הוא סברת רש"י ז"ל דס"ל דה"א עשה אצא מתאיצוד זה מהנך כ"י בהשגה דסל"ל ס"ו דמאי אקדרת הכא יחיר כ"ל דספקים דנדרים (דף מ) קאמרינן ידע אני שהם נדרים אבל אני יודע שום מר רבי שלא אומר לא יפר וחכ"א יפר וא"כ הא ר"מ לשיטתו אזיל ועיין לקמן (דף ם) דר"י גיסי כאן"ל כרבי מאיר ס"ל ועבה"ס

דף מו ע"א תוס' ד"ה א"י כו' מעשה תורה שהיה שוב סי' כ"ל ד"ה לימא תני תרומות ומעשרות כיון שכבר מחייבה ... וא"כ הא התקבוד סכנים אוכל אותו מפקיע ... משא"כ גבי שבת כיון דחוכה סדר כיה מעילה לא נתחייב כבית כלל במחה. ע"ב גמ' ס"נ בסוריא וקניר בינם סי' רש"י ז"ל פי' לעיל דמסבר דהיה דירבק סיה וק"ל דהא בעירובין (דף לג) קאמרינן ושאן כסי תנא דנדרבק ליה לי' כורירה דהאנא לא מייתי מהלכה דרבי לית לי' כורירה בדרבנן וזוחק לומר דסוגיה דשם אזלא אליבא דר"ה ונם אי הוה אזלא כסוגיה אליבא דר"ה הוה לן למפסק כר"ה והרמב"ם ז"ל פסק כרבה דהאין קנין ואפ"ל דסוגיה דשם לא דייק אלא דכפין עירוב דל"ל עיקר מה"ת וכדאיתא לקמן (דף סה) גבי שתופי מבואות דיקרא אין לו עיקר מה"ת וכסוגיא עירובי תחומין ליכא לכולן דס"ל דליכא תחומין מה"ת כלל חוץ לי"ב פרסאות אלא תלויא למאן דס"ל דמתן לי"ב פרסאות מ"ס ורש עירובין; ל"ל עיקר וע"ש בתוס' ד"ה תאן כותו היא.

דף מח ע"א גמרא ה"ד קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל לכאורה קשה דהא לא קא מיקשה מקודש לר"ח משנה מתניתא נופיה וכמ"ש להתוס' בד"ה אי לאו דפסק כבא כר' יוחנן ואפ"ל משום דר"ח נוקי נפשיה כר"ש דס"ל דעם לצוין וא"כ הקדישה נמי צריך קרא ומתניתא טוכה מוקים לה כר"י ור"ש ול"ל דחוזה דדבני ע"ב גמרא דאורייתא היא דכתיב מיטב כו' כ"ל דהא"נ דהאי קרא גבי בן ורגל כתיב ואפ"ל דמריך דהא כולהו פס"מ נפקי כדאיתא בב"ק וגם י"ל דהא טיהו מקין נתחלה כיילינהו ע"כ פריך שפיר גבי בן ורגל לא בעי כלל תקון העולם. שם רש"י ד"ה כשחיה וכו' ותורייתא היא ביק מי נפ"ד כו' ל"ע דהתם מסיקא ומסברה לתורה ידעה וב.

דף נ ע"ב תוס' ד"ה נגנה כו' ור"ח דיסב לותבינהו דפ' מס"ג ונראה שיש לחלק. ק"ל דכאן משמע דנמתני' דכתובות אין תוקן לפי משנת וגם מבואר בתוס' דר"ח פסק גם שם לפי משום אלא שהגהו' כתבו שם דיש לחלק דהם גבי בעבוד כולם שוב ע"ש וא"כ קשה ר"ח אדר"ח ואפשר דבמהדו"ל ר"ח. שם תוס' ד"ה כבית בכי"ה ומכלל משמע דבע"ח מאוחר שקדם ונגבה כו' צ"ל ד"ה לומר דהכא איירי דליכא שטרא במפיק וא"כ ליכא לגבי' מכ שבכה גבה דהא עיה ידעיק זהייב לו ומשמע מהגמרא דגם עדים ליכא דהא לא איכא עדים ליתי עדים שלו קאמרי בלהו זמן ולא דחליים בתוס' כיה מס"ד דגמרא וע"כ כתבו ,ממשמע' דנלמה מסיר ליכא כ"כ ראיה דהא אנ"ל דגדיגא מיהו קא מקשה:

שמה ושאלת דחו ישליש לתקן לגמור בלא שהבורנל רק דלא יתחייב עליהם לתשובים מחילים ולא רק לגמר כ"כ לגמר בלא בפרוזבול ע"ש [ומה שאמר שמואל לו לאימר הולים אבמליוניה י"ל דר"ל להשיגן דיתקן שיוכל לגבות אף בלא בפרוזבול ודו"ק] והוא דהולך לגביה רליב משנה ולא מהבריייתא דירושלמי ודו"ק:

דף לז ע"א לא צריכה דמנח אסיכי ונראה בעין ממשמע ציי' בה"ע מכל' שמיטה הלכה י"א. כ"נ לאין זה שלא ממשמע הוא כי הרמב"ם לא הביא בהלכותיו לדין זה כלל וכלל רק כגמור והש"ע וה"מ סי' סז ... והשמ בהמשמע כ"ל דהא בהמה ונלין נקוב מונח ע"ג יתידות אם נחבר כקרקע הוא פלוגתא דר' זירא ורבא לעיל דף ז' דלר' זירא שם נראה דיש כקרקע כמו ספר הבא בספינה ולרבה שם אמר' לרבנן י"ל דמי כתלוש וא"כ משום דאי"ל הרמב"ם לשיטתו חייל דפסק כפ"ח מכל' שבת הלכה ד' כהביי בשבת דף פ"ח דהאי פרפיסא דמתא מאלאטא ונגיח ע"ג יתידות חייב משום תולש ונראה מד' הש"ם שם דלהרמב"ם חייב חטאת ממש [וראה בפירש"י שם] וה"כ יגוח דס"ל דהם כגיחו ע"ג יתידות נעשה כתלוש וכמבואר רבא לעיל וא"כ לא משכחת לה לדינא של סלל כלל וכלל דת"כ אם מנח אלמעא בלא"כ טהכין פרוזבול משום מקומו ואפילו אם הוא מגין שאינו נקוב דלא גרע מכאילו מקום יתחבר וכירים דהתכין עליו פרוזבול ואם מנח אסיכי כיון כתלוש ואין כותבין עליו פרוזבול כלומר ובריתא דהלל אתיא כר' זירא אליבא דרבנן אבל האמר והשו"ע מפרשים להסוגיא דהכא כפירש"י דחייב משום תולש מדרבנן אבל בלומר דיש כקרקע וכסברת ר' זירא ושפיר מוסקים כאן בריייתא דהלל דאתי' אם מונח אסיכי כותבין עליו פרוזבול וזה נראה לי כפתור ופרח בס"ה [ושוב אחר זמן רב מצאתי מגלתי קצת מזה בס' בית דוד להגאון האלשיך מו"ה דוד שעביל ז"ל מק"ק מינסק בסי' א' ותל שכתבתי לראות כנכון] ע"ב גמ' אמר רבה ותלי ליה כו' כ"נ מד' בעה"ת במשפט מ"ה דלא גרס עד דאמר הכי רק ותלי לי' בלבד ועי' דסמלא אין לו לכגיע כמתנות מיד אלא תולה ומעמיד כתונות ואפין שיתירם כמטות שמיטה כדי שלא יבאו עולה שלא נמר כלום להשמיט מכ"ל וכן פירש הרא"ב"ד ז"ל גבי הגמיס דעיס [ונדפס כעת בספרי הרי"ף כחדשים בדפוס ראם] ומה שהקשה בס' ג"ת שם דהולך יתכן לפי זה מעשה דאבא בר מרתא דסקיל מיניה רבה מיד ולא שלים דתלי ליה והיאך לא עבד כשמעתתיה ע"ש הנה כבר תאיר בזה הרא"ב"ד ז"ל בעצמו שם ותי' דכימי רבה הו לא נהג שמיטת כספים רק מנד מדת חסידות וע"ש טעמו ונימוקו ומיהו הרמב"ן ז"ל בספר הזכות חולק עליו והדרבה פסי דהשתא נהגו דהלכה כרבנן דפליגי עליה דרבי דלא תליא בשמיטת קרקע כלל ונוהג שמיטת כספים גם בזמה"ז ע"ש בארוכה.

דף מ ע"ב תוס' ד"ה הודאה בנותן לא תמריך הכי וכו' כ"נ לכאורה בלא"כ לק"מ דמ"מ הוי הודאה כנגד הודאה ומעמידין הקרקע בחזקת הנותן וכן כתב באמת הרשב"א בחדושיו כאן ואולי דהוצרכו לסברא דהכתוב משום הודאתו דתלו"י היה שוב כ תפיסה כמו נתרי ותרי וכמו שמבואר ברש"י ותוס' בכתובות דף כ' ע"א ולשון הגמ' כאן משמע דלא קנה במקבל כלל ולא מהני תפיסה ולכן הוצרכו לומר דהודאה בנותן לא עדיף הודאה כלל ובחידושי בהלכתי כתב כמש"כ ודו"ק.

דף מב ע"א גמ' אלא אמר לא רצוי ליעול ואין לו. כ"כ כעין זה בב"ק דף ל"ה ע"ש

דף מה ע"ב בתוס' ד"ה כל. מכאן אומר ר"מ דאין אשה מגדת וכו' כ"נ לכאורה ד"ע דהא אנן קיי"ל כרבנן דפליגי א"ר ... דיוצא אל"ג אגד רק למקום בעולם מכוח זה ... ואנוסי ומסיכי תיזתי ניתן דליסור ע"י חשה ועי' בשו"ע באו"ח סי' לג סעיף ד' דלכשר עור טרפים כשר ע"י עובד כוכבים ... ולאוסו ואולי דר"ת חולק גם מה משום דכל דהקון ... כן יאורי את הקון ובחידושי בהלכתי מזה כגם כ

דף מו ע"א גמ' אבל אין קנין וכו' לאסור טירות וכו' שנאמר לא' יחלל ... כ"נ בדברי הרמב"ן בספר מלחמות כלותיך רכ ו כגי' שנאמר כי לי יחלל וגי' זו נ"ל נכון יותר ודו"ק ועי' במהר"ם ... כאן דלא כ"כ וצ"ע כעת.

דף נב ע"א גמ' ולוקחין להם ס"ת תפילין ומזוזות וכו' כ"נ מכאן קשה לי על דעת בעל העיטור ... לשונו בשו"ע או"ח סי' ל"ג דתוסף דתפלין היינו אלא מבן י"ג שנה וחלק ולא לא צריכי לאפוטרופוס ואולי דכל זמן דלא הגיע לכ' שנים עדיין קטנים הם וצריכי לאפוטרופסים ... שם ברש"י ד"ה בשמת וכן למר וכן לומר מפני תיקון העולם הוא ... דמיירי בכל הדברים שתקנו מפני תיקון העולם ולכן פירש"י דהא נמי מפני תיקון העולם הוא ... אל"ל שבועה דהל"כ מסעני ולא עבדי ונראה דרש"י ז"ל סובר דגם בשבועה ודאי א"צ שבועה וכמו בשבועות ... כשבע כלל ולא כדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דשבועה וודאי צריך לאפוטרופוס לשבע ובחידושי בהלכתי כתבתי בזה.

דף נג ע"ב גמ' שמע כהן המקלות ופרש"י דלא עבד ושבע בידיו אלא במתשבה מיפסל כ"נ אין להשיג לפי דעת הרמב"ם ז"ל נסי ח' מהל' פסולי המוקדשים כ"ח דמחשבה בקדשים פסל כ"מ אפי' במחשבה מצוה [ודלא כדעת התוס' בנ"ב דף מח ע"ב ד"ה כמשנה] וא"כ כל פיגול אינו אלא גרמא בעלמא ולא עדיפה מגעגם מלאכה נמי חשיבה דפטור מדיני אדם אפילו הם עושה במזיד ושוד דמאי מקשה לעיל מ"ד דהזיק שאינו ניכר כמיס שתק מפיגול דחוק דמדינן חייבין מפני תיקון העולם כל שלא פיגול דלא מקרי מזיק כלל רק גרמא דהא ה"ט קושיא דרל"ל כמתה דלק דס"ל להרמב"ם דכוי פיגול אפילו במחשבה מ"מ לענין תשלומין אם חישב בקרבן של אחר ה' י"ל דמודה הרמב"ם דאינו חייב רק בפיגול ע"י דיבור ומשום הוא

דף נה ע"ב ברש"י ד"ה והיינו מצלה ואין תשלומי כפל וד' וה' ספגין בהקדש וכו' כ"נ דברי רש"י ז"ל אלו ל"ג דיהם נהוגה לא מכר כן נהקדש מד' וה' רק נ"נ נבמח בהקדש דפטור מכפל משום דגגי כפל כתיב רעהו ומשלה פטור גם מד' וה' משום דתשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד' אבל בכה דגנב בהמת חולין דמשלם כפל כאמת אע"ג דחייב גם מד' וה' אם טבח ומכר אחר שהקדש דהא גבי תשלומי ד' וה' לא כתיב רעהו כלל ואפיש באמת מפורש אחריבא פטור בכהן מד' וה' משום דכיון שהקדישה מקודם לא דמייה קטנה ותבר וכמו שמבואר בב"ק דף עו ומ"ל שהקדשה מעלמו ג"כ פטור משום דמעיקרת תורת דרלמן והפסה נמי תורה דרלמן וכמבואר שם בב"ק ומשום ליישב דברי רש"י ז"ל בזה:

דף נז ע"ב גמ' אשכחיה לדמיה דזכריה דהוי קא מרתח וכו' כ"נ הנה הדבר משום דמעשה זו היה קבלה בידם איש מפי איש מדם טובלי ניכרא מידי דלא רמיזו בכתוב וכגה בפתיחתא למדרש איכה רבתי דישמעאל כ"י דסיכבן בשם ר' לוי סמת משמע דסמכין ליה אקרא דיחזקאל כ"ח דכתיב שם ונוה מוכיר עון להתפש והרשו דקאי על עונו של זכריה דהכב לאשה נלאחה שבה ע"ש ומיהו איש מבואר בהן קרה דקאי על זכריה ולמגם לענ"ד יש סמך גדול למעשה זו בכתוב בדה"ב כ' קלסיפ"ל כ"ד דכתיב שם ובמותו אמר ירא ה' וידרוש ולפי קבלת חז"ל י"ל דביקש דירא ה' וידרוש דמו ובמו דכתיב כי דורש דמים אותם זכר ובמם המרכן נתגלגל עליכם עון של זכריה ג"כ ודרש דמו כמש"ס

דף נח ע"א גמ' ולא היו ימים מועטים עד שרוצה טורה כישראל ומר' ישמעאל בן אלישע כ"נ כ"ל דהוא ר' בן אלישע הכהן מכהן של ר' בן אלישע כ"ג שר' בן אלישע הראשון נכה בשעת החורבן ומסכי' גהלו ג"כ סיכ בהלו אחר החורבן וסולק דאסר דהוי תינוק אלא ודאי דהכהו סיכ חם סימה גדברי התוס' דיבמות דף קה ע"ה דה"מ אמר דיאסר הוה ע"ש ונ"ל דהמרגי אמר מהכהוחני שאותם טורות כישראל ולא אמר אותם כורלות כלשון רבים לא מהבשחי שיטים חכם לו כשיה וסייע שאמר ר' ישמעאל בן אלישע בכהן מקודם שר"י בן אלישע כלו יספוק טורות חתה שיהיה שקול כנגד כמה טורות ושייט שהלך בנפוק ובייחוד ובלילה דטורה ג' קולות כמתגמם אחד וכדאמריך ביבמות שם ותוו דהיתה גדולה דמיה מורח ששיב חכם גדול דסמך אביו גוגרים וכמו שפירש"י בכתובות דף ז' גבי כה דאמריך שם ועי' איכה הוחה לאסור ע"ש ומיהו מדברי רביט נסים גאון ז"ל בסוף ברכות גבי כה דאמריך שם טורה ר"י בן אלישע יוצא מן כהנים בשמע להדיה דמשם דהך ר"י בן אלישע שמוה ר"י בן חנניה כיה ר"י בן אלישע כגבת שם ר"ג בשטה החורבן. והנה דבר תימה דר"י בן חנניה דחי קרוב לפני בנ"ס אחר החורבן וכמו שמבואר ביותסין סיה קדים ומחה שר"י בן אלישע כהגע מתוך החורבן ועוד מבואר בתוס' ר"י בן החסיד של ברכות ג"ר ם זה מקרוב טולדתה שכתב לנדיח שם דכ"ל דהך ר"י בן אלישע דסיה ר"י בן אלישע בן ר"י ב"ג ולא מיכח דאמר ע"ש וז"ל שבועתי לדעתו ובה שמה שם של רבו דמה הכריעו לומר דהרי הוא תמכי דהלוים בתוס' ביבמות דף קה מכריעות דברי סוו וצ"ע

דף נט ע"ב גמ' אין שם לוי קורא כהן כ"נ בריי"ף סגי' דכהן שקורא יאשון קורא במקום לוי

דף ס ע"א בתוס' ד"ה תורה ונראה לפרש דלא קאמר חומש ליתנה וכו' אלא של בסדר נכתבה וכו'. כ"נ וכמו יתפרש יפה הא דכתיב בס' דילך ושבה כתבו לכם את השירה הזאת וגו' והוא מצות עשה של כתיבת ס"ת ולכאורה קישה דמשו בלשון ושבה בה כיון מזה כלוקים לחרות ג"כ והכן נבנ"ל כיתה וכשוטה דורשה וכבר נכתבה כל כתורה מגילה מגילה עד כשירה של האזינו כתבו לכם את השירה הזאת לבעלים כתורה ותוב שמשון דלהורות צריך לכתוב כל כתורה כולה בגליונות ובסכמכה לס' אוגר הספרים כתבתי לפרש המקרא הלז בדרך אחר ע"ש

דף סב ע"ב גמ' אמר רב יהודה וכו' שבו עדים עליהן. כ"נ עי' בר"ן לעיל בסופ"ב בגמ' שאל כמשנה וכהל בתרין לגביה את סגם של' דלפי מה דשונה מסוגיא דלשם דלבתיבה סגם לא כתי שליחתם ע"כ סכתוב כאן לאו משום שליחות רק משום דבעינן לשמה וכל שלא נכתב בציווי הבעל לא מקרי לשמה וא"כ נתחדש הרמב"ן ז"ל שם והשכני דברי רש"י דלא כתי לא דין שליחות ולא לשמה והשם כ' אמרינן בב"ב דף קס"ח דלא נחתן כשמר אין יכולין כפודים לכתוב שטר אחר משום שכבר עדים עליהן ועל כ דהכותם דחיישינן דשמא לא נתרצה הלוה אלא בשטר הראשון אבל כיון שכבר נמחק השטר לא נתכר אין רשות לכתוב עוד שטר אחר והלכן אסור לכתוב שום שטר שלא מדעת פלוה והל"כ כ"ע י"ל כן ואולי דהם ז"ל מפרשי דהגמיגה סי' ע"י הכבל נעלמו וא כ הרי חזינן דמפרשים ... בגט כשני והאמר"כ אמריך דהשו עדים שליחותן אבל ל"ע דהבריית איתה כאן כתוב הכסף והכי לה וכן מי קאמר להו כתבו ולאנותו ובכיסייכו אלמא דמיירי דהשכן שליחם גם על נתינתו וא"כ אפשר דהא"ג לכתוב גם אחר בשר ולגרש ע"י הבעל בעלמו גם לר' יתן בשר ולא תיסיק משום לשמה ושוב ראיתי הדברי הרמב"ן והר"ן עורים מזה דס"ל ז"ל דלא שייך לומר דהוי מתרלה רק בנידון דהתם דהבר נתקיים טולחי שנמסר השטר לבעל ה והלוה המשות ע"י השטר וא"כ י"ל דלכתוב שטר שנים אינו מתרלה אבל הכא הא מיירי דעדיין לא ניתן הגט ליד האשה כלו לא שייך לומר דאינו רוצה לכתוב גם אחר דהא עוד לא נתנו ולינן ועדיין לא נתנו וע"כ יהתפסם לו משום דבעינן שליחות נכתיבה הגט לו משום דלא הוי לשמה ודו"ק.

דף סו ע"א ברש"י ד"ה כתובו ותינו ילפינן וכו' פי' כשלי דתנוה דהלא לקמן דף עב ע"ב מסיק דכלי מדברי רב הונא הוא וכתב כנ"ע אלמא לטעמיה י"ל חחזי דהאי גיטו אע"ג דלא פרים וכו' הוא מדברי רב הונא עלמו אבל דרש"י ז"ל סים קושיא דהכתבי לא מספיק מרב הונא רק דגבי סכ"ת לא נעיק דיקא מיניה אבל אם ראיה ליוצא בקול דהאמר דכיולא בקול את תקנו דיקה המוקבל נגלה קנין ולכן כתב רש"י דס"מ מדברי רב הונא יש לגוכיח כן דכמו דלוק מיגה הגע גבי שכ"מ מינה ילפינן אם נמי גם לגבין יולא בקול דתם גיטו וכו' ודו"ק ע"ב ברש"י ד"ה אי לימא הדברים שלומר לשליח זה אם יסוי לעשוק לשליח אחר כ"נ ולקמן דף פ ה ע"ג פירש"י אם יכול לעשות שליח על דברים בעלמא וא"כ משמע דלפי ב"ח ולאשן אינו יכול לעשות את השליחות ואת של דברים בעלמא ולכאורה דברי רש"י ז"ל אלו סותרין אלו. אבל אחר העיון י"ל דהתם כתב רש"י כן לפי הסוגיה דהתם דהאי כלומר אמרו ס"ל לגרי כתב כגס ולא ולהיר אמרו הוא עלמו אמרם ההדיה כאמרו לאחרים וע"כ דס"ל דאינו יכול לעשות שליח על דברים בעלמא ושגה כ"ל דסמיך אליבא דשמואל וס"ל דמדמ"ר ר' כאומר אמרו לסופר וכתב יכול לעשות שליח על דברים וע"כ דהא דבעיסל נאמר לגרים כתבו וכתב וכו' בגטו אינו לא מיסכן כ"ע דנ"ע אין בה כולי לגרים מורין ומשבקן לגלוי אמר ושותהו אלוכח סוס:

דף נא ע"א גמ' א"ר וכי מה תיקון העולם יש בזה והלא אין קטנין . פי' בתוס' ובכתובות (דף פ) ליתא תרי וכי מה תיקון העולם יש בזה וכלא אין קטנין ועומדין ובמס' ג"כ כפירוש התוס' : **ע"ב** תוס' ד"ה גבאלי כו' וא"ת מדאורייתא מ"מ לא לעדות מלוה דשבועה ק"ל דאלו סברא היא זו דנאמנת לעדות שפיר אמרינן דהוה פסול דהא לאחריני הוא מעיד מש"כ לשבועה ק' וכי משום שהוא חשוד נחייבנו לשלם הא י"ל דלמא אינו מחוייב ואע"ג דשבועה מן התורה נחתיק נכסיה וזהו דוקא כשאינו רוצה לישבע משא"כ כשהוא רוצה לישבע אלא דאנן הוא דמחזקינן ליה דלמא ישבע בשקר שפיר י"ל דלא פטרתו התורה מלישבע משום דלאפוקי בלי כלום לא רלתה התורה דדלמא ישרום משבועה ויפלם וכשישבע דלמא נאמן כשנע ומשא"כ גבי עדות דכיון דבלא עדותו היה כבע"ד מחויב לשלם או ספור מלשלם ובעדותו הוא רוצה לחייבו או לפטרו שפיר קאמרינן דכיון דחשוד על הגזל הוא לכן לא האמינתו התורה להעיד לאחרים בין לחייבו ובין לפטרו ועבנ"ש ועי' בכורות (דף כו) דיחשוד על הדבר נאמן על אחרים ואינו נאמן על של עצמו :

דף נב ע"ב תוס' ד"ה תיובתא הע"ג דמייתי נתר הכי תנאי קאמר תיובתא כ"ל דאפ"ל דלא מייתי תנאי אלא אי שמיה כיון אבל נכ"ז כולרו דלא כחזקי' דהא לר"מ גם בשוגג חייב :

דף נד ע"א רש"י ד"ה או"ח כו' והא הכא איסורא ורבנן הוא דמדאורייתא כו' . כ"ל די"ל לומר דהכא כיון דמסלם חולין שמחים ויש נפשים תרומה הוי כמפמא תרומה ועי' עירובין (דף לה) ולא"כ אף הוה איסורא דאורייתא דהא כתיב במטרת תרומותי ועי' פסחים (דף פו) וגם (דף לג) וגם (דף לד) והפמ"ג ליישב ועי' בכורות (דף כב) תוס' ד"ה ובלבד שלא יבא במק"ח ככולה כו' ודומה כמפמא תרומה בידים עש"ה .

דף נה ע"א בישנה ועל המריש הגזול שבנאו כו' מלשון המשנה משמע דלאו דוקא לגבי מגזלן אלא ה"ה לגבי כלוקה מהגזלן ובברייתא דקתני גזל מריש ובנאו בבירה משמע דוקא גבי דשייך בי' תקנת השבים ועי' ב"ק (דף ט) . שם הרי"ף ז"ל הביא הברייתא גזל מריש ובנאו בש"א מקעקע כל הבירה כולה וכב"ה נותן דמים משום תקנ"ש ולכאורה ל"ע דל"ל לברייתא כיון דככר הביא המשנה ואפ"ל דמייתי לברייתא דדוקא היכא דלריך לקעקע כל הבירה כולה אבל באמת אם א"ל אלא לגזול מריש זה ולהחזיר אחר במקומו אפשר דגם ב"ש מודים ולא"ש סוכה (דף לא) גבי פסיקה כיה דה דלא משמע כן .

דף נח ע"ב גמרא תניא כוותיה דרבותא דרשב"א כו' בב"מ (דף כד) קא מבעיא לן מי פליגי רבנן על רשב"א או לא וא"כ כא אפשר דיש לא, פליגי רבנן עליה דרשב"א וא"כ הא אפשר דרב כרבנן ס"ל ועיין בתוס' ד"ה כלי תגוריא ועי' ב"ק (דף טה) שם תוס' ד"ה כגון סי ונגון זה דאמר סכי פירוש אפילו כיון זה בסנהדרין (דף כד) רתליסו רש"י ותוס' ז"ל פירוש אחרינא ·

דף סג ע"א גמרא מ"ש הכא לי גיטך והתם אידים החקבל כו' הר"ן ז"ל הקשה לבעל העיטור ז"ל דכתב דהיכא דאמר השליח התקבל והבעל אמר התקבל והולך קאמר דהא משמע לן ושמע כן וכ"ל די"ל דס"ל ז"ל דהא דמסיק הגמרא דכי הכתה רתם קאמרה הולך כמו שאמרה תורה הגמרא גם מתירון הראשון דקאמר לא קבלה לכולכה אלא אפילו קבלה לקבלה ג"כ התקבל והולך קאמר שם גמ' דכי אומר כו' . בשו"ע אה"ע (סי' קמ) העתיק לשון הברייתא אבל אם יאמר אי אפשי שתקבל לס אלא הולך וגן גם אם רלה לחזור יחזור וכתב בב"ש ז"ל ונראה דס"ה אם אמר א"א אלא התקבל והכה גם ע"ש והנה מפירוש רש"י ז"ל לא משמע כן דהוא ז"ל כתב יחזור משום דגלי דעתיה דהולך דקאמר לאו זכה הוא משמע דאם אמר בפירוש זכי אם רלה יחזור לא יחזור וא"ח דהא אמר אי אפשי י"ל דגם להיפך מאי איתא לאשמועינן והגמרא הא קאמרה תנ"א א"א איתא לאשמועינן אלא ע"כ דהו"א סיופר קא סדר ביה א"כ הא י"ל גם לדיון דהיכא דקא אמר בפירוש זכה מבוד קא סבר ביה ממאי דאמר אי אפשי אחרי שידע שהלכה עושה אותו שליח לקבלה וגם תפסוחו כלשון ג"כ משמע דדבי אחא לאשמועינן דהא מודה לר"נ ופ"ם כר"ן ז"ל שנם הוא העתיק כאן פירש"י ז"ל ובנימוקי' לא כתב כן עב"ם וגם המחבר לא העתיק רק על הולך כמבואר בגמרא ופכו"פ **ע"ב** גמ' לא תורה שליחות אבל בבעל עי' בר"ן ז"ל שכתב דכ"מ הא לרב דס"ל דלאו עובר שליח כו' היכא דשוי' איסי מעיקרא שליח לקבלה ואח"כ עשאו הבעל שליח להולכה דהוי לא משום דלא תורה שליחות א"ל דבעל ס"ד ול"ע דהא לעיל קאמרינן התקבל לי גטי והאתך אמרה כו' ר"ג אמר הולך והן לה רלה לחזור יחזור וא"כ כאן עכן מיירי ככה דאם אמר הולך הא לא הוה שליח לקבלה כלל ואם אמר הולך הוה שליח לקבלה ולא להולכה ואפ"ל דמיירי דלא ידע הבעל שעשה שליח לקבלה דלעיל מיירי שידע שהוא שליח לקבלה והוא אומר הולך א"כ אינו רוצה שיהא שליח לקבלה משא"כ כשלא ידע וה"מ ג"ש לעיל גבי התקבל לי גטי והאתך אמרה הכא לי גטי והוא אומר הולך כמו שאמרה ולא שמיעי כאן הלמידי ר' נתנאל ז"ל כתב על גליון קונטרס חידושי וז"ל מ"מ כ"נ ר"י לענ"ד י"ל בשיטות דמסכתא לא בגוונא דאמרה לא לשליח קבלה סתקבל לי גטי וכרן דלקמן (דף סב במשנה שם) במקום פלוני כדוקא והבעל אמר לשליח הוא כוא לי שליח להולכה עד דמפית למקום פלוני הכוא וככן דלעיל (דף כד) ולקמן (דף סה) ולאי שפיר

דף סו ע"א רש"י ד"ה כדי כו' אם כתמין מן היין כו' פי' בתוס' ול"ל דהיפה רש"י ז"ל הוא משום דתניתא דתמרה אמר סביטלי הוא ד' זוזי וכדאמרינן ב"ב (דף פד) שרי לאיניש למיזל למבריה בילן אהרנסא אחר אתגיתא דתמרה אי מקשה כדשיתן ופ"ם (דף ח) גבי ר"י וכתוס' משמע שהיו גורסין כדברי רש"י ז"ל אם כתמין הבים אחת מן היין ולפי מש"כ לפי גרסתינו כרש"י ז"ל משמע דס"ל דכל הפירוק על ר"א דלא כדעת התוס' ז"ל : שם גמרא וליתום במה שד מוה כו' הכל"ש ז"ל בהלכות גירושין (פ"ד) רלה לבוכיח מכאן דהמתם סופר ועד דכשר דהכא ע"כ מיירי דלא שאמו אלא שניים דהא ק"ל דלאו מלוה ולאפ"כ לא יכתבו ויתמו . וק"ל דהא כאן קאמרינן בגמרא דקאמר כל כשומע קולו וא"כ שפיר משכחת לה שאין כלומר שלשה אף דשוו ואתיקין וא"נ ואולי אפ"ל דרלייתו היא מהא דרלו הוא כתובה וס"ל דבונם צריכין לכתבו ול"ע ג"כ מאי דתסני בגמ' ותוי ליה בכתובה דכולם . ועי' לקמן (דף סח) שלתו לסו בדין נכרניש ולא סיו גודקין בגולם דיותר קל גם נע"ק דהא כתם שלשה היו עמו ועי' פע"ם דהלכה לא מיקרי מזיק **ע"ב** גמרא מעשה כאומר אמרו כו' . בשו"ע אה"ע (סי' קכ) כתב בפר"ת דהא דכתב כש"ע פ"ד מהלכות וכיה ומזכה וז"ל ואפ"ל כאומר אמרו לפלוני ופלוני יחה אשה בגט פסול וכש"ע ליה חתמו בעצמם ואין ספק שא"ע הוא פ"ם כשר"ח . וכ"ל דאין כאן ע"ס וכוונת הא"ע דכש"ע כאומר אמרו וחתמו וחתמו בעצמם וזהו פשוט ובמותר בגיטין (דף סו) דלמא תחתמו קיל מאומר אמרו לפלוני וזהו כרור .

דף ע ע"ב גמ' אחד מן שנים לא רוב שנים ואמר כתבו גם לאשתי הרי אלו יכתבו ויתמו הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין (פ"ב) העתיק ואפילו נשתטה מן רוב סימניו וחזר ואמר כתבו גם לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והלח"מ ז"ל כתב שם וז"ל וא"ת דבגמרא אמר שנים לא רוב שנים לא הולך רבינו לכתוב אלא רוב שנים נלמד דהוא ככלו וה"ה לכל הסנים וק"ל על דבריו ז"ל דלמה לא כתב הרמב"ם ז"ל בלשון שנים וזהו ידעינן מכש"כ דרוב שנים ולמה ליה להוסיף היכת רוב דלא ידעינן שניס אלא מסברא הוה ליה לכתוב שנים ונלמד מינה ולכן נ"ל דלרבינו הוה קשה ליה לשון הגמרא כאן דהא זו ואי"נ נגמר או מיא וכתב כחולין (דף כה) קאמרינן נ"כ דכשלם שנים או רוב שנים וקא מקשינן מאי כו' והכנ"ל כו' מאי שנים דדמיין לשנים פירוש דדומין לשנים אבל שנים לא דרלב"ם פ"ל שם דאין מבדילין לגמרי וכמש"כ בתוס' שם דלרמב"ם אסור לבכריל ולכן פ"ל לרמב"ם ז"ל דע"כ הכא דבשמתו כו שנים הוא חשיב כמת לגמרי אלא דכלא אחזינו לגמרי כוה אפילו רוב שנים כשנים ג"כ כותבין עדיין גט לאשתו וע"כ טוכרת ז"ל למפיק ואפילו רוב סימני דס"ל דעד שלם שקול רוב וגלויס גדולה לדברי מזה דכפ"ג כפסיק אידך מימרא דשמואל שחט בו שנים או רוב שנים וכרש מעידין עליו וא"כ הא שוכה דכאן טוכתו דוקא רוב שנים והוא כדברי בעל כלח"מ ז"ל ועי' נכסף ואהרש"ם אלא סכיאר כאן דיעה דשמואל ועיין חולין (דף קיח) :

דף עא ע"א גמ' מידיבי כו' הר"ן ז"ל ד"ה נותקין מביא ירושלמי מאלו כשהוא כשר כו' יהא כן מרים אלמרו מה מבילין אשתו מאלו בכשר כו' ג"ע דהא י"ל דהתוספתא איירי בשקום דעה"א אינו לאמן גבי אשה כגון במלחמה או בקפוס דהא לריכין אנו דוקא עדים ולא סגי ואי"כ הא אין ראיה ממסוכסכת דסכר לא מכרי כמקום דע"א נאמן ואפ"ל דהירושלמי ס"ל לפשוט דע"א לשלם עסיק כעדות אשה והלא כסוגיו בסוף יבמות דפלוגתא ע"א בקפוס ובמלחמה וביבמם בסוף פ"ב .

דף עב ע"א במשנה זה גיטך לאח"מ לא אמר כלום . ר"ל ד"ל שאי סברת או בהם דאין מי פיסן פגם כיון דסה ככר לא כיון דסה ככר פקע ליה שאידו וא"כ אם מגרש אח אשה שוי ועי' לקמן (דף פג) ססה יכם קא אסר לה רלוי מבטל בה שביס וקייתם ועי' לעיל (דף יג) תוס' ד"ה לא יקנו ועי' בר"ן ר"ש פ"ש בפ"ב בירושלמי הרי זה גיטך לאחר ל' יום ונעשה קורדייקוס : **ע"ב** תוס' ד"ה מר"ה כו' אבל קשה דהאמי הולך שואל לתנן בגם דבכ"מ כו' כיון דבסתם שני חוור וכ"ל די"ש ליישב דעת רש"י ז"ל לתרוד סקושית התוס' דהולך לתקן ביגתי לימא כמן דלא"נ דס"ל לר"מ דחוור מ"מ חסבר דאיסורי לכבן וכדקאמרינן לעיל (דף ט) שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בכלכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מעמד שכ"מ הוא ואינו חוזר בעבד הוא"ל ויצא עליו שם בן חורין וא"כ הא ס"ל הכא אם הוא ככן אינו יכול לכחזירה וכש"כ הוא כיון דגם ריה נמ פוסל בכהונה ותדע דהא כ"ם כלמה פ"ל לקמן (דף פג) דאפילו כתב לגרש את אשתו ומלך ופסלה מן הכהונה וא"כ כש"כ ככא וכא דפליגי עליה ב"ס דאפי' נתן לה גט על תנאי ולא נתקיים לא פסלה מן הכהונה זהו דוקא בתנאי משרם אבל לא כסתם ועיינו ותולין במר אומדנא ועיין כתובות (דף ט) בתוס' וכן כתבו התוס' לעיל (דף ט) ד"ה אינו חוזר ח"ל ומיהו אם כתב בבריא מהיום אם ימות אין מלה חידוש לענין זה יצא עליו שם בן חורין וכוה כ"ל דיש ליישב קושית התוס' ז"ל עכ"פ (דף טו) דהא לאפ"ל הגט שם ככן סיה וא"כ מרין סגי' פסיקת פומי מילי כמלמה וא"כ הרי זו כסגאה .

דף עד ע"ב תוס' ד"ה רבה אמר פא לא אלימרין וא"ת כו' וכ"ל ורש"י ז"ל ככר פרשו בכא דשירת ואלו גרם וס"ל דכל פלוגתא דרבה ורבי הוא בזה דרב יוסף ס"ל דהוי הפסיקה של אונכסה הוא פסיקה חדתא ולא שייך כלל נפסיקת כל סלריסים וא"כ הא כו"ל כלא כתחיל כלל דהוי פסידת דאושלים ורבה ס"ל דהכא שייך מלו גרם דהא על סלריס הוא דהיה מופל לדלות וכיון דלאחת פירש"י ולא הולך לזה מלו הוא דגרים וכא דמדמי הגמ' לפלוגתא דרשב"ג ורבנן הוא דסיפך מכחם לשון התנאי דאס היה נמסמסם לשוב דוקא לדלות וכמו במתניתין א"כ לא היה שייך לומר מלו גרם ועיין הר"ן והרי"ף .

דף עה ע"א תוס' ד"ה מכלל כו' וא"ת גבי גט פסיקה כו' ק"ל דלמה לא הקשו יותר כסדיפות על ליסנא בתרא דלאמר רבא דסוב פתיחה אמוי בכלמא אהא דמתקיף לה ר"ש לא מקשה משום דאפ"ל דר"ש לא מקשה אלא על הא דלאמר רבליתא נתינה בע"כ לא הוה נתינה אבל על רבא בליסנא בתרא הוה סקשיא של תוס' בפשיטות ודוחק לומר דהתוס' לא סוה גרסי ליסנא בתרא וגם מפוסקים משמע כליסנא בתרא לתוספת .

דף עו ע"א תוס' ד"ה והוו כו' סקשה ב"ר אלחנן סי' לימא דהוו כ' כתובין סי' . וכ"ל די"ל דרולה לתרץ גם אפילו למאן דס"ל שני כתובין מלמדין וגם ר"י ס"ל לעיל (דף פו) כרהנ"ג וכן איתא בנדרים (דף יח) ובזה ס"ל דכי כתובין ככלין כאחד מלמדין ואפ"ל דלאו דוקא ב' כתובין קאמרו דהא מנלן איכא כאם וג' כתובין גם לר"י אין מלמדין כדאיתא קדושין (דף לו) ע"ש **ע"ב** כתבוכ אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש . הר"ן ז"ל סקשה דהא כבר תנים לה לעיל וכ"ל דהי דלאי מדתנא כו"ח דמפוס ס"ל לרבנן דל"א ומה של גט שכיח משום דלא ניחא יכול לכתוב בזמן אלא של עכשיו משא"כ הכא בכה לא באתי עד י"ב חדש הוה מ"י למכתב גם בזמן שלאחר י"ב חדש דהא גם מאוחר כשר הוא ועי' (כדף יז) בתוס' ובר"ן ומדכתב זמן של עכשיו גווילי יתעכשיו מכוין גם לרבנן ועי' בכ"י בגישת כרמ"ם ז"ל . עוד הקשה הר"ן ז"ל על הרמב"ם ז"ל דפסק בדידי ממושת כר"י רואים של שטר מוכיח עליו וגבי גיטין פסק כחכמים ואפילו לאסל וכ"ל דים ליישב דבריו דהתם גבי ד"מ והיכא לפרוסי גופא פכיוס ופרי לאחר פיסא שפיר ס"ל כר' יוסי דתוספ של שטר מוכיח עליו משא"כ הכא נגבו דאריכין דומן יהא תלוי בתם לא באתי הא ה"ל דהכא לא פ"ל כלל כר"י ודע דהא הכא כתחינן יר דהגא דהשי"ש דלא הוה ניחא כלל ותכי גבערת ממון של וכרי סרי"ף ז"ל והחזון נומר ממש"כ הר"ן ז"ל דהכא הלא

דף עג ע"א גמ' גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה . נ"ב הנה כבר סתירות לעיל דף ט' גבי שכ"מ שנתן כל נכסיו לעבדו דאמרינן שלא יחזור כעבד שכבר יצא עליו שם בן חורין וכן כתבו תוס' שם אמכ"ם ותוס' ר"ד סי' רכ"ו ותמהתי דהא גלח"ס אינו חוזר בעבד מחמת גזירה דיאמרו דיש שחדור לאחר מיתה כמו דגזרינן הכא בגט וכן אמת דלפי דעת כיעם' כאן דמיירי במפרש במתיום אם מת מתולי זה ועמד והלך בלא משכות ושב מת מחולו תולי התם שייך כן גזירה וק"מ דלעיל דף ט' לא מיירי בכהאי כלל אבל דברי הרמב"ם וכאוור אין ליישב בזה דהרי כם ז"ל מפרשים כסוגית כפירש"י דנכסים שכ"מ אם עמד אינו חוזר בגט ואין לתרץ דגבי עבד א"א לגזור ולהתירו ליסא בת חורין דלאה אינו מועיל ספקנת קדושין דהא ליתא דהא לפי מעם דיצא עליו שם בית גמי קשה דהיאך מתירין אותו לישא בת חורין וא"כ כמו שהי' התוס' לעיל דף ט' ד"ה וליס וכיון דהשתא כשכ"מ לכתחלה דעתו שיקנה בכעם שכלוי לאחר ע"ש אם שייך גם לפי מעם הכ"ל ואולי י"ל דהרמב"ם לשיטתו הא"ל דהכ"ל דאיסור כ"ת לעבד אינו אלא מדרבנן וכמו שמבואר בדבריו ז"ל בפי"ב מהל' איסורי ביאה י"ח וא"כ אין שייך לגזור משום דלא יאמרו וכו' דהוי גזירה לגזירה ודו"ק וגם אחר העיון מצאתי כסוגית גיטין כאן שכתב בזה ודוי נ"כ כמש"כ לעיל דהכא לא שייך סברא דלאפקינהו רבנן וכו' ולא להסתא נמי צריך לסברא דגמר ומשא"כ ככר כתוב בחידושי הר"ן דעיקר הטעם הוא משום דאדם יודע דאסור להוליך קול כ"ת על סעבדים וגמר ומשתדל ע"ש ולכן לא ידעתי היכן ממלא כן בגמ' דאסור להוליך קול בית על סעבדים ול"ע :

דף עד ע"א גמ' משנה נתנו לו או נלחנו או נלחה מן הקרובים . נ"ב לכאורה הדברים מתמיהים דהא ע"כ מיירי שיש כאן יבם דאריכה לקיים התנאי כדי שלא תצטרך לחליצה א"כ היכי יכולה ליתן נלחה מן הקרובים הא היבם קודם לשאר קרובים וכשלמא הא דאמר דמיתנא לאביו ניחא דלא דהיבם קודם לאב מ"מ כיון דאם נותנת לאב הרי מקיימת התנאי ומנה דבעל היתה לאפרע והוו כאילו את דשלמא וקי"ל דהאב קודם לכל יוצאי ירכו ועוד דהך מתחים אינו אלא רמזי וקי"ל דאין היבם נוטל שרלוי כמוחזק אבל נשאר הקרובים קשה דהא אין קודם לשאר קרובים ונראה ליישב דה"ל אם היבם הוא קטן וככס"ג סדין הוא דשתכין לשאר קרובי הקטן עד שיגדל וכן מבואר בחו"מ סי' רס"ת סעיף ה' דהא דאין מורידין קרוב לנכסי קטן היינו דוקא במקרקעי אבל מעות של קטן ממנים עליהם אחר קרוב וכתב ע"ז הגמי"ח בכנה"ג שם ולהדרתה דצריך מעי ליתן לקרוב ע"ש והוא מדברי הטור בשם הרי"ף ע"ש ולפיכך אמר דשתכנ נלחה מן הקרובים דכם יוצאות ידי תנאה וזה כ"ל נכון בעזה"ה . [ובמשנתו י"ל דהיבם מוחל הירושה ואינו רוצה לקבל כדי שתוכל ליתנם או נותנת לשאר הקרובים] :

דף עז ע"ב ברש"י ד"ה והי' ת חוקה וחקן בנכסים שאין להם אחריות מקנין עם נכסים שיש להם אחריות וכו' נ"ב הנה לכאורה דברי רש"י תמוה דהילך יעלה על הדעת דיועיל קנינה גם ע"י קנין אגב כא כשינן ונתן בידה או נרשותה ועוד תמה הר"ן דלמה לא פירש גלמת מחורה אחר דהא הקנה לה מקום נתינת הגט ולדמסיק משום הגינה ותלייה בעלין כלחר וכ"ל ליישב דודאי גם רש"י ז"ל מודה דעיקר הגירושין היה ע"י קנין אגב אך דרש"י ז"ל כתבו דכמיק שיהיה כאשה קונה הגט והכא כיון שהגט ככר היה מונח שם קודם שקנתה כאשר אינו קונה מחורת חצר וכמו שכ' הש"ך בחו"מ סי' ר"נ ולפיכך הולרך רש"י ז"ל לפרש והקנה את הגט ג"כ נקנין אגב וגיהם כאחד קונים ומה דאמר רבא לעיל דף פ"א כתב לה גט ונתנו בתלירו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו י"ל דמיירי נמי דמקנה לה בגט נמי אגב החלר ודו"ק [ומה שטוכיח כהגהה בכתובות דף פ"ו דגם לא בעי קנין מגה דמסכי בעל יש לדחות ולומר דדווקא סוגה לקנין לא בעי ודו"ק ובחידושי האלכתי בזה בעו"ה] :

דף עח ע"א במשנה אמר לה כנסי שטר חוב זה וכו' אינו גט נ"ב יש דנמצאת דמתני' אזלא ד' שיטות דעת הראב"ד ז"ל והובא בדברי הנמוקי"ח כאן משום ביטול הגט עצמו בה והנמוקי"ח ז"ל השיג עליו דא"כ לרב ששת דאמר לעיל דאינו חוזר ומגרש בו היאך שמעי כשחזר ואומר לה הא גיטך ועי' הוא ז"ל דהטעם דאינו גט משום דצריך ליתן לה בתורת גירושין וכ"ם בספרי וכן כתב הרמב"ם ז"ל בריש הלכות גירושין בהלכה ו' דעעמא משום הוא ושיטת הרשב"א ז"ל והובא בבית נסי' קל"ח דלעולם משום ביטול הגט הוא אך דאינו ביטול הגט גמור דמבטל לגט עצמו רק דמבטל שאינו נותן לה עכשיו בתורת גט רק לשם שתוק כשלמות ומיהו דשהו לגרש בו כשמש אחרת ולהכי מהני כשחזר ואומר לה הא גיטך ונראה דלזה כוון גם הראב"ד ז"ל וכן משמע מלשונו ו' שהובא בנמקי"ח ולפי זה יסתלק תמיהת הנמוקי"ח עליו ושיטת רבינו ים לרבינו הטור ז"ל בסי' קל"ח דבעינן שיהיה האשה יודעת דנתן לה לשם גירושין ולאל"כ הוי כמשלחה ותורת דאינו גט והוא ע"ד שכתבו התוס' כאן נד"ה אי גם וכ"כ כנ"ח שם לדעתו ז"ל : שם גמ' לא נריכה דעריק לה תרכים ושלפתים נ"ב מכאן מוכח דהמכה דכתיב ונתן בידה שמעינן מיניה תרתי דמהא והוא יהיב בטתן דאפילו נעלתו מידה אינו כלום דבעינן ונתן ולא שיפול ועוד דאפילו הוא מסייע בנתינה כגון דקירב הגט אצלה והניח על גבי קרקע ומעלם מע"ג קרקע נמי לאו כלום הוא והכי דקמ"ל רבה דאלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום וה"ל דאפילו קירב הגט אצלה וביש בנתינה נמי אינו מועיל דנפיק ונתן בידה ממש ואין להקשות דמאי קמ"ל הא מבנה מרובה שהיא לעיל בסוס"ב דהמ"ו פסולין להביא את הגט משום דלאו בני שליחות נינהו ומי לא עסקינן דהבעל בעצמו הולך את הגט רק דעלם ס"תיס סי' עדי הקטן ולאפ"כ פסול ונ"כ דאלי גיטך מע"ג קרקע אינו גט דאל"ס אם נכן דאיכן בני שליחות מ"מ לא גרע אילם קבלם מע"ג קרקע דהא ליתא דמ"מ סלאידם דטמן לא מתורת גם נריך שיאמר הבעל או שלוחו והתם לא אומר הקטן דהא גיטך אבל היך במלין וכו איגו כלום אבל אם הבעל נתנו ע"ס עומד אצל הנתינה ואמר דהרי זה גיטך לא שמעינן מתהני דפסול אבל לכסר דהאמר הכא דשלי גיטך מע"ג קרקע לאו כלום הוא שמעינן דגם אם כלאמירה היה ע"י הבעל כעלמו ג"כ פסול דכיון דהקטן לאו בר שליחות הוא הוי כאומר טלי גיטך מע"ג קרקע וכזה נסתלק מה שהקשה בזה הגלון בעל אבני מלואים בסי' קל"ח סעיף כ' ותמה שם לדעת הפוסקים דבקירב לה הגט כשר לא מסכתת לשלם דין טלי גיטך מע"ג קרקע וסוגיא מזה דנפיק דיאמר לה הרי זה גיטך כשהוא שקירב ע"ש ולכן לפי מש"כ לק מ וחזיק היעב : שם במשנה קרוב למלוה וכה המלוה נ"ב גבי שמכאיות הגי' זכה הלוה וכ"ה במשנה דמשנה שבגירסת רמ"ם לקמן ע"ב להקשות על ר"י וכ"ה בר"ף ועי' בתוס' דהתם לגיון . ונראה דכי סגירסא פ"ל בחילוף הפירוש הלפי' סי"ע"ב ושאר מפרשים דמיירי בנלבד דקרוב למלוה ככר עומד באחריות המלוה ופטור הלוה לגמרי וא"כ אינו זכות למלוה רק ללוה ולכן גרס זכה הלוה אבן גי' דידן נראה דהוא לפי שיטת דמיירי דהפשות הם עדיין בעין אך דהלוה רוצה לחזור בו ממפרשן כמת ודעתו לשלם לאחר זמן כגון שהוא עדיין עמו וזמנו ותמריץ דבכר זכה בו המלוה ואינו יכול לחזור בו ולפי' זה ע"כ צריך לגרוס וזכה בו המלוה ופשוט הוא .

דף עט ע"ב במשנה היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה . נ"ב עי' מהרש"ל ומהרש"א ז"ל שתמהו לדעת התוס' דמן התורה גם גמור הוא א"כ בלא"ה כשלה מן הכהונה ומן התורה מקום גרושה ולא דלא נשלת לאחר בגט זה ומ"ש מה שתרצו בזה ומה שנראה לענ"ד נכלה ליישב במשנה וחשובות השכחה לה כולל שאולך אכון שאשה הגירושין בלא וחזר כמלה לח"כ אלותו סכלל בסוף דמותר לישא אשה שמתגרשת בגירושין כללו ואת כולה לח"כ בגמרא דהכן כתורה הלל גמור הוא וממור לישא גרושה וחדרבן ולאו גט הוא ולאו הלל לח"כ גם סלכה לאיסו גרושה מדרבנן דהמדרבן לא סוי גט וקמ"ל מתני' דהר"ם פסלתה לאחר או פסלה גם לכהונה גם להלל כהן אכוש זוכה דרבנן פסלוה כהונה משום קנס ודו"ק

דף פו ע"א בגמ' ותיפוק לי דהוה ליה ככתב ביום ונחתם בלילה . נ"ב עי' בספר תורת גיטין לגאון בעל נתיבות המשפט ז"ל שתמה דהא ככה נתון מגם דהוא מוקדם דהא תיקן שאותו לא"כ ובכפ"ע ליכא פסול מוקדם כלל וכמו שמבואר בחו"מ סי' מ"ג בסעיף י' וכן מבה בכאן מהרש"א ז"ל גליון במצאיות כאן ובשאר כפוסקים ולענ"ד י"ל דעיקר קושית הגמ' הוא דצריך לזמן לשמה שיום ולפי' לר"ש דמכשיר בנכתב ביום ונחתם בלילה מ"מ אינו מכשיר רק נלאזר אבל לאחר י' יצאיס לא דבעת שיים וכדאיתא לעיל י"ח ולפי דר' יוחנן כגמ' סי"ל שם דלא חיישינן לבעת שיים י"ל לא אמר כן רק לר"ש הדלא חולק אבל לרבנן מודה וכזה ישיבשב גם קושית התוס' שם ד"ה חיישינן ודו"ק : **ע"ב** במשנה איש פלוני עד כאן . נ"ב לכאורה צריך להבין כמעשה זה דהכל כמש"ח ושאר כפוסקים כתוב לזמת כמחירא סכדים ארוס פלוני בן פלוני ולכן כגיטי כשים לק הוצמן סכדים כלשון אלוס רק פלוני בן פלוני עד וכ"ל דכיים קיימא דהכל כשטרות כל מעת כשמר הוא לשון סכדים ואמירים להם ופלוני עבה או כשטרי כתובות ואירוס דפלוני בן פלוני אמר להדא איתתא פלונית בת פלוני ולכן התוספים לעשה בלשון גלות כלשטר דכל לשון השטר שכתוב למעלה הוא דברי סכדים פלוני בן פלוני אבל בגיטי כשים דקיי"ל כר"ת ועמי הסדרה שכתב כן וכתב רוקא קום של בבעל או פלוני רכותב כשמו ועיקר כתב כל דברי הגט בלשון כבעל המדבר כמהו דהוא פלוני בן פלוני בשטרים ושדים אכן האמרי פלונים בת פלוני וכו' עיקר שטר כריתות בבטוב בשורה שיהא בבעל כוטב אנכר לשון כריתות מסופר אבותו מהו ומירא לכל הרה אבל מה שמתירין סכדים לנמות אינו רק מתקנה ר"ג שתיקן שיהא סכדים חותמין של בגט מפני תיקון סעולם ולכן אינו ממלוה לכתוב בלשון עלוס דשלה במגוס דכל דברי כגט למעלה מה דברי סכדים והלוס כה דברי סכדים רק שתומדים לעצמם בלשון עד כלומר דגן ממידים כדור זה שכר בכתב ממצב באלם וא"ל נכוד לכלכה דלוס שכתב בחתימת סכדים בלוס פלוני בן פלוני עד שגם פסול דוכסוגות השורים סם שבכותו דברי סגט והא אינו כלום הבטל סעוסו צריך שיכתוב כן גרלא למרו :

דף פה ע"א במשנה גוסו של גט הרי את מותרת לכל אדם . נ"ב סם שאוכן לעשות טעמו זו בלשון ולא בלשון ארמי כמלר עמה פגם כ"ל ע"ם דהרי הגי' כאן שכתב המשנה לשון זה כדי שישה גם זאת בכלל מסיר המלשון לתאמה וכתב בגט ונוהלם בתוך הארם מסיר אותה אלא בלשון וא"כ פיש בזור אלל זאת ולכן סיקם לכתוב בגט גם סרי את מותרת וכו' כדי שיסיס גם זאת בכלל כ"ל עמרי א"כ י"ל דאי סוי כותב בלשון מרגום שמבינים גם כסוף יכלה סרבר לידי מכשול שיטבנו דשתר לנשת מדו ובלשון סכרות דמשמר לאישה שלא ימאן בה איסור א"א ולכן הקפו בלב"ק בלשון שאין מבינים כמון משום ודו"ק :

ע"ב בגמ' א"ל והא אין הדיוטות [illegible] וכו' נ"ב כדברים מתמיהין לכאורה דהא בכך דהוא סוריה דסא אמרי' בגט שהיו מבינין אינו גם עד שיאמר רוצה אני כדאיתא בכ"ב דף ארח ע"א ומשמע דהוא גמר עלמו נגרם בלב שלם מסום ואולם לגמרא דברי חכמים דאלי"ם הא קי"ל דסלוס ויסול לא סוי ומסום וא"כ מה סבך דלהן כ"ייוסת לאו ע"ש סולא גירש כלל שלם מכום השוטה לגמרא דברי חכמים דלאו מכם דלהו פסון לא מקרי מכם ועוד דלאו כו"ב דיגא גמירי וצריך לא כ"ד משוכן . ואולי דלהוי מקשה דיזה אגם פסול אלא מקשה על עיקר הגיטים דכיון דלהוי פסון אסור לגבות כן לכתחלה . ועוד י"ל דכיון דלאסור לגבות כן הוי כגם מעשה שלא כדין והגם כגל גלאת ולף דהמר רוצה אני דהא סרד מעשה גגם משמש שלא כדין לא ידע שמו שלא כדין ושנול שביס כדין והומר רוצה אני ה"ם ככן בכל מעשיו דהלוט סיה יודע שכבוכו שלא כדין לא סיס מגרשה וא"כ דהמוחזם והלוט סיה יודע שלאין כסמא לגבות לא דוי מגרשה ומיכו לא רמי לבסס כלל ד"ל דסכא מפני דה"מ פיכא מכם מכום מעוב לאמוע דברי חכמים דכא מ"ע כם מזויר לו כמי כרין שכתוב בחורה דכא גלאת כוא מחוייב לגרש ובר"ן ולכן מסורתא כקרי כולשון בכהכם. וכזה כיתא נמי סב פ"ם לחמום לכלורה לשיטת המוספים ז"ל וסוכלה דפלימוחייכו קסבדין ליס אלא סברא דרבנן ומה"ם אין לגו כ"ד סלודחא כלל וסור שכתוב בגלא"ם סדיא פי' ו' בכם כרמב"ן וכרשב"א ז"ל ואלי פולי שמכין ופלימוחייכו קסבדין ואלן לומר דכה"ם סמק על סברא דאל מעמקס ע"ד דרבנן מקרם וה"מ כ"ל לגגמי לגמכיר זה ככלה כמו דמקשה בכ"ד סלק לנבל ימאן דלאס מקשה רק דסיכלא סים רב יוסף לגמום כן לכתחלה ומוב עייכמי שם בגלה"מ וכלימוי שבי כלמת סכי גם לאס מוחיל רק פולו דכל סמקסא ופמ' וכרייכם כריכין האלי אלמד :

דף פט ע"ב גמ' אבל מגרש אני ושאל רולמן לא כלו אני לגרשו מטור גרלמו מן כמלרושין . נ"ב מכאן משמע לכאורה דכשבויל גרלמו אסור לאי לא נשמכה סיס מן כמלרושין [וכולה דאף לר"י מן כיסר כיבמות דף י"ח נ"ב דכשבויל גרלמו מן כמלרושין מותרת סיס בא לגבי סיסם גן כמלרושין ולרמי ק כמלמין ערות דהולר ומכד חלח רמן לגבי רלמון לישא] [illegible]

[illegible]

יפה עינים על מסכת גיטין

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו')

דף ב ע"א [illegible]

דף ת ע"א [illegible]

דף טז ע"א [illegible]

דף יז ע"א [illegible]

דף יח ע"א [illegible]

דף יט ע"א [illegible]

דף כ ע"א [illegible]

דף כא ע"א [illegible]

דף כב ע"א [illegible]

דף כג ע"א [illegible]

דף כד ע"א [illegible]

דף כה ע"א [illegible]

דף כו ע"א [illegible]

דף כז ע"א [illegible]

דף כח ע"א [illegible]

דף כט ע"א [illegible]

דף ל ע"א [illegible]

דף לא ע"א [illegible]

דף לב ע"א [illegible]

דף לג ע"א [illegible]

ירו' סוכה שם . ע"ב עד שיהא שיגס כלו' ירו' כתובות פ"ב ה"ד סוטה פ"א ה"א סנהדרין פ"ג ה"ט שבועות פ"ד ה"א ועמ"ש סנהדרין ל . מעשה ושנה ל' ירו' כתובות פ"א ה"ג מגילה פ"ד ה"ד סנהדרין פ"א ה"ב
בן בנו של ר' טרפון בירו' שם איתא ר"א בן טרפון בן בנו של ר"א בן טרפון הגדול

דף לד ע"א גילוי דעתא בגיטא בירו' ליתא פלוגתא זו ויתכן דמשום דפסק בירו' כרשב"ג דבפיק ביטול נפשי כשליח או בכ"ד כמ"ש בש"ק לפסר דתנינן ביטול גופי' תילוי דעת הוי כשלא בפניו וכבבלי דפסק כר' שייך פלוגתא זו אי מהני גילוי דעת כשלא ביטול שלא בפניו ע"ב היה מבטלו עי' פרש"י ומיהרו' ה"ג ור"נ פי' ה"ד שוכח דספי' הוא שייך מכשל וז כיראשונה שהיה יכול לגרשה בע"כ לאסם שמו לשמו' צאו כגון כתותן שבוטין לטוליה ועמ"ק כאן ה"נ ד"ה כרלשונה מ"ש נזה תוס' ד"ה ונוא בירו' כאן הלכה כ' .

דף לה ע"א משום חינא עי' ירו' כאן פ"ב ה"ג וכן כתובות פ"ט ה"ז שבועות פ"ז ה"ז ועי' ירו' כתובות פ"ח ה"ג ופ"ט ה"ג מעשה באדם א' ירו' שבועות פ"ו ה"ה שונדא זו בקיטוי בקופצת עי' ירו' כאן ה"נ אם כבנסה כבנסה התשבעת כתונתה ירו' כתובות פ"ח ה"ג סוטה פ"ג ה"ד ע"ב אין סנבל מסר נקודמין עי' ירו' נדרים פ"י ה"ה נדר שבודר ברבים בירו' נדרים פ"ה ה"ד נשאם דלין לו היתר צריך לפרט בירו' שם ע"ם איתא תני פני כו' ומסקנא מסמע כתם דצריך לפרט את הנדר

דף לו ע"א עד דנים ירו' נדרים שם רב חסדא אמר ירו' לקמן פ"ט ה"ד והרייתים תוקעים למסה ירו' שביעית פ"י ה"ג ופמ"ה דסנהדרין ומי איכא מידי ה"נ מקשה בירו' כאן ה"ג ובביעית פ"י ה"נ מקשה ה"נ כן ומתרץ וב"ל כבר מסורים באכ"ו דרבנן וכ"ב לכל מצות התלויות בארץ [ותוכה מזה בדעה כרמב"ם ר"ת"ד שסבר שביעית בזמן הזה דרבנן מה"ל אפי' בזמן הבית אי דרבנן דהא בכל כיה בזמן הבית] ותקשה עי' משנת כפסים דעוב גם נתי"ל ותאי ככלה כנגד שיעות כו' בזמן שלי אתה משמט קרקע עי' ספרי ראה קי"ג תוס' ד"ה בזמן בירו' דפרקין ה"נ וכ"ה בביעית פי' ה"נ ע"ב סנך שפסק בית כפקר . ירו' נדרים דאמר שקליט פ"ה ה"ב וגם ר' יוחנן בריה דרב יצחק בר אחא אמר לה מן הדא אין מעגרין את הבנים לא בשביעית רו ואם עברה משנלה ותלה וכו לא פטור מעשרים ש"מ דהפקר ב"ד הפקר . אין ב"ד יכול לבטל . ירו' שביעית פ"ה ה"א שבת פ"א ה"ד ע"ז פ"ב ה"ח ועי' תוי"ט פ"ה דמע"ש :

דף לז ע"א אם ירצה יבא על כרוז ירו' שביעית פ"י ה"ג ע"ש ר' בא בשם רב השואל מקום לומר ירו' שם ע"ש ר"ה בשם ר' ירמיה ולחייב לו יש לו קרקע ה"נ בירו' שם ה"ג וס"ג ר' נתן אומר ספרי כאה ג' בירו' פ"ח אמר שאין לו אחריות ה"נ מוקי ר' יוחנן בירו' רישא דשביעית אבל שיש לו אחריות ה"ם כמלוה על המשכון שיש לו שדה ה"נ בירו' שם . והתנא לקמיה דר' יוחנן . ה"נ בירו' ושם נשמר שלוה אחריות וישבה ילאחריות ש"ס כרבנן ומתני' שוקי לה כר"ם ופסק הר"מ דהבמא משום דחזי לה מדמי נפשה מעבה דבכלה תסלוה על המשכון עי' ירו' שביעית פ"י פ"ה ובפכ"ם שם ד"ה שאול ע"ב צריך שיאמר משמט אני בירו' שביעית פ"י ה"ג אר"ה בשפה רפה וכימין משפה לקבל ועי' רה"ש כאן שפי' מ"ם וחלי ליה כיום שמוסה לה אעפ"כ עי' פ"ם שביעית שם דמפרש פ"ם נמתני' שם כמחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו היינו שיאמר דעפ"כ נאמן אדם לומר ה"נ בירו' כתובות פ"ח ה"ם אמר אביי לשלש לפני יאוש בירו' ב"ד מסיק דהיינו כלפני יאוש ופסק שם הלכה כרשב"ג ולא"כ הוי הדין דלאחר יאוש בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון וכלאחר יאוש לכ"ע לשם פגר ישתעבד לרבו שני ולשום כ"ה לא ישתעבד ואפ"ה לפ"ז פסק הרמב"ם כפ"ם פכ"ל עבדים כפי' הירו' והמגה"מ שם ד"ה הלכה כ' ופסק הרמב"ם שלא כרבנן אליבא דרבא דמוקי למתני' לאחר יאוש ולפני יאוש לכ"ע כרשב"ג וקשיא מהתוספתא דאיתא שם הפלוגתא ואיתא ורבו והן דמיו דמוכח דקיים יש ראשון , כדדייק הירו' שם ותקשה לרבא וע"כ דמוקי לה בלאחר יאוש ולר"כ חוץ דלרבא גם בלפני יאוש פליגי וכא דלא מוקי מתני' בלפני יאוש הוא משום דקשיא ליה למה לא נקט במתני' ורבו נוטל דמיו כבתוספתא ונפ"ל לבירו' כלאכתי בנלגות בסוגיא שם ולהכמ"ל

דף לח ע"א ולא הם קונים אתם פתיחתא דלפסר ירו' דמוי פ"ב ה"ח כאן ה"ד עמון ומואב פטרו נסיחון בירו' שביעית פ"ו ה"א מבעיא ליה נר"ל אי מותר או לא ופשיט א"ר תנחומא התל רב חולק טוה לך ועי' כפ"ם דאין נוהג שם מעשרות ונפ"ל נראה דר"ם חולין טוה לכבשה וקדשה שעיר נכנסו וכ"ג אבי' הגר"א דגרים שם לה"ו ול"ג היה עמון ומואב דרלב"ע ועי' דנמש' ידים דרלב"ע דעמון ומואב מעשרין מעשר עני כבביעית והקשה כנמש' הגיגה פ"ק ולא כבשום שלי גבל כו' וכמסקן בירו' סגור דהקשם ולא קדשה גם מחולה בימי משה הל"ל מוכח דהספיקוח מחולה הוא דסדרה וקדשה ולא דגבק בגידא דגלה גדל"ד שלגושה להעמיד בי' הספרים והקשיא וליה היה פתון ומואב דרלב"ע כתוב מקודם וכיה קושיא ביחד עם ליה היה עמון ומואב דמשה פמ"ם בתוס' מגילה י' ע"א ונר"ם פ"ד דידים ובתוס' יבמות פ"ו ע"א לטוכים כרלות מבריתות דהא דרלב"ע ע"ל כעמון ומואב דלא נכבש ע"י משה והיינו דמקשה בירו' ר' מנא קמיה ר' חגי כא ליה עמון ומואב דמשה ליה עמון ומואב דרלב"ע פי' דע"כ כן דרלב"ע ליט עמון ומואב דמשה ודמשה קדשה נע"ל ואלו תריצא ליה ומשני דמשה ליה לא מותרת נסיחון ועשו דמסרה כדקאמר הכא ועי' פ"ה שביעית פט"ם א"ר שמן בר אבא ארי עבד שברח ה"נ בירו' כאן ה"ד ר' שמעון בר בא בשם ר' יוחנן הרן מעבר ונידון ה"נ בירו' ה"נ פ"י ב"ח ובסנהדרין פ"ג ה"ג ועמ"ש סיבורין לא והמפקיר עבדו ה"נ בירו' כאן ה"ד ע"ש ר' יוחנן והל ר"ה כ"ע אזיך ונריך גט שחרור ואם אמרת א"ל המשחרר עבדו שכר נפשה בירו' יבמות פ"ח ה"ו כמ"ד מותר לבתור ריב"ג אמר אסור לשחרר ובכהונם פ"ג ה"י ובשבועות פט"ב מדייק דר"ג ס"ל אסור לשחרר ועמ"ם ברכות מ"ו ע"ב ע"ב המקדיש עבדו עי' ירו' כתובות פ"ב ה"ם וכ"ק פ"ח ה"ל דשם איתא יוליה האגד שרנשהו מסמבי ידיו והגבל הקדים ועי' פמ"ם כתובות שם ד"ה המקדים וצריך גט שחרור ה"נ דבכי ר"ו בירו' כהלתיו לעיל פ"ה אלו ענדיו ושפחותיו ס"כ נחלקו פרק י"ב

דף לט ע"א עבדא כמקרקע דמי בירו' קדושין פ"ה ה"ג עבדים שעמדים כקרקע פעמים כמטלטלין כו' ע"ש רס"א יש דברים ירו' כתובות פ"ח ה"ד ועמ"ש כתובות פא א"ר יוחנן המפקיר כו' וצריך ג"ש בירו' כאן ה"ד איתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן המפקיר כו' ובה"ג ג"ש נר שאת ה"נ בירו' ה"ד פלוגתא דר"ם ורבנן אריב"ל הלכה כלגא שלא ה"נ בירו' ה"ד ושם מקשה מהלכה בסתם דריב"ל כו' בסתיחם עבדו כו' פי' כלוי בשניה וענים פי"ך סקושיא הוא ממתני' דפסק כלגא שלא משמע דלא כרבנן ניחא ליה והכא מקשה לעולה גם סדעת רבנן, שם ב נפל א ע"ב בת אשתי משלוי עבדי ה"נ בירו' ע"ם ריב"ל כריכא אך שם אדרבה מקשה יותר על ריב"ל ולאמר הלכה כלגא שלא וכוא דס"ל כלגא פה אבא בין קטנה כו' א"ר יוחנן אין רלכה כרבנן ה"נ בירו' לפי' יש מ נמר לה לם מלאכה ה"נ בירו' ה"ד רשא מבוס ר"ש יכול יצא בכסף ת"כ קדשים פרק כ' עבד שבא בת חורין ה"נ בירו' ה"ד ע"ש ר' ישמעאל בר' יוסי

דף מ ע"א הכותב שטר אריסין לשפחתו ירו' ה"ד וגם שתה ר"ם איתא כגי ואמר שם ור' ישמעאל בר יוסי דקאמר עבד שגבא כו' הוא כרבי וכלא אחמר מטרם מסמיה דרבי עבד שגבא כו' אל ישתעבדו ירו' קדושין פ"א ה"ג שבגיה מבדים ירו' שם כתנין את הורשים ירו' כאן פ"ח כ"ם ושם פלוגתא דר' ורבנן וכגי' שם מהוספת והן פ והפ"מ פי' לפי הגי' דשם ומירו' ב"נ פ"ה כ"ח מוכח דהגי' היה איפכא ושם איתא רבי אומר זכה וחכ"א לא זכה וכופין וכן נ"ל גם כאן ס"ה כ"ה וכ"ה בתוספתא פ"ה וה"ם ממ"ש נאמר לי אחרת אף ר' מודה שיהא דלא זכה ופסן דהלת לכ"ע גם כיכי דלא זכה ה"א כופין וצריך גט שחרור בירו' כ"ד לר' והין אי"ג נ"ם במפקיר עבדו כמש"ל ע"ב רבי אומר קנה ה"נ בירו' פ"ה כ"ב וגם גלי יעבה כ"ה ועי' ירו' ב"ג פ"ה כ"ה א"ר יוחנן והוא נשמר ה"נ כיה שם רס"א קנה מרסם נלחו ניר' טריף יכי אוסר וכ"ה בירו' שם שעשעו רבו אפוטיקי ירו' פסחים פ"נ ה"נ אמר לי רבו ראשון בירו' פסחים שם וכאן ה"ד דעת רב בין רס ראשון בין רבו שני מסקנא אידי כשנה . עי' ירו' יבמות רפ"ז וכפ"ק שם ד"ה מתני' ופסחים פ"נ ה"נ כאן ה"ד קל הוא נשחרור

דף מא ע"א בפמ"ק שמכרו בירו' פסחים שם כאן ה"ד ספגו דרשב"ג משום קנס דעבד איסורה לבתר עבד גובין מבלר נכסים ע' ירו' שביעית פ"י ה"ח ושם במכרה איירי ומסיק שם כלומר לא יכלה לך פרשון אלא מה איגו גובה מבלר נכסים ושם ליתא ס ומא דרשב"ג ובירו' יבמות פ"ו ה"א איתא תוס' ד"ה אמה בירו' יבמות פ"ו ה"א ופי' מה"ם שביעית פ"י ה"א ד"ה תני שם"ם למתן דבריו בינמות שם ועפמ"ה מש"ב נדבר בסיטי שרלנ"ע פירו' יבמות לירו' שביעית ושביעית מחלק בין לאפותיקי מפורש ובין לאותיקי סתם ומוקי כך בריתה נאפותיקי סתם וביבמות איט מחלק בזה מדתוקי שם דר' יוחנן כרשב"ג ולי ניחא לחלק הומ"ל דלאחי גם כרבנן ור' יוחנן איירי בנכסי ב"ב דסוי כאפותיקי מפורש ושם בברייתא הוי אפותיקי סתם עם ב ולגי' הגר"א בשביעית מוכח וכסוגיות תלויות דלגי' הגר"א ר יוסי ידמה לה לעבד דאיט מסור ור' אמי מחלק בין בדם לעבד משום דעבד יתכן לגבריתו ויש תהם לומר מכורה לשמה כן יבריחנו הלוקח ולא יהיה לבע"ח ממה לגבות מש"כ בשדה בלא יכול לגבריח אי"כ ר יוחנן הלא בעבד מיירי והבריייתא בשדה אפשר דמודה ר' יוחנן דהוי מכורה לשמה כ"נ ן דרשב"ג וע"כ דהסוגיא דיבמות לא ס"ל לחלק כמה ועי"ם נפמ"ה מ ם ליצב ע"ו ד' הרמב"ם מהמנת שרלב"ד פ"ה פה' מלוה ולכמ"ל חצ ו עבד ירו' פ"ק פ"ה ה"ו ע"ב תוס' ד"ה לא תהו בירו' דפרקין ידדיק דמ"ק כאן ב"ב פ"ק שם כ"ו רבי אומר קנה ירו' כאן כ"ה קדושין פ"א ה"ג ומוקי הכא מתני' אנו כר' אי נעבד של שני שותפין וד"ה דבאה מודו רבנן כדמסיק כאן דרבי סבר . בירו' קדושין שם מפרש טעמא דרבנן משום דכו"ל באמר חימיט לשמלו ורבי ג כ פ"י אתר קאמר וס"ל דהא שאיי נוסית בעלמו יכולים אחרים לזכות כעדו ורבנן סברי דכיון שאיי לזכות בעלמו אין אחרים יכולים לזכות כשבילו רב"ה הוה כלג"ת . עמ"ם ברכות לא . והדר יכול לכי ת"כ קדשים פ"ט

דף מב ע"א בעבד של שני שותפין וד"ה ס"נ בירו' כ"ה ועי' קדושין פ"א ה"ג הכותב נכסיו לבני עבדיו ירו' קדושין שם הכותב כל נכסיו לעבדו תוספתא ב"ב פ"ט ועי' ירו' לעיל פ"ח ה"ח ום של פימו לעצמו בירו' כאן ס"ה במגילה יום של עצמו ולהק"ג הוי גם ביום של עצמו לרבו ובקדושין פ"א ה"ג איתא דמחלה שלו ומתנה של רבו והשמר דהתם למתנה המיוחה דבסלה חלוקת הימים ובככלה זו ישבתי ד' הרמב"ם לעני, הגיגה בחצי עבד ותג"ת . יום של עצמו יצא בת חורין . בירו' כאן ה ה ביום של עצמו המשמין לקדושיו והפ"מ יתי' מספקא שם כן ופליגי התלמודים דהכא אמר איסורה לא קאמרינן ובירו' קדושין פ"א ה"ג משמע דלאין חוששין, לקדושיו . ע"ב תותנין לו דמי השני ירו' לעיל כ"ד ב"ק פ"ח ה"ד במ"ד איט צריך . מכי פלוגתא זו בכ"ד ובקדושין פ"א ה"ג :

דף מג ע"א חצי שפחה וחצי ב"ח המאורסה לעבד עברי ירו' קדושין פ"א ה"א פלוגתא ר"א ור' ישמעאל ע"ב בשפחה כנענית המאורסה לעבד עברי . ת"כ קדשים פ"ה כריב ב דאמר על שניהם כ"ר פ"ח ירו' תענית פ"ד ה"ו מגילה פ"א ה"ד ועי' תוי"ש שם"כ דערכות ובירו' כפ"ו דיבמות ומ"ש בנגלי ס"פ ס"ג המוכר עבדו לעובדי כוכבים בירו' כ"ו אפילו כלי' וכמוכר נותן דמיו וכלוקח מסחבר ולישראל אם לא ידע הלוקח שהבעלים נותן דמיו ואם ידע שאיכא נותנין דמים ועי' בפ"ם דהפסיד הלוקח המעי

דף מד ע"א המוכר עבדו לעובד כוכבים עי' ירו' ע"ז פ"ח ה"ד ואיתא שם במוכר עבדו לעובד כוכבים דמיו אסורין ועמ"ם ב"ק פ"ז י"ג המוכר בהמה גסה ירו' ע"ז פ"א ה"ו ופסחים פ"ד ה"ג וכם ליתא עד עשרה כ"ח נבבל איתא שם כלוסר דקה במקום שנהגו . ומלתא דלא שכיחא הכ"נ בירו' דפלי פ"ה כ"ב ב שדי שהתקוננה ירו' שביעית פ"ג ה"ג וע' בביעית פ"ד ה"ב תנן אמרין, נתקוללה ניפל רק קוניו הכא אמרין שתרשה לרבן, דהכא איזהו הניר שתרשה שתי פעמים המיכר ומת בנו ונרפה ירו' שביעית פ"ד שם מכרתירה להגמוכין בירו' כאן ה"ם כהבריית לאגמוכי יצא לחרות לאגמוכי בגלוד לא יצא וכ"ה בתוספתא פ"ח פ"ד וכהברייתא דמיירי הכא וכל הגיה א בר לא זכתו ה"נ בירו' ה"ם אכרו מכור רב אמר מבורם ויוצא פ"ג בירו' שביעית ס"ם פ"ג וכם מבואר מעמא דמוכל משום מקה טעות ועי' מה"ש שם :

דף כה ע"א דעיק סיד"ל לאין בירו' כאן ה"ה סתים דמסדרין אותו א"ב דליכא אלא חד פרש"י ובירו' ה"ם דלא יכון קמריסן ופי' הק"ע לבטיין שיכלא אחד ולדידים הוא עמס לגזוק וכמ"ם פי' לנכאיין שבלאו הוא עמס לרשב"ג ע"ב רא הוא דאמר סתם ע' ירו' פ"ח דגילה ה"ה וע"ו פ"ב ה"ג ופ"ה ליקחן ספרים ע' ירו' כאן ה"ו ועי' פ"ב ה"ג דשם ליתא בחורת פלוגתא כ"ה קשיא בריתא אברייתא ובבבלי ממנה דהשתר בגר שתר לפדותו ושם כסיפי דהכא שיודע בו רבים עי' ירו' תרים פ"ם כ"ד . לא אמרן ום .
ירו' כתובות פ"ז ה"ז וקדושין פ"ג ה"ד לענין קדושין :

דף מו ע"א שמא ילך ויפסלה . ה"נ בירו' כאן ה"ז שלושה עי' ירו' פ"ם ה"ז עשרה דכתיב עדה עי' ב"ד פ"ה ירו' גרסם ה"ז פ"ג שביעית פ"ד פ"ג סנהדרין פ"א ה"ד ועמ"ש גרבות כל אך אדם יוצא מתנגזו . עי' ירו' כתובות פ"ה ה"ג ע"ב המדיר כלשו מוגם הנאה ירו' נדרים פ"ט ה"א ושם מוכח דהבפי' נפם סיים לפ"ז שידעו בו רבים ע"ל עם ור' יוסי לא חיים ימקלקלת לפי' הק"ע בירו' כ"ה לבה שמאה דהתי יהודה משום דהוא לעפמים ניכנסו דס"ל מייטניה עוב ב"ח משום קגם לא יחזיר ולא משום קלקולא ולא קשה דרי יהודה אדר' והא מדקדקי שמא לפי' הק"ע בירו' כ"ח כרב"ג ולפי' הפ"מ קשיא לב יירו' היפכא כיון שאמרו לא יחזיר ומסרים לו סוי ידע שאפילו יסוב לה נכים אין לך מענה מה שייך שתי קותך יפה מדנורך ובפני דשיפא לא ר' יהודה קאמר לה אלא ר"מ ופני כן רפ"א אומר לה שתיעקך כו' ולפ"ז למאי דמפיק כאן דר' יהודה לטכבים הר"מ בשיפא ע"ם ר' יהודה להירו' ביעון הגלי כשל ירו' עירובין פ"ג ה"ה מיר פ"ג ה"ד קדושין פ"ג פ"ג . ובדמאי פ"ו ה"ז גזכר פלוגתא דכשנתי והם ליט ענין לזה בפ"ג כפ"מ שם ע"ם ועי' בנדרים פ"ה ה"ד שם שונא פ"ג כ"ט ופ"ו כ"ה יגאם איפא בירד דהיה ליה נר"מ הבלל לא איבה גזופש כן לענין נדרים ושבועות ורק ביקחשין משום תתר ערות וכמממון לכוליה בעטין הגלי כשל ועי' תוס' לקמן יה לנגי' בירד ופת"ם מרים יא שסבר ושגה ב"ע בירו' כ"ם ושם דאם אמר עצמו לגודרים אפילו בפעם ראשון אין מדין אותו וכבבלי לקמן מו. ל"ש כן .

דף כו ע"א וכ"ם הכא דאיכא קלא משמע דאפילו בשגה ובילה מדין אותו מדמסיק לו מסלי מתני' דמיירי בטגה ובילה וכירו' כ"ש איפא דאם מבר עצמו לגודים גם בפעם ראשון, אין מדין ועי' מפ"ש ר"ש ולא ויתכן דהכא מיירי דמבר עצמו מפני כלתו שלא מי' לו כדי חייו דבכה"ג איתא בירו' דמדין עצמו ע"ש . לוקח ומביא ממנו בכורים ירו' דמאי פ"ב ה"ח תוס' ד"ה לוקח בירו' כאן ה"ם וכם כדמאי אין קנין לעובד סוכבים פלוגתא א סוגיא בירו' פלוגתא פ"ד ה"ו דמאי פ"ה ה"ח כלאים פ"ז ה"נ כאן ה"ם ועי' פ"ג דדמאי סוף כ"ד וחיוסית פ"ט ריש פ"נ תוס' ד"ה מר"ם דסבר יש קנין בירו' פלוגתא ודמאי פ"ה כלאים שם כאן ס"ה פ"ח נר"ש אין קנין ועמ"ם בפ"ח ש"ן מסוגיא דבסקיר עי' ירו' פלוגתא פ"ד ה"ו ונמב"ם שם ד"ה ר' יוסי : כבדים יפיר עי' ירו' חלה פ"ב ה"ח תוס' ד"ה איתא בירו' דמי מס' פלוגתא ה"ח ע"ב דברי ר' דשב"ג לגר כגליון בירו' פלוגתא פ"ד פ"ג והספ"י שם טיעו במחלוקת דיאמר רב ירמיה שם תבנ"ד כתם בירו' קלי לפנין שלא ונראה לבאתלוקה שגדולין פ' ר"תים פגז ירבנן פסרי שותפות עובדי כוכבים מסלה פודים שדך ובידה קדמים פליגי מה ידך ור"ם בן יהודה ור"ש כפ"א במו תיקון העולם אין בירו' דתלי פ"ה ס"ח וכלן ר"ש והתמין סלוקה אבל בכורים מפני תיקון העולם ויגיה נשרים י"ח ולגי' הגר"א דגרים לה בדמאי לנתר דתסיק פלוגתא דר"ש ור"י ר"ם קנין או אין קנין והקשי' כיה דלא אסם פתגי' ר"מ ולפיסות בירו' ס"ל אין קנין ולמאי לא יביא בכורים וכמרכבת המשנה שי' לפי הגי' כבתור וכיה רלות ר"ת דמרה ר"מ לתכלית פירות מזה וזה תניק סלוקה ט' וכן פי' הק"ע כאן ושלה ניקגס אי' עם פי' הגר"א דלגירסא י"ל דרין הוא המתרץ והוא דלא כפי' הפ"מ אבלא נקנ' ופמ"ם כמ"ד מנחת סס ובקונ' אדי' כלרכתי ולכ"ם א תיבה ר' י"ל בירו' בסרים ו א ס"ם כתובות פ"ח ה"נ פליגי רי' ור"ל ר"ל סוף לאחר מיתת אביו ור"י אמר ל"ש מחיים ול"ם לאחר וה"כ לסידר לין כוון נר"ל דפיגו מוקי לאח"א ששנה גם כגוף והו דמסיק ר"ל כדעתי' דס"ל אדם יורש אביו י"ח וכגי' סק"ש וכפ"ש פי' לגי' סכתובה אין אדם יורש כו' ודתוק אלה וכירו' כתובות פ"ם ה"ח סוכה דס"ל לר"ל יורשה סנכל דהורי' ור"ל לשיטתו כמה דס"ל קי"ש לא כקה"ג דמי ור"כ לאחים ומוכרח בירו' סכבל ד"ם' תוס' ד"ה מבית
בירושלמי דמסי' בכורים פ"א ה"ם :

דף כח ע"א מגן לזוקח שדה מאביו ס"כ במקחו פרק י"א פלוגתא דר"א ור"י ור"ש ר' יוסדה ור"ש שבר ק"ש לאו כקה"ג . לגי' הספולל בירו' ה"ו דר"י ס"ל גם נקיים שני אילנות אבית וקדה סיס יכול לזהות בכא דהורק דס"ל כקהג"ד ועי' ב"כ פה מס"ם ע"ב הגוקן ; שתין לבן נעדית ירו' כתובות פ"ש ס"ז פ"ג כ"ה כ"ש סיש פ"ג ומכר גם בירו' כתובות פ"ד כ"ג א , נפרעין מנכסי יתומים אלא מזבורית ירו' כתובות פ"ש ה ז כאן כ"נ בנותום פ"ז ה"ז אין מוציאין לאכילת פירות ירו' כתובות פ"ב ס"ב של ניזק וכבי דכי ישמעאל בירו' כאן כ"ח מתלוש כמ"ד ולר' ישמעאל של מזיק ולר"ש של ניזק וק"ו לכקדם ס"נ בירו' שם :

דף כט ע"א לא יכא אלא בע"ם . בירו' ה"ח האומר הרי עלי מנה להקדש וכלך שור ופשיך שלא תאמר סי' לשום כן נריך שימר בגיתן שאין כו' ומתק בס"מ חינה וכלך שור והשיך ועי' הס"ל לסירו' לר"מ דנמ"ת רים פס"ח גמרים ונבקדש המקשה הדיח ול' כירו' דססיים לשום כן נריך שימר בסקין ל"ם הכי וא' ר"מ כג" שכתובה וכוח ולמימת טוכד ר"ש ס"ל כדמוק שימיש ולהכל כה ולה אמר וקיו לכקדש אם כלו שכין וכגזור ג נות ר"ב גרושתה לנקדש לא יקח בגיוק הדין דתיו שאלו שגיסנית לידון אח"כ מעידיו ויסים מוכלם בגזור ליקח מבגדות פ"כ אמר דקין לנקדש ומקדש פי' בני' הדנר לנקדש כלגו הרקדש משאם נכרזין חולו בדינין סימנין ובלא חלמר כו' דמשום דסנס לנקדש לא יקח בייזק כ"ח כניסתה לשום כן נריך שימר כסקין ס' נעידים . ולט דהירו' מסיק כסי' כדניזק פיט שמין בית אלר כבמר סלין בבלי פי' כמונס מ"ם כלא פליג על סוח הולר ישמעאל כדמיק ע"ב דברי ר"ם ור"ח בירו' נתיזוק כמ"ד כבל פ"ח מה"ם אמרו בירו' איתא ולא נר"ש דנכירו' כמו דמוקי לעיל פ"ח פ"כ מתני' כרי ישמעאל ה"נ יוחך הירו' כר"ש דהוא כדעת ר"ם כלן . והאי"ש לא שלא אלא נרשע ירו' יבמות פ"ד ה"נ וכתובות ס"ם פ"ח אין נפרעין מנכסי יתומים ירו' כתובות פ"ש פ"ח כלן פ"נ ס"ג וכ"ג כתובות פ"ש ס"ט תוס' ד"ה משום תיגה בירו' דפרקין ס"ב וס"ג כתובות פ"ש ס"ז שבועות פ"ז ה"ז ועי' ירו' כתובות פ"ח פ"נ ופ"ם בכתובות לו .

דף נ ע"א מר דכתב של פיש לכותיה כ"נ בירו' כ"ח לר' ישמעאל אבל ר' סימאי ס"ל שם וכולים לירוש שליש כ"י וכוא תולה בימות וס"ל לגא"ח ביטית מה"ח קטנים אפילו גדולים בירו' כאן ה"ג וכתובות פ"ש כ"ז שבועות פ"ז כ"ז מסיק דרק יתמים אבל יתום גדול עומד ניתוס אביו ותביה שם ברייתא כך וק' לנמפקא כאן דלא"ל גדולים אין יתכן בבריייתא שם ע"ב ר"ח אמר לסי שלין קמוכין ה"נ בירו' כ"ג .

דף נא ע"א א"ר יוחנן שיש ויתבה ה"נ בירו' כתובות פ"ז ה"ז פלוגתא דר' חנינא ור' יוחנן . מתניב ר"ש בר נטת פרש"י שם דסקתני' סיה לשונה ועמ"ק כאן ה"נ ד"ה מאי ועמ"ק ה"מ סי' ס' סק"י :
א"ר טק אימתי בזמן שקדם ה"נ בירו' ה"נ ע"ש ר' חייא א"ר יוחנן מצאתי והחזרתי לך א' מהם בירו' ה"נ פלוגתא בזה דר' בא אמר דגחודה דהודגע שכחים גברי על שבועה לישבע ור' פדה בשם ר' יוחנן אמר דע"ח שמר סתקנה לא ישבע דנפשיה ספק א"ג לחקנה וכזה ים לברין קושית הגמ' כאן ור' יוחנן לית ליה כו' והכותב שלא דאמר כרלב"י לכיונה ולא דמקשה דאלא בשבועה שאת גם בלא תקנה א"ג לישבע וע"כ הרי מתקנה בגיזלה שבוע כרי וצ"ן סבי וס"ל כרלב"י דגם על שבועת שאת כשבע ע"כ סובר דכמשנה משום תקנה לא ישבע על שבועת שאת אבל נכרי לא תקנו ע"ב אין כשבעין על שבועת ע' ירו' שבועות פ"ז כ"ה וה"ז כ"ו ונמ"ש פ"ד ה"ג פירובין פ"ו כ"ו וכלן פ"ד פ"ם לסנין מתנא דחדה והתמה מ"ם לאמיר תורה עי' ירו' שבועות פ"ז ה"א ודם נב"ק
אבל נכנס מפין פפ"ם כתובות י"ח ע"ב

דף נב ע"א יתומים שסמכו עי' ירו' תרומות אפוטרופוס שמינהו . ירו' ב"ק פ"ד ס"ד י אתם ולא שותפין . ירו' תרומות שם וכלן ס"ד לא יקשה בירו' תרומות שם וכלן ס"ד מפני כלן גיתום גדול כלן גיתום קטן אין אפוטרופוס רשאין לדון בירו' כלן כ"ד פלוגתא דר' יוחנן ור' בר' חנינא דר' אמר ע"ש לאכות ראשון ויאם תגו תגו ור"ב"ח סבר דבן לעמת כן למוכה אין דנין וכ"ם בב"ק פ"ד ה"ד לאשתי כיתי ויקיר פ ב ירו' פ"ג תוספתא שופה פ"ז דברי תלומות כ"ל פס"ח ופס"ם אכ"ר פ"א ירו' פס"ם פ"ד כ"ו ע"ב ולקבורות עי' ירו' כתובות פ"ם כ"ו מ"ם אי לא דחית ליה סגלה בירו' כאן ס"ד וב"ק פ"ד ס"ד משום שאין דרכו לכתן אבל ב"ד דרכן לגתן וכוולתי ביאו אים סבימן מ"ם מיטס לא ישבע ה"נ ביתו' ס"ד מפני שאלה כשאלה שבר . ה נ בירו' לאגה באו' במיטרו ב"ד תוס' ד"ה סלכה בירו' דפרקין ס"ד רב אמר מנכך שוים . בירו' כאן כ"ה כחי"ף כל שומר רסם מסרם פ"יס פסרנ מסשת סגנס שלו דקנה בירו' משמע דלאפוקי ספסם צריך נשון אחד ועי' ירו' ב"ק פ"ג פ"ו ונמצאי שם

דף נג ע"א ר"ח אחד שוגג ואחד מזיד חייב ה"נ בירו' ע"ם ר' יהודה גרני . ור' יוחנן אמר ה"נ בירו' המטמא שגגנו כמקדם ירו' כאן ר"ה וכם מוכיח מזה דלומר מותר שוגג סוח דסגול לא גשכתת לם כסמר סמת הוזק דלאן סגול במולין וא"כ בנוזיר מותר קשי ליה שוגג ע"ם וקשה לפעם חוקיה דאחקשה כדי שיודע אין ביזך כלן בנוזיר מותר וע' תו"ם ד"ה מתכיחה במפרם כעין זה מש"ם מתייחה מסייע לר' יוחנן כו' פרשו של תנח וש"ח שבכ פ"ס בבכיסה לרביקה אך יתגול וקשה ויש ליישב ועי' פנ"ח פטור מדיני אדם ה"נ בירו' ספ"ט מזה לר' יוחנן ע"ב יצומה ונסמאת עי' תוס' ד"ה נוזן ובירו' כ"כ כאן נלמוד מקשה מתרומות ושואלה הבאי הכלא כנפסתה מאלי' שלא ופמ"ק ד"ה א"י דקעמו שוגג אמו מזיד הכא מחלק בין דאורייתא דרבנן וע' כמ"ם פלה פ"ה כ"ה ד"ה גדים ובתרומות פ"נ ה"נ ד"ה כשוגג דהירו' אינו מחלק בזה ונפ"ל כתנינו דלפ"ו קשיא אש דספגיא בירו' פלה פ"ב ה"ג וכפ"ס שם אם קנסו התם קנט לר"ם דאית ליה לרבים בנשוגג את מחלק בין דאורייתא מה וכפרלה פ"ג פ"ם שבת דמ"ג ולא אין חילוק מלי פגמי לגו ויתכן דהלכתני' הוא לא גם כמזון ק"ים ר"ם שוגג המבשל בשבת בשוגג ירו' תרומות פ"ג ה"ה שבת פ"ג כ"ח ערובין פ"ח ה"א תוס' בשבת תרומות שם שבת שם משני מבשל מזין גפרומות שם ולאחה כמ"ד תמיד מתרין שכין ובשבת שם ואתיא כמ"י מפני טתמד והגיסו המפרשים כשכם של"ג בפתרוזיות וגיריהם ישניה אך פירשם דעשו פתלוקות בין התלמודים אן ב' אלא יקלי על כלוקימתא דר' אחא ור' יוסי דלמעם מאי סהבד ה"נ דאוקימתא כר"מ או כר' יהודה כלוקימתייהו דים לאוקמי כר"ם וכן פי' פמ"ש ומ"ש
ירושלמי שביעית פ"ב כ"ד .

דף נד ע"א אבל טרופה פעולה ירו' תרומות פ"ז ה"ז פ"ז ה"א יתומות פ"ג ה"א ומקשה כתרומות פ"ז שם ובכתובות שם ולמה דמי עליה כן ומאי משום יקום מוכח מזה דלוים מני' מגריימא כמ"ם כאן חסורי מחסרא כו' אלא וגם כתרומה טולה נפקן המטפין מסלי' חולין ם ורים שומכום לפני בירושלמי פ"ז דתרומות ה"א קאמר דיחיילא דהכא כחכמים דתמן גבי מעמא על הספור ופי' תמ"ש שם ד"ה תני המזר ומסלם . בירו' שם יגא מכחם דלים יחד ומשלם חולין פטורים והו ן כה בירו' שם מבמע שאין מגי' סברייתא כנשמה ג כ מפרו דתרומות ה"א וכתובות פ"ג ה"א המעשר בשבת כשוגג ירו' שבת ס"נ ה"א ערובין פ"ד ה"א : המטביל כלים ע' ירו' תרומות ס"ב ה"א פ"ם ה"נ תוס' ד"ה נפלו בירו' פ' כתרא דערלה ס"ו ועי' פר"ח יו"ד סי' ל"ם שחמה על הרמב"ה דתסיג נר' יהודה לרונך על ר"מ בנפלו ונתסלנו ממך בגרייתא שמונה כאן דר"ם ור' יהודה בל כתרא ותקשה ג"כ דרי יהודה אדר' יסודה אדר' יהודה מוכרת דר' יהודה כר"ם ס"ל ע"ם ונזה לאפר דהנם כרבי"א גיורת פירו' ושמת בזיד אמר דקנסו ותיף דירושלמי ר' יהודה גם במזיד לא קיים עבי"ז כלא כו"ל כמה יחיד לנגי ר"ם ור' יוסי ור"ש דלמשלום במזיד קנסו ע"ב נפלו ונהג"זו ירו' ערלה פ"ג כ"ו ובירו' דמאי פ"ו כ"ו פדייק דיקא מתניתן כמבדלה לבתחלה אסור ולא טולין לדייק מתהם' דכ"ה סבילאר במשייתא דמזיד אסור הגר ר"ש ור' יוסי ור"ם נרגלם בם ר' יהודה אומר כן בשוגג כן במזיד יעלו ולפ"ז ל"ק דר' יהודה אדר' יהודה ר' יוסי אומר אף כשאותן ע ירו' תרומות פ"ה כ"ד ומפרש מעמי' דר' יוסי משום דהן לדך לנמו בכיום מגל כנשאים ואין סוכה שבסורו לנפור וע"ם ננפ"א כנתור בסוגיא שם מכיר שליו קלמום ירושלמי
שבת פ"ג כ"ם ושקל ב :
ושל

[illegible]

[illegible]

השמטות מאת הגאון וכו' מהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל

מסכת כתובות

דף ב ע"א כאילו ישבה פי' ג"כ נתוסף ע"ז לפי וכן ולו, פלטות נוגעת כו' ולכך ושבה ליום רביעי וכבר וכו' ... ע"ב עד"ס אלא לא ניצא פדיון ... [illegible]
אבל אין לפרש שבלשון ... [illegible]

דף קא ע"ב ... [illegible]

דף קי ע"א ... [illegible] סליק

מסכת נדרים

דף ח ע"ב גמ' שם נזיקה אלו ... [illegible]
וכוון אור ספיקי וסבן

דף כ ע"ב ... [illegible]

דף כד ע"א ... [illegible]

דף כה ע"ב ... [illegible]

דף עא ע"א ... [illegible]

בראש פ"ג ... [illegible]

פסקי הרא"ש פ"ב ... [illegible] סליק

מסכת נזיר

דף יב ע"ב תוס' ד"ה ... [illegible]
דף לו ע"ב ... [illegible]
דף כב ע"ב ... [illegible]
דף נג ע"ב תוס' ד"ה ... [illegible]
דף נד ע"א ... [illegible]
דף נה ע"ב ... [illegible] סליק

*) מפתחות להמפרשים והגהות שנלוו לסוף המסכת

*) הסדור והמספרים לא נרשמו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי סדרי הדפוס

המביא גט ממדינת הים. כ' רש"י ז"ל כל חו"ל קרי מדינת הים בר מבבל כדאמרינן לקמן: צריך המביא לומר בפני נכתב וכו'. וטעמא מפרש בגמ' [דף ב:] אי משום דבחו"ל אין בקיאין לשמה אי משום דאין עדים מצויין לקיים בארץ גם שנכתב בחוצה לארץ ואם יבא הבעל ויערער לא תוכל האשה לקיימו: רקם וחגר. תרגום [בראשית טז] קדש וברד: אף מכפר לודים. שהוא חו"ל: ללוד. שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל ומיקרי כפר לודים שבני לוד מצויין בה תמיד ומשום הכי נקט ללוד לרבותא. ובגמרא [דף ד.] מפרש דת"ק ור"ג ורבי אליעזר בהא פליגי דת"ק סבר דמרקם וחגר אע"פ שהן מחו"ל

רש"י

המביא (א) ממדינת הים. כל חו"ל קרי מדינת הים לבר מבבל. צריך שליח המביאו לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובגמ' מפרש טעמא ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה. רקם וחגר תרגום של קדש וברד אף מכפר לודים שהיא חוצה לארץ: ללוד הסמוכה לה והיא מארץ ישראל ובגמ' מפרש (ב). והמוליך מא"י למדינת הים. מהגמוניא להגמוניא. מפרש בגמ' עיר אחת היתה שהיו בה שני אמורים המקפידים זה על זה שלא יבאו בני הגמוניא אחת נכנסין ויוצאין לחברתה: **גמ'** לפי שאין בקיאין לשמה בני מדינת הים אינן בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב גט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה לשמה הלכך יאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם ומילתא שיילינן ליה אם

המביא

גט א ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר ר"א אומר אפילו מכפר לודים ללוד וחכ"א אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה ב למדינה במדה"י צריך שיאמר בפני נכתב ג ובפני נחתם רשב"ג אומר אפי' מהגמוניא להגמוניא: **גמ'** מ"ט א] אמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה ורבא

א"ל שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהן עיירות הסמוכות לא"י וכ"ש מכפר לודים שאינו צריך לפי שהוא מובלע בתחום א"י כלומר שהכתוב מנה עיירות רבות בתחום א"י ומהם ולהלן חוצה לא"י ויש מהן טלמות מתגורותיהן ויוצאות לחוץ ארבעה או חמשה פרסאות (ג) והמסילה ההולכת מזו לזו נכנסת לפנים מן הבליטה והמסילה היא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מבליטת העיירות הבולטות מקרו מובלעות והכי האי כפר לודים ות"ק סבר רקם וחגר דכיון דסמוכות נינהו לא"י אין השליח הבא מהן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכ"ש הבא מכפר לודים שהוא מובלע משום דבין סמוכות בין מובלעות גמירי לשמה ושכיחי עדים לקיימו ואתא רבן גמליאל לאפלוגי עלה ולמימר דדוקא במובלעות כגון מכפר לודים גמירי ושכיחי אבל סמוכות כגון רקם וחגר לא גמירי ולא שכיחי ואזלא ר"א למימר דאפילו מכפר לודים שהוא מובלע צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דנהי דמודה לרבן גמליאל דמובלעות גמירי ושכיחי אפ"ה מצריך בהו לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שלא תחלוק במדינת הים הכי איתא בגמרא בהדיא:

ולפיכך הקשו על רש"י שכתב במשנתינו דהא כל חוצה לארץ קרי מדינת הים שאם כדבריו אף סמוכות ומובלעות בכלל והיכי אמרינן בגמרא דלת"ק במובלעות וסמוכות לא צריך. לכך פירשו דממדינת הים היינו מקום רחוק כדאמרינן בעלמא (יבמות דף פו:) האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרינן נמי [סוטה דף מח:] פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים ומשום דהנך בח"י קאי כל מקומות חוצה לארץ שאינן מובלעין ולא סמוכין לתחום א"י קרי להו מדינת הים. ואין כל זה נוח לי דלא מרחקא כל כך חו"ל מא"י למיקרי לה מדינת הים ודאמרינן בעלמא האשה שהלך בעלה למדינת הים והלכו להם למדינת הים עד דה"ה למקום רחוק הרבה מ"מ מדינת הים ממש קאמר ולא אשכחינן בשום דוכתא דיקרי למקום רחוק מדינת הים. ולפיכך אנו אומרים דת"ק דהוה ליה דסמוכות ומובלעות לא צריכי נקט חו"ל שהוא מלד מערבי של א"י לפי שבאותו לד ליכא עיירות מובלעות וסמוכות שהרי הים מפסיק ובלודין אחרים לא פסיק ליה מלתא משום דאיכא עיירות סמוכות מובלעות ומש"ה אמר שהמביא גט ממדינת הים דהיינו מלד מערב לא"י צריך שיאמר וה"ה נמי לודין אחרים מאותן עיירות שהן חוצה לאותן שבמדינת הים שאינן לא מובלעות ולא סמוכות ואפשר שלזה כוון רש"י ז"ל שכתב דכל חו"ל קרי מדינת הים כלומר כל חו"ל שהוא דומה לחו"ל שבמדינת הים: ורקם וחגר פרש"י ז"ל דהיינו קדש וברד כדמתרגמינן בין רקם ובין חגרא ואע"ג דקדש וברד מא"י הוו כמו שמפורש בספר יהושע איכא למימר דהני אחריני נינהו דכי היכי דאמרינן בפרק אלו הן הגולין (דף י.) דהאי קדש הוו בא"י ה"נ איכא למימר דקדש אחרינא הוה בחו"ל וכן נמי ברד מיהו אלו קדש היינו קדש שבגבול עשו דכתיב ביה והנה אנחנו בקדש וגו' דא"כ הכי אמרינן דסמוך לא"י (ד) הא מרחקא טובא ועוד דכתיב והיה לכם פאת נגב ממדבר צין ע"י אדום וקדש במדבר צין היא דכתיב ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש והולך שניט מרקם למזרח ורקם כמזרח דבסיפא דהך מתני' תנן הכי רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון כלומר מרקם עד סוף העולם למזרח הוי מדינת הים ורקם עצמה נידונית כמזרח העולם ולא כא"י וכן באשקלון ועכו אבל מערב א"י א"ל גבול שהים גבול שלה דכתיב וגבול ים וגו' מ"מ קתני דרקם כמזרח הלכך ודאי קדש אחרינא היא שבחו"ל וכן צריך נמי לומר באשקלון דתנן הכא אשקלון כדרום דאלמא מחו"ל הוא ואנו בספר שופטים אשכחן דמא"י הוה דכתיב וילכוד יהודה את עזה ואת אשקלון ואת גבולה אלא דאיכא למימר האי אחרינא הואי אי נמי יש לומר והרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ואפשר שאשקלון היא מהם ולפיכך לא היו בקיאין לשמה ולא הוו עדים מצויין לקיימו ואע"ג דמלינו בספרי בתחומי א"י שהחזיקו עולי בבל בכל פרשת אשקלון ותחומת עכו ורקם דחגרא אפשר דפרשת אשקלון אינה אשקלון אלא פרשת דרכים שלה היא ללכת לא"י והכי איתא בירושלמי במסכת שביעית [פרק ו הלכה א] דתני בתחומי א"י גינייא דאשקלון ובעי אשקלון עצמה מהו א"ר יעקב בשם ר' זעירא מן מה דתנא גינייא דאשקלון הדא אמרה אשקלון כלחוץ ורקם דחגרא נמי אינו רקם השנוי במשנתינו:

ובמאי דתנן נמי ועכו כלפון איכא למידק דהא עכו מא"י היא דכתיב לא הוריש את יושבי עכו וכל היכא דכתיב הכי מוכח דמא"י הוא דבפ"ק דחולין (דף ז.) אמרינן ומי איכא למ"ד בית שאן לאו מא"י היא והא כתיב ולא הוריש מנשה את בית שאן וליכא למימר שלא כבשו עולי בבל דהא אמרינן בסוף כתובות [דף קיב.] דר' אבא הוה מנשק כיפי דעכו וליכא למימר דאפ"ה אכתי חביבותיה גביה וכן נמי ליכא למימר דהאי עכו אחרינא הוא דהא אמרינן בפרק מי שאחזו [דף ש:] דעכו השנוי שם במשנתינו לאו במדינת הים קיימא דכי הוו מיפטרי רבנן מהדדי מעכו הוה משום שאסור ללאת מא"י לחו"ל אלמא עכו המוזכר במשנתינו מא"י היא ומכלום שני יש לומר דעכו חליה בא"י וחליה בחו"ל והכי איתא בירושלמי [בפרק זה הלכה כ] דגרסינן התם המוכר עבדו [נעשה יצא לחירות ר' ישמעאל אטה דר' יודן כעי ואפי' מעכו לעכו והאיך כי דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' אחא מן תרין עובדי דר' אגן ילפן] עכו יש בה א"י ויש בה חו"ל. והאמרינן בגמ' ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בעכו דמרחקא לא שהאה רחוקה מא"י שהרי חליה בארץ אלא דמרחקא מעיקר א"י דהיינו ירושלים שבתי דינין קבועין שם ומלפפה שהיה שם ב"ד הגדול ולפי שחליה של עכו בחו"ל דינו כולה כחו"ל והיינו דתנן ועכו כצפון: **וחכמים** אומרים וכו' אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך. או המוליך מא"י למדינת הים לפי שאין עדים מצויין שם לקיימו ומפרש בגמ' [דף ה:] דלאו ת"ק נמי ס"ל הכי ורבנן בתראי לפרושי מילתיה דת"ק אתו דמביא דנקט לאו דוקא אלא הוא הדין במוליך: **המביא** גט ממדינה למדינה במדינת הים וכו'. למאן דמפרש בגמ' טעמא דמתני' משום דבחו"ל אין בקיאין לשמה האי הדין דבאותה מדינה נמי בחו"ל צריך שיאמר אלא דנקט ממדינה למדינה למידק מינה דהא ממדינה למדינה בא"י לא צריך משום דבקיאין לשמה ומצויין נמי לקיימו דכיון דאיכא בתי דינין מספח שכיחי: רשב"ג אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא. מפרש בגמ' [שם] עיר אחת היתה בא"י ועששן שמה והיו בה ב' הגמוניות שהיו מקפידין זה על זה ולפיכך לא היו עדים מצויין לקיימו מתחבלת הגמוניא אחת לחברתה: **גמ'** לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעים שצריך לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה דהוי לשמה הלכך יאמר שליח בפני נכתב ובפני נחתם ומילתא שיילינן ליה אי נכתב לשמה והוא אומר אין כך פרש"י ז"ל. ויש לזה הוכחה בירושלמי דגרסי' התם [הלכה א] בפני נכתב ובפני נחתם היינו בפני נכתב לשמה ובפני נחתם לשמה מיהו בגמ' דילן לא משמע הכי דשיילינן בגמ' [דף ד:] מאי איכא בין רבה לרבא ומהדרינן איכא בינייהו דאתיוה בי תרי. כלומר דלרבא לא

השגות הראב"ד

עתה אומר מעט מן הדברים שצריכין עיון

א] תחלה אמרו מתניתא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה. קשיא לי והלא כמה דקדוקים אחרים יש בגט כגון שנכתב ביום ונחתם בלילה שפסול וכתבו במחובר או

שלטי הגבורים

א פסק הרי"ף שאם שאל שלשתם גט מכופה רב אשי כמאן גט זה ספרים פי' משום דכתיב ספר כריתות כמאן דאמר שבין ספר לספר ודין משום דכתיב זה ספר תולדות אדם הגט אקרי ספר וזה בגימטריא רב טו׳

לשון ריא"ז

ב לפיכך שליח המביא גט ממקום למקום במקום שאין העיירות מצויות ואין עדים מצויין לקיים השטרות שמא יבא הבעל ויערער ולפיכך תקנו חכמים שיאמר השליח כשהוא נותן הגט לאשה בפני נכתב ובפני נחתם כדי לקיים חתימתו

לא צריך דהא איכא עדים מצוין לקיימו אי נמי דכיון שהוא מעידין שהבעל שלחם והאי הבעל החתיון וליכא למיחש לזיוף ולרבה צריך משום לשמה וכן נמי איכא ביניייהו באותה מדינה בתדינת הים דלרבא לא צריך דהא איכא עדים מצוין לקיימו ולרבה צריך ולכם איתא הוה לן למימר נמי דאיכא ביניייהו יאא דלרבה צריך נומר לשמה ולרבא לא צריך והא עדיפא טפי דאיתא בכל מביא שצ"ל בפני נכתב היא ודאי אפי' לרבה לא צריך והיינו דלא משתמיט תנא או אמורא למימר בשום דוכתא בפני נכתב לשמה אלא כי אמר שליח בפני נכתב ובפני נחתם די בכך

דמימר אמר האי שליח למה לא לרבנן נמשלו אם נכתב ונחתם בפני ש"מ שיש כתיבה וחתימה בגט שהיא פסולה והוא לא נכתב לשמה היה אומר כך וכך אירע מעשה דלאחר נכתב ועוד שכיון שהוא שלוחו של בעלה של זו והוא אומר שבפניו נכתב ונחתם תולין להקל ואומר שבעלה של זו כתבו ותתמו בפניו ועשאו שליח ואין חוששים שמא אחר כתבו בפניו ואח"כ מלאו זה ונתנו לו ועשאו שליח שאין הדבר מצוי כן והאמרי' בגמ' [דף ג.] ורבא מ"ט לא אמר כרבה ומהדרינן אמר לך מי קתני בפני נכתב ובפ"נ לשמה ורבה בדין הוא דליתני הכי אלא אי מפסת ליה דיוקא אתי למנוייה לאו לתימרא דלרבה בעי דלימא שליח לשמה בתחילה או בסוף אלא הכי קאמר

ורבא אמר לפי שאין עדים מצוין לקיימו טעמא דאין עדים מצוין לקיימו הא יש עדים מצוין לקיימו אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם [דהכל] בקיאין לשמה ורבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה *אית ליה דרבא דאמר בעינן לקיימו ובדין הוא דליבעי תרי אליבא דתרוייהו א"א (א)משום עיגונא אקילו בה רבנן וסתניין כרבא א דהיכא דאיכא עדים דמקיימי ליה לא צריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם אבל היכא דליכא עדים דמקיימי ליה צריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם: *בר הדיא בעי לאיתויי גיטא אתא לקמיה דרבי *אמי דהוה מטנה אגיטין אמר ליה צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרב *אסי אמר ליה לא צריכה וכי תימא אעביד להומרא אתה מוציא לעז על הגיטין ב הראשונים. רבה בר בר חנה איתי גיטא דפלגא איכתיב קמיה ופלגיה לא איכתיב קמיה אתא לקמיה דר' אלעזר א"ל אפי' לא כתב בו אלא ג שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך °רב אשי אמר *אפילו שמע קן קולמסא וקן מגילתא והלכתא

רש"י

נכתב לשמה ואומר אין הא יש עדים מצויין. כגון באותה מדינה במדינת הים דהוה מתוכה אגיסי דקי"ל כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא עסק עמהן והוו ממנין בכל עיר גבורא רבא לאורויי היכי נעביד לא צריכא אלא בשיטה אחת די אפילו קן קולמוסא וקן מגילתא תיקון הקולמוס והקלף ושמע שתיקנו לשמה כשמתקנין אותו ומחליקין אותו ול"נ דגרסי' קן קולמוס קול של הקולמוס וקול של היריעה שכותב לשמה

בדין הוא דתיקון רבנן דלימא הכי בפירוש אלא משום דחיישינן דלימא גלאו ליה ולא אמר לשמה וכיון שהכל אומרים כן הא אינו אומר כן במשמעות דבריו שהם לא משתע לשמה ועוד דהוה משנה תתעבע דחכמים ואם תאמר ומאי שנא דחיישינן טפי בלשמה מכמה דברים הפוסלים בגט כמחובר ונכתב ביום ונחתם בלילה ולא אחר לסופר כתוב ולעדים חתומו וכי תימא נקט לשמה ואה הדין לאינך אחריני דמסתתא כיון דחזי דבעי דלימא בפני נכתב ובפני נחתם אם איתא דאיכא פסולא במלתא מימר אמר ליה ליתא דלקתן בפרקין (דף ט') בנתרא אחרי' והא איכא לשמה בשלמא לרבה הייט מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו דבין לרבא ובין לרבה הא איכא מחובר אלמא מוליך ומביא לא מפיק אלא משום תקנה דלשמה י"ל פסולין הללו לסופרים הם מסורים והם ספרי דדייני מיגמר גמירי וכשחששו בלשמה לא משום סופר אלא משום דילמא אכתביה בר מתתיה והביה להאי ישמיה כשתיה ואע"פ שאין חוששין לשני יוסף בן שמעון אא"כ הוחזקו כיון דאיכא נמי מיעוטא דמיעוטא [דספרי דלא גמירי] חיישינן וכי תיתא כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם מאי הוי ליחוש דילמא בכשולין אחתתיה ולקלקלה נתכון לאו קושיא הוא דלמאי לעביד הכי אם אין דעתו לגרש לא יגרש וכשחששו בלשמה אי נמי כשאין מצויין לקיימו לא חששו אלא שמא יתלך וירצה לפסול הגט אבל ליכא למיחש דלכתחלה יכוון לקלקלה דלמאי לעביד הכי **ורבא** אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו אין שיירות מצויות משם לכאן שאם יבא הבעל ויערער נומר לא כתבתיו שיהא עדים מצויין להכיר חתימת העדים ופרכינן בגמרא לרבא דלא חייש אלא משום קיום ליתא בפני נחתם בפני נכתב למה לי ומפרקינן כי היכי דלא ליתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא לקיימן בעד אחד דבגיטין דוקא הוא דסמכינן על השליח המביאן משום עיגונא ורבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה דרבא דאמר בעי [עדים] לקיימו הכי מסקינן בגמ' ואמרי' דאיכא בין רבה לרבא היכא דאתיוה בי תרי א"נ באותה מדינה במדה"י פרש"י ז"ל דאתיוה בי תרי וסניהם נעשו שלוחין לגרבה והגט יוצא מתחת יד שניהם לרבה בעי למימר לרבא לא בעי למימר שהרי ב' הם ואם יערער בעל הרי עדים מצויין לקייתו כך פרש"י ז"ל והקשו עליו בתוס' דהטו בכיפה תלו להו שיהו מוזמנים לקייתו כש בא הבעל ויערער ועוד מאה לי למימר דאתיוה בי תרי שהרי לדבריו כך הוא הדין אם יש שם שנים מן השוק שמכירים חתימת העדים לכך פי' דהכי קאמר דאתיוה ב' תרי ואמרו שהבעל שלחם דהו לא מהימן לומר לא שלחתים ולא חיישינן שמא יתחום בתזיד פסולין דמסתתא כיון ששלח לה גט לדין עשאו שאינו רשוד להכשילה וכמו שכתבתי. ואיכא בינייהו נמי באותה מדינה במדינת הים. דלרבא דלא חייש אלא לעדים מצויין לקיימו אינו צריך בפני נכתב ובפני נחתם דמסתמא באותה מדינה עצמה יהו עדים מצויין לקיימו ולרבה דחייש נמי משום לשמה צריך **ובדין** הוא דליבעו הרי אליבא דתרוייהו. כלומר בין לרבה בין לרבא ואע"ג דקי"ל דעד אחד נאמן באיסורין הכא הוה ליה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים כדאיתא בגמרא [דף ב] אלא דמשום עגונה אקילו בה רבנן כלומר כיון דמדאורייתא לא צריך דהא סתם ספרי דדייני מגמר גמירי ולקיום נמי ליכא למיחש דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצריך קיום בכל השטרות ואצרוך נמי אליבא דרבה למיחש שמא לא נכתב לשמה אם יבא הבעל ויערער משום עיגונא אקילו להיתוניה לחד דהכם אחרו והם אחרו **וסוגין** כרבא וכו' כיון שכתוב בהלכות וכתב כן הרב ז"ל משום דבגמרא מתבינן תיובתא ואמרינן בהו לרבא ניחא לרבה קשיא ואע"ג דשניט אשינויי לא סמכינן הלכך במדינה אחת בחו"ל לא צריך אבל ממדינה למדינה צריך וכא"י אפי' ממדינה למדינה לא צריך [דף ד] דכיון דאיכא בתי דינין דקביעי משכח שכיחי שיירתא ומא"י לחו"ל א"נ מחו"ל לארץ ממקום קרוב לא צריך וכתיק דמתני' דלא תצריך אלא מחו"ל לארץ ממקום רחוק וכמ"ש במשנתינו ומיהו כתב הרמב"ם ז"ל דהאידנא א"י כחו"ל לגיטין דהא ליכא בתי דינין דקביעי ומסתברא נמי דבכל דוכתי הכל לפי מה שהוא ענין דהא אמר בגמרא לקמן [דף ו.] דבבל כא"י לגיטין מכי אתא רב לבבל ופרש"י ז"ל שקבע שם ישיבות ואיכא עדים מצויין לקייתו ואמרי' נמי דרבא מצריך במחוזא אפילו באותה שכונה משום דשכני בני מחוזא דנייחי אלמא הכל לפי מה שהוא ענין ומכאן פסק ר"ת ז"ל דבזמן הזה צריך לומר בכל מקום בפני נכתב ובפני נחתם דאע"ג דקי"ל כרבא דאמר לפי שאין עדים מצוין לקייתו ולא חייש לשאין בקיאין לשמה אפ"ה צריך דהאידנא בכל דוכתא ניידי כבני מחוזא **והוי** יודע שיש חולקין בדבר על הרי"ף ז"ל ופוסקין כרבה דחייש נמי לאין בקיאין לשמה וזהו דעת הראב"ד ז"ל ומביאין ראיה לדבריו ז"ל מן הגמ' ומקצתן כתובות בהלכות במקומן כמו שאפרש בע"ה: **בר** הדיא בעי לאיתויי גיטא אתא לקמיה דר' אמי דהוה ממונה אגיטין באותה העיר שהיו סומכין אותו ומשום דקי"ל [דף ו.] דכל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עימהם הוה ממנין גברא רבא לאורויי היכי נעביד. א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. לרבה אתי כפשטיה משום לשמה ותכאן סמך הראב"ד ז"ל לפסוק כמותו. ומיהו לרבא נמי מהדרא שפיר דכיון דס"ל דצ"ל בכ"נ כי היכי דלא ליתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא הוה ס"ל לר' אמי דלא תלי למימר הכי אא"כ עומד על כל אות ואות שבו **אפי'** לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך. לרבה אתיא כפשטיה דחייש לשאין בקיאין לשמה ומכאן סמך הראב"ד ז"ל ג"כ לפסוק כרבה ומיהו לרבא נמי מתרלא שפיר דהכי קאמר אפי' לא כתבו בפניו אלא אותה שיטה שצריכה לשמה מן התורה דהיינו שמו ושמה והרי את מותרת לכל אדם שוב אינו צריך לעמוד על שאר הגט דכיון דאותה שיטה עיקר הגט משום אותה שיטה בלבד יכול הוא לומר בפ"נ ובפ"נ: **אפי'** שמע קן קולמסא וקן מגילתא תיקון

ספר הזכות

תקן הקולמוס ותקון המגילה כמותכם אותו ומחליקין אותו לשון אחר קל קולמוסא וקל מגילתא קל הקולמוס ... שהוא כשיעור כתי׳ שתוחר ... **בפני** כיון שנתנו לה השליח דכ״ע (ו) כעו תלתא לקיומו כשמקיימין ... אין נקראים ... רבי יוחנן סבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין כלומר כי היכי דשליח נעשה עד ה״נ ... והוו תלתא ורבי חנינא סבר אע״ג דבדרבנן עד נעשה דיין וקיום נמי דרבנן הוא דאורייתא לא בעי קיום ...

ר מצוה שיהא ...

והלכתא כרב אשי: *בפני כמה נותנו לה השליח רבי יוחנן אמר בפני שנים ר׳ חנינא אמר בפני שלשה דכ״ע בעינן תלתא לקיומו והבא בהא קמפלגי ר׳ יוחנן סבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין ורבי חנינא סבר אע״ג דבדרבנן עד נעשה דיין הכא חיישינן דילמא מיתא היא גיטא וסמכי עלה ורבי יוחנן סבר לא חיישינן להכי דמידע ידעי ולא סמכי עליה והלכתא כר׳ יוחנן דתניא בותיה המביא גט ממדינת הים (א) נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר ד״ר מאיר וחכ״א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם: *רבי חנן משתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב אמר ליה צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם אמר ליה לא צריכת *ואי עבדת אהנית דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: *ת״ר עבד שהביא גטו וכתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה עצמו קנה מידי דהוה אגט אשה דתנן האשה עצמה מביאה גיטה וכו׳ נכסים לא קנה דצריך לקיומיה כשאר שטרות דעלמא איבעיא להו כל נכסי קנויין לך מהו כגון שלא היה כתיב בו עצמך ונכסי קנויין לך אלא כך כתוב נכסי קנויין לך מהו אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו והא פליגנן דיבורא ורבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה ופליגנן דיבורא אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא כמאן כרבי שמעון דאמר פליגנן דיבורא דתנן הכותב נכסיו לעבדו יצא בן

(דף יט) הני בי תרי דיתיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה ומיהו לדברי מי שאומר דכי אר״א עדי מסירה כרתי אף עדי מסירה קאמר אפילו לר״ת כי שחתימו כשרים אם נתנו ביד לגיטה די אלא שבירושלמי אמרו דאפילו לר״מ צריך ליתנו לה בפני שנים כדי להחזיקה בתורת גרושה וכן כתב ר״ת ז״ל **יוציא** והולד ממזר. יוציא מי שנשאה בגט זה והולד ממזר דסבירא ליה לר״מ דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר ... ונתחם היה שלא אמר כן בשעת נתינה הולד ממזר וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד יעשה וכו׳ פירשו בתוספות דהכי קאמר כיצד יעשה לרבנן שתנשא [וכתחלה לא תנשא] שלא תצא אבל נולד אין צריך שיטלנו ... אין חוששין לו ... ולא כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ולר״מ נמי הכי קתני כיצד יעשה קודם נשואין ... דמסתברא דכיון דהולד ממזר ... וכל הדרכים האלו בה בכלל הני דתנן לקמן בפרק הזורק (דף פ.) **ולענין** הלכה לא קי״ל כר״מ דאמר דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אלא כרבנן דפליגי עליה ... [דף ה] ור״מ משום דלא א״ל בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר ... ובפרק הזורק (דף עט) ... שאינה הוגנת וכו׳ ... [דף פ] זו דברי ר׳ מאיר דאמר כל המשנה וכו׳ אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב ... הרי זו ... ומשמע לכאורה זו ... וכן כתב הרי״ף ז״ל בתשובה ... [פרק האורג הלכה ה] משמע דקיימינן כוותיה ... גט שאין פסול בגופו אלא שנפסל בנתינתו לא יתפסל בהכי ומשום הכי ... ויתננו לה וכו׳ משמע דצריך לומר בפני נכתב בשעת נתינה ... לאחר נתינה בתוך כדי דבור ... [דף ס] שנתנו לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפ״נ עד שנתחרש אבל לאחר כדי דבור ... **וכתב** רש״י ז״ל במשנתנו דשליח זה ... להולכה ... שהאשה נתגרשה בקבלתו ... דפרקינן בפ׳ התקבל ... דכל שנתגרשה ... אלא מפני חשש שמא יבא הבעל ויערער אין לחוש לערעורו ... ואם אין ... הרי האשה מותרת לינשא ... לערעור דבעל אין האשה צריכה לקיומו של גט ... בפרקין [דף ג.] ... כך נראה לי **אמר** ליה לא צריכת ... אבל אם הבעל ... לא ...

דאי אתי בעל ומערער ... במקום שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אי תימא הכי ... בסוף פ׳ המביא ... [דף ט] דרא״מ כל״ש משום ... דבלא״ו לא מהני ... בפ״נ ובפ״נ ... כשהוא מביא נמי כל״ש אבל ... **גרסי׳** בגמרא [דף ו] א״ר יצחק ... כלומר שתי אותיות כותבין בלא שרטוט ג׳ אין כותבין במתניתא תנא שלש כותבין ... וגרסי׳ נמי [דף ז] שלח ליה מר עוקבא לר״א ... **וגרסי׳** נמי [שם] שלחו ליה למר עוקבא ... ריש [גלותא] ... ונראה ... **ת״ר** עבד שהביא גטו ממדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ... [דף ס.] אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא. עצמו קנה. דנאמן על שחרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקיימו נכסים לא קנה. דבעינן עדים כשאר קיום שטרות כל נכסי קנויים לך מהו. מי אמרינן (ח) עצמו ונכסיו ... כיון דבחד דבורא אתי ליה שחרור עצמו ומתנת נכסים ... כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שהוא בכלל נכסים ... משום דאע״ג דעבדא ... בכלל ... [דף יג. וע״ש ...] אפ״ה כשהוא נותן לעבדו אין במשמע שיהא גיטו ... [כאיש כאחד] ... וכו׳ **כמאן** כר׳ שמעון דאמר פלגינן דבורא דתנן וכו׳.

דת״ק

ספר הזכות

דתנא קמא סבר כיון דשייר קרקע כל שהוא סתם לא יכול עבדא לברורי כל שהוא וכו' זהו לשון הרי"ף ז"ל ונראה שדעתו ז"ל דכיון [דשייר] ולא פירש מה שהוא משייר יכול לדחות מקבל מתנה ולומר על כל אחד מן הנכסים זהו ששיירתי הו"ל הכא מדחה ליה והכא מדחה ליה ולא קנה בנכסים כלום וכיון שכן אף עצמו נמי לא קנה דלא פלגינן דבורא וכן כתב הר"י הלוי ז"ל תלמידו ולפיכך אמר דהגולה אגב ד' אמות סתם לא מהני אלא נהרגשת מלה או תקנו דהכי שדרו מתחיבתא דאפיט על ד' אמות דהו"י סמכינן דתקנתא היא כי הכי דלא ניפסד מאורי תגבת חוביה או מארי פקדונא פקדוניה אבל מאן דמקני מידי לחבריה אגב ד' אמות צריך לסיומי ליה יאהו ארבע אמות ולהכי אמרי' [בב"מ דף מו] אקנינהו ניהליה אגב אסיפא דביתיה שהוא מקום מסוים ואע"ג דאמרינן

תורה אור · נר מצוה

תורין שייר א קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר *לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד ב מריבוא שבהם א] דתנא קמא סבר כיון דשייר קרקע כל שהוא סתם לא יכיל עבדא לברוריה לההוא כל שהוא דליקני אידו שאר נכסי הילכך לא קני בנכסים ולא מידי וכיון דלא קני בנכסים כלום עצמו נמי לא קנה דלא פלגינן דיבורא ורבי שמעון סבר אף על גב דלא יכיל לברורי לההוא מידי ולא קנה נכסים קנה עצמו ופלגינן דיבורא והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ (א) שקילס ר' יוסי את ר"ש דתניא כשנאמרו דברים לפני רבי יוסי קרא עליו המקרא הזה °שפתים ישק משיב דברים נכוחים הלכה כר"מ א"ל ההיא מתניתין משום דלאו כרות גיטא הוא דמתנינן לה דכיון דשייר ליה קרקע כל שהוא וכתב הכי בגיטא הוה ליה לרביה זכותא בגויה דגיטא וכגון זה אינו גט כריתות דבעינן דליהוי גיטא דחירותא כוליה לעבדא וליכא ומשום הכין לית הלכתא כר"ש דקאמר לעולם הוא בן חורין אבל דיבורא פלגינן דהא אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת שכיב מרע הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אלמא פלגינן ג דיבורא וסלקא שמעתא בהכין וכן הלכתא: °מתני' *המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו

משפי יד

אינו מחוור ... שאין בה דין חליפין וכיון דמסקינן דמקנה דבר שאינו מסוים קנה צריכין אנו לפרש דטעמא דת"ק דאמר שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין משום דלא פלגינן דבורא היינו טעמא משום דכיון דתעיקרא כלל כל נכסיו והעבד בכלל נכסיו ועכשיו שאמר חוץ מקרקע פלוני פגם כללו הראשון כיון דלא פלגינן דבורא חשבינן לכללא קמא כאילו שייר בכל מה שנכלל בו והרי העבד היה בכלל ור"ש פליג עליה משום דפלגינן (ליה) דיבורא · **שפתים** ישק משיב דברים נכוחים. אותם (*שחבריו) מחזיקין שפתותיהם זו לזו שמותקים ואינם יודעים מה להשיב כך פירשו בתוספות: אתי' ליה ההוא מתניתין משום דלאו כרות גיטא הוא דמתנינן לה. דכיון דשייר ליה קרקע כל שהוא וכתב הכי בגיטא הוה ליה לרביה זכותא בגויה דגיטא וכו' זהו לשון הרי"ף ז"ל. אבל בתוספות לא פירשו כן אלא תפני שיש שיור בדבר שאינו משתחרר בו דקאמר כל נכסי ואינו מתקיים כולו אבל בעבד שהביא גיטו וכתוב בו עליך ונכסי קנויין לך חוץ משדה פלוני לפי דבריהם יצא לחירות דהא לא שייר במה שהוא משתחרר בו דהיינו כלשון שכתב לו עליך קני לך וכרות גיטא הוא ולדברי הרי"ף ז"ל כיון דאית ליה לאדון זכותא בגויה לאו כרות גיטא הוא ולא יצא לחירות. שכיב מרע חוזר בכל מתנותיו כדאיתא בבבא בתרא [דף קמו: ודף קמח.] ואעפ"כ אינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין. וכי תימא והא מתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה יש לומר דכיון דעתה שכיב מרע לשחררו דעתו שיקנה בשעה שהוא ראוי לשחרר דהיינו מחיים וכי תימא ולמה אינו חוזר בעבד כיון דלאומדן דעתא הוא דשכיב מרע אם עמד חוזר י"ל דמתוך שאדם יודע שאסור להוליא שם קול בן חורין על העבדים מסתמא גמר ויהיב ומיהו אם כתב לו בפירוש מהיום אם ימות ואלו מני למיהדר ביה כיון שהתנה בפירוש **וסלקא** שמעתין דפלגינן דבורא ואע"ג דבפרק יש נוחלין (דף קלד) פליגי רב אחרי ורב זביד אי פלגינן דבורא או לא הסיא כחד גופא אבל עבד ונכסים תרי גופי נינהו ובתרי גופי פלגינן דבורא כדרבא דאמר רבא פלוני בא על אשתו הוא ואחר מצטרפין להרגו אבל לא להרגה והכא לטעמיה אזיל ומשמע דקרוב נמי שהביא גט חשב בתו"ל וכתוב בו מתנת נכסים ניתן נמי בפני נכתב ובפני נחתם לגבי אשה ואע"ג דאיתמר בסנהדרין (דף י) עלה דהאי דאמר רבא פלוני בא על אשתו וכו' סד"א אדם קרוב אצל עצמו ואמרינן אצל אשתו לא אמרינן כלומר ולא כלגינן דבורא אלא בעלמא לכי אתין לגבי פגמו תורת עדות כלל ובאשתו נמי דמסקינן דפלגינן היינו משום דאשתו כגופו אבל גבי קרוב אחר לא דעדות מקרית ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ואפילו הכי יכא דאמר דפלגינן לפי שעל פי הגט שהוא תמוס ברתוקים היא נשאת וקרוב גלוי מילתא בעלמא הוא דמגלי דהיינו חתימות ידייהו דסהדי לאפוקי מחששא דעלמא דחיישינן בה. ואלא תיהו איכא למידק מדגרסינן בירושלמי [פרק א הלכה א] כתב כל נכסיו לעבדו אם אחר היה גיטו ואת מתנתו מה את עביד לה כגט הוא וטרשורו בטל או כמתנה הוא וטרשורו קיים יצא כההיא כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו העדים כשרים לזה ופסולים לזה רבי חנינא בשם רבי אמי אתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל חד אמר תאחר שהם פסולין לזה פסולין לזה וחד אמר כשרים לזה ופסולין לזה אלמא דהא בהא תלית ותשכחן ליה להרי"ף ז"ל שכתב בפ"ק דמכות ירושלמי כתב כל נכסיו לשני בני אדם והעדים קרובין לזה ורחוקין מזה רבי יוחנן אמר מאחר שהם פסולין לזה פסולין לזה וכיון דקיימינן כהאי דר' יוחנן היכי מסקינן הכא דפלגינן דבורא והרי באותך ירושלמי תלאה זו בזו. ואפשר דהתם הכי קאמרי' דלרשב"ל דאמר התם פלגינן דבורא כל שכן הכא דפלגינן ומיהו לרבי יוחנן אפשר דהכא פלגינן דבורא מטעמא דכתיבנא והתם מקרית עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומש"ה נקטינן *כותייהו **מתני'** המביא גט בארץ ישראל וכו' אם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מזויף יתקיים בחותמיו. ואם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים יכירו חתימתן כשר ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויים תמיד לקיימו : **וכתבן** כתים' ...

סתמא אלא משום דכיון דמקיים הוא על כרחך לזה וספר זה ליד המלוה בא דלוה לא מקיים שטריה וכדאיתא התם [דף כ:] ואם איתא דחיישינן לזיופא אמאי יחזיר כהי דלפרעון לא חיישינן ליתוש שמא מזויף הוא. ול"ש הוא הטענת המשום דמטעינן להו ליתמי וללקוחות מזויף הוא משום הכי יחזיר ואם נפרע בפניו אינו טוען ולא מודה מודה ליתא דהא מוכח התם דכל שטוען מזויף הוא אין מחזירין על סמך שלא יגבה אלא בקיום השטר ורוצה לדבר מהגרס' התם אמתניתין (דף יב) דתנן מלא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר אין בהם אחריות נכסים יחזיר

רש"י

לקיומו דהכי דיינן קטועין אם: ואינו יכול לומר. כגמרא מפרש: שוין למוליך ולמביא. שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: עד כותי פסול. להעידי לעדות שקר: לכפר עותנאי. מקום: **גמ'** חוץ מחרש. שאינו בן דעת וכן שוטה וקטן אין שליחותן

מתני' *המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוין א למוליך ולמביא וזו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: *כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ומעשה שהביאו לרבן גמליאל בכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר:

גמ' *ערער בבמה אילימא ערער כתר והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים ואלא ערער תרי יתקיים בחותמיו (א) תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא ערער דבעל: ואינו יכול לומר: מאי ואינו יכול לומר אילימא חרש והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן אמר רב יוסף הבא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: כל *גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. *והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים בין בשאר שטרות דגרסינן בשחיטת חולין פ"א לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבי' גמורים בין לשחיטה בין ליין ואפי' ליתן רשות ולבטל רשות דינן כעובדי כוכבי' כרתניא מפני שאמרו ישראל נותן רשות ומבטל רשות ובעובד כוכבי' עד שישבירו כ"ש לעדות דדינו כעובד כוכבי'

הדרן עלך

בר מצוה כמאן שמקיק אליבא כשקיב מודה כי יש בהם אחריות נכסים אמאי לא יחזיר והא כשאין חייב מודה כי אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר הא אין חייב מודה (א) פרש"י ופסקים שאומר מזויף הוא וכן עיקר דהכא אמריקולהכי לגבה נמי ע"פ נאמנותו של לוה ומהדריק לוה הא קאמר לא היו דברים מעולם אלמא כאומר מזויף הוא עסקינן ולאו באומר כתב לגות ולא לוה הוא עסקינן אי נמי פרעתי הא לא קאמר לא היו דברים מעולם אלא והא כאומר מזויף הוא עסקינן ואפילו הכי קאמר כי אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר אלמא אין מחזירין על סמך שלא יגבה אלא בקיום השטר שלכך מהדרינן במלוה שטר שכתבה דיחזיר. נבעלים אף על פי שלוה מקיים שמע מינה דלא חיישינן לזיוף כלל אלא אי"כ מוען בעל השטר נגדי שהוא מזויף והא ודאי ז"ל. ואין אלו ראוים

דמתני' ליכא למימר לפי שאין אשה זו ממונו של בעל אלא ברשות עצמה היא להנשא והכי לא מטעינן לה ועוד שמסתמא אומר שהאמינה עליה בתוספה קלת עליה בתחלתה ולאמנה כענין מה שהאמינה לומר מת בעלי. דאמרינן בעולה שטר הקנאה יחזיר לאו ראיה היא דשאני התם דליכא למיחש למידי דהא אתי למיגבי ביה אמרינן ליה קיים שטרך ותגבה עד דלאו לא תימא הכי [אפילו תימא דבעלמא לא חיישינן] הכא ודאי איכא למיחש דכיון דהכל אתרע ליה אלא ודאי עיקר טעמא כדאמרן. ומה שהביאו ראיה ממגלת שטרי חוב דדייקינן מלה אי כשאין חייב מודה אמאי אין בו אחריות נכסים אמאי יחזיר איכא ראיה דהכי קאמרינן ליהש דילמא כתב ללוות ולא לוה הוא ולא מטא לידיה דמלוה כלל שלכך אפילו מקיים ליה נמי שלא כדין ואע"ג דליתא לא טעין הכי אלא אומר מזויף הוא מלוה דלא רמיא עליה היא ומתוך שהוא יודע שלא לוה אומר ולא אלעמיה ומסקינן דלהכי יחזיר לגור על פי נאמנותו של מלוה בלחוד משום דאומר היה ר"מ שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין כדאיתא התם אבל לא מהדריק ליה ללוה דהא קאמר לא היו דברים מעולם. ואע"ג דלא אמריק דאף כתב לגות ולא לוה בכלל טענתו הוי דמש"ה פסרינן ליה לא יהבינן ליה מידי דלא שכנא אלא למלוה מהדרינן דאיסו שכנא ליה ואורחה בפרק גט פשוט (דף קסה) מוכח דחיישינן למזויף דאמרינן התם שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר עדו טוענין לא אמר עדו אין טוענין ואוקמינא כגון דנקיט שטרא בידיה אמר עדו קיימיה לשטריה [לא אמר עדו לא קיימיה לשטריה] אלמא אם לא אמר עדו אין טוענין משום דחיישינן לזיוף ואע"ג דקטנתיה דיתמי איכא אלא טענה שמא: **המביא** גט ממדינת הים ואינו יכול לומר. מפרש בגמרא: אם יש עליו עדים. או העדים שעליו יבואו שחתמוהו או אחרים יכירום: שוין למוליך ולמביא. לומר בפני נכתב ובפני נחתם: וזו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים. בדין הוא דהוה ליה [למתני] למיתני שוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר מוליך ומביא בגיטין כתיב אלא וכיון דתנא בגיטי נשים קתני טעמא ליה כרישא ואם תאמר בשחרורי עבדים נבעי ב' עדים דהא בין לרבה בין לרבא גבי אשה משום עגונה הקלו ובעבד ליכא למימר הכי דהא בגמרא [דף ה:] תניא עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להן נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו אמר רשב"ג כו"ה בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ובשאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין ואמרינן עלה בפרק המוכיח תנייו (דף יט:) אמר רבי אלעזר מ"ט דרשב"ג כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות אלמא דבשחרורי עבדים ליכא משום עגון י"ל דבמביא גט ממדינת הים אפילו בעבד איכא עגון שלפעמים שאדון שלחו לו בעל כרחו ומסתמא השליח ליתן ליה ואפשר שאין יודעים לחתום גבי אשה איכא למיחש שמא יעך בעל למדינת הים או נמי מתיס ומישנגא ויתבה אבל עבד אם אינו משתחרר יכול הוא לישא שפחה: **כל** גט. כלומר כל שטר: חוץ מגיטי נשים. מפרשינן טעמא בגמרא כגון דחתים ישראל לבסוף דלאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים ליה מקמיה ובשאר שטרות איכא למיחש דילמא ישראל רוצה שכך לאמן דקדים מיניה. כלומר שראה עדות זה ישראל החתום עם ישראל אחר שהוא זקן ממנו והכותי היה סבור שיחתום בעל השטר אותו ישראל אחר שהוא זקן ממנו שראה העדות עמו ומש"ה שבק ליה רווחא ובא המלוה והחתים אחריו הכותי למעלה הימנו ורבנן אחזקינהו לכותיים סתמא לפסולא אבל בגיטי נשים ליכא למיחש להכי משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה כדאיתא בגמרא [דף י:] שילך על כרחך ישראל זה ראה הכותי חתום למטה והוא חתם למעלה והוי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה וכי תימא והכי מקיימינן טלי ק ארה אסומא דחד סהדא דהיינו חד ישראל דחתים בסוף י"ל דלמאן דסבירא ליה דכותים גרי אמת הם אלא דחיישינן שאין בקיאין בדקדוקי מצות כדאיתא בגמרא הקשה דרבנן בעלמא היא וכיון דנגויי מילתא בעלמא היא סמכינן אהאי דחתים בסוף: ומעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים. מפרשינן בגמרא דרבן גמליאל מפלג פליג ותנא מחסרא חסורי והכי קתני רבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **גמ'** והאמר ר' יוחנן אין ערער פחות משנים. [פי' רש"י ז"ל לא אתפרש היכא אמרה ר' יוחנן] ואומר ר"ת ז"ל דעיקר מילתא דר' יוחנן איתמר בפ' שני דכתובות (דף כב:) גבי שלוחא דהסלון לכהונה ע"פ עד אחד ואע"ג דהתם נמי מייתי לה הכא והכי משמע בירושלמי בהדיא בפרק שני דכתובות [הלכה ח]: מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. שפוסלין החתימה ומוקמה בחזקת אשת איש: **אלא** ערעור דבעל. שהבעל מערער עליו לפסלו. (ג) וגרסינן בירושלמי [הלכה ג] מי עורר רב חסדא אמר בעל עורר אמר רב יוסף אף הלקוחות עוררין שלא תטרוף מהן ומשמע לכאורה דבירושלמי סברי דבבעל אם יש עליו עוררין דתנן במתניתין היינו ערעור דלקוחות ומיהו דוקא בשגרשה בגט זה שלוה מקיים ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם גרשה בגט כשר שהעיד עליו שבפניו נכתב ובפניו נחתם נטרפת כתובתה מן הלקוחות דכיון דהימנו כבי תרי להתירה ליגבה נמי היא נטרפת מכתובה דמספר כתובתה גלמוד [כמו ביבמות דף קח.] שכך כתב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אבל כל שלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם איכא נותה מן הלקוחות שהרי לא התירה כ"ד ליגבה אלא שלא נשאת אין מגלגלין אותה אלא אם כן בא הבעל וערער ושל סה"ג לא קריק בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כיון שבעלה הראשון יכול עדיין לערער עליה אבל בתולה לאחר לו נמי בעל לו אמר בפני נכתב ובפני נחתם שאין לחוש אח"כ לערעורו של בעל קרינא בה לכשתנשאי לאחר והיינו דלא קתני גבי מביא גט בחו"ל אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו משום ערעור דלקוחות ומיהו אשמר דהיינו לענין מנה ומאתים אבל לענין שוסטת לא (א) שאין מודע כתובתה אלא לעיקר אבל לא לתוספת ולפי זה הא דאמרינן הכא במתניתין ערעור דבעל כדין הוא דהוה מצי למימר ערעור לקוחות אם האלמנה גם ואין עמה כתובה אלא משום דמתני' להתירה ליגבה היא מש"ה ניחא להו לאוקמי בבעל ולא נראה לי כן לפי שכבר כתבתי במתניתין שאפי' בגרשה שלא בפניו מטעינן דילמא מזויף הוא ומעתה אם איתא דערעור דמתני' ערעור דלקוחות הוא מאי איריא כגון שהלקוחות עוררים אפילו אין עוררין נמי טענינן להו אלא ומש"ה מסתברא דהכי אמרינן במתניתין ערעור דבעל בדוקא נקטי ליה דליכא למימר ערעור לקוחות מטעמא דכתיבנא ומיהו שמא בירושלמי כשאמרו אף הלקוחות עוררין דלאו דוקא אמרו כן אלא לומר שאף הן יכולים לעכב שלא תטרוף משום דלא קרינא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי מטעם דכתיבנא וכיון שכן יכולין לעכב אבן נמי טוענין להו אפי' אין עוררים אבל מתני' דקתני כגון שיש עליו עוררין ליכא לאוקמה בערעור דלקוחות: **מאי** (ג) ואינו יכול אילימא חרש וכו' חוץ מחרש וכו'. נמי שאין בהם דעת ואין שליחותם שליחות: כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש. תמה אמאי שמעינן דלאחר נתינה תוך כדי דבור מצי למימר בפני נכתב ובפני נחתם וכמו שכתבתי למעלה ואם תאמר ולוקמה בשלא שהוא כשקה לכל דבריו י"ל דאם יכול הוא להגיד מתוך הכתב שהרי האמינו בעדות אשה להעיד מתוך הכתב כדאיתא בפרק מי שאחזו (דף עא.) ול"ש הכא דכתיבת הגט מוכיח כדאיתא בשלה פרק המביא תניין [דף מג:]: כל גט שיש עליו עד כותי פסול וכו'. ואפילו ליתן רשות ולבטל רשות. דינם כעובדי כוכבים אם דר כותי במבוי צריך לשכור רשותו ואפילו נתנו לו במתנה אינו מבוטלת לו עד שישכיר משום דדינו כעובד כוכבים (ד) דישראל ששבת ולא נתן בעירוב עם בני מבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו ובעובד כוכבים עד שישכור ישראל ממנו וטעמא מפרש בגמ' בפ' הדר עם העובד כוכבים (דף סב.) וכל שכן לעדות דדינו כעובד כוכבים ואפילו למאן דלא הוה בגוי למיפסל עבד לעדות משום דכתיב שקר ענה באחיו ועבד אחיו הוא

שלטי הגבורים

חידושי אנשי שם

הגהות הב"ח

הגהות הרי"ף

בשטת כדאיתא בהתובל [דף פה.] עובד כוכבים דלאו אחיו יאה פשיטא דפסול. **והלכתא** עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם פרש"י ז"ל דאמרינן לקמן [דף סו:] דהאומר לעשרה בני אדם כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולן חותמין ואי לא חתימי כולהו פסול לפיכך תקנו שלא יחתמו זה בלא זה כדי שלא יסמוך שליח על שנים מהם. פירוש לפירושו דאע"ג דקי"ל כר' יוחנן דאמר לקמן בפ' המביא תניין [דף יח.] דשנים משום עדים וכולן משום תגלאי ואי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים כשר וכיון דמשום תגלאי הם אפי' אחר שנשאת מני חתמי כדיני התגלחן נר מצוה

כולן שכל שנתקיים התגלאי כשר ואע"ג דכל תגלאי שהוא בקיום מעשה אין מתירין אותה לינשא עד שיתקיים התגלאי כדאמרי' בפ' מי שאחזו (דף עב.) הרי זה גיטך ע"מ שתהיה לי מאתים זוז אע"פ שנתקרע הגט הרי זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן אפ"ה הוה לן לאכשורי האי גיטא כי היכי דמכשרי כולהו גיטי אע"ג שיש בהן תנאי שהוא תלוי בקיום מעשה ואפ"ה הכא שאני משום דכולכם לא משמע להו לאינשי שיהא צריך שיהו כולן חותמין

רש"י

והלכתא עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה. גזירה משום כולכם דתנן לקמן האומר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי א' כותב וכולן חותמין ואי לא חתימי כולהו מיפסיל דקפידא תליא מילתא דלא הויא גיטא אלא בהכי ולפיכך תיקנו דאפילו היכא דלא אמר כולכם שיהו כל העדים נקבצים בשעת חתימה (שיחתמו כולם)

מתני' כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים מקום וועד שלהן דיינין שלהן קבועים שם לא הוכשרו בבית המדרש ליפסל. וגמ' מפרש (בהלמודא)

גמ'

והלכתא עידי א חגט* אין חותמין אלא זה בפני זה מ"ט א"ר אשי גזרה משום כולכם: **מתני'** כל השטרות העולין ב בערכאות של עובדי כוכבי' אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ג ר"ש אומר אף אלו כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: גמ'

הילכך אם לא יחתמו לאלתר שמא לא יחתמו כלל לאחר זמן ונמצא גט בטל ובניה ממזרין ובפ' המביא תניין (דף יח:) דמכשרינן בדיעבד היכא דחתימי בי תרי מינייהו ביומיה ואידך תכלן ועד עשרה יומי מ"ד משום תגלאי כשר ולא אמרינן מכשרינן והיינו ליסנא דאמרינן היכא ביניהו דחתים בי תרי מינייהו ביומיה ואידך תכלן ועד עשרה יומי מ"ד משום תגלאי כשר ולא אמרינן ליסנא דלכתחלה זה נ"ל פי' לפירושו של רש"י ז"ל. אבל הרמב"ן ז"ל פי' דגזרה משום כולכם עדים קאמר משום דכיון דכולם עדים צריכין כולן לחתום ביום אחד דאי לא חתמי כולהו בחד יומא הוה ליה מוקדם ופסול ואי אמרינן שיהו עדי הגט רשאין לחתום זה בלא זה נהי דב' עדים בלבד יודעים הם שצריכים לחתום ביום אחד דאי לא חתמי כולהו בחד יומא הוה ליה מוקדם ופסול איכא למיחש שיאמר לעשרה כולכם עדים ולא יחתמו לחתום ביום אחד והוה ליה מוקדם ופסול. **מתני'** כל השטרות העולות בערכאות של עובדי כוכבים מקום בית הועד דיינים קבועים שלהם כך כתב רש"י ז"ל. ובזמן הזה סופר הממונה מן המלך יש לו דין ערכאות של עובדי כוכבים: ואע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים. מפרש טעמא בגמ': חוץ מגיטי נשים. דלאו בני כריתה נינהו. כלומר דכיון דלא שייכי בתורת גיטין וקדושין אינם נעשים עדים בדבר דכתיב וכתב ונתן מי שישנו בכתיבה ישנו בנתינה וכר מן דין דלאו בני עדות נינהו ר"ש אומר אף אלו כשרים. מפרשים בגמ' דדוקא בדאיכא עדי מסירה הוא דמכשר דסבירא ליה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי הא לאו הכי פסול מטעמא דכתיבנא ומיירי כגון [דף יא.] שאותן עדים החתומים בגט שמותיהן מובהקין. כלומר שהם ניכרים שהם עובדי כוכבים הא לאו הכי חיישינן דילמא אתי למסמך עלייהו דמש"ה מודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול ות"ק נהי דס"ל כר"א אפ"ה פסל גיטי נשים ושחרורי עבדים אפי' בעדי מסירה ושמות מובהקין משום דגזר שמות מובהקין אטו שאין מובהקין: **ולא** הוזכרו. בבית המדרש ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט ע"י עובדי כוכבים הדיוטות שאינן דיינין וכי תימא וכיון דאעדי מסירה סמיך ר' שמעון (א) בשמות מובהקין למה אינן כשרין אפי' נעשו בהדיוט איכא למימר אין ה"נ דבגיטי נשים ערכאות והדיוט שוין הן וכי קתני דנעשו בהדיוט פסולין אגיטי ממון קאי (א). ויש לי בזה שטה אחרת דר' שמעון לא מכשר בעדי מסירה ושמות מובהקין אלא דוקא בשנעשו בערכאות משום דערכאות קלא אית להו וידיע דעובדי כוכבים נינהו ולא אתי למסמך עלייהו ולא אתי לאכשורי אלא בעדי מסירה אבל הדיוט לית ליה קלא ואפי' בשמות מובהקין איכא למיחש שמא יטעו לומר דישראלים נינהו ואסקי שמייהו הכי ויבואו להכשיר בלא עדי מסירה ור' שמעון תרתי בעי ערכאות ושמות מובהקין ויש לזה הוכחה בירושלמי דגרסינן התם אתיא *)דר' שמעון בן אלעזר כמה דר' אלעזר אמר אע"פ שאין עליו עדים כשר ר' שמעון אמר כן אע"פ שאין עליו עדים כשר מעתה אפי' נעשו בהדיוט הוי טרכה להאיך דמר רבי יעקב בר אחא קול יוצא בערכין. ויש בזה דקדוקים תלויים בסוגיית הגמרא והארכתי בחדושי בס"ד ולענין הלכה כתב הרא"ד ז"ל דמסתברא דהלכתא כר"ש דסוגיא דשמעתין כוותיה ומשמע דאמרינן הכי מדאהדר ליה [בדף יא] ר' יוחנן לר"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והבסיטס כלומר מפני שהן שמות יובהקין כדאיתא בגמרא והא כר"ש אתיא ואין זה הכרע דליסנא בתרא איכא בגמרא דלא מכרע כר"ש ואף ר"ח ז"ל כתב יש

*) אתי' דר"ש כר"א כמה דר"א אמר חגט"ם שאין עליו עדים כשר כן ר"ש אמר אע"פ כו' כ"ה בירושלמי בלו פרק זה הלכה ד' (ג"ח)

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור אמר רב ספא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה וכו' ראיתי לבעלי הפירושין שפי' כענין אין חותמין זה שלא בפני זה וכו' ואנן לא איתברר לן הדין שבא מדאמרי' אין חותמין זה בלא זה ולא אמרי' אין חותמין זה שלא בפני זה **אמר** רבינו אף לדידי לא איתברר לי מאי דכתב הרב ר' אברהם ז"ל משום דשמעתין הכי פירושה שני עידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה מ"ט גזירה משום כולכם עדים לפי שבשנים עדים הם ודמי לרוב עדים אבל כולכם סתם כיון שאמר מכם עדים והשאר משום תגלאי לא נפיק

המאור הגדול

אמר רב פפא זאת אומרת עידי הגט אין חותמין זה בלא זה מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם ראיתי לבעלי הפירושים שפירשו כענין אין חותמין זה שלא בפני זה כלומר אותו ישראל לא יחתום

השגות הראב"ד

א] הא דאמר

יש מי שאומר מדאוקימנא ליה לר"ש כרבי אלעזר דהלכתא כוותיה בגיטין אף [מתני'] לן כר"ש לא פסקינן ליה ואף בזה [אין] הכרע דהא קי"ל נמי כר"א ס"ל ושמות מובהקין בלחוד יאא דאיכא ביניהו ולפיכך נראין הדברים דקי"ל כת"ק והוא דעת הרי"ף ז"ל שכתב משנתנו כפשטה הלכך גיטין העולין בערכאות שלהן אפילו בשמות מובהקין בעדי מסירה פסולין כת"ק ומיהו קידושין תופסין בה שצם גמור הוא מן הדין ואין פסולו אלא משום גזרה ולפיכך דנין בה כדין הספיקות: **גמ'** קא פסיק ותני. כל השטרות כשרין בחותמיהן עובדי כוכבים: לא שנא שטר מכירה ול"ש שטר מתנה בשלמא שטר מכר. דארעא לאו בהאי שטרא מקניא אלא בזוזי מכי יהיב האי גברא זוזי לישראל חבריה (א) קמיה דדיינין עובדי כוכבים הוא דקנה לארעא דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטר ראיה בעלמא הוא שלא יאמר [לא] מכרתיה ולא קבלתי מעות ובהא מילתא איהו מהימני דאי לאו דיהיב זוזי קמייהו כיון דערכאות נינהו לא (ג) מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא. ונ"ל דלאו מדיקא אמרי' הכי כיון דעובד כוכבים פסול לעדות כי לא מרעי נפשייהו מאי הוי (ג) אטו משה ואהרן מי לא מהימני ואפ"ה רחמנא פסלינהו אלא ודאי הכי קאמרי בשלמא מכר איכא למימר דתקנתא דרבנן הוא כיון דקים לן דקושטא קאמרי דאי לאו הכי [לא] הוו מרעי נפשייהו אלא מתנה דעל ידי השטר הוא קונה אותה שהוא כותב לו שדי נתונה לך ובלא שום חליפין וקנין הוא קונה אותה במסירת השטר היכי מקניא דהא האי שטרא חספא בעלמא הוא: ודאמרינן מדיהיב זוזי לאו דוקא אלא הוא הדין דלאו אורי קמייהו דיהיב ליה זוזי דלא הוו מרעי נפשייהו וכתבי שטרא וכל היכא דהודי מהני' [בין בשטרי מכר בין בשטרי הודאות והלואות] דבכה"ג

רש"י

גמ' קא פסיק ותני. כל השטרות כשרין בחותמיהן עובדי כוכבים: לא שנא שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה: בשלמא שטרי מכר. דארעא בהאי שטר לא מיקניא אלא בזוזי ומכי יהיב האי גברא זוזי לישראל חבריה קמי דדייני עובדי כוכבים הוא דקנה דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטרא ראיה בעלמא הוא שלא יאמר לא מכרתי ולא קבלתי המעות ובהא מילתא מהימני דכיון דדיינין קבועין נינהו אי לאו דיהבי זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבו שטרא: אלא מתנה. דע"י השטר במסירת השטר הוא קונה אותה היכי מיקניא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא: דינא דמלכותא. דינא הוא. תנן מכניסי נשים: כל השטרות שהן כגיטי נשים שע"י השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: סבר לאכשורי שאר שטרות: בכינופיא דארמאי. שאינן ערכאות. שטרא פרסאה שעשאוהו בלשון פרסי ותחתמו פרסיים הדיוטות עליה. והא לא ידעי. העדים שמסרו בפניהם לא ידעי למקרי מאי והיכי מסהדי עליה לאחר זמן שהוא יכול להזדייף שיהא הקלף מתוקן בעפצים שקורין גל"ש ושוב אין אדם יכול למחוק ולחזור ולכתוב כבתחלה שמניח חתימת העדים וכותב למעלה ע"ג מחק ממון הרבה מפני שהוא ניכר מעגיש של שטר בשיטה אחרונה כדאמרי' בפרק גט פשוט וקנינא מן פלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל:

גמ'

°**גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מכר ול"ש [א] מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטר לראיה בעלמא הוא ואי לאו דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעו נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי קני לה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים *(פירוש כל דבר שאין קנין אותו בדינינו וקונין אותו בדיניהם אין אנו מקבלין אותן ולא מגבין בהן ואף על גב דעלו בערכאות שלהן) *דרבינא סבר לאכשורי בכינופיא דארמאי אמר ליה רפרם ערכאות תנן [ב] ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי והוא [ג] דידעי למקרייה והוא בעינן כתב שאין יכול להזדייף וליכא בדעפיצן והוא בעינן צריך שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא ברמהדד

ר"ן

ליכא למימר מסטה אני בך ולא אדם עשוי שלא להשביע את עצמו וכיון דהודאה מהניא כי אמר בשלמא מכר ומתמה אמתנה לאו דוקא דלאו הכי נמי דמצינן למימר איפכא (ד) ומתנה אתיא שפיר היכא שהשטר איתו בא אלא לראיה כגון שהודה שנתן לו שדהו והקנהו לו בחזקה ואיכא גוונא דמצינן לאתמוהי אמכר כגון דהוי זוזי הלואה גביה שאין הקרקע נקנה בכך ולא קנה ליה אלא בשטרא אלא משום דסתם שטר מכר לראיה וסתם שטר מתנה לקנייה נקטינהו הכי והכי בשלמא שטר ראיה שפיר אלא שטר קנייה אמאי: **אמר** שמואל דינא דמלכותא דינא. הלכך כל השטרות העולות בערכאות של עובדי כוכבים לא שנא שטרי מכר ולא שנא שטרי הלואה כשרין לגמרי ואפילו לגבות ממשעבדי דכל שטר העשוי בערכאות קלא אית ליה והכי מוכח לקמן באידך פירקין [דף יט:] דאמרינן רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי לשני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה ומגבי ביה ממשעבדי וכן היא גרסת ר"ח ז"ל וכן בעיקר הנוסחאות וליכא למדחי דההיא בדאיכא עדי מסירה ישראל מדא דסתמא קאמר ועוד דאי משום שטרא גופא לא גבי ממשעבדי משום עדי מסירה נמי לא גבי כדאמרי' בסמוך [דף יט.] אי הכי ממשעבדי נמי ומפרקינן לית ליה קלא ודאי משום שטרא גופיה גבי ממשעבדי: ודאמרינן דדינא דמלכותא דינא דוקא במה שהמלך עושה מחוקי מלכותו אבל מה שהגמון עושה שלא כדין לא וליטנא דדינא דמלכותא הכי משמע [כלומר מה שהמלך עושה מחוקי מלכות] ואי עביד הגמון שלא כדין חמסנותא הוי ולא דינא: **ואיבעית** אימא תני חוץ מכגיטי נשים. כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה וליכא למימר דנדין מלישנא קמא משום דפליג עליה וס"ל דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא והא בעלמא נקטינן לשמואל כדמוכח בפ' הגזל (דף קיג:) ובפ' חזקת הבתים (דף נה:) ולפיכך יש מי שפירש דנדין מלישנא קמא משום דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בדברים שהם להנאת המלך וכדאמרינן בפרק הגזל תדע דקטלי דקלי וגשרי גשורי ועברינן עלייהו ודאמרינן נמי בפ' חזקת הבתים דמלכא אמר לא ליקני איניש ארעא אלא באגרתא בכה"ג נמי איכא לאוקומי כדי שיקיים הספר ויקח את חוקו אבל מידי דלא שייך ביה מלכא לא אמרינן דינא דמלכותא דינא ומש"ה כדינן הכא מלישנא קמא ואמרינן ואיבעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים ולא נהירא מדאמרינן התם בפ' חזקת הבתים [דף נה.] אמר רבה האי תלת מילי אשתעי לי עוקבא בר נחמיה משמיה (דרבא) [דשמואל] דינא דמלכותא דינא אריסא דפרסאי ארבעין שנין. כלומר דמלכא אמר והנהיג שתועיל חזקה לעובד כוכבים בארבעין שנין והכא ליכא הנאה ותועלת בכך למלך אלא ודאי כי אמרינן הכא ואיבעית אימא לא פליגא אלישנא קמא אלא ה"ק מתני' אפילו בליכא הורמנא דמלכא [אמרכאות אלא איהו קיימי תנפשייהו ואפ"ה קתני מתגיתין דכשרין] ותני חוץ מכגיטי נשים והוא הדין לשטר מתנה דדמי להו שבשניהם הדבר מתקיים בשטר בלבד ומיהו היכא דאיכא הורמנא דמלכא כל השטרות העשוים בערכאות שלהם כשרין ואפילו שטרי מתנה: **רבינא** סבר לאכשורי בכנופיא דארמאי. שאינן ערכאות: שטרא פרסאה. שעשאוהו בלשון פרסי ותחתמו פרסאים הדיוטות עליו: והא לא ידעי העדים שמסרו לפניהם למקרייה. ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמלתא: והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. שיהא הקלף מתוקן בעפצים בשעת עבודו שעושין אותו שחור ושוב אין אדם עושה מחק ותוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר וקלפי פרסיים אינן מעובדים בעפצין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח חתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה. ותמצינן בדעפיצן. שהקלפים מעובדים בעפצין שקורין גל"ש. ואיכא למידק וכיון דבעדי מסירה עסקינן דשמעתין כר"א אתיא דאמר עדי מסירה כרתי ור"א הא לא בעי כתב שאין יכול להזדייף דהא תנן באידך פרקין [דף כא:] אין כותבין לא על הנייר מחוק ולא על הדפתרא וחכמים מכשירין ואמרי' מאן חכמים [דף כב:] ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי יי"ל דאליבא *דר"א מקשינן דאמר לקמן [שם] לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא משום דלראיה קיימי וזמן מרובה וחיישינן דילמא תנא הוה ביה וזייפיה אבל בשטר שאינו יכול להזדייף ליכא למיחש לאיחלופי שהרי עדי מסירה מכירין אותו. ומדמשנינן בדאפילן משמע דבדלא אפילן יכול להזדייף וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפילן שטרות וס"ת ותפילין ומזוזות והא דפתרא דלא אפיץ פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי תירץ ר"ת דעבוד סיד שלנו אינו יכול להזדייף כעבוד עפצים שלהם והיינו דכפרק הקומץ רבה [דף לב: וע"ש תוס' ד"ה כא] מוכח דכותבין ס"ת בדלא אפיצן הא דלא אפיצן דאמרי' התם הא דלאו אפיצן והיינו כעבוד שלנו או דומה לו: והא בעינן שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה. כדאמרינן בגט פשוט (דף קסא:) וקניגא מן פלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל וטעמא דמלתא לפי שאין למדים משיטה אחרונה ולפיכך צריך שלא יהא בשטה אחרונה שום דבר שיהא צריך ללמוד ממנו. ומפרקינן דמהדר. ול"ת ומאי קושיא והא מש"ה לא מפסיל שטרא אלא שאין למדין משטה אחרונה לפי שהעדים מרחיקין שטה אחת מהכתב וי"ל דהיינו דוקא בשטרות שלנו שישראל חותמין בהם אבל בשטרותיהן כיון דמרחקא טובא הוי אפשר ללמוד מהן כלל שהרי אפשר שהוסיף כמה שיטין אא"כ החזיר מעניינו של שטר בשטה האחרונה שנראה כסוף שטר ואם כתב בו מסס ולמטה כלום [אין] חוששין ואיכא מאן דאמר שאין צריך לחזור מעניינו של שטר בגיטי נשים שהרי כותבין בו כדת משה וישראל והרי הוא כגט במקום שריר וקים *)אשטר דמוכח התם בפרק גט פשוט (דף קסא.) דכל היכא דאיכא הכל שריר וקים

*) גי' הר"ן בהוספי דגט חוב שקבר

שלטי הגבורים

א כתב מהר"ר אלא שערי ... [illegible] ... [illegible]

... ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא וכתב שלו ... [illegible] ... דוקא ערכאות דידיע לן דהאי לא מקבלי שוחדא ... [illegible] ... שקיים עדותן שאין ... [illegible] ... מנה פלוני לפלוני כך וכך דמי

המאור הגדול

... ערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ כגיטי נשים ושחרורי עבדים פי' שפסולין בשאין מובהקין ... נחלקו בזמן שנעשו בהדיוט פי' ובשמות מובהקים שר"ש מכשיר אף בגיטי נשים ובעידי מסירה ... דסתני' וחכמים פוסלין ור"ש פ"ל כר"ש נמצא עכשיו ר"ש אליבא דר"ש גיטין בשאין מובהקין פסולין ... ערכאות ומובהקין כשרין אפי' בהדיוט ורשב"ג אומר אף אלו כשרין כלומר אף שמות שאין מובהקין ... נמי כשרין ואפי' גיטי נשים מקום שאין ישראל חותמין אבל במקום שישראל חותמין אפי' שמות ... מובהקין פסולין דגזרינן להו אטו שאין מובהקין והיינו ת"ק דמתני' דאלית ליה דר' שמעון וכולהו אליבא ... עקיבא והיינו דמתמיה מקום שאין ישראל חותמין נמי נגזור כלומר כי היכי דגזרינן בשמות מובהקין ומשני שמא בשמא מיחלף:

מלחמת ה'

שאין אנו סומכין על עידי מסירה אלא בערכאות מפני ביה נהם קול כמו שפירשנו ודברי (ר"ם) [הרא"ה] בריעמידה בספתם ודאי כופרי ישראל (דכשרים הם) [אמאי דהם] להחמיר ואעפ"כ בערכאות כשרין שלאלא וגו אותו גרס קול יצא כאן אבל בהדיוט מכשין וגוזרין כמו שפירשנו ועל הסוד שפירשנו וכא דתניא אמר ר"א בר"י כן אמר להם ר"ש לחכמים בלוין לא נחלקו ר"ע וחכמים וכו' כך פירשנו שחכמים רשינו על ר"ש שדבריו כדברי היחיד שהוא ר"ע שהיה מכשיר גיטי נשים בערכאות והוא השיב לא נחלקו בכל השטרות העולין בערכאות שכשרין מחמת עגון כלומר בלא עדי מסירה חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שאין כשרים מחמת עגון אלא בעדי מסירה ובעדי מסירה לא נחלקו בערכאות שלוברי שלא כשרים על מה נחלקו על גיטי נשים שעשו בהדיוט שר"ע מכשיר בעדי מסירה דקסבר עידי מסירה כרתי וחכמים פוסלין והכ"ג אומר אף גיטי נשים בהדיוט כשרים במקום שאין ישראל חותמין וזו תשובת ר"ש ... [illegible] ... ור"ש מכשיר בכולם וחכמים פוסלין בגיטי נשים ... [illegible] ... ר"ש מכשיר וחכמים פוסלין בגיטי נשים ... [illegible] ... ונעלו דברי בס"ד ז"ל:

ידים *אי ליכא למיחש לזיף והא הדין נגס כיון שתקנו לכתוב בגטו כדת משה וישראל ובמסכת ידים [פרק ד] משנה שאמר צדוקי גלילי סותבין אותו בגיטי נשים דתקן התם (א) אמר לחוק גלילי קובלני עליכם פרושים שאתם כותבין המושל עם משה בגט ולא עוד אלא שאתם מקדימין המושל למשה כלומר שדרכן היו שהיו כותבין בשטרות ובגיטין בשנת כך וכך למלך פלוני ומסיימין בסוף הגט כדת משה וישראל (ג) [אלמא תיקנו לכתוב כן בגיטי נשים ואפ"ה מתקן כותקוס כמ"ן] בשיעור כדת משה וישראל פוסל [אם נכתב שם תנאי חדש אבל שטה שלפניו למדין ממנה כדאמרינן התם [גב"ג דף קסא.] גבי גר מצוה הכל שריר וקים ואין זו ראיה שאפשר שטה מנהג כך אבל לא נתקן לעכב ולפיכך אין ללמוד משטה אחרונה שמא לא כתבוהו וכן דעת ר"ת שאין למדין משטה אחרונה כלל אפילו בגיטי נשים. ולפיכך צריך שיהו סופרי הדיינין זהירין שלא לכתוב בשטה אחרונה אלא כדת משה וישראל בלבד שאין הדבר צריך ללמוד הימנו ויש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל וחתימתן של עדים בשטה אחת וכשר הדבר ובלבד שיהא אפשר לכתוב במקום כדת משה וישראל פלוני חייב לפלוני מנה דכה"ג ליכא למיחש שמא הרחיקו [וכתב בשטה חלק מאי דבעי ובשטת העדים כתב הוא כדת משה וישראל] שהרי העדים נזהרים שלא להרחיק בשטה אחרונה *אחת כשיעור הזה משום דקי"ל שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת כשר ויש לנו לחוש שלא יהא אפשר לזייף בכך: אי הכי ממשעבדי נמי לית ליה קלא.

אי הכי ממשעבדי נמי °לית ליה קלא *(בעי מיניה ריש לקיש מר' יוחנן *עדים *החתומין על הגט ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו א"ל מעולם לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס ודכשרנום ודוקא לוקוס ולוס * דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמייהו אבל שמות אחריני דשכיחי ישראל דקא מסקי בשמיהו לא): **מתני'** *האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והלא הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו מן התרומה אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ'** אמר רבי יוחנן *התופס לבע"ח במקום *שהוא חב לאחרים לא קנה וא"ת

רש"י

לית ליה קלא. לפי שאין חותמין ישראלים דסהדי דחתימי הוא דמסקי לקלא לכך אין הלוקח נפסד דלאמר לא הוה ידענא דמשועבד לך (א). עדים החתומין על הגט מאי בא. ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים ולא ידעינן אי עובדי כוכבים ניהו אי ישראלים ניהו מהו. ולאכשורי בעידי מסירה. מעולם לא בא לידינו גט ששמות עובדי כוכבים חתומים בו אלא אי שהיו בו חתומין לוקוס ולוס והכשרנו בעידי מסירה דשמות שנהוגין כן ולא אתי למיסמך עליהן בלא עידי מסירה: **מתני'** רצה לחזור בשניהם. קודם שהגיע ליד האשה והעבד יחזור ואין השליח יכול לזכות בהן לגרך דחוב הוא להן כדמסיק. וחכמים אומרים בגיטי נשים יכול לחזור בו אבל לא בשחרורי עבדים שזכות הוא לו חכה בו השליח לגרים. שאם רצה שלא לזון את עבדו רשאי. הלכך כי קא משחרר ליה לא חב ליה מידי דבלאו הכי אי בעי לא זן ליה. שלא לזון את אשתו אינו רשאי. הילכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני והרי הוא פוסל את עבדו מתרומה. בגט זה אם כהן הוא א"כ חוב הוא לו. מפני שהוא קניינו מפרש בגמ' כלומר אי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל ומקנה לו העבד ופוסל אותו בע"כ מן התרומה וישאר עבד נמצא שהשחרור זכות הוא לו. **גמ'** התופס לבעל חוב. אדם מן השוק שתפס מטלטלין מנכסי ראובן לצורך שמעון שהוא בע"ח שלו. במקום שחב

לפי שאין חותמין ישראל דסהדי דחתימי בשטרי אינהו מפקי לקלא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר לא הוה ידענא (ג) דמשעבד לך וכפ' שני אמרינן דאי חתימי עלה ישראל טריף ממשעבדי: **מתני'** האומר תנו גט זה לאשתי וכו' אם רצה לחזור בשניהם. קודם שהגיע הגט ליד האשה והעבד יחזור ואין השליח יכול לזכות בהם לגרכם דחוב הוא להם כדמפרש לקמן: וחכ"א בגיטי נשים. יכול לחזור: אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו. הילכך זכה השליח בהם לגרכם: שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הילכך כי משחרר ליה לא מפסיד (ד) מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין (ה) אבל אם רצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי הילכך כי מגרש לה מפסדה למזוני. והלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה. אם של כהן הוא אלמא חוב הוא לו: אמרו לו מפני שהוא קניינו. מפרשינן לה בגמ' [דף יב:] דר"מ ה"ק להו לרבנן השבתוני על המזונות. כלומר דכיון שאינו חייב לזונו זכות הוא לו מה תשובה תשיבוני על התרומה שהרי כ"ז שלא שחררו הוא אוכל תרומה בכל"מ בשביל רבו וכי תאמרו אי בעי זריק ליה גיטא כלומר כרה"ר בתוך ארבע אמות ופסיל ליה בעל כרחו שהרי משוחרר הוא זו אינה ראיה דשביק ליה ועריק ליה ואזל ליה לעלמא ולא יכול לפסלו בגט [שהרי עבד כהן שברח אוכל בתרומה] ואהדרו ליה רבנן לר"מ מפני שהוא קניינו. כלומר טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קניינו דכהן הילכך אי בעי כהן *שיפסל עבדו שקיל ארבעה זוזי מישראל ומקני ליה ניהליה כל היכא דאיתיה ושוב אינו קניינו של כהן ומפסיל: **גמ'** התופס לבעל חוב. אדם מן השוק שתפס מטלטלין של ראובן מן השוק לצורך שמעון שהוא בעל חובו: במקום שחב לאחרים. כלומר שמפסיד בתפיסתו זו ללוי דהוי נמי בעל חובו דראובן לא קנה: וא"ת מסתניתין. דקתני בשחרורי עבדים אם רצה לחזור לא יחזור ומשמע לן דהיינו טעמא לפי שהשליח תופס שטר שחרור בשביל העבד ואע"פ שהוא חב לאחרים דהיינו רבו ונראה לי דהשתא סבירא לן דכי תנן רצה לחזור בשחרור לא יחזור היינו כשהשליח אומר אני זכיתי לו דאי לא תימא הכי היכי אמרי' דתופס לבע"ח קנה מנ"ל דשליח זה יהא רוצה לתפוס לעבד אלא ודאי כדאמרן ומיהו במסקנא דמסקינן כל האומר תן כאומר זכי דמי אין צורך לכך. והקשה ר"י ז"ל אפילו (ו) אמרינן דתופס לבע"ח קנה היכי שייך הכא דהתם היינו טעמא מפני שהוא בעלתו וקונה אפי' בע"כ לפי שהוא חייב לו והוי כאילו הוא תופס הוא בעצמו אבל כאן אפילו העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו אילו היה נותן לו גט שחרור על דעת שלא ישתחרר בקבלה זו שהרי אינו חייב לשחררו ואם כן למה יעכב את האדון מלחזור כיון דהשתא ס"ד דתן לאו כזכי דמי ועוד מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לבע"ח ואי חשיב חוב משום דעביד ליה ניחא נפשיה א"כ הכי חשיב חב לאחרים [דהא אינו חב אלא לרבו והיא חייב יקרים ליה] תירץ ר"י ז"ל דמשום דעביד ליה ניחא נפשיה חשיב כקנת חוב ואעפ"כ כיון שאין האדון חייב לו כלום חשיב ליה חב לאחרים. והכי פירושא בשלמא אי תופס לבע"ח קנה אין תימא אם גם כאן קנה בקבלה זו לענין שלא יוכל לחזור משום דעביד ליה ניחא נפשיה רוצה הוא שיהא כבע"ח בכך שיוכל לעכבו מלחזור שאע"פ שלא נתכוון המקבל לכך דעתו הוא לקבל כרצון האדון אבל אם התופס לבע"ח לא קנה כ"ש זה שאינו כבע"ח אלא דעביד ליה ניחא נפשיה שיוכל האדון לחזור בו. ודברים הללו רחוקים בעיני הרבה ועוד דא"כ היכי בעינן למיפך מהכא דתופס לבע"ח קנה שאני הכא שהאדון טועה על דעת כן. ולי נראין דברים כפשטן דממתני' שמעינן דכל אדם מדעתו יכול לעשות שליח לחבירו שיעמוד במקומו ומש"ה כיון שהאדון אמר תן שטר שחרור לעבדי הרי שליח יכול לומר הריני עושה עצמי שליח קבלה שלו והרי *יה כאילו עשאו עבד שליח לכך ומינה בעינן למיפך דתופס לבע"ח קנה לפי שהתופס יכול לעשות עצמו

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

[illegible]

שאינו כאלו עומד במקומו של בע"ח. וכתב רש"י ז"ל בפ"ק דב"מ (דף י.) שלה דהא דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה היינו טעמא משום דלאו כל כמיניה שיחוב לאחרים מאחר שלא עשאו שליח ונראה מדבריו שאם עשאו שליח מהני וליתא מדגרסי' בפרק הכותב (דף פה) יתיר בר חנן הוה מסיק זוזי בההיא נכרית שכיב ושבק ארבא אמר ליה לשלוחיה זיל תפסה ניהליה אזל תפסה ניהליה פגעו ביה רב פפא ורב הונא בר יהושע אמרי ליה את תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אלמא אף על גב

רש"י

התופס הוה נתפיסה ז לאחרים כגון שחייב גם לגוי וזה שקדם ותפס לצרך שמעון מפסיד לגוי: וא"ת משנתינו והא שמעינן ממתני' דקנה העבד בתפיסת השליח לאחרים אע"פ שחב לבעלים. כאומר זכו דמי ואין זה כאלו תופס לבעל חוב. המזכה גט לאשתו שאשה שליח לקבלו חייבת לה גט על ידו שתתגרש בו מיד. במקום יבם שיש לו אח ורוצה לספרה ממנו מי אמרינן זכות הוא ותחשבן לדבריה. התם דיקתני במתני' בלשנה שסיחה כתוקת היתר לשוק שהלך בנה וכעלה למדינת הים ואמרה מת בני ואח"כ מת בעלי חוקיה אלי ליכס יקתי חוששין לדבריה ויוצאת ולא אמרינן אוקמה אחזקה ואסור דודאי מסרקת ומשום דרחמא ליה יקאמרה ומדקתני מי התם בלשנה שילאה כחזקת היתר ליבם שלא היה לה בן ובאה ואמרה ניתן לי בן במדה"י ומת בעלי ואח"כ מת בני חוששין לדבריה ולא תתייבם ולא אמרינן אוקמה אחזקה שתתייבם ומשום דסניא ליה מסקרא אלמא דתנין דסניא ליה חיישינן דחמא ליה דסניק האי אם תוב או זכות הוא לה ויוצאת ולא מתייבמת. כן ח טעים שגיב עשה עמי מלאכה ואיני אך אלא יחזור על הפתחים דאמדוהו לחמשא יומי ליתן לרופא שכר חמשה ימים

מתני' לא יתנו לאחר מיתה דגיטא לא הוי עד דימטא לידיה וכי מטא לידיה הא מית ליה משחרר

דשויה שליח דהא"ל זיל תפסה ניהליה לא קנה. עד יש ראיות אחרות וכתבתים בפ"ק דב"מ: **ואם** תאמר משנתינו דמשמע מינה דתופס לבעל חוב אפילו במקום שחב לאחרים קנה. כל האומר תנו כאלו אומר זכו דמי. ואין זה כאלו תופס שטרי האדון עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו וא"ת והא רבי יוחנן לית ליה הכי מדאמרינן בפ' קמא דבבא מציעא (שם) א"ר יוחנן המגביה מציאה לחברו קנה חברו וא"ת משנתינו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי כלומר דהקניאתם ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי ונפלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה תירץ הר"ם ז"ל דלא תתדי' אין הכי אלא כפירשנו חוב אבל במתנה לא כדמוכח לקמן) בסוף פרקין ושחרור דומיא דפרשנו הא דאי לאו דעביד ליה ניחא נפשיה לא הוה משחרר ליה: **שמעינן** מינה שהתופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה כתב הרי"ף ז"ל בתשובה דדוקא במקום דליכא פסידא דבע"ח כגון בגוסס דהא לא תפיס ליה מפסיד מלוה לגמרי משום דהאו להו מטלטלי דיתמי ולא משתעבדי לבע"ח לדינא דגמרא אי נמי בנכרית ומפסיד נכסי אי נמי עני ויורד מנכסיו ונראה לב"ד שיתפסו נכסים עד שלא יבא בעל חוב ויפסיד לגמרי כי הא אמרינן דקנה חבירו ותקנה הוא שהתקינו (נ) הא אלו היה בע"ח אמיד ויכול לפרוע לבעל חובו מה שיש לו אינו לא חלה הרי זה אומר לאו בעל דברים דידי את ונומפיס לו ע"כ: **והרמב"ם** לחזרה וכו'. דעת הרי"ף ז"ל ונודאי דפשטא דמתני'

ואמרינן משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו °דמי שמעינן מינה שהתופס לבעל א חוב במקום שאינו חב לאחרים קנה: והכמים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו: *והני מילי לחורה דלא מצי רביה למיהדר ביה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה דתנן *האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה דאינגט לאחר מיתה ושמעת מינה ב דלחורה הוא דזכין לו לעבד אבל מיפק לחרות לא נפיק עד דמטי גיטא לידיה ואשכחן וכייה כה"ג כדאמרי' לקמן *הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר: גרסינן בפרק האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י שלום בינו לבינה *בעא מיניה רבא מרב נחמן המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא כיון דזימנין דרחמא ליה ליבמה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו אמר ליה תניתוה וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת אמר ליה רבינא לרבא המזכה גט לאשתו ג במקום קטטה מהו כיון דאית לה קטטה בהדיה זכות הוא לה או דילמא ניחא דנפה עדיף לה תא שמע דאמר ר"ש לקיש (א) טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: שאם רצה שלא לזון את עבדו רשאי. שמעת מינה יכול ד הרב לומר לעבד עשה עמי ה ואיני זנך ומסקנא ת"ש הקוטע יד עבדו של חברו נותן שבתו ורפואתו לרבו ואותו העבד ניזון מן הצדקה שמעת מינה *יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ש"מ: רפואתו דרבו היא. דידיה היא דבעי איתסויי בה. לא צריכא דאמדוהו לחמשא יומי ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומי מהו דתימא צערא דידיה הוא קמ"ל דההוא טפיאנא לרביה הוא: **מתני'** *האומר תנו ו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה:° **גמ'** מתני' *בשכיב מרע והיינו טעמא דמתני' דדברי ש"מ ככתובין

°) [וע' קכח ע"ב]

הכי מוכחא דמעיקרא תנן שאם רצה לחזור בשחרורו לא יחזור ובתר הכי תנן לא יתנו לאחר מיתה דמשמע דהכי שאינו יכול לחזור ביה עבדא מיהא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה אבל אי אפשר לומר כן דכיון דהאומר תנו כאומר זכו דמי אי כאילו הגיע הגט ליד העבד (דמי) דהא בפ' האיכל (דף סג.) משמע דהאשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך והן לה דלא אמרי' הן הכי מגורשת מיד כשיגיע הגט ליד השליח ובפרק קמא דקדושין (דף מב.) נמי משמע שקונה עבד בשטר ע"י אחרים בין לדעת בין שלא לדעת ומתניתין דהתם לענין (גט) שחרור נמי תנן ובפרק השולח (דף מ.) נמי אמרי' האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זכה לו ע"י אחר וכן נמי מלינן זכייה אפילו בגט אשה כדאיתא לגמרי כשתמצא לומר זכות הוא לה דגרסינן בפרק האשה שלום [דף קיח:] המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך ותנן בפרק ה' דתרומות העבד שהיה אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו את רבך או שעשאך בן חורין וכו' ר' אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר וכולן שהיתה התרומה בתוך פיהם רבי אליעזר אומר יבלעו רבי יהושע אומר יפלטו אלמא אע"ג שלא הגיע גט לידו משוחרר הוא ומתני' דתנן האומר תנו גט לאשתי לאו ראיה דהתם לא גרסי' זה דמשמע שהוא יוסרו לשליח אלא לעדים הוא שאמר כן ואה אינו מסרו לשליח ואמר לו תן ודאי גבי עבד כיון דזכות הוא יצא לחירות מיד ומה שכתב הרי"ף ז"ל דאשכחן זכייה כה"ג כדאמרינן לקמן הולך מנה לפלוני שאני חייב (ג) אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אין ענין זה דומה לנדון זה כלל דהתם ודאי דינא הוא דלא מיפטר עד דמגיע ממון לידו דאי אתייקר מיכשר חוב הוא לו אבל הכא כיון דזכות הוא לעבד כשנתנו לשליח ואמר לו תן הרי הוא כאלו קבלו העבד: **המזכה** גט לאשתו במקום יבם. שיש לו אח ונתכוון לפטרה מהם: א"ל תניתוה וחוששין לדבריה וחולצת (ד) אבל לא מתיבמת התם בההוא פירקא תנן בנולה בחזקת היתר לשוק ובאה והחזיקה עליה ליבם דחוששין לדבריה ולא אמרינן לוקמה אחזקה ותנשא דהא ודאי משקרא (ה) (א) ומשום דסניא ליה קאמרה אלמא זימנין דלא סניא ליה ומש"ה מספקא לן וגבי מזכה גט נמי מספקא לן אי ריחמא ליה (ו) דחוב הוא לה או סניא ליה וזכות הוא לה (ז) טב דו. גוכים שכים (ח) **שמעת** מינה יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך אלא יחזור על הפתחים. טתן שבתו ורפואתו לרבו. שבתו שכר בטלתו בחליו ואע"פ שטתן לו דמי ידו רואין אותו כאילו שומר קשואין (ט) ועדיין הוא ראוי לכך כשעומד מחוליו. ורפואתו לקייה צריך הא בעי למיתביה לרופא. והא הדין דטתן נזקו וצערו לרבו אלא נזק לא אצטריך לאשמועינן דהיינו דמי ידו ופשיטא דלרבו הוא דהא אפחתיה מכספיה וצערו נמי בכלל רפואתו הוא כדמפרש לקמן דהא רפואתו היינו נערת דסמא חריפא והה"נ לנער המכה וידקאמר דשבתו לרבו ומסיימינן בה בגמרא ואותו העבד ניזון מן הצדקה ש"מ דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאמדוהו לחמשה יומי. ליתן לרופא שכר חמשה ימים. מהו דתימא נערא דידיה הוא ונערא דידיה לא זכי ליה רחמנא קמ"ל דבכל שבח הבא לידו זוכה בו רבו כבורו ותורו ואם האחר והיכי אמרינן הכא רפואתו דידיה הוא והא תנן בפרק האוכל (דף סג.) החובל בעבד כנעני בנו בפטור מכולן י"ל דאע"ג דאם חבל בו אחר טתן רפואתו לעבד הוא שחבל בעבדו פטור אי נמי דעבד ליה סמא חריפא ופטור מן המותר כדאמרינן הכא **מתני'** האומר תנו גט זה לאשתי כתב רש"י ז"ל דלא גרסינן זה דאי הכי משמע שמסרו לשליח ואם כן הוה ליה לרבנן לאפלוגי אתאי דתנן בשטר שחרור לא יתנו לאחר מיתה כיון דסבירא להו דזכות הוא וכל האומר תנו כאומר זכו דמי אלא תנו בלאחר נרסי' ובאומר לעדים תנו וים מקיימין הגירסא דהכא באלו עסקינן שגון שלא מסרו מיד ליד אלא שהראהו לו ועוד ליתנו ושליח לא נטלו עד לאחר מיתה אי נמי אפי' נטלו לאלתר אפ"ה לא זכה עבד משום דלא אמרי' הן כיי אלא כשמסרו לשליח מיד ליד. כך כתבו בשם ר"ת ז"ל: לא יתנו לאחר מיתה. משום דגיטא לא הוה עד דמטי לידיה ומכי מטא לידיה הא מית ליה משחרר ופקע ליה זכותיה: תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה. איכא דדחיק לה בגמרא במתנת שלבתן דמש"ה זכה פלוני בלאחר מנה ומשמע מינה דדוקא במנה הא בגט ושחרור לא יתנו לאחר מיתה דבכגון האי דתני במנה יתנו אמר בגט ושטר שחרור לא יתנו ובגט פשיטא דמעמד שלשתן לא תהני דלא תקינו רבנן מעמד שלשתן אלא במידי דזוכה אבל במידי דחובה לא אבל בשטר שחרור נריך תלמוד אמאי לא מהני מדין מעמד שלשתן שאינו זכה כזוכה אלא מכאן יש ללמוד שלא יתקנו חכמים בספר מעמד שלשתן וטעמא דמילתא משום דבשלמא בדבר בגופו ממון איכא למימר דמנו דמלי זכי לנפשיה תקינו רבנן דליזכי לחבריה אבל דבר שאין גופו ממון כשטר דלא מצי זכי ביה לא תקינו רבנן דליזכי לחבריה. זה נ"ל. **גמ'** מתני' בשכיב מרע בנת מקבינן [אי בבריא] אמאי יתנו לאחר מיתה (י) דהא לא יקנה משום דלא תשך ואיכא למידק ולמאי תתכרה משיכה הא כיון דמת מצוה לקיים דברי המת דהכילו בבריא אמרינן הכי כדמוכח בסוף פרקין [דף יג:] וכיון שכן תנא שפיר יתנו לאחר מיתה תירץ ר"ת ז"ל דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשהוליכ

*) עי' בתוס' ריש דף יג ...

הדבר

א מיי' פרק ו מהל' זכיה ומתנה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' (רנ) [קטו]:

הדבר מרשותו ומניח ביד אחרים כיהיא דהמשליש מעות לבתו והיא דתנו לבני שקל בשבת כדאיתא בפרק מציאת האשה (דף סט:) אבל כשאינו מוציא מרשותו ומניחו ביד אחרים לא דאי לא תימא הכי מתנת שכיב מרע במקצת [ב"ב דף קנא:] אמאי בעיא קנין והא מצוה לקיים דברי המת וכי תימא משום מצוה לא מהני דאין טופין ליורשין והא אמרינן בפרק השולח (דף מ.) פלונית שפחתי עשיתיה לי קורת רוח (א) יעשה לה קורת רוח טופין את היורשים ועושין לה קורת רוח ומצוה לקיים דברי המת דאלמא משום הך מצוה טופין אלא ודאי הייט טעמא דבעיא קנין משום דכיון שאין הדבר יוצא מרשותו לא מני למימר עלה משום מצוה לקיים דברי המת וכי תימא והא שפחה לא הוציאה מרשותו ואפ"ה אמרינן בה דמצוה לקיים דברי המת י"ל דשאני היא דהכו בה שמים וכתבה היא בעלמא ועדיפא ממוציא דבר מרשותו ומניח ביד אחרים ולא מתור דבתוספתא דבתרא תניא תנתן שדה

כבתובין וכמסורין דאמי לא שנא אמר [א] תנו לו מנה זה ולא שנא אמר תנו לו מנה סתם קני ולא אמרינן שמא מנה קבור קאמר ובהדיא אמרי' והלכת' למנה קבור לא חיישינן *אמר רבה הונא אמר רב *מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד [ב] שלשתן קנה ל"ש מלוה ול"ש פקדון

רש"י
(המחזיר) ופרקו רשותיה [גמ'] שמא מנה יש לו קבור בקרקע וההוא הוא דיהיב ליה: במעמד שלשתן אי אמר ליה הא מלוה במעמד של שלשה קנה לא שנא מלוה. אף על גב דלהולאה ניתנה והוכה בעין.

ר מצוה

פלוני לפלוני רבי אומר זכה וחכ"א לא זכה וטופין את היורשין [לקיים מצות המת אלמא אע"פ שלא הוציא דבר מרשותו מצוה] לקיים דברי המת לפיכך תירץ הרמב"ן ז"ל דליכא פלוגתא בין מוציא מרשותו או לא אלא (כדאמרינן (ג) מצוה לקיים דברי המת. אבל העיקר הוא) כי אמרינן מצוה לקיים דברי המת דוקא במתנה שלא או במצוה ליורשיו עשו אתם כך וכך מנכסי דבכה"ג כי מת מצוה לקיים דברי המת וזהו שאמרו לקמן כאומר תנה לפלוני שמצוה לקיים דברי המת והו דין האומר תנו שקל לבני בשבת שהוא מצוה לעשות כן והיינו דאמרינן נמי דכי אמר יעשה לה קורת רוח טופין את היורשין ועושין לה קורת רוח אבל באומר הריני נותן מנה לפלוני במתנה אין אומרים מצוה לקיים דבריו שהוא לא צוה ליתן אלא (אם) הוא נתן מתנה אם קנה מן הדין קנה ואם לא קנה אין מצוה לקיים מה שאמר ולפיכך אמרו דמתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ודאמרינן לקמן [דף יד:] הכא במאי עסקינן בשכיב מרע ובפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן קא מפלגי דמשמע דבעתן הוא ואפילו הכי א"ר יהודה הגשיא דמצוה לקיים דברי המת התם הייט טעמא משום דכל שאמר תנו או הולך יש בלשון הזה לשון צואה ולשון מתנה כדאמרינן התם פרק מי שמת (דף קמח:) עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל לפלוני ויאכל פירותיו והייט מתנה אבל כל שאמר יטול ויחזיק ויקנה וכל לשון מתנה שאין בו לשון צואה לבניו אין אומרים בו מצוה לקיים דברי המת וכי תימא והא מתניתין תנו קאמר ולוקמה משום מצוה לקיים דברי המת לאו קושיא היא דמתני' לאו במצוה עסקינן דאי הכי בשטר שחרור נמי יתנו לאחר מיתה אלא על כרחין במוסר דבריו לעדים עסקינן שאמר הוו עלי עדים ותנו לפלוני מנה שאני נותן לו במתנה ולי נראה דאפילו נימא דהאי תנו כפשטה (ג) דמתני' אפ"ה על כרחך (ד) כי תנא יתנו לאחר מיתה [הייט משום דמשמע] דטורא זכה בו ולא משום מצוה ונפקא מינה ביתומים קטנים דלאו בני מעבד מצוה נינהו דהא דומיא דרישא דקתני לא יתנו עומר שלא זכו מחמת דטרו קתני דתנו מנה רוזכה מחמת דטרו דבכה"ג בלחוד הוא דאיכא לאיפלוגי בין שטר שחרור למנה ומש"ה דייקינן והא לא תבך והילך זכה בכהן מעתה ולא עוד אלא דאפשר דסבירא לן דאומר תנו אין משמעו לשון צואה אלא לשון מתנה בלבד דלית בה משום מצוה לקיים דברי המת ובירושלמי ראיתי שנחלקו בה דגרסינן בפרקין [הלכה ה] תנו שטר שחרור זה לעבדי ומת רבי אומר לא זכה וחכמים אומרים זכה וטופין את היורשין לקיים דברי המת א"ר זעירא בשתם חלוקים מה אנן קיימים אם באומר שחררו אף רבי מודה אם באומר כתבו ותנו אף רבנן מודו אלא אנן כן קיימים באומר תנו רבי אומר האומר תנו כאומר כתבו ותנו ורבנן אמרי האומר תנו כאומר שחררו ואם האמר ובההיא עובדא דאיסור גיורא [ב"ב דף קמט] דהוו ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא ואמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי לימא מצוה לקיים דברי המת תירץ ר"ת דבעי לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דברי המת הואיל ולא פסק כחו מאותו ממון דמכחו באין יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו ממנו אין מצוה לקיים דבריו וכה"ג אמרינן התם כל דאיתיה בירושה איתיה במתנת ש"מ והרמב"ן ז"ל תירץ דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא ביורשיו ומקבלי מתנתו כענין עשו לה קורת רוח ותנו שקל וכן משליש מעות לבתו שכיון שמכח מתנתו זכתה בהן אמור להם לעבור על מצותו אבל רבא כווי דאיסור מן ההפקר זכה בהן ולא אמרינן מצוה לקיים דברי המת בנכסי אחרים: **והלכתא** למנה קבור לא חיישינן. כלומר דלא חיישינן שמא מנה קבור יש לו בקרקע וההוא הוא דיהיב ליה ומדשקלינן וטרינן אי חיישינן למנה קבור או לא נפי דמסקינן דלמנה קבור לא חיישינן מכל מקום משמע שהאומר הריני נותן מנה לפלוני מנה ממש דוקא קאמר ולא אמרינן דשוה קאמר הילכך היכא דאיסיה בעיניה מנה *קאחר ואם נאבד מהלאו אבוד וכן נמי כל היכא שיש לו כמה מנים בעין כל אחד בפני עצמו ונאבד אחד מהם מהלאו אבוד דיד בעל השטר על התחתונה ואפי' אמר מנכסי לא אמרינן דליפות כחו קאמר כדאמרינן בפרק המקבל (דף סו) (ה) מתחלה כדי ליפות כחו דהתם שאני דיהיב ליה ארבע מאה זוזי ותלנהו בתמרה דהוא מידי אחרינא אבל הכא באומר משלי קאמר. והיכא דאין לו מנה מיוחד אלא ה' מאות זוז בבת אחת ונאבד מנה מהם לא הפסיד זה אלא לפי חשבון כדתניא *בתוספתא דבבא מציעא *[ב' שהפקידו] לכיס זה מנה וזה מאתים ונגנב מהם או נאבד מהם חולקים לפי חשבון והיכא שאין לו מעות כלל בעין כל שלא אמר מנכסי איכא למימר דלא זכה מקבל דמנה דוקא קאמר והא ליח ליה: **מנה** לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה. גרסינן עלה בגמרא [דף יג.] אמר רבא מסתברא מילתיה דרב בפקדון אבל במלוה לא ואלהים אמר רב אפי' במלוה וטעמא מאי. כלומר מ"ט במלוה קנה דהא ליתא בעינא לליקני. ומהדרינן אמר אמימר נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולידך וכל דאתי מחמתך. כלומר כי אמר ליה תנהו לפלוני איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה. ופרכינן עלה אלא מעתה הקנה לעולדים דלא הוו בשעת מתן מעות ה"נ דלא קני. כלומר דכיון דמטעם משום שעבודא הוא דקבל עליה נוה בשעת הלואה ולאשתעבודי לאותי דאתי מחמתיה כיון דההוא לא היה בעולם בההיא שעתא לא קני דאין אדם מקנה ולא משתעבד נמי שלא בעולם. ומהדרינן אלא א"ר אשי [דף יד.] בההיא הנאה דקא משתעבד ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעבד נפשיה. כלומר דמתוך שטח לו לנחות הפרעון לזמן ארוך גמר הפסא בשעת אמירה ומשעבד נפשיה בלב שלם להאי שני. ופרכינן עלה אלא מעתה כגון האי דבי בר אלישיב דכפתי ושקלי לאחר הכי נמי דלא קני כלומר דכגון הני ליכא הנאה שהרי לא הוו ממתינין הגולהן כלל. ואסקינן אלא אמר מר זוטרא ואי תימא רב אשי הני תלת מילי שויוהו רבנן כהלכתא בלא טעמא. כך היא הצעה של שמועה. ואיכא למידק עלה דלמאי דסליקא דעתיה דרבא דליתא לדרב אלא בפקדון למה לי מעמד שלשתן והא תניא ברשות הלה המפקדים אלנו כיון שקבל עליו מוכר קנה לוקח כדאיתא בפרק הספינה [דף פה. ע"ש] יש לומר דמעמד שלשתם אפי' במתנה הוא ובמתנה קי"ל דקן לאו הכה וכמו שיתבאר בסוף פירקין בס"ד. ועדיין אין זה מספיק דכיון דמכל מקום בזכי סגי למה לי מעמד שלשתן. לפיכך אמרו בתוס' דמעמד שלשתן קונה אפילו בעל כרחו של זה ונפקד ונפקא מינה לבעל כרחו ועוד סמכו דבריהם מדאמרינן בפרק מי שמת (דף קמט.) גבי איסור גיורא דקאמר רבא היכי נקנינהו רב מרי להני זוזי אי במעמד שלשתן אי שלח לי לא אזילנא משמע שאם היה האלך היה קונה בעל כרחו ואין לומר אם היה הולך שם [היה] מתרצה לפי שהיה מתבייש מאיסור לומר אין רצוני דאם כן אפילו בלא מעמד שלשתן הו"ל למימר לא אזילנא כדי שלא יאמר לו זכה ואין אנו רלווים דלעולם מעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתו וכי תימא אם כן למה לי מעמד שלשתן בפקדון יאמר לו זכה איכא למימר נפקא מינה היכא דליתיה ברשותיה ורבא נמי היה יכול להוציאו מחת מרשותו ומש"ה לא הוה מספי שיאמר לו זכה אבל מתמעמד שלשתן הוה מכספי דאי חזיל סיה מתבייש לומר איני רוצה וסוגיין נמי מוכחא דמעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתו של זה שהמחהו אלנו מדאמר רב אשי דבההיא הנאה דקא משתעבד ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעבד נפשיה והאי טעמא ודאי לא סגי אלא מדעתו ואע"ג דלמסקנא לא קאי האי טעמא מכל מקום איכא לא פליגי אלא בטעמא אבל בדינא לא פליגי ואע"ג דאמר אמימר דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לידך ולכל מאן דאתי מחמתך ה"ק משתעבדנא לכל מאן דאתי מחמתך שתרצה להשתעבד לו כי היכי דמשתעבדנא לידך. **ואיכא** מאן דאמר דאע"ג דקי"ל כשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול במעמד שלשתן אינו יכול למחול משום דטעמיה דשמואל או משום דמכירה שטרות דרבנן כדעת הרי"ף ז"ל שכתב כן בכתובות פרק הכותב [סי' שנז] ובבבא בתרא בפרק מי שמת או לפי סברת ר"ת ז"ל משום דשני שעבודין יש לו למלוה על הלוה שעבוד הגוף ושעבוד נכסים ואינו אלא מדין ערב כדאמרינן [נב"ב דף קעד.] נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ומלוה לא מלי מוכרן אלא שעבוד נכסים מפני שהוא יכול לתפסם בתובו אבל שעבוד הגוף לא מלי מוכרן אלא לעולם גבי מלוה הוא כשהוא מוחל לנה שעבוד הגוף. שעבוד נכסים שאינו אלא מדין ערב ממילא פקע אבל במעמד שלשתן כיון דלאמימר נעשה כאומר וכו' ולרב אשי נמי גמר ומשעבד נפשיה בההיא הנאה הא משתעבד ליה שעבוד גוף ונכסים לזה שהמחהו אצלו והוה ליה כאלו זקפן עליו במלוה דתו לא מלי מחיל וכיון דדינא הכי ולאמימר ולרב אשי אע"ג דלא סליקא טעמייהו אית לן למימר נמי למסקנא דדינא הכי דהא לא פליגי בדינא דהמחאה אלא בטעמא והכי נמי מוכח בפרק האיש מקדש (דף מח.) דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול דתניא התם התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה אצל אחרים ר"מ אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ואמרינן עלה בשטר חוב במאי פליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וכו' מאן דאמר מקודשת לית ליה דשמואל ומ"ד אינה מקודשת אית ליה דשמואל ואי בעית אימא דכ"ע אית להו דשמואל ובהא סמכא דעתה קמפלגי מ"ד מקודשת סבר סמכא דעתה דלא שבק לדידה ויהיב לאחריני מ"ד אינה מקודשת סבר לא סמכא דעתה ואמרינן במלוה על פה במאי פליגי בדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני כתשתחד שלשתן קנה מ"ד מקודשת סבר כי אמר רב ל"ש מלוה ול"ש פקדון ומ"ד אינה מקודשת סבר כי אמר רב בפקדון אבל במלוה לא ומשמע דאי סבירא להו דרב אמר אפילו במלוה דכ"ע מקודשת ואם איתא דבמעמד שלשתן יכול למחול אמאי מקודשת למאן דלית ליה גבי מלוה בשטר דלא סמכא דעתה דהא לא מסיק התם ולא בעיא אימא דסלי עלמא קנה ובהא סמכא דעתה

פליגי

שלטי הגבורים

יפה"נ בין דתן סברי דאים יטול וי"ל דאע"ג דבשאר שנים יטול כבנם בשרב אינו יטול דבשאר שנים יתור על ספחיים דיפלו מרתפים יוסר מפני בצורת כ"כ ספר"ש

א והרמב"ן כתב דוקא נמשה מחמת מיתה שקנה באמירה או במחלק כל נכסיו לברבה בני אדם ומה לאת מכלון מנה לזה דבר מסתמא מטוב מחיים מיתה אבל סיכא דלא אקני אלא תו מנה נסתם לא קני באמירה דסוי מחנה ש"מ במקצת וגבי קנין כמו מתנה בריא ובנא כיון דמנה אקני ליה ואמרי בקנין לא קנה דממטנא אינו נקנה כחליפין עד דיאקני ליה אבל יקיפת לו נמי דמסר ממונא ליד שליח מחיים ע"כ

ב ריב"א ור"ת אומרים דאפי' בעל כרחו של טה ושל נפקד אם מ"ל במעמד שלשתן קנה והוה ר"ת אומר דמעמד שלשתן שאמרו חז"ל היינו לגבי ישראל אבל בעובד כוכבי' לא תקנו דניין והלכתא בלא סברא היא כתו דלא לאוסיף עלה ומוסיף ר"י לגבר הני' אחריתא ים בדבר דאם הנפקד או הלוה עובד כוכבים ואמר לו ישראל תנהו לישראל אחר במעמד שלשתן לא קנה שהרי אמרי' זיבב לו עובד כוכבים זכייה בשורה לא קנה ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה בשורה ואם הנפקד ישראל והמקבל מתנה עובד כוכבים כל זמן שאין כישראל חוזר יכול הוא ליתנו לעובד כוכבים דאמרי' אם אמר לו בית לבין עלתו מה שיש לי בידך תניהו לעובד כוכבים בשעה שיתנו לו כל זמן שאין כישראל חוזר בו אבל אם חוזר בו הישראל אפי' במעמד שלשתן לא קנה העובד כוכבים וחייב הנפקד להחזיר למפקיד ומיהו אם אין הנפקד יכול להשמט מן העובד כוכבים שלא יכריע לו לפי שבדיניהם הוא חייב לו כיון שמ"ל ליתן או ודאי יתן לעובד כוכבים ופטור מן המפקיד דאיהו הוא האפסיד אנפשיה כי ידע שדינן הנפקד לתתו לעובד כוכבים ואם הנותן הוא עובד כוכבים והנפקד והמקבל מתנה ישראל קנה ישראל ויכול להוציא מיד ישראל חבירו דכיון שתקנו חכמים ממון של ישראל במעמד שלשתן כ"ש ממון העובד כוכבים ועוד שגם בדיניהם הוא כן ועוד אני אומר אם הלוה רוא והעובד כוכבי' *)אם והוציא בבא מן הגוף קודם שנפרע לישראל חייב הלוה לפרוע [גם] לישראל שהרי כבר מחייב לפרוע לישראל ועיין סהרא"ש בארוך

*) [בטור סי' קכו אם ט' קודם שיתן לישראל המקבל חייב כו']

הגהות הב"ח

(א) יעשו כצ"ל. (ב) ר"נ סהגה: (ג) ר"נ סא ותיבה דמתני' נמחק (ד) נ"ב דמתני': (ה) נ"ב וע"ל סי' תקנ"ד.

פלוני כדמסיק במלוה בשטר דשוק סלתסייהו בדשמואל אלא ש"מ דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול ואם תאמר דבפרק החובל (דף צ.) אמר העבד והאשה פגיעתן רעה הם שחבלו באחרים פטורין ואחרים שחבלו בהם חייבים ואפילו חבלה נמי בבעלה אמריק התם דכתובה משום דליה לה לשלומי ופרכינן [דף צ:] התם אמאי תוכן לכתובתה בטובת הנאה ותתן ליה לבעלה דהבלה ליה ופרקי' כל נגדי בעל והוי מחלה ואמרוחי ביה דינא בכדי לא מפרדינן ואם איתא דבמעמד שלשתן אינה יכולה למחול תוכן כתובתה במעמד שלשתן ותתן ליה ולא קשיא מיד מצוה דכיון דאפסיקה לבעל דמעמד שלשתן

פקדון בבולדהו קנה ° אמר מר זוטרא (א) הני תלתא מילי שוינהו רבנן כהילכתא - בלא טעמא חדא הא דאמרן ואידך דאמר רב יהודה אמר רב הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ואידך דאמר ר' תניא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב ארא כדלא קבא דמוריקא את לינבך (ס) הביה לפלניא באפיה קאמינא לך דלא הדרא בי מכלל דאי בעיא למהדר מצי הדר הכי קאמר דברים הללו לא ניתנו לחורה : ס] הנהו ° גינאי דעבוד חשבנא בהדי הדדי פש חמשה אסתרי (ג) גבי חד מינייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למארי ארעא בטסקא ° באפיה מאריה ארעא וקנו מיניה לסוף עבד חשבנא בין דיליה לנפשיה לא פשא גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי אעביד לך הרא דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ועוד הא קנו מנך אמר ליה רבא אטו האי מי קאמר דלא יהיבנא ליכא גבאי קאמר אמר ליה א"כ קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר הא מילתא פירש בה רבואתא דלא עבדינן בה עובדא אלא היכא דאיכא סהדי דקמיהו עבוד [חושבנא והבין הוה] חושבנא ואישתכח דטעותא הוא אי נמי דקא מודי ליה [חבריה] דהכין הוא חושבנא ובהכי מיתוקמא האי עובדא אבל הכא דליכא סהדי דמסהדי דהכין הוא חושבנא אלא איהו דקא טעין הכי וחבריה לא קא מודי ליה לא מהגיא האי טענתא מידי ומימרא דמסתבר הוא דאי לא תימא הכי כל שטרי דעלמא נמי נימא דבטעותא הוי מילתא ונפטר אלא לאו שמע מינה דהאי

משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך ושוב אינה יכולה למחול שהרי הבעל שעבד עצמו לכל הבא מכחה וכיון שכן דבעל ואיתרע ליה הוה לן למיחש להכי יש לומר דכיון שלא היה דרך לכתוב כך בשטרות אע"ג דבעל ואיתרע ליה לא חיישינן : ונמצא שכתבו לפי דרך זה דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול וכן נמי אי כתב בשטרא אישתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך והקנהו מלוה שוב אינו יכול למחול אבל הרב רמב"ן ז"ל סובר דבמעמד שלשתן וכן נמי אי כתיב בשטרא משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך מצי מחיל ונותן טעם לדבריו ז"ל משום דאפי' כתב ליה הכי לא מהני לאשתעבודי ליה מדאורייתא דאין ברירה ומאי דכתיבנא לא קשיא דכי אמרינן אין ברירה הני מילי במילתא דהוי דהאי לאו והאי אבל הכא אפשר שיהא משועבד לכל העולם זה אחר זה הילכך לא שייכא הכא ברירה כלל וכתבו דמעמד שלשתן ליתיה על ידי שליח דחידוש הוא ואין לך בו אלא חדושו בלבד (א) ורחוק לדבר משובדא דאיסור גיורא דאמר רבא עליה אי שלח לי לא אתינא ואם איתא דמהניא ע"י שליח הא"ל נמי והוי שלח לי לא קבילנא : וכתב ר"ח שלא תקנו מעמד שלשתן בעובד כוכבים שאם הפקיד או הלוה עובד כוכבים ואמר ליה ישראל תנהו לישראל אחר לא קנה דכיון דאפילו א"ל זכה לא קנה דאין זכייה לעובד כוכבים כדאיתא בפרק איזהו נשך (דף עב:) הוא הדין דבמעמד שלשתן לא קנה ואם המקבל עובד כוכבים ואמר ישראל תנהו לעובד כוכבים פלוני כל זמן שלא נתן לו אפילו אמר לו בלא מעמד שלשתן אבל אם חוזר בו לא קנה העובד כוכבים אבל אם הנותן עובד כוכבים משמע דקני שאם ממונו של ישראל הפקיעו ע"י מעמד שלשתן דהוי כהלכתא בלא טעמא כל שכן ממון עובד כוכבים : הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא . כלומר קבלה הלכה למשה מסיני שאין צריך ליתן בה טעם : אפוטרופא . להכניס ולהוציא ואע"פ שכתב לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו הפסק ב"ד היה הפקר : בבית . בבית המיוחד שאינו דר בו אלא שנותנו לבית חתנות : באפיה קאמינא לך . וכיון שכן אי לא מצינא הדרנא ביה . ובגמרא אמריק דקמ"ל דאפילו מתנה מוספת כקבא דמוריקא בפני בפניו ומכאן יש ללמוד דכן במתנה לא כותב וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד דאם איתא דכן כוכה למה לי מעמד שלשתן ואפשר לדחות שאינו קבא דמוריקא לא היה ברשותו : סהו גינאי . בעלי גינה מוכרי ירק : אסתרי אחי . סלע מדינה סתם אסתרא סלע טורי ואסתרי אזי סלע מדינה שמינית שבסלע טורי דסיט חצי דינר : בהדי מארי ארעא . ואמרו לו קאי כלומר אמרו לו בהדי מארי ארעא יהבינהו ניהליה למארי ארעא וכתב הרי"ף ז"ל דדוקא בדאיכא סהדי דטעותא הוא אי נמי דקא מודה ליה חבריה וכמו שכתב בהלכות והקשו עליו ואפילו ליכא סהדי יהא נאמן מגו דיכול לומר פרעתי דהא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים ואפשר דאין הכי נמי דאי איכא מגו מהימן ולא בא הרי"ף ז"ל אלא לומר שמן הטענה עצמה אינו נאמן ונפקא מינה דהיכא שלא זהו ידי עידי המחאה מתוך ידו [דלא מצי אמר פרעתי] דלא מהימן לומר (פרעתי) [טעיתי] אי נמי דאפילו במגו לא מהימן לומר טעה דה"ל כמגו במקום עדים דהא לא דדייק מעיקרא לא הוה משעבד נפשיה למארי ארעא והכי מוכח מדתנן בפרק שבועת הדיינין (דף מב:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי ואמר לו נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ומפרש טעמא בר"ש בבא בתרא [דף ו.] משום דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי

[illegible]

אבל פרשוה אין גולגין מאי קמשמע אם איתא דפרעיה לא הוה אמר הגו ואע"ג דהתם נמי איכא מגו ומיהו הילכה דליכא סהדי [דעביד תוספתא קמייהו אי נמי דאודי ליה קמייהו] אע"פ שמודה שאמר במעמד שלשתן או שקנו מידו גאמן לומר שפרעו בחטבון (א) דדוקא היכא דאיכא סהדי שאם דאמרינן דאי נאי דקים ליה לא הוה משתעבד נפשיה אבל בדליכא עדים לא דייק דמימר אמר אי עשינא הדרנא בי דליכא דמסהיד עלי וכן כתב הראב"ד ז"ל ומ"ש הרי"ף ז"ל אי"נ (דעדי) [דמודי] ליה חבריה דוקא דאודי ליה מארי ארעא דכיון דאודי ליה הרי הוא נפטר ממש אבל היכא דאודי ליה גיגאה גר מצוה

חבריה לדברי מי שאמר") במעמד שלשתן יכול למחול כי מודה ליה נמי דלא מחייב ליה ולא מידי מהימן מסוגיא דשמעתין אומנין בשלים [דף כ.] דאמרינן ש"מ איתא להשמואל דשמעינן מינה דכל היכא דיכול למחול מהימן נמי למימר דפרעו הוא אבל לדברי מי שאמר[שם]דאינו יכול למחול כי אמר נמי דלא פש ליה גביה ולא מידי לא מהימן ואע"ג דליכא חד שהוא דמסהיד דלא מחייב ליה ולא מידי[ואי ליסבע להכחיש העד] כיון דהאי לא ידע אינו מפסיד השבועה על אחר המעיד פרשו מהרבגן בעגלה הוא כדאי' בפ' הכותב (דף סו:) (ג)דהיכא דאפשר משתבע[ושקיל] והיכא דלא אפשר לא מפסיד וכי מודה לי' מארי ארעא שהוא נפטר ממנו כדאמרן מארי ארעא אינו נוכה מגגא חבריה שכיון שהמעיד איך גיגאה אלו נפטר לדעת הרי"ף ז"ל שכך כתב בפ' המקבל אבל דעת רבינו האי גאון ז"ל ור"ח אינו כן שהם סוברים שהממחה אל אחר אינו נפטר ממי שהיה חייב לו אא"כ פטרו בפירוש ולדבריהם אע"פ שמארי ארעא מעיד דלא פש ליה גביה ולא מידי מארי ארעא חוזר וגובה מגגא וגגגא גובה נמי מאידך גנגא חבריה ואע"צ (דאידך גגגא) (ג) דמארי ארעא מעיד שאינו חייב לו כלום הוא ליה עד אחד ויטול הלה בשבועה כיון שהוא יכול לישבע ואע"פ שנשתעבד האי גינאה למארי ארעא ברצון אגילה כיון שאין פורע כלום למארי ארעא אינו נפטר ממנו :

מימרא דאמרי דבאתא מימרא מעליא והריצא הוא : איתמר ׳הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שהוא חייב באחריותו אם בא לחזור חוזר תניא כוותיה דרב הולך ׳מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור * אינו חוזר פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רבי זירא בשהוחזק כפרן אבל לא הוחזק כפרן ובא לחזור חוזר וכי קאמרינן דהולך כזכה הני מילי במלוה אי נמי בפקדון כשהוחזק [מי שהיה אצלו] כפרן אבל במתנה הולך ׳ לאו כזכה דקי"ל (ד) דשליח מתנה כשליח הגט כשם ששליח הגט הולך לאו כזכה כך שליח מתנה הולך לאו כזכה ואי בעי למיהדר מצי הדר ביה: *הולך ׳מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזרו למשלח מת משלח אי בריא הוה חזינן אם מת מקבל בחיי נותן יחזרו ליורש משלח דקי"ל הולך בבריא לאו כזכה ואי מית נותן בחיי מקבל יחזרו ליורש מי שנשתלחו לו דקימא לן מצוה לקיים דברי המת ואי שכיב מרע הוה חזינן °אי איתיה למקבל ׳ בשעת מתן מעות יחזרו ליורש מי שנשתלחו לו דקימא לן דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דאמו ואי ליתיה למקבל בשעת מתן מעות יחזרו ליורשי

רש"י

על אחריותו (א') . חייב . מעלה זה באחריותו ואם יאנסו מעלם זה ואם בא לחזור ולומר החזירם לי שלא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר . *(רב סבר הולך כזכי דמי הילכך אינו חוזר ומ"מ חייב באחריותו שהמעלה לא עוה למסרה לזה : רכ"ם הולך כזכי דמי ואם היה מתנה דלית בה אחריות מודה שמואל דאינו חוזר : אמרינן אינו כלומר אינו שחייב באחריותו אסגא לחזור חוזר) הולך ט' תן כלומר שאמר לו אחד מהלשונות הללו לימא ליה . המעלה אין (א) רצוני שיהא פקדוני ביד אחר דהכי קימא לן וכיון דאין רצוני אישתכח דחוב הוא לו ואין חבין לאדם שלא בפניו ואמאי אינו חוזר . כשהוחזק מעלה זה כפרן . בפקדון דאין סהדי דניחא ליבעלים שיצא הפקדון מידו : ולא מצאו שמת יחזרו למעלה

גי׳ דהולך[במתנה]לאו כזכי כדמסיקדקי"ל מצוה ד"ה לקיים דברי המת הילכך משעה ידיעת הנותן זכה בהן המקבל משום מצוה לדברי הכל אע"פ שהיה בריא וזכו בהן יורשיו משמת. אי איתיה למקבל שהיה חי בשעת מתן מעות ושליח לא זכה בהן המקבל מיד וזכו בו יורשיו מחמתו כשמת : ואי ליתיה . שכבר מת המקבל

(דאידך גגגא) (ג) דמארי ארעא מעיד שאינו חייב לו כלום הוא ליה עד אחד ויטול הלה בשבועה כיון שהוא יכול לישבע ואע"פ שנשתעבד האי גינאה למארי ארעא ברצון אגילה כיון שאין פורע כלום למארי ארעא אינו נפטר ממנו : **איתמר** הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריות. *אם נאנסו מיד שליח זה : ואם בא לחזור. ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך : אינו חוזר. משום דקסבר דבפקדון הולך כזכה : תניא כותיה דרב הולך מנה זו לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו. כלומר אחד מלשונות הללו : פקדון לימא ליה. האי משלח : אין רצוני. של מפקיד : שיהא פקדונו ביד אחר. והכי קיימא לן לקמן [דף כט.] בפ' שלישי וכיון שאין רצונו אשתכח דחוב הוא לו [דף יא:] דאין חבין לו לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר והא לאו זכות הוא : כשהוחזק מעלה זה כפרן . בפקדון דאיכא סהדי דניחא ליה לבעלים שיצא מידו . והא דדין נמי דאפשר לא הוחזק כפרן אלא שהיה רגיל בעל הפקדון להפקיד לזה שהופקד אצלו עתה באחריות וכן נמי אי שדר ליה פלניא גברא מהימנא הוא אע"ג דלא ספריה אינו יכול לחזור בו וחייב באחריותו : **גרסי׳** בגמ׳ רבי אחא בר יעקב ה"ל איספיקא דכספא בנהרדעא. איספיקא. כלי. [דף יד:] אמר להו לר׳ דוסתאי ברי' ינאי ולר׳ יוסי בן כיפר בהדי דאתיתון אתיוה ניהלאי אזל יהבו ניהלייהו אמרי להו ניקני מיניה דקבליתו עלייהו אונסא ואורחא אמרו ליה לא אי"נ אהדריניה לן רבי דוסתאי בר ינאי אמר להו אין רבי יוסי בן כיפר אמר להו לא. כלומר כדאמרינן לעיל ואם בא לחזור אינו חוזר : אתו כפתוהו וקא מצערו ליה אמרי ליה. כלומר לרבי דוסתאי חזי מר היכי עביד . כלומר דלא מהדר לן : אמר להו שפיר רמו ליה (טב רמו ליה) . כלומר יפה ראויות לו המכות האלו : כי אתא לגביה אמר ליה חזי מר לא מסתייה דלא סייען אלא אמר להו טב רמו ליה אמר ליה אמאי עבדת הכי . כלומר שאחרתם להחזיר מיד : א"ל אותן בני אדם קן אמה וטכפן אמה . כלומר הם אנשי מדות גבוהין בקומתן ואף מלבושיהן מתיימרין מלבושים אחרים . ומדברים מתלין . כלומר קולן עבה ונראה הקול יוצא מהיכלין ושמותיהן מבוהלים ארדא וארטא פילי וכריש אינו אומרים כפותו טפחין אינו הרגנו הורגין אינו הרגנו את דוסתאי מי נתן ליגאי אבא בן כנותי א"ל בני אדם הללו קרובין למלכות הן א"ל אין יש להם סוסים ופרדים שרלים אחריהם א"ל אין א"ל אי הכי שפיר עבדת . ופי׳ דהכי קאמר ליה אמאי עבדת הכי כלומר דכיון שכבר זכית בשבילי כדאגיא דאם בא לחזור אינו חוזר לא היה לך לחזור ופושע אתה וחייב לשלם והאהדר ליה דאונס הוה וא"ל אי הכי שפיר עבדת. ופטור אתה . ויש הוכחה לפירוש זה בירושלמי דגרסינן התם [סוף פרקין] גבי ההיא עובדא א"ר ינאי הלא דקימא באה דלא יכול למיקמה (ד)סבאות ברס ההוא דיכיל למיקמה גביה טבאות מפיק לה מן הדין ויהביגן להדין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק ט"ז מהלכות מלוה ולוה שאם החזיר שליח את המלוה חייב באחריות אע"פ שהראב"ד ז"ל השיג עליו : **ירושלמי** [שם] שא מנה זה לפלוני טול מנה זה לפלוני יהא מנה זה לפלוני כיצד רבה לחזור לא יחזור . פי' משום דכל לשונות הללו בחוב ובפקדון כזכה דמי : וכי אמרינן דהולך כזכה וכו׳ אבל במתנה (ה) לאו כזכה . דמתוך שאדם נותן בקושי אין דעתו כשאומר הולך שיזכה בשבילו : דקיימא לן דשליח מתנה כשליח הגט . (ו) והכי אמרי בהדיא בריש פרק השולח [דף לב] שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט . כלומר שאם בטלה הנותן קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה ונפקא מינה דהולך לאו כזכה . כלומר דאע"ג דמתנה זכות הוא מני למהדר דהולך במתנה לאו כזכה הוא . **וכתב** רבינו תם ז"ל דכיון דהולך במתנה לאו כזכי הן נמי במתנה לאו כזכי דמי דאם איתא דתן כזכה אמאי איצטריך למתני תן גבי מלוה ופקדון בברייתא דלעיל השתא הולך דלאו כזכה במתנה במלוה ופקדון הוי כזכה תן דאפילו בהתנה הוי כזכה מיבעיא דבמלוה ופקדון הוי כזכה אלא ודאי ל"ש הולך ולא שנא תן במתנה לא הוי כזכה ולהכי איצטריך למתנינהו תרוייהו במלוה ופקדון דהוי כזכה ור"י ז"ל הביא ראיה לדבריו מן התוספתא [דפרקין ע"ש] דקתני תן מנה לפלוני שאני חייב לו כו' אינו חוזר וחייב באחריותו תן מנה לפלוני שאני נותן לו רלה לחזור יחזור אלמא דבמתנה תן נמי לא הוי זכה וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות זכייה ומתנה דתן במתנה כזכי דמי :

הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו . שמת יחזרו למשלח משום דהולך במתנה לאו כזכה דמי : חזינן אי מית מקבל בחיי נותן יחזרו ליורשי משלח . דלא זכה בהו המקבל ואפילו מת הנותן בחזרת השליח אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת שקודם מיתתו בטלו דבריו משעת מיתת המקבל : ואי מיית נותן בחיי מקבל . שמת לאחר שמסר מנה לשליח ועדיין מקבל חי הילכך בשעת מיתת הנותן זכה בהן המקבל : דקי"ל מצוה לקיים דברי המת . ואע"פ שהיה בריא בשעה שמסר מנה לשליח . ואי שכיב מרע הוה אי איתיה למקבל בשעת מתן מעות . לשליח זכה בהן מיד וכשמת זכו יורשיו מכחו : ואי ליתיה למקבל בשעת מתן מעות . שכבר מת וזה לא היה יודע יחזרו ליורשי משלח דקי"ל אין קנין למת : **ומשמע** מהא דבשכיב מרע אפילו מת מקבל בחיי נותן קנו יורשין דאי לא למאי איצטריכין למימר בשכיב מרע אי ליתיה למקבל [בשעת מתן מעות הא קאי על גב דאיתיה] בשעת מתן מעות כיון דליתיה בשעת מיתת נותן יחזרו למשלח אלא ודאי בשכיב מרע משעה שמסר המנה לשליח דבריו ככתובין וכמסורין למקבל ואפילו מת בחיי נותן כך כתבו בתוספות אבל תמה אני למה דהא קי"ל בסוף פרק יש נוחלין [דף קמג.] דמתנת שכיב מרע לא חיילא אלא לאחר גמר מיתה וכיון דבעידנא דחיילא ליתיה למקבל היאך קנה והא אין קנין למת וצריך עיון [בתוספות ובתשובת ר"י בר ששת סימן שמ"ו] : הדרן עלך פרק המביא קמא

*) הוא שרמבין לעיל ד"ה ושנה (ג"ה)

המביא. בפני נחתם חציו. אחד מן העדים: אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. [illegible]
יולא אלא מתחת ידי האחד [illegible]
אבל אם היה הגט יולא מתחת ידי שניהם כשר [illegible]
דטעמא לפי שאין עדים מצויים לקיימו [illegible] שנים אומרים

רש"י

סהקבל הוא לא ידע [illegible]
ולא זה גו יודעים כלל:
הדרן עלך המביא קמא
המביא. ובפני נחתם חציו. אחד מן העדים: אחד אומר בפני נכתב ואחד (מן העדים) אומר בפני נחתם פסול. [illegible]

ליורשי משלה דקיימא לן דאין קנין למת וכן הלכה:

הדרן עלך המביא קמא

המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: גמ' בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול הי חציו אילימא חציו ראשון והאמר רבי אלעזר אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך אלא אמר רב אשי בחציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול אמר רב אשי ואפילו אמר אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים אבל אם העיד שנים על חתימת יד שני כשר או נמי העיד הוא ואחר על חתימת יד שני כשר דליכא מידי דכי אמר חד כשר וכי אמרי תרי פסול וליכא נמי מידי דאילו אסיק אדעתיה לכולה מילתא כשר וכי איכא אחד בהדיה פסול: אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול: אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל הגט יוצא מתחת ידי שניהם כשר

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

מלחמות ה'

[illegible]

שוב אין לחוש למזוייף: **אלמא** קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. דטעמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו וכאן אין לחוש לזיוף וכי תימא לשלש צריכין ושאני הכא משום דקאמרי תאי לאו מילתא היא דאמירה דהאי ליה בה משנה דהא רבנן אצרוך נשליח למימרינהו לתרווייהו כי היכי דלא ליתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא דאי לא תימא הכי אפי' אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם למה פסול: וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי. האלו ואחד הביאו והוא לא אמר כתקון חכמים אמאי מכשיר ר' יהודה: מר סבר וכו'. ת"ק סבר אע"פ שהגט

רש"י

אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. דטעמא דצריך לומר משום דאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויין לקיימו (א) ואי קשה כיון דסוף סוף כ' הם מה לי שניהם שלוחים מה לי א' הרי עדים מצויין לקיימו ויש לומר דלא עשו רבנן בשליח אחד בין בא עם חבירו אפילו לגבי יחידי דאין מנחין וצודק כאלה ולא מוכחא מילתא ואם באו להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים מביאין אותו מוכחא מילתא ולא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן סיפא דקתני. פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ע"כ כשאין גט יוצא מתחת יד שניהם הוא דאי שניהם שלוחים מכשרי רבנן אף על גב דאמירה דידהו לאו כלום היא דשנים שהביאו גט אין צריכין שיאמרו במאי פליגי הואיל ותד מביאו ולא אמר כתיקון חכמים ואמאי מכשיר רבי יהודה מר סבר ת"ק אע"פ שהגט יוצא מתחת עד האחרון והשליח הימנוהו רבנן כבי תרי אפ"ה כיון דלא אמר ליה בפני נכתב פסול גזירה דילמא אתי לאיחלופי כו' ורבי יהודה סבר כיון דאצרכוה רבנן בי תרי אחריני בתריקיה לאסהודי על הכתיבה תו לא אתי לאיחלופי. אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה ועל הכתיבה ליכא אלא חד ולאו שליח הוא ולא מהימן אפי' הכי כשר **מתני'** נכתב בלילה ונחתם ביום היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם ביום ונחתם בלילה מוקדם הוא [דמשמע] (ג) דמההוא יומא] מיגרשה [ולא מיגרשה] עד למחר ובגמ' מפרש אמאי פסול כל גיטין של מכר ומתנה והלואה פסולין דאתו למיטרף לקוחות מיומא דכתיבה שלא כדין חוץ מגיטי נשים דלאו עובייתא עבידי **גמ'** מפ' מה תקנו זמן בגיטין כיון דלאו עוביינא עבידי משום בת אחותו והיא אשתו דשמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בב"ד את תולית

גמרא

ת"ק סבר אע"פ שהגט נר מצוה
יוצא מתחת יד עד המעיד על החתימה והשליח הימנוהו רבנן כבי תרי אפי' הכי כיון דלא אמר בפני נכתב פסול גזירה דילמא אתי לאחלופי וכו': ור' יהודה סבר כיון דאצרכוהו תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה תו לא אתי לאחלופי: ואפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר כלומר אפי' מתחת ידי אחד מהם ואע"ג דמאן דאמר בפני נכתב כיון שהוא שליח כמאן דליתיה דמי האי נתקיים הגט ע"פ השנים ונראה בהאי סגי וקא דייק דכיון דבקיום הגט סגי שמע מינה נמי דשנים שהביאו אין צריכין דכיון שהם מעידין שהבעל מסרו להם תו ליכא למיחש לזיוף ומהני כעידי קיום: **מתני'** נכתב בלילה ונחתם ביום. היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם: ביום ונחתם בלילה. מוקדם הוא דמשמע דמההוא יומא מגרשה ולא מגרשה עד למחר ובגמרא מפרש מאי פסוליה: כל גיטין. של מכר ומתנה והלואה פסולים דאתו למטרף לקוחות מיומא דכתיבה ושלא כדין: חוץ מגיטי נשים. דלאו לגובינא עבידי: **גמ'** מפני מה תקנו זמן בגיטין. כיון דלאו שטרא לגוביינא הוא ומתני' דתנן בפרק המגרש (דף פו.) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר וחד מנייהו יש עליו עדים ואין בו זמן ילפינן דתקנו חכמים זמן בגיטין אבל ממתני' דהכא דפסול גט מוקדם ליכא למשמע מינה דתקנו חכמים זמן בגיטין

*°אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה ר' אסי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהן מכשרי רבנן אמר ליה אין וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהן במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומר סבר לא גזרינן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה ורבנן לשולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להו א אין צריכין ומה אילו אמרי בפנינו גירשה מי לא מהימני: *אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: רב אסי אשכחיה לרבי אמי דיתיב וקאמר אמר רבי יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה [כשר] אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם וכן הלכה:

מתני' [ב]נכתב ביום [ג]ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר שהיה רש"א כל גטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים: **גמ'** איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר' יוחנן אמר משום בת אחותו וריש לקיש אמר משום פירות רבי יוחנן אמר משום בת אחותו סבר דילמא מזנה [ג]ומרפי עלה

משום דאיכא למימר דגט שאין בו זמן כשר דלא נפיק מינה תורבא דכי כניף גיפה ואומרת גרושה הייתי ופגויה באותה שעה משום פירות. שמזמן הגט ואילך אם נאפוק פירי הל"ל איתי ראיה אימת מטא גיטא לידך כיון שאין בו זמן אבל כי אית ביה זמן ואי מוקדם מפקא פירי מזמנו של גט שלא כדין וא"ת ואמאי לא אמרינן דתקנו בו זמן כדי שתוכל להוציא האשה מן הבעל מזונות שלותה ואכלה קודם הזמן שכתוב בגט ולא יוכל לומר לה גרשתיך קודם לכן י"ל דאפילו אין בו זמן יטלה האשה להביא עדים בב"ד ויעידו על זמן גירושיה ר' יוחנן אמר משום בת אחותו. והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בב"ד מוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופטויה באותה שעה דלא אמרינן תוקמה בחזקת אשת איש והשתא הוא דאגרשה והגט מאוחר כיון שהיא גרושה לפנינו ואדרבה אוקמה בחזקת כשרה שלא נבעלה כשהיתה א"א: **ריש** לקיש אמר משום פירות. כתב רש"י ז"ל שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה תגבם ואם

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

[illegible]

ואם לא יהא בו זמן היה מוכר והולך וכשתתבע בב"ד היה ידה על התחתונה שאומר לה קודם גירושין מכרתי ונראה מדבריו שאלו לא היה בו זמן היינו חוששין שמא ימכור לאחר גירושין ואין זה מחוור שמשעת גירושין ואילך והא אין לחוש שהרי האשה יכולה לברר שעת גירושיה ולהוציא נכסי מלוג מידי הבעל אלא כי אמר ר"ל משום פירות הכי קאמר שמתוך שהבעל מפסיד פירות משעת החתימה הגט צריך שיהא בו זמן כדי שלא ימכור פירות בין החתימה לנתינה ואם מכר שתטרפם האשה: **אבל** משום פירות לא קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה. כתב רש"י ז"ל שהולך זמן שסיבת הגט לא שכיחי מידי וכי אתיא למיטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה ולא סהירא מדגרסינן בפרק קמא דב"מ (דף יט:) מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה והוינן בה

רש"י

דף יז: [ר"ן ע"א] יימכור הבעל את פירות נכסי מלוג שלה מכנס ואם לא היה בו זמן מוכר והולך וכשתתבע לב"ד והיה ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושין מכרתי: עד שעת נתינה. הולך זמן כתיבה הגט לא מהני מידי דכי אתיא למיטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה: לא שכיחא. לא

אבל משום פירות לא *קסבר יש לבעל פירות °עד שעת נתינה ור' שמעון בן לקיש אמר משום פירות קסבר אין לבעל פירות משעת כתיבה אבל משום בת אחותו לא קסבר זנות לא שכיחא

[בדף יט. ע"ש] ליחוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואתיא היא וקא מפקא וקא טרפא לקוחות שלא כדין הגיאה לת"ד משעת כתיבה אלא למ"ד משעת נתינה מאי איכא למימר ומפרקינן דאמרי לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך אלמא דוקא התם הוא דאמרי' לה הכי משום דכיון דנפל איתרע ליה אבל בעלמא לא וכדמסיימינן נמי התם אי הכי בשטר שחרור נמי לימא הכי וכו' ושמעתין נמי דייק דכל דכתב ביה זמן לא בעיא ראיה אימת מטא גיטא לידה דכיון דמוקדם פסול ולא חיישינן דילמא כתביה ואותביה בכסתיה [דלא מפייסה תיפיים] משום דלא מקדים איניש טרפעתא לנפשיה כדאיתא בגמ' [לקמן דף יח.] למאי ניחוש לה אלא עיקר פלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל (בהכי תליא) דר"ל סבר שהבעל מפסיד פירות משעת חתימה ולפיכך צריך שיהא זמן בגיטין דאי לא זמנין שיהא הבעל גומר לגרשה ומכתיב גט בלא זמן מפני שסופר ועדים מזדמנין לו ומתוך שרוצה בנכסי אשתו קונה לנקור עגבים לגזור שמים ואוכל להו ואח"כ מגרשה בגט זה ומפסדה פירות משעת חתימה שלא כדין ולפיכך תקנו חכמים זמן בגיטין זהו טעמו של ר"ל ור' יוחנן סבר שמפני זה לא היה צריך להתקין זמן בגיטין דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ואי אכיל פירי עד ההיא שעתא כדין הוא אוכל ומשעת נתינה ואילך אין לחוש לתקנה של אשה שהרי בידה להוציא נכסיה מיד הבעל אלא משום בת אחותו הוא דתקינו רבנן זמן ואי תימא וכיון דסבירא ליה לר' יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה היאך כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ליחוש שמא כתב בניסן ולא יתן עד תשרי והדפרכינן בפ' שנים אוחזין (דף יז.) גבי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ואוקמינן לאוקמיה דמשעת קנין משתעבד נכסיה י"ל דבגט ליכא למיחש להכי משום דלא מקדים איניש טרפעתא לנפשיה וכדאיתא בסוגיין בגמרא: **קסבר** זנות לא שכיחא. וכיון דמילתא דלא שכיחא היא לא חיישי רבנן למעבד תקנתא ואי תימא דהא תנן בריש כתובות בתולה נשאת ליום רביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין אלמא משום זנות עבוד רבנן תקנתא י"ל דהכא הכי קאמרינן זנות דבעדים והגראה לא שכיחא וליכא למיחש לחפויי אבת אחותו בבה"נ אי נמי י"ל דהתם אע"ג דלא שכיחא איכא חששא שלא תאסר עליו עולמית ויעמוד עמה באיסור דבתקנה מרובה כי הא ראוי לחוש אפילו למה שאינו מצוי אבל הכא ליכא תקלה אחריתי אלא דילמא מחייבת מיתה ולא מיקטלא ומש"ה לא חששו לדבר שאינו מצוי: **ונכתב** ביום ונחתם בלילה במתני' לרבי יוחנן מיפסל שמא יחפה על בת אחותו על זנות של יום ולר"ל משום פירות שיהו סבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה שלא כדין פירות שמשעת כתיבה עד שעת חתימה ורבי שמעון מכשיר דלית ליה שמא יחפה משום דזנות לא שכיחא ומשום פירות נמי ליכא דקסבר שמכיון שנתן עיניו לגרשה דהיינו שעת כתיבה שוב אין לבעל פירות שהולך אי טרפא כדין טרפא והכי מפרשינן בגמ': **ולענין** גט מאוחר משמע דמיפסל דהא איכא למיחש משום בת אחותו ומשום פירות משום בת אחותו שיכתוב זמנו של גט לאחר כמה ימים ותוליא אם זינתה ותאמר קודם זנות נתגרשתי ואין זמנו של גט מוכיח שהרי על כרחנו אנו רואין שהוא מאוחר והוה ליה כגט שאין בו זמן ומשום פירות נמי איכא שאין להוכיח מתי [illegible] שאת מפסדת פירות משעת החתימה עד שעת נתינה ונר"ל שלא כדין אבל בתוספות הכשירוהו והביאו ראיה מדאמרינן בפרק גט פשוט (דף [illegible]) ומקושר שכתב עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואע"ג דאי עביד הכי הוי מאוחר דמקושר מלך שנה מונין לו שתים כדאיתא התם [דף קסה:] והכל יודעים שזמנו שנה וכי עביד ליה פשוט הוי זמנו ב' כמו שכתוב בו שהרי לא ידעו דמעיקרו היה מקושר אלמא [illegible] דגט מאוחר כשר ועוד ראיה מדתנן בשביעית [פרק י משנה ה] פרוזבול המוקדם כשר והמאוחר פסול שטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרין כשרין ואם איתא דגט מאוחר פסול הוה ליה למתני גט בין מוקדם בין מאוחר פסול ובתוספתא דחולין [סוף פרק א] נמי תניא כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בפרוזבול פסול בגט [כשר בגט] דהיינו מאוחר פסול בפרוזבול דפרוזבול מאוחר פסול וטעמא דמילתא משום דגופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל חוב שיש לי אצל פלוני וכשהוא מאחרו נמצא שבכלל פרוזבול זה חובות שהלוה לאחר מכאן ולפיכך פסול. [פסול] בגט וכשר בפרוזבול דהיינו מוקדם שהקדמתו אינו אלא גרעון וכחו פסול בגט [בגט מוקדם פסול] וכדאמרינן הכא בהדיא אלמא גט מאוחר כשר [וא"ת] ואמאי [כשר] והא איכא למיחש לבת אחותו ולפירות ותי' ר"י ז"ל דבגט מאוחר אינה מתגרשת אלא מזמנו של גט ואילך דהוה ליה כאלו התנה עמה שלא תתגרש עד יום פלוני וכיון שכן ליכא למיחש משום בת אחותו ומשום פירות נמי ליכא למיחש דכי מפסיד בעל פירות משעת כתיבה *או משעת חתימה ה"מ בגט הראוי לגרש בו לאלתר אבל בגט מאוחר כיון שאין ראוי לגרש בו [לאלתר] אינו מפסיד פירות אלא מן הזמן הכתוב בו ואילך ולפי זה אפשר לומר שזה הדין דכל שטר הקנאה כלומר שאינו לראיה בעלמא אלא השטר עצמו מקנה שאם היה מאוחר שלא קנה [לוקח או מקבל מתנה] עד זמן השטר דהוה ליה כאלו התנה עמו בכך: **אבל** אחרים אומרים דגט מאוחר פסול וכן דעת הרמב"ם בפרק ראשון מהלכות גרושין והתם בגט פשוט שהכשיר רבי חנינא מקושר שעדיו מתוכו אפשר שלא הכשיר אלא בגט חוב אבל בגיטי נשים לא ואע"ג דלא פלוג בהו רבנן כדאמרינן התם אפשר דאע"ג דבעיקר התקנה אמרינן דלא פלוג בהא מילתא פלוג בהו בדיעבד לדברי רבי חנינא והאי דלא תני לה התם בשביעית אפשר דהתם לא מיירי אלא במילי דממונא אי נמי כיון דמוקדם פלוגתא דר' שמעון ורבנן היא לא קתני [ליה] והא דתניא בתוספתא כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בגט חוב קאמר דאף [שאר] שטרות נקראין גט אבל לעולם גט אשה המאוחר פסול ומשמע דהוי דינו כגט שאין בו זמן דפסול [ולא תנשא] ואם נשאת הולד כשר ונראה לדבר דאין גט מאוחר כשר מדאמרינן ביבמות בפרק האשה שלום (דף קטז.) ההוא גיטא דאשתכח בסורא דהוה כתב ביה אנא פלן בר פלן מחילא מסורא פטר ותריך יתי פלניתא אינתתי ובדיק רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשתכח אלא חד פלן בר פלן מחילא מתגרא ואתו סהדי ואמרי דההוא יומא בההן הוה בנהרדעא ואמר רבא חיישינן דילמא פרחא אי נמי לקיבלה אי נמי מילי מסר ואם איתא דגט מאוחר כשר מאי טעי האי ניחוש דילמא אחרוהו וכתבוהו ולאו ראיה היא דאפשר דהוי בכלל מאי דקאמרינן אי נמי מילי מסר: **גרסי'** בגמרא [דף יז:] אמר ליה אביי לרב יוסף הא דתנן שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן. פירוש דהך תנ' גיטין פסולין יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון דאם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן משום בת אחותו ומשום פירות. ומהדרינן אהני דלכתחלה לא תנשא. גזייה לזמן ויהביה ניהלה [מאי]. כלומר שלאחר שכתבו בו זמן חתכו ונתנו לה ואמרי' דגט שאין בו זמן אם נשאת הולד כשר וכיון שכן מה הועילו חכמים בתקנתם דהא אי בעי עביד הכי ומהדרינן לרמאי לא חיישינן. כלומר לרמאות גדול כזה שהוא ניכר ועגלה דלא עביד איניש דעבדי הכי לא חשו רבנן להכי: **והאמרי'** לרמאי לא חיישינן. פר"ח ז"ל דלרמאי לא חיישינן וכשר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות גירושין דכשר ומסיקין אותה לכתחלה ותשאת דסוגיא הכי משמע דמעיקרא אמרינן אהני דלכתחלה לא תנשא ובתר הכי פרכינן גזייה לזמן מאי דמשמע דבכה"ג תנשא לכתחלה דאי לא מאי פרכינן ומהדרינן דאין הכי נמי אלא דלרמאי לא חיישינן ולפי זה צריך לומר דהלשון דקאמר גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי משום הכי פסיקא ליה דתנשא לכתחלה משום דלרמאי לא חיישינן אלא שהתלמוד מסדר הדבר דרך קושיא ותירוץ אבל יותר נכון מ"ש רש"י ז"ל דכי מפרקינן אהני דלכתחלה לא תנשא היינו לומר דכיון שכן לא כתבי ליה ספרי דדייני ולא חתמי ליה ומש"ה פרכינן גזייה לזמן כלומר תינח אי לא כתב ביה זמן כלל ולא חתמי ביה סהדי אבל היכא דכתבי וחתמי ובתר הכי גזייה לזמן מאי איכא למימר ואהדר ליה דלרמאות גדול כזה לא חיישינן אבל לעולם גזייה לזמן דינו כגט שאין בו זמן שהוא פסול ואם נשאת הולד כשר וכן דעת הראב"ד ז"ל בהשגות: וגרסי' תו בגמ' [שם] כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי א"ל כשר מה הועילו חכמים בתקנתן. כלומר מדכתוב בו זמנו בשבוע פלוני של יובל ולא כתוב בו אי זו שנה או כתב שנה ולא חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום כיון דאמרת דכשר לכתחלה מה הועילו חכמים בתקנתן דהא לא ממנעי למיכתביה ניהליה. ומהדרינן אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דבתריה. כלומר לשבוע דקמיה שאם זינתה תיהרג ולשבוע דבתריה לפירות שאם ימכור בהם תוליא ניסה ותגבם. דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא דלקמיה וליומא דבתריה הכא נמי לשבוע לקמיה ולשבוע דבתריה. אמר ליה רבינא לרבא כתביה [דף יח.] ואותביה בכיסתיה דאי מפייסא בהדיה תפיס מאי. כלומר דזמנין לא מפייס ומגרשה ובכי מטא גיטא לידה הוא דמגרשה מה הועילו חכמים בתקנתן דהא איכא למיחש שמא יחפה. ומפרקינן לא מקדים איניש טרפעתא לנפשיה. ולעולם אינו מחתימו אלא אם כן רצה ליתנו מיד. אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתן. כלומר דהא מלי לחפויי על בת אחותו. ומהדרינן התם קלא אית להו. פרש"י ז"ל ובעית לאתויי ראיה אימת מטא לידה. ולא נהירא דאע"פ שידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו אעפ"כ יכול לחפות עליה ולומר שניתן לה קודם שזינתה לפיכך פי' ר"י ז"ל דהכי קאמר דכיון שהולין שזמן הגט מוקדם לנתינתו קלא אית לה למילתא ורמו אנפשייהו ומדכר דכירי מתי נמסר לה ואם תאמר א"כ גט מוקדם למה פסול והרי כיון שזמנו קודם לנתינתו קלא אית ליה ורמו אנפשייהו ודכירי וכי תימא דלא סמכי אקלא אלא בגיטין הבאין ממדינת הים דלא אפשר בלאו הכי ומשום עגונה הקלו. המשלח גט לאשתו דבסמוך מאי איכא למימר. לפיכך פי' דלא אמרינן קלא אית להו אלא בגט המשתלח או הניתן ביד השליח אבל בגיטין דשלחם לא. ולפי זה אף גט מוקדם אם נתנו לה על ידי שליח כשר וזו קולא יתירה בעיני. ולפיכך נראה לי דדוקא בגיטין הבאים ממדינת הים סמכי אקלא משום עגונה ודכוותה במשלח גט לאשתו והוא הולך לדרכו ומה שאמרנו עלה דההיא בס"ד:

אמר

זמן כתיבתו ג' גיטין פסולין ואמרי רבי [illegible] שמא יחפה על בת אחותו [illegible] קודם גירושין אבל לאחר גירושין מותרת [illegible] כדאיתא [illegible] [illegible] ר' יוחנן [illegible] לאחותו [illegible] ור' יוחנן עיקר [illegible] פסולין גט בלא זמן:

איבא מ״ד הלכה כרבי יוחנן. דס״ל דיש לו לבעל פירות עד שעת נתינה. ואיכא מ״ד הלכה כר״ש בן לקיש דאמר משעת כתיבה לדק״ל לענין שלשה חדשים ואמרינן בסמוך דג׳ חדשים שהאשה צריכה להמתין מגרושה לאחר שנתגרשה כדי להבחין בין זרע בעל ראשון לזרע בעל שני מונין לה משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מילתא וכו׳ וקי״ל דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה. דברי הרי״ף ז״ל כאן צריכין עיון דמנא ליה דלא ליפקע פרקונה בכתיבה נמי ולכשיגרש כשוף והא מאן דאית ליה [משעת] כתיבה בפירות פרקונה נמי פקע בההיא שעתא *ועיקר ע׳ משנה

פיסקא דההיא שמעתתא הוא מדאיתמר בגמ׳ והא איפכא שמעינן להו דאיתמר מאימתי מוציאין לפירות ר׳ יוחנן אמר משעת כתיבה ור״ל אמר משעת נתינה ואמרינן איפוך ולא מסיימי אי מפכינן קמייתא או בתרייתא ואפ״ה משמעו לכאורה דבתרייתא מפכינן [ומסתמא] מאן דמהרך מתכוין להעמיד דבריו והכי מוכחא בפרק השולח (דף מו:) דמותבינא אמתני׳ דהמוציא אשתו משום איילונית ורבי יהודה אדרבי יהודה ואמרי׳ איפוך ומוכחא דהתם דבתרייתא מפכינן ובפרק קמא דכתובות (דף י.) נמי גבי רשב״ג דאמר כתובה דאורייתא אמרינן איפוך ומוכח דבתרייתא מפכינן הלכך דרבי יוחנן הוא דאמר משעת נתינה וקי״ל כותיה ואף על גב דאשכחן בכמה דוכתי בתלמודא דאיתמר הגיאא למ״ד משום פירות או״ל למ״ד משעת כתיבה ולא אמרינן הגיאא לר׳ יוחנן או ריש לקיש הייט משום דכיון דאוכא דמפכי לה לא מעייל תלמודא נפשיה התם בהכי אבל משמע דקושטא דמילתא היא דרבי יוחנן הוא דאמר משעת נתינה וקי״ל כותיה וסוגיין דהכא נמי כמשעת נתינה דהכא מדאהקשינן סתמא מכתביה ואתביה בכספיה ומגיטין הבאים ממדינת הים והנהו פירכי למאן דאמר משום פירי לא קשו מידי אע״ג שלא פירש רש״י ז״ל כן משום דבעל הוא מפסיד פירות כדין משעת חתימה וכיון דפרכינן להו סתמא ש״מ דנקטינן כמ״ד משום בת אחותו ומגילא יש לבעל פירות עד

איכא מ״ד הלכתא כר׳ יוחנן [א] ואיכא מאן דאמר הלכתא כר״ש בן לקיש דאמר משעת כתיבה ברקי״ל לענין ג׳ חדשים והא לאו מילתא היא דהתם לענין °מאימתי *מונין לגט ביחוד תליא מילתא וכיון דאינו מתיחד עמה משעת כתיבה מנין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מילתא כדאמרי* תיקנו פרקונה תחת פירות וקי״ל דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה הלכך כל כמה דמחייב בפרקונה אית ליה פירי ושמעת מינה דהלכתא כרבי יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה: ירושלמי* מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו וזינתה עד שהיא אשתו עמד וגרשה והקדים זמן הגט אמר מוטב שתידון בפנויה ולא באשת איש *איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה [ב] ושמואל אמר משעת כתיבה [ג] תניא כוותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר אל תתנו לה אלא לאחר שלשה חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וכן הלכתא [ד] אמר שמואל °כתובה כמעשה בית דין דמיא מה מעשה ב״ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה כתובתה [ה] דחייא בר רב אכתיב ביממא ואיחתים בליליא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל ס״ל לא עסוקין באותו ענין הוו והניא אמר רבי אלעזר בר צדוק לא שנו אלא שאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר: *איתמר °אמר לעשרה [ו] כולכם כתבו גט לאשתי אמר ר׳ יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור״ש בן לקיש אמר °כולן משום עדים מאי בינייהו דהתים בי תרי מינייהו ביומיה והנך מכאן ועד [ז] יומים לר׳ יוחנן דאמר משום תנאי כשר ולרבי שמעון בן לקיש דאמר משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב [ח] או פסול מאן דאמר משום תנאי כשר ומאן

רש״י

והו רבנן נכך: לענין שלשה חדשים. שצריכה להמתין מלהנשא לאחר שנתגרשה ואותן ג׳ חדשים קי״ל דמונין לה משעת כתיבה: פרקונה. שאם נשבית חייב לפדותה כדלתנן בהמתנחל לאריקש: מאימתי מונין לגט. ג׳ חדשים שהאשה צריכה להמתין: המשליש גט לאשתו. שמסר הגט ביד שליש כדי שגרשה בו לסוף שלשה חדשים והוא הולך למדינת. מותרת לינשא מיד. דמשעת כתיבה מנין: כמעשה ב״ד דמיא. דתנא ב״ד הוא: מה מעשה ב״ד. חזינים משעת פסק דין ואע״ג דלא סיימוהו שלנן אין שם שקדמה ונכתבין ביום ונחתמין בלילה · אף כתובה. משעת כתיבה דתכנסה לחופה דקירוב הדעת הוא אל שיגמרוה ואפילו לא סיימוה: עסוקים באותו ענין כוו. מכתיבה ועד חתימה ואפילו בשאר שטרות כשר. לא שנו. דשטרות שנכתבין ביום ונחתמין בלילה פסולין: אמר רבי יוחנן שנים. מתכוין לחתום נשם עדות וכל השאר לא כתתים אלא כדי לגייסה ברבים ותגלי נמור דס״ל גט זה דלא ניחזי גיטא אלא אם כן יחתמו כולם: כולם משום עדים. מתכוין להחתים: שלא נגלה ניגייהו. בין תנאי נפרים ממה נפקא סלן צריכין לחתום: ועד עשרה ימים. וקודם שאתם לא חתמו

מאימתי מונין לגט שלשה חדשים שהאשה צריכה להמתין לאחר שנתגרשה כדי להבחין בין זרע בעל ראשון לזרע בעל שני: המשליש גט לאשתו. כתב רש״י ז״ל מסר הגט לשליח כדי לגרש בו לסוף שלשה חדשים והוא הולך לדרכו: מותרת לינשא מיד. דמשעת כתיבה מנינן וכתבו בתוספות שבתגט כתב רש״י ז״ל והוא הולך לדרכו אלא מיירי אפילו הוא בעיר ונקט תנא דברייתא המשליש לרבותא שאף על פי שהוא בעיר מותרת לינשא מיד ואין חוששין לגט ישן ולי נראה דדוקא נקט רש״י שהלך לדרכו משום דסבירא ליה דדוקא משום ענונה כשהלך בדרך הוא שהקלו חכמים לגרש בגט שזמנו מוקדם מנתינתו הומיא דגיטין הבאים ממדינת הים אבל אם היה בעיר הוה ליה לכתב ביום ומחתם בלילה דפסול: גט ישן. לקמן מפרש [דף עט.] דאין אדם מגרש בגט ישן ואי זהו גט ישן כל שנתיחד עמה אחר שכתבו לה. ומשמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. שמא תתעבר בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קודם וכזנות נתעברה: **גרסי׳** בגמרא [דף יח.] איתמר כתובה מאימתי משמשת. כלומר מאימתי תהא כתובה כשטרי חוב ומשמשתה שביעית: רב אמר משתפנס ותזקף. כלומר משתפרע קצת ותזקף עליו המותר במלוה דנפק״א לה מתורת כתובה והויא לה כמלוה: ושמואל אמר פגמה אף על פי שלא זקפה זקפה אף על פי שלא פגמה. הויא לה כמלוה. לא פגמה ולא זקפה אינה משמטת דמדינא כתובה ותוספת אינן משמיטין מידי דהוה אשכר שכיר והקפת החנות דאין משמיטין משום דשביעית אינה משמטת אלא מלוה ולפי זה לא אפשר לפרש מאי דאמרי׳ התם ברים אף על פי (דף מה.) דתנאי כתובה ככתובה דמי להנהו מילי דאמרינן התם ומני בהדייהו לשביעית דהכי קאמר דכשם שכתובה אינה משמטת כך תוספת אינו משמט משום דתנאי כתובה ככתובה דמי דמאי איריא משום דהוי ככתובה תיפוק ליה דמדינא אינו משמט לפי שאין שביעית משמטת אלא מלוה ודוחק הוא לומר דאתיא כרבי יוסי דפליג התם [בפרק י׳ דשביעית] ואמר דשכר שכיר משמט אלא ודאי הא דמני התם בשביעית הייט לומר שלא פגמה או זקפה חקפה כתובתה לרב או פגמה או זקפה אליבא דשמואל דמשמט נמי תוספת וקי״ל כשמואל ותנייא נמי בגמרא והעמדה כדין הוי מוקפה: **כתובה** כמעשה בית דין דמיא מה מעשה בית דין וכו׳. דמשמע פסק דין איכא קצת כדמוכח בפירקא קמא דבבא מציעא (דף טו.) דכשעמד בדין גבי ממשעבדי הילכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמים בלילה אף כתובה משעת כתיבה דנכנסה לחופה דמשום קירוב הדעת הוא דחייל שעבודא ואע״ג דלא אחתים דמסתמא איכא קלא: עסוקין באותו ענין הוו. מכתיבה ועד חתימה ואפילו בשאר שטרות כשר: לא שנו. דשטרי חוב המוקדמין פסולין: אבל עסוקין באותו ענין כשר. דהא ליכא קלא כולא חתמו כיון שהם מזומנים לחתום ומסתברא דקי״ל כשמואל דכתובה כמעשה בית דין דמיא ונכתבת ביום ונחתמת בלילה ואף על גב דדחיק דרב לא סבירא ליה הכי דחייה בעלמא היא ועוד דאפילו הוה רב פליג עליה הא קי״ל כשמואל בדיני אבל כתבו שגאונים בתשובה ורי״ף ז״ל דליתא לדשמואל וכן דעת בעל העיטור ז״ל וכן כתב הרמב״ם ז״ל בפרק כ״ג מהלכות מלוה ולוה חולק ומשמע דטעמייהו דכיון דתלמודא מתמה נימא כשמואל סבירא ליה משמע דלמדחיה אישתמיטתיהו ומיהו אפילו [איתא] לדשמואל איכא מאן דאמר דדוקא בעיקר כה תוספת אבל יש בה תוספת לא ואע״ג דקי״ל דתנאי כתובה ככתובה דמי הני מילי למאי דתני ברים אף על פי [דף מה:] אבל לשאר מילי לא ואפשר דאפילו בתוספת נמי איכא למימר בההיא הנאה וקלא נמי אית ליה (א) ומיהו היכא דקנו מיניה ליכא למיחש למידי דקנין קלא אית ליה כדאמרינן בפרק גט פשוט [דף קעב.] או ידעינן יומא דאקניתו ביה כתבינן יומא דאקניתו ביה. ונ״ל דכי אמרינן דעסוקים באותו ענין כשר הייט דוקא בשטרי הלואה דחוזי משעבדי ליה וכיון שהם מזומנים לחתום איכא קלא אבל בשטרי חוב שהוא מתחייב בקנין או בשטר כמה מתחייב ביום ואע״ג דאיכא קלא במילי והאי לא משתעבד ולפיכך תמיהני על הרמב״ם ז״ל שכתב בפרק הזוכר ואם היו עסוקין בענין עד שנכנס הלילה וחתמוהו אע״פ שקנו מיום בלילה כשר ומשמע אפילו בשטרי חוב: **איתמר** אמר לעשרה וכו׳ ועד עשרה ימים. וקודם שגמרו לה חתמו סלק דכיון דאמר להו סלוס

*) נראה דצ״ל ועיקר פיסקא דההיא שמעתתא כו׳. אמ״י ר״ם בעל שלמים

[illegible]

שלכם לא שייך גיטא עד דחתמו כלהו: מאן דאמר משום עדים פסול. דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כלן וכיון דכלן לא חתמו ביום כתיבתו הוה ליה מוקדם: או נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול מ"ד משום עדים פסול. דקי"ל דאפילו מאה עדים שנמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה: מחתים לכתחלה קרוב או פסול וכו'. א היא גרסת הרי"ף ז"ל ורש"י גורס לא חתים בתחלה קרוב או פסול. ופירש אם חתם בשנים הראשונים קרוב או פסול ולפי שאף גרסת הרי"ף ז"ל מתפרשת כן שהרמב"ם ז"ל תלמידו כתב בפ' [תשיעי] מהלכות גירושין היה אחד מן השנים הראשונים פסול וכו': אמרי לה כשר. למ"ד משום תקנו' אע"ג דחתים ברישא *)העדות שמקיים הראויים להעיד והאי תקיב לתקנו' ומסתמא את הכשרים נתן לשם עדות והקרוב לתקנו'. ואמרי לה פסול. דנהי דבגט כשר איכא למיגזר משום שטרות דעלמא דבשטרות דעלמא פסול כמו שאפרש וא"ת ובשטרות אמאי פסול והאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ומשמע בהדיא בפרק המגרש (דף פז:) דמפלי שני ספין שהרחיק מן הכתב קאמר דאמרי' בפ' גט פשוט (דף קסב.) הרחיק ב' שיטין מן הכתב פסול וקאמר שלא אחרו ריוח מלא בקרובים כשר אע"פ שנמלאו הקרובים החותמים בתחלה ותנית נמי בפ' גט פשוט [קסג:] הן ד' וה' חתומים על השטר ונמלאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים עדות בשאר יש לומר דמלאוהו בקרובים היינו טעמא משום דכשרים חתומי ברישא וכשהשטר יוצא לפנינו גם

רש"י

סלן. מ"ד משום עדים. פסול דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כלם וכיון דכלם לא חתמו ביום כתיבתו הוי ליה מוקדם. ואי חתים בתחלה קרוב או פסול דקי"ל בסנהדרין אפילו מאה עדים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ואם בשנים הראשונים חתם הקרוב או הפסול וכולן חתומין בו ביום. אמרי לה כשר. למ"ד משום תקנו' ואף על גב דחתם ברישא מ"מ יתקיים העדות בראויין להעיד והאי יתיב לתקנו' דמסתמא את הכשרים מנה לשם עדות והקרוב לתקנו': לאיחלופי בשטרות דעלמא. כיון דחתים ברישא איכא למיגזר זה ואלו לשם עדות חתם והפסיד קרוב בכל שטרות. מתני' על העלה של זית. עלים. ונותן לה את הפרה מפרש בגמ': [גמ'] במי טריא. במי גשמים ויש מפרשים מים שמורין בהן פירי שהוא כעין עפצים. במגילתא. קלף עפצים מעושן מי מילין. מים שמורין בהן עפצים. באבר. עופרת שנים ומשחירין. בשחור. שחור. בשיחור. שמשחירין בו שורות. מקרעין

ומאן דאמר משום עדים פסול וקיימא לן כרבי יוחנן מיחתם לכתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא ואמרי לה פסול אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא: **מתני'** בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא על הכל כותבים על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה ועל יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלין: **גמ'** ובכל דבר שהוא של קיימא לאיתויי מאי לאיתויי הא דתני רב חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר ודוקא במגילתא דלא עפיצא אבל במגילתא דעפיצא פסול דקי"ל אין מי מילין על גבי מי מילין תאני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר איתמר עדים שאין יודעין לחתום אמר רב מקרעין להם נייר חלק וממלאין את הקרעין דיו

כן תולין לאקל ואומרים דכשרים חתים ברישא ושביק רווחא ואח"כ נתמלא הריוח בקרובים אבל כשהקרובים חותמים בתחלה נראים כעדים וא"ת ומאי פסולייהו דשטרות ספי מגט דבגט נמי מדינא אית ליה למפסליה דילמא קרובים לאסהודי אתו ואתא לא שיילינן להו אי למיהוי אתו אי לאסהודי כדאמרינן בפ"ק דמכות (דף ו.) יש לומר דבגט ליכא למיחש לפי שאין עדי חתימה יכולין כלום אלא בגט הוא שאומר להם לחתום ואיכא אדעתיה דבעל חתמו אם הוא רוצה משום עדים ואם רוצה משום תקנו' והיא מסתמא לכשרים מחתים משום עדים והשאר משום תקנו' אבל בשאר שטרות כתמשה שבאו לחתום שטר עדות זה בפני זה וחתמו תחלה קרובים או פסולים השטר פסול דדמו כמאן דאמרי לאסהודי אתינן אבל באחרונה ליכא למיחש דכיון ששנים כשרים חתמו [בתחלה] מאן דחתם בתר הכי מסתמא לאו לאסהודי אתא ולפי זה אפילו מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא בתחלה אבל בתמלא או בסוף אפי' בשטרות כשר והא דתניא בתוספתא ומייתי לה בריש פרק גט פשוט [דף קסב:] הן ד' או ה' חתומים על השטר ונמלאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים עדות בשאר אומר ר"ת ז"ל דהא דנקט שנים הראשונים לרבותא נקטיה אע"פ שנראה יותר שהם עיקר העדות וכל שכן אם נמלאו האמצעיים או האחרונים קרובים או פסולים דתתקיים העדות בשאר והקשה עליו ר"י ז"ל דהא מכשרין קרובים או פסולים בשטרות בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ליחוש דילמא אתו לקיומי בשנים קרובים או בחד כשר וחד קרוב דמשום הכי תקנה אמרינן בפרק הזורק (דף פו:) דבגט מקושר לא הכשירו בו אלא עד אחד פסול בלבד וליכא למימר דלעולם אין מקיימין את השטר עד שיכירו כל החתימות שבשטר ואע"ג דבגט מקושר מקיימין (חד) מכל תלתא דלית ביה הכא הוא דכון דאטרחוה להחתים על כל קשר לא אטרחוה לקיים כולם אבל הכא דמטה דבעי מתחם בפני קיום בכולהו דליתא דהא אמרינן בריש גט פשוט [דף קסב:] לא שנו אלא בין עדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא אפילו הרחיק שיטה אחת פסול וצריך בין עדים לכתב נמי ליחוש דילמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר לרבות עדים הוא דעבדי ומשני כל כה"ג אין מקיימין אותו מן העדים שלמטה אלא מן העדים שלמעלה משמע דבעלמא מכל חד דלית ביה מקיימין שאלו היה צריך לקיים כל החתימות לא היה צריך מידי לפיכך חזר בו ר"ת ז"ל ופי' כמו שפי' בהלכות גדולות דדוקא נקט בברייתא שנים הראשונים קרובים וכו' דהתם דחתמו לכבוד או למלוי ולפיכך תתקיים עדות בשאר אבל נמלא אחד מן האמצעיים קרוב או פסול עדותן בטלה דודאי לשם עדות (חתמו) [חתם] ובפ' גט פשוט הכי קאמר כל כה"ג אין מקיימין מעדים שלמטה אלא מעדים שלמעלה דאין מקיימין מעדים שלמעלה אלא מעדים שלמטה ותנן דמכשר הכא לא מכשר אלא בתחלה אבל בסוף דסלי עלמא פסול והרמב"ם ז"ל כתב בפרק הזוכר דמשום הכי מכשר ספי בגט מבשטרות לפי שהגט סותם לה בפני עדים ויש לסמוך בו על עדי מסירה: **מתני'** בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא בקומוס. בגמ' מפרש להו: ובקנקנתום. מפרש בגמ' דהיינו חרתא דאושכפי. ופרש"י ז"ל שזהו הנקרא בלע"ז אדרימנ"ט ולפי זה אסור להטיל אדרימנ"ט לתוך דיו של ס"ת כדאמרינן במסכת סוטה (דף כ.) וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו והסורה לאמרה ומזה כתב שהוא יכול למחוק אבל אין פירושו מחוור שהרי הוא ז"ל פי' ג"כ ובשיחור דקתני בברייתא דהיינו אדרימנ"ט ואינו נראה דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתני' ור"י ז"ל פי' דשיחור הוא אדרימנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפי' רשב"ם בעירובין [דף יג.] שהוא קרקע ירוקה שקורין וידריאו"ל ואע"ג דבפ' כל היד (דף כ.) תנא שחור שהוא ומפרש דהיינו חרתא דאושכפי ולא וידריאו"ל ירוקה היא מסתבר ואל כן שקרא וידריאו"ל. י"ל דכשמתקנין אותה כהוגנה לא היא משחרת ולפיכך אמר ר"ת ז"ל שמותר להטיל אדרימנ"ט לתוך דיו של ס"ת דלא אסרו אלא קנקנתום דהיינו וידריאו"ל. ולא נהירא שהרי דיו שיש בו אדרימנ"ט אינו נמחק ולפי זה יהא כלן אסורין אלא מה [שנהגו עכשיו] להטיל קנקנתום לתוך דיו של ס"ת כמ"ד התם [בעירובין וסוטה] דלכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה שמוחקים אבל בס"ת שרי: **על** העלה של זית. תלושה ואליבא דר"ה דס"ל עדי מסירה כרתי אפילו בכתב על העלה בדיו כשר אע"פ שהוא כתב שיכול להזדייף ואליבא דר"מ דוקא ברושם וקמ"ל מתני' דעלה של זית דבר המתקיים הוא דתנן לר"מ בין לר"א אין כותבין את הגט אלא בדבר המתקיים על דבר המתקיים. והיינו דתניא בתוספתא [פ"ב] על עלה זית על עלה דלעת על עלה חרוב על כל דבר שהוא של קיימא כשר על עלה בצלים על עלה ירקות על כל דבר שאינו של קיימא פסול זה הכלל אינו כשר עד שיכתוב בדבר של קיימא על דבר של קיימא: ונותן לה את הפרה. בגמרא מפרש טעמא וכתבו בשם רבינו מאיר הלוי שצריך שיתן את העבד ואת הפרה בפירוש הא בנותן לה ואומר הא גיטיך סתמא אינו במשמע שנתן לה כלום והגט בטל ואע"ג דאמרינן לעיל [דף כ:] אורכא דמגילתא הוא והכא היינו טעמא לפי שמה שנמצא הרי הוא ספק גם אבל הכא בעבד ופרה כיון שיש להם חיות אינם בטלים לקרן ולא ליד: **גמ'** במי טריא. מי גשמים לשון טורי פי' [מים] שנופלים על הגגות ל"א מי טריא מים ששורין בהם פירי שהוא כעין עפצים ועפצא גלי"ם מכאן היה אומר ר"ת ז"ל שדיו של עפצים פסול לכתוב בו ספר תורה דתנן במגילה [דף יז.] עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו ותניא בפרק הבונה (דף קד:) דכתב שלא בדיו ינגז ובס"ת מיירי כדמוכח בפ' הקומץ רבה [דף לא: ע"ש תוס' ד"ה שמלה כשירה] אלמא דיו בעינן והכא אמרינן דיו דיוהא ובכל דבר המתקיים לאתויי עפצא אלמא אין זו דיו ואמרינן בפרק כל היד [דף כ.] קוסא דיוהא והיו של עפצים אינו יבש שיהא קורטא ולפיכך היה אומר הרב ז"ל שאין כותבין ס"ת אלא בדיו כנהוג בצרפת שעושים מעץ שקורין אלבדי"ן וכשהוא מתעבה קורטא והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (דף כג.) כל הצרפין יפין לדיו וצרף קטף יפה מכלן לאו שהוא נומא דאין דרך ליתן גומא אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דצרף הוא לחלוחית של קליפת עץ כמו א שרפה מנוי דפ"ק דנדה [דף ז:] היינו לחלוחית דמים שבאבה ובפרק כל שעה (דף לג.) אמרינן ירק מר יש בו שרף ופניו מכסיפין וירק אין בו גומא אלא לחלוחית ואין אלו כמות לדלמרבנה שהם דיו הוא של עפצים כדאמרינן בירושלמי [דפירקין הלכה ג] פסול בו דיו שאין בו עפצא אלמא שהם דיו יש בו עפצא וכי מרביץ הכא ספל דבר המתקיים מי אגלא שהוא מים שבשרו בם העפצים בלא שום בישול ולא הוי דיו עד לאחר בישול שהוא מתבשל עם אותן דברים שמערבים עמו וכשמתייבש נעשה קורטא (א) ור"ת ז"ל כתב דיו מדאמר או אבר ואבר שהוא דיו של עפצים: **שאין** מי מילין. שהרי מראה הקלפים המעובדים בעפצים מראה הכתב ואינו ניכר: באבר. באבר. שנסף העופרת נמים ומשחירין: בשחור. שחמין: ובשיחור. פרשתו במשנתינו וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות גירושין דבמי טריא ואפצא סותבין אפילו לכתחלה אבל באבר בשחור ובשיחור דוקא דיעבד ואע"ג דבכלהו תני כתבו כיון דאמרינן דמתניתין דקתני בכל סותבין שהוא לכתחלה ובכל דבר המתקיים אתיא לאתויי מי טריא ואפצא משמע דאפילו לכתחלה אבל הא דכתבו באבר ובשחור ובשיחור דוקא דיעבד ומשום הכי אמרינן דמתניתין אתיא לאתויי הא:

מקרעין להם נייר חלק. פרש"י ז"ל שמסרטין להם שריטות כעין אותיות והם מעבירין על השריטות דיו. ול"נ דתקיקה הרי היא ככתיבה כדמוכח בגמרא לקמן והמעבירין על השריטות דיו הוה ליה כתב על גבי כתב דפסלו בגמרא ואפשר שלא היו מסרטים אלא מקצע כל אות ואות ותיפו לשון מקרעין לא משמע הכי לפיכך נראה כפירוש ר"ח ז"ל שלוקחים נייר אחד ומקרעין בו שמות העדים מעבר לעבר ומניחין אותו

אותו על הקלף שהגט כתוב בו וכלאן עדים וממלאין את הקרעים דיו ונכרת הכתיבה על גבי הקריעה: והני מילי בגיטין. משום עגונה כדלקמן דזמנין דלא משתכחי סהדי בקיאי ושמא בתוך כך יפרש זה ליס או ימות ותזקק ליבם: אבל בשאר שטרות. יחזור אחר עדים הבקיאין לחתום. סותיה דרב. דאמר קורעין להם נייר חלק: הלכה כרשב"ג. דבשטרות לא וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ד מהלכות מלוה ולוה שאם עשה כן בשטרות שהשטר פסול וכתב הרשב"א דהיכא מאן דאמר מדאמרינן [דף יט:] עדיה רב כהנא ולא אמר עדיה ופסיל ליה לשטרא ש"מ דהשטר כשר וכדאמרינן בעלמא [קדושין נר מצוה

וה"מ א בגיטין אבל (א) בשטרות לא (ה) הדוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תניא כוותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושאין יודעין לקרות קורין לפניהן וחותמין אמר רשב"ג במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין ב לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין אמר רבי אלעזר מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג רב נחמן קרו קמיה ספרי דדייני וחתים ודוקא רב נחמן וספרי דדייני דאית ליה אימתא עלייהו אבל רב נחמן וספרי אחריני אי נמי ספרי דדייני ואיניש אחרינא לא רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה ג דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי ליה לשני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי (נ"א מבני חרי) א"ר אשי אמר לי הונא בר נתן הבי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימו עליה בי תרי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי בדידע' והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיץ והא בעינן שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא ברמהדר והא קמ"ל בבל לישן כשר בין בגיטין בין בשטרות אמר רבינא אמר לי אמימר הבי אמר מרימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכי למקרייה והא דתניא הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבוד וחזר ואמר שטר

רש"י

מסרסין בגיטין משום עיגונא כדמפרש לקמן דזימנין דלא משכחין סהדי בקיאי ושמא יפרש זה ליס או ימות ותיוקק ליבם אבל בשאר שטרות יחזור אחר סהדים הבקיאים לחתום סותיה דרב. דאמר מקרעין להם נייר חלק. רב נחמן קרו קמיה. (ב) בשאר שטרות ודוקא רב נחמן שהיה דיין והיה ממונה מפי ריש גלותא ותתנא דבי נשיאה וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי דעביד בערכאות של עובדי כוכבים וחותמיו עובדי כוכבים דאכשרינן לעיל: ממשעבדי. והא דאמרינן בפ"ק מבני חרי ולא ממשעבדי בעשה בהדיוט דלית ליה קלא דחתימי עליה ישראל וישראל עצמן אלא שכתבוהו בלשון פרסי. בי תרי. שתי עדי מסירה.

דף יט:] רב מגיד אמתן דמקדש בביאה עודי מגד ליה וקודשיו קודשין וכן הדעת נוטה דכיון דבגיטין שרי להו חתימתן חתימה היא וכיון שכן בדיעבד בשאר שטרות אמאי פסלנא ליה לשטרא עכ"ל: ודוקא רב נחמן וספרי דדייני. רב נחמן דיין הוה ממונה מפי ריש גלותא דמתניה דבי נשיאה הוה כדאמרינן בהעור והרוטב (דף קכב.) וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרו ביה ולא כעד מפי עד דמי שהרי הוא בעצמו רואה וחותם עדות ולאו מאמין אחרים בה אלא נומר שכך כתוב בספר זה וזו אינה עדות אלא מלתא דעבידא לאיגלויי הוא וכיון דאית להו אימתא דידיה מהימני: דעביד בערכאות. וחותמיו עובדי כוכבים: ממשעבדי. והא דאמרי' [דף יא] בפ"ק מבני חרי ולא ממשעבדי כשעשה בהדיוט דלית ליה קלא: דחתימי עליה תרי ישראל. וישראל עצמן אלא שכתבוהו בלשון פרסיים: שכתבו [עי' גמ']. כתב שלו: והא לא ידעי למקרייה (אלא) בדידעי. הא לאו הכי לית להו למחתם אפומא דאחריני דידעי דדוקא ר"נ וספרי דדייני: גרסי' בגמרא [דף יט:] אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטיך חיישינן שמא במי מילין כתבו. [וכבלעו]. כלומר חיישינן לחומרא ולפוסל' מן הכהונה שמא במי מילין כתבו ונבלעו ואמרי' לעיל כתבו במי פירות ואפלו כשר וסתם נייר של עשבים הוא ולא קלף מעובד בעפצים דלא עפיץ הא אמרינן לעיל אין מי מילין על גבי מי מילין: ומסקינן דכי אמר שמואל הכי לאו בסתמא אלא דבדקינן ליה הנייר במיא דגרא ופרש"י ז"ל וכן בערוך דהייט מי קליפת רימונים שמעביר עליו ועולם האותיות שבלועות ונראות ואם נראות חיישינן שמא לא נבלעו יפה וכשנתנו לה הוו נראות קצת ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתיבמת ויש מי שפי' דלא מספקינן כלל אי הוה גט או נייר חלק דכיון שאמר בעל הרי זה גיטיך נאמן בכך והא קי"ל בפרק יש נוחלין (דף קלה.) דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן להגה ואע"ג דמסיק התם ז"ל חוש לה הייט בשלא ראינו שנתן לה כלום אלא שהוא אומר שגירשה אבל כאן שנתן לה מדינא מגורשת גמורה הוא והשתא דשמואל ליתיה אלא שמא בשעת נתינה נבלעו האותיות לגמרי ולא היה רשומן ניכר כלל והא דאמרינן לעיל דאם כתבו במי אפלא כשר דהייט מי מילין היינו כשהכתיבה נכרת לשעתה: [דף יט:] הני בי תרי עדי מסירה צריכי למקרייה. דאע"ג דס"ל לשמואל דכל שאמר הבעל שהוא גט מהימן שאני הכא דכיון דליכא עדי מסירה ועבדי ליה לכריתות אין להם לסמוך בעדותן על אדם אלא כגון רב נחמן וספרי דדייני וכדאמרינן לעיל. ואקשינן עליה דאימור מדתניא הרי זה גיטיך וכו'. דאם איתא דצריכין למקרי' היכי מני אמר לה שטר פסים הוא. ומפרקינן דלבתר דקריוה עיילה לבי ידיה. כלומר תחת כנפיו והא דלא סני ליה דההיא בעדי חתימה משום דבעל כרחין ברייתא לא מתוקמא אלא בעדי מסירה דאי לא כיון שאין גט בידה היאך נאמנת וכיון דלא אפשר בלא עדי מסירה משמע ליה דמיירי ליה נמי אפילו בלא עדי חתימה וכתבו בתוס' דמדלא שני ליה הכא במאי עסקינן בדלא קריוה משמע דכי אמרינן צריכי למקרייה לאו לכתחלה בלחוד קאמרינן אלא אפילו בדיעבד אינה מגורשת גמורה ולא"ת והא תנן בפרק הזורק (דף פ.) כתב גט לאיש ושובר לאשה ונתנה ונתן וכו' ולאחר זמן גט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה ודייק עלה בהאשה רבה [דף נח:] מאי הו"ל למעבד ומשני איבעי ליה לאקרויי גיטא אלמא דאע"ג דלא קריוה כל שלא נמצא שהוחלף מגורשת יש לומר דכיון דאסורה ליגשא בלא קרייה מ"מ אם נשאת לא תצא שכבר כתבתי דבעל מדינא מהימן עוד תירצו דהתם בדעייל לבי ידיה מיירי וקנסינן לה דהו"ל לאקרויי מיד או אחר נתינה וכן היה מנהיג ר"י ז"ל להקרות קודם נתינה ולאחר נתינה מיהו אינה אסורה ליגשא אם לא קראוהו אחר נתינה כדאמרינן הכא לא כל הימנו לאסרה ועל כרחין מיירי בדלא קריוה בתר דעיילי לבי ידה ומ"מ הדבר פשוט שאם לא קראוהו קודם נתינה וקראוהו אחר נתינה מגורשת: גרסי' בגמ' [דף יט:] ההוא נכרא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשכח מזוזתא אמר ר"נ מזוזתא בי דני לא שכיחא. כלומר הוא היה זורק לה ואין לחוש שמא גם זרק לה ואבד והי"מ דאשכחה חדא אבל אשכחה תרתי מדהאי הוה הא נמי הוה וגיטא אימ' עכברים שקלוה. כלומר דמיירי בשראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד וכיון דע"כ חדא הוה התם מעיקרא אמרינן דמדהאי הואי חברתא נמי האי התם חס זרק גט ואימא עכברים שקלוה. והאי טובלא מיירי בדעייל לבי ידיה ואי לאו דמזוזתא ביני דני לא שכיחא לא חיישינן דאלוסי חלפי אבל כיון דלא שכיח אינה מגורשת כלל אי נמי בדלא קריוה עסקינן ואי לא אשכח מזוזתא הויא לה ספק מגורשת והשתא דאשכח מזוזתא אין חוששין לה וכי אשכחה תרי אמרינן דאימר עכברים שקלוה לגיטא והוא לה ספק מגורשת [דכיון דאמר לה הרי זה גיטיך] וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות גירושין: גרסי' תו בגמ' [שם] ההוא גברא דעל לבי כנשתא *(דאבי גובר) שקל ספרא יהב לה לדביתהו אמר לה הא גיטיך אמר רב יוסף למאי ניחוש לה וכו' [דף כ] הא בעינן שמו ושמה ושם עירו ושם עירה וליכא. פי' משום דכתיב ספר כריתות ות"ח לספירת דברים של כריתות אא"כ כתב שמו ושמה. ושם עירו ושם עירה ודאי דרבנן הוא דמדאורייתא לא בעינן אלא שמו ושמה כדי שיהא נראה שהוא סרח ביט לבינה דבלאו הכי לא מיקרי כריתות כלל וכי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה בשם עירו ושם עירה לאו חוקא דאפילו מפסיל מדרבנן מ"מ מגורשת ואינה מגורשת היא ורב יוסף לא חש לה כלל אלא הואי לאו דוקא: וגרסי' תו בגמ' [שם] אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה בלט למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם וכו' כלומר לרבנן לא הוי גיטא והכי קי"ל אע"ג דרב אחא בר יעקב דחי לה ולעיל נמי אמרינן דיו על גבי דיו פסול וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ג' מהלכות גירושין: וגרסי' תו בגמ' [שם] אמר רב חסדא יכילנא למפסלינהו לכולהו גיטי דעלמא א"ל רבא מ"ט אלימא משום דכתיב וכתב לה והכא איהו קא כתבה. כלומר שהיא נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דבס פשוט (דף קסח.) משום תקנת עגונות. ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן. כלומר דאקנו ליה ההוא זוזא מדידה והוה כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד היה הפקר. ואע"ג דבלשון דילמא קאמרינן קושטא דמילתא הכי הוי ומשום כבודו הוא דלאמר ליה הכי וככי מפרש בפרק גט פשוט דהדיוה רבנן אקנה: ומדאמרינן דהאי טעמא סגי דלא למפסלינהו לגיטי שמעינן מינה שאין צריך שיתן הבעל מתחלה הקלף משלו והדיו והקולמוס כמו שכתבו מקצת מחברים בתיקוני גיטין אלא בההוא זוזא דאקנו ליה רבנן קונה הסופר הקלף וזוכה ט לבעל דהוה ליה כשלוחו וזוכה לו אבל אם הקלף הוא שלו יש שכתבו שצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו ולפ"ה צריך שפיר היכי יכול למפסלינהו לכולהו גיטי דהא רובייהו דניתי דבעל מינאו דבההוא דאקנו ליה אזיל סופר וקני ליה לבעל וכי ליה ומיהו אם הקלף של הסופר צריך שיזכה בו הבעל או שלוחו אבל אחרים אומרים שאינו צריך דבאותן דמים שהיא נותנת לסופר אקנו רבנן לבעל בין קלף בין דיו בין שכרו ועמלו של סופר ומ"מ כשהיא עושה טובתה גיטה בכי הא לא תקנו רבנן מידי דאי לא תימא הכי היכי שקלינן ושרינן לקמן בגמ' [דף כ:] דלאשה אי ידעה לאקנויי או לא הא רבנן ידעי לאקנויי אלא ודאי כדכתיבנא: גרסי' בגמ' [דף כ:] ת"ר וכתב ולא וחקק. ופרכינן ממימרא דחקיקה לאו כתיבה הוא ורמינהו וכו'. ומשני לא קשיא הא דחק תוכות הא דחק ירכות. כלומר שאם חקק תוכות האותיות ונשארו האותיות בולטות מאליהן לא קרינא ביה וכתב לפי שלא עשה מעשה כלל בגוף האות אבל אם חקק ירכותיהן של אותיות דהייט הן מתם שנעשה הכתב כתיבה מקריא. ירושלמי בפרקין הקורע על הטוד מסבנית כתב כשר הרושם הטור כתבנית כתב פסול ורושם כשר והרמב"ם ז"ל הכשיר לשניהן בפרק ב' מהלכות גירושין והוא תימה. ואמרינן בגמרא [שם] דרישמא מחרך חריך. כלומר שהרושם המטבע מחריך חריך האותיות והסביבות של טרת האותיות וכ"מ שאם חקק אם הגט בחותם שנתנו על גבי טס לא הוי כתב דחותם הוא: וגרסי' תו [דף כ] בעא מיניה רבא מרב נחמן כתב לה גט על טס

של

שלטי הגבורים

א פי' פרש"י לא שיסרט לשם טרת האותיות של אותיות על הנייר של גט וכם יתלאו הקרעים דיו אלא מוחכין טרם האותיות של שמותיהן בנייר חלק כפי שעמו ומקבין אותו על גב הגט במקום שיש להם לחתום וכם ימלאו הקרעים דיו ואח"כ עובר דרך הקרעים וירשם בגט וכן פי' ר"ית:

לשון ריא"ז

מביאין נייר חלק וקורעין בו כעין תבנית האותיות שרוצה לחתום בהם ומסכין הנייר על גבי הגט במקום שרוצה הסופר לחתום וממלאים הקרעים דיו ומסלק הנייר ונשאר החותם בגט אבל אם קרעו כעין אותיות בנייר וחתמו העדים באותן הכריתות הגט פסול כמו שביאר הר"ס וכן אם כתבו באותיות נקוקות או בכל דבר המחקים וכתב עליהם עד כדי החותמו פסולה מספק כמבואר בקונט' כריתות:

ב וכתב עוד ועוד שיכולו לשון הגט ונראה דהפי' אין מכירין לשום אם בקורא לפניהם מתרגמו לפניהם ב"ד וחזקה שאין בני אדם מקילו כרשב"ג משום עיגונא אבל בשאר שטרות לא יסמכו על מי שיקרא לפניהם עד שיהיו שניהם או רואה ב"ד וסופר של כבסו דרב נחמן שהיה דיין מומחה וסופר ב"ד קורא לפניו וחותם:

ג וכתב עוד כשיעור שמתכוונה בשאר שטרות דלא מקרי לגו נכרי דידעי למקרי כמסיח לפי תומו חותם כדאמרי' בגמרא פרסאה ולכן היכא דחתימי סהדי ולא קים לן אי ידעי למקרי אם לא נחזיק כשרים קיימי ומקיימי לגו כי דידה ומגביין ביה כדי שלא תבטל דלא נפטר לוין ולא קים לן דלא ידעי למקרי אע"ג דמסברי לחתימת ידייהו דיקיט בהבחנותיהו של סה לא מכוונו לאשרה מקיימין ליה ואם כתבו דבטוחה ולא אמרו אקריגא ליה לאלך דידעי למקרי סמכינן עלייהו וכתב הרא"ש וכה שכתב בתשובה לפי תומו לא נהירא דלא צריך לפי תומו אלא במו דלא האם ידעי דסמכינן עליה טוב מספק אבל בי סרי ישראל לא חשידי לשקר: כשיג רבינו שאחה גם שלא חתמו העדים בכתב ידן אלא כסופר חתמו כשר אמר' לר"א וחומר שרי חתימה כרתי לא כוי מחיך מחותו אבל אם שמתו שלא עדים פסולים או שחתמו שלא לשמו פסול וכתב כהדין ואין כהם מעידי כלל אלא כל הגט שאין עדיו חתומים נכתב ידן הרי זה פסול גמור כדמוכח באורך ואם לא שמבנו לידי אני פוסלו:

עין משפט

א מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ו' סמג עשין נ' טוש"ע אה"ע סי' קל ב מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' ט' סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' מה ג מיי' שם ופ"ב מהל' גירושין הל' ג' סמג עשין נ' טוש"ע אה"ע סי' קכה

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם מ"ע:

הגהות הגר"א

(א) רש"ע לא מיפסל לגמרי אף בבני חרי: (ב) ר"ל דלא ידעי למיקרי גרע טפי:

של זהב ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתיך מהו . כלומר מי אמרי' דכיון דלפרעון כתובה יהיב לה לא קרינא ביה ונתן דהא לא יהיב לה מידי . ואהדר ליה דנתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה . וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהלכות גירושין שהיא מקבלת מכתובתה כדי שווי הכס כלבד ומוכח בגמרא שאם כתב לה גט על כס של זהב ואמר לה התקבלי גיטך אפילו תאליך הוא שלה ואינו נכנס בפרעון כתובה משום דאיירא דעבילתא הוא ובטל לגבי הגט : וגרסי' תו [דף כ:] ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת . דכיון שהנייר שכב לעצמו לא נתן לה כלום וגמלאו אותיות פורחות באויר אבל אם אמר על מנת שתחזירי לי את הנייר הרי זו מגורשת דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה . ובעינן עלה בגמ' בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו . כלומר אם שייר לעצמו הנייר שביניהן מהו ופרכינן ותיפשוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים . כלומר דכיון דלנקיבה קאי כקטן דמי ולא הוי גיטה ואע"ג דאמרינן לקמן [דף סו:] כתבו בשני דפין כשר היינו דוקא בתחיכה אחת "[אלא שכתבו בשני עמודין] דכי כ"ע אמרינן בפרק הקומץ (דף ג.) דמזוזה שכתבה בשני דפין כשרה") כלומר בחתיכה אחת אבל כתב הגט בשתי חתיכות פסול והיינו דאמרינן בפ"ב דסוטה (דף יח.) כתבה בשני דפין פסולה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים . ומפרקינן לא צריכא דמתורה . כלומר שמתורה במקלה שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לחברתה והוי ספר אחד : **ומכאן** דקדק בתוספות שצ"ל בגט שיהו כל אותיות מוקפות גויל מד' רוחות אע"ג דאמרי' הכי בס"ת במסכת מנחות (דף כט.) דהא אמרינן הכל דמעורה כשר ור"י ז"ל אומר שאין זו ראיה דאפשר דכי אמרי' דמעורה היינו שרגלה של נו"ד שבשיטה התחתונה נכנס לתוך חללה של הה"א או ח' של שטה עליונה וכיוצא בזה : ואחרים אומרים שזה יותר קרוב לפסול הגט מפני שמבטל טרח האות ומ"מ אומר ר"י ז"ל שאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת ותפילין ומזוזות בעינן שיהו מוקפות גויל משום דכתיב וכתבתם שתהא כתיבה תמה אבל בגט ליכא קפידא דאפילו ספר תדיו לא בעי בגט דספר דכהב בגט לספירת דברים הוא דאתא [דף כא:] . וכן דעת הרמב"ם ז"ל דכיון דבכל כתב ובכל לשון כשר א"צ לדקדק שיהו אותיות מוקפות גויל ד : **וגרסי'** תו [דף כ:] בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו . כלומר שהביאתו לפנינו ואמרה בעלי נתן לי העבד הזה וגרשני בו כדתנן במתני' [דף יט.] ונותן לה את העבד מהו . כלומר מי מהימנא בלא עדי מסירה הואיל ועכשיו הוא ברשותה או דילמא הוא מנפשיה עייל . ופשטינן ה"ס דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה . כלומר גודרות דהיינו בהמות על שם גדרות הצאן אדם שמחזיק בהן אינו יכול לפטון לבעליהם מכרתם לי דאיכא למימר מאליהן הלכו אלנו וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין דספק מגורשת היא הוית מיהו בגמ' שקמינן לה דוקא בכתובה קטנה הא לאו הכי לא הויא מגורשת כלל משום דהוה ליה כתב שיכול להזדייף : **וגרסי'** תו [דף כ:] בעי רמי בר חמא ה היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו מי אמרי' אקניתה ליה או דילמא אשה לא ידעה לאקנויי . כלומר לאו למימרא דלא ידעה לאקנויי כלל דמי איכא למימר שלא יהא ממכרה ממכר אלא הכי קאמר דדילמא לא ידעה דשטר מקנה בעי ולפיכך לא חששה להקנות ועוד שכיון שהיא יודעת שסופו להחזירו לה אינה מקנאתו לו הקנאה גמורה ופשטינן לה מדתנן אשה כותבת גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו : **וגרסי'** תו [דף כא.] אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו . כלומר קנאתו לעבד בשטר מתנה והגט שבידו דהוה ליה עבד כחצרה וגיטה והגרה באין כאחד : ופרכינן אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד והא אמר רבא כל [שאם] מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות . כלומר שאינו ראוי לילך ואיכא מ"ד דכפות ויסן בעינן כדי שיהא הגט משתמר לדעתה ויתבאר בפ' הזורק [בס' תקמו] בס"ד והקשו בתוס' היכי אמרינן דחצר מהלכת לא קנה והא חצר מידה איתרבאי וידה מהלכת היא ותירצו דידה אינה מהלכת אלא לדעתה ואינה משתמרת אלא לדעתה דומיא דחצר שאינה מהלכת אבל חצר מהלכת שמהלכת שלא לדעתה ומשתמרת שלא לדעתה [אינה קונה] דלא דמיא לידה כלל : **וגרסי'** תו ואמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו . כלומר שאחר שנתנו בחצרו כתב לה שטר מתנה עליו ואמר לה זכה בגט וכתגר ומתגרשת בו משום דגיטה וחצרה באין כאחד : **על** קרן של פרה וכו' בשלמא יד של עבד לא אפשר למיקן ידיה . דשייך במצות ואינו רשאי לחבול בו ואם חבל בו יוצא ברא׳שי איברים אלמא אינו רשאי לחבול בו : יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה . איכא מ"ד דה"ה לנייר ולכל דבר הלוש שאם תתך מתנו לאחר שנכתב בו הגט פסול וכ"כ בה"ג ז"ל כלשון הזה ומתן דכתיב גיטה ליפסוק מגילתא שיעור גיטא והדר לכתביה דאי כתב ליה מקמי דליפסוק מגילתא "ופריש מגילתא ופסיק לה בתר דכתיב גיטא מפסל גיטא דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה ואחרים כתבו דדוקא במחובר לקרקע או נמי בבעה"ח משום דהוה ליה כמוקף דבר מגידולו אבל בתלוש לא דכיון דתלוש הוא לא הוא מחוסר קצירה שיכול ליתנו לה כמות שהוא וכיון שכן כי גאיז מיניה מידי לא מפסיל אבל מחובר מפני שאי אפשר ליתנו לה אלא בקצירה מקרי מחוסר קצירה ובע"ח נמי משום דדמי למחובר והביאו ראיה לדבריהם מדאמרינן לקמן [דף כא:] על "עלה של עציץ (שאינו) נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר רבא אמר פסול גזרה שמא יקטום אלמא דוקא נקוב אבל בעציץ שאינו נקוב לא גזרינן דאפילו קטם כשר ואין זו ראיה דאפשר דבתלוש נמי אם קטם פסול מיהו במחובר גזרינן שמא יקטום לפי שרוב המחוברים אי אפשר להם בלא קטימה הילכך עציץ נקוב נמי כיון שאפשר לבא לידי קטימה פסול ליה רבא אבל תלוש גמור בעציץ שאינו נקוב לא גזרינן ביה שמא יקטום שאם בא לגזור בתלוש אין לדבר סוף שא"כ אפילו על הקלף לא יכתוב דילמא גאיז מיניה אבל לעולם אי גאיז אפי' מן התלוש מפסיל כדברי ה"ג ז"ל והכי נמי משמע מדאמרינן כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ניהלי' ולמה ל"ל דשקיל ליה לחרס כוליה אלא שמע מינה דאי גאיז מן החרס מקום הגט פסול דאע"פ שהיה תלוש מחוסר קציצה מיקריא ומ"מ כתב רבינו האי גאון ז"ל דלא מיקרי מחוסר קצירה אלא היכא דקודם כתיבה הוה דעתיה למיגז מיניה ומי ה"ג הוא דליה ליה למיגז מיניה בתר דלכתוב אבל לא הוה דעתיה למיגז לית לן בה ובהכי אתי שפיר מאי דאמרינן לעיל [דף יז:] גזייה לזמן והבה ניהלה מאי וכו' כלומר מה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו ומן מאי קא בעי בלאו הכי נמי מפסיל משום מחוסר קצירה אלא היינו טעמא דכל שמתחלה לא היתה דעתו לגוזו אע"ג דגאיז ליה בתר הכי לא הוי מחוסר קצירה כדברי רבינו האיי ז"ל ומיהו גבי פרה וכל דבר שאיסורו חשוב אלא הכל וסמו עליו בפני עצמו אפילו נתן דעתו שלא לגייר פסול דמתני' דעיתן לה את . פרה סתמא הכן : ור"ת ז"ל היה אומר דדוקא גט שנחתך מקלף גדול חשיב מחוסר קצירה חומיא דקרן של פרה אבל אם חתך מן הגט דבר מועט כמו שעושין ליפותו לא חשיב בהכי מחוסר קצירה ולפי זה שהוא דגזייה לזמן אפילו היה דעתו לגוזו מתחלה לא מיקרי מחוסר קצירה לפי שהוא מועט מן המרובה ובעיין [דף כ:] דבין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה עדי הכי מוכחא דחותך מועט מן המרובה לא מיקרי מחוסר קצירה : [דף כ.] **שלחו** מתם כתבו על איסורי הנאה כשר . **)בכל איסורי הנאה קאמרי ואע"ג דכתותי מכתת שיעוריה לא [איכפת] לן אלא במידי דבעי שיעור כשופר ולולב ומיהו בלותן שצריכין להתבער מן העולם למאן דאמר כל העומד לשרוף כשרוף דמי משמע דלא הוי גט דהמאן דליתנהו דמי : **מתני'** אין כותבין במחובר לקרקע . דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קצירה ונתינה : כתבו

*) ע"ש בתוס' ד"ה כתבו . (ג"ה) **) עי' בביאורי הגר"א באה"ע סי' קכ"ד ס"ק ה' שתמה על דברי הר"ן הלא כתבו הגאונים ודלאו דגוזו . (ג"ה)

תורה אור

רש"י

שטר פסים . פיסים שפיסו לאוהבו עד שכתב לו עליו שטר חוב כדי שיראה עשיר · אמנה . שהאמינו לוה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן לוה ממנו והשיכתך ילוה לו לגבי ידיה . נתון חיק : לא אפשר למיקץ ידיה . דשייך במצות ואינו רשאי לחבל בו : קנאתו . לעבד בשטר מתנה זה . ומתגרשת בגט זה שבידו דגיטה וחצרה באין כאחד . והני מילי בכפות . כלומר שהעבד כפות דאז הוי העבד כחצרה דאי לא הוי כפות האי חצר מהלכת ולא קנה : משום יד איתרבאי . דכתיב ונתן בידה : אף חצר נפיק נמי דליתי בין מדעתה בין בע"כ . כגון חצר שהיה שלה קודם שזרק לה הגט : בעל כרחה ליתא . דאי אמרה אי אפשי לקבל מתנה ממנו לא קניא ונמצא חצר ולא מגרשה . אבא עושה שליח . לקבלה מדעתה אבל בע"כ אינו עושה שלוחה שתתגרש מקבלתו אלא הבעל הוא עושה שליח להולכה ונותנו לה ע"כ והולכה קרי ביה והולכה בקנסה . אביה מקבל גיטה : **מתני'** אין כותבין במחובר לקרקע . דכתיב וכתב ונתן מי שאינו

°שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת א בדקריוה סהדי ברישא ובתר הכי עיילה לביה ידיה והדר אפקה מהו דתימא ליחוש דילמא חלופי חלפיה קא משמע לן דלא חיישינן : **על** קרן של פרה ונותן לה את הפרה וכו' : **בשלמא** יד עבד *לא אפשר למיקץ ידיה הילכך יהיב לה כוליה אלא קרן של פרה נקצייה ניתביה ניהלה אמר קרא °וכתב ג ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר ג כתיבה קציצה ונתינה *)אמר רבא כתב לה גט ונתן ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו °והני מילי בכפות וכן הדין אם נתן הגט בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו אמר ליה אביי מבדי חצרו משום (*) ידה אתרבאי מה ידה ראיתא בגירושין בין מדעתה בין בע"כ אף חצירה נמי בעינן דאיתא בין מדעתה בין בעל כרחה והא מתנה בעל כרחה ליתא אמר ליה רב שימי והא שליח לקבלה מדעתה איתא בעל כרחה ליתא ומשוי שליח לקבלה ואביי אמו שליחות משום ידה איתרבאי משליחות איתרבאי ואיבעית אימא שליחות לקבלה נמי אשכחנא בעל כרחה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה : **שלחו** מתם °כתבו על איסורי הנאה כשר וכן הלכה) : **מתני'** [ו'] אין כותבין במחובר לקרקע כתבו

נר מצוה

שלטי הגבורים

[illegible] . . . מוקפין ר"י [illegible] קדוש [illegible] שהוא פסול עיין פרק הזורק :

לשון ריא"ז

[illegible]

ב רבינו הטמיע [illegible] דאמרי' בגיר' [illegible] [illegible]

לשון ריא"ז

[illegible]

ב כתב סמ"ג [illegible] צריך שיחתוך הקלף כשיעור הגט מן היריעה ואח"כ יכתוב הגט [illegible]

[illegible]

כתבו על המחובר וכו'. בגמרא פריך והא אמרת רישא אין כותבין: על הנייר מחוק. פרש"י ז"ל מפני שיכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכתוב בו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מינכרא מילתא והעדים נמי על המחק חותמין. ולא נהירא דהא קי"ל בפרק גט פשוט [דף קסג.] דשטר הבא ואו ועדיו על המחק כשר שמא תאמר חוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם אחת דהיינו במקום חתימת העדים לנמחק שתי פעמים דהיינו במקום שיחזור וימחוק. אלא מתני' בהא על המחק ועדיו על הנייר עסקינן שהוא פסול ואין בו תקנה כדאיתא התם בפרק גט פשוט (דף קסג.): ולא על הדיפתרא. לפי שאין מחק שלו ניכר ובגמרא מפרש דדיפתרא היינו דמליחא וקמיחא כלומר מעובד בקמח ולא עפץ: וחכמים מכשירין. בגמ' מפרש לה: גמ' והא אמרת רישא אין כותבים. דניחא למימר לכתחלה הוא דאין כותבין אבל דיעבד כשר דהא כיון דפסולא דאורייתא הוא אפי' דיעבד אית לן למפסליה: והוא ששייר מקום התורף. סיפא דקתני כשר הוא ששייר מקום התורף וכתבו לאחר תלישה: תורף. גופו של גט מקום האיש ומקום האשה והזמן: ומתני' דבעי כתיבה בתלוש דדרש וכתב דקרא אכתיבת הגט ולא אחתימת עדים. רבי אלעזר היא. דאמר דחתימת הגט אינה מן התורה אלא מפני תקון העולם הילכך וכתב דקרא אכתיבת הגט קאי ואע"ם

כתבו על המחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר ר' יהודה א פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש רבי יהודה בן בתירה אומר אין כותבין לא על ב נייר מחוק °ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין: גמ' כתבו על המחובר והא אמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן והוא ששייר מקום התורף ורבי אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי והכי קאמר א] אין כותבין טופס במחובר גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר: וחכמים מכשירין: *מאן חכמים רבי אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי

והני

רש"י

מחוסר קצירה כתבו על המחובר מפרש בגמ': נייר מחוק (א) כי הוא יכול לחזור ולמחוק עד העדים ולחזור ולכתוב ויעביר תנאי שהיה בו ולא מוכחא מילתא דעדים נמי על המחק חתימי. וכן דיפתרא אין המחק שלו ניכר: דיפתרא. קלף שאינו משופן: וחכמים מכשירין. מפרש בגמ': גמ' והוא ששייר מקום התורף. סיפא דקתני כשר והוא ששייר מקום התורף וכתבו לאחר תלישה. תורף מקום שם האיש והאשה והזמן. ור"א היא. מתני' דבעי כתיבה בתלוש רבי אלעזר דדריש וכתב דקרא אכתיבת הגט קאי ולא אחתימת עדים וקסבר דחתימת עדים אינו מדאורייתא אלא מפני תיקון העולם. עידי מסירה כרתי. עיקר אשה הבאה ליגרש ע"י הגט צריכה להביא עדים שנמסר לה לפניהם ואם היה בו תנאי היו זכורים אבל לרבי מאיר דאמר עידי חתימה כרתי וקסבר וכתב דקרא קאי וחתם חיישינן דילמא הוה תנאה ביה

ומאי שנא דהכא גבי מחובר שרי טופס שנכתב שלא כהכשר בדיעבד ולקמן בפ' כל הגט (דף כו:) גבי סתם טופסי גיטין אסרינן לה אפי' בדיעבד וליכא בפרקין גבי חרש שוטה וקטן לאוקימתא [דף כג.] דאמר רב יהודה אמר שמואל דמוקי לה בשייר מקום התורף שריא לטופס אפי' לכתחלה י"ל דגבי סופרים דהיא מילתא דשכיחא טובא ששונין כן להשתכר אסרו טופס אפילו בדיעבד גזרה משום תורף והכא גבי מחובר דלא שכיח טפי האי אסרו לכתחלה והתירו בדיעבד וגבי חרש שוטה וקטן דלא שכיח כלל מוקמי ליה טופס אדיניה ושרי ליה אפילו לכתחלה: גרסי' בגמרא [דף כא:] כתבו על הקרן של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה. כלומר דשקיל ליה לטליה עציץ ואין כאן מחוסר קצירה ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה רוב התליכה והוי קצירה דלא מפסיד ליה לעציץ: על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר פסול אביי אמר כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה ורבא אמר פסול גזירה שמא יקטום [העלה]. כלומר והוה לה קצירה מן המחובר ומתמהי' לאביי אמאי כשר ורבא נמי אמאי לא פסיל ליה אלא משום גזירה שמא יקטום דהא ודאי ליכא לאכשורי אלא כדיהיב ליה [ניהלה] במקום שיניקת העציץ פוסקת דאי לא לא קנאתו וכדאמרינן בסמוך [דף כב.] מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים וכיון שכן איכא למפסליה משום דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה תלישה ונתינה. ונראה לי דלא"ג דודאי דלענין שבת תולש הוי אפילו הכי לענין גיטין לא מיקרי מחוסר תלישה לפי שאותה תלישה אינה ניכרת כלל ואינו צריך מעשה אחר אלא אותו מעשה בעצמו שיש לו לעשות בעציץ שאינו נקוב דהיינו כתיבה ונתינה דבנקוב נמי תלישה ממילא קא הויא בשעת נתינה: ותאמר' גזירה שמא יקטום. וכתב רש"י ז"ל והויא לה קצירה מן המחובר לא נתברר לי שנראה מדבריו שאינו היה חלום לא מקרי מחוסר קצירה ואם כן לא היה לו לומר גבי כתבו על חרס של עציץ נקוב שאין לחוש שמא ישבור החרס דלא מפסיד ליה לעציץ ואפשר שדעתו ז"ל שאם קצץ אפילו דבר חלוש פסול משום מחוסר קצירה ומיהו לא גזרינן שמא יקטום אלא במחובר לפי שרוב המחוברין א"א להם בלא קטימה וכמו שכתבתי למעלה אבל בחלוש לא גזרינן ומיהו בחרס של עציץ נקוב איכא למימר דשייך למיגזר דדילמא חייס אזרעים ומתוך כך ישבור החרס ולפיכך כתב ז"ל דליכא למיחש להכי משום דלא מפסיד ליה לעציץ ועדיין לא נתברר כל הצורך: וגרסי' תו בגמרא [שם] עציץ נקוב של אחד וזרעים של אחר מכר בעל עציץ לבעל זרעים כיון שמשך קנה. משום דעציץ הוי תלוש וקנה במשיכה· מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים. משום דזרעים הוי מחוברים ודינן כקרקע ונקנין בכסף בשטר ובחזקה ועד שיחזיק כגון דניכש קלחן או עדר קלחן דהויא חזקה וכדלא יהיב משות קא מיירי דאי יהיב אזוזי מקנו בכסף. ומכאן נראה דהא דאמרינן לעיל דכתבו על עלה של עציץ נקוב *כשר דוקא כדיהיב לה במקום שיניקת העציץ פוסק דאי לא לא קנאתו כמו שכתבנו למעלה. כתבו בתוס' דהא"נ דהוה תני לאשמעינן האי דינא בעציץ חרעים של אחד כי הכי דנקט אורך דינא דבסמוך בכה"ג אלא לרבותא נקט הכי דאע"ג דבעל העציץ קונה זרעים אפ"ה לא קנה אע"פ שהם בתוך העציץ שלו. ומתמהי דהך רבותא נמי שפיר משתמעא בעציץ חרעים של אחד דלימא דעציץ קנה במשיכה חרעים לא קנה עד שיחזיק בהן ואע"פ שהם בתוך העציץ שלו שקנאו במשיכה ואפשר דכה"ג אפילו עציץ לא קנה דכיון דבבת אחת מכר לו עציץ חרעים ולא קנה זרעים אף קניית העציץ לא עמדה דהא קי"ל [ב"ב דף סג ודף קח.] דטור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור אפילו בסלע אחרונה ואע"פ שדמי כל סלע ידועים לפי חשבון הכור וכ"ש הכא שאין דמי העציץ ידועים: וגרסי' תו [שם] עציץ חרעים של אחד ומכרן לאחר החזיק בזרעים קנה עציץ וזו היא שאמרו נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה וכתבו בתוספות דלא"ג דפ' קמא דקדושין (דף כו.) מסקינן דלא"צ וקאי בעינן הכא לא בעי דכיון שהעציץ צריך לזרעים כסל אצבייהו ונקנה ממילא בקנייתן כדאמרי' התם דכיון שהחזיק בקרקע נקנה שטר בכל מקום שהוא משום דשטר אפסירא דארעא וגרסינן בתר הכי החזיק בעציץ. כלומר שלא משכו ניקנות אלא עשה בו שום מלאכה במקומו אף עציץ לא קנה דמטלטלין לא מקנו בחזקה: מאן חכמים (רבי אלעזר היא). פרש"י ז"ל כלומר מאן נינהו ומ"ט מכשרי: ר' אלעזר [היא]. דאמר חתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה ואינהו עבדי כריתות דבל כרתין עדים בעינן דילפינן [דף ג.] דבר דבר ממומן הילכך לא חיישינן לדילמא מזייפה דאמרינן נריכי למקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ"ד עידי מסירה כרתי עיקר אשה הבאה ליגשא ע"י גט צריכה להביא עדים שנמסר לה בפניהם אבל לרבי מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה איכא למיחש לזיופא דמסמכי אעדי חתימה אשה הבאה לפניו ליגשא אינה מביאה לפניו עדים החתומים בו אם יש מכיר בחתימתן ואי הוה תנאה וזייפתיה ליכא דידע עכ"ל [רש"י] ומה שכתב

דלמ"ד

השגות הראב"ד

א] כתב הרב ז"ל שנינן כתבו על המחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר ומפרשי לה הכי אין כותבין טופס [במחובר גזירה] שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו (וחתמו) [וכתבו לתורף]ונתנו לה כשר. וכתב דליכא למימר לקמן אמר אברהם מפני שאמרו בפ' כל הגט הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום וכו' סיפא דמתני' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ואמרי' בגמ' טופס אמו תורף גזר שמא אמו גיטין ואמרי' התם הלכה כר"א וקרי רב עליה דר"א סוגייא דהלכתא אלמא גזרינן טופס אטו תורף ומדקאמר הלכה חוץ מגיטי נשים דאלו כשר ש"מ אפי' דיעבד נמי פסול משום גזירה דכל פסול דיעבד נמי מכשיר הלכך דיעבד נמי פסול והשכחן נמי לרבנן דאמר כתבו על עלה עציץ [נקוב] פסול גזירה שמא יקטום אלמא משום גזירה פסלינן ליה נמי דיעבד והא דאמרי' בהאי פירקא בכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן ואמרי' עלה א"ר ירמיה שהיה גדול עומד על גביו ומסקנא דמילתא אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וה"ה דלא ידעינן דרב יהודה אמר שמואל אי פליג אדרב הונא או לא דשמואל סבר אע"ג דאין גדול עומד על גביו אם שייר מקום התורף כותבין ורב הונא סבר אפי' לטופס נמי בעינן גדול עומד על גביו משום דגזרינן טופס אטו תורף מיהו כי הוי גדול עומד על גביו לא בעינן שיור מקום התורף. או דלמא לא פליג דהא"צ דגדול עומד על גביו בעינן שיור מקום התורף דנמחשבה דגדול לא סגיא ליה לתורף אבל לטופס סגיא ליה בהכי משום דגדולים נעלמא הוא ולהכי קתני בהא נמי כוותיה ס"ל ורב יהודה אמר שמואל סוברי הוא דאכייפא למלתיה דלא פליג מידי ורב הונא לאו מפני כהי גדול עומד על גביו ובעי שיור מקום התורף. ומתמהי פלוגתן הרב ז"ל דהכי ס"ל ודוא פליגי שמרי כתב דברי שמואל כלל דברי רב הונא ומלתא דשכל כוכבים כתב בסוף דמכתב דהלכתא כשמואל נמי קאי ולפי הסברא כהלכתא אין צריך לדברי שמואל וכן עיקר דהא לכולהו הנהו אליבא דר' אלעזר גזרינן טופס אטו תורף איכא מאן דגזר ביה לכתחלה ואיכא דגזר ביה אפי' דיעבד נב מ"ק דכתוב טופסי גיטין דמוקי לה בשמואל כר"א ולא גזר נעוסקין כלל וסכית מפני שתקנה סוה דהדר ליה כדאיתא במתני':

ספר הזכות

א] כתב בהלכות כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין א"ר יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רבה בר בר חנא א"ר יוחנן והוא ששייר מקום התורף ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי והכי קאמר אין כותבין טופס במחובר גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר. דשיב הרב ז"ל שההלכות אמרו דליכא לדעתיק לתיפר לקמן ופי' זה מפני שאמרו בפ"ג הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום הזמן ומקום הלשון [וכו'] ופיסא דתהיי' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ואמרי' בגמ' טופס אטו תורף גזר אבל אשרות אמו גיטין לא גזר ואמרי' התם הלכה כר"א [וקרי רב עליה דר"א] סוגיא דהלכתא אלמא גזרינן טופס אטו תורף ודוקא מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים דאינו כשר ש"מ אפי' דיעבד נמי פסול ולשכחן נמי לרבנן דאמר [כתבו] על עלה [עציץ נקוב] פסול גזירה שמא יקטום אלמא משום גזירה פסלינן ליה דיעבד וכן דאמרי' בכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חש"ו ואמרי' עלה א"ר ירמיה שיהיה גדול עומד על גביו ומסקנא אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף לא ידעינן דרב יהודה [אמר] שמואל אי פליג אדרב הונא או לא דשמואל סבר אע"ג דאין גדול עומד ע"ג אם שייר מקום התורף כותבין ורב הונא סבר אפי' לטופס נמי בעי גדול עומד ע"ג משום דגזרינן טופס אטו תורף מיהו כי הוה גדול עומד ע"ג לא בעינן שיור מקום התורף [או דלמא לא פליג דהא"צ דגדול עומד ע"ג בעינן שיור מקום התורף] דנמחשבה דגדול לא סגיא ליה לתורף אבל לטופס סגיא ליה בהכי משום דגדולים נעלמא הוא והאי דר"ה ס"ל ורב יהודה אמר שמואל סוברי הוא דסיים למילתיה ולא פליגי מידי ורב הונא אמר נמי גדול עומד ע"ג ובעי שיור מקום התורף ומאתוי פלוגתן הרב ז"ל דהכי ס"ל דלא פליגי סברי כתב דברי שמואל כלל דברי ר"ה ומלתא דשכל כוכבים כתב בסוף דמכתב דהלכתא כשמואל קאי ולפי הסברא כהלכתא אין לדברי שמואל וכן עיקר דהא לכולהו הנהו אליבא דר"א גזרינן טופס אטו תורף איכא מאן דגזר ביה לכתחלה ואיכא מאן דגזר ביה אפי' דיעבד נב מ"ק דכתוב טופסי גיטין דמוקי לה בשמואל כר"א ולא גזר נעוסקין כלל וסכית מפני שתקנה [ואנ הדרו ליה] כדאיתא במתני' ע"כ דברי הרב ואלו דברי תלמיד אמר המחבר סמכא מרבותא מרתנו לו לגבי ז"ל בהלכות ותניא כמל אחרים סיל שכ"ל אחרים סג"ה גבי כל דהוא לקמן ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ואלו דקתני רישא כתבו על המחובר ואוקימנא כר"א והוא ששייר מקום התורף הכי תנאי ואליבא דר"א ע"כ כגי' אבל לשון רבינו בהלכותיו כן הוא כמ"ש לעולם וכדברי עיקר דהשמטים הלכה פוסקת סוה וכרי מגאי ואליבא דר"א בטופסי גיטין פרזייהו לשנבי טוכבים קתני ולית ביה ספק. ... [illegible]

א וכתב"ם פוסק כר' יהודה דפסול עד שיכתוב כולו בתלוש ול"ג למחר וכתב עד כל כיכה דפסלינן מחובר אפי' תלוש ולבסוף יתנה פסול ואפי' כתבו וחתמו בתלוש ולאחר חתימתו חזר וחבבה ולאח"כ תלשו ונתנו לה פסול כתוב כשם רש"י שהי' מכשיר אם כתב גט דקלף גדול ולאח"כ חתם ויתעבה טס כימי ריב"א ופסלו ונחלין עליו גדולי כדור ובעל ס"ג פוסלו אם נחתך פסוע כלום וכן ר"ם היה מחמיר כדבר ולאיותו כתובים כאורך עיין בסה"ם ובה"ג לבה"ם דאם תחבו מן הגט דבר ממש כדי ליפותו לא מקרי נבכי מחוסר קציצה.

ב כתב סמ"ג יזהר שלא יהיה שום עשבים בגט ושלא יכתוב על המחק ואם יארע שיכתוב על המחק צריך שיקריאנו למטה. כתב מיי' שבכל מקום הגמחק ויתקדים כשר והמוסף כשר אפי' בלא קיום וע"ל בהלכות מתחלת שם מ"ם מתקיים מקיומי כשר ושוין פרק המביא גט גבי גם שכתבו עובדים.

(ר' קבו נ"א)

דף כב

הגהות הב"ח (א) עכ"מ: לפניו עד"י ח"ש ס"י שם משפט

אביי אמר כשר כצ"ל (ג"א)

דלמ"ד עדי מסירה עיקר לא סגי למיתביה. גט בלא עדי מסירה דלונא הוא דעבדי כריתות ונראה שלא אמר כן רש"י אלא בגט שכתוב על דבר שיוכל להזדייף שאינו נכיר. על דבר שאינו יכול להזדייף יכולה להגשה על ידי עידי חתימה ואפילו לרבי אלעזר כדתנן בפרק בתרא (דף פ.) שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ומה שכתב ז"ל דמתן דסמך אעדי חתימה אשה הבאה ליגאש בגט אינה מביאה לפניו עדים החותמין בו ולא הוה ביה תגא ודיפתיה ליכא דידע ונראה מדבריו דלא הוו סהדי קמן כשר אלקו עליו בתוספות דלר"מ בעינן שיהא מוכיח מתוכו והכי מוכח

רש"י

חייסה. וה"מ בגיטין דאין שווין אלא להתיר ויסלין לנביאו לבית דין לאמר ויתירוה ושוב אינה צריכה לגט דכיון שהותרה בב"ד יש לה קול וזכרון לדבר אבל בשטרות. דקיימי לגבייהו ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך והכתו עידי מסירה הדבר וסמכי אעידי חתימה ותיישין דילמא דייפיה כדפרישית במתני' **מתני'** ואפי' חרש שוטה וקטן. בגמ' מפרש לה. כותבת את גיטה. ומקנה לבעלה והוא ומוסרו לה לגירושין שוברו. שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכתוב ולמסור לו לגרשה. חוץ מחרש שוטה וקטן שמתא דסולא מפרש בגמ'. קבל הקטן. מיד הבעל להוליכו והגדיל קודם שנתנו לה **גמ'** והא לאו בני דעה נינהו ולא ידעי לכתוב לשמה. שיהא גדול עומד על גביו ואומר לו כתוב לשם פלונית דקסבר רב הונא מתני' ר' אלעזר היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו הייט עידי מסירה ואשה שתכתוב גיטה קתי ולא אריבא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול עומד

רב מצוה כריש כל הגט [דף כד] וכמו שאכתוב שם בס"ד ובשהוא יכול להזדייף אינו מוכיח מתוכו כלל ומש"ה אמרינן מאן חכמים רבי אלעזר היא דלאמר עדי מסירה כרתי הילכך לא בעינן מוכיח מתוכו אבל לר"מ דס"ל עדי חתימה כרתי פסול דבעינן מוכיח מתוכו וליכא: **וה"מ** בגיטין וכו' בגמ' הכי איתא לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים. וליכא (להדוני) [לפרושי] דלא הכשיר ר"א בעדי מסירה אלא בגיטין אבל בשטרות לא דהא תנן [דף פ.] ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים כלומר שאם גם יתב הוא גובה מנכסים משועבדים

והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות בעינן כתב שאינו יכול להזדייף כדכתבינן לעיל: **מתני'** *הכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חרש שוטה וקטן האשה א כותבת גיטה והאיש כותב שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו: *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** *והא לאו בני דעה נינהו אמר רב הונא *והוא שהיה ב גדול עומד על

והכי איתמר עלה בפ' המגרש (פה:) וסבר רב בשאר שטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים. אלמא בשאר שטרות אית ליה לר"א דעדי מסירה כרתי אלא הכי קאמרינן לא הכשיר ר"א לכתוב על גבי דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין אבל בשטרות לא. וכתב רש"י ז"ל דטעמא דמלתא משום דגיטין שאין עשויין אלא להתיר יסלה להביא עדיה וניסה לב"ד לאלתר ויתירוה ושוב אינה צריכה לגט דכיון שהותרה בב"ד יש זכרון וקול לדבר אבל בשטרות דקיימי לגבייהו דילמא לא מפקיע עד לאחר זמן ושכחו עדי מסירה את הדבר וסמכו אעדי חתימה והוא מזייף כתב שעליהם והותם העדים עומד במקומו כך כתב רש"י ז"ל. ואין פירושו מחוור שהרי אין לחוש שיסמכו על עדי חתימה בשיטול להזדייף לפיכך פרש"י ז"ל דטעמא משום דגזירת הכתוב היא דלא מכשיר בשטר שיטול להזדייף אפילו לאלתר משום דבעינן שיהא ראוי לעמוד ימים רבים וליכא דבשלמא בשטר שאינו יכול להזדייף [אע"פ שאין בו עדי חתימה] אפשר טרחו של שטר ואלו מוריף בו כלום יהא זיופו ניכר משום הכי תנן דגובה מנכסים משועבדים שהרי ראוי לעמוד ימים רבים אבל בשטר שיכול להזדייף אע"פ שהם יכתו ויעידו שלא נשתנה בו כלום היה ראוי לסמוך על עדותן לאפ"כ אין הדבר תלוי שיזכרו לזמן מרובה שלא נשתנה בו כלום ונמצא שאינו ראוי לעמוד ימים רבים או שמא כתב שהוא יכול להזדייף אינו ראוי לעמוד ימים רבים שמעלתו הוא נמחק ומ"ת כי אמרינן לא הכשיר אלא בגיטין לאו דוקא גיטין לחודייהו אלא גיטין וקטיתייהו דהיינו שטר הקנאה שהשטר (בעצמו) עושה בעצמו מעשה ולאו לראיה בעלמא דהא תניא בפ' קמא דקדושין (דף ט.)* כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מסורה ונתונה אלמא בשטר הקנאה אע"פ שיכול להזדייף סגי שאינו (יטל) [צריך] לעמוד ימים רבים אלא לקנייה בלבד · **מתני'** הכל כשרים לכתוב את הגט ואפילו חש"ו. ובגמ' מפרש לה · האשה כותבת את גיטה. ומקנתו לבעל ותחר ומוסרו לה לגירושין. שוברו · שובר פרעון כתובה שהאשה היא לה לכתבו ולמסרו ליהות לו לראיה ומהאי הולך אשה כותבת את גיטה והא מתסרא הקנאת האשה לבעל בין כתיבה לנתינה דהא כתבינן לעיל* דהאשה כותבת גיטה לא אתנו ביה רבנן לבעל מידי והוי ליה מחוסר כתיבה הקנאה ונתינה וליכא למימר דבשהקנאה הקלף לבעל מעיקרא עסקינן דהא לעיל [דף כא.] פסקינן מינה בעינן דמחוקקין בכתבה שהוא שלה וגם כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מאי דמשמע דאכן לא ידעינן במלתא מידי אלא חוקת קבלת שלה ושהיא יוצאה מתחת ידו ועוד דלא בנתינה קודם כתיבה עסקינן דלאו בקיאה היא בהלכות הגט וידעה לאקנויי ומתוך הדוחק יש לי לומר דהקנאה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיא דקלילה לא מיקרי מחוסר דדומיא דכתיבה בעינן כיון דכתיב וכתב ונתן: **מתני' הכל** כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן. בגמ' מפרש לטעמא: קבל הקטן. מיד הבעל להוליכו והגדיל קודם שמסרו לה: **גמ'** והא לאו בני דעה נינהו. ולא ידעי לכתוב לשמה ואליבא דר' אלעזר פריך דס"ל עדי מסירה כרתי דאלו ר"מ דסבירא ליה עדי חתימה כרתי וכתב דקרא (וחתום) היינו חתימת עדים אבל כתיבה לא בעיא לשמה והכי אמרינן בגמרא [דף ע.] בהדיא אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו הייט עדי מסירה ולמעוטיה קתי ולא אריבא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול עומד על גביו. ומשנינן והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו כתוב לשרך פלוני וכתבי תשיבה [טונה] דידהו לשמה. וא"ת והא תנא בריש חולין ושלן ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה ואמרינן עלה בגמ' [דף יג:] מאן תנא דלא בעיא טונה בשחיטה אלמא אע"פ שאחרים עומדין על גבן לא תשיבה טונה דידהו י"ל דהתם מיירי כשאינו מלמדו לכוון לשחוט אלא רואין אותו דהיא בעלמא אבל הכא חיירי בגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהרו לעשות לשמה וכה"ג תשיבא לן טונה דידהו ומשום האי טעמא נמי ממעטינן בפרק מצות חליצה [דף קה:] חרש וחרשת מחליצה משום דלאו בני קריאה נינהו. וקטן משום דלאיש כתיב בפרשה ולא פסלינן להו משום דבעיא טונה כדאמרינן התם דחליצתו פסולה עד שיכוונו שניהם ואי לאו בני טונה נינהו והיינו טעמא משום דבית דין מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו דהכא ומיהו טונה דידהו בגט מעלית מסוכה דידהו בחליצה דאיט הכא מכשירין אפילו שוטה וגדול עומד על גביו ואיט בחליצה אמרינן בתוספתא דיבמות [פרק יא הלכה ט] דשוטה שחלץ חליצתו פסולה והיינו טעמא משום דבגט תוכחא מילתא דעביד לשמה שכותב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה ומש"ה בגט מהני בגדול עומד על גביו אפילו בשוטה אבל בחליצה משום דלא מינכרא מילתא טלי האי לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו וא"ת ונהי דתשיבא טונה דידהו משום גדול הכתי לאו בני שליחות נינהו ובעינן שיכתוב האיש או שלוחו כדאמרינן לעיל [דף כ.] ישראל למפסליניהו לכותי גיטה מ"ט אלימא משום דכתיב וכתב והכא איהו קא כתבה וכו' וכריש כל הגט [דף כד:] נמי אמרינן ולא כתב רחמנא וכתב והיא אזינא למעוטי האי דלאו איהו קא כתיב ליה כלומר שכתב עצמה את אשתו וגמלך ובפרק מי שאחזו (דף עא) נמי אמרינן שצריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ובפרק התקבל [דף סו] כתי אמרינן ההוא דאיה יקרו לה נפתחא אזיל סהדי כתבו ספותתא אמר ר' יצחק עמו עדים שליחותן כלומר וצריך לחזר ולומר כתבו ואמרינן נמי התם [דף סו] גבי כתיבת הגט מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח אלמא שליחות בעי וחרש שוטה וקטן לאו בני שליחות נינהו י"ל דכל הני לאו דוקא משום שליחות אלא משום דבעינן לשמה וכל שלא נכתב בצוואת הבעל לא מיקרי לשמה והכי משמע בריש שחיטת קדשים [דף ב. ודף ג. ע"ש] דאמרינן שצריך להניח בטופסי גיטין מקום של גט משום דאיתתא לאו לגירושין קיימא ולא הוי לשמה ולא פסול ליה משום דבעינן וכתב הוא או שלוחו והיינו נמי דאמרי' הכא עובד טכבים אדעתא דנפשיה קא עביד משמע הא לאו הכי אע"ג דלאו בר שליחות הוא לא מיפסל והא דאמרינן לעיל בגמ' ישראל למפסליניהו לכותי גיטי מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה כלומר דהאשה עושה שכר כדאיתא בפ' גט פשוט (דף קסז.) התם אינהו סמך שאפילו נכתב בטוי הבעל אפ"ה לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא אע"ג דלא בעי שליחות מכל מקום לאו בני כריתות נינהו בשלמא חרש שוטה וקטן איכא לאיתויי יאיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה ונתפקח [החרש] ראויין לכריתות מהשתא נמי חשיבי בני כריתות אלא עובד טכבים קא"ל דלא פסלינן ליה אלא משום דאדעתא דנפשיה קעביד כדאיתא בגמ' וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך ואמאי תיפוק ליה דלאו בר כריתות הוא כדכרכינן. לעיל בגמ' [דף י.] עלה דמתניתין דכל השטרות העולות בערכאות של עובדי טכבים ואמאי והא לאו בני כריתות נינהו י"ל דלא שייך למפסל משום דלאו בני כריתות נינהו בחידי דלא בעי שליחות ואינו נכתב לעדות דבמידי דשליחות הוא דאמרינן לקמן [דף סו.] הכי דאין העבד נעשה שליח לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין

וכן

שלטי הגבורים

א וכתב פרש"י ז"ל שיאמר לו שכתב ... לכתוב שאינו ... דלא ... ואפי' ... לפי ר"י ... לכתיבת הגט וכן ... פרש"י ז"ל ... :

לשון ריא"ז

אם בן דעת עומד על גבן שבן שחכן על דעתו הרי אלו כשרין ואם אין בן דעת עומד על גבן אין מחכין ... יכתבו ... ואם כתבו ... ותכתב ... דעת פסול ... ואשה ... שאר גט ... שעכד ... עומד על גביו פסול ... לכתוב לשמה ... לפי שאין דעת ... כותב לו ולא על דעת ... ופסול אינו ... לכתוב לשמה ... שעכד עובד טכבים ... שאינו ... ולאי אומר אלא ... אלא כתבתו ... אבל לא ... שהרי ... עובד טכבים לא ... לכתוב הגט אלא לפי שאינו כותב לשמה אבל ... לשמה ... כשרות

ב וכתב ... צריך שיהא גדול עומד על גביו ... אלא ... עומד על גביו ... לשמה ... גט ... כשרים ... פסול .

דף עא · דף ע: · דף ע. · גי' דיס · ד"ה · (ג"א)

ספר הזכות

... כשרין אלא שלא עלו לגמרים לשם ... ואינה ... כותב ... צריך ... ועוד ... לגירושין קיימא ... דעתה ... גיטין כשרין ... שאין כני שליחות ... אחרים עומדין על גבן ועובדי טכבים ... כשר ... וסופו ... ולא לשמה ... דעת ... ולא בני ... אחרים ... שבשוטה ... ספר גיטין ... לשמה ... פסול . ... שאחרים נגירושין ...

ותרי ... בגירושין ... לא יגנב ... עובד ... גרו ... יודעת לאמור גיטה ... נפרק ... אלא לשמה ... לפיכך ... עובד טכבים כשר ... טכבים פסול ... ונכריות שובר טכבים פסול ... עובד שאין ... אחרים עומדין על גבן :

על גבן °אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רב הונא משמיה דעולא ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד על גביו פסול משום דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד : א הכל °כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וכו'. בשלמא(א) שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו °עובדי כוכבים נמי לאו בני כריתות נינהו אלא ב סומא אמאי לא אמר רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי אמר : ושמעינן מינה דפתוח ונסתמא דמצי אמר בפני נכתב ובפני ג נחתם דכשר להביא את הגט ודייק רב אשי מדקתני זה

רש"י

עומד על גביו : והוא ששייר חרש שוטה וקטן מקום התורף וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמי כשגדול עומד על גביו וגם לרידיה מתני' רבי אלעזר דלאו בני דעה נינהו. ובני שליחות לאו בעינן גדול ולא קטן דלאו בר דעה הוא וה"ה חרש ושוטה לאו בני כריתות נינהו. דאיך בתורת גיטין וקידושין ואינן טהרין ט ומידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחות לאחריני דפתוח ונסתמא אע"ג דלא חזר ונתפתח והא דתנן וחזר ונתפתח אבל חרש ושוטה סתם חזר : משלתו

וכן נמי בעדי חתימה לר"ת שחותמין לשם עדות פרקין לעיל בפ"ק (דף י:) גבי גיטין שחותמין שובדי סכנים והא לאו בני כריתות אבל כתיבה לרבי אלעזר כיון שאינן בתורת שליחות ולא בתורת עדות לא מפסלא משום דלאו בני כריתות נינהו ורחיה לדבר דהא בפ' אין מעמידין (דף מ.) לא פסליק מילה בעובדי כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו . **אמר** רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר חרש שוטה וקטן מקום התורף. וכתב בן דעת את התורף משמע לכאורה דרב הונא דאוקמא כשגדול עומד על גביו ורב יהודה דאוקמא כששייר מקום התורף פליגי אהדדי דלרב הונא כל שגדול עומד על גביו אף תורף נר מצוה כתב ובלא הכי אפילו טופס אינו כותב ולרב יהודה אמר שמואל כל ששייר מקום התורף אפילו בלא גדול עומד על גביו שרי וכל שלא שייר אפילו גדול עומד על גביו אסור ליכא למימר דהני אמוראי סמכי אהדדי ותרוייהו תרתי בעינן שיור מקום התורף וגדול עומד על גביו בכתיבת טופס דאינו במשמע שרב הונא שתירץ על המשנה והוא שיהיה גדול עומד על גביו יסמוך על דברי רב יהודה שעתידין לאמר בסוף השמועה כדאיתא בגמ' ורב יהודה אמר שמואל נמי לא משמע דסמיך ארב הונא ועוד דאי לא גזרינן טופס אטו תורף אפילו בלא גדול עומד על גביו לישתרי ואי גזרינן אפילו בגדול עומד על גביו ליתסר כיון דלא שרי הכא בתורף אלא ודאי משמע דכל חד מילתיה קאמר ולא סמכי אהדדי : **ולענין** הלכה יש מי שפוסק כרב הונא ומוקי לה למתני' כשגדול עומד על גביו קאמר הא לאו הכי אפילו טופס אין כותבין דגזרינן טופס אטו תורף כדתנן לקמן בפרק כל הגט (דף ס.) הכותב טופסי גיטין צריך [שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן ספרי מלוה צריך] שיניח מקום המלוה ומקום הלוה כו' שטרי מקח וממכר צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר וכו' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים. כלומר דגזרינן טופס אטו תורף. ואמרינן עלה [שם ע"ב] אמר רב הלכה כרבי אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי אלמא גזרינן טופס אטו תורף והכא נמי דכותה ואין זו ראיה שכבר כתבתי למעלה* שאין א דומה לזו דהתם סופרים משום דהוי מילתא דשכיחא טובא גזרינן טופס אטו תורף אבל בחרש שוטה וקטן מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרינן ולא עוד אלא אפילו אם באנו להשוות חש"ו לסתם טופסי גיטין אפשר דאפילו בההיא נמי לא קי"ל כרבי אלעזר דגזר טופס אטו תורף ואע"ג דרב פסיק התם כוותיה וקרי עליה טובינא דחכימי נהי דקי"ל כוותיה בשטרות בגיטין ניקוטינן כרב יהודה אמר שמואל ורב הונא משמיה דעולא דאוקמי למתני' דהכא בששייר מקום התורף דלא גזרינן טופס אטו תורף והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ג' מהלכות גירושין מותר להניח חש"ו לכתוב טופס הגט לכתחלה והוא שיהא גדול שומד על גביו משמע שס"ל ז"ל דרב הונא ורב יהודה אמר שמואל סמכי אהדדי ואינו מחוור וכמו שכתבתי למעלה והרי"ף כתבן בהלכותיו א"ר הונא והוא שיהיה גדול עומד על גביו א"ר יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד על גביו פסול דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד ע"כ ואפשר שדעתו כדעת הרמב"ם ז"ל דהרתי בעינן שייר מקום התורף וגדול עומד על גביו אפילו בטופס ובעובד כוכבים גדול עומד על גביו אפילו בטופס לא מהני ולא מידי או שמא דעתו ז"ל דרב יהודה כאוקימתין דמתני' פליג ולא בעיקר דינא ולפיכך אם היו אחרים עומדים על גביו כשר ואם לא עמד אדם עליהם ושיירו מקום התורף כשר אבל עובד טכבים בשייר מקום התורף כשר אבל אחרים עומדים עליו פסול דאדעתא דנפשיה עביד ואע"פ שיש להחמיר ולומר דרב יהודה פליג בעיקר דינא עליה דרב הונא ולא מכשיר תורף באחרים עומדים על גבן סובר הרב ז"ל דכיון דאפשר דלא פליגי לית לן לשווי פלוגתא בינייהו ולענין כתיבת עבד הרמב"ם ז"ל השוה אותו לכתיבת עובד טכבים והרמב"ן ז"ל חלק עליו דאע"ג דלאו בר כריתות הוא משמע דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה דהא אפילו עובד טכבים מכשרינן אלא משום דאדעתא דנפשיה קא עביד ובעבד ליכא למימר הכי דהא שייך במצות והוה ליה כאשה : **הכל** כשרין להביא את הגט חוץ מחש"ו. כתוב בהלכות גדולות בעו רבנן קמיה דרב חנינא גאון בכלה רבתי עובד טכבים לאו בר שליחות הוא יתהו למגסביה לחד גיסא ולכרוכיה בחד מנא ולומר לעובד כוכבים אמטי (ג) חד מנא לישראל פלוני וליתביה לאתתיה ואמר נהו לרבנן כיד עובד טכבים כלל כלל לא ורבנן דהפתא קאמרי אף על גב דאייתי עובד טכבים עיסקא היכא דיהביה לישראל וההוא ישראל יהביה בעדי חתימה לאתתא לכתחלה לא מכסבינן לה דעובד טכבים לאו בן ברית הוא ואי איגסיבא לא מפקינן לה משום דר"ש דתנן ר"ש אומר אף אלו כשרין אתר ר' זעירא (ג) דר"ש לטעמיה דר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי וקי"ל כר"א ע"כ ולא ידעתי מאי שייטיה דר' אלעזר הכא : וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהלכות גירושין הפסולין בעבירה מדברי סופרים כשרים בשליחות אבל הפסולים לעבירה מדברי תורה פסולים להבאת הגט ואם הביאו הרי זה פסול כלומר שלכתחלה לא תנשא בו שכך משמעות לשון פסול בדברי הרב ז"ל כמו שכתב בפרק י' מהלכות גירושין וכתב אח"כ כד"א בשנתקיים הגט בחותמיו אבל אם לא נסמך בו אלא על דברי פסול בעבירה מן התורה הינו גט כלומר שאפילו נשאת תצא ונודאי דכל שאינו מקיים אין סומכין להכשירו ע"פ פסול בעבירה מן התורה שאומר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהפסול בעבירות מן התורה אף בעדות אשה פסול כדתנן ביבמות בפרק כיצד (דף כה.) המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ואמרי' עלה הוא כיון דלא ישא את אשתו אבל לאחר תנשא אשתו אמאי רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד ואסיקנא כדרבא דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וש"מ דרשע פסול לעדות אשה. וגרסינן נמי בסוף פ"ק דר"ה (דף כב.) אמר רב מנשה והא אמרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה הא דדברי תורה פסול לעדות אשה ולפיכך יפה אמר הרב ז"ל שאין ראוי לסמוך בגט על דברי פסול בעבירה מן התורה דכי היכי דחזינן במת בעלה דאע"ג דהימנו רבנן לאשה ועבד אפ"ה לא הימנו לפסול בעבירה מדאורייתא ה"נ אע"ג דהימנו לאשה וקרובין בעדות הגט לפסולין בעבירה מדאורייתא איכא למימר דלא הימנו ואע"פ שהכתב מוכיח הילכך לא מכשרינן בעדות הגט אלא פסולין דרבנן כי התם אבל יש לתמוה על מה שכתב ז"ל דפסולין להבאת הגט אע"פ שנתקיים בחותמיו ולמה והרי אין אנו סומכין על עדותן ואע"פ שהן מביאין אותו מה בכך והרי הכל כשרין להבאתו חוץ מאותן השנויין במשנתינו לפי שאינן בני דעה או שאינן בתורת גירושין אבל פסול בעבירה מן התורה דבר דעה הוא ושייך בגירושין כל שנתקיים הגט ואינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם למה יפסל בהבאתו וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל . **גמ'** בשלמא חש"ו דלאו בני דעה נינהו . וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן [קדושין דף מב.] מויקחו להם איש שה לבית אבות דאחד לוקח לכלן : עובד טכבים נמי לאו בר התירא הוא . כך הוא הגירסא במקצת הנסחאות בגמרא וכך גרס רש"י ז"ל . ופי' דאין להן קדושין ואין גיטין טהגין בהם ומידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למעבד שליחותא לאחריני והרי"ף גורס שובדי טכבים נמי לאו בני כריתות נינהו ופירושה נ"כ כמו שכתבתי ואם גירסא זאת עיקר יש ללמוד מכאן שהעבד פסול אף להבאת הגט ולפניו נכתוב כזה בס"ד אבל יש שגורסין עובד טכבים נמי לאו בר תורה הוא ולפי גירסא זו אין להביא ראיה מכאן על זה דלאו בר תורה הוא הייט טומר שאינו בן ברית אבל עבד שהוא בן ברית אע"ג דפסול לקבלה כדלקמן אפשר שהוא כשר להולכה : **אלא** סומא אמאי לא. ומהדרינן עלה בגמרא לפי שאינו יודע ממי נטלו ולמי נתנו . וכתבו בתוס' דמהא משמע שצריך שיכיר השליח שזה הוא הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו יש לחוש יותר שמא יטעוהו ונודאי שכן עיקר דדוקא בסומא הוא דאמרינן הכי דהוה ליה שליח שלא ניתן לגירושין לפי שאי אפשר לו ליתן אלא על ידי אחרים שיאמרו לו זה פלוני וזה פלוני אבל שאר בני אדם כיון שאפשר אף על פי שאין מכירין אחרים מלמדין אותן והכי משמע לקמן בפרק כל הגט (דף כט:) בעובדא דאבא בר מניומי ומכל מקום האי טעמא אידחי בגמרא דפרכינן עליה אלא מעתה היאך סומא מותר באשתו והיאך מותרים בני אדם בנשותיהן בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכי נמי בטביעות עינא דקלא ומסקינן הכא בחוץ לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי אמר ואף על גב דאמרינן לעיל [דף ו.] דסגי בקל קולמוסא ויגל מגילתא הייט למאן דיכול למיחזי דמספפי סופר מיניה דילמא חזי ליה אבל בסומא כיון דלא אפשר למחזי לא מיספפי מיניה הילכך לא מצי אמר : ושמעינן מינה דפתוח ונסתמא דמצי אמר בפני נכתב ובפני נחתם כשר להביא את הגט . ואמרינן בגמרא דהאי דקתני במתניתין פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח לאו דוקא דהוא הדין אפילו לא חזר ונתפתח ואיידי דקתני סיפא שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה אבל לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח : ודייק רב אשי מדקתני זה הכלל וכו'. משמע דהיכא דטעמא משום דעה הוא דבעינן תחלה וסוף אבל סומא דלא הוה טעמא משום דעה לא בעינן תחלה וסוף אלא תחלה לחודיה דמלי למימר בפני נכתב דאי בסומא נמי דוקא ליתני כל שתחלתו וסופו בכשרות . ואם תאמר והא איכא לן למיפסליה משום דכשלא עדות בעינן תחלתו וסופו בכשרות דמשום הכי פסלינן פתוח ונסתמא בארבעה אף על גב דמלי מכוון מדת מגרעתא ובעלימא מדת ארכה ורחבה ובגבהה מדת משקלותיו כדאיתא בפרק יש נוחלין (דף קכח) יש לומר התם הייט טעמא משום דדילמא לא מכוון לה שפיר ואפילו תימא מלי מכוון איכא למימר דגזור רבנן אבל גט אשה מכיון דאכתיב קמיה ואימסר לידיה כשהוא פתוח אף על פי שנסתמא כל שלא יצא הגט מתחת ידו יכול לומר גם זה שבידי בפני נכתב ובפני נחתם ואפילו נימא דבעלמא גזרינן הכא לא שייך למגזר דהא לא אתי לאחלופי :

אמר

שלטי הגבורים

א כתב רבי ירוחם כשרים לעדות זו וכן פסולין מדבריהן לעבירה כשרים לעדות זו אבל פסולים מדברי תורה פסולים להביא הגט ואם הביאו הגט פסול ...

[הערות בשולי הגליון: ה' מי' הל' גירושין; ג"י ר"ש; הגהות הב"ח]

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח וכו'. בגמ' הכי איתמר [דף כג.] בעי מיניה מרב אסי עבד מהו לנעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה אמר ליה מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים מכלל דעבד כשר אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין. ופרש"י ז"ל דהכי בעו מיניה עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא לקבל מיד בעלה ותהא מגורשת בקבלתו וה"ה נמי להולכה דסלקא חדא מעמא הוא אלא אלא כך היתה שאלה בבית המדרש ופשיט להו

זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת כשר ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר שמע מינה: *אמר רב אסי אמר ר' יוחנן א אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין: ירושלמי* עבד וקבל רבי יעקב בשם רבי הושעי' מעשה היה וכהנת הוה ולא חשו חכמים משום ריח הגט: אמר רבי יוחנן נראין דברים *שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר שינו האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו הא מני רבי היא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה וקסבר(א)עובר ירך אמו ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה וליתא להא דרבי כדבעינן למימר לקמן (ג): **מתני'** אף הנשים ב שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה °מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם:

גמ' והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ופריק אביי ברייתא דקתני אין נאמנות ג בארץ ישראל דאי אתי בעל ומערער משגחינן ביה דאיכא למימר דילמא לקלקלה לצרה קא מיכוונא הילכך לא מהימנא ומתני' דקתני נאמנות להביא גיטה בחוצה לארץ דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה ותניא כוותיה דאביי וכן הילכתא: *האשה עצמה ג מביאה גיטה. אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה דאמר לה הוי את שליח להולכה עד דמטית לבי דינא דפלוני וכי מטית התם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ונישו שליח ניתבוה ניהליך:

הדרן עלך פרק המביא תניין

כל הגט שנכתב ד שלא לשום אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע *קול סופרים מקרין איש פלוני ממקום פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מכאן כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו חבירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו *יתר מכאן
יש

רבי אבא והא תני ר' חייא עבד שהביא את הגט הוא כשר א"ל אמי אלמלי דר' אבא כבר היינו מתירין אשת איש ואשו תימא לא שמע רבי אמי הדא דתני רבי חייא לא שמע מילתא דרבנן דשמעינה מן הדא דא"ר ועירא רבי חייא בשם ר' יוחנן נראין הדברים שיקבל העבד גט שחרור ולא יקבל גט כבר' מימר לא אמי אלא אל יקבל הא עבר וקבל כשר רבי יעקב בר אחא בשם רב הושעיא מעשה היה וכהנת היתה ולא חשו משום ריח [הגט] פסול: **אמר** ר"י נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו. שאינו רבו שלו דכיון דעבד אותה בתורת שחרור שליח נמי מלי הוי: אבל לא מיד רבו שלו. (גם) אם שניהם של איש א' דיד עבד כיד רבו דמי וכשמשחררו ליתו לא יצא מרשותו דאע"ג דעבד נמי מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כאחד דשחרורו דידיה הוא אבל לאחריני לא: ואם לחשך אדם. באומר להקשות ולומר הרי שטיה היא שהיא מיד רבו שלו מקבלו שהגיטו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה זו מקבלתו לעובר עוברה מיד רבה: הא רבי [היא] דאמר משחרר חצי עבדו קנה העבד אותו חלי וכי הימא והא לאו חלי עבדו הוא דהאי גופי ניהו קסבר עובר ירך אמו והוה ליה כחלי גופה ואע"ג דידה כיד רבה אפ"ה כיון דאמר רבי המשחרר חלי עבדו קנה כדגרסינן לה בפרק השולח (דף מב:) כי הכי דקי"ל דעבד קונה עצמו בשטר ע"י עצמו משום דגיטו וידו באין כאחד ה"נ גיטושחרורו באין כאחד: **מתני'** אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה וכו' חמותה ובת חמותה. כולהו מפרש ביבמות [דף קיז.] דסניין לה ומכוונן לקלקולא ואין נאמנות להעידה שמת בעלה: יבמתה. אשת אחי בעלה שונאה אותה ויראה ממנה שמא ימות אחד מבעליהן ויהו צרות זו לזו: מה בין גט למיתה. דאמיתה לא מהימנינן לה ואגט מהימנינן לה: **גמ'** ברייתא דקתני אי נאמנות בא"י דאי אתי בעל ומערער ואמר לא כתבתיו: משגחינן ביה. שהרי לא נתקיים בבית דין ואיכא למימר שזו מתכוונת לכך שתתקלקל: בחו"ל. שצריכה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ולא חיישינן לערעור דאי מערער לא מהימן. וכתב הרמב"ן ז"ל דכי אמרי' דבא"י לא מהימנא היינו כשנהגה כדין הארץ הא בארץ שאמרה בפני נכתב ובפני נחתם כיון דאמרינן לעיל דאי אמרה מהני והא ליכא קלקולא מהימנא וכמ"ל שלא אמרה כגון כאותה מדינה אינה נאמנת והרשב"א ז"ל כתב דבארץ אפילו אמרה לא מהימנא דאיסו לאו דינא גמירא דכיון דסלהו דמייתו בארץ לא קפדינן בין לא אמר ובין אמר וכי אתי בעל משגחינן ביה אף זו סבורה אע"פ שאמרה בפני נכתב ובפני נחתם אי אתי בעל ומערער משגחינן ביה וסבורה לקלקלה הילכך בין אמרה בין לא אמרה לא מהימנא: **אשה** מכי מטי גיטה לידה. בקבלתו במדינת הים אגרשה לה. ואי בעית לאקשויי לגט מגורשת היא ואינה צריכה להביאו לפניו אלא נראיה בעלמא ולמה לה למימר בפני נכתב הא לאו שליח היא: דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית לבי דינא דפלוני ואימא קמיה בי דינא וכו'. דהכי אמרינן בפרק כל הגט (דף כג:) שהשליח הראשון אומר בפני ב"ד בפני נכתב ובפני נחתם וב"ד עושין שליח האחרון וקמ"ל מתני' שאע"פ שאינו רוצה האשה לומר כבר נתגרשתי בגט שבידי לא היתה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפ"ה כל שהיא אומרת שנעשה שליח צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מיפטרה במנו דאיבעיא אמרה נתגרשתי:

הדרן עלך המביא תניין

כל הגט. ושמע קול סופרים. סותבי גיטין: יתר מכן. מפרשינן בגמרא דהכי קאמר לא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא אף זה שנכתב לשם גרושין פסול: ונמלך. חזר בו מלגרש: מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך וכו'. וא"ה והלך נתנו הגט לראשון והא אמרי' בפ' גט פשוט (דף קסח:) דשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה משום חששא דדלמא אזיל ומתמי לאתתיה דהולך ומהאי טעמא *נמי הוא שאין טוענין אותו לאחד מהן אלא בשמם גירושין ממש ובפני חבירו וי"ל דמיירי כגון שלא היו דרים באותה עיר שנכתב הגט שם ולא היה לסופרים לחוש ליוסף בן שמעון אחר כיון שלא הוחזק והיינו דקאמר מצאו בן עירו דמ"מ דהאי שמצאו לאו בעירם הוו קיימי אבל סריך נראה שגורם מצאו חברו: **יתר** מכן. מפרשינן בגמ' דהכי קאמר לא [מבעיא] זה שנכתב שלא לשם גרושין דידיה אלא

[אלא אף זה שנכתב לשם גרושין דידיה] פסול וסלקא מוכח מקרא בגמ' [דף כה:] : גדולה וקטנה. לאו דוקא : יתר מכן אמר ללבלר · מפרש בגמ' דהכי קאמר לה [מבעיא] זה שנכתב שלא לשם גרושין [הא] אלא אף זה שנכתב לשם גרושין [הא] דהא אומר לו זו שארצה אגרש אפ"ה פסול לגרש בו משום דאין ברירה ולא אמרי' הוברר הדבר דמשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי נכתב לשמה ואי"ת ונהי דאין ברירה אכתי סתמא מיהא (איכא) [איכתוב] וסתמא משמע דמהני כלשמה מדאמרינן במסכת סוטה בפרק היה נוטל (דף כ:) ר' יהודה אומר היה ר"מ אומר לכל מטילין קנקנתוס לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה ר' יעקב אומר משמו חוץ מפרשת סוטה שבמקדש ואמרי' מאי בינייהו למחוק לה מן התורה איכא בינייהו ומר סבר כי האי תנא דתניא אין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת ר' אחאי בר יאשיה אומר מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת אמר רב פפא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ת"ק הכא אלא דכיון דאיכתיבה לשום רחל לא הדרא ומיכתבא לשום לאה אבל תורה דסתמא כתיבה הל"נ דמחקינן · והא התם דבעינן לשמה דכתיב ועשה לה לשמה ואפ"ה אמרינן דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת ואפ"ה אמרי' דסתמא כלשמה דמי וכי תימא הכא שאני דכיון דס"ל אין ברירה שמא דעתו היה מתחלה לגרש האחרת ולדעתה נכתבו אכתי תקשי לך אידך מתני' דתנן במנין [דף ס.] הכותב טופסי גיטין צריך שיניח וכו' · והיינו משום דבעינן לשמה ואמאי והא הכא סתמא כתיבי · וי"ל דאין הכי דסתמא לאו כלשמה דמי וסוטה שאני משום דכי בעינן התם לשמה חוקה לאמחוקה ולא אכתיבה דמשמע לה כתיב ומאי עבידה מחוקה כמספקא להם וכי קאמרי רבנן דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת היינו משום דסבירא להו דכיון דכתיבה לשם אלות דרחל לא הדרא ומיכתבא לשם אלות דלאה דלא מקללה באלות דחברתה אף על גב דכתיבה לא בעי לשמה אבל תורה דסתמא כתיבה אף ע"ג דסתמא לא מיקרי לשמה מקללה באלות דכתיבי בה כל מי שתמחה לשמה : **גרסי'** בגמרא עלה דמתניתין דתנן כתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה וכו' קטנה הוא דלא מצי מגרש ביה הא גדולה מצי מגרש ביה. כלומר וכי מספקא ליה לא חיישינן לאסור אשת איש למימר שמא לא לזו נתן אלא לחברתה ונפל מידה ומצאתו זו דהואיל ונקיטא לגיטא בידה לדידה מחזקינן ליה : אמר רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שט"ח על אחרים (ולא אחד יכול להוציא עליהם שטר חוב) כלומר אחד מהם שהוציא שט"ח על אחרים אין הלוה יכול לומר לא ממך לויתי אלא מפלוני ששמו כשמך וממנו נפל ולאו בעל דברים דידי את אלא כיון דהאי תפיס לשטרא גבי ביה · ומיהו אחר אינו יכול להוציא עליהן שטר חוב דלאמר ליה לא אני לויתי ממך אלא חבירי לוה ממך ומסר לך שטר זה · א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני כתב לגרש את אשתו מלאו אחר וא"ל שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו הכי נמי דלא מצי מגרש ביה הא ראשון מצי מגרש ביה הא אמרת ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב · פי' אע"ג דלא דמיא לגמרי דהתם יכול לומר אני לא לויתי ממך אלא חברי [לוה] ממך והכא ליכא למימר הכי אבל איכא למימר חברי נתנו לך שטעיו כתן בך ולהאיך תמני נכסון ומסקינן [אלא] מאי אית לן למימר בעדי מסירה ור"א היא הכא נמי בעדי מסירה ור' אלעזר היא · כלומר שמכירין את שניהם ומעידין שזה מסר לזה אבל בעידי חתימה לא כדאמר שמא כמלך זה שכתבו וחתמו ולא גירש את אשתו ומסרו לזו לגרש אשת חברו : הכא נמי · כלומר בהא דכתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה דדייקת מינה הא גדולה מצי מגרש ביה ובעית לאשוויי מינה דשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים לא תליף מינה הכי דאיכא לאוקמה בעדי מסירה ור' אלעזר היא הילכך ליכא למיחש שמא לחברתה נמסר אבל בעדי חתימה לעולם איכא לך דחיישינן שמא את חברתה גירש דחיישינן לנפילה וגבי שטר חוב נמי אין יכולין להוציא שטר חוב על אחרים דחיישינן לנפילה · ומיהו אע"ג דמימרא דרבא אדחיא ליה קשיא דמילתא הכי איתא דשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים וה"נ מוכח בפרק גט פשוט (דף קעב:) ובפרק האשה שלום (דף קטז:) וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ד מהלכות מלוה ולוה · והקשו בתוספות כי דחי ליה אביי לרבא אמאי איצטריך לאוקמה מתני' כרבי אלעזר לוקמה כר' מאיר במגרש בעדי חתימה וכגון דאיכא סהדי שמכירין שזו היא אשתו ושבעלה נתנו לה ותירצו דלר' מאיר דס"ל עדי חתימה כרתי בעינן שיהא מוכיח מתוך הגט מי המגרש ומי המתגרשת והקשו לעצמם מדתנן לקמן בפרק המגרש (דף פו:) שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו ואמרינן עלה מתני' מאן תנא א"ר ירמיה דלא כר' אלעזר דאי כר' אלעזר כיון דאמר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה אלמא דלרבי מאיר אתיא שפיר ושתיהם מתגרשות בגטין הללו אף על פי שאין אחד מהם מוכיח מתוכו ותירצו דמוכחין הן מתוכן כגון שהן משולשין אלא שהבעליה אינו יודע אי זו בעלה של זו ואי זו בעלה של זו ואף העדים אינן מכירות בעליהם כעליהן וזה דוחק דהני גיטין שוין קתני ולדבריהם אינן שוין ועוד הקשו לעצמם מדתנן בפרק גט פשוט (דף קסז.) כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ואקשינן עלה וליחוש לשני יוסף בן שמעון דילמא כתיב גיטא וממטי לדביתהו דהאיך ומפרקינן זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה והא ודאי לר' מאיר קאמרינן דאי בעדי מסירה ור' אלעזר היא הכי איכא למיחש דילמא ממטי ליה לאנתתיה דהאיך יטלו עדי מסירה עמו ויעידו ועוד לר' אלעזר למה ניחוש לכך והלא הוא יכול לכתוב בכתב ידו ולאמטויי בעדי מסירה לאנתתיה דהאיך וכל שבידו אין חוששין לו אלא ודאי לר' מאיר קאמרי' ואפ"ה מסקינן דזה בפני זה מגרשין נשותיהן אלמא לא בעינן לר' מאיר שיהא הגט מוכיח מתוכו והם נדחקים הרבה בתירוץ קושיא זו ובעקר קושייתם י"ל דאין ה"נ דהוה מצי לאוקמה כר"מ אלא משום דרישא דמתניתין דשמע קול סופרים מקרין דלא כר"מ דלדידיה אפי' מלאו באשפה [וחתמו] ונתנו לה כשר אלא ודאי כר' אלעזר אתיא אוקמא נמי לסיפא מתני' כר' אלעזר . הרמב"ן ז"ל : **רישא** במאי · רישא דתני איש פלוני גירש וכו' במאי אי נימא הכי דאותו פלוני כתב לגרש את אשתו ונמלך : להתלמד · לכתוב גיטין והיינו דתנן שמע קול סופרים מקרין [שהגדולים מקרין] את הקטנים כך וכך כשיבא איש לפניכם כתבוהו והכירו שם אנשים בגמלא · **וכולם** פוסלין מן הכהונה · כל הגיטין השנוים במתניתין אע"פ שפסולין לגרשה להתירה לינשא פוסלין את האשה מן הכהונה שאם בעלה כהן נאסרה עליו משום גרושה : חוץ מן הראשון · שלא נכתב לשם גירושין כלל אבל הנך בתראי פסלו דריח הגט פוסל בכהונה דתניא בפרק בתרא [דף פב: ע"ש שיטי נוסח קמא] האומר לאשתו הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסלה מן הכהונה שנאמר אשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה ולאחרים לא הותרה פסולה לכהונה : ואפי' ראשון · דריח הגט הוא : חלוצה פסולה פוסלת · כ"מ ששנינו ביבמות חליצתה פסולה פסולה להתירה לשוק אבל פוסלה היא אותה מן האחין שלא תתייבם להם עוד דקנו עלה כביון שלא בנה שוב לא יבנה : שמאל · חליצה בשמאל אמרינן ביבמות (דף קד:) פסולה וכן בלילה פסולה : ופוסלת · דהא חליצה עלה אלא שלא נעשית כהכשרה דיליף רגל רגל ממצורע דכתיב ימנית ולילה נמי נפקא לן התם : קטן ואנפליא · דהיינו קלגו"ן של בגד לאו חליצה כלל דאיש וגבר כתובים בפרשה אם לא יחפוץ האיש : חוץ מן האחרון · דלאוקמא אמרינן יש ברירה ופוסל לכהונה אבל אינך פסלה אפי' ריח הגט אין בהם ולא דמו למגורשת מאישה ולא הותרה לכל אדם דההיא [נהי] מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב : ור' יוחנן אמר אפילו אחרון אינו פוסל · דאין ברירה : והלכתא כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון · נ"ל דאחרון לאו פוסל לכהונה בלחוד הוא אלא אם בא אחר וקדשה חוששין לקדושיו דכיון דקי"ל דבדרבנן יש ברירה כדאיתא בפרק תשלין (דף לז:) משמע דמאי דאמרי' דבדאורייתא אין ברירה היינו משום דלחומרא אין ברירה אבל לקולא ודאי לא אמרינן דאין ברירה ולפיכך אמר ללבלר כתוב לאיזו מהן שארצה אגרש וגירש הרי זה ספק גירושין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' גירושין : **גרסי'** בגמ' [דף כה:] בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר ללבלר כתוב לאיזו שתצא בפתח תחלה מהו · כלומר דאע"ג דתנן במתני' אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה מהן אגרש פסול לגרש בו דילמא היינו טעמא משום דבתחלה בדעת עצמו תלה לית לן ברירה לפי שחבר גילה בדעתו שהיה טוסה על שתי הספיקות הילכך ליכא למימר הוברר הדבר דמעיקרא דעתיה לזו אבל זו שתלה באחרים [מסתמא] גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתצא · ומסקי' דמתני'

*יש לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מכאן אמר ללבלר כתוב (א) ואי זו שארצה אגרש פסול לגרש בו : °גמ' רישא במאי אמר רב פפא בסופרים העשויין להתלמד אמר רב וכולן פוסלין מן הכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט *פסול פוסל חליצה פסולה פוסלת מן האחין במערבא אמרי משמיה דרבי אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין *קטן ואנפליא פסולין ואינן פוסלין חעירי אמר כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון ורבי יוחנן אומר אף אחרון אינו פוסל והלכתא כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון דמרחוינן לכולהו דסבירא להו דאחרון פוסל וליכא מאן דפליג אלא רבי יוחנן הוה ליה רבי יוחנן יחיד וכולהו רבים וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים ושמואל נמי דאמר אף הראשון פוסל יחיד הוא ולית הלכתא כותיה ולגבי אמצעיים אע"ג דרב ושמואל תרוייהו סבירא להו דפסליה כיון דרב אסי וזעירי ורבי יוחנן כולהו סבירא להו דלא פסלי הוו להו רב ושמואל מיעוטא והלכה כרבים הילכך לא פסל אלא אחרון בלבד :

רש"י

דידיה פסול. גדולה וקטנה. לאו דוקא: לאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו. דאין ברירה ולא אמרינן הוברר הדבר דבשעת כתיבה היה דעתו על זו : גמ' רישא במאי. כיון דלא היה שנין טפיל דקיפא דכתב לגרש אשתו ונמלך במאי איירי : להתלמד. לכתוב גיטין חוץ מן הראשון. שלא נכתב כלל לשם גירושין אבל הני בתראי פסלי דריח הגט פוסל בכהונה. חליצה פסולה. דלא הויא חליצה להתירה לינשא לשוק מכל מקום חליצה היא ופוסלה על האחים שלא תתייבם לבן שוב דכיון שלא בנה שוב לא יבנה דכתיב אשר לא יבנה ולא כתב אשר לא בנה · שמאל. אמרינן ביבמות חליצה בשמאל וכן בלילה חליצתה פסולה · ופוסלת. דהא חליצה עלה אלא שלא נעשית כהלכתה : קטן פסול. דאיש כתיב בפרשה. אנפליא. קלגו"ן של בגד ולאו חליצה היא כלל דנעל כתיב. חוץ מן האחרון. דלחומרא אמרינן יש ברירה ופוסל לכהונה אבל האחרות אפי' ריח הגט אין בהן ולא דמי לגט דאמר ואת הרי מגורשת אפילו לא מגורשת אלא מאישה פסולה לכהונה דהא מילתא מיהא נכתב לשמו ולשמה אבל האחרון אינו פוסל. דאין ברירה :

מתני'

[illegible]

תורה אור

רש"י

מתני' הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום המעות ומקום הזמן שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה רבי יהודה פוסל בכולן רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנא' וכתב לה לשמה: גמ' אמר רבי זירא אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב ארא בר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר (א) טרבינא דחכימי: אמר רב פפא האי אשרתא דדייני דמיכתב מקמי דליחזו סהדי ארחתמות ידייהו פסולה משום דמיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר (ב) אפי' מצאו

[illegible]

מעידין על כתב ידיהן בבית דין וב"ד כותבים במותב תלתא הוינן ואתו פלוני ופלוני סהדי ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרטום וקיימנוה ואתמין : מצאו באשפה. ולא נכתב לשם אשה כלל אלמא לא חיישינן למחזי כשיקרא כיון דנכתב בעתו ומטו לטו ביום של חתימה : ופרש׳ · בו ביום. אינו חוזר ולוה בו (ביום) אפילו ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשנים אוחזין [דף יז]· שכבר נמחל שעבודו · כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה נכתב שטר זה והויא לה מלוה על פה הא לשיקרא · אם היה נחתם על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם ההלואה כשר אם בו ביום נכתב : ומיהו כי אמרי׳ דלאחזי כשיקרא לא חיישינן דוקא בהא דוכתא ודכוותה אבל איכא דוכתי דחיישינן בהו למיחזי כשיקרא כדאמרי׳ [ב"ק פ׳] דלא כתבינן (אדרכתא) [אורכתא] אמטלטלי דכפריה משום דמיחזי כשיקרא ואמרי׳ נמי [ב"ב קסו׳] כי יתבינא בהגי כתובו בהדי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי דאי לא מיחזי כשיקרא ואמרי׳ [שם] נמי כי דכריתו יומא דקניתו ביה כתובו יומא דקניתו ביה ואי לא כתובו יומא דקיימיתו ביה דאי לא מיחזי כשיקרא והיינו טעמא דמילתא דכי אמרינן דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן להו [ה"מג"יד] כגון אגרתא דדייני דאע"ג דמקמי דלחזו סהדי אחתימות ידייהו מיחזי כשיקרא מיהו בתר הכי לא מיחזי כשיקרא אבל כל הני דחיישינן בהו למיחזי כשיקרא היינו משום דלעולם מיחזי הכי : מתני׳ המביא גט ואבד ממנו וכו׳ ואם לאו פסול . שמא מאחר נפל ואין זה שלו : מצאו בחפיסה · כלי ויש בו בכלי סימן והוא שלו : אם מכירו · גט לגט כשר אבל בלא תפיסה אפי׳ מכירו לא דלא סמכינן אטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן כך כתב רש"י ז"ל וכך יש דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות גירושין ולא מיחוור דכיון שיש לו סימן בחפיסה למה צריך שיכיר את הגט והא קי"ל בפרק ואלו מציאות (דף כ׳) דאמור בסימני תוכא מהדרינן ועוד דטלא אינשי ודאי קים להו בטביעות עינא ועדיף טפי מסימנא דהא קטלינן ביה ומשום טביעות עינא דקלא נמי מותרין בנשותיהן בלילה וכדאיתא בפרק גיד הנשה (דף ט) וכי אמרינן בגמרא [גיטין דף כ] ודוקא לצורבא מרבנן אבל אינים דפלמא לא לאו משום דעם הארץ לא קים ליה בטביעות עינא אלא משום דכיון שמלאוהו אחרים והוא בידם חיישינן דילמא משקר משום הפסד שכרו והיינו טעמא נמי במאי דאמרי׳ גבי מליאה [נב"מ דף סג.] דלא תהדרי׳ לה אלא לצורבא מרבנן אבל לעם הארץ לא דחיישינן דילמא משקר אבל הכא שהוא עצמו מלאו למאי ניחוש לה אלא ודאי תנא תרתי קאמר מצאו בחפיסה ויש בו סימן בה או שמכירו לגט בטביעות עינא כשר: נותנו לה בחזקת שהוא קיים · ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין [דף י:] העמד דבר על חזקתו: מקריבין אותה ולא חיישי׳ שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא: גמ׳ דייתיקי · צוואת שכיב מרע דלא תהא קאי למיקם ולהיות: ומתנות · מתנת בריאה: לא יחזיר לא לבעל ולא לאשה וכן שחרור וכן טלוס ומדתלי טעמא בשאני אומר ש"מ הא אמר בעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן לשמא אחר זה: במקום שהשיירות מצויות · פסול שמא מתעברים ושכיח נפל: והוא שהוחזקו · שני אנשים בשם זה בתוכה העיר אבל אם לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן או דילמא יש עיר אחרת ששמה כעיר הזאת ובה אדם אחד ששמו ושם אשתו כזה שתוכנו: ר׳ זירא רמי מתני׳ אברייתא · בגמ׳ מייתי לה: איכא דאמרי · הא דשני ר׳ זירא דבמקום שהשיירות מצויות פסול והוא (שלא) שהוחזקו דבעי׳ תרתי וכדרבה: ר׳ ירמיה אמר · לא מתני׳ קשיא ולא ברייתא קשיא דכל הנך דאמרי יחזיר לזמן מרובה כגון דאמרי עדים החתומין בו מעולם לא חתמו אלא על גט א׳ של שם זה ואותו חתמו לאיש הזה התוכנו ובגמ׳ אמרי׳ אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דילמא אחרני שאח כשמא ועדים כעדים קמ"ל: כגון דאמרי עדים נקב יש בגלר אות פלונית · דהו"ל סימן מובהק ומהני מדאורייתא: והלכה כרב אשי דהוא בתראה וכו׳ · יש מי שאומר דר׳ ירמיה ורב אשי סבירא להו

מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפי׳ רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשיקרא לא חיישינן וכן הלכתא א : מתני׳ א] *המביא גט *ואבד ממנו אם מצאו ב לאלתר (א)כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו ג כשר : *המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל הנשאה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים: גמ׳ *ורמינהי (ב) מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דיאתיקי מתנה ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך שלא ליתן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא כאן במקום שהשיירות מצויות וכאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת רבי זירא רמי מתניתין אברייתא (ג) ומשני *כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת הוא דלא נהדר והיינו דרבה ואיכא דאמרי אף על גב דלא הוחזקו לא נהדר ופליגא דרבה רבי ירמיה אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון רב אשי אמר כגון דאמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלונית והלכה כרב אשי דהוא בתרא הלכך לא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא כגון ד דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון דהא מלתא לית בה ספיקא אי נמי כדאמרי נקב יש

רש"י

מצאו באשפה. ולא נכתב כלל לשם האשה אלמא לא חיישינן למחזי כשיקרא אינו חוזר ולוה בו. אפי׳ ביום מלוה ראשונה לאחר הפרעון דבטל השטר ושוב אין הקרקעות משועבדין למלוה השניה והויא לה מלוה על פה לשיקרא שנחתם על המלוה אחרת קודם ההלואה (א) מתני׳ כשר אם בו ביום נכתב ואם לאו פסול דשמא מאחר נפל ואין זה שלו מצאו בחפיסה כלי שיש סימן בכלי שהוא שלו (ד) ומכירו כשר אבל בלא חפיסה אפילו מכירו לא דלא סמכינן אטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן חפיסה. אמת של עור. דלוסקמא מפק"ש בלע"ז נותנו לה בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן שהוא מת ובטל שליחותו דאמרינן העמד דבר על חזקתו מדאורייתא (ר) כדילפינן פ"ק דחולין. מקריבין אותה ולא חיישינן שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא גמ׳ דייתיקי צוואת ש"מ מתנות מתנות בריא. לא יחזיר לא לזה ולא לזה ומדתלי טעמא בשאני אומר ונמלך שלא ליתנו שמע מינה הא אמר בעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן שמא אחר זה · ואפילו לזמן מרובה ושנפל עד שנמצא במקום שהשיירות מצויות פסול דשמא מתעברים ושכיח אחרים נפל והוא שהוחזקו שני אנשים בשם זה בתוכה העיר אבל לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן או שמא יש עיר אחרת ששמה כשם עיר זו ויש בה אדם ששמו כשם זה התוכנו א"ד הא דשני רבי זירא במקום שהשיירות מצויות פסול והוא שהוחזקו דבעינן תרתי כרבה. רבי ירמיה אמר לא מתני׳ קשיא ולא ברייתא קשיא דכל הנך דאמרי יחזיר אפי׳ לזמן מרובה כגון דאמרי עדים החתומים בו מעולם לא חתמנו אלא בגט אחד ואותו חתמנו לזה

השגות הראב"ד

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות רש"ש

[illegible]

לאו כלישנא בתרא דר' זירא דלא בעיק תרתי אלא כל שיירות מצויות אע"פ שלא הוחזק א"נ הוחזק אע"פ שאין השיירות מצויות לא מהדרינן ומ"ט נאמר מאוקמתיה דלא משמע נהו דברייתא בשאין השיירות מצויות ולא הוחזק דאי הכי פשיטא. בשלמא לאוקמתייהו קמ"ל נר' ירמיה דלא חיישי' דילמא אתרמי שמא כשמא ועדים כשדים ולרב אשי קמ"ל דסימן מובהק דאורייתא אבל אי הוה ס"ל נר' ירמיה ור' אשי כרבה דאמר דכל היכא דליכא תרתי דהיינו שיירות מצויות והוחזק מהדרינן מאי דוחקיה לאוקמא לברייתא בהכי לוקמה כרבה וקמ"ל דאע"ג דהוחזק א"נ השיירות מצויות מהדרינן נסיק פסק רי"ף ז"ל

תורה אור · נר מצוה

יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק כרב אשי אבל נקב בעלמא לא תנו רבנן א הוא לאחר רבי נתן אומר כל שלא שהה כדי שתעבור שירא ותשרה ר"ש בן אלעזר אומר כדי שהוא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם ר"א שלא שהה אדם שם איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא הלכה שלא עבר אדם שם וראינו לגאון שפסק הלכה שלא שהה אדם שם ומסתברא לן דרבכי הא מלתא דהוא אסורא לחומרא עבדינן שלא עבר אדם שם אבל אם עבר א אדם שם והוחזק שני יוסף בן שמעון חיישנן שמא ממנו נפל וצריכין אנו ליתן סימן מובהק כרב אשי או שאמר עדים משלם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון כדאמרינן לעיל: *המביא גט והניחו ב זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים (א) הוקא ג חולה דרוב חולים לחיים אבל גוסס דרוב גוססין ד למיתה לא: **מתני'** *שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המיטרפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום ה וספינה שאבדה בים ויוצא לידרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא יאכלו בתרומה: **גמ'** תניא *שמע מבית דין (א) שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסין של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ו לא ישיאו את אשתו ואע"ג דקי"ל *דכל מסיח לפי תומו הימני מהימן ה"מ במילתא דלא שייך בה אבל במילתא דשייך בה לא מהימנא דכתיב °אשר פיהם דיבר שוא וגו': **מתני'** א] *המביא גט באר׳ן ישראל וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **גמ'** אמר רב כהנא חולה תנן פשיטא דחלה תנן מהו דתימא הוא הדין דאע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל חלה הוקא יש מי שאומר ז הולך גם זה לאשתי משלחו

המאור הגדול

מלחמת ה'

השגות הראב"ד

ספר הזכות

אע"ג דלא חלה מלי משוי שליח וסיט כרבנן דברייתא נמי וליכא בתרא אוקמוה למתני' כרשב"ג דאפי' לא אמר ליה אלא הולך דוקא חלה משוי שליח אבל לא חלה לא ומשום דהאי לישנא בתרא כתב רי"ף ז"ל דמסקנא דסתם מתני' כותיה וכו' וכן הדעת נוטה וכן פסק הר"ם במ"ל בפ"ט מהל' גירושין · אבל הראב"ד ז"ל פסק כלישנא קמייתא דדוקא בלא הולך הוא דבעי חלה אבל בהולך אפי' לא חלה מלי משוי שליח והוקשה לו ז"ל שמעתא דהכא דאמרי' לקמן [דף כט] *חלה ספנתא [מתו] משום דאגיס הכ"נ הא אגיס ולא שייליה לא א"ל הולך [לא אמר הולך] ס"מ דאפי' הולך דוקא חלה ומירן דכי אמרי' (לקמן) דבהולך לא בעי חלה היינו בח"י אבל בחו"ל אפי' הולך חלה אין לא חלה לא דכיון שצריך לעשות שליח בב"ד אסבר דבעל קפיד אא"כ חלה ולא נהירא דהא בתרא לישנא האי תנא א"י ותו"ל דתנן המביא גט בח"י וחלה ותנן נמי המביא גט ממדינת הים וחלה ומשמע דתרווייהו בחדא גוונא מיתנו · ועוד דכיון דמפליג בין א"י לחו"ל לענין ב"ד משמע דלענין חלה כי הדדי נינהו הלכך משמיה דהאי שבתא מוכח דאפילו בהולך נמי בעיא חלה ולדעת הרי"ף ז"ל אא"כ נאמר דכיון דאותגים לא איכפת ליה נרבא נשיליה או אמר לו הולך דכיון דאיתגיס אפי' א"ל נמי את הולך מלי משוי שליח : **אמר** ר"ל כאן שנה רבי · במשנה זו : אין השואל וכו' · דהא דתנן לא ישלחנו ביד אחר לאו משום בטול שליחות דניטא נקט ליה דאם שלחו ביד אחר הגט גט ואע"ג דאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר שליח נעשה מיהא שייה אלא הא דקתני לא ישלחנו ביד אחר לאשמעינן דאין השואל רשאי להשאיל : זו אפילו תינוקות יודעין אותה · דאם השאילה לו לא נעשה לאחרים השאילה לו ונמצא זה מעביר על דעתו ומקניטו אלא משום שליחות דגט נופיה תנא לא ישלחנו דאם שלחו ביד אחר ומנין דגיטא נמי לא הוי גיטא ולקמן מפ"ש מאי זמנין : אל תגרשנה אלא בימין וגירשה בשמאל. דלא שייה שליח טעכי הכא נמי פעמים שליחות הגט תלוי בחפץ וחיכא קפידה לבעל : דטלי עלמא וכו' · דמדאמר רבי יוחנן דמנין דגיטא לא הוי משמע דרוב הפעמים הוי גיטא ואפילו שלחו ביד אחר : טלי עלמא לא פליגי דגיטא מעליא הוי. שאף על פי שאין רצון הבעל שיהא פקדון ביד אחר אין הגט נפסל בכך : ואזל איהו ויהב לה גט ברישא וכו' רבי יוחנן פוסל בו · בשליח ראשון משום דכי אמר ליה שקול חפץ ברישא קפידא הוא שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו את החפץ (ה) ולהיות בעיגונה עד שתתן הלכך תלוי הגט בחפץ לדבר זה וזה אם שינה נעשה כמי שאמר לו אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעלייה והיינו דקאמר זמנין דגיטא נמי לא הוי דאין רצונו שיהא פקדון דהיינו חפץ שלו ביד אחר דהיינו אשתו דלאחר שקבלה הגט הרי היא אצלו כאחר ומש"ה אמר לא ישלחנו ביד אחר וכו' דשמא כשימסור הראשון השליחות לשני לא ימסור לו הדברים כהויתן או השני לא ידקדק בהם ויהא משנה ומפסיל גיטא ור"ש בן לקיש מכשיר דקא סבר דלאו קפידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה · ואיכא למידק דהכא משמע דדוקא כי א"ל שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא לר' יוחנן לא הוי גיטא אבל אמר הב לה גיטא ושקול מינה חפץ אי עבד הכי האי גט ואילו בפרק הכותב (דף פה.) אמרינן דלא שנא אמר ליה הב זוזי ושקול שטרא ולא שנא אמר ליה שקול שטרא והב זוזי מאי אמר ליה לתקוני שדריתיך ולא לעוותי תירצו בתוספות דשאני התם דזוזי תלו בשטרא ולא פ"ט איכא בלא שטרא אבל הכא דלא תלי חפץ בגיטא כלל דוקא כי אמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא אבל אמר ליה הב לה גיטא ושקול מינה חפץ ועבד הכי האי גט וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות גירושין והרמב"ן ז"ל כתב דה"ה דאי אמר ליה הב גיטא ושקול מינה חפץ ועבד הכי דלא האי גט אלא דגמרא הכא לא נחית בההיא דינא (א) *ולהכי אמרינן התם דכין כך וכין כך משלם לא מפני הוכחת המלות דהא כי אמר ליה הב זוזי ושקול שטרא לא מוכיח דלשקול שטרא ברישא ואפ"ה כיון שאין מוכיח מדבריו שיתן משנה תחלה משום דמסתפי אינשי הכי חייב לשלם מלד הדין בעלמא דלא לעוותי שדריה והרי הוא כאומר תן מעות לכשתקבלה ומיהו אם לא תחזיר לי את השטר תהא חייב לי בהם כשומר שפשע אבל כאן אע"פ שעבר על טובת התקלה אין הגט נפסל אלא כשזה מוכיח מתוך דבריו שיהא שליחות הגט תלוי בו והא תלמודא (ו) אפילו יהבה ליה חפץ לשליח שני ברישא אעפ"כ הרי שינה שליח ראשון מדעתו של בעל הבית שאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר ואעפ"כ לא נפסל שליחות הגט בכך כיון שאין מוכיח מלשונו שתלאן זו בזו כי אמר נמי הב לה גיטא ושקול מינה חפץ אע"פ שסיה לו ליטול חפץ תחלה כשינה ונתן הגט תחלה אין הגט נפסל כיון שאין הלשון מוכיח שיהא שליחות הגט תלוי בכך ואעפ"כ לענין שלומי זוזי משלם שכיון שמיוות חייב בתשלומין והיינו דהכא אמרינן שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא דלאמת דוקא כי אמר והדר אבל אמר והב לה בלחוד לא מיפסיל ואפילו בכה"ג פליג ר"ש לקיש והתם כי אמר שקול שטרא והב זוזי פשיטא לן דחייב אע"ג דלא אמר והדר והיינו טעמא לפי שאם תלוי החיוב מלד הדין בעלמא וכאן אין הגט מתבטל אלא כמה שהמלות מוכיחות שיהא השליחות תלוי בו :

מתני' עושה ב"ד שליח ומשלחו · שצריך הוא לומר בפניהם בפני נכתב לפי שהאחרון לא יוכל לומר : שליח ב"ד אני · ומסתמא עשו ב"ד את הדבר בהכשירו : **גמ'** שמעינן דשליח השליח · בגמרא פשטינן דשליח שליח משוי שליח · הכי שכנעשה בב"ד : אם חלה משוי שליח ולא מדכרינן חלה

נר מצוה

ביד אחר ואע"ג דלא חלה את הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם חלה כרבנן דברייתא (א) ויש מי שאומר אפילו הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם (ב) חלה או נאנס כרשב"ג (ג) דמסקנא דסתם מתני' כותיה ולא איכפת לן במחלוקת דברייתא וכן הדעת נוטה : ואם *אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני וכו' : ארשב"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר °א"ל ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אלא זימנין דאפי' גיטא נמי לא הוי נעשה כאומר לו אל תגרשנה אלא בבית וגירשה בעלייה אל תגרשנה אלא בימין א וגירשה בשמאל דכ"ע היכא דא"ל טול לי ממנה חפץ פלוני והן לה גט זה ושלח השליח גט ביד אחר והלך אותו האחר ונפקת איתתא לאפיה ויהבא ליה חפץ והדר שקלא מיניה גיטא כ"ע ל"פ דגיטא מעלייא הוא כי פליגי היכא דא"ל שקל מנה חפץ (ג) והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב גיטא והדר שקל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו (ג) וכ"ש ב בשלוחו ר"ש בן לקיש מכשיר בשלוחו וכ"ש בו והלכתא כרבי יוחנן : **מתני'** *המביא גט ג ממדינת הים וחלה עושה (ג) ב"ד שליח ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם (ד) אין השליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני : **גמ'** מדקתני אין השליח האחרון ולא קתני אין השליח השני שמעינן דשליח השליח ג אם חלה משוי שליח וכן עד כמה שלוחים ומדקתני אומר

רש"י

אם בשלמא הולך : כאן שנה רבי . במשנה זו . אין השואל וכו' דהא דתנן לא ישלחנו ביד אחר לא משום בטולי שליחות דגיטא הוא דנקט לה דאם שלח הגט ביד אחר הגט גט ואע"ג דאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר נעשה מיהא שליח אלא הא דתנן לא ישלחנו ביד אחר אתא לאשמועינן דאין השואל רשאי להשאיל : זו אפילו תינוקות יודעין אותה. דאם השאילה לו לא לצורך אחרים השאילה ונמצא זה מעביר על דעתו ומקניטו אלא משום שליחות דגט נקיט הא דלא ישלחנו דאם שלחו ביד אחר זימנין דגיטא נמי לא הוי גיטא ולקמן מפרש · אל תגרשנה אלא בימין וגירשה בשמאל. דלא שייה שליח להכי הכא נמי פעמים שליחות הגט תלוי בחפץ ואיכא קפידא דבעל . ויהבה ליה חפץ לאותו שליח שני : טלי עלמא לא פליגי דהוי גיטא. דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר שליחותא מיהא הוי כבר שלוחי גם שיכול שליח לעשות שליח דאגיסא לא קפיד בהא וגם אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך זה ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הילכך אפילו שינה בחפץ אין זה שינוי בגט שאחרי קבל החפץ ואמר כך נתן הגט : שקיל החפץ ברישא . קפידא הוא שדעתו לעכב הגט אם לא תתן החפץ ולרדותה *בעיגון עד שתתן : פוסל בו . בשליח ראשון שהוא וכל שכן בשלוחו ולכך קאמר לא ישלחנו ביד אחר דשמא כשימסור הראשון השליחות לשני לא ימסור לו הדברים כהויתן או השני לא ידקדק וישנה ויפסול הגט : ר"ש בן לקיש מכשיר . דקסבר לאו קפידא הוא אלא אורחא דמלתא קאמר ליה . **מתני'** עושה ב"ד שליח ומשלחו . וצריך הראשון לומר בפני ב"ד בפני נכתב ובפני נחתם : שליח ב"ד אני ומסתמא ב"ד עשו כהוגן

ספר הזכות

והיה

[illegible]

אמר שליח בית דין אני שמעינן דכל חד מנייהו לא משוי שליח אלא בבית דין אמר רבא ושליח בארץ ישראל קשה כמה שלוחים פורש שלא בבית דין לפי שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אמר רב אשי ואם מת ראשון בטלו כולן אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא אילו מית בעל מדי משחא אית בהו בכולהו כולהו מבח בעל קא אתו אי איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו אבל שליח ראשון לא איכפת לן בין מת בין לא מת והלכתא כמר בר רב אשי. ההוא גברא דשדר ליה גיטא לדביתהו אמר ליה שליח לא ידענא לה אמר ליה זיל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי דהוא ידע לה וליתביה ניהלה אתא לא אשכחיה לאבא בר מניומי יתיב רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גביהו אמרי ליה מסור מילך קמן דיקדכי אתי אבא בר מניומי ניתביה ניהליה ואזיל וממטי ליה ניהלה אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסיף אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא סבי סמיכי במעשה אמר רב אשי מאי מעשה הכי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את וכן הלכתא רשליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא משוי שליח. ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין אותנים בגו תלתין יומין אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה טעמא מאי משום דאנים הא נמי הא אניס אמר ליה מסור מילך קמן ויליך דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב לה ניהלה אמרו ליה רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין מגרש שליח שניתן לגירושין הוא ולידרוש שמא פייס מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט והוינן בה ולידרוש שמא פייס ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מארי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכסוף לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה. אמר רבא הא ודאי מיבעי לי שליח כי משוי (א) ליה שליח בבית דין בפניו או אפילו שלא בפניו [בתר דבעיא] הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו. ההוא דאמר להו אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא ואתא ופסקי מברא ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא מפייסנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסה אמר רב יוסף מי יהיב לה תרקבא דדינרא ולא איפייסה אלמא אין אונס בגיטין וכן הלכה ואמרי' תו בפירקא דלקמן ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא מהכא לריש ירחא ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא ואזד אמר להו אנא ריש ירחא

תיכון

א' משום אונסא . שלא היה יכול לכונסה ואונס הוא : אין אונס בגיטין . והוי גיטא : ואי אמרת ליבטיל משום גילוי דעתא . שהרי גלה דעתו שאינו רוצה שיהא גט פלוגתא דאביי ורבא היא לקמן בריש פרק השולח [דף לד.] וקי"ל בהא הלכתא כאביי והוי גיטא : **ושמעי'** מינה דהלכתא דאין אונס בגיטין וג' מיני אונס הם אונסא דשכיח טובא ושכיח ולא שכיח ולא שכיח כלל. אונסא דשכיח אפי' בממון לא הוי אונס מדהוה ליה לאתטויי ולא אתני כדמוכח בריש כתובות [דף ג:] ואונס דלא שכיח כלל אפי' בגיטין טוענין ביה טענת אונס כדאמר לקמן בפ' מי שאחזו [דף עג.] אכלו ארי אין זה גט וכמו שאכתוב שם בס"ד . אבל באונס דשכיח ולא שכיח הוא דאיכא פלוגתא בין ממון לגיטין דבממון טוענין בו טענת אונס אבל בגיטין לא וכתוב בס' העטור דאיתשיל קמיה אם יש אונס בקידושין אי לא ולא איפשיטא : **מתני'** המלוה מעות וכו' להיות מפריש עליהן מחלקו. המלוה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב הזה בשביל הכהן וכן מעשר ראשון בשביל לוי ומעשר עני בשביל עני והמעשרות יעכב ויאכל אלא שמפריש מעשר מן המעשר לכהן שיהא מותרין לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהן לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמים ובגמרא פרכינן היכי נפיק ידי נתינה דהא לא אתו לידיהו דכהן ולוי ומוקמינן לה במכירי כהונה ולויה . כלומר שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל ליתן תרומותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא פסיקא היא דלידהו יהיב להו אחשו להו שאר כהנים דעתייהו והוי כמאן דמטו לידייהו : צריך ליטול רשות מן היורשין מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע יטול מהם רשות אם רוצים שיקבל חובו בשבילם ויעכבם ממעשרות(ד) עצמם : א"צ ליטול רשות . דיש כח של ב"ד להטיל חוב זה על הכהונה ועל הלויה לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלוות :

המניח פירות להיות מפריש עליהם וכו'. סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן באותן פירות שהנחתי לכך וכן עושה תמיד . ואם אבדו . הלך לבדקן ומצאן שאבדו הרי זה חושש לאותם טבלים שתיקן בהבטחתן של אלו ואם לא אבדו צריך להפריש שמא כשאמר הרי תרומתן בפירות שהנחתי כבר היו אבודים . מעת לעת . בגמ' מפרש שחושש שמא מהאתמול בעת הזה אבדו ומפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סמכינן אחזקה של הנחה : בודקין את היין . שהניחו להיות מפריש עליו צריך לבדוק שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין · בקדים של מוצאי החג . כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג : הוצאת סמדר . כשהם פרח וענבים נראים באשכול כסדרן : ובשעת כניסת מים לבוסר . כשהן גדולים כפול הלבן נקראין בוסר וכשהאשכולות נכנסת וגדילה בתוכן שיכול לסחור מהן כל שהוא הייט כניסת מים ל"א היו סוחטין הענבים כשהם בוסר ונותנין לתוכן מים ונעשה חומץ לטבל בו : **גמ'** א"ר אלעזר וכו' . ר"א בן פדת דנמרא ר"א בן שמוע דמתני' : חלוקין עליו חביריו . דלדידהו לעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבודין וכל פירות שתיקנו על ידי אותם פירות צריך לחזור ולהפריש : מקוה. שהיתה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר : כל טהרות שנעשו על גביו . כל תרומות וטהרות שנשתמשו בהם בכלים ואנשים שטבלו באותו מקוה מסומאתן מעולם בין שהמקוה ברשות היחיד דספיקו טמא בין שהמקוה ברה"ר דקי"ל ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הכא טמאות דכי אמרי' ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הייט ספק נגע ספק לא נגע דאיכא למיחש לטמא לא נגע אבל זה שהיה טמא ודאי והיה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק : לשותפי . שאין האחד יכול למכור שלא מדעת חבירו חוץ לפרקים הללו אבל בפרקים הללו אין צריך לימלך עמו ואם מכר ונתיקר השער לאחר זמן אין לו עליו כלום . פירקיה . למכור : **הדרן עלך כל הגט**

נר מצוה

דניסן אמרי (א) אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא °ושמעינן מינה דהילכתא א אין אונס בגיטין : **מתני'** **א] המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוון בפני ב"ד א"צ ליטול רשות : *המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר"א (ב) . ר' יהודה אומר בג' פרקים בודקין את היין (ג) בקדים של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים לבוסר : **גמ'** *אמר רבי אלעזר חלוקין עליו חביריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין ברה"ר טמאות : ר' יהודה אומר בשלשה פרקים כו' : תניא רבי יהודה אומר בשלשה פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע ובפרוס הפסח בשלשה פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך למאי הילכתא אמר רבא ואיתימא רב פפי לשותפי ב מכאן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פירקיה (א) :

הדרן עלך פרק כל הגט

רש"י

מתני' להיות מפריש עליהן מחלקן המלוה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב הזה בשביל הכהן וכן המעשר ראשון בשביל הלוי ומעשר עני בשביל העני והמעשרות יעכב ויאכל אלא שיפריש מעשר מן המעשר לכהן שיהא מותרין לזרים ואין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהם לכהן ובשעת ההלואה פסק הדמים להם . צריך ליטול רשות מן היורשין . מפני [שאין] חוב זה (ב) מוטל עליהן לפרוע צריך ליטול רשות מהן אם רוצה שיקבל חובו בשבילם ויעכבם במעשרות עצמם . אין צריך ליטול רשות דיש כח לב"ד להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה לפי שתקנתם היא שימצאו מעות ללוות . המניח פירות להיות מפריש עליהן כו' סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן בפירות שהנחתי לכך וכן עושה תדיר . ואם אבדו הלך לבודקם ומצאן שאבדו חושש לאותם טבלים שתיקן בהבטחתן של אלו ואם לא אבד צריך לפרוש מהן דשמא כשאמר הרי תרומתן בפירות כבר אבדו . מעת לעת של בדיקה . בודקין את היין . שרגיל להפריש עליו דשמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין . בקדים של מוצאי החג . כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג . סמדר [כשהם] פרח וענבים נראין באשכול · ובשעת כניסת מים לבוסר שהן כפול הלבן נקרא בוסר ונכנס לתלוחית באופן שיכול לסחור ממנו כל שהוא הייט כניסת מים לשון אחר היו סוחטין ענבים כשהוא בוסר ונותן לתוכו מים ונעשה חומץ כדי לטבל בו : **גמ'** חלוקין ואמרו דלעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבודים והיה צריך לחזור ולתקן כל הפירות מקוה שהיה בחזקת שלם ונמדד ונמצא לאחר זמן חסר שנעשו על גביו שהטבילו בו בין שהמקוה עומד ברשות היחיד בין ברה"ר טמאות דטמאות ודאי היו והיה בא לטהרם בטבילות ספק אל תטהרם מספק . לשותפי . שאין האחד יכול למכור שלא מדעת חבירו לפרקים אחרים אבל בפרקים הללו אין צריך לימלך בחבירו הדרן עלך פרק כל הגט

מלחמת ה'

המאור הגדול

השגות הראב"ד

השולח גט לאשתו והגיע בשליח. שפגשו ממולא: הרי זה בטל. שבטל השליחות אבל הגט עצמו אינו בטל כדאיתא בגמרא: קדם הוא אצל אשתו. שקדמו לשליח: אם משהגיע לידה אינו יכול לבטל. בגמרא פרכינן פשיטא ומהדריך לא נריכא דקא מהדר עילויה מעיקרא לבטוליה מהו דתימא אגלאי מילתא למפרע דבטוליה בטליה קמשמע לן. ואמרינן בגמרא דנקט הגיע דמשמע שפגשו ממילא לרבותא דלא מיבעיא היכא דטרח בתריה אלא אפילו פגשו ממילא הרי הוא בטל ולא אמרינן (א) לנטוריה קא מכוין ובגמרא פרכינן קדם אצל אשתו למה לי ומהדריך מהו דתימא כי לא אמרינן לנטוריה קא מכוין ה״מ לשליח אבל לדידה לגט ורה קא מכוין קמ״ל והה״נ דאם פגע באשתו ממילא אע״ג דלא טרח הרי הוא בטיל ולא אמריק לנטורי קא מכוין דהא לא כי פרכינן קדם אצל אשתו ל״ל לישנא דאתא לאשמועינן דדוקא קדם אבל הגיע בה ממילא לא נתבטל השליחות אלא והאי ל״ש וקדם דנקט משום אורחא דמילתא דסתם שולח גט לאשתו אינו פוגע בה אא״כ מקדים וממהר ללכת אצלה:

נמ׳ בטל הוא. משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו ומבטל בכך שליחות הגט: פסול הוא. לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוליא עליו שם פסול והא ליכא. ופרכינן עלה בגמ׳ למימרא דבטל דליבטיל משמע והאמר רבה בר אבוה אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר אחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום. כלומר חזה בו בטל כרתו דלא הדרה למריה קמא ואם יש לו בטל תוב גונה אותה בשביל לפי שכל לשונות הללו לשון עתיד הן ואולי וקיבלה אינו יכול לחזור בו: אבל אמרה בטלה היא

השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא ה״ז בטל קדם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא ה״ז בטל ואם משהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו: **גמ׳** תד בטל הוא אי אפשי בו דבריו קיימן פסול הוא אינו גט לא אמר כלום א״ר ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל ולא יתיר ולא יעזוב ולא ישלח ולא יגרש יהא חרס יהא כחרס דבריו קיימן אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום: איבעיא להו הרי הוא חרס מהו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר:] אמר רבא בר איבו אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימן אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה (א) להולך לאו כזכי איבעיא להו גט ישבטלו חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש

רש״י

השולח גט לאשתו והגיע והגיע. אינו יכול לבטלו. בגמ׳ מפרש לה:

גמ׳ בטל הוא. משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו פסול הוא לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוליא עליו שם פסול וליכא

[illegible]

דלאו שליח לכתוב הגט לשמה והוי כאילו לא נכתב לשמה כלל או דילמא שליחות דשליח הוא דבטיל עד דמהדר ומשוי ליה שליח אבל גיטא לא בטיל והלכתא כוותיה דרב נחמן. ופרכינן בגמרא והא קי"ל כותיה דר' יוחנן דאמר חוזרת. כלומר בקדושין בפ' האומר לחבירו (דף נט.) גבי אמר לו לאשה התקדשי לי במעות הללו לאחר ל' יום וחזרה בה בתוך ל' חוזרת ובטלו הקדושין האלו ובטלתן קודם שיהא חלין והכי נמי ליבטל גיטא ומפרקינן הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא ואתי דיבור ומבטל דיבור הכא גט דבטליה לשליחותא דשליח גיטא גופא מי קא בטיל. הך היא הגירסא במקצת הנוסחאות. [illegible]

והיינו דהתם מעיקרא לא היתה מתקדשת אלא בדיבור שאמרה בקדושין ואתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור אבל הגט שהוא בנין אי אפשר שיתבטל אפילו בטלו בפירוש כמו שאי אפשר שיפסל ס"ת שנכתב בהכשר ומדאמרינן בפרק הניזקין (דף נב.) אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לא כגט ספר חוב זה מגורשת ואמרינן עלה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לא כגט ספר חוב זה בטולי בטליה קמשמע לן דאם איתא דבטליה לעדים הוי אמר ומשמע למאורה דאם בטלו בפירוש מבוטל ליתא דהכי קאמרינן מהו דתימא בטולי בטליה כלומר לגטיה ז קמ"ל דלאו אלא גטיה מעליא הוא ומתגרשת בה אבל הגט אי אפשר שיתבטל לעולם אחר שנכתב ומיהו כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' גירושין שאם קודם שנכתב אמר גט שאני כותב לאשתי בטל הוא ואחר כך כתבו הרי הוא בטל ואינה מתגרשת בו לעולם וכן אם אמר כל הגט שאכתוב מכאן ועד זמן פלוני [בטל] הרי זה בטל ואינה מתגרשת לעולם וזו היא מסירת מודעה על הגט וזה ענין אחר הוא אבל הגט בעצמו לאחר שנכתב אי אפשר שיפסל:

ויש כאן דעת אחרים לפי מקצת נוסחאות שגורסות גיטא גופא מי קא בטליה ומשמע דמסתמא אינו מבטל אלא שליחות השליח הא אינו בטל הגט בפירוש מבוטל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר. ולא מחוור דאם איתא דגט גופיה אפשר לאתבטל הכי אמר רב נחמן דחוזר ומגרש בו משום דמסתמא לא בטל אלא השליחות והא יכא חרס מפי משתמע ביטול הגט מביטול השליחות אלא ודאי משום דלא אפשר לקומיה בגט גופיה לפי שאי אפשר לו להתבטל אמרינן דשליחות קאמר: מתני' בראשונה. לא היה מבטלו בפני השליח ולא בפני האשה אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בבית דין ובגמרא מפרש כמה הן הב"ד: מפני תיקון העולם. דכיון דלאו בריכיה ליעך אחריו או לשלוח שליח לא יטרח כל כך בשביל לענגה: גמ' בפני כמה מבטלו. קודם תקנת רבן גמליאל וכי תימא מאי נפקא מינה דהאי דהוה הא נפקא מינה לרבי דאמר בטלו מבוטל וקי"ל הכי: בפני שנים. דתוקף על גב דתנן ב"ד לבי תרי נמי בית דין קרי להו וכדמוכח רב נחמן ממתני' דפרוזבול דתנן שמסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני דאע"ג דקי"ל דשנים שדנו אין דיניהם דין ה"מ בדין דבעי תלתא ותנן אבל בפרוזבול דלא בעי משא ומתן דיניהן דין אלמא שנים ב"ד מיקרי ומיהו לא דמי ב"ד דמתני' לב"ד דפרוזבול דבעינן להו מחוברת ב"ד ומתני' מחוברת עדות דבהכי סגי ורב נחמן לא הייתי רוצה ממתני' דפרוזבול אלא דלשנים ב"ד קרי להו והא דבעי שנים משום דאין [דף כ] דבר שבערוה פחות משנים והיינו דאמרינן לקמן [דף לג.] בגמ' אותיבו קרי באותיים דאע"ג דשכחה מילתא שהוא היה מבטלו כיון דליכא עדים לא חשיב ביטול: רב ששת אמר בפני ג'. דמעיקרא נמי תקנו שלשה כדי שיהא לדבר קול ואח"כ ראו לתקן כדי שלא יעגן אותה שלא יוכל לבטל במקום אחר: והלכתא כר"נ דקאי ר' יוחנן כוותיה. בגמ' אמרי' בהדיא דר' יוחנן סבר לה כרב נחמן דאמר בפני שנים ואמרינן בגמ' אליבא דרב ששת דפרוזבול לא שנא כתוב בלשון עדים ולשון דיינין ול"ש בלשון דיינין וחתימו עדים מהני ולשון דיינין היינו שכתוב בו מסר לנו פלוני תוב פלוני שהדיינים עצמם מדברים ולשון עדים היא שמעידים באחרים כגון שכתוב בו שבא פלוני לב"ד ואמר להם מוסרני לכם ואע"ג דלרב ששת איתמר הכי ולא קי"ל כוותיה אפשר דבהא לא פליג רב נחמן אלא שהרמב"ם ז"ל לא כתבה בפ"ט מהל' שמטה: ת"ר בטלו. לאחר תקנת רבן גמליאל בפני ב"ד: מבוטל. שאע"פ שעבר על התקנה ביטול מיהא הוי: להוסיף על תנאו. אם יהיה בו שום תנאי: מה כח ב"ד. של תקנת ר"ג יפה. אם דבריהם בטלין על ידי זה ומפ' בגמ' שאם עבר על התקנה אפקעו רבנן לקדושי מיניה: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי. וקי"ל [דף ס.] כל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמים: יכול לבטל. מותר לבטל ולומר לשנים מהם אל תכתבוהו ואין זו לעבור על תקנת ר"ג: [רשב"ג אומר] אינו יכול לבטל. שאף זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל דאם כן מה כח ב"ד יפה. ואמרינן בגמרא במאי קא מיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וקא מיפלגי רבי סבר עדות שבטלה מקצתה [דף לג:] לא בטלה כולה והנך אי כתבי ויהבי ליכתבו וליתבו. כלומר סלקך לא תקן רבן גמליאל והושיב ב"ד אלמטות על כך שאין בזה מפני תקון העולם דהא אלו הנך דלא בטיל קמייהו וכתבי ויהבי לה והיא ומינסבא שפיר קא מינסבא: ורבן שמעון בן גמליאל סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. כלומר שאפילו נשתיירו שנים שעדותן עדות וזה לא ביטל בפניהם בטלו [אף הם] והנך דלא ידעי כתבו ויהבי לה ומינסבא בגט פסול הלכך אף זו מתקנת רבן גמליאל ובגמרא נמי אמרינן [שם] אמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטל זה שלא בפני זה ומוקמינן לה בעדי הולכה. כלומר שהם שלוחי הולכה ופליגי בהך פלוגתא גופה דרבי סבר דשליחות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ומש"ה ליכא למיחש לתקנה ומש"ה אפילו לכתחלה יכול לבטל זה שלא בפני זה ורשב"ג סבר דבטלה ואיכא למיחש לתקנה ולכך בזו תיקן רבן גמליאל: הלכה כרבי בשתיהן. דבטלו מבוטל ויכול לבטלו זה שלא בפני זה: יתומין. קטנים. אפוטרופוס. לכל אחד. ובוררין להם. כל אפוטרופוס יברור חלק יפה לשלו שמתוך כך יהיו החלקים שוין: כח ב"ד. שמינו האפוטרופוס: התם ממונא. והפקר ב"ד היה הפקר: הכא איסורא. דאשת איש ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן קדושי: וכיון דאיפסיקא הלכה כרבי משמע דעדות שבטלה מקצתה בכה"ג לא בטלה כולה וכן נמי שליחות שבטלה מקצתו לא בטל כולו אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהלכות גירושין שלח הגט (ג) בפני שנים הרי זה יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפילו היו עשרה משבטלו בפני אחד מהם בטל הגט וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב הא לא מיחוורא שהרי קי"ל כרבי דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ושליחות נמי להוי יהא דבטליה לאחריני לא בטיל ע"כ ול"נ שהרמב"ם ז"ל סובר דכיון דלא איפסיק הלכתא כרבי אלא בשתיהן כפלוגתא דשליחות לא נקטינן כוותיה דלא קי"ל כרבי במקום רשב"ג אלא היכא דאיתמר הלכך גבי דבעדות נקיטינן דכי בטלה מקצתה לא בטלה כולה בשליחות לא נקטינן דודאי אפשר לאפלוגי בינייהו כיון שהוזכרו רבי ורשב"ג לחלוק בשתיהם בעדות ובשליחות: גרסינן בערכין בסוף פרק האומר משקלי (דף כא:) עולה דמתני' דתנן התם חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן ואע"פ שאין מתכפר עד שירצה שנאמר לרצונו כופין עד שירצה וכן בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. כלומר באותן שכופין אותן להוציא. א"ר ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטי. כלומר שאמר כל גט שאכתוב לפלונית אשתי בטל הוא: מודעיה מודעא. עד שיבטלנה. והא מילתא שייכא במי שאונסו ידוע שהוא מן אשר הוו כופין אותן להוציא דלא סגי בלא ביטול מודעא ואין הפרש נמי במי שאין בו אונס ידוע או שאין בו כלל דהא אמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מ:) דמודעא דגיטא גלוי מילתא בעלמא. כלומר שאין אנו צריכין שנדע באונסו כל שהוא מבטל הגט שעתיד לכתוב

ומגרש בו רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו והלכתא כרב נחמן: מתני' בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו התקין רבן גמליאל שלא יהו עושין כן מפני תיקון העולם: גמ' איתמר בפני כמה מבטלו רב נחמן אמר בפני שנים ורב ששת אמר בפני שלשה רב ששת אמר בפני שלשה בית דין קתני ור"נ אמר בפני שנים לבי תרי נמי ב"ד קרי ליה והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה: ת"ר בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו [שאם כן מה כח ב"ד יפה]: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה: אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא כרבי בשתיהן ולית ליה לדרב נחמן (א) מה כח ב"ד יפה והא אמר רב נחמן יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופסים ובוררין להן חלק יפה ואם הגדילו אינן יכולין למחות דאם כן מה כח בית דין יפה התם ממונא הכא איסורא: גרס' בערכין בפ' האומר משקלי עלי א"ר ששת האי מאן דמסר ב מודעא אגיטי מודעיה מודעא פשיטא לא צריכה דעשייה ואודעי מהו דתימא בטולי בטליה למודעיה קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן ניתני וכן אתה אומר בגיטי

רש"י

מתני' בראשונה. לא היה מבטלו מפני שליח ולא מפני שלבה אלא במקום שהיה עומד ומבטלו בפני שלשה: מפני תיקון העולם שהשליח אינו יודע בדבר ומוליכה לה והיא ניסלת בו. גמ' בפני כמה מבטלו. קודם תקנת רבן גמליאל: בפני שנים. דלא בעי ב"ד לאורחי בעלמא הוא ובתרי סגי. בטלו לאחר תקנת רבן גמליאל בפני ב"ד מבוטל אע"ג דעבר על תקנתא דרבנן בטל שליחותא. ולא להוסיף על תנאו אם היה בו שום תנאי: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי דקי"ל דכל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמים. יכול לבטל ולומר לשנים מהן ואין זה עובר על תקנת ר"ג אינו יכול שאף זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל: בשתיהן בשתי הברייתות. יתומים. קטנים. אפוטרופוס לכל אחד ובוררים להן כל אפוטרופוס יברור חלק יפה לשלו שמתוך כך יהיו החלקים שוים: כח ב"ד. שמעמידין אפוטרופוס ליתומים: ממונא. דהפקר ב"ד היה הפקר: הכא איסורא. דאשת איש ומשום כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן לקדושין. דמסר מודעא. כלומר שמודיע אונסו בפני עדים קודם נתינת הגט ומודה שעל כרחו נותנו ומבטלו: מודעיה מודעא' והגט בטל דאמרינן שכופו אותו ליתן גט: ואע"פ שלבסוף מתרצה ליתן ברצון: וכן אתה אומר כו' התם תניא יקריב אותו על כרחו מה ת"ל לרצונו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן אתה אומר בגיטי נשים.

הגהות הב"ח

(א) [illegible] (ג) [illegible]

[illegible]

ו הוא מודעה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות גירושין ולא עוד אלא אפילו סלה מודעתו בדבר ובטלה שלא. מודעה קיימת לפשט מקלת מפרשים ז"ל ובטלה שבכל אחד מהדברים אלו מודעה מודעה עד שיבטלנה. ומקשין קשיא. דכיון שהדבר אינו תלוי אלא בדעתו הוא מעיד על עצמו שלא חפץ בלבו גם בשיטה דלא מהני. ומהדריך לא צריכא דעשויה תלויה וכו': מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל ליה למודעה קמא. מליגנא יפרא דייקן הכי. והיכא שמסר מודעה על ביטול המודעה כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הגוכר שלא"ם שביטל עד מצוה המודעה קודם שיכתוב הגט ויתנו לה

רש"י

ומודא גירסא רש"י אותה ועמד גרים בטולא בגל: הא גיטך הראה אותו לה ולא מסרו לה: ברוך הטוב והמטיב. שלא מסרתו לה: ולא בטיל גיטא. ואם בא שליח זה ומסרו לה לאחר מגורשת: גלוי דעתא. שלא חפץ עוד בשליחות זה: מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה. שהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינה היה כיה מגרש בשם המוכר במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם: מפני תיקון העולם. שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לומר לא גירשה בעלה שאין זה שמו: גמ' והוא דאיתחזק. אבל לא איתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שם שיש לו ואפי' ידע לאחר זמן שיש לו שם אחר הגט כשר שאין

בגיטי נשים [א] כופין אותו עד שיתן (א) מאי עד שאמר רוצה אני [ב] עד דמבטל ליה למודעא קמא: גידול בר רעילאי שדר להגיטא לדביתהו אזל שליח אשכחה דהות יתבא בפולא אמר לה הא גיטך אמרה ליה זיל השתא כרי מדהא [ותא למחר] אתא גביה אמר ליה פתח ואמר הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטיל גיטא ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא במאי קא מיפלגי בגלויי [ג] דעתא בגיטא אביי סבר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גלויי דעתא בגיטא מילתא היא והלכתא כאביי: **מתני'** [ד] בראשונה היה משנה שמו ושמה [ה] שם עירו ושם עירה [ו] התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תקון העולם: **גמ'** אמר רב אשי והוא דאתחזק [ה] בתרי שמות

הרי הגט בטל והדברים נראין הם שכשם שהוא יכול למסור מודעה על הגט כך יכול למסור מודעה על הביטול וכתב ז"ל א"כ מה תקנה לדבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל דברים שמסרת בצורמין כשיתקיימו אותם הדברים נבטל גם הרי כן נבטלין והוא אומר כן והרשב"א ז"ל כתב עליו ול"נ שאם מסירת מודעה על בטול המודעה מבטלת בטול המודעה גם כשיאמר לשון זה מה הועיל דדילמא מסר מודעה אף על בטול כזה ולא"ם כיון שהוא מבטל עכשיו כל מה שיגרום לבטל גם זה אף הוא מבטל מודעה שקדמה לו בנגב שלא אף אנו נאמר כשיאמר הריני מבטל כל מודעה שמסרתי יועיל שהרי מבטל עכשיו בנגב שלא כל מודעה שמסר לפיכך

הוא ז"ל תיקן לצאת ידי כל ספק שיבטל כל מודעה ועוד שיפסל כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו ולא"ם מה יועיל לגבי אסורה אם יעידו אני אומר כל שהוא (א) מבטל [עדיו] אף הוא מבטל מודעה לגמרי והביא ראיה מהא דאמרינן בפרק מי שאחזו (דף סה:) גבי הרי זה גיטך כל זמן שלמעבור (ב) עד פניך שלשים יום דלהקדין וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מארי בשם רב כאומר נאמנת עלי שלא פייסתי. הא ראיה אפשר היא נמי שגורם בה כל זמן שהרי אם פייס הגט פסול הוא וכאומר נאמנת עלי מכשרינן ליה אלמא כיון דהימנה ה לא מפייס ולא מבטל גיטא אע"פ דבידו הוא כיון דלא אמר ע"מ ולא מפסכיו והכי נמי כיון דפסלינהו לסהדי והוא מבטל ברצון נפשו מודעות ומודעי מודעות שמסר אבל לפי שגורם על מנת והוא נראה הגאון ז"ל יש לי לדון הרבה אחר ראיה זו דהתם הרי הוא מגרשה בגט כשר ולא בעי לערשה מעכשיו הרשות בידו וכיון דקא תנאי [על מנת] שלמעבור ונאמנת עלי הרי הוא מגרשה מעכשיו על מנת שנאמר שעבר מכנגד פניה שלשים יום ושהאה היא נאמנת לומר לא פייס ולא בא ואפילו אתו סהדי ומסהדי דפייס או בא וידעי דמשקרא אפילו הכי כיון שהיא אומרת שלא בא ולא פייס גיטיה גיטא דהא הכי אתני איהו וכדידיה קא' למשדיי הני תנאי דבעי בגיטא אבל כל שהגט פסול בשעת שהאשה מתגרשת בו כי לא הימנה או נמי לא פסלינהו לסהדי כי הימנה או שפסל העדים לא שמענו מכאן שיהא כשר. אבל מצאתי לזה סמך ממקום אחר מההיא דגרסי' בפ' המביא תניין [דף יח.] המשלים גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו לה אלא אחר שלשה חדשים משגעתו לה מותרת לינשא מיד והקשו הראשונים ז"ל וליחוש שמא פייס דהא כל היכא דאפשר מילתא חיישינן והכא הא מוכחא כיון שהוא רוצה לגרש לאלתר ותירצו דלא עדיפא ממתני' (ר"פ) מי שאחזו דאוקימנא כאומר נאמנת עלי ה"נ כאומר נאמנת עלי והכא הכא אי פייס הרי הוא פסול קודם שהגיע גט לידה ולאו כל כמיניה לאכשורי ואפילו הכי כי אמר נאמנת עלי מהני ויש לנבוך מכאן שפסול עדים שהזכיר הרב ז"ל. ומ"מ מה שהזכיר הרמב"ם ז"ל נראה שהוא מספיק לכל מודעות שמסר שמה שאמרו בערכין מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל ליה למודעה קמא לא של מודעה יתירה אמרו אלא מפני חשש של מודעות ובודאי שראוי לחוש שמסר מודעה על הביטול כמו שיש לחוש למודעה גרידתא ואעפ"כ כמעט דבביטול כגי שלא"ם שידעו כאנשו מתחלה שהרי אנו ספק אותו להוליא ואפשר ג"כ שמסר מודעה על הגט ועל הביטולין כיון שחזר וביטלן אנו דנין שנתגלה לך בשאר גיטין אפילו מסר מודעי ומודעי דמודעי אע"פ שאנו מאמינין כאונסו דהא אנסה דגיטא גלוי מילתא בעלמא היא כדאיתא בפרק ח"ה (דף מ:) משום דמה לי לשקר אפילו הכי כל שחזר וביטלן יש לנו לומר שנסתלק אונסו ושחזר ונתרצה ולפיכך כתב ז"ל אמור בפניו שכל הדברים שמסרתי שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים וכו' לפי שאינו לא אמר אלא שהוא מבטל המודעה הרי עדיין לא ביטל מודעות הביטול ואפילו ביטל גם כן מודעות הביטול שמא מסר מודעה על ביטול הביטול ואין לדבר סוף ולפיכך תיקן שיאמר כל הדברים שגורמין שעכשיו אין ספק שביטל כל מה שאמר שיהא גורם פסול לגט זה ובדיבור זה האחרון נתבטלו דברי הראשונים והכי סגי: **גידול** בר רעילאי וכו' הא גיטך. הראהו לה ולא מסרו בידה: ברוך הטוב והמטיב. שלא מסרתו לה: ולא בטיל גיטא. ואם בא שליח זה ומסרו לה לאחר כן מגורשת: בגלויי דעתא. שאינו חפץ עוד בשליחות זה: והלכתא כאביי. דאמר גלוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא וזו היא אחת מהיתן הלכה יע"ל קג"ס דהלכתא כאביי: **מתני'** בראשונה היה משנה וכו'. לא שהיה עושה כן בשוגג אלא הדבר היה מוזמן שהיה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה כילד יוסף ואשתו מרים היו דרים בארץ ישראל ולפעמים היו משנים דירתם למדינת הים וקורין לו יוחנן ולאשתו שרה ואשתו היתה חוזרת לארץ ישראל ונקראת שם מרים כבתחלה והוא היה נשאר במדינת הים ונקרא שם יוחנן ולפעמים היה שולח גט לאשתו שבארץ ישראל וכשהבין בו בני מדינת הים שמותיהן שבכאן ושם עירו שבכאן וכשהיה הגט בא לארץ ישראל ב"ד שלשם היו מקבלין עדים שכך היו נקראין במדינת הים והיו מתירין אותה לינשא ולזמן שהיה נשכח הדבר היה הבעל יכול לקלקלה ולומר שלא נתגרשה מעולם שבשמותיהם אינם אותם הכתובים בגט ולא שם העיר ולפיכך עמד ר"ג ותיקן שיהא כותב איש פלוני והשה פלונית והניח במות מקום הכתיבה וכל שום שיש להם בשביל שמות מקום הגתינה (א) מפני תיקון העולם כדי שלא יוכל להוציא לעז אבל מדינה מגורשת גמורה היא ועכשיו לא יוכל להוציא לעז דכיון שירלו בגט וכל שום יאמרו אפשר ששני שמות היו לו ונודע הדבר בהותרה על פיהם והשמע ולאי דרבן גמליאל כשם בעשה תיקן לשמותיהן כך עשה תיקון לעיירותיהן ובכלל איש פלוני הוא וכך היה כותב בגליל מתא אנא ראובן שמארץ יהודה וכל שום שיש לי כדאמרינן ביבמות [דף קטו:] בקליה מתא אגא אגדרונילא כארדעא ואפשר שמתחלה מתוך שהיה מקלקל עליה בשמו ושמה היה מקלקל אותה גם כן בעירו ועירה אבל כשתיקנו שיהא כותב וכל שום שיש לו מתוך שלא היה יכול להוציא לעז עליה בשמו ובשמה אף בעירו ועירה לא היה יכול לקלקלה שהרי הגט מוכיח מתוכו ששינה את מקומו ור"ת ז"ל פירש דתקנת רבן גמליאל היתה שיכתוב כל השמות שיש לו וליטנא דמתני' לא מוכח הכי דא"כ הו"ל למיתני התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו אבל מדקאמר אני פלוני וכל שם שיש לי משמע שאותו הלשון בעצמו תיקן אבל מדברי הראב"ד ז"ל נראה דהכי פירושא התקין ר"ג שיהא כותב איש פלוני כלומר שני השמות שיש לו בפירוש (ג) של מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ומפני שחשש ג"כ לשם לוי והניחם התקין שיהא כותב ג"כ וכל שם שיש לו וכך היה כותב פלוני דמתקרי פלוני וכל שום שאית ליה: **גמ'** גרסינן עלה דמתני' בגמ' שלחו ליה בני מדינת הים לר"ג בני אדם הבאין משם לכאן שמו יוסף וקורין אותו יוחנן יוחנן וקורין אותו יוסף היאך מגרשין את נשותיהן עמד רבן גמליאל והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם. אמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי אמר ליה רב אחא לרב אשי רב מרי ור' אלעזר קיימו טופס תגית סופר דרב אשי היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש אשתו שביהודה (ב) אינה מגורשת עד שמגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם הגליל עמו ואשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגירש באחד מהן מגורשת והא אמרת שם דגליל וביהודה עמו (ד) ע"מ הא דאיתחזק הא

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

הא דלא איתחזק ש"מ: ההיא דהוו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה. כלומר מיעוט בני העיר קורין אותה שרה: אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה. כלומר מרים צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה ולא שרה וכל שום שיש לה. זו היא סוגיית הגמרא. ופירשוה כך דתקנתא דהגן במתני' לא הוצרכה אלא לאוציאה מידי לעז *דמדינא כולא תקנתא מיפסל נמי גיטא והכי מוכח לישנא דקאמר היאך מגרשין נשותיהן דמשמע דגיטא נמי לא הוי והיינו היכא דאיתחזק כאן במדינת הים בתרי שמי שאף כאן קורין אותו לפעמים בשמו שבארץ ישראל (א) והיינו דאמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי כלומר דבכי האי גוונא דוקא הוא דאם לא כתב וכל שום אינה מגורשת אבל היכא שאינו נקרא כאן אלא בשם של מדינת הים אע"פ

שמות. ההיא דהוו קארו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שם שיש לה ולא שרה וכל שם שיש לה:

רש"י

שאין לנו אלא שם שקרא הוא נעלמו בסריט ואת האחוק ט' ופורתא שרה מיעוט בני עירה היו קורין אותה שרה מרים צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה

שאנו (ב) יודעין שנקרא בשם אחר בארץ ישראל אם לא כתב וכל שום לעז ודאי איכא אבל גיטא לא מפסיל ותקנתא בכי האי גוונא לתיקון העולם בלחוד מהני כלומר לאוציאה מיד לעז והיינו דמסיים ואמר עמד ר"ג והתקין וכו' כלומר שעשה תקנה כוללה להיכא דאיתחזק ולהיכא דלא איתחזק שיהו כותבין וכו' מפני תיקון העולם דאפילו היכא דלא איתחזק נמי דגיטא כשר לעז מיהא איכא וכתבו דהיכא דאיתחזק בתרי שמי שם של מקום הנתינה עדיף טפי לפי שאף במקום הכתיבה נקרא בשם של מקום הנתינה והוא נקרא בשם מקום (א) הנתינה במקום הכתיבה ובפסוק גם כן פירשו כן כמו שאכתוב ולדבריהם כי קאמר שיהו כותבין איש פלוני ולדידן מתפרש מיהו אפילו כתב שם מקום הכתיבה כיון שכתב וכל שום מהני דלא גרע מחניכתו וחניכתה דכשר כדתנן בפרק המגרש (דף פז:) והיינו דקאמר התקין שיהו כותבין איש פלוני סתמא ואם איתא דהיכא דאיתחזק בתרי שמי אם לא כתב שם מקום הנתינה בפירוש מיפסל לא הוה ליה למיסתם לישניה ותניא טוחיה דרב אשי דדוקא היכא דאיתחזק בתרי שמי כלומר שאף כאן נקרא בשני שמות (ג) הוא דאינה מגורשת אבל לא איתחזק נמי דצריך שיכתוב וכל שום כדי לאוציאה מידי לעז אם יש לו ב' שמות אפ"ה כיון דלא איתחזק אע"פ שלא כתב וכל שום מגורשת מיהא הויא בדיעבד והיינו ברייתא דברישא קתני אינה מגורשת משום דמיירי בדאיתחזק בתרי שמי ובסיפא קתני יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת כלומר דבכה"ג תיקון העולם הוא דאיכא אבל בדיעבד מגורשת דמיירי בדלא איתחזק דסתמא דמילתא הכי איתא דמי שיש לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל מסתמא בכל אחד מהמקומות הללו נקרא בשני שמותיו כיון שיש לו בכל אחד קביעות מקום אבל יצא למקום אחר מסתמא לא יקרא אלא בשם אחד ואפ"ה בדיעבד מגורשת אע"פ שידוע שם שיש לו שם אחר במקום אחר. והא דקתני עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו (ד) כלומר שיכתבנו בפירוש או שיאמר וכל שום לאו למימרא דאי עביד איפכא כלומר שגירש אשתו שביהודה בשמו שבגליל וכתב וכל שום מפני שמו שביהודה שלא ההא מגורשת שכבר כתבתי דכיון דקאמר התקין שיהו כותבין איש פלוני סתמא דבכל אחד שכתב בפירוש מגורשת דאי לא הוה ליה לפרושי והאי דקתני הכי היינו משום דנקט וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה אינה מגורשת כלומר אע"פ שכתב שם של מקום הנתינה שהוא יותר חשוב היכא דאיתחזק בתרי שמי כמו שכתבתי ומש"ה מסיים ואזיל עד שיגרש אשתו שביהודה וכו' כלומר דאפילו כתב שם מקום הנתינה שהוא יותר חשוב (ג) [היכא] שלא כתב וכל שום לא מהני אבל אין הכי נמי דאם גירשה בשמו של מקום הכתיבה וכתב נ"כ וכל שום דמהני: **ונמצינו** לאדרן לפי דרך זה דהיכא דאיתחזק בתרי שמי. כלומר שאף במקום הנתינה קורין אותו לפעמים בשם מקום הנתינה ולא כתב וכל שום אפילו כתב שם של מקום הנתינה שהוא יותר חשוב אינה מגורשת אבל לא איתחזק בתרי שמי במקום הכתיבה. כלומר שאין קורין אותו שם אלא בשם אחד אע"פ שיודעים שנקרא במקום הנתינה בשם אחר ולא כתבו אלא שם של מקום הכתיבה בדיעבד מגורשת והיינו דקתני יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת כלומר אע"פ שיודעין שם שבמקום הנתינה נקרא בשם אחר וכן מוכח בירושלמי כמו שאכתוב אפ"ה כיון שאינו נקרא שם אלא בשם אחד וגירש בו בדיעבד מגורשת מיהא לכתחלה צריך לכתוב וכל שום מפני חשש לעז ומיהו מוכח בירושלמי דכי אמרינן דהיכא דאיתחזק בתרי שמי ולא כתב אלא אחד מהם דאפילו בדיעבד אינה מגורשת היינו דוקא כשהיה ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה הרי זו מגורשת דכיון דהוא ואשתו במקום אחד והיינו ביהודה וכתב שמו של יהודה אע"פ שיש לו שם אחר בגליל ואיתחזק נ"כ באותו שם בכאן מגורשת כיון שכתב עיקר שמו שבכאן שהוא מקום כתיבה וגירושין ומיהו משמע דדוקא בשאותו שם של יהודה עיקר בכאן ומיהו דיעבד דוקא מגורשת אבל לכתחלה צריך לכתוב וכל שום מפני חשש לעז זו היא שיטתם ז"ל ופירשו כן מפני שמצאו בירושלמי [דסידרין הלכה ג] עלה דמתני' דתנן איש פלוני וכל שום שיש לו הגע עצמך דהוי שמיה ראובן ואפיך שמיה שמעון אלא אני פלוני עם כל שם שיש לי יתר מכן אמרו היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל כתב זה שביהודה לגרש זו שבגליל או זה שבגליל לגרש זו שביהודה אינה מגורשת מתניתא כשהיה ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה מיהודה וכתב לגרש ביהודה מגליל וכתב לגרש בגליל הרי זו מגורשת א"ר אילא בתחלה הוא צריך לומר אני פלוני שמי שביהודה עם כל שם שיש לי בגליל ואם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה א"ר יוסי הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה צריך למעבד כי הא דרבי אילא אמר רבי אבין אם יצא לו שם במקום אחר צריך להזכיר שלשתן עד כאן ופירשוה כך הגע עצמך דשמיה ראובן וכו' כלומר לא שעשה כן בכוונה אלא ששינה עצמו מחמת שהלך לעיר אחרת ואין אנו יודעים לו אלא אותו השם לבד (ופריך) [ופריק] אלא אני פלוני עם כל שם שיש לי ובתר הכי אמרי' יתר מכן היו לו שתי נשים וכו' והאי יתר היינו לומר שלפעמים אפילו גיטא נמי פסול מדינא ולא הוי טעמא משום לעז בלחוד כמתני' והיינו בדאיתחזק ויצא להם מכאן דאיכא גוונא דמפסל גיטא ואיכא גוונא דלא מפסיל גיטא אלא דלכתחלה צריך. היו לו שתי נשים אחת ביהודה וכו' והיינו מתניתין דגמ' דילן אלא דבגמ' דילן נקטינן שכתב לגרש אשתו שביהודה [בשמו שביהודה דהוא מקום הנתינה] ובירושלמי נקטינן שכתב לגרש אשתו שבגליל בשמו שביהודה [דהוא מקום הכתיבה] ולאו דוקא דאיפכא נמי אינה מגורשת אלא דאורחא דמילתא נקטי והכא דמסתמא בשם מקום הכתיבה הוא מגרש. מתני' כשהיה ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה וכו' הרי זו מגורשת כלומר דאפילו היכא דאיתחזק בתרי שמי ביהודה כל שניהם [ביהודה] בדיעבד מגורשת וכמו שכתבתי למעלה אמר ר' אילא לכתחלה צריך לומר אני פלוני שביהודה עם כל שם שיש לי בגליל כלומר דאע"ג דבדיעבד בלאו הכי מגורשת לכתחלה צריך לכתוב וכל שם שיש לו ואם היה [שרוי] במקום אחר מגרש באי זה מהם שירצה כלומר בדלא איתחזק באותו מקום בתרי שמי והיינו האי (ג) דיצא במקום אחר בגמ' דילן דמוקמי לה בדלא איתחזק כלומר שאין קורין אותו באותו מקום אלא בשם אחד ומיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שם והיינו דגרסינן התם א"ר יוסי הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה צריך כי הא דר' אילא אמר ר' אבין אם יצא לו שם במקום אחר צריך להזכיר שלשתן כלומר דאפילו היכא דלא איתחזק אלא בחד שמא דבדיעבד מגורשת בשם של מקום כתיבה אפ"ה לכתחלה אם יש לו ג' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל ואחד באותה העיר שיצא שם אע"פ שאינו נקרא באותה העיר אלא בשם אחד צריך לכתחלה להזכיר שלשתן ולא תימא דסגי בתרוייהו בשם של מקום כתיבה ומקום גירושין דתו ליכא לעז קמ"ל דצריך לכתבן כולן ובהכי סגי כאילו כתב עם כל שם שיש לי ויצא להם מזה דכל שאינו נקרא באותו מקום בב' שמות מיקרי לא איתחזק אע"פ שנודע שם שיש לו שם אחר במקום אחר דהא מדאמרינן צריך להזכיר שלשתן אלמא יודעין הן באותו מקום שנקרא בשמות אחרים במקומות אחרים ואפ"ה כיון שאינו נקרא שם אלא בשם אחד מיקרי לא איתחזק ובדיעבד מגורשת בשם אותו מקום בלבד: **ואין** זה דעת הרי"ף ז"ל שסבר השמיט זו של רב יהודה אמר שמואל שלחו בני מדינת הים וכו' וכתב הא דרב אשי דאמר והוא דאיתחזק בתרי שמי על מתניתין דמשמע דליה לן תרי גוונא גוונא דמיפסל גיטא וגוונא דצריך לכתחלה בלחוד משום לעז אלא בגוונא דמתני' נמי אם לא עשה כן אינה מגורשת וכן פירושם אינו מחוור בעיני כלל דהיאך מגרשין נשותיהן [יצא] גוונא אחריתי בר ממתניתין ושיהא נשמע מלשון זה דאפי' דיעבד אינה מגורשת [ושיאמר רב אשי על זה כי אמרינן דאפילו בדיעבד אינה מגורשת] ודוקא דאיתחזק בתרי שמי דאם איתא דדינא דמתניתין לכתחלה בלחוד הוא היאך מגרשין נשותיהן נמי לא משמע אלא לכתחלה והסמך שסמכו בו מן הירושלמי אינו כלום דירושלמי הכי קאמר דתקנת רבן גמליאל היתה צריכה למי ששינה שמו במקומו דבלאו וכל שום אינה מגורשת ועם וכל שום משמע דסבירא ליה דמגורשת ובתר הכי גרסינן יתר מכן אמרו שאע"פ שלא שינה שמו אלא שיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגירש זו שבגליל בשמו שביהודה אינה מגורשת וכיון שאין לנו ראיה מן הירושלמי הא דרב אשי קיימא כפשטא אמתני' דרבן גמליאל לא תיקן כלום אלא היכא דאיתחזק בתרי שמי דבכה"ג כל ששינה אינה מגורשת ואי לא איתחזק בתרי שמי אפילו לכתחלה לא צריך דבגמרא דילן לא חששו לאלך שמיה כלל ואפשר דסבירא ליה שאם שינה ממש אפילו כתב וכל שום לא הועיל וכן כתב הר"ם בפרק שלישי מהל' גרושין וכן מה שפירשו דאפילו נודע במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום אחר לא מיקרי איתחזק בתרי שמי אא"כ נקרא שם באותן שני שמות וסמכו זה מדאמרינן בירושלמי עלה דההיא דאם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה וסבירא ליה דהיינו בדלא איתחזק בתרי שמי וכדאמרינן בגמרא דילן ואמרינן נמי עלה דלכתחלה צריך להזכיר שלשתן אלמא דשמות האחרים נודעים בכאן ואפילו הכי מיקרי לא איתחזק אינו מחוור בעיני כלל שמה שאמרו שם אינו דומה לזו שבגמרתינו דהתם בדאיתחזק מיירי דומיא דאוהה שאמרו לעיל מינה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה דדיעבד מגורשת בשם אחד בלבד אע"ג דאיתחזק בתרי שמי כיון שהוא ואשתו במקום אחד ומיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שום אחרן כמו שאמרו שם ואח"כ אמרו שאם הלכו הוא ואשתו למקום אחר שאינו לא יהודה ולא גליל מגרש באיזה מהם שירצה אע"פ שיודעין שם שיש לו שם אחר במקום אחר והיינו איתחזק בתרי שמי ומיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שום ובין שדחינו ראיית הירושלמי יש לנו לפרש והא דאיתחזק בתרי שמי כפשוטו דכל שאנו יודעין כאן שיש לו שם [אחר] במקום אחר אע"פ שאינו נקרא כאן אלא בשם אחד שצריך לכתוב וכל שום ואם לא כתב אינה מגורשת אבל כל שאין אנו יודעין לו שם אחר אפילו נודע לאחר זמן שהיה לו שם במקום אחר זה הגט כשר וכן כרש"י ז"ל ונמצא פסקן של דברים שמי שיש לו שני שמות אחד במקום כתיבת הגט ואחד במקום נתינתו כל שידעו כן אע"פ שאינו נקרא במקום הכתיבה אלא בשם אחד צריך לכתוב שם של מקום הנתינה וכותב וכל שום בשביל שם של מקום הכתיבה והיינו ברייתא דקתני עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו של יהודה ושם דגליל עמו ולאו דוקא שם דגליל בפירוש הוא הדין נמי דאי כתב וכל שום בלחוד דמהני וכן נמי אם כתב בפירוש שם של מקום הנתינה

וכתבו

שלטי הגבורים

לשמות סברים וכן היה לו לגרש ולא רצה להזכיר שם אבין וכתב יוסף בן שמואל שהגט פסול שהחלא אומר אחר מגרשה כי שם נפלה יוסף בן שמעון והב סיה יוסף בן שמואל·

לשון ריא"ז

צריך לכתוב בגט כל השמות שיש לו לאיש המגרש ולאשה המתגרשת שאם קורין אותו בשני שמות בין שקורין אותו בעירו בשני שמותיו ובין שקורין אותו בעיר בשם אחד ובעיר אחרת קורין אותו בשם אחר הואיל והוחזק שיש לו שני שמות צריך לכתוב בגט שני שמותיו ואם כתב אחד מן השמות בלבד ה"ז גט פסול היו רוב בני העיר קורין אותו יוסף והמיעוט קורין אותו שמעון צריך לכתוב יוסף הנקרא שמעון ולא יכתוב שמעון הנקרא יוסף בלך וכו' היה לו שני שמות במקום שאין לו אלא שם אחד היה מגרש את אשתו באותו שם הידוע לו בלבד ואם רוצה לשלוח גט ממקום שיודעים לו שם אחר צריך לכתוב שני שמותיו כמו שביארנו וכן ראוי לומר על מי שהמיר לעבודת כוכבים ונקרא שמו בשם עובד כוכבים צריך לכתוב שם ישראל ושם שעובד כוכבים אלא פלוני דמתקרינא [illegible] כך וכך וכן הדין בשמות אשה המתגרשת ואפי' היה שמה כפתא וכתבו אפתא [הוי] שינוי בשם כתב חניכת אבותיהם כשבא לכתוב פלוני בן פלוני לא כתב שם אביו אלא חניכת זקנו שהיה גדול המשפחה ובני המשפחה נקראים על שמו כשר ובלבד שיכתוב שם המגרש ושם המתגרשת ואין כותבין חניכות אלא עד שלשה דורות ואם כתב משלשה דורות ולמעלה הרי הוא כשינוי השם ופסול· זה שכותבין בגט אנא פלוני וכל שום וחניכה דאית לי כלא צורך הוא שמי שאין לו אלא שם א' בלבד כותב שמו ודיו ואם הוחזק בשני שמות צריך לכתוב שני שמותיו כמ"ש ומה שכותבים וכל שום וחניכה לא מעלה ולא מוריד כיון שכ' אחר מ"כ מפסקיו ועיין פ' [illegible] ופרק המגרש

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון תוס' והיינו דוקא דאיתחזק בתרי שמי בשני המקומות חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה דהא לא קתני אלא כשהיו לו שני שמות אחד ביהודה וא' בגליל דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה ויאמרו אשת גירש ואיכא לעז אבל בהוחזק בשני שמות במקום אחד כשר בדיעבד אפי' בלא וכן ואפי' בחניכה דהכי מסיק לקמן בירו' הר"ן

(ב) והיינו דלא פרש"י שאע"פ שלא איתחזק ואפי' נודע לאחר זמן כו' משמע דאי ידעינן השתא שיש לו שם אחר במקום אחר ואפי' לא איתחזק הכא בתרווייהו שפיר מיקרי איתחזק ופסול אפי' בדיעבד אם לא כתב כל שם ולקמיה מקיל ופריך עלה מן הירושלמי ואסיק כפי' רש"י

(ג) אחד של מקום כתיבה ואחד של מקום נתינה

(ד) דסתמא מיירי דשם מקום הנתינה עשוי עיקר

חסר לשון והכי דיידיה כלומר מגורשת נמי [illegible] אלא [illegible] [illegible] תקנתא וכו'. ד"מ

הגהות הב"ח

(א) בשם מקום הכתיבה במקום הנתינה כצ"ל: (ב) יותר חשוב כל שא"כ כצ"ל. (ג) כלו' דיצא למקום אחר כצ"ל

גי' רש

וכותבו כל שום בשביל שם של מקום האשה היכי ואם לא כתב אלא אחד מהן אינה מגורשת וכל זה כשידוע שיש לו שני שמות אבל אם לא ידוע לו אלא שם אחד אע"פ שלא כתב וכל שום הרי זה הגט כשר אפילו נודע לאחר מכן שם אחר הרי הגט כשר היה מקום האשה והכתיבה אחד ואין לו כינוי מקום אלא שם אחד אע"פ שיש לו שם אחר במקום אחר ולא כתב וכל שום כשר מיהו לכתחלה צריך שיכתוב וכל שום בשביל שם שיש לו במקום אחר ונשמע שאם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום בשביל מקום האשה אינה מגורשת היו לו שני שמות במקום אחד או היא שאמרו ההיא דאו קרו לה

ר"ן

רובה מרים ופריתה שהיא צריך לכתוב השם של הרוב בפירוש ושם המיעוט מרבוייה דכל שום ואם עשה בהפך כ' הר"ם בפרק שלישי מהלכות גירושין דפסול מדרבנן ובתגיכתו ובתגיכתה כתב דכשר ולאפשר נ"כ שאמי' לא כתב וכל שום אלא שכתב שם הרוב בפירוש מגורשת גמורה היא וכתב הרשב"א ז"ל שאם שיש לנו ב' שמות האחד בשם ישראל ושם אחר שהגויים קורין צריך לכתוב שם הישראל והשם האחר ויאמר אלא פלוני דמתקרי פלוני ועכשיו נהגו לכתוב בכל גט וכל שום אחרן ותגיכה דהוית ליה וכן כותבין בשם האשה ומשמר לעבודת כוכבי' שנירש מסתברא שיש לו לכתוב השם שיש לו עכשיו שהשם שהיה לו כשהיו ישראל כבר נעתק ממנו. אבל ר"ח ז"ל כתב דכיון דאמרינן בהגרש דאפי' בתגיכתו ותגיכתה כשר שם ישראל לא גרע מתגיכה וכיון שכתב וכל שום בשביל שם של עכשיו סגי ושפי עדיף תלכתוב שבעובד כוכבים עם כדת משה וישראל ולתכתביניהו לתרוייהו עדיף טפי:

מתני'

°מתני' אין אלמנה נפרעת א מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם התקין הלל פרוזבול מפני תיקון העולם: גמ' *אמר רב יהודה אמר שמואל לא שאנו אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה ורב אמר אפילו חוץ ב לב"ד אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ולגבייה ולידרה בישני דרב קיל נדרי א"ל רב יהודה לרב ירמיה בירא אדרה בב"ר ואשבעה חוץ לב"ד וליתי קלא וליפול באודנאי רבעינא דעבידנא בה מעשה. אמר ר' זירא אמר שמואל לא שאנו שמדירין אלא אלמנה אבל

רש"י

מתני' אין אלמנה נפרעת כתובתה מנכסי יתומים אלא בשבועה שלא קיבלה כלום מיתמו מלהשביעה מפני גודל השבועה שכל העולם לוקה בעון שבועת שוא שתהא נודרת ליתומים לקרוק מספרם לה בגירסיה גמ' לא שנו דנימנעו מלהשביעה אלא בב"ד תפני שבשבועת הדיינים שבועה של תורה היא ובנקיטת חפץ ס ת בידו או תפלין ומשביעין בשם או בכנוי כדאמרינן גבי מחרים שיש לא ידך וגו' ושבועה חמורה חוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללה ארור ולא נקיט בידיה חידי ולוי שנושה כל כך לא יגבה כתובתה משום דנימנעו מלהשביעה ולא רצה להשביעה חוץ לב"ד ולידרה כדתנן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו קיל נדרי קלים היו בעיניהם נדרים לעבור עליהם לכך לא סמכינן אנדרים ולתגבייה אדרה בבית דין כל מה שירצו יתומים שיבחרו להם כל דבר הקשה להדירה בו כגון קונם כל פירי תזיית עלי אם נהניתי כלום מכתובתי שאם נהנית כלום הרי היא נאסרת בכל מיני תזיית וליפול באודנאי חפץ אני שישמע הקול באזני שהוגבה כתובתה בימי דבעינן דליעבד בה מעשה ונוייה אלבן של תלמידים של רב שלא היו מגבין כתובת אלמנה לא

את כתובתה · אלא בשבועה שלא נתקבלה כלום . וה"ה לכל בא ליפרע מנכסי יתומים שלא יפרע אלא בשבועה כדתנן בפרק כל הנשבעין (דף מה) ונקט אלמנה לרבותא [גמ' דף מט] דסד"א משום חינא אקילו רבנן עלה קמ"ל נמנעו מלהשביעה בגמ' [שם] יהבינן טעמא משום מעשה באלמנה אחת בשע"פ שהיתה סבורה לישבע באמת נענשה ביותר ונמצא שהיתה מפסדת כתובתה [הלכך התקין ר"ג ס'] שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו יבחרו להם היתומים דבר קשה להדירה בו כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי וגובה כתובתה ואם נתקבלה תחלה הרי היא נאסרת בכל מזון הילכך לא הדרה ובקלא ולא חשיבה לעבור על נדרה ואפילו תעבור אין עונש של נדרים חמור כל כך כעונש של שבועות שנפרעין ממנו ומכל העולם . ובירושלמי [הלכה ג] אמרו בראשונה היו נשבעות לשקר וקוברות את בניהם ולא עוד אלא שאימת נדרים עליהם יותר מן השבועה ובגמ' אתרו נודרת ומוסרת כל פירות שבעולם (ואמרו) וכל פירות לאו דוקא דכיון שהוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו הו"ל כלומר שבועה שלא תוכן ג' ימים דמלקין אותו ויישן לאלתר כדאיתא בפרק שבועות שתים בתרא (דף כה.) חוא לריכה בתשייר דבר שתוכל לחיות בו העדים חותמין על הגט . כל אלו מתקנת ר"ג הזקן מפני תיקון העולם. אטולא קאי גבי אלמנה שיהו נשים נשואות לבעלים ולא תהא נגזה להפסיד כתובתן וגבי חותמין מפרש בגמרא מאי תיקון העולם הוא · פרוזבול . שכתוב בו מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל שטרי חובות שיש לי אצל פלוני שאגבה אותו ואי לא אגבה הנשארו שלא תשמיטן כדאיתא בגמ' גמ' אבל חוץ לב"ד משביעין אותה שבועת הדיינין שבועה של תורה הוא דנקיט ספר תורה בידיה או תפלין ומשביע לה בשם או בכנוי כדתשכחן בחרמים שיש לא ידך וגו' ומשביעך בה' [ועגשה חמורה] וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט מידי ואין עונשן כל כך ואע"פ שבשבועה הבא ליפרע מנכסי יתומים שבועת המשנה היא ואמרו הגאונים ז"ל שמשביעה כשל תורה ואם לא נשבע ותפן בידו נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר תקנה שתקנו כאן להקל בכך כדרך שתיקנו שתהא גובה בנדר ותקנתן של יתומים היא אם רצו מדירין אותה ואם רצו משביעין אותה שלא בב"ד וכדאמרינן בסמוך אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד כלומר אדרה או אשבעה דרב לא מגבי כתובתא לארמלתא משום דנמנעו מלהשביעה ואם איתא לישבעה חוץ לב"ד ולגבייה כתובתה ולידרה כדתנן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו · קילי (א) נדרים. קלים הו בעיניהם לעבור עליהם והילכך לא סמכי אדרה לתגבויי גרסי' בגמ' [דף יה] ההיא דאתאי לקמיה דרב הונא אמרה ליה הב לי כתובתי אמר לה מאי אעביד ליך דרב לא מגבי כתובתה לארמלתא אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא דדילמא נקיטה כתובתה חי ה' נבתות אם נהניתי מכתובתי כלום. אמר רב הונא מודה רב בקופצת פרש"י ז"ל הואיל וקפצה ונשבעה חגבה וכן תשמע בירושלמי [ובן הלכה ג] דגרסינן עבירה ונשבעה רב הונא אמר נשבעה נשבעה אבל ר"ח ז"ל כתב יהודה רב בקופצת ייעניה ונשבעה שכיון שעברה ונשבעה משביעין אותה שבועה כתקנה על דעת ב"ד ומגבין לה כתובתה ושוכח לה דאמרינן בפרק הנזוק קמא [דף יח] א"ר הונא אמר רב מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע ובאו עדים פטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו עליו בשבועה שוב אין משלמין ממון ופריכן, אלא ומשנינן כאן בקפץ כאן בשנא קפן אלמא דשבועה בקפיצה לא חשיבה שבועה ולאו רתיה היא דלעניין היה שבועה והתם הייט טעמא משום דלא קרינא ביה ולקח בעליו ולא ישלם שהרי לא קבלו בעלים שבועה אלא הוא מעצמו הוא שקפץ ומדאמרי' אם נהניתי מכתובתי כלום. משמע דבלשון זה נשבעה וגבי בהבי ומכאן שמי שגזל את חבירו וחבירו חייב לו ממון ומשביעו אם נפרע שהוא יכול לישבע שלא נפרע ממון שגזל עולה לפרעון אדרה בב"ד כל מה שירצו היתומים או אשבעה חוץ לב"ד . וליפול באודנאי חפץ אני שישמע הקול באזני שאגבה כתובתה בימי . דבעינא דליעבד בה מעשה . להגיה

ספר הזכות

[illegible]

נראה מלבן של אותן שלא הוו מגבן כתובה לאלמנה : אבל נרושה משביעין אותה . דכיון דלא טריחא קמי יתמי לא אתיא לאתויי אזילה :
לא שאנו . תנינא בהדיה : אלא שלא נשאת לאחר בשעת גביית כתובתה . אבל נשאת אין מדירין . ומיהו משמע דמשביעין אותה תוך לב"ד
ונוכה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות דמיפר לה בעל והיא סומכת על כך ונודרת על שקר . בקודמין . בנדרים שקדמו לנישואין
ואם תאמר כי נשאת נמי גבית מאותו האמין שאסרה עליה מיד ונראה אם תאכלנו י"ל דאפשר דחיישא לאיסור עולם אבל לאיסור שעה לא חיישא
ובגמרא פריך וליחוש דילמא אזלה גבי חכם ושרי לה ומפרקין קסבר צריך לפרט את הנדר . כלומר שכשאלה לחכם על נדרו צריך לפרט לפניו איזה נדר נדר הוא ומי אמרה קמיה דליתומים נדרה אם נהנית מכתובתי כלום לא שרי לה ואם תאמר ותיהי אזלה נמיתא תליפרו לה בעל ותהם דהא אמרינן בנדרים בפ' [רח"א] שותפין (דף סה.) דהמודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וילפינן לה התם ממשה ולדקיה וי"ל דכדיעבד מיהא שרי שהרי לדקיה לדיק גמור סמך על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ואמרים אונקלוס שהרי הכתוב מגנהו בדבר כדכתיב [סוף דה"י ב] וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ולא ונראה מה עלתה לו ובסנהדרין כדאיתא התם וכתוס' פירש דטעמא דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים בפ' השותפין דאמרי' התם [הלכה ד] המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל לו אלא בפניו שלא

רש"י

לא שאנו . הא תנינא בהדיה אלא שלא נשאת לאחר בשעת גביית כתובתה : דמיפר לה בעל . והיא סומכת על זו ונודרת ונוכה על שקר . בקודמים . בנדרים שקדמו לנשואין . ברבים בפני עשרה והני מילי דאין לו הפרה לדבר הרשות . דאין צריך הפרתו לדבר מצוה . דאדריה שלא ילמוד עוד תינוקות דהוה פשע חכמים יותר מלאי לר"א דאמר עידי מסירה כרתי . דאמר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וקרא עלה מוקה קמ"ל : דזימנין דמייתי סהדי שיעתו עידי מסירה והגט יערער ויאמר לא גירשתיה :

תורה אור

נר מצוה

אבל גרושה משביעין (א) אותה : התקין ר"ג שתהא נודרת וכו' : *אמר רב הונא לא שאנו אלא שלא נישאת אבל א נישאת אין מדירין אותה מ"ט דמפר לה בעל כי לא נישאת נמי לכי מנסבה מפר לה בעל ב אין בעל מפר בקודמין]: *אמר אמימר הילכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים °אין ג לו הפרה והנ"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דהוה פשע בינוקי אהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה : העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם: מפני תיקון העולם הא דאורייתא' היא דכתיב °וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא צריכא (א) לר"א דאמר עידי מסירה כרתי תקינו רבנן עידי חתימה זמנין דמייתי סהדי אי נמי זמנין דאזלי למדה"י מהא שמעינן דלא (ב) צריכינן לעידי מסירה אלא היכא דליכא עידי חתימה אבל היכא דאיכא עידי חתימה סגי בלא עידי מסירה והוא דנפיק גיטא מתותי ידה וא"ת הא איתמר* בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא ח"א בפני שנים וח"א בפני ג' התם משום דבעינן לקיימו ועוד לכתחלה ד בעינן עידי מסירה וכי קאמרינן אנן דיעבד : התקין הלל פרוזבול וכו' :

ומי

בפניו נשאל בין בפניו בין שלא בפניו רבי יהושע בן לוי אמר מפני החשד ורבי יוחנן אמר מפני הבושה ה ואתא הא פלוגתא כהאי פלוגתא כדתניא יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי רבי יהודה בן בתירא ר"ע אומר א"צ לפרט את מעשיו ע"כ בירושלמי ופי' מפני הבושה שיתביישו לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרש מעשיו מפני שיתביישו בתוכו . ומאן דאמר מפני החשד פירוש שלא יחשדוהו שעובר על נדרו ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו כשאר עבירות . והשתא מיהרנא קושיין דהשתא לא שייכא בושה וחשד נמי לא שייך שאין היתומים יודעין שקבלה כלום מכתובתה (א) *) [ומ"מ] מצית אמרה לחכם נדרתי בפני פלוני ופלוני בדבר *שאי אפשר לידע אם עברתי על שבועתי וכהכ"ג מלי שרי לה והא דיליף לה התם במסכת נדרים בריש פ' ר"א (דף סה.) ממשה ולדקיה היינו כר' יהושע בן לוי דהתם מפני החשד איכא מפני הבושה ליכא :

וקי"ל דצריך לפרט את הנדר אע"ג דאיפליגי בה בגמרא [כאן דף לה.] והכי מוכח בירושלמי דגרסינן התם [פ"ה דנדרים הלכה ד] חד בר נש נדר דלא מרוותא אתא לגבי ר' יוחן בר שלום א"ל ומאי אשתבעת אמר ליה דלא מרוותא א"ל וכן בר נש עביד א"ל לקיוסטוס אמר ברוך שבחר בהם שאמרו צריך לפרט את הנדר :

אמר אמימר הלכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה . פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא לקמן בפירקין [דף מה:] : על דעת רבים אין לו הפרה . ורבים היינו שלשה כרב נתן דאמר הכי לקמן בפרקין [דף מו.] (ג) וכל שנשבע בפניהם ואמר להם על דעתכם או שאמר על דעת פלוני ופלוני או שאמר שהם על דעת רבים טלהו הני גווני על דעת רבים מיקרי ואין לו הפרה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות שבועות אבל רש"י ז"ל כתב על דעת רבים כך יאמרו לו הרי אתה מודר אותך על דעתינו וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל בתשובה ובתוספות כתבו בשם ר"ת דעל דעת רבים היינו על דעת פלוני ופלוני אפילו שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא וכל זה איתו במשמע אלא אפילו על דעת רבים סתם אין לו הפרה וטעמא משום דכל שנשבע על דעת רבים אלימא מילתא ולא אפשר לה שתהא מיתרת ואת"ה א"כ אמאי אמרינן [בדף לה:] דנשאת אין מדירין אותה נדירנה על דעת רבים ושוב אין לחוש להפרת בעל וי"ל דנגדרי אשתו אין לחלק בין ברבים לעל דעת רבים וכיון דברבים יש לו הפרה על דעת רבים נמי יש לו הפרה דכיון שאינו תלוי בדעתה שהרי הבעל מפר אפי' בלא תרעה דידה בהם שאין דעתה מעכבתו מלהפר כך דעת רבים אינו מעכבתו ומיהו כי ערכינן לעיל [שם] בדרב הונא דילמא אזלא לגבי חכם ושרי לה הוה מצי לשנויי דמדרינן לה על דעת רבים אלא דכיון דקסבר צריך לפרט את הנדר לא איצטריך לשנויי הכי וכתב הראב"ד ז"ל דכי אמרינן דעל דעת רבים אין לו הפרה לא אמרו אלא בשנשבע לדבר הרשות יש לו הפרה וחזר בו מדאמרי' בפ' אלו הן הנזקין (דף מו.) גבי אנשי שבירים כגון שהדירה על דעת רבים . כלומר שאין לו הפרה והתם לאו לדבר מצוה הוא אלא אלא עבירה נמי הוא שהרי אמרה תורה לא יוכל לשלחה אלמא אפילו נשבע לדבר הרשות על דעת רבים אין לו הפרה מ"מ משמע דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה דאע"ג דלא פסיק הכי אמימר בהדיא כיון שהיה יכול לומר שלא בלשון פסק הלכה אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו יפרה וכו' ואמר הלכתא וכו' משמע שבא לפסוק כנגד שהודר ברבים דיש לו הפרה [ועוד דבפרק אלו הן הנזקין [שם] רוב הנוסחאות אמר אמימר הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה] ועוד דפלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא לקמן בפרקין [דף מה:]* ומשמע דרבנן סבירא להו דיש לו הפרה : **הני** מילי דאין לו הפרה : לדבר הרשות . שאין צריכין להפירו לצורך דבר מצוה . ואדריה . שלא ילמד עוד לתינוקות : דהוה פשע בינוקי . חוכמן יותר מדאי ור"ת גורס כי הוא מקרי דרדקי ואמר דלא אמרינן דלדבר מצוה יש לו הפרה אלא כעין ההוא עובדא דהו"ל כעין נדרי טעות שהיו סבורין שהתינוקות יגלו יותר במלמד ממקרי דרדקי אחר ונמצא בהיפך אבל בשביל מצוה אחרת שאין הנדר טעות ממחמה אין לו הפרה והביא ראיה מדאמר ר' יהודה לקמן בפרקין דכל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ומוכח לה [דף מו.] מדכתיב גבי גבעונים ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה דאלמא לא היתה הפרה לשבועתן ואע"פ שיש מצוה בהריגתם דכתיב בהו לא תחיה כל נשמה ובדבים לר' יהודה כעל דעת רבים לרבנן ואי ראיה היא דכיון שאמרו בתשובה לא היה מצוה בהריגתם וכדתניא בפרק ואלו נאמרין (דף לה:) וכתבו להם למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות הא למדת שאם חוזרין בתשובה מקבלין אותן ולפיכך נראה דכל לדבר מצוה אפילו על דעת רבים יש לו הפרה : העדים חותמין על הגט . כן גורס ר"ם העדים בלא וי"ו דאי גרסי' בוי"ו הוה משמע דרבן גמליאל היקן ובגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו דמשמע שכבר נתקנה . לר' אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי . בפירקא בתרא [דף פו.] דקתני רבי אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והאי קרא עלה מוכה קמ"ל : התם משום דבעינן לקיימו . [דמיירי] בשליח שמעיד בפני נכתב ובפני נחתם : ועוד דלכתחלה בעינן עידי מסירה . כבר כתבתי זה עלה דהגיא דבפני כמה נותנו לה : וכי קאמרינן אנן דיעבד . דאפילו נתנו לה בינו לבינה כשר בעדי חתימה כיון שהגט יוצא מתחת ידה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ראשון מהלכות גירושין אלא שכתב שיש מן הגאונים שהורו שהוא פסול כלומר מדרבנן :

פיסקא . התקין הלל הזקן פרוזבול תנן בסוף מסכת שביעית ומייתי לה בגמרא [דף לו.] לפי שראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין להם פרוזבול וזו היא גופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני את כל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבה כל זמן שארצה והדיינין חותמין למטה או העדים ומפרשינן בגמ' [סוף דף לו:] דפרוזבול לשון לעז הוא ופרוז לשון תקנה ובול היינו בולי ובוטי כלומר עשירים ועניים עשירים שלא יפסידו ועניים שלא ינעלו דלת בפניהם . ואת"ה והא מדאורייתא הוא וכדתניא בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך ולא של אחיך בידך יצא המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד שאין משמיטין י"ל דהיכא דמסר שטרותיו ממש דאורייתא היא אלא דאתא הלל ותיקן דאע"ג דלא ניכר ואפילו אינו בידו נמי כי אמר מוסרני כמאן דמסר דמי וכן אמרו בירושלמי [בפרק בתרא דשביעית סוף הלכה ג] אפילו נהוגין ברותי והיינו דאמר בירושלמי בפ' בתרא דשביעית [ריש הלכה ג' ע"ש שמסר שם] השמט ידיך ולא המוסר שטרותיו לב"ד מכאן כמכו לפרוזבול מה"ת כלומר וכיון דמסירה בעיות דאורייתא תקני אף הם פרוזבול

ספר הזכות

*) מ"ע ד' קפטי' בג"י ומש"כ

[illegible]

השגות הראב"ד

והכי

[illegible]

*) [נ"ל ומתוך דליכא אולא לגבי חכם ושרי לה ועוד מקשין מאלה מ"ו]

והכי משלח כסף שביעית דמסירת שטרות דאורייתא ופרוזבול דרבנן דתנן התם המלוה את חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין פרוזבול הינו משמע וזה אחד מדברים שהתקין הלל ומדלא ערבינהו בהדי הדדי ותנא מסירת שטרות בהדי מלוה על המשכון בחד בבא משמע דהיינו דאורייתא ופרוזבול תקנת הלל וכ"ת כיון דמדאורייתא במסירת שטרות סגי למה הוצרך לתקן פרוזבול י"ל מפני שאין הכל רוצין למסור שטרותיהן ועוד שלפעמים אינם בידם ועוד דפרוזבול מהני אף למלוה ע"פ ואע"פ דכתחלה בשעת הלואה ע"מ שלא תשמיטנו שביעית סגי וזימנין דלא דכירי: ומי איכא מידי וכו' ומתקן הלל דלא תשמט ועיקר דבר מה"ת בשביעית בזמן הזה. והלל כרבי ס"ל דאמר דשביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן שאע"פ שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפינן לה בהיקשא דלא נהגת. אתה משמט קרקע עיקר תפי' דהשמטת קרקע הייט יובל שקרקע חוזרת לבעליה וה"ק בזמן שאתה משמט קרקע הייט בשנה שהיובל נוהג אתה משמט כספים וכספים נמי דוקא דה"ה לעבודת קרקע אלא משום דבהאי קרא כתיב כל בעל משה ידו דהייט הלואת כספים נקטה בכספים וה"ה לכל דיני שמטה וכ"ה [מפורש] בירושל' [בפירקין ה"ג] וזה דבר השמטה שיום רבי אומר שתי שמטות שמטה ויובל בשעה שהיובל נוהג שמטה נוהגת דבר תורה פסקו היובלות שמטה נוהגת מדבריהם בזמן שאין אתה משמט קרקע כלומר שאין היובל נוהג אי אתה משמט כספים אע"ג דהלל בבית שני הוה וכדאמרי' בפ"ק דשבת (דף טו) הלל ושמעון וגמליאל [ושמעון] נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה בבית שני לא נהגו יובל שאין היובל נוהג [ויהושע ושם נס בגלי ערכין דף לב.] אלא בזמן שכל יושביה עליה ולא היה כן בבית שני ואע"ג דתנן בערכין (דף לג)

רש"י

והתקין הלל פרוזבול דלא תשמט ועיקר דבר מן התורה: ורבי היא דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן ואע"ג דהלל היה בבית שני סבר אבי דבבית שני אחיי ולא היה יובל נוהג גם שביעית לא היה נוהג דאורייתא בזמן שאין אתה משמט קרקע כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ אין אתה משמט כספים אע"פ שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפינן מהקישא דלא נהגו ותקינו רבנן דתשמט בזמן הזה זכר לשביעית שלא תשתכח תורת שביעית. שב ואל תעשה שב ואל תעשה הוא אין זו עקירה אלא תוספת איסור ולא עבד ליה בידים רבא אמר אפילו לאו שביעית בזמן הזה דאורייתא תיקן הלל [דלא] תשמיט דהפקר ב"ד בממון היה הפקר וכי תשמר לא יבא וגו' בעזרא כתיב מה ענין ראשים אצל אבות וכו' ליכתב ראשי האבות כי היו שרוצין מחלק נכסיו על פיו יותר מכאן שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין עולבנא לשון חוצפה שנוטלין ממון שלא בדין בהוצאה אי איישר חילי אם אחזיק כח אוסיף כח מילתא הושיב ב"ד ואתקן לסרסותיהן והו כמו מוסרין שטרותיהן לב"ד ואע"פ שלא כתב והיה כמי שכתב דאמי אילייהו בלא כתיבת פרוזבול אלא כך תוחרים לחבריהם הרי אתם בית דין והוני מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה

תורה אור

[דף קכב ע ב]

ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטת שביעית והתקן הלל דלא תשמיט אמר אביי בשביעית בזמן הזה °ורבי היא דתניא רבי אומר °וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקע ואחת שמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים *ותקינו רבנן א דתשמיט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו מלהלוות זה את זה עמד והתקין ב פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא ומתקני רבנן דמשמטא אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דא"ר יצחק (א) מניין שהפקר ב"ד היה הפקר שנא' °וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו וגו' ר"א אמר מהכא °אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וכי מה ענין אבות אצל ראשים אלא לומר לך מה אבות מנחילים לבנים כל מה שרוצין אף ראשים מנחילין לעם כל מה שרוצין: אמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא אי איישר חילי אבטליניה רב נחמן אמר אקיימיניה והא מיקיים וקאי אלא הכי קאמר איכא בה מילתא דאע"ג שלא כתב כמי שכתב דאמי: *רבנן דבי רב אשי ג מסרין מילייהו להדדי רבי יונתן מסר מיליה לרבי חייא בר אבא אמר ליה מי צריכנא מידי אחרינא או לא אמר ליה לא

תנן

הגהות הב"ח (א) תוספת בי' (נ)דאמר כי"ל

בראשונה היה נפתח כל י"ב חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולט תשותיו ללשכה והא סובר הדלת ונכנס דאלמא בית בבתי ערי חומה היה נוהג בזמנו אע"ג דקי"ל כערכין [דף כט.] דאין בית בבתי ערי חומה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אפשר שאע"פ שלא היה היובל נוהג מה"ת נוהגים היו דיני יובל מדבריהם וכספר יוסף בן גוריון נ"כ כתוב שהיובל נתקדש בימי א' מתלמי החשמונאים והאמרי' בתס' כריתות [דף יא] ויתנו ידם להוציא נשיהם ואשמים איל צאן על אשמתם [עזרא י] וא"ר חסדא מלמד שטלן בעשו שפחה חרופה ושפחה חרופה הייט אליה שפחה ואליה בת חורין המאורסת לעבד עברי וקי"ל דאין עבד עברי נוהג [ערכין דף כט] אלא בזמן שהיובל נוהג אפשר שהעבדים שנרגשו בפני בית ראשון קודם שגלו עשרת השבטים גלו ממהן לבבל ושם תרבו שפחות ומהם בעשו אבל בבית שני לא היה יובל נוהג וכדאמר ר"נ בר יצחק התם בסוף ערכין [דף לג:] מנו יובלות לקדש שמיטין דמשמע שיובל עצמו לא נוהג וזה שלא כדברי ר"ת שכתב דיובל נוהג בבית שני מכח הקושיות שהרצנו והלל לאו לגדריה תקין אלא לאחר חורבן דהא הוו ידעו דהריב כדאמרי' במסכת נזיר (דף לב:) ודבעי בגמרא בסמוך הלל לגדריה תקין או לדרי עלמא תקין לאו לגדריה ממש קאמר אלא לדור הסמוך לו אחר החורבן וזה דוחק גדול שאע"פ שהיה יודע שיחרב הבית לא היה ראוי שיעשה תקנה אחר חורבן בעוד שהבית קיים. ותקינו רבנן דתשמט בזמן הזה זכר לשביעית. שלא תשתכח תורת שביעית והא דלא תקין נמי יובל זכר ליובל משום דאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה לאסור בעבודת קרקע ב' שנים רצופות ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטת שביעית בזמן הזה ואמור רבנן דתשמט. ומפקיעין ממונו של זה שב ואל תעשה הוא. אל תגבה חובך אין זו עקירה אלא תוספת הואיל ולא עקר לה בידים. רבא אמר. לעולם בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא והתקין הלל דלא תשמט ובין לרבי דאמר לאו דאורייתא ואמור רבנן (א) תשמט לא תקשה דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר תה"ת במקום שיש וגדר דהפקר ב"ד בממון היה הפקר. יחרם כל רכושו. בהגשי כנה"ג כתיב מה ענין ראשים אצל אבות הו"ל למכתב וראשי האבות. לכל מה שירצו. מחלק נכסו על פיו: גרסי' בגמרא [דף ט'] איבעיא להו כי התקין הלל פרוזבול לגדריה התקין או דילמא לדרי עלמא התקין. למאי נ"מ לבטוליה. כלומר להושיב ב"ד על זאת או לאסור דרי שלא יהיו נמנעין מלהלוות נבטל תקנת הלל שאפילו כתב פרוזבול ישמט ומ"מ צריך ב"ד לבטלה משום דאפילו אי אמרינן לגדריה לאו לגדריה בלחוד אמרינן אלא כל שיהו נוהגין כדריה שיהיו נמנעים מלהלוות ולפיכך צריך להושיב ב"ד לעיין בדבר אם ראוי לבטלה: אלא א"א לדרי עלמא תקין הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין ותו ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא פירוש משום דאלימי הו ומפקעי ממונא בלא תקנת הלל מדין הפקר ב"ד. ואי ס"ד לדרי עלמא תקין בשאר בי דינא נמי לכתבי. דילמא כי תקין הלל לדרי עלמא כגון בי דינא דר' אמי ורבי אסי דאלימי הו לאפקועי ממונא אבל כ"ע לא ת"ש דאמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא. כלומר חולפת דיינין הוא שנוטלין ממון שלא כדין ואגא אי איישר חילי אבטליניה ואי ס"ד לדרי עלמא תקין הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חב רו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין ה"ק אי איישר חילי יותר מהלל אבטליניה ור"נ אמר אקימיניה והא מיקים וקאי ה"ק אימא ביה מילתא דאע"ג דלא כתיב ככתוב דמי. כלומר אי איישר חילי אושיב ב"ד ואתקן דכחס מלוין יהיו כמוסרין שטרותיהן לב"ד ואע"ג דלא כתב כאי נמי כמי שכתב זו היא סוגיית הגמרא ובעיין לא איפשיטא. אלא שהרי"ף כתב אי איישר חילי יותר מהלל משמע דס"ל דבקיטקן לדרי עלמא תקין והרמב"ן ז"ל כתב דבריו משום דמשמע דלא קי"ל כשמואל [דף ט] דאמר דלא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא דשמואל לטעמיה דמיהדר לבטוליה דאמר אי איישר חילי אבטליניה והכי קי"ל כר"נ דאמר אקימיניה ועוד דתנן [דף לו] לרבנן דבי רב אשי דמסרי מילי להדדי ולא מסרי מילי לרב אשי דהוי בי דינא רבה בשטחייהו אלמא הכיטו בי דינא אחרינא דלא אלים טפי ליה האי מני כתב ועוד דהא קי"ל כר"ג דס"ל [ריש דף לג] דפרוזבול בשנים סגי ליה כדאיתא לעיל [נרי"ף סי' תנג] אלמא גריס מסאר דיני ממונות ולא בעינן בי"ד בי דינא רבה וס"מ דכי תקין הלל לאו בכגון רבי אמי ורבי אסי בלחוד תקין ועוד מדרב יהודה א"ר דאתר בסמוך [דף לז:] דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מ"ט כיון דהקיט רבנן פרוזבול לא שביק היתירא ואכיל איסורא ואם איתא דבעינן בי דינא רבה מי יימר דאשכחינהו ואיזדקיקו ליה ואמאי נמי לא מוקמי' מתניתין דהכי אלו לא יפרעו דפרכינן מינה בסמוך באתרא דליכא בי דינא כה הכי וקי"ל כשמואל אלא ש"מ ליתא לדשמואל ולפיכך לא כתבה הרי"ף ז"ל וכיון דליתא לדשמואל משמע דקיימינן דלדרי עלמא תקין דאי לדריה תקין ודריכה הפקעותא חדתא משמע דבעינן ב"ה בי דינא רבה וכל שכן דלא מפקע מחונא דנגבי במסירת מילי בעלמא בלאו דיינין דחכיבין ויתבין אלו דבריו ז"ל ואיני רואה בזה הכרח (ג) אפי' אי ליתא לדשמואל ליכא לאיפשטא מינה דלדרי עלמא תקין שכבר פירשתי דאפי' אי אמרינן דלגדריה תקין לאו לגדריה בלחוד קאמרי' אלא עד שיושיבו ב"ד לבטל תקנתו דהדאמרינן למאי נפקא מינה לבטוליה משמע דצריכה ביטול וכיון שכן עד שתתבטל תקנת הלל הרשות היה ביד ב"ד אע"ג דלא אלים לכתוב פרוזבול מכח תקנת הלל וכן עניי תלוי דאמר דאי לדריה תקין היכי מפקע מיתונא במסירת מילי בעלמא בלאו דייני דמכנפין ויתבין אין בזה הכרע שהרי רש"י ז"ל כתב תסרי מילייהו בלא כתיבת פרוזבול אלא כך אומרים לחבריהם הוו ב"ד ותוני מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה ע"כ והרי אין כאן קולא אחרת אלא שהיו מקילין שלא לכתוב פרוזבול ומ"מ בתושב ב"ד היו עושין כן וכ"ש שגריחה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שמטה שקל היה שהקלו בת"ח שהלוו זה את זה מפני שהם יודעים שהשמטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדבריהם בלבד היה נראה דומיא דמאי דאמרינן בפרק איזהו נשך [דף עה] דתלמידי חכמים מותרין להלווה זה בזה ברבית ולפיכך כתב ז"ל כאיתו הפרק בעצמו את דבטוהל ויותר דלה

ע"י ד"ה הרי הם ב"ד

שלטי הגבורים

השגות הראב"ד

דלא כתבינן פרוזבולא אלא בשנן בי דינא דרבי אמי ור' אסי ולא דחה א מפני ז וכן ת"ש המדסני בשנים אלמא לא בעינן בי דינא רבה אינו מכריע דאפשר שהתקינוהו בשנים חמפני שאינו דבר שיהא צריך תשא ומתן ואעפ"כ מפני שיש בו הפקעת ממון בעינן ביה נברי דרב נובריינהו וכן נמי הא דאמרינן דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד לא תוכחא מילתא דודאי ב"ד גדול שבדור נזקק הוא לכך ואין ראיה לרחות מימרא פשוטה שבלה בגמרא בלא מחלוקת בדברים שאין מכריעין אלא כדברי הרמב"ם ז"ל עיקר שכתבנו (א) ומ"מ בי דינא דרבי אמי ור' אסי לאו דוקא אלא ה"ה לכל ב"ד חשוב שבדור וכן כתבו בתוס' סר"ת ז"ל כתב פרוזבול מזה הטעם ולפי מה שכתבתי בעינן לא איפסיקא ואעפ"כ אין בנו כח להושיב בית דין ולבטל תקנת פרוזבול דהא כי הוה ס"ל בגמ' דשמואל דאמר אם אישר חילי אבטליניה הוה סבירא ליה דהלל לדריה בלחוד תקין ואפ"ה הכי אמר אי אישר חילי כלומר שיהא יותר גדול ממה שהיה בחותה שעה וכיון ששמואל היה חושש שלא לסמוך על עצמו מי הוא שיחזיק עצמו מספיק בכך ולפיכך כתב הרמב"ם ז"ל תקנת הלל בסוף בפ' הנזכר כאילו נתקן לדרי עלמא ולפי שמעתתא אין כח ביד שום ב"ד לבטלה ואפשר שאף

רש"י

אלא על הקרקע. אלא אם יש קרקע ללוה דלא תיקן הלל אלא כשהחוב כשאר רוב ספרות שגבנין מן הקרקע דהויא מילתא דשכיחא דבמילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא ואע"ם שאינו שוה כל החוב כדמסיק אפילו קרקע כל שהוא אפילו מלא מחט נוטה מלא קורדוס כמעשה דקטינא דאביי ואם אין לו קרקע ללוה מזכהו המלוה קרקע כל שהוא בתוך שדהו לתנור נותן בו תנור או כירה המטלטלין ולדחייב אדם אחר שחייב ללוה יש לו קרקע מדרבי נתן הוי קרקע לוי שחייב לשמעון משתעבד לפרוזבולו של ראובן זה המלוה את שמעון לא שביק היתירא להלוות בלא פרוזבול

תורה אור

°תנן התם א אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע אם אין לו מזכהו לתוך שדהו כל שהוא וכמה כל שהוא א"ר חייא בר אבא אמר רב אפילו קלח של כרוב אמר רב יהודה השאילו מקום לתנור או לכירה כותבין עליו פרוזבול: תנו רבנן אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול. לו ולערב אין לו קרקע ולדחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול מדר' נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו (א) °*(אמר רב יהודה א"ר נחמן נאמן אדם לומר ב פרוזבול היה לי ואבד מ"ט כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שבק היתירא

זה דעת הרי"ף ז"ל שכתב אי אישר חילי יותר מהלל שבא ללמדך שעכשיו א"א לבטל פרוזבול ויותר מהלל לאו דוקא וזהו דעתי: **גרסי'** בגמ' [דף ל"ז] א"ר יהודה אמר שמואל יתומין אין צריכין פרוזבול. פרש"י ז"ל שאין שביעית משמטת חוב אביהם המת וכן תני רמי בר חמא יתומים אין צריכין פרוזבול ר"ג וב"ד אביהם של יתומים הם. וממונין עליהם ועל ממונם והוו שטרותיהם כמסורין לב"ד והא דנקט ר"ג לפי שהיה בית דינו קיים ונוהג כבכנסת משנה זו דהא דרמי ב"ח ברייתא היא והרא"ה ז"ל בשם רבו הרמב"ן ז"ל כתב דמתה שהלוו הם קאמר דאי מתה שירשו מאביהם אינו צריך וכדאמרי' בספרי ר"ש אומר כל בעל משה ידו ולא היורש ומיהו דוקא יורש אבל לוקח לא דלוקח לא זכי אלא בשעבוד נכסים ואכתי בשעבוד הגוף קיים ואע"ג דלא קריאה ביה לא יגוש כיון דלידך עגוש מתחתיה לא יגוש קריאה ביה ע"כ ורש"י ז"ל שכתב שאין שביעית משמטת חוב אביהם המת אפשר דס"ל דההיא דספרי ר"ש הוא דקאמר לה ואפשר דרבנן פליגי עליה: **אין** כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם יש קרקע ללוה דלא תקן הלל אלא בזמן שהחוב כשאר רוב ספרות שהן נגבין מן הקרקע דהויא מילתא דשכיחא כדאמרינן בכמה דוכתי דבמילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא כך פרש"י ז"ל אבל במקומה בשביעית כתב רבינו שמשון ז"ל דהיינו טעמא משום דאז תשוב החוב כגבוי ביד ב"ד ולא קריאה ביה לא יגוש וכמלוה שיש עליה משכון דמי והאי דעדיפא קרקע ממטלטלין לאו משום דמטלטלין יכול לכלותן שהרי עליו נקוב התנור ע"ג יתדות דיכול לכלותו ואמרינן בפ' השולח (דף ל"ז) דכותבין עליו פרוזבול אלא כך הוא הדין דקרקע חשיבא כגבויה ספי ע"כ **ואם** אין לו קרקע מזכהו בשדהו כל שהוא אע"פ שאינו שוה כל החוב דהא אמרינן בפרקין דלעיל [דף ל'] דאפילו מלא מחט נוטה מלא קורדוס כמעשה דקטינא דאביי [כתובות דף נ"א] ואחרים פירשו משום דקרקע כל שהוא שוה כל החוב דאין אונאה לקרקעות השאילו מקום לתנור. להניח בו תנור או כירים המטלטלין ופרכינן עלה בגמרא אי והא תני הלל אין כותבין פרוזבול אלא על עציץ נקוב בלבד. כלומר שהוא מחובר וכ"ש על קרקע עצמו אם שלו הוא נקוב אין שאינו נקוב לא ואתי והא איכא מקומו כלומר דהא מקומו או שלו הוא או השאילו לו האהיל ועציץ שלו הוא ומפרקינן לא צריכא דמנח אסיכי כלומר על גבי יתדות ואין הקרקע שלו הילכך נקוב הוי כמחובר שאינו נקוב אין כאן קרקע ומקום סיכי לא חשיבא **ומסתברא** דהאי דאמרינן מזכהו בשדהו כל שהוא שאם היה שם וגוזו לא מהני שאין אדם זוכה בעל כרחו ומיהו אם לא היה שם משמע דמהני ומכאן נ"ל דמאי דקי"ל [דף י"א] זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה דהא הכא כשמזכהו קרקע כל שהוא מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו ואפ"ה אמרינן דמהני אלא שאפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול והיכא שלוות כשמש לדברי רש"י שכתב דהאי דבעינן קרקע הייט משום שיהא החוב כשאר רוב ספרות שהן נגבין מן הקרקע קרוב הדבר לומר דכיון דבשעת כתיבת הפרוזבול היה הקרקע בחזקתו תהני אבל לדברי רבינו שמשון שכתב דהייט טעמא מפני שאז החוב כגבוי ביד ב"ד משמע דלא מהני וכן הדין אם היה לו קרקע בשעת כתיבת פרוזבול ומכרו קודם שביעית שהדבר תלוי בסברות שני הפרושין והא דעתי: **ולדחייב** לו יש לו קרקע. אדם אחר שחייב ללוה זה מנה. מדרבי נתן. הוי קרקע לוי החייב לשמעון משועבד לפרוזבול של ראובן המלוה את שמעון: **וגרסי'** בגמרא [דף ל"ז.] תנן התם בפרק בתרא דשביעית שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים [שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים] וכל שכן מלוה על פה ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים משמט שלא בשטר מלוה על פה אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט. כלומר דכיון ששעבד לו קרקעותיו כגבוי דמי וכמו שהקרקעות בחזקת המלוה הם וגבויות ממש ואין כאן חוב: תניא כוותיה דר' יוחנן ור"ל שטר חוב משמטת ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא איך שיש לו שדה בהלואתו אינו משמט. כלומר הרלה בסימניה ובמלריה וייחדה לו לגבותו כגבוי ממש דמי ולא עוד אלא אפי' כתב כל נכסיו אחראין וערבאין אינו משמט. כלומר אע"ג דלא דמי לגבוי כל כך כסיים. ובתר הכי אמרינן בגמ' דלא סמכינן עלה דההיא דתניא כוותיה דרבי יוחנן דמתוך שאינו מדמין לא נעשה מעשה דדילמא ההיא ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי: **הלכך** אפילו שטר חוב שיש בו אחריות נכסים משמט והרמב"ן ז"ל כתב דסיים לו שדה בהלואתו נמי משמט דהא יקסבר האי תנא בכל שטר שיש בו אחריות נכסים שאינו משמט ודחי ליה ואמרינן בהדיא בפרק (הזהב) [איזהו נשך דף ס"ה] האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטתה ול"ש סיים [אבל הרמב"ם ז"ל פסקה בפרק ט' מהל' שמיטה] ואפשר למוקים לה (ב) באפותיקי מפורש ולאו מילתא היא דאפ"ה משמט (כלומר) כיון דיכול לסלקו בכל שעה שירצה ומשמע לי דס"ל דלא דחינן אלא מאי דמדחי בגמרא בהדיא אבל סיים לו שדה כיון דלא מדחי לה דחינן (ג) אע"ג דההוא תנא בכל אחריות נכסים נמי הכי ס"ל ודילמא לטעמיה אזיל והא דמשכנתא לאו דאיה היא שהרי לא יחדה לפרעון ואע"ג דבאפותיקי נמי מלי לסלוקי אפילו הכי כיון דרבי יוחנן ור"ל סברי דאפילו באחריות סתם אע"ג דודאי מלי לסלוקי אפ"ה אינו משמט ותניא כוותייהו הכו דלא נוסיף עלה כסיים לו שדה כיון דלא מדחיא בהדיא בגמ': **וגרסינן** תו תנן התם המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין ויהבינן טעמא למלוה על המשכון משום דקני ליה מדרבי יצחק דאמר דבעל חוב קנה משכון. ומהא משמע דאע"ג דאמרינן בעלמא [ב"מ דף פ"ב. וכ"מ] אימר דשמעת ליה לר' יצחק משכנו שלא בשעת הלואתו בשעת הלואתו מי אמר לאו דוקא דקושטא דמילתא היא דאף במשכון בשעת הלואתו נמי אחר ומיהו כי אמרינן דאינו משמט דוקא כנגד שווי דחוב אבל מה שהחוב יתר על המשכון משמט דהכי מסקינן בסוף פרק שבועת הדיינין [דף מ"ח:]: **וגרסי'** תו [דף ל"ז:] המחזיר חוב לחברו בשביעית צריך לומר משמט אני. כלומר בזמן שהשביעית נוהגת ועברה עליו שביעית ואח"כ החזירו ולא שהחזירו בשביעית עצמה דא"כ לא היה צריך למימר ליה משמט אני דקי"ל [ערכין דף כ"ח:] שביעית משמטת בסופה ואם אמר ליה אעפ"כ יקבל הימנו. כלומר אם אמר ליה אעפ"כ אני רוצה ליתנם לך. שנאמר וזה דבר השמטה. פרש"י ז"ל צריך לומר דבור של שמטה ולפי זה אריסא מהדר ומסייעין בהך מתניתין כדוכיתא בשביעית [סוף פרק בתרא] הכי כיולא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אעפ"כ יקבל מהם שנאמר וזה דבר הרוצח ע"כ ולפיכך פירש רבינו שמשון ז"ל דכי קתני שנאמר וזה דבר השמטה אסיפא מהדר דכל שאמר לו משמט אני פעם אחת סגי וכי אמר ליה אעפ"כ אין צריך לחזור לשנות משמט אני אלא יקבל ממנו מיד וכדאמרינן בירושלמי [פ"י דשביעית ה"ג] דאומר לו משמט אני בשפה רפה והימין פשוטה לקבל ומפיק לה מזה דבר כלומר דבור בעלמא ומדכת ב וזה דריש דאין צריך אלא דיבור אחד כדמוכחא בתוספתא דמכות גבי רוצח דקתני לא יאמר את הדבר וישנה שנאמר וזה דבר הרוצח אין לך אלא דיבור ראשון וגרסינן עלה דמתני' בירושלמי [שם] א"ר יוסה הדא אמרה בר נש דתני חדא מכילתא וחזיל לאתר ואינון מוקרין ליה בגין תרתי צריך למימר לון חדא מכילא אנא חכים מכילתא כמו מכילתא שבקי במסכת אחת ורצו לכבדו כסבורין שבקי בשתים יאמר להם באחת מסכתא אנא חכים ולא בשתים: **אמר** רבא ותלי ליה עד דאמר הכי פירש רש"י ז"ל אם היה רוצה לחזור בו יתלה עיניו בו שאינו רוצה לקבל כדי שיתבייש הלה ויאמר לו אעפ"כ. ובערוך פירש תולה עיניו בו כלומר על עץ אם נברא ידו עד שיאמר לו אעפ"כ. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ואמרינן בגמ' דכי אמר ליה אעפ"כ לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה אני נותן לך: **וגרסי'** תו [דף ל"ז:] א"ר יהודה אר"נ נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מ"ט כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שבק היתירא

מלחמת ה' / המאור הגדול

[illegible] המלוה את חבירו על המשכון [illegible] לא"ר שאני משכון [illegible]

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

והכל אסורא. כלומר ועדאי עבד פרוזבול כי אתו לקמיה דרב אמר ליה מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה פתח פיך לאלם הוא. תנן וכן בעל חוב שהוציא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו משנה היא בכתובות בפרק הכותב (דף פט.) אלמא לא מהימן לומר פרוזבול היה לי ואבד דע"כ כדטענין שהיה לו עסקינן דאי לאו הכי ליכא לאיתמר דשביעית משמטתו ומפרקינן תאי היא דתניא המוציא שט"ח צריך שיהא עמו פרוזבול וחכמים אומרים אינו צריך. כתב' דנאמן לומר אבד ומשמע דקי"ל כרב דהא עבד בה עובדא ולא אשכחן אמורא דפליג עליה ואע"ג דסתם מתני' דלא כוותיה וקי"ל [יבמות דף מב:] סתם דמתני' ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם הכא לא קי"ל הכי כיון דרב דהוא אמורא דחי לה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק השוכר ויש לתמוה על הרי"ף ז"ל שלא הביאה והביא מתני' דבעל חוב שהוציא שטר כצורתה בפרק הכותב וכתב הרמב"ן ז"ל דכיון דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד אם יחזר ע"מ שלא תשמטנו בשביעית יעשה נאמן משום מגו ויש מן החכמים מקילין ואומרים שעכשיו אין שמטת כספים נוהגת כלל ואין אנו צריכין לפרוזבול לפי שאומרים דקי"ל כרבי דאמר שאין השמטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג דכיון דחזינן דאקילו טובא בפרוזבול משמע דשמטה בזמן הזה דרבנן היא דאי דאורייתא וכרבנן דפליגי עליה דרבי לא הוו מקילין בה כל כך וכיון שהשמטה תלויה ביובל דבר תורה אף מדבריהם אינה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג ובימי רבותינו היה ב"ד קבוע בא"י שהיו מקדשין היובל והיו תוקעין ומשלחין עבדים ושדות חוזרות לבעליהן זכר ליובל ולפיכך היתה שמטה נוהגת מדבריהם בין בעבודת קרקע בין בהשמטת כספים אבל עכשיו שאין שם ב"ד שמקדשין אותו ולא תוקעין אין היובל נוהג כלל מדבריהם הלכו ומשכבן ביובל כדאיתא בפרק קמא דר"ה (דף יד) וכיון שבטל היובל לגמרי אפילו מדבריהם אף השמטה אינה נוהגת כלל ואין זה נכון שהרי ימיו הלל הזקן שתקן לנו סדר מועדות וקידשן לדורות ע"פ מנין שאנו מונין בו שוב לא היה בא"י ב"ד ראוי לקדש וכ"ש בימי רב אשי שסבר כעין מומחין בח"ל נמי ואפ"ה מליט ט ולרבנן דדריה דחשמעי ומעדתי נפשיא לאכתב פרוזבול הילך שמטת כספים נוהגת בכל מקום ובכל זמן ותניא מדרבנן בעלמא היא וכרבי כיון דחזקן דמקילין טובי הא בדיני פרוזבול ׃ **מתני'** עבד כנעני שנשבה ופדאוהו ישראלים אחרים ישתעבד. בגמ' מפרש. עבד שעשאו רבו אפותיקי וכו'. לקמן מפרשה בס"ד. **גמ'** במאי עסקינן אילימא לפני יאוש של בעלים הראשונים פדאוהו מיד עובדי כוכבים. לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד. כלומר לרבו ראשון דהא"ג דבלא עובד כוכבים קונה ליה לעבד לתעשה ידיו כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ה"מ היכא דאין ישראל יכול להציל דהכ"ג קריאת ביה שכיון אבל כיון דלפני יאוש הוא אלמא יכול ישראל להציל וסבורי לא קני ליה וכיון שכן אע"פ שפדאו ישראל לשם בן חורין היה לן לאימור דישתעבד לרבו ראשון ׃ אלא לאחר יאוש לשום עבד אמאי ישתעבד. קס"ד דלרבו ראשון קאמר אמר רבא לעולם לאחר יאוש [לשם עבד ישתעבד] לרבו שני. ופרכינן עלה בגמרא רבו שני אמאי קני משבוי שבאי נופיה במאי קני ליה ומהדרינן אין קני ליה למעשה ידיו. כלומר וישראל קני ליה מיניה למעשה ידיו בכספא ולגופיה בשבילה לשום עבדות כדאמרינן ביבמות בהחולץ (דף מו) ואפילו מל וטבל גבי רבו ראשון קנייה שבאי ביאוש למעשה ידיו דהא אפילו ישראל נמי מקני ליה לעובד כוכבים לתעשה ידיו (נ) וכיון דישראל ראה הואיל ומל וטבל ולא הוי נמכר לעבד לישראל נפיק מיניה ביובל השתא כי קנאו לשם עבד משתעבד לעולם ואוכחינן דשבאי קונה עבד לתעשה ידיו מדריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין לעובד כוכבים שקונה עבד למעשה ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם [דף לח] ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה. כלומר דמהם תקנו יתירא הוא דהא כתיב לעיל מיניה מהם תקנו עבד ואמה וכתיב בתריה וגם מבני התושבים הגרים עמכם ונשתוק ומשום הכי דרשינן מיניה הך דרשא ותסיימינן יכול לא יקנו זה (נ) מזה. והא אמרת ולא הם קונים זה מזה אלא ה"ק ולא הם קונים זה תזה לגופן. כלומר שיהא צריך היתא גם לו אם יברח מתנו ויתגייר מותר בבת ישראל שאין גופו קנוי לחברו יכול לא יקנו [זה את זה] למעשה ידיו תאמרת שעבד טכבים ישראל קונה שעבד טכבים עובד כוכבים לא כ"ש כלומר דעובד כוכבים קונה ישראל למעשה ידיו דכתיב וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו' או לעקר משפחת גר. ואימא ה"מ בכספא אבל בחזקה לא כלומר ה"מ דעובד כוכבים קונה חברו בכספא דומיא דעובד כוכבים שקונה ישראל בכסף דכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו זה בעברי הנמכר לעובד כוכבים בעובד טכבים וקניית עובד טכבים הא ילפת ליה מקניית עבד טכבים בישראל אבל בחזקה כגון שבאי זה שהחזיק בו וקנאו בחזקה בייאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש מתנו ולא בחזקה שעבד כנעני נקנה בו דהייט תוקה של עבודות הלבישו ונעילו הרחיצו שם לרבו כדתניא בהאשה נקנית (דף כב) ונהי דישראל קני עובד טכבים בחזקה דאיתקש עבדים לקרקעות אבל עובד טכבים לא קני קרקע בחזקה מישראל אלא כל קניע בכסף ומהדרינן עמון ומואב טהרו בסיחון כלומר דכתיב (דברים ב) אל תצר את מואב וכן בעמון אל תגורם והא"כ כבכבש סיחון את ארצם הותרה לישראל דהא"ג דקרקע אינה נגזלת חזקת מלחמה שאני וסיחון קנאה קנין גמור בחזקה שהחזיק בה ע"י מלחמה אלמא עובד טכבים קונה מחברו קרקע בחזקה ופרכינן אשכחן שעבד טכבים עובד כוכבים ישראל תנא ליה כגון עבד זה דשייך בתנות ומהדרינן דכתיב (במדבר לא) וישב ממנו שבי תדקרי ליה שבי דידיה ש"מ קנייה בחזקה והאי עבד נמי כיון דאתייאש מיניה ישראל קני ליה עובד טכבים בחזקה. **רשב"ג** אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון. זו היא גירסת הרי"ף ז"ל וכן גרס רש"י ז"ל דאע"ג דמדינא הוה לן למימר דלשם עבד ישתעבד לרבו שני דהא קנייה שבאי בחזקה וישראל קני ליה מיניה ולשם בן חורין הוה לן למימר דלא ישתעבד מהאי טעמא אפ"ה ישתעבד לרבו ראשון כדי שלא יהא מפיל עצמו לגייסות וכדחזקיה דאפילו אי אתרי' דלשם עבד ישתעבד לרבו שני כדיניה אכתי איכא למיחש שמא יפיל עצמו לגייסות כדי שיציל עצמו מידי אדונים קשה ואף על פי שאינו יודע אם [לא] יהיה יותר קשה שני מראשון אכתי איכא למיחש שיעשה כן משום תחות נפשי עם פלשתים ומשום הכי אמרינן דבין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון מיהו רבו ראשון טתן דמיו לשני והכי איתא בתוספתא [פרק ג הלכה ז] דגרסינן התם עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו נותן דמיו והך תוספתא בלפני יאוש מיתוקמא ומשום הכי ליכא קושיא משהעבד לרבו ראשון ומכל מקום ילפינן מינה דכשהוא משתעבד לרבו ראשון חייב ליתן דמיו לשני ופשטא דהך תוספתא משמע דאפילו שפדאו לשום בן חורין צריך ראשון ליתן דמיו אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות עבדים דלשם בן חורין חוזר לרבו ראשון בלא כלום.

נר מצוה

תורה אור

רש"י

פרוזבול **מתני'** עבד כנעני ש שבה ופדאוהו ישראל אחר ישתעבד. בגמרא מפרש אי לפני יאוש נפלים ראשונים פדאוהו אי לאחר יאוש של בעלים ראשונים פדאוהו עבד שעשאו רבו ס' הך מש"ה מפורש לקמן בירושלמי. **גמ'** אילימא לפני יאוש של בעלים הראשונים פדאוהו הישראל השני מן העובד כוכבים עכ"ל

ואבד איסורא כי אתו לקמיה דרב אמר להו מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה °פתח פיך לאלם):

מתני' (א) עבד שנשבה ופדאוהו לשום עבד ישתעבד לשום בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד: *עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר חוב על דמיו רשב"ג אומר (יא) אינו כותב אלא המשחרר:

גמ' *במאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד ואלא לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד אמר רבא לעולם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דהא לאחר יאוש הוה רבן שמעון בן גמליאל אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד (א) (בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד) לרבו ראשון כרחזקיה דאמר מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו וחזינן

הגהות הב"ח

(א) מתני' בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד וכו' (ב) ...

הגהות הגר"א

השגות הראב"ד

ספר הזכות והזיק

וחזינן לגאון דקא פסק הלכה כרבנן וכו'. הראב"ד השיג עליו ואמר הדינה כרשב"ג מסתבר דהא חזקיה מפרש טעמיה ומשמע דס"ל הכי
ישוד דלקמן מקשי' מדרבי יוחנן אדר' יוחנן כמו שכתוב בסמוך בס"ד ולא פריך אמוראי ניגהו ואליבא דר' יוחנן כדפריך בשאר
הוכתי דמשמע דההוא פסקא הכא דווקא הויא ובירושלמי נמי פסקו הלכה כרשב"ג והרמב"ן ז"ל העמיד דברי הרי"ף ז"ל ואמר דחזקיה אתרו
קאמר וליה לא סבירא ליה [והא דלא פריך לקמן אמוראי ניגהו משום דההיא קושיא דחזקיה הוא דעדיפא מיניה פריך ובירושלמי דפסקו כרשב"ג
היינו משום דבירושלמי אזלא כשטתיה

תורה אור | **גר מצוה**

וחזינן לגאון דקא פסק הילכתא א כרבנן דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים *אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן עבד שברח מבית האסורין יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותבין לו גט חירות ודוקא לאחר יאוש ואי קשיא לך דר' יוחנן אדרבי יוחנן דהתם אמר הלכה כרשב"ג דאמר ישתעבד לרבו ראשון והכא אמר יצא לחירות לא קשיא התם טעמא מאי ישתעבד לרבו ראשון משום דחזקיה הכא ליכא למיגזר משום דחזקיה (א) השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי מפיל נפשיה לנייסות: *תניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין קטנים בין גדולים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר ב גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע ב"ל הלכה כאבא שאול ורבי חייא (ג) א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול מהוא מעשה דקידושין* (ג) דגרסי' התם רב יהודה הנרואה גר שאין לו יורשין הוה חלש עאל מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסאנאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול היה זה פירש למיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן היה וכדאבא שאול דתניא גר שמת וכו' אלמא הלכה כאבא שאול: *אמר רב יהודה *כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר °לעולם בהם תעבודו ת"ר לעולם בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר חובה וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו הילכך הלכה כרב יהודה דקאי כוותיה: *ההיא אמתא דהואי בפומבדיתא דהוו קא מעבדי אינשי בה איסורא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה דכתב לה גט חירות רבינא אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא וקי"ל כרבינא דבתרא הוא: *ואמר רבה בדבי יתלת מילי נרתי בעלי בתים מנכסהון דמפקי עבדיידו לחירות ודסיירי נכסידו בשבתא ודקבעי סעודתידו בשבתא בעידן מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בע"ש ואחת קבעה

לאבי דמוקי מתני' באוקמתא אחריתי כדאיתא בגמרא ולטעמיה יסתבר למפסק כרשב"ג דאמר דינא ולא כרבנן דאמרי תקנתא אבל לאוקמתי' דרבה איפכא מסתברא דרבנן אמרי דינא ורשב"ג אמר תקנתא הילך כרבנן נקטינן דרבים נינהו](א)**עבד** כנעני של ישראל ששבה וברח מבית האסורין של עובדי כוכבים יצא לחירות. מלהשתעבד לרבו משום דמסתמא איאוש מריה מיניה והיאו זכה בנפשיה וכיון דפקע זכותא דמריה לענין מעשה ידיו כופין את רבו לכתוב לו גט שחרור להתירו בבת ישראל. ואי קשיא לך הא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דהא אמר הלכה כרשב"ג וכו' לא אמרה ר"י ענה דהא בהדיא אלא בגמ' [דף לח.] הכי פרכינן תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אע"ג דבדוכתי טובא [כתובות דף פו: נ"מ דף לח] מפרקינן בהך פירכא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן הכא לא אצטריך דמפרק לה (ד) בשיטה רווחא וכמו שכתבתי למעלה דטרחו שלא דהשתא לקטלא מסר נפשיה כדי לנצל מידי נייסות שהרי ברח מן האסורין ויודע שאם ישיגוהו יהרג אפולי מפיל עצמו לנייסות כתמיה: **גר** שמת. (ה) וכל נכסיו היו הפקר. קנו עצמן הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר. אבא שאול אומר קטנים. אין להם יד לזכות בעצמם: הגדולה. מארץ סם. סם מתרגמין הגדולה: דתקיף ליה עלמא טובא. נוטה למות. אמר ליה מר זוטרא לעבד שלוף לי מסאני.

רש"י

עבד שברח. עבד כנעני של ישראל שנשבה וברח מבית האסורין של עובדי כוכבים יצא לחירות ולא ישתעבד לו רבו עוד וכותב גט חירות כדי להתירו בבת ישראל. לקטלא מסר נפשיה. כדי לנצל מידי גייסות שברח מן האסורין והיה יודע אם ישיגוהו שיהרגוהו. גר שמת ואין לו יורשים וכל נכסיו היו הפקר. קנו עצמן הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר. אבא שאול אומר קטנים אין להם יד לזכות בעצמן. זה פירש למיתה רב יהודה הגדולה. והוא מר זוטרא נתכוין להשתעבד בו סמוך למיתה כדי שיזכה בו ויהיה בעבודתו מיד אחר מותו ולא יזכה שעבד בעצמו. ואיכא דאמרי קטן היה העבד ולאחר מות רב יהודה אמר לו שלוף לי מסאני כדי שיזכה כי לא היה לעבד יד לזכות בעצמו. רשות. משום דכתיב בשבע אומות לא תחיה כל נשמה ואיצטריך למיכתב בבני התושבים לעולם בהם תעבודו להתיר אהא משאר עובדי כוכבים הבא על הכנענית בבית מן' אומות יהוליד בן שאתה רוכש לקיותו שאתה רשאי לקנותו. דמפקי עבדייהו לחירות ועברי בעשה. דסיירי נכסיהו מסתכלין בשדותיהן בשבת לידע מה הן צריכין. בעידן בי מדרשא. בעת שהחכם דורש הדרשה לרבים בשבת והם יושבין בסעודה והיה להם להקדים או לאחר. בע"ש בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקי"ל כבוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונין לזה משום ב' שיל נהמ"ד וי"מ בע"ש ממש וכן בכל יום מרוב עושר אבל רבא יותא איכא איסורא שיכנס אדם לשבת כשהוא בתאוה שהניחו

לקנותו בחזקה היה יתכוין שיהא נקנה בעבודתו כשימות אדוניו. איכא דאמרי גדול היה. העבד והחזיק בו קודם שיזכה העבד בעצמו מן ההפקר לפיכך קידם לפני המיתה חכה בו: פירש הגר למיתה והעבד פירש לעבודתו של מר זוטרא ונמצא שלא היה העבד בלי אדון רגע אח'. ואיכא דאמרי קטן היה וכדאבא שאול. פליג אלישנא קמא דלישנא בתרא סבירא ליה דבגדול [הוה"ל] דלא מהני ביה חזקה דלאחר מיתה מדים נמי לא מהני ביה דמחיים ברשות אחר הוא אלא קטן היה ובחזקה דלאחר מיתה קנייה וכאבא שאול ומה שהקדים להחזיק בו מחיים אינו מטעם קנייה דכיון דברשות אחר הוא לא מהניא ביה אלא כדי להראות לכל שהיה הוא רוצה להחזיק בו ושוב לא יקדמנו אחר לאחר מיתה כיון שהוא היה מהפך לוסה בו ועוד שבהוך שמשו ימות האדון ונמצא זוכה בו מחמת שמושו שלאחר מיתה אלמא הלכה כאבא שאול הילכך נקטינן דקטנים כל המחזיק בהן זכה בהן אבל גדולים קנו עצמן בני חורין ואע"ג דקי"ל דמפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור כדאיתא לקמן [דף מ.] ועבדים הללו אין להם גם שחרור אמרינן טעמא בגמ' דעבדו דגר לאשתו מה אשתו משתלחת בלא גט אף עבדו משתלח בלא גט כלומר כיון שאין לו יורשים מה שאין כן בישראל דמפקיר עבדו איסורא דפש ליה נביה יכול להורישו לבניו ולפיכך צריך גט שחרור מן היורשים כמו שיתבאר בסמוך: **כל** המשחרר עבדו עובר בעשה. משמע דלאו עשה גמור הוא דבגמ' פרכינן מיהיבי מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה ומפרקינן מצוה שאני ואי עשה גמור הוא היכי דחינן עשה שבתורה משום האי מצוה ויש מפרשים שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו אלא משום שלא יתן להם מתנת חנם כענין שכתוב בעובדי כוכבים לא תחנם וכיון דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידהו קא עביד אלא לצורך עצמו והאה ליה כנותן דמי עצמו: דכתב ליה גט חירות. ונסיב לה ישראל ומנסר לה: דמפקי עבדייהו לחירות. ועברי אעשה. ודסיירי נכסייהו. מסתכלין בשדותיהן בשבת לידע מה הן צריכין: בעידן בי מדרשא. שהחכם דורש דרשה לרבים בשבת והם יושבים בסעודה והיה להם להקדים או לאחר: בע"ש. פירש רש"י ז"ל

ספר הזכות

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) ר"ן ד"ה השתא לקטלא מסר נפשיה וכו' [illegible]

בחד ליטנא בלילי שבת ואין זה כבוד שבת וקי"ל [פסחים דף קה:] דכבוד יום קודם לכבוד לילה ולא מחזר דליטנא דפ"ק משמע מע"ש ואיה דמפרקים מע"ש מתם מכע"י אלא שהיו קובעין אותה בערב שבת ואף על גב דקי"ל [שם דף ק:] כרבי יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך הנ"מ באקראי בעלמא אבל תדיר מיחזי כמאן דמזלזל ביקרא דשבת: **ודוקא** בשרבו השיאו אשה · דאי לאו דשחרריה לא מעבר ליה איסורא על ידיה: עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות · שאין דרך עבד להניח תפילין דמצות עשה שהזמן גרמא היא דלילה ושבת [מנחות דף לו:] לאו זמן תפילין היא: **אפוטרופוס** · על נכסיו דאי לאו דשחרריה לא היה חשיב ליה: וצריך גט שחרור · להתירו בבת ישראל: אי אתה מודה שבניה עבדים · דהאי לישנא לא משמע לשון שחרור ולא טוה ג"כ לבניהם שישחררו אותה אלא שלא ישתעבדו בה ומשום מצוה לקיים דברי המת הוא שאסורין להשתעבד בה וקנין מעשה ידיה לא פקע בהכי וכיון שכן ודאי דבניה עבדים ולהאי טעמא כופין את היורשין לכתוב לה גט שחרור ויפסידו בניה: **אמר** אמימר וכו' · דסקריתא קריה: דעבדי · עבדים של ישראל היו ומכרום לעובדי כוכבים ותנן [דף מג:] המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: כלו מרוותייהו בהדאי · כלו אחוזתם האחרונים שהם העובדי כוכבים: אתו העבדים לקמיה דרבינא. להתירם בבנות ישראל: זילו הדרו אבני מרוותיכו קמאי. חזרו על בני אחוזתכם הראשונים ונקחו מהם לכתוב לכם גט חירות משום דעובד כוכבים לא קנה קנין איסור שבהם ונשאר אצל הבעלים הראשונים ובניהם ירשו אותו דס"ל לרבינא דאיסורא לבריה מוריש הילכך מלי כתבי לבו אינהו גיטא דחירותא: אין לו תקנה. דאיסורא לבריה לא מוריש והכי נמי מכי זבנינהו פקע כספייהו (א) מיניה ואיסורא הוא דהוה ליה גבייהו ואיסורא לאו ירושה הוא להורישו לבניו: כרב דימי ס"ל. דכי אמר לא ישתעבדו בה ופקעו להו ממונא מינה אפ"ה טתבין לה גט שחרור: לא אמרה בלשון שחרור · כגון הרי את בת חורין: הכי נמי · דלאו מעותא הוא וטפין דאיסורא מני מוריש לבניה: **ההוא** עבדא וכו' מפסדי ליה מינאי · כדאמרינן במתני' בפרקין [דף מה:] כופין את רבו ועושה אותו בן חורין: אקנייה לבנו קטן · שאין ראוי לנכסו: מוקמי אפוטרופוס לינוקא. פרש"י לברור לו דמים יפים כמה שהוא נישום בשוק שהרי צריך העבד לכתוב שטר על אלי דמיו: ומקרקיש ליה · עבדא: אזי · דבר מועט לינוקא ולא ימכרנו לנכשו שהוא ישחרריה מדעתו בשביל אזי ובלא קרקושי אזי לא אפשר דינוקא לאו בר כפייה

רש"י

שהניח תפילין. אין דרך האנב להניח תפילין דמצות עשה שהזמן גרמא הוא דלילה לאו זמן תפילין הוא ושבת לאו זמן תפילין הוא. אפוטרופוס על נכסיו דהיה לנו עמר אי לאו דשחרריה לא היה מחשיב ליה אפ"ה איט יוצא לחירות. אמרו לפניו. לפני רבי יוחנן אי אתה מודה דאל ישתעבדו איט לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא שלא ישתעבדו בעבודתה אבל הולדות היולדים ממנה מעכשיו עבדים הן ואמאי כופין לשחררה ויפסידו ולדות שבהן ולהבא שלא טוב אביהם: כי אתא רב שמואל ה"נ ולא גרס אלא דפליג על דרב דימי ואמר לא כך א"ר יוחנן אלא כך אמר. ועושין לה קורת רוח ואם אין רוחה מתקררה בלא שחרור ישחררוה. אין לו תקנה. אפי' בשטר. לא מורית. שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון: דיסקרתא. קריה: דעבדי עבדים של ישראל היו ומכרום לעובדי כוכבים ותנן המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות. כלו מרוותא. כלו אדוניהם האחרונים העובדי כוכבים אתו העבדים: קמיה דרבינא להתירן בבנות ישראל. הדרו אבני מרוותייכו קמאי חזרו על בני אדוניכם הראשונים ונקחו לכם לכתוב גט חירות: אין לו תקנה. דאיסורא לגביה לא מורית וה"נ מכי זבניה לכן פקע כספי' מינייהו ואיסורא הוא דהוה ליה גביה ואיסורא לאו ירושה היא להורישה לבניו כרב דימי ס"ל. דאמר אל ישתעבדו בה ופקע ליה ממונא מיניה ואפי' הכי קאמר וכותבין לה גט שחרור: לא אמרה בלשון שחרור. כגון הרי את בן חורין ס"ל דלאו מעותא הוא וטופין דירושה היא להורישה לבניו. ומפסדי ליה מינאי כדאמרינן במתני' כופין את רבו ועושין אותו בן חורין. אקנייה לבנו קטן. שאינו בר כפייה ואין ראוי לכוף אותו בג"ל: מוקמי' ליה אפוטרופוס. ליטקא לברור לו דמים יפים כמה הוא נישום בשוק שהרי צריך העבד לכתוב שטר על אלי דמיו · ומקרקיש ליה עבד זוזא. דבר מועט לינוקא ולא ימכרנו ב"ל לנטמו כי הוא ישחררהו מדעתו בשביל זוזי ובלא קרקוש זוזי לא אפשר דינוקא לאו בר כפייה הוא והאפוטרופסין אין רשאין להוציא עבדים לחירות ולא נתנו ליתומים ותיטק זה מקחו מקח בטלטלין וממכרו ממכר כדתנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר בטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו ולשומו

קבעה סעודתה בשבת ושניהן נעקרו: א"ר זירא א"ר אסי א"ר חנינא אמר רבי עבד שנשא אשה בת חורין בפני רבו יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו שטר שחרור ודוקא א בשרבו השיאו אשה א"ר יהושע בן לוי עבד שהניח תפלין ב בפני רבו יצא לחירות מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבית הכנסת בפני רבו הרי זה לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא בשרבו ג הניחלו תפילין אמר עולא אמר רבי יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה יורשין כופין את היורשין וכותבין לה גט שחרור אמרו לפניו רבי אמי ורבי אסי אי אתה מודה שבניה עבדים אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח מאי טעמא מצוה לקיים דברי המת. מאי ד קורת רוח דעבדין לה דאי אמרה האי עבידתא לא מצינא למעבדה לא כייפינן לה. אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית וליתא לדאמימר דאמרינן ההיא דסקרתא דעבדי דאיזדבן לעובדי כוכבים כלו מרוותא דידהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו הדרו אבני מרוותיכו קמאי וניכתוב לכו גיטא דחירותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה א"ל אנא כרב דימי ס"ל א"ל דרב דימי טעותא היא א"ל מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי והלכתא כרבינא (א) ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מיניהו שחרריה לפלגיה אמר אידך השתא שמעו בי רבנן ומפסדי ליה מינאי אזל אקנייה לבנו קטן דקטן מיקנא קני אקנויי לא מקני שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב בראשו אנן קיסלן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי מוקמי ליה אפוטרופא ומקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה גיטא דחירותא ה יש ששואלין כאן ואומרים וכי מאחר דמוקמינן אפוטרופא למאי הלכתא אמרינן ידעינן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי ומהדרי רבנן תשובה משום דחיישנן דילמא מסתריך ביה ינוקא בההוא עברא וכיון דמקרקש ליה

הגהות הב"ח
(א) מיניהו נ"ל:

שלטי הגבורים
[illegible]

השגות הראב"ד
[illegible]

ספר הזכות
[illegible]

כפייה הוא ואפוטרופוס אינו רשאי להוציא עבדים לחירות ולא לחוב היתומים כדאמרי' בהניזקין (דף נב:) ופוסק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן [דף סט:] הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפטרופוס עוקמינן לעיין בחקנתו ולשומו בדמים מעולין כך כתב רש"י ז"ל · ולא מתחור דקטן לאו בר [מסור] שליח הוא וגם עבד כעם אשה הוא וגבי חלילה דקטן קי"ל [יבמות דף קה.] דפסולה ולונה פוסלת לפיכך פי' ר"י שהאפוטרופוס משחררו ורשאי הוא לעשות כן דהאיא כרבי דאמר לקמן בפרק הניזקין (דף נב:) אם הוא נותן דמי עצמו ויולא מפני שהוא כמוכרו לו ולא אמרו דמקרקש ליטקא בגזי נר מצוה אלא משום שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה וזהו דעת הרי"ף ז"ל שכתב יש שאומרין כאן וכו' ודאמרינן כאשר עשה כן יעשה לו משום דלאי מדינא לא מוקמינן ליה אפוטרופא וימחין עד שיגדל ולפי זה לא קי"ל כרבנן דאמרי בפרק הניזקין (שם) דאין אפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחרות אלא כרבי דפליג עלייהו ואמר רשאין אלא שהרי"ף ז"ל כתבה להאי ולא פסק בה הלכה כרבי לפיכך פירשו דכי אמרינן דאין רשאין להוציא אותן לחרות לא שאין דין לעשות כן דכיון דקימא לן דכסף גומר בו כדאיתא הכא [דף לט:] בגמ' כשם שמוכרין אותו לאחרים כך רשאין ליטול ממנו דמי עצמו אלא שחששו שמא לא ידקדק עמהם בשומא דמיהן וכאן קנסו אותו משום כאשר עשה כן יעשה לו והעמידו דבריהם על דין תורה:

תנו רבנן האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשה בן חורין הרי הוא בן חורין · כלומר באחד מג' לשונות אלו · הרי הוא בן חורין: [אעשנו בן חורין] רבי אומר קנה דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ובסמוך מוקמינן לה בדכתב ליה הכי ליסני בשטרא ומסר ליה: וחכ"א לא קנה · שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: א"ר יוחנן וכולן בשטר · האי האומר דקתני שכתב הוא שכתב אחת מן הלשונות הללו ומסר לו השטר אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומצי למהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף

בזוזי מיפיים ולא אתי לאיסתרובי ביה: °ת"ר *"עשיתי א פלוני עבדי בן חורין נעשה בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין ב אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה אמר רבי יוחנן וכולן בשטר ת"ר °האומר נתתי ג שדה פלונית לפלוני נתתיה לו הרי היא לו הרי היא שלו אתננה לו רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה ואמר רבי יוחנן וכולן בשטר תנו רבנן האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר ד לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו על ידי אחר כתבתי וחתמתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא חתם ולא נתן לי ה הודאת בעל דין כמאה עדים. האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר ו לא נתן לי א) חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים ומי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות רבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא. פירוש מאן דאמר נותן אוכל פירות כשמקבל מתנה אמר לא כתב ולא נתן לי ומ"ד משלשין כגון שלא היה המקבל מצוי ואמר בנו ז לא הקנה לאבא כלום מש°שין את הפירות עד שמתברר הדבר: גרסינן בקידושין בסוף האומר לחבירו* °האומר (א) לשפחה הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה בן חורין דברי רבי יוסי הגלילי וחכמים אומרים דבריו קיימין משום שנאמר °האשה וילדיה וגו' קרא מאי תלמודיה לרבנן אמר רבא קרא לרבי יוסי הגלילי דקתני ולדה כמוה (א) שנאמר °האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה אין האשה לאדוניה אין ולדה לאדוניה והלכתא כחכמים: ג] עבד °שעשאו רבו אפותיקי וכו': ומי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא

רש"י

כדמים מעולין האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין נעשה בן חורין הרי הוא בן חורין כלומר באחד מג' לשונות אלו הרי הוא בן חורין רבי אומר קנה דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ומיירי בדכתב ליה הכי ליסני בשטר ומסר לו: וחכ"א לא קנה. שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ועל ידי שטר אחר ועדיין לא עשה א"ר יוחנן וכולן בשטר האי האומר דקתני כותב הוא שכתב אחד מלשונות הללו ומוסר לו אבל באמירה בעלמא לא פקע ממוניה מיניה ולא הוי בן חורין ומצי הדר ביה אי לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף כדאמרינן בתלמודא גבי הכותב הקיל טמתיה שדה בה ואע"ג דקני בה וקני נכסין או בשכיב מרע דדבריו ככתובים וכמסורין וכן כולן בשטר בשדה הכי פירושו דבדיבורא לא קני ארעא (ולא כיש דמפרשים בע"א) הודאת בעל דין. העבד וכן המקבל מתנה כיון דאע"ג לא קבלתי נאמן ויכול זה לחזור בו אם ירצה דאמרי' שפה וסבר שקבל מידו · משלשין ביד שליש נאמן עד שיבא אליהו אם נאבא אם נברא. אם המקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ואמר בנו לא ניתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבאו עדים שמסרו לאביו בפניהם והוא לא ידע קרא מאי תלמודא לרבנן אדרבה הוא סתירה לדברי רבנן ומשני שבוק סוף דברי רבי יוסי הגלילי · **מתני'** אפותיקי אם לא הפרש חובו ממקום אחר הרי זה נפיק לגנותו ושחררו. בגמ' מפרש הכל. **גמ'** שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני שלא היה גופו קנוי לו אלא רק משועבד היה לו ואתי שחרור ומפקע מידי שיעבוד כדרבא

סקדם

כדאמרי' לעיל בגמ' [דף לט:] גבי ההוא דשקל טמתא שדא בה אף נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמו ובסיפק נמי דאמרינן גבי שדה וכולן בשטר הכי מפרשינן לה דבדבורא בעלמא לא מיקניא ארעא וכי חימא בין בעבד ובין בשדה אמאי לא מהני אפילו בעל פה באומר עשיתי ונתתי משום הודאת בעל דין יש לומר דכי אמר בדרך הודאה ה"נ אבל הכא בבא לשחררו עכשיו בלשונות אלו עסקינן ומשום דלא הוי לישנא מעליא לשחררו בו בתחלה אמרינן דלא מהני אפילו לענין מעשה ידיו אלא בשטר ומיהו בשטר האי משוחרר גמור והיינו טעמא דמשמע ליה לר' יוחנן דהאי לאו מדין הודאה קאמר חדא דלא הוי בן חורין גמור דהכתי לריך גיטא דחירותא וכדאמרינן לעיל [דף מ:] גבי עבד שנשא אשה בפני רבו דאמרינן דילא לחירות מדין הודאה ואפ"ה לריך גט שחרור ועוד דעשיתי דומיא דאעשנו שבא לעשותו עכשיו אף עשיתי נמי והא דשדה נמי כה"ג מפרשים:

האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו גט חירות על ידי אחר · ואמר ליה זכה בו לפלוני דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו והא דהכא מדין הודאה מהני והרי הוא ישראל גמור וחייב במצות ומיהו לא שרי בבת חורין בלא גט שחרור דומיא דעבד שנשא אשה בפני רבו. הודאת בעל דין · עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול לו לחזור ולזכות בו אם ירצה ומש"ה אמרינן טפי במקבל דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואין אומרים כן על הנותן דשמא הנותן מתוך שקדמה מחשבתו ליתנה הוא סובר שנתנה אע"פ שעדיין לא נתנה והמקבל בהם ידע בדבר יותר ממנו : ומי אוכל פירות · כלומר (ג) °מתוך אמרינן שהודאתו הודאה ואידך זכה : נותן אוכל פירות לפי שהודאתו הודאה גמורה כדכתיבנא . הא באבא והא בברא באבא נותן אוכל פירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן זה שדהו לאבא משלשין דשמא יבאו עדים שמסר לאביו וזה לא ידע : **מתני'** עבד שעשאו רבו אפותיקי · אם לא הפרע חובו ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותו: ושחררו · בגמ' מפרש לה לטולה: **גמ'** שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני · שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקע לשעבוד

[Marginal columns (עין משפט, תורה אור, הגהות הב"ח, הגהות רש"י, and the outer gloss column): illegible]

[Footnotes: illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

א מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז.

לשעבוד כדאמר רבא: הקדש · עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לא מפקעא מידי שעבוד כדתנן [ערכין דף כג:] מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים האלו: חמץ · עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרשיע אלא אתי איסור חמץ ומפקע לשעבודא דעובד כוכבים והוה ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: ויאמר לו עבדי אתה · ויוליא לעז על בניו: אלא המשחרר כותב · שטר חוב לבעל חובו על דמיו הואיל והזיק שעבודו ישלם לו ומשמע מהא דמתני' באפותיקי מפורש מסקינן דהל"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי באפותיקי סתם

נר מצוה

רבא * הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אלא מפני תיקון העולם (א) כותבין את רבו שני ועושה אותו בן חורין שמא ימצאנו בשוק *ויאמר לו עבדי אתה וכותב שטר על דמו. רבן שמעון ב"ג אומר אינו כותב אלא המשחרר וקא מיפלגי במזיק שעבודו של חבירו רשב"ג סבר חייב ורבנן סברי פטור וקי"ל כרבן שמעון בן גמליאל דדינא דגרמי הוא: °תנו רבנן *העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בע"ח גובה משאר נכסים כתובת אשה אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין. ירושלמי בפרק אלמנה לכה"ג* העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה או לבע"ח בחובו ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא עלה על דעת שתהא מחזרת על בתי דינין הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל אם לא מכרן לשעה

רש"י

הקדש. עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמים לא מפקעא מידי שעבוד כדתנן מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו: [חמץ]. עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושיעבד חמצו ולא הרשיעו אלא אתי איסור חמץ ומפקיע שיעבוד דעובדי כוכבים והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: ויאמר לו עבדי אתה. ויוליא לעז על בניו: אלא המשחרר. כותב שטר לבע"ח על דמיו הואיל והזיק שיעבודו ישלם לו. ושטפה נהר. ושטף כל השדה וגוף הקרקע מקולקל כי המים עוד לפין עליהם לעולם וכגון שאמר לו אם לא אפרע לך גבה מזה דלא קיימא ליה ברשותיה ולאו אדעתא דהך ארעא לחוד אוזפיה ואינו חייב באחריותה: גובה משאר נכסים כלומר אם מוכר את זו בן גובין מן השאר אבל אם א"ל לא יהא לך פרעון אלא מאו או על השדה [זו] דוקא הגוהו ולכתובת אשה בכל ענין אינו גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין והפילה אחריות כתובתה על השדה ועל מנת כן נישאת לו ולא סיפיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על מי לחזור (א) מי קנה ראשון ומי קנה אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד: יחוש לעצמו. שאם יעות לו יגבינה המוכר תטרוף כתובתה ממנו ואינה מכורה אלא כל זמן שהמוכר חי ולא נירשה כדמסיק שמכרו לשעה אבל לא מכרו לשעה אלא עולמית אפילו תנא קמא מודה דתטרוף

*) [נקי"ד בגי' הכופר]

דף מא.

[דקסה ע"ב]

כלכה א'

למה למשחרר דלכתוב *)השתא הא כתוב וקאי דהא משתעבדי ליה סלהו נכסי אלא ודאי מתני' באפותיקי מפורש ואת וקי"ל כרשב"ג בדיני דגרמי כך נמלא במקלת עשה הלכות ובהלכתן לא נמלא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהל' חובל ומזיק ובפרק י"ח מהלכות מלוה ולוה אבל הראב"ד ז"ל כתב עליו אינו כן דרבי שמעון בן גמליאל הוא דאית ליה הכי ורבנן פליגי עליה וקי"ל כרבנן ולא דמי לשורף שטר חברו דהתם בדחבריה קא עביד מעשה אבל הכא בדנפשיה קא עביד ע"כ ודברי הרמב"ם ז"ל מחוורין יותר וכן דעת הרמב"ן ז"ל ומ"מ באפותיקי סתם לדברי הכל משחרר חייב שהרי אפילו מת *)גובה משאר נכסים: תנו רבנן העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר · (ב) *ושטף כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים לפין לעולם עליה: גובה משאר נכסים · שאע"פ שאמר ליה הכי אם לא פרעתיך גבה מזה לא קנה ליה ברשותיה ולאו אדעתיה דידיה לחודה אוזפיה ולאו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים ושלשה מיני אפותיקי הן אפותיקי סתם ומשכנתא ואפותיקי מפורש · אפותיקי סתם היינו שאמר לו אם לא פרעתיך גבה מזה ובכה"ג אחריותו על כל נכסיו ואפי' לא שטפה נהר יכול לגבות חובו מקרקע אחר כדינו ואין צריך לומר בששטפה נהר ואם רצה לגבות ממנו אין לו רשות לבעל חובו לדחותו לקרקע אחר ומשכנתא שאוכל פירותיה מעתה עד שתפדה אע"פ שלא אמר לו בפירוש גבה מזה הסכימו הראשונים ז"ל שדינה כאפותיקי סתם וגובה ממנה אם ירצה או מקרקע אחר כדינו ועדיפא מאפותיקי שאם מכרה בתוך הזמן שאוכל פירות אינה מכורה כלל ואפילו לשעה והכי מוכח בפרק אע"פ (דף נט·) דאמרינן שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך הקדש דקדשה מכלל דמהשתא לא קדשה ובאפותיקי סתם הכל מודים במכרה לשעה שהיא מכורה עד שיבא לגבות חובו אבל במכר לעולם יש דעות כמו שיתבאר בסמוך בע"ה ואפותיקי מפורש היינו דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו ובכה"ג אינו גובה אלא ממנה וכן לוה אינו יכול לדחותו לקרקע אחר ואם שטפה נהר הפסיד חובו ואם מכרה יתבאר בסמוך אם מכרו קיים עד שעת גביית החוב אם לאו: תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה גובין משאר נכסים · כלומר אם מכרה וסבר ת"ק דמכורה דמצי אמר הנחתי לך מקום בין לבעל חוב בין לכתובת אשה. ורשב"ג סבר דלגבי אשה אינו מכורה לפי שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין ומשמע דלדידיה המכר בטל מיד והיינו דקאמר שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין ואי מכורה לשעה הרי צריכה לחזור אלא ודאי כדכתיבנא ופירשה לזו הרי"ף בתשובה באפותיקי סתם וכן מוכח בירושל' כמו שאכתוב בסמוך ולפיכך גובה מלוה משאר נכסים דמצו אמרי לקוחות הנחנו לך מקום לגבות ממנו אבל באפותיקי מפורש לא מצו אמרי הכי שהרי אין שעבודו אלא עליו והרי"ף כתבה לזו סתם ונראה שדעתו דקי"ל כתנא קמא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות מלוה ולוה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרב רבינו יונה והרשב"א ז"ל פסקו כרבן שמעון בן גמליאל דבאשה אפילו באפותיקי סתם המכר בטל לגמרי · וראיה לדבר מדתנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ואוקימנא לה בפרק חזקת הבתים (דף מט:) כשאין שם שדות וכבר כתבתי שם שאין זו של אפותיקי דומה לכאן. ובירושלמי במסכת שביעית נחלקו (ג) המשעבד שדהו באפותיקי מפורש אם הוא מכור לשעתה אם לאו דגרסינן התם בפ"י [הלכה א] המשעבד שדהו לחברו והלך ומכרה ר' אחא אומר מכורה לשעתה ר' יוסי אומר אינה מכורה לשעתה והוינן בה הכותב שדה אפותיקי לאשה בכתובתה ובעל חוב בחובו ומכרה הרי זו מכורה והלוקח יחוש לעצמו ופריך מתניתא כשאמר יהא לך פרעון מזו מה פליגין בשאמר לא יהא לך פרעון אלא מזו: וכתב הרמב"ן פרק אלמנה לכהן גדול דכיון דאנן לא קיס לן (ד) פסקא דרבנן מערכאי המכר קיים עד שעת גוביינא ועל בעל חוב להביא ראיה והרי"ף ז"ל הביא בכאן ירושלמי שבפרק אלמנה לכהן גדול העושה שדהו אפותיקי וכו' הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל אם לא מכרן לשעה

דברי

*) פי' באפי' את השטר ג,גם משאר נכסים כמו בעושה שדה אפותיקי ושטפה נהר. כאן דף פא. (ג"ה)

הגהות הב"ח

(א) נ"ל היקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כותבין אתו כו' רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב כו' (ב) בא"ד כל"ב (ג) במשעבד כו' נ"ל (ד) נשפקא דרבנן כו"ל.

הגהות חדשות

(א) פי' זה בים בו"ח אינה גובה מזה פי' תוס' ור"ן

ספר הזכות

כתוב בהל' ירושלמי העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא עלה על הדעת שתהא אשה מחזרת על בתי דינין וכשמכרן לשעה אנן קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין השיב הרב ז"ל אני [לא] ידעתי למה הביא בכאן כי אין זו דומה למה שאמרו בגמרא כי מה שאמר כאן הוא באפותיקי סתם ולאשה בכתובתה לא נאמר ג' שדות שבכתובה שקבלן עליו כנ"ב אלא באפותיקי אחר שהוא תנן לכתובה ואותה הברייתא שהוזכרו בירושלמי באפותיקי גמור לבע"ח ולאשה באותן ג' שדות של נ"ב שכתבין לאשה בכתובתה ועליהם אמרו מכורה [לשעה] והלוקח יחוש לעצמו שהם לא שמו שם שאר נכסים שיכולה לגבות מהם אלא אלו ואם לפי שאין מכורין לעולם וה"מ כאפותיקי באמור בשמועתינו אמרו גובין משאר נכסים אלמא אותה שדה של אפותיקי מכורה לעולם ובמה מינה דבאפותיקי סתם קאמר ורשב"ג פליג בתרתי דבאפותיקי סתם אמר רשב"ג מכורה לשעה אבל כשבאה האשה לגבות גובה ממנו ובאפותיקי גמור שהן ג' שדות של נ"ב אפי' לשעה אינן מכורין וכ"ל ובאפותיקי סתם קי"ל כרבנן שגובין משאר נכסים אף בע"ח ואף כתובת אשה כשטפה נהר אבל בנכסי נ"ב הלכה כרשב"ג שאפי' לשעה אינן מכורין דהא פליגי בה ר' יוחנן ור"ל בירושלמי והכי איתא התם ור' יעקב בר אחא דמר בנכסי נ"ב פליגי ר' יוחנן ור"ל ר"י אמר אינן מכורין אמר לו ר"ל אוכלין בתרומה מכחו ואם אמר מכרן אינן מכורין א"ל הרי עבדי מלוג אוכלין בתרומה מכחו ואם אמרה מכרן אינן מכורין משלך יהנו לך בדין הוא שלא יאכל בתרומה והם אמרו אוכלין והם אמרו מכרן אינן מכורין במה אנו קיימין אם כשמכרן לשעה אבל כשמכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין אם מכרן לעולם אנו מכרן לשעה דברי הכל מכורין לבמציאה מן הדא העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לכתובת אשה אינה מכורה וכו' הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל כשמכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין ר"ח כרבנן ור' יוחנן כרשב"ג וכיון דקאי ר"י כותיה הלכתא כוותיה ומאי נמי בכתובות ייחד לה קרקע בכתובתה או אפי' בחד מנה שקלא ליה בלא שבועה בין מן היורשין בין מן הלקוחות אלמא אינו מכור כלל שאם היה מכור אינו יוצא מרשות לוקח בלא שום שבועה ודוקא דבעל למכור לא ימכור ואמרי' נמי בכתובות כל היכא ואחמור רבנן לא ליתון אע"ג דתנן לא הוו ובעיני הלא"כ פירשו אם מכרה מכור כדקא מפרש טעמיה ג"כ לאשה ע' כלכה שבסלו לה נכסים והלוקח בתפיסה הכי הלכך אפי' לשעה אינן מכורין לכ"ל גאמה ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד אמר המחבר הא הירושלמי כבר נשאל עליו רבינו ז"ל והשיב שהוא באפותיקי סתם והלוקח יחוש לפ"מו להביא נכסים לבע"ח לדחותו אלא כי"מר לך כהנחתי לך מקום לגבות הימנו והיא הברייתא שהשיב כאן בגמ' שלנו וכבר נמ"א במס' שביעית בפ' אחרון גירסא ירושלמית כהשעביד שדה לחבירו והלך ומכרה רב אחא אמר מכורה לשעה ר' יוסי אומר אינה יכולה לשעה והוינן בה הכותב שדה אפותיקי לאשה בכתובתה ולבע"ח בחובו ומכרה הרי זו מכורה והלוקח יחוש לעצמו ופריך מתני' בשאמר יהא לך פרעון מזו מה פליגי בשאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו וכ"ז מבואר וה"ה מה יחוש דלוקח לעצמו יותר מבשאר דלוקחין ממי שיש עליו בע"ח וכתובה סתם . יחוש שבשאר מלוין דעתן להסתלק במעות ומחזירין אחריותם וזה דעתו על אותה שדה ורוצה לחזור לגבותה ממנו ועוד בכל הלוין צריכין שבועה וזו כיון שייחד לה אינה צריכה שבועה א"נ מלתא כאלתא קאמר ויחוש כשאר לוקחי מבוטגדין ועוד הירושלמי שבמס' יבמות ברור הוא שנחלקו ר' יוחנן ור"ל בעבדי נ"ב ר"י אומר אינן מכורין דידה היא ר"ל אומר מכורין ברשותיה קיימי ובאלו בגמ' בעבדי פליגי ור"י מבטל המכר מיד דאמילו דנ"מ שלא לא נמכרן לעולם פליגי וזו ת מקיים המכר לעולם וגובה משאר נכסים שיש להן אחריות אבל מהם אינה גובה לעולם דמשלפלי דבטל בינהו והביאו ראיה מזו הברייתא דרושה אפותיקי דפליגי רשב"ג ורבנן שאין דרכה של אשה לחזור אחר בתי דינין אמרו אהיא דר"ח כרבנן ור"י כרשב"ג כוי נמכר, לבטה אנן קיימין ור"י יבטל המכר מיד מפני שאין דרכה של אשה לחזור אחר בתי דינין ואין לה עסק עם הלוקח ואפי' מהיום דבטל מקח ור"ל סבר כרבנן הלכך אין חוששין לכך עד שתבא לגבות ואם לא מצאה שאר נכסים גובה מהן כדין הלכה זיקי והו דרך הירושלמי גדול ומפורש וכני' הגדול ז"ל בכתב גבי שדה ריך כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל כשמכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין בשיטה דגמ' ירושלמית הוא ודבר פשוט כהב דמשדה של אפותיקי ודאי גובה כמה שאם אין לו שאר נכסים ולא הועבן בירושלמי כמו לאשה חכמים אלא נמר דהעושה שדהו אפותיקי גובה משאר נכסים בשמי נגמ' אלו כבמכרם לאחר הוא והיא הברייתא השיב בירושלמי. ואני תוהה עכשיו ורב של כ"ר אלרכס ז"ל באפותיקי מפורש הוא מבטל המכר לשעה ואין דיע [נסן] וכבר נראה הדין כזה מפורשו נלמד מן הירושלמי כזה שאינו אלא באפותיקי סתם ומחלוקת ר"י ור"ל בנכסי נ"ב שלם הוא וכבר שלם מפורש נפלוגתא דמכנסת שום לבעלה שיה אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן רב יהודה אמר הדין עמה משום שבח בית אביה רידה סו [סי']. ואיתמר עלה אמר אמי' ר"ג והנה כוותיה דרב אמר מסתברא כוותיה דרב יהודה משום שבח בית אביה דהשתא מינה דלידיה לגופי דיגא אלא בנכסי נ"ב שבכניסה מבית אביה דלינן שבח שלה אבל בשדה שכתב לה אפותיקי מכלו לכתובה ותוספת פדין והוא וכיון שהדין והוא ליתן דמים מכורין כן כדמוכח התם בגמ' בהדיא דמייתי הגיה כוותיה דרב יהודה דהדין עמה מדתניא לגבי הבעל למכור כו' וכן הא דאיתמר בכתובות ייחד לה קרקע בכי' בכ"עבה או בחד מנה שקלא בלא שבועה פ"ש שכספקא קיים עד שעת גביית כתובתה אלא בלין, לחש לההספת נכרי אחר הייחוד כזה שבעל ממכר דעת שאינם עליו דאינו במקח בטל מיד לא איירי בהם דבכשופה של יתומים מסקינן תדע שברי לגבין אפותיקי סתם או מפורש אין שם חלוק בין אמר לו מלר או ר' או שלא אמר כלל אלא שייחד לו שדה שיש לי בשיר משועבדים לך ולא יהא לך פרעון אלא ממנה אלא דין א' לשבועה מפני שמיכות ופתח של אשה ושל בעל ותדע דהא מטלטלי ואיתנהו כדייקינן גובה בלא שבועה ואם מכרן מכורין לך לעולם כשושבה שדהו אפותיקי לבע"ח ומכרו אין בע"ח גובה ממנו ולא כתובת אשה דטעמא משום דל"ל קלא הוא ל"ש בע"ח ול"ש כתובת אשה והכא לא איירי נדאוקי מטלטלי אבל מקרקעי כדרכא ועוד שהרי נחלוק בירושלמי באפותיקי מפורש לבע"ח ור' אחא אמר מכורה לשעה והוינן בגמ' דילן כוותיה כדמשמע נהדיא בכ"מ ובשאר דוכתי מוכח דלוקח שדה של אפותיקי מפורש מקחו אלא בלא יסלקו לוקח כדמים בשעת גבייה אבל נוט מסלקו נחזי אפי' כשעת תביעה והרי הרב ז"ל מודה כן וכיון שבנבע"ח מכרו מכור לשעה אף כלאשה למה יבטל מכר מיד לא מצינו לדעת חכמים שיפה כחה של אשה מבעל נכ"ח אלא אדרבה מקילי כיותה אנו שונין כבן כבתובה מקומות ולא שמענו כדשה הוו אלא לרשב"ג שאת שנה חומרי כתובה בכ"מ ואין שלום כמוהו בכ"מ ובאן הטעם לפי שאין דרכה של אשה לחזור אחר בתי דינין ואין הלכה כמותו ואל תשיבני יבמה שאנשלת מקח מיד כדאמר בכתובות בין חלק והתם יבמה ובין יבמה ואת"כ הלך לא עשה ולא כלום דהתם כבר הגיע שעת גבייה של כתובה שלה ומשעבדין כל הנכסים כבשיה ועוד האמן כאילו סבכיה ל"מ ליבב וכבר פירשתי בחבור כוה במס' יבמות ככה דהא"מ גתם במכנסת שום לבעלה ולה בבעל למכור לא ימכור מכרו שבינה לפרנסה זו היה מעשה לפי רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלוקחות דרישא והאי כשום שלה הלכה פסוקה כיא כר' יהודה דאמר הדין עמה משום שבח בית אביה ופיסא כשום שלו לא ימכור מכר הוא בין לפרנסה בין לשאר דברים הוא אינו מוציא מיד הלקוחות לעולם שיא מוציאה מכן לכשתגא לגבות כתובתה מכן ודברי רשב"ג באמר הבעל מוציא מכנים דקסבר מקח בטל נכן מיד לפי שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין הלכך אפי' הוא עצמו מוציא ואין הלכה כן והו בבתוב שם בהלכה והאי הכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג כבעל מוציא לא אילפמא אלא כפיל דגישביד כי תשבה ובגמ' פסי כמיחא דהגיא כוותיה דר' אמי אמרי ר"ג יוחנן כבן ואין להיס והגיא כוותיה דרב יהודה [וכו'] א"ל אע"ג דהגיא כוותיה דר' אמי הלכה כותיה דר' יהודה משום שבח בית אביה פזקקאמר (הוי) [ליה] דכא כהלי ליבנא ואלא הגיא כוותיה דר' אמי מכאנו וכרי אמי הגיא וכרב יהודה לא הגיא אלמא חושבין כיו לזו כברייתא כבלשון יחיד בן עזין לזה לרשב"ג ולא לרבנן ודע שכבר כמלא [ו]מקלת הגאונים ז"ל כן דכתובה שהכניסה ל"ב במקח בטל מיד אבל לא בשאר נכסים כולן ומי שרוצה לקיים הלכה כרשב"ג נמכרו שניהם לפרנסה לפי דעתו יפרשו שום שהכניס לה מכלו כגון שהכניסה לו ממון של מזונית ושם שדה כלו כנגד ממון של מזונית וכתב לה שיבא אותו שדה במקום הכוס והאחריות בשדה על כל נכסיו כו אמרו שאע"פ שלא הוחזקו שדה לבני משפחה יש בו משום שבח בית אביה והכרי הוא לה כקנוי בממון כנדוניא והדין עמה ליטול אותו משום שבח בית אביה לפיכך מכר בטל מיד והויא דרבנן והכלי' כוותיה דרב אמי יש לפרש משום דשי"ד דרב נחמן משום סיוע והברייתא אסק כרב יהודה ולקשי' לה הכו כרב יהודה תגיא כרב אמי לא הגיא ול"נ אע"ג דהגיא ומי כוותיה מסתברא כרב יהודה ולא דרך מהתוור לפסוק הלכה כמותה בברייתא אלא בענין כזה וכיוצא בו דהכל מקום בנכסים שלו בין של אפותיקי שהם בין כל אפותיקי מפורש מקח קיים עד שתבא לגבות כתובה וזוב האמתי כדברי הגאונים ומצאתי לגאון כמתיבות בכתב בפירוש שאומן שלש שדות אחר בכתב לה שום מכלו דשיימין לתכשיטין ולמאנא כלומר דנדוניא ואמר לה דשיימון כן וכן כא וודאי ארעא כן וכן כא ארעא מתפריכן ופסידנא גן אחריות תכשיטין ומאנים דברי הגאון לגבריא והשמא יורש הדבר:

וסבר שלא קבל ועקל אבל לא לא היה כשעבד עליו כמו נתתי שדה לפלוני והוא אומר לא נתתי דהיינו שלא זיכה לו ע"י אחר:

א כר"ן כשמקדישו קדושת הגוף כגון שעבד לו מטלטלי אבל מקרקעי והיה בגון שור והקדישו למזבח אבל קדושת דמים אינו מפקיע אלא יפדנו כדלעיל ... קדושת הגוף אינו מפקיע ואיסור הנאה מפקיע כמו קדושת הגוף ... הגוף אינו מפקיע מידי שעבוד ... נכסיו אחרי קדושת הגוף אינו מפקיע מידי שעבוד ... כל נכסיו ... ירושלמי ... בשעת מיתה. וקיי' כתב הקדיש נכסיו אין בע"ח יכול לטרוף ... כיון שלוקח יכול לומר לבעל חובו ... שבעודו עליו הא לאו זו דומה לשני לקוחות שכתב מלוה ... אין לי עסק על שדה זו ומכר ... לשני שטרות ... הנכסים לגבות באשה

דבר הכל אין מטרין וזה הירושלמי הוא שם על פלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל במוכר עבדי נכסי ל"ב ודעת המפרשים ז"ל שלא הביאו הרי"ף ז"ל כאן אלא ללמוד ממנו דפלוגתייהו דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל בשמכרה לאותה שדה שעשה ממנו אפותיקי הוא וסיים הירושלמי כמו שהוא שם אבל מה שאמרו בו אבל אם לא מכרן לשעה דברי הכל אינן מטרין הוא ענין בכאן כלל אלא במוכר נכסי נמי ברזל אבל בעושה שדהו אפותיקי אפי' מכרן לעולם מטרין אלא אם כן לא ימצא בעל חוב שאר נכסים דבכי האי גוונא גובה מהם אבל הרמב"ם ז"ל כתב זה הירושלמי בפרק י"ח מהלכות מלוה ולוה (א) [וז"ל עשה שדהו אפותיקי לב"ח או לכתובת

אשה ומכרה הרי זו מכורה וכשיבא בעל חוב לגבות אם לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף אותם בד"א שמכרה לשעה אבל מכרה מתכר עולם אינה מכורה ונראה שדעתו ז"ל לפרש] שאע"פ שאם יש שם נכסים בני חורין גובה מהן אעפ"כ יפה כח האפותיקי בשני דברים האחד שאם מכר לזה שאר נכסים אחרי שמכר זה מטה טורף זו של אפותיקי וכן פירש רבינו אפרים ז"ל והיא שאמר בירושלמי והלוקח יורש לפניו דמשמע שיותר יש לו לחוש ללוקח בשביל האפותיקי משאר לוקחים מטים ועל דרך זה גם כן כשמכרו ממכר עולם אינו מכר לפי שהיה לו לפרש שהוא משועבד כאפותיקי כדי שאם ימכור שאר נכסיו שיגבה בעל חוב ממנו ולפיכך אינה מכורה כלל אלא אם כן מכרה כפירוש עד זמן גביית החוב בלבד והראב"ד ז"ל כתב עליו לא הבין ולא הבחין דרך הירושלמי אבר מלא על א המימרא: **מתנ'** מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו': תקנתם את רבו · שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול · מפני צד חירות שבו: לישא בת חורין אינו יכול מפני צד עבדות שבו: לא תוהו בראה · יוצר הארץ (ג) להיות ריקנית אלא להיות בה ישוב יצרה: **גמ'** אבל בכסף דברי הכל קנה · דכתיב גבי שפחה חרופה והפדה לא נפדתה ודרשינן לה בגמרא בפדויה ואינה פדויה וכתם פדייה בכסף ובשוה כסף · אבל בשטר הוא דפליגי דרבי סבר דמקשינן שטר לכסף דכתיב והפדה לא נפדתה והייט בכסף או חופשה לא ניתן לה דהייט בשטר תגמיר לה לה מאשה מה כסף בין לטוב בין לחציו אף שטר נמי בין טוב בין חציו.

מתני' מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה אמרו להם ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנא' לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו הזרו בית הלל להורות כב"ש: **גמ'** ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה אמר רבה מחלוקת בשטר אבל בכסף דברי הכל קנה והילכתא כוותיה. ועבד של שני שותפין בין בשטר בין בכסף דברי הכל קנה דכל חד מינייהו לא שייר בקניינו והמשחרר שני עבדים בשטר אחד לא קנו תניא בכולן (א) פירוש עשרים וארבעה ראשי איברים עבד יוצא בהן לחירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש ר"מ אומר אינו צריך ר"א אומר צריך רבי טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעין לפני חכמים אומרים נראין דברי רבי טרפון בשן ועין הואיל וזכתה לו התורה ודברי ר"ע בשאר איברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס קראי קא דרשינן אלא אימא הואיל ומדרש חכמים הוא והלכתא כר' עקיבא דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ואף על גב דאמרינן כל מקום שאתה מוצא שנים חולקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע ה"מ כמתני' אבל בברייתא לא קי"ל הכי דגרסינן בפ' בירה דילמא ה"מ במתני' אבל בברייתא לא וכבר בררנו זה הענין בקדושין: אמר רב חנא בר רב קטינא אמר ר' יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשה אותה בת חורין כמאן כרבי יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהן הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אר"נ בר יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו בה: **מתני'** המוכר א עבדו לעובד כוכבים או לחו"ל יצא בן חורין: אין פודין את ב השבויין יותר על דמיהן מפני תיקון העולם

רש"י

בן חורין כדפרישית **מתני'** תקנתם את רבו שאינו חסר כלום לישא שפחה אינו יכול מפני צד חירות שבו. בת חורין אינו יכול מפני צד עבדות שבו: לא תוהו בראה כי אם לשבת יצרה להיות ריקנית לא בראה כי אם לשבת יצרה להיות בו יישוב **גמ'** רבי אמר קנה והוי חציו בן חורין מחלוקת בשטר דרבי יליף שטר מכסף מה כסף בין כולו בין חציו דכתיב בשפחה חרופה והפדה לא נפדתה ודרשינן בפדויה ואינה פדויה כתיב שפחה ותניא בת חורין וסתם פדייה בכסף וחפשה לא ניתן לה הייט שטר ואיתקשו להדדי ורבנן ילפי לה לה מאשה מה אשה לחצאין לא דאין אשה [יוצאה] לחצאין תבעלה אבל כסף דברי הכל קני כדפירשנו דכתיב והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה לא שייר בקניינו בשחרורו דהוי שיש לו בו והוי כאשר ד' כיון דאית ליה לנחרי עשרים וארבעה ראשי איברים אותם האמורים במס' נגעים לענין שאין מטמאין משום מחיה כגון ראשי אצבעות ידים ורגלים וראש החוטם וראשי האזנים וראש הגיד שהן משופעין לכאן ולכאן ואין נגע נראה לכהן בבת אחת ולא קרינא ביה לכל מראה עיני הכהן עבד יוצא בהן לחירות דכיוצא בן שנגעו בן ואינן חוזרין כשן ועין ואיתרבו בכלל ופרט וכלל המכריעין לא איתפרש מאן נינהו. קראי קדרשינן כלל ופרט וכלל פ"ק דקדושין על שניהם הוא אומר דאשה נמי מפקדא אפריה ורביה מנהג הפקר נהגו בה בזונה שלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה. **מתני'** יצא בן חורין לפי שהוציאו מארץ ישראל לחו"ל מפני

ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה חליה לא אף עבד נמי בשטר חציו לא. ועבד של שני שותפין בין בשטר בין בכסף דברי הכל קנה. דכיון דאין לכל אחד בו אלא חציו אפילו רבנן מודו דקנה כי שחרריה לפלגיה דהא לא שייר מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי: והמשחרר שני עבדים בשטר אחד לא קנו · דגמרינן מגט כריתות דכתיב לה ולא לה ולחברתה [לקמן דף פ"ו] דאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד וה"נ אין שני עבדים משתחררין בגט אחד: **גרסי'** בגמ' [דף מג'] אמר רבה מחלוקת דרבי ורבנן במשחרר חציו והניח חציו · כלומר דבשטר דנפיק טוליה מיניה כאשה אבל שחרר חציו ומכר או נתן ר"ה חציו או בבת אחת כיון דנפיק טוליה מיניה קני · ופרכינן וכתבו לא פלוני והניח הטותב נכסיו לשני עבדיו כלומר שכתב שני שטרות וכתב כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה חיכה לשלוח אחד בבת אחת לשניהם. קנו ומשחררין זה את זה · כלומר קנו ופלגי דלא קדים חד לחבריה והן משחררין זה את זה לפי שכל אחד זכה בחצי חברו ותניא אידך האומר כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדי אף עלמן לא קנו מאי לאו הא רבי והא רבנן לא אידי ואידי רבנן ולא קשיא הא דאמר טבו הא דאמר חצי חצי פרש"י ז"ל קמייתא כגון שכתב שני שטרות ובכל אחד כתב כל נכסי לפלוני עבדי ומודו רבנן דכיון דזיכה להם בבת אחת ונפיק טולה מיניה קנו ובתרייתא דאמר חצי חצי שכתב בשטר אחד חצי נכסי לך וכן בשני לחברו ולפיכך לא קנו דהוה ליה בכל חד שחרר חציו והניח חציו ולא מבעיא כתב ומסר לזה והדר מסר ליה דלא קנו דכי מסר לקמא שייר פלגיה ולא קנה וכן לשני אלא אפי' מסר לשניהם כאחד לא קנו דכיון דחצי נכסיו כתב בכל חד דילמא חד פלגא טוה דכהיב לתרוייהו ואיכא שיור כך כתב רש"י ז"ל ולא מיחוור דכיון דקתני בבחריתא כל נכסי נתונים לפלוני ופלוני עבדיי מוכח דבהדיא (משתע) [מפרש] שכל נכסיו נתן בין שניהם ועוד דודאי משמע שהטותב חצי שדהו לראובן וחצי שדהו לשמעון שזכו לשלה בין שניהם ורבינו שמואל ז"ל פי' דרבי' לטעמיה דאמר בפרק האיש מקדש (דף נא) ובפרק מי שהוליאהו (דף ע') דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו והכא אינו בזה אחר זה שאם נתן האתחלה לזה ואחר זמן נתן המתחלה האחר לזה הוה לא קנו דהא איכא שיור בכל חד וחד הילכך אפי' בבת אחת לא קנו ולא דמי לשחרר חציו ומכר חציו דהתם אי בזה אחר זה אם מכר חציו תחלה והרמב"ן ז"ל פי' דמשום הכי לא קנו לפי שאין עלמו בכלל חצי נכסים שהטותן חצי נכסיו לחבירו אינו טטל חצי בכל כלי וכלי ולא בכל שדה ושדה אלא שמין את הנכסים [וטטל חציין] ונוטל כתוש הילכך זה שכהב לו רבו חצי נכסים אין עצמו בכלל אותו חצי ולפיכך לא עשה ולא כלום ולא ידעתי מניין לו לרב דין זה שהנותן חצי נכסיו לחברו [למה לא] יזכה במחצית כל דבר ודבר ואפשר דסבירא ליה ז"ל דכשם שידו על התחתונה לגבי כתוב כך נמי יטל לדחותו ולומר לו לא תטול החצי בכל דבר ודבר. ולי אין נריך לכל זה אלא הייט טעמא דהאי חצי לא מהני לפי שאין העבד משתחרר אלא מתמת השטר שנמסר בידו ובעינן שלא יהא בו שיור כלל דהא אמרי' דכיתב כל נכסיו לעבדו ושייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות משום דאיכא שיורא בגט וה"נ מתוך השטר שנמסר לידו הא איכא שיורא ואע"פ שבשטר חברו יוכיח דליכא שיורא גבי טוקן הרי האי אינו משתחרר בשטר חבירו שלא זכה בו וכי אמרינן דשחרר חציו ונתן במתנה חציו קנה הייט כגון שנתן האלה דהשתא ליכא שיורא בשחרור דידיה או כגון שהוא טותב בשטר שחרור עלמו שהוא טתן חליו האחד לאיש אחר ומזכה השטר לאחר בשביל שניהם וכיון דליכא שיורא בשטר שחרור קני וכן נמי היכא שכתב בכל אחד מן השטרות כל נכסי כיון דליכא שיורא קני ומשחררין זה את זה: **תניא** בכולן וכו' עבד יוצא בהן לחירות העשרים וארבעה ראשי איברים קאי: וצריך גט שחרור · להתירו בבת ישראל שהאיסור וכיה לו דכתיבי בקראי בהדיא. הואיל ומדרש חכמים הוא וחיישינן שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה שאין המדרש ידוע לכל כך פי' ר"ת ז"ל ופסק הרי"ף ז"ל כר' עקיבא דאמר צריך גט שחרור משום דקי"ל כר"ע מחבירו וס"ל דר' טרפון חבירו דר' עקיבא הוה. והקשו עליו תאי נפקא מינה מהאי פיסקא דהא אין דנין דיני קנסות בבבל דבמוכין בעיק ויש לומר דאע"ג דאין דנין דיני קנסות הא אסיקנא בפ' אלו נערות (דף מא:) דאי תפס לא מפקינן מיניה והכא נמי הא העבד תופס בעלמו ולפיכך אינו רשאי להשתעבד בו ועדיף ליה טפי לעבד כשאין דנין דיני קנסות לפי שאין האדון יכול להפטר בהודה בקנס אינו פטור עד שיודה בב"ד וליכא ב"ד ולפיכך כיון שהעבד תופס בעלמו זכה וכופין את רבו לכתוב לו גט חירות. **גרסי'** בגמ' [דף מג] אבעיא להו מי שחציו עבד וחציו בן חורין וקדש בת חורין מהו וגרסינן תו [שם] דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת וכו' וגרסי' תו [שם] איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן כו' וכתבתי שמועות הללו ופירשתים בפ"ק דקידושין בס"ד · **מעשה** באשה אחת וכו' כמאן כר' יוחנן בן ברוקא דאמר · בפרק הבא על יבמתו (דף סה:) על שניהם הוא אומר וכו' דאשה נמי מפקדה אפריה ורביה · מנהג הפקר · היו נוהגין בה בזונה דלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה **מתני'** המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות אם ברח מן העובד כוכבים או שהגסוהו כ"ד לפדותו כדאמרי' לקמן [דף יד] דקונסין אותו לפדיונו וכשיפדנו לא ישתעבד בו וקנס חכמים הוא האליל והפקיעו מן המצות וכן בתולה לארץ יצא לחירות מפני שהוליאו מארץ ישראל לחו"ל ובגמ' [שם ע"ב] מפרש דקנסו את הגוקח והבד דמיו לפי שאינו לא לגת זה לא יצא העבד לחו"ל: **ואין** פודין את השבויין יותר על דמיהן מפני תיקון

לשון רבינו ... (marginal notes, שלטי הגבורים)

הגהות הב"ח (א) ... (ג) ...

מפני תקון העולם [גמ' דף מה.] (ג) [אכתיה לא הוי מפני תקון העולם] משום דוחקא דצבורא הוא. שאין שליט לדחוק הצבור ולהביאן לידי עניות בשביל אלו: או דילמא דלא ליגרו בהו ולייתו טפי · כלומר כדי שלא ימסרו עובדי כוכבים נפשם עליהם לגנוב מהם הרבה מפני שמוכרין אותם ביוקר ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בדמים הרבה ולא ישלחו על הצבור · ואמרינן · תא שמע דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתריסר אלפי דינרי · אלמא דמתני' משום דוחקא דצבורא הוא ודחי אביי מאן נימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד הילכך בעיין הכא לא איפשיטא

רש"י

מפני תקנת שבויין מפרש בגמ' גמ' תורה יוצאה · כלומר הורה זו יוצאה לכל ישראל · קונסין אותו שצריך לחזור ולקחתו מן העובדי כוכבים · בהמה דתנן במס' ע"ז אין מוכרין בהמה גסה לעובד כוכבי' משום שאלה ומשום נסיוני כדמפרש התם · מהו שיקנסו בנו אחריו לפדותו לחו"ל · אפי' לישראל · אזל [מריה] בתריה · להחזירו בחוזק · לסוריא ארם צובה שכבשה דוד לענין עבדים כדמפסיק דדוד כבשה ולא היו שסכל ישראל והוי כבוש יחיד והוסיפו על ארץ ישראל: לגיטין · שהמביא גט (מסוריא) [ממנו] אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: מתני'

תורה אור

העולם. °אין מבריחין את השבויין מפני תקון העולם רשב"ג אומר מפני תקנת שבויין אין לוקחין ספרים ומזוזות מן העובדי כוכבים יתר על דמיהן מפני תקון העולם: גמ' *ת"ר המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות ·צריך גט שחרור מרבו ראשון: *שלח ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול א דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים מפני שהוא כמציל מידם אמר ריב"ל המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה ברמיו א"ר שמעון בן לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה ברמיה כלומר שמחייבין אותו להחזירה מיד הלוקח ואם אינו מקבל ממנו מוסיף ברמים עד שמגיע למאה ברמים שנטל ממנו ואם לא החזיר לו אחר כך פוטרין אותו. וחזינן לגאון דקאמר לא ב מגבינן האי קנסא אלא בא"י אבל בחו"ל לא דלא מגבינן קנסא בבבל: בעא מיניה ר' ירמיה מר' אסי מבר (ה) ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ופשט ליה *לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן (א): גרסינן בפרק החולץ* אמר ריב"ל הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו כל שנים עשר חדש וחוזר ומוכרו לעובד כוכבים: או לחוצה לארץ: *ת"ר המוכר עבדו לחוצה לארץ ג יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני: *ההוא עבדא דערק מחוצה לארץ לארץ אזל מריה בתריה ואשכחיה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ליכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה ד גיטא דחירותא ואי לא מפקעינן ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה דאמר *לא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר: גרסינן בהאי מסכת בפירקא קמא* בעו מיניה מרבי חייא בר אבא המוכר עבדו °לסוריא ה כמוכר לחו"ל דאמי או לא אמר ליה תניתוה ר"מ אומר עבו כא"י לגטין אין לעבדים לא וכ"ש סוריא דמרחקא טפי: אין

ו"ה דאת"ה מיפשטא מדתנית בפ' נערה שנתפתתה (דף מג.) נשבית והרי מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם אלמא לרבן שמעון בן גמליאל אע"ג דליכא דוחקא לצבורא כי התם דבעל חייב לפדותה אין פודין כי היכי דלא ניגרי בהו ופסק שם הרי"ף ז"ל כרשב"ג ונראה שפסק כן משום דהתם מפני דהלכה כותיה וליכא למימר דת"ק דהתם נמי מודה כסתמא דמתני' הנ"א דלאו ורשב"ג בטעמא דתקנתא פליגי דת"ק סבר דמשום דוחקא דצבורא הוא ומשום הכי אמר דפעם ראשונה פודה אפי' עד עשרה בדמיה כיון דליכא הכא דוחקא דצבורא דהא בעל חייב לפדותה ורשב"ג סבר דמשום דלא ניגרי בהו הוא. דלא משמע הכי דמתניתין דהכא ודרשב"ג כחד ליגא מיהט ומדסעמיה דרשב"ג כי היכי דלא ניגרו בהו משמע דטעמא דמתני' נמי משום הכי הוא ות"ק דהתם לית ליה מתני' כלל הילכך בעיין מיפשטא מההיא אע"ג דלא איפשטא הכא ואשכחן דטוותיה כפיה דלא מיפשטא בוודאות ומיפשטא מדוכתא אחריתי דלעיל בגמ' [דף מג:] איבעיא לן (מחוסר)[מעוכב] גט שחרור אם אוכל בתרומה או לא ובמס' כריתות בפרק המביא אשם תלוי (דף כה:) איפסיקא דרשב"ג סבר דאוכל בתרומה ומשמע התם דהלכתא כותיה וכ"נ דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהלכות מתנות עניים אין פודין את השבויין ביותר על דמיהן מפני תקון העולם שלא יהו האויבים רודפין אחריהם לשבותן וכי תימא אם כן תקשי לן ההיא דאמרינן לקמן בפ' הניזקין (דף נח.) דר' יהושע פדה לההוא תינוק בממון הרבה יש לומר דמפני שהכיר בו שהוא תלמיד ותיק עשה כן שתלמיד חכם אין לנו כיוצא בו ולא חיישינן *לפדיוט כלל אלא פודין אותו בכל מה שיכולין לפדותו וקודם לפדות למלך ישראל כדאיתא בהוריות (דף יג:) וי"ל דבעיין מהתם לא מפשטא *דכיון דחיישי' לדוחקא דצבורא כ"ש דאיכא למיחש לדוחקא דבעל שלא לחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מכדי דמיה ואם איתא דהא מיפשטא מההיא ברייתא הוה להו בגמ' לאתויי הכא. אבל נראה שדעת הראשונים ז"ל היה דכיון דלא מיפשטא ואיכא למיחש לתקלה אין פודין השב ואל תעשה עדיף *)ועוד דכיון דבגמ' פשט לה מההיא דלוי בר דרגא לא שבקינן פשטין דתלמודא משום ספיקא דאביי דאמר מאן לימא לן: אין מבריחין את השבוין וכו' רשב"ג אומר מפני תקון שבויין. אמרי' בגמרא דאיכא בינייהו הכא דליכא אלא חד שבוי דתנא קמא חייש שמא יקצפו על השבויין העתידים לבא ויתנום בשלשלאות ורשב"ג לא חייש אלא אם כן יש שבויין אחרים שמא יקצפו עליהן השבאין: ואין לוקחין ספרים וכו' מפני תקון העולם · או משום דוחקא דצבורא או משום דלא *)ליגרו ולייתו טפי: גמ' המוכר עבדו לעובד כוכבים וכו' וגרסי' בגמ' [דף מג:] לוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נימוסו יצא לחירות · כלומר משום דהוי כמכירה ואמרי' מאי נימוסו אמר רב ששת זמן · כלומר שאמר ליה אם הגיע זמן פלוני ולא פרעתיך תקנה עבד זה · ויהיא דוקא לגופא · כלומר שח"ל שלאחר הגעו זמן יהא גופו חלוט לו ובכה"ג יצא לחירות אע"פ שלא הגיע זמן אבל לפירא שח"ל אם לא אפרע לך ליום פלוני תקנה מעשה ידיו בלבד לא יצא לחירות · וגרסי' תו [דף מד:] נכאו בחוטו כלומר שהעובד כוכבים גנה לעבד בחוטו שהיה לו על ישראל והוא לא מכרו לו ולא לוה עליו או שלקחו בק"יקון דהיינו כשעה שהיו ישראל מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים טול ק"יקא זו או עבד זה והגיחוי וזה לשון סקריקון שלא קרקע זה והגיחוי לא יצא לחירות דאונס הוא וליכא למקנסיה אבל מכר עבדו להרהכרי עובד כוכבים דהייט אחד מעדולי המלך אע"פ שהוא מסייראת ממנו יצא העבד לחירות מפני שהיה לו לפייסו בממון אחר: וגרסי' תו [שם] בעי רבי ירמיה מכרו לשלשים יום מאי · כלומר (ג) לאחר ל' יום יחזור אליו. תוך ממלאכתו מאי. כלומר אי"ל גופו מסור לך ובלבד שלא תשתעבד בו דהשתא לא מפקע ליה ממנום (ד) לחלל שבתות מהו. תוך מן המלות תוך משכאות וימים טובים מהו כגר תושב מהו · כלומר שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבלות: לעובד כוכבים וישראל מומר לעבודת כוכבים מהו · ומסקי' · פשוט מינה חדא גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים טוי וישראל מומר לעבודת כוכבים אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל מיהו סוטי ולאי הרי הוא כעובד כוכבים דהא מסקינן בפ"ק דחולין (דף ו:) דלא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורין והנך אחריני דלא מיפשטן כתב הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות עבדים שאם תפס העבד כדי דמיו מרבו כדי לצאת בהן לחרות אין מוציאין מידו: שלח ר' אמי וכו' מותר ליטול את דמיו · ולא גרסינן דלא שריה ליה אתי לאסוקי בתחלה: וכותב לו · שטר ומעלהו בערכאות שלהן · לחתמו אע"פ שחשיבות הוא להם: קונסין אותו · לפדותו מיד העובד כוכבים: עד עשרה בדמיו · ולא יותר: המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים · ועבד איסורא דאין מוכרין להם בהמה גסה גזרה משום שאלה ושכירות ונסיוני כדאיתא בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:): קונסין אותו · לעקחה מן העובד כוכבים: עד מאה בדמיה · ולא יותר אבל בעבד משום דמילתא דלא שכיחא היא לא קנסוה אלא י': מהו שיקנסו בנו אחריו · לפדותו ואסיק דלבריה לא קנסו רבנן: וגרסי' בגמ' [דף מד:] אמר אביי נקטינן מיתה מהרותו של חברו ומת לא קנסו בנו אחריו · כלומר אע"ג דהוא חייב לשלם כדתנן בהניזקין (דף נג:) המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסוה רבנן לבריה לא קנסוה רבנן: מגלגל עמו כל שנים עשר חדש · אם לא רצה למול ולקבל מצות העבדים מיד מגלגל עמו כל שנים עשר חדש ובכל יום ויום מטעים לו דברי תורה כדי שיכנס עלמו תחת כנפי השכינה ואם לא רצה חייב למכרו מיהו אמרי' התם בפ' החולץ (דף מח:) שאם לקחו מתחלה ע"מ שלא למולו רשאי לקיימו: [דף מה:] תנן רבנן ס' לחולה לארץ · אפי' לישראל: וצריך גט שחרור מרבו שני. משום דקניה ליה רבו שני וספין אותו לשחררו ואבד את דמיו דקנסינן ליה לנוקם משום דאיסורא גביה הוא: גרסי' בגמ' [שם] בעי ר' ירמיה בן בבל שנשא אשה בארץ ישראל והכניסה לו עבדים ושפחות ודעתו לחזור לבבל מהו · כלומר מי הויא כך אתתא כמוכרת עבדיה לחו"ל כגיטולן הללו דקי"ל [כתובות דף קי:] בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ויוצאו לחירות או לא ולא איפשיטא: וגרסי' תו [שם] אמר ר' אבא שנה לי ר' יוחנן עבד שיצא אחרי רבו לסוריא ומכרו רבו (ה) שם יצא לחירות. פי' סוריא היינו ארם צובה וכחולה לארץ היא למכירת עבדים כדהגיא בפ"ק [דף ח:] המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחו"ל וקאמר דיצא לחירות · כלומר אע"פ שהעבד יצא מתחלה לדעת ולאי הוה מחי לא הוה מני רביה כייף ליה כדתנן הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין. בשני דייני גזירות (דף קי:). ורבינו ... גאת חני ר' חייא אבד את זכותו ומפרקינן דבשעת רבו לחזור יצא לחירות משום דכשילא ע"מ כן יצא וכיון דמכרו הוה ליה כמוכר מהארץ לחו"ל אבל בשאין דעת רבו לחזור איבד את זכותו כיון שהעבד מדעתו יצא: ההוא עבדא וכו' אזל מריה בתריה · להשיבו בחזקה: ואי לא מפקעינן ליה מינך · לאו דוקא הפקעה גמורה דאם רוצה להשתעבד בו בא"י רשאי אלא נימר דלא יהיב ליה רשותא להשיבו לחו"ל וממילא הוי כמופקע לפי שהוא לא ירצה להשתעבד בארץ ואף למוכרו שם לא ימצא אלא בפחות מדמיו כיון שהכל יודעין שאינו רשאי להוציאו לפיכך השיאו עצה דלכתוב ליה שטרא אדמיה ולכתוב ליה גיטא דחירותא אבל הר"ם במז"ל כתב בפ"ח מהלכות עבדים ואם לא ירצה האדון לשחררו מפקיעין ב"ד שעבודו מעליו וילך לו עד כאן משמע ליה מילתא כפשטה דלא תסגיר עבד אל אדוניו היינו שאין מחזירין אותו לעבדות אפילו בא"י ומ"מ צריך לומר שאין ספין את רבו לכתוב לו גט שחרור דאם כן אמאי אמר לו דלכתוב ליה שטרא אדמיה והיינו טעמא משום דקבלה לא
קאמר

*) נ"ב סרן וגו' ... לא גמרה כל ממון שילם. ... (ג"ה)

הגהות הב"ח
(א) נ"ב ... (ב) נ"ב גרסי' בגמ'. (ג) ... (ד) ... (ה) לשם בכל:

הגהות הגר"א
(א) ע' מ"ק ספ"ג

[ויקרא ע"ב] דף מה: דף מד: דף מד. דף נג: דף מה: דף מה. תמורה כג: דף ח. [ויקרא ע"א]

קאמר אלא לא תסגיר כלומר אל תחזירנו לעבדות ומיהו צריך גט שחרור ואין טפין אלא רבו לכתוב לו : **ספר** תורה שכתבו מין אדוק בעבודת כוכבים כגון כומר : ישרף · דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו : כתבו עובד כוכבים יגנז. שאע"פ שאינו כותבו לשם עבודת כוכבים פסול מדתניא בגמ' ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין ומסור לאנסים ועובד כוכבים ועבד ואשה וקטן וישראל מומר לעבודת כוכבים פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה · כלומר דעבד ואשה אינן בקשירת תפילין דמצות עשה שהזמן גרמא הוא [מנחות דף מ"ב] דלילה ושבת לאו זמן תפילין הם וכותי משום דקסבר גירי אריות הם ומומר לעבודת כוכבים ומסור לאנסים הרי פרקו עול מצות תורה מעליהם ·
ופרש"י ז"ל ולא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תפילין דפסולייהו מדאורייתא הוא ואחרים פירשו דמסור לאנסים וישראל מומר לעבודת כוכבים מדינא איתנהו בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא הוי מומר אלא למצוה אחת דשביק בה היתירא ואכל איסורא עשאוהו מדרבנן כאילו אינו בקשירה וכל הני האמור ולאיתנהו בקשירה ליתנהו נמי בכתיבת תפילין ומזוזות דמשתעי בהו קרא ול"ש בס"ת דהא קדים עפי מינייהו ומכאן למד ר"ת דאין אשה מגדת ציצית כיון דלא מיפקדא ותלין עליו בתוספות מדפסלינן בפרק התכלת (דף מב·) ציצית בעובד כוכבים מדרשא דבני ישראל ועשו ולא העובדי כוכבים ועשו ומדאצטריכינן להאי דרשא ולא נפקא לן משום דליתנהו בלבישה דנימא כל שאינו בלבישה אינו בעשיה כדאמרי' הכא בתפילין ש"מ דלא דרשינן הכי בציצית ומינה דנשים עושות ציצית אע"פ שאינן בלבישה דדוקא בס"ת ותפילין ומזוזות הוא דנפקא לן מדכתיב וקשרתם וכתבתם ובפ"ק דסוכה (דף ח:) כמו מכשירין סוכת גנב"ך : **נמצא** ביד מין יגנז · משום דספק כתבו ספק אחר וכשר הוא : נמצא ביד עובדי כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו · כך היא הגרסא בספרים והכי פירושה אמרי לה יגנז מספקא דשמא הוא כתבו ואמרי לה קורין בו משום דשכיח ספרי שישראל כתבו לפי שאין דרך עובד כוכבים לכתוב אבל מין דרכו לכתוב ולפי גרסא זו משמע דנקטינן כלישנא בתרא דקורין בו וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר אבל הרי"ף ז"ל כתב אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז דחיישינן שמא עובד כוכבים כתבו נראה שהוא פוסק דיגנז ומיהו אפשר שהם יאחוק שבזו עובד כוכבים ספרי יהודים דאלין דאותן ספרים שלהם הוי וקורין בהם דבכי ה"ג שכיח טפי : **גרסי'** בגמ' [דף מה:] ליפן זהב · כלומר לתפילין או שמא עליה עור בהמה טמאה פסולין כלומר אם חיפן בעור בהמה טמאה פסולין דכתיב כפיך מן המותר בפיך ושלח מלאך שלחי · עור בהמה טהורה כשרין · אע"פ שלא עבדן לשמה רשב"ג אומר אפי' עור בהמה טהורה פסולין עד שיעבדם לשמן · ואתריץ בגמ' דכין דרשב"ג בעי עיבוד לשמה ל"ש דבעי כתיבה לשמה והרי"ף ז"ל הביא ברייתא זו בהלכות תפילין ולא פסק בה כלום (א) דמשמע דס"ל דכרבנן נקטינן דרבים נינהו והכי נמי שוכח בפרק עמר הרין (דף מז) דליתא לדרשב"ג דאמרינן התם האורג בגד למת אביי אמר אסור רבא אמר מותר אביי אמר אסור הזמנה מילתא היא ורבא אמר מותר הזמנה לאו מילתא היא ופרכינן עלה דאביי מהא דתניא [דף מו:] אמר לאומן עשה לי תיק של ס"ת ונרתק של תפילין ועדשותיהן עד שלא נשתמש בו [קדש ישתמש בו] חול משנשתמש בו קדש [אל ישתמש בו חול] אלמא הזמנה לאו מילתא היא וקשיא לאביי · ופרקינן תנאי היא דתניא ליפן זהב וכו' · כלומר דאביי דאמר כרשב"ג ורבא דאמר כרבנן וכיון שכן משמע דלית הלכתא כרשב"ג דהא בפלוגתא דאביי ורבא קי"ל כרבא וכיון דלית הלכתא כרשב"ג ליכא לן למיפסק כשמואל דקאי שותיה בהתכלת [דף מב.]. ואיכא למידק דבפ"ק דסוכה (דף ט) עלה דמתני' דתנן סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין פרכינן בגמ' וב"ה לית להו הא דאמר רב יהודה אמר רב דאמר רב עשאה לציצית מן הקוצין ומן הגרדין ומן הגימין פסולה · כלומר כל אלו הן חוטין התלויין בבגד וכיון שלא נתנו בה לשום ציצית פסולה משום תעשה ולא מן העשוי אבל מן הסיסין · כלומר פקעיות של חוטין שאינן שוזרין לשם ציצית כשרה דרב לא בעי טוויה לשמה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף מן הסיסין פסולה אלמא בעינן טוויה לשמה (א) ה"נ בעינן עשיה לשמה. ומפרקינן שאני התם דאמר קרא גדילים תעשה לך לשם חובך . והרי"ף ז"ל הביאה בהלכות ציצית ופסקה כשמואל ונראה שפסק כן משום דמדשמואל מקשינן ובדידיה שקלינן וטרינן התם ומשמע דכיון דקי"ל כשמואל איתא לדרשב"ג דבפ' התכלת (שם) מייתי פלוגתייהו דרב ושמואל ואמרי' עלה כתנאי ליפן זהב וכו' רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולין עד שיעבדם לשמן כלומר ושמואל כרשב"ג וכיון דקי"ל כשמואל על כרחין אית לן למפסק כרשב"ג . (ג) תירץ הרמב"ן ז"ל דסוגיין דפ"ק דסוכה מיתלפא אסוגיין דפרק התכלת משום דהתם הוה סבירא ליה דשמואל לאו משום דגדילים תעשה לך אתיא אלא ה"ה לכל המצות כדקא ס"ד בסוגיא דסוכה מעיקרא ומש"ה מוקמינן ליה כרשב"ג אבל לפום מסקנא דסוכה דמסקינן שאני התם דאמר קרא גדילים תעשה לך לשם חובך מש"ה בעינן לשמה אבל בסוכה דלא כתיב בה הכי לא בעינן עשיה לשמה ממילא תפילין נמי כיון דלא מייתי בהו קרא דאי לא כתיב בהו הכי לא בעינן לשמה בעשיה כלל דקרא דוהו לך לאות לאו בעשייה הוא דהא דרשינן לה במנחות [דף לו:] לך לאות ולא לאחרים לאות הלכך לא בעינן בהו עיבוד לשמה דמאי שנא מסוכה. הילכך לפום מסקנא דסוכה הוו יכלי למימר התם במנחות לרב ודאי תנאי היא ושמואל אמר לך הגא דאתאי אפילו לרבנן ואע"ג דלא תסיימינן התם הכי כיון דאסיקנא בסוכה דשאני ציצית משום דכתיב בה לך לשם חובך אבל היכא דלא רבי לא בעינן עשיה לשמה והיינו טעמא דסוכה ממילא ידעינן דשמואל דאמר אפילו לרבנן והדריכא לכללא דנקטינן דיחיד ורבים הלכה כרבים וליתא לדרשב"ג זו היא שטתו ז"ל ואינה ברורה אצלי שאע"פ שמצינו סוגיות מתחלפות בתלמוד היינו או משום דבחדא סוגיא לא שמיע לן ברייתא דשמעינן לה בתר הכי בהידך או משום דבתר הכי מחדשינן אוקמתא וסברא חדתא אבל דלא שמיע לן מתני' הא ודאי ליכא למימר ואם איתא דהתם דבפרק התכלת סבירא לן דשמואל בכולהו מצות נמי בעי לשמה ומש"ה מוקמינן לדידיה ולדרב בפלוגתא דתנאי אי הכי פלוגתייהו תליא בפלוגתייהו דב"ש וב"ה כדתני' טפי מייתי דתליא בפלוגתא דרבנן ורשב"ג ומקשי דב"ה לשמואל ואיני רואה מקום לדחות זה אא"כ נדחוק ונאמר דהתם סבירא לן דב"ה ס"ל דבעינן סוכה לשם חג ומתני' הכי קתני או איזו היא סוכה ישנה שהתירו ב"ה כל שעשאה באותן ל' יום שקודם לחג דמסתמא לשום חג איתעבידא ואם עשאה לשום חג אפילו מתחלת השנה כשרה לב"ה וב"ש פסלי לה משום דלא מינכרא שהיא סוכת מצוה וזה ודאי אינו במשמע דאי הוך שלשים יום מיקרי ישנה מאי ניהו חדשה דמכשרי ב"ש וכי לא מכשרי אלא בעשאה בערב יו"ט ממש או מתמול היום ולמעלה ועוד דהתם לעיל מינה בסמוך [נדף מב.] אתריגן הרי סוכה ישנה דכשרה בעובדי כוכבים ותניא סוכת עובדי כוכבים סוכת נשים וכו' סוכה מ"מ כשרה ובלבד שתהא מסוכבת כהלכתה ולימא ספיקא דכיון דמכשרינן סוכת עובדי כוכבים לא בעינן לשמה דעובד כוכבים ודאי אדעתא דנפשיה קא עביד ואפילו ישראל עומד על גביו כדאיתא בפ' האשה רבה תניין (דף ס.) אלמא ס"ל דב"ה לא בעי בסוכה לשמה ואי אפשר דהדרינן מהך סברא דקשיא ממילא בהוך כדי דיבור . לפיכך אני אומר דהתם בפ' התכלת [דף מב.] כי אוקמינן פלוגתייהו דרב ושמואל בעשאה מן הסיסין בפלוגתייהו דרבנן ורשב"ג.סברי דרב נמי בציצית בעי עשיה לשמה ולא פליג איהו ושמואל אלא בטוויה משום דהתם איכא תרי לישני חד מייתיא [בדף מב] דאמר רב יהודה אמר רב מניין לציצית בעובד כוכבים שפסולה ובהאי לישנא שקלינן וטרינן התם סוגיא ובתר הכי אמרינן [שם ע"ב] א"ל רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתניגן לה אמר רב יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שכשרה ולפום סוגיא דהתם משמע דכדמתני לה רב אשי עיקר דעלה שקליט וטריגן טובא ועוד דרב מרדכי תלמידיה הוה וכמאן דמתני לה רביה עיקר וכיון דציצית בעובד כוכבים לרב פסולה נקיט תלמודא דרב בציצית לשמה בעי ומש"ה כי מייתי בתר הכי פלוגתייהו דרב ושמואל במן הסיסין סבירא לן דרב נמי בציצית עשיה לשמה בעי ופסוליה דמן הגרדין ומן הקוצים ומן הגימין משום דליכא תליה לשמה אבל מן הסיסין כשרה דטוויה לא מגוף העשיה היא ושמואל ס"ל דאף טוויה נמי בעינן לשמה ומש"ה מוקמינן להו לדרב ושמואל בפלוגתא דרשב"ג ורבנן משום דס"ל דעיבוד וטוויה כי הדדי נינהו שכשם שאין הטוויה מגוף עשיית הציצית כך אין העיבוד מגוף עשיית התפילין וס"ל דאפילו רבנן מודו לרשב"ג דבתפילין בעינן לשמן אלא דבעיבוד שאינו מגוף העשיה פליגי ואמרי דלא בעי לשמה כסבריה דרב דפליג אדשמואל בטוויה דציציה אע"ג דבתליה ועשיה מודה ליה . הלי הוא מאן דס"ל בסוגיא דהתם ובודאי דלכים ההיא סוגיא לא קי"ל לא כשמואל ולא כרשב"ג אלא הדרינן לכללין דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי ויחיד ורבים הלכה כרבים *אבל בסוגיא דהכא סמכו הרי"ף ז"ל והגאונים על מה שמצאו בנוסחאות אלמא בעינן טוויה לשמה ה"נ בעינן עשיה לשמה (ג) ולפי נוסחא זו דלא פרכינן אלא מדשמואל משמע דלא בעי [רב] עשיה לשמה כלל דאי (ד) הכי לפרוך מתרווייהו והוה עדיף טפי אלא משמע דבסוגין דהכא סבירא לן כי ההוא לישנא דהתם דרב יהודה אמר רב דציצית בעובד כוכבים כשרה דלא בעי רב בציצית עשיה לשמה ילפיכך פסקו כשמואל מדשקלינן וטרינן הכא שותיה ומדאמרי' בפ' התכלת [דף מב] דבעינן בציצית נביעה לשמה אבל מ"מ לפום סוגיין דהכא אע"ג דקי"ל כשמואל ליח לן למיפסק כרשב"ג או משום דבתפילין לא בעינן לשמה כלל וכמו שכתוב בסמוך בס"ד או שמא אע"ג דבעינן בהו לשמה עיבוד תיהא אינו מגוף מלאכתן ולא דמי לטוויה דהתם בחנחות משום דסברי דרב אע"ג דבעי לשמה בעשיית ציצית בטוויה לא בעי הוה לן למימר דטוויה היינו אלא כעיבוד ומשום הכי קם ליה כרשב"ג אבל לפום סוגיא דהכא לאו כהכי תלי כלל אלא רב לא בעי עשייה לשמה ושמואל בעי אבל טוויה לדברי הכל מגוף הציצית היא ועדיפא מעיבוד דתפילין הילכך אע"ג דבעינן טוויה לשמה בעיבוד לשמן לא קי"ל כרשב"ג אלא הדרינן לכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים כנ"ל : ומכל מקום לענין תפילין וספר תורה אי בעינן בהו לשמה כלל או לא נבאורה משמע מסוגיא דהכא*) (ב) : **מתני'** המוציא את אשתו משום שם רע . באמרו לו שזינתה : משום נדר . שנדרה היא ואיה

רש"י

מתני' המוציא את אשתו משום שם רע. לא יחזיר דאיכא למיחש דלמא אזלא ומינסבא לאחר ואמר אי ידעי בלאו הכי לא גרשתיה לא ההוה גיטא בטלא ובניה ממזרים: משום נדר. שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרנית לא יחזיר. לפי' נמצאו הדברים בדאים או סדר שהתירו חכם ואמרינן בגמ' בטעמא איכא מ"ד משום קלקולא ואיכא מ"ד משום קנס הוא שקנסוה שלא יהו בנות ישראל פרוצות

ס"ת דף מה: "לוקחין ספרים וכו' *אמר רב נחמן נקטינן ס"ת א שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נמצא ביד מין יגנז ביד עובד כוכבים אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז ב דחיישינן שמא עובד כוכבים כתבו : **מתני'** המוציא את אשתו ג משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר נדר

השגות הראב"ד

[illegible]

הגהה

[illegible]

*) [illegible]

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א ונראה בעיני שאדוק פי' הוא כותבו בכתיבת התפילין לפי שאדוקים אינן מודים בקשירת התפילין כמדרש חכמים כמשמעו בקונטרס כלחות ·
ב וס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים אינן יכולין לקנותו בכדי דמיו אלא ליתן בדמיו יותר על דמיו הוא דאין לוקחין לא בכדי דמיו לוקחין ס"ת ס"ת שכתבו עובד כוכבים קורין בו ומפני דלמא ליתא אלומה וצריך ליקח אותו בכדי דמיו נמי :
ג ודוקא שאמר לה משום שם רע או משום איילונית או משום נדרים אני מוציאך וכל דברי יותר אלמלא הכם רע או איילונית או נדר לא הייתי מוציאך ולא יאמרו לו הרי ידוע שהוציאה אלא משום שם רע או משום איילונית ונדר לא יחזיר אבל לא כאל דבריו יכול להחזירה והרמב"ם כתב שלא אמר לה משום שם רע ואיילונית ונדר אני מוציאך אע"פ שלא כאל דבריו אינו יכול להחזירה והרא"ש כתב בהכרח רבינו אבל אם שהוציאה אמר משום נדר שאמר להוציאה יכול להחזירה .

הא' אליה מפני שהיא כעסקיה כ"כ שהיא טורדת: לא יחזיר. בגמ' מפרש טעמא: לא אסרו זה אלא מפני זה. לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך משום דקסבר טעמא דלא יחזיר משום קלקולא הוא שיאמר אילו הייתי יודע שהיה אפשר להתיר הנדר אפילו הוו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה וכשצריך חקירת חכם מדינא אינו יכול לקלקלה דכיון שחכם צריך לידע הנדר ולהתיר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ונגמרי גמר וגירשה אלא שנודר בזה שלא יחזיר אבל אינו צריך חקירת חכם. פירוש א"ל חקירת חכם היינו שהבעל יכול להתירה כנדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה וכן פירשו בירושלמי ובתוספות פירשו אף בשאר נדרים וכגון שאותה נדרה בדבר ואמרה קונם בעלי נהנה שגנב כיס והכה בני ונודע שלא גנב ולא הכה וכן שנוי בתוספתא [פ"ג הלכה ח] : גמ' והוא שאמר לה משום נדר וכו'. הא לא אמר לה כן יחזיר: נמצא גם בעל ובניה ממזרים. פירוש הוא יוציא לעז ויאמר כן. אלומי אלמיה לקליה. דכיון שכנסה זה יודיע לנו שהשם רע אמת: הכא אמרינן קים ליה בגוה. עמד על אמתת הקול ויודע שאינו אמת: מאי קונם פירוש היכי שייך למימר קונם שאני מגרשך ומפרקינן דמיירי כגון שאסר עליו הפירות אם לא יגרשנה: אין בזו מפני תיקון העולם. פירוש כל שנדר הוא יכול הוא להחזיר ואין לחוש בזה לתיקון העולם שתקנו כשנדרה היא. מתני' המוציא אשתו משום איילונית. פירוש שחשב שהיא איילונית נמצא דהיינו חכרניתא דלא ילדה וגירשה בגט ואע"פ שאיילונית אינה צריכה גט כדתנן ביבמות [דף כ] וכולן שמתו או שגירשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות ואינו היתה צריכה גט אפי' מדרבנן לא היתה צרתה מותרת להתייבם דהויא לה צרת ערוה וכדאיתא התם י"ל דלא עלו בה סימני איילונית גמורים אלא שהוא חשב כן והיינו דקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים ואם עלו בה סימני איילונית אי אפשר בשום צד שיהיו לה בנים ורש"י ז"ל כתב בשלא הכיר בה כשכנסה וצריכה גם דחיקה בעל לשם קדושין כדי שלא יבעל בעילת זנות ואינו מחוור דה"כ לא משכחת איילונית יוצאה בלא גט *כלל אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדמוריך. פי' הרב הגאון ז"ל דאמרינן לה השתא הוא דבריאת. ואינו מחוור שאכי הוא היה מוציאה משום איילונית שאי אפשר לה להתרפאות ועל דעת כן גירשה ול"נ היכי(ג) אומר לה השתא הוא דבריאת והלא אי אפשר שתתרפא ממה שהיה הוא מחזיקה ועל דעת כן גירשה ואם היה יודע שתתרפא לא היה מגרשה והגטן דה"ק על דעת שתתבע כתובתיך

[כרי' סנ' כל שטל]

נדר שידעו בו רבים א לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר אמר ר"א לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי ברבי יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם: גמ' אמר רב יוסף בר מניומי אר"נ והוא שאמר לה משום נדר אני מוציאך *משום שם רע אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקלא אי אמר לה הכי מצי מקלקלה וא"לא לא מצי מקלקלה כדתניא אמר ר"מ מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר וכן הלכה אבל אם החזיר וכנס אינו מוציא דגרסינן (א) בפרק כיצד אשת אחיו *שלח ליה רבה בריה דרב הונא לרבה בריה דרב נחמן ילמדנו רבינו כנס מהו שיוציא א"ל תניתוה הגטען מאשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא ואסיקנא ולא היא התם אלומיה אלמיה לקליה הכא אמרינן קים ליה בקליה וליתיה: ומעשה בצידן וכו': (מאן) [מאי] תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר וא"ר יוסי ברבי יהודה מעשה בצידן וכו': *מאי קונם א"ר הונא כאומר יאסרו כל פירות העולם עלי אם איני מגרשך: מפני תיקון העולם: מאי מפני תיקון העולם איבא אמר רבינא ה"ק אין בזו מפני תיקון העולם: מתני' א] המוציא את אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה רבי יהודה אומר אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך: גמ' ראומרי' לה(א) השתא

רש"י

נדרים שידעו בו רבים שנדרה ברבים לא יחזיר דאין לו הפרה ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אלא שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים לכך כשנדרה נדר ברבים פריצות הוא בנדרים וקנסוה וכשלא שנתה ברבים לא קנסוה. שצריך חקירת חכם. ליתן לפני חכם שיתיר לה והבעל אינו יכול להפר לא יחזיר וקסבר רבי מאיר טעמא משום קלקולא הוא הילכך כשאינו יכול להפר וחכם יכול להתיר מצי מקלקל לה ולומר אילו הייתי יודע שהחכם יכול להתיר אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי כו' כדאמרינן בגמ' ושאינו צריך חקירת חכם אלא הוא יכול להפר יחזיר אם ירצה ולא מצי מקלקל לה ולומר אילו הייתי יודע ס' דנדר פרוץ הוא והיה לו להפר ולא הפר ולא אסרו זה שצריך חקירת חכם אלא מפני זה שאינו צריך דנצריך לא היה לנו לחוש לקלקולא דלא מצי למימר אילו הייתי יודע שהחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשך דהא סגי דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו לילך לב"ד ולשאול על נדרה אלא מפני נדר שאין צריך חקירת חכם ובעל יכול להפר אסרו את זה שיכול לומר אילו הייתי יודע שבעל יכול להפר לא הייתי מגרשך מעשה בצידן גמ' מפרש מאי קאמר מפני תיקון העולם בגמ' מפרש. גמ' והוא שאמר לה בשעת גירושין משום נדר אני מגרשך בההיא אסרו רבנן להחזיר ואי לא אמר הכי מותר להחזיר. קסבר ר"נ טעמא דמתני' משום קלקולא שלא יקלקלה על בעלה לאחר שהנשאת לאחר ויאמר אילו הייתי יודע כו' כדמפרש בברייתא לכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שלא תחזירנה עולמית ... אינו יכול לקלקלה דכיון שיודע ... להחזירה אפי' אם לא תינשא ... להתיר ולבדוק אחר הדברים ... דעתו שלא היתה הגיכה עליו ... ואי לא אמר לה הכי קודם גירושין לא מצי מקלקל לה כיון דלא אמר משום נדר או משום שם רע מוציאה וכיון דלא מצי מקלקל לה מהנכאת לא אסרו להחזירה על שלא נשאת הגמטן כשיעור אע"פ שכנס הנשטן אחר שגרשה בעלה שהם כשכנסה הנשטן אלומיה אלמיה לקליה הוא מחזיק הקול הכא כשהחזירה היתגרש משום שם רע אמרינן קים ליה בגוה אחר הקול ועלה שהוא שקר. מאי תנא מאי שנה נעיל בנדרים שנדר הוא דקתני ומעשה הא לא איירי אלא בנדר שנדרה היא. אבל נדר הוא שגרשה יחזיר אם ירצה דליכא למיחש לקלקולא. מאי קונם היא קונם לשון הקדש שאוסר הדבר עליו כהקדש דמה אסר זה עליו. יאסרו כו' והכי קאמר קונם כל פירות עלי אם איני מגרשך אין בזו כו' והכי קאמר והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם שלא נמצא כאן לאסור

דף סו

ר' כר

הגהות הב"ח
(א) נ"ב ע"ש סי' כ"ו בנ"י
(ב) אומרים לה כו' ל
(ג) דנסבית כנ"ל
(ד) פרישתו כנ"ל

דף סו

הגהות חו"י
(א) עי' ביתום'
(ב) סתום' בבינו על זה

מתני' המוציא את אשתו. גגם משום איילונית שלא הכיר בה כשכנסה ובכל מקום צריכה גט (ב) דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין: לא יחזיר דשמא תינשא ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך דלדעת כן גרשתיך שאם יבאו לך סימנין שתחזירך ואם ידעתי שלא תשובי אלי ואת ראויה לילד לא גירשתיך לכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמגרש אשתו משום איילונית לא יחזיר. וחכ"א יחזיר דלא חיישי' לקלקולא. ואם תובעת כתובתה מראשון שאיילונית בלא כתובה יצאה מכח טעות והשתא טרם שלא הטעתו שתיקותיך יפה מדיבוריך שיאמר לה אילו ידעתי שסופך ליתן לך כתובתך לא גרשתיך.

המאור הגדול

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

כתובתיך לא גרשתיך כי הוא היה סבור שהיתה אלונית אלא שאמרו לו שיהא נומר ומגרש בכל גר אבל לא גירשה על דעת שתתבע כתובה · לוקח מביא בכורים פי' אע"פ שגדלו הפירות ברשות עובד כוכבים גמ' דאיכא קפלא. שהו רשאין להרגו אם יעטר הזמן ולא יפרעט כי כן היה דרכס לאתתון. גרסי' בגמ' [סוף הפרק דף מח] אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא בדליכא פירא בארעא אבל איכא פירא בארעא מנו דמשתעי דיכא אפירא משתעי אארעא. וכון דטעמא משום מגו הוה ליה כההיא דאמרי' בפ' מי שהיה נשוי (דף נ.)

תורה אור

השתא הוא דבריאת: **מתני'** המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים °אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן: *המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקחו ממנו ישראל לוקח מביא בכורים: **גמ'** *אמר רב אסי והוא שמכר ושנה ושליש. ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דר' אמי אמר ליה *פירקן א"ל תנן המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא °וכל שכן הכא דאיכא קטלא א"ל רבנן לר' אמי האי ישראל מומר לעבודת כוכבים הוא דקא חזו ליה דקא אכיל נבלות אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכיל והא זימנין דאיכא איסורא והתירא קמיה וקא שביק היתירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאיפרק:

הדרן עלך פרק השולח

הניזקין שמין להן בעידית ובע"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ר"מ אומר אף כתובת אשה בבינונית אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית: **גמ'** *תניא אמר *)רשב"א מפני מה אמרה תורה א הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם מפני מה אני גוזל וחומס למחר ב"ד יורדין (א) לנכסאי ונוטלין שדה נאה שלי ומסמכים על מה שכתוב בתורה °מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך *אמרה תורה הניזקין שמין להם בעידית ומפני מה *אמרה תורה בעל חוב ב בבינונית (ג) שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפיץ ואלוונו כדי שאגבנה בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין: °כתובת אשה בזיבורית שיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא: [דף נ א] *אמר מר זוטרא בריה דר"נ משמיה דרב נחמן שטר ג חוב היוצא על היתומים אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית ורבא פליג עליה ואקשי ליה ופריק הילכך הילכתא כוותיה ואיכא למימר כיון דאביי (א) ורב נחמן קיימי בהדא שיטתא הוה ליה יחידי לגבייהו ולית הלכתא כוותיה והיא פירוקא דפריק**) שינויא היא: והלכתא *יתומים שאמרו גדולים ואין צריך לומר ד קטנים בין לשבועה בין לזיבורית: °) אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום ה שיש נכסים בני חורין ואפילו הן

°) [דף קסח ע"ב] *) ג"מ' אמר ר"ש מפני מה אמרה הניזקין ס' (ג א)

כתובתיך לא גרשתיך כי הוא היה סבור שהיתה ... בכורים פי' אע"פ שגדלו הפירות ברשות עובד ... שאין לו מה יאכל אלא האיסור ההוא גרסי' ... בארעא אבל איכא פירא בארעא מגו דמשתעי ...

הכי תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד לא חזי למימר ליה אידך לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד ולא מני אמר אידך מי יאמר אלא הוא מטעינא ספי (א) ולא אמרינן אלא דלא הוה במתא אבל הוה במתא איבעי ליה למיתי ואף כאן לא ליתה במתא או איתה ומיחה בו שלא ידון מתמתה תלית למימר מי יאמר אלא הוה טענינא ספי ומבטלת הדין לגבי הקרקע ואף כשנתחייב ע"פ שנים עדים משום דהא"ל כקבלה עדים שלא בפני בעל דין ואף לגבי פירות יכולה לבטל אם נתחייב מחמת הודאת פיו וזה כלל גדול שבדין זה (אית ליה) [אי איכא] פירא ואיתה במתא מהני כשהפסיד בעדים לא אי כשלא בפני בעל דין דכיון [דאיתא] (ליה) פירא בארעא חשיב כשותף אבל ליתא במתא לא. וזו דין הקרקע. ולגבי פירות מהני בעדים [אפילו ליתה במתא] ולא בהודאת פיו דליכא למימר שתועיל הודאתו למחייה הפירות כמו בשותף שמועיל הודאתו לחלקו שהרי אינו יכול למכור בהם כלום משום דיות ביתה והכל משועבד לנכסיה

(נ)כי המלוה ברבית אין מוסרין לו שבועה י"ל דמכחת לה נכר חשב שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים אבל לא קבל עליו שלא ללוות ברבית(ג) או כמי נעובד כוכבים שקבל לדון בדיניו וכפי מה שכתב הרמב"ם דלא אסרו לעשות שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה והתורה אמרה לא ישמע על פיך [אלא דוקא לכתחלה] אבל בדיעבד אם נתחייב לו שבועה מותר להשביעו אבל (ד) רש"י ז"ל אסר אף בדיעבד ועכשיו אין נמנעין מלהשתתף עמהם וכתבו משם התוס' דהאידנא שרי שאין נשבעין בשם עבודת כוכבים: אין אומרים כל הקודם בשטר [טוחה] זה זכה. שאם אין מספיקין הנכסים נר מצוה לשלם אלא הקודם בשטר ראשון נוטל ראשון: לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה משלו. פי' לפי חשבון (ה) וכן אם לא הספיקו הנכסים נוטלין לפי חשבון כל אחד מהם שהרי נתכוון לתת לזה פי שנים על זה: ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבוריתו(ו). (ז) *ומשום דסתמא קתני (א) משמע אף בנתרלה לו (ח) לא היה בע"ח גבי מבינונית אלא מזיבורית (ט) דכיון דאחרון זה היה ראוי לו (י) ור"ל בינונית אע"פ שנתרלה לו הוה ליה כמכרו לו ואמר רבא [בפרק מי שהיה נשוי] (דף צג.) ובפרק קמא דב"ק (דף ח:) ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא בע"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה כל זמן בינונית אלא ודאי כדאמרן [וכן מצאתי ספרים ישנים] כתוב בהן אע"ג דקמא בבינונית ובתרא בזיבורית דאלמא דינן בכך (ב) ורבינו ז"ל דחה דדילמא כגון שהבינונית כנגד חוב של זה וכשבאו לחלק ניקח כל אחד מחלית *) (השדה) ומחלית הזיבורית ונמלא שהבעל חוב כשגובה חובו מאחרון צריך נגבות מקנתו מהזיבורית ובתוספות נסתפקו בדין זה ואח"כ והכי קרי למתנת ש"מ משעבדי דאל"כ מלוה על פה גבו זימנא ומזון האשה והבנות לא יגבו מהן וליתא מדאמרינן בים טחלין (דף קנג.)

ר"ן

הן זיבורית ולא שנא מכר ולא שנא מתנה דתניא שכיב מרע *שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גבה מכולן אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית מזיבורית גבי מבינונית לא גבי שמעינן מינה דכמתנה נמי עבוד רבנן תקנתא וכן הילכתא ואע"ג דהדתנן ואוקימנא בבע"ח אי נמי אין נפסד אלא אחרון אי נמי ברשות קרקעות להדדי ההיא דחיתא בעלמא היא ולא סמכינן עלה: גרסינן בפרק מי שהיה נשוי* איבעיא להו אישתרפי בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי ואיפסיקא הילכתא אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי: **מתני'** *אין *מוציאין לאכילת פירות ולשבח הקרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא *ישבע מפני תיקון העולם: **גמ'** *מאי טעמא אמר רבי שמעון בן לקיש לפי שאינן כתובין ואע"ג דמזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דאמו מעיקרא כי איתקן הכי אתקן כתובין הן אצל

רש"י

מן שלוש עמו': לא שנא מתנה. אם נתן במתנה כלום מקצת נכסיו עידית ובינונית והייד לעצמו זיבורית אין אומרים כל הקודם בשטר טוחה זכה לו קודם שלא יטלו האחרונים אלא מה ששייר הראשון שאם יחסר שלא נמצא כל כך שם שלא יצא הראשון נפסד אלא שמריך דכיון דלא אמר ואחריו לא דוקא אקדמיה אלא שליח לסליקא בי דבריו כאחד: יצא[עליו] שט"ח. על לאחר נאמר שגם אלו · גובה מכולן. כלומר שלם יפסידו כדבר אחד איש לפי חלקו כגון ד' מאות מפסיד יותר מכולן שאם יצא עליהן שט"ח של מנה חולקין לפי חלקים אותו מנה ויפלם זה ב' חלקים וזה ב' וזה ד': גובה מן האחרון. דקמאי אמרי מתחלה קודם שאמר ואחריו לפלוני על האחרון שיש חלקו משועבדין ומלקטי חורין והוסל דין הבעל חוב עליו ובתרא שקיל משעבדו אלמא במתנה נמי אמרינן אין נבין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין גבע"ח אותם שאמר תנו להם כך וכן סלוה בעל פה היו וכל הקודם בשטר בשטר טוחה איירי לישתדיף שלקו בנדשון אותן בני חרי שהניחו לקוחות לגה. **מתני'** לאכילת פירות. הרי זה גזל שדה מחבירו ומכרו לאחר והלוקח ורעה ועשאה פירי ובא הנגזל וטרפה מן הלוקח ולא נתן לו כי אם הילאה כדינו הלוקח גובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי באחריות מכרה לו בשטר והויא כמלוה בשטר והפירות גובה מנכסין בני חורין כדמפרש בגמ' וכן לשבח קרקעות אם השביח אותה שטייבה ונטע בה אילנות והנגזל טרפה ממנו: כמולא מציאה. ומחזירה ואלה טוען שלא החזירה כלה **גמ'** (א)שאין כתובין פירות הללו כשנכתב שטר המכירה על קרקע הגזולה עדיין לא היו כתובין

השתא ירושה דאורייתא אמרת אלמנתו ניזונית מנכסיו מתנת ש"מ לא כ"ש ויש לומר דהכא במתנת ש"מ במקצת ובקנין דכמתנת בריא היא אבל כמתנת ש"מ בכולה אי קמא בינונית ובתרא זיבורית מביטנית דקמא גבי וכן דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ן ז"ל בכבא בתרא: אשתדוף. נשדפו: **מתני'** אין מוציאין לאכילת פירות. הרי שגזל שדה מחברו ומכרה לאחר

שלא כתב בשטר אלא שלוני מכר קרקע לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוי כמלוה בשטר אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה אע"פ שכתב לו אנא איקום ואשפי ואיזון ועמליהון ושבחיהון ופיריהון מ"מ כיון שהפירות אינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא והוי כמלוה על פה הכי איתקן תנאי ב"ד כך הוא שיהיו כתובין אלא בני חורין ולא יהא תמוכין ככתובין אלא משועבדין לפי שלא היה אדם קונה שדה מחבירו אם מגון

והלוקח זרעה ועשאה פירות ובא הנגזל וטרפה מן הלוקח ולא נתן לו כי אם הילאה כדינו והלוקח גובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי באחריות מכרה לו בשטר והויא כמלוה בשטר והפירות גובה מנכסים בני חורין כדמפרש בגמ': ולשבח קרקעות. אם השביח אותה שנטע בה אילנות והנגזל טרפה ממנו: ולמזון אשה והבנות שלו שקבל עליו לזון כדתנן [כתובות דף נב:] לא כתב לה בנן נוקבן דהויין ליכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי חייב מפני שהוא תנאי ב"ד: **גמ'** מפני שאינן כתובין. [שאין כותבין הפירות] הללו כשנכתב שטר מכירה על קרקע הגזולה שעדיין לא היו [בעולם]

*) כבינונית ומחלית הזיבורית כצ"ל (ג"ה)

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

ולא כתב בשטר [אלא] שפלוני מכר לפלוני קרקע פלונית באחריות הילכך דמי הקרקע הוי כמלוה בשטר אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה דלא"פ דכתב ליה מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי [וביני אלין] אינון ועמליהון ושבחיהון ופיריהון אפ"ה אין קול יוצא אלא על המקח לא על השאר כיון שעדיין אינן בעולם ואפשר שלא יבאו ודפרכינן והא מזון האשה והבנות וכו' לא פריך אלא ממזון האשה ולא משל בנות דהנהו נמי לא באו לעולם בשעת כתיבה ואולי לא יבואו **מתני'** יתומים שסמכו אצל בעל הבית. שבאו אצלו להשתדל בנכסיהם אבל לא מנוהו אביהם אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם (ס). כאפוטרופא: ישבע. כשיחזיר הנכסים ליתומים נשבע שלא לקח משלהם כלום. חילוף הדברים דמנוהו בית דין ישבע דליכא למיחש דלמא מימנע ולא מקבל דבהשתא הנאה דנפיק עליה קלא דנברא מהימנא הוא דלאו כ"ד ממנין אלא אדם נאמן וכשר ודאי לא מימנע אע"ג דרמי עליה שבועה אבל מינהו אבי יתומים אי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי ומ"מ כל שהחזיקו בנכסים אין יכולין לחזור בהן והכי איתא בתוספתא [דג"כ פ"ח הל"ג]: המטמא. טהרותיו של חברו: והמדמע שמערב חולין עם תרומה: שפיגלו. ששחטו הזבח לאכלו חוץ למקומו **גמ'** להאכיל. הפירות שרוצין לאכול אבל לא הפירות שרוצין להניח ולהצניע: לחוב על מנת לזכות. כלומר אפילו דנו על מנת לזכות ונתחייבו בזה אין היתומים נפסדין ולכשיגדלו ידונו עמו: ברחוק שדה הרחוק מן העיר כדי לגאול הקרוב דדילמא משתדפי הקרוב שאין אדם יודע אי זה מהם יכשר. לא משפיין. לא יעשו פירות בשופי: להוציא עבדים לחירות אם באים לפדות עצמן בכסף שנותנים להם אחרים ע"מ שאין ליתומים רשות בהם. אבל מוכרין אותם לאחרים. לתקנת היתומים כגון להאכילם אף העבד עצמו נותן דמי עצמו ויוצא לחירות: מפני שהוא כמוכרו לעצמו. ומה לי מכרו לעצמו מה לי לאחרים ותנא קמא סבר מפני שנראה כמוציאן לחירות שאין הכל יודעין בדמים שהוא טוען: וצריך לחשב עמהן באחרונה פירוש ולהשביען אם נטע משל יתומים כלום: רשב"ג אומר אינו צריך והלכתא כוותיה והרב בעל העיטור ז"ל כתב

נר מצוה

אצל בני חורין ואינן כתובין אצל משועבדים: **מתני'** יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייבין לעשר פירותיהן אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים: המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבים ושוגגים פטורין: **גמ'** תנו רבנן אפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושין להן סוכה לולב וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין (א) ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין מפדין עליהן את השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאיתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאים לדון א לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים ואין אפוטרופין רשאין למכור ב ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה מ"ט דילמא משתדפו ואין אפיטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף ג לא למכור עבדים וליקח בהן שדות מאי טעמא דילמא לא משפיאן ואין אפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותם לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא כיפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה דברי רבי רשבג"א אינו צריך ואין

רש"י

אשתו ובניו שולמית עליו. **מתני'** יתומים שסמכו אצל בעל הבית לעשות על פיו ולא נתמנה לאפוטרופא לא מאביהן ולא מבית דין ואפילו הכי הוי כאפוטרופוס ישבע כשיגדלו היתומים ישבע להן שאין (ב) בידו משלהן כלום מינהו ב"ד לא ישבע דאם כן ממנעו אבל מינהו אבי יתומים איט נימנע דאי לאו דאהימן עבד ליה ריוח נפשה לא הוי אפוטרופוס ולא מימנע. חלוף הדברים מינוהו בית דין ישבע דלא מימנע דניחא ליה דליפוק עליה קלא דמהימן הוא בב"ד כלומר שב"ד מינוהו אבל במינהו אבי יתומים אי יהיב נמי אישתבועי (א"כ) מימנע ולא עביד **גמ'** להאכיל ליתומים לאלתר חייב לעשר. לא להניח את התבואה באוצר עד שיגדלו ומוכרין להן לצרכן (ג) מנכסיהם להאכיל המשות הללו ולא להניח שמא ינגנו (ד) או משום דשבח בית אביהן נוי וכבוד הוא להם לדקה אי דבר שאין לו קצבה דכל שעתא קיימי עניים ונחלא נכסיהן לייט להון שם בעלי דין של יתומים הבאין לעורר על נכסיהן לחוב על מנת לזכות כלומר אפילו דנו כדי לזכות ונתחייבו בזה אין היתומים נפסדין ולכשיגדלו ידונו עמו דילמא משתדפי ילין בשדפון להוציא עבדים לחירות אם באין לפדות עצמן בכסף שנותנין להן אחרים על מנת שאין ליתומים רשות בהם אבל מוכרין אותן לאחרים לתקנת היתומים כגון להאכילן ואותן אחרים שרצו לתת להם הכסף לפדות עצמן הם יקנום ויהיו קנוים להן ואחר כך ישחררום מפני שהוא כמוכרו לו כלומר כשקבל הכסף מן העבד בהורת תכירה הוי האפוטרופוס כמוכר העבד לעצמו

הגהות הב"ח

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

כתב דלוקא כאחרונה אין מחשבין אבל בתחלה נריכין ב"ד לחשוב עמהן ולכתוב חשבון המטלטלין והקרקעות והאונות וכל מה שנתנו בידם ואע"ג דאמרינן דאין נשבעין הני מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי כגון שאמר ליה יודע אני שלקחת משלי כך וכך משביעין והילכך צריך שידעו מה שקבלו ויש שהחזירו וכתב הראב"ד ז"ל שכותבין שני שטרות א' לאפוטרופוס ואחד לקרובים של יתומים והוא כאות והוא עקרית שטר שמום ב"ד ואם תינק אבי יתומים בחייו הרשות בידו. פי' ולא חשבינן להו כאפוטרופא דאפסיד דמסלקינן ליה.וכתב (ו) רי"ף ז"ל דהרשות בידם גרסינן והכי פירושו

ואין עושין אפוטרופין א נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים (א) הרשות בידו. חזינן לגאון דקא פסק הלכתא כרשב"ג וקאמר לא אמרינן הא"כה כרבי אלא לגבי חבירו אבל לגבי אביו לא. ההוא(ג) דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה מזבין ארעא וזבין תורי ולא א"ל ו"א מדי (ג) דתניא אמר רבי יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי. הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הויא להו תורתא שקלה זבינתה נהליהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתא דמזבנה אמר להו יתומים ב שסמכו אצל בעה"ב תנן והא אייקר ברשותיה דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב *נהילאי דא"ר נהילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו (א) אלא בכספא. ג מישך פירי מיתמי איקור היינו דרב נהילאי בר אידי זו"ל לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. אימשיכי להו פירי ליתמי איקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זו"ל סבור מינה היינו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב ששא בריה דרב אידי הא רעה לדידהי היא הזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהיב זוזי: יהבי יתמי זוזי אפירי זו"ל לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש איקור סבור מינה היינו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב ששא בריה דרב אידי הא רעה היא ליתמי הזמנין דאמרי להו* נשרפו חטכם בעליה. יהבו זוזי ליתמי אפירי איקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זו"ל סבור מינה היינו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב [*ששא] בריה דרב אידי הא רעה הוא לדידהו הזמנין דמצטרכין לזוזי וליכא מאן דיהיב להו: אמר רב אשי אני וארי שבחבורה ומנו רב כהנא דתמינן בשטרי דאיביה דזעירי יתמי *)דזבין ארעא °לכרגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא. עמרם צבעא אפיטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומיכסי מדיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה הא קא אכיל ושתי ולא אמיד אימיר מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתי לי סהדי דמפסיד ג ומסלקנן ליה דאמר רב

*) [ועיין רש"י ...] [illegible]

רש"י

ביתי שכל צרכי הבית נעשין על ידה והיא עיקר וכן שור עיקר שדה. מאי עבידתא מאי חיכה תותה לימכר. יתומים שסמכו תנן ואע"פ שלא נתמנה חשיב כאפוטרופוס. הרי הן כהקדש דכתיב [ויקרא כז] ויתן הכסף וקם לו ולא מייך נמי משיכה משוך ויקרות פירי ליתמי היינו דרב נהילאי ויכולין יתומין לחזור בהן (ג) לא יהא כח הדיוט כו' שהדיוט (ד) יכול לחזור המוכר כל זמן שלא משך הלוקח (ה) [אבל משך לא] וכ"ש הקדש או יתומים שהן כהקדש דליפוי כח עשאום כמו הקדש ולא לירעת כח. אימשיכו פירי ליתמי שהיתומים משכו פירות מאחרים ולא נתנו דמים אייקור ורוצה המוכר להחזיר בו משום דקגין יתמי בכסף לא יהא כח הדיוט וכו' וכיון דלוקח הדיוט שמשך לא מצי המוכר הדר וכ"ש גבי הנך היינו דרב נהילאי ויחזרו בהן היתומים שרפו חטכם שהרי נגיתם במעות והרי הם ברשותכם וברשותכם נשרפו לכריז לפיים נוכי הדם בלא אכרזתא שמכריזין שלשים יום שדה פלוני יוצאת למכור בב"ד לפי שאין פוסקין לעמוד לפי שבגנאי המוך נחוץ א"ר יוחנן שמא כי היכי דלישתמען מיליה ויורך היתומים הוא מריחה כמדם ... [illegible]

ר"ן

אם מינן אבי יתומים בחייו שהיה רגיל להפקיד להם הרשות ביד ב"ד למנותן עכשיו דאגן סהדי דניחא ליה לאב וה"נ בתוספתא (ז) [דנ"כ פ"ה הל"ד ע"ש] אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים (ח) וקטנים ואם מינן אבי יתומים בחייו הרשות בידו ושמעינן מסיפא דאף באפוטרופוס שמינהו ב"ד אין רשאין לעשות כל הדברים האמורים למעלה שלא לעשותן דהא בסיפא קתני ואם מינן אבי יתומים מכלל דעד השתא במינוהו ב"ד איירינן ומכל מקום כשנטלו רשות מב"ד הכל מותר וה"נ בתוספתא [שם] וטוען אם נטלו רשות מב"ד מותר שאין לך בדברים אלא תיקונן ושתמן לאשתי ביתי ולשורי שדי שהאשה עיקר הבית ורוב תבואות בכח שור: מאי עבידתא דמזבנא. הך יכולה למכור יתומים שסמכו אצל בעל הבית דינו כאפיטרופא אף לעשר הפירות ומכאן דיתומים שסמכו אצל בעל הבית דינו כאפוטרופא לכל דבר וכתב הראב"ד ז"ל דלא משבעינן ליה דהבא תינא אבי יתומים דהי לאו דעבד ליה נייח נפשא לא הוה ממני ליה אפוטרופא חששו דילמא תימנע כ"ש זה שסמכו אצלו וכן דעת הרמב"ן ז"ל והכי מוכח בפרק הכותב [ואין דעת הרא"ש כן בכפ"ון] תמוך פירי מיתמי שמכרו היתומים פירות ומשכן הלוקח מהם ולא נתן דמים זו"ל לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש כלומר היתומים כהקדש הן לא יהא כח הדיוט חמור משל הקדש ובהדיוט דבר תורה מעות קונות ותיקנו שתהא משיכה קונה והייך כיון דבעלמא אין ההדיוט יכול לחזור בו *)כל שמכר להדיוט אף לגבי יתומים אע"ג דאמרינן דלא תיקנו תיה בכספא אין הלוקח יכול לחזור בו ולא אמרו לא תיקנו הנא בכספא אלא לתועלת היתומים. אמשיכו פירי ליתמי שקנו לצורך יתומים פירות ומששום היינו דרב נהילאי. דאמר דלא תקני אלא בכספא וגיכא דיהיב להו אם תהיה ידם על העליונה לעולם יהיב זוזי ליתמי אפירי זו"ל לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש פי' בהדיוט דשותא יכול לחזור בו שאין המעות קונות דאמרינן להו נשרפו חטך בעליה [וא"ת אמאי] לא אמרינן הכי במשוך פירי מיתמי ואייקר**) [וכי תימא] דאמרי [יתמי ללקוחות] שלכם נשרפו בקנה להם משיכה אף כאן נאמר כן [ואומרים] י"ל שכך ה"ה כיון שאם ירצו ככה ומשיכה קונין בכל יתומים לענין איגסין תשעה דתבואה קנו אלא שהם יחזרו בהן היתוק [בעל] וכ"ז שלא חזרו הם נתנם ללוקח נתנם וכ"ג מדברי רש"י ז"ל יהיב זוזי ליתמי אפירי איקור לא יהא כח הדיוט כו' והרי הדיוט היה יכול לחזור בו דהמעות אינן קונות כ"ש יתומים. לכרגא אם התנך שחייבין היתומים וכן למזונות היתומים ולקבורת' מזבנינן בלא אכרזתא שאי אפשר להתעכב לדברים אלו ימי הכרזה. כי היכי דלישתמען מיליה פירוש הרשות בידו לעשות כן כדי שיהיה מכובד וישמעו דבריו ולא יגזלוהו ולא אמיד. מיט מותיק כעשיר וגתנה שהוא נוגב משל יתומים. מיתור מגיתא אשכח. וכתב הרמב"ן ז"ל דלא הלינן הכי אלא באפוטרופא שמינהו אבי

*) [כ"א בכתבן ...] **) [illegible]

ספר הזכות

[illegible]

[illegible]

תגהות הב"ח

[illegible]

הגהות הגר"א

[illegible]

אבי יתומים אבל לא כמינוא ב"ד שאין לב"ד למנות אלא נברא מהימנא ולא דסגו שומעניה וכן דעת הרמב"ם ז"ל [בפ"י מהלכות נחלות] ורבינו ז"ל חולק עליהם דכיון דסמכא משום דלא מחזיקנן אינשי בגנבי לא שנא מינוא ב"ד ל"ש מינוא אביהן [של יתומים] דהא לא [תימא הכי הוה ליה לגמרא] למימר בהדיא עמרם לגבא אפטרופא שמינוא אבי יתומים הוה כיון דתלי דינא בהכי · הלכה כאבא שאול. וכתב הרמב"ן ז"ל דהא לענין תשלומין כן דהם פשע ומינהו אבי יתומים פטור דילמא מימנעי והכי מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' (דף נט.) דאמריק שור חרש שוטה וקטן שנגחו מעמידין להם אפוטרופא [ומעמידין להם בפני האפוטרופא ומשו ליה מועד וכי הדר נגח] משלם מן העליה ואמרינן מעלית מאן (ג) רבי יוחנן אמר מעליה יתומים דאי אמרי מעלית אפוטרופין מימנעי ולא עבדי ואע"ג דהתם מינהו ב"ד הוא מ"מ הוה ליה כמינוא אבי יתומים כיון דלא נפיק עליה קלא בהכי דנברא מהימנא הוא דהא ממנין אותו אלא לשמור השור שלא יזיק ור"ת ז"ל סובר דכל אפוטרופא שפשע חייב אף על פי שמינהו אבי יתומים והכי מוכח בפרק המפקיד (דף מב:) דאמרינן בההוא אפוטרופא דזבן תורא ליתמי ולא הוו ליה ככי ושיני למיכל מכריה לבקרא ומית אמרינן התם היכי נעביד נימא ליה לאפוטרופא דל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה אלמא האי לאו הכי חייב וטעמא משום דהוה ליה נושא שכר משום פרוטה דרב יוסף [נ"מ דף פב.] וההיא דב"ק שאני דהתם נעשה אפוטרופא לתועלת היתומים אלא אדרבה להזיקם ואי מעלית אפוטרופא מימנע אבל כל שמשתדל בתועלת היתומים אינו נמנע מחמת תשלומין שהוא אומר בלבו אני אזהר מלפשוע ואין הפשיעה מצויה כ"כ:

גוילים שבו לא עבדתים לשמן וספרי׳ נה.* תורה בעי עיבוד לשמו דבתפילין הוא דאפליגו [דף י"ה] רשב"ג ורבנן דלרבנן לא בעי עבוד לשמה אבל בס"ת תודו [והרמב"ן ז"ל כתב] ומזוזה דינה כתפילין מדאמריק [מנחות דף לב.] ס"ת שבלו ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה שאין מורידין מקדושה חמורה לקלה הא מורידין שפין [אלמא מזוזה אינה צריכה עבוד לשמה כתפילין] אבל הרמב"ם סובר [דתפילין בעי עבוד לשמה כס"ת אבל] מזוזה לא בעיא עבוד לשמה: ס"ת ביד מי [א"ל] ביד לוקח וכו' ואינך נאמן להפסיד ס"ת ומשום (ג) דחזקת פועל עשה כהוגן מה שבידו וכל שאין בידו אינו נאמן דחזקה משקר (א) ומינא בארס בעלמא [גיטין דף ג.] עד אחד נאמן באיסורין בכל גד דסתמא אמרו נאמן: טעי בדרבי ירמיה. והיה סבור כמו שהיה סובר רבי ירמיה שאין הספר טוב נפסד מחמת קך אלא פני כתעברת הקולמוס על האזכרות לשמן: מתני׳ העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת ואע"פ שהשיאה אביה) [קטנה דהויא לה אשת איש גמורה אפ"ה מקבלת גיטה ומתגרשת משום דלא בעינן דעתה דאשה מתגרשת בעל כרחה] ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה. ולמאן דאמר ביבמות [דף קיב.] דקטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו (ד) [הכא מיירי] בתרומה דרבנן ובאיסורין דרבנן לטלי עלמא אין אנו מצווין להפרישו. מריש. קורה: שיטול את דמיו. ולא הצריכו לקעקע כל הבירה וליטלה ולהחזיר הגזילה בעין: ושלא נודעה לרבים. שלא נודע הגזל לרבים

נר מצוה

רב הונא חברין משמיה דרב האי אפוטרופוס דאפסיד מסלקינן ליה איתמר אפוטרופא דאפסיד רב הונא אמר מסלקינן ליה דבי ר' שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה וקאמרי רבוואתה מנו דמסלקינן ליה משבעינן ליה והאי דאיפסקא הלכתא דלא משבעינן ליה ה"מ דלא אישתכח עליה פסידא אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקינן ליה ומשבעינן ליה: אפוטרופוס שמינהו ^א אבי יתומים ישבע וכו': אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול [א]והני מילי בטענת ^ב שמא אבל בטענת ברי משבעינן כגון דגדלי יתמי וטעני עליה בטענת ברי וכפר אידו כגון דא ודאי משתבע: המטמא והמדמע וכו': **ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שבו אינן כתובין לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ^ג ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת א"ל ר' ירמיה נהי דאפסיד שכר אזכרות דכוליה ספר אמאי אפסיד א"ל שאני אומר כל ס"ת שאין אזכרות שבו כתובין לשמן אינו שוה כלום ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שבו לא עיבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד (א) מי א"ל ביד לוקח א"ל (א) מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת *ומ"ש מדר' אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא קא פסיד כוליה אגריה וקאתי ואמר ש"מ קושטא קאמר: **מתני׳** העיד רבי יוחנן בן גודגדא ^ד על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו ועל החטאת הגזולה שלא נודעת לרבים שמכפרת מפני תקון המזבח:

רש"י

וקטן האילמת המטמא טהרות של חברו כגון תרומה: והמדמע תרומה בחולין של חבירו ומפסידן שאסורין לזרים וצריך למוכרן בזול לכהנים · והמנסך יין של חברו בשוגג פסול נגמ' מפרש טעמא (בתלמודא)׳ גוילים קלפים: ומאי שנא מדרב אמי דאמר ליה אי אתה נאמן להפסיד ספר תורה התם איכא למימר דמשקר ומסיק לאקניטו ופטור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל הכא נבי קלפים יודע שיפסיד את כל שכרו ואתא ואמר איסור קושטא קאמר: **מתני׳** שהשיאה אביה. דנתא נקט אע"ג דקבל אביה הקדושין כשהיא קטנה והויא אשת איש גמורה אפילו הכי יוצאה בגט ומקבלת גיטה אע"פ שאין לה דעת דלא בעינן דעתה שאשה מתגרשת אפי׳ בעל כרחה׳ ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן והיא יתומה דלא הוי נשואיה אלא דרבנן שאוכלת בתרומה דרבנן נסבך נשואין ולא גזרו מידי מריש. קורה בירה בית גדולה. שלא נודעת לרבים שהיא גזולה. ממכפרת ואין צריך להביא אחרת מפני תיקון המזבח שלא יהו כהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה שאסורין ונמלא מגנת

*) בספרי הסתם נכ"ל (ג"ח)

גמ׳

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) כ"כ יש לתמוה דמשמע דאי הוה ספר תורה ביד מוכר כ"ש דמהימן ואע"כ נאחוז שרך שאלו ספר תורה ביד מי וכבר הקשו כן הרשב"א בחידושיו [illegible]

ספר הזכות

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

[illegible]

גמ' מפני תקנת השבים. שלא ימנעו לקעקע הבירה ימנעו מלעשות תשובה: מתני' לא היה סיקריקון. פי' אנס. כלומר שאינו יכול לטעון דין אונס ולומר אנוס הייתי כשמכרתי: בהרוגי המלחמה. אבל מכאן ואילך היה יכול לטעון דין אונס וטעמא מפרש בגמ' דבשעת הרוגי המלחמה דגזרו כל דלא קטיל(ג) לקטליה אגב אונסיה גמר ומקני אבל בתר הכי אמרו כל דקטיל לקטלוהו וסלקך כשאנסו שדה לא גמר והקנה ונקט ביהודה מפני ששם היתה] הגזירה שהיתה] [ירושלמי הלכה ז] קבלה בידם שיהודה הרג עשו דכתיב ידך בעורף אויביך: מקחו בטל. שיכול לומר כשהסכמתי על המכירה נחת רוח עשיתי לסיקריקון: אבל אם לקח תחלה מבעל הבית ואחר כך מסיקריקון מקחו קיים. שלא היה לו לקיים תחלה המקח מפני נחת רוח אם לא שמכר מרצונו: נותן לבעלים רביע. דמן הסתם רביע מוזיל הסיקריקון: אימתי. שני בנתינת רביע: בזמן. שאין ביד בעה"ב במה ליקח השדה. ירושלמי [סוף הלכה ז] הם אומרים היה בידינו ליקח והלקוחות אומרים לא היה בידכם ליקח אמר ר' יוסי לעולם השדה בחזקת הלקוחות שהמוציא מחבירו עליו הראיה ע"כ ובלשון הזה הביא הרשב"א ז"ל בתשובה: בפני סיקריקון. פירוש ברשותו: גמ' לא שנו. דמקחו בטל: אלא שאמר בעל השדה ליקנה זה לך חזק וקנה. ועל כן יכול לטעון נחת רוח עשיתי לסיקריקון כיון דלא הוי אלא דבורא בלחוד. אבל אם קיים בשטר המכר קנה לוקח דאי משום נ"ר לא היה לו לעשות כל כך לכתוב שטר בדבר: עד שיכתוב אחריות. שיקבל עליו ישראל זה אחריות דכולי האי לא איבעי ליה למעבד אם לאו שמרצונו קיים המקח שאם לא כן היה יכול לומר לסיקריקון אתה מזבנא ואנא מקבלנא אחריות ומ"מ אם יש לו עדים שאנס בקבלת האחריות ודאי בטל מקח: מאי אחריות נמי שטר. דכל שכתב שטר סוה ליה כקבל אחריות: כגי ריבעא זבין. שוה ד' מאות מכר לו בג' מאות: ארלי ליה זוזי. מנה לו המעות מלשון הערלה מעות: אנפרות. אונס: דואר. שומר: קביל. טעמא דקביל אחולי אחליה. ואע"ג דתטה ויהיב את ליט כלום"] משום דלא אמרי' בעלמא אין מתנתו מתנה אלא דמשום דאיכא למימר אע"ג דלא אזיל וקביל לא משום דאוזיל ליה הוא אלא משום דלא מצא עת למיזל ולמקבל אבל הכא בי דואר קבוע בכל עת כיון דלא קביל ש"מ אחולי אחיל]: רבע קרקע. דמי אותו רביע טעלן:

רש"י

מזבח בטל שיהיו נמנעים מלעשות: גמ' דלא בעיק דעתה. דאשה דבא מרשה אין לה דעת ולא אמרינן כשאמר לה כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה לגט. מפני תקנת השבים. שלא תצריכו לקעקע ביתו וליטול המריש ולהחזירו מימנע מלעשות תשובה: מתני' סיקריקון. עובד כוכבים רוצח שנותן לו ישראל קרקע בפדיון נפשו ואומר שא קרקע זו ואל תמיתני. בהרוגי מלחמה. מלחמת טיטוס שהיתה בירושלים ויהודה וקאמר דבהרוגי מלחמה לא היה דין סיקריקון נוהג והמקח היה קיים דאגב אונסיה מסתד ודאגת מיתה גמר ומקנה. מהרוגי מלחמה ואילך שלא היה כלוף כך אונס אלא קצת פחד לא גמר ומקני כל כך אלא מחמת יראה אומר לו כך שא קרקע זו ואל תמיתני: מקחו בטל. דאמר מחמת יראה עבד אי נמי הסני טח לי ודאשון קנה הימנו ובגמרא מוקי לה דלא כתיב ליה שטרא: לקח מן האיש קרקע. המיוחד לכתובת אשה או שכתבו בכתובתה או שהכניסה לו שום בכתובתה וכל שכן שאר נכסים דאי לא עבדא ליה אומר לה עיניך נתת בגירושין ומיתתו: מקחו בטל. דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: נותן לבעלים רביע. ששיערו שסיקריקון מוזיל גביה רביע: גמ' לא שנו. הא דמיקחו בטל דאמר ליה בעלים לזה שלקח מן הסיקריקון: לך חזק וקני. בחזקה דכיון דדיבורא בעלמא הוא איכא למימר השני טח לי אבל אי כתב ליה שטרא בשמיה (ב) טפי מאי לא הוה ליה למעבד אי לאו דזבנה מכר גמור ומדעת. אחריות. דאי טרפה מיניה לגבייה דמי ארעא. תליוהו. תלו ואנסוהו עד שמכר זביניה וביני דאגב אונסיה גמר ומקני אבל בשטר קנה וה"נ בשטר איירי דתלוהו ובין איירי דכתב בשטר. היכא דיהיב זוזי כיון שנותנין לו מעות דמי קרקע בזול גמר ומקני אגב אונסיה ואפי' בשדה זו שאנסוהו למכור שדה זו וכ"ש אם אנסוהו למכור סתם אחת משדותיו ומכר זו: ארלי ליה זוזי. ללוקח כדמפרש התם. אין דין אנפרות בבבל. אם עובד כוכבים אנס קרקע מישראל בבבל ובא ישראל ופרעו של חבירו ואמר קרקע שלקחת מן העובד כוכבים שלי היתה וגזולה היתה ממני: אינו נאמן להפסיד הלוקח. בי דואר. מושל: רביע בקרקע. עלמו נותן לו שהוא שליש במעות דקסבר נכי רבעא זבין שוה ד' [לקח] כשלש:

גמ'

גמ' אמר רבא מעדותו של רבי יותנן בן גודגדא נשמע אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שט"ח זה מגורשת מי לא א"ר יוחנן בן גודגדא דלא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה ולא אמרינן בטולי בטליה אלא משום כיסופא הוא דאמר לה הכי: ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו: ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים יקעקע כל הבירה כולה ויחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש מפני תקנת השבים: מתני' לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה מהרוגי מלחמה ואילך יש בו סיקריקון לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל לקח מבעה"ב וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים: לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה ובית דין של אחריהם אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כל הקודם ליקח זוכה אבל נותן לבעלים רביע: גמ' לקח מסיקריקן כו'. אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקנה אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה (א) עד שיכתוב לו אחריות ואותבינן עליה דרב מהא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר לקח מן האשה בכתובתה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שיכתוב אחריות ופריק מאי אחריות נמי שטר והלכתא כשמואל דקי"ל דכל היכא דפליגי רב ושמואל ולא איתמר הלכתא כחד מינייהו הלכתא כשמואל בדיני ועוד דתניא מסייעא ליה ופירוקא דרב שנויא הוא ולא סמכינן אשינויא ואי קשיא לך ההיא דגרסינן בחזקת הבתים אמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני ואותיב רב המנונא עליה דרב הונא מהא מתני' לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ואמאי התם נמי ניזיל אגב אונסיה גמר ומקני ופריק הא איתמר עלה אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקנה אבל בשטר קנה ואקשינן ולשמואל דאמר אף בשטר לא קנה מאי איכא למימר ופריק מודה שמואל היכא דיהיב זוזי ואסיקנא והלכתא בכולהו וביניה זביני ואפי' בשדה זו בין ארצי ליה זוזי בין (ה)לא ארצי ליה זוזי אלא בשטר בלבד קנה וכי אמר ליה בתר הכיתא שקול זוזך לא מצי למהדר ביה למימרא דהלכתא כרב דאמר לא צריכינן לכתיבת אחריות ההיא לא קשיא מידי דהא אמרינן מודה שמואל היכא דיהיב זוזי ואע"ג דאיפסיקא הלכתא בין ארצי ליה זוזי בין לא ארצי ליה זוזי התם גבי תליוה וזבין דעתיה למיתן ליה זוזי ודעתיה דמוכר למישקל מיניה זוזי אבל הכא גבי אשה וסיקריקון ליכא מאן דיהיב להו זוזי הילכך לא מהניא כתיבת שטר עלייהו עד דכתיבי אחריות: אמר רב יוסף נקטינן אין דין א אנפרות בבבל מאי טעמא כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל קביל אימור אחולי אחליה: זו משנה ראשונה וכו': ת"ר זו משנה ראשונה וב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה רצו מעות נוטלין רצו קרקע נוטלין אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש ב כל הקודם ליקח זכה ונותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות ששוה קרקע שהן שליש המעות שנטל הסיקריקון דקי"ל כשמואל דאמר רביע בקרקע שהוא שליש המעות דכל דזבין נכי ריבעא זבין:

הגהות הרי"ף (א) ומיירי בלא נתן לו מעות וכדמסיק הרי"ף:

מתני'

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

מתני' חרש רומז ונרמז. פי' שעילין מעשיו אם רומז או רומזין לו וע"י כן גיטו גט: בן בתירא אומר קופץ ונקפץ ושטיל לגבי מטלטלין אם קנאם לו או מכרם בכך והרמיזה הוא בעיניו וקפיצה בשפתיו: גמ' אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה. בלבד הוא שמוליא ומיירי בשנשא כשהוא חרש אבל נשא כשהוא פקח ונתחרש לא וכמ"ש הרב ז"ל בריש פ' מי שאחזו: כל חד וחד לפום חורפיה. אם הוא פקח וחריף מבר שית מהני ואי לא בר שבעה או בר תמניא לפי מה שהוא אדם: וטעמא מאי. (ב) מועיל והלא אין מעשה קטן כלום. משום כדי חייו שיכול להתפרנס כשיוכל למכור שלו שאם לא כן לא יוכל להתפרנס:

ומעותו עד כמה. אסטעה במכר עד כמה הוא חוזר: עד שתות כגדול. דאפסיקא הלכתא במליעא [דף כ] שתות קנה ומחזיר אונאה. וכת' רבינו האי ז"ל דכיון דטעמא משום כדי חייו אין ממכרו ממכר אלא לכדי חייו ולפי דעתנו אנו [רואין] אם יש שם ממון הרבה שתאגין לו קצת ממנו לסחורה כדי להתלמד [בנת"מ אע"פ שאינו צריך לכדי חייו] לפי מראית עיני הדיין ע"כ והרמב"ן ז"ל כ' דכיון דתקון רבנן שיהא ממכרו ממכר לא פלוג רבנן בין כדי חייו ליותר מכאן דלאו במתנתו הסיקנא דמהני אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת כי היכי דליעבדו מיליה ולא עוד אלא אף במתנה ש"מ דלא שייך למימרא ליעבדו מיליה מהכי משום דלא פלוג רבנן והכי מוכח בשילהי מציאת האשה [דף ע ע"ש]: ומתנתו מתנה. פירוש במטלטלין דאלו בקרקעות אינו מוכר עד שיהא בן י"ג ויודע בטיב משא ומתן ומתנתו מהניא אע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן ולמכור בקרקעות שירש מאביו עד שיהא בן עשרים וכל זה מפורש בפ' מי שמת [דף קנה: ודף קנו.]:

מתני' מערבין בבית ישן. אם נהגו להניח עירוב בבית א' מקמתבוי אין להם להניחו בבית אחרת כדי שלא יתקוטטו: בור הקרוב (ג). לאמת המים. המנקף. מלשון כנוקף זית. אין מוחין ביד. עניים עובדי כוכבים שלא יטלו הלקט או הפאה. את הבור ולא הטוחן עמה. מסייעת ידי עוברי עבירה. מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית. שאומר להם חזקו.

גמ' לפתוח ראשון בבית הכנסת: ולברך. בסעודה ראשון או בכל מקום: נקיטינן. הלכה למעשה: אין שם כהן נתפרדה חבילה. ואין הלוי קורא כלל: אחריהן. של אנו של כהן ושל לוי מי קורא: בחומשין. הספרים שלהם היו בגלילה וחומשין הייט שאין שם כל התמשה חומשי תורה: מפני כבוד הצבור. שנראה כעני וככאן כתב רבינו ז"ל הלכה ולא למעשה שאם נמצא טעות בס"ת באחד מן החומשים מותר לקרות בשאר דהא אין החומשין מעכבין זה את זה אלא מפני כבוד הצבור וכיון שהס"ת שלם שפיר דמי: והא לא ניתן ליכתב. הדברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרן בכתב כיון דלא אפשר. שלא לכהכה מפני שהיתה תורה משתכחת עת לעשות לה' [הפרו תורתך. כלומר עת שיטול האדם להפר התורה כדי לעשות לה']

מתני' [חרש רומז ונרמז] בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: גמ' אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה ואיכא דאמרי אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והא אנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין: הפעוטות מקחן מקח כו'. ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שבע רב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ול"פ כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ואמרי' עלה בפ' מציאת האשה אמר רבה ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר ומעותו עד כמה א"ר זירא עד שתות כגדול ומתנתו מתנה אחת מתנת בריא ואחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת: מתני' אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. העני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור. אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום: משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משהטיל למים לא תגע אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא [ידי] ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום: גמ' ת"ר וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון אמר אביי נקטינן אין שם כהן נתפרדה החבילה ואמר אביי נקטינן אם אין שם לוי כהן שקרא ראשון קורא שה"ו בני גלילא לרבי חלבו אחריהן מי קורא לא הוה בידיה אתא שייליה לר' יצחק נפחא א"ל אחריהן קוראין ת"ח הממונין על הציבור אחריהן ת"ח הראויין למנותן פרנסין על הציבור אחריהן בני ת"ח שאבותן ממונין פרנסין על הציבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל העם. רבה ור' יוסף דאמרי תרוייהו אין קורין בחומשין בבהכ"נ מפני כבוד הציבור רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרתא אסור למיקרי ביה בשבתא מ"ט דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור מ"ט דלא חזי למיקרי ביה ולאו הא שרי למקרי ביה ושרי לטלטוליה דר' יוחנן ורשב"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבת והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך הכי נמי כיון דלא אפשר עת לעשות

ניתן ליכתב שום דבר תלמוד והלכה ואגדה דהם דברים שבעל פה כיון דלא אפשר מלכתוב שנתמעט הלב והתורה משתכחת עת לעשות לה' ואם לא לעשות תקנה לשמים הפרו דברי תורתך לשעה הצריכה הכא נמי כיון דלא אפשר שאין לכל ציבור וציבור יכולת לכתוב נביאים שלם.

מגילה

רש"י

מתני' רומז ונרמז מה שרומז הוא קיים ומה שרומזין לו והוא מתרצה קיים. רמיזה בידו ובראשו קפיצה הוא עקימת שפתיו כמו קפצה פיה ואינו סימן ניכר כל כך כרמיזה במטלטלין אם מכר מטלטלין גמ' אבל בגיטין קיימא לן חרש שנשא אשה כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה. משום כדי חייו. דאי לאו זביניה זביני לא מזבני לאו מזוני ופעוטין של פשוטות עד כמה הדרא עד שתות כגדול דעד שתות קנה הקונה ומחזיר אונאה ויותר משתות בטל מקח ומתנתו מתנה במטלטלים: מתני' כהן קורא ראשון דלא ליתו לאינצויי שכל אחד יאמר אני אקרא ראשון. ומערבין בבית ישן בני חצר שרגילין ליתן עירוב חצר בבית אחד אין משנין את מקומן ליתנו בבית אחר מפני דרכי שלום שאם לא יתנו בבית שהורגלו לתת אותו בתוכו עד עתה והנכנסין שם רואין אותן מטלטלין ואין רואין את העירוב יחשדום שמטלטלין בלא עירוב ואתו לאינצויי. בור הקרוב לאמה לאמת המים המגיעה תיכ מן הנהר אל השדות ורגילין לעשות גורות שאם תיכם האמה ימלאו מן הגורות ושקי השדות ומרגילין מי האמה לבור עד שיתמלא ותיקנו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות תחלה שהן קרובות למוצאי מי האמה ואחר כך ימלאו התחתונות וכשממלאים העליונות סוכרין העליונים את האמה עד שיתמלאו (א). מפני דרכי שלום שלא יאמר כל אחד אני אסכור ראשון מצודת חיה ועוף ודגים דמדאורייתא אין בהן גזל דלית בהן תוך במצודות דליקני ליה כליו גזל גמור מדבריהם ונפקא מינה להוציאו בדיינים המנקף חותך על השביעית לסמור פירות שביעית ולהכניסם מן הביעור ואילך לא יטחון עמה לסייעה שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: ובוררת וטוחנת אע"פ שחשודה על ר"מ [...] דרוב עמי הארץ מעשרין הן בזמן שהיא טמאה לפי שבשעת טורחה אינה ראויה ליגע באוכלין ולא נדבר המקבל טומאה אבל משהטיל מים לפי שמגלגלה הוסבלה לחלה וקא מיטמאה משום כלים שמאין וזו מסייעת לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה וכולן לא אמרו שהתירו להשאילן כלים אלא מפני דרכי שלום מחזיקין ידי עובדי כוכבים שלקא דעתך מסייע תמה ובגנת' מפרש ושואלין בשלומם כל הימים אע"פ שמטיל עליהם שם שמים שהשלום הוא שמו של הקדוש ב"ה גמ' וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו' לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש ולברך ראשון בסעודה ויטול מנה יפה ראשון אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר יאמר שיחלקו בשוה אומרים בחר ושול מה שתרצה נקיטינן. מסורת בידינו מאבותינו. נתפרדה החבילה. נפסק הקשר ואבד הלוי את כבודו בשביל שגילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אומר מורי הזקן ומורי ר"י בר יהודה וסדר רב עמרם אבל משום מורי ר"י הלוי שמעתי שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים: קורא [כהן] במקום לוי אותו כהן שקרא ראשון אחריהן דכהן ולוי מי יקרא שלום תקינו לישראל שום סדר הראוין למנותן ובפרק (כל כתבי הקודש) [ואלו קשרים דף קיד] מפרש מי הם תלמידי חכמים הראויים למנותן פרנסים על הציבור כל ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר אותה בחומשין יש שכותבין להם חומשין כל חומש לעצמו כל ספריהם היו כמגילה כספר תורה שלנו דלא ניתן ליכתב פחות מספר אחד שלם והא לא

השגות הראב"ד

[...] בן בתירה אומר קופץ ונקפץ במטלטלין פי' בירושלמי שור וחבור וכוח לשון קופץ חומקים לשום (גירסא) [ובערוך] [...] אבל בגיטין דברי הכל אף ברמיזה [...]

המאור הגדול

אשת חבר משאלת וכו' לאשת ע"ה בזמן שהיא טמאה כלומר אשת ע"ה טמאה שהיא נדה ואשת ע"ה עצמה יודעת בעצמה שהיא טמאה הלכך נזהרת היא בעצמה שלא ליגע בכלים של אשת חבר כדי שלא תטמאם אבל לא בזמן שהיא טהורה כלומר שאינה נדה וטהורה היא שהיא טהורה והיא נוגעת ומטפלת ותגבת [...]

דבר מצוה: סתמן חגילה. לתינוק להתלמד בה וכן הלכה (ג) תימה הוא(ד)דבגמ' יוכח כהדיא דהלכה כמ"ד אין סותבין(א). כמו נהדית. שיש שדות רבים השותים יתכר אחד כמו"ל כשאמר ואשך הכך הילוס [ויתפסיק] כ"ע לא פליגי דעילאי שתו בריסא כי פליגי במסבר ואשקויי [שאין בו כדי לדעת סלן יחד ורולין העלייהם שיהו סוכרין הצנורים] סתוך לשדותיהן ומשקים. באזלי ואודרי. אחלי רשתות של חוטין. ואחרי של גמי והן תלודות שיש להן תוך וזכה יו כליו והלכך גזל נתור הוא' בלחי וקורקי אין להם תוך. אם נטל ונתן ביד הרי זה גזל גמור פי' אע"פ שלא נתנטו [illegible]

ד מצוה קה"ל [illegible]

לעשות לה' הפרו תורתך "כותבין א מגילה לתינוק להתלמד בה וכן הלכה: *ב"בור הקרוב לאמה. איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו ברישא ושמואל אמר עילאי שתו ברישא במזל כ"ע לא פליגי כי פליגי במיסבר ואשקויי והשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר מאן דאלים גבר: מצידות חיה: באזלי ואודרי *כ"ע לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי ר' יוסי סבר גזל גמור הוא ואע"ג דמדבריהם הוא מוציאין אותו בדיינין ורבנן סברי לא והלכתא כרבנן: העני המנקף כו'. תנא אם "נטל ונתן ביד הרי זה גזל גמור: אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים כו': ת"ר "מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ומבקרין חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום: מחזיקין ידי עובדי כוכבים כו'. *"מחזיקין והאמר רב דימי בר ששנא משמיה דרב אין עודרין עם העובדי כוכבים בשביעית ואין כופלין שלום לעובדי כוכבים לא צריכא למימר להו אחזוק בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו אחזוקו רב ששת א"ל אשרתא: ואין כופלין שלום לעובדי כוכבים רב חסדא הוה מקדים יהיב להו שלמא ר"נ בר יצחק אמר להו שלמא למר תניא לא יכנס אדם בביתו של עובדי כוכבים ביום אידו ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש:

הדרן עלך פרק הניזקין

*האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה להחזיר יחזיר האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רשב"ג א"א האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר:

גמ' פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה ואשה להולכה מאי ופשטינן דאיש הוי נמי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה ואשה נמי הויא שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה כדתנן* האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בהורכה

רש"י

[illegible]

הדרן עלך פרק הניזקין

האומר התקבל גט זה לאשתי אם רצה להחזיר יחזור [illegible]

שלום ובירושלמי [כאן סוף הלכה ט] לא סט עם בכל אלו כלל ובכל מקום לא שיא קוברים אותן אצל ישראל דהא אין קוברין רשע אצל צדיק אלא לומר שמתעסקין עמהם. אשרתא לשון יישוב כמו [כתובות דף כא] אשרתא דדייני שהוא קיום השטר. מקדים יהיב להו שלמא. כדי שלא יצטרך לכפלו אם ישאילנו הם לשלום תחלה. שלמא למר והיה לבו על רבו:

הדרן עלך פרק הניזקין

האומר התקבל גט זה לאשתי וכו' רצה לחזור הבעל יחזור

תנא תוב היא לה ואין חבין לאדם אלא מדעתו לעשות לו שליח לתוכתו ומיהו כי מטי גיטא לידה מגרשה ואע"ג דבעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא אפ"ה אמרינן דאדם יודע שאינו יכול לעשות שליח לקבלה וגמר וזכה לשם הולכה והתקבל ויהולך יאמר והכי איתא בגמ' וגרסינן בירושלמי בכל אתר את אמר התקבל כזכה והכא את אמר הכי [התקבל כהולך] שניה היא דאין חבין לאדם שלא בפניו כלומר וכיון דחוב הוא לאשה הפי' א"ל בפירוש זכה בשבילה אם רצה לחזור יחזור הגע עצמך שהיתה נוחה להתגרש לאו אומר שמא חוזרה בה ומיהו בתוכה גט לאשתו במקום יכם ובמקום קטטה תיבעיא לן בפרק האשה שלום (דף קיד) ולא איפשיטא הילכך חוללת ולא מתייבמת

האשה שאמרה התקבל לי גיטי רצה לחזור לא יחזור דכיון דאיהי שויתיה שליח הרי הוא כידה ומתגרשה מיד בקבלתו של זה ומיהו הוקח כשא"ל הבעל התקבל גט זה לאשתי לא בת"ל הולך דמפרש בגמ' דבעי

[illegible]

סבי דתבמע הילך (ה)[כמו שאמרה] אבל א"ל הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור כפי דעת הרי"ף ז"ל שהוא פוסק דהולך לאו כזכה ויתבאר בגמ' בס"ד

לפיכך אם אמר הבעל וכו'. פרש"י ז"ל וכיון דאמרת אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ א"ל הבעל לזה שלא יתקבל לה להיות כידה אלא שיהא שליח שלו להוליכו לידה ובכה"ג אם רצה לחזור כל זמן שלא הגיע גט לידה מדעת המגרש (ו) והכי קאמר שלא יהא גט עד שיגיע לידה כך פרש"י ז"ל ואין הלשון נוח בכך. לפיכך כ"ל דהכי [illegible] התקבל רצה לחזור יחזור הייט משום דכיון דאיתתא לא ניחא לה לאו כל כמיניה לזכות לה גיטא ע"י [illegible] לקבלה סד"א שאע"פ שאמר הבעל לשליח שאין רצונו שיקבלנו ותהא שליחות אלא שזוכה מיד מחמת הבעל דלפני [illegible] שלא אמר הבעל הי אפשי שתקבלנו להכלומר בשליחותה אלא הריני מזכה לה על ידך והולך ותן לה למ"ד הולך [illegible] דכיון שאמרה משתע דהכי תוקמינן לה בגת אפ"ה אם רצה לחזור יחזור אפ"ג דגלית דעתה דניחא לה משום דכי [illegible] לחזור יחזור הייט אפילו היכא דגלית דעתה וכשפחת דאמרינן בירושלמי הגע עצמך שהיתה נוחה להתגרש לאי [illegible] טול לי גיטי. לשון קבלה הוא

גמ' פשיטא איש הוי שליח להולכה. פשיטא היא דבר שליחות הוא יכול לעשות [illegible] שליחות [קדושין דף מא] מקרת הוצלתה פשיטא דודאי להולכה זכר הוי שליח לחבירו שכן בעל עצמו כשר להוליך גט [illegible] נמי כשר: ואשה. אחרת נמי פשיטא כן דהויא שליח לקבלה מאחר דרבי קרא שליחות לקבלה משלחה מכיתו [illegible] עצמה מקבלת את גיטה איפכא מהו מי אמרינן כיון דהוה עלמו לאו בר קבלה הוא שאר זכרים נמי לאו בני [illegible] שכן אב מקבל גט לבתו קטנה שהתורה זכתה לו לקבל קדושיה כדילפינן בכתובות [דף מו] מוציאה חנם ולקבל [illegible]
(ז) יציאות להדדי הלכך בשליחות נמי כשר ואוקימנא בהולכה לעיל בפ' שני [דף כד.] דהוינן בה תמתי נריכה [illegible] גיטה לידה אגרשה לה והריננ דת"ל הוי שליח להולכה עד דתשיח יאמם הלכך בין איש בין אשה הוו שלוחי קבלה [illegible]

[illegible]

דף

[דף סב.] דייקא לי הכי דאשה עושה שליח להולכה דתנן הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר ואם איתא שאין האשה עושה שליח להבאה פשיטא דכשר שאינו שליח שלה אלא שליח הבעל ולא משתע דאיצטריך לאשמועינן הכי משום דמייר שאמר ליה הולך כמו שאמרה דודאי כיון שנתנו לו במקום אחר משמע שעושה אותו שליח להולכה ופשיטא דכשר ועוד דסתמא לא משמע הכי אלא ודאי משמע דאשה עושה שליח להולכה וקמ"ל שכיון שאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר: **איתמר** התקבל לי גיטי. פירוש אשה שאמרה לשלוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל שאשתו אמרה התקבל לי גיטי: והוא אומר כלומר הבעל אומר הילך כמו שאמרה: שליח לקבלה הויא להולכה לא הויא. כלומר דאע"ג דאיבעיא לן בריש פרק השוכר את האומנין [דף ע] היכא שאמר בעל הבית לשלוחו שכור פועלים כד' זוזי ואמר להו איהו בתלתא ואמרו ליה כמו שאמר בעל הבית אי אדיבורא דשליח סמכי (ג) דאמרו ליה מהימנת לן דהכי אמר בעה"ב ולא שקלי אלא תלתא או דילמא אדיבורא דבעה"ב סמכי והכי קאמרי ליה כדקאמר בעה"ב [משכרינן] ויהיב להו ד' ולא איפשיטא התם אבל הכא ליכא לספוקי דילמא אדיבורא דידה קא סמיך ומשיגיע גט לידה מגורשת דהא עקריה שליח לשליחותיה דלא ניחא ליה בטרחא דהולכה ואמר שליח קבלה אפשי להיות. להולכה נמי אפשי להיות וכתב הרב בעל המאור ז"ל דדווקא כדאמר בעל הילך כמו שאמרה אבל אי"ל התקבל מגורשת משיגיע גט לידה. וליתא (ג) דבגמרא מוכח בהא דאמרי' בסוגיין [דף סג.] מאי לאו קבלה [אקבלתה] דכהבא לי גטי ואשתך אמרה התקבל לי ובעל אומר זכי לה והתקבל לה דלפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת דלא אמרינן התקבל והולך [קאמר] משום (ד) דבעל אמאי דא"ל שליח סמיך ולא מחית אנפשיה לעשותו שליח להולכה

נר מצוה

בהולכה: איתמר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הא לך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת *דהא עקריה שליח לשליחותיה לגמרי (א) אמר (ליה) שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא הבא לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הא לך כמה שאמרה כיון שהגיע גט לידה מגורשת דהא לא עקר ליה שליח לשליחותיה אלא מעוטי הוא דמעיט בשליחותיה וכן הלכתא. ת"ר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכה לה והתקבל לה רצה להחזיר לא יחזיר ר' נתן אומר הולך ותן לה רצה להחזיר יחזיר זכה לה והתקבל לה רצה להחזיר לא יחזיר רבי אומר בכולן רצה להחזיר לא יחזיר אבל אם אמר אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה להחזיר יחזיר. *איתמר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר [הולך ותן לה אמר רבי אבא *בר רב הונא אמר רב (מעשה) נעשה שלוחו ושלוחה ואם מת ולא הגיע הגט לידה תולצת ולא מתיבמת אלמא מספקא ליה אי הלכה כרבי נתן או כרבי אבל אמר ליה הילך בין לרבי בין לרבי נתן כזכה דמי והלכה כר' נתן דאמר הולך לאו כזכה דנרסינן בפרק השולח* (א) אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכה דמי: אמר רב *אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שלוחו של בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שלוחו של בעלה מאי טעמיה דרב איבעית אימא משום בזיון דבעל ואי

רש"י

הבא לי גיטי אשה שאמרה לשלוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והבעל אומר הילך כמו שאמרה אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת להולכה לא הוינא שאינו רוצה לטרוח ועקר שליחותו שלנו אי נמי מימלך ומתמיה דיליה לאו ניחא הוה דמעיקרא לא קבל עליו להיות שליח של הבעל להולכה: התקבל לי גיטי. כך אמרה האשה לשליח והוא אומר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי (ב) והבעל אומר הילך כמו שאמרה משהגיע הגט לידה מגורשת דאדיבורא דידיה דשליח קסמיך דהימניה דהכי אמרה ומסרו לו בתורת הולכה הולך ותן לה זכה לה אם אמר אחת מלשונות הללו לא יחזיר דהולך כזכי דמי אמר לו אי אפשי שתקבל אז גלי דעתיה דהולך לאו כזכי דמי איתמר התקבל לי גיטי כך אמר השליח וכן האשה אמרה כן ואם מת הבעל קודם שהגיע הגט לידה חולצת ולא מתייבמת דמספקא ליה האי הולך אם כזכי דמי או לאו כזכי דמי משום בזיון דבעל. סבר קא אמי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה אבל אי עבדא שליח לקבל מיד הבעל עצמו אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד משום

ומיהו אם האשה אמרה התקבל לי גיטי והשליח אמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר התקבל לה משהגיע גט לידה מגורשת דהתקבל והולך קאמר הכי מוכח בגמ': **התקבל** לי גיטי. כך אמרה האשה לשליח והשליח אמר לבעל שאשתו אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה כיון שהגיע גט לידה הרי היא ודאי מגורשת דמה נפשך אי אדיבורא דידה קא סמיך בעל הרי נתגרשה מיד שהגיע גט ליד השליח ואי אדיבורא דידיה קא סמיך משהגיע גט לידה מיהא מגורשת וליכא למימר דילמא אדיבורא (ה) דידיה קא סמיך ולא עשאו שליח להולכה ושליח קא עקר שליחות האשה דאמר שליח להבאה הוינא לקבלה לא הוינא דהא ליכא למימר הכי דמאן דניחא ליה למסרת בהולכה כ"ש דניחא ליה להיות שליח לקבלה הלכך מה נפשך משיגיע גט לידה מגורשת ומיהו אם מית בעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתיבמת דכיון דלא איפשיטא בעיין בפרק השוכר את האומנין [דף עו] הכא איכא למיחש דילמא אדיבורא דידיה קא סמיך ומכיון שהגיע גט ליד השליח נתגרשה הילכך ספקא הוי

תנו רבנן וכו' והוא אומר הולך ותן לה פירוש הולך או תן לה והכי איתא בירושלמי* דבין הולך בין תן לרבי הוי כזכי ולר' נתן לא הוי כזכי. אבל אם אמר אי אפשי שתקבל לה. גלי אדעתיה דהולך דקאמר ליה לאו זכי הוא: [דף סג:] נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת. אם מת הבעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתיבמת דמספקא ליה לרב אי הולך כזכי דמי או לא ופרקינן עלה בגמרא ומי מספקא ליה והא איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו כלומר חייב המשלח באחריותו אם יאנסו מיד שליח זה ואפ"ה אם בא לחזור ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר שכבר זכה שליח בשבילו אלמא פשיטא ליה לרב דהולך כזכי דמי ומפרקינן לעולם מספקא ליה ומיהו התם הייט טעמא משום דספק ממונא לקולא דהמוציא מחבירו ידו על התחתונה ומש"ה אינו חוזר [הכא ספק איסורא לחומרא] (דרבנן) זו היא סוגיית הגמרא והקשה הרמב"ן ז"ל מאי קא מקשה מפקדון לגט דילמא גט הרי הוא כמתנה דאע"ג דבפקדון הולך כזכי דמי דהא קי"ל כרב דתניא טותיה כדאיתא בפרק קמא (דף יד.) אפ"ה במתנה אסקינן התם [דף סו.] דהלכה כר"ש הנשיא דהולך לאו כזכי ואביי נמי הכי אמר בפ' השולח (דף נג.) דשליח מתנה הרי הוא כשליח הגט וי"ל דסבירא לן הכא דגט נמי כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה וזה נותן לו שתם דמי לפקדון וה"ה למתנה אם התקבל עשאו שליח [אבל כל שהנותן עושה שליח מעצמו אין רצונו שיתן אלא במתנה] ומש"ה מקשינן הכא מפקדון לגט ותתרץ לה לרב לרווחא דמילתא ומיהו קשיא דמילתא דגט אע"פ שעשאתו האשה שליח קבלה הולך לאו כזכי דומיא דמתנה והייט דאמר אביי בפרק השולח נקטינן שליח מתנה (לאו) כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכי ובודאי דאפילו בשעשאתו שליח קאמר דאי לא היכי קאמר דהולך לאו כזכי אפילו הוי כזכי לא מהני אלא ודאי דאפילו בשעשאתו שליח קאמר דהולך לאו כזכי וזהו דעת הרי"ף ז"ל שהביא בכאן דברי מדאביי. וכיון דקי"ל כר' נתן בהולך כתן נמי קי"ל טותיה ואע"ג דאמרי' בפ"ק [דף יח:] גבי עבד כל האומר תנו כלומר זכי דמי הייט טעמא משום דכיון דהרבה פעמים טתן דתי עלתו ויולא [מילתא דזוטא היא] אבל בגיטי נשים ומתנה תן לאו כזכי. אבל אחרים פסקו כרב דאמר חולצת דס"ל דהולך מספקא לן בטלתא והאי כדיניה והאי כדיניה גבי פקדון ספק ממונא לקולא ולא מפקינן מיניה דשליח וגבי מתנה ממונא בחזקת טתן הוא ואביי נמי ה"ק שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט כלומר דמספקא לן ומספיקא במתנה לאו כזכי ובגט חולצת ולא נהירא דאי הכי לא הוה"ל בהדיא דהולך לאו כזכי ועוד דבפ"ק (דף יד.) מוכח דהולך לא שוה בטלתו דהא בהולך מנה לפלוני שאני חייב לו מסקינן בלא פלוגתא תניא כוותיה דרב דהולך כזכי ולא מייתי עלה אידך ברייתא דפליגי בה כמה תנאי במתנה ואמרי' עלה דכ"ע הולך לאו כזכי והכי איתא בתוספתא בהדיא דמתנה דיכא לחוד ופקדון דיכא לחוד ולפיכך אין שיטה זו מחוורת. ועדיין אני אומר דאע"ג דודאי קשטא דמילתא דמתנה דיכא לחוד ופקדון דיכיה לחוד אפ"ה בדוקא מקשינן ומפרקינן ולא לרווחא דמילתא בלחוד משום דגט כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה לפקדון דמי ולא למתנה וראיה לדבר דרבי אמר הכא במתניתין גבי גט דהולך כזכי ור' יהודה הנשיא דהייט רבי אמר בכפ"ק ומכילתין [דף יד:] גבי מתנה דהולך לאו כזכי אלמא גט לפקדון דמי ולא למתנה וכיון דסוגיין דוקא היא לא עדיפא הא דאביי דפרק השולח (דף נג.) למדחייה דאיכא למימר אביי ה"ק שליח מתנה יכול משלח לחזור בו כשליח הגט שלא עשאתו האשה שליח משום דהולך לאו כזכי אבל כל שלא עשאתו האשה שליח לקבלה יכול בעל לחזור בו וקאמר אביי דבמתנה נמי הכי דינא משום הולך לאו כזכי ולא עדיפא מימרא דאביי דאיפשר לפרש שם כדפרישנא למדחי מסקנא דשמעתא דהכא זה נ"ל: **אמר** רב אין האשה עושה שליח וכו' משום בזיון דבעל. קסבר קלותי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאלו כי עבדה שליח לקבל מיד הבעל עצמו אין כאן חשש בזיון דבעל

ואי

השגות הראב"ד

כתב א כמימרא אלמא הכי הלכתא ... ואיכא למימר ... מתנה כדי כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכי. אלמא פשיטא לן דהולך לאו כזכי גבו ... דאמרה ליה התקבל ואמר ליה ...

דהא ידע ולא קפיד: משום חצרה הבאה לאחר מכאן. לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דהואיל לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה דאתרבי מידה וזה בשעה שנתן לחצר לא היה החצר שלה וצריך שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי לגט שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו ואתא למימר נמי דחצר הוה שליח וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה: מאי בינייהו. בין הני תרי לישני: דקדמה איהי ושויא שליח. דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מכאן וסה"ג דהוה יכול למימר דאיכא

נר מצוה

בינייהו היכא דהבעל לא קפיד דלמ"ד משום בזיון דבעל ליכא והכי מוכח בסוף פרק המביא תניין (דף כד.):

אמרה ליה ליהוי פקדון בידך. זו היא גירסת הרי"ף ז"ל אבל בנוסחאות בגמ' כתוב אמרה ליה ליהוי [לי] בידך. כלומר והא לא שלוחי לקבלה וטעות דהכי נוסחא לי גרסינן אבל אמרה ליה ליהוי בידך בלא לי לא מהני דלא משמע דאיהו עבדה ליה שליח לקבלה והכי מוכח בירושלמי [סוף הל"א] וכתוספתא נמי תניא [בפרק ד] הרי זה גיטך תהא לפלוני אינה מגורשת שיקבלהו לי מגורשת ובמתני' נמי תנן טול לי ובברייתא טול לי שא לי יהא לי ולענין קדושין נמי אמרי' בפ"ק דקדושין (דף ט.) התקדשי לי במנה תנהו לאבא אינה מקודשת שיקבלהו לי מקודשת ואין בין תנהו לאבא ולהוי בידך כלום הלכך ודאי בעינן דלימא לי. ולהוי פקדון בידך שגורס הרי"ף ז"ל כיהא לי בידך דמי דבעל לאו לפקדון יהביה ניהליה: **אם** איתא לדר"ח. אם הייתי יודע שהלכה כמותו: עבידנא בהא מילתא עובדא כותיה. ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מכאן אע"ג דבהאי עובדא דמי לה שפי משום דחד שליח הוא: והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. שליח שחזר ונעשה שליח למי ששלחו לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות: נתיישב בדבר. נעיין בה עד שיתישב דעתו להשיב כהלכה: הדור שלחוה. לאחר ימים לדעת מה נתיישב בדבר: כל הני. כל אלו פעמים חוזרים ושולחים: דבר שבערוה. שנולד בו ספק בבית המדרש: חולצת ולא מתייבמת. אם מת: הוה עובדא. כה"ג: ואצרכה גט אחר משום דלא חזרה השליחות: הדרתי. בתמיה אם גט למה חליצה משמת: גט מחיים. אם בלא ליבמא בחייו צריכה גט שני: וחליצה לאחר מיתה. אם מת ולא נתן לה גט: הילכך הלכה כר' חנינא וכו'. זהו דעתם ז"ל ואחרים דוחין דליכא למפשט מהא דקי"ל כרבי חנינא אלא היכא דחוקא דליכא בזיון דבעל כי הכא כיון דקא לשה ליכא בזיון אבל היכא דאיכא למיחש לבזיון דבעל אפשר דלא קיימא לן כוותיה ולא נהירא דבכי האי גוונא נמי איכא בזיון כיון שלא הפסיקה לישתה לקבל גיטה אלא הכא הוא דאיכא למימר דהני עובדי לא מוכחי מידי דהא איכא לא שלחו לקמיה דרבי אמי אלא אי איכא למיחש אי חזרה שליחות או לא ומשכחת לה אפילו אליבא דרב כגון דבעל לא קפיד וליכא משום בזיון דידיה וקדמה איהי ושויה שליחא וליכא משום חצרה הבאה לאחר מכאן ורב נחמן נמי אם איתא לדרבי חנינא קאמר ולאו דפשיטא ליה דאיתא הילכך חיישינן לדרב ואין האשה עושה שליח לקבל את גיטה מיד שליח [בעלה] ואם עשאתו חולצת ולא מתייבמת:

ההיא דהוו קרו לה נפאתא. כך שמה: אזול סהדי. שאמר להם בעל כתבו גט ותנו לה: וכתוב ספאתא. טעו בשמה: עשו עדים שליחותן. לגט אחד שאין שלוחים ועדים והרי כתבו גט אחד ואין שלוחין עוד לחזור ולכתוב גט כשר: ואבד. קודם שנתנוהו לה: עשו עדים שליחותן. ואין רשאין לכתוב גט שני וליתן לה שהרי כבר כתבו גט כשר: **אלא** אמר *(רבא) כותבין ונותנין אפילו מאה פעמים. כתבו בתוספות בשם ר"י ז"ל דהיכא דלא נאבד הגט אלא מסופקים בו אם נעשה כתקנו אם לאו דאין לעשות אחר שהרי עשו שליחותן אם הוא כשר ולפיכך טוב ללמד לבעל שיצוה להם לעשות כמה שירצו עד שיצאו מן הספק ויש מי שכתב דדוקא בגט הוא דאמרינן דאם אבד כותבין אפילו מאה פעמים וכן בשטרות שמחוסרות נתינה שאין המקבל זוכה בהן עד שיגיעו לידו אבל בשטרות שאין מחוסרות נתינה כגון שטר שכתוב בו קנין דמשעת קנין שמעביד נכסיו כיון שנעשה השטר ונחתם כאן עשו עדים שליחותן ושוב אין כותבין ונותנין שלא אמרו אלא בגט שאינו כלום עד שמגיע לידה: **בעא** מיניה רבא מרב נחמן וכו'. פירשה הרי"ף ז"ל [והולכה] כמו שכתוב בהלכותיו אבל רש"י ז"ל פירש כתבו ותנו לשליח וכן עשו ואבד (ג) מי אמרינן עשו כל שליחותן ונסתלקו או דילמא האי נמי עד שיבא גט לידה ותתגרש ובאלו שלוחים לכתוב אלא לטירחייהו חייש שלא להטריחם בהולכה: אמר ליה רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו תיקו. והכי איתא בגמ'. ופירש רש"י ז"ל על דרך פירושו אם סיל בכך דלא אמר אלא כתבו ותנו (ג) לו לשליח והרי כתב ונתנו לו ואבד דעשו שליחותן דהא כל מה שלהם נגמרו ועשו הכא מאי מי אמרינן כיון דאמר כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאן שלוחים לחזור ולכתוב עד שיגיע גט לידה ולכך פירש להם כל כך או דילמא לא שנא. ועל דרך הרי"ף ז"ל נראה שהמפרש כך אם ס"ל בכך דלא אמר ויוליך לה דלא סלקינהו משליחות אלא אם רצו מוליכין אף עכשיו היכא דאמר ויוליך לה מהו: **מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי. והוא חזר ואמר קבלתי: צריכה. להביא לפניו שני כיתי עדים

רש"י

משום חצרה הבאה לאחר מכאן. לאחר שנתן לה הבעל גט בחצר של אחרים קנאתו דהואיל לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה דאתרבאי מידה והא בשעה שנתן לה בחצר לא היה החצר שלה וצריך שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי לגט שקדם הבעל ומסרו ליד השליח ואח"כ עשתה שליח לקבלו ואתא למימר נמי חצר האי שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה: מאי בינייהו. בין הני תרי לישני: דקדמה איהי ושויה שליח. דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מכאן: כר' חנינא. דפליג אדרב ואמר אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה דהוה לשה שהיתה לשה עיסה. ליהוי פקדון גבך. ותהיה אתה שלוחי לקבלה. אם איתא לדר' חנינא. אם הייתי יודע שהלכה כמותו עבידנא בהאי מלתא עובדא כותיה ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מכאן: והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר לו עשיתי שליחותך ואינה שליחות: נתיישב בדבר. נעיין בו: הדר שלחוה. לאחר ימים לדעת מה נתיישב בדבר: כולי האי. כל אלו פעמים חוזרין ושולחים הוי דבר שבערוה. שנולד ספק בערוה בבית המדרש: חולצת ולא מתייבמת. אם מת: הוה עובדא. כי האי גוונא ואצרכה גט אחר ומשום דלא חזרה שליחות. מחיים. אם באת ליפטר בחייו: וחליצה לאחר מיתה. אם מת ולא נתן לה גט אחר: דגט פסול הוא. משום חצרה הבאה לאחר מכאן דמה לי שעשאתו אותו שליח לקבלה מה לי שליח אחר: נפאתא. כך שמה. אזול סהדי. שאמר להן בעל כתבו ותנו לה וטעו בשמה וכתבו ספאתא: עשו עדים שליחותן. ואין רשאין לכתוב גט שני: כתבו ותנו לשליח. שליח שמכירין וכן עשו ואבד מהו מי אמרי' עשו עדים שליחותן ונסתלקו או דילמא האי נמי עד שיגיע הגט לידה ותתגרש עמהן שלוחין לכתוב אלא לטירחייהו הוא שלא להטריחן בהולכה: **מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא חזר ואומר התקבלתי צריכה להביא לפניו שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה שליח לקבלה ושנים שיאמרו שקבל וקרע ונגמרה מסרה

[Gemara]

ואי בעית אימא משום חצרה הבאה לאחר מכאן מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושויא שליח מעיקרא. הא מילתא חזינן בה פלוגתא ביני רבוואתא איכא מאן דפסק הלכתא כרב ואיכא מאן דפסק הלכתא כר"ח ומסייעא ליה למימריה מהאי מעשה דההוא גברא. דשדר לה גיטא לדביתהו אתא שליחא אשכחה דקא לשה אמר לה הא גיטך אמרה ליה להוי פקדון גבך אר"נ אם איתא לדר' חנינא עבידנא בה עובדא אמר ליה רבא ואם איתא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל שלחוה *קמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ורבי חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה דר' חייא בר אבא אמר כולי האי שלחו לי ואולי כי היכי דמספקא להו לדידהו הכא נמי מספקא לדידן הוי דבר שבערוה וכל דבר שבערוה חולצת ולא מתיבמת הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה (א) גט מחיים וחליצה לאחר מיתה אלמא מדלא איסתפקא למאן דאיסתפקא ליה אלא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ומאן דבטליה לגיטא נמי לא בטליה אלא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל מכלל דפשיטא להו לכולהו דהילכתא כר' חנינא דאי סבירא להו הלכה כרב אפילו חזרה שליחות אצל הבעל לא מספקא להו דגט פסול הוא °הילכך הלכה כרבי חנינא ודא היא סברא דרב האי גאון ז"ל ומסתברא כוותיה "ההיא דהוו קארו לה נפאתא אזול סהדי א כתוב ספאתא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן מתקיף לה *רבא מי קאמר כתובו חספא והבו לה אלא אמר *רבא אי ודאי כתבו סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה ר"נ מי קאמר להו כתובו ואנחו בכיסיכו אלא אמר רב נחמן כותבין ונותנין אפילו מאה פעמים וכן ב הלכתא א] בעא מיניה רבא מר"נ אמר לשנים כתבו ג ותנו לשליח מהו סלוקי סלקינהו או דילמא לטרחייהו חייש ואסיקנא תיקו ותיקו דאיסורא לחומרא הילכך לא מצי אינהו למיהוי שלוחים להולכה דחיישינן דילמא סלוקי סלקינהו: רשב"ג אומר אף האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר ת"ר טול לי ג] *הא לי בידך כולן לשון קבלה הן: **מתני'** ג] "האשה שאמרה התקבל לי גיטי ד צריכה שתי כיתי עדים שנים שאמרו

הגהות הב"ח

[illegible]

שלטי הגבורים

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

עדים שנים שיאמרו בפניט אמרה (ג) לקבלו ושנים שיאמרו בפניט קבלו וקרעו. ובגמ' פריך למה לי למקרעיה: ואפי' הן הן וכו'. שהשנים שאמרה בפניהם הן עצמן ראו כשקבלו. או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד שלישי שנעשו עד כזו וכזו מצטרף עמהם. ואיכא למידק מאי אפילו אדרבה הכי עדיף טפי דבעי כיתי עדים מאי כאלי דכי אע"ג דלאו תאי דבר האי שהרי מכיון שמינהו שליח נעשה ידו כידה ולכשיתן לו תתגרש מכל מקום כשהם הראשונים והן האחרונים עדיף טפי דליכא לספוקי במידי יש לומר כר"א (ג) מיחזי כשיקרא שהילך אפשר שנזדמן הדבר שאותן בעצמן ששמעו השליחות ראו הקבלה דמסתמא גר סגוה

שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפילו הן הראשונים והן האחרונים *או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן: **גמ'** איתמר בעל *אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין רב הונא אמר בעל נאמן °רב חסדא אמר שליש נאמן רב הונא אמר בעל א נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה ורב חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה ואותיב רבי אבא לרב הונא מהא דתניא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והשליש נאמן משניהם ופריק שאני ממון דאיתיהיב למחילה ואקשינן והא תניא וכן לגיטין ופריק גיטי ממון ופסקו רבוואתא הלכתא כרב הונא ואנן לא סבירא לן הכי אלא הלכתא כרב חסדא דסתמא כוותיה (א) כדמברר (א) לקמן. ב ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי ג לגירושין יהיב ניהליה מהימנא מגו דאי בעיא אמרה לדידי (ב) יהביה ניהלי. (תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים כו' ואמאי נהימניה לשליח מי קנפיק גיטא מתותיה ידיה דליהמניה הא תנח בפנינו**

הבעל והאשה בשתי עיירות הן כיון שהיא ממנה שליח והיא מקבלתו מיד הבעל ומש"ה הדר תני או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם דסלקא דעתך אמינא דכהי לאתרי לא חיישינן דמשקרי לאו מילתא חיישינן קמ"ל. **גמ'** איתמר בעל אומר לפקדון. גט שנתון ביד שליש ובעל אומר לפקדון הפקדתיו בידך: ושליש אומר לגירושין. נתתו לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והאיש והאשה יחד בעיר כ"כ רש"י ז"ל והקשו עליו דאם איתא שאין ידוע לנו שהיה שליח קבלה מאי טעמא דרב חסדא דאמר שליש נאמן דהא ודאי לא הימניה אלא במה שבידו לעשות והרי אין בידו אלא ליתנו לאשה אבל היכי נהימניה לומר שהיא מתגרשת בקבלתו לפיכך פירשו דאפילו רב חסדא לא קאמר אלא בדאיכא סהדי שהוא שליח קבלה ותמיהני אף לדבריהם היכא נהימניה

רש"י

מפרש למה לי למיקרעיה ואפילו הן וכו' שהשנים שאמרו בפניט אמרה הן עצמן ראו כשקבלה או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד שלישי שנעשה עד כזו וכזו מצטרף עמהן **גמ'** בעל אומר לפקדון גט שנתון ביד שליש והבעל אומר לפקדון הפקדתיו ושליש אומר לגירושין נתתו לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והאיש והאשה יחד בעיר דהא הימניה כשנתן לו הבעל. דאיתיהיב למחילה שאם מחלו מחול הילכך שליש נאמן דכיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה בהבטחתו עליו ולמחול על ממונו כל מה שיאמר אבל במילתא דאסורא אין בידו להאמינו אמאי בעי עדים כלל נהימניה דהא הימניה בעל מי קא נפיק מתותי ידיה בפניט להראותו דליהמניה הרי קרעו ואף על פי שהקרעין בידו אין בזה כלום דאין שליש נאמן אא"כ היה שליחותו בידו דאז מהימן במיגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר. קבל

לומר שנתגרשה בקבלתו והלא בעל יכול לומר לא ידעתי שהיה שליח קבלה ולהולכה נתתיו לך ואפילו ידענו שידע הבעל שהיה שליח קבלה היאך דאמינו לומר שלקבלה נתנו לו ולא להולכה ואפשר דכי קאמר רב חסדא דשליש נאמן דהא הימניה הייט לומר שהיא מגורשת בקבלתו משעה שידענו שהאשה היתה עמו דכיון דהימניה ליתנו לה ובידו היה ליתנו לה אף הבעל עתנו לו על דעת שתתגרש בכל מה שבידו לעשות וכיון שנתברר שהוא שליח קבלה הרי נתגרשה משעה שהיו האשה והשליש יחד בקבלתו מתוך שבידו ליתנו לה אבל לענין שתתגרש משעה ראשונה אע"פ שאין האשה עמו ודאי לא דהא לא הימניה אלא במה שבידו או שמא אין הבעל מדקדק בכשות אלא כיון שהוא יודע שבידו ליתנו לה כשימלאכה אף מעכשיו גומר וטוען שאם הוא שליח קבלה שתתגרש מעתה וכן לדברי רש"י יש לי לומר שכיון שבשעה שבאו לבית דין קודם שאמר בעל לפקדון היה יכול ליתנו לאשה והאשה היתה מקבלתו מידו נאמן לומר שליח קבלה הייתי ולקבלה נתנו לי ונאמן בכך להתגרש משעה ראשונה ודאי לא ומסתייעים דברי רש"י ז"ל דאפילו בדליכא עדים שהוא שליח קבלה שליש נאמן מדפרכינן בשמעתין ואמאי נהימניה לשליש וכמו שאכתוב לפניט בס"ד: **רב** הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה. ואם תאמר אם כן בכל שליח האחביא גט ממקום למקום ניחוש דילמא אתי בעל גמערער ואמר לפקדון מסרתיו בידו ואילו אנן אמרינן בפ"ק [דף ו.] דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה ואפילו בארץ ישראל נמי אמרינן דאי אמר מהגי דהא אתרינן [סס] ואו"ל ויצא הדבר בהיתר יצא כבר נשמר מזה רש"י ז"ל שפירש דבשניהם בעיר אחת עסקינן ומש"ה אמר רב הונא דאם איתא דלגירושין יהביה לדידה הוה יהיב ליה ולפי זה הא דאמרינן בפרק קמא [דף ו] דאפילו משטנה לשטנה נ"ל בפני נכתב ובפני נחתם לאו דאי אתי בעל ומערער ואמר לפקדון דלא משגחינן ביה דודאי לרב הונא נאמן אלא דכיון דתקון רבנן לומר בפני נכתב ובפני נחתם לא פלוג בכל מקום שאין עדים מצויין ומיהו בעיר אחת אי אתי בעל ומערער משגחינן ביה. אי נמי דכי אמר רב הונא בעל נאמן דוקא בשליח קבלה דאיכא ריעותא דכיון שידו כידה לדידה הוה מסר ליה אבל בשליח הולכה ליכא ריעותא שלא רצה למסור לה שתתגרש מיד. אי נמי דכי קאמר רב הונא בעל נאמן דוקא שהוא עדיין ביד שליש ורב הונא הכי קאמר אם איתא דלגירושין יהביה בעל לשליש לדידה הוה יהיב ליה השליש ולא היה מעכבו בידו הילכך כיון שלא מסרו לה מוכח דלפקדון יהביה לשליש ולנשויה קא מכוין אבל משגיע גט לידה שוב אין הבעל נאמן אע"פ שהיא טוענת ברי: **ורב** חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה. פי' אע"פ שעכשיו אין בידו ליתנו לאשה שהרי לא תקבלנו ממנו שהרי תחוש שמא תקלקל עצמה כיון דבעל אומר לפקדון אפי' הכי מתוך שהיה בידו למסרו לה מתחלה ואם רצתה היתה הולכת ונישאת בו הרי הוא כמו שא"ל נאמן תהיה עלי והריני עתנו לך על אותו ענין שתאמר כענין שאמרו" באומר נאמנת עלי שלא פייסתי הילכך אע"פ שאין בידו עכשיו נאמן דהכי אסיקנא בסנהדרין בפרק זה בורר (דף לא) גבי ההיא [איתתא] דאפקא שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא ביה דפריעא הוא ולא הימנה רב נחמן משום דכיון דאיתחזק שטרא בבי דינא אי בעיא קלתה לא אמרינן ואותביה עליה מהא דהגיא ושליש נאמן משניהם ואסיקנא בתיובתא וכן הא דאמרי' בסוף שמעתין ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהליה ה"נ (ד) קאמר דמגו דאי בעיא שקלא לנפשמיניה ואמרה לדידי יהביה [ניהליה] מהימנא ובשעה דאתי לב"ד הוו יכלי למעבד הכי: **שאני** ממון דאיתיהיב למחילה. כתב רש"י ז"ל שאם מחלו מחול הילכך שליש נאמן דכיון שהאמינו דמסרו בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אבל במילתא דאיסורא אין בידו [להאמינו] ע"כ ותמיהני דהא כי היכי דבממון אמרינן דמשעה שנמסר ביד שליש גמר והקנה בכל מה שירצה שליש יעשה בגיטין נמי מצינן למימר הכי וכענין שאמרו [דף סס: ודף עו: ע"ש] נאמנת עלי שלא פייסתי ונ"ל דה"ק שאני ממון שהוא דבר שניתן לימחל (ה) וגמר והקנה בכל מה שיאמר שליש [ואפי' ישקר] אבל באשה לא עביד איניש דמחיל הילכך מסתמא לא יהביה ניהליה אדעתא דהכי. וגרסינן עלה בגמ' [דף סה.] תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה ולא באמירה תסגי באמירת השליח בלבד ולהימניה דהא הימניה הבעל ואשה נמי ומהדרינן מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה. כלומר הא קרעיה ואע"פ שהקרעים בידו בפניט אין שליש נאמן אלא א"כ השליחות בידו דמגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר נאמן נמי על אמירתו אבל זה שקרעו אין בידו למסרו בידה ופרכינן תינח אמרה קיבל נ"ל. כלומר נ"ל לאיתויי ראיה שראוהו שקבל מיד הבעל הרי הוא בידו בפניט והא ודאי קבליה ומהדר' אמר °רבה הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי. כלומר ר"א היא דאמר אין גט כשר בלא עדי מסירה וזהו פרש"י ז"ל. ומדפרכינן ולהימניה לשליש ואמרינן תינח אמרה מוכח שאפילו אין עדים שהוא שליח קבלה נאמן וכמ"ש רש"י ז"ל למעלה ומיהו לא נהתגרש משעה ראשונה דהא ודאי אין בידו אלא להתגרש בקבלתו חשעה א שהוא אומר שהוא שליח קבלה ואילך מתוך שבידו ליתנו לה וכמו שכתבתי למעלה. ודפרכינן קבל נ"ל וכתב רש"י ז"ל הרי הוא בידו בפניט והא ודאי קבליה תמיהני ומאן ליימא לן דלקבלה יהביה ניהליה דילמא להולכה וכי תימא ה"ק קבל נ"ל בדאיכא עדים דשליש אמר בשעה שהגט בידו ולקבלה יהביה ניהליה סגי א"ה אמרה נמי תיקשי לן נ"ל בדאמר שליש בשעה שהיה הגט בידו דאיהי אמרה לסגי מתוך שבידו ליתנו לה. ונראה לי דה"ק קבל נ"ל בדאיכא עדים דאמרה ושהבעל ידע בכך סגי דכיון דהוו דודאי בעל יהביה ניהליה ואיהו ידע דשליח קבלה הוי מסתמא אית לן למימר דלקבלה יהביה ניהליה דכיון דכדאמר ליה הילך סגי ואנן ידעינן דהילך א"ל ה"ל הילך [לקבלה] והאי והילך להולכה ספק ויש לנו לתפוס את הודאי ולהניח את הספק דאי לא תימא הכי אף כשהגט יוצא מתחת ידי האשה ניחוש לומר שמא להולכה נתנו לה עד [מקום] פלוני וכדאמרינן בסוף פרק המביא תניין (דף כד.) הוי שליח להולכה עד דמטית התם אלא ודאי אין לנו לחוש לתנאין ועניין שאין אנו יודעין ויש לנו לתפוס הדבר כמה שהתפיסה מוכחת עליו בלבד והרי איגה מוכחת אלא הילך ובכך היא מגורשת בקבלתו ומיהו דוקא בקים לן שהבעל היה יודע שהוא שליח קבלה הא לאו הכי לא שאין תפיסתו מוכחת אלא דאמר לה הילך והילך למי שאין הבעל יודע שהוא שליח לקבלה לא לשם קבלה הוא. עוד אפשר לי לומר דכיון שהתפיסה שהוא תפוס בגט ועומד מוכחת דהילך א"ל ואין לנו לספק ולחדש מה שאין לנו הוכחה בו אמרינן דאומר הילך לשליח סתם משמע שאם הוא שליח קבלה תתגרש בקבלתו ואם הוא שליח הולכה שיוליכנו לה ומש"ה פרכינן קבל למה לי דהא קים לן דקבליה ונתגרשה בקבלתו אבל זו קולא יתירא ומיהו אפילו אם נאמר כן דוקא דומיא דמתני' שאין הבעל מערער אבל כשהבעל מערער ואומר להולכה אין לנו כיון דלא נפיק גיטא מתותי ידיה ואפילו לרב חסדא. כל זה נ"ל על דרך רש"י ז"ל. **אבל** נמלא לרי"ף בתשובה שפי' שמועתינו בשליח הולכה ובשהגט יוצא מתחת יד האשה ואפילו הכי לרב הונא בעל נאמן והביא ראיה מדאמרינן לקמן אי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מגו דאי בעיא אמרה

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' כתב עליו הר"ף ז"ל מתחלה בהלכות [illegible]

המאור הגדול

איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' כתב עליו הרי"ף ז"ל מתחלה בהלכות הלכתא כרב הונא [illegible]

אמרה

אמרה לדידי יהביה ניהליה ואם אינו תחת יד האשה הכי מלית אמרה הכי . ובודאי שאין זו ראיה מכרעת דאיכא למימר דס"ק דהי אתי' לב"ד הוא יכולה למימר הכי וכמו שכתבתי למעלה ואשכחן מגו בכה"ג בפרק זה טרד [דף נט.] מגו דאי בעיא קלתה ומיהו כי אמר רב הונא דבעל נאמן אע"פ שהגט יוצא מתחת יד האשה דוקא בשאינם בעיר אחת כמו שכתבתי למעלה לשטת רש"י ז"ל אבל בשולח גט ממקום אחר ודאי לא דלא"ה שלהו גיטין הבאין ממדינת הים ניחוש להו הכי אלא ודאי כדאמרן : ולפי שיטת הרי"ף ז"ל כי פרכינן לרב חסדא ממתני' דהאשה ער מצוה שאמרה התקבל וכו' ואמרינן ולהמניה

רש"י

קבל למה לי . לאיתויי עדים שראוהו שקבל מיד הבעל הרי הוא בידו לפנינו ודאי קבליה . רבי אלעזר היא דאמר אין גט כשר בלא עידי מסירה קרע למה לי . כלומר למה לי למיקרעיה בשעת הגזירה שגזרו על המלכות: בעל אומר לגירושין נתתיו לשליש למוסרו לה: חזקה שליח כו' וכיון דבעל נאמן דמסרה נהאי עלמנת לגרשה נימא דחזקה היא דהשליח עושה שליחותו בכל האנשים דשמא זו קרובת ארוסתו שקידש לו שלוחו היא אלא אם כן חזר שלוחו ואומר קידשתי לך פלונית או לא קדשתי לך שום אשה : לחומרא . כי הא דר' יצחק . מתני' היא ואביה או היא או אביה היא יש לה יד דגדולה היא ואביה נמי זכאי לקבל ומ"מ יד דידה כדקיימא [קיימא] דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היא מקנה עצמה ומקבלת גיטה השתא נמי לא שנא .
גמ'

אמרה) קבל למה לי אמר רבא הא מני רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי קרע למה לי אמר רב יהודה אמר רב בשעת הגזירה שנו . °איתמר בעל אמר לגירושין ושליש אומר לפקדון והיא אומרת נתנו לי ואבד ממני א"ר יוחנן הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים אמאי ונידמניה לשליש מיקא נפיק גיטא מתותיה ידיה דלידמניה מדא שמעינן דהילכתא כרב חסדא והיינו דאמרי' דסוגיין כוותיה ולימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר (א) רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת שליח אסור בכל הנשים חזקה שליח עושה שליחותו [כי אמרינן חזקה שליח (ב) עושה שליחותו] *לחומרא אבל לקולא לא . ולהימנה לדידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ה"מ (ג) היכא דליכא דמסייע לה אבל היכא דאיכא (ד) (בעל ושליש) דקא מסייעי לה מעיזה : א *והשתא דאמרה דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אי בעלה כהן הוא איתסרא עליה ולעלמא לא משתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מית ועדיין לא יהיב לה גיטא אחרינא אסורא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת : מתני' *נערה מאורסה היא ואביה מקבלין ב גיטה אמר

לשלים הייט משום דקא סלקין דעתי' שאין תקנה לאשה זו אלא בענין זה ואפילו כשהגט ביד השליח ואמאי ליתביה ניהליה ולהמניה לשליש אלא ש"מ דלשולם בעיר (אחרים) [אחת] אין תקנה לאשה לצאת מערעור הבעל אלא בכך ומפרקינן מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דשליח שיהא יכול ליתנו עסקינן הא הא מתני' בשלמא לקדשו מיד עסקינן ומש"ה צריכה שני כיתי עדים ופרכינן סינא אמרה כלומר כיון שאמרת שדעתו להחירה נקבלה שלו קודם שניים גם לידה שהרי קדשו ואי צריכה היא לשנים שיאמרו בפניט אמרה אבל משום לה עדים שהוא שליח קבלה למה צריכה כת אחרת שיאמרו בפניט קבל אפילו לא היה שם עדי קבלה אלא שנים שראו הגט בידו בדלא קרוע ושמעו מפיו שהוא אמר לקבלה נתנו לו נאמן ומגורשת דהא הימניה אפי' כשהוא ברשותו שהרי ידו כידה של אשה או שמא אפילו לא שמעו מפיו שלקבלה נתנו לו שני כל שידעו שידע הבעל שהוא שליח לקבלה שהרי הוא והאשה שוין והכם שהאשה שהיה גם יוצא מתחת ידה אינה צריכה

לעדים של קבלה כך זה משנעשה שליח שלה ויודע הבעל בכך והרי גט בידו אינה צריכה עדי קבלה ואם רצה אחר כך לקדשו בפני עדים או בב"ד ברשות בידו כאשה עצמה אלא שמע מינה דלא אמריק שמניה וקשיא לרב חסדא : קבל ל"ע. בדאיכא עדים שראו הגט בידו בדלא קרוע שני וכמו שפירשתי למעלה וליכא לפרושי קבל ל"ל הרי הקרעים בידו לפי שאין הקרעים ראיה שאפשר שנמלך בעל שלא נגרש וזרקו קרוע וזה מצאו באשפה ואפילו לאשה עצמה אינה ראיה כדאמרינן בפרק קמא [דמציעא] (דף יח.) וכי תימא דקרעינן לגיטא אמרה בעינא לאגמוני ביה ואיתא נמי בפרק הכותב (דף פט:) : ומפרקינן הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי . כתב רש"י ז"ל ר' אלעזר היא דאמר אין גט כשר בלא (א) [עדי מסירה וקשה לפי' מהא דאמרי' פרק השולח (דף ע.) א"ר לא נריכא אלא לר' אלעזר דאמר] עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזמנין דמייתי סהדי א"נ אזלו להו למדינת הים . ולקמן בפרק המגרש (דף פו.) תנן במילתיה דר"א גופיה שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם אלא ודאי הכא מיירי בשאין עדים חתומין בו אבל אם עדים חתומין בו כשר ומפרקינן בשעת הגזירה שנו כלומר שגזרו על המלכות . איתמר בעל אומר לגירושין וכו' והמניה לשליש וכו' . מהא שמעינן דהלכתא כרב חסדא וזו דעת הרי"ף ז"ל ואין זו ראיה דהכא אפילו רב הונא מודה משום דאיכא מגו דאם רצה מסרו ליד האשה שהרי היא מקבלתו מידו ולא דמיא להאי דלעיל התם ליכא מגו נמור שהרי לא תקבל מידו כדי שלא תקלקל עצמה ואע"פ שכבר כתבתי למעלה דאפילו מגו כי האי מהני כדאשכחן [סנהדרין דף לא.] גבי הכות [איתתא] עדיין יש לחלק ולומר דלא דמיין דהכא ליתיה לטעמיה דרב הונא דאמר דאם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב ליה דהא בעל אמר דלדידיה יהביה ומהימן וכן כתב רבינו אפרים דכיון דליכא הכתשה לכ"ע שליש נאמן ולא נמרינן מאי דלית ביה הכחשה ממאי דאית ביה הכחשה וכן פסק ר"ח ז"ל כרב הונא דרביה דרב חסדא הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב : ונימא חזקה שליח עושה שליחותו . כיון דבעל מסריה להאי על מנת לגרש נימא שחזקה היא שהשליח עושה שליחותו : אסור בכל הנשים . שמא זו קרובת ארוסתו שקדש לו שלוחו היא אא"כ חוזר שליח לומר לו פלונית קדשתי לך או לא קדשתי לך שום אשה : לחומרא . כי הא דרבי יצחק . וכתבו בתוס' דהוא אסור בכל הנשים שבעולם אבל לכל אדם אין לאסור לקדש ולחוש שמא זו היא שקדשה השליח דאם איתא דנתקדשה לא היתה אחרת ומתקדשת אבל הוא אסור לקדש דשמא שלוחו קדש לו אחת מקרובותיה ואפילו באו כל הקרובות ואמרו לא נתקדשנו לא סמכינן אדיבורא בעלמא ולפי זה מותר המגלה לקדש אשה שכל קרובותיה נתקדשו לאחרים דאם איתא דקדש השליח אחת מהן לא היו חוזרות ומתקדשות ואסור בכל הנשים שבעולם היינו בשיש להן קרובות פנויות והקשו על דבריהם יתומה קטנה שיאסר לכל אדם שמא קדשה שליח זה על ידי אביה לכך הצעו דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שהוה לקדש סתם ולא חש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים שאין זו חזקה גמורה דאינה בידו להתקדש שמא לא תתרצה ועוד דאזלינן בתר רובא ואפילו הכי שפיר דייק דחזקה שליח עושה שליחותו דאי לא לא היה ראוי לקנסו כלן והא דפרכינן עליה דרבי יצחק בפרק ב' דנזיר (דף יב.) מקן סתומה שפרח לאחד מהן לאויר העולם יקח זוג לשני ואינו שאר קינין דעלמא מחקט ואע"ג דהכא קנסא בעלמא הוא אפילו הכי פריך שפיר דהתם נמי הוה לן למקנסיה על שלא מהר שלא יפרח ואמאי לא קנסינן ליה שיאסרו עליו קינין דעלמא משום קנס שלא שמר קינו : והרמב"ן ז"ל הקשה דאי הכי מאי מוכח מהא דחזקה שליח עושה שליחותו לעולם אימא לך דאין חזקה ואפ"ה קנסינן ליה דמכל מקום הכניס עצמו לספק הזה ועוד מה *איסור בזה וכי היה לן לחוש שימות שליח ועוד אי משום קנס היאך עלה בדעתם בגמרא לומר דאפילו לקולא נאמר כן לכך פירש דכל הנשים מותרות לינשא אפילו קטנות שמא אביהן לפי שבחזקת פנויות הן ואין חזקת שליח עושה שליחותו מוציאן מחזקה ועוד חזקה על האב שאינו מקדש בתו ושותק לקלקל עליה שאינו קדשה היה מודיע לה ולאנשים הרבה אבל הוא אסור בנשים שיש להן קרובות לפי שאין חזקה של קרובות שאינן באות לדון כפניט מועלת לו הא אינו באות קרובות ואמרו לא קדשנו שליח ודאי מותר בהן דעד אחד [דף ב:] נאמן באיסורין וכל שכן הכא דלא איתחזק איסורא והשתא בעלמא היא וכל שכן שמתוך שאלמנות על עצמן ונישאות לאחרים נאמנות הן לזה אלו דבריו ז"ל ולא נתברר אלי מדאמרינן סתמא אסור בכל הנשים שבעולם (א) [לא משמע דבעינן קרובות בלחוד סגי ועוד אי מדינא אסור בכל הנשים שבעולם] (ואי לאו) [ולאו] משום קנסא בלחוד היאך הוא מותר בערות עד א' שזה ליה דבר שבערוה ואינו פחות משנים אע"ג דלא איתחזק איסורא שהרי אפילו לאיסור איסורא אמרו כן [גבי אשתו זינתה בעד אחד אינה נאסרת לרבא] בפרק האומר דקדושין (דף סו.) לפיכך נראה כדברי התוס' דקנסא בעלמא הוא שאין אומרים חזקת שליח עושה שליחותו אלא במה שבידו וכאן אין בידו ומה שהקשה אי משום קנס האיך עלה בדעתם בגמ' כאן וכמס' חולין [דף יב.] לומר דאפילו לקולא נאמר כן לא קשה מידי דהכי קאמרינן בשלמא אי אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו כלומר דכל מה שבידו ודאי עושה אף כאן אע"פ שאין בידו ראוי לקנסו דכיון שודאי יעשה כל יכולתו היה לו לחוש שמא ימצא אלא אי אמרת דאפילו מה שביד השליח לעשות אין חזקתו לעשות שליחותו כל שכן הכא שאינו בידו שאין האשה כ"כ מצוי שיהא ראוי לקנסו מפני שלא חשש בו והא איכא ספיקי טובי שמא לא ישתדל שליח כלל לעשות שליחותו ואם תאמר לומר יעשה שמא לא ימצא ואם תמצא לומר ימצא שמא יחזור ודייקו :
ולהימניה לדידה מדרב המנונא וכו' . מהא משמע דהא דרב המנונא אפילו להתירה לינשא לכתחלה סגיא דבתר דפרקיק הני מילי לחומרא אבל לקולא לא פרכינן ולהימנה מדרב המנונא כלומר אפילו לקולא ומשמע אפילו להתירה לינשא והכי נמי מוכח בפרק האשה שלום (דף קטז.) גבי מתני' דתנן קטטה בינו לבינה ובלה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ואמרינן עלה היכי דמי קטטה בינו לבינה ספק דאמרה לבעלה גרשתני ופרכינן ולהימנה מדרב המנונא כלומר מאי נפקא מינה דאי לא מהימנא מאי דאמרה מת בעלי קא מהימנא במאי דאמרה לבעלה גרשתני עד שלא הלכו למדינת הים ומותרת לינשא אלמא דמדרב המנונא שריק לה אפילו לינשא לכתחלה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות גירושין ואחרים כתבו דרב המנונא לא אמר אלא בדיעבד והכא כי פרכינן מדרב המנונא נפיל קא מהדר דאמר רבי יוחנן דאין דבר שבערוה פחות משנים כלומר ואפילו נבאת תנא ומש"ה פרכינן להימנה מדרב המנונא למגין שלא תצא אבל להתירה לכתחלה קשה הדבר לאמרו : והשתא דאמרה דאמרה וכו' . פשוט הוא :
מתני' נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה . היא או אביה : וכתב רש"י ז"ל כאן היא יש לה יד דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היתה מקנה עצמה והיא מקבלת גיטה והשתא נמי לא שנא אלמא סבירא ליה ז"ל דדוקא נערה אבל קטנה לא ואפילו יש בה דעת וכן דעת הרי"ף ז"ל שכתב בגמ' בסמוך במאי דאמרינן וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה דדוקא כשאת אביה אבל בחיי אביה והיא ברשות אביה אביה מקבל גיטה ולא היא אבל במסכת קידושין (דף מג:) כתב רש"י ז"ל דמאי דאמרו רבנן הנערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה את הדין לקטנה והאי דנקט נערה להודיעך כחו דרבי יהודה דאפילו בנערה אביה ולא היא . וטעמא דמילתא דכיון דנערה נמי ברשות אביה היא , ואפ"ה היא עצמה מקבלת את גיטה
קף

עין משפט: א מיי' פרק ג מהל' גירושין הל' ...
ב מיי' פרק ...

הגהות הב"ח
(א) בגמ' דאמר רב יצחק ...
(ב) שם ...

חדושי אנשי שם
(א) ...

הגהות הרי"ב
(א) ...

אף בקטנה י"ל כן כל שיש בה דעת דמציא זכיא לנפשה וכן דעת הר"ז הלוי ז"ל ולפניו נתריך כזה בס"ד. ואביה הייט טעמא דמקבל לה גיטר שהתורה זכתה לו [כתובות דף מו: ודף מז.] לקבל קידושיה ואיתקש יציאה להויה ודוקא מן האירוסין אבל מן הנשואין היא ולא אביה דמשנשאת אין לאביה רשות בה: ר' יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת. בנוף אחד אלא אביה מקבל את גיטה בלבד: וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. פירש"י ז"ל אפילו ע"י אביה משום דהרי היא כשוטה דמשלחה וחוזרת ותנא דבי רבי ישמעאל ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת כדאי' ביבמות בפ' חרש (דף קיג:) ולישנא דאינה יכולה להתגרש הכי דייק שאינה מתגרשת כלל אבל ר"ת ז"ל כתב (א) דמתגרשת היא על ידי אביה דהא נר' יגאי דמפרש התם טעמא דשוטה מדכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד יצתה זו שאין לה יד קטנה שיש לה אב ודאי מתגרשת היא על ידו שהרי יש לה יד. ומדרבי ינאי נשמע לתנא דבי ר' ישמעאל דמתגרשת היא ע"י אביה דהא לא פליגי אלא בטעמא ולא בדינא והיינו טעמא משום דכיון שיש לה אב אביה משמרה ואינה חוזרת הלכך ודאי כי אמרינן אינה יכולה להתגרש דוקא על ידי עצמה קאמרינן נ"כ בעל הנסות ורבינו האי ז"ל והכי איתא בירושלמי בפרק חרש [הלכה א] דגרסינן התם גבי הא דתנן [דף קכ:] נשתית לא יוציא עולמית דבי רבי ינאי אמרו משום גרירה. כלומר שנגררים אחריה בני אדם לזנות. רבי זעירא ורבי אילא תרויהון אמרין מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה רבי נחמיה בר מר עוקבא בשם רבי יוסי אמר תלתי פי' איכא בינייהו ג' דברים עבר וגירש מאן (ב) דאמר מפני גרירה גירש. מאן דאמר (ג) שאינה יכולה לשמור את גיטה לא גירש יש לה אב מאן דאמר מפני גרירה אסור. מאן דאמר מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה הרי יש לה אב ויכול לשמור את גיטה. עתים שוטה עתים חלומה וכו' הא משמע דלמאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת על ידי אביה [הלכך קטנה נמי דנסיב מתניתין טעמא כשאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת ע"י אביה]:

(א) אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש: גמ' במאי קא מיפלגי רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא ורבי יהודה סבר במקום אביה ידה ולא כלום וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים וכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה בגירושין אבל בקידושין דברי הכל אביה ולא היא כדגרסי' בפ' האיש מקדש אמר רבי יוחנן מחלוקת לגירושין אבל לקידושין דברי הכל אביה ולאו היא פירוש שהתורה זיכתה שבח נעוריה לאב ולהכי שאני קידושין מגירושין וגרסינן נמי התם בעא מניה רבא מרב נחמן נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כלומר בחיי אביה מי אלימא ידה כיד אביה לשוויי שליח או לא אמר ליה אין עושה שליח וה"מ בחיי אביה אבל לאחר מיתת אביה כיון שהביאה שתי שערות עושה שליח לקבלה: וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה מגורשת תנו רבנן קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ואי זו היא קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר: אמר רבא שלש מדות בקטן צרור ורקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה. פירוש כגון שמת

רש"י

גמ' יד דידה לאו כלום היא. דלגמרי אוקמה רחמנא ברשות האב כל ימי נערות אלא אם כן ניסת. וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה שהיא קטנה או שוטה אינה מתגרשת דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת הילכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת קטן שנותנין לו צרור וזורקו ונותנין לו אגוז אז נוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים אם זיכה אדם לחבירו דבר ע"י אותו קטן שמסר החפץ בידו ואמר זכה אותו חפץ לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר. ה"ג רש"י וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון כלומר שצריכה למאן ואינה יוצאת בלא מיאון דתנן ביבמות כל תינוקת שאינה יכולה לשמור

רבינו נסים

גמ' רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא. פי' רש"י ז"ל דיד יתירה הייט יד אביה ומיהו אפ"ג דקרי לה יתירה ידו עדיפה מידה דהא איהי אינה עושה שליח לקבל את גיטה כדאיתא בפרק האיש מקדש (דף מה.) והביאה הרי"ף ז"ל בסמוך ואיהו מצי עביד: ור' יהודה סבר במקום אב ידה לאו כלום היא. דלגמרי אוקמה רחמנא ברשותיה כל ימי נערות אא"כ ניסאת: אבל בקידושין דברי הכל אביה ולא היא. מפרשינן התם טעמא דקדושין דמדעתה דהא בעינן דעת מקנה אביה ולא היא שהתורה זכתה לו אבל גירושין שהן בע"כ בין היא בין אביה דמה לנו ולדעתו כי מקבל ליה איהו נמי ע"כ הוא: נערה מהו וכו'. לרבנן דאמרי מקבלת גיטה מהו שתעשה את אחר שליח לקבל גיטה בחיי אביה ופשט ליה דאין עושה שליח והתם בגמרא מותבינן עליה דרב נחמן מדתנן הכא בפרקין קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע הגט לידה הא נערה הרי זה גט ודחינן הכא במאי עסקינן בשאין לה אב ומהא משמע דקטנה נמי מקבלת גיטה בחיי אביה ושלא כדברי הרי"ף ז"ל דאי לא מסתברא כי הוה סליק אדעתין דבשיש לה אב עסקינן לימא ליה ולטעמיך כי הגיע גט לידה נמי אמאי מגורשת ואכשר דהא"ל דהוה מצי למימר ליה ולטעמיך כמו שאמרו בכמה מקומות דמצי למימר ולטעמיך ולא אמר ולמסקנא לא קשיא דהא אוקימנא בשאין לה אב והרמב"ן ז"ל תירץ עוד ואמר דלרבא דהוה ס"ל דנערה עושה שליח הוה סלקא דעתיה דיד אביה יד יתירה הוא דזכי לה רחמנא ולטעמיה אפשר דאפי' קטנה נמי מקבלת גיטה בחיי אביה ואיהו הוא דהוה ס"ד לאוקמה למתני' בשיש לה אב אבל כיון דקי"ל כר"נ דפשט ליה דאין עושה שליח דאין נערה במקום אב אלא כשליח שמינתה תורה לפי שירדה תורה לסוף דעתו של אב שאין לו קפידא בגירושין שישגן בע"כ ומעתה קטנה שאינה בתורת שליחות ואין לה יד כשל אחרים כלל אביה ולא הוא הדריגו לפסוקי דמתני' דתנן נערה ולא קתני קטנה להודיעך כחן דרבנן דהא איתא דלרבנן אפי' קטנה כח דהתירא הוא עדיף ליה ועוד סייעיה לדברי הרי"ף ז"ל מדגרסינן בירושלמי בפ' התקבל גבי הך מתני' נשאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא נשאת היא ואביה אם יש בה דעת היא ולא אביה פירוש לפרושי מתני' אתא דדוקא נקט מאורסה דאינו כשואה היא ולא אביה דמשניסאת אין לאביה רשות בה ודוקא נמי נערה דאינו קטנה מאורסה אביה ולא היא נשאת היא ואביה כלומר היא ואביה שוין בדבר וקטנה שאין בה דעת [אירי וקאמר דכשם שאביה אינו מקבל את גיטה לפי שכבר יצאה מרשותו אף על ידי עצמה אינה מתגרשת כיון שאין בה דעת] אבל יש בה דעת היא ולא אביה (ד) מדמפליג בסיפא בין יש בה דעת לאין בה דעת שמע מינה דרישא דקטנה מאורסה בין יש בה דעת בין שאין בה לעולם אביה ולא היא כדברי הרי"ף ז"ל וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל ולפי שמה שאמר רבי יהודה דתנן וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש ופירשו על דעת ר"ת דאינה יכולה להתגרש על ידי עצמה קאמר בקטנה שאין לה אב עסקינן דבשיש בה דעת מתגרשת ע"י עצמה וזו אינה יכולה להתגרש דאי בשיש לה אב אפילו בשיש בה דעת נמי אביה ולא היא ולרבי יהודה נמי בשאין לה אב אצטריכא דהא סיפא ככ"ע אתיא. אמר רבא שלש מדות. תינוקת בזכיית קטן תנן שנותנין לו צרור וזורקו וכו' קטן שנותנין לו צרור וזורקו ונותנין לו אגוז נוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. אם זיכה אדם לחבירו דבר ע"י אותו קטן שמסר בידו החפץ ואמר זכה בחפץ זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר ואע"ג דהכא אמרינן דקטן זוכה לעצמו והיינו בפרק הניזקין (דף נט:) תנן מציאת חרש שוטה וקטן יש בהם גזל מפני דרכי שלום וי"ל דהתם הייט טעמא משום דליכא דעת אחרת מקנה [ומש"ה מפני דרכי שלום והו לא אבל הני איכא דעת אחרת מקנה] הוא להו זכייה וא"ת דבפ' מי שמת (דף קנ.) אמרינן דזכין לקטן ואין זכין לגדול כלומר דאיכא הכא דס"ל דקטן משום דאיהו לא מצי זכי זכין לו אבל גדול כיון דאיהו מצי זכי אין זכין לו מ"מ משמע מהתם דקטן לא מצי זכי והכא אמרינן דזוכה לעצמו אירע בזה דהכא משמע דכי אמרינן זוכה לעצמו דוקא במטלטלין ודוקא בשהגיע לידו אבל בהקנאה אחרת כגון אגב וחליפין לא לפי שהקטן אינו יודע בדרכי הקנאה כלל וכשאמרו הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין דוקא כשמחזיק בהם הזוכה דכיון דברשותו של קטן מחזיק בהן תקנו בהן שיזכה משום כדי חייו אבל בהקנאה אחרת ליתיה כלל ולפיכך מי שמתחייב לקטן בין בשטר בין בקנין כיון שאין אותו דבר תחת ידו אינו זוכה אא"כ זכהו ע"י אחר והיינו דאמרינן התם בפ' מי שמת (קמ) זוכין לקטן משום דאיהו גופיה לאו בר זכייה הוא בדרכי ההקנאות. אבל אין זכין לגדול כיון שהוא עצמו יכול לזכות בהן. ואחרים העמידוה ההיא דבפרק מי שמת בקטן שלא הגיע עדיין לעונת הפעוטות. [ושני הפירושים בתוספות]: וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה. שמשהגיעה לידה הוי

מלחמת ה'

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

מגלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה אפילו קבל אביה קדושין ואע"פ שקדושיה קדושי תורה וכתב הרי"ף ז"ל דוקא כגון שמת אביה אבל בחיי אביה לא וכבר הארכתי בזה למעלה: הפעוטות תקן כנגיזקין דמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. וכנגדו בקטנה. אביב לה יודעת לשמור קדושיה ומתקדשת בקדושי אמה (ג) לדעתה או בקבלת עצמה אם יתומה היא: למיאון. שצריכה למאן ואינה יוצאה בלא מיאון דתנן ביבמות [דף קז:] כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אין צריכה למאן או יודעת לשמור היא. והאי יודע שרש"י ז"ל מחליף נר מצוה הגירסא בשתי מדות אלו וגורס במדה ראשונה וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון ובמדה שנית גורס וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה וכן גורס הרז"ה ז"ל וא"ת הכי מפליג בין שיעור גירושין וקידושין דהא כי הדדי ניסבא איתמר בגו דהכא תנן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש והתם ביבמות אמרינן קטנה שיודעת לשמור קדושיה מתקדשת למיאון וי"ל לפי גי' הרי"ף ז"ל דהיינו טעמא משום דבקדושין איכא קדושי כסף שאין צריכין שמירה מעולה ומשום הכי נמי שהגיע לעונת הפעוטות אבל גט שאינו צריך שמירה כל כך נגרר חורקו אגוז ונוטלו סגי. ולפי גירסת רש"י ז"ל שלא רצו להאריך אימת דאורייתא בפחות מעונת הפעוטות אבל בקדושין למיאון הקדימו הזמן שאין כאן נר קולא כלל: הגיעו

רש"י

קדושיה אין צריכה למאן או יודעת היא לשמור: לפום חורפיה. לפי חכמתו. וכנגדו בקטנה. שהגיעה לימיסגלגל מגלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה ואפי' קבל נה אביה קדושין והא אע"ג שקדושיה קדושי תורה (ובתלמוד גרים שיפלא): הגיעו לעונת נדרים. היא שנה אחת לפני נערות ונדריה נבדקין כדתנן במסכת נדה אם ידעה לשמר לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר והקדשה הקדש: חולצת. אם הביאה סימנין ולא אמרינן שומא נינהו אבל קודם זמן הזה קטנה היא ואין סימניה סימנין ואינה חולצת. ולמכור קרקעות בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים הוי קטן ומחזירו לאחר שעה כשתובעו ממנו: זוכה. אף לאחרים מדרבנן מתני'

הרי"ף

אביה אבל בחיי אביה והיא ברשות אביה אביה מקבל את גיטה ולא היא: [הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין והן כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כבר עשר כל חד וחד לפום חורפיה וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון הגיעו לעונת הנדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדו בקטנה חליצת (ה) (ולית הלכתא (א) כרבא בחליצה דהא פסיקנא בב"ב פ' מי שמת (א) אמר רב נחמן אמר שמואל וכו') (ג): ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה. ושמעינן מהא דאע"ג דהביא הבן שתי שערות אינו מוכר בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה: אמר רב יהודה אמר רב אסי נותנין לו צרור חורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה לעצמו וזוכה לאחרים ושמואל אמר אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים שאין זוכה לאחרים עד שיביא

לעונת נדרים. שנה אחת לפני נערות נדריה נבדקין כדתנן במסכת נדה (דף מה:) בת אחת עשרה שנה נדריה נבדקין אם יודעת לשמר לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר והקדשה הקדש: חולצת. אם הביאה סימנין ולא אמרינן שומא נינהו אבל קודם הזמן הזה קטנה היא ואינה חולצת דאיש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש כך פרש"י ז"ל. ואיכא למידק דהא רבא גופיה אמר בפ' יוצא דופן (שם) תוך זמן כלפני זמן ואם הביאה סימנין בזמן עונת נדרים שומא בעלמא נינהו לפיכך פי' ר"ת ז"ל דהכא מיירי אפי' בלא הביאה שתי שערות ורבא ס"ל כר' יוסי דאמר איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה ואמרי' עלה בפ' מצות חליצה (דף קה:) א"ר אמי מדבריו של ברבי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים. אלמא רבא כר' יוסי ס"ל ואע"ג דבפ' יוצא דופן אמרינן אמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן ורב שמואל בר אשרה מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא קטנה כל שנים עשר ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת משום דחוששין שמא נשרו דאלמא לאו כר' יוסי סבירא ליה איכא למימר דהואיל ולישנא דרב ושמואל פליג אשמעתא דרבא דהכא אית דרבא גופיה לאו כר' יוסי ס"ל אלא דנקיט לה הכא אליבא דר"י כי להשלים כלל שנו ועומר בכל המדות וכנגדו בקטנה והתם נמי בפ' מצות חליצה הכי מסקינן ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות ואפשר דרבא גופיה הוא דמסיק לה הכי וה"ק ורבא אמר אפילו לרבי יוסי אינה חולצת עד שתגיע לעונת נדרים ומיהו לדידן אליבא דהלכתא (דידיה) עד שתביא שתי שערות וטולה מדברי רבא הוא. עוד אמרו בתוספות דאפשר דהכא רבה גרסינן והא מסיק ולמכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים ובפרק מי שמת (דף קנה.) אמרי' רבה אמר רב נחמן בן שמונה עשרה וליכא למימר דהתם מטעמיה דרב נחמן א"ל ולא סבירא ליה דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומוכח מהאי שכדא דההוא לקמיה דרבא דההוא פחות מבן עשרים דזבין נכסיה דס"ל לרבא בן שמונה עשר ולפי זה לא קי"ל בכך מדה שלישית דתולנה אבל הרי"ף והגאונים ז"ל כתבוה לפיכך נדחק הרמב"ן ז"ל ופירש דהא דאמרינן וכנגדו בקטנה חולצת בעונת נדרים של קטן היא דהיינו שנת שלש עשרה וקטנה שהגיע לפרק גדולה היא וכל שהביאה סימנין חולצת והא דנקט קטנה משום דהכי אמי קטן בפרק הזה נקט קטנה והוה ליה כאילו אמר וכנגדו באשה חולצת ואע"ג דהא מילתא פשיטא היא וכמתני' מתניא בהדיא שאשה ממהרת לבא מפני האיש עשה כן להשלים מדות שלו ולפי זה אי גרסינן הכא רבא על כרחין הא דאמר התם בפ' מצות חליצה ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים ע"כ אליבא דרבי יוסי קאמר ולאו דלדיה ס"ל הכי ואפשר דלדיה גופיה מסיק התם והלכתא עד שתביא שתי שערות וכדכתיבנא: **ולמכור** בנכסי. קרקעות אביו הוי קטן עד שיהא בן עשרים. משום דבאו לו מכח ירושה אבל בנכסים שלו לא צריך ומשמע דטעמא דמילתא משום דנפלו לו בירושה דלי גביה ומזיל בהו ואפילו ביודע בטיב משא ומתן בעינן שיהא בן עשרים כמו שכתוב בהלכות בפ' מי שמת אבל כשהוא בן עשרים והביא שתי שערות אפילו אינו יודע בטיב משא ומתן ממכרו ממכר: ושמעינן מהא וכו'. כתב זה הרב ז"ל מפני שרבינו האי גאון ז"ל חולק בזה בספר המקח שלו דהוה דאמרינן בפרק מי שמת [דף קנו.] בודקין לקדושין וכו' ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שהוא סובר שכבן אע"פ שהוא פחות מבן עשרים יכול למכור בנכסי אביו כל שהגדיל והביא שתי שערות ודאמרינן התם עד שיהא בן עשרים אבודקין מהדר ואכולהו קאי לקידושין גירושין ולחליצה ולמיאונין ולמכור בנכסי אביו דכולהו לאחר שהגדיל צריך בדיקה אם הביא שתי שערות ובדיקה זו של שערות הוא עד שיהא בן עשרים דלאחר מכן אע"פ שלא הביא שתי שערות דינו כגדול וכדתנן בפ' יוצא דופן (דף מז:) בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס וכו' והרי"ף ז"ל הביא ראיה מזו שאין תני' כך כמו שכתוב בארוכה בהלכותיו בפ' מי שמת [ס' תקנ"ז]: והאמרי' ולמכור בנכסי אביו כתב בעל העיטור ז"ל דה"ה לשאר מורישיו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ט מהלכות מכירה אבל הרשב"א ז"ל חולק על זה וכתב שהדברים אמורים בדוקא כלומר בן ממש ובנכסי ירושת אביו הא בן בנכסי מתנה בריא שאביו או בן בנכסי ירושת אביה או בן בנכסי שאר מורישיו חוץ מאב הרי ממכרן בכולהו נכסים כממכרן בנכסי עצמן והטעם שחכמים לא תקנו אלא בדבר המצוי ונכסי ירושת האב לבן מצויה ושאר ירושות אינן מצויות וכן מתנת בריא מאב לבן אינה מצויה ולא תקנו אלא במצוי וסמך דבריו דבת בנכסי ירושת אביה מוכרת אפילו פחותה מבת עשרים מדתנן בסוף פרק מציאת האשה (דף סה:) המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום והיא שתחת תינוק לה ל"ש בת בין הבנות ול"ש בת בין הבנים ואין זו ראיה של כלום ודברי הראשונים נראין לי עיקר: צרור חורקו וכו' חפץ ומחזירו לאחר שעה. כשתובעו ממנו זוכה אף לאחרים מדרבנן. כך כתב רש"י ז"ל ונראה שהוקשה לומר כן משום דזכייה לאחרים מטעם שליחות היא ואין שליחות לקטן כדאיתא בריש פרק האיש מקדש (דף מא:) אבל בתוספות כתבו דלרב יהודה אפילו מדאורייתא זוכה לאחרים ולשמואל אמר דאין זוכה לאחרים דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא זכי דבגמרא [דף סה:] פרכינן עליה דשמואל מדתנן כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני המבוי ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים הא שפחה היכי דמי אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גביה. הא תנא [קדושין דף יג:] יתירה עליו אמה העבריה שיוצאה אף בסימנין. אלא לאו דלא אתיא שתי שערות ומפרקינן שאני שתופי מבואות דרבנן ואם איתא דלשמואל לא זכיא לאחרים אפילו מדרבנן אמאי זכיא נהי בשתופי מבואות אלא הוי משמע דאפילו לשמואל זכייה לאחרים מדרבנן ומש"ה מהני דרבנן לדרבנן ומינה דלרב יהודה זכה לאחרים אפילו מדאורייתא וכי תימא אמאי והא אין שליחות לקטן תירצו דכי אמרינן קטן לרב יהודה משליחות ממעטי קרא דמוכחינן שליחות מינייהו בריש פרק האיש מקדש ה"מ במילתא דליתיה (ד) בתרומה וגירושין וקדושין אבל בזכייה כיון דאיתיה דהא זכה לעצמו הוה ליה כגדול וזוכה נמי לאחרים לרב יהודה אפילו מדאורייתא ושמואל פליג משום דס"ל דלאו בר שליחות הוא כלל ומיהו מודה דמדרבנן מיהא זכי ומש"ה מהני בשתופי מבואות [בגמר] ולכי תימא לא מודה שמואל דזכייה מדרבנן לית ליה למה לן לפרוקי שאני שתופי מבואות דרבנן ואפילו הוא מדאורייתא אמאי לא מהני כיון דרבנן תקנו ליה זכייה והא

המאור הגדול

[illegible]

מלחמת ה' ק"ל

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

חדושי אנשי שם [illegible]

הגהות הב"ח [illegible]

קי"ל [נפ"ל דף נה:] דהפקר ב"ד היה הפקר ומיהו אשכחן זכייה דרבנן דקליטה מוכייה דאורייתא דגרסינן בפרק מי שמת [דף קמו:] ומי אמר רב נחמן הכי והא אמר רבא אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא מש"ה אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא כיון דאכתי ממונא לא אתא לרשות זוכה ולא זכי ביה אלא מדרבנן לא אלימא זכייה דיליה כדאורייתא ומצי מחיל והכא נמי אם איתא דאינו זוכה לאחרים מדאורייתא לא מהני גר מצוה בדאורייתא ומיהו התם איכא למימר לרבנן דרבנן הכי תקון [דהם אמרו] והם אמרו אבל הכא היכי [מפרקינן] בפעוטות דלא ליהני במדאוריי' ולפיכך נראין לי דבריו של רש"י ז"ל עיקר וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שכתב סתם דזוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים דמשמע דלית ליה זכייה לאחרים כלל ומיהו במידי דרבנן בשתופי מבואות זוכה אף לאחרים ומ"ש הרי"ף ז"ל שאינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות אע"ג דממילתיה דשמואל לא משמע הכי בהדיא דייק לה ז"ל מדפרכינן עליה דשמואל מההיא דכילד משתתפין במבוי וכו' ואמרי' האי שפחה היכי דמי וכו' אלא לאו דלא אתיא שתי שערות ואם איתא דשמואל מודה דקודם שתי שערות זוכה לאחרים כל שיש לו דעת יותר גדול מחפץ ומחזירו לאחר שעה לוקמא בהכי אלא ודאי לשמואל [לעולם] אינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות ובתוספות פסקו כרב יהודה א"ר אסי משום דפשטיה דמתניתא הכי מוכחא ולשמואל צריכין לדחוייה כדאיתא בגמ': **מתני'** קטנה שאמרה וכו' לפיכך אם רצה. הבעל לחזור קודם שיגיע גט לידה: יחזור. שאין הקטן עושה שליח והך מתני' אוקימנא לה בפ' האיש מקדש (דף מה:) בשאין לה אב דאם יש לה אב מאי איריא קטנה דאין עושה שליח אפילו נערה נמי בחיי אביה אין עושה שליח לקבל את גיטה דהכי פשיטא התם בפ' האיש מקדש:

שביא שתי שערות וכן א הלכתא:

מתני' *קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה להחזיר [יחזיר] שאין הקטן עושה שליח ואם אמר לו אביה התקבל לבתי גט אם רצה להחזיר לא יחזיר. האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול. הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר. האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר. הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לידה. התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד. קבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לאותו מקום ור"א אוסר מיד: **גמ'** רבי אלעזר מכשיר סבר ב מראה מקום היא לו ולית הלכתא כותיה חדא דקי"ל הלכה כסתם מתני' ועוד הא אוקמנא בפרק גט פשוט בששה דגרסי' התם* (א) אמר אביי רשב"ג ור' שמעון ור' אלעזר כולהו סבירא להו מראה מקום הוא לו רבי אלעזר דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי (א) ממקום פלוני וקבלו לה ממקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר: **מתני'** *האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **גמ'** תנו רבנן שלחוה

רש"י

מתני' אם רצה הבעל לחזור קודם שיגיע גט לידה חוזר. פסול דאין רצונו שילטיו עליו וקפידא הוא הרי היא במקום פלוני אינו אלא כמראה מקום כלומר שם תמצאנה. ור' אלעזר מכשיר דכיון דבע"כ מתגרשת ודאי מראה מקום היא לו דמנא ידעה דניחא ליה לבעל למיתביה לה התם. הבא לי גטי אוכלת בתרומה. אם אשת כהן היא. עד שיגיע גט לידה לאותו מקום שכך אמרה לא תהא שלוחי לקבלה עד שם. ר"א אוסר מיד. ר"א לטעמיה דמכשיר כשקבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו דמשעת קבלה מיגרשה לה לפיכך מיד משפירש מלפניה אסורה דשמא מצאו חוץ לעירו וקבלו ממנו **גמ'** בששה. בכל מקום בתלמוד כשאומר פלוני ופלוני ופלוני כחדא שיטה אמרינן לית הילכתא כחדא מינייהו **מתני'** כתבו גט. לשון בנ"א החזיקו לקרות לספר כריתות גט. גרשוה נמי כבר נהגו לקרות גירושין כתבו אגרת. גם זה לשון גט שכתבין אגרת שבוקין. פטרוה לא אמר כלום דדילמא להקל מעליה חובות שחייבת: פרנסוה כל לשון פרנסה עשיית צרכיה כמו לפרנסה שמין בכתב כנימוס כחוק לא ידעינן אם חוק [גט אם חוק] מזונות וכסות הוא וכן כראוי כיוצא

האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול. דאין רצונו שילטיו עליו שם וקפידא הוי: הרי היא במקום פלוני אינו אלא כמראה מקום שם תמצאנה: ורבי אליעזר מכשיר. מפרשינן בגמ' דהאי דפליג רבי אליעזר באומרת התקבל ולא פליג באומר תן משום דאיהו דמדעתיה מגרש והדבר תלוי בו איכא למימר קפידא הוא ודוקא קאמר ליה אבל איהי דבע"כ מיגרשה אין לה לעשות קפידא בדבר והא דאמרה הכי משום דידעה דניחא ליה לבעל למיתביה התם הלכך אינה אלא כמראה מקום שם תמצאנו: **הבא** לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר. אפילו לרבנן דכיון דאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר: **הבא** לי גיטי אוכלת בתרומה. אם אשת כהן היא: התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד. שמא קבלו כבר (ג) ואע"ג דהוה לן למימר אוקי אשה בחזקת שלא נתגרשה חומרא בעלמא הוא שהחמירו חכמים משום דחזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דאין ביד השליח לעשות שמא לא יתן לו הבעל הגט כמו [שאמרו לעיל] [דף סד.] שאסור בכל הנשים שבעולם אע"ג דכל אחת היא לו בחזקת היתר וגם אין ביד השליח לעשות שליחותו: **עד** שיגיע גט לאותו מקום. שכך אמרה לו לא תהא שלוחי לקבלה אלא שם ובגמרא פריך וכיון שקבלו במקום אחר היכי הוי גיטא כלל והא תנן בריש התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר [פסול] ומוקמינן לה כדאמרה ליה קבל לי גיטי במתא מחסיא חמנין דמשכחת ליה בבבל והכי קאמרה ליה תשקל ליה היכא דמשכחת ליה שקול ליה מיניה גיטא ולא להוי עד דמטית למתא מחסיא (ג) וא"ת וכיון דאינה רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא היכי הוי גט כלל דהא אינו מקבלו שם מיד הבעל והוי ליה [דף כד.] כשלי גיטיך מעל גבי קרקע ואי מיידי כשהבעל עושה אותו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם נעשה [שליח] לקבלה הרי לא חזרה שליחות אצל הבעל [דף סג:] וי"ל דהאי מעשה ראשונה שליח קבלה הוא והוי כידה אלא שהתנה עמו שלא תתגרש אלא באותו מקום והוי ליה כאומר לאשה הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום ועל דעת מי שאומר [עי' ר"ן ריש פרק זה] שהאשה עושה שליח להולכה ולקבלה אתי שפיר שמעשה ראשונה נעשה שליח להבאה מחמת האשה וכי מטי למתא מחסיא הוי שליח קבלה שלה: **ורבי** אלעזר אוסר מיד. דהואיל ומכשיר כשהוא מקבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה מיגרשה לה לפיכך משעה שפירש מלפניו אסורה שמא מצאו חוץ לעיר וקבלו הימנו ובגמ' [דף סה:] פריך' פשיטא ומפרקינן לא צריכא דאתיה לבעל במזרח ואמרה ליה זיל במזרח ויקא אזיל במערב מהו דתימא במערב הא לא איתיה קמ"ל דילמא בהדי דיקא אזיל מפגע פגע ביה: **גרסי'** בגמ' [שם] האומר לשלוחו צא וערב לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות בגרוגרות ועירב לו בתמרים. כלומר לסוף אלפים אמה של תחום תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך אין עירובו עירוב אמר רבה לא קשיא הא רבנן הא ר"א הא רבנן דאמרי קפידא הא ר"א דאמר מראה מקום הוא לו פרש"י ז"ל הא רבנן דאמרי לעיל גבי דידה דאע"ג דלאו בדידה תליא ולא איכפת לה אמרינן כל מאי דאמרה איהי לשלוחה אי שינה לאו שלוחה הוי הכי נמי לאו עירובו עירוב והא ר"א דאמר מראה מקום הוא לו במידי דליכא קפידא ולא איכפת ליה רב יוסף אמר הא והא רבנן כאן בשלו כאן בשל חברו. פרש"י ז"ל הא והא רבנן ואינהו נמי לא אמור קפידא אלא *דהתם ניחא ליה דתתזיל ולא בדוכתא אחרינא והך מתניתא בשלו עירובו עירוב דלא איכפת ליה והא דקתני אין עירובו עירוב דיהב ליה חבריה רשותא לערובי מתמרים דידיה וא"ל האיך לשלוחיה ערב לי בתמרים דהכא ודאי קפידא הוא דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא ופרכינן אלא הא דתניא האומר לשלוחו ערב לי במגדל ועירב לו בשובך בשובך ועירב לו במגדל תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך אין עירובו עירוב התם מאי שלו ומאי של חבירו איכא. דקס"ד דה"ק תניא לי עירובי במגדל דבסוף אלפים אמה ומש"ה פרכינן מאי שלו ומאי של חבירו איכא דנקפיד מיקפיד ההוא חבריה אי מנח ליה בהאי או בהאי ומפרקינן התם נמי איכא פירי דמגדל ופירי דשובך. כלומר דשובך ומגדל דקתני לאו לאתנוחי הוא [אלא] ערב לי מפירות פלוני שיש לי במגדל כך פרש"י ז"ל ובתוס' הקשו עליו דלא משמע דפליג רב יוסף אשלו כלל דלרבנן הוי קפידא כדסליק אדעתא עד השתא ועוד דא"כ ה"ל לרב יוסף למימר הא והא ר"א דבשל חבירו אמאי לפליג ר"א דלא להוי קפידא והא לגבי בעל מודה ר"א דקפידא הוי וכ"ש כאן שלא כל הימנו לכך פירשו דרב יוסף דה"ק בשלו ודאי לרבנן קפידא הוי אבל בשל חבירו כגון שאמר לשלוחו צא וערב לי בתמרים שלך בכה"ג ודאי לא הוי קפידא אם שינה ועירב בגרוגרות כיון שמפירותיו של שליח הוא מערב וזה פירוש נאה אבל תמיהני דלפ"ז ע"כ אית לן למימר לרב יוסף דכל מאי דליכא למיקפד עליה אע"פ ששינה אפילו לרבנן מראה מקום הוא לו מדאמרינן בשל חבירו עירובו עירוב ושלו מש"ה אין עירובו עירוב משום דאיכא למיקפד בהכי וכיון שכן מי שקל לו קפידות הללו ולמימר דרבנן דוקא ולא ר"א דהא מלינא שפיר לאימר דנהי דר"א באשה לאו קפידא בעירוב בשלו קפידא וכ"ת לעולם לרב יוסף לאו בקפידא תלי אלא במשנה ומיהו דוקא במשנה בשלו אבל במשנה בשל חבירו לאו משנה הוי כלל אי הכי מאי מקשינן מאי שלו ושל חבירו דהתם משנה בשלו וכל שהוא משנה בשלו אע"פ שאין קפידא בדבר כלל לא הוי שליח והם הקשו על פירושם דהכא משמע דלרבנן בשלו הויא קפידא אפילו לרב יוסף וה"נ מוכח במס' מעילה בפ' (השולח) [השליח] (דף כא.) דאמרינן דהבא לי מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא דשליח מעל משום דלא עשה שליחותו דקפידא הוי ואילו בפ' המפקיד (דף מג) אמרי' ההוא גברא דאפקיד כשותא גבי חבריה והוה ליה לדידיה נמי כריא דכשותא א"ל לסרסיה רמי מהאי אזל איהו רמא מאידך אמר רב עמרם היכי לידייני דייני להאי דינא נימא ליה לסרסיה שליש אמר לא אמר לי (ד) מהא רמי ומהא לא תרמי אלמא כל כה"ג לא הוי קפידא ותירצו דהכא שאני דכיון שהזכיר בפירוש התמרים וגרוגרות [ותלון] ודלוסקמא ודאי איכא קפידא שאם לא היה מקפיד לא היה מזכירם אבל בההיא דהמפקיד לא הזכיר אלא שהראה מקום הכשות וכיון שהכל מין א' ומוטל במקום אחד לא משמע דלהוי קפידא דבשלו אין דרך להקפיד ולא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שהיה שם כשות של אדם אחר: **מתני'** האומר כתבו גט ותנו לאשתי. לשון בני אדם הוא כבר החזיקו לקרות לספר כריתות אשה גט: גרשוה. נמי כבר נהגו לקרותו גירושין: כתבו אגרת. גם זה לשון הגט שכותבין בו ודין דליהוי ליכי מינאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין: פטרוה לא אמר כלום. (ה) דלמא לשון פטור וחובה הוא להקל מעליה חובות שחייבת. פרנסוה. כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא כמו [כתובות דף סח.] לפרנסה שמין כתב וכמו [שם:] מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות הלכך לא ידעינן אי צרכי גט הוא שלא תהא זקוקה ליבם או צרכי מלבוש וכסות הוא: כנימוס. כחוק:

שלטי הגבורים

א ...ג מהר"ם וליח אלבמא כוסקא דהלא הכניש לשונות נדרים דסייש נת י"א ויום אחר השלשה דלא ספקיק פ' יצא חובן דתון ומן כלשי ומן וכו' מנות תליאם נמי ספקיק דליעה תולה עד שהביאם ב' שערות ואחר שהיא בת י"ב והרי"ף ז"ל שהביאם שמא דטעו לפרש כפי' רשב"ם וכנגדו נקטינו כלומר כנגד עונת נדרים דקטן בקטנה תולה.

ב כתב מיי' אמר לו תנהו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן אינו גט א"ל אל תתנהו לה אלא ביום פלוני ונתנו לה בין מלפניו בין מלאחריו אינו גט שהרי הקפיד על עצמו של יום ומשמע מדבריו אבל כשאמר תנהו לה ביום פלוני יכול לאחר ובלבד שלא יקדים.

עין משפט

א מיי' פ"ו מהל' גירושין טור אה"ע סי' קמא

ב מיי' פ"ז שם טור אה"ע סי' קמב

ג מיי' פ"ט שם טור אה"ע שם

הגהות הרי"ף

(א) בר"ף תקכ"ט

הגהות הב"ח

(א) גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר כצ"ל (ב) נ"ב וכ"כ בתוס' (ג) נ"ב וכ"כ בתוס' (ד) מהא רמי ומהא לא תרמי כצ"ל. (ה) דדלמא כצ"ל.

ולא ידעינן אי חוק גם אי חוק מזון וכסות וכן כרחו: **גמ'** שלחה. לשון [דברים כד] ושלחה מביתו נקט האי גברא: שבקה. לשון אגרת שבוקין: תרכה. ל' תירוכין וגירושין: **גרסי'** בגמ' תניא רבי נתן אומר [עי' בגמ' דף סה: ברש"י] פטרוה דבריו קיימין פיטרוה לא אמר כלום והא אנן תנן פטרוה לא אמר רבא רבי נתן דבבלאה הוא דייק בין פטרוה לפיטרוה תנא דידן דבר ארץ ישראל הוא לא דייק. וכתבה רש"י ז"ל בשני פנים דפיטרוה בחירק תחת הפ"א דבריו קיימין אבל בפתח ובדגש לא אמר כלום ל"א פטרוה כנגע דבריו קיימים שהוא מל' גט פטורין נר מצוה אבל רשה לא אמר כלום ורבי נתן

שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **מתני'** בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר א אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן: **גמ'** והלכתא כר"ש שזורי דגרסינן בשחיטת חולין א"ר יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי: גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נפיק אמר להו הבו ארבע מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פקוד קשיא ליה לרבי אבא חמרא לא אמר דמי חמרא לא אמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות את כתו שלחו מהם מחמרא ב כדי ליפות את כתו א"ר הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתובו אע"ג דלא [אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא] קנו מיניה למימרא דהני ארבעה דתנינן במתני' כולהו כשכיב מרע דמצוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא:

מתני'

ואמרינן ולמאן דשוק לה בבריא מ"ס לא שוק לה בשכיב מרע ומהדרינן לא מוקמא ליה מתני' בש"מ ממאי מדקתני האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דלאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין ובש"מ אע"ג דלא אמר תנו נותנין דתנן ר"ש שזורי אומר אף המסוכן אלמא לר"ש שזורי דקי"ל כוותיה כל ש"מ שאמר כתבו גט לאשתי מיהו דינו כתנו דלא צ"ל תנו דהוי לא עקמה בש"מ דלאו מסוכן : **מתני'** מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי וכו'. ופירש שמו ושם עירו וכו'. הרי אלו יכתבו ויתנו ופרש"י טעמא כר"מ פרק המדיר (דף ע:) דכיון דאמר יכתוב נר מצוה שליחותיה קא עביד ול"ת דהא תנן בפ' אין בין המודר (דף נה:) ותורם את תרומותיו ואת מעשרותיו לדעתו ופרכי' [דף נו:] אי תורם משל בעל הבית [ולדעתו של בעל הבית] הא קא מהני ליה דקא עביד שליחותיה ומפרקינן כאומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אלמא כה"ג לא הוי שליחות דאי הוי מאי מפרקינן הא קא מהני ליה ואיכא קושיא דהתם כל הרוצה לתרום קאמר מדעתו ואינו אלא כנותן רשות אבל לאו שליחותיה האי וגבי תרומה אפי' גלוי דעתא נמי מהני כדאמרי' בפרק ואלו מציאות (דף כב.) כלך אצל ישות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה כך כתוב בחידושי הרמב"ן ז"ל ולפי זה בגט אי אמר כל הרוצה לכתוב יכתוב לא מהני ותמהני דהתם בפ' ואלו מציאות (שם) יקא אמינא דהאיך דכלך אצל יפות דוקא דשויה שליח דאמרינן התם [הרגמה תבי"] אליבא דרבא דשויה שליח והי"נ מסתברא דאי לא שויה שליח מי הוי תרומתו תרומה התם נמי אמרינן לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתיכם אלא כגון דשויה שליח וא"ל זיל תרום ולא אמר מהני תרום וסתמיה דבעל הבית כי תרים מבינונית תרים ואזל איהו ותריס מיפות ובא בעל הבית ומצאו וא"ל כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה וכי תימא התם לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משמע דהאיך גוונא נמי קאי והדרא קושין לדוכתיה ולפיכך נראה כמו שכתבו בתוס' דנהי דבאומר כל הרוצה שלוחיה הוי אפ"ה כיון שלא יחדו לא חשיב תהני ליה כדי שיהא אסור במודר הנאה. וכתב הרמב"ן ז"ל ומסתברא נמי באומר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי ושמעו שלשה שאחד כותב וב' חותמין ואינו צריך במעמד שלן כדאמרינן לקמן [דף ס.] בכלכם שאע"פ שאמר כל השומע לא נתכוון זה לרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שנים שאיזה שירצה יהא רשאי לכתוב. **ונרסי'** בגמ' וליחוש שמא שד הוא אמר רב יהודה אמר שמואל בשראו לו דמות אדם איגהו נמי אידמו מדמו כלומר שלפעמים שעושין עצמן כדמות אדם ומפרקינן דחזו ליה בבואה שלו. כלומר צל. ופריכן איגהו נמי אית להו בבואה דחזו ליה בבואה דבבואה ודילמא איגהו נמי אית להו א"ר חנינא למדני יונתן בני דבבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו וליחוש דילמא צרה היא. כלומר שמתכוונת לקלקלה שתנשא בגט זה ותיאסר על בעלה תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין. כלומר כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי כותבין אע"פ שאין מכירין אותו אם זה שפירש שמו וכתב רי"ף ז"ל לגו בפ' בתרא דיבמות [סי' קיח] וכתב ר"ח ז"ל לשד לא חיישינן כיון דחזו ליה לאותו המושלך בבואה דבבואה ולצרה נמי לא חיישינן כדתנא דבי ר' ישמעאל משמע דס"ל ז"ל דהא דמייתי הא דתנא דבי רבי ישמעאל לאו למדחייה לדרב יהודה דלעולם לאפוקי מחששא דשד בעינן דחזו ליה בבואה דבבואה מפני שמזויקין מצויין בבורות אבל לחששא דצרה דלא שכיחא כמכינן אתנא דבי ר' ישמעאל ומיהו דוקא בבור אי נמי בשדה הוא דחיישינן לשד כדתנן בפרק בתרא דיבמות [דף קכב] מעשה שעמד אחד על ראש ההר וכו' ופרכינן שמא שד הוא אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן לשד דגרסינן בירושלמי בפרקין [הלכה ו] תמן תנינן מעידין לאור הנר ולאור הלבנה ומשיאין ע"פ בת קול והוא שראו בובייא של אדם רבי אבא בשם רבי חנינא הדא דתימא בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בובייא של אדם והא תנינן מי שהיה מושלך בבור "ומהד' יונתן והם שראו בובייא של אדם אמר רבי אבין המזיקין מצויין בבורות כדרך שהם מצויין בשדות ומש"ה נס דלא חיישינן לצרה מפני שהיא שעת הסכנה חיישינן לשד אלא א"כ ראו לו בבואה אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' גירושין נראה דבתר דמייתין הא דתני דבי רבי ישמעאל לא צריכן בבואה כלל אלא כי היכי דלא חיישינן לצרה ה"נ לא חיישינן לשד : **הבריא** שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה הואיל ולא אמר תנו · אם מעצמו נפל הרי זה גט . לפי שבדעתו היה מתחלה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש ומסוכן : **גמ'** מעשה לסתור . דישה תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן רשב"ג חלוק בין מעצמו נפל ובין דחפו הרוח : חסורי מיחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו . ואע"פ שנשנית משנתינו בלשון יחיד לא פליגי רבנן עליה ויש כיוצא בזה בשבת [דף קי:] ובילה [דף כג.] רשב"ג אומר לא כל הכיבין שוין ובפרק אלו קשרים" רבי אליעזר אומר קושרין לפני הבהמה ובכתובות [דף ס.] רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה ורשב"ג הכא לאו למעמיה אזיל דאמר גבי שכתב נכסיו לאחרים ושתק ולבסוף נוה דהוכיח סופו על תחלתו דהתם פליגי רבנן עליה כדאיתא בפ' יש נוחלין (דף קמח.) ובמסכת חולין (דף לט) והכא לא פליגי כלל דשאני הכא דאמר כתבו כדאיתא בפרק השוחט (שם) וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות גירושין שאם נסתפק לנו אם תעלמו נפל או אם הרוח דחפתו (הרי זה גט) [הרי זה ספק גט כן מוכח מהשגת הראב"ד שם ותבית בהשג"ה] עד שיודע לך שהרוח דחפתו אבל בתוספתא" שניט ספק מעלמו נפל ספק הרוח דחפתו אם לאחר נפל כותבים ונותנין אני אומר מעלמו נפל ואם לאחר זמן אין כותבים ונותנים אני אומר הרוח דחפתו **ההוא** נכרא וכו' מי משוי איניש ברא שליחא במקום אבא . דלא ליקפד בהי מינייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמה האב יכתוב לה הבן זה וחבירו שהרי הלך הבעל למד"ה **מתני'** אמר לשנים תנו גט לאשתי אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יכתבו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו ב"ד מניהא לצוות על אחרים אלא עדים שויגהו ובגמ' בעינן על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב דכיון דמאי דאמר להו כתבו הייט חתימת ידן ומדלא פירש להו מידי בכתב הגט פלגו משמע דלא קפיד עליה כלל ונעשה כאומר אמרו לאיזה סופר שתרצו ויכתוב ולמ"ד דאומר אמרו כשר מלו לתגבר הכי ויתבאר בגמ' בס"ד : אמר לשלשה כתבו גט ותנו . אע"פ שהם ראוים להיות ב"ד דהא הגאה ניגהו אפ"ה כיון שאמר להם כתבו לאו כ"ד שוינהו אלא עדים · אמר לשלשה תנו ולא אמר כתבו הרי אלו יאמרו לעדים אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאם ב"ד : מבית האסורים . מקמו של רבי עקיבא שנחבש בבית האסורין טמינו לשליח אמרנו לשליח לתנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאמרה בבית המדרש . ילמדו . אם אינם יודעים לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעצמן · **גמ'** מילי לא מימסרן לשליח שאין בדברים כח להיות חוזרין ונמסרים לאחר · שלחו ליה מבי רב לשמואל וכו' שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד הכי איתא בגמ' ומפרשינן דמספקא ליה אי כתובו דאמר להו הייט בין כתיבת הגט בין

מתני' מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו **הבריא** שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט ואם הרוח דחפתו אינו גט : **גמ'** מעשה בבריא כו' : מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כו' ההוא גברא דעאל לבי כנישתא אשכח למקרי ינוקא הוא ובריה דיתבי ויתיב אחרינא נבייהו אמר להו בי תרי מינייכו ליכתבו גט לאינתתיה לסוף שכיב מקרי דרדקי מי משוי איניש לברא שליחא במקום אבא או לא רב נחמן אמר לא משוי איניש ברא שליחא במקום אבא ורב פפא אמר משוי איניש ברא שליחא במקום אבא והילכתא משוי איניש ברא שליחא במקום אבא : **מתני'** אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן בית דין דברי ר"מ וזו הלכה העלה חנניה איש אונו מבית האסורים מקובל אני כאומר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויתנו מפני שעשאן ב"ד אמר ר' יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה : **גמ'** והלכתא כרבי יוסי דאמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואמרינן נמי א"ר ירמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לב' כתבו גט ותנו לאשתי ב ואמרו לסופר וכתב והתמו מהו שלח להו תצא וכן

רש"י

מתני' כל השומע . ופירש שמו ושם עירו רצה לשחק בה הואיל ולא אמר תנו אם יפלטו נפל הרי זה גט . דמתחלה היה דעתו לכך והוכיח סופו והוה ליה כמפרש ליט ומסוכן **גמ'** מעשה לסתור מתחלה אמר לא אמר כלום ולבסוף קא מתני חלוק בין תעלמו או הרוח דחפתו . מי משוי איניש שליח ברא במקום אבין . ולא ליקפד בחד מינייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שויה שליח ועכשיו שמת האב יכתוב לה הבן זה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים **מתני'** האומר לשנים תנו גט לאשתי אע"פ שלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יכתבו מעצמן ולא יאמרו לאחרים לחתום דלאו בית דין שויגהו לצוות על אחרים אלא עדים שויגהו ובגמ' מפרש על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב או אם הם עצמן צריכין לכותבו אם אמר לשלשה תנו ולא אמר כתבו הרי אלו יאמרו לעדים אחרים לכתוב ולחתום מפני שעשאן ב"ד אבל כשאמר לשלשה כתבו ותנו אע"פ שהן ראוין לעשות ב"ד כיון דנהדיא אמר להם כתבו לאו בית דין שויגהו אלא עדים מבית האסורין משום ר' עקיבא שמינו לשליח אמרנו לשליח · ילמדו אם [אינם] יודעין לכתוב ילמדו שיכתבוהו בעצמן **גמ'** מילי דברים בעלמא מסר להן שאין חוזרין ונמסרין לשליח ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתבו וחתמו הן בעצמן מהו כה דקתני מתני' יכתבו בעלין איתיבה קאי והכא הרי חתמו הן דילאת וכתב אכתב הגט קאי תלא אם כשרה בגט זה כי מספקא לן אם

המאור הגדול

שלחו ליה מבי רב לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו וכו' ולאו דוקא כתבו אלא משום דכל הני לישנים כגאון דאמר להו כתבו [illegible] [illegible]

השגות הראב"ד

תתימתו

א) הבריא שאמר יתנו גט לאשתי [illegible] [illegible]

[illegible]

תימתא הילכך כיון שמיט ואמרו לסופר וכתב פסול או דילמא דכתבו לא משמע אלא חתימה יקן ומדלא פריש לאו בכתב הגט יהודי תשתמע דלא קפיד ביה כלל ונעשה כאילו אמר אמרו לאיזה סופר שירצו ויכתוב וסבירא ליה לשמואל דאומר אמרו כשר ולפי שהרי"ף פוסק דאומר אמרו פסול לא כתב כאלטות והדבר צריך תלמוד דכיון דאומר אמרו פסול אין כאן ספק כלל דמה נפשך אי כתובו דאמר לאו אף כתב הגט במשמע הרי שיט ופסול ואי כתב יקן בלחוד הא כתב הגט נעשה כאומר אמרו הרי אומר אמרו פסול ולפיכך כתב הרא"ב ז"ל שלא לאו תלא ומעמא דאומר אמרו דפסול אפרש לפנינו בסייעתא דשמיא:

ואפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב. מפורש בגמ' דאתן דס"ל דאומר [אמרו] כשר ס"ל דיחתם סופר ועד פסול. כשאומר שאם הסופר עצמו חותם בעדות הגט עם עד אחר פסול דאי אמרת כשר נפיק מינה חורבא דאתי למימר כגון שאמרו לסופר ויכתבו ולפלוני ולפלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר שלא יתביישו נומר שאין מקבלין אותו בעד מתחילה ליה שאומרים לו שהבעל אמר כן ובטל לא אמר הכי ונמצא בטל הגט ולפיכך אחמתה חשש תורבא זו אין להכשיר יחתם סופר ועד אבל למאן דס"ל דאומר אמרו פסול [הלכך כיון דפסול] משום דמילי לא מימסרן לשליח אפילו כאומר אמרו כמו שאפרש בס"ד תו ליכא למיחש להך חורבא דלעולם אין השליח ישאל אחר לעדים אחרים ולעולם אין הסופר חותם

רש"י

אם יאם כשר אם לאו אפילו אמר אמרו שהבעל אמר להן בפירוש שיאמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו הרי הגט בטל כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמרו לו נבריא או נשכיב מרע הוא כתוב גט לאשתך שלא תזקק ליבום ואמר להם כתובו והם אמרו לסופר כו' ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח והא דקתני כתובו את הדין אפילו אמר תנו שוי יהם הוו לדיכין לכתוב בעצמן והא דקתני סיפא עד שיאמר לסופר כתוב אורחא דתנא למיתני ולאשמועי וקא משמע לן דלא מיבעיא לא מיבעיא קאמר אלא אף נמי פסול עד שיאמר כו' והניח כותיה דרב אשי דאמר אמרו נמי פסול

גמרא

וכן הילכתא ואפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו הרי הגט בטל דתנן בפירקא דלקמן* אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמוהו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו. ושקלינן וטרינן בה בגמ' ואסקה רב אשי* כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו לא °ותניא כותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר רב כהנא אמר רב א חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט *לאשתו

אלא"כ שומע מפי הבעל. הילכך הני תרתי מילי כל חדא תליא בחברתה דאי אומר אמרו [כשר יחתם סופר ועד פסול תפני חשש חורבא שכתבתי ואי אומר אמרו] פסול חתם סופר ועד כשר דליכא למיחש לחורבא כלל וכמ"ש הרי"ף ז"ל פוסק דאומר אמרו פסול כמ"ש בהלכותיו ויתיילא חתם סופר ועד כשר ולפיכך כ' בפ' המגרש [פ"ט יקבה] מתני' דתנן כתב סופר ועד (א) ומאי דאיתמר עלה בגמ' א"ר ירמיה יחתם סופר שנינו ואע"פ שפירש בגמ' בהליה הכא דשמואל ס"ל דאומר אמרו כשר אפ"ה דלר' יוסי אומר אמרו פסול כדמוכח בגמ' שמואל סבר לה כותיה במאי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ופליג עליה ומכשר באומר אמרו אפ"ה סמך הרב ז"ל על סוגיה שבפ' מי שאחזו כמו שמפורש בהלכותיו וב"כ בעל הלכות ור"ח ז"ל: וכתב בספר התרומה שר"י ז"ל חולק ואומר דמסוגיה דפ' מי שאחזו לא תיריא דרב אשי יהם לאו למפסק הלכה אתא אלא לפרושי מתני' אתא דלית ליה אוקימתא אלא כדר' יוסי ולמימר נמי דלא מודה ר' יוסי כאומר אמרו ושמואל נמי הכי ס"ל אלא דלאו פליג עליה באומר אמרו וסבר דלית הלכתא כותיה ולא חזינן אמורא דפליג עליה ותפסר דכיון דאוקימה רב אשי דהא בתרא למתני' דפרק מי שאחזו כר' יוסי יהא ליה מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם וביחידאה מס' יש סדר [כ"ת דף יג.] ופרקין דהתקבל ודאי מקמי פרקא דמי שאחזו הוא שכן הוא סדרן של פרקים האיזהן כתר השלח דתקון העולם הוא דקא מפרש והדר וכל ענינו לא נשנה במסכתא זו אלא מפני כך ואח"כ אחר לענין כתבין של שליחות ותני התקבל ואיידי דתנא אומר לשנים כתבו (ג) ותנא נמי מי שהיה מושלך בבור ואמר כתבו תנא נמי מי שאחזו קורדיקוס ואמר כתבו ותנו שבשם ענין לו ואיידי דתנא התם ג סין שאמרו מגורשת ואינה מגורשת תנא הזורק והם ביה ספק קרוב לו ספק קרוב לה מגורשת ואינה מגורשת והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ב' מהלכות גירושין כאומר אמרו הרי זה גט פסול ומתישבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל נראה דרפויי מירפייא בידיה ז"ל ותמיהני אי"כ לימה הכשיר חתם סופר ועד דכיון שהוא מסופק באומר אמרו אף בחתם סופר ועד הוה לו לספק שכבר כתבתי דהא בהא תליא ותפסר דכיון דבגמרא יוכח דלמאן דס"ל דאומר אמרו כשר ולא חפשה זאת בישראל משום גזירה דשמא תפסר עדים כדאיתא בגמ' [דף סו.] דחתם סופר ועד כשר דליכא ליחוש לחורבא כיון דלא תפשה כ"ש נדיין דפסלינן אומר אמרו מספיקא דלית לן למיחש לחורבא אבל אין דעתי מתיישבת בכך דאי אגן מספקינן בדינא אית לן למיזל הכא והכא לחומרא ולית לן למימר כיון דאגן מספקינן לא נפקא לן חורבא דדילמא איכא דפשיטא ליה דאומר אמרו כשר ונפיק חורבא לחתם סופר ועד. ומחוורתא דפסקא נמיזל הכא והכא לחומרא למפסל אומר אמרו ולמפסל חתם סופר ועד וכן דעת ר"י ז"ל ולדבריו הסכים הרמב"ן ז"ל ומיהו היכא דאיכא תרי עדים לבד מסופר כשר דהא תנן [שם] כלכם כתובו אחד כותב ושנן חותמין אלמא אע"ג דאיכא חתם סופר ועד כיון שהוא מרבה בעדים ליכא למיחש לכיסופא דסופר דמידע ידע דבעל קפיד לרבות בעדים:

והקשה הרמב"ן ז"ל מ"ש דמתן דפסל באומר אמרו אי משום מילי מאי מילי קא מסר היאך שליח זה לאו מילי מסר אלא הרי הוא עושה השליח שלא בפניו וכי אין אדם עשוי לעשות שליח שלא בפניו וא"ת שלא חילק רבי יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם [ולא בירר כלומר סופר ופלוני ופלוני עדים] אבל לא כשעשה אותו שליח בכל מקום שהוא זה לא משמע הכי דהא אמרינן בהדיא ולפלוני ולפלוני ויחתמו וכן פרש"י ז"ל לסופר פלוני שיכתוב ואין לך גד יותר נומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ועוד דהי ס"ד תודה רבי יוסי בתמנה אותו שליח במקום שהוא נפיק מינה חורבא בכה"ג והא"ת משמע בפרקין דלקמן [דף עג] דקתני בדר' יוסי עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ותירץ דשאני גט דכיון דבעינן לשמה ובעינן נמי וכתב לה הבעל אין הסופר והעדים [חותמים] במקום הבעל אלא כששמעו הם מפיו אבל בשאר הדברים עושה אדם שליח שלא בפניו לפיכך יכולה תשה עותר פלוני שהוא במדינת הים הריני עושה אותו שליח לקבל לי גיטי ומיהו מסתברא שאין שליח קבלה עושה שליח דהאי לאו מילי ומילי לא מימסרן לשליח אלא כאומר אמרו ואתו היא שליח שלא בפניו דהתם טעותא אחרינא הוא כדפרישית. [וכבר נזכר סוף פרק כל הגט] והא דאמרינן מתנה הרי היא כגט לענין מילי לא מימסרן לשליח אתמר אבל באומר אמרו לא שייך אלא בעיטי נשים תדע דהא שמואל אמרה ומודה שמואל באומר אמרו אפי' באומר אמרו סתם על"ל הרמב"ן ז"ל והרא"ה ז"ל תלמידו הקשה עליו אם כן דסבירא לר' יוסי דאפילו במתנה שליח [תבורר] שלא בפניו פסול [בגט] מנא ידעי דטעמא דר' יוסי משום דמילי לא מימסרן לשליח דילמא טעמא דר' יוסי משום דבעינן שישמעו מפיו ממש לפיכך כתב דלא פליג ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם אבל במתנה שליח שלא בפניו בכי הא ודאי לא (ג) פליגי וכי קיימא אם כן נפיק מינה חורבא בכה"ג דאמרינן דאמר לשנים אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח לכתוב ולפלוני ולפלוני שאני ממנה אתם שלוחים שיחתמו ומשום כיסופא דסופר יחתמו ליה ליתא דליכא למיחש לכיסופא אלא כששומעין הדבר מדעת עצמן אבל כששומעים הדבר מדעת הבעל בהא לית לן כיסופא דהיכא לא עבדי מידי אלא כבעל הוא דעבד ולא נ"ל כן דאי הכי מאי מקשי וליחוש דילמא אמר להו אמרו לסופר כתוב ואתם חתומו ומשום כיסופא דסופר מיעט ומחתמי ליה דהא בכה"ג ליכא [למיחש] לכיסופא כיון דבעל אמר להו אתם חתומו והיכי ליחתמו ליה הא בעל גופיה אמר להו נרדיה דליחתמו ושמא כיון דמ"מ אינהו אמרי ליה לסופר לכתוב מכספי מיניה מיהו מאי דקשיא ליה ז"ל ל"ק לי דהא איכא דמילי מימסרן לשליח כיון ששלוחו של אדם כמותו כשהסופר והעדים שומעין מפי השליח הרי הן כאילו שומעין מפי הבעל הלכך ע"כ מאי דקא פסיל ר' יוסי באומר אמרו [בין במברר בין] מדעתכם משום דמילי לא מימסרן לשליח אבל דעתי מסכמת לדעתו שכל שהבעל ממנה סופר ועדים שלא בפניהם תהני ולא פסיל ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם משום דמילי לא מימסרן לשליח וכ"ש אי"כ נפיק מינה חורבא בכה"ג ליתא דהאי לא חיישינן דמשום כיסופא דסופר יסיעו לעשות שלא כדין אלא כל שאמר להם אמרו הם סבורים שהדבר מסור להם לשנותו לכל מה שירצו ומה שאמר להם הבעל ולפלוני ולפלוני ויחתמו אינו אלא כתריה תקום להם יותר אמרי אם לא כן (לא) [למה] אמר לנו הבעל שנמנה אנחנו שלוחים ולא מינה הוא [מדעתו] אלא ודאי לרצונו הדבר מסור ומשום כיסופא דבעל מחתמי ליה אבל בממנה סופר ועדים מדעתו ליכא למיחש לחורבא שהרי אין להם מקום לטעות ומשום כיסופא דסופר לא יעידו שקר להרבות ממזרים בישראל זה נ"ל:

אמרו לו. נבריא או נשכיב מרע [חכם]: נכתוב גט לאשתך כדי שלא תזקק ליבום קולו לאפוקי מדרב כהנא וכו' קולו לאו דוקא דהא איכא הרבנא הרל"ם כדמוכח בפרק מי שאחזו, דף עא) וכירושלמי [פ"ז סוף הלכה א] אמרו היה בתיבת הקול היה הרבנת הרל"ם חרש שיכול לדבר מתוך הכתב. אע"פ שאינו מדבר ואינו שומע ואמ"ה לא קי"ל כותיה אבל מדבר ואינו שומע שוטה ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהם וכבדיקה סגי והכי איתא בפרק מי שאחזו [שם] וכתבו בתוספות לדוקא חרש משום שאין כתיבתו יוציאה אותו מידי ספק שוטה אבל

אלא שיתקיים המעשה בכ"ד אבל שנים ודאי עדים הם ולא כ"ד ואין יכתוב סופר ויחתמו עדים על פיהם ...

בשרא יחתם איכא דאמרי דלמא גר דפליג שמואל בפ' מי שאחזו ...

שלטי הגבורים

א ורי"ף כתב ... יכולין לגלות ... לכ"ד שאמרים אחר ... כתב סופר ... לשון ריא"ז וכן אם ... ולעדים ...

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כאן (ג) נ"ב ... (ג) אי"ב כו"ל

פקח ששלח בכתב ידו למדינת הים לכתוב וליתן גט לאשתו כותבין ומיהו בתוספתא [פרק שני הלכה י] לא משמע הכי דגרסינן התם אפי' כתב בכתב ידו (ואמר) לסופר כתוב ולעדים חתומו [הרי הגט בטל עד שיחשו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו] והתם בפקח משתע דלא איירי בחרש ואפ"ה ראוי להחמיר: **גרסי'** בפרק כל הגט (דף כט.) וכו' משום בזיון דבעל. שעליו לכתוב הגט ואינו רוצה שידעו רבים שאינו יודע לכתוב דס"ל לרב דטעמייהו דר"מ ור' יוסי במתני' משום בזיון דבעל הוא וכאומר לשלשה תנו (א) קא מיפלגי דר"מ סבר כיון שעשאן ב"ד ודרך לצוות לאחרים גלי בדעתיה דלא קפיד אבזיוני ור' יוסי סבר דליכא בהכי גלויי דעתא ולשמואל דאמר דטעמא דמתני' משום דמילי לא מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו בהא פליגי ר"מ ורבי יוסי דר"מ סבר נהי דלא מימסרו לשליח לבי דינא מימסרן דאלימא מילתא דבי דינא ור' יוסי סבר דכי היכי דלא מימסרן לשליח ה"נ לא מימסר לבית דין **וקיימ'** לן כשמואל בדיני ככר כתבתי למעלה שהרמב"ן ז"ל סובר דנהי דאמרינן דמתנה הרי הוא כגט דוקא באומר לג' תנו אבל באומר אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ולפלוני ויחתמו אינה כגט דבגט טעמא אחרינא הוא דאפי' ממנה אותם הבעל שלוחין לכך מדעתו שלא בפניהם לא מהני, ולפי דעת הרא"ה ז"ל ולמה שכתבתי אפילו בגט [מהני] אם ממנה אותם שלוחים מדעתו [ואפילו שלא בפניהם מהני] ובאומר אמרו אפילו במתנה פסול וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות זכייה ומתנה:

מתני' אמר לעשרה וכו' ילמדו ויכתבו ויתנו לה. אם אין יודעין לכתוב [ילמדו] עד שיכתבוהו בעצמם: טולכם כתובו אחד כותב. במעמד טלן כדמפרש בגמ' וטלן חותמין. לרבי יוחנן דקי"ל טותיה שניה משום עדים וכולן משום תנאי כדאיתא בפ' התקבל אחיין [דף יח:] ואפ"ה צריכין לחתום [לכתחלה] זה בפני זה כמ"ש בפרקא קמא [ס' חס] מיהו חתום תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד עשרה ימים [כשר] כדאיתא בפ' המביא תניין (דף יח:) לפיכך אם מת אחד מהם. קודם שחתם. הרי הגט בטל: **גמ'** אחד סותב ע"י טלן. בשביל טולס. מוליך במעמד טלן. כולן ילכו עמו: וגרסי' בגמ' איבעיא להו תנה

לאשתו אלמא ליה הלכתא כוותיהו גרסינן בפרק כל הגט*רב אמר מתנה אינה כגט כלומר בגט הוא דאי אמר כתבו גט לאשתי לא מצו לשויי שליה למיכתב גט מישום בזיון דבעל אבל במתנה דליכא בזיון דבעל כי אמר א כתובו ושמר מתנה לפלוני על שדה שלי מצי לשויי שליח למכתב ושמואל אמר מתנה הרי היא כגט טעמיה דשמואל בגט משום דמילי נינהו ב ומילי לא מימסרן לשליח ה"נ במתנה מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח וקי"ל הלכתא כשמואל בדיני: **מתני'** ג(אמר ג לעשרה כתבו גט לאשתי ילמדו ויכתבו ויתנו לה) *אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין לפיכך אם מת אחד מהם הרי הגט בטל: **גמ'** *תנו רבנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א]אחד כותב ע"י כולן כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולן הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולן כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם והשתא ד תקינו רבנן בגיטא דכולכם כתובו כל חד מינכון חתומו כל תרי מינכון אובילו כל חד מינכון:

הדרן עלך פרק התקבל

°**מי** שאחזו ה קורדיקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום כתבו גט לאשתי ואחזו קורדיקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שליש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הין הין הרי [אלו] יכתבו ויתנו:*אמרו לו נכתוב גט ו אשתך אמר להן כתובו אמרו לסופר וכתבו לעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** *כתבו גט לאשתי יאחזו קורדיקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום. אמר רבי שמעון בן לקיש כותבין ונותנין גט לאלתר ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ש בן לקיש דקתני אין דבריו האחרונים כלום ורבי יוחנן מאי אין בדבריו אחרונים כלום דלכי מיתציל לא צריך לאימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה והלכתא כרבי יוחנן: י נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין

רש"י

גמ' ע"י כולן בשביל טלן. מוליך במעמד טלן כולן ילכו עמו אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמרו כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל יתקין שיהיו כותבין כך(א)אמר לנו פלוני או כולכן או כל חד מנכון אפילו אין חבירו עמו אוביל הוליכו ולא נימא אינים כולכם שלא יבא לידי פסול שמא לא יהיה אחד במעמד חבירו כשיכתבו הגט או כשיחתמוהו.

הדרן עלך פרק התקבל

מי שאחזו קורדיקוס שם שידה השולטת בשותה יין הרבה מגיתו לא אמר כלום. לפי שאין דעתו מיושבת עליו נשתתק אין זה קאי על מי שאחזו קורדיקוס אלא אאדם שנעשה אלם מחמת חולי הרכין תרגום ויט שמים וארכין בודקין אותו בדברים אחרים שואלין אותו דברים שהוא ראוי להשיב עליהם אם דעתו מיושבת שתרמז על השובות לאו כרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו (הרכנת לאו) ועל הן הרכנת הן שלשה פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם ירכין על הגט הרכנת הן אמרו לו נבריא או לשכיב מרע הכא נכתוב גט לאשתך אמר להם כתבו והם אמרו לסופר כו' כדי שלא תורק לייבום **גמ'** ונותנין גט לאלתר אפילו בתוך חליו הואיל וחזר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש לכשישתפה אז כותבין ואין צריך לימלך בו שנית לאימלוכי ביה ליטול רשות ימינו

מהו. כלומר אם לא אמר כולכם אלא מנלן הבג"ד ואמר כתבו גט לאשתי מאי מדמניכא לכלהו הני תעיין איסון או דילמא כיון דלא אחר כלכם התעיין כתבו לא בעינן כולהו[רב הונא אמר מנה אינו כשלכם ר' יוחנן ס' אמר מנה הרי כשלכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דיתנה כולהו הא דמנה תקלתייהו] אמרי לה להוי גיסא ואמרי לה להוי גיסא. כלומר אמרי לה דמנה כולהו אסולהו קפיד אבל מנה מקנתייהו לא קפיד אלא אתעיין דכין, דלא מנה לכולהו הוכיר הדבר שאוטרח הדבר עליו וחדל לו מדעתו הראשונה כך כתב רש"י ז"ל ויותר היה נ"ל נותר דמנה מקנתייהו חד בו לגנתיו ולא קפיד כלל. ואמרי לה להוי גיסא. כלומר דמנה מקלתייהו גלי דעתיה דאהני קפיד וצריכן כל המעיין לחתום אבל מנה טולהו כיון דלא אחר כלכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה דבל לא שיחתמו טולן. ולא ידעתי למה לא הביאה הרי"ף ז"ל וכן תתמה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ט מהלכות גירושין ואם מנאן בין שמנה כולן בין שמנה מקלתן ואמר להם אתם חתומו הרי זה כאומר כלכם חתומו וכו' מת אחד מהם קודם החתימה הרי זה גט בטל ואמאי והא מנה ספקא הוי· **והשתא** תקינו רבנן בגיטא דכולכם. הכי איתא בגמרא דאתקין רב יהודה בגיטא דכולכם כלומר בגט שאדם אומר במעמד רבים שלא יאמר כהבו או הוליט בלבד שיש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל אלא יך יאמר כתבו כל חד מנכון וכו': **הדרן עלך פרק התקבל**

מי שאחזו קורדיקוס. שם שידה השולטת על מי ששותה יין מגיתו. לא אמר כלום שאין דעתו מיושבת עליו נשתתק. לאו אמי שאחזו קורדיקוס קאי דהא לא מהנית ביה בדיקה דהא אמרינן דחזר ואמר אל תכתבו אין בדבריו האחרונים כלום אלמא כשוטה דיינינן ליה ולא מספקינן ביה כלל אלא נשתתק היינו אדם שאחזו חולי בתוך· הרכין. ויט שמים [תהלים יח] מתרגמינן וארכין שמיא. בודקין אותו. בדברים אחרים שואלין לו דברים שראוי להשיב עליהם לאו או הן ואם דעתו מיושבת שמרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל [הן] הרכנת הן ג' פעמים לכל אחד שהבין ונותנין אם הרכין על הגט הרכנת הן· אמרו לו. לבריא או לשכיב מרע חכם נכתוב גט לאשתך. שלא תזקק לייבום: ואמר להם כתבו והם והם אמרו לסופר וכו' הרי הגט בטל דמילי לא מימסרן לשליח כדאיתא בפרק התקבל[דף ס]. **גמ'** אמר רשב"ל כותבין ונותנין גט לאלתר. ואפילו בתוך חליו הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש אימלוכי ביה. ליטול רשות ואמרינן בגמרא דריש לקיש מדמי ליה לישן ורבי יוחנן מדמי ליה לשוטה ודייק עלה ורבי יוחנן נדמייה לישן ישן לאו מחוסר מעשה האי מחוסר מעשה. כלומר שצריך רפואה ור"ל נדמייה לשוטה שוטה לאו סמיה בידן. כלומר אין רפואתו בידינו: האי סמיה בידן בשרא סומקא אגומרי. כלומר כתוש· ותמרא מרקא. כלומר מזוג במים הרבה. ופרכינן איני והא אמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותנא דהוהו מגוייד מתוך בחזיסת לשון גוזו אילנא או לגוב ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והך פירכא אפילו לריש לקיש היא דע"כ לא פליג ריש לקיש עליה דרבי יוחנן אלא משום דסמיה בידן והאי ודאי לאו סמיה בידן ומפרקינן הכי השתא התם דעתא צילתא הוא וכחישותא הוא דאחחילה ביה. כלומר לגלה היא דעתו אלא שתשש כחו מלהוציא דבר מפיו אבל הכא דעתא שגישתא הוא. ואיכא למידק ואי סבירא לן כי פרכינן דהאי נוונא לקורדיקוס דמי תקשי ליה מתני' דתנן (ג) אמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום והכא אמרינן דהרי אלו יכתבו ויתנו יש לומר דודאי פשיטא לן דהשתא כי רמז ואמר דעתא צילתא היא ביה אלא דס"ל דלאו אפשר שלא תטרף דעתו עליו שעה אחת קודם למיתתו ואפ"ה אמרינן דיכתבו ויהנו אלמא כל היכא דמעיקרא הוה ביה דעתא צילתא אף על גב דבתר הכי חוה ליה יעתא שגישתא כותבין ונותנין וכן איתא בירושלמי אלא שהחליפו שם דריש לקיש לר' יוחנן ור' יוחנן נריש לקיש דגרסינן התם [הלכה א] ר' יוחנן אומר עודהו קורדיקוס עליו כותבין ונותנין גט לאשתו ריש לקיש אמר לכשישתפה א"ר זעירא מתניתין פליגא על ריש לקיש הרי שהיה לגוב או מגוייד ורמז ואמר כתבו גט לאשתו כותבין ונותנין בחזקת שאפשר תלו' בו ואי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת הדא פליגא על ריש לקיש וליח לה קיום עד כאן. ובגמ' דילן אשכחן לה קיום כמו שפירשו הכי השתא התם דעתא צילתא הוא. וכתבו המפרשים ז"ל דכשחט בו שנים [או רוב שנים] ומגוייד אע"פ שנשתתק אינו צריך בדיקה וכן כתבו בתוספות דליכא למימר דכי אמרינן כותבין היינו בבדיקה דהי הכי תאי קא פריך מינה אלא ודאי אפילו בלא בדיקה ואע"ג דנשתתק אמרינן במתניתין דבודקין אותו התם בנשתתק מתוך טרוו אבל היכא דידעינן דמחמת שחיטתו נשתתק לא חיישינן שמא נטרפה דעתו ולכי זה ליכא מ"ד דנשתתק מתוך חליו לנשחט בו שנים או רוב שנים דמי דהתם

שלטי הגבורים:

א פסק פי' שאם אמר שלחש ... לעדים שיכתבו ויתנו בספר שתכב ויתנוהו לפלוני אין כלום ואם אמרו לעדים וכתבו וחתמו למקבל לא יקנה ויוסיף ... של דבריו וכ"ש אם חתמו שם בפניהם וכ"ש אם אומר להם תנו אבל הרמב"ן כתב דלא אמרי' מתנה הרי הוא כגט אלא כאומר כתוב שאין יכולין לעשות שליח אחר משום דמילי לא מימסרן לשליח אבל כאומר אמרו לעדים לכתוב ולחתום כשר לכ"ע במתנה ורבי מסתברא.

לשון ריא"ז

ב אמרו אלו לאחרים כתבו וחתמו אע"פ שלא נתנוהו לאשה אינו גט שהרי לא מסר להם הבעל אלא דברים ואין השליח יכול למסור דברים שנמסרו לו לשליח אחר וכן שליח לקבלה אינו יכול למסור שליחותו לאחר שלא נמסרו לו אלא דברים כמו שביארנו ...

ג פי' כתב אפי' אם היה הכותב א' משני העדים החותמים בו והוא כשליח שעשו לה ה"ז כשר ויראה מדבריו שהוא שכשר שכתב סופר ועד ולקמן נפרש לברורו שהוא פסול

ד פירש"י תיקון חכמים בגט שאדם מצוה ליתנו במעמד רבים שיכתבו בשירים שכך אמר שיכתבו כל אחד מהם שלא יאמרו לסופר שזה יכולים ומטעם מדברי שיפרש שכך אמר אפי' ...

השגות הראב"ד

א) **אמר** כותב ע"י כולן שלא תלמיד אחד כיון דאמרי' עדי הגט אין חותמים זה בלא זה [נזירה] מפני כולכם תהומו משום אין כותבים אותו אלא במעמד (שנים) [כולן] כדאמרי' בכולכם כתובו לגבי כיתב במעמד שלן. ולא היה בהיותם כולן דנדריך ... כולכם ... לכולכם לענין חתימה. אבל לענין כתיבה וחולכה אחד שנים ולחד עשרה שנים שם ודי נו באחד מהם שלבן כי אמר טולכם לבין שיכתוב אותו במעמד כולם. ואם שנים שם במעמד שניהם. אבל אם לא אמר טולכם אחד טותב [ע' טולן] שלא במעמד טולם אחד שנים ואחד עשרה.

נמי כיון דידעינן דמחמת חליו נשתתק לא חיישינן לטירוף הדעת. מיהו בירושלמי [סוף הל"א] גרסינן עלה דמתניתין תני בד"א כשנשתתק מתוך בוריו אבל בנשתתק מתוך חוליו דיו פעם אחת אלמא משמע דפעם אחת מיהא בעי. ובכל מן הגג חמיא בתוספתא* דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה והיכא מ"ד דדיניה כנשתתק מתוך בוריו ובעי בדיקה ג"פ שהרי יש לחוש שמתוך הנפילה נטרפה דעתו עליו. והאי תוכך עוד להתמיר בכל נשתתק דנריך בדיקה ואפילו בשוחט בו שיש דהא"נ דאמרינן סתמא הרי אנו יכתבו ויתנו דילמא לשלום בבדיקה דהא לאו בהאי

ויכל מצוה

רש"י

והרכין בראשו וכו': °וניחוש דילמא שוטא דלאו לאו אי נמי שוטא דהין הין נקטיה א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרינן ליה בסירוגין חד הין ותרין לאו חד לאו ותרין הין דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה.(א) מאי היא פירי: *תנו רבנן כשם א *שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות. לעדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן משום עגונא אבל עדות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם. ירושות לאו ירושות דעלמא אלא ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה נינהו לכל מאן דבעי מזכי בהו ומשאות ומתנות נמי דידיה אבל לאסהודי בבדיקה לא וכי קאמרינן דבדקינן לגיטין הוקא למי שנשתתק אבל לחרש לא דתנו רבנן חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין והאי חרש דלא בדקינן לענין גיטין הוקא שנשא כשהוא פקח ואח"כ נתחרש אבל חרש מעיקרו בדקינן ליה דתנן* חרש שנשא פקחת או פקח שנשא חרשה רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך יוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית ותנן נמי* חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין ואמר רב נחמן במחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין: אמרו לו נכתוב גט לאשתך כו'. כבר כתבינן לה בפרקא דסמכי הא*:

מתני' *זה גיטך אם מתי °זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתתי לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו ב אם מתי הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו

שיחא דלאו לאו חולי של שנפח המלמדו להרכין תמיד ראשו נהרכנת לאו או הן ואינו משיב דבר על שאלתם: שוטא דהין השתחואה: בסירוגין. ממתינין בין הרכנה לשאלה שעה וחוזרין ושואלין אותו שאלה שצריך להשיב עליה לאו וחוזר הן וחוזר הן ואחד לאו דכי הך שוטא לא נקטיה: פירי. שאין מצוין בשוקא שעה כגון קירש"ן בימות הגשמים ואיספט"ן בימות החמה. כשם שבודקין אותו. אם נשתתק והרכין בראשו: למשאות ולמתנות למכור נכסיו לעדיות ולירושות כלהו מפרש ואזיל בעדות אשה דאקילו בה להשיאה בעד אחד ואפילו שפחה. ירושת בנו הבכור להשוותו לאחד מבניו ולכך נקט בנו הבכור דלאו לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא מה לנו לדבריו הירושה מאליה תפול שנפלת כשהוא פקח. דקדושין דידיה מדאורייתא ונתחרשה רצה יוציא דלא בעינן דעת האשה עם דאשה מתגרשת על כרחה: נשטית לא יוציא מדרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר לא יוציא עולמית דקדושין גמורין היו ואין לו דעת לגירושא גרע רמז ביד או בראש קופץ נסה כמו קפצה פיה ואינו ניכר כל כך כמו רמיזה במטלטלין ברמיזה או בקפיצה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: מתני' אם מתי לא אמר כלום דמשמע לכשימות ואין גט לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא ליה אי תנאי הוא מהיום אם ימות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינה או חוזר הוי שחוזר בו ממאי דאמר [מהיום ואמר] לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום דכאלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירי לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי אי משום תנאי הוה ליה למימר מהיום אם מתי ובנירא סריך מתי שלא רישא ומאי

שפו למות אין דינו כמת מעכשיו ולעולם כל נשתתק בדיקה בעי וכי תימא א' בדיקה קאמר מאי פרכינן מינה לר' יוחנן ור"ל לא קשיא מידי דמעיקרא סברי שאי אפשר שלא יבא קודם נתינת הגט לידי טירוף דעת כקורדיקוס ולא סגי ליה בבדיקה מדכתיבנא ומשני דלאו הכי דעתא גילתא אית ביה ואפילו נשתתק בבדיקה מיהא סגי ליה ומיהו בבדיקה בפעם אחת סגי ליה דלא גרע מנשתתק מתוך חליו לפי דברי ירושלמי אלא שמן התוספתא [שם] נראה דאפילו נשתתק מתוך חליו בעי בדיקה ג"פ דתניא התם היה חולה או משותק והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על הן הן ועל לאו לאו דבריו קיימין. כתב ר"י ז"ל דגט שכיב מרע צריך ליזהר שלא תטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה שאם תטרף דעתו עליו אפילו נר"ל לא מהני דהא לאו שמיה בידן ואפי' שמיה בידן לרבי יוחנן אין כותבין כיון שהוא מחוסר מעשה וכל שהוא מטורף קלת איכא למיחש אי חשבינן ליה כשוטה או שמא תועבא בעלמא הוא דנקיט ליה וכיון דמי וצריך בדיקה נ"ל בשעת נתינה דגרסינן בירושלמי [הלכה א] נתן לה את גיטה ואמר לא יהא גט אלא למחר ונעשה קורדיקוס פלוגתא דר"ל ורבי יוחנן כנומר דלר' יוחנן צריך שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר ולפנין גוסס כתב הר"י יחא ז"ל דכמת הוא חשוב ואעפ"י שדעתו מיושבת עליו ודבריו מכוונים בפיו אינו יכול לגרש מדאמרינן בפרק יש נוחלין (דף קמו:) ובפרק י' יוחסין (דף עח:) ולר"מ דאמר

אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ופר"ח ז"ל שאינו יכול להקנותם דכיון דרוב גוססים למיתה הרי הוא כמת ולפי זה כשם שאינו יכול להקנות נכסים כך אינו יכול לגרש ותנ"ע דתנן בריש אהלות [משנה ו] ובמסכת שמחות [ריש פ"א] הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו עוהל ומנחיל וזוקק ליבום ופוטר מן היבום הייט דוקא במילי דלאו ממילא אבל גיטו ומתנתו דמכח דעתו ודיבורו אתו לא והא דתנן בפרק כל הגט (דף כח.) הניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים והתרינן עלה בגמרא לא שאינו אלא חולה °רוב חולים לחיים אבל גוסס שרוב גוססים למיתה לא דמשמע דטעמא משום דאין מחזיקין אותו בקיים הא ידעינן ביה שעדיין הוא חי נותנים איכא למימר דה"פ שאם נתנו לשליח קודם שיהא גוסס ולא הספיק ללכת עד שנעשה גוסס אינו יכול ליתנו בחזקת שנתרפא משום דאין רוב גוססין לרפואה ולחיים אלא למיתה ולא נתרפא אלא עדיין גוסס הוא או מת אבל ר"י ז"ל כתב דגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו כל שהוא מדבר ודעתו מיושבת עליו מתנתו מתנה וגיטו גט מדאמר שמואל [דף עב:] שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין ואין לך גוסס גדול מזה ונראה כמי שגוסס דפעמים שהגוסס מתרפא ושחט בו שנים אי אפשר להתרפאות ולחוח ותגרייד ולגוב נמי גוססין הן ואפילו הכי כותבין ונותנין ותניא נמי בפ"ק דערכין [דף ו:] גוסס שנדר ומעריך אלמא מתנתו מתנה דאי לא לא פדיפא אמירתו לגבוה ממסירתו להדיוט והאיך דנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס הייט טעמא משום דרוב גוססין אין יכולין לדבר ודאי אבל בשיכול לדבר ודאי נותן ומזכה והכי נמי מוכחא ההיא תוספתא דכתיבנא לעיל דקתני דנפל מן הגג דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה: וניחוש דילמא שוטא דלאו לאו או דהן הן נקטיה. חולי השגעון המלמדו להרכין תמיד ראשו לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלתם: שוטא. השתחואה: דאמרינן ליה בסירוגין חד הן ותרי לאו חד לאו ותרין הן. דכי הך שוטא לא נקטיה: אומרין לו. כשבודקין אותו על לאו שואלין לו דברים הראויים לו בימות החמה ועכשיו ימות הגשמים: מאי היא פירי. שאין מצויין באותה שעה כגון פירות"ש בימות הגשמים ובימות החמה ניספול"ש. ונמצאת בדיקה זו שלשה פעמים על לאו וג' פעמים על הן והכי איתא בירושלמי דאמרינן התם נכתוב גט לאשתך הן לכתוב לאו לאשתך הן לאמתך לאו ואף על גב דבגמ' דילן לא אמרי' הכי אלא חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן מכל מקום נלמוד ממנו ששה פעמים בודקין אותו.(ג) מתני' תנו רבנן כשם שבודקין אותו והרכין בראשו ונשתתק קא': בעדות אשה. להשיאה. דאקילו רבנן בה בעד אחד קרוב עבד ושפחה. הרי"ף ז"ל כתב בפרק בתרא דיבמות ירושלמי מצאו כתוב איש פלוני מת איש פלוני נהרג רבי ירמיה אומר משיאין את אשתו ר' בון אומר אין משיאין את אשתו מתני' מסייע לרין ולרין (ג) לר' ירמיה דתני' ע"פ עדים ולא ע"פ כתבם ולא ע"פ תורגמן ולא ע"פ עד א' ועכשיו הלא מבילין (ד) עד מפי עד ודטיה ע"פ כתבם וע"פ תורגמן משיאין. (ה) מתני' מסייע לר' בון דתנית יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מלאו כתוב בשטר (ו) מת פלוני אין משיאין את אשתו ולא פסק שם הרי"ף כלום ושתא סמך הרב ז"ל (ז) (בשטר מת) על מה שכתב כאן דבעדות אשה אפילו מפי כתבם מהני וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות גירושין מלאו כתוב בשטר איש פלוני בן פלוני מת או נהרג פלוני בן פלוני וטדע שזה כתב ישראל ה"ז תנשא אשתו וכתב הרמב"ן שם בפרק בתרא דיבמות והזכיר בה פלוגתא איכא מ"ד דוקא היכא דמקיים אבל אין עדים מעידין לקיימו אין משיאין ואיכא מ"ד אעפ"כ דאין עדים מעידין לקיימו דכיון דקיום שטרות דרבנן כדמפרש בריש גיטין (דף ג.) בעדות אשה לא תקון רבנן דלא מבעיא לחומרי דלא יחמרינן בה מדאורייתא אלא אפילו קולא נמי מקילינן בה טפי מדאורייתא דהא תלמוד מפי כתבם גופיה דרחמנא פסליה ואעפ"כ משיאין והוחזקו משיאין ע"פ עבד וע"פ שפחה אלמא אפי' עד א' כשר לה בעינן ולא דמי לגט דבעי בפני נכתב ובפני נחתם דהכא איתא דייקא טפי ומינסבא ומילתא דעבידא לגלויי והדין סברא עדיפא טפי הלכך אפילו כעד אחד מפי כתבו ואעפ"י שאינו מקויים משיאין ע"כ: ירושות. לאו ירושות דעלמא. כלומר להעיד על ירושה שהורים אדם בעלמא. אלא ירושת בנו הבכור. אם רצה להשוות את הבכור לאחד מבניו ולהכי נקט ירושת בנו הבכור דאם לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא מה לנו ולדבריו הירושה מאליה תפול: ומשאות ומתנות נמי דידיה. שיכול ליתא וליתן ברמיזה: אבל לחרש לא. כשאינו מדבר ואינו שומע: כשם שכונס ברמיזה. ולא היו קדושין גמורים: נשטית היא משגשתא לא יוציא. תסור לאוליה ואעפ"י שפקחת ונתחרשה יוצאה דאשה לא בעי דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטית אמור רבנן דלא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור את [עצמה] ינהגו בה מנהג הפקר: נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית. מפרשינן בגמרא דיתנא עולמית לאידך מיהא מדתנא בסיפא עולמית וברישא דנשטית לא תנא עולמית משום דרישא דרבנן וכדכתיבנא וסיפא דאורייתא דגבי מגרש בעינן דעת שהוא אינו מוציא אלא לרצונו: רומז ונרמז. מה שהוא רומז קיים ומה שהם רומזים לו והוא מהרהר קיים. רמיזה בידו וכראשו. קפיצה עקימת שפתים כמו קפצה פיה ואינו סימן ניכר כרמיזה: מתנ' הרי זה גיטך אם מתי. לא אמר כלום דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה: זה גיטך מחולי זה. משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט גט ולא חל עליו אלא לאחר מיתה. מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום דבעלמא גבי מתנה איכא למימר מהיום גופא ופירות לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום

שלטי הגבורים

א כר"ל שבתחלה נעשה דנקט עלמא דמסיק דהיום גוסס אינו יכול לדבר ועוד תולה שבתחלה מסתברא יתראה וכן שלא בדעת טפה שאם יכול לדבר ומיושב בדעתו שניהו ומתנתו מתנה כשוב. ובכתב גוסס רש"י פי' דחשב כמת ואינו משיא את אשתו וכן פסק ר"ח אבל ר"י כתב שחשב כחי ויכול ל. ר"ש וכ"כ מסקנת הרא"ש.

לשון ריא"ז

א חרש כמדבר ואינו שומע וכן שלא בשומע ואינו מדבר הרי כן נפקדין לכל דבריהם ואם קדש כולם אשה ברמיזה או בגירש ברמיזה קדושיו קדושין גמורין וגרושיו גרושין גמורין מן התורה וכן כשכתב בכתב ידו לעדים כתבו ותנו גט לאשתי כותבין ונותנין על פי כתבו ואם שלא לגט בכתבו עי' אחריו כ"ז ספק כמו שביארנו למעלה וכן בכל דבר שמוכן על רמיזו של אלם ועל כתבו אין מעידות שבתורה אמרה על פי שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם ואפי' אם היה שומע ומדבר אינו יכול להעיד בכ"ד בכתבו ובעדות האשה שבא

ניכר מצוה

עין משפט

ריש פ"ט נגעים ... ולא ... שם ... כגג ... מן הגג פ"ט (ג"א)

א פיי' פ"ב מהל' מכירה ... מהלכות עדות סמג ... עשין ג ... שו"ע ח"מ סי' ... לב ... ב פיי' פרק ט מהל' גירושין סמג עשין ... שו"ע אה"ע סי' קמא ...

יבמות דף קיב: ... לעיל דף נט ... כמה מקומות ... דף עב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ... (ב) ... (ג) ... (ד) ... (ה) ... (ו) ... (ז) ...

תנאה הוה ליה למימר מהיום אם מתי: הילכת. שמא אינו גט: ולא מתיבמת. שמא גט הוא והויא לה גרושת אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא החזירה ואמרי' בגמ' דלר' יוסי דס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו. כלומר דמהני כאילו אמר מהיום שאל"כ למה נכתב הזמן בשטר יהא הדין כך דאם מתי הוי כמהיום אם מתי שהוא גט גמור ולאחר מיתה הוה כמהיום ולאחר מיתה שהוא גט ואינו גט ובסוף הפרק יתבאר אי קי"ל כר' יוסי או לא: גמ' אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע. פירוש אמר אביי הכי לפרוקי מאי דקשיא לן בגמ' רישא לסיפא דברישא תנן ה"ז גיטך אם מתי לא אמר כלום דאלמא אם נר מצוה מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי הרי זה גט דאלמא לאו כלאחר מיתה דמי דאי הכי הוה ליה גט ואינו גט ומהדר אביי דאם מתי שתי לשונות משמע וכו' לא אמר מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה דמי שכך הדין בכל התנאין שהאומר הרי זה גיטך אם תעשה דבר פלוני אם לא תעשה אין הגט חל אלא מאותו זמן ואילך כדתנן (דף פג.) הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש אינו גט:

גיטין כמתני'. גיטא דש"מ כמתניתין. מה מתנתו אמריה בבבא בתרא (דף קמח:) דאם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ולא מיבעיא היכא דאמר אם מתי דהא לא מיית אלא אפילו לא אמר אם מתי אלא יהב לה גיטא סתמא אם עמד חוזר דמסתמא

ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת:

°גמ' אמר אביי א אם מתי שתי לשונות משמע משמע מעכשיו ומשמע לאחר מיתה אמר לה מהיום כמעכשיו דאמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה דאמי: מהיום ולאחר מיתה כו': מספקא לן אי תנאה הוי ואי חזרה הוי הילכך חולצת ולא מתיבמת: מתני' הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ב ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט:

גמ' *אמר רב הונא גיטו של שכיב מרע כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ג ולית הילכתא כרב הונא דהא אסיקנא *רבא לא סבירא להו הא דרב הונא גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה הילכך אם עמד אינו חוזר אלא היכי עביד כדאתקן שמואל כדבעינן למימר קמן. *אמר רבי אלעזר משמיה דרב *שכיב ד מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה (א) ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל

רש"י

ומאי שנא סיפא. חולצת שמא אינו גט. ולא מתייבמת שמא הוא גט והויא גרושת אחיו. גמ' משמע מעכשיו אם יתקיים תנאי זה שאמות וכשמת זה הוי גט למפרע כמאן דאמר לאחר מיתה בלא תנאי הכי עמד חוזר כדאמרינן בבבא בתרא גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה אי אמרת אם עמד חוזר אתי למימר לא הוי גט עד דמיית וכי חזיק דלכי מיית הוה גט אתי למימר יש גט לאחר מיתה: ואתי להכשיר גט זה ניסך לאחר מיתה ולא ידעי דכיון דלא פריש מידי להכי יהבי' ניהליה שיהא גט מעכשיו על מנת שימות שניתק מחולי לחולי ואין זו עמידה אא"כ נתרפא שעה אחת והלך ושכן על מקלו אבל זה לעולם

אדעתיה דמיתה יהב לה והא לא מת. זה לשון רש"י ז"ל וכתב נ"ל במאי דאמריק רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא [דהיכא דלא אמר לה אם מתי סבירא להו דאם עמד אינו חוזר] גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה דאי אמרינן חוזר אתי למימר לא הוי גט עד דמיית וכי חזינא דלכי מיית הוי גיטא שמע מינה יש גט לאחר מיתה ואתי לאכשורי זה גיטך לאחר מיתה עד כאן. ונראה מדבריו דלא פליגי אדרב הונא אלא בשלא אמר אם מתי אבל באומר אם מתי דברי הכל אם עמד חוזר ואף על פי שמת מאותו חולי. והקשו עליו מדפרכינן בגמרא עליה ממתני' דתנן הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה והלך ועמד בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט ואי אמרת אם עמד חוזר ליתה לי אומדנא הרי עמד כלומר ובטל הגט מאליו ומפרקינן אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי כלומר שלא נתרפא כל כך מחולי ראשון עד שיוכל לילך בלא משענת לפי שבא עליו חולי אחר וגמרא שלא עמד כלל בלא חולי והא דהלך בשוק קתני הלך על משענתו-כלומר נשען על מקלו ואין זו עמידה והא קמ"ל הלך על משענתו הוא דבעי אומדנא הא לא בעי אומדנא כלומר בשלמא אי ליתא לדרב הונא טובא קמשמע לן שאף על פי שעמד לגמרי אפ"ה אומדין אותו ולאפוקי מדרב הונא אלא אי אמרת שלא הלך בלא משענת פשיטא דבכה"ג אומדנא בעי ומאי קמשמע לן ומהדרינן אין הכי נמי אלא לדוקא הוא דאיצטריך דדוקא הלך הוא דבעינן אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למימר הואיל והלך נילל מאותו חולי ומת מחולי אחר והא אמר אם מתי מחולי זה אבל אידך כלומר מי שלא הלך בשוק מסתמא אף על פי שניתק מחולי זה לחולי אחר יש בו מחולי הראשון ולא בעי אומדנא [דודאי גיטא מעליא הוה דמחולי הראשון מת ועמידה נמי ליתא] ואמרינן עלה שמעת מינה ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה כלומר אפילו מת מחולי האחר דהא אמרת לאו עמידה היא וגבי גט דמתניתין הוא דבעי אומדנא משום דמחולי זה קאמר ומהדרינן אין דר"ל אלעזר משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה כלומר אפילו מת מחולי האחר (דהא) רבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. זו היא סוגיית הגמרא. והקשו מתנה לרש"י ז"ל דאם איתא דהכן נמי מודים לרב הונא באם מתי דאם עמד חוזר כי פרכינן עליה ממתני' (א) הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד נימא ולטעמיך מי לא מודינן באם מתי דאם עמד הרי הגט בטל וכיון שכן אם מתי מחולי זה נמי אם עמד חוזר הוא דמחולי זה לגרועי אתא וכל שאינו עמד חוזר באם מתי גרידא חוזר הוא ודאי באם מתי מחולי זה לכך אמרו שכך הוא הלכה של שמועה דרב הונא אינו כאן אומדנא בגט כדאמרינן אבן גבי מתנה וגבי מתנה כל שעמד והלך בשוק בלא משענת חוזרת מתנתו אף על פי שמת מאותו חולי לפי שכיון שנתחזק סבור הוא שנגלל מאותה מיתה של אותו חולי וכן בגט לרב הונא בין בסתם בין במפרש אם מתי בין במפרש מחולי זה בכולן כיון שהלך בלא משענת בטל גיטו אבל צריך אפילו באומר אם מתי אין הגט בטל עד שיתרפא מאותו חולי לגמרי לפיכך האומר הרי גיטך אם מתי ועמד והלך בשוק וחלה ומת אע"פ שלא מת מאותו חולי הראשון הרי זה גט עד שיבריא מאותו חולי ראשון לגמרי כמו שהיה קודם שחלה ונפל ממטו למשכב הלכך כשאמר מחולי זה אף על פי שעמד אומדין אותו אם מת מאותו חולי ראשון מפני תנאו אע"פ שהלכה נקראת עמידה עד שיתרפא ממנו לגמרי כמתחלה כך כתוב בחדושי הרמב"ן ז"ל ולפיכך כתב שמה שכתב רש"י ז"ל בסוף השמועה רבה ורבא לא ס"ל דרב הונא דהיכא דלא אמר לה אם מתי ס"ל אם עמד אינו חוזר לישנא רויחא נקט לפרושי פלוגתייהו בחדר ובאינו חוזר כלל אבל ודאי אפילו באומר אם מתי מחולי זה פליגי לענין עמידה כגון שהלך בשוק בלא משענת דלרב הונא בטל הגט ולרבה ורבא אומדין אותו מפני התנאי שלו ע"כ. ונראה לפי זה שדעתו ז"ל שמה שכתב רש"י ז"ל בתחלת השמועה לא מיבעיא היכא דאמר אם מתי וכו' לא נתכוון לומר דבאם מתי מודו רבה ורבא דליתא דאפילו באם מתי פליגי אלא דמ"מ בסתם האי רבותא טפי וכ"כ דעת הר"ס במז"ל שכתב בפ"ט מהלכות גירושין ה"ז [גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט] ואם לאו אינו גט ע"כ הרי שהולרך אומדנא אפילו בהולך בלא משענת ולפי שיטה זו נ"ל באומר אם מתי אפילו שהלך בלא משענת כל שמת אח"כ קודם שנתרפא לגמרי גיטו גט ואיני אומר כן אלא רבה ורבא באם מתי מודו ודברי רש"י ז"ל מדוקדקין דהני דפרכינן עליה דרב הונא ממתניתין הכי בעי למימר דאפילו באם מתי עמד אינו חוזר ומשום הכי לא פריך ולטעמיך אפ"ה רבה ורבא לא פליגי אלא בסתם משום דבכי האי גוונא איכא למיחש לשמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שכיון שלא הטיל שום תנאי בגט ואעפ"כ אנו אומרים שאם עמד חוזר יאמרו שהדין כך לפי שאנו אומדין דעתו שלא נתכוון לגרש אלא לאחר מיתה ויאמרו יש גט לאחר מיתה שהרי הוא לא אמר מהיום אבל באומר [מהיום] אם מתי או מהיום אם מתי מחולי זה מודו לרב הונא שכל שהלך בלא משענת בטל הגט שלא יאמרו כשמת שיש גט לאחר מיתה שהרי הזכיר בפירוש מהיום ומה שחזר בהלך בלא משענת או יתלו הדבר מפני שלשון הגט משמע כך או משום דאזלינן בתר אומדנא כדאזלינן בתרה במתנה דהא רבה ורבא נופייהו באומדנא דגט יודו או לאו משמעה דיש גט לאחר מיתה והאי חששא לא שייך באומר מהיום ואף על פי שלא אסמוך על סברתי להקל מ"מ אין הדבר יוצא מידי ספק באותר מהיום אם מתי או אם מתי מחולי זה ולהגריכה גט שני כל שהלך בלא משענת ויש כאן שיטה אחרת לרבותינו הצרפתים ז"ל שאומרים דאפילו רב הונא לא קאמר אלא במפרש מהיום אם מתי [ורב הונא הכי קאמר גטו דמתניתין מהיום אם מתי] כמתנתו סתם דמה מתנתו בדלא אתני אם עמד חוזר ואע"פ שחזר ומת מאותו חולי דמ"מ כיון שעמד נתבטלה מתנתו ואף גיטו כשפירש אם עמד חוזר ומ"מ אף ר"ה סבר דדוקא בדאתני אבל בסתם לא דמי למתנה דחוזר מן הסתם דשאני מתנה שיכול לומר שכל עיקר לא רצה שתחול עד לאחר מיתה מה שאין כן בגט שאם אינו חל מחיים לא יחול לאחר מיתה הלכך אליש שפי כח הגט מכח המתנה והא דאסיקנא רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא הייט לומר דלא ס"ל דמתניתין דוקא בהלך על משענתו אבל הלך בלא משענת שיהא הגט בטל ואע"פ שמת מאותו חולי אלא איכהו ס"ל דמתני' ואפי' הלך בלא משענת גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שאם אתה אומר דכל שהלך בלא משענת ואע"פ שהתנה אם מתי מחולי זה והלכתו שמת מאותו חולי אינו גט יאמרו שאין התנאי מועיל שהרי מת מאותו חולי ואפ"ה אינו גט אבל הרי הוא כאילו לא התנה כלום והוה ליה כאומר זה גיטך לאחר מיתה ולפיכך כשהלך בלא משענת נתבטל גיטו וכשמת בלא עמידה בלא משענת שהגט גט יאמרו שאין זה גט מחמת תנאו כי אם מחמת המיתה כאילו אמר זה גיטך לאחר מיתה: **אמר** ר"א משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה. כתב רש"י ז"ל אפילו מת מחולי האחר וגבי גט דמתני' הוא דבעינן אומדנא משום דמחולי זה קאמר אבל הרי"ף ז"ל כתב עלה דהא בפ' מי שמת בסוגיא דשמעתא דוקא בשלא עמד והלך על משענתו אבל עמד והלך על משענתו אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו מתנה ואם לאו אין מתנתו מתנה ואם הלך בשוק בלא משענת אין מתנתו מתנה ואין צריך אומד ע"כ וכן כתב הר"ם במז"ל בפ' ח' מהלכות זכייה ומתנה ודבריהם מתמיהים דמתני' מוכחת דלא בעי אומדנא הייט דוקא באומר מחולי זה אבל באומר אם מתי וכן במתנה בסתם גיטו גט ומתנתו מתנה ולא בעי אומדנא דהא קתני ברישא תלתא בבי הרי זה גיטך אם מתי הרי זה גיטך מחולי זה הרי זה גיטך לאחר מיתה וקתני דלא אמר כלום והדר יתפרש תרתי מינייהו במהיום אם מתי הרי זה גט ומהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט והדר מפרש מחולי זה במהיום דאומדין אותו דאלמא ליכא אומד אלא במחולי זה אבל מהיום אם מתי לא בעי אומדנא ומכל מקום משמע ודאי דהאומר אם מתי [קודם] שנתרפא מחולי קאמר ולא תנאה דלעולם הוא והכי מוכח מדאתקין שמואל בגיטא דש"מ באם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט ואי האי לישנא תנאה דלעולם משמע היכי תקין ליה שמואל בגיטא דש"מ דהא איהו לא בעי דסהי מגורשת אלא בשלא עמד אבל

הגהות הב"ח

הגהות חו"ר

בשעמד לא אלא הלא כדכתיבנא ומיהו ה״מ בג״מ שאמר כן לפי שלמעו בכך אבל בבריא שהתנה ואמר אם מתי תגלה דלעולם הוא ולאח״כ בסוף התנאי להתקיים שסוף אדם למות מליט הגלה כיולא בו כדאמרינן לקמן [דף עז.] ע״מ שסלא חמה מגרתקה: גרסי׳ בגמרא [דף עג.] ת״ל ה״ז גיטין מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט. פירש״י ז״ל דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ולא אמר אלא אם ימות ע״י החולי ומש״ה אינו גט. אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש ה״ז גט מ״ש רישא ומ״ש סיפא. פירש״י ז״ל אי אונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה רישא

קביל עליה כל °אונסא דמתיליד בה לסוף אפיק בה נהרא אתו לקמיה דרבינא א״ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד בה אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטת לקמיה דרבא אמר אונסא דלא שכיח הוא (א) רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמא אגודא דנהר מלכא (ג) אגורו מלחי למעברינהו וקבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד לסוף איסתכר נהר מלכא [סבא] נקטו מלחי אמרי להו אגורו חמרא ואפקנהו ניהלן דהא קבילתון כל אונסא דמתיליד אתו לקמיה דרבא אמר להו קאק חיורי משלחי גלימא דאינשי *אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: **מתני׳** °לא תתייחד עמו אלא על פי עדים אפילו עבד אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה: מה היא באותן הימים ר׳ יהודה אומר הרי היא *כאשת איש לכל דבר רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: °**גמ׳** תאנא ובלבד שימות ולכי מאית הוי גיטא והא קיימא לן אין גט לאחר מיתה אמר רבא באומר מעת שאני בעולם תנו רבנן ג׳ ימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה *כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי ר׳ יהודה רבי מאיר אומר בעילתה תלויה רבי יוסי אומר בעילתה ספק וחכמים אומרים ג׳ מגורשת (ואינה מגורשת) *לכל דבר ובלבד שימות: ולא

רש״י

סא תלה: קביל המוכר: כל אונסא דאתיליד בה. שיפלה את הגוקה: אפיק בה נהרא. טה המלך שיעבירו את הנהר דרך אותה שדה: שפי. העמידה בידו בגופי: אגור מלחי שכרו להם ספנים להוליכם לביתם. קבילו עלייהו. המוכרים כל אונסי דאתיליד בדרך: איסתכר נהר מלכא ולא יכלו הספינות לעבור שעשו בו סכר שקורין אשקלוס״א. אמרי להו רב הונא ורב פפא. למוכרין אגירו חמרא כו׳. קאק חיורי אווזים לבנים לפי שהיו זקנים: משלחי גלימא מפשיטי בגדי אנשים כלומר שוסקין דין לגאלתן: **מתני׳** לא תתייחד עמו. זו שנתן לה גט ואמר לה אם מתי לא תתיחד עמו שמא יבא עליה ואיכא למיחש שמא בעל לשם קידושין וצריכה גט שני ואפילו לא חיישינן להכי מכל מקום סטיה היא ואסור להתייחד עם סטיה׳ כאשת איש לכל דבר. והבא עליה מיד בחנק שהיא בחזקת ואע״ג דמית מאותו חולי לפי שלא נירשה אלא סמוך למיתה ובגמ׳ מוקי לה כאומר לה הרי זה גיטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי הילכך רבי יהודה סבר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי הויא אשת איש. ור׳ יוסי. סבר מהי יהיב לה גיטא כל שעה מספקא לן במעת שאני בעולם הלכך ספיקא הוא והבא עליה באשם תלוי הוא: **גמ׳** והא קי״ל דאין גט לאחר מיתה. וכן לר׳ יוסי דמשוי לה ספק א״א וכן לר׳ יהודה דמשוי לה ודאי אשת איש הא לדידהו לא הוי גיטא למפרע משעת מסירה א״כ לא הוי גט עד לאחר מיתה ומשני רבא מתניתין לאו באומר מהיום אם מתי דהכיא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא למפרע דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור. אלא באומר מעת שאני בעולם ניהוי גיטא הילכך לר׳ יהודה סמוך למיתה הויא גיטא ומעיקרא היא אשת איש ור׳ יוסי סבר דמשעת נתינה מספקא לן דילמא בשעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע״ג דחיי ספי אין ברירה ימים שבינתים. בין נתינה למיתה ומטמא לה. אם כהן הוא. שאינה צריכה גט שני. אם מת כי סמוך למיתה הוי גט: בעילתה תלויה. הדבר תלוי עד שימות או עד שיעמוד מחולי זה שאם מת מחולי זה הבא עליה פטור דגר׳ מאיר מקמא ליה מעת שאני בעולם הייט משעת נתינה וכי קאמר ה״ז גיטיך מעת שאני בעולם אם מתי הילכך כשמת איגלאי מילתא דגרושה הואי בשעת ביאה ואם לא מת הבא עליה בחטאת. בעילה בספק. אם גרושה היא אם לאו כדפרישית לעיל: מגורשת ואינה מגורשת. ובלבד שימות והיינו נמי כר׳ יוסי דמייתי אשם תלוי דספיקא משוי ליה אלא משני מיכל בינייהו דלהכי לא נקט ר׳ יוסי שאי ליפלא ורבנן נקטי ליפלא למגורשת ואינה מגורשת לאשמועינן דלרבנן חייב במזונותיה דבכל מקום שאמרו חכמים מגורשת

דאמרינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רישא לא קשיא ליה מידי דאפילו אינם אדעתיה הכא שאני דבהדיא נחש הרי לא מת מאותו חולי אבל סיפא הוא דקשיא ליה משום דאם לא אעמוד מחולי זה משמע שאם לא יעמוד מחמת אותו חולי ובשנשכו נחש הרי לא מכנו אותו חולי מלעמוד ואמאי קתני ה״ז גט ומתני׳ נמי מוכחא דמחולי זה מחמת חולי זה משמע דקתני גבי מהיום אם מתי מחולי זה דאומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת אלמא מחולי זה מחמת אותו חולי משמע ולאו לפרש״י ז״ל הכי קאל״ל רואין אם מתוך חולי הראשון מת כלומר שלא פסק חולי הראשון מעליו אע״פ שלא מת ממנו ושלא מתם דאלכו אבי אין לנו דמשמעות אם לא יעמוד מחולי זה מחמת אותו חולי משמע והרי לא מת מאותו חולי ולא מיבעיא כי מת באונסא דלא שכיחא דלא הוי גיטא אלא אפילו מת נמי באונסא דשכיחא כיון שלא מת באותו חולי ממש אינו גט לפי״ז אתי שפיר מאי דאמרינן משום דקשיא רישא לסיפא לא מותבינן תיובתא מיניה וה״ק דנהי דבריישא [משכבתא] היא משום דאם לא אעמוד מחולי זה הרי הוא כאם מתי מחולי זה [דרישא וה״ל למתני בתרוייהו אינו גט] מ״מ שמעי׳ מינה דהיכא דלא אמר מחולי זה אלא אם מתי סתמא דאפילו אכלו ארי או הכישו נחש ה״ז גט דאפילו אונס דלא שכיח מסיק אדעתיה ומלא מתרץ רבא דהתם היינו טעמא משום דאין אונס בגיטין ש״מ ולאע״ג דאין טוענין טענת אונס בגיטין באונס דלא שכיח טוענין דלא עדיפי גיטין מהיכא דקביל עליה כל אונסא דאפ״ה אמרינן דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ומנלתא אומר שנלשה מיני אונס הן אונסא דשכיח מוכח ואונסא דשכיח ולא שכיח ואונסא דלא שכיח כלל. אונסא דשכיח אפילו בממון לא הוי אונסא מדהוה ליה לאתנויי ולא אתני כדמוכח בריש כתובות. ואונסא דלא שכיח כלל אפילו בגיטין טוענין בו טענת אונס אבל באונסא דשכיח ולא שכיח הוא דאיכא פלוגתא בין ממון לגיטין דבממון טוענים בו טענת אונס אבל בגיטין לא דקיימא לן אין אונס בגיטין וכמו שכתב הרי״ף ז״ל בפרק כל הגט והר״ם במז״ל סובר דמאי דאמריק אכלו ארי אין לנו הייט טמר שאין לנו שיהא גט נמור ומספקא לן מילתא וספק מגורשת מיהא הויא ולפיכך כתב בפ׳ תשיעי מהלכות גרושין [הלכה יז] במהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית וכו׳ אינו גט אמר לה אם לא יעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או טרפו ארי הרי זה ספק מגורשת: **רב** פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי. נקטו שומשמים: אגרו מלחי. שלחו להם ספנים להוליכם לביתם וקבילו עלייהו המוכרים כל אונסא דמתיליד בדרך: איסתכר נהר מלכא. ולא יכלו הספינות לעבור שעשו בנהר סכר שקורין אשקלוס״א: אמרו ליה רב פפא ורב הונא למוכרים אגירו חמרי וכו׳: קאקי חיורי. אווזים לבנים לפי שהיו זקנים: משלחי גלימי. מפשיטין בגדי אנשים כלומר פוסקין עליהם דין להגאתן: **מתני׳** לא תתיחד עמו. זה שנתן לה הגט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתיחד עמו שמא [יבא עליה ואיכא מ״ד בגמרא [דף עג:] דחיישינן שמא] בעל לשם קידושין וצריכה גט שני וכגון דאיכא עדי יחוד דאמריק הן הן עדי ביאה כדאיתא בהורק [דף כח:] ולמאן דלא חייש נמי מכל מקום פנויה היא [ע״י דף נג:] ואסור להתייחד עם הפנויה אבל לאו משום גם ישן אתינן עלה דכיון דלרבנן דקיימא לן כוותייהו אם מת הרי היא מגורשת מעכשיו כדאיתא בגמרא הו ליכא משום גם ישן דלא חיישינן להכי אלא כשלפניו עליה דביאה קודם לגט ולא כן אבל הכא שהיא מגורשת נמורה לרבנן אם ילפינן עליה כדין ולפינו ומיהו לר׳ יהודה דסבר דבינתים הרי היא כאשת איש לכל דבריה [והאי ליכא למיחש משום קידושין ולדידיה הייט טעמא דלא תתייחד משום גם ישן ר׳ יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה] וטעמייהו דרבי יהודה ור׳ יוסי מפרש בגמרא: **גמ׳** תאנא ובלבד שימות הא דקתני מגורשת ואינה מגורשת והוי כאשם תלוי ובלבד שימות אבל אי לא מת אגלאי מילתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת ופרכינן בין לרבי יוסי בין לר׳ יהודה הא לדידהו לא הוי גיטא למפרע משעת מסירה א״כ לא הוי גט עד לאחר מיתה אמר רבא מעת שאני בעולם עיקר הפירוש דס״ל לר׳ יהודה דמהיום אם מתי ר״ל מהיום שמתי בו כלומר שעה אחת לפני מיתתו ור׳ יוסי מספקא ליה דלמא מהיום ממש קאמר או שמא מהיום שמתי קאמר וכרבי יהודה ולפיכך בעילתו ספק: ימים שבינתים. בין נתינה למיתה: ומיטמא לה. אם כהן הוא: שאינה צריכה הימנו גט שני. אם מת דכשמוך למיתה הוי גט: בעילתה תלויה. הדבר תלוי עד שימות או יעמוד מחולי זה דלרבי מאיר משמע ליה מהיום משעת מסירת הגט וכשמת נתגלה מגורשת גמורה למפרע רבי יוסי אומר בעילתה ספק ואם ימות חייב באשם תלוי וכטעמא דפרישית: **וחכמים** אומרים מגורשת ואינה מגורשת״) לכל דבר ובלבד שימות.

דמהיום

*) בנוסח ר׳ קבטי׳ ליתא לתיבות ואינה מגורשת וכן ברי״ף ליתא

המאור הגדול

דמהוס משמע להו מיום המסירה ופרכינן בגמרא חכמים היינו ר' *)יוסי ומשנינן איכא בינייהו הא דר' זירא דא"ר זירא של מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה דלר' יוסי כיון דאגידא בגיה בחייו הרי היא כספק מגורשת דעלמא ולרבנן כיון שהדבר עומד להתברר אין הבעל חייב במזונותיה. **ולא** תתייחד עמו ואפילו בנה קטן וכו'. תוספתא היא זו. אחד אינה צריכה הימנו גם שני. שאפילו קידש ממש בפניו אין חוששין לקדושין שאין דבר שבערוה פחות משנים כדאיתא בפרק האומר דקדושין (דף סה:): זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין. דאע"ג דר מצוה לגבי ממון קיימא לן בפרק זה בורר (דף ל:) דהגדה אחר הגדה והודאה אחר הודאה מצטרפין לגבי איסור דשייך בדיני נפשות כגת אחת בעינא להו: **וכתב** הרשב"א ז"ל ומסתברא כגון שראה הוא את העדים אבל ראו אותו שנים מן החלון והם רואין ואינן נראין לו אינה צריכה ממנו גם שני לפי שאדם יודע שמקדש בינו לבין עצמו שלא בפני עדים אע"פ שעדים מודים אינה מקודשת הלכך כשבעל זה לא לשם קדושין בעל אלא לזנות בעלמא: **מתני'** נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לאחר שלשים יום אינה מגורשת. בגמרא [דף עד.] פריך פשיטא ומפרקינן מהו דתימא קפידא לא הוי כדי לצערה אתי קא משמע לן. אמר רשב"ג מעשה בצידן וכו'. בגמ' פרכינן מעשה(ג) לסתור דקתני מעשה כלומר שאין דרך התנא לשנות מעשה אלא לראיה ומפרקינן חסורי מיחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו אצטלית דוקא קאמר לה רשב"ג אומר תתן את דמיה ואמר רשב"ג מעשה בצידן וכו' וכ"ת ולמה הוצרך לחסר דפליגי רבנן עליה דרשב"ג תירץ ר"ח ז"ל קבלה היתה בידם דפליגי [רבנן] והלכה כמותם כדאמרינן בגמ' עוד יש לומר

רש"י

ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה ולרבי יוסי אינו חייב במזונותיה. ראה שנים צריכה הימנו גם שני דשמא בא עליה לשם קידושין אחד שלא ראה כי אם עד אחד שנקרע הגט קודם מתן מעות והיא תתן תנאה בעלמא הוא דמשמע נתינה שהי נמי דכל על מנת מעכשיו הוא ועל מנת דלקיים. לכשתתן. אי תנ הגט והוי היוו בעולם שנקרע כבר מהו מי הויא כך תחלה כמו קיום התנאי כאילו נתנו לו או לא. תלת דלוואתא כל שאר אריסין שבמקום זה משקין את התבואה שלשה פעמים בשנה ושקלי ריבעא ומנהג אריסין ליטול רביעית התבואה בשביל טורח חרישה וזרע וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה ואת דלי ארבעה השקה ארבעה פעמים את השדה אתא מיטרא בזמן השקאה רביעית. הא לא איצטריך דמטו גרם לדוולא

ולא תתיחד עמו ואפי' בנה קטן עמה לפי שאינה בושה לשמש כנגדו: ראוה שנים שנתיחדה עמו צריכה הימנו גם שני אחד אינה צריכה הימנו גם שני אחד בשחרית ואחד בין הערבים זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין: **מתני'** הרי זה ^ גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת (א) והיא תתן. ע"מ שתתני לי מכאן ועד שלשים יום א נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לאחר שלשים יום אינה מגורשת אמר רשב"ג מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו אמרו חכמים שתתן לו את דמיה: **גמ'** מאי (ג) והיא תתן ר"ה אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו איכא בינייהו שנקרע הגט או נאבד לרב הונא דאמר והיא תתן אין צריכה ממנו גט שני לרב יהודה דאמר לכשתתן צריכה ממנו גם שני והלכתא כרב הונא דקי"ל כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דאמי ותניא נמי כוותיה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ואע"פ שנקרע הגט או אבד ולאחר ב לא תנשא עד שתתן: *בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר ג מחולין ליך מהו אמר ליה אינה מגורשת דלצעורה קא מיכוון והא לא ציערה א] °ההוא ^גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דליאתא ואכלי ריבעא ואת דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא ד מיטרא ולא דלה. אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך והלכתא כרבה (א) וקשיא לן ההיא דאמר רבא בהשוכר את האומנין* האי מאן דאגר אגירי לדוולא ואתא מיטרא פסידא דפועלין ומסתברא לן דשאני אריס מפועל דאריס כשותף דאמי דאי איתגיסא ההיא ארעא לא הוה שקיל מדי הילכך כיון דקביל עליה

דאי לא הוו פליגי רבנן עליה דרשב"ג לא הוה שייך למיתני אמר רבי שמעון בן גמליאל מעשה בצידן אלא הכי הוה תני תתן את דמיה דברי רבן שמעון בן גמליאל ומעשה בצידן וכו' ומדתנן כמתניתין אמר רבן שמעון בן גמליאל משמע להו דפליגי אדרבנן: **גמ'** רב הונא אמר והיא תתן. תנאה בעלמא הוי וכי מקיימא ליה אגלי מילתא דמשעת נתינה הוי גיטא דכל ע"מ כמעכשיו הוא: ולאחר לא תנשא עד שתתן. מכאן נראה שכל אשה המתגרשת על תנאי אין מתירין אותה לינשא עד שתקיים תנאה והכי נמי משמע לקמן בפרק המגרש (דף פד) דאמרינן ע"מ שתבעל לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם כלומר שמא תבעל להם ומותרת לינשא מיד אלמא בריבא עד שיתקיים התנאי אין מתירין אותה לינשא וגדולה מזו אמרו לקמן בסוף פירקין [דף עו:] גבי מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש דלא ש"ייח לה אלא לאחר י"ב חדש דמתקיים תנאה ואע"פ שאין לחוש שמא יתבטל התנאי שהרי מת ושוב לא יבא ואיכא למידק דבפרק המגרש (דף פג.) מקשינן אי הכי כולהו תנאין דעלמא לא תנשב דלמא לא מקיים תנאה ומגלה גם בטל ובניה ממזרין דאלמא בכל תנאי מותרת לינשא ואין חוששין שיחזור [לא] יתקיים התנאי יש לומר אינו דומה תנאי שהוא בשב ואל תעשה לתנאי שיש בו קום עשה שכל תנאי שהוא בשב ואל תעשה כגון שלא תנשאי לפלוני ושלא תשתי יין מתירין אותה לינשא מיד ואין חוששין שמא תעבור על תנאה ומשום הכי פרכינן בפרק המגרש אי הכי כולהו תנאין דעלמא לא תנשב דלמא לא מקיים תנאה משום דהתם התנאי שהוא בשב ואל תעשה קיימי אבל תנאה שהוא בקום עשה כגון שתתני לי מאתים זוז ושתבעלי לאיש פלוני או שתשתי יין חוששין שמא לא תתקיים התנאי וכן כל תנאי שברשות אחרים בין שהוא [בקום עשה בין שהוא] בביטול חוששין לו כגון אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש חוששין שמא יבא ואפילו מת נמי גזרינן ואחרים מתירין ואומרים שאפילו בתנאי שהוא תלוי בה ואפילו שהוא שב ואל תעשה אסורה לינשא עד שיתקיים התנאי כגון ע"מ שלא תשתי יין עד ל' יום שאין מתירין אותה עד שיעברו עליה ל' יום ודפרכינן בפ' המגרש (דף פג.) אי הכי כולהו תנאין דעלמא נמי לא תנשב כי דוחי אסורה לינשא עד [שלא] יהא אפשר לתנאי שיתבטל אפ"ה צריך לומר שאפילו בקיום התנאי לא תנשב לפי שכיון שבשעת נתינת הגט היה ראוי לחוש לביטולו כמאן שאין זה כריתות ופרכינן הכי לר' עקיבא דחייב התם כה"ג ואחרים מקילין בה ואומרים שכל תנאי שהוא בידה בין שהוא בשב ואל תעשה בין יש בו קום עשה כגון על מנת שתשתי יין ועל מנת שלא תשתי מותרת לינשא מיד והכי מוכחא בפרק המגרש [דף פד:] גבי על מנת שתנשאי לפלוני דבעינן למימר התם דצריך לינשא לאחר ופרכינן והא לא תיקיים תנאה ובטל הגט וכי תימא אפשר דמינסבא לאחר היום ומגרשה למחר אטו בדידה קאי לאגרושי דאלמא אי הוה קאי בדידה היתה מותרת לינשא ולא הוינו חוששין שמא לא תתקיים תנאה והיינו נמי דאמרינן התם (הכי השתא) בדידיה קאי קיומי לתנאי דאי בעי מבריז נפשיה בכיעלא ולא נאים וכו' אלמא כל שבידה אין חוששין לו וכ"ת א"כ היכי אמרינן הכא דלאחר לא תנשא עד שתתן היינו טעמא לפי שהוא תנאי שתלוי בדעת אחרים דשמא ילך לו הבעל למדינת הים ונתינה בעל כרחו שלא בפניו לא שמה נתינה כמו שנתבאר לפניו בס"ד וכל שהדבר תלוי ברשות אחרים חוששין לו שהרי באם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אפילו מת גזרינן אבל בתנאי שבידה אין חוששין שמא לא תקיימנו ואפילו הוא בקום עשה וזהו דעת הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות גירושין שכתב ויש לה לינשא לכתחלה ואף על פי שעדיין לא נתקיים התנאי ואין חוששין שמא לא יתקיים התנאי אחר והיה התנאי במעכשיו או בעל מנת: **והמחוור** שבדברים אלו דבתנאי שבידה והוא בשב ואל תעשה אין חוששין שמא תעבור עליו אבל אם הוא בקום עשה חוששין שמא לא תקיימנו (א) וכל תנאי שהוא תלוי באחרים בין שיש בו קום עשה בין שהוא שב ואל תעשה חוששין שמא לא יתקיים ולפי זה משמע דהאומר לחבירו הרי אני נותן לך כך וכך על מנת שתעשה דבר פלוני על המקבל להביא ראיה שקיים תנאו אבל אמר ע"מ שלא תעשה על הנותן להביא ראיה שביטל תנאו **ודאמרי'** דהיכא שנתקרע הגט או שאבד דמגורשת היינו דוקא כע"מ משום דכאומר מעכשיו דמי אבל באם כיון שאין הגט חל אלא בשעה שהתנאי מתקיים משמע שאם נתקרע קודם לכן אינה מגורשת כלל ואפילו נשאת תצא ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ' הנזכר שאם נשרף הגט או שאבד קודם שנתקיים התנאי שהוא באם אינה מגורשת ולכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא וכבר השיגו הר"ר משה הכהן ז"ל. **בעא** מיניה ר' אסי מר' יוחנן וכו' וחזר ואמר מחולין לך מהו. מי הוי כך מחילה קיום תנאי כאילו נתנתן לו או לא אמר ליה אינה מגורשת דלצעורה קא מכוין והא לא ציערה. כלומר דאע"ג דבנדרים (דף כד.) אמרינן האומר קונם שאי אתה [נהנה לי אם אי אתה] נותן לבני כור אחד של חטים ושתי חביות של יין שיכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם ולומר הרי אני כאילו התקבלתי דאלמא מחילה מהניא *בקבלה הכא שאני משום דלצעורה איכוון. **ההיא** גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דליאתא כל שאר האריסין של מקום זה משקין את התבואה שלש פעמים בשנה ושקלי רבעא. ומנהג האריסים ליטול רביע התבואה בשביל טורח חרישה וזרע וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה את דלי ארבעה השקה השדה ד' פעמים: אתא מטרא. סמוך להשקאה רביעית: הא לא דלה. ולא שקיל אלא ריבעא כמנהג המקום הא לא איצטריך למדלי ומזלו גרם וקשיא לן וכו'. וכמו שכתוב בהלכות [וכן תירץ בתוספות] אבל הראב"ד ז"ל כתב דלאו דוקא אריס באפילו קבלן נמי כך הוא דינו שאם קבל קמה לקצור וקצר חציה ובאו אחרים [וגמרוה] או כמלוס

ספר הזכות

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

*) גר"ס הגי' היינו ר"מ וכו' דלר"מ כיון . ועי' בנגל הפנים

והרשנוה זכה בשכירותיה דהוקא כפועל הוא דאמריק דפסידא דידיה לפי שמכרו אינו אלא כפי טרחו וכל שאינו טורח אינו נוטל אבל קבלן אין שכרו תלוי אלא בגמר מלאכה וכל שנגמר בין על ידו בין על ידי אחרים נוטל קבלנותו ועוד כתב הרב ז"ל בשם אחרים שאפילו בפועל כך הוא דינו כל זמן שהתחיל במלאכה שתחלתה שפה זכה בשכירותו ואף על פי שלא נעשית על ידו ורווחא דידיה הוא וכי אמרינן פסידא דפועלין חוקא כשלא התחיל במלאכה וראיה לדבר מדאמריק התם [נג"מ דף עו.] בכשוך [האי] מאן דאגר אגירי לעבידתיה ושלים עבידתא בפלגי דיומא דלא לית ליה דסותיה נותן להם שכרן משלם כלומר של כל היום אלמא דאפי' פועל כל שהתחיל במלאכה אע"פ שלא טרח בה כפי מה שנשכר נוטל שכרו משלם והרמב"ן ז"ל חולק בשתיהן בפועל כל שלא עשה שליחותו אף על פי שמשהתחיל במלאכה נעשית מלאכתו מאליה לא זכה בשכרו וראיה לדבר מדאמרי' בפרק הגוזל בתרא (דף קטז.) גבי ההוא גברא דסכר ספק גבר את תמורו ותמור חבירו בעא מיניה רב מרדכי ירד להציל ולא הציל מהו א"ל זו שאלה היא אין לו אלא שכרו איתיביה השוכר את הפועל להביא לו כרוב ודורמסקנין לחולה והלכו שמת

רש"י

גלות לנהרא ערב בשילוי גם שמא ליקן. במתני' דאיה אחרונה בפ' דיני ממונות אתקין שמואל ס' שצריך לומר כשמסרו לה אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט דבעי תנאי כפול דאי לא כפליה הוי גיטא תיכף ואם כבן הוא מיפסלה עליה ותיבן ליבמא אם לא מתי בריסה דלא מקדים איניש פורעניתא לנפשיה והדר ליטא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט כי נפיק כן קודם ולא והכי ליטא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט ואיי"ר

עליה דדלי ארבעה קנה ליה תילתא וכיון דלא איצטריך לא פקעא מנתא דיליה: אמר רשב"ג °מעשה בצידן כו': °אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה הילכך איצטלית רוקא בעיא למיתב ליה ואי אבדה אע"ג דיהבא ליה דמי דידה לא הוי גט: °אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע °אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גם לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ואם מתי

לא שהבריא עתן לו שכרו משלם ושני ליה התם עבד שליח שליחותיה הכא לא עבד שליח שליחותיה אלמא טעמא דעבד שליחותיה הא לאו הכי אע"פ שנעשית מלאכה מאליה כגון שבאו לו חרמסקנין ממקום אחר הפסיד שכרו ואפי' בקבלנות הפסיד דמסתמא קב בריאה דמלתא שאת לו שהבריא בקבלן היא ואפ"ה טעמא דעבד שליח שליחותיה הא לאו הכי אינו נוטל שכרו וכי תימא א"כ קשיא הך דאמר רבה התם בסיתך דאי [לית] ליה [עבידתא] דסותיה נותן להם שכרן משלם ואמאי והא לא טרח לאו קושיא היא דהתם נמי עבד שליח שליחותיה דההיא ע"כ בששכרו בפירוש למלאכה ידועה היא דאי לא תימא הכי דקשיא מינה אמאי לא מפקיד להו והא כיון ששכרו סתם אי בעי מסר ליה [עבידתא] קשיא בריסה אלא ודאי בששכרו למלאכה ידועה היא וכיון שכן בעל הבית דהוה ליה לאתויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה דטולא פסיעותא דידיה היא דאיהו הוא דידע אבל פועל לא ידע ולא הוה ליה לאתויי: **ומה** שכתב הרי"ף ז"ל והלכתא כרבה כתב כן מדאמרינן בגמרא לימא רב יוסף דאמר כרבנן. כלומר דסבירא ליה דאין דמים במקום איצטלית והכי נמי אין מסר תחת השקתה ורבה דאמר כרבן שמעון בן גמליאל. כלומר דסבירא ליה דדמים במקום איצטלית והכא נמי מסר תחת השקתה. ואמרינן עלה והסברא והא קיימא לן הלכתא כוותיה דרבה והא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל משמע מהא בהדיא דהלכתא כרבה בהא ודקדקו מכאן בתוספות דבשני תלמודא הלכתא כרבה לגבי רב יוסף מדלא קאמרינן הכא והא קי"ל בהא כרבה כדאמרינן ובהא לא קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל וזה שלא כדברי האומר דהא דאמרינן בפרק יש נוחלין (דף קיד:) ובפרק מי שמת (דף קמג.) הלכתא כרבה לגבי רב יוסף בר מסדה ענין ומתנה הייט דוקא במאי דפליגי בבבא בתרא אבל בהאי דפליגי בעלמא ומכן כרבה ואמינן כרב יוסף ושתו דבריהם דהא אפליגו רבה ורב יוסף [ב"ק דף ט. וב"מ] בשומר אבידה וקי"ל כרב יוסף דאמר שומר שכר הוי דליכא למימר דבההיא נמי הלכה כרבה דהא בפרק האומנין (דף פב) ובכ"ק הדיינים [סנהדרין דף מד] מתמיהין לימא דרב יוסף תנאי ואמריק דלסוגי עלמא איכא לאו דרב יוסף אלמא הלכתא כוותיה ועוד דבפרק הדיינין [שם] מקמיק פלוגתייהו דרבה ורב יוסף כתנאי ואתוקם רבה כר"א ורב יוסף כר"ע ור' אליעזר בתקום ר"ע אינה משנה דבמותי ואח ועוד דבנדרים (דף נג) אהדרינן מינה ואמרינן ואידך פרושה דרב יוסף לא שכיחא ומשמע מכל הני דהלכתא כרב יוסף וכן פסק הרי"ף ז"ל בפרק האומנין לרב . ולפיכך אמרו דהאי כללא ליתיה אלא בבבא בתרא בלבד אבל בשאר תלמודא לא תפסק בין רבה לרב יוסף ולא מתור דמדאמרינן הכא דהא קיימא לן הלכתא כוותיה דרבה ולא אמרינן בהא כרבה משמע דבכוליה תלמודא קי"ל כרבה לגבי רב יוסף ואף על גב דקי"ל כרב יוסף בשומר אבידה ונפקא מהאי כללא לאו פ רכא היא שאף ברוב הכללות איכא דנפקי מינייהו ואפילו במקום שנאמר בהן חוץ ומיהו כל היכא דלא אשכחן בהדיא דנפקי מכללא סמכינן עליה הלכך נקטינן בכוליה תלמודא בפלוגתא דרב יוסף ורבה כרבה בר מסדה ענין ומתנה ובשומר אבידה דמוכחא בהדיא וכי תימא אם כן אמאי איצטריך למיפסק בפלוגתייהו דרבה ורב יוסף בשילהי בפ"ק דקדושין [דף ו] כרבה דאמרינן התם [דף ט] והלכתא שירא לא נריך שומא י"ל דאידי דאצטריך התם (לאפסקן) רב אשי [לאפסק כהא אשק ושדי] כת"ד אינה מקודשת פסק נמי התם כרבה אף על גב דלא הוה נריך ובדפסקינן נמי התם כר' אליעזר וכרבא אמר רב נתן אף על גב דליכא דפליג עלייהו ועוד תשוב דרב יוסף מייתי התם טובא מנא אמינא לה והא דלא תשיב התם ההיא דחזקת הבתים [דף לג.] דהלכתא כרב יוסף כאורי משום דבההיא מילתא גופא הלכתא כרבה כדרעא. **גרסי'** בגמרא [דף עד] תנן התם במסכת ערכין [דף לא] בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו כלומר הקונה בית בבתי ערי חומה היה נטמן יום סוף שנים עשר חדש כדי שלא ימצאנו המוכר לתת לו מעותיו. כדי שיהא חלוט כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו וגו': התקין הלל שיהא חונש את מעותיו ללשכה. כלומר שיתנם בלשכה המוכנת לכך והולך הייט זורק כמו (ישעיה יד) חולש על גוים מטיל גורל ואמרינן עלה אמר רבה מתקנתו של הלל נלמוד אמר לאשה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז וניתנה לו מדעתו מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כרחו דהוית נתינה [דף עה] מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואי תימא רב שימי בר אשי דלמא כי איצטריך ליה לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין בעל כרחו בין מדעתו הויא נתינה ואיכא דאמרי אמר רבה מתקנתו של הלל נלמוד אמר לאשה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו הוי נתינה מדאיצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה כלומר דאי לא הוה ליה להלל נמי לתקוני בפניו בעל כרחו ואמרינן עלה מתקיף לה רב פפא ואי תימא רב שימי בר אשי ודלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין °בעל כרחו לא (א) [בהתנה פשיטא דלא נהלך דכ"ע בעל כרחו לא הוו מתנה] וכדתנוכח בסוף פרק שני דחולין [דף לט] בפרעון חוב נמי לא נהיגן דלסוגי עלמא שמה נתינה ופרעון וראיה לדבר מדאמרינן בפירקא בתרא דבבא קמא (דף קיח) הלוהו בישוב לא יחזור לו במדבר מכלל דבישוב מחזיר לו על כרחו ותניא נמי בתוספתא התם מי שבא בדרך והיו בידו מעות וראה אנס בא כנגדו ואמר ליה טול את אלו שאני חייב לך אם קבל עליו פטור ואם לאו חייב טעמא דראה אנס הא לאו הכי אף על פי שלא קבל עליו פטור לא נהלכן אלא בגט על תנאי דמעות האלו שהיא חייבת כדי להשלים תנאה דמו לחוב ודמו למתנה ובטיבא למידק האי גוונא מבית בבתי ערי חומה דדרי לה שהבית חזור אצלו מבירם נמצרה אלא דרחמנא אוקמיה אפדיון ומשום הכי דמי לחוב ודמי למתנה: **ולענין** הלכה כתוב בספר העיטור בשם רבינו האי גאון ז"ל במאמר שלישי דהלכתא כלישנא בתרא דרבא דאף על גב דאתקיף עלה רב פפא ואמר דלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין בעל כרחו לא לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבא משום אתקפתיה דרב פפא דלא איתמר אלא דרך דחייה בעלמא ואף דברי הר"ם ז"ל מוכן כן שכתב בפ"ח מהלכות גירושין נתנה לו בעל כרחו והוא אינו רוצה לקבל הרי זה גט פסול עד שתתן מדעתו וכבר כתב הרב ז"ל בפ"י מהלכות גירושין שכל מקום שאמר בחבור זה שהגט פסול אין פסולו אלא מדברי סופרים בלבד ולכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא והולד כשר ומפיה אינו יזה הרב ז"ל סובר שהדבר ספק היה טוהו מגורשת ואינה מגורשת אלא ודאי כראה שהוא פוסק כלישנא בתרא דרבא אלא שרצה להחמיר לכתחלה חפני חומר ערוה ולא רצה להתירה לינשא לכתחלה ומלאתי למד שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שתתן לך מאתים זוז ונתנם לה בעל כרחה מקודשת וכן לענין דיני ממונות נתן לו בית נתן לו שדה על מנת שיתן לו מאתים זוז ונתנם לו על כרחו זכה ואחרים אומרים שהדבר ספק בהאי לישני הלכתא כמאן ולפיכך בגיטין וקדושין הרי היא ספק מגורשת וספק מקודשת ובדיני ממונות ביטולין שמסר ליד המקבל מספיקא לא מפקינן מיניה ובקרקעות הרי הן בחזקת בעלים הראשונים דלעולם אוקמא אחזקת מרה קמא קיימא: **כל** מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה [דף עה] ליתן. במתני'. וראיה אחרונה. בפרק זה בורר (דף לא) דאיפלוג התם באמרו לו כל ראיות שיש לך הבא עד שלשים יום ולא הביא עד לאחר שלשים יום ובאמרו לו הבא ראיה ותייר אי, לי ראיה בקמייתא הלכתא כוותיה ובבתרייתא לית הלכתא כוותיה וכתב הרי"ף ז"ל בפרק גט פשוט דהדין כללא לאו דוקא הוא °דלא תיריען הלכה כרשב"ג אלא עד דהוכא טעמא **אתקין** שמואל בגיטא דשכיב מרע שיאמר לה כשימסרנו לה: אם לא מתי לא יהא גט וכו' אם לא מתי לא יהא גם לא מקדים איניש פורעניתא לנפשיה כלומר שאם לא כן היה אומר בתחלה אם מתי

השגות הראב"ד

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

[illegible]

יהא גט שהרי הוא לגרש מתכוין · בעינן תנאי קודם ללאו. כדאשכחן בתנאי בני גד בני ראובן אם יעברו ונתתם וכו"ל ומאי דבעינן הן קודם ללאו היינו שלא יהא מסיים דבריו בהן [בכי האי גוונא ס"ל] דנגמר דבריו אדם מתפיס ונמצא מעשה קיים ותנאי בטל הלכך אף על גב דמקדימין ללאו לאו כי היכי דלא ליקדים פורענותא לנפשיה כיון שגומר דבריו בלאו סגי ודעת הר"ס בגמ"ל דשמואל מדינא אתקין הכי משום דק"ל כר"מ דבעינן תנאי כפול בין בגיטין וקדושין בין בדיני ממונות שכך כתוב בפירוש בפרק שני מהלכות אישות אבל אחרים אומרים דהא דאתקין ביה שמואל תנאי כפול לרווחא ··· דמילתא אתקין הכי ולאו דבעינן ליה מדינא וכו' מאיר ורחוק לדבר דהתם בסוף פרק שבועת העדות *)(דף לו.) אמרינן דלא בעי ר"מ תנאי כפול [אלא בממונא אבל באיסורא לא] והא דבעי ר"מ תנאי כפול] בגיטין ובקדושין משום דאיסורא דאית ביה

ממונא ··· הן קודם ללאו

מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט א בעינן הן קודם ללאו: ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת מאי שנא רישא מאי שנא סיפא א"ר אשי הא מני רבי היא דאמר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי וכן הלכתא:

מתני'

רש"י

והנייר שלי. לא יהיב לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה. כאומר מעכשיו דמי ואסתכם הקנו דבשעת גירושין נקנה לגט ולאחר זמן תחזירהו ומתנה על מנת להחזיר שמה מתנה:

מתני'

מגוגה יאל ואיגו הגן אשכחן דאפילו בממונא נרידהא לא בעינן תנאי כפול אלמא ליתא לדר"מ ורחוק לדבר מדאמרינן בפרק האיש מקדש (דף ג.) ההוא גברא חכיניהו לנכסי אדעתא למיסק לארץ ישראל ולא סליק ואמר רב אשי אמרינן ליה קום סליק ואיכא דאמרי אי בעית סלקת והתם ליכא למימר שהתנה וכפל תנאו כאם יעלה יהא מכר ואם לאו לא יהא מכר דאי הכי לא אמרינן ליה קום סליק ולא אי בעית סלקת שאין בעל התנאי חייב לקיים תנאו אלא אדרבה אם רצה הוא עצמו מבטלו כדי שיהא המעשה בטל כדאמרינן בפרקא קמא דקדושין (דף כז) זכי בשדה זו לפלוני על מנת שתכתבו לו את השטר חוזר בזה ובזה אלא ודאי בשלא התנה עסקינן אלא אמר סתם כדי לעלות לארץ ישראל אני מוכר ואפ"ה דוקא משום דאמרינן ליה עדיין אתה יכול לעלות הא לאו הכי תנאו קיים אע"פ שלא כפל תנאו ואיכא למימר דספי עדיף לר"מ אומדנא בגלוי הדעת מתנאי שלא נכפל דהא לעיל בפרק השולח (דף יז:) גבי מוליא אסרו משום אילונית איכא אומדנא וגלוי דעתא ואפ"ה אמרינן התם דלר"מ בעי דליכפליה לתנאיה אלמא אפילו היכא דאיכא אומדנא וגלוי הדעת בעי ר"מ תנאי כפול אלא והאי ליתא לדר"מ ושמואל לרווחא דמילתא אתקין לאומדנא דלמא איכא דסבר לה כר"מ ואתי לאכשורי לניסא אפילו כי לא מת ושרי אשת איש לעלמא וכן כתב רבינו שמואל בפרק יש נוחלין [דף קמג]**) ומיהו אע"ג דלא קי"ל כר"מ דבעי דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן נעמרי איכא מילתא יתירא דקי"ל כוותיה דר"מ יליף מתנאי בני גד ובני ראובן תמצא דקדוקי תנאין תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ותנאי קודם למעשה ושיהא אפשר לקיים המעשה על ידי שליח והגן קיימא לן כוותיה בתנאי קודם למעשה דסתם מתני' היא בפ' המוכר את הספינות (דף קד) כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו תנאו בטל והרי"ף כתבה בהלכותיו ור"ת ז"ל גם כן כתב דאף על גב דלא אשכחן לה אלא אליבא דר"מ הלכתא כוותיה משום דתני לה גבי הלכתא פסיקתא וכן נמי קיימא לן דבעי שיהא אפשר לקיים המעשה על ידי שליח ומשום הכי ק"ל דאין תנאי בחליצה כדאיתא בפרק מצות חליצה (דף קו) ובפ' המדיר (דף עד.) וכי תימא מאי שנא הנמרינן להני תרי מילי מתנאי בני גד ולא גמרינן לכולהו יש לומר דהגן לא גמרינן מתנאי בני ראובן ובני גד דמעשה שהיה כך היה ולא משום דאיצטריך להכי ותדע לה דהא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ודאי כלאו הכי לא אפשר ליה אלא דמאי דמשתמע לן מסברא מסמכינן ביה ותדע דהא איכא תנא התם ביבמות בפרק ר"ע (דף ע) דס"ל דבעי' תנאי כפול ולפי' ליה מתנאי בני גד ובני ראובן אבל לא ילפינן מיניה דניבעי שיהא אפשר לקיים המעשה ע"י שליח וקסבר יש תנאי בחליצה וכיון שכן לדידן נמי מאי דחזי לן מסברא דמצטריך ילפינן ונקטינן מיניה ואידך לא ילפינן מיניה בלחוד דבעינן שיהא אפשר למעשה להתקיים ע"י שליח ושיהא התנאי קודם למעשה וא"ת והא תנן בפרקין [דף עו] כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש והא הכא דמעשה קודם לתנאי ואפ"ה תנאו קיים איכא למימר דמתני' בהדי שליח שאני דכל התנאי מהני ביה לפי שאינו נעשה שלוחו אלא במה שגילה מתוך גלוי דבריו ומ"מ נריך טומר דהא דתנן בפרקין [שם] הרי זה גיטך אם לא באתי ופרכינן עלה וליחוש שמא בא דאלמא התנאי קיים שהמשנה שנויה שלא בדקדוק וכן הרבה כיוצא בה דאי לא הוה ליה מעשה בתחלתו ותנאו בטל אבל יש דעת אחרת לר"ס בגמ"ל במעשה קודם לתנאי כמו שכתבתי בפ' האומר בקדושין בס"ד **תנו** רבנן הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת. דלא יהיב לה מידי ורחמנא אמר (דברים כד) ונתן בידה. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. קא סלקא דעתין ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי כרבנן [דף עד] דפליגי עליה דרבי והוי כאילו אמר לכשתחזירי לי את הנייר יהא גט ואמאי מגורשת והא בשעת גירושין לאו מידי נקטה ואמר עלה בגמרא אמר רב חסדא הא מני רשב"ג היא דאמר חתן לו את דמיה והכא נמי אפשר דמפייסה בדמיה ומדאמרינן דדוקא כרשב"ג אתיא ולא כרבנן שמעי' מינה דרבנן לאו באילעויית דוקא שהוא דבר חשוב פליגי אלא ה"ה בדבר שאינו חשוב כנייר וכיוצא בו הלכך אמר לה זה גיטך ע"מ שתחזירי לי את הנייר ונשרף או נאבד לדידן דקיימא לן כרבנן אינה מגורשת וזה שלא כדברי הרב בעל העיטור ז"ל ואמרינן עלה בגמרא מתקיף לה אביי איתר דאמר רשב"ג היכא דליתא בעינא אבל היכא דאיתא בעינא מי אמר אמר אביי הא מני ר"מ היא דאמר בעי' תנאי כפול והכא כדלא כפליה לתנאיה מתקיף לה רבא טעמא דלא כפליה לתנאיה הא כפליה לתנאיה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרי לה מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה אף כל תנאי קודם למעשה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי אלא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דמעשה קודם לתנאי הא תנאי קודם למעשה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר לאפוקי הכא דתנאי ומעשה בדבר אחד [כלומר שהכל הוא בגט עצמו אלא אמר רב אדא בר אהבה משום דתנאי ומעשה בדבר אחד] ובתר הכי אמרינן רב אשי אמר הא מני רבי היא דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. כלומר הא דקתני ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת רבי היא דאמר כאומר מעכשיו דמי והאשה דבשעת גירושין נקטה ליה לגט ולאחר זמן היא תחזירהו ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. ונראה מדברי רש"י ז"ל דתנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר אפילו לרבנן בעי הכי דלא איפלוג רבנן אלא בכפילא וכדמפרש טעמא בפרק האומר בקדושין (דף סא:) דהתם הוצרך הדבר לאמרו שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. ומהאי דאדרבה איח לן למימר דאפילו לר"מ לא בעינן לאו משום דאיהו לא בעי כפילא אלא משום דס"ל שלא היה הדבר נריך לאמרו ומיתורא מפיק לה כדמוכח התם אבל בתנאי קודם למעשה מאי יתורא איכא דלאו לאו בקפידא עבד הכי אלא אף על פי שהקדים התנאי היה אפשר לו נ"כ להקדים המעשה וכן נמי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר התם הי אפשר בלאו הכי אבל אין ה"נ כאם היה אפשר להיות שניהם בדבר אחד (ומעשה בדבר אחר התם אי אפשר בלאו הכי אבל אין הכי נמי שאם היה אפשר להיות שניהם בדבר אחד) מהני ונ"ל דתנאי קודם למעשה מוכחא ליה משום דאם איתא דאפילו מעשה קודם לתנאי מהני כשם שבני גד ובני ראובן הקדימו המעשה לתנאי כדאיתא בקרא כך היה לו למשה להקדים נ"כ המעשה אלא ודאי כיון ששינה את סדרן מוכח דתנאי קודם למעשה בעינן ולכיך אומר רש"י ז"ל דבהא ליכא לשוייה פלוגתא בין ר"מ ורבנן דהא איהו לא פליגי אלא בתנאי כפול דר"מ אמר דאית ביה ייתורא ורבנן אמרי דלית ביה יתורא אבל בתנאי קודם למעשה אין מקום למחלוקת ר"מ והכמים וכן נמי תנאי ומעשה בדבר אחד הייט טעמא דלא מהני משום דכיון דמעיקרא ס"ל דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ונמצא שהתנאי סותר את המעשה דאין הגט חל אלא לאחר שנתקיים התנאי והוו אין הגט בידה אבל לנותי דמסקינן דאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כיון שאין התנאי סותר את המעשה הוה ליה כתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ומש"ה קיימא לן בפרק יש נוחלין (דף קלז:) דהאומר הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירהו לי התזירו יצא לא החזירו לא יצא ולפי שיטה זו שפירשתי אתי לי שפיר מה שאמרו מקצת הגאונים והרי"ף ז"ל דבע"מ לא בעינן דקדוקי [תנאים] כלל ואף הר"ס בגמ"ל כתב בפרק ששי מהלכות אישות כל האומר מעכשיו אינו נריך לכפול תנאי ולא להקדים תנאי למעשה אלא אף על פי שהקדים המעשה תנאו קיים והא דרב אשי מוכחת הכי [דכיון] דבין רבנן בין ר' מאיר מודו דבעינן תנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר לתה הוצרך רב אשי לאוקמא' כרבי והא שביר מיתוקמא כדברי הכל אלא ודאי דמשום דקושטא דמילתא דבע"מ לא קפדינן בדקדוקי תנאין אוקמה כרבי. והראב"ד ז"ל טוען טעם לדבריהם ואומר דהתנאי על מנת הו של מעכשיו כיון דמהשתא חייל מעשה [בתנאי הוא דחייל] דהבאת מתנה עמו הבל על תנאי דאם כיון שהתנאי בא לבטל המעשה בלא יחול מעתה אין [*בו] כח לבטל המעשה אלא א"כ כפל אותו. הבל אין שיטה זו מחוורת דהא בסוף פרק הכותבים [דף נד.] מוכח דרבנן פליגי עליה דר' מאיר ולא בעו תנאי קודם למעשה ותשמע דהיינו טעותא דר"מ מיתורא דכפילא יליף נמי שאין לנו בתנאין אלא כמו שנכתב תנאי בני גד ובני ראובן, ורבנן דס"ל דליכא יתורא לא גמרינן מינה מידי ומעתה כבטן של דברים דרב אשי בעי לאוקמה אפילו כרבנן ותיהו מודה הוא דמיתוקמא שפיר כר"מ ודר"מ עדיפא מדרבנן דאילו לרבנן אינה מגורשת אלא אם תקיים תנאה ולר"מ מגורשת מיד ותטעתיה דרב אדא בר אהבה משום דהוה ליה תנאי ומעשה בדבר אחד דאפילו ס"ל [לר"מ] הכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי בעי נמי כל חוקי התנאין, ואי לא איט מבטל המעשה וקי"ו הדברים

[illegible]

הדברים בשלא אפילו במעשה שלו של מעכשיו דלא אלים סבירא ליה לר"מ שאין תנאי מכשלו אלא א"כ נתחזק התנאי בכל חיזוק תנאין כ"ש במעשה שהוא מעכשיו דאלים שאין תנאי מבטלו אלא אם כן נתחזק התנאי כהלכתו. ורואה לנכר מדאמרינן בסמוך [דף עה:] דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט וכתיב מרע והאי במעכשיו הוא דאמר מעכשיו אם מתי או נמי מהיום אם מתי דהיינו אם מתי גרידא משנה שלימה שניט [דף עב.] דלא אמר כלום אלא והאי כדאמר מעכשיו עסקינן ואפילו הכי בעינן תנאי כפול ואמאי לא נבעי ליה נמי כפ"מ

מעשם דכאומר מעכשיו דמי ואע"פ שנראה מדברי הר"ס נמו"ל בפ' השיפי מהלכות גירושין דהא דאתקין שמואל דלא אמר מעכשיו הוא דבריו תמוהין הרבה ועוד ראיה מדר' יוחנן דאמר לעיל [דף עה.] הכל מודים באומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי והיא הוא דאמר התם ביבמות (דף ק.) דחלוצה מוטעת כשרה והיא זו היא חלוצה מוטעת כל שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן קי"ק זו ואפילו הכי לא מהני תנאה לבטולי למעשה משום דהוה ליה מעשה שאי אפשר לקיימו על ידי שליח ולא דמי למעשה בני גד ובני ראובן אלמא דאפי' כפ"מ נמי ר"מ כל דקדוק התנאין וה"נ מוכח בירושלמי בפ' האומר דקדושין [הלכה ג] דגרסי' התם תמן תנינן מתנה אדם על עירובו אמר ר"א מתן תנאי אסבא ואסלא כא ר"מ היא (היכא) [הי דין] ר"מ. תבריה (מדין) [אמרין] ר"מ דקדושין דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ר"מ אומר בין ירדו בין לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנאו הכל מודים בלאחר שירדו גשמים ירדו מקודשת לא ירדו אינה מקודשת כלומר

רש"י

מתני' שתי שנים. זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו · שמונה עשר דקסבר ר' יהודה זמן הנקת תינוק היא שמונה עשר חדשים: מת הבן. קודם הזמן: או מת האב הרי זה גט. דכיון דלא פריש מידי לא איכוין אלא להרווחה כל הימים שהוא צריך שלא בהקפדה. כיון לא הכניסתו אפ"ה הוי גט וכל שכן בהקפדה: ורבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט. כיון דלא הקפידתו ולא העכבה ממנה: **גמ'** מתריתין רבנן דקפדי בתנאי ואמרו בתנאות דדוקא תנן תנאות ולא למיס. רשב"ג. דמיקל וקאמר תנן את למיר' כאן נסתם. מתניתין דקתני ב' שנים תניק סתם ובריית' במפרש יום אחד לאפוקי לאחר שתי שנים. כיניקתו לאחר שעברו לו שתי שנים שלין

מתני' °הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני כמה הוא מניקתו שתי שנים ר' יהודה אומר (א) שמנה עשר חדש מת הבן או שמת° האב הרי זה גט °הרי זה ב גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט: **גמ'** ומי בעינן כולי האי ורמינהי שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד הרי זה גט אמר רב חסדא לא קשיא מתני' רבנן ברייתא רבן שמעון בן גמליאל דמיקל בתנאי ג וליתא הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל רבא אמר לא קשיא כאן בסתם שתי שניםכאן במפרש יום אחד רב אשי אמר סתם נמי כמפרש יום אחד דמי ומתניתין ובריתא חד טעמא אינון ולא פליגי ואי מתני' כמפרש יום אחד דמי מה לי שתי שנים ומה לי שמנה עשר חדש יום אחד סגיא הכי קאמר יום אחד משתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד משמונה עשר חדש לאפוקי לאחר שמנה עשר חדש דלא כלומר אם שמשתו לאביו יום אחד בחיים או הניקתו לבנו יום אחד בתוך שתי שנים אלו או בתוך שמנה עשר חדש אלו הרי זה גט אבל לאחר שתי שנים ולאחר שמנה עשר חדש לא והלכתא כרב אשי דבתרא הוא ואע"ג דאקשינן ליה ואסיקנא בקשיא הלכתא כוותיה דהא לא אסיקנא בתיובתא ואיכא מאן דאמר כיון דדייקא מתני' כוותיה דרבא הלכתא

משום דלאחר לאו תנאי הוא ר' תנאי בעי קומי ר' יוסי וכן אם לאו כלאחר הוא כלומר אם יעברו ואם לא יעברו דכתיב גבי בני גד ובני ראובן לאו כלאחר הוא דהא משמע דלא היו נותנין להם הארץ מיד אלא לאחר שעברו ח"ל שלאי ההיא שיהא הארץ לפניהם והוא מבקש להוציאה מידם כלומר מפני שמיד היה נותן להם הארץ. הרי מפורשת דבפ"מ בעי ר"מ תנאי כפול (א) ומשמע נמי לפום גמרא דידהו דדוקא בפ"מ הוא דבעי ר"מ תנאי כפול אבל באם לא בעי והרי זה הפך סברת הגאונים ז"ל והא דלפום גמרא דילן משמע דבאם בעי רבי מאיר תנאי כפול מכל מקום נראה שאין לנו לתפוס הפך סברת הירושלמי לגמרי דנימא דדוקא באם הוא דבעיא אבל בפ"מ לא בעיא: **מתני'** כמה היא מניקתו שתי שנים. עד שיהא הולד בן שתי שנים שכך היא זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו: ר' יהודה אומר י"ח חדש. לר' יהודה זו היא זמן הנקת תינוק עד שיהא לו י"ח חדשים בכתובות בפרק אע"פ (דף ס:): מת הבן. קודם הזמן: או מת האב הרי זה גט. דכיון דלא פירש מידי לא איכוין אלא להרווחה כל ימים שהוא צריך ומכאן ואילך אינו צריך כך כתב רש"י ז"ל ובגמרא גם כן בהא דאמרינן [דף עו.] בשלמא לרבא רישא דלא פריש וסיפא דפריש כתב דבסיפא דמתני' דפריש שתי שנים כיון דלא איצטריך לפרושי ופריש דוקא קאמר ואין כל זה מחוור אלא דכיון דרישא דמתני' כרבנן מוקמינן לה [לרב חסדא] כדאיתא בגמרא הכי נימי דלהרווחא קא מכוין אדרבה רבנן סברי דלנטוריה קא מכוין לפיכך נ"ל דטעמא דמתני' משום דאמרינן דלנטורה קא מכוין [ואין לנו בפירוש תנאי אלא אחד משני דברים או שנאמר שהוא מתכוין לצורך הנקתו ואצטרך להניקו ב' שנים ואם מת ה"ז גט או שנאמר שאינו מתכוין אלא להנקה ולא הצטרך להניקו אלא יום א' ואם מת אינו גט ומשום דמתני' כרבנן דס"ל דלנטורה קא מכוין] אינו חופסין התשמשת שהוא מנער אותה יותר והיינו שתניקנו כל הזמן שיצטרך להנקה ואע"פ שיש לו לך קולא שאם מת הרי זה גט אי אפשר לתפוס מדבריו תרי חומרי דסתרין להדדי ולפיכך אנו תופסין הצד שהוא יותר חמור אבל בסיפא דפריש שתי שנים משום דמתני' כרבנן דסברי דלנטורה קא מכוין אמרינן דאם מת אינו גט ולא נצטרך להקל עליה בשביל זה שהזמן כבר הוא קבוע בדבריו ועל כרחך אתה צריך לומר כן שאם אתה מפרש דטעמא דסיפא מפני שלא הוצרך לפרש ופירש כמו שכתב רש"י ז"ל תינח תניק את בני לרבנן אבל תשמשי את אבא ותניקי את בני לר' יהודה מאי איכא למימר אלא ודאי כדכתיבנא. ומדברי רש"י ז"ל נראה דהי אמרינן מת הבן או מת האב ה"ז גט שיש דוקא בשהתחילה להניק או לשמש אבל בשלא התחילה כלל אינו גט וכן נראה מפירושו בגמ' גבי בשלמא לרבא וכו' אלא לרב אשי וכו' ולרב אשי הוא דהוי גט אע"פ שלא הניקה ושמשה כלל [ומשום הכי פריך ליה מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דלא נתקיים כלום מן התנאי אמאי הרי זה גט] אבל לרבא לא ובתוספות הקשו עליו [די כשהתחילה פשיטא אם מת הרי זה גט] דבשלמא גבי בן הוצרך התנא להשמיענו דהוי גט אע"פ שלא הניקתו כ"ד חדש אבל גבי אב אם איתא ששמשתו כלל מאי קא משמע לן פשיטא דהוי גט כיון ששמשתו כל ימי חייו דמאי איכפי לה למעבד טפי וליכא למימר דאשמעינן דאע"ג דהיא מיית ברישא [הוי גט] דלא בעינן ששמשתו כל ימי חייה דאם איתא דבעינן הכי לא הוי גט כדאמרינן בפ' בתרא [דף פג.] כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות ובמתני' לא אתא לאשמעינן דהוי כריתות אלא דבשמוש כי האי סגי. לפיכך פירש ר"י ז"ל דאפילו מת קודם שמניקה ושמשה הרי זה גט אבל דעת הר"ס ז"ל בפ"ח מהלכות גירושין כדברי רש"י ז"ל דמת הבן או האב קודם שתניק או שתשמש אינו גט וכמו שאכתוב בגמ' בס"ד: **הרי** זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וכו'. פרשתיה: שלא בהקפדה. והיא לא הכניסתו ואפ"ה שאין העכבה ממנו אינו גט וכ"ש בהקפדה: רשב"ג אומר כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה ממנה: **גמ'** ברייתא רשב"ג דמיקל בתנאי. דלאמר תתן את דמיה וקאמר כל עכבה שאין הימנה הרי זה גט: וליתא הלכתא כרשב"ג. דכללא דהוא מערב ולית לאו דוקא הוא וכמו שכתבתי למעלה": כאן במפרש יום אחד. וקמ"ל דדוקא הניקתו ושמשתו יום אחד אבל מת ולא הניקתו ולא שמשתו כלל אינו גט דסד"א כיון שהקל עליה כל כך שלא אחר אלא יום אחד אף על גב דמת ולא הניקתו ולא שמשתו כלל לוי גט קמשמע לן דכיון דפריש יום א' אע"ג דמים כיון שלא הניקתו ולא שמשתו כלל אינו גט: אבל לאחר שתי שנים או לאחר י"ח חדש לא. לפי שכבר עבר זמן הנקה: **והלכתא** כרב אשי דבתרא הוא ואע"ג דאקשינן עליה ואסיקנא בקשיא וכו'. פי' דבגמרא אמר מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט בשלמא לרבא רישא כדלא פריש סיפא דפריש אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא קשיא ופרש"י ז"ל בשלמא לרבא דאוקי רישא דמתני' דלאמר שתי שנים [ממש] אע"ג דבסתם רישא דקאמר מת הבן בתוך ב' שנים הרי זה גט בדלא פירש שתי שנים וכל נרכו הניקתו וסיפא כיון דפריש שתי שנים על כרחך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ומפרש אלא לרב אשי דפריש רישא דמתני' יום אחד קאמר על כרחך מת הבן דקתני היינו כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי הרי זה גט והרי לא נתקיים כלום מן התנאי כך פרש"י ז"ל. ונראה מדבריו דדוקא לדרב אשי מיירי כשלא נתקיים מן התנאי כלום אבל לרבא דוקא כשהתחילה להניק. ונמצא למדין לפי שיטתו שלדברי מי שפוסק כרבא מת הבן קודם שהתחילה להניק אינו גט ולרב אשי הרי זה גט אבל ר"י ז"ל סובר דאפילו לרבא מת קודם שהתחילה להניק הרי זה גט וכמו שכתבתי במשנתינו והכא ה"ק בשלמא לרבא וכו' סיפא כדפריש דהואיל ופי' שתי שנים והוי לנטורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי °כיון דרישא במפרש יום אחד הרי נתכוין לנטורה כיון דכמפרש דמי ואפי' מת לא להוי גיטא כדאמרינן בסיפא. ונמלא לפי שיטה זו דבין לרבא בין לרב אשי אפילו מת קודם שהתחילה להניק ה"ז גט והר"ס במז"ל פסק בפ' ח' מהלכות גירושין כרב אשי אלא שכתב מת האב או הבן קודם שתניק או השמש אינו גט והוא מן התימה דמשמע דלרב אשי אף על פי שלא התחילה להניק כלל כיון שמת ה"ז גט על הדרך שפירשנו ונראה שהוא ז"ל היה מפרש כך בין לרבא בין לרב אשי ודאי בעינן שיתקיים התנאי בהנקה ומש"ה [פריך] בשלמא לרבא רישא כיון דלא פריש והתחילה להניק הרי נתקיים וסיפא דפריש כיון שמתו האב והבן בתוך הזמן לא נתקיים אלא לרב אשי על כרחין רישא בהניקתו יום אחד עסקינן דאי לא הניקתו כלל אפילו ברישא לא הוי גט דהכי לא נתקיים וכיון שכן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כלומר [פשיטא] כיון דברישא לא הוי גט אלא כשנתקיים [התנאי] בסיפא נמי אינו נתקיים הוי גט ואמאי תנא ברישא הרי זה גט ובסיפא אינו גט דהכא וכאן נתקיים התנאי הרי זה גט ולא נתקיים אינו גט רב אשי אמר לך אין ה"נ ופי תנן ומת הבן או מת האב הרי זה גט אתא לאשמועינן דסתם כמפרש יום אחד דמי והכי קאמר כל שהתחילה להניקו מת הרי זה גט והוא הדין נמי לא מת אלא דתנא הכי אגב סיפא ולפי זה נ"ל דמת האב לא אתא לאשמועינן מידי דכיון שהתחילה לשמשו ומת מאי הוה לה למעבד טפי והא ליכא למימר דליהוי מכוין טפי מהכי אלא אגב סיפא נקטינן או שמת האב נקט הואיל

נקט ריישא

לאשתומינן דסתם יום אחד שתוש מיקרי ואיקיים תנאי דכתס כדתפרש יוס אחד דמי וגמלא לפי שיטה זו דכין לרבא בין לרב אשי כל שלא התחילה להניק ומת אינו גט ומ"מ לדברי כולם [נראה דיוס אחד] לאו דוקא אלא אפילו שעה אחת והוכל ללמוד זה ממה שפירש"י ז"ל במאי דפרכינן אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומ"ש סיפא דאי יום אחד דוקא לא הוה פריך ליה מידי לפי שיטתו : והלכה מ"ד כיון דדייקא מתני' טותיה דרבא הלכתא טותיה. וכתב הרשב"א ז"ל דבדיני ממונות כיולא בזה אם אמר לו בית זה נתון לך במתנה ע"מ שתזון את בני או את אבי ולא פירש לו זמן דלרבא צריך לזונן כל ימי חייהם ולרב אשי כמפרש יום אחד או שנה אחת דמי. והיכא למימר דלכ"ע לענין ממונא סתם כמפרש כל ימי חייו ולא פליג רב אשי אלא לגבי גיטין דלגשורה קא מכוין והרי נערה יום אחד או שנה אחת והדבר צריך תלמוד ע"כ:

ת"ר ה"ז גיטיך וכו' לפי שלא אמר לה אם תניקי יהא גט. ואם לא תניקי לא יהא גט. דבעינן תנאי כפול והלכתא כרבנן דבעל מנת לא בעי' תנאי כפול:

ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך וכו'. ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר לה בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא ע"מ כן. וחזר ואמר לה בפני שנים כו' ומסרו לה לא בטל כו'. שלא בא זה להוסיף [מדלא אמר לה ע"מ שתתני מאתים זוז] תוספת על תנאי ראשון ולא בא ג"כ לבטל [מדלא בטל] תנאי הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי ראשון או מאתים זוז: ג' מאות. ודאי עקר ליה לתנאי קמא כך פירש"י ז"ל ועל דרך זה שנויה בתוספתא (פרק ד הלכה ז) דתניא התם

ג' ד"ה

תורה אור — מצוה נר

א הלכתא כוותיה. *ה"ד הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט *והלכתא כרבנן א] ואע"ג דקי"ל דבעינן תנאי *כפול הני מילי (א) דאם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר °אם יעברו בני גד [וגו'] ואם לא יעברו וכדאתקין *שמואל בגיטא דשי"ם אבל בעל מנת ב לא (ג) וקי"ל *דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי תנו רבנן אמר לה *בפני שנים ג) ה"ז גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים *וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז לא ביטלו דבריו האחרונים את הראשונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אם אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי שלש מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא מהו דתימא כל לקומי תנאה מצטרפין

רש"י

שאין א נקראת ה.קה לפי שלא אמר אם תשמשי יהא גט ואם לא תשמשי לא יהא גט דבעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אמר לה בפני שנים עדים הרי זה גיטך כו' ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה כבר איגרשה לה בהך תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר לה בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא ע"מ כן וחזר ואמר לה בפני שנים כו' לא בטלו כו' שלא בא להוסיף מדלא אמר שתתני מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דברו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר או תנאי הראשון או מאתים זוז שלש מאות זוז ודאי לעקור את הראשון קאמר ואין אחד מן העדים הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין להעיד שהיה תנאי בגט וכל זמן שלא יבאו שנים כאחד ויעידו כאחד מן התנאים כשר ע"י עדי חתימה אילימא אסיפא פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום דהא בטלו כלא שניהן אינו כלום דהא ביטל כן תנאה אלא ארישא דקאמר או האי או האי מהו דתימא הואיל ומקיים גיטא בחד מהנך תנאי הוה ליה כחד תנאה וכל סהדא דמסהיד לקומיה תנאיה דהאי גיטא

לשון הרי"ף. (ג"א) רף ע"ב סס (ר"ק סב ע"א)

א מיי' פרק י מהל' אישות ופ"ח מהלכות גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג. ב מיי' פרק ח מהל' גירושין טור אה"ע שם

א וכתב הרא"ש ז"ל וידאה לי עיקר כפוסקים כרבא ואע"ג דלא מסיק בתיובתא קשיא חוקה היא וכיון דדייקא מתני' דלא כוותי' היכא דמסתבר כוותיה לפסוק כרבא ראוי לפסוק כרבא ושמואל וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

ב וכן פסק מיי' וסמ"ג דכל האומר מעכשיו א"צ לכפול התנאי ולא להקדים תנאי למעשה אלא תנ"פ שהקדים המעשה התנאי קיים אבל צריך להיותו כדבר שאפשר לקיימו שאם התנה בדבר שא"א לקיימו ה"ז כמפליג בדברים ואין זה תנאי וכן כאומר על מנת הרי הוא כאומר מעכשיו ואין צריך לכפול התנאי ולא להקדימו למעשה והארכתי סמ"ג גירושין

אחר לשנים הוו גט לאשתי על מנת שתתתן לי [שתי] שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי ק"ק זוז לא בטלו דבריו אחרונים את הראשונים אלא הרשות בידה רצתה תתן רצתה תתן אמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתתתן לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתתתן לי שלש שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין לתת לה גט ע"כ ואף על פי שאין זה שוה לגמרתינו מכל מקום נראה ממנו דלאו בשנתן לה גיטה בתנאי הראשון עסקינן ועוד נראה ממנה דאפילו בשעה שאמר תנאי שני לא מסרו אלא לאחר מכאן שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב וחזר ואמר לה בפני שנים ומסרו לה ואפשר דבכי האי גוונא תנאי דבשעת מעשה מבטל דבריו הראשונים אף על פי שבתחלה אמר בפני שנים כשאתן גט לאשתי ע"מ כן אתנגו לה ולא דמי להאי דתניא בתוס' דקדושין [סוף פרק ג] [זה אומר במנה] וזה אומר במאתים והלך זה לביתו [וזה לביתו] ואחר כך תכנו זה את זה וקדשו אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה וכו' דהתם על דעת ראשון גמרו מעשה דשאני התם דסתם הוא אבל התנה תנאי אחר אין לנו ולפיכך לפי דרכו של רש"י ז"ל כך יש לאומרה שאמר בפני שנים הראשונים ע"מ כן אתן לה ולא מסר לה וכן בפני האחרונים ולא מסר לה וכשמסר לה לאחר כן מסרו לה בפני כולם סתם ועל תנאין הראשונים מסר והא דקתני הרי זה גיטך ע"מ לאו דאמר הכי בפירוש אלא (ג) דהוא כמתן דפריש וכן העמידה רב אחא משבחא ז"ל בדלא מטא גיטא לידה מתחלה קמא: **אבל** אחרים פירשו דהכא בשנתן לה גיטה ואמר על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ואח"כ אמר (ד) שתתני לי מאתים זוז וכה"ג לא בטל אלא רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז שכיון שלא קיימה תנאי ראשון כמלא הגט °לבטל ומתגרשת בתנאי שני מאמירה שניה ואע"ג דתניא בתוספתא [תיפין פ"ה הל"ה] ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר הרי זה גיטיך מעכשיו לא אמר כלום כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך מעכשיו ליתא אלא אפילו אמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו בלא שום תנאי הרי זה גט דקיימא לן כרבי דאמר בפ' הזורק [דף עח.] עד שיאמר לה הא גיטיך והיא כר"מ בן אלעזר דבעי שיטלנו הימנה ויתננו לה וסיפא דקתני בטלו דבריו אחרונים את הראשונים ה"נ הוא דכיון דאמר הרי זה גיטיך ע"מ שתתן לי שלש מאות זוז וקבלה עליה הרי בטלו שניהם תנאי ראשון וכיון שהסכימו שניהם לבטלו אפילו נתקיים אינו כלום ומתגרשת מגתינה זו על תנאי זה השני ונודאי שזה מן התימה שכיון שנתנו לה בע"מ שהוא כאומר מעכשיו היאך הוא ביד שניהם לבטלו. ועוד אכתוב בזה בכמון בס"ד. **ואין** אחד מן העדים הראשונים ואחד מן העדים האחרונים מצטרפין. להעיד שהיה תנאי בגט זה וכל זמן שלא יבאו שנים כאחד מן התנאים הגט כשר ע"י עדי החתימה ולאו כל כמינייהו דהנך לשווי תנאה בגיטא: אילימא אסיפא. פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום שאפילו באו שניהם אינן כלום דהא בטיל ליה ההוא תנאה: אלא ארישא. דקאמר או האי או האי מהו דתימא הואיל ומקיים גיטא בחד מהני תנאי הוו להו כחד תנאה וכל סהדי

ג' ד"ה [פ"א נגעל]

הגהות הב"ח (א) [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible] (ד) [illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

המאור הגדול דמסכתי

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

דמסהדי לקיומי תנאה כהאי גיטא ליגמרשו קמ"ל: **מתני'** הרי זה גיטך אם לא באתי וכו' והגיע לאנטיפרס. מוכחין בגמרא דאנטיפרס בסוף יהודה בתוכו לצד שיהודה סמוכה לגליל ושני תנאין הוא התנה עמה בשפה שהוא נפרד ממנה כדי לילך בגליל אחד מהם שאם לא יצא מכאן ועבר שלשים יום ואפילו לא יצא מיהודה שיהא גט והיינו דקתני אם לא באתי וכו' והגאי שני שאפילו לא נשתהה שלשים יום כל שיגיע לגליל תהא מגורשת והיינו דקתני והיה הולך מיהודה לגליל לרמוז על תנאי שני והכי משמע מתניתין הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום מיום שאלא מכאן והיה הולך מיהודה לגליל והלה הגט גם בביאתו לגליל ומשום האי קתני שאם הגיע לאנטיפרס שביהודה כלומר שלא יצא מיהודה וחזר לאלתר כלומר שלא נשתהה שלשים יום בטל תנאו ואין כאן עוד לקיימו שהרי לגליל לא בא ולא נשתהה בדרך ואפילו קיימו לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך ראשון: והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותני. שהוא בסוף הגליל בתוכו לצד הסמוך ליהודה ומאלא שלא יצא מגליל וחזר בתוך ל' יום בטל התנאי ושוב אי אפשר שיתקיים ושני תנאים הוא מתנה עמה בזו ג"כ כמו שפירשתיה למעלה: והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו. כלומר שעדיין לא יצא מא"י לפי שעכו מא"י היא ובסופה ואע"פ שחציה נ"כ בחוצה לארץ כמו שכתבתי בריש מכילתין כיון דתנא איירי בהולך מא"י למדינת הים הגיע לעכו משמע שמיד שהגיע לחומת עכו שכנגד א"י חזר והרי תנאו קא מתנה עמה כמו שפרשתי למעלה לפיכך כיון שלא הגיע למדינת הים ולא נשתהה נ"כ שלשים יום בטל תנאו ושוב אי אפשר לקיימו שאפילו הלך לאחר מכן ושהה שלשים יום הרי לא התנה אלא על מהלך ראשון: כל זמן שאעבור מכנגד פניך. מיד יהא גט ובגמרא פריך והא לא עבר שהרי היה הולך ובא בתוך שלשים יום: **גמ'** והא לא עבר. ל' יום רצופין: [תשמיש. והרי שלשים יום רצופין] בלא תשמיש כדקתני הואיל ולא נתייחד עמה: לישנא מעליא. פניה של מטה: הרי זה גט קתני. ואין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתייחד עמה: גט ישן. כל שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן משום שלא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בהזורק (דף פט:) תניא כוותיה דר' יוחנן. מסייע ליה מינה מדקתני ולגט ישן אין חוששין דמשמע דאם נתייחד עמה לא הוי אלא גט ישן ואילו לרב הונא אם נתייחד עמה בטל הגט לגמרי: וליחוש שמא פייס. פירש"י ז"ל שמא פייס ונתייחדה עמו ובטל והויא לה גט ישן ואף על גב דקיימא לן בפרק הזורק (שם) שאם נתגרשה בו תנשא לכתחלה הכי קאמר היכי אמרת דהרי זה גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחלה ליחוש שמא יבא בעל ויערער ויאמר שפייס והוה לה גט ישן ומפרקינן כאומר בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי ופייסתי ולא נהירא דאם איתא דחיישא למיחש לגט ישן כי הימנה מאי הוי וכי נפקא מידי חששא דגט ישן בהכי ואפשר דכל היכא דבעל לא מערער אנן לא חיישינן וכיון דהימנה תו לא אתי ומערער אבל הרי"ף ז"ל פי' בתשובה דה"ק כיון שהיה הולך ובא אע"פ שלא נתייחד עמה ליחוש שמא פייסה בדברים ומחלה התנאי ויש נוסחאות שגורסים בהך ברייתא ע"מ שאעבור וכתב הרמב"ן ז"ל שלפי גירסא זו למדנו כפי' פרשתן גם לאותו אע"פ שאחר לה מעכשיו אם התנה עליה תנאי ובטלוהו שניהם בטל הגט שאין התנאי כלום מאחר שבטלו אותו ואין רוצין שיהא תנאי דהא הכא ע"מ קאמר לה שהוא כאומר מעכשיו ואפילו הכי פרכינן וליחוש שמא פייס ולפיכך האומר לאשה ע"מ שתתני לי מאתים זוז אם רצו שניהם ובטלו התנאי הגט בטל ואף על פי שנתנה לו אחר כך שכל זמן שלא קיימתו לתנאי אפשר לבטלו מדעת שניהם ובפירוק יש התנאי אח"כ כאילו לא נתקיים ומיהו דוקא בשהסכימה היא בבטולו הא לאו הכי לא שלא כדברי מי שמפרש שמא נתפייס הוא ובטלו בלא"כ שבשעת מהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו הכא כיון שבעל תנאי ניתן ולא נתקיים עדיין התנאי יכול הוא לבטלו ואין זה מחוור

[illegible]

כמ"ש הרי"ף ז"ל בתשובה דכיון שאם נתקרע הגט או שאבד ה"ז גט כ"ש שאינו יכול לבטלו וכ"כ רב אחא גאון ז"ל בשאלתות דראבי המסות אבל כשהסכימה היא בביטול התנאי משמע מהכא דבטל הגט דהא פרכינן ליחוש שמא פיים ומיהו דוקא בתנאי שהוא בידם שלא יתקיים שמתוך שבידם שלא יתקיים יכולים הם לומר שאע"פ שיתקיים יהא כאילו לא נתקיים אבל בתנאי שהוא מתקיים על כרחן אין בידם לומר שיהא כאילו לא נתקיים דהא לא תימא הכי לעיל בפרקין בגמרא [דף עג:] דשקליט ופרי' בריאה שנתייחדה עמו בתפילה אי חוששין משום קדושין או לא ולמה לא חששו בבטול התנאי דהא אמתני' דאם מת קיימין אלא ודאי כל תנאי שהוא מתקיים על כרחן אין בידם לבטלו אבל בתנאי שאפשר להבטל רשאין לבטלו ולפיכך כתב הרמב"ן ז"ל [דאומר] ע"מ שתתני לי מאתים זו אם קבלה עליה שלא תקיים התנאי ולא תתגרש באותה נתינה בטל הגט מעתה ואין צריך לומר שאם לא נתנה לשם תנאי ונתנה לו לשם מתנה דגט בטל אלא אפילו אמרה אחר כך נותנת אני ומקיימת התנאי כבר נתבטל שכיון שבידם לבטל התנאי שלא תתן מכיון שבטלוהו בטל לגמרי ושוב אין לו קום ואני תמה אם איתא שהיא יכולה לבטל התנאי לומר שאע"פ שנתקיים יהא כאילו לא נתקיים ולבטל הגט בכך והיכי אסיקנא לעיל [דף עד:] (ג) כדאמרי' מחולין לך דאינה מגורשת כיון דמעיקרא נגעו בה אינון למה לא יהא בידו לומר שיהא כאילו נתקיים כשם שבידה לומר שיהא כאילו לא נתקיים ולפיכך אני אומר שבכל גט הניתן כמעכשיו או בעל מנת דכאומר

באומר נאמנת עלי לומר שלא פיים ואיכא מאן דמתני לה אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וליחוש שמא בא אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבאבארי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי כאן דמתני לה אמתניתין כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' לא אם לא באתי קאמר והא לא אתא:

מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת א בתוך י"ב חדש ה"ז גט אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט:

גמ' (א) אמר אביי א]°הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא ב חמה מנרתיקה *לכי נפקא אמר לה ואי מאית בליליא הוי גט לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה על מנת שתצא חמה מנרתיקה מעכשיו קאמר לה והוה לה גט מחיים כדרב הונא דאמר רב הונא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דאמי לא נחלקו אלא באם תצא

רש"י

ומערער ואמר פייסתי. באומר בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתייחדתי ופייסתי. כ"ש אברייתא. כיון דהיכא דלא לא חיישי' שמא פיים אי לא דאמר נאמנת עלי נראה כל שכן אברייתא שהיה הולך תמיד ובא אבל אמתני' דמת בתוך שנים עשר חדש ולא ראוהו שבא בעיר מסיקא לא חיישינן שמא פיים ואפי' לא הימנה מעיקרא אי נמי דהא לא בא בתוך כך: מתני' אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו אין כאן תנאי אלא לאחר שנים עשר חדש והרי מת בתוך הזמן וצריכה יבום או חליצה. אינו גט. דהוא לא צוה לכותבו אלא אחר שנים עשר חדש והם קדמו וכתבוהו: גמ' הכל מודים. כלומר לאשתו בלילה ה"ז גיטך לכשתצא חמה מנרתיקה לכי נפקא קאמר לה ואם מת בלילה לא הוי גט דכמתני' נמי אמר ה"ז גיטך לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש ומת בתוך כך לא הוי גט דלא נהדר אחר לכשלא אבא יהא גט ולא מעכשיו בלא תנאי [ד' קפג ע"א]

מעכשיו דמי (ג) ואין ביד שניהם לבטל התנאי אלא דוקא במתנה והאחה של אשה כי הכא שהתנה אם לא באתי וכל זמן שאתעבר מכנגד פניך דמסתמא לגאלתה מתנה עמה ולומר שאם לא יבוא עמה בזמן זה מנהג אישות שלא התענן תחתיו ותהא מגורשת ומשום הכי פרכינן וליחוש שמא פיים ומחלה לו והיא כאומרת כלום אמרת אלא לגאלתי וזו היא הגאלתי אבל במתנה עמה על מנת שתתני מאתים זוז ונתגרשה מעכשיו ודאי לא כל היתנה לומר בהפי' (לא) קיימה תנאה שלא תהא מגורשת והיא כבריאת דלעיל [דף ש] דבטלו דבריו האחרונים את הראשונים או התפרש כדברי רש"י ז"ל או אהיא כמאן דאמר דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי: **ואיכא** דמתני לה אמתני' וכו' כ"ש אברייתא. שהיה הולך ובא: אבל אמתני'. דאמר בתוך י"ב חדש ולא ראוהו שבא בעיר מסיקא לא חיישינן שמא בא ואפילו לא הימנה עליה מעיקרא הוי גט דהא לא אתא והרי"ף ז"ל כ' לשונות הללו שתם תדלה שהוא פוסק כלישנא בתרא ואפילו את הגי' בעינן נאמנת עלי והא"נ מוכח בגמ' בפ' כל הגט [דף כד] דפרכינן וליחוש שמא פייסה מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש וכו' ואמר רבה בר רב הונא באומר נאמנת עלי שלא באתי אלמא סוגין דעלמא כמאן דמתני לה אמתני' וכן דעת ר"ת ז"ל והראב"ד ז"ל בהשגות אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהלכות גירושין הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתר וטעמו ז"ל לפי שהוא סובר דהאי חשש דשמא פיים וכא מדרבנן בעלמא ניכא שכך כתב בפרק זה ומפני חשש זה יהא הגט פסול וכבר ביאר ז"ל בפ' עשירי שכל מקום שהוא מזכיר פסול אין פיסולו אלא מדברי סופרים בלבד ולפיכך הוא פוסק כלשונות הללו להקל: **מתני'** אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וזקוקה ליבם והמכאי קך מתני' יתירתא היא דהרי נווי לידה מאם מתי אינו גט ומעכשיו אם מתי הרי זה גט דתנא לעיל [דף עג.] שמעינן להו וי"ל (דה"ק) דסד"א נהי דאם מתי כלאחר מיתה משמע ה"מ היכא דתלה במיתה דכיון דלא מגרש לה אלא כי הכי דלא תיפול קמי יבם אף הוא אינו רוצה שיחול גיטה אלא לאחר מיתה דסבר הוא דיש גט לאחר מיתה אבל (א) הכא דתלה באם לא באתי סד"א דמעכשיו משמע קמ"ל א"נ סד"א התם מש"ה אמרי' דכי לא אמר מעכשיו כלאחר מיתה דמי דחיישינן דלמא אינו רוצה בגירושיה כלל ויודע הוא שאין גט לאחר מיתה ולפיוכה איסין אבל הכא דהפי' נימא דלאחר שלא יבא משמע מ"מ כי לא מת גירושיה קיילי ועירושיה קא מסין קמ"ל הכי. מיהו לאו ליישנא דקאמר אביי בגמ' הכל מודים כל היכא דאמר לכשתצא חמה מנרתיקה וכו' ואתאי לא נקמיה בנווגא דמתני' וליתא הכל מודים היכא דאמר לה לאחר שלא אבא וכו' לא נחלקו אלא באם לא אבא אלא [דסירכא] דרבותא דמתניתין נקט דלא מיבעיא (דפסולה) גיטה בתנאי שאפשר שלא יתקיים אמרינן דלרבנן אם לאו כאומר מעכשיו דמי אלא אפילו תלה בתנאי המתקיים ודאי דסד"א דמעכשיו נמי ומגרש קמשמע לן דאפ"ה לרבנן אם לאו כאומר מעכשיו דמי. **כתבו** בתוך י"ב חדש אע"פ שנתנו לאחר יב"ח אינו גט דלא תימא שלא הקפיד אלא על הנתינה אלא אף על הכתיבה הקפיד: **גמ'** *התירוה ליגשה דאע"ג דלא אמר מעכשיו דמסתמא מעכשיו קאמר לה בי דינא דשרו מכאה. שתן של עובדי כוכבים והוא רבי יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים בן בנו של רבינו הקדוש כדאמרינן במסכת ע"ז (דף לז.) מסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמלאי וכו' כר' יוסי. בבבא בתרא (דף קנו) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ר' יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו דלהכי אכתוב זמן בשטרא לידע שמהיום ניתן לו גוף הקרקע שלא ירשו אחיו עמו והפירות לאחר מיתה: **הכל** מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתיקה. פרש"י ז"ל דהאומר לאשתו בלילה הרי זה גיטך לכשתצא חמה מנרתיקה. לכי נפקא אמר לה ואי מית בלילה לא הוי גט ונבי מתני' נמי הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש לא הוי גט וליכא למיסמך אזמנו של שטר דמוכיח עליו דהא כהדיא אמר לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש יהא גט אבל לא מעכשיו נראה מדבריו דאפילו רבי יוסי מודה דבכי האי גוונא לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו דנימא דליהוי כמהיום [ולאחר] מיתה וליהוי גט ואינו גט דליתא דכיון דבהדיא אמר לכשלא לא חיישינן לזמנו של שטר למחשביה כמהיום ולכשתצא אלימא לא הוי גט כלל ואע"ג דרבי יוסי כי אמרה בכותב נכסיו לבנו לאחר מיתה אמרה שאני התם דאיכא תרי מיני גופא ופירות ואיכא לקיומינהו להרוייהו גופא מהיום ופירי לאחר מיתה [אבל הכא לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו דהא לכשתצא קאמר דמשמע ולא מהיום] והקשו עליו מדאמרינן לעיל בגמ' [דף עג.] בלישנא בתרא דרב הונא אמר כהרי זה גיטך לאחר מיתה דלדברי ר' יוסי חוששין ואקשינן פשיטא ואם איתא דאביי פליג בהאי מאי פשיטותא יאפשר דאין הכי נמי [דהוי מני] להרוצה הכי אלא פרקי' פירוקא אחרינא דאיצטריך לאשמועינן דלא סבר לה רבי יוסי כרבי ורבי יוסי גופיה איצטריך לאשמועינן דאמר כזה גט כדאיתא לעיל בגמ' ונמצא לפי שיטה זו שאפילו נחוש לדברי ר' יוסי הרי זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום ומתיובתא: **אבל** רש"י ז"ל עצמו פי' בפ' אין מעמידין (דף לז.) כענין אחר דה"ק הכל מודים וכו' וכי חייה בליליא לא הוי גיטא. כלומר דאפילו ר' יוסי מודה דלא הוי גט גמור דנהי דאית ליה לר' יוסי אפילו בכי הא זמנו של שטר מוכיח עליו מכל מקום הוה ליה כמעכשיו ולכשהלא ומספקא ליה לרבי יוסי אי הגטה הוי אי חזרה הוי כדמספקא להו לרבנן במהיום ולאחר מיתה ואע"ג דאמרינן לא הוי גיטא לאו דלא הוי גיטא כלל אלא דלא הוי גט גמור ואשכחן דכותיה דאמר (רבה) [רבא] לעיל בגמ' [דף עג.] כשאמות ולאחר מיתה אין זה גט ומוקמינן לה לחד לישנא דאמר מהיום ורבנן ובודאי דלאו לישנא כי קאמר אין זה גט אין זה גט גמור קאמר דליכא [למימר] דלא הוי גיטא כלל דהא בהדיא תנן מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט וה"נ ה"ק הכל מודים דלא הוי גט גמור ולרבנן אינו גט כלל ואפילו לר' יוסי לא הוי גיטא מעליא וחולצת ותמיהני דהיכי לימא דהכל מודים כיון דבהאי גוונא גופא פליגי והי משום דקפי' לר' יוסי לא הוי גיטא מעליא פשיטא והאי מילתא לא שייכא בפלוגתייהו כלל ואכשר דאיצטריך לאשמועינן דאע"ג דרבי יוסי מיקל בתנאי אפ"ה לא סבר לה כרבי דאמר במהיום ולאחר מיתה דגיטא מעליא הוי וכדאיתא בסוגיין לעיל [שם] בגמ' לא נחלקו אלא באם תצא. ודכיתה לבר לא בלאו (ולאע"ג) דאמרינן לעיל בפרקין גבי אם מתי דשתי לשונות משמע מעכשיו ומשמע לכשיגמר [אמר מהיום כמעכשיו דמי לא אתר כלאחר מיתה דמי הילך פליגי רבותינו האחרונים סברי כר' יוסי] באם מתי גרידא אמרינן לעיל דכלאחר מיתה דמי: **וכתב** הרמב"ן ז"ל בלפי פי' רש"י ז"ל שמעמידה במתנה עם אשתו בלילה ומת בלילה ולר' יוסי כשר משום זמנו של שטר מוכיח עליו ושמעינן מינה דשכיב מרע שאמר מהיום אם מתי ומת בו ביום דהרי זה גט דמהיום כמעכשיו דמי שהרי זמנו של שטר יום הוא שהרי אין כותבין שעות ומכשירין אותו ור' יוסי חה שלא כדברי רמ"ס שכתב בסדר הגט שלו ניהא לי מעכשיו מהיום דלא מייה בההוא יומא לא ידענא מה הדק כה ולי מהא לא תריא דנהי דבגיטא דש"מ תוכל לספוקי דילמא מסוף היום קאמר הכא ליכא למימר הכי דהא קאמר אם תצא ואפילו יומא דהוי כאחר שתצא מכל מקום דכיון תוכיחן שדעתו לגרשה קודם סוף היום הילך על כרחין [מתחלת היום] קאמר אבל בש"מ דאמר מהיום אם מתי דילמא מסוף היום קאמר ושוב הקשה עליו א"ל רב דאתקין בגיטין פטרית בלעיאה אינתתי מיומא דנן ולעלם כדאיתא לקמן בפרק המגרש (דף פה:) אמאי לא תיקון מעכשיו ולעולם משום שכיב מרע דמית ביומיה דהא רובא כי תקיף ליה עלמא טובא יהבי גיטא ולדידי לא קשיא דרב לתקוני דלא נסמוך עליה דר' יוסי עבד הכי ובגלמא כי תקין מהיום מיגבר שפיר דלא סמכינן עליה

לשון מוריש אומר ה"ז גט אם לא אבא בתוך י"ב חדש אין חוששין שמא בא נסתר שאין דרך בני אדם לבא בסתר ואם תמו הזמן ולא בא הרי זו מגורשת ולא היתה לבראים אלא בכל ענין צריך לגאונים וכ"כ הראב"ד ·

א נראה שהוא טעה אם מת בתוך י"ב חדש או צריך לה לגאור ולא איפשיטא בלבך עדיף לחומרא גדולה אחרו לא מת ולא צריך לה לגאלה בתוך י"ב חדש אם לא ע"י חליצה ואם נישאת לא מפקינן לה מיניה כך כתב הרא"ש ז"ל.

ב וכ"כ מר"ר דאינו גט ולדברי הראב"ד הוי גט גמור ולדברי הרמ"ס הוי ספק

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאם אמר ה"ז גיטך לאחר ל' יום ומת לו לכשתצא חמה מנרתקה ומת הרי זו ספק מגורשת מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו והרי הוא כאומר מהיום ולאחר מיתה ואם אמר לה ע"מ שתצא חמה מנרתקה הרי היא מגורשת גמורה ואע"פ שמת קודם לכן שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו הוא דומה ונראה בעיני שאם בא עליה בלילה קודם שיתקיים התנאי ה"ז גט בטל כאילו אינו ואם היה אשת כהן מותרת לבעלה כמו"כ :

חדושי אנשי שם

(א) אמר כהן יוסף בעל הסדים והמגיה יש לי בזה מקום עיון לפי דברי הר"ן מאי מקשה הגמ' ריב כתובות ע"כ אין גט לאחר מיתה בא הגה"ה ב ריש ה"ז גיטך מתוך זה הרי גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום ע"כ וא"ש ואי צריך הגה אינטריך למ"ד כיון דבני ובני בין הכא לרתם כמבואר בדברי הר"ן וח"ק ובליעור הישיבה הרמתי ידידי חה נפ"ד

הגהות הב"ח

(א) ... תגה רבותינו האחרונים ובאבה ואחרי' מהן רבותינו אמר רב ... (ב) ... כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אמר ר... (ג) דהא כ"ג (ג) דאין נ"ל

השגות הראב"ד

א] הא דאמר הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתקה לכי נפקא אמר לה וכו' לא נחלקו אלא באם תצא רבותינו האחרונים הכסה סברי כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו .

דרבי יוסי לדידיה לא לריך מהיום והא איכא יום בשטרא ואלא תקון מעכשיו לא הוה מינכר כלל דהלכה כי הכי ניחול מעכשיו עבד הכי דרסוהא אמרינן התם דתקון ולעולם לאפוקי מדנפשא מיניה רבה מר"ג כלומר דנפשא מיניה היום אין אנו אבותי ולמחר אני אבותי אע"ג דאסיקנא התם כיון דספקא פסקא בעא לתקוני הכי לרווחא דמילתא ובודאי דאפ"ה נפלם לא לריך דמכתבא נפלם משמע אלא דתקן לפרושי הכי כי הכי דנשמע מנילתיה דלא נסמוך אהיום אין אני אבותי ולמחר אני אבותי וה"נ התקין מהיום ולא בעי לתקוני מעכשיו כי הכי דנשמע מנילתיה דלא ניסמוך אדר' יוסי:

והלכתא כרבנן. זו לשון הרי"ף ז"ל ונראה שהוא סומך ארבנן אפילו נהגל דהיכא דאמר אם אלא אינו גט כלל ומתיבמת ואע"ג דרב פסיק כרבי יוסי כדאיתא לעיל בפרקין בגמ' ובפ' יש נוחלין (דף קלו.) איפשר שהוא דוחה אותה שהלכה משום דרב נוטה לתקון בגיטא דמ"מ מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי ועוד דהכא אמרי' בגמ' [דף עו:] א"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן רבי יהודה הנשיא בנו של ר"ג הורה ולא הודו לו כל שעתו ואמרי לה כל סיעתו ומשמע שאמר כן נומר שאין הלכה כמותו ואפילו רבנן דדריה פליגי עליה וקי"ל דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ולפי זה לא קי"ל כר' יוסי אפי' בממון. אבל אין נראה כן דעת הרי"ף ז"ל ממ"ש בפ' יש נוחלין [סי' תח"פ] בלשון הזה ופסק רב הלכה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואשכחן בגיטין בפ' המגרש (דף פה:) דאתקין רב בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו וקשיא לן דרב אדרב דהכא קא פסיק הלכתא כרבי יוסי והתם אתקין מן יומא [דנן ולעלם] לאפוקי מדר' יוסי. ותרין למקלתרבותא דהני לא דמי מתנה לגט דהכא ממונא [והתם] איסורא וטעמא דמסתבר הוא כי הכי דלא תקשי דרב אדרב. ורב נחשון גאון ז"ל פליג ואמר הכין נסיבי במתיבתא כר' יוהדה [דאיהו פליג על ר' יוסי התם בי"ש נוחלין] כתקנה רב בגיטין עכ"ל שם: ונראה שלפי דעת מקלת רבותא שסמך עליו הרב שם נמי דמחמירין בגיטין שלא נסמוך על דברי ר' יוסי אפ"ה לא מקלין בהכי שתתייבם דכיון דבממונא נקטינן כוותיה (כי) הכי לא ניחוש בסבריה לאיסורא אלא ודאי משמע דכי אמרין הנהו רבותא דלא דמי מתנה לגט דהכא ממונא והכא איסורא היינו לומר דבאיסורא לא סמכינן בדר' יוסי אבל מ"מ מיחש חיישינן ליה שהרי מן הדין הלכה כמותו ומה שכתב כאן והלכתא כרבנן היינו לאצריכה חליצה אבל לא שתתייבם או שסמך כאן על דברי רב נחשון גאון ז"ל דפליג ואמר דלא נקטינן כר' יוסי כלל ואפי' בממון ולפי זה אין דבריו מסכימין עם מ"ש בפ' יש נוחלין אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דקי"ל כר' יוסי בממונא ובגיטין לא חיישינן ליה כלל שהרי פסק בפרק אחרון מהלכות זכייה ומתנה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו גבי נותן נכסיו לבנו לאחר מותו ובפ' שמיני מהלכות גירושין כתב האגה עליה שאם זרחה חמה יהא גט ואם לא יהא גט ומת בלילה אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי עד שמת ואין גט לאחר מיתה הרי שהוא ז"ל פוסק כר' יוסי בממון [ואינו חושש בגיטין כלל ולא ידעתי למה דכיון דפסקינן כר' יוסי בממון] ואיהו נמי בגיטין אמר כדאיתא בסוגיין היאך לא ניחוש בגיטין כלל אי מדרב [דף פה:] דאתקין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דילמא לא משום דלא סבר לה כוותיה אלא לרווחא דמילתא הוא דתקין הכי למיחש לגבר פלוגתיה וכן כתב רש"י ז"ל שם לקמן בפרק המגרש ובדחוקן דתקין ולעלם להפוקי מדנפשא מיניה רבה מרב נחמן דאע"ג דאסיקנא התם [ריש דף פה.] כיון דספקא פסקא תקין הכי לרווחא דמילתא ובתוספתא פוסקים כר' יוסי כיון דרב פסק הלכתא כותיה ומאי דתקון ולעלם לרווחא דמילתא תקון ועוד דרבותינו דבתראי ניינו דהייטו ר' יהודה הנשיא בן בנו של רבינו הקדוש כדמוכח בגמרא סבנו בה עובדא והסירוה להגשא ומיהו מוכיח בגמ' בכ"קין דר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אפילו בעל פה כלומר דלא מיבעיא דזמנו של שטר מוכיח למאי דכתב בשטר דמהיום חייל אלא אפילו בתנאין דמתנה על פה כי הכא מוכח זמנו של שטר דמהיום חייל ואי מדרבי יוחנן דאמר דלא הודו לו כל סיעתו לא איריא דדילמא לרבי יוחנן לאו במיפלג אמר הכי אלא נומר דאע"ג דלא הודו לו כל סיעתו איהו לגמריה סמך ומחוורתא דפסקא דספקא הוי ותולנא ולא מתיבמת: כי שרי לה לאלתר שרו לה. כשמתו בו שמת ואפילו קודם שנים עשר חדש דהא ודאי לא אתי שהרי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום תנאי ולא איפסיטא ולחומרא. והקשו בתוספות ולאלתר מה יש לחוש והא ודאי נתקיים התנאי דכיון שמת לא ישוב עוד לביתו ותירלו דאיכא למיגזר אטו לא מת לפי שאין העולם יודעין שמת אבל לאחר י"ב חדש הכל יודעין שנתקיים התנאי ול"נ דהיינו טעמא משום דאיהו ודאי לא הוה חייש למיתה דידיה ולא היה גומר ומגרש אלא לאחר י"ב חדש ומש"ה חיישינן ולא שריק לה מקמי הכי ולישנא הכי מוכח דאמרינן או דילמא לאחר יב"ח שריק לה לכי מקיים תנאיה: **מתני'** ר' יוסי אומר כזה גט. מפרש טעמא בגמ': או היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת. דלא מוקמינן ליה בחזקת חי ונימא דלאחר י"ב חדש מת אלא כיון דהשתא מת מקמי הכי מספקינן ליה דילמא בתוך י"ב חדש מת: **גמ'** לימא קסבר ר"י כתבו גט על תנאי כשר. ואפילו לא נתקיים התנאי דהא הכא לא טוה לכתוב אלא לאחר יב"ח והם קדמו וכתבוהו ומכשר ר' יוסי ונימא נמי דפליג אמתני' קמייתא דאם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי: מדהל"ל וכו' אבל ברישא מודה ורבנן דפליגי עליה סברי נ"מ אמר כתבו אם לא באתי ול"ש אם לא באתי כתבו הוא לא טוה אלא לאחר יב"ח: לאחר שבוע. אמר הרי זה גיטך אם לא אבא לאחר שבוע כלומר לאחר שמיטה זו ממתינין לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה [אחר] שבוע וטעמא דמילתא דכיון שהוא תפוס חשבון זמן שהוא מקובץ מפרטים כשבוע שהיא מקובלת משנים אחר שלו הייטו החשבון המקובץ מפרטים שהוא בא אחריו [ומש"ה] לאחר שבוע שנה שהוא החשבון המקובץ הבא אחריו. ולאחר שנה חדש ולאחר חדש שבת. וכתבו בתוס' שאפילו לא נשאר מן השבוע אלא מעט ואמר לאחר שבוע זה אחריו שנה כיון שהזכיר לשון שבוע אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות גירושין נראה שהוא היה מפרשה כך שאם אמר להם כתבו ותנו גט לאשתי אחר השבוע אין כותבין אלא תוך שנה שמינית אבל לא לאחר מכן ומיהו תכף אחר שבוע כותבין וכן באומר לאחר שנה כותבין מיד תוך חדש ראשון משנה שניה ואיך נמי דכוותיה ולא ידעתי למה כתב לאחר מכאן שאם איחרו לאחר הזמן שאמר ואחר כך כתבו שהגט פסול ומשמע שאינו פסול אלא מדברי סופרים ואם נשאל לא אלא כמו שהוא נתן כלל בזה בראש פרק עשירי והוא מן התימה דמשמע ודאי דמידי ספיקא לא נפיק ואפילו נשאת תלא: **חד** בשבא תרי ותלתא בשבא קרי בתר שבת שעברה. אבל רביעי וחמישי וששי נקראין על שם שבת הבאה:

מר סבר כר' יוסי (א) דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והו"ל כמהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ומ"ס לא אמרי' כר' יוסי והו"ל כאם מתי נרידא [א] והלכתא כרבנן: ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט אבעיא לן* כי שרינן לה לאלתר שרינן לה דהא ודאי לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שרינן לה לכי מקיים תנאה ולא איפשטא. ולחומרא עבדינן ולא פטרינן לה בלא חליצה ולא שרינן לה לעלמא אלא לאחר י"ב חדש לכי מקיים תנאה: °**מתני'** כתבו ותנו גט לאשתי אםלא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט כתבו לאחר י"ב חדש (א) ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: **נמ'** *א"ל רב יימר לרב אשי לימא קסבר ר' יוסי כתבו גט על תנאי כשר לא לעולם אימא לך פסול ושאני הבא מדהו"ל למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי שמע מינה ה"ק כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן לא שנא הכי ולא שנא הכי והילכתא כרבנן [ג"י רי"ם] ת"ר לאחר א שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת מאי יתיב ר' זירא קמיה דרב יוסף ואמרי לה קמיה דרבי יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא ותרי בשבא ותלתא בשבא בתר שבתא ארבעה וחמשה ומעלי [שבתא] קמי

רש"י

ודכוותה אם לא באתי בו מלוקו רבנן דשאני' ורבותינו דאמרו בגמ' רבותינו התירוה ליבמה כך דאם לא באתי דאמרי' נגע גבי אם מתי אם לא מתי ב' לשונות משמע מעכשיו ונם משמע לכשיגיע: מר סבר. מאן דמרי סבר כר"י דאמר נבנה נתרא הכתב מכשיו לגט לאחר מותו לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ר' יוסי אומר אינו לריך שזמנו של שטר מוכיח עליו ולכך נכתב זמן בשטר ליתנו שמהיום נתן לו גוף הקרקע והפירות לאחר מיתה דהוי כאילו אמר מעכשיו: כאם מתי נרידתא. דהוי לאחר מיתה לכשימות וה"נ משמע לכשלא תבא אחר שנים עשר חדש: לאלתר שריק. ואפילו קודם שנים עשר חדש דהא לא אתי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום התנאי: (**גמ'**) כתבו גט על תנאי כשר. ואפי' לא נתקיים התנאי דהא הכא הוא לא טוה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש והן קדמו וכתבוהו ומכשיר רבי יוסי ונימא דפליג נמי ארישא. מדהו"ל כו' אבל ברישא מודה: ורבנן דפליגי עליה סברי דלא שנא אמר כתבו אם לא באתי ל"ש אמר אם לא באתי כתבו לא טוה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש. לאחר שבוע שנה. אם אמר הרי זה גיטך אם לא אבא אחר שבוע זו ממתינין לו שנה תמימה דכל שנה שמינית קרוי' אחר שבוע. חד בשבא תרי בשבא תלתא בשבא קרי אחר שבת שעברה אבל רביעי וחמישי וששי נקראין על שם שבת הבאה:

[דף יט:] [ויקרא ע"ב] דף עו'

הגהות הב"ח

(א) רבי יוסי אומר י"ב חדש.

הגהות הרי"ף

(א) עי' ריף ד"ה גם מ"א דף.

השגות הראב"ד

[illegible] כרבנן דלא אמרי' זמנו של שטר מוכיח עליו. ובפ' יש נוחלין [illegible] פסק כר' יוסי [illegible]

ספר הזכות קמי

כתוב בהלכות מר סבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו [illegible]

[illegible]

[illegible]

קמי שבתא. האי שבתא דקאמר הכא יום שבת ממש קאמר. לאחר הרגל. אם לא אבא לאחר הרגל צריך להמתין ל' יום וקלסוה. יפה אמרת דודאי יחידאה היא: ולא קלסוה. ולא הודו לו שאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כותיה. הלכך כשאומר לאחר הרגל לא אתפרש ומיהו איכא מאן דאמר דלאחר שלו כלאחר שבת דהיינו שלשה ימים שהוא הקטן שבכולם אבל רבינו מאיר הלוי ז"ל סובר דכי היכי דלאחר שבת הוי מתלית הזמן שבין שבת לשבת הכי נמי לאחר הרגל מתלית הזמן שבין רגל לרגל וכן כתב הרי"ף ז"ל בתשובה ראובן שאשבע לחבירו לפרוע אחר הפסח רואין אותו כמה יש בין פסח לעצרת ויש לו מתלית הימים שבינתים כמו בשבוע שמחלקין מתליתו לפני שבת ומתליתו לאחריו ולפי זה אם נשבע לפרוע אחר סוכות יש לו שלשה חדשים ור"ח ז"ל כתב דלאחר הרגל ל' יום ולא נתברו דבריו ולפני שנה ולפני חדש ושבוע לא אתפרש ולכאורה משמע דלפני שלו כלאחר וכדאמרי' גבי שבת אבל בירושלמי לא משמע הכי:

הדרן עלך פרק מי שאחזו

הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה של נכסי מלוג חרקו לה על גבי קרקע: הרי זו מגורשת. דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כדמוכחינן בגמרא מדכתב תרי ונתן בידה בפרשה ובתרא מיותר לדרשה ומרבינן מיניה חצרה אי נמי משום דהוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת. ואפילו היא בתוך חצרו וטעמא מפרש בגמ': קלתה. סל שהנשים נותנין לתוכה מתמין ולטרות: **גמ'** חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה. לפירות להשתמש בה ואכתי לא נפק גט מידיה דבעל. למ"ד בהאשה נקנית [דף כג:] שהעבד קונה עצמו בשטר שחרור על ידי עצמו כלו' בקבלת עצמו. אלא גיטו וידו באין כאחד על ידי הגט באה ידו לו עם קבלת גיטו. **ההוא** ש"מ וכו' למחר תקיף ליה עלמא טובא. והיה ירא פן ימות ותזקק ליבום ואסור לטלטל הגט בשבת ולמוסרו לה: נקנייה ניהלה הבעל. לדוכתא דמחית ביה גיטא בחזקה דקרקע נקנית בחזקה. ותיחוד ותפתח. תסגור דלת החדר שיקנה לה בשום חזקה דתנן נעל. דלת. או גדר פרצה. או פרץ גדר. הרי זו חזקה. לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו והשתא יהב לה חצר וגט בתוכו וקני לה מדין חצרה והוה ליה גיטה וחצרה באין כאחת. ומקשו הכא כשם שחששו לטלטול הגט למה לא חששו לקנין הבית דהוה ליה קונה קנין בשבת ואסור וכן הגירושין עצמן אסורים הן כדתניא בתוספתא בפ' בתרא דביצה דאין מקדשין ואין מגרשין ולא חולצין בשבת וכך שנויה בתורת כהנים בפרשת יום הכפורים שביתה תנוה מנין שלא יקדש ולא יגרש ולא יחלוץ ולא ייבם וכו' כדאיתא התם ויש לומר דמפני שהוא ש"מ התירו כדי שלא תטרף דעתו עליו כשם שהתירו מפני כך כל צוואת ש"מ שהיה בדין לאסור כיון דדבריו ככתובין וכמסורין דמו וכי תימא כיון דסוף סוף היו צריכין להתיר איסור דרבנן יטלטלו הגט יש לומר דכמה דאפשר לתקוני מתקנין ובתיחוד ותפתח לא יהיה נראה כמקנה שהרי דרך הוא לנעול ולסגור ביתו ולא יהיו יודעין הרואין שהיה כדי להקנות אבל הרב בעל העיטור ז"ל כתב דאע"ג שהן מתירין טלטול הגט כשם שהתירו מקנה רשותא שהוא אסור בשבת אלא דהכא רשות הרבים היתה מפסקת [דהוי איסורא דאורייתא]: **והא** דאורי להו רבא בחזקה ה"ה דאף בחליפין שרי אלא דכון דאיפשר אורי להו בהכי דלא מינכרא מילתא וכן האיר רבינו שמואל ז"ל לקנות *מש"מ במתנה שכיב מרע במקצת דבעיא קנין כדי שלא תטרף דעתו עליו והכי תוכח בפרק מי שמת (דף קנז) דגרסינן התם קונין מש"מ ואפילו בשבת ולא ליחוש לדברי ר"א [אלא] כדי שלא תטרף דעתו עליו והכי פירושא קונין מש"מ בשבת בדבר הצריך קנין כגון מתנת ש"מ במקצת דבעיא קנין ולא חיישינן לדברי ר"א דלימא כי היכי דלדידיה דאמר דכל מתנת ש"מ בעי קנין ובשבת ס"ל דמקניא באמירה בעלמא דנימא דלדידן נמי במאי דבעי קנין דהיינו מתנת ש"מ במקצת דבשבת ליסגי באמירה [בעלמא] דליתא. ת"מ שמעינן מינה שקונין מש"מ בשבת מאי דבעי קנין. ושמעינן משמעתין דנעל הוא תיקון המנעול כמ"ש מקצת מפרשים ז"ל דא"כ היכי לישרי בשבת אלא נעילת דלת היא כפשטיה ותיחוד ותפתח [היינו תיחוד או תכתח] ומיירי כגון שהבית תשומר בלאו הכי דאי לא מבריח ארי מנכסי חברו הוא ולא קני כדאיתא בפרק חזקת הבתים (דף נג.) ואע"ג דבחזקה בעיא תקון גוף הקרקע נעילת הדלת או פתיחתו כתקון גוף הקרקע דמי ובגמ' פריך עליה דרבא היכי מהני דהא מה שקנתה אשה קנה בעלה ורבא אכסיף ולבסוף תסקי' דגיטה וחצרה באין כאחד והיכא למידק מאי קושיא ורבא אמאי אכסיף הא איהו הוא דאמר בפרק חזקת הבתים [דף נא] דבעל שנתן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות וי"ל דגט זה לא היה בביתו של ש"מ אלא בבית השליח שהוא עשה שליח מערב שבת לתת גט לאשתו והגט היה עדיין בבית השליח ואגרו של שליח בידו ואגרו של בעל ורבא אמר לשליח דליקני לה ההוא דוכתא כדי שלא תטרף דעתו של ש"מ עליו וליקני לה גיטה מדין חצרה כנותן גט בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו דקנאתו ומתגרשת בו כדאיתא בפרק המביא תניין (דף כא) ותס"ה מקשינן דהא שקנתה אשה קנה בעלה ומסקינן דגיטה וחצרה באין כאחד ומ"מ מדין חצרה היא מתגרשת שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש דקניא ליה לגט בתגב כדתנן [דף כג.] נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר וחזקה ולא נהירא דאם כן למה לי ההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא דהא קי"ל דלא בעינן לבורין כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כו.) אלא ודאי אין אשה מתגרשת באגב דבעינן ונתן בידה וליכא והכא מדין חצרה נגעו בה כדאמרינן בהדיא דהוה ליה גיטה וחצרה באין כאחד: **חצר** איתרבאי מידה. דכי יהי יחמנא אמר משום ידה רבי ליה וכיון שכן הוי ידה כשמוכה לה אף חצרה כשמוכה לה ומיהו אפילו אינה סמוכה לה לא גרעה משליחות הלכך גבי גט

רש"י

קמי שבתא האי שבתא דהכא יום שבת ממש קאמר. לאחר הרגל. אם לא אבא עד לאחר הרגל צריך להמתין שלשים יום וקלסוה יפה אמרת וא"ת קלסוה לא הודו לו שאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כותיה

הדרן עלך פרק מי שאחזו

הזורק גט לאשתו והיתה בתוך ביתה וזרקו לה על גבי קרקע הרי זו מגורשת דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כמו דמפרש בגמ' לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת אפילו היא בתוך ביתו ובגמ' מפרש טעמא קלתה של שהנשים נותנין לתוכו ליטרות ומתמין **גמ'** קנה בעלה לפירות להשתמש בו ואכתי לא נפק גט מידיה דבעל נותן לאויר כפ"ק דקידושין שהעבד קונה את עצמו בשטר שחרור ע"י עצמו כלומר בקבלת עצמו. גיטו וידו באין כאחד על ידי הגט באה ידו לו עם נתינתו תקיף ליה עלמא והיה ירא פן ימות ותיזקק ליבום ואסור לטלטל הגט בשבת לתוסרו לה נקנייה הבעל להוכחא דמנח ביה גיטא לאשה בחזקה דקרקע נקנית בחזקה ותיחוד ותפתח תסגור הדלת לשם חזקה דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה דהשתא קנייה לחצר והגט שבתוכו דהנך נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה משום ידה איתרבאי ונותן בידה גבי גט דחוב הוא לה ואין שליח יכול להיות לתובתו של אדם שלא מדעתו לכך משום שליחות לא מצי הגר למיקני גבי גט כי אם משום יד דמגרשת בידה דאפילו על כריה הילכך בעינן שתהא עומדת בצד החצר שתהא

קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל ל' א יום נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיהו דרבים ולא קלסוה אלמא לית הלכתא כותיה דרבי:

הדרן עלך פרק מי שאחזו

הזורק גט "לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת זרקו לה לתוך ביתו או לתוך חצרו אפילו "הוא עמה במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: **גמ'** חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה *אמר רבא אתו ידו דעבד למאן דאמר בשטר ע"י עצמו לאו כיד רבו דמיא אלא גיטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצרה באין כאחד °ההוא ש"מ דכתב גיטא לדביתהו בפניא דמעלי שבתא לא איספיק למיתביה ניהלה למחר תקיף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ב נקנייה ניהלה להדוא דוכתא דיתיב בה גיטא ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק בה דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה והוה ליה גיטה וחצרה באין כאחת וכן הלכתא: בתוך ביתה או בתוך חצרה: אמר עולא והוא ג שעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה ור' הושעיא אמר אפי' היא בטבריא והצרה בציפורי והלכתא כעולא דהכין אסקה רב אשי בפרק שנים אוחזין בטלית* כוותיה דאמר רב אשי חצר איתרבאי מידה (א) ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה ואין חבין לו לאדם אלא בפניו והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה גבי

הגהות חו"י (א) ע"י ...

אלא ר"ל תרב לבד יחלו לאחר שבועו ולאחר לאחר שבת לא נאמר שנה ומה לי לאחר ר"ל הרב ולאו אחר לאחר ל' יום או נאמר כן וכן ימים שהוא ל' יום ל' לאחר ...

א וכתב ר"ח ז"ל לאחר ל' יום ...

ב כתב כמ"ג ...

ספר הזכות

כתוב בהלכות ענין הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה וקית הסוגיא ... [illegible]

השגות הראב"ד

דחוב ... [illegible]

דיהוב הוא לה או תפסי' לתורה שתקנה לה מתורת שליחות אלא יתורת יד ומש"ה אפילו מתחתרת בעינן שתהא עומדת בצד ביתה או בצד חצרה דכיון דידה גיטינן כמוכה לה בעינן אבל לגבי מתנה דזכות יאו לה חלינן למייתי בחצר מדין שליחות דאפילו אינה סמוכה לה לא גריעא תשליחות הילכך נקיטינן דבעומדת בצד ביתה וזרק לה גיטה מגורשת אפילו בעל כרחה אבל אינה עומדת בצד ביתה אפילו זרקו לה ידעתה מסתברא דאינה מגורשת דליכא למימר דכיון שהיתה מחזרת להתגרש זכות יאו לה ומגורשת דהא איכא למימר שמא חוזרה בה כדאמרי' בירושלמי בפ' התקבל [הל' א]

נבי מתנה דזכות הוא לה °זכין לו לאדם שלא בפניו: אפילו [היא] עמו במטה אינה מגורשת: *אמר רבא לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת שבעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא במטה דגביהה עשרה ואף על גב דאיכא מקום ברעי המטה ברשותיה דבעל מקום כרעי המטה לא קפדי אינשי: לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: מאי טעמא לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולא על דבר שהוא בקלתה מאי היא *)טיפקא דאבלה ביה תמרי: **מתני'** אמר לה כנסי שטר חוב (א) זה או שמצאתו (א) מאחריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך נתן בידה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה (ג) למחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קדושין (ג) ולענין החוב אמר לו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה *הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה יחלוקו: **גמ'** או שמצאתו מאחריו: וכי אמר לה הא גיטיך מאי הוי והא ליה שלי גיטיך מע"ג קרקע ואמר רבא שלי גיטיך מע"ג קרקע לא

לא אמר כלום. דבעינן ונתן: שלפתו. שהיה חתוך בין תגורתו למתניו ושלפתו משם: דעריק לה תרליה. פקם לה מתניו להקריב לה כפם. ומהא שמעינן שאם תפס הבעל הגט ולקחתו האשה מתוך ידו לא קרינא ביה ונתן אא"כ נתנו הוא לתוך ידה או שיקריבנו לה דומיא דעריק לה תרליה:

גרסינן בגמ' [דף עח.] אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט. כלומר דכיון דישן אינו משתמר אלא על ידה: נעור אינו גט דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעתה. כלומר לפי שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו ותרליק ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה. כלומר דכי אמור רבנן חצרו של אדם קונה לו לאו במהלכת אמור דהני קרקעי דנייד מתקרקעי דלא נייד. ולית ישן שאני והא אמר רבא כל שאינו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות. כלומר כי קאמר רבא ישן ומשמרתו ה"ז גט בכפות קאמר דאלך כפות וישן בעינן כפות כדי שלא יהא חצר מהלכת וישן כדי שיהא משתמר לדעתה ולפי זה הא דאמרינן בהאשה רבה (דף לא) כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ואוקימנא בכפות ולא מדכרינא ישן כלל היינו טעמא משום דלא אקשינן התם אלא חצר מהלכת היא והכי פרקינן לה ומש"ה אוקימנא לה בכפות ומיהו ה"ה דבעינן ישן דשמעתא דרבא היא בהדיא ואחרים פירשו דה"ק והלכתא דישן לא קנה אלא בכפות ואפשר הכי כפות ומשמרתו הרי זה גם אינו כפות אינו גט שהלך כפות בין נעור בין ישן הוי גט וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות גירושין ואינו מחוור ועוד דבריו מתמיהין שכתב נתנו ביד העבד והוא ישן והיא משמרתו ה"ז [גט] פסול וידוע לפי הכלל שלו שכל מקום שהוא מזכיר פסול אינו אלא מדברי סופרים ואם נשאת לא תצא וזו מנין לו. וכתב עוד שם שאם אינו כפות וניעור [קנאתו] העבד ואינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה משמע דס"ל שאם נטלתו מן העבד מגורשת והרשב"א ז"ל מהפך אם לריך שיטלנו הבעל ויחזור ויתננו לה דכשנטלתו היא דילמא הוה ליה כשלי ניטיך מעל גבי קרקע:

היכי דמי קרוב לה וכו' בגמ' הכי גרסינן היכי דמי קרוב לה היכי דמי קרוב לו אמר רב ד' אמות שלה זהו קרוב לה ד' אמות שלו זהו קרוב לו. פי' אליבא דמ"ד בפ"ק דבבא מציעא (דף י) דד' אמות של אדם קונות לו ואפילו ברה"ר הא"ג ברה"ר ממש ואליבא דמ"ד שאין קונות אלא בסימטא הא"נ בסימטא ואמאי קרי ליה רה"ר לפי שאינו רה"י כדמפרקינן בעלמא ואע"ג דד' אמות לכ"ע אינן קונות דבר תורה כיון דרבנן תקנינהו ואמרי שיהו קונות הרי הקדש לו ועשאום כחצירו והפקר ב"ד היה הפקר. ובתר הכי גרסינן היכי דמי מחצה על מחצה כגון שהיו שניהם עומדים בארבע אמות כלומר שכל הגט בתוך ד' אמות שלה ובתוך ד' אמות שלו ופרכינן ולחזי הי מינייהו קדים וכ"ש דלתו קריינא בהדי הדדי והא לא אפשר לצמצם. כלומר ליחזי הי ידניא קדם לבא במשמתו ואם קדם הוא זכה בכל ארבע אמות הסמוכות לו ואם קדמה היא זכתה בכל ארבע אמות הסמוכות לה ושוב לא נכנסה זכותו לתוכן. ולי אפשר לצמצם שלא יקדים האחד. ומיהא שמעינן שכל הקודם לבא בד' אמות זכה בהן ואין לחבירו הבא אח"כ זכות בהן כלל. ומפרקינן אמר רב כהנא הכא במ' אמות מצומצמות עסקינן וגט יוצא מד' אמות שלו לד' אמות שלה כלומר שמקלתו בד' אמות שלה ומקלתו בד' אמות שלו ופרכינן והא תגיד נביה. כלומר שעדיין הגט ברשותו ולאו ונתן בידה בעינן שיהא כולו ברשותה ובתר הכי אמר ר' יוחנן קרוב לו שניט אפילו מאה אמה קרוב לה שניט אפילו מאה אמה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זהו קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זה קרוב לה שניהם לא יכולין לשמרו או שניהם יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה ואמרינן עלה תניא נמי הכי ולרבי יוחנן ודאי לאו מדינא הוא אלא מפני תקנת עגונות ומשום הכי א"ר יוחנן גופיה בסמוך דלגיטין וקדושין אמרו ולא לדבר אחר. כלומר שמפני תקנת עגונות אמרו כן בגיטין ולא היה אפשר להם לחלק בין גיטין לקידושין משום דכתיב ויצאה והיתה אבל דבר אחר לא ואפשר שעשה גזרה היה והיינו דאמרינן בסוף שמעתין א"ל שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה ואי לאו דמתני' בשעת גזרה נשנית היכי קאמר דלא ליעבד בה עובדא ובתר הכי גרסינן א"ל רב שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו [וכמ"ש בהלכות ופרש"י דאקרוב לה דמתני' קאי דכדי שתשוח ותטלנו] הוא דהויא קורבה דמתני' ואפ"ה לא תעביד עובדא להתירה עד דמטי גיטא לידה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב ואינה עובדא שזרקו קרוב לה ומת ואגרשה חליצה ואפשר לפרש על דרך פירושו ז"ל דשמואל ברשות הרבים ממש מוקים לה למתני' וס"ל דמדינא ד' אמות [אין] קונות ברשות הרבים אלא מפני תקנת עגונות התקינו שכל שהוא קרוב לה בכדי שתשוח ותטלנו שתהא מגורשת והיינו קרוב לה דתנן בתתני' ומש"ה א"ל שכיון שאין ד' אמות קונות ברה"ר מן הדין דלא ליעביד בה עובדא ומיהו במקום שהם קונות [מן הדין] מסתבר"א דעבדי בה עובדא ואין לריך לומר בחצירה שהיא זוכה לה ואשכחן ליה לרבא דאוא בתרא דעבד עובדא [דף עט:] ואמר דלקיים להגאת חכמה ויחזיל אידי ותחוד ותפתח אלא שראוי לחוש לדברי ר"ת ז"ל שכתב ואנו קבלנו מרבותינו שאפילו זרקו לה בחצרה לא משריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסינן בירושלמי [כ"ה הלכה נ] יתמהור מכולם עד [שיהגעו] לידה אלו דבריו ז"ל ואין הירושלמי מכריע שאפשר לפרשו כדפרישנא הא דאיתמר בגמ"ה דילן ואת לא תעביד בה עובדא עד דמטי גיטא לידה והרי"ף ז"ל שכתב בהלכות (שה) [הא] שבדא דרבא נראה שלהלכה כתבו ולענין הלכה הרי"ף ז"ל לא הביא בהלכות אלא הא דשמואל ובודאי דלענין דלא נעביד בה עובדא עד דמטי גיטא לידה מסקנא דשמעתא היא דהא א"ל רב מרדכי לרב אשי דאוא עובדא ואצרכוה חליצה אלא מיהו לענין פלוגתא דשמואל בהדי רבי יוחנן לענין קרוב לה נראה לי דקי"ל כר' יוחנן דהא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועוד דר' יוחנן אמרינן בגמ' הכ"ה וכ"מ שכל שהיא יכולה לשמרו ואפילו מאה אמה אם נשאת לא תצא והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות גירושין בלשון הזה זרקו לה ברה"ר או ברשות שאינה של שניהם קרוב לה [מגורשת קרוב לו] אינה מגורשת היה הגט מחצה לחצה וממחצה למחצה עד שיהא קרוב לה הרי זה ספק מגורשת והיה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו ה"ז פסול עד שיגיע הגט לידה ואח"כ הגעא בו לבתחלה כילד הוא קרוב לו היה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זה (ד) קרוב לו שניהם יכולין לשמרו או שניהם אינן יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה כא הוא מחלה ועיוד ואח"כ עמדה היא כנגדו וזרקו לה אם היה הגט בתוך ד' אמות שלו אינה מגורשת אע"פ שאם תשוח תטלנו עמדה היא תחלה ובא הוא ועמד כנגדה וזרקו לה אע"פ שהוא תחלה למחלה הואיל והוא בתוך ד' אמות שלה ה"ז (ה) כשול עד שיגיע גט לידה ע"כ ודבריו תמוהין הרבה שהוא פוסק כשמואל ואעפ"כ אינו דוחה הא דר' יוחנן שהרי כתב ששניהם יכולין לשמרו מגורשת ואינה מגורשת ואם הרב ז"ל סבר דשמואל לא פליגא אדר' יוחנן מדינא אלא דמהומרא בעלמא אמר כדי שתשוח ותטלנו ומחמיר עוד לומר דאפילו בכי הא אינה נשאת אלא לאחר שיגיע הגט לידה מ"מ היה לו לכתוב דכל שהיא יכולה לשמרו שהגט פסול מדבריהם ונפקא מינה שאם נשאת לא תצא ובודאי שהוא ז"ל כך הוא סבר דשמואל לא פליג אדרבי יוחנן וא"נ פליג כדרבי יוחנן נקטינן וכמ"ש למעלה שהרי לענין קדושין הוא פוסק כותו בכ"ד מהלכות אישות וכיון שכן למה לא כתב דכל שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו שאינו פסול אלא בדבריהם בלבד וכ"ל שהוא סובר דכיון דהא דר' יוחנן לאו מדינא אלא מתקנתא שסברי אין יקייה תלויה בשום מקום בשמירה הלכך אע"ג דשמואל מודה לרבי יוחנן כיון דעקר לה לתקנתא דמתני' לאוקמה אדר דינא לגוכחא דביכולה לשמרו אינה מגורשת גמורה דאורייתא ולפיכך כל שהוא מקרוב לו עד קרוב לה דהיינו כדי שתשוח ותטלנו פסק ז"ל דהויא לה ספק מגורשת ובכלל זה קרוב לה שיכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו ושלה יפה על הדרך שכתבתי ועדיין לפי זה היה ראוי לומר דכיון דשמואל עקר לה לתקנתא דקרוב לה מגורשת [ביכולה] לשמרו משום תומדת תניטן הך בקידושין היה ראוי לומר כן שהרי לא אמרו בקידושין אלא משום לאה דגיטין ולמה פסק בקדושין דביא יכולה לשמור והוא אינו יכול דמקודשת ודאי אבל נראה שהוא סובר דכיון דשמואל מודה לרבי יוחנן אלא דבגיטין עקר לתקנתא דיכולה לשמרו לענין שתהא מגורשת גמורה דאורייתא וכל שהיא יכולה לשמור מקודשת גמורה משום דלא חזינן דמעיקרא תקנה בקידושין כלל. זה נראה לדעת הרב ז"ל ומ"מ אני תמה למה פסק בשבאה היא תחלה בתוך ד' אמות שכיון שהגט בתוך ד' אמות שלה פסול מדבריהם בלבד שהרי ברה"ר הוא עסוק וד' אמות אין קונות שם אלא בסימטא וכמו שהוא ז"ל כתב בפרק י"ז מהלכות גזלה ומציאה כל שאינו [כשיעור] שאם תשוח תטלנו שהיא מגורשת מן התקנה למה אמר שהוא פסול ומשמע מדבריהם בלבד והרי [כתב] כל שאינו בכדי שיעור שתשוח ותטלנו אינו אלא ספק מגורשת מטעם יכול לבררו ובודאי כשיעור שתשוח ותטלנו פחות מד' אמות הוא שא"א שיהא יותר מד' אמות דהא אמרינן בפרק מי שהאליהו (דף סח.) דגופו של אדם ג' אמות ואמה [רביעית] דפישוט ידים ואי כי הדדי נינהו למה אמרו כדי שתשוח ותטלנו ולא אמרו ד"א אלא ודאי בציר מד"א הוי וכיון שכן ביותר מכדי שתשוח ואפי' [הוא] תוך ד"א ברה"ר מגורשת ואינה מגורשת וכ"ש ודאמרינן דשניהם אין יכולין לשמרו מגורשת ואינה מגורשת תימה הוא כיון [שאין] היא יכולה לשמרו אתאי מגורשת כלל פירש בתוס' דשניהם אין יכולין לשמרו היינו כל אחד בפ"ע אבל שניהם ביחד יכולין לשמרו והקשה הרמב"ן ז"ל שכיון שהדבר תלוי בשמירה כ"מ שצריך לשמירת הבעל תגיד ביה הוא ואינה מגורשת ולי נראה דהכי פרקינן והא תגיד ביה היינו דוקא בגט יוצא מד' אמות שלו לד' אמות שלה שמקצת הגט בתוך שלו לגמרי אבל כאן כיון שהשמירה עושה רשות ומקום זה בין שניהם הוא משתמש בעל משאל לה מקום כיון שאינו מיוחד לו והיינו דברים שמעתין דאוקימנא מחלה על מחלה כגון שהיו שניהם עומדין בתוך ד"א לא פרכינן והא תגיד ביה **לגיטין** אמרו. כתב רש"י ז"ל דמשום קורבה מגורשת ולא לדבר אחר כגון אם זרק לו חוב [קרוב לו] ואבד דגט הוא דבע"כ קני לה הילכך לאהדר' הוי גיטא אבל [בעלמא] לא

ירדנא מאי קאמר לה לא מקשינן אלא על עסק גירושין בלבד ובקדושין. והאי בעינן דיתהר ברינו אלו ה"ה לגירושין דבעינן שידעו העדים בבאי הקמכר ואין בין קדושין לגירושין אלא שבקדושין בעינן רעת העדים רעת האשה ובגירושין די לנו ברעת העדים ואין לנו צורך ברעת האשה שתשכב (והיא) השלוחן שאומרת הבעל מאוד :

רש"י

שלפתו מאחריו. שהגט היה תחוב בין תגורתו למתניו ושלפתו משם. ועריק לה תרליה. פקם לה מתניו להקריב לה כפם. כדי שתשוח ותטלנו. היא קורבה דמתני' ואפילו הכי לא תעביד עובדא להתירה לינשא עד דמטי גיטא לידה גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב הוא שבדא שזרק אחד גט קרוב לה ומת ואגרשוה חליצה לגיטין אמרו.

לא אמר כלום אימא ששלפתו מאחריו והא בעינא ותנן בידה וליכא לא צריכא דעריק לה תרציה ושקלתיה: היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה כו': היכי דמי קרוב לה *א"ל שמואל לרב יהודה(א) כדי שתשוח ותטלנו (א)ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא * לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוי עובדא(ב) ואצרכוה חליצה:(ג) א"ר אסי א"ר יוחנן °לגיטין ולקדושין אמרו ולא

יד שם [יד קפה ע"א]

שלטי הגבורים

א כתב מרדכי דשמואל לא לפרושי מאי אתא אלא אמר לתלמידו שרלה להחמיר אם אינם שתלין בתוך ד' אמות לפרש שקדמה כלשה לפנים והכשה בגן שלפים גט אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לה בשבעים שבלה"פ יקרב לתוך ד' אמות והלכה כשמואל ומיחמי היכא דשניהם עומדים בתוך ד' אמות או תוך לד' אמות אבל אם ארץ לתוך ד' אמותיו והוא עומד חוץ לד' אמות בהא מודה שמואל דמגורשת כך כתב לפרש שיטה א והרי"ף ז"ל כתב היכי דמי קרוב לה א"ל שמואל לרב יהודה וכו' ולא הביא דברי רב ור' יוחנן ובספר ור"ל דשמואל לפרושי אפכי קא אתי והיינו טעמי פסיק כוותיה דשמואל ולא קי"ל כרב באיסורי ועוד דהלכה כר' יוחנן בכל מקום כנגד רב ושמואל לכן אני אומר שהרי"ף ז"ל דבעי דברי רב ור' יוחנן משום דס"ל הלכה כשמואל דמחמיר ולא בא לפרש המשנה ור"ת ז"ל כתב קבלנו מרבותינו דאפי' זרק לה גט בחצירה לא משריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה ונראה נמי בירושלמי כמחוור שבכולן עד שיתן לה גט לידה ודבריו תמוהין

הגהות הב"ח

(א) ג"ב ביאנא (ב) ג"ב הכי (ג) ג"ב וכן לענין קידושין (ד) ג"ב הוא (ה) הא"ר ור גט פסול עד שיגיע הגט כנ"ל:

הגהות חדשות

(א) וכן פירש קרוב לו כדי שתשוח [ויטלנו וכן] הוא לא שניהם יכולין [וכו'] ועיין בגמ'.

לה. ועל הדרך שכתבתי למעלה בגיטין אמרו מפני התקנה ולא לדבר אחר. ולקדושין לדברי הכל הייט טעמא לפי שאיא לחלק בין גיטין לקדושין דהא כתיב ויצאה והיתה: נתן בידה ומשיחה בידו. שנתן הגט בידה ורלא המשיחה עדיין בידו. משיחה. חוט שהגט קשור בו לגמ״ל בגמ״ו וכתב הרשב״א פי׳ בתוס׳ בשם רבינו יעקב ז״ל כל שאינו גט ככד ומשיחה דקה שמפסק במשיכתו ה״ז מגורשת אבל אם המשיחה חזקה שיכול לנוסט ולא תנתק המשיחה אינה מגורשת אפילו קפלה האשה ידה ביותר וכחה יפה משל בעל ומפני זה אינו יכול להביאו אצלה אינה מגורשת דאין

רש״י
דמשום קורבה מגורשת וכן לענין קידושין: ולא לדבר אחר. כגון אם זרק לו חובו קרוב לו ואבד ושמא דדוקא גבי גט דבע״כ קפי לה סילוק ולאחר הוי גט וקידושין נמי משום דאיתקש יציאה להויה דכתיב ויצאה והיתה אבל בעלמא לא אמרינן הכי: גט בידה. שנתנו לה ורלא המשיחה עדיין בידו:

ולא לדבר אחר איתיביה רבי אבא וכן ללענין הא החוב אמר לו זרוק לי חובי וכו׳ ופריק הבא במאי עסקינן דאמר ליה זרוק לי חובי בתורת גיטין אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר ליה משטה אני בך קמ״ל דלא. אמר רב חסדא נתן בידה ב ומשיחה בידו ראין אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מ״ט ראינה מגורשת בעינן כריתות וליכא

נר מצוה א נתינה אלא כגון גזלה וכגון זה פי׳ משמו של: כיע שמואל ז״ל אבל ר״י [ז״ל] פי׳ דכיון שנשמט הבעל לידה וקפלה ידה מרצון הבעל עד שאין הבעל יכול לנתקו ולהביאו אצלו אע״פ שאם לא קפלה ידה היה הבעל יכול להביאו אצלו מתמות המשיחה הרי זו מגורשת דכיון שקפלה ידה מרצון הבעל לא גרע מגריק לה תכליה ושלפתיה [דף עח.] שאין הבעל טסטו ממנו לידה ואפ״ה מגורשת ואעפ״כ

הורה להחמיר כדברי הראשונים ז״ל והצריך לתת הגט בידה פעם אחרת. או לנתק חוקה שהבעל נותר נתינת הגט לגמרי ובזה אין לפקפק כלום ע״כ:

גרסינן בגמ׳ [דף עח.] אמר ר׳ יהודה היתה ידה עשויה כקשפרים. כלומר מדרון שרחשי אצבעותיה מוטין לקרקע שלא פשטה ידה וקופה כדרך פישוט יד וזרקו לה: אינה מגורשת ואמאי הא כי נפל בד׳ אמות דידה קא נפיל. כלומר ומה לי אם אין ידה ראויה לקבל בפשיטותה. ומפרקינן בדלא נח לארץ אלא כשנפל מתוך ידה נשרף וקבלה שבא לידה לאו קבלה היא. ופרכינן ותגרס מאוירא תפשוט דבעי ר״א ד׳ אמות שאמרו יש להם אויר או אין להם אויר תפשוט דאין להם אויר. כלומר מי אמרינן כיון דארבע אמות תקנתא דרבנן כינהו כי היכי דלא ליתו לאנצויי כדמפרש בשנים אוחזין [דף י׳.] ארבעה תקון אוירא לא תקון או דילמא לא שנא ומיהו פשיטא לי דברשות הקנוי׳ לאדם לגמרי יש לו אויר דהא קלו הוא מתהום ארעא ועד רום רקיע שרשות היחיד עולה עד לרקיע ומפרקינן הכא במאי עסקינן בעומדת על גבי הגהר דמעיקרא לאיבוד קאי. ואויר שאינו ראוי לנוח לא קני ובעיא דר״א לא איפשיטא וכ״ל דכי פרכינן והא כי קא נפל בד׳ אמות דידה קא נפיל דמשמע דפשיטא לן דבתוך ארבע אמות מגורשת ה״מ במקום שד׳ אמות קונות אבל לדידן דקי״ל שאין קונות ברה״ר אלא בסימטא אינה מגורשת והא אסבריה שמואל רביה לרב יהודה דברשות הרבים שאינן קונות דוקא כדי שתשוח ותטלנו מפני תקנת עגונות בגיטין וכמו שכתבתי למעלה והיכי נפרוך אליביה והא כי קא נפיל בד׳ אמות דידה קא נפיל אלא ודאי כדאמרן: תנן בפרקין [דף שם.] היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא למעלה והיא למטה כיון שיצא מראש הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת. ובגמרא מוקי רישא בגג דידה וסיפא בגג דידיה ותגר דידה. ופרכינן בגמרא ארישא דמתני׳ והא לא מינטר. כלומר דהא אתי זיקא כשהגט בראש הגג ושדי ליה מקמי דלינח וכי לא שדייה זיקא ואירע לו דבר אחר שבא כלב וקלטו או גשמים ומחקוהו אמאי מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח. ומפרקינן אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שיש לה מעקה עסקינן. כלומר ומתני׳ דקתני כיון שהגיע לאויר הרי זו מגורשת היינו דוקא כשהגיע לאויר מחיצות המעקה. עולא בר מנשה משמיה דאבימי אמר הכא בפחות משלשה סמוך לגג עסקינן וכל פחות משלשה סמוך לגג כלבוד דמי. וכי תימא כיון והכא פרכינן והא לא מינטר היכי פרכינן לעיל [דף עח:] ותגרס מאוירה דד׳ אמות דהא לא מינטר י״ל משום דס״ל דכל תוך ד׳ אמות דידה שפיר מינטר אע״פ דליכא מחיצות וכי איצטריך הכא לאוקמה בגג שיש לו מעקה או נמי בפחות משלשה היינו משום דמתני׳ קתני כיון שהגיע לאויר הגג דמשמע אפילו רחוק מד׳ אמותיה. ובגמ׳ פרכינן אסיפא דתנן הוא מלמעלה והיא מלמטה כיון שיצא מראש הגג וכו׳ והא לא מינטר. כלומר דקס״ד שהגג גבוה מחומת החצר והיכי קתני דכיון שיצא מראש הגג מגורשת הא אין סופו לנוח אפילו לא באת דליקה דהא זיקא ודחי ליה חוץ למחיצות. ומפרקינן אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחיצות התחתונות. כלומר של חצר. עודפות על העליונות. כלומר של מעקה הגג דכי נפיק מן הגג מטא לאויר מחיצות החצר ומש״ה בשכן עודפות דהאי דקאי׳ בתוך מחיצות מעקה הגג וזרקו כלפי מעלה כדי שיעבור מעקה הגג ויפול לחצר. וגרסינן תו בגמ׳ עלה דמתני׳ דתנן נמחק או נשרף וכו׳ אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שאנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עליה לא מ״ט מעיקרא לא למינח קאי. ופרש״י ז״ל דדרך ירידה היינו דכשזרקו כלפי מעלה להעביר את המעקה לא נמחק עד שהגיע לחזור ולירד אבל נמחק דרך עליה אע״פ שיצא מאויר גג לאויר חצר ומחיצות התחתונות עודפות אינה מגורשת דבדרך סלוקו לא מקריא נתינה אלא דרך הנחתו לבא ברשותה וכתב הרמב״ן ז״ל דהא דתנן [רישא] כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת ולא קתני נמחק או נשרף דקתני סיפא משום דאורחא דמילתא נקט דלמעלה בגג שכיח רוח מצויה ושאינה מצויה ואם נטלתו הרוח בהא קתני מתני׳ דמגורשת מיד ובחצר שכיחי מים ואש ומשום הכי קתני נמחק או נשרף ותימה מן ה״ר משה הספרדי שכתב כיון שהגיע לאויר מחיצות המעקה או נפחות מג׳ סמוך לגג נתגרשה ובלבד שינוח אבל אם נמחק או נשרף הואיל ואינו הולך לנוח אינו גט וזה לא אפשר שאם כדבריו היכי תנן מגורשת [סתם] כיון שנשרף או נמחק אינה מגורשת ע״כ. אבל לפי דעתי הרמב״ם ז״ל בפרק ה׳ מהלכות גירושין אינו אומר כן אבל הוא סובר דברישא דמתני׳ דהיתה עומדת בראש הגג איכא דרך עליה ודרך ירידה דדרך עליה היינו קודם שהגט מתחיל לירד ודרך ירידה היינו משהגט מתחיל לירד ומש״ה לא תנא ברישא דמתני׳ נמחק או נשרף הרי זו מגורשת משום דאיכא גוונא דלא הויא מגורשת דהיינו נמחק או נשרף דרך עליה אבל בסיפא דהוא למעלה והיא למטה מסתמא לעולם הוא דרך ירידה וכי אוקימנא כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות לאו משום דאית ביה דרך עליה אלא כפי שאי אפשר נכנוס אוקימנא כשעודפות וכי אמרי׳ לא שאנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל דרך עליה לא הכי מפרש לה ז״ל לא שאנו דנמחק או נשרף מגורשת אלא דרך ירידה בסיפא דמתני׳ אבל דרך עליה [ברישא] אינה מגורשת ומ״מ לא מצי תני ברישא נמחק או נשרף הרי זו מגורשת משום דלאו מילתא פסיקתא היא שאלו נמחק קודם שירד לנוח אינה מגורשת ומיהו ודאי אם נמחק לאחר שהיה יורד לנוח מגורשת וזו דעתי בדבריו ז״ל: גרסינן תו בגמ׳ [דף שם.] נשרף הרי זו מגורשת אמר רב נחמן בר יצחק לא שאנו אלא שקדם גט לדליקה. כלומר שקדם וזיקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה באויר החצר אבל קדמה דליקה לגט לא מ״ט מעיקרא לאו למינח קאי. ויש מי שאומר דמהכא איפשיטא הא דאיבעיא לן בפ׳ שנים אוחזין (דף יג.) זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ואע״ג דלא איפשיטא התם מהכא איפשיטא דלאו כמונח דמי והרמב״ן ז״ל סובר דשאני הכא דכיון דקדמה דליקה לגט הרי הוא כמאבדו לדעת דמעיקרא לאיבוד אזיל ואי בעיין לא איפשיטא דיגא בממון כשאר ספיקי ממון ובגט ספק מגורשת אבל הרמב״ם ז״ל כתב בפרק ה׳ מהלכות גירושין [זרק לה גיטה לרשותה ועבר מתוך רשותה שהיא משתמרת בה ונפל חוץ לרשותה אע״פ שעבר בפחות מג׳ סמוך לארץ אינה מגורשת עד שיבא ברשותה] משמע דמפשטא ליה מהא דלגבי גט לאו כמונח דמי או נמי מדאמרי׳ אבל נמחק דרך עלייה לא מ״ט מעיקרא לאו למינח קאי [וה״נ מ״מ כיון שנפל חוץ לרשותה איגלאי מילתא דמעיקרא לאו ברשותה קאי הלכך אינה מגורשת] ואפ״ה שאפשר לחלק ביניהם (א): וגרסינן תו בגמ׳ אמר רבה שלש מדות בגיטין. כלומר תלוקות מדין שאר אסורין: הא דאמר רבי קלוסה כמי שהונחה רבנן עליה. כלומר דתניא התם הארק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע רבי מחייב משום דס״ל דקלוטה בתוך האויר כמי שהונחה לארץ דמי וחכמים פוטרים. וה״מ דאמרי רבנן הכי לענין שבת אבל הכא משום אגטורי הוא והא מינטר. כלומר ומש״ה תנן כיון שהגיע לאויר הגג או לאויר חצר מגורשת. והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה״ר וברא׳שו טרסקל וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב שרה״ר עולה עד לרקיע ה״מ לענין שבת אבל הכא משום אנטורי הוא והא לא מינטר. כלומר ולפיכך אם היה החצר של אשה וקנה נעוץ גבוה מן המחיצות אינה מגורשת שאין סופו לנוח לארץ דדחי ליה זיקא חוץ למחיצות וטעמא דגיטא משום חצר המשתמרת הוא דומיא דידה והא לא מינטר. [דף שם] והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו. כלומר הלפין על גגו של חבירו שכשם שטורין חלוקין מלמטה כך חלוקין מלמעלה (כלומר) ולפיכך אם לא עירבו הוי מוציא מרשות לרשות שאע״פ שאין דרין על הגגות שייך בהו נמי איסורא דחלוק רשות. וה״מ לענין שבת אבל הכא משום קפידא הוא וטולי האי לא קפדי אינשי. כלומר ה״מ דחלוקות רשויות גגין כרשויות בתים לענין שבת אבל בגיטין הוו שני גגין הסמוכין זה לזה והשאילה מקום בזה לקבל גיטה וקבלתו בזה לא אמרינן הכא רשויות חלוקות דהא דאמרינן לעיל שני מקומות לא מושלי אינשי משום קפידא הוא [שם משאיל אוירו ומקפיד על ביתו] אבל כולי האי בגין הסמוכים ואין תשמיש רגיל בהם לא קפדי אינשי כך פרש״י ז״ל אבל הרמב״ם ז״ל מפרשה בפ״ה מהלכות גירושין בשגג אחד שלה והאחר מאיש אחר דומיא דהא דשמואל דלא יעמוד אדם בגג זה: וגרסינן תו בגמ׳ [שם] אמר אביי שתי תגרות זו לפנים מזו פנימית שלה וחיצונה שלו [ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימית] כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת מ״ט פנימית גופה במחיצות דחיצונה קא מינטרא. כלומר רגילה להשתמר בהם הילכך משועבדות הן נה וקנו לה ומיהו דוקא כגון שהיה כנגד החצר הפנימית דאי נפל לתוך פנימית נפל והו״ל אויר תגרה ומכיימינן בה משה״כ בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונה עודפות על הפנימית וזרקו לה אע״פ שהגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת מ״ט דהא לא נח. ופרש״י ז״ל לפי שאין מחיצות כלי עשויות לאוירן לשמור שאין כלי עשוי אלא להניח כתוכו ואינו מתור דודאי אויר כלי קונה כדאמרינן בפ״ב דמס׳ ע״ז (דף עב:) מכי מטי לאוירא דמנא קנייה [יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתא דמנא] וכמס׳ (מנחות) נמי אמרינן דאויר כלי ככלי דמי] אלא הכא הייט טעמא דלא קני משום דאויר דחיצונה הוא שהרי בתוך מחיצות של חיצונה הוא עומד וכיון דהאי גיטא מינטר במחיצות דחיצונה ופנימית לאו במחיצות דחיצונה מינטרא דלאו להכי עבידא אינה מגורשת והיינו דאמרינן משה״כ בקופות. ופרכינן עלה וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא ומפרקינן הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שולים. כלומר לחיצונה ונמצאת פנימית מונחת ע״ג הקרקע והקרקע שלה כך [פי׳ הרמב״ן] ז״ל ודברי הרמב״ם ז״ל בפרק ה׳ מהלכות גירושין מתמיהין:

מתני׳

מתני׳ ב״ש אומרים פוטר אדם את אשתו וכו׳ גיטה קודם לבנה. שמא ישהא את הגט שנתים ושלש בין כתיבה ונתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואח״כ יגרשנה בו ולימים כשישכח הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהיו סבורין שנתן מעת [כתיבה] ויאמר מן הפנויה נולד כשנתגרשה והוי פגום: ואם נתגרשה. בגט ישן והלך בעלה למדינת הים. תנשא לכתחלה. ובירושלמי [הלכה ט] מפרש דב״ש וב״ה אזלי לטעמייהו דב״ש אית להו בפרק המגרש (דף צ.) שלא יגרש אדם את אשתו אא״כ מצא בה ערות דבר הלכך מוחזקת היא בעיניו ולא בא עליה וב״ה אית להו אפילו הקדיחה תבשילו יכול לגרשה

ואינה מוחזקת בעיניו ואמרו שבא עליה ובכה״ג פליגי לקמן בהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי למאן דחשיש לה [דף פא:] בלא ראוה שנבעלה:

מתני׳ כתב לשם מלכות שאינה הוגנת. בגמרא מפרש דתקנו שיהיו בגיטין לזמן המלכות שהם עומדין בו משום שלום מלכות ומש״ה קתני דמי שהיה במלכות אחת וכתב בגט זמן של מלכות אחרת ומפרשינן בגמרא דקרי לה מלכות שאינה הוגנת משום דלאו לה כתב ולא לשון אלא משל אומה אחרת ואשמעינן דאע״ג דאינה הוגנת אפ״ה מתקנאין בה: או שכתב לשם מדי או לשם יון או שכתב לשם בנין הבית או לחורבנו פסול. מפני שלא כתב לשם המלכות: היה במזרח וכתב במערב. בגמ׳ מפרש לה: תצא מזה ומזה. אם נשאת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני [וצריכה גט מזה ומזה צריכה גט שני מהראשון וגם מן השני] ואע״פ שקדושי שני לא הוו קדושין וביבמות [דף פח:] מפרש טעמא גזירה שמא יאמרו גירש הראשון בגט גמור ונשאת שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט כך כתב רש״י ז״ל וליתא דהתם ביבמות אמרינן הכי משום דהתם הוא אשת הראשון ואינה מקודשת לשני אבל הכא גט ראשון כשר מדאורייתא דהא מפרשינן בגמ׳ טעמא משום שלום מלכות [וכיון שכן] ודאי קדושי שני קדושין גמורים הן אלא הכי פירושא תצא מן הראשון מן הדין שקדושי שני קדושין גמורין הן שהרי נתגרשה מן הראשון מדאורייתא ומן השני נמי תצא שכיון שגט ראשון פסול מדבריהם הרי הוא כאילו זנתה עם השני הלכך אפילו נתגרשה מן הראשון אסורה עליו דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל וצריכה גט מן השני מן הדין ומראשון מדבריהם: ולא פירות. פרש״י ז״ל דין פירות שתקנו לאשה פרקונה משביה תחת פירות ועל אלו אין לה כלום אבל

רש״י

גיטה קודם לבנה שמא ישהא (ב) את הגט שנתים ושלש בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואחר כך יגרשנה בו ולימים כשישכח הדבר יראו זמן הגט קודם לידת הבן ויהיו סבורין שניתן לה משעת רכתיבה ויאמרו מן הפנויה נולד משנתגרשה והוי פגום: ואם נתגרשה בגט ישן והלך בעלה למדינת הים תינשא לכתחלה: מתני׳ כתב לשם מלכות שאינה הוגנת אם היה בבבל וכתב לשם מלכות אחרת ובגמרא מפרש אמאי קרי לה שאינה הוגנת או שכתב לשם מדי כו׳. לפי שצריך לכתוב לשם מלכות שכותב בה. או שכתב לבנין הבית או לחורבנו פסול לפי שלא נכתב לשם המלכות תצא מזה ומזה אם ניסאת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני וצריכה גט מן הראשון וגם מן השני ואע״פ שקידושי שני לא הוו קידושין וביבמות מפרש טעמא גזירה שמא יאמרו גירש ראשון בגט גמור ונשאת שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט ולא פירות דין פירות שתקנו לה לאשה פרקונה תחת פירות ועל אלו אין להם כלום ולא בלאות הקיימים מבגדים שהכניסה לו וקנסא הוא דקנסוה כדמפרש ביבמות לפיכך לא לבקרוייה גיטא הולד ממזר מזה ומזה ואם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן וביבמות אמרינן דאסור במחזרת הואיל וכשר מן התורה. מטמאין לו אם כהנים הם מן הכהונה דזונה היא דסתם זונה לאשה איש שמזנה תחת בעלה לאחרים בת לוי מן המעשר קנסא הוא כדמפרש התם מן התרומה כדאמרי׳ בסוטה תוספתה דכתיב ג׳ פעמים אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה אין יורשין של זה בניס שהיו לו ממנה יורשין כתובתה ביבמות פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה ומשני כתובת בנין דכרין שתיקנו לה חכמים שיירשו בניה יותר על חולקהון דעם אחיהון כשמתה בחיי בעלה אע״פ שבעלה יורשה והכא לא שקלי דקנסא קנסוה. אחיו של שני חולץ מדרבנן כדפרישית גבי גט גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחיו של ראשון צריך לחלוץ מן התורה ולא מייבמין. קנסא. שינה שמו או שמה בגט. וכל הדרכים המפורשים לעיל במשנתינו כולן הם בה ולד

הרי״ף

וליכא: מתני׳ בית שמאי אומרים פוטר אדם את אשתו בגט ישן ובית הלל אוסרין אי זה הוא גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה (א): גמ׳ במאי קא מיפלגי ב״ש סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ובית הלל סברי אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אמר רבי אבא אמר שמואל ואם נשאת לא תצא ואיכא דאמרי אמר רבי אבא אמר שמואל ואם נתגרשה תנשא א לכתחלה:

מתני׳ כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם ב מלכות מדי לשם מלכות יון לחורבן הבית לבנין הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה לא זה וזה מיטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין שינה שמו ושמה שם ג עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: גמ׳ אמר עולא מפני מה תקנו מלכות

בירושלמי אמרו ביבמות [פ״י הלכה א] עלה דמתני׳ דהאשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת וכו׳ אמרינן בה שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל הדא דתימא באוכל עד שלא בא הראשון אבל אם אכל משבא הראשון שוליאן ויש ללמוד ממנו כאן נחלק בין קודם שנודע פיסול הגט לאחר שנודע: ולא מזונות. כלומר שאם לותה ואכלה קודם לכן אין הבעל חייב לפרוע לה אבל לכשיו עכשיו ליתן לה מזונות פשיטא דלא דהשתא בעמוד והולא קאי מזונות אית לה: ולא בלאות. פרש״י ז״ל הקיימין מבגדים שהכניסה לו וקנסא הוא דקנסוה כדמפרש בגמ׳ ביבמות [דף צא] טעמא דאיבעיה לה לאקרויי גיטא ולא נהירא דאפילו זנתה ברצון לא הפסידה בלאותיה הקיימין כדאמרינן בפרק אלמנה ניזונת (דף קא:) אם היה זנתה כליה מי זנו אלא פי׳ בלאות היינו מה שבלה או אבד מנכסיה אפי׳ מנכסי צאן ברזל שאע״פ שקבל עליו אחריות הבעל כיון שבלה אינו משלם וכן פי׳ הרי״ף ז״ל ביבמות והרמב״ם ז״ל בפי׳ מהלכות גירושין: ואם נטלה מזה ומזה תחזיר. ירושלמי הדא דתימא כשנטלה משבא הראשון אבל נטלה עד שלא בא הראשון כמה דלא מפקא מיניה כך לא מפיק מינה ויש ללמוד ממנו ג״כ לחלק בין קודם שנודע פיסול הגט לאחר שנודע: והולד ממזר מזה ומזה. פרש״י ז״ל אם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן וביבמות (שם) אמרינן דאסור במחזרת הואיל וכשר מן התורה וליתא דהתם הוא בשאמרו לה מת בעליך ונשאת ואח״כ בא ראשון היא דהתם אשתו של ראשון היא לגמרי [ולגבי שני הויא לה זונה ואסורה לבעל ולבועל] אבל כאן קדושי שני גמורין הן ואם גרשה שני ונשאה ראשון כשר גמור הוא אפילו מדרבנן דלא גרע ממחזיר גרושתו דעלמא דאין הולד ממזר כלל (א) אלא הכא בשבעל ראשון בא עליה בעודה תחת השני מיירי דכיון דנשואי שני נשואין גמורין מדאורייתא ממזר גמור הוא אבל בנה משני קודם שיגרש הראשון הוי ממזר דרבנן ואסור בממזרת: ולא זה וזה מטמאין לה. אם כהנים הם: מן הכהונה. דסתם זונה אשה איש היא שמזנה תחת בעלה לאחרים דהייט נפקת ברה: בת לוי מן המעשר. קנסא כדמפרש התם ביבמות [דף צא.]: בת כהן מן התרומה. כדאמרי׳ בסוטה [דף כח.] ונטמאה ונטמאה [ונטמאה] ג׳ פעמים אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה. אין יורשין של זה בנים שהיו לו ממנה יורשין כתובתה [וביבמות [דף צא] פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה] ומשנינן כתובת בנין דכרין שתקנו חכמים שירשו בניה יותר על חולקיהון עם האחים האחרים שיהיו להם מאשה אחרת כשמתה בחיי בעלה ואע״פ שבעלה יורשה לא שקלי משום קנסא. אחיו של זה וכו׳ אחיו של שני צריך לחלוץ מדאורייתא ושל ראשון מדרבנן ולדברי רש״י ז״ל איפכא: שינה שמו ושמה. בגט: וכל הדרכים הללו. המפורשים במשנתינו. וכתבו בתוס׳ דלאו שינה ממש קאמר אלא כגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי וקורין לו יוחנן וכן שם עירו ושם עירה לא איירי בשינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות. ושם עירו ושם עירה (הר״ן) דהיינו דוקא בעיר שדרין בה אבל עיר שנולדו בה אפילו שינה כשר כיון שא״צ לכתוב כלל והקדמונים שהנהיגו לכתבו משום שמא אירע שיש שם יוסף בן שמעון אחר יהיה לו סימן ע״י מקום הלידה ותדע כי כמה פעמים כותבין מקום הלידה ע״פ הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכתוב אלא ע״פ עדים ולא דמי לאשתמודעינא דאפילו מפי קרוב או אשה נאמן כדאמרי׳ בהמולך [דף סו:] דשם קל הדבר לברר ועביד לאינשויי מוכח ועוד דהאשתמודענא לריך להעיד שלא הטעגן אבל כאן מה לנו להקן ולכתוב מקום הלידה בחנם כיון שע״י כן יוכל לבא לידי פיסול אם ישנה אלא ודאי אפילו שינה כשר ור״ת ז״ל הביא ראיה דאין השטר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב מדאמרי׳ בפ״ב דכתובות (דף כד:) דאין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולה מילתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מה שכתוב בשטר שהוא כהן אלמא אפי׳ [אינו] כהן [השטר] כשר וסברא הוא דעדים לא קיימי אלא אעיקר מעשה ומעשה באחד ששינה מקום הלידה והכשירה הר״י ז״ל והרבה פעמים כשלא היה ברור להם מקום הלידה היה אומר להם אל תכתבו כלל ומקום עמידה נמי א״צ לכתוב דכל גיטין הבאין ממדה״י אין כותבין מקום עמידת האשה ולהכי לא איקי מתני׳ בבעל שיש במזרח וכו׳ ובשינה מקום עמידתו כדמוקי להסופר משום [דפשיטא] דא״צ לכתוב מקום עמידה ע״כ כתוב בתוס׳ ר״א מטוך ז״ל

גמ׳

לישון ריא״ז [illegible]

*) [כ״ה כלשון כמא״צ [illegible]]

מלחמת ה׳

ועוד מתני׳ כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו׳ [illegible]

המאור הגדול

מתני׳ כתב לשם מלכות שאינה הוגנת אר״י אמר שמואל [illegible]

השגות הראב״ד

[illegible]

גמ' משום שלום מלכות. שיהא להו שלום עמהם שיאמרו השוכן אצו בעירם שמתכבדין שמזכירים במלכותם: **תצא והולד ממזר.** כתמיה: ר"מ לטעמיה. סתם משנה ר"מ ולקמן נמי אמרינן זו דברי רבי מאיר: ועכשיו נהגו למנות ליצירה ונתנן טעם לדבר שלא תיקנו כך אלא בזמן שהיה דרך העובדי כוכבים למנות למלכיהן ועוד מקפידין בכך ותקנו עליהן ולא בשטרות משום דבגיטין יש לחוש לשלום מלכות שהוא דבר גדול שמפרידין בין איש לאשתו אבל בשטרות לא חששו דהא אמרי' בפ"ק דע"ז (דף י.) דבגולה לא היו מונים אלא למלכי יון בלבד עד אמרו [דכיון] דבגמ' עבדינן כריתותא תלתא בר מצוה השטיים כמשנתינו דוקא לשם אלו כדים שם מלכות ובנין הבית דתשיבותא דידן (ותלמות שלמה) ותורבט נמי תוקף מלכות נבוכדנצר חשיבותא דידן הוא שמונין להפסק מלכות שלנו ולא להתחלת מלכות של אחרי' אבל ליצירה וכנגד שמים אין אדם מקפיד ולא תיקנו כן תדע מדלא תני ליצירה דרבותא הוה ספי מחורבן הבית

גרסי' בגמ' א"ר יהודה אמר [שמואל] [דף פ:] זו דברי רבי מאיר. כלומר דחיה ליה דמשום שלום מלכות תצא מזה ומזה אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת. כסנטר בר מחוזיאתא בבבא בתרא (דף סח.) זקן הממונה להיות כך בנחלות וגבול שדה של כל אחד ואחד וגרסינן נמי בגמרא אפיסקא דהיה כותבת וכתב במערב [דף פ.] מאן אלימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא סופר כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני כי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואף על גב דמימסרן לכו מילי בשילי ואומר ר"ת ז"ל דשני מקומות אלו סמוכין זה לזה כדאמרינן בכלה (דף כה:) דרב הונא מכתפי ליה משילי להיני ומהיני לשילי תמצא שקרובים זה לזה ומשום הכי

רש"י

גמ' הולד כשר. שלום מלכות קא' שצריך לכתוב לשם מלכות שעומד בה משום שלום מלכות לערבינהו ולתנינהו בהדי הך דלשם מלכות דהך פסולא הוא. **מתני'** כל העריות כלומר כל ערות שאמרו צרותיהן מותרות ליבמה לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים אם הלכו צרות של אלו העריות ונשאו לשוק ונמצאו העריות אילונית דאיגלאי מילתא שהיו קידושי המת כהן בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות הללו מן חליצה תצא מזה ומזה מבעל שנשאת לו ומיבם. זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע דאמר כל ביאה שיש ממזר ריקייבי לאוין ויבמה לשוק היא מחייבי לאוין כל זמן שלא חלצה דכתיב לא תהיה אשת המת וגו' אין ממזר מיבמה כי אין ממזר אלא מחייבי כריתות. **מתני'** כתב הסופר גט לאיש ועים גט לאשתו ושובר לאשה שהחזיר לבעלה כשפרעה לה כתובתה וטעה הסופר כשמסר להן השטרות ונתן גט לאשה השובר לאיש ומסרו זה לזה והלכה זו ונשאת כי סבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו השובר אם לאחר נגמ' מפרש לא כל היימנו אין הכל כדבריו להאמינו לאבד זכותו של שני שנשאה דאמרינן קטנית היא ביניהן והחליפו את השטרות

גמרא

בגיטין משום שלום מלכות ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין רבי מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה רבי מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: *°אמר רב *יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר' מאיר שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אמר *רב אסי אף אנן נמי תנינא *שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר"מ אי הכי נערבינהו ונתנינהו אלא לאו ש"מ רבנן היא ש"מ: **מתני'** *כל *העריות שאמרו צרותיהן מתרות הלכו הצרות האלו וניסאו ונמצאו אלו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצא זו שהיא אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: [**גמ' ירושלמי***] זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר' עקיבא אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה וקי"ל כרבנן:

מתני' *כתב *הסופר (א) וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש נתנו זה לזה לאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש והשובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה רבי אליעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט אם לאחר זמן יצא הרי זה גט °לא כל הימנו של ראשון לאבד זכותו של שני: **גמ'** *היכי דמי לאלתר

°) [דף קפו ע"א]

לקדושא לרבותא דאע"ג דלא מיתחזי טפי האי כשיקרא כיון שיסל לבא מזה לזה ביום אחד אפ"ה יש להחמיר ע"כ ומיהו דוקא בשטרי דלא אקנייתא דכיון שכתבין בהם ביום שנכתב השטר אם אינם שותבין [מקום] ששמדין בו בשעת כתיבתו מיחזי כשיקרא אבל בשטרי דאקנייתא דכתבו יומא דקנו ביה יש להם לכתוב אתרא דקנו ביה דהאי לא מיתחזי כשיקרא דלעולם יש להם לכתוב המקום שהיו עומדים בו כאותו יום שכתוב בשטר דהא לא מיתחזי כשקרא ואומר ר"י ז"ל דאע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב מ"מ בשאר שטרות אי כתב שילי בהיני כשר כדאמרן בפרק אחד דיני ממונות (דף לב.) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמטה ובאו עדים ואמרו באחד בניסן עמנו הייתם כשר חיישינן שמא אחרוהו וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר ביום הכתוב בו כשר ובודאי שיפסול בשטרות אין לנו אבל ראיה זו אינו מכריע דדילמא התם בפרק אחד דיני ממונות הכי קאמרינן שבאותו מקום עמנו שראו את הגלוייה שם כתבו את השטר ואחרו הזמן כלומר שכתבו השטר בתשרי ועשו הזמן מניסן הבא ובניסן לא היו הם באותו מקום שנכתב השטר ורשחין היו בכך שלא היה להם לחוש שמא לא היו העדים באותו זמן באותו מקום דנהי לודאי מחזי כשקרא חיישינן לשמא יודמן הדבר שיהא מחזי כשקרא לא חיישינן ולפיכך אין ראיה מכאן אבל רש"י ז"ל פירש בפרק אחד דיני ממונות כדבריו דה"ק שלא קודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב והרוהו מלכתוב עד אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ולא כתב בו שם המקום ההוא אלא שם אותו מקום שראו בו את הרישה ואע"ג דאמרינן בגיטין כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני מיהו אי כתבו שילי לא מפסל ע"כ **אמר** רב הונא אמר רב זו דברי רבי מאיר בגמרא איתמר אפיסקא דהולד ממזר לערבינהו וליתנינהו בהדי משנה שם מלכות דהא חד פסולא הוא ופרש"י ז"ל דהאי דאמר רב הונא אמר רב זו דברי רבי מאיר אשלום מלכות קאי ולפי פירושו אמרו דרב הונא פליג אדשמואל דשמואל אמר לעיל אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשום סנטר שבעיר מגורשת דאלמא תנשא לכתחלה ורב הונא אמר הולד כשר ומשמע מינה דתצא ולפי זה נקיטינן כרב דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי הלכך הולד כשר ותצא וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שהשמיטה לדשמואל וכתב הא דרב הונא אמר רב ולכאורה הכי משמע ודאמקשינן עלה דמתניתין דתנן שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ומי איכא הא איכא שינוי מלכות ופריקין התם הולד ממזר הכא ולד כשר ומקשינן הניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר [ומפרקינן] התם תנא הכא לא תנא אלמא דלרבנן תצא והולד כשר והיינו כרב ולא כשמואל אבל ר"ת ז"ל והרב בעל המאור ז"ל כתבו דרב לא פליג עלה דשמואל כלל דשמואל יקאי אשלום מלכות ורב הונא מסתיה דרב יקאי אהיה כותבת וכתב במערב אי נמי דרב הונא אכולה מתני' קאי והכי קאמר זו דברי רבי מאיר דאמר דכל היכא דתפסיל גט מדרבנן הולד ממזר אבל חכמים אומרים דכל היכא דלא מיפסל מדאורייתא אע"ג דמיפסל מדרבנן הולד כשר ולאו לאפלוגי עליה דשמואל בשלום מלכות אתא דההוא אפילו מדרבנן לא מיפסל ורואה לדבר דהא איתא דפליגי הוה ליה לאלמודא למימר (ורב אבא) אמר רב הונא אמר רב ולא הוה ליה לתפוך תימרא באפי נפשה ולאפסוקי בינייהו בעובדא דההוא גיטא כדאיתא בגמרא ודפרכינן בפרק המגרש (שם) והא איכא שלום מלכות הניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר לרבנן תכולה מתני' פרכינן דלא עבדי רבנן הולד ממזר ומפרקינן התם תנא דודאי בשלה מתני' ס"ל לרבנן תנא אין משלום מלכות דליכא פסולא כגס כלל וזו היא דרך ר"ת והרב בעל המאור ז"ל. ואני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא שמואל ה"ק זו דברי ר"מ דחייש טפי טובא לשלום מלכות דס"ל דהולד ממזר בכל פיסול דרבנן דהא בג' גיטין פסולין מודה דהולד כשר יהא מחמיר ביה טפי ולדידיה ודאי בעינן שיכתוב לשם אותה מלכות ממש אבל רבנן לא מחמרי ביה כולי האי וסברי שאפי' לא חלק כבוד לתלטית אלא כתב בו לשום סנטר שבעירו הרי זו מגורשת ותנשא ולישנא דאפילו לא כתב אלא לשום סנטר שבעיר הכי משמע ואם לא כתב אפילו לשום סנטר שבעיר ולא חלק כבוד לתלטית כלל אפילו לרבנן איכא מגורשת ותצא והולד כשר והיינו מימריה דרב דקיימא אפיסקא דהולד ממזר מזה ומזה [וזהו פירוש של רבינו האיי גאון כתוס'] וזה שהשמיט הרי"ף ז"ל מימריה דשמואל לאו משום דס"ל דפליגא אדרב אלא לפי שהלכה עכשיו בזמן הזה לפי שאין המלכים מקפידין לתשה להם ואנו מונין ליצירה וכתבה להא דרב ללמוד הימנה להיה במזרח וכתב במערב

מתני' כל העריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהם בלא בנים: והלכו הצרות של ערוות הללו ונשאו לשוק ונתגלו העריות אילונית דאגלאי מילתא שהיו קידושי המת בהן בטעות ונמצא שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות הללו מן החליצה תצא מזה מן היבם והלכה צרתה ונשאת לאחר דקי"ל [ביבמות סוף דף מב:] ביאת האחת פוטרת צרתה ונמצאת זו שנתיבמה אילונית ואין יבומה יבומין שהרי לא היתה אשת המת ונמצא שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה תצא מזה ומזה מבעל זה (ס) ומיבמה הראשון: וכל הדרכים האלו בה. השנויין במשנה של מעלה. [**גמ'**] זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע דס"ל דיש ממזר מחייבי לאוין וכיון שכן הולד מן השני ממזר מן הדין ומן הראשון מדרבנן והגריסה גט מן השני כדי [שלא] יהא בנה מן הראשון ממזר אבל לרבנן כיון דסברי שקידושין תופסין בחייבי לאוין אין הולד ממזר כלל דאע"ג דעשו רבנן בשינה שמו ושמה דהולד ממזר אפילו מן הראשון התם היינו טעמא לפי שנבעלת בגט פסול ששנה ולדה מן השני ממזר מדאורייתא ואתו"ה קנסינן לה מדרבנן בולדה מן הראשון אבל כל היכא דליכא ממזר מדאורייתא לא קנסינן למעבד ממזר מדרבנן אבל חכ"א אין ממזר ביבמה והכי אוקימנא לה ביבמות (דף פא: וגו') ומיהו תנא תזה יתזה ודוקא כבניסאו אבל זנו לא דליתא לדרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה דהא אידחי לה במס' סוטה פ' היה מביא (דף יח) **מתני'** כתב סופר גט לאחד לגרש את אשתו ושובר לאשתו שהחזיר לבעלה כשיפרע לה כתובתה. וטעה הסופר כשמסר להם השטרות ונתן גט לאשה ושובר לאיש והם מסרו זה לזה והלכה זו ונשאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו שובר לאחר זמן הגט יוצא מתחת ידי האיש שמוציאו לפניו להראות שובר הרי הוא גט: לאלתר מפרש בגמרא לא כל הימנו אין הכל כדבריו להאמינו לאבד זכותו של שני שנשאה דאמרינן קטנית היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שנשאת. ותקשו הכא הך מתניתין היכא משכחת לה דהא אמרי' בפרק המביא תניין (דף יט) דאי בי תרי דיהבי גיטא קמייהו דקיימי למקרייה וחוכח התם דאי לא קריוה איכא מגורשת מדפרכינן התם מברייתא דקתני הרי זו מגורשת ולא צריכין לה בדלא קריוה וכיון שכן נמצא עסקי' אי דלא קריוה בלאו הכי

ה"נ תלא מזה ומזה ולא בדקדיה יהיך סחלף הגט נשבר יש טמר משכחת לה בקריזה ואחר מכאן הוחלף ואע"ס שקריאה מתחלה קנסינן לה משום דאיכפית לה לאקדויי גיטה סמוך לנתינה מיד לא תיכף אחר נתינה ומהא משמע דאע"ג דאמרי' בפרק המביא תניין [דף יט.] דאע"ג דסייל ניה בפל לידיה ואפקיה לא חייש' דילמא חלופי חלפיה הכא נומר דבדיעבד מגורשת אבל לכתחלה חוזרין וקורין אותו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות גירושין וכן היה נוהג ר"י ז"ל לקרות קודם נתינה ואחר נתינה: **מתני'** כתב לגרש את אשתו וכו' ונמלך. ולא נתן לה גט:

גמ' והיכא דכתב לה גט לדביתהו וכו'. והיינו ריח הגט דפסל בכהונה: ילמדנו רבינו וכו' איש פלוני כהן. מעשה בא לפנינו שכתב [כהן] גט לאשתו ונמלך ולא גרש את אשתו ויצא קול בעיר על כך שכתב לה גט מי מפקינן לה מיניה משום קלא שלא יהו אומרים גרשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו: תצא. מפני הקול: אבל הדבר צריך בדיקה קודם שלוחה ממנו דאי מגלייא מילתא שרגילין בני העיר לקרות לנתינה כתיבה אע"ג דלכתיבה לחודיה נמי קרו כתיבה מחמרינן למיחש לקלא ואמרינן כתב ונתן קאמרי והלא מפני חשד הקול ומעתה מפורש בתוספ' לפי שקול זה לא לחנם יצא אלא לאוסרה על בעלה וכיון שהכתיבה אינה כלום אלא לדברי ב"ש ודאי משום נתינה יצא הקול: כל קלא דבתר נישואין. אע"פ ששנינו בהמגרש דחיישינן לקלא דתנן [דף פח:] יצא שמה בעיר מקודשת לפלוני הרי זו מקודשת והאשה תנשא עד שיתן לה פלוני גט הני מילי בשיצא הקול קודם שתנשא לאחר אבל יצא לאחר נישואין לא חיישינן ליה וזו נשואה ועומדת לכהן שנים רבים ומפני שיצא עליה קול גרושין יוציאה מתחתיו יצא קלא דבתר נישואין הוא: מאי תצא נמי משני. אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר (תחתיו) תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים: ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון. טומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני שבדקו הדברים ונמצא אמת: אתו למימר סמוך למיתה גרשה. הראשון ולפיכך חכמים מוציאין אותה מן השני ולא אתו לאחזוקי קלא קמא בהכי דהואיל ומראשון לא אפקוה אין כאן לעז ותמהני על הרמב"ם ז"ל שכתב בפי"ז מהלכות איסורי ביאה ואם נשאת לכהן אחר תצא מן השני ולא חשש לבדוק אי קרו לנתינה כתיבה:

מתני' צריכה ממנו גט שני. מפרש בגמ': לבו גס בה. פרי"ש בלע"ז:

לאחר זמן היכי דמי לאלתר אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שושבין (ס) (א) זהו לאלתר עמד זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אמר לא נשאת זהו לאלתר נשאת זהו לאחר זמן: *ומדקא מפרשינן דברי רבי אליעזר ש"מ הלכתא כוותיה ומסתברא כדקא פריש רב אדא בר אהבה דדייקא מתני' כוותיה ואף על גב דפריק שמואל שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן אשינויא:

מתני' *כתב לגרש את *אשתו ונמלך ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה ובית הלל אומרים אע"פ שנתן לה הגט על התנאי ולא נעשה התנאי א לא פסלה מן הכהונה: **גמ'** *והיכא דכתב לה גיטא לדביתהו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם אע"ג דלא מישתריא לעלמא איפסלא לה לכהונה דתניא *ואשה גרושה מאישה (ג) אע"פ שלא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט דפסל בכהונה: *שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לשמואל ילמדנו רבינו *יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב לה גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי היא דאי איגליא מלתא דקרו לנתינה כתיבה דילמא נתן קאמרי ותצא תצא והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה מאי תצא דקאמר שמואל משני א"כ אתה מוציא לעז על בניו של ראשון כיון דמשני מפקת לה ומראשון לא מפקת לה אתו למימר סמוך למיתה גירשה:

מתני' *המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אין צריכה ממנו גט שני ובית הלל אומרים צריכה ממנו גט שני ומודים כשנתגרשה מן האירוסין שאין צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה: *כנסה פ] בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: **גמ'** מתני' בשלא ראה ב שנבעלה ובדאיכא עידי יחוד וליכא עידי ביאה פליגי ב"ש סברי לא אמרי' הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה וב"ה סברי אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה °ומודים בשנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני דלא אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה משום דאין לבו גס בה:

הדרן עלך פרק הזורק

רש"י

גמ' איש פלוני כהן. מעשה בא לפנינו שכתב כהן גט לאשתו ויצא קול בעיר על כך שכתב לה הגט מי מפקינא לה מיניה משום קלא שלא יאמרו הרי גירשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו תצא מפני הקול והדבר צריך תלמוד ובדיקה קודם שאתו טלייהם ממנו דאי איגלאי מילתא דקרו בני העיר שרגילין לקרות לנתינה כתיבה חיישינן לקלא ואמרינן דילמא האי כתב נתן קאמרי ותצא מפני חשד הקול. כל קלא דבתר נשואין (ג) לא חיישינן ליה וזו נשואה ועומדת לכהן זה כמה ימים. מאי תצא נמי משני אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים: ופרכינן הרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון טומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני כי בדקו אחר הדברים ונמצאו אמת. ומשני כיון דלא יתיבת ליה תחתיה ולא מראשון אתי למימר סמוך למיתה גירשה הראשון לכך חכמים מוציאין אותה משני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא בהכי. **מתני'** צריכה [ממנו] גט שני בגמ' מפרש טעמייהו. גס בה. אינו בוש ממנה: גט קרח. בגמרא אמרינן דהיינו גט מקושר שאינו טוב לכתוב שלא נתוך כך יתפייס ויחזירו מפני כילד עושה שיטה אחת או שתים מניחים וכורך אותו על החלק ותופס עד על הכרך מבחוץ וכן עד שני ועד שלישי ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זהו קרח ופסול גזירה משום טולכם דמסתמא כמנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דילמא אמר להן טולכם חתומו והרי אחד שלא חתם ופסול. **גמ'** הן הן עדי כו'. כלומר כיון דראו שנתייחדו אין צריך עדות של ביאה דהן הן העדים שבאו עליה.

הדרן עלך פרק הזורק

גט קרח. שקשריו מרובין מעדיו שתקנו חכמים גט מקושר מפני כהנים קפדנים שהיו מגרשין נשותיהן ומיד היו אוסרין בהם ותקנו לכתוב גט כזה שצריך זמן מרובה בכתיבתו שאת כותב קו יתפייס לפי שהיו כותבין שטה ומניחין שטה חלק וכורכין אותה ותופס עד באמצע וכן בכל שטה ושטה ותקנו שיחתמו בו ג' עדים ואם יש שום קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זהו קרח ופסול כדמפרש בגמרא גזרה משום טולכם דמסתמא כמנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דילמא אמר להו טולכם חתומו והרי אחד שלא חתם ואמרינן בפרק המגרש [דף פ.] דהא מתניתין ר"מ היא אבל לרבנן הולד כשר והכי קי"ל: **גמ'** וב"ה סברי הן עדי יחוד הן עדי ביאה. ומסתמא אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולקידושין איכוין ובגמרא אמרינן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בשראוה שנבעלה דב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה גט שני ומקשינן עליה מתניתין דתנן ומודים (והא) בשנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה ואי בראוה שנבעלה מה לי מן האירוסין מה לי מן הנישואין אלא והא מתני' בשלא ראוה שנבעלה ורבי יוחנן דאמר כי הוא תנא דתניא וכו'. ואע"ג דרבי יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה אמרינן אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן. ויש שפוסקין כר' יוחנן דכל שלא ראוה שנבעלה אינה צריכה הימנו גט שני אפילו כנשואה אבל ראוה שנבעלה צריכה הימנו גט שני אפילו בארוסה והרי"ף ז"ל פוסק כסתם מתני' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות גירושין הלכך בנשואה אפילו לא ראוה שנבעלה צריכה ממנו גט שני כל שנתייחד עמה בפני עדים והוא שיהו שני העדים כאחד ושראה הוא את העדים וכמו שכתבתי למעלה [בשם הרשב"א] בפרק מי שאחזו [סוף ס' תקנ"ד] (דף עג:) ואם ראוה שנבעלה אפילו מן האירוסין צריכה הימנו גט שני וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר שמקצת הגאונים הורו שלא בארוסה בלבד אלא כל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט חוקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והוא ז"ל חולק עליהם שלא אמרו כן אלא כשהיו ביניהם קדושין קודם לכן וכן הסכים הרשב"א ז"ל שהרי שנינו [יבמות דף ק. ודף נו] טעה אדם אנוסת אביו ומפותת אביו ל"ש מפותה בפני שנים דמסתמא קתני ולפיכך לא הוזכר דבר זה אלא בגרושה בלבד וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' גרושין נתייחד עמה אחר שאמר [להם] לכתוב ולחתום וליתן לה הרי [אלו] לא יכתבו וק"ו הדברים אם הגט שנתן לה לידה כשנתייחד עמה נפסל הגט שמא בעל קל וחומר לזה שלא נכתב ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתייחד עמה אינו גט ע"כ ודבריו תמוהין הרבה שהרי אין זה ק"ו של כלום דבמתני' איכא למיחש לקדושין ובנדון שלו ליכא למיחש להכי ועוד היאך פסק בפירוש דאינו גט דהא במתניתין ספוקי בעלמא דמספקינן להצריכה גט שני ובודאי דלשמא פייס ובטל השליחות הוא דאיכא למיחש להכי אבל אין מקום לומר שיהא הגט בטל לגמרי וכן דעת הרמב"ן ז"ל: ומודים בשנתגרשה מן האירוסין וכו' דלא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה משום דאין לבו גס בה. ומיהו היכי דחזינן להו דגייסי אהדדי איכא למימר דצריכה ממנו גט שני מדאמרינן בסוף פרק האשה שנתאלמנה (דף כח.) כשוכבא דההוא ארוס וארוסתו דאוקי רבא שלוחא ביניהו משום דחזינהו דגייסי אהדדי אע"ג דתניא שאם נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה וה"נ דטותה לא גייסי אהדדי איכא למימר דצריכה ממנו גט שני הרשב"א ז"ל ועוד סמך דבריו מן הירושלמי: **תנן** בפרקין גט קרח הכל משלימין עליו ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראוים להעיד במקום אחר איזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו. וה"פ היכא דחזינן בהדיא שריבה הכופר בו קשרים יותר ממנין העדים והכא ליכא למיחש לטולכם הכל משלימין עליו ואפילו פסולי, דניחא להו השלמה אלא משום חששא בעלמא

השגות הראב"ד

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

[illegible]

בפלוגתא שמא כשילא לאחר זמן בב"ד ישפטוהו שיהו סבורין שהזמין הבעל עדיו למען יקראו ולא חתמו בו פסול. ור"מ פליג ואמר דאין משלימין עליו אלא קרוב שהוא ראוי להעיד עדות אחרת שאין עליו פיסול עדות אלא קורבא אבל עבד וגזלן לא. ומפרשינן בגמ' טעמא דעבד משום דאתי למימר שחזרו שחררו וגזלן נמי אתי למימר תשובה עבד. כלומר שיטעו לומר שאין הכשרו מפני שאינו צריך לעדות שכבר נתקיים בשלא אלא יאמרו שעבד משוחרר הוא ושגזלן עשה תשובה ויכשירוהו לעדות אחרת אבל בקרוב ליכא למיחש דמידע ידעי דקרוב הוא ויתנו אל לבם שלא הוכשר גם זה אלא מפני שהעדות

רש"י

המגרש את אשתו ואמר לה. בשעת מסירה הרי את וכו'. **גמ'** ע"מ הוא. והוי כאומר על מנת שלא תנשאי לפלוני: אבל בעל מנת תנאו וכו' דגט לא שייר שהתירה במסירה הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא:

המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרים כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו *)לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול:

גמ' איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר"א דהא שייר לה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אבל תנאי דעלמא או

*) [נגמ' אי' בתוכו]

מקויימת בכך. ומיהו דכיון שמשלימין עליו קרוב משמע דכי תנן נכנסה בגם קרח אלא מזה ומזה ויהבינן טעמא בגמ' משום סולכם דלאו לסולכם עדים חיישינן שא"כ היאך משלימין עליו קרוב והרי יבא ב"ד אחר לפסלו משום חשש סולכם דהא אמרינן בפ' המביא תניין (דף יח:) דלר"ל דאמר דכאומר סולכם משום עדים קאמר שלסנמלא אחד מהם קרוב

או פסול עדותן בטלה אלא ודאי כי חיישינן לסולכם היינו משום תנאי או נר"י מפני שהדין כך אפילו בפשוט דהא אמר התם שנים משום עדים ושלן משום תנאי ולא נר"ל משום דאע"ג דבפשוט ס"ל [דסלן] משום עדים בימקושר מיהם מודה דהוי משום תנאי וטעמא דמילתא לדידיה משום דבפשוט שעיקרו שנים והם משום עדים אף כשהוא מוסיף עליהם טלם משום עדים אבל במקושר שהשלישי שהצריכו חכמים והוי דינו כמשום תנאי שהם לא כן כמלאת עדותן בטלה אף כשהוא מוסיף על ג' ג"כ לתנאי הוא מתכוין. ומ"מ ק"ל להכשיר קרוב אם יש לחוש שסולכם עדים אמר ומעתה למה אמרו נכנסה בגם קרח אלא מזה ומזה משום חשש סולכם והא אפילו אם אמר סולכם כיון דלא משמע אלא משום תנאי יכולה היא לקיים תנאה אפילו לאחר שנגאת כדאמרינן בפרק המגרש (דף פג.) וכ"ת אפשר דמינסבא לאחר היום ומגרשא לאחר ומקיימה לתנאיה וכו' אטו בדידה קיימא לאיגרושי. ומשמע מיהא בהדיא שאף לאחר נירושיה יכולה לקיים תנאה ומעתה למה תנא לבדוק אם אמר סולכם ומתחמס עליו כיון דמשום תנאי הוא כיון שהתנאי בגופו של גט אין רצונו שתתגרש אלא לאחר שיהא הגט כשר כפי תנאו ומש"ה תנא ולפי זה אפשר דאע"ג דאמרינן בפרק המביא תניין [דף יח:] דהיכא דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד עשרה יומים דלחתן דאמר משום תנאי כשר היינו דווקא כשחתמו טלם קודם נתינת הגט או שמא לא אמרינן הכי אלא במקושר מפני שנראה כחסר מפני קרחתו ואין דעתו נגרש אלא בגט שנראה שלם. ואפשר עוד לומר דכי אמרינן גזרה משום סולכם עדים קאמרינן דבגט קרח מסתמא עדיו למנין קשריו הם ואפ"ה משלימין עליו קרוב לפי שלא יבא ב"ד אחר לפוסלו דכיון דבעיקר עדותו של מקושר דהיינו בג' עדים הצריכן בו עד א' קרוב כשר משום דג' במקושר לאו דאורייתא כדאיתא בגמ' [גמ' דף פא:] אפילו אמר סולכם עדים לא נצרף עדותן אמר כן ותהא עדותן בטלה אלא כך אמר שיחתמו הכשרים כדינן והקרוב כדינו וכן נראה עיקר דהא ודאי כיון שהצריכו חכמים ג' במקושר אף השלישי משום עד הוא ולא משום תנאי ולא חתום בי תרי מינייהו ביומיה והשלישי מכאן עד עשרה ימים מוקדם הוא ופסול לפי שאינו ראוי נגרש בשנים ואפ"ה אין הקרוב פוסל שנים הכשרים הלכך כי אמרינן גזרה משום סולכם עדים קאמר בין לר"י בין לר"ל דמסתמא הבעל כמנין קשריו הזמין עדיו ואפ"כ אין הקרוב פוסל בו מן הטעם שכתבתי: **גרסי'** בגמ' [דף פב.] כי אתו לקמיה דרבי אמי אמר ליה לא והשלים עליו עבד מן השוק. כלומר דהיכא דקיימא בהדיא שריבה הסופר בו קשרים יותר ממנין העדים שאמר הבעל בפניהם אפילו עבד כשר בו להשלמה כבן נמי. וכתבו בתוספות שמתשובה בא לפני רבינו משולם בא' שכתב גט לאשתו והחתים עליו שנים ולאחר זמן החתים עוד שלישי והכשירו מסברא דהא דאמרי' דאין עדי הגט מתקיימין זה בלא זה היינו בשנים או שזימן ג' ביחד שכיון שאין הגט מתקיים בפחות נריכין להחתים זה בפני זה אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה דעתו להחתים יותר כשחזר והחתים שלישי אינו נפסל בכך כיון שנגמר ע"י הראשונים ור"ת ז"ל הביא ראיה מכאן דליתא דלא והשלים עליו עבד מן השוק משמע שכבר חתמו הראשונים ולא היה נריך כי אם להשלים אלמא כיון שהוכשר הגט ע"י הראשונים אע"פ שעדיין נריך השלמה לא בעינן זה בפני זה וכ"ש כשאינו נריך השלמה כלל. ומיהו רש"י ז"ל כתב כאן והסופר והעדים בפניו ועדיין לא נמסר משמע שסובר דבעינן זה בפני זה ומ"מ ועדיין לא נמסר אינו ר"ל שכבר חתמו העדים אלא שלא נמסר לה עדיין דאלאו גט בעי למחתם בפניו אלא ר"ל שהעדים לא חתמו עדיין לכך לא נמסר לה והחמין טלם יחד זה בפני זה אך מ"מ שהסופר בפניו כתבם פי' דמה לנו אם הלך לו הסופר וכן פירש ה"ר אלחנן ונראה לפוסלו דכיון שבא להחתים שלישי נילה דעתו שלא יהא גט עד שיחתום השלישי והוגמתו אינה כלום כיון שלא חתמו זה בפני זה ע"כ בתוספות ונראה שזה על דעת מי שסובר כההיא דריש פרק השולח (דף לג:) שאם ביטל הגט בפירוש מבוטל ושוב אינו חוזר ומגרש בו [ובהדיא פסקינן התם דלא כוותיה] דאינו נמוך דס"ל שגם הגכתב בהכשר אי אפשר לבטלו אין הגלוי דעת [שלו] כלום כיון שהוא חוזר ומגרש בו: **הדרן עלך פרק הזורק**

המגרש את אשתו ואמר לה. בשעת מסירה: הרי את וכו' כיצד יעשה יטלנו ממנה וכו'. אמרינן עלה בגמ' [דף פה:] מאן תנא. כלומר דצריך ליטלו הימנו ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם. [אמר חזקיה] ר"ש ב"א היא דתניא אמר ר"ש ב"א כיצד יעשה יטלנו הימנו ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי ניטך. כלומר דכאומר לה כנסי ספ"ח ס"ל נרב דכאומר לה כתר הכי הא ניטך סגי ור"ש ב"א פליג ואמר דלא סגי עד שיטלנו הימנה וכו' כדאיתא לעיל בפרק הזורק בגמרא [דף עח.] ובההיא קי"ל כרבי דסתם מתניתין סתם כוותיה ואמר חזקיה דמתני' דהכא כר"ש ב"א אתיא ולדידיה משמע דלא קי"ל כסתם מתני' ואע"ג דסתמא דהכא בתרא הוא מדאמר חזקיה דשב"א היא משמע דמהלכתא מפיק לה. ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבי דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו לפסול בו מן הכהונה. כלומר רב כהנא שהיה שלכם משל בבל שעלה לא"י ללמוד תורה מר"י כדאמרינן בהגוזל בתרא (דף קיז:) ושאל ממנו דברים הרבה ועלה קאמר ר"י בבל וההיא דילכון אמר שאני הכא וכו' כלומר להכי צריך לחזור וליטלו משום דבנתינה קמייתא זכתה בו לפסול לכהונה הלכך אי לא שקיל ליה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו ע"מ תנאי הראשון אבל שהוא לא זכתה בו כלום ולענין הלכה נראה מתוך פרש"י ז"ל דר' יוחנן לחזקיה רבו היה אומר כן לפי שרב כהנא היה מבבל וחזקיה היה מבבל כדאיתא בפ"ק דסוכה (דף כ.) שעלו ר' חייא ובניו ויסדוה וחזקיה בריה דרבי חייא הוא ולפי זה אפשר דלא קי"ל כסתם מתני' לפי שאין הלכה כתלמיד במקום הרב אבל הרי"ף ז"ל אומר דמסתברא דהשתא רב כהנא לפני רבי יוחנן כבר נפטר חזקיה משום דבפ' הגוזל (דף קיז:) אמרינן שפשט רב כהנא לר' יוחנן כמה ספיקות ששאל ואלו היה חזקיה קיים לא היה שואל ר' יוחנן ספקותיו מרב כהנא אלא מחזקיה שהיה רבו כדאמרי' בהלו קמיים (דף קיב:) דא"ל רבי יוחנן רבי כבר שנית לנו סגדל שנפסקה אחת מאזניו וכו' וגם רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן ור' יוחנן עצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה היה קיים ואע"ג דאשכחן בהקומץ רבה (דף כו:) דכשעלה רב כהנא אשכחינהו לבני רבי חייא דיתבי וקאמרי עשרון שחלקו *(בכלים) ונגע טבול יום באחד מהן מהו צריך לומר ששתי פעמים עלה אחת בימי חזקיה ואחת בימי רבי יוחנן ללמוד הימנו ובאותה שעה כבר נפטר חזקיה ורבי יוחנן נמי הוה קשיש טובא כדאיתא בפרק הגוזל (שם) ורבי יוחנן דאמר הכא דילכון אמר לתלמידיו שהיו לפניו מבבל היה אומר כן שכן דרך ת"ח שבא"י לדבר עם תלמידיהם שבבבל וס"ח שבבבל לדבר עם תלמידיהם שבא"י כדאשכחן בפ' לולב וערבה (דף מח.) דרב חייא בר אשי שהיה מבבל אמר פותח בה א"כמה ואיירי לבני א"י וריב"ל שהיה מא"י אמר מדליק בה את הנר לבני בבל ור' יוחנן נמי הכא לתלמידיו שמבבל היה אומר דילכון וכיון שלאחר פטירת חזקיה אמר כן כדכתבינן נקטינן כר' יוחנן דכי אמרינן אין הלכה כתלמיד במקום הרב ה"מ היכא דפליג באפיה אבל אי בתר הכי פליג עליה נקטינן כוותיה דבתרא הוא ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל משנתינו כל"יתה דבעינן שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ובעינן נמי שיאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואע"ג דבעלמא בהא ניטך סגי הכא שאני דכיון דמעיקרא אמר בהדיא אלא לפלוני או אמר בתר הכי הא ניטך סתמא לא מבטל מאי דאמר מעיקרא בהדיא: **גמ'** אבל בע"מ מודו ליה.

השגות הראב"ד

[illegible]

ספר הזכות דגט

[illegible]

[illegible]

א כתב פרש"י על מנת שלא תנשא לפלוני לא הוי גט ולא כריתות עכ"ל ונראה לי לא משמע כן : ב כתב רבי' אמר לה על מנת שלא תינשא לפלוני אין זה כריתות כמו על מנת שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך ולא נבירא לפוסלו דכיון שאפשר שימות אותו פלוני בחייה ויתבטל התנאי ודאי שפיר כריתות ולא דמי שלא תלכי לבית אביך שאפשר לאחר מיתתו אסורה ליכנס לו שמקרא על שם אביה וכתב עוד הרמב"ם על מנת שלא תשתי יין זה לעולם והמשך היין אין זה כריתות פנים שלא הותרה נמי אסורה ובתוספתא איתא כהדיא בסיפא זה דקאי על מנת שלא תנשא נראין זה לפוס ועקן מאלון הרי זה גט :

דבגט לא שייר מידי שהרי התירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא כן כתב רש"י ז"ל ולישנא דאיתמר בברייתא בגמ' [דף פג.] נקט דתניא על מה נחלקו על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם על מנת שלא תנשאי לפלוני ומיהו אה"נ דאפילו אמר ע"מ שלא תנשאי לפלוני ולא תבעלי אמרינן דמודו ליה דע"מ דומיא דחוץ קאמרינן דאי לא תימא הכי אדמפליג בין ע"מ לחוץ לפלוג בע"מ גופיה ועוד מדאמרי' או דלמא הא אלא ע"מ הוא וכו' אבל בחוץ מודה להו והא ודאי לא אלא דמתני' ע"מ הוא הא אסר נישואין ובעילה דסתמא קאמר אלא לפלוני ואפ"ה אחרי' דאפ"ג דבחוץ מודה להו ר"א לרבנן בהאי ע"מ פליג דאפ"ג דאסר נשואין ובעילה לא דמי לחוץ כי אמרינן נמי בע"מ מודו ליה אפי' בהאי על מנת קאמר ואע"ג דאמר בגמ' [דף פ.] ובמאי אוקימא

רש"י

אין זה כריתות שאין מפרידן כי אם המות דעד יום מותו קשורה בו:הרי זה כריתות מיד

או דילמא ע"ם הוא ובעל מנת הוא(א) דפליג ר"א עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה להו דהא שייר ליה בגט ופשט רבינא דחוץ הוא אבל בע"ם מודו ליה °*אמר רבא הרי זה גיטך ע"ם שלא תשתי יין כל ימי *חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות מאי

בע"מ שלא תנשאי לפלוני הרי אסרה אלא בזנות אלישנא דברייתא דקתני ע"מ שלא תנשאי פריך וה"ה דהוי מצי למפרך אפילו לא הותרה אלא בזנות כגון ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי הרי הותרה לכל כיון שלא אסרה אלא דרך תנאי ודאמרינן נמי בגמ' אי בע"מ הרי גרושה אלא בזנות אלישנא דברייתא פריך ועיקר פירכא היא דהרי היא גרושה אלא לגמרי כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי הלכך אי בע"מ מודו רבנן לר"א אפילו בע"מ שלא תנשאי לפלוני ולא תבעלי מודו ליה : **ופשט** רבינא דחוץ הוא אבל ע"מ מודו ליה זהו לשון הרי"ף ז"ל. ומיהא בגמ' לא איתמר בהדיא אלא הכי מסקינן אלא לאו ע"מ חוץ הוא ע"מ אלא שהרי"ף ז"ל סובר דכיון דבבעיין אמרינן דאי האי אלא חוץ הוא בחוץ הוא דפליגי רבנן אבל בע"מ מודו ליה כי פשטינן דהאי אלא חוץ הוא ממילא משמע דבע"מ מודו ליה וה"נ מוכחא הא דתניא לקמן [דף פד] וחכ"א שכל הפוסל על פה פוסל בכתב כל שאינו פוסל ע"פ אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל ע"פ אינו פוסל בכתב ואע"ג דאיכא למימר דההוא על מנת לאו ע"מ שלא תנשאי לפלוני היא אלא על מנת שתתני לי מאתים וז וה"נ איתא בירושלמי בהדיא בריש פרק כל הגט וחכ"א את שהוא פוסל בפה פוסל בכתב ואת שאינו פוסל בכתב הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני האו"ל והוא פוסל על פה פוסל בכתב ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז האו"ל ואינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב אפ"ה יש להביא ראיה ממאי דאיתמר בההיא סוגיא [דף פה.] דאמר אלא מתניתין דקתני כתבו בתוס ותוקמינן בחוץ אבל על מנת לא פסיל אלמא למסקנא דהך בעיא על מנת לא פסיל אפילו על מנת שלא תנשאי דלאו שיורא הוא (וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהלכות גירושין) : **אבל** אחרים אומרים דמדלא מסקינן בפשטא דבעיין ש"מ חוץ הוא אבל ע"מ מודו ליה משמע דאכתי מספקא אי פליגי נמי בע"מ ודאמרינן מעיקרא אבל על מנת מודו ליה לאו דפשיטא לן הכי אלא הכי קאמרינן דאי חוץ הוא אפשר דבעל מנת מודו ליה ופיקותא דבעיין מפרשינן והאי דנקט מתני' פלוגתייהו בחוץ לאו משום דבעל מנת מודו רבנן אלא להודיעך כחה דהתירא דר"א נקטי' הכי אי נמי לאפוקי מתנא דברייתא דאמר דבע"מ פליגי אבל בחוץ מודו דאינה מגורשת כדאמרינן בגמ' [דף פג.] מתני' דלא כי האי תנא וכו' ואיפשר דמשו"ה מייתי' הך ברייתא בגמ' בסמוך לאשמועינן דלאפוקי מהאי תנא נקט תנא דמתני' פלוגתייהו בחוץ ואינו בע"מ לא אילטריך דהא תנא דברייתא נופיה מודה דבעל מנת פליגי ורחיה לדבר דליכא למפשט ע"מ להיתרא דהא בגמרא [דף פג.] אמרינן שלאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו ואלו הן ר' טרפון ור"י הגלילי ור"א בן עזריה [ור"ע] ור"ט ור"ע פרטה בע"מ ור"א בן עזריה נמי משמע דבין בחוץ בין בע"מ פריך מדלא סקלי וטרי בגמ' במאי פריך אי בחוץ אי בע"מ כדעבדינן באידך תנאי וכיון שכן היכי דחינן האי אשני רברבי ומאן אמר לן דרבנן דמתני' פליגי עלייהו ודאמרינן לקמן [דף פה.] ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל בע"מ לא פסיל איפשר דלא ע"מ שלא תנשאי לפלוני קאמר דההיא איכא למימר דכחוץ דמי אלא הכי קאמר והא מתני' דקתני כתבו על כרחין שיורא קתני חוץ או על מנת דומיא דחוץ אבל על מנת דעלמא דלאו שיורא כגון שלא תשתי יין לא פסיל [ודאמרינן] ואוקימנא לאו דוקא אלא לדוחא דחילתא איתי אוקימתיה טפי דמתני' שיורא קתני ולפיכך הדבר נראה להחמיר וטפי דאפילו בע"מ לא מודו רבנן לר"א ומידי ספיקא מיהת לא נפיק : **גרסינן** בגמרא [דף פג:] בעי ר' אבא בקדושין היאך . כלומר א"ל התקדשי לי ואסר לכל אדם חוץ מפלוני מאו ומסקינן בתר דבעיא הדר פשטא בין לר"א בין לרבנן בעינן וילאה והיתה כלומר וכמחלוקת בגירושין כך מחלוקת בקידושין . וגרסינן תו בעי אביי אמר לאשתו הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר שרי [או דילמא מאי דאסר שרי] ומאי דשרי אסר. כלומר מי אמרינן דהאי לראובן ושמעון דהדר ואמר לה קודם מסירה אף לראובן ושמעון קאמר ואין כאן שיורא וכשר אפילו לרבנן או דילמא האי לראובן ושמעון דהדר קאמר חזרה היא שחזר והפך תנאו לומר לראובן ושמעון אני מתירך לבדם ואוסר על הכל [דף פג.] אם ה"ל מאי דאסר שרי לראובן מאו לראובן וה"ה לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דמיניה אתחיל או דילמא לראובן אבל לא לשמעון אם ה"ל לראובן אבל לא לשמעון לשמעון מאו לשמעון והאי הדין לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה או דילמא לשמעון אבל לא לראובן בעי רב אשי אף לשמעון מהו מי אמרי אף אראובן קאי או דילמא אף אעלמא קאי תיקו. כלומר א"ל חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מ"א אם ת"ל דהיכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי להתירה לשניהם דהאי אף אראובן קאי אע"פ שלא הזכיר שמו א"ד לשמעון אבל לא לראובן והאי אף אטלי עלמא קאי וסלקא בתיקו ויש מי שאומר דנקטינן בכל הני בעיא לחומרא ככל תיקו דאיסורא אבל הרמב"ם ז"ל [בפ"ח] פוסק כמאי דאיתמר ביה את"ל כלומר איפשיטא בהדיא וכן דרכו בכל מקום ובתרי בעי' בתראי פוסק שהיא ספק מגורשת : **וגרסי'** תו בגמרא [שם] נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לו בנים הימנה ונתאלמנה או נתגרשה ועברה ונישאת לזה שאסרה עליו. כלומר שאמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני. לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים. כלומר מן האמצעי הא למדת שאין זה כריתות. כלומר לא אמרה תורה כריתות המכיא ישראל לידי פיסול. ותוכחה מהא דאפילו ע"מ שלא תנשאי לפלוני איכא מגורשת וזו תשובה לר"א דשרי הכי בברייתא ואי"ת והיאך יהא גט בטל ובניה ממזרים והרי אינה יכולה לעבור על תנאו שהרי אם נישאת לזה שנאסרה עליו נמצא גם בטל ואין קדושין תופסין בה ונמצא שלא איפשר לה שתנשא. תירצו בתוספות דמשכחת לה בנשאת לאחר מיתת המגרש [ונמצא גם בטל ובניה מראשון שבחיי הבעל ממזרים] וכי אמרינן ועברה ונשאת לאו משום דאיכא עבירה בנשואין הללו אלא דכיון שמכשיו היא עושה למפרע ביאתה ביאת זנות ובניה ממזרים שפיר מיקרי עבירה והרמב"ן ז"ל תירץ דכי אמר לה שלא תנשאי לאו נישואין גמורין קאמר שהרי אי איפשר אלא שלא תהא נישאת לו בדרך נישואין הילכך אע"פ שאין הנישואין נישואין גיטה בטל שהרי עברה על תנאה. ושמעינן מינה שהנותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יתננה לאחר והלך הוא ונתנה שאע"פ שלא זכה מקבל במתנתו זו נתבטלה המתנה מעיקרא כיון שבדרך הנותנין נתנה לו ול"נ כיון שאי אפשר לגט להתבטל אלא מתחת חלות הנשואין על כרחין הנשואין חיילי שאין לך דבר שמעכב אותן מלחול שהרי מגורשת גמורה היא [אבל כל אדם אלא שהתנה עליה כתנאי בעלמא] והרי הוא כאילו אמר לה הרי את מותרת לכל אדם ולהנשא לכל מי שתרצי אלא שאם תנשאי לפלוני הרי את אשתי [עד שעת נישואין ומשעת נישואין ואילך אלא שבשעת נישואין הוי את אשתי] ואע"ג דמסקינן לקמן [דף פד.] בהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי דכיון דפסקה פסקה ה"מ היכא דיום אחד פסקה לגמרי אבל הכא לא פסקה אלא לענין שאיפשר לנישואי אותו פלוני לחול. **אמר** רבא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי ["וחיי פלוני הרי זה כריתות כל ימי] חייכי אין זה כריתות. שאין מפרידן אלא יום המיתה ועד יום המיתה קשורה בו. "הרי זה כריתות. מגורשת היא מיד והיא תקיים תנאו וכתוב בהגהות גדולות אמר לה כל ימי חיי פלוני ואיגנבא לאתר והיו לה בנים כחיי בעל ראשון ומיית ליה בעל הראשון והדר הוו לה בנים לאחר מיתתו ועדיין ההוא פלוני דחלייה לתנאה בגופיה קיים "[ואיסתאי] בחייו לאחר מיתתו דבעל בטל ליה גט למפרע ובני קמאי ממזרי בתראי לאו ממזרי ואסורה לשני דכיון דבטיל גט למפרע כי דר גבה אשת איש היא ותנן [סוטה דף כז:] כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל והוו פליגי רבנן דהוו קאמרי כיון דבחיי הבעל לא עברה על תנאה [ולאחר מיתה הוא דעברה כיון דמת בעל בטל ליה תנאה] ולא בטיל גיטא למפרע ע"כ ובתוספות אתרו שהגט בטל למפרע וכן עיקר דאי לא תימא הכי אפילו אמר לה כל ימי חייכי ה"ז כריתות שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חייו של בעל וכתב הרשב"א ז"ל דכל ימי חיי וחיי פלוני דאמרינן הרי זה כריתות אע"פ שהוא ילד והיא זקנה ואפילו היא זקנה ואמר לה ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד כ' שנה הרי זה גם כריתות כיון שאיפשר שתחיה היא יותר. ומדאמרינן דכל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות משמע דלמאן דס"ל דבע"מ שלא תנשאי מודו ליה רבנן לר"א וכמ"ש לינעלה אפילו אמר לה נמי ע"מ שלא תנשאי לו לעולם מגורשת שכיון שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חייו ה"ל כע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות גירושין הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני אינו גט הא למה זה דומה לאומר לה על מנת שלא תשתי יין לעולם או שלא תלכי לבית אביך לעולם או כל ימי חייכי אבל אם אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני עד חמשים שנה ה"ז גט ודבריו תמוהין דאפילו אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני לעולם אינו (אלא) כע"מ שלא תשתי יין לעולם [אלא כע"מ שלא תשתי יין] כל ימי חיי פלוני ונראה שדעתו ז"ל דהתם שאני מפני שהיא רשאה לשתות יין לאחר מיתתו ונמצא שלא נאסרה ביין לעולם אבל זו נאסרה בנישואיו של זה לעולם שהרי כל ימי חייו לא תנשא לו ונשואין לאחר מיתה א"א ולמדה מדאמרינן בגמ' דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות ואמאי והא אמרינן בנדרים בפרק השותפין (דף מז.) קונם ביתך שאיני נכנס מת או מכרו לאחר מותר והכא נמי דשאה ליכנס לבית אביה לאחר מיתתו ונמצא שאין תנאי זה אלא ככל ימי חיי פלוני אלא ודאי היינו טעמא שאע"פ שלאחר מיתת האב א"א לה לעבור על תנאה אפ"ה בבית אביה שנאסרה לא תהא מותרת לעולם דלאחר מיתת אביה לאו בית אביה הוא ה"נ במתנה שלא תנשאי לפלוני לעולם אע"פ שלאחר מיתתו א"א לה לעבור על תנאה מ"מ לא תהא מותרת בנשואי אותו פלוני לעולם ואחרים דוחין דלבית אביך לאו דווקא "אלא שאמר לה לבית זה שהוא של אביך שהיא אסורה בו אפילו מת או מכרו לאחר כך איתא התם ובתוספות תירצו דכל יומאי יריט יקרוין בית אביו אע"פ שמת כדכתיב גבי תמר (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך וכבר מת שם אביה כדמוכחי קראי ולבי מפקפק בזה דמאי לא הוו כל יומאי יריט נמי ככל ימי חיי

הגהות הרי"ו
(א) וז"ע וכי ס"י ויחכמים אית לית גם על תנאי ו"ל דס"ל לחכמים דתנאי יהיא פוסל בכל שאי

כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות כו' כצ"ל (ג"א)

כצ"ל פי' שבתחה יין וכ"ה בגי' כמ"ש פ"ח מהל' גירושין הלכה א' ובתחה יין כחיי (ג"א)

חי פלוני דהא אפשר דמיתו סלהו ותירוץ הראשון הוא עיקר ומ"מ אין מכאן ראיה [לדברי הרמב"ם] דע"מ שלא תנשאי לפלוני כל ימי חייו דכיון שאפשר שיבא זמן שא"א לעבור על תנאה משמע דה"ז כריתות וכל ימי חייכי היינו טעמא דאין זה כריתות לפי שכל ימיה היא עומדת בענין שאיפשר לו לגט שיבטל. גרסי' בגמ' [דף פג:] בעא מיניה רבא מר"נ היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו. כלומר נתן לה גט ואמר לה היום יהא גירושין ולמחר לא יהא גרושין מהו. תיבעי לר"א תיבעי לרבנן. כלומר דפליגי במתני' בהרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני.

רש"י

והיא תקיים התנאי ה"ז לא תנשא לו גזירה שמא יאמרו נשותיהן נותנים במתנה ואין לך לעז גדול מזה. ואם נשאת לו לא תצא. שאין כאן איסור אלא חשש בעלמא ואם נשאת לאחר תצא כי לא נתקיים התנאי והוא על תנאי גירשה. מפליגה דומה אותה לנכרית בדברי הבאי. כתבו בתוכו תגן. כלומר דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנה אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים ולסופר ע"מ כן אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר בשעת מסירה הרי

מאי שנא חי פלוני דילמא מאית ומקיימא ליה לתנאה הוא נמי דילמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה אלא אימא כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות וכן כל ימי חיי הרי זה כריתות: *תנו רבנן הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר אמר רבא הכי קאמר הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה לאחר לא תנשא דבעיא קיומי לתנאיה ואם נשאת לו לא תצא לאחר א תצא: ת"ר הרי זה גיטך על מנת שתעלי (א) לרקיע על מנת שתרדי לתהום על מנת (ה) שתבלעי קנה בן מאה אמה ע"מ שתפרחי באויר ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שא"א לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר ר"נ אמר רב הלכה כרבי יהודה בן תימא אמר רנב"י מתני' נמי דייקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים הא א"א תנאו בטל ש"מ: °*ואםכתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול: א"ר ספרא כתבו בתוכו תגן

פשיטא

ולמסיקנא בתר דבעיא הדר פשטה כיון דפסקה פסקה. כלומר [דכיון] דפסקה מיניה היום נגמרי אלא כל אדם פסקה לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הלכך אין תנאו זה כלום ומשמע דהכי קי"ל דכיון דפסקה פסקה ואע"פ דלקמן בפרקין [דף פה:] אמרי' דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מר"ל וכתבה הרי"ף ז"ל בהלכות כבר כתב רש"י ז"ל שם דאע"ג דפסקה כיון דפסקה פסקה אפ"ה לא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות גירושין התנה עליה ואמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי אינה מגורשת דהא הרב ז"ל לא נגמרי מדאמרינן לאפוקי [מדבעא מיניה] רבא מרב נחמן ונראה שזו דעת הרי"ף ז"ל שהשמיטה מן ההלכות *ואינו מחוור דמידי ספק מגורשת מיהא לא נפקא דהא בעיין לא מיפשטא לרב דתקין ולעלם לאפוקי מדבעי מיניה רבא מרב נחמן שפיר שייך למימר לאפוקי: ת"ר הרי זה גיטך על מנת שתנשאי לפלוני וכו': שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה. ואין לך לעז גדול מזה: ואם נשאת לו לא תצא. שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא: לאחר תצא. משום דבעיא לקיומא [תנאה]. ומכל מקום צריכה גט גמור מדאורייתא מאחר זה דשמא מקיים תנאה ותנשא לאותו פלוני שהתנה עמה שתנשא לו ונמצא הגט קיים וכניה מאותו אחר כשרין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות גירושין נשאת לאחר קודם שתנשא לו בטל הגט ותצא והולד ממזר וצריכה גט משני. כלומר מדבריהם ודבריו תמוהין למה בטל כיון שהתנאי יכול להתקיים וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל: תנו רבנן הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע וכו' אינו אלא כמפליגה בדברים. כדי לצערה בדברי הבאי: מתני' נמי דיקא. בבבא מציעא בהשוכר את הפועלים (דף צד.): וגרסינן עלה בגמ' זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר מהו אביי אמר היא היא רבא אמר איפשר דאכלה ולקיא. כלומר ולבן תימא גופיה תנאו קיים ופרכינן עליה דרבא מדתניא הרי זה גיטך על מנת שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם. פרש"י ז"ל מותרת לינשא מיד ואין חוששין שמא תבעל להם ויבטל הגט אבל אמר לה על מנת שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו ואין לשון אין חוששין שמא נבעלה להם נוח בכך. והרמב"ן ז"ל פירש דברים כפשטן רישא קתני נתקיים התנאי בפני עדים מגורשת ואם לאו אינה מגורשת שכל תנאי שהוא בקום מעשה עליה להביא ראיה שקיימתו וסיפא קתני אין חוששין שמא נבעלה להם שאע"פ שהבעל מכחישה ואומר לה בבדי שעברה נאמנת היא לומר לא עברתי על תנאי שכל תנאי שבידה והוא בשב ואל תעשה עליו להביא ראיה שביטלתו *והא דלא נקטה בשלא תבעלי לפלוני היינו משום דסבירא ליה להאי תנא דסיורא הוי ואינו גט. ודייקינן עלה ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני. כלומר דנימא ביה נתקיים התנאי הרי זה גט: לאביי ניחא. משום דלדידיה לרבי יהודה בן תימא אפילו לא נתקיים התנאי הרי זה גט: אלא לרבא קשיא. דהא אמר דאפילו יהודה בן תימא מודה ביה. ומפרקינן אמר לך רבא בעלמא בשר חזיר איפשר דאכלה ולקיא. כלומר [בידה לקיימו באיסור ועל מנת שתבעלי לפלוני] נמי איפשר דמשחדא ליה בממון ומרצית ליה ובעיל לה אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדה איסורא איהו מי עבדי איסורא. כלומר הילכך הוה ליה כעל מנת שתעלי לרקיע וכלל דאמר רבי יהודה בן תימא לאתויי אבא ואביך: ואי כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. כתבו בתוספתא דמהאי שמעינן שכשר לעשות קיום מחקין בגט מדאמרינן בחוץ כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול מכלל דבשאר מחקין שרי כדין השטרות והרשב"א ז"ל כתב [שרבינו סעדיה גאון] והגאונים ז"ל אמרו מחק שמו ושמה פסול אע"פ שמקויים ושאר המחקין אם נתקיים כשר דיעבד אבל לכתחלה לא והרב בעל העיטור ז"ל כתב שאפילו בשמו ושמה כשר לכתחלה והכי מוכח בתוספתא דתניא בסוף מכילתין גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם החזירו למטה אפילו מגופו כשר ע"כ ומדלא מפליג בין שמו ושמה לשאר גופו של גט משמע דאפילו בשמו ושמה כל שנתקיים אינו פסול וכן הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות גירושין לא חלק ועכשיו נהגו שלא לקיים שום מחק בגט ותניא נמי התם בתוספתא בסוף מכילתין נקרע *כשר נתקרע פסול נקרע בו קרע של ב"ד פסול נמוק או שנרקב או שנעשה ככברה *פסול נמחק או שנטשטש ובטולה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו פסול וכתבה הר"ם במז"ל בפרק הזוכר והשיג עליו הראב"ד שאם גט מקויים הוא למה יפסל מלהיותה מגורשת [ולא אמרו פסול] אלא לענין שלא תגבה בו כתובתה והרשב"א ז"ל כתב שאף הרמב"ם ז"ל יודה בזה דכיון שכתוב בו הגפן יש הוכחה שנשלם בא ליד האשה וכדאמרינן בפ"ק דמציעא (דף כ) דמלוה הוא דמקיים שטריה ולא לוה וה"נ אשה מקיימת גיטה ולא הבעל וכתב עוד הרמב"ם ז"ל בפרק הזוכר דכי אמרינן דגט שיש בו מחק או תלוי פסול וכן נמי נקרע קרע ב"ד דפסול דוקא כשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה ואין שם עדי מסירה אבל אם יש שם עדים שנמסר הגט בפניהם כשר אע"פ שהיה תורף הגט על המחק או בין השטין או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן לה בפניהם עד כאן וטעמא דמלתא דכיון דלדידן דקי"ל עדי [מסירה] כרתי אפילו על הנייר מחוק ועל הדפתרא כשר כדאיתא בפ' המביא תניין (דף כג.) אף בנקרע קרע ב"ד ראוי שיהא כשר אבל הרשב"א ז"ל חולק בזה בפרק המקבל* ואומר שכיון שהוא קרוע כעין קרע ב"ד הרי הוא כחרס ופסול לגרש בו: גמ' כתבו בתוכו תגן. דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנתא אפילו אמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים ולסופר על מנת כן תכתבו שתהא מותרת לכל אדם אלא לפלוני אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר

[ריקפם ע"א]

פי' מ"ש בשער הכלך בס ע"ז בסוף כלי ש'. (ג"א)

דף פד

דף סר בתיחסת ד"ס ודברי הרמב"ם (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) ס' כרי"ף וכו' (כמו ס' כשנבר)

(ה) ד"ה ע"מ שתבלעי קנה בן מאה אמה ע"מ שתעברי [illegible]

גי' ר"ש

גי' ר"ח

גר"ג דף קפה איתא איפכא פסול נקרע כשר ניקרע ע"ש (ג"א)

מאירי ועיל בפ' מי שאחזו [illegible]

[התוספתא בס' [illegible]]

המאור הגדול

*)אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן וכו' עד אבל לפני התורף ואפי' על פה נמי פוסל קמ"ל ותתני' בחוץ הוא ואמר רב ספרא דעל פה לא פסיל אפי' לפני התורף ולדעתיה דרב ספרא מתני' לא כרבי ולא כרבנן דלדידהו בין לרבא בין לר' זירא חוץ פוסל על פה לפני התורף כך הם דברי הרב ז"ל. ולי לא נראה כן אלא רב ספרא כר' זירא דאמר מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גורנין ע"מ אבל חוץ כשכתבו בתוכו וחזר ומחקו אבל בעל פה אפי' חוץ ואפי' לפני התורף אם חזר בו בשעת נתינת הגט לא פסיל כרב ספרא ודאמרינן בברייתא חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"ם שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב על פה בשעת נתינת הגט קאמרי' ולא בשעת כתיבתו וכדתנן במתני' המגרש את האשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני תולה שטעמא כעין שמעתין שפרשנו לה וקבענו לה במסכתות ודאמר רבא לעולם דכתבי גיטי שתיקי שתוקי לבעל עד דכתביתו ת"ר דתניא שלא יכיר שום תנאי כי שמא יכתבנו בו ויחזור בו ולא יתקיים התנאי והחזיר ליר גם כתוב על תנאי או שמא יזכיר חוץ ואע"פ שלא כתבו שהוא פוסל על פה ורבא למימרה דאמר חוץ פוסל על פה לפני התורף כאלותתיה דפליג על רב ספרא ואויל נמי לטעמיה דאמר כל התנאין פוסלין בגט לפני התורף ואפי' לרבנן אבל ע"ם בעל פה ואפי' לרבא ואפי' לרבי כשר ואע"פ שלא נתקיים התנאי כגון שחזר בו מן התנאי בשעת נתינה תתנו שלא על התנאי דל"ל ראיה למימר ע"ם בעל פה לפני התורף ואפי' לרבא ואפי' לרבי דעד כאן לא פסיל רבא בפלוגתיה דפליג על רב ספרא אלא בחוץ אבל ע"ם לא ועד כאן לא פסיל רבי כל התנאין בגט אלא בכתב אבל על פה לא ואם נתקיים התנאי אע"פ שכתבו בתוכו ואפי' לפני התורף כשר לדעתו מיהו חיישי' למנהגא דנהוג עלמא דלית לסיכתב תנאי בגיטא כלל ולא שרינן הכי לכתחלה. ומה שפסק הרי"ף ז"ל כרבא ואע"ג דר' זירא ורב ספרא תרוייהו פליגי עליה משום דבתרא הוה ולחומרא אי נמי איכא למימר דההיא ברייתא דתני תנא קמיה דר' זירא כרבא דייקא ור' זירא דאפכיה לגרסיה הוא דאפכיה כמתמיד רשנויא הוא ולא סמכינן עליה והתנאין המתקיימין כך דיניהם

כל תנאי שתלה הבעל בעצמו או באחר בין בקיום מעשה כגון דאמר אם אעשה כך וכך או אם יעשה פלוני כך וכך בין בביטול מעשה כגון דאמר אם לא אעשה כך וכך או אם לא יעשה פלוני כך וכך אין האשה מותרת לינשא עד שיתקיים התנאי כולו ואע"פ שבידה שמשו להתקיים כגון מעכשיו אם לא באת מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ולא משתריא במקום יבם אלא לאחר י"ב חדש דמקיים תנאיה אבל התנאים שתלה הבעל באשה אם הם בקיום מעשה אסורה לינשא עד שיתקיים כגון האומר ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא תינשא לאחר עד שתתן וה"ה לאומר ע"מ שתאכלי בשר חזיר ות"ש שתבעלי לפלוני אם לא נתקיים התנאי אינו גט ואינה מותרת לינשא עד שיתקיים התנאי ואם התנאים הם בביטול מעשה כגון ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחיי פלוני בין דלבי מאית מתקיים תנאיה ה"ז כריתות ומשתריא לאלתר וכן ע"ם שלא תינשא לאיש פלוני רמינן עלה בגמ' אי הכי בכולהו תנאי דילמא נמי לא תינשב דילמא לא מקיים ליה לתנאיה דולמא כל כה"ג שריא לאינסובי לאלתר ולא חיישי' שמא תעבור על התנאי ואע"ג דמעיקר דינא הכי הוא החמירו הגאונים ונמצא כתוב בתשובת רבינו האי ז"ל דלא שריא למעבד הכי לכתחלה משום נדר שלא לפרוץ כאיסור א"א משנות הראשונים ותקנתם. ויש בפי' רבינו שלמה ז"ל בענין ע"ם שלא תבעלי לאבא ולאביך ות"ם שלא תבעלי לפלוני חילוף מה שכתבנו ולא נראו לנו דבריו ויש מי שמפרש אי הכי בכולהו תנאי נמלכא נמי לא תינסב אפי' בקיומן דילמא מינסבא ולא מקיימא ליה לתנאיה ומתכוין בפירושו זה כדי שלא לחלוק בכל התנאים למימרא דלא משתריא בכולהו עד שמקיימא להו ואין הדברים נראין כן מרקתני הרי שהלכה וניכאת לא' מן השוק והיו לה בנים ונתאלמנה או נתגרשה ועברה ונישאת לזה שנאסרה עליו אלמא נישואין הראשונים היתר הוו ולא בעבירה ויש מי שאוסר בע"ם שלא תבעלי לפלוני כיון שלא התירה אצלו בשום ביאה לעולם לא בנשואין ולא בזנות שזורא הוי כגיטא והא ע"ם כחוץ דמי משום דבעינן עד שיתירנה לכל איש ואיש ולדידן לא מכרעת מילתא הכי שהרי התירה להחזירה לו בה קדושי כסף ושטר ואע"ה פינקם לחומרא בכל האי מלתא מפי עדיף

*) כ"מ כמאור עיין לעמוד כ' נסוגו אחר תי' שכתב בלשון הזה וכד"א

הראב"ד

שלחו אמר כתבו גט והכו לאבתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו כגון י"ב חדש וכתבו לאחר י"ב חדש אמר ר' יוסי כזה גט ואמר משמא דר' יוסי מדסוב ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי הכי קאמר כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי. וכא הכא דקאלי זה לפני התורף נאמר ודא מכבר ר' יוסי ואפי' רבנן דפסלי לא פסלי משום דבטל ביה תנאי לפני התורף ופסלו ליה אלא משום דמשמע להו נמי כתבו אם לא באתי ותנו ואפ"ה שכתב נכתב של הפסק הכל"ג הלכך פסול לדברי הכל אבל אם נאמר התנאי על המתנה אע"פ שריבויו לפני התורף כשר כן נ"ל ולא נכתבו בגט לאחר התורף קי"ל כרבנן דמהכרי בעלי הגטים הן מתנאי וגרושין אבל אפי' על פה נמי פוסל יכבות הנהו. ואתרי' נמי מי בי' לא סכביר ריא לא דהלכתא אבל מכאן ועד י' ימים לא דלמא סוה ביה אגלה חיפתי"ב אלמא הכל כשר גט ותנאי לאחר התורף כרנא ולגלא ת..

השגות

א) והא דאמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן והא קמ"ל דאפי' לפני התורף על פה אינו פוסל ואפי' חוץ. קשיא לן כא דהניא בברייתא לקמן והכ"ה חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב וכו' אלמא חוץ פוסל על פה ואיכא למימר הכי על פה דקאמרי רבנן הכא בשעת נתינה קאמרי ולכ"ע פסול. והכא גלינ עליה ואיתר כאי דקהני כתבו דמשמע על פה לא פסיל דוקא לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' על פה כמי פסול והכי מיגלא דרבא כתון ובפלוגתא דרבי ורבנן דפליגי בשאר תנאים הכתובים בגט דרבי פוסל וחכמים מכשירים. ואוקמה רבא לאחר התורף אבל לפני התורף דברי הכל פסול ואפי' הגאי דעלמא הלי מתניתא דרבא כשכתבו הגט אע"פ שהוא ותלה פסול לא שמעו לרבא שיבטל אותו לפני התורף ואית הא אמר להו לאמרי שתיקו שתוקו לבעל עד דכתבית פורשא תיתאה אלמא אפי' תנאי נמי פוסל לפני התורף ואפי' על פה מהא לא איריא דהכי קאמר להו שתיקו שתוקו לבעל דלמא אמר ביה חוץ ופוסל אפי' על פה וכ"נ ממתכבא דתנאי אינו פוסל על פה ואפי' לפני התורף מדאמרי' פ' פי'

ר' פרשם

שלטי הגבורים

א כתב הרמב"ם דאלה ולא יחויל שלפניה ואפי' לאחר מיתת הבעל אפי' נתן לה הבעל גט שני לאחר נשואי שני אי לא יתקיים תנאה דגט ראשון לא מני לאהדורה דכי איתסבא ליה מעיקרא באיסור הוא איתסבא ליה ואיפשר ליה איסור עולם כמו סוטה שאסורה לבועלה אפי' לאחר מיתת הבעל כ"ש כיון דלא מיקיים תנאה דגט ראשון [לא מני לאהדורה] אפי' לאחר מיתת הבעל נמי לעניותם. איסורא כנמיי הבעל דמי דכי סיכי דכחיי הבעל תנא משום דחיישינן דלמא לא תקיים תנאה [לאחר מיתת הבעל נמי תנא דחיישי' דלמא לא תקיים תנאה] ופגע באיסור סוטה לבועל.ואי אקיים תנאה נמי אסורה אשני לאהדורי דהא לא משכחת ומקיימת תנאה כחיי שני אא"כ גרשה וניסת לבעל כתנאי והו לא מני שני לאהדורה דהוה ליה מחזיר גרושתו מן הנשואין וה"מ שנישאת לשני אבל נתקדשה תנאה ולא יחויל אלא לאחר מיתת הבעל או שיתן לה הבעל גט שני בלא תנאי אבל נכבר דמקיים תנאה כגט ראשון לא מני לאהדורה דהוה ליה מחזיר גרושתו מן האירוסין.

מאירי ועיל בפ' [illegible]

הגהות הב"ח

שיאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם: מהו דתימא ה"מ לאחר התורף. כלומר נהי נקט כתבו בתוכו למפסק מילתיה למפסליה אפי' לאחר התורף דאינו על פה כיון שלא אמר אלא לאחר כתיבת התורף לא פסיל אבל אה"נ דכל שאמר בשעת כתיבת התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל רב ספרא דמאי דתנן דוקא כתבו בתוכו אפילו אלפני התורף קאי דדוקא בכתיבה הוא דפוסל אבל על פה אינו פוסל כלל אפי' לפני התורף: ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף. כלומר הא דנקט כתבו דמשמע אבל על פה לא משום לאחר התורף נקט הכי אבל לפני התורף אפילו על פה פוסל ומדמודה נר מצוה

רבא מיהא דתנן לאחר התורף אינו פוסל על פה משמע דמאי דפסיל ע"פ לפני התורף לא הוי מדינא אלא מגזירה אטו בכתב דאינו הוי מדינא כי היכי דגזרינן לאחר התורף בכתב אטו לפני התורף בכתב וכדמוכח לקמן בסמוך הינו גוזרין נ"כ לאחר התורף על פה אטו לפני התורף [על פה] אלא ודאי חוץ לפני התורף על פה לא פסיל אלא משום גזרה אטו בכתב ומכל מקום משמע דמאי דאמרינן ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטין שתיקו שתיקו לבעל עד דכתביתו לתורף בגיטא הינו כדי שלא יזכיר חוץ שפוסל על פה לפני התורף משום גזרה וכמו שכתבתי אבל אילו אמר על מנת לא מיפסל כלל דכיון דעל מנת אפילו נכתב בגט לפני התורף אינו פוסל אלא משום גזירת חוץ כמו שאכתוב בסמוך על מנת דעל פה היאך לה גזירה לגזרה דהינו ע"מ על פה אטו חוץ על פה וחוץ על פה אטו חוץ בכתב ולקמן מוכח דלא גזרי בהאי ענינא גזרה לגזרה חה

רש"י

את מותרת לכל אדם ה"מ דנעיא (כתוכו) [בתוכו] ולא מהני ליפסל אלי דאמר לסהדי על מנת כן היכא דאמר לאחר כתיבת התורף ע"מ שלא תנשא לפלוני דכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת התנאי לא תיפסל אי לא כתבו ליה בתוכו בהדיא אפילו על פה שהרי עיקר הגט ע"מ כן נכתב קמ"ל רב ספרא (דכתוט) [דבתוכו] דוקא שחיין טופין אותו שלא יזכיר שום תנאי כל תנאים פוסלין גט אם כתב לאיטו ואפילו נתקיים הוין שפוסל בכתב. דאי שייר בגט מהעתקה דרבי ורבנן **מתני'** להנא כו' לאו ש ודא הוא דנלא איסור אישות מי לא תכסי לאו נה קידושין אלמנה לכהן גדול וקידושין תופסין בה אם לא היתה אשת איש דהיינו לאוין ה"א ולכך האי שייר בגט וכן לכל מי שיש לה עליו קידושין אם היתה פנויה ואפי' בעבירה

פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ פסול קמ"ל ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטי שתיקו לבעל עד דכתביתו לתורפיה דגיטא והלכתא כרבא: ת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל הפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב על מנת שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב *אמר רבא מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני [א] התורף דברי הכל פסול ומתניתין דקתני כתבו לתוכו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסיל לאחר התורף ורבנן היא וכן הלכה:

מתני' הרי את [ב] מותרת לכל אדם אלא "לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קדושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא °אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין ולכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה פסול:

גופו

שלא כדברי רש"י שכתב שתוקי שתיקן כדפו כו שלא יזכיר שום תנאי ואף בתוספות כתבו כן וכן הרמב"ם ז"ל כתב בפרק שמיני מהלכות גירושין וכן אם התנה בפה קודם כתיבת התורף הרי זה ספק גירושין ע"כ ומשמע כל תנאי וה"ה מה שכתב הרי זו ספק גירושין וכן כתב *(ש"מ) בע"ת לפני התורף באם נכתב בגט הרי זה ספק גירושין הוא מפני שהוא סובר בתנאים הללו פוסלין מטעם ברירה [שאע"פ שנתקיימו מ"מ בשעה שנכתב הגט לא היה ספר כריתות] וזה דרך הירושלמי בפ' כל הגט [הלכה א] וכתוב בספר המלחמות ואינו דרך גמרתינו דגבת' מוכח דמשום גזרת חוץ מפסל. תנו רבנן כל התנאים פוסלין בגט פרש"י ז"ל אם נכתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי: כל הפוסל על פה. בשעת נתינה דהינו חוץ: פוסל בכתב. אע"פ שחזר ובטלו: כל שאינו פוסל על פה בשעת נתינה כגון ע"מ: אינו פוסל בכתב ומקיימה תנאה ואזלא ואם חזר ובטלו כשר אע"פ שלא נתקיים התנאי. מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף. דאף על גב דע"מ לפני התורף לא מיפסל אלא משום גזרת חוץ אפ"ה ס"ל לרבי דטלה חדא גזרה היא: ורבנן סברי לא גזרינן משום דהויא לה גזרה לגזרה: אבל לפני התורף דברי הכל פסול דליכא אלא חדא גזרה דגזרינן ע"מ אטו חוץ. ומהא משמע דליכא דמפסיל מדאורייתא אלא חוץ בכתב לפני התורף אבל לאחר התורף אפי' חוץ בכתב לא מפסיל מדאורייתא דאם איתא כי היכי דגזרי רבנן בע"מ לפני התורף אטו חוץ עגזור נמי לאחר התורף וכן נמי חוץ על פה לפני התורף לא פסיל אלא מדרבנן דאי מדאורייתא עגזור חוץ על פה לאחר התורף אטו חוץ על פה לפני התורף כי היכי דגזרינן בכתב אלא ודאי כדאמרן · ומהני' דקתני כתבו בתוכו ואוקימנא בחוץ. ברים פירקין אוקימנא לה הכי. וכתנא פסקן של דברים דחוץ פוסל בין בכתב בין בע"פ לפני התורף בכתב מדאורייתא ובעל פה מדבריהם אבל לאחר התורף בכתב פוסל מדבריהם אבל בעל פה אינו פוסל כלל וע"מ לפני התורף פוסל מדבריהם בכתב ואף בעל פה לפי דעת קצת מפרשים כמו שכתבתי למעלה אבל לאחר התורף אינו פוסל בין שנתקיים בין שחזר וביטלו וכבר כתבתי למעלה שרש"י ז"ל סובר דתנאי דע"מ הפוסל בגט הוא פוסל אפילו נתקיים ור"י ז"ל חלק עליו דלא שייך למגזר תנאי דע"מ שמתני ר' זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כלל כמו בחוץ ולא הוה שייך בתנאי למגזר אטו חוץ אלא בתנאי דעל מנת שלא תנשאי לפלוני דהוי שיור ועוד דאם כן אפילו על פה נמי ניגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו בעל פה ואפילו נתקיים התנאי ובהדיא מהדרי רבנן לרבי דעל מנת שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב מכלל דבעל פה תודה להו רבי דאינו פוסל לפיכך כתב ר"י ז"ל דכל התנאין אם נתקיימו אפילו נכתבו בגט כשר כמו בע"פ דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפרישית יהבא בלא נתקיים התנאי קאמר [רבי] דפסול בגט וכגון שכתבו ומהקן שאין מועלת מחיקה בהם כשם שאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דעל מנת אטו מחיקה דחוץ ורבנן פליגי עליה לאחר התורף ובלפני התורף מודו ליה. ועכשיו נהגו להזהיר שלא לכתוב שום תנאי בגט ולא להזכירו בשעת כתיבת הגט וכשר הדבר לפי שאין הכל בקיאין לחלק בין תנאי לתנאי ובין אחר תורף ללפני התורף. **מתני'** הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך ולכל מי שאין עליו קדושין. ומפרשינן בגמ' לאתויי שאר חייבי כריתות כשר. דלאו שיורא הוא דבלא איסור אישות [נמי] לא תפסי לאו בה קידושין: אלמנה לכה"ג וכו'. כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין והאי לא תפסו בה קידושין משום אישות שבה אבחכת דשייר בגיטא' נתינה. מן הגבעונים שהיו מטבע אומות ואיכא לאו דלא תתחתן בם: ולכל מי שיש לה עליו קדושין אם היתה פטיה ומפרשינן בגמ' לאתויי שאר חייבי לאוין והא דנקט הכא אלא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט משום סרכא דבשאר דוכתי נקט הכי שהרי כאן משום גירושין הללו היא נאסרת והוה ליה למיתני הרי את מותרת לכל אדם אלא לכהן גדול ולכהן הדיוט אי נמי דנותא קמ"ל שאע"פ שהיתה אלמנה או שנאסרה בגירושין גמרין [מקודם לכן] הוי שיור כיון דליכא אלא חיוב לאו **גמ'** בעא' [דף כה] בעי מיניה [רבא] מר"נ חוץ מקדושי קטן מהו הכאת מיתת לאו בר קידושין הוא או דלמא אתי לכלל קדושין אמר ליה תניתוה קטנה מתגרשת בקדושי אביה. כלומר אפי' קידשה אביה מתגרשת אם קבלה גיטה יותר מיתתו. ואמאי והא בעינן וילכה והיתה (א) כלומר הילכך לא מיגרשה אלא כ'הויה לקדש עצמה לאיש אחר. הנה אתיא לכלל הויה ה"נ אתיא לכלל הויה. כלומר דכיון דלא דק קרא למימר דתיהוי הבתא בת הויה אלא כיון דאתיא לכלל הויה לאחר זמן חשיב לה נמי [בת] הויה מעכשיו לענין שיור נמי הוי שיור. ובעי' מה חוץ מן הילודים מהו כלומר העתידים להולד. הבתא מיהא לא איתילדו או דילמא עתידי דמתילדי. ותהסו"ק עלייהו משום אישותו של זה הילכך הוי שיור: חוץ מבעל אחותה מהו הבתא מיהא לא חזיא ליה או דילמא זימנין דמתה אחותה וחזיא ליה. חוץ מטעיך

מהו

מלחמות ה'

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

מהו. כלומר שלא תכפלי בגות: בגשוליו הא לא שייר אלא שייר בכילה. כלומר ולא לאשום קרינא ביה: תון מגלה לדרכה מהו בגודרכה הא לא שייר
או דילמא משכבי אשה כתיב. כלומר שהקים שני משכבות לכל דבר: תון מגגרת נדרים. [כלומר שיוכל עדיין להפר נדריה: בגשוליו הא לא
שייר או דילמא אשה יקימנה ואשה יפירנה כתיב. כלומר וכיון דשייר בהפרת נדריה] לעני נדרים אשה קרינן ביה: תון מתרומתיך מהו.
כלומר כהן שגירש והתנה שיוכל עדיין להאכילה בתרומה: בגשוליו הא לא שייר או דילמא קנין כספו כתיב. כלומר דע"י קדושין אוכלת
עד עכשיו בתרומה ואם כן עדיין קדושין עליה

רש"י

לאיסור ולא פסול דסוי שיור. גופו של גט. עיקרו של גט ודין די יהוי ליכי מינאי. וזה כספר שיהיה לך מאתי ספר תירוכין ואגרת שבוקין. וצריך להוכיח מתוך שע"י ספר זה מגרשה. גמ' לא לכתוב ודין. כיו"ד דמשמע דין הוא דמגרשה אבל אם אינו דין עלי שמגרשך לא תתגרש. ולא לכתוב איגרת שבוקין. ביו"ד: דמשמע איגרת. גט: דיתיהויין ליפדי ביה תלתא יודי"ן דתוסין דיתקרי דיתיהויין דאי לא סדי ביה אלא תרי יודי"ן מיקרי דיהוויין פעם בעלמא וכן דיתצביין דכי כתב תלתא יודי"ן משמע שהיא רשאה לינשא לכל אדם לכל מי שתרצה. ולורכי עי"ן דתירוכין יארך הוי"ו שבספר תירוכין ועי"ו דשבוקין דאי לא מארך להו מיחזי כיו"ד ומשמע תריכין גרושות דעלמא ושביקין כמים עזובות דעלמא ולא שלה היא ולורכיה עי"ן דוכדו. ולהו ספרי' יתיכי יארך הוי"ו שתרוה של וכדו שלא יראה כיו"ד אי לא מאריך לה והוה משמע וכדי כלומר טולא כלום בלא ספר כמו כדי נסבא. לא לכתוב לאיתנסבא. במקום אלא להתנסבא דה"א שמא ירחיק ולאף מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא לא תינסבא. מי בעינן ודין כלומר הלכה כרבי יהודה או הלכה כחכמים:

גופו *של גט הרי את מותרת לכל אדם *רבי יהודה אומר *ודין די יהוין ליך מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין* למהך להתנסבא לכל גבר די תיצביין גופו של שטר שחרור הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך: גמ' אמר אביי [א] מאן דכתב גיטא לא לכתוב ב ודין דמשמע דין אלא ודין ולא ליכתוב איגרת דמשמע איגרת אלא *ואגרת (א) דיתהויין דיתצביין תלת תלת יודין מאי טעמא דמשמע (ב) דתהוין דתצבין ג ולורכיה לואו דתירוכין ולואו דשבוקין דמשמע תריכין ושביקין ולורכיה לואו ד הוכה דמשמע וכדי ולא ליכתוב (ג) ליהך דמשמע כהוכא אלא למהך ולא ליכתוב לאתנסבא דמשמע לא תנסבא אלא להתנסבא °איבעיא להו מי בעינן ודין או לא בעינן ודין

תיש

*רבי יהודה וכו' כלומר שאם תמות אני יורשך: בגשוליו הא לא שייר או דילמא לשארו וירש אותה כתיב. דדרשינן ליה בית טתלין (דף קיא:) שארו הקרוב אליו זו אשתו וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו וכיון דירים לה אשתו היא ושיורא הוא: תון מקודשין בשטר מהו. כלומר שאם יקדשוך בשטר לא יהיו קדושין: אפשר דמיקדשא לה בכסף ובביאה או דילמא ויצאה והיתה איתקש הויות להדדי. כלומר דהיכא דשייר חדא מינייהו לא קרינא ויצאה וסלקא כל הני בעיי בתיקו בר מקמייתא דתון מקדושי קטן דאיפשיטא והרי"ף ז"ל השמיט כל זה לפי שאינו מצוי: מתני' גופו של גט. כלומר עיקר כתב של גט כך יכתוב בו: ודין דיהוי ליכי מינאי. וזה ספר אשר יהיה לך מאתי: ספר תרוכין ואגרת שבוקין. שצריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה: גוף של גט שחרור וכו':

גרסינן בגמרא [דף פה:] פשיטא אמר לאשתו הרי את בת חורין לא אמר כלום. כלומר שאם אמר לאשתו לכתוב בגיטה הרי את בת חורין ולא כתב בו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום: אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום. דהרי את מותרת לשון גירושין הוא ולא לשון שחרור דשפחה דאי בת חורין משוי לה איכה מותרת לעבדים אבל לשון גם הוא לאשה שמותרת לכל מי שהיתה אסורה לו על ידו: אמר לה לאשה הרי את לעצמיך מהו לגמרי קאמר לה. כלומר ואסיט להגשא: או למלאכה קאמר לה. שיהא מעשה ידיה שלה: א"ל רבינא לרב אשי ת"ש גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך השתא ומה עבדו דקני ליה גופא כי א"ל הרי את לעצמך קני גופיה אשה לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי אמר לעבדו אין לי עסק בך מהו לגמרי קאמר ליה או למלאכה קאמר ליה. ודוקא בעבד הוא דקא בעי לה אבל באשה לא מסתפקא ליה משום דלא שייך לישנא דאין לי עסק בך אלא בעבד שגופו קנוי: ואמרינן עלה ת"ש המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון. כלומר שאע"פ שקנסוהו לפדותו עד עשרה בדמיו לא ישתעבד בו עוד ומיהו צריך גט שחרור להתירו בבת ישראל: אמר רשב"ג בד"א שלא כתב עליו אונו. כלומר שטר כשמכרו לעובד כוכבים אבל כתב עליו אונו זה הוא שחרורו מאי אונו א"ר ששת דכתב ליה לכשתברח ממני אין לי עסק בך. כלומר אם תוכל להמלט מן העובד כוכבים אין לי עסק בך אלמא אין לי עסק בך לשון שחרור הוא ואע"ג דהתם ליכא למימר דלמלאכה קאמר שכבר מכרו אפ"ה מדקים רב ששת הא לישנא משמע לשון חירות גמור הוא דאי לא לכתוב לכשתברח ממני הרי אתה בן חורין וכ"ת הכי מהגיא לישנא דאין לי עסק בך והתניא [דף מ.] דין ודברים אין לי על שדה זו אין לי עסק בה וידי מסולקות הימנה לא אמר כלום ו"ל עבד שאני שיכול לזכות בעצמו מכיון שסלק ושתו ממנו וקנין נמי זכו בו שמים משום דמייתי ליה לכלל מצות תשה"כ בשרה: אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא ליכתוב ודין. כיו"ד דמשמע דין הוא שמגרשך אבל אם אינו דין עלי שמגרשך לא תתגרשי: ולא ליכתוב איגרת שבוקין כיו"ד דמשמע איגרת. לשון גג או כמי לפי שגראין כשתי תיבות או גרת כלומר או זנחה יהא גט ואם לא זנחה אינו מגרשך וכן פירש הר"ם כמו"ל: דיתיהויין דיתצביין תלתא תלתא יודין דאם לא כתבן אלא בשני יודי"ן שמא יקרא הקורא תהוין תצבין. כלומר שהוא מדבר עם שתי נשים וגמלא שאינו מגרש לא אלא לנשים אחרות וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דאי כתב ביה דתיהוי את רשאה למהך וכו' שפי עדיף מלישנא דדיתיהויין: דמשמע תריכין ושביקין. כלומר שהוא אומר לה שהיא שבקה אותו וגרשה אותו: ולורכיה לוין דוכדו. שמא תדמה ליו"ד והיה משמעו כדי [כלומר בחנם כמו וכדי נסבה] והאי ולורכי דקאמרינן לא לאורכי מאד ודין קאמר אלא שיהא בענין שלא ירלו יודין וכן כתבו בתוספות ועכשיו נהגו להאריך ממש וכשר הדבר כדי שלא יבואו לידי קלקול. ולא ליכתוב לימהך. ביו"ד שמא יקרא הקורא לי מהך כלומר לי שחוק ויש גרסאות בגמרא שכתוב בהן ולא ליכתוב למחך כלומר שלריך להבדיל רגלו של ה"א שיהא אויר בין רגלו לגגו דלא ליתחזי כחי"ת דמשמע למחך לנחק כלומר מלחק אני בך. וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין שאם לא דקדק בדקדוקין הללו הרי הגט פסול. כלומר שלא תנשא בו לכתחלה ואם נשאת לא תלא והשיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב בשם גאון שכל אלו הדקדוקין כשהבעל עומד ומערער ובספר העיטור כתוב כלשון הזה דכל הני דקדוקי דאביי היינו היכא דכתב ליה בעל גופיה או כמי סופר משמיה ובתר הכי אתי בעל ומערער ואמר אגא הוא דפסילנא ליה בהני דקדוקי ולקלקולא איכוונית אבל אם אמר בעל לסופר ולעדים לכתוב את הגט סתם וקטו הסופר והעדים באחת מאלו האותיות והבעל אינו מערער בגט כשר ותנשא בו ואם עדים מלויין יעידו בפני ב"ד שטעות סופר היה וכ"כ רבינו האי גאון ז"ל ואי יהיב בעל רשותא לסופר למכתב גט שלם ומעי בהני סלהן או במקלתהון או איהיה לספרא מתקן ליה ואי לא יתנסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה. ודאי אי אתיא לאנסובי ואתי בעל ומערער ואמר האי דכתיב ודין דינא הוא דאמרי א"נ למהך חוכא והכי איכוונית לא מינסבא אבל אי מינסבא לא מפקינן לה דהא קאמרינן [דף פ.] ומשום שלום מלכות יוליא והולד ממזר אין ר"ת הוא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוליא והולד ממזר וליתא לדר' מאיר וכל שכן לענין טעות סופר ורבינו נסים ז"ל כמו כן השיב בקבלה מפי הגאונים ז"ל היכא שכתב הגט הבעל בעלמו אם נשאת וערער תלא ואם האשה טוענת טעות סופר הוא עליה להביא ראיה אבל אם אין שם ערעור הבעל ויש בו טעות מתחת ידי סופר ובה לכתוב גט סתם כיון דמדעת שלימה רלה לגרש אינה לריכה גט שני וכל טעות שבא מתחת ידי סופר אין ערעור הבעל כלום וכן דעת הגאונים ז"ל ובתשובות לר"ח ז"ל כגון אלו שאינם מפורשין אם יבא אדם לכתוב אלו הדברים שמא יפלו בידי אדם שאינו הגון וילמדו לשקר ולפייך אין לנו אלא מן הפה לאוזן לנאמנין ע"כ בספר העיטור והביאו הרשב"א ז"ל בחידושיו כאן: איבעיא להו בעינן ודין או לא בעינן ודין. בגמ' אמרי' מעיקרא דרבנן ור' יהודה בהא קא מיפלגי דרבנן סברי ידים שאין מוכיחות הוין ידים ואע"ג דלא כתוב ודין מוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה. פי' ידים שאין מוכיחות היינו בית אחיזת הדבר שאינו מוכיח שהוא בית אחיזה (כי הכא דסברי רבנן דאע"ג דלא כתב ודין להוכיח בית אחיזה) לדבר לאחוז בו ולומר הוכחה שעל ידי סופר זה גרשה אפ"ה הוי בית יד ואמרינן דמדכתב גט ויהיב לה גלי דעתיה דבהאי גיטא נרשה: ורבי יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הוין ידים וטעמא דכתב לה ודין דמוכח מילתא דבהאי גיטא הוא דקא מגרש אבל לא כתב לה אמרי' בדבור גרשה ושטרא ראיה בעלמא. [כלומר בדבורא דקאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם הוא דקא מגרש לה ושטר ראיה בעלמא] להיות לה לעדות בכל מקום שתלך להראות שהיא פנויה: והך סוגיא מיחלפא *אסוגיא דפ"ק דנדרים (דף ה:) דהתם פליגי אביי ורבא בידים שאין מוכיחות דאביי אמר הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים ואמרינן התם לימא בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן קא מיפלגי דתנן גופו של גט וכו' רבי יהודה אומר ודין וכו' דאביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה ומהדרינן אמר לך אביי אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה ע"כ לא קאמר ר' יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעינן ידים מוכיחות אלא לגבי גט דלאו אדם מגרש אשת חבירו אבל בעלמא

השגות הראב"ד

בעלמא מי משמע להו דלא בעינן ידים מוכיחות זו היא הסוגיא האמורה שם. ולפ"ז משמע דכי אמרינן הכא רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים מסתמיכן סתומי למלתא דהם איתא דאביי ורבא יתם בפלוגתא דרבנן ורבי יהודה קא מיפלגי כדקא ס"ד ברים סוגיא דהתם הכא הכי קאמרי' רבנן סברי דבכל דוכתא ידים שאין מוכיחות הויין ידים [ור' יהודה סבר לא הויין ידים ואי אביי דאמר אף לר' יהודה ורבא דאמר אפי' לרבנן (הכא) הכי קאמרינן רבנן סברי ידים שאין "מוכיחות [הכא] הויין ידים] ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות [הכא] לא הויין ידים. ומיהו מוכח דסוגיא דהכא מיחלפא מסוגיא דהתם דהכא משמע דפלוגתייהו נר מצוה

רש"י

כלהו מי קאמר כל שאר דברים הנכתבים בגט כגון דיתיצביין כו' כלומר כלום הוכירו רב בתקנה אלא. דאע"ג דלא הזכירו רבא בעינן דנכתבינהו הכא נמי ודן בפי' ורבא הזכיר אלו לצורך כדמסיק לאפוקי מדר' יוסי דאמר אין צריך לכתוב בגט ש"מ מהיום דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה והילכך תיקן רבא בכל גיטין להיות הסופרים רגילין לכתוב מהיום ואע"ג דקי"ל כר' יוסי בעינן לאפוקי נפשיה מפלוגתא כדי שיצא הדבר בהיתר ולא יצא שם פסול במשפחות ישראל: היום אין את אשתי כו' ופשט ליה כיון דספקא ספקא ושריא אפילו הכי תיקן דלא ליעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט. דזביני דעבדי במכירת שטר עבדים מולדק לעבדות דיט פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו ופטיר ועטיר. ופרוש ומובדל מן חרורי מכל חירות ומן פעלי ומן עירעורי מלכא ומלכתא ומכל עלילות וערעורים של המלך והמלכה שלא תהא להיות מוכתב למלך ליהרג שאם היה מוכתב למלך ליהרג היה מקחו בטל ורושם דאינשי סימן שעושין על העבדים כדאמרינן במסכת שבת. דאיניש. מאדם אחר חוץ מן המוכר לא אית ליה עילויה. ומינקי. ומנוקה מכל מום כגון ליספים מזוזין למקחן מקח טעות. ומכל

ת"ש דאתקין (א) רב בגיטי אך פלוני בר פלוני פטר ותריך ית פלונית אינתתיה דהוית אינתתיה מן קדמת דנא מיומא דנן ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעינן ה"נ בעינן. מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי דאמר* זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם *לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן דבעא מיניה רבא מר"נ היום אין את אשתי ולמחר את אשתי מהו:

גט כריתות

בכך (א) בשבת א בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך ב לבריאת עולם במניינא דרגילנא למימני ביה בדוכתא פלונית איך ג אנא פלוני בר פלוני וכל שום דאית לי דמתא פלונית צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ופטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני וכל שום דאית ליכי דמתא פלונית דהוית ד אנתתי מן קדמת דנא וכדו תרוכית יתיכי ליכי אנת פב"פ וכל שום דאית ליכי דמתא פלונית ודיתיהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתיצביין ואינש לא ימחה בידיכי מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן די יהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פיטורין ואגרת שבוקין ה כדת משה וישראל:

ראובן בן יעקב עד
אליעזר בן גלעד עד

ו"נופו של גט שחרור הרי ז אתה בן חורין הרי אתה של עצמך. אתקין רב (ג)בגיטי דזביני דעבדי עבדא דנן מוצדק לעבדות ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורושם דאיניש לא איתי עלוהי ומינק מכל מום ומן

טון דר' יהודה כמי ליה דאי לא אמרינן בדיבורא מגרש לה. והתם בנדרים משמע דפלוגתייהו במינאי היא דמפרשינן טעמא דרבנן משום דאין אדם מגרש אשת חברו ולא קיימין אהדדי שתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה דבתרתי פליגי והכא מפרשי' טעמא דפלוגתייהו בודן והתם מפרשי' טעמא דפלוגתייהו במינאי. ואיכא מ"ד כיון דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה במינאי קי"ל כרבנן דלא בעינן מינאי דיחיד ורבים הלכה כרבים ואף על גב דקיימא לן כרבא דאמר התם בנדרים דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים הא אמרינן התם דרבא דאמר אפי' לרבנן הילכך מינאי לא בעינן מיהו ודן בעינן כיון דמספקא לן הכא אי כמיא ודן או לא ולא איפשיטא אית לן למינקט לחומרא כיון דלרבנן דגמרא מספקא להו [אית לן למנקט לחומרא] דאיפשר דמסתבר טעמיה דר' יהודה בודן טפי ממאי דמסתבר במינאי. ואיכא מ"ד כיון דבודן חיישינן לדר' יהודה אלמא מספקא לן דילמא דמאי דלא בעי רבנן ודן היינו משום דסבירא ליה דידים שאין מוכיחות הויין ידים ודלא כרבא וכיון שכן במינאי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי ולאו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו אלא משום דידים שאין מוכיחות הויין ידים ואנן קי"ל כרבא דאמר דלא הויין ידים שלכך בעי ודן ובעי מנאי. והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ה' מהלכות גירושין נופו של גט הרי את [מותרת] לכל אדם נראה שהוא פוסק כרבנן לגמרי ואע"פ שכתב ודן בטופס הגט שכתב בפ"ד אין הוכחה משם דבעינן ליה לעיטבא ונראה שהוא סובר דאע"ג דבעיין הכא לא מפשטא אפ"ה מפשטא מסוגיין דפ"ק דנדרים דאמרינן דרבא דאמר אפילו לרבנן ואין זה מחוור: ת"ש דאתקין רב בגיטין איך פלוני בר פלוני פטר ותריך. הא ליכא לאו דוקא דכיון דספר מקנה בעינן צריך שידבר הוא כדאמרינן [יבמות דף קטו:] בההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא דהוה אגדרוגילא דנהרדעא פטרית ותרוכית יתיכי: ולטעמיך כולהו קאמר. כל שאר הדברים הנזכרים בגט [כלום] הזכירם רב בתקנה זו אלא אע"פ דלא אדכרינהו רב בעינן דנכתבינהו הכא נמי ודן בעינן ומיהו רב לא הוצרך לתקן אלא אלו כדמפרש ואזיל. ומסתברא דצריך ליזהר לכתוב ודן בראש הגט או בסופו כדי שיהא מוכיח דאכולא מילתא קאי: מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי. דאמר א"צ לכתוב בגט דשכיב מרע מהיום דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי גט לאחר מיתה לכך בא רב ותיקן בכל הגיטין להיות כל הסופרים זהירין בו ואע"ג דקי"ל [דף עב.] כרבי יוסי בעינן לאפוקי נפשין מפלוגתא שיצא הדבר בהיתר ולא יצא (בפיסול כלומר) שם פיסול במשפחות ישראל כך כתב רש"י ז"ל כאן וכבר כתבתי בזה סברות למעלה [בסוף פרק מי שאחזו]: ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה [דף פג:] רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי וכו'. ואע"ג דפשט ליה כיון דפסקה פסקה אפילו הכי לא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט כך כתב רש"י ז"ל וכבר כתבתי למעלה [בפרק זה] שהרמב"ם ז"ל חולק בדבר: והרי"ף ז"ל שתב בכאן טופס הגט ונסחי ההלכות בזה מתחלפות שבקצתן כתוב איך אנא פלוני בר פלוני דממתא פלוני וכל שום אחר וחניכה דאית לי ולאבהתי ולאחרי ולאחריהון דאבהתי וכן כתוב בנוסח הגט שכתב הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות גירושין אלמא ס"ל דצריך למכתב וכל שום בשמא דאבוה כשם שצריך למכתב בשמו [וכן בשם עירו ובשם עירה ובשם עיר אבותם צריך למכתב וכל שום] לפיכך היה הוא מיהודה ואביו מגליל צריך לכתוב אנא פלוני דמיהודה בר פלוני דמגליל. אבל הרמב"ן ז"ל העיד שראה נוסחא ישנה של הרי"ף מוגהת מכתב ידו אין כתוב בה אלא אנא פלוני בר פלוני וכל שום דאית לי דממתא פלוני לביתי ברעות נפשי וכן בשם שלה וכתב גם כן הרי"ף בנוסח שלו וכדו תרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני וכל שום דאית ליכי דממתא פלונית ובודאי שלשון זה מיותר שא"ל לחזר ולכפול אלא הכי כתבו וכדו פטרית ותרוכית יתיכי דיתהויין וכו' וכן כתוב בנוסח הגט של הר"ם במז"ל [והרי"ף ז"ל לא כתב והרי את מותרת לכל אדם] ואף רש"י ז"ל לא כתבו בנוסח שלו ונראה שהם סומכין דכיון דכתב ביה למהך להתנסבא לא צריך למכתב הרי את מותרת לכל אדם דלא תימא לא משמע אלא נשואין אבל בזנות לא התירה והוה ליה [דף פה.] כתוך מוטעך דהוי שיור דליתא דבכלל היתר נשואין אף [היתר] זנות במשמע וראיה לדבר מדתנן בפרק האשה רבה (דף צג.) התירוה לינשא והלכה וקלקלה חייבת שלא התירוה אלא לינשא ומסקינן בגמרא דקלקלה הייט כגון אלמנה לכה"ג אבל זונה פטורה אלמא אף היתר זנות בכלל היתר נשואין ולפי זה אין כותבין הרי את מותרת לכל אדם אלא לשופרא דגיטא בעלמא ואין זו ראיה לפי שאין הוראת ב"ד למחלה כשהתירוה לינשא אף היתר זנות בכלל אלא שודאי לא התירוה בנשואי איסור ומש"ה אלמנה לכה"ג חייבת אבל מגרש אשתו איכא למיחש לשיורא וכן כתב הרמב"ן ז"ל דצריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם ואם לא כתב קרוב הדבר שאפילו נשאת תצא דסוגיין בעלמא משמע שהוא גופו של גט כדאמרי' [דף פ.] וצריך להגיה אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ואמרי' בפרקין לקמן בגמ' [דף פה.] כגון שכתב הרי את לאחד ומותרת למעלה ואע"ג דכתב הרי את מותרת לכל אדם צריך נמי למכתב למהך להתנסבא דאי לא משמע שתהא פנויה ומותרת לכל ולא שתנשא לאחד והאסר לכולם:

אתקין רב בגיטי דזביני דעבדי עבדא דנן מולדק לעבדות. דיט פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו: ופטיר ועטיר מן חרורי. פי' ומופלג מכל חירות ופטיר כגון [יומא דף ע.] הגפטר פרטו ועטיר כמו "עטרת שטר הלקחו רק הבמות לא סרו [מ"ב יב] מתרגמינן לא עטרו: ומן ערורי מלכא ומלכתא. ומערעור המלך והמלכה שלא תהא להיות מוכתב למלכות ליהרג שאם היה מוכתב למלכות היה מקחו בטל כדאמרי' *)בב"מ פ' השוכר את האומנין: ורושם דאיניש. רושם סימן שעושין על העבדים כדאמרי' במס' שבת (דף נח.): לא איתי עליה. מאדם אחר חוץ מזה המוכר: ומנוקה מכל

*) וכ"ה נגעי' אבל פ"ה טוה כי אינו נכ"ס רק בב"ב דף נג וסגלא בקדושין דף יא: ובכתובות דף מה. (ג"ח)

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

המאור הגדול

הא דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם לאפוקי מדבעי מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי [illegible]

א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ג' סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ב.

מכל מום ומכל שחין דנפיק על גבר. בלשון פרסי שתי שנים והכך שחין ישן שאלך לו וחזר עד שנתים לכך מקנה עמו שאם יצא לפניו אותו שחין בתוך שתי שנים שיהא מקחו בטל לפי שבכבר היה בו מום זה ולא ראוהו ומהאים למיקם קמיה. והא דאמרי' [קדושין יא.] כמתון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין בסתמא דמאי א"ל שחין זה עכשיו נולד שבכבר היה נרפא לגמרי אבל הכא כיון דאתני מקחו בטל: **מתני'** שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. מתני' ר"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי מדפליג ר"א בסיפא ואמר אע"פ שאין עליו עדים וכו' ואפ"ה כתב בכתב ידו הולד כשר ולא תנא כדמסקינן בגמרא משום דכתב ידו כמאה עדים דמי:

ומן כל שחין עד *צדדר חדת ועתיק: **מתני'** [ג' גיטין פסולין ואם נשאת א הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד אלו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: **גמ'** ותו ליכא והא איכא גט ישן התם לא תצא הבא תצא הגיטא למ"ד הבא תצא אלא למ"ד הבא לא תצא מאי איכא למימר התם תנשא לכתחלה הבא דיעבד: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים אמר

מהא שמעינן דכתב ידו בלא חתימה כשר בדיני ממונות וגובה מנכסים בני חורין אלא כדברי מי שכתב שזו ששנינו בסוף בתרא [דף קעה:] הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין חתם ידו הוא אבל כתב ידו לא מהני והכא משמע דאפילו כתב ידו בלא חתימה מהני בגט דהכא ודאי בלא חתימה עסקינן מדאמרינן בגמ' דדוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד פסול ואלו חתם סופר ועד נמי כשר כדמוכח בגמ' והלכך כתב סופר ודאי היינו שכתבו ולא חתמו וכתב ידו נמי דכוותה מהני בגט אלמא שטר מקרית ובדיני ממונות נמי דכוותה ויש לגחות וטעמ' דגיטין שאני דכיון שהוא צריך לכתוב שמו הא איכא חתם ידו ומהני אפי' למה שכתב בו משמו ואילך כיון שהכל כתיבה אחת אבל כתיבתו בלא חתימתו כלל אפשר דלא מהני ומיהו חתימתו בלא כתיבתו ודאי מהני מדאמרינן בפ' האשה שנתארמלה (דף כא.) דלא ליחתום איניש חתימות ידיה אמגילתא דילמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עליה

רש"י

ומכל שחין דנפק על גבר. ומכל שחין שיוצא בפניו עד ב' שנים דמהאים למיקם קמיה. עד זכר בלשון פרס שתי שנים והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא היינו (א) (משום דהכך דבגלוי לא איכפת ליה והכך דבגלוי הא חזי ליה ולא קפיד) הלכך זה מעכשיו אין בו שחין והכך שחין ישן שהולך לו וחוזר עד שתי שנים שמקחו בטל לפי שכבר היה בו מום זה ולא ראוהו **מתני'** שלש גיטין פסולין · מדרבנן דכתב ידו כמאה עדים דמו וכשר מדאורייתא לר"מ אבל רבנן פסלוהו דילמא אתי לאכשורי בכתב סופר בלא שום עד ולכך אם נשאת הולד כשר אבל אם היה כתב סופר הוי הולד ממזר כשאין שם שום עד · זמן. תקנתא דרבנן היא כדאמרי' ס"ק. ואין בו אלא עד אחד. בגמ' איכא מ"ד אכתב ידו קאי ורישא אשמועינן אפילו אין בו שום עד הולד כשר וסיפא אשמועינן דלא תינשא לכתחילה אפילו כשיש שם נם עד אחד ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי ואפ"ה הולד כשר דסופר הוי במקום עד שני: ר"א אומר אע"ג שאין שם עליו עדים כלל ונם אינו כתב ידו אלא שנתנו לה בפני עדים כשר לכתחלה דקסבר עדי מסירה כרתי מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה ויערער הבעל לומר לא גירשתיה: **גמ'** ותו ליכא. גיטין פסולין לכתחלה ואם נשאת הולד כשר:

פי'

מאי דבעי וחנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אלמא חתם ידו בלא כתיבתו מהני ות"ח כ"ל ממתני' דהא דתנן דכתב ידו גובה מנכסים בני חורין לאו במודה שהוא חייב לו בלחוד אלא אפילו במחייב עצמו דכיון דקימא לן כרבי יוחנן דאמר בריש פרק הגוזל [דף קח:] דחייב אני לך מנה בשטר חייב והכא תנן דאפילו למאן דבעי עדי חתימה כתב ידו מעשה שטר קא עביד מחייב עצמו נמי בכתב ידו מהני וגובה מנכסים בני חורין: יש עליו עדים ואין בו זמן. זמן תקנתא דרבנן בלחוד היא [דף יז.] משום בת אחותו הילכך הולד כשר: ואין בו אלא עד אחד. בגמ' פליגי בה איכא מ"ד דאכתב ידו קאי ואפ"ה אשמועינן דלכתחלה לא תנשא ורישא אשמועינן דאפילו אין בו עד אם נשאת הולד כשר ואיכא מ"ד דאכתב סופר קאי ואפ"ה הולד כשר דסופר הוי במקום עד שני: ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים ואין כתב ידו אלא שנתנו לה בפני עדים כשר. לינשא בו לכתחלה וגובה מנכסים משועבדים מוכח בגמ' דהכי קאמר ואם שטר הוא גובה מנכסים משועבדים דרבי אלעזר סבירא ליה דעדי מסירה כרתי בין בגיטין בין בשטרות: אלא מפני תיקון העולם. שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער ויאמר לא גרשתיה: **גמ'** ותו ליכא · גיטין פסולין לכתחלה והולד כשר: והא איכא גט ישן. דאמרינן לעיל בגמ' דהזורק [דף עט:] אם נשאת לא תצא: הבא תצא. לקמן פליגי בה במתניתין: התם תנשא לכתחלה. הכי אמרינן בפרק הזורק [שם] בהלכה דאמרי: ומקשינן הו בגמ' והא איכא [דף פ:] נט קרח התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר"מ. כלומר דסבירא ליה דכל התשנה ממתבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אבל לרבנן מאי איכא למימר. כלומר לא מתניתין דהכא רבנן היא ניתני נמי הכא נט קרח. ומפרקינן התם תנא. כלומר דהתם נמי קתני תנא מזה ומזה אפי' לרבנן והכא לא תנא ומקשינן היתא למאן דאמר הכא לא תנא אלא למאן דאמר תנא מאי איכא למימר *ופרכינן נמי דכוותה משלש מלות ומסקינן דלמאן דאמר תנא מוקים מתני' כר"מ והתם הולד ממזר והכא כשר ומסקנא בג' גיטין דמתני' דלא תנא כמו שכתב הרב אלפסי ז"ל בסמוך מיהו בגט קרח משמע דמודו רבנן תנא כדמפרקינן התם תנא והכא לא תנא ואפ"ג דפסולא דרבנן הוא משום גזרה בעלמא ומשמע דה"ה לכל הגיטין הפסולין שאע"פ שאין פסולין אלא משום גזרה כגון כתב על עלה של עלין נקוב שהוא פסול [דף כג.] שמא יקנוס וכותב מוספי גיטין נמי דכתב [לא לשמה] וגזר [דף ס.] רבי אליעזר מוסם אמו הורף שאם נשאת תצא ורחיה לדבר עוד מדאמרינן בפרק הזורק (דף עט:) גבי גט ישן לנישנה קמא ואם

קמה ממני מה השאיפה מדרך מה שאירך [illegible]

[illegible]

המאור הגדול

[illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

ואם נשאת לא תצא אלמא דבשאר פסולי דעלמא אם נשאת תצא שאינו בא ללמד שלא תנשא לכתחילה ואפילו תליגא בתרא הוה ליה לאומר לא תינשא ואע"ג דקי"ל כלישנא בתרא דאמר אם נתגרשה תנשא לכתחלה ואפילו ללישנא קמא אם נשאת מיהא לא תצא שאני התם דקתני וב"ה אוסרין ולא קתני פוסלין אבל כל האומר בכאן פסול אם נשאת תצא ומיהו דוקא בשלא היו להם בנים אבל היו להם בנים לא תצא וראיה לדבר מדאמרינן בשמעתין הניחא למאן דאמר הכא לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר [ומשני במקושר לא קמיירי] ומאן שמעת ליה דאמר תצא רב ואיהו גופיה אמר דאם יש לה בנים לא נר מצוה

אמר רב כתב ידו שנינו א)אהייא אילימא ארישא פשיטא כתב ידו קתני אלא אמציעתא הרי יש עליו עדים אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד וקתני שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר אמר רב דוקא כתב ידו ועדיו אבל כתב סופר ועד אין הולד כשר וכי קתני כתב סופר ועד כשר התם סופר ועד הוא אבל כתב סופר לא מהני ולא מידי וכן א"ר יוחנן כתב ידו שנינו וכן הלכתא: שלשה גיטין אלו הפסולין אם נשאת באחד מהן זימנין אמר רב תצא וזימנין אמר רב לא תצא יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא (ס)רבא אמר לעולם לא תצא וכן א"ר יוחנן לעולם לא תצא וכן הלכתא הלכך לגבי גט ישן תנשא לכתחלה: רבי אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין ג)אבל לא בשטרות ושמואל אמר אף בשטרות וכן אמר רבי

רש"י

הרי יש עליו עדים ומה לי כתב ידו ומה לי כתב סופר. הלכך לגבי גט ישן תינשא לכתחלה. דאם לא כן ליתנייה במתני' בהדי ג' גיטין פסולין. הלכה כרבי אלעזר בגיטין דעדי מסירה כרתי ואפי' פסולא דרבנן ליכא אבל לא בשטרות דכתיב וכתוב בספר וחתום בספר ירמיה אפילו בשטרות דהתם ענה סופגה קא משמע לן מפני תיקון העולם.

חלה ואם איתא דבשאר גיטין פסולין לעולם תלא מאי קושיא לימא התם יש לה בנים נמי תלא הכא יש לה בנים לא תלא אלא שמע מינה דכל שהולד כשר אם יש לה בנים לא תלא שלא להוציא לעז על בניה אבל בשאין לה בנים אפילו נשאת תלא בר מהני דמתני' דמסקינן לא תלא ומה שהקלו בשלשה גיטין הללו יותר מבשאר גיטין פסולין דלר' מאיר בהנהו הולד ממזר והכא הולד כשר ולרבנן בהנהו תלא והכא לא תלא היינו טעמא משום דדבר הטוב בגיטין ולא בשטרות התמירו יותר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדי שלא יבואו להשוות גיטין לשטרות ומש"ה כתב לשם

מלכות אחרת שאינו טוב אלא בגיטין לפי שלא היו מקפידין בשטרות וכמו שכתבתי למעלה וכן כל הדברים שנתקנו בגיטין בלבד ס"ל לר"מ שכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בהם הולד ממזר ולרבנן תלא אבל בדברים שלא נתקנו בלבד אלא גיטין ושטרות שוין בהם אך מדקן טובת דמיידי דלית לן למעבד בשאר שטרות כגון שיה במזרח וכתב במערב דאפילו בשאר שטרות אית להו למכתב דוכתא דקיימי ביה דלא לא מיחזי כשקרא בגיטין לר"מ הולד ממזר ולרבנן תלא אבל כתב בכתב ידו ואין בו אלא עד אחד או שאין בו זמן כיון דבשאר שטרות רשאי לעשות כן לכתחלה בגיטין נמי כשר וליכא למיחש באין בו זמן לשלום מלכות שאין מקפידין אלא כשחוגין למלכות אחרת אבל כשאין כותבין בו זמן כלל אין קפידא בדבר ומש"ה כשרין אלא דכיון דבשאר שטרות לאו שטרי מעלייתא נינהו לגבי ממשעבדי החמירו בגיטין לפסלה לכתחלה אבל לא שיהא הולד ממזר בהם לר"מ ולא להוליאה מתחת בעלה לרבנן אבל שאר גיטין פסולין משמע דאפילו לרבנן תלא וכדכתיבנא ואע"ג דאסיקנא בריש פ"ק [דף ה'] לרבה דלאחר שלמדו פסול גזרו שמא יחזור דבר לקלקולו ואפ"ה אם נשאת לא תלא התם הא פרישו טעמא משום דהשתא בעל לא מערער אבן ניקוס ונערער אהו דעת הרמב"ן ז"ל. אבל רבינו האיי גאון ז"ל כתב בתשובה בענין שיה סופר במזרח וכתב במערב שאם נשאת לא תלא ונראה שדעתו ז"ל דכי אמרי' התם תלא הכא לא תלא ה"מ מקמי דמוקמי מתני' כר"מ אבל בתר דאוקימנא לה כר' מאיר לא לריכינן למימר התם תלא אלא בכולהו גיטין דפסולי מדרבנן אמרינן לרבנן לא תלא דומיא דהני דמתני' דאע"ג דלא הגן כהו אלא הולד כשר קי"ל דלא תלא דאלמא ליכא למימר תלא כל היכא דהולד כשר אלא שאין פשט הדברים מראה כן דמשמע דמ"ד הכא תלא על כרחיך מוקי לה למתני' כר' מאיר דאי כרבנן הא איכא נמי קרח ושלום מלכות ומש"ה אמר דאפילו לרבנן הכא תלא משום דהרי אלו דמתני' למעוטי הנהו אחריני שהולד בהם ממזר לר"מ וכיון דהרי אלו מתוקם שפיר אמרי' דאפי' לרבנן תלא ומ"ד לא תלא תוקי מתני' כרבנן ולדידיה על כרחין הרי אלו למעוטי אינך דאמרינן בהו תלא דלא מתוקם לדידיה מעוטי דהרי אלו אלא בהאי גוונא וכיון דקי"ל כמ"ד דלא תלא ממילא בשארא תלא. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהלכות גירושין כדברי הגאון ז"ל וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שלא הביא בהלכותיו הא דאמרינן התם תלא הכא לא תלא אע"פ שנמנה לו בתשובה כלשון הזה והאך פסולי דקתני בהו פסול כגון ההיא דריש פרקא קמא אם נשאת תלא והולד ספק ממזר ואסור בממזרת ואסור בבת ישראל וליכא נמי פסול והולד כשר בר מהלין דתנינן גבי גיטין פסולין ומקשינן והו ליכא והא איכא גט ישן התם תנשא לכתחלה הכא דיעבד ש"מ דליכא נמי פסול והולד כשר אלא הני דמתנינן וש"מ הא דכל הני פסולי אם נשאת תלא בר מהני לאו למימרא דהנך דקתני בהו פסול כולהו ממזרין נינהו אלא דלא או כשרים ואיכא מינייהו ממזרים ואיכא מינייהו ספק ממזרים [עכ"ד] וכבר כתב הרמב"ן ז"ל שאין דברי התשובה זו מכוונים ושמא סופרים שיבשוה ולא א"ר כן אלא כגון אותו שבפ"ק שיש לחוש לזיוף ולא נתקיים אבל שאר הפסולין משום גזרת חכמים דמי לגבי דשלום מלכות וחבריו והרי אמרו הולד כשר וכן כל כיוצא בהא דהא תלמודא כל שהזכירו חכמים בפסולי גיטין של דבריהם בשלן הכשירו הולד והקלו שבהם לא תלא ושמא רבינו ז"ל סבר דדוקא הקשו ותרלו שלום מלכות וחבריו מפני שפירש רב בכל אותה משנה אבל חכמים אומרים הולד כשר אבל בשאר מקומות שלא נתפרש לא אלא אעפ"כ אינו מכוון מן הטעם שאמרתי שהרי מ"מ כל הנזכרים בתלמוד הולד כשר והילך נניח תפורשים ונלמוד מן הסתומים ואדרבה רב בההיא משנה פריש משום דידע דכל פסולי גיטין לחכמים ולד כשר והתם לא איתמר מניינא למעוטי כלום כי הכא ע"כ: [גבי] מוקדם וקי"ל דפסול איכא מ"ד דאם נשאת לא תלא כגט שאין בו זמן משום דכל חדא דאיכא למיחש (התם) [בגט מוקדם משום בת אחותו איכא למיחש נמי] בגט שאין בו זמן ואפ"ה אמרינן ביה דאם נשאת לא תלא ובגט מוקדם נמי דטוסה ומיהו דוקא לדעת רש"י ז"ל שאומר דבכל גט אמרינן לה הייתי רואה אותה מטה ג'יטה ליך וכמו שכתבתי למעלה בפ' התקבל בתרא [ס' הכ"נ] אבל לדברי מי שאומר דדוקא בגט שאפל הוא דאמרינן הכי משום דאיכרע ליה אבל כשלא נפל אינה לריכה להביא ראיה אימה מטה ניטה לידה גט מוקדם פסול דהא איה למטרף לקוחות שלקחו פירות שלא כדין ואפילו לדברי רש"י ז"ל יש להחמיר ולומר דכיון דמוקדם בשאר שטרות פסול בגט נמי פסול ואפילו נשאת תלא כל שאין לה בנים: אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא ארישא. דליכא שום עד: אלא אמליעתא יש עליו עדים ואין בו זמן הרי יש עליו עדים. ומה לי כתב ידו ומה לי כתב סופר: אלא אסיפא וכו' א"ר דוקא כתב ידו ועד. הוא דאמרי' הולד כשר וכי תימא הא מרישא שמעי' לה דאפילו בלא שום עד הולד כשר א"נ לאו סיפא הוה אמינא דהיכא דאיכא עד אחד עם כתב ידו תינשא לכתחלה וכמו שכתבתי במשנתינו. וכי קתני כתב סופר ועד כשר. מתני' היא לקמן [דף פ"ז]: אבל כתב סופר לא מהני ולא מידי. אפילו בספרא דיתובתן והכי מוכח בגמרא: ויש לה בנים. מן הנשוי קודם שטרע לגט שבגגע זה נשאת: לא תלא. שלא תוליא לעז ממזרות על בניה הילכך גבי גט ישן תינשא לכתחלה כדאמרינן לעיל דלמאן דאמר לא תלא התם תינשא לכתחלה והכא דיעבד: אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי אליעזר בגיטין טסחי ההלכות בכאן מחלפות שברובן כתב במסקנא והלכתא

ספר הזכות

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

והלכתא כר"א בגיטין ומלאה הביאה במקצתן והלכה כר"א אף בשטרות מדגרסינן [פרק זה בורר] (דף כח:) ההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי סבר רב יוסף לאכשורה א"ל אביי מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ממאי דכר' יוסי דמתני' דמכשר בגיסו דילמא ר' יוסי דברייתא דפוסל בגיסו א"ל ז"ל נקטיה מיהא בעדי מסירה אמר ליה אביי כמאן כר"א דאמר עדי מסירה כרתי והאמר ר' אבא מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול אלמא שטרות נמי מקנו קנו בלא חתימה וכן הלכה ע"כ והרמב"ן ז"ל העיד שמלא נוסחא ישנה ומוגהת בכתיבת ידי המחבר ז"ל וכך היה כתוב בה תחלה והלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות וחזר ומחק ולא בשטרות והגיה הדבר כמתם כר"א בגיטין והוא עיקר נוסח ההלכות ע"כ ומשמע שאין עדי מסירה כורתין בשטרות משום דכתוב בהו וכתוב בספר ותתום בירמיה [וגו] בספר המקנה ובודאי דעובדא דההיא מתנתא לא מכרע משום דסבר רב יוסף התם דהלכה כרבי יוסי דמתני' דמכשר [בגיסו] אע"ג דמספק עליה אביי דילמא כר' יוסי דברייתא מש"ה א"ל לדידך דמספקא כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בספקא דידך סלקא לא סגי למגמר מיניה למידחי ספיקא דאבלי רבנן סוגא כדאיתא בגמ' דאיתמר הכא בהדיא הלכתא כר"א בגיטין דמשמע בגיטין ולא בשטרות והרי"ף ז"ל כתב בפרק קמא דמסת היכא דליכא בשטרא אלא תרי וחד מינייהו קרוב או פסול א"נ תרי קרובין להדדי אפילו מסריה ניהליה באפי סהדי אחריני דכשרי לא מהני מידי דהא ליה מזוייף מתוכו כדגרסי' בפרק [שלישי דסנהדרין] (דף כח:) בענין ההיא מתנתא דהוי חתימי עלה תרי גיסי וכו' ופשט דבריו (תר"ח) [מר"ה] דלא ליכא סהדי בשטרא כלל כשר בעדי מסירה דהלכה כר"א אף בשטרות אבל הרמב"ן ז"ל כתב שלא נלמד על עצמה כתבה אלא נלמד על דין מזוייף מתוכו דגיטין ואין דבריו מראין כן לפיכך נ"ל שזה נכתב על דעת מי שאומר שהלכה כר"א אף בשטרות וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות מלוה ולוה ויש מוכיחין כן מדגרסינן בסוף פרק גט פשוט [דף קעו.] גבי הא דתנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו בעא מיניה רבה בר [יונתן] [נתן] מר' יוחנן האחוק כתב ידו בב"ד מאי א"ל אע"פ שהוחזק כתב ידו בב"ד אינו גובה אלא מנכסים בני חורין מתיב רמי בר חמא ג' גיטין פסולין וכו' ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים [משועבדים] ומפרקינן שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה. כך הוא עיקר הגירסא. ופירושה דקא מקשינן עלה דרבי יוחנן מגובה מנכסים משועבדים דר"א דאלמא כל היכא דאיכא סהדי דידעי בשטרא גובה מנכסים משועבדים ואע"ג דלא חתימי אמטה וה"נ הא ידעי ביה בי דינא ומפרקינן שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה כלומר דהתם במתני' שכיון שכתב לו הריני חייב לך מנה שלויתי ממך והעמיד עליו עדים ומסרו בפניהם כדי שיהו עדים שלוה ממנו שעבד נפשיה למלוה בשטר ועדים ומשעת כתיבה ומסירה לכך נותנין אבל האוחק כתב ידו בב"ד לא העיד הב"ד על עצמו שלוה אלא על מנה שבשטר הן מעידין אלא על חתם ידו הן מעידין. ומ"מ משמע דקי"ל כר"א אף בשטרות מדפריך מינה והרמב"ן ז"ל דוחה ואומר דלאו משום דהלכה כר"א פרכינן מינה אלא על דרך ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא משום דליכא שטר בחתימה אבל היכא דאיכא שטר בחתימה אפילו לרבנן גובה דהא איכא קלא וזה דוחק. ויותר נ"ל לומר דהתם אין הכי דהוה מצי לדחוייה דר' יוחנן לית ליה דר"א בשטרות אלא דכיון דלא שמעינן ליה לר' יוחנן הכי דחי ליה בקושטא דאפילו ת"ל דר' יוחנן כר"א ס"ל לא דלאו דשאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה אבל ז קשה מן הראשונות דגרסי' בפ' מי שהיה נשוי (דף לד.) שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואוקימנא רב כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי והילך שניהם זמן כאחת כיון דלא כתבו שעות ושמואל כר"א דאמר עדי מסירה כרתי הלכך זה שנמסר לו בתחלה קנה ומדלא ידעינן הי מינה עבדינן שודא דדייני והתם קי"ל כשמואל דר"נ הכי ס"ל ועבד עובדא התם כוותיה וקי"ל [כתובות דף יג.] הלכתא כרב נחמן בדיני דאלמא הלכתא כר"א אף בשטרות תי' הרמב"ן ז"ל שכשאמרו שם דלר"מ חולקין וליכא שודא דדייני אלא לר"א היינו למאן דס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו ושמעינן ליה לשמואל דאמר הכי בפ"ק דמציעא (דף יג.) הילכך כיון דעדיו בחתומיו זכין לו והרי שתיהן כאילו נחתמו בשעה אחת אפילו מסר וחזר ומסר שניהן קונין משעת חתימה שיהא לשניהם כאחד הלכך אין אדם יכול ליפות כחו של זה מכחו של זה ומאי שודא איכא למימר אבל אנן כיון דקי"ל דלא קני בעדי חתימה עד דמטי שטרא לידיה אפילו לר"מ איכא למעבד שודא שהרי בשעה שכתב להם לא קנו כלום אלא משעה שמסר להם הוא שקונין

ספר

הזכות

רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר' אלעזר בגיטין. והלכתא כר"א בגיטין:

[illegible] סלקך אם מסר לראשון וחזר ומסר לשני זה שנמסר לו תחלה קנה וזו עלה עמוקה ואין דרך לנסות ממנה ואפי' *נפסוק כר"א בשטרות שהרי על כרחנו אפי' לר"מ הכותב שטר מתנה לחבירו ביום פלוני ומסר לו בו ביום קנה מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתבו לו שעות ואפילו כתב שבוע או שנה וכיון שהוא קונה מיד היאך אפשר לדון בכותב שני שטרות ומסר לראשון בשחרית וחזר ומסר לשני ערבית שקנה שני כלום ואפילו קדמה כתיבת שטרו נגל ראשון והגא כתיבה אינו זוכה לו כלל ומסירה זכה לזה בשעתה אלא ודאי זה שמסר לו קנה והלכך אפילו לר"מ איכא למעבד שודא וכדפרישית הרי פרחנו נקיים הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות לפי שזו סברא המתחוורת בשמועה זו עכ"ל בספר הזכות. ומה שכתב ז"ל והוחה שמה שבפרק מי שהיה נשוי לא נאמרה אלא לדברי האומר עדיו בחתומיו זכין לו השמעינן ליה לשמואל דאמר הכי בפ"ק דמציעא תמהני דלא חזינא ליה לשמואל דאמר הכי דהא דאמרי' התם כשנינן דמצא שטרי חוב [דף יג.] ולשמואל דאמר לא חיישינן לפרעון מאי איכא למימר הא ניחא אי סבר לה כרב אסי דאמר בשטרי הקנאה (א) מוקי לה למתני' בשטרי דלאו הקנאה אלא אי ס"ל כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו אמאי לא יחזיר שמואל מוקי ליה למתני' בשאין חייב מודה או הכי כי אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבה גבי שמואל לטעמיה דאמר אומר היה רבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין ו היא הסוגיא האמורה שם ונהי דהך סוגיא נסיא דשמואל מצי סבר דעדיו בחתומיו זכין לו אבל לא מוכחא דסבר הכי אלא לעולם מצי סבר דלא קני עד דמטי שטרא לידיה ומיהו להכי אוקמא בשאין חייב מודה ולא אוקמא בשחייב מודה ובשטרי דלאו הקנייתא משום דבעיא לאוקמא בכולהו שטרי ואפי' למאן דס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו [ואדרבה התם מוכח דלית ליה לשמואל עדיו בחתומיו זכין לו דהא אמר שמואל התם המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים או משום כתב ללוות ולא לוה הא שעבד נפשיה *ואי אית ליה לשמואל עדיו בחתומיו זכין לו אפי' שטר דלאו הקנאה נמי יחזיר אלא ודאי ס"ל לשמואל דבעינן דמטי שטרא לידיה ואי איתא] דשמואל מאי אמר שודא אפי' לר"מ למה לן לאוקמה כר"א וכ"ת כיון דחזינן מ"מ דשמואל כר"א ס"ל כדאמרי' כשנינן דגמ' הכא והתם [כתובות דף לד:] אמר *רב הלכה כר"א בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף בשטרות למה לן למטרח ולמימר שודא כדר"מ למאן דבעי דלמטי שטרא לידיה הא לשמואל על כרחיה אית ליה למעבד שודא אפילו ס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו כיון דליתא ודאי כר"א ס"ל דהא אמר הכי בהדיא ז אינה תורה דאם איתא דלר"מ שייכא שודא למאן דבעי דלמטי שטרא לידיה טפי הוה עדיפא לן לאוקמיה דשמואל [אפי'] כר"מ ונפקא מינה דאפי' ידעי ודאי שלא היו שם עדי מסירה כגון שלא היה אדם עמהם או שלא היו שם אלא קרובים עבדינן שודא לשמואל ואליבא דהלכתא משום דקי"ל דבעי דלמטי שטרא לידיה (ומיהו ליתא) דהא אפילו מאן דס"ל דעדי מסירה כרתי מודה דבעדי חתימה סגי [וכמו שנכתוב לפנינו בס"ד אלא ודאי משמע דלר"מ ליכא למימר שודא כלל דאע"ג דקי"ל דלא קני בעדי חתימה עד דמטי שטרא לידיה מה בכך והא כי מטי שטרא לידיה אין המסירה מקנה אלא עידי חתימה הם שמקנין] וכיון שאין כותבין שעות הרי הן מקנין בסוף היום לשניהם כאחד כיון דכבר מטא שטרא ליד כל א' מהם וליכא למימר זה שנמסר בתחלה קנה שאין המסירה מקנה אלא כל שהגיע שטר לידם עדי חתימה מקנין להם בסוף היום ואין לחוש ולומר דשמא לא נמסר אלא למחר דהא לא חיישינן להכי אלא היכא דנפל ודאיתרע ליה כדאיתא פ"ק דמציעא [שם] ומה שכתב ז"ל שזו עלה עמוקה ואין דרך לנסות ממנה שהרי על כרחנו אפי' לדברי ר"מ הכותב שטר מתנה לחבירו ביום פלוני ומסר לו בו ביום קנה מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתב שעות וכיון שהוא קונה מיד היאך אפשר לדון בכותב שני שטרות ומסר לראשון בשחרית וחזר ומסר לשני ערבית שקנה שני כלום אלו דבריו ז"ל ואין הנדון דומה לראיה דהכא ודאי מודינן שהכותב שטר מתנה לחבירו ומסרו לו אע"פ שלא כתב שעות אינו יכול לחזור בו ולא במסרו בלבד אלא אפילו בין כתיבה למסירה אין חזרתו כלום שכיון שאין עדי חתימה מקנין אלא בשעת מסירה נמצא שההקנאה נעשית לאחר חזרתו בשעה שמסר ואעפ"כ אם הקנה לאחר באותו היום אע"פ שכבר מסר לראשון יד שניהם שוה שכיון שאין כותבין שעות ועדי חתימה המקנין הרי הוא כמשייר בקניינו שלא יקנה אלא בקנין [ברי] ומי שאינו יכול לברר אם קנה מתחלת היום או מסוף היום סדיק אותו לסוף היום ונמצא זכות חבירו שוה לו הילכך

לר"מ

חדושי אנשי שם

מהר"פ (א) פי' שטר הקנאה שאינו לו נכסי מכיון בין ילוה בין לא ילוה:

גי' ד"ה

ע"ש בכ"מ דף יג. בתוס' ד"ה מתני' כמאי מוקי כו' שהוא ראיה ז של הר"ן ונ"ע דהא ע"כ נ"ל דשמואל לא מיי סבר כאביי כיון דהש"ס קאמר בהדיא אלא אי סבר לה כאביי כו'. ועע"ג גי' הר"ח כאן. (ג"י)

גי' ד"ה

[illegible]

דמתניתין דמכשר (בגיטין) [בגיסו] אע"ג דמספק עליה אביי דלמא כר' יוסי דברייתא מש"ה א"ל למיסמך אדר"א דכדאי [illegible] סמוך עליו בשעת הדחק הלכך לא גמרינן מינה למדחה ספקא דאבלי רבנן דאיתמר בהדיא בגיטין אבל לא [illegible] ודקשיא לן הא דאמר רבה לענין שטרא פרסאה דמסרי' ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני [illegible] חרי אפי' ממשעבדי עמי ומפרקינן לית ליה קלא ומשמע דבשטר דישראל אית ליה קלא גבי מסירה [illegible] אפי' ממשעבדי [illegible] כשטר כשר אלמא הלכה כר"א אף בשטרות [illegible] [illegible] גובה כשר (בות) דאמרי' מודי [דיינא] [illegible] [illegible] כלום [illegible] של עובדי כוכבים וכיון דמסר ליה שטרא באפי ישראל [illegible] [illegible] של עובדי כוכבים לגבי חרי אבל לא ממשעבדי [illegible] כשר [illegible] של עדי מסירה [illegible] על סה. [illegible] רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואוקימנא חולקין כר"מ ושודא כר"א וקי"ל הלכה כשמואל [illegible] דינא [illegible] שודא [illegible] הלכה כר"א בשטרות [illegible] [illegible] שפוסקים כר"א בגיטין ולא בשטרות [illegible] ולא שכשאמרו בגמ' דלר"מ חולקין [illegible] אלא לר"א לא נאמרה [illegible] אלא לדברי האומר עדיו בחתומיו זכין לו ושמעינן ליה לשמואל דאמר [illegible] דמציעא דודאי כיון דעדיו בחתומיו זכין כדי שתיהם כאילו נחתם בשעה אחת אפי' מסר וחזר ומסר שניהן [illegible] חתימה שהיא לשניהם כאחד [illegible] כאחד [illegible] ומסר לראשון ואח"כ כתב לשני [illegible] [illegible] ושמואל כר"א וכיון דעדי חתימה אין כותבין [illegible] [illegible] שאין עליו עדים ועדי מסירה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ודאי [illegible] ולא קני בעדי חתימה עד [illegible] לידיה אפי' לר"מ איכא למעבד שודא שהרי [illegible] לא קנו כלום [illegible] שמסר להם הוא [illegible]

ספר הזכות

שקונין הלכך אם מסר לראשון וחזר ומסר לשני זה שמסר לו תחלה קנה וזו עלה עמוקה ואין דרך [illegible] לנסוק כר"א בשטרות שהרי על כרחנו אפי' לדברי ר"מ הכותב שטר מתנה לחבירו ביום פלוני [illegible] מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתב שעות ואפי' כתב שבוע או שנה [illegible] מיד היאך אפשר לדון בכותב שני שטרות ומסר לראשון בשחרית וחזר ומסר לשני ערבית שקנה [illegible] כתיבת שטרו נגל ראשון והגא כתיבה אינו זוכה לו כלל ומסירה זוכה לזה בשעתה אלא ודאי זה [illegible] אפי' לר"מ איכא למעבד שודא וכדפרישית הרי פרחנו נקיים הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות [illegible] המתחוורת בשמועה זו [illegible] [illegible] [illegible] ספיקא דהלכה דינא [illegible] [illegible] [illegible] בכל השטרות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] גובה מנכסים משועבדים ובי [illegible] גובה [illegible] גובה ואפי' בעדי גירושין [illegible] אע"פ שאין עליו עדים כשר ודאי שגובה כתובתה אבל הגירסא [illegible] ובפי' ר"ח ז"ל [illegible] שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה [illegible] כתובה והתוספה לו ופי' [illegible] מקשינן עליה דר' יוחנן מגובה מנכסים משועבדים דר"א דאלמא [illegible] סהדי דידעי בשטרא גובה מן המשועבדין אע"ג דלא חתימי אמטה (אלמוה) ולאו מאי דקשינן לעיל [illegible] כר"א אלא על דרך ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא משום דליכא שטר בחתימה אבל איכא [illegible] גובה דהא אית להו קלא ופריך שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה [illegible] דמתני' לענין נם [illegible] הריני חייב לך מנה שלויתי ממך כשטר זה והעמיד עליו עדים ומסרו בפניהם כדי שיהיו עדים [illegible] שעבד נפשיה למלוה בשטר ועדים אבל האוחק כתב ידו בב"ד לא העיד על עצמו בב"ד שלוה אלא [illegible] מעידין אלא על חתם ידו הם מעידין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

נר"מ לא משכחת לה שודא כלל אבל לענין חזרה אין בכך כלום דמה נפשך בין שחזר בו קודם שהקנה בין שחזר בו לאחר שהקנה אין ממש בחזרתו הילכך אם אמר דנין יקנאנו לתחלת היום אין בידו לחזור ואי בסוף היום הרי הקנה לו אחר שחזר וכיון שהשליט דלא משכחת לה שודא לר"מ הרי אותה שמועה שבפרק מי שהיה נשוי תשובה גמורה למי שפוסק דלא כר"א בשטרות אבל יש לי דעת אחרת בזה ולכתבו בסמוך בס"ד : **ומהא** נמי שמעינן וכו' דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד אחד וכו'. הראב"ד ז"ל דוחה ראיה זאת ואומר דמהא ליכא למשמע מידי לר"א משום דמילתיה דרב דאמרי' דכתב ידו שניט אליבא דת"ק מיירי ולעולם אפילו איכא כמה עדי מסירה כי ליכא שני עדי חתימה פסול מיהו רב גופיה לא סבר לה הכי אלא כר"א ס"ל דהא קא פסיק טפי בגיטין הילכך אי איכא עדי מסירה אפי' ליכא עדי חתימה כלל כשר וכ"ש כי איכא עד אחד ואיכא עדי מסירה דכשר והרמב"ן ז"ל השיב דאי רב לת"ק קאמר ולדידיה לא ס"ל האו דייק עליה בגמ' ומי אמר רב הכי והא אמר רב הלכה כר"א בגיטין והוו מפרקי' דלת"ק קאמר וליה לא ס"ל ועוד דמשמע דרב מודה דשלשה גיטין פסולין שאם נשאת הולד כשר דהא אמרי' עלה זמנין אמר רב תלא וזמנין אמר רב לא תלא : **והיינו** דקתני שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם וכו' ואי ס"ד לא סגיא ליה בעדי החתימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא. הוי יודע שרבינו אפרים תלמידו ז"ל חולק עליו ואומר דמדאמרי' בכל דוכתא דר"א סבר עדי מסירה כרתי ולא אמרינן בשום דוכתא אף עדי מסירה משמע דדוקא עדי מסירה קאמר והא דתנן שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם היינו טעמא [משום] דכל היכא דאיכא עדי חתימה מסתמא אמרינן דבעדי מסירה אתא לידה אבל כשאין שם עדי חתימה חיישינן דילמא אינהו זייפתיה וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל. אלא נראה שעל מי נסמוך בחזקה זו אם על העדים החותמין בו והלא הם כותבין [גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ואפילו במדינת הים כותבין] ונותנין לו ועל הבעל גם כן אין לסמוך דהא כל המגרש בבי דינא מגרש וכי כל עמי הארץ יודעין שהלכה כרבי אלעזר בגיטין ומוסר בעדי מסירה שלא כדרך שטרות שהם נמסרות בינן לבין עצמן. ועוד אי איתא דכל שיש עדי חתימה אנו סומכין שבעדי מסירה נמסר מאי האי דמפרקינן ברים מכילתין כי בעי מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה וחתימה לשמה ומסקינן [דף ד] לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי ר"א חתימה לשמה היכא דליכא דאיכא עדים אבל היכא דאיכא עדים בעי דאמר רבי אבא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול שכיון שאין הכשרו אלא מחמת עדי מסירה מאי מזוייף מתוכו איכא בשלמא אי סגי ליה לרבי אלעזר בעדי חתימה שפיר שכיון שהם הטריחים בעינן שיחתמו לשמה אבל אם אין הכשרו אלא משום חזקה שבעדי מסירה נמסר כי לא חתמו לשמה מאי מזוייף מתוכו איכא ומתני' גופיה נמי מוכחא דרבי אלעזר סגי ליה בעדי חתימה דהא לא פליג בג' גיטין פסולין שאם נשאת הולד כשר אלא דמיקל טפי ואמר שאם נתנו לה בפני עדים כשר והא ת"ק בלא עדי מסירה איירי וקא פליג עלה רבי אלעזר לקולא [מדקתני אע"פ שאין עליו] ולא קתני רבי אלעזר אומר אם נתנו לה בפני עדים כשר ואם לאו פסול והולד ממזר אלמא משמע דרבי אלעזר נמי בעדי חתימה סגי ליה ועוד דאם איתא דרבי אלעזר לא מכשר אלא בעדי מסירה היכי פסקינן טותיה בגיטין אבל לא בשטרות דכיון דעדי חתימה פסולין בגיטין היאך נכשירם בשטרות בשלמא אי אמרינן דלר' אלעזר נמי מהני עדי חתימה משום הכי אמרינן דבשטרות דקיימא לראיה אין קונין עדי מסירה אלא עדי חתימה אבל אי עדי חתימה פסולין בגיטין למה יהו כשרין בשטרות ועוד ראיה מדתניא לקמן בסמוך [דף פו:] היה כתוב טופס לכל אחד ואחד והעדים למטה את שהעדים נקרין עמו כשר. כלומר ואידך פסול ותנן נמי [דף פז:] כתבו עדים בראש הדף או מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול ותנן נמי [שם] הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ומשמע ודאי דכל הני לרבי אלעזר אם נתנו בעדי מסירה כשרין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין שכיון שפסולן ניכר ליכא למיחש למזוייף מתוכו כדמודה רבי אלעזר בכתב ידו ואין עליו עדים או שאין בו אלא עד אחד שאם נתנו בפני עדים כשרים דהא ליכא למיחש למזוייף מתוכו ואם איתא דלרבי אלעזר לא סגי ליה בעדי חתימה קמו להו כל הני סתמי דלא כר"א דאי בעדי מסירה לדידיה שנו כשרין ואי בלא עדי מסירה מאי איריא כתבו עדים בראש הדף והקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה אפילו חתמו כדרכם לרבי אלעזר פסול ואי כל הני סתמי דלא כרבי אלעזר הוה ליה מחלוקת ואח"כ סתם ואין הלכה כסתם [ב"ק קב.] וכי איכפול כל הני אמוראי בגמ' לאוקמיה לסתם מתני' ולא עוד אלא דמתמהינן בגמ' [דף פו:] עליה דרבי יוחנן דקאמר אפילו ריח הגט אין בו לימא ר' יוחנן לית ליה דר' אלעזר [ומפרקינן ה"ק לרבנן אפילו ריח הגט אין בו ואי סתם מתני' דלא כרבי אלעזר מאי מתמהינן דאי רבי יוחנן לית ליה דרבי אלעזר] דהא איהו הוא דאמר [לעיל דף פא.] הלכה כסתם מתני' אלא ודאי מכל הני משמע דלרבי אלעזר נמי סגי בעדי חתימה אלא שהר"ז הלוי ז"ל הקשה מסוגיא דפרק מי שהיה נשוי (דף צ.) בשני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני ואמרינן התם דרב דאמר כר"מ ושמואל דאמר כר"א. כלומר דלר"מ דאמר עדי חתימה כרתי שניהם בבת אחת נכתבו דהא לא כתבינן שעות ולר"א דאמר עדי מסירה כרתי נמסר לאחד קודם לחבירו ואי דמר לא דמר ומש"ה עבדינן שודא ואם איתא דלר"א נמי עדי חתימה כרתי הוה לן למימר לדידיה נמי יחלוקו כדאמרינן לר"מ והרמב"ן ז"ל תירץ דאע"ג דר"א מודה דעדי חתימה כרתי מ"מ כיון שאין כותבין שעות אין קונין אלא מסוף היום וזה שמסר לו בתחלה יקנה משעת מסירה דמסירה קונה לשעות ומש"ה איכא למימר שודא וכי תימא כיון דלא צריך לעדי מסירה במקום שיש עדי חתימה דלאו בלא עדי מסירה מסר י"ל לענין דיני ממונות מסירת בעל דין כמאה עדים דמי ועוד דהיינו שודא דאמרי' הכי הוה לפי שרגה לזכות את הראשון ואת השני הטעה אלו דבריו ז"ל. ואין נראין לי דודאי ר"א [מסירה בעדים] מיהא בעי ומסירה ביני לביני בלא עדים לא מהניא שאם היה קונה

ומהא נמי שמעי' דלא בעינן (א)עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד אחד וכתב ידי סופר שהולד ממזר והוא אמר הלכה כר"א בגיטין ואי ס"ד (ב)בעינן עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה השתא היכא דליכא עדי חתימה כלל ואפילו עד אחד מכשר רב היכא דאיכא ע"א ועדי מסירה פסיל והוה ליה הולד ממזר אטו עד אחד מגרע גרע מהיכא דליכא עד כלל אלא ודאי מדפסיל רב בעד אחד ומכשר היכא דאיכא עדי מסירה אפי' ליכא עד אחד שמעינן (ג)דהאי דפסיל עד אחד היכא דליכא עדי מסירה הוא ואי איכא בחתימה שני עדים מכשר ואע"ג דליכא עדי מסירה. והיינו דקתני שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כלומר דאי ליכא בגט עדי חתימה אלא ניתן בעדי מסירה בלבד זימנין דמיתי עדי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הילכך תקנו שיהו העדים חותמין בגט דאי אתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעדי חתימה והדרא ליה. ואי סלקא דעתך דלא סגי לן בעדי חתימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא אע"ג דמקיימא ליה לגיטא בעדי חתימה ליחוש דלמא לא איתיהיב ליה בעדי מסירה אלא ודאי כל היכא דאיכא עדי חתימה לא בעינן עדי מסירה וכל

ספר הזכות

[illegible]

בממון למה לא חכרות בגיטין וכי תימא אין הכי נמי אלא דאיכא למיחש דילמא אתי ויפסיה א"כ היכי קאמרינן בריש מכילתין [דף ד.] דעדי דלא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה מודה במזייף מתוכו שהוא פסול. כלומר משום דאיכא למיחש דילמא יהיב לה גיטא בלא עדי מסירה וכי יהיב לה הכי מאי הוי *דילמא שמסרתו טרחה דכל שנתקיים בחותמיו ליכא למיחש דאתי ויפסיה ואנן סהדי דאיהו יהביה ניהלה כיון שהגט יוצא מתחת ידה כשם שאנו מכשירים אותו בלא עדי מסירה כשנחתם לשמה ויוצא מתחת ידה אלא ודאי [מסירה] לרבי אלעזר בלא עדים לא מהניא מידי. ומה שכתב ועוד והיינו שודא דאמרינן הכי הוא לפי שרצה לזכות את הראשון ואת השני הפסיד. אינו מחוור כלל שכיון שאנו יודעין בודאי שמחמת עדי חתימה שניהם זכו בשוה היאך נניח את הודאי ונחוש את הספק לומר שמא אחר כך מסר בעדים כדי לומר שודא והא אפילו (אינו) ודאי הכי הוא [איכא](ליה) למימר דחלוקה עדיפא דהא איפליגו בהא מלתא תנאי בסוף פ"ק דגיטין [דף יד:] אי חלוקה עדיפא או שודא עדיפא וגם בההיא שמועה שבפרק מי שהיה נשוי וכ"ש דכיון דקים לן דבחתימה זכות [שניהם] שוה ליה לן למימר מנפשין דילמא בעדים מסר כדי לומר שודא שאין ספק מוציא מידי ודאי אבל מה שנראה לי כמה דרבי אלעזר ס"ל דעדי

היכא דאיכא עידי מסירה לא בעינן עידי חתימה דבחד מינייהו סגיא אלא מיהו הנ"מ בדיעבד א"נ דאישתכח עידי מסירה פסולין דלא אמרי' עדיין אשת איש היא אלא הואיל ואיכא עידי חתימה והן כשרים והגט יוצא מתחת ידה גירושי מעליא אינון אבל לכתחלה בעינן עידי מסירה והן העיקר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כדאמרינן דאי אביד גיטא קיימי עידי מסירה ואי מייתי עידי מסירה קיימי עידי חתימה. וחזינן לגאון דאמר הוו ידעין דהאי דאר"א כתב סופר ועד הלך ממזר משום דהויא לה הא מילתא לר"א כמזוייף מתוכו שהולד ממזר. ואע"ג דהאי מילי דגאון סתרי למילי דידן חזינא למכתבינהו משום דמלאכת שמים היא: °מתני' *שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהן לזו ושניהן לזו לפיכך אם אבד אחד מהן הרי השני בטל. °חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש (א)פלונית ופלוני לפלונית והעדים חתומים למטה כולן כשרין וינתן לכל * אחת ואחת. היה טופס לכל אחד ואחד והעדים למטה את שהעדים נקרין עמו כשר: גמ' היכי דמי כלל היכי דמי טופס

אמר

רש"י

מתני' שני גיטין שוין. בשמותיהן (נ) הוי השני בטל דלא ידעינן דמאן ניניהו. טופס לכל אחת ואחת מפרש בגמ'. את שהעדים נקרין עמו. היינו התחתון אבל העליונים פסולין שמא לא העידו העדים אלא על האחרון

מסירה בלחוד כרתי ועדי חתימה לא כרתי והיינו דאמרינן בכל דוכתא דר"א ס"ל דעדי מסירה כרתי ולא אמרינן אף עדי מסירה ומיהו מאי דמודה ר"א דעדי חתימה מהני היינו משום דס"ל שהמסירה טרחת כל שיש בשעתה עדים (כנזכר) בין שהם מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר. ומעתה מה שמודה ר"א דגט החתום בעדים כורת אע"פ שלא נתן בעדי מסירה כמו שמוכיחות כל אותן ראיות שכתבתי למעלה לאו משום דס"ל דעדי חתימה כרתי אלא שהמסירה טרחת מכיון שיש עדים על עיקר הדבר דהוו להו עדי חתימה כעדי מסירה שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו ובידוע שהבעל מסרה לה ונמצאו כאילו הן עצמן מעידים על המסירה וכי פסקינן הלכה כרבי אלעזר בגיטין ומשמע אבל לא בשטרות לא באנו לומר דעדי חתימה קונים בשטרות דלא היא דבין בגיטין אין כורתין [בלא מסירה] *דהא כי נמי קאמרינן דהא דאמר ר"א [דאף] בשטרות לא בעינן שיהו חותמיו (על השטר) ליתא משום דבשטרות בעינן שטר קנייה חתום בעדים כדי שיהא ראוי לעמוד ימים רבים וכי יאי כה"ג המסירה היא טורחת משום שעדים החתומים על השטר הוו כעדי מסירה ומעתה כל הסוגיות מתאמרות ואפילו למי שפסק שאין הלכה כרבי אלעזר בשטרות והא דפרק מי שהיה נשוי [דף נז:] לא קשיא מידי ושפיר עבדינן שודא לכ"ע אע"פ שהוא מודה בעדי חתימה כיון שאינן כורתין אלא חתימתן שלא כתבו בה שעות אלא מסירה היא שקונה ואפילו מסר בלא עדים אותו שמסר לו בתחלה קנה משום דעדים החתומין על השטר מהנו כעדי מסירה ומסרה א קונה היא לשעות כשם שהיא קונה לשעות בעדים על פה שהעדים החתומין על השטר לא מטעם חתימתן הם מקנין אבל ר"מ ס"ל דמטעם חתימתן הם מקנין שהרי אינו רואה המסירה ולא חתמו על השטר אין מקנין וכיון שבחתימתן מקנין בשאין בה שעות על כרחנו יד שניהם שוה בו אפילו איניא דהלכתא דבמי דלמאי שטרא לידיה וכמה שכתבתי למעלה ומן הטעם הזה שכתבתי אתי שפיר מאי דקי"ל [שם] בב' שטרות היוצאין ביום א' דעבדינן בהא שודא אפילו נפסוק [דלא] כרבי אלעזר בשטרות משום דכי אמרינן אבל לא בשטרות היינו דבעינן קנייה ראויה לעמוד ימים רבים ומש"ה בעינן שיחתמו על השטר וכשהם חותמין מטעם עדי מסירה הם מקנין ולא מטעם עדי חתימה כי היכי דס"ל לרבי אלעזר גופיה. וכי אמרינן אבל לא בשטרות *[דבעינן קנייה הראויה לעמוד ימים רבים ומש"ה בעינן שיחתמו עליו] לא באנו לומר דבשטרות לא מהני אלא משום עדי חתימה דאמאי נימא הכי כלום חלקנו בין שטרות לגיטין אלא משום דבעינן בשטרות ראוי לעמוד ימים רבים [וכיון שהם חתומים בשטר הרי ראוי לעמוד ימים רבים] ובכך מתיישבות השמועות כולן ואין דבר שמתקשה עליה לפי דרך זה אלא מאי דאמרינן בההיא שמעתא בפרק מי שהיה נשוי [שם] דלימא כר' אלעזר והכא בהא קא מיפלגי רב סבר חלוקה עדיפא ושמואל סבר שודא עדיפא ומי מצית מוקמת לה לרב כר' אלעזר והא אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי אף בשטרות מכלל דרב סבר בשטרות לא אלא מחוורתא רב כרבי מאיר ושמואל כרבי אלעזר ואינו למה שכתבתי למה לן לאסוקי דרב כר' מאיר נימא דרב לטעמיה דאזל דאמר דהלכה כרבי אלעזר בגיטין אבל לא בשטרות ומיהו בשטרות מטורת עדי מסירה הוא דמהני אלא חלוקה עדיפא ואעפ"כ יש לי לומר דלא בעינן למימר הכי דמדקא מהדר שמואל ואמר אף בשטרות מכלל דרב סבר דבשטרות כלל כלל לא דאם איתא דרב גופיה סבר דאף בשטרות מקנין עדי חתימה מטעם עדי מסירה לא ה"ל לשמואל לאהדורי אף בשטרות דהא רב גופיה מודה דכשחתמו עדים בשטרות משום עדי מסירה הם מקנין ואע"ג דלא נפקא מינה מידי אי ס"ל דחלוקה עדיפא מכל מקום או בשיטתיה דר' אלעזר אזיל דאמר עדי מסירה כרתי הו"ל לשמואל למימר הלכה כרבי אלעזר בין בגיטין בין בשטרות מדלא אמר הכי מכלל דרב סבר דבשטרות עדי חתימה כרתי בהו ולא עדי מסירה. ומיהו אע"ג דרב ס"ל הכי אנן בפסקנו לא אזלינן בתריה דרב דמכיון דהא קי"ל נביה כשמואל בדיני אלא אכולהו אמוראי דאכפול ואמרו דהלכה כרבי אלעזר בגיטין וכיון דלא מפרשי אבל לא בשטרות איכא למימר דבשטרות בעי שיחתמו על השטר מטעם עדי מסירה הם טורחים על הדרך שכתבתי ואף דברי הרי"ף ז"ל מטין כך שכתב והלכתא כר' אלעזר בגיטין ומתוך אבל לא בשטרות כמו שמעיד הרמב"ן ז"ל וכן לא הזכיר כלל שיהו עדי חתימה כורתין אלא דבעדי חתימה סגי וכתב נ"כ דלכתחלה בעינן עדי מסירה שהם העיקר ועולה יפה ע"פ מה שכתבתי לפי שאין עדי חתימה מועילין אלא משום דהוה כאילו נמסר בפניהם: **מתני'** שנים ששלחו שני גיטין שוין. בשמותיהן: נותן שניהם לזו ושניהם לזו. וממה נפשך כל אחת מגורשת. ובגמרא בעינן לאוקמה כר"מ ודלא כרבי אלעזר. וכתבו בתוספות דאי מתניתין רבי מאיר שוין לאו דוקא דלרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי בעינן שיהא הגט מוכיח מתוכו מי המגרש ומי המתגרשת. ודייקינן לה מדאמרינן בגמרא בפרק כל הגט (דף כה:) אמר ליה אביי אלא מעתה רישא דקתני כתב לגרש את אשתו נמלך אחר ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו שני הוא דלא הא ראשון מגרש ביה והא למרת ולא אחר יכול להוציא עליון שטר חוב אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ורבי אלעזר היא והם הקשו ונוקמה כרבי מאיר במגרש בעדי חתימה וכגון דאיכא סהדי שמכירין שזו היא אשתו ושבעלה נתנו לה ומדלא מוקי לה הכי למדו דלרבי מאיר דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי בעינן שיהא מוכיח מתוך הגט מי המגרש ומי המתגרשת ומתניתין דהכא במוכיחין מתוכן כגון שכן משלשין או שאחד מהן כהן או בסימן אחר אלא שהשליח אינו יודע איזו בעלה של זו ואיזו בעלה של א ואף העדים אינן מכירות בשלום בעליהן. וזה דוחק דשני גיטין שוין קתני [ולנבריהם אינם שוים לכולי עלמא] לפיכך נראה דאפילו לרבי מאיר לא בעינן מוכיח מתוכו והתם אין הכי נמי דהוה מצי לאוקומה כר"מ אלא משום דרישא דמתניתין דהתם לא אתיא אלא כרבי אלעזר אוקמה נהא נמי כרבי אלעזר וכבר כתבתי זה [בריש] פרק כל הגט: לפיכך אם אבד אחד מהם הרי השני בטל. לא בטל ממש אלא דכיון דלא ידעינן דמאן ניניהו לא יתן לאחת מהן [אבל אם נתנו לאחת מהן] או לשניהם ודאי דהרי זה ספק גירושין: טופס לכל אחד ואחד. בגמרא מפרש לה: את שהעדים נקרין עמו. היינו התחתון אבל בעליונים איכא למיחש שמא לא העידו העדים אלא על האחרון ולפיכך [האחרות] בגט זה הוי ספק גירושין כמו שאכתוב בגמרא בסייעתא דשמיא:

נמ'

הגהות הב"ח (א) [illegible] (ב) [illegible]

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

תם ונשלם ספר הזכות בס"ד

גמ' זמן אחד לכולן זהו כלל. כגון שכתב בחד בשבא גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית. ופרכינן בגמרא ודילמא כי חתמי סהדי אבתרא הוא דחתימי מי לא תניא עדים החתומים על שאלת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו. כלומר שאם כתב תחת הגט ושאלו בשלומה והעדים חתמו מלמטה [פסול] שמא על שאלת שלום חתמו ולא על הגט. ומפרקינן א"ר אבא לדידי מפרשא לי מיניה דר' יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר. כלומר לפי שהוי"ו מחבר הכל הכא נמי דכתב ביה ופלוני פלונית: זמן לכל אחד ואחד כגון בחד בשבא בחד בשבא. כלומר שכתב לכל אחד ואחד בחד בשבא: זהו

א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זה הוא כלל זמן לכל אחד ואחד כגון בחד בשבא בחד בשבא זה הוא טופס וריש לקיש אמר *אפילו זמן אחד לכולן הוי טופס ואלא היכי דמי כלל דכתבי הכי אנו פלוני ופלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית ופלונית. א"ה נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה דהדר כתיב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית. תניא כוותיה דר' יוחנן ותניא כוותיה דר"ל וכו'. והלכתא כר' יוחנן: מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה ושני עדים יונים באין מתחת זה לתחת זה °את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר. עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד עברי ועד א' יוני באין מתחת זה לתחת זה (א)(ומתחת זה לתחת זה) שניהם פסולין: גמ' *זעירי תני שניהן כשרין. ותנא דידן דילמא גונדלית חתם וכולהו אחד הוא דחתימי (ב). והלכתא כתנא דידן: מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני ועדים מלמטה כשר חתמו עדים א בראש הדף (ג) מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע פסולין (ב) ראשו של זה בצד סופו של זה (ד) והעדים *מלמטה את שהעדים נקרין *עמו בסוף כשר: גמ' שייר מקצת הגט וכו'. *א"ר אשי והוא ב דידיע במתחתא דמגילתא:

טופס ואינו כשר נמור אלא האחרון אבל הראשונים בספק וכן כתב הר"ס במז"ל בפ"ד מהל' גירושין דוחיא דמאי דאמרינן שאלו פסול (ואמרינן) חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו הכי נמי חיישינן שמא על האחרון בלבד חתמו ומיהו שמא על הראשונים נמי חתמו ומש"ה הויא להספק מגורשת. ולי נראה (אפשר) דכיון שאין העדות מתברר ומוכיח הרי אנו כאילו אין כאן עדים כלל ודקאמר חיישינן אינו אלא טעם הפיסול ומיהא מנקם לחומרא עדיף ספי. וכתב ז"ל בפרק הנזכר דכלא בעדי מסירה כשרים שאין לחוש כאן למזויף מתוכו כיון שפסולו ניכר והאי דמצטריכינן לאוקומה בחד בשבא טי' [מפוס] דאי בחד בשבא בתרי בשבא תיפוק לי דראשון מוקדם ופסול שהרי לא יחתמו עדים אלא עד תרי בשבא: אפילו זמן אחד לכולן הוי טופס. כל אחד ואחד לפסול העליונים אם כתבו היא פלוני מגרש פלונית וכלוני פלונית דהואיל והזכיר שם איש ואשה לכל אחד ואחד הוי כל אחד ואחד לעצמו ונמצא אחרון מפסיק ואין עדים מעידין אלא עליו: דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית. כי היכי דליהוו כל חד וחד באפיה נפשה ומיהו אהני לישנא קמא לאשמועינן שהעדים ידעו בכל הגיטין: והלכתא כר' יוחנן. מיהו רבי יוחנן גופיה מודה לר"ל דכלל כשר ולא חיישינן משום ולא לה ולחברתה כיון דהדר כתב פלוני גירש פלוניה וכן כתב הר"ס במז"ל בפ' הנזכר ופשוט הוא אבל ראיתי מי שחולק בזה: מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה. ברוחב המגילה: וב' עדים עברים באים מתחת הראשון לתחת השני. שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני הב' וכן עד שני התחיו וחזרו וחתמו התחיהן ב' ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזה אבל חתימת היונים אינה נקראת כחתימת העברים שכשהיוני חותם יוסף בן שמעון כיוצא שמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתו יוסף בן כלומר בנו של יוסף שמעון נמצא שם העד חתום על הגט השני ושם אביו חתום על ראשון הלכך היונים תחת השני חתמו כזה°. אם שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר. אם העברים חתומים למעלה הימני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר ובגמרא מפרש אידך אמאי מפסיל: עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד עברי ועד אחד יוני. כלומר שחתמו כסדר הזה עברי ויוני: [באין] מתחת זה לתחת זה [ומתחת זה לתחת זה]. ונמצאו שני עברים מעידים על הראשון ושני עדים יונים על השני: שניהם פסולין. בגמ' מפרש אמאי פסולין: גמ' זעירי תני שניהם כשרים. בין ברישא בין בסיפא שהראשון כשר בשני עדים עברים והשני בשני יונים ותנא דידן דפסל אחרון ברישא חייש דילמא גונדלים חתום היונים כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים ונמצא שכולן חתומין על הראשון. כל שלא כמנהגו קרי גונדלית. וכתוב בתשובת הגאונים ז"ל אדם המשתמש בידו השמאלית קורין לו במקומנו גונדלית לפי שמשנה מסדר שמשתמשים. ומיהא את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר משום דודאי הראשונים בין עברים בין יונים אינם משנים מנהגם ובסיפא היינו טעמא דשניהם פסולין משום דחיישינן שמא שני היונים או אחד מהם גונדליה חתם ונמצא השני פסול או שמא עברי שני חתם גונדלית וכדרך היוני שלמעלה הימנו והיונים לא שינו מנהגם ונמצאו עברי שני ושני יונים מעידים על השני ואין תעיד על הגט ראשון אלא עברי ראשון וסיפא דתתני' אילטריכא ליה לתנא דאי מרישא הוה אמינא כי חיישינן לגונדלית הני מילי ביונים אבל בעברים לא קמשמע לן סיפא [דאפילו בעברים חיישינן לגונדלית]. ויש על משנה זו היה בגמרא ולרש"י ז"ל דרך אחרת בסיפא דמתני' ולפי שאין ענין זה מצוי ודרך יוני נשתקע ואבד מן העולם לא רציתי להאריך: מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני שאלו ברוחב המגלה שקורין קולונ"ל תן הלד בגליון של ימין הגט או בגליון השמאל: או מאחוריו בגט פשוט שתקנו להיות עליו בתוכו הקיף חבר זה אצל זה כמו אין מקיפין שתי חביות שניהם פסולין. שאין נקראת החתימה לא עם זה ולא עם זה גמ' אמר רב אשי והוא דידיע בתתחתא דמגילתא. לעיל מהא פרכינן בגמ' דליחוש אחשבי סוכה וחדא מינייהו וליחוש דילמא אימלוכי אימלוך שלא לגרשה והדר אימלך לאחר זמן לחזור ולגרשה והתחיל לכתוב בדף השני ונמצא הראשון בטל והדברים מוכיחין כיון שלא נמר הגט בדף הראשון ואע"פ שאין אנו רואין בסוף דף ראשון קלף חלוק שמא לאחר שנמלך והשלימו בדף השני מינז גזייה. ולפרוקי הך פרכא ואיתי הששי דתוספין בגמ' מכרש רב אשי כגון דידיע במתחתא דמגילתא. כלומר שניכר במחיקת הקלף סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה

רש"י

גמ' זמן אחד לכולן. נמי הוי טופס לכל א' וא' לפסול את העליונים דהואיל והזכיר שם אנשים ואשתו של [כל] א' לבדו הוי כל א' גט לעצמו ונמצא האחרון מפסיק כשלות ואין עדים מעידין אלא עליו: מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה ברוחב המגילה ושני עדים עברים.

שימני גרשם שיטה שתחתיו נמצא שבא מתחת גם שני לתחת גם ראשון וביוני השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחרון יחזאל בן תחת הראשון ונפתלי תחת השני ונמצא שמו חתום על השני שניהן פסולין ובגמרא מפרש טעמא

גמ' גונדלית חתם כלומר לכי פסל תנא דמתניתין ברישא את הגט השני דקסבר דלמא גונדלית חתם היוני כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים ונמצאו כולן חתומין על הראשון וסיפא דמתני' דקתני שניהם פסולין דדלמא גונדלית

נם		נם	
ראובן	בן	יעקב	עברי
קהת	בן	לוי	עברי
יוסף	בן	שמעון	יוני
נפתלי	בן	יחזאל	יוני

דעת] הראשונה: מתני׳ גט שכתבו עברית וכו׳ כשר. גרסינן בתוספתא [בסוף פרק בתרא דגיטין] גט שכתבו בחמשה לשונות ונתנו עליו ה׳ עדים בה׳ לשונות כשר כך הגרסא בספרים שלנו אבל הרמב״ם ז״ל כתב בפ״ד מהלכות גירושין אבל אם היה תוכן הגט כתוב בלשון אחת ומקצתו בלשון אחרת פסול ונראה שהוא ז״ל גורס פסול וכן נראה ממ״ש הראב״ד ז״ל בהשגות אלא שהגיה עליו שלא שמענו פסול אלא בכתב בשתי לשונות ונתנו עליו עדים בשתי לשונות אבל חתמו עליו באחד מן הלשונות לא שמענו ונראה לי שדעת הר״ס כמ״ש היתה דחתמו עליו בה׳ לשונות

הורה אור

מתני׳ *גט שכתבו עברית א ועדיו יונית ועדיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יוני *עד אחד יוני ואחד עברי ב כשר °כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר *כך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין ה] כתב רגיכתו ותניכתה כשר: *גט מעושה בישראל כשר *) ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך: גמ׳ *כתב סופר ועד כשר. א״ר ירמיה חתם סופר שנינו. ההיא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דרבי אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימות ידיה דהדר סהדא סבר לאכשורה א״ל ר׳ ירמיה חתם סופר שנינו: כתב רגיכתו ותניכתה כשר: ג תנו רבנן תניכת אבות בגיטין עד עשרה דורות רבי שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אולא הא דאמר רבי תנינא תניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כשר כמאן כרבי שמעון בן אלעזר וכן הלכתא אמר רב הונא מאי קראה °כי תוליד בנים ובני בנים וגו׳: *גט *מעושה בישראל כשר: אמר רב נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר ד שלא כדין פסול ופוסל ה ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפילו ריח הגט אין בו אביי אשכחיה לרב יוסף דהוה קא מעשה אגיטי א״ל והא אנן ו הדיוטות אנן ותניא היה רבי טרפון אומר כ״מ שאתה

*) נגמ׳ איתא ובעובדי כוכבים פסול בעובדי כוכבים חובטין אותו כו׳ (ג״א)

כדין [כגון] הגך דאמרינן בהו יוציא: ובעובדי כוכבים הוו חובטין אותו וכו׳. כלומר ובעובדי כוכבים כעמים בכשר אם אומרים לו עשה מה שחכמי ישראל אומרים לך שמי׳ז לא היה העובד כוכבים אלא כמקל ורצועה לב״ד של ישראל שלוחו של ב״ד ואין מדקדקין בשליח שהוא חובש אם הוא ישראל או עובד כוכבים וכן כתב בה״ג. והכא נסחי דגרסינן גט מעושה בישראל כשר בעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים חובטין אותו וכו׳ ורלה ר״ת ז״ל לפרש דהכי קאמר ובעובדי כוכבים חובטין אותו קאי אמאי דקתני ובעובדי כוכבים פסול דאפילו באותו ענין שאומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פסול והקשו עליו דאמו לאביי דהוא ס״ל דלא אמרינן שליחותייהו קא עבדינן כדאיתא בגמ׳ [לק׳ דף פח:] וכי היה סבור

אלהים ודיינן ואין סמוכין בחוצה לארץ כדאמרינן בסנהדרין (דף יד.): אגוריות. אסיפות כמו [משלי י] אוגר בקיץ · לפניהם. קאי אשבעים זקנים שעלו עמו בהר כדכתיב [שמות כד] ואל משה אמר עלה וכו' ואע"פ שנכתבה פרשה זו אחר מתן תורה קודם יתן תורה נאמרה ונבנה המזבח והעלו העולה והשלמים ובאותו דם נכנסו לברית כך פירש"י ז"ל ור"י ז"ל אומר דאאלהים סוכא דלהיכי בפרשה קאי והכי משמע בריש החובל [דף פד.] דמאלהים נפקא לן מומחין דאמרינן התם מ"ש נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דלא דאלהים בעינן וליכא אלמא מאלהים נפקא לן מומחין ואפ"ה איצטריך לפניהם דאי מאלהים גרידא לא הוה ממעטינן הדיוטות אלא ממה שכתוב בפרשה והכי איצטריך לפניהם דקאי אאלהים לומר שבכל משפט בעי מומחין ועשוי רגיטין משפט הוא · **דבר** אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות. וא"ת דהא משמע דקא מיירי בכשרין לדון והא בפ"ק דקדושין (דף לה.) ובב"ק (דף טו.) דרשינן מיניה השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה ואשה ודאי פסולה לדין דתנן בפרק בא סימן (דף מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד וכיון דאשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל [דף פח.] ובפרק שבועת העדות (דף ל) ממילא פסולה לדון תירצו בזה דכלל דפ' בא סימן כאיש בלחוד מיירי דכל איש הכשר לדון כשר להעיד אבל אשה כשרה לדון אע"פ שפסולה להעיד ודבורה תוכיח דכתיב [שופטים ד] והיא שופטה את ישראל. וליתא דבירושלמי דיומא [פ"ו הלכה א] אמרו מעתה דאין אשה מעידה אינה דנה ומדבורה לא הוכיח דשמא לא היתה דנה ממש אלא שהיתה מלמדת להם דבר המשפט או שמא

נר מצוה תורה אור

שאתה מוצא אוגריות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהן כדיני ישראל אי אתה רשאי להזדקק להן שנאמר °ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפניהם [*] ולא א לפני עובדי כוכבים ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות אמר ליה °אנן שליחותיהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות אי הכי גזילות וחבלות נמי כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו: **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת ב הרי זו מקודשת מגורשת הריזו מגורשת ובלבד שלא יהא שם אמתלא אי זה היא אמתלא גירש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא: **גמ'** מגורשת הרי זו מגורשת. ואסרינן לה אגברא והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה ה"ק מקודשת הרי זו מקודשת א] מקודשת ומגורשת הרי *זו מגורשת מ"ט שהרי קול ושוברו עמו: אמר עולא לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרות פלונית נתקדשה

רש"י

גיטא מפניא הוא אוגריות אסיפה לשון אגרה בקיץ לחמה לפניהם לפני מומחין כמו סנהדרין. שליחותייהו דבני ארץ ישראל עבדינן שנתנו לנו רשות מידי דהוה אדיני ממונות דהודאות והלואות דעבדינן שליחותייהו גזילות וחבלות נמי נעביד שליחותייהו ובפ"ק דסנהדרין אמרי' דבעינן מומחין במילתא דשכיחא כגון הלואה וגם **מתני'** יצא שמה בעיר פנויה שיצא עליה קול פלונית מקודשת לפלוני היום ויש שם דברים ניכרים כדמסיק בגמ' ה"ז מקודשת ולא תנשא לאחר בלא גט ה"ז מגורשת ואסורה לישב תחתיו [אם אשת כהן היא] אבל אסורה לינשא לשוק דלהחמיר מהני הקול לא לקולא ובלבד שלא תהא שם אמתלא שלא יהא עם הקול של קידושין או גירושין משל וטעם הסותר את הקול גירש פלוני את אשתו על תנאי והו סותר של גירושין דשמא לא נתקיים התנאי זרק לה קידושיה זו היא אמתלא של קידושין והוא הדין נמי איפכא **גמ'** ואסרינן לה אגברא בתמיה ואמגורשת קאי אשת כהן שיצא עליה קול שגירשה בעלה קתני מתני' דחיישינן לה לקלא ואסרינן לה על בעלה והאמר רב אשי כל קלא היוצא על האשה משניסת לא דיקינן לה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת הכי קאמר הא מגורשת ארישא קאי והכי קאמר אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא

מקבלים היו אותה עליהם. ובעיקר קושיין נ"ל דנהי דלפניהם קאי אמומחין אפ"ה כיון שלא פי' הכתוב מי יהיו הנדונין ולא כתב דבר אל בני ישראל וכיולא בו כמו שכתוב בשאר מצות ממילא השוה אשה לאיש **אנן** שליחותייהו קא עבדינן . ואפילו בזמן שאין מומחין בארץ ישראל תסתיים שליחותא דקמאי קא עבדינן ובפרק החולץ [סוף דף מה] נמי קאמרינן מי לא טבלה לנדתה ומי לא טבל לקריו ומתן יהיב להו רשותא בהכי אלא מסתמא אתרינן דשליחותייהו עבדינן · מידי דהוה אהודאות והלואות דעבדינן שליחותייהו משום שלא תנעול דלת בפני לווין כדאיתא בריש סנהדרין [דף ג.] וגיטין נמי דומיא דהודאות והלואות ניניהו דאי לא [לא] מינסבן לגברי והוו להו בנות ישראל עגונות: **אי** הכי גזלות וחבלות נמי נעביד שליחותייהו . ולאו אמרינן בממעתא קמייתא דסנהדרין [שם] דבעינן מומחין וא"ת דהכא משמע שאין דנין גזלות בבבל ובכמה מקומות בתלמוד משמע שהיו דנין כדאמרינן [בב"ק דף צו.] ההוא גברא דגזל *אפדנא מחבריה ובפ"ק דב"מ (דף ה) אמרינן ההוא רעיא דכל יומא הוה מפקדי ליה חיותא כסהדי תירצו בתוס' שהיו דוחקין אותו ע"י הקבעת זימנא לא"י כדאיתא בסוף פ"ק דב"ק [דף טו] ועוד אומר ר"י ז"ל דגזלות שע"י חבלות הוא דקאמר דאין דנין [כבבל כגון שהכל בחבירו וגזלו] **כי** עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא כהלואה וגט ומיהו בפרק החובל (דף פד) מסקינן דהרתי בעינן שכיחא ואית בה חסרון כיס ושם אפרש בס"ד: במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו. וא"ת [אם כן] היאך היו מקבלין גרים בבבל דהא גר בעינן שלשה מומחין דמשפט כתיב ביה כדאיתא ביבמות (דף מו) וגירות לא שכיחא דהכי אמרינן לעיל בפרקין [דף פה.] בגמ' עבד ועובד כוכבים נמי עבדי דמגיירי ותהדרינן גירות לא שכיחא ואיכא בפרק החולץ [שם] מוכח בהדיא שהיו מקבלין גרים בבבל וי"ל דבממונא הוא דאמרינן דלא שכיחא למעבד שליחותייהו אבל להכניס אדם תחת כנפי שכינה אע"ג דלא שכיח עדיף טפי תמנותא דשכיח: **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת פנויה שיצא עליה קול פלונית מקודשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדמפרשי אמוראי בגמ' [דף פט.]: הרי זו מקודשת. ולא תינשא לאחר בלא גט: מגורשת הרי זו מגורשת ליכא לפרושי שאם יצא הקול על אשת איש שהיא מגורשת שנתירנה להנשא לשוק דמשום יציאת קול לא שרינן אשת איש לעלמא אלא משמע דה"ק שאם נשאת אשה בחזקת אלמנה לכהן ואח"כ יצא עליה קול שנתגרשה קודם מיתת בעלה דמחזיקין אותה כמגורשת ואסרינן לה עלויה ובגמרא פריך עלה ובלבד שלא תהא שם אמתלא. שלא יצא עם הקול של קדושין או גירושין משל וטעם שהוא סותר את כח הקול גירש פלוני את אשתו על תנאי. זהו סותר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי זרק לה קידושיה וכו'. זהו אמתלא של קדושין והוא הדין איפכא: **גמ'** מגורשת ואסרינן לה אגברא. בתמיה ואמגורשת דתנן במתני' קאי וכי אשת כהן שיצא עליה קול שגירשה בעלה קתני במתני' דחיישינן לקלא ואסרינן לה עלוי. והא אמר רב אשי כל קול שיצא על האשה משנשאת ולא יצא עליה קודם נישואין לא חיישינן ליה. כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת היא ולא מצי לתרוצי דמיירי כשהיתה בחזקת אלמנה ויצא עליה קול שהיא גרושה שאוסרין אותה לינשא [לכהן] דאי הכי פשיטא ומרישא שמעינן לה. ה"ק וכו' הא קול דמגורשת ארישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא אלא לאותו האיש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא עליה קול בקדושיו הרי זו מגורשת ואסורה לכהן ומותרת לעלמא. מ"ט הרי קול. בשמעתו תחלה שוברו עמו. ונראה מדברי רש"י ז"ל שאפילו יצא קול שני של גירושין אפי' מכאן ועד י' ימים תנאי ואע"ג דלקמן מסקינן דבאמתלא לא שריא אלא כשהיא יוצאת כאחד עם [קול] הקדושין התם הייט טעמא לפי שהאמתלא הייט על תנאי וכיולא בו הפך הקול הראשון שהיה שתם אבל קול של גירושין אינו סותר כלל קול הקדושין אבל הראב"ד ז"ל כתב אף בגרושין בעינן שיצא קול הגירושין עם הקדושין כדי שיהא שוברו עמו · והא דקתני סיפא ובלבד שלא תהא שם אמתלא אי זו היא האמתלא וכו'. כתב הרמב"ן ז"ל דלאוקימתה דרב אשי לאו ארישא קאי דאפילו יצא קול מקודשת ומגורשת על תנאי [ודאי דמבטלינן ליה לקלא] קול ושוברו עמו הוא ושריא לעלמא והא חזינן לקמן בשמעתין בגמ' ולא חשו רבנן לספיקי דקלא כלל דאמרינן ההיא דנפק עליה קלא דאיתקדשה בכיפא דתוחלא בעינא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כה"ג מאי א"ל אפילו למ"ד לא מבטלינן קלא בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עייט רבנן בקידושין דלית בהו שוה פרוטה ואמרינן נמי ההיא דנפק עליה קלא דאיתקדשה לחד מבי פלניא אמר רבא אפילו למ"ד לא מבטלינן קלא בהא מבטלינן מימר אמרי עייט רבנן בקדושי וקדושי קטן הוו אלמא אע"פ שלא בדקו הדבר כלל כיון שהיה אפשר להם לתלות תלו להקל שלא חשו לקול אלא כשאין בלא שום שובר שמא יולידו לצו על השתפחות ואף כאן תולין שמא נתקיים התנאי [והרי היא מגורשת] והוי סובר לקול דקדושין אלא מתני' הכי קתני מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת ואסורה לכהן ואימתי תחשו לקול במקום שאין שם אמתלא אבל בקול שיש אמתלא כגון שאליה קול על האשה שנתגרשה על תנאי ואח"כ מת בעלה וכן בקדושין אין חוששין לאותו קול. אבל הראב"ד ז"ל פירש דאגופה דרישא קאי שאם אמרו מקודשת כתם ומגורשת על תנאי אין קול זה דגירושין סובר לקידושין וחוששין לה וכתב הרמב"ן ז"ל שלדעת הראב"ד ז"ל אפשר שלא תלו להקן בשמעתין בקדושי קטן ובפחות משוה פרוטה אלא נותר שאם בדקו ונמצא כן מבטלין הקול דמימר אמרי הכי ולא חשדי להו ואינו נראה דהא לא חזינן בגמ' דבדקו עלה דמילתא כלל אלא בסתם תלו להקל והא דאמר רבא אפילו למ"ד לא מבטלינן קלא הכא מבטלינן הייט לומר שאפי' לדברי המחמיר שלא לבטל אפי' בידיעה גמורה הכא מבטלינן בסתמא אלו דבריו ז"ל ול"נ דודאי יהבו עובדי מוכחי דבסתמא תלינן לקולא ואעפ"כ ליסנא דמתני' מוכח דאגופא דרישא קאי וכדברי הראב"ד ז"ל ואין יגדון דומה לראיה שכל שהקול יוצא החלה באמתלא וזו בחזקת פנויה עומדת אין לנו של בני אדם מתיישב שתהא מקודשת ובכל מאי דאיכא למיתלי תלו ומש"ה אמרינן דמימר אמרי עייט רבנן בהו בקדושי וכו' אבל כשקול קדושין יוצא בלא אמתלא ומחזיקין אותה כמקודשת גמורה לא אלא מלבן מחזקת מקודשת מחמת קול גירושין שיש בו ספק ולא אמרינן עייט רבנן בגיטא ומעלית הוא אדרבה אמרינן אם איתא דעייט קלא הוה לה למילתא כיון שמתחלה החזיקו אותה כמקודשת גמורה ובהכי אתיין מתניתין ועובדי דגמרא כפשטייהו · **לא** שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות. כדרך המתקדשות שעושות שמחה ואור נר כדאמרינן בסנהדרין

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

בסנהדרין (דף לג:) אי' יתגר בברור חיל תשתה שם: א"ר אבא וכו' אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע פלוני ופלוני מפלוני... דהיכא קיין עד אחד שאומר אני שמעתי מראובן ועד אחד אומר אני שמעתי משמעון דהשתא איכא תרי סהדי... והלכו הני קאלי לאידך היום רבותא קמשמע לן דאע"ג דכל חד וחד משום חד בלחוד קא מסהיד ואין כאן שנים... סגי ולאפוקי דכדי שיאמרו ה"ק שהקול יוצא כך שראובן שמע משמעון ולוי מיהודה והלכו להם שמעון ויהודה...

נתקדשה היום פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי בבתניתיה לא שישמעו קול הברה כו' וכן אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שישמעו קול הברה וכו': א"ר שמואל בר יהודה אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להן למדינת הים: °ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לבר בי רב איתי רב חמא לאבוה א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה על תנאי קדיש ארעתא דלא אזיל לבי הוזאי ואזל אמר ליה כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא: אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה כתנאי אכלה בשוק נרגרה בשוק הניקה בנה בשוק על כולן אמר ר"מ תצא רבי עקיבא אומר משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה °כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר °על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור: ת"ר יצא עליה קול שהיא בעולה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה שהיא נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה* (א) שנתקדשה בעיר אחרת אין חוששין לה שהיא ממזרת אין חוששין לה שהיא שפחה אין חוששין לה שהקדיש פלוני את נכסיו [ג]או שהפקיר את נכסיו אין חוששין לו:

*ובלבד שלא יהא שם אמתלא: אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד י' יומים [ג]ורב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא (ג)והאי דקתני ובלבד שלא יהא שם אמתלא מקום שאמתלא קאמרינן (יא)ומסתברא כותיה דהא דרבה בבר דהאה רבי יוחנן לעיילא: א"ר אשי °כל קלא דלא איתחזק בב"ד לאו קלא היא ואמר רב

בת שלעולם איבים מוציאין קול תגס ברמו תוטע והני תנאי מיירי דלא בתר נשואין כ"ע מודו דלא חיישינן ליה... תני אלא הכא כגון שיצא עליה לעז קודם שנשאת לכהן ואליבא דא"ר יוחנן ב' טרי ת"ר לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה כהן... **תנן** רבנן יצא עליה קול שהיא בעולה... בעולה אין חוששין לה לאוסרה על כה"ג... מיהו פסולה לכהונה... ר"נ תודה **נשואה** אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה... **גרסי'** בגמ' [דף פט] מבטלינן קלא או לא... ונראה שבכולן בכתם מקומות אין מבטלין את הקול... כהלכותיו (א)

אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים... קרוב לה אמתלא מיקרי... שם אמתלא חוששין... ומסתברא כותיה דהא דרבה יתבה ר' יוחנן לעיילא... יאה שם [מקום] אמתלא [יצאת מכאן ועד עשרה ימים]... חוששין והר"ם במז"ל כתב בפ"ט מהלכות אישות... שהוא כן סומכין על האמתלא...

איתיביה ובלבד שלא תהא שם אמתלא... ובלבד שלא תהא שם מקום אמתלא דהא דרבה דתהא רבי יוחנן לעילא... הכי איתא בגמ' [בדף פט] לעיל אתא: **כל** קלא דלא איתחזי בבי דינא לאו קלא הוא. כתב הרמב"ן ז"ל כל שלא בדקו ב"ד אחריו אם יצא קול פלוני ופלוני שהלכו למדינת הים או בנרות דולקות עד שבלא עדים והעידו...

המאור הגדול

הגהות הב"ח

השגות הראב"ד

זמן לא מגלו ולא ידעו מי שמעיד להם כדבר הבחור אין חוששין לו כך פירש [רש"י ז"ל] ועיקר הוא וא"ת כל שלא הוחזק מתם יחזיק אותו עכשיו ויבדוק עליו ושמא אם נשאת קודם בדיקה אין עדקין אחר נשואין והטעם לכל אלו שהרבה אומרים פלוני שמע מפלוני והם אומרים ששמעו מפלוני ופלוני שהלכו להם למדינת הים ואלו יבאו לבית דין ויחקרו יאמרו לא שמענו ולא ראינו: **כל** קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה. נישאת היום ואח"כ יצא הקול שהיום הזה נתקדשה לאחר קודם נישואיה לא חיישינן לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מפני הקול שאם אתה מצריכה גט נמצאת אוסרה על זה ומחזקה לקלא ונמצא זה טועל א"א וקי"ל דכגון שאוסרה לבעל כך אוסרה לבועל: הא דבתר אירוסין חיישינן ליה. ומגרש ראשון ונושא שני: לא חיישינן ליה. ואינה צריכה גט הימנו: **יצא** עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קדושי מעליא. בעדים: והעמידו דבר על בוריו. הוא בודקין אחר הקול להעמיד דבר על אמתתו אם הוא אמת או שקר והודיעוני עיקרו של דבר: מאי היא. למה הוקקם להעמיד דבר על בוריו: לא צריכה גט משני. דלא כרב הונא דאמר אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אפילו שלא בפני הבעל מקודשת. כלומר להצריכה גט דאיכא למיחש דאי לאו דראשון גרשה לא היתה מקבלת קדושין מאחר וזהו דעת הרי"ף ז"ל לדחותה לרב הונא [וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' רביעי מהלכות אישות והרמב"ן חושש לה להחמיר כמו שכתבתי בפרק ב' דכתובות] ומ"מ אם קבלה קדושין מאחר בפני בעלה הכל מודים דמקודשת דהויא לה כ"כ האומנה דאמר דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת והכי מוכח בגמ'. מגרש ראשון ונשא שני אם ירצה. אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. דאמרי' על ידי שגרשה ראשון תחלה קידש ועכשיו חזר ויחזירה. עייפו רבנן בקדושי שני דלאו קדושי נינהו. מפני שהיתה מקודשת לראשון ולא יאמרו מקודשת היתה לשני שגירשה ראשון תחלה שהכל לא ידעו בגט שהצריכוה משני. יצא עליה קול מזה ואחר כך מזה. שלא קדשה בפנינו קדושי תורה אלא קול יצא שקדשה אחר הראשון: אף בזו מגרש הראשון ולא יגרש שני וישא ראשון ואע"ג דקלא בעלמא הוא (ג) האך קדושי חיישינן דלא לימרו גירש ראשון תחלה וקידש שני ועכשיו מחזיר לראשון גרושה שנתארסה: מותרת לשניהם. כלומר אף מגרש שני ונשא ראשון ואפילו רב הונא מודה בהא.

והלכתא מותרת לשניהם. כתבו בתוספות שמעשה בא לפני ר"ת ז"ל שיצא על גט קול פיסול

רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה הא דבתר אירוסין חיישינן ליה רב חביבא אמר אפילו לבתר אירוסין נמי לא חיישינן ליה והילכתא לא חיישינן ליה: א"ר ירמיה בר אבא שלחו מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו [א] *יצא קול ובא אחר וקידשה קידושי מעליא מהו שלח להו תצא והעמידה דבר על בוריו והודיעני מאי היא דאי מיגליא מילתא דקידושי קמא קידושי מעליא נינהו לא צריכה גט משני. לא מצאו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון * לא מ"ט אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב שישא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מ"ט אמרי עיינו רבנן בקדושיה וקידושי טעות הוו. יצא עליה קול מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני אמימר אמר מותרת לשניהן *והלכתא מותרת לשניהן. *ומדאמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני שמעינן דהך קמייתא נמי הכין היא ולאו כדקאמר רב שישא בריה דרב אידי:

מתני' בית שמאי *אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה (א) ערות דבר שנאמר °כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפי' הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה *ערות דבר ר"ע אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמר °והיה אם לא תמצא חן בעיניו: **גמ'** א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא דבר ולא ערוה מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס °לא יוכל לשלחה כל ימיו [כל ימיו] בעמוד והחזר קאי מכלל דהכא מאי דעבד עבד. *ש"מ והיכא דלא מצא בה לא דבר ולא ערוה לכתחלה לא יגרש א"ל רב משרשיא לרבא חושב בלבו לגרשה ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה °אל תחרוש על רעך רעה וגו' תניא היה ר"מ אומר כשם שהדעות במאכל כך הדעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו זורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שנועל דלת בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם כל שכניה ועם קרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך התמחוי מוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאת וראשה פרוע °*ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם סלקא דעתך אלא במקום שבני אדם רוחצין ואינו חושש זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר °כי מצא בה ערות דבר וכתיב (ג) ויצאה מביתו

רש"י

דבתר נישואין. נשאת היום ואח"כ יצא קול שהיום הזה נתקדשה לאחר קודם נישואין לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מבעל [הקול]: קידושי מעליא. בעדים: והעמידו דבר על בוריו. והיו בודקין אחר הקול אם אמת אם שקר והודיעוני עיקרו של דבר מאי היא כלומר למה הצריכו להעמיד על בוריו. מחזיר גרושתו מן האירוסין דאמרינן ע"י שגירשה ראשון תחלה נשאת לשני ועתה חזר ומחזירה. עיינו בהו רבנן. בקידושי שני ולא קידושי נינהו ולא יאמרו שגירשה ראשון תחלה שהכל לא ידעו בגט שהצריכוה מן השני יצא עליה קול מזה ואח"כ מזה שלא קידשה שני בפנינו קידושי תורה אלא יצא עליה קול שקידשה אחר הראשון אף בזו מגרש ראשון ולא מגרש שני וישא ראשון אע"ג דקלא בעלמא הוי נמי קידושי שני חיישינן דלא לימרו גירש ראשון תחלה וקידש שני ועכשיו חוזרת לראשון.

מתני' הקדיחה. שרפה על ידי האור או במלח **גמ'** לא מצא בה לא ערוה ולא דבר בג"ה וגירשה מהו מי כייפינן ליה להחזירה או לא גבי אונס נאמרה העברה כתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו ואמרינן במסכת מכות [דף טו.] דכל ימיו קרא יתירה הוא ובא ללמדך כן לא יוכל לשלחה כל ימיו ואם שילחה לא יהא בשילוחה כל ימיו שב"ד הן כופין אותו להחזיר אותה ואינו לוקה על שילוחה שנתקן לעשה של עמוד והחזר מכלל דכל המגרשין אינן בעמוד והחזר דלמה לי לגלויי בהאי אפי מבתר מגרש. מהו יש עונש בזה הדבר או לא יש דעות במאכל כלומר שדעות בני אדם חלוקות באסטניסות של מאכל ומשתה יש שהוא איסטניס וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו כל כך איסטניס כן דרך בני אדם חלוקות בפריצות יש מקפיד על פריצות מועט ויש שאינו מקפיד כלל [פפוס בן יהודה. בעלה של אשה אחת] ובשיוצא לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר עם כל אדם ומדה שאינה הוגנת היא זו שמתוך כך נכנסת איבה ביניהם ופרומה משני צדדיה אצל אצילי ידיה כדרך אדומיות שנקרעה שבשן ערומה בצדדיה עם בני אדם. פ"ל א"כ תלים בדבר שזינתה ואסורה לו. במקום שבני אדם רוחצים היא נכנסת לפניהם לאחר יציאתן

ונתנו גט שני מפני הלעז ולא הצריכה ר"ת ז"ל להמתין ג' חדשים מזמן גט שני כיון שהראשון היה כשר ולא היה גט שני אלא מפני חשש לעז בעלמא והביא ראיה מכאן דאמרינן הכא מותרת [לשניהם] דאע"ג דדמי למחזיר גרושתו מן האירוסין כיון שאין כאן אלא קול בעלמא לא החמירו ואומר ר"י ז"ל דאינה ראיה דשאני הכא דהאי קול מזה ומזה ואינה דומה כל כך למחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בקול אחד יש להחמיר כדאמרינן לעיל בשלא מצאו דבר על בוריו שלא יגרש שני וישא ראשון אע"ג דקדושי ראשון לא הוו אלא קול בעלמא אפ"ה החמירו לפי שקידושי שני היו קדושי תורה ודמי טפי למחזיר גרושתו מן האירוסין. **מתני'** אפי' הקדיחה לו תבשילו. שרפה או ע"י האור [או] במלח כמו [דברים לב] כי אש קדחה: ערות דבר. לב"ה משמע לאו או ערוה או שאר דבר ואיצטריך [ערות] לומר שאפילו יצאה משום ערוה מותרת לינשא לאחר כדכתיב והלכה והיתה לאיש אחר ואיצטריך דבר [לומר] שאפילו משום דבר רשאי לגרשה הכי איתא בגמ': שנאמר והיה אם לא תמצא חן בעיניו. מפרשינן בגמ' דכי עקיבא סבר והיה אם לא תמצא חן בעיניו אי נמי מצא בה ערות דבר: **גמ'** לא מצא בה לא ערוה ולא דבר. לב"ה וגירשה: מהו. מי כייפינן ליה לאהדורי או לא: גבי אונס. (ד) נערה בתולה. לא יוכל לשלחה כל ימיו. ואמרינן במסכת מכות (דף טו.) דהאי כל ימיו קרא יתירה הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא בשלוחה כל ימיו שב"ד הן כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שלוחה שניתקן הכתוב לעשה בעמוד והחזיר מכלל דכל המגרשין אינם בעמוד והחזיר דא"כ ל"ל לגלויי בהאי: כשם שדעות במאכל. דעות בני אדם חלוקות באסטניסות של מאכל ומשתה יש שהוא איסטניס וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו איסטניס כל כך ויש שאינו איסטניס כלל כך דעות בני אדם [חלוקות] בפריצות יש שמקפיד על [פריצות] מעט ויש שאינו מקפיד כל כך ויש שאינו מקפיד כלל. פפוס בן יהודה שנועל דלת בפני אשתו ויוצא. כשיוצא מביתו נועל דלת בפניה שלא תדבר עם כל אדם ומדה שאינה הוגנת היא שמתוך כך איבה נכנסת ביניהם. וכרוחה משני צדדיה. אצל אצילי ידיה כדרך אדומיות שבגלופת שבשרן נראה מצדיהן. עם בני אדם ס"ד. פרש"י ז"ל א"כ רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו ותובא לגרשה ולא מצוה. והקשו בתוס' דיוצאה וראשה פרוע נמי תובא לגרשה דבעיין היא בסוטה [דף כה] אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא ולא איפשיטא ואמאי לא פריך נמי עלה ויש לומר דכיון דבעיין בסוטה לא הויא אלא מדרבנן קאמר שפיר דאלו לגרשה אבל זו חובה לגרשה מן התורה ויש לפרש רוחצת עם בני אדם כ"ד אפילו אדם רע אינו סובל זה מאשתו אי נמי אפילו קלה שבקלות אינה עושה כן.

השגות הראב"ד ומפרקינן

[illegible]

סליקו להו השגות הראב"ד על מסכת גיטין

[illegible]

ומפרקינן אלא במקום שבני אדם רוחצין . והא נכנסת לפניהם לאחר יציאתן כשהן טובלין בגדיהם : הכתוב קראו אחר . אפילו כב"ה אחרה ואמרוה קאי : כי שנא שלח . פסוק זה בנבואת מלאכי הוא : אם שנאת שלח . כר"ע : שני המשלה . לפני המקום ואפילו לב"ה דהא דלא כייפין ליה שלא להוציאה מיהו שני הוא : זוג ראשון . אשת נעורים וכה משמע קרא כדכתיב בתריה אשת נעוריך : תנו רבנן האוהב את אשתו כגופו וכו'. בפרק הבא על יבמתו הוא (דף סב:) עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא :

א כמו שכ׳ אין לגרש אלא אם כאנם שנאה ולא שונה לגמור דהכי דכתיב כי שנא שלח שמקיים ליה בזוג שני אבל בזוג ראשון אין לגרש אלא א"כ מצא בה ערות דבר וכן בזוג ראשון בין בזוג שני בכל ענין שנשא ונשאה אין בושין אותו לגמור .

רש"י

כשהן טובלין בגדיהם · כי שנא שלח . פסוק הוא בנבואת מלאכי : אם שנאת שלח כרבי עקיבא . אם שנאה לפני המקום שלח כב"ש ואית דגרסי שני הוא משלח כלומר שנוי משלח לפני המקום אפילו לב"ה דהכי דלא כייפינן ליה [שלא] להוציא מכל מקום שנוי הוא לפני המקום. זוג ראשון. אשת נעורים וכה קרא קא משתעי כדכתיב בתריה אשת נעוריך . הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

תורה אור

והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר שאין זה בן זוגו של ראשון שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו זכה השני משלחה שנא' °ושנאה האיש האחרון לא זכה קוברתו שנאמר °או כי ימות האיש האחרון כדי הוא במיתה שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו : וגרסינן בפרק הבא על יבמתו* אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה שנאמר °גרש לץ ויצא מדון : *°כי שנא שלח אמר רב יהודה אם שנאת שלח ורבי יוחנן אמר א שנוי המשלח ולא פליגי הא בזוג ראשון הא בזוג שני דאמר ר"א כל המגרש את אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר °וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' [וגו'] ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך וגרסינן בפ' החולץ* תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה שנאמר °אל תחרוש על רעך וגו' : *תנו רבנן (א) האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו בדרך ישרה והמשיאן נשים סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר °וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא :

דף סג: · משלי כב · דף צ · מלאכי ב · דף לז · משלי ג · איוב ה

הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

תקון גט אשה לרשב"א ז"ל

נהגו לכתוב הגט בי"ב שיטין כמנין גט : וצריך לחתוך הקלף שכותבין בו קודם כתיבה כדי שלא יצטרך לחתוך ממנו אחר כתיבה : וכן נהגו לעשות הקלף שכותבין הגט ארכו יתר על רחבו : וצריך שיהא הקלף והדיו משל בעל : וצריך שלא יניח חלק כלל לא בראש השיטין ולא בסופן: וצריך לכתוב הגט תוך מכדה משה וישראל בי"א שיטין וכדת משה וישראל לבדו בשיטת השנים עשר : ויחתמו עדי הגט שניהם בלוחה שיטה עצמה : וצריך הבעל לומר לסופר כתוב גט לאשתי פלונית וכן יאמר לעדים חתמו גט לאשתי פלונית : וצריך ליזהר שלא יהא הסופר מעדי החתימה אלא אחד סתב ושנים האחרים חותמין : וצריך שיבטל הבעל קודם כתיבת הגט כל מודעא שמסר על הגט ויאמר כן הריני מבטל כל מודעא שמסרתי על גט זה וכן אני מבטל כל דבר שגורם כשיתקיימו אותן דברים ביטול לגט זה

יבמות דף סג:

וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי שום דבר על הגט שיבוטל הגט מחמתו והריני פוסל כל עד או עדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבוטל מחמתו גט זה או שיורע כחו של גט זה מחמת אותה מודעא או אותו דיבור : ויכתבו העדים כן בשטר בפני עצמו להעיד שהוא ביטל בפניהם בענין זה כל מודעא או דיבור שאמר או שמסר על הגט שכתב לאשתו פלונית : וצריך שיהא הבעל עומד במעמד שהגט נכתב או נחתם בו עד שיכתוב הגט ויחתם וימסור הגט ליד האשה או ליד שליח קבלה שלה כדי שלא ידבר ולא ימסור לאחר מכן שום מודעא ויבטלנו : וצריך ליזהר בכתיבת הגט שלא תהא אות דבוקה בחברתה אלא כל אות ואות יהא קלף מקיף אותה : וצריך ליזהר בוי"ו דוכדו : ולא יכתוב ודין ביוד אלא ודן בלא יו"ד וכן לא יכתוב יו"ד באיגרת אלא אגרת וכן לא יכתוב לימהך ביו"ד אלא למהך בלא יו"ד : ואם הגט נכתב ונחתם בעיר שהמגרש והמתגרשת שם אין צריך לכתוב בתוך הגט אלא שם העיר שהוא מקום עיקר דירתו ויכתבו כן אנא פלוני דדאיתנא השתא במקום פלוני דעל נהר פלוני מתיבנא פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי אנת פלונית בת (רבי) פלוני ממדינת וכו' : ואם הגט נכתב ונחתם במקום אחר יכתבו העדים שם המקום שנכתב ונחתם בו ויכתבו כן למגינת דרגילנא במקום פלוני : כשהעדים התחומים בגט צריכין לראות שנכתב הגט לשם האשה המתגרשת והם נם כן יחתמו לשם האשה הזאת : ועדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה. הגה כתבנו מה שצריך לכתיבת הגט ותחימתו כתקנו : ועתה נכתוב היאך יתנהג בנתינתו אם הוא עמה בעיר יתננו הוא מידו לידה אחר שנכתב מיד וכשהוא נותנו לה צריכין שנים לקרותו קודם שיתננו לה ואחר שיקראוהו נותנו לה מיד בפני אותם שנים וכן לאחר שנותנו לה כדי שלא יתחלף בין קריאה לנתינה : וצריך שיאמר לה בשעה שנותנו לה הרי זה: גיטיך ואם היא עושה לקבלו מידו תמנה היא שליח שיקבל לה הגט מיד בעלה ותעשה אותו שליח לקבלה בפני שני עדים כשרים ותאמר לו קבלי לי גיטי מיד בעלי או כלשון נמו . וכן אם הוא אינו עמה במדינה תמנה היא שליח קבלה בענין זה לקבל לה גיטה מיד הבעל בכל מקום שהוא והבעל נותנו לשליח ויאמר לו בפני שנים לקבל גט זה לאשתו פלונית כמו שאמרה והשליח יביאנו לאשה ואחר כך אם תרצה היא להביאו לפני ב"ד ולכתוב לה שטר מעשה בית דין תבא לפניהם והם כותבים לה מעשה בית דין שהאו בידה גט כתוב כאגן וכתיקון :

הגהות תוס' הרא"ש (א) עי' נדרים יבמות סי' פ"ב

הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

לוח הדינים אשר נמצאו בהרן ממסכת גיטין

מאת הרב הגאון ר' יוסף אטילינג זללה"ה .

המביא

א מקמא כיון ששלח גם כדין עשאו ואינו חשוד להבשילה . דף א ע"א סד"ה לפי שאין

ב הוירדנא א"י בח"ל לגיטין ובבל דוכתא חבל לפי הענין שלפעמים בבל כא"י לגיטין ע"ג ד"ה ומנין

ג צ"ל בפני נ"נ בשעת נתינה או תוך כדי דבור לאחר נתינה דף ג ע"א ד"ה ונענין

ד המקנה לחבירו איזו דבר אגב ד' אמות קרקע צריך לשיטינהו אבל אקני פתם לא מהני אלא לדרשאות שלה או לפקרן, ויש חולק יש לסמוך על ד' אמות קרקע של א"י כמי שאין לו קרקע ומי שמקנה לחבירו ד' אמות קרקע בחצירו אין צריך לפיים · בס סד"ה כמאן כר"ש

ה קרוב שהביא גט אשה כתוצה לארץ וכתוב בו מתנת נכסים נאמן לומר בפני נ"נ לגבי אשה ע"ג ד"ה ובלקא מינוין

ו מי שבא לגרש מנכסי חבירו שלא בפניו או מן דייתמים או מן הלקוחות בשטר שב דו גובה ואין צריך לקיימו דלא חיישינן למזייף אלא כשהלוה טוען ברי שהוא מזויף בס ד"ה [בתנו נחוש]

ז גיטין העולין בערכאות של עובדי כוכבים אפילו בשמות מובהקים ובעידי מסירה פסולים וסיתא קדושין תפסין בת דף ג ע"ג סד"ה ולא הוזכרו

ח דינא דמלכותא דינא דוקא בכמה שיהיר עושה בהרחק אבל מה שהוא עושה שלא כחוק לא · דף ד ע"א ד"ה אמר שמואל

ט עבוד פיד שלנו אינו יכול להוציא בעבור עשים שלוים · בס ד"ה והא כעין

י בשיטה אחרונה לא יכתוב אלא כדת משה וישראל בלבד בס בח"ד

יא העדים נזהרים שלא להרחיק בשיטה אחרונה כשיעור לכתוב פלוני חייב לפלוני מנה משום דקי"ל שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת כשרה ויש להם ליזהר שלא יהא אפשר לזייף בכך בס בח"ד

יב אע"ג דשוי שליח תא"ל זיל חפיס לא קנה ע"ג סד"ה ולא למנינהו

יג לא אמרינן תן כזכי אלא במרוח חוב אבל במתנה לא דף ה ע"א ד"ה כל האומר

יד במקום דאיכא פסידא דב"ח כגון בנפש דאי לא תפיס ליה מפסיד מלוה לנפשי פשש דחזו ליה

פשלפלי ויחוסר ולא משתעבדי לב"ח לדינא דגמרא א"נ בגברא דמשטר נגבה א"נ שני יורד מכבשו ונראה לב"ד שיתפשר גברים עד שלא יצא בעל חוב ויפשר לגמרי בכת"ג אמרינן תתפס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה ואילו היה בעל חוב אמיד ויכול לפרוע לב"ח מה שיש לו אצלו התופס לב"ח אפילו במקום שאינו חב לאחרים לא קנה בס ד"ה ומפינן

טו לא אמרינן תן כזכי אלא כשמסרו לשליח מיד ליד בס ד"ה וכ"ת

טז לא תקנו חכמים בשטר מעמד שלשתן בס ד"ה תנו מנה

יז מתנת שיב בשקצת בעיא קנין בס סד"ה מתני'

יח ובו אין מעות בעין כלל כל שלא אמר מנכסי איכא למימר דלא זכה מקבל דעבה דוקא קאמר והא לית ליה : ע"ג ד"ה והלכתא

יט מעמד שלשתן קונה אפילו בע"כ של לוה תפקר · בס ד"ה אמר לי

כ מעמד שלשתן ליתיה ע"י שליח : דף ו ע"ע ד"ה ומצא

כא אע"ג שמודה שאמר במעמד שלשתן אי שקנו מידו נאמן לומר פעיתי בחשבון היכא דאיכא עדים וכדליכא עדים לא · בס ד"ה כלשי מאי

כב המפקיד אצל אחד אינו נפטר משום שהיה חייב לו אע"ג פטרו בפני ויש חולק : כלש"ד נפשט

כג אי שרר ליה פליגא גברא מהימנא הוא אע"ג דלא פטריה אינו יכול לחזור בו וחייב באחריותו · ע"ג ד"ה כשמותו

כד במתנה הולך לאו כזכי הוא ואלא מתוך העקרין מתני וכן שא מנה של מנה יתנו מנה ו לפלוני רצה לחזור אינו חוזר . בס ד"ה ירושלמי

כה בשעת מיתת הנותן זכה המקבל אע"פ שהיה בריא בשעת מסירת מנה לשליח כ"ש מצוה לקיים דברי המת ואי שכיב מרע הוה אי אתיה לסקבל מתנה בשעת מתן מעות לשליח זכה בהם מיד ואי ליתיה שבכר מת הוה לא הוה ידע יזוזו ליורשי כשלה ראוי קנין לשת : בס ד"ה ולא פיים עד שה"ש

המביא תניין

כו כל שטר הקנאה כלומר שאינו לראיה בעלמא ולא השטר עצמו מקנה אם היה מאחר לא קנה עד

זמן השטר דהוה ליה כאילו התנה נתן בכך : דף ח ע"ג ד"ה ואמין

כז אבנה או זקפה מעשה נכי תוספת כתובה והעומד ברין והי כוקיה : ע"ג ד"ה ושואל אחר

כח לא אמרינן תנאי כתובה ככתובה אלא לענין דמתניא כריש פ' אע"פ : בס ד"ה אבל מוקמן

כט תמיה על הר"ם ז"ל שכתב הגט היו עוסקים באותו ענין עד שיכנס הלילה והתמהו אע"פ שקנו שידו בלילה כשר ומסתמע אפילו בשטרי חוב . בס

ל עדים שאינן יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק ומלאים את הקרעים דיו דוקא בגיטא אבל לא בשטרות: דף ט ע"ל ד"ה מקרעין וע"ג ד"ה אבל בשאר

לא שכתב לקרות הגט לשני נתינה ולאחרית הותנה אסורה להנשא אם לא קראוהו אחר נתינה . ע"ג ד"ה כגי כי הוי

לב גם עירה מדרבנן הוא ומדאורייתא סגי בשטר השוה : בס ד"ה נכסי או נגמי

לג אין צריך שיתן הבעל מתחלה הקלף משלו והדיו הקולמוס אלא בהשאה אוא דאוקו ליה רבנן קונה השטר הקלף וזכה לו לבעל אבל אם הקלף הוא של השומר יש שכתבו שצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו . בס ד"ה ומתלמדי'

לד אם כתב לה גט על גם של זהב האשר לה התקבלי גיטך ואילו הגלין הוא שלה אותו נכנס לפרעון כתובה · דף י ע"ל ד"ה וכתב כתוב"ש

לה בגט אין צריך היקף גויל ולא ספר ולא דיו בס ד"ה ומכלן

לו כתבו על כל איסורי הנאה כשר הגט אבל באותן האסורים לבער מן העולם לא הוי גט למ"ד כל המשר לישרף כשרוף דמי · בס ד"ה שלחו מהם

לז שטר בני אדם שאינם פרשין כיון שאפשר אע"פ שאינן מכירין אחרים מלמדים אותם לענין שליחות הגט : דף יא ע"ג ד"ה אלא סומה

כל הגט

לח פעמים דחיישינן למיחוי כשקרא ופעמים לא וכיצד : דף יג ע"ג ד"ה ומיהו

לט חוב נפטין למיתה . דף יד ע"ל ד"ה והוקו

מ כי א"ל לה הב ומי הוקבל שכרא פמלוה לא שכיח דלשקל שכרא בראשא ואילו הכי כיון שאין מכיח מדבריו שיתן מעות תחלה משום דמשהתו

איתשר הכי חייב לשלם דלא לשוויה שרירה : ע"ג ד"ה ולא הוא

מא אין שליח לקבלה עושה שליח ולא באמירה אמרו ושנתנו הוא שליח שלא מפניו : דף טו ע"ל ד"ה שלח מהם

מב השומר שדי נתתה לך או לא מפייסי' לפלוני ופייסה בכל מה שבידו לעשות ולא אפיים מפרר . בס ד"ה לאו מי

השולח

מג קודם שנכתב הגט אמר גט שאני כותב לאשתי בטל הוא בטל ואינה מתגרשת בו לעולם וכן אם אמר כל גט שאני כותב מכאן ועד זמן פלוני [בטל הרי זה בטל] והגט בעצמו לאחר שנכתב או אשאר שיבטל · דף ע"ה ע"ג ד"ה והלכתא

מד יבטל המגרש כל מודע' ותנ' יפסל כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו : דף יז ע"ל ד"ה מאי

מה יאמר המגרש כל הדברים שנאמרו בטל לגט זה הוא מבטלם : בס

מו יש לו שם ישראל ושם לעוז [יכתוב] אני פלוני דמתקרי פלוני וכל שום והניכא דאית ליה וכן באשה : ע"ג ד"ה ומלא

מז משיר דרו לעבודת כוכבים כותב שטר האחרון ויש חולק · בס

מח הנודרת ליתומים כל מה שירצו לגבות כתובתה כלי שבשה והודיה שיאמרו כל פירות שבעולם עליה צריכה שתשייר דבר שתוכל לחזור בו ואי לא הוי דבר שאי אפשר לעבור עליו דף יח ע"ל ד"ה אין לאומה

מט קטנה ונשבעת אין משביעין את האלמנה ויש חולק . בס ד"ה גרסי'

נ מי שגזל הבירו וחבירו חייב לו כמון והשביעו אם נגזרו אינו יכול לשבע שלא נגזרו שאותו ממון שגזל עולה לפרעון . בס ד"ה והלמוד'

נא נשבעת אין מדירין אותה אבל משביעין אותה חוץ לב"ד תובה · ע"ג ד"ה אבל בבאה

נב הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרט לפניו הנדר : בס ד"ה בקדמין

נג נדר בפני ג' ואומר להם על דעתכם או ע"ד פלוני ופלוני או פתם על דעת רבים כולהו על דעת רבים הוי ואין לו הפרה ויש חולק : בס ד"ה אמר למשר

ע"ד

לוח הדינים אשר נמצאו בהר"ן ממסכת גיטין

נד ע"ד רבים אין לו הפרה דוקא כנשבע לדבר מצוה אבל נשבע לדבר הרשות יש לו הפרה ויש חולק שם

נה בדבר שנסמון הפקר ב"ד היה הפקר במקום סית ונדר ואין בו משום עקירת דבר מן התורה
דף יט ע"א ד"ה כנא למר

נו עציץ נקוב הוי כמחובר ושאינו נקוב אין כאן קרקע לענין כתיבת פרוזבול ע"ב ד"ה דשלחו

נז י"א כיון שכשלר הוצל לתמרי אפי' מדבריהם אף השמטה אינו נוהגת כלל ואין זה נכון
דף כ ע"א ד"ה ויש מן

נח חולקי דיני אפותיקי דף כג ע"א ד"ה תנית אדך

נט לא תסגיר עבד אל אדוניו ריינו שאין מה ידין אותו לעבדות אפילו בא"י ואין כופין רבו לכתוב לו גם שחרור דף מג ע"א ד"ה ולוי לא

ס אין אשה אתרת לולב ועושה ציצית ויש חולק ע"ב סד"ה וגרסי'

סא המוציא אשתו משום נדר לא יחזיר אם הוא נדר שאינו צריך חקירת חכם דף מד ע"א ד"ה לא אסרו

סב בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ואי ליתא במתא או איתה ומותה בשלא ידון פחותה מכפלת הדין לגבי קרקע אף כשנתחייב על פי ב' עדים
ע"ב ד"ה גרסי' נגמ'

הניזקין

סג לא עבוד רבנן תקנת' ליתומים גדולים שלא לפרוע מהם אלא מזיבורית אלא לקטנים שם ד"ה יתומים

סד היתר שותפות עם השובד כוכבים בזמן הזה שם

סה מתנת ש"מ במקצת וקנין כמתנת בריא הוא
דף כה ע"א ד"ה לאין

סו מינהו אבי יתומים אין משביעין, אותו מינהו ב"ד משביעין ע"ב ד"ה חוטף

סז רנו אפוטרופסין על מנת לזכות ונתחייבו בזה אין היתומים נפטרים ולכשיגדילו ידינו עמו
שם ד"ה לתנו

סח כתחלה ב"ד כותבין מטלטלין ודקרקעות והחובות וכל מה שנתנו בידם אפוטרופסים ועל מנת בריא ישביעוהו שם ד"ה רבנע

סט אם היה תיל' אבי יתומים להפקיד לוה הרשות ביד ב"ד לסלקו עכשיו שם

ע נטלו האפוטרופסים רשות מב"ד אין לך בדברים [אלו] אלא מקומן השתן. דף כו ע"א ד"ה ולא

עא יתומים שסמכו אצל בעל הבית דינו כאפוטרופוס לכל דבר ולא משביעין ליה שם ד"ה יתומים

עב אפוטרופא שפשע אע"פ שמינהו אבי יתומים חייב. ע"ב ד"ה הלכה

עג בן אינו מוכר בקרקעות אביו שירש עד שיהא בן עשרים ומתנתו מתנא אע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן וכשיודע מוכר בקרקעותיו כשהוא בן י"ג. דף כו ע"ב ד"ה ומתנתו

האומר

עד מוכר גם לאשתו במקום יבם ובמקום קמנר חליצת ולא מתיבמת דף כ"ח ע"א ד"ה האומר

עה אשה שעשה שליח להולכה וליכא קמ"א כשמביאו לה ממקום אחר סד"ה ינחלק

עו שמרות שא"ן מזופר ניתנה כנת שמר שכתוב בו קנין דמפסלת קנין שעבר נפשיד כיון שנעשר השטר ונחתם כהת, עשו עדים שליחותן ושוב אין כותבין וניתנין דף כט ע"א ד"ה חלא למר רכה

עז השליח ליקדש סתם שאסור בכל הנשים היינו משום קנס ולא מן הדין דף ל ע"א ד"ה יתומה

עח מי שנתחייב ליקנן בין בשמר בין בקנין כיון שאין אותו דבר תחת ידו אינו זוכה אלא א"כ זכהו ע"י אחר. ע"ב ד"ה זכה

מי שאחזו

עט יכולה אשה שתאמר לפלוני שהוא במדינת הים הריני עושה אותו שליח לקבל לי גיטי
דף לא ע"ב ד"ה עד שיגיע

פ אמר מהיום אם מתי או אם מתי מחולי זה ופסק י"ם צריכה גם שני כל שהלך בלא משענת
דף לג ע"ב ד"ה ניטו

פא איזה מתנת אתנון שיהא בגיטין ואיזה לא
דף לה ע"א ד"ה לוגסא

פב גרש אשתו על תנאי ובעל בעדים בימים שבינתים העדים ראוהו מן החלון הם ואיתם נראים לו אינה צריכה ממנו גם שני ע"ב ד"ה וכתב

פג תנאי שבידה והוא שב ואל תעשה לא חיישינן שמא תעבור עליו ואם הוא בקום ועשה חיישינן שמא לא תקיימנו ותנאי התלוי באחרים בין שיש בו קום עשה בין שהוא שב ואל תעשה חוששין שמא לא יתקיים וראמר לחבירו אני נותן לך כך וכך ע"מ שתעשה דבר פלוני על המקבל להביא ראיה שקיים תנאי ואם אמר על מנת שלא תעשה על הנותן להביא ראיה שם ד"ה ולאתר

פד האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך ר' זוז ונתנם לה בעל כרחה וכן לענין דיני ממונות זכה ומקודשת ויש חולק
דף ט ע"א ד"ה ולמנין

פה כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו תנאו בטל שם סד"ה אתקין

פו תנאי בטל אי בעי דוקא באם ובעל מנת לא או בעל מנת נמי ע"ב ד"ה מלי כ"ל

פז הרי זה גיטך ע"מ (שתשמש) [שתניקי] את בני שנתים כל שלא התחילה להניק ומת אינו גט
דף לו ע"א ד"ה והלכתא

פח צ"ע במקבל עליו לזון פלוני סתם אי כל ימיו קאמר ע"ב ד"ה והילכתא מ"ד

פט אמר בפני שנים על מנת כן אני נותן לך ותנאם ולא מסר וכן בפני שנים אחרים ולא מסר לה וכשמסר לה לאחר"כ מסרו בפני כולם סתם על תנאים ראשונים מסר שם ד"ה ג' חלוקים

צ כל גט הניתן במעכשיו או בעל מנת דכאומר מעכשיו דמי ואין ביד שניהם לבטל התנאי אלא דוקא (בנותנר) [גמתגר] להנאתה של אשר אבל במתנה שעה ע"מ שתתני ר' זוז ונתגרשה מעכשיו ודאי לא כל הימנה לומר שאפילו לא קיימה תנאי שלא תהא מגורשת. שם ד"ה לבל לאחרים

צא הרי זה גיטך אם תצא חמה מנרתיקה מקרא הוי והולכת ולא מתיבמת דף לג ע"א ד"ה והלכתא

הזורק

צב שותר לקנות מש"מ במתנת ש"מ ובמקצת כדי שלא תטרף דעתו וקטן במתנת מש"מ מאי דבעי קנין נעל גדר ופורץ נעל לא הוי תקון המתנה אלא נעילת דלת. ע"ב ד"ה והא

צג נתן הגט בחצרה ואח"כ אמר לה הא גיטך בתוכך חצרה חוצי לי תהוי מגורשת דף מ ע"א ד"ה וכתוב

צד נתנו בחצרה שלא לדעתה ואינה עומדת בחצר ביתה במקום יבם מסתברא דהויא לה ספק מגורשת. שם

צה גלוי של לוקח ברשות מוכר לא קנה
שם ד"ה מלי משמע

צו ישנה לאו בת נרתיקן היא דבעינן מקום המשתמר לדעתה שם ד"ה מיט גט

צז כל דקודם דבא בר' אמות זכה כהן ואין לחבירו רבא אח"כ זכות בהן כלל ע"ב ד"ה ולענין הלכה

צח כל שהיא יכולה לשמור אפילו רחוק מאד אמר אם נשאת לא תצא שם

צט נתנו הבעל לידה וקפצה ידה מרחוק הבעל עד שאין הבעל יכול ליתקו ולהביאו אצלו אע"פ שאם לא קפצה ידה היה הבעל יכול להביאו אצלו מחמת המשיחה הרי זו מגורשת.
דף מח ע"א ד"ה מביאה

ק שינר מקום דלידה כשר ע"ב ד"ה וכל הדרכים

קא אין רשפר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך ליכתוב שם

קב אע"ג רעילה בעל לידה ואפקה לא חיישינן דילמא הוי מר חליצה הייט לומר דבדיעבד מגורשת אבל לכתחילה תחזור, ועיין סרתו;
דף מג ע"א סד"ה יתאמר

קג כל אשר שתבטל בפני עדים צריכה גט ויש חולקים ע"ב ד"ה ובל"ב

קד אי אפשר להכשיר קרוב לעדות אם יש לחרש שבולכם עדים אמר שם סד"ה יתן

קה צריך שיחתמו העדים זה בפני זה ובפני דאמר ויש חולק דף מג ע"א ד"ה גרסי'

המגרש

קו כעינן שישלנו מתנה ויחזור ויתגנו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם כשאמר בראשונה חוץ מלפלוני שם ד"ה יכי לאם

קז הנותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יתנגר לאחר והלך הוא ונתנה שאין זה שלא זכה מקבל במתנתו או נתבטלה המתנה מעיקרה ויש חולק
ע"ב ד"ה גרסי'

קח אמר לה ע"מ שלא תשתי יין עד ג' שנה אם לא היא וקנה הרי זה גם כריתות שם ד"ה לגר רבא

קט נהגין שלא לקיים שום סחק בגט
דף מד ע"א ד"ה ולא

קי נהגו ליזהר שלא לכתוב שום תנאי בגט ולא להזכירו בשעת כתיבתו שם סד"ה כתבו

קיא נהגו להאריך וא"ו של וכדו ממש
דף מה ע"א ד"ה ולוכי'

קיב בגט צריך שידבר הוא כגון אנא אדרית"א דנהרדעא מפרית ותרוכית יתיכי
ע"ב ד"ה ת"ש ולתקן

קיג אמר חייב ואני לך מנה כשטר חייב וכן מחייב עצמו בכתב ידו מתני ונוכה מנכס בני הורין.
דף מו ע"א ד"ה ויהא אתיק

קיד כל האסור כהן, פסול אם נשאת תצא כשלא היו להם בנים אבל הוי להם בנים לא תצא
שם ד"ה וחקסין

קטו לכתחלה בגיטין כשר כתב בכתב רו וא' בו אלא עד אחד או שאין בו זמן שם נל"מ נסוה

קטז להכניס אדם תחת כנפי השכינה עבדינן שליחותייהו אף על גב דלא שכיח
דף מט ע"ב ד"ה נמיתא

קיז נאמנת אשה כשאמרת לכשר נבעלת וכשאמרה נבעלתי או שאינה יודעת ממי נבעלה ר"א בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתבא ראיה ופסולה לכהונה דף נ ע"א ד"ה תיר

קיח כשנותנים גט שני מפני לעז לא רצו רת"ם להמתין ג' חדשים מזמן גט שני ע"ב ד"ה והלכתא
סליק

מחנה אפרים ריף על מסכת גיטין מהגאון המובהק וכו' מוה' אפרים נבון זצ"ל.

דף ו ע"א כתב הר"ן ז"ל ומשמע מהא דכש"מ וכו' אבל המס אלי וכו'. נ"ב עיין בתו' דף י"ד ע"ב בד"ה כל בשכיב מרע וכו'.

דף י ע"ב ד"ה ותתני' כתב הר"ן ז"ל וגבי חרש שוטה וקטן דלא שכיח בגלל מוקמי ליה אוקים אדיניה ומיניין ליה לאסי' לכתחלה עכ"ל נ"ב וכחדושי הרשב"א כתב לישנא וכתב שוד דנמחונר לא גוזו שלא בשרות

דף יא ע"ב ד"ה ולענין הלכה כתב הר"ן ז"ל ולא עוד אלא וכו' עד מ"ש דלא גזרינן טופס אטו תורף נ"ב אבל הר"ן כתב נפיק כי טעם דהלכתא כר' אלעזר לא בגיטין

דף יב ע"א ד"ה אמר רב חסדא כתב הר"ן ז"ל וכי תימא אם כן וכו' עד מ"ש שאין בידו להפקיר נ"ב וגבי עמי הוא כיון כדאיתא בקידושין דף ס"ב אלא דמ"מ בדעתו להתגייר לו מודקין אלא משא"כ בעבד דלאו בדעתו

דף יג ע"א ד"ה הלכך נקטינן כתב הר"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל וכו' עד מ"ש דלא גזרינן טופס אטו תורף נ"ב אין ראיה מהם דהתם גבי כשלון גדול שומר על גביו גזרו טופס אטו תורף ועיין בהר"ן שם כפ"ב

דף יז ע"א ד"ה מאי עד שיאמר כתב הר"ן ז"ל וזו הראיה אוסר וכו' עד מ"ש אפ"ה כיון שהיא מותרת וכו' נ"ב עי' בהר"ן נפסק מי שאחזו תקנ"ב ע"ב וכתב הרשב"א בחידושיו פרק מי שאחזו דמעיקרא הכי מתקנו ולהעתק הכי גמר ויהיב ליה דלאו למהוי לא בה ולא מיים דליכוי ניטא מעלייא ומבטל תנאו תעתה ונ"מ ליכא שם שם מה שכתב כאן כפירקין ע"ב בד"ה ולאו זה דעת הרי"ף כתב הר"ן ז"ל וכתב הרשב"א שלנו וכו' עד מ"ש לריך נכתוב שם מיפרלא והכם הולך וכו' נ"ב ול"ע שלדעת הרשב"א דכל מיום לו שני שמות במקום אחד אין נכתוב אלא האחד ועיין ברי"ף ס' קכ"ט בכ"י

דף כ ע"א ד"ה ישבע"ג כתב הר"ן ז"ל רשב"ג אומר וכו' עד מ"ש והא נתוספתא הגרסי' התם עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד וכו' נ"ב כן תוספתא לא אתיא לא כתיק ולא כרשב"ג ע"ב כתב הר"ן ז"ל כל המשחרר עבדו עובר בעשה מסמם דלאו עשה גמור וכו' עד מ"ש ויש מתרלים וכו' נ"ב קיק ובפרק שלשה שאכלו דף מ"ז מייתי יהא שבדה ופריך והא מצוה הבאה בעבירה היא יע"ש.

דף לא ע"א ד"ה לאמר כתב הר"ן ז"ל והא אמרינן דהנכהא כרב חסדא וזו דעת הרי"ף ז"ל ואין זו ראיה וכו' נ"ב כתב הרשב"א וז"ל ודעתו של הרי"ף מדקאמר ול המוליך לשליח דאילו לרב הונא לא שייך נאמנות לגבי גט דאיסורא שם ד"ה לאומרה כתב הר"ן ז"ל והרמב"ן ז"ל הקשה דאי סבי מלוי מוכח מהא דחזקת שליח עושה שליחותו וכו' עד מ"ש וז"ל לבך פי' דכל בכסים מותרות אפילו קטטה שמה אביהן לפי בחזקת פנויות הן וכו' עד סוף לשונו כאיסורא הן לזה. נ"ב עיין בתוס' פ' האיש מקדש דף מ"ה בד"ה בסירוב אמר מר עד מתלוקת ר' מנחם וריא יע"ש ובתוס' בפ' התקבל דף ס"ה בדיבור המתחיל מתקבל לי גיטי אמורה ואכול בתרומה ובהרב"ש סימן פ"ב שם כתב הר"ן ז"ל ולא נהירנו לי דבריו דהולך מותר בעד אחר הוה ליה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים האע"ג דלא איתחזק איסורא וכו' עכ"ד ויש לדקדק מדלמריע בפסק דגיטין ולכהא דאמר לפי שאין בקיאין לינשא

דף לב ע"א ד"ה מתחילה כתב הר"ן ז"ל ורבה ז"ל פי' דהא קו וכן דיוס ר"ל ומיהו למכי קאמר תתחילה כי היכי דלא לידיה זה לאמר נכסי וכו'. נ"ב קיל היכי מיירי אי דלית ליה אמר היכי הוה מרים ליה כלו אמר קאמר ולי דלית ליה אמר אמר טעו כליט דשוה לא קאמר ועיין בי"ד סי' רל"א והרשב"א כתב דליכא כאן כי היכי דלא דידהו לאמר יבמי ולא הבנתי דבלאו הכי לא הוא מיירי ליה. ע"ב כתב הר"ן גבי מתנה' מי שהיה כשר ז"ל וגבי תרומה לאיסו גלוי דעתה נמי מהני וכו' נ"ב עי' יהר"ן פרק כהים מקדש גבי ההוא גברא דקדיש בפירותיה דשביעית ומדברי הרמב"ם בה' תרומות נראה דגלוי דעת לבד מהני

דף לג ע"ב סד"ה ונגמ' דילן כתב הר"ן ז"ל ואי תיקן להתיר וכו' עד וכי תימא לו כבדיקה קאמר וכו' מינה וכו' ולא מצי לו' כבדיקה וכו' נ"ב ויש דנשתתק ג"כ דפירושו שהוא חולי שנשתן אמאי יתהני ויתיך

דף לד ע"א כתב הר"ן ז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל שלפי פירוש רש"י וכו' עמ"ש אבל בשעת דאמר מרייס הם תתי דילמא תשוף כיום קאמר וכו' נ"ב מדברי רש"י נפי' דמתני' דלעיל גבי מה היה מאוחו היייס ממשמע דמיום לא תני מבשת נקינה קאמר. ע"ב כתב הר"ן ז"ל כי שבו לה ולאתר שבו לה כו' עד מ"ש ולי הכי מכום דליהוו ודלי לא הוה תיים לניתה דידיה וכו' נ"ב פי' בהר"ן בנדרים פ"ג ד' כ"ח גבי מה ' נדרי אונסים דצריך היתר חכם

דף לה ע"א כתב הר"ן ז"ל הלכך נקטינן וכו' עת"ב דהיינו כלי גוונא בתרא שבדברי מרב ז"ל עב"ל נ"ב הא ג.ו"ל כתרא תרווייהו אשמועינן דלהא"ג דליכא ליתמר שמא תדיר בה מה שלין כן בגוונא קמא דלא שייך למר שמא תורה

דף לו ע"ב כתב הר"ן ז"ל כתב לשם מלכות שלינה הוגנת וכו' עד מ"ש כך כתב רש"י ולינא ורו' נ"ב עיין בירושלמי פרק ב"ה פרק ואלו מהלכות גיטין נלמת הרב שהלך כעלה למדינת הים ראו ולמרו לה מת בעליך וכשלת לפקח תגלא זה ומה דמשמע כפרש"י.

דף מה ע"ב בסוסו כתב הר"ן ז"ל ולונס נראין לי וכו' עד מ"ש למה לא תכרות בגיטין וכו' נ"ב ועיין ה"ש משום דהודאת בע"ד כמאה עדים דיי משא"כ בגיטין דבעיק עדי מסירה כדי להתירה בגירושה כמ"ש בירושלמי הביאו הר"ן פרק קמא דמכלתין

דף מט ע"ב ד"ה מ"ש כתב הר"ן ז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל וכו' עד מ"ש נכסים תלו להקל וכו'. נ"ב עיין בתשובות משאת בנימין סי' ג"ח דאישתמיטיה דברים אלו ולכך כתב מ"ש

בספ"ק דגיטין כתב המרדכי ז"ל תני הרה הולך מנה לפלוני וכו' עד מ"ש ואין נ"ל דהא"כ אמאי נראה לי זתן שלא תאי בו וכו' נ"ב דברים אלו צריך עיון דבכה"ג כיון דהולך לאו כזכי אין יכתו ליורשים וזה לא שלחם ליורשים סליק

הגהות וחדושים על רי"ף מסכת גיטין מהגאון וכו' מרנא אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראדי (בעה"מ שו"ת בית אפרים וכו')

דף א ע"א ר"ן ד"ה ולפיכך וגבי אשקלון עצמה מאי כו'. עי' בכ"מ פ"א מהל' תרומות הל' י"ד שלא הזכיר דברי הר"ן אלו וכן הר"ן פ"ג דתענית כתב כזה עמש"ש

דף ב ע"ב ר"ן סד"ה ותקנו סכה וכו' היכא למיחש כיון דנפל איתרע כו' קצת יש לדחות ולומר דספקא דאמרינן נפל איתרע הוא משום שהם היה שלוה עליו מצות היה נזהר בו כבלוי מהלו"כ בשפר שקנאה להעבד נפשיה לא אם לא יוכל לפי ריעותא בנפילה זו דבמה בהמה לא נזה עליו ולכך אין מכר בו כ"כ כיון שלא הוציא עליו מעותיו יתפ"כ מתזירין עליו כיון דהו מעבד נפשיה:

דף ה ע"ב ר"ן ד"ה והכבשה והיכא דלא לו מנה מיוחד אלא מ"ק זו נבית ועלבד מנה מהם לא כפסיד אלא לפי תבגן כו' ונ"ש דהא לקמן (דף לג ע"א) כבית סברת הרמב"ן דהפי' כלומר חמרה נמי אם פתחין מדאלו חמת ע"ם וקשה לזה מהתוספתא שהביא הר"ן ועיין בהגה"ד סי' ס"ב ועיין בהנ"י בר"ם הבית והעלים:

דף ו ע"א ר"ן ד"ה ומאי אבל הרב הרמב"ן ז"ל סובר דבמעמד ג' כו' וסתם עשם (דברי דאפילו כתב לו' הכי לא מהני דמדאורייתא אין ברירה כו'. ונ"ש לפי הרמב"ן בסה"ח כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי המבואר דף קפ"ד דמרינן ולמתי הא מדאורייתא אין ברירה ולסברת הר"ן ז"ל שכתב דלא שייך ברירה כי אם במילתא דתי דבלו מי' ליתא דהלי ליתא ועיין בש"ת מהרי"ט ובמ"ש כזה נתשובה:

דף טו ע"א ר"ן ד"ה והא אשמעת דרבה ב"ח כו' שמכוונה לי כו' ובכיפה דנפילה טיא לאיכא מתנה ומריק דדבריו קיימין כלומר והדר' (פרק ס' עיין כשער המלך שהקשה דהל"כ דברי הבי"ם דמיתה הר"ן צ"ל דהליי מחרין דנפל כי לשונות אשמע כו' גבי מתנה לישנא דמשכי כי קאמר ודברי ר"ן אלו אכתי צ"ל ד"ל דנפל ודלמא כוונתו דלנפיי וכו' כמו מנפל לא לאכי כי דלא כהדא למלה וכו' כספק ונלע"ד דגבי מתנה לא כוי כך לישנא דמאי כו' דלם רוצה לכפקודו ליתא ככי ולמה לי למימר שינפל כמתנה כיון שרשו לזכות כה רק שאכפולו מכלן ולכבלו דלוכי כספר אא"כ דכוונתו על לשעבר דנפלו והדלא למלה

דף כה ע"א בחדושי אנשי רשם סיק לו ד"ה בי' תכמא לא נתרונה לו כו' ע"ש מה שהליון מסר"ס ולענ"ד בחדושי רשב"א מבואר נאריכות הכל על נכון.

דף כו ע"ב ר"ן ד"ה ואל קטנה וכו' וכלוסורין דרבנן כ"ע אין לא עדים לספרים ול"ע דבשביעית י"ל דבטלין דרבנן מאכילין אותו בתרומה דרבנן ואמם בחדושי הרשב"א שם שלפל בזה בחדושי אנשי שם פק"ג ד"ה טוב כמתי"כ נעלם ממנו דברי הרשב"א. שם ניתר של נכון סיולוק בין טופל לחיבור דעלמא

הסמ"ע בסי' ל"ט וה"ך שם ס"ק ב' הביא דברי הב"י דרבנן לא תמריק אחריות ע"ם ועיין כש"ך שם ותמהני שלא הביא דברי רבנו לסבי פרק הא"ש שמבואר מדבריו להדיא דרבנן לא אחריין אחריות ע"ם כוה.

דף לא ע"א ר"ן ד"ה והאמרי' נקטן ואין זכה לאחרים כו' ואי תבא אי מודה סמוא דוכיה דרבנן ליה לא נפריקי שאין נתזוי מקפוי אנוגאות דרבנן ואפילו הוא מדאורייתא לאתי לא מריי כיון דרבנן מיקן ליה זכיה כו' ולאי תמה על תמיכתו היאך שייך נקטן ספקר ב"ד דאפקע היאך אנו יכולין לזכות נבי שהפקיעו חכמים כממון תיד כמוכה ואנו תוכו להפקר ת"ת זה קטן אין לו יד שיכלו אלו לזכות ע"י בזירוב דמן הפקר מבישת דנפיק יד לזכות וכיה אפשר להעמיד סברת זו בלשון הר"ן כמ"ש שם אח"כ אלמא כיון דלתקי מסוגל לא אתי לרשות זוכה כו' אלא דל"כ אין דבריו פוים כהוגן (פ"ז במ"ש וחיכו כסם כו' וגם ילשון נראה שלא כוון לזה רק מטעמא אחריכא דלא אליבא כו' ולענ"ד מסברת מהורת דכלכ"ע דלא אתי לזכות זכה אי תסבר כשום אופן שיהיה לו זכיה מדאורייתא אע"ס בעיין בכקר ב"ד רק מדרבנן גלבד הוי כשלו ולא יהיה אלא כיותר מנוחת דרבנן וכבר כתבתי סברא זו בתשובה לגבי קטן זוכה לעצמו מדרבנן ועיין בנימוקי מקוכ"ש ב"מ דע"ג גבי זכייה כוחי לענין ריבית שהרמב"ן ז"ל שם חולק על הרשב"ן וס"ל דאפי' מדאורייתא הוי מספק הפקר ב"ד ולענ"ד סברת הרמב"ן טוב כמ"ש לעיל ודוק

דף לב ע"א ר"ן ד"ה נגילה. ומשמע דהאי אמר תמרה שפי ס' דוו סמל כיון שעוכ אותו סך כבעת נדונה כו' ותמהני שבכ"י סימן ר"נ לא הוזכר דעתו והדרנה בכ"ת מפרש להדיא כדברי הטור ואם לו אמר תמלה עד חלא ויקרא כרשותא דעקן קלי ואינה שכן מצמם לבהדים מדברי הסוד והביא סליות ליורשים בלחם אין שאמר קלי גם אמר תמו שוה כ' זוז ודברי הר"ן סייפר זה וכן מבואר בחידושי הר"ן בגיטין, ודברי הרא"ש בכתובות סוף פרק נערה אין הכרע ולא פליג רק אסכים הרא"ש דסי' דסיכה דאמר כבו ו' ת' זוז יתמרה דבכה"ג אין לחלק בין יוקרא וזולא כיון דתי' זוז קאמר למיתב ליה משא"כ היכא שנוה לו יין והדברים יחולקים לחלק כדברי רש"י ור"ן בפרק נערה שכתבו אבל יין לא תמר ליתן כשעת הנוולה ע"ש ע"ב ר"ן ד"ה הרי אלו וכו' תמריק שתב תרגמה אביי כו' ס"ס טוב ול"ל תרגמה יבנה אלינה דאביי ועיין גיטין ס"מ ולהדיק דבי הרמב"ן ולי תמוהים דברי הר"ן דבנדרים דל"כ פי' כדברי הרמב"ן דבתרומה נתגלית דעתו מגי זהו שהקשה דבתרומה כפיק שליות כדמוקמינן בב"מ אין זה סברת שערי הרמב"ם והסמ"ג כתבו בדין גרל' תרומות כתם ושוק לם אע"ג דלא אוית שליח עיין בכ"מ ונס"ז יו"ד סי' של"א (ובג"ה סימן ש' כתב דפוסקים גרי' אתתמיע ליה בכתיבת ובלמת שכן כיאר הר"ן בנדרים דף לס) וה"ל דלכך לאוקימתא דחוקת בדשוי שליח קשיא יהודיין דיל דלכך אוקימתא יל ובסבר תולם שלבו על תבירו א"נ דעת בעלים ולא מוקמינן דמיירי בכל התורם כו גם ייש כאן דכל פי' כתוסי יאע"ג דהוי כשליחות ש"מ לא תשיב ליה טעמא ליש דהר"ן בנדרים כתב לחלק בין כל יתרום לכל השומע והוא לתי' כשני בתוס' ויותר מבואר בתוס' בנדרים ש"מ ולתירן הא שכ"ל דגבי מרומר בגילוי דעתא סגי ש"ב בר"ן וכלן מסכים לתירון זה בתוספות ועיין נב"ש סי' קי"ח ש"מ דלתלוק סזה דליחות אין שליח גם בכבות דכל הזן י"ל כן ודברי מתמיהין דמה עיין כך שכתבו דלא מיקרי הגלה מה שעשה שליותו לגבי דבר

סן שנסנה בהשמות ע"י שליח חזק ויתמכה : סליק

ספר מרדכי ממסכת גיטין
לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחדושי דינים רבים :

☜ הגהות הרמ"א ז"ל. והן מסוגרות בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*). גם הוספנו הרפין שהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי.

המביא גט (א) ממדינת הים שיד *כתב בספר התרומ' הכותב גט ישרטטו תחלה י"ב שיטין לא פחות ולא יותר כמנין גט ורב סעדיה פירש משום דכתיב ספר כריתות כמנין שיטין שבכריתות ס"ת דאמרינן בפ"ק דב"ב בין ספר לספר [*חלק] ד' שיטין ד' בין ספר בראשית לספר ואלה שמות וד' בין ספר שמות לספר ויקרא וד' בין ספר ויקרא לספר במדבר אבל ארבע של משנה תורה [*שלפני אלה הדברים] לא חשיב שאינו אלא כיחור ושונה התורה הרי לך י"ב *כדאיתא פרק השותפין [א] ומיהו אי הוי חסר או יתר מי"ב שיטין אין לפוסלו בכך כיון שלא הוזכר בתלמוד כ"פ אביאסף. וי"מ משום דאמרי' במדרש מנין שאפילו סרגול הספר פי' שרטוט למד אדם הראשון שנאמר זה ספר *תולדות [*פי' וגם נקרא וגו' זה בגימטריא י"ב [ג] והכי ספר חס י"ב] דרים בפ"ק דכריתות גבי שמן המשחה מזה י"ב לגין דזה בגי' י"ב וכן גט סמ"ג עכ"ל: [גמ'] ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו שמי וסוגיא דשמעתין כרבא ולקמן בפירקין בהלמודה מצריך לבני מחוזא טמר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו באותה שכונה משום דניידי ופסק רבינו תם דה"ה לשלנו עתה בזמן הזה [*תוס' מ"י] וכ"ש א"א עיין לקמן ספ"ב :

[דף ה ע"ב] וכ"ה איעבד לאומרה נמלאת מוליא לעז על גיטין הראשונים. **שמע** פסק בספר התרומה דאין לזיין בגט אותיות של שעטנ"ז ג"ץ כמו שעושין בס"ת כי אין לשנות המנהג פן יוליאו לעז על גיטין הראשונים ועוד אם ירגילו לעשות תגין יש הרבה מן הסופרים שאין בקיאין לעשות ויעשו גדולות כעין מקלות וירקקו האותיות ברוב המקומות לכן טוב (*להגיה [*לחדול מ"י] מלזיין ולעשות כמנהג ואע"פ שצריך שתהא כל אות מוקפת גויל היינו טעמא משום דהאותיות המדובקות נראות אחת או אין נראות אות למי שאין מבחין מה בין אות זה ומה בין חברתה לפיכך נהגו להפריש אבל בלא תגין נקראין אות והנהגים לדרשה [*כן] באים. תמה ר"י בר אברהם היה תדקדק כיון שלא יהדיב עליהם בשבת אם יכתבם בלא זיון כמשפטם כדאיתא פרק הבונה ח"כ לא מקרי אות בלא תגין והיה מצריך לעשות תגין כמו בס"ת והכי איתא בפרק הבונה תנא נהטון לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים חייב והגיה פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני וכן מצאתי בדברי ר"ב ממגנצא שכתב וז"ל צריך הסופר ניזהר לכתוב כתיבה שלמה ותזוינת כל אות ואות בזוגה ושלא לחסר אפילו קוצו של אות אחת כאילו היה כותב תפלין ומזוזה ובספר התרומה כתב דהגהות דהבונה י"ל דמיירי בס"ת או במקום אחר שנהגון לכתוב כתספט ס"ה [*אבל במקום אחר לא] וה"פ הא דבעי הסופר לזיוני כגון בס"ת הא דלא בעי הכותב לזיוני אבל הודי והדי יעירי כשעלו בידו *לכתוב ב' אותיות שצריכין זיון, אלו היה בס"ת דהא לא קאמר הא באותיות שדינם לזיין והא בשאין דינם לזיין והדע דהא קאמר התם נטל נגנו של חית ועשאה כיון ב' זיינין חייב תשמע דבנטילה הגג לחוד חייב הנ"ג דלא זיין האותיות אלמא כיון דאין דעתו לזיין ולעשות תגין מקרי אות (*בלאו הכי [*בהכי וכן עמה דבר מ"י] עיין בהלכות תפלין פרק הקומץ: רב אשי [דף ו ע"א] אמר אפילו לא שמע אלא קול קולמסא וקול מגילתא שיוז וקשה דלקמן ספ"ב אמרי' הלכתא הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחש"ו והסומא ומפרש בגמ' בסומא הכא מאי נאמר עסקינן ובעי למימר בפנ"כ ובפנ"ח ולא מצי אמר [*אלמא] הואיל ואינו יכול לראות לא מצי למימר בפנ"כ ובפנ"ח וי"ל דהכא ראה שאר הקוני הקלף שהתך והיקן עלמו לכתוב אך לא ראה שכתב לכן די כשישמע קן הקולמס וקן המגילה אבל גבי סומא לא ראה שום היקון לכך גם השמיעה אינו כלום ועוד דהכא ראוי הוא לראות אבל גבי סומא אין ראוי לראות לכן אינו דומה (*תוספתא [*תוספות]: **הגה"ה** שיח [דף ב ע"א] והא יש עליו עררין יתקיים בחותמיו אבל כ"ז דלא אתי בעל ומערער נסמך על פי הגט ולא טענינן מזייף דמשום עיגונא הקילו שיש אבל בממון טענינן ריאייף לגבוה שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות ואם נפל ונמלא כיון דאורע בנפילה אפילו אם יתנלא עדי קיום אם הלוה טוען מזייף מן הדין אין לו לגבות דחיישינן שמא זייף כהיא דנ"פ דאגה ידיה אורטקא אבל אי ליכא טה קנן והמלוה מלא עדי קיום מחזירין לו ואי הדר אתא טה וטען מזייף נראה דהו לא יהיין כיון שהוחזק בהיתר עכ"ל תוס' ודין טולה עליו כתב ידו אם נאמן טמר פרעתי עיין בגט פשוט עכ"ה: [דף ה ע"ב] אתמר בפני כמה טוהט לה (*שליח) [*השליח] **שב** פר"ת שאם קרוב מביאו גם צריך ליהט בפני ג' דבעי' בלשה כשרים כמו בדין והכי מוכח מדקאמר ר' יוחנן טעמא משום דשליח נעשה עד ועד נעשה דיין שליח נעשה עד עפ"ב דקדושין. עד נעשה דיין עי' פרק יש טחלין ופ"ב דכתובות: **שבא** גרסינן בירושלמי פ"ק דסנהדרין רב יונה ידע סהדותא לגבר אינש אזל למידן קומיה ופסר ביה אמר ליה רב שמואל בר רב ילחק כיון דלה ידע הרב יונה גבריה רבה הוא אם כשר ביה יכול למיזל למסהד קמי ב"ד אוחרן אמר ליה רב יונה ועבדין כדין א"ל אין עמה רב יונה גריתיה מן דינא ואזל אסהיד סהדותא בב"ד אוחרן: כילד יעשה יסלנו טימנה ויחזור *ויתן לה בפני שנים ט'. **שבב** ר"י אומר דמשמע מכאן דבשעה נתינתו יאמר בפנ"כ ובפנ"ח וה"ה הוך כדי דבור כדאמרי' (לקמן) [לעיל] הכא במאי עסקינן כשנתנו לה כשהיא פקח ולא הספיק לומר בפנ"כ ובפנ"ח עד שנתחרש וכן כתב בספר התרומה דלאחר נתינה מיד ז"ל בפנ"כ ובפנ"ח ולא ישהה לאומרו עד [*כדי דבור] לאחר נתינה [*לשון מ"י דלאחר נתינה מיד צריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח ולא ישהא לאומרו לאחר נתינה]: **הגה"ה** ר"י היה מסופק אם

[*משום ישוב א"י לא גזרו רבנן. תכמש חוקא ישוב א"י אבל משום מזה אחרת לא יהו מתירין שבות וקשה דהא אמרי' בפ' כדר סכות יוקא דלמאין חמימא טו' ליתמש אבל אימיה פי' שיאמר לעובד כוכבים דלייתיתא. וי"ל דהיינו דוקא לצורך מילה שהיא כברת ושיא עצמה דוחה שבת אבל בשאר מצוה לא. תכאן נראה לפסוק דאם שכחו להביא חומש בבהכ"נ מע"ש נומר בו בספשבורות אין נומר לעובד כוכבים להביא אלא הולכין שם אל כתוב ואומרים ההפטרות שם תוס' ומכל מנגן דאסור מגלתי בתוס' במשתה בנא אכילה הוא דאסור דאיו דרך שעובדי כוכבים אבל במשתה של אכילה מותר. ואפילו אותם האוסרים במשתה של חתנים מותר כדי לשמח כחתן פי' רי"ף הא דאמר זימרא דפומא ואסור פ"ש כגון עיטה של אהבת אדם יתגירו ולשבח ניפיו. אבל דברי שירות ותשבחות תכירין חסדיו של הקב"ה אומר ואין אדם מישראל נמנע מאלה ומנהג כל ישראל לאומרן בבית חתנים ובבית משתאות בקול נעימות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמוחה באלה אחיו סותכין שלא אין סותכין כו' וכ"נ פסק כן ור"ש אומר דדוקא נפסוק כדי לדורשו כי הכא אבל השאלה אגרת שלומים לחבירו וכותב לשון התיקה כדי לכתוב לשון נח מותר. וכ"כ ריב"א. אבל קשה מירושלמי מסו לכתוב תרתי תלת מילי מן האסוקים ר' מאה אלא נר' אושעיה נר שימי דאתאיך מיער היה מלך יצא אתריך. מה שיקנה שלא נרים גלוחא כדהוא דמיך וקאי' כזמרין פי' כשכנו ונקומו סיו מזמרין לפניו את תבמה נשמים את גיל ישראל ר' ירמיה כתב לר' יוחנן לשבח את מוכין ולאבנה את שנלין. כדי שאפילו כתבת שלומים כיו מהפכין שלא לכתוב על הבור ותימה דברי תפלין דאין לריכין שרטוט וי"ל דלא לריכי בין כל שיטה ושיטה אבל בר' שיטין סביבות הדף לריכין וה"נ מיירי הכא עד פי' ר"ם דהכא בגלישע העלין סגי כל זה הוא נספם כמ"י] :

יסלק לאומרו [לאחר כדי דבור] כל זמן שעסוקין באותו ענין אומר הר"ם תקינן דלף לאחר זמן מרובה אם ימלא עדי המסירה יכול לומר בפנ"כ ובפנ"ח אבל לא בפני עדים אחרים שלא מן המסירה דה"ל חזי עדות והכא שמלריך ליטלו כו' לפי שלא מלא עדי מסירה וקלת משמע כן בירושלמי דהד איתי גיטא ולא אמר בפנ"כ ובפנ"ח אמר ר' יוחנן יחזור ויתנם לה ומסיק דטעמא דר' יוחנן כדי להחזיקה גרושה בפני שנים: [דף ב ע"ב] עד אחד נאמן באיסורין ע"פ הלכה רבה וכמן בתוס' עכ"ה: [דף ח ע"ב] [*הכותב כל נכסיו לעבדו] **שבג** מעשה בב"מ שחלק נכסיו לכמה בני אדם בפני עדים והחתמו העדים ושוב נמלא שאחד מן העדים היה מן מקבלי המתנה ותלק מהנהו כתוב בספר ופסק רבינו יואל הלוי את הספר אפילו לשאר מקבלי מתנה מההיא דירושלמי דריש גיטין ומייתי לה בהלכס פ"ק דמכות כתב נכסיו לשני בני אדם והיו העדים כשרין לזה ופסולין לזה רבי יוחנן אומר כשר ר"ל אומר פסול והלכתא כרבי יוחנן *ונמלא שטר זה מזוייף מתוכו *והא דאמרי' פ"ק דגיטין [*דף ח] הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות ומשמע דלא קנה הנכסים בעדות דעלמו שאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל לחירות יצא היינו כשלא ערערו על הנכסים אבל ערערו על הנכסים צריך לקיים שטרו בעדים אף על השחרור *וא"ת הא מסקינן פ"ק דגיטין לרבא אחד זה ואחד זה עלמו קנה נכסים לא קנה אלמא פלגינן דיבורא והגה בירושלמי [ג] דגיטין מסו לאו אהדדי דגרס התם היה כתוב בו מתנה ואמר בפנ"כ ובפנ"ח מאחר שערערו בטל אלא הגט פי' דהוי אתי בעל ומערער לא מסגחינן ביה ערערו נמי בטל אלא המתנה או מאחר שערערו קיים אלא המתנה קיימת אלא הגט ומייתי התם פלוגתא דר' יוחנן ור"ל כתב כל נכסיו לשני בני אדם ס' וי"ל דלמא רבא לא ס"ל כירושל' דמדמה להו אהדדי ומודה *ר' יוחנן בכותב כל נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולין לזה פסול לשניהם וטעמא משום דלהוי לאיחלופי בשטרות דעלמא שיאמרו קרוב כשר להעיד כדאיתא בריש גיטין אבל בגט שחרור ליכא לאיחלופי הואיל וצ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ולכך אמר רבא דקני. ונרסינן בפרק יש נוחלין בהדי גופי פלגינן דיבורא בהד גופא לא פלגינן דיבורא הלכך ההיא דירושלמי אע"ג דתרי גופי נינהו ומשמע לר' יוחנן דלא פלגינן דיבורא היינו טעמא דלא אתי לאיחלופי ע"כ דברי רבינו יואל הלוי ולי אני הדיוט נראה דב' בתי שותפים והעדים קרובין לזה וכשרים לזה מעידים לרחוק דהא הרי גופי נינהו ובעדות ע"פ לא שייך למימר אתי לאיחלופי ובמיימוני בהלכות עדות פרק י"ד כתב דוקא הכותב נכסיו לשני בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן חצר פלוני ולשמעון שדה פלוני הרי אלו ב' עדות והרחוק מהגתו קיימת אע"פ שהן בספר אחד: **הגה"ה** ירושלמי כתב כל נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה רבי יוחנן אמר פסול ור"ל אמר כשר א"ר אלעזר מהגי' ניסיע ליה לר' יוחנן מה שאם נמלא אחד פסול עדותן בטלה אף ג' ואפילו הן ק' עדים והיכא דליכא בשטר אלא ב' עדים אפילו נמסר בלפני ההיא דאחריו הכשרים אם נמלא אחד מן התאומין קרוב או פסול לא מגני מידי דה"ל מזוייף מתוכו כדאמרי' פרק א' דיני ממונות גבי ההיא מתנה דהוו חתימי עלה הרי נישי עכ"ל רי"ף בפ"ק דמכות עכ"ה: **שבד** [דף י ע"ב] כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים [*כו' עד] אי לא יהבי קמייהו זוזי לא הוו מרעי נפשייהו וא"ה א"כ תשה ואהך אמאי לא מהימני הא ודאי לא מרעי נפשייהו ויש לומר דעובדי כוכבים אינן פסולין מן התורה אלא מטעם שהם גזלנים והני דידעי' בהו דלא מרעי נפשייהו מהימני מה' התימה *רבינו יקיר ז"ל היה אומר דעובדי כוכבים המוחזקים שאינם שקרנים כשרים להעיד כדאיתא פ"ק דגיטין כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים כשרים אפילו שחותמיהם עובדי כוכבים אבל מכה והרגן מן התורה פסולין הן משום קורבה ואין נ"ל להכשיר עובדי כוכבים לעדות כיון שאין בכלל אחיך*) ולא עדיף מעבד והכא נראה שתקנת חכמים היא שהתקנו בשטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים ביהו כשרים לפי שהעובדי כוכבים מקפידין על השטרות שבערכאותיהן [אם נפסלין]: **הגה"ה** כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשרים ויהא דלא מקבלי שוחדא עכ"ל הלפסי: **שבה** אמר שמואל דינא דמלכותא דינא והכי הלכתא לי"מ מכר ל"ב מהגה וכן נ"ל בזמן הזה כהג"ט ופנ"א [ד] בלע"ז וגם בעל פה לפני עובדי כוכבים בערכאות שבעיר [*מעיל] והא דאמרינן דינא דמלכותא דינא *דוקא כמו *מכס שיש לו קלבה וגזרים דס' הגוזל בתרא וכדאיתא בקדקשותא בפ' חזקת הבתים וכל יהב קלוב הטוהגין לילך דיש כן אבל אם יעליל שר אנס על שני בני אדם ונפסד אחד מהם בזכותו אין לבני עליו כלום. תוס': **הגה"ה** דינא דמלכותא דינא י"מ דלא מקרי דינא דמלכותא אלא דבר הנעשה בערכאות לפני שופטים ולהא דהא כל השטרות העולים בערכאות ט' ה"ה אפילו הדיוטות אי לאו משום דחיישינן דמשקרי ולא (*חיישי) [*חיישינן] לאורעי נפשייהו ועוד דאמרי' פ"ק חזקת הבתים הרישה ופרסאי עד מ' שנים אפילו מישראל לישראל שייך דינא דמלכותא ע"כ : **שבו** וכתב רבינו שמואל בן חפני ספר העולה בערכאות של עובדי כוכבים שאינו צריכין לגבין וחליפין אין אנו עושים [*טו] דין ואפילו בדיני ישראל וכ"ש עובדי כוכבים ולא ברור לן דהא דינא דמלכותא דינא עיטור עכ"ה: [דף יא ע"א] בדעפין פר"ת וקלפים בלע"ז היינו כמו עפינן טוחל ואינו מהקגים אותו [*באבן סקורין] פלג"ה ובפרנ"ק פיר"ת בלעז עד כאן לשונו : **הגה"ה** **שבז** מדברי רבים (שמעון) [*שמעון] מבהגן משמע שאין טובין גט או ס"ת בקולמוס של כנף שפי' מסרגלין בקנה וכו' מזיינין בקולמוס של קנה לאותיות קולמוס של טלה והו"ק: כל האומר תנו כאומר זכו דמי פירוש דכיון דמסר ונתן התפן לאחר בגיטין יפה יהיב ליה. אבל בב"מ פ"ק שהרוכב אומר הגה לי *לא כזכה לי שברוכב אין תלוי כ"א בנותן וכן כהבתי ס"ק דב"מ מסס ר"ת. ורב נחמן איה ליה התם המגביה מליאה לחבירו לא קנה חבירו *אא"כ הגביה ונתן לו כבר אם אין יכול לחזור בו וקנה חבירו כדאמר רב נחמן בסוף ביצה גבי מילת מים ונתן לחבירו *(*והכא) [*הכא] פרש"י ז"ל וגם הרי"ף פסק כן [*וכתב] דהא דאמרי רבנן הכא אבל לא בשחרורי עבדים ה"מ לחזרה ט'. וריצ"א פליג ואמר כיון דזכין לו מבהחרר מיד דהיה שלוחו כיד עלמו וסיפא דמתני' דלא יהנו לאחר מיתה מיירי שאינו יוסרו ליד השליח: **שבח** התופס לבע"ח קנה ודוקא הכא דמבריר החוב דמחויב לו דהא סוף סוף מחויב הוא לפרעו אבל על הפסק הכא שרולה ליחבע לא והכא גבי עבד קנה משום דכיון דנילה בדעת

*) ר"ל כמאמרם ז"ל אחיך במצות ביום שאין נכה חקים והבטים נדיקים בן אדם לחבירו

הגהות הב"ח א (כדאיתא פ' השותפין) אח"מ ב נ"ב מסיק דרבא ג ר"ב אבל נלא כבי חיים נלא תגין: ד הוי"ג. ה נ"ל ויתנה ו ר"ב ס"א דמשינ ז נ"ל נר' ח ר"ב ומורי ט נ"ל בשר מבר ולי"ה במר ד"ה י ר"ב סיוו: כ נ"ל מכס ל נ"ל פרי מ נ"ל לא פרי נ אבל אם הגביה כנ"ל:

שלטי הגבורים

(א) לשון גט כמו שאלים בירושל' אבן אחת נבררכי סים ונפלה במה ומדיבת כל תגהותיה מפי הר"ר אברהם מאוסטריקיאה:

הר"ה ונפי אגודה כתב כנגד י"ב שבטים לומר שהיה מותרת לכל ישראל. נ"ב [ג] ביה"ב וגם יחיו נמי בפר ולשון גט הוא כמו שמליגו במדרש אבן אחת נבררכי סים וגם שמה ותגרבת לכל תגרותיה ממלינותיה מפי הר"ר אברהם מאוסטריקיאה. מהר"ם [ג] פי' וה"נ הוה לן לפלוגי דכור האחים לומי שאלה כשרים לו יועיל שזהו ולמי שאין כשרין לו לא יועיל ותקשה קמייתא בהקם יחבוה והכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות דפלגינן פוחת עלמו ביאתן גב היתה ולא על הנכסים נמי הרלה לדובתא דלא הרלה נעיל אלא כהר"נ לא פלגינן דיבורא והגיה התאמר דלא אמר רבה הגל גדים אין הרבר תלוי לעיתים אלא נדעת ב"ד אם ידמדתו אי סלו קיים או כולו נגל להכי מייתי מהירושלמי דלא אמ

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] והר"ר אברהם מפלג כתב כיון שבכל פרשה צוותה צריך להגיה בינה אין למונעה בגיטין בצ"ק ספר לספר דהגה"ה צריך להגיה בישר פחותה ישלה לך לכל ספר ג' שיטין הרי י"ב שם ד' בין כבר ולשון גט הוא כמו שמליגו במדרש אבן אחת בנבררכי סים וגם שמה ותגרבת לכל תגרותיה ממלינותיה מפי הר"ר אברהם. כשרין לו לא יועיל וקושיה קמייתא בהקם יחבוה והכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות דפלגינן פוחת עלמו ביאתן גב אמר רבה דפלגי' דיבורא אלא לגבי הוא עיין לפי שהדבר תלוי לדעת אית לן לנייל נחר אמדיא ויישב דבריו הגל גדים [ד] פי' ענין הפיסה וקיום והחשה נראה לי כעין בשיטתא בזהנו הסוהדים קרוי תא"ס ויבנ"א וביובי"ן שבלאן דהולך

לשחרור הוי כאלו מטרר ומחייב לו שמכניסו תחת כנפי השכינה ומה שפי' רש"י ז"ל התופס לבעל חוב° לא קנה כיון דלא עביד שליח קשה דבהשותפין [*פ"ד] בשבחא דייתר בר חמו שוכח דכי נמי עשאו שליח (לא) [נמי] אי תופס לבע"ח מהוספות ב"מ ול"נ לאס יד הפועל כיד בעה"ב להפסס (*חוב) [*בחוב] הקשה ר"ת הכא אמר ר' יוחנן התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ובפ"ק דב"מ א"ר יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו אע"ג דחב לאחרים ותירץ ר"ת כל היכא דאיכא למימר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה תופס לחבירו *אפילו אי חב לאחרים כגון גבי מציאה דמגביה מהפקר ואי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה אבל במקום דלא שייכא זכייה לנפשיה *לא שייך זכייה לחבריה במקום שחב לאחרים ול"ת תפי' ר"ת אם אדם חייב לשני בני אדם או לג' והאחד יתפוס משל המחוייב (*ויתן) [*יטול ויתן] לחבירו יהא שתופס אם ירצה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והוא יחזור *על הבעל חוב שלו ויתבע את שלו וכן אם הלוה אחר זכה במקח

[*ובה"ג ליה דאפילו תפס שתם קאמר דהראשון בידו והא לחבירו ולחזור ולתבוע את שלו. כ"י מ"ה סי' ק"ה]

זה לפלוני או תן מנה זה לפלוני זכה לו ואין אחד* מאלו הבעלי חובות יכולין לגבות מאלו המטלטלין [*הג"ה] תוי' · שכיב [דף יג ע"א] האומר תנו מנה לפלוני ומת יהבו לאחר מיתה ומוקי לה רב זביד במעמד שלשתן . תימה אמאי לא מפרש משום דתן כזכי כיון שהוא בעין דמוקי לה בלבורין ויש לומר דתן לאו כזכי אלא היכא דמוסר לו מיד ליד ואמר לו תן לפלוני ומאי' מיירי כגון שהיה בידו של נפקד מקודם לכן מדלא קאמר ליה תנו מנה זה ואמר ר"ת שה דלא אמרינן תן כזכי אלא בחוב ופקדון שצריך בע"כ להחזיר ולא במתנה ומציאה וכן בגט שחרור תן כזכי דאי לאו דעבד ליה מאי לנפשיה לא הוה משחרר ליה ואי בחוב · וכי נכורים מאי הוי והא לא מבן וקשה דכי לא משך מאי הוי והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת וי"ל דקים ליה להגמרא דרבי יצחק לא סבירא ליה מצוה לקיים דברי המת ע"ל דלא שייך לומר° אלא בשלים שהושלם מתחלה לשם כך דמצוה בשלים לקיים דברי המת דהיינו דהאפלים ישנה לבתו ורא"ה מפרק מי שמת דאמרינן *גבי איסור גיורא ה"ל הגיסר אלפי עד ביד רבא אמר [רבא] היכי קני לא יתרי בר רחל לקנא זוזי או במתנת ש"מ כו' ולי לא בעינן הושלש מתחלה לשם כך ליקני במצוה לקיים דברי המת אלא שמע מינה בעינן שהושלש בידו לשם כך [*יהב'] תנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה אומר ריב"א דבמעמד שלשתן קנה המקבל מתנה אפילו בעל כרחו של נפקד או של לוה ורא"ה מפרק המוכר הספינה גבי המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד דאמר יהא ברשות הלה המפקידין אלא לא קנה עד שיקבל המפקד עליו לייחד רשותו לטירה ולא קני ליה חבירו של נפקד לטקה והקשה ריב"א התם מאי איצטריכא בשום מקום מעמד שלשתן והלא כיון שקבל עליו הנפקד קנה המקבל מתנה ותירץ ריב"א דבלא מעמד שלשתן בעינן שיתרצה לו הנפקד קודם שיקנה דלא קנה אבל במעמד שלשתן קנה אפילו לא *נתרצה הנפקד ואפילו בע"כ וכן משמע נמי בסוף שירין האומר תן מנה לפלוני *תן כזכי דמי ואמאי בעינן מעמד שלשתן בשום מקום והא אפילו אומר תן כזכי דמי אלא שמע מינה מדפריסית כן הוכיח ר"ת בפ' מי שמת גבי איסור גיורא דקאמר או במעמד שלשתן לא אזלינא ולא קאמר אזלינא ולא אתרצה לו משמע דאי אזיל קנה בעל כרחו וע"כ ובפרק הספינה ואומר ר"ת דכיון דמעמד שלשתן הוי הלכתא בלא טעמא דקנה הכא דלא להוסיף עלה ואין שייך מעמד שלשתן בעובד כוכבים ואם העובד כוכבים נפקד והנותן והמקבל ישראל לא זכה ואם הנותן עובד כוכבים והנפקד והמקבל ישראל זכה המקבל ואפילו אם זכיה יותעם בליות איתרבאי ואין שליחות לעובד כוכבים מ"מ מאה ק"ז דהשתא ממטו של ישראל הפקיעו בהלכתא בלא טעמא משום מעמד שלשתן ממטו של עובד כוכבים לכ"ש ואם הנפקד והנותן ישראל והמקבל מתנה עובד כוכבים כל זמן שאין ישראל אחר בו יכול ליתנו לעובד כוכבים אבל אם חזר בו אינו יכול ליתנו לעובד כוכבים וחייב הנפקד להחזיר למפקיד ומיהו אם אין הנפקד יכול להשתמט מן העובד כוכבים מליתן לו לפי שבדיניהם של עובדי כוכבים חייב ותכין שח"ל ליתן או ודאי יתן להעובד כוכבים אפילו לכתחלה והטעם משום דכל מי *שקבל פקדון הוי כאילו מתנה בהדי המפקיד מעיקרא שאם יבאו גנבים עליו או אנסין מחמת פקדון זה דלישקליה ולירצו מיניה וליפטר מן המפקיד ורשב"ם פי' דבמעמד שלשתן קנה בין במלוה בין בפקדון על כך מלתא בפ' מי שמת הלה מילי הלכתא בלא טעמא · של [דף יד ע"א] א"כ דמעי קנין בעשות יאח וכל קנין בפשוט אחר נראה לפסם דהיינו דוקא היכא שהשביע עצמו מודה דמעי אבל אם אין יהבנע שדה אינו נאמן לומר פרעתי כמגו דיכול לומר פרעתי ורא"ה מהא דאמרי' בשבועות מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל הגהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ואין נאמן לומר פרעתי במה שאמרתי הן כמגו דאי בעי יכול לומר נתתיו לך כלומר פרעתיו לך ומ"ם כיון דטשה לא בכית אין נאמן כמגו תוס' : שלא ומ"ס הולך לאו כזכי דמי וה"ת לא יהא אלא כתופס לבע"ח דקי"ל דקנה היכא דאין חב לאחר וי"ל דהיינו דוקא כשאין לוה נכסים אחרים ויפסיד המלוה אי לא תפיס השליח אבל הכא מיירי שיש לו הרבה נכסים דאי ודאי לא אמרי' התופס לבע"ח קנה דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה דכל אחד ואחד יבא ויתפוס נכסי הלוה ויאמר בשביל *תוכך אני תופסו עי"ל הא דקאמר הכא תחר הייט בהלואה שיש בו זמן והלוה יפלוהו תוך הזמן וכתוך הזמן לא שייך התופס לבע"ח קנה שהרי המלוה עצמו אין יכול לתפוס תוך הזמן תוספות *עיין פרק מי שמת ופרק הספינה על מנה לי בידך הגהו לפלוני עיין בהלכות פרק המקבל על (*יראתא) [*המחוהו] אגל חסרי ולגל שולתי עיין גבי ש"מ בלאמר הולאתי לפלוני [*ל' רי"ף] שליח המתנה כשליח הגט והולך לאו כזכי וטעמא כיון דבהכס טהן לו אין דעתו שילא מכחו עד שיגיע ליד המקבל מתנה והכי הגיה בהדיא בתוספתא *הולך מנה [*לפלוני] פקדון הו' כדלעיל ומסיים וחייב

[*ג"ל דף י"א נר"ה כל האומר תנו כאומר או דמי עיין התוספתא ע"ש]

באחריות עד שיקבל הלים את שלו [רצה לחזור אינו חוזר] : שלב הן תנה זה לפלוני האלך תנה זה לפלוני הן שטר מתנה זו לפלוני [זכה בשטר מתנה זו לפלוני המקבל שטר מתנה זה לפלוני] אם רצה לחזור יחזור [ה] הלך ומצאו שמת (*יחזור) [*יתן] *ליורשיו ואם לאחר מיתה [*זכה לו] יחזירו לנותן שאין זכין לאחר מיתה אמר מנה זה לפלוני יהא מנה זה' לפלוני בידך

[*אחר ידים ריכים חסר ה' לידי ספר אבי"ה ומואתי שכתב הלך ומצאו שמת יתן ליורשיו ואם לאחר מיתה כו' כאשר הוא יפרש וכן מצאתי אח"כ כמ']

ומת רבו יורשין לנפשו אין יכולין ואין נ"ל באומר לו זכה לו המקבל לו ואי המה על זכה לו בשטר מתנה אמאי יכול לחזור ויש תוספתא שכתוב בה לא יחזיר וליכא דח"כ לערכינהו וליתגינהו בהדי פקדון ומלוה עכ"ל א"א . לסוף אסיקנא לא תסמע הבדין לא (*היה) [*היו] יכולין נכסיו להחזיר אע"ג דלא מחזקו כפרנין הייט משום דאמא יהיו שהיה שלוחו ולא מלי למר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר . לא דכ"ע הולך כזכי דמי פי' בקונטרס אם היה במתנה דליכא אחריות בהא מודה שמואל דאין חוזר ול"נ לר"י דהא במתנה הולך לאו כזכי דמי אלא י"ל כשפטרו המלוה לוה מאחריות בהא מודה שמואל דאין חוזר : שלג הא בש"מ אומר ר"י אע"ג דמית מקבל בחיי נותן ולא קני אלא לאחר מיתת הנותן אפ"ה קנו יורשין דדעת נותן הוא דכיון דישנו למקבל מתנה כבעת *מעשה שיזכה המקבל או הוא או יורשיו אבל לא שילו יורשי המקבל עד אחר מיתת נותן קני ואפילו למ"ד המזכה לעובר לא קנה הכא קני דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי · [דף טו ע"א] ור' יהודה הנשיא ער"א טו' והיכא דיהיה אחרי' אוי' לקיים דברי המת טו' פי' היכא דמית נותן קודם שמת המקבל א] אבל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי אפילו מת מקבל ברישא כדפירשית · שלד השיב ר"ת לבני רגנשפורק על דבר לוי שהפקיד מנה ליד שמעון בלא עדים וראובן ביקש מלוי שיקבל לו מנה משמעון שנתחייב לו שמעון וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו להחזיר לו המנה שנתן לו לצורך ראובן כי בטעות פרעו ואם לא יחזיר יעכב שמעון מנה שהפקיד לו לוי שלא בעדים וראובן תובע מלוי מנה שזכה לו לוי שיגבה לא זכיתי לך ע"מ שתפסיד אני פקדוני שביד שמעון נ"ל כי מן הדין יחזיר לוי מנה שנתן לו שמעון לראובן שהרי זכה לו כיון שתבע מלוה היה כדאמר ספ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני בחוב חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אין חוזר ואע"ג דשמואל פליג עליה והלכתא כשמואל בדיני מ"מ בהא הלכתא כוותיה דרב דתניא כוותיה ואפילו אם פקדון היה זכה לו ולא מצי לאיהדר דכי פריכן התם גבי פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ט' ומוקמינן ליה כשהוחזק כפרן ה"מ היכא דמדעתיה אמר ליה הנפקד הולך אבל היכא דאמר ליה מפקיד הבא לי פקדוני ונפקד (*אמר ליה הן) [*נתן] ה"ל כזכי ולא תלי הדבר ביה כדתוכח בתשובה בר' דוסתאי בר' ינאי דלא הוחזק כפרן ובדין לא הוו יכולין ליטפו ולמיהדר אלא דגבי מתנה אמרינן הולך לאו כזכי אבל גבי מלוה ופקדון הולך כזכי דמי ומה שאמר לוי לא זכיתי לך ע"מ שתפסיד דברים שבלב הן (*ואין) [*ואינן] דברים [*וסלם יעקב בר' מאיר תי"ו] דף יד ע"ב] תני תדא הולך מנה לפלוני ס' כתב רבינו יואל הלוי ז"ל (*דמכפקא) [*מספקא] לי אי יואל אם ש"מ זכה (*בנכסים) [*נכסים] ע"י אחר שנהגס בידו ואמר ליה לשליח זכה לפלוני בהם אם יכול לחזור כשעומד דבסוף פ"ק דגיטין משמע דלכאורה אין יכול לחזור דגרסינן התם תנא חדא הולך מנה לפלוני וכו' ואסיקנא דכ"ע הולך לאו כזכי דמיא פי' אם בריא יוא ובמתנה מיירי התם דלי בחוב ופקדון קי"ל כזכי דמיא ולא קשיא הא בבריא הא בש"מ פי' בבריא לאו כזכי הלכך יחזירו למכלא בש"מ ליורשי מי שנשתלחו לו ולא למפלא דהולך דידיה כזכי דמי וזכה לו השליח ונתקבל כן נ"ל אבל רש"י ז"ל פי' הולך בזכי כל זמן שלא חזר בו ואין נ"ל דא"כ אפילו בריא כל זמן שלא חזר בו אמאי יחזיר למפלא אלא ע"כ כשחזר בו מיירי ה"נ בש"מ ואפ"ה קתני ליורשי מי שנשתלחו לו סכל'

הדרן עלך המביא גט קמא

המביא גט מנין : שלה [דף טו ע"א] אמר ר' אלעזר אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה ס' : כתב בספר התרומה הבעל שכותב הגט צריך שיאמר לשם פלונית אשתי אני כותבו שתהא מגורשת ממני ואם אמר לסופר לכתוב כמו כן נ"ל לו כתוב הגט לשם פלונית אשתי והסופר צריך שיכתבו לשמה והעדים *צריכין שיכתבו שם כשיכתוב הסופר שידעו שזה הוא הגט שצוה הבעל לכתוב והנכתב לשמה ואמנם אפילו לא היו העדים אלא בשעת כתיבה הגט שיטה ראשונה וידעו שהיה לשמה והם להם (*לתדינה הוא) כשר דיש לומר כמו שהתחיל לשמה כך גמרו לשמה ורש"י ז"ל פי' דלאו דוקא שיטה ראשונה מיהו אלא שיטה ראשונה שיש בה שם האיש והאשה והזמן אבל אם היה בסופו של גט ולא בתחלתו פסול כדתנן במתני' בתוי נכתב אליו פסול ומוקי לה בתוי אחרון : שלו [דף יז ע"א] נכתב בלילה ונחתם ביום כשר נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר דלית ליה שמא יחפה ותפוס פירי נמי ליכא דקסבר תתנתן עיניו לגרשה דהייט משעת כתיבה שוב אין לבעל פירות ואח"כ ונייתם שמא נכתב בלילה · וקדימו הבעל והאשה וכתבו בו זמן של יום הנכתב לעשות קנוניא על הלקוחות ולטרוף שלא כדין ואע"פ שבא לגרשה כדדייקינן ספ"ק וב"ת [*דף יט] גבי (*טובים) [*בתו"ו הוא] שוכר וים לומר דלעולם אין העדים חותמין כשרואין הזמן מוקדם אא"כ יודעים שביום הזמן נכתב באלפס איכא מ"ד הלכתא כר' יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ואיכא מ"ד דהלכתא כריש לקיש דאמר משעת כתיבה כדקי"ל לענין ג' יהכים ולאו מילתא היא דהתם לענין *לאתות בייחוד הגיא מלתא וכיון דאין מתייחד עמה משעת כתיבה חוטין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירות בפירוקא תליא מלתא כדאמרי' הרגו פרקונה תחת פירות וקי"ל דלא פקע פירקונה מינה עד ימטא ניטא לידה הלכך כל כמה דמחייב בפרקונה אית ליה פירי וש"מ דהלכתא כר' יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה והייט דלא כפירוש רשב"ם בפרק מי שמת גבי מעשה דטוביה' שלז [דף יח ע"א] כתובה כמעשה ב"ד דמיא כתב ראבי"ה דאפ"ה לא משתעת לה שבועה אע"ס שהיא אלמנה זמן תרובה כדתנן פרק הטבח ובפירקין הכי תגיא כתובה מאימתי משתעת° והלכתא כשמואל דאמר זקפה אע"פ שלא פגמה פגמה אע"פ שלא זקפה כתובתיה דחיא בר רב אוכתוב ביתא ט' נראה אע"ג דקי"ל כשמואל בדיני נ] אין אנו יכולין להקדים הכתיבה לחתימה משום תוספת דאין מעשה ב"ד ויש עוקרין באותו ענין (*ליכא לאכשורי דהן עסוקין בחופה) [*דהן עסוקין בחופה ליכא לאכשורי נל"ה] לפי שעסוקין באותו ענין ר"ל בחתימה ותיהו מספי קנין שעושין ביום יכולין לחתום בלילה דקנין יש לו קול כדאמרי' שהם קנין לכתובה עומד ויהיה שעה דעדי לקוחות דאשתעבוד נכסי וה"נ יתמע בגט פשוט אי ייחדו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה ואי לא כתבו יומא דקיימיתו ביה ט' עיין כריך גט פשוט גבי (מילתא בקרובים) כי יהביתו בהיי כתובו בהיי : שלח ואי חתים בהדיה קרוב או פסול אמרי לה פסול ט' והא דאמר בפרק גט פשוט הרחיק העדים ב' שיטין מן הכתב פסול מילתא בקרובים ובפסולין כשר יאתם מיירי שהכשרים חתמו קודם שנחתמו הפסולין ויש בה מילתא דלמילוי מחתין אבל הכא מיירי שחתמו הפסולים קודם לכשרים ואתי לאחלופי בכשר שטרות שיאמרו הרואים אותם שהייט יתלה הני ולאו עיקר עדות נינהו ויחתמו כן בשאר שטרות קרוב לעיקר חתימה תוס' ע"י פ' גט פשוט גבי מילתא בקרובים . שלט [דף יט ע"א] בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא ס' אור"ת דכיון דס"ת בעי דיו וכן *גבי מגילה כדתנן עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו א"כ דיו של עפצים אסור לכתוב בו ספר תורה יתא לא מקרי דיו ודאיה דהכי תני בגמ' הגי ר' חייא כתבו במי טריא ועפצי כשר מסייע בר' חייא בא ויוסף על מתניתי אלמא תי עפצים אינו דיו ועוד דאמר הכא עדים שאין יודעים לחתום שרטבין להם בדיו ותלין ופריך והא הגי ר' חייא כתבו במי עפצא כשר ולא פריך מדיתני' דשרטבין בדיו ועוד דפ' כל היד [*אמר ר' אמי] שלי קורעא הדיותא וזה שייך בדיו שלנו שהוא יבש וקשה אבל דיו של עפצים לעולם הוא לח ולא שייך לתייחר שלי קורטא וכפ' במה מדליקין אתרי' כל הברפין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכלן אור"ת דשרף הוא לאילנות קליפת ען שעושין מיני דיו שלנו כמו ירק מר יש לו שרף (*כמו במפ' פ') [*השרף] כל סנה וכמו זו שרפה מ... כל כל היד ור"ל לתולעת דמים [*שבבריא] וזה שייך בדיו שלנו שבורין קליפה בתים ואינה מלהעיר ומולקין אותו היטב עד שנעשה עב ואח"כ נקרבין יתים ומתייבשים ונעשה דיו ולא כמות שמפרשים שרף גומא כלע"ז בטוף מן האילן ושתגין אותו בדיו לאנשינו דא"כ (*הוה ליה דיו של עפצים דאין דרך ליתן גומא הוא בדיו של עפצים) [*ואל"ל גומא מ"י] [*בלי [illegible] ולאו כן נמי) ועוד אמר פ"ק דשבת אין שורין דיו וסמנים ואוירין מאן תנא דאוויר [illegible] מים בדיו זו היא שרייתו משתע שקודם נתינת מים קרוי דיו ואין זה בשל עפצים כי אם בדיו שלנו שהוא יבש ושתגין אותו בתים כדי לעשותו לח אבל דאבי"ן פליג וכו' דא"כ ידיו של עפצים שרף פסול לס"ת ומגילה לא לחכמים הגא כי הגיא (*כתבו) [*היתה כתובה] בסם ובסיקרא ס' דליהוי דיו של עפצים ושרף בההייא אלא ודאי [*דיו] של עפצים ושרף בי קנים הכל נקרא דיו והא דמייתי הכא מי טריא ועפצי לא זו היא ג] (*שרף של דיו דעפצים) [*דיו של שרף ועפצים] דהא הגא ליה כבר אלא כאבר פי' רשתפוס [*ותי תשר ומי עפצים בלא שרף

הגהות הב"ח [illegible]

חדושי אנשי שם

מהר"ם [illegible]

הגהות מהר"ם מפיקטין א] [illegible] ב] [illegible] ג] [illegible]

[...] *(ומי שרף ומי עפלים) יכל חד לחודיה [...] מדרי אלא כמאן חשיבין יחד [...] (מסר)

[...] ומי עפלים והייט דאמרי' כל הבריפן יפין לדיו והיית דהכי יהא בדיו של קלים [...]

[...] סבה [...] אין [...] נעשות דיו (*ע"ג) [*ועיין לי] אני הדיוט שראיתי [...]

[...] ושריולא [...] בדיו של עפלים ודאי הוא פסול [...] דיו אלא [...] קנקנתוס

[...] [illegible]

[illegible]

של שניהם ובטל כרחם אית לן לאוקמי בעדי מסירה והא"כ מה הוו יודעים אי א מן המשפחה ניים יאחיל ולא הכיר שמותם ומיהו צריך לכתחלה לכתוב שמותם כדתנן בפ' כל הגט הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה והזמן ומוקמינן לה בגמ' כר"א והתם איירי לכתחלה דבדיעבד כשר בלא זמן כדאמרי' פ"ק גזירה לזמן ויהביה ניהלה: שנה [דף כו ע"ב] טעמא דנמחל שיעבוד פרשב"ם דאם יחזיר ולא בתוך זמן עלמו והגיה לו שם שנית בטעות הלוה טוב כשר לויגבא ביה ולא בעי כתיבה לשמה גבי שטר שטרות והתא מ"מ פסול דנמחל שיעבודו וקגיט הראשון : שנו [דף כט ע"א] אין השואל יכול לשאול אפילו למ"ד פרק המפקיד שומר שמסר לשומר פטור ת"מ לכתחלה אינו רשאי להשאיל ולהשכיר · שנז [דף כו ע"א] וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם [*תוס'] בכל דיכא ימשוע שצריך לכתוב זה הלשון בגיטין ובפרק בתרא נתי הגיא נוסח של גט הרי את מותרת לכל אדם וכו' והגיע ר"ת לכתוב לשון זה בגט אבל בהיותן טופסי גיטין הראשונים לא היה כתוב ומ"מ אין לשנות לנו על גיטין הראשונים שהרי תלריכין כמה לשנות בגיטין דהשיב כגון הרי את מותרת לכל אדם : שנח [דף כז ע"ב] וחזקא טרפא מרבנן ס' אמר ר"י דעם הארץ נמי יש לו טביעות עין כיאמר בגט פסוק [*דף קכח] טרפא מרבנן דאזל לקוחי אהאתא לידבר ע"כ בהיים ובפרק כל הבשר [*ותוספות כתב פ' גיד הנשה] נמי אמרינן כ"ע אית ליה טביעות עינא אלא שע"ה אין נאמן מלתי בתפיסה אי בדלוסקמא אם מכיר כשר כהמתא* עלמו איירי דמסמכינן אהכרא ואע"ג דלאו טרפא מרבנן יהא נאמן במגו דאי בעי אמר לא אובדתי דכ"ע אית ליה טביעות עינא כדפרישית לעיל שנט ומכירו אתפיסה או אדלוסקמא קאי ואע"פ שאין מכיר הגט דאי מכיר הגט למה לי מלאו בתפיסה. [דף כט ע"א] רשב"ג אומר בין כך ובין כך לא ישלחנו ביד אחר והא דדייקינן וסילה ושלחה מלמד שהשליח עשה שליח הייט היכא שאין הבעל מקפיד הוספה וכ"ל שגילה דעתו בפירוש שאין מקפיד [*לשון ר"ף] ומסקנא הוי כרשב"ג דהלה דוקא רק הוא נברא דשדר גיטא לדביתהו ס' עד ה"ק ליה הבא בר מניומי ולא הא [*לשון ר"ף] וכן הלכתא דשליח שלא ניתן לגירושין הוי (*וטעמא) [*משמע טעמא מ"י] משום שהשליח לא רלה מתחלה ליעשות שליח לגירושין כי לא רלה לטרוח לבקשה ולתפסה אבל אם הוו רוצין הבעל והשליח היה נעשה שליח אע"ג שאין מכיר אלא ע"י עדים שאמרו לו בשעת נתינה א היא אשתו של פלוני וא"ה והא לעיל בפ"ק תנן הכל כשרין להביא הגט חוץ מחש"ו ועובד כוכבים וסומא ופריך בגמ' בשלמא חש"ו לאו בני דעה נינהו עובד כוכבים נמי לאו א בני התירא נינהו אלא סומא אמאי לא אמר רב (*פישא) [*פסח] לפי שאינו יודע ממי נטלו ולמי נתנו מתקיף לה רב יוסף א"כ היכי סומא מותר באשתו והאיך בני אדם ט' אלא בטביעות עינא דקלא ומשום דסומא פסול לפי שאין יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם משמע בין לר"י בין לרב פסח לא סגי בהכירא ע"י עדים וי"ל דוקא סומא שאין יכול להכירה במראה פסול להיות שליח כן ומשום אבל אדם אחר מותר להביא גט לאשה אע"פ שאין מכירה אלא ע"י עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני. הגה"ה לעיל אמר ליה ב לא ידענא לה א"ל יהביה ניהליה ניהבא בר מניומי והוא ניהיב לה אזל ולא אשכח אבא בר מניומי יהיב ר' אבהו ור' חנינא ור"י נפחא ויהיב רב ספרא גבייהו א"ל מסור מילך קמי דידן אמר להו רב ספרא* שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא הוי שליח וכן הלכתא דשליח שלא ניתן לגירושין לא משוי שליח עכ"ל רי"ף ולחוש שמא פיים פרש"י ובא עליה והוי גט ישן (!) וקשה מהיאי ס' מי שאחזו בטוס [*דף עו] ולגט ישן לא חיישינן שהרי לא נתייחד עמה ופריך ולחוש שמא פיים אלמא דחיישינן שמא פיים אע"ג (*דלא) [*דליכא למיחש שמא מ"י] בא עליה ולכן פי' ריב"א [התם] פרק מי שאחזו ולחוש שמא פיים וביטל הגט כיון דשם לא זמן קבוע ומפני שאומר נאמנת עלי שלא באתי ובטלתי לא אני ולא שלוחי אבל כאן גבי מעכביו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש יש לפרש ולחוש שמא בא (*עליה) [*אליה] דלא שייך ביטול כיון שבא הגט בידה וכאן איכא למיחש שמא בא (*עליה והוי גט ישן) [*אליה] ומפני שאומר נאמנת עלי שלא באתי דבשעת הנתינה ההנה כך את תהא מגורשת ממני מעכשיו אם האמרי שלא באתי ונראה לר"י כל היכא שהוא נותן לה גט מאהבה שאין רולה שתתעגן כי דעתו לילך למרחקים וירא שמא ימות בדרך* ואינו רולה שיחול הגט אלא עד זמן קבוע (*אמר ר"י ל"א אבל) [*אמרי'] לא קבע לה זמן אלא (*מפני שהוא) [*סיבה] בטות סיבה תוך הזמן הגט חיישינן שמא בא לקיים התנאי כדי שלא יחול הגט והיכא [*נמי] למימר שמא פיים והרחיב הזמן כדי שלא יחול הגט והכי (*אמרי') [*פרקין מ"י] הכא ובפ' מי שאחזו ולחוש שמא פיים ואינו משום גט ישן דלא חיישינן לגט ישן אם לא ראינו שנתייחד עמה אבל הא דאמר' בפרק שני [*דף יח] אמר רבי יוחנן אפילו מכאן ועד י' ימים אי איתא דפיים קלא אית לה למילתיה מיירי במגרשה (*בתוך) [*מתוך] קטטה והוא עמה בעיר דאם איתא דפיים קלא אית ליה למילתיה ח והיינו מי דלעיל המשלים גט לאשתו וא"ל אל תתנהו לה אלא לאחר ג' הדסים התם לא חיישינן שמא פיים כיון שמגרשה מתוך קטטה ולחוש שמא פיים וכו' נראה לרשב"א דלגט ישן אין חוששין היכא שאינו עמה בעיר כדאמרי' התם ונתנהו השליח בדרך ט' אבל הכא היה עמה בעיר ושדר לה ביד שליח הלכך חיישינן שמא פיים ובא עליה והא דפריך מהיאך דאם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ט' ולחוש שמא פיוס ההוא פיים אין רולה לומר שבא עליה והוי גט ישן אלא שמא בא בתוך העיר *והגלוי' הטיין בביאת העיר גרידא וכן סוגיא דר' יוחנן ור"ל דהוא היה עמה בעיר והוא פיוס' שנתרלה מכעס ונמלך שלא ליתן גט ושוב נמלך לגרש בזה הגט ואתי למיסרך שלא כדין משעה כתיבה וכה"ג פי' ריב"א דהוא פיוס אם לא באתי ביאה גרידא ואידי דנקט ליתוא דפיים לקמן בפ' מי שאחזו [*דף עו] אברייתא נקט נמי אמתני' שם [דף ל' ע"א] אין אונס בגיטין עיין לקמן בפ' מי שאחזו על אונסא דלא שכיח ריצ"ן פסק דאפילו בידי שמים אין אונס בגיטין ובפ' המקטעות פסק דאונס בידי אדם לא הוי אונס בידי שמים הוי אונס וכן פסקו בשתי ישיבות ויש מביאין ראיה *[דיש אונס בגיטין בידי שמים] מדאמרי' פ' מי שאחזו [*דף עג] שלחו מתם אבלי אדרי *אונו אין לנו *פר"ח [ועיין בהגהות מרדכי פרק מי שאחזו דף קנ"ט ע"ג ושם ביאר דברי ר"ח וסוגיית הגמ' לפי פי' ר"ח] דהירוצא הוא דנפשו נתם [דבריהא] הוי כמו אבלו ארי שהוא בידי שמים (ח) ולא קשיא רישא לסיפא דרבא אית ליה התם [בכתובות בלישנא בתרא] טענת דאונס בגיטין והך דהכא [ולישנא קמא] דרבא מיירי בידי אדם והרחי לישנא לא קשיא אבל רש"י פי' אבלו ארי אין לנו וסיפא דמשכחא היא עכ"ל [*אביאסף] וכ"פ האלפס ור"ח אבל בתשובת הגאון ראיתי לחומרא דיש אונס כלישנא בתרא דפ"ק דכתובות ואם מת תולנת ולא מתיבמה שסא [דף כט ע"א] אלא אומר שליח ב"ד אנא כתב בה"ג בעו רבנן קמיה דרבי חנינא [גאון] מדאמרי' עובד כוכבים לא הוי שליח לקבלה (ולהוליך את הגט) מהו למיכרכיה לגיטא בחד מגא ומימר ליה לעובד כוכבים אמטייה הא מגא לישראל פלוני וליהביה לאתתיה ולימא ודאי לא מהני מידי ולומר אני שבמקום שב"ד (*עליהם) ירצו לעשות שליח עליהם על הגט שבא לידם ע"י שליח שהעיד בפניהם בפ"נ ובפנ"ח יכולין ב"ד לשולחו ע"י עובד כוכבים כה"ג ליד שליח כשר והוא יהבנה לה ואמר שליח ב"ד אני *מלאתי. שסב מתני' [דף ל ע"א] המלוה

לא הבאן מעשה יש מרבותינו שרלו לפסוק המטבע לתוך כיס (*לגדקה) [*של לדקה] דלא יפרע לעלמו מן הכיס אם לא בדעת הקהל ולא נראה לרשב"א דבפ' מגילת האשה *בירושל' [*עי' יגאות נ"נ]: פליגי ר' חנינא ורבי יוסי אם מטל על הגבאי לגות או לא ומדקרי ליה גאולה שמע מינה שנפרעין מכיס של לדקה כשמלאו בו לאחר זמן וא"ל ליטול רשות מן הגוגים ליתן הכים ונרסי' *בירושלמי המטבע מעשה לא העני והעשיר אין מסרים עליהן שאין מפרישין על האבוד וכה תני במה שבידו תני אלין דבי רב אשאון פריסיא לליטרא אתי עובדא קמי רבנן ואמרי לית לבור טליה עתר ליה לבור טליה מיים [*לשון ומטה יהו] פי' סומך על מקלת עניים שבהן שאין טומר העשירו סלם ואפילו בעני אחד הנן אין חוששין שמא העשיר אבל אם ייחד לעני אחד ושב טדע שהעשיר יותר וכה העני כמה שבידו א"ה בפ' א] אע"פ. שמב האשה* הכאן ומוקי לה בגמ' במכירי כהונה ואע"ג דלא אתא לידיה ולא הפרשו עדיין יכול להקדישם וטעמא משום דכל מתנה כהונה המוכא מהנה מעטה ואסור לחזור *כדאמרי' פרק הזהב ועוד אמרי' פרק הזהב ישראל שאמר לבן לוי טור מעשר יש לך בידי יכול לעשותו *תרומה ומעשר על מקום אחר וטעמא משום דאסור לחזור אפי' בדברים בעלמא משום דמתנה מועטת היא ומיהו אם בדיעבד חזר בו חזרה* הוא וכן פסק *מהר"ם שמג *בנהינה [*עי' בתשובה בהא"ש סי' מ"ח ובאשר"י פ' כיסוי הדם] מלוה דשיא ובעל ברית (ג) וכו': ופוסק עמהן כשער הזול כדמפרש (*ההאה) אע"פ שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בה משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול ומתוך פ"ה משמע דיחדא מלתא היא ולר"י נראה דתרי מילי נינהו · פוסק כשער הזול הא קמ"ל דאפילו לא פסק ט' וא"ת הא נמי פשיטא דבפ' איזהו נשך [*דף עב] א"ר יוסי שיכול לומר לו או תן לי מעותי או תן לי כזה וי"ל התם מיירי שאומר לו כשער הזול אבל הכא אפילו שהה עד שיוקר השער. שמד [דף לא ע"א] ובשעת כניסת מים לבוסר [*תוס'] נראה לר"י כלשון השני שפ"ה כשנכנסה בו לחלוחית שיכול לעשר (*ביס) [*מהם] כל שהוא הייט כניסת מים וי"א שאין בו משום מגע עובד כוכבים מדקרי לה מים ואומר ר"ת שאין להגיז דאין אנו בקיאין בו ואימתי קרוי בוסר או יין וכתב ר"ת שפעם אחת היה שלא נתבשלו הענבים והיה הכל בוסר וכי לא נגע יין נסך אותה שנה.

הדרן עלך כל הגט

שמו [דף לב ע"א] **השולח** גט לאשתו או ששלח אחריו שליח ויפרש ריב"א כגון שיש עדים לשליח הב' ששמו הבעל שליח קודם שהגיע גט לידה דאל"כ חיישינן לקטטה דאפילו אם יאמר אחר שבא הגט לידה אני שלחתיו לבטלו אין נאמנים · ומלאתי תשובת רש"י ז"ל שאלה על האשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעלל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקבל זה השליח האחר גט שאין הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אל הבעל וקבל גט כשר דעתו נוטה שלא בטלה שליחותו של ראשון בשביל שליחותו של שני שלא מליט בכ"מ שליח בטל בגלוי דעתא ואף במבטלה השליח עלמו לפניו נחלקו בה ר"י ור"ל דתנן וכן הוא שנתנה רשות לשליח לקדשה והלכה היא וקדשה עלמה אם שלה קדמו קדושיה קדושין ואם של שלוחה קדמו קדושיו קדושין ואיתמר לא קדשה עלמה וחזרה בה מהו רבי יוחנן אומר חוזרת דאתי דבור ומבטל דבור ור"ל אמר אינה חוזרת *לא אתי דיבור ומבטל דבור *ויתותב ר"ל מדתנן השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח וא"ל גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל וטעמא דבטליה אבל גלוי דעתא לא אשכחנא דבטל ועוד מדקתני אם הגיע גט לידה אינו יכול לבטל והויגן בה פשיטא ומשני לא לריכא דמיהדר עליה מיעקרא לבטולי מאי דהימא כאילו בטליה מעיקרא דתי קמ"ל ועוד דאביי ורבא פליגי בגלוי דעתא בגיטא והלכה כאביי דאמר לאו מלתא היא וכ"ש הכא דליכא גלוי לבטולי אלא להדורי בתר גירושין וכל הקודם קודם ואגן סהדי דניחא לה כל היכא שתתגרש שהרי כמה ימים חזרה אחר גירושין ועוד דתנן בפסחים *חבורה שאבדה פסחה ואמרו לאחד לא ובקש לנו ושחט עלינו והלך ומצאו ושחט והן לקחו אחר ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו ושלהן יולא לבית השריפה ס' אלמא היכא דשלו נשחט ראשון אע"פ שקדמה לקיחתן לשחיטתו קתני הן אוכלין עמו ושלהן ילא לבית השריפה אלמא אע"פ שמחזירין לעשות שליחותו ע"י עלמן אפ"ה לא בטלה שליחותו מן השליח ושלום שלמה ברבי ילחק שמז המקבל מתנה שאמר לאחר שבאה מתנה לידו ט' כתב רשב"ם פרק יש נוחלין [*דף קלז ע"א] שכותב כל נכסיו לאחד ואמר הלה אי אפשי בה קנה מיירי לאחר שבאה המתנה לידו והאי קנה משמע לגמרי קנה והוא שלו והא דאמרי' בכריתות פרק בתרא, אמר ר"ל הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה מיירי קודם שבאה מתנה לידו ולכך לא קנה שאין מזכין לאדם בעל כרחו ועוד דחוב הוא לו דכתיב שונא מתנות יחיה [*וסבר כר' יוחנן דאמר בטוח מעיקרא לא ול"נ לר"י דהא דפריך התם ס'] ולא נראה לר"י דהא פריך התם לר"ל מהאומר לחבירו דין ודברים אין לי (בנכסיך) בשדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום והייט טעמא דלא אמר כלום משום דכבר באת לידו א"כ מאי פירכא הא לרשב"ל אלא ע"כ סוגיא דרשב"ל מיירי לאחר שבאת מתנה לידו והכתא ניחא הא דמייתי עלה הך (*האומר) [*דהאומר] דין ודברים אין לי והא *דאמרי' הכא אי אפשי בה לא אמר כלום לא פליג אדרשב"ל (*דאין ר"ל) [*דר"ל] לא אמר כלום דהדרא למרה אלא הפקר הוי וכל המחזיק בה זכה בה מ"ר (*ומכל מקום) [*ואשכחתי מיקמי'] מההיא שמעתא דכריתות פרק המביא [*אבס הלוי] [דף כד] גרס לה אוספא מתנה זו מבוטלת הבטל אי אפשי בה דבריו קיימין בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום [*ופי' ר"ת דגרים הכא כדהתם מבוטל הובטל אי אפשי בה דבריו קיימין מכאן ואילך בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום דהא אמר בטילה מעיקרא וזה אינו] ולר"ת נראה שהסוגיא שבכריתות שיבשוה לפי שלא ידעו לפרשה וכסבורין (*דאתי) [*דאמי] אפשי פריך לרשב"ל דהא איהו נמי (*אתי) [*באו] אפשי מיירי לפיכך (*כתב דאו) [*כתבו באו] אפשי דבריו קיימין ולא היא כמו שאפרש כאן כך היא הגמרא וכן יש לאומרה בכריתות לפרש הכי מילתיה דרשב"ל דאמר הנותן מתנה לחבירו ט' כגון שזיכה לו ע"י אחר וקודם שבאה ליד המקבל אמר אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה ופריך מ"ש מהא דאמר רב פפא מקבל מתנה שאמר לאחר שבא מתנה לידו מבוטלת היא הבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטילה היא אינה מתנה דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה שהרי כשאמר בטלה היא ר"ל מעיקרא קודם שבאה לידו והוי דומיא דאי אפשי שאמר לאחר וקודם שבא לידו (*כמו) [*שאמר] רשב"ל וטעמא דרשב"ל משום דאסתלק הנותן וליד השני לא בא שאינו רולה לזכות בה והוי הפקר וה"נ אם לאחר שבא המתנה לידו אמר בטלה היא קודם שבאת לידו נמצא הראשון מסתלק והשני לא זכה והוי הפקר ואמאי קאמר רב פפא דבריו קיימין ומשני דלא הדרא למרה ושוב מסיק האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום דכיון דקאמר האומר לחבירו ש"מ שחבירו רולה ליתן לו שדה והלה אומר אין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה והוי דומיא דרשב"ל והייט דקא פריך ליה והא דין ודברים כאי אפשי דמי וקשיא לרשב"ל דאיהו אמר באי אפשי דבריו קיימין והכא קתני לא אמר כלום ומשני לה (*שוב דיהיב ט' מיהיבי) [*שוב מהיב] הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים ס' בשלמא (*לרשב"ל) [*לרשב"ג] קסבר כי יהיב איניש

הגהות הב"ח [illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible]

הגהות מרדכים כתיקונן [illegible]

ס' ואומר רבי ורשב"ג דלא כרשב"ג קאי א] "והא דקאמר קא בעי לפרושי מילתיה ור"ת קאמר עיין ס"פ יש סחלין ובמיימוני בס"ז דהלכות וכיה : שטח ברלשונה היה עושה ב"ד ס' ירושלמי ולית הא פליג על רשב"ג דאמר רשב"ג אין אדם מבטל שליחותו בדברים סמך לה כב"ד שכח ב"ד יפה : ורב נחמן אמר בפני שנים כי תרי נמי ב"ד קרו ליה וחזקא גבי ביטול סגי לן בתרי דאינן כעדות בעלמא ודי בבי תרי דאיקרו ב"ד בדיעבד אבל גבי שומר בפרק אלו מציאות מודה רב נחמן דבעינן תלתא והא דאמרי' ביבמות פרק שני ["דף כה] מפני שאין בית דין ודייק בגמרא טעמא דב"ד הא בי תרי לא ("הוא ב"ד) ["במ"י אינו]. [ור"א סכ"ה] התם לישנא דייק מפני שהוא בית דין וגם גבי קום שטרות פירש רשב"ם ולדברי הכל בעינן תלתא דהל"כ במה היה נראה שהתקיים באחרונים יותר מבראשונים : ["ישן רי"ף] והלכתא כרב נחמן דקאי ר' יוחנן סותיה "וכ"פ רש"י ז"ל לקמן בסוף שמעתא בתלמודא ב) והלכתא "כנחמני ופירש רש"י ז"ל והלכתא

["עגמרא דף ל"ג אמר ר' יוחנן ס"ל כרב נחמן (כספרים דלית אמשמע גבי יתומים שבא לאלגן פר) שנ מלאתי כן סר"י] :

כר"נ דמבטלין בפני שנים ולא נראה לרבינו הם דכיון ("דתיקנו לר"ג) ["דתקן ר"ג] דאין לבטל מה צריך לפסוק כוותיה לכ"נ כפר"ח דהלכתא כרב נחמן בההיא דפליג אהמשל גבי יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ור"נ דידיה אמר הגדיל אין יסלין למחות והלכתא כר"נ בההיא דפסק הלכתא כרבי בשתיהן : גרסינן בערכין פרק האומר משקלי עלי א"ר ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא צריכא דעשיוה ואמרי מ"ד בטולי בטליה קמ"ל זאמאי ה"נ א"כ ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר עד דמבטל ליה למודעיה ע"ל הגמרא. דא"כ ליתני פי' במהני' דתנא טפין אותו עד שיאמר ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר דמבטל ליה למודעיה ט' ["פי"] מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל למודעא קמא וכן נכון לבטל כל מודעא דעבד אפילו לסתמי גם בלא כפייה פן ירשיע המגרש למסור מודעא מחמת שנאה וקשה דרב ששת ["דף לד] אשקליה גיטא ליתאה נכרת בעל כרחיה ובטליה לגיטא ואהדריה רב ששת לגיטא אחרינא וכן רב יהודה עבד הכי לחנניה דירמיה בירלא והשתא אמאי אהדריה גיטא אחרינא לא היה לו רק לבטל מודעא דעבד ומלינא למימר דרב ששת לטעמיה דאמר כי בטלו לשליח אין חוזר ומגרש בו ("אבל מרי' קשהם רוחק לומר שסובר כרב ששת). ["אבל לרב יהודה דוחק הוא לומר דסבר דאינו חוזר ומגרש בו] והא פסיק תלמודא כר"נ דאמר חוזר ומגרש בו ("ולדידך) ["ולדידן] דס"ל חוזר ויגרש בו קשי בביטול מודעי בשעת נתינה אך אכתי קשה והכא פריך תלמודא "והא קי"ל כר"נ דחוזר ומגרש בו וקי"ל כרבי יוחנן דאמר בפ' האומר ["דף נט] דאם קדשה עלמה לאחר חזרה [ובטלי קדושין] ומשני התם אתי דבור ומבטל דבור והכי נמי דבטליה לשליחותיה דשליח גט גופיה מי ("מבטל ליה) ["קא בטיל] פי' אינו יכול לבטל הגט עצמו כ"א השליחות* ("וגירסא אחרת יש גט גופיה מי בטליה משמע הא בטליה בטיל) ["ובקדושין כתוב בכל הספרים נמי דבטליה מהורת שליחות מהורת הגט לא בטליה משמע ואם בטליה בפירוש מודה ר"נ דבטליה] ["כן מלאתי מתנה במרדכי של הגאון מהר"ר מאיר ווינטליר] ומתוך הגירסות למדו רבותינו הבאת לפי ("גירסא) ["גירסא] אחרת שיכול לבטל הגט א"כ לריך מה מועיל ביטול מודעי בשעת נתינה דלמא בטל גוף הגט ואין יכול לחזור ולגרש בו ("והא) ["דהא] מדמה לה לר' יוחנן דאמר חזרה וגם ביטול מודעי אין מועיל דהא רב יהודה ורב ששת עשו גט אחר לאחר ביטול הגט דסבורין דאין חוזר ומגרש בו ולא עשו ביטול מודעי ונ"ל דמצי למימר דלאחר שאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום אינו יכול לבטל שלא בפניהם כ"א על פיהם כיון שלוה להם לעשות מעשה [ואפ"ס שלא כתבו ולא חתמו ולא עשו מעשה עדיין] "וכן משמע הכא במשמעתין דהא רבי סבר בטלו מבוטל אם ביטל השליח שלא בפניו ("ר') ["ורבי] סבר אמר ליה כתבו גם לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה ורשב"ג סבר אין יכול לבטל זה שלא בפני זה כי אם בפני כולן ואפילו רבי מודה שאין מבטל כ"א אותו שדיבר אליו דהא סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה וא"כ ליכא חורבא דלא אמי הגך וכתבי גיטא ספיר ואי גם אלמא לאחר שאמר להם לעשות אין יכול לבטל הגט שלא בפניהם [י] ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל ביטול מודעי ולכך רב יהודה ורב ששת אהדרוה גיטא אחרינא שהבעל ביטל הגט לעדים עצמן קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם [*אינו] יכול לבטל הגט (*בפני) עצמו [*אלא האומנה אפילו] שלא בפניהם (*וגירסא) [*אפילו לגירסא] דגט גופיה מי קא ב[נ"ל] דמשמע דגט גופיה יכול לבטל ובזה מועיל [*ביטול] מודעי וכן אם עשה שליח להולכה יכול לבטלו שלא בפני השליח דהלכה כר"נ דאמר הלכתא כרבי בשתיהם ובטלו מבוטל וכמו כן סגי בביטול מודעי לכך בביטול מודעי סגי בשעת נתינה דהוי בטלו לאחר שנגמר הגט או קודם שאמר לעדים לחתום ולסופר לכתוב אמר כל [*מי] שאשמע לעשות גם לא יועיל ואני מבטל הכל בזה (*לא) יועיל ביטול מודעי ואו לאחר שאמר להם לכתוב ולחתום [*אמר] אין ביטול [הגט] מועיל אלא לעדים עצמן ולסופר ואם אמר להם עצמם ל בטל קודם שיתחילו לכתוב או קודם שיגמרוהו בזה לא חיישי שהוי לעשותו אחר שממנו ביטלו ולכן בביטול מודעי בשעת נתינה סגי וכשר הדבר והשולח גם לאשתו במקום אחר יכול הבעל לבטלו שלא בפניו דהלכה כר"נ דאמר הלכה כרבי בשתיהן דביטל שלא בפניו מבוטל השליח וא"כ נכון הדבר ש"ל לבעל שיבטל שלא יבטלנו כשולח גם ביד אחר עכ"ל ספר התרומה עיין פרק חזקת הבתים. בא"ח כתב בספר החכמה וז"ל אני שאלתי ממורי קרובי

["נא אמן יאיר עיני תלמידך הקטן כו' נדברי המרדכי פרק כשלא דף תר"ח ע"ד שכתב בשם הסה"ת וז"ל וי"ל דלאחר שאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום אינו יכול לבטלה שלא בפניהם כ"א על פיהם כיון שלוה להם לעשות מעשה כו' עד אלא לאחר שאמר להם לעשות אין יכול לבטל שלא בפניהם ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל ביטול מודעי ולכן רב יהודה ורב ששת אהדרי גיטא אחרינא שהבטל ביטל הגט לעדים עצמן קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפני עצמו שלא בפניהם לגירסא דגט אפילו כו' כך היה הגירסא בפנים קודם שהגיה מר ומחק קצת אך מכ"ח יקדק מלשון שאמר ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אינו מועיל ביטול מודעי ולכן רב יהודה כו' משמע אבל לאחר שנגמר הגט אינו יכול לבטל הגט עצמו אפילו בפני העדים כיון שככר נגמר המעשה דאל"כ מנ"ל ואם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר הגט ביטל בפניהם אינו מועיל ביטול מודעי ולא היה לו לנסבים לאחר שנגמר הגט ולכן מה שכתב אח"כ אבל לאחר שנגמר ונכתב ונחתם הגט יכול לבטל הגט בפ"ע שלא בפניהם. הגיה מכ"ח אינו יכול לבטל הגט עצמו ומחק בפניה . והגיה עוד אלא בפניהם אפילו שלא בפניהם ר"ל שלא ניתן לו הגט יכול לבטל אפילו שלא בפני עדים אבל הגט עצמו אינו יכול לבטל לאחר שנגמר ונכתב ונחתם אפילו בפני העדים וכל זה פי' מכ"ח לפי מה שכתוב ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אינו מועיל ביטול מודעי ובפמיש לאחר שנגמר הגט כדפירשתי לעיל ורואיתי בסמ"ג תרם עשין ס' ל' דף קל"א ע"ב שמביא גם הס"ת דלעיל וז"ל לפיכך אם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר ביטל הבטל לפניהם לא אין מועיל ביטול מודעי עכ"ל . הרי שכתב להדיא שלף לאחר שנגמר הגט יכול לבטל הגט עצמו בפני עדים . ולפי מה שהגיה מכ"ח אינו יכול לבטל הגט עצמו אפילו בפני העדים לאחר שנגמר אלא כגירסא ושל פי הסמ"ג שאביא הס"ת ערלה מה שכתב במרדכי ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל ביטול מודעי נפל בו טעות סופר ודילג לאחר שנגמר הגט וז"ל ואם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל כו' ולפי"ז מה שכתב אח"כ וז"ל אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפני עצמו שלא בפניהם ע"כ נמי היא גירסא נכונה וה"נ לגי' ולמחוק וכפי פי' אבל לאחר שנגמר ונכתב ונחתם יכול לבטל הגט גופ"ע פי' יכול לבטל הגט שלא בפני ע"ש ובפני עלמו ר"ל שלא בפני עדים ואם בטלו שלא בפני עדים צריך ביטול מודעי ומועיל בו ביטול מודעי כמ"ש אח"כ וז"ל והשתא דגט גופיה יכול לבטל וכזה מועיל ביטול מודעי עכ"ל . ואם ביטל הגט בפני עדים עלמן לאחר שנגמר הגט אין מועיל בו ביטול מודעי וכזה כם מחולקים אם ביטל בפני העדים עצמן וכן אם לא ביטלו בפני העדים עצמן דגרם אבל אחר שאמר לעדים לכתוב ולחתום וביטל שלא בפניהם קודם שגמרו אין צריך ביטול מודעי וכזה הם מחולקים קודם שנגמר ולאחר שנגמר ועיין סך בביאורי והארכה"א שהיין על כסמ"ג שאי' כן וסתן ... לדבר ובאשר ... שהרי דבר אמת ויזרני ... זה ... מוקדם וזה אמר כמ"ג אמר אלא ... ל במרדכי נתקן מסירת מודעה שכתב שם בשם סה"ת]

ואם שגסתי שם משקנה מהר"ל על ו' מרדכי משנת רש אסוכי שראיתי דברי כסמ"ג וסה"ת ורשב"ם ... שגסתי סכל סוא נכון אלא שמר"ל ... וכן נגגבות ... הגהתי לכן אתלא על ... כל כמלוקים ... הגגסתי והלאם לך שהוא מוכרח כן ... ג' חלוקים כן מגין ביטול מודעי ... קודם ... לסופר לכתוב ולחתום יכול לבטלו של סבוריכם אבל לא של כגט גופיה שאמר שעדיין אינו כשלם ולא גם לכתוב ולחתום וא"כ זה לכתוב ולחתום אינו יכול לבטל שלא בפניהם לא הגוף הגט ולא בחזיע ובכתיבה דלא אתי דבור ומבטל מה שהוא לנה שלא בפניהם אבל בפניהם יכול לבטל בגוף הגט . ולאחר שנגמר יכול לבטל בפניהם אפילו שלא בפניהם אבל בגוף הגט אינו יכול לבטל כי אם בפניהם אלא הכי כתב סה"ת ... ביטול מסירת מודעי בגט כי חושבין שהוא קודם שלוה לכתוב מסר מודעה או לאחר שנגמר בפניה הגט מסר מודעי שלא בפני העדים דלא בפניהם בטלה לא הגוף הגט ולכן שבקי ביטול מסירת מודעה אבל אין לחוש שביטל הגוף הגט ואם לא היה מסכי ביטול מסירת מודעי דלוה אין לחוש דבאו לא יאבר לבטל הגוף הגט כי אם בפני עדים עצמן ואם לא כן אליש עדים וכו' וכל כלל מסוגר מדברי סמ"ג והמרדכי אכן שהוא דעת סה"ת ואותה דוקא ... הגגסתי כי בקצרה כתב המרדכי וז"ל דאין לגמור ולאחר שאמר לסופר לכתוב כו' עד אלא לאחר שאמר לכן לעשות אין יכול לבטל שלא בפניהם ר"ל דאינו יכול לבטל כתיבה ולא גוף הגט שלא בפניהם וכמו אין אנו צריכין כלל לביטול מודעה . והכי ואמר ואם קודם שנגמר הביטול בפניהם וכו' עד אבל לאחר שנגמר שנכתב אין יכול לבטל עצמו אלא כמותה אפילו שלא בפניהם אפילו לגירסא דגט גופיה מי קא בטיל וכו' כך הבכתי וכוה לאות וזו שלמו כחלוק כין שנגמר קודם שנגמר לאחר שנגמר כי לאחר שנגמר יכול לבטל כתיבה שלא בפניהם אבל לא הגוף הגט אפילו לאותה גירסא דגט גופיה מי קא בטליה ומשמע דיכול לבטל גוף הגט ואם לא כו' מועיל מסירת מודעה ולכן קאמר דלא יכול לבטל רק כתיבה וכזה מועיל ביטול מודעי אבל קודם שנגמר לא מהני מסירת מודעי כלל דאי מבר שלא בפניהם אפילו כתיבה אינה בטלה וא"כ ביטול מודעי ל"ל ואי מבר בפניהם לא מהני כביטול דהא הגט גופיה בטיל לאותה הגירסא וכ"כ אם לאחר שנגמר הגט בטלו בפניהם ודאי מועיל ביטול מסירת מודעי דהא גט גופיה בטיל ולכם אין אנו צריכין לביטול מסירת מודעי רק דבשום המם שמא ביטלו לאחר שנגמר שלא בפניהם או שמא מסר מודעי קודם שלוה לכתוב ובלאו כ' חלוקים מועיל בביטול וכו' ראה סה"ת וסמ"ג והמרדכי אבל אם לא היינן מה שכגנגתי לא היה נכון גירסת הספרים כלל מה שקאמר אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפני עצמו שלא בפניהם כו' הרא דאם היה יכול לבטל הגט שלו מכי א"כ כביטול כי זה שוא צריך שקושיא של כס"מ ולא רשום לומר גמר שאמר יכול לבטל הגט וכו' כמתיבה אבל לא הגוף הגט וא"כ אין נקבר מה שאמר אחר כך לגירסא הגט גופא מי קא בטליה וכו' ושוד דלשון סוף דוחק לומר סוא דקאמר יכול לבטל הגט ר"ל כתיבה ולכן הגכתי מה שבגנתי אין יכול לבטל הגט עצמו אלא כתיבה אפילו שלא בפניהם כו' אבל בפישא בפניהם יכול לבטל אפילו גוף הגט לאותה הגי' דגט גופיה מי קא בטלו . ומשולם לא שלם על רשתי מה שדקדקתי מלשון שקאמר נמ"ל ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל כו' ולא"מ נומר שרשני דוקא קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר אפילו בפניהם לא יוכל לבטל ותלילה לי כי מי יאמר כאלה שכל זמן שלא נמסר הגט לידה שלא יוכל לבטלו גם אותו גי' דגט גופא מי קא בטלו אלא מה שקאמר קודם שנגמר הגט משום רישא קאי דקאמר שלא יוכל לבטל כלום שלא בפניהם ועליה קאמר ואמר ואם קודם שנגמר ביטל בפניהם וכו' ור"ל דבלאו הכי לא שייכי ביטול מסירת מודעי או מנד שליחה לריכה כגון אם ביטל שלא בפניהם או מגד שליחה ומילה כגון אם ביטל בפניהם אבל לאחר שנגמר שמכי ביטול מסירת מודעי ממה משום שמא ביטל שלא בפניהם דלא כתיבה בטלה ולא הגוף וכמו שכתבתי ואין אנו לריכים מה שכתבנו שמסר אם הסופר ורוצים לגגיה ואם קודם שנגמר או לאחר שנגמר ס' דוק ותשכח . מאמר איסרלש מקראקא] :

ז"ל מאחר דהלכה כר' בשתיהן ואם ביטלו מבוטל מה תקנה יש לשלוחי גיטין שלא יבטלנו ורליתי לומר דיש תקנה ע"י ביטול מודעי כמו שכותבין בשטרי כל מודעי שמסרתי ושאני עתיד למסור שלם ביטלתי בפניכם ה"נ בשעת נתינת הגט להולכה יבטל ויאמר כל מה שאני עתיד לבטלו ולעשות יהא בטל ומורי אמר לי דלא מהני מידי ולא ידעתי מנא ליה והכי ראיתי שכתב הלכך בשעת נתינת הגט ובשליחות כהיבתו ומתינתו צריך שיבטל כל מודעי ומודעי דמודעי ומודעי דנפסק מנו מודעי דמודעי עד סוף כל מודעי עכ"ל : "הביא רבים שמחה על אחד שעשה שליח לקדש לו אשה ואח"כ

["כלומר עיין תגה"ה ד"ם ותימה לי כו' עד מודעות ע"כ]

חזר וביטל שליחותו בפני ב"ד שלא בפני השליח אומר אני דשלא כדין עשה כי אחר תקנת הזקן אינו יכול לבטל אלא בפני השליח דכי שייך דשייך תקנת ממזרים ועגונות לענין גירושין ה"נ שייך לענין קדושין פעמים שיגיע הקדושין לידה לאחר שביטלו והיא סבורה שלא בטלו ומיטנגת ותבא או יגיעו לידה קודם שביטלו והיא סבורה שביטלו קודם לכן ואתי לידי ממזרות וה"ג בירושלמי פרק השולח הלכך אין לבטל אלא בפני השליח מיהו אם עבר וביטלו מבוטל דקי"ל כר"נ עכ"ל. ["הגה"ה] "ותימה לי מפרק השולח דרב יהודה אסקליה גיטא לחנניה דירמיה בירלא ובטליה ט' עד אמר להו נסהדי זילו אהיבו קרא באהדנייהו וכתבו לה וא"כ דמהני ביטול מודעי אמאי האלך לכל זה למה לא בטלוהו לבטל מודעות ["ע"כ] : [דף לד ע"ב] ברלשונה היה משנה שמו וכו' פי' לא היה חושש אם הוא משנה ("שם) ["שמו ושם] עירו ושם עירה ונראה לר"י דאפילו לא כתב שם העיר כלל שהיה טוב דחוקא אם שינה הוא פסול דהוי מזייף מתוכו ודלא מהא דכתב טופסי גיטין צריך שינוי מקום האיש והאשה והזמן ושם העיר לא הזכיר וכן בפ"ב נמי ההוא גברא דעאל לבי כנישתא שקל ס"ת יהב לדביתהו ומסיק הא בעינן שמו ושמה ["ושם העיר לא הזכיר] וכל התקנה שהתקינו לכתוב מקום הלידה "העיקר הוא משום שלא יהא מוחלף מפני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת לכן טהבין לסימן בעלמא מקום הלידה ורליתי מכתב ר"י מרגסדא ורבנים גדולים שהיו עושים מעשה והיו אומרים לסופרי גיטין שאם מקום הלידה רפוא בידייהו שיניחוהו מכל וכל מלכתוב וגם רבני מגנלא הסכימו כן שלא לכתוב מקום הלידה כ"א אנא פלוני "דמקום פלוני וכן נמלא "בתיקוני הגיטין שתקנו הגאונים לבד של ר"ת שכתב בטופסו הגט שלו שצריך מקום הלידה וגם בטופסו של ספר התרומה מלריך אבל מ"מ א"ל כ"כ לדקדק דאפילו לא כתב הוי כשר והכי מוכחת הגלגה פרק האשה שלום ["דף קטו] בלא קטניה ["מהא] אנא דוד בר נהלאי נהרדעא ס' והא דאמר תיבדק ("סלה והרדעא) ["נהרדעא טולה] זה מעטם מקום דירה שלא"ת מקום לידה א"כ מה [שייך] לבדוק כל נהרדעא טלו שמא יש בשאר מקומות שנולד בנהרדעא והא דקאמר יבדוק כל העולם היינו משום הרי נהרדעא ולשום נהרדעא היה מקום דירתו ונראה הטעם מה שאנו סהבין שם הגר היינו משום סימן ובה"ג לא הקנו רב יהודאי מבל מקום לרווחא דמלתא טוב לכתוב ואע"ג דאמר לעיל דאם דילג שם העיר לגמרי שהוא כשר וכי מפני שאם מדמין נעשה מעשה ודאי לא נעשה מעשה כי ר"ת פסלו ואם מת תולנת ולא מתייבמת ומצאתי תשובה שכתב ראבי"ה דהיכא דשינה מקום הלידה בזה פוסל אבי"ה ורבינו יואל הלוי אבל כשנכתב מקום הדירה ולא מקום הלידה משלם לא שמעתי קורא הגר ושלה סה ואע"ג שבתיקון הגט של ר"ת כתב דירה ולידה לשופרא בעלמא כתביה ובטופס כל הגאונים אין כתוב אלא ממדינתא פלוני ולא יותר ושוב מצאתי שהתוס' פסקו דאפילו שינה מקום הלידה שהוא כשר בדיעבד וכן כתב רבינו יהודה משם ר"י בסמ"ג וכן פירש ר"י פרק הזורק ור"ת הביא ראיה שאין השטר נפסל כמשנה דבר שאין צריך לכתוב מדאמרי' פרק ב' דכתובות דאין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולא מלתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מ"ש שהוא כהן אלמא אפילו אינו כהן כשר השטר וסברא היא דעדים לא קיימי אלא על עיקר המעשה *("גרס) ["עיין לקמן בתוס'] בפרק הזורק : והא דאיתחזק בתרי שמי פירש כשהבעל שומד במקום אחד כגון ביהודה ואשתו במקום אחר כגון בגליל ואתחזק בתרי שמי משונים שביהודה קורין אותו בשם אחד ובגליל קורין אותו בשם אחר ואותו שם שקוראים אותו ביהודה אין יודעים כלל בגליל ושם של גליל אינם יודעים ביהודה לכן אם גרש באחד מהם אינה מגורשת ועל"כ יכתוב כל השני שמות כמפרש הברייתא שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו פי' שיעשה שם שיש לו במקום הגטיה דהיינו מקום שאשתו שומדת שם עיקר ושם שיש לו במקום הכתיבה דהוא מקום שהוא שם יעשנו טפל ויכתוב בו אני פלוני שם הגתיבה דמתקרי פלוני דהיינו שם מקום הכתיבה כדאמר בגמ' אלא בר הדיא דאתקרי איה מרי אבל לא איתחזק בתרי שמי המשונים במקום שאשתו שומדת שם ממקום שעומד שם כגון אם הבעל

הגהות הב"ח ו והא דקאמר בשלמא כצ"ל : ו כנחמן כצ"ל ח תו"נ ט ל"ב ו"ם תרתי גט גופיה מי קא מבטל פי' אינו מבטל הגט עצמו כ"א השליח ובשטוא שלא רצה לבטל הגט עצמו יכול ושתי י נ"ל אתרווייהו · כ מבטל ל לבטל כצ"ל ל כ"ב ושיטה לי ס' וה שייך לעיל קודם לגמן תניא שאמה כו' והסופר ... והתג אחריו דבר קודם לתחייתו וכן הוא בכל ספרי מרדכי כישנים . מ ... שם עירו ושם עירה כצ"ל . נ נ"ל הוא עיקר . ם נ"ל דמוקים · ע נ"ל בכל חקוי : פ בתוספות פרק הזורק כו' כצ"ל

חדושי אנשי שם

סיה מסקנת המרדכי שאל בן כתב שלגמן א"א ולמקרא דמסקא מהר"ר אלחנים תלוקים ים · מהר"ם [ם] לשיטתו לא כבישתי דהלא לרבי אליו פי' בכרית לגו סוגקא אחר דבריו אלא כל סבארה סוא מבטל שכם בפלוס ואע"ג דסוי אלא

הגהות מהר"ם משיקאפין א] מלשה הרשב"ג בייתי לה כפ' יש שלשן שכותב ככסו לאחר כו' : ב] והלכתא כנחמן :

והלכה בין שגיטים כמקום אחד בין שהם *מנ' מקומות והלא יש לו ב' שמות ומכירים ב' השמות בשני המקומות לא גירש כלא מני השמות כשר כ"כ בס' התרומה וכ"ש ראבי"ה [*תוס'] כתב בה"ג בתיקון תוספ' גיטין שכתיב בגט וכל שום וחניכה דאית לי ולאתרי ול"נ לר"ת דכתיב אדם שאין לו שום חניכה וחוס כיסי אם נכתוב בגט שלו כינוי שם יאמרו אין זו בעלה של אשה זו שאינו אין לו שום כינוי וולאו לגז על הגט ותיקן לכתוב (א) אני פלוני עיקר השם המתקרי פלוני שם הכסל או המסונה פלוני סבן רובא מרים ופרתא שרה דיכתוב מרים דמתקרי שרה וכן אחא בר אדא דמתקרי איא מרי [*פכ"ל תוס'] וא"ל לכתוב כשי שהא קשר של השם כמו כיל"ס בילת"א שמואל מואל מרגליה מרגנט"א לשרה סרה בגיון טנמי ילחק יתון שאין זה לא כינוי ולא שינוי. לכן ר"ת [*תוס' בד"ה ויהא דיאתחק] ועל נא תומר לעבודת סכבים שגירש את אשתו שלא לר"ת לא לריך לכתוב שם העובד סכבים שם שם של יהחת והסיב תילה וחם מלהזכיר שם של עובד סכבים בתורת משה וישראל דשם של יאות לא גרע ותיכתו ותגיכתה דהך בפרק המגרש שהא כשר ופי' בערוך אע"פ שלא כתב שם המעובהק ומתני' דפ"ב [*דף סו] אמר' כן וכך סו נקיי הדעת שבירושלים עושין ומפרש בה"ג שהוו סתבין תכינתו ותגיכתה לכתחלה ולא יותר ועוד דתניא בתוספתא דפרק הזורק גר שסינה שמו לשם עובד סכבים כשר וכן אתה מולא בגיורת וכ"ש בישראל מותר לעבודת סכבים ששינה שמו לשם יהחות כשר ואף לכתחלה אין לכתוב רק שם של ישראל ועוד שלא שמעו יתו לו בני שמות ביהודה שינתם בשני שמותיו אלא סיס לו ב' שמות אחד לבד ביהודה ואחד לבד בגליל ואין שם תלוי מכר 'לגן יהודה ושם דיהודה אין מכר בגליל אלא לריך לכתוב בני שמות כדס"ל ומקום אידיה אין לכתוב אלא"כ נתיישב בעיר שלשים יום כדמסרש בפרק המוציא ואם יצא מדינה למדינה אחרת אחר אחרון יאי בא כך פסק ראבי"ה בתשובתו ומגלתי *דהוף מי שבא מארץ רחוקה לא נכתוב לו נש אא"כ האחוז שמו בעיר שלשים יום וכן יתמע בפרק גם פשוט כל אותה מסכה שתבין גם נשים אע"פ שאין אמרו עוד ולא יחליף שם ויאחזק בשם השטי השני אין נערם כ"א בשם השני וכשוסם נימי יאשונים כתוב וכל שם וחניכה דאית לי ולאבהתי לאסוך נפסייהו מפלוגתא ומכל הספק שבשלם וכן עבה רשב"ם ואומר ריב"א דסבינא שאין לכתוב שם העיר שבלבל עומד שם בשעת כתיבת הגט כי אם עיקר מקום דירתו שהרי גיטין הבאים ממדה"י היאך יודע הסופר מקום שהאשה עומדת באותה שעה וגם מקום שהאיש עומד בשעת קבלת הגט אלא סותב עיקר מקום דירתה ולא יותר כך א"ל לכתוב לבעל רק מקום עיקר דירתו "ואלא יותר ולא מקום שהלך שם לפי שעה כיון שלא הלך שם לדור לגמרי ופעמים שהותב ואני עתה במקום פלוני אבל א"ל (*וכמה אפילו מקום עמידתו א"ל כלומר אין פסול אם לא כתבו כיון שא"ל לכותבו כלל וצ"ע) [*ומ"מ אפילו שינה מקום עמידתו אינו פסול כיון שאינו לריך לכתוב כלל וצ"ע] [*פ"י וכן מלאתי מני' מגהה אחרי שבאלא המרדכי] [וכ"ה כבר"ח] אבל הסופר שכתב מגין שלא סגן בו כאן יש לו לכתוב מקום שעומד בשעה שסתב הגט אע"פ שאינו מקום דירתו כמתן יוה בחירה וכתב במערב פסול ומוסף לה בסופר ותי' יש שכותבין הכל בגם ס' שסלירתי במקום פלוני ועכשיו אני דר במקום פלוני ואגני שוהה היום במקום פלוני ונפוסם הגם של ראבי"ה לא הזכיר לידה ת"ל *כך למנין שאנו מונין "בו כאן במדינה פלונית דיתבא על נהר פלוני שבגם אני אנא פלוני בר' פלוני דממדינה פלונית ועומד היום כאן במקום פלוני וכל שום וחניכא דאית לי ולאבהתי ולמקומי ולמקום אבהתי ס' עד אבהתי פלונית פלוני בת דמתקר פלוני ועומדת היום בעיר פלוני וכל שום וחניכה" וכתב מורי רבינו פרץ אדם בכתובה שכתוב מחמת חולי אע"ג שקורין לו תדיר בשם הראשון ת"ת שם שני הוא עיקר וסותבין אותו קודם: אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ע"פ ראבה שנפטו ובפרק השותפין . שש [דף מה ע"א] לא שנו אלא בב"ד אבל (ג) חוץ לב"ד משביעין אותה פירש"י ז"ל בב"ד משביעין אותה מן התורה בנק"ח ובנפש ושוכה מרובה חוץ לב"ד שבועה דרבנן באלה בעלמא ולא בנק"ח ותימה דבס' הסותב קאמר אי סרת' שמעון יאה מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ופי' התוס' התם שעא השבועה דאורייתא הוא בנקיטת חפץ ושבועה *דרבנן לא בעי מידי [*חסלי . ושבועת האלמנה דרבנן הוא והוי בנקיטת חפץ פירש"י בעלמא יאלה . מ"י] ונראה לר"י דבין שבועה דאורייתא ובין שבועה דרבנן הוא בנקיטת חפץ מדנקט [*פי' ואפילו גבי כתובה בהוא מדרבנן פי' רש"י משביעו בנקיטת חפץ נפקי ב"ד ומ"כ דבריו שהרס א"ו ואף ש"ש"י פי' משביעין אותה מן התורה נקיטת ר"ל כפין של תורה כי אין שייך שבועת התורה גבי כתובה כיון שהיא משבעה ושטלה וש' בהכי'הב בביטעתא דכמונות כהונהא] קאמר בפ' שבועת הדיינין דאיכא בין שבועה דרבנן לשבועה דאורייתא נקיטת חפץ והיות הסותב מייתי לה לידי שבועה דאורייתא נפקא מינה (*להסך) [*לגיסוך] שבועה [*עי' כר"ף פ' מי שהיה נשוי] ולהגא מילי דמפרש בשבועות דאיכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן ומלאתי כרלא לר"י דהכא ה"פ לא שנו אלא בב"ד שלא ישביעוה ב"ד שעב אבל אם הקדן ג' בני אדם ותשבע בפניהם ספיר נביא מיניא עיין בתגספי פרק הסותב ולא יקשה והאידנא משביעין אפילו בב"ד השבועה שלם הוא חמורה כל כך משום דשבועה שלהם משביעין שאומר אמת עכשיו ונמלא כשהוא משקר בשעת השבועה והרי זה שבועת שוא אבל השתא משביעין אותה (*שיאמרו) [*שהאמר] אמת אמ"כ 'מתה שישאלו לה א) וכשהיא משקרת לאחר השבועה הרי זה שבועת שקר ואינה חמורה כ"כ משום דבשעת שבועה אמת היה (*בדעתו) [*בדעתה] עמר אינת הנס' [*עי' פ' זה בורר] "והאידנא אין אנו משביעין אפילו בבית דין אלא חרמות שעב אבל ניסאת אין (ג) מדירין *אותה מכאן יביא הר"י יאיה שהאשה גובה כתובתה אע"פ שנסאת אבל נישאת אין מדירין דדלמא מיפר לה בעל ות"ח ודירוה בדבר שאין בו עינוי נפש י"ל דלא התם ויכול לעמוד עליהם הואיל ואין בהם עינוי נפש ולת"ח ויטו לבעל לקיים לה כדאיתא פרק נערה וי"ל שמא יפר לה בעלה [*בלחם] קודם שיותר לה קיים ליכי אבל ניסאת לא דמיפר לה בעל הקשה ר"ת היכי מלי מיפר לה בעל או חכם בלא דעת היתומים הא קי"ל אין מתירין אלא בפניו סירוש מדעתו כדאמרי' בנדרים ר"ם רבי אליעזר [*דף סה] במדין מדת ט' וגם גבי לדקיהו ומירץ דלאו לכתחלה אין להפר כ"א בפניו ומיהו אם הופר לה יאי מופר דהא"כ לדקיהו היה לריך יותר עבר על שבועתו והא דאמרי' יהתם על דעת רבים אין לו הפרה אינו אלא שנים כלאמר בשבועה לכי אמר על דעתי ועל דעת המקום כי היכי דלא תיהוי ליה הפרה י רב ספא אמר משום איסורא שעד נראה לפסוק דלריך לפרוש הנדר שהרי רב ספא בתראה הוא וכן משמע הלכה בירושלמי דנדרים פרק השותפים אית תק לריך לפרוש הנדר יהד בר גם נדר דלא מרווח אתא לקמיה דרבי יוחנן ברבי שלום ונשיף ויתיב א"ל מאי אישתבעת א"ל דלא מרווחנא א"ל וכי בר נש עבד כך א"ל בקבוסטא קאמינא אמר ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו לריך לפרוש הנדר ותכלן ראיה שאין להתיר הנדר דקבוסטא דהויא לשחוק וגם ריב"א לא רלה להתירו תוס' שעה [דף לו ע"א] אמר אמימר הלכתא אפילו למ"ד נדר שנאמר ברבים כ' פסק התוס' הלכה למעשה 'נדר שנדר ברבים יש לו הפרה מהזכיר אמימר ליפלא דהלכתא ואפילו לספרים דל"ג הלכתא מ"מ כיון שהולרך לפסוק ועל דעת רבים אין לו הפרה מכלל דנדר ברבים דקי"ל ספי יש לו הפרה. אפילו למ"ד נדר שנדר ברבים יש לו הפרה שנדר על דעת רבים אין לו הפרה ואמר רבינו ילחק דאפילו 'למ"ד שעו בהלכה דהנודר ברבים לא מיפר לה

(בעל) [חכם] אבל הנודר ע"ד רבים ודאי מיפר לה וסברה הוא דחכם לא מיפר בלא חרטה אבל אם לא נתחרטה האשה מנדריה לא מלי מיפר לה הכא נמי כיון דשלא הגיא דעתה בדעת רבים לא מלי מיפר חכם אם לא שהרבים נמי נתחרטו אבל בעל דלא לריך חרטה דיאו מיפר לה בעל ברחה גם כשמדרה על דעת רבים לא לריך שיתחרטו בה רבים ויבטלו דעתם ומיפר זה בלא דעתם דהא"כ אפילו בשלא דירתה ע"ד רבים י) ואמר רבינו ילחק (*כנדברים) [*דנדבריס] שבים לבינה לא מלי (*מיפר) [*מתיר] לה חכם דאם לא הפר לה בעל ביום שמעו גם חכם לא מלי מתיר לה לנדר ור"י הביא ראיה מספרי פרשה מטות אלה החקים (*שומע אני בין יש בה עינוי נפש בין אין בה עינוי נפש ת"ל לענות נפש מה נדר שאין מתחלל ע"י אחרים הוא מפר אף כל נדר שאין מתחלל ע"י אחרים הוא מיפר דברי ר' יאשיה רבי יונתן אומר מלינו נדר שאין מתחלל ע"י אחרים אלא בו והרי הוא מופר) [*שומע אני בין שיש בהם עינוי נפש ובין שאין בהם עינוי נפש ת"ל כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש ומה זה נדר שאינו מתחלל אלא ע"פ אחרים הוא מיפר כך כל נדר שאינו מתחלל אלא ע"פ אחרים הוא מיפר דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר מלינו נדר שאינו מתחלל ע"י אחרים אלא בו והרי הוא מיפר] [*כן מלאתי בלשון הספרי] ופירש רבינו הלל הגאון בפירושו כדי עינוי נפש דברים שבינו לבינה ושיש העברת הער בשיער בלאתו מקום והגלחה השמים זו היא נדר שאין מתחלל ע"י אחרים (*ובנדרי) [*דנדרי] עינוי נפש אינם מתחללין ע"י חכם אלא ע"י בעל כך נדרים שבינו לבינה [*הוא] מיפר לאפוקי דברים שאין בהם עינוי נפש דאין מפר אלא חכם מ"ד (י) · שעו ה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה פר"ת המעם דע"ד רבים אין [לו] הפרה משום דלריך דעת רבים להפר הואיל ונדר על דעתם ובדבר הרשות אין דעתם להפר אבל משום דבר מצוה אנן סהדי דלדבר מצוה כהאי גוונא ניחא להו שיתירו וע"ד רבים שיש כשהותר לרבים על דעתיכן יאי סדר או אפילו שלא בפניהם אלא שאמר על דעת פלוני ופלוני ואם הוו לפניו והיה דעתם שוה להפר יפר והוא הדין על דעת רבים אבל על דעת יחיד אע"ג דנדר על דעתו לא קפדינן ואע"ג דקי"ל דבעינן בפניו להתירו יוכל הנדר לנדרו כדאמריק בנדרים פרק ר"א א"ר יוחנן התודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין וגו' במדין נדרת במדין התר נדרך וכן אמרי' בנדקיהו דלגביה לנבוכדנצר דיקא אכיל ארנבא ס' עד דמסיק בפניו הוא שלא בפניו התיר ליה בפניו חוקה ה"ת כשסדר בשביעו דהא מכריזו כמו יתרו למשה שלא רלה לתת לו בתו עד שנדר וכן נבוכדנצר דחק לצדקיהו והשתא אתי שפיר דאמרינן לקמן [*דף מו] א"ר יהודה כל נדר שנודר ברבים אין לו הפרה ואמריק מ"ט דר' יהודה דכתיב כי לא הכום בני ישראל כי נשבעו להם וגו' ותימה יתאי קא פשט דלמא טעמא (*משום) דלא נשאלו על שבועתם משום דהודעתם של גבעונים נדרו ואם כן לא מלו להתיר כי אם לדעתם אלא כדפרי' הא דלא מלו להתיר אלא בפניו שיהיו כבלותו הכריזו ונדר 'לדעתם בין יתחם להבה בין מחמת יראה אבל הגבעונים לא הכריזו *ישראל ליזור אלא מדעתם נדרו הלכך הו לא הוו בידים מלי ת"ח ועל דעת יחיד נמי אע"ג דנדר לדעתו ובפניו הואיל וברשות נדר ואיהו לא הכריזו מלי נישאל עליו שלא מדעתו: [דף לה ע"א] מודה רב בקופלת ולא דמי להא דאמר רבא האי דיי"ן דאשבע בה' אלהי ישראל [*ולא אהפיסיה חסלא בידיה] נעשה כמי שבועה בדבר מצוה ויחזור דלתת בלאי התם כיון שבא לב"ד יש לעשות (*מדאורייתא) [*כרחוי] וה"ר ר"ב בר' אליעזר פי' בקופלת [*ותוזרת] ונשבעה על דעת ב"ד: [דף לז ע"א] מחכת בתוך שדהו קרקע כל כאלה פרשב"ם משום דקרקע כל שהוא תשוב כנגד כל האחוז דהא אין אונאה לקרקעות ול"נ לר"ת הכי דאונאה אין להם ביטול מקח יש להם ומפרש משום דיכול לגבותו ולחזור ולגבותו עד כדי תוט כתובת קטנה דאביי ע"פ פרק הזהב: שעח גרסינן הכא בתלמודא נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד משום דלא שביק איסם היתרא ואכיל איסורא פר"ת הנאמן בלא שבועה שהרי שתהין לו יודי פרוזבול היה לך ואבד והטעם דמסתמא פרוזבול היה לו ואבד דלא שבק איניש ס' שעט מעשה באחד שתבע מחבירו ר' זקוקים והלה השיב איני חייב לך אלא ק' כי הלויתני ק' במתנ"ס רבית קטלה והשיב השני הלילה לי אך שהלויתני נהלוות ק' זקוקים שהייתי רולה לגלותם במאתים ריוח לשנה והמותר יהיה שלך והלה משיב התנשאה היה כדבר טעותי ולא הרוחתי הרוחתי לעלמי ובאו לב"ד יחזקיה הדין לפני ר' יחיאל מפריש והשיב הלה נאמן כמו שנאמן שבשטר בו ביתר *דקי"ל אדם נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד ופירש ר"ת אף בלא שבועה "דלא שביק התירא ועוד והדקה לו הב"ד חוקיה דלמא שאני פרוזבול משום [*יונ"ל דשאני הא דאיתרה היה בידו ונמצא נאמן במגו: אבל אם היה יודע ע"פ שבישא 'יאיס נאמן לגמלה ואפי' בשבועה וכן כתב רבינו יחיאל בשם סמ"ג שאם מוחזק בידו נאמן וטעל הריבית בלא שבועה כ"י ס ס קס"ג כי"ד] דאוליך לא מלי תביעים ליה דמה יודע זה אם כתבו לו ב"ד לזה או לא אבל בניכון זה הרי מכחישו ואומר שבאיסור הלוהו והשיב רבינו יחיאל על כרחך גבי פרוזבול נמי מיירי כשמכחישו דהא פשיטא קאמר תלמודא נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד וקי"ל דלא סתבין פרוזבול אלא ב"ד הגדול בגדול כדברי ר"ת או בי דינא דרבי אמי ורבי אסי וכתקום שיחזר בלא עתה זה במקום ב"ד דרבי אמי ורבי אסי או כמלא מב"ד דרבי אמי ורבי אסי אם כתבו לו פרוזבול או לא וא"כ היכי מלי למימר פרוזבול היה לי (*תא"כ דאחר) [*והא ע"כ מיירי דה"ל קבלת עליך ס' ת"ין] עלי קבלתי שלשה רועי בקר במקום ב"ד דרבי אמי ורבי אסי והלה מכחישו ואפ"ה קאמר דנאמן לומר* היה לי ואבד ואפילו בלא שבועה יטעם דלא שביק התירא ס"ה וכן פסק רבינו שמואל בן ר"ב וכ"פ הר"ם הנאמן בלא שבועה ישפ בהל רבינו חזקיה לרבינו אביגדור הכהן לגבי טקפי ונסתפקתי על מעשה באחד שהיה עסה בחבירו תכבר ובגט ועתה תגבש ויאת תביע כי כבר [*השמיטה] השמיטתו ויאתה טר"י פסק בהשמיטה טעות כוון הזה אך בכנה השמטה לא בא אליו ולא אמר ליה תשמט אני [*עד שעבירה השמיטה מ"י] ושאת כיון שעבירה השמטה ולא יאמר משמט אני הו לא תחייב להשמיט עד כתבה אחרת ונפי הענין נראה דשביעית הפקעתא דמלכא הוא אע"ג דלא יאמר משמט אני וזו השיב לענין השמטת כספים קבלתי שהשביעית משמטת מתחלתה אע"פ שלא אמר משמט אני אלא מעט הוא דרייה עליה [כלאתירה] דכתיב וזה דבר השמטה וה"ה אם בא להחזיר במלותו שב עית ביתן דייחזיר תוב בשביעית ימתד לו תשמט אני ס' אבל אם לא בא להחזיר במלותו שביעית כלבין דייחזיר חוב בשביעית א"ל כלום דשוט ושייך הוא דוקיה דקתני התם בספתה יולא שגלה נצרי חיק"ג ודט יאבי יצער לכבדו יאתר הולא יאי משמט ולא רמי עליה לעיר בן אלא ב רט לכבדי כדי למוגעם הכי נמי לא רמי עליה דא"כ בא להחזיר אבל היבור אינו מעכב והשמטה זכר להבר טלו לו כסר בעדרו מלוה להקדישו אע"פ שככר קדוש מאליו ומצות לידה ויתוב בהתר פרוזבול היה לי ואבד כתב ר"י בתשובתו דנאמן בלא שבועה מטעם דלא שביק היתר ואכיל איסורא ואע"ג דלא טעין טענינן ליה דלמא פרוזבול היה לך ואבד כדאיתא פרק הכותב [*שם] ואפילו ידעינן ביה דלא הוה ליה קרקע ויאמטה אומר פרוזבול היה לי ואבד יתהי"ת ייין ליה והוכה חוב דתלינן כויכה לו מלוה או אדם אחר קרקע כל שהוא ועל בעקתה ה"ר יחיאל אם ב"ד גדולי הדור ראוקים ממש [באו טולאו] אמר שקר הוא למה יהא נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד כ"ל דלאו כרוחקא וקרבא תלוה פלוגא דהא גרסינן עלה בירושלמי השביעית דרבי חזקיה

הגהות הב"ח ז ל"ל בב' ב ל"ל נכתוב ר ל"ל לגבי ש ל"ל ודאי ותי' יולף סוף ת (ולא זהו) תלמוד א הי' כך פסקה ב תיבת ס מוחק ג נ"ב וכו' ד נ"ל הוא מיירי ותי' שמעון נמחק ה תו"נ ו כ"ה וכו' ז [illegible] לב כנ"ל ח תי' והלכתא וסי' תרמות רשום למתוק ט נ"ב ליתה י רבא כנ"ל כ דנדר כנ"ל ל דלאפי' נר"ג דלאמר נהלכתא כנ"ל מ נ"ב זה נ נפירים כנ"ל ס נ"ל שידעו בו רבים לא יחוד ואפריק ע ל"ל לנשתו פ נ"ל לישראל צ ל"ל כהאורייתא ק נ"ב מפשט ר נ"ב ואבד ש נ"ב פרוזבול ת נ"ב ס"ג נאמן לומר וכך סיתר כטייתי אע"פ שזה מכחישו

חדושי אנשי שם

(א) של"י בנוסח יהא אית ליה כינוי ממסמי וי"ל יתר כאן ולא פלוני רבי ור"ם אלא בנוסחת הגאון בא גיסה לכ"מ לא נ"ל בנדרים [י] זה לפי דעת ר' יאשיה וכו' יונתן חוזר בפירוש אחר מ"מ [illegible] שאין מתחלל ע"י אחרים אלא בו הוא מיפר כלומר אם מדרה על דבר שאין שום לה נלער שאינו הוא מיפר אבל אם נדר בדירה עלו (ג) בלב לה במקום אחד נלער הפרה אין ישנו לנפר כלתה בפרים נראה פ"ב דירה ס [illegible] סירה שלום שלי (נ) קשה שירות מריבה [illegible] ואם לא תייה [illegible] אלא

שלמי הגבורים

(א) ונשמה יכתוב יהודה דמתקרי ליאון וכיולא בזה ואם היה כינוי שאין לו דומה כלל לשם העברי יכתוב המכונה כך כגון ילחק המכונה דולצ'ש או מאלם הכינוי הזה או ידאל המכונה גניאן וכיולא בזה וכינוי שלאסת לא יכתוב עכ"ל מהר"ר כייר אבל ילחק דמתקרי ליאון אל יכתוב כך, חיים דמתקרי ווייווילס אל יכתוב ע"כ (ג) פירש התוס' הכל שבועה שמשביעין עכשיו באלמנה חוץ לב"ד הוא ואם הקדן ג' בני אדם ונשבע כשאינם די כנגד הגג"ס. (י) ולית ידייהו על יי' כדנחות דאותה שבועה היא, לא נהירא כדמי' רב האי גאון וי"ל ר"ם לחלק כך לשון שבועה וכן לשון נדר ודיין כשבועה ·

הגהות מרדכי מפיקמין א) לשון אחרי שאדם על מה שהנלה ג) אבל נדר שהודר ברבים גדולים בכתוב כוח אין לחלק בין נשג לחבם והשי' שלא ז סוללתי

בשם רבי ירמיה אפילו נהגים ברומי פירוש הדיינים כלומר יכול לומר מסרו' לפלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני אפילו רחוקין ממנו הרבה אע"פ שאינם בפניו שפיר דמי ("רב) ["והנא] ["ולא דמי להא . מ"י] דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא היינו טעמא דמלתא כיון דספרי דייני תנינן לכתוב בהן אחריות ובזה לא נכתב אבן סהדי שלא קיבל עליו אחריות דאם קיבל מכתב הוו כתבי ליה דבמשות ליכא למהלי דסתם ספרי דייני מגמר גמירי וחיין ולא טעו הלכך לא מהימנינן ליה באומרו הוא קביל עליו אחריות דהא לקמן דלא קיבל דהכתב שכיח כן אבל שטר שאלא בב"ד אין מוכיח מתוכו שלא נכתבה עליו פרוזבול שאין דרך פרוזבול לכתוב בתוך שטר חוב עצמו ע"כ: שפא רבנן דבי רב אשי מסרו מלייהו לאגדי. פירש לר"ת והכי הלכתא ולא כהני דאמר לא כתבינן פרוזבול אלא בי דינא דר' אמי ור' אסי או בי דינא דנהרדעא דהא רבנן דבי רב אשי ור' חייא בר אבא לא הוו סלקי כבי דינא דר' אמי ור' אסי וכן מצאתי שדן הר"ש ופסק הרא"ש בס"י דבימיהם חזקה שהיו לו למטה כשאין יודע לכתוב ואומר לו מידי פרוזבול היה לך ואבד אבל עתה בזמן הזה שאין מטי לכתוב פרוזבול לא מעינן ליה ומיהו אי טעין נאמן . וכן דן הר"ש ומצאתי משם ה"ר קופלין מווינצבורק דעתה בזמן הזה צריך לישבע שה"ל פרוזבול . וכן מצאתי בח"א משם רמב"ן ולא נשרא לרבי"ה ולי הדיוט נראה מאחר שלא הזכיר האלפס בספרו נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד שמע מינה דנ"ל דאפילו בשבועה אין נאמן דנראה לו דלא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דר' אמי ור' אסי או בבי דינא דנהרדעא או כרבנן דבי רב אשי ור' חייא בר אבא וכן דרך האלפס להסר ולגלע כל מה שנראה לו שאין לפסוק כן הלכה ושוב מצאתי כן בתוס' א) "ול"ע השמא שנר הלכה כרבי יוחנן דפסק הלכתא כשהם משנה ותקן בע"ח שהאליה שמ"ת ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא ישמטו וח"ל ר"ב בס' התרומה קבלתי ממורי קרובי ז"ל חזקה במקום שרגילין לכתוב פרוזבול אבל במקום שאין רגילין אין נאמן ואני אומר אין הלכה כרב דבהם מהגיהן דפרק ("הכונס) ["הכותב] ["עיין פרק יש יתורות"] דלא כותיה ומיהו יחידאה היא דלא כחכמים דהכא : ג) דרבי נתן תנין למעשה עיין בסוף כתובות :

["ומצאתי שכתב במרדכי דאפילו בשבועה אינו נאמן כו' עד וכן מצאתי בתוס' והדרנה כשופי כתוב שר"ת כתב פרוזבול וכו' ולא כבלו שום תלנך ובזה שכן ראה נמוס' שאין ויקוס הרב שרי ר"ת שהקלה היה אומר שאין לכתוב פרוזבול בזמן הזה וכ"ל בספר סיפר ושוב אמר ט וכ"כ הרא"ש בתוספותו שהרב שאשר בו ר"ת . מהרי"ק שרש נ"ג] .

[דף מ ע"א] טפין היורשין ושפין לה קרקע רוח עיין פרק מי שמת כדברי רביט ("שמואל) ["שמחה] ז"ל : מקיימין ליה אפוטרופא ומקרקש ליה זוזי והקשה ר"י בר' מרדכי מה הפסד יש לו בזה לאביו ואין כאן כאשר עשה כן יעשה לו ותפרש מיקרקש ליה זוזי משל האב כי האב צריך לקנות העבד מן הבן ויתן לו ממעותיו וכתיב ליה האב גיטא דחירותא והשתא איכא קנסא גבי אב מספר החכמה : שפב שאל ר"ב את הרא"ש על מעשה שבא ראובן וטוח וקבל לקהל על יתומים קטנים בני שמעון שיעמידו להם הקהל אפוטרופא כי יש ["לו דין] עליהם ("דין) מקרקע שירשו מאביהם ואמר ראובן שיש לו היזקות מבני שמעון על כן רוצה שיעמידו להם אפוטרופוס נראה דאין בידינו להעמיד אפטרופוס ליתומים כה"ג לתובען כ"א לוסתן כגון אם יש להם תביעה על אחרים וראיה מפרק חזקת הבתים גבי רבה בר שרשום ז"ל הדר ארעא למריה ולכי גדלי יתמי לישתעי דינא בהדייהו משמע אבל כ"ז שלא גדלו אין להעמיד להם אפוטרופוס וכן פריך בתרא דב"ב האיא שטרא דיתמי דנפק עלייהו קלא דהוברא אמר רב נחמן לא מגבה מגבינן ביה דהא נפק עלייהו קלא ולא מיקרע קרעינן ליה ולכי גדלי יתמי לישתעי דינא בהדייהו וכן בהגוזל בתרא גבי שכדא דבר חמוה דרבי ירמיה פרק גלי באפי רבי ירמיה ס' מייתי הא דרבי אבעיא חוטק שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה של חבירו ואמר שלי הוא אין אומרים לו נמתין עד שיגדיל ס' ומסיק התם שאני התם דלית ליה חזקה דאבוה אבל היכא שיש לו חזקה דאבוה יש להמתין עד שיגדלו והא דאמר פרק שור שנגח ד' וה' שור של יתומים שנגח מעמידין להם אפוטרופוס י"ל דמזיק שאני והא דאמרינן התם ובגיטין פרק השולח גבי ההיא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא וכו' עד ומוקמינא אפוטרופא ליתמא ומקרקש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה י"ל דשאני התם דאין לפסק כלל דגדול כשיגדיל הקטן יש לנטש כדי לכתוב גט שחרורו ועו שאני התם משום קנסא כדמסיק התם כאשר עשה כן יעשה לו או נמי משום פריה ורביה שהיא מצוה שאני אבל היכא שיש ("לספק בפקפוק בדבר) ["ספק ופקפוק בדבר . מ"י] יש להמתין עד שיגדלו וכגון שהקטן בעצמו אין שוסה הביזק בידים לאחרים ותמה דבסנהדרין שלחו זה טרד תמרין האיא יונקא דתבעיה לדינא קמיה דרב נחמן ס' מלט למימר דהתם° כגון שהיה בן י"ג שנה או נמי מיירי כגון שתקף בעבדיו וירד ט' וכן בכתובות פרק בתרא גבי עובדא שמן לאחר גרם דאוקמו אפוטרופא ליתמי ("לקטנים) ["קטנים] בהלכה הערר על השדה בגמרא ובתוספתא דמסכת תרומות בפרק קמא גרסינן אין מוכרין בהחק ניקח בקרוב ואין דמין לאוב ולזנות ולהכנים ולהוליא ליתומים אא"כ עשו רשות מב"ד ס' ובגיטין פרק הניזקין מייתי לה כי האי גוונא וקי"ל אין מקקין לנכסי יתומין אא"כ רבית אוכלת בהם והלכך לא כל כמיניה להעמיד אפוטרופא ליתומים לתובען" ברוך גר' במואל עכ"ל . ועוד כתב אע"פ שמקיימין השטר שלא בפני בעל דין מ"מ אין להעמיד ["לקטנים] אפוטרופא והשיב הרא"ש נהא חילוק בין קיום שטרות להעמדת אפוטרופוס ולא פירשת למה אמנם יש להקשות מדרבא ("אדרבא) לפי ("פירושה) ["פי' רש"י] דרבא פסק מקיימין השטר שלא בפני ב"ד פרק הגוזל בתרא ובערכין פסק דאין נזקקין לנכסי יתומים כו' ובערכין נראה דרבא אף בשטר קאמר דסלה שמעתא אף בשטר מיירי אלמא אע"ג דמקיימין שטר שלא בפני בע"ד אין נזקקים לנכסי יתומים ואומר אני הא דפסקינן כרבא בערכין לאו אשטר קאי עיין בפרק הכותב ובפרק מי שמת וסוף פרק מציאת האשה ולקמן פרק הניזקין : וסלן בשטר פירש ר"ב שאומר תנו הגשות בשטר שחרור ואם תאמר פשיטא ואפילו בסתמא נמי גם שחרור משוחרר וי"ל קמ"ל דאע"ג דאלו הגשות גרועין ("תרע) ["תרע] השטר אעפ"כ משוחרר וכן במתנה וכן מסיק פ"ק דקדושין או דיהיב לה ושתיק הכי נמי הב"ע דיהיב לה ואמר לה בהאי ניסלא כתב המיימוני בהלכות זכייה פרק רביעי הכותב בשטר נתתי שדה פלוני לפלוני או נהתיה לו הרי הוא שלו כשיגיע השטר לידו אבל אם כתב בשטר אתננה לו אע"פ שהעידו עליו עדים לא זכה המקבל עד שיאמר לעדים כתבו לו שטר מתנה או עד שיזכה לו ע"י אחר . [גי' מכאן לשטר שחוכין דלא יקנה ביה שיכול שיעשהו אחר כשאין פ"כ מזלאי] שפג מקבל מתנה שטען ש שהגה ידי אינה מתנה בידי אלא שומר אני עליה וכוונא בו בלמיר בפילה היתה מתנה לפי שלא קבלהיה או בעל כרחי או בטעות או באונס וכוונא בדברים האלו דבריו קיימין והטבע על ש שבועת היסת ותחזור לבעליה : [דף סא ע"א] ה"ר השטה שדה אפותיקי ס' כתב המיימוני פרק י"ח הלכות מלוה עשה שדה אפותיקי לבע"ח או לכתובת אשה והוא שיכתוב להם מכאן תגבו ופסט וכו' ה"ז גובה משאר נכסים ומורשה ואם הגהי" לא יהא לך פרשן אלא מזו אין גובה ממשועבדים משאר נכסים וכן אם טה ממש ופי' שאין עליה אחריות הרי זה אינו גובה ממשועבדים לעולם : הכושה שדהו אפותיקי לבע"ח או לאשה בכתובתה ומכרה ה"ז מכירה גמורה וכשיבא בע"ח לגבות אם לא ימצא בני חורין יטרפנו בר"א כשמכרה לשעתה אבל מכרה ממכר עולם אינה מסורה עכ"ל המיי' : [דף ס ע"ב] כבבהי ונהתי שדה ש לפלוני חישק שמא זכה לו מ"י אחר הא חיישק הר ("פירוש) ["והא] כמו חיישינן "דלעיל כי חיישינן שמא בהי מילי כתבו וכן חיישינן שמא תוך נחמה לו בפרק השולח :

הודאת בעל דין כק' עדים דמי בשתן לא אמרינן הכי דמשמים שסבר שקבל מיחו וכה"ל ויש לא קיבל עיין בריש ב"מ : [דף מט ע"א] במזיק שיעבודו של חבירו קא מיפלגי וכגון דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה דלא גבה משאר נכסים דהא"ל אמאי פטור הרי עדיין חייב לו חוב והא דלא שוק פלוגתייהו בדינא דגרמי משום דאפילו מאן דשטר בדינא דגרמי אסבר דמזיק במזיק שיעבודו של חבירו כדמוכח פרק המניח : בשורק שאין ניכר קא מיפלגי ("לרבה) ["לרב] דמוקי לה כשיחררו רבו ראשון חשיב שפיר סורק ניכר אבל שיחררו רבו שני דלא הוי אלא מדרבנן חשיב סורק שאינו ניכר וצריך לומר דהוא סורק שאינו ניכר חשיב ניכר שפי מהאי דפרק הנחנק והתם קי"ל לאו שמיה היזק והכא קי"ל כרשב"ג במתני' דשמיה היזק : אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין נראה לר"י דאם מכר מכרו בטל לגמרי דאפילו בעל עצמו שמכר יכול לחזור בו לבטל המכירה דהכי אמרי' פרק אלמנה לכ"ג ["דף סו] גבי מכנסת שום לבעלה ותניא מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רבן גמליאל ואמר הבעל מוליא מיד הלקוחות ופי' שם בקונטרס מכרו שניהם או זה או זה דאם הבעל מכר האשה מוליאה מיד הלקוחות ואם האשה מכרה הבעל מוליא אבל ר"ח פי' דאפילו מכר הבעל הוא עצמו מוליא דתקנו רבנן שלא תתקיים כלל ובטל נאלהר : שפד [דף מד ע"א] המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו כו'. חזינן לגאון דאמר לא מגבינן האי קנסא אלא בא"י אלפסי והרא"ש כתב בס"י גבי השמטת כספים דאם המלוה אינו רוצה לומר משמט אני ספין אותו כדתנן גבי אומרים לו עשה סוכה ס' מכין אותו וכו' בבית דין של ח"ל אין רשאין לנוטו במסח וכל קנס דממון אין דנין בח"ל אלא במילי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס כדאמריק פרק החובל ולקמן פרק המגרש ור"ב אומר דהא דאין דנין דיני קנסות בבבל היינו קנסות הכתובות בתורה כגון אונס ומפתה ומוליא שם רע ול' שקלים של עבד והמטמי כפל ד' וה' ותאי נזק אבל דברים שבאו חכמים לקנוס מעצמן כגון על ידי תקיגהן קונסין ככ"מ ג) כדאיתא פרק שלשה רבה ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין ובפרק הגוזל קמא אמר רב נחמן האי גזלנא עתיקא הוא ובעי למקנסיה ופרק זה בורר אתר ריש גלותא ליכאיי לעייה ער"פ החובל : ודיני קנסות שפירש שאין דנין בזמן הזה שמעתי בשם הר"י מאוויר"א שיש להוס ע"פ שבעה טובי העיר וכן הוא מקובל מרבותיו : [דף מה ע"ב] המוליא אשתו משום שם רע ס' וטעמא משום קלקלא נראה לר"י דלא היה יכול לבטל הגט אלא לגו בעלמא משום דהואיל ולא אמר בראיה ולא כפליה להנאיה לומר אם השם רע אמת הרי זה גט ואם לאו לא יהא גט ותדע מדאמרי' לקמן שהיקותה יוסף מדבורה אלמא דלא חיישינן אלא ללגו דאי הוה תנאי גמור אי אוזי שתקה אבן מי שתקינן : [דף מו ע"א] ר"ת סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מכלן יוכיח רשב"ם שפה דאין לנעשות שליח לישאל על נדרו דהא"כ מ"ע דר"א ("נעשה) ["נעשבה] שליח לב"ד ולא תתבזה וקשה מס"ק דנדרים רבינא הוה ליה נדרא ז) ס' אי מיכנפי ס' משמע דעושין שליח ונראה לר"י דגרסינן ניחיה פירוש שניזוה בחלום ואמרינן התם דצריך י' בני אדם להתיר והדע דלשון כנופיא לא שייך בג' ולא נראה לר"ת דלא הוה ליה למימר מידוייא אלא נידוי או שמתא לגבי חירה כגירסת הספרים והא דקאמר רשב"ם אמאי אינה עושה שליח בב"ד ולא תתבזה לא ק' דאפילו ע"י שליח אין רוצה שתתבזה אשתו בב"ד כדמוכח פרק אלמנה ניזונית אלימה בין מן הארוסין בין מן הנישואין מוכרת שלא בב"ד ומפרש טעמא בגמ' לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד אע"ג דיכולה לעשות שליח אינו רוצה שתתבזה ולישנא דכיספיה אשכחן טפי ("כה"ג) ["בגמ'] בפ' זה בורר האי אריתא דזימנין כתבינן וזימנין לא כתבינן כספי ויתבי ["לא] כתבינן ["כו'] : ואי אמר לה הכי מאי מקלקל לה נראה דהשתא" אינו אלא לגו בעלייא ולא שיהא גט בטל ממש ובניה ממזרים דהא לא אסור ע"מ אע"ג דבכמה דוכתי מהני גילוי דעת כמו בשטר מברחת והאשה שנפלו ["דף עט] תבין ולא אילטריך ליה זוזי בפ' אלמנה ניזונית ["דף לז] הכא ליכא למימר הכי מדבעי ר"מ הגאי כפול לכ"ע דלא הוי אלא לגו בעלמא שיוליא עליה כדי להחזירה ואע"ג דכפלה לאחר סבור הוא דהריך ליה דוות בשגג הוא : שפו [דף סח ע"א] או לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מליט ידים ותנליט בגה"ת והקשה ר"ח והאך" מליט ידים ותנליט דקי"ל כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי בפרק השולח ["דף לו] וקי"ל נמי כמ"ד אין ברירה במסכת בילה ["דף לח] דקי"ל כרב נתן וכרבי אושעיא ומנלא דלא השכיחא ומייתי בכורים אלא חד בר ("כם) ["חד] עד יהושע בן נון והא דפסקינן בנדרים פ' השותפין ["דף מו] כראב"י בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותרין ליכנס בחצר לאו היינו טעמא משום ברירה כדמוכח פרק הפרה ["דף נה] אלא משום דויתור מותר בנודר הנאה מדאיתא פרק חזקת הבתים ["דף נז] ויש לומר בההיא לאודיה דסותב לגט מהיום ולאחר מיתה קי"ל כר"ל דלאו כקנין הגוף דמי משום דהכי לגבי ברא מחולי מחיל ליה דהכי איתא לריטתא בפרק יש נוחלין ["דף קלו] לתרי מילי דריש לקיש דהכא ודהתם אבל בעלמא קי"ל כקנין הגוף דמי ואע"ג דאמר רבא הכא קרא ומתניתא מסייעא לרשב"ל לרבא לא סבירא ליה הכי דא"כ לא מליט ידיט ורגליט כו' דרבא סבר האחין שחלקו לקוחות הן בריש פ"ב דקידושין ["דף מב] וכי האי גוונא איכא בפרק הזהב ["דף מח] דאמר רבא גבי משיכה מפורשת מן התורה קרא ומתניתא מסייעא לרשב"ל ואע"ג דרבא פסיק כר' יוחנן בר מהלת : סליק פירקא

הניזקין שמין להם [דף נ ע"א] יתומים שאמרו" בין לשבועה בין לזיבורית ואם תאמר לשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר פרק שום היתומים ["דף כב] אין מקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהם בעלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת לרב הונא דאמר משום עררי "אבל משום שבועה ליכא ותירץ ר"ת דמפרש שפז חזקה שהשיא אסור לעשות עם עובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם נתחייב לו כבר שבועה מותר לקבלה ממנו כדי להציל מידו וקרא דמייתי (ושם אלהים אחרים לא תזכירו) לא ישמע על פיך הוא אסמכתא בעלמא רבישראל מיירי שפיר והיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לחון כדיני ישראל אבל לפי מה שפי' רשב"ם דאסור לקבל שבועה מן העובד כוכבים מק"ו דשותפות ק' וי"ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים א"נ כדמוקי לה בירושלמי בפרק הכותב חספר כשגרע לו מן העובד כוכבים וקבל עליו העובד כוכבים ליפרע מן החייב תחלה דהא"כ עובדי כוכבים בתר ערבא אזיל ואסור כדאמר פרק איזהו נשך ["דף עה] : א"נ לכתובה כרבי יוחנן דאמר מקקין אף לכתובה הוס' : תנו ר' זוז [לפלוני ופלוני] מאות לפלוני ופ' והניקו וס'] ג) חזקה כהאי גוונא שאין נותן להם לכל אחד דאי נותן להם בשוה לכל אחד ב' מאות אפילו בלא אחריו נמי כל הקודם בשטר זכה מדלא קאמר תנו לפלוני [ולפלוני] ולפלוני שם מאות זוז : שפח [דף נא ע"א] כשקנו מידו פי"ה דאין כתובים משום דסתם קנין לכתיבה עומד וקשה לפי' דא"כ מאי פריך בטת נמי הא לא מהני כתיבה "דהגם בבטת דליהנו בשום בשטת כתיבה על ("פרקר) ["כן נראה] דקנין אלים טפי מכתיבה על כן פריך בטת נמי דנהי דכתיבה לא מהני מיהו קנין "מהני וכ"ל מכאן ראיה לאה דפסק רב האי גאון בפרק ג' ובפרק ה' וכן האלפסי בשער ד' ובשער ו' וכן המיימוני בפרק שני דטוען ונטען דקנין בעדים דהיבא כשטר נשור לכל מילי : שפט [דף נג ע"א] אבא שאול אומר חילוף הדברים ה) אמר רב תנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול וכן פסק ר"ח וכתב בעל העיטור אי איכא סהדי דמפסיד בנכסי קנת אפילו מינוא אבי יתומים יטבע כיון דמסלקין ליה מהשביעין ליה נמי וכן פסק בתבילתא משם הגאון דבסיל דיט מדין אפוטרופוס שאין עליו לישבע : שצ והמטלטלים אם יכולין להבריחו אם היה כדבריו שמינהו אבי יתומים נ"ל דאי ליכא סהדי

הגהות הב"ח א ג"ב גרסינן [illegible] : ב [illegible] : ג [illegible] : ד [illegible] : [illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible] נ"ם [כ] פי' ואין יכול לגלגל [illegible] שבנה

הגהות כהר"ם בשיקעיץ א) ה"ל . ב) אשם . ג) וכ"כ באשרי ז) [דגיהם : כ) [illegible] יתומים לא יהנו :

שמינהו אבי יתומים בית דין אביא של יתומים [הוא] אפילו בשבועה לא יניחוהו לעסוק בנכסיו אי לא מהימן להו לגבי דינא ומסלקי ליה עד שיביא ראיה ונחלה מזו כתב בעל העיטור דנראה לו דפלוגתא דרבי ורשב"ג דרבי סבר צריך לחשב עמהם באחרונה ורשב"ג סבר א"צ לחשב עמהם' דפליגי בדאבא שאול ורבנן ורבי דאמר צריך לחשב באפוטרופוס שמינהו ב"ד דס"ל כרבנן דאמר לא ישבע הלכך צריך לכל הפחות לחשב עימהם באחרונה ורשב"ג כאבא שאול דאמר ישבע וסיים בדבריו הלכך מינהו אבי יתומים דאפסיקא הלכתא כאבא שאול צריך לחשב' כיון דלא ישבע וא"כ כ"ש שלא יניחוהו ב"ד ליגע בנכסיו בלא ראיה והטעם מבר"ב בפ"ש דהלכתא שאין פסק המיימוני דאין להשביע בטענת שמא האפוטרופוס שמינהו אבי יתומים׃ **שצא** השיב הר"מ ראובן שהודה ואמר יש בידי ממון פלוני שמת והוא טוה לי להת לבנו פלוני כך וכך ולבנו פלוני כך וכך אם אותו הבנים ראובן רוצה לחלק הממון שוה לכל הזכרים אין טורפין יכולין להשביעו מספק כלומר השבע לנו שלא עכבת משל אבינו דבר דה"ל אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים וקי"ל דלא ישבע בטענת שמא אא"כ יטענו עליו ברי אבל אם ראובן בא ליתן לאחד ולא לאחרים אע"פ שאומר אבי יתומים טוה לעשות כן אותן טורפין שאין תפץ ליתן להם (*כלוב) [*במ"י אינו] יכולים להשביעו שלא עיכב ושלא בזבז ושלא פשע בשלהם כלום דטעמא מאי אמור רבנן מינהו אבי יתומים לא ישבע משום דאי אמרת ישבע מימנעי ולא עבדי וכיון דמידלא אזה ליה 'לאשתבועי אלא משום אימטעי לא מצגעיק א"כ ה"מ חזקה אותן יתומים שכתתיה לידות אפוטרופוס עליהם לפי דבריו אבל האחרים מלי שפיר להשביעו אם הם גדולים ואם הם קטנים בי דינא מוקמינן להו אפוטרופא ומשביע להו כדין כל אפוטרופא הנשבע בטענת שמא מתשובת הר"ם ז"ל. כתב המיימוני בפ"י דהלכות נחלות אפוטרופוס שמינהו אבי יתומין והיתה שמועתו טובה והיה ישר ורודף מלה וחזר להיות זולל וסובא והולך בדרכי האבק או שפרץ בנדרים או בהאבק הגזל ב"ד חייבין לסלקו ולהשביעו ולתמו להם אפוטרופוס כשר עיין פרק יש נוחלין גבי יכותב כל נכסיו [דף נב ע"א] הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סיבתא [*ט'] יתומים ששמו אלל בעל הבית תוך. **שצב** מעשה בלוה אלמנת ראובן הגאלה לשמעון והכניסה לו ספרים שהיו של בעלה הראשון ופסקה עם שמעון לפרנס בנה תוך בן ראובן וללמדו' וכן עשה ושוב מתה לאה ובא תוך וערער על הספרים ואמר לא נשבעה אמי על כתובתה ופסק הר"ם אם יש בחיתון שהכניסה לו רק כדי ילותא הנער שוה ליה אימו כאפוטרופוס דיתמי ומוכר משל יתומים כדי להאכילן ולצורך פרנסתן כדאמרי' הכא אפוטרופא מוכר להאכיל ואע"ג שלא מינוה אפוטרופוס לא ב"ד ולא אבי יתומין מ"מ לא גרעי מיתומים שסומכין אצל בעל הבית דחשיב כמו אפוטרופוס דמה דזבין לצורך שוי זביניה זבינא הלכך אומדין אם יש בילותא הנער במזונותיו (*לפרנסה) [*ולפרנסה] וללמדו ספר כנגד הממון שהיא הכניסה לו אז הוא פטור ורלויה אחרות יש (*וכן כתובות עיין פרק חזקת הבתים) [*והגם כתובים פרק ח"ה סי' תקל"ח מ"י] (*וכן נמי) פרק קמא דבבא מציעא [*סי' רצו] גבי רעיא שם כתבתי התובה שאפוטרופוס של יתומים שלוה מעותיו ברבית שהוא פסול לעדות ולשבועה ועיין בקונ' סס' יתומים הרי הן כהקדש. כתב הר"מ ז"ל **שצג** כ"ל שאם אדם תובע יתומים ואומר אביכם היה חייב לי והם משיבים לא היו דברים מעולם או אין אנו יודעין שאין לו להשביעם שבועת היסת ואפילו ביתומים גדולים כי לא נתקנה שבועת היסת אלא בטענת ברי' משום חזקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו והכא אין [*טוען] טענת ברי' שהן יודעין אלא אומר אביכם היה חייב לו ויכול להיות שלא היה חייב לו וכיון שאין לו לא (*עדים ולא שטר) [*שטר ולא עדים] שהודה בשעת מיתתו ה"או לוה להם מקודם לכן לפרעו אין כלן בכה"ג משום מלוה לפרוע יהב אביהם ואם הוא טוען שאין טוה לכם לפרעני אין נשבעין בטענת שמא אלא הגך דמני פרק כל הנשבעין השותפין והאפוטרופין [וכו'] דיהירו יותר וכן משמע במיי' פ"א דהלכות מלוה עיין פרק שבועת הדיינין ופרק הכותב והא דתנן פרק כל הנשבעין שבועה שלא פקדנו אבא היינו יתומים מן היתומים וכשיש להם שטר ובלאו ליטול אז יש להם לישבע שלא פקדנו וגובין מה שכתוב בשטר שלהן אבל לישבע וליפטר לא מליט שישבעו כה"ג ולא דמי למנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור וקי"ל דנשבע שבועת היסת שאין יודע דהתם שכנגדו טוען טענת ברי' אבל הכא לא תלי עיון טענת ברי' כי מה היה לו נתבע לידע ומפרק הגיזקן אין להביא ראיה דקאמר יתומין הרי הן כהקדש אלמא אע"ג דתקון רבנן משיכה גבי יתמי אוקמוה אדאורייתא לעובתן א"כ שבועה היסת נמי לא תקינו אותמי דאין זה ראיה דאיכא למימר האי דהכא איירי בקטנים אבל לא בגדולים ואע"פ שהן פטורין מן השבועה היתומין יחושו לעצמן ואם יודעין שאביהן חייב לו יחזירו לו סיסת ידיהן דיתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו ואם הוא טוען טענת ברי' בפני טוה לכם אביכם לפורעני או בפני עדים טוה לכם והם הגידו לי והלכו להם אז ודאי נשבעין שלא טוה להם אם [*הם] גדולים אבל בקטנים אין מזקקין לנכסי יתומים אא"כ רביה אוכלת בהם וכן הגיד לי ה"ר ישעיה משם רבינו ישעיה מטרנא וכן שמעתי מקרובי ה"ר שמואל תשטבי' ולאחר זמן מלאתי כתוב שרבינו יהודה מפריש כתב סוף פרק המוכר הבית ז"ל שטר כיס הולא על היתומים נשבע וגובה מחלה פרשב"ם ז"ל ובהלכך מחלה משתבעי יורשין שלא אמר להם אבא שחייב לזה התיי של פקדון והין נראה (*לר"י) [לי מ"י] דהא שבועה זו לא מליט בהלכוד כדי ליפטור כי אם לגבות דהא תנן הפרק כל הנשבעין דהאב גובה בשבועה והבן גובה בין בשבועה בין שלא בשבועה ומוקמינן לה כב"ש דאמר שטר העומד לגבות כגבוי דמי והפ"ה נשבע הבן שבועת יורשין ואע"פ שהאב חשוב כמוחזק ע"י שטר שבידו ואפ"ה בכך הבן כאילו בא ליפטור ע"י שבועת יורשין מ"מ אין זה לפטור אלא לגבות שינגבה ע"י השטר ואפילו שבועת יורשין דשבועת היסת לא אשכחן כי (*אם) [*אין . מ"י] להטיל עליהם שבועת יורשין כיון שאין להם לידע אם פרע אביהם אם לאו והטעם מבר"ב עיין פרק חזקת הבתים ופרק (*המקבל) [*המקבל סי' תשל"ט]׃ **שצד** יהיב זוזי יתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש חימה לר"י הא הדיוט קאי במי שפרע וכיון דהדיוט קאי במי שפרע לא יהיו יתומים יכולים לחזור בה דהא קאמרינן בקדושין [*דף כט] גבי הקדש עלה דהאיא מסגה רשות נגוה בכסף וקאמר התם פדאו ולא הספיק למשכו כו' ופריך לא יהא כח הדיוט חמור משל הקדש ומשני אטו הדיוט לאו בתי שפרע קאי ה"ג נימא גבי יתומים וי"ל (*זוקא) [*דזוקא] גבי הקדש דאיל והדיוט נמי קאי במי שפרע יוה זילותא דהקדש אבל גבי יתמי ליכא זילותא ויש להם שני טיוות כח הדיוט וכח הקדש׃ יתומים הרי הן כהקדש פי' ר"י דהך סוגיא אתיא אליבא (*דרבי יוחנן) [*דריש לקיש מ"י] דאמר מעיכה מפורשת מן התורה ותעות מדרבנן בעלמא דקי"ל הכי כר' יוחנן ומשום הכי קאמר הרי הן כהקדש אבל אליבא דרבי (*שמעון בן לקיש) *[*יוחנן . מ"י] דאית ליה חעות קונה מדאורייתא הוי ליה למימר גבי יתמי אוקמוה אדאורייתא כדאמרי' לעיל גבי זיבורית׃

[וכן מ"או זלאתי יוחנ' במרדכי של מכר"ד לחר פרוש ז"ל והאמת דר"ל גבי משיכה מפורשת כר' יוח' סבר מעות קונות ולר"ל לגבי הגי' הואת קשה וכו' דקי"ל הכי כר' וצריך לכיות אע"ג דלא קי"ל הכי אלא כר"י וח"ק]

דאתי למימר נכרסו תשיך בעלייה ואם תאמר לעיל דאמרינן מעך פירי מיתמי איקרי היינו דרבי תגילא והדרי בהו יתמי לא רצה יתא ליהמי שיאמרו להם הלקוחות נכרסו תשיך בעלייה ויש לומר דנעשו הלקוחות שומרי שכר כיון דיכולין לאוכלו ולעשות בהם כל חפצם כדאמרינן בהשוכר האומנין [*דף פא] הלוקח כלי מבית האומן לשגרו בבית חמיו ואנס בהליכה חייב ובחזרה פטור משום דהוי כשומר שכר אלמא בחזרה הוי כשומר שכר הואיל ונהנה חייב באונס' וכן נתן (*כל) המעות על החפץ ולא משך החפץ אע"ג דיכול לחזור בו מותר להשתמש הלה במעותיו ומשום עליהם שואל מיהו ליה לא הוי כל זמן שלא הוציאם ואי אמר בין צרך ולא פקדינהו אפילו כשומר חנם לא הוי ולוה אין פטור עד שיגיע ליד המלוה או לחזירו בפניו ואפילו בעל כרחו פטור ואפילו למ"ד נתינה בעל כרחה לאו שיה נתינה [בפרק מי שאחזו] ואם זיכה לו על ידי אחר שלא בפניו לא מיפטר אם נאנסו אפילו למ"ד גבי הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז או לגבי עדי תמה

[*ספרי תמה איג נו"ל כ"ח עד שלא תנו זבה תמית' ולמעמי' מיתנא כדי שיוחלם לו אם סתן לאחר [או סתן לו] כצ"ל] *שנתינה בעל כרחו [*אי ע"י אחר מ"י] שמה נתינה

הטיט לענין דהוי גט והבית שהוי אבל לאחריות המעות לעולם על הגואל עד שיזכה לו בפניו אבל אשה מגורשת ושורה כי לא נתחייבה כלום פירוש ר"י *(פ' כיצד מעברין)* [דף נו ע"ב] א"ל ר' ירמיה נהי דהפסיד שכר הזכרות תיהה לריב"א מאי דעתה דרבי ירמיה היכא דאיך נאמן להפסיד שכר של הזכרות שלא יפסיד שכר כתיבה טוה דאם ספר תורה פסולה בכך הכל יפסיד ואם אין פסולה בכך אפילו שכר הזכרות לא יפסיד ותירץ דהיה סבור שיעביר עליהם קולמוס לקדשו ולכך לא הפסיד רק שכר הזכרות והגמרא קא מפרש לחילותיה ואזיל שאני אומר כל ספר תורה שאין אזכרות שלה כתובים לשמה אין שוה כלום הקשה תלמיד לרבינו אי"ה ויתן לכל הפחות כספר חומש בעלמא ללמוד בו היטב ותירץ דאין הכי נמי רק שעדף שווה ס"ת העשויה כדין יותר מחומש זה לא יתן עיין בהלכות הסלון אמר ליה מתוך שנאמן אתה להפסיד שכרך כו' מכאן פסק ר"ת דס"ת בעי עיבוד לשמה כדקאמר רבי אבהו הכא וסוגיא דהאי תלמודא דהכא גברא נמי הוא שקיימא ליה שהוי פוסל ס"ת בכך שעיקרו לכך בא כמו בסתירה שעביתי עורך נסמתו והקשה לו על פירוש רבינו שלמה בפ"ק גמר הדין [*דף מח] דפליגי התם אביי ורבא בהורג בגד למת דאביי אמר הזמנה מלתא היא ורבא אמר לאו מלתא היא ומוקי להו התם בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דלעיל גר השולח דהניח ליטן זהב כו' ופליגי בעיבוד לשמן ופירש"י דאביי דאמר הזמנה מלתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן ורבא דאמר לאו מלתא היא סבר כרבנן דלא בעי עיבוד לשמן דעיבוד כהזמנה ועיבוד נמי לאו מלתא היא כי היכי דהזמנה לאו מלתא היא והלכך לא בעי עיבוד לשמה וא"כ הלכתא דלא בעי עיבוד לשמה דהא הלכתא כרבא בר מיע"ל יקג"ם ופסקינן נמי התם בהדיא הלכתא כרבא והכא מוכח דצריך עיבוד לשמן על כן נראה לר"ת לפרש התם איפכא דלרבא צריך לשמה לפי שהזמנה לאו תלתא היא וצריך עיבוד לשמה לרבא במקום הזמנה ולאביי אבל לאביי אין צריך אלא הזמנה דהזמנה תלתא היא תום'׃ [דף נד ע"א] אמר לעדים ראו גט זה ואח"כ חזר ואמר כגסי בשטר חוב זה ט' אע"ג דאמרינן לקמן בהזורק כנסי בשטר חוב זה או שמלאתו מאחוריו לאו גט הוא התם מיירי שלא אמר לעדים ראו גט זה שאני טתן לה ולכך לאו גט דלא האי בדעתו ליתן לה לשם גירושין אבל הכא איירי כשאמר לעדים ראו גט זה דאזיל ודעתו לשם גירושין בדעתה לא הוכחה לן מ"ר׃ לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל לקח מבעה"ב וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים בתלמודא ירושלמי *דשלשה גזירות [*האי] [נגזרו הלכך] קמייתא ומליעתא הגב אונסא גמר ומקני ואע"ג דאמר תלוהו ויהב אין יתהנתו מתנה נראה לר"ת דהא מלתא דמי לזביני דקי"ל תלוהו וזבין זביניה זביני כיון דהאי לא יהב ליה קרקע מספסי דלמא קטיל ליה דמי כאילו הסיקריקון (*עצמו מכר) [*מכר עליש] לו בשביל הקרקע שלו׃ **שצה** מעשה ביהודים שדחקו את חביריהם בתפיסה לקבל עליהם חרם לתת להם כך ופסק הר"ם דאין בתורה חרם ממש כיון דאנוסין היו (*הפילו) [*דאפילו] תלוהו ויהיב לא הוי מתנה כ"ש בנדון זה דהכתי לא יהיב תידי אלא קבלו לתת ואת דחי לגזירה קמייתא ומליעתא דסיקריקון דאמרינן הכא דהגב אונסא גמר ומקני דהתם דאשעבדי טכבים היו לריכים להורגו מפני היראה גמר ותקנה אפילו במליעתא דאמר כל דקטיל ליתיב ארבע זוזי ולא היו צריכין להורגו מ"מ היהודים היו יראים כיון דהכבר הורגו להורג מכח הגזירה ראשונה [*ונעשה בהיתר] והגב אונסא גמר ומקני אבל הכא לא שייך דאי תשום דיחותו [*לא מ"י] עביד איניש דנזים ולא עביד אפילו במילי דממונא כגון אזיל ואיקטיל דקלא דכלניה כ"ש לאיקטל איהו דלא עבידי דיהודים יהודים משום דספיכות דמים ויחסי עלילות השרים דאע"פ שהיו מגזמים להורג אותם לא היו יראים לעשות דבר זה תבגי השר שהיה דורש דמם מידיהם ע"ל דלא דמי דודאי גבי מקרקעי דלא מיתסרי גוביינא שייך לומר אגב אונסא גמר ותקני ליה לסיקריקון אבל גבי מטלטלי דמיתסרי גוביינא לא קנה הסיקריקון וא"כ והאי אין בהוא חרם ממש ואע"פ שקבלו עליהם על דעת המקום ועל דעת הקהל חלילה שיהיה דעת המקום מסכמת לרעה רק לטובה ודעת המקום היא עיקר ולוה המסוגה דעתו לדעת המקום ולא לדעת הקהל אע"ג דנודר שהודר (*ברבים) [*על דעת רבים] אין לו הפרה היינו היכא דאמר ע"ד פלוני ופלוני או ע"ד ג' כדפי' ר"ת פרק השולח אבל הכא לא יל כ"' שאנוסין הן הדע דהא אשכחן כשהשביע משה את ישראל בערבות מואב אמר להם לא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר לא אתכם לבדכם וגו' ואמרינן פרק אמר ר"ע ויתילוהו בתהיית הגר מלתא שכשפה עליהם הגר כעינית [*ט'] ועיין בשבועות [*סי' אלף כ"ז] תשובת הר"ם אבל הכא דאיכא יסורים והגלות שאין להם קבלה בטל הנדר והשבועה לגמרי דאמרינן האדם בשבועה פרט לאנוס היכא דלביה אנסיה כ"ש אונס דיסורים דפטור לגמרי מקרבן ומתלקות ומאיסור דיסורים גדולים ממיתה כדאמרינן אלמלא נגדוה כו' ואין לומר הכא כיון שבידם לקיים הנדר וליתן הממון חל החרם ויהנו הממון הא ליתא דהא אמרי' בשבת [*מכאן] מודעא רבה לאורייתא אע"ג דבידם [*לקיים והם בידם מ"י] לקיים מלות המקום והסכימה דעת המקום כ"ש וכ"ש בנדון זה דאנן סהדי דלא הסכים דעת המקום דאחד יאסר וישפוך דם יהודי אחר עד שיתן לו ממון דבטל דעתו אלל דעת הקהל ואין אלל דעת הקהל מחם באותו חרם ואפילו שאלה אין צריכה דהא רבי תנגאל פירש ד' נדרים אין צריכין שאלה לחכמים כשמואל כ"ש ד' דנדרים ולא כרב אסי דאמר טלן צריכות שאלה לחכם דהא רב ס"ל כשמואל בירושלמי ובפ"ק דנדרים מוקי פלוגתא דר"ם ורבנן בפלוגתא דשמואל ורב אסי כר"ם והלכתא כרבנן לגבי ר"ם עוד הביא ראיה משבועות וכן אכתבנו׃ לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים [דף נה ע"א] אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קני השואל אמר אסי' בשטר לא קני עד שיכתוב לו אחריות נכסים פירש"י ז"ל בתם' כתובת מקחו בטל בבאו שלש שדות אחת שייחד לה בכתובתה ואחת שכתב בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה והקשה רשב"ם מהא' דפרק חזקת הבתים למעוטי מאי אליימא למעוטי שאר נכסים כ"ש דה"ל אובה אלמא מכמע התם דגם בשאר נכסים מקחו בטל ונראה [*לייסב פרש"י מ"י] דבכולם שדות אפילו הבעל יכול לחזור בו ולומר מכירתי אינה כלום אבל בשאר שדות המקח קיים שאין הבעל יכול לחזור אבל האשה היא הטרוף כתובתה והאמר נחת רוח עביתי לבעלי עיין פרק חזקה הבתים [*תשל"ב ותשל"ג] ובפרק אלמנה לכהן גדול [*קל"ד וקל"ה] ופרק הכונס׃ **שצו** ולענין יבם אית נפ"וסי דהכמים התמירו כיבם עפי שלא יוכל למכור כלל בנכסי אחיו בלא רשות יבמתו ואע"פ שסופה לטרוף מן הלקוחות אם לא תתגלא בני יגרי אפ"ה לא היא מכירה כלל ומקחו בטל לגמרי משום דשאר נכסים אין משועבדים לה אלא נכסי אחיו בלבד כדהגן כתובתה על נכסי בעלה הראשון אבל בעלמא שמשעבד כל נכסיו לאשתו לא החמירו כלל אלא אי בעי לזבוני מיזבין ומיהא מקחו בטל לענין גיטי כתובת אשה שאם אין בני חרי תטרוף מהלקוחות כדמוכח פרק חזקת הבתים׃ **שצז** [דף נט ע"א] הפעוטות מקחן מקח ומימכרן ממכר במטלטלין משום כדי חייו כתב ראבי"ה ומשום כדי חייו אמרו אפילו יותר מכדי חייו וכן אנו מפרשים **שצח** גבי מה שאירס מתנה מסור לך וכן בפרק איזהו נשך גבי רבית דעובד טכבים וכדאמרינן במגילה מיכרך רפא אדפא היכי כרכינן אלא כיון דלא אפשר שרי פי' אפילו בלא כריכה דהתירו לגמרי להביח זע"ז אע"ג דזימנין דאפשר *וג"כ אני מפרש **שצט** עיטוש עליו והגידוש כמוס תוי נסב (*דהנהו גזירה דפה) [*דהוו הגזירה של פה] לנחמי' עיין בסוף פרק מליאת האשה ולקמן בפרק מי שאחזו׃ [דף נח ע"א] אבל בשטר קנה והאשה נמי יתא והא דאמר ב"פ מי שהיה נשוי [*דף נה] דיטלה היא לומר נחת רוח עשיתי לבעלי היכא דכתב

ראשון ויתחיה לו י"ל התם כשחוזרת לו על השטר° והכא מיירי בשעשאה לו שטר בפני עצמו או נמי התם כשהרשית בתכירת יבעל את שתלה° הטעיוד והכא שכתבה *בשטר מכירה שמכרת בעלמה הוס' פ"ג פרק מי שהיה נשוי למכתב מירפא [*הוס'] אבני כתגא לא תבני בתגא יקציל מינאן דוחה להם ליפרוע מה שהקדיש זה אלא אחריות קאמר · תנו [דף נח ע"א] א' מתנה מרובה וא' מתנה ועמעה מדלא קאמר כדי א' מתנת מטלטלי וא' מתנה קרקעות עלאה חזקה במטלטלין דמיירי בגו קאמר והא דאמרי' פרק מי שמת גבי פחות מבן עשרים ראין מוכר בנכסי אביו ומתנתו מתנה [*במקרקעי] התם שהוא בן י"ג שנה ויום אחד אלא דלא הוי בן כ [עיין פרק מיאת שנה תשובה סי' ם ובאלפס רבק דאין למכור מ"י] *והשתאתם° למכור בנכסי אביו עד שיהיה בן כ' אם אבותיו ונתנו לו קרקע בשוה קטן ולא ירש מהם [*אם יכול למכור] הינך לשן רשב"ם בפרק מי שמת והכא ואשמעינן דוקא בנכסי *אבא אבל בנכסים שנתנו לו במתנה או שקנה *מטלטלין שהניח ירושת אביו ראוי מוכר פחות מבן כ' כדין מטלטלי עכ"ל ולפי שלמעו כתוב קיל המרכס שקנה *מטלטלין שלו בין שירשן בין שנתנו לו בין שקנאן ומטלטלין הלנו דנכי מטלטלין אין חילוק היאך באו לידו דרשאי ואל לעשות בהם מה שירצה משהגיע לכלל פעוטות ושאוכה ירושת אביו קאי אנכסים דרישא דתנהא דהייט קרקעות וה"ק או שקנה נכסים מתמיטלטלין שנתן מטלטלין עבור קרקע שקנה ולא נתן קרקע שירש עבור קרקע שקנה דזה לא היה יכול לעשות עד שיהא בן כ' וק"ל אלמה דוקא ירש חמוריש [ז] אבל נתן לו או קנה לא עכ"ל וז"ל רש"י ז"ל בפ' התקבל ולמכור בנכסי אביו קרקעות עד שיהא בן כ' הוי קטן משום דאלימתא כח ירושה אבל בנכסים שלו לא עכ"ל תנא אלו דברים שאמרו מפני דרכי שלום ט' תשובת הר"ח אשר שתלה נשרי ה"ר אשר בקושת כהן לפתוח ראשון אם הרשות בידו ליתן רשות לישראל לברך יפה בסעודה וי"ל שהרשות בידו כדמשמע סוף פרק הניזקין אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ופריך בגמ' מפני דרכי שלום דאורייתא היא אמר אביי לכדתני ט' עד דתסיק אם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בב"ה לא דאתו לאנצויי פרש"י ז"ל וז"ל אבל לענין לקרות בתורה בבהכ"נ אין כהן חולק כבוד ללוי ולא [*לוי] לישראל דלא ליתי שראה לאנצויי ולומר תנא *דקריה בריכה והייט דקתני במתני' כהן קורא ראשון* בתורה [מן התורה] ואין רשאי לחלוק כבוד ולמסרו מפני ד"ש עכ"ל אלמא הא דקאמר° כהן קורא ראשון הייט תקנה לישראל להקדות לכהן ראשון אבל אי קאמר כהן אני מוחל על כבודי כבודו מחול כיון דרב בחזה בל כבודו דכבודו מחול דאורייתא דיליה הוא כ"ש כהן שבעצמה נתנה לו ולזרעו עד עולם בברית מלח דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וכן בפרשת קרח כתיב פעמים כהונתכם תיתה שבעצמה ליכם היא ולא דמי למלך שאין יכול למחול על כבודו כדהכ"ל כי לה' המלוכה (*מחליך) [*התמליך] מלכים ולו המלוכה ולהכי כתיב שום תשים עליך מלך שיראה בו יהיה ביזיות הרבה עליו שאין כבודו מחול והשתא ע"כ הא תניין אבי ויברכה כהן קורא ראשון כת"ם בתורה על כרחך מטה דאורייתא לקרותו ראשון הכא דלא מחיל ליקריה ואפי' הכא יתחיל ליקריה דהשתא לא הוי מטה דאורייתא אפ"ה קורא ראשון משני י"ם דלמא אתי לאנצויי והני מילי בבית הכנסת אבל בסעודה דלא אתי לאנצויי או מחיל בכיר רמי ולא כמו שכתבת כיון דמקדשתו ילפי' תימא לא יכתו אתו דהני מילי גבי פסח נסים בעבירה אבל לפתוח ראשון ולברך ראשון דלא הוי אלא כבודו יכול למחול ראסו ליטול מנה° ראשון אם לא רוה הכהן ליטול וכי תימא אדעתי' למימר דיכסט חלילה ³למימרא בן ואם שנא היתנות יואת הבה עליו ברכה אלמה °לא יתורין דיכסט אע"ג דמוקדשתו יליף אלא והא לא יתורין יכסט יואת ... ם בעבירה אבל דברים שהן לכבודו או לריוח ממון מלי מחיל אבל לא בביהכ"נ משום אינצויי ו.. ודה לא שייך אינצויי כדאיתא בגיטין משום דלא שכיחי בה רבים ואפילו בסעודה ... ובריא מילה דשכיחי בה רבים לא פלוג רבנן מדלא מפליג תלמודא בין סעודה לסעודה ... וד כי אפילו שכיחי רבים לא אתי לאנצויי [*שהבעה"ב שהן רשות לברך למי שירצה ולאמר יישר בעיניו מ"י] *שהבעל [*הסעודה] שיתן לברך ולאמר יישר בעיניו ובשני זה קאמר תלמודא דאפילו בביהכ"נ יכול כהן ליתן רשות לישראל שגדול ממנו לברך ולעשיר להורה דלא שכיחי רבים (*ומיהו ר"ת) [*וכ"ש בסעודה ולגע"ג דר"ת מ"י] פי' דה"מ בזמניהם שהיו עסוקים במלאכתן כל יומא הוה ולא

[*ואמר מהר"ר שלום שאין מרדכי מצא שאין כנגה"כ צריך ליטול רשות מכהן שכתב במרדכי שהרי שבעה"ב יכול ליתן לברך למי שירצה מחוזי מהרי"ם ואני הרבים אינו מבין דבריו דהו משום שארשות ביד בעה"ב ליתן לברך למי שירצה ולכן אינו צריך ליטול רשות ממנו א"כ תורת אתן לו בעה"ב לברך נ"כ לא יטול רשות מן הכהן כיון שארשות ביד בעל הבית ליתן לברך למי שירצה וזו"ח]

רגילין לבא לביהכ"נ כי אם בשבתות וי"ט אבל השתא בזמן הזה דאין אנו עסוקין במלאכה אין חילוק בין שבתות וחול דכל שעתא שכיחי רבים ומ"מ בסעודה ליכא מאן דפליג והדבר פשוט הוא שיש בח כהן להלוק כבוד למי שגדול הימנו הרשות בידו · הגה"ה ורבינו שמחה כתב דאין יכול כהן ליתן רשות לישראל לברך כ"א לרבו או למי שגדול ממנו גם היה עושה מעשה לנגף השבה לזימון י' ואפילו אמ"ל דאשה לא מחייבא (לא) מדאורייתא אלא מדרבנן דבעיא היא בפרק מי שמתו ה"מ לאפוקי אחרים י"ח אבל לצרוף בעלמא להשרת שם שמים שפיר תצטרף עכ"ה תנו ועיר שכולה כהנים ואין בה כי אם ב' או ג' ישראלים לא יקראו כהנים במקום (*ישראל) [*ישראלים מ"י] להשלים תמן ז' דכהן אחר כהן לא יקרא (*גם בשני) [*וברביעי ובחמישי כ"מ לא יקרא משום פגם ס' מ"י] וחמישי כ"ם שלא יקראו משום פגם שהיתה פגם ראשון תפני שאומרין לאחר שקרא כהן ב' שיאמרו שהוא ליתן עיכוב שאלו היה כראשון וצריך לחזור בסדר ולקרות כהן אחר ולע"ג שאין אומר עתה פלוני יעמוד מה בכך וכי תורה לקרות הבאן נמי דנהגו עתה לקרות בשם הקרואים משום דלמא אתי לאינצויי מ"מ אין חובה להזכיר כהן ועוד אפילו שרי א'ל להזכיר אלא מירתו לו שיעלה וכן שמעתי שהיה עושה הקרובי ה"ר שמואל מבייבר"ק ושר אם יקרא כהן אחר בד' או בה' יש לו פגם לפגם כי יאמרו שאינו כהן אלא אבל כיון שקרא במקום ישראל כהן לוי אחר לוי לא יקרא מפני פגם שיאמרו דהלוי הקורא בשלישי במקום ישראל יאמרו שישראל הוא ה"נ כהן הקורא בד' או בה' שמי א' יאמרו חלל הוא תנו [ח] ובשמחת תורה שקורין כהן או לוי אחר חתן התורה או חתן בראשית שאני התם שכבר קראו ה' כמשפט היום ולא סליק האי למנינא (*וכן) [*ותו] ליכא למיחש לנכנסים ויוצאין ועוד שמספיקין להם ואומרים פיוטין (*ועוד שקורין) [*וקורין] להם בשם חתן תורה ובשם חתן בראשית ובכתב מקומות הולכין עמהן חשובי הקהל [*על התגדל] ומינכרא מלתא טובא תנו ועיר שכולה כהנים ואין בה (*שום ישראל) [*אפילו ישראל אחד מ"י] נ"ל דהכהן יקרא שני פעמים ושוב יקראו כהנים דהכל משלימין למנין ז' ואפילו עבד ואשה וקטן וכירם רבינו שמחה דלאו דוקא למנין ז' אלא ה"ה לג' מדהכן שהמאה בפרק שלישי דמגילה קטן קורא בתורה ומתרגם וגבי דמפסיק עלה אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור הכא דלא אפשר ידחה כבוד צבור משום פגם כהנים שלא יאמרו בני גרושה הן אבל בעיר שיש בה שלשה ישראלים קורין ואחרים וקורין כמו בני העיר שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב וחוזר ועומד וקורא

עד ז' פעמים כדאיתא בתוספתא דמגילה ואם יש קטנים ישראלים שהגיעו לחינוך גם הם עולים למנין ואע"ג שכתב רבינו שמחה שיש בירושלמי גבי הטלה דאשה מברכת לבעלה וכן לאביו לא כן א"ר חייא ברבי יוסי ברבי נהוראי כל שאמרו בקטן לא אמרו אלא כדי לחנכו תפתר בשוטה אחריהם כהוא דתנינן תמן מי שהיה עבד או אשה מקרין אותם עונין אחריהם מה שהם אומרים ס' ה"נ הכי ראזן קורא עמהם ועיר שכולה כהנים ואין בה נשים ועבדים וקטנים וישראלים לא יקראו בתורה כלל והטעם מאחר בר"ב: ועוד מצאתי שכתב רבינו אברהם בשם הר"ם אחיו והיכא דליכא כהן ויש שם לוים וישראלים אין לקרות לוים כלל° אם יש שם ז' ישראלים יקראו כלם ואם אין שם אלא ישראל אחד יקרא ולאחר קריאתו ישב מעט ויעמוד פעם שניה וכן יעשה עד שיום ז' ואם אין שם ישראל יקראו לקטנים° או נשים ולא יקראו לוים וכתב ר"ב מ"ל דוקא שאין לוי צריך הכהן לישב ולחזור במקומו ושוב יעמוד ויקרא במקום לוי פעם שניה כדאמרינן בתוספתא דמגילה במקום שאין שם כי אם ישראל אחד שיודע לקרות בתורה ישב למקומו בין כל פרשה ופרשה ויחזור ויעמוד ויקרא ולא יעלה למנין ז' ור"י פירש דההיא דתוספתא מיירי קודם שתיקנו דכל אחד מברך לפניה ולאחריה דאז' פרשה הכל כקריאה אחת מש"ה היה צריך לישב תנו אבל עכשיו אחר תקנה יש הכהר דיו ואין צריך לחזור למקומו ולישב וכן אנו תנינן שהכהן קורא פעמיים ויעמוד רבים יאודה כתבו דאם אין שם ישראלים רק כהנים כהן אחד יקרא ז' פעמים ובכל פעם ופעם יברך לפניה ולאחריה ואין צריך לישב בינתים . ושאל לרבינו אבי"ם עיר שכל יושביה כהנים או לוים והשיב שיקראו במקום ישראל וכן מצאתי שכתב רבינו יעבן דלאו לוים קרו במקום כהן דליכא כהן וליכא למיחש משום פגם כיון דכולה כהנים או לוים שכת חליצה דוקא בשים רק שנים או שלשה כהנים והשאר ישראלים אז איכא פגם. אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן (א) נתפרדה החבילה דהשתא אין סדר לדבר דטעמא דלוי קורא שני הוי משום כבודו של (*משה) [*כהן בצבור. מ"י] שהוא מסבטו וכי ליכא כהן הקורא קודם לוי קורא כמו שיבנו או ראשון או אחרון ואין להקפיד בדבר כלל כך פירש ר"ת והוא פירוש שני של רש"י ז"ל א) אבל פירוש ראשון לא נהירא לו דהוא משום חשיבותו דלוי קורא אחר כהן כי ליכא כהן כ"ש דאיכא כבוד טפי אם יקרא ראשון ולמה יש לנו ליטול כבודו משום שאין שם כהן ויהא הפ"ב דכתובות שמחלקי בזה שאין כהן מה דאית שקרא אחריו לוי אין ראיה שמר דאין קורא לוי רק לאחר כהן דמשום לפרש שקרא אחריו לוי גדול הימנו והכא דליכא כהן לא הוי קוראין ישראל קטן קודם לוי גדול: תנו [דף ס ע"א] מהו לקרות בחומשין בבהכ"נ פרש"י ז"ל יש שכותבים להם חמשה חומשי תורה בחמשה חתיכות כל חומש לעצמו דכל ספריהם היו עגולין כמו ס"ת ומסיק הכא דאין קורין בו משום כבוד צבור דהוי גנאי להם שאין להם אלא ספר אחד לבד ויש מדקדקין מכאן דהוא הדין בספר אחד אין לקרות מפני כבוד צבור הא בחומשין דיין דיש כל ה' חומשין דעתה אין גנאי שוהר ואומר ראבי"ה דאין כדבריהם ממש דלא הוי טעמא אלא כדמפרש בירושלמי דמגילה בפרק בני העיר תרסיגן התם אתאן סיילן לר' יוסי מהו לקרות ברבים בחומשים אמר לון אסור ולאו דאסור אלא מגו דנפסיה עגומה אתו אבין לון תורה שלמה כל שכן שנפשם עגומה שנמכר עליהם לקרות בחומש ולצורך לקנות ס"ת וכן מצאתי הקורא (ג) בחומשין אין רוח חכמים נוחה הימנו ומשב שלא יקרא שאפילו בס"ת שאינה עשויה כתיקון חכמים שאינה תפורה בגידין ואין בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אסור לקרות כ"ש בחומשין דאסור לקרות ולהזכיר שם שמים לבטלה: תנו כותבין מגילה להיסק לתלמוד בה וה"ה דשרי לכתוב פרשת הקרבנות וכן °כל קריאת שמע שבתפלות שלנו משום עת לעשות לה' שהרי אין כל העולם יודעים בע"פ ואין לכל העולם חומשין להביאם לבהכ"נ ואתי לבטולי תפלה וק"ש שהוא מן התורה לכך שרי לכתוב יהי אע"פ שלא ניתן ליכתב וה"ה והולך קריאה שירת הים ופרשת הקרבנות בבהכ"נ בע"פ והלא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ ואמר ר"ת דהכי מיגרס גרסינן תרוויהו דאמרי' תפלין ומזוזות נכתבין שלא מן הכתב משום דשגורים בפיו והא דאמרי' ביומא ובעשור שבחומש הפקודים קורא כהן גדול על פה התם נמי טעמא (*כדפרישית) [*כדמפרש'] דח"ח לגלול ס"ת ראין גוללין ס"ת בצבור ולהביא ס"ת אחרת נמי לא דאמר משום פגימו של ראשון: תנו [דף נו ע"ב] מלודת חיה ועוף יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום תימה לר"י הא אמר פרק לא יחפור [*דף כה] מרחיקין מתשרה את כמלא רישת הנה וכ"ש כשבא בתשרה° ונראה לר"י דהוא לכתחלה מרחיקין אבל גזל ליכא ועוד י"ל דהתם אומנתו בכך לכך ירחיק והא"ל ירושלמי שיבא אבל הכא דאין אומנתו בכך אין גזל אלא מפני דרכי שלום: סליק פירקא

תם האומר התקבל גט זה [דף סב ע"א] בשליח או להתמר אפכא התקבל לי גיטי ולאחר אמרה הבא לי גיטי (*והא) [*ובעל] אמר הולך כמו שאמרה ואמר ר"ל אמר רבה בר אבוה משהגיע גט לידה מגורשת ש"מ דאדיבורא דידיה קא סמיך [*ואותיה דהכי אמרה ומסרי' לידו בתורת שליחה רש"י] אלמא אע"ג דלא ידע הבעל או הוה שליח לקבלה אורחא דמלתא (*למיכתב לה) [*למיתב ליה] גיטא ולא מצרכין ליה לגבר שהוא שליח ולא חיישינן לצ"ד שופה שיסיזהו בלא עידי אמירה דהכא לא פשו והכי תנן במתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים וכו' וע"כ מיירי דכת אמירה לא זה ממקומה ולא ראתה קבלת הגט והבעל טוען הגט בפני כת דקבלה אע"פ שאין שם עידי אמירה דלא קיימי התם עידי אמירה ליסהדי נמי אקבלה וב' כיתי עדים למה לי ומיהו משום התם לצו יש להתמיד ולהצריך לגבר שליחותו בעדים קודם נתינת הגט מתשובת הר"ם: [דף סד ע"א] בעל אומר לפקדון' ואני מצאתי דשליח השולך א"צ להביא תמימות ב"ד ולא תמימת עדים להודיע שהבעל עשה שליח להולכה תם שביזו שכיח כן וכי הוי ואין הבעל נאמן כשהגט ביד האשה לומר לפקדון נתתיו ולא לגירושין ה"נ כי הוי ביד השליח ולא דמי לשליח דקבלה דצריך כת אחד להעיד (*בפניהם) [*בפנים] אמרה דהתם אין דבר שכיח אלא עדים (*אחרים) [*בגט"י א"ט] ואפילו (*מ"ד) [*למ"ד] בפרק התקבל דבעל אומר לפקדון נאמן היינו כשהיא והאשה כעיר ולאו דאיתא דעד האי [*דידה הוה ס'] [כן מצאתי שוה נמ"י] ואתו הוא יהיב לה וכן פר"ת בתשובה לה"ר פטר המתהלת מן השמים יהבו לך חכמה ועוד דאם יש לו תמימת ב"ד ועדים (*המגיה גם ממדה"י (*אמיו) נ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ואמאי נ"ל ואפילו בלא"י הא או נמי אתי בעל ומערער [מה צריך] קיום תוחמיו הא איכא תמימת עדים וב"ד וא"כ לא יהא צריך קיום תוחמיו) [*המגיה גם ממדה"י אמאי נ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ואפילו בלא"י או אתי בעל ומערער מה צריך קיום תוחמיו דהאי איכא תמימת עדים וב"ד והא דמצריכין ס' מ"י] והא דמצריכין [*עיין בתוס' כדים נאל נאמן] מערכה לערעה כאותה העיר היום כשאין שם הבעל ודה לכתוב והלך לו דאפילו היה שם יתן לה בעל עצמו ולא יהיה צריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח ותו' דבתוקין שמרות כתיב הרשאה להולכת הגט וכן כתיב והגינא ומה קנין שייך: תני שליש נאמן דהא האמינה וסמך עליו בכל מה שיאמר וא"ת אם° סרגו לו בפני עדים לפיקדון מה האמינה שייך והא על העדים סמך וי"ל שדעתו לסמוך עליו אם ישתו או ילכו למדה"י ואפילו בדברים העשויין להגלות ולהסביר יהא נאמן שלים בכל מה שיאמר ואפילו הוו עדים כשהפקדו אלו כדפרשינן וה"נ משמע לישנא דקאמר בסמוך שלאי מנון דאיתיהיב למידלה משמע מהילה שלא כדין שסמך עליו להפסיד ממון לשון הרא"ש':

הגהות הב"ח ס נ"ב כל נפלה ע נ"ב לו פ י"ל שהר צ י"נ דין זה מצ"א גם כס"ו דכספים ותשובות מיימוני מצריכים לספר כשלוח ק ר"נ טעה דאמרי רבק דאין ר נ"ל אביו ש נ"ל מטלטלין ת נ"ב שרי א נ"ב כמה שכתוב בתורה ב י"נ תורה ג נ"ב ישב נ מלטור נב"ל ד דלא נב"ל ד נ"ב אלא ה נ"ב ישראלים ו נ"ב שם ו ומ"ע ח נ"ב שאין לו ליקח מן הסעודה . ט נ"ב שאה י נ"ב וכר כ נ"ל לא יאמר כבעל נתתי לה

שלטי הגבורים

(א) וגם ריב"א הוכיח עיקר אותו נמון שפירש רש"י ונתפרדה החבילה שאין הלוי קורא במקומו ומותר ישראל לקרות לפניו אבל מ"מ הלוי קורא אח"כ ומוסיף ריב"א ואומר דמה שישראל קורא לפני הלוי בהפרישית ס"מ ענק שבת ישראל השוב ממנו אבל אם היו שוים לוי קודם ואפילו לפסוד נטקום כהן כדאמר ריב"ל בפרק בתרא דמגילה מימי לא ברכתי לפני כהן ולא נרך ישראל לפני ... ואמר אלא היה חייב ישראל לקרות לפניו ובשוים מיירי דומיא דלא ברכתי לפני כהן דמיירי התם בשוים ע"כ (ב) ועוד אומר ר"ת דריקא חומשין שלנו שהיו בגלילה ותפור בגידין כמו ס"ת ואין להם תיקון ספ"ת אלא שאין בהם רק ספר חומש אחד אבל נגלה כל דף ודף לבדו וגוי כמו מגילה ואו ודאי מותר נקרית כ וכוי פסול גמור עיין בגלסת ס"ת.

חידושי אנשי שם

גוונה מן שלחרין נ"ם [ג] מדברי בספר שבמע דנכסי אביו לאו דוקא דה"ה קרקעות של עצמו מורישי אלא שהנכו נכסו וכ"כ שרינ"ם סי' תס"ו וכתב בשם טרם"ם ז"נ שבסמם נטלן שב שאם הנמדים ו"ל שבין שאלו לו כירושם דלא יוחו כבו ומשלא אתו ליה לא קאיד עלייהו ומזון להו לכוי"ם משום דהיינו מקרגלא דעידים לגבי אוו אבריו שידים טורי"ב שלה ומוך עד שילא כן נכברים אבל בקרקעות של עצמו אלא גם לו ביחשב כיון דעדה גם קאיד עלייהו וכן נוהגין שניין לו נמשכם דלו לאו דה"ל בשלא מיירים ולא שהו יהיב ליה ולא ממילא יקח אתי מהרי"ם [ת] ועוד כ"נ בר"ל אחרים שלא יקראו כהן אחר ולום בבהכ"נ לא יקרא כבן אחר וכן שלו אף ישמוך אחר מעמו או יחזור לו שבל ובסבר פ"ם סי' קל"ם כתב ז"ל ויש מקומות שנהגין לקרות כהנים בכמה שבסמך ישראל לויים אלין משכם

דהא סמכיה פרש"י ז"ל בסמוך דטעמא דהלים האי משום מגו דאי בעי עביד יתיה דיקאמר ואמ"ל גר"י כי אין (כאן) [*זה] מגו (*דהין יכול) [*סיכל] ליתנו לאשה כי שמא לא הקבלנו מדו כיון שבעל אומר לפקדון ואפילו אינה יודעת בפקדון כיון יהבעל מ"מ מודה יהא בשלוחו של בעל נתנם לה ולא הבעל (*לאשה) [*אשה] האי טעמא דהא הימניה לפי שסמך על נאמנותו כדפ"ל וכן הבית דפ"ק דבבא מציעא סימפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו ואין עליו עדים דידעי אי פרע אי לא פרע כדיתפרש יתם ויוצא מתחת יד שליח כשר ותפרש טעמא דהא הימניה מטה לשליח דיאי כתי טעמא לפי שסמך על נאמנותו כדאמר הכא ואין לפרש הכא דהא הימניה מטה לשליח מתוך שהיה יכול ליתנו לגוה להכי נאמן וכן פירש רש"י ז"ל דאין זה מגו דכיון שאת שוחק בשאת בידו אין לו מגו כדאמר פרק זה בורר גבי יהיה איתתא דנפק שטרא מתותי ידיה תוס' שאני מיון דתהידיב למתילה פרש"י ז"ל כיון שהאמינו ומסר בידו ונהרלה כהבפיתו לתתו על מפיו ולהאמין כל מה שיאמר אפילו מסרך בהאמינו להפסיד ממש שלא כדין אבל במלוה דאיסורא אין בידו להאמינו מכח תדקדק יצ"ם דהלים נאמן בלא בשבועה וכן יגיל להן ואפילו במקום שאין שליחותו (*בידו עכשיו) [*עכשיו בידו] מימא דכדין עבד דהחזקה שליח עשה שליחותו כדאמרי' הכא בשבועתן ויממא חזקה שליח עושה שליחותו ואע"ג דאמרי' פרק [*אלים] מקדים והביאה דיתקון רבנן שבועה הוסת משחבעי עדים דיזכי לתלוה ט' אלאה יתקינו ליה רבנן שבועה על השליח שלא יהא דיהיב ליה זתי לאמסוייהו ליד יתלוה ויתלוה מכחים להו ואומר לא נטלתי ואומר אחרי נהיגו וכיון דמכחים להו מלוה דשבעינן להו כדין הטני על פנקסו להסים דעתו של בעה"ב שליך ליתן כ' כעתים ואוכל למיתם שמא עיכבו לעצמם המשות ויקצמא קאמר מלוה אבל בסתר שליחות דליכא לתיהדדיה לשליח שמא עיכב לעצמו סמכינן החזקה שליח עושה שליחותו ולא שינה בשליחות להיות יתוטא ולא לו כיון דלא אתרע יתחזקה במידי ואין להקשות מדאתרי' בתוספתא הביאן שליש בידו דאין נאמן דהתם לא איירי בתתי העבד כי יהיה שליחותו בידו דאו יהא נאמן' אלא כגון שלאחר זמן כשלין יהבעלי דינין בהגאה שלכן שהיו ביניהן ושואלין לשליש היאך היו יההגלים מעידין בכבי ודאי לא מהימן טפי משהיום מכיון שאין שליחותו בידו דלא רתי תגפסיה למדבר אבל שליש נאמן למפרע לומר מה שעשיתי בשעה שהשליחות בידי כדין עשיתי כיון דהיה שעתא דעבד רתי תגפסיה ודידכר וכן מ"לתי בתשובת ר"ת דבין שליש ובין שליח נאמנין לומר עשינו כמו שאמרה לנו דאין אדם חוטא ולא לו ותזקה שליח עושה שליחותו ומיהו אם יש עדים ששינה בשליחותו היב ודמי להאא דפרק שבועת הדיינין כתי דהשומא שפי מנסבינה טפי מסהדי לא המגיה ע"ס פ"ק דב"מ ובפרק זה בורר. חזקה שליח עושה שליחותו ה"מ לתתרא אבל לקולא לא מכח היה מדקדק ר"ה דלהקל לא אמרינן חזקה שליח עשה שליחותו ויש לדחות דהכא יתא דליכא איסורא למכלה אם אין השליח עשה שליחותו כגון אם לא קידש או אם לא גירש אין חושש השליח לעשות שליחותו אבל היכא דליכא איסורא למכלה כגון אומר לחבירו לא יתרום ויהאומר לשליח לא הביאה פ"ק דחולין התם ודאי עירת השליח לעשות שליחותו ועוד הביא ר"ת ראיה מכ"ק דחולין דקאמר לעולם אין חזקה שליח שעשה שליחותו ור"ג לטבחיה יאור פרק בכל מערבין בבא תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בכל ספרים ודאי עושה שליחותו וכיון שלא חשב להביא הכרי רב ששת דפליג ואומר אחד זה ואחד זה חזקה שליח ע"ש ס"ת דאין הלכה כיותו אבל יהביע שישון זקנו של רבינו שמשון משאן פסק כרב ששת דבסדר רב לוס ואיורלאן פוסקין כרב ששת דבתראה הוא חזקה אין אשה מניזה פניה בפני בעלה עיין סוף קדושין תיא ישרה יתוכרסה היא ואביה מקבלין גיטה כרש"י ז"ל דוקא נערה אבל קטנה אפילו לרבנן אביה ולא היא כשם לה אב ולא דק דהא תנן בסמוך קטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה מגורשת ואינה יכולה להתקבל גיטה אינה מגורשת ואם יש לה אב ולא דק נם לידה הרי זו כמו שאינה יכולה לשמור את גיטה ולא דק קטנה נמי קאמר דהא קטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה מגורשת אפילו יש לה אב ה' וכל מי שאינו יכול לקבל גיטה אינה מגורשת כ"כ תוספות פ"ב דקדושין ותייהי בהן וה אב מ"מ לרבה קטי דהתם בעי לאוקמי כשיש לה אב והפ"ה תקבלה גיטה אלא ס"מ דה"ה קטנה כין היא בין אביה מקבלין גיטה וכן הגיה [*סיב] רש"י ז"ל בפרק אלים וקיים דהא הדין לקט והא דקא מיפלגי בנערה לרבותא דר' יהודה נקטיה דאע"ג דנערה היא אפ"ה אביה ולא היא וכן פסק ר"י בר"מ וכן הוא בספר התרומה *והא דנקט הכא נערה לרבותיה דרבי יהודה קטיה ואע"ג דלענין קדושין אין לה יד כלל מדאורייתא אפ"ה גרושין שאני דחוין בע"כ וכו' דאב ולא בעי מדעתיה כלל יש לה זכות דכיון דאו חצר של אביה היא והא דקאמר הכא גבי יד יתירה זכי ליה רחמנא לנערה לא קרי לידה יד יתירה משום דקבלתיה כתי יש לה יד, [בתוספתא מוכיח בבגרות כתי יש לה יד ע"ש] כדפריסית אלא יד יתירה קרי לה לפי שיש לה שני ידים ע"ס שני דקידושין וכל הדינין הללו דוקא כשהגיע לפעוטות שיש להם דעת כדאמר רבא ליקון הפעוטות מקחן מקח ומתכרן ממכר במטלטלין ובגרן בקטנה יתגרשה בקדוש אביה אבל קודם שהגיע לפעוטות הם אין לה אב אחר שנתקדשה לו שנאה אינה יכולה להתגרש כשום ענין אבל אם יש לה אב ועדיין היתה היא [*הן] אם כן קטנה ביותר יכולה להתגרש ע"י אביה לכירות ר"ה כירושלמי פרק הרב ובירושלמי כת"ס בעזרא יתבדק [*הגה"ה וגדולי הדור לא סמכו על הוראתו והצריכו לה גט כשהיתה גדולה ע"כ] תיב וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פרש"י ז"ל ואפילו ע"י אביה דהא שוטה היא (*דאיירי) [*ואמר] ר' יצחק ובילתה מביתו מי שמכלה ואינה חוזרת יצאה והם נשלחה וחוזרת ביביות פ' הרם [*דף קיג] עכ"ל ור"ת מכרם דע"י אביה יתגרשת הע"ג שאינה יודעת לשמור גיטה קודם שהגיעה לפעוטות וכן סדר הלכה לייעשה דהא כ' תרם יתפים רבי ינאי טעם אחר ויסום דכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש עצמה יתה זו שאין לה יד לגרש עצמה ולכי אותה סברא שוטה שיש לה אב יתגרשת ע"י אביה תן יאורה שהרי יש לה יד אביה שהוא כידה ואפילו כקטה אביה מקבל גיטה לרבנן בין היא בין אביה ולר"י אביה ולא היא והגא דבי רבי ינאי דיפשטו לה חובלתה לא בלינג אלא בהא דנפקא ליה מקרא דהדינא אבל חשיגו יוכה מודי דהדי כ בייה ויש ליתן טעם כיון דיש לה אב משלחה ואינה חוזרת שלאביה יתשירה ולאחור ועוד ראיה מפיק יתרם בירושלמי בשוטה לא יגלה רב רבי ינאי אמר מפני גרושה פירוש שנגרשת אחר כל אדם ואומנים בה מנהג הפקר ורבי זירא ורבי זריקה תרוייהו לתרי שאינה יכולה לשמור גיטה ור' נחמיה ורב יוסף אמרו הלה כי' תולי איכא בינייהו עבר וגירש מ"ד מפני גרושה מותרת ומ"ד שאינה יכולה לשמור גיטה אסור ועוד פעמים שוטה וכו' ועוד תלויה מ"ד ויכל גרושה אסורה דבשעת שטות נגררת לזנות ומ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש עתים שיכולה לשמור גיטה ונראה דחסר מן הירושלמי [*דהא אין כאן אלא תרי] [*מ"לתי ועוד וכו'] וכן מצאתי בספרים סוף סי' יש אין [דאין כאן הלה תלה] הרי תולי ויש להיות כן עבר וגירש מ"ד מפני גרושה יותר פי' כיון דליכא איסורא אלא משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר לכן אם עבר וגירש הוי גט ומ"ד מפני שאין יכולה לשמור גיטה אסורה פי' אין הגט גט דאורייתא ועוד ה"ג יש לה אב מ"ד משום גרושה אסור לגרשה שלא יוכל לשומרה מהפקר ומ"ד מפני שאין יכולה לשמור גיטה מותרת *כיון שהיא קטנה או נערה אביה מקבל גיטה [*ועוד איכא ביניייהו פעמים שוטה וכו'] ועוד הארכתי בס' התרומה" [*הכא בעין הגיה ה"ג] בהלפסי רב גרוד וזרקו [ונדוליורשי"ש יו] לגוה וגיטו מתגרשת בקדושי אביה ובגי פעוטות מתקדשת לעצמה אך אין הגירסא כן בכל הספרים שלנו אלא ר"ג גרוד וזרקו לגוה וגטלו

[*הא כיוצא לה ... ולכך ר' יוסי דלאחר לבתולה ... אבל נקטנה לא ... דברים אלו ... לבתולה אך ... שאין בה ... לאחר בלתו לענה ... בריש וכל ... בכבתן ... שופט וכו']

ט' וכגרה בקטנה (*מתגרשת)[*מתקדשת] [ומיהו פי' אבל לא נתגרשת לפי שלא אינה יודעת לשמור] בין גיטה לדבר אחר עד שתגיעה לפעוטות כדקאמרינן בתר הכי: תנן [דף סה ע"א] הפעוטות מקחן מקח וכו' והיא דסוכה פרק לולב וערבה דיתקא מיקגא קני אקטייו לא מקני מידי קודם שהגיע לפעוטות דאי הגיע מתגות מתגה אי נמי כיון לו אב ומפרשנו דהתם לא יתרם משום כדי חייו אבל אם אין לו אב מתגתו מתנה אפילו יש לו אפוטרופוס והביא עבדה דהוה לגבי הרי וקול יתד ולקגייה לגבו קטן ט' פ' השולח יהתם ה"ל אב אך לא הגיע לפעוטות ושטה גרע דאפילו לעצמו אין זוכה כדאמר פרק ד' אחין כשהוא שוטה זכין. וכגגנן בקטנה תולה פרש"י ז"ל דהיינו י"א שנים [*ויום אחד] תדיר וס"ל תוך הזמן כלאחר הזמן וכגדולה השיבה ואין נראה דהא פסק רבא פרק יוצא דופן [*דף מו] דתוך הזמן כלפני הזמן [*תוס' דף סה] ורשב"ם פי' כגנו בקטנה (*היינו הגיע לשנות הדרים כאיש בן י"ג) [*בת י"ב שנים ויום אחד דהוי שנות נדרים לקטן] ובגדולה בת י"ב שנים ויום אחד דגדולה היא וק"ק מאי כגגו בקטנה והא גדולה היא וכפ' בא סימן לפרש בעה"כ: תנן [דף סט ע"א] דמי תמרה ט' וא"ה ואם היה אומר דמי תמרה היאך *מועיל והא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בערכין פרק האומר משקלי עלי [*דף כ] גבי דמי שור זה עלי שלה ומפרש התם שמקדים הדמים שיקחו ממש דחשיב ליה התם דבר שלא בא לעולם וי"ל דוקא התם דמקדים אמר לכשיתכר אבל אמר דמי שור זה האי כמו דקל לפירותיו [*והכא נמי כי אמר מתמרה שיהא היין יהגי לדמיו תו"י] ועי"ל שהיה כאן מדמי היין הגמכר ויין שלא נמכר וה"ק דמי תמרה הגמכר כבר לא קאמר וגם תמרה תשויה למטר לא קאמר ויתי' בלא הכי א"ש דהא (*רב הונא) [*ר' אבא] אית ליה בהלכה רבה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והלכתיה קיימין הכא מ"ר מחזרת כדי ליסות כתו פרש"י ז"ל שאם אמר לו תמרה (*זה) וימחזין מן היין יאמרו לו היורשין שאבד [*כל] תלוין ולא נכירה לר"י שיפסיד יותר מכדי תלוין שהוא והיורשין שוהפין אלא משמע שבא ליסות כתו שכ"ש שישלמו ה' זוז מן היין או מן הדמים יקח רבי אבינא שלו [*הכא] אי נמי י"ל שאפילו אמר (*או) תמרה או דמי תמרה ונתקלקל היין או אבדו המעות לא יפסיד ר' אבינא אפילו לפי יתבטן שיש לו כח יותר מן יורשין כי לעולם אמר שיתנו לו ת' זוז אפילו יפסידו היורשין בירושתן ותה שהצריך ליסות כתו ש"ו הוא אפילו נתקלקל כל היין יקח מן הדמים ואם נאבדו [*כל] הדמים יקח מן היין ולריב"א נראה דפ"ה עיקר דכיון דמטה מחתת מיתה לא בעי קנין הרי הוא כאילו הקנה לו מיד כתביותיו ק' חביות וכיון דנכתי בחזקת יתמי קיימי א"כ שלא נפסדו דהתולה תחבירו עליו הראיה כי היכא דאמר פ"ב דנכתיות דהכל מודים באחד שהפקיד אגל בעה"ב שהחולה תחבירו עליו הראיה [*ויאהבי"י חלק דבעיה חלק מטרר] *יסמעו לאסוקי יתנ"ד מודה ר"י באומר אמרו וכן פי' ר"ה דאין הלכה ככל האי אמוראי דתכשרי באומר אמרו ולפי רי"ף ור"ה המט יש להכשיר יתם סופר ועד כרב בפ' יהגרם אמ"ס ר"י אומר דיש ליתמיר בדבר ולפסול יתם סופר ועד דהא מוכח יתם הלמודא דמ"ד מודה ר"י באומר אמרו דכשר אי ס"ל יתם סופר ועד כשר א"כ נפיק מינה חורבא דזימנין אמר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולפלוני לחתום ויהבוס כישפא יתכופר חיובי (*וחתתי) [*ותחתתי] ליה לסופר ובעל לא אמר הכי א"כ שלא למוראי דסברי אומר אמרו דכשר ויתעפה ולף יהאי אמוראי דסברי כשר ולא תיעפה ת"יו כיון דבדיעבד כשר יפסלו יתם סופר ועד ואע"ג דרב מכשיר יתם סופר ועד בפרק יהגרם והלכה כרב לגבי שמואל כדאיתא פרק יש בכור לנחלה הוא לגבי שמואל [*ושתה שיח] (*יוסתה ת"י) יהלכה כשמואל וכולהו אמוראי דתכשרי יהגא בהלמודא בתומר אמרו ופסלי יתם סופר ועד ואע"ג דהאי הרי פסקי סתרי אהדדי מ"מ אין מיעכר הלכה כתי ויכול להיות דרב אלפס ור"ה דפסקי כתאן דפסלי אומר אמרו לא לגמרי פסקי כוותיה בין לחומרא בין לקולא אלא דיש יתום לדברי שניהם תיז *קלו להשקין יתריב כראה דאמר חרש שיכול נדבר מתוך יהכתב שהבין ומהגין גט לאשתו ולומר ר"י דוקא חרש יהא דנתמעט ופסול ליתן גט ע"י יהכתב דאין שוטה ואין מדבר אבל פקח כשר ע"י יהכתב דלא גרע מתלם דיושנה יהרכנה כדאמן בפ' מי שאחזו נשתתק ואמרין כרחבו ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין כראשו יכתבו ויתנו והגיא שוטה יאין מדבר (אין) זהו אלם והוי כפקח לכל דבריו מיהו נראה אע"ג שהרכנה ורתו בגוסו מועיל ת"מ ע"י כתב אינו מועיל ואפילו בפקח וכן תמיה בתוספתא פ"ב [ג] כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו לא יכתבו ויתנו לא איירי כלל בחרש וי"ע בירושלמי א"כ אין אדם יכול לגלות כתב ידו לכ"ד שבתקנס פלוני שיכתבו ויתנו גט לאשתו לשון ספר התרומה ויתום' פסקו דאשה יכולה ליתנה שליח בתוקבל אחר ע"י כתיבה ויתחיית עדים אע"ג דאין [תבל ח] שומע קולה כדאיתא לעיל כ"ק האומר תן גט זה לאשתי יכול לחזור דאשה ה"א לה [*אם הם שיה כו וג"י] והם היה זכיה לה לא היה יכול לחזור אע"ג דלא [*אחרת כלום והכא כיון דקים לן שהיה הכלה בגט וה"ב ושת יהא לה ולא בעינן שמע בקולה מ"י] אחר כליס [*מקבלה] יכיון דקי"ל ייותר [והכא כיון דקים לן דחפיצה בגט] הר' לא בעי' כיי ושמע קולה בסי' (*חתק ו) [*התק"ח] כתב ראבי"ה על אשר כתב מורי אבי כי הורה לו העד שהתם אני פלוני סופר ועד והוא לא כתב הגט כי אם אחד תלמידיו כ"ל שאם נח אומר הבעל לאותו שכתב הגט להיות סופר הגט כשל הלכתא כר"י דמילי לא מימסרן לשליח ואפילו בתומר אמרו כדה זה פרק התקבל וכ"ב יעה ובכרך היו כתבו מסקין כיין הכי עד שיכתבו קולו לאשתו מה" תודה ר"י באומר אמרו ואפילו הלכה אמר כ"י לא כדאיתא התם וכן פסק ר"ה ורב אלפס ויסום בזיון יהבעל [*כתביו דשליחי כל יהגט] ליכה (*ותסום) [*אלא משום ת"י] מילי דלא מימסרן לשליח ויתוכה אבל ימירט דעתי אם ה יד הבעל לסוף שכתב הגט כיון ויהא כתכם כתבר ליט ולגד יוה [*יתק] יירתים ולא להיות סופר וגם יהא יתם כתבר יהא לך בתחם בעט סופר ואם היה לו ניתום כ"ת עד מי פסלי (*יתי) [*בהכי] הא לא מיי הוי כמו ויין יתוכו הא לא (*דלבלותא) [*דלבתולת] שלוב לה ייוי דזימנין דפסלי בירותא בגיטין ובסוף ב כ [*דף קצ"ן] (*דהיכא) [*היכא לייומר] דאין לתלות שסני העדים יהעידו על השליח שיוספר היה והם יה כתו ליהם אלא בדברים שבין יהבעל לאשה כדאמרינן פ"ב דכתובות ... ליוהסין שכי יתי אלייהו הכתב בית אני פלוני כהן יהתייתי מכוון קה ייסה ... אלא הכתיב אני פלוני כהן לייתי מפלוני ... (*דהין) [*אין] יתולק בין ... תיח והיה יהסיב יבכיע יתלן הלוי [*סניח וכך יהא מ"י] הנ רו לי יהעדים שתחלה אמר לג' כתבו ותנו לאשתי גם ויוגה את רבינו בריך לקבל וליתנו לה וכתב אחד מן יהג' יהגט ולאחר שכתבו אמר בו יהעד ולא ילך לתחום עם יהיולה ויחזר יהבעל ויקח עד אחר בר קיימא וצירף עם שני יהעדים הראשונים ואמר להם יהגו גט לאשתי ומינה ר"ב כריתותו ליתנו והעדים חתמו אך יהבליסי כתב סופר ועד ויהא לא היה סופר וג"ל דכשר הוא אך ימחקן סופר מתוך יהגט דה"נ לכתוב בשום גט שום עליו שלשה עדים סופר ועד כ"ת במקום שיש רק אחד יהרים לא ירוך יהשני לחתום שופר ועד דיהתם ספר שניט ולכתב סופר ועד קאי והשתא חיכה (*ג') [*ס י] עד ס יהמ"ג בסוף התקבל ויתתתי ליה יד תגאי סדרי וסופר [*בהריה ואי גם פסול דאין בו אלה עד אחד חתום ויהן יקחתרי לפו בעל דהוי מ"י] בהדייהו מיהתתי סופר יתסום כיסוף (*ו נסום) [*וסוס] לא לית לתיפסלי' יקח חתוויו עליה בי תרי סהד דה"ל בגל נהגום (*ובהכי) [*וכאין] ובכיר יהגט דהוה יתת סופר כמאן דליתיה ויקרות היא לתום דליתה לא ניחא ליה דידע בגירושין דבלא יה ידע כשכתב הגט (*והיכא) [*והכא] שתינה שלשתן אם עשה והתם שוא אין כיך בלום יתכ תנן א"ו לעשרה כתבו גט לאשתי יתוד סותב וב' חותמין והשתא אין צריך לחתום ועוד יתיר אגי יתחי ולג' אמר כתבו כן נעשו שנוחין ואמר להם לכתוב גט יהיו גט עד שילא גט ליתן בכשרות דיאתר ר"ג פרק התקבל שתבין גט ואפילו מאה פעמים בלא ידיעת הבעל דע זה כן *ק)

[illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible]

שלוחין [*עד מלה] עד שיעשה כהכשר ואין לבעל למסור הקלף והקולמוס׳ לידם כ״ש במקום שאת עצמו שהם מידו לידה אבל היכא דאמר גו׳ ואין שלוחין שלו הרי הן במקומו ואפילו במסירת קולמוס והקלף והדיו אני יודע מנלן דהא תנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והא ליכא נתינת קלף ודיו וזה לא מצבל בס׳ אך שמע ואומר אם יתנו לי פעם שנית [לא] אכתוב לה גט והומה לזה דאמרי׳ (*להטיב) [*ברוך הטוב] והמטיב דבגילוי דעת לאו כלום הוא: תניא ירושלמי היוצא בקולר אמר רבי מנא ולא סוף דבר בקולר של סכנה אלא אפילו בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה מה בין מסוכן לחולה חולה כדרך כל הארץ מביאין כל שקפן עליו החולי [*חולה] הקרובים נכנסים אצלו מיד והרחוקים לאחר ג׳ ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין אצלו מיד ולפ״ז יש להסתפק בלאוה מסוכן קאמר ר״ש בן שזרי אף המסוכן: [דף סו ע״א] מי שהיה מושלך בבור עיין בסוף יבמות: כל השומע קולו כו׳ והא דאמרי׳ פרק אין בין המודר [*דף ט] גבי המודר הנאה מחבירו דתורם תרומתו לדעתו ודייק בגמ׳ לדעתו דמאן אילימא לדעת דידיה מאן שויה שליח אלא דבעל הכרי הא קא מגלי ליה דקעביד שליחותיה ומשני באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לאו משום דכי אמר הכי לאו שליחותי׳ עביד דבתרומה בעינן שליחות אלא לענין מודר הנאה חזקא לא חשיב שליחות ולענין דיתשב בכך מהנה כיון דלא טוה לו לעצמו [או] שמא [*עד] יש לחלק דהכא לא קאמר כל הרוצה׳ אלא כל השומע קולו דיוחדיה יחדיה למי ששומע קולו. ולימא שמא שד הוא עיין פ׳ האשה שלום: תנא מילי כינהו ומילי לא מימסרי לשליח הקשה הר״ב ז״ל ס״ב דקדושין בספר החכמה והא אמרינן ושילח ושילחה מלמד שהשליח עושה שליח ואין זה כ״ש מילי והכי משום שליח וי״מ דקבלת גירושין הגם או קדושין הוי מעשה גמור ותמורי הכא קבלתי כל היכא שאין האבר גומר ע״פ השליח חשיב מילי ולא מימסר לשליח אבל קבלת הגט זהו גמר *דבר אבל הכתיבה שאמר לעדים חשיב מילי משום דאין האבר גומר עד שיגיע הגט ולע״ג דהם שלוחים על הכל מ״מ שליחות הכתיבה מילי כינהו ולע״ג דפליגי ר״מ ור״י במילי או מימסרן לשליח הנ״מ כשעשאן ב״ד כגון שאמר לשלשה אבל אמר לשנים ראשים ב״ד שלי עלמא מודו דלא מימסרן לשליח עיין פרק האיש מקדש בהג״ה: סליק פירקא

מי שאחזו קורדייקוס [דף ע ע״ב] *והלכה כר׳ יוחנן דאמר אין כותבין אלא כשהשפיה רבא מכלן אמר ר״י שכשכתב גט לג״מ יזהר שלא יתקלקל בחוליו בין כתיבה לנתינה דשפמי׳ שאינו ברעתו הוי כמו מטורף ואינו יודע מהו מדבר וכין לר״י וכין לרשב״ל לא דמי לישן (*ולא) [*וגם לא. מ״י] שמיא ביון׳ והוי כעתים שוטה ועתים חלים: אודיע לכבוד מורי הר״מ על דבר הגט הגהן בוירצבורג״ק כי לא (*הודיע) [*הודיעוני] בכתבם אך זה שנטרפה דעת הבעל ובדיקה בדיקה משולשת ונתברר להם כי באותה שעה חלים היה ועל זאת בשוגי השיבותי אם לא סותק שוטה בדברים האמורין בס״ק דחגיגה הרי הוא כפיקח ואפ״ל בדיקה ואם לא ניתן מדעת הקהלות בזה לא יפסל כי בגט שוטה בהאל לא התקן חכמי הדור התקנה זו שאם אמר כן בגט של ש״מ ג״כ צריך דעת הקהלות וזה אך יתכן הלא דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ועתה מספט יודע לב חכם ועתה אור התורה האיר עיניו בכתבו והודיע למסרתו כי האו בו עוד דברים טספים חתימת סופר (*גם) [*וגם] לא אמר שליח הולכה בסג״כ ובסג״ח ועתה יראה המורה כי שעת הדחק הוא וכשר אם בעינן יישר דבכל פסולי דרבנן בשעת הדחק מכשירין לא בדיעבד ובכין אב לטלם גט מוקדם דאמרינן ס״ב דגיטין הכא דאמר לא לעשרה כתבו גט לאביי חתום תרי מינייהו ביומיה ואידך לאחר עשרה יומי אמר לקמיה דריב״ל אמר להו כדי הוא ר״ש לסמוך עליו בשעת הדחק והיה טוהיה דרב אשי הפוסל באומר אמרו מדקאמי בה עד שיסמכו הסברא טהגה והדעת מכרעת דלגמרי קאמר וראוי לסמוך עליה בין להתיר בין לאסור ולא לעשות כתרי תומרי דסתרן אהדדי ואף אם לא נאמר לעילוי אלא בקופא דמתסלא משום חומרא דאשת איש ה״מ לכתחלה עבדינן כתרוייהו לחומרא אבל בדיעבד ובשעת הדחק והלכה ברחבה אסר דרבו ראשונים ר״ח ומורי רבינו שמחה המכשירים בחתימת סופר ועד וגם ר״י הזקן כתב בתשובתו כדי הוא ר״ח לסמוך עליו בשעת הדחק על מעשה שהיה בגט שחתום בו סופר ועד ונשאת לאחר וילדה והכשיר הולד וסיים בדבריו אמנם אני מחר ומוסר לכתחלה שלא להחתים סופר ועד בשום גט כי לא נתברר אצלי אם גט בלא נשאה או נשאת בלא ילדה מה יאמר רבינו הזקן בהם שהרי יש גיטין פסולין והולד כשר ואני אחרי טוהי בארץ הזאת בא מעשה לידינו בגט שחתם בו סופר עם ב׳ עדים ורצו להכשירו ולא שמעו להם והצרכו לכתוב אחר כהלכתו מיהו ה״מ היכא דאפשר ושלום אני הולעת אביגדור בר׳ אליה הכהן זלה״ה ע״כ: *ועל הגוסס כבר שלח רבינו יואל הלוי לר״י דגוסס אע״פ שהוא מדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו אין יכול ליתן גט דחשוב כמת. *הגה״ה והא דתנן במס׳ אהלות ובמס׳ שחיטות הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וזוקק ליבום ופוטר מן הייבום היינו חזקה מילי דאתו ממילא אבל עבייהו ומהנהו וגיטו אינו כלום והא דתנן פרק כל הגט המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קיים וקאמר לא שנו אלא בחולה שרוב חולים לחיים אבל בגוסס שרוב גוססין למיתה לא ומשמע חזקה כשהגיעו גוסס הייטינן שמא מת כשיתנו לאשה אבל אם היה חי עדיין כשר יש ליישב די״ל דה״פ אבל אם קודם שהיה גוסס נתן לשליח הגט *וקודם שהגט השליח הגיעו גוסס לא יתננו בחזקת חולה טמר אולי

[*פי׳ אבל אם נתנו לשליח בשעה שהוא גוסס אף לא היה בחזקת שהוא חי ונתרפא אין בשליח ראוי לעשות.]

יתרפא כמו רוב חולים לחיים אלא כמו רוב גוססין למיתה ולא נתרפא ואפילו עדיין חי וגוסס לא יתננו לה דלאוי גט [הגה״ה] ור״י השיבו דהוי גט כמו שמפורש בפנים ועוד יש להביא ראיה לדברי רבינו יצחק דתניא פרק קמא דערכין גוסס נדר ומעריך והאמר מי עדיף מאמירתו ממסירתו להדיוט אלא ודאי גיטו ומתנתו מועיל והביא דנפל לו כשהוא גוסס מיירי שגם אין יכול לדבר כדפי׳ רשב״ם והא דלא נקט חולה או בריא שנשתתק דנקט מלתא דפסיקא דרוב גוססין אין יכולין לדבר וגם רבינו חננאל כמו שפירש שאין יכול להקנות משום דחשיב כמת ורוב גוססין למיתה לא פירש כן אלא לפי שאין יכול לדבר ואין דעתו מיושבת עליו אבל אם מדבר בטוב ומיושב בדעתו מתנתו וגיטו מועיל ע״כ הגה״ה: (*על הגוסס כבר שלח רבינו יואל לר״י כי הגוסס אע״פ שמדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו אין יכול ליתן גט) והיה מביא ראיה מפרק יש נוחלין [*דף קכז] ומפרק ערבה יוחסין דפריך לר״י דאמר (*אין) אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ומפרש רבינו חננאל שאין יכול להקנותו במתנה כיון דרוב גוססין למיתה הרי הוא חשוב כמת וכיון שאין יכול ליקח וליתן כמו כן אין יכול לגרש ור״י השיב דהגוסס כיון שמדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו שפיר נותן גט ואין ספק בדבר שהרי שנינו בפרק מי שאחזו ובפ״ב דמכות שחט בו ב׳ או רוב ב׳ ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והרי בזה הענין הכל מתים ואפ״ה מועיל גט כ״ש גוסס שמישטן חיים והביא דנפלו לו כשהוא גוסס פרשב״ם שאין יכול לדבר משמע הא יש לו כח לדבר יש לו כח ליתן: תנא [דף סו ע״ב] נשתתק והרכין בראשו בודקין אותו ג״פ. בירושלמי פליגי אמוראי אית דאמר היינו הרכנה הראש כשנשתתק היינו השמעת הקול פי׳ שצריך ג״פ לבדוק והבדיקה שלשה הן ושלשה לאו דהיינו ו׳ עם הכל כדמפרש חד הן והרי לאו והרי הן וחד לאו וכ״פ רבינו יצחק ואית דפליגי ואמרי להרכנה ג״פ להשמעת קולו שאמרו ליתן גט לאשתך (*מיד) [*די] שאמר הן פעם אחת* אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר הן לגרש ואמר לאו לאשתך ואמר הן

לאשתך ואמר לאו לאשתך ואמר הן לאחותך ואמר לאו שהבין ושתכין גט לאשתו כל זה בירושלמי ונראה לראבי״ה דלא דק בלישניה דשרונין לא מהני אם לא כוון חד לאו והרי הן או להפך דאי לאו הכי אמרי שיחיא דשרונין נקפי׳ כדאיתא בגמ׳ דידן: [דף ע ע״ב] דבי ר׳ ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים כו׳ מדקאמר דבי ר׳ ישמעאל תנא ולא קאמר תנא דבי ר׳ ישמעאל ש״מ דבי רבי ישמעאל אבדיקה דמתני׳ פליג דמתני׳ מצריך לבדוק בענין הגט כדמפרש בירושלמי כיצד בודקין לאו וכן אומרים לו נכתוב גט לאשתך כו׳ כדלעיל וא״ת למה לי בדיקה אחרת והלא בדיקה דמתני׳ טובה היא ויש לומר דר׳ ישמעאל עדיף טפי דאין לומר שיחיא דקא ולאו נקפיה כיון שאין טוטב כלל בין ימות החמה לימות הגשמים ואפילו בפי שלשה לאו ושלשה הן פרתין לא בעי פירש ר״י: [דף עא ע״א] ומאי היא סירי אין לפרש כששואלין לו אם רוצה בפירות של ימות החמה בימות הגשמים והוא אומר הן כי יכול להיות בכשוש בדבש [*ולא ששואלין לו אם רוצה שילקטו לו מן האילן פירות] (אלא יש לומר רוצה אתה שילקטו לך מן האילן). מפיהם ולא מפי כתבם עי׳ פ׳ ד׳ אחין: תנא [דף עב ע״א] מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט פירש ר״ת בסדור גט ש״מ (*מיהא לי) [*דעדיף. מ״י] מעכשיו אם מתי מהיום ואם מת בחליו הזה לא ידענא מה אתן ביה ומיהו אומר הרב (*סרן) [*ר׳ אלחנן] זצ״ל כי לפי המשנה משמע דאין חילוק בין מהיום למעכשיו דמהיום נמי משמע מעכשיו דאי לא הוה משמע הכי ולי אין לו ליראה לש״מ שמא ימות בחליו זה כיון שמחמת עיסה הוא שוטה כן ומ״מ נכון הוא להחמיר כדברי ר״ת ולומר מעכשיו כדי שלא יבא שום גמגום בדבר ורבינו יחיאל מפרי״ש היה רגיל בגט ש״מ* לגרש לגמרי בלא שום תנאי לאפוקי נפשיה מכל ספיקא וגמגום והיה מקדים לקבל חרם תקנת הקהלות לישא זה את זה (*כשיעמוד) מיד [*כשיעמוד] או לקיים ולהכניס במשכונות לישא זה את זה זה לשון רבינו פרץ נרבי אליהו: תנבד אמר רב הונא גיטו כמתנתו כו׳ פירש ר״ח ורש״י ז״ל דאפתים גט דש״מ קאי וקאמר דפתם גט דש״מ בלא תנאי הוי כמתנתו מה מתנת ש״מ אם עמד חוזר מאליו דאדעתא דעמד [illegible] לא נתנה אף גיטו בסתם חוזר ולפ״ז (*אין) פליג אדרב הונא כאומר הוא כאוי ולא כאמר הגהתי] : מדלא לי דשמואל דלאתקין בגט ש״מ תנאי כפול (סליג) [*דפליג] אדרב הונא וכן דעת הגאונים וקשה לר״ח על פי׳ רבינו חננאל ורש״י ז״ל דמוקמי מלתא דרב הונא בגט סתם והא גיטו משמע דקאי אגט דש״מ ומתני׳ (*דמיירי על תנאי) [*ומיירי בתנאי . מ״י] ולא בסתם גט [ש״מ] מדלא קאמר גט ש״מ וע״ק דקאמרינן באותו כפך שאם ש״מ דכתיב גיטא לדביתהו ואהנא אמרה ליה דביתהו אמאי קא מהגית אי קיימת דידך אנא וקאמר דפסומי מילי כינהו ואם עמד אינו חוזר וא״ת ההוא דלא כרב הונא דהכא מ״מ קשה מאי פריך התם פשיטא פסומי מילי כינהו מאי פשיטותא כיון דפליג אדרב הונא עכ״ל לר״ח דכל סתם גט דש״מ אם עמד אינו חוזר כיון שלא התנה דלא דמי למתנה ש״מ דאם עמד חוזר ממילא דכל עיקר מתנה של ש״מ אינה אלא עד לאחר מיתה אבל גט חל מחיים ולכך דעתו *שחל מיד ואינו חוזר ממילא אם לא פירש ורב הונא דהכא מיירי בגט ש״מ דעל תנאי דאיירי ביה מתני׳ וקאמר דגיטו בתנאי כמתנתו בלא תנאי [**דכיון דעמד אע״פ שחוזר ונפל למשכב באותו חולי הראשון חוזר כ״ה בגט על תנאי וקאמר כו׳. מ״י] וקאמר רבה ורבא לא סבירא להו הא *דאמר רב הונא דאוקי למתני׳ בהולך על משכנתו אבל (*בלא הולך על) [*הולך בלא] משכנתו אם עמד חוזר אע״פ שמת מאותו חולי אלא אפילו אם עמד והלך בלא משכנתו הוי גט גזירה שמא יאמרו שיש גט לאחר מיתה כלומר כי יאמרו שאין הגט החולי גורם שהרי* מאותו חולי מת אלא תנאי מיתה גורם ואמרי דיש גט לאחר מיתה אבל [השתא] אם הלך בלא משכנת כיון דמת מחולי זה אין חוזר כי יאמרו שהחולי גרם ולא המיתה. אמר רב הונא גיטו כמתנתו (*מה) [*כו׳ עד אף] מתנתו אע״ג דלא קנו מיניה כו׳ וקשה מה יחזוב הוא זה פשיטא והא קי״ל דברי ש״מ ככתובין וכמסורין דמו ותירץ ריב״ס דהאי לאשמועינן יוצא בקולר והפרק המקבל דכל היכא דמועיל כהנו אע״ג דלא אמר הנו מועיל (*תנו) [ליהני] אע״ג דלא קנו מיניה וזו היא מ״ש האלפסי למימרא דהאי [*ארבעה] דתנין במתני׳ (*כו׳) [*כולהו] בש״מ [*דמטה מחמת מיתה מיגהו] כ״פ רש״י ז״ל ור״ת מפרש שבא לאחם שמייפים כחו *בכתבו ככו מיניה כי היכא דד׳ מלה אזי (*דחמרא) [*מחמרא] דאי קנו מיניה פשיטא דליפוח כחו קאמר הכי וה״ה היכא דלא קנו מיניה: [דף עג ע״א] אונסא דלא שכיחא הויה הואיל ולא קבלו עלייהו אונסא דלא שכיחא גם אונסא דשכיחא לא יאלרכו ליקבל דאפילו לא קבלו חייבין כיון דה״ל לאסוקי אדעתייהו [*וא״כ מה קיבלו עליהם] יש לומר דקבילו עלייהו אונסא דשכיח ולא שכיח וכה״ג מפרש [ר״י] הא דפליגי לעיל פרק כל הגט דאין אונס בגיטין מיירי בשכיח ולא שכיח ואונס דשכיח טובא לכ״ע אין אונס כמו אפסקי׳ מברא דה״ל לאסוקי אדעתייהו ובאונס דלא שכיח כגון אכלו ארי או נשכו נחש יש טענת אונס דליכא למיגזר משום לטעות כיון דלא שכיח כלל *לא גזרו רבנן ולא חיישינן להכי ומשום פרוצות נמי כיון דלא שכיח כלל לא גזרו רבנן וברים פרק השולח משמע דשבייה אונסא דלא שכיח: תנבה ראוה שנים שנתייחד עמה באפילה והא דתנן בהזורק [*דף פא] פלוגתא דב״ש וב״ה בהמגרש אשתו ולנה עמו בפונדק לאו דוקא לנה דה״ה נתייחד עמה באפילה כדמשמע הכא ומייתי עלה נמי בתלמודא בסמוך פלוגתא דב״ש וב״ה: תנבו [דף עד ע״א] על מנת שתתני לי ר׳ זוז אומר רבינו יצחק דסלקא ע״מ שבתלמודא מיירי בתנאי כפול וכן קודם ללאו והתנאי קודם למעשה דמפסמא הגך משניות לא פליגי על ר״מ דבעי כפילות וכן בע״מ שתחזירהו לי דאתרוג וכן סוברי׳ שמואל ורבא בסמוך גבי אתקין שמואל בגיטא דש״מ כמו שאפרש בעז״ה ויש דברים הרבה שאפילו בלא תנאי הוי כאילו התנה כמו שטר מברחת והאשה שנפלו וכן זבין ולא אצטריכו ליה זוזי שהדבר יודע שלאותו צרך בהיו נריכין *אותו אז עשו כן ואין נריך תנאי אלא בדבר שאין ברור כ״כ אם לא יעשוהו בתנאי ויש מקומות שצריך גילוי דעת ואם לא גילה בדעתו אמרינן דברים שבלב אינם דברים ואדי״ף פליג לקמן בשמעתא ומחלק בין ע״מ לאם תעשה כך וכך: [דף עה ע״א] ה״ז גיטך ע״מ שתחזירי לי הגייר מגורשת ומפרש רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי ורב אדא פירש משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד וא״כ הא דקתני ה״ז גיטך ע״מ שתתני לי ר׳ זוז לאו דוקא נקט והיפכא יש להגהה ע״מ שתתני לי ר׳ זוז ה״ז גיטך וכן בכל הגאונים כתב רי״ף אע״ג דקי״ל כר״מ דבעינן תנאי כפול ה״מ היכא שלא אמר ע״מ אבל היכא שאמר ע״מ כאומר מעכשיו דמי ולא בעי תנאי כפול ולא להקדים תנאי למעשה ולעולם תנאו קיים כן כתב רי״ף בתשובה ונראה דאפילו בע״מ בעינן תנאי כפול וכל דיני תנאי כדגרסי׳ בירושלמי האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע״מ שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ר״מ אומר בין כך ובין כך (*אינה) מקודשת עד שיכפול תנאו האלך [בין] לר״מ כיון דכפליה לתנאי ולרבנן היכא דלא כפליה קי״ל כרבי דאמר כל האומר ע״מ כאומר מעכשיו דמי כלומר כאילו אמר מעכשיו תתקיים המעשה אם תתקיים התנאי וכשנתקיים התנאי אגלאי מלתא דמהשתא שנתה (*מקיים) [*אתקיים] ליה וכ״מ אם קבלה קדושין מאחר בינתים: ועוד כתב רי״ף בתשובה מי שנתן גט לאשה ע״מ ואמר לה (*מעכשיו) אם לא באתי מכאן ועד י״ב חדש אין יכול לבטלו והא ע״מ מוכיח [*שהוא] מעכשיו והן נמי ע״מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ומסיק ואפילו נקרע הגט קודם גמר התנאי אין צריכה גט אחר כ״ש שאם בטלו שאין כלום והאות שובלת ודים כתובות דלא אהניא עד ל׳ יומין כו׳ דפריך התם לבטולי קא מכוין דמשמע דאלי

הגהות הב״ח [illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible]

לבטולי התם בדלא אמר מעכשיו או שמסרו ליד שליח ול"ע דהל"ל דע"מ ועכשיו לא מהני אלא לאחר שנתקיים התנאי אבל קודם מלי לבטולי ויכול לחזור בו ומסתברא דבין בגיטין בין בקדושין בין במתנה בעי' תנאי כפול וכל דיקדוקי התנאי וכן השיב רבינו משה גאון וכן הורו גאוני הראשונים ורי"ף כתב בתשובה חזקה בגיטין וקדושין אבל לא בממונא ואין נראה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרינן לה והתם (לא) ממונא הוה (ויא"מ גרבי) [וה"ר] ברוך אומר דכל שניא דהכא כרבנן ופליגי עליה דרבי דליה להו כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אבל דכיון דקי"ל כר' דע"מ כמעכשיו דמי לית לן בה ורבא גופיה אמר בית סאתן אגרוג זה אני נותן לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי נטלו והחזירו יצא לא החזירו לא יצא והרי התם כמי מעשה קודם לתנאי וגם תנאי ומעשה בדבר אחד וע"כ י"ל דהיינו רבא אמר התם למלתיה כרב אשי דאית ליה כר' דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי · תבן יאה"ה ונשאלתם אם יכולין לכתוב שום תנאי בגט וי"ל דאין לכתוב כלל כי אם נכתוב בגט יהיה בו חשש פסול ואפילו נתקיים התנאי דתנן בפרק המגרש רבי פוסל כל התנאים בגט ופרש"י ז"ל אפילו נתקיים התנאי ואע"ג דרבנן פליגי עליה דר' הא מוקמינן התם פלוגתייהו לאחר הטורף אבל לפני הטורף ד"ה פסול ור"י הקשה על פ"ה ומפרש כגון שלא נתקיים התנאי אך חזר ומחקו מתוך הגט וכה"ג דוקא פוסל תנאי בגט ומ"מ נכון להחמיר כפרש"י ז"ל וא"מ שנתן גט על תנאי אומר התנאי כדאמרן חד שתואל ולא יכתבו בגט ורבינו יואל תפרי"ם היה מוחה מלכתוב תנאי בגט פן יטעה בלשון התנאי אך היה מזקיקם לקבל חרם שלא יבריח שישא זה"ז וכן נכון לעשות והעיטור כתב תדאמרי' פ"ש לעיל אר"א לא הכשיר ר"ש אלא לאחר אבל תכאן ועד י' יומים לא חיישינן דלמא תנאי הוה ביה וזייפה' ש"מ דכתבין תנאי בגט עכ"ל: הגה"ה י"מ שצריך לכתוב כל האגרות בתוך חתום העיר דכל תוך התחום העיר הוי בכלל העיר וראייתם מפרק כל הבשר גבי שתעהין הכא דקאמר אבלינהו חוץ לתחום אך בנדרים פרק הנודר מן הירק לא תשמע כן אלא דוקא תוך עיבורה של העיר הוי כתוך העיר דקאמר התם הנודר מן העיר מותר לכנס בתחומה ואסור לכנס בתוך עיבורה וקאמר ר"י דאמר קרא ויהי בהיות יהושע ביריחו והכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה הוי קאי ופריך דלמא בתחומה והכי כתיב ומדדתם חוץ לעיר והתם גבי מדת התחומין הוה קאי ואפ"ה קרי תוך התחום חוץ לעיר [*עכ"ה] · בממונא בעינא [תנאי כפול] באיסורא גרידא לא בעינא דגרסי' שלהי שבועת העדות [*אל] יככה יברכך וייטב לך ר"מ מחייב וחכמים פוטרין ופריך בגמ' והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן כי לית ליה בממונא באיסורא אית ליה [ופריך מסוטה אם סטית אם לא סטית] ומסיק סוטה שאני דאיסורא דאית ביה ממונא הוא ש"מ דבממונא פשיטא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ורבינו חננאל ורי"ף פסקו הלכה כסתם משנה דהשוכר הפועלים בתנאי שיש בו מעשה בתחלה דלא בעינן [ב"ל בגיטין לוקמינה וכדפרישית התם וזהו מלשון העיטור בר"י כן נתקיים אחר יראה יותר] בגיטין וקדושין [וש"מ דבעי תנאי כפול בגיטין וקדושין] אע"ג דאיסורא הוא לא אמרינן כאן מכלל לאו אתה שומע הן ואולי לחומרא תנרם בירושלמי בקדושין והכא נמי בעירובין וז"ל ירדו לבית שן כשיטת ר"מ (*בקדושין נמי) [*דקדושין] [ס] ורבי חנינא חבירו דרבנן בעיא [*למה לי] כר"מ אפילו כרבנן לא אמר כן אמר רבי אבא בשם ר' יוחנן סדר שטרון כך הוא אנא פלוני בר פלוני מקדש לך פלונית בת פלוני [*ע"מ ליתן לך קודם יום פלן] ותכניסתה ליום פלוני ואי אתא יום פלוני ולא אכנסך לא ליהוי לך עלי [קידושין] כלום ויהא ע"מ שלא (*לבטל) [*ליכפול] תנאו [ומהרן] [*אינו] לא כפל תנאו מעיקרא לקדושין אמר ר"י ברבי בון כל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ובהא לית ליה אמר רבי מהגיה חומרא הוא בעריות וה"פ ויהיו ע"מ שלא (*לבטל) [*לכפול] תנאו ומכלל לאו אתה שומע הן (*והוא) [*אינו] לא כפל תנאו חוקי קדושין שאם בא אחר וקדשה קודם קיום התנאי אינה מקודשת לא לראשון ולא לשני

•ותהא אסורה ר"ת כו' אמרינן בירושלמי בע"מ שירדו גשמים לראשון אינה מקודשת שהרי לא ירדו גשמים וכיון דלא ירדו גשמים הפסי קדושי שני ולשני אין מקודשת שהרי לא כפל הראשון וכיון ש"א כפל הפסי קדושי ראשון אר"י ברבי בון בכל אתר אומר מתמששת לאו אתה שומע הן בלויר באיסורא כדאמרינן בשבועת גבי [*אל] יככה יברכך ט' וכדתנן נמי אלו הן במזיה פרועי ראש ושתויי יין ושהמת כר"מ והכא דהוי איסורא לית ליה דאי אית ליה קידושי (*ראשון) [*שני] גמורים הוי ומשני חומרא הוא באיסור ערוה תבאיסור אחר הלכך בממונא אי לא כפלינן להנאי המעשה קיים והתנאי בטל [דלית ליה גבי ממונא מכלל לאו אתה שומע הן קך כ"ל כי לא תלה בנוסחא] באיסור שאין איסור ערוה אין המעשה קיים עד שיתקיים התנאי (*דלית) [*דאית] ליה מכלל לאו אתה שומע הן בקדושין וגיטין דאיסור ערוה אם לא כפל מקודשת לחומרא ותכוס חומרא הוא דבעינן תנאי כפול וכן הלכתא אבל רבינו שמואל סירס בית שלין כרי"ף ז"ל בגיטין בעינן תנאי כפול לרווחא דמלתא אבל בממונא אזלינן בתר אומד דעתא כר"ם שאני וא"ת והא [*אין] אוביר ולא אעביד לית ביה תנאי כפול וי"ל התם לא מקנינן ליה ולא מידי דהא לא קאמר מלתא יתירתא הלכך מחייב לקיומי תנאיה אע"ג דבלשון אי [*קאמר] ועי"ל דאי תימא כפול דהא קאמר אנא אוקום ואשפי ט' ולא אסמכתא הוא דלא קאמר מלתא יתירתא עכ"ל העיטור ועיין סמ"ג בתחלת מצות לקדש ע"כ. [דף עד ע"ב] אמר רבא מתקנתא של הלל נשמע ס' עד בעלית (*מהגה) [*נהיגה] בע"כ לא הויא נהיגה תלתי בשם ריב"א ז"ל מהכא יש בעי רבי לעיוק דהאדם שחייב לחבירו מנה אם יכול לומר הא המנה מזומן לך ואם לא תרצה ליקחנו מידי עכשיו שוב לא יהיה עלי באחריותי אלא אגיחנו בביתי מי אמרינן כה"ג (*דודאי הוא) [*דהוה . מ"י] נהיגה בע"כ הבח ודאי פקחן פשיטא דפטור 'כיון דאמר אני רוצה לשומרו עוד פטור אפילו משבועה אבל מתוך תמוך שאומר יכול לחזור ולשאלו אותו מנה חייב באחריותו וראבי"ה פטרו מפרק הגוזל בתרא הגוזל את חבירו או שלוה ממנו או שהפקיד אצלו בישוב לא יחזיר לו במדבר מכלל דבישוב מיהא יכול להחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן בפ' האומנין וכן שאמרו טול שלך והבא מעות ס"ח ואמרי' בגמ' טול שלך אצטריך ליה סלקא דעתך אמינא שומר הגם [*נוי] לא הוי קא משמע לן ופרש"י דאם הופשו של כרחו קאמר אבל מיין, פקיע לא סליק נפשיה אבל אי הוה א"ל אוני שומרו אפילו ש"ח לא הוי ופטור משבועה כגון אם הגיעו בבית פתוח או שהגיעו לפניו ברה"ר וכן בפרק הזהב גבי ההיא גברא דיהיב זוזי אבויתשי וכו' ומסיק אפילו ש"ח לא הוי וה"מ דפטור היכא דכידו מזומנין להחזיר לו וזה אינו רוצה לקבלם וזה הניחם לפניו או בביתו והלוה והמפקיד הלכו להם דהשתא היכא לימיתר למה לא לקחום אבל אם אין הוסס מזומנין, ואמר אני אביא לך פקידך וזה המפקיד הלך לו הנפקד חייב באחריותו כדאמרי' פ"ק דקדושין גבי ההוא גברא דקדים בליפתא דאסא [עד מי יימי התם בתורת פקדון יהביה ניהליה ט' א] ור"י פירש חזקה בעלמא כגון ההוא דפרק הגוזל ובפרק האומנין ובפרק הזהב פשיטא דהוי נהיגה דאין האשה מפסדי בקבלת הפרעון אבל היכא דמפסיד בקבלת הפרעון (*לריך) [*דלריך] להחזיר (*בבית) [*לי הבית] וכן כאן דע"י קבלתו הוי גט לא הוי נהיגה ואם תאמר פשיטא דלגבי גט לא הוי נהיגה וזה צריך לומר מתקנתו של הלל וכי אם יתן מנה לחבירו יקבלנו בע"כ ואומר רבינו יצחק דכיון דקאמר לה הרי זה גיטך על מנה שתתני לי מאתים זוז ותלה הדבר בדעתה ועליו לקבלם ח כיוו בבתי עדי חומה וקא משמע לן רבא דאפ"ה בע"כ לא הוי נהיגה [דף עג ע"א] מה היא כאותו היום פרש"י ז"ל דקאי אריכא דמתני' יהתם הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה יקשה דפריך עלה התם בגמ' וכי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה ומאי פריך שואל ואמר מהיום אין זה לאחר מיתה וי"ל דה"פ שואל ובאותן שמים הרי היא כלבה אם מה מועיל מה שאמר מהיום הגט לא הוי עד לאחר מיתה ומשני כאומר מעת שאני בעולם לא לגמרי מהיום אלא שעה אחת לפני מיתתו חכן שיחול הגט כלומר מיום שאני בעולם עדיין וכן משמע בתוספתא דקתני הרי זה גיטך מהיום זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה משמע אפילו במקום שאומר מהיום אם חל מיד עכ"ל *(מ' ר"ת) [*ואזי יצאו נפ' כל הגט אמתי מתנה נמי] וכן בסוף פרק הזהב: תבנו מכאן הגרך מהר"ם שיהא גזו של שכיב מרע קיים עד שעת מיתה כדאמרינן במי שאחזו אוכל בינייהו שנקרע הגט או שאבד ובמיי' רפ"ה דגירושין כתב דכל היכא דאמר מעכשיו או מהיום הרי זאת מגורשת מסתגיא גם לידה ומשמע שם אפילו נשרף הגט קודם מיתת הבעל: י) ושוב מצאתי בסוף פ' יש נוחלין ובפרקין שכתב רבינו שמשון ז"ל לאפוקי היכא דתנאי ומעשה בדבר אחד (*כגון הזה) [*והכא] דהאתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי דאמר רבא לא החזירו לא יצא רבא לטעמיה דהכא לא חיים לתנאי ומעשה בדבר אחד ועי"ל דדבר אחד דהכא היינו (טעמא) שהתנאי סותר המעשה דלא מיירי נמי דאמר על מנת כמו מעכשיו דמי הלכך [*אם תחזור חייל ט'] אימת חייל גיטא לאחר [שתחזיר העייר] שהתנאי מתקיים ואז אין הגט בידה [הלכך לא הוי תנאה] אבל התם אין התנאי סותר המעשה (*כדפריך) [*כדפרישית] דסבירא' (*ליה) [*לן] כר' עכ"ל ופירש בני פר"י דלהכא פשיטא דמשני התם תנאי ומעשה בדבר אחד קסבר תל כל האומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין הגט חל עד שתחזירהו ואז אי אפשר שתתגרש דאין הגט בידה הלכך אע"פ שלא החזירתו מגורשת ורבא דאמר בפרק שני דקדושין הילך אתרוג ס' לא סבר כהאי ליטנא אלא רבא לטעמיה °דמפרש משום דהוי מעשה קודם לתנאי וכן הכא דאתרוג נמי 'צריך לומר (*דמעשה קודם לתנאי) [*דתנאי קודם למעשה] 'ורבא לא דק ולמאן דאמר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא הוי גט אא"כ החזירתו [דתנאי קיים] ואז הוי גט למפרע מסתגיא גם לידה: (*ידגו) [*ידגה] לרוב על פני הארץ מורי רבינו פרץ *ז"ל מה שנסתפקת לפירוש ר"ת דמהיום [ע] אם מתי הרי היא כלבה אם לכל דבריה למר ולמר מגורשת והוה מגורשת ולמר בעולתה הלויה מה יאמר במהיום אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ויקרע הגט או שאבד קודם הזמן דכה"ג דמהיום אם מתי אם נתקרע הגט או שאבד קודם מיתתו אינה מגורשת לפי' ר"ת שפי' דלאו לגמרי מהיום אלא שעה אחת לפני מיתתו חכן שיחול הגט מה יאמר *במהיום אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש יפה נתת לנבך לחלק בין [*במהיום אם מתי הוא דאמר ט' מ"י] מהיום אם מתי (*לפי) [*להא] הא דאמר מעת שאני בעולם ואין דעתו שיחול עכשיו אלא שעה אחת לפני מיתתו כי היכי דלא ליהוי *עגונה לאחר מיתה והוי כאילו אמר מעת שאני* בעולם כלומר שעה אחת קודם מיתתי* ולכך מהיום [*לאו] ולאחר ממש דאינו לא אמר מהיום אלא אמר אם מתי והו לא הוי גט לאחר מיתה והכי קאמר מהיום שיחול שעה אחת קודם מיתתו אבל מהיום אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש למה יש לנו לעקור עיקר משמעות של היום דמשמע לאלתר מיד דאי לא אתי יהבי שיחול עכשיו אלא בסוף רגע אחד קודם גמר שנים עשר חדש למה ליה לאומרו ליימא הרי זה גיטך אם לא באתי עד שנים עשר חדש ולא לימא מהיום ולייחול הגט בסוף שנים עשר חדש אם לא יבא דבשלמא התם כיון שתלה תנאו במיתה דאמר אם מתי אם לא אמר מהיום לא הוי גט חל כלל דקודם מיתה אכתי לא מטא זימניה ואי לאחר מיתה מאן מגרשה אין המתים מגרשים 'ולהכי אמר מהיום דליחול גיטא רגע אחת בחייו קודם מיתתו והא לא שייך במהיום אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש וק"ל . וראיה לדבריו מדאמרינן פרק האומר ופ"ק מי שאחזו הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז מגורשת והיא תתן ופליגי בה רב הונא ורב יהודה רב יהודה אמר לכשתתן ורב הונא אמר והיא תתן וקאמר היכא בינייהו שנקרע הגט או שאבד קודם שנתנה ר' זוז וקאמר התם טעמא דרב הונא משום דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופסקו כוותיה בפ"ק דקדושין אלמא דהאומר הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז או אמר הרי זה גיטך מעכשיו אם תתני לי ר' זוז ונקרע הגט או שאבד קודם שנתנה מגורשת אף לרב יהודה דע"כ ל"פ אלא היכא דלא אמר מעכשיו* אבל אמר ע"מ בלא מעכשיו בהא פליגי אי כמעכשיו דמי או לא אבל אם אמר מעכשיו כ"ע מודו אלמא כל תנאי דאמר מעכשיו ול"ת הלאו במיתה מעכשיו ממש קאמר ואפילו אם נקרע הגט קודם קיום התנאי מגורשת מההיא שעתא ובלבד שיתקיים התנאי לסוף ואין חלוק בין אמר מהיום ובין אמר מעכשיו כדמשמע בפרק מי שאחזו דשוין הן גבי אם מתי שתי לשונות משמע אם אמר מהיום כמ"ד מעכשיו דמי ושלום מבר"ב :

[דף עד ע"א] רב הונא אמר והיא תתן וכן הלכה דקי"ל כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דבפ"ק דקדושין פסקינן הלכתא כרבי אלעזר דאמר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר מקודשת ומשלים וכאילו אמר ע"מ דמי . ג) רבה אמר הא לא צריכא ואם תאמר ובפרק האומנין [*דף עז] אמרינן שכר פועלים והתם מיטרא פסידא דפועלים וי"ל שאני התם דאינם אלא שכיר יום דלא שכרו בעל הבית אלא לדלות וכיון דלא יצטרך לא הוה שכירו אבל הכא יצא אריסו ועושה כל מלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע כמו בעל השדה ומיד כשהתנה עמו לדלות עמו ד' זוכה בשליש השדה אפילו אתא מיטרא ולא אצטריך כמו שאר אריסי דנטלו ריבעא אפילו לא יצטרך לדלות ורב יוסף סבר כיון דמשנה עצמו משאר אריסין אמרינן הא לא דלה והאלפסי תירץ בענין אחר וע"ש . תניא ונשאלתם על ראובן שנתן כל נכסיו לבנו ע"מ שיתן לארבע בנותיו כך וכך מתנותיו ואם יפחתו מן השר [*יתעשת ח"י] שם להם ליתן לבנות יתנו מן הקרקעות לבנות ונפטרה אחת מן הבנות בחיי אביהם נראה לי דאפילו הכי המתנה קיימת ד) אם כן יתנו לשלש הבנות האחרות לכל אחת חלק המתנה ומחלק המתה יהיו פטורין אפילו מיורשיה כדתניא ומייתי לה בפרק מי שאחזו הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז ס' עד רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחד מהיורשין וכו' עד מר סבר כי' הנא קיימא אית ליה לי ולא ליורשי ורשב"ג סבר לי וליורשי ונראה דהלכתא כת"ק ולא כרשב"ג דהא דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו היינו במתני' דוקא ולא בברייתא ואע"פ שהבנים פטורין מחלק המתה המתנה אינה בטלה כיון דמן הדין אין לבנות אחרות במקום הבנים אלא לקיים תנאיו הוא דבעי וכיון דמתה יתנו לאחרות ומחלקה יהיו פטורין ודמיא להאי דמי שאחזו דההוא דאמר ליה לאריסיה כ"ע דלו תלת תלת דלותא ואכלי ריבעא את דלי לי ארבע וטול תילתא לסוף אתא מיטרא רבה אמר הא לא אצטריך וקי"ל כוותיה ואפילו דאצטריך מית כהא [*מה"ט] דלהרווחה קא מיכוין והא לא אצטריך והא לא דמי להאי דפ' הפועלים דההוא מיטרא ומסיק התם פסידא דפועלים הוי שאני התם דלא קעבדי פועלים מידי ואכתי לא נכנסו לה אבל הכא הא קא יהבי לשאר בנות חלקם ועוד דהכא לגבי ברתא גיתר ומקני ולא קא מכוין אלא לארווח ולענין זילותא נמי ברתא עדיפא ליה וכיון דמתה הם יקחו חלקה ולא יתנו ליורשיה דהלכה כת"ק כדפרישית:

הגה"ה ועוד דאמרינן פ' מי שמת ההוא דאמר נכסי לברתי ה"ל ברתא ובר ברתא ופסקינן דלא קרי אינשי לבר ברתא ברתא ומייתי התם תניא כוותיה דרב אשי האומר יגאלה תבנים מותר בבני בנים ה"נ לבנות דוקא ולא ליורשיהם ע"כ הגה"ה וא"ת ולמאי דפרישית דפטורין לגמרי מחלק המתה מ"ש מהא דתנן בפ"ק הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו ואוכלו מ"ד יחזיר ליורשי משלח או נמחלו לא קשה כלל דהתם למי שנתנה עיקר המתנה מת קודם שבאת המתנה לידו וכי יהיב אינים מתנה אדעתא דמקבל לה מיניה יהיב והרי מת קודם והוא לא נתכוון אלא ליתן לו ולא ליורשיו ולהכי חוזר למריה ואדרבה חד טעמא הוי ההולך מנה לפלוני ולא ליורשיו

הגהות הב"ח [illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible] בדר"ם [ס] נראה לי [illegible]

הגהות מרדכי כמיקומן [illegible]

קאמר ה"ל תתנה נתינה כתן לגבוי ית שהתנה שיתן לארבע בטתיו קך וקך (ולים) ולקך [*לקן]
קאמר ולא ליורשיהן וכי היכי דהלך מנה לפלוני ומת התנאה בטלה דלפלוני ולא ליורשיו קאמר
ה"ל כשהתנה שיתן לארבע בטתיו ואחת מהן מתה יתנאי בטלה לגבי דידה דלה אמר ולא
ליורשיה קאמר ובטים תנ"ב [דף עה ע"ב] אתקין שמואל בגיטת דהכיב מרע אם לא מתי לא
יהא גט כו יהא דלא תוכר הכא יעכבוהו משום דכתיב בגט מן יומא דנן ולעולם דהכא לא כן ראי
גם לאחר מיתה עד דהוי יתעכבו עכ"ל העיטור כתב ריי"ף בתשובה שיתן גט על תנאי צריך
שיתפיר הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו ולא יחפרים ליד בלים וספר התנאי ביד הבעל או ביד
שלים אבל נכתוב התנאי בטוף הגט מאחוריו אין ראוי שאם כתבו ה"ל לבעל זכייה בגוף ואין
כריתות ואם בעל תוך הזמן הפיע היה הגט אין בו וכן כתב גאון אחר ומסתברא דהאיט כתבו
ליד התנה ישוי לבעלו קודם שנתקיים ובין לרבה ובין לר' זירא לאחר שטורף כשר אלא כי יהיו
דלא ליטעו בין לאחר התירוף ובין לפני התירוף לא שייכי לכתוב התנאי בתוך הגט וכן כתב רב
האי גאון בתשובתו וגרסינן נמי נבי אם מתי הלכה כר' יוסי בגט שה או לא ש"ם דתנאה בין
על פה בין בכתב יתא ואם יתא על פה שמסרו לה בפני עדי מסירה עיטור. [*אתקין שמואל
בגיטין, רש"י ישעיה תי"ן] תשמע הכא דהלכה כר"מ דבעי תנאי כפול דוויא דתנאי בני גד
ובני ראובן דהא שמואל ורבא (*סבירא) [*סברי] לא הכי ויון נראה לדחות ולשמוע דסברא
אתקין שמואל הכי הלכך שכיב מרע שנתן גט יתפרש על תנאי צריך לכפול תנאו וכן יקדים ללאו

דתפרש חוקא נבי ס"ת שאין לך עלי שאר כשות ושוה תסיב מתגה על מה שכתוב בתורה לפי שאין קדושין לתגאין ונם נבי מגלה אין מכר לתגאין אבל נבי נוקין אין שייך לומר כן ולפי זה קשה דבסמוך אי לאו טעמא דבסמוך היה חסיב ע"פ שאגבל חיור מתגה על מה שכתוב בתורה אע"ג דאין זה נם לתגאין וי"ל חוקא נבי מגן דמיתן למחלה לא חסיב מתגה על מה שכתוב בתורה הוכא דלא שוי לתגאין [תוס']: תשובה אם כתבו בגוט וחזר ותיקן פסול פי' לפי שלא נכתב אלא על תגאי זה ואין כאן כריתות ששמע חוקא תין דלא הוה כריתות יחד ומחוק פסול אבל שאר מתקים כשר בגם רק שימשה קיום המחק לפני שריד וקים וע"ם ניתנו העולם והתיר שלא נעשו: בסימן תהק"ו של (רמב"ה מהרב רביע קלונימוס) [שאלתי את אבי"ה יחי"ל חור בר קלונימוס] על גט שיש בו מחק [או תלוי] שנהנו להתיר וכתוספתא תניא גט שיש בו מחק או תלוי מגוסו פסול שלא מגוסו כשר אם החזירו למטה אפילו מגוסו כשר וסבור אני שהפירוש כך דבר בתלוי בו (בגופו) [גופו] של גט [כי הך] דהכן פרק המגרש אם כתבו בגוס אע"פ שחזר ותיקן פסול וטעמא משום דעל תנאי נכתב והוה חור בו והכי מפליג יתאס [בגמרא] הא אם מיתתו מעות נכתב אינו נפסל רק שיחזור למטה ודין קיומיה והשיב אבי שאלת על גט שיש בו מחק או תלוי אמת כדבריך כן הוא [פי' שהנו לסחירו] וכן כתוב בסידורי גיטין ואם עשו בו מחק פסול [פי' לכתחלה] ומה שאין כן בשאר שטרות [*]) וטעמא כי יש חילוק בין מחק למחק כי הלא מחק או תלוי בסבר הסופר לכתוב כראוי וטעה והשמיט תיבה או שתים ובשמסר תלאו בינו שיטי ואח"כ מחק וכתב [יגל] המחק אפילו מגופו של גט כגון הרי את מותרת לכל אדם וכיוצא בו והחזירו למטה וקיימו כהגן כשר בין בגט בין בשאר שטרות כדתניא לענין גיטין בתוספתא כמו שכתבתי וכן (תניא) [תניא] לענין שטרות בתוספתא דב"ב פ' בתרא שטר שיש בו מחק ס' וקיום שטרות יודע הכשרו כדאמרי' בגם שבוע אבל אם נכתב הגט פסול מתחלה אע"ג שחזר ומחק פסול שהרי אדעתא דפסול נכתב ושייה חוספא השוב לא יחזור להכשירו תחזי (לגם) [לביטל גם] דריש פרק השולח דלוט תחר ומגרש בו ויתדע שכן הוא דכשנכתב אדעתא דפסול אין לו תקנה כדאמרינן לפני התורף אפילו בע"פ פסול אע"ג דנכתב כל הגט כהכשר הואיל וכתבוהו אדעתא [דעל פה] פסול וכראה דמשום גזירת המחק כה"ג נזרו והתמירו בכל המתקים טלם מיהו בדיעבד כשר: [דף פה ע"א] אמר אביי תמו (א) האי יתאן דכתב גיטא טרכיה טי"ו אחרונה חמוז דלא ליסתמע וכדי וטרכיה לוין

*) מהר"ל מפראג הגי' סי"א ופשוט.

הגהות הב"ח ס נ"ל דסכה ע נ"י דאין שייך כאן פ סי"א ושם צ כלומר אבל יש אלתם כנ"ל ק ר"ב למעי ר נ"ל כשכתב ותי' כשסמכין נאותן ש נ"ב ימחוב כולב כל לשלשות של גט שכתובה למעלה ולוס' הגם זה אני רואה שיחקיש כל סתגאים שכתובין למעלה ולא נזבריס ת נ"ל ודסיתו סי' טובר לשון גיחשן א ר"ב משום שאם יש עוז טובין עד שיה מבמשו שכתוהם הוא דמגרש אבל בשאר שטרות בשטר מדבר בלשון ע"ים ולא שתגו לכתוב אחר התיסתן עד. ב דלכן שיטה ומשנה כגמתי טי' כנ"ל. ג ר"ב לשון שיטה ד נ"ל וע"כ יחהכן נסקים שיטה ח נ"ל ע"ש דשת קצת מדקדקים על לשון בנות שאל וכבר סקל כנ"ל ו ר"ב או גדולה נמי תהא מגורשת.

שלטי הגבורים

(א) לפי שיש טופסי גיטין כמה נתצוצים בלשונם תדרים צריכין ביותר עתי את נגי והאיר וכול דבריהם לשום מתקנים [illegible]

[illegible]

שבאמצע שטוקין תרוכין ומשורין דלא ליתחזו שביקין תריכין סעירין וקאי על בנים ועלמא:
דתהויין התגניין שלמא יודי"ן סמוך לט"ן ובמכתב רבינו (*יצחק) [*יוסף] פ"ע כתב בו
שני יודי"ן שפירות אחת בסמוך לת"ו ואחת בסמוך לנל"ם דסים ה' יודין לתיבה וליכתוב
למיק בגא יוד אחר כלומר דלא ליתחזו לי מיק (*לשון שחוק) [*שארי לוס] [וכ"ה פר"ח] ולירחוק
רגל [*שמאלי] של ה"א דלמיק מגגה דלא ליתחזי למיק לשון תוכח וליכתוב לכתגבנא ולא
לכתוב לתגבנא דלא ליתחזי לא תגבנא ויכתוב ורן בגא יוד דלא ליתחזי ודין לשון דיתא
ולא לכתוב ואגרת ביוד דליתחזי לשון אגרא או מני לשון (*אגרת) [*או גרת] כלומר או
גית דבלשון ארמי קורין לגית גרת אלא ליכתוב אגרת': רבי יהודה אומר ספר תרוכין ואגרת
שבוקין בספרים לא היה כתוב וגם שטורין ובגמרא נמי קאמר

מדקאמר אינה צריכה גט אלמא כל היכא דליכא סהדי [*דנכנס עמה לקדשה מ"י] מוכח
מילתא דהוי קרוב לודאי שלא קדשה ונהלה יתו אפילו הוו סהדי שנכנס עמה לקדשה בספק
ולא ראו שקדשה לא בעי גט כיון דלא יתו ממש שקדשה דהוקא בביאה יתא דאמרי' אן הן עדי
יחוד אן הן עדי ביאה דילא הוקם דאוסר אם בנשרת ואינה מתארכבת ולגו גם נה ודסותה
אי הוו סהדי שאיק לה הקדושין בחליה ורוא שהגיע עד אויר תליה ולא ראו שנפל ויתך חלל
התחיבות יתה צריכה גם אבל בכזן זה אוס קרוב לודאי דלאו לא נפל לתוך חיקה [*ואפילו
נפל לתוך חיקה דלמא מ"י] דלמא היך עשוי קספרים ואויר שאין שום לטח לא כמוכח דידיה
כדאמר פרק הזרק שהיה ידה עשויה קספרים אע"פ שהגיע לידה אינה מגורשת לע"ג דשויך
לה תלמודת בשעדה על גב הגיר דאויר שאין שום לטח לא קנה ה"נ אי קיימא בחצר דלאו
דידה אינה מקודשת כלל דאויר שאין שום לטח (*לא) ברשותא (*דמי) [*אי] ולין לאוסרה יתעיט
דנפק עלה קלא דאיקדשה ולקלא דידיקני מואן חיישיק והא כיון דאוסרכת ואגבר ע"ס עדים
דלאו כלום הוא הא קי"ל בסורא אחריה דרב ומבטלי קלא ולא כנהרדעא אחריה דשמואל דלא
מבטלי קלא דהלכתא כרב באיסורין ורבי יוחנן נמי סבר שותיה בירושלמי ולע"ג דהלכתא כרב
ששה באיסורי כמו שפסקו הגאונים מ"מ על כרחך נראה בהא דהלכתא כרב חדא דבטל טוערים
הלך אחר המיקל ועוד מדפסק ליה רב יוסף לאביי שהמאה מבטלין ליגא ש"מ מכלל דהוי הלכתא
גבר מנהרדעא ובאתרא דמהני כשמואל ועוד מדקאמר התם כמה זימני אפילו למאן דאמר לא
מבטלי" מכלל דלדידן מבטלין קלא ע"כ דברי הר"ם · [*עיין בהג"ה פ"ק דיש להחמיר כשמואל
דלא מבטלין פ"ש ני' מ"י] · ושוב מצאתי שכתוב בדברי המיימוני בקדושי ביאה אמרי' אן
אן עדי יחוד אן אן עדי ביאה והוו קדושין מספק אבל בשאר קדושין עד דחזו דקדשה :

סליק פירקא וסליקא לה מסכת גיטין

הלכות גט

תנב צריך שיהא הקלף והדיו והקולמוס משל בעל וימסרם לסופר ואם אין לו אחרים יקנם
לו לבעל דבעינן וכתב ונתן והנ"ה אם כתבו הסופר בקלף שלו במצות הבעל
שהוא כשר ובלבד שיתנם לו אח"כ [*במתנה] להיות שלו כדהגיה הסמ"ג שוסש ניסן צריך
שיהיה ס' מתמש שהסופר שתבו בקלף שלו אבל מ"מ עדיף טפי ליתנו תחלה לבעל שמא ישכח
הסופר ליתנו לו אח"כ במתנה לבעל ואם הקולמוס של אחרים אינו פסול בכך שהרי בעל הקולמוס
אין לו (*בגט כלום) [*קפידא] בשביל כך כיון שמן הקולמוס לא נשאר השמה בגט כלום כמו
שנשאר מן הדיו (*ומטה) [*ויטה] הבעל לסופר בפני עדים כשרים שאינם קרובים זה לזה ולא
לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לכתוב גט לאשתו עד שיהא לדעתו או לדעת החכם העומד
בעיר ואם הסופר אינו קרוב טפי בעד אחד עמו וצריך ב' עדים שיכתוב בפניהם לפיכך שיודעים
שכותבין לשם פלוני לשם אשתו פלונית ואח"כ יאמר הבעל לעדים כשרים שאין קרובים זה לזה
לא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם יחתמו את הגט והסופר אינו יכול להיות אחד מעידי
החתימה דהתם סופר ועד שתא פסול כדפ"ל בשילהי דאמר אמרו אע"פ שהם ב' כיתי
עדים שצוה הבעל לכתוב לסופר ועדי כתיבה לשמה ועדי חתימה אין בכך כלום ולא מיירי אלי דבר
כיון דכל כת וכת רואה בפעם אחת כל מה שצריך לראות בשעה ראיה דומיא דג' כתובי
(*ועידי) [*בעידי] חזקה דכל אחת ואחת רואה בפ"א כל מה שיכולה לראות ולא כפי' האלפס
שפירש דלא מיירי אלי דבר משום שעדות כל כת וכת ושפיל לענין [*להחזיר פירות שאכל
אילו הוגה כ"י] פירות ואולם אפשר יפסק מפלונית טוב הדבר לעשות הכל בכת אחת שיאמר
הבעל לסופר בפני עדים כשרים לכתוב גט לאשתו ואותם העדים יהיו בשעת כתיבה ויאמר
להם הסופר שכתבו לשם פלונית אשה פלוני ולשמי של פלוני ולאותם עדים עצמם יאמר הבעל
לחתום בגט ואם אין שם עדים בשעת כתיבת הגט נראה שהוא כשר דמסתמא כיון שהבעל צוה
לסופר ,שכתבו לשמה בפני עדים תסתמא כותבו כן לשמה ובהכשר ואפילו אינו מכיר כתיבת
הסופר דרוב בקיאין הן ולא הצריכו חכמים להיות בשעת כתיבת הגט כי אם השליח המוליך
את הגט שצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם שלא להוציא רבעל לעז על הגט אבל כשהבעל עצמו
נותנו אין לחוש שמא לא כתבו לשמה דאם יש לחוש שמא טעה הסופר או הבעל א"כ אף עצמו
שהביא גטו אמאי אין צריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח אלא ודאי אין לחוש שמא טעה דרוב בקיאין
הן ובשליח להולכה דוקא הצריכו רבנן שלא יוציא הבעל לעז על הגט אבל בגירושין שהוא עצמו
עשה אין לחוש ואין להביא ראיה שאין עדים צריכין להיות בשעת כתיבה מדאמרי' גבי הש"ן
שכותבין גט שצריך גדול לעמוד על גביו דמשמע שבל כשכתבו פקח א"צ גדול לעמוד על גביו
דאיכא למימר ה"ם צריך גדול לעמוד על גביו שמלמדו כל שעה ושעה לעשות כל דבר ודבר
לשמה אבל תשוה פלגו שהביא גטו שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משם היא ראיה
שהם סופרי דדייני יתנמר נמירי ואפ"ה טוב הדבר להיות בשעת כתיבת הגט וכן עמא דבר :
ויחתמו העדים למטה ולא ירחיקו החתימה יותר מריוח שיטה אחת ויחתמו ברחב השיטה שלא
יהא חלק ויניח חתימתו בגליון כדי שיוכל לכתוב פלוני לוה מפלוני מנה ואח"כ יניחם עד שיהא
כם שלא יהא קרוי כתב שיוכל להזדייף ואח"כ יבטל הבעל כל מודעי דעבד ואח"כ יקנו
לאשה בפני עדים והיה ידה פתוחה עד שיניח הבעל מתליו בידה ויאמר לה בשעת נתינה
התקבלי גיטיך זה ותהא מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם ויקראוהו העדים אי עיינו בטוב
דאיך הכתיבה שזהו הגט שחתמו בו שהוא אותו שנכתב בשבילה ותימה היאך מלפרשין העדים
להכשיר הגט שראו שעשאו הבעל שליח להולכה ויעדים שראו מסירת הגט לאשה לרבי עקיבא
דאמר דבר ולא חלי דבר דיאי ואי תראי צריכין אהדדי ואי חלי דבר כמו שעדי קדושין מקרי חלי
דבר אם צריכי לעדי ביאה וכל יהמיה. דהמביא גם לא מסתבר דהוו סלוא דלא כרבי עקיבא
יש לומר כשהגט ביד האשה יחוס יכולה להנשא בלותו גם או לגבות כתובתה בלא הבאת
עדי מסירה לב"ד אע"פ שצריך עדי מסירה שראו שבא הגט ליד האשה כתורת גירושין לרבי
אליעזר ושמא אפילו לר"מ צריך עדי מסירה אפילו כשיש עדי חתימה כדפ"ל מ"מ אין צריכין
לבא לב"ד הכיון שהגט ביד האשה חתום יש סבא לידה בהכשר ובמספק עדי מסירה כדתנן
פרק השולח אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ומוקי לה כרבי אלעזר והאי
תיקון העולם שלא תהא צריכה להביא עדי מסירה לב"ד דלרבי מאיר צריך עדי חתימה ואיט
תיקון העולם וגם לדידיה" כ"ש שאינה צריכה להביא עדים שהיו בשעת מסירה כדי להנשא כיון
שהוא חתום כמבפס ויתינה יש לומוד שכמו כן אינה צריכה להביא עדים שלוה הבעל לסופר
לכתוב לשמה ושנכתב לשמה ורחיה מהמביא גם ממדה" שאינה צריכה להביא עדים שלוה הבעל
לסופר לכתוב לשמה והא דאמר פרק התקבל צריכה שתי כיתי עדים אחת שאומרת בפנינו
אמרה לשליח התקבל ואחת שאומרת בפנינו קבלה הגט וקרעו היינו משום שאין הגט בפניט"
וליכא שום הוכחה אבל אם הוא שלם ביד האשה חתום משתמא בהכשר בא לידה וכן אם הוא
ביד השליח שלם א"י רק שנדע שעשאהו שליח לקבלה ומאן מכאן ואילך טומר שלכם גירושין
כתנו לי הבעל ואפילו למ"ד פרק התקבל נאמן בעל לומר לפקדון נתתיו ולא לגירושין פי' ר"ת
היינו כשהבעל והאשה בחקום אחד כדאמר טעמא אי לגירושין יהביה לידיה הוה יהיב לה ולא
לשליח . סגר הריכין צריך לכתוב קודם שיטה אחרונה והטעם דאיבעיא להו בפרק המגרש אי
בעי והן די יהוי ליכי מינאי ספר תרוכין כר' יהודה דלא ליהוי מכמע דבריבותא מגרש לה
כדמפרש התם טעמא ולא איפשיט א"כ הדבר עיקר הוא והרי אין למדין משיטה אחרונה א"כ
צריך לכתבו קודם לכן שהרי אנו אומרים בפרק גט פשוט שאין למדין משיטה אחרונה והטעם
שאין למדין משיטה אחרונה לפי שאי אפשר' שלא יהא הפסק בין העדים לכתב "לכך אמרינן
שיטה אחת כשר ובלאו שיטה שבגיח חלק יכול לזייף מה שירצה לכך אמרינן אין למדין משיטה
אחרונה "שמא הגט בא ליד האשה בלא הך דיהוי ליכי מינאי וכתב הוספה אותו בשיטה שבין
העדים לכתב א"כ היה פסול דשמא היה צריך לכתוב והן ומהאי טעמא תנבג פירש ר"ת שאין
לכתוב קום מחקים ולא תלויות בשיטה אחרונה" דכתובות ולא בשטרות כ"ש לפני וקרינא פירש
אע"ג דהנהגו לכתוב 'בתוך השטר שריר וקיים והיינו טעמא דשמא בא ליד הבעל השטר בלא
שריר וקיים ומחק למעלה תוכנו וכתב עליו או הגיה דבר אחד וכתב קום מחקים בשיטה חלק
שבין העדים לכתב וכתב אח"כ שריר וקיים אמנם רגילין העולם לכתוב קום מחקים אף בשיטה
אחרונה : ונראה "אין שוטן בזה "טרות שלמדין שטר משיטה אחרונה וסומכין על מה שכותבין
אח"כ שריר וקיים ולכך נמי הוו כותבין בשיטה אחרונה והן דיהוי ליכי מינאי א"כ סטורין העולם
שלמדין שטר משיטה אחרונה וסומכין על מה שכותבין בסוף כדת משה וישראל וקשה לשרי
האיך הורגלו העם לעשות כן הלא השטר כשר בלא שריר וקיים מלבד גם מיקסר אבל בגט פשוט
כשר יהדאמרי' התם אין למדין משיטה אחרונה דאי גט פשוט פסול בלא שריר וקיים תמאי אין
למדין משיטה אחרונה וכיון דהכי הוא ליחוש שמא יבא השטר ליד בעליו בלא שריר וקיים כי
הגן וכתי הוא בכך ואח"כ ימחוק תוכנו למעלה ויכתוב מה שיחפוץ במקומו ויקיימנו באחרון
בחלק שבין העדים לכתב ויכתוב אח"כ שריר וקיים והשיב לו ר"ת כיון דהורגלו העולם לכתוב
שריר וקיים א"כ יהא פסול השטר אם לא יכתוב בו וא"כ לא יחתמו העדים עד שיכתוב שריר
וקיים לבסוף השטר ולכך למדין שטר משיטה אחרונה בקיום מחקים שבתוכה כיון שיש שריר
וקיים לבסוף וכן ספר תרוכין בגט או קום מחקים בשיטה אחרונה כיון שיש לבסוף כדת משה
וישראל ולא"ת והלא בגט בימי התלמוד היו כותבין בו כדת משה וישראל כדתנן במס' ידים שהיו
כותבין המושל עם משה בגט ואפ"ה קאמר הגמרא דאין למדין משיטה אחרונה וי"ל שלא היה
כתוב בסוף הגט בימי חכמי המשנה אבל "הכא עכשיו תקנוה בסוף הגט ואמנם לא סמך ר"ת
על זה "שכתב ואמר שאין לעשות קום מחקים כי אם לפני וקרינא מיניה בשטרות ובגט לפני
"זהן ובסמ"ג מצאתי שכתב משם ר"ת שנכון שלא לעשות קום מחקים בגט ובשטרות אמרינן
בפרק גט פשוט שאם כתב תרי שריר וקיים או מחקו וכתב עליו דבר אחר וקיימו בשיטה אחרונה
וגם כתב בסוף שריר וקיים אחר פסול כדאיתא בפרק גט פשוט ט ולאן שטן מחק במקום שה"ל
לכתוב שריר וקיים ושום הגט [*פי' ושום הגט שהיא הגה וכו'] ואגרת שבוקין וגם פטורין כדת
משה וישראל ליתי כגון תורה מעידים של שטר "ויכתבנו בשיטה אחרונה ואם השיטה ארוכה
יותר מהאי יכתוב אותיות רחבות וימלא כל השיטה מכתיבה שוה לשאר השורות ולא יסיים הגט
באמצע השיטה והטעם משום דאין למדין משיטה אחרונה כדאמרי' פרק גט פשוט משום ,עדים
שהרחיקו חתימת ידם מן השטר שיטה אחת כשר ובאותה שיטה של חלק יכול לזייף מה שירצה
לכך אמרו אין למדין משיטה אחרונה ואם לא יהיה בשיטה אחרונה אלא חצי שיטה ר"י יחתמו
העדים בחלק הלי חבי של שיטה אחרונה שוב לא נלמוד משיטה שלפני חצי שיטה אחרונה ו שכיון
שהיא סמוכה לעדים יש לחוש שמא הוסיפה בעל השטר בין עדים לכתב ונמצא שבטלת והן
דיהוי ליכי מינאי הכתוב באותה שיטה ואינו דיבור הוא עיקר כדפ"ל דלא איפשיט פרק המגרש
אי צריך והן או לא ואם יחתמו תחת הכתב של חצי שיטה אחרונה יש לחוש שמא תמלא עוד חצי
שיטה [*החלק] ותוסף עוד שיטה אחרונה שלימה בין העדים לכתב וילמדו מחצי שיטה שהוסיפו
שהרי היא עתה קודם האחרונה . וכשהעדים חותמין יחתמו זה תחת זה בתחלת השיטה ולא זה
אחר זה [*דלמא] יהא ריוח חלק בגליון לכתוב בשיט טה פלוני מפלוני מנה וה"ל שטר הבא
הוא ועדיו בשיטה אחת ויהודך כל אשר למעלה מינה ונו כי ליכא נמי אלא עד אחד יכתוב
לפניו אני החתום חייב לפלוני מנה ויוציא עליו כתב ידו . וה"ל מכתב ר"י הזקן ז"ל אשה שמנתה
שליח לקבל גיטה במקום שיגיע השליח ישבו ב"ד שאין קרובין לא לבעל ולא לשליח ויראו הגט
ויקראוהו קודם הנתינה ויחזירוהו לו ויבטל כל מודעי ויתנהו ליד זה שעשאה שליח לקבלה ויאמר
התקבל גט זה לאשתי פלונית דאתקרי פלונית בת ר"ם והרי היא מגורשת ממני והרי היא מותרת
לכל אדם כדת משה וישראל והם יכתבו כך וכך בשבת כך לירח פלוני כך למנין עולם שאנו
מנים בו כאן בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני גאנו ב"ד חתומי מטה במותב תלתא הוינא
בא לפנינו פב"פ הנולד בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני או על אמה המים וגירש פלונית
אשתו בת ר"ם ונתן גיטה לפב"פ שלוחה וא"ל התקבל גט זה לאשתי פלונית דמתקריא פלונית
בת ר"ם והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וקודם מסירתו ביטל כל מודעי דהוו ליה
ואם מסר שום מודעה שתהא מבוטלת ואין שום תנאי בגירושין אך הן גרושין גמורין וקריאנא
הגט קודם הנתינה ולאחר הנתינה והיה כשר כדת וכהלכה ומחמת שראינו גירושי פלונית בת
ר"ם שנתן בעלה גיטה ביד פלוני בר ר"ם שלוחה לקבלה כתבנו לה שטר זה לראיה ולזכות להיות
בידה שריר וקיים וא"ל הכרת חתימת ב"ד כל זמן שלא יערער הבעל וכטן לחזור אחר ב"ד
בחתימותיהן ניכרות מפני ערעור הבעל וגם טוב שיכתוב אחר חתימת ב"ד אני פלוני בר ר"ם
החתום מטה העומד היום בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני גרשתי אשתי פלונית דמתקריא
פלונית בר"ם בפני ב"ד פבר"פ ופבר"פ ופבר"פ ובלא שום תנאי ובביטול כל מודעי ככל הכתוב
למעלה ושטר התימתם אמת שריר וקיים : וזה שכתבין במקום שהאשה דרה שעשה שליח לקבלה .
דוכרן סהדותא דהות קדמנא נתנא דייני דחתימי לתתא במותב תלתא הוינא בכך וכך לחדש
שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני בפנינו
באת פלונית בת פלוני שנולדה בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני ואמרה קדמנא פלוני ברבי
פלוני שנולד בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני הוי שלוחי במקומי לקבל גיטי מיד אישי פלוני
בן ר' פלוני שנולד בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני והא ידך כידי ורשותך כרשותי לקבל
גיטי בכל מקום מרצון נפשי ומה שנעשה בפנינו כתבנו וחתמנו שריר וקיים עכ"ל : טופס אחר
לקבלת הגט בפנינו חתומי מטה מינתה פלונית ב"ר פלוני את פלוני ב"ר פלוני שליח לקבל
גיטה מיד פלוני בעלה להתגרש בקבלתו להיות מותרת לינשא לכל אדם ותהא ידו כידה ופיו
כפיה ועשייתו כעשייתה ובכל מקום שירצה יקבל גיטה מיד בעלה ומה שנעשה בפנינו כך וכך
נפרש כתבנו וחתמנו וכתב רבינו יצחק אור זרוע שלא ישנו עדי הגט שכר לא"כ שכר בטלה
דמוכח [ר] כדאיתא פרק שני דייני גזירות גבי קרנא דכי שקיל שכר נחון דיניו בטלין
הוא הדין לעדים בשם רבי יהודה מפרי"ס: **תנגד** שכיב מרע שגירש אין מדקדקין בגיטו ואם
מת אינה צריכה להתאבל עליו כן כתב רבינו שמחה : כתב ראב"ן שצריך לסין השורות מכאן
ומכאן מרביט פרק זנק"ל : אן עיר קטנה הן עיר גדולה טתב מהא פלוני דגרסינן בפרק
שטן ספן [*דף כא] [אתי הכך] מהוזא דמכלגן בע' אמה ושירים ופי' ר"י דכפרים קטנים
היו מלגא ידעה וקרי להו מחוזא ובפ"ק דניסן קרי לעיירות גדולה מחוזא וקינה דיתוגא
ועדעלה מחוזא דארעא דישראל קא חשיב [*דקאמר מחוזא דא"י קא חשיב מ"י] ובטופס
ראבי"ה גמלא מדינה פלוני עיר שכיפקה ממי בארות טתבין על מי בארות [ש] ועיר שכיפקה
ממי מעיינות סותבים מי מעיינות ובחד יו"ד . וצריך שיהא הגט ארכו יתר על רחבו ויכתוב
בשליש ברביעי ובחמישי ביו"ד באמצע [*בשני ובששי בלא יו"ד באמצע מ"י] כיוסרתאן לחדש שתב
באחד לירח פלוני . (בשני בשבת) בשני ימים בשלשה ימים בארבעה ימים וכן יכתוב עד י"ג ימים

הגהות הב"ח א נ"ב קלא · ב נ"ב ולכשו ג נ"ל דעדי ד נ"ב ר"ל לר"ש · ה נ"ב שנקראים ס' סוכות שכבל ו וסכי אין למדין משיטה אחרונה כל זה מותק . ז נ"ב לעולם . ח נ"ב שיטה אחת בבעדים שהרחיקו כתב ידם מן השטר
ח ושמא זה הגט כנ"ל ט נ"ל לא בכתובות י נ"ל בסוף השטר · כ שאין כנ"ל ל נ"ב ר"ל סר ריק : ל אבל עכשיו שקבעו יכתבנו בסוף כנ"ל : ם פו"ג : נ נ"ב פ"א ,פני שיטה אחרונה ס תו"נ ע נ"ב יכתוב

חדושי אנשי שם

ג"ם [ק] ולכן יש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל ותולימין של עדים בשיטה אחת וכשר כדבר וכתב הר"ל ובלבד שיהא אשר לכתוב במקום כדת משה וישראל פלוני חייב לפלוני מנה דהכאי גוונא ליכא למיחש אלא מחשש העדים משום דקי"ל שטר שבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר וי"ל להם לחוש שלא יהא לעשר לזייף בכך [ד] יש מפרשים דיתמין עם העדים שאם יקלקלו הגט שיצאו אותו ומכח זה מותר להם לקבל שכר פרנס . [ב] פירוש ושוכבן גולגות

מכאן ואילך יכתוב יום באחד עשר יום בשנים עשר יום בשלשה עשר יום בארבעה עשר יום וכן לעולם יכתוב יום [א]. ואם ראש חודש שני ימים והגט נכתב גם ביום שני יכתוב בא׳ לירח פלוני שר שמתחילין מיום ב׳ ואם יכתוב גם ביום א׳ של ר״ח אייר יכתוב ביום ל׳ של ר״ח ניסן שהוא ר״ח אייר וכן כל ר״ח שהוא ב׳ ימים אך יש לטעות שלכתוב גם באותו יום ל׳ ולדחות עד למחר אלא להכניס ראשו בשום ספק ואם טעה שכה טעור וכתב תוכו באחד א׳ טכסב לירח אחד הראשון בגמי יכתוב לירח אחד הב׳ וכללו של דבר כל הימים יכתוב בלשון זכר והשנים יכתוב בלשון נקבה מאות שנים שלא ארבע מאות עשרה עשרים ואחת עשרים והנים והשנים יכתוב מנין הקטן קודם (*לשון זכר והשנים יכתוב המנין הקטן קודם) עד עשרים [*ולשון זכר והשנים יכתוב הקטן קודם עד עשרים ומכאן ואילך ס׳. מ״י] והמאות ואילך המנין הגדול קודם והמנין השמונים לשון נקבה. למנין כתב יו״ד מנין בלא וי״ו דינכה כתב יו״ד לפי ששאל מינה אחת במקום רוחבת אמתני בלא יו״ד אחר האלף יתיבי תלגא יודין דיתיביין תמניה יודין בנמסיפי שני יודין. וצריך למחלי כרמיה דה״א אבל ה׳ דלמקן ירחיק יותר. לכתמגבא יש סתבין יו״ד אחר ה״א ויש שאין סתבין יו״ד. דיהולביין ה׳ יודין. ואם בלא יו״ד. ביניכי שלשה יודין ימחה יש טהבין נה׳ ויש סתבין באלף וכן שלא ספק בתיבל. וכן בלא יו״ד דלא למסמי מדין דייתי ג׳ יודין ארוכין שבוקן סבורין וי״ו ארוכה וכן וי״ו ארוכה ואגרת בלא יו״ד מגא׳ בלא יו״ד בין מ״ם לס״ן ...

הכיטי בנ״ל יכתוב דמתקרי״. בשיטה אחרונה כדת משה וישראל ולא יותר והעדים יחתמו זה תחת זה כרוחב השיטה ויכתבו כתיבה תמה מלא פב״ס עד וכן השני וכל אות ואות בחתימתם העדים מוקפת גויל עכ״ל: הגה״ה קצרים ר״ת והחכמים רבים משה תלמידו עמו וכל הגדולים גזרו בכנסיה של שוק סוריי״ם בשלח חמורה ובגזרה חמורה שלא יקרא שום בר ישראל ערער על שום גט אחר נתינתו ואם לא יתן בפניו אל יאמר אלו היה ניתן בפני כך הייתי מערער על העדים או על הגט או על כל שאר דברים על כל אלה גזרו והחרמנו בשלה ובנידוי ובשמתא בשם מיתה ובשממה והחרמנו בשם ליפרע ממנו ומכל משפחתו ובשממה יהיה מי שעשה אלה בארור ליקם ובשמתא לפני לכל ישראל ולא יהיה אדם רשאי להתירו עד עמוד יכהן לאורים ותומים אך יוכלו בני אדם להתיר בינהם להיות להם עסק עם אותו איש מומן לזמן אך לא לכל הימים כי על דבר זה רינתה מריבה בישראל כי הפריצים שומעים לרחק אבל לא לקרב ובזוי מספחה שעשן קן והפסל הכנוה ולשום שפלים למחום והמערים ערום יתרס חרוס לומר עלי הגזירה יש לי להשיב למען ידעו להקפיד דבורו בשתיקה לאחרים המקום יהרים אותו וינערם מביתו ומינישו כל שרש בארץ נושו והכל עשיתו לש״ש מפני הרמאים [*תלוקם מתמאים יעמו כמו מים. מ״י] אלף מתמאים ימחו כמו מים ואנחנו נקיים לפני אלהים חיים והוא למען רחמיו יעמידם על האמת והשלום יעקב ברבי מאיר :

[*וכתב מהרי״ק שורש קמ״ג סעיף ב׳ ... אם יש לכתוב ... גט שכתב ... בגט ... ... תקון וכתב דבר פשוט זה לכל מבין עכ״ל] :

סליקו הלכות גיטין

הגהות ממסכת גיטין

תנו השיב הרב מטרני על הגט שכתוב בו בי״ב ימים לירח פלוני ולא כתוב בו שנים עשר כשר הוא דיחוע לכל י״ב הם שנים עשר ואין לערער עליו לא משום פירות ולא משום זות ובפרק גט פשוט אמרי׳ אמר רב פשיטא לי ספל מלמעלה וקפל מלמטה הכל הולך אחר התחתון אלמא תנא בשטרות הוו רגילין גמטריאות ח״ל הערוך ספל וקפל הם שמות של כלי פ״א ספל סלה ופלגא קפל קב ופלגא וכן פי׳ העיטור פ״א קפל דבר מקופל וספל כמו מקפרין שהוא מטפה מבגד מבחוץ או שאר בגד כשל עכ״ל ורבינו שמואל מפרש ספלא דיד קפל עלית הראוי לקיפול עכ״ל ואני שמואל הקטן לכל אלו הפרושין לא הבנתי הראיה של הרב מטרני דהא אין כאן גמטריות וכ״ל שיב דה״פ ספל סלה פלגא קפל קב פלגא והם כמו ראשי תיבות וא״כ הראיה שהיו רגילין לכתוב ר״ת פ׳ הוא סלה קב הוא קוף של קפל ספל הוא פלגא ופעות סופר הוא שכתב גמטריאות אלא שיש לזהות ראשי תיבות. על העיר ונהרות שיש להם שני שמות אחת שיכתוב בלא תגירו כשר כיון דמכירין שניהם כמו שפי׳ רש״י ושם הגר אין טהבין מפי התלמוד רק לסימן התקנה והגונו שלא לפשות בעיר אחרת ששמה כשמה ולהקדים מתא לשמא או להיסך אין קפידא מדאמרי׳ פרק האשה שלום בסוריא מהא כגד קלניא מתא ומגלתי דכשאין נהר בעיר ויש נהר חוך התחום שמוליכין סוסים לשתות או שכבסין בגדים צריך לכתוב בגט מפ״ק: סופס של תגא׳ עבד בכך וכן בשבת ס׳ אך אמר לגא פב״ס האו עלי סהדי וקם מני וכהנו וחתמו והבו לפלוני דהאי רטוי מקדמא דנא ולביתי ברשות נפשי בלא אניסא וקבלית עלי ועל נפשי למיפלא ליה בכך וכך שגין כי הכי דפלחו ליה עד השתא לא יהא לי רשותא לעסובי ולמיעבד כל דעתיה ושדינא קדמיתן דאית ליה לפלוני רטוי עלי פלגא שיש אינן כאומר כל שפרא יופתא דניתנו בישראל מיומא דין ולעלם דלא כאסמכתא דלא כטופסי השטרי וקיימא מפלוני דנא ככל מה דכתיב ומפרש לעיל במגא דכשר למקיים ביה וזכנא דהדין טפסא כטפסא דקמאי וטפסא דילן כטפסא דגיטא דעלמא אנא פב״ס שחררית פלוני בגיטא דחירותא דמסרנא׳ קדמיכון של תגאי דפלא יהי כך וכך שנין ואי פלא לי שניא אלא ליהוי גיטא דחירותא מעכשיו ואי לא ליבטיל האי גיטא דחירות על האי שנא ולשם דלא הוי דגרבתא למבתב תנאה בגיטא ט׳ כמו שכתבתי בסופם תנאי פרק מי שאחזו עכ״ל ומסתברא דלא בעי קנין עכ״ל בעל העטור פ״ב: [פ׳ הנזקין] מלוה הוא דעבד ולא מידי חסריה ב׳ פעמים הלא דמלוה עביד ועוד דלאו מידי חסריה ופעמים אהה מלוה זה בלא זה כגון שעשה ערב לאשה לגו״ב בשבת כשאין דחסריה ממונא אבל מלוה עביד ולו נעשה ערב לאחר כשאין מן הכתובה ובקנין הערב שלא בשבת מעשה בעי קנין הכם לאו מידי חסריה אבל מלוה ליכא כיון דסבר נעשו הכשאין ולו בעינן הני תרי טעמי יחד א״כ בהני תרי דברים וליכא אלא חדא משתעבד שפיר ורבינו ואחם הגעשים ערבים למוזיית התגים בשעת הכשאין והוי לא משתעבדי אפילו בקנין ובלבד שלא יהא קבלן דהא איכא הני תרי טעמי מפיסת ר״י מפרי״ש ועיין שלהי גט פשוט: פרוזבול עי׳ פ״ד וה׳ : [פ׳ השולח] אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח גט לענין האלך לא כזכה פי׳ שאם אמר לשליח זכה בגט זה לאשה אינו יכול לחזור ומכאן סדה על שומר לעבודת כוכבים אחד שנלה גט לאשתו והיו יראים שיבטל השליחות ועיתי שיאמר לשליח זכה בגט זה לאשתי והוא לא מני הדר ביה. תנא מגלתי נראה לי דאפוסי ריקים כיון שמחקו שני פעמים או שלשה על נוסם אין פודין אותם וראיה מפרק השולח האוא בני מיכסי דיוסי אחי משועבד סכבים לא הוו לאו נמיסרעו אהו ותנא לאו פידוס נופייהו אהא לקמיה דרבא אמר מאי איעבד לכו דתק הטוכר עלמו לשעבד סכבים אין פודין אותו ומוקי לה בגמרא שעשה הפילם. שאל הר״י מאורליינ״ש את ר״ת אחד שלא דר בעיר רק יום אחד והלך לדור בעיר אחרת או זה עיר יכתוב כי ביום לכתו מן העיר גירש אשתו והשיב העיר שילא ממנה כי שמה שמו סודע ובעיר אחרת עדיין לא נתפרסם שמו והדבר תלוי בקול ולא בעינן י״ב חדש כי אם לספר העיר כדאיתא פ״ק דב״ב : במסכת שביעית שנינו תנינן פרוזבול מוקדם כשר ומאוחר פסול והייש להוסיף מכל השטרות וטעמא מפרש בירושלמי אם כתב בפרוזבול ניסן שלפניו תבא עליו ברכה כבל יתנהו שהשיה מימן ולמטה אין עליך פרוזבול והמוסך בשביעית שאין הפרוזבול אלא על

מוקדם שנשה עד זמן הכתוב בפרוזבול אבל אם כתוב בו ניסן של אחריו פסול וא״כ יגבה למאר השמיטה החובות שיפשה מתשרי שהוא שומר בו עד ניסן של אחריו ואין פרוזבול מועיל אלא על חובות שעברו לא על חובות הבאים השמיטה לפי נגי מ״י שהיה שנה ל׳ והמנה לפרט לבש״י וגר״ת שנה ל״ס : והסבר רבינו סטרלו׳ יש שהיתה שמיטה בשנת ארבעה אלפים וחתם מאות ושנים וארבע לבריאת עולם : כל השטועות שמשביעין עכשיו האלמנות חוץ לב״ד הם כפי׳ תוס׳ שאלה: תם [פ׳ הנזקין] השיב רבי׳ יצחק לא יהבו בעיני להשביע כן הדין את היתומי׳ המשביעין כמה שרגיה להם אביהם בירושה יכולין לעכב לעולם בלא שבועה דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר או לא שייך ראיה מג״ם שטוענין שאינן יודעין אם היה של אביהם של זה הנשבע או לא ומג״ם שראים שלמה יצחק ז״ל מחייב שבועת היסת בלום יודע שאני הבא שאין להם לידע ולא קם ליה לידע במילי דאבוה עכ״ל : פנים מוקמי אפוטרופא ס׳ עיין בחיבור הרב אלפס את האפוטרופס מעלם בפשיטה פרק שור שנגח ארבעה וחמשה ולעיל בפרק המפקיד : וקדשתו לכל דבר שבקדושה. פי׳ פרק קונם בקלר בנדרים : יתומים הרי הם כהקדש ס׳ : הגה״ה עיין בגליון בבסר מ״ק סביב מלות שלא להעיד קדוב שם פירש את אפוטרופוס של היתומים כשר להעיד ליתומים : פנים דלא ה״ל הכי מלי לקלקל ס׳ : פנים ונשר לא שאנו אלא נב״ד ס׳ : הגה״ה בפרק הכותב פה לעיל כתב לשון הרי״ף בני׳ סוף הפרק וע״ש ובתוס׳ פרק המדיר אוסף ח״ל ולרבי מאיר דבעי הגאי כשל אפילו לאו ליכא סיכא דלא כפליה כיון שלא היה מתנה לא היה שהגאו מועיל עכ״ל והאריך וע״ש עיין בחיבורי פרק אחרון כמך על המשנה בגמ׳ דמפרים על שדהו שם תמלא הרבה מדיני אפוטרופוס של יתומים : השטועות ס׳ פרק מליגם הלכה מפרש דאם יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ודוקא גבי מקח יש לחלק בין סיכא דאיכא אפוטרופוס להיכא דליכא אפוטרופוס אבל גבי מתנה אין לחלק ועעמא מאי דהיכא חולק בין אפוטרופוס לאין האפוטרופוס לפי שעל האפוטרופוס ליקח ולמכור אבל ליתן אין רשאי והיכא שיש לו אפוטרופוס אפילו כדי חייו לא ימכור כדאמרינן שלהי מליאת האשה : **תבא** אין כהן נרצע משום בכהן שילך מים עי״ ר״ת והקשה לו תלמיד הא שנינו בירושלמי המשתמש בכהונה מעל והשיב לו אין בהם קדושה בזמן הזה דקי״ל בגדיהם עליהם קדושה עליהם ואי לא לא והקשה א״כ כל מידי קדושה לא ליעבד להו ושתיק ר״ת והשיב ה״ר ספר דגמי די״ס כהן קדושה יכול למחול כדאמרינן פ״ק דקדושין אין כהן מלוה מפני שנעשה בעל חוב והבאה בגלו הך טעמי תקשי הולך מלי משתעבד ביה אלא והאי מלי מחול והלכך אומדין למפשא לבעל חוב וה״ה הכי פרעה: בשילהי פ״ק דר״ה גבי [שמע מינה] אית ליה לרשב״ג דאמר המוכר שמר חוב וחזר ומחלו שם שירשו אם מחלו מחילתו הרי מחולה : לישול מנה ראשון פ״ה אם לענין שתפסות או הלוקח שיש לו עם ישראל ואחר שחלקו בגזה יאמר הישראל לכהן של אתה מה שתרלה א״כ לענין סעודה שמוגין לפניו מנה יפה א״כ לענין מתנות אביונים אם הוא עני : **תבב** אבל בפני ובחמתי ליה לן בה אומר ר״י חזקה בימיהם אבל עכשיו כהן רבים לגיהכ״נ אין חילוק דלא ניתי לאנצויי עיין פרק בני העיר : פנים. אלמא הא דקאמר ריב״ל מה שישראל קורא לפני לוי לפי׳ שאחר [א] מיקר ה״מ כגון שהשראל גדול וכן הלוי אבל אם שני לוי קודם ואפילו לעמוד במקום כהן כדאריב״ל פרק בתרא דמגילה מימי לא ברכתי לפני כהן ולא בירך ישראל לפני וריב״ל לוי היה כדאמרינן גבי רב מיישא בריה וקאמר שלא היה מניח ישראל לברך לפניו והשין מיירי חומיה דלא ברכתי לפני כהן דשוק הכם בכוין. לפירוש [ג] שפירש בקונטרס נתפרדה החבילה שאין קורא לוי במקומו הא אחר ישראל יקרא ק׳ דאמרינן פ״ב דכתובות שמוקי בגה שכהן הוא שקרא אחריו לוי ואם חוזר שקרא שלא במקומו שמא כראשון ישראל הוה וי״ל סיכא דליכא כהן אינו קורא שני אלא או ראשון או שלישי והא קרא שני מבלל דקמא כהן הוה ורש״י ז״ל הדרן בפ״א דמיירי דכהן אחד היה שם ולוי לא הכי ה״ל שמא הראשון ישראל גדול היה אבל כאן דכהן אחד היה בבית הכנסת או הוה קרי ראשון בתורת ישראל גדול לא היה קורא לוי אחריו דמימר אמר לוי או קרינן אחר ישראל גדול בפני כהן הכהן לא יניח אותו לקרות אחריו שאם אחרת כשיקרא בתורה דסבר שלוי ישראל ויקרא שני במקומו ובקלר מנלתי בשם רש״י ז״ל חזוהי כהן אחר היה שם וא״כ אם קרי בחזקת ישראל גדול לפני הכהן לא היה הלוי קורא כיון [שהכהן] לא קרא עכ״ל : השיב השר מאלך **תבג** ושאלתם על ס״ת שנקרע שלש שיטין הא דא״פ הקומץ רבה א״ר חננאל אמר רב קרע הבא בשני שיטין יתפור [ג] ומסיק התם דהא לא יתפור מיירי בדאפשר אבל לא אסינן כי הני ספרי דידן אפילו בשלש יתפור וכיון דשריך בשלש הוא הדין בארבע וחמש ואפילו טובא ל״ש תוספת בגידין אבל בשאר דברים לא כדאיתא התם בגויל וחוקא בשאהה ידיעה אין קורין אבל בשאר ירישות קורין והא דא״פ הניזקין ס״ת שחסר ירישה אין קורין בה משום דחסר במילתיה מסתבר טעמא משום כבוד לבור כדאמרי׳ התם רבה ורב יוסף לא קרו בחומשין בבית הכנסת משום כבוד לבור וה״ה נמי בס״ת שחסר ירישה אחת ומשכב ידחה כבוד לבור היכא דלא אפשר קודם שתורה תקנת חכמים שנהגו מימי משה לקרות בתורה דכה״ג אמר שלהי פרק בתרא דמגילה אין גוללין ס״ת בלבור מפני כבוד ומעתים בכל יום שגוללין ביו״ם או ר״ח כשאין שם ס״ת אחרת ועוד תדע גבי חסר ידיעה אחת קאמר אין קורין ולא קאמר אסור לקרות כדקאמרינן גבי ספרא דאפטרתא אסור למיקרי בציבורא דלא ניתן ליכתב אלא ודאי ש״מ אין קורין היכא דאפשר אבל היכא דלא אפשר שרי והלום שמשון בר אברהם שלא מן הכתב ס׳ בלא התוך : מיגרים גרסינן פי׳ צורות כפי כל ועיין לעיל כסוף הלכות תפלין בגי׳ פ״י : **תבד** אין סותבין ואין טופלין ס׳ הא דטותבין שלום הוי מפני דרכי שלום ואלך בהדא דמגא סגיא שומר תוך כדרך שאומרים לעושי מלאכה תחזקנה ידיכם אמרו לשון חוזק כמו אמרו חזון :

(פרק ששי) אלמא נמי פרש״י שלא היה בלבו לגרש אך לבו נרצו ומכח זה נראה לי דהם שוסקין במלאכה שאינה אסורה להם מותר לומר להם תחזקנה ידיכם כמו שעוסקים בחרישת שור וחמור לפי שאין אסורים אלא בהרכבה אינן ובהרבעת בהמה כדשכח ס׳ ארבע מיתות מותרין בני נח ללבוש כלאים ולזרוע כלאים ואינן אסורים אלא בהרבעת בהמה והרכבת אילן. מה״ת אמר שמואל אמר קרא חוקתי תשמרו חוקים שחקקתי לכם כבר לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה ס׳ : וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום פ״ה מתעסקין בהם אם נמצאו הרוגים עם מתי ישראל ומפי׳ נראה שאין מפרנסין או קוברין או מבקרין חולין אלא חוקא עם ישראל: [פ׳ התקבל] פנים. שאני ממון דאתיהיב ס׳ עד שאין אישתו כידו וקשה דאמרי׳ שילהי זה בורר אין עליו עדים ויוצא מתחת יד שלים אלמא בעינן שיהא אישתו בידו וי״ל ה״ה אפילו אין יוצא מתחת יד שלים אלא משום דבעיא לשמעינן חדוש או שהיה יוצא אחר חתום ספרות השמעינן גט ברישא : **תסה** השיב מהר״ם נאמנים ראובן ושמעון השליחים לומר שכך היו התנאים שאם לא יקיים יהודה כך וכך יתנו כל מה שבידם [לעוי] אפילו בלא שבועה היכא שאין הבלים מעכב לעלמו אבל אם טוען על הבלים עכבת לעלמך מן השלישות ישבע שלא מיכב דאפילו בסמכת שמא פסבעין כדאיתא פ׳ כל הנשבעין : סותבין וחותמין אפילו מאה פעמים אומר ר״י שטוב לומר לספר ולעדים שיכתבו ויחתמו כ״ב ניסן עד שיאמר לדעת הרב ורבי יוסף קלט״ן אומר דשמא בענין זה פסול ודמי לברירה השאר ניסן כשרין מיד שנעשו כתקון וגם זה הגוי בדעת הרב וה״ל האברד הדבר שהיה שומד לדעת הדבר מעשה שהיה ואין קי״ל דבגיטין אין ברירה כדאיתא פרק כל הגט גבי לאיזו שתרלה אגרש האלך טוב שיאמר כל פעם ומיהו נהגו כפי׳ ר״י : כתב הרב מטולדו מה שפי׳ רש״י ז״ל אבל קטנה אביה ולא היה כשים לה אב האמת פירש ע״ש הירושלמי דפרק התקבל והכי איתא התם נערה המאורסה בין היא

בין אביה מקבלין גיטה בשלא היא ולא היא בשלא יקטנה בין היא בין אביה ואם יש בקטנה דעת היא ולא אביה [א] והא דאמרי' בכולי תלמודא כיון שבגרה אין לאביה רשות בה היינו בית לה דעת והא דמשמע בס' הא"ש מקדש למאי וס"ד דמיירי בית לה אב ואפ"ה אם הגיע גט לידה מגורשת מיירי בשלא שאין לה דעת והא דדייק הא נערה הרי זה גם אלמא [דעשה] שליח ולאו בניסואת מאי למימרא הא בארוסה קא מיבעיא ליה נ"ל דהכי דייק מאתר דקטנה שבשלא ונערה ארוסה חד דינא אית להו כדאיתא בירוש' ולאו נערה ארוסה לא משויא שליח וכ"ש דקטנה [נשואה] דאין לה דעת אלא מדנקט קטנה נשואה משמע הא נערה ארוסה משויא שליח ע"כ לשון הר"ם ס"ז: [פרק הזורק] תנן בהאי פירקא המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה גט שני וב"ה אומרים צריכה גט שני ובגמ' דבני מערבא משמע דהך דהמגרש אשתו שייכא בהואת דגט ישן והך סטמא מיתא דנבי גט ישן גרסינן אית תנא תני אחר שכתבו לה ואית תני אחר שכתבו לה מ"ד אחר שכתבו לה מסייע לב"ש ומ"ד אחר שנתנו לה מסייע לב"ה [ב] ובני נגה בפונדק גרסינן התם א"ר שונא ב"ש כטעמייהו דאמרי אדם פוסל אשתו בגט ישן ואמרי' אינה צריכה גט שני וב"ה כטעמייהו דאסרי ואמרי צריכה גט שני א"ר יוסי בר בון ב"ש כטעמייהו דאמרי לא יגרש אדם אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר אינון אמרי מוחזקת היא לפניו ואם יחד עליה לפיכך אינה צריכה גם שני וב"ה דאמרי אפילו הקדיחה תבשילו אינון דאמרי אינה מוחזקת לפיכך יחוד עליה וצריכה גט שני ולפי נמ' דבני מערבא [נר' מוגה] לב"ה דאמרי צריכה גט שני לכתחלה יצא ואם נתגרשה והלך בעלה למדה"י אחר שלנה עמו בפונדק תבא לכתחלה כיון גט ישן ולוקא מרבותא קמאי דמפרשי המגרש ולנה עמו בפונדקי כגון שכתבו ועדיין לא נתנו לה וטעמא משום גט ישן ולא משום קדושין [בגמ' דבני מערבא] ולא בריר ובגמ' דילן מסתברא דהולא כשטיה דר' יוסי בר בון תנמ' דירושל' ולא משום גט ישן עכ"ל העיטור: תנן מעשה בצידן שהביאה גיטה ממדה"י והביאה עמה השפחה כתוב בעדים ולא מלאה קוס לכתבו והשיב שמותרת לינשא ולכי אתי בעל תבעק קוס או בירור נירושין וה"ה אם שלחו ב"ד ותמתין שבאותו מקום שניתן שם הגט שבפניהם נתגרשה שמותרת לינשא אפילו אין מכירין התימה כיון דליכא כאן מערער השיב ר"ת דשליח להולכה א"צ עדים ולא חתימת ב"ד להודיע שעשאו הבעל שליח להולכה כי הגט שביאו מוכיח ור"י [חולק] פירשה פ' התקבל: תנן מעשה באחד שקיבל עליו בנדרות חרם ונדוי ב"ד גזקיק בס ענרם ונראה שיכול להתיר לעצמו וצווי ב"ד אינה כלום שהמטה לגרש כאילו טעה בדבר משנה ואף נבעל אין יכולין לסוף וכ"ש לאחרים ואף אם נשבע שבועה דאורייתא יכול להתיר ואם נתן גט בכפיה ה"ל גט מעושה שלא כדין ר"י תפרים ויתנו היו מונעין מלכתוב לא מעייטות ולא בארות בעיר שיש שם נהר וגם בטרוים שיש כמה בארות אין סהבין רק יאגרות וכן ואהגיג ר"פ בסוף ימיו וכן נכון וגם בנפסכי לא יכתוב יו"ד אחר השי"ן דמשמע שיש לאדם שתי נפשות וגם ר"מ לא היה כותב יו"ד וגם בספרים לא הוו סהבין יו"ד רק בנפסכי ומיהו אם היה כתיב בו יו"ד אין לפסלו שיש לקרות בנפסיכי והיו"ד לתיתי ולא בנפשיכי דמשמע שתי נפשות ורבינו יהודה כתב בסוף ביו"ה שיש לכתוב כל סיפוק העיר בגט ועיר שיש בארות ומעייטות ונהרות יכתוב טל"ן ור"י תפרים תי"ק ואומר שאין לכתוב כ"א עיקר סיפוק המים והביא ראיה מריש תי"ק ועיר שאין בה שום מים כי אם הבריכות מים ולפעמים יבשו ואין שותין כי אם מאותן מים שנאספין לפעמים יכתוב גם העיר השיטכה לה ומימיה: כתב העיטור ח"ל מדכתבינן הדין די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ולמיק להתנסבא לכל גבר דתיצביין היינו הרי את [מגורשת הרי את] מותרת לכל אדם וא"כ אנא צריך נו לההדורי ילפן לאתנסבא משום השתר בין לנשואין בין לזנות עד דלהדר הון תזנה ואפילו אמר שהיא מותרת להנשא לכל אדם הוי זנות בכלל השתר דגרסינן פרק האשה שהלכה ב"ד לינשא והלכה ונזקקה היינו שלא התירוה כי אם לינשא ומסיק מאי קלקלה טנק אלמנה לכ"ג אבל זונה לא וכן הלכתא ש"מ זונה בכלל להנשא הוא אבל אלמנה לכ"ג לא בכלל להנשא הוא והלכך לאתנסבא טלל נמי זנות ואלמנה לכ"ג בכלל כל גבר דתצביין ולית בה שיורא יהדע דהי אהא דכלינא לאתנסבא אית ביה שיורא אמאי נקט ר"י בהאי לישנא ליתא דהוי רשאה ושלטיה בנפשכי ומותרת לכל גבר דתצביין והא דכתיב והן די יהוי ליכי מינאי ט' ה"ל כתו הרי את מגורשת תרסינן בקדושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו יי"ר... ודי ליס א' בי אריות והרי את מותרת עבירת אלא כ"ל דהרי את מותרת תוס' הוא ... בטופס ר"ח ורב אלפס ובה"ג כתוב בגלוין וה"ר האי מרומי פוסלו וה"ר שבתי תולק עליו וכו' והכתו רבותא דכל הני דקדוקים אורך האוין ותיקון האותיות ה"מ בכתב לה בעל ניפיה א"כ יכתב לה סופר מפומיה והאי בעל ותערער ואמר הגא הוא דפסילנא ליה בהאי דקדוקי ודקדוקא איטונית אבל אם אמר בעל לסופר לכתוב הגט אפיו סתם וטעו הסופר והעדים בו באלו האותיות ובעל אינו מערער הגט כשר ותיכתא נו ואם העדים תאין ועדי ... כופר ר"ח וכן כתב רבינו האי ז"ל או יהיב בעל רשות לסופר לכתוב גט שלם וטעה בהאי שלא או במקצתיהון או איתנהו לספרא יתתקן לא ואי לא ומינסיבא בהאי ניטא לא מפקינן לה ודאי לי אהי לאינסובי ואתי בעל ותערער ואמר האי דכתב יהן דין איטני א"נ לתקן יאינכא קמיינא לא מנסביה לה אבל אי נסיבא לא מפקינן לה יהא דקאמר משום שיוב תיטה. ייצא והולד ממזר אין דר"מ לטעמיה ט' ולית הלכתא כר"מ וכ"ם לענין טעות סופר ורב האי"ג קבלה תכי הגאונים הילא שהבעל כתב הגט בעצמו ובא אחר שגבה ותערער ת"א ולא שלא נשאת תאמרה שהיא טעות ביסר עליה להביא ראיה אבל אם אין שם ערער הבעל ויש טעות יאתה יד סופר ילוה לכתוב גט סתם ומדעת שלומה היא צריכה גט שני וכל טעות יבא יאתה יד סופר אין הסבין בו ואין ערער הבעל כלום וכן הורו הגאונים ובתשובת ר"ח כתב כגון אלו דברים שאין מסורסין אם יבא אדם לכתוב אלו הדברים שמא יפלו ביד אדם שאינו הגון ויאמר לסקך וכן אין לנו (נאמנין) אלא מן הפה לאוזן [נאמנים] ע"כ לשון הגאונים והיך בלשון ר"ח ועוד ראתי ח"ל גרסינן בתוס' גט שיש בו מחק או תלוי מגושי פסול שלא תגיש כשר ואם החזיר ימסה אפילו מגושי כשר ומסתבר כל שניכר שהוא טעות סופר כגון שלא כתב שי"ן אלצעית של בשבי או רי"ש של ברביעי או תיבה אחת שניכר שהוא ט"ס א"ל קיום מיאחרין להיות ט"ס ס"מ שכל דבר שהוא ט"ס אין לחוש כי אם בגוף כתות הבעלים וכגון תאריך יבתשובת כתב ר"ג גאון אם יש ב' פעמים המנין תוך הגט וניקד הא' או העביר עליו קולמוס וי"ח וכן אם טעה באותיות אין לחוש אלא במקומות ידועים כגון שם האשה רחל וכתב רחל ורחה וניקד הא' ולא כ' וכל שם שיש לה כנוי הלאי חיישינן שמא יבא בעל ויערער וכן אם כתב בגט הנלוי עי"ו קן וכך וניקד עליו וכן תיבות שיש בהם חיסור כגון דין והן וניקד על יידן וכן טוס יש לחוש שמא יבא הבעל ויערער ואם כתב קונו בסוף כשר והיכא דאיכא קונו בגט צריך ... בסוף תיבה הון כשר כדה משה וישראל ואו שני ספרא בתורם שהוכרם לא העיטור ... ויהיא איכא מילי יבא דלא נסרא לן ורב סעדיה כתב וכן שאר גאונים שם התים ... כמיתק אע"פ שתקיים פסול ושאר מחקים מקיימין דיעבד כשר ולא לכתחלה וכ"ל דלכתחלה כשר אפילו בשם ושתה ע"כ לשון בעל העיטור עוד כתב ור"א דמכשיר בגט בעדי תסירה לבד בין ע"י עצמו שנתן לה בפני עדי מסירה בין באתר לשליח תנא לה בפני עדים ... שליח להולכה ורב האבלי אומר דע"י שליח ספק מגורשת ולא דייק לן עכ"ל עיין פרק האיסקי נב"מ גבי בשמעתו ט שמת כ"ע ל"פ שם פירשתי מה יקרי קול יע"ש בחיבורי השיב הר"י תלמידים יכא שלא יודעין בודאי שמסה נאמנה שזכי אדם אחד לקבל גיטה בלא מדעתה

והר"ם האשה שלם: ומעשה היה בימי רש"י ז"ל על (אשה) שומר לעבודת כוכבים שאמר לה לתת גט לאשתו והורה רש"י לאסור לקבל הגט שלא מדעתה עד השיב אפ"ה שהשליח נותן הגט בפני שלשה משום דדמי למשפט אפ"ה כיון דקיום שטרות דרבנן יכול ליתנו בלילה ולא דמי לקיום שטרות דעלמא דתחלת דין הוא אבל יהא סוף דין הוא: תשובה מעשה בבחור אחד שגירש אשתו ונשאה לאחר וקודם הנשואין יצאה קול שכדת משה יהיה כתוב בריש וכשבא לחופה לא רצה ליכנס מן הסעודה וכשבא ר"ת את הבחור לתת לה גט כשר דכל קלא דקמי נשואין יש לחוש אפילו יחוש שלא ימלא אונה אבל השוב והשיב לבטל לא קלא הוא דפסקינן כאביי [ג] והעלה ר"ת להוציא מן השני שנשאה אחר הקול תשובה עוד אומר ר"ת שאם קדש אדם אשה ואינה תולה אין לנוטו לא בדיני ישראל ולא בעובדי כוכבים שיגרש אך אם נתפס עובר שם או ר"ת יכולים לומר לו לא נעזור לך, אלא מהאיסטק עד שתגרש דאין זו כפייה דאין שוטן לו דבר רק שמונעים מלעזור לו [ד]: רב אמר כתב יד בעל ועד הולך כשר אבל כתב סופר ועד הולך ממחר ומסתברא דסופר שבגמ' יבק גיטין וקדושין לא גרע מכתב ידו אליבא דרב ולאו נמי ספרא דלא שביכק ולאוהגבירא מלתא דבשליחותא דבעל כתב קי"ל שלוחו של אדם כמותו והוה ליה ככתב ידו ועד ולא ניטלת הולך כשר וכן הלכתא עכ"ל העיטור:

הרשאת שליח הולכה גם פסק רבינו יחיאל שליח להולכה הגט אין צריך הרשאה אך הורגלו עתה לכתוב בזה הלשון בפנינו ח"מ כך וכך בשבת ט' מסר פלוני בר' פלוני גט ליד פלוני ב"פ וכן אמר ליה הולך גט זה לאשתי פב"פ ואם עשה הגאי יפרס האגאו בה והוא ידך כידי ותשייתך כעשייתי ודיבורך כדיבורי ונתן אני לך רשות לעשות שליח ושליח לשליח עד מאה אפילו בלא אונס ואתה גם לאשתי פב"פ בכל מקום שתמצאנה והגט שאנשה עליו פב"פ שליח לשליח ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם בעיר פלוני ביום פלוני בכך ימים ס' ועדים החותמים בו פב"פ ובפנים ביסל פב"פ הבעל כל מודעי שמסר על גט זה וגם בפנים קבל עליו בחרם שלא לבטל לא את הגט ולא את השליח מה שראינו ועשה בפנינו כתבנו ותחמנו ובשעת נתינתו לשליח יקראהו תחלה לשני עדים ויאמר לו בפניהם הולך גט זה לפלונית אשתי בת פלוני ואם יש תנאי יפרשם ויאמר תהא מגורשת ממני משעה שיגיע גט זה לידה כתנאי כך וכך ואם לא יהיה כך לא תהא מגורשת ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ושליחך כשלוחי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח לשליח עד מאה ואפילו בלא אונס ותהא היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וזה הגט מרצון נפשי אני נותנו לה ואני מבטל כל מודעות על גט זה והנני מקבל עלי בתוקף חרם שלא אבטל לא את הגט ולא את השליח ויקראהו ויחזירוהו לשנים והשליח יאמר לאשה הרי זה גיטך מפלוני בן פלוני בעליך והתקבלי גיטך זה והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם וגם זה בפני נכתב ובפני נחתם ויפרש התנאי אם יש תנאי ויפטו שלשה דיינין לקבל עדות השליח ויקראו הגט קודם נתינתו בידה ואחר כך יתננה לה אחר תשלום כל דבריו: כל דין האותיות עיין פרק הקומץ בתוס' שאין גם שם כתוב מה דינו של אות מן השם שנטפה בו דיו שאם לתקנו צריך למחוק וע"ש כי הדיוט שכותב נראה שצריך לעשות ליו"ד ב' כוצות אחד לתעלה ואחד למטה דגרסינן פרק הקומץ לא צריכא אלא לקוצו של יו"ד וכתוב בתוספות שאין וח"ל פ"ה רגל ימינו ול"נ לר"ת דפשיטא דזו שלא גופו של יו"ד ובע"א אינו אלא נקודה בעלמא. נראה לר"ת דהיינו רגל שמאלי של יו"ד שהוא כשוף מעט כדלקתן מפני מה דומה כשוף מפני שצדיקים שבה דומין כשוף ואפילו לפ"ה יש ליזהר בהא דפירש ר"ת משום הוא דלקתן ובפסיקתא שוכח דיש לו למעלה ולמטה דקאמר עה"ז נברא ביו"ד מה יו"ד יש לו נקודה אחת למטה רמז שכל המתים יורדים לגיהנם ונקודה אחת למעלה רמז שהם עתידין לעלות שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל עכ"ל תוס' שאין והאריך מאד גם בענין משקף נויל האריך וע"ש פרק הקומץ. תע על מי מקודשים אשה אל מורי הרב להשכילני להדריכני על דרך האמת כי מי כמוהו מורה להך לעזו תורת אמת בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו מאורע אחד שאירע בבחור אחד היה מדבר עם יהודית אחת להנות לו משה על קרם של כסף והראה לה הקרם אח"כ אמר לה הרצי להתקדש לו אם אהגיע לך התחילה לשחק יחזור ואמר לה הרי זה לך לשם קדושין מיד בזה הלשון אמר לה ולא אמר לה הרי את מקודשת לי בזה הקרם וקבה הח"ר נתן מורה בה לאיסורא ותפס לה שבשוה דגמ' פ"ק דקדושין, אמר שמואל בקדושין נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסה הרי זו מקודשת ופריך לימא קסבר שמואל ידים שאינם מוכיחות הויין ידים ומסיק הב"ע דאתר לי ופליאה דבר זה בעיני מי גרע מחילו שתק ולא אמר לה לשם קדושין מאי כיון שהיה מדבר עמה על עסקי קדושיה דהא פסקינן כר' יוסי דאמר היה מדבר עמה על עסקי גיטין וקדושין ונתן לה ולא פירש יוידי ויכא נמי הרי היה מדבר עמה ששאל לה כדלעיל ויש ר"ל דהיה מדבר דקאמר רבי יוסי האי פירוש שהיה משיבה על דבריו וכן משמע הלשון דמדבר עמה ואין נראה לי מדבעי תלמודא בההיא עסקינן אילימא שהוא מדבר עמה ט' עד [ואלא בנדבר וכו'] הצ"ג דלא קאמר לה נמי פירוש שלא אמר לה הרי את מקודשת נמי מאי והשתא אי בעינן שתהא היא משיבה על דבריו עקירא בדשתקה דאיכו ידעה מאי קאמר ואפ"ה אינה מקודשת ועוד נראה לי בגיזותי שאפילו אם אותו הבחור יחזר בתחלת דבריו הילא לשם קדושין נכון להחמיר דלפירוש ר"ת סבירא דהכל דוכתא אית ליה לשמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים א"כ אינו תולק בין יאי ידים דקידושין לשאר ידים אשכחן דפליגי אביי ורבא אי הויין ידים או לא כ"ק דנדרים והנ"ג דסבירא ליה לרבא לא הויין ידים והלכתא כרבא לגבי אביי הא דהי הלוולה יהם דרבא חלי סבר כרבנן דר"י דע"כ לא קאמרי רבנן ט' [אלא גבי גט] עד אין אדם מגרש אשת חבירו והך סברת נתי שייכא בקדושין דאין אדם מקדש אשת חבירו ואע"פ שיש מקדשים הכל אחד תכאן גבי בעי רבא יש יד לקדושין או לא מקדשין ואת אפוקא אליבא דרבא הנבי נט אין אדם מגרש אשת חבירו וכמו כן י"ל גבי קדושין ומחלקין בין גיטין לקדושין מילוקין שאין נשמעין לאוזן בתוספות קדושות ליתא אך קושית וטעות היא דהא דאמרי' לעיל אלא דאמרי אפילו לרבנן תליוהא יוא דאתייה גבי דמאי סבר כרבנן הכי אכיה אין לשו מוז ותדע בדרי פרק האומר בעי תלמודא אי בעינן והן או לא ואמאי לא פשיט מהכא דאפילו רבא סבירא ליה כרבנן אלא ש"מ דתיי' בעלמא יוא ועוד דבפרק בתרא דנזיר גרס ה... אביי תייר לא הויין ידים רבא אמר הויין ידים ולפי אותה גירסא נראה הלכתא דהויין ידים ותיא תוס' תפסו דגירסא דנדרים עיקר ואוחרים דהטא דנזיר שבשתא יוא תדבעי כי יפלית הנדרים ל"ל יאיתא לרבא ט' וכי רבא ס"ל הויין ידים אדרבה להדיה קשה דכי יפליא משמע לייעוטי ידים שאחר ורבי"א תיישב הגירסה ופירש הא דקאמר אביי לא הויין ידים היינו בעלמא [כגון גט] ומשום הכי איצטריך [והן] מכיס דבעינן כריתות ורבא אמר הויין ידים בעלמא והבתא פריך והיינו לרבא כיון דסבירא ליה בעלמא הויין ידים אינטריך ספיר למעוטי אלא לאביי הנדרים סבירא ליה דהויין ידים מאי איכא למימר ועתה בני הגירסות יתם ועוד נ... לנביא ראיה מהכא דהתניא דבעי מי בעינן והן או לא ולא תיפשוט הויין יש יספק ... בעינן ידים מוכיחות ותיא לפירוש ר"י שפירש דהני ידים דקידושין גריעי [כפ"ק דקדושין בד"ה הב"ע] יש להחיר אך לפירוש ר"ת יש להחמיר ואע"פ שמקשים על פי ר"ת מהפריך דשואל תמוה דתיך לאוקמי מתני' כר' יהודה ואמאי פריך משום דסבירא ליה כר' יהודה והרב מקשה, תירץ משום דלא ניחא ליה לאוקמי מתני' כיחידאה אע"ג דסבירא לן כותיה כדאשכחן בפרק כל הגט כעולה לא אמר כיחידאה לא מוקמינן ואע"פ שזוכרים שדחה נט מ"ז הר"ם ... ואחר לגי כי ההיא דגיטין דמוקי לה כשואל במוכה לה על יד אחר יחוש שיתר מילתיה דר אמי יהבל אי

חדושי אנשי שם

מרדכי [א] [illegible] מרדכי [ב] [illegible] קידושין בגוונא דילן . סליק

הגהות מרדכי [illegible]

סבירא לן כר' יהודה הכי הוה פסק לה כרבנן ולהנ"ך שם נראות דאיירי הרב מקסן ס"מ אין לנו ראיה לפסוק מרוט ועוד מדקאמרינן פ"ק דקדושין אי דיהבה לה ושתיק מנא ידעה לימא דיהב לה ואמר לה תהוי לגוית מקודשת לו ולא פירש למי ואה"נ אמר לה כי האי לגמי דלאו ידים שלו"מ לא הוין ידים או הוה שתיק לא הוה מהני וליכא למימר מנא ידעה שהרי דבר לה מענין קדושין שהיה רוצה ליישב אפילו למאן דאמר הוין ידים דהכא [ליפאי] דקדושין לא גרעי מאמריני ולא מורי נלה לי דעתך בזה . והשיב ז"ל נ"ל לפי עניות דעתי שאם לא היו שני עדים בדבר אפילו שניהם מודים ואפילו עד אחד אין חוששין לקדושין כדאמרי' פרק האומר ואם יש עדים שדבר תחלה עמה על עסקי קדושין אע"פ שלא פירש בשעת קדושין שקדשה צריכה גט השתיקה בשעת שדיבר עמה ונתן בידה הוי שתיקה דבשעת מתן מעות ומקדשת אבל אם נאמר [כוונת] הקדם דבר עמה השתיקה וקבלה לא הוו קדושין והוי אבל צריכה גט מספק וכן משמע גבי הסיח ודוגמה פרק קמא דקדושין וכן פסק רבינו גרשון בתשובותיו ח"ל תניא מה שהעד אומר שראה שלקח ידה בע"כ ונתן הטבעת בידה ומאמר שלא צריכה גט ולפ"ש שהיו עדים שלא דיבר עמה בשעת נתינה כיון שדיבר עמה תחלה הוי קדושין דהכא היה מדבר עמה ס' עכ"ל . ומי שאומר דהיה מדבר עמה מיירי במסיבה לו זה אינו דהא גבי דהפה מוכח כן דלאע"פ שלקח ידה וכו' וגם בהגהה מקושה בספרי אמנם מה שהודיעם משום דאיכפי ליה לשמיי כגון שדיבר עמה ושתקה לא מיפשר דא"כ לפי דבריה דאיש שעיל מאמר שלא הסיבה מאי אריא דכבן הכי ליטרי לנקום אפילו לפן מוב דאיש שעיל מאמר שלא הסיבה ומה שהבאת ראיה מריב"ם א"כ מאי פריך לאביי במיד יתרך מעמא דידיה לא הויא ידים מלא יפליג ילפינן ומה שהבאת ראיה דכיהודה לא מוקמינן הנא דבי יהודה איירי [בכיסה כמדי כבריס לא אמר כלום כמרכבה מד בגויר וכקרבן ופריך בגמ' מאן תנא דהני ליה בין מד לנדבה ליתא לא ר"מ ולא ר' יהודה ס' ומסיק] ר' יהודה היא וא"כ רישא שפיר איכא לאוקמי כר' יהודה ועוד דסתם בר פלוגתיה דר' יהודה היינו ר"מ ואינו נקרא יחיד לגביה ולא דמי להאיך תיובין כמו שפירש התוס' בגיטין ובב"מ אך נראה לי דצריכה גט כדפרי' לעיל ובלבד שהקדושין היו בעדים ועיין בשובלת הפרק שלישי ובפרק שני דקדושין שלום כנכסך הלמידך חיים בר' יוסף :

תעב שאלתי על אשה שחלצה תוך ג' חדשים למיתת בעלה ונחלקו בה רבותינו אם צריכה לחזור על כל האחין או יחלוץ לה החולץ פעם שנית ולא תחזור על כל האחין דאמרי' פרק החולץ מעשה בחכם אחד שבא לפני ר"י א"ל מה לחלוץ תוך שלשה א"ל לא ותחלוץ ומה בכך קרא עליו המקרא הזה וגו' כל השולה ליבום ס' (וכתוב) *הגיא כל הראויה ליבום ראויה לחליצה כו' ומדקאמר שאינה ראויה ליבום אינה ראויה לחליצה א"כ שחליצה שבתוך שלשה חדשים חליצתה פסולה · והוי אמריק מעשה בנושא אחד שהלך למדינת הים והיה לו שומרת יבם וכו' עד והכ"א כשם שאין אומרים ליבם תוך ג' כך אין אומרים לחלוץ תוך שלשה משמע דרבנן סבירא להו כרבי יוסי והוי דקי"ל כר"ל דחליצת מעוברת לאו שמה חליצה וביאת מעוברת לאו שמה ביאה ש"מ דהא בהא תליא והחולץ למעוברת צריכה לחזור על כל האחין דכיון שאינה ראויה ליבם אינה [ראויה] לחליצה וחליצתה פסולה ה"ה תוך שלשה ואם תאמר אמאי לא תשיב ליה עם שאר פסולין דחליצתה פסולה יש לומר דלא חשיב אלא פסולין בגופן מחמת חליצה גופה כגון חליצה בשמאל ובלילה אבל פסול הבא מחמת דבר אחר כגון זה לא חשיב ותדע דהא לא חשיב בסריס החולץ ליבמתו ויחזור וקדשה דקי"ל צריכה לחזור על כל האחין וכן משמע בירושלמי דהיא חליצה פסולה דאמרינן בירושלמי והחולץ חליצה תוך שלשה מהו שתחלוץ אחר שלשה כמעוברת כן הוא קטנה שחלצה שחלוץ לאחר שתגדיל ור"מ הוא דאמר אין קטנה חולצת ואם חלצה חולצת :

סליקו הגהות מפסק המרדכי ממסכת גיטין

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת גיטין

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטילינג ז"ל .

המביא קמא

(א) הכותב גט ישראלית שהלוה י"ב טיעון ולא יותר כותבין גט [פסול] שמחזיק :
(ב) מיהו אי שרי יותר או מכר פ"ע טיעון אין לאוסלו בכך :
(ג) פלוגתא מאריך לגבי מחלא לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו כלוחם שכותב משום דיידי :
(ד) פסק ר"ת היא לכולם שהם כותן שום :
(ה) אין לגיין בגט אותיות של שמות ג"ן כמו שאשין כסיה כי אין לשנות מהמסג מן יוצאים לנו על גיטין הראשונים ועוד יש שטבם מפרים שאין בקיאין בכך ויקלקלו האותיות :
(ו) ר"ת . צריך הסופר ליזהר לכתוב השורה שלמה ואחוריות כל אות ואות ושלא להאר אפי' קוץ של אות אחת כאילו היה סתם תפילין ומזוזות
(ז) הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו והכותמא .
(ח) ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו אבל כיון דלא אמי בעל ומערער נאמן על פי הגט ולא משניק מוציא דמשום עיגונא הקילו .
(ט) אבל נאמן מפניק מוציא לגמרי שלא בפניו ומיתומים ולקוחות .
(י) ואם שאל ונגאל כיון דליתרע גגילה אפי' אם ישנו עדי קיום אם הלוה עושה מוציא מן הדין אין לו לגבות דחישינן שמא זייף אבל אי ליכא גט קמן והשלים מגא עדי קיום מחזירין לו ולו סדר אמר לוה ומעין מוציא גרעה דהו לא מהימן .
(יא) פר"ת אם קרוב מכיר גם צריך ליתנו בפני ג' ובעינן ג' כשרים כמו כדין .
(יב) בשעת מתנתו יאמר בפני נכתב ובפני נחתם והיה תוך כדי דבור
(יג) מעשה בביה"ג שחלק נכסיו לכתבו בני אדם בפני עדים והמשו ספרים ושוב נגלה שאחד מן העדים היה מן מקבלי מתנתו וחלק מתנתו כתוב בספר ופסל רבינו יואל אף בספר אפילו לשאר מקבלי מתנה :
(יד) ולי' בכדיוק נראה דב"שהיו שותפים והעדים קרובים לזה וכשרים לזה מעידין לרחוק
(טו) מיהושי . דוקא כשכתב נכסיו לשני בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן חצר פלוני ולשמעון שדה פלוני הרי אילו ב' עדיות וכרחוק מתנתו קיימת אפילו שכן בשטר אחד :
(טז) כתב כל נכסיו לג' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה כו' ושיכא דליכא בשטר אלא ב' עדים אפילו נעשו גלופי סהדי אחריני דכשרים אי ונגלה אחד מן העדים קרוב או פסול לא מהני עידי זה"ל מוציא פסולו .
(יז) כל בשטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אף לא יפבי קמייהו דהוי לא כוה מרמי נפשיהו ·
(יח) ר' יקר היה אומר דעובדי כוכבים כמוחזקים שלינם מקבלים כשרים לכעיד ואין נ"ל .
(יט) ירלה שמקנם הכמים היה שמקנו בשטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים שיהו כשרים לפי שכעובדי כוכבים מקפידין על כשרות שטרות בערכאותיהן
(כ) דינא דמלכותא דינא :
(כא) שאר העולה בערכאות של עובדי כוכבים שהם צריכין לקנין ומגילין אין אנו שמעין דין ואפי' כדיני ישראל וכ"ש שעכדי כוכבים .
(כב) פר"ת וקנגם שלא היו כמו שעין התלוי ואם מתקנין משנתא כו' :
(כג) והאמת שאין כותבין גט או היה כשלומם של כבם אפי' מסכתלין בקפה כו'
(כד) כל האומר תנו כאומר זכו דמי :
(כה) כתובים לגע"מ קנה ודוקא היכא דשכורו כמות דמהדיב לו אבל על כספק היכא שרוצה ליטבא לא
(כו) אם אדם חייב לשני בני אדם או לג' ובלאמר יפסוד משל כשמחייב ימן לתכירו כס שחוכם אם ידלה דעגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה .
(כז) האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לבתר מיתה ומוקי כמעמד שלשתן
(כח) תן לאו כזכי אלא היכא דשמר לו מיד ליד ·
(כט) והוגר ר"ת דלא אמרי' תן כזכי אלא כתוב ושקרין שאריך בע"כ לשחוד ולא כמתנה ומליאה וכן בגט שחרור תן כזכי :
(ל) ריב"א . כשמוד שלאמן קנה שמקבל מתנה אפי'

(לא) מקבל כמתו על שטר או על לוה :
(לב) אמר ר"ת כיון דמשחר שלאמן קני מלשמה אלא מעשה דקה ככו דלא נוטף שלה :
(לג) ואין שייך משחד שלאמן משום טובבים :
(לג) ואם משום כוכבים נושר והמתן והמקבל ישראל לא קנה ואם המתן עובד כוכבים והמפקד והמקבל ישראל זכה המקבל ואם המפקד והמתן ישראל והמקבל אחוה עובד כוכבים כו' .
(לד) כל קנין כמשות תוכר ולכא לפרש היינו דוקא היכא שהשוכר פאמו מודה דקני אבל אם אין המוכר מודה אינו נאמן :
(לה) מיין כולך לא כזכי :
(לו) שלית מסמכם כשלים הגט :
(לז) תן מנה זה לפלוני הולך מנה זה לפלוני תן שתר מנה זו לפלוני אם רצה לחזור יחזור :
(לח) אמר ר"י אע"ג דאית מקבל כמיי שהן ולא קני אלא לאחר מיכה הוח אמ"ש קני יורשין :
(לט) לוי שפקיד מנה ליד שמעון בלא עדים ולאותן בקש לוי שיקבל לו מנה מהשמעון שהחזיר לו שמעון וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו לפחזיר לו המנה כו' אין שדין יחזיר לוי מנה שמען שמעון לראובן :
(מ) מספקא לי אי יוכל אם היה ויהב כמכסים ע"י אמר שנתנם בידו ואי"ל לגלית זכה לפלוני בכם אם יכול לחזור כשעומד :

המביא תניין

(מא) אמר ר' אלעזר אפי' לא כתב אלא סימא לשמה כו' ·
(מב) ספר התרומה.הכסל שכותב הגט צריך שיאמר לשם פלונית אשתי אני כותבו שאמרה הגורשת ממני ואם אמר לסופר לכתוב כמו כן נ"ל לו כתוב הגט לשם פלונית אשתי והסופר צריך לכתוב לשמה:
(מג) והעדים צריכים שיכתבו גם כשיכתוב הסופר שידעו שהוא כותב הגט שהוא הבעל לכתוב ואשמען לשמה ·
(מד) אמנם אמרי' לא היו העדים אלא בשעת כתיבה הגט שיהא לאשה וידעו שכותבה לשמה והלכו להם למדינת הים כשר :
(מה) פרש"י דלאו דוקא שיהא ראשונה אתם אלא שיהא שיש כל שם הכל וכלשה וכזמן אבל אם היה נכתב של גט ולא נתחלתו פסול :
(מו) וכתב ביום ונחתם ביום כשר ונכתב ביום ונחתם בלילה פסול :
(מז) כתובה כשכתבה ב"ד דשיה והעדים לא שכמשה שביעית אמרים שביתה אלמנה זמן אלמנה :
(מח) ולאי יתיה במחלה קרוב או פסול אמרי' לא פסול כו':
(מט) בכל שותבין בדיו בסם כשיקרא כו'
(נ) ר"ת שרף הוא למלומים קליפת עץ שחורין וממנו דיו שלנו :
(נא) ול"נ אני כדיוס שראיתי בגליון שכתב שלותם דשיקילו"ש שמיון במיו של עפלים ואמי הוא פסול שאין זה דיו אלא צבע :
(נב) קנקנתום אומר ר"ת שאין זה אוריגמ"ש בלע"ז אלא שיתור זו היא אורנוגמ"ש :
(נג) יש ליזהר שלא ליתן גט לאשה כשאלו לא שברי אי"ש על קיימא :
(נד) פירות מקרבין לכן נייר חלק :
(נה) ממנו חכמי שקלו לשמוה כבתובה קודם הגרכם דליכא לישרא דגגור לשקר וגם העדים חותמין קודם הגרכה וליכא חשש מיחוי כשיקרא :
(נו) ר"י מצריך לקרות הגט קודם נתינה :
(נז) ומיהו אם לא קראוהו אחר כגתינה לא מפסיל בכדי:
(נח) נ"ל וכתב לב ולא תקן טיש שחקק (ירך פלותיות שבכב מוכבכ) [אף כאותיות שלא נככב מוכבב] :
(נט) פסק ר"י הכותב גט ומעדים טפל דיו מן כסלומים כתוך חלל כאות כגון כשוך כ"ת ומבוא פ"ל ואח"כ ממק כמיפה מתוך כאות ותוקק מוכב ומגבית כאות על ידי מכיפה פסול ופסול או מעדים כבדוק לבנות א"ס פתוחה מכון שקלה כבולמית על מכך כמתחון ומכבים פ"ס מתומכ .
(ס) וכן יש ליזכר שיהא כל אות מוקפת גויל שלא תגע אות לאות מפני שאיש נראה ישר :
(סא) ר"ת וריב"א שפלין גט שחותכין משום אחר כתיבה משום מסור קליכה ורש"י ורשב"א מכשירין :
(סב) אין שוכבין על כיד מתוק ולא על דשפרה ממני

(סג) כשרינ. שלשה או כשלים שבגט כיוס אין צריך עדי מסירה משמי שבכתב מוכח :
(סד) מעשה באחד שרצה לגלות גט לאשתו ע"י עובד כוכבים או לנשאת קבלן ואמר רש"י דלא מהני אם לא שיאמר לישראל ואתבריא כתב שינו דוקא היכא דשכו כוכבים שאין לו מקבל אבל כמלאה עובד כוכבים ליד ישראל שרי לכתובה :
(סה) יינן היכא דכותב לאשה יכולין לעשות שליח לקבלה שלא מדעתה דכיון שהוא מוסר לעבודה כוכבים זכות הוא לה ואכין לאדם שלא בפניו :
(סו) יש מקומות שנוהגין לכתוב כשהוא כמ"ש ולמחוק כמולי"ש ואין נכון לעשות כן מכום שמשחק דלא סוי מכגבם ב"ד וגירסו שיכלו דקמו מיים ליכא לגריתם עידי :
(סז) שנודרים אין לכם תוקף פי' לגלומר אלא על ידי שלום שריא ·
(סח) שלא פלכי נביא אכיך לשלום אין זו כרישות :
(סט) פסק ריב"ה דאם כתב בכתובה יתומם דכסלאה ליה מכיח אלים אין קרוזא :
(ע) ולא על כיר מחוק שככתב של פייר וחדיר של מחוק אבל שרים על מחק כשר :

כל הגט

(עא) כתב ר' יואל אי לאו דמסתפינא מתבריה הו"א אפי' לא הוכיר שם כלים ואסם נגט כשר רק שיכא כתוב כהלכתו :
(עב) מיאנה ונשתל שבגרה פי' רשב"ם ואם חזר ולוה אותו יום עלמו ושקנם לו מעם שנית בשעת בלותם היה כשר למיגבה בים דלא נפי כתיבם לשמה גבי שלא שמרום :
(עג) אין מבושל רשאי להשאיל :
(עד) וצריך שיכיה מקום סרי את מותרת לכל אדם ת"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שסרי מצריכין כמה לשנות בגיטין דהשיב כמו סרי את מותרת :
(עה) ר"י אם כהכן כמי יש לו שביעות עין אלא שלום אלמן
(עו) דוקא שומא שאין יכול להכירה בנראה פסול לפיום שליח מן יעומה אבל אדם אחר מותר להביא גט לאשה אע"פ שאין מכירה אלא ע"י עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני
(עז) וליתוב שמא קיים פרש"י וכא עליה והוי גם יצן וסם כאורך ·
(עח) אין אונס בגיטין וריב"ן פסק אפי' בידי שמים ·
(עט) כמי רבנן תמי דר' תניא שדאמרי' עובד כוכבים לא הוי שליח לקבלה מהו לתכרכים לגישא כחד מנא ואימר ליה עובד כוכבים אמטייה כאי מנא לישראל פלוני וליזכינה לאמחיה ואמר ודאי לא מכני עידי ואומר אני שבמקום ב"ד שלהם ירצו לעשות שליח שלהם על הגט שבא לידם על ידי שליח שהפקיד במיתה בפ"ל ובפ"ע יכולין ב"ד לשולחו ע"י עובד כוכבים כב"ע ע"י שליח כשר הוא והוא יחם לה ויאמר שליח ב"ד אני ·
(פ) יש מרכותינו שרנו לבמוק השלום למען כים של נוקב דלא יפרע נפשו מן הכים אם לא כדינא בקאל ולא נראה לרא"בי"ה :
(פא) סמלום הכהן ומוקי לב בגמרא במכרי כמונה אפ"ג דלא אתא לידיה ולא כופרטו עדיין יכול להקנתם וכן פסק מכריש בנתינת מתנה דמוכל וכשל בריה ·
(פב) וחוסט שמוק בשטר הוא אמ"ש שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בה משום רבית ·
(פג) ר"ת אומר דאין לסקל דאין לנו בקיאין אימתי קרוי מוסר או יין ובכה אחת לא מתבלו כיסתו וכי לא שבג יין כבן אותו שנה :

השולח

(פד) אשה שבעתי' שליח לקבל גיטה ותתנו כשליח כשליותה ושמה שליח אחר וקבל זה כשליח ראשון גט שאין כגון וכשבאו כראשון נתמוק בשליחותו והלך אצל כבעל וקבל גט כשר לא כשלה שליחותו רשי' וכם באורך ·
(פה) סכותב כל נכסיו לאי' ואמר שלה אי אגבי כב קנה מיירי לאחר שאלה המתנה ליתו וקאי קמה בכתה לגמרי קנה וניח שלא פרכיה :

(פט) הר"ם גרלה שבמאי"ה שבכריעות שיכבום לפי שלא ידעו לפרסם ·
(צ) מעוות דרשב"ל משום דליפשלק כמחן וליד מבני לא בא שליש רוצה לזכות בה וכרי ספק :
(צא) אין אדם מבטל שליחותו בדברים אמר לה בב"ד שכח ב"ד ישה :
(צב) כי אמרי גמי ב"ד קרו לה :
(צג) אמר רב שבת אלי שלך דמשר מודעא אגיטא מודעים מודעא שם באורך :
(צד) יש מקנה ע"י ביטול מודעי כמו שכותבין בשטרי של שרשי שאמרתי כו' ומורי אמר לי דלא מבני מידי ושם באורך :
(צה) רבים גדולים שהיו שופן מחכם וכיו אומרים לכותבי גיטין אם מקום שלידם רפיח בידיהם שימומה שכל וכל לכתוב :
(צו) גם רבני מגנזא כסכימו כן שלא לכתוב מקום שלידם כ"א אלא פלוני דבמקום פלוני וכן נמצא במקורי גיטין שמקם הגאונים לבד של ר"ת וספר התרומה מצריך מקום הלידה :
(צז) מה שאנו כותבין שם הספר שיש משום עיגון :
(צח) אמרי' מסקו אפילו שינה מקום הלידה שהוא כשר וכן מרכה גאונים ור"ת הכית ראיה שאין כשמר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב .
(צט) פירות וכות דליתמוק בתרי שמי ·
(ק) הר"ג כחיקון מופסי גיטין שצריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית לי ולאחרי ולא נראה לר"ת :
(קא) ועל בן מומר לעבודת כוכבים שגירם אמו שאלו לר"ת אם צריך לכתוב שם עובד כוכבים עם שם של יהודית והשיב ח"ו שלהזכיר שם של עובד כוכבים בתורת משה וישראל ·
(קב) ומקום הדירה אין לכתוב אלא א"כ נתיישב בעיר שלשים יום ואם יצא ממדינה למדינה אחרת אחר אחרון אני כא רא"בי"ה
(קג) טופס הגט של רא"בי"ה ·
(קד) אדם שאשתגה שמו מחמת חולי אע"פ שקורין לו תדיר בשם הראשון מ"מ שם שני הוא עיקר וכותבין אותו קודם
(קה) פרש"י בב"ד מסביבין אותה מן סחורה בנקיפת חפן ושבועה מרובה חוץ לגיס דין שבועה דרבנן באלור בעלמא :
(קו) תוספת שבועה דאורייתא הוא בנקיטת חפץ ושבועה דרבנן לא בעי מידי ולא נראה לר"י .
(קז) נראה לר"י דהכא ה"פ לא שמו אלא בב"ד שלא ישביעוה ב"ד אבל אם תקבץ ג' בני אדם ותשבע בפניהם שפיר גבית מינייהו
(קח) אבל מיבמת אין מדירין אותה מכאן שאשה גובה כתובתה אע"פ שנשאת
(קט) צריך לפרש הנדר ·
(קי) אין להתיר נדר דקיוסטא דסיים לשחק וגם ריב"א לא רצה להתירו תוס' ·
(קיא) נדר שהודר ברבים יש לו הפרה של דעת רבים אין לו הפרה
(קיב) ר"י אסילו למ"ד בתלמוד דהודר ברבים לא מיפר לה בעל אבל הודר ע"ד רבים מיפר לה ·
(קיג) ר"י . דברים שבינו לבינה לא מצי מיפר לה תכם דאם לא הפר לה בעל ביום שמעו גם חכם לא מצי מתיר לה ·
(קיד) ה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה ופר"ת הטעם ושם באורך ·
(קטו) נאמן אדם לומר פרחבל היה לי ואבד ופר"ת דנאמן בלא שבועה ·
(קטז) מעשה באחד שתבע מחבירו ל' זקוקים וכלה השיב אני חייב לך אלא מנה כי הלויתני ק' במחתים רבית קצוצה והשיב בפני תלונה לי כלה נאמן כמו שמעון שהלוה לו בהיתר ·
(קיז) מעשה באחד שהיה נושה בחבירו מכבר ו' שנים ועכשיו תובעו והוא משיב כי כבר כשמיטתו ואמר פר"י שעק שהשמטה נוהגת בזמן הזה אך בשנת השמטה לא בא אליו ולא אמר אליו משמט אני תו לא מחייב להשמיט עד שמיטה אחרת כו' באורך ·
(קיח) ר"מ. דוקא בימיהם דשותקין לו למלוה כשאין יודע לשון אבל עתה בזמן הזה שאין מצוי לכתוב פרוזבול לא מגניק ליה מיהו אי עדין נאמן והרבי קלבלון אומר שצריך ליטבע ולא נראה לרא"בי"ה :
(קיט) ריאבן קנבל לקבל על כיתומים קטנים כבי שאמון דישהדו לגם מקבל לתוכרים כי יש שליפם דין

סוף

שקרקע שירשו מאביהם ויש לו ביזיות מבני שמעון צ"כ רינה שיעמידו להם אפטרופוס נראה דאין בידים להעמיד אפטרופוס ליתומים בב"ג לתובעם, כי אם לזכותן כגון אם יש להם תביעה על אחרים

(קיז) שקבל מתנה שאומר זו שתחת ידי אינה מתנה בידי אלא שומר אני עליה וכיוצא בו שאמר בגילה ביתה מתחלה לפי שלא קבלתיה או נפל כריו או נעשית או כלותם דבריו קיימין והבא על זו שבועה כ שח ותחזור לנפליה

(קיח) מימוני ... שדה אפוטרופוס לבעלי או לכתובה אשה וכוח שיכתוב להם מכאן תנאו ובמשנה נכר הרי זה גובה מאלו נכסים ומוריפין ואם התנה לו לא יכול לך פרעון אלא מזו אין גובה ממשועבדין

(קיט) המשנה שדהו אפותיקי לבע"ח או לאשה בכתובתה ומכרם הרי זו מכירה והבילא בע"ח לגבות אם לא יתלא כיי חורין יורשהו בר"א כבירה ישתה אבל מכרה משכר שלם אינה מכירה

(קכ) המוכר עבדו לעובדי כוכבים קונסין אותו חדש לגאון דאמר לא מגביק מאי קנסא אלא כולי

(קכא) רשב"ם אין יבמות בנית לישאל על נדרה

(קכב) לא יאמר דאמר רבי יותק קרן פירות כקרן בגוף רשי לא פליט ידיו ורגליו בנית שמעה :

הניזקין

(קכג) חיה שיוצאת אסור לעשות עם משנה סוכנים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם נתחייב לו ככר שבועה מותר ליקלה היסם כדי לבלל מידו

(קכד) יקין כנדום יחיב כשמר גמור לכל מילי :

(קכה) לא חיכא סהדא דמעיד נכסי קמא אפילו מיטנו אבי יתומים יבשע

(קכו) נראה לי דלאו ליכא סהדי שמינוס אבי יתומים בב"ד אביהן של יתומים אפילו כשבועה לא יניחוהו לעשות לפסוד בנכסיו או לא מפיען להו בב"ד ומסלקי להו עד שיגיע יחידה

(קכז) אין להשביע בפשות שום האפטרופוס שמינוהו אבי יתומים וגם נאורך

(קכח) מימוני האפוטרופוס שמינוהו אבי יתומים והיתה שמועתו טובה וחזר להיות וזלל וסובא והולך בדרך תשן כ"ד מיכין לסלקו ולהכנישו ולמנות להם אפוטרופוס אחר

(קכט) מעשה בלאה אלמנת ראובן הכבאת לשמעון והכניסה לו ספרים שהיו של בעלה הראשון ומסקה עם שמעון ליפרעם כנה חנוך בן ראובן וללמדו וכן בבה וישב סיה לאה ובא חנוך וערער על הספרים כי לא נשבעה אמו על כתובתה פסק ר"מ אם יש נאמנת שהכניסה לו רק כדי ינולה הגער סוב ליה איהו אפוטרופוס דיאמי דמוכר לסלקיל .

(קל) אפוטרופוס של יתומים שהלוה מעותיו נכרים פסול לעדות ולשבועה

(קלא) אם הדה עובע יתומים ואמר אביכם היה חייב לי וגם מסיפים לא היו דברים מעולם או אין אנו יודעים אין לנו להשביעם ביהם ואפילו יתומים גדולים וגם נאורך

(קלב) יתומים הרי הן כהקדש

(קלג) כל קים שאין אוכרות שלא כתובים לבמה אין שם כלום

(קלד) פסק ר"ת דמ"ה כפי עבוד לבמה :

(קלה) מעשה ביהודים שרחקו את הגירים בתפיסה לקבל עליהם לתת לכם כך פסק ר"מ דאין כאותו קבלה משם כיון דאנסין ביו וגם נאורך

(קלו) לקח מן כלום וחזר ולקח מן כלבה מקחו בטל מן כלבה וחזר ולקח מן כלום מקחו קיים

(קלז) ולענין יבם אים לפרושי דחכמים כתמיהו ביכם פשר שלא יכול למכור כלל בנכסי אחיו בלא רשות יבמתו

(קלח) אבל כאלמנה שמשעבד כל נכסיו לאשתו לא התמירו כ"כ ומיהו מקחו בטל לענין גבוי כתובת אשה אלא אין בני חרי תטרוף הלקוחות

(קלט) כסעונות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין משום כדי חייו

(קמ) דאב"ה ומשום כדי חיין אמרו אפילו יותר מכדי חייו

(קמא) אחד מתנה מרובה ואחד מתנה מועטת נראה דוקא במטלטלין איירי

(קמב) בקדושה כהן לפתוח ראשון ראשו בידו ליתן רשות לישראל לברך לפניו בסעודה

(קמג) אבל דנהכ"נ לקרות בתורה אין כהן יכול כבוד לוי ולא לישראל

(קמד) ואם מחל על כבודו אינו מחול

(קמה) אבל דברים שהן לכבודו או לריוח ממון מצי מחיל אבל לא בבהכ"נ ובסעודה לא שייך איכא דלא סכיחי ביה רבים ואפילו בסעודה נשואין וברית מילה דשכיחי בה רבים לא פלוג רבנן

(קמו) וכאי ובחמישי קאמר אלמודא דאפילו בבהכ"נ יכול כהן ליתן רשות לישראל שגדול ממנו לברך ולפעמים נשוי דלא שכיחי רבים ומיהו ר"מ פירש דהיינו ביומיהם שהיו עסוקים במלאכתן כל ימי החול ולא היו רגילין לבא לבהכ"נ כי אם בשבתות וי"ט אבל השתא בזמן הזה אין חילוק

(קמז) רבי שמחה כתב דאין יכול כהן ליתן רשות לישראל לברך כי אם לרבו או לגדול ממנו :

(קמח) גם היה שרשה מעשה לגרף אשה לזימון בשרה

(קמט) ועיר שכולה כהנים ואין בה כ"א כי או ג' ישראלים לא יקראו כהנים במקום ישראל והשלים מנין ז' ·

(קנ) נהי דנהגו עתה לקרות בשני סקרואים משום דילמא אתי למימרי פגם אין תורה להכיר כהן ועוד שמו אינו להזכיר אלא פרנס לו שיעלה ·

(קנא) ועוד אם יקרא כהן אחר כה' או כה' יש לו פגם לפעמו כי יאמרו שאינו כהן אלא חלל :

(קנב) ובשמחת תורה שקורין כהן או לוי חתן תורה או חתן בראשית שאני נהגו שכבר קראו ה' ועוד מפסיקין להם בפיוטין והולכין ממקון משום דאיכא משכחת מילתא טובא

(קנג) עיר שכולה כהנים ואין בה שום ישראל נ"ל דהכהן יקרא שני פעמים ושוב יקראו כהנים

(קנד) הכל עולין למנין ז' ואפילו עבד ואשה וקטן ואמר: רבי שמחה לאו דוקא למנין ז' אלא פ"ה כג'

(קנה) אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור פירש דלא לאמר יהיה כבוד לצבור בשום פגם כהנים

(קנו) אבל בעיר שיש בה ג' ישראלים קורין ומחזרין וקורין כמו בעיר שאין בה כי שיקרא אלא אחד

עומד וקורא ויושב וחוזר ועומד וקורא עד ז' פעמים

(קיז) ועיר שכולה כהנים ואין בה נשים ועבדים וקטנים ישראלים לא יקראו כהנים כלל .

(קיח) והיכא דליכא כהן ויש שם לוים וישראלים אין לקרות לוים כלל אם יש שם ז' ישראלים יקראו כולם ואם אין שם אלא ישראל אחד יעשה כדלעיל

(קנט) ואם אין שם ישראל יקראו קטנים או נשים ולא יקראו לוים

(קס) היכא שאין לוי צריך הכהן ליתב ולחזור ולקרוא ויתב יעמוד ליקרא במקום לוי פעם שני

(קסא) ר"י פירש דהכהן מיירי קודם שתקנו דכל אחד מברך לפניה ולאחריה דאז נראה הכל כקין ... מגוא"ם היה צריך ליתב אבל עכשיו יש סיכוי די ואין צריך לחזור למקומו וליתב וכן אנו רגילים שכהן קורא פעמים

(קסב) ומשה הכ"ש יהודה כתבו דאם אין שם ישראלים רק כהנים כהן אחד יקרא ו' פעמים ובכל פעם ופעם יברך לפניה ולאחריה ואין צריך ליתב בינתיים

(קסג) כשאל לרבי"ה עיר שכל יושביה כהנים או לוים והשיב שיקרא במקום ישראל וכן כתב רבינו יעקב דאף לוים יקרו במקום כהנים היכא דליכא כהן וליכא לשיתם משום פגם

(קסד) פירש אם אין שם כהן בחזרה בתחילה

(קסה) אבל לקרות בחומשין בבהכ"נ ומסיק דאין קורין משום כבוד צבור

(קסו) וכן מילתי הקורא בחומשין אין רוח חכמים נוחה הימנו מוטב שלא יקרא שאפילו בב"ת שאינה עשויה כמשון חכמים אסור לקרות כל שכן בחומשין דאסור לקרות להזכיר שם שמים לבטלה

(קסז) כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וה"ה דמותר לכתוב פרשת הקרבנות וכן כל קריאת שמע שבתפלות שלנו משום עת לעשות לה' שהרי אין כל העולם יודעים בע"פ ואין לכל העולם חומשים להביאם לבהכ"נ ואתי לבטולי קריאת שמע ותפלה

(קסח) ואם והילך קריאת שיר"ה היום ופרשת הקרבנות בבהכ"נ בע"פ וכלא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ ואומר ר"ת דהכי מיגרס גרסינן .

(קסט) מלודת חיה ועוף יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום .

האומר

(קע) מיום השום תחב לאו יש להחמיר ולהצריך לבדר שליחותם בעדים קודם כתיבת הגט

(קעא) מלאתי דשלית המוליך א"צ לכבית חתימות ביד ולא חתימות עדים להודיע שהבעל משלו שליח להולכה דגם שכיון שוכיח

(קעב) שליח נאמן דהא כימאמיר ואומר עליו שם נאורך

(קעג) כתשובת ר"ם דבין שליח ובין שליח נאמנין לומר פשוט כשם שאמרת לנו מיהו אם יש עדים שעשה בשליחותו חייב :

(קעד) תיקח שליח שעשה שליחותו כ"א לתמורה אבל ליקולא לא

(קעה) נערה מאורסה היא ואביה מקבלין גיטה מרש"י דוקא נערה ולא קטנה ·

(קעו) וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש מרש"י אפילו פי אביה וגדולי הדור לא סמכו על הוראתו וגם נאורך ·

(קעז) כספונות מקחן מקח כו'

(קעח) רש"י ס"ל תוך כזמן כלאחר זמן וכגדולה תשיבה

(קעט) דמי חמרא כו' נראה לראבי"ה מרש"י ז"ל עיקר

(קפ) לפי ר"ף ור"ת יש להכשיר חסם סופר ועד אחד ר"י אומר דיש להחמיר ·

(קפא) קולי לחומרי מדרב כאגא דאמר חרם שיכול לכבר מתוך הכתב כתכנן ונותנין גם לאשתו .

(קפב) מיכו נראה לר"ת שהררנה ורמו נגונו מועיל מ"מ על ידי כתב אינו מועיל ואפילו בפקח :

(קפג) תשובות ר' יואל הלוי הגידו לי כעדים שתחלה אמר לג' כתבו ותנו גט לאשתי ומינה את ר"ב לקבלו וליתנו לה וכתב אחד מן הג' הגט ולאחר שכתבו חזר בו הבעל ולא רצה לחתום מפני שירתה ותור הבעל ולקח עד אחר במקומו וצירף עם שני עדים הראשונים ואמר להם תנו גט לאשתי ומינה ר"ב כבראשונה ליתנו והעדים חתמו אף כשלישי כתב סופר ועד וגוה לא היה סופר נראה לי דכשר אף ימתק סופר בתוך הגט כו' ·

(קפד) היוצא בקולר לא סוף דבר בקולר של סכנה אלא אפילו בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה

(קפה) מה בין מסוכן לחולה חולה כדרך כל הארץ מסוכן כי סקסן עליו כחולי הקרוזים מכנסים אגנו מיד וכרתוקים לאחר ג' ימים ואם קסן עליו כחולי אלו ואלו נכנסות אצלו מיד

(קפו) פולי ניפטו ומילי לא מיפסחו לשלים

מי שאחזו

(קפז) ר"י בכותב גט לשום יוכר שלא יחלקל בחליו בין כתיבה לנתינה דפעמים שאינו בדעתו וכוי כמו משמיך ואינו יודע מה מדבר

(קפח) אם יתד כשר וסופר

(קצ) ואל כנושאת שלח כי יואל גריו רגנוש לאי"ש שכות מדבר נחוב ודעתו מיושבת עליו אין יכול ליתן גט דתשוב כמת

(קצא) ור"י חולק עליו .

(קצב) והכרכין כולהו כודקין אותו ג"פ ·

(קצג) שפיוס אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט

(קצד) ר' יהודה מפרים היה רגיל כגון הי"ש לגרש לנשוי כלא שום תנאי לאסוקי נפשיה מכל ספיקות ונתגום והיה מקיים לקבל חרם תקנת הקהלות לישא זה את זה כשיעמוד מיד או לקיים ולכנסיה כמשכונות לישא זה את זה

(קצה) אמר רב הונא גיטו כמתנתו כו' שם נאורך

(קצו) רמוס אשה שנתייחד עמה באשלה .

(קצז) ואומר ר"י דפליגי על מנה שבתלמודא מיירי בשפה כמעל וכן קודם יאגא כו'

(קצח) וים דברים הרבה שאפשר בלא תנאי כוי כאילו סתאכ כמו שאני מברחה .

(קצט) הרי זה גיטך על מנת שתשמשי לי כאיר מגורשת

(ר) הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז ולא דוקא מאה דמוכלא יש להיות על מנת שתתני לי ר' זוז הרי זה גיטך וכן בכל מתלמים ·

(רא) ר"ף מי שנותן גט לאשה על מנה ואמר לה שעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש אין יכול לבטלו דהא של מית סיגיה מעכשיו

(רב) ומסתברא דכך כגגי, בין קידושין בין גירושין כשירה תנאי כפול וקיים דעכשיו הוי ביה תנאי ולא כן כתובה, ואו דהוי ר"ף כתב דוקא בגיטין וקידושין אבל לא במתנה ולא בקנין כהנים לא מגיה כתובה ולא ידע מאן גרסינן

דוקא בגוין וקדושין אבל לא במתנה ואין נראה לי דאין לכתוב כלל

(רג) שבלגשם אם יכולין לכתוב שם תנאי בגט נראה לי דאין לכתוב כלל

(רד) י"ם שצריך לכתוב כל ההגהות אחרון משום שעדי דכל תוך תחום בעיר הוי ככלל בעיר

(רה) סדר ממשון

(רו) ריב"א אדם שחייב לחבירו מנה אם יכול לומר הנה מתנה מזומן לך אם לא תרצה לייקחו מידי מעכשיו שוב לא יהיה עלי כאחריותי אלא באיתנו בביתי מי אפריק כהאי גוונא שם נאורך

(רז) צריך מהר"ם שיהא גיטו של שם קיים עד שעת מיתה ושימושי אינו מצריך ·

(רח) כל האומר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי

(רט) אם אמר מעכשיו הוי עלמא סהדו

(רי) ראובן נתן כל נכסיו לבנו על מנת שיתנו לאחיו נכסיו כך וכך ממעותיו ואם יפחתו מן הסך מ"מ לכם ליתן לבנות יתנו מן הקרקעות לבנות ונשארה אחת מן הבנות כמיי אביה, אמ"ה דאתתא מתנה אם הם יתנו לשלם הבנות הנמצאות לכל אחת חלק המתנה ומחלק כמתנה יהיו פטורין

(ריא) מסקים דלא קרו אינשי לבר ברא ברא

(ריב) הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו היכא מאן דאמר יחזיר ליורשי מבלת

(ריג) כי יכיה לאביו מתנה לדעתא דמקבלי לה מיניה יכיה.

(ריד) אתקין במואל נגיטת ר"ם אם לא פתי לא יהא גט כו'

(רטו) ר"ף נותן גם על תנאי צריך שימסור הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו אלא ימסרנו ליד שליש ובמסר בתנאי ביד בעל או ביד שליש אבל לכתוב התנאי בסוף הגט מלאחריו אין רשאי

(רטז) פי"ם שנתן גט לאשתו על תנאי צריך לכפול תנאו וכן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה

(ריז) מיהו אומר ר"י שאם נתנו שתם על מנה שאם ימות ופירש שיהיה זה התנאי כתנאי בני גד ובני ראובן כי יכול להיות שיוציל בלא כפילות התנאי

(ריח) כל תנאי שאין בידו לקיים כגון מיתה ותיים דאי בידי שמים אינו מועיל בום תנאי אלא למאן דאמר ברירה

(ריט) וכן המשוכן הנותן גט לאשתו על תנאי אם לא פתי כו' לא פסול לא משום גט ולא משום ביה הבגדי

(רכ) כשאל לרבי' יונתן אם כהן יכול לגרש אשתו על תנאי הרי כי טיכי דלא תיפול קמי יבם ואם יבא לקיימה ולהחזירה אם עמד והביה דיכול לעשות

הזורק

(רכא) הזורק גט לאשתו ליקייה לסטאה ודחאה דלים ביה גיטא וכזיל איהי ומחזר דבא ומפסח

(רכב) למדו שמגרשין בשכם כגון שכיב מרע דלא אפשר :

(רכג) עוד למדו מרא"ש שאין קונין בשבת קנין שלא איש אם נפלו עוסר :

(רכד) עוד למדו דבאו לעולם גט בשבת :

(רכה) בומן הזה שנכבכה טורה שבעל הם מוסר לעלמא שאדם יכול ללמוד סימנו כמה הלכות בגט ·

(רכו) אפילו ארצן לה בתוך חצרה לא מגרשה לעלמא עד דמטי גיטא לידה ולא מדלה לר"ם :

(רכז) נהגו העם שלא לגרש על ידי זריקה גם תוך ביתה לא חצר ואפילו בתוך קלתה או בתוך מלבושיה

(רכח) יש ליזהר כשנותן הגט ליד האשה שלא תסגור ידה כלל עד שיוליא הבעל כל הגט מידו כ"ש כתרומה וגם נאורך :

(רכט) ארזק לי מוכי וזרקו לה כי מטה על ממלא יחלוץ ולא נראה מה שפי' רש"י .

(רל) מיימוני אם נתגרשה בגט ישן אסור לכתחלה

(רלא) היה כמורת וכתב כמערב כו' :

(רלב) שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה לא איירי בשינה משם אלא שיש לאותה העיר ב' שמות כב' מקומות

(רלג) פרש"י אפי' דיעבד פסלינן היה במורת וכתב במערב מ"מ בשאר בטרות כשר :

(רלד) פי"ם פרש"י לא נכון לעשות כן לכתוב כתובה שלא במקום חותמה כי לכתחלה צריך ליזהר אף בשטרות

(רלה) מעשה בא לפני ר' משלם כאחד שכתב גט לאשתו וחתמים עליו ב' עדים ולאחר זמן מחתים עוד עד אחרי והכשירו ·

המגרש

(רלו) ר' בשאה שפסק נתינת גט מצריך לומר לנותן גם הרי זה גיטך והרי את מותרת לכל אדם פירש אין צריך לומר כן אלא לרווחא דמילתא בעלמא

(רלז) כל תנאי שאי אפשר לקיים כו'

(רלח) המקנה לאשה ורולה לגרשה והוא מוסר מודעא על שום אדם כיון יעשה

(רלט) אם כתבו בשבת וחזר ומחקו פסול

(רמ) גט שיש בו מחק או תלוי מגוש פסול אלא מגוש כשר אם כתובו למטה אפילו מגוש כשר מוסכת

(רמא) יש חילוק בין מחק למחק כי מחק או תלוי שאינו הסופר לכתוב כראוי ומשה כו' זה כשר אבל אם נכתב כגט פסול מדעת רא"ג שתגר ומחקו פסול

(רמב) אפי' אלו דכתב גיטא עירכיה לוי"ין אתרוכה ורכוה ולורכיה לווין שבאם"ם תוכך ופסורין דיסיכריין דיטילכריין פלגא יודין סמוך לנון

(רמג) לא יכתוב אב"ת בלא וא"ו

(רמד) גט שבא מאחר הבריתן אמ"ם שלא נעשה כמנהג מקומם וגם מנהג מקום כי דייקת במיל כשר הוא.

(רמה) וכן שיש שהרבה דברים ובכבירו אותו .

(רמו) הלכה כר' אליעזר בגיטין אבל בשאר שטרות לא שם נאורך ·

(רמז) מעשה בא לפני ר"ת בקבה שיצא עליה קול שאמר נשואין שנתקדשה לאחר וכיה אותו הלים שיצא עליו קול כתוספת כשבאלה לפני אחר ר"ת דאינה צריכה גט מן האחרון ומוכרת לשני :

(רמח) מעשה בא לפני ר"ת שיצא קול על גט דפסול וכתבו גט שני מפני הלעז ולא הצריך ר"ת ג' חתמים מתוך גט שני

(רמט) תק גט במעותה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול כיון שהדיינים עובדי כוכבים

(רנ) היכא בישראל מעבי, ומבריח, אית ליתן גט ביה שהדיינים הם עובדי כוכבים הגט פסול אפילו הדין אמת

(רנא) והיכא שהעובדי כוכבים מבריחין ומצוין אותו ליתן גט כמתבה ישראל כלומר לעשות כדייני ישראל כיון שהדיינין ישראל ואמת הדין כשר

(רנב) אם כן אותם מוכרים לעבודת כוכבים מוסרין

להבריחן ע"י עובדי כוכבים עד שילו ליתן גט כדין ישראל וכן כל אותם שמייין שלשי סנהדרין .

(רנג) כתב הרים כל כיכא דכעדים לא ראו שקדשה או זרק לתוך חיקה או לתוך חצרה אינה צריכה גט וגם נאורך

(רנד) וגדולה מזו אמר' מו סהדי אכנוס מנה לקדשה בכסף ולא ראו שקדשה לא בעיא גט .

(רנה) ריבים נקחשי ניגנא אמר מן כן עדי יחוד מן כן עדי ביאה וכא קדושין משפך אבל בשאר קדושין עד שיקדשם

(רנו) סלוקם גט

(רנז) צריך שיהא סקלף והדיו והקולמוס משל בעל ואם אין לו אחרים יקנו לו לבעל

(רנח) כוח כרין אם כתבו הסופר בקלף של נשמת הבעל שהוא כשר וכלבד שיקנו לו אח"כ להיות שלו

(רנט) ואם הקולמוס של אחרים אינו פסול בכך

(רס) ותמוה הבעל לסופר בפני שנים כתבים שאיום קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לכתוב גט לאשתו עד שיהא לדעתו או יודע בתכם שאומר כציי ואם הסופר אינו קרוב כפי כשר אחד

(רסא) ואח"כ יאמר הבעל לעדים כשרים לחתום את הגט והסופר אינו יכול להיות אחד מעדי החתימה

(רסב) לאפוקי נוסין מאלוגחא שהב הודר לעשות ככי נכת אחת עדי כתיבה וחתימה :

(רסג) טוב הדבר להיות כשאם כתיבת הגט וכן עשה דכר.

(רסד) ויחתמו העדים למטה ולא ירחיקו החתימה יותר מריוח שיטה אלא ויתחתמו בראש השיטה שלא יכא ריוח מיכן חתימתו בגליון

(רסה) ואח"כ יניחו עד שיהא יבש

(רסו) ואח"כ יבטל הבעל כל מודעי דענבר ואח"כ יתננו לאשה בפני עדים והסיה ידה פתוחה

(רסז) ויאמר לה בשעת נתינה התקבלי גיטך זה והרי את מגורשת ממני והרי את מותרת לכל אדם ויקראוהו העדים או יעיינו בטוב קודם כגט שנתנו בו ·

(רסח) כשהגט ביד האשה חתום יכולה להגבות כתובתו גם או לגבות כתובתה בלא סבלת עדי מסירה לב"ד וגם נאורך

(רסט) ואעפ מפני אין למרין מסיטה אחרונה

(ער) פרי"ת שאין לכתוב קיום פתקים ולא פלויות בשיטה אחרונה דכתובות ולא בשטרות כי אם לפני וקיינא פריים לאי"ג דכוגגא לכתוב כתוך שאר שריר וקיים שאלה כא ליד בעל השטר בלא שריר וקיים ויתחק למעלה תוכתו וכגיה ואח"כ כתב שריר וקיים :

(ערא) אמנם רגילין העולם לכתוב קיום פתקים אף בשטה אחרונה

(ערב) בשיב ר"ת דלפרדין שאיר בשיטה אחרונה כן ש"ם לנבוא כדת משה וישראל

(ערג) אם כתב הרי שריר וקיים או מתקן וכתב עליו דבר אחר וקיימו בשיטה אחרונה וגם כתב בסוף שריר וקים פסול ·

(ערד) וימלא כל השיטה מכתיבה שום לגאל השורות ולא ישים הגט כאמצע השיטה :

(ערה) אשה שמסרה שליח לקבל גיטה במקום שיגיע כשליח ישנו ביד כו'

(ערו) והם יכתבו כך וכן כשבת לירח פלוני כך למנין עולם כו'.

(ערז) וס"ל הכרם החיבה ביד כל זמן שלא יערער הבעל ונכון לומר אחר ב"ד שתחומותיהן ניכרות מפני ערעור הבעל

(ערח) וגם טוב שיכתוב אחר החימת ב"ד אני פלוני בר ר"ש כחתום מסה כו'

(ערט) וזה כותבין במקום שסלכה דרה משופה שליח לקבלה דוכרן סהגמא דהוה קדמנא נחנא דייני דחתימי לתתא במותב תלתא כחדא הוינא כו' ·

(רפ) מופם אחר לקבלה ה"ע בה"ע ת"ש מינתה פלוני ב"ר פלוני את כו'

(רפא) ס"ם שגירם אין מדקדקין בגיטו

(רפב) ואם מת אינה צריכה להביא עליו

(רפג) כתב ראבי"ה שצריך לכוון השירות מכאן ומכאן,

(רפד) כן עיר קטנה כן עיר גדולה כותב מתא פ"ג"

(רפה) ובכופם ראבי"ה נמצא מדינה פלונית

(רפו) עיר שיסודה ממי נהרות כותבין על מי נהרות ועיר שיסודה ממי מעיינות כותבין ועל מי מעיינות ובכל יו"ד

(רפז) וצריך שיהא הגט ארכו יתר על רחבו .

(רפח) ויכתוב בשליש' ורביעי' ובחמשי' בי"ד בחודש .

(רפט) ביום ראשון לחדש כותב באחד לירח פלוני

(ר') בשני בשבת בשני ימים בשלשה ימים וכן יעשה עד י' ימים מכאן ואילך יכתוב יום באחד עשר יום בשנים עשר יום

(רצא) ואם ר"ח שני ימים והוא כותב גט ביום שני יכתוב באחד לירח פלוני לפי שמתחלתו מיום ב'

(רצב) ואם יכתוב גט ביום אחד של ר"ח אייר יכתוב ביום שלשים של ר"ח לפי שראש ר"ח אייר וכן כל ר"ח שהוא שני ימים

(רצג) לך יש למנוע מלכתוב גט באותו יום שלשים ולכתוב עד למחר שלא לבכרים ראשו כשום ספק

(רצד) וכותב לירח אדר הראשון או לירח אדר השני

(רצה) כלו על דבר כל כינויים יכתוב בלשון זכר והנשים יכתוב לשון נקבה אחת שתים שלש

(רצו) והשמים יכתוב מנין הקטן קודם עד שיגיע לעשרים ומכאן ואילך מנין הגדול קודם .

(רצז) למנין כתב יו"ד מנין בלא וי"ו דיפבא בחד יו"ד אמאי בלא יו"ד אמר כהלכה ימיכי פלגא יודין דיסיכריין [תמשה יודי"ן] בגמטריא שני יודין

(רצח) וצריך למעלי כרעיה דס"א אבל כ"א ולמטה יזפיק יותר :

(רצט) לכאורה יש טהכין יו"ד אחר סכ"א ויש שאין טפכין (דיסיכורין) [דיסיכריין] תמשה יודין ולפיכך בלא יו"ד בינייהו שלשה יודין

(ש) יעשה יש טפכין כו' ויש טפכין באל"ף וכן מה פסוק כדניאל .

(שא) וכן בלא יו"ד דיסוקי שלשה יודין מרוכין עם קון ספורין וי"ו ארוכה :

(שב) וכזו וי"ו אתרוכה ארוכה ואברה בלא יו"ד אבל בלא יו"ד בין ע"ם לנר"ן

(שג) אם שים לו כפי אם הכפי כגון לפי ארבע טהכין פכונה ואם כבפר בלשון סקרב יכתוב ופיתך

(שד) בביסה אתרונה כדת משה וישראל ולא יותר

(שה) והעדים יחתמו זה תחת זה כגלא בשיטה ויכתבו כתיבה שמה פלא פלוני בר פלוני עד וכל שום ואין בחתימה כינויים מוקפים גויל .

(שו) חרם ר"ת וכל הגדולים שלא לסמוך לשום ושושר על שום גט אחר נתינתו סליק

לוח הדינים שבהגהות מרדכי ממסכת גיטין

[illegible]

סליק

מאה שערים על הרי"ף ממסכת גיטין

לרבינו יצחק בר אבא מרי ז"ל ממארשילא (בעל העיטור).

[illegible]

סליק

מלא הרועים על הרי"ף מסכת גיטין מהגאון החסיד כ' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל.

[illegible]

סליק

מלאכת יום טוב על הרי"ף מסכת גיטין מאת הרב הגאון הגדול כ' מוהר"ר יום טוב ליפמאן אבד"ק קאפולי.

[illegible]

סליק

הגהות פעולת שכיר על הרי״ף ממסכת גיטין

מהרב המאה״ג המפורסם בתורתו ובחכמתו כו׳ מוהר״ר יששכר בער בהגאון כו׳ מוהר״ר תנחום זצ״ל זקן ההוראה פה ק״ק ווילנא.

דף ב ע״ב רי״ף בד״ה (הגמל״ד) כמאן כר״ש וכו׳ דלא פליגי דיגורת סיים עסמא. נ״ב ר״ל תמוה דכיון דנותן לעבדו הים נכלל כעבר נכלל נכסים אלא מצוה דאמר כל כה נח״ס אין נתבטל ממלא גיט ופתגמה כלין כמאד כמ״ש ויפיל אי״כ חזוקא היכא דקיימא כלל נדוכחא אבל הכא בנכסים הכלי אע״פ שלא פנמו אלא בקרקע כיון דלא פליגי דיגורא כ״ס כולו פנמו לענין השבד וכרי שוא כלולו לא אמר כל

דף ג ע״א בהגהמי א״ש את א׳ לענין תוספת לא כלומר ומהני כנ״ל

דף ה ע״ב רי״ף ד״ה הגמעל״ד מהני נבצ״ם וכו׳ אלא כן אין קיפיש כנ״ל

דף ח ע״א רי״ף ד״ה אבל אחרים וכו׳ אלא עם גר חיית ואדעתא כנ״ל ועי׳ מסורת מוקף

דף י ע״א רי״ף ד״ה יצא זה במחוסר ידיכה וכו׳ ולמה לי. נ״ב ר״ת לי למיחר שם ד״ה בלהו חתם וכו׳ ומייא כלותן שלריכין לשתבער וכו׳ נ״ב עי׳ פ׳ נם פטום פי׳ קבו סיק ב׳ ינפר״ת בס סק״נ ח״ב ובוות דברים אלו בל טרין ז״ל **ע״ב** רי״ף ד״ה גרס׳ נגמ׳ כתנו על החרם וכו׳ ויתן לה רותב הסתירה כנ״ל ותוי׳ כוב מוקף ר״ה דלין חכמים וכו׳ ומאן דאמר עידי מסירה עיקר אשה סבלה כנ״ל ותוי׳ כרתי תוקף שם המרסמי׳ לעדי חתימה עי׳ דמדסמכי מוקף ונ״ב דמאן דסמיך׳

דף יא ע״א רי״ף סד״ס והי״ת נעיקן אע״פ שאינם יכול להזדיף מפני שאינו עשוי לעמוד ימים רבים יכ״ל: **ע״ב** רי״ף ד״ה הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחשיו וכו׳ לשון מסול כדברי הרב ז״ל כנ״ל

דף יב ע״א כרי״ף דלמא לקלקולא לגרס קא. תי׳ לגרס מוקף

דף יג ע״א רי״ף ד״ה חוץ תגישי נשים וכו׳ ולאמרו בלא קדושין וכתובה נתעברה לאחר אירוסין פי׳ אירוסין מוקף ונ״ב גירושין **ע״ב** רי״ף ד״ה ומיהו וכו׳ כדהגדרי׳ נ״ב בטעות דף לג פ״ג ס״ב

דף יד ע״א רי״ף סד״ס יש מי שאוסר וכו׳ ומוקמה לו ז״ל עובדא ורבא כנ״ל **ע״ב** רי״ף ד״ה והא איכא דיהב לה גט וכו׳ ולכבי תמרי׳. נ״ב ולי נראה דלכבי תמרי׳ כנ״ל שם דהא פלמודא. פי׳ פלמודא מוקף.

דף טו ע״א רי״ף ד״ה קפתינא וכו׳ ואחר אינו יכול לגרס תי׳ ואחר מוקף ונ״ב ואמר ז״ל ורי״ל הראשון

[illegible]

דף לא ע״ב בד״ס (הגמעל״ד) נרות תרגו וכו׳ אבל הכא היכי מסרקינן תי׳ מספקינן הוא במחובנין נ״ב נ״י מקפינן ועיקר ור״ל דההם קאתינן לתרולי פילתא דלרבנן דבה״ל אתנת הכ״מ דאורייתא לין רק דפירוש שרואל במקום הכ״מ דאיס תוזר ותוזל משום ראוכא למימר דכל דאיס תוזל אלא במוכר דלא זכה ליקח אלא מדרבנן אתיא

הגהות בן אריה על הרי״ף ממסכת גיטין

מאת הגאון וכו׳ מהור״ר זאב בן אריה זצ״ל אבד״ק נאלדינגען וטעלז.

דף ב ע״א רי״ף

דף ה ע״א רי״ף ד״ה שמעינן

דף ז ע״א רש״י ד״ה הפרק נמתני׳ ד״ה את אומר בפני נכתב והוא אומר בפני נחתם פסול כו׳ כו״ל ותיבת מן העדים נמחק

דף ח ע״ב בשלמי הבבורים אות י״א ד״ה כתב בעל העיטור ורב אלפס כו׳ נ״ב בבעל העיטור שאמר ראשון, ומן שם ומדרשים פ׳ בנים אוהין כומן שבבעל כו׳ נ״ב בכ״מ דף יט ע״א ועי׳ בסורי קרבן, על הירושלמי כאן פ״ב ס״ב ד״ה לי אומר בו מה שכתב על זה באו״ד דפי בר תגלא נמי בכי ס״ל כו׳ נ״ב יבמות דף כב [ועי׳ בכה״ס סי׳ ד]

דף ט ע״א רי״ף ד״ה ובשיטה כו׳ זיקה גד עוד ומשום בכי אמרינן דשתגי׳ אתי׳ לאתויי הא נ״ב ז״ל ומשום בכי לא אמרינן, דתא י׳ כו׳

דף יא ע״א רי״ף ד״ה הכל

דף יב ע״ב רי״ף ד״ה

דף יג ע״ב רש״י ד״ה

דף טו ע״ב רי״ף ד״ה ושיש

דף כ ע״א ורי״ף

דף כב ע״א רי״ף ד״ה תני׳

דף כה ע״א רי״ף ד״ה ואע״ג

דף כז ע״ב רי״ף ד״ה

דף כח ע״א רי״ף ד״ה וכן

[illegible]

[illegible]

גליון אלפס

הגהות מאת הג"מ שניאור זלמן בר אברהם שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

מלבד המראה מקומות בר"יף ונ"כ [תדפסו בפנים מסומרים במרובעים] ושנויים בגירסות הר"יף ונ"כ לפי גירסת תלמוד בבלי וירושלמי, וחדושים על הרי"ף ור"ן, שנדפסו על גליון האלפס בציון כוכב כזה *) ונקראים נ"א. אלה המה החדושים אשר לא יכולנו להציג על הגליון].

[illegible]

השמטות למסכת כתובות

מאת הג"מ שמואל מרובזעוויץ ז"ל מ"ץ דסאהליב (הדר"ל ז"ל העתיקם בכ"ק מגליון האלפס שלו).

דף כא ע"א [illegible]

דף כב ע"א [illegible]

דף כג ע"א [illegible]

דף כד ע"א [illegible]

דף כה ע"ב [illegible]

דף כו ע"א [illegible]

דף כז ע"א [illegible]

דף כח ע"א [illegible]

דף כט ע"ב [illegible]

דף ל ע"א [illegible]

דף נד ע"א [illegible]

דף נו ע"א [illegible]

דף נח ע"ב [illegible]

דף ס ע"א [illegible]

מרדכי [illegible]

סליק

פרק א א (א) המביא גט [א] מסוריא כמביא מחוצה לארץ צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם כמביא מעבר הירדן כמביא מארץ ישראל ואין צריך (א) [לומר] בפני נכתב ובפני נחתם: **ב** המביא גט ממדינת הים (ג) (ב) [ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יכול לקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול (ג) הוי אומר לא אמרו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר אלא להקל עליו]: **ג** (ד) המביא גט ממדה"י ולא נכתב [בפניו] ולא נחתם בפניו ה"ז מחזירו למקומו ועושה לו ב"ד ומקיימו בחותמיו ומביאו (ג) [ואומר] שליח ב"ד אני (ה) בא"י [ד] שליח עושה שליח רשב"ג אומר אין (ד) [השליח] עושה שליח בגיטין: **ד** בראשונה היו אומרים ממדינה למדינה חוץ לומר (ו) משכונה לשכונה רשב"ג אומר אף מהגמוניא להגמוניא: **ה** חומר בממה"י שאין בא"י ובא"י שאין במדינת הים שהמביא גט ממדה"י [ג] צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש [ד] (ה) [עוררין עליו] יתקיים בחותמיו המביא גט מא"י (ז) [ה] אין יכול לומר בפנ"כ ובפנ"ח אם יש עליו [ו] עדים יתקיים בחותמיו: **ו** כיצד אמרו יתקיים בחותמיו עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה[כשר] [ז] (ח*) אבל אין אנו מכירין לא את האיש ולא את האשה כשר (ח) אין כתב ידינו זה אבל אחרים מעידין בהם שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר: **ז** ר' מאיר אומר (ט) עכו ותחומיה כא"י לגיטין וחכ"א עכו ותחומיה כח"ל לגיטין (י) מעשה באחד מכפר [ח] סמי שהביא (ו) לפני ר' ישמעאל [גט אשה] אמר לו [א] אף אתה צריך (ז) [שתאמר] בפנ"כ ובפנ"ח (ח) [ולא נזקק] לעדים לאחר שיצא (ט) [אמר לפניו ר' אלעי רבי כפר סמי תחומה של א"י קרובה] לצפורי יותר מעכו אמר לו (י) הואיל ויצא (יא) [מעשה] בהיתר יצא: **ח** [ר' (יא*) יהודה אומר אע"פ (כ) ששני עדים כותים כשר] א"ר יהודה מעשה (יב) [והביאו לפני רבן] גמליאל בכפר (יג) [עותני] גט אשה [ט] והיו עדיו כותים והכשירו: **ט** (יב) כל שטרות העולים בערכאות (יד) [של עובדי כוכבים] אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים (יג) ר"ע מכשיר בכולן והכמים פוסלין [י] בגיטי נשים ובשחרורי עבדים אמר ר"א בר' יוסי כך אמר (טו) [להם ר"ש בן גמליאל לזקנים] בציון [לא נחלקו ר"ע וחכמים] על (טז) [שטרות] העולים בערכאות של עובדי כוכבים (יז)[שאף] ע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים [שהם] כשרים (יח) [על מה נחלקו על] שנעשו בהדיוט שר' עקיבא מכשיר [בכולן] והכמים פוסלין (יט) [בגיטי נשים ובשחרורי] עבדים רשב"ג אומר אף (כ) [גיטי נשים ושחרורי עבדים] כשרים במקום שאין ישראל (כא) חותם: **י** אמר ר' אלעזר (יד) אמרנו (כב) לר' מאיר [יא] בפני [ג] מה (כג) [זכין לעבדים שלא בפניו] אמר לנו [אינו אלא] חוב הוא [ו] (כד) שאם היה עבד כהן [נמצא] פוסלו מן התרומה אמרנו לו (כה) [והלא אם רצה] שלא לזונו ושלא לפרנסו הרשות בידו אמר לנו (טו) [והלא] עבד כהן שברח (כו) [ואשתו של] כהן שמרדה (כז) [הרי אלו] אוכלין בתרומה (כח) אבל אשה אינה כן אלא (ל) [חבין ליה מזונות ופוסלין אותה מן התרומה]: **יא** (טז) האומר (כט) תן מנה [ע] לפלוני שאני חייב לו [י] [תן מנה זו לפלוני פקדון שיש לו בידי] (יז) הולך מנה [זו] לפלוני פקדון שיש לו בידי (ל) [אם רצה לחזור לא יחזור וחייב באחריותו עד שיקבל את שלו הולך מנה זו לפלוני] תן מנה (לא) [זו] לפלוני (הולך מנה זו לפלוני) הולך שטר מתנה (לב) [זו] לפלוני תן שטר מתנה (לג) לפלוני אם רצה (לד) [לחזור יחזור] הלך ומצאו שמת יחזור (לה) לנותן אם מת מחזיר ליורשיו התקבל מנה זו לפלוני זכי [ס] במתנה זו לפלוני התקבל שטר מתנה זו לפלוני זכי בשטר מתנה זו לפלוני אם רצה לחזור לא יחזור (יח) הלך ומצאו שמת (לו) [יחזור לנותן לו] ואם לאחר מיתה[ו] (לז) יחזור [ע] [ליורשים שאין זכין [ס] למת אחר מיתה] שא מנה (לח) [זו] לפלוני טול מנה (לט) [זו] לפלוני יהא מנה (מ) [זו] לפלוני בידך (מא) [ומת אם רצו יורשים לכופו אין יכולין] ואין צריך לומר באומר (מב) [זכי] לו ובאומר התקבל לו:

פרק ב א (א) המביא גט ממדה"י ונתנו לה ולא אמר לה בפנ"כ ובפנ"ח הרי זה מקבלו הימנה אפילו לאחר [ב] שלש שנים ויחזור ויתננו לה ויאמר [לה] בפנ"כ ובפנ"ח: **ב** (ב) נאמנת אשה שתאמר זה גט שנתת לי (ג) נקרע כשר נתקרע פסול [ק] נקרע בו קרע של ב"ד [א]פסול ר"ש בן אלעזר אומר מדבק את הקרעים ונותן לה ואומר לה בפנ"כ ובפנ"ח: **ג** (ד) אחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח פסול שנים אומרים בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח (א) ר' יהודה מכשיר בזה: **ד** (ה) ר"ש אומר (ה*) אפילו כתבו היום ותתמו למחר כשר

אור הגנוז

פרק א [א] ר' ישמעאל מאין אתה א"ל רבי מכפר סמי תחומה של א"י [וכבי' תני' של עכו] אמר לו אף אתה וכו'. [ב] לו: [ג] זכה **פ"ב** [א] כשר:

נוסחאות כ"י

א) בפנינה. ב) משלחו שליח ביד שליח. ג) אינו יכול שיאמר. ד) אין צריך שיאמר. ה) עליו עדים. ו) שעררין ז) כתב ידינו זה אבל כו'. ח) [illegible]. ט) והחתום ם עליו עדי כותים. י) חוץ מגיטי כו'. כ) שהן כו'. ל) חואך נבנא זכות לעבד זה שלא בו'. מ) זה. נ) הולך מנה זו לפלוני שאני חייב לו תן כו' ס) במתנה. ע) לנותן. פ) לארם. צ) כמה שנים. ק) מכאן עד ר"ש ליתא.

הגהות הגר"א

(א) שיאמר (ב) ונתנו לה ולא אמרו לה בפני נכתב ובפני נחתם אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי לא התירו לומר בפנ"כ ובפנ"ח להחמיר עליה אלא להקל עליה. (ג) ואין צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח אלא אומר (ד) שליח (ה) עליו עוררין (ו) גם (ז) לומר (ח) שלא תזקק (ט) נכנס לפניו רבי אלעאי א"ל והלא כפר סמי מובלעת בתחום א"י וקרובה (י) שהוא בני שהוק. (יא) יהודה (יב) שהביא לרבן (יג) עותנאי (יד) שלהם (טו) ר"ש לחכמים (טז) כל השטרות (יז) אף (יח) ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים לא נחלקו אלא בזמן (יט) חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים (כ) אלו (כא) חותמין (כב) לו (כג) והלא זכות הוא לעבד שיצא מת"י רבו לחירות (כד) לו (כה) ומה אם ירצה (כו) וכמה אם אלו (כז) חתות (כח) על בעלת הלא (כט) וזה אינו אוכל (ל) חוב הוא לה שכן פוסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות (לא) לחבירו הולך מנה לפלוני שאני חייב לו (לב) חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר (לג) זה (לד) זה (לה) זה (לו) להחזיר לא יחזור (לז) למשלח ואם מת יתן ליורשיו וכה מנה זה לפלוני קבל מנה זה לפלוני וכה שטר מתנה זה לפלוני קבל שטר מתנה זה לפלוני (לח) יתן ליורשיו (לט) זכה יחזיר למשלח שאין אדם זוכה בכתב לאחר מי שאמר (מ) זה (מא) זה (מב) זה (מג) אם רצה להחזיר לא יחזור (מד) זכה: (א) פסול [וכ"ה בכ"י]:

חסדי דוד

פרק א א המביא גט מסוריא וכו' [illegible]

פרק ב המביא גט ממדינת הים [illegible]

מצפה שמואל

(א) המביא גט [illegible]

מנחת בכורים

פרק א א [illegible]

פרק ב א [illegible]

בכורים

[illegible]

(י"ז) כתבו בעיר זו לא יחתמו בעיר אחרת (י) ואם חתמו כשר (י) כתבו (י"ח) בארץ וחתמו בח"ל צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח כתבו בחו"ל וחתמו בארץ [ישראל] אין צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח: ה כתבו י) בקליפי אגוזים (ג) [ובקליפי] רמונים ברם הקרוש (ג) [בחלב] הקרוש על עלי זית על עלי דלעת על עלי חרוב על [כל] דבר שהוא של קיימא כשר על ג) עלי חזרין על עלי כרשין על עלי בצלים ג) על עלי ירקות (ד) על כל דבר שאינו של קיימא ד) פסול [זה הכלל כתב דבר שהוא של קיימא על גבי דבר שאינו של קיימא] או (ה) [דבר] שאינו של קיימא על [גבי] דבר [שהיא] של קיימא פסול עד שיכתוב בדבר שהוא של קיימא (ו) [על] דבר שהוא של קיימא: ו (ח) (*ר) המקרע על העור כתבנית כתב פסול הרושם על העור כתבנית כתב כשר רבי יוסי הגלילי אומר (ט) מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים יצא דבר שיש בו רוח חיים ר' יהודה בן בתירה אומר מה ספר מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע יצא דבר המחובר (ז) [בקרקע] כתב על קרן הצבי ותתכו ותתמו ונתנו לה פסול שנא' (דברים כד) וכתב ונתן מה נתינה בתלוש אף כתיבה בתלוש כתב על קרן (ח) [הפרה] ונתן לה [את] הפרה על היד של עבד ונתן לה את העבד זכתה בהן. ז (י) אמר לה [הי"ז גיטך והשאר כתובתיך נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה] (י) הרי זה גיטיך ע"מ (ס) [שתחזירי] לי את הנייר ה"ז מגורשת ע"מ שהנייר שלי או ס) שנתנו לה הנייר עצמו או שכתבו על ידה אינה מגורשת: ח (י) הכל כשרין לקבל (י) [לה] גיטה חוץ מחרש שוטה וקטן הכל נאמנים להביא לה (י"א) גיטה אפילו בנה אפילו בתה (י"ב) [ואף] חמש נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה (ס) ר"ש בן אלעזר אומר (י"ג) [משם] ר"ע אשה עצמה (י"ד) [מביאה גיטה] מק"ו ומה צרתה שאין נאמנת לומר מת בעלה נאמנת להביא גיטה היא שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין (ס) [שתהא נאמנת] להביא גיטה דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה (ס) [צרתה צריכה שתאמר] בפנ"כ ובבנ"ח אף היא [עצמה שהביאה] צריכה שתאמר בפנ"כ ובפנ"ח [ה]: ט גט (י) שכתבו שלא לשמה פסול שנאמר (שם) וכתב לה לשמה (י) שחרור (י"ט) עבד שכתבו שלא לשמו פסול שנאמר (ויקרא יט) או חופשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר וכתב לה מה לה האמור להלן לשמה אף לה האמור כאן לשמה. י (ס) מגילת סוטה שכתבה שלא לשמה פסולה שנאמר (במדבר ה) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת שיהיו כל מעשיה לשמה כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו (י"ח) [ונתנוהו] לה פסול עד שיאמר לסופר (י"ז) [כתבו] ולעדים חתמו ולא עוד אלא (י) אפילו כתב בכתב (ג) [יח] לסופר כתוב ולעדים חתומו אע"פ שכתבוהו [וחתמוהו] י) ותנתו לה פסול עד שישמעו [את] קולו שיאמר [היא] לסופר כתוב ולעדים חתומו: יא (י) לוה ממנו אלף דינר בשטר ופרע לו ומבקש ללות ממנו שניה ה"ז לא יחזיר לו שטר הראשון מפני שמריע [כח הלקוחות משכן לו בית משכן לו שדה ופרע לו ומבקש ללות ממנו שניה ה"ז לא יחזיר לו שטר הראשון מפני שמריע] כח הבאין אחריו א"ר יהודה מעשה בבן ז) קרידה שהיה כותב ח) מפוסי גיטין בערב ובא מעשה לפני חכמים ופסלו את כולן ר' אליעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ט) שנאמר (דברים כד) וכתב לה לשמה: יב גט שאבד ממנו ומצאו לאחר זמן אע"פ שמכיר את (כ"א) [סימניו] פסול (י) שאין סימן לגיטין איזהו (כג) [אחר] זמן כדי שילך אחר לאותו מקום אבל נתנו בשידה ובתיבה ובמגדל ונעל כפניו י) אבד אע"פ שמצאו לאחר זמן [כשר]: יג כ) ועוד שלשה (י) הוסיפו (ע) [גררתו חיה או ל) ששטפו נהר או] שנפל עליו מפולת נותנין (כד) [עליה] חומרי חיים וחומרי מתים בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן (כה) [אין אוכלין] בתרומה (י) עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה הרי אלו אוכלין בתרומה (י) לא יצא הרוצח חוץ לגבול עיר מקלטו בחזקת שכהן גדול קיים. יד הולך גט [ג] לאשתי ע"מ שתתן לאבא ולאחי מאתים (ט) [וזוזין] יכול לעשות שליח על מנת שתתן מ) לך מאתים זוז אין יכול לעשות שליח שלא האמין לכל אדם אלא לו (י) אמר לו הולך גט זה לאשתי יכול לעשות שליח את הולך גט זה לאשתי אין יכול לעשות שליח שלא האמין לכל אדם אלא לו:

פרק ג א המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני י) ובת צריך ליטול רשות מן היורשין אלו הן היורשין (א) רבי אומר כל שירשו (ב) ר' אליעזר בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי כפני ב"ד ומתו מפריש עליהן ברשות אותו שבט המלוה מעות את העני פ) ומת מפריש עליהם ברשות כל עניים ר' אחא אומר ברשות (א) [עניי ישראל]: ב המלוה מעות את (י) העני והעשיר אין מפרישין [א] שאין מפרישין על האבוד וזה עני במה שבידו המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני (ב) [מפריש] עליהן כשער הזול (ג) [ואין שמיטה משמטתו אם רצה פ) לחזור לא יחזור אם נתיאשו מהן אין מפרישין עליהן] שאין מפרישין על האבוד: ג האומר הילך מנה ס) ותן לפלוני בן לוי מחלקו (י) אם רצה לחזור לא יחזור (י) [(*י) י) קח מנה זו] מדמי מעשר שיש לך בידי ז) והילך דמיו (ד) [הרי זה אינו חושש] לתרומת מעשר (ה) כור מעשר

נוסחאות כ"י

א) סכא, עד כרם ליתא ב) עור כרשין כו'. ג) על עלי ורדין ועל כו' ד) בדבר שהוא של קיימא פסול עד כו' ה) שכתבו לה ע"י עצמה אינה כו' ו) ותגעות לו ונתנו לה ז) קראה ח) תי' תופסי ליתא ט) ושחרורי עבדים גם כו' י) ואבד המפתח ואח"כ מצאו כשר כ) תי' ועוד ליתא ל) שגנבוהו ליסטין מ) ל' נ) ומתו ס) כפני ב"ד ע) לרחזיר יחזיר פ) וז לאלתי כ"ל כו' צ) הולך ק) תי' והילך דמיו ליתא

אור הגנוז

[נ] הוא עצמו שיביא א"צ שיאמר בפ"נ ובפנ"ח. [נ] וה פ"ג [א] עליו:

הגהות הגר"א

(ב) בקליפי (ג) וכרלב (ד) וורדין (ה) כרבר (ו) תעל (ז) לקרקע (ח) פרה (ט) שתחזיר (י) את (יא) את (יב) ואפילו (יג) משום (יד) נאמנת להביא גיטה (טו) שנאמנת: (טז) באלו צריכות שיאמרו (יז) אשר (יח) ונתנו (יט) כתוב (כ) דו (כא) סימנו פסול לפי (כב) לאחר (כג) עליה, את שגררתו חיה ואת ששטפו נהר ואת (כד) עליהם (כה) לא תאכל (כו) וזו אין (א) עניי עולם (ב) להיות מפריש עליה, כחלק, מפריש עליה, ברוקת שהן כיון ומפריש (ג) א, בי ש ש ש רבית ואין שביעית משמטת ואם בא לחזור אינו חוזר ואם נתיאשו הבעלים אין מפרישין עליהן לפי (ד) אין חוששין (ה) שנו

חסדי דוד

[illegible]

מצפה שמואל

[illegible]

מנחת בכורים

[illegible]

ישלך בידי א) (ו) (י) והלך ונתנו לאחר אין לו עליו אלא תרעומת: ד (ז) (י) [הניח] פירות להיות מפריש עליהן (ח) [תרומה] ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימים ואינו חושש שמא תרקיבה (ט) [תבואה] ושמא החמיץ (י) [יין] ושמא התליע (יא) [מעות] הלך ומצאן שירקיבו ושהחמיץ ושהתליעו ה"ז ג) חושש לתבואה כדי שתרקב ולין כדי שיחמיץ ולמעות כדי (יב) [שיתליע] (ה) אבדו ה"ז חושש מעת לעת דברי ר' אליעזר ר' יהודה אומר בשלשה פרקים בודקין את היין (יג): ה (ה) קודם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח (יד) [אמר] הגט ששלחתי לך אי אפשי (טו) [שתתגרשי] בו ג) [ה"ז] בטל (טז) (י) בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו [אם] בטלו מבוטל (יז) ג) [מבטלו] דברי רבי רשב"ג אומר אין יכול לבטלו (יח) [ולהוסיף על תנאו]: ו (כ) אמר לשנים תנו גט (יט) לאשתי יכול (כ) [לחזור בו ולבטלו] זה שלא בפני זה [דברי רבי] רשב"א אינו יכול (כא) [לבטלו] אלא זה בפני זה [אם אמר לזה בפ"ע ולזה בפ"ע יכול לבטלו אפילו זה שלא בפני זה]: ז (י) עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו נותן דמיו ר' שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך י) ישתעבד ורבו נותן דמיו (כב) (ס) כשם שמצווין ישראל לפדות בני חורין כך מצווים לפדות (כג) [עבדיהן]: ח (י) איזה נדר ס) שצריך חקירת חכם אמר קונם אם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי שהכתה את בני (כד) [נודע] שלא הכתו (כה) [ונודע שלא] גנבה ר' אליעזר אומר י) אף בזה לא יחזיר מפני תיקון העולם (ה) בר"א בזמן שנדר ואח"כ גרש אבל גרש ואח"כ נדר מותר נדר לגרש ונמלך מותר נדר בנזיר (ט) [בקרבן] ובשבועה מותר: ט (י) מפני מה אמרו המוציא [את] אשתו משום שם רע לא יחזיר (כ) שהמוציא [את] אשתו משום שם רע ונשאת לאחר וילדה ואח"כ נמצאו דברים בדאים אמר אילו הייתי יודע שהדברים בדאין אפילו נתנו לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא גט (כו) [פסול] והולד ממזר ומפני מה אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר (כז) שהמוציא [את] אשתו משום נדר ונשאת לאחר וילדה ואח"כ נמצא נדר בטל (ל) [אמר] אילו הייתי יודע שהנדר בטל אפי' נתנו לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא גט פסול והולד ממזר: י (י) ר' אלעזר בר' יוסי אומר מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות י) אומרין ללה הרי יודעת שהמוציא את אשתו משום שם רע אין יכולה היא שתחזור מ) מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים נ) אומרים לה הרי יודעת שהמוציא את אשתו משום נדר אין יכולה היא שתחזור: יא (י) המוציא את אשתו משום איילונית ונשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה מן הראשון משום י) ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לה (לא) שתיקותיך [יפה] מדבוריך ר' אליעזר בר' ע) יוסי אומר [ג] משום אילונית נותנים לה כתובתה בחזקת שהיא כשרה: יב (י) אין מבליעין דברי זהב במלחמה מפני סכנות נפשות (י) רשב"ג אומר אין מבריחין את השבוין מפני (לב) [תקון שבויים] (י) בראשונה היו אומרים המטמא (לג) [והמדמע] [והמנסך] חזרו לומר אף בשוגג פטור במזיד חייב [מפני תקון העולם]: יג (י) כהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין מפני תקון העולם (א) שליח ב"ד (*א) שהכה ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תקון העולם רופא אומן שריפא (**א) ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תקון העולם המחתך את העובר במעי אשה ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תקון העולם: יד (ב) ארץ יהודה אין בה משום סקריקון מפני ישוב המדינה בד"א בהרוגין שנהרגו לפני (לד) [מלחמה ובשעת מלחמה] אבל הרוגין שנהרגו מן המלחמה ואילך יש בו משום סקריקון גליל לעולם יש בה משום סקריקון: טו הלוקח מן הסקריקין וחזר ולקח מבעה"ב מקחו קיים מבעה"ב וחזר ולקח מסקריקין מקחו בטל ואם עשה לו בעה"ב אחריות מקחו קיים (י) זו משנה ראשונה ו) ב"ד שאחריהן אמרו הלוקח מן הסקריקון נותן לבעלים פ) רביע [רביע בקרקעות רביע במעות] ויד בעלים על העליונה (לה) אם יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דינו ו) [ו] [שם] שאם שהתה בפני סקריקון שנים עשר חדש כל הקודם פ) [ליקח] נותן לבעלים פ) רביע רביע (ט) [בקרקעות] רביע במעות יד בעלים על העליונה אם יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם: טז (י) האריסין והחכורות והאפטרופסין אין בהם משום סקריקון (לו) [היורד לשם חוב לשם] אנפרות אין בהם משום סקריקון (לז) [אנפרות] עצמה מתנת לבעלים [כל] שנים עשר חדש: יז (י) ר' שמעון בן אלעזר אומר (לח) (ס) [הלוקח] מן האשה [בכתובתה] וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אם עשתה לו אשה

אור הגנה

[ב] אינו חושש חשש לתבואה וכו' [ג] המוציא את אשתו [ד] תמנו · [ה] הלוקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו בטל.

נוסחאות כ"י

א) והלך ונתנו ה"ז חושש לתרומת מעשר סור מעשי' לך בידי והלך ט"ג.) בטל הוא ח"ז כו'. ג) ת"ז ליתא. ד) ליא. ה) שמן צריך. ו) תר' וכו' ליתא ז) לפיכך. ח) וכן היה ר"א ברי"א. ט) לפיכך. י) ר"מ כ) שמעון ל) בכתובתה אמור ליקח ואין נמצא נותן כו'. מ) ת"ז ליתא. נ) תמנו יושו. ס) ללוקח. פ) ת"ז ליתא

הגהות הגר"א

(ו) וחושש לתרומות מעשר שני· (ז) המניח· (ח) תרומות: (ט) התבואה· (י) היין: (יא) המעות (יב) שיתליעו: (יג) בקידוש של מוצאי חג של תקופה· (יד) ואמר· (טו) שתתגרשי (טז) הוא דברי קיימא פסול הוא ואינו גם לא אמר כלום כבראשונה: (יז) מבוטל (יח) ולא להוסיף על תנאו שאע"פ מה כח ב"ד יפה: (יט) זה· (כ) לבטל (כא) לבטל· (כב) א"ל רשב"ג (כג) את העבדים (כד) ונודע (כה) ושלא (כו) ודקרבן· (כז) עולמית (כח) בטל· (כט) מפני שהמוציא אשתו בנדר· (ל) ואמר. (לא) יפה. (לב) תקנת השבויים· (לג) והמנסך חזרו לומר אף המדמע. (לד) המלחמה ובשעת המלחמה. (לה) ודוקא בקרקע טשלים ורבו במעות נשליש איתתי בזמן שאין בידן ליקח אבל אם יש בידם ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סקריקין שנים עשר חדש כל הקודם יקח אבל נותן: (לו) בקרקע: (לז) תנא פרשת חוב המתנה: (לח) והאנפרות: (לט) לקח:

חסדי דוד

סקרק ודקי דנקנם [illegible] · המוציא את אשתו משום אילונית וכו'. כרשב"א בתשובה פי' דלא איירי באילונית גמורה דא"כ אינה צריכה גט אלא כבטלי [illegible] ·

מנחת שמואל

[illegible]

מנחת ביכורים

[illegible]

אחריות בכתובתה מקחה קיים הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין אבל לא בקרקעות (י) רשב"ג אומר לא אמרו פעוטות אלא בחוזה (י) [י] עני שנטל בידו ומשליך אחת אחת מה שתחתיו גזל גמור: יד עיר שיש בה ישראל ועובדי כוכבים (ה) הפרנסין גובין מישראל ומעובדי כוכבים מפני דרכי שלום ומפרנסין עניי עובדי כוכבים (ת) [ועניי] ישראל מפני דרכי שלום [מספידין] וקוברין מתי עובדי כוכבים (מח) מפני דרכי שלום [מנחמין] (מג) אבילי עובדי כוכבים מפני דרכי שלום:

פרק ד א (א) א) האשה שאמרה התקבל לי גיטי ג) ואשתך אמרה התקבל לי גיטי ג) הילך הולך לה התקבל לה וזכי לה אם רצה ד) לחזור לא יחזור (ב) הבא לי ה) גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי ו) הילך הולך לה ותן לה התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור יחזור דברי רבי ז) רשב"ג אומר הולך לה ותן לה אם רצה לחזור יחזור התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בכולם לא יחזור עד שיאמר אי (ה) [אפשר] שתקבל אלא הולך ותן לה: **ב** הבא לי גיטי ח) ואשתך אמרה התקבל לי (ב) [גיטי] ואשתך אמרה (ג) הבא לי גיטי הולך לה ותן לה התקבל לה וזכי לה אם רצה ט) לחזור יחזור שא לי גיטי טול לי גיטי יהא גיטי לי בידך י) האומרת תתקבל לי (ו) הולך גט אשתך גט בתך גט אחותך והלך ונתנו לה [כשר אמרו לו נכתוב גט לאשתך הולך גט אשתך גט בתך גט אחותך והלך ונתנו לה] פסול (ד) אפילו הן הראשונים הן האחרונים כ) אין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים אפילו שני אחים ואחד מצטרף עמהן: **ג** (ד) קטנה שיודעת לשמור את גיטה ה"ז מתגרשת אבל אין עושה שליח עד שתביא שתי שערות איזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה (ו) כל (ז) [שנותנין לה גיטה או דבר אחר ומחזירתו] לאחר שעה: **ד** האשה שאמרה התקבל לי (ו) גיטי במקום פלוני וקבל לה במקום אחר פסול ור"א מכשיר ל) הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר בכולם אין מגורשת עד שיאמר אי אפשי שתקבלנו לה אלא במקום פלוני מ) האומר הרכו את אשתי (ה) כותבין ונותנין לה נ) ה"ז ניטך ואמרה תנוהו לפלוני אין מגורשת שיקבלנו לי ה"ז מגורשת: **ה** (ה) (ס) [אמר] לשנים תנו גט לאשתו או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי (ו) [כותבין ונותנין לה] ואם אינם יודעים ילמדו (*ס) (ו) מכירין את האיש ואין מכירין את האשה כותבין ונותנין מכירין את האשה ואין מכירין את האיש כותבין ואין נותנין אמר (ז) [כתובו] ולא אמר תנו אע"פ שמכירין את שניהם כותבין ואין נותנין היה צורח וצווח מראש ההר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו: **ו** (ס) ע) בריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל כותבין ונותנין לה כל זמן שיש בו נשמה (ל) פ) רשב"ג אומר אם מעצמו נפל הרי זה גט אם לאחר זמן נפל כותבין ואין נותנין שאני אומר שמא הרוח דחפתו: **ז** (ס) אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים צ) תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים אלא הרשות בידה רצתה תמתין רצתה תתן אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים ק) תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שלש שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים (ו) מצטרפין ליתן לה (ח) גיטה: **ח** ה"ז גיטך ע"מ (ס) [שלא ר) תבעלי] לפלוני ה"ז גט ואינו חושש שמא תלך ותבעל ע"מ שתבעל ותנשא לאבא ולאחי ה"ז לא תנשא ולא תצא ע"מ שתבעלי לפלוני אם נבעלה ה"ז גט ואם לאו אינו גט: **ט** (ס) ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ש) ואם היתה זרה ע"מ שתאכלי תרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין אם אכלה ושתתה ה"ז גט ואם לאו אינו גט: **י** (ע) האומר לאשתו הולך גיטך שעה אחת לפני מיתתי וכן האומר לשפחתו הולך גט שחרורך שעה אחת לפני מיתתי הרי אלו לא יאכלו בתרומה שמא ימות לאחר שעה: **יא** (י) (*) [אמר לעשרה ת) תנו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולן כולכם הוליכו אחד נותן במעמד כולם] לפיכך אם מת אחד מהן הרי הגט פסול:

פרק ה א (א) היה צלוב ומגוייד ורמז לכתוב גט לאשתו כותבין ונותנין לה כל זמן שיש בו נשמה (ב) היה חולה ומשותק א) אמרו וכתוב גט לאשתך הרכין בראשו בודקין אותו שלש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן דבריו קיימין (ו) וכשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למקחות ולמתנות ולירושות ולעדות: **ב** (א) (ו) [זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה אם מתי מחולי [א] זה ה"ז גיטך מהיום דבריו קיימין] (ו) זה גיטך מהיום אם מתי מחולי [ב] [נפל עליו בית ונשכו נחש אינו גט שלא מת מאיתו חולי] אם לא (ג) [עמדתי] מחולי זה נפל עליו בית ונשכו נחש ו) (ו) ה"ז גט [שלא עמד מאותו חולי]: **ג** [(ו) האומר לאשתו] ה"ז גיטך מהיום ולאחר מיתה רבי אומר גט וחכ"א אינו גט [אם מת חולצת ולא מתייבמת] וכן האומר לשפחתו הילך גט שחרורך מהיום ולאחר מיתה רבי אומר גט (ג) וחכ"א שחרור עבדים כגיטי נשים (ו) האומר עשו (ד) [פלוני עבדי] בן חורין מהיום ולאחר מיתה לא אמר כלום וכופין את היורשין לקיים דברי המת: **ד** זה גיטך מהיום אם מתי מחולי

נוסחאות כ"י

א) חי' האשה שאמרה ליתא ב) ואשתו ג) הולך ותנו לה כו' ד) להחזיר ה) ואשתו ו) הולך ותן כו' ז) ר' נתן ח) ואשתו ט) להחזיר לא יחזור י) כאוסרת התקבל כ) ואפי' שני כו' ל) עד כו' מ) וכיון כיון שהגיע גט לידה מגורשת נ) הרי לך גיטך ואמרה כו' ס) רשב"א ע) אם לאחר כו'. פ) האחרונים צ) תנשא לאבא לאחי ה"ז גט ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאחי אינו גט שמא תבעל להן ע"מ שתנשא לשני ר' לא תנשא אם נשאת ה"ז גט ע"מ שתבעלי כו' ק) ע"מ כו' ר) הוליכו ש) ויהרכו כו' ת) ומת כו'

אור הגנה

[ו] פסקא זו ליתא בכ"י **פרק ה** [א] בכ"י ליתא תיבת זה [ב] זה [ג] אינו גט שלא עמד מאותה חולי

הגהות הגר"א (מ) עם עניי (מח) עם מתי ישראל (מג) ומבקרין, חולי כותים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום ומנחמין אבילי כותים עם אבילי ישראל (א) אפשי (ב) לא נזכר (ג) התקבל (ד) כל שמשמרת גיטה ור"א ומחזרת (ה) דאומר (ו) ה"ז יכתבו ויתנו לה (ז) כתבו. (ח) את (ט) שתבעל (י) דאמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי א' כותב במעמד כולן הוליכו גט לאשתי א' מוליך לכולן כלכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולן (א) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה אם מת מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל רבית עליו או הכישו נחש אינו גט (ב) אעמוד (ג) שחרור (ד) לעבדי פלוני

חסדי דוד

פרק ד האשה שאמרה כו' [illegible]

הבא [illegible]

פרק ה היה [illegible]

מצפה שבואל

[illegible]

מנחת בכורים

[illegible]

פרק ד א [illegible]

בכורים

[illegible]

פרק ה א [illegible]

ח (ח) ימים שבינתים (פ) זכאי במציאתה במעשה ידיה ובהפרת נדריה (ו) דברי א) ר' יהודה ר' מאיר אומר (ז) [ספק] ר' יוסי אומר (ס) [בעילתו תלויה] וחכ"א מגורשת (ע) [לכל דבר] (*) ובלבד שימות ב) לא תתיחד (י) [עמו] אפילו בנה הקטן לפי שאינה בושה לשמש כנגדו ראוה שנתיחדה עמו באפילה או (יא) [שישבה] עמו במרגלות המטה אפילו הוא ער והיא ישנה הוא ישן והיא ערה (') אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר (יב) ג) [ואין חוששין משום ביאה] ואין חוששין משום קדושין (יג) ראו שנים שנתיחדה עמו צריכה היתנו גט שני אחד אינה צריכה היתנו גט שני (') אחד בשחרית ואחד בין הערבים זה היה מעשה ובא ושאל ר' אליעזר בן תדאי לחכמים ואמרו ד) (*') אחד הן ואין צריכה [כתנו] גט שני: ה (ל) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת אם נתנה אין זקוקה ליבם ואם לאו ה) זקוקה רשב"ג"א תתן לאביו לאחיו או לאחד מן היורשים (*) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתקרע (יד) [גט או אבד ה"ז גט ו) שהאומר ע"מ כאומר מעכשיו ולא תנשא עד שעה שתתן לכשתתני לי מאתים זוז ונתקרע גט או אבד אם נתנה ה"ז גט אם לאו אינו גט] ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים [זוז] וחזר ואמר [לה] ה"ז גיטך מעכשיו לא אמר כלום (ז) כיצד יעשה יטלנו מידה ויחזור ויתננו לה: ו ה"ז גיטך (*) ע"מ שתשמשי את אבא וע"מ שתניקי את בני (*פ) שמשתו שעה אחת והניקתו שעה אחת ה"ז גט ע"מ שתניקי את בני עשרים וארבעה חדש דברי ר"מ ר' יהודה אומר שמנה עשר חדש רשב"ג אומר מנין ז) תינוק משעת לידתו ע"מ שתשמשי את אבא (*) וע"מ שתניקי את בני (ש) [ה"ז מגורשת מיד עד שיאמר [א] לא תשמשי ולא תניקי] דברי ר"מ וחכ"א אם נתקיים התנאי (ת) [מגורשת ואם לאו אינה מגורשת] רשב"ג אומר אין (ר) תנאי בכתובין שאינו כפול: ז (*) ע"מ שתשמשי את אבא וע"מ שתניקי את בני ז) ומת (יח) [האיל ולא נתקיים התנאי] אינו גט דר"מ וחכ"א (יט) יכולה היא שתאמר לו (כ) [הבא] אביך ואשמשני (כא) [הבא] בנך ואניקנו ע"מ שתשמשי את אבא ואמר האב אי אפשי שתשמשנו האיל ולא נתקיים התנאי אינו גט רשב"ג אומר (*) אם בהקפדה אמר אינו גט אם ברצון אמר ה"ז גט: ח ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים ונתקרע (כב) [גט] או אבד אפילו בתוך שתי שנים ה"ז גט (ק) שהאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לכשתשמשי את אבא שתי שנים לכשתניקי את בני שתי שנים ונתקרע הגט או שאבד בתוך שתי שנים אינו גט לאחר שתי שנים ה"ז גט ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים ומת יתקיים התנאי אפילו לאחר מיתה: ט (כג) (') [כפר עותני בגליל אנטיפטרס] ביהודה בינתים מטילין אותו לחומרא מגורשת ואינה מגורשת שאני הולך מיהודה לגליל והגיע (כד) [לאנטיפטרס] וחזר בטל התנאי שאני הולך מגליל ח) והגיע לכפר (כה) [עותני] וחזר בטל התנאי שאני הולך ט) למדה"י והגיע לעכו וחזר בטל התנאי שאני מפרש (ס) [בים] הגדול והגיע למקום שהספינות מפרשות וחזר בטל התנאי: י (*) ה"ז גיטך כ"ז שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה ה"ז גט ולא תנשא עד שיעבור מכנגד פניה ל' יום: יא ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש לא תנשא (*) ורבותינו התירו לה לינשא ואם נתקרע גט או אבד בתוך י"ב חדש אינו גט לאחר י"ב חדש ה"ז גט י) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה הרי הן מחולין לך לא אמר כלום כיצד יעשה ישלם ממנה ויחזור ויתנם לה ויאמר הרי הן מחולין לך: יב (א) ה"ז גיטך ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם ע"מ שלא תשתי יין לעולם אינו גט שמא תלך ושמא תשתה ע"מ שלא תלכי לבית אביך מכאן ועד שלשים יום ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד שלשים יום ה"ז גט ואינו חושש שמא תלך ושמא תשתה: יג (ב) (*ב) כ) ה"ז גיטך ע"מ שלא תעלי באילן זה וע"מ שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן נסתר הכותל ה"ז גט ע"מ שתעלי באילן זה ושתעלי בכותל זה ונקצץ האילן ונפל הכותל אינו גט (') ע"מ שלא תפריחי באויר וע"מ שלא תעברי את הים הגדול ברגליך ה"ז גט ע"מ שתפריחי באויר וע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך ה"ז אינו גט ר"י בן תימא אומר כזה גט (') כלל א"ר יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לה לעשות והתנה עמה לא נתכוין זה אלא להפליגה בין שאמר בפה ובין שאמר בשטר כללו של דבר (') כל תנאי המתקיים בפה נתקיים בשטר כל תנאי שאין מתקיים בפה אין מתקיים בשטר:

פרק ו

א (א) ר"א אומר אפי' קרוב לה ל) סיל ובא כלב ונטלו אינה מגורשת מ) ואם לאו מגורשת היה הוא מבפנים והיא מבחוץ (ב) [וזרקו] לה כיון שיצאה מאסקופה ולחוץ ה"ז מגורשת היה הוא מבחוץ והיא מבפנים וזרקו לה כיון שנכנס מאסקופה ולפנים ה"ז מגורשת: ב (ג) אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו (ג) נ) [מאחריו] והרי הוא גיטה ואח"כ אמר לה הא גיטך רבי אומר גט (') ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיאמר לה בשעת מתנה הא גיטך נתנו בידה והיא ישנה נעורה (ג) (') [קוראה והרי הוא גיטה] ואח"כ אמר [לה] הא גיטך רבי אומר גט ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיאמר (ד) בשעת מתנה הא גיטך: ג (') היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת הוא מלמטה והיא מלמעלה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף ה"ז מגורשת: ד (') הרי זה גיטך ונטלתו מידו והפילתו לים או לנהר חזר ואמר לה שטר פסול (ה) נייר חלק הוא לא כל הימנו לאוסרה: ה ב"ה אומרים אין אדם פוטר את אשתו בגט ישן (') שלא יהא גיטה גדול מבנה: ו (') כתב לשם הפרכין לשם הורכינוס או שהיה שם שני מלכים עומדים וכתב לשם אחד מהם כשר (') (*') לשם אבי אביו כשר לשם אבי

אור הגנוז

[א] אם לא תשמשי ולא תניקי.

נוסחאות כ"י

א) דברי ר"מ רבי יהודה אומר ספק: ב) ולא תתייחד עמה ע"פ בנה קטן שאינה . ג) וחוששין משום ביאה: ד) ואמרו אין צריכה . ה) הרי היא זקוקה: ו) ה"ז גט ולא תנשא והשאר ליתא: ז) ויאמר לה זה גיטך ח) ומתו ט) ליהודה ומפריש למדה"י הגיע למקום שהספינות וכו': י) תי' ה"ז גיטך ליתא בכ"י: כ) תי' ה"ז גיטך ליתא בכ"י: ל) סלו' מ) מגורשת היה הוא וכו' והשאר ליתא: נ) מאחורי' וקורא:

הגהות הגר"א

(כ) בעלה (ז) ויורשה ומפקא לה כש"ד ר"ה כאשתו לכל דבר אלא שאין צריכה היתנו גט שני: (ח) בעילתה תלויה . (ס) ואינה מגורשת: (י) עמו . (יא) ששנה . (יב) וחוששין משום זנות (יג) ר"י כר"י אמר אף חוששין משום קדושין (יד) הגט או שנאבד מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן: (טו) אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תניקי [illegible] (טז) הרי זה גט ואם לאו אינו גט . (יז) לך . (יח) האב או מת הבן (יט) אע"פ שלא נתקיים התנאי: (כ) תן לי: (כא) תן לי את: (כב) הגט . (כג) אנטיפרס ביהודה כפר עותני בגליל: (כד) לאנטיפרס . (כה) עותנאי: (ס) לים: (א) וזרקו: (ב) מאחוריה קוראה: (ג) קוראה . (ד) לה . (ה) הוא .

חסדי דוד

[illegible]

מצפה שמואל

[illegible]

מנחת בכורים

[illegible]

משנה פסול אם היו נקראין על שמו כשר גר ששינה שמו כשם העובד כוכבים כשר וכן אתה אומר בגיורת (') (*) גיטין הבאין ממדה"י אע"פ ששמותיהן כשמות הכותים (') כשרין מפני שישראל שבמדה"י שמותיהן כשמות הכותים: ז (ו) (**) [יש] לו שתי נשים אחת (ח) [ביהודה] ואחת (ט) [בגליל] ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל גירש אשתו שביהודה (י) [בשמו] שבגליל ה) ואשתו שבגליל (יא) [בשמו] שביהודה פסול (יב) [אם] אמר אני פלוני (ע) [מיהודה] עם השם שיש לי בגליל ו)[ונשוי אני אשה מגליל] או שהיה במקום אחר (יד) [וכתב למקום לשם] אחד מהם כשר (כ) ו) ר"ש (ש) אומר אפילו כתב (פ) [עמו שמו ביהודה בגליל ושמו שביהודה] כשר: ח (') כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו צרות אלו ונישאו ונמצאו אלו אילונית תצא (ו) ושלש עשרה (יח) [דבר] בה דברי ר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א אין ממזרים ביבמה הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו ו) איילונית ט)תצא [היא] מזה ומזה ושלשה עשר (יט) [דבר] בה דברי ר"מ (כ) שאמר [משם] ר"ע וחכ"א אין ו) ממזרים ביבמה: ט הנותן גט לאשתו ולא סיהה בש"א פסלה מן הכהונה ו) הוליך אשתו אצל לבלר ותמל גיטה ונתנו לה ולא אמר לה הא גיטך (*) ר' יוסי אומר אם עסוקין באותו ענין מגורשת ואם לאו אין מגורשת אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי (כא) שאין צריכה הימנו גט שני (') על מה נחלקו על (כג) [שבעל]: י (*) גט פשוט שכתוב בו ע"א מקושר שכתוב בו שני עדים עדיו מתוכו תצא [היא] ושלש עשרה דבר בה דברי ר"מ ח) שאמר משום ר"ע וחכ"א אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם: יא איזהו (') גט קרח כל שיש בו שבעה קשרים וששה עדים ששה קשרים וחמשה עדים חמשה קשרים וארבעה עדים ארבעה קשרים ושלשה עדים שלשה קשרים ושני עדים (*) פחות מכאן אין משלימין עליו אלא קרובין הראוין להעיד במקום אחר:

פרק ז

א המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני רבי אליעזר מתירה [לינשא] לכל אדם חוץ מאותו האיש (א) ומודה ר' אליעזר שאם נשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לינשא זה [שנאסרה עליו] (ב) לאחר (ה) [מיתתו] של ר' אליעזר נכנסו ארבעה [זקנים] להשיב על דבריו (ג) [ר' טרפון ור' יוסי הגלילי] וראב"ע ור"ע: ב (ג) [אמר] ר' טרפון (ד) [הלכה] ונשאת לאחיו (ה) ומת בלא (ו) [ולד] היאך זו מתיבמת לא נמצא (ז) מתנה על מה שכתוב בתורה [וכל המתנה על מה שכתוב בתורה] תנאו בטל הא למדנו דאין זה כריתות (ח) [אמר] ר' יוסי הגלילי (ט) היכן מצינו (י) [ערוה בתורה שמותרת לאחר ואסורה לאחר אלא המותרת מותרת לכל אדם והאסורה אסורה לכל אדם] הא למדנו שאין זו כריתות: ג [ר' אלעזר בן עזריה אומר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדנו שאין זו כריתות] א"ר יוסי רואה אני את דברי ראב"ע (יא) [נענה ר"ש בן אלעזר ואמר הרי שנשאת לאחר וגרשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם היאך זה מתיר מה שאסר הראשון הא למדת שאין זו כריתות ר"ע אומר היה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחין הכהנים הא למדנו שאין זו כריתות] : ד [ר"א את מי התמירה תורה כלל גרושה או כלל אלמנה חמורה גרושה מאלמנה מה י) אלמנה קלה נאסרה מן המותר לה גרושה חמורה אינו דין שתאסר מן המותר לה הא למדנו שאין זו כריתות]: ה [ר"א הלכה ונשאת לאחר והיו לו בנים היטנה ומת כשהיא חוזרת לזה שנאסרה עליו לא נמצאו בניו של הראשון ממזרים הא למדנו שאין זו כריתות] ו) ר"ש בן אלעזר אומר הלכה ונשאת לאחר וגרשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם היאך זה מתיר מה שאסר הראשון הא למדנו שאין זו כריתות: ו [גט שאין בו זמן] (') אבא שאול אומר אפילו כתוב בו אני היום גרשתיך כשר כתבו ביום ט) שקרע פלוני שטרותיו כשר (') גט שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים (יב) [כשר משם] ר' אליעזר אמרו מביא (יג) [עדיו] לב"ד וא"צ להביא את הגט וגובה מנכסים משועבדים: ז (*) גט (') שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר אם החזירו מלמטה אפילו (יד) [בגופו] כשר גט שחתמו עליו עדיו אחר שאלת שלום (') פסול שלא חתמו אלא על שאלת שלום החזיר בו דבר אחד או שני דברים מעניינו של גט כשר: ח (') כתבו בדף זה וחתמו עדיו בדף שני פסול החזיר בו דבר אחד או שני דברים מעניינו של גט כשר: ט (ח) הרחיק את העדים מן הכתב מלא שתי שיטין פסול פחות מכן כשר כמה ירחיק את העדים מן הכתב ויהא כשר (*ח) כדי שיהו נקרין עמו דברי ר' ר"ש אומר מלא שיטה אחת ר' דוסתאי בר' ינאי אומר מלא חתימת ב' עדים: י (**ח) גט שחתמו עליו חמשה עדים ונמצאו שלשה הראשונים קרובין או פסולין תתקיים עדות בשאר עדים (***ח) גט שכתבו בחמשה לשונות וחתמו עליו חמשה עדים בחמשה לשונות פסול (*) נקרע (**) כשר נתקרע פסול נקרע בו קרע של ב"ד פסול נימוק או שהרקיב או שנעשה ככברה כשר נמחק או שנטשטש ובבואה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר אם לאו פסול: יא (') אני עד חתמתי עד אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול רשב"ג אומר תקנה גדולה התקינו שיהו העדים משימין את שמן בגיטין:

נוסחאות כ"י

א) או אשתו ב) בגליל או שהיה במקום אחר וכתב משם אחד מהם כשר ג) כ"ד ד) וו שהיא איילונית ה) תצא ושלשה עשר דבר ו) ממזר ז) הלך אצל לבלר וכו' ואח"כ אמר לה הא גיטך ר' יוסי אומר מגורשת ר' יהודה אומר אינה מגורשת רבי אומר אם עסוקין וכו' רשב"א וכו' ח) דברי ר"מ וחכ"א וכו' ט) מה גרושה חמורה לא נאסרה מן האסור לה אלמנה קלה אינו דין שתאסר מן המותר לה י) רשב"א וכו' שאין זו כריתות כ"ז ליתא בכ"י. כ) שקרע בו פלוני שטרותינו.

אור הגנוז

פרק ו [א] שביהודה בגליל ושמו שבגליל ביהודה כשר

הגהות הגר"א

(ו) כשר (ז) חוד (ח) מגליל (ט) ביהודה (י) בשם (יא) בשם (יב) ואם (יג) שביהודה (יד) נכתב (טו) בן נסלאל (טז) שם ביהודה בגליל ושם בגליל ביהודה (יז) פור ומות (יח) דברים (יט) דברים (כ) ולא ראיה שנבעלה (כא) שראוי שנבעלה (כב) משום (כג) שבעלה (א) אלו הן ר"ט ור' יוסי הגלילי ור"ע (ב) בגיורת [illegible] (ג) נענה (ד) ואמר הרי שהלכה וו (ה) של זה שנאסרה עליו (ו) בנים (ז) זה (ח) נענה (ט) ואמר (י) האסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל ומותר מותר לכל (יא) מדברי כולן נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחר מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ... [illegible] (יב) משום (יג) עדים (יד) מגופו

מצפה שמואל

[illegible]

מנחת בכורים

[illegible]

סליק תוספתא ממסכת גיטין בס"ד